E. ꝯ. T. C.

27
89

DE DOTE,
TRACTATVS
EX VARIIS IVRIS
CIVILIS INTERPRETIBVS
DECERPTI.

HIS, QVAE AD DOTIVM PERTINENT iura, & priuilegia enucleantur.

NVNC RECENS IMPRESSI, ET EXACTIORI CVRA, QVAM ALII, RECOGNITI, ET REPVRGATI.

Auctorum nomina sequens pagina indicabit.

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO RERVM omnium memorabilium.

VENETIIS, M. D. LXXX.

AVCTORVM, QVI DE DOTE SCRIPSERVNT, ELENCHVS.

INDEX LOCVPLETISSIMVS IN TRACTATVS DE DOTE.

LECTORI.

Si omnia in rerum summas (summaria vulgò vocant) reducta singulisq; tractatibus præfixa, in hoc Indice non reperias, eo consilio prætermisimus, quòd primi in ordine tractatus, rem omnem quæ ad dotes pertinet explicant fusissimè, adeò vt nihil desideres: id quod res ipsa indicabit.

A

B

C

Index.

Dotis

Index.

Dos minus legitima quam filia esset habitura iure naturae [illegible] esse non debet. Petr. de Greg. tract. de Dote et paragio q.2 n.3 et q.32 [illegible] et Merlin. de legitima. lib.3. tit.1.q.13

† 3 Dotalis

Index.

Fœmina

M

N

O

P

Pactum

Index.

Q

R

Regulis inhærens quot s.n.º 2. pl. 232

S

In dote confessata ... n.4 pl. 392

T

V

FINIS.

TRACTATVS NOTABILIS, SINGVLARIS, ET VTILIS,

De dotibus, & dotatis mulieribus, & earum iuribus & priuilegijs.

Editus per Excellentissimum ac Celeberrimum Iuris Pontificij & Cæsarei Doctorem Monarcham, & Aduocatum Consistorialem, D. Baldum de Bartholinis, de Perusio: Inchoatus in almo studio Pisano, & completus sub anno Domini 1479. in excelso Gymnasio Perusino, cum iussu Summi Pontificis ad patriam esset reuocatus.

PRAESENTIS operis & materiæ tractatum diuidendum & subordinandum duxi in duodecim partes. Prima pars erit, quot modis ponatur, & accipiatur, seu accipi possit ipsa dos in iure nostro. Secunda pars circa quiditatem dotis propriori modo sũpto, & an consistat in quodam iure vniuersali & de multis circunferentibus ad prædicta. Tertia pars, an contractus dotis sit de iure gentium uel de iure ciuili, & an sit contractus nominatus uel innominatus. Quarta pars, an contractus, uel iudicium dotis sit bonæfidei, uel stricti iuris. Quinta pars, an dos seu dotis causa sit causa pia, & quomodo in dote capiatur causa pia, seu dici possit esse causam piam. Sexta pars ueniendo ad priuilegia dotis, quæ sunt dotis priuilegia ante matrimonium. Septima pars, quæ sint dotis priuilegia constante matri. Octaua pars, quæ sint dotis priuilegia sol. mat. Nona pars, quæ sint dotis priuilegia circa ipsum dotis iudicium. Decima pars, an dos solùm confessata habeat sua priuilegia, & quomodo. Vndecima pars, an dos putatiua habeat priuilegia. Duodecima pars, an & quando dotis priuilegia egrediantur personam mulieris.

SVMMARIVM.

1 *Dos largissimo modo accipitur pro omni circunferẽtia ad sufficientiam alicuius rei.*

2 *Dos largè accipitur pro dote ecclesiæ, maximè nouiter constructæ.*

3 *Ecclesia non debet sine dote ædificari.*

4 *Episcopus si consecrat ecclesiam dote nondum constituta, tenetur eam dotare de suo.*

5 *Fundans uel dotans ecclesiam quærit sibi ius patronatus, & si vnus fundat & alter dotat, ambo sunt patroni.*

6 *Quarta non detrahitur de dote collata ecclesiæ.*

7 *Donans uel legans aliqua stabilia ecclesiæ pauperi, præsumitur, quòd sit pro dote.*

8 *Dos data ecclesiæ in fundatione an sit alienabilis uel præscriptibilis.*

9 *Filiæ intranti monasterium pater tenetur assignare congruam dotem, sicut nubenti in seculo.*

10 *Monialis si migret ad aliud monasterium debet cum ea transire ipsa dos.*

11 *Filio intranti monasterium, an pater teneatur aliquid assignare pro uita.*

12 *Dos accipitur pro matrimonio carnali & spirituali, ut supra, nu. 8. & nu. 13. 14, 15. 16. & 19.*

17 *Dos data sponsæ si reperitur non secutis nuptijs, habet priuilegium antelationis & tacitæ hypothecæ, & interim est inalienabilis.*

18 *Dos putatiua, videlicet pro matrimonio inualido, an habeat priuilegia.*

20 *Statuto stante, ꝙ filia dotata non succedat, an tunc legatum filiæ relictum pro matrimonio futuro dicatur dos: & an dictũ statutum obtineat in filia remanente uidua sine dote; quia pater fuerat sibi stipulatus dotem reddi, & maximè si exegerit. 21.*

22 *Statuto disponente, quòd omnes causæ compromittantur exceptis causis dotium, quòd si petatur dos legata, licet nondum contractis nuptijs.*

CIRCA primum. s. quot modis accipiatur dos in iu-
1 re nostro. † Et quidem dotem accipimus aliqñ per modum largissimũ, videlicet pro omni circunferentia ad sufficientiam alicuius rei; uel personæ, ut patet iuxta cõem vsum loquendi. puta iste fundus est bene dotatus, uel ista domus est bene dotata. i. habet oẽs habitudines & cõmoditates requisitas ad fundum, uel domum, ita accipit Iurisc. in l. sæpe. §. Seio. ff. de fund. instr. ibi, cum dotibus & reliquis colonorum, sic ẽt dicimus iste iuuenis hẽt bonas animi
2 dotes, uel est bene dotatus in virtutibus & moribus. Aliqñ† accipimus dotem non ita largissimè, nec ẽt ita strictè & propriè, sed largè, ut contingit aliqñ circa ecclesiam, uel capellam nouiter constitutam, vel constructã iam: cũ ipsa censeatur sponsa futura rectoris ibidẽ instituendi pro deseruiendo ipsi ecclesiæ, uel capellæ, ut hr̃ in c. 2. de transla. præla. hinc est, ꝙ est opus
3 tali ecclesiæ & sic sponsæ futuræ dotem constitui, aliàs nõ† po-
a test, nec dẽt ædificari [a] uel fundari, nec cõsecrari dote prius sibi non constituta: ut hr̃ de conse. dist. 1. c. cum sit, de conse. eccle. uel alta. & in auth. ut nullus fabricet oratorij domum. §. j. Et si fundans ecclesiam à principio eã non dotauit, põt postea compelli, ut eam dotet, & dotem sibi constituat tanq̃ sponsæ futuræ, ut est expressum in d. c. cum sit. & q̃ dicatur congrua dos sibi constitenda, not. ibid. per doct. Imò si ipse fundans & ædificans sit impotens ad dotandum, non dẽt eps̃ eam conse-
4 crare, † aliàs consecrando tenetur ipse de suo dotare; ut not.
5 hr̃ in d. c. cum sit. Ex† qua dotatione acquiritur iuspatronatus ipsi dotanti, s. in pñtando rectorem ad d. ecclesiam, ẽt si esset laicus: ut habetur 16. q. 7. c. piæ mentis. & c. placuit. & in toto tit. de iur. patr. & si unus fundauit & alter dotauit, ambo sunt patroni, ut ibi not. maximè p Arch. & hæc dotatio hẽt priuile
6 gium† ut de bonis assignatis pro dote [b] ecclesiæ uel capellæ nõ
b possit desalcari portio canonica epãlis: cũ ad perpetuum diui-

num cultum censeatur assignata per id, quod hr̃ in c.fi. de testa.& in c.1.de censi. & ibi hoc tenet Abb. Siculus, & Petr.de Peru.in suo trac.canonicæ epalis.in 7.c.quod est not.nam facit, quod similiter de legato facto mulieri de dote non detrahitur falcidia, de quo infra dicetur in 6.par. circa priuilegia do-
7 tis ante matrimonium. Imo dicebat ibi Petrus † ꝙ si à principio in fundatione ecclesiæ, uel post ipse fundās donaret aliqua stabilia ecclesiæ, licet nō dixerit ꝙ pro dote ecclesiæ donaret, uel legaret. Præsumit̃ in dubio, ꝙ pro dote hoc fecerit: ut sic nō possit detrahi dicta portio episcopalis, ex quo ad hoc tenebatur facere, in ar. quod habetur in l.2. C.de acqui.poss.& in l.quædam mulier.ff. de rei uend. & quia ex primordio tituli posterior formatur euentus.l. prima. C. de impo.lucr. descri. lib.10. Sed imo potest dici, quòd etiam ad hoc non teneretur, puta quia alia persona quàm fundans ecclesiam legaret aliqua stabilia ipsi ecclesiæ, præsumitur quòd ex causa dotis constituendæ hoc fecerit, quando ecclesia erat pauper & indotata, quando ita suadet subiecta materia, per id quod habetur in l. quod autem.ff.de iur.do.de cuius legis intellectu dicetur in d.
8 6.par. Et ex prædictis potest inferri, quòd † sicut dos data pro matrimonio carnali est inalienabilis, & consequenter etiam in præscriptibilis, ut habetur instit.quib.alie. non licet, post principium, & in toto titu.ff.de fund.do. & in l.si fundum.eo.tit. & in l.ubi lex.ff.de vsucap. & in l.in rebus.§.omnis. C. de iur. do. sic etiam dicendum uidetur in dote data à principio pro sustentatione ecclesiæ fundatæ, & sic infertur, quòd licet alia bona ecclesiæ possint alienari, seruata tamen forma, de qua in ca.sine exceptione.12.quæst.2. & in c.2. de reb.eccle. non alien. Et sic etiam possint præscribi res ecclesiæ sicut aliorum priuatorum: ut habetur ca.1.& in ca.sanctorum.& c.de quarta, de præscrip. tamen secus in bonis assignatis pro dote ecclesiæ, pro quo etiam facit singu.glo. in ca.nouum genus.de deci. quæ vult, quòd de fructibus bonorum ab initio concessorum pro dote ecclesiæ non debeantur decimæ prædiales. Tamen cum similis quæstio superioribus temporibus fuerit inter episcopum Interanensem, & ipsam communitatem pro certis redditibus iam ab antiquo per ipsam communitatem assignatis pro dote in noua fundatione episcopatus dictæ terræ, cum postea per multa tempora non fuerunt exacti per episcopos. Nam dicebant nonnulli aduocati in curia, quòd non potuit dicta communitas præscribere contra ipsam dotem ecclesiæ cathedralis, cum etiam dos assignata pro matrimonio carnali sit impræscriptibilis ut supra, & maximè quia magis uidebatur fauendum respectu matrimonij spiritualis; cum illud sit magis fauorabile & maioris potentiæ, quod patet: quia tollit & extinguit matrimonium carnale eius vinculum de sui natura est inseparabile, ut habetur in cap.ex parte, & cap. ex publico.de conuer.coniu.uidelicet quando non esset consummatum per carnalem copulam, ut ibi habetur; tamen in fauorem communitatis fuit cōsultum per collegium Perusinum, & sic quòd poterint dicti redditus præscribi per multa iura & rationes, & maximè quia diuersa est ratio in dote mulieris: cum ipsa nullum constante matrimonio ius habeat dominij, uel quasi, nec potest ipsa interim agere, ideo contra eam non potest præscribi, ut habetur in d.§. omnis, quæ ratio cessat in ecclesia, de quo tamen infra tangetur in 7. part. circa priuilegium, quod ponit glo. ut res dotalis non possit alienari. Præterea nullo iure cautum reperitur, quòd bona ecclesiæ à Principio assignata pro dote non possint alienari saltem cum solennitate requisita à iure, uel non possit præscribi, & glo.in d.ca. nouum genus, dum vult quòd non soluantur decimæ de bonis dotalibus ecclesiæ non confert ad propositum: quia non sequitur non soluuntur decimæ, ergo non possunt alienari, uel præscribi. Præterea est gl.illi contraria in c.1. de censi. ubi idem tenet Host.& illam cōiter sequuntur ibi doct.post Host. in d.c. nouum genus, cum debeant bona collata ecclesiæ transire cum suo onere tributi debiti ipsi Deo in subsidium egentium animarum.c.tua nos.de decimis. Alio modo & tertio accipitur dos circa matrimonium spirituale non pro dote ecclesiæ sed pro dote puellæ intrantis religionem, & per modum nō
9 ita largum, sed magis strictè, puta si filia † vult intrare c monasterium, & sic nubet in Deo, & non in viro, tenetur pater sibi assignare congruam dotē, prout tenetur pro matrimonio carnali.l.qui liberos.ff.de rit.nu. & l.obligamur.§.lege.ff.de act. & oblig. cum nō minoris sit fauoris matrimonium spirituale, q̃ carnale, imo maioris, ex quo tēdit in fauorem animæ.l.sancimus.C.de sacros.eccl.& supra dictū est, prout hoc uoluit gl. no.in auth.sed quamuis, & ibi Cy. C.de rei uxo.ac.ubi dicit, hoc esse verum, si intraret religionē approbatam. Et sic dicit, secus esse in istis bizocharis, q̃ sunt indutæ habitu beati Frāc. dicēdo ita se habuisse à Io. An.s.cum hodie earū regula & vita sit approbata per sum. Pontificem, dicendū est idem in eis, ꝑ ut in intrātibus monasteria regulæ approbatæ, & dicit hoc fuisse de mente eiusdē Io. An. tñ̄ procederet, qñ intraret clausurā alicuius congregationis, non sic in istis q̃ remanet in domo, non in totum relinquendo seculū: nam cum istæ possint commodè percipere alimenta in domo paterna, non tenetur pater eis assignare aliquid pro dote: cum tunc cesset rō, quæ viget in stantibus sub clausura. Cogita tñ̄, quia gl.ibi & Cy. loquūtur in filia, q̃ remansit uidua, cum iam vr̃ quæsitum ius fuisse in dote, per id quod hr̃ in d.auth.sed quamuis, tñ̄ doc.cōiter idē tenent in ea, q̃ nunquam fuit, cum idem subsit uinculū & officium paternum in dotādo, ut dictis iuribus, ut l.fi. C. de indi. uid. tol. adde ēt, ꝙ si pater tpe ingressus monasterij concedit aliquam pecuniā, uel rem stabilē tali monasterio, licet non dicat pro dote d.filiæ, in dubio vr̃ assignare pro dote ipsius filiæ, secundū Bar.no.in l.1.§.si parens.ff.si quis à paren.fuer.manumis.bene facit l.quod aūt.ff.de iu.dot. & ēt quod dictū est supra in fundatore ecclesiæ. Effectus resultat magnus: quia illud computandum ueniret in legitima ipsius filiæ sibi debita post mortem patris: per id, quod hr̃ in l. qm̃ nouella. C.de inoff.test.prout ēt uoluit ipse Bart.in d.§.si parens. ubi si uideret patrem simpliciter donasse monasterio non contēplatione
10 dotis non cōputaretur dicta legitima. Pręterea si dicta filia † postea trāsiret ad aliud monasteriū eiusdem regulæ, vel alterius, puta de licentia abbatissæ, uel ꝑ alium modum à iure permissum, secundùm ꝙ hr̃ in c.licet.de regularib.& in ca.quod Dei timorem, de statu regularium, tunc dēret cum ea transire ipsa dos, per id quod hr̃ in l.si is qui.§.1.ff.de iu.do.& tñ̄ secus esset, si non cenferetur illud assignatū pro dote, sed per uiā simplicis donationis, q̃ simplex donatio non computatur in legiti
11 ma, ut ꝑ Bar. & alios do.in l.in quartam.ff.ad l.falc. † Quid aūt in filio intrante monasteriū. Dicas, ꝙ licet sic intrando uideatur cōtrahere mr̃imonium spirituale.c.2. de transla.præl. tñ̄ pater non tenetur aliquid assignare tali monasterio pro dote, cum solū sponsæ & non sponso debeat̃ dos.s. assignanda ꝑ patrem. Pōt tñ̄ dici, ꝙ si d.monasterium esset debile in facultatibus: posset tunc ex ꝑsona dicti filij intrantis petere legitimam assignari ꝑ patrem, licet.n. regulariter legitima non debeatur filio in uita patris: ut hr̃ in l.si.ff.de lib.agn.& in auth. ut liceat matri & auiæ.§.pterea.tñ̄ in casu isto posset, cum idē videamus in casu econtra.s.patre intrante monasterium; vt filius lr̃imam petere possit ante mortē dicti patris naturalem saltem de æquitate canonica; ut est casus sing.in c.cum simus.de reg.& cōiter ita sequunt̃ canonistę ibidē, & tenet Bal.in auth. si qua mulier.ad fin.C.de sac.eccle.licet secus de iure ciuili, ut ibidē, quod maximè vr̃ procedere, si monasterium esset inops & impotēs ad substentandū talem filiū. cogita tñ̄: quia saltē ui deretur tūc indubitanter dicendū, pr̃em teneri ad aliquid assignandū in vita sua pro alimētis dicti filij, vbi si monasteriū eēt potens dicta alimēta non deberent̃, per id quod hr̃ in l.si quis à liberis.in §.si filius.de li. agn. tñ̄ in filia intrāte monasterium sine dubio tenēdum vr̃, pr̃em teneri ad eā dotandam, ēt si monasterium esset potēs, per id, quod hr̃ notanter in d.l.fi.de do. promis. ubi ēt si filia est diues in suo pr̃imonio, adeo ꝙ posset ex suis bonis dotari nihilominus pr̃ tenetur ad eā alimentan-
12 dum. Quarto modo † accipit̃ dos per modū magis ꝓprium & strictum, qñ constituit̃ pro mr̃imonio carnali, super quo similiter pōt cōsiderari, ꝙ aliqñ accipimus dotē propriè & strictè, aliqñ latè, aliqñ latius, & aliqñ latissimè. Primo modo non pōt propriè & strictè dos dici, nisi vbi est mr̃imonium, & ubi non est mr̃imonium, ibi nō est dos.l.fi. C.de do.ante nup.& l.3.ff. de iu.do. Hinc est, ꝙ sol.mat.non potest propriè amplius dici dos: cum mr̃imonium & eius onera sint cā dotis.d.l.3. & l.ꝓ oneribus. C.de iu.do. ergo finito matrimonio cū cessent onera, cessat ēt ipsa dos, licet aūt non sit propriè amplius dos: tñ̄ remanent eius reliquiæ & eius fauores, ut dicetur ꝓximè & ēt
13 infra, in 7.par.ad hoc l. ēt directo.ff.de fund.dot. † Secundo modo accipitur largè seu latè, & tunc etiam solu.mat. dicitur dos, & pro ea agitur actione de dote, & hodie ex stipulatione, ut habetur in §. fuerat. institu. de act. & in l.1. & per totum. C.de rei uxo.ac.cum infinitis si.& ideo durāt eius priuilegia, imò ex tunc ut plurimùm incipiunt habere effectum .s. ea quæ in fauorem mulierum sunt introducta, de quibus latissimè

24 fimè infra dicetur fuper d. 7. par. Imo non folùm † in re ipfa
dotali fed etiam pro fructibus perceptis poft folutum matrimo
nium, qui propriè non funt dos, datur actio de dote, & etiam
eius priuilegia locum habent, ut eft text. not. in l.fi marito.§.
fin.ff.fol.matr.& tangetur latius infra, in 2.part. & eft glof.no.
in l.diuortio.§.ob donationes.ff.fol.matrim.& ideo etiam fol.
matrimon.durat fundus dotalis & eius priuilegium, ut fit ina-
lienabilis & impræfcriptibilis,ut l.etiã directo. & l.3.ff.de fund.
dot. Intellige donec ipfa dos fit reftituta mulieri, & fic donec
25 duret actio de dote. ut dict.l.3. Poft † reftitutionem autem do
tis non poteft aliquo modo dici amplius dos, nec amplius du-
rant eius priuilegia, ut notanter probatur à contrario fenfu in
in dict.l.3.not.Bald.in l.fi conftante. in princ.ff.folut.matrim.
& in l.prędium.ad fin.C.de iur.dot. & in l.dotalem.ff.teftamẽ.
mil.licet tunc per quendam modum latiffimum poffet nomi-
26 nari dos,ut infra tangetur. Tertio † modo circa matrimoniũ
carnale accipitur dos largius feu latius,uidelicet ante matrimo
nium & poft fponfalia de futuro contracta. Nam licet pro ea
repetenda non fecutis nuptiis non detur actio de dote, nec ex
ftipulatu expreffa uel tacita, fed datur condictio ob caufam, fi
à principio fuit data dos fponfo, ut incontinenti efficeretur do
minus, prout in dubio fic præfumitur effe actum.l.dotis fru-
ctus. in fin. cum fequen. ff. de iu.dot.alia daretur rei uendica-
tio: ut ibi habetur, tamen poteft lato modo dici dos quò ad
multos effectus, & aliqua priuilegia,quòd habeat priuilegium
antelationis in perfonalibus: ut eft cafus fingul. in l.2. §.fina.
cum fequen.ff.de priuileg.credit. & hodie haberet tacitam hy-
pothecam etiam cum prælatione: ut eft ibi gloff. nota.& in l.
fin.C.qui po.in pign.hab.& tangetur infra, in 6.part.circa pri-
27 uilegium hypothecæ. Item † quia habet priuilegium legis Iu-
liæ, de fundo dot. ut fic etiam fit inalienabilis & impræfcripti-
bilis, ficut eft propriè dos: ut eft cafus fingul.in l.lege Iulia.ff.
de fund. dot. Et idem dici poteft in dote data pro matrimonio
non uero,fed quafi matrimonio, uidelicet quando effet inuali-
dè contractum inter ignorantes, cum dicatur tunc quafi dos.
l. fi ferua. ff. de iur. dot. cum etiam d. cafu habet priuilegium
prælationis inter perfonales actiones: ut habetur no. in l.fi cũ
dotem.§.fina.ff.folu. matrimo. & ibi dixi, ad hoc dict.l.2.ff.de
28 priui.credi. An † autem habeat dicta quafi dos, uidelicet pro
d matrimonio putatiuo priuilegium tacitæ d hypothecæ, & maxi
mè cum prælatione, not. in dict.§. fin. & tangetur in 12. part.
huius operis. & ibi etiam plenè tangetur, an interim durante
tali matrimonio putatiuo maritus putatiuus lucretur fructus
dotis, etiam extantibus, & an ftante pacto, quòd uxore præ-
decedente, uir lucretur dotem, uel certam partem dotis, ha-
beat tunc locum, fi prędecedat mulier in matrimon.putatiuo,
de quo etiam dixi in l.fi ante nuptias.ff.folut.matrimo. Quar-
29 to modo accipitur † dos largiffimè, uidelicet ubi non erat ma-
trimonium uerum, uel putatiuum: nec etiam fponfalia de fu
turo, fed habetur refpectus ad matrimonium futurum, puta
fi pater legat dotem pro filia nondum nupta etiam pupilla te-
20 ftamento, uel codicillis. Nam † per modum latiffimum po-
teft dici dos, quafi tale legatum fit pro dote deftinatum.l.cum
plures.§.cum tutor. ff.de adminiftr. tutor. iuxta gloff.nota.ibi.
& ibi per Bar. & per eundem in l. Titio centum.§. Titio gene-
ro.ff.de condit.& demonftra.& in l.qui pupillam.ff.de adulter.
Et fic folet induci ad ftatutum, quòd filia dotata à patre non
fuccedat extantibus mafculis, ut tunc fatis dici poffit dotata à
patre modo prædicto, ex quo dos fuit fibi deftinata per patrem
pro matrimonio futuro. Et licet Cyn.poft Pe. & Iaco.de Are.
contrarium dixerint, ut refert Barto. in l. non fine.C.de bon.
quę liber. ubi dicit, idem tenuiffe Rayn. de Forli.ut fic tale fta
tutum fit reftringendum: cum tendat in odium & in exhære
dationem quandam ipfarum filiarum, per id quod habetur in
l.cum quidam.ff.de liber.& pofthum.cum fimil. Tamen Bar.
in l. Titio centum.d.§.Titio genero.& d.§.cum tutor. & dict.
l. qui pupillam, tenuit contrarium, quòd imo tunc excluda-
tur filia. Et idem tenuit poft multa Bald. in dict.l. non fine.C.
de bon. quæ liber. & ibi etiam Angel.& per eundem Bald.in l. a
fin.ad fin.& l.fi pater. C.de fponfa. & in l.pen. C.de con.infer.
& in l.Deo nobis. C.de epifcop.& cleric. Et ifta eft communis
opinio. pro quo uidetur pluries fuiffe confultum per folennes
doct. Nec ab ifta opinio.difcrepauit Cyn. & Iacob. de Aret. &
alij, ut fupra, quia termini quæftio. Iacob. de Aret. & Cyn. b
21 funt in ftatuto difponente † quòd mulier maritata & dotata à
patre debeat effe contenta dote,& non fuccedat cum fratribus,
ut non habeat locum in filia, quæ fuit defponfata per patrem
per uerba de futuro cum dote: cum illud ftatutum fit exorbi-
tans,ergo non trahendum extra terminos proprios, cum licet
fuerit defponfata: tamen non poteft dici, quod fuerit marita-
ta, licet dicat Cyn. quòd contrarium fuit iudicatum & malè,
fed licet non poffit dici, quòd fuerit maritata: tamen poteft
dici, quòd fuerit dotata. ergo non fic effet fi ftatutum fimplici-
ter diceret de filia dotata, ut ibi per Bald. uidi etiam confultum
& obtentum in quæftione facti. ubi pater fuit ftipulatus do-
tem fibi reddi folu.matrim.& filia remaneret poftea uidua, de-
ceffit pater reftituta dote eidem patri. Nam dicebat filia fe non
effe dotatam, cum dos fuerit reuerfa ad patrem, & in eum fuif
fe dotem confolidatam ex dicta ftipulatione paterna. Tamen
contrarium fuit conclufum, ex quo adhuc fibi filiæ remanfit
ius petendi dictam eandem dotem, ut poffit congruẽ renube-
re etiam contra filios & hæredes ipfius patris,ideo cenfetur do
tata tanquam fibi fit deftinata dicta eadem dos pro alio matri-
monio, per id quod habetur in dict. authen. fed quanuis. C.de
rei uxor.act.& in l. fina. C.communia utriuf. iur. & quod per
Cyn.in d.l.1.§.uidemus.de rei uxor.act.& per Barto. in l.poft
dotem.& l.fi marito.§.1.folo.matrimo.facit ad prædicta tex.in
l.non eft matrimonium.ff.de rit.nupt.& in d.§. Titio genero.
in uerb.fed cum ante nup.de conditio. & demonftratio.& ma-
ximè prædicta procedunt hodie attento communi ufu loquen-
di: quia dicimus, talis puella habet bonam dotem,licet adhuc
fit pupilla, & fic etiam uidua, quæ etiam poft dotem taxatam
cõmuniter dicitur,quòd habet bonam dotem, ut dicebat Bar.
in d.§.Titio genero. Et hæc omnia funt utilia ad ftatuta loquẽ
tia de dotibus, quomodo intelligantur, puta fi ftatutum di-
22 cat,ut uidi in plerifque locis, ꝙ omnes † caufæ compromittan
tur ad petitionem partis hoc petentis, exceptis caufis dotium,
an habeat locum dicta exceptio ftatuti non folùm quando dos
peteretur per mulierem folu.matrimo.uel ab eius hæredib.con
tra uirum uel eius hæredes, an autem etiam quando peteretur
dos legata licet nondum fi contractum matrimonium, & ma-
ximè quando tale legatum effet purum, uel fi non repeteretur
dos a fponfo propter non fecutas nuptias. Nam poteft dici
effe ponderanda uerba ftatuti: nam fi ftatutum diceret, exce-
ptis caufis dotium, tunc poffunt magis latè intelligi, ut fic
quicquid tangit caufam dotis habeat idem priuilegium, argu-
men.text.in clemen.difpendiofam,de iud. bene facit.l.ftichus.
ff.de lega.3.& bene facit no.doctr.Bar.in l.folent.ff.de alimen.
leg.dum loquitur de caufa alimentorum priuilegiata, inducen
do ibi etiam circa ftatutum, ꝙ in caufis damnorũ datorum fte
tur iuramento damnum paffi,quòd dicto cafu quicquid tangit
caufam damni dati habet idem priuilegium: ut ibi per ipfum,
ficut etiam habetur in caufis alimentorum, ut ẽt uoluit Bald.
in l.1.C.de reb.cred. Et multo magis fi ftatutum diceret,exce
ptis caufis, quæ effent fuper dotib.cum dictio fuper,accommo
detur ad caufam etiam remotam, uidelicet occafione dotium
per id quod no.Bald.in l.1.C.communia de leg. per gl. ibi fu-
per uerb.fuper: fed fi ftatutum diceret, omnes caufas debere
compromitti exceptis dotib.& tunc fortè ftatutum prædictum
non poterit intelligi, nifi de dotibus, pro quibus competeret
actio de dote, uel hodie, ex tacita ftipulatione tam ex parte ui
ri petentis quàm mulieris repetentis, ut fic dictum ftatutum de
beat intelligi in dote uera & propria, & fic ftricto modo, per id
quod habetur in l.quicquid aftringendæ.ff.de uerb.obli.& in l.
ius fingulare.& in l.quod uerò.ff. de leg. & in reg. quæ à iure,
in 6.fed in contrarium faciunt dicta fup.& maximè circa ftatu-
tum de filia dotata & hoc uidetur uerius, & maximè quia illa
uerba ftatuti ibi, exceptis dotib. habẽt relationem ad proximè
præcedentia, & fic debet intelligi, exceptis dotib.f.caufis dot.
arg.l.fi.§.cui dulcia.ff.de ui.trit.& oleo leg. Et quia exceptio de
bet effe de reg. ut no.in l.1.de reg.iur.per gl.& etiam per Dyn.
in rubr.de reg.iur.in 6.

ADDITIO.

a Nec debet ædificari. Ecclefia fundari non debet nifi dotetur.
qđ uerum eft,nifi ex neceffitate fundata fit, & dotari non pof-
fit.Abb.Sic.Poft Hoft.in c. ad audientiam.1.de eccl.ædi. Item
nec debet confecrari,ut 16.q.ult.piæ.1.q.2.placuit.1.q.3.fi qs
prębendas,car.in cle.1.13.q.de uita & ho.cleri.
b Pro dote not. ꝙ quarta non debetur epifcopo pro fabrica uel
alio certo relicto ad certum pium ufum, uide Bald. in l. fi quis
ad declinandum.§.in omnib.uerf.2.conclufio eft, quod eft ue-
rum,ẽt fi relictũ fit factũ ad piã caufam,prout Titius elegerit,

& Titius eligat ecclesiam fieri de eo: Bar. in l. unum ex familia. §. 1. de leg. 2.

c Intrare monasterium. Adde hic, quod refert Io. And. in addit. Mar. de Fano. &c. & Lud. Rom. in sing. uers. dos. vide Bart. in l. post dotem. sol. matr. quod est uerum, etiam si habeat aliunde. Ang. in §. quia uerò. in auth. de æqual. dot.

d Priuilegium tacitè. no. hic ꝙ dos putatiua habet priuilegia ueræ dotis & hypothecę in bonis uiri. l. si cum dotē. §. fi. & ibi doc. sol. mat. Bal. & Pet. in l. 1. C. de condi. ob causam. Et ideo dotis putatiuæ instrumentum habet executionem paratam sicut ueræ dotis, Bal. in d. l. 1. de cond. ob caus.

PARS SECVNDA.

SVMMARIVM.

1 *Dotis diffinitio secundùm Bart. reprobatur sex ualidissimis argumentis.*

2 *Sententia si est incerta, non hoc respectu an debeatur, uel quid debeatur, sed de qua re iudex sensit, tunc est certificanda ex ipso libello.*

3 *Dotem petere non sufficit, sed etiam petēdum est & probandum quantum sit in dote.*

4 *Res dotalis subtracta uiro si restituatur cum pęna quadrupli, tale lucrum non subijcitur restitutioni.*

5 *Pretium succedit loco rei in dote, & res loco pretij.*

6 *Fructus petuntur iure actionis speciali fauore dotis.*

7 *Fructus percepti post matrimonium non possunt retineri ob impensas necessarias, sicut potest ipsa dos. Item nec ob impensas utiles, licet in hoc sit speciale fauore mulieris. & nu. 8.*

9 *Hypotheca contracta in ipsa etiam ad fructus ipsius rei se extendit.*

10 *Dilatio nulla datur pro fructibus perceptis sol. ma. restituendis mulieri uel eius hæredibus, non pro fructibus ante matrimonium perceptis.*

11 *Vir si post moram uxoris uel soceri dotem recip... propter hoc nō sibi præiudicatur in fructibus uel interesse.*

12 *Pactū in cōtractu dotis, ꝙ uir nō teneatur ad onera, an ualeat.*

DESCENDO nunc ad secundam partem, scilicet circa quiditatē dotis pro priori modo sumptę, & diffinitur ut per Azo. in sum. C. de iur. do. & per Bar. in rub. ff. sol. ma. qui tandem reprobata opin.

1 Azo. dicit dotem † esse ius quoddam in se continens id, quod à muliere, uel eius patre, uiro uel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum propter onera matrimonij supportanda. Concludendo in effectu, dotem esse ius quoddam incorporale, & uniuersale, sicut hæreditas & peculium, & hoc per Bar. per l. quod dicitur, la j. in tex. & glo. ff. de impen. ut latius per eundem in dict. rub. Nam adde, quòd Bar. & alij eum sequentes moti sunt ad hoc tenendum: quia uidebatur eis esse casus in terminis, cui non possit bene respon. in d. l. quod dicitur, respondendo ad l. fin. C. de sent. quæ sine cer. quan. Et pro certo si d. l. quod dicitur, non esset, nullus unquam fuisset ausus tenere dictam opinio. Ange. licet in aliquibus contradicat Barto. maximè dum dicit Barto. quòd in dote res succedit loco pretij, & econtra, sicut in uniuersalibus per id, quod habetur in l. Labeo, & Sabinus. §. 1. ff. de uerbor. signifi. & quod ibi per glo. Nam dicit Angel. illud esse speciale in dote, prout alia multa sunt specialia in ipsa dote, ut infra patebit in progressu huius operis, & tamen ipse Ang. implicat sibi contradictionem, dum ipse tandem fatetur, dotem posse dici ius quoddam uniuersale, per d. l. quod dicitur. Io. de Imo. & Ludo. de Rom. in d. rub. in effectu sequuntur Bar. maximè per d. l. quod dicitur, cui dicūt, non posse dari sufficiens responsum. sed Bald. in l. 1. ff. sol. mat. deridet opi. Bar. nisi uniuersitas sit in dote, ut peculium, uel hæreditas, fatuum enim est dicere secundùm eum, ꝙ si decem petantur nomine dotis, ꝙ sit uniuersalis petitio ista, quæ certos & specificatos habet fines, quod dicit esse menti tenendum: tamē ipse Bal. uidetur intelligere. d. l. quod dicitur, ꝙ ibi in dote erat data uniuersitas, non uidetur bona resp. ad illam l. ut infra dicetur. ipse tamen Bal. in l. fi. §. præterea. C. de iu. do. videtur sequi Bar. & seq. opi. impræmeditatè in cursu lectionis transiuit, sed magis præcogitatè in d. l. fina. tenuit contrariam opinio. contra Barto. uidelicet dotem non esse ius uniuersale: & idem tenuit Raph. Cu. in rub. ff. sol. mat. nisi qn̄ esset datum aliquod, quod de se foret uniuersum, sic intelligendo tex. in d. l. quod dicit. & in l. 1. §. sed quod dicimus. ff. de dote præleg. quæ tamen intelligentia ad illum tex. non vr̄ bona, ut dixi: imo in totum alternatiua. Pro Bart. tn̄ multum facit tex. in glo. in l. si marito. §. fi. ff. sol. ma. maximè intelligendo illam, prout eam intellexit Barto. in d. rub. & in d. l. si marito. §. fin. & in l. diuortio. §. ob donationes. ff. eod. titu. sed contra opi. Barto. facit glo. quam ipse pro se allega. in d. §. in l. Labeo. & in l. si ut proponis. C. de rei uend. dum uolunt illud procedere non ex natura uniuersi: sed speciali fauore dotis & mulieris: ut etiam dixit Ange. in d. rubr. & infra dicitur. Et hæc opi. contra Bart. potest in puncto iuris intrepidè teneri. Primò per casum in d. l. fi. ad quam friuola vr̄ respons. Barto. ꝙ ideo non ualuit ibi sententia: quia erat incerta, & respectu ipsius uniuersi, cum in ea non fuerit habita mentio de dote, sed solum iudex dicit pronūciando contra maritū, ea, quæ bona fide accepisti, solue, subdendo in d. rub. Barto. quòd si ibi iudex dixisset, ea, quæ bonafide pro dote accepisti, solue, licet non expressisset quantitatem vel speciem acceptam pro dote, ualuisset dicta sententia. Et pro certo uidetur, quòd hæc resp. non procedat: quia satis uidetur tacitè ibi habita mentio de dote in sententia, ex quo in libello fuit petita dos, & sic ex causa dotis fuit facta petitio: ut patet in text. ibi, dotem, quæ repeteretur, non liquidam esse: ergo in libello repetebatur dos, tamen erat incertum quantum ab eo repeteretur pro dote, ut patet in princip. l. ibi, cum incertum esset & accepisset quantūcunque ab eo peteretur, ergo fuit repetita dos in libello, licet non esset declarata quantitas. Et sic sententia illa respectu ipsius rei petitæ & causæ deductæ in libello ueniebat declaranda secundum petita, ut sic censeatur conformis ipsi libello per id, quod habetur in l. ut fundus. ff. communi diuid. & in l. fin. C. de fidei. liber. cum simi. sed tunc obijcitur † quia quando sententia est incerta respectu quantitatis, s. quantum debeat, uel an debeat: tunc si aliter in ea non habeatur expresè relatio, ueniat certificanda per relationē non ad acta assertoria, & sic ad ipsum libellum, sed ad ipsa acta probatoria per id, quod habetur in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iud. & ibi per Barto. & alios in l. 3. de senten. quæ sine cer. quant. puta si dicatur, condemno Titium in quantitate, quam debet. Nam debet intelligi. i. quatenus constat ex actis, quod & quantum debeat. Nam aliter intelligendo, uidelicet quòd referatur ad libellum, hoc esset absurdum: cum non possint hæc constare iudici ex ipso libello & assertione actoris, sed ex actis probatorijs, ut habetur in d. §. si iudex. & in d. l. 3. Et secundum hoc non ualuisset ibi sententia tanquam incerta per relationem necessariò fiendam ex actis: cū ex actis non cōstabat aliqua certitudo etiam respectu uniuersi, licet fortè constaret ex libello ipsa certitudo respectu saltem uniuersi, ad quem libellum sententia non est referenda ut ex eo habeat certificari ut supra. Sed potest responderi quòd quando in sententijs non resultat incertitudo respectu iuris ipsius actoris uel rei. Et sic an debeat, & quantum debeat, sed solum dubitatur de qua re iudex senserit in sua sententia: tūc ipsa sententia debet necessariò intelligi secundùm ipsum libellum, ut bene hoc colligitur ex dictis Barto. in l. 1. C. de errore calculi. Vnde ponamus ꝙ actor petit fundum Cornelianum ex causa emptionis ipsum confinando: Et postea iudex cōdemnat reum conuentum ad fundum tradendum, aliter ipsum non demonstrando, nullus dixerit hanc sententiam non ualere tanquam incertam. Nam imo est certa respectu ipsius fundi, cum uideatur condemnasse ad fundum petitum & ex causa deducta in libello, uidelicet emptionis, iuxta glo. not. in l. hæ enim causæ. ff. de suspec. tut. bene facit, quod habetur in l. si quis ad exhibendum. & quod ibi per glo. & Barto. ff. de excep. rei iudic. Debet enim sententia & eius uerba intelligi & accommodari secundū materiam subiectam deductam in libello, ut patet ex tex. cum glo. no. in l. & puto. §. 1. ff. fam. erc. Sic etiam si mulier in libello aliquam rem petit a uiro, seu eius hæredibus ex causa dotis restituendæ, puta Titianum, & iudex condemnat uirum, seu eius hæredes ad fundum restituendum mulieri, debet intelligi. s. ad fundum petitum, & sic ex causa dotis.

Meritò concludendum est ad terminos d. l. fin. quod ex quo mulier petit in suo libello dotem acceptam à uiro sibi restitui, si iudex postea condemnando uirum dicat in sententia, quæ bona fide accepisti, redde mulieri, debent intelligi dicta uerba. s. quæ accepisti ex causa dotis petitæ, redde &c.

Consequenter ergo infertur, quòd ibi sententia fuit certa saltem interpretatiuè, scilicet respectu ipsius dotis, sed non respectu quantitatis dotis. Et sic inquantum fatemur, ipsam dotem esse quid uniuersum, sententia fuisset certa respectu ip-

ctu ipsius uniuersi petiti, scilicet respectu dotis, & tamen ibi nō ualuit. Vnde per hæc non uidetur bona responsio Bart. nec ēt obstat, si diceretur, quòd in d. l. fi. fuit dos petita, tamen incerta, ut uidetur probari ex text. ibi, dotem, quæ peteretur. Et sic procedat ibi libellus incertus in dote, quod non uidetur ex alio nisi ex natura uniuersi, per id quod habetur in l. 1. ff. de eden. Et sic etiam ualuisset ibi sententia, si fuisset ibi aliquid probatum de dote data uel promissa, sed non fuisset probatum quid uel quantum fuisset promissum: uerùm quia nihil fuit ibi probatum, ideo non ualuit sententia, sicut non ualeret in aliis uniuersalibus, quando nihil de ipso iure uniuersali constitisset iudici per id, quod habetur in l. prolatam. C. de sen. cum simil. prout etiam Barto. sensit hanc rationem in dict. rubric. Nam potest responderi, quòd imo ille text. clarè probat non
3 † sufficienter esse probatum dotem esse datam, nisi etiam esset probatum, quòd accepisset pro dote, ut patet ibi, cum incertum sit, scilicet ex actis, quid accepisset, & ibi dotem, quæ peteretur, scilicet in libello non esse liquidam, id est non esse liquidatum ex actis supple, ut certa possit ferri sententia. Et intentio Imperatoris ibi fuit annullare illam sententiam non ex eo, quòd sine causæ cognitione uel aliqua liquidatione præcedente fuisset lata, sed ex eo quia illa sententia fuit incerta: aliàs non bene conueniret titu. contra l. Imperatores. ff. de in diem adie. & quod not. gloss. in capit. bonæ. de confir. utili. uel inu. Imo plus dico, ꝙ licet non fuisset per testes, uel instrumentum liquidè, uel plenè probatum de dote data uel promissa: tamen sententia condemnatoria mero iure ualeret, licet foret iniusta, & per appellationem possit rescindi: cum tunc dicatur lata contra ius litigatoris, & non contra ius constitutionis per id, quod habetur in l. præses, & l. cum prolatis. ff. de re iud. & in c. cum inter uos. & cap. quòd ad consultationem. eod. tit. Vnde sequitur, quòd si ibi probatum plenè fuisset de ipsa dote, sententia tamen debeat ferri certa & non incerta: quia sententia incerta ualere non potest, etiam si certificari possit per acta probatoria, si ad ea non sit expressa relatio, quando etiam ipse libellus esset incertus: quia tunc fuit unà cum libello, ut habetur in l. fin. C. de anna. exceptio. & in l. 1. §. si quis argentum. ff. deposi. & not. instit. de acc. §. curare. Et sic necessariò concluditur, quòd in dict. l. fina. sententia erit certa respectu dotis, scilicet propter libellum, ad quem debet referri: tamen quia erat incerta respectu quantitatis uel rei pro dote promissæ per uirum, ideo non ualuit, ut patet ibi in text. quantumcunque peteretur. Et sic innuit ibi text. expressè, quòd non sufficit petere dotem: cum etiam sit opus petere, & probare, quantum sit in dote. Præterea text. ibi se fundat: quia incertum erat iudici quid illi maritus accepisset in dotem. Et sic dicatur ibi intelligi non sufficere iudici constare dotem esse datam, puta si uir esset confessus se dotem accepisse, cum ex hoc non posset sequi sententia certa, nisi etiam constet iudici quid accepisset pro dote, & tamen in uniuersalibus non esset hoc necesse, cum sufficeret, quòd in executione sententiæ liquidetur, ut per gloss. & doctor. in l. 1. ff. de eden. Vnde si quis uelit rectè intueri uerba & mentem illius text. est ibi casus rotundus contra Barto. Secundò contra dictam opinionem facit: quia id dicitur esse uniuersale quòd continet, uel aptum continere uniuersalitatem iurium actiuè & passiuè, ut est hæreditas, peculium, & si l. pecuniæ. §. 1. ff. de uerborum significatione, & l. peculium. ff. de pe. leg. & habet incrementa & decrementa, ut dictis iuribus. sed nullus dixerit, quòd quando datur pro dote certum corpus, puta domus, uel fundus & similia, uel certa quantitas pecuniæ, possit consistere in dicta re ius uniuersum respectu iurium actiuè & passiuè. Et licet dos habere possit aliqua incrementa extrinsecus: tamen illud non procedit ex natura alicuius uniuersi, sed magis ex quadam æquitate ponderata per Iurisconsult. in l. quoties. ff. de iur. dot. concurrentibus ibi pluribus. Primò: quia illud lucrum superuenit ibi ex causa dotis datæ æstimatæ. Secundò: quia tale lucrum ibi fuit uir consecutus cum damno mulieris, quæ remansit indotata respectu illius rei euictæ, & etiam ultra hoc soluit pœnam dupli. Inde est, quòd ibi causatur illa singularis æquitas: ut expressè ibi dicitur. Et consequenter quòd se-
4 quitur, † si res dotalis furto subtracta uiro restitueretur sibi cum pœna quadrupli, tale lucrum non augeret dotem, nec subiiceretur restitutioni soluto matrimonio, ex quo tunc cessat ratio æquitatis ibi ponderata in text. quòd tamen secus esset, si deberet dos restitui tanquam uniuersum per id, quod habetur in l. utrum, in fin. cum sequen. ff. de petitio. hæredit.

Et sic etiam potest inferri, ꝙ si dos ibi æstimata data fuisset non à muliere, sed ab aliquo extraneo, à quo uir fuisset postea cōsecutus lucrum pro pœna dupli stipulationis propter euictionem secutam, huiusmodi lucrum non augeret dotem, ex quo tunc cessat æquitas. d. l. quoties, cum mulier non sit passa illud damnum pœnæ soluendæ, & tamen secus esset, si ius quoddam uniuersum esset. Et sic bene ponderando illum tex. & eius rationem multùm urget pro hac opin.

Tertiò satis mouet, quia id dicimus esse ius uniuersale: quia licet omnia eius corpora sint extincta, tamen adhuc durat ipsum ius, puta hæreditas, uel peculium d. l. peculium. §. 1. cum si. Sed si domus data in dote funditus esset combusta, uel fundus dotalis casmate, uel alluuione pereat in totum, uel euincatur, totaliter desinit esse dos, & mulier dicitur remanere indotata, ut habetur in l. 1. C. de iur. dot. Et puerile foret dicere, quòd remanet ipsa dos tanquam ius uniuersale, facit l. plerunque. ff. de iur. dot.

Quartò, quia mulier in dote sol. mat. dr̄ esse successor, particularis, & non vniuersalis, ut hr̄ per gl. no. in l. diuortio. in prin. ff. sol. ma. & habetur in l. filiofamilias. §. fi. eo. tit.

Quintò, quia dos uendicatur l. in reb. C. de iur. do. & tamen incorporalia non uendicantur, ut habetur in l. 1. & l. uendicatio. ff. de rei uend.

Præterea & sextò: quia omnia iura cōiter dn̄t, dotem dari, & aliquando dicunt tradi, & aliquando restitui, & non dicunt rem dotalem. ut l. dedit dotem. ff. de colla. bon. & l. 2. §. fi. ff. de priui. credi. & ff. de iur. do. licet. & l. dotem à patre. C. eo. tit. l. si à genero. ff. de usu. pro dote. l. 1. cum multis si. Item bene probatur in l. etiam. C. de iur. dot. ubi tex. facit differentiam inter dotem reddi, uel rem datam in dotem reddi, quę uerba propriè non cadunt in corporalibus, instit. de rebus corp. & incorporali. in princip. & in l. si seruus. §. incorporales. ff. de acquir. rerum domin. Et licet Angel. saluet diffinitionem Azo. dicendo, ꝙ Azo. inspexit communem usum loquēdi, secundùm quē dos data in dotem consueuit dici dos, prout etiam accipitur in d. l. dotem. cum si. supra alleg. qui communis usus loquendi debet attendi. l. anniculus. ff. de uerb. sign. Sed Bart. considerauit ipsam proprietatem rei, secundùm quam dos est quoddam ius uniuersum; tamen ista saluatio uidetur satis puerilis cum in diffinitionib. attendamus effectum rei, & non ipsam locutionē rei, arg. l. 2. in fi. C. com. de leg. cum sim.

Nunc restat respondere ad contrarium, quod magis uidetur difficile, s. d. l. quod dicitur. & d. §. sed quod diximus. Nam dico, ꝙ intentio Iuris. ibi pro certo hæc fuit. s. ꝙ impensæ necessariæ non minuunt ipsa corpora dotis. i. non defalcant pro rata seu pro quota, prout defalcat lex falcidia, sed bene minuunt dotem in vniuerso, hoc est in totum impediunt ipsum iudicium dotis, uidelicet impediendo in totum eius effectualem repetitionem & exactionem. s. per uiam retentionis totius & uniuersę dotis, donec saluantur impensæ prædictæ integraliter. Et hæc intelligentia expressè declaratur & colligitur ex text. in terminis in l. si is qui stichum. §. sed quod dicitur. ff. de iur. do. Vnde si impēsa illa necessaria esset ī uno floreno, & corpus dotis ualeret mille, poterit uir totum retinere, & propter hoc censebitur in effectu mulier recuperasse tantominus de dote sic uniuersaliter sumpta, non autem dicetur rehabuisse dotem diminutam in corporibus propter restitutam illam impēsam. Et sic dum tex. in d. l. quod dicitur, in fi. prin. sonat ibi, non. n. ipso iure corporum, sed dotis fit diminutio, debet intelligi dotis. i. ipsius iuris & actionis de dote. s. in consequenda ipsa dote, fatēdum tamen est, ꝙ licet dos nō dicatur ius uniuersale, tn̄ est quoddam ius diuisum ab ipsa re data in dotem. Nam ipso iure dotis causatur obligatio & actio ipsi mulieri, non autem ex ipso corpore dato, sic etiam possumus dicere, quòd commodatum, depositum, uel pignus, seu hypotheca est ius quoddam separatè sumptum in abstracto ab ipsa re commodata, deposita, uel pignorata. Cum ex ipsa re non oriatur obligatio & actio, scilicet ex ipso commodato, deposito, hypotheca. facit text. in l. 1. ad fin. ff. de rerum diui. Et ita debet intelligi ille text. in d. l. quod dicitur. & in d. §. sed quod diximus, dum facit differentiam inter ipsam dotem & corpus datum in dotem. Et dum text. dicit de uniuersitate dotis, debet intelligi, idest de totalitate dotis, uel de uniuerso iure, quod competit mulieri ad ipsam rem datam in dotem. Item non uidetur uerum
5 quòd † in dote succedat precium loco rei propter naturam uniuersi, imo propter duo concurrentia necessariò uidetur, quòd hoc sit actum inter uirum & uxorem, quòd succedat pre-

tium loco rei datæ in dotem , uel res loco pretij dari in dotẽ, se
cundum quod hoc expediet mulieri & sic cedat ad eius utilita-
tem , aliàs non causatur talis conuersio seu successio , ut proba
tur ex tex.iuncta glo.no.in l.ex pecunia. C.de iu.do.& ex tex.in
l. ita constante. ff.solu.matr. Vnde si illa duo non concurrent,
nequaquam causari posset dicta conuersio obstante regula,quæ
est, ut in particularibus non succedat res loco pretij , uel econ-
tra, ut habetur in l.si ut proponis , & l.si ex pecunia . de rei uen.
& in l. 1 . C.si quis alteri uel sibi, cum si. Et dum glo.in d.l.si ut
proponis , ponit aliquas fallentias a d.regu. inter alias interserit
fallentiam & specialitatem in dote. Et sic d.glo. in d.l.si ut pro-
ponis, de directo facit contra opi. Bart.& similiter glo.in d.l. La
beo & Sabinus , ubi diuersificat dotem ab uniuersalibus. Dun-
tamen illa glo.ibi dicit esse speciale in dote, ut pretium succedat
loco rei , nihil boni ad hoc allegat , & non uidetur illud uerum
indistinctè, nisi concurrant illa duo, ut supra. Pone enim quòd
maritus uendit rem dotalem ualentem centum pro quinqua
ginta , absonum foret dicere , quòd illa centum quinquaginta
sint in dotem mulieris , nisi ita fuisset actum inter coniuges. sic
etiam si uir pro dote habuit centum, ex quibus emit fundum ua
lentem centum quinquaginta, nullus dixerit , dictum fundum
cedere in dotem, nisi hoc fuisset actum a principio, ut bene pro
batur ex d.l.pecunia, cum glo.ibi, pro dote. & in d.l.ita constan
te. Et facit l.si mulier.& l.cũ maritus.in prin.ff.de pac.dot. Nec
etiam obstat illud de fructibus augentib. dotem , super quo se
fundat Bart.quia omnia iura hoc dicentia loquuntur de perce-
ptis ante matrimoniũ: ut patet in l.uideamus.§.ante matrimo.
ff.de usu.& l.si ante nuptias.ff.solu.mat.& l.dotis fructus , post
princ.ff.de iu.do. cum si. Et hoc nimirum, cum istud causetur
ex tacita intentione mulieris, quasi additamenti causa censean
tur dati in dotem , si non apparet contrarium, ut dicit text.in l.
inter socerum . §.cum inter . ff.de pact.dot. ad hoc l.etiam. C.
de iu.do. quæ ratio ibi ponderata per Iuris. non fuisset ibi ne-
cessaria , si tales fructus augerent dotem ex natura uniuersi. Et
licet hic Ange. dicat , hoc non procedere per uiam augmenti ,
sed conuersionis per d.l.dotis fructus.§. 1 . tamen hoc in idem re
cidit quia siue per uiam augmenti , siue per uiam conuersionis
in dotem eadem etiã actione petuntur.d.l.si marito.§.fina. licet
propriè tales fructus percepti post solu.matr. non sint dos, pro-
ut dicit ibi glo. Et quidem rectè dicit, quòd non sint dos, ex quo
sunt percepti eo tempore quo res ipsa data in dotem , ex qua
sunt percepti, iam desijt esse dos, ex quo iam desijt esse matrimo
niũ: cum ista sint inter se correlatiua: quia ubi non est matrimo
nium , ibi non est dos.l.fin. C.de don.ante nup.& l.3. ff.de iu.
dot.cum sim. Et ubi est matrimonium, ibi dos esse potest, ut di
6 ctis iurib. Est ergo in d.§.fin. unum † speciale, quòd ibi fructus
licet non sint propriè dos, tamen actione de dote petuntur qua
si censeantur ibi uenire per uiam augmenti dotis , licet per mo
dum improprium. Et sic patet , quòd non ex natura uniuersi ,
prout uoluit Bart. sed ex quadam natura dotis priuilegiatæ , ut
supra: petuntur dicti fructus eadem actione. Prçterea dicta ratio
Ange. de conuersione cessat , cum ante matrimonium non po
terat dici propriè dos, l. 3 . ff.de iu.do. ergo nec ipsum ius dotis
siue uniuersale siue particulare poterat dici ante matrimoniũ.
Et sic talis conuersio non potest tunc causari ex natura uniuer
si : cum non reperiat tunc sua extrema habilia , sed dicta con-
uersio causatur ex tacita quadam conuentione , & sic per uiam
taciti additamenti : ut supra dixi. Nec obst. prædictæ conclusio
ni tex. in d.l.si marito. §.fin. iungendo finem cum principio il
lius.§.qui uidetur multùm urgere . Nam potest intelligi illud
principium in fructibus perceptis ante matrimonium, uel si ue
lis intelligere de perceptis post solutum matrimonium, ut uide-
tur, ex eo quòd illi fructus dicantur esse dos, licet loco dotis ha-
beantur: & ita in terminis intelligit ibi gl.quòd tales fructus nõ
sunt dos , ut res dotales , prout sunt ipsæ res ex quibus fue-
runt percepti, & idem uoluit glos.in d.§.ob donationes . Et li-
cet Bart.aliter intelligat illam glo.uidelicet quòd fructus nõ sint
dos , ex quo dos differt a rebus dotalibus tanquam ius uniuer
sum: tamen salua pace, ista non fuit intentio glo.imo uoluit gl.
quòd fructus non sint dos nec dotales ; quia nec expresè nec
tacitè fuerunt dati in dotem , & hic colligitur ex ll.quas alleg.
ad hoc glo.ibi, ut aliàs per Bar.in l.non solùm.§.si liberationis.
ff.de lib.leg. Et secundum hoc resultat uuũ aliud pulchrum &
notabile speciale in dote , uidelicet circa fructus & accessoria ,
ut possint peti iure actionis , per illum tex.sing.in d.§.fin.sicut
in uniuersalibus , licet regulariter in particularibus ueniant offi
cio iudicis mercenario, ut habetur in l. 3 . C.de bo.quæ lib. & in
l.si.ff.de eo quod cer. lo. de quo tamen per Bald. in l.si. §.prç-
terea. C.de iu.do.& tangetur j.in 8 .par.huius operis. Et ex his
resultãt magni effectus, nam si dicti fructus essent propriè dos,
uel res dotales: tunc haberent dotis priuilegia, puta quia pro eis
cõpeteret tacita hypotheca , & etiam priuilegiata sicut pro ipsa
dote, quod an sit uerũ, dicemus in 6. par. ubi tractabitur de pri-
uilegijs dotium ante matrimonium, & etiam dixi in l.diuortio.
7 §.ob donationes. ff.solu.matr. Item † si essent dos , possent ta-
les fructus retineri sicut alia corpora dotis propter impensas ne
cessarias per id, quod habetur in d.l.quod dicitur.quod tamen
non uidetur uerum, cum propriè non sint dos, ut supra dixi, &
quia hoc uidetur in damnum mulieris, & non in fauorem, sed
dispositio, de qua in d.§.fina. tendit in fauorem mulieris , ideo
8 ibi inducitur dictum speciale, de quo supra est dictũ. Item † pro-
pter impensas utiles non haberet in dictis fructibus locum re-
tentio fienda per uirum , sicut nec in ipsis rebus stabilibus dota
libus , in quibus esset facta impensa per id , quod habetur in
l. 1 .§.sed nec impensas. C.de rei uxo. act. licet possit dici , ꝙ in
hoc nulla causetur specialitas , cum de iure ius retinendum pro
pter impensas non habeat locum nisi in ea re, in qua est impen
sa, ut habetur in l.si in area.ff.de cond.indeb. & in l.si non sor-
tem.§.si centum.eod.titu.ergo non in fructibus, qui sunt sepa-
rati a re ipsa , licet non sic in retentione , quæ causatur ex re
pignoratæ; quia pignus se extendit etiam ad fructus rei pigno-
ris.l.quamuis. C.in quib.caus.pig.uel hypo.taci. contra , quod
est notabile . Sic etiam si ageret mulier, uel eius hæredes con-
tra uirum ad fructus perceptos post matrimonium contractũ,
nec interim subiuit onera matrimonij . Nam dubium est , an
illi augeant dotem , ut ueniant restituendi soluto matrimonio.
9 An † autem mulier possit constante matrimonio illos repe-
tere saltem ratione interesse , ex quo interim oportuit se ip-
sum alere de suo, de quo dixi in l.de diuisione.ff.solu. mat. An
quòd in illis repetendis possit competere tacita hypotheca , ma-
ximè cum priuilegio ante lationis , sicut pro ipsa dote restituen
da . Et potest dici quòd sic ; cum saltem habeantur loco dotis;
sic etiam in uiro si ageret ad fructus uel interesse dotis permis-
sæ , & sibi non solutæ, quando interim subit onera matrimo
nij , cum etiam in istis accessorijs habeant loca dicta priuilegia,
sicut in ipsa dote per supra dicta , de quo etiam dixi in l.si cum
10 dotem.§.sinautem.ff.solu. matr. Item † alius resultat effectus:
quia si dicti fructus essent dos , hodie haberet maritus annum
post solutum matrimonium , sicut in alijs mobilib.per id quod
habetur in d.§.exactio.l. 1 . de rei uxo.act. Tamen forte dici pos-
set contrarium : cum hoc tenderet in damnum mulieris : quia
si non haberentur pro rebus dotalibus , uir teneretur incon-
tinenti eos restituere unà cum ipsis stabilibus, in quibus non da
tur aliqua dilatio tanquam accessoria ad ipsas res stabiles dota
les per id, quod habetur in d.§.exactio. glo.tamen singu. in l.di
uortio.§.interdum.ff.solu.matrim. in uersi.reddet , tenuit con
trarium , dum uoluit , quòd in ipsis fructibus habet locum di-
cta dilatio hodie , quòd uidetur mirabile : ut sic maiorem di
lationem habeant ipsa accessoria, quàm ipsum principale : ta
men glo.forte transiuit ibi cum suo errore, prout transijt in l.
2 .in princ.ff.solu.mat.tenendo quòd de iure fforum dabatur di
latio etiam in stabilibus & non bene , ut ibi dixi . In fructibus
tamen perceptis ante matrimonium sine dubio uir habebit an-
num hodie per d.§.exactio . cum illi propriè fuerint in dotem
conuersi ex quodam tacito pacto, ut supra. Et sic ueniunt æquè
principaliter: & ideo non sortiuntur naturam stabilium, ex qui-
bus fuerunt percepti. Alius etiam sequitur effectus ex opi. Bar.
communiter retenta : ut supra , quòd procederet libellus , &
etiam sententia , licet in processu non sit facta aliqua certifica
tio quantitatis dotis , sed solum probatum esset, quòd mulier ,
uel socer dotem promiserit, non tamen expressa certa quantita-
te. Et sic postea in executione sententiæ poterit liquidari, quæ sit
congrua quantitas dotis per id , quod habetur in l. 1 . de eden .
quod uidetur mirabile , & fortè in puncto iuris non uerum :
quia imo debet liquidari ante sententiam secundum arbitrium
11 boni uiri, ut probari vr̃ in l. 3 . C.de do. promis. Sequeretur † et
alius effectus no. ꝙ lata sententia pro dote restituenda, licet non
sit facta aliqua mentio de fructibus uel interesse etiam in ipso li
bello , poterunt tñ postea peti actione de dote , seu ex tacita sti
pulatione , tanquàm ueniant æquè principaliter tanquam dos,
ut probari vr̃ not.in d.§.fin.l.si marito. ubi si nõ uenirent æquè
principaliter , & sic solùm officio iudicis non possent postea
peti per id , quod hr̃ in d.l. 4 . C.deposi. & facit , quod hr̃ in l.
3 .§.si rem.ff.de legat. 3 . & l.non solùm.ff.de rei uend. quod est
not.

not. quia saepe contingit de facto ꝙ mariti post longam moram uxoris, uel soceri recipiunt dotem integram, nulla facta sibi reseruatione, nec solutione, seu protestatione in fructibus, uel interesse sibi debitis ratione morae. Nam per hoc non praeiudicaretur ei, ex quo peti pñt aequè principaliter actione de dote per missa, seu ex tacita stipulatione, licet regulariter contra per id, quod hr̃ in l. fina. & in l. centum Capuae. ff. de eo quod cer. lo. Sed potest dici tenendo opin. contra Bar. magis iuri consonam, uidelicet ꝙ dos non sit ius uniuersale, sed sit quoddam particulare: tñ in ea sit spãle, ꝙ fructus & accessiones possint peti aequè principaliter tanquam dos, & cum priuilegijs ipsius dotis, cùm pro eis competat actio de dote singulari priuilegio dotis per casum singularem, iuncta glo. in d. §. fin. ut supra est dictum, & facit gl. no. in d. §. ob donationes. Insuper aduertendum est ꝙ Ange. hic ex alio ẽt impugnauit diffinitionem Azo. & etiam Bar. & sequacium, dum ponũt illud uerbum, pp onera matrimonij
a supportanda.[a] Nam sequeretur, ꝙ qñ esset factum pactum, ꝙ
2 † ipse uir non teneatur subire onera matrimonij, quod quidem pactũ ualet: ut l. fin. in princ. ff. de exce. doli, & in plerisq; alijs ll. hoc ꝓbatur, tunc nõ posset dici dos, & tñ iura illa probãt contrarium; ergo dicta diffinitio non bona, cum in omnib. non conueniat suo diffinito. Et ideo dicit, ꝙ illa uerba sunt superflua, seu non bona in dicta diffinitione. Sed Imo. in d. rubr. solu. matr. resp. ꝙ ultra alimenta expedit mulieri alia habere à uiro, uidelicet uestes preciosas & alia ornamenta & iocalia preciosa: ut experientia docet. facit l. uestis. §. muliebria. & l. ornamento. ff. de aur. & arg. leg. cum sim. Cuius dictum nihil ualet: quia posset ẽt per pactum fieri, ꝙ ẽt ad illa non teneat maritus. Et sic uniuersa onera subeat mulier, ut dicit text. in l. 4. in fi. ff. de pac. dot. Sed posset saluari diffinitio Azo. & Bar. & aliorum, ꝙ procedat attenta cõi natura dotis, & prout cõiter dos constituitur, ar. l. semper. ff. de reg. iur. & in regula inspicimus. in 6. Et sic secundũ cõiter accidentia, arg. l. nam ad ea. ff. de legi. ut etiã dicebat hic Imo. Nec destrui debet diffinitio propterea, ꝙ aliqñ non conueniat cum suo diffinito in aliquo casu de raro contingenti per id, quod hr̃ in d. l. nam ad ea. & maximè in mulierib. quae naturaliter sunt auarissimae ẽt cum maritis. l. si à sponso. C. de do. ante nup. facit, quod hr̃ in l. sed si ego. ff. ad Velle. Imò gl. no. in l. si stipulata. §. 1. ff. de do. inter ui. & uxo. dixit esse unũ de mirabilibus, ꝙ mulier faciat tale pactum, ut uir non teneatur ipsam alere, se ut ipsam alat de suo. Et ideo dixit Tho. de Aquino in libr. de perfectione uitae spiritualis, ꝙ ea quae miranda sunt, non sunt trahenda in consequentiam, nec in eis ponenda est certa doctrina. Aliàs sequeretur ꝙ diffinitio illa hominis, ꝙ est animal rationale & mortale, non esset bona, cum aliqñ reperiantur homines sine aliqua ratione, ut sunt furiosi & mẽtecapti. Dicebat tñ Lud. de Ro. super d. rub. hmõi pactum non ualere, nisi uersa uice fiat pactum, ꝙ fructus dotis conuertantur in dotem, & ipsam augeant continuè. Et sic illos in effectu uir non lucretur, al. tex. sing. in d. l. 4. in fi. qui tñ tex. hoc nõ probat, sed bene probat, ꝙ qñ fieret pactum inter coniuges, ꝙ fructus in dotem conuertantur, & sic eam augeant, illud non ualeret, nisi uersa uice fieret pactum, ꝙ mulier se ipsam alat de suo. Vnde qñ simpliciter fit pactũ, ꝙ uxor de suo se alat, & maritus nihilominus dotẽ hẽat, multa iura hoc permittũt; ut tunc ipse uir ẽt lucret sibi fructus dotis, & dotis usuras loco fructuũ. Nec requirunt, ꝙ uersa uice necesse sit pacisci, ꝙ fructus conuertantur in dotem, uel ipsae usurae dotis non solutae in dotem conuertantur, imò sunt praecipuae ipsius uiri, ut patet in d. l. fi. in princ. ff. de excep. doli. & clarius in l. si quis pro uxore. in fi. ff. de do. inter ui. & ux. dr̃, ꝙ tunc potest vir fructuari sibi talem dotem, licet tunc possit, si uelit permittere uxori sua dote frui. Dubium tñ facit, quomodo ualere possit tale pactum, cum uideatur esse contra substantiam contractus dotis per id, quod hr̃ in l. cũ precario. ff. de precar. & in l. ubi ita donatur. ff. de don. cã mor. & quod ibi per Bar. cũ iura dicant, dotem dari & cõstitui, ut deseruiat onerib. matrimonij, ut d. l. pro onerib. & d. l. dotis fructus. cum si.

Potest dici, quòd onera matrimonij sint multa, non solum ut alat uxorem, & eam uestiat, sed etiam ut multa alia obsequialia onera subeat in persona mulieris, ut habetur in l. si cum dotem. §. sinautem. ff. sol. mat. Et difficile est maritum supportare defectus & mores mulierum, quae cõiter sunt intolerabiles, & hr̃ in auth. ut mulieres debitrices & creditrices. §. quia uerò. & per gl. in d. l. nã ad ea. & no. in l. pater Seuerinam. §. socrus. ff. de condi. & demon. Et sic potest inferri, ꝙ licet valeret pactum, ꝙ non teneatur uir alere uxorem, etiã si dotem habeat uir; tñ non ualeret pactum, ꝙ uir non teneatur subire alia onera obsequialia matrimonij erga uxorem, & econtra, s. ꝙ mulier teneat illa subire erga uirum, puta in casu infirmitatis & in cohabitando, seruiendo, & operãdo: cum istud esset cõtra substantialia matrimonij, quae sunt circa indiuiduam uitae consuetudinem & socialem uitam, ut inst. de pat. pote. in prin. ad hoc. l. aduersus. C. de crim. expil. haere. & hr̃ in d. §. sinautem. & dixi in l. diuisione. eo. titu. Similiter etiam non ualeret pactum, quòd uir habeat dotem & fructus non lucretur, sed dotem augeant: nihilominus teneatur uir ad supportanda onera, cum hmõi pactum esset cõtra substantialia dotis, & hoc nisi dos sit adeo ampla, ut fructus superexcessiui ultra onera habeant esse ad cõmodum interusurij, uel esset factum pactum, ꝙ mulier seipsam alat, ut est casus sin. in d. l. 4. de cuius legis intellectu dixi in l. diuortio. §. pen. ff. sol. matrimo.

ADDITIO.

a Onera matrimonij supportanda. Aliam tamen rationem ponit elegans gl. in l. obligamur. §. leg. ff. de act. & obl. ut. s. mulieres facilius uiros inuenirent, pro quo uide etiam D. Alex. in consi. 48. in 4. uolum. Ad materiam aũt multorum, quae ponũtur per istum Doct. hic uide Bar. in l. 1. ff. sol. mat. Bal. in l. fi. C. de sen. quae si. cer. quan. D. Alex. in l. si quis arbitratu. ff. de uerb. obli. multa per Pau. de Cast. in consi. 123.

PARS TERTIA.

VENIO nunc ad 3. principale quaesitum, uidelicet, an contractus dotis dicatur esse de iure gentium, uel ciuili. Nam Bar. in d. rub. sol. mat. dixit esse de iure gentium, per l. eas obligationes. ff. de de capi. diminut. Tu dicas hoc procedere respectu inuentionis prout est ipsum matrimonium, ꝙ fuit causa dotis. l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. ubi latius per Bal. dicentem, ꝙ aliquo respectu matrimonium potest dici de iure ciuili pp uerborum formam, iux. glo. illam not. in l. cum notissimi. in prin. C. de praescri. xxx. ann. Tñ illam glo. solitus sum impugnare, tu latius uide in d. l. 1. §. q praesens. & §. si quis ita. ff. de uerb. obl. gl. ẽt in l. ius ciuile. ff. de leg. dicebat, matrimoniũ esse de iure naturali, sed respectu formae est de iure ciuili; qa praecedunt sponsalia per uerba de futuro: & postea sequitur consensus de praesenti, per quem perficitur matrimonium. l. nuptias. de reg. iur. sed malè loquũtur: quia ad formã matrimonij non requiruntur sponsalia praecedentia, cum sine alia promissione de futuro prius facta potest contrahi matrimonium; cum solus consensus ambarum partium de praesenti requiratur. d. l. nuptias. cum sim. Fatendum tñ est, ꝙ contractus sponsaliorum de futuro similiter est de iure gentium, cum solo consensu perficiatur. l. 4. ff. de spons. & est contractus praeparatorius ad contractum matrimonij. l. oratio. ff. de spons. & cõiter in tali contractu sponsaliorum initiitur contractus dotis: nec etiam est uerum, ꝙ contractus matrimonij sit de iure naturali, capiendo iure mero naturali, prout vr̃ fuisse de mente glo. d. l. ius ciuile. fortè motae per id, quod dicit text. in l. 1. in fin. ff. de iust. & iu. quia secundùm hoc matrimoniũ conueniret caeteris animantibus, quod est absurdum: unde ꝙ ibi dr̃ de coniunctione maris & foeminae, debet intelligi respectu coitus, qui sunt in brutis, non uituperatur: ita etiam in hominibus, qñ fit per modum permissum, quem quidem modum appellamus matrimonium: ita est intelligendus ille tex. ne incidamus in uitium locutionis. Vnde tu dic, ꝙ respectu primae inuentionis, matrimonium fuit de iure diuino: cum à primordio institutum fuerit in paradiso terrestri, ut habetur in c. 1. de uoto. in 6. & Genes. 1.

Postea uerò de iure gentium primaeuo, quo tpe gentes sine ll. & moribus uiuebant, matrimonium erat incognitum; & omnes passim ex quacunque muliere nati legitimi dicebant, ut dicit tex. in auth. qui. mo. nat. effi. sui, in princ. & in §. & licet. Successit postea ius gentium secundarium, de quo matrimonium fuit recognitum & ordinatum ad bonos mores conseruandos, & ad euitandum fornicationem & scandalorum materiam, & ut quisque recognosceret propriam sobolem: & quilibet haberet suam in uxorem. Sic etiam de dicto iure gentium secundario fuerunt inuenti alij contractus: & sicut inter gentes fuerunt diuisa praedia, ita & mulieres, quòd unusquisque haberet suam. Vnde eodem tpe fuit inuentus contractus dotis ob supportanda onera matrimonij: ut d. l. eas obligationes. ubi dr̃, ꝙ dotes hñt naturalem praestationẽ. i. quia naturali rõne à iure gẽ

tium conſideratæ fuerunt dotes ordinatæ: & ſic intellige Bar. ut
ſupra. Qui tñ contractus dotis non erat contractus nominatus,
nec nomen habebat elegans ſicut alij contractus iuris gentium,
niſi qñ erat facta traditio, ſicut etiam dicimus in donatione quæ
propriè dr̃ doni donatio. l. ſenatus. §. donatio. ff. de do. cau. mor.
aliàs qñ incipiebat à conuentione, magis dicebat̃ pactum de do
nando q̃ donatio, ut per Bar. in l. fi. ff. de con. ob cauſ. & l. iuris
gentiũ. in prin. ff. de pact. Et idẽ dicebatur hic in dote promiſſa,
ut tunc non diceretur dos, nec contractus dotis: ſed magis pa
ctum de dotando. Vnde qñ incipiebat à traditione, uel qñ à con
uentione, & poſtea etiam ex interuallo ſequatur traditio: tunc
ius ciuile primæuum condonauit ſibi ꝓpriam actionẽ. ſ. de dote
reſtituenda, cum actiones de iure ciuili ſint proditæ. l. 2. §. poſt
originẽ. ff. de orig. iu. & inſti. de act. §. ſed iſtæ. Vñ ſi marito erat
dos promiſſa citra ſtipulationem, non poterat olim agi per ui-
rum actione de dote: cum talis promiſſio remanſerit in ſimpli
ci nomine conuentionis ſeu pacti nudi, cui ius ciuile non aſſiſte
bat. l. iuriſgẽtiũ. §. igitur nuda. ff. de pac. cum ſi. ut etiam de hoc
per Bar. in d. l. iuriſgẽtium. in prin. Sed poſtea ius ciuile uidens
æquum fore, uirum non remanere debere ſic deceptum, ut ſic
habeat ſubire onera mat. ſine dote, & ẽt cõſiderans in hoc fauo
rem mulieris, ne à uiro reijciatur uelut indotata. l. fi. C. ad Vel-
le. ex æquitate prouidit indulgendo remedium, ut poſſit niti ma
ritus ex tali promiſſione dotis ueſtiendo tale pactum nudum ex
iuris miniſterio; ut hr̃ in l. ad exactionem. C. de do. promiſ. &
uocatur ueſtimentum legis auxilio; ut per gl. no. & ibi per Bar.
in l. legitima. ff. de pac. ut ſic dicam hodie talem contractum pro
miſſionis dotis eſſe quodam reſpectu de iure ciuili; ex quo ius
ciuile dat ſibi fomentum, ſicut idem dicimus in contractu dona
tionis, qñ incipit à conuentione. Nam olim non erat contractus
innominatus, niſi qñ incipiebat à traditione, licet hodie etiam
qñ à ꝓmiſſione incipit, dicatur contractus nominatus ꝑꝑ fo-
mentum iuris ciuilis: ut hr̃ in l. ſi quis argentum. C. de do. &
per Bar. in d. l. leg. & in l. iuriſg. in prin. ff. de pac. & per eundẽ in
l. fi. ff. de cond. ob cauſ. Hodie tñ põt dici contractum dotis eſſe
a de iure ciuili [a] tam reſpectu dotis dandæ, quã reſtituendæ ꝑꝑ ta
citam ſtipulationem hodie inductam à iure ciuili, ſublata in to
tum rei uxo. act. ut in l. 1. in princip. & in §. ſed ut plenius. C.
de rei uxo. act. & inſt. de act. §. fuerat. quæ tacita ſtipulatio fuit
poſtea ampliata in fauorem uiri circa dotem ꝓmiſſam: ut hr̃ in
d. l. 1. & in d. §. fuerat. Item in alio hodie contractus dotis poteſt
dici eſſe de iure ciuili, uidelicet reſpectu mulieris, qñ extraneus
dotem dedit uiro pro muliere. Nam licet tunc mulier fuerit ab
ſens uel aliter ignorans, nihilominus fingetur hodie talem mu
lierem fuiſſe ſtipulatam à uiro dotem prædictam ſibi reddi, qñ
ipſe extraneus non fuit aliter pactus ſibi reddi: ut eſt tex. ſing. in
d. l. 1. §. accedit. Ex his ergo patet, Bar. in d. rub. ff. ſol. mat. circa
hanc q. in aliquib. fuiſſe defectiuum Bal. autem in l. fi. ff. ſol. ma.
fuit in noua cõſideratione, qa dicit, ꝙ ſicut mutuũ eſt triplex,
uidelicet mutuum naturale. Item mutuum ciuile, cui natura
cooperatur, & mutuum merè ciuile, ut no. in l. 2. in fi. ff. ſi cer.
peta. Ita ẽt dicit, dotem ſeu contractum dotis eſſe triplicis ſpe-
ciei. uidelicet dotem merè naturalem, qñ fuit numerata. Item
dotem ciuilem, cui natura cooperatur, ut dr̃ in mutuo in l. cum
.n. & l. præcedenti. ff. de noua. Item dotem merè ciuilem abſtra
ctã ab omni naturalitate; ut in dote ſolùm confeſſata non appa
rente alia numeratione: & hanc appellat dotem fictam: dicit tñ,
ꝙ hodie dæ æquitate canonica non eſt reperire dotem fictam
ex confeſſione, ſicut nec in mutuo ciuili ſolùm confeſſato, alle.
no. per Dy. in regu. locupletari. in 6. ſed de hoc ultimo dicetur
in j. par. pñtis tract. Vr̃ tñ uelle Bald. ut ſupra, ꝙ diſpõ d. l. cum
.n. cum præcedenti, obtineat etiam in dote: ut ſi mulier nume
rat dotem, uel uir confitetur ſe habuiſſe, uel recepiſſe dotem:
& incontinenti ſequitur ſtipulatio: quia uir per ſtipulationem
promittit reſtituere ſolu. matri. quod nec olim, nec hodie agit,
uel agi poſſit actione de dote pro tali dote reſtit. nec ex ficta ſti-
pulatione, quæ hodie ſuccedit in eius locum, per l. 1. in prin.
C. de rei ux. acti. ſed ex ipſa ſtipulatione expreſſa, ſicut dr̃ in mu
tuo in d. l. cum enim. & ideo ſi tũc in libello ageretur hoc mo-
do, uidelicet, ago quia numeraui, cum matrimonium ſit ſolut.
tunc ineptè ageretur, ut ſimili per Bar. in mutuo in l. certi con
dict. §. ſi nummos. in 1. con. ff. ſi cer. peta. & idem vr̃ fuiſſe de
mente Bar. in l. ſingularia. ff. ſi cer. pet. circ. 6. ſpeciale, dicendo
ꝙ idem eſt in dote, ꝓut dr̃ in mutuo in d. l. cum. n. & alle. l. 1. §.
accedit. C. de rei uxo. act. qui tñ text. nihil facit: quia ubi actus
numerandi uel ꝓmittendi factus per extraneum, ſi non fuiſſet
ſequuta ſtipulatio, nõ producebat actionem ipſi numeranti, ſed
ipſi mulieri, meritò ibi cadit q̃dam nouatio ex illa ſtipulatione,
uidelicet, quia impedit actionem oriri mulieri ex illa numera-
tione uel promiſſione, ſed in d. l. cum. n. actus numerandi erat
pro eodem ſtipulante, prout erat actus ſtipulandi. Nec ẽt vr̃ bo
na intelligẽtia Bar. ad d. l. cum. n. uidelicet, ut illa no. diſpoſitio
ꝓcedat, qñ præcedens actus numerandi põt per ſe eſſe contra-
ctus, & ẽt non eſſe contractus ſecundum intentionem agentis,
ut eſt numeratio, uel alterius rei traditio. Nam ibi actus nume-
randi nõ fuit ſimplex, ſed per modum mutui: quia fuit data pe
cunia mutuò, & poſtea fuit ſecuta ſtipulatio. Ergo intentio
agẽtis ibi fuit clara, ꝙ actus numerãdi eſſet ex cã mutui. Et ſic
ex contractu mutui manauit actus numerandi. Vnde nonnulli
Modernorum impugnant illud motiuum Bart. ut fuit D. Fran.
de Rampo. & ibi dixi latius in repe. d. l. ſingularia, & ẽt in repet.
quam feci ſuper rub. ff. de uerb. oblig. adducendo ibi multa arg.
& rõnes contra Bar. & maximè dum uult, ꝙ diſpoſitio d. l. cum
.n. iuncta præcedenti l. obtineat non ſolum in mutuo, ſed ẽt in
omnibus alijs cõtract. qui retrahũtur: unde ſi deponerem apud
te, uel tibi cõmodarem rem aliquã, & ſtatim per ſtipulationem
promittis mihi reſtituere, ꝙ tunc non poſſem agere ex depoſi-
to uel commodato, ſed ſolum ex ſtipulatione, quaſi ſtipulatio
uideatur in dubio ſubiecta animo nouandi, quaſi præcedens tra
ditio uideatur facta gratia implendæ ſtipulationis. Et ſic idem
dicit in dote: & ſic vr̃ uelle, ꝙ ſi mulier in traditione dotis ſtipu-
latur à uiro dotem ſibi reddi, ꝙ tunc non poſſet agere ſol. mat.
actione de dote: ſed ſolum ex ſtipulatu, quaſi in dubio dicta tra
ditio præſumatur facta gratia implendæ ſtipulationis: ut eſt de
intentione Bar. ibi, quod ultimum poſſet procedere hodie ex no
ua diſpoſitione. l. 1. in prin. C. de rei ux. actio. ſecundùm quam
hoc haberet locum, non ſolum qñ ſtipulatio apponeretur in ip
ſa traditione dotis: ſed ẽt in ipſa ſimplici ꝓmiſſione, promitten
do ex tunc maritus per ſtipulationem reſtõnem dotis, ut intelli
gat̃ actio de dote, quæ olim appellabatur rei uxoriæ, in totum
trãſfuſa in dictam ſtipulationem: ut ibi dr̃, & in d. §. fuerat. inſti.
de actio. Imo ẽt ſi non fuiſſet interpoſita ſtipulatio fingeret̃ ho
die interpoſita incontinenti ex diſpoſitione ſingulari d. l. 1. licet
ſtipulatio eſſet interpoſita incontinenti in traditione uel pro-
miſſione dotis: tñ per hoc non cẽſebatur ſublata actio rei uxo-
riæ, q̃ erat actio de dote. Et ſic de directo eſt cõtra Bar. nec §. ac-
cedit, in aliquo confert, ut ſupra dixi. Nec obſt. tex. in d. l. auia,
C. de iu. do. & in l. quoties. ff. ſol. mat. quia põt rñderi ut ſupra
fuit reſponſum ad tex. in §. accedit: quia pr̃ dans dotem ſtipu-
lando eam ſibi reddi, & ſic non filiæ, cenſetur ſibi uoluiſſe pro-
uidere, & non ipſi filiæ: ex quo ſi non fuiſſet ſtipulatus, actio
non quærebatur integra patri, ſed patri & filiæ. l. 2. §. 1. ff. ſol.
mat. cum ſi. Illud etiam, quod dicit Bar. in d. l. ſigularia, ꝙ di-
ſpoſitio d. l. cum. n. obtinet locum non ſolùm in mutuo: ſed etiã
in depoſito & commodato, & in alijs cõtractibus qui re celebrã
tur, non vr̃ uerũ, ex quo in eis eſt diuerſa ratio, q̃ ſit in mutuo:
quia ex mutuo ſolùm obligatur, qui recipit mutuum. Et ſic ſo
lùm agitur de obligando mutuatarium & non mutuantem, ſic
etiam in ſtipulatione, de cuius natura eſt, ut ſolùm obligetur
promiſſor & non ſtipulator: ut l. 5. §. ſtipulatio. ff. de uerb. obli.
Et ideo non immeritò facilius fit trãſmiſſio de uno in alterum:
quia in habentibus ſimbolum facilis eſt tranſitus. l. ſi in rem. §.
item quicunque. ff. de rei uen. Sed in depoſito & commodato
põt ex eodem contractu obligari non ſolum depoſitarius & cõ
modatarius: ſed ẽt econtra ipſe deponens & commodans. Hinc
eſt, ꝙ dantur duæ actiones, ſ. directa & contraria: ut hr̃ in l. con-
ſenſu. ff. de actio. & obli. Et ideo ſi per ſtipulationem incontinẽ-
ti appoſitam fieret nouatio: & ſic impediretur oriri actio depo
ſiti & commodati, per hoc præiudicaretur ipſi depoſitario & cõ
modatario circa actionem commodati & depoſiti contrariam
circa expenſas, & alia, ꝑꝑ quæ datur actio contraria. l. in rebus.
§. poſſint. ff. commo. ubi ſi eſſet facta translatio de uno contra-
ctu in alium, per hoc non eſſet conſultum cõmodatario & de-
poſitario, ſicut commodanti & deponenti, cum contrahentium
æqua debeat eſſe conditio, aliàs eſſet quid captioſum, contra l.
ſi id quod in fi. ff. de reſcin. uen. Ex quo infero, ꝙ in cõtracti-
bus uel quaſi, qui a re ipſa denominantur, & ſic ab ipſa traditio
ne ſubſtantiantur, ſi tradens non eſt futurus obligatus, ſed ſo-
lùm ipſe accipiens: tunc ſtipulatio incontinenti appoſita dictæ
traditioni in fauorem tradentis nouat & transfundit impedien-
do actionem oriri ex dicta traditione, etiam ſi in certam ſpeciem
contractus ſonaret: quod non ſolum obtinet in mutuo, ſed ẽt
in quocunq; alio contractu, uel quaſi: ut patet in ſolutione in-
debiti, per tex. no. in l. ſi fine. & quod ibi per Bar. ff. rẽ rat. ha. &
per

per eundem Bar. in l. 2. ff. de condi. indeb. Et sic etiam idem si donans cā mortis in ipsa traditione stipularetur rem sibi reddi
b in casu reconualescentiæ. b Nam tunc fiet repetitio non per condictionem ob cām, sed ex stipulatione. In dote aūt si apponebatur stipulatio in ipsa traditione etiam per ipsam mulierem non præsumebatur olim nouatio, nec in stipulationem transfundebatᷣ actio de dote: quia non erat contractus, qui celebraretur gratia dantis tantum, sed utriusque. l. ex stipulatione. ff. de actio. & obligat. & sic ex actu tradendi obligatur etiam ipsa mulier tradens, s. de euictione: ut hr̄ in l. 1. C. de iure dotiū. Intellige, qn̄ traditionem præcessit promissio, secundum quod ibi dr̄. Ergo si incœpit à traditione, & fuit sequuta stipulatio facta mulieri tradenti, tunc fuisset facta nouatio etiam de iure antiquo. Hodie tn̄ indistinctè transfusa esset actio de dote in stipulationem, per id quod hr̄ in d. l. 1. Et hoc ꝓcedit qn̄ sumus in dubio, qn̄ aūt esset expressum ꝙ non animo nouandi mulier stipulatur. Et tunc arbitror actionem de dote seu rei uxoriam non esse sublatam etiam hodie, ex quo ita inter partes appareret esse actum: & tunc cessaret dispositio noua. d. l. 1. quæ procedit, qn̄ aliter non constaret de intentione partiū: tunc. n. indistinctè, siue incœperit à traditione, siue à conuentione simplici, actio de dote intelligitur esse transfusa in stipulationem, siue expressam, siue tacitam, secundùm ꝙ ibi dr̄. Sed si aliter appareret tunc de partium uoluntate, uidelicet ꝙ non animo nouandi, sed ꝙ utraque maneat, tunc cessaret dispositio d. l. 1. ex quo sequitur, ꝙ actio ex stipulatu tunc coæqueua duret in sua propria natura, prout olim. Et sic remaneret stricti iuris, & non bonæfidei, nec priuilegia actionis de dote essent transfusa in actionem ex stipulatu: sed utraque retineret suam propriam naturam secundùm notata Bar. in d. l. singularia. in dicto sextò speciali. de quo ultimo dubitaui ibidem, ut ibi latius dixi in repeti. tn̄ hoc satis bene probatur in d. §. fuerat. & in d. l. 1. in prin. dum præsupponitur, ꝙ actio ex stipulatione, quę erat olim apposita super dotis traditione, erat stricti iuris; nec habebat priuilegia dotis: unde dicto tp̄e uidebatur expediens mulieri magis agere actione de dote, q̃ ex stipulatu, ubi hodie non esset expediens. Et sic pōt inferri ex prædictis, posse sustentari dictum Bal. in d. l. 1. de qua supra, uidelicet posse dari, & appellari dotem ciuilem, cui natura cooperatur: quia si appareret facta traditio dotis, agetur ex stipulatione expressa uel tacita, & non ex contractu dotis, utpote transfuso in stipulationem expressam uel tacitam, per d. l. 1. ubi olim secus erat dicendum per supra dicta. Potest ēt tentari, & quidem non improbabiliter posse dici dotem naturalem, cui ius ciuile cooperatur per fictionem aliquam: puta, quia ius fingit mulierem, uel alium dotem numerasse, qui non numerauit, ut est qn̄ mulier, uel alius pro dote constituenda delegat suum debitorem uiro: tunc fingitur esse facta numeratio. l. promittendo. §. si à debitore. & l. cum uir uxori. ff. de iure dot. uel qn̄ debitum ex una causa conuertitur in cām dotis: ut si maritus futurus erat debitor mulieris: et tale debitum conuertitur in cām dotis. d. l. promittendo. §. 1. & d. l. licet. in princ. & §. 1. Tunc. n. fingetur breui manu acceptū à muliere, & marito datum, dicit tex. in d. l. 1. §. licet. Nam simili modo pōt magistraliter dici in mutuo, qn̄ iuris ministerio fingitur esse facta numeratio ex causa mutui, ut tunc appelletᷣ mutuū naturale, cui ius ciuile cooperatur secūdū Bar. & Doct. in l. 2. §. fi. ff. si cer. pet. & no. in l. singularia. eod. titu.

Ex prædictis omnibus pn̄t elici aliquæ conclusiones. Prima est, ꝙ contractus dotis olim erat de mero iuregentium. Secunda, ꝙ olim erat contractus nominatus solùm, qn̄ incipiebat à traditione: sed qn̄ incipiebat à promissione, erat innominatus respectu uiri, cui erat facta promissio: licet postea iuris ciuilis auxilio adiuuaretur, prout dr̄ in donatione, ut supra dixi, & per Bar. & Doc. in d. l. iurisgentium. in prin. Tertia conclusio, ꝙ hodie indistinctè contractus dotis de iure ciuili pp̄ stipulationem expressam, uel tacitè subintellectam transfundentem actionem de dote in actionem ex stipulatu: & consequenter hodie debet adscribi inter contractus nominatos. Quarta conclusio, ꝙ si inter partes est actum, ꝙ nō fiat nouatio per stipulationem expressam uel tacitam, contractus dotis tam ex parte mulieris q̃ uiri remanebit inter contractus iurisgentium. Quinta conclusio, ꝙ contractus dotis ꝓpriè capiendo erat inter contractus qui recontrahuntᷣ: licet qn̄ incipiebat à conuentione, tunc respectu uiri & ante dationem dotis diceretur pactum de dotando magis, q̃ contractus dotis, ut hæc cōclusio ex dictis Bar. in d. l. iurisgentiū. in prin. & in d. l. singularia. in 6. speciali colligitur. Sexta conclusio, ꝙ pōt saltem magistraliter dari dos seu dotis constitutio ciuilis, cui natura cooperatur saltem hodie, uidelicet pp̄ iuris ciuilis ministerium, quod hodie transfundit dotis cōtractum, etiam qn̄ incipit à traditione in actionem ex stipulatu. Septima conclusio, ꝙ potest saltem magistraliter dici dotem seu dotis constitutionem naturalem, cui ius ciuile cooperatᷣ ex quadam iuris fictione: ut suprà dixi. Octaua conclusio, ꝙ pōt similiter dici dotem merè ciuilem, ut qn̄ non apparet de aliqua numeratione, sed solùm de confessione dotis habitæ & receptę, prout dicimus in mutuo merè ciuili: ut uoluit Bal. in d. l. 1. ff. solu. matri. de quo tn̄ dicetur infra in decima parte. Pōt tn̄ incidenter dubitari ultra prædicta, an sit reperire actionem de dote directam & contrariam prout in deposito, cōmodato, & similib. ut vr̄ casus in l. omnino. ff. de impen. secundum lectu. secundam glo. ibi, ꝙ sic, ut sic pro expensis factis per uirum ad perpetuam rei utilitatem detur uiro contra mulierem, uel eius hæredes actio de dote contraria, sicut directa datur mulieri contra uirum ad ipsius dotis restitutionem: sed illam opinionem non sequitur ibi glo. dicens non meminisse se legisse ꝙ ꝓ expensis detur uiro actio de dote contraria. Et intelligit glo. ꝙ uir non deducit talem expensam per iudicium dotis, idest, deductionem nō facit pp̄ impensas per iudicium de dote, idest, iudicio de dote conuentus, sed per uiam retentionis. Et secundum hanc intelligentiam esset ibi casus in terminis, ꝙ de iure Digestorum erat permissa uiro retentio rei dotalis pp̄ impensas in ea re factas, prout etiam ibi fuit opinio quorundam: ut ibi refert gl. quod not. ad dicenda infra in 7. parte ad intellectum tex. in d. §. taceat. circa priuilegium prohibitæ retentionis. Bart. aūt in d. l. omnino. tenuit opi. contrariam, uidelicet ꝙ sit dare actionem seu iudicium contrariū de dote ad impensas, non aūt actionem negociorum gestorum & probat primò per casum illius l. secundò, per urgentem rōnem: quia ea q̃ fiunt ex necessitate contractus, ueniunt in actione ex eo contractu. l. hæredes. §. si unus. ff. fa. erc. Sed impensę in re dotali fiunt ex necessitate contractus dotis. l. & in totum. eo. titu. ergo actione de dote petuntur. Item actio de dote est bonæfidei ex parte uiri & uxoris: ut per gl. in l. de diuisione. sol. mat. ergo in ea debet uenire, quicquid est æquum, ut inst. de act. §. in bonæfidei. Vnde dicit ipse non uideo æquitatem, quare in hoc contractu non competat uiro actio contraria de dote, sicut in alijs bonęfidei iudicijs, de quib. supra, uidelicet in commodato, deposito, pignore, & similib. Et sic tenet opi. Rog. ibi positam: sed hæc opi. non vr̄ uera, & est expresè contra tex. in d. §. sed nec ob impensas. ubi dicit Imperator, ꝙ utiles expensæ factæ in re dotali olim non aliter in re uxoria detinebantur, q̃ si uoluntate uxoris factæ essent. Sed dicit Imperator: ꝙ nō ab re est aliter hodie prouidere, uidelicet, ꝙ non habeat locum detentio: sed si quidem ex uoluntate mulieris factæ sunt, competat pro eis repetendis actio mandari: si uerò sine uoluntate mulieris, & utiliter negocium sit gestum, tunc sufficit ꝙ per actionem negociorum gestorum consulatur uiro. Ergo clarè ibi deciditur, ꝙ non per actionem de dote contrariam. Nec vr̄ uera ratio Bart. ꝙ hmōi expensæ fiant ex necessitate contractus: nam illud procederet in expensis necessarijs, puta in reparando domos dotales collapsas, seu quæ ruinam minabatᷣ, uel in curando seruos ægrotantes, & sic de similib. ut hr̄ in l. diuortio. §. impendia. ff. solu. matr. & in l. 1. §. per totum. cum seq. ff. de impen. non aūt ꝓcederet in expēsis utilibus, licet perpetuam utilitatem concernentibus, de quib. in l. quod dr̄. la j. in fi. cum se. eo. tit. cum nō reperiam iure cautum, ꝙ ad illas uir teneatur, & ꝙ si illas nō fecerit, debeat cōdēnari mulieri ad aliquod interesse: sed solum in necessarijs hoc est expressum. d. l. & in totum. ubi a contrario sensu per argumentum à speciali satis bene probatur, ꝙ ad utiles non tenetur uir: sed ad necessarias, & hinc est, ꝙ tex. in d. §. sed nec ob impensas, non immerito uoluit eas debere & posse repeti per actionem negociorum gestorum, de cuius actionis natura est, ꝙ non detur, qn̄ ex necessitate aliqua quis erogauerit, ut hr̄ in l. siue pro fratre. C. de neg. gest. & in d. §. si unus. Et sic stat intentio firma contra Bar. ꝙ uir ad utiles impensas nō arctatur ex necessitate contractus dotis. Nec ob. alia rō, quia in iudicijs bonæ fidei uenit, quod est æquum. Nā rn̄detur, ꝙ licet sit hoc æquū, uidelicet expensas utiles debere reddi uiro: tn̄ super tali æquitate est prouisum per iura de remedijs: quia in impensis necessarijs prouidetur uiro ēt hodie per diminutionem dotis ipso iure factā: ut hr̄ in d. l. quod dr̄. & in d. §. sed nec ob impensas. Et si dos esset restituta non facta tali deductione: tunc habet uir repetere per condictionem indebiti, quasi plus debito soluerit: ut hr̄ in d. l. quod dr̄. §. pen. In expensis autem utilib. adhibentur iura

distin-

distinctionem. An sint factæ ex uoluntate mulieris, & tunc fit repetitio per actionem mandati. Si citra uoluntatem mulieris per actionem negociorum gestorum: ut in d.§.sed nec ob impensas. & hr̃ in d.§.impēdia. Nec ob.tex.in d.l.omnino, quia imò facit ꝓ hac opinione secundum primum intellectum gl.ad uerbū alioquin. Et secundum intellectum ibi positum in gl. debet intelligi illa litera, prout intelligit ibi Accu. Cogitandum est tñ super prædictis: quia non transeunt sine dubio, & maximè dum dixi concedendo, ꝙ actio negociorum gesto. non datur uiro circa repetitionem expensarum necessariarū: & ad quas uir tenebatur, prout hr̃ in d.l.& in totum. Nam ibi tex. si bene ponderetur, loquitur tam de expensis necessarijs, ad quas maritus tenebatur, ut est in reædificatione domorum, ut patet ibi iuncta d.l.& in totum. Item in curando seruos dotales infirmos: ut l.2.eo.tit. q̃ etiam de expensis utilibus, uidelicet ædificando nouam domum in fundo pro utilitate fundi. Nam ista est inutilis, & non necessaria quò ad uirum: ut hr̃ in d.§.impendia.& in l.impensæ.ff. de uerb.sig. Et tñ secūdùm primum intellectum glo. in utraque impensa dat̃ actio negociorum gestorum. Et similiter secundum intellectū secundum ibi positum in utroq; datur actio de dote contraria, & sic etiam ubi uir ex uoluntate expendit, & non ex necessitate. Et sic iste articulus vr̃ non parum dubius tñ mihi vr̃, ꝙ secundum primum intellectum, ꝙ ille text. magis procedat clarè denegando, ꝙ pro impensis repetendis siue necessarijs, siue utilibus, de quibus ille tex. loquitur, detur uiro iudiciū de dote, sed negociorum gestorum, prout uidetur casus quasi expressus in d.§.sed nec ob impensas. dum dicit, sufficere actionem negociorum gestorum. Et sic ex prædictis potest inferri ad tria ualde notabilia. Primò, ꝙ licet pro necessarijs impensis, qñ dos fuit restituta non facta deductione, detur condictio incerti, seu condictio indebiti, prout hr̃ in d.§.pen.tñ non negatur, quin ēt detur actio negociorum gestorum: & maximè qñ dos erat tota in corporib. Secundò infertur, ꝙ licet regulariter qñ quis impendit ex necessitate, non detur actio negociorum gesto. sed alio remedio sit opus, ut supra est dictū, tñ fallit in dote, ut sit speciale: & licet in hoc non uersetur fauor mulieris, sed uiri, tñ non pōt negari, quia sit speiale in dote: & maximè ubi non daretur aliud remedium uiro. Cum actio de dote contraria non detur ut supra, & hoc ut mariti non sint remissi, imò promptiores in talibus expensis utilibus erogandis. Et sic in consequentiam uersatur in hoc fauor mulierum. Tertiò, ꝙ in dote non sit dare iudiciū de dote contrarium, quod ultimum procedere uidetur hodie de iure codicis sine dubio. Nam cum omnis actio de dote, seu rei uxoria sit transfusa in actionem ex stipulatu expressam uel tacitā: ut d.l.1. C.de rei uxo. actio. absurdum esset dicere, ꝙ agatur per uirum contra mulierem ad dictas expensas ex stipulatione expressa uel tacita, ut hoc uoluit glo. sing. in d.l.omnino, cum natura stipulationis non sit eā dari ad id, quod a principio non fuit actum.l.si id quod aurum.ff.de uerb.obli.cum si. Ex quo etiam potest inferri ad quartum, uidelicet quòd pro prædictis expensis repetendis per uirum, sicut non est orta hodie tacita stipulatio, sic etiam nec erit orta tacita hypotheca; quod est notandum ad dicenda infra in 7. par. circa priuilegium tacitæ stipulationis & tacitæ hypothecæ.

ADDITIO.

a De iure ciuili. De hoc uide D. Alexan. de Imo. post Bar. in l.eas obligationes.ff.de capit.dimi.& in l.quinque.de bon.dam.& §. Flauius.de uerb.obl. Ad materiam autem multorum, quæ ab isto doc. incidēter tāguntur, vide Bal. in cons. inci. Fran. habuit. Pau. de Cas. in cons. 126. inci. Viso dicto libello. Bar. in cons. inci. Dominicus Blasij.& Doc. in l.1. C.de priui. dot.

b Reconualescentiæ. De ista materia uide Bar. in l.1.3.q.prin. C. de sac. san. eccle. D. Alex. in l.fi.de postu. hæred. insti. & cōsi. 81. in 1. part.& in l.qui Romæ.§.Flauius.ff.de uer.obl. & in cōs. 88. in 1. vol. & in l.impossibilis.eo.tit. Pau. de Cast. in consi. 99. in quib. locis multa de ista materia colliges.

PARS QVARTA.

DESCENDO nunc ad quartam partem, uidelicet, an contractus dotis sit bonefidei uel stricti iuris. a Et hæc inuestigatio nō est parum utilis pp maiores & uberiores effectus, qui causantur in iudicijs bonæfidei, q̃ stricti iuris, ut hr̃ insti. de act. §.actionum.& maximè circa fructus: cum in stricti iuris non ueniāt, nisi post litem contestatam. Sed in bonæfidei ueniunt etiam antea tēpore moræ, ut hr̃ in l.uideamus.§.si actionem.ff.de usu.& in l.cum fundus.in prin.ff.si cer.pet.

Et circa hoc primò quæro ex parte mulieris. Circa quod dic, ꝙ ex parte mulieris, uel eius hęredum in dote repetenda est bonæfidei, tam de iure antiquo in re uxoria seu actione de dote, q̃ ēt de iure nouo circa actionem ex stipulatu expressam uel tacitam succedentem in locum actionis de dote, hodie transfusam in actionem ex stipulatu, per d.l.1. ut probatur in d.l.1.§. sed & si non ignoramus. & etiam in §.fuerat. instit. de actio.

Secundò quæro, an ex parte soceri, s.patris mulieris in dote profectitia. Circa quod respondeo, ꝙ si quidem pater agat pro dote repetenda tanquam pro dote cōi & in patrem nondum appropriata uel considerata, & similiter est bonæfidei, ut probatur in l.sed & si maritus.ante fi.in uer.cum enim.ff.sol.mat.referendo illum uers. non solum ad proxima, sed ēt ad omnia præcedentia, ut sic subnectat ibi rationem omniū quæ supra erant disposita. Et sic etiam quando socer ageret pro dote restituenda.

Et eodem modo dicendum est in actione ex stipulatu expressa uel tacita succedente hodie in locum actionis de dote cōi patri & filiæ. Nam sicut pater habet solus exercitium, & non filia: ut hr̃ in l.2.§.fi.ff.sol.mat. ita etiā hodie habebit solus exercitium dictæ actionis ex stipulatu: ut probatur in d.l.1.§.sed hoc ex rei. Et sic successit cum omnimoda eius natura d.§.sed & si non ignoramus. Quinimo ēt pōt dici, ꝙ qñ pater ageret solus actione in eum appropriata ex aliqua cā, prout hr̃ in d.l.2.§.seu in eum, consolidata puta per mortem filię prædecentis in matrimonio, per l.dos a patre. C.sol.mat. similiter erit bonæfidei siue olim in re uxoria, siue hodie in actione ex stipulatu expressa uel tacita. Nam licet cōuolet dicta actio de una persona in aliam per dictum modū appropriandi uel cōsolidandi in alium: tamen conuolat cum eadem natura, cum eadem sit, seu duret actio, numero, & specie: ut no.glo. in d.l.2.§.1. super uerbo amissa. & ēt in gl.fi.& ibi per Bar.& alios. Vnde arguendo tunc patri ueniēt vsuræ & fructus a tpe moræ: sicut in bonæfidei iudicijs.l.mora.§.in bonæfidei.ff.de usu.& hoc uoluit gl. no.& ibi Bart. in l.in insulam.§.usuras.ff.sol.mat. Sic quoque dicendum erit uersa uice eadem rōne in actione de dote, uel dote ex stipulatu consolidata in filiam effectam sui iuris, puta morte patris uel emancipatione. & l.1.§.uideamus. & illa sit bonæfidei, & olim, & hodie cum transeat & consolidetur in filiam cum eadem natura, prout erat quando manebat cōis ante mortem patris: ut in d.§.sed hoc ex rei. facit.l.si marito.§.si uoluntate.ff.sol.mat.& quod ibi not.

Tertiò prosequendo circa dictam dotem repetendam ꝙ si pater stipulatur dotem sibi reddi, quo casu pōt in præiudiciū filiæ innouando per stipulationem, non sic si per simplex pactum.& l.auia. C.de iu.do. & l.quoties. ff.sol. mat. An dicta stipulatio erit bonæfidei; & ut hæc quæstio magis clarè decidatur, subuectam prius 4.q. uidelicet, quid in extraneo dotante & paciscente dotem sibi reddi, quo casu pōt, quādo incontinenti & citra stipulationem, ut hr̃ in d.l.auia.& in l.1.§.accedit. C.de rei ux. act. An iudicium in tali dote repetenda, puta per stipulationem, si intercessit, uel si non intercessit stipulatio, sed simplex pactū, tunc per actionem præscriptis uerbis, ut hr̃ in d.§.accedit, sit bonæfidei uel stricti iuris. gl. est l.2.in prin. super uerbo, nec cogitur.ff.sol.mat. quæ reputatur singularis, uoluit, ꝙ sit stricti iuris: & ita cōiter sequuntur ibi Doct. post Dyn.& Bar.& idem tenet Bar.& cōiter Doct. in l.de diuisione.ff.eo.titu. ex rōne: quia illa non reperitur inter actiones bonæfidei, in §.actionum.inst. de act. & ibi non uersatur aliquis fauor dotis, nec aliquis fauor ex parte uxoris, uel ex parte uiri. Sed ipse idē Bar. maturius cogitando & distinguēdo in l.si cōstante. in prin.in 6.q.2.part.ff. sol.mat. tenet contrariū, uidelicet, ꝙ ēt ex parte extranei repetētis sit bonæfidei & non stricti iuris, reprobando illam glo. in d.l.2. Primò, ꝑ tex. in d.l.1.§.sed ut plenius. ubi dat actionem ex stipulatu, siue mulier ipsa dederit dotem, siue alius pro ea, ut eadem l.§.sed & si non ignoramus. ubi dicit actionem ex stipulatu, de qua primo dixerat, esse bonæfidei: & dicit hoc ibi tenere Pe. Item dicit hoc probari ex d.§.fuerat. inst. de act. ubi dr̃, actionem ex stipulatu esse bonæfidei apud quemcunque sit. Nec ob. secundum eum uersiculus ibi, præferri autem. Nam imò facit pro: quia illa aduersatiua aūt vr̃ inducere contrarium iuris esse in præcedentibus. ut ff.de dam.infe.l.hoc amplius. §.his autem. in 2.glo.& ibi no. Vnde quicquid dixerat ibi Imperator ante uer. pręferri aūt, est cōe omnibus. quod uerò postea sequitur

tur in uet. præferri. aut illud competit mulieri tm̃. : & dicit hoc idem tenere glo. in d.l. de diuisione. adducit etiam, quod no. per Doct. in l. 1. C. de priui. dot. & in l. assiduis. C. qui po. in pi. ha. in ul. q. per Cy. & hæc sunt uerba quasi formalia Barto. in d. 6. q. Sed mihi placet, salua reuerentia Bart. opi. glo. & Doct. cõis in contrarium, ꝙ imò sit stricti iuris quò ad extraneum repetentem. Nam aut quęrimus quid de iure fforum. Et tunc sine aliqua hesitatione dicam illã esse stricti iuris, siue agat extraneus ex stipulatu, cum illa secundum sui naturam sit stricti iuris. d. §. sed & si non ignoramus, cum si. Siue agat præscriptis uerbis, cum actio præscriptis uerbis resultans ex contractu innominato circa illas quatuor species contractuum innominatorum, siue præscriptis uerbis generalis indistinctè sit stricti iuris, cum non connumeretur in d. §. actionum, secundum ibi no. Nam, ut dixi supra in 3. par. quando extraneus promittebat dotem nullo intercedente pacto, non censebatur contractus dotis, sed pactũ de dotando, & olim ex illo non oriebatur actio tanquam ex simplici & nudo pacto: licet hodie uestiatur legis auxilio per condictionem l. ad exactionem. C. de do. promis. Sed facta traditione dotis per ipsum extraneum: tunc censebatur contractus dotis respectu ipsius mulieris, cui censebatur facta donatio. d. §. accedit: & l. si ego. ff. de iu. do. Vnde si adijciebatur pactum in fauorem extranei, ex illo pacto non oriebatur actio ex dicto contractu dotis informato ex d. pacto: quia ex quo contractus dotis solùm inducitur in fauorem mulieris, non uestiet pactum contra ipsam mulierem, per id quod hr̃ in l. si tibi, C. locati. & no. in l. petens. C. de pact. & in l. legem. & in l. bonæfidei. eo. tit. Et sic concluditur, quòd de iure antiquo extraneus dotans non poterat repetere dotem per pactum ex aliquo contractu bonæfidei. Ergo necessariò sequitur, quòd ex contractu seu iudicio stricti iuris, per quod in d. §. actionum. inst. de actio. De iure autem codicis per dispositionem. d.l. 1. C. de rei uxo. act. Similiter non vr̃, quòd dictum pactum de se non tendens ad contractum bonæfidei hodie ex priuileglio d.l. 1. efficiatur bonæfidei, & hoc ex pluribus. Primò: quia non fuit intentionis Imperatoris ibi fauere in dotibus, nisi mulieri in repetenda dote, uel eius patri, s. socero dotanti & eorum hæredibus, & etiam uiro uel eius patri in dote promissa petenda : ut patet in d.l. 1. §. sed ut plenius, ibi: sed ut plenius dotibus subueniatur &c. Nam illa uerba apposita in principio & exordio illius constitutionis declarant & limitant omnia sequentia in propria constitutione : & ideo ab eis est licitum arguere l. fin. §. initium. ff. de iur. & fac. ign. ad hoc etiam tex. & ibi per Bald. in procemio codicis, in §. quib. facit l. fi. ff. de hęr. inst. & l. Titia. §. idem respondeo. ff. de uerb. obl. Ergo non fuit propositi Imperatoris ibi nisi prouidere dotib. & priuilegiare ipsas tam per tacitam stipulationem, q̃ ẽt per tacitam hypothecam, & ẽt in transfusione fienda in actionem ex stipulatu, & cum eadem natura iudicij bonæfidei, quæ rõ cessat, quando extraneus dotans non uellet dotem debere remanere penes mulierem sol. mat. sed debere ad ipsum extraneum redire. Hinc est quòd Doct. cõiter tenent, quòd in extraneo paciscente dotem sibi reddi non oritur tacita stipulatio, nec ẽt tacita hypotheca: ut tenet Pet. & Cy. in d. §. sed ut plenius. & probat per tex. in d. §. fuerat. ibi, sed & tacitam ei. dicit glo. s. mulieri dedimus hypothecam, ut ibi cum ipsa mulier de dote sua experiatur, & hoc quòd in extraneo paciscente non fit hodie inducta tacita stipulatio, nec tacita hypotheca, est cõis Doct. opin. ut dicetur j. in 6. par. tam circa priuilegium tacitæ stipulationis, quam ẽt tacitæ hypothecæ. Ergo respectu extranei paciscentis dotem sibi restitui nihil est immutatum, per d.l. 1. circa ipsa remedia repetẽdi dotem, meritò sequitur, & necessariò infertur, quòd siue agat ex stipulatione interposita, siue præscriptis verbis ex pacto citra stipulationem interposito, incontinenti erit actio stricti iuris hodie sicut olim. Secundò ad idem facit; quia ius nouum, de quo in d.l. 1. immutat ius antiquum in hoc: quia ubi mulieri per restõnem dotis dabatur contraria actio de dote, quæ appellabatur rei uxoriæ actio, si esset secuta expressa & valida stipulatio, uel si non esset expressa uel esset expressa, tamen per modum inualidum, omnis uirtus ipsius actionis de dote intelligatur esse transfusa in dictam stipulationem expressam uel tacitam: cum hodie tacita subintelligatur esse transfusa in d. stipulationem expressam uel tacitam, cum hodie tacita subintelligatur. Sed in extraneo dotante & paciscẽte nulla poterat dici esse orta, uel posse oriri actio de dote pro dote repetenda, ut suprà dixi. Meritò nulla põt dici esse inducta transfusio in stipulationem uel actionem præscriptis uerbis cum natura bonæfidei. Et si dicatur, quòd imò in d. §. sed ut plenius, prouidetur etiam, quando nõ cadit transfusio actionis bonæfidei, ut est, quando marito promittitur dos competit ipsi marito actio ex stipulatu cum priuilegio bonęfidei, ut ibi satis probatur, iuncto sequenti. §. sed & si nõ ignoramus, tamen ad hoc respondetur, quòd hoc ideo procedit: quia fauendò ipsi marito, cui dos fuerit promissa, prouidetur & subuenitur ipsi doti, quam uir est habiturus pro supportãdis onerib. matrimonij. l. pro oneribus. C. de iu. do. & ita apparet ex uerbis Imperatoris in d. §. sed ut plenius, ibi, sed ut plenius dotibus subueniatur: sed fauendo ipsi extraneo in dote repetenda, pp hoc non subuenitur dotibus, imò per contrarium per tale pactum derogatur fauori dotis: quia si contingeret matrimonium solui diuortio uel morte uiri, uxor ipsa est remansura indotata, & sic contra publicum interesse. l. 2. ff. de iu. do. & l. 1. ff. sol. mat. Item & tertiò: quia non reperimus iure antiquo uel nouo expressum, quòd actio competens extraneo dotanti pro dote sibi restituenda sit bonęfidei, ergo quòd non est iure dispositum, nõ debemus nos pręsumere nouis adinuentionib. l. illam. C. de coll. & c. 2. de trãsla. cum sim. Nec obs. tex. quem alleg. Barto. in d. §. sed ut plenius. ibi dum dicit, siue ipsæ principales personæ dotes dederint, uel promiserint : siue aliæ pro his personæ &c. quia ille tex. debet intelligi secundùm præcedentia: uidelicet quando dotes essent perpetuò remansuræ apud mulierem, cum ibi Imperator istud statuat, ut prouideat dotibus, & non contra dotes, ut esset, quando essent restituendæ ipsi extraneo. Nec ob. tex. in §. fuerat. quia non dicit tex. actionem ex stipulatu esse bonæfidei apud quẽcunq; sit, prout alleg. Bar. imò ille tex. satis bene probat opin. contrariam : quia loquitur de actione de dote hodie transfusa in actionem ex stipulatu, ut dicatur transfusa cum eadem natura: ut sic dicta actio ex stipulatu sit bonæfidei. Sed in extraneo stipulante non cadit nec cadere potest dicta transfusio, ex quo in eo non poterat accommodari olim actio de dote pro dote restituenda, sicut in muliere uel socero dotante: ut supra dictum est, merito, &c. Præterea si olim sibi prouidebat extraneus dotans per simplex pactum incontinenti appositum in promissione dotis, illa præscriptis uerbis actio non erat bonæfidei, q̃uo hodie illa põt dici bonæfidei, cum solum Imperator illud prouideat circa actionem ex stipulatu, in quam hodie est trãsfusa actio antiqua de dote. Et per prædicta in puncto iuris arbitror opin. glo. in d.l. 2. in princ. ff. sol. mat. esse ueriorem, cum qua cõiter Doct. pertranseunt ibi: & in d.l. de diuisione. ubi ipse Bar. idem tenet. Tamen satis æqua vr̃ opi. Bar. in l. si constante. maximè ea rõne, quia si extraneus promittẽdo dotem, uel simplici pacto, uel pro tali dote promissa dãda stipulatio expressa uel tacita censetur bonæfidei in fauorem dotis, ut j. dicetur. Ergo ęqua lãce & uersa uice uidetur dicendũ in dote restituenda ipsi extraneo dotanti ex pacto per stipulationem, ut sic contrahentium æqua sit conditio. l. si id quod. §. fi. ff. de rescin. uen. Et confert in simili rõ Bart. in l. de diuisione. ff. sol. mat. licet posset rñderi, quòd sit diuersa rõ in uno casu quã in reliquo: quia primo casu uersat̃ fauor dotis, in secundo est fauor contra dotem: ideo non inconuenit, quòd claudicet contractus fauore dotis, sicut in simili fauore pupilli. l. Iulianus. §. si quis a pupillo. ff. de act. emp. & uend. Quid autem si extraneus non dotauit, sed voluntate mulieris constante matrimonio per uiam delegationis est sibi extraneo promissa per uirum dotis restitutio, ut in casu l. 2. in prin. ff. sol. mat. uel etiam soluto matrimonio est facta delegatio. Potest dici, ꝙ si extraneus est submissus per mulierem, ut ad commodum mulieris recipiat, secundùm quod habetur in l. quæ dotis. ff. solut. matr. Et tunc dicta repetitio fienda per extraneum erit bonæ fidei propter generalitatem d.l. 1. §. sed & si non ignoramus, ex quo hic uersatur fauor dotis : & sic mulieris. d. §. sed ut plenius. in prin. & etiam facit tex. ibi, dum dicit, siue ex parte mariti per restitutionem, & multo magis quando soluto matrimonio promitteretur marito secundo ipsa restitutio dotis per uirum primum, uel eius hæredes, prout habetur in l. si prior. eod. ti. Si uerò extraneus recipit promissionem restitutionis dotis ad sui commodum, puta tanquam creditor mulieris : & tunc erit stricti iuris, sicut supra cõclusum est in extraneo dotante. imò multò magis in hoc extraneo, in quo nullus potest uersari fauor dotis : & hoc est de mente doc. in l. quæ dotis. Nunc autem subijcio quæstionem quam supra promiseram, quid si pater dotans, stipulatur dotem sibi reddi eo casu quo potest, puta quando incontinenti, prout habetur in d.l. quoties. & in d.l. auia, an pater repetẽdo intẽtet iudicium est stipulatu bonæfidei uel stricti iuris. dubium facit: qa per hanc stipulationem est innouata actio de dote, quæ esset cõmunis patri & filiæ, i. impedita est oriri per dictam stipulationẽ

d.l. auia.

d.l.auia. Et sic non est eadem cum actione de dote, imò est diuersa. Nam qñ pater agit sol. mat. etiam ex vi consolidationis, illa est eadem: & ideo hẽt eadem priuilegia ẽt respectu tacitæ hypothecæ: ut supra dixi, quicquid aliter dixerit Cyn. in d.§. sed ut plenius. ut dicetur in 6. par. circa priuilegium tacitæ hypothecæ. Sed potest concludi in isto casu distinguendo, ꝙ aut euenit casus restituẽdæ dotis pp obitum filiæ prædecedentis in matrimonio: & tunc hæc actio ex stipulatu competens patri stabit in sua propria natura stricti iuris: ex quo hic nullus uersatur fauor dotis, & sic non extenditur hoc priuilegium ad patrem. Et sic cessat rõ, de qua in d.§. sed ut plenius, & hoc ẽt fuit de mente Dy. in d.l. post dotem, circa fin. & maximè ex quo isto casu per hmõi stipulationem fuit in aliquo detractum fauori ipsius mulieris. Si autem matrimonium fuit dissolutum per diuortium, uel per mortem viri: tunc ex quo adhuc uersatur seu versari potest fauor dotis & mulieris, cum pater teneatur reseruare dictam dotem pro secundo matrimonio: ideo dicta stipulatio paterna, uel eius iudicium erit bonæfidei pp generalitatem d.§. sed & si non ignoramus. iuncto d.§. sed ut plenius, cum per tale iudicium subueniatur dotibus. Et ex prædictis notanter infertur, ꝙ si pater fuisset dotem stipulatus reddi ipsi filiæ, cum ex dicta stipulatione videatur dos cosolidata in filiam etiã matrimonio soluto in vita patris per diuortium, uel per mortem viri, ut sic tunc possit ipsa filia agere & esse in iudicio sine consensu patris: ut no. in l. post dotem. ff. sol. mat. maximè secũdum lecturam Bened. de Plumb. & per Bal. in l. 2. §. 1. eo. titu. ubi dicit ita consuluisse Iac. de Bel. & Iac. But. Certè tale iudicium actionis ex stipulatu erit bonæfidei, & non stricti iuris ꝓpter generalitatem. d.§. sed & si non ignoramus. iuncto. §. præced. sed ut plenius. Et maximè ibi, siue ex parte mariti pro restitutione dotis, & maximè cum tunc insit fauor mulieris & dotis, ut sic ipsi doti subueniatur, ut fuit intentio. d.§. sed ut plenius: ut patet ex tex. in prin. Quinimo etiam dici potest, ꝙ isto casu, licet pater iste fuerit pactus citra stipulationem, & sic per simplex pactum, tũc tacita subintelligitur stipulatio fauore mulieris per tex. in d.l. 1. post principium. & in d.§. sed ut plenius, ibi, siue aliæ pro his personæ: licet si per se pater paciscer etur, non subintelligeretur tacita stipulatio. d.l. auia. & d.l. quoties. Vnde sicut tacita subintelligitur stipulatio, eodem modo illa tacita stipulatio erit bonęfidei, sicut expressa. d.§. sed & si nõ ignoramus. Imò etiam de iure antiquo & antedictis lk illud pactum simplex appositum per patrem produceret actionem ex eo contractu, & sic ex contractu dotis, qui erat bonæfidei tanquam informata ex pacto, per id quod hr̃ in l. iurisgentium. §. quinimo. ff. de pac. Ergo eodem modo si tale pactum deducatur in stipulationem, talis stipulatio etiam olim erat bonæfidei, ex quo incontinenti fuit apposita: & sic inerat ipsi contractui bonæfidei, ut ibi. Et sic censebatur pars ipsius contractus. l. fundi partem. ff. de cõtrah. emp. & facit l. emptor. in prin. ff. de pac. Ergo multo magis hodie erit & durabit bonæfidei per id, quod habetur in d.l. 1.

Quartò quæro circa dotem promissam, an ex parte uiri agẽtis sit bonæfidei? Cy. in d.§. sed & si non ignoramus, refert quosdam tenuisse ꝙ non, ea ratione, quia solum est bonæfidei olim, & hodie illa actio, quæ competebat pro dote restituenda mulieri, est transfusa in stipulationem, ut hr̃ in d.l. 1. in princ. & in d. §. fuerat. Sed in dote promissa danda marito non reperiebatur iure cautum, ꝙ esset bonæfidei, sed potius stricti iuris: quia nõ erat contractus nominatus, nec uestitus, nisi legis auxilio d.l. ad exactionem. Tandem refert Pet. tenere contrarium. & ita ipse vr̃ sequi, per d.§. fuerat. cum ex vtraque parte sit hodie bonæfidei, ut ibi. & in d.§. sed & si non ignoramus. Et idem uoluit gl. quam cõiter sequuntur Doct. post Dy. & Bart. in l. de diuisione. ff. sol. mat. Et adducit Bart. rationem: quia ex parte mulieris agentis ad restitutionẽ, est bonæfidei, eodem modo & æqua lance debet esse bonæfidei ex parte viri agentis ad dotis promissæ solutionem: ut sic contrahentium sit æqua conditio. Nec reperitur ꝙ ex eodem cõtractu actio sit pro vna parte bonæfidei, & pro alia parte stricti iuris, secundùm Bart. ibi. Sed hæc sua ratio non concludit: quia imò de iure antiquo ante d.l. 1. ex parte viri agentis non erat bonæfidei, secus ex parte mulieris, ut supra dixi. Nec est verum, ꝙ sit unus & idem contractus: quia vir non agit ex contractu dotis, sed contractu promissionis dotis. Sed mulier agit ex contractu dotis. Reperio etiam do. Pau. de Cast. in d.l. de diuisione. tenere contrariam opin. videlicet ꝙ ex parte viri agentis actio est stricti iuris, & dicit esse casum quasi in terminis in l. fi. §. præterea. C. de iur. do. ante fi. ibi dum dicit post biennium obseruari, quæ leges post litis contestatiõnem pro omnibus hmõi rebus diffiniunt, quasi uelit text. ꝙ si non esset ibi prouisum de dilatione biennali ex speciali prouisione illius legis mora non contrahetur contra promittentem dotem per interpellationem factam per virum extraiudicialiter, sed à tempore litis contestatæ: quæ quidem non cadit nisi in iudicijs stricti iuris, ut hr̃ in d.l. cum fundus. in princ. ff. si cert. pet. & in d.l. uideamus. §. si actionem. ff. de vsu. qui tex. vr̃ multum vrgere. pro qua opi. potest adduci tex. in d.§. fuerat. vbi Imperator dicit, se condonasse naturam bonæfidei iudicij actioni ex stipulatu, quæ erat in actione de dote, quæ dabatur mulieri pro dotibus exigendis. Vnde qm̃ pro dotibus promissis soluendis nihil dicit ille tex. ergo remanere debet iste casus in dispositione iuris cõis, de quo talis promissio dotis non erat inter cõtractus bonæfidei numerata respectu viri agentis ad dotem. Tamen non vr̃ recedendum a communi opin. quam etiam tenuit Cy. post Pet. d.§. sed & si non ignoramus. licet non allegent gl. prædictam in d.l. de diuisione: pro qua vr̃ casus in d.§. sed ut plenius, ad fi. ibi, simili modo intelligi factam stipulationem & hypothecam ex utraque parte, quasi fuerit scripta, & postea immediate sequitur, sed & si non ignoramus, qui uenit continuatiuè ad præcedentia, uolens ꝙ dictæ stipulationi siue expressæ siue subintellectæ ex utraque parte mulieris uel alterius promittentis dotem, siue ex parte viri obligati ad restitutionem dotis insit natura, & beneficium iudicij bonæfidei. Nec obst. tex. in d. §. fuerat, quia ibi non perfectè refertur dispositio noua, de qua in d.l. 1. de rei ux. act. Vnde quod ibi defecit, hr̃ completè in d. l. 1. & maximè in d.§. sed ut plenius. & in d.§. sed & si non ignoramus. Nec ob. tex. super quo se fundat Pau. de Cast. in d.l. fi. §. præterea, quia ibi tex. procedit exagerando moram dotantis, ut post biennium dicatur non solum in mala fide, sed etiã in pessima, prout sunt illi debitores, qui expectant contra se litem contestari. Et hanc opi. sequitur etiam ibi Bal. uolens insuper, ꝙ si ante biennium fuisset dotans interpellatus etiam extraiudicialiter, ꝙ ex tunc uenirent fructus & vsuræ, prout in alijs contractibus bonæfidei: ut hr̃ in l. mora. in princ. & in §. in bonæfidei. ff. de usu. Et hoc etiam procedit in extraneo dotante, prout loquitur ille tex. & prout illum tex. intelligit illa glo. 1. in prin. supra verbo si quis, & prout etiam intellexit Bart. illum text. in d. l. de diuisione. Vnde multo magis est hoc dicendum in ipsa muliere, uel patre mulieris promittente dotem, adeo ꝙ non solum à die interpellationis extraiudicialis: sed currit mora irregularis hodie, quo vir duxit uxorem ad domum: & sic incœpit subire onera matrimonij, & consequenter impleuit ex parte sua, prout dr̃ in cõtractu emptionis & uenditionis in l. curabit. ff. de ac. & emp. ut etiam ibi tenuit gl. & est cõis opi. Rñdendo ad §. præterea. ut loquatur in extraneo dotante, ut supra dixi, quicquid aliter tenuerit Iac. de Are. & alij sequaces, de quo ibi latius dixi, legendo. Et per prædicta iam consului in qõne facti in quodam patre mulieris, qui promisit dotem pro filia cuidam curatori recipienti pro quodam suo adulto, & nepote suo ex fratre, & in contractu matrimonij & dotis promissæ fuit conuentum, ꝙ dictus curator teneret dictum suum nepotem in studio Perus. expensis proprijs dicti patrui, donec dictus nepos, idemque sponsus perueniret ad perfectionem studij, & ad gradum doctoratus: cum dictus nepos non esset potens de suo sufferre dictas expensas, & ita sub istis pactis fuit secutum matrimonium. Nam mortuo dicto patruo quærebatur, quo consuleretur dicto sponso, ut posset expensis hæreditatis dicti sui patrui manutenere se in studio Perusino. Nam dictus nepos nõ fuit pñs dictis pactis: & sic non poterat agere ex stipulatione facta cum dicto suo socero, per id quod hr̃ in §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de uerb. obli. Nec etiam uidebatur, ꝙ dictus socer posset agere ex dicta stipulatione, cum sua non interesset respectu commodi & interesse communis, seu pecuniarij, prout vr̃ requiri in d.l. stipulatio ista. §. si stipuler. Nihilominus consului contrarium, ꝙ dictus sponsus posset agere contra hæredes dicti patrui ad obseruantiam dictæ promissionis: quia non potest negari, quin sit interesse affectionis respectu coniunctionis, quæ est inter socerum & generum, qui hr̃ loco filij. l. quia parentis. ff. sol. mat. quo casu in cõtractibus bonæfidei hr̃ cõsideratio dicti interesse affectionis, qñ aliter non posset agi: ut est text. not. in l. cum seruus extero. ff. man. & ibi per Bar. & Bal. & per Bar. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest. non sic in contractibus stricti iuris, ut habetur per gl. not. l. fideiussores. ff. de pac. Cum ergo respectu soceri ꝓmittentis dotem talis contractus sit bonæfidei tam in dote per eum promissa danda, q̃ in data per eũ sibi restituenda: ut patet

ex præ-

ex prædictis: meritò etiam pactum dicto contractu apposito si militer sapit naturam bonæfidei, tanquam accessorium, & et pars ipsius contractus, per id quod habetur in d.§.quinimo. & l. fundi partem. ff. de contrahen. empt. quæ omnia sunt bene not. Vltimò quæritur quid si matrimonium est solutum per mortem mulieris, hæredes mulieris agunt contra uirum pro dote restituenda, an hoc iudicium sit bonæfidei uel stricti iuris. Quidam dicunt, ꝙ respectu hæredum est stricti iuris, & non bonæfidei, & inducũt tex. in d.§.fuerat. in fi. ibi, cuius solius ꝓuidentia hoc induximus, referendo dictam ultimam clausulam ad omnia præcedentia, prout in dubio debet referri, quare commodè fieri potest, ut hr̃ in l. si idem cum eo.§.fi.ff. de iurisf. om. iu. & no. in l. 1. C. de lib. præte. Item inducunt no. per Bart. in l. Nensennius.§.fi.ff. de re iu. ubi dixit, ꝙ priuilegium, de quo in l. in rebus. ut hodie illico solu. matr. transferatur dominium in mulierem: licet secus sit de iure antiquo, ut hr̃ per Bar. in l. filiofamilias. ff. sol. matr. non extenditur ad hæredes mulieris, si matrimonium soluatur morte mulieris. Sed communiter tenetur contrarium, & melius, quia ex quo à principio in personam mulieris cœpit esse bonæfidei, non ualet postea ex persona hæredis natura actionis, arg. l. 2.§. ex his. ff. de uer. oblig. qđ quidem sine dubio procederet, qñ cœpit iam competere mulieri ipsa actio: quia ante eius mortem fuit solutum matr. tamen si non cœpit competere mulieri: quia mulier prædecessit in matrimonio, cum ante solutum matr. non sit obligatum, nec actio nata, secundum communem opi. ut habetur in l. sed & si alia. ff. de bo. dam. & no. in l. si cõstante.§.1. ff. sol. ma. Nam nõ potest negari, ꝙ saltem cõtractus dotis fuerit initus in uita mulieris; ergo fuit initus cum sua natura; ut sit bonæfidei. Meritò debet durare bonæfidei tam in uita mulieris, quàm etiam post mortem in persona hæredis: non enim ipsius contractus status, qui à principio fuit, debet ex postfacto mutari. l. insulã infra biennium. ff. de uerb. obl. & hæc opi. communiter tenet, ut etiam tenet Bart. Bald. & Ang. in l. 1. ff. solut. matr. Non obs. tex. in d.§.fuerat. in fi. quia imò illa uerba ultima ibi, cuius solius, &c. necessariò referuntur ad proximum substantiuum: ut est de natura relatiui, ut l. 1.§. eum qui. ff. de posthu. Itẽ quia illud relatiuum, cuius solius, facit relationem ad ipsam mulierem, cum de dote sua agit hypothecaria, ut talis hypotheca sit priuilegiata: ergo debet limitare dictum suum antecedens, ad quod refertur cum sua qualitate l. filio.§. testator. ff. de alimẽ. lega. & l. si pater impu. ff. de uulg. & pupill. & quod per Bar. in l. si quis seruum.§.fi. ff. de leg. 2. uers. sed quæro testator. Meritò illud relatiuum, cuius solius, debet referri ad mulierem solùm circa priuilegium hypothecæ. Nec obst. dictum Bart. in d. l. Nensennius.§.fi. quia illud priuilegium. d. l. in rebus, non datur actioni uel contractui de dote, uel ex stipulatu propter dotem, prout datur illud, quod sit bonæfidei, sed solum datur ipsi mulieri. Meritò non transit ad hæredes. l. quia talis. ff. sol. matr. cum simil.

ADDITIO.

a Bonæfidei uel stricti iuris. Qui dicantur contractus bonæfidei uel stricti iuris, uide Spe. in tit. de loca.§.6. uers. tertiò quæritur. & in tit. de cessio. actio.§.1. circa fi. optimam gl. in c. cum venerabilis. & ibi per Do. Abb. de excep. multa per eundem in ca. cum dilecti. de empt. & uend. De æquitate tamen canonica omnes contractus bonæfidei dicuntur: ut notan. tenet Bal. in c. 1. de plus petitio. do. Bartol. Cæpol. in cap. cum uenerabilis. de excep.

PARS QVINTA.

SVMMARIVM.

1 *Causa pia quando accipiatur largißime modo.*
2 *Statutum quod in causis pijs procedatur summariè uel diebus feriatis non obtinebit in causis ultimarum uoluntatum.*
3 *Dotis causa largo modo dicta pia.*
4 *Dos si legetur personæ pauperi, an illa dos dicatur causa pia.*
5 *Donatio facta pro dote mulieris olim egebat insinuatione, nisi fuisset facta pauperi, hodie secus.*
6 *Alimentorum causa propria non est pia, nisi quando legantur uel donantur pauperi.*
7 *Executores dati in testamento ad distribuẽdum in pias causas, poterunt pro dote puellæ pauperis, & non aliter.*
8 *Redimens aliquem ab hostibus repetit pretium.*
9 *Expensa pro funere videtur in dubio facta animo repetendi: licet dicatur causa pia.*
10 *Executores ad erogandum in pias causas poterunt pro redẽptione captiuorum pauperum, vel pro funere pauperis.*
11 *Priuilegia omnia dotium data mulieribus, communiter procedunt etiam in muliere diuite.*
12 *Executores ad erogandum pro dotibus puellarum, uel simpliciter ad pias causas, poterunt pro dote puellæ iam nuptæ sine dote vel cum parua viro etiam existente paupere, aliàs secus.*
13 *Priuilegia omnia data piæ causæ attribuuntur dotibus circa mulierem pauperem, aliàs secus.*
14 *Iudex ecclesiasticus est competens in causa dotis etiam mulieris non pauperis.*

NVNC me transfero ad quintam partem operis, ut uideamus, an dos seu dotis causa sit pia, quomodo in ipsa dote dici possit causam esse piam: & hæc inuestigatio est magni effectus, & admodum utilis. Nam licet causa dotis multa & plurima habeat priuilegia & fauores, de quibus infrà seriosè dicetur in 6.7.& 8. parte, tamen ualde plura possent sibi attribui priuilegia, si possemus causam dotis appellare verè piam, quæ priuilegia causæ piæ multa sũt, & penè infinita: quæ sparsim in corpore iuris tam ciuilis quàm canonici, si daretur otium, adinuenire possemus, & aliqua ponit Spec. in tit. de instru. edi.§. nunc uerò aliqua. uersicul. & si scias. & etiam Bal. in auth. similiter. C. ad l. Fal. & ualde plura ponit Petr. de Peru. in suo tract. canonicæ portionis, in 10. cap. & per Bar. & Bal. in l. 1. C. de sacros. eccl. & quæ ultra alios latè prosequitur Lud. de Rom. in repet. d. authen. similiter. Sed pro clariori euidentia & ueritate huius articuli possumus considerare tribus modis posse dici causam piam. Primò, per modum largissimum seu largiorem. Secundò, per modum largũ. Tertiò, per modum strictum, & magis proprium.

1 Primò † quidem respectu per modum largissimũ possumus appellare causam piam, ubi aliquis humanitatis intuitu fauor adhibetur à iure, ut est circa deficientium uoluntates & testamenta. l. si pars iudicantium. ff. de inoffi. testa. & ca. fi. de re iudi. Cum enim in ipsius morientium uoluntatibus amplius nõ redeat arbitrium. l. 1. C. de sac. san. eccl. Meritò leges humanitatis & pietatis intuitu disponunt, quantum possibile est, debere faueri testamento in iudicijs. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & dem. & l. fideicommissa.§. item si quis. ff. de leg. 3. ff. de lib. præte. cum multis similibus. Et ideo dicit Imperator in l. cum quidam. post prin. C. de necess. seruis hær. insti. ꝙ semper uestigia sequimur testatorum. & dicit ibi Bar. ꝙ lex pedetentim uadit post uolũtatem testatoris, sicut venator post leporem. Vnde hac ratione iura appellant voluntatem testatoris tanquam causam piam sequendam. l. contra uoluntatem. C. de testa. manu. & ibi text. probat expresse, ꝙ ueniens contra uoluntatem testatoris dr̃ iura pietatis uiolare, etiam si huiusmodi uoluntas tendat contra fauorem libertatis, tamen (ut dixi) hoc admittimus per modum quendam latissimum, & non per modum strictum & proprium. Vnde si statutum dispone-
2 ret † quòd in pijs causis procedatur diebus feriatis, uel summariè de plano, sine strepitu, & figura iudicij, fortè hoc non obtinebit in causis ultimarum uoluntatum non continentib. causam piam stricto modo, de quo infrà tangetur. Secundò † mo-
3 do accipitur pia causa non per modum, ut ita latissimum, sed per modum largum: licet non per modum strictum, ut esset quando caderet in muliere paupere & uersaretur fauor animæ, ut infra tangetur. Cum enim causa dotis dicatur esse præcipua & fauorabilis, quia per eam deuenitur ad matr. & sic repletur ciuitas liberis hominibus: & sic uersatur etiam in hoc fauor publicus. l. 1. ff. solut. matr. & l. 2. ff. de iure do. & ff. de priuil. credi. l. 2. & l. hoc legatum. ff. de cond. & demonst. Hinc est, quòd iura appellant dictam causam fauorabilem. c. fi. de re iud. & l. duo iudices. ff. de re iud. & eadem ratione appellant dotem causam piam, a ut dicit tex. in l. cum is.§. mulier. ff. de cond. indeb. Et ideo communiter Doct. appellant dotem esse causam piam. per d.§. mulier. ut appellat Bart. & communiter doct. in l. 1. ff. sol. mat. & in l. 2.§.fi. ff. de dona. & in l. si ego. in priu. ff. de iure dot. & in plerisque alijs locis. idem Bal. in l. mandatum. C. man. & in l. sicut. C. de actio. & oblig. & l. qui aliena.§. quanquam. ff. de neg. gest. & in repet. l. 1. C. de sacr. sanct. eccl. Et ideo plerosque uidi tenere, ꝙ legatum factum pro dote alicuius puellæ nõ patitur falcidiam hodie, tanquam in ea uersetur cã pia, per id

id quod hr in auth. similiter. C. ad l. Falcid. non habita distinctione an legetur puellæ pauperi, uel non pauperi, cum iura indistinctè dicant esse causam piam. d. §. mulier. & adducunt text. ad hoc in l. fi. C. de iur. do. in prin. ubi donatio, quæ fit mulieri ab extraneo propter dotem, non eget insinuatione, quòd non est ex alio, nisi quia talis donatio concernit causam piam, in qua causa pia remittitur onus insinuandi: ut l. illud. C. de sacros. eccl. Sed salua pace hoc dictum non vr uerum, ut etiam dicetur infrà in proxima sexta parte circa 26. priuilegium. Nam ad effectum priuilegij, ne detrahatur falcidia, requiritur, ꝙ versetur causa pia per modum proprium strictum, uidelicet quando respicit fauorem animæ ipsius relinquentis: tunc enim dicitur propriè & strictè propria cã: ut per gl. no. in l. si quis Titio. ff. de leg. 2. si enim non cõcernit fauorem animæ testatoris uel donatoris, non dr tunc propriè pia cã, qui fauor animæ est, qñ fit ecclesiæ, uel hospitali, uel eorum fabricæ: ut in auth. de eccle. tit. §. si quis autem. cum seq. & in auth. de monacis. §. illud ergo. ad hoc ca. nos quidem. de testa. ad hoc in auth. ut cum de appel. cognos. §. si unum, ad finem, ubi dr, ꝙ bona applicata ecclesiæ prosunt animæ illius, cuius erant bona. Idem quando in redemptione captiuorum: ut habetur in auth. si captiui. C. de episc. & cler. & quod habetur in l. quanuis. & ibi de hoc p Bal. ff. solut. matr. & in d. §. si unum. ibi, & ipsorumque ex hac pia causa animæ subleuetur. Idem si pauperi personæ: ut no. in d. l. illud. & ibi gl. no. quæ dicit non sufficere, si donetur alicui pro anima donatoris, si donatur personæ diuiti: secus si pauperi. licet esset consanguineus. de quo etiam no. in cap. 2. de sepultu ris. Vnde ad propositum infero ad ipsam dotem: ut licet largo quodam modo dicatur continere in se causam piam: tamen capiendo causam piam stricto modo & proprio dos ipsa non cõ
4 tinet causam piam, nisi † quando pro puella paupere [b] promit-
b teretur, seu traderetur, uel legaretur in testõ, & dicto casu falcidia non detrahetur. sed qñ pro muliere non paupere, & quæ non poterat congruè dotari de bonis suis, vel a patre suo, tunc falcidia detraheretur, & hoc modo procedat gl. illa no. in l. tali. ff. de iure do. Nec ob. tex. in d. l. fi. in prin. ff. de iu. do. quia imò
5 ille tex. de directo facit in contrarium, dum uult, ꝙ † ante dispositionem d. l. talis donatio pro dote egebat insinuatione. Ergo præsupponebatur dotem non esse causam piam ita indistinctè, cum aliter dicendo non egebat insinuatione, per id quod habetur in d. l. illud. ut de hoc dicetur infra. in 7. proxima parte, circa 17. priuilegium. circa dispositionem d. l. fi. Et idem dicẽdum
6 † est in causa alimentorum, quæ æquiparatur fauori dotis: ut p Bar. in l. cum de in rem uerso. ff. de usu. & per Cy. in l. non omni. C. de admi. tut. cum etiam d. causa dicatur pia: ut per gloss. no. in l. si cui annum. ff. de annu lega. Nam licet ipsum legatum alimentorum mulieris habeat fauores, & multa sint in eo specialia, etiam qñ diuiti relinqueretur, ut hr in l. cum hi. §. si cũ in annos. ff. de transact. tamen non habet specialitatem piæ causæ stricto modo sumendo, nisi quando pauperi relinqueretur, puta quò ad detractionem falcidiæ: ut uoluit Bar. in l. diuus. ff. ad l. Falc. Et licet ibi uideatur sentire Bar. quando relinquitur pauperibus in genere, & in hoc reprehendatur ab Ange. ibi, & etiam a Ioan. de Imo. dicendo quòd idem quando certæ personæ in specie relinquitur aliquid pro alimentis: ut tunc cesset falcid. tamen intentio Bar. non fuit se restringere, quando in genere. s. loquitur absolutè in plurale, vt est communis usus loquendi. Vnde idem si in singulari certæ personæ relinqueretur per id, quod habetur in l. 1 C. de cond. inser. & idẽ uoluit ipse Bar. in l. alio. ff. de alim. leg. in 3. contrario, & in suo tracta. de alim. & Bal. in l. cum hi. §. hæc oratio. ff. de trans. & in l. 1. ff. de lega. 2. in repe. ubi dicit, ꝙ dos non concernit causam piam stricto modo sumendo. & sic non habet priuilegia causæ piæ, nisi quã-
7 do donaretur uel legaretur personæ pauperi. Ex quo infero † ꝙ executores dati in testõ ad distribuẽdum in pias causas possunt erogare pro dotibus puellarum pauperum, non sic pro puellis, quæ possunt se congruè dotare, uel haberent patrem non egenum & impotentem ad dotandum. Posset bene dici, & equidẽ non improbabiliter, ꝙ si esset puella, quæ secundùm suam conditionem, uel nobilitatem mereatur maiorem dotem quàm esset sufficientia sui patris: & propter hoc non posset inuenire uirum condignum suæ condõni, ꝙ tales executores possent supplere usque ad congruam dotem, ad hoc ut possit condecenter secundùm suam conditionem maritari: quia tunc censeretur causa pia ad hoc ut matrimonium condignum contrahatur: quia non dicitur posse nubere, quando honestè non potest nubere secundùm suam condõnem, argu. l. nepos Proculo. ff. de uerb. sign. facit l. plenum. §. equitij. ff. de usu & hab. Sed tunc uidetur obstare prædictæ conclusioni: quia uidemus, ꝙ quando aliquid datur concernens causam piam, tunc uidetur datũ non animo repetendi, sed magis animo donandi, ut probatur in l. liber captus. C. de capti. & in l. & si quis. §. sed interdum. ff. de rel. Sed quando aliquis extraneus promittit, uel dat dotem pro muliere, nec aliter exprimit, ꝙ animo repetendi, tunc uidetur donare non habita distinctione, an illa sit diues, uel pauper: ut est tex. in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. actio. Ergo non ob aliud nisi: quia est causa pia, quia aliàs repeteretur per supradicta, & per tex. in d. §. sed interdum. potest ad hoc etiam allegari. l. cũ is. §. si mulier. Sed potest responderi, ꝙ dispositio no. d. §. accedit. non emanauit ex eo, quòd dos sit causa pia, sumendo propriè & strictè, ut supra. sed ex eo: quia est causa fauorabilis & præcipua, propter fauorem matrimonij & nuptiarum & mulierum, pro quibus datur ipsa dos: ut l. 1. ff. solut. matr. l. 2. de iu. do. Nam simile uidemus in alimentis, quæ licet lato quodam modo respiciunt causam piam, ut habetur in d. l. si cui annuũ, tamen si sunt data, seu erogata pro persona non paupere, non censentur data animo donandi, nisi quando ab ascendente, licet ille errans non fuerit protestatus: ut habetur in l. Nensennius. ff. de neg. gest. & in l. alimenta. C. eo. tit. tamen secus si ille alimentatus esset pauper persona, non habens unde se ale-
8 ret: ut no. in dictis iuribus. Sic etiam uidemus in † redimente aliquem ab hostibus: quia licet actus ipse redimendi quem ab hostibus seu a captiuitate in se possit dici pius largo modo, et quando persona non pauper redimeretur: tamẽ proprio & stricto modo non dicitur continere causam piam, nisi quando redimeretur persona quæ non esset soluendo, nec haberet unde se redimere posset: quia tunc uidetur animo donandi redemptus, aliàs quando potuisset de suo redimi, tunc uidetur redemisse animo repetendi, ut est tex. no. in l. liber captus. C. de cap.
9 Sic † quoque in actu expendendi pro funere uel sepultura: quia sic talis erogans præsumitur in dubio animo repetendi & non donandi animo fecisse, nisi aliter constet, ꝙ pietatis intuitu fecerit: ut d. §. sed interdum. Et tamen nullus dixerit ꝙ expensa pro funere, uel sepultura non concernat causam piam: ut patet in §. sed interdum, & sequenti. & no. Bar. in l. hæreditas. §. j. ff. de pe. hær. & Ang. & ibi per Imo. in l. 1. §. fi. ad l. Fal. prout su pradixi in actu redimendi: quia etiam largo modo censetur actus pius, ut supra dixi. & tamen pro priori modo dicitur cãm piam concernere, quando concernit fauorem animæ, & sic quã do pro egentibus erogatur, per d. §. si unum. ibi, & ipsorũ quoque ex hac piissima causa animæ subleuentur, & in auth. de ecc cle. ti. §. si quis autem pro redemptione, ibi, & huiusmodi pium opus impleri &c. ad hoc etiam tex. in auth. de sanc. episc. §. sed hoc præsenti, ad fi. ibi in redemptione captiuorum, aut egentiũ
10 alimoniam. Vnde executores † dati ad erogandum in pias causas, possent erogare in redemptione captiuorum egentium, secus si possent ex suis facultatibus se redimere. Sic etiam possent dispensare pro funere & sepultura alicuius pauperis, quando ex hæreditate illius non posset extrahi talis expensa. Et sic ex prædictis inferendum est ad dotem: ut sic dispositio d. §. accedit. ut ibi, præsumatur animo donandi &c. non procedat ex eo, quòd dicta promissio dotis fiat ex causa pia, æquando causam piam propriori modo: quia tunc illud solum procederet, quando promitteretur pro muliere paupere per dicta supra. sed pro
11 cedat ex quodam speciali fauore dotis, † qui fauor adhibetur dotibus tam pro muliere paupere, quàm etiam pro muliere, ꝙ etiam suo poterat se dotare. Vnde dicti executores, ut supra dati, non possent dotes constituere nisi pro puellis pauperib. Nam pro alijs puellis non dicerentur erogasse ad pias causas, ut supra dixi: & hoc fuit de intentione Bal. in auth. nisi rogati. C. ad
12 Treb. Vidi tamen dubitatum in quæstione facti in certis † executoribus datis in testamento ad erogandum pro dotibus puellarum, an possint dicti executores assignare dotem pro puella iam nupta sine dote uel cum modica dote. Quidam dicebant quòd ex quo cessat fauor nubendi, per consequens cessare debet fauor piæ causæ: quia imputari debet tam mulieri quàm viro, qui sine dote contraxerunt matrimonium, alle. no. Bart. in l. obligamur. §. 1. ff. de act. & obl. Sed potest pro ueritate distingui, quòd an uir, qui accepit talem puellam indotatam erat de se potens in facultatibus ut posset onera matrimonij supportare: & tunc non possint dicti executores dotare, uel dotem augere: quia non censetur dicta puella pauper quò ad istum effectum, de quo quærimus, ex quo sibi non possunt deficere alimenta: cum uir teneatur illam alimentare, & sibi in necessa-

rijs

rijs subuenire;licet sit indotata: quia debet sibi imputari, ex quo indotatam non curauit accipere, per id quod habetur in l.ꝙ si nulla.ff.de relig.& sump.fun.& not.in l.si cum dotem. §.sinautem.ff.sol.matr. si autem vir esset egenus, adeo quòd non sufficeret ad supportanda onera matrimonij: & tūc sunt ponderanda uerba testamenti, an dicant pro dotandis puellis; & tunc possunt tali mulieri dotem assignare, uel dotem augere, si uideatur esse necesse pro supportandis onerib. matrimonij: quia adhuc subest causa pia & necessitas matrimonij. Nec ob.nó.Bar.in d.§.lege. quia ibi potest imputari filiæ, quæ nupsit sine consensu patris. Item illud dictum Bar.in d.§.lege.communiter non tenetur: ut dicetur infra in 6. par. circa 16.speciale.l.qui liberos.ff.de rit. nu. An autem dicant pro puellis maritandis: & tunc secus, quia non uidetur satisfactum intentioni, nec etiam uerbis testamenti, & maximè si diceretur pro uirginibus maritandis. Et ad hanc cōclusionem confert no.Bar.in l.socius.ff.de leg.2. & quod per Doc.communiter eum sequentes in l.filia legatorum. C.de leg.& per Petr.de Anch.& Ioan.de Imo.in c.filius.de testa. Et ex prædi-
13 ctis omnibus potest concludi, quòd † priuilegia ex speciali attributa piæ causæ inquantum competant piæ causæ stricto modo sumendo, scilicet quando concernunt fauorem animæ, attribuuntur etiam dotibus, quando mulier, de cuius dote promissa, legata, uel data tractatur, esset egena; aliàs secus, qđ est no.ad no.per doc.in præalleg.locis: & maximè per Lud.de Ro.in d.auth.similiter.quod est utile scire ad multa, & maximè an de legato dotis detrahatur hodie Falc.ut supra dixi, & tangetur in d.6.par.circa 26.priuilegium in ordine, & ibi respōdetur ad d.l.cum is.§.si mulier.ff.de cond.indeb. & etiam in eadem 6.par.circa priuilegium d.§.si mulier.in ordine 28.
14 † Item an iudex ecclesiasticus competens pro executione legatorum ad pias causas maximè ob negligētiam hæredis, uel executorum datorum in testamento: ut habetur in c.nos qui dem.de test.& in l.nulli.C.de episc.& cler. possit adiri, uel sit competens circa legatum dotis. Et quidem si dos esset legata pro muliere paupere, non est dubium posse adiri, & posse executioni demandari huiusmodi legatum per supra dicta, & eodem modo esset competens pro dote promissa pro huiusmodi muliere paupere, cum tunc sit causa pia & facit quod not. in d.l.hæreditas.§.1.de pet. hær. & etiam quia iudex ecclesiasticus est iudex competens etiam inter laicos in causa pauperum seu miserabilium personarum: ut habetur in cap. significantibus.de offi.deleg. Si autem mulier non erat persona egena, videtur magis dubium: quia cum causa matrimonialis est spiritualis, & spectat ad ecclesiasticum, ut habetur in cap.causam quæ, extra qui filij sint legitimi.& no.in l.Titia.ff. solut. matr.& dos sit quid accedens seu dependens à matrimonio, & sic a spirituali: ideo uidetur, quòd spectare possit ad ecclesiasticum, per id quod habetur in clem.dispendiosam.de iud. In contrarium facit tex.in c.de prudentia.de do.inter ui.& uxo. ubi solum uidetur permitti talis cognitio super dote, quando uenit incidenter ad causam matrimonij, de quo tamen latius dicetur in nona parte operis.

ADDITIO.

a Causam piam. Adde hic, quòd dos & causa pia æquiparantur. ut not. Bartol.in l.2.§.Titio. de dona.& in l. si ego. in princ. & §.1. de iure dot.& Bald. in l.fin. C. de actio. & oblig.& in l.mandatum. C. mandati.& Alex.in l.cum is.§. si mulier. de cond.indeb.

b Paupere. Not.quòd legatum pro puella paupere pium: quia tunc Deo uidetur relictum Bald. in l.post mortem. de fideic. Alex.in l.cum is.§.si mulier, de cond.ind.& in l. si cum dotē. §.eo autem.sol.matr.

PARS SEXTA.

NVNC deueniendum est ad sextam partem: incipiendo in ea tractare de priuilegijs dotium, exordium faciam de ipsarum dotium specialibus priuilegijs, quæ tps respiciunt ante matrimoniū; super quo aduertendum erit: quia multa sunt priuilegia quæ possunt accommodari ad utrunque tempus: tamen huiusmodi priuilegia utrobique accommodabilia interserimus ad id tempus, in quo conuenientius uersari posse uidebatur, siue ante matrimonium, siue constante matrimonio, siue soluto matrimonio, quæ dotium priuilegia cuiuslibet temporis prosequitur gloss.licet minima ex parte in l.1.ff.solut.matr. & licet do. ibi legentes latius dilatando fimbrias satagant alia & plurima ultra gloss.ibi superaddere: tamen ego alia multa magno, copiosoque numero priuilegia, quæ sparsim in toto iuris corpore posita aut enunciata fore comperierim, & a doctoribus ibi legentibus non digesta, & in d.l.1.non posita, immo nec excogitata hoc in opere non parum elaborato ingenio describenda fore duxi, simul & inuestiganda, approbando uel improbando aut limitando, prout diuino accedente suffragio intellectus mihi subministrabit fore iuri consentaneum.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Dos nudo pacto constituitur per quancunque personam.*
2 *Dotis promissio olim erat contractus innominatus, nec appellabatur contractus dotis, sed pactum de donando.*
3 *Dote promissa per modum pollicitationis, non fingitur tunc stipulatio.*
4 *Promisit uerbum in instrumento sicut præsumitur cum stipulatione, ita uerbum, fuit pollicitus, in instrumento præsumitur per viam pacti.*
5 *Fideiussor dotis dandæ etiam nudo pacto obligatur.*
6 *Stipulatio hodie non fingitur in promissione dotis incerta.*

PRIMVM itaque priuilegium, quod etiam pro primo & principali in primo tempore scilicet ante matrimonium ponit gloss. in d.l. 2. scilicet quòd
1 † nudo pacto dos constituitur per id, quod habetur in l.ad exactionem.C.de do.promis. siue igitur per mulierem, siue per patrem mulieris: & sic socerum, siue per alium extraneum marito, uel alteri recipienti pro marito dos simplici pacto citra stipulationem promittitur, huiusmodi pactum est efficax ad agendum, uidelicet per condictionem l. ad exactionem.C.de do.promis.contra regulam, de qua in l.iurisgētium.§.igitur nuda.ff.de pa.hodie tamen subintelligitur tacita stipulatio, & fingitur dos promissa per stipulationem per l. 1.C. de rei ux. ac. Nam licet principaliter ibi ficta stipulatio fuerit inducta a lege in fauorem mulieris circa dotem repetendam. Et sic in totum ibi Imperator tollit actionem de dote, quæ appellabatur rei uxoria circa dotem repetendam: tamen illam suam prouisionem extendit etiam in fauorem uiri circa dotem promissam, ut patet ibi post principium, dum generaliter loquitur ibi, sancimus omnes dotes, & in §. sed ut plenius.maximè in fin.in uers.simili modo intelligi factam stipulationem & hypothecam ex utraque parte &c. Et sic posset inferri, quòd hodie fortè propter dictam tacitam stipulationē est sublata prouisio condōnis ex d.l.ad exactionem, sicut est sublata actio de dote circa dotem repetendam.& ideo si maritus ageret contra mulierem, uel alium dotem promittētem, non innitendo ex stipulatione expressa uel tacita, sed ex simplici promissione, fortè libellus non procederet, de quo tamē dicetur infra in hac sexta par.circa priuilegium tacitæ stipulationis. Sed uerius est dicere, quòd non sit sublata, nec transfusa in stipulationem expressam uel tacitam, per d.l.1.& per d. §.fuerat.inst.de act.cum dicta dispositio noua respectu transfusionis fiendæ in stipulationem solùm loquatur in actione de dote, quæ solum dabatur pro dote restituenda, ut clarè patet ex litera ibi nec dispositio.l.si ita stipulatus. cum sequenti.ff.de noua.haberet locum isto casu, ut latius de hoc dixi in 3.parte. & ibi, etiam dixi, quòd respectu uiri contractus do-
2 tis &c. Sensit etiam notanter gloss. in d.l.1. quòd † respectu uiri contractus dotis promissæ non erat nominatus, ut dixi supra in 3.par.Licet quidam dixerunt contrarium, ut per Bal. in d.l.ad exactionem, inducendo quod habetur toto titul. ff. de usuc.pro dote, & malè. Nam nō uidemus aliquo iure cautum, quòd actio de dote detur, nisi mulieri dotem repetenti. Nec obstat illud de usuc.pro dote, quia uerum est, quòd contractus dotis erat nominatus, & inducebat habilem titulum ad præscriptionem, quando erat facta traditio, ut habetur in l.si fundum.ff.de fun. dota. ut etiam uidemus in usucapione pro donato, de qua in ti.ff.pro donato: cum donatio non dicebatur

batur contractus nominatus, nisi quãdo fiebat traditio: sed an te traditionem ex sola promissione non resultabat contractus donationis, sed potius dicebatur promissio de donando, licet hodie per l. si quis argentum C. de dona. possit dici contractus nominatus, ut habetur per Bart. & alios in l. fi. ff. de condit. ob cau. Vnde sicut hodie ibi immutatum est in dona. sic etiam hodie in promissione dotis, per d. l. ad exactionem. ut sic pactũ nudum uestiatur hodie legis auxilio speciali fauore dotis: & ita intelligo gloss. in d. l, sic etiam uoluit gl. in l. legitima. ff. de pac. & ibi Bar. dicit, ꝙ dotis dati o est cõtractus iurisgentium, sed dotis promissio est cõtractus innominatus, qui tamen hodie fomentum recipit a iure ciuili. Imò dicebant quidam, ꝙ mera pollicitatione dotis posset agi: sicut quando fit pollicitatio reipublicæ. ut etiam uoluit Cy. in rub. C. de do. promis. & uidetur hoc probari in l. fi. C. ad uelle. ibi, dotem, uel pollicitus sit, uel sponderit. Sed Bald. in d. rub. tenet contrarium, ut ibi etiam est de mente gl. dum exponit pollicitationem pro pacto nudo. ut hoc idem sensit gl. in d. l. fi. C. ad uelle. & hoc fortè uidetur uerius, nisi fortè ultra pollicitationem incęperit postea soluere, & ita hoc æquiparetur fauore reipublicæ. ar. l. 1. ff. sol. ma. iũcto eo quod habetur in l. 1. §. cępisset. ff. de pollici. & facit, quod no. glo. in l. & si dotis. C. de iure do. & gl. in rub. C. de priui. Cum etiam quidam teneant, ꝙ fauore ecclesiæ uel piæ causæ non possit agi ex pollicitatione, quę pollicitatio propriè dr̃, quãdo fit absenti promissio, & nullus ibi præsens recipit pro absente. Et sic nullus receperat pro ecclesia: ut per glo. not. in l. illud. C. de sac. san. eccl. de quo uide d. l. stip. ista. §. alteri. ff. de uerb. obli. & etiam ibi dixi in repe. rub. Imò
3 posset notanter dici & non improbabiliter, ꝙ qñ † dos fuit ꝓmissa non per pactum sed per pollicitationem, dicto casu non inducatur ficta stipulatio, ex quo nõ recepit extrema habilia, & maximè q̃a ficta stipulatio hodie est inducta in locum actionis de dote, uel actionis inductæ per legis auxilium circa nudum pactum. Et sic ubi aliàs poterat efficaciter agi ad dotem datã repetendam per mulierem, uel ad dotem promissam petendam per uirum, ut bene probatur per text. in d. l. 1.

Adde etiam singulare uerbum Bal. in l. 1. C. de do. promis.
4 ꝙ sicut † uerbum promisit, positum in instrumento inducit præsumptionem stipulationis, ut habetur instit. de inuti. stip. §. item si scriptum. & in l. sciendum. ff. de uerbor. obliga. Sic ẽt uerbum pollicitatio, positum in instrumento inducit præsumtionem, ꝙ saltem sit pactum simplex: & ideo esset efficax ẽt circa contractum do. ut saltem de iure cano. possit effectualiter agi, per no. in c. 1. de pa. licet ex mera pollicitatione nõ possit agi etiam iure canonum, ut dixi latè in repe. rubricę. ff. de uerb. obl. Sed potest dici, ꝙ si in instrumento dicatur, Titius fuit pollicitus Sempronio centum, ꝙ præsumatur Sempronium fuisse præsentem: sicut si dixisset, Titius promisit Sempronio: licet aliter non exprimatur Sempronio. s. præsenti: ut probatur no. in l. 1. iuncta gl. C. de contrah. & commit. stipu. Et sic illud uerbum, pollicitus, propter subiectam materiam se habet ad ipsam promissionem. Et maximè quia aliàs non esset præsumendum notarium ita scripsisse. Imò fortè esset puniendus de falso, si probaretur, Semproniũ tunc non fuisse pręsentem, per id quod no. gl. no. in l. iubemus. C. de test. & facit l. si stipulatus. ff. de usu. & quod habetur in l. & si uno. ff. loc. cum sim. Meritò potest dici, ꝙ dicto casu intelligatur nõ solùm ꝙ per pactum fuerit pollicitus Sempronio pręsenti: sed etiam per stipulationem per supradicta iura. Et per prædicta
5 idem potest referri in † fideiussore dotis dandę: ut etiam nudo pacto possit accidere speciali fauore dotis contra regulam, de qua in l. blanditus. C. de fideiuss. ut est tex. no. in dict. l. fin. C. ad uelle. Et multo magis in fideiussore dotis restituedæ eo casu, quo potest accedere, & maximè si posset accedere ex forma statuti uel consuetudine loci: cum tunc uersetur maior fauor dotis, de quo tamen infra in 21. priuilegio circa priuile-
6 gium. l. 1. ne fideiuss. dotium dentur. Si tñ fiat † promissio, uel fideiussio de dote incerta: tunc non ualeret per pactum nudum, per tex. singularem secundum unum intellectum in d. l. 1. C. de do. promis. & habetur in l. cũ post. §. gener. ff. de iu. do. in gl. not. Nec isto casu subintelligeretur tacita stipulatio, ne inducantur circa idem tot specialitates, de quo tamẽ infra dicetur circa specialitatem dotis promissionis incertæ in 20. priuil. pactum autem simplex & citra stipulationem interpositam per patrem de dote sibi reddenda soluto matrimonio sine dubio nec olim, nec hodie ualet, nec uestitur legis auxilio, nec cohærentia contractus, nec subintelligitur tacita stipulatio, ut habetur in l. auia. C. de iure do. & l. quoties. ff. so. mat. secus fortè si pacisceretur, dotem reddi filiæ etiam citra stipulationem: quia olim uestiebatur cohęrentia contractus dotis, quando in ipsa traditione dotis fiebat tale pactum. Si autem in ipsa promissione, fortè secus: quia erat contractus nõ nominatus: & sic non erat potens ad uestiendum, sed fortè sequuto implemento ex parte patris promittentis uestiebatur, per id quod habetur l. iurisgentium, in princ. ff. de pac. hodie tamen in tali pacto subintelligeretur tacita stipulatio, ut infra dicetur in proximo seq. priuilegio.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio tacita hodie fingitur in dote, & quibus detur priuilegium. 6. & 7. an se extendat in promissione dotis incerta. nu mero 11.*
2 *Fictio iure inducta & præsumptio iuris quomodo differant.*
3 *Stipulatio non fingitur in muto uel surdo promittente uel recipiente dotem: quando tale impedimentum esset a natura, secus forte in accidentali. & nu. 4. & 5.*
8 *Pactum simplex in extraneo promittẽte dotem, uestit aliud pactum simplex incontinenti de dote sibi reddenda, non sic in patre promittente.*
9 *Pactum nudum uestitum legis auxilio uestit aliud pactum nudum incontinenti appositum, quod est notabile.*
10 *Stipulatio semper præsumitur interposita in instrumento: sed an subintelligatur ficta, uide plenè.*
12 *Statuta, quòd instrumenta pro dote restituenda habeant executionem paratam, extendentur pro dote promissa danda, & quid econtra.*

1 SECVNDVM speciale priuilegium est in dote, ꝙ † fingitur tacita stipulatio, licet nullo modo fuerit interposita, uel si fuerit interposita: tamen minus sollenniter, nihilominus solenniter fingatur interposita, ut patet notanter in dict. l. 1. post prin. C. de rei uxo. act. Et intantum inducitur fictio, ꝙ etiam si probaretur per confessionem partis, stipulationem non interuenisse: tamen fingetur interuenisse, prout est de natura fictionis, ꝙ sit contra ueritatem: ut not. in d. l. 1. & habetur in l. si duo. ff. de acq. hær. licet non sic in stipulatione præsumpta a iure: quia contra eam admitteretur probatio in contrariũ non solùm per confessionem partis, sed etiam per quãcunque aliã probationem: ut no. in l. fin. in princ. ff. quod me. causa, per gloss. & doc. in l. siue possidetis. C. de prob. Vnde iura, quæ dicunt, ꝙ qñ apparet promissio facta in instrumento, præsumitur facta cum stipulatione, ut habetur inst. de inur. stip. §. item si scriptum. & no. in l. sciendum. ff. de uerb. obli. non procederet, qñ probaretur per testes, uel aliter, ꝙ stipulatio non intercessit, ut dixi in d. l. sciendum. Si autem pro stipulatione assisteret præsumptio iuris & de iure: tunc non admitteretur ꝓbatio in contrarium, ut potest poni exemplum in stipulatione præsumpta, de qua in l. cum ostendimus. §. fi. ff. de fideiuss. tut.
2 Tamen † hæc præsumptio iuris & de iure, ꝙ fuerit interposita stipulatio, quæ differt à ficta stipulatione, non dicitur inducta contra ueritatem, sed solùm operatur, ut non possit ꝓbari contrarium: ut per gloss. no. in d. l. fin. & habetur in c. is qui. de spon. & in clemen. 1. de probat. Bene tamen admitteret probationem in contrarium per confessionem partis: ut per gloss. singularem in authen. de æqua. do. in §. illud. & per Cy. in authen. sed iam necesse. C. de do. ante nup. & per Bart. in l. Iul. ff. de cond. indeb. Quæ tamen tacita seu ficta stipulatio nõ haberet locum, nisi quando essent extrema habilia. Vnde si
3 mutus † & surdus, qui non possunt ueram & expressam stipulationem concipere, reciperent dotem, uel promitterent, non fingeretur stipulatio, nisi quando haberent seruum; quia tunc per seruum fingitur promisisse per stipulationẽ, uel fuisse stipulatos, per id quod habetur in l. 1. in princ. ff. de verbor. oblig. iuncto eo quod habetur in l. qui ad certum. ff. loc. Imò. autem in l. 1. ff. sol. matr. dicit indistinctè, ꝙ etiam si non haberent seruum, fingeretur stipulatio, ut saltem per notarium intelligatur esse facta stipulatio, per id quod habetur in l. nec ei. ff. de adopt. & in l. 2. ff. rem pup. sal. fore. Cuius dictum posset procedere, qñ notarius fuisset ibi præsens tempore dotis promissæ, uel receptę per mutum seu surdum, aliàs non uidetur,
ꝙ tunc

quòd tunc sint extrema habilia, si probaretur, quòd nullus notarius erat ibi præsens, & maximè in loco seu domicilio illo. Item hæc procedunt in muto uel surdo à natura. Si autem ex impedimento accidentali, & tunc fortè non impeditur dicta fictio circa stipulationem inductam. Sicut in simili dicimus in adoptione, in qua lex procedit per modum fictionis: & sic qui non potest generare, non potest adoptare. l.adoptio. ff. de adoptio.& tamen non habet locum, nisi in illo, qui est impotens à natura, & non ex accidenti: ut habe-
4 tur in l. secunda. §.illud. ff. de adopt. Quid autem † si per nuncium, uel epistolam mutus uel surdus promittit dotem, an tunc fingatur stipulatio? dubium facit: quia non uidentur esse extrema habilia ad fingendum. Et si dicas, quòd tunc lex fingit illos fuisse præsentes. Certè induceretur duplex fictio contra ea, quæ habentur in l. prima. C. de dot. promiss. & quod per Bartol.in dict.l.si is qui pro emptore. ff. de usuc. unde licet etiam haberent seruum, tamen fictio non opera-
5 retur. Imò † posset dubitari etiam in ualente loqui, quando per nuncium uel epistolam promitteret dotem, cum similiter uideatur duplex fictio induci. Prima, quòd illi habeantur pro præsentibus, ubi erant absentes. Secūdò, ꝙ inter ipsos sic fictione iuris inter præsentes fingatur interposita stipulatio per modum congruum, scilicet præcedente interrogatione, & illico sequuta responsione, unde cogita. Hoc
6 † autem priuilegium fictæ stipulationis datur ipsi doti, seu eius contractui, non autem ipsi soli mulieri, ut patet in dict. l.prima.in princip. Et sic etiam marito recipienti promissionem dotis, ut supra dixi circa primum priuilegium, per tex. in dict.l.prima.§.sed ut plenius, maximè in fin.ibi simili modo intelligi stipulationem extra hypothecam ex utraque parte: ut ibi etiam uoluit gloss. quòd etiam procedit, si extraneus promisit dotem pro muliere, ut contra eum fingatur stipulatio in fauorem uiri, sicut etiam fingitur in fauorē mulieris in casu dotis restituendæ: ut est text. not. in §. accedit.
7 dict.l.prima. Vnde quanto amplius dicendum est † in patre dante dotem, ut soluto matrimonio possit niti ex tali ficta stipulatione pro dote communi sibi & patri, pater in dict.l.1. §.extraneum. uersicu.parenti. Et sic eodem modo quando dos consolidatur in patrem superstitem filia præmortua in matrimonio: & sic etiam econtra, quando consolidatur in filiam factam sui iuris, ut probatur eadem in l. §. uideamus. & §.& hoc ex rei: & fuit de mente gloss.in dict.§.fuerat.insti. de actio. licet quidam dicant, quòd respectu patris non fieret reconsolidatio in tacita hypotheca: de quo infra dicetur. Si tamen ipse pater faceret pactum de dote reddenda ipsi filiæ in casu soluti matrimonij: quo casu dixi supra in proximo priuilegio, quòd tale pactum est efficax in fauorem filiæ pro iure consolidationis in eam causatæ ex pacto, & citra stipulationem: cum etiam per modum tacitum efficax sit huiusmodi pactum per id, quod habetur in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matrimo. secundùm intellectum retentum ibi per Barto. An in tali pacto subintelligatur hodie tacita stipulatio, potest dici quòd sic ex generalitate. dict.l.prima. in princip. ibi, omnes dotes per stipulationem, & in §. & ut plenius, in fin. in uer. nihil enim. Imo hodie esset dicta actio, quæ olim nascebatur ex dicto pacto, transfusa in dictam tacitam stipulationem, de quo dixi in 4. part. Dicta tamen tacita stipulatio non fingitur in fauorem extranei dotantis & paciscentis dotem sibi reddi soluto matrimonio, ut probatur no. in d.§.accedit, ibi, pacto uel stipulatione. quasi uelit ibi imperator, quòd tunc non habeat locum stipulatio nisi expressè interponatur. Et sic isto casu non tantùm fauetur extraneo: ad hoc gloss. not. in l. secunda.in princ. ff. soluto matrimo. & dixi supra. in 4. par. licet tale pactum de dote sibi reddenda dicatur uestiri coherentia contractus, uidelicet præambulæ promissionis dotis: ut habetur in dict. §. accedit. & in l. auia. C.
8 de iure do. Et hoc est mirabile, quòd † nudum pactum per extraneum de dote per eum promissa uestiat aliud pactum sibi cohærens & iuxta se positum, scilicet de dote sibi restituenda: licet non sic in patre promittente dotem: ut habetur in d.l.auia.& in l.quoties. ff. soluto matrimo. Et est ratio: quia illud primum pactum de dote danda, licet nō transeat in contractum nominatum, maximè olim, ut supra dictum est in 3.
9 par. tamen † non est simpliciter nudum, sed uestitum legis auxilio contra ipsum promittentem in fauorem mulieris, per id quod habetur in l. ad exactionem. C. de do. promiss. Et ideò uestit aliud pactum nudum iuxta se positum contra ipsum uirum & mulierem in fauorem ipsius extranei: ut probatur in dict. §. accedit. Intelligendo text. ibi, quòd pactum interpositum per extraneum de dote sibi restituenda fuit appositum in ipsa simplici promissione dotis. Nam si à principio fuisset dos data & in ipsa datione interuenisset dictum pactum, tunc esset magis clarum, quòd tale pactum uestitum uestiretur rei traditione, uel rei interuentu, & oriretur præscriptis uerbis actio, prout oritur ex illis quatuor speciebus contractuum innominatorum: ut habetur in l. iurisgentium. in princip. §. quinimo. ff. de pact. Sed si in promissione dotis interuenisset illud pactum: tunc daretur præscriptis actio generalis informata ex pacto illo præcedenti uestito legis auxilio. Et ita debet intelligi text. in dict. §. accedit. dum loquitur de præscriptis uerbis actione. Et est notabile, quòd calor uestimentis legis auxilio se extendit etiam ad aliud pactum contra illum seu illam, in cuius fauorem primum uestimentum fuit inductum ex legis auxilio: quod est notandum, ad not. in l. legitima. ff. de pact. & in l. petens. C. eodem titulo. Sed cum hodie in illo pacto dotis dandæ factæ per extraneum fingatur tacita stipulatio, posset dubitari, an dicta sequens stipulatio uestiat sequens pactum: ut sic ex ea possit agi per ipsum extraneum tanquam informata ex pacto incontinenti apposito. Nam solet dubitari etiam quando stipulatio fuit expressa: an uestiat pactum contra ipsum stipulantem, de quo uide not. in dict. l.
10 petens. Quid † autem si in instrumento restitutionis dotis uel promissionis dotis, non contineatur stipulatio scripta per notarium. An tunc fingatur stipulatio. dubium facit: quia ex quo ante prouisionem nouam dictæ l. 1. succurrebatur pactū ex præsumpta stipulatione per id quod habetur in §. item si scriptum. institu. de inut. stipulatio. & in dict. l. sciendum. ff. de uerborum obligationibus. & in l. prima. C. de contrahend. & commit. stipul. Ergo non erat opus isto casu prouidere per fictionem, ex quo erat prouisum per præsumptam ueritatem. Text. tamen est ualde not. in contrarium in l. prima. §. sed ut plenius, ad fi. ibi, quasi dotalibus omnibus instrumentis a prudentissimis confectis &c. Licet quidam intelligant illum text. quòd tunc imperator prouiderit solum per stipulationem præsumptam & non per fictam: & resultat notabilis effectus: qa si præsumatur stipulatio dicto casu, & non aliter fingatur, tūc posset probari contrarium per id, quod habetur in l. siue possidetis. C. de probat. & per gloss. in l. fina. ff. quod met. caus. Et ideo intelligas illum tex. ut loquatur de ficta, cum hoc sit magis utile mulieri & etiam uiro, quòd fingatur stipulatio & non præsumatur. Et sic debet esse cautus ipse agens, ut non agat ex stipulatione præsumpta, sed potius ex ficta. Imò dixit Bal. in d. l. 1. ꝙ si statutū disponeret, quòd instrumenta publica habeant executionem paratam, & ut non possint contra ipsum opponi, nisi certæ exceptiones, uendicabit sibi locum etiam in ficta stipulatione resultante ex dicto instrumēto, licet de hoc dubitauerit Barto. in l. prima. ff. de his quæ in testa. delen. de quo per eundem Bald. in l. ad probationem. C. de proba. idem tenet, licet aliud uideatur uoluisse in l. si pro te. C. de do. promiss. & in l. ab Anastasio. C. man. de quo etiam per Angel. in simili in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. reis. licet forte non sic esset dicendum, quando quis ageret ex stipulatione præsumpta in instrumento notarij, & aliter ibi non expressa: de quo tamen uide quæ dixi in l. iurisgentium. §. ꝙ ferè. ff. de
11 pact. Et † prædicta omnia limita, quando dotis promissio esset de re, uel quantitate certa, secus si incerta: quia tunc licet speciali fauore dotis ualeat promissio incerta, ut l. cum post. §. gener. ff. de iure do. & etiam infra tangetur in alio priuilegio dotis incertæ: tamen dicto casu non fingeretur stipulatio, si esset promissa pacto nudo, ne concurrant duo specialia circa idem, sicut etiam tunc non admittebatur specialitas, quòd posset agi ex pacto nudo ad dictam dotem incertam: ut est casus notabil. in l. prima. C. de do. promiss. quod uidebatur esse notandum ad limitationem d. l. 1. C. de rei uxo. actio. Et ideo tunc si in instrumēto esset promissa dos incerta, necessarium foret recurrere ad stipulationem præsumptam. Cum in stipulatione præsumpta nulla subsit specialitas de dote. Imò est regulare in omnibus aliis conuentionibus contentis in instrumento publico uel priuata scriptura, ut habetur in d. §. item si scriptum. in l. 1. C. de contrahen. & cōmit. stipul. & in l. prima. C. de usu. Tamen tu cogita, quia non potest negari, quin sit aliqua specialitas in hoc: cum dicta stipulatio præsumpta sit tacita extra aliquam expressionem uerborū, & inducatur specialitas fauore instrumenti uel scripturæ, cum non sit, idem

quando probaretur conuentio per testes, ut habetur in d.l.1. C.de usu. Et sic uidentur concurrere etiam dicto casu plura specialia circa idem, & hoc etiam probatur in dict.l.prima.C. de do.promis.ubi præsupponitur, quòd in instrumento continebatur dicta promissio incerta. Vnde cogita, de quo etiam tangetur infra circa promissionem dotis incertæ.

Adde etiam, quòd si ad petitionem mulieris uir constante matrimonio, uel post promitteret dotem alteri se restituturum, & sic per uiam delegationis, non posset hoc effectualiter facere citra stipulationem expressam, nec tunc fingeretur stipulatio, nec ex tali pacto nudo oriretur actio, uel condictio, ex quo actus geritur omninò extra personam mulieris: ut probatur notanter in l.prima.in princip. ibi, stipulanti.ff.soluto matrimo.quod forte non procederet, si mulier illum submitteret ut tanquam procurator mulieris seu ad mulieris utilitatem reciperet talem promissionem, secundùm ea quæ habentur in l.quæ dotis.ff.soluto matrim.cum etiam uersetur fauor mulieris in ipsa dote promissa, quod est notandum ad limitationem.dict.l.1. de rei uxo. actio. In fideiussore autem dotis dandæ fingitur similiter stipulatio, nec forte ex tali nudo pacto oriretur actio, ex quo actus geritur omnino extra personam mulieris, ut sentit gloss. singul. in l.fina. Cod. ad uelleia. Et idem dici posset eadem ratione per l. fin.

In fideiussore dotis restituendę uel conseruandæ quis potest interuenire, soluto matrimonio, ut l.si constante.§.quoties.ff.soluto matrimonio. Et idem si interuenisset, ante matrimonium retenta opinio. Dyn. quæ tamen solet reprobari, ut per Barto. in dict.§. quoties, uel secundùm opinio. communem in patre, uel in aliis coniunctis personis fideiubentibus, ut ibi dixi, & idem si esset consuetudo in loco, ut pro dote restituenda fideiussor interuenire possit etiam à princip. ut tunc fingatur stipulatio, si interuenit sine alia expressa stipulatione: licet soleat dubitari, an ualeat talis consuetudo, de quo dixi in dict.§.quoties. Vnde si in fideiussore dotis dandæ fingitur stipulatio, ergo idem & multò magis in fideiussore dotis restituendæ facit gloss. not. in l. exigere dotem.ff.de iudic.quæ uoluit, quòd omnia priuilegia dotis dandæ extenduntur ad dotem restituendam & econtra, bene facit text. ad hoc not. in dict.l.prima.§.sed ut plenius, ibi, & utroque latere, quòd potest induci ad statuta simpliciter priuilegiantia instrumenta dotis, puta, ut habeant executionem paratam, uel quid simile: ut non solùm habeant locum, quando dos peteretur dari per uirum a muliere uigore instrumenti, sed etiam quando peteretur restitui per mulierem, uel eius hæredes ab ipso uiro, facit dict.l.prima.post princ. iuncta gloss. in uerbo exigi. & in dict.§.fuerat. in fin. institu.de actio.quinimo licet in instrumento dotis receptæ per uirum non aliter promittatur ipsius dotis restitutio in casum soluti matrimonij; tamen quia tacitè subintelligitur, ideò etiam prætextu illius taciti per dictum instrumentum habebit executionem paratam ex forma dicti statuti, ut supra dixi, & per Bald. in dict.l.prima.& maximè quia hoc uenit ex natura contractus, ideò habetur pro expresso l. cum quid.ff.si cert.peta. cum si-
12 mil. Sed uidi dubitatum de facto, si statutum dicit † quòd instrumentum pro dote restituenda habeat executionem paratam pro dote in eo promissa danda, & sic contra mulierem uel socerum. Et potest dici, quòd sic per supra dicta: & etiam propter naturam correlatiuorum, per id quod habetur in l. fin.C.de iudic.uidui. & quia uir & uxor debent iudicari à pari, ut sic statutum in uno extendatur ad alium.cap.gaudemus. de diuor. bene facit, quod habetur in cap.2. de mutu. peti. ubi licet rescripta ad lites sint strictè intelligenda, ut habetur in cap. P. & G. & cap. super eo. de officio delega. & sic non extendantur ultra personam in eis expressam: tamen clausula apposita contra reum in fauorem actoris extenditur contra actorem in fauorem rei propter naturam correlatiuorum. Et ideo uide consi. Anton. de Butr. circa statutum Perusinum disponens, quòd à sententia lata super executione instrumenti guarentigiati contra debitorem non possit appellari, extenditur ut uersa uice pronuncietur contra actorem petentem executionem instrumenti in fauorem rei, puta instrumentum non exequendum, non poterit similiter ipse actor appellare: ut seruetur æqualitas inter litigantes, argumen. text. in dict. cap. secundo.& propter naturam correlatiuorum, ut supra, & ita uidi pluries seruari de facto in ciuitate Perusij.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Pater dotando filiam de se diuitem, cuius est legitimus administrator, videtur de suo dotasse, & non de bonis filiæ, non sic si extra causam dotis, & nu. 2.*

3 *Mater non tenetur dotare filiam, nisi filia non posset de suo, & utroque casu non repetit, si dotauerit, & nu. 4.*

5 *Mater alimentans filiam etiam quæ de suo poterat, nisi fuerit protestata, non repetit, nisi quando sua bona administrat, sic etiam si redimat filium ab hostibus.*

6 *Mater dando in dotem pro filia fundum communem, uidetur in dubio partem suam donare.*

7 *Vir & vxor si simul se obligant pro dote filiæ communis, non uidetur mater alio animo donandi sed intercedendi pro uiro: & ideo a uiro repetere potest, nisi uir forte ex seipso non esset potens ad tantam dotem.*

TERTIVM priuilegium resultat ex l. fi. C.de do. promis. quòd ubi aliàs negociorum gestor seu administrator bonorum explicando actum concernentem personam eius, cuius negocia administrat, intelligatur uelle de bonis illius, & sic animo repetendi ab eo soluere: & sic ut non soluat de suo, per id quod habetur in l. cum post mortem.ff.de administ.tuto.& in l.Nesennius.ff.de nego.gest.facit quod habetur in l. procurator qui pro euictione.ff.de pro-
1 curato. tamen secus † in filia fauore dotis: ut sic dotata à pa-
a tre intelligatur de bonis patris, a & non ipsius filiæ etiam emã cipatæ, cuius negocia gerit, licet ipsa filia de se esset diues: ut est casus singularis in d.l.fi. Dices tu, quòd imò illud non est speciale, cum onus dotandi spectet ad patrem & non ad ipsam filiam, facit in argumen.l. & magis.ff.de solutio. Sed responde, quòd licet spectet ad patrem onus dotandi, tamen uidebatur hoc procedere quando filia non habebat, unde posset se dotare de suo patrimonio. Vnde si filia esset diues in patrimonio, puta ex successione materna, cessare uidebatur tunc dictum onus dotandi de suo, scilicet de bonis paternis: sicut aliàs dicimus in alimentis.l. si quis à liberis.§.si filius.ff.de lib. agnoscendis, cum soleant dos & alimenta procedere à pari ratione, ut per Barto. in l.cum de in rem uerso.ff.de usur. & in l.solent.ff.de alimen.& cib.leg. Item si pater dotaret filiam de suo, tamen tenetur congruenter dotare inspecta qualitate sui patrimonij & suæ conditionis, ut habetur in d.l.fina. & in l.si
2 filiæ.ff.de lega.3. Et tamen licet dotauerit filiam † ultra congruentiam, tamen etiam dictum excessum præsumitur promisisse seu dedisse de suo & non de bonis filiæ, ut probatur
3 no. in d.l. fin. † In matre autem administrante bona filiæ di-
b cas ꝙ in dubio præsumitur dotasse de bonis filiæ, b & non ipsius matris: & sic animo repetendi, etiam si mater esset ualde diues: ut est glo.not.in d.l.fin. & probatur in d.l. Nesennius, cũ mater non teneatur dotare filiã sicut tenetur pr̃, vt per glo. no.in l.mater, C.de iure dot.& in d.l.fin. nisi ipsa filia & eius pater esset inops: ut ibi habetur not.& per hoc patet notabilis limitatio ad l.primam.§.accedit. C.de rei uxo.act.ut non ha-
4 beat locum † in matre, uel fratre, uel quocunque alio administrante bona ipsius mulieris per ipsum dotatæ, ut etiam uoluit Bart.hic, in d.l.Nesennius. & Bal.in d.l.fi. Si tamen dos data per mulierem uel fratrem uel alium administrantem excederet patrimonium ipsius puellæ: & tunc in illo excessu uidebitur de suo dotasse ipsam mulierẽ, licet diuitem: & sic animo donandi, per dictum §.accedit, iunctò §.extraneum.ubi expresè fit mentio de matre, dum loquitur de quocunque ascendente per lineam fœmininam.
5 † Nec ibi distinguitur, an filia dotata ibi, uel neptis à matre uel auo, seu auia maternis est diues, uel inops, quod etiam probatur in dicta l.Nesennius.ubi mater non repetit alimenta præstita filiæ, quam tenebat in domo etiam quando filia de suo poterat alimentari quando, sua bona mater non administrabat, de quo etiam nota.in l.alimenta. C. de nego.gest. cum pari fauore procedant dos & alimenta, ut supra dixi. Sic etiam si mater redimat filium captum ab hostibus, non uidetur animo repetendi, soluisse nisi protestata fuerit, ut est text. singu.in l.liber captus.C.de capti. Nec ibi distinguitur an ipse filius redemptus fuerit inops, uel diues, non sic si extraneus redimeret: quia tunc in dubio animo repetendi uidet᷑ fecisse,
6 ut ibi probatur. † Ex quibus infertur, ꝙ si mater dat simpli-

citer

citer fundum communem cum ipsa filia, uidetur in dubio par tem suam donare secundùm Bald. nota. in dicta l. final. Hæc tamen non procederent, si filia haberet patrem forte absentem, qui posset dotare filiam, nam tunc ipsa mater sic dotando, licet aliter non protestetur, posset saltem ab ipso patre repetere per actionem negociorum gestorum, ex quo onus dotandi non spectabat ad ipsam filiam, sed ad patrem: prout idem dicimus in alimentis in l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de liber. agnoscendis, & per Bartol. in dicta l. Nesennius. & in dicta l. alimenta. Imò forte posset dici idem in quocunque alio extraneo. Et sic posset limitari multùm notanter dispositio, dicti §. accedit. ut habeat locum quando onus dotandi spectabat ad ipsam mulierem. Si autem ipsa mulier haberet patrem, qui posset & teneretur filiam dotare, quæ tamen non dotatur à patre: quia forte est absens, uel à remotis, uel in carceribus, uel forte perfidia detentus nollet maritare, & dotare filiam, tunc si alius amicus uel coniunctus dotem promittit, licet aliter protestetur, quòd animo repetendi promittat, nihilominus non præsumitur donatio. Imò poterit repetere ab ipso patre per actio. negociorum gestorum, ex quo utiliter gessit negocium patris, quasi in rem patris sit uersum, & facit l. nihil. ff. cum de in rem uerso. & maximè æquiparando dotem alimentis, & sic bene facit dic. §. si mater. quòd uidetur bene notandum. Vidi etiam † de

7 facto consultum, quòd si pater & mater simul promittunt dotem pro filia obligando seipsos marito, quòd tunc mater uideatur magis intercedendi animo pro marito promittere, quàm de suo aliquid donare, & sic repetere potest, ex quo negocium spectabat in totum ad uirum suum, argumen. l. uir uxori. §. fina. ff. ad Velleianum, ualebit tamen dicta intercessio tacita respectu generi, cui facta fuit promissio. Et respondebatur ad authen. si qua mulier. Cod. ad Velleia. quæ uult, quòd mulier se obligans pro uiro, uel unà cum uiro, tamen in causam uiri, est ipso iure tuta, & non ualet obligatio: quia dispositio illius authen. non obtinet nisi in casu quo mulier erat olim tuta Velle. ut sic ubi olim erat mero iure obligata, sed iuuabatur exceptione, hodie non sit ipso iure tuta. Vnde cum beneficium Velleiani non patrocinetur mulieribus intercedentibus pro dote promissa, ut habetur not. in l. fin. C. ad Velleianum, ideo consequenter cessat dispositio dictæ authenticæ. Si tamen uir non esset potens ex seipso ad tantam dotem, quanta fuit promissa pro ipsa filia communi, tunc ipsa mater diues ad illud reliquum uidetur se obligasse de suo, nec illud repetet, per id quod habetur in simili in d. l. fina. de dotis promis. & ita iam consului.

ADDITIO.

a De bonis patris. Not. quòd pater dotans filiam simpliciter præsumitur dotare de bonis suis, & non de bonis filiæ. l. fina. & ibi Bart. C. de dot. promiss. nisi sit negociorum gestor filiæ habentis bona aduentitia, gloss. ibi & Barto. in l. Nesennius. ff. de neg. gest. sed Bartol. reprehenditur ibi per Alex. per dict. l. fin. & per Ludo. in l. 1. ff. solu. matrimo. & dict. glos. loquitur in extraneo: & sic melius loquitur Bart. in l. 1. §. nec castren. de castr. pecu. secundùm Alexan. qui idem dicit in auo, & in aliis, qui tenentur dotare.

b De bonis filiæ. Not. hic, quòd mater non tenetur dotare filiam de bonis suis, nisi ex causa, & in subsidium, per l. fin. de dot. promiss. & l. auia. C. de iur. do. gloss. doct. & Bald. in auth. res quæ. C. communia de leg. & ibi Bart. & Paul. de Cast. consi. 118. Ang. in l. filia. ad Trebel.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta licet non debeantur filio uel filia de se ualenti alere, tamen secus in dote. & nu. 2.*

3 *Dos magis dicitur succedere loco legitimæ, quàm loco alimentorum.*

ET ex prędictis insurgit quartum speciale priuilegium fauore dotis, uidelicet, quòd † dos erit magis priuilegiata quàm ipsa alimēta, quæ non debentur à principio filio uel filiæ ualentibus ex se uel ex suo alimentari, ut dicta l. si quis a liberis. §. si filius. Et tamen dotem tenetur constitue-

2 re de suo ipsi filiæ etiam diuiti. Et † per hanc infertur, quòd non semper dos succedit loco alimentorum, imo dicunt qui-

3 dam † quòd magis hac ratione succedit loco legitimæ: cum legitima debeatur filio uel filiæ de bonis patris, licet ipse filius uel filia esset persona ditissima de patrimonio suo, puta materno. Quod etiam patet: quia data per patrem pro alimentis in uita patris non imputantur in legitimam, per id quod habetur in l. scimus. §. repletionem. C. de inofficio. testamen. Sicut nec imputantur in legitimam donata in uita patris, quā do à principio ualuerunt, ut per Bartol. in l. 4. ff. ad legem falcidiam. Et tamen secus in datis pro dote: ut in l. quoniam nouella. eodem titul. & ex quo dos computatur in legitimam, ideò confertur.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Donationes in filium uel filiam licet non conferantur, tamen non sic in datis pro dote.*

2 *Dos differt à legitima.*

1 ET sic resultat ex hoc aliud speciale in dote, & sic quintum, quòd † ubi aliæ donationes simplices uel ob causam factæ à patre in filium uel filiam non conferuntur, ut habetur in l. fina. C. de collatio. & in l. si donatione. eodem titul. & in authenti. unde si parens. C. de inofficio. te-

2 stamento. tamen secus † in datis seu donatis ex causa dotis uel donationis propter nuptias, ut habetur in dict. l. fina. licet possit dici, quod hoc speciale magis sit contra fauorem dotis, & ipsius mulieris: & forte non ex alio, nisi quia dos succedit loco legitimę: licet supra dixerim quòd magis succedit loco alimentorum quàm legitimę, eo maximè quia debetur in uita, licet non sit legitima, ut habetur in l. fina. ff. de libe. agnoscendis. Dicas etiam, si dos ipsa iam habita per filiam sit deperdita sine culpa filiæ, puta quia uir est factus inops, forte quia fuit in mari, uel dos consistens in re stabili casmate uel alluuione periit, tunc illa non imputabitur in legitimam post mortem patris: cum etiam tunc pater teneatur redotare, si posset: ut habetur in authen. sed quamuis. C. de rei uxor. actio. & ita iam de facto respondi.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Pater dotans filiam si exprimat, quòd eam tam de bonis suis quam de bonis filiæ dotat: nihilominus censebitur dotata solùm de paternis, si dos esset æquiualens uiribus patrimonij patris.*

1 ALIVD etiam singulare priuilegium colligitur ex dicta l. fina. de do. promis. & erit sextum. Nam si diues † in promissione seu datione dotis expressit quòd pro mittebat seu dabat dotem de bonis tam suis quàm et ipsius filiæ: licet tunc secundùm propriam uim uerborum intelligeretur promisisse de bonis pro dimidia parte, & pro alia dimidia de bonis filiæ per id quod habetur in l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duo. reis. & dicta l. prima. C. si plures una senten. tamen speciali fauore mulieris illa copula, &, ponetur pro disiuncta, scilicet quòd in defectum, & inquantum bona patris non suppeterent, in illo pluri intelligatur promisisse de bonis filiæ & non aliter: & sic uerba ibi impropriantur speciali fauore mulieris in eius dote. Imo non solum indu citur ibi illa interpretatio contra propriam & strictam significationem uerborum, sed etiam contra uerisimilem intentionem patris promittentis per illum tex. ad finem, quod est mirabile. Et propter hoc hodie multi patres incauti, nolentes consulere peritiores, remanent delusi, maximè etiam stante imperitia tabellionum, dum in instrumēto dotis dicitur, quam dotem, puta mille promisit dictus pater, computato in ea omni eo ꝙ deberetur ipsi filiæ tam de bonis maternis, quàm paternis. Nam hoc non obstante poterit ipsa filia post mortem patris petere bona materna ultra dictam dotem, probando tot bona esse in facultatibus patris, quæ sufficiebant ad dictam dotem promissam: & tamen si pater ipse hoc sciuisset ita esse de iure, nunquam promisisset tantam dotem: sed fortè dimidiam, cum

illa fuisset dos congrua, & ita uidi consultum per recolendæ memoriæ do. Ioan. de Montesperello apud Pistorium in fauorem cuiusdam domini Petri militis Tudertini, per tex. in in d. l. fi. & ita etiam me subscripsi.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca tacita datur etiam pro dote danda in bonis mulieris uel soceri promittentis : & multomagis alterius extranei.*

2 *Hypotheca tacita transit in patrem mulieris, etiam si agat ex iure consolidationis in eum factæ.*

3 *Hypotheca tacita non datur extraneo dotanti paciscenti dotem sibi reddi.*

4 *Hypotheca tacita extenditur ad interesse pro re dotali euicta à uiro.*

1 SEPTIMVM speciale colligitur ex d. l. 1. §. sed ut plenius. C. de rei uxo. action. tam ex parte † uiri, quàm etiam ex parte mulieris, uel soceri promittentis dotem, ubi pondera uerbum ibi, ex parte mulieris : & sic non dixit simpliciter bona mulieris etiam tacitè obligata, & etiam bona uiri: sed magis amplè & generaliter loquitur, scilicet quòd tacita hypotheca inducitur ex parte mulieris: & etiam ex parte uiri : & sic quicunque promittit pro parte mulieris : puta pater, mater, uel alius extraneus, bona sua omnia intelliguntur tacitè obligata. Et sic similiter erunt obligata bona fideiussoris intercedentis pro dote danda. Et sic etiam idem in fideiussore pro dote restituenda eo casu, quo potest interuenire, quòd quando procedat, dicetur infrà in 21. priuilegio huius 6. partis. sic etiam posset dici, si interueniret post matrimonium solutum in terminis dict. §. quoties. l. si constante. ff. sol. matrimonio, & uide glo. not. in dicta l. fi. ad fi. C. ad Velleianum.

Sic etiam si uir non recipit dotem, sed eius pater, erunt bona patris tacitè obligata, imò etiam si solùm pater consenserit, licet non receperit, sed filius, similiter erunt bona patris obligata, per dicta Bart. in l. si cum dotem. §. transgrediamur.

2 ff. solut. matrimon. & ibi tetigi. Vnde hoc † priuilegium tacitæ hypothecæ transit ad patrem uxoris & ad patrem uiri actiuè & passiuè : ut est glossa singu. in dicto §. fuerat. licet Bald. in l. 1. C. de priuileg. do. illam limitauerit, nisi pater agat ex iure consolidationis in eum factæ : puta per suam stipulationem, secundùm quòd habetur in l. quoties. ff. solut. matrimon. uel per mortem filiæ : secundùm quòd habetur in l. dos à patre. C. solu. matrimon. tamen nihil allegat, nec uidetur hoc dictum suum esse uerum : & est contra mentem gloss. in dicto §. fuerat. indistinctè loquentis. & contra text. in dicto §. sed ut plenius, ibi ex utraque parte, quod etiam uoluit Barto. in l. 1. ff. solu. mat. dum dixit quòd hoc priuilegium tacitæ hypothecæ datur actioni, & non personæ.

Et ideò transit ad quamcunque personam, ad quam conuolat ipsa actio.

Confert etiam: quia paribus passibus ambulat priuilegium tacitæ hypothecæ, & tacitæ stipulationis, ut sic ibi locum etiã habeat & reliquum, dict. §. sed ut plenius.

Ergo cum priuilegium tacitæ stipulationis obtineat in patre repetente dotem etiam ex iure reconsolidationis in eum factæ, ut suprà dixi in secundo priuilegio : sic etiam dicimus in tacita hypotheca, sed plenius de hac materia dicam, infrà in ulti. parte operis, ubi tractabitur magis per extensum, an & quando dotis priuilegia egrediantur personam mulieris.

Et ex prædictis inferri potest ad practicam statutorum Italiæ de quibus suprà dixi in secundo priuilegio, scilicet quòd instrumenta confessionata uel guarentigiata habeant executionem paratam. Nam locum habebunt etiam si petatur executio uigore dictæ tacitæ hypothecæ, licet multos uiderim tenere contrarium, ne inducantur tot exorbitantiæ, & ne in pluribus offendatur ius commune, per id quod habetur in dicta l. 1. C. de dotis promissione. & c. cum dilectus de consuetu.

Primò, quòd instrumentum habeat executionem paratã, cum hoc exorbitet à iure communi, per id quod habetur in l. 3. §. si ex conuentione. ff. de re iudic.

Secundò quòd tale priuilegium executiuum locum habeat in non expressis in ipso instrumento. Communiter tamen solet teneri contrarium, ut suprà dixi in tacita stipulatione circa secundum priuilegium : ut fuit de mente Barto. in dicta l. 1. ff. de his quæ in testamen. delen. & Bald. in dicta l. 1. post princip. C. de rei uxo. action. & in l. ad probationem, C. de probatio. Vidi tamen consultum, quòd dicta communis opinio procedat, quando ageretur uia executiua per tacitam hypothecariam contra ipsum principalem nominatum in instrumento, uel eius hæredes, non sic si contra tertios possessores : cum illi neque expresse, neque tacitè censeantur nominati in instrumento, ut etiam fuit de mente Bald. in l. 1. C. communia de leg. & facit not. Bald. in l. 3. C. de pigno.

3 Vidi etiam dubitatum † an extraneus habeat dictam tacitam hypothecam contra bona mariti in dote sibi restituenda ex pacto.

Nam uidetur, quòd sicut illa tacitè contrahitur contra ipsum extraneum promittentem, & sic in fauorem uiri, ut supra dixi, ita etiam econtra habeat locum contra uirum recipientem in fauorem ipsius extranei dotantis, ut sic contrahentium æqua sit conditio. l. si id quod. §. final. ff. de rescind. uendi. Et maximè propter naturam correlatiuorum, per id quod habetur in dicta l. fina. C. de indic. uidui. & in l. fina. ff. de accept. & facit quod in simili dixit Barto. in l. de diuisione. ff. soluto matrimonio.

Contrarium tamen concludi potest, & potissimè ea ratione ; quia (ut dixi) tacita hypotheca & tacita stipulatio in dote paribus passibus ambulant, dicto §. sed ut plenius. Sed in fauorem extranei dotantis & paciscentis dotem sibi reddi non fingitur stipulatio : ut suprà dixi in dicto secundo priuilegio, & probatur in dicto §. accedit & tamen contra ipsum extraneum promittentem fingitur stipulatio : ut suprà dixi. Ergo idem fatendum uidetur in tacita hypotheca. Item quia actio de dote seu ex stipulatu competens extraneo pro dote restituenda non est bonæfidei, sed stricti iuris, ut uoluit gloss. no. in l. secunda, in princip. ff. solu. matrimonio, quam ibi tenet Bartolus, Baldus, & communiter doctor. Et idem ipse Barto. in l. de diuisione. eodem titu. licet ipse Bart. uariauerit in l. si constante. in princ. in septima quæstione, secundæ partis. ff. sol. matr. de quo uide latius suprà, in 3. parte.

Tertiò probatur, nam tunc actio ex stipulatu in dote est priuilegiata, quando succedit in locum rei uxoriæ actionis antiquæ, quo casu ius semper fingit ipsam stipulationem & etiam ipsam tacitam hypothecam : ut patet in dicta l. prima, in principio, & in dicto §. sed ignoramus. Ergo ubi lex non fingit, sed exigit expressam stipulationem : tunc non succedit dicta stipulatio seu promissio dotis restituendæ in locum rei uxoriæ actionis, quæ erat bonæfidei, sed remanebat promissio seu ficta stipulatio extraneo dotandi in sua propria natura : & sic sine aliquo priuilegio, & sic erit stricti iuris & non bonæfidei, ut dixi in dicta quarta parte. Et per prædicta potest concludi, quòd priuilegium tacitæ hypothecæ non datur extraneo, cui ex delegatione facta per mulierem dos fuit promissa per uirum : cum etiam tunc non detur priuilegium tacitæ stipulationis, quæ paribus passibus ambulat, ut supra dixi, & est text. bene ponderatus, & ibi dixi in l. 2. in principio, ff. soluto matrimonio, ubi text. non sine ministerio in dicta delegatione requirit stipulationem non obstante fauore dotis, ut sic delegatio non possit fieri in dote nudo pacto. & hoc no. ad dicta supra in primo priuilegio. Et sic priuilegia actionis nouatæ non transeunt in actionem nouantem per uiam delegationis, quod not. ad notata in l. alia. ff. de noua. & in l. quarta. §. si ex conuentione. ff. de re iudicata, & facit, quod habetur in l. si marito. §. uolun tatem. ff. solu. matr.

Tamen posset dici & non improbabiliter, quòd si dicta delegatio fuit facta in ipso actu promissionis dotis à principio, & sic ante aliquod ius quæsitum, etiam spe ipsi mulieri: tunc procedat dicta opinio, cum non uideatur dictus extraneus, cui facta est dicta promissio, uenire ex persona mulieris : secus si ex interuallo, cum tunc uideatur uenire & succedere in iure iam quæsito mulieri. Vnde cogita : quia forte posset dici, quòd saltem quo ad ipsam fuit iure nouata & transfusa prima actio de persona mulieris in dictum extraneum, etiam quando incontinenti, per text. in l. auia. C. de iure dotium, & l. quoties. ff. soluto matrimonio, & faciunt, quæ dixi in l. quæ dotis. ff. soluto matrimonio, super gloss. & dicetur in dicta 12. parte. Hæc autem tacita † hy- 4
potheca, quæ contrahitur pro dote data restituenda, uel pro dote promissa soluenda, contrahitur generaliter in omnibus

bonis

bonis mariti, uxoris, uel soceri, uel alterius dotantis, non solùm præsentibus, & quæ erant in bonis tempore contractæ hypothecæ, sed etiam in futuris. Et sic postea quæsitis: ut est text. not. in l. hac edictali §. omnibus. C. de secund. nupt. An autem bona uiri sint tacitè hypothecata pro interesse alimentorum debitorum à uiro uxori, sicut pro ipsa dote, tradit Barto. in l. si cum dotem. §. sinautem, ff. soluto matrimonio, ubi post Iacob. de Aret. tenuit partem affirmatiuam, scilicet quòd sint obligata, per l. Lucius. ff. qui potior. in pigno. hab. & idem Specul. in titu. qui filij sint legitimi. §. formatis. uersicu. sed nunquid bona. & idem Bald. in dicto §. sed ut plenius, ubi idem tenuit Iacob. de Areti. Sed Ioannes Andr. in dicto uersiculo, in additio. contrariam partem amplectitur: & eandem opinionem tenet Bartol. in l. Lucius. ff. de ali. lega. uariando ab his quæ ipse dixit in dicto §. sinautem. prout etiam hanc partem tenuit Guido de Suza. & etiam idem tenuit disputando quidam dominus Iaco. Ruffin. de Parma, ut refert ipse Bartol. in dicta l. Lucius. & in dicto §. sinautem. & ita uidi consultum per dictum Franciscum de Alber. respondentem ad dictam l. Lucius. qui potior. in pignor. hab. quòd ibi fuit hypotheca expressa etiam pro usuris, concludendo notanter, quòd hypotheca conuentionalis, uel legalis contracta pro principali sorte uel credito, non extenditur ad usuras, uel interesse causatum ex mora, quòd patet in usuris: quia petuntur diuersa actione, scilicet ex stipulatu, & maximè ubi essent incertæ: ut habetur in l. ubi autem. §. penultimo. ff. de uerborum obligation. & eandem opinionem, circa usuras, ut ad eas se non extendat hypotheca, nisi expressè sit actum, tenuit ipse Bartolus post dictum Iacobum Ruffin. dicta l. Lucius. ff. de adimen. leg. Et hanc opinionem contra Bartolum & Iacobum de Areti. tenuit post multa Ludouic. de Ro. in dicto §. sinautem. dicendo se ita consuluisse, Paulus autem de Castr. ibi tenuit opinionem primam Barto. post Iacob. de Areti. quam dicit tenuisse eundem Bartol. in suo tractatu alimentorum, subdendo quòd cum hæc quæstio fuisset de facto, ita obtinuit per tres sententias, tamen nihil allegat.

Tu potes concludere in hac materia, quòd aut dos fuit in stabilibus, aut in pecunia.

Primo casu petitur aut interesse alimentorum per mulierem, uel eius hæredes post solutum matrimonium, uel etiam eo constante tanquam fructus dotis non cedens lucro uiri sed uxoris propter onera matrimonij non supportata per uirum, secundùm not. in l. de diuisione. ff. soluto matrimonio, & tunc sit contracta tacita hypotheca; cum tales fructus per uirum dicantur cedere in augmentum dotis, sicut fructus percepti per uirum ante matrimonium, uel post ma r monium ante ductionem uxoris ad domum, & sic ante onera matrimonij supportata, secundùm ea quæ dixi & conclusi in dicta l. de diuisione. & quod habetur in l. si ante nuptias. eodem titulo. Tunc enim bene procedit opinio Bartol. in dicto §. sinautem. cum censeantur tunc alimenta petita tanquam augmentum dotis, & ita etiam eadem ratione in fructibus perceptis per uirum post solutum matrimonium: cum illi possint peti tanquam dos vnà cum ipsa uera dote l. si marito. §. final. ff. soluto matrimonio. Ergo consequenter quòd eis competit hypotheca, sicut pro ipsa principali dote, ut etiam tenuit Baldus in §. exactio. C. de rei uxo. actione. Sed tunc in contrarium facit gloss. nota. in dicto §. ob donationes. l. diuortio. dum uult quòd priuilegium prohibitæ compensationis, uel retentionis in dote non se extendit ad fructus. Tamen potest dici quòd illa gloss. non sit uera, quia licet fructus non sint uerè ipsa dos, tamen ex priuilegio speciali dotis actione de dote petuntur: ut retentum est supra, in secunda parte operis.

Vnde uidetur, quòd ipsa hypotheca tanquam accessoria ad ipsam actionem personalem de dote se extendat ad omne id, ad quod se extendit ipsa actio de dote, per id quod habetur in l. 2. C. per quas personas.

Et per hoc concludo, quòd uersa uice non idem sit dicendum in uiro, si petatur interesse alimentorum propter dotem consistentem in stabilibus non solutam ipsi uiro per mulierem, uel socerum, postquam ipse uir subijt onera matrimonij. Nam tunc tale interesse non potest peti per uirum iure actionis: sed mero officio iudicis, prout in alijs actionibus bonæfidei. & sic tanquam accessorium, prout etiam habetur in simili in l. curabit. C. de action. empti. & uenditi. & per gloss. ita æquiparantem in dicta l. de diuisione. Vnde non puto, quòd tunc ad bona mulieris, uel soceri extendatur hypotheca expressa uel tacita, quæ competit uiro pro dote promissa sibi soluenda. d. §. sed ut plenius. ut infra etiam dicetur de usuris, & aliis accessionibus.

Infertur etiam ex prædictis, quòd si dos soluta uiro æstimata uel inæstimata fuit euicta: tunc ex quo ꝑ interesse euictionis potest agi eadem actione principali, quando incœpit à promissione, uel à traditione, & fuit data æstimata secundum q. habetur in l. 1. C. de iure dotium. Ideò tunc pro tali interesse euictionis competeret ipsa hypotheca uiro ad bona mulieris, uel soceri, perinde ac si ipsa dos non esset data uel soluta, ut etiam de hoc est casus notabilis in terminis in dic. §. sed ut plenius, post principium ibi, uel pro rebus dotalibus euictis.

Secundo casu principali quando dos fuit in pecunia, & peteretur interesse alimentorum per mulierem propter dotem sibi non solutam legitimo tempore post solutum matrimonium, quòd quando hoc possit procedere non est parua dubitatio, de qua per Bartolum, Baldum & alios in l. diuortio. in principio, soluto matrimonio. & ibi latius per Ioannem de Imola, & Ludouicum Romanum, & diffusius tetigi legendo in l. in insulam. §. usuras. eodem titulo. Et tunc non diceretur contracta tacita hypotheca, cùm non petatur, nec peti possit tale interesse æquè principaliter, & sic actione de dote, sed per modum accessorium, & sic officio iudicis, cùm uideatur hoc uerissimum, quòd hypotheca expressa uel tacita contracta pro ipso debito, uel sorte principali, non se extendat ad interesse uel usuras, nisi hoc sit expressè actum, ut tenuit Bartolus post dictum Iacobum Ruffini in dicta l. Lucius, de alimentis legatis. & etiam dominus Franciscus de Alber. & dominus Ludouicus ut supra, quicquid aliter dixerit Iacobus de Aretio, & pro hoc uidetur esse casus cum gloss. non aliter uiolando literam in l. pignoribus. Cod. de usuris, & in l. per retentionem. eodem titulo, & dicta l. Lucius. ff. qui potiores in pignor. habeantur, ponderando illum textum, qui se fundat ex eo: quia fuit expressè res pignorata etiam pro usuris, quicquid aliter dixerit Cynus & Baldus in dicta l. pignoribus. cùm ibi contra eos sit ille textus & glo. & etiam in dicta l. per retentionem. & maximè quia ratio Cyni ibi non est uera, uidelicet dum se fundat, quòd pignus uidetur datum pro sorte, & omni causa. Nam imò solet concludi contrarium: quia datio pignoris & fideiussoris æquiparantur, & procedunt à pari. institut. de emption. & uenditio. §. pretium. Sed fideiussor datus pro sorte, non uidetur datus pro usuris, uel interesse. nisi expressè dicatur, uel nisi fideiuberet in omnem causam, ut l. quæro. ff. loca. & l. fideiussores magistratuum. §. si pro Aurelio. ff. de fideiussoribus. tu. & notanter in l. final. ff. de eo quod certo loco. & ibi latius per Bartolum. Et sic ex prædictis potest etiam inferri idem esse concludendum in marito petente interesse alimentorum ratione dotis promissæ sibi non solutæ, ut tunc non habeat tacitam hypothecam in bonis mulieris, uel soceri pro dicto interesse, ex quo tale interesse non petitur nec peti potest æquè principaliter, & eadem actione de dote, uel ex stipulatu expressa, seu tacita: sed magis officio iudicis mercenario deseruiente tali actioni bonæfidei.

Vnde talis hypotheca non se extendit ad dictum interesse, sicut nec ad usuras. Et ideò bona cautela est, prout consueuerunt tabelliones periti & practici, quòd in instrumento dotali tam ex parte mulieris, quàm ex parte uiri promittentis inferatur clausula, sub obligatione bonorum præsentium, & futurorum damna & interesse propter non obseruantiam promissorum &c.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Dos uel eius quantitas indistinctè remitti potest in arbitrium alterius contrahentium etiam respectu substantiæ obligationis: licet non sit in eius uoluntate.*

1 OCTAVVM priuilegium est, quod ponit gloss. in dic. l. prima, quòd sit † speciale in dote, ut possit in-
2 distinctè remitti dos a & eius quantitas in arbitrium alterius contrahentium. Imò etiam ipsa substantia contractus. & ita quidam ponderauit gloss. in dic. l. prima, sed indi

stinctè loquentem per textum in l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium, quòd tamen non uidetur uerum, uidelicet quando remitteretur tota substantia obligationis, & non sola quantitas.

Et sic an quis sit futurus obligatus, puta si promitto tibi dotem pro filia mea, uel pro alia, si uoluero; quia tunc non uidetur ualere, sicut etiam in alijs contractibus. l. in ementis. C. de contrahenda emptione. & l. centesimis. §. finali. ff. de uerborum obligationibus. quod etiam uidetur procedere, si sit expressa quantitas: puta promitto tibi centum pro dote si uolam, uel ad meum arbitrium.

Nec refert, an remittatur in uoluntatem, uel in arbitrium promittentis: quia utroque casu non ualeret, probatur in l. hæc uenditio. ff. de contrahenda emptione. & l. stipulatio non ualet. & ibi dixi. ff. de verborum obligationibus. Tamen contrarium uidetur tenere Baldus in l. prima. ff. soluto matrimonio, in penult. columna, dicendo quòd si promitto tibi dotem, quam uoluero tibi dare: licèt quidam dicant non ualere talem promissionem, per id quod habetur in dicta l. in ementis. C. de contrahenda emptione. & ff. de uerborum obligationibus. l. Titio. §. finali. & ff. de regulis iur. l. in personam. §. & generaliter. quia verbum uoluntatis, denotat adeo plenum arbitrium, quòd quis potest præferre iniquum æquo. l. fideicommissa. §. quamquàm. ff. de legatis tertio. & est uerbum ab omni necessitate abstractum, & regulæ iuris non submissum. ff. de pecu. l. ante litem. Tamen refert dominum Cynum tenuisse contrarium in l. 3. Cod. de dot. promiss. & dicit Baldus, quòd hæc est ueritas, ut sit speciale in dote: cùm etiam aliquando nulla facta promissione dotis maritus possit agere, quia subintelligitur facta. Cod. de rei uxo. actione. §. primo. C. de dot. promiss. l. si uoluntate. & quia actio quæ dependet à iuris necessitate, non regulatur secundùm uoluntatem hominis, sed secundùm iustum arbitrium. ff. de adoptionibus. l. si arrogator. §. sed an impuberi. allegan. in simili de dote prælega. l. Theopompus. & in argumen. capitu. cùm tibi. de testamen. æquiparando piam causam doti. Sed uerior uidetur opinio contraria, uidelicet quòd solùm sit speciale in contractu dotis, quòd possit remitti siue substantia, siue quantitas solùm in arbitrio promittentis: non autem in meram uoluntatem. Cùm tunc concurrant duo specialia in dote circa idem contra id, quod habetur in l. 1. C. de do. promiss. uidelicet quòd ualeret promissio in certa dote.

Item quòd possit remitti uoluntati illius, qui est futurus obligari. Vnde quando promittitur dos incerta, illud totum uidetur remitti in arbitrium boni uiri, ut dicetur infra, in proximo priuilegio.

Ergo remittendo dotem in arbitrium promissoris, nihil aliud importat, quàm in arbitrium boni uiri: per id quod habetur in dicta l. hæc uenditio: sed remittendo in uoluntatem promissoris, tunc non uidetur remissum in arbitrium boni uiri: sed in meram uoluntatem promissionis. Et sic ut possit præferre iniquum æquo, quòd esset absurdum, & sic læderetur ius commune & eius regula in pluribus: ut supra dixi. Nec obstat. §. gener. l. cum post. ff. de iure dotium, quia ille textus debet intelligi, quando fuerit remissa non substantia obligationis, sed quantitas dotis, ut proximè dicam, quo casu quando arbitrium alterius contrahentium remitteretur quantitas dotis, procedit dict. §. gener. & l. 3. C. de dot. promiss. & hoc speciale in dote etiam quando in arbitrium simpliciter remitteretur, quicquid dixerit Cynus in dicta l. 3. licet Ioannes de Imola in dicta l. prima. ff. soluto matrimonio, uideatur sequi opinionem Cyni, & fortè malè per supradicta. licet regulariter secus in alijs contractibus, etiam si simpliciter in arbitrium remitteretur: ut patet in l. quod sæpe. §. 1. ff. de contrahenda emptione. & in dicta l. stipulatio nõ ualet, & not. in d. l. in ementis. & non solùm procedit hoc, quando in voluntate eius, qui futurus est obligari: sed etiam si in uoluntate eius, cui habet obligatio quæri in dote, puta ipsius mariti: ut est textus notabilis in d. l. 3. licet in hoc ultimo casu idem esset in alijs contractibus: ut notat Bart. & alij in dicta l. centesimis. §. fi. ff. de uerb. oblig.

ADDITIO.

a Remitti dos. Not. hic, quòd dos promissa ad arbitrium alterius contrahentis ualet, quo non arbitrante debet dari ad arbitrium boni uiri, & peti potest, & contracto matrimonio per actionem in factum. l. quoties. de præscriptis uerbis. Quod uerum est secundùm personarum cõditionem. l. cum post. §. gener. & l. quæro. ff. de iure dot.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Arbitratore non arbitrante receditur à persona fauore dotis, licet non sic in alijs contractibus.*

2 *Incertitudo potest remitti in arbitrium alterius contrahentium.*

ITEM ex prædictis no. infertur ad nonum speciale priui-
1 legium, quod potest assignari in dote: † quòd licet in
a alijs contractibus arbitratore non arbitrante a non recedatur à persona, ut habetur in l. si quis arbitratu. ff. de uerborum obligationibus. & in l. si coita. ff. pro socio. tamen non sic in contractu dotis, per textum in dicto. §. gener. & in l. 3. quia in dote receditur à persona & recurritur ad arbitrium boni uiri: ut sic contractus non dicatur conditionaliter initus, uidelicet si ille fuerit arbitratus: licet non sic in alijs contractibus. l. fina. de contrahenda emptione. Et hoc ne uxor remaneat indotata, si ille non fuerit arbitratus, per textum in dicto §. gener. Tamen posset dici, quòd hoc non sit speciale in dote. Imò sit regulare in omnibus alijs contractibus: uidelicet quòd ubicunque potest remitti aliquid in arbitrium uel uoluntatem alterius contrahentium, quòd quando sit, patet ex notatis in dicta l. si quis arbitratu. tunc illo non arbitrante, receditur à persona & recurritur ad arbitrium boni uiri. Et sic remanebit contractus firmus, ne aliàs sequatur absurdum, quòd sit in illius patris potestate, an contractus perficiatur uel non, ut probatur in dicta l. hæc uenditio, post principium: & dixi plenè in dicta l. si quis arbitratu. Imo dicunt quidam non esse hoc speciale in dote, scilicet quòd possit remitti in arbitrium alterius contrahentium.

Sed istud uenit in sequelam necessariã ex priuilegio, quod datur in dote, ut ualeat promissio incerta, prout de hoc in proximo priuilegio. Et dicunt hoc probari per §. gener. ibi, arbitrio quoque detracto. Et ex hoc inferunt, idem esse dicendum in quolibet alio contractu uel dispositione, quæ non uitiatur propter incertitudinem, puta si promitterem tibi alimenta secundùm arbitrium Titij. Nam Titio non declarante, uel quia noluit, uel quia non potuit fortè morte præuentus, remanebit nihilominus promissio ualida per dictum §. gener. Cùm etiam si aliter non fuisset facta remissio in Titium, ualeret dicta promissio, licet incerta: per id quod habetur in l. si cui annuum. ff. de annuis legatis. Sed quando incertitudo uitiaret: tunc si est remissa declaratio in tertium: uerùm est, quòd illo non arbitrante non receditur à persona ex eo: quia remanet contractus omnino incertus & sic inualidus. Qua ratione iura uolunt, quòd talis contractus habeat in se tacitam conditionem, scilicet si ille arbitratus fuerit. dicta l. finali. Vnde illo non arbitrante, & sic non impleta conditione, remanet contractus nullus & imperfectus omnino. Et hac ratione iura uolunt non recedi à persona: quia si recederetur, & sic succederet arbitrium boni uiri: tunc conditio non esset impleta in forma prout debet impleri, per id quod habetur in l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de conditionibus & demonstrationibus. benefacit, quod habetur in l. multa. eodem titulo. Et sic ex prædictis concludunt, quòd in dote non est speciale, ut recedatur à persona, sed est speciale: quia ualet promissio incerta, sicut in alijs causis pijs seu fauorabilibus, ut proximè dicetur. Quæ opinio licet uideatur satis urgere: tamen multum obstare uidetur textus in d. §. gener. Nam secundùm hoc sequeretur, quòd in casu dicti §. gener. causarentur duo specialia circa eandem promissionem.

Primum, quòd ualeret promissio incerta.

2 Secundum, quòd † ipsa incertitudo possit remitti in arbitrium alterius contrahentium, contra id quod habetur in dicta l. prima. C. de dot. promiss. & quod not. glossa in dicto §. gener. Et maximè quia in terminis dictæ. l. 1. in promissionibus dotis concurrebat illud speciale priuilegium, uidelicet quòd ualeat promissio dotis incertæ: ideò cum eo non debet concurrere aliud speciale, quòd possit remitti in alterum contrahen-

trahentium. Vnde necessariò sequitur, quòd postea ualebit contractus incertus, etiam si non remitteretur aliquid concernens substantiam contractus, cùm non haberet perfici ipse contractus ex arbitrio patris, posteà referendo eum, etiam si non arbitraretur, habet remanere promissio ualida & utilis, & faciunt, quæ dixi in dicta l. si quis arbitratu. Et tunc non absurdè admitterentur illa duo specialia, quando unum uenit per sequelam alterius, ut aliàs habetur in l. singularia. ff. si certum petat. & l. si uerò non remunerandi. §. idem Marcellus. ff. mand. ad hoc textus, & ibi nota. in capit. quia intantùm. de præbendis. Vel potest dici saluando prædictorum opiniones, quòd in dote non sit speciale, ut ualeat promissio incerta, ut tangetur in uigesimoprimo speciali.

Adde etiam quia tenendo, quòd speciali fauore dotis possit remitti in arbitrium patris maximè dotantis etiam ipsa substantia obligationis, ut tenent quidam ita notando gloss. in dict. l. prima. ff. soluto matrimonio. ut suprà, quòd tunc posset tentari, quòd si iste promittens dotem moreretur, antequàm declaret se uelle obligari uel nolle obligari speciali fauore dotis, & maximè ne mulier remaneat indotata. Sicut aliàs dicimus in fauorem ultimæ uoluntatis per textum notabilem in l. uxorem. §. finali. ff. de legatis tertio, & bene facit textus in l. fideicommissa. §. si sic. eodem titulo, & per Bartolum in dicta l. centesimis. §. finali, ad hoc etiam confert textus in l. post dotem. secundùm lecturam finalem gloss. ibi. ff. soluto matrimonio. & quod ibi per Bartolum, ubi fauore dotis & mulieris bene restitutio dotis est remissa in uoluntatem filiæ: tunc uerificatur ut moriendo filia cum liberis antequam declaret se uelle uel nolle, uideatur tunc uelle: de quo tamen dicetur infra.

ADDITIO.

a Non arbitrante. Adde hic, an arbitratore non arbitrante uel mortuo recurratur ad iudicem, uide Bar. & Alex. plenè in l. si quis arbitratu. de uerborum obligationibus, & per Baldum & Doctores in l. 1. C. de contrah. empt.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Pater si stipuletur dotem reddi ad filia uoluntatem, filia postea moriente cum liberis antequàm declaret, uidetur uoluisse dotem reddi sibi pro filijs.*

1 DECIMVM ergo speciale priuilegium in dote erit qualiter in aliis † contractibus, quando remissio fit secundùm uoluntatem partis eo casu, quo potest fieri, ut habetur in l. centesimis. §. fina. ff. de uerborum obligationibus, tunc ipsa parte decedente antequam declaret contractus ipse redderetur nullus: ut est textus ibi notabilis: tamē se eus in dote: quia restitutio dotis fienda per uirum in casum soluti matrimonij per stipulationem factam per patrem est remissa in uoluntatem ipsius filiæ nuptæ, & dotatæ, uerificatur ut moriēdo postea filia in matrimonio cum liberis, antequam declaret se uelle, uel nolle, uideatur tunc uelle dotem sibi restitui pro liberis suis. Si autem moriatur, in matrimonio sine liberis: tunc habetur ac si non esset adiectum illud uerbum ad uoluntatem filiæ, & debet restitui patri, ut est textus singularis in dicta l. post dotem, secundùm ultimam lecturam gloss. ibi. & hoc totum causatur in fauorem ipsius mulieris, scilicet filiæ, & ipsius dotis, de quo tamen dixi latius post Bartolum in dicta l. post dotem, in dicta quinta & ultima lectura glossæ.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Legatum uel promissio dotis incerta respectu rei, siue respectu quantitatis ualet.*

2 *Incertitudo circa corpus ignotum, etiam in dote uitiat.*

1 VNDECIMVM speciale surgit in dote: quia † ualet promissio dotis incerta, puta incertæ rei, uel quantitatis, ubi regulariter est contrarium in aliis contractibus. Et idem si in ultima uoluntate legetur dos, ubi secus regulariter disponitur etiam in ultimis uoluntatibus sicut in contractibus: ut in l. ita stipulatus. la grande. ff. de uerborum obligationibus. & l. triticum. eodem titulo. & in dict. §. gener. & in l. si domus. in princip. ff. de legatis primo. & quod hoc sit speciale in dote uoluit gloss. in dict. l. prima. ff. soluto matrimonio. uoluit etiam gloss. in dict. l. prima. C. de dotis promissione, in dicto §. gener. & communiter tenent Doctores post Bartolum dicendo in dict. l. prima. ff. soluto matrimonio, idem esse in aliis causis piis, puta in alimentis, ut habetur in l. si cui annuum. ff. de annuis legatis, quos etiam refert & sequitur Cynus in dict. l. prima. C. de dot. promiss. licet quidam teneant contrarium, dicendo quòd imò non sit hoc speciale in dote propter causam piam. Imò sit regulare in omni contractu & etiam in ultimis uoluntatibus habentibus in se admixtam aliquam causam, propter quam possit sumi interpretatio ipsius quantitatis uel ualoris, quæ opinio in puncto iuris posset sustineri. Nam si dico, dono uel lego tibi fundum, uel pecuniam, non demonstrato fundo, uel non demonstrata quantitate, nulli dubium est quòd hęc promissio non ualeret, ita loquitur. §. gener. & alia iura supra allegata, cum nullam contineat causam, ex qua possit certificari quantitas fundi, uel pecuniæ. Sed si dico, dono uel lego fundum, uel pecuniam pro alimentis: tunc licet non sit demonstratus fundus uel quantitas: tamen tacitè inest demonstratio & certitudo secundùm qualitatem alimentorum: cum dicta causa alimentorum habeat in se certitudinem quandam arbitrio boni uiri, consideratis personis, quibus legantur uel promittuntur alimenta, & quantitate patrimonij legantis, secundùm quòd habetur in l. cum unus. §. fina. ff. de alimen. leg. facit l. cùm hi. §. modus. ff. de transactio. & hac ratione iura dicunt ualere legatum alimentorum incertum, ut habetur in dict. l. si cui annuum. Nec uidetur uerum, quòd hæc procedant, quando legantur alimenta, uel promittuntur pauperi: & sic propter causam piam: quia esset hoc multùm restringere dicta iura. Nam sequeretur, quòd si alimenta legantur diuiti, non aliter facta declaratione, quòd non ualeat tale legatum, nec etiam promissio alimentorum facta diuiti ualeret, & esset contra textum dictæ l. si cui annuum, indistinctè loquentis. Nam bene sciuisset Iurisconsultus ibi hoc declarare & restringere, si uoluisset, argumento l. 1. §. finautem ad deficientis. C. de caducis tollendis, & in ca. ad audientiam. de decimis. Nam etiam sequeretur, quòd si dos legaretur, uel promitteretur pro muliere diuite, non ualeret, si esset incerta, ex quo tunc non concerneret piam causam. Cum dos non dicatur causa propriè, nisi quando cadit in persona paupere: ut suprà dictum est circa quintam partem principalem, quòd esset contra iura indistinctè loquentia, uel uolentia ualere legatum uel promissionem dotis non obstante incertitudine: ut dict. §. gener. & l. 1. & 3. C. de dotis promissione. & l. si filiæ. ff. de legatis tertio, cum similibus.

Item non uideo, quomodo possit responderi ad l. cum quidam. ff. de legatis secundo. & dicere, quòd ibi sit speciale in legato facto ad refectionem uiæ: ut dicit Bar. in d. l. 1. ff. soluto matr. hoc nullo modo deprehenditur ex illo textu.

Sed ibi iurisc͞osultus se fundat ex quadam certitudine surgente ex iuris interpretatione propter causam adiectam legato habentem in se quandam tacitam quantitatem, pro modo & quantitate operis.

Quid enim si non pro uia reficienda, sed pro reficienda domo Titij amici testatoris legaretur pecunia, non expressa quantitate. Certè idem respondisset ibi Iurisconsult. Vnde tunc arbitrium boni uiri uersabitur, quanta pecunia possit erogari pro refectione talis domus: sicut aliàs in simili dr̄ in l. continuus. §. cum ita. & §. item si insulam. ff. de uerbor. oblig. Quid etiam si legaret testator, debere solui per eius hæredem matri uel uxori testatoris pecunia pro uestibus uidualibus, uel si legat pecuniam pro emenda una domo commoda suæ uxori, uel alicui suo consanguineo, etiam non pauperi, nullus dixerit non ualeret legatum propter non expressam quantitatem, neque text. in dict. §. gener. fundat se super aliqua specialitate dotis: sed uult, quòd satis possit dici legatum dotis esse certum, uel promissionem dotis esse certam ex eo: quia dos uidetur habere certam limitationem secundùm arbitrium boni uiri, habita consideratione qualitatis personæ dotatæ, & etiam patrimonij dotantis. dict. l. filiæ. & l. quæro. & l. siue generalis. ff. de iure dotium,

& in authen. de restitutionibus, & ea quæ parit. §. quamobrem. Vnde est sumpta authentica, res quæ. C. communia de legatis. Nec etiam obstare uidetur, quòd dicebat Bart. in d. l. 1. ff. sol. mat. confutando uidelicet, quòd si esset uera prædicta ratio, eadem ratione deberet ualere emptio & locatio: licet certum præcipuum non sit declaratum cũ possit declarari secundùm rei qualitatem. & idem in legato, cùm fiat propter merita. l. nec adiecit. ff. pro soc. Ergo poterit quantitas legati certa censeri secundùm quantitatem & qualitatem meritorũ legatarij, quod esset contra textum in d. §. gener. & in d. l. ita stipulatus. & instit. de empt. & uend. in §. pretium. & ff. loca. l. si merces. in princ.

Ad hoc potest responderi, quòd si in dictis contractibus nõ esset facta mentio de pretio, & eius quantitate, sine dubio nõ ualeret ut emptio uel locatio; quia ad esse dicti contractus requiritur, quòd fiat mentio de pretio, aliàs peccaret in sui forma: puta si dicerem, uendo, uel loco tibi talem rem, & si esset facta mentio de pretio; tamen non esset declarata quantitas: similiter peccaret in sui forma, ut non ualeat tanquàm emptio per dicta iura tamen bene ualeret tanquam contractus innominatus, non obstante incertitudine pretij: puta si diceretur, uendo seu loco tibi istam domum pro pretio condecenti, uel pro pretio iusto: quia tunc succederet arbitrium boni uiri in declarando pretium ex qualitate rei, per tex. notabilem. insti. de loca. §. qua ex causa. per quem tex. ita uoluit Bal. in l. cõtractus. C. de fide instru. & dixi plenè in l. si quis arbitratu. & in l. sciendum. ff. de uerbo. obliga. Et posset responderi ad l. 1. C. de dot. promiss. intellectam secundùm communem opinionem, quòd, ex quo ibi speciale est in dote, ut ualeat promissio incerta, non debet concurrere aliud speciale, quòd valeat cum pacto nudo. Nam licet iste contractus sit communis: tamen pro certo illa non fuit intentio imperatoris ibi, maximè cùm præsupponatur ibi, quòd dicta promissio fuit facta in instrumento. ergo non est ibi speciale in pacto nudo, cùm præsumatur stipulatio, per id quod habetur in l. sciendum. ff. de uerbo. oblig. & dixi supra in secundo priuilegio.

Præterea uidemus, quòd in dote possunt concurrere plura specialia circa idem: ut in promissione facta nudo pacto per mulierem fideiubentem pro dote, ut dicetur in sequenti priuilegio. Et potest dici, quòd ideò non ualuit dicta promissio; quia non apparet facta in instrumento de præsenti, unde illud, quod habetur in d. l. sciendum. & in dicto §. item si scriptum. procedit in promissione facta de præsenti & tempore scripti instrumenti. Secus si in instrumento notarius ex assertione partium scriberet, promissionem factam de præterito, & sic non in sui præsentia, quod est bene notandum ad limitationem dictorum iurium, licet multùm uideatur obstare tex. in l. ea quæ. ff. de dona. inter uirum & uxorem. de quo dixi in dicta l. sciendum. Doctores tamen communiter transeunt cum ista glo. Sed opinio contraria, quæ fuit Cyn. ut supra, posset bene sustentari per supra dicta. Posset tamen limi-
2 tari, nisi † incertitudo uersaretur circa aliquod corpus: puta promitto tibi fundum pro dote Titiæ nõ adiecto, de quo fundo intellexerim. Nam tunc etiam in dote non ualeret talis promissio incerta: licet secus quando esset incerta respectu quantitatis, ut hoc bene colligitur ex text. in d. §. gener. quia quantitas potest limitari & extendi secundùm qualitatem personarum & quantitatem patrimonij, non sic in specie uel corpore incerto, de æquitate tamen canonica indubitanter esset tenẽdum, ut in decimis, ualere promissionem incertam etiam circa causam dotis, quando propter aliquam causam adiectã, uel tacitè subintellectam posset certificari secũdùm arbitrium boni viri, ut singulariter uoluit Archidiaconus in c. nonnulli. 1. q. 1. per illum tex. prout etiam refert & clarius tenet Abb. Siculus in c. 1. de decimis.

Et adde prædictis; quia fuit de facto: quia dicebatur in quodam instrumento testamenti hoc modo uidelicet. Item relinquo filiam meam hæredem in dotibus, aliàs per eum ordinatis, nec reperiebatur aliqua ordinatio, uel constitutio dotis facta per dictum patrem, qui in testamento instituerat hæredem uniuersalem suum fratrem consanguineum. ista filia dicebat se præteritam: quia fuit instituta in dote, quæ non erat constituta, & sic tanquam instituta in re, quæ non erat in rerum natura tempore testamẽti: ut aliàs per Bar. in l. scimus. in prin. C. de inoff. test. in 3. col.

Item quia institutio uitiatur propter incertitudinem eius, ad quod refertur, Patet in terminis l. 2. §. finali. ff. de hæredibus instituendis. In contrarium tamen uidebatur: quia incertitudo non uitiat constitutionem dotis, quia satis uidetur esse certa, ex quo habet certificari & declarari secundùm arbitrium boni uiri per supradicta. pro hoc etiam facit: quia licet dicta institutio in dote referatur ad dotem iam ordinatam, nec reperiatur dicta ordinatio: tamen non vitiatur, quin debeat ordinari secundùm arbitrium boni uiri, qui habeat cõsiderare qualitatem personæ & facultates patrimonij, ut iuribus supra allegatis.

Confert ad hoc bonus textus in simili, in l. in testamento. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Nam legatum, seu mandatum testatoris circa monumentum fiendum pro sua sepultura: licet non fuerit declaratus locus, uel modus impensæ, & sic uideatur incertum: tamen ualet legatum, ut sic hæres intelligatur, nihilominus astrictus ad constructionem dicti monumenti secundùm arbitrium boni uiri, secundùm qualitatem personæ testantis, & facultates patrimonij: quia si hoc inducit ratio & fauor piæ causæ, ut ualeat legatum incertum: ut per gloss. in dicta l. si cui annuum. ff. de annuis legatis, & habetur in l. cum quidam. ff. de legatis secundo. hæc ratio & fauor pietatis similiter uiget in legato constructionis monumenti testatoris. l. & si quis. §. licet interdum. & §. sequenti. ff. de relig. & etiam uidetur textus in l. hæreditas. §. 1. ff. de petitione hæreditatis. ibi, uel quantum testator iusserit. Ergo si testator non iusserit quantum debeat expendi, similiter seruandum est dictum iudicium testatoris, facit lex his consequenter. §. 2. ff. familiæ erciscundæ. Et tamen si testator iusserit fieri sibi monumentum ad exemplum cuiusdam alterius monumenti, quod erat in tali loco: & ibi non reperiatur: nihilominus illa relatio uitiatur, & non uitiat, ac si sine alia designatione & demonstratione mandasset, quo casu debet fieri secundùm arbitrium boni uiri, ut est textus notabilis in dicta l. in testamento. Vnde ad propositum uidebatur, quòd dicta institutio facta in dotibus, aliàs per dictum testatorem ordinatis, non uidetur propterea quauis non appareat dicta ordinatio dotis facta per dictum testatorem: quòd incertitudo in dote uitiet, & bene confert. dict. §. gener. ibi, arbitrio quoque. Nam si promittitur, uel legatur dos secundùm declarationem talis, & ille talis non declaret, uel non possit declarare: quia mortuus, non uitiatur promissio, uel legatum huiusmodi: & sic eadem ratione, si ille talis non reperiebatur in rerum natura tempore testamenti, uel promissionis. Cogitandum est tamen: quia si dicimus, quòd sit speciale in dote, hoc non potest cadere nisi fauore mulieris, ne aliter dicendo remaneat indotata per id, quod habetur in l. 2. ff. de iure dot. & in l. 1. ff. soluto matrimonio. Sed in casu præmisso hoc redundaret in damnum mulieris, uidelicet illius filiæ, ꝙ institutio ualeat, ne dicatur præterita, & remaneat exclusa ab hæreditate paterna, contra id quod habetur in l. quod fauore. C. de legi. & in regula quod ob gratiam. in 6. & quod habetur in l. filio præterito. ff. de iniu. rup. & irrit. test. licet posset ad hoc responderi, quòd hic etiam concurrit fauor testamenti, ne rumpatur: cùm etiam versetur in hoc pia causa: cùm pium sit obsequi uoluntati testatoris, ne iudicium suum euacuetur. l. contra uoluntatem. C. de test. manu. Sicut etiam aliàs fauetur testamento, ne ruat, ut habetur in l. placet. ff. de liber. & posthum. in gloss. not. & ibi per Doctor. Et ideo stante tanta difficultate, ego in dict. consil. non curaui hanc dubitationem decidere, eo maximè quia ex alio subsistebat intentio cõsulentis propter clausulam codicillarem appositam in dicto testamento, per quam etiam si filia prædicta diceret se præteritam, tamen tenebatur hæreditatem & bona restituere scripto hæredi, detracta tamen legitima, per not. in l. 1. ff. de iure codicil.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier fideiubens pro dote danda non iuuatur velleiano. Et idem pro dote restituenda. & nu. 2.*

DVODECIMVM speciale priuilegium sumitur ex l. fin. C. ad uelle. & illa lex est multùm notabilis & singula-
1 ris, uidelicet † ꝙ mulier fideiubens pro dote nõ iuuet uelleiano. Imò plus & notanter probat illa lex, quòd possunt concurrere duo specialia circa idem, scilicet quòd pactum nudum

dum ibi est efficax ad agendum etiam sine obstaculo exceptionis velleiani aliàs competentis ipsi mulieri promittenti pro alia, quod videtur esse contra ea quæ habentur in l. 2. C. de dote promiss. ubi non obstante fauore dotis magno indulto mulieribus a iure non possunt concurrere duo specialia circa idē: ut communiter intelligunt Doct. post gl. d. l. 1. in proximo priuilegio est dictum, nisi dicamus, quod in d. l. 1. non pōt concurrere duo specialia simul ad eundem effectum causandum: secus si ad diuersos effectus, ut patet in d. l. fi.

Nā primum speciale est ibi, quòd ualeat promissio per pactum nudum, & hoc quò ad unum effectum causandum. s. ad producendam actionem, vel condictionem ex illa lege, non obstante pacto nudo, prout etiam habetur in l. ad exactionem. C. de dot. promiss.

Secundum speciale est in ipsa actione iam producta ad causandum alium effectum, ut per except. Velleiani non excludatur ipsa actio, uel condictio ex l. iam producta. sic & uidemus etiam causam dotis, quòd circa diuersos effectus causandos iura inducunt plura & diuersa specialia circa eundem actum, maximè quando unus effectus sequitur post alium: ut habetur in l. singularia. ff. si cert. pet. & in l. 3. in fi. ff. de dona. inter uir. & uxo. Et adde, quòd dispositio d. l. fi. licet loquatur in muliere fideiubente pro dote danda: tamen idem est dicen-
2 dum ex eadem ratione fauoris. Immo † maiori, quando fideiuberet pro dote restituenda eo casu, quo potest accedere fideiussor, quòd quando procedat, dicetur infra in 21. priuilegio, ad hoc text. in l. 1. post princip. & in d. §. sed ut plenius. C. de rei uxo. actio. ubi priuilegium tacitæ hypothecæ & tacitæ stipulationis in dote promittenda uiro, & in dote restituēda mulieri, procedunt à pari, ut etiam supra in secundo & in tertio priuilegio dictum est. Ergo idem in fideiussore ut sic effectualiter esset Velleianum tam in dote promissa danda uiro, quam in dote data restituenda mulieri, & hoc scire est magni effectus. nam uidi de facto dubitatum in matre intercedente & se obligante pro filio recipiente dotem. Nam cùm soleat communiter teneri, ut titulus. C. ne fideiuss. dot. dentur, locum sibi non uendicet in parentibus intercedentibus pro filio recipiente dotem, uel econtra, per tex. no. in l. fin. C. de dote cauta. & dixi post Bart. in l. si constante. §. quoties. ff. solut. matr. Immo etiam in alijs coniunctis personis idem solet teneri: ut per Bar. in d. l. si constante. in 8. q. 1. partis. & dicetur in d. 21. priuilegio. Ergo dicta mater sic se obligans pro filio non iuuabitur Velleia. Imò uidi iam de facto obtentum, quòd renunciatio tunc facta per matrem iuri hypothecarum sibi effectualiter nocet, etiam si ipsa mulier aliunde non habere posset regressum contra bona mariti, quod est notandum ad notata in l. Mæuia. §. fundum. ff. solut. matr. Quinimmo etiam concludebatur, quòd licet uxor obliget se unà cum uiro pro restitutione dotium eorum communis filij, qui vxorem accepit, non iuuaretur beneficio auth. si qua mulier. C. ad Velleia. quod est notandum. Nam cùm d. authen. prouideat mulieribus, ut ubi de iure antiquo, mulier intercedens pro uiro iuuabat exceptione Velleiani, hodie tamen sit ipso iure tuta. ergo cum etiam de iure antiquo, uel saltem de iure codicis mulier intercedens pro uiro suo uel alia persona in causam dotis dandæ uel restituendæ non iuuabitur Velleia. ergo nec hodie iuuaretur beneficio d. auth. Et si dicatur quòd mulier non potest fide iubere pro dote restituenda, per id quod habetur in l. 1. & per totum. Cod. ne fideiuss. do. den. poterit responderi, quòd ipsa dicatur persona coniuncta respectu sui uiri. l. cùm alienam. C. de legatis. Immo nulla maior etiam coniunctio per id, quod habetur insti. de patr. potest. in princ. & dicuntur duo in carne una, ut habetur Genesis 1. & cap. debitum. de bigam. ergo poterit fideiubere pro uiro pro ipsa dote restituenda: ut habetur in d. l. si constante. Nam tunc cessat ratio perfidiæ generandæ inter coniuges ponderata per leges, ut patet in l. 2. C. ne fideiuss. do. den. Vidi tamen quosdam tenere contrarium non aduertentes ad rationem supra assignatam circa intelligentiam dictæ authen. si qua mulier. & de hoc etiam dixi legendo in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrim. Tunc cautum esset, quòd in eodem instrumento filius ipse, qui accepit uxorem & dotem, uel pater pro eo obligetur unà cū matre: quia negari nequit, quod respectu ipsius filij mater sit coniuncta persona, & possit pro eo fideiubere per id, quod hr̄ in d. l. fi. C. de dote caut. Hodie tamen cum communiter in instrumentis apponantur iuramenta, nulla esset dubitatio, quin saltem propter uinculum iuramenti talis mulier sit effectualiter obligata, per id quod habetur in c. cum contingat. de iureiur. & dixi in d. §. fundus.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Res subiecta restitutioni pro causa dotis possunt alienari & obligari, etiam non obstante prohibitione testatoris.*

2 *Trebellianica licet hodie possit prohiberi, tamen diminutio illius fienda pro causa dotis etiam ultra legitimam, si ad congruam dotem non sufficeret. Idem si ex causa donationis propter nuptias. & nu. 3.*

Decimvmtertivm speciale priuilegium in dote sumitur ex auth. res quæ. C. communia de leg. quia li-
1 cet aliàs † regulariter res subiectæ restitutioni per fideicommissum seu ex ultima uoluntate non possint alienari interim effectualiter, uel hypothecæ titulo dari per ipsum hæredem grauatum, ut habetur in l. fin. §. sed quia nostra. & §. sin autem. C. communia de leg. tamen speciali fauore dotis possunt alienari & obligari pro dote ipsius hæredis grauati, scilicet siue pro dote danda per ipsum hæredem, si erat filia testatoris, uel neptis, siue etiam pro filia uel nepte ipsius hæredis grauati, si legitima ipsius hæredis non erat sufficiens ad ipsam dotem congruam constituendam. & sic est ibi casus singu-
2 laris † quòd hæres grauatus potest diminuere de bonis testatoris etiam ultra legitimam sibi de iure naturæ debitam, etiam inuito testatore pro dote danda uel restituenda. immo gl. fin. in auth. de resti. & ea quæ parit. §. quamobrem. unde sumitur d. auth. res quæ, uidelicet in gloss. quæ incipit nonne, uoluit non obstanter, quòd testator non posset prohibere in suo testamento dictam diminutionem per hypothecam uel alienationem fiendam per hæredem pro dote danda uel restituenda, quatenus legitima non sufficeret, licet secundùm communem sententiam possit prohibere trebellianicam: ut no. in auth. sed cum testator. C. ad l. Falc. & per Bar. in l. Marcell. §. quod autem. ff. ad trebellia. & ibi etiam per alios legentes. Et sic etiam idem
3 † dicitur in donatione propter nuptias, si filius grauatus ad hoc ut haberet competētem sibi dotem, oportuit donare mulieri propter nuptias etiam excedendo mensuram suæ legitimæ, & idem si pro dote restituenda oportuit diminuere de fideicommisso ultra suam legitimam, si ipsa legitima non sufficeret pro congrua dote habita uel habenda, & postea restituēda in casum soluti matrimonij: ut bene probat text. in corpore, & etiam ibi uoluit gloss. & in d. authen. res quæ. & communiter docto. sequuntur, quæ tamen singularis dispositio solùm haberet locum in dote actualiter data uel numerata, non autem in confessata: quia talis cōfessio facta per hæredem grauatum de dote per eum habita non aliter probata solutione non ualeret in præiudicium fideicommissarij, ex quo uideretur emanasse in materia suspecta, & sic in fraudem fideicommissi secundùm Ang. not. in d. §. quamobrem. & ita dum Pisis legebam consului apud Florentiam, ut hoc bene probatur in d. corpore in §. hæc igitur omnia. & facit gloss. in fi. in l. fin. C. qui po. in pig. ha. & in l. si quis post hanc. C. de bo. dam. & text. cum not. Bart. & Bald. in l. per diuersas. C. man. & quod aliàs per Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. & §. Titia honestissima fœmina. ff. de leg. 3. & quod habetur in l. fi. C. de spon. & de materia dictæ auth. uide plenè not. per docto. ibi.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Promissio facta per sponsam sponso licèt sine causa expressa ualet.*

2 *Donatio propter nuptias facta constante matrimonio non ualet quatenus excedit dotis quantitatem.*

3 *Vxor non constituta tradens aliqua bona ante matrimonium uiro præsumitur in dubio, quòd ex causa dotis, licèt etiā ex hoc causaretur dos excessiua.*

Decimvmqvartvm speciale priuilegium in dote sumi potest ex l. quod autem. ff. de iure do. quia licèt aliàs promissio seu stipulatio sine causa non ualeat saltem

saltem ope exceptionis, secundùm quòd habetur in l. 2. §. circa. ff. de excep. doli. tamen secus † in stipulatione facta per sponsam sponso: quia licet non sit expressa causa: tamen ualeat, ut sic intelligatur, quòd ex causa dotis sit facta. Bart. tamen in l. 1. ff. solut. matr. & communiter docto. tenent illud non esse speciale in dote, immo idem uidetur in omni alia promissione, in qua propter subiectam materiam & conditionem personarum potest tacitè subintelligi aliqua causa: ut illa tunc de iure præsumatur: ut sic non reddatur inutilis ipsa stipulatio, quod bene not. Et posset poni exemplum, quando esset facta promissio personæ coniunctæ, ut tunc in dubio præsumatur causa donationis, sicut quando simpliciter daret non adiecta causa per id, quod habetur in l. si seruus communis. §. 1. ff. de dona. inter uirum & uxorem, ut aliàs per Barto. & Doct. in l. cum quid. ff. si cer. pet. & tetigi post Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. uel si probaretur merita præcessisse; ut tunc præsumatur promissio facta ex causa remunerationis, per text. in l. si uerò non remunerandi. §. idem Papin. ff. man. & per Bar. in præal. locis. ad hoc etiam tex. in l. quod autem. §. si uir. ff. de dona. inter uirum & uxor.

Quid autem si iam contracto matrimonio, nulla apparente prius facta promissione dotis, uxor simpliciter promittat uiro certam quantitatem, uel rem non adijciendo ex causa dotis, uel si ipsa uxor tradat uiro aliqua bona non aliter expressò quòd pro dote. Iam uidi de facto dubitatum: tamen hoc non dependet ab alia quæstione, an promissio, vel traditio dotis facta ab uxore constante matrimonio, ubi a principio nulla apparet dos constituta, ualeat, super quo iam consului. Nam Bart. in sua dispu. quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium, in effectu uoluit, quòd si non apparet de aliqua promissione, uel traditione facta per mulierem uiro, nec de aliqua expressione causæ dotis, licet ipse uir tenuerit, & fructuauerit bona mulieris, puta stabilia, sciente & patiente ipsa muliere, quòd per hoc non præsumatur titulus dotis: licet longo tempore sic tenuerit: & hoc nisi ipse uir dixisset publicè sciente & patiente muliere, quod illa tenebat tanquam dotalia, ut ibi per eum. Et respondet ad l. cum de in rem uerso. ff. de usuris, & etiam ad d. l. quod autem, ut intelligatur altero de duobus modis: ut etiam intellexit ibi gloss. parua, uidelicet, quòd licet tempore promissionis non fuerit expressa causa dotis, tamen probatur extrinsecus, quòd ita fuit actum inter partes, videlicet per uerba præcedentia uel sequentia, uel quòd loquatur ibi in stipulatione quam recepit uxor a uiro de quantitate dotis reddenda ipsi mulieri soluto matrimonio. Meritò subintelligitur, quòd ex causa dotis. Tu aduerte: quia primus intellectus est expressè diuinatiuus ad illum text. immo contra mentem & uerba. Secundus etiam intellectus non uidetur applaudere literæ, nec congruit titulo, in quo tractatur de promissione dotis dandæ, & non de promissione dotis restituendæ, de quo ultimo tractatur in eod. tit. ff. solut. matrim. arg. l. imperatores. ff. de in diem adiec. cum sim. Et iura, super quibus fundat se Bar. ibi, uidelicet. l. fi. C. de diuor. & in authen. de nup. §. si quis autem. uersic. si mulierem, nō probant: quia loquuntur, quando consultè mulier nupsit sine dotalibus instrumentis: & sic uoluit accipere uir uxorem indotatam. Vnde non uideo, quō possit responderi, ad l. quod autem, æquiparando traditionem ipsi promissioni, arg. l. fin. C. ad l. Falc. & ut supra dixi per not. in d. l. cum quid. Vnde possunt poni tres casus.

Primus est, si uxor tempore matrimonij, uel post promisit uiro bona sua, non expressa aliqua causa.

Secundus est, si non promisit, uel tradidit expressè ipsi uiro bona, puta in præsentia rei, uel etiam in absentia dicendo trado tibi bona mea, uel talia bona, non aliter expressa causa: quia tunc saltem uidetur data licentia de accipiendo possessionem propria autoritate, secundum quòd habetur in l. prædia. ff. de acqu. possess.

Tertius casus est, si non tradidit aliter, sed fuit passa uirū tenere & fructuare bona sua, aliter non apparente de aliqua dote.

Primo casu nullus dixerit, dotem non esse constitutam per casum in terminis in d. l. quod autem. non uiolando literam, ut supra declaraui. Nec ob. ꝙ post matrimonium fuerit facta dicta promissio, & sic inter cōiuges uideatur prohibita per id, quod habetur in l. 1. & per totum, de dona. inter uir. & uxo. Nam licet uideatur prohibita donatio inter coniuges, siue dicatur, tamen non censetur prohibita dotis constitutio, maximè quando a principio nulla apparet dos data, uel promissa: cum tunc respectu uiri dicatur haberi talis dos ex titulo oneroso, & non lucratiuo, per id quod habetur in l. penult. ff. de exceptio. doli. & l. fi. §. si a socero. ff. quæ in frau. cre. & in l. ex stipulatione. ff. de act. & obl. Quinimmo non posset solum dos de nouo constitui constante matrimonio, sed etiam constituta potest augeri, ut est expressum in l. si constante. C. de dona. ante nupt.

Prætereà tunc uidetur talis mulier magis debitum agnoscere, quàm de nouo donare, ex quo uerisimiliter præsumit nupsisse cum dote, si habebat bona, arguendo à communiter accidentibus, ar. l. certi condictio. §. quoniam. uersi. nam & quotidie. ff. si cert. pet. ad hoc etiam gloss. not. & ibi per doct. in l. neque natales. C. de proba. & quod aliàs habetur in cap. 1. de cleri. non resi. Et idem videtur si a principio nihil habebat mulier, & posteà sibi obuenerunt bona, puta ex aliqua successione, quasi sit uerisimile, quòd si dicta bona habuisset a principio, illa consignasset in dote, si erant ad congruentiam & mensuram dotis inspecta persona uiri. Vnde illa postea dando constante matrimonio non uidetur fieri locupletior ipse, cum receperit propter onera matrimonij, quæ habebat supportare. & sic in quandam recompensationem, quæ non est prohibita inter coniuges. ff. l. quod autem. §. si uir. de dona. inter uirum & uxorem, & facit gloss. no. in l. 4. C. de do. promis. donatione facta per coniugem in recompensationem suæ senectutis, uel nobilitatis alterius coniugis, ut etiam per Bar. in l. si diuortio. ff. de uerb. obl. Et si dicatur, quòd ad illa onera matrimonij tenebatur uir, & sibi imputet, ex quo uxorem duxit sine dote, l. quòd si nulla. ff. de relig. Nam potest responderi, quòd ideo illam duxit sine dote: quia uidebat eam inopem, ubi aliqua bona habuisset, uerisimiliter eam indotatam non accepisset. ar. l. cum deinde. ff. de prob. & cap. 1. de cler. non resid.

Praeterea aliter tenetur uir ad onera circa uxorem indotatam, & aliter circa dotatam, ut dixi in l. si cum dotem §. finautem. ff. solut. matr. & sic multum interest mulieris stare cum uiro dotata quam indotata, aliàs de facili sperneretur ab ipso uiro, maximè si bona seorsum haberet, arg. l. fin. C. ad Velle. Et sic non uidetur mulier ob hoc fieri pauperior, ut sic prohibeatur talem dotem ex nunc constituere, licet constante matrimonio, licet fortè hodie requireretur, quòd ipse uir tantundem de suo assignet mulieri pro donatione propter nuptias, per id quod habetur in d. l. si constante. † Et forte possit tenta-
2 ri, quòd in locis, ubi non est talis obseruātia propter nuptias. nihilominus ualeret talis noua constitutio dotis facta per mulierem constante matrimonio, licet forte non ualeret per uiā augmenti dotis, cum in augmento dotis non subsit eadē rō, ex quo uir tunc magis uidetur tractare de lucro, quàm de dāno euitando propter onera matrimonij.

Adde etiam, in d. l. si constante, uidetur probari, quòd si vir recepta dote ab uxore a principio absque eo quòd uersa uice uir fecerit donationem propter nuptias: quia forte de ea non curauit. Si tamen post matrimonium & dotem habitam ipse donet uxori propter nuptias, licet eo tempore ad hoc non teneretur: tamen ualeret talis donatio licèt inter coniuges. Immo etiam si aliter non exprimeret quòd propter nuptias, donet: tamen hoc non præsumeretur propter subiectam materiam, ut notanter probatur in d. l. quòd autem. iuncta glo. Et hoc procederet, ubi esset consuetudo circa dictas donationes propter nuptias, ut sic dicta consuetudo habeat interpretari dictam tacitam causam, per id quod habetur in l. quòd si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edic. & quod no. in l. excepta. & l. licet. C. loca. aliàs ubi non esset dicta obseruantia donationis propter nuptias, dicendum forte esset contrarium. Quidam tamen dicebant, quòd dicta donatio propter nuptias facta cōstante matrimonio in recompensationem dotis datæ uel promissæ, uel quælibet alia donatio facta in recompensationem inter coniuges: quatenus excedit quantitatem seu ualorem dotis datæ uel meritorum præcedentium non ualeat, per id qđ habetur in l. si constante. & auth. ibi posita, & in d. §. si uir. qđ etiam uoluit Bar. de Salic. in l. 1. C. de dona. ante nupt. & dixi in d. l. diuortio. & sic idem dicendum uidetur eadem ratione in dote postea promissa ipsi uiro, si aliter non appareat, ꝙ ante matrimonium fuerit dos constituta, dummodo sit conueniens dos secundùm onera matrimonij, pro quorum recompensatione ipsa mulier promisit: quia (ut dixi) uir ipse non efficitur propter hoc locupletior: quia licet lucretur fructus, tamen illos habet pro oneribus matrimonij, l. pro oneribus. C. de

de iure do.facit, quod habetur in l. de fructibus. ff. de donat.
inter uirum & uxorem. & in l. fructus. C. eo. ti. quod per Bar.
in l. diuortio. in princ. ff. sol. matr. Et pro hac opin. uidetur ca-
sus in l. si quis pro uxore. §. si uxor. ff. de don. inter uir. & ux.
ubi propriè loquitur tex. qñ uxor constante matrimonio pro-
misit dotem, & dotis usuras, & quæritur ibi, an prohibeatur
hoc inter coniuges, & respondetur ꝙ non. Nam si ante ma-
trimonium fuisset dos promissa, fatua & indubitabilis fuisset
quæstio contra id, quod habetur in l. quod Labeo. ff. ad carb.
& l. ancillæ. C. de usu. cum sim. & etiam hoc probatur in fin.
tex. intelligendo, quòd ante matrimonium mulier promisit
dotem, & etiam fuit pacta, quòd seipsam aleret suis sumptib.
quod quidem pactum ualet, ut ibi probatur, & in l. purè. §. 1.
ff. de exceptio. doli. & dixi supra in secunda parte principa-
li: nihilominus si uir postea constãte matrimonio donauit fru
ctus dotis mulieri: ut ipsa subiret onera matrimonij, ualet
illa donatio, licet uir ipse non teneretur illos fructus sibi con
cedere propter præambulum pactum. Sic etiam ad proposi-
tum, licet ipsam mulierem teneatur uir alere de suo, etiam si
dotem non habuerit à princ. tamen si postea mulier ipsa gra-
tè & humanè se habens erga uirum donauit fructus alicuius
rei stabilis, ipsam consignando pro dote in recompensationẽ
onerum matrimonij, non est hoc prohibitum inter coniuges.
Et sic per prædicta possunt notanter concludi, quòd promis-
sio facta per uirum mulieri post matrimonium contractum
de certis bonis uel quantitate ualeat, ut sic præsumatur, quòd
per uiam recompẽsationis onerum matrimonij talem promis
sionem fecerit, licet aliter causam expresserit per supra dicta,
iuncta. d. l. quod autem.

Secundus casus principalis est, si constãte matrimonio vxor
tradit uiro aliqua bona, uel pecunias, non expressa aliqua cã,
& tunc siquidem dos erat iam constituta, præsumitur in du-
bio tradidisse magis ex causa gerendæ administrationis per ui-
rum, seu gubernij, q̃ ex alia causa, puta donationis, uel dotis,
ex quo donatio illa erat prohibita & inualida, nec fuit expres-
sum, ꝙ pro augmẽto dotis: cũ in dubio non p̃sumatur, ꝙ pro
augmento, nisi expresè hoc dicatur, ut probatur in d. l. si con
stante. & instit. de donat. circa fin. & bene probatnr in l. fin. C.
de pact. connen. & in l. si ego. §. in dotis. ff. de iure do. & facit,
quod habetur aliàs in l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de le-
3 ga. 2. de traditione clauium. Si autem nulla † erat dos consti-
tuta uiro, & tunc siquidem ante matrimonium fuit facta ta-
lis traditio, præsumitur quòd ex causa dotis propter subiectã
materiam matrimonij imminẽtis & eius onerum, argumen.
text. in d. l. quod autem. arguendo de promissione ad tradi-
tionem, per id quod habetur in l. fin. C. ad leg. falcid. & ma-
ximè ex quo tunc potest facile præsumi alia causa, quàm do-
nationis, uidelicet dotis & recompensationis onerum futuri
matrimonij, per id quod habetur in l. si cum aurum. ff. de so-
lutio. & l. si uerò non remunerandi. §. idem Papi. ff. mandat. &
qnod per Bartol. in dict. l. cum quid. & hoc non negasset Bar
tol. in dict. sua dispu. qui non ponit casum ueræ & expressæ
traditionis. Sed quando uir administrauit, & tenuit bona mu
lieris ipsa sciente & patiente: ut infra tangetur in tertio casu.
Vnde potest dici, quòd si dicta bona non superexcedant con-
gruentiam dotis, præsumi debet, traditionem esse factam ex
causa dotis propter subiectam materiam, sicut supra in sim-
plici promissione probauimus. Imò etiam forte potest ten-
tari, quòd si dicta bona essent superexcessiua ultra congruen-
tiam dotis, idem dicendum prout supra dictum fuit in sim-
plici promissione, cum non inconueniat, imò aliquando asso
let, quòd mulieres dant in dotem uniuersum patrimonium,
ubi congrua dos fuisset minor inspecta qualitate mariti. Si
autem post matrimonium contractum ex interuallo mulier
tradidit dicta bona uiro. Et iste est casus super quo consului,
quia iam mortua uxore sine liberis stante statuto in loco, ꝙ
uxore p̃decedente in matrimonio sine liberis uir lucret dimi-
diam partem dotis, & agebatur contra uirum per hæredẽ mu
lieris ad bona, quæ obuenerunt mulieri post contractum ma
trimonium ex successione materna, & uir probare non pote-
rat, quòd dicta bona fuerunt sibi data in dotem. Nec obsta-
bat, quòd ipsi uiro dos nunquam fuisset promissa. imò appa
rebat quod tempore matrimonij nihil habebat ex bonis pa-
ternis, sed sperabat bonam successionem sibi obuenturam
post mortem matris, & ipse uir probauit in processu causæ,
quòd non solum dicta bona sic obuenta mulieri tenuit & fru
ctuauit per longum tempus sciente & patiente uxore: sed ẽt
probauit per aliquos testes, quòd ipsa mulier tempore sibi ob
uentę successionis protulit erga uirum hæc uerba uel similia.
Trado tibi ista mea bona, uel concedo, & tuę dispositioni com
mitto, nulla habita mentione quòd ex causa dotis. Nam con-
sului debere præsumi mulierem consignasse uiro ex causa do
tis, ex quo ualidè & licitè poterat tunc dos constitui, licèt con
stante matrimonio, ex quo de alia dote non apparebat per su
pradicta. Et maximè mouebar: quia unà cum dicta traditione
præcedenti facta per talia uerba fuit continua, diuturna, & lõ
ga possessio uiri postea sequens sibiipsi fructuando sciente &
patiente ipsa uxore per totum tempus suæ uitæ, ut sic ex se-
quenti illa longa & continua possessione cum patientia mu-
lieris præsumatur titulus ex causa dotis in d. simplici traditio
ne, per id quod habetur in l. quædam mulier. ff. de rei uendi-
catio. & l. 1. C. de impo. lucra. descript. lib. 11. Nam ex sequen
ti possessione habita conscientia & patientia domini, præsu-
mitur aliquid, quod aliàs non erat præsumendum, ut habet
in l. 5. C. de acquir. possess. & no. in l. 4. ff. eo. tit. & facit, quod
aliàs habetur in l. sicut §. superuacuum. ff. quib. mo. pign. uel
hypothec. sol. ut sic sequentia arguant ad præcedentia, & econ
tra, ut aliàs habetur in l. quisquis. ff. de lega. 3. & in l. si seruus
plurium. §. final. ff. de legatis primo. & facit, quod habetur in
l. si qui adulterij. C. de adult. & l. moueor. C. de ser. expor.
cum simili.

Tertius casus principalis est, quando non apparet nec pro-
batur de aliqua promissione, nec de traditione expressa, sed
solùm de continua possessione uiri per longum tempus us-
que ad mortem, coniuncta patientia mulieris, & ita est ꝓpria
quæstio Bart. in dicta sua disputatione, ubi ipse in effectu con
cludit propter hoc non probari titulum dotis, per id, quod ha
betur in d. l. cum de in rem uerso. de usuris, ubi ipse Bartolus
idem tenet, & hoc nisi probetur, quòd ipse vir publicè & pa-
lam dicebat se tenere & possidere illa bona tanquam dotalia
sciente hoc ipsa muliere, & non contradicente, ut per eum in
dicta sua disputatione. & idem tenuit Bart. de Salic. in l. nul-
la. C. de iure dotium, & multomagis procederet dicta sua con
clusio, quando apparet expresè, quòd ipsa mulier à principio
nupsit sine dote: ut quia eo tempore nulla bona habebat. Sed
forte sibi subuenerunt cõstante matrimonio, quòd etiam pro-
cederet, si dicta bona non erant superexcedentia congruam
mensuram dotis. Cum de promissione dotis nihil apparebat,
licet incorporalibus patientia cum taciturnitate habeat uim
traditionis. Et sic operetur idem, quod uera traditio in
corporalibus, ut per gloss. notabili in l. secunda. C. quan-
do fiscus uel priua. Et ideo quando transiret longum tem-
pus, præsumeretur titulus secundùm quòd habetur per
Bartol. post gloss. in l. seruitus. ff. de serui. & in l. 1. ff. de aqua
pluuia arcenda. & per eundem in d. l. cum de in rem uerso. un
de cum in ipsis corporibus patientia non haberet uim tradi-
tionis etiam cum longo tempore, nisi appareat expresè titu-
lum præcessisse, ut habetur in d. l. 2. C. de acqu. possess. & per
Bar. in d. l. quæ dotis. ad fin. meritò ex tali patientia licet diu-
turna & longa ipsius mulieris non probatur, nec præsumitur
titulus, ut ibi per Bar. Et conferunt ad prædicta, quæ no. Ant.
de But. in c. peruenit. de censi.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Pater cogitur dotare filiã & in hoc speciali fauore dotis sur-
git obligatio quædam inter patrem & filiam.*

DECIMVMQVINTVM speciale priuilegium in dote sur
git ex l. qui liberos. ff. de ritu nupt. scilicet, quòd
1 † pater in uita sua cogitur assignare filiæ aliquam par
tem sui patrimonij pro sua dote, sicut etiam tenetur assigna-
re alimenta in uita filijs: ut habetur per totum titu. ff. de libe.
agno. & l. fi. §. ipsum autem filium. C. de bo. quæ libe. & C. de
rei uxo. actio. §. taceat, cum sim. Est tamen differentia: quia a-
limenta non cogitur pater dare nisi successiuis temporibus.
Dotem autem tenetur totam assignare a principio: unde nõ
posset dicere pater, uolo assignare marito loco dotis congrua
alimenta de tempore in tempus, uel usumfructum talis fun-
di, immo tenetur assignare in plena proprietate, sicut dicimus
in legitima. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testam. im-
mo assignando pater simpliciter fundum pro dote, uidetur as
signasse

ſignaſſe in plena proprietate : ut ſic etiam poſt eius mortem,
& etiam poſt mortem filiæ duret talis aſſignatio, cum in ea fiat
reconſolidatio mortuo patre & etiam eius hæredes, tanquam
proprium patrimonium filiæ, ſecundùm eundem, quod habe-
tur in l.1.§.& hoc ex rei. C.de rei uxor.action.& in l.filium
emancipatum.ff.de coll.bon.& in l.3.§.ſed utrum.ff. de mi-
nor. Secus tamen eſſet, ſi pater ſimpliciter aſſignaſſet filio fun
dum pro alimentis: quia tunc mortuo filio fundus deberet re
uerti ad patrem, uel eius hæredes, ex quo alimenta morte fi-
niuntur.l.cum hi.§.modus.ff.de tranſact.& no. Bar.in l.fi.ff.
de his quib.ut indi. Et ſic infertur, non eſſe uſquequaque ue-
rum illud, quod dici ſolet, uidelicet dotem ſuccedere loco ali-
mentorum, ut ſic iudicentur à pari, ut aliàs per Bart. ut l. cum
de in rem uerſo.ff.de uſur.& per Cy.in l.non omni. C.de ad-
miniſtr.tutor.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium poteſt conſiſtere inter fratrem & filiam pro do-
te ſibi aſsignanda, & etiam pro reddenda, tamen petita
uenia.*

2 *Filia licet nolit nubere, ſed monaſterium ingredi, cogitur pa-
ter congruam ſibi dotem aſsignare: & uidua uolenti ingredi
religionem tenetur ſibi eandem dotem dare.*

3 *Auus paternus tenetur ad dotandum.*

4 *Mater iudæa uel hæretica an teneatur dotare filiam chriſtia-
nam etiam diuitem.*

5 *Filius non tenetur ad dotandum matrem inopem niſi per hoc
præſeruaretur honor filij.*

6 *Leges imperiales & ſtatuta laicorum non ualent in matrimo-
nialibus.*

7 *Dos promiſſa uel conſtituta etiam poſt contractum & conſu-
matum matrimonium habet ſua priuilegia.*

8 *Filia ſi fuit ab extraneo uel ab ipſomet marito dotata, & ma
trimonium contractum, tamē adhuc tenetur pater de ſuo do
tem ſibi cengruam aſsignare.*

ET ex illa l.qui liberos reſultat 16.ſpeciale priuilegium
1 in dote, uidelicet quòd † inter filiam & patrem poteſt
conſiſtere iudicium agēdo & implorando officium iu-
dicis contra patrem, ut eam dotet: licet regulariter contra: ut
l.lis nulla.ff.de iudi. Intellige tamen petita uenia, quæ etiam
requiritur quando imploratur officium iudicis, ut per gloſſ.
not.in l.ſi ſocer.in prin.ff.ſolut.matr.& l.ita tamen.§. qui ro-
gatus.ff. ad Treb. de hoc tamen dicetur in nona parte, dum
tractabitur de priuilegijs dotis, & mulieris circa iudicia. Et
multo magis dicas: ut pater teneatur officio iudicis ad redo-
tandum filiam uiduam, ſecundùm quòd habetur in authen.
ſed quamuis. C.de rei ux.act.& l.ſi ſocius pro filia.ff. pro ſoc.
2 & per gl.no.in d.l.ſi ſocer. in prin. Adde etiam † quòd ſi illa
nollet nubere, ſed potius ingredi monaſterium, tenebitur ēt
ipſe pater eam dotare, ut commodè poſſit ſtare & uiuere in
ſeruitio Dei, tanquam Dei ſponſa, ut monaſteriū poſſit onus
alimentationis ſubire: ut no.uoluit Bald.in l.fin. C. de do.pro
miſ.& etiam fuit de mente Bart.in l.1.§.ſi parens. ff. ſi quis a
paren.fuc.manu. Quinimmo etiam ſi ſemel fuit nupta, licet
cum ampla dote, & tunc uidua uelit religionem profiteri, te-
nebitur eandem dotem aſſignare monaſterio, ut uoluit Ioan.
Andr.in add.Spec.tit.de don.inter uirum & uxorem.in §.for
matus.ad fin.& Cyn.in auth.ſed quamuis. C. de rei uxor. a-
ctio.& ita cōſului apud Spoletum, & dixi ſupra in prima par-
te. immo etiam ſi dos aſſignata primo uiro ſine culpa mulie-
ris perijſſet, tenetur pater iterum aſſignare, ſi poteſt: ut proba
tur in d.auth.ſed quamuis, cum aliàs difficulter poſſet renu-
bere ſine dote: & ſic impediretur matrimonium, quæ ratio fa-
cit, quòd ſi conſtante primo matrimonio dos perijſſet, puta
caſmate uel alluuione, non teneretur pater iterum conſtitue-
re dotem: tamen Bar.in d.l.fi. ſenſit contrarium, quando ſine
culpa uiri & mulieris ſuperuenit talis inopia, dicendo hoc idē
eſſe, quando defecerunt facultates uiri, puta quia rupit in ma
ri, de quo tamen dixi in l.2.§.1.ff.ſoluto matrimonio, ſuper
gloſſ.not. Et poteſt dici, quòd durante tali matrimonio non
teneatur pater per uiam conſtitutionis nouæ dotis ſed alimen
torum, ſi potens ſubuenire eſſet eis.argum.d.l.fin.§.ipſum au
tem patrem, de quo latius dixi in l.ſi cum dotem.§.1.ff. ſolu-
to matrimonio, ubi etiam per gl.& Bart. An autem diſpoſitio
3 d.l.qui liberos, locum habeat in † auo, dicas quòd ſic in pater
a no, [a] ut habetur in l.dedit dotem.ff.de collat.bono.& in l.iō.
b ff.de in rem uerſo, non ſic in auo materno, [b] cum etiam ipſa
mater ad hoc non teneatur: ut eſt gloſſ.no.in d.l.fi. C. de do-
tis promiſſione, & in l.mater. C.de iure dotium. & in l. a filia.
ff.ad Treb.& hoc niſi filia, uel neptis eſſet inops: quia tunc ſi
cut mater, ita etiam auus maternus, ſi eſſent diuites tenentur
dotare, ſecundùm Bald. not.in d.l. mater. & hoc niſi filia uel
neptis eſſet hæretica ſecundùm gloſſ.notab.in d.l.fin.& in d.l.
4 & ideo.per l.fin.C.de hære.è† contra uerò, ſi mater ſit iudæa,
uel hæretica, tenebitur dotare filiam, uel neptem Chriſtianam
etiam diuitem: ut notan.ſenſit glo.notab.in d.l.mater. Quod
forte non eſt uerum ex quo non repetitur hoc iure cautum:
5 & regula eſt in contrarium in matre, ut ſuprà dixi. Filius † au-
tem non tenetur dotare matrem uiduam ſecūdùm Angelum
in d.l.j.ff.ſolut.matrim.ne cogatur conferre ad ſui iniutiam,
allegat, quod habetur in auth.de non elig.ſecund.nub.§. gre-
goriana. Bald.in d.l.1.ff.ſolut. matrim. ſimpliciter ſe remittit
ad Guliel.de Cu.in l.1. C.de inoffi.donat.& in l. 3. de præſcr.
long.temp. Tu adde text.notab.in l.tutor ſecundùm dignita-
tem.ff.de adminiſtr. tutor. quem pro ſingulari alleg. Bald.in
procem.fforum.not. Guliel.de Cun.in l.1. C. de offic. donat.
Sed Imo.in d.l.1.ff.ſolut.matrim.non uidetur in hoc dicto re
ſidere: quia dicta iura non probant. Sed tu dic, quòd immo
d.l.tutor, benè probat, etiam ſuadet ratio: quia anima uiri, &
ſic patris ſui propter tranſitum uxoris ad ſecunda uota, & ſic
ſuæ matris contriſtatur, in auth.de nupt.§.ſoluto. & §. ſi non
expectet.& in d.§.gregoriana.in uerſ.proſpeximus. Poteſt di-
ci, quòd ſi per talem donationem conſeruaretur honor filij po
tius, quàm ſequatur iniuria: quia eſſet ſuſpicio incontinētiæ,
& mater eſſet iuuenis, & pulchra, & pauper, & ipſe filius di-
ues, teneatur tunc ipſam dotare, ne alias per indirectum indu
catur ad meretricium, & hoc quando filius non haberet bo-
na paterna, aliàs haberet locum diſpoſitio auth. præterea. C.
unde uir & uxor. Et multomagis teneretur, ſi mater ſua non
habuit patrem huius filij in maritum, & ſic ipſe filius natura-
lis & diues teneretur tunc dotare: cum ceſſaret ratio iniuriæ
& contriſtationis uiri, licet autem filius non teneatur matrem
dotare: tamen bene tenetur eam alimentare, etiam ſi eſſet na
turalis, ut infrà tangetur. Econtra autem an pater cogatur do
tare filiam naturalem, Bart.in d.l.1.ff.ſolut.matrim. dicit ꝙ
non.& idem Bal.in d.l.1.ff.ſolut.matrim.& in d.l. fin. allegat
Iacob.de Aret.in l.uxorem.§.pater naturalis.ff. de legatis ter-
tio. Sed ipſe idem Bart.in d.l.uxorem.§.pater naturalis. ff.de
legatis tertio, & in l.fi.ff.de his quib. ut indig. tenuit contra-
rium, ſi ipſa filia non haberet unde ſe dotaret. Et ſic propter
hoc impediretur in matrimonio contrahendo, cum ſtante tali
inopia etiam ſi ipſa eſſet filia ex damnato coitu teneretur ip-
ſam alere de æquitate canonica, per id quod habetur in cap.
cum haberet.de eo qui duxit in matrim.licet non ſic de iure ci
uili, ut habetur in authen.ex complexu. C.de inceſt. nupt. &
ſic tenuit Bart. dotem in hoc caſu ſuccedere loco alimentorū.
& idem tenuit Bal.Ang.in d.l.mater.immo uidentur ipſi uel-
le, quòd talis æquitas canonica debeat ſeruari in terris impe-
rij, & ſuadet ratione, ne ſequantur crimina & illiciti coitus in
periculum animarum, quando talis filia aliter non poſſet nu-
bere de ſuo: & ſic in concernentibus periculum animarum de
bet ſeruari ius canonicum ubique, ut habetur in regula poſſeſ
ſor.in 6.& in ca.fin.de præſcript.non tamen poſſet, nec tenere
tur aſſignare ultra menſuram alimentorum: puta ſi aſſigna-
ret unum magnum potere ſecundùm Bal.in l.eam quam. C.
de fideicomm.in 13.colum. ubi uidetur uelle, quòd mortua
tali filia talis dos reddit ad hæredes patris: quia finita eſt cauſa
alimentorum, & ſic etiam in dote. Sed procederet, quando pa
ter inuitus ſoluiſſet talem dotem. Sed quid ſi pater uellet, ꝙ
tranſiret ad filios mulieris, conſuluit Bart. prout ipſe refert &
tenet in l.fin.ff. de his quib. ut indign. quòd poſſent in teſta-
mento relinquere dotem tali filiæ cum hoc, quòd poſt eius
mortem remaneat filijs dictæ filiæ naturalis, per id quod ha-
betur in l.finali. C.de naturalibus liberis. Sed quid ſi ſtatu-
tum eſt in loco, quod uxore prædecedente in matrimonio
ſine liberis uir lucretur tertiam partem dotis, uel dimidiam,
uel totam.

Poteſt non improbabiliter dici tunc non reuerti ad dictos
hæredes patris, cum iuris neceſſitate cauſatur tale lucrum. &
ſic in illo pater non uidetur exercere aliquam iuriſdictionem
in

in talem filiam. immo uidetur illud lucrari in recompensationem onerum matrimonij.

Præterea dato etiam quòd esset illud merum lucrum respectu uiri: tamen non reperitur iure cautum, quòd pater nō possit donare tali marito filiæ, immo etiam potuisset illud facere per pactum etiam sine statuto, ex quo nihil quæritur filiæ ex tali pacto, quod no. Si tamen talis filia haberet aliqua bona, uel aliquam honestam artem, unde posset se sustentare, tunc non haberet locum dicta æquitas canonica, ad hoc l. si quis a liberis. §. filius. ff. de liberis agnoscendis. & sic ex quo non tenetur pater tunc ad alimenta eodem modo nec ad dotandum secundùm Bald. in l. mater. quod non est ita dicendum in filia legitima & naturali, quam etiam diuitem tenetur pater dotare de suo, licet non alere: ut supra dictum est per d. l. fin. Imo. tamen in d. l. 1. ff. solut. matrim. dubitat, circa prædicta, inclinat tamen, quod teneatur pater filiam naturalem dotare, & ex dānato coitu, quando nihil habet tamen dicit, quòd ipsa filia naturalis etiam non ex damnato coitu non habebit priuilegium, ꝙ uideatur in dubio dotare, qñ filia haberet aliunde, sicut præsumeretur in dubio in patre legitimo & naturali, per d. l. fin. quod ultimum dictum non uidetur uerum, quando pater nō administrabat bona talis filiæ naturalis.

Nam si hoc dicimus in extraneo, ut in dubio præsumatur dotasse de suo, ut in l. prima. §. accedit. C. de rei uxor. actione, multomagis uidetur dici posse in ipso patre, cum in eo magis urgeat ratio naturalis, ut uideatur fuisse liberalis erga filiam magis, quàm extraneus. l. nihil. §. facilior. ff. de bonis liberor.

Quod tamen supra dixi de honestate, dicas procedere, nisi esset filia naturalis alicuius magni nobilis, qui forte non excusaretur, si diceret, quòd ipsa filia posset se alere. & sic etiam se dotare ex arte aliqua, quando illa non esset condecens suæ cōditioni, puta in texendo uel similia, ut aliàs dicebat notanter Azo. in summa. C. de patria potestate, quòd licet mater non teneatur alimentare filium uel filiam: tamen tenetur lactare usque ad triēnium. l. nec filium. C. de pa. potest. & c. fi. de conuersi. infidelium.

Tamen si mater esset nobilis, cui secundùm morem patriæ esset indecens, uel dedecori lactare filium, uel filiam, quòd tunc excusaretur: licet plerique Canonistarum illud dictum Azonis mordeant in d. cap. fin. cum talis mos patriæ sit potius corruptela & contra rationem quandam naturalem. l. 1. in fi. ff. de iust. & iure.

Nec excusaret a peccato talem matrem, ut est tex. no. 5. distinctio. ad eius concubitum. & uide in d. auth. ex complexu. & ibi etiam per Ang. tamen potest dici, quòd talis mater prætextu talis consuetudinis licet non rationabilis excusaretur a pœna peccati, per id quod uoluit gloss. not. in cap. cum uenerabilis. & ibi per Doct. de consuet. & in cap. denique 4. distin. Sensit tamen Ang. in d. authē. quòd mater naturalis tenetur alere & dotare filium, uel filiam inopem: cum inter ipsos sit successio, nisi sit mater illustris habens filios legitimos, licet nō sic in patre naturali. insti. de succes. cogna. §. uulgò. & habetur in l. si qua illustris. C. ad Orfic. Et sic est econtra in filio uel filia respectu matris naturalis: ut teneantur eam dotare, si est inops, & filius sit diues, ex quo tenentur etiam ad alimenta. l. si quis a liberis, in prin. ff. de lib. agnosc. quæ cum indistinctè loquatur, procedit etiam in parente naturali, & maximè cum ius alimentandi deriuet a quodam iure naturali. d. l. 1. in fi. de iust. & iu. quæ natura est communis omnibus filijs tam legitimis quam non legitimis. l. hos accusare. §. omnib. ff. de accus. & quia a principio omnes legitimi nascebatur, ut in authen. quib. mod. nat. effi. sui. §. licet.

Sed posset dubitari in matre ex damnato coitu: nam de iure ciuili uidetur, quòd filius non teneatur eam alere: sicut nec econtra tenetur pater, uel mater filium ex damnato coitu natum alimentare. d. authen. ex complexu. & in corpore vnde sumitur, ergo nec dotare. Et sic debet limitari d. l. si quis a liberis, in princ. Et de æquitate canonica secus uideretur, quia sicut pater & mater tenerentur filium alere, ut supra, ita etiam econtra filius sic natus teneatur patrem & matrem alere scilicet inopem, argum. l. nam & si parentib. ff. de inoffi. test. & consequenter tenebatur eadem ratione talis filius matrem prædictam dotare de suo, si esset diues. & illa cupiat honestè uiuere, & se reducere ad frugem melioris uitæ, ubi alias suesset iuuenis pauper daretur sibi occasio meretricandi. l. in fundo. ff. de rei uend. cum sim.

In fratre autem dicas eum teneri ad dotandum sororem, si esset ex eodem patre nata, secus si esset solùm uterina, intellige quando aliter non posset se dotare: ut est text. no. in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de administr. tut. & gloss. notab. in l. nō omni. C. de administr. tutor. & per Gulielmum de Cuneo in proœmio digestorum, ad quem Bal. in d. l. 1. ff. solut. matr. se remittit. & notab. in l. Nesennius. ff. de neg. gest. cum dicto casu idem sit in onere alimentandi, & uide text. notab. in l. 1. §. 1. ff. de tutelis & rationibus distrahendis. & idem per Bart. in l. 1. ff. ubi pupillus educari debeat. & ibi etiam per Bal. & in d. l. si quis a liberis. §. item diuus.

Vnde stante statuto, quòd filia fœmina non succedat stantibus masculis: tunc onus, quod incumbebat patri ad filiam dotandam, transit tunc in filium masculum tanquam ad hæredem: cum etiam tunc transeat onus alimentorum, argum. d. l. si quis a liberis. §. item rescriptum. & facit not. post Dyn. in l. si marito. §. uoluntate. & in l. post dotem. ff. solut. matrim. & maximè quum dictum statutum sit exclusiuum filiæ a successione, non uidetur sibi tollere alimenta, immo non posset tanquam de iure naturæ. d. l. si quis a liberis. §. si uel parens & d. l. 1. in fi. de iustitia & iure. iuncto eo quod habetur instit. de iure naturali, gentium & ciuili. §. sed naturalia, & in l. eas. ff. de capitis diminutione.

Et sic etiam non uidetur tale statutum illam excludere a dote, quæ succedit loco alimentorum: ut per Bal. in l. cū lege. C. de episc. & cler. & per Imolam post Bartol. in l. Titio centum, §. Titio genero. ff. de condit. & demonstr. & per eundem Baldum in suo consilio, quod incipit, antiquum statutum Perusij. Immo si pater filiam exhæredauit, & iustè, ut sic non possit aliquid consequi de suis bonis, tamen ipse filius masculus ex debito fraternitatis, si est ex eodem patre natus tenebitur ipsam sororem inopem dotare, licet tunc non teneatur iure hæreditario, ut probat tex. in d. §. cum tutor. sic indistinctè loquens.

Quid autem in patruo. Baldus hic se remittit ad dictam l. nihil. ff. de in rem uerso. Sed ibi uerò nihil de patruo dicitur, sed de auo. Ang. in d. l. 1. sol. matr. dicit indistinctè, eum non teneri ad dotandum neptem ex fratre inopem, cum non reperiatur hoc iure cautum ꝙ teneatur ad alimenta, uel dotem. & idem de cæteris agnatis.

Tu dic hoc procedere, nisi patruus, uel alij agnati uocarentur ex forma statuti ad successionem intestati, exclusa ipsa filia uel nepte defuncti, de cuius hæreditate agitur: quia tunc tanquam hæredes succederent in onere dotandi sicut alimentandi per prædicta, arg. d. §. item rescriptum.

Sed potest dici, quòd tenerentur causatiuè saltem ad alimēta, ne perdant successionem, quam perderēt, si ipsi mulieri nō subuenerunt de alimentis, & propter hoc ipsa incurrit infirmitatem aliquam, ex qua decessit, quasi uideantur illa necasse. l. uel necare. ff. de libe. agnosc. & propterea exclusi intelligantur a lucro successionis per id, quod habetur in l. ab hostib. §. fi. ff. solut. matr.

Sed quid si filia nubit inuito uel ignorante patre: nam iure canonum ualet matrimonium, licet non sic de iure ciuili, ut habetur in l. Paulus. ff. de statu hominum. & ibi per gloss. no, & habetur in cap. cum causa. de raptoribus. An tunc pater posit licitè denegare dotem. dicas quòd non, ut sentit gloss. in d. l. Paulus. & expressius in cap. hoc sanctum 32. q. 2. & propter hoc non poterit pater hodie illam exhæredare, & sic text. in §. alicui. in authentica ut cum de appellat. cognosc. esset in totum correctus de iure canonico, quod seruandum est ubique in materia matrimonij, ut per illam gloss. no. & uulgarem. in §. 6. de gradi. instit. de gradi. quod tenuit Hostien. & Ioan. And. & communiter cano. sequuntur in ca. 1. de despō. impuber.

Quicquid aliter ibi dixerit Gof. & gloss. in cap. de raptor. 36. q. 1. cuius opinio. procederet, si filia elegisset indignum uirum, uel uitam inhonestam, secundùm Doct. in d. c. ut etiam uoluit gloss. secundùm aliam opinionem in d. c. de rapto. & facit gl. no. & quod ibi per Bar. in l. non tantùm. §. si emancipa. ff. de contratabul. per quem tex. & ibi no. idem uoluit Bal. in l. 1. ff. solut. matr.

Quod ultimum procederet, nisi filia debito tempore expectasset, uidelicet usque ad 25. ann. nam tunc indistinctè pater ita negligens eam nuptui tradere & dotare, non posset priuare ipsam filiam dote sibi debita. immo nec etiam exhæredare licet inhonestam postea uitam elegisset, uel nupsisset indigno,

per

per id quod habetur in auth.ſi poſt. C.de inoffic.teſtamen.& in corpore unde ſumitur, uidelicet in d.§.ſi alicui.& idem uoluit glo.ibi, Archid.in d.c.de rapto.

Quidam tamen admittunt illud procedere in exhæredatione, non ſic in dotatione, ut ſic teneatur pater illam dotare, licet non expectauerit filia 25.annum, ut eſt de mente Hoſt.& Ioan. And.in dicto c.1. tamen uidetur idem dicendum eſſe in dotatione, cum iſta procedant à pari, ſ. quòd omnis cauſa quæ eſt ſufficiens ad exhæredationem, ſufficiat etiam ad denegationem alimentorum, ſecundum glo.not. in l.ſi quis.de lib. agnoſ. Cum dos ſuccedat loco alimentorum, ut ſupra pluries eſt dictum.

Vnde ex quo ipſa filia propter metum exhæredationis, ſi habere expectare 25. annum limitatum à iure ciuili propter hoc retraheretur à libertate matrimonij contrahendi, ideo nubendo etiam ante 25.annum, ſi expectauit tempore congruo ſecundùm morem patriæ, puta uſque ad 20. annum, & tamē propter hoc non curauit ipſam maritare, & dotem ſibi conſtituere, ſi ipſa poſtea nubat licet perſonæ ſibi indignæ, & ante 25. annum patre ignorante, uel contradicente, non uidetur, quòd propter hoc poſſit exhæredari, ne aliàs per indirectum tollatur ipſi filiæ libertas matrimonij, quam libertatem non poteſt impedire ius ciuile, ut not.in d.ca.1.& per gloſſ.& doct.in c.ſtatutum.de hære.in ſexto. Cùm ius canonicum non curet de patria poteſtate circa matrimonium, & alia ſpiritualia, ut habetur in ca.fin.de iudic.in 6.& in ca. non eſt nobis. de ſponſa.

Et ita reperio tenere Abb. Sicul. in dicto c.1.dicendo ita ſe conſuluiſſe, & quidem rectè. Nam cum pater fuerit in culpa, non poteſt culpa imputari filiæ, cum culpa patris fuerit cauſa ſuæ culpæ, argum.l.cum mulier. & l.uiro atque uxore. ff.ſol.matrimo.& quod per glo.iuncto tex.& l.cum in fundo, uerſi. quòd ſi acciderit.ff.de iure dot. Secus fortè ſi dicta filia non expectauit tempus conſuetum ſecundum morem patrię, nubendo perſonæ indignæ. Imò fortè idem eſſet, ſi nupſit perſonæ dignæ ignorante uel inuito patre non expectato dicto tempore congruo, ut tunc pater non teneatur dotem dare, ex quo præceſſit culpa filiæ, ita irreuerenter & impudenter ſe habentis erga patrem, & hoc fortè niſi pater prius tractaſſet ipſam filiam tradere alicui perſonæ indignæ ipſi filiæ non decenti. Vnde tunc præponderaret culpa patris culpæ ipſius filiæ.d.l. cum mulier. Si autem filia elegiſſet uitam inhoneſtam meretricando etiam ante 25.annum, tunc fatendum eſſet, diſpoſitionem d.§. ſi quis alicui. remanere hodie incorrectam de iure canonico, quod ſolum ſe intromittit circa matrimonia. Vnde propter hoc ſine dubio poſſet pater ipſam exhæredare, & etiam per conſequens alimenta ſibi denegare, & ſic etiam dotem, per id quod notat gl.in d.§.ſi quis ex his.

Sed poſſet nō improbabiliter dici, quòd ſi dicta filia uellet ſe reducere ad frugem melioris uitæ, adeo quòd ſi haberet dotem, inueniret uirum, licet non ſatis æquè dignum conditioni ipſius patris, vt tunc cogatur ipſe pater eam dotare, ne aliàs ob hoc impediatur matrimonium & etiam ut illa moueatur à meretricio, & ſic a materia peccandi: cui rei multùm fauet ius canonicum, vt in c.inter opera charitatis.de ſponſalibus. Nec diſpoſitio.§. ſi quis alicui, deberet extendi ad hunc caſum, ut ſic impediatur matrimonium per dicta ſupra. Imò etiam ſi expreſsè ipſum ius ciuile diſponeret contrarium, non ualeret qa
6 † leges & ſtatuta principum & aliorum laicorum non ualent in matrimonialibus, & maximè inducentia pœnam, & præcipuè etiam ſi aliquo tacito, uel indirecto modo per illa impediretur libertas matrimonij contrahendi, ut not. uoluit Ioannes Andreæ in dict. cap. ſtatutum. & per Anton. & ibi etiam per Abbat. Sicu.in cap.1.de ſponſalibus.& per Bald.in l.in copulandis. C.de nuptiis.de quo etiam per eundem in l.1.§.ius naturale.ff.de iuſtitia & iure.& not.in c.fin.de ſecundis nuptiis. dum ibi concluditur per canones, ꝙ pœnæ inductæ de iure ciuili contra mulieres non expectantes annum luctus, ſed ſecundò nubendo, ſunt hodie ſublatę, ut etiam notatur in l.1.C.de ſecundis nuptiis.& in l. decreto. C.de infamibus. Et ſic etiam eadem ratione ſunt ſublatæ pœnę inductæ à iure ciuili contra filiamfamilias, uel filiumfamilias nubentem ignorante uel cōtradicente patre, quod ultimum fuit de mente Bal. in l.2.§.1. ff.ſol.matr.ſuper gl.dum ibi gl.allegat l.ſi proponis. C.de nuptiis. Prędicta autem procedunt, qn̄ filia nupſit ignorante, uel contradicente patre: tamen promittendo dotem. Si uerò nulla fuit facta promiſſio dotis, ſed maritus accepit eam indotatā præ nimio amore fortè, an pater teneatur tunc dotem conſtituere. Et ſimiliter etiam quæri poſſet, quando nupſit indotata de uoluntate patris. Nam Bar.poſt Gui. in l.obligamur.§. lege.ff.de actionibus & obligationib. tenet, ꝙ ex quo tunc iam ceſſat cā difficultatis matrimonij contrahendi, cum iam ſit cōtractum, non teneatur pater, ut ibi per eum. Et idem poſſet dici eadem ratione quando pater ſibi aſſignauit paruam dotem: quia maritus non curauit de maiori, ubi pater poterat & tenebatur maiorem conſtituere ſecundùm conditionem ſuæ perſonæ, & quantitatem ſui patrimonij. Et idem etiam tenuit ipſe Bartolus, in authen. res quæ. C.communia de lega. Dicendo, ꝙ diſpoſitio dictæ authent. non habet locum in filia, quæ nupſit cum parua dote, uel ſine dote quæ tn̄ erat grauata à patre uel matre de reſtituendo hæreditatem poſt mortem ſuam, ut non poſſit dotem de nouo conſtituere, uel augere diminuēdo fideicommiſſum, ex quo iam ceſſat cauſa fauoris matrimoniis contrahendi, per ſupradicta. Et idem in effectu ſequitur ibi Bar.de Salyce.& etiam Rapha. Fulg. idem etiam ſequitur ibi Ange. in certis lecturis, & eandem opinionem ſequuntur plerique Canoniſtæ, ut Abbas Sicul. in d.c.1.de deſponſatio. impuberum.& cap.1.de adulteriis.

Tu aduerte: quia gl.in d.§.lege, tenuit contrariū. & idem Bal.in d.l.1.ff.ſol.matr.Dicendo, ꝙ opinio contraria procederet, quando filia nupſiſſet ex ſeipſa perſonæ indignæ, ut per eū in d.l.& idem tenuit ipſe in d.authen.res quæ. Et pro iſta ultima opinione facit: quia licet non ſubſit cauſa matrimonij, de qua in d.l.1.tamen ſubſit alia ratio, propter q̄ tali filiæ faueri debet in dote habenda, uidelicet ne propter paupertatem uadat meretricando, & ſic fœdus matrimonij rumpatur, & maximè ſi etiam uir ipſe eſſet pauper. Subeſt etiam alia ratio: quia ſi ſtabit ita indotata ſpernetur à uiro, & ſic non ita libenter tolerabit onera matrimonij, & maximè circa infirmitates & alia ſibi neceſſaria. nam intereſſe iſtud, ne mulieres uadant meretricando, conſideratur à iure, fauendo eis in dotibus, ut eſt expreſſum in l.tertia.ff.de iure dotium.& in d.l.aſſiduis, & quia ſpernitur, imò pellitur a uiro ſaltem de facto uxor indotata, ut in auth.de nupt.§.ſi uerò altera. & l.generaliter. C.ad uelle.& facit tex.in authen. de non eligendo ſecundò nuben. circa finem. licet uir teneatur de iure eam alere de ſuo, & alia onera ſubire, ex quo ſibi imputandum eſt, ꝙ eam accepit indotatam, l.ſi nulla.ff.de re.& ſump.fune.& dixi in l.ſi cum dotem.§.ſinautem.ff.ſol.matr. Et ſic ex pluribus cauſis finalib. circa unum diſpoſitum licet aliquæ ceſſent, ſufficit unam remanere, ut in d.l.liberorum.§.notāter.ff.de infami.& ibi per gloſſ.& in d.§.ſi uerò altera, & in l.ſi non lex Ælia ſentia.ff.de hæredib.inſtituend.& etiam per Bar.in ſimili, in d.l.1.

7 Et cuius dictis colligitur, quòd † ſi mulier à principio nupſit ſine dote & poſt matrimonium contractum dotem conſtituit, talis dos etiam habebit ſua priuilegia, licet ceſſet cauſa fauoris matrimonij contrahendi. Nam non ceſſat cauſa matrimonij conſeruandi cum bona pace & ſinceritate animi, per prædicta. Et hæc opinio uidetur uerior & benignior, quam etiam poſui in d.l.1.& multi alij Moderni, & cum ea ēt tranſit Pau.de Caſtr.in d.auth.res quæ. dicens ſe pluries ita conſuluiſſe.& allegat ibi Angel. idem tenere in d. authen.in quibuſdam lect. & ſubeſt alia ratio pro dicta opinione: quia dos data in uita ſuccedit loco legitimæ debitæ poſt mortem, ut ſupra dixi pluries. Vnde ex quo talis pater propter hoc non excuſaretur, quin teneatur legitimā relinquere dictæ filiæ poſt mortem per ſupradicta. Ergo ſimiliter non debet excuſari, quin teneatur in uita ad ipſam dotem, quæ ſuccedit loco legitimæ.
8 Et ſic etiam infertur † ꝙ ſi alius extraneus, uel etiam ipſe maritus ipſam filiam dotaſſet de ſuo, ꝙ nihilominus ipſe pater teneretur ſibi dotem conſtituere congruam de ſuo patrimonio, per id quod habetur in d.l.ſi. Cogita tamen quia uidi quoſdā tenere contrariam opin.& ſic Barto. etiam quò ad terminos d. auth.res quę. mouendo ſe per tex.in corpore unde ſumitur, in §.hæc ergo omnia, ubi dicit tex. ꝙ ſi ipſa filia grauata de reſtituendo nupſerat cum parua dote, uel filius grauatus paruam conſtituit donationem propter nuptias, non poterunt fideicommiſſum diminuere de bonis reſtitutioni ſubiectis, ſi uoluit dotem, uel donationem propter nuptias augere, qui text. licet uideatur non parum urgere, tamen poſſet reſponderi, illum textum procedere, quando filius uel filia poſt mortem parentis talem dotem uel donationem conſtituit, uidelicet paruam, ubi poterat maiorem conſtituere ſecundùm condecentiam ſuæ perſonæ: & ſic habent quid ſibi imputetur. Si autem

pater

pater ipse in uita dotem uel donationem propter nuptias constituit paruam, ubi tenebatur maiorem constituere, tunc uidetur esse ratio multùm urgens & concludens ut ipse filius uel filia possint augere, ex quo tunc sibi non est culpa imputanda, sed patri. Vel potest intelligi ille tex. quando filius uel filia asserebat dotem uel donationem esse paruam, ubi uerò erit cõgrua, & hic hoc dicebat in fraudem fideicommissi, quæ omnia sunt bene not.

ADDITIO.

a In paterno. not. quòd auus paternus tenetur dotare neptem. l. nihil. de in rem uerso. l. dedit. & ibi Bar. in 2. not. & in uersi. item dicitur hic. ff. de col. bo. & Bal. in auth. res quæ. uersicu. quæro si teneor. C. commu. de leg. ubi dicit uerum esse etiam in alimentis, quod nota.

b In auo materno. Auus maternus non tenetur dotare neptem. uide Bart. in l. dedit dotem. in uers. idem in auo materno. ff. de colla. bono.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Pater cogitur assignare pro filio donationem propter nuptias pro compensatione dotis habita uel habenda ab uxore filij.*

2 *Pater licet teneatur dotare filiam, tamen poterit stipulando sibi eam appropriare in casum soluti matrimonij, & tunc impeditur consolidatio in filiam fieri.*

3 *Filia si consensit patrem pacisci dotem sibi patri reddi, ualet taie pactum etiam citra stipulationem, & uestitur coherẽtia contractus.*

4 *Facultates superuenientes tempore mortis patris debent inspici in congruitate dotis, & non facultates, quæ erant tempore donationis.*

5 *Filia licet agnouerit legatum factum sibi cum clausula, quòd non possit plus petere, aliàs cadat &c. tamen poterit petere supplementum congruæ dotis. Item si esset aliud onus adiectum.*

6 *Statutum licet dicat, quòd filia debeat stare contenta dote per patrem assignata, potest nihilominus petere supplementum congruæ dotis.*

7 *Filia si præ rubore pudicitiæ non audet petere à patre, uel à fratre se maritari, & congruè dotari, possunt cognati hoc petere coram prætore.*

1 POTEST etiam inferri ex prædictis iunct. d. l. qui liberos, ad 17. speciale priuilegium, quòd † pater non solùm cogitur assignare donationem propter nuptias pro ipso filio, uidelicet in loco ubi ita est consuetum donari propter nuptias mulieri in recompensationem dotis, ut etiam satis probatur in d. l. fin. C. de dotis promis. & hoc ea ratione, ut filius magis de facili contrahat matrimonium, & sic inueniat uxorem, cum aliàs si nõ daretur donatio propter nuptias, non inueniret dotem.

Et adde, quòd intantum pater tenetur dotare filiam per d. l. qui liberos. & d. l. fin. C. de do. promis. & etiam propter hoc possit consistere iudicium inter patrem & filiam implorando officium iudicis, ut suprà dixi, quòd si pater ad hoc condemnatus recusat, quòd propter hoc poterit cogi captis pignoribus, & mulcta indicta, uel etiam detineri in carceribus, cum hæc sit obligatio quædam legalis. d. l. obligamur. §. lege. ratione cuius potest quis præcisè compelli ad factum, per id quod habetur in l. stipulatio. §. siue autem. ff. de nou. ope. nunciatione. & per Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 8. quæstione. ff. de uerb. oblig. & facit, quod habetur in l. 3. §. tutores q. ff. de suspect. tutorib. Sed si pater omnino recusat, & fortè potius uellet mori in carceribus, quàm dotare filiam, tunc iudex ex officio posset dotem constituere, ut infrà tangetur in proximo priuilegio. Licet autem teneatur pater dotare filiam, & simpliciter dotando dos ipsa & eius actio non quæratur præcipua ipsi filiæ sed remaneat communis patri & filiæ, ut l. 2.

2 §. 1. ff. solut. matrim. tamen poterit † pater prouidendo stipulari dotem sibi reddi, & in hoc præiudicare ipsi filiæ, dummodo hoc fiat incontinenti & etiam per stipulationem, & nõ per pactum nudum, secundùm quod habetur in l. quoties. ff. solut. matrim. Licet extraneus possit per pactum citra stipulationem quando incontinenti, secundùm quòd habetur in l. j. §. accedit. C. de rei uxo. actio. Et de ratione differentiæ inter patrem & extraneum, not. per gloss. & Doct. in l. auia. ff. de iure dotium. & latius dixi in l. si cum dotem. in princ. ff. soluto

3 matrim. Nam † illa est ratio: quia ex quo talis contractus dotis, ad quam cogitur pater, est inductus in fauorem filiæ, ideo non debet uestire pactum incontinenti appositum contra fauorem dictæ filiæ, ut sic talis contractus inductus in fauorem filiæ præstet arma contra ipsam filiam, per id quod habetur aliàs in l. si tibi. C. locat. & aliàs in l. petens. C. de pact. ex quo sequitur, quod si filia consentiret tali pacto: tunc cessaret dicta rõ fauoris filiæ, & iõ tunc tale pactum uestiretur coherentia contractus in fauorem dicti patris, quod est notabile & nouum, & dixi in d. l. quoties.

Adde etiam, quòd licet pater in dote, quam cogitur dare pro filia, possit apponere tale onus, uidelicet ut dos soluto matrimonio reddatur sibi, & non filiæ, adeo quod tunc etiam ipsa filia postea effecta sui iuris impeditur in eam consolidatio fieri, secundùm ueram opinionem, ut per Bartol. in l. post dotem. ff. solut. matrim. & ibi per Doctor. & in l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. actio. Tamen non poterit dotem congruam diminuere in quantitate conuenienti, immo cogetur congruam dotem constituere pro dicta filia secũdùm arbitrium boni uiri, ut dicetur in proximo sequenti priuilegio, & alio sequenti.

Et ex prædictis sequitur, quòd nõ procedunt omnino a pari dos & legitima, ad quã tenetur pater ipsi filio, uel filiæ post mortem. l. Papinianus. §. quarto. ff. de inoffic. testamen. cum uulgaribus: cũ in legitima non possit pater apponere aliquod onus, puta si in testamento grauat filium uel filiam post eius mortem, quòd reuertatur ad masculos, ut habetur in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. & in l. scimus. §. cum autem. eod. titul. Et tamen secus in dote: quia potest apponere onus, quod solut. matrim. redeat ad ipsum patrem, & eius hæredes: ut supra ad hoc l. uxorem. §. testamento. ff. de leg. 3. Sed dic esse rationem: quia in dote non multùm præiudicatur ipsi filiæ, cum non obstante tali stipulatione paterna, pater & eius hæredes teneantur redotare ipsam filiam in secundo matrimonio, secundùm quòd habetur in authen. sed quanuis. C. de rei uxo. act. Item prouidetur per remedium. l. fi. C. communia utriusque iudic. Item præiudicat, quin filia habere possit legitimam in bonis patris, licet non sit hæres instituta in quota hæreditatis, ut per Bartol. in d. l. post dotem. Sed in legitima, si onus, de quo supra, posset apponi per patrem, non subueniretur aliter ipsi filio, uel filiæ, quòd debeat habere legitimam integram & sine onere. Vnde in hoc magis fauetur legitimæ quàm doti. Et ideo si relinqueretur filiæ dos titulo institutionis, & sibi substitueretur, si decesserit sine filijs, tunc usque ad concurrentem quantitatem legitimæ reijceretur tale onus substõis, & in residuo dictæ dotis obtineret substõ: ut habetur in l. fi. §. filiæ. & ibi per Bar. ff. de leg. 2. & no. per Cy. in d. §. uideamus.

Et prædicta conferunt ad statutum uolens, quòd filia dotata non succedat stantibus masculis, & pater dotauerit filiam in uita, & fuit stipulatus dotem sibi reddi & eius hæredibus. Nam ex quo per tale onus præiudicatur filiæ: cum non possit sibi aliter subueniri in legitima, à qua censetur exclusa per statutum: meritò uidetur, quòd tunc teneantur filiæ remittere tale grauamen: cum aliter censeatur dos incongruè assignata, & statutum excludens filiam dotatam debet intelligi, dummodo sit congruè dotata, ita not. uoluit Bald. post Iacob. de Aret. in l. fin. C. de do. promis. & idem uoluit in similibus terminis post Iacob. Butr. in d. l. quoniam in prioribus. Similiter etiam si dicto casu filia haberet modicam dotem sibi assignatam per patrem in uita, uel in testamento respectu contra dictionis patris & patrimonij: quia filia licet non possit ꝓpriè tunc agere ad supplementum legitimæ, ex quo non succedit ab intestato propter statutum: & legitima commensuratur respectu successionis ab intestato l. cum quæritur. C. de inoffic. testam. cum sim. tamen poterit agere ad supplementum congruæ dotis, secundùm Bald. no. in d. l. fin. Et subdit ibi Bald. not. quòd si statutum ultra procederet dicendo, quòd stantibus masculis filia debeat stare contenta dote sibi data per patrem, quod tunc qualiscunque sit dos non potest filia conqueri de incongruitate dotis. Et idem uoluit in authen. res quæ. C. commu. de succes.

Refert ergo, an statutum dicat, filia debet esse contenta dote sibi

te sibi assignata per patrem, an simpliciter dicat, quòd debeat stare dote contenta, quo ultimo casu potest supplementum congruæ dotis petere saltem conuenientis usque ad mensuram legitimæ, licet hoc ultimo casu contrarium senserit ipse Bald. in l. si defunctus. circa princ. C. de suis & legitim. An autem dicat, quod refert, an filia sit dotata à patre, & nondum sit à patre dotata, sed sit dotāda à fratribus, uel agnatis casu, quo non sit dotata. Primo casu sufficiat quomodocunque sit dotata à patre, nec tunc sit referenda quæstio, quòd pater incompetenter dotauit: cum ipse pater melius quàm alius consiliũ sciat capere pro filijs. l. nec in ea. ff. de adult. & quòd sibi competens uisum fuit pro filia dare, non debet alteri uideri incompetens, argum. ff. de cura. furi. l. si furioso impu. in fi. nec redargui potest à quoquam: cum nullus amor uincat paternum. l. fi. C. de cura. furi.

In secundo casu quando est dotanda à fratribus, uel alijs, tunc requiritur, quòd sit conuenienter dotata per id, quod habetur in l. quæro. ff. de iure dot. Et hanc opinion. tenet Paul. de Cast. in consilio, quod incipit, super primo quæsito, circa 7. dubium consultationis, subdēdo ibi, quòd patris dotatio semper præsumitur conueniens, & hoc nisi ex magno excessu appareat contrarium manifestè, ita quòd dolum patris possit redarguere ipsa. argu. ff. pro soc. l. unde & si Neruæ. Sæpè enim parentes malignè se habent erga filios.

Quid enim, dicit ipse, si pater est diues de decem militibus, unicam habens filiam fratre instituto relinqueret filiæ ducenta tantùm in dotem, cum inspecta qualitate bonorum & conditione personæ meretur duo milia. Certè tunc apparet manifestè indiscreta dotatio, cui in dubio non esset standum. Sed si in mille dotasset, non fiet in hac dotatione subtilis indagatio, non sic in facta ab alio. & hoc totum debet relinqui arbitrio boni uiri, ut ibi per eum, cuius dicta mihi non placent usquequaque, inquantum vult, quòd stante dicto statuto, exclusiuo filiæ fœminæ dotatæ a patre, non possit filia conqueri de incongruitate dotis sibi assignatæ, nisi quando esset magnus excessus: quia contrarium uoluit Bald. in d. l. & quia cōmuniter Doct. in hoc concordant, ꝙ statutum uideatur tunc uelle, quòd dicta dos succedat loco cuiusdam legitimæ, ut uoluit Bald. post Iacob. But. in d. l. quoniam in prioribus. Ergo nō debet esse dicta dos minor, q̃ esset sua legitima, si esset successibilis. Vnde arbitrium boni uiri debet in hoc uersari, uidelicet ꝙ debeat habere considerationem ad multa in arbitrando dotem congruam.

Primò ad quantitatem patrimonij patris. hoc probatur per multa iura maximè in l. si filiæ. ff. de lega. 3. & l. quæro, cum sequen. & l. cum post. §. gener. ff. de iure dot.

Secundò ad numerum liberorum. d. l. si filiæ.

Tertiò ad qualitatem & dignitatem personæ ipsius patris, & sic etiam filiæ. d. §. gener. & d. l. quæro. Et intantum debet attendi conditio personæ, quòd etiam si legitima non sufficeret secundùm conditionem & notabilitatem personæ, ad hoc ut ipsa dos sit congrua, potest & debet excedere ipsam legitimā, ut notanter probat tex. in auth. de restit. & ea quæ parit, in §. quamobrem. & eodem modo potest dici, quòd consuetudo patriæ & maximè familiæ dicti patris & suorum maiorum esset ab antiquo, ut dos fœminarum dictæ domus esset excessiua legitimæ: nam tunc sine dubio non diceretur dos congrua, si dictam legitimam non excederet dummodo suppetant facultates patris, argum. l. imperatores. ff. de contrahen. empt. & l. nummis. ff. de lega. 3. & l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edict. & l. Titianus. ff. quod cum eo. cum simil. Communiter tamen mos regionis regulatur in plus uel in minus, prout se habet conditio personarum, & uires patrimonij paterni, & numerus liberorum, & in his debet uersari discretio & arbitrium boni uiri non curando, an cōmensuretur cũ legitima uel non, imo etiam ultra mensuram legitimæ poterit arbitrari per supra dicta, & maximè per text. in d. §. quamobrē. & ita etiam tenuit Bald. in suo consilio, quòd incipit, antiquũ statutum, & in alio, quod incipit, hæc quæstio habet quatuor capita, & in alio consilio, quod incipit, hæc materia diuiditur in duas partes, & in pluribus alijs suis consilijs. Et idem Bart. & Saly. in quadam sua disputatione, quæ incipit, statuto cauetur per tex. in d. §. quamobrem. & Ang. in consi. 310. quod incipit, Do. Gregorius, & ego pluries consului, & maximè apud regnum in ciuitate Aquilæ super constitutionē regni, de mu-
4 liere nupta de paragio. imo si tempore, quo † pater dotauit filiam erat non multùm diues, adeo ꝙ secundum illud tempus dos illa erat competens, & tempore mortis fuerunt satis aucte facultates patris, poterit dicta filia petere supplementum congruæ dotis, inspectis facultatibus patris, quæ erant tempore mortis; quia statutum uolens, quòd filia dotata à patre stante masculo non succedit, intelligitur de dotata congruenter, & ista qualitas debet esse tempore mortis eius, de cuius hæreditate agitur, arg. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. & ita ēt decidit consulendo Pau. de Ca. in consi. quod incipit, licet ista
5 domina Lisa, in ordine 129. subdendo etiam no. † ꝙ licet pater in testamento legauerit dotem filiæ cum onere, ut non possit plus petere &c. & dicta filia simpliciter agnouerit dictum legatum: tñ poterit supplementum congruæ dotis petere non obstante dicta acceptatione, prout aliàs dicitur de legitima in l. si quando. §. etiam generaliter. & ibi per Bal. d. C. de inoffic. testam. cum per statutum uideatur assignari tali filiæ dos loco suæ legitimæ portionis, & idem vr̄ uelle ibi si in dicta dote pater grauauerit eam, si decesserit sine filiis. Sed hoc minimè ꝓcederet, nisi dos sibi relicta esset superexcessiua ultra congruētiam debitam: quia tunc saltem in illo excessu ualeret dictũ grauamen, per notata aliàs per Bar. in l. fi. §. filiæ. ff. de leg. 2. & in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Treb. & per Cy. in l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. Si autē pater in testamento dotasset dictam filiam, ut ipsam dotem consequatur tempore, quo nuberet, & tunc non posset filia de hoc conqueri, dicendo dotem esse incongruè assignatam per patrem: cum etiam si id non expressisset pater, subintelligitur dicta conditio propter naturam dotis. l. tali. & l. stipulationem. ff. de iure dot. & no. ꝑ Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonst. & per Bald. in l. generaliter. C. de episcop. & cleri. Et licet in patre hoc non procederet de iure communi, quando filiæ reliquisset dotem iure institutionis, adeo quòd non haberet plus de bonis patris: quia tunc non uidetur potuisse filiam grauari, etiā expresè, si dos prædicta non excederet legitimam, sed quatenus excederet, potuisset, ut supra dixi, & per Bart. in dict. §. Titio genero. Ergo non uidetur tacitè subintelligi dicta conditio opposita, ex quo expresè non potuisset: ut ibi per Barto. tamen quando esset in loco tale statutum excludēs filiam dotatam propter masculos, uoluit Bar. ibi idem etiam dicendum, quòd in extraneo dotem relinquente: cum tunc frustra tractamus de legitima in filia, quę non est successibilis ab intestato: cum legitima reguletur secundùm successionem ab intesta. d. l. cum quæritur, & authen. nouissima. eodem tit. Et licet plerique doctorum legentium in hoc mordeant Bar. ea ratione, de qua supra: quia tunc statutum uidetur uoluisse, quòd dos assignāda per patrem ipsi filiæ succedat loco suæ portionis legitimæ sibi debitę de iure communi, ut etiam hoc uoluisse uidetur Bald. in dict. l. quoniam in prioribus. & in l. sancimus. C. de nupt. post Cyn. & Ricar. Malum. & licet possit statutum minuere, licet nō in totum tollere, de quo etiam per Dyn. in regula, indultum. in 6. tamen saltem illam diminutam debet habere sine aliquo onere, ut ibi per eos, per Bald. in d. l. quoniam, tamen communiter tenetur opin. Bar. ut etiam uidetur uoluisse Ioan. de Imo. in dict. §. Titio genero. Imo plus uoluit ibi, quòd statutum potest in totum tollere legitimam filię. Nam ex quo statutum potest tollere ius succedendi in totum, ergo consequenter etiam ipsam legitimam, quæ debetur propter ius succedendi competens ipsi filiæ. Iura enim succedendi fuerunt inuenta à iure ciuili, & sic à iure positiuo: ut dicit Bald. in l. lege 12. tab. C. de leg. hær. & iura, quæ dicunt, successiones descendentium esse de iure naturali, ut habetur in l. scripto. ff. unde lib. cum sim. debent exponi idem de iure ciuili suadente ratione naturali, ut ibi ꝑ eum, qui in effectu concludit, quòd per statutum possint huiusmodi successiones in totum tolli, sicut possunt tolli alia iura positiua in loco. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & idem ipse uoluit in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. & in l. ius naturale. ad finem. ff. de iust. & iu. & in l. cum lege. C. de episcop. & cler. Et sic consequenter potest in totum tollere legitimam, & hæc opinio uidetur uerissima, & posset multis rationibus comprobari, quas nunc breuitatis gratia missas facio, non autem potest tollere alimenta debita à patre filiæ. Et sic cum dos succedat locum alimentorum, ut per Barto. in l. cum in rem uerso. ff. de usur. & superius dixi. Meritò non uidetur, quòd statutum potuerit tollere filiæ ius alimentorum, quæ de iure naturali debentur. dict. §. ius naturale. secundùm Bald. ibi, & in dict. l. cum lege. & Ioan. de Imo. in dict. §. Titio genero. & consequenter non uidetur potuisse tollere dotem

re dotem ipsi filiæ. Merito communiter statutum loquitur de filia dotata, sed simpliciter disponeret, q̃ stantibus masculis si lia fœmina non succedat, nihilominus poterit filia petere se congruenter dotare, si velit nubere, & si non velit nubere, poterit petere competentia alimenta. Cum statutum non intelligatur voluisse tollere huiusmodi iura naturalia cum etiam si uoluisset, non potuisset. insti. de iure nat. gen. & ciui. §. sed naturalia, & l. 3. ff. de usufru. earũ rerũ quæ vsu consumuntur.

Et ex prædictis potest concludi, quòd stante tali statuto, ꝑ ut communiter uiget per Italiam, uidelicet quòd filia dotata nõ succedat stantibus masculis; cum huiusmodi dos succedat loco alimentorum, dicetur magis accedere ad naturam alimentorum, quàm ad naturam legitimæ. Et ideo cum mensura alimentorum debitorũ a patre filiæ uel filio correspectiue tur ad vires patrimonij patris. l. si quis a liberis. §. denique. & §. si quis ex his. ff. de liber. agnos. & l. pen. & fin. C. eod. tit. Item secundùm conditionem personarum, nam alia debent esse alimenta & diuersæ æstimationis, quæ debentur filijs rusticis, & alia quæ filijs ciuibus, & urbanis. l. seruis urbanis. ff. de lega. 3. & sic etiam maioris æstimationis: & alia debent esse alimenta, quæ debentur filiæ uel filijs nobilioris conditionis, quàm illis, quæ sunt inferioris conditionis. l. cum his. §. modus. ff. de trãs. Sic quoq; arbitrium boni uiri uersabitur circa declarandam congruitatem dotis: cum dos & alimẽta regulentur à pari, ut est tex. not. in l. cum vnus. §. fi. ff. de alim. leg. non ergo secundum mensuram legitimæ. sed secundùm modum & mensuram alimentorum æstimabitur congruitas dotis per supra dicta. In hoc tamen differunt: quia cum dos cẽseatur proprium patrimonium filiæ. l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. & l. filium emancipatum. ff. de colla. bon. ideo debet ita dari & decerni, ut perpetuò sit apud mulierem, etiam post solutum matrimonium, si pater, à quo est profecta, tunc non uiueret, uel si uiueret, & prius esset effecta sui iuris per emancipationem, tunc enim quando pater superuiueret, & adhuc existente ea in potestate, æquum est, ut redeat ad patrem à quo fuit profecta. l. dos à patre. C. solut. matr. tamen cum onere redotandi eam, si filia superuixit in matrimonio. l. si socius pro filia. ff. ꝓ soc. & in authen. sed quanuis. C. de rei uxor. act. Sed si non superuixit, sed decessit in matrimonio: tunc similiter redit ad patrem in solacium & refrigerium amissæ filiæ. l. iure succursum. ff. de iure dotium, etiam si decesserit in matrimonio cum liberis, licet ex æquitate hodie & ex consuetudine tũc remaneat apud maritum pro filijs. ut not. in d. l. dos à patre, & in l. post dotem. ff. solu. mat. Sed quando ipsa mulier superuixit soluto matrimonio patre non superstite, uel patre superstite, tamen erat tũc effecta sui iuris, & tunc iura uolunt, dotẽ esse perpetuò mensuram apud eum iure consolidationis & etiam post eius mortẽ apud eius successores, uel prout ipsa disposuerit. d. l. 1. §. uideamus, licet nõ sic in alimentis quæ debentur filijs uel alijs: quia illa de eorum natura sint merè personalia, & cum uita finiuntur. d. l. cum hi. §. modus. cum similib. quò ad modũ ergo cõgruitatis dos magis assimilatur alimentis quàm legitimæ. Sed quò ad eius uitam & durationem magis assimilatur legitimæ. Meritò sequitur, quòd stante dicto statuto de quo supra, non potest per patrem apponi onus doti suæ filiæ, propter quod dos ipsa non sit perpetuò mansura penes ipsam filiam, & eius successores, prout non potest apponi in legitima. Et sic non possent in dote grauare filiam post mortem, per supradicta.

Sed respectu quantitatis & mensuræ dotis posset pater stante dicto statuto assignare dotem in minori quantitate, quàm esset legitima sua, si ex illa possit congruè alimentari. Et si nõ posset ex illa congruè alimentari inspecta qualitate & conditione suæ personæ & consuetudine illius loci, si non excederet mensuram legitimæ, & tunc non sufficeret usque ad legitimã, sed in maiori quantitate esset decernẽda, quando uires patrimonij patris suppeterent ad instar alimentorum. Et hoc nisi consuetudo regionis aliter limitaret per supradicta.

Et ex prædictis sequitur stãte statuto, de quo suprà si pater legaret dotem filiæ, cum erit nubilis ætatis, sine dubio poterit apponi talis conditio, ex quo ante nubilem ætatem nõ potest propriè & uere conqueri filia, quòd nõ sit congruè dotata; cũ uerè & propriè non possit ante dictã ætatem incipere dos. l. an in patrem. ff. quod fal. tut. aucto. & idem si relinquisset dotem in tempus nuptiarum. l. sancimus. C. de nupt. quia licet sit nubilis ætatis: tamen requirit, quòd nuptiæ contrahantur. dicta l. sancimus. Vnde idem esset, quãdo pater simpliciter reliquisset dotem; cum tunc insit talis tacita conditio, quam pater posset per expressum apponere stante tali statuto, cum ꝑ hoc non tollatur congruitas dotis, nec præiudicatur in hoc ipsi filiæ: cum sit interim alimentanda à fratribus, cùm pater non potuisset filiæ dicta alimenta tollere non obstante dicto statuto per supradicta. ad hoc tex. & ibi per Bal. in l. qui filiũ. ff. ubi pupil. educa. debe. Et per hoc solitus sum tenere dictum Bart. in d. §. Titio genero. Vnde infertur, q̃ si filia prædicta decederet, antequam nuberet, & sic ante dictam conditionem, non transmitteret dictum legatum dotis ad hæredem, per l. 1. §. sin autem sub conditione. C. de cad. tol. cum suis vulgarib. Quicquid aliter dixerit Bal. post Cyn. in d. l. sancimus.

Sed tunc uidetur obstare: quia stante dicto statuto loquente de filia dotata, uidelicet quòd filia dotata à patre non succedat stantibus masculis, debet intelligi iuxta suos terminos, scilicet quando filia esset dotata tempore mortis patris, & sic tempore, quo agitur de ipsa filia excludenda, aliàs si postea frater eam dotaret, uel offerret eam dotare, non excluderetur dicta filia a successione; quia qualitas iuncto uerbo importat secundùm tempus uerbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. & l. Titius. ff. de testam. mili. cum simil. & ita consuluit Bart. in consi. quod incipit, quidam decessit intestatus. nume. mihi 81. & Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ libe. & aliàs per eundem in l. si matre. C. de suis & leg. & in l. si plures. C. de condi. inser. & per Albe. de Rosa. in suo tract. statutorum. in 2. parte. q. 119. & consuluit Pet. de Anch. in consi. mihi in ordine 188. quod incipit, posset probabiliter dubitari.

Vnde si pater reliquit filiæ pupillæ dotem instituto filio masculo, posset allegare filia se non esse dotatam tempore mortis patris; quia dicto tempore non potest esse dos, ex quo nec etiam potest esse matrimonium. l. si. C. de dona. ante nupt.

Reperio Paul. de Cast. consuluisse in eod. consi. quod incipit super eo, de quo quæritur mihi in ordine. 106. quòd dicto casu talis filia non excluditur a successione per dictum statutum: quia cùm tale relictum sit conditionale, ergo ante conditionis euentum non potest dici talis filia dotata, argumen. l. cedere diem. ff. de uerb. signifi. & idem tenuit Cyn. post Iaco. de Aret. in l. non sine. C. de bon. quæ lib. ubi Bald. refert idem tenuisse Rayn. de Forli. Sed Bart. in d. l. Titio genero, tenet contrarium: quia satis dicitur dotata a patre, ex quo dos iam fuit destinata per patrem. allegat glo. in l. cùm in pluribus. §. in primis. ff. de admin. tut. ubi idem tenet Bart. & in l. qui pupillam. ff. de adult. Sed Bald. in l. non sine. tenet opinionem Bar. nisi statutum ultra procederet, uidelicet quòd uxor nupta & dotata non succedat, ut ibi per eum. super quo articulo multa possent adduci, tamen non expedit nunc multis euagari. teneo in hoc opinionem Bart. quam etiam tenet ipse Bald. in l. fin. C. de sponsal. quia largo modo potest dici dos etiam ante matrimonium, quando ad matrimonium est destinata, ut est tex. in l. non est matrimonium. ff. de ritu nupt. & dixi latius supra in prima parte, & maximè quia statutum considerauit propositum patris, qui in uita uel in testamento uoluit prouidere filiæ circa dotem.

Et per prædicta satis lepidè declaratum patet, quomodo dicatur & capiatur congruitas in dote respectu filiæ, & an dicatur accedere ad naturam legitimæ, an uerò ad naturam alimentorum, maximè stante dicto statuto uigẽte communiter per Italiam, ut suprà.

Infertur etiam ex prædictis, quòd illud dictum Bald. in d. l.
6 fina. C. de dot. promis. quando statutum diceret † quòd filia non succedat stantibus masculis, sed debeat stare contenta dote sibi per patrem assignata, ut hoc casu non possit filia cõqueri de incõgruitate dotis, quasi statutum uelit stari iudicio patris, ut etiam idem uidetur uoluisse in d. auth. res quæ. Nõ uidetur de iure procedere, quando dicta dos data in uita, uel assignata per patrem in testamento non esset congrua respectu mensuræ alimentorum de iure naturali debitorũ ipsi filiæ a patre d. §. ius naturale. & l. 1. §. sed nec retẽtio. C. de rei uxo. act. & l. fi. §. ipsum autem filium. C. de bonis quæ lib. quæ iura naturalia sunt immutabilia per statuta locorum, ut suprà dixi, quæ mensura alimentorum dictam dotem constituendam æstimabitur eo modo, quo supra est declaratum.

Nunc reuertor ad illud, super quo principalis nostra dirigebatur intentio, uidelicet circa hoc 17. priuilegiũ, de quo s. in d. l. q. liberos. & l. fi. C. de do. prom. dũ dixi, patrẽ teneri in vita ad filiã dotandã. Nã si pr̃ non vult dotare, uel vult dotare: tñ incidenter & incongruè secũdùm qualitatẽ suæ ꝑsonæ, & uires

uires sui patrimonij, certè poterit cogi ad id explendum, & quidem præcisè mulcta indicta, uel pignoribus captis, & etiã si opus erit ponendo ipsum in carceribus, prout ad id ipsum cogi circa alimenta filio præstanda. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agno. & etiam de hoc dixi supra. Et hoc sine dubio procederet, quando filia hoc peteret adeundo prætorem, & querimoniam exponendo cõtra patrem, & per modum honestum cupiendo maritari, diceret uolo esse mater, uolo filios procreare, prout similis locutio ponitur in ca. 1. ad fi. de frig.
7 & malefic. Sed si † dicta filia præ rubore pudicitiæ non auderet per seipsam comparere coram iudice, tunc possent consanguinei & cognati in hoc casu sine alio mandato comparere coram iudice, & petere talem patrem debere cogi ad maritandam, & congruè dotendum dictam suam filiam, cum ratione coniugij, aliàs possunt cognati adire prætorem: ut in l. si cùm dotem. §. sinautem. ff. sol. mat.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest, etiam filia non petente, cogere ex officio patrem negligentem ad congruenter dotandum filiam suam.*

ET ex prædictis iuncta d. l. qui liberos, insurgit aliud pri-
1 uilegium, & 18. ꝙ † si ipsa filia præ rubore virginali nõ auderet petere se maritari, & dotari, & pater esset negligens, uel fortè expresè renitens, ut aliquando contingit, nec fortè haberet cognatos, qui uellent hoc onus adeundi iudicem suscipere, & ipsa foret iam matura uiro: tunc iudex ex officio suo, & illa petente, potest & debet impartiri officium suum in cogendo talem patrem constituere dotem congruã, ut est tex. no. in l. 3. post prin. ff. de iure dot. Et sic surgit speciale contra regulam, de qua in l. 4. §. hoc autem. ff. de damn. infect. & alia iura uolentia, ꝙ iudex non potest supplere ex officio, sed suum officium debet impartiri parte petente. Nam hoc fallit fauore dotis, sicut etiam fallit dicta regula, ubicunque uersaretur fauor publicus: ut per Inn. & Doct. in c. ad nostram. el 2. de iureiur. Sicut ẽt solet dici, qñ quis uellet testm̃ facere, tñ non audet ꝑꝑ timorem proximorum cõsanguineorum, qui ipsum impediunt fortè ægrotantem, & timentem accelerationem mortis. Nam potest tunc iudex ex officio suo accedere ad talem infirmum, & testes adhibere & notarium, ut sic illi non tollatur libertas testandi, ut est casus singularis secundùm intellectum Odof. ibi in l. curent. ff. de testib. cùm uersetur fauor publicus, ut testamenta fiant & suum possint habere exitum. l. uel negare. ff. quemadmo. testamen. apeeriantur.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest ex officio supplere longam absentiam patris constituendo dotem de bonis dicti patris pro filia.*

1 DECIMVMNONVM speciale priuilegium resultat † ꝙ licet aliàs circa bona absentis soleat dari curator, ut in eo. tit. ff. de cu. bon. dan. tamen fauore dotis & ad euitandum talem circuitum ipse iudex sine tali curatore hoc ipsum explicabit ex suo officio, constituendo dotem in bonis patris absentis, scilicet congruam & pro modo facultatum patris, ut bene probatur in d. l. 3. & §. 1. & 2. & facit tex. in auth. ut cùm de app. cogn. in §. si alicui. Et prædicta non solùm habent locum in dote danda seu constituenda, sed etiam in dote repetenda; si pater dotem repetens soluto matrimonio est improbatæ uitæ, seu dilapidator, & mulier non uellet contradicere propter reuerentiam paternalem: tunc iudex posset ex officio supplere causa sibi cognita, uidelicet ꝙ talis pater esset hmõi conditionis, ut est tex. not. in l. si cùm dotem. §. eo autẽ tempore. ff. sol. mat. de quo etiam tangetur infra in 8. parte.

Ex prædictis etiam omnibus infertur ad illud priuilegium, de quo supra dictum est in 4. speciali. l. fi. C. de do. promis. uidelicet ꝙ dos erit magis priuilegiata, q̃ ipsa alimenta, quæ nõ debentur à patre filio uel filiæ habenti unde se alant de suo. l. si quis à liberis. §. si filius. ff. de lib. agno. & tamen tenetur pater dotem constituere de suo, filiæ etiam diuiti.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Pater potest cogi ad se & sua obligandum, pro restitutione dotis habita uel habenda per filium, ubi donatio propter nuptias non est in obseruantia, quod sex modis limita, ut nu. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.*

8 *Pater quando expressè uel tacitè se obligat inuitus pro dote filijs, tunc etiam surgit tacita bonorum hypotheca.*

9 *Pater si est mentecaptus, uel furiosus, an & quando habeatur pro consentiente.*

10 *Pater quando non obligat se expressè pro dote filii, tunc ex dote nullum consequitur lucrum ex statuto, uel pacto de lucrando.*

INFERTVR etiam ex prædictis ad vigesimum priuile-
1 gium, † ut teneatur pater a & sic etiam cogi possit ad obli-
a gandum se & sua bona pro restitutione dotis mulieris, cũ qua filius est matrimonium contracturus, ubi aliàs non posset cum illa matrimonium contrahere, & hoc in locis, ubi donatio propter nuptias non est in obseruantia, aliàs satis esset, ut teneatur & oneratus sit pater ad constituendum donationẽ ꝓpter nuptias, ut habetur in l. fi. C. de do. prom. & dixi supra in 17. priuilegio. Vnde ubi talis donatio non est in obseruantia, tunc tenenda est post Bart. opi. Dyn. ꝙ pater teneatur ad se obligandum, ut supra, ut uoluit ipse Dy. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. maximè ea ratione, quia si hoc inductum est in fauorem tutelæ per filium administrãdæ. l. fi. ff. de suspec. tut. multomagis in fauorem matrimonij contrahendi, per id quod hr̃ in l. 1. ff. sol. mat. ut per eum in l. si cum dotem. §. transgrediamur. eo. tit.

Adde, quòd Bald. & Angel. in d. §. transgrediamur, post Oldrad. tenent opin. Dyn. indistinctè per id, quod habetur in l. quemadmodum. ff. de iur. dot. & in authen. ut non fiant exactiones. §. illud. quæ tamen iura parum probant secundùm Imol. in d. §. transgrediamur, in effectu tenentem opin. Bart. tanquam magis æquam, idem tenet Paul. de Cast. in dict. §. transgrediamur, licet Ro. in dict. §. teneat indistinctè opi. Dy. etiam si nunquam fuisset dispositio. d. l. fin. de suspec. tut. ut quidam dixerunt illam esse apocrysam, ut dicit Azo. in sum. tit. quod cum eo, tamen posset in uia disputandi teneri contrarium, etiam ubi donatio propter nuptias non esset in obseruantia, nec dispositio specialissima d. l. fin. debet trahi in consequentiam contra regulas iuris communis vulgares, & contra titulum. C. ne fil. pro pat. & in l. cùm filius, in princ. ff. de uerbo. obliga. ut idem etiam tennit Ant. de Pisis, & maximè per id, quod habetur in l. 1. C. ne fideiuss. do. dent. pro qua opin. facit: quia æquiparatio tutelæ ad matrimonium procederet, quando esset eadem ratio inducendi. Sed in tutela illud procedit: quia filius tenetur nõ solùm se obligare pro ea bene gerenda, sed etiam ultra tenetur satisdare, aliàs non posset se ingerere: quæ satisdatio cùm difficilis esset filiofamilias, meritò aliud disponitur. Inde dicimus, quòd ubi tutor nõ tenetur satisdare, ut est testamentarius, tunc filiusfamilias potest cogi tutelam administrare absque eo, quòd pater se obliget, nec tunc potest cogi pater ad se obligandum, ut est casus not. in l. Lucius Titius Caium. ff. de adm. tut. Et sic idem esse quòd in tutore dato ex inquisitione. insti. de Attiliano tut. §. fi. ut sic ipse pater tunc non teneatur pro illo se obligare, secũdùm Bal. no. in l. 1. C. quod cum eo. Vnde cùm hæc rõ cesset in filio contrahente matrimonium; quia nõ tenetur satisdare pro ipsa dote restituenda, imò hoc est regulariter prohibitũ, ut hr̃ in d. l. j. & per totum. Ergo nec pater tunc tenebitur pro eo se obligare, sicut non tenetur pro filio se obligare in tutela, in qua non exigitur satisdator. Sed tenendo communem opi. eam limita pluribus modis.

2 † Primò ut dicebat Bart. in d. §. transgrediamur, dummodo filius uxorem accipiat honestam; & suæ conditioni condignam, aliàs non tenebitur pater, argumento eius quod hr̃ in l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de contratab.

3 Secundò † limita, nisi filius fuisset ingratus patri, ex quo etiam tunc posset sibi denegare alimenta, & etiam dotem, ut dixi supra in 16. speciali priuilegio. Et sic posset etiam denegare donationem propter nuptias dictis duobus casibus, & consequenter recusare etiam dictam obligationem.

4 † Tertiò limita, si filius posset aliter cautam reddere uxo-

rem

rem absque eo, quòd pater se obliget, puta si bona habet aduentitia, secundùm Imol. in d.§. transgrediamur, quod tamẽ dicit hoc residere in iudicis arbitrio. Nam si commodè posset inuenire uxorem sibi condignam sine tali obligatione paterna, non obstante ꝙ habeat dicta bona, & pater renueret, uidetur in fraudem hoc facere, ne uxorem inueniret, quod etiam tenet Ro. in d.§. transgrediamur. & facit, quod habetur in authen. res quæ. C. communia de legatis.

5 † Quartò limita, nisi filius iam inuenerit uxorem, & dos sibi fuerit promissa. nam licet uxor posteà dicat se nolle dotẽ soluere, non poterit se defendere, propterea ꝙ dicat se uelle cautam facere ex obligatione paterna: quia debet sibi imputari, quare a principio sibi in hoc non prouidit, argumen. eius quod habetur in l. si ab arbitro. ff. qui satisd. cogan. Et sic cessaret ratio, de qua supra, cùm filius iam uxorem inuenerit, & dotem habere possit, & ita reperio uoluisse dom. Franciscum Tigrini in d. l. fin. de suspect. tut. Bene facit, quod aliàs uoluit Bart. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. Cogita tamen: q̃a contrarium fuit de mente Bart. in d.§. transgrediamur, dum uoluit, quando filius iam acceperat uxorem & non dignam sibi, ad hoc etiam dicta supra in 16. priuilegio circa reprobationem illius dicti Bar. in d.§. lege.

6 † Quintò limita, si pater uellet dotem sibi assignari, & ipse subire onera matrimonij. Nam si filius recusaret hoc, non cogeretur pater se obligare, maximè si filius esset suspectæ uitæ, & timeretur de dilapidatione, etiam si filius esset emancipatus: ut fuit de mente Dyn. in d.§. transgrediamur. Secus tamen esset dicendum econtra, si pater esset suspectæ uitæ, arg. eius, quod habetur in §. eo autem tempore. l. si cùm dotem. ff. sol. mat. & in l. si. C. de sen. pa.

7 † Sextò limita, ut solus filius possit hoc petere contra patrem implorando officium iudicis, uel condictione ex lege, nõ autem posset ipsa nurus hoc petere cõtra socerum, ut se obliget, secundùm Paul. de Cast. in d.§. transgrediamur, cùm tũc nulla obligatio sit cum illa, sicut est cum suo filio, cùm etiam non posset nurus petere contra socerum donationem sibi fieri propter nuptias, sed solus filius hoc possit, per id quod habetur in d. l. fin. C. de do. promi. Cogita tamen super hoc; quia principale fundamentum Dyn. & Bart. est propter dispositionem d. l. fi. de susp. tu. ubi tamen patet, quòd potius pro parte pupilli & pro suo interesse potest cogi pater tutoris ad se obligandum pro filio, quam pro parte ipsius filij possit peti. Sed potest dici, quòd prima opin. procederet ante factum. Secunda opi. procederet post factum, i. post contractum matrimonium, & promissam dotem: cum primo casu uersetur interesse solius filij. Secundo casu uersetur principaliter interesse ipsius uxoris. Adde etiam, ꝙ retenta dicta communi opi

8 nione, si pater † obligaret se expressè, uel tacitè pro dicta dotis restitutione, non esset opus hoc facere cum expressa hypotheca bonorum, cum tacitè illa surgat, per tex. in d. l. 1. §. sed ut plenius. C. de rei uxo. act. dum vult, ꝙ non solum bona uiri, sed etiam omnium se obligantium ex parte uiri contrahitur talis tacita hypotheca bonorum, quod no. ad dicta supra in 7. priuilegio, & fuit hoc etiam de mente Bart. in d.§. transgrediamur. intantum etiam, ꝙ essent tacitè obligata bona patris, licet restitutioni subiecta per singularem dispositionem d. authen. res quæ. quod etiam est no. ad dicta supra circa 13. priuilegium inductum in dote per dispositionem d. authen. res quæ. Adde etiam, quòd si pater recusaret se obligare & iniustè ut supra, posset ad petitionem filij, uel etiam ex officio suo, filio etiam non petente, iudex præcisè cogere ad hoc ipsum patrem pignoribus captis, uel mulcta indicta, & etiam per incarcerationem, cùm ista sit obligatio legalis per supradicta in simili in 15. & 16. priuilegio. quod si adhuc perfidè persistendo pater non curaret de captura pignorum uel de pœna indicta, uel etiam de incarceratione, non curando etiam ibi mori, tunc ne matrimonium impediatur, quominus possit filius uxorem inuenire, & sic fauor reipublicæ impediretur per id, quod habetur in dict. l. 1. ff. solu. matrimo. Iura permitterent, quòd iudex ex suo officio possit obligare patrem, & eius bona pro dicta restitutione dotis, sicut potest dotem constituere pro filia in bonis patris, quando pater recuset dare, uel esset absens & non de proximo reuersurus. Et sic eadem ratione in casu prædicto per tex. no. in d. l. 3. §. 2. ff. de iure do. & dictum est supra in 18. priuilegio. & 19. Et similiter etiam eadem ratione posset iudex ex officio constituere donationem propter nuptias pro filio, ubi illa esset in usu, & quod habetur aliàs in authen. si captiui. C. de episc. & cler. ut fauore piæ causæ, scilicet redemptionis à captiuitate possunt uendi & obligari bona patris. Imò fortè argumento illius tex. posset dici, quòd ipse idem filius posset obligare solus bona patris recusantis se obligare, & consequenter suum matrimonium impedire, & facit quod aliàs habetur in l. si procuratorem. §. si ignorante. ff. man. & quod aliàs per Bart. in l. 4. Cato. ff. de uerb. obl. in tertio contrario. Vel posset tentari & non improbabiliter, ꝙ stante tali perfidia & contumacia patris, quando legitimè requisitus coram iudice nollet consentire, ꝙ tunc habeatur pro consentiente & consequenter pro se obligante, argumento eius, quod habetur in l. si eum. §. qui in iuriarum. ff. si quis cau.

9 Quid etiam si pater esset † mentecaptus, uel furiosus, & sic non posset consentire, nec se obligare, dixit Paul. de Cast. in d.§. transgrediamur, se respondisse in quæstione facti, ꝙ talis pater habetur pro consentiẽte & sic pro obligato, ex quo si fuisset sanæ mentis, potuisset ad hoc compelli. Et hoc quidem factum non fuit, quia fieri nequiuit. Vnde uidetur haberi pro facto & succedat dispositio legalis, ut saltem detur actio utilis, argu. l. si finita. §. eleganter, in fi. cum ibi no. ff. de dam. infect. & l. 2. de euict. quod dictum uidetur satis rationabile: & bene facit textus cum ibi notatis per Bart. in l. 2. §. fin. ff. sol. matrimonio.

10 Adde etiam, quòd eo casu, quo pater † non se obligauit pro tali dote filiæ restituenda, tunc nullum lucrum consequetur ex dicta dote, puta si statutum disponeret ꝙ uxore prædecedente lucretur uir certam partem dotis, de quo statuto an profit patri recipienti dotem pro filio, uide no. post Bart. & Dyn. in §. transgrediamur, & ibi dixi latius. Et dicam in 8. parte, in 16. priuilegio. Nec etiam talis pater fructus dotis faciet suos tanquam de aduentitijs, per id quod habetur per Barto. post glo. in l. contra nurum. §. quoties. ff. rerum amot. Idem fortè si consensisset & coactus vel aliter inuitus fuit obligatus, ad id quod habetur in l. ita tñ. §. qui compulsus. ff. ad Treb. licet in contrarium faciat tex. in simili, & quod ibi dixi, in d. l. si cùm dotem. §. sin autem, ad fi. ff. sol. mat.

Et ex prædictis omnibus sequitur, ꝙ licet regulariter pro dote restituenda non posset accedere fideiussor ut l. 1. C. ne fideiuss. do. den. tamen fallit in patre; nam ex quo ipse tenetur, imò cogi potest ad se obligandum pro filio, multo magis potest esse fideiussor uoluntarius pro ipso filio, de quo dicetur infra in proximo priuilegio.

ADDITIO.

a Teneatur pater. Adde hic, ꝙ pater cogitur se obligare pro dote data filio, nisi uxorem acceperit indignã, & patre inuito. Bart. Bal. Alex. Ang. & Io. de Imo. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. sol. ma. Pau. de Cast. consi. 14. & Dy. & Doc. in l. si quis in tres. §. 1. de excus. tut.

PRIVILEGIVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor non potest accedere pro dote. quod limita 13. modis. ut nu. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. & 17.*

13 *Iuri prohibitiuo non potest per partes renunciari.*

14 *Donatio inter coniuges firmatur iuramento secundùm cõmunem sententiam.*

15 *Iuramentum non firmat pactum, per quod inducitur uotum mortis secundùm communem sententiam.*

16 *Fideiussio ultro præstita firmatur iuramento.*

18 *Consuetudo an ualeat contra legem derogatoriam ipsius consuetudinis. & nu. 19.*

1 VIGESIMVMPRIMVM priuilegiũ, ꝙ † licet regulariter pro quolibet obligato possit fideiussor accedere, ut in to. ti. ff. & C. de fideius. tñ fallit in dote, pro qua nõ pôt da-

a ri fideiussor a, & si est datus, talis fideiussor est ipso iure nullus, ut patet in l. 1. & 2. C. ne fideiuss. do. den. Quod tñ limita secundũ Dy. ꝓcedere in fideiussore, qñ dabatur pro dote conseruanda, ut patet per uerba tex. d. l. 1. Secus ergo pro dote restituenda, pro quo facit. Nam cum dispositio illius tituli & illarum legum procedat prohibitiuè, & uideatur odiosa & exorbitans à regulis iuris communis, ut supra, ideo ui-

detur reſtringenda iuxta terminos illius.l.1.& ita refert Cyn. & Dyn. conſuluiſſe de facto, & ſequitur eum ibi, & idem tenuit Odofr. Sed Bart.& Ray.de Forli.& communiter Doct. tenent contrarium.l.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſol.mat. & idẽ ipſe Bart.in d.l.ſi conſtante, in princ.eo.tit.in quintò contrario,& idem uoluit glo. in d.l.1. & fuit de mente Spec.titu.de don.inter uir. & uxor.§.2.uer.id quoque. & ibi ẽt Ioan. And. in add.& ita eſt tenendũ: quicquid aliter tenuerit Io.de Imo. & maximè quia tex.in l.2.eo.tit. uenit ampliatiuè, dum dicit ibi,nullam ſatiſdationem &c. Præterea pro hac communi opi. facit: quia etiam ſi tex.in dic.l.2. non loqueretur ita uniuerſaliter, ſed ſimpliciter loqueretur ſeu indefinitè,idem eſſet dicẽdum: cum indefinita æquipolleat uniuerſali.l. ſi pluribus.ff.de leg.2.cum vulgaribus. Et maximè cum ſubſit eadem ratio in dote reſtituenda ſicut in conſeruanda, videlicet ut ceſſet ratio perfidiæ,ergo idem ius eſt.l. à Titio.ff.de uerb.obli.cum ſim. Imò neceſſariò includitur ſub obligatione de conſeruando etiam obligatio de reſtituendo, ut patet in fideiuſſore dando per vſumfructuarium de utendo & fruendo ſalua rerum ſubſtantia, cum neceſſariò uidetur obligatus de reſtituendo ipſa corpora ſalua & illæſa, ut patet in l.1.& per totum.ff.uſufruc. quemadmodum caueat.

2 Præterea† licet tex.in d.l.1.loquatur de dote conſeruanda, tamen rubrica loquitur genereliter, uidelicet ne fideiuſſores dotium dentur,& loquitur diſpoſitiuè. Vnde quandò rubrica eſt generalior nigro, poſſumus & debemus arguere ab ipſa rubrica magis generaliter loquente, ut per glo.in l.1. & in rub. C.ſi ob chyrographari.pecu.& in auth.de inceſt.nup.in prin. & in l.1. C. de capit.ciui.cenſib. eximen.lib.10. & in auth.ut factæ nouæ conſtitutiones.§.1.ſuper uer.hmõi lex. Nec obſt. illud, quòd diſpoſitio d.l.1. & 2.ſit exorbitans &c.quia concedo, ꝙ non ſolùm eſt exorbitans à regula iuris communis ut ſuprà. Imò ẽt procedit correctiuè, ut infrà dicetur. Sed hoc non uenit per uiam extenſionis, ſed potius per uiam comprehenſionis ex uerbis generalibus.d.l.2. quo caſu etiam lex correctiua extenditur, ut per glo. in auth.minoris debitor.C.qui dari tutores poſſ.

† Secundò fallit; niſi fideiuſſor daretur per uirum ſol. mat.
3 per tex.in d.§.quoties, & ibi per glo.idem ẽt tenet in d.l.1. Et eſt ratio; quia tunc ceſſat ratio perfidiæ, quæ ſubeſſet conſtante matrimonio.

† Tertiò limita in patre, qui poteſt eſſe fideiuſſor pro filio
4 in dote reſtituenda. Imò aliquando poſſet cogi ad ſe obligandum pro filio ſecundum dicta proximè, & probatur in l.fi.C. de dote cau.non numerata, & ex no. in d.§. tranſgrediamur. Et ita poteſt procedere tex.in l.fi. C.de dote cau. non numerata.ſi intelligamus illum textum, quòd ibi ſe obligauerit pro dote filius cum patre in eodem inſtrumento tanquam duo rei debendi, & ſic inſolidum, licet tex. ibi hoc non aperiat. ꝙ an procedat in duobus reis, infrà tangetur, & hoc in parte uidetur clarum cùm in eo ceſſet ratio perfidiæ ponderata per Imperatorem in l.ult. C.de dote cau. Sed ſolet dubitari, quid de fratre & alijs coniunctis. Bart.de hoc dubitauit in d.l.ſi conſtante.in 8.q.primæ partis, tamen inclinat in partem affirmatiuam, ut poſſint intercedere, quando ſimul habitarent, cùm tunc in illis ceſſet ratio perfidiæ. Sed arbitror, ꝙ non ſine miniſterio Bart.non ſe firmauit: quia imò non videtur eſſe eadẽ ratio in alijs coniunctis perſonis, cùm illæ cenſeantur extraneæ reſpectu patris, per id quod habetur in §.extraneum. C. de rei uxor.act. Nam naturalis charitas patris erga filium, & econtra, non patitur aliquid eſſe inter eos ſuſpicionis ſiniſtræ, argum.l.Aurelius.§.Titius.ff.de liber.leg. & l.Paulo Calimaco.§. Pomponius. & quod ibi per glo.ff.de leg.3. & l.iſti quidem, in fin.ff.quod met. cau. Quæ ratio ceſſat in fratribus & alijs coniunctis. Vnde ſi uxor diceret uiro uel ſponſo, nolo tibi cõmittere meam dotem, niſi frater tuus pro te fideiubeat, uel ſe obliget unà tecum, certè ex hoc ſine dubio uerſaretur indignatio non parua, uidelicet uiri erga uxorem, quòd de eo non confidat in dote, cui etiam commiſit corpus ſuum.l. hac lege.ff.de pac.conuen. Et ut dicit tex.in ca.per ueſtras, de do. inter uir.& uxor.ad fi.& quòd uelit ipſum uirum ſemper ſtare obnoxium, & obſequioſum erga dictum fratrem propter dictam fideiuſſionem, cùm etiam inter fratres ſit ſtimulus, ut nolit pati alium confratrem ibi ſuperiorem, & ſic inæqualem. l.cum pater.§.euictis.ff.de leg.2.& quod ibi no.& quod habetur in l.1.§.ueteres.ff.de acqui.poſſ.

5 † Quartò limita in fideiuſſore, qui ab inuito marito extorqueretur, puta ſi uxor, uel ſocer non aliter uellet ſoluere dotem. Secus ſi ſponte & ultro ſe offerret ſatiſdare, ut uidetur hoc probari per text. in dict. l.1. dum vult quòd ſiue ex iure ſcripto hoc permittente, ſiue ex non ſcripto, uidelicet ex conſuetudine exigatur à muliere uel eius patre fideiuſſor, ubi dicta diſpoſitio ſpecialis, uidelicet loci, habeatur pro non ſcripta, & ex tunc habeatur pro abolita & caſſa, & ſimiliter.l.2. eod.titu.quæ uenit ampliatiuè ad dic.l.1.ut ibi dicit tex.& ſic ampliat diſpoſitionem.d.l.1. ut ſuprà dixi, uidelicet circa ſatiſdationem & etiam ut non ſolùm quando exigeretur à marito, ſed etiam ſi a ſocero, uel ab omnibus, qui dotem ſuſcipiunt hoc non poſſit fieri, & ſi ſatiſdatio eſſet data nõ ueleat, & ſic uidetur loqui, quando nondum maritus dotem recepit, ſed in actu receptionis mulier non aliter vult dotem ſoluere, uel promittere, niſi ſibi ſatiſdetur, & etiam probatur ex uerbo exigere, quod propriè denotat ab inuito extorquere, ſiue de facto, ſiue de iure per id, quod habetur in l.fideicommiſſa.§. ſi rem.ff.de legat.3. & not.in l. non ſolùm.ff.ſolu. matrimo. Et licet gloſſ.in d.l.1. & Cyn. & communiter Docto.teneant contrariam opin. ut procedat diſpoſitio prohibitiua illius tex. non ſolùm quando à marito inuito extorquetur, ſed etiam quando ſponte dedit fideiuſſorem, & hæc pars in deciſiuis tam in iudicando quàm in conſulendo eſſet tenenda tanquàm communis, per id quod not. in l. omnis diffinitio.ff. de regu. iur.& in cap. ne innitaris. de conſtit. Tamen in puncto iuris & in uia diſputandi poſſet ſatis probabiliter teneri contrarium. Nam quòd de iure fforum, & ante diſpoſitionem dict. l.1.& 2.C.ne fideiuſſ.do.den.non reperimus iure aliquo cautum, quòd fideiuſſor non poſſit accedere pro dote uel conſeruanda,uel reſtituenda. Imo potius contrarium, cum edictum de fideiuſſoribus ſit prohibitorium, quia omnes in omnibus caſibus uidentur admittendi, qui non reperiuntur prohibiti. l.1. & l.fideiuſſore.1.§.1.ff. de fideiuſſoribus.facit l.necnon. §. quod eis.ff.ex quibus cau.maio. Imò uidetur hoc expreſſum in indiuiduo in l.& ſi fideiuſſor. ff.de re iudic. quæ uenit continuatiuè ad præcedentem,& debet intelligi ſecundùm ſequentem §.ibi: ut ſic ex præcedentibus & ſequentibus dignoſcamus illam l. loqui in fideiuſſore dotis reſtituendæ, facit, quod habetur in l.quiſquis.ff.de legat.3. & in l.ſi ſeruus plurium.§. fina. ff. de legat.1. & magna eſſet reſtrictio ad illum text.ut loquatur de fideiuſſore dotis poſt ſolutum matrimonium. Imò cum ſimpliciter ſic indiſtinctè loquatur, debet indiſtinctè intelligi.l.3.ff. de offic.præſid. & l. de pretio.ff. de publi.cum uulgaribus. Item & tertiò uidetur tex.ſic indiſtinctè loquens, in l. cum dotis cauſa.ff. de iure do. Licet glo.illum tex. ibi nitatur deſtruere reſtringendo ipſum ſic generaliter ſeu indiſtinctè loquentem. Item & quartò, quia ſi erat licitum uiro recipere fideiuſſorem à muliere pro dote reſtituẽda; cum uir & uxor nõ debeant ad imparia iudicari.c.gaudemus. circa me.de diuortio.

Inſuper & quintò, quia poteſt mulier petere à uiro, nolo de te confidere pro reſtitutione meæ dotis mihi fienda. Sed uolo, quòd promittas alteri tertio per uiam delegationis ipſam dotis reſtitutionem. & hoc non poteſt denegare uir, niſi quãdo aliquod incommodum ſuſpectum haberet, ut eſt tex. not.à contrario ſenſu in l.2.in princip.ff.ſolu. matrimo. & ibi no.& tamen non poterat negari, quin propter hoc uiro cauſa indignationis præſtaretur. Sextò hoc fortificatur per regulam.l.in omnibus.ff.de iudi.& maximè cum ſubſit fauor mulieris,& dotis, ergo uidetur, ꝙ poſſet mulier petere ſibi caueri propter ſuperuenientem ſuſpicionem, ut ibi habetur: Imò fauore mulieris poſſet poſt ſol.mat. ſine alia ſuperuenienti ſuſpicione, ut habetur in d.§.quoties. Septimò probatur hoc per uerba illius tex.l.1.ibi,iubemus.& l.2.ibi, ſancimus.quæ uerba denotant, ꝙ diſpoſitio,de qua ibi, ſit noui iuris promulgatoria, & non antiqui iuris declaratoria, prout de uerbo ſtatuimus, dixit gl.no.in c.ſtatuimus. de off.deleg.in 6. & in c.1.de cle.nõ reſid.in uerbo, receperit.& in cle.ſi.de reſcr.& de uerbo uolumus.in cle.1.de off.vic.& in cle.j.de rer.perm.& ꝑ Bal.in l.j.C.de ſum.tri. & fid.cath.in j.col. & de uerbo decernimus. ꝑ gl.in cle.per literas.de præb. & in cle.2.de reb.eccl.non alie. Cùm ergo dicta diſpoſitio l.1.& 2.ſit cõtra regulas iuris cõis: item ſit diſpõ noua & cõtra permiſſionem iuris antiqui, non dẽt extendi extra terminos, de qbus ibi in tex. qui loquitur, qñ ſatiſdatio exigeretur per mulierẽ à marito, uel ab eius patre,& ſic ab inuito. Secus ergo ſi præſtaretur à marito ſponte offerente: quia tunc ſtamus iuri cõi & antiquo, cũ in illo caſu

non

non reperiatur immutatum, & quod non mutatur &c. l. ſancimus. C. de teſta. cum ſim. Et hæc opin. non ſolùm innititur veritati in puncto iuris, ſed etiam æquitati, cum tunc quãdo ſpõte offerret, ceſſaret ratio perfidiæ ponderata per text. in d. l. 2. & etiam cum iſta opinio ſit fauorabilis mulieribus, & dotibus, in dubio eſt tenenda, per id quod habetur in l. in ambiguis, de regu. iuris. Quomodo autem poterat dici ab inuito extorqueri in iſta materia, dicetur infra in proxima limitatione, non tamen eſſet recedendum in deciſiuis à communi opin. ut ſupra dixi. Et tenendo hanc opinionem, quæ videtur veriſſima in puncto iuris, videlicet quòd diſpoſitio, de qua in d. l. 1. & 2. & in rubr. C. ne fideiuſſ. do. den. ſit diſpoſitio noua, & non declaratoria iuris antiqui, inferri poteſt ꝙ de iure ffor um poterat mulier contra virum incipientem laborare inopia petere ſibi ſatiſdari per diſpoſitionem d. l. in omnibus, ut hoc tenuit Cyn. poſt Dyn. in d. l. ubi adhuc. Immo plus videntur ſentire, uidelicet ꝙ etiam hodie poſſet mulier vti beneficio. d. l. in omnibus, ut refert Bart. in d. l. ſi conſtante, in prin. in quinto contrario. Et licet ipſe impugnet dictam opin. per text. in d. l. 1. & 2. ſecundùm opinio. communem ſupra retentam, uidelicet quòd obtineat dicta diſpoſitio etiam in dote reſtituenda, tamen ſua impugnatio eſt contra dicta ſua in d. §. quoties, dũ uult, quòd fideiuſſor poſſit dari in caſu inopiæ per d. cap. per ueſtras, de dona. inter uirum & uxorem, quod, an procedat de iure, patebit ex proximè dicendis in proxima fallentia. Quin
6 tò † limita diſpoſitione dictarum legum procedere, niſi propter ſuperuenientem ſuſpicionem inopiæ, uel dilapidationis exigeretur dicta ſatiſdatio per ipſam mulierem, ſecundùm Bartol. in d. §. quoties, per d. c. per ueſtras, ſed hoc dictum ſic indiſtinctè non placet. Nam hæc mulier principaliter petit à uiro ſibi ſatiſdari propter vergentiam ad inopiam, & tunc licet de iure antiquo hoc potuiſſet per diſpoſitionem. d. l. in omnibus. ut ſupra concluſi. Et ſic poterat uti dicto remedio, etiam ſi nõdum uir ueniſſet ad extremam inopiam: tamen hodie nõ poſſet hoc à uiro, exigere, per tex. in d. l. 2. Si autem mulier peteret dotem reſtitui ſibi propter talem uergentiam ad inopiam, ſecundùm ꝙ poteſt de iure, ut habetur in d. l. ſi conſtante. in prin. & in l. ubi adhuc. C. de iu. do. & in l. in rebus. §. omnis, co. ti. & in auth. de æqua. dotis. §. illud. & tunc poteſt uir ut euitet talem reſtitutionem offerre ſatiſdare per tex. ſingularem in d. c. per ueſtras. Et ſic talis ſatiſdatio permittitur tunc uiro in eius facorem ad hoc ut euitet reſtitutionem dotis, quæ eſt ſibi magis damnoſa & ignominioſa, & ſubeſt tunc ratio in promptu: quia tunc ceſſat ratio perfidiæ, immo hoc permittitur à iure, ut euitetur maior perfidia ſecundùm Abb. Sicul. in d. c. per ueſtras. & bene. Vnde iſto caſu poteſt procedere dictũ Bar. in d. §. quoties. & ualebit dicta ſatiſdatio tam in fauorem viri, ut euitet dotis reſtitutionem, quàm in fauorem mulieris in caſu ſoluti matrimonij, ſi uiri facultates non ſufficerent, & iſto caſu ſi non poſſet inuenire fideiuſſorem, non credo tunc debere & poſſe recurri ad iuratoriam cautionem: quia per eã non eſſet conſultum indemnitati mulieris, de quo tamen uide not. in d. c. per ueſtras. per Anton. & Imol. poſt Ioã. Andr.
7 † Sexta limitatio ſurgit ex prædictis: quia in caſu, quo eſſet ꝑmiſſa ſequeſtratio ad petitionem mulieris contra uirum, ut eſt quando uir malè tractat bona dot. ea conſumendo, & dilapidando, ut eſt caſus ſingu. in l. ſi cum dotem. §. ſin autem. in uer. ſi uerò dotem. ff. ſol. mat. & tangetur infra. in 7. parte circa 25. priuilegium, & per Bart. in d. l. ſi conſtante, in prin. in 4. contrario, tunc poterit fortè euitare maritus dictam ſequeſtrationem offerendo idoneum fideiuſſorem ipſi mulieri, ut ſe obliget, & promittat pro eo datæ dotis conſeruationem & reſtitutionem in euentum dotis reſtituendæ, cum per hoc conſulatur tam uiro, ut euitet dictam ſequeſtrationem, quàm ẽt mulieri pro eius indemnitate, cum hoc ſit de natura ſequeſtrationis, ut reuocetur per dationem fideiuſſoris, ut l. 1. & l. ſi fideiuſſor. §. fi. ff. qui ſatiſd. cog. & l. fi. C. de ord. cog. & dixi in l. intereſſe puto. ff. de acq. poſſ. & per hoc ẽt bene facit rõ æquitatis, tex. in ſimili in d. ca. per ueſtras. ut dixi ſupra in 1. fallen. quod maximè procederet ſtante opin. de qua ſupra dixi in 4.
8 fallentia. † Septimò limita procedere, quando mulier uellet ſibi conſuli, & ſibi caueri à uiro per uiam fideiuſſionis ſibi dandæ pro dote reſtituenda: ſecus ſi per uiam delegationis, uidelicet petendo, quòd vir promittat dotem reſtitui alteri, quàm ſibi, quando ex hoc vir nullum haberet timere incommodum, per text. ſing. à contrario ſenſu in d. l. 2. in prin. ff. ſolut. matr. qui text. procedit non ſolùm ſi ante matrimonium, & etiam tempore promiſ. dotis hoc petat mulier, ſed etiam ſi poſt ſolutum: & etiam ſi poſt habitam dotem hoc peteret mulier, ut ibi uoluit gloſſ. & communiter ſequuntur Docto. ibi. Vnde ille tex. eſt multùm notabilis & fauorabilis mulieribus, quæ videntes non poſſe extorquere à uiro fideiuſſorem de dote ſibi reſtituenda in caſum reſtituendæ dotis per d. l. 1. & 2. C. ne fideiuſ. do. dent. Immo nec etiam à uolente & ſponte offerente ſecundum communem opinionem. Et dubitaret mulier, ne fortè propter potentiam uiri, uel naturam litigioſam ipſius viri, & conditionem mulieris debilem nõ eſſet facilis futura exactio fienda per eam vel eius hæredes, ut tunc in dictũ caſum deleget ipſum uirum alicui perſonæ æquè potenti, de qua ipſa confidat, & per quam dotis exactio magis facilis redderetur, & ad hoc poterit uir cogi, ut per ſtipulationem promittat illi adhibito, ſi ex hoc non poſſet uir allegare aliquod ſibi ſuſpectum incommodum, nec poterit uir allegare ſe non teneri, & fruſtratoriam eſſe talem delegationem, cum in ea ſit eadem ratio generandæ perfidiæ & maleuolentię inter ipſos coniuges, propter quam etiam prohibetur datio fideiuſſoris. d. l. 2. Sed pro parte mulieris poterit reſponderi, quòd diſpoſitio d. l. 1. & 2. debet intelligi in proprijs ſuis terminis, nec eſt extẽdenda ad alium caſum, cum ſit odioſa & exorbitans à regulis iuris communis. ut ſupra. Immo eſt correctiua iuris antiqui, ut ſupra dixi per l. præcipimus. in fi. de appell. cum ſuis uulga. & ita debemus tenere & tranſire, cum communiter omnes Docto. in d. l. 2. præſupponant, ꝙ prouiſio d. l. 2. in prin. ff. ſolut. mat. etiam hodie obtineat. Sed poſſet non improbabiliter teneri contrarium, ꝙ hodie prouiſio illa d. l. 2. in prin. licet ſit fauorabilis mulieribus, prout olim erat etiam datio fideiuſſoris: tamen ſit correcta per nouam diſpoſitionem d. l. 1. & 2. C. ne fideiuſ. do. den. Nam cum ibi ſit expreſſa ratio illius prohibitionis, uidelicet ne cauſa perfidiæ in connubio generetur. Vnde cum rõ ſit ibi expreſſa, ampliari debet dicta diſpoſitio ad alium caſum ubi ſubeſſet eadem rõ, licet ibi non expreſſum, ut aliàs per gloſſ. not. in clemen. 1. de elect. in uerbo eligatur. facit l. adigere. §. quamuis. de iure patron. Vnde eſt cogitandum, maximè quia Doctores non dicunt, ad prædicta nõ
9 aduertentes. Octauò limita dictam † prohibitionem l. 1. & 2. procedere in dote conſeruanda uel reſtituenda per uirum, uel eius ſocerum, ſecus econtra in dote promiſſa danda per mulierem uel ſocerum, quia circa hanc obligationem poteſt fideiuſſor accedere, ut per gloſſ. & communiter Doct. poſt Cyn. in d. l. 1. ita intelligẽtes textum in d. l. cùm dotis. ff. de iure do. & eſt communis opinio: & ita intelligunt & reſtringunt Doc. d. l. & ſi fideiuſſor. ff. de re iud. & d. l. cum dotis. Sed talis reſtrictio eſt multùm uiolatiua literæ illarum legum, ut ſupra dixi in quarta limitatione, ſed pro iſta limitatione eſt caſus in l. fi. C. ad Velle. Nec obſtat, quòd non debent ad imparia iudicari &c. Nam poteſt dici, quòd non ſit eadem rõ in marito, cui promittitur dos per mulierem, ſi pro promiſſione dotis voluit fideiuſſorem, quia hic non eſt tanta cauſa generandæ ꝑfidiæ inter coniuges, cum reſpectu uiri obligati fideiuſſor cenſeatur habere cauſam perpetuam perfidiæ: quia etiam ipſa dos ſimiliter cenſetur habere cauſam perpetuam ad uirum. ut l. 1. ff. de iure dotium. Sed reſpectu mulieris obligatæ ipſa obligatio non eſt habitura cauſam perpetuam, ex quo incontinenti debet ſolui, & ſic dicta cauſa indignationis, ſi qua foret, uideretur habere cauſam quaſi momentaneam & non duraturam.
10 Nonò limita, ut † procedant in cautione accipienda per mulierem à marito per dationem fideiuſſoris ſecus ſi per pactionem pignoris ſecundum gl. in d. l. 2. licet ſe non firmet ꝓpter textum in d. l. cum generaliter prohibet omnem ſatiſdationẽ, cùm ſatis uideatur pignus eſſe loco fideiuſſoris: quia ꝓcedũt à pari, inſt. de rerum diuiſ. §. uenditę. & l. ſi rem. §. ſatiſfactum. ff. de pignorat. actione. Sed communiter Doct. tenent ſecus in pignore, per textum in l. 1. ff. qui po. in pig. hab. & in l. quamuis, aliàs incipit Calippus. ff. de ſolu. ad hoc l. quod autem. §. ſi uxor. ff. de donatione inter uirum & uxorem, & cum hac opinione uidetur tranſire Dy. & Cyn. in d. l. 1. & Bar. in dicto §. quoties. & communiter alij legentes text. Sed illa iura loqui uidentur in hypotheca, quæ contrahitur ſolo conſenſu ſine alia traditione. Vnde ſecus fortè in pignore proprio modo accipiendo, quod ſolùm conſtituitur actuali traditione. l. ſi rem. §. 2. de pig. act. Et ſubeſt ratio differentiæ, quia per hypothecam non generatur cauſa alicuius perfidiæ inter cõiuges, cùm bona hypothecata remaneant in plena poſſeſſione apud maritum, & ideò ſi etiam non eſſet expreſſa hypotheca, ho-

die iura uolunt contrahi tacitam in omnibus bonis viri pro
reſtitutione dotis.l.1.§.1. C. de rei uxoriæ actione.& dictum
eſt ſupra in ſeptimo priuilegio. Sed quando conſtituitur per
traditionem alicuius rei ſtabilis, uel mobilis, quæ fieret per vi-
rum uxori pro cautela ſuæ dotis, ex quo tranſit tunc omnis
poſſeſſio in mulierem tam ciuilis quàm naturalis, & ſic nulla
remanet penes virum, ut habetur in l.1.§. per ſeruum qui pi
gnori.ff.de acqui.poſſ.& in l.cum notiſſimi.§.illud.ff.de præ
ſcrip.30.anno. tunc videtur ex hoc dari occaſio perfidię & ma
liuolentiæ viri contra vxorem non confidentem de eo, prout
eadem ratione dicitur in fideiuſſore, cum in utroque caſu ui-
deatur uxor diffidere de marito, & ſic ipſę conciperet aduer-
ſus eam non paruam indignationem, & iura uolũt quòd nul-
la ſit inter coniuges perfidiæ uel indignationis occaſio: ut in
d.l.2.ad hoc. C.de inſt.& ſubſti.l.reprehendenda.& licet tex.
in d.l.1.& 2. non dicat de pignore, tamen poſſunt uerba illa
generalia ibi, nullas ſatiſdationes, accommodari etiam ad pi-
gnus, & maximè quia quando fuit facta traditio pignoris mu
lieri ſit eadem ratio prohibitionis põderata per Imperatorem
in d.l.2.& ſic non dicetur extenſio ſed comprehenſio, ut in ſi-
mili eſt dictum in 7.limit.
11 † Decimò limita, niſi alius vnà cum marito obligaretur ad
dotis reſtitutionem: quia tunc ualeret talis obligatio, per tex.
in l.fi. C. de dote cau.non nume. & uoluit glo. per illum tex.
in d.l.2.& etiam Dyn. ut refert Bart.in d.§.quoties. Sed, ut di
cit Bart.in d.§. quoties, ibi, ſi ambo obligarentur inſolidum
tanquam duo rei, & tunc ex quo in effectu cenſetur alter fide
iubere pro altero: ut habetur in l. vir uxori.ff.ad velle. meritò
non poſſent hoc modo ſe obligare: quia veniretur contra mẽ
tem d.l.1.& 2.facit l.non dubium. C.de leg. Obligabitur er-
go non inſolidum ſed ad quemlibet pecunia dotalis peruenit;
quia tunc verè quilibet cenſetur principalis pro rata, pro qua
quilibet eorum recepit. Si autem uir ſolus recepit dotem, &
tunc alter in nullo erit obligatus: quia tunc propriè cenſeret
fideiuſſor, & eſſet color quæſitus, ut habetur in d.l.vir uxori.
Non obſt.d.l.fi. quia ibi non dicitur, ꝙ fuerunt duo rei deben
di, ſed debet intelligi, ꝙ ibi quilibet erat obligatus pro ſua ra-
ta per id, quod habetur in l.reos.§.cum in tabulis.ff.de duo.
reis. Intellige, ſ. pro rata pro qua recepit ſeu confeſſus eſt ſe re
cepiſſe. Imò ſi ambo ſunt confeſſi ſe recepiſſe, tamen ſi proba
retur, ꝙ in ueritate ſolus maritus receperit, talis confeſſio ni-
hil operatur, tãquam in materia ſuſpecta, & ſolus maritus eſ-
ſet obligatus, argu.l.idem quæritur.ff.commo. Imò plus põt
tentari, ꝙ etiam ſi aliter non probatur, ꝙ in ueritate ſolus ma
ritus receperit dotem, ſed ambo ſimpliciter fuerunt confeſſi
ſe recepiſſe, illa confeſſio alterius non probat, nec nocet, maxi-
mè ſi ille erat omnino extraneus, tanquam ſit facta in mate-
ria ſuſpecta, ubi ille non poterat aliter ſe obligare, uidelicet tã
quam fideiuſſor lege prohibente. per id quod habetur aliàs in
l.per diuerſas. C.man. & aliàs in l.fi. C.de ſponſa. & aliàs per
Bar.in l.cum quis decedens.§. Titia.ff.de lega.3. Et maximè
ex quo coniectura & præſumptio ſubſit, ꝙ dos peruenerit to-
ta ad manus mariti, ex quo non ob aliud datur, niſi pro ſup-
portandis oneribus matrimonij, & ſic ad eũ ſpectat tale onus,
ad hoc l.ſi is qui ſtichum.§.ibi dos.ff.de iu.dotium. prout etiã
aliàs idem in ſimili dici poteſt, quando uir & uxor ſe obligant
pro dote nurus reſtituenda, confitendo ambo ſe dotem rece-
piſſe pro filio marito. Nam ex quo negotium & onus dictæ
dotis habendæ ſpectat ad ipſum virum & non ad uxorem pro
ſupportandis oneribus dicti matrimonij contracti per eorum
filium, præſumitur, ꝙ dicta confeſſio mulieris fuerit facta co-
lore quæſito, ad hoc ut potuerit ſe obligare tanquam fideiuſ-
ſor pro dote reſtituenda, de quo tñ vide, quæ dixi ſup.in 12.
ſpeciali, & etiam quod dixi ſupra in 3. limitatione: quia po-
teſt dici, ꝙ in matre ſic promittente & ſe obligante etiam quã
do per uiam expreſſam fideiuſſionis non ſubſit ratio perfidiæ,
imò in totum ceſſet, ſicut in patre propter naturalem affectũ
& charitatem maternam, ut dixi in prædicta tertia limitatio-
ne, qua ratione non reputo matrem eſſe extraneam ad hunc
effectum ualidandæ fideiuſſionis, & ſicut in dote danda poteſt
mulier accedere, nec tunc eſt tuta velleiano ſpeciali fauore do
tis. C. ad velle. Item etiam pari ratione in dote reſtituenda.
Nec iſto caſu militaret diſpoſitio authen. ſi qua mulier. C.ad
Velle. ut dixi latius in d.12.priuilegio. Et ſic per prædicta ha-
bes ſatis bene explicatum illum articulum, an duo rei poſſint
conſtitui in dote, de quo tetigit Bart.in dicto.§.quoties.& etiã
ibi per Angel. & in princip.illius l. ſi conſtante.in 8.quæſt.1.
partis per Barto.& per eundem in d.l.fin.C.de dote cau.non
nume. & per Ioan. Andr.in addi. Specu.in titu. de don.inter
vir.& uxor.§.pen.uer.illud.ubi etiam videtur uelle, quòd ſim
pliciter coniunctæ perſonæ poſſint interuenire pro uiro: ta-
men uideretur illud procedere ſolùm in patre, & matre, ſe-
12 cus in alijs remotioribus, ut dixi ſupra in 2.limitatione. † Vn
decimò limita in extraneo dotante mulierem, & ſtipulante
vel paciſcente: quia poteſt, ut hr̃ in §.accedit.l.1.C.de rei vxo.
actio.gl.in d.l.2.uidetur uelle idem, quod muliere uel ſocero
dante dotem: cum uideatur eadem æquitas, & doct.cõiter per
tranſeunt cum illa gl. Sed imò vr̃, ꝙ pro tali dote reddenda ex
traneo poſſit accedere fideiuſſor, cum inter iſtas perſonas ceſ-
ſet ratio perfidiæ. Nam propter hoc non poteſt maritus aliqd
impingere mulieri, ſi ille extraneus dotans de ſuo uoluit eſſe
bene cautus, & ſibi prouideri de ſecuritate in reſtituenda do-
te. Vnde cum non ſit eadem æquitatis ratio ponderata per il-
las leges, ergo ad iſtum caſum non ſe extendet dicta prouiſio:
cum prouiſio dictarum legum dirigatur erga perſonam mu-
lieris uolentis ſibi prouidere per dationem fideiuſſoris, ad hoc
l.quod uerò.& l.ius ſingulare.ff.de legi.& maximè cum dicta
diſpoſitio ſit exorbitans à regulis iuris communis, imò ſit cor-
rectiua iuris antiqui, ut ſuprà pluries dixi, & maximè circa
quartam limitationem, fatendũ tamen eſt, ꝙ talis extraneus
dotans, ſi ſibi à principio non prouidit tempore dotationis ꝑ
dictam ſatiſdationem, non poſſet poſtea illam à marito inuito
extorquere, niſi propter ſuperuenientem inopiam, uel ſuſpi-
cionem inopiæ per diſpoſitionem l. in omnibus.ff. de iudi. ut
etiam hoc uoluit Barto. in d.l.ſi conſtante.in 6.q.2.partis.&
maximè cum dicto extraneo non competat contra uirum re-
medium.d.l.ſi conſtante, in princ.& l.ubi adhuc.ut uoluit ibi
gl.& etiam ibi Bart.in d.6.q. & communiter ſequuntur doc.
d.l.2.ibi Lud.de Ro.aliter dixerit & fortè malè, ut ibi plenius
tetigi legendo. Dicebat tamen Bald.ibi, ꝙ etiam poterit dicto
caſu prouideri ipſi extraneo dotanti per ſequeſtrum, cum uia
ſequeſtri bene compatiatur cum uia ſatiſdationis, ut in d.ca.
per ueſtras. Dicit Io.de Imol.ibi, ꝙ hoc de ſequeſtro procede
ret, ſi mulier conſentiat: uel ſi non poſſit ſatiſdari per uirum
de dote reſtituenda, uel ſi mulier forte ſit ſuſpecta de dilapida
tione, adducit, quod habetur in d.l. ſi cum dotem.§. ſinautẽ.
aliàs uidetur, ꝙ non obtineat ſequeſtratio, & ſic uidetur de
mente d.c.per ueſtras. ſecundum eum. Sed poteſt dici quòd
termini d.c. per ueſtras, non habeant locum in caſu noſtro,
quia ibi mulier eſt, quæ vult eſſe ſecura de ſua dote, hic autẽ
loquimur in ipſo extraneo dotante, qui ſine dubio ſi à princ.
ueriſimiliter cognoſcebat uirum inopem & ſuſpectum debet
ſibi imputari quare à princip. non prouidit, per id quod habe
tur in l.ſi creditoris.ff.de priuileg.credi. & potuit ipſe propter
hanc culpam conditionem dotis facere deteriorem, quæ ratio
ceſſat in ipſa muliere: ut per Bart.in d.l.ſi conſtante.in 6.q.1.
partis, & ibi dixi. Si autem poſt donationem emerſit ſuſpicio,
& maximè poſt datam dotem, & tunc emerſit ſuſpicio pro-
pter culpam uiri incipientis dilapidare, & tunc poterit petere
ſequeſtrationem, per id quod habetur in l.ſi fideiuſſor.§.fin.
ff.qui ſatiſd.cog. quæ tamen ſequeſtratio reuocabitur, ſi ma-
ritus offerat idoneam cautionem per ibi no.& etiam ſuprà di
xi in 5.limitatione. Item poterit etiam peti à princ. ſatiſdatio
per remedium d.l. in omnibus. quia iſta remedia bene inter
ſe compatiuntur: aut emerſit ſuſpicio citra culpam uiri, ſed
ex alio caſu fortuito inopiæ, & tunc non reperio, ꝙ in hoc ca-
ſu de iure ſit permiſſa ſequeſtratio, cum regulariter ſit prohi-
bita: ut in l.1.C.de prohi.ſequeſt.& tunc non uideo poſſe ſuc
curri dicto extraneo, niſi per remedium d.l.in omnibus.ut uo
13 luit Bart.in d.6.q. † Duodecimò limita, niſi priuilegio & pro
uiſioni d.l.1.& 2. eſſet renunciatum cum iuramento; quando
autem renunciatum eſſet ſine iuramento, tunc communis eſt
doctorum opin. quòd non poſſit, ut etiam uoluit glo.in d.l.2.
& ita ibi ſequitur Cyn.poſt Pet. & etiam uoluit Dyn. Bart.&
communiter oẽs. Nam cum dicta diſpoſitio procedat prohi-
14 bitiuè, meritò † non poteſt ei renunciari per partes, & ita ſo-
let allegari illa gl.ibi pro no. ꝙ iuri prohibitiuo non poteſt re-
nunciari, licet aliqua ex parte emanare dicatur in fauorem ip
ſius renunciantis, & maximè quando uerba prohibitionis diri
guntur in perſonam, ſeu perſonas, ut eſt in noſtra materia; vt
patet ex uerbis tex. in d.l.2.ibi, iubemus nullam ſatiſdationẽ
a marito uel uiro exigendam &c.& ẽt patet ex uerbis rubricę,
ne fi.do.den. quæ cũ loquatur diſpoſitiuè, põt per tex.arguen
do allegari, ut eſt ibi glo.no.& habetur in rubri. C.ne in una
eadem-

eademq; causa.si. ter.prouo.& ibi per glo.& not. in l.fi.ff.de
eo per quem fac. erit. & hoc est notandum ad not. per doc.in
l.pen. C.de pac.& per Ange.in c.si diligenti.de foro compe.&
tenet Bar.in l.si quis pro eo.ff. de fideiuss.circa tertium mem
brum,notando hoc ad statuta, ut ibi per eum. Sed tunc du-
bium remanet,quando interuenisset iuramentum, & Bar.in
d.l.si quis pro eo, circa dictum tertium membrum, tenet nõ
firmari,innitens sua noua ratione, quando lex uel statutum
prohibet actum dirigendo uerba in personas,ex quo tunc cõ
trahens ueniendo contra præceptum legis uel statuti,& sic su
perioris mandato non obedire mortaliter peccat, ut in c.om
nis.de maio.& obe.ideo iuramentum non firmaret cum eius
obseruantia nutriret peccatum, & ex hoc infert ad statuta,
quæ communiter sunt per Italiam prohibẽtia minores & mu
lieres contrahere uel se obligare sine certa solennitate, ut ibi
per eum. sed hoc suum fundamentum communiter non re-
cipitur à Canonistis, quos debemus sequi in materia iuramẽ
ta tanquam spirituali, ut latè per Anto.de But.in repe.d.ca.
cum contingat, circa tertium membrum,& per Io. de Imo.la
tius ibidem in sua repe.super tertio casu secũdi membri prin-
cipalis, uidelicet de effectu iuramenti, quando repugnet iuri
in 14.char. licet quantùm ad terminos nostros pleriq; aliorũ
sequantur opin. Bar.ut fuit Ant.de But.ut supra in dicto ter
tio casu,non per suam rationem sed ex ratione per dictam fi
deiussionem dandam pro dote conseruanda, uel restituenda,
surgit seu surgere potest quædam inconfidentia inter coniu-
ges,dicit text.in d.l.2. in fin. quia si mulier committit perso-
nam suam de eo confidendo, multomagis debet committe-
re dotem, & de eo confidere absque alia cautione per fide-
iussorem.argumen.l.hac lege. C. de pa. conuen. ad hæc text.
in d.cap.per uestras, ante fin. Et ideo uidetur dicta promissio
esse contra bonos mores, & consequenter non debere firma-
ri iuramento, per regulam, non est obligatorium in 6. Cum
uideatur dari occasio perfidiæ & indignationis inter cõiuges,
quæ occasio tolli debet & non permitti sub uelamine iura-
menti, ad hoc l.reprehendenda. C. de insti.& substi. Tu ad-
uerte: quia hæc ratio d.Anto.non uidetur sufficiens ad tol-
lendum uinculum iuramenti: quia si hæc ratio militaret, si-
militer etiam iuramentum non firmaret alienationem rei do
talis factam per uirum cum consensu mulieris: quia mu-
lier consentiendo uiro uidetur hoc facere potius ex metu re-
uerentiali uiri, quam ex spontanea sua uoluntate, & sic es-
set causa indignationis intrinsecæ & non paruæ inter eos, &
maximè quia propter hoc posset uenire mulier ad extremam
inopiam, & tandem remanere indotata: ut dicit tex.in l.1.
§.& cum lex. C.de rei uxo.actio. Et hæc est ratio, quare lex
ciuilis prohibet talem alienationem etiam cum iuramento,
ut ibi per glo.& facit l.non dubium.C.de legi. & d.cap.cum
contingat.& cap.2.eo.tit.in 6. dum ibi præsupponit tex.quia
lex ciuilis improbat etiam iuramentum. Et tamen lex canoni
ca,quæ seruanda est in materia iuramenti,de hac ratione nõ
curans, uoluit iuramentum esse seruandum, ut in d.ca.cum
contingat,& cap.2.eod.tit.in 6. Sic etiam potest dici in pacto
de futura successione perdenda, ꝙ leges reputant esse contra
bonos mores, ex ratione secundum Bald.in l.pactum dotali.
C.de colla.in 19.q.quia si tale pactum de non succedẽdo pa-
tri ualeret, contigeret inconueniens: quia filius uidens tale
pactum ualere, & consequenter se destitutum spe successio-
nis paternæ, non curaret præstare obsequia patri,& sic dare-
tur occasio, ut esset rebellis & inobediens patri. Et sic offen
deretur ius naturale contra l.ueluti.ff.de iusti.& iur.ubi si ui
deret & speraret se successurum patri, accederet ad obsequia
paterna, & ad uiuendum uirtuosè, ubi aliter sperando se-
queretur contrarium, ut supra, & tamen ius canonicum de
ratione tali non curauit, uolens tale iuramentum esse ser-
uandum per talem filium uel filiam, ut patet in capit.2.de
pact.in 6. Similiter etiam potest dici in donatione inter con-
iuges, quæ est improbata à iure ciuili, ne mutuo amore se
spolient: ut dicit text. in l.prima. ff. de donatio. inter uir.&
uxor. Et sic posset sequi, quòd alter coniugum ex sua in al-
terum liberalitate induceretur ad extremam inopiam. Et
consequenter causaretur inter eos ultimo loco indignatio &
perfidia ex parte illius, qui uideret se quasi omnibus bo-
nis spoliatum ex dicta liberalitate, quam fecit alteri, dum
præmebatur ex calore & stimulis iuuentutis, cui difficile
est reprimere iuueniles calores: ut l. fina. §. filij autem. C.
de bon.quæ liber. Vnde poterit sequi, quòd dum in senium
demergunt, calores libidinis & amoris conuertantur in odia
propter dictam causam: quia calor concupiscentiæ qui cale-
15 scit & abundat in iuuene, arescit in sene. † Et tamen de iure
canonico huiusmodi donationes firmantur iuramento secun
dùm communem sententiam: ut per Bart.in d.l.si quis pro
eo.in 10.membro.& in l. Seius & Augerius. ff.ad legem falc.
& Guil.in l.sed & si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiu.
& per Fede.de Se.consil.140.& tenet Anto.& Ioan.de Imo.
in d.cũ cõtingat.ut per Ant.in 3.casu circa fi.& Io.de Imo.
in 3.quæst.decimi & ultimi membri usque ad finem suæ re-
petitionis. Vnde super hoc aliter non insisto, & hanc partẽ,
quòd firmetur iuramento talis fideiussio, post multa sequitur
Ioan.de Imol.in decimo membro. in 2. quæst. Et respondet
ad illud de occasione mali, quæ potest sequi, quòd hoc ue-
nit contingenter & necessariò, de quo non curauit ius cano-
nicum: sed magis curauit de salutæ animæ iurantis, ex quo
iuramentum potest seruari sine peccato, dict. capit. cum con-
16 tingat.cum simil. Sed tunc obiicitur † quia pactum inter ali
quos de futura successione uiuentis non ualet: quia ex hoc
datur occasio uoti captandæ mortis illius uiuentis, ut l.fin.
C.de pact. Et ideo hac ratione non firmatur tale pactum iu-
ramento secundùm communem sententiam: ut per gloss.
Bart. & omnes ibi legentes, & maximè ibi Ioan. de Imol. &
Ludo.in l.qui superstitis.ff.de acquiren.hæred.& in d.l.fina.
& in l.stipulatio hoc modo concepta.ff.de uerbor.oblig.& se-
quuntur communiter canonistæ: ut per Anto.de But.in re-
pe.d.c.cum contingat.& ibi etiam Io. de Imol.circa primum
casum secundi membri principalis de effectu iuramenti in-
quantum repugnet iuri. Vnde eadem ratione uideretur di-
17 cendum † in datione fideiussoris pro dote conseruanda uel
restituenda ut non firmetur iuramento, ex quo datur occa-
sio perfidiæ & odij inter coniuges, & sic ueniret contra natu-
ram matrimonij, quod est uinculum indiuiduam uitæ con-
suetudinem seruans inter coniuges.insti.de pa.pote.in prin.
& est coniunctio animorum & unitas cordium.l.1. ff.de ritu
nupt.& ex ea causatur identitas personarum in una carne.c.
debitum.de biga. non ergo debet iuramentum esse causa con
traria dictæ naturæ matrimonij, prout esset, si firmaret talem
obligationem fideiussoris contra d.l.2. Potest dici, ꝙ si mari-
18 tus † præstaret talem fideiussorem inuitus: puta si consuetu
do ita disponeret, ꝙ maritus teneatur,& possit cogi ad talem
fideiussionem præstandam tenendo ꝙ non ualeat hmõi con-
suetudo, ut proximè tangetur, & tunc iuramentum non fir-
mat,ex quo non occasionaliter,sed de directo & incontinenti
inducit dictam materiam perfidiæ & maliuolentiæ inter con-
iuges, prout idem dicetur in iuramento de futura successio-
ne, qđ de directo & immediatè inducit uotum captãdæ mor-
tis,& ita procedat opi.canonistarum. Si autem sponte & ul-
tro maritus offerret talem fideiussionem, & tunc iuramentũ
firmaret, ex quo non de directo: sed occasionaliter ex post
posset sequi dicta occasio perfidiæ & indignationis: & hoc
modo procedat opin. Bar.& sequacium.
19 Decimotertiò † & ultimò limita, nisi in loco esset consue-
do, quòd fideiussor possit dari pro dote: quia tunc ualeret
consuetudo, ut uidetur uelle Ioan.Andr.post Tan.in d.cap.
per uestras. Sed in contrarium facit tex.in dict.l.prima.C.ne
fideiuss.do. den. ubi princeps reprobat talem consuetudi-
nem iubendo eam aboleri. Sed posset responderi, quòd re-
probat antiquam consuetudinem: tamen non derogat futu
ræ, quo casu reprobata consuetudine antiqua non uidetur
derogari futuræ: ut est gloss.not.in clem.statutum. de elect.
in uerbo consuetudine. & uoluit Cyn.in l.dudum. C.de cõ-
trahen.empt.quod etiam fuit de mente Bar.in l. cunctos po-
pulos. C.de sum.trin.& fide cathol.in 7. col.circa intellectum
l.fin.C.de testam.& etiam sensit in l.de quibus. ff.de legi. in
antiqua lectura.Et licet allegent quidam Bar. uoluisse contra
rium in l.omnes dopuli.ff.de iustit. & iur. circa tertiam quæ-
stionem principalem. An super his,quæ sunt disposita à iu-
re ciuili,possint fieri statuta contraria: tñ si bene ponderent
eius uerba,ipse loquitur, qñ lex resistit statuto prohibẽdo ne
fiat. Et sic dirigendo uerba in futurũ,& ita uidentur intelli-
gere tex.in l.eos.§.1.C.de usu.& in auth. naui. C.de furtis.

Sed antequam perueniam ad decisionem casus nostri, po-
test pro ueritate distingui, an ualeat consuetudo contra legẽ
derogatoriam ipsius consuetudinis, quòd aut lex in aliqua
materia expresè derogent præteritæ consuetudini etiam fu-
turæ,& tunc sine dubio non ualet cõsuetudo postea emanãs,

aut simpliciter derogat non faciendo mentionem de præterita uel futura consuetudine, puta non obstante aliqua consuetudine in contrarium, & tunc ex quo loquitur ita indefinitè, debet intelligi derogatum etiam futuræ. per id quod habetur in l. si seruitus. ff. de seruit. rustic. prædio. & maximè quia ita est de natura legis, ut ad futura trahatur. l. leges. C. de legi. & l. fi. de cōst. & hoc fortè nisi cōsuetudo de nouo introducta ex noua causa à principio non cogitata propter uarietatem tẽporis, uel ex præterita, quæ erat uerisimiliter incognita ipsi legum latori, arg. l. si hominem. ff. mand. & quod ibi per Bal. & etiam not. in §. quibus. in procemio: quia secundùm uarietatem temporum statuta uariantur, ut c. non debet. de consan. & affi. & l. 1. in prin. C. de cad. tol. quod etiam uoluit Abb. si. cu. in c. 2. de proba. Vnde posito, quòd dispositio. l. fina. C. de test. traheretur etiam ad futuras cōsuetudines contrarias eas abrogando: tamen si posteà emanaret consuetudo, ꝙ tempore pestis ualeret testamentum cum quinque testib. uel forte minori numero, ualeret talis consuetudo, & eadem ratione statutum: quia introducitur ex iusta & rationabili causa uerisimiliter tunc non cogitata per principem, ex quo hodie uidemus ꝙ omnes passim fugiũt, & hominem pestifero morbo confectum euitant, licet consanguinei sint, uel attinentes, ubi olim non ita refrigescebat charitas in sic fugiendo, maximè apud consanguineos. Imò potest attentari, ꝙ etiam si lex abrogaret etiam expresè futuræ consuetudini, idem esset dicendum: quia ad nouam causam habentẽ rationabilem prouisionem nouiter factam se non extendit talis clausula generalis derogatoria, de qua si fuisset cogitatum, non fuisset sic generaliter derogatum, argu. d. l. si hominem. & quia intelligitur rebus sic stantibus & habentibus l. quod Seruius. ff. de condi. ob causam. & l. si cum Cornelius. & quod ibi per Bart. ff. de sol. Aut fuit facta mentio de præterita consuetudine eã abrogando, & tunc aut fuit expressum de irrationabilitate dictæ consuetudinis, & tũc uidetur reprobata etiam futura cōsuetudo in contrarium, & ita uoluit Bal. in authen. omnes peregrini. C. communia de succes. quod procedit, quando subesset eadem ratio nunc de præsenti, prout erat tempore d. l. abrogantis: quia non reprobationis habebat perpetuam causam. Si autem dicta ratio nunc non subesset, uel propter uarietatem temporum, uel alio modo, & tunc ualeret consuetudo posteà contraria. & ita not. uoluit Bal. in d. l. dudum. C. de contrahen. empt. Ad propositum dico, quòd in terminis nostris ualet: quia d. l. 1. reprobat simpliciter consuetudinem, nec aliter dicit de præterita uel futura. Certè etiam uidetur improbare futuram: quia uidetur esse expressa ratio improbationis. Nam licet in d. l. 2. non sit expressa: tamen apparet expressa in l. 2. in fi. eo. titu. propter quam rationem uidetur se mouisse imperator in d. l. 1. ad reprobandum consuetudinem contrariam. Tamen crederem hoc procedere, quando consuetudo arctaret uirum, uel socerum ad fideiubẽdum pro dote restituenda, adeo ꝙ inuitus posset cogi. Si autem non arctaret, sed simpliciter permitteret talem fideiussionem; tunc ex quo non subest tanta ratio perfidiæ, quando maritus sponte offerret: cum tunc etiam uersetur fauor mulieris, & dotis qua ratione se mouit dicta consuetudo, uel statutum loci ita permittendo, & tunc ualeret talis consuetudo, uel statutum, ex quo tunc non est eadem ratio, sicut quando ab initio extorqueretur, quam rationem uidetur considerasse text. in d. l. 1. dum præsupponit, ꝙ consuetudo loquebatur præceptiuè, uidelicet quòd uir exhibeat fideiussionem mulieri &c. Vnde cogita: quia hæc opi. uidetur satis æqua & etiam fauorabilis mulieribus & dotibus: & ideo uidetur tenenda per id, qđ habetur in l. ambiguis. ff. de reg. iur. & hoc modo potest procedere opi. Io. And. & Tan. in d. c. per uestras.

ADDITIO.

a Fideiussor. not. ꝙ non debet dari fideiussor per maritum de dote conseruanda. l. 1. & 2. C. ne fideius. dot. dent. nisi sit pauper, & uergat ad inopiam. cap. per uestras. de do. inter uir. & uxor. & Bar. in l. si constante. §. quoties. & ibi Alex. & §. si pater. solu. matr. Item nisi cum iuramento, ut per docto. in l. si quis pro eo. ff. de fideius. Ioan. de Imol. in c. cum contingat, de iureiu. Pau. de Cast. cons. 167. & in d. l. si constante. §. quoties. solu. matri. & in d. l. si quis pro eo. contra Anton. de But. in d. cap. cum contingat. Item nisi coniunctus uel extraneus principaliter se obliget pro dote non simul cum marito secundùm Pau. de Cast. in consi. 167. & 168. Item nisi duo fratres uel pater & filius, per Barto. & Alexan. in d. §. quoties.

PRIVILEGIVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Ascendens etiam per lineam maternam potest stipulari suo descendenti speciali fauore mulieris & dotis ac nuptiarũ, imo secundum Bar. idem in quolibet extraneo.*

2 *Mulier si stipuletur dotem reddi alicui tertio absenti non quæritur illi actio.*

3 *Mulieri magis fauetur in dote quàm fisco, cui aliquis priuatus stipuletur.*

1 VIGESIMVMSECVNDVM speciale priuilegiũ est, † quia licet de rigore iuris ascendens per lineam maternã non possit stipulari, & obligationem quærere suo descendẽti. l. debitor. in fi. ff. ad Treb. ubi idem econtra dicitur, ꝙ non possit dictus descendẽs stipulari, uel actionem quærere, etiã utilem suo ascendenti, ad hoc etiam. l. Caius. uers. sed dicendum. ff. solu. matr. licet secus in ascendente per lineam paternam. Cum possit quærere saltem utilem suo descendenti etiã emancipato: habetur in l. id quod dicitur. ff. de uerb. obliga. & in l. pactum. C. de pact. conuen. Intellige utilem & non directam: ut ibi no. Et sic debet intelligi text. in l. si genero. C. de iure dot. tamen speciali fauore mulieris & dotis potest ex æquitate ascendens per lineam maternam stipulari descendẽti: ut est tex. sing. in d. l. Caius. in fin. Bar. tamen quem multi sequuntur ibi inclinat idem etiam esse in quolibet alio extraneo dotante cum tex. ibi in fi. solùm se fundet super æquitate inducta fauore nuptiarum: & dum subdit ibi de affectione personarum loquitur per uerbum maximè. Et sic implicatiuè, ergo uult idem, si non caderet dicta coniunctio personarum, ad hoc l. illud. ff. ad l. Aquil. & c. sponsam. de spon. cum sim. Et in hanc partem inclinant Ioan. de Imo. Pau. de Cast. & Lud. de Ro. qui etiam se mouet stante æquitate, de qua in l. quoties. C. de don. quæ sub modo. Nam si ibi fauore exercentes liberalitatem specialiter prouidetur, ut donans possit quærere alteri actionem super re sua, quæ non erat duratura sua: licet regulariter secus l. proprium. ff. communia prædio. & d. l. pactum. multomagis in terminis nostris ubi concurrit duplex fauor, scilicet exercentis liberalitatem & etiam fauor dotis: licet enim respectu uiri ipsa promissio dotis concernat titulum onerosum. l. ex promissione. ff. de actio. & obliga. & l. purè. §. pen. ff. de exce. doli. & tamen inspecta persona dotantis, quæ principaliter ducit ad liberalitatem in dotanda muliere, & etiam inspecta persona mulieris, erga quam principaliter habetur respectus, ipsa dotatio procedit ex causa lucratiua. Et sic donationis ut in §. accedit. l. 1. C. de rei uxo. act. qđ procedit etiam respectu ipsius patris dotantis: licet enim ad dotandum teneatur ex officio paterno: tamen non potest negari, quin exerceat liberalitatem & donationem in filiam: ut probatur in l. 2. C. de bonis quæ lib. ibi, paterna munificẽtia: ad hoc etiam tex. cum gl. & ibi dixi post Bar. in l. Mæuia. §. 1. ff. sol. mat. & in l. fi. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credit. Vnde satis mihi placet hæc opinio maximè concurrente hodie dicta æquitate d. l. quoties. Confert etiam: quia talis stipulatio extranei iuuatur suffragio legis, quæ fingeret stipulationem, si extraneus non fuisset dicto modo stipulatus, ut in d. §. accedit. Et sic potest dici, ꝙ dicto casu non subintelligitur ficta stipulatio interposita à muliere, de qua in d. §. accedit. quia nunquam lex fingit nisi in subsidium & ex magna causa: ut per Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. quod est notandum ad limitationem d. §. accedit. Et sic potest dici, ꝙ dicto casu non intelligatur ficta stipulatio interposita à muliere, de qua in d. §. accedit: quia nunquam lex fingit nisi in subsidiũ & ex magna causa, ut per Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de usuc. quod est notandum ad limitationem d. §. accedit. Et prædicta etiam opin. fuit de mente Bart. in l. uxorem. §. testa. ff. de leg. 3. Sed tunc pulchrum esse dubium, an hoc possit facere extraneus simplex pactum citra stipulationem. Nam si pacisceretur dotem sibi reddi, sine dubio posset, quando incõtinenti. d. §. accedit. Sed quando alteri pacisceretur reddi: puta mulieri, non posset citra stipulationem, per tex. in d. l. Caius. ibi, pactum & stipulationem: & bene uidetur probari in d. l. pactum. C. de pact. cōuen. in 2. responso. & maximè etiam quia

quia tunc pactum nudum appositum iuxta contractum uestitur eius cohærentia, quando apponitur in fauorem ipsorum contrahentium. Secus si pro fauore & interesse tertij: per id quod habetur in l. petens. de pact. & ibi not. quod sine dubio procederet de isto iure: tamen hodie isto casu fingeretur forte tacita stipulatio interposita per ipsum extraneum dotantē in fauorem mulieris, per text. in d. l. 1. §. sed ut plenius, ibi, siue aliæ pro his personæ & dos aduentitia fuerit. Vnde non esset isto casu opus fingere stipulationem interpositam per mulierem cum uiro: prout disponitur in d. §. accedit. Pōt etiam dici, ꝙ hodie ex speciali æquitate, d. l. quoties. quæratur illi alteri etiam citra stipulationem: ut ibi probatur, quod est no. ad not. in d. l. petens. Item aduertendum est: quia ex d. l. Caius. uers. sed dicendum. satis euidenter colligitur, ꝙ singularis dispositio & æquitas, de qua in d. l. quoties. non erat tempore ffforum, nisi etiam concurreret fauor dotis: & sic illa est dispositio noua de iure codicis inducta per principes. & sic posset
2 inferri notanter, quòd † etiam quando per ipsum dotantem etiam extraneum esset factum pactum de reddenda dote alteri quàm mulieri, ualeret, & illi quæreretur actio utilis ex æquitate d. l. quoties. licet non uersetur tunc fauor mulieris & dotis, ut etiam hoc uidetur probari notanter in l. pater pro filia. C. de pact. conuen. Intelligendo quòd ibi ille dotans fuit pactus dotem reddi nepotibus nati ex illa filia ex primo matrimonio: licet enim respectu mariti, qui ita promisit restituere non sit liberalitas (ut supra dixi) tamen inspecta persona dotantis dicitur esse liberalitas etiam in dotando filiam, ut supra dixi. Imò tunc tale pactum prodesset ipsi tertio etiam citra stipulationem fauore exercentis liberalitatem, dummodo incontinenti fiat, ut supra dixi, per text. in d. l. quoties. & in d. l. pater pro filia, quæ omnia sunt bene notanda, & à doctorib. non tacta. Ex prædictis sequitur, quòd si mulier dotans si stipularetur dotem reddi non sibi sed alteri tertio in casum soluti matrimonij, tunc illi tertio nulla quæreretur actio: quia tunc cessat æquitas & fauor dotis, de qua in d. l. Caius. Item cessat æquitas. dictæ l. quoties. ex quo respectu mulieris & uiri non est liberalitas. Imò est causa onerosa, ut supra dixi, ad hoc l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. cum si. & hoc etiam uoluit Bal. notanter in d. l. fi. C. communia utriusque iud. ad fi. allegando ad hoc tex. not. in d. l. debitor. ad fi. ff. ad Trebel.
3 Et† per prædicta omnia patet, quòd in hoc maior censetur esse fauor mulieris in dote quàm fisci & reipublicæ, cui per liberam & priuatam personam etiam sibi subiectam non quæritur actio, ut est tex. no. in l. 1. ff. de iur. fisc. & ibi per Barto. & dixi in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de uerb. obl. & not. in l. arbiter intra certam. ff. de arb.

PRIVILEGIVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri absenti quæritur propter fauorem dotis.*

1 ET ex illa l. Caius. potest colligi aliud speciale priuilegium & uigesimumtertium † quòd in casibus specialibus, quibus quæritur actio alteri sine cessione de quib. per Bar. & ibi dixi in d. l. stipulatio ista. §. si stipuler. oportet, quòd saltem uerba permissiua & substantifica obligationis dirigantur ad ipsum stipulantē, aliàs si in ipsum tertium absentem in nihilo ualet, adeo quòd etiam naturalis obligatio impeditur l. quæcunque gerimus. ff. de actio. & oblig. & ita communiter tenetur in d. §. alteri. & §. si stipuler. tamen speciali fauore dotis quæreretur utilis actio mulieri absenti sine cessione, etiam si uerba promissiua essent directa in eam & non in stipulationem & ita multi legentes tenent in d. l. Caius. per illum text. & dicunt fuisse de mente Bartol. ibi in noua lectura & etiam Bald. in d. l. fin. in pen. col. Sed ego tenerem contrarium quia tex. in d. l. Caius. illud non bene probat. Et quia quando aliter non apparet per uerba stipulationis quod ipsa uerba promissiua fuerint relata ad personam ipsius tertij, uel stipulatoris, debet in dubio præsumi, stipulatorem uoluisse referre ad personam suam & sic actus ualeat, ad hoc tex. no. in l. si seruus commuuis Mæuij. §. si seruus Titij. ff. de stip. seruo. Confert etiam quia aliter dicendo, inducerentur hoc casu circa eundem actum & effectum plures exorbitantiæ & specialitates contra regulas iuris communis contra id, quod habetur in l. 1. C. de dot. promis. & l. cum post. §. gener. ff. de iure dot. prima esset, ꝙ alteri absenti posset quis stipulari fauore dotis contra regulam uulgarem, de qua in §. accedit. Item quòd per liberam personam alteri quæratur actio sine cessione contra regulam uulgarem, de qua in l. solutum. §. per liberam. ff. de pigno. actio. & in l. possessor. §. & si possessor. ff. de acquiren. posses.

Item & tertiò, quòd ex actu nullo modo fundato in persona stipulatoris obligatio & actio nascatur contra regulam, de qua in d. l. quæcunque. & in l. obligationum substantia, eod. titu. Et sic infertur, quòd si extraneus dotās stipularetur hoc modo, promittis mulieri absenti istam dotem sibi restituere in casum soluti matrimonij ꝙ tunc nihil ageret. Posset tamē dici, ꝙ hodie ex singulari dispositione. l. 1. C. de rei ux. actio. fingeretur talis stipulatio, & haberetur pro ualida, per tex. ibi post princ. ibi, & multo magis si inutilis est, ualidam eam effici, cuius dispositio obtinet etiam, quando alia persona quæcunque dotem daret pro ipsa muliere, ut supra dixi per text. in d. §. sed ut plenius. ibi dum dicit, uel alius pro ea dotem daret, vel reciperet etiam aduentitiam &c. & hoc, quod supra dixi in proximo priuilegio, est bene notandum ad dicta supra in secundo priuilegio tacitæ stipulationis. Sed si extraneus paciscceretur in fauorem tertij, & tunc non ualeret sine dubio, etiam quò ad dispositionem singularem. d. l. quoties. Si promissio de directo conferretur in ipsum tertium, & non in ipsum dotantem, quod not.

PRIVILEGIVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri quæritur ex stipulatione per alium nomine mulieris facta.*

1 ITEM ex ratione æquitatis dictæ legis Caius potest inferri ad aliud priuilegium, & sic 24. ꝙ licet† per procuratorē, uel negociorum gestorem stipulantes nomine nostro per uerba inflexa surgat utilis stipulatio: ut habetur in l. huiusmodi. in prin. ff. de leg. 1. in 2. not. & per Bar. & alios in d. §. si stipuler. tamen opus sit cessione, aliàs non quæreretur actio d. §. & si possessio. cum sim. Tamen speciali fauore dotis non esset opus cessione. Nam si hoc conceditur in auo materno, imo et in quolibet extraneo dotante, stipulante nomine proprio, & non nomine mulieris secundùm communem opin. ut supra est dictum in 22. priuilegio. quanto amplius est hoc dicendum, quando stipularetur nomine mulieris, & sic per uerba inflexa, quo casu magis utiliter & firmiter cōcipitur stipulatio. quod etiam uoluit Bal. in d. l. fin. communia utriusq. iud. in pen. car. Et maximè quia etiam si dotans nomine mulieris: puta ut procurator, uel neg. gest. aliter non stipularetur dotem reddi, tamen fingitur tunc tacita stipulatio per eū interposita in fauorem mulieris, per tex. ī d. §. sed ut plenius. ibi, siue ipsæ principales personæ dotem dederint, uel promiserint, uel susceperint, siue aliæ pro his personæ &c. Vnde si dicta stipulatio, quæ fingitur interposita per ipsum procuratorem mulieris, quæretur illico ipsi mulieri iuris ministerio, & sic sine alia cessione, multomagis expressa quæreretur. arg. l. qui ad certum. ff. loca. Dices tu, ꝙ imò isto casu potius fingeretur stipulatio interposita per mulierem quam per ipsum promittentem dotem nomine mulieris per d. §. accedit. Sed potest responderi, illud esse, ideo quia non erat ibi aliquod aliud extremum habile ad fingendum stipulationem, nisi in persona mulieris absentis, ex quo ille dabat dotem nomine suo, & non tanquam procurator uel negociorum gestor mulieris. Et hæc ultima inuestigatio non est inutilis; quia si mulier ageret tanquam ex stipulatione per suam personam interpositam, fortè inutiliter ageret.

PRIVILEGIVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Disiuncta posita inter personas honoratas speciali fauore dotis, hodie non reddit actum inutilem.*

1 VIGESIMVMQVINTVM speciale priuilegium resultat ex d. l. Caius, † quia licet disiuncta posita inter personas honoratas, quibus poterat quæri, redderet de iure

re fforum stipulationem totam ipso iure inutilē.l.1.§.si usufructuarius.& l.proinde.cum seq.ff.de stipu. seruo. tamē speciali fauore dotis talis stipulatio erat & est utilis, ut est casus singularis in d.l.Caius. Intantum quod Dy.& Bart.& communiter doctor. ibi tenent quòd hodie dispositio.d.l.non est immutata, per singularem & nouam dispositionem l.cum quidam.C.de uerb.sign.

PRIVILEGIVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio l.cum quidam.C.de uerb.sign.non obtinet speciali fauore dotis & mulieris.*

Ex quo surgit aliud singulare priuilegium & uigesimūsextum, ꝙ licet hodie dispositio d.§.si usufructuarius, 1 cum sim.sit immutata & correcta † per singularem dispositionem.d.l.cum quidam.ut hodie disiuncta posita inter personas honoratas ualeat & ponatur pro cōiuncta etiam in contractibus, ut sic ponatur uel, pro &, ut sic cuilibet quæratᵣ hodie pro uirili: tamen speciali fauore dotis disiuncta nō ponitur etiam hodie pro coniuncta: ut patet in d.l.Caius.quia auus fuit stipulatus dotem reddi illi nepti, aut sibi, & tamen nepti quæritur actio de dote insolidum, & non pro rata, nec hæredibus aui præmortui aliqua quęritur actio, ut tenet ibi Bar.& communiter doct.per illum tex. in fi.iuncto princ.ibi, an & cui actio ex hoc pacto ex stipulatione competat,& utrū hæredi materni aui an nepti, &c.

Et sic quærendo ibi iurisconsultus, cui quæratur actio ex illa stipulatione,& nominatim an quęratur hęredi mortui aui, & respondendo ibi in fi. ꝙ illi nepti ex æquitate fauore nuptiarum detur actio, ergo per expressum uidetur negare, dari actionem hæredi aui paterni l.cum prætor. ff. de iud. & cap. nonne. de præsumpt. cum sim. Quinimo Bar.& communiter docto. ibi tenent, ꝙ etiam si fuisset unus auus tempore diuortij facti illi, non competeret actio, quasi uideatur adiectus solutioni & non obligationi fauore nuptiarum,& ne mulier remaneret defraudata dote, si auo competeret actio,& sic eadē ratio æquitatis ibi uigeret in auo, sicut in eius hæredibus. & idem tenuit Bar.in d.l.uxorem.§.testamento, & fuit de mente Bal.in d.l.fi.C.communia utriusque iudic.ante finem. & ita est tenendum, quicquid aliter uoluerit Bald. in d.l.Caius. aliter intelligendo illum textum secundùm nouum intellectum Petri de Bellapertic.

PRIVILEGIVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Alternatiua perdit naturam suam propter specialem fauorem dotis: quia non potest uerificari in quolibet extremorum.*

Et sic ita tenendo & intelligendo illum tex.prout communiter intelligitur, resultat aliud notabile speciale fauore dotis & uigesimumseptimum, ꝙ licet de natura al-
1 ternatiuæ † sit, ut possit uerificari in quolibet extremorum: ut habetur in l.si is qui ducenta.§.utrum.ff.reb.dub.cum si. Tamen speciali fauore dotis perdit in totum suam naturam, ut illud primum extremum de persona aui nō possit uerificari sed solū in persona mulieris quò ad obligationis efficaciam.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Persona tertij si sit ipsa mulier dotata, tunc siue sit posita in prima, siue in secunda parte alternatiuæ censetur apposita obligationi, & non solutioni tanquam adiecta.*

2 *Extraneus dotans si stipulatur dotem reddi sibi: aut cui de iure debetur; soli mulieri quæritur actio, & nu.4.*

3 *Dispositio l.Caius, & eius æquitas non obtinet, si illa stipulatio esset facta in omnem casum soluto matimonio, & esset solutum morte mulieris.*

Item quæritur aliud speciale & uigesimumoctauum ꝙ
1 † quando stipulatio fit per alternatiuam personarum, singulariter persona tertij, siue sit adiecta in prima parte, siue in secunda, semper censetur adiecta obligationi in puncto iuris, ut bene probatur in d.l.Caius.uer.sed dicendum, tamen fallit speciali fauore dotis: quia si persona tertij est mulier dotata, censetur ipsa adiecta obligationi,& stipulator dotans cēsetur adiectus solutioni: ut est tex.ad uers.præcedentem, sed dicendum. Tamen aduerte: quia Bald.in d.l.fi.dicit, tex.d.l.Caius procedere ex eo: quia ille auus posuit se in 2.par.alternatiuæ & mulierem in 1.par.hinc est, ꝙ ex hoc uidetur ibi uoluisse principaliter stipulari mulieri, cui poterat quæri speciali fauore dotis.hinc est, ꝙ secundùm eum forte esset secus, si auus ibi posuisset se in 1.par. alternatiuæ: quia tunc principaliter uidetur uoluisse fundare actum in persona sua:& iō tunc mulier uideretur adiecta solutioni secundùm regulam, quæ solet haberi in adiecto per alternatiuam. l.si cum Cornelius.de sol. cum sim. Et licet ibi Bal.dubitatiuè loquatur, scilicet, per uerbum fortè: tamen hæc sua opinio uidetur multum rationabilis & æqua: quia non sine ministerio Iurisconsultus in d.l.Caius: fecit uim, imponendo casum, quando stipulator posuit mulierē in prima parte alternatiuæ. Et hāc opinionem magis firmiter tenuit Bar. de Sal. in l. auia.C.de iure dot.& etiam Lud.de Roma.in d.l.Caius. pro qua opin. etiam mouet: quia ex quo casus ille est multùm exorbitans à regulis iuris communis, ut patet ex prædictis: ideo debet restringi iuxta proprios terminos, arg.l.si uerò.§.de uiro.ff.solut.matri.& l.quod uerò.& l.ius singulare.ff.de legib.cum si. licet Barto.in d.l.Caius. & expressius in dicto §. testamento. uoluerit contrarium.

2 Et † per prædicta potest inferri ad quæstionem de facto, si dotans stipulatur dotem reddi sibi, aut cui de iure debetur. Nam tenuit Bar.in d.l.Caius.se de facto respondisse, ꝙ soli mulieri quæritur actio, perinde ac si dixisset, dotem reddi sibi, aut mulieri: quia mulier est illa, cui de iure debetur, ut in d.§.accedit. Bal.autem in d.l.fi.communia utri. iud.in pen. col. aliter distinguit, uidelicet, ꝙ aut dotans est pater,& tunc illa uerba, sibi, aut cui de iure debetur, recipiunt interpretationem secundùm iuris ordinem & intellectum, uidelicet, si matrimonium soluatur morte uiri: tunc intelligatur stipulatū fuisse ipsi filiæ & patri communiter. Sed si pater esset præmortuus: tunc intelligatur stipulatus soli mulieri.l.1.§.uideamus.C.de rei uxo.act. Sed si filia esset præmortua in matrimonio, intelligatur tunc stipulatio facta soli patri, per id quod habetur in l.dos à patre. C.solu.mat. Sed tu dic, ꝙ hodie stante consuetudine, de qua per gl.in d.l.dos à patre.quia tunc debetur de iure consuetudinario filiis remanentib. ex eodem matrimonio & non patri, secundùm dicta in l.post dotem.ff.soluto matrimo. tunc censeretur facta stipulatio pro dictis filiis, quibus de iure debetur de iure non scripto, & facit no.eiusdē Bal.in l.2.C.de bon.quæ libe. Si autem stipulator erat extraneus,& tunc dicit Bal.ꝙ aut stipulator adhibet nudum suum ministerium, puta promittis mihi stipulanti & recipienti pro eo, cui de iure debetur, & tunc refertur ad ius commune: q̄a uidetur stipulatus pro muliere, cum ita ius disponat.d.§.accedit. Si autem stipulatur sibi, aut cui de iure debetur, & tunc quicquid dicat Bart. ipse inclinat, ꝙ isto casu ex quo posuit suam personam in prima parte alternatiuæ & sic intentio fuit stipulari sibi, quòd quidem potuit de iure.dict.§.accedit.ergo, postea adiiciendo illa uerba, aut cui de iure debetur, non uidetur uoluisse stipulari mulieri, quia sibi mulieri de iure nō debetur, quando ipse dotans prouidit prius sibi per d. §. accedit. Quinimò etiam dic, ꝙ si fuisset stipulatus dotem reddi sibi, aut mulieri, ponendo mulierem in secūda parte, uidetur eam adiecisse solutioni & non obligationi, ut suprà est dictū. Vnde multo minus uidetur secundùm eum, quando fuit stipulatus sibi, aut cui de iure debetur. Et sic non nominatim,& eadem opi.contra Bar.fuit sequutus Bar.de Saly.in d.l.auia. & etiam Lu.de Roma.in d.l.Caius.& in d.l.post dotem. Tu cogita: quia illud, quod dixit Bald. quando nominatim fuit stipulatus sibi aut mulieri, sit satis rationabile, ut supra est dictum: quia non sine ministerio Iurisconsultus in d. l.Caius. posuit casum, quando dotans posuit se in secunda parte alternatiuæ, quo casu uidetur se posuisse tanquam adiectum solutioni & non obligationi fauore mulieris & dotis, ne fraudetur mulier ipsa dote.

Et aduertendum est: quia uidetur præsupponere Iurisconsul.ibi, ꝙ licet tunc uideatur se adiecisse solutioni, ut sic possit solui ipsi auo tanquam adiecto; tamen propter hoc non

non habebit remanere fraudata mulier commodo suæ dotis tanquã posuerit se ipse dotãs pro nudo ministerio ipsius mulieris. Sicut etiam idem foret si posuisset aliũ tertium quàm seipsum dotantem in dicta secunda parte alternatiuæ: ut tũc illi tertio nulla sit quæsita actio: sed possit solutionem recipere tanquam adiectus: ut sic & soluendo maritus uel eius hæredes liberentur, per id quod habetur in d.l. si Cornelius. & l. uero procuratori. ff. de sol.

Sed tunc pulchrum est uidere, quomodo consulatur tunc mulieri contra illum auum, uel alium tertium adiectum solutioni si solutionem receperit.

Potest dici, ꝙ posset de iure fforum mulier agere actione in factum, seu præscriptis uerbis generali in subsidiũ ex æquitate. l. quoties. ff. de præscript. uerbis. Ne remaneat mulier de fraudata sua dote, uel saltem officio iudicis ex æquitate. l. planè. & l. fi. ff. de peti. hæredi. Sed hodie forte possumus dicere, quòd fingatur tacita stipulatio interposita per mulierem contra dictum auum dotantem, quo casu ipse, uel alius pro eo dotem recipiat sol. mat. per id quod habetur in d.§. accedit. licet doc. super hoc non aduertant in d.l. Caius. Sed quantum ad terminos quæstionis Barto. quando non nominatim fuit stipulatus mulieri: sed sibi, aut cui de iure debetur, tunc est diuersa ratio, & quidem satis urgens, ꝙ habeatur perinde, ac si fuisset stipulatus hoc modo, uidelicet mihi aut mulieri inquantum sibi de iure deberetur: quia illud relatiuum cui, importare uidetur conditionem, id est, quatenus alteri personæ de iure deberetur, quàm mihi, si simpliciter dotarem sine alio pacto, argu. l. stichũ qui meus erit. ff. de leg. 1. Quæ tacita conditio non potest intelligi, quando fuisset simpliciter stipulatus sibi aut mulieri: & ita iam ego consului secundùm opin. Bar. apud Camerinum, & multi solennes aduocati curiæ marchiæ se subscripserunt. imo plus dicebam, quòd illa uerba magis habebant operari in fauorem mulieris, quàm si nominatim esset facta stipulatio, uidelicet sibi aut mulieri.
3 Nam isto † casu quæreretur mulieri tunc demum quando ipsa superesset post solutum matrimonium: ut sunt termini. d.l. Caius. Nam tunc propriè militat ratio d.l. Caius. in fine.
4 Sed † quando stipulatio est facta, uidelicet dotem reddi sibi aut mulieri in omnem casum soluti matrimonij, & matrimonium solutum foret morte mulieris: tunc fortè hæredes eius non uenirent. imo præferretur ipse auus dotans uel eius hæredes: quia tunc cessat ratio æquitatis & fauoris dotis: uidelicet ne mulier remaneat indotata. Super qua ratione se fundat text. in d.l. Caius. in fin. & hoc not. uoluit Barto. de Salyce. in d.l. auiæ. & sequitur Ioan. de Imol. & Ludo. in d.l. Caius. Et tamen si dicto casu fuisset stipulatus sibi, aut cui de iure debetur, uidetur tunc succedere dispositio. d.§. accedit. quasi uoluerit ipse dotans, ꝙ inquantum alteri potius, quàm sibi de iure deberetur, ꝙ illius sit actio ad dotem repetendam: prout disponitur in d.§. accedit.

Si autem extraneus stipularetur copulatiuè, scilicet sibi & cui de iure debetur, tunc cuilibet pro parte æquali competeret actio, sicut si dixisset sibi & mulieri secundùm Bar. in d.l. Caius. per id quod habetur in l. si mihi & Titio. ff. de uerbo. oblig. Bald. tamen in d.l. fi. ad fin. dicit, quòd licet copula posita inter personas soleat diuidere obligationẽ in partes. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de de duob. reis. Tamen in dictis terminis credit, ꝙ non diuidat, sed intelligatur de successoribus suis: quia eis de iure debetur: ut per eum, cuius dictũ non uidetur uerum, & contrarium est de mente Bar. ut suprà. Nã ex quo de iure debetur mulieri, si nullum esset pactum ergo perinde habet, ac si dixisset, dotem reddi sibi & mulieri quo casu cuilibet pro rata. d.§. cum in tabulis. Nec obstat quod dicit Bald. in d.l. fi. per tex. in l. secũdum responsum. C. de contrahen. & commit. stip. quia ibi stipulatio erat incerta: quia fuit stipulatus ei, cui post mortem suam uellet relinquere. Nec obst. quod habetur in l. pactum. ff. de proba. ꝙ in dubio uidetur noluisse ad hæredes transire: nam illud procedit in casu dubio, seu quando simpliciter fuisset stipulatus, sed ultra adiiciendo illa uerba, & cui de iure debetur, uidetur uoluisse aliquid addere primæ stipulationi: non enim debent intelligi uerba esse posita in casum, & sine uirtute aliquid importandi. l. si stipulatus. de usu. cum simil.

In patre autem stipulante sibi & filiæ sine dubio illa copula &, non staret in sua propria uirtute, sed debet intelligi secundùm ordinem iuris & intellectus. Et sic non improbabit uiriles portiones, sed ambas personas insolidum comprehenderet ex speciali natura & fauore dotis contra id, quod habetur in dicto §. cum in tabulis. cum similibus.

PRIVILEGIVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Pater stipulando sibi & filiæ talis copula non stat propriè, sed operatur secundùm iuris intellectum.*

ET hoc erit uigesimumnonum priuilegium in dote ut
1 † si contingat alterum præmori, uidelicet patrem filiæ, uel econtra, talis copula operabitur, ut uideatur facta stipulatio secundùm iuris ordinem secundùm Bar. notanter in d.l. uxorem. §. testamento. per id, quod habetur in simili in l. Gallus. §. 1. ff. de libe. & posth. & benè probatur in d.§. testamento. & fuit de mente Bald. in d.l. fi. in pen. char. & sequuntur communiter doctor. in d.l. Caius. in d.l. post dotem. dicẽdo non fore in hoc differentiam, an pater stipuletur copulatiuè uel alternatiuè, puta sibi uel filiæ uel stipuletur, aut cui de iure debetur, uel si stipuletur sibi & cui de iure debetur: quia tunc copula & alternatiua uel, non stant in eorum propria natura, sed accummulatiuè uel subordinatiuè, prout ordo iuris & subiecta materia suadet, secũdùm quod casus euenerit & ut supra dixi, debet attendi non solùm ordo iuris cõmunis, sed etiam iuris consuetudinarij, de quo per glo. in d.l. dos à patre. puta quando filia prædecederet in matrimonio superstitibus filiis ex illo matrimonio. Et idem si statutum loci circa hoc aliquid prouideret, ut iam uidi consultum in statuto disponente, quòd filiafamil. prædecedentis in matrimonio cum filiis masculis tota dos remaneat apud eos, sed si cũ filiab. fœminis reuertatur dimidia ad auum paternum, si superest, aliàs ad filios masculos ipsius aui. Nam stipulando pater dotem reddi sibi aut cui de iure debetur, dicta uerba debent referri & intelligi secundum ius statutarium loci & eius ordinem cum quo statuto intelliguntur contrahentes tacitè se uoluisse conformare sicut cum iure communi, ar. l. si duo. ff. de acquir. hæred. bene facit no. Bar. in l. ut iusiurandum. §. si liberi. ff. de oper. lib. & ꝙ aliàs per eũdem in l. hæredes mei. §. cum ita. & l. hæredibus. in prin. ff. ad Trebell.

PRIVILEGIVM XXX.

SVMMARIVM.

1 *Pater stipulando impersonaliter, scilicet dotem reddi, intelligitur sibi & filiæ. Sed in extraneo ita stipulante intelligitur mulieri prouidisse.*

INFERTVR etiam ex prædictis ad trigesimum speciale ꝙ licet regulariter pater stipulando, alternatiuè scilicet, sibi aut filiæ uideatur solùm apposuisse personam filiæ solutioni & non obligationi, ut sic solùm possit ei solui tanquam adiecto, licet filiæ possit quæri ex stipulatione paterna: ut est casus in l. stichum. §. quæsitum. ff. de solut. & l. eum qui ita. §. qui sibi. ff. de uerb. oblig. Tamen fallit speciali fauore dotis, quando pater stipularetur dotem sibi, aut filiæ reddi: quia tũc uidetur adiecisse personam filiæ non tanquam adiectam solutioni, sed obligationi secundùm prædicta.
1 Quid † autem si fuisset stipulatus impersonaliter, uidelicet dotem reddi, & tũc si est pater, ualet stipulatio & debet intelligi nõ de sola persona patris, sed etiam ipsius filiæ: ut actio ex stipulatu sit communis, prout de iure disponitur in actione de dote: ut est casus sing. in d.l. post dotem. secũdùm tertiam lect. gl. & tenent communiter doct. ꝙ si extraneus ita stipularetur impersonaliter, similiter debet intelligi, prout disponit de iure, uidelicet ꝙ soli mulieri quæratur per d.§. accedit.

PRIVILEGIVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Persona mulieris in stipulatione impersonali censetur extrinseca subintellecta.*

ET sic resultat trigesimumprimũ priuilegium fauore do-
1 tis, ꝙ † ubi aliàs tertia persona nõ debet extrinsecus subintelligi

intelligi in ſtipulatione perſonali, ſed ſolum de perſona ſtipulatoris. l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. & l. ſi ita ſi ſtipulatus. §. Griſogonus. uerſ. ſequens ſtipulatio. ff. de uerb. obli. & etiam ut actus ſtipulandi uideatur in dubio factus potius nomine ſuo proprio quam alieno, ar. l. & magis. ff. de ſol. Tamen ſpeciali fauore dotis & mulieris debebit interpretari, ꝙ magis uideatur ſtipulatus mulieri quam ſibi, ut ſingulariter uoluit Bar. in d. l. Caius. & communiter ibi doct. licet Ioan. de Imol. de hoc dubitauerit in d. l. Caius. per tex. in d. §. Griſogonus. tamen ille tex. debet intelligi, quando non ſubeſſet fauor dotis, & etiam quia ibi illi tertiæ perſonæ ſcilicet patrono non poterat actio quæri ex ſtipulatione liberti. Et idē tenuit Paul. & Ludo. in d. l. Caius. Si tamen teneretur opin. quæ fuit gl. & multorum, & extraneus non aſcendens ſaltem per lineam maternam non poſſit ſtipulari mulieri, tunc ſtipulando impersonaliter, uideretur magis uoluiſſe ſtipulari ſibi, quàm mulieri. Et ſic explicare actum ualidum magis, quàm inualidum, arg. l. 3. ff. de teſt. mil. & l. ſi ſeruus communis Mæuij & Titij. ff. de ſtipu. ſeruorum.

Cogita tamen: quia fortè poſſet dici, ꝙ etiam ſi eſſet uera dicta opi. contraria: tamen ex quo hodie poſſet ualere ſaltem ex æquitate. l. quoties. C. de dona. quę ſub modo. Ideo uideret potius ſtipulatus mulieri quàm ſibi, maximè ex quo de iure deberetur mulieri, ſi nullum eſſet interpoſitum pactum. d. §. accedit. Vnde non ſine miniſterio text. in d. §. accedit. requirit, ꝙ ipſe extraneus dotem conferat per ſtipulationem in ſuā perſonam: ergo à contrario ſenſu, puta quando non in ſuam perſonam, ſed imperſonaliter: tūc quæretur ipſi mulieri. Sed poſſet reſponderi ad monitiuum ſuprà factum, per d. l. quoties, ꝙ ex quo actus donandi principaliter tūc exercetur cum perſona mariti. & ſic non concernit liberalitatem reſpectu uiri: ergo non obtinet illa benigna interpretatio, de qua in d. l. quoties. Sed poſſet non improbabiliter dubitari, quid ſi eſſet imperſonalitas ex parte promiſſoris, puta ſi pater uel extraneus diceret promittūtur tibi marito centum pro dote Titiæ, uel pro matrimonio contracto uel contrahendo cum Titia. Et quidem ſecundùm regulas iuris hæc promiſſio eſſet inutilis: per id quod habetur no. in authen. ſi quando. C. de conſti. pecu. & not. in l. fin. ff. ſi cert. peta. Tamen ſpeciali fauore dotis poteſt dici contrarium: ut nota. uoluit Paul. de Caſt. in d. l. Caius. & ita ibi ſecutus ſum legendo.

PRIVILEGIVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Incertitudo ſeu imperſonalitas ex parte promiſsionis dotis non uitiat, & ſubintelligitur perſona loquentis.*

ET hoc erit trigeſimumſecundum priuilegium arguendo ex ratione. d. l. Caius. in fin. quia aliàs remaneret mulier, imo etiā ipſe uir defraudatus dote, & haberet ſubire onera matrimonij ſine dote. Et ſic ubi circūſcripto fauore dotis talis promiſſio non ualeret tanquam incerta: tamen ſpeciali fauore dotis cenſeretur eſſe certa, & deberet ſubintelligi perſona ipſius loquentis, ſcilicet promittuntur tibi centū, ſcilicet per me. Sed dum legebam fuit fortiter oppoſitum & argutum. Nam aut fuit facta ſtipulatio per modum reſponſionis & interrogationis præcedentis: quia dixit maritus, promittis mihi centum pro dote iſtius mulieris, & ille reſpondet promittuntur, & tunc non haberet locum diſpoſitio. dict. authen. ſi quando, quia reſponſio debet intelligi, ut conformet ſe cum interrogatione. l. 1. §. cum adiicit. ff. de uerborum obligatio. & inſtit. de inuti. ſtipu. §. præterea, ad hoc. l. ſi defenſor. §. qui interrogatus. ff. de interrog. ac. & ita legendo tenui. d. l. fi. ff. ſi cert. pe. & in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita. ff. de uerborum obligationibus.

Si autem per uiam ſimplicis pacti ille dixit, promittuntur tibi decem pro dote &c. Et tunc ne concurrant duo ſpecialia, uidelicet ꝙ dos debeatur nudo pacto: & etiam incerta reſpectu perſonæ promittentis non debet ualere. per id, quod habetur in l. 1. C. de do. promiſ. & no. in l. cum poſt. §. gener. ff. de iur. dot. Tamen reſpondebam, ꝙ illud dictum, de quo ſupra, procedere poſſet quando præceſſit interrogatio imperſonaliter: puta ſi dicat maritus interrogatiuè erga ſocerum, promittunturne mihi centum pro dote tuæ filiæ uel pro dote tuæ ſororis? Nam tunc illa inutilis & inualida ſtipulatio debet reputari pro utili & ualida & etiam certa fauore dotis. per text. in l. 1. poſt prin. C. de rei uxo. act. immo etiam poteſt dici, quòd diſpoſitio d. l. 1. ſecundùm communem intellectum procedit, quando à principio erat incertitudo reſpectu dotis: quia tunc temporis non poterat ſurgere aliqua certitudo, niſi de futuro per declarationem fiēdam arbitrio boni uiri. Sed
1 in caſu noſtro ex tunc † poterat ſurgere & haberi certitudo iuris interpretatione, quòd intelligatur de perſona loquentis fauore dotis, ſicut etiam dictum eſt ſupra, in decimumquartum priuilegium ſumpto ex l. quod autem. ff. de iur. dot. ubi ualeat promiſſio incerta reſpectu cauſæ non expreſſæ fauore dotis, ut ſubintelligatur cauſa dotis, quando ſubiecta materia ſuadet, & tamen doct. in hoc non faciunt uim, an promittatur dos per ſtipulationem, uel per ſimplex pactum, unde cogita, quia doctores hic non tangunt.

PRIVILEGIVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Dos aduentitia olim et hodie quærebatur, et quæritur filiæfam. pleno iure, et non patri.*

ITEM ex d. l. Caius colligitur aliud ſingulare priuilegium & 33. fauore dotis & mulieris, quòd licet de iure fforum omnia aduentitia quærerentur patri pleno iure, nec ſtabant momento penes filium uel filiamf. l. placet. de acqu. hær. ff. & inſt. per quas perſo. nobis acquir. §. 1. cum ſi.
1 † Tamen non ſic in dote aduentitia promiſſa, uel data pro filiafam. quia illa pleno iure quærebatur filiæ & non patri, puta ſolut. matrim. Nam ibi preſupponitur, quòd illa neptis erat in patria poteſtate, & quæritur ibi, an & cui ex illa ſtipulatione competat actio, quaſi dicat, an patri, uel nepti, uel hæredibus aui dotantis, & tamen ibi in fine reſpondetur, fauore nuptiarum eam neptem actionem habere, ergo uidetur negare de patre & de hæredibus aui, arg. l. cum prætor. ff. de iud. cum ſim. & ita communiter ibi ſequūtur doct. legentes, & in l. poſt dotem. poſt Bar. in 3. q. ff. ſolut. matr. Et hæc inueſtigatio eſt utilis hodie.

Nam ex hoc poteſt inferri, quòd etiam hodie de iure codicis nihil erit in hoc immutatum, per l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. cum ſim. ut ſic etiam hodie talis dos aduentitia reuerſa ad ipſam filiam remanentem uiduam retineatur per eam pleno iure. ſ. proprietatis & uſusfructus, quia iura codicis concedūt uſumfructum patri in locum proprietatis. Et ſic de his bonis, quæ bona olim ipſi patri pleno iure quærebantur. Vnde cum iura noua abſtrahant proprietatem ab ipſo patre, uolendo, quòd illa remaneat apud filiam. Et ſic lædunt in hoc ipſum patrem. Ideo in recompenſationem concedunt patri hodie uſumfructum, ut patet in d. l. cum oportet. poſt princ. ibi, eas ſuis parentibus non in plenum, ſicut antea erat ſancitum, ſed uſque ad ſolum uſumfructum acquirat &c. Cum ergo in dote aduentitia nihil ſit innouatum per iura codicis. Immo iura antiqua remanent intacta: cum nihil tollatur patri. Meritò ipſa filiafamil. in dote aduentitia ius conſequitur plenum etiam hodie, quod etiam tenuit Ludouic. de Roma. in d. l. Caius.

PRIVILEGIVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pater non eſt legitimus adminiſtrator filiæ in dote aduentitia.*
2 *Filia eſt capax iudiciorū in dote aduētitia et ſine patris cōſēſu.*

1 INFERENDO ad notabile priuilegium in dote aduētitia, & hoc erit trigeſimumquartum † ꝙ pater non ſit etiam hodie legitimus adminiſtrator ipſius filiæ, ut eſt in alijs aduentitijs, cum dicta legitima adminiſtratio concedatur pa-
a tri ratione uſusfructus, a ut l. 1. C. de bo. mater.
2 † Et per hoc infertur ad aliud priuilegium. ſ. ꝙ filia eſt capax iudiciorum ſine conſenſu patris, de quo dicetur in 9. par. operis in 8. priuileg.

ADDITIO.

a Ratione uſufructus. Nota hic, ꝙ pater non eſt legitimus adminiſtrator

ministrator filiæ nuptæ in dote constan. matrim. nec in ea dote debet habere usumfructum, & ideo patris authoritas non requiritur in iudicio, quo filia constante matrimo. repetit dotem à uiro uergente ad inopiam: sed tunc citari debet pater nisi periculum sit in mora expectandi quando dos est profectitia. Si uerò est aduentitia, non est citandus pater. Bal. fin. in authen. quod locum. 4. q. C. de colla.

PRIVILEGIVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Dos si est assignata filiofamil. per mulierem uel socerum, illa sibi quæritur pleno iure & non patri, olim & hodie.*

1 ET ex prædictis potest inferri ad aliud priuilegium & trigesimumquintum † ꝙ si filiusfamilias dotem recepisset pro uxore & non eius pater, ꝙ dicta dos quæritur ipsi filiofamilias pleno iure, etiam de iure antiquo ffstorum, nec habeat locum regula. d. l. placet. Et sic etiam fructus percepti ex dicta dote quæruntur ipsi filio & non patri, ut fuit de intentione Bartol. in leg. contra nurum. §. quoties. ff. rerum amotarum.

PRIVILEGIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus non quæritur patri in dote aduentitia, nec est legitimus administrator filio seorsum habitante.*

2 *Donatio inter patrem & filium in fructibus aduentitiorum ualet.*

3 *Fructus percepti ex dote per uirum filiumfamil. maximè seorsum habitantem non communicantur cum fratribus post patris obitum.*

1 EX quo ipse ibi notanter infert ad aliud singulare priuilegium in dote & trigesimum sextum† ꝙ hodie de iure codicis ipse pater non habebit usumfructum dictæ dotis per d. l. cum oportet. cum simil.

Et consequenter sequitur, ꝙ in dicta dote pater non erit legitimus administrator. Tamen ipse limitat hoc procedere, q̃n dos erat in corporib. seu specieb. secus si in pecunia: qa tunc de iure ffstorum efficiebat peculij profectitij patris: & sic transibat in domum patris, qui tenebatur de peculio pro dote illa restituenda, per tex. in l. deposui. §. 1. & l. ex facto. ff. de pecu. pro quo facit: quia mulier ipsa in hoc gaudet priuilegio, etiã q̃n dos non deseruit oneribus matrimonij: puta antequàm nubat, uel postquam remansit uidua, ut nihil iuris habeat pater in tali dote aduentitia, ut suprà dixi in 33. priuilegio. Multo magis uidetur dicendum in ipso filiofamil. constante matrimonio: & sic quando dos cohæret in matrimonio & eius oneribus deseruit, argumen. leg. dotem. in fin. ff. de castren. pecu. Nam isto casu concurrit duplex fauor, scilicet dotis & etiam matrimonij. Aduerte tamen quia hoc dictum Bartol. fortè procederet, quando filius seorsum habitaret à patre unà cum dote habita à muliere, seu socero: & maximè si postquam seorsum habitauit, duxit uxorem & dotem recepit. Nam æquum est, quòd ibi sit dos pleno iure, & sic dotis fructus, ubi sunt onera matrimonij. leg. cum his. §. ibi dos. ff. de iur. dot. Vnde potest dici, quòd etiam de iure ffstorum, non solùm ipsa dos sit in dominio ipsius mariti filiifamil. sed etiam ipsi fructus ex dote percepti, ut sic eos omnes sibi lucrifaciat & non pater, & hoc fauore dotis, & matrimonij ut suprà. Et multomagis hoc fatendum esset si filius accepisset uxorem, dum cohabitaret cum patre: & postea recessit à patre cum dote sibi consignata per patrem, quam ipse pater receperat, quasi tunc pater ipse uideatur consentire filio, ut ipse solus onera matrimonij supportet cum dicta dote. Vnde etiam si fructus dotis superexcederent onera matrimonij, uideatur pater illos sibi tacitè donasse, quæ donatio de facili præsumitur propter tantam coniunctionem personarum, per id quod habetur in l. Publia. in principio. ff. deposi. & in l. si seruus communis. ff. de donatio. inter uirum & uxor. Et maximè cum uideatur quid modicum donasse, ratione cuius modici magis de facili præsumitur donatio. l. utrum. ff. de donatio. inter uirum & uxo. Nec obs. quòd uideatur in peculium concessisse magis quàm donasse per id, quod habetur in l. filiæ cuius. C. fam. ercìscun. & in l. si donantis. C. de coll. quia illa iura procedunt, quando à principio non potuisset ualere ut donatio. Vnde secus quando a principio potuit ualere ut donatio inter patrem & filiũ: prout est in dote & eius fructibus per id quod habetur in l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. ercis. & in l. si cum dotem. in princ. ff. solut. matr. quæ iura licet loquantur in patrefamilias: tamen eadem ratio fauoris respectu dotis & matrimonij
2 uidetur militare in ipso filiofamilias. Et maximè † quia etiam circunscripto fauore dotis in ipso usufructu aduentitiorum
a quoruncunque ualet donatio facta per patrem filio a ut est casus singularis: & ibi etiam per Bald. post Bartol. in l. cum oportet. §. an autem. C. de bon. quæ lib. Et si valet per modum expressum, eodem modo per modum tacitum, argum. l. cum quid. ff. si certum petat. cum simil. quæ tacita donatio præsumitur; vt suprà. Vnde posset forte dici, quòd licet non probetur expressè dicta consignatio dotis facta per patrem, tamen eo ipso quòd pater promittit filium de per se tenere & fructuare dotem suæ uxoris, vel quid aliud aduentitium, tacitè uidetur donare dictos fructus, ut no. uolunt Bald. in authen. ex testamento. C. de collat. in 14. c. & etiam idem ipse sensit in l. 2. C. famil. ercìscun. & etiam Bartol. in suo tract. de duobus fratrib. & licet Azo in summa illius titul. de bon. quæ libe. post prin. uideatur aliter sentire, tamen ita communiter tenetur, ut suprà, est speciale in usufructu, qui consistit in iure tenui & de facili perdendo: & ita ego consului: & etiam consuluit Petr. de Anch. consi. quod incipit, præmittendum est, in ordine. 178. quòd bene not. Si autem ipse filius habitaret cum patre: Et sic pater ipse onera matrimonij subiret alimentando filium & uxorem, & tunc non solùm si ipse pater recepisset dotem, sed etiam si ipse filius solus recepisset, posset tamen non improbabiliter dici, quòd de iure ffstorum dominiũ dotis quærebatur ipsi patri. Et consequenter fructus dotis essent ipsius patris, etiam si dos consisteret in speciebus etiam stabilibus. Nec reperio, quòd iura faciunt differentiam inter dotem in pecunia, & in speciebus, prout facit Bart. in d. §. quoties. Nec d. l. ex facto. & d. l. deposui. probant dictam differentiam: immo etiam si detur filiofamilias species pro dote, illa efficiebatur peculij perfectitij patris, & tenebatur pater de peculio ꝓ ea restituenda sicut pro alijs rebus paternis consistentibus apud filium in peculio, ut est text. in l. filiofamilias. la 2. solut. matrim. & probatur in l. filiofam. la. 1. & in l. si cum dotem. §. transgrediamur. eod. tit. cum tex. ibi indistinctè loquatur, adhoc etiam text. eadem l. fin. immo potest dici, quòd si dictus pater consensit dicto matrimonio expressè uel tacitè ex tunc uidetur se obligasse insolidum, & sic ultra peculium pro restitutione dotis secundùm hanc & no. post Bar. in d. §. transgrediamur. Videtur autem tacitè consensisse, si uxor filij fuit ducta in domum suam & onera matrimonij supportauit, cum ad hoc ipsum faciendum præcedebat obligatio legalis, ar. eius, quod habetur in l. 2. C. de acquir. possess. idem est, ex quo ipse pater est obligatus ad conseruationem dictæ dotis. Meritò conueniens est, quòd illa efficiatur de dominio ipsius patris. An autem pater possit cogi ad se obligandum pro filio pro dote restituenda, not. in d. §. transgrediamur. & dixi supra in 20. priui. Vnde isto casu de iure codicis pater haberet usumfructum dictæ dotis, ut hoc fuit de mente glos. in d. l. dotem. ff. de cast. pec. in fin. uerbis. quæ per hoc sentit, quòd hodie proprietas dictæ dotis quæ olim erat apud patrem pleno iure, erit de iure codicis apud filium, licet usufructus sit patris, quæ tamen gl. non procederet, quando filius seorsum habitaret a patre & onera matrimonij subiret, ut suprà est dictum. Et hæc omnia sunt notabilia & utilia in practica, quia si filius habet uxorem seorsum habitans à patre, dotem possidet & fructuat,
3 talis usufructus non efficitur patris † nec fructus inde perce-
b pti sunt communicandi b cum fratribus etiam si erat eorum æstimatio ualde superexcessiua ultra onera matrimonij. Immo etiam posset dici, quòd si dos esset apud patrem, qui nollet eam consignare tali filio, quòd ex quo non debetur sibi usufructus, poterit filius mortuo patre illos fructus, uel eorum æstimationem repetere a fratribus cohæredibus pro eorum ratis. Et hoc quando filius decessisset sine reprehensione fortè de uoluntate patris, uel fortè præter patris uoluntatem ex iusta causa, quia malè tractabatur à nouerca uel alia simili causa. Si autem decessit sine uoluntate patris & sine iusta causa, tunc esset sibi imputandum, immo etiam si filius cohabitaret.

bitaret cum patre, & pater onera matrimonij subiret: tamē pater ipse permitteret filium tenere & fructuare de per se dictam dotem, & de fructibus ad libitum disponere: tunc tacitè uidetur sibi donasse dictum usumfructum: ut suprà dixi. Et ideo tunc filius dictos fructus & pecunias ex eis redactas & lucra exinde percepta, non teneretur communicare aliis fratribus, ut etiam not. uoluit Bal. in d. auth. ex testamento. in 14. c. & in d. l. 2. C. famil. ercifcund.

ADDITIO.

a Filio. Nota, ꝙ donatio usufructus aduentitiorum facta filio per patrem ualet. Adde hic, ꝙ intelligitur secundùm Bal. in auth. excipitur. in fi. C. de bon. quæ lib. Adde per Bartol. in l. quum quidā. de annu. le. & Alex. in l. si seruitus. §. futuro. de serui. urban. prædio.

b Communicandi. Adde an fructus dotis restituendæ uxori percepti ab ea miss. in poss. bon. uiri computentur in sortem, leg. Titia. de sol. Ang. in l. diuortio. sol. mat. Alex. in l. si con stante. eodem titu.

PRIVILEGIVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Filiusfam. recipiens dotem si stipulatur lucrum dotis in casum sol. matr. illud erit sibi pręcipuum.*

2 *Donatio expressa uel tacita in filium circa lucrum dotis ualet.*

3 *Lucrum dotis ob adulterium uxoris quæritur filio, eidemq; marito, & non patri.*

4 *Pater si fuit sibi stipulatus lucrum dotis, illud erit sibi præcipuum & non filio. Et hoc si pater subiuit onera matrimonij, aliàs secus.*

1 EX quibus etiam infertur ad aliud speciale priuilegium & trigesimumseptimum † quia filiusfamilias, qui recepit dotem à muliere, uel socero, fuit stipulatus de dote uel eius parte sibi lucranda in casum soluti matrimonij per mortem mulieris, tale lucrum dotis esset ipsius filij, quod sine dubio procederet, quando ipse filius onera supportasset, & nō pater. Sed si pater onera subiret, uidetur magis dubium.

2 Posset † tamen non improbabiliter dici, ꝙ ipse pater consentiendo expresè uel tacitè tali matrimonio & pacto inito per filium uideatur renunciasse & donasse filio dictum lucrū dotis: & sic ipsi filio pleno iure quærebatur. Vnde mortuo postea patre nō teneretur filius communicare aliis fratribus: cum potuerit ualere donatio expressa uel tacita per patrem filio circa dotem facta, prout ualet in filiofa. ut habetur in d. l. Pomponius Philadelphus. & in d. l. si cum dotem. in princ. & in d. l. post dotem. Et multomagis si pater fuit stipulatus, ꝙ filius lucretur dictam partem dotis in dictum casum. In contrarium tamen facit tex. in l. 1. & 2. in fin. C. de bon. mater. ubi generaliter loquitur, ꝙ omnia, quæ obuenerunt filiofamilias ex substantia suæ coniugis, quærantur ipsi filio quò ad proprietatem, & patri quò ad usumfructum. Et sic uidetꝰ præsupponere, ꝙ de iure fforum quærebantur patri pleno iure. Et restringere illum tex. ut procedat in aliis bonis obuentis uiro filiofamilias, præterquam in lucro dotis, esset contra mentem illius literæ, & etiam contra mentem Bart. in d. l. dotem. & in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. matr. Et si tale lucrum obuenit filio uiuente patre hodie haberet pater usumfructum: ergo sequitur, ꝙ olim pleno iure quærebatꝰ ipsi patri. Et sic uidetur inferri, ꝙ fauor, qui dabatur filiæfamilias circa lucrum suæ dotis aduentitiæ & profectitię, prout suprà est declaratum, nō extenditur ad ipsum filiumfamilias. Vnde cogita, & tangetur infrà in alia quęstione circa statutū concedens tale lucrum. In uno tamen casu potest dici, ꝙ de iure antiquo lucrum dotis quærebatur filio & non patri. ui-

3 delicet † quādo propter adulterium uxoris. Nam ex quo hoc lucrum, quod cōsequitꝰ filius propter iniuriam uiolati thori. Ideo in tali iniuria pater nullo modo potest pręiudicare filio, ut est tex. not. in l. Lucius. ff. sol. matr. Et ideo similiter lucrū erat præcipuum filij & sibi pleno iure quærebatur. Vnde multo fortius hodie quæritur filio pleno iure, cū iura codicis in hoc non immutent iura antiqua, ut suprà dixi, in fin. casib.

4 † Si autem pater recipiēs dotem fuisset stipulatus sibi tale lucrum dotis, non esset dubium, ꝙ illud lucrum esset præcipuum patris etiam quò ad proprietatem hodie, quod tamē procedit, nisi ipse pater recusasset subire onera matrimonij, quæ forte subiuit filius seorsum habitans: cum tale pactum uideatur in se habere tacitam conditionem, si onera matrimonij supportauerit, cum non ob aliud censeatur tale lucrū sibi fuisse stipulatum, nisi in recompensationem onerum matrimonij, ut probatur in d. l. dotem. Et ideo si pater ipse non impleuit ex parte sua, cessat dictum lucrum, argum. l. tali. & l. stipulationem. ff. de iur. do. facit l. quæro. §. inter locatorem. ff. loca. non tamen credas, ꝙ tunc huiusmodi lucrum applicetꝰ filio supportanti onera matrimonij. Cum respectu filij casus iste fuerit omissus in stipulatione. l. quicquid adstringendæ. ff. de uerborum oblig. Nec stipulatio, uel pactum trahitur ad personam non expressam. l. si unus. §. ante oīa. ff. de pact. & l. si pro dote. C. de dot. prom. Sed satis vr̄ filio, quòd ad eius preces poterit dicta uxor disponere de tota dote, ubi si pater subiuisset onera matrimonij non potuisset ipsa mulier de tota dote disponere obstante dicto pacto.

Et per prædicta potest inferri ad statuta locorum disponentia, ꝙ uxore prædecedente in matrimonio sine filiis uir lucretꝰ certam partem dotis, & filiusfamilias accepit uxorem, an lucrum dotis sit patris, uel sit præcipuum ipsius filij, de quo per Bar. post Dyn. in §. transgrediamur & in d. l. dotem. & in suo tract. de duob. fratrib. & per Bald. in auth. ex test. C. de coll. in 13. c. & per eundem post Cy. in l. 2. C. famil. ercis. Nam gl. not. in d. l. dotem. distinguit, an mulier decedat uiuente socero uel post. & idem Dyn. in d. §. transgrediamur. & hoc si pater onera matrimonij sustinuit, aliàs esset præcipuum ipsius filij. & idem sequitur Cyn. in d. l. 2. Sed Bar. in d. l. dotem. & in d. §. transgrediamur, uidetur tandem tenere contra Dyn. secundùm iura hodierna, secundùm quæ tale lucrum dotis dicitur aduentitium: & sic quęritur ipsi filio: licet pater habeat usumfructum per id, quod habetur in l. 2. ad fin. C. de bon. quæ libe. aduentitia non conferuntur inter alios cohæredes post mortem patris. l. fin. C. de coll. & hoc quando statutum loqueretur in persona uiri, uidelicet ꝙ uxore prædecedēte uir lucretur &c. Si autem diceret, ꝙ recipiens dotem lucretur: & tunc procedat opinio Dyn. & hæc etiam opinio fuit Tho. de Formaginis: ut refert Bal. in d. l. 2. in d. auth. ex testamento. Sed ipse & Bar. in d. tract. sequuntur in effectu opinio. Dyn. distinguendo qui subierit onera matrimonij, an pater, an filius, & an uterque, ut ibi per eum, dicendo ꝙ satis potest dici huiusmodi lucrum esse profectitium & non aduētitium, ex quo processit ex re patris, uidelicet propter alimēta per patrem præstita: licet statutum loquatur in persona filij: ut ibi per eum, in cuius opin. tanquam magis æquam inclinat Bald. in d. l. 2. Sed in d. auth. ex testamento. ubi uidetꝰ magis maturè loqui & procedere, tenet post multa indistinctè illud lucrum esse aduentitium, & sic præcipum ipsius filij & communicandi maximè ea ratione: quia maritus est causa immediata huius lucri: cum eius contemplatione & propter fœdus matrimonij quæratur, quæ immediata causa debet magis attendi quàm remota, scilicet alimentationis. per id, quod habetur in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulga. & pupil. substitu. & in l. fi. ad fi. C. de usufruct.

Et hanc opin. tanquam communiorem & in puncto iuris magis substentabilem tu teneas: prout tenuit ipse Bartol. in lecturis: ut supra, ut sic tale lucrum dicatur magis aduentitiū quàm profectitium. Nam proxima & finalis causa dicti lucri est propriè ipsius matrimonij & eius coniugalis societatis & fœderis: ut hoc probatur in l. cum quis. circa me. ff. de dot. præleg. ibi dum dicit: quia matrimonij causa lucratus est nō ex patris iudicio. Et sic etiam probat, ꝙ si pater fuit stipulatus tale lucrum dotis ipsi filio ob uxoris prædecessum, illud erit aduentitium, & non profectitium: cum ex causa matrimonij uidetur lucratus, quod matrimonium cohæret personæ filij uel patris. Sicut etiam eadem ratione solet dici de lucro dotis, quod prouenit propter iniuriam uiolati thori, seu coniugij: ut proximè dicetur in alio priuilegio. Præterea ponamus, ꝙ statutum se mouerit etiam propter onera matrimonij: ut uidetur probari in d. l. dotem. in fin. secundùm intellectum gloss. ibi secundùm: tamen tex. ibi ponderat primò & principaliter ipsam cohærentiam matrimonij: & sic debet attendi causa principalior & potentior, argumen. l. quæritur. ff. de stat. hom. Et maximè quia illa ratio oneris matrimonij non uidetur multum attendenda: cum pater teneatur ad alendum uxorem filij & eius liberos. l. si filia. §. 1. ff. famil. erc. & sic

& sic et indotatā, arg. l. qđ si nulla. ff. de relig. & sumpt. funer.

Potest etiam subintelligi alia causa dicti statuti, quasi in solatium amissæ suæ dilectæ coniungis tale lucrum sibi uiro cō cesserit: ut aliàs in simili dicitur de matre cui Senatusconsultum Tertullianum concessit successionem filij, ut eam sublevaret in solatium amissi filij, instit. ad Tert. post princ. & aliàs in simili. in l. iure succursum. ff. de iu. do.

Et hinc est, ꝙ solet communiter teneri, ut lucrum dicti statuti consequatur uir etiam in uxore nondum ducta, quæ decessit post matrimonium contractum per uerba de præsenti: & sic licet nunquam subierit onera matrimonij: quia saltem remanet alia ratio finalis uinculi & fœderis matrimonialis. facit, quod habetur in auth. de nupt. §. si uerò altera. & insti. de nupt. §. affinitatis. & per gl. in l. liberorum. ff. de insa. quod & tenuit Bar. in l. nihil. ff. rerum amo. & per Bald. in l. non sine. C. de bon. quæ libe. & in l. Deo nobis. C. de episc. & cle. & per Bart. de Salice. in l. si cum in te. C. de dona. ante nupt. & per Abb. Sicu. in c. illud. de præsump. & uidetur casus in auth. de sanc. episc. in §. sponsalibus. Et hanc partem, quod tale lucrum sit præcipuum filij, tenet Pau. de Cast. in d. §. transgrediamur. & Roma. in d. authen. ex testamento. & ita etiam uidi de facto consultum.

PRIVILEGIVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vir filiusfamilias quicquid lucratur de dote ob uiolatum thorum & olim hodie pleno iure quæritur ipsi filio.*

2 *Pater non potest remittere iniuriam uiolati thori sine filio.*

Trigesimvmoctavvm speciale priuilegium sumitur ex eo, quod habetur notan. in l. Lucius. ff. solu. mat. Nam licet olim de iure ffcrum omnia lucra quæ obueniebant filio uel filiæ quærerentur patri pleno iure, nec stabāt momento penes filium. l. placet. ff. de acquir. hæred. & institu. per quas personas nobis acqui. post princip. cum suis uulgat.

1 Tamen hoc erat† speciale in lucro dotis prouenienteflio- familias eidemq; marito propter iniuriam uiolati thori seu diuortij secuti culpa mulieris, propter quòd ipsa mulier perdit dotem: ut habetur in l. consensu. C. de repu. Nam huiusmodi lucrum quæritur pleno iure ipsi filio, eidemque marito & non patri: ut optimè probatur in d. l. Lucius. ubi patet, ꝙ li-

2 cet post tale diuortium sic sequutum culpa uxoris † pater reconciliauerit sponsalia cum eadem muliere, & citra consensum dicti filij. nihilominus ipse filius retinebit dictam dotem non obstante ꝙ fuerit hæres dicti sui patris reconciliantis, ꝙ non est ex alio: nisi quia dicta reconciliatio non potuit fieri in præiudicium dicti sui filij, cui dicta dos iam fuerat quæsita & non patri. Nam si fuisset quæsita patri, pater potuisset dictam iniuriam remittere sine filio. Imo etiam inuito filio. l. sed si unus. §. si filio. ff. de iniur. Cum ergo ex tali remissione facta per patrem ita reconciliantem non fuerit quæsita actio, uel exceptio, nec replicatio ipsi mulieri. Ideo dictus filius hæres patris potuit uenire contra factum patris, ut ibi dicit glos. not. & etiam ibi declarat Bar. & docto. communiter sequuntur, faciunt not. in l. cum uir prædium. ff. de usucap.

Et ex prędictis iuncta d. l. Lucius. sequitur notabilis limitatio ad tex. in d. §. si filio. ut non obtineat in iniuria uiolati thori: quia illa adeo adhæret personæ filij, ut illam non possset remittere pater sine filio: maximè quò ad effectum, de quo suprà.

Item sequitur ex illo tex. dictæ l. Lucius. à contrario sensu, uidelicet quia si ibi filius contrauenisset dictis sponsalibus, per dicta sponsalia & eorum reconciliationem esset remissum crimen adulterij respectu ipsius uiri, ut non posset accusare mores dictæ mulieris: sicut per reconciliationem factam per contractum secundi matrimonij. Et etiam notatur ampliatio ad l. uxor. §. fi. ff. de adul.

Resultat etiam notabilis limitatio ad dicta supra proximo priuilegio: quia tenendo opinionem Dyn. & sequacium, ꝙ lucrum dotis proueniens ex pacto, uel statuto propter obitū uxoris prædecedentis in matrimonio sine filiis sit ipsius patris & non filij, maximè quando tempore quæsiti lucri pater ipse, idemque socer superuiuebat, de quo habetur in d. l. dotem. ff. de ca. pecu. & in d. §. transgrediamur. & in aliis plerisq; locis: tamen secus in lucro dotis prouenienti ex iniuria uiolati thori, uel diuortij secuti ex culpa uxoris. Cum proueniat ex quadam iniuria inhærente ossibus dicti filij sui. Et sequit notabilis effectus, ꝙ etiam hodie iure codicis talis pater ex tali lucro aduentitio non habebit usumfructum per dicta suprà in alio proximo priuilegio. Et etiam poterit esse hodie in iudicio sine consensu patris, prout etiam olim poterat esse in iudicio solus sine patre. Imò etiam forte inuito patre ad persequendum talem iniuriam uiolati thori, uidelicet circa accusationem adulterij dictæ suæ uxoris: ut est tex. not. in l. intra liberos. §. fi. ff. de adul. quæ omnia sunt bene notan.

PRIVILEGIVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Metus in promissione dotis non purgatur per actionem de dolo sed ipso iure reddit actum nullum.*

2 *Stipulatio ficta non surgit quando per metum fieret dotis promissio.*

1 Trigesimvmnonvm speciale priuilegium est in†dote promissa per metum, qui metus licet regulariter non annullet actum ipso iure: sed causet rescissionē per actionem quod metus causa: ut l. 2. & per totum. ff. quod met. caus. Tamen speciali fauore mulieris promittētis dotem per metum uiri ipso iure est tuta, & talis promissio penitus non ualet: ut est casus sing. in l. penul. §. si dos. ff. quod met caus. ubi tamen Bart. posuit notabile motiuum dicendo, non esse speciale in dote, sed in quolibet pacto aliàs de se nullo, quando haberet uestiri legis auxilio, de quibus pactis legis auxilio uestitis per gloss. magistram, & ibi per doc. in l. legitima. ff. de pact. & tunc quando per metum iniretur, talis promissio non uestietur sed remanet in sua nullitate.

Et sic infert, ꝙ si per expressam stipulationem dos promitteretur: tunc ualeret mero iure. licet per actionem, quod metus causa posset rescindi, quod dictum est notabile in se.

2 †Et sic inferri potest, ꝙ dispositio l. 1. in prin. C. de rei uxo. actio. subintelligens tacitam stipulationem fauore dotis cessaret, quando dos esset promissa per metum, ex quo talis stipulatio auxilio & ministerio legis inducitur. Tamen aduerte: ꝗ communiter glo. & doctor. antiqui ante Bar. transiuerunt cū dicta specialitate dotis: & sic quomodocunque promittatur, siue cum stipulatione: siue sine, talis promissio non ualet: ut uoluit gl. & ibi etiam Innocen. & communiter docto. sequuntur in c. 2. quod met. causa, quod etiam per expressum tenuit ibi Abb. sic impugnando istud dictum Barto. dum infert, ꝙ si per stipulationem expressam promitteretur dos per metum mero iure ualeat, cum tex. in d. §. si dos. loquatur simpliciter & indistinctè per uerbum, quod potest accommodari & intelligi etiam, quando per stipulationem. l. sciendum. §. edictum. ff. de ædil. edict. & insti. de uerbor. obliga. §. item si scriptum. Aliàs sequeretur ex d. Bart. ꝙ si mulier constituit dotem per metum per uiam liberationis, liberando maritum futurum ab aliqua obligatione per pactum de non petendo, prout habetur in l. licet. ff. de iu. do. ꝙ tunc talis constitutio dotis mero iure ualeret, ex quo pactum de non petendo non eget legis auxilio, & parit exceptionem efficacem. l. iurisgentium. §. igitur nuda. ff. de pact.

Præterea tex. in d. §. si dos. dicit, ꝙ promissio est nulla, & tamen sine legis auxilio est ualida in uim pacti nudi efficax ad nonnulla, maximè per uiam retentionis uel compensationis: ut uidetur in l. etiam. ff. de compens. & tamen per metum esset ipso iure nulla ad omnem effectum per text. ibi. Sed tunc surgit probabile dubium, præsupposito ꝙ talis promissio dotis sit ipso iure nulla, remanebit ne matrimonium sine dote, & uir habebit subiret onera matrimonij sine spe dotis habendæ. Certè non uidetur, nec potest dici hoc habere causari in odium uiri inferentis metum; quia satis uidetur puniri, ut promissio sic facta sit ipso iure nulla, contra regulas iuris, de quibus suprà. Cum annullatio actus sit pœna: ut l. Senatus. ff. de contrahen. emp. & per gloss. not. in cap. decet. de immu. eccles. in 6. unde non uidetur debere excludi à consecutione congruæ dotis, ne duplici pœna afficiatur ex eodem facto, ar. l. 1. §. licet. ff. nau. cau. stab. Vnde potest dici, ꝙ talis promissio sic per metum facta licet annulletur à iure respectu quantitatis, uel rei in dicta promissione deductæ: tamen remanebit dicta promissio ualida, ac si à principio simpliciter fuisset promissa

missa dos per mulierem non expressa certa re uel quantitate; quia tunc ualet, & debet intelligi de dote congrua secundùm arbitrium boni uiri. l. cum post. §. gener. ff. de iu. do. & l. 3. C. de do. prom. cum sim. quod est bene notan. licet doctor. aliter hoc non declarent in d. §. si dos.

PRIVILEGIVM XL.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si esset decepta in contractu dotis promissæ ipso iure non ualet contractus*

1 ET ex prædictis inferri potest ad 40. speciale priuileg. † quòd si in contractu dotis promissæ mulier esset decepta etiam per dolum incidentem: & sic non dantem cām contractui dotis: nihilominus erit nullus ipso iure cōtractus fauore dotis & mulieris: sicut idem dicimus infra in distractu dotis, quando mulier esset decepta in 9. part. circa 18. pri. per tex. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. & etiā, quod proximè dicet, pro quo facit, quod supra dixi in proximo priuileg. & tangetur in sequentib. priuileg. In contrarium tamē facit, quod habetur in l. 1. C. si aduer. dotem. & in l. si ex causa. §. in dotis. ff. de mino. ubi habetur, ꝙ datur restitutio in integrum si mulier minor est læsa seu decepta in dando maiorem dotem quàm esset conuenientia suæ congruæ dotis: ergo mero iure obligatur quia aliàs non esset opus restitutione. d. l. in causæ. in prin. Nisi dicas, dictas regulas procedere, quando mulier esset decepta & læsa sui facilitate: secus si dolo aduersarij per supradicta, quod esset not. ad lim. dictorum iurium. Et bene facit d. §. si dos, æquiparando dolum non uelatum, qui cadit in metum, dolo uelato, imo plus solet inficere dolus uelatus, quàm ipse metus: quia metus regulariter non reddit contractum ipso iure nullum, sed rescindendum per actionē quod met. cau. quia uoluntas coacta uoluntas est. l. si. §. si mulier. quod met. cau. & habet' in toto d. ti. & tñ non sic indistinctè dicimus in dolo, qui aliquando ipso iure annullat: ut habet' in d. l. eleganter. Et sic saltem debent iudicari à pari dolus incidens & metus quò ad rescissionem actus, ergo si metus reddit cōtractum dotis ipso iure nullum. d. §. si dos. similiter etiam dolus incidens. Bar. autem in d. §. si dos. dixit. non esse ibi speciale fauore dotis, quando dos esset promissa nudo pacto. Nam cum tunc tale pactum uestiatur legis auxilio fauore dotis: ut habetur in l. ad exactionem. C. de do. pro mis. & dictum est supra in 3. par. & etiam secundo priuilegio circa priuilegium tacitæ stipulationis, ideo ipsa lex præbens tale uestimentum magis dedignatur, quàm in contractib. alijs de se uestitis. Et ideo est ibi, casus quòd metus ipso iure impedit tale uestimentum: qua ratione idem potest dici, quando per dolum etiam incidentem parificando dolum ipsi metui, ut supra quæ opinio. Barto. an sit uera ad illum tex. dixi supra in uigesimonono priuilegio.

PRIVILEGIVM XLI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si in dotis promissione excessit uires patrimonij talis promissio non ualet ipso iure.*

2 *Curator si scienter plus promisit pro dote sua adultæ quàm essent res patrimonij tenebitur de suo supplere.*

1 ESSET tamen bene speciale in dote, & hoc erit 41. priuilegium: quia si mulier † minor promisit vel dedit maiorem dotem, quàm essent uires sui patrimonij, talis promissio, uel datio esset nullius momenti, quatenus excedit uires, etiam si cū curatoris authoritate. Et sic non esset opus restitutione: ut est casus sing. in l. siue generalis. ff. de iur. do. Sed infra uires matrimonij mero iure teneret & remaneret ualida: tamen daretur sibi restitutio, si etiam in hoc esset læsa: quia etiam usque ad uires dos esset enormis: ut ibi est tex. not. & no. in l. 1. C. si aduersus dotem. & ibi etiam per gloss. Si tamen curator mulieris adultæ sciebat non esse tantum in bonis, quantum promisit pro dote: & tunc teneretur de suo refundere ipsi uiro, quasi uideatur donasse: ut est casus singular. in l. cum post mortem. §. 1. ff. de administra. tut. Vnde 2 talis † dolus curatoris licet adhibitus sit in fauorē suæ adultæ ut fortè inueniret maritum sibi placentem, & fortè magnæ conditionis, cedet in damnum curatoris à lucro mulieris: ut sic remaneat dotata ultra quam sint uires sui patrimonij, qđ uidetur mirabile, ut sic hoc totum operetur dolus dicti curatoris ad fauorem dotis & mulieris, ut propter hoc inducatur ficta donatio contra uerisimilem dicti curatoris intentionem per illum text. contra regulam, de qua in l. cum de indebito. ff. de probatio. iuncta regula, de qua in l. non omnis. ff. si cert. petat. cum similibus.

PRIVILEGIVM XLII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si adeo excesit congruentiam dotis, ut excesserit duplū congruæ dotis, illi subuenitur, etiam si maioris esset ætatis.*

ET hoc erit quadragesimumsecundum priuilegium & prædicta locum obtinent in muliere minore. In maiore autem si dederit uniuersum suum patrimonium, sibi imputetur, etiam si ultra conuenientiam congruæ dotis. l. nul
1 la. C. de iu. do. & hoc quando scienter. † Si autem fuit circunuenta, & tunc si sui facilitate in nullo sibi subuenitur, nisi esset læsa in dādo dotem tam enormem, ut sit maior dos in duplum, quàm sit iusta & congrua dos respectu conditionis suæ & uiri & quantitatis matrimonij. Nam tunc iuuabitur ex æquitate. l. 2. C. de rescind. uend. Cuius remedium habet locum et in contractu dotis: ut est gl. not. in d. l. si ex causa. §. in dotis. ff. de mino. Si autem non excederet duplum, puta si dos congrua erat in ducentis, & dedit quadringenta, uel abinde infrā, nec aliter fuit dolo uiri inducta: tunc non poterit aliquo iure iuuari: cum infra dimidiam iusti pretij licitum sit contrahentibus se decipere: ut l. item si pretio. uer. quemadmodum. ff. loca. & ibi per gloss. in d. l. in causæ. ff. de mino. Posset tamē non improbabiliter dici, ꝙ quando fuit læsa ultra duplum: licet tunc subsit æquitas. d. l. 2. ad rescindendum talem contractum propter enormen læsionem causantem dolum re ipsa, tamen non intentabitur dictum remedium per modum alternatiuum: uidelicet ꝙ dos reducatur ad iustam mensuram, uel ꝙ ex toto discedatur à contractu dotis. Nam si matrimonium iam erat contractum, & sic est factum irreuocabile: ita etiam debet secum habere cōcomitantiam dotis propter onera matrimonij supportanda. l. pro oneribus. C. de iu. do. cum similibus. Et quia inter partes fuit actum, ꝙ mulier esset dotata, licet in quantitate dotis fuerit causata læsio, aliàs posset sperni. Imò etiam reijci ab ipso uiro, per id quod habetur in l. fin. C. ad Velle. & ideo ipsa mulier tunc debet solùm agere, ut dos reducatur ad congruam mensuram.

PRIVILEGIVM XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Læsio enormis solùm est causa, ut agatur ad reducendum contractum ad dotis congruentiam.*

2 *Dolus dans causam non annullat ipso iure in dote promissa per expressum stipulationem rite interpositam.*

3 *Mulier maior scienter promittens maiorem dotem, quàm essent suæ vires, obligatur.*

4 *Vir si in æstimatione dotis est enormiter læsus, etiam sine dolo promittentis, tamen ex æquitate succurritur uiro.*

5 *Maritus minor 25. ann. si fuit læsus in accipiendo dotem minorem quàm esset congruentia, restituitur in integrum. non sic tamen maior. num. 6.*

ET per hoc multum notabiliter limitatur dispositio d. l. 2. ut saltem respectu medij alternatiui, de quo ibi, non obtineat in dote, & hoc erit quadragesimumtertium priuilegium.
1 † Si autem dolo mariti fuerit mulier maior læsa & decepta circa quantitatem dotis, potest distingui, ꝙ aut dolus dedit causam contractui, aut incidit, primo casu sine dubio non ualebit ipso iure contractus, sicut idem est in aliis contractibus bonæfidei, per id, quod habetur in dicta l. eleganter. Si uerò incidit, & tunc secus secundùm quosdam. Sed dubium surgit, si dos fuisset promissa per expressam stipulationem ex quo tunc uidetur, quòd remanet in sua uirtute stricti iuris,

ris, quòd etiam si dederit causam tali stipulationi, mero iure ualeat, licet possit rescindi per actionem de dolo, per no. in dicta l. eleganter.

2 † Sed si non fuerit interposita expressa stipulatio, ex quo hodie surgit tacita stipulatio subintellecta à lege, tam ex parte uiri, qui dotem recepit, quàm ex parte mulieris, uel soceri dotem promittentis, quæ tacita stipulatio habet naturam bonæfidei. dict. §. sed non ignoramus. ideo tunc sine dubio dolus dans causam tali contractui redderet ipsum ad initio nullum. dict. l. eleganter. quòd intellige respectu quantitatis promissæ non sic respectu simplicis promissionis tanquam remaneat firma uelut à principio facta sine certa quantitate, ut dixi supra, in 29. priuilegio circa dotem promissam per metum. Nec uidetur, quòd dictus §. sed non ignoramus. habeat locum quando uir sibi prouidit per expressam stipulationem ritè & ualidè interpositam. Cum per prouisionem hominis uideatur recessum à prouisione legali, maximè extraordinaria per id, quod habetur in l. fin. C. de pact. conuent. & probatur in dicta l. prima. post princip. Sed quando dolus incidit, tunc uidetur esse magis dubium per dicta supra. Tamen inclinarem, talem contractum non ualere propter fauorem dotis, per id quod habetur in d. §. & quod dixi supra in 39. priuilegio, circa dotem per metum promissam.

Quid autem si mulier maior promiserit dotem amplam, cum non esset soluendo, uel parum esset soluendo respectu tam magnæ quantitatis. Isto casu possunt distingui tres casus.

Aut enim hoc fecit scienter, uel ignoranter, aut sumus in dubio.

3 † Primò casu mero iure obligatur: quia talis promissio censetur magis difficultas, quàm impossibilitas. & ideo non reddit obligationem nullam. l. continuus. §. illud. ff. de uerbo. obligatio. Sicut diximus in illo, qui promisit mille marcas auri: ut per gloss. in l. 2. §. de his. ff. de uerb. obligatio. Etiam fuit de facto in quadam uidua, quæ ut haberet uirum pulchrum & iuuenem, promisit omnia sua bona in dotem, asserendo ascendere ad ualorem duorum milium ducatorum, & postea comperijt uir contracto matrimonio hæreditatem paternam illius mulieris esse magno ære alieno pressam: adeo quòd uix ascendebat ad trecenta. Certum est enim, quòd propter huiusmodi dolum nō potest rescindi matrimonium, licet dederit causam contractui: cum matrimonium sit quid spirituale & sacramentale: ut per gloss. in cap. ueniens. de transactio. Ideo non potest retractari ratione doli commissi etiā per restitutionem in integrum ratione minoris ætatis: ut not. gloss. & ibi docto. in cap. ex parte. de restitutio. spolia. & in l. ait prætor. in princip. & ibi per Bald. ff. de mino. Et sic etiam non potest retractari matrimonium ratione doli, siue carnale, siue spirituale, scilicet per ingressum monasterij: ut per gloss. not. in cap. ex parte, el secondo, & cap. dudum de conuers. coniuga. & not. in cap. ueniens. eod. titu. & per Innocen. in cap. 2. eod. titu. & in capit. cum dilectus. quod met. caus. imo etiam simplex obligatio sine alia solenni professione non uitiatur, ut habetur in cap. in præsentia. de proba. & ibi not. licet tunc uitietur ista obligatio bonorum facta expressè uel tacitè in monasterium ratione dicti doli secundùm gloss. singul. in cap. constituit 20. quæst. 3. Et tenet Innocen. in d. cap. dudum. dicendo, quòd bona debent reseruari uenientibus ab intestato. Sed hæc uidentur procedere quando monasterium: & sic totum capitulum commisit talem dolum, non sic si aliqui de monasterio: per id quod habetur in reg. delictum. in 6. & quod ibi per gloss. & 16. quæst. 6. cap. Episcopum. Item procederet, quando dolus fuit malus: quia principaliter fuit inductus ad ingressum ꝑpter spem quærendorum bonorum illius. Secus fortè si bono zelo, & sic dolus fuit bonus, ut principaliter proficeret animæ illius: licet fortè secundariò monasterium applicauerit animam ad ipsa bona. Et in dubio debet præsumi, quod principaliter bono zelo, argum. l. meritò. ff. pro soc. quod etiam tenet Abb. Sic. in c. dudum. Sed ego dicerem, quòd etiam quando malo zelo, tūc illa bona debeant assignari uenientibus ab intestato demum expectata morte naturali illius ingressi. Et sic interim erunt apud monasterium; quia talis successio respectu uenientium ab intestato debet expectare mortem naturalem, argum. l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. & l. Statius Florus. §. Cornelio Fœlici. ff. de iure fisci. Ad propositum ergo potest dici, quòd tale matrimonium ualuit, nec potuit retractari propter huiusmodi dolum: & etiam respectu dotis ualuit cōtractus. Nec tñ mulier posset iuuari per beneficium ne conueniatur, siue exigatur ultra, quàm facere possit, de quo in l. maritū. ff. sol. mat. cum si. ex quo scienter & sic dolosè promisit talem dotē, per tex. no. in l. pen. ff. de iu. do. Cum tale beneficium perdatur ꝑpter dolum. l. etiam §. licet ff. sol. mat. Et eadem rōne quis diceret etiam debere perdere beneficium cessionis per id, quod habetur & not. in l. fi. ff. quæ in fraud. cred. & per Dyn. institu. de act. §. item si quis in fraudem. Tamen tu dicas contrarium cum illud beneficium detur ad finem, ut quis non detrudatur in carcerem. Mulier autem pro quouis debito ciuili non potest incarcerari, ut in authentica sed nouo iur. C. de offi. diuer. iud. Posset tamen expelli à uiro & alimenta sibi denegare propter non solutam dotem ei promissam, per id quod habetur in lege finali. C. ad Velleia. Tamen iure canonico, quod seruandum est in hac materia, non posset uir propria authoritate expellere, sed cum iudicio ecclesiæ per id, quod habetur in capitulo porrò. de diuortijs. Tamen si socer fuit in tali dolo, non solùm sibi denegaretur beneficium illud, ne exigatur ultra, quam facere possit, per text. in dicta l. penultima in fine. Sed etiam posset detrudi in carcerem circunscripto dicto beneficio cessionis, per id quod habetur in d. §. fin. l. fin. Super quo tamen ultimo esset cogitandum, quia actus incarcerādi est iniuriosus & turpis. l. cum & filij. C. qui bo. ced. pos. Et huiusmodi remedia turpia cessant non solùm inter coniuges, sed etiam inter generum & socerum. l. nihil. ff. rerum amo. iuncta l. 2. eodem titulo. quod not. Sed pone quòd pater non habens nisi unicam filiam, ut eam bene collocaret, dixit in instrumento dotis, uel in præsentia testium, quòd pro dote dabat hæreditatem suam post eius mortem. Iam hoc uidi de facto tractari, tamen potest dici, quòd licet hæreditas nō possit inter uiuos pacto dari, ut l. 1. ff. de hæred. uel actio. uendi. & l. hæreditas. C. de pact. conuen. Tamen hoc procedit, quando ageretur, quod quis habeat ius hæreditarium. & sic tāquā hæres dicta bona consequatur, sed secus si appareret de partium intentione, quòd uoluerit donare, uel aliter concedere bona sua post mortem: quia tunc ualeret per id, quod habetur in l. fin. C. de pact. & ibi per gloss. & doct. & in l. licet inter priuatos. eodem titul. Sed si essemus in casu dubij: quia aliter non constaret de dicta intentione, tunc ut actus magis ualeat, quàm pereat. l. semper. de reg. iur. cum similibus. Dici potest præsumi habuisse animum, concedere bona sua simpliciter & non propriè hæreditatem ipsam. Vnde non inconuenit aliquando, quod uerba improprientur ad hoc, ut actus saluetur, & non deducatur ad irritum. l. sed & si possessori. §. 1. ff. de iureiuran. & aliàs per gloss. not. in l. & puto. §. 1. ff. familiæ erciscundæ. Et maximè propter subiectam materiam contractus dotis, quando datur uniuersalitas bonorum. l. 1. §. uniuersale. ff. de usucap. pro dote. & in l. nulla. C. de iur. dot. & l. mulier bona communia. ff. de iur. dot. Et sic non inconuenit, quòd improprientur uerba contractus propter subiectam materiam. l. si stipulatus. ff. de usu. & l. si uno. ff. loc. Optimè confert text. iuncta gloss. not. in l. quæsitum. §. si seruus. ff. de legatis primo, & ibi per Bartol. & doctor. quæ interpretatio maximè procedere debet in dote propter infinitos eius fauores.

Prætereà non minori aliquando utitur priuilegio mulier in dote, quàm ipse miles in testando, ut habetur notabiliter in l. dotalem. ff. de testamen. milit. & ibi notabiliter. Et tamen fauore militis ualeret donatio hæreditatis collata post mortem, etiam quando donauit tanquam hæreditatem: ut est casus sing. in d. l. inter priuatos. ergo debet ualere multo magis fauore mulieris, quando expressè non apparet, quòd tanquam propriam hæreditatem donauerit. Verùm posito, sine præiudicio, quòd talis contractus non ualeat, & maximè si probaretur quòd intentio fuisset illius soceri propriè ipsam hæreditatem uoluisse dare in dotem. Potest adhuc dubitari, an ille uir remaneat in totum delusus & sine dote. Nam Baldus sensit quòd sic in lege pactum quod dotali. C. de pact. licet ponat terminos secundum quòd ibi habetur in text. puta si pater fortè senex promisit genero futuro & filiæ relinquere ipsi filiæ suam hæreditatem post eius mortem, & quòd illa cederet in dotem. Sed potest teneri contrarium: quia est uerisimile, talem uirum errore iuris ductum fuisse; quia non accepisset aliter uxorem indotatam, argumento l. si cum de indebito. ff. de pro-

bationibus, qui error iuris eum excusat, ut sibi non noceat in damnis.l. iuris ignorantia. cum seq. ff. de iur. & fact. ignoran. Et titulus dotis respectu uiri est onerosus.l. ex promissione.ff. de actio. & obligat. & l.fin.§.si à socero.ff. de his quæ in fraud.credito. Vnde non uidetur esse æquum, talem uirum sic remanere læsum & deceptum, & esse habituram talem mulierem indotatam. Nam etiam non parum uersatur interesse mulieris, ut remaneat cum suo uiro indotata, & propter hoc ab eo sit spernenda & reijcienda, dicta. l.fina. ad Velle. & facit l. si cum dotem.§. sinautem. ff. solut. matrimo. Et ideo posset hic uiro succurri ex æquitate. dict.l. 2. Cod. de rescind. uendi. ut possit agere contra dictum socerum tanquam sit enormiter læsus in constitutione dotis non solùm in duplum: sed etiam in totum, ex quo nihil consequi potest. Et si dicis, quòd tale remedium.l.est rescisiuum; quæ rescisio non cadit in terminis nostris, ex quo contractus est ipso iure nullus.l.nam si sub cõditione. post prin.ff.de iniust. rup.& l.in causæ.la secunda,ff.de min.

Potest responderi ut supra dixi in xxxix. priuilegio uidelicet quòd talis promissio est nulla respectu rei in promissionem deductæ, scilicet ipsius hæreditatis; tamen remanebit promissio ualida perinde, ac si esset facta sine expressione alicuius rei, uel quantitatis, ex quo inter partes uidetur actum saltem in genere, ut quædam maritus habeat dotem, uel poterit agi ex æquitate.l.iure succursum.§.fina.ff.de iur.dot. quod remedium fauore dotis indulgetur etiam maiori, quando esset deceptus re ipsa, idest, enormiter, & ibi loquitur non solùm in muliere decepta re ipsa, sed etiam in uiro circa dotem sibi promissam, ut patet in tex.ibi, circunuentus sit alteru
4 ter. Et secundùm prædicta si uir esset † deceptus in dote: quia credebat fundum in dotem ualere ducenta ubi non ualebat centum, uel mulier dederit in dotem nomen debitoris pro ducentis; ubi attenta eius inopia, uel alia sua mala conditione, tale nomen non ualebat centum, poterit uir iuuari ex equitate.dict.l. iure succursum. cum re ipsa sit deceptus, etiam si mulier, uel socer non fuissent in dolo ex proposito, fortè quia credebant uerisimiliter tale prædium, uel nomen debitoris esse ualoris ducentorum: & ita asserebãt. Nam saltem non potest negari, quin uir sit læsus enormiter, quæ læsio enormis causat dolum quendam re ipsa, ut habetur in l.si quis cum aliter.ff. de uerbor. obliga. & in dict.l.2. Vnde tale remedium. dict.l. iure succursum.licet deriuet ab eadem æquitate, prout deriuat remedium.dict.l.2. tamen habet diuersum modum concludendi: quia non per modum alternatiuum: sed solùm per modum præcisum intentatur, ut dos ipsa reducatur ad modum conuenientem & decentem uiro & uxori; quod bene no. ad dicta supra. Si autem dicta læsio non esset enormis: quia fortè non esset dos constituta infra dimidiam congruæ dotis: sed supra dimidiam partis pretij à princp: inter partes nominati pro dote. Et tunc imputaretur uiro per id, quod habetur in dict.l. in causæ.§. fin. & in dict.l.item si pretio. nisi uir fuisset deceptus dolo ipsius mulieris, uel soceri ex proposito per id, quod no.ibi glo. & bene facit pro hoc ult.d.l.iure succursum.secundùm unum intellectum glo.

Quid autem si uir non fuit deceptus in ualore rei, uel nominis dati in dotem: sed in ipsa dote: puta ubi dos respectu suæ conditionis & patrimonij mulieris erat congrua in mille, accepit pro dote ualde minus, fortè allectus calore a-
5 moris siue feruore. Dic, quòd isto † casu si esset minor 25. annor. restitueretur in integrum ratione minoris ætatis per id, quod habetur in dic.l. si ex causa.§. in dotis. ff.de mino. qui text. licet loquatur in muliere circumuenta, tamen idem dicas eadem ratione in uiro, cum iudicentur à pari.l.fina.C. de indic. uiduit. tollen.& c. gaudemus. de diuo. Et maximè in circunuentione dotis, in d.l.iure succursum. ibi, circunuentus sit alteruter.

6 † Si autem esset maior, & tunc potest concludi idem quod supra in muliere: uidelicet quòd si esset deceptus: quia haberet minus, quàm dimidiam congruæ dotis, poterit iuuari ex æquitate, dicta l. iure succursum. iuncta etiam æquitate d.l.2. de rescind. uend. cuius æquitas etiam militat in contractu dotis, ut supra dixi per glo.in d.§. in dotis. Si autem læsio non esset enormis: & tunc sibi imputabitur, nisi fuisset dolus ex proposito, ut supra est dictum in muliere, quę omnia sunt bene notanda in practica.

PRIVILEGIVM XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Indebitum solutum per errorem pro dote mulieris nupta non repetitur.*

2 *Solutum pro qualibet causa pia non repetitur, si apparet ex pietate solutum.*

QVADRAGESIMVMQVARTVM priuilegium est quia
1 † licet indebitè solutum per errorem repetatur per cõdictionem indebiti: tñ fallit, qñ solueretur pro dote alicuius mulieris nuptæ. Nam cessat tunc repetitio non obstante tali errore: ut est casus singularis in l. cum is.§. si mulier.ff.de cond.indeb. Sed aduerte: quia Barto.ibi, quem communiter sequuntur ibi doct. uidetur restringere illum tex. qñ soluens soluebat pro alia muliere dotem: & causa, quæ inducebat eum ad credendum se obligatum, erat causa pietatis: quia credebat se teneri ex pietate ad dotandum talem mulierem, ubi de iure non tenebatur: puta si erat mater, uel fratre, uel alius coniunctus, qui credebat se teneri ad dotandum talem mulierem ex officio pietatis, quo casu solutum ex hac cã; licet de iure non uera: tamen non repetitur, unde secus si ex alia causa per errorem soluisset talem dotem pro muliere, ut ibi per eum. Sed (ut dixi supra in 5.par.) ille tex.debet intelligi capiendo causam pietatis stricto modo: videlicet qñ pro
2 † muliere paupere & non ualente se de suo dotare: quia tunc verè & propriè subest causa pietatis. Nam causa dotis potest considerari esse causa pia dupliciter.

Primò per modum largum propter matrimonium ex tali pietate potest conuenire etiam circa mulierem diuitem, & talis causa pietatis potest operari effectum, ut in dubio præsumatur donatio in quocunque promittente uel soluente dotem pro muliere etiam diuite. & ita procedit tex.in l.1.§.accedit. C.de rei uxo.act. & quod no. Bart. in l.quæ dotis.ff.solu. matr. Sicut etiam alios operatur effectus, uidelicet ut mandatum non expiret morte mandantis, ut l.si ego.§.1.ff.de iureiuran. Sicut idem in qualibet pia causa: puta libertatis.l.si pater.ff.de manu.vin. & per Bald.in l.mandatum. C. man.in 4. col.& in l.sicut.C.de act. & obliga.non attento, an mulier sit diues uel pauper. Sicut etiam ad effectum insinuationis non necessariæ in concessione dotis etiam facta ab extraneo: ut l. si.in princ.C.de iu.do. & isto casu non haberet locum dispositio d.§.si mulier.

Secundò modo consideratur pia causa in dote magis strictè, uidelicet, quando datur dos pro muliere paupere, & tunc propriè procedit tex.in d.§.si mulier.quia non potest negari, quod fecerit ex pietate: licet crederet ille quòd dicta causa pietatis arctaret eum de iure ad soluendum dictam dotem. Nam cessante dicto errore remanet causa pietatis, ex qua se mouit ad soluendum, ex causa pietatis solutum sine dubio non repetitur. Et idem posset dici in omni alia causa pia. Nam ponamus, quòd quis redimat sanguinem suum ab hostibus soluendo magnam quantitatem, uel quòd quis eroget pecuniam pro funere sui consanguinei: tunc si non appareat quo animo soluerit, potest repetere.l.si quis.§. sed interdum.ff.de religio.& sumpt.fune. Et idem in redimente captiuum, nisi esset mater: quia tunc præsumitur potius, quòd animo repetendi quam donandi, ut habetur in l.liber captus. C. de capti. Si autem appareat, quòd hoc fecerit ex pietate fortè hoc exprimendo: tunc ualet, licet non dixerit, quòd animo donandi: ut in dict.§.sed interdum.& bene probatur in dic.§.si mulier. in fin. & hoc quando sponte soluit non credens se ad hoc teneri. Aliquando autem quis soluit ex pietate tamen non sponte, sed credit se ad hoc obligatum de iure propter officium pietatis, & non repetitur, casus est singularis in d.§. si mulier. Et sic idem dicendum est in redimente suum coniunctum ab hostibus, fortè persuasus & inductus ad hoc faciendum ab aliqua persona ad instantiam ipsius capti ex eo quòd diceret, ipsum esse obligatum ad redimendum talem captiuum. Nam si magnam quantitatem soluisset non posset repetere, quando tempore redemptionis ille captus erat non soluendo, secus si esset soluendo: quia tunc talis credulitas causaret errorem magis supinum: & ideo tunc repeteret, & idem in soluente dotem pro muliere sibi fortè attinente. Nam si tertia persona forte doctor uolens fauere tali mulieri induxit illum ad soluendum dictam dotem, asserendo ꝙ de iure ex officio pie-

tatis

tatis tenebatur soluere. Nam tunc si quidem illa mulier erat pauper, nec aliter poterat se dotare de suo: tunc non repeteretur, licet errasset in iure. Et licet fortè per dolum fuisset inductus ad ita credendum; ex quo non potest tunc negari quin subesset causa pietatis, ex qua solutum non solet repeti etiã cessante dicto errore. Si autem dicta mulier poterat se dotare de suo: licet fortè non cum tam ampla dote, prout ille soluit: & tunc posset repetere: quia tunc cessat causa pietatis, quæ nõ potest excludere repetitionem soluti: licet ille crediderit se ex pietate teneri: quia talis error potest magis appellari grossities quàm simplicitas, & sic magis videtur succurrendum tali soluenti prætextu talis erroris: licet supini, ex quo tractatur de damno & perdendo: ut l. iuris ignorantia. cum sequenti. ff. de iu. & fac. igno. Cum etiam in facto proprio error supinus non impediat repetitionem soluti. l. sed si me putem. ff. de condit. inde. Vnde cogita: quia hæc sunt bene notanda ad intellectũ illius tex. in d. §. si mulier.

PRIVILEGIVM XLV.

SVMMARIVM.

1 *Solutum uel promissum etiam pro muliere diuite præsumitur ex causa donationis speciali fauore dotis.*

2 *Mater & alij coniuncti administratores præsumuntur de bonis mulieris dotasse, non sic in patre administrator.*

QVADRAGESIMVMQVINTVM priuilegium est: quia
1 † fauore dotis in dubio præsumitur donatio. d. §. accedit. licet regulariter secus per regulam, de qua in l. cum de indebito. ff. de probat. & in l. si cum aurum. de solu. cum simil. nisi aliæ concurrant coniecturæ ad præsumendum dictam donationem, de quibus per Bar. & doct. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. & in l. cum quid. ff. si cer. pe. Et procedit dispõ d. §. accedit. ẽt in muliere diuite quę poterat ex suo patrimonio cõmodè dotari: cum tex. ibi loquatur indistinctè, & ita cõiter sequuntur doct. per illum tex. & per tex. in l. fi. C. de do. ꝓmis. ubi plus probatur, ꝙ etiam pater, qui arctatur ad dotandum filiam promittendo, intelligitur de suo & non de bonis filiæ etiã habentis amplum patrimonium fortè ex successione mater. & idem in matre & fratre & similibus.

2 In † hoc tamen differunt, quia mater & similes si administraret bona mulieris, præsumeretur in dubio administratorio nomine dedisse, uel promisisse dotem, ut ibi per Bald. & alios, bene facit l. Nesennius. ff. de neg. gest. & hoc nisi talis mater uel pater scienter promisisset ultra uires patrimonij dictæ mulieris, quia tunc de suo intelliguntur promisisse, quatenus excedit, etiam si dixerit, quòd administratorio nomine, ut est casus sing. in l. cum post. ff. de administrat. tutor. In patre autem licet sit legitimus administrator bonorum filiæ. l. 1. C. de bo. mater. tamen in dubio præsumitur dotasse de suo, ex quo ad hoc tenebatur, ut est casus singula. in dicta l. finali. & dixi supra in tertio priuilegio. Et procedit dispositio. dicto §. accedit. etiam quando alia subesse posset causa quàm donationis. Quando enim nulla alia excogitari posset causa, quàm donationis, tunc nihil specialitatis esset in dote. Immo foret regulare, ut tunc præsumatur dedisse ex causa donationis per id, quod habetur in l. hoc iure. ff. de donatio. & in l. Campanus. ff. de oper. libe. & per no. per glo. in l. cum quid. ff. si certum petat. Et ideo aliàs dicebam posse attentari, quòd si ille, qui dedit, vel promisit dotem pro muliere, erat aliàs debitor eiusdem mulieris in eadem quantitate, uel maiori, & non expressit quòd animo compensandi, uel se liberandi à propria muliere hoc facere præsumitur, quòd animo donandi, magisque animo se liberandi speciali fauore dotis propter generalitatem dispositionis, dicto §. accedit. quod est bene not. Vnde licet fortè talis dotans gereret in animo, quòd animo compensandi, uel animo repetendi à muliere solueret, tamen sibi imputari, quia uoluntas illa in mente retenta sibi nihil prodest in actu, qui sui natura ad alium sonat effectum. l. si repetendi. C. de condict. ob cau. Vnde si protestaretur, quòd animo repetendi soluebat, tunc repeteret à muliere per actionem negociorum gestorum, ex quo negotium utiliter gessit per id, quod habetur in simili. in dicta l. Nesennius. immo amplius dici potest, quòd promisisset, uel soluisset dotem contradicente ipsa muliere paupere, dicendo ꝙ animo repetendi, posset tunc repetere, ex quo pro causa tam fauorabili & pia expendit, arg. l. & si quis. §. idem Labeo. ff. de religio. & sump. fune.

PRIVILEGIVM XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Mutuans filiof. existenti in studio: licet contra patris uoluntatem mutuauerit: tamen potest repetere ab ipso patre.*

2 *Soluens medico pro curando infirmum repetit.*

3 *Soluens uel promittens dotem uiro si dixit se soluere nomine mulieris, non censetur tanquam negotiorum gestor.*

ET hoc erit quadragesimumsextum priuilegium fauore dotis contra regulam. l. fin. C. de nego. gest. sicut aliàs
1 † dicimus in illo, qui mutuauit filiofamilias existenti in studio: licet contra uoluntatem patris mutuauerit: quòd possit repetere ab ipso patre; ut est glo. sing. in l. sed & Iulianus. §. quod dicitur. ff. ad macedo. & hoc fauore studiorum: cum ita intersit reipub. ut aliàs per glo. not. in l. 1. C. de studijs libera. urbis Romæ. lib. 12. & per Bart. & doct. in l. 1. ff. sol. matr. Et sic non uidetur impar esse causa fauoris dotis & studiorum, ꝑ tex. in dict. l. 1. Et sic etiam fauore funeris, qui similiter respicit piam causam d. §. idem Labeo. quod maximè procedit, si talis mulier ex causa dictæ dotis solutæ uel promissæ tradiderit se nuptui, uel aliàs remansisset innupta. Et sic erat uerisimiliter suspicandum de impudicitia propter iuuentutem & paupertatem: cum præponendus sit fauor castitatis & pudicitiæ conseruandæ ipsi periculo mortis. l. 2. §. Virginius. ff. de orig. iur. & l. isti quidem. ante finem. ff. quod met. cau. Si autem talis mulier tempore, quo promisit, uel soluit pro ea dotem, iam erat nupta. Et tunc si quidem sine dote nupserat, non posset tunc repeti: cum iam cesset causa, de qua supra: cum etiam à uiro tunc sit alimentanda, licet sine dote. l. quòd si nulla. ff. de relig. & sump. fune. & not. in l. si cum dotem. §. sinautem. ff. sol. matr. Si autem ipsa mulier iam nupserat cũ dote promissa & non soluta, fortè dici posset quòd si erat mulier non soluendo: tunc si maior ratio & causa pietatis sit pro ea soluenda; licet contradicente, possit repetere, quando animo repetendi soluitur: ut supra, cum uir tali mulieri posset denegare alimenta: & sic fame periret. l. necare. ff. de libe. agn. Et sic etiam posset eam expellere. propterea propter paupertatem posset labi in impudicam uitam per supradicta, iuncto eo quod habetur in l. fi. C. ad Velle. Sic † etiam aliàs solet
2 dici de soluente medico pro curando infirmum, maximè quãdo stat in periculo mortis, ut possit repetere, licet infirmus cõtradixerit soluere, ut per gloss. not. 80. dist. 1. & aliàs per Ioã. And. in c. cum C. laycus. de foro compet. in 6. de soluente pro redimendo captiuum: licet contradicentem, & faciunt not. in l. quanuis. ff. sol. mat.

Quid autem si mulier erat iam obligata uiro pro matrimonio contracto uel contrahendo, uidelicet pro dote per eã promissa, an soluẽdo extraneus pro ea præsumatur, quòd animo donandi uel repetendi, ut sic possit repetere per actionem negotiorum gestorum tanquam gesserit negotium mulieris utiliter liberando eam à dicta obligatione, per l. soluendo. ff. de neg. gest. cum sim. Dubium facit, quia text. in d. §. accedit, loquitur in donante, & sic in cõstituente dotem, ubi à principio mulier non erat dotata, necdum dos constituta, quia satis dr̃ mulier dotata, qñ dos fuit promissa, licet nondum data. l. cum post mortem. uers. sed is. de quo iunct. gl. in uerbo habet dotem. ff. de admi. tu. & quod per Bar. in l. iubemus. §. sanè. C. de sacros. eccl. & per Bal. in l. fi. C. de do. promis. & ꝑ Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demon. & maximè quia tex. in d. §. accedit. loquitur in tali persona donante, quæ poterat facere pactum de dote sibi restituenda solu. matr. Sed in soluente dotem pro muliere obligata animo liberandi mulierem non uidetur cadere tale pactum. Item si fideiussor intercedit pro muliere obligata ad dotem, uт̃ in dubio intercedere non animo donandi. Iõ soluens repetit, nisi probetur, ꝙ ex sua liberalitate intercesserit: ut probatur in l. fi. C. ad Velle. & in l. & si fideiussor. iun. gl. ff. de re iu. qui tex. non potest intelligi in dote restituenda, per id quod habetur in l. 1. & per totũ C. ne fideius. do. den.

Potest tamen in hoc articulo sic distingui, ꝙ aut loquimur in socero, uel alia persona obligata per dotem citra ipsam mulierem, aut in muliere,

Primo casu non præsumitur, ꝙ quis soluendo dotem prædictam, hoc fecisse animo donandi tali socero vel alteri personæ:& tunc stamus regulæ hoc casu: quia tex.in d.§.accedit. loquitur in promittente uel soluēte dotem pro muliere. Nec etiam uersatur tunc fauor mulieris: cum omnino sit dotata, uel dotanda ab alio, quòd etiam uidetur procedere, quando nulla adhuc præcesserat promissio soceri: cum onus dotandi non incumbat mulieri, sed patri. Sicut aliàs dicimus in alimētis in l.si quis à liberis.§. si mater.ff. de lib. agno. & per Bar. Bal.& alios in l.alimenta. C.de nego.gest.& l.Nesennius.eo. tit. Secundo casu quādo onus incūbebat mulieri: & tunc aut quis soluit pro muliere prius non dotata nec obligata pro dote, & non repetit.Ita procedit tex.in d.§.accedit. Aut soluit pro muliere prius obligata ad dictam dotem: & tunc aut soluit tanquam fideiussor, & repetit: quia in dubio uidetur à principio fideiussisse animo repetendi per iura supra allegata. Aut soluit simpliciter, & tunc aut ipse soluens facit pactum de dote sibi restituenda in casu soluti matrimonij: & tunc uidetur, quòd animo donandi: cum aliàs tale pactum esset ineptum & inefficax, si dicat postea se soluisse animo repetendi à muliere: in dubio enim debet præsumi noluisse inire pactū utile & ualidum & non inualidum, arg.l.3.ff.de testam.mili. & facit l. semper. ff.de reb.dub. cum sim. Aut nullum iniuit pactum de sibi restituendo:& tunc aut erat prius debitor mulieris, scilicet ille, qui soluit dotem & uidetur animo se liberandi à muliere hoc fecisse soluendo creditori.l. si onera.ff.de excep.doli. & quod no.in l.solutum.§. solutam.ff.de pig.act. Aut non erat debitor mulieris: & tunc uidetur in dubio soluisse animo donandi speciali fauore dotis per illum tex.§. accedit.indistinctè loquentem.

3 † Quid autem si soluens, uel promittens dixit se soluere nomine mulieris, nec probatum mandatum, an pro illa uideatur soluisse tanquam negotiorum gestor: & sic animo repetendi per actionem negotiorum gestorem, uidetur dicendum quòd sic: & maximè ex quo ipse sic postea declarat sua uerba. Nam dicendo nomine talis, uidetur intelligi, quòd non nomine suo proprio, sed alieno promisit: quia dicta uerba possunt accommodari, quod tanquam negotiorum gestorum alterius secundum Bart. in l.1.§. nunciatio. ff.de nou. oper. nunc. Et secundùm hoc idem dicendum si diceret, promitto dotem pro tali muliere: quia illud uerbum, pro tali, idem importat, quòd nomine talis.l.fideicommissa.§. interdum.ff.de lega.3. & ibi notabiliter & per Barto. in d.§.nunciatio. quod esset absurdum. Nam imo tunc uidetur suo nomine promittere:& illud uerbum, pro tali, in ista materia debet intelligi, idest, ad utilitatem mulieris: ut hoc multis iuribus posset probari: ut patet in l. si ego. post principium.ff.de iure do. & in l. fi.in princ.C.eo.tit. Et sic etiam potest dici, quando dixit promitto dotem nomine talis mulieris, aliter non exprimendo, ut illud uerbum intelligatur, idest, ad utilitatem talis mulieris propter subiectam materiam, ad hoc tex.not. iuncta gl.ibi in l.tutorem.ff.de his qui.ut indig. & in l. Polla. C.eod.tit.& no. Bart.in l.interdum.post princ.ff.de acqui.poss.

PRIVILEGIVM XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio pro dote mulieris etiam si excedat legitimam summā non eget insinuatione.*

2 *Statutum generaliter disponens, quòd omnia legata & donationes debeant insinuari, non se extendit ad legatum uel donationem pro dote.*

1 QVADRAGESIMVMSEPTIMVM priuilegium est† qa licet præsumatur donatio fauore mulieris d.§. accedit. uel licet expresse donauerit; & excedit legitimā summam: tñ non requiritur insinuatio a talis donationis speciali fauore dotis: ut est casus sing.in l.fi.in princ. C. de iure do. Super quo diligenter aduerte; quia ante dictam l.fi. quæ est noua, requirebatur insinuatio talis donationis: licet pro dote esset facta, ut ibi expresse colligitur: & maximè dum loquitur per uerbum sancimus, quod est noui iuris introductorium, prout etiā est uerbum statuimus & decernimus, ut per gl.no. in c.statuimus.de off.deleg.in 6.& in c.1. de cler.non resi.circa uerbum receperit, & in cle.per literas de præb.& in clem.2. de reb. eccle.non alie. Tamen uidebatur contrarium, cum cā dotis esset fauorabilis, imo ēt pia.l.cum is.§.si mulier.ff.de cō di.inde. Et ad piam cām donatio etiam ultra legitimam summam non indigebat insinuatione.l.illud. C.de sacrosf.eccle. Et sic ex hoc satis clarè deprehenditur, ꝙ proprio & stricto modo dos non concernit causam piam: quod not.ad dicta supra in 39.priuilegio.

Sed hodie procedit tale priuilegium circa insinuationē cū ante dictam l.fi. non egerit insinuatione p l.illud. non accessoriam fauore dotis, magis rōne piæ causæ in genere pp fauorem mřimonij, q̄ ex alio respectu. Vnde ēt si mulier, pro qua dos fuit soluta animo donādi expresso uel tacito, & ultra legitimam summā esset diues de suo patrimonio, adeo ꝙ poterat cōgruenter se dotare: nihilominus pcedit dictum priuilegiū. l.fi. ex quo loquitur sic indistinctè. Ex quo sequitur, ꝙ si dos fuisset soluta pro muliere: tunc ēt ante tēpus d.l.fi. nō fuisset necessaria insinuatio, per id quod habetur in d.l.illud.

b Et per hoc infert Bar.de Sal. in d.l.fi. ad statutum b uolēs
2 † ꝙ omnia legata & donationes, si excedant summam decem ducatorū, debeant insinuari, aliàs possit peti cassatio, tñ non hēret locum tale statutū in legato dotis, uel in dote promissa pro muliere ēt per extraneū & animo donandi, ut sic talis mulier nō teneatur insinuare: quia tale statutū recipit interpretationem restrictiuā & limitatiuam à iure cōi fauore dotis per id, quod hř in l.fi. Et ex hoc ipse arguit notanter, ꝙ dispositio quantumcunque gñalis requirēs aliquid pro solēnitate actus aliàs annullando &c. restringitur: ut nō obtineat, qñ actus fieret circa dotem promissam, uel datā pro muliere: cū aliter intelligendo mulier remaneret infœlix & indotata per illū tex. ad hoc ēt tex.no.in l.promittendo.in prin.ff.de iure do. dum dicit, ꝙ promittendo dotē, oēs obligant cuiuscūque sint conditionis. Nam ponderanda sunt dicta uerba, ex quo geminatè & reiteratè loquitur per uerbū gñale. Primò dicēdo oēs, & postea subiungēdo, cuiuscunq; sint conditionis: & sic nō sine ueritate aliquid operandi tex. loquitur p uerba uniuersalia duplicata. facit, quod hř per gl.no.iuncto tex.in c.ut circa. de elec. in 6. super uerbo omnia & singula. ad hoc etiā l. balista.ff.ad Treb.& tex.ibi no.in l.cum uirum. C.de fideicomm.

ADDITIO.

a Insinuatio. Nota, ꝙ fauore dotis non insinuatur donatio pro dote, etiam si excedat legitimam summam: ut hic. Item nec donatio facta ecclesiæ, uel pio loco, uel ciuitati, uide Bart. contra Bal.in l.illud. de sacrosan.eccle.l.sancimus. C.de don. & ibi doct. Paul. de Cast.in consi.30.glo.in authen.de non al. §.sancimus.

b Ad statutum. Donatio pp nuptias non debet insinuari uigore statuti de donationibus insinuandis. uide Bald. in auth. iure succursum.in fi. C.de don.ante nup.& Pau.de Ca.consi. 130. Bar.in l.cum multæ.in prin.C.eo.tit. Sed tex.est in contrarium, & ibi Bar.in l.fi.§.similique modo. C.de iur.do.

PRIVILEGIVM XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando possit se obligare sine certa solennitate.*

2 *Dotando quis mulierem habentem patrem diuitem licet uideatur animo donandi id facere: tamen talis donatio eget insinuatione.*

ET hoc erit quadragesimumoctauum priuilegium notabile & generale in materia dotium, sicut etiam dicimus aliàs fauore reipub. quòd dispositio licet generalis restringitur, maximè quando esset odiosa, & quando aliter intelligendo redundaret contra fauorem reipub. ut est tex.not. in l.si quis in graui.§. hi quoque.ff.ad Sille.iuncta l. ut gradatim.§.sed si lege.ff.de mun.& hono.

1 † Vnde stante statuto, quòd mulier, uel filiusfamilias non possit se obligare sine interuentu certarum personarum, uel patris, non habet locum, quādo mulier, uel filiusfamilias se obligaret pro dote alicuius mulieris. facit l.fi. C. ad Velle.& in d.l.promittendo. Et idem si loqueretur statutum de minore. Sicut etiam uidemus quòd prædia minorum non possunt alienari etiam cum decreto, nisi pro ære alieno: tamen etiam citra æs alienum possent alienari pro dote, ad quam tenebatur minor: ut habetur in l.prædia. C.de prædijs mino. & l.ob æs.eod.

æs.eod.titu.iuncta gloss.& in l.lex quæ tutores. C. de administra.tuto. Nam etiam dicto casu si minor se obligaret reipub. puta ratione alicuius officij publici: licet sine dicta solennitate statuti ualeret: ut not. uoluit Alber. de Rosa. in suo tracta. statutorum, in secunda parte: circa fin. ut refert & etiam tenet Ludo. Roma.in d.§. hi quoque. Et propter hoc ego iam consului circa statutum Perusinum uolens, quòd obligatio, contractus, uel charta factus, uel facta per filiumfamilias nō ualeat sine consensu patris: & quidam filiusfamilias se obligauit fideiubendo pro quodam suo amico, qui emit certam gabellam à communi, quòd non poterat iuuari tali statuto. Et sic etiā posset dici, quòd si fideiussisset pro dote mulieris: licet autem statutum prædictum non extendatur ad minorem fideiubentem pro dote, ut supra, quominus ualeat talis fideiussio; tamen fortè sibi non tolleretur beneficiū restitutionis in integrum per id, quod uoluit aliàs gloss. not. in l. 1. C. si de momen. poss. per quam dicebat ibi Bald. quòd licet statutum in aliquo casu disponat alienationem rei minoris ualere ubi aliàs non ualebat: tamen propter hoc non censetur denegata restitutio in integrum ratione læsionis, & minoris ætatis, ut etiam aliàs per eundem in authen. si captiui. C. de episco. & cler. & facit text. ad hoc nota. in l. prædium. C. de præ. mino.

Redeo nunc ad l. fin. C. de iure dot. circa quam diligenter attende: quia dispositio notabilis illius l. uidetur procedere, quando onus dotandi spectabat ad ipsam mulierem.

2 † Si autem ipsa habebat patrem, qui tenebatur eam dotare: tunc fortè non procederet dispositio d.l. imò talis donatio egeret insinuatione, quasi tunc dotando animo donandi magis uideatur illum gessisse negotium patris, quàm mulieris: & ideo si non animo donandi, tunc posset repetere non à muliere, sed a patre, argu. l. si quis à liberis. §. si mater. ff. de libe. agn. & quod no. in d.l. alimenta.

Posset tamen distingui, quòd aut donauit contemplatione mulieris: & tunc non eget insinuatione, aut contemplatione patris: & tunc quia ipsi patri uidetur donasse animo liberandi eum ab onere dotandi, argumen. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupil. Et ideo indigeret insinuatione: & hoc nisi pater ob eius inopiam non poterat dotare dictam filiam maximè congruenter. Nam tunc similiter non egeret insinuatione per id, quod habetur in d.l. illud. & maximè cum in effectu hoc redundet in fauorem mulieris & matrimonij. Et ideo uidetur esse par ratio fauoris, ut non indigeat insinuatione. Aut sumus in dubio: & tunc præsumitur quòd contemplatione mulieris, & non patris, argumen. l. cum aliquis. C. de iure delib. & quod habetur in l. dedit dotem. ff. de colla. bon. Posset tamen dubitari, quando pater poterat dotare de suo, an talis filia dotata ab extraneo possit petere, quòd etiam ipse pater dotet. Et potest dici quòd sic, per id, quod habetur in l. fi. C. de do. promiss. Intellige, nisi iam sit contractum matrimonium: quia tunc cessaret ratio, de qua in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. ex quo iam mulier reperit se nuptam & etiam dotatam congruenter. Vnde secus si incongruenter: quia tūc posset petere sibi suppleri à patre usque ad congruam dotem, & maximè ne spernatur à uiro, quod nota ad dicta supra in 15. priuilegio. & not. ad Barto. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obliga.

PRIVILEGIVM XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dotis non patitur falcidiam, quando fit mulieri pauperi secus si diuiti. Et quid in legato dotis restituenda.*

1 QVADRAGESIMVMNONVM priuilegium est, ut † legatum dotis non patiatur falcidiam tāquam causa pia per id quod habetur in authen. similiter. C. ad leg. falc. & licet soleat allegari gloss. singu. in contrarium. l. tali. ff. de iure do. Tamen potest illa gloss. saluari, quando tale legatum esset factum mulieri diuiti, & sic quæ poterat se dotare de suo: cum tunc non dicatur proprio & stricto modo causa pia: sed largo modo respectu matrimonij, ut supra dictum est in proximis priuilegijs pluries. Si autem mulier erat pauper, & tunc ex quo proprio & stricto modo dicitur causa pia: ideo tunc obtinet dispositio d. auth. similiter. & hoc etiam uoluit Lud. Ro. ibi in sua repetitione post principium. Sicut etiam idem dicimus in legato alimentorum: cum largo modo respiciat causam piam, ex quo legātur causa uitæ hominis. Et ideo multa obtinent priuilegia ipsa alimenta, & eorum legatum etiam quando legarentur diuiti, ut sic non possit super eis trā sigi ut l. cum hi. ff. de transaction. & etiam ualet legatum alimentorum incertum. l. si cui annuum. ff. de annu. lega. & sic de similibus priuilegijs: tamen de tali legato alimentorum de trahitur falcidia, nisi quando esset factum personæ pauperi: vt per Bar. notatur in l. alio. ff. de alimen. leg. in 2. col. & per Angel. & Imo. in l. diuus. ff. ad leg. falc. Et ideo stante statuto, ꝙ mulier dotata non succedat patri stantibus descendentibus masculis: tunc si pater in testō legat dotem filiæ institutis masculis hæredibus vniuersalibus, tale legatum non patietur falcidiam, ex quo filia nihil aliud habet. Si autem dicta filia haberet bona materna, uidi quosdam dicere, quòd tunc tale legatum patietur falcidiam. Sed tu dicas contrarium: quia tunc dos succedit loco cuiusdam legitimæ de iure naturæ debitæ, quæ non defalcatur, ex quo uidetur talis legitima & consequenter ipsa dos tanquam æs alienum. Nec capitur iure hæreditario: ut per glo. & doct. in l. cum à matre. C. de rei uend. & facit, quod habetur per Bald. post Iaco. Butr. in l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. An autem posset pater in tali dotatione apponere aliquod onus ipsi filiæ, dependet ex no. per Bart. & alios in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demonst. & per Cyn. & Bald. in l. sancimus. C. de nup. & per eundem Bald. in d.l. fi. C. de do. promis. & etiam per eundem in suo consilio, quod incipit, antiquum statutum Perusij.

PRIVILEGIVM L.

SVMMARIVM.

1 *Modus appositus in fauorem eius, cui legatum promittitur, importat causam impulsiuam, & non finalem.*

2 *Legatum pro dote alicuius mulieris non respicit fauorem solius legatarij sed etiam reipublicæ.*

1 QVINQVAGESIMVM priuilegium habet: quia solet dici, ꝙ † ubi causa apposita in actu non uenit per modū conditionis, sed per uiam modi: ut in toto tit. de con di. ob causam, ut est in contractibus innominatis & similibus: tunc si talis modus respicit utilitatem terti: & sic alterius quā eius, cui datur, uel acquiratur: puta do tibi centum, ut emas fundum Titio: tunc talis causa præsumitur fin. & non impulsiua: & ideo si fundus non ematur, reuocatur actu. l. Titio cē tum. in prin. & l. quibus diebus. in fi. ff. de cond. & demon. Si autem respicit commodum eius, cui datur, & tunc causa censetur impulsiua & non fin. d.l. Titio centum. secundo responso, tamen fallit, nisi talis causa respiciat fauorem dotis: quia tunc præsumitur causa fi. tex. est no. in l. si ego. in princ. ff. de iure do. & not. Bart. in l. 2. §. fi. ff. de don. super quo tu aduerte: quia ex dictis Barto. ibi potest satis bene colligi, quòd hoc procederet, quando dos promitteretur & daretur pro muliere paupere, non sic si pro diuite, ex quo Bart. ibi dicit, quòd ibi est fauor piæ causæ: & ideo idem dicit in qualibet pia causa per l. si quis pro redemptione. C. de dona. Nam secundum eum uidetur, ꝙ pro anima sua fecerit ille, qui donat, scilicet pro dote mulieris, & sic non tantum ad utilitatem uel fauorem illius, cui dat: sed etiā ad utilitatem sui dantis, scilicet ꝑ anima sua, & ideo cessante, uel non secuta tali causa, non habet effectum talis donatio, quod est not. In contrarium tamen facit tex. not. in cap. uerum. de condi. appos. Nam secundùm hunc intellectum probatur ibi, quòd modus appositus importat causam impulsiuam & non finalem: & tamen ibi erat fauor piæ causæ: quia donabatur ecclesiæ. Tamen si bene aduertatur ad illum text. magis apparebit illum concordare cum supradictis. Nam debes scire, quòd quando modus appositus est causæ finali ipsius cōtractus, uidelicet quia aliàs non fuisset contracturus: tunc etiam in contractibus nominatis operatur, ut possit discedi à contractu modo illo non impleto, casus est no. in l. cum te fundum. iuncta glo. C. de pact. inter empt. Sed si modus appositus non est causa finalis; sed impulsiua: quia aliàs erat contractus, ut est in dubio semper præsumendum in contractibus nominatis: tunc non potest agi ad ipsius contractus resolutionem propter talem modum non seruatum, sed debet agi ad eius modi obseruantiam, aliàs ut teneatur ad interesse: ut habetur in l. 2. C. de cōd. ob cau. ꝑ

Bald.& alios ad hoc l.ea conditione. C. de reſcinden. uendit. Sed in contractibus innominatis ſemper modus cenſetur cauſa finalis, & ideo eo non ſeruaro poteſt agi condictione ob cauſam ad reſolutionem; ut not.in d.l. ſecunda.tamen fallit, quando talis modus tenderet ad utilitatem eius, cui datur, argum.d.l. Titio centum. 2. reſpon. & hoc niſi datio concerneret cauſam piam: quia tunc modus appoſitus cenſetur cauſa impulſiua, & datio cenſetur cauſa finalis, & ideo non reſolueretur per ceſſationem dicti modi: & ita eſt caſus ſing. in d. cap. uerum, intelligendo illum text.quòd modus ibi appoſitus de non alienando magis concernebat utilitatem ipſius donantis, quàm eccleſiæ, ad hoc ut res donata ſeruiret cultui diuino perpetuo in fauorem animi dicti donatoris. Et ſic licet aliàs dicatur, quòd donatio ſit contractus nominatus, uidelicet olim quando incipiebat a traditione: & etiam hodie quando à promiſſione, per l.ſi quis argentum. C. de dona. tamen hoc procedit, quando donatio fieret ſimpliciter ſecus ſi ob cauſam: quia tunc eſt contractus innominatus: ut per Bartol.in dicta l.ſecunda & in l.fin.ff.de condict.ob cau.& in l. 1. ff.de dona. Nam illud procederet, niſi donatio fiat eccleſiæ, uel aliter tenderet in fauorem piæ cauſæ: quia tunc talis donatio cenſetur contractus nominatus: & ideo non poteſt agi ad eius reſolutionem propter modum non ſeruatum, cum talis modus non importet tunc cauſam finalem: ſed magis impulſiuam, prout idem ſolet dici regulariter in contractibus nominatis, ut ſuprà dixi. Vnde ad propoſitum, ſi ego dono mulieri pauperi centum, ut nubat: licet iſte modus prima facie uideatur reſpicere utilitatem, uel fauorem mulieris, cui datur, & hoc reſpectu cenſeretur cauſa impulſiua, argum.d. l. Titio centum.2.reſpon.tamen principaliter reſpicere uidetur fauorem donantis, ideſt, animæ ſuæ. Et ſic talis donatio remanet in uirtute contractus innominati. Et ſic poteſt reuocari propter cauſam non ſequutam, tanquam cauſa finalis fuerit magis in fauorem ipſius donantis quàm mulieris, bene facit, quod no. Bar.in l.pater.§.tuſculanus.ff.de leg.3.& ita procedit tex.in d.l.ſi ego.& quod ibi per Bar.& hoc niſi probaretur, quòd ego aliàs eram donaturus: quia tunc non ſumus in caſu dubio, ſed claro, & ideo tunc cauſa nuptiarum erat impulſiua & non finalis, ſic debet intelligi text. in l. ſi donaturus. in princ.ff.de condict.ob cau.& facit l. 3. ff. de donat. & ideo ſi fuiſſet dictum quòd nuptijs non ſecutis reddantur donata, tunc etiam ſumus in caſu claro, quòd illa fuit cauſa finalis & non impulſiua.& ita etiam probatur in ſimili caſu in d.cap.uerum.

2 Et ſic † per prædicta uidetur poſſe inferri, ꝙ ex quo donando quis mulieri diuiti & nubat, ceſſat tunc illa cauſa fauoris animæ illius donantis: ut habetur in d.l.illud. C.de ſac.ſan. eccle. etiam ſi fuiſſet dictum, ꝙ pro anima, ut ibi per gl.no. Ideo illa cauſa præſumeretur impulſiua & non finalis, & ideo non reuocaretur propter deficientiam dicti modi, quaſi aliàs fuiſſet donaturus: & ita etiam poteſt intelligi tex.in d.l.ſi donaturus. Cogita tamen quia licet Bartol.in d.l.2. conſideret piam cauſam reſpectu fauoris animæ & propter hoc præſumatur cauſa finalis, uidelicet quando datur pro dote: tamen ipſe idẽ Bar.in l. Titio centum.§.Titio genero.de condict. & demon. tenet, quòd legatum pro dote non reſpiciat fauorem ſolius legatarij, ſed fauorem reip.arg.l.1.ff.ſol.matr.& l.1. ff. de iure dot. Item reſpicit fauorem incertæ perſonæ: cum qua habebit contrahi matrimonium cum dicta dote, quæ rõ ſecunda eſt multùm debilis. Nam ſecundum hoc ſi legantur Titio decẽ, ut fundum emat, diceretur concernere ẽt fauorem incertæ perſonæ, uidelicet cum qua contrahat.d.l. Titio.in prin. Sed alia rõ, uidelicet fauoris reipublicæ, uidetur ſatis urgere, quo reſpectu põt dici largo mõ pia cauſa, ut ſuprà dixi in 5.par. uidelicet tanquam ad pium uſum.ſ.matrimonij, qui cenſeri debet cauſa finalis, ut etiam uoluit Bal.in l.generaliter. C. de epiſc. & cle. & ita communiter eſt de intentione doctorum, ꝙ indiſtinctè promiſſio uel legatum pro dote contineat cauſam finalem & non impulſiuam.

PRIVILEGIVM LI.

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia non habet locum ex parte implentis in contractu innominato, ubi datur aliquid in dotem pro matrimonio contrahendo.*

1 QVINQVAGESIMVMPRIMVM priuilegium eſt: quia † licet aliàs qñ aliquid datur ob cauſam ſit locus pœnitentiæ ex parte dantis re integræ, uidelicet nõdum ſequuto implemento ex parte eius, cui datur. l. ſi pecuniam. in prin.ff.de cond.ob cau. Tamen fallit, niſi detur aliquid in dotem pro matrimonio contrahendo in genere, uel contrahẽdo cum tali, quia tũc non habet locum pnĩa, & ſic non poteſt repeti ex capite pnĩæ: ſed ſolum ex capite cauſæ non ſecutæ, ꝑ tex.no.in d.l.ſi ego.in prin.& in § 1.per quẽ tex. uoluit Bar. in l. quod Seruius.in fi.ff.de cond.ob cau. tñ ille text.in d.l.ſi ego. non multum urget uideri meo, ſed melius probat text.in l.in poteſtate, 2.reſp.ff.de ſpon.& idem uoluit Bal. in l. mandatum. C.mandat.in 4.col.extendens hoc no. ad omnem piã cauſam: ut in contractib.innominatis non habeat locum repetitio ex capite pœnitentiæ, qñ reſpiceret piam cauſam, qđ eſt bene notan.licet in contrarium faciat, quia fauor libertatis nõ excludit talem pœnitẽtiam, ut probatur in l.ſi pater.ff.de manu.uindi.& in l.3.ff.de ſeruis expor. Et ſic nec ẽt fauor eccleſiæ, ut per Bar.no.in l.qui Romæ.in §.Flauius.ff.de uerb.obl. & iõ hoc dictum egeret maiori diſcuſſione, ut ẽt iam uidi diuerſo modo conſultum per ſolennes doctores circa ueritatem illis dicti Bart.in d.§.Flauius. Tamen hoc indubiè procederet in perſona hæredis ipſius donatoris, ut non poſſit pœnitere: licet fortè potuiſſet ſuus defunctus, ut proximè dicetur.

PRIVILEGIVM LII.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum non finitur morte mandantis re integra ob fauorem dotis.*

1 QVINQVAGESIMVMSECVNDVM priuilegium † eſt, quia licet regulariter mandatum finiatur morte mandantis re integra: ut l.mandatum. C. mandati.cum ſim. Tamen fallit fauore dotis: ut eſt tex.ſing.ſecundùm vnũ intellectum in d.l. ſi ego.§.1. Sicut aliàs idem dicimus fauore libertatis in d.l.ſi pater.ff. de manu. uin. Et ſic idem põt dici generaliter, ubicunque mandatum reſpiceret fauorẽ piæ cauſæ ſecundùm no.in d.l.mandatum.in 5.col. & per eundem in auth.licentia. C.de epiſ.& cler.ipſe uerò Bal.in authen.ſi qua mulier.ante fi. C. de ſacr.ſanc.eccl.dicebat de hoc eſſe caſum unicum, nec habere ſocium in c. exijt qui ſeminat. de uerb. ſign.in 6.in uerſ.in eo uero caſu: ſed ipſe non fuit memorinrium ſuprà allegatorum.

PRIVILEGIVM LIII.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum non expirat morte mandantis ob fauorem dotis intantum quòd hæres non poſſit reuocare mandatum.*

1 QVINQVAGESIMVMTERTIVM priuilegiũ eſt † quia in caſib.in quib.mandatum non finitur morte, ſed durat poſt mortem, illud procedit, donec hæres mandãtis reuocet.l.fundi uenditor.§.1.ff.de acq.poſſ. & tamen hoc ultimum fallit, niſi uerſetur fauor dotis, & ſic piæ cauſæ: quia tunc durat, etiam ut hæres non poſſit reuocare, ex quo defunctus non reuocauit: iſte eſt caſus no. ſecundùm alium intellectum in d.l.ſi ego.§.1.& quod habetur in d. l. ſi pater. & in d.l.3.de ſeruis expor.& in l.fi.C.ſi mancipium ita fuer.alie.& etiam probatur in d.c.exijt qui ſeminat.§.in eo uero caſu. & quod per Bal.in d.auth.ſi qua mulier.ante fi.

PRIVILEGIVM LIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum legis commiſſoriæ non eſt probatum in pignoribus fauore dotis dandæ.*

2 *Pactum legis commiſſoriæ pro dote reſtituenda eſt improbatum licet uerſetur fauor mulieris.*

1 QVINQVAGESIMVMQVARTVM priuilegiũ eſt: † qa licet pactum.l.commiſſoriæ regulariter ſit improbatum in pignoribus.l.1.& 2. C.de pac. pign. tamen fallit

ſpeciali

speciali fauore dotis. puta si mulier, uel socer promisit dotem in pecunia dando in pignus fundum interim tenẽdum & fructuandum per uirum pro oneribus matrimonij cum pacto, quòd si infrà certum tempus pecunia non soluatur, fundus il le cedat loco dotis, ut no. uoluit Bald. in c. 1. de feudo dato in uicem. l. commisso. allegat, quod hr̃ in l. ita constante. ff. de iu re dot. quæ lex parum facere uidetur; quia tex. ibi non dicit, ꝙ res illa, quæ potest permutari, ut sit in dote loco pecuniæ, fuerit res data in pignus pro dote, alleg. etiam l. quamuis, aliàs Calippus. ff. de solut. dicendo, quòd ibi est speciale in dote.

2 † Sed tamen licet lex illa loquatur in dote: tamen loquitur in dote restituenda a uiro soluto matrimonio, non autem in dote soluenda a muliere uel socero ipsi uiro. Imò ibi probatur totum contrarium, uidelicet quòd tale pactum non ualet, hinc est, quòd uir potest offerre pecuniam debitam pro dote non obstante dicto pacto. & licet doct. post Bart. & ibi gloss. communiter intelligant, quòd illud pactum fuit factum ex interuallo post habitam dotem & non a principio, quo casu licet ualeret ad retinendum, si creditor possideret pignus: ut est casus not. in l. Titius. ff. de acquir. possess. & l. 2. C. de pact. pigno. secundùm unam lecturam: tamen ad agendum non prodest ipsi creditori, ita intelligendo dictam l. quamuis. tamẽ quòd ibi fuerit pactum ex interuallo est in totum diuinare ad illum tex. Vnde probatur, ibi quòd indistinctè tale pactum legis commissoriæ non ualet in pignore etiam fauore mulieris creditricis. In dote tamen bene ualeret fauore mulieris & etiã fauore dotis, prout suprà sunt positi termini, & ita potest saluari dictum Bald. in d. cap. 1. sumendo argumentum ex generalitate. d. l. ita constante. quia tunc subest ratio. Nam quare tale pactum fuit improbatum à iure in pignoribus est illa ratio potissima: quia debitores egentes pecunia præstabant se multùm faciles ad consentiendum creditori in tali pacto, ex quo sequebatur vt plurimum magna læsio debitorũ: quia postea reluere non ualebant in termino, & sic res data in pignus cedebat in solutum ipsi creditori pro debito, & quia ut plurimùm huiusmodi creditores & fœneratores uolunt, quòd pignus ualeat ualde plus debito, & sic tale pactum uidebatur continere quandam asperitatem creditoris contra debitorem, ideo iura ipsum improbant, ut hanc rationem ponderat Bart. & communiter doct. in d. l. Titius. & in d. l. quamuis. & doct. in c. significante. de pig. quæ ratio cessat in promissione dotis, quia communiter & frequentius contingit, quòd ipsi uiri magis solent allici ad faciendum pacta proficua mulieri, quam sibi, ut dicebat Cyn. post Pet. in l. in contractibus. post prin. C. de non num. pecu. & ea ratione iura se mouerunt ad subueniendum uiris confitentibus se habuisse dotem dando eis exceptionem non numeratæ dotis, ut ibi per eum. Vnde mulier uel socer promittens dotem non eget pecunia, sed eget dilatione in soluenda pecunia pro dote, in qua dilatione danda cõmuniter uiri sunt faciles & liberales. Vnde in contractu dotis & pignore, quod datur pro dote non subest illa ratio, quæ mouit iurislatores in alijs debitis & contractibus ad improbandũ tale pactum, prout etiã subest dicta ratio in ipsis uiris se obligantibus ad dotem restituendã, qui sunt magis faciles pro habenda uxore ad ineundum tale pactum pro dote restituenda.

Præterea tale pactum, quòd pignus cedat in dotem nõ tendit ad merum lucrum mariti creditoris, prout tendit in alijs debitis ad merum lucrum creditoris, cum in dote tale pactum cedat etiam in fauorem ipsius mulieris, ad quam tandem ipsa dos erit reuersura. Nam quando uersatur interesse alterius quàm creditoris, tunc respectu illius non est improbatum tale pactum: ut est tex. not. in l. fi. in prin. ff. de contrahen. emp. & ita superiori tempore consului apud Lucam in quæstione facti, licet ibi essent termini, ubi tale pactum, quòd pignus cederet in dotem pecunia non soluta in termino, fuit appositũ ex interuallo, quo casu tale pactum non est improbatum, saltem ad retinendum: ut est tex. not. in d. l. Lucius, quæ omnia bene nota, quia sunt quotidiana.

PRIVILEGIVM LV.

SVMMARIVM.

1 *Res emphyteutica licet non possit legari, uel donari etiam iure emphyteutico tamen speciali fauore dotis posset per titulũ dotis transferri irrequisito domino.*

1 QVINQVAGESIMVMQVINTVM priuilegiũ est; quia licet sit dubium † an emphyteuta possit donare uel legare rem emphyteuticam sine consensu domini faciendo alium emphyteutam, qui habeat à domino cognoscere rem ipsam, quam quæstionem tanquam hic impertinentem aliter non attingo, sed de ea per doct. uide post Barto. & ibi dixi in l. si domus. §. fina. ff. de lega. primo. & per Bal. Saly. in l. fina. C. de iure emphy. & per eundem Bald. in l. fina. C. ne rei domi. uel temp. & aliqualiter per Ioan. de Imo. mulier petere potest, ut fiat restitutio per modum possibilem, ut probatur in dictis iuribus.

Præterea quando proceditur per uiam restitutionis non potest congruè subintelligi de commoditate sola sed de ipso vsufructu prius dato ipsi uiro & sic reddendo ipsum vsumfructũ propriè intellexit de usufructu iam dato, aliàs propriè nõ esset redditio. l. 1. §. si pecuniam. ff. deposit. & l. uerbum reddendi. ff. de uerb. sign.

PRIVILEGIVM LVI.

SVMMARIVM.

1 *Alienatione rei prohibita non censetur prohibita concessio cõmoditatis fructuum, nec etiam locatio ad longum tempus, quando non fiat præiudicium domino directo.*

1 QVINQVAGESIMVMSEXTVM est, quòd licet in aliquo casu † prohibeatur alienatio alicuius rei, puta feudi, uel emphyteusis irrequisito domino: tamen non censetur prohibita concessio commoditatis fructuum, ut probatur in dictis iuribus, & maximè in d. l. necessario. §. fi. & in d. l. arborib. §. 2. & in d. l. si vsusfructus. & in d. ca. nuper. quod uidetur notandum, multum tamen obstat: quia per locationem non uidetur fieri alienatio rei. l. non solet. ff. loc. sed solùm uidetur concedi commoditas percipiendorum fructuũ: & tamen locatio ad longum tempus uidetur esse prohibita stãte prohibitione alienationis: ut no. in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. 2. per Bart. & alios, & in cle. 1. de reb. eccl. non alien. facit, quod habetur in l. fi. C. de reb. alien. non alienan. Vnde cogita: quia posset dici, multùm referre, an simpliciter prohibeatur alienatio propter se, & tunc indistinctè censeatur prohibita locatio, uel concessio commoditatis fructuum ad longũ tempus, & ita procedit, quod habetur in d. §. instituto. & in d. cle. 1. & in d. l. fi. C. de reb. alie. non alienan. An autem prohibeatur alienatio, nec fiat præiudicium tertio ratione sui dominij, & tunc forte non erit prohibita locatio, seu concessio commoditatis ad longum tempus, ita procedit, quod habetur in d. c. nuper, & in d. l. vsufructu, cum alijs supra allegatis.

PRIVILEGIVM LVII.

SVMMARIVM.

1 *Senatusconsultum Macedonianum cessat, quando filiusfamil. fuit mutuatus in causam dotis.*

QVINQVAGESIMVMSEPTIMVM priuilegium est: quia filiusfamilias recepit pecuniam mutuò, ut eam conuertat in causam dotis filiæ suæ uel sororis, obli-
1 gatur tunc efficaciter, nec iuuatur exceptione † senatusconsulti macedoniani. ita allegat quidam. l. item si alius. aliàs incipit: sed & Iulianus. §. sed & si filius. ff. ad macedo. cum etiam speciale sit fauore studiorum, ut accipiendo filiusfamilias, qui est in studio, pecuniam mutuò efficaciter obligetur: ut eadem l. §. quod dicitur. & l. macedoniani. C. eo. & facit, quod aliàs no. in simili in l. cum filius. ff. si cer. pet. & dicta supra in 46. priuilegio, cum causa studiorum concernat interesse publicum sicut causa dotis: ut not. docto. post Barto. in l. 1. ff. solu. matrimo. & faciunt dicta supra in 48. priuilegio. Tu tamen aduerte: quia dici posset, quòd in d. l. item si filius. illud ideo procedit propter absentiam patris, & etiam quia in rem patris censetur mutuum fuisse uersum, quo casu cessat senatusconsultum macedonianum. ut eadem l. §. proinde. & maximè cum illa uideatur causa necessaria, quo casu quando in necessariam causam accipit mutuum, cessat dictum senatuscõsultum macedonianum. d. l. sed & Iulianus. §. pen. Posset tñ non improbabiliter sustineri, quòd etiam si pro alia extranea

muliere filiusfamilias mutuum accipiat, ut in illius dotem cō-
uertat, maximè quando illa aliunde non posset se dotare ob-
ligaretur efficaciter propter generalitatem l. promittendo. in
prin. ff. de iure dotium, & etiam per dicta suprà in 48. priuile-
gio. & etiam quia senatusconsultum Macedonianum emana-
uit ex quodam mero rigore & asperitate iuris positiui, qui ri-
gor & asperitas solent cessare & moliri, ubi uersatur fauore do
tis, ut dicit text. in l. fin. C. ad Velle. & quia si fauore dotis cess
sat senatuscōsultum Velleiani, quod est merè fauorabile, mul
tomagis debet cessare senatusconsultum Macedonianum,
quod est merè odiosum, ut not. in l. qui exceptionem. ff. de
condict. inde.

PRIVILEGIVM LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Bona minoris licet non possint quoquo titulo alienari uel hypo thecari sine tutoris authoritate & iudicis decreto, tamen pro causa dotis possunt.*

2 *Hypotheca lega lis sicut contrahitur in bonis maioris, ita etiam in bonis minoris.*

QVINQVAGESIMVMOCTAVVM priuilegium est:
1 quia † licet bona minorum non possint uendi, uel quo
quo alio titulo distrahi, & etiam titulo hypothecæ
obligari sine interuentu tutoris, uel curatoris & decreto iudi-
cis. l. 2. ff. de rebus eorum, & l. fi. C. de rebus alie. non alienan.
tamen pro causa dotis possunt obligari, immo tacita surgit
hypotheca in rebus minoris promittentis dotem, uel uiri reci
pientis dotem. Nam ex quo lex permittit minorem contrahe
re matrimonium, ergo & accessoria ad matrimonium, scilicet
dotem recipere, & consequenter pro dote sua bona obligari
permittitur: cum aliàs daretur quoddam impedimentum, vel
difficultas quædam ad libertatem matrimonij: quia non aliter
de facili quis inueniret uxorem cum dote pro oneribus sup-
portandis, nisi permitteretur dicta hypotheca bonorum, arg.
l. 2. de iurisd. omnium iud. & facit quod in simili not. Bartol.
post Dyn. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matr.
De necessaria obligatione patris pro dote & matrimonio sui
filij confert etiam ratio, quæ sumitur in l. mutus. in princip. ff.
de iure dotium, & hoc videtur fuisse de mente gloss. notabil.
in ultima sua opinione, in l. fi. C. de legi. hæredib. quam etiam
ibi tenuit Cyn. cum illa non sit hypotheca contracta per ip-
sum minorem simpliciter, sed tacitè surgit ex legis authorita-
te. Et secundùm hoc non foret speciale in dote, sed in omni hy
2 potheca merè legali, vt illa sicut † contrahitur in bonis maio-
ris, ita etiam in bonis minoris, gloss. tamen notabiliter sentit
contrarium in l. item quia. ff. de pac. & Dy. in §. itē seruiana. in
stit. de actio. de quo tamen me remitto ad no. per Barto. in l. si
constante. in prin. in quarta q. 3. partis. ff. solut. matrim. ubi ēt
plenius tenuit post Ioan. de Imol. & per legentes in l. itē quia,
& licet non sit parua hæsitatio respectu uiri minoris dotem
recipientis: tamen respectu mulieris minoris dotem dantis vi
detur intrepidè posse teneri, quòd sicut non potest dotem cō-
stituere, maximè in immobilibus sine tutore, uel curatore &
decreto iudicis, ut habetur in l. lex quæ tutores. C. de admini-
strat. tut. Similiter etiam non posset pro dicta dote bona sua
obligare: cum hypotheca tanquam accessoria sequatur natu-
ram suæ obligationis personalis. l. 2. C. per quas person. nobis
acqui. cum sim. Et ideo similiter non causabitur tunc hypo-
theca tacita legalis, cum ipsa lex improbet ipsum principalem
contractum, argum. l. non dubium. C. de legib. cum sim. Aut
constituitur dos cum tutore, uel curatore & decreto iudicis, &
tunc licet aliter non fuerit conuentum expresè de hypothe-
ca bonorum, nihilominus tacitè surgit ipsa hypotheca, per id
quod habetur. C. de rei uxor. act. l. 1. §. 1. Et decretum iudicis
porrigitur ad dictam hypothecam tacitè contrahendam, ex
quo enim permisit iudex ipsum principalem contractum, ui-
detur etiam tacitè uoluisse, quòd ipsa hypotheca causetur,
argum. optimum. in l. si pupillorum. §. si pupillus. ff. de rebus
eorum. Vnde permittente hoc legis ministro uidelicet quòd
dos detur pro muliere, uidetur etiam succedere legis di-
spositio ad dicti contractus robur & maiorem solidationem,
unde cogita.

PRIVILEGIVM LIX.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio bonorum minoris propter dotem an extendatur ad d nationes propter nuptias.*

1 QVINQVAGESIMVMNONVM priuilegium † est: quia li
cet regulariter bona minorum prohibeantur alienari
etiam cum decreto, nisi duntaxat propter causam
imminentis æris alieni: ut l. ob æs. C. de præd. min. & l. 1. post
prin. ff. eod. titul. Tamen speciali fauore dotis talis promissio
extenditur ad alienationem fiendam propter dotem, ut l. lex
quæ tutores. C. de administr. tut. & ibi no. Solet tamen dubi-
tari, an extendatur ad alienationem propter nuptias donatio-
nis in recompensationem dotis, & communiter tenetur quòd
sic: ut habetur in l. fi. §. fi. C. si maior factus, & per glo. & doct.
in d. l. lex quæ tutores. in l. prædia. C. de præd. min. & no. in l.
Titia. ff. de iure dot.

PRIVILEGIVM LX.

SVMMARIVM.

1 *Res mobiles etiam hodie possunt alienari ab adulto cum curat re sine decreto propter causam dotis, vel donationis propter matrimonium contrahendum.*

2 *Res mobiles minoris an possint dari propter nuptias.*

3 *Munera consueta ex causa nuptiarum circa mobilia, etiam qua seruari possunt; possunt donari per tutorem etiam sine decreto.*

1 SEXAGESIMVM priuilegium est † quia licet res minorum
etiam mobiles sint prohibitæ alienari sine tutore uel cu-
ratore & decreto iudicis & tamen dicto casu solum pro-
pter æs alienum, sicut disponebatur olim in immobilibus, ita
hodie in mobilibus, ut habetur in d. l. lex quæ tutores. tamen
quando alienantur per mulierem minorem propter causam
matrimonij contrahendi, seu propter nuptias, uel sponsalia,
possunt alienari sine decreto, quando ab adulto cum consensu
curatoris. immo tunc non est locus restitutioni in integrum
prætextu minoris ætatis, ut est tex. notab. in l. 1. C. si aduer. do
na. & fuit de mente Bar. in l. si ante nuptias. ff. solut. matr. dū
uult, quòd si mulier, quæ ducitur ad domum uiri cum dote:
tamen matrimonio nondum contracto de iure propter impe-
dimentum ætatis non legitimæ, fortè ex parte ipsius mulieris,
uel sponsi cum pacto, ut interim uir sustineat onus alimenta-
tionis & interim lucretur fructus dotis, tale pactum ualet, si
cum decreto iudicis, si mulier erat pupilla, uel si erat maior,
puta adulta tunc ualeret etiam sine decreto, immo plus sentit
ibi Bartol. quòd etiam si non esset factum tale pactum, tamē
tacitè uidetur inesse tanquam propter recompensationē one-
rum quasi matrimonij tunc inualidum, unde multomagis qñ
esset factum tale pactum per uiam expressam. Bartol. tamen
ibi nihil alleg. nisi d. l. lex quæ tutores. quæ tamen non facit,
& maximè cum ibi non fiat differentia inter pupillam & adul-
tam: licet multi ibidem sequantur Bartol. & maximè Ioan. de
Imol. ex eo quia uidetur subesse iusta causa alienationis pro-
pter onera quasi matrimonij. Et maximè quia fructus sunt
de rebus, quæ seruando seruari non possunt, ut per glo. illam
not. in l. 1. C. si aduer. usuc. tamen hæc ratio concluderet idem
in pupillo, quod in adulto etiam sine decreto, per id quod ha-
betur in d. l. lex quæ tutores. in fi. & in l. sancimus. §. fi. eodem
titul. Vnde potest dici utroque casu talem uirum non lucrari
illos fructus, & sic etiam posset repetere expensas onerum di-
cti quasi matrimonij interim factas: quia licet res minoris pos
sint alienari pro dote cum decreto d. l. lex quæ tutores. tamen
non debet illud extendi ad aliam causam quàm dotis. Immo,
2 ut dixi iu proximo priuilegio solet dubitari, an † possit dona-
ri propter nuptias, & tamen tenendo quòd possit per text. in
d. l. fin. §. fin. C. si maior factus, tamen talis alienatio fructuum
non censetur facta, ut illi sint dos, uel ut sint donatio propter
nuptias: quia illa fit à uiro uxori in recompensationem dotis.
l. fin. C. de donat. ante nupt. Est ergo quædam donatio ex cau
sa quasi dotis & quasi matrimonij. Et licet possint fructus a-
lienari sine decreto tanquam sint de rebus, quæ seruando ser
uari non possunt. d. l. lex quæ tutores. in fin. & d. l. sancimus, ta

men

men hoc procedit, quando alienarentur ex causa, ne corrumpantur: quia tunc ita expedit minori, licet non expediat minori, quando fructus rei datæ in dotem superexcederent expensas onerum dicti quasi matrimonij. Ludouicus tamen Rom. in d.l. si ante nuptias. dicit, tale datum ualere etiam sine decreto, dummodo tria concurrant. s. quòd propter nuptias futuras. Item quòd in rebus mobilibus. Item quòd cum tutore uel curatore, allegat ad hoc tex. sing. in d.l. 1. C. si aduer. dona. & ultra subdit, quòd in tantum ualet pactum, quòd si non sequatur matrimonium: tamen uidetur non reuocabilis talis donatio fructuum, sicut non reuocatur donatio remuneratoria per id, quod habetur in l. si pater. §. fin. ff. de dona. Cuius dictum solitus sum impugnare in d.l. si ante nuptias. & maximè in hoc ultimo: quia in d.l. 1. donatio fuit remuneratoria, seu recompensatoria, uidelicet propter nuptias & propter dotem datam ipsi minori, & tamen reuocaretur ibi non sequuto dicto matrimonio sicut etiam reuocaretur dos data ipsi minori. Et sic uersa uice potest dici, quòd reuocaretur dicta donatio fructuum & similiter uice mutua repeterentur expensæ factæ in dicta puella. Bartol. tamen in d.l. 1. intelligit illum textum procedere in rebus mobilibus, quæ seruando seruari non possunt. Et ideo tunc non datur restitutio in integrum in illo casu, ex quo donatio fuit facta propter spem matrimonij, & etiam in dictis rebus, quæ seruando seruari non possunt. Et sic sentit, quòd si seruari possent, non ualeret ibi illa donatio sine decreto, qui intellectus uidetur multùm restringere, & etiam diuinare ad illum textum, sic simpliciter loquentem. Et ideo gloss. ibi, cum qua transit ibi Cyn. & etiam Bald. & Anger. simpliciter dicit illum textum procedere in reb. mobilib. indistinctè, ut sic non solùm ualeat ibi illa donatio sine decreto, sed etiam non possit rescindi prætextu restõnis in integrum: ut uult ibi gl. quod sit speciale ibi in re data propter spem matrimonij, sed Bal. ibi sentit, ꝙ iõ non restituitur ibi minor: quia est usus iure communi, cum illa munera sint consueta fieri: ut hoc ẽt colligitur ex eius summario, quia solent mitti dicta munera ad sponsam, & iõ tutor uel curator nõ posset de hoc redargui per id, quod habetur in l. cum plures. §. cum tutor. ff. de admin. tuto. Et ista opinio de iure uidetur uerior iudicio meo, & probatur ex illo tex. l. 1. ibi, concurrenti moderatione, quæ congruens moderatio munerum erit: ut fiant secũdùm solitam obseruantiam loci, & secundùm conditionem personarum & facultatum dicti minoris in huiusmodi nuptijs. Et hoc casu si erit facta donatio per adultum cum authoritate curatoris circa huiusmodi mobilia, quæ consueuerant dari, uel mitti ipsi sponsæ, ualebit etiam sine decreto, nec poterit aduocari per restitutionem in integrum: cum tũc sit usus iure maioris, ex quo ita expediebat ipsi minori facere per id, quod habetur in l. 1. C. de in integr. rest. & hoc etiam est de mente gl. in d.l. 1. bene probatur in d.§. cum tutor. maximè si in litera est ibi uerbum, solita munera, ut multi libri habent, licet aliqui habeant uerbum solennia munera.† Si autem fieret donatio immoderatè & præter dictas circunstantias tunc non ualeret, ex quo facta esset per modum non expedientem ipsi minori, ut probatur à contrario sensu in §. cum tutor. ibi, si hoc pupillo expediet. Ergo secus nõ expediet. Et sic non esset opus restitutione stante regula prohibitæ alienationis rerum minorum ẽt mobilium. d.l. lex quæ tutores, quòd procedit etiam in mobilib. quæ seruando seruari non possunt, quando fieret pro causa non expediente minori, ut supra dixi.

PRIVILEGIVM LXI.

SVMMARIVM.

1 *Patre existente furioso vel mentecapto, filiafam. licet in eius potestate sit, potest de bonis patris sui promittere pro sua dote, & pacta inire cum viro de dote lucranda.*

1 SEXAGESIMVMPRIMVM priuilegium est: quia† patre existente furioso uel mentecapto, filiafamilias licet in illius potestate consistat, potest de bonis talis sui patris promittere pro sua dote, & etiam pacta inire cum suo uiro de dote lucranda: ut est casus sing. in l. quoties. ff. de pact. dot. tamẽ forte põt dici, ꝙ hodie ille tex. non procedat: quia immo tunc requiritur, ꝙ interueniat curator dicti patris furiosi uel mentecapti & etiam propinqui dictæ mulieris in constõne dictæ dotis & etiam iudicis authoritas, per l. furiosi. C. de nupt. Vel dicas, ꝙ cum legum correctio sit euitanda per id quod habetur in l. præcipimus. in fi. C. de app. cum suis uulgarib. ꝙ dispositio d.l. si furiosi. procedat, qñ furiosus uel mẽtecaptus haberet curatorem, secus si non haberet curatorem, & filia esset maior 25. ann. in qua non esset præsumptio alicuius læsionis. Nam tũc posset ipsa sola absque eo, ꝙ debeat dari curator dicto suo patri, & ita procedat tex. in d.l. quoties. & facit quod habetur in simili in l. si cum dotem. in §. si soluto. ff. solu. mat. tñ tunc cautius esset, ꝙ interueniret ipse iudex per id, quod habetur in l. 3. §. 1. ff. de iu. do.

PRIVILEGIVM LXII.

SVMMARIVM.

1 *Prælegatum dotis non venit in restitutione fideicommissi.*
2 *Pater an possit grauare filiam expressè per fideicommissum.*

1 SEXAGESIMVMSECVNDVM priuilegium est: quia licet regulariter † prælegata ueniant in restitutione fideicommissi uniuersalis: ut habetur in l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Treb. & l. cum uirum. C. de fideicomm. tamen fallit in prælegato dotis facto per patrem filiæ institutæ unà cum fratre, uel sorore, uel cum alia persona: ut hoc potest colligi ꝑ ea, quæ habentur in l. à filia. ff. ad Treb. & uoluit Bal. in auth. res quæ. C. communia deleg. in ult. colum. super quo tamen diligenter aduerte: quia si dos fuit data, uel promissa per patrem in uita, clarum uidetur, ꝙ non ueniat in restitutione fideicommissi: etiam si per uerba generalia, puta si quid ad te perueniret de bonis meis &c. tanquam illud sit æs alienum & sic quasi debitum filiæ & ius quoddam, quod iam exiuerit de patrimonio patris. l. pater filiam. ff. ad legem Falcid. Meritò non uidetur uenire in restitutione fideicommissi, sic debet intelligi tex. in d.l. à filia. Si autem pater in testõ prælegauit dotem, & tunc durum uidebitur, ꝙ filia deducat dotem de dicto fideicommisso, & maximè hodie: cum dicta filia possit deducere duas quartas. s. legitimam & Trebellianicam secundum ꝙ habetur in cap. Raynut. de test. & communiter hodie obseruatur etiam in terris Imperij, ut habetur in l. quanquam. C. ad l. Falc. & per Bald. in l. iubemus. C. ad Treb. Et ideo potest dici, ꝙ tale prælegatum dotis imputabitur in ipsa legitima per id, quod habetur in l. quoniam nouella. & l. omnimodo. §. imputari. & in l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. Et si dicta dos transcenderet legitimam, tunc illud plus imputabitur in Trebellianica per id, quod habetur in l. in quartam. ff. ad l. Fal. Si autem Trebellianica non posset retineri forte, quia incontinenti debebat fieri restõ, uel erat prohibita a testatore, cum secundùm communem sententiam possit prohiberi sicut & falcidia, secundùm quod no. per doct. in authen. sed cum testator. C. ad l. falc. & in d.l. Marcell. §. quod autem. ff. ad Trebell. tunc illud quod transcenderet legitimam, non ueniret in restitutione fideicommissi uniuersalis, argu. eius, quod habetur in d. auth. res quæ. Nam si ipsa filia potest diminuere fideicommissum pro dote sua per eam data uel promissa, etiam si excederet legitimam, dummodo esset dos cõgrua: ut d. auth. res quę. & in corpore unde sumitur, eodem modo, eademque ratione potest illam sibi retinere sibi a patre relictam, cum ipse pater, idemque testator relinquendo dictam dotem uideatur ipsam congruentiam & conuenientiam dotis existimasse, & secundùm hoc non ita esset dicendum in dote prælegata ab alio, quam ascendente, cuius officium non erat dotare dictam mulierem, cum tunc cesset ratio d. auth. res quæ. & ita de facto uidi consultum & obtentũ in ciuitate Perusij in quadam causa, in qua eram aduocatus. Nã testator institutis duabus filiabus suis hæredibus uniuersalibus prælegauit alteri filiæ, quæ minorem dotem habuerat, augendo sibi dotem, & uolendo quòd essent in dote æquales, postea eas inuicem substituit, si decederent sine filijs prohibendo omnem deductionem falcidiæ. Nam illa, cui fuit factum augmentum dotis in testõ, prædecessit sine filijs instituto uiro suo hærede uniuersali. Nam fuit obtentum, quòd etiam respectu illius augmenti dos haberet suum priuilegium, ut non ueniret in restitutione fideicommissi, quatenus esset ultra legitimam, per supra dicta, quia augmentum cẽset uenire cum eadem natura & priuilegio, ut hr̃ in l. si constante. C. de dona. ante nupt. & quod alias not. in l. si conuenerit. §. si nuda. ff. de pign. act. & quod
2 ibi per Bar. An † autem pater possit in dote grauare filiã expressè

preſsè per fideicommiſſ. maximè ipſa decedente ſine filiis. uide no. in l. Lucius. §. maritus. ff. ad Treb. & in l. fi. §. filię. & ibi per Bar. ff. de leg. 2. & in l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. & per Io. And. in additio. Spec. tit. de inſtru. edi. §. ut autem. in additione quæ incipit, ſed incidit alia quæſtio, quam diſputauit dominus meus in legibus.

PRIVILEGIVM LXIII.

VMMARIVM.

1 *Tutor an poſsit donare paupercolæ coniunctæ pupillo.*

2 *Maior 18. ann. licet minor 25. poteſt neceſſariam ſibi perſonam ab hoſtibus redimere.*

SEXAGESIMVMTERTIVM ſpeciale priuilegium: quia licet tutor dicatur dominus rerum pupillarium. l. qui fundum. §. ſi tutor. ff. pro emptore. tamen non propterea habet liberum arbitrium donādi etiam in minimis per id, quod habetur in l. creditor. §. Lucius. ff. man. & in c. 2. de do. Tamē
1 pro † dote alicuius pauperculæ coniunctæ pupillo poteſt donare: ut eſt glo. not. iuncto tex. l. cum plures. §. tutor. ff. de admin. tuto. ſecundùm quoſdam. Sed dici poteſt, quòd ibi pupillus ad hoc tenebatur, uidelicet dotare ſororem pauperem, de quo dictum eſt ſupra in 3. priuileg. & etiam in 16.

Imò hoc caſu poſſet tutor ſolus dotare ſine decreto iudicis, quando eſſet dos in pecunia, ſecus ſi in ſtabilib. uel mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſent: ut l. lex quæ tutores. C. de admin. tutor. quia tunc ſicut non poteſt tutor, uel curator pro dote ſuæ pupillæ vel adultę ſine decreto: ut dixi ſupra in 59. priuilegio. ita & multominus pro dote alterius: uidetur enim tunc ſubeſſe quoddam æs alienum, ex quo pupillus ad dictam donationem tenebatur, ut ſupra. & ideo iuſta cauſa interponendi decretum, & ſic infertur, ꝙ ſi minor tenebatᷣ dotare, licet mulier illa eſſet coniuncta & pauperrima perſona, & ſic res foret pijſſima illam dotare: tamen talem pietatem exercere non poſſet tutor uel curator de bonis pupilli, nec ēt poſſet iudex interponere decretum, ex quo non ſubeſt cauſa æris alieni, ſicut etiam ſi uellet tutor uel curator redimere ab hoſtibus neceſſariam ſeu coniunctam perſonam pupillo uel adulto, etiam ſi cum decreto iudicis: quia hoc eſt cauſa iuſta alienandi uel aliquid diminuendi de bonis minoris. & qa minor 10. & 8. ann. non incurreret pœnam, de qua in auth. ſi
2 capti. C. de epiſc. & cle. In † maiore autem 10. & 8. ann. & minore 25. forte poſſet tolerari, ut minor poſſit ſaltem redemptionem facere, per tex. d. authen. & in corpore unde ſumitur. Imò fortè poſſet dictus minor ſolus alienare bona ſua ob dictam cauſam, ſiue habebat curatorem ſiue non: quia in hoc ipſa lex facit ipſum maiorem & legitimæ ætatis, ſi excedit 18. annum abreuiando ætatem 25. ann. Et ideo poſſet pro dicta cauſa alienare, & immobilia ſine decreto tanquam maior per illum tex. ex quo etiam poſſet inferri, quòd ſibi non competeret reſtitutio in integrum aduerſus huiuſmodi actum, ſicut etiam non poſſet reſtitui, ſi talis minor & maior 10. & 8. ann. neglexiſſet redimere. ut hoc uoluit ibi gl. no. ex qua gl. ibi ſolet notari iunctis dictis Bald. ibi ꝙ ubicunque lex uel ſtatutū procedit limitando ætatem, puta abreuiando ætatem 25. an. tunc ceſſat reſtitutio in integr. Et ſic etiam ècontra, quādo lex uel ſtatutum elongaret ætatem 25. ann. Nam tunc etiam ultra tempus. 25. ann. daretur reſtitutio in inte. ut eſt text. not. in l. fin. C. de rep. hæred.

PRIVILEGIVM LXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum incontinenti appoſitum per patrem appropriantem ſibi dotem citra ſtipulationem, non ueſtitur cohærentia contractus.*

2 *Mulier ſi conſentiat pacto incontinenti appoſito per patrem, tūc ueſtitur pactum.*

1 SEXAGESIMVMQVARTVM ſpeciale priuilegium, † qa licet regulariter pactum nudum appoſitum iuxta contractum ueſtiatur eius cohærentia, & ſic ipſum contractum & eius ueterem actionem informet, ut detur actio ex eo contractu ad id, quod in pacto deuenit & nouam pariat actionē præſcriptis uerbis: ut habetur in l. iuriſgentium. §. quinimo. ff. de pac. & in l. legem. & in l. bonefidei. C. eod. titul. Tamen fallit in cōtractu dotis à patre promiſſæ per id, quod habetur in l. auia. C. de iu. do. Et ideo in patre ſic paciſcente requiritur ſtipulatio ut ibi & in l. quoties. ff. ſolu. matr. non ſic extraneo, in quo ſeruatur regula, de qua in d. §. quinimo. ut l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. actio. & hęc ſpecialitas ſurgit in dote ex eo: quia talis contractus dotis eſt neceſſarius ipſi patri, qui tenetᷣ ad talem contractum ineundum fauore ipſius filiæ d. l. fin. C. de dot. prom. & l. qui liberos. ff. de ritu nupt. Ideo nō vr̄ eſſe æquum, ꝙ contractus cauſatus ex præambula obligatione patris in fauorem mulieris ueſtiat ipſum pactum iuxta ſe poſitum contra fauorem ipſius filiæ, ut dixi in d. l. quoties. legendo. Et hæc ratio fuit de mente glo. in d. l. auia. Vel poteſt dici, ꝙ ex quo pater cogitur dotare filiam, & ſic talis cōtractus eſt neceſſarius patri, & hoc eſt inductum à iure in beneficium ipſius filiæ & matrimonij contrahendi. Certè non uidebatur de iuris rigore patrem poſſe etiam per ſtipulationem ſibi appropriare actionem de dote: quia hoc beneficium uidebatur largè interpretandum in fauorem filię. l. fi. ff. de conſt. prin. & in regula, indultum. in ſex. nihilominus tamen iura diſpenſatiuè permiſerunt patri ſibi poſſe paciſci & hoc cum modificatione quadam. ſ. ut non per nudum pactum ſed cum ſtipulatione ſibi prouideret. Et hinc eſt, ꝙ in tali pacto non ſubintelligeretur hodie tacita ſtipulatio, de qua in l. 1. in prin. C. de rei uxo. actio. ex quo illa non tenderet in fauorem filiæ ſed potius in diminutionem ſui iuris, ut ſuprà dixi in ſecundo priuilegio, & hoc fuit conceſſum patri. ſ. ꝙ per ſtipulationem poſſit ſibi appropriare actionem de dote propter communionem actionis de dote inductam à iure inter patrem & filiam, quæ communio fuit permiſſa patri ꝑ onus redotandi, quod ſibi patri incumbit not. in l. 2. in princip. & l. non ſolum. ff. ſoluto matrimonio.

Ex quo ſequitur, ꝙ in alijs perſonis, quæ neceſſitantur aliquando ad dotandum, ut in matre diuite & etiam in fratre ut ſuprà eſt tactum in proximo priuilegio & etiam ſupra in tertio priuilegio, uidelicet ꝙ ſi paciſcerentur, non ſubintelligeretᷣ hodie tacita ſtipulatio, de qua in d. l. 1. nec poſſet ſibi prouidere etiam per ſtipulationem de dote ſibi reddenda in caſu ſoluti matrimonij: quia in eis ceſſat dicta communio actionis de dote & etiam onus redotandi, quod ultimum eſt bene notan. ad limitationem. d. §. accedit. & etiam eius, quod habetur in auth. ſed quamuis. C. de dot. promiſ.

2 Et ex † prædictis poteſt inferri, quòd ſi mulier eſſet præſens tali contractui, de quo in dicta l. quoties. & conſentiret patri: ita paciſcenti, tunc ueſtiretur tale pactum cohærentia dicti contractus, quando incontinenti, ex quo tunc ceſſat ratio, de qua ſupra. Et quia poteſt mulier renunciare tali fauori ſuo in fauorem patri ſui, ſecus tamen eſſet, ſi ex interuallo conſentiret: quia tunc non prodeſſet patri tale pactum niſi cum ſtipulatione: ut probatur in d. l. quoties. in 2. reſpon. & maximè cum tunc non ſubſit ſubiecta materia, cum non dicatur ineſſe pactum ipſi contractui, ut ſic ab eo ueſtiatur, niſi quando incontinenti d. §. quominus. & l. lecta. uerſ. dicebam. ff. ſi cert. pet. Et ita poteſt intelligi tex. in l. poſt dotem. ſolu. matr. dum Iuriſconſ. præſupponit, quod pater ſibi prouidit poſt dotem datam & ſic ex interuallo per ſtipulationem: licet conſentiente filia, & hoc ſecundùm unum intellectum ibi. Raph. autem Ful. in hac materia quò ad intellectum d. l. auia. & d. l. quoties. fuit in noua opinione, ut per eum in d. l. lecta. & in d. l. traditionibus. ff. de pact. de quo tamē dixi in d. l. quoties. Tamen tu teneas rationem eſſe, & quidem ueriſſimam, prout ſuprà dixi. Ex quo ſequitur, ꝙ ſi pater uellet paciſci in fauorem ipſius ſolius filiæ, uidelicet dotem reddi filię ſol. matrimo. tunc poſſet etiam citra ſtipulationem. ut probatur in l. ſi cum dotem. in princip. ff. ſoluto matrimo. ſecundùm intellectum communem, quòd ibi actio ſit ſolius filiæ & non cōmunis, & idem ſi fuiſſet ſtipulatus pater imperſonaliter, uidelicet dotem dari: quia intelligeretur dotem dari utrique, ut habetur in d. l. poſt dotem. ſecundùm unam lecturam: licet iſtis duobus ultimis caſib. hodie ſubintelligeretur tacita ſtipulatio. Si autem ex interuallo fuiſſet pater ſtipulatus dotem dari filiæ: & tunc non ueſtiretur tale pactum etiam in fauorē filiæ, ex quo non eſt materia apta ad ueſtiendum ut ſupra. Et ita etiam poteſt intelligi text. in d. l. poſt dotem. ſecundùm alium intellectum. Fatendum tamen eſſet quòd dicto caſu fauore mulieris ſubintelligeretur hodie tacita ſtipulatio, &

idem

idem si incontinenti propter generalitatem d.l.1.quæ omnia sunt bene not.& per doctor.non tacta.

PRIVILEGIVM LXV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum expressum citra stipulationem in casu.l.si cum dotem, licet sit efficax respectu patris paciscentis: tamen pactum tacitè surgens ex illo expresso est efficax in fauorem præcipuum filiæ etiam citra stipulationem, quod est mirabile.*

1 EX quibus infertur ad 65.speciale priuilegium † ꝙ illud tacitum pactum surgens in casu notabili.l.si cum dotẽ. in princ. ff. soluto matrimonio. secundùm intellectum communem, ꝙ ibi sit quæsita actio de dote præcipua ipsi filiæ in casu omisso, intelligendo secundùm intellectum Bart.ibi, ꝙ illud expressum pactum patris non fuit cum stipulatione, & sic fuit inefficax respectu patris, tamen causauerit pactum tacitum in fauorem filiæ efficax ad agendum sine alia stipulatione: & hoc uidetur mirabile, ꝙ pactum ibi expressum incõtinenti appositum non uestiatur cohærentia contractus,& tamen tacitum pactum surgens ex illo expresso & utili pacto uestiatur cohærentia contractus dotis,ut sic maioris sit potẽtiæ & efficaciç tacitum, quàm expressum causans ipsum tacitum contra omnia iura mundi, uolentia, ꝙ quando uitiatur expressum uitiatur tunc & ipsum tacitum surgens ex ipso expresso.leg.3.C.si pend.ap.mors interue. Et quia expressum inducens abnegationem alterius actus non ualet tunc, etiam quod consequutiuè abnegabatur, similiter nõ ualet.l.si iure. ff.de lega.3.facit l.si ita stipulatio.ff.de oper.libertorum.propter quæ & multa alia argumenta & rationes solet impugnari d.lectura Barto.& vide latius, quæ dixi in d.l.si cum dotẽ, in principio, propter quod si teneamus dictam lecturam Barto.oportet dicere,quòd ibi illud sit speciale fauore filiæ, ut dictam dotem habeat liberam & præcipuam propter dictum pactum factum per patrem in unum casum sibi patri expresse prouidendo: licet inutiliter, ut saltem resultet ex hoc pactum tacitum & utile fauore dotis, aliter non posset dicta lectura Bart.sustineri propter multas impugnationes doctorũ, & maximè d. Bar.de Salic. ibi in sua repetitione: ut ibi dixi respondendo multis modis ad l.planè.nu.1.in princ.ff.de lega.1.& quia in d.l.si cum dotem,non præsupponitur, ꝙ ibi filia fuisset præsens imò loquitur tex.simpliciter & indistinctè.

PRIVILEGIVM LXVI.

SVMMARIVM.

1 *Pactum tacitum prodest filiæ absenti etiam in uirtute agendi. & num.2.*

3 *Actus tacitus non uidetur esse tanta potentiç quàm expressus circa inducendam uel deriuandam ex eo aliquam specialitatem contra iuris regulas.*

1 RESVLTAT secundùm aliquos alia specialitas,& erit sexagesimumsextum speciale priuilegium † ꝙ pactum illud tacitum ibi prodest filiæ absenti citra nuncium uel epistolam contra regulam,de qua in leg.1.ff.de pact. Vnde dicebat ibi Ludo.ꝙ erit unum mirabile fauore dotis, ut concurrant plura specialia ex eodem fonte deriuantia circa idem. Primum, ꝙ ibi pactum nudum sit efficax ad agendum. Secundum, ꝙ tacitum pactum prouidet absenti, ut illi quærat actio ex eo. Tertium, ꝙ licet pactum uestitutum uestiat aliud pactum, aliàs de se nudum, ut per gloss.& doct.in l. petens. C. de pact.& per glo.notab.in l.2.C.de euictionibus,& illud obtineat solùm inter easdem partes paciscentes, & non inter alias personas, argum.l.si tibi. C.loca. tamen fallit fauore filiæ & dotis in terminis d.l.si cũ dotem. ut ibi per eum latius. Sed tu potes dicere tenendo prædictũ intellectũ Bar.ꝙ pactũ illud aliàs de se nudum uestitur cohærentia contractus per regulam,de qua in d.§.quinimo.cum simil.nec tunc sumus in terminis d.l.auia. & d.l.quoties. cum isto casu illud pactum apponitur in fauorem ipsius filiæ, in cuius etiam fauorẽ principaliter talis contractus dotis initur,ut suprà dixi.Illud autẽ, ꝙ prosit filiæ absenti, uidetur dubium: quia ipsemet Bar.in l.si constante.in prin.in 5.quæst.2.partis dicit, oportere intelligere, ꝙ in d.l.si cum dotem, filia ibi erat præsens, sed Bart.de Salic.ibi tenet contrarium, & dicit hoc esse regulare, quòd in omni pacto tacito resultante ex iuris interpretatione acquisitio etiam fiat absenti, allegat l.2.& quod ibi not. C.de pact.&
2 in l.si creditores.eo.tit. Sed Lud.dicit † ꝙ ideo in casu dictarũ legum tacitum illud pactum prodest absenti: quia illud tẽdit ad exceptionem parandam & sic ad liberationem, quæ libera tio facilius quæritur alteri absenti per alterum, q̃ ipsa actio ꝑ id, quod habetur in l.rescriptum.§.fi. ff.de pact. Hinc est, ꝙ pactum liberatorium prodest absenti, ut per glo.not.in l.non solùm.§.si liberationis.ff.de liber.leg. Tu aduerte quia Bar. in d.§.si liberationis.tenuit contrarium, prout etiam contrarium tenuit glo.& ibi etiam Bar. in l.idem in duob.in fin.ff. de pact. Tamen difficile uidetur respondere ad d. l. 2. & l.si creditores, nisi dicas, ꝙ in d.l.2.tacitum illud pactum iõ prodest absenti; quia uidetur factum a procuratore ipsius absentis,licet in rem suam ideo prodest absenti per id, quod habet in d.l.rescriptum.& ita multi post Bar. intelligunt illum tex. procedere in d.l.2.sed in d.l.si creditores.prodest pactum absenti; quia duo ibi concurrunt, scilicet fauor liberationis. Secundum: quia ibi res redit de facili ad suam pristinam naturam, quæ est, ꝙ in contractu & obligatione duorum quilibet intelligatur ꝓ sua uirili obligatus.l.reos. §.cum in tabulis.ff. de duob.reis.& l. Paulus.ff.de re iudicata.& ita potest limitari not.gl.& opi.Bar.in d.§.si liberationis.ut dixi legendo in d.l. idem in duobus. Vnde similiter dici potest in casu d.l.si cum dotem, ꝙ ideo ibi illud tacitum pactum prodest filiæ absenti: quia duo ibi concurrunt, scilicet fauor filiæ, & dotis,& etiam quia res ibi de facili redit ad suam pristinam naturam,quç natura dotis est, ꝙ dos semel data uel promissa per patrem pro filia dicatur egredi de patrimonio patris, & efficitur propriũ patrimonium filiç ex quadam donatione patris ualida fauore filiæ & dotis,ut l.Pomponius Phyladelphus.ff.famil.ercifcũ. & l.3.§. sed utrum.ff.de minoribus. & l. filium emancipatũ. ff.de collatione bonorum. Vel potest dici, & melius forte, ꝙ ibi sit speciale fauore mulieris & dotis, ut acquiratur mulieri etiam absenti ex illo tacito pacto ꝑ ꝑsonam ascendẽtis ita prouidentis per id,quod habetur in l. Caius.ff.sol.matr. Imò etiam idem in extraneo prouidente, ut ibi communiter tenetur, & dictum est suprà in 22.speciali priuilegio circa dispositionem d. l. Caius. Si etiam acquiritur mulieri absenti in §. accedit. C.de rei uxor.actio. Sed ibi illa stipulatio fingitur interposita per ipsam mulierem,& sic acquiritur ibi mulieri absenti ex tacito pacto patris. Cogita tamen; quia negari nequit, ꝙ in d.§.accedit.non concurrant duæ specialitates, uidelicet ꝙ fingatur stipulatio ibi interposita per mulierem. Secũda, ꝙ fingatur interposita per absentem tãquam præsentem. Sic etiam potest dici in d.l.si cum dotem. ꝙ inducatur ibi pactum tacitum. Secundò, ꝙ ex illo pacto quæratur filia absenti,& sic uidetur contra doctrinam,quæ solet sumi in d.l.j.C. de dot.prom.& per gloss.in l.cum post.§.gener.ff.de iur.dot. Vel potest dici,ꝙ ex illo pacto tacito patris immediatè quçrat filiæ absenti tanquam uideatur initum pactum non cum ipsa filia, sed cum ipso marito de restituendo dictam dotem filio in casu ibi omisso, & consequenter filiæ absenti quæratur per id, quod habetur in d.l.Caius.& erunt duo specialia. Primum, quòd surgat illud pactum tacitum tanquam factum cum genero. Secundum,quòd ex illo quæratur filiæ absenti, nec incongruit: cũ illa duo specialia ueniant non æquè principaliter, sed unum sequitur ex alio, quo casu admittitur talis contractus plurium specialitatum,per id quod habetur in l.singulare.ff.si cer.pet.& in l.3.ff.de don.inter uir.& ux.ad
3 fi. Sed tunc obstare ur̃;quia † tacitus actus nõ ur̃ esse tãtæ potentiæ quantũ expressus circa inducendam uel deriuandã ex eo aliquam specialitatem contra iuris regulas,ut per Bar.no. in l.si rẽ aliquã.ff.de acq.pos.& per Bal.in l.cũ filia.C.de iur. & fac.ign.nisi dicamus,ꝙ sit speciale fauore dotis: ut tacitus actus sit tantæ potentiæ,quantum expressus,ut ex eo deriuet specialitas aliqua fauore dotis,sicut deriuaret ex actu expresso,per text. in dicta l.si cum dotem.iunctis prædictis.

PRIVILEGIVM LXVII.

SVMMARIVM.

1 *Casus omissus non habetur pro omisso,ut sic remaneat in dispositione iuris communis speciali fauore dotis & mulieris.*

SEXAGE-

1 a SEXAGESIMVMSEPTIMVM speciale priuileg. est: q a licèt aliàs dicatur ꝙ † casus omissus debet haberi ꝓ omisso a & remanere in dispositione iuris communis. l. si cum extraneus. ff. de condict. ob cau. & l. commodissimè. ff. de libe. & posthum. cum sim. Tamen ubi uersatur fauor dotis, secus est dicendum, uidelicet quando in casu omisso posset resultare aliquis effectus fauorabilis ipsi mulieri & doti ultra ius commune: ut est in casu no. d. l. si cum dotem. in princ. secundum communem intellectum, quòd ibi Iurisconsultus uoluerit mulieris esse actionem, scilicet præcipuam paciscendo uel stipulando pater ibi in unum casum, scilicet dotem sibi patri reddi, ut uideatur in alio casu omisso renunciasse iuri suo in dicta dote: & ita uoluit Bartol. esse hoc speciale fauore matrimonij & dotis, in d. l. si cum dotem: & in d. l. si constante. in d. 5. q. 2. par.

ADDITIO.

a Pro omisso. An & quando casus omissus remaneat in dispositione iuris communis: & quando habeatur pro expresso. Bal. in l. 3. C. de inst. & subst. sub cond. fac. in l. si extraneus. ibi per Ale. de cond. ob cau. in l. si cum dotem. in prin. so. ma. in l. cōmodissimè. de lib. & posth. Et omnino per And. Bar. in consi. spectabilis &c. quod est post cons. 46. Ale. de Imo. 4. par. & gl. in l. tale. §. fi. & ibi Bal. ff. de pact.

PRIVILEGIVM LXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Prouisio hominis expressa an faciat, ut aliquando recedatur a prouisione legis ordinaria: immo nec extraordinaria. & nu. 2.*

3 *Mulier sol. ma. recipiendo fideiussorē uel pignus à uiro uel eius hæredibus non videtur recessisse ab hypotheca legali.*

SEXAGESIMVMOCTAVVM priuilegium surgit: quia &
1 si aliàs dicatur, quòd † per prouisionem hominis expressam nunquam uidetur recessum à prouisione legis ordinaria: ut habetur in l. 2. C. de iu. emph. in gloss. not. & l. cum ex filio. §. filij. ff. de uulgar. & pupillar. Secus si esset extraordinaria & specialis, ut habetur no. in l. fin. C. de pact. conuentis. & l. certè. §. eum qui. ff. de precario. tamen ubi uersatur fauor dotis, tunc censetur recessum à prouisione legis ordinaria, & ita ponderantur notanter multi tex. in d. l. si cum dotem. Sed ut dixit ibi Bartol. prouisio patris expresè ibi fuit circa alium casum. Nam id quod habetur in d. l. 2. procedit, quia in eodem casu uidebatur recessum à prouisione ordinaria legis, & tamen ibi contrarium not. gloss. Potest tamen dici procedere dictum priuilegiū circa prouisionem legis extraordinariam, ut regula, de qua in d. l. fin. & in d. l. eum qui. non procedat fa-
2 uore dotis. immo per prouisionem † hominis expressam non uidetur recessum à prouisione legis extraordinaria, ut si mulieri pro dote obligauit uir in specie certa prædia, ut propter hoc non censeatur recessum a tacita hypotheca legali, de qua in l. 1. C. de rei uxo. act. & uoluit gloss. sing. & ibi Cyn. eam sequitur, & communiter Doct. in d. l. fin. Et uidi iam de facto in quodam instrumento dotis, ubi uir pro restitutione dotis obligauit omnia sua bona mobilia & immobilia. Nam certum est, quod tunc non censentur obligata nomine debitorum: cū illa faciant tertiam speciem, ut habetur in l. quàm Tuberonis. §. alia. ff. de pecu. & no. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iud. & in l. 1. ff. de sta. homi. per Bal. post Guil. Nam mulier sol. matrim. agebat hypothecaria contra debitorem uiri, tanquam illud nomen fuerit sibi tacitè obligatum, & tamen opponebatur, ꝙ ex quo mulier expresè sibi prouidit per hypothecam bonorum mobilium & immobilium, uidebatur recessisse ab extraordinaria, & speciali prouisione legis circa tacitam hypothecam omnium bonorum, & tamen obtentum fuit contrarium, per gloss. ibi no. in d. l. fin. & maximè dicebatur gloss. illam esse ueram: quia etiam expresè non potuisset ipsa mulier renunciare dicto suo priuilegio circa tacitam hypothecam faciendo suæ dotis conditionem deteriorem, per id quod habetur in l. 2. & l. de die. & l. Attilicinus. ff. de pact. dot. & faciūt dicenda infra in octaua parte, in decimo priuilegio circa pactum, quod non ualet factum per mulierem in præiudicium suæ dotis, ergo si non ualet in uim expressi, multominus in uim taciti, per id quod habetur in l. cum quid. ff. si cert. pet. & in l. qui ad certum. ff. loc. Allegabatur tandem in cōtrarium, quod habetur in l. etiam. & l. iubemus. C. ad Velle. ubi habetur, quòd potest mulier renunciare suæ hypothecæ, etiam ipsi uiro, de quo tamen ultimo no. in l. Mæuia. §. 1. ff. sol. matr. & ibi dixi. Nam fuit responsum, ꝙ illa procedunt in hypotheca conuentionali: quia non uidetur esse tanta prohibitio, ut mulier non possit renunciare fauori inducto ex suamet prouisione. Nam sic in hypotheca tacita hodie inducta a iure, per d. l. 1. de rei uxo. actio. quæ tempore dictarum legum nondū erat cognita, quo casu maior est ratio & difficultas, ut possit mulier illi derogare, sicut potest suæ hypothecæ conuentionali. Nam lex suum magis, quàm tuum auxilium conseruat, arg. eius, quod habetur in l. fi. C. qui potior. in pigno. habe. per gl. in l. 1. C. si aduersus transact. quod etiam fuit de mente Cy. in d. l. fin. dum allegat l. si unus. §. quod in specie dotis. ff. de pactis. quod est bene notandum ad limitationem d. l. etiam. & l. iubemus.

Ex prædictis infertur, non idem esse in hypotheca uiri, quę hodie tacitè contrahitur in bonis mulieris pro dote promissa sibi danda. Nam si uoluit, quòd mulier in instrumento dotis promissæ obligaret sibi certum podere, uel bona sua mobilia & immobilia: tunc uidetur recessisse ab hypotheca legali & extraordinaria. & idem si uir accepit a muliere fideiussorem pro dote sibi danda, quo casu potest fideiussor accedere, licet non sit pro dote restituenda, ut dixi supra in 21. priuil. & aliqualiter tangetur infra in 8. par. in 10. priuil. Nam tunc uidetur recessisse ab hypotheca tacita, per id quod habetur in d. l. fi. pro hoc etiam bene facit tex. no. in l. pe. ff. quib. mo. pi. uel hypo. sol. ubi quis recipiendo a colono suo fideiussorem, uidetur renunciasse hypothecæ tacitæ, de rebus in uectis & illatis, secundum ꝙ habetur in l. item quia. ff. de pac. & in l. certi iuris. C. loc. Secus autem in conuentionali hypotheca: quia ab illa nunquam uidetur recessum per acceptationem fideiussoris postea dati ipsi creditori, ut est text. no. in l. item liberatur. ff. quibus mo. pig. uel hyp. sol. Cui non obst. ꝙ in d. l. pe. fuit ēt expresè conuentum de ipsa hypotheca, & tn̄ tollitur accipiēdo postea fideiussorem ibi, quia respondetur, ꝙ illa expressio hypothecæ nihil operatur ibi, ex quo tacitè inerat de ipsis inuectis & illatis, per id quod habetur in l. non rectè. C. de fideius. & ista est uera solutio ad illum tex. quia alia posita ibi per glo. & in d. l. item liberatur. est expresè diuinatiua. ad prædicta benē facit tex. in l. 1. §. sciendum. de separa. qui solet ponderari pro notabili, ꝙ unus correorum debendi dando fideiussorem pro ipso debito, vr̄ recessisse & renunciasse prouisioni & beneficio legali & speciali, circa exceptionem diuisionis, de qua in auth. hoc ita. C. de duo. reis, quæ omnia sunt bene notanda.

3 Et † ex prædictis potest inferri, ꝙ licet mulier recipiat fideiussorem soluto matrimonio de dote sibi reddenda post tempus indultum a lege, secundùm ꝙ hr̄ in l. si constante. §. quoties. ff. sol. ma. Tn̄ propter hoc non uidetur recessisse a prouisione legali suæ tacitæ hypothecæ bonorum, & idem si reciperet aliqua pignora in specie & hoc fauore dotis, per gl. not. in d. l. fi. iunctis prædictis. Cogita tamen, quia fortè in hoc ultimo posset tentari cōtrarium, ex quo mulier potest soluto matrimonio per pactum sibi præiudicare in dote, licet non sic ante matrimonium, uel eo constante, ut infra dicam in 8. par. in decimo priuilegio.

PRIVILEGIVM LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Remunerationis causa non præsumitur, ubi versatur fauor dotis, vbi aliàs præsumeretur à iure.*

2 *Adhibitus ad stipulandum a creditore in dubio adhibitus præsumitur tanquam procurator, vel minister.*

3 *Mulier si post donationem factam per extraneum aliquid dedit, vel promisit ipsi dotanti, fortè non præsumeretur, quòd animo remunerandi, sed potius animo repetendi, nisi illud esset quid modicum.*

1 SEXAGESIMVMNONVM speciale priuilegiū: quia † licet aliàs p̄sumatur donatio ex causa remunerationis, ꝓpter merita aliqua præcedentia erga ipsum donantem, ut est tex. no. in l. si non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. & per Bar. in l. cum quid. ff. si cer. pe. & in l. q̄ dotis. ff. sol. ma.

Vnde si mihi aliquid donasti,& postea te adhibeo ad stipulādum incertam summam, uel quid à meo debitore, præsumitur, te fuisse adhibitum animo tibi donandi, non autem tanquam meum procuratorem, per tex.in d.§.idem Papinianus. & tamen secus est in dote, & ibi fauor dotis uersatur, ut est casus singular.in l.idemque.§.si mater. ff.mand. & ita illum text.pro notabili allegat Barto.& docto.in l.quæ dotis.ff.soluto matr. Regulariter autem si aliæ non subsint coniecturæ in contrarium, præsumeretur, ꝙ te adhibuerim ut meum procuratorem seu ministrum, non autem animo tibi donandi, ut l.mulier bona.§.fi.ff.de iur.dot.& in d.l.idemque. §.si cui.& no.in d.l.quæ dotis. Sed, ut dixi in d.l.quæ dotis.licet communiter doct.pertranseant cum hoc dicto: tamen posset responderi multùm faciliter ad d.§.si mater. quod ideo ibi non præsumatur causa remunerationis: quia ibi illa filia adhibuit ad stipulandum mattem per uiam mandati suscepti ab ipsa matre postea stipulante, cum uideatur nomine filiæ ibi fuisse stipulatum propter præcedens mandatum, & non nomine suo, per id quod habetur in l.post dotem.ff.solu.matr. in tertia lectura.glo.facit l.qui in aliena.§.1.ff.de acquir.hæred.& ita ēt probatur in l.cum quis decedēs.§.nuptura. ff.de leg.3. Vnde
2 posset † dici, ꝙ si simpliciter ibi filia adhibuisset illam matrem ad stipulandum, uideretur animo donandi ex præsumpta remuneratione, per id, quod habetur in dic.§.Papinianus, quæ donatio præsumeretur facta solùm in casu soluti matrimonij per mortem filiæ, non sic per mortem mariti, ne ipsa mulier remaneat indotata, per id, quod habetur in l.2.ff.de pact.dot.& in l.1.in prin.ff.de dote præleg.

Ex quibus potest inferri, ꝙ si extraneus dotem promittendo pro muliere, licet paciscendo uel stipulando dotem sibi reddi, soluto matrimo.præsumatur ad suam utilitatem & suo nomine prouidisse,& non mulieris.l.1.§.accedit. C.de rei uxo. act.& facit l.& magis.ff.de solut.tamen hoc procedit, nisi stipularetur sibi reddi tanquam adhibitus ab ipsa muliere, quia tunc uidetur ad utilitatem mulieris fuisse stipulatus, per text. not.in d.§.si mater.quod est no.ad limitationem d.§.accedit. Et multò magis si nomine mulieris à principio promisit dotem,& sic non suo nomine; quia tunc uidetur tanquam negot.gesto.promisisse, per id quod no.Bart.in l.stipulatio ista. §.si stipuler.ff.de uerbo.oblig.non sic fortè si simpliciter promisit pro tali muliere & eius dote: quia tunc fauore mulieris uideretur magis promisisse suo nomine, quàm nomine mulieris, per id quod habetur in d.§.accedit.sed in contrarium facit, quod no.Bar.& ibi doc.in l.1.§.nunciatio.ff.de no.oper. nunc.ubi dixi, non esse differentiam, an dicatur facio nomine Titij, uel dicendo pro Titio. Si autem promisisse certum quid pro dote talis mulieris, sine dubio uideret̃ promisisse nomine suo,& sic animo donandi, secus quando nomine mulieris,& sic tanquam negot.gest.ex quo tunc uidetur animo repetendi per actionem negotiorum gestorum; cum tunc non simus in casu dubio, ꝓut sunt termini d.§.accedit.& effectus resultat non paruus ex prædictis; quia quando nomine mulieris promisit uel dedit dotem: licet postea stipuletur dotem sibi reddi. & sic non paciscatur dotem reddi mulieri, tamen præsumitur, ꝙ nomine mulieris fuerit stipulatus. Et sic repetita prima qualitate per id, quod habetur in d.l.post dotem, secundùm 3. lectu. gloss.& etiam secundùm lecturam Dyn. & quintam.& quod habet̃ in l. si ita stipulatus.§. Grisogonus. ff.de uerbor.obligat.& in l.si post mortem.ff.quando ex fac. tut.& ibi per Bart. quæ omnia sunt bene not.& adde ad dicta supra in 45.priuileg.

3 † Quid etiam si in terminis d.§. accedit. postea mulier ex interuallo aliquid dedit, uel promisit dicto extraneo dotanti. nec aliter appareat de animo donandi, uel remunerandi, diceret quispiam, ꝙ in dubio præsumatur animus remunerandi, per id quod habetur in d.§.idem Papinianus.& per Bar.in d. l.cum quid. & l. quæ dotis. Tamen fortè dici posset contrarium per supradicta,& per id, quod habetur in dicto §.si mater. cum aliter præsumendo non diceretur mulieri in effectu habuisse dotem ex causa donationis seu lucratiua propter cōpensationem præsumptam, quod maximè uidetur præsumendum in muliere: cum mulierum genus sit auarissimum, & in eis magis difficiliter præsumatur donatio.l.sed si ego.ff. ad Velle.& in l.si stipul.in fin.ff.de donatio.inter uirum & uxor. Vnde cogita; quia fortè posset dici, quòd si dicta res data, uel promissa per mulierem tali extraneo esset non magni pretij, & nullo modo ascendat ad æquiualentiam dotis: tunc magis de facili præsumatur remuneratio, per id quod habetur in l. utrum.ff.de donatio. inter uirum & uxor. & in l. & omnino.& in l.pen.ff.de impens. aliàs si esset in magna quantitate: secus esset præsumendo: quia aliter dicendo magis uideretur mulier in effectu dotata de suo, quàm de bonis dicti extranei.

PRIVILEGIVM LXX.

SVMMARIVM.

1 *Sequestratio licet regulariter sit prohibita, tamen speciali fauore mulieris & dotis est permissa, uiro incipiente malè tractare bona dotalia.*

1 SEPTVAGESIMVM speciale priuilegium; quia licet regulariter sit prohibita sequestratio, ut† habetur in l.1.C. de prohib.seq.tamen hoc non procedit, ubi uersaretur fauor dotis, puta in uiro dilapidante, uel malè tractante res dotales; quia tunc potest peti sequestratio dictæ dotis, etiam si uir ipse de suo patrimonio esset ditissimus, ut est tex.not/in l. si cum dotem.§.sin autem.ante fin.ff.solu.ma. An autem hodie illud habeat locum, ex quo hodie saltem de iure nouissimo uiro incipiente labi facultatibus possit mulier petere consignationem dotis sibi fieri, ut habetur in auth. de æqualitate dotis, in §.illud. uide no.post Bart.in l.si constante.in prin.ff. solu.matr. Nam potest dici, ꝙ habeat hodie utrunque remedium, quia per dispositionem iuris noui, uel nouissimi non uidetur recessum à prouisione iuris antiqui, quominus mulier habere possit plura remedia contra ipsum uirum, per id quod habetur in l.ubi adhuc. C.de iure dot. imò posset dari casus, ꝙ si uir malè tractaret bona dotalia: tamen per hoc nō diceretur labi facultatibus, seu uergere ad inopiam, maximè si in suis rebus esset ditissimus & diligentissimus, & tamen posset tunc locum habere remedium sequestrationis, per dictum tex.quod no.

PRIVILEGIVM LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si dat in dotem nomen debitoris, transit utilis sine cessione, licet regulariter secus.*
2 *Mulier secundò nubendo cum prima dote expressè uel tacitè, non uidetur per hoc in dotem dedisse nomen primi uiri.*
3 *Ius quando superuenit actori post conclusum in causa, licet ex causa de præterito non conualidatur iudicium.*

1 SEPTVAGESIMVMPRIMVM speciale priuilegium est, † ꝙ si mulier, uel socer dat in dotem nomen debitoris, transit utilis actio in uirum sine alia cessione, ubi aliàs regulariter requireretur cessio, ut est tex.no.in l.2. C.de actio. & obliga. prout etiam est speciale, quando per titulum emptionis, ut ibi probatur,& in l.emptor.C.de hære.uel actio. uend.licet regulariter secus, ut habetur in l.1.eo.tit.prout ēt hoc speciale uoluit in d.l.1. Et licet Cy. post Pet.in d.l.1.aliter dixerit, intelligendo illum tex. ꝙ ibi fuit facta cessio, tamē Bar.& Bal.sequuntur gl.ut suprà,& idem Ang.& communiter docto.in d.l.1.& ita est tenendum cum ad illum text. l.2. non possit bene responderi. Et uidi iam de facto in muliere, quæ transiuit ad secunda uota nondum exacta dote ab hæredibus primi uiri, quæ erat in pecunia,& uir secundus egit cōtra hæredes non aliter sibi facta cessione per uxorem innitendo ex eo: quia talis mulier censetur in dubio nupsisse cum eadem dote, licet aliter non appareat de alia promissione, per id quod habetur in l.pen.§.uxor.ff.solu.matr.& ibi not. ad hoc l.diuus.ff.de iure dot.& per Bar.in disputatione sua, quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium, & dixi suprà in 14.priuilegio. Nam aduocando in dicta causa obtinui seccūbentiam cōtra talem uirum, licet aduocati partis aduersæ fundarent se ex eo, quod habetur in d.l.2.tamen ineptè fundauerunt talem libellum: quia licet in dubio uideatur nupsisse cū eadem dote, tamen talis tacitus actus non debet operari magis quam expressus, arg.l.qui ad certum.ff.loc.cum si. Nam
2 † etiam si expressè nupsisset, cum eadem dote, ex tali promissione eiusdem dotis non surgit, ꝙ uideatur mulieri dedisse in dotem nomen debitoris. l. primi uiri, seu eius hæredum,

sed

ſed uidetur ipſa promiſiſſe dotem ſoluere, nec tunc liberaretur cedendo actionem contra illos hæredes, quia aliud pro alio &c. ut habetur in l. 2. §. appella. ff. ſi cert. peta. & bene facit tex. & quæ ibi dixi in l. nuptura. ff. ſolu. matrimo.

Præterea dato ſine præiudicio, ꝙ nubendo ſecundo uiro, non aliter facta mẽtione dotis, intelligatur tacitè in dubio dediſſe nomen debitoris. ſ. primi uiri in dotem, tamen talis tacitus actus non debet aliam operari ſpecialitatem, ꝙ cẽſeatur tacita actio iuris miniſterio, per id quod habetur in l. 1. C. de do. prom. & in l. cum poſt. §. gener. ff. de iure dot. Præterea qñ ex aliquo actu ſeu cõtractu reſultat aliqua ſpecialitas & exorbitantia contra regulas iuris communis: tunc nunquam talis actus cauſat talem ſpecialitatem: quia ipſe actus reſultaret tacitè ex aliqua iuris præſumptione, ut no. uoluit Bart. in l. ſi rem aliquam. ff. de acquir. poſſ. & Bal. in l. cum falſa. C. de iu. & fac. igno. Et ſic per prædicta poteſt notabiliter limitari, qđ habetur in d. l. 2. ut procedat, quando aſſignatio nominis debitoris fieret expreſſè, ſecus ſi reſultaret per modum tacitum. Vnde infertur notãter, ꝙ eo caſu, quo mulier nõ aliter facta dotis mentione nuberet, uideretur omnia bona ſua in dotem dediſſe, ꝙ quando ſit, reſultat ex not. per Bar. in dicta ſua diſputatione. & per Bal. & Bar. de Sali. in l. nulla. C. de iure dot. & dixi ſuprà in d. 14. priuil. Et ſic etiam uenirent nomina debitorum, per ea quæ habentur per Bal. poſt Gul. in l. 1. ff. de ſtatu ho. & no. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iudic. non poſſet tunc uir agere cõtra dictos debitores niſi facta ceſſione per ſupradicta: tamen aduocati partis aduerſæ perpen
3 dendo ſe malè egiſſe, fecerunt, ꝙ† dicta mulier pendente iudicio ceſſit actionem ipſi uiro, ut ſic tanquam ex cauſa de præterito ius ſuperuenerit actori, conualidaretur iudicium, per id quod habetur in l. ſi rem. §. fi. ff. de pign. act. & l. ſi mandauero. ff. mand, ſed hoc non profuit eis: quia iam erat concluſum in cauſa tempore dictæ ceſſionis factæ, quo caſu non haberet locum d. §. fi. ut ſimpliciter uoluit Bar. quem ibi Doct. ſequuntur in l. ſi mater. §. eandem. ad fi. ff. de excep. rei iud. facit, quod habetur in c. paſtoralis. de cauſa poſ. & proprie. quia paria ſunt eſſe poſt latam ſententiam, & eſſe ante ſententiam latam, tamen poſt concluſum in cauſa, ut ibi ad hoc l. qui penè. §. diuus. ff. de manu. & quod habetur in l. ſi rem. §. fin. & l. & ideo. in princip. cum gloſſ. not. ff. de euict. An autem illud prodeſſet, quando poſt ſententiam & in cauſa appellationis ſuperueniret. uide per Bald. not. in l. per hanc. C. de tem. appel. in 3. colla.

PRIVILEGIVM LXXII.

SVMMARIVM.

1 *Dos ſi fuit relicta in teſtamento inter alia legata: & poſtea in codicillis fuit appoſita clauſula diminutiua legatorum in teſtamento factorum, talis clauſula non refertur ad legatum dotis.*

SEPTVAGESIMVMSECVNDVM ſpeciale priuilegium:
1 quia ſi in † teſtamento inter alia legata fuit dos relicta, & poſtea in codicillis fuit appoſita clauſula diminutiua legatorum factorum in teſtamento, talis diminutio non refertur ad legatum dotis, ita reperio quoſdam dicere per tex. no. in l. liberis. §. poſthumus. ff. de alimentis legatis. Qui tamen text. loquitur in legato alimentorum: tamen cum dos parem fauorem obtineat: ut per Barr. in l. cum de in rem uerſo. ff. de uſu. & ſuprà pluries dictum eſt quò ad diuerſos effectus. ideo poteſt trahi ille tex. ad fauorem legati facti pro dote. Et põt generaliter notari, quòd omnes fauores & ſpecialitates, quæ reperiuntur à iure conceſſæ alimentis, & cauſæ alimentorũ, de quibus fauoribus per Barto. in l. Mela. ff. de ali. leg. extendantur ad dotem, ꝙ maximè procedit, quando eſſet dos relicta pauperi perſonæ, ex quo tunc uerè & propriè loco alimentorum uidetur relicta, ut ſic ex ea poſſit ſuſtẽtari, & uir ſubiit onera matrimonij propter talem dotem, argu. l. pro onerib. C. de iure do. & l. ſi cum dotem. §. ſi autem. ff. ſoluto matrimon. facit quod habetur in l. cum hi. §. ſi in annos. ff. de tranſactio. & l ſi cui annuum. ff. de annu. leg. & quod per Bart. in l. Stichum. §. ſtip. ff. de uerb. oblig. quod not.

PRIVILEGIVM LXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Nummorum ſi certa ſumma legatur uel promittitur, in dubio, intelligitur de maiori fauore dotis.*

SEPTVAGESIMVMTERTIVM ſpeciale priuilegium:
1 quia licet aliàs regulariter † in legando uel promittendo certam ſummam nummorum intelligatur in dubio. de mino. l. nummis. ff. de lega. 3. & l. ſi ſeruus plurium. §. fi. ff. de leg. 1. & l. inter ſtipulantem. §. 2. ff. de uerb. obli. & l. ſemper in ſtipulationib. de reg. iu. cum ſi. fallit, niſi ex cã dotis fiat huiuſmodi legatum, uel promiſſio: quia tunc, quod maius eſt vr̃ eẽ in obligatione: ut eſt tex. no. in d. l. nuptura. in fi. iuncta gl. fi. ibi in princip. Nam ſic etiam idem dicimus qñ uariaretur, fauore religionis, ſeu alterius piæ cauſę. Nam ſi lego Titio lancem, ubi habebat argenteam & auream uel maiorem uel minorem, uideor legaſſe argenteam uel minorem, ut habetur in l. qui lancem. ff. de aur. & ar. leg. tamen non ſic ſi legaretur eccleſiæ. Vnde ſi legarem eccleſiæ calicem, uidetur in dubio ſenſiſſe teſtator de precioſiori, per tex. not. & quod ibi per glo. & Bar. in l. Titia. §. fi. de aur. & arg. leg. Super quo tamen cogita: quia ſemper dubitaui ſuper intellectum illius text. quia licet ſemper ita ſoleat allegari gl. ꝙ fauore religionis uenit in dubio, quod eſt maius. Tamen bene ponderando illum tex. probat totum contrarium; quia ibi Iuriſcon. fundat ſe: quia in eo templo non conſueuerunt fieri dona, niſi de auro uel argento. & ſic præſupponere uidetur, ꝙ ſi dona erant ſolita fieri ibi etiam de ſigno æreo, tunc in dubio cenſetur legatum ſignum æreum per regulam, de qua ſuprà.

Præterea ſi ibi ſolitum erat ſolùm de auro uel argento fieri dona, ergo fauore religionis deberet præſumi legatum eſſe factum de auro & non de argento, niſi conditio teſtatoris ſuaderet, & tamen ibi indiſtinctè reſpondetur contrarium: uidelicet quòd de argento teſtator uidetur ſenſiſſe. Vnde cogita pro reſponſione.

PRIVILEGIVM LXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Tempus nuptiarum in promiſſione inſpicitur: & non tempus promiſſionis.*

ET ex prædictis ſurgit aliud priuileg. & 74. ꝙ licet in alternatiua ſummarum minor ſumma cenſeatur eſſe in obligatione. l. ſi ſtipulatus fuero 10. aut 5. ff. de ver. obl. & l. ſi ita relictum. §. fi. ff. de leg. 1. tamen fallit fauore dotis, ut intelligatur maior ſumma ueniſſe, ut probari poteſt in dic. l. nuptura. ad fi. & ita illum text. pro notabili & ſpeciali fauore dotis reperio ponderatum per Raph. Ful. in l. cum is. §. ſi mulier. ff. de cond. indeb. ad limitationem d. l. ſi ſtipulatus fuero. Tamen Lud. Rom. in d. l. ſi ſtipulatus. dicit, ꝙ hoc non probatur ex illo tex. in d. l. nuptura. quia ibi non fuit obligatio alternatiua, ſed ſimpliciter fuit dos conſtituta, eo ꝙ filiusfamilias debebat mulieri, non autem alternatiuè, uidelicet in eo, quod filius, aut pater debebat mulieri: quia hunc ſecundùm caſum dicit eſſe ſenſum in l. ſi pater. §. quæ debitorem, eod. tit. uidelicet, quòd cenſeatur uenire in obligatione id, quod filius debet. & ſic totum debitum, ubi ſi ueniret, ad id, quod pater debet, non eſſet in dote totum debitum, ſed quantum eſt in peculio, & non plus, & hoc ſpeciali fauore dotis & mulieris. Sed mirandum eſt de Ludo. qui ibi allegat caſum in terminis contra ſe: & conſequenter etiam contra Raph. ſecundùm intellectum glo. ibi, intelligendo, quòd ibi alternatiua illa poſita in tex. ibi committi debes, uel committit filius tuus, debet intelligi ſicut uerba partium contrahentium, & ſecundùm hoc tex. ibi. & glo. uult quòd in obligatione ueniat minor ſumma, uidelicet quod pater debet, & ſic quantum eſt in peculio non plus. Vnde dici poteſt, quòd allegatio Rapha. ſit magis fundamentalis, & probetur per argu. d. l. nuptura. in fin. iuncta glo. fin. ibi in princip. dum Iuriſconſultus probat ibi per rationem d. l. in ambiguis. Et poteſt dici pro conſtanti, quòd intellectus gl. in d. §. quæ debitorem. non ſit uerus, nec in ſe nec quò ad lecturam ibi. Nam bene ponderando tex. ibi illa alternatiua eſt Iuriſconſulti & non partium, quaſi dicat,

siue dos constituatur hoc modo quod mihi tu debes, siue constituatur hoc mō, ꝙ mihi filius tuus debet, tunc quantum sit
1 in peculio † debet inspici tempus nuptiarum postea sequutarum & non tempus dictæ promissionis, nec illi literæ obuiat tex.d.l.nuptura.quia ibi Iurisconsultus in d.§. quæ debitorē. non intendit decidere, quid in dubio uideatur esse actum inter partes; quia istum casum in dubio decidit Iurisconsultus in dicta l.nuptura. Sed eo casu quo senserint de obligatione patris respectu peculij, an tunc habeatur respectus ad tempus promissionis, uel nuptiarum, & hic casus deciditur in d.§. quæ debitorem.

Præterea non esset uera in se dicta lectura, quia esset cōtra fauorem dotis & mulieris cōtra infinita iura & contra casum quasi in terminis in d.l.nupt.iuncta d.l.in ambiguis.

PRIVILEGIVM LXXV.

SVMMARIVM.

1 *Fructus verbum prolatum ab homine circa fructus pendentes non intelligetur de integris: sed deductis expensis fauore mulieris.*

SEPTVAGESIMVMQVINTVM speciale priuilegium est:
1 † quia licet quando uerbum fructus, prolatum ab homine circa fructus pendentes intelligatur de integris, & sic non deductis impensis, puta si uendo tibi uineam plenā uuis, non potero deducere impensas ibi factas in eo anno, etiam si uendo tibi uineam cum fructibus. nam intelligeretur non deductis impensis, per id quod habetur in l.si pendentes.& l.quoties.§.si colono.ff.de usufr.& l.fin.§.pen.ff.quæ in frau. cred. & l.Iulianus.§.si fructibus.ff.de actio.empt. secus in materia, quæ concerneret fructus nascituros: quia intelliguntur fructus, qui restant deductis impensis. l. fundum Trebatian. ff. de usufr.leg.& per gloss.no.in l.si quis argentum.C.de do. & per Bartol.in l.si fructus.eod. tit.tamen secus in dote, puta si mulier dat in dotem fundum etiam pendentibus fructibus, tamen intelligitur deductis expensis, per text.no.in d.l. fructus. quem ibi notanter ponderat Ioan.de Imo. mirum tamen uidetur, quòd doct.aliter non aduertētes, non ponderant illum tex.qui hoc uidetur probare, & est ratio secundùm eundem ibi uidelicet pro æqualitate seruanda inter uirum & uxorem, ex quo enim postea uir solut. matrim. de fructibus, qui sunt diuidendi, deducit expensas, ut ibi, sic etiam uersa uice debet mulier deducere de fructibus pendentibus datis à principio cum fundo dotali, non tamen dicas, ꝙ mulier dato tali fundo cum fructibus in dote possit dicere uiro, uolo deducere expensas, quas feci pro uinea colenda: quia tunc contra eam surgerent iura supra alle. sed debet expectare futurum euentum, & secundum hanc rationem Imo. potest inferri, quòd si uir nollet deducere expensas in fructibus ultimi anni, quo solutum est matrimonium, fortè quia fuerunt paruæ, & fructus fuerunt in copia. nam tunc nec ipsa mulier posset deducere expensas fructuum primi anni. Vnde uir poterit in hoc esse bene cautus, uel eius hæres, si uideat sibi fore magis expediēs non deducere suas expensas factas pro fructibus primi anni, si fortè illæ expensæ mulieris fuissent maiores. Item sequeretur, quòd si non caderet deductio expensarum factarum in ultimo anno, quia fortè nullos fructus percepit propter intemperiem aeris, uel grandinem, uel guerram, similiter non deducit mulier.

PRIVILEGIVM LXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Conditio tacita semper intelligitur in promissione dotis, si matrimonium sequatur.*

2 *Legatum factum mulieri pro dote, uel dotis nomine, an sit conditionale.*

SEPTVAGESIMVMSEXTVM speciale priuilegium est,
1 † quia semper in promissione dotis subintelligitur tacita
2 conditio, si matrimonium sequitur, & sic interim nulla est orta obligatio, ut l.stipulationem. & l. tali. & l.promittendo.ff.de iure dotium, & l.item quia.de pact.cum sim. Et si interim detur dos, transfertur dominium, licet non sequutis nuptijs possit conduci, ut habetur in l.dotis fructus. in fi. cum seq.ff.de iure do.

2 Quid † autem dicendum sit in legato facto alicui mulieri pro dote, uel pro se maritando, uel dotis nomine an sit conditionale, adeò quòd illa decedente antequam nubat, dicatur esse factum caducum, & remaneat apud ipsum hæredem. An autem dicatur esse purum uel modale, est materia multum diffusa & dubitabilis, ut per Bartol.post gloss. in l. Titio centum.§. Titio genero.ff.de condict.& demonst.& per Cy. Bal. & Salyc.in l.sancimus.C.de nupt.& per Bald.in l.generaliter. C.de episcop.& cleric. Et ista inuestigatio est magni effectus: quia tenendo, quòd sit purum & sub modo, potest peti à principio tale legatum cum cautione de nubendo, per id quod habetur in l.quibus diebus.§. Termilius.ff.de condit.& demon. & idem si interim moriatur mulier, antequam nubat, ex quo per eum non stetit, deberet remanere apud hæredes dictæ mulieris, & non apud hæredem testatoris grauatum, per id quod habetur in l.si fundum per fideicommissum.§.1.ff.de lega. 1. ex quo tale priuilegium modi deficit per casum: ut ibi not. & in l.si quis Titio.ff.de leg.2.no.gloss.in l.1.C. de instit.& substit.& in l.1.§.in nouissimo. C.de cadu.tollen.in fi. gloss. magnæ. Si autem tale legatum censeretur conditionale, tunc antequam nubat, non posset peti.l.cedere diem.ff.de uerbor. signifi. Et si interim ipsa moreretur, deficeret legatum, & remaneret apud hæredem, non autem transmitteret ad hæredem talis puellæ, quòd procederet, etiam si esset tale relictum factū eius sponso uel marito futuro pro eius dote, & ille moreretur ante contractas nuptias. Et sic talis mulier remaneret indotata: quia tunc uideretur conditio mixta, quæ si deficiat, etiam per casum, etiam in persona, cui debet impleri, deficit legatum: ut l.legatum. C.de conditio. inser.& no.in d.l. 1. de instit.& substit. Possunt ergo distingui tres casus. Primus est, si esset dictum lego tali puellæ centum, ut nubat: & tunc ab ipso initio debetur legatum, etiam antequam nubat, immo etiam si adhuc non sit nubilis ætatis: tamen tenebatur cauere de nubendo.d.§.Termilius.& si interim decedat, transmittit ad hæredem suum, ex quo casu & non culpa sua deficit conditio.d.§.1.l.si fundum.supra alleg.& idem si fuit dictum: ut nubat tali: nam si ille talis interim moritur, nihilominus consequitur legatum per dicta iura. An autem tunc tenebitur talem rem, uel pecuniam legatam conuertere pro nuptijs cū alio contra hæredes, tangetur infra. Secundus casus est, si fuit dictum, lego tali puellæ, si nubet: & tunc sine dubio ipsa decedente antequam nubat, non transmittit, immo remanet apud hæredem.d.l. Titio centum. §. Titio genero. uersicul. si ante nuptias. Quod etiam procedit, si fuisset dictum, si nubet Titio, & ipsa nō possit nubere, quia Titius postea est mortuus, & sic remanebit indotata, ut est text.in l.legatum. C.de cond.inser. An autem hæres teneatur illam rem legatam conuertere pro alio matrimonio alterius puellæ pauperis, infrà tāgetur. Tertius casus est, si esset dictum, relinquo tali puellæ ꝓ dote, uel pro se maritando, seu nubendo, & iste est casus dubitabilis. Nam in contractibus, si promittitur per alium hoc modo pro dote, uel se maritando, non est dubium, ꝙ est cōditio, ut supra dixi per iura supra all. Sed in ultimis uoluntatib. quō est ardua. Et si ponerem omnia, quæ reperio scripta in hac materia, multas occuparem membranas, & Bal. latè disputando, & alias disputationes recitando in d.l.generaliter, finaliter dicebat, ꝙ si mulier non est talis persona, cui non sit necesse relinqui pro legitima, ꝙ istud relictum tanquam ad pium usum relictum censetur, & sic non transmittatur propter causam fi. all.ff.de cond.inde.cum is.§.si mulier. ubi est expressum, sed causa dotis in dubio causa fin.præsumitur. Nec obstat determinationi meæ.l.tutor.§.1.ff.de excusatio. tuto. Primò facit pro me, quia ibi non fuit expressum per modum causæ. Nam si fuisset expressum per modum causæ, puta lego decem cognato meo, ut gerat tutelam, tunc non debetur, si tutela non geritur, quia destructo ordine perueniendi ad fin.&c. ut ff.de excus.tut.l. Nesennius.cum seq.& ista est ueritas, & quicunque uult berlengare berlenguet, ista sunt uerba sua ibi. Quæ opin.uidetur esse ex medulla cordis ipsius Bal. & cum magno pensamento.& tamen cum reuerentia, uereor, ne sit friuola, quia non sequitur, quòd causa finalis legati fuit ipsum nubere, ergo censet condit. & sic non transmittit. Nam etiam quando legatum fit expresè per modum; qui modus sic expressus est causa final. legati, tamen si modus non potest impleri casu fortuito, adhuc non remanet penes hæredē, sed

remanet penes legatarium, uel eius hærede: ut ſupra dictũ eſt, per d.l.ſi fundũ.per fideic.& d.l.ſi quis Titio. Nã ponamus, ꝙ legatur alicui, ut ſuſcipiat tutelam filij, non eſt dubium, ꝙ concernit cauſam fi.talis modus, ut fatetur ipſe Bald. per d.l. Neſennius.& tamen ponamus, ꝙ ille nõ exercet tutelã ex eo; quia non uelit, uel quia ſe excuſat, ſed quia non poteſt impedimento iuris, certè non perdit legatum. l.cum filius.§.non iure.ff.de leg.2.& not.in l.ab adminiſtratione. C.de le. Vnde multò magis ſi morte præuentus non potuiſſet tutelam ſuſcipere.d.§.1.& per gl.in d.l.1.de inſtit.& ſubſti.& in l.pater.§. Tuſcul.ff.de leg.3. Et ſic eodem modo ſi relinqueretur puellæ per uiam modi, puta ut nubat Titio. Certè ſi Titius uel ipſa interim moritur, remaneret legatum apud hæredem, ut ſuprà dixi. Non ergo eſt ratio illa, ꝙ non præſumatur eſſe cõditio: quia cenſetur eſſe cauſa fi.legati ipſæ nuptiæ. Vnde mihi uidetur, ꝙ uerior ſit opin. Bart. & ſequacium non ex rõne Bald. ut ſuprà, ſed ex ratione à doct. non ponderata, uidelicet; quia legando pro dote, uidetur habuiſſe reſpectum ad tẽpus nuptiarum, & ſic matrimonium: cum dos non poſſit eſſe, niſi ubi eſt matrimonium, & ante matrimonium non eſt dos: ut l.fin. C.de dona.ante nupt.& l.3.ff.de iure dot. ergo antequam nubat. & ſic antequam poſſit eſſe matrimonium non debetur legatum. Sic etiam ſi diceretur: lego tali mulieri centum ad ſe maritandum. Sic etiam ſi diceretur: lego Titio centum ad honorem ſui conſulatus cum non eſſet conſul. Ná iſta eſt conditio: quia antequam ſit conſul, non poteſt ſubeſſe ſubſtantia dicti legati, ut l.Publius.ff.de condit.& dem.& iſta eſt ratio, quæ mouit iurislatorem ad diſponendum, ꝙ promittendo quis certum quid pro dote alicuius mulieris, talis promiſſio habet in ſe tacitam conditionem, ut in terminis probatur in l.tali.ff.de iur.dot. dum dicit deberi ex die, quo dos.i. quo nuptiæ ſunt &c.& non magis eſt intuenda res ipſa quam ſonus uerborum, dicit tex.in l.promittendo.eod. titu. quæ rõ eodem modo militat in ultimis uoluntatibus. & bene facit l. à Titio.ff.de uerborum obligatio. Præterea legando teſtator pro dote tali mulieri, non uidetur eſſe onus adiectum mulieri, ſed totum uidetur eſſe adiectum ipſi hæredi grauato. uidelicet grauãdo hæredem certo modo: quo caſu ipſi grauato adijcitur onus. & ſic totum hoc explicandum eſt per grauatum, tunc uidetur magis importari conditio, quàm modus ſecus quando adijcitur honorato, ut no.declarat Bart.in d.§. Termilius.ita intelligendo tex.in l.a teſtatore.eo.titu.& maximè etiam quando hoc dependet ex uiribus fortunæ; quia eſſet poſſibile, quòd antequam nubat, uel ſit nubilis ætatis moriatur. Vnde poſſet ex hoc inferri, ꝙ etiam ſi eſſet dictum hoc modo: lego tali mulieri centum pro dote, ut nubat Titio, ex quo non poteſt dari pro dote, & ꝙ ſit dos, niſi nubat, quòd erit conditio & non modus per ſuprà dictam rationem. Nam licet ipſum nubere ſit explicãdum per mulierem honoratam, tamen ipſum dare pro dote eſt onus adiectum cum dicta qualitate in perſona grauati; ut ſuprà dixi. Si autem diceretur, lego tali mulieri centum, ut nubat Titio, uel ſimpliciter ut nubat: & ſic non relinquit pro dote, nec dotis nomine, uidetur eſſe tunc relictum ex quo hoc non expreſſit, ut etiam uoluit Bald. l.legatum. licet ſimpliciter legauit hoc modo ut nubat, ex quo iſtud onus appoſitum ſimpliciter in perſona honorati non importat conditionem, ſed ſimpliciter ipſum modum.& ideo ipſa prius moriente antequam nubat, uel præmoriente dicto Titio, non remanebit apud hæredem, ut ſuprà dixi. ſecus ſi dixiſſet, ſi nubat. d.§. Titio genero. uerſicu. ſi ante nuptias.& d.l.legatum.de cond.inſer. Sed tunc ſuccedit pulchrũ dubium, ſi eſſet dictum: relinquo Bertæ centum pro dote, ſi Titio nubet, & Titius moriatur antequam ipſa nubat, & per eam non remanſit, uel fortè nondum erat nubilis. Bald.in d. l.legatum, mouet quæſtionem iſtam; quia uidetur, ꝙ tunc non procedat legatum ſpeciali fauore dotis, ſicut eſt ſpeciale fauore alimentorum.l.1.C.de leg. ſecũdùm unam lecturam, quæ communiter tenetur. facit l.annua. in princ. ff.de annu. leg. Sed ipſe Bald.ibi tandem inclinat in contrarium, per tex. cui fortè non uidebat poſſe reſponderi, in d. §. Titio genero. uerſ.ſi ante nuptias. Sed durum mihi uidetur, ꝙ cauſa alimẽtorum habeat maiorem fauorem dotis: cum pari fauore procedat, ut per Bar.in l.cum de in rẽ uerſo.ff.de uſu. Imò maior cum in dote uerſetur fauor non ſolum piæ cauſæ, prout in alimentis: ſed etiam fauor reipub. ut l.1.ff.ſolu.matri. Poteſt dici, ꝙ ſi dicta puella erat pauper, adeò ꝙ ſi non haberet dictum legatum, remaneret indotata: tunc licet deficiant dictæ nuptiæ per mortem dicti Titij, nihilominus debetur ſibi legatum, & maximè cum uideatur teſtator etiam reſpexiſſe ad alimenta, cum dos ſit relicta pauperi, ſuccedit loco alimentorũ, & maximè attenta mente teſtatoris, ad hoc, quod habet aliàs in l.cum hi.§.ſi in annos.ff.de tranſa.& in l.ſi cui annuum.ff. de annu.leg.& ſic militat ratio fauoris, de qua in d.l.1.C.de leg.& in d.l.annua.& per Bar.in l.in illis liber. ff.de condit.& demon.& in l.in teſtamento.eod.tit.& gl.in d.l.1.C.de inſti.& ſubſti.ſub condi.fac. Si autem dictum legatum ſic factum, fuit factum mulieri diuiti, quæ aliunde poterat ſe dotare: & tunc ex quo teſtator non uidetur habuiſſe intuitum ad alimenta, procedit tũc tex.in d.§. Titio genero.in uer.ante nuptias.& dictum Bal.in d.l.legatum.

A D D I T I O.

a Si matrimonium. An autem legatum ſit conditionale, uidelicet, ſi nuptiæ ſequantur. uide Bar. Bald. & Raph.in l.Titio genero.ff.de condi.& demon.& not. ꝙ pro matrimonio contracto eſt purum, pro contrahendo autem eſt conditionale, per Bald.in l.ſcimus. C.de nupt. ubi dicit, quòd eſt purum, & ibi Cy.& Saly.& Bal.in l.1.C.de priu.dot.& in l.non ſine.C.de bon.quæ libe.quod eſt conditionale, & non tranſmittitur, in l.qui filium.ff.ubi pupil.edu.debe. ubi dicit Bal. ꝙ ſtatim quãdo eſt nubilis, licet nondum ſit nuptæ: ut ibi.& uide per Bal. in authen.niſi rogati. C.ad Trebell. quod legatum pro dote eſt purum, ſecus ſi fiat ſub conditione dotandi. Idem Bald.in l.1.§.ius naturale.ff.de iuſti.& iur.& in §. Titio genero. dicit quod licet dos legata ante nubilem tempus non debeatur, tamen debentur alimenta.& Pau.de Ca.conſi.76.unde eſt conditionale, quod etiam tenet Paul. de Caſt.in conſi.108.2.q. & Bar.in conſi. pater legauit filiæ &c. quem etiam uide in l.1. & in l.quibus.§. Termilius.de cond.& demon. Bar.autem in l.qui negociationem.§.puellę.de admin.tut.dicit, quòd ſi pater legat ſimpliciter filiæ, poteſt ſtatim peti legatum non expectato tempore nubili. Et ſi legauit pro dote quatenus eſt intra legitima ſtatim debetur: ſed ſi legauit quatenus eſt ſupra legitimam poteſt eſſe contentio: quia uidetur purum.

P R I V I L E G I V M L X X V I I.

S V M M A R I V M.

1 *Puella pauper, cui factum fuit legatum, ut nubat Titio, & ſi Titius præmoriatur, an dicta puella debeatur tale legatum. & nu.2.& 3. Et quid ſi talis puella nollet maritari: ſed uellet religionem ingredi.2.nu.4.*

5 *Teſtator ſi dixerit, ſi filius meus deceſſerit ſine filijs ex ſuo corpore deſcendentibus: tamen intrando poſtea monaſterium, excluderetur ſubſtitutus contra mentem teſtantis.*

EX prædictis reſultat ſeptuageſimumſeptimum ſpeciale priuilegium fauore dotis contra regulam, de qua in dic. uer.ante nuptias.& in d.l.lagatum.& per gloſſ.in d.l.1. C.de condi.inſti. pro quo etiam facit, quia teſtator tunc propriè uidetur habuiſſe reſpectum ad piam cauſam, uidelicet animæ ſuæ ex quo legauit pauperi, per id, quod habetur in l.

1 illud. C.de ſacr.ſan.eccl. Dicas tamen, quòd dicta † puella pauper non conſequitur dictum legatum, niſi nubat alteri: quia ſi non poteſt habere locum eo modo, quo teſtator diſpoſuit, debet conuerti in alium ſimilem pium uſum: ut infra tangetur. Quid autem, ſi ſtantibus ſupradictis terminis non moriatur Titius: ſed ipſa mulier, antequam nubat Titio, & erat

2 relictum mulieri pauperi, ſine dubio † deficit tunc legatum non ſolùm in perſona mulieris, ut non tranſmittatur ad eius hæredes: ſed etiam in perſona dicti Titij, ex quo deficit conditio nuptiarum, ut in l.1.§.ſi autem ſub conditione. C.de cad.tol.& in d.uerſ.ſi ante nuptias.& in d.l.legatum. Sed quęro, nunquid reuertatur ad hæredem cum onere dictam pecuniam erogandi in ſimilem cauſam. nam uidetur, ꝙ non: quia quando legatum efficitur caducum, ut per defectum conditionis: licet redeat ad hæredem cum eodem onere.l.1.§.ſin. autem ſub conditione. C.de cadu.tol. tamen quando eſt tale onus, quod cohæret perſonæ legatarij, ut eſt de nubendo: tũc redit legatum ad hæredem ſine aliquo onere, ut ibi in uerſi. ne autem. ibi, uxorem accipere &c. tamen contrarium puto dicendum in terminis ſupra dictis: nam licet teſtator habuerit re-

rit respectum ad personam dictæ Bertæ tamen principalis mẽtio & causa finalis legati fuit ipsa pia causa: & consequenter fauor animæ testatoris: quia illa censetur semper causa finalis legati magis, quam fauor personæ legatarij: ut dixi supra in quinquagesimo priuilegio. & probatur in cap. uerum. de condi. appo. & etiam iura uolunt, quòd relicta ad aliquem pium usum, siue causam piam, si illa causa, ad quam fuit factum legatum, aliquo ex casu impeditur: tunc debet conuerti ad aliquam causam similem & equè piam: ut habetur in l. legatũ. ff. de usufr. leg. & ibi per Bartol. & in l. legatum. ff. de admi. rerum ad ciuitatem pertinen. & in c. nos quidem. de testa. & ibi no. & hoc etiam potest decidi ex no. per Bar. in l. post. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. Vnde ad propositum dico in terminis prædictis, quòd mortua dicta Berta tenetur hæres eandem pecuniam erogare in dotem alterius puellæ pauperis, pro anima dicti testatoris: & ita potest ad hoc cogi, maximè per episcopum, per id quod habetur in præallegatis locis: & maximè in d. cap. nos quidem. Et hoc est uerum, nisi talis puella, cui à principio fuit relictum pro dote, uel ut nubat Titio, uel simpliciter ut nubat, fuisset persona multùm coniuncta & dilecta testatori. adeò quòd esset uerisimile, quòd non reliquisset alteri: quia tunc uidetur magis reliquisse contemplatione personæ, quam pro anima: & sic debet attendi, quod principaliter magis mouit testatorem: ut l. qui exceptionem. & ibi no. ff. de condict. indeb. & aliàs in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulgar. & pupillar. cum similib. ut etiam hoc deprehenditur ex dictis Bartol. in d. §. Tusculanus. In dubio autem præsumẽdum est, quòd magis contemplatione piæ causæ & animæ, quàm personæ, uidetur reliquisse fauore religionis & animæ, argum. l. sunt personæ. ff. de relig. & sump. fune. sed Bartol. ibi not. & bene facit, quod ipse Bartol. in simili conclusit in consilio, quod incipit, testator in testamento. nume. 26. ubi omnino uide. Et hæc dicta possunt optimo argumento trahi ad legatum sic factum pro dote puellæ pauperi maritandæ, quæ interim moritur, ut in terminis hoc etiam uoluit Abb. Sic. in dict. capit. nos quidem. ad fi. fundando se super dictis Bartol. in d. §. Tusculanus. ubi tamen dicit, quòd si illa puella iam esset talis conditionis: adeò quòd sit uerisimile, quòd non legasset alteri: puta, quia diu stetit in seruiendo testatori in domo: nam uidetur principaliter quòd magis ex causa remunerationis, quàm pro anima legauerit: & sic quòd non legasset alteri, aliàs teneretur hæres erogare pro dote alterius puellæ: ut ibi per eum. Facit, quòd aliàs habetur in l. cum alienam. C. de leg. & aliàs in l. demonstratio falsa. ff. de condictio. & demonstrat. in gloss. penult. & ibi per Bartol. Confert optimè ad prædicta quod not. Bald. post Iacob. de Are. in l. si quis ad declinandam. C. de episcopis & clericis, in 6. colum. in uersicul. quæro, si testator. ubi dicit, quòd licet quando institutio est pro nonscripta propter aliquod iuris impedimentum: tunc remanet hæreditas apud hæredes ab intestato sine onere apposito in d. institu. de caduc. tollen. §. in primo. tamen hoc procedit, nisi onus concernat piam causam: quia tunc etiam illud est explicandum per uenientes ab intestato, alleg. ff. de fideicommiss. liber. l. cum non. §. si pro nonscripto, secundùm Iacob. de Are. in suo tractatu executorum, & ipse Bal. pro hoc alleg. l. eam quam. C. de fideicommis. secundum unam lecturam singularem ibi, & aduertendum: quia ex quo testator deputauit tale legatum ad pium usum maritandum, non posset hæres dicere, uolo expendere in alium pium usum similem, puta pro dote alicuius capellæ, uel alterius: quia talis dos nõ concernit pium usum matrimonij. Immo etiam episcopus nõ potest dispensare super tali commutatione: sed solus Papa posset ex absoluta eius potestate, per id quod habetur in cle. quia contingit. de relig. domi. Immo legatus de latere non posset facere talem commutationem, ut uoluit ibi gloss. multum not.

Et sic potest concludi, quòd dicto casu hæres debet dictam pecuniam expendere pro dote alterius puellæ maritando æquè pauperem, & fortè talem electionem non posset facere hæres sine episcopo loci, nec episcopus sine hærede, per id quod habetur in l. legatum. ff. de usufru. leg. & in d. l. legatum. de admi. rerum. quia non potest negari, quòd non alteretur legatum primum propter impedimentum sequens ex morte puellæ, cui fuit relictum: ergo non potest solus hæres, nec solus episcopus, per ibi no. per Bartol. & bene ad prædicta facit not. Iacob. de Aret. in dicta l. si quis ad declinandam. prout etiam ibi refert Bartol. in 4. colum. ubi dicit, ita consuluisse Iacob. Butrig. & Docto. decretalistas & legistas, quòd legatum factum pro sustentatione, uel alimentatione pauperum non potest conuerti per episcopum in redemptionem captiuorum: licet uideantur hæc inter se similia, & magis in terminis ipse Bald. in l. 1. C. de his quæ pœn. no. ad fin. idem dicit in legato facto pro puellis maritandis, ut non possit etiam per episcopum in alium pium usum cõuerti, ut ibi per eum. Illud tamen de legato pro alimentis pauperum non procederet, si simpliciter esse legatum pro distribuendo inter pauperes, & pro sustentatione pauperum: quia tunc posset conuerti pro redemptione captiuorum pauperum, cum non dicatur aliqua commutatio legati, ut & aliàs per Ioan. Andr. in cap. fin. de test. legato facto, ut bona sua erogentur pauperibus, ut tunc possit expendi pro refectione alicuius ecclesiæ indigentis, ut etiam refert Bald. in d. l. si quis ad declinandam.

Ex quo etiam posset inferri, quòd si hæres uellet dictam pecuniam dare pro dote alicuius puellæ pauperis, quæ uellet intrare monasterium, non posset episcopus dispensare, ex quo non seruatur uoluntas defuncti circa eundem usum pium, prout erogauit testator, quando legauit dictæ mulieri pro dote, uel pro ea maritanda, uel quando nubet, quòd etiam fuit de mente Bald. in d. auth. nisi rogati. ubi uoluit, quòd executores dati in testamento ad uirgines maritandas non poterũt pecuniam erogare pro dote puellæ, quæ uellet intrare monasterium etiam pauperis: quia non potest negari, ꝙ alteretur usus pius. Nec obst. d. auth. quia illa debet intelligi in proprijs suis terminis: uidelicet, quia talis alimentatio fieret pro eademmet puella, cui fuit factum legatum pro ea maritanda, quòd illud fiat illo iure nouissimo permittente, ne impediatur ingressus monasterij, ut infra subdetur. Nec posset episcopus allegare talem usum pium dispositum per testatorem, nisi in casu necessitatis: uidelicet quando subesset aliquod impedimentum iuris uel facti: propter quod mandatum testatoris non potest habere effectum eo modo, quo disposuit: ut habetur in d. l. legatum. ff. de vsufr. leg. & ibi per Bartol. in d. l. legatum. de admi. rerum. & in d. cap. nos quidem. & per Bald. in d. l. si quis ad declinandam. & in d. l. 1. C. de his quæ pœnæ no. ad fi. Et si dicatur, quòd non uidetur alteraturus pius usus: cum per utrunque modum dicatur contrahi matrimonium, uidelicet quia unum est corporale, & alterum spirituale, quod spirituale uidetur magis præualere, & maioris esse fauoris, per id, qđ habetur in cap. 2. & cap. fin. de translat. prælat. & cap. ex parte. & cap. ex publico. de conuer. coniu. Quia respondetur, quòd licet utrunque dicatur matrimonium: tamen de tali matrimonio spirituali non uidetur sensisse testator, per id, quod habetur in authen. cui relictum. C. de ind. uidui. tollen. & in corpore unde sumitur: ubi conditio legati facti per coniugem, si ad alias non transiuerit nuptias, nõ intelligitur defecta, si mulier fuit facta monaca. Immo ibi dicitur, quòd dicto casu deficit spes nuptiarum, quod maximè procedit attento communi usu loquendi & intelligendi ipsius uulgi. per id, quod habetur in l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de legatis tertio, & in l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de suppel. le. Vnde attenta uerisimili mente testantis diceretur hæres ad diuersum usum expendisse pecuniam legatam. Et licet dicta puella, cui fuit taliter legatum, posset consequi intrando monasterium, ut habetur in dict. authentica, nisi rogati. C. ad Trebellian. & in corpore unde sumitur, quod uidetur procedere, etiam si esset dictum pro Berta maritanda per carnale coniugium, per infrà dicenda, tamen illud non procedit ex eo, quòd uideatur impleta uoluntas testatoris, sed speciali fauore religionis, & ne aliàs dicendo impediatur uita contemplatiua, & sic ne propter hoc tollatur libertas ingrediendi monasterium, ut tenent Docto. in dicta authentica, nisi rogati. & in capitulo in præsentia. de probatio. quo respectu dicitur dicta conditio nuptiarum haberi pro non scripta & inualida, ut dicit text. in corpore ibi, tales conditiones & inualidas, & pro nonscriptis haberi, quæ ratio cessat in casu nostro: cum non impediatur talis libertas in persona, cui fuit relictum.

3 Et per prædicta infero† ꝙ qñ esset factum legatum pro dote mulieris, ut nubat certæ ꝑsonæ, & illa persona esset mortua ante nuptias: licet suprà dixerim, ꝙ legatum non euacuatur, qñ illa puella erat pauper: tamen debet conuerti in eundem usum pium: uidelicet ut nubat alteri, sed si nollet nubere, tũc posset hrs, & teneretur conuertere ꝓ alia puella paupere ma-

ritanda, per suprà dicta, uerùm si illa uellet religionem ingredi, potest non improbabiliter dubitari, an tunc consequatur legatum. Nam prima facie dicendum uidetur, quòd sic per id, quod habetur in dict. authent. nisi rogati. & in corpore unde sumitur. Sed ad illum text. posset responderi ut procedat, quando legatum esset factum simpliciter sub conditione nuptiarum, non expressa aliter certa persona. Nam si esset dictum, ut nubat Titio, sine dubio uidetur tenendum, quòd illa, si recusaret nubere Titio, non posset religionem ingrediendo consequi huiusmodi legatum: nec dicto casu dicta conditio haberetur pro inualida & pro non scripta, si Titius esset persona sibi digna. l. cum ita. ff. de conditio. & demonstratio. Continere etenim uidetur duo capitale legatum, uidelicet quòd nubat, & quòd Titio nubat. Et sic li-
4 cet † ex primo capite solo posset eludere talem conditionem intrando monasterium, tamen non ex secundo: cum respectu illius capitis conditio sit honesta, & debet seruari ad unguem, ut seruetur mens testantis, & cum dispositio dic. §. sed hoc præsenti. in authent. de sanc. epis. unde est extracta dict. authent. nisi rogati. sit exorbitans, non solum à regu. iur. uolentibus conditionem debere impleri in forma propria & specifica. l. Mæuius. & l. cui fundus. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstratio. Sed etiam à mente testantis. ideo non debet extendi ad alios terminos, quàm ibi positos: ut not. doct. post gloss. in dict. authent. nisi rogati. per id, quod habetur in l. ius singulare. & l. quod uerò. ff. de lega. cum alijs uulgari-
5 bus. In tantum quod communiter tenent doct. † quòd si testator dixerit, si filius meus decesserit sine filijs ex suo corpore descendentibus, tamen intrando postea monasterium excluderetur substitutus contra mentem testantis, quicquid aliter uoluerit Ric. Malum. ut consuluit Dyn. & etiam ipse Dyn. & Bartol. tenuit in l. si ita quis. §. 1. ff. de legat. secundo. & Barto. in dic. authent. nisi. & in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerbo. obligat. & etiam ipse consuluit in suo consilio, quod incipit, Nursiensis quidam. & etiam consuluit Franc. Tigri. de Pisis, tenet Anto. de Butr. & Abb. Sicul. & communiter Canonistæ in cap. in præsentia. de probat. & Angel. in dict. authent. nisi. & etiam in dict. §. sed hoc præsenti. & etiam consuluit Gas. Cal. & est communis opin. ne impediatur libertas ingrediendi monasterium: & etiam uita contemplatiua, ut suprà dixi. Cum ergo dicta dispositio sit non solùm contra iuris regulas: sed etiam contra mentem testantis, non debet extra terminos suos operari. ut etiam uoluit gloss. in dict. authen. nisi. & not. doct. post Ioan. Andr. in d. cap. in præsentia. ergo non debet extendi ad casum, quando conditio nuptiarum adhæret certæ personæ, cui nubat. Ex quo sequitur, quòd ex quo non potest nubere dicto Titio præmortuo, debet seruari uoluntas defuncti, qui reliquit ad piam causam, in eadem pia causa: uidelicet nubendo alteri, non autem ingrediendo monasterium; cum à principio dictum legatum habuit dictam certam formam: uidelicet matrimonium carnalis ineundi, quæ non poterit in matrimonium spirituale extendi, ut suprà. non enim dispositio, quæ à principio habuit certam formam, potest ex post facto mutari, argu. l. insulam intra biennium. ff. de uerbo. obliga. In contrarium tamen facit: quia res uidetur reducta ad eum statum, prout si à principio fuisset factum legatum sub solo primo capite, scilicet nuptiarum, ex quo illud secundum caput deficit, seu est factum impossibile: ut aliàs habetur in l. si quis ita institutus. ff. de cōdi. insti. & aliàs in l. Celsus. ff. de arbit. & aliàs in l. si mihi & tibi. §. si quis seruus. ff. de lega. 1. & ibi per Bald. & in l. hæc scriptura. ff. de condi. & demonst. quo casu quando esset factum legatum tali mulieri pro ea maritanda, posset ingredi religionem, etiam si testator dixisset pro ea maritanda per coniugiū carnale: ut suprà dixi: quia talis conditio reijcitur, & haberetur pro non scripta fauore religionis per illum tex. in d. §. sed hoc præsenti. Ergo uidetur, ꝙ dicta mulier mortuo illo Titio possit consequi legatum ingrediendo religionem: licet hoc resultaret contra intentionem testantis: & fortè hæc opinio est uerior. licet non transeat sine dubitatione, & Doctor. non tangunt.

PRIVILEGIVM LXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua de præterito etiam propter aliud probant et disponunt fauore dotis.*

2 *Instrumentum diuisionis si reperiatur inter fratres, in quo fiat mentio de detrahenda dote uxoris alterius fratris, quæ fuit in tanta summa, talia uerba prosunt dictæ uxori pro sua dote consequenda.*

3 *Confessio prodest patre absente fauore dotis.*

4 *Confessio uel promissio nō prodest fauore fisci, si nullus sit præsens, qui pro fisco recipiat.*

5 *Verba in instrumento, quòd socer soluit decem pro rata centum dotis promissæ, faciunt fidem de dicta dote centum promissa.*

6 *Promissio facta de soluendis usuris pro certa sorte principali facit præsumi obligationem sortis præcessisse fauore dotis: aliàs secus.*

SEPTVAGESIMVMOCTAVVM speciale priui-
1 legium est: quia † uerba enunciatiuè de præterito,
a etiam a propter aliud fidem faciunt & disponunt fauore dotis: ut est text. singul. in l. secunda. C. de dot. promiss. intelligendo iuxta intellectum secundum gloss. ibi, uidelicet quòd ibi non apparebat expresè de dote promissa: sed solum de promissione usurarum pro debito dotis: ut ex hoc possit agi non solum pro ipsis usuris promissis: sed etiam pro ipsa sorte dotis tanquam promissæ: & ita illum text. ad hoc allegauit Bartol. in simili in quodam consil. quod incipit, factum sic se habet, prout etiam refert, & etiam uidetur sequi Paul. de Castr. in suo consil. quod incipit, quòd præfata sententia arbitralis, in ordine mihi, 72. ubi ponuntur termini, & similiter in dict. consil. Bartol.
2 quòd † ubi reperitur instrumentum diuisionis inter fratres, in quo inter alia continetur, quòd alter frater debeat ante omnia deducere tantam quantitatem, uel talem rem pro dote uxoris suæ ab eo recepta & posita in communi. Nam concludit Bartol. quòd uxor potest ex tali instrumento niti: licet aliam probationem non habeat: quia uerba enunciatiua pro dote inducunt plenam probationem, & allegat ad hoc casum in dict. l. secunda. Nec obst. quòd fuerunt prolata dicta muliere absente: quia ista diuisio est quædam ratio composita inter fratres. Sed ratio inducit probationem contra confitentem etiam in fauorem absentis: ex quo confecta est scriptura, per notata per eundem Bartol. in l. nuda. ff. de donatio. & in l. Publia. §. fina. ff. dep. & in l. quædam. §. nummularios. ff. de edend. sicut liber rationum compositus inter tutores probat contra eos in fauorem absentis l. fina. C. arbitr. tutel. ista sunt uerba Bartol. formaliter in dict. consil. secundum Paul. ut suprà, quæ saltem in dote, quæ est fauorabilis, uidetur posse procedere secundum ipsum Paul. ibi licet regulariter seruandum esset, quod nota. ipse Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiuran. circa medium, in uer. quid si instrumentum public. & per Cyn. in l. desiderium. C. dep. & in l. antiquæ. C. ad Velleya. in 3. quæstio. Sed ipse Paul. in dict. consi. magis audacter conclusit in fauorem dictæ uxoris: quia ibi fuit confessio reiterata postea in testamento dicti mariti, ut ibi per eum latius. Super quo aduertendum duxi: quia ex causa dotis non est dicendum, quòd instrumentum celebratum inter fratres super diuisione, si alter deduxit ante omnia certam quantitatem uel rem, quam dixit habuisse mutuo, uel commodato à Sempronio, & posuit in communione, quòd dictum instrumentum probet in fauorem dicti Sempron. quia illa confessio tanquam facta absente parte, & sic ipso Sempronio absente sibi prosit per id, quod habetur in l. fina. ff. de interroga. actio. & in l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. & nota. in capitul. fina. eodem titu. & etiam uoluit Cyn. in dict. l. desiderium. & in dic. l. antiquæ. & Bartol. in dict. l. admonendi. licet faciat semiplenam probationem: ut ibi per eum nota. quicquid aliter uoluerit Bald. in dict. l. desi. per illum text. Cyn. tamen ibi dicit, quòd ille text. hoc non probat, & bene dicit, prout gloss. ibi ponit casum. Imò ipse idem Bald. ibi in fin. dicit illum text. posse intelligi, quòd confessio facta ibi fuit præsente utraque parte: & sic præsente primo deponente. Nec obst. rat. Bartol. in dicto suo consilio, dum se fundat per id, quod habetur in dict. l. nuda. & in d. l. fi. C. arbitr. tut. quia illud procedit, quando uerba scripturæ de directo dirigūtur in ipsum absentē ut creditorē, tanquā illa uerba loquantur cū ipso absente per mediū illius scrip. uel lib. rationum. & ita sunt termini Barto. in d. l. nuda.

&in

& in d.l.certum. §. ſi quis abſente. Similiter etiam poteſt di-
3 ci in terminis conſ. Bar.& Pau.de Caſt.ut ſuprà,quia † non re
peritur iure cautum, quòd fauore dotis conceſſio facta ab-
b ſente b parte proſit & probet in fauorẽ mulieris. Nã licet ſit
ſpeciale,ut quæratur actio de dote mulieri abſenti:ut l. Caius.
ff.ſol.matrimo. tamen ſecundùm multos eſt ſpeciale in aſcen
dente ſtipulante pro muliere decedente, ut dictum eſt ſupra.
in 22.priu.& etiam tenendo idem eſſe in extraneo quocunq;
ut ibi eſt dictum. Tamen ideo eſt: quia actus tendebat de dire
cto ad obligandum. Sed confeſſio ſui natura non tendit ad
obligandum; ſed ſimpliciter ad probandum.l. Publia.§.fin.ff.
depo. ut etiam hanc rationem ponderauit in ſimili Bar. in l.
4 cum quis decedens.§. codicillis. de leg. 3. Præterea † ſi fiſco
abſente non quæritur, quando nullus recepit pro eo promiſ-
ſionem non obſtante eius fauore: ut habetur in l. 1.ff.de iure
fiſ.& ibi per Bar. ergo nec mulieri pro dote, cum mulier &
fiſ. paribus paſſibus ambulẽt: ut habetur in l.2. C de priu.fiſ.
& in l. dotis.C.de iu. do. Inſuper ſi maritus in teſtamento
confitetur habuiſſe pro dote ſuæ uxoris centum, quæ man-
dat reſtitui ſibi, nec aliter appareret de ſolutione dotis factæ
uiro, niſi ex dicta confeſſione, non poteſt uxor niti uigore
dictæ confeſſionis: ſed ſolum agere uigore legati, ut habetur
in l. ſi non deſignata.C.de fal. cauſa adiect.l. & not.in l. qui
uxori. ff. de aur. & ar. le. Sicut hoc eſt regulare in aliis lega-
tis, & hoc in præſente uxore: ut habetur in l. Lucius.§. quiſ-
quis.el 2.ff.de le.2.& per Bar.in d.l.cum quis decedens.§.co-
dicillis.de le.3.& hoc eſt utile ſcire: quia cõiter inter iſtos co-
mitatenſes, non fiunt inſtrumenta, nec de ꝑmiſſione dotis,
nec de ſolutione facta, & deducunt mariti confitendo in te-
ſtam.de dot.recepta quam mandant reſtitui, poſt quorũ mor-
te inſtant creditores totum patrimonium abſorbendo, cũ præ-
ferantur legatarijs.l.fi.§.licentiam.C.de iu.deli. Et ſic pauper-
culæ mulieres reperiunt ſe indotatas. Nam ſæpe de facto reſpõ
di, ꝙ ſi unà cum dicta confeſſione mariti in teſtam.probaren-
tur aliquæ coniecturæ, ſaltem facientes ſemiplenam probatio-
nem: puta ꝙ aliquando maritus aſſeruit ſe habuiſſe pro dote
dictæ ſuæ uxoris: licet tunc uxor non fuerit præſens, cum tũc
faciat ſaltem coniecturam quandam inducentem ſaltem ſemi
plenam probationem, ut per Bar.in d.l.adm. Coniungerentur
dictæ duæ confeſſiones reiteratæ, & facerent plenam probatio-
nem, per no.in d.l.adm.& per Dy.in l.2.§.1.ff.de excu.tu.&
quod habetur in c.fi.de ſuc.ab int.& aliàs per Barto.in l. cum
ſcimus. C.de agri.& cenſi.li.11.& ita etiam concluſit Paul.de
Caſt.in præall.conſ. dicendo, ꝙ ſaltem illa uerba affirmatiua
in inſtrumento diuiſionis inter fratres circa dotem uxoris alte
rius fratrum detrahenda facerent ſaltem ſemiplenam proba-
tionem, ut ſic iuncta cum confeſſione mariti in teſtamento, vt
ſupra ſufficerent, ut dicta mulier ſaltem cõcurrere poſſit cum
alijs creditoribus in bonis dicti mariti, non autem ut præfera-
tur propter tacitam hypothecam cum alijs creditoribus, quia
illud priu. prælationis, de quo in l.fin. C. qui potio. non habet
locum in dote ſolùm confeſſata: ut ibi no. & latius dicetur in-
fra in decima parte operis. Nunc reuertor ad id, quod ſuprà
5 dicebam de uerbis enunciatiuis, pone in quæſtione in qua de
facto conſului: quia † in inſtrumento uel coram teſtibus fuit
dictum, Berta, uel eius pater ſoluit Titio marito Bertæ de-
cem pro rata centum dotis promiſſæ. An poſſit maritus age-
re ad dicta centum tanquam promiſſa: nam uidetur quòd
non, quia uerba enunciatiua de præterito in contractib. quan-
do emanant, non principaliter, propter ſe, ſed propter aliud,
non diſponunt, nec fidem faciunt, etiam quando ad liberan-
dum emanauerunt, ut fuit in terminis noſtris: quia fuit facta
confeſſio ad liberandum ab illis decem; licet aliqualem præ-
ſumptionem inducant, per id quod habetur in l.iubemus.
C.de liber. cau. in dicta l. quidam. ff. de probatio. & l. opti-
mam. C.de contrahenda & committenda ſtipulatione, & per
Bartol.in l.ex hac ſcriptura. ad fi. ff.de donat. & per Bald. in
l.ex his uerbis. C. de teſtam. milit. & in l.3. C.de fal. cauſa
adiec.lega. & not. in capitu. fin. de ſucceſſio. ab inteſt. Ta-
men contrarium arbitror poſſe dici in caſu præmiſſo ſpe-
ciali fauore dotis, cum fauore cauſæ piæ uerba enunciatiua,
etiam propter aliud probent, ut eſt text. not. ſecundùm
unum intellectum in capitu. fin. de ſucceſſio. ab inteſt. ut ibi
per d. Anton. & alios. & hoc reſpectu poterit dici dos cauſa
pia, ne uxor talis remaneat ſine dote, per id, quod habetur in
l.cum is.§.ſi mulier.ff.de condic. indeb. & dixi ſupra in quin-
ta parte operis, cum etiam idem ſoleat dici fauore libertatis. l.
1.§.ſed ſi quis.C. de lati. lib. tol. & ibi per Bald.nec dubium
eſt, libertatem reſpicere cauſam piam l.1.§.penul.C. de com-
mun.ſer.manumiſ.& l.in teſtamento. ff. de fideicomm. liber.
& facit cap.fin.de re iud. Sed quid plura, de hoc uidetur tex:
in terminis bene intellectus in dict. l. 2. C. de dot.promiſ. &
ita pro notabili allegauit Bartol.in prælleg.ſuo conſi. relato:
ut ſupra per Pau. in ſuo conſi. in ordine 82. qui uidetur ſic
ſimpliciter tranſire cum Pau. quando dicta uerba enunciati-
ua fuiſſent prolata in præſentia partis: & ita etiam illam l.2.
ſecundum intellectum gloſſ. ibi ad hoc allegauit Lud.de Ro.
in dict. l.ex hac ſcriptura. & in dict. l. ex his uerbis: ut mul-
ti habent, & licet ibi gloſſ. non faciat uim in fauore dotis, ſed
quod operatur promiſſio uſurarum pro ſorte, quòd opera-
tur longæua & continuata præſtatio uſurarum per l. cum de
in rem uerſo. ff. de uſu. ut ibi etiam ſequi uidetur Cyn. &
Bald.& Bartol. in dict. l. cum de in rem uerſo.ff.de uſu. Ta-
men pro certo hoc non placet: cum ualde minor ratio ſit in
ſimplici promiſſione per momentum unius horæ facta, quam
in ſolutione continuata per longum tempus, uidelicet decem
6 ann. Aut enim promittit quis † uſuras pro tempore præteri-
to, & tunc ex quo potuerunt eſſe uſuræ pro duobus annis,
abſurdiſſimum eſſet dicere, quòd plus operetur promiſſio
uſurarum præteritorum duorum annorum, quàm ipſa ſolu-
tio facta pro duobus annis, & ſic per non longum tempus,
quo caſu non præſumetur præcedens promiſſio ſortis, ſed
ſolùm lapſum decem ann. d.l. cum de in rem uerſo. cum
non minus ſit aliquid facto exprimere quàm uerbo. l. de qui-
bus.in fi. ff. de leg. Immo plus operatur aliquid oſtendere fa-
cto quam exprimere uerbo.l.ſi tamen.§.1.ff.de ædi. edi.& ca.
dilecti.de arb.qua ratione poſſet dici, quòd etiam ſi promit-
teret uſuras pro decem an.idem eſſet tenendum, quia non po
teſt negari, quòd magis operentur plura continuatiua facta
de anno in annum, quam unica promiſſio pro pluribus præ-
cedentibus annis, ut in ſimili uoluit Cyn. in dict.l. ſecunda,
de ſoluente uſuras ſemel pro pluribus annis præteritis: nam
eſſet eadem ratio, ſicut quando fieret actualis ſolutio conti-
nuata de anno in annum pro decem ann. Aut promittit uſu-
ras pro tempore futuro, & tunc ex quo talis promiſſio adhuc
habet ſuum eſſe, ſed eſt in pendenti ex futuro euentu, non
debet ex nunc producere aliquod tacitum cum ſuo perfecto
eſſe, ut ſic plus operetur in tacito quam in expreſſo, contra
l.qui ad certum.ff.locat. cum ſimilib. Poteſt ergo concludi,
quòd intelligendo illam l.2. prout intellexerunt quidam, ut
refert ibi gloſſ. quòd ibi non aliàs conſtabat de promiſſione do
tis, niſi per promiſſionem uſurarum pro ipſa dote promiſſa,
& ut illud ſufficiat ad hoc, ut dos poſſit peti tanquam pro-
miſſa, & quòd ibi procedat ex illis uerbis enunciatiuè prola-
tis: ſed propter aliud, quòd illud ſit ſpeciale in dote contra
regulas communis iuris, ut intellexit Bartol. in dicto conſil.
& Paul.& Ludo.ut ſupra. Et ſic patet reſponſio ad quæſtio-
nem ſupra poſitam, quòd ſi probatur, quòd fuit ſolutum
aliquid pro parte dotis promiſſæ, ex hoc poſſit peti dos tan-
quam promiſſa, & hoc procederet non ſolùm quando ipſa
ſors, & eius quantitas eſſet expreſſa: puta Titius ſoluit de-
cem pro parte centum dotis promiſſæ pro eius uxore: ſed
etiam ſi non fuiſſet aliter quantitas expreſſa, cum ualeat pro-
miſſio dotis incertæ, ut dictum eſt ſupra in undecimo priui-
legio. Nec obſtat, quòd hoc caſu concurrerent duo ſpe-
cialia circa idem quod non uidetur admittendum etiam in
dote: maximè quando promittitur dos incerta: ut habetur
in l.1.C.de do.promi. quia hic duo ſpecialia concurrunt cir-
ca diuerſa, uidelicet unum circa modum probandi: & aliud
circa effectum obligandi, ſeu diſponendi, quo caſu poſſunt
concurrere, ut habetur in l. ſingularia.ff.ſi cert.pet.& proba-
tur in l.fin.ad Vellei.C. ubi ualet fideiuſſio in dote danda citra
ſtipulationem, & erga effectum tollendum exceptionis Vel-
leiani.

A D D I T I O.

a Etiam propter aliud. Verba enunciatiua de futuro emiſſa, uel
de præterito ſine expreſſione rei non diſponunt.l. Titia, la pri
ma, in princip.de legat.2. & ibi Bartol.ſecus ſi res, ſpecies, uel
quantitas fuiſſet expreſſa: quia diſponunt & emiſſa propter
aliud, glo.ibi; in uerbo, legaſſe. uide etiam Bart.in l.ex hac ſcri
ptura.in uerſi.ſed contra prædicta uidetur.ff.de dona.& Ang.
in reper.uer.uerba.

b Abſente parte. Adde ꝙ confeſſio facta abſente parte non nocet confitenti.l.fin.ff.de interroga.actio.l.certum.§.ſi quis abſente.de confe.de quo per Pau.de Caſt.in conſi.81. & conſil. 172.quia dicit uerum,etiam ſi fiat in iudicio,nedum extra iudicium,& Bar.in l.1.in uer.op.de l.cetum. C.de confe. Adde latè per Pa.in c.ex par.in uer.5.requiritur.de confeſ.cum concor.ibi per Alex.conſi.18.in 4.par.

PRIVILEGIVM LXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus quando tãquam debitor ſoluit ſponſo futuro animo donandi pro dote mulieris non ineſt tacita conditio, & ideo non ſequutis nuptijs non repetit.& nu.2.*

3 *Extraneus ſi ſolùm promiſit ſponſo animo donandi: & non ſoluit,tenetur ſponſus non ſequutis nuptijs cedere actionem mulieri;quod eſt notabile.*

4 *Extraneus creditor ſucceſſoris mariti quando liberat ipſum maritum per acceptilationem animo donandi mulieri pro cauſa dotis: talis liberatio habebit effectum, etiam non ſequutis nuptijs.*

SEPTVAGESIMVMNONVM ſpeciale priuilegium. Nam qui ſcienter ſoluit indebitum,non repetit, quaſi uideatur donare,l.1.& l.quod quis ſciens.ff.de condit. indeb.
1 & l.cuius per errorem.ff.de reg. iur. † Item ſi extraneus promittit uel ſoluit dotem pro muliere, uidetur donare.l.1.§.accedit. C.de rei ux.act.& tamen illa donatio habet tacitam cõditionem, ſi nuptiæ ſequentur.l.ſtipulationem. & l.ſi ego. ff. de iure dotium, & dixi ſupra in ſeptuageſimoſexto ſpeciali priuilegio.& ſi nuptiæ non ſequuntur, repetit per condictionem ob cauſam. l. ſi extraneus. ff. de condictio. ob cauſam. cum ſimilib.& tamen ſecus quando per uiam tacitæ donationis,de qua ſuprà. Pone exemplum, ſi quis tanquam debitor mulieris ſciens tamen ſe non eſſe debitorem ſoluit pro muliere ipſi ſponſo futuro, fortè ne illum inducat in ſuſpicionem. Nam tunc dicta tacita donatio non habet in ſe illam
2 tacitam conditionem, ſi nuptiæ ſequentur. † nam non repetit nuptijs non ſequutis. Immo tamen repetitur per ipſam mulierem ab ipſo ſponſo tanquam ipſa dederit, text. eſt ſing. in l.qui ſe debere.uerſic.ſed cum ſciret.iuncta gloſſ.ff.de condictio. ob cauſam. Immo etiam ſi ſolùm promiſiſſet ita ſcienter & non ſoluiſſet, talis promiſſio ita ſcienter indebitè facta non habet dictam tacitam conditionem. Immo ipſa mulier tunc agit contra ipſum promittentem ſecundùm quòd ibi notanter habetur. Nam non uideo rationem, quare hoc magis cauſetur in tacita donatione, quam in expreſſa. l. cum quid.ff.ſi certum petatur. Immo maioris eſſet efficaciæ tacitum, quam expreſſum, contra l.qui certum.ff.loc. Niſi dicamus hoc procedere habita mixta conſideratione fauoris dotis & mulieris: & etiam odij ipſius ſcienter ſoluentis pro dicta muliere indebitum. Vel poteſt diſtingui, quod aut uterque ſciebat, ſcilicet ipſe aſſertus debitor ſoluens, uel promittens,& etiam ipſa mulier debitum non ſubeſſe; & tunc uidetur uera donatio:& tunc habet locum condictio ob cauſam non ſequutis nuptijs, niſi probaretur, quod ille in omnem euentum erat donaturus. d.l.ſi extraneus. Aut ſolum ipſe aſſertus debitor ſciebat & non mulier. Immo ipſa credebat ſe creditricem, & ſic non recipiebat tanquam ex donatione: tunc habet locum, quod habetur in dicta l.qui ſe debere. quia non videtur tunc uera donatio per notata, per Bartol.& docto.poſt gloſſ.in l.j. ff.de do. Licet do.in d.l.qui ſe debere. ad hoc non aduertant. Et uidetur eſſe ratio in promptu: quia conditio ob cauſam & indebiti;& ſimiles condictiones dantur ex neg.geſt.ut l.ſi non ſortem.§.libertus.ff.de condict.indeb. Sed dictus aſſertus debitor ſoluendo ſponſo tanquam debitor mulieris gerit principaliter negocium, ut eſt in apparenti, ut ſe liberet à muliere, non autem ex cauſa matrimonij contrahendi: & ita hoc ani-
3 mo recepit talis ſponſus: & multò magis ſi hoc faciat † iuſſu mulieris. Vnde licet ipſe ſoluens gerat in animo, quòd ſoluat animo donandi: tamen quia nec ſponſus recipiens, nec mulier ipſa hoc in animo gerebat. Immo per expreſſum agebatur, quòd non animo donandi, ideo non poteſt dari condictio ob cauſam ipſi ſoluenti, propter nuptias non ſecutas, quia hæc uoluntas dicti ſoluentis in mente retenta nihil operatur. l.ſi repetendi.C. de condictio. ob cauſam, & facit, quod nota. in l.qui mihi donatum. ff.de dona. non ergo ille ſoluit apparenter ex cauſa matrimonij principaliter, ſed tanquam debitor mulieris:& ita ſponſus recepit & mulier conſenſit. Sed quando mulier ſimiliter ſciebat illum ſoluere indebitum ſcienter, inter eos uidetur negocium geſtum quòd ſoluat ex cauſa ueræ donationis propter futuras nuptias: per not. per Bartol. in d.l.1.ff.de dona. & ideo non ſecutis poteſt ſoluens, idemque donans repetere per condictionem ob cauſam: ſecus quando expreſsè quis promiſiſſet dotem pro muliere animo donandi, & non tanquam debitor mulieris, prout in dubio tunc præſumitur ſemper quòd animo donandi. l.1.§.accedit. C. de rei uxor.act. & dictum eſt ſupra in quadrageſimoquinto priuilegio. Aduerte tamen: quia hæc intelligentia eſt contra mentem Bartol.in d.l.qui ſe debere. ubi uult, quòd quando extraneus ſoluit ſponſo futuro animo donandi mulieri pro dote ipſius mulieris, quòd non inſit tunc tacita conditio. Immo tunc non ſecutis nuptijs mulieris eſt repetitio: ut eſt ibi caſus no.& alter l.ſi extraneus. eodem titulo, in uerſic.niſi fortè. Si autem ſolum promiſit & non ſoluit, licet gloſſ.ibi in verbo, quoniam, ſentiat, quòd tunc inſit tacita conditio, niſi expreſsè ſit actum, quòd non inſit dicta conditio, ita intelligendo text.ibi, tamen ipſe Bartol.tenet ibi contrarium, quòd immo in dubio non ineſt dicta tacita conditio reſpectu mulieris, per text.in d.l.ſi extraneus. in uerſic. niſi, licet inſit reſpectu ipſius ſponſæ, ut ſic ipſe ſponſus non ſecutis nuptijs non poſſit agere condictione ob cauſam pro ſuo intereſſe, uult dicere Bartol. quòd mulier poteſt agere contra talem ſponſum, ut ſibi cedat talem condictionem ob cauſam, quæ licet ſit inutilis ipſi ſponſo propter non ſecutas nuptias: tamen erit utilis ipſi mulieri ad effectum ceſſionis, quod eſt not. ut etiam ibi uoluit gloſſ. nec iſtud aliquando inconuenit: ut aliàs habetur in l.fin.in prin. C.de iure do.& aliàs in l.ſi ſocer.§.Lucius. ff.ſolut.matrim.& dicetur in 7.par.in 8. priuilegio. Et licet hoc idem fuerit de mente Bal.uolendo, ꝙ quando extraneus promittit animo donandi, tunc non ineſt tacita conditio, immo non ſecutis nuptijs habet locum promiſſio reſpectu mulieris, per text.ibi no.tamen ut ſupradixi, ille tex.poteſt & debet intelligi, quando ille debitor promittens,& non ipſa mulier ſciebat debitum non ſubeſſe, quo caſu uidetur eſſe ratio in promptu, ut ſupra dixi, & maximè cum non ſit uera donatio, ut tunc ſit ſpeciale fauore mulieris, mixta etiam conſideratione odij talis aſſerti debitoris ſcienter promittentis indebitum; cum etiam ſi ſoluiſſet, non poſſet ipſe repetere per condictionem ob cauſam, ex quo dicta cauſa ſolutionis propter nuptias quã faciebat animo donandi fuit ſibi in mente retenta & non expreſſa in dicto actu promiſſionis uel ſolutionis indebiti. Si autem mulier ſimiliter ſciuerit illud non eſſe debitum: & ſic illum promittere uel ſoluere animo donandi, & tunc illa eſt propria & uera donatio, ex quo ex utraque parte hoc uidetur agi, ut per Bartol.in d.l.1.de dona. ergo non plus debet operari tacitum quam expreſſum, ut ſic in utroque caſu inſit tacita conditio, uidelicet ſi nuptiæ ſequentur, nec uidetur uera opi. Bartol. & Bald. in dict.l. qui ſe debere, ubi uidentur uelle, quòd quando animo donandi extraneus promittit, uel ſoluit dotem pro muliere: tunc non inſit tacita cõditio reſpectu mulieris, per text. ibi,& in dicta l.ſi extraneus.in d.uerſicul. niſi fortè. Nam ipſe idem Bartol. in l. Titio centum.§. Titio genero.ff.de condict.& demonſtrat.tenuit contrarium reprobando opinionem quorundam, de qua ibi in gloſſ. diſtinguentium inter patrem uel ipſam mulierem promittentem dotem & ipſum extraneum promittentem: cum iura indiſtinctè loquantur in quocunque promittẽte dotem pro muliere, quòd ſemper inſit tacita conditio, ſicut in legato pro dote à quocunque fiat; & ſic expreſsè præſupponit in extraneo promittente etiam animo donandi, ſicut etiam ipſum legatum, cum ſit quædam donatio.l.legatum.ff.de legatis ſecundo.& ita procedant omnia iura loquentia de promittente dotem pro muliere, ut tacitè uideatur promittere ſub conditione, ſi nuptiæ ſequentur, in l.promittendo.& l.ſtipulationem.& l.tali. ff. de iure dotium,& l.item quia.ff. de pact. cum multis ſimilibus, & iſta eſt uera & communis opinio, quam etiam ſequitur Angel.& Ioan.de Imol.& alij legentes in d.§. Titio. & ita etiam concluſi ſupra in 76. ſpeciali priuilegio, & eſt text. clarus in dict.l.ſi ego. primo & ſecundo reſponſo. Nec obſtat text.in d. l.ſi extraneus.quem pro ſe alle.in d.l.qui ſe debere. Bar.quia immo eſt caſus de directo in contrarium, prout etiam ibi uoluit Bar.ſecundùm ueram & communem lecturam glo.ibi,ꝙ

ibi

ibi ille casus non secutarum nuptiarũ omissus remanet in di-
spositione iuris communis, quod vult, ꝙ quando extraneus
promittit, vel soluit dotem pro muliere, præsumitur quòd ani
mo donandi: & quòd uidetur semper tacitè actum, quòd nõ
secutis nuptijs promissio, uel solutio non haberet effectum
etiam si ibi ille extraneus nullum pactum fecisset. Nec obst.
tex. ibi in uersi. nisi fortè. quia debet intelligi ille tex. quando
ꝓbaretur, quòd ideò dictus donator noluit exprimere casum
non secutarum nuptiarum, sed solùm casum soluti matrimo
nij: quia uoluit in dictum casum omissum prospicere mulieri
& non sibi, uidelicet quòd dicto casu dicta dos esset mulieris:
& ille est uerus intellectus ad illum text. Item non obst. tex.
in l. licet. §. 1. ff. de iure dot. in uersi. nisi forte sic accepto tu-
4 lisset, ubi uidetur uelle text. quòd † quando extraneus credi-
tor successori mariti liberat ipsum maritum per acceptilatio-
nem animo donandi mulieri pro causa dotis: quia tunc habe-
ret effectum dicta liberatio etiam nuptijs non secutis: & sic
non inest tunc tacita conditio, si nuptiæ sequentur, cuius con
trarium uidetur ibi uelle text. in princip. d. §. quando acce-
ptilatio fuisset interposita non animo donandi. Sed respon-
deo ad hoc, quòd ille tex. debet aliter intelligi, uidelicet quòd
totus d. §. loquatur, quando extraneus accepto tulit marito
futuro animo donandi, prout in dubio semper debet hoc præ
sumi d. §. accedit. Sed tamen multum refert, an simpliciter
uoluit accepto ferre animo donandi: & tunc inest dicta taci-
ta conditio per iura supra allegata, ut etiam ibi glo. intelligit,
super uerbo non sequetur, dum pro concordante allegat d. l. si
ego. primo responso. An autem appareat quòd in totum uo-
luit donare, idest, in omni casu: & tunc non inest dicta tacita
conditio. Vnde non sine ministerio & uirtute aliquid ope-
randi iurisconsultus ponit ibi illud uerbum in totum, ibi dũ
dicit, ut uelit mulieri in totum donatum, idest, in omni casu,
per id quod habetur in l. si quando. in princip. ff. de leg. 1. & in
l. si stipulatus. ff. de usur. tunc enim credendum est breui ma-
nu acceptum à muliere, & marito per ipsam mulierem datũ,
vt dicit ibi tex. & ideo tunc datur condictio ob causam ipsi mu
lieri, prout est, si per ipsam mulierem fuisset datum ex causa
dotis: unde tunc non secutis nuptijs repelleretur mulier: ut
d. l. 1. in princip. & iste est uerus intellectus illius text. prout
etiam intellexit ibi glo. dum alleg. d. l. si ego. Item non obst. di
ctæ conclusioni d. l. qui se debere. in d. uer. sed cum sciret. quia
debet intelligi ille tex. prout suprà fuit dictum, uidelicet quan
do solum ipse assertus debitor erat sciens debitum nõ subesse,
secus si etiam ipsa mulier. Vel potest dici, & quidem non im-
probabiliter, ꝙ cum ille tex. loquatur ibi simpliciter & indistin
ctè debet & possit indistinctè intelligi l. de pretio. ff. de publi.
cum simil. & sic etiam quando ipsa mulier hoc sciebat: & di-
ctum est uerisimile, & erat contingibile, si extraneus fortè pro
nimio amore, quem gerebat erga illam mulierem, forte sibi
amicam, uel amasiam uolebat esse erga eam maritus gratio-
sus & nec uolebat, quòd propter hæc aliqua ingereretur suspi
cio ipsi marito futuro fortè non accepturo illam in uxorem,
si per uiam donationis dictus extraneus dotem promisisset,
quando inter dictum extraneum & mulierem fuit actum, ꝙ
ipsi promitteret & solueret tanquam debitor ipsius mulieris.
Vnde hoc casu singulariter prouideretur ibi, quòd in tali ca-
su non insit dicta tacita conditio, imò fingatur tunc esse so-
lutum matrimonium & per mulierem uiro. Vnde ex quo tũc
præsumitur ex causa turpi hoc factum, quòd potior sit condi-
tio mulieris tanquam possidentis l. pen. ff. de condi. ob turpẽ
causam. & licet ipsa uerè non possideat: sed sponsus: tamen
fingitur ipsa possidere hoc casu, ex quo censetur sponsus ab
ipsa muliere habuisse: & hoc speciali fauore mulieris & dotis
& mixta consideratione odij dicti soluentis: ut supra dixi in
princip. imò etiam quando dictus assertus debitor nondum
soluisset, sed solùm promisisset ex causa tunc uidetur fuisse
uera donatio: ex quo inter ambos uidetur hoc tacitè actum,
talis donatio isto casu non habebit dictam tacitam conditio-
nem, & habebitur promissio illa pro quadam solutione, argu.
l. fi. C. ad l. Falc. & tunc prouidebitur mulieri per modum fi-
ctum, prout glo. ibi notabiliter dicit.

PRIVILEGIVM LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio inter patrem et filiamfam. ualet etiam ut soli filiæ quæratur: et non patri dotis repetitio. et nu. 2.*

1 OCTVAGESIMVM speciale priuilegium est: † quia
licet inter patrem & filiamfamil. non ualeat donatio
in profectitijs; & hoc propter regressum, sicut nec
subsistit aliqua obligatio uel contractus, ut habetur in l. se-
cunda. C. de inofficio. donat. Tamen fallit in dote, quan-
do pater dat, uel promittit aliquid pro dote filiæfamilias:
quia tunc ualet olim & hodie l. Pomponius Philadelphus. ff.
famil. erciscun. & per gloss. in dict. l. 2. quæ idem dicit in do-
natione propter nuptias, quæ fieret per patrem pro filiofa-
milias accipiente uxorem, & notatur in l. 2. §. primo. ff. solut.
matrimo. quod procedit non solùm, ut quæratur tunc actio
filiæ communiter: & sic ut actio sit communis patri & filiæ,
ut est regulariter: ut habetur in dict. §. 1. & etiam quò ad ef-
fectum causandæ posteà reconsolidationis in ipsam filiam po-
steà effectam sui iuris morte patris uel emancipatione l. 1. §.
uideamus. C. de rei uxor. actio. Sed etiam ut ab ipso initio
possit tota dos quæri ipsi filiæ, puta si pater stipularetur do-
tem reddi ipsi filiæ, quo casu efficitur præcipua ipsi filiæ ex
quadam donatione paterna: & sic etiam ut ipsa filia possit
sola agere secundùm Dyn. Bartol. & Docto. communiter in
l. post dotem. ff. solut. matrimon. & Bald. & communiter
doct. in l. 2. §. 1. ubi dicit Bald. ita consuluisse Iacob. de Bel.
& Iacob. Butr. & intellige hoc, etiam si ipsa filia tempore dictę
stipulationis paternæ fuisset absens, cum possit pater stipulari
filiæfamilias absenti: ut habetur in l. quod dicitur. & l. quod-
cunque. §. 1. ff. de uerb. oblig.
Sed posset tunc dubitari, quid si non per stipulationem,
sed per simplex pactum prouiderit ipsi filiæ reddi solut. ma-
trimo. Potest dici idem, dummodo incontinenti: quia si po-
test hæc prouisio procedere per tacitum pactum inductum ex
prouisione facta per patrem in unum casum solut. matrimo.
ut in alium casum omissum uideatur prouidisse filiæ, scilicet
ut filiæ dos sit præcipua: ut est casus singul. in l. si cum do-
tem. in princip. secundùm unam lecturam approbatam ibi
per Bart. multomagis per pactum expressum, ut possit tunc
filia agere actione de dote informata ex illo pacto, uel præscri-
ptis uerbis: prout dicimus in extraneo paciscente sibi dotem
reddi. l. 1. §. accedit. C. de rei vxor. actio. imò fortè posset dici,
quòd hodie tale pactum maximè habebit tacitam stipulatio-
nem fauore mulieris. Et idem potest dici, quando extraneus
dotasset, per text. in dict. l. 1. §. sed ut plenius. ibi, siue aliæ
pro his personæ: & dixi supra in 22. speciali priuilegio, &
etiam in 23. & conferunt etiam dicta supra in 65. priuileg.
2 imò † intantum ualet dicta donatio inter patrem & filiam
in dote, quòd etiam quæritur actio ipsi filiæ: licet fuerit ab-
sens, tale pacto expresso uel tacito: puta in casu no. dict. l. si
cum dotem. secundùm dictam lecturam, cum etiam ex do-
natione extranei quæratur ipsi mulieri: licet tunc absenti: ut
probatur in d. §. accedit. Vnde multomagis quæritur filiæ:
licet absenti ex facto patris d. l. quod dicitur. cum sim. Et licet
Barto. in d. l. si constante. in princ. ff. sol. matr. in 5. q. 2. partis
aliud uideatur uoluisse, & malè per supradicta: & uide quæ di
xi latius ibi super glo. 2. in 3. parte glo. ibi, & etiam dixi supra
in 60. speciali priuilegio.

PARS SEPTIMA.

EXPEDITA est sexta pars circa priuilegia concer-
nentia tempus ante matrimonium, in qua maio-
rem numerum sum complexus quàm in alijs duo
bus temporibus posita uidebuntur: licet multa in-
terserta sint: quæ ad alia etiam tempora accõmodari possent:
tamen non curaui ea in hac 6. parte describere; licet magno
numero: congruentiorem enim eum locum fore existimaui:
& quidem magis communem ad omnia suprascripta priuile-
gia quàm loca. 7. & 8. partis.
Descendo igitur ad 7. partem, in qua priuilegia dotium cõ
stante matrimonio complectemur.

PRIVILEGIVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis non potest alienari, qua quidem regula habet multas fallentias, quas uide in nu. 2. 6. 7. 8. & 9. et consequenter usque ad nu. 23.*

3 *Res mobiles quæ seruari possunt data in dotem, an & quando possint alienari.*
4 *Alienationis prohibitio circa res dotales non est inducta in rebus mobilibus.*
5 *Oratio diui Imperatoris prohibebat res minorum alienari, & hoc tamen non extendebat ad mobilia: nisi quòd postea fuit facta extensio per l.lex quæ tutores.C.de admin.tutor.*

PRIMVM igitur speciale est, & quidem maximum con-
1 cernens dotis & mulieris fauorem : ut fundus † dotalis
prohibente l.Iulia non possit alienari : ut in to.titu. ff.&
C.de fun.do.& C.de rei ux.act.in §.& cum lex.quæ quidem
2 regula multas patitur fallentias. Et † primò secundum quos-
dam: ut solum habeat locum in immobilibus non sic in mo-
bilibus: ut tenuit Azo in sum. C.de fun.dot.quia lex Iulia ꝓ
hibendo alienationem in fundo dotali siue rustico, siue urba-
no:& sic circa immobilia uidet permisisse circa mobilia. Sed
gl.in l.libertas.ff.de reg.iu.tenuit, ꝙ etiam se extendat ad res
mobiles dicta prohibitio: & idem uidetur tenere gl. in d.§.&
cum lex.licet non uideatur ibi se firmare:& idem tenuit Odo
fred.respondendo, ꝙ gratia exempli dixit de fundo dotali, q̃
responsio uidetur satis debilis,& gl.insti.quib.alie.non licet,
tenuit opinionem Azo. Iaco.de Ra. ut refert Barto. in l.1.ff.
solu.mat.fuit in quadam opi.media, uidelicet, ꝙ interim pôt
uir alienare mobilia ; ex quo non reperitur contrarium cau-
tum de iure, nisi in immobilibus. Sed solu.matrimo.reuerte-
tur dominium ad mulierem:& sic ipsa poterit uendicare, ar-
gu.l.3.§.idem scribit.ff.de in diem adiec. Sicut in rebus quæ
subiacent restitutioni, ut in auth.res quæ.C.communia de le
ga.quam opi.tenuit ipse Bart.procedere de iure antiquo:sed
3 secundùm ius authenticorum nouissimum † si sunt res, quæ
seruando seruari possunt : tunc non possunt alienari, nisi cũ
solennitate requisita, de qua in auth. siue à me. C.ad Velleia.
& in corpore unde sumitur. Si uerò non possunt seruari, tũc
licet indistinctè posse alienari, per tex. in l.res in dotem.ff.de
iure do. Ang.uerò dicit illam l. procedere in rebus, quæ sunt
in pondere, numero uel mensura : quia in illis uidetur à prin
cipio datum arbitrium ipsi uiro alienandi : ut dicit text. ibi.
Imol.uerò in l.1.ff.solu.mat.dicit, ꝙ de iure antiquo ante di-
spositionem l.in rebus.C.de iu. do.non poterat mulier solu.
mat.uendicare, quia nõ reuertebatur dominium ad eam, sed
solum agere poterat actione personali de dote contra uirũ,
uel eius hæredes, per tex.in l.1.ff.de fun.dot.& in l.quædam.
ff.de acq.rer.dom.de quo tamen ultimo infra tangetur in 8.
par.in 6.priuilegio, circa priuilegium dictæ l.in rebus. Not.tñ
ex dictis Bar.in d.l.1.ff.sol.matrimo.ꝙ singularis illa disposi
tio, d.l.in rebus.obtinet etiam circa res mobiles dotales. Et
4 pôt dici, ꝙ imò multa iura probant, ꝙ † prohibitio alienatio-
nis circa res dotales non est inducta in rebus mobilibus: imò
magis permissa etiam consistentibus in speciebus, ut probatur
in l.diuortio.§.si fundum.ff.solu. matrimo. ubi si bene pon-
deretur tex.loquitur ibi in rebus mobilibus, dum facit diffe-
rentiam, an res ipsæ existant, uel non existant, quæ considera
tio propriè cadit in rebus mobilibus & non in stabilibus: ꝓ-
batur etiam in l.si ex lapidicinis.ff.de iur.do. Nec est creden-
dum, quòd lex Iulia fuerit loquuta nisi cum magno ministe-
rio solùm exprimendo de fundo dotali, & non de aliis rebus
dotalibus : de quibus bene potuisset dicere, si uoluisse, arg.
l.1.§.si autem. C.de caduc.tollend.& cap. ad audientiam.de
decim. Imo non solùm dixit in prohibendo de fund.dot. sed
prohibuit solùm de fundo dotali italico. Et sic tacitè permit-
tebat alienationẽ fundi prouincialis, ut in terminis dicit text.
in dicto §.& cum lex.& institu.quib.alien.non licet, in prin-
cip. Vnde sicut Imperator ibi immutat extendendo de nouo
prohibitionem l.Iuliæ ad fundos prouinciales, etiam si uoluis
set, extendisset ad mobilia, nec mirum : quia magis erat pro-
hibita alienatio circa immobilia cum in ipsis non uertebatur
tantum præiudicium, & maximè cum non possit tandiu te-
5 neri, seu conseruari sicut immobilia. Hinc est † quòd ora-
tio diui Imperatoris prohibebat res minorum immobiles alie
nari : & tamen non extendebatur illud ad mobilia: nisi quòd
posteà fuit facta extensio per l. lex quæ tutores. C.de admini-
stratio.tuto.uidelicet circa mobilia, quæ seruando seruari pos
sunt. Et sic ibi patet, quòd si non esset illud de nouo prohibi-
tum possent alienari etiam hodie res mobiles minorum sine
solennitate, de qua ibi. Vnde sic dicendum est in terminis
nostris : cum hodie non reperiatur aliquid de nouo pro-
uisum uel immutatum in rebus mobilibus, argumen.l.sanci-
mus.C.de testamen.cum sim. Sic etiam patet in authentico,
ut immobilia ante nuptias, collatio.5. unde sumitur d.auth.
siue à me, ubi solùm prohibetur alienatio rei donatæ propter
nuptias in immobilibus, & sic circa mobilia est permissa alie-
natio, ut ibi not. Sed contra prædicta & pro opinione contra-
ria facit dict.l.in rebus.§.omnis.ubi prohibetur constante ma-
trimonio rẽ dotalem præscribi posse nõ solùm in præscriptio-
ne decem uel xx.annorum, sed etiam præscriptione trienna-
li, quæ propriè dicitur usucapio circa mobilia, ut habetur in-
stitu.de usucap.post princ.ergo non obst.illud, nisi quia pro-
hibita est alienatio etiam rei mobilis, & consequenter usuca-
pio, per id quod habetur in l.alienationis.ff.de uerb.signif.&
per gl.not.in l.ubi lex.ff.de usucap.

Et potest responderi, quòd non prohibeatur usucapio con
stante matrimonio in re mobili dotali ante dispositionem d.
l. in rebus. ex eo quia non poterat præscribi contra mulie-
rem: cum erat impedita agere tanquam sit non domina con-
stante matrimonio, sed ipse maritus l. dote ancillam. C. de
rei uendi. in quam mulierem dicto tempore non reuerteba-
tur dominium solu. matrimon. ut infra tangetur in 8. parte
in sexto priuileg. circa speciale dict. l.in rebus. Et sic sibi non
competebat rei uendicatio, per id quod habetur in l.1.in fin.
C. de anna. except. Vnde ex quo hodie oritur talis actio ipsi
mulieri pro rebus dotalibus generaliter:& sic etiam pro mo-
bilibus, per dictam l.in rebus. Et ideo hac sola ratione motus
Imperator in d.§.omnis. uult, ꝙ constante matrimonio non
currat præscriptio contra mulierem.

Et sic potest concludi, quòd ex quo res mobilis non prohi-
betur alienari. Hinc est, quòd contra uirum currit præscrip-
tio, quòd etiam procederet hodie tenendo, quòd de iure no-
uissimo possit alienari, ut infrà tangetur, cum tunc non sit
simpliciter prohibita alienatio talis rei mobilis dotalis : sed sit
prohibita casu, quo non interueniat certa solennitas, de qua
in auth. siue à me. & in corpore unde sumitur : & ideo tunc
non uidetur prohibita præscriptio, uel usucapio, ut per glos.
not.& ibi per Bartol.& Bald.& alios in l.fin. C. quib. ex cau.
in integrum restitu. non est necessar.& per cano. post Anto.
in cap.cum non liceat.de præscript. ubi dicunt, quòd res ec-
clesiæ sunt præscriptibiles: quia ipsarum alienatio non est pro
hibita simpliciter : sed cum certa solennitate, de qua 12. q.
2.c.sine exceptione.& habetur in c.1.& 2.de reb.eccl.nõ alie.
in 6.non sic in re immobili dotali, in qua simpliciter est pro-
hibita alienatio: nec in ea iura exigunt aliquam solennitatẽ,
ut infra tangetur, & hinc est, ꝙ simpliciter prohibita est præ-
scriptio ẽt contra uirum per id, quod habetur in l.si fundum.
ff.de fun.do. Licet soleat dubitari, an sit ꝓhibita præscriptio
xxx.ann. cum per illam omnia iura extinguantur, de quo in-
fra tangetur.

Et sic per prædicta potest limitari gl.illa not.in d.l.ubi lex,
ut procedat in usucapione largo modo sumpta, idest in præ-
scriptione circa immobilia & sit longi temporis, cum etiam
iura illam appellent usucapionem.ut l.seruitutes.ff.de seruit.
& in plerisque aliis legibus hoc probatur.

Potest tamen distingui circa hoc, an res mobiles dotalis
possit alienari, quòd aut loquimur de iure antiquo aut de
iure nouissimo authentic. Primo casu, aut res data æstima-
ta, aut inæstimata. Si æstimata, & indistinctè tunc potest
alienari, etiam sine consensu mulieris, si fuit aliter data, ut
induceretur emptio. Cum etiam idem in immobilibus l.
quoties. ff. de iure dot.cum similibus. Sed sit aliter fuit data
æstimata, ut nihilominus remaneret dotalis : & tunc dicas
idem prout infra, in proximo casu. Secundo casu quando
inæstimata : & tunc aut de iure antiquo ante dispositionem
dict.l.in rebus. aut post, primo casu, aut in dote est genus:
scilicet consistens in pondere, numero, uel mensura : & indi-
stinctè potest uir alienare sine alia uoluntate uxoris: quia ui-
detur tacitè actum, quòd in eodem genere & bonitate red-
datur per id, quod habetur in l.cum quid.ff.si certum pet.Et
si ex natura rei uidetur à principio datum arbitrium distra-
hendi, ut dicit tex.in d.l.dedit dotem.quæ alienatio etiam ho-
die esset in totum reuocabilis nõ obstante dispositione noua.
dict.l.in rebus. Aut in dote est species : & tunc aut seruando
seruari non potest, ut potest contingere, si mulier habuerit
patrem mercatorem,& dedit mercantias in dote inæstimatas.
Et sic cum sint uænales, dicuntur esse res non conseruabiles
sui natura : ut aliàs solet dici in pecunia : ut per gl.no.in l.1.

§.fuit

§.fuit quæsitum.ff.ad Trebell.& ibi dixi, in l.si ex legati causa.ff.de uerb. obliga. & maximè quia possunt esse mercantiæ de facili corruptibiles: ut aliàs per glo.no.in l.1. C.si aduer. vsucap. Et tunc potest dici idem eadem ratione, quod suprà in genere, ut uideatur data lege, uel à contrahentibus tacitè licẽtia distrahendi, per id quod habetur in l.æstimatæ.ff.solu.matrimonio. facit tex.in l.diuortio.§.interdum.eod.tit. Si autem possent conseruari diu. & tunc similiter possunt distrahi & uẽdi per uirum, ut ex eadem pecunia ematur res alia, quæ sit dotalis, dummodo accedat consensus mulieris, & etiam eius utilitas, prout in dubio quòd intersit mulieris magis pecuniã reddi, quæ amodo sibi perire non potest.l. incendium. C. si cert.peta. quam dotem ipsam remanere in speciebus, quæ si deteriorarentur, uel perirent, hoc cadet ad sui damnum.l.plerunque.in princip.ff.de iure do.& l.si æstimatis.ff.solu.matr. ubi tex.propriè loquitur in rebus mobilibus, cum ibi fiat differentia an extent, uel non extent. Et sic ibi probatur not. ꝙ siue res sit data inæstimata, siue sit data æstimata: tamen ut remaneret dotalis, non potest alienari per uirum sine consensu mulieris: & sic ibi capitur quædam media uia: cum immobilia non possint alienari etiam cum consensu mulieris.l.1.§. & cum lex. C.de rei uxo.actio. de quo etiam dixi in d.l. si æstimatis. Si autem mulier non consentiret, uel consentiret, tamen caderet ad sui damnum: tunc licet alienatio ualeret & esset irreuocabilis ante dispositionem d.l.in rebus. tamen teneretur uir uxori ad interesse: uidelicet quantum magis nunc interesset mulieris rem illam non esse uenditam: cum talis commutatio non possit fieri nisi duobus concurrentibus, ut supra,& hoc per tex.& glo.not.in l. si ex pecunia. C. de iure do.& ita etiam debet intelligi tex.in l.constante.ff.de iur.dot. ubi vult,quòd corpora dotalia possint commutari in pecuniã, & sic distrahi pro pecunia redigenda: ut illa sit dotalis, qui tex.non potest intelligi in mobilibus: quia tunc esset de directo contra l.Iulianus.ff.de petit.hæred.& multa iura indistinctè prohibentia alienationem rei immobilis dotabilis. Si autem loquimur post dispositionem d.l.in rebus.& tunc in speciebus, uel alijs mobilibus, ubi non requirebatur uoluntas mulieris in alienando: ut suprà dixi, tunc indistinctè alienatio esset irreuocabilis, licet mulieris consensus non interuenerit,ex quo lege permittente, ut etiam permittente ipsa muliere saltem tacitè uir alienauit. Sed in speciebus, in quibus requiritur mulieris consensus: tunc eo interueniente. similiter erit irreuocabilis alienatio, ex quo muliere permittente fuit facta consequenter.l.permittente, uerùm si fiat sine consensu mulieris: tunc licet interim ualeat, & dominium transferatur tamen erit reuocabilis, ut sic dominio translato in muliere soluto matrimo. possit ipsa uendicare,& ita est de mente Barto. in l.1.ff.soluto matrimonio post Iacob. de Rauen. licet ante dictam l. in rebus non posset. Nec obst. illud de re subiecta restitutione per id, quod habetur in dicta authen. res quæ.quia procedit in re subiecta restitutioni ex ultima uoluntate, secus si ex contractu per id, quod habetur in l. si ita quis.§.ea lege.ff.de uerbo.obliga.& in l.dotalem.ff.solut.matrimo. & ibi etiam dixi. Et est ratio: quia ex ultima uoluntate transfertur dominium eueniente conditione sine alia retraditione: ut l.fina.§. sed quia. C. communia de lega. Vnde idem eadem ratione quando transferretur dominium ex contractu,ut est hodie in dote,per d.l. in rebus. ualet tamen interim alienatio,prout etiam idem tenetur communiter,quando ex ultima uoluntate: ut no.in d.§.sed quia.

Quid autem in talibus mobilibus, quæ possunt conseruari: ut supra, an impediatur hodie interim alienatio prout prohibetur in stabilibus,per d.l.Iulianus. Barto.in l.1.ff.sol.matrimo.tenet quòd sic, concurrente tamen solennitate, uidelicet,quòd mulier consentiat à principio, & quòd iterum post biennium confirmet. Item quòd uir habeat bona sufficientia pro restitutione pretij bonorum alienatorum,ut dicit hoc ꝓbari in d.auth.ut immobilia ante nuptias: unde est sumpta d. auth. siue à me.ubi tex.in fi.extendens eam prohibitionẽ alienationis immobilium propter nuptias datorum mulieri ad alienationem rei dotalis,non aliter limitat in stabilibus,ut suprà dixerat in donatione propter nuptias: sed generaliter loquitur.Et quia si hoc intelligeretur in stabilibus: ut supra dixerat in donatione propter nuptias, nisi de nouo prouideret dict. authentic. cum de hoc erat clarè prouisum per iura antiqua. Et cum hac opin. Bartol.uidetur transire Bald.in dic. l.1.& Imol. & communiter doct. & fuit de mente gloss. in dict.authent. Sed tu cogita: quia licet opinio ista sit communis, tamen pro certo posset in puncto iuris teneri contrariam; nec uidetur de mente iurium: & maximè illius text. in dict. authent. Nam ibi dum idem dicit in dote non alienanda: licet loquatur sic simpliciter, tamen se refert ibi Imperator ad iura præcedentia: & sic antiqua, ibi dum dicit, prout hæc à nobis declarata & sancita sunt, quæ iura antiqua solum prohibebant in stabilibus: ut supra dixi,& Barto. & communiter docto. hoc fatentur, scilicet quòd ante dictam authen. non reperiebatur prohibita alienatio circa mobilia dotalia: nec etiam est credendum, quòd ibi Imperator ex illo unico uerbo: ibi, ne quid dotis &c. uoluerit corrigere iura antiqua cum tanta diligentia ordinata, argumen. l. si quando.in princip. C.de inoffic.testamen.& c.ecclesia uestra. de elect. tenendo tamen supradictam opin. quæ est communis, ut supra, idem esset dicendum, si secundus consensus mulieris non appareret aliter post biennium, tamen elapsum esset tempus 30. annor. per cuius temporis lapsum censetur interuenisse dictus iteratus mulieris. ut est gloss.singul. cum qua doct.communiter transeunt, in cap. peruenit. de empt. & uendit.Imò forte sufficeret lapsus 10.annor.ad dictam præsumptionem inducendam, scilicet interuentus iterati consensus, maximè possessione emptoris continuata per dictum tempus, per id quod habetur in l.si filius.C. de petit.hæred. & in l.qui in aliena. & ibi per docto. post Barto. & Angel.ff.de acquir.hæred.

Sed circa prædicta potest generaliter quæri, an sit uerum indistinctè quòd res dotalis maximè immobilis non possit alienari,super quo ponas regulam cum multis fallentijs.

Nam regula est, ꝙ non possit alienari, ut in toto titu.ff.& C.de fun.dota.cum suis vulgaribus.

Fallit primò secundùm aliquos, quando mulier consentiret uiro alienanti concurrente postea secundo consensu post biennium, & quòd uir sit sufficiens. per text. in dict. authen. ut immobilia ante nuptias.ibi, mulieri per uirum, uel alium ex ea parte: & postea extenditur ad dotem, quod uoluit etiam Pla.& multi docto. & etiam gloss.in dict.cap. peruenit. Tamen gloss. in d. authen. siue à me. & in corpore unde sumitur,& doct.communiter tenent contrarium,& etiam in d. cap. peruenit.quia ex hoc sequeretur, quòd illa dispositio extendens fauorem dotis, operetur diminutionem fauoris: & sic contra eius priuilegium, inter quæ illud est maximum, ut indistinctè non possit alienari etiam cum consensu mulieris: ut in dict.§.& cum lex. & instit. quibus alien.licet.in princip. probatur etiam ex text. in dic.authent. ubi vult remanere firma priuilegia dotis, & hinc est, quòd etiam hodie constante matrimonio non currit aliqua præscriptio etiam contra uirum in re dotali, cum indistinctè prohibeatur alienatio, per id quod habetur in d.l.ubi lex. quod tamen secus esset, si hodie posset alienari secundùm solennitatem, de qua in d.auth. ut supra dictũ est. Et hinc est, quod etiam hodie curreret vsucapio contra uirum in rebus mobilibus dotalibus, ut supra dixi, quod bene no. Potest tamen non improbabiliter dici, ꝙ saltem locum habeat præscriptio longissimi temporis, maximè 40.anno. per quam indistinctè præscribitur hodie omni iuri. l.omnes.in fin.C.de præscrip.30.anno.& fortè sufficeret præscrip.30.anno.per l.sic.eo.tit.quæ præscriptio longissimi temporis de iure fforum erat incognita: ut per gloss.not. in l. non solùm.ff.ex quib.cau.maior. & l.qui occidit.§.1.ff.ad l.aqui. Vnde res,quæ olim erant in usucapibiles, efficiuntur præscriptibiles dicta præscriptione longissimi temporis: ut erant res furtiuæ,secundùm glo.not.in §.furtiuæ.insti.de usucap.Et sic etiam res fisci, & quæ erant patrimonij cæsaris, quæ sunt inalienabiles: ut habetur in l.apud Iulianum.§.fi.ff.de lega.1.& consequenter sunt imprescriptibiles, ut l.1. C.ne rei domini. uel templorum, tamen præscribuntur tali longissimo spacio, secundum gl.no.insti.de usuca.in §.res fisci. Vnde idem dicẽdum uidetur in rebus dotalibus, ut prohibitio præscriptionis inducta à l.ex quo sunt inalienabiles: per id quod habetur in d.l.ubi lex.ff.de vsuc.& in l.alienationis uerbo.ff.de uerb.sig. non se extendat ad præscriptionẽ longissimi tẽporis hodie inductam à iure codicis, & maximè 40.ann.per d.l.oẽs.in fin.& ita ẽt reperio tenuisse Ioan.de Imo.in c.cum non liceat.de ꝑscrip.licet in contrarium faciant no. Ang.in d.l.omnes. ubi dicit, ꝙ quando lex uel statutum inhibet præscriptionem in aliquo casu speciali: ut tunc ẽt sit prohibita ꝑscriptio 30. uel 40. anno. licet tunc non censeatur prohibita præscriptio centum

anno.alle.gloss.not.& ibi per eundem Angel.in dic.l.1.C.ne
rei do.uel temp. Sed potest dici, ꝙ forte procederet dict.opi-
nio.Io. de Imol.quando tractaretur de præscribendo contra
ipsum maritum, ex quo sibi non denegatur potentia agendi
& recuperandi res dotales: secus in muliere, quæ interim est
impedita agere constante matrimonio, ut l.in rebus.§.omnis.
C.de iure dot.Et ideò licet soluto matrim.adhuc fundus du-
ret dotalis, donec mulier ipsum recuperet: & sic interim non
possit alienari: ut l.etiam.& l.3.in fi.cum sua glos.ff.de fun.
dot. tamen tunc contra mulierem curreret dicta præscriptio
longissimi temporis: licet nõ curreret ante solutũ matrimo-
nium, ex quo matrimonio soluto nõ est mulier impedita age
re.Et sic etiam potest dici, quando uir uergit ad inopiam: &
sic potest mulier agere ad dotem, secundùm ꝙ habetur in l.
si constante.ff.soluto matrimo.& in l.ubi adhuc.C.de iu.do.
& tunc contra mulierem inciperet currere dicta præscriptio
longissimi temporis, ut etiam hoc uidetur probari in d.§.om-
nis. aliàs uiro non uergente ad inopiam, etiam si matrimo-
nium duraret per centum ann.contra mulierem nulla curre-
ret præscriptio etiam longissimi tẽporis, cum sit impedita age
re.facit l.1.in fi.C.de anna.excep.Et ideò potest inferri, quòd
etiam dato, ꝙ dos ecclesiæ à principio sibi constituta sit inalie-
nabilis, de quo supra dixi in 1.parte, tamen quia contra eccle
siam admittitur prǽscriptio longissimi temporis, uidelicet 40.
ann.ut habetur in l.fin. C.de sacrosanct.eccle.& in c.de quar
ta.de præscript.cum sim. nihilominus fundus dotalis ecclesiæ
præscriberetur dicto longissimo spacio, sicut præscriberetur
dos mulieris dicto spacio longissimo, quãdo mulier potuisset
agere, cum etiam ipsa ecclesia interim nunquam fuerit impe
dita agere:& ita fuit conclusum per collegium Perusinum in
fauorem cõmunitatis Interanensis: ut supra retuli, in 1.par.
6 Secundò fallit, quando† alienatio dotis facta per uirum tẽ
deret in fauorem mulieris: puta quia fundus erat parum uti
lis, & illa pecunia sic redacta esset magis eis proficua, uel pro
emendis aliis stabilibus, uel in ponendo pecuniam ad bancũ,
ut stet ad licitum & honestum lucrum, secundùm ꝙ habetur
in c.per uestras.de don.inter uir.& uxo.& aliàs per Bart.in l.
atqui natura.§.non tantum.ff.de neg.gest.& in l.diuus.ff.ad
l.fal. Vnde potest uir & uxor tale contractum sequi: licet em-
ptor uellet rescindere, forte postquã sibi innotuit rem esse do-
talem.Et sic claudicabit contractus in fauorem mulieris & ui
ri, sicut aliàs dicimus in pupillo in l.Iulianus.§.si quis à pupil
lo.ff.de actio.empt.& aliàs in l.obligari.§.1.ff.de auto.tut.&
quod no.in l.quod fauore.C.de leg. Et ita iam de facto respõ
di super quadam uenditione facta per uirum & uxorem de re
dotali, de qua nondũ erat confectum instrumentũ, & sic non
poterat dici adhuc contractum esse firmatum iuro, per cap.
cum contingat.de iureiur. Vnde mulier poterat hoc accepta-
re & uelle nõ rescindi, si dicat, ꝙ pecunia esset sibi utilior:&
ita erat in ueritate. Allegabam præterea tex.in d.l.ita constan
te.ff.de iure dot.dum uidetur loqui generaliter, ꝙ res dotalis
possit conuerti & computari in pecunia, si hoc apparet esse
utile, unde multomagis si conuerteretur pro emendo fundo
utiliori, facit ẽt l.quamuis.ff.sol.mat.licet quidam respondis-
sent contrarium ea ratione moti: quia per hoc uideretur eua
cuari totus titulus.ff.de fund.dot. nec deberet attendi, an uir
uel mulier ex hoc sint facti locupletiores ad effectum, ut ua-
leat alienatio, & sic ut dominium sit translatum, per id quod
habetur in l.si fundus.in prin.ff.de re.eo.& quod ibi p Bart.
& in l.cum hi.§.eam transactionem.ff.de transactio.& respon
debant ad d.l.ita constante. ut procedat eo casu, quo lex Iu-
lia non obstaret, & sic in rebus mobilibus dotalib. Tamen po
test dici, ꝙ præsupposita ueritate, ꝙ ita expediret uiro & uxo-
ri magis illam pecuniam hr̃e & ipsam ponere ad honestum lu
crum, uel ad conuertendum in rem habilẽ utiliorem, & põt
contingere si fundus dotalis erat magis preciosus q̃ fructuo-
sus, uel fuit uenditus pro maiori precio q̃ ualeret. Et propte-
rea forte emptor quæreret rescindere talem contractum, ꝙ
tunc non audiretur. Si autem stante tali utilitate uiri & uxo-
ris nihilominus ipsi uellent rescindere talem uenditionem
emptore inuito, & tunc bene audirentur, non obstante quòd
emptor allegaret & probaret, quòd ipsi ex tali uenditione sint
facti locupletiores, & ita procedat, quod habetur in dicta l.
7 si fundus. & in dicto §.eam. Tertiò limita † nisi uenderetur
fundus pro emendo aliam rem stabilem magis expedien-
tem per supra dicta, dummodo concurrat consensus mulie-
ris, per id quod habetur in dicta l.quanuis. & in l. si ex pecu-
nia. C. de iure dot. & in l.mutus.§. manente.ff. de iure dot.
tunc interim antequam ematur alius fundus alienatio esset
in pendenti. Quid enim si postea alius fundus non ematur
ex precio redacto, uel ematur: tamen in uero non sit utilior:
Certè nulla erit prima uenditio per id, quod habetur in l. si
mulier.ff.de pact.dot.& in d.l.si ex pecunia.Et intellige, quod
tempore emptionis apparebat, & ita indubitatè erat utilior:
nam licet posteà casualiter efficeretur deterior, non propterea
infirmabitur prima uenditio; quia sufficit, rem fuisse utiliter
gestam à sui initio per id, quod habetur in l. sed an ultro.ff.
de neg.gest.& in l.in totum.ff.de impen. Sic etiam econtra, si
ex tali pecunia redacta ex dicta alienatione fuit postea emptus
alius fundus, qui eo tempore non erat utilior. Nam licet po-
stea casualiter sit factus utilior, puta ex incremento alluuio-
nis, uel ex alia causa, non propterea confirmabitur prima alie
natio, quæ à principio fuit nulla. Vnde poterit mulier postea
dicere, puta soluto matrimonio, uolo quòd primus fundus sit
dotalis, nec tamen poterit dicere, uolo quòd secundus fun-
dus sit dotalis, ut probatur notanter in l. cum maritus, in
8 prin.ff.de pact.dota.† Quartò limita, nisi alienaretur per mu
lierem de consensu uiri, uel econtra, pro ex soluendo ære alie-
no, quo ipsa mulier esset astricta, per tex.not.in l.fi.ff.de iure
9 do. † Quintò limita, quando alienaretur in casibus speciali-
bus, de quibus in l.quamuis, cum seq.ff.sol.matr. & ibi dixi:
10 † Sextò limita, nisi dotalis fundus fuisset datus æstimatus, tñ
ut remaneret dotalis, & sic propriè non habetur pro empto;
quia tunc potest alienari, si res sit mobilis, quæ seruari possit,
dummodo de consensu mulieris, per tex.singu.in l.si æstima-
tis.ff.sol.matr.de quo ibi dixi, cum ille tex. loquatur de rebus
mobilibus, ut patet ex d.l.ibi dum dicit, quæ extant: ut supra
dixi, licet opinio communis sit in contrarium: ut supra est di-
11 ctum. † Septimò si soluto matrimonio & nondum dote re-
stituta uir alienaret de consensu mulieris, ex quo non potest
dici omnino fundus esse dotalis, secus si sine consensu mulie-
ris: quia tunc omnino esset nulla alienatio, sicut si alienasset
ante solutum matrimonium secundùm quosdam, per tex.no.
in l.si constante.C.de do.ante nupt.& quia mulier ita consen-
tiendo matrimonio soluto potuit facere dotis conditionem de
teriorem per id, quod habetur in l.licet. ff.de pac.dot.& in l.
hære.§.filia.ff.de pac. tamen quando mulier non cõsensit, &
dos nondum fuit restituta, tunc censetur fundus dotalis quò
ad ipsum uirum, per tex.ad hoc singularẽ in l.etiam directo.
ff.de fund.do.quod etiam tenuit Bald.in l. si prædium.ad fi.
C.de iure do.& ibi etiam hoc sentit glo. Cogita tamen: quia
tex.in l.3.ff.de fund.do.iuncta gl.uult, ꝙ donec duret mulie-
ri actio de dote, non potest alienari talis fundus. Vnde licet
sit solutum matrimonium, siue fundus sit apud uirum, siue
apud hæredes eius, est inalienabilis, & sic etiam impræscripti-
bilis, quod procedit uiuente ipsa uxore, mortua aũt ipsa mu-
liere licet adhuc non fuerit dos reuersa ad ipsam mulierem,
uel ad eius hæredem, tunc desinit esse dotalis, & ideo ipse hæ
res, etiam si esset filius, potest alienare, secundùm Bal.in d.l.
1.ff.solu.matrimo.& ꝙ etiam matrimonio soluto indistinctè
non possit alienari, donec restituatur mulieri, uoluit Bal.in
l. dotalem. ff.de testamen.mili. Vnde ponamus dotem non
esse reuersam ad patrem per mortem mariti, certè antequam
ad eum reuertatur: quia adhuc durat actio ad ipsam dotem,
erit inalienabilis, etiam si consentiat pater ipsi filiæ alienan-
ti, uel filia ipsi patri, cum uideatur tunc esse eadem rõ, pro-
ut in marito. Sed postquam ad patrem fuit reuersa, posset
alienari quando ipse pater esset potens ad redotandum, aliàs
secus: ut no.uoluit Cy.in auth.sed quanuis.C.de rei ux.act.
12 † Octauò limita, nisi mulier alienaret dotem constante matri
monio conferendo ipsam alienationem in tempus soluti ma-
trimonij, puta post mortem suam, uel post diuortiũ, per tex.
à contrario sensu, & ibi est gloss.no.in d.l.si constante.In con
trarium tamen facit: quia ante matrimonium solutum non
potest causam dotis deteriorem facere, etiam conferendo in
tempus soluti matrimonij: ut probatur not.in dicta l.licet.
& l.Attilicinus.ff.de pact.dot.& ita etiam tenuit Io. de Imol.
in repe.c.cum contingat.de iureiu.in 9. col. Videtur tamen,
quòd prima opinio sit uerior, & sic illa glo. sit tenenda: quia
illa iura procedunt quando ipsa mulier pacisceretur cum ma
rito, secus si cum alio, maximè coniuncto, puta cum fratre,
uel cum patre, præiudicando sibi in dote in tempus postea
matrimonij soluti, per text.in l.si cum dos. ff.de pact.dot.&
in l.2.§.1.ff.soluto matr.& l.quoties.eod.titu.& l.dotis.C.de
colla.

collà.& probatur à contrario sensu in d.l.si constante. unde co-
23 gita.† Nonò limita, quando mulier alienaret cum consensu uiri, ut probatur à contrario sensu in d.l. si prædium. quod etiam tenuit ibi Cy.post Iacob.de Are. respondendo ad §.sed cum lex. C.de rei uxo.act.quòd loquatur in casu econtra, qñ uir cum consensu mulieris alienaret, in quo uidetur maior ratio prohibitionis. Bald.tamen ibi & Salyc.tenent contrarium, & melius, cum immo uideatur tunc eadem ratio prohibitionis, quod etiam tenuit Ioan.de Imo.in d.cap.cum contingat. respondendo ad d.l.si prædium. ut non debeat assumi ibi arg. a contrario sensu, ex quo resultaret absurdus intellectus, & contra alia iura per id, quod habetur in l.2. C. de condict. infer.ad hoc gloss.no.in cap.1.de ætate,& qualitate in 6. Decimò limita, nisi postea solut. matr. puta per mortem mulieris uir succedat ipsi mulieri in hæreditate, uel saltem in ipsa dote iam per eum alienata, puta ex testamento mulieris, uel per pactum factum de lucranda dote, uel ex forma statuti: quia tunc confirmatur ipsa præcedens alienatio: ut habetur notan. in l.prædium.ff.de usuc.

24 Vndecimò † quando mulier alienasset consentiente, uel nõ consentiente uiro, & postea solut. matrim. & sic dote ad eam reuersa per dispositionem d.l.in rebus. C.de iur.do.uellet petere ab ipso emptore. Nam ex quo sibi superuenit ius in dote prædicta, ideo uidetur confirmari dicta alienatio eadem ratione prout supra in uiro, per id quod habetur in d.l.cum uir.& de hoc est gloss.sing.in d.l.si constante. quam uidetur tenere Cyn. Bald.& Salyc.in d.l.si prædium.& Specul.in titul.de emptio.& uenditio.§.3.loco. uer. sed nunquid confirmetur. licet idem Specul.in eo.§.uer. consueuit autem uariauerit. & hoc ultimum uidetur esse uerius: quia non cessat causa prohibitionis legis Iuliæ, propter matrimonium solutum, ex quo ipsa mulier remanet indotata. Immo quidam tenuerunt quòd etiam si fiat alienatio solut. matr. ut supra dixi in 7. limitatione, & hoc idem tenuit gl.sing.inst.qui.alie.non li.post prin.& ibi etiam Ioan.Fa.ut eum refert & tenet Io.de Imo. in d. cap. cum contingat.

25 Duodecimò † limita secundùm quosdam: quia licet nõ ualeat alienatio quò ad præiudicium mulieris, ut sic etiam dominium non transferatur: tamen uir ipse alienans non poterit uenire contra repetendo ab emptore, ut uoluit glo. no.in d.l.cum uir.quam ibi etiam tenuit Angel. dicendo ꝙ tenetur etiam fideiussor datus per uirum de euictione. Et sic etiam patet, uirum teneri de euictione, si postea talis fundus repetatur per mulierem postea solut. matr. Ergo si agenti obstabit exceptio, de qua in l.uendicantem.ff. de euic. & quia non potest uenire contra factum suum.l.post mortem.ff. de ado. & quod teneatur fideiussor, alle. quod habetur in l.si is qui. C. de præ.mi.bene facit, quod habetur in d.l.si prædium.& quod ibi per Bald.& per Bartol.in l.cum lex.ff.de fideiuss. & in d.l. dotalem.ff.de test.mil. Et subdit Angel.hoc procedere, si uir repetat ex persona sua: secus si ex persona mulieris ita dicit procedere glo.not.in d.§.sed cum lex. Tu aduerte: quia communiter tenetur, ꝙ indistinctè possit repetere etiam ex persona sua, ut est de mente illius gloss.d.§.sed cum lex.& gloss.in sti.qui.alie.non licet.in prin. Nec obstat regula, de qua in d. l.post mortem.quia non habet locum, quando prohiberetur à iure alienatio ratione publicæ utilitatis, ut ibi notanter per Barto.& alios,& in d.l.cum lex.de fideius. Nam quomodo potest uir nomine mulieris petere: cum ipsa mulier non possit constante matrimonio, quia non est domina.l. doce ancillam. C.de rei uen. quod etiam tenuit Specul.in d.§.tertio loco.uer. quid ergo si uir.ad fi.etiam si fuisset ignorans, cum adhuc sub sit ratio utilitatis propter publicam utilitatem, quòd etiam si uir ipse iurasset, ut uoluit Ioan.An.& ibi expressius Ant.& Imo.in d.ca.cum contingat. per illum tex.à contrario sensu, cum iuramentum non liget ipsum iurantem in præiudicium tertij & sic mulieris.ad hoc text.in ca.quamuis. de pact. in 6. ad fi.& etiam probatur à contrario sensu in d.cap.cum contingat.ad fi.de iureiu.& ꝙ aliàs per Bartol.in l. Titia. §.imperator.ff.de leg.2.& per Bald.in l.1.C.de inoffi.do.in 7. colum. de quo infra in ult.fallentia, prout etiam aliàs dicitur de prælato alienante, qui potest reuocare etiam non obstante suo iuramento, ex quo reuocat pro interesse ecclesiæ & non suo, ut habetur in cap.peruenit.& cap.sicut nostris. de iureiur.licet in consequentiam resultet etiam incommodum suum propter fructus per eum percipiendos. Et per hoc respondetur, quòd immo constante matrimonio tendit in præiudicium sui & nõ mulieris: cum ille sit dominus, & ipse capiat fructus & sustineat onera matrimonij. Nam ex quo tenetur illos conuertere in onera matrimonij, ideo uersatur interesse mulieris. & licet in consequentiam uersetur interesse uiri, tamen de hoc non est curandum, per id quod habetur in l.1.ff.de aucto.tuto. & aliàs in l.dictantibus.C.de testa.& per gloss.no.in l.1.§. huius studij.ff.de iust.& iu. Et sic stant hæc simul, ꝙ ipse uir ex persona sua reuocet non autem nomine mulieris, tamẽ propter præiudicium & interesse mulieris. Et prædicta procedunt, si uir esset etiam locuples: cum etiam tũc uersetur interesse mulieris, ut magis diligenter uir sibi subueniat, & mulier magis de facili recuperabit dictam rem dotalem ab hærede uiri quã ab extraneo.& bene faciunt, quæ habentur in d.cap.peruenit. & d.cap.sicut.& quod no.Anton.de Butr. in cap. cum uenisset. de inst. Quid autem si uir esset negligens in recuperando, cum possit, an tunc mulier possit pro suo interesse recuperare dictam rem dotalem.& quidem si uir non uergat ad inòpiam, & habet alia bona sufficientia ad dotem, uidetur dicendum, ꝙ non possit, ex quo tunc non est proditum sibi remedium, de quo in l.si constante.in prin.ff.solu.matrim.& l.ubi adhuc. C.de iure dot. Quidam tamen tenent contrarium, ut tunc per negligentiam uiri in subsidium ipsa possit audiri implorando officium iudicis, ut dicta res dotalis, maximè si esset magni redditus restituatur uiro pro supportandis onerib. matrimonij ex æquitate.l.is qui stichum.§.ubi dos.ff. de iure dotium. de quo tamen dixi in l.si constante.in princi.& in §.1. eiusdem legis. Et prædicta procedant quò ad effectum repetitionis, quò ad effectum autem euictionis an teneatur ipse uir uel mulier, sunt opiniones, ut per Specul.in d.uer.ubi distinguit, an emptor fuerit sciens, uel ignorans, communiter tamen tenetur, uirum teneri de euictione quando uenditio fundatur in persona sua. secus si uendat uxor: quia tunc ipsa obligabitur etiam naturaliter, & consequenter, nec eius fideiussor per id, quod habetur in d.l.cum lex. quicquid aliter senserit gl.in d.l.si prædium. cum in uiro non prohibeatur alienatio propter uirum, sed principaliter propter mulierem etiã ad effectum: ut non transeat dominium, licet ipse sit dominus. unde licet respectu obligationis personalis teneretur, si posteà euincatur per se uel soluto matrimonio per mulierem, seu eius hæredes. & sic multo magis eius fideiussor: ut tenet Bartol.post Dyn.in dicta l.cum rei.& in d. l. cum uir. & Bald.in dicta l.si prædium.& Cyn.in d.l.si is qui. & Anto. de But.post Ioan. Andr.& Ioan.de Lig.in d.cap.cum contingat. & ibi etiam Imol. quod procedit, ubi emptor fuit ignorans non solùm factum, scilicet rem esse dotalem, sed etiam si errauit in iure, dummodo sit persona, in qua tolleratur iuris ignorantia, puta rusticus, minor, uel mulier, per id quod habetur in l.reg.ff.de iur. & fac.igno. & l. cum de indebito. de proba. Item procedunt prædicta respectu precij repetendi, nõ autem alterius interesse, secundùm Imo.in d.cũ contingat. licet Specul.in præalleg. uersic.gloss.in d.l.si prædium.tenuerit contrarium, puta respectu expensarum per id quod habetur in l. si prædium. C.de prædi.min. & ne maritus sit in lucro cum aliena iactura.& hoc uidetur uerius, & bene facit gloss.in l.quemadmodum. C.de agric.& censi.lib.11. Si autem fuit omnino sciens emptor, & tunc licet quidam dicant, quòd saltem recuperet precium, & non aliud interesse per id, quod habetur in l.fin.& in authen.res qui.& ibi per gloss. C.de sacros.eccle.tamen communiter tenetur cõtrarium, ꝙ nihil recuperet: cum uideatur ei, quod imputandum. Nec obstat habetur in l.fin. §.sed si emptor. C.commu. de lega.quia ibi non est prohibita alienatio, immo transfertur interim dominium, ut ibi not. & gloss.in d.authen.qui res.solet reprobari per d.l. quemadmodum.& est gloss.contraria in authen.de non alienan.§.si quis illud.de quo per Doct.in cap.si quis presbyterorum. de rebus eccle. non alienan. Et si dicas, ergo uir remanebit in lucro ex suo dolo responde, ꝙ hoc non inconuenit: cum sunt in pari causa turpitudinis. Vel potest dici & fortè melius, quòd pretium applicatur fisco, ut uoluit gloss.not.in d.l. quemadmodum.& aliàs per gloss.in l.2.C.de condit.ob turp.cau. & in l. Luc.de iure fisci. Quæ etiam procedunt, si emptor fuisset expresse stipulatus de euictione, uel lucro, ut no.uoluit Imo. in d.ca.cum contingat. cum uideatur continere turpem causam ex parte utriusque, ex quo contra legum interdicta sunt mercati per id, quod habetur in l.generaliter.ff. de uerbor. oblig. & ibi per eum. Si autem mulier alienasset, tunc teneretur de euictione solùm ad pretiũ & non ad interesse, ne ipsa sit in lu-

cro, & consequenter etiam ne fideiussores per id, quod habetur in d.l.cum lex. Et per prædicta habes decisionem quid dicendum, quando uir & uxor simul uendiderunt. Nam multùm interest emptoris, quòd quilibet obligetur insolidum: cũ aliàs in dubio solùm teneretur quilibet pro uirili, & sic uir nõ teneretur de euictione, nec fideiussor suus, nisi pro sua uirili, quod etiam tenuit Bartot. in suo consi. quod incipit punctus quæstionis talis est, quędam mulier domina nupsit num. 134. tamen communiter tenetur, quòd tunc uir teneatur insolidũ quasi mulier fuerit nominata in instrumẽto ad maiorem cautelam emptoris, & sic animo intercedendi, quo casu esset mulier ipso iure tuta, licet ambo sunt confessi in instrumento pretium recepisse per id, quod habetur no. in authen. si qua mulier. C. ad Velle. ut not. uoluit Specul. in titul. de sol. & ob. §. ante omnia. uersic. quid si vir & uxor. quod sic tenuit Bald. in l. 1. C. de duo. reis. & in d. authen. si qua mulier. & sequuntur Moder. legentes ibi, dixi in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. Nam consului de facto, & hoc fuit obtentum hic Perusij, ꝙ ista procedunt, quando notarius in instrumento esset rogatus de confessione uiri & uxoris confitẽtium pretium peruenisse ad eos: quia tunc nihilominus iura præsumunt, quòd totum pretium peruenerit ad manus mariti, & sic color fuerit quæsitus in tali materia suspecta confessionis mulieris per id, quod habetur in l. uir uxori. in fi. ff. ad Velle. cum res uendita licet esset dotalis, tamen pertinebat tunc constante matrimonio ad ipsum uirum & non ad uxorem. Si autem notarius in instrumento attestaretur, quòd uir & uxor pretiũ recepissent: tũc intelligitur, ꝙ actualiter & de præsenti habuerint & receperint per id, quod habetur in gl. no. in l. si ex cautione. C. de non nu. pe. & no. in l. si ex pretio. C. si cer. pet. licet cauti tabelliones soleant dicere & habuerunt & receperunt in præsentia mei notarij & testium suprascriptorum &c. de quo tetigi in d. §. transgrediamur.

16 Decimotertiò † limita nisi esset datus fideiussor: quia tunc obligaretur, quando esset datus per maritũ alienantem, probatur not. in l. si prædium. C. de iu. do. ibi per Bal. post Cyn. & per Bart. in d. l. cum lex. & in l. dotalem. ff. de test. mil. & tactũ est suprà in proxima fallen.

17 Decimoquarto limita secundùm quosdam circa † seruitutes fundi dotalis; quia illæ saltem sunt alienabiles, & sic perdi possunt præscriptione secundùm gloss. singu. in l. si filiosam. la 1. ff. solut. matr. Sed communiter tenetur contra illam glo. de quo ibi dixi.

18 Decimoquinto † limita in fundo quasi dotali, & sic in matrimonio putatiuo, ut non habeat locum priuilegium d.l. Iulię. secundùm quosdam, ut sic casus uerus comprehensus sub prohibitione l. Iuliæ. non extendatur ad casum fictum, seu putatiuam dotem, & sic quasi dotem per id, quod habetur in l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. cum uulgaribus. Sed gloss. sing. est in contrarium, quæ communiter solet teneri in l. dotalem. §. fin. ff. de fun. dot. no. Doct. & ibi dixi & in l. si cum dotem. §. fin. ff. solut. matrim. Nam etiam in sponsa, quæ nondum est uxor, non potest esse uera dos, ex quo nondum est matrimonium, per id quod habetur in l. fi. C. de do. ante nup. Et sic potest dici quasi dos, & tamen ad talem quasi dotem extenditur prohibitio. l. Iuliæ, ut est casus no. in l. lex Iulia. ff. de fun. do. Sic etiam patet, quod quo ad priuilegium ante lationis in personalib. æquiparantur illa, quæ non est uxor uera, sed quasi uxor, & ea quæ nondum est uxor, sed sponsa, ut est tex. notab. l. 2. in fi. cum seq. ff. de priuil. cre.

19 Decimosexto limita † quando maritus locaret fundum dotalem ad nõ modicum tempus: quia licet communiter teneatur, ꝙ illa sit species alienationis per id quod habetur in l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. & instit. loca. §. 1. & per Bartol. in l. qui fundum. ff. loc. adeo ꝙ prohibitus alienare censetur etiã prohibitus locare ad longum tempus, & sic ad decem annos, uel ultra, ut tenet Bartol. & Bald. post Dyn. reprobata gloss. sing. in l. codicillis. §. instituto. ff. de legatis secundo, & uoluit gloss. not. in clemen. 1. de rebus eccle. non alienan. tamen fortè hoc nõ procederet in uiro nec lex Iulia prohibens fundum dotalem alienari uidetur habuisse mentem ad talem locationem: quia non uidetur uera & propria alienatio, ex quo maritus nõ abdicat à se dominium. immo loco talis fundi habet pensionem annuam loco fructuum. l. pensiones. ff. de petitio. hære. Et sic ex tali fructu seu redditu pensionis potest supportare onera matrimonij, sicut si ipse percepisset fructus absque locatione. Quid etiam si locasset non pro pecunijs, sed pro certa rata fructuum habenda quolibet anno. & idem multò magis si locasset colono partiario ad 10. anno. cum per hoc nullum fiat præiudicium doti tam respectu uiri, quàm mulieris, & maximè si talis locatio cederet in commodum ipsius uiri: quia fortè magis confert sibi ita locare fundum, licet ad longum tempus, quàm apud se habere, & ipsum cultiuare uel colli facere. Quid etiam si maritus uenderet usumfructum dicti fundi. nam uendendo usumfructum etiam ad modicum tempus censetur alienare: ut l. fin. C. de reb. eccl. non alienan. Absurdum esset dicere, ꝙ uir non possit facere: & maximè quando uendit in fauorem & commodum sui. Quid etiam si uir haberet castrum in dotem & uenderet fructum pedagij, adeò ꝙ esset magis uenditio fructuum percipiendorum per talem emptorem, quàm esset contractus locationis, iuxt. not. per Bartol. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de pub. Absurdum est dicere, ꝙ maritus non possit hoc facere. Vnde posset dici prohibitionem legis Iuliæ ad hunc casum non debere extendi, & maximè quia licet tale ius uideatur constitutum in ratione cuiusdam dominij: tamen per hoc non habet præiudicare mulieri; quia resoluto iure datoris & sic mariti, resoluitur ius accептoris, argumen. l. lex uectig. ff. de pign. Et potest imputari tali conductori uel emptori usufructus, qui uerisimiliter sciebat & scire debebat tale ius debere resolui posteà soluto matrimonio, & sic pleno iure transire in mulierem, maximè hodie per singularem dispositionem. l. in rebus. C. de iure dot. bene facit l. si quis domum. uersiculo hinc. ff. locatio. & tetigi in l. si filiofamil. §. fin. ff. solut. matrim. Vnde cogita, quia hoc à nemine reperi tactum.

20 Decimoseptimò limita † procedere in alienatione uoluntaria, secus in necessaria, habetur notanter in l. 1. ff. de fund. dot.

Ex quo infertur, quòd si est datus unus fundus cum alio communis pro indiuiso poterit procedere alienatio per uiam licitationis, ex quo tunc censetur talis alienatio necessaria, ut est text. not. in l. cum fundo. §. si fundus. ff. de iure dotium, hoc tamen procedit, quando ipse uir prouocaretur à consorte ad diuisionem. Si autem ipse prouocaret, tunc non audiretur: quia alienatio, quæ postea sequeretur, puta per viam licitationis, deriuaret ex causa voluntaria ipsius viri, ut est tex. not. in l. 2. C. de fun. dot. Sed cùm semel super hoc fuissem de facto interrogatus dixi, quòd si maritus videret, quòd talis diuisio esset, sibi & vxori multùm expediens: quia forte consors est persona rixosa, vel propter talem communionem parum utilitatis & fructus habet uir, quòd tunc posset petere talem diuisionem per id, quod habetur alias in l. si conuenerit. ff. pro socio, & quod aliàs habetur nota in l. iubemus. in princip. C. de sacrosanct. eccle. & quod ibi per Bald. & maximè si maritus uellet commutare dictam pecuniam habendam ex licitatione in aliquam aliam rem stabilem utilem & fructuosam de uoluntate mulieris, ut sic illa res commutata cedat in dotem, per id quod habetur in l. ita constante. ff. de iure dot. & l. quamuis. ff. solut. matr. quæ omnia bene nota.

21 Decimooctauò fallit, † quando uersaretur fauor libertatis, nam tenendo, ꝙ res mobilis, quæ seruando seruari potest, non potest alienari, ut multi tenuerunt, ut dictum est supra in prima fallentia: tamen fallit in seruo dotali, qui manumitteretur per uirum de uoluntate uxoris per tex. no. in l. si constante. §. si seruus. ff. sol. ma. & ibi dixi.

22 Decimononò fallit † quando alienatio rei dotalis transiret cum uniuersitate alienata uel translata in alium, ut habetur in d. l. 1. ff. de fun. dot. Et sic fortè posset inferri ꝙ si mulier habens castrum dedit in dotem uiro quosdam redditus dicti castri, ꝙ posteà uendendo mulier ipsum castrum, potuit ẽt cum eo transferre in emptorem dictos redditus, ut sic liceat sibi hoc facere per uiam alienationis uniuersalis, quod non liceret alienando particulariter dictos redditus. bene facit l. quædam. ff. de acq. rerum do. & quod habetur in l. in modicis. ff. de contrah. emp. & in c. literis. de iure patr.

23 Vigesimò & ultimo † limita in alienatione, in qua interueniret iuramentum per tex. in c. cum contingat. de iureiur. & in c. licet mulieri. eo. ti. in 6. quo tamẽ casu qñ solus uir alienaret etiam cum iuramento, non firmaretur talis alienatio iuramento, ex quo tenderet in præiudicium mulieris, tunc non admitteretur uir ex persona mulieris per id, quod suprà est dictum in 12. fallen. facit, quod habetur in l. 1. & 2. ff. de libe. cau. & quod aliàs per Bald. in l. fina. §. in computatione. C. de iure delib.

lib. Et sic econtra, quando mulier alienaret etiam iurando: quia non ualeret in præiudicium uiri per illum tex. sed solùm in præiudicium mulieris iurantis, ut sic etiam soluto matrimonio non possit ueniri contra, ut ibi not. tamen iuramentū non firmaret actum in præiudicium uiri, ut dixi. facit, quod aliàs per Bald. in l. cum quis decedens. §. codicillis. & §. Titia. ff. de lega. 3. & per Bald. in l. 1. C. de inoff. dona. An autem tale iuramentum transeat ad hæredes mulieris, uide omnino per Ang. & ibi per Imo. & Pont. ad finem in l. qui superstitis. de acqui. hæred. Si autem uir alienaret cum consensu mulieris, & ipse uir solùm iurasset & non mulier: tunc ex persona sua non posset uir conueniri, sed ex persona mulieris posset: ex quo talis consensus mulieri non præiudicaret sine eius iuramento in præiudicium suæ dotis per id, quod habetur in l. Attilicinus. & l. de die. ff. de pact. do. Et sic etiam ipsa mulier possit constante matrimonio petere per officium iudicis ex æquitate. l. si is qui stichum. §. qui dos. ff. de iure dot. ut dos ipsa consignetur ipsi uiro pro interesse mulieris supportandis oneribus matrimonij. Et multò magis posset petere soluto matrimonio non obstante dicto consensu per dicta supra, & per id quod hr in d. §. sed cum lex. de rei uxor. actione.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Pater hodie non habet usumfructum dotis habita per filium fam. pro sua uxore.*

2 *Dos non solum est in potestate filij mariti: sed etiam ipsi fructus ex dote percepti, ut eos omnes sibi lucrifaciat, nō pater.*

3 *Vsusfructus dotis filij mariti seorsum à patre iustè habitantis an sint patris. Et quid si filius seorsum habitaret contra patris uoluntatem & sine iusta causa. nu. 4.*

SECVNDVM speciale in dote est, ut etiā est de mente Bart. in l. contra nurum. §. quoties. ff. rerum amo. quòd hodie
1 † de iure codicis ipse pater non habebit vsumfructum do
2 tis ª receptæ per filiumfam. pro uxore, per l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. cum sim. Et consequenter sequitur, quòd in dicta dote pater non erit legitimus administrator: tamen ipse limitat hoc procedere, quando dos esset in corporibus, seu speciebus, secus si in pecunia, quæ tunc de iure fforum efficiebatur peculij profectitij patris. & sic transibat in dominium patris, qui tenebatur de peculio pro dote illa restituenda, per tex. in l. deposui. §. 1. & l. ex facto. ff. de pecu. pro quo facit: quia si ipsa mulier in hoc gaudet priuilegio, etiam quando dos non defuit oneribus matrimonij, puta antequam nubat, uel postquam remansit uidua, ut in ea nihil iuris habeat pater in tali dote aduentitia, ut infra dicam in octaua parte, in decimo priuileg. multo magis uidetur dicendum ipso filiofamilias constante matrimonio. Et sic quando dos cohæret in matrimonio & eius oneribus defuit, argum. l. dotem. in fi. ff. de castren. pecu. Nam isto casu concurrit duplex fauor, scilicet dotis & etiam matrimonij. Aduerte tamen: quia hoc dictum Barto. forte procederet, quando filius seorsum habitaret à patre vnà cum dote habita à muliere, vel socero, & maximè si postquàm seorsum habitauit, duxit vxorem & dotem recepit. nam æquū est, quòd ibi sit dos pleno iure, & sic dotis fructus, ubi sunt o-
2 nera matrimonij. l. cum his. §. ibi dos. ff. de iure dotium. † Vnde potest dici etiam, quòd de iure fforum non solùm ipsa dos sit in dominio ipsius mariti filij familias: sed etiam ipsi fructus ex dote percepti, ut sic eos omnes sibi lucrifaciat, & non pater, & hoc fauore dotis & matrimonij, ut supra & multò magis hoc fatendum esset, si filius accepisset uxorem cū cohabitaret cum patre, & posteà recessisset à patre cum dote sibi consignata per patrem, quam ipse pater receperat, quasi tunc ipse pater uideatur consentire filio, ut ipse solus onera matrimonij supportet cum dicta dote. Vnde etiam si fructus dotis superexcederent onera matrimonij, uideatur illos sibi tacitè donasse, quæ donatio de facili præsumitur propter tātam coniunctionem personarum, per id quod habetur in l. Publia. in princ. ff. depositi. & in l. si seruus communis. ff. de dona. inter uirum & uxorem. Et maximè cùm uideatur quis modicū donasse ratione cuius modici magis de facili præsumitur donatio. l. utrum. ff. de dona. inter uir. & uxor. Nec obstat, quod uideatur in peculium concessisse magis quàm donasse, per id quod habetur in l. filiæ cuius. C. fam. erci. & in l. si donatione. C. de col. quia illa iura procedunt, quando à principio non potuisset ualere ut donatio. unde secus quando à principio potuit ualere ut donatio inter patrem & filium, prout est in dote, & eius fructibus, per id quod habetur in l. Pomponius Philadelphus. ff. fam. ercisc. & l. si cum dotem. in princ. ff. sol. matrim. quæ iura licet loquantur in filiafamilias: tamen eadem ratio fauoris respectu dotis & matrimonij uidetur militare in ipso filiofamilias. Et maximè etiam quia circunscripto fauore dotis in ipso usufructu aduentitiorum quorumcunque ualet donatio facta per patrem: ut est casus singul. & ibi etiam per Bald. post Barto. in l. cum oportet. §. non autem. C. de bonis quæ libe. Et si ualet per modum expressum eodem modo per modum tacitum, argum. l. cum quid. ff. si cert. peta. cum sim. quæ tacita donatio præsumitur ut supra. Vnde posset forte dici, quòd licet non probetur expressè dicta consignatio dotis facta per patrem, tamen eo ipso quòd pater permittit filium de per se tenere & fructuare dotem suæ uxoris, uel quid aliud aduentitium, tacitè uidetur donare dictos fructus: ut notanter uoluit Bald. in authen. ex testamento. C. de col. in 14. col. & etiam idem ipse sensit in l. 2. C. fam. ercisc. & etiam Bart. in suo tractatu de duobus fratribus, licet Azo in sum. illius tituli de bonis quæ lib. post princ. uideatur aliter sentire: tamen Docto. communiter tenent, ut supra, & est speciale in vsufructu, qui consistit in iure tenui & de facili perdendo, & ita iam ego consului & etiam consuluit Pet. de Anch. consilio, quod incipit, præmittendum est. in ordine 177. quod bene not. Si autem ipse filius habitaret cum patre, & sic pater ipse onera matrimonij subiret, alimentando filium & uxorem, & tunc non solùm si ipse pater recepisset dotem, sed etiam si ipse filius solus recepisset, posset nō improbabiliter dici, quòd iure fforum dominium dotis quærebatur ipsi patri & cōsequenter fructus dotis essent ipsius patris, etiam si dos consisteret in speciebus etiam stabilibus. nec reperio, quòd dicta iura faciant differentiam inter dotem in pecunia & in speciebus, prout facit Bart. in d. §. quoties. nec d. l. ex facto. & d. l. deposui. probant dictam differentiam. imò etiam si detur filiofami. species in dote illa efficiebatur peculij profectitij patris & tenebatur pater de peculio postea restituendo sicut pro rebus paternis consistentibus apud filium in peculium: ut est tex. in l. filiofamilias. la 2. ff. sol. matr. & probatur in l. filiofamilias. la prima. & in l. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. eo. tit. cum tex. ibi indistinctè loquatur, ad hoc etiam tex. eadem l. in §. fin. Imò potest dici, quòd si dictus pater consensit dicto matrimonio expressè uel tacitè, ex tunc uidetur se obligasse insolidum, & sic ultra peculium pro restitutione dotis secundùm dicta & nota post Bar. in dicto §. transgrediamur. Videtur autem tacitè consensisse, si uxor filij fuit ducta in domum suam & onera matrimonij supportauit: cum ad hoc ipsum faciendum præcedebat obligatio legalis, argum. eius quod habetur in l. 2. C. de acquir. poss. Inde est quòd ex quo ipse pater est obligatus ad conseruationem dictæ dotis, meritò conueniens est, quòd illa efficiatur de dominio ipsius patris. An autē pater possit cogi ad se obligandum pro dote restituenda, notatur in d. §. transgrediamur. vnde isto casu de iure codicis pater haberet usumfructum dictæ dotis, ut hoc fuit de mente glo. not. in d. l. dotem. ff. de castren. pecu. in finalibus uerbis, quæ per hoc sentit, quod hodie proprietas dictæ dotis, quæ olim erat apud patrem pleno iure, erit de iure codicis apud filium licet usufructus sit patris,
3 quæ tamen glo. † non procederet, quando filius seorsum habitaret à patre & onera matrimonij subiret, ut supra est dictum, & hæc omnia sunt notabilia & utilia in practica, si filius habens uxorem seorsum habitans à patre dotem possidet & fructuat, talis vsusfructus nō efficit patris, nec fructus inde percepti sunt communicandi cum fratribus, etiam si erat eorum æstimatio ualde superexcessiua ultra onera matrimonij. Imo etiam posset dici, ꝙ si dos esset apud patrē, qui nollet eā consignare tali filio, quòd ex quo tunc nòn debetur sibi usufructus, poterit filius mortuo patre illos fructus, uel eorum æstimationem repetere à fratribus cohæredibus pro eorum ratis, & hoc quando filius discessisset sine reprehensione, forte de uoluntate patris, uel forte præter patris uoluntatem ex iusta causa, quia malè tractabatur a nouerca, uel alia simili cau-
4 sa. † Si autem discessisset sine uolūtate patris & sine iusta causa, tunc esset sibi imputandum. Imò etiam si filius cohabitaret cum patre, & pater onera matrimonij subiret, tamen pater ipse permitteret filium tenere & fructuare de per se dictā dotem, & de fructibus ad libitum disponere, tunc tacitè uidetur

tur ſibi donaſſe dictum uſufructum, ut ſupra dixi. Et ideò tũc filius dictos fructus & pecunias ex eis redactas, & lucra ex inde percepta non tenetur communicare aliis fratribus, ut et uoluit notanter Bald. in d. authen. ex teſtamento, in 14. cap. & in d. l. 2. C. fam. erciſc. & iſtud ſpeciale, de quo ſupra, ſuper abundat errore ſcriptoris: quia poſitum eſt ſupra in 6. parte. in 35. & 36. priuilegio. licet illa duo aptius poſſint accommodari ad hanc ſeptimam partem.

ADDITIO.

a Vſumfructum dotis. No. ꝙ pater nõ habet uſumfructum in dote data filio emancipato ſeorſum habilitanti à patre, aliàs ſic. Bal. & Doct. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ſol. ma. Io. de Por. in l. ſi conſtante. §. 1. eo. tit. & ubique per Bal. & in l. 3. C. de bon. mat. quod eſt uerum, præſertim quando pater non obligatur pro dote recepta. uide Bart. in l. contra. §. 1. ff. rerum amot. ubi dicit uerum, ſi ſpecies in dotem data eſt, uel pecunia ex qua empta eſt ſpecies, de cuius ſpeciei fructibus ſi uir lucratur nil patri quæritur. Sed ſi pecunia in dotem datur, cum qua alius lucratur, patri quæritur. uide Bart. in l. 1. C. de bon. quæ libe. & per Alex. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ſolu. matrimo.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Fructus rei in pignus data pro dote mulieris non computantur in ſortem.*

2 *Diſpoſitio c. ſulubriter, obtinet, etiam ſi res eſſet in pignus data, cuius fructus non ſubijcerentur futuro iudicio.*

3 *Vſura non ſolùm in dote, ſed etiam in contractu uenditionis poſſunt deduci in pactum, ut interim termino durante aliquid ſoluatur, licet nulla ſit mora contracta, et hoc niſi quãtitas promiſſa ſuperexcederet iuſtum intereſſe.*

4 *Pactum ualet, quòd ſocer tãtum ſoluat pro centenario pro ſingulis annis dati termini.*

Tertivm ſpeciale priuilegium eſt: quia licet in aliis contractibus ſeu debitis, ſi datur res in pignus, fructus percepti per creditorem non cedant eius lucro, imò habent ſortem extenuare. l. 1. & 2. C. de pign. act. cum ſi. tamen
1 hoc † non obtinet in pignore dato uiro pro dote: quia fructus cedunt lucro ipſius mariti propter onera matrimonij, q̃ ipſe ſuffert, ut eſt tex. no. in c. ſalubriter. de uſur. & in tantum dixit ibi Ioan. And. eſſe ſpeciale in dote, ꝙ ille tex. non debet trahi extra proprios terminos: quia in iure non reperitur uſura permiſſa, niſi in illo caſu: & qui allegat caſum ſimilem,
2 debet adducere caſum expreſſum, dicendo ex hoc † ꝙ ſi promitteretur interim aliqua quantitas certa pro dicto intereſſe onerum matrimonij, puta pro ſingulo menſe, uel ſingulo anno tantum, quo dos non ſolueretur, non ualet, & tale pactum inhæreret prauitati uſurarum, non ſic in fructibus fundi, qui ſubijciuntur diuino iudicio, & poſſunt naſci & nõ naſci, uel naſci, tamen recolligi in paruiſſima quantitate: hinc eſt, ꝙ æquitas canonica non habet tale lucrum pro uſura ꝑꝑ dubium euentum, & etiam propter fauorem dotis. Nec obſtat ſecundùm eum ſi diceretur, hoc permittitur uiro, ut ualeat ſuſtinere onera matrimonij: quia poſſet reſponderi per id, quod habetur in c. per ueſtras, de donat. inter uir. & uxor. uult dicere forte, quòd tunc poſſet uir prouidere: ut fundus uendatur, uel ut dos deponatur apud mercatorem, ut ex eius honeſto lucro uir poſſit onera matrimonij ſupportare, quæ reſponſio uidetur multum puerilis; quia ſi poſſet dos deponi apud mercatorem, ergo multo magis ſolui poſſet ipſi uiro ſine alio pignore.

Et ex dicto Ioan. And. inferri poteſt, ꝙ licet dos fortè eſſet parua, & ex fundo dato in pignus uir percepiſſet tot fructus, qui ualde ſuperexceſſiſſent expenſas onerum matrimonij, ꝙ tales fructus ſuperexcedentes cederent lucro uiri, ex quo potuiſſet etiam pauciores percepiſſe, quàm eſſent onera matrimonij. Anto. etiam de But. in d. cap. ſalubriter. ſimiliter uidetur reſtringere diſpoſitionem d. ca. ut procedat, quando fuit commiſſa mora per mulierem, uel ſocerum in dote ſoluenda. Vnde infert, ꝙ ſi à principio factum fuit pactum de dote ſoluenda in certo termino: tunc nil poteſt uir interim lucrari de fructibus rei pignoratæ, ex quo nulla mora præceſſit: unde ſi dos debuiſſet ſolui incontinenti, & tamen fuit mulier, uel ſocer in mora: tunc procedit, quod ibi dicitur, ut pro intereſſe poſſit lucrari fructus, uidelicet quantum ueriſimiliter fuit lucratus cum illa pecunia promiſſa pro dote, & ſic habetur ratio lucri ceſſantis.

Sed aduerte: quia dictum illud primum Io. And. ut ſuprà communiter impugnatur ibi per Doct. poſt Ioan. Cal. & An. & etiam per Ioan. de Imol. in l. in inſulam. §. uſuras. ff. ſoluto mat. Nam uidetur nimium reſtringere illum text. qui loquitur indiſtinctè, & ſic uidetur habere locum in qualibet re data in pignus pro dote. Et ſic etiam ſi daretur domus, uel apotheca ſolita locari in pignus, cuius poſſeſſio poteſt eſſe certa & non ſubiecta diuino iudicio, ſicut fructus fundi. Nam ſecundùm intentionem Io. And. fructus talis penſionis non cederent lucro uiri, quod eſſet contra illum tex. ſic indiſtinctè loquentẽ. Item quia ſi ratio Io. And. militaret, idem eſſet dicendum in aliis contractib. quando in pignus daretur res, cuius fructus eſſent incerti & diuino ſubijceretur iudicio, ut tunc cedant lucro creditoris, nec habeant extenuare ſortem, quod eſſet contra omnia iura mundi. Sed Ioan. And. reſpondet, ꝙ ſit ſpeciale in dote propter onera matrimonij. Et ſic poſſet uir eſſe in damno, ſi nullos, uel paucos fructus perciperet, quod non cõtingeret in alijs creditoribus. Item contra Io. An. facit; quia incertitudo & periculum nõ excuſat quem à labe uſurarum, ut habetur in c. nauiganti. & c. in ciuitate, de uſu. Et ideo opi. Io. An. non ſolet teneri, ut etiam eam improbat Abb. Sic. in d. c. ſalubriter. Illud etiam dictum Ant. de Butr. communiter ſolet morderi à legentibus ibi, ut ibi per Ab. Sic. & etiam per Imo. & Lud. in d. §. uſuras, qui tenent, ꝙ etiam à principio liceat paciſci ratione dicti termini à principio indulti per uirũ: cum aliàs ipſe dictã dilationem non feciſſet, niſi propter quãtitatem promiſſam ratione ſui intereſſe. Vnde ſi ſimpliciter mulier, uel alius dotans remanſiſſet purè obligatus, teneretur ad uſuras ratione intereſſe uiri, per id quod habetur in l. de diuiſione. ff. ſolu. mat. & propter æquitatem. l. curabit. C. de act. empt. Et ſic idem poteſt concludi ſecundùm eos, quando
3 uenditur fundus † cum termino ſolutionis pretij cum pacto, ꝙ interim ſoluatur aliquid durante dicto termino pro intereſſe uenditoris, ut ſic tale pactum ualeat, ex quo aliàs dictum terminum non feciſſet emptori; quo caſu poſſet uenditor petere dictum iuſtum intereſſe, per d. l. curabit. Et ſic non uidetur ſapere tale pactum labem aliquam uſurarum, nec iura canonica improbabant huiuſmodi pacta, quando ratione intereſſe uſura promitteretur, cum non poſſit tũc propriè dici uſura; ut habetur in l. ſocium, qui in eo. ff. pro ſoc. & not. in c. conqueſtus. de uſu. Fatendum tamen eſſet ꝙ ſi quantitas promiſſa ſuperexcederet iuſtum intereſſe mariti: quia expenſæ onerum matrimonij non æquiualerent, tunc illud ultra eſſet uſura, & idem in uenditore ita paciſcente. Poſſet tamen fortè procedere opin. An. ſi uir feciſſet terminum, & reciperet pignus, nec aliter paciſceretur de lucrandis fructibus, tunc. n. tales fructus non faceret ſuos, nec ratione pacti; quia nihil fuit conuentum, nec ratione moræ; quia durante dicto termino non poteſt cenſeri dotans eſſe in mora, quod eſſet notandum ad intellectum & limitationem d. c. ſalubriter.

Sed tunc ſuccedit pulchra dubitatio, quid ſi uir eſt perſona induſtrioſa & ſolita negotiari & lucrari cum pecunia, & dicat, ꝙ licet expenſæ & onera matrimonij non aſcendant ad dictam ſummam promiſſam durante dicto termino, tamen ipſe fuiſſet lucratus ueriſimiliter cum illa pecunia dotali durante tempore dictæ dilationis dictam ſummam promiſſam pro intereſſe. Poteſt dici ipſum audiendum eſſe; quia ſi non fuiſſet facta dicta dilatio, & ſic mulier, uel ſocer fuiſſet in mora, potuiſſet uir petere dictum intereſſe lucri ceſſantis, ut uoluit An. de But. in d. c. ſalubriter. & ita Doct. communiter ſequuntur non ſolùm Legiſtæ, ſed etiam Canoniſtæ in d. c. conqueſtus. poſt gl. ibi per text. in l. 3. §. de offi. ff. de eo quod cer. loc. & ibi no. & nota. in l. 1. C. de ſen. quæ pro eo quod intereſt. & per Ange. poſt Bar. in l. commiſſa. ff. rem rat. habe. Et idem in uenditore quando erat ſolitus nogotiari cum pecunia, ut tenent Doct. in d. l. curabit. & in d. l. de diuiſione, & ibi dixi. & Bar. & Sal. in l. 2. C. de uſur. Vnde poteſt idem dici, quando in pacto deduceretur, ꝙ tantum debeat ſolui durante termino à principio dato, quantum eſſet ſuum ueriſimile intereſſe ratione lucri ceſſantis: cum eadem ratione licitum uideatur tale pactum, quando uenditor eſſet ſolitus negotiari ut ſupra.

Sed si apud se retinuisset fundum venditum, & durante dicto termino percepisset tot fructus, qui ascendissent ad dictam quantitatem. Dices tu ꝙ hoc uidetur esse contra textum in c. in ciuitate, de vsu. ubi habetur, quòd propter terminum datum ad soluendum non debet uenditor carius uendere, aliàs esset vsura. Nam satis dicitur emptor carius emere, si ultra pretium rei soluit dictam summam ratione termini. Sed respondet intelligendo illum text. ut notanter intellexit eum Barto. in rub. C. de usur. quòd procedat solùm in rebus mobilibus consistentibus in pondere, numero, uel mensura, in quibus committitur usura: non sic in domo, fundo & similibus: maximè ex quo ex eis habentur interim fructus per emptorem, & ideò tunc in illis magis toleratur usura, idest interesse propter compensationem fructuum, quos interim percepit emptor. Et ita est ratio intrinseca æquitas d.l. curabit. Hinc est, ꝙ si interim emptor nullum fructum perciperet, non suaderet tunc ratio prædicta, ut sic tunc non censeatur esse in mora: ut per glo. not. in d.l. de diuisione. & ibi dixi, & probatur ex tex. & glo. in l. Iulianus. §. ex uendito. C. de actio. empt. & hoc est ualde notandum ad limitationem d.c. in ciuitate, quod etiam uoluit Petr. de Anch. in sua disputatione de monte Florentino.

4 Et ex prædictis potest concludi circa terminos nostros † de dote ualere pactum, quòd socer teneatur soluere tot pro centenario dotis promissæ quolibet anno dati termini ad soluendam dotem; quia etiam procedit, si dicta summa excederet expensas onerum matrimonij quando uerisimiliter persona uiri esset talis conditionis, ꝙ uerisimiliter fuisset tantum lucratus, si à principio dictam dotem habuisset, aliàs autem si non fuisset talis conditionis, tunc non posset licitè & sine labe vsurarum consequi dictam summam, quatenus excederet expensam onerum. Et sic etiam infertur, quòd dispositio d.ca. salubriter, obtinet, etiam si uir dilationem indulsisset mulieri uel socero, ut tunc etiam interim lucretur fructus omnes, quatenus non excederent onera matrimonij. Si autem excederent, & consuetus esset lucrari cum pecunia, & uerisimiliter fuisset tantum lucratus, quantum ascendunt dicti fructus vel ultra, si pecuniam dotalem à principio habuisset, similiter faceret fructus suos per suprà dicta.

Et sic ex omnibus prædictis infertur, quòd dispositio d.ca. salubriter. non manauit propter specialem fauorem dotis, sed propter interesse iustum onerum matrimonij cum similiter idem esset dicendum in alijs contractibus, ubi uersaretur iustum interesse per supra dicta. Vnde si uenderem tibi fundũ pro centum soluendis infra certum terminum constituendo me tuo nomine possidere, & in specie obligas mihi dictũ fundum pro dicto pretio. Certè fructus interim per me percepti cedent lucro tui emptoris, & extenuarent sortem, nisi esset pactum factum ꝙ excederent lucro mei interesse. Et idem fortè dicendum foret si mihi uenditori esset data aliqua alia res in pignus, puta domus, pro dicto pretio soluendo infra certum tempus, cùm sit eadẽ ratio, & sic eadem surgit dispositio. l. à Titio. ff. de uerb. obliga. cum sim. quæ omnia bene notabis ad intellectum & ampliationem d.c. salubriter.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Compelli quis præcisè potest in obligationibus rem tradi, uel in alijs obligationibus facti, fallit tamen in dote, ut nu. 2.*

1 QVARTVM speciale priuilegium est; quia licet sit regula † quòd in obligationibus rem tradi, uel alijs obligationibus facti quis præcisè non possit compelli etiã post moram ad tradendum, seu ad ipsum factum, sed post moram succedit obligatio ad interesse, etiam inuito creditore. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. & l. si rem tradi. cum si. ff. de uerb. oblig. Tamen fallit in dote: ut † si quis promittat dotem pro muliere consistentem in facto, puta in fabricando domum, uel etiam de tradẽdo fundum in dote. Nam poterit præcisè ad hoc compelli maximè si potest, nec liberabitur soluendo interesse, per tex. no. in l. fi. C. ad Velle. ibi dũ dicit, oĩno compellatur, quod verbum, omnino, sonat in præcisam coactionem. q.d. præcisè compellatur, uidetur enim respicere magis actualem executionem quàm obligationem: ut per Bart. not. in l. 1. ff. iudi. solu. ad intellectum. l. sancimus. C. de fideiuss. facit tex. & quod ibi not. in auth. uxore. C. de secund. nupt. ibi, omnino seruandum est, & maximè, quia text. in d.l. fi. non sine ministerio geminat illa duo uerba, scilicet, omnino compellatur, & sic ad finem uel ad aliquid dicta duplicatio ultra operetur, quàm si simpliciter dixisset, compellatur. facit, quod habetur in l. si stipulatus. ff. de usufr. & quod habetur in l. si quando. in prin. ff. de lega. 1. & quod per glo. no. in c. ut circa. de elect. super uerbo omnia & singula. & quod in l. ballista. ff. ad Treb. & aliàs, & per glo. in no. in l. cum pœna. ff. de arb. & tex. cum gl. in l. promittendo. in prin. ff. de iure do. Confert etiam quia fauore ultimæ uoluntatis obligatio ad factum importat præcisam coactionem, nec liberatur hæres, uel legatarius obligatus ad factum soluendo interesse: ut est tex. not. in l. fideicom. §. fi. ff. de lega. 3. & per Bart. & docto. in d.l. stipulationes non diuiduntur. in 8. q.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Mulier intãtum potest præcisè compelli pro donatione dotis, ut etiam possit in carcerem detrudi.*

1 IMò comperio quosdam dixisse per illum text. l. fi. & hoc erit quintum priuilegium † ꝙ mulier poterit pro tali debito dotis ꝓmissę incarcerari, sed regulariter mulier pro debito ciuili non posset in carcerem detrudi, ut in auth. sed nouo iure. C. de offi. diuer. iu. Intellige tamen hoc in alia muliere quàm uxore; quando non haberet, unde solueret, ex quo habet beneficium, ne exigatur ultra quàm facere possit. l. ex diuerso. §. 1. ff. solu. matrimo. nisi dolosè hoc fecerit. l. fi. ff. de iure dot. tamen illud dictum uidetur mihi dubium, & fortè non uerum, nec probatur ex illo tex. l. fi. quia satis est, ꝙ illud uerbum, omnino compellatur importet specialitatem contra regulas iuris communis tam circa amissionem beneficij uelleiani, quàm etiam præcisam coactionem, ut possit compelli ad factum multa indicta & pignoribus captis. Vnde non debet extendi, ut in tot & tantis lędat ius commune, uidelicet etiam circa ipsam detrusionem in carcerem, arg. c. cum dilectus. de consue. & quod habetur in l. 1. C. de dot. promis.

Præterea uidemus, ꝙ fauor mulieris, ne detrudatur in carcerem, præponderat fauori pupilli, si fortè mulier, quæ gessit tutelam uel curam pupilli, malè & fortè dolosè administrauit, ut propter hoc non perdat beneficium d. auth. sed nouo iure. & hoc nisi in assumptione tutelæ uel curæ renunciauerit dicto beneficio saltem in genere, ut bene colligitur ex dictis Bar. in l. si quis sub conditione. ff. de test. tu. & in auth. matri & auiæ. C. quando mul. tuto. offi. fun. potest, ꝙ maximè procedit, si talis mulier esset persona bonæ conditionis & famæ, facit, quod no. Bald. in l. consentaneum. C. quo. & quan. iud. & maximè si esset matrimonio copulata, cum etiam fortè tunc non posset expresè renunciare dicto priuilegio, & tunc etiam uersaretur uerecundia uiri, & etiam damnum eiusdem uiri, in cuius est potestate quò ad debita & obsequia coniugalia, qua ratione dicimus, quòd non potest mulier se obligare ad uotum itinerationis, uel similis actus sine consensu uiri, quando per hoc subtraherentur ipsi uiro obsequia coniugalia, ut habetur in c. manifestum. 33. q. 5. ex hoc posset etiam dici, ꝙ etiam si mulier esset persona uilis & parum honesta posset renunciare priuilegio. d. auth. ut etiam fuit de mente Io. And. in add. Spe. in rubr. de ra.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta filiæ pro dote imputatur in legitimam: non sic tamen aliæ donationes.*

SEXTVM priuilegium est: quia licet aliæ collationes collatæ in filiam in uita patris non imputentur in legitimã quando à principio ualuerunt, ut habetur no. in l. si qñ. §. fi. C. de inoffi. test. & in l. etiam. §. & si non mortis. ff. de bon. lib. & per Barto. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. † Tamen fallit in
1 donatione facta filiæ pro dote: quia tunc imputatur in legitimam. l. quoniam nouella. C. de inoff. test. cum filia dicatur habere dotem ex quodam titulo lucratiuo, & sic donationis.

l. fi.

l.fin.§.si à socero. ff.de reuo.donat.& not.in l.Meuia.§.1.ff.
sol.mat.& ibi dixi post gl. Licet possit dici, ꝙ non cedat in fa
uorem & priuilegium ipsius mulieris sed potius in damnum,
ut sic non possit habere legitimam & etiam dotem de per se
& præcipuam, & hoc non ex alio, nisi quia dos uidetur cede-
re loco cuiusdam legitimæ datæ per patrem in uita, quod no
ta ad dicta suprà in sexta par.in tertio, quarto, & decimoquin
to priuilegio.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio pro dote sicut propter nuptias confertur.*

1 SEPTIMVM speciale priuilegium est: quia licet † aliæ do-
nationes, quæ à principio ualent factæ per patrem filio
uel filiæ non conferantur cum fratribus.l.illud.C.de coll.
& habetur in auth.unde & si parens.C.de inoffi.test. Tamen
fallit in dote, quæ confertur, & similiter in donatione propter
nuptias, ut habetur in d.l.illud.& l.ut liberis.eod.tit.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Donatio pro dote facta per mulierem uiro constãte matrimo-
nio ualet, et maximè si à principio fuit indotata.*
2 *Dos licet à principio matrimonij sit constituta tamen postea po-
test augeri per mulierem.*
3 *Congruitas dotis consideratur non modo respectu onerum ma-
trimonij, sed etiam respectu conditionis et dignitatis uxoris
et uiri.*

1 OCTAVVM speciale priuilegium est † quia licet regula
riter inter coniuges sit prohibita donatio, ut in toto ti-
tulo.ff.& C.de do.inter uir.& uxor. Tamen si mulier
fortè à principio nupta sine dote postea constante matrimo-
nio donat uiro aliqua bona ex causa dotis, ualet tunc dona-
tio. Nam si hoc potest facere mulier dotata à principio per
uiam augmenti dotis, ut est expressum in l. si constante.& l.
fin.C.de don.an.nupt.& licet dos respectu uiri dicatur haberi
ex titulo oneroso, & non lucratiuo, ex quo habet propter one
ra matrimonij supportanda.l.ex promissione.ff.de act.& obl.
l.purè.§.pe.ff.de except.doli. & l.fi.§.si à socero.ff.de his quæ
in fraud.cred. Nam uerisimile est, quòd si dos sibi non fuisset
promissa, dictam mulierem non accepisset, ut dicit text.in d.
§.si à socero.& in d.§.pe. tamen quando à principio non cura
uit uir de dote, sed dictam uxorem accepit indotatam cessat
dicta ratio imo tacitè uidetur se obligasse ad subeunda onera
matrimonij de suo.l.quod si nulla.ff.de relig. Vnde si mulier
postea constante matrimonio se obligat ad dotem, uidetur ex
quadam liberalitate, & datione hoc facere, ex quo ad hoc te-
nebatur.l.donari.ff.de regul.iur.& l.donare.ff.de dona.

Præterea si mulier donando pro dote remittit uiro libera-
liter onus alimentandi de suo, ad quod tenebatur ergo pro-
priè uidetur mulier donare, & maximè quia ex hoc uir uidet
fieri locupletior: cum per hoc minus de suo expendit, & mu
lier uidetur fieri pauperior, ex quo sibi abest, quod habitura
fuisset ex dictis fructib.rei datæ uiro ad hoc, quod habetur in
l.si fructus.C.de don.inter uir.& uxor. & quod not. in l.pro
oneribus.C.de iure do.& tamen text.in d.l.si constante. pro-
bat, quòd etiam post matrimonium contractum sine dote po
test de nouo dos constitui per mulierem.& idem probatur ex
presè in d.l.fi.post principium.in uer.quare.n.& expressius,
insti.de do.§.est & aliud.in uer. & primus quidem.& ibi glo.
& idem uoluit glo.magna.in l.1.ff.soluto matrimo.quæ sim
pliciter & indistinctè dicit, dotem posse constante matrimonio
constitui per mulierem. per d.l.si constante. probatur etiam
in l.si quis pro uxore.§.si uxor.ff.de dona. inter uir.& uxor.
ut induxi supra in 6.par. circa 14. priuilegium ad intellectũ,
l.quod autem.ff.de iure dot. Imo probatur expresè in d.l.si
a constante.& in d.l.fin.quod † etiam licet dos à principio ma
trimonij sit constituta, potest post matrimonium contractũ
augeri per mulierem, & loquãtur illa iura generaliter & indi-
stinctè, ergo procedunt generaliter, etiam quando à principio
dos erat congrua ad supportandum onera matrimonij, argu.
l.3.ff.de offi.præsi.& l.de pretio.ff.de pub. cum sim. Nec ui-
detur obstare, si diceretur, quòd illa iura procedunt, quando
talis constitutio dotis, uel augmentatio facta constante matri
monio fieret propter æqualem donationem propter nuptias
factam mulieri per uirum. Quia responderi potest, quòd imò
illa iura hoc non dicunt, quòd dicto casu bene posset uir do-
nare tali uxori æquiualentiam, nec talis donatio esset tunc p
hibita, quasi fiat per uiam cuiusdam compensationis. Vnde
non præsupponunt illa iura, quòd uir similiter donabat, sed
quòd poterat tunc donare, nec de illo iure tenebatur uir face-
re æquiualentem donationem tali mulieri, sed hodie teneat
per ius nouissimum, ut habetur in auth. dos data. C.de do-
na.ante nupt.ubi tamen gl.& doct. communiter sequuntur,
quòd mulier posset negligere talem æquiualentem donatio-
nem petere sibi fieri, & tamen ualeret dicta sua noua constitu
tio & augmentatio dotis. Et ideo comperio plerosque tenere
quòd hoc totum toleretur à iure ex æquitate speciali fauore
dotis contra iuris regulas. Sed posset dici, & quidem non im-
probabiliter, quòd eo casu, quo uir non faceret æquiualẽtem
donationem propter nuptias, & mulier non curasset illam si-
bi fieri, uel ubi esset consuetudo, ꝙ uir non arctaretur ad talẽ
donationem propter nuptias, prout in multis partib.consue-
uit, ut per Bal.post Odofr.in d.auth.dos data. quòd istis casi-
bus non ualeret dicta augmentatio dotis, nisi quando à princi
pio dos erat parua, adeo quòd non sufficiebat pro oneribus
matrimonij, quo casu si dictum augmentum non est exces-
siuum respectu onerum matrimonij, ualet dictum augmen-
tum: quia ex hoc uir non efficitur locupletior, ex quo totum
consumit pro onerib. matrimonij, per tex. no. in l.fin. in d.l.si
quis pro uxore.§.si uxor.in fi.& quod no.per gl.in l.pro one
ribus.C.de iure dot. quatenus autem excedat ualor fructuũ
expensam onerum matrimonij, & tunc non ualeret, & posset
per mulierem repeti: quia tunc negare nequit, tale augmen-
tum cedere in uerã & expressam donationem: cum per hoc
uir efficiatur locupletior, & mulier pauperior, bene facit text.
cum gloss.in d.l.si fructus.C.de dona.inter uir.& uxor.& ita
per hunc modum potest & debet limitari, quod habetur in
d.l.si constante.& l.fi.ut etiam hoc idem dixi in d.14.speciali
3 6.partis. Posset etiam non improbabiliter dici ꝙ † si dos esset
a congrua [a] & sufficiens respectu onerum matrimonij: tamen
non congrua respectu conditionis ipsius uiri, forte quia erat
uir nobilis & magnæ conditionis, adeo ꝙ dicta sua conditio re
quirebat maiorem & notabiliorem dotem, ꝙ hoc casu proce-
deret dicta augmentatio dotis constante matrimonio, licet nõ
sit facta econuerso per uirum donatio propter nuptias, nec
mulier curauit dictam recompensatiuam donationem sibi fie
ri, cum congruitas dotis non solum consideretur respectu mẽ
suræ expensarum & onerum in personam mulieris, sed etiam
respectu conditionis personæ mulieris & etiam conditionis &
dignitatis uiri, ut dicit tex.in l.quæro.ff.de iure dot. Vnde nõ
potest censeri uir esse factus locupletior ex dicto augmẽto do-
tis si à principio tantam dotem meruisset à dicta muliere qđ
maximè procederet, quando fuit uir contentus tali dote sibi
incongrua: quia uidebat dictam eius uxorem deficere in fa-
cultatibus, & non posse ampliorem dotem dare. vnde cum po
stea secuto matrimonio superuenissent aliæ facultates ipsi uxo
ri, forte ex aliqua successione, posset tunc mulier dotem auge
re vsque ad dignam congruitatem dotis habito respectu non
solum ad mensuram onerum matrimonij, sed etiam ad con-
ditionem & dignitatem dicti sui uiri. Nec propter hoc posset
dici uirum effectum esse locupletiorem: quia (ut dixi) eius
conditio merebatur tantam dotem, nec minorem dotem, seu
dictam uxorem cum dicta minori dote recepisset, si ipsa mu-
lier fuisset potens in facultatibus, prout fuit ex post facto, licet
aliter mulier non curauerit recompensatiuam donationem si-
bi fieri. Si autem dictum augmentum constitueret totam do-
tem superexcessiuam tam respectu onerum matrimonij, quã
respectu conditionis mulieris & uiri, & tunc fatendum est re
spectu dicti excessus non ualere, nisiècontra donationem fa-
ceret uir mulieri propter nuptias per supradicta.

Et ex prædictis surgit decisio, quando à principio nulla dos
fuit constituta per mulierem in eius patrem, nec expresè, nec
tacitè secundùm dicta supra in d.14.priuilegio. Nam hoc ca-
su maior subest ratio, ut possit postea constante matrimonio
dos de nouo constitui, & maximè quando à principio nulla
dos fuit constituta propter paupertatem, & tunc imminenté
in personam mulieris seu soceri. Nam est uerisimile, quòd si

potuisset

potuisset congruè dotare de bonis suis illam non accepisset sine congrua dote prout ipse merebatur, & sic constituendo postea congruam dotem nõ uidetur fieri locupletior, ex quo merebatur talem dotem. Sed quatenus esset postea de nouo constituta ultra congruentiam dotis non ualeret; quia tunc censeretur cedere in loco donationis, ex quo talis uidetur factus locupletior, & ita restringi & limitari possunt dicta iura supra alleg. Et hæc sunt ualde notanda & noua ad limitationem dictorum iurium. & licet uideantur æquitate & ratione suffulta, tamen multùm restringunt dispositionem d.l. si constante. & d.l. fin. cum loquitur & simpliciter & indistinctè, & est uerisimile, quod Imperator ibi de hoc cogitauerit, & tamen non curauit se arctare & limitare ad casus, de quibus supra, & si uoluisset, hoc dixisset, arg. l. 1. §. pen. C. de cad. toll. & c. ad audientiam. de deci. Et ideo comperio aliquos moderniores dicere, quòd in dictis legibus dicta noua constitutio, uel augmentatio dotis constante matrimonio procedat indistinctè, etiam quando à principio dos fuisset congrua omni respectu, & etiam quando dicta augmẽtatio uel constitutio noua dotis esset superexcessiua, licet mulier non habuerit, nec curauerit habere à uiro æquiualentem donationem, & hoc speciali fauore dotis, licet per alium modum donando mulier uiro nihil ageret obstante prohibitione donationis inter coniuges, ut suprà. quòd si esset uerum aperta & parata esset uia malignandi in fraudem legum per hanc uiam indirectam contra id, quod habetur in l. heres meus. ff. de condi. & dem. & l. Seius & Augerius. ff. ad l. falcid. & contra. l. in fundo. ff. de rei uend. cum si. ut dixi in d. 14. priuileg. unde cogita.

A D D I T I O.

a Si dos esset. Adde hic & not. ꝙ dos dicitur congrua inspecta quantitate patrimonij, numero liberorum & qualitatem cõiugum. Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg.

P R I V I L E G I V M IX.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonio cõstãte dos potest minui sicut augeri, ita tamen ut ècontra æqualis donationis propter nuptias fiat diminutio.*

2 *Maritus consentiendo dotis diminutioni tacitè uidetur consentire dotis restitutioni, quæ regulariter constante matrimonio fieri nequit. & nu. 3.*

4 *Pactum si est factum de lucranda dote tota uel quota, eatenus censetur uersa uice tacitè factum pactum de lucranda donatione propter nuptias.*

5 *Res propter nuptias donata mulieri est inalienabilis, etiam de uoluntate mulieris, sicut etiam res dotalis.*

1 a NONUM priuilegium est èconuerso, uidelicet † circa diminutionem a dotis, quæ fieri potest constante matrimonio: sicut enim data est potestas augendæ dotis constante matrimonio, sic etiam datur potestas diminuendæ: ut est text. in d.l. si constante. uer. sed & si ècontrario. In hoc tamen est aduertendum: quia ista non procedunt omnino à pari. Nam licet per mulierem possit constante matrimonio fieri dotis augmentum absque eo, quòd fiat ècontra per uirum donationis adæquamentum, si mulier de tali donatione non curaret, uel si in loco esset talis donationis propter nuptias consuetudo: ut sup. proximo priuilegio est ostensum, tamen non sic fieri posset constante matrimonio dotis diminutio etiam uiro consentiente, nisi ècontra fieret donationis iam factæ æqualis diminutio, ut expressè probatur per illum tex. in d. uers. sed & si ècontrario. ibi, ad diminuẽdam dotem & donationem propter nuptias consentiunt. Et ibi: ut pacta de ambarum diminutionibus firma & legitima esse intelligãtur. Vnde ex hoc uidetur, quòd propter talem dotis diminutionem mulier non dicatur effici locupletior, nec uir pauperior: quia licet mulier una ex parte uideatur lucrari rehabendo partem dotis pleno iure, quæ erat apud uirum, & sic etiã uice uersa uir uideatur effici pauperior, perdendo dotem, uel eius partẽ. & sic decætero habebit necesse de suo onera subire, ubi à principio subibat de ipsa dote sibi data à muliere: tamẽ ex alia parte mulier perdet donationem propter nuptias in parte, & uir releuabitur in reacquirendo bona donata pro aliqua parte, pro qua est facta dotis diminutio. Nam si ècontra non fieret diminutio donationis propter nuptias, clarum
2 esset, quòd non procederet dotis diminutio. Nam † tunc maritus consentiendo tali diminutioni dotis in consequentiam uideretur consentire dotis restitutioni constante matrimonio, quæ sicut est prohibita in totum, ut proximè dicam, sic etiam dicetur esse prohibita in parte, arg. in l. quæ de tota. ff. de rei uend. constat enim quòd restitutio dotis non potest fieri per uirum mulieri constante matrimonio, ut l. 1. C. si dos constan. mat. & hoc nõ ob aliud, nisi quia hoc cederet in uim donationis, quæ est prohibita inter coniuges, ut ibi not. & ex hoc uir perderet lucrum fructuum dotis, & haberet necesse onus alimentandi subire de suo ubi subibat de reddituu dotis sibi datæ per mulierẽ, & sic ex hoc uir ipse fiebat pauperior, & mulier locupletior, ideo stat tunc prohibitio talis donationis resultantis ex restitutione dotis constante matrimonio: ut habetur in d.l. 1. Sed quando haberet per mulierem remitti uiro donatio propter uim cuiusdam recompensationis, non durant tunc leges de dicta dotis diminutione seu restitutione in totum uel in partem secundũ dicta in d.l. si constante.

Et ex hoc infertur, quòd sicut talis dotis diminutio potest fieri in parte dotis, quando æquiualenter fieret donationis ꝓpter nuptias diminutio, eadem ratione posset in totum diminui, quando etiam in totum diminueretur donatio propter nuptias: quia etiam quando quid reducitur ad nihil, dicitur esse deuentum ad minus. ff. de uerb. sign. l. illud. §. minus. sic ècontra appellatione pluris totum continetur, argu. l. cæterorum. ff. de uerb. sig. facit gl. in l. hac edictali. uers. si uerò plusquam. C. de secund. nup. in uerbo diuidi. Sed tunc fortiter obstat, ꝙ licet diminuatur donatio propter nuptias per uirum, non tamen resultat æquiualentia, quando maritus perdendo dotem in totum, uel in parte reddendo eam uxori, ex tali diminutione efficiatur pauperior, & uxor locupletior: quia ẽt ante diminutionem dictæ donationis mulier non habebat, nec lucrabatur fructus rei sibi donatæ per uirum propter nuptias. imò uir ipse ipsos fructus percepit, licet dominium sit apud ipsam mulierem, ut habetur in auth. dos data. C. de dona. ante nupt. & ibi per gl. & doc. & per Azo. in sum. illius tit. & etiam habetur in auth. promissa. eo. tit. Vnde uir ex diminutione dotis perdit & mulier lucratur. Et propter hoc glo. in d.l. si cõstante. in uerbo firma, timore huius contrarij fuit coacta intelligere & restringere illum tex. quando diminutio dotis fieret in casibus illis specialibus, in quib. est permissum de iure dotem restituere constante matrimonio contemplatione mulieris, puta ut mulier se, suosque alat: ut fundum idoneum emat &c. ut patet in l. mutus. §. manente. ff. de iure dot. sic etiam in aliis casibus, de quibus in l. quamuis. cum l. seq. ff. sol. mat. Sed ista intelligentia & restrictio glo. ad illum tex. communiter non placet doctoribus: quia est contra mẽtem Imperatoris ibi loquentis simpliciter & indistinctè. ergo indistinctè debet intelligi, per iura uulg. & quia si hæc fuisset intentio Imperatoris ibi, hoc expressisset, ideo ergo non expressit: quia noluit, arg. d.l. 1. §. pen. C. de cad. toll. & d.c. ad audientiam. de deci.

3 † Præterea non uidetur, quòd Imperator exigeret tunc fieri æqualem dotis diminutionem: cum in dictis casibus potuisset fieri restitutio dotis, & sic diminutio sine dicta diminutione donat. ut uolunt illa iura. Et ideo gl. uidens ꝙ dicta solutio & restrictio ad illum tex. non erat conueniens ad illum tex. imò in totum diminutiua transiuit ad secundam solutionem, uidelicet ꝙ ille tex. procedat & intelligatur, quãdo dos nondum erat soluta, sed solùm promissa uiro, quo casu põt uir per pactũm remittere mulieri etiam constante matrimonio: licet soluto non possit restituere, quæ solutio similiter non tenetur per doct. quia prohibitio donationis inter coniuges accommodatur etiam ad remissionem iuris quando ex illa altera coniunx, cui remittitur, fieret locupletior & remittẽs fieret pauperior, ut l. si sponsus. §. circa. ff. de donat. inter uir. & uxor. quod procedere potest non solùm, quando uir remitteret uxori petitionem dotis promissæ, sed etiam si remitteret petitionem usurarum sibi promissarum pro dote non soluta. l. si quis pro uxore. §. si uxor. ff. eod. titu. nec ulli dubium esse debet, quòd si uir remittit uxori, ut dotem promissam non soluat, ex hoc uir ipse efficitur pauperior, ex quo habebit subire onera matrimonij erogando de suo, ubi erat erogaturus de bonis mulieris. & sic mulier ex hoc efficitur locupletior: meritò talis remissio est prohibita inter coniuges: ut

probant

probãt dicta iura. Constat enim quòd remissio iuris, ut esset,
quando fieret pactum de non petendo, habet tacitè inclusum
ritulum donationis, ut l. contra iuris. §. fi. ff. de pact. & ibi per
glo. in l. 1. ff. quib. mod. pign. uel hypo. sol. & not. in l. si quis
delegauerit. ff. de noua. Et licet uiceuersa per uxorem fieret
viro remissio donationis propter nuptias: tamen (ut dixi) ex
hoc quia nihil deperit uiro inspecto statu præsenti cum fru-
ctus rei donatæ poterat sibi retinere cõstante matrimonio: ut
suprà dixi, & uoluit gloss. in d. authen. dos data. Vnde Cyn. in
d. l. si constante. post Iaco. de Rau. reiectis dictis duabus solu-
tionibus glo. dicit, quòd per illum tex. limitatur titu. C. si dos
constan. matr. ut quod ibi habetur, procedat quando restitui-
tur dos sola. Sed quando diminuitur uiceuersa donatio pro-
pter nuptias, tunc potest hoc fieri, & assignant rationem: quia
quando restituitur, uel diminuitur dos sola, uir censetur dona
re fructus dictæ dotis, qui pertinebant ad eum, quasi uelit prę-
ponere, quòd si ècontra remittatur donatio propter nuptias
ipsi uiro, tunc uideatur uir ipsos fructus recuperare per talem
remissionem, & sic sentiunt, quòd ante remissionem donatio
nis fructus dictæ rei donatæ pertinebant ad mulierem, cuius
contrarium tenet ipse idem Cyn. & communiter doct. in dic.
authen. dos data. & Azo. in sum. illius titu. ut suprà dixi, &
etiam suprà in proximo priuilegio. & etiam uoluit glo. ordin.
insti. de do. §. est & aliud. in uersi. & primis quidem. in uerbo
exequẽtur. aliàs si mulier lucraretur fructus talis donationis,
sequeretur unum absurdissimum: quia cum de iure cõmuni
hodie uir teneatur ad petitionem mulieris facere ipsi mulieri
æqualem donationem propter nuptias etiam post matrimo-
nium contractum: ut in d. auth. dos data. & in corpore unde
sumitur. Si ipsa mulier ex ea donatione haberet lucrari inte-
rim fructus, iam ipsa dos data per mulierem non haberet de-
seruire oneribus matrimonij in effectu: cũ uxor recuperaret
fructus dotis ex tali donatione sibi facta, quod esset contra na
4 turam dotis d. l. pro oneribus. C. de iure do. Imò † ualeret pa-
ctum contrarium. l. 4. ff. de pact. dot. & dicetur infrà in proxi-
mo priuilegio. Et pro certo non est credendum tantos, tam-
que celebres uiros uoluisse firmare se in hac ratione solùm de
se friuola: cũ uerisimiliter credatur dictos doctores fuisse me-
mores eorum, quæ habentur in d. authen. dos data, prout ip-
se idẽ Cyn. ibidem hoc ipsum firmauit. Et ideo potest dici, ꝙ
dispositio singularis d. l. si constante, circa potestatem dimi-
nuendæ dotis procedat de iure antè dispositionem. l. 1. §. sed
ut plenius. C. de rei uxor. actio. Nam eo tempore non erat
inducta tacita hypotheca in bonis uiri pro restitutione dotis
in casu soluti matrimonij. Vnde si pro parte mulieris aliter
non prouidebatur pro expressa obligatione bonorum uiri, &
postea contingeret matrimonio soluto, uel etiam constante
matrimonio mulierem uelle recuperare dotem suam propter
inopiam uiro contingentem, uel propter solam uergentiam
ad inopiam secundum dispositionem. l. si cõstante. ff. sol. mat.
& l. ubi adhuc. C. de iure do. Ipsa mulier remanebat defrauda
ta & indotata sui facilitate propter creditores alios habentes
expressas hypothecas, si non reperiebantur tot bona uiri cre-
ditoribus hypothecas prosequentibus obnoxia, quæ sufficé-
rent mulieri pro suæ dotis restitutione. Tamen tunc inter
alias securitates mulieris inouelit mos, ut uir, cui dos promit-
tebatur, faceret æqualem donationem mulieri, ex qua dona-
tione etiam si non sequebatur traditio, illico in mulierem trã-
sibat dominium: ut dicitur infrà proximo priuileg. tamen fru
ctus exinde non lucrabatur, ut suprà est dictum. Vnde fuit so-
lum inuenta dicta donatio pro securitate mulieris, non autem
ut constante matrimonio exinde quicquam lucraretur. Et
ista securitas consistebat in duobus: ut dicit glo. & communi-
ter docto. in d. authent. dos data. & clarius gloss. in d. §. est &
aliud. in uerbo exequentur. quia per eam consulebatur mulie
ri sol. mat. uel eo constante & ad inopiam uergente uiro si res
dotales non existant, ut tunc donatæ res possint uendicari per
mulierem: vtpote tanquam in eam iam translato dominio tẽ-
pore donationis à die contracti matrimonij. Imò potest dici,
quòd si dos fuisset in pecunia, tunc consulebatur mulieri non
solum per actionem personalẽ de dote, sed etiam poterat tunc
pro sua securitate uẽdicare per actionem in rem, ipsas res do
natas, siue tunc existentes apud uirum, uel eius hæredes, siue
apud tertios possessores etiam prætendentes hypothecã quan-
do fuissent hypothecatæ per uirum post factam donationem
tamen postea refusa sibi mulieri pecunia pro quantitate datæ
dotis teneretur illas res ita uendicatas restituere detracto pro

rata lucro sibi mulieri quæsito ex pacto de lucrando si matri-
monium fuisset solutum morte uiri, ita hæc probantur in d.
auth. permissa. C. de do. ante nup. & in corpore unde sumitur
& in d. l. ubi adhuc. & etiam in auth. de do. posita super d. l. ubi
adhuc, & etiam in auth. siue à me. C. ad Velle. quod pactum
de lucrando dictam donationem propter nuptias tacitè cense-
tur inesse, etiam si non fuisset aliter expressum pro modo pa-
cti facti inter uir. & ux. de lucranda dote in casu soluti matri-
monij per mortem mulie. cum paribus passibus ambulent, ut
est tex. no. in l. fi. C. de do. ante nupt.
5 Secũda † securitas causabatur ipsi mulieri ꝑ sua dote: quia
res donatæ ꝑꝑ nuptias mulieri licet interim sint apud uirum,
ẽt quo ad usumfructum tamen non possunt per uirum alie-
nari etiam de uoluntate dictæ uxoris, sicut non possunt alie-
nari res dotales, ut est expressum in d. auth. siue à me. Fallit,
nisi interueniant illa duo, de quib. ibi, licet si essent dictæ res
solum hypothecatæ mulieri & non factæ de dominio mulieris,
potuisset mulier cõsentiẽdo dictæ alienationi renuntiare iuri
suo hypothecæ, ꝑ id quod habetur in l. ẽt. & l. iubemus. C. ad
Velle. & talis securitas ꝓdest ipsi mulieri non solum pro faci-
liori recuperatione suæ dotis, sed etiam pro conseruatione lu-
cri sibi quærendi ex dicta donatione ex pacto supradicto de lu-
crando expresso uel tacito, ut ibi per gl. & doct.
His ergo ita præsuppositis infero intellectum d. l. si constan-
te. in d. uer. sed & si ècontrario: ut intelligatur: ut ualeat dotis
diminutio facta constante matrimonio, siue iam dos esset da-
ta, siue solum promissa, quando ècontra fieret æqualis diminu-
tio donationis propter nuptias, uidelicet solum in fauore mu-
lieris scilicet ad hunc finem & effectum, ut interim constante
matrimonio non possit uir dictam dotem remissam ut reddi-
tam uxori repetere uel petere non tradita ab ipsa uxore, nec
se fundare tanquam dicta remissio cesserit in locum donatio-
nis prohibitæ inter coniuges, quo casu possunt taliter dona-
ta & tradita repeti per actionem in rem, si sunt corpora. Si
esset pecunia per condictionẽ indebiti, uel sine causa, ut hr̃ in
l. 3. §. sciendum. ff. de donatio. inter uir. Licet enim prima fa-
cie uideatur mulier ex hac diminutione, seu remissione dotis
facta locupletior: quia propter hanc diminutionem seu re-
missionem dotis ipsa uiceuersa perdit dominium rerum sibi
donatarum iam sibi quæsitum etiam constante matrimonio
consequenter perdit omnem suam securitatem, de qua sibi
prouiderat recipiendo donationem propter nuptias pro con-
seruatione & restitutione suæ dotis. nam casu quo per dictam
reperiatur soluto matrimonio non esse effectam locupletio-
rem forte: quia dictam dotem sibi restitutam dilapidauerit,
quo casu poterit iterum dotem suam repetere à uiro, ut pro-
ximè tangetur, cum dicto casu eueniente non poterit pro no-
ua restitutione dotis sibi fienda uendicare res sibi donatas, &
maximè si interim forent alienatæ per uirum, quæ potuerunt
alienari etiam contradicente uxore, uidelicet pro rata, ꝓ qua
esset facta diminutio dictæ donationis. Ideo non immerito
poterit esse, quòd mulier ex hac donatione non sit facta locu-
pletior ad finem, ut possit uir durante matrimonio repetere do-
tem diminutam pro rata, pro qua est facta diminutio, si
fuisset retradita mulieri. Aliò mulier ipsa stante diminutio-
ne reciproca poterit agere contra uirum, ut restituat pro rata
diminutionis factæ, aliàs de uento prouidisset imperator in di-
cta l. si constante. argum. cap. commissæ. de electio. in sexto. Et
si dos sic diminuta per dictum pactum reciprocum nondum
fuisset soluta per mulierem, tunc esset mulier tuta per exce-
ptionem pacti de non petendo ualidi hoc casu inter coniuges
durante matrimonio. Si autem contingeret casus, ꝙ matri-
monium esset solutum per mortem uel diuortium, & dos illa
remissa per uirum sic restituta mulieri in totum uel in partem
non reperiretur apud mulierem uel eius hæredes: quia iam
fuisset malè consumpta per mulierem, adeo ꝙ ex illa restitu-
tione mulier non reperiretur facta locupletior, quo casu pos-
set de nouo peti restitutio tanquam nunquam fuisset facta, ut
habetur not. in dict. l. 1. C. si dos constante matrimo. Et certè
isto casu ad istum effectum in fauorem mulieris non ualuisset
dicta diminutio dotis facta ex communi consensu non obstan-
te reciproca & æquali remissione donationis propter nuptias
facta per mulierem uiro, & isto casu non haberet locum di-
spositio. d. l. si constante. ex quo ad istum effectum mulier nõ
reperitur facta locupletior, & sic ualebit dicta diminutio dotis
secundum diuersitatem contingentiæ & casus, prout uersatur
fauor mulieris, & iste est uerus intellectus dict. l. si constan-
te. &

te.& ita forte fuit de intentione Pe. & Cyn.ibi, licet doct.nõ aliter aduertendo ad illum tex.non uiderint anguem in herba iacentem, quod est singulariter notandum ad limitationem nececessariã illius: quia aliter intelligendo, & maximè ita simpliciter & indistinctæ illum tex. incideremus in multos legũ laqueos.

ADDITIO.

a Circa diminutionem. An constante matrimonio dos possit augeri uel minui de consensu partium, in authen.de nup.§.de augmentis. Paul.de Castr.consi.cix. quòd sic per authen. sed iam necesse.de don.ante nup. Et an dos minuatur propter sũptus factos in eius exactione.gl.& doct.in l.1.ff.de impẽ. Item an dos minuatur ex impensis necessariis.in l.quod dicitur,de impen.l.in reb.dot.in l.si is.§.quod dicitur.de iure dot.& in l.1.§.sed nec ob impensas.C.de rei uxo.actio.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Dominium transfertur sine alia traditione ex solo titulo donationis propter nuptias fauore dotis.*

DECIMVM priuilegium deberet hic subiũgi secundùm remissiones alias datas, sed illud ponetur in 11. Sed ut annectamus, quod uidetur resultare magis ad pręcedentia pertinens. Vnde ponendum est x.speciale: quia licet
1 sit illud regulare, quòd † ex solo titu.sine traditione non transferatur dominium, insti.de rer.di.§.tradi.& l.traditionibus.C.de pact.cum si. In tantum quòd etiam per contractum dotis promissæ non transfertur dominium rei dotalis in uirum, nisi facta traditione, ut est tex.in l.de diuisione.ff.sol.mat.& ibi dixi post Bal. tamẽ in fauorem mulieris & dotis fallit in donatione propter nuptias, quæ fit à uiro mulieri in recompensatio nem dotis datæ uel promissæ uiro per mulierem. Nam cum illa fiat principaliter pro securitate mulieris in sua dote, ut suprà dixi in proximo priuilegio, & per gl.& doc.in d.auth.dos data. & per gl.in d.§.est & aliud.insti. de don.in uerbo exequẽtur, & maximè ut interim res donata non possit alienari, ut sic habeat stare & durare pro cautela dotis. Ideo iura uolunt, quòd ex solo illo titulo donationis factæ mulieri per uirum, ex tunc ipsa mulier efficiatur domina, & sic in eam dominiũ sit illico translatum, ut sic tanquam res non amplius persistens in dominio uiri non posśit alienari per uirum etiam constante matrimonio, & dum ex illa percipit per se fructus etiam de uoluntate mulieris, ita singulariter probatur in auth. de do. posita super l.ubi adhuc.C.de iure do.& in corpore unde sumitur. & ibi per Cy.& alios, in auth. permissa.C.de dona.ante nup.quòd est bene not.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum cum muliere, per quod remaneret indotata non valet.hac regula fallit decem modis.ut num.2.3.4.& 9. 10. 11.12.13.14.& 15.*
5 *Pactum de lucranda dote soluto matrimonio, an habeat locum quando mulier intrat monasterium de consensu uiri.*
6 *Adultera mulier hodie perdit dotem sine aliquo repudio, dummodo sit petita iudicialiter thori separatio.& nu.7.*
8 *Mulier si sua sponte recesśit à viro ob timorem uiri propter adulterium, nec vir aliter curauit, potest eius hæres dotem retinere.*
16 *Iura permittentia patri à principio pacisci per stipulationem eo modo quo velit circa dotem filiæ procedunt circa dotem restituendam, non sic fiat circa dotem retinendam per virum.*
17 *Pactum, quòd mulieri dos reddatur in illis terminis, quibus viro soluta esset, non valet, si ex hoc contingeret, quòd longiori tempore quàm à iure statuto haberet dos restitui.*

VNDECIMVM priuilegium est: quia licet omnia iura clament, pacta esse seruanda.l. iurisgentium. §. ait prætor. ff. de pactis & nihil sit ita decens humanæ fidei quàm pacta seruare, & graue sit fidem fallere, l.1. ff.de pact.
1 & l.1.ff.de consti.pecu.tamen speciale est in muliere, ut † nõ teneatur soluto postea matrimonio ad obseruantiam pacti, p quod ipsa mulier in totum, uel in parte remanebit dotata: uel aliter suæ dotis cõdõ efficeretur deterior.l.2. & l.Attilicinus. & l.de die.ff.de pac.dot. uerum quia multa iura probare uidentur contrarium, ut infrà patebit. Iõ pro clara doctorum intelligentia & ueritate, pono regulam negatiuam suprà.
2 Quam † primò limita procedere, quando per tale pactum sequeretur casus, quòd mulier remaneret indotata, adeo ꝙ impediri posset matrimonium secũdum, ut est si soluatur matrimonium per mortem uiri superstite uxore, etiam si remanerent filij ex eodem matrimonio. Et idem si solueretur diuortio, & ita procedit text.in dict.l.2.& l.1.post princ.ff.de dot. præleg. Secus si sequeretur casus soluti matrimonij per mortem mulieris. Vnde si pactum fuit simpliciter factum per mulierem de dote non repetenda soluto matrim. tale pactum non est inutile, sed secundum futurum euentum erit utile uel inutile per supradicta, per tex.in dict.l.2.& d.l.1. Vnde si præmoriatur uir, poterit mulier dotem repetere non obstante dicto pacto, licet etiam supersint filij ex eodem matrimonio ut probatur in dictis iuribus & uoluit gloss.not.in l.si dotali.ff.soluto matrimon. Nam si esset dictum generaliter, ꝙ quocunque modo soluatur matrimonium liberis interuenientibus non extenderetur ad casum, quando uir prædecederet, cum etiam si dicto casu fuisset expressum, pactum non ualeret.d.l.2.

Ex quo potest notanter inferri, quòd si statutum loci simpliciter disponeret, quòd sol.matrimo. dos remaneat apud liberos eiusdem matrimonij. Tale statutum reciperet interpretationem restrictiuam à iure communi, sicut & pactum, de quo suprà, ut intelligatur statutum prædictum sol.matrimo. morte mulieris, & hoc ne aliàs sequatur absurdum, quòd mulieris conditio fiat deterior in dote, imò ne remaneat indotata. Nã hoc casu fauor mulieris præponderat fauori filiorũ: ut d.l.2.& ita reperio Bal.dixisse in d.l.2.ĩ certis lecturis, & maximè ne statutũ uideat̃ lucrũ iniustũ inducere cũ aliena iactura.s.mulieris, ar.l.2.C.de noxa.cũ aliàs eẽt cõtra fauorẽ pub. uidelicet impe.matr.cõtra id, qđ hr̃ in l.1.ff.sol.mat.& in l.1. ff.de iur.dot.& multomagis hoc est dicendũ, si statutũ disponeret, ꝙ sol.mat.uir lucret̃ certã partẽ dotis cũ.n. uerba statuti referant̃ ad uirũ, oportet ꝙ tp̃e soluti matrimonij uir superfit, ar.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa.& l.Lucius.de testa.mil.cũ si. Plus ẽt põt tentari, ꝙ si statutũ expresśè disponeret, ꝙ in casu soluti matrimonij per mortẽ uiri dos remaneat apud filios eiusdem m̃rimonij superstites, non ualeret tale statutũ: cũ esset impeditiuũ secũdi matrimonij, & hoc per not. per docto.post Ant.& Abb.in cap.1.de spons.& per Io.And. in c.statutum.de hæred.in 6.& ita etiam reperio consuluisse Anto.de Bu. Et multominus ualeret, si statutum disponeret expresśè quòd dos remaneat apud uirum, etiam si matrimonium per ingressum religionis ipsius mulieris eo casu, quo põt solui, secundùm ꝙ habetur in ca.ex parte.& cap.ex publico. de conuer. coniug. Ex quo tale statutum esset impeditiuum matrimonij spiritualis per indirectum, per id qđ hr̃ aliàs not. in auth.nisi rogati.C.ad Trebel.& ẽt quia per indirectum vr̃ disponere super materia spũali & ecclesiastica, contra ea quæ habentur in c.cãm quæ.qui filij sint legi. & in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. An autem pactum de dote lucranda in casum matrimonij extendatur ad casum, quo matrimonium soluatur per ingressum religionis, tangetur infrà.
3 Secundò limita dictam regulam procedere † quando tale pactum fieret constante matrimonio, uel in contractu matrimonij, secus si antequam matrimonium contrahatur: quia tunc ualeret per tex.cum glo.no.in l.& hæredi.§.filia.ff.de pact.& l.cum dos.uersic.si uerò sic pacta sit filia. ff.de pact.dota.pro quo facit: quia magis uidentur huiusmodi pacta tolerari à iure ante nuptias, quàm post. ut patet in l.si liberis.§.1.aliàs incipit lex quæris.ff.de pac.dota.& cum illo intellectu gl. in d. §.filia.uidetur trãsire ibi Bar.licet dicat tutius fore, tenere, ꝙ ibi pactum fuit factum post solutum matrimonium ante exactam dotem. Sed tu dic, quòd imò illa intelligentia gl. quòd ibi post matrimonium solutum pactum fuerit factum, est necessaria per supradicta, aliàs esset contra multa iura, & maxime suprà allegata, & etiam contra tex.in l.Põponius.in prin. ff.de pac.dot.ubi non ualet pactum ẽt ante matrimoniũ uidelicet tp̃e promissæ dotis, ꝙ uir non teneatur, nisi de dolo tm̃, & non de aliqua culpa. Vnde intelligamus, quòd dict.§.filia.

procedat eo casu, quo de iure potest ualere tale pactum de
dote non repetenda, uidelicet in casu, quo matrimonium sol-
ueretur morte ipsius filiæ iam factæ sui iuris per supradicta,
ut sic eo casu prosit tale pactum uiro etiam in præiudicium
patris superstitis, licet ab eo dos fuerit profecta, & ita intelligē
do tex. ille est ad hoc notabilis, & subest ratio: quia res est de-
ducta ad eum casum, quo iam dos ipsa facta erat propria &
præcipua ipsius filiæ factæ sui iuris, puta per emancipationem
l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. licet tempore initi pacti per
illam filiam actio non esset eius propria, & præcipua, sed cōm
munis, quia erat in potestate patris, & bene ad hoc facit text.
in l. 2. §. quòd si in patris. in fi. ff. solut. matrim. & hunc intelle
ctum ad illum tex. in §. filia. tenuit etiam Io. de Imo. & Lud.
Ro. in d. l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrim. per text. in d. l.
2. & in d. l. 1. de dot. præleg. & etiam per text. in d. l. de die. &
d. l. Attilicinus. nam si nōn ualet pactum, quòd ulteriori die,
quàm a lege statuta dos solut. matrim. reddatur, etiam si fiat
ante matrimonium, ut ibi, quia per hoc fieret dotis conditio
deterior, maximè pro secūdo matrimnnio, quod propter hoc
posset impediri, ergo multo amplius quando in totum, & per
petuò haberet impediri petitio dotis. Ex quo etiam potest in-
ferri, quòd supradicta iura sibi uendicant locum etiam quan-
do fieret pactum de non petenda parte dotis, etiam minima.
nam quòd longiori tempore soluatur dos censeretur tunc sol
ui in minori summa, argum. l. 1. § dies. ff. de eden. & instit. de
act. §. minus. & l. 1. §. si creditori. ff. ad l. Fal. cum similib. Nec
obstat prædictis. d. l. quæris. quia ex litera ibi colligitur ratio
decisionis: quia per illud pactum ibi uidetur ab ipso initio mi
nor dos constituta. Præterea illud pactum ibi tendit in præiu-
dicium uiri, cui lex non resistit, quin possit pacisci in sui præ-
iudicium, ut patet in d. §. Lucius. cum multis simili. Item nō
obstat si dicatur debere ualere tale pactum, ex quo eius effe-
ctus est collatus post tempus matrimonij soluti, & sic in tem-
pus licitum, quo licet pacisci per mulierem per id, quod habe
tur in l. in tempus. ff. de hære. inst. & l. quod sponsæ. C. de do.
ante nup. & in l. si eum. §. fi. cum seq. ff. de do. inter uir. & ux.
quia responsio patebit ad dicta iura in sequētibus, & quia di-
cta regula d. l. quod sponsæ. cum sim. habet locum, nisi lex re-
sistat ipsi initio. l. si minor. ff. de ser. expor. & aliàs per Bart. in
l. si constante. §. quoties. ff. sol. matr.
4 Tertiò limita: ut † ualeat tale pactum, de quo suprà, si cō
tingeret casus, quo matrimonium solueretur diuortio culpa
mulieris, quia tunc ex quo de iure deberet ipsa perdere dotē,
& sic dos remaneret apud uirū: ut habetur in l. Luc. ff. solut.
mat. & l. consensu. C. de repu. iō tale pactum pōt ad hunc ca-
sum permissum trahi, & ita debet intelligi tex. in d. l. 1. de do.
præleg. Alij aūt intelligunt tex. illum procedere ēt, quando di
uortium non fieret culpa mulieris, dummodo tunc superes-
sent liberi ex eodem matrimonio, ut uoluit ibi gl. & ēt gl. in d.
l. si dotari. ff. solut. matr. quæ dicit hoc procedere, nisi diuor-
tium fieret culpa uiri: quia tunc tale pactum non porrige-
tur ad eum casum, cū non ualeret, & si expressè hoc esset di-
ctum ex quo inuitaretur uir ad delinquendum, contra l. con-
uenire. ff. de pact. dota. Et sic tenet ibi glo. quòd si diuortium
fieret sine culpa mulieris, & etiam uiri, puta quando commu
ni consensu, licet hodie iure canonum hoc non possit, tale
pactum extenderetur ad dictum casum subdendo quòd pos-
set mulieri in talem casum expresse pacisci, ut dotem non re
peteret maximè quando exprimeretur de superexistentia libe
rorum tempore talis diuortij, cuius dictum non placet: cum
dicto casu subsit eadem ratio, quæ est, quando matrimonium
solueretur morte uiri: ut sic mulier non remaneat indotata,
& ne possit impediri secundum matrimonium, imò etiam si
communi culpa solueretur, idem esset dicendum: cum tunc
mulier non perderet dotem: ut not. in dict. l. consensu. cum
uir non possit obiicere culpam mulieri, cum etiam ipse fue-
rit in culpa per id quod habetur in l. uiro atque uxore. & l. cū
mulier. ff. soluto matrimon. Quidquid aliter sensit gloss. in d.
l. 1. Item aduerte: quia licet gloss. ibi dixerit, quòd huiusmo
di pactum de lucranda dote sit frustratorium, & nullius effe-
ctus, quando diuortium esset sequutum culpa mulieris, nam
uidetur, quòd imò aliquid possit operari tale pactum tanquā
illud sit fortius & potentius quam ipsa prouisio legis, quan-
do ex sola prouisione legis uir lucraretur dotem, tale lucrum
de facili perditur, puta si non accusauit mulierem de adulte-
rio, uel aliter si illam non repulerit: ut not. in dict. l. consen-
su. & in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. soluto matrimon. uel si per lon-
gum tempus stetit, quòd tale lucrum non petiit à muliere: ut
habetur in l. cum post. in princ. ff. de iure dot. & per Bar. in l.
quæ dotis. ff. soluto matrimo. dum alleg. illam l. Et tamen se-
cus dicendum foret, si uir sibi prouidisset per expressum pa-
ctum de dote lucranda: quia in dictis casib. & similib. perdi-
tionis talis lucri lex suum non tuum denegat auxilium: ut
aliàs habetur per gl. in l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. & in
l. 1. C. si aduers. trans. & quia fortius est uinculum acquisitio-
nis quod habeo ex mea prouisione, q̃ sit uinculum prouisio
nis legalis uel alterius. l. si filius. §. erit. ff. de fideicommis. lib.
Confert etiam, quod aliàs habetur in l. 3. §. si rem. ff. de lega.
3. & aliàs in l. non solùm. ff. de rei uen. Aduertendum etiam
puto: quia quod suprà est dictum de diuortio, quod fit bona
gratia, uidelicet ex communi consensu & citra aliquam cul-
pam alicuius coniugum, procederet, nisi fieret ex ea ingres-
sus religionis uiro remanente in seculo. Nam tunc potest di-
stingui, quòd aut separatur matrimonium quò ad thorum
tantùm & non quò ad uinculum: ut esset, quando matrimo-
nium iam fuit consumatum per copulam, & posteà mulier
de licentia uiri ingreditur monasterium, quo casu non permit
teretur hoc nisi quando cessaret suspicio de incontinentia ui
ri, secundùm ꝙ habetur in c. 1. de conuer. coniug. & tunc pa-
ctum lucrandę dotis in casum soluti matrimonij non trahi-
tur ad hunc casum. nam licet dicatur solutum matrimonium
quodam respectu, uidelicet thori: tamen uerè & propriè ma
trimonium durat: ut sic dici nequeat uerificatum esse casum
soluti matrimonij, & sic idem in statuto ita disponente: cum
patificentur pactum & statutum circa dictum lucrum dotis:
ut supra dixi, ut l. Deo nobis. post princip. & ibi per Bal. C. de
episc. & cler. & l. pen. de secund. nupt.
Item quia illud uerbum, soluto matrimonio, debet intelli-
gi in potiori significato, arg. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si age
uecti. uel emph. pe. & etiam probatur hoc in auth. ut nulli iu-
di. §. adulteram. ut infra inducam. Et quia aliter dicendò, da-
retur materia impediendi libertatem matrimonij spūalis, &
sic ingressum religionis, si mulier cupiens profiteri religionē,
ob hoc ipsa haberet perdere dotem, contra id quod habetur
in simlili de matrimonio carnali in l. fi. C. de spon. & l. Titia.
in prin. ff. de uerb. obl. & in c. Gema. de sponsa. Sed bene tūc
expectatur mors naturalis talis mulieris ingredientis, & tunc
uir superstes consequeretur tale lucrum: quia tunc uerè suc-
cessit casus soluti matrimonij per mortem. s. naturalem mu-
lieris, facit, quod habetur in l. Statius Florus. §. Cornelius Fe
lici. ff. de iure fisci. & l. cum pater. §. hæreditatem. el j. ff. de le-
ga. 2. & quod no. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad trebe. Si autem
uir moreretur ante dictam uxorem iā ingressam uidetur ma-
gis dubium. Nam uidetur, quòd habeat locum dicto casu ta
le pactum, ex quo tunc cessat ratio prædicta, quòd ob hoc ha
beat impediri secundùm matrimonium, quam rationem cō-
siderant iura: ut suprà dixi. Sed in cōtrarium facit: quia si ob
hanc causam uir haberet lucrari dotem tanquam in casum
soluti matrimonij per mortem cuiuslibet eorum, & ubi mu-
lier non ingrederetur religionem, uir non lucraretur, nisi per
mortem mulieris, ergo propter hoc uidetur impediri libertas
matrimonij spiritualis: quia non ita de facili mulier ipsa indu
ceretur ad talem ingressum per supradicta. Item quia adhuc
ipsa mulier uidetur esse nupta & in matrimonio saltem spūa
li, ergo debet esse nupta cum dote, cum etiam ab ipso initio
conueniat dotem dari monasterio pro oneribus supportan-
dis pro tali ingrediente tanquam nupta: ut per Cyn. not. &
5 per Bal. in auth. sed quamuis. C. de rei uxo. act. † Et prædicta
procedunt, quando sua sponte mulier ingrederetur monaste
rium. Si autem coactè, uidelicet pp delictum & pœnā adulte
rij, secūdū ꝙ hr̄ in auth. sed nouo iure. C. de adul. & tūc licet
uir prius decedat, & sic matrimonium sit solutū per mortē ui
ri remanente uxore ita inclusa in monasterio, hæredes uiri do
tem possent retinere uigore talis pacti, per tex. in auth. ut nul
lus iudicum. §. adulteram. unde sumitur d. auth. sed nouo iu-
re. quē tex. ad hoc inducit Pon. in l. Lucius. ff. sol. ma. ibi dum
dicit tex. ut per omnes casus uiro pecunia dotalis illata instru
mentis seruetur. dicendo, ꝙ dictus text. à nemine ante ip-
sum fuit ad hoc ponderatus: & tamen ibi matrimonium non
erat solutum, quia uir non miserat libellum repudij, & à die
qua fuit inclusa mulier in monasterium transiuit biennium,
intra quod tempus uir eam non repetierat, quo casu non pōt
uir amplius eam repetere, licet bene potuisset intra bienniū.
Si autem uir pp adulterium misisset libellum repudij, & sic

solutum esset matrimonium propter dictum adulterium & repudium, tunc incontinenti non expectata morte mulieris uir lucratur dotem, ita debet intelligi tex.in dict. l. consensu. & in auth. ut liceat matri & auiæ. §. quia uerò plurimas, qui tex. uidetur contrariari ad dict. §. adulteram, ubi à contrario sensu uidetur probari, quòd per adulterium mulier non perdit dotem, nisi quatenus pacta dotalia suffragentur. Sed, ut dixi, ille tex. debet intelligi, quãdo ob adulterium mulieris uir non curauit separare matrimoniũ, mittendo libellũ repudij.

Et sic patet singularis limitatio ad d. l. 2. & alia iura suprà alleg. Nam cessat tunc ratio considerata à iure, uidelicet, ne impediri possit secundùm matrimonium: quia dictæ mulieri sic inclusæ non datur facultas amplius nubendi, sed dẽt perpetuò agere pœnitentiam in dicto monasterio, secundùm pa-
6 cta ubi suprà. Sed tu dices † quòd ista ratio sola non sufficeret, nisi concurreret delictum adulterij ipsius mulieris propter quod est coacta manere in monasterio. Nam si non ob delictum sed sponte intrasset monasterium uiro remanente in seculo, tunc aliter esset dicendum, prout suprà dictum fuit. Et per illum text. probatur notanter, quòd tale pactum de dote lucranda soluto matrimonio non extenditur ad casum, quo matrimonium solueretur tantùm quò ad thorum, etiam si hoc contingeret propter adulterium mulieris. Sed tunc debet expectari mors naturalis, quod no. ad dicta suprà. Vnde cum hodie etiam propter adulterium non possit diuortium fieri quò ad uinculum sed solùm quò ad thorum, uidelicet iure canonum, quod in hoc seruandum est ubique: ut not. ff. de nego. gest. in l. diuortio. cum similib.
7 Hinc est † ꝙ mulier perdit hodie dotem sine aliquo repudio dummodo per iudicem ecclesiæ petita sit thori separatio propter iustam causam, ut in cap. fin. de adul. Sed si non esset separatio petita, & sic expectanda mors naturalis, ut uir consequatur ex pacto uel statuto, cum requirat matrimonium esse perfectè solutum: ut suprà dixi. Sed si adulterium esset notorium, propter quod uir uxorem à se repulisset, cum tũc possit propria authoritate & sine iudice ecclesiæ, ut no. in d. c. fin. & c. porrò. de diuor. Tunc sine alia sententia, uel iudicio mulier perdit dotem, uel saltem ope exceptionis possit uir uxorem repulsam dotem repetentem repellere, ut per text. no. in
8 c. pen. de donatio. inter uirum & uxorem. Et † idem si ipsa mulier propria uoluntate discessisset à uiro ob timorem commissi adulterij, & ideo dicto casu pactum prædictum parum operatur etiam soluto postea matrimonio per mortem, cum lucrũ dotis iam fuerit causatum ab adulterio. Si autem non fuisset causatum forte quia uir non petiisset separationem thori, uel à se nõ repulisset uxorem, quando in publico fuisset notorium: ut suprà, & tunc dictum pactum operaretur muliere prædecedente, & econtra si vir prædecessisset, & tunc secus, ut suprà per id quod not. in d. l. secunda, ne impediri possit libertas secundi matrimonij, non posset hæres mariti obiicere de adulterio mulieris, ex quo uir in uita non obiecit, imò secum cohabitando usque ad mortem uidetur eius mores approbasse, ut habetur in l. rei iudicatæ. §. 1. & quod ibi per Bar. & doctor. ff. sol. ma. & no. Spec. tit. de dona. inter uir. & uxo. §. fin. uer. quid si mulier. & in tit. de censi. §. uiso. uer. item quare. Si autem uir uxorem non reiecit sed ipsa sponte discessit ob timorem adulterij, non reperio hunc casum tactum per docto.

Potest dici, quòd hæres possit repellere uxorem dotem repetentem probando de adulterio, sicut potest defunctus in uita, nec potest mulier se fundare, quòd uir uidetur iniuriam remisisse, ex quo eam non accusauit, nec petiit separationem fieri in iudicio ecclesiastico. Potest responderi, quòd ideo nõ petiit, nec accusauit: quia uidebatur non esse hoc expediẽs, ex quo seipsam separauit, nec uir curauit eam repellere, nec potest mulier allegare tale culpam uiri, ex qua ipsa lucrum accepit: quia remansit impunita propter talem culpam, argumen. l. cum in fundo. uer. quid si. ff. de iure dot. & hoc de primo membro, quando separatum est matrimonium quò ad thorum. Quando autem separatur quò ad uinculum per ingressum religionis, ut est quando matrimonium non est consumatum per copulam carnalem, ut habetur in cap. ex parte. & cap. ex publico. de conuer. coniug. & tunc pactum de dote repetenda ad hunc quoque casum se extendit, ut est tex. in l. Deo nobis. C. de episcop. & cleric. imo plus probant illa iura, quòd etiam si pactum esset factum in casu soluti matrimonij per mortem mulieris, obtinebit uir tale lucrum propter casum soluti matrimonij per ingressum non expectata morte naturali mulieris, ut est gloss. in l. si cum dotem. in princip. ff. solu. matr. Et sic isto casu mors ciuilis æquiparatur naturali etiam quò ad conditionis implementum, contra no. in l. ex ea parte. §. insulam. ff. de uerb. obl. Sed quod communiter doct. dicunt, ut per Cyn. & Bald. in d. l. Deo nobis. & per Bar. & alios in d. §. insulã. & hoc procedit, ubicunq; mors ciuilis operatur id, quod naturalis. l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liber. & posthum. secus si non operaretur eundem effectum: quia tunc mors ciuilis non æquiparatur naturali, ita procedunt alia iura, ut in dict. §. in insulam. & l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. & qđ habetur in l. ex facto. ff. ad trebell. & quod nota. gloss. 23. quæstio. 1. cap. placuit. & per Bald. in authentic. ingressi. C. de sacr. sanct. eccle. in princ. Ideo autem operatur mors ciuilis in l. Deo nobis. quia sicut per mortem naturalem soluitur matrimoniũ, ita etiam per illam ciuilem mortem ibi, quæ ratio non uidetur concludere: quia etiam olim quando per deportationem soluebatur matrimonium, quod erat, quando aliter cõiugum mutabat affectionem, ut habetur in l. 1. C. de repudi. nihilominus propter hoc uir non lucrabatur dotem ex pacto, ut est gloss. sing. in d. l. si cum dotem. in prin. & tamen talis mors ciuilis operabatur eundem effectum respectu soluti matrimonij. Vnde alia ratio erat in d. l. Deo nobis. ultra rationem dissolutionis matrimonij: quia per tale lucrum ex tunc acquirendum uiro non habebat impediri libertas alterius spiritualis matrimonij: quia secuta professione non poterat ad seculum redire, ut habetur in ca. 1. de uoto in 6. & in ca. 2. qui cle. Sed mulier deportata poterat etiam post deportationem alteri nubere; cum matrimonium sit contractus iurisgentium, ut habetur in l. eas obligationes. ff. de capi. dimi. & dixi suprà in prima parte operis: qui contractus iurisgentium non sunt prohibiti deportato, ut habetur in l. si tibi mãdauero §. is cui. ff. manda.

Præterea posset mulier postea restitui per principem & sic renubere postea per id, quod habetur in l. intercidit. ff. de condi. & demonstr. Sed tunc prædictis multum obstare uidetur: quia immo in terminis d. l. Deo nobis. adhuc subest impedimentum libertatis matrimonij spiritualis: quia uidens mulier, quòd profitendo haberet perdere non ita de facili induceretur ad ingressum, immo potius retardaretur, ne propter hoc haberet dotem perdere & staret in matrimonio sine dote, & maximè si nihil haberet in bonis nisi ipsam dotem. Et iõ Anton. de Butr. in suo primo consilio dubitauit, an dispositio dict. l. Deo nobis. & dict. l. si uerò constante. procedat de iure canonico cum per indirectum ob talem perditionem dotis haberet impediri ipsa professio, & etiam fauor animæ, circa quod non posset sic per indirectum lex humana etiam Imperatoris disponere per dicta suprà, & per not. in cap. 1. de sponsa. per Ant. & Abb. Sicu. & facit, quod habetur per Io. in c. statutum. de hære. in 6. confert ẽt, quod habetur in authẽ. nisi rogati. C. ad trebel. & in corpore, ubi disponitur ꝙ hæres grauatus de restituendo hæreditatem si decesserit sine liberis, & ipse hæres non uellet matrimoniũ carnale contrahere sed spirituale, ad hoc ut non impediatur talis libertas matrimonij spiritualis, iura uolunt, quòd ex tunc habeatur conditio pro defecta ad exclusionem substituti sic ingrediendo, quasi tunc monasterium habeatur loco filij, de quo etiam habetur in ca. in præsentia, de probat. unde pari ratione dicendum uideretur circa tale pactum uel statutum de dote lucrãda per uirum si soluatur matrimonium, etiã si diceretur de casu soluti matrimonij per mortem mulieris, & multomagis si diceret, si mulier decesserit in matrimonio sine liberis, ut tunc satis uideatur mulier decedere in matrimonio cum liberis, si intrat monasterium, quasi monasterium habeatur loco filij, & maximè ut dicebam ne impediatur libertas ingrediendi monasterium, unde cogita: quia doct. communiter tenent, ꝙ dispositio d. auth. non habet locum, nisi in ultimis uoluntatib. non autem in contractibus, licet subesse uideatur eadem ratio impedimenti libertatis matrimonij spiritualis, ut fuit de mente glo. in d. c. in præsentia. & etiam ibi uoluit Ioan. Anto. & communiter doct. post Marti. Sili.

Insuper aduerte: quia licet cum præallegata gl. in l. si cum dotem, transeãt cõiter doc. dum uult, ꝙ per deportationẽ mulieris non uidetur esse locus dicto pacto de lucrando dotem: tamen non uidetur procedere intelligendo, ꝙ mens glo. fuerit, quãdo matrimonium esset solutum per talem deportationem, referẽdo gl. ad proxima præcedentia. Nã si non esset so-

lutum matrimonium: quia forte nullus coniugum mutauit affectionem, secundùm ꝙ habetur in d.l.1. C.de diuor. Nullum esset dubium, ex quo non euenit casus soluti matrimonij, sed quando matrimonium esset solutum per deportationem gloss. illa malè uidetur loqui. Nam immo poterit uir dotem retinere, nec tunc confiscabitur, nisi in quinque casibus, de quibus in l.quinque legibus. ff.de bo. dam. ut hoc ꝓbatur in l. sed si alia. eo. tit. secundùm intellectum Dy. & Bar. ibidem, & est ratio: quia tunc talis mors ciuilis operatur eundem effectum quem operatur naturalis, uidelicet dissolutionem matrimonij. Nec tunc obstat, ꝙ mulier remanebit sine dote, si postea uellet renubere. nam non poterit cum eadem dote, quia si dos remaneret apud uirum propter tale pactum illa transiret cum publicatione bonorum ipsius mulieris, ut l. si constante. §. fin. ff. solut. matrim. Ex quo sequitur, quòd si fuissent tali mulieri deportatæ reseruata bona fortè ex gratia principis, uel aliter in sententia essent reseruata bona, secundùm ꝙ habetur in l. eas. ff. de cap. dim. in gloss. no. Tunc fortè uir non lucraretur talem dotem, ex quo dicta mulier uolendo postea renubere cum possit non obstante deportatione: quia contractus matrimonij est de iure gentium, ut habetur in d.l. eas. qui contractus iurisgentium non denegatur deportato. d.l. si tibi. §. is cui. ff. manda. propter dictam perditionem dotis posset impediri tale matrimonium. Si autem bona fuissent publicata, & postea mulier esset restituta à principe, tunc non solùm recuperaret bona sua à fisco, sed etiam fortè dictum lucrum quæsitum uiro propter talem deportationem, per id quod habetur in dict. l. intercidit, & maximè cum tunc uersetur fauor dotis & matrimonij contrahendi per suprà dicta.

9 Quartò limita dictam regulam procedere, quando † pactū esset factum cum muliere, secus si cum alio dotante mulierē, uidelicet extraneo, puta matre, uel alio coniuncto: nam licet extraneus possit ab inuito pacisci de dote sibi reddenda soluto matrimonio, ut in §. accedit. C. de rei uxo. act. tamen non sic si ex interuallo, ut ibi & tamen si ex interuallo stipularetur à uiro de uoluntate mulieris per talem consensum sibi præiudicaret & sic post ius sibi quæsitum, ut est casus sing. in l. ob res. §. 1. ff. de pact. dot. Et pro certo si non esset ille text. multi dicerent contrarium per regulam suprà assumptam, & iura supra alleg. & sic habebit mulier remanere indotata propter talem consensum. potest dici, quòd talis consensus mulieris solùm se extēdat ad casum, quo matrimonium solueretur morte mulieris, ut dixi suprà, in simili ad intellectum. d. §. filia. & l. hæredi. ff. de pact. non sic ergo si morte uiri, uel diuortio solueretur sine culpa mulieris nec refragatur huic intellectui text. in d. §. 1. dum dicit, quòd postquam extraneus dotem dederit, si uult stipulari, debet consentiente muliere: nam debet intelligi: quia tunc ipsi paciscenti quæritur actio propter consensum mulieris, scilicet eo casu quo mulier per suum consensum potest dotis conditionem deteriorem facere, ut est, quando solueretur matrimonium per eius mortem. Vel fortè posset dici, & non improbabiliter, quòd isto casu potest mulier consentire indistinctè tali dotanti propter causam remunerationis, ubi ratione meræ donationis non ualeret talis consensus inclusam habens tacitam remunerationem iuris sui, argum. eius, quod habetur in l. quod autem. §. si uir. ff. de donatio. inter uir. & ux. & quod aliàs per glo. no. in l. si uoluntate. C. de dot. promiss. & per Bar. & alios in l. si diuortio. ff. de uerbor. oblig. & facit l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. mand. & hoc uidetur fuisse de mente Bartol. in l. quæ dotis. ff. solut. matrim. in solutione contrarij. l. idemq́ue. §. si mater. ff. man. Nam ibi est casus notab. secundùm communem intellectū, quòd adhibitus simpliciter ad dotem pro muliere non præsumitur in dubio animo remunerandi, licet talis adhibitus fuerit ille, qui dotauit mulierem, ut sic in muliere nō præsumatur in dubio remuneratio, & hoc fauore dotis, ut dixi suprà in 69. priuil. 6. partis. Et sic uidetur præsupponere Bar. quem communiter sequuntur doc. ibi in d. §. si mater. quòd illud procedat in casu dubio, ergo si expresè appareret de mente illius mulieris, ꝙ adhibuerit dictam matrem animo donandi, ꝙ præiudicasset sibi ipsa mulier in tali dote. Quod quidem sine dubio procederet, quando incontinenti tempore donationis hoc fuisset factum, per §. accedit. Sed quando ex interuallo, & tunc idem si contingeret casus, quòd matrimonium solueretur morte dictæ mulieris, sed si morte mulieris tunc cesset aliquale dubium per supradictam regulam, nisi limitetur propter causam remunerationis, & ita procedat tex. in d.l. ob res. §. 1. unde cogita.

Et ex prædictis infertur ad quintam limitationem ut d. re-
10 gula non procedat, quando † mulier consentiret patri dotanti ex interuallo stipulanti dotem sibi patri reddi, per tex. in l. quoties. uer. cæte. ff. sol. matri. & l. 2. §. 1. eo. tit. à contrario sensu, & in l. cum dos. 2. resp. ff. de pac. Et forte est ratio in patre: quia tale pactum non uidetur multùm esse præiudiciale ipsi filiæ, si contingat matrimonium solui morte uiri, uel diuortio. nam si non propter huiusmodi pactum dos remansura esset apud uirum, tenebitur pater iterum redotare filiam. l. si socius pro filia. ff. pro soc. & authent. sed quamuis. C. de rei uxo. actio.

Ex quo inferri potest, ꝙ si tunc pater non reperiretur potens ad redotandum talem filiam, talis consensus præstitus per filiam non haberet sibi obesse: ut non habeat remanere indotata, bene facit gl. in d.l. 2. §. 1. ff. solu. matrimo. super uerbo sui iuris. & hoc etiam probatur notanter in l. post dotem. ff. eod. titu. secundùm nouam lect. quam ibi ponit Barto. & ibi patet, & pleriq; alij doct. ibi limitando singulariter. d. §. quoties. uer. cæterùm. Nam licet ibi dicatur, quòd pater stipulando ex interuallo de filiæ uolūtate possit sibi appropriare actionem de dote repetēda, & sic eam adimere filiæ. Tamen fallit, nisi postea tempore soluti matrimonij filia haberet iustā causam imponendi & contradicendi patri, puta si erat suspectæ uitæ tunc, adeo quòd illam dotem consumeret, & propter hoc filia omnino remaneret indotata, & non posset secundò modò nubere. Et licet illam lecturam improbet ibi dominus Bene. cum filia habeat sibi imputare, quare patri ita suspecto à principio consenserit sic stipulando, argu. l. si creditores. ff. de priuil. cred. cum simil. Tamen hæc sua ratio non multùm urget, maximè si suspicio contra patrem emerserit ex post. Tamen idem dici potest, quando à principio inerat. nam scientia filiæ circa suspicionem uitæ patris non debet nocere ipsi filiæ, ex quo etiam si expresè uellet, non posset ex tali certa sui scientia sibi præiudicare, & dotis conditionem deteriorem facere, ut sic habeat remanere indotata ꝑ supradicta, sicut etiā in simili dicebat notanter Bar. in l. si constante. in princ. in 6. quæstione primæ partis. Quando mulier à principio dotem promisit uiro, quem tunc sciebat suspectum & labi facultatib. ut sic non sit destituta remedio. d.l. & bene facit. cap. per uestras. de dona. inter uir. & uxorem. Et per prædicta sequitur, quòd multominus nocet filiæ, si ipsa consentiret patri dotanti & paciscenti de dote retinenda per uirum soluto matrimonio: quia si solueretur morte uiri, uel diuortio, & pater reperiretur inops ad redotandum, ut possit tunc agere contra uirum in subsidium non obstante tali pacto & consensu filiæ, ꝑ id, quod habetur in l. quanuis. C. de pact. dot. Potest tamen dici, ꝙ isto casu quando pater esset potens ad redotandum, tale pactum præiudicaret filiæ propter suum consensum per supradicta. & facit tex. in l. aliud in simili. ff. de pact. do. supplendo ibi uerbum maximè, prout subaudit gloss. non sic si pater fuisset ita potens etiam à principio sine consensu filiæ: quia tale pactum nullo modo sibi filiæ nocet, ut dicetur infrà in ul-
11 tima limitatione. Sextò limita † quando per pactum mulieris remitteretur uiro obligatio: quia tenetur mulieri ad dotem restituendam, quando accepit pro dote nomen debitoris insolutum, si contingat postea talem debitorem effici non soluendo. Et sic per pactum potest mulier in se suscipere periculum nominis talis debitoris: ut est text. not. in l. Pomponius. ff. de pact. dot. ubi idem probatur, quando dos esset data æstimata uiro, nam potest mulier per pactum in se periculum suscipere talis rei datæ æstimatæ, ut est casus ibi singu. Vnde si dos esset data fortè in rebus mobilibus æstimatis, puta in armento boum, posset mulier per pactum suscipere in se periculum interemptionis dicti gregis, si contingat animalia casualiter mori, & sic mulier remaneret indotata sine sui culpa, & sic idem in periculo nominis, ut suprà, quod procedit, quando nomen debitoris esset datum æstimatum, & sic insolutum pro dote, ut suprà, ut tunc circa pactum periculū sit uiri, per id quod habetur in l. nomen. ff. de hære. uel act. uen. Si autem debitor mulieris simpliciter dotem pro muliere promisit, & tunc periculum esset mulieris, nec præcesserit aliqua culpa uiri: quia potuit ipsum nomen exigere & non exigit, ut probatur in l. promittendo. §. 1. ff. de iure dot. à contrario sensu. & not. in l. Mæuia. ff. soluto matrimo. & ibi dixi, & in l. si cum dotem. §. si mulier. eod. titu. Et sic etiam in dote data

data æstimata quando culpa uiri præcessit dictum casum puta mortis animalium. Nam tunc tale pactum non se extendit, quando culpa uiri præcessit talem casum. Sed dicet quispiam, non potuit mulier per pactum renunciare, ut uir non teneať de culpa: quia licet per pactum non possit remitti dolus futurus, imò nec per testatorē. l. si unus. §. illud nulla. ff. de pact. & l. conuenire. ff. de pact. do. & l. quidam decedens. in princ. ff. de adm. tut. tamen culpa de futuro potest remitti, ut est text. not. in l. qui plures. ff. de admi. tuto. & etiam probatur in d. l. quidam decedens. iuncta gl. in uerbo senserit. facit text. in l. si seruus uetitus. ff. de lega. 1. Non sic fortè in lata culpa: quia cum illa dolo æquiparetur. l. quod Nerua. ff. deposi. cum sim. non uidetur posse remitti, sicut nec dolus de futuro. Et sic remissio potest se solùm extendere ad leuem culpam, uel leuissimam de futuro, & non ad dolum, ut hic fuit de mente illius gl. not. in uerbo senserit. propter quod iam de facto respondi, quòd remissio facta de omnibus damnis illatis & inferendis, licet non tollat actionem legis aquiliæ pro damno postea illato per dolum uel latam culpam: tamen intelligeretur sublata pro damno postea illato ex leui uel leuissima culpa etiam faciendo, de quo aliàs. Nam potest responderi, quòd hæc non procedunt circa dotem in muliere, quæ non potest per pactū remittere culpam mariti de futuro etiam leuem ad quem ipse tenetur, ut habetur in l. etiam. §. 1. ff. soluto matrimo. ut de hoc tex. not. in d. l. Papinianus. in princ. quod no. Septimò li-

12 mita † quando esset tale pactum per quod non ueniretur cōtra naturam dotis seu eius actionis, sed potius per dictum pactum rediremus ad propriam naturam ipsius actionis, ut est tex. no. in l. si unus. §. pactus ne peteret. uer. quòd in specie dotis. ff. de pact. Nam si mulier ab initio fuit pacta, quòd dos, puta, consistens in pecunia restitueretur soluto matrimonio incontinenti, & sic non expectata dilatione legati, quæ hodie est annus, ut in §. cum autem. C. de rei uxor. act. & postea per pactum fuit contenta, quòd dos non redderetur incontinenti, sed post aliquod tempus, licet per hoc pactum fieret conditio mulieris deterior, in tali dote tamen ualeret, ut ibi, & ratio notabiliter assignatur ibi: quia res de facili reddit ad suā pristinam naturam. Intellige tamen, dummodo talis dilatio postea facta non excedat dilationem legalem, aliàs tunc non ualeret tale pactum, per id quod habetur in l. de die. & d. l. Attilicinius. licet fortè tunc non uitiaretur tale pactum usque ad dilationem legalem, argumen. l. sancimus. in princip. C. de do.

Et ex prædictis sequitur, quòd si mulier ab initio dotis fuit pacta, quòd uir teneatur non solùm de culpa leui, sed etiam de leuissima, & etiam de casu, & postea ipsa mulier remisit uiro dictum pactum, ei renunciando, ualeret tale pactum remissiuum, licet suæ dotis conditio deterior fieret: quia non fit deterior contra propriam naturam dotis, imò reditur ad naturam dotis, quæ est, ut maritus non teneatur de culpa leuissima, neq; de casu, ut habetur in l. pe. in prin. & d. l. etiam. §. 1. ff. sol. mat. ꝙ bene no. Et ꝙ dictum est supra de pacto inualido, ut dos ulteriori die soluatur, per id quod habetur in d. l. de die. & d. l. Attilicinius. procedit, quando matrimonium solueretur diuortio, uel morte uiri, secus si morte mulieris. nam tunc ad dictum casum extenderetur, sicut extenderetur pactum de dote omnino non petenda, ut d. l. de pac. do. Cum hæc inter se æquiparentur, ut suprà dixi in d. l. quod autem, & maximè, quia tale priuilegium non trahitur ad hæredem mulieris tanquam merè personale, ut habetur in l. 1. C. de pri ui. dot. etiam si esset filius eiusdem matrimonij, cum adeo sit merè personale, & solam mulieris personam concernens, ut nullo modo possit accommodari ad eius filios: cum tunc cesset ratio, ne remaneat mulier indotata, ut sic possit renubere per supradicta, unde talis hęres etiam filius necesse habebit expectare talem dilationem, licet longam, & ultra metam tēporis legalis indultam per mulierem à principio dotis, non sic forte, si cōstante matrimonio talis mulier dictam dilationem concessisset uiro, ex quo saperet donationem quandam, super quo tamen ultimo cogita: quia uideretur dicendum hoc procedere, quando dilatio esset adeo magna, propter quam ipsa mulier & eius hæres efficeretur pauperior, & uir locupletior, aliàs secus.

13 Octauò limita dictam regulam procedere † quando pactum de dote petenda fieret ante matrimonium uel constante matrimonio, secus si eo soluto: quia tunc ualeret, ut uoluit gloss. not. in l. cum dos. ff. de pact. dotalibus. Pro quo facit: quia sol. ma. potest mulier sibi præiudicare donando tunc uiro, quia tunc oratio diui Pij prohibens donationem inter coniuges non esset impedimento, & facit, quod aliàs dixit gl. in simili. de pacto, ut uir teneatur etiam ultra quàm facere possit, quòd ante matrimonium uel eo constante non ualet, in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. Et tamen pactum soluto matrimo. ualeret ut uoluit ibi glo. no. Et licet multi post Dy. illam impugnent: tamen Bar. & multi alij illam sequuntur, ut etiam ibi legendo hoc idem tenui per multa iura & rationes. Sed tunc multùm ob. tex. in l. licet. ff. de pac. do. ubi nō solùm pactum de dote non repetenda longiori tempore non ualet, nisi suadente aliqua iusta causa, & gl. ibi intelligat, scilicet paupertatis uiri, quæ causa paupertatis adeo iusta cēsetur, ꝙ posset uir omnino excusari à dote reddenda, donec perueniat ad pinguiorem fortunam, secundùm quòd habetur in l. maritum. ff. sol. mat. cum suis uulgaribus. Et ista procedunt à pari, ut ubi non potest fieri pactum, quòd longiori die soluatur dos, similiter, imò multominus potest fieri, ut omnino dos non soluatur, ut uult tex. in l. ut autem. ff. de pact. do.

Præterea si pactum posset fieri sol. mat. quòd dos non reddatur, eadem ratione uideretur posse fieri ante matrimoniū: cum conferatur ad tempus, quo tale pactum potest ualere, ar gu. l. in tempus. ff. de hære. insti. & facit gl. in l. quod sponsæ. C. de do. ante nupt. & tamen constat, ꝙ etiam ante matrimonium non potest fieri, ut patet ex prædictis. Et ideo Ioan. de Imo. in d. l. Lucius. pro concordia distinguit, quòd aut interuenit iusta causa, & ualebit tale pactum, arg. d. l. licet. & ita intelligatur gl. in d. l. cum dos. Aut non interuenit iusta cā, & tunc non ualet per d. l. licet, à contrario sensu, & iustam cām dicit satis adesse, si fiat pactum in casu, quo de iure permitteretur ante matrimonium. Et sic sequitur, quòd in casibus, in quibus tale pactum valet, & se extendit, quando cesset factum ante matrimonium, in eisdem casibus ualebit & se extenderet, quando factum esset soluto matrim. aliàs secus. Vnde si sol. matr. per diuortium, uel per mortem uiri mulier pacisceretur cum uiro, uel eius hærede de dote non repetenda, non ualeret tale pactum, nisi quando uir esset factus inops, adeo ꝙ posset dotem retinere per beneficium uidelicet, deducto ne egeat. Et sic fieret pactum ex causa paupertatis uiri, aliàs contra publicam utilitatē, si talis uxor remaneret indotata & impediretur libertas nuptiarum. Sed si fortè mulier dum esset in ægritudine faceret pactum hæredi uiri de dote non repetenda, si contingat eam mori, & tunc ualeret: quia per hoc non efficeretur indotata, nec impediretur libertas matrimonij, & hæc fuerunt de mente Ioā. de Imo. ibi, ut supra, & cum eius opin. concordat Lud. ibidem, subdendo inter alia rationem: quia etiam solu. mat. dicitur prædium dotale respectu priuilegij, ut sit inalienabile, ut est tex. in l. etiam directo. ff. de fun. do. Vnde sicut constante matrimonio non potest mulier sibi præiudicare in dote ipsam alienando, sic etiam non potest soluto matrimo. ut ibi est casus, cuius dictum & ratio militaret in rebus stabilibus, uel mobilibus dotalibus, in quibus obtinet prohibitio legis Iuliæ de fundo dotali, secundùm latè dicta suprà in primo priuilegio huius septimæ partis. Sed quando dos esset in pecunia, non cadit tunc dictum priuilegium, nisi dicamus arguendo à simili & ab identitate rationis, super quo aduerte: quia quando dos esset in stabilibus uel mobilibus, ubi locum sibi uendicaret prohibitio legis Iuliæ, tunc ante restitutam dotem, & sic donec competeret actio de dote ipsi mulieri, non posset mulier pacisci uiro uel eius hæredibus de dote non repetenda: quia uideretur per hoc dotem alienare, quòd non posset etiam sol. matr. donec esset sibi restituta, per tex. not. in l. 3. ff. de fun. do. Et sic debet intelligi text. in d. l. etiam. Vnde eadem ratione potest dici, quando dos esset in pecunia: ut donec sibi mulieri competit actio ad dotem, adhuc uidetur durare dos, & eius priuilegia etiam soluto matrimo. & ideo tunc non ualeret pactum de dicta dote non repetēda, & sic faciendo suæ dotis conditionem deteriorem, sed postquā dos fuit restituta ipsi mulieri, & sic extincta fuit actio dotis solutione. insti. quib. mod. tol. obl. in princip. tunc ualeret pactum uel donatio facta per mulierem ipsi uiro uel eius hæredi: quia non potest dici amplius dos, nec fundus dotalis: ut probatur in dict. l. 3. Vnde si ponatur contingentia casus, quòd aliqua ex causa ipse uir, uel eius hæres postea rehabuerit dictam rem dotalem, tunc ualeret pactum de non petendo gratuitū, cum aliam actionem, quam de dote uideatur remisisse, idem si pro dote consistente in pecu-

nia uir dederit mulieri in solutum certum prædium, tamen antequam mulier possessionem nacifcantur, fecit pactum de nõ petendo ipsi uiro uel hæredi, ualeret quidem, licet per illud pactum remaneret indotata: cum etiam posset cuicunque alio extraneo talem rem donare: immo etiam omnia sua bona, nec posset talem donationem impugnare ex eo, quòd postea dicat se remansisse indotatam, & non posse renubere, cum nullo iure hoc cautum reperiamus: cum etiam ipsi uiro post matrimonium solutum, puta diuortio, posset dotem iam acceptam sicut alia bona donare: cum solum hoc sibi prohibeatur constãte matrimonio, ne mutuo amore se expolient, ut habetur in l. 1. 2. & 3. ff. de donat. inter uir. & ux. sed ante habitam dotem non posset ipsam donare uiro non solùm si consistat in corporibus, sed etiam si in pecunia: cum adhuc duret dos supra dicta, quod est bene not. Quid autem si constante matrimonio fuit factum tale pactum per mulierem de dote non repetenda. Dicas, quòd ex quo tale pactum patitur duplicem defectum. Primò, quia conditionem dotis deteriorem facit. Secundò, quia sapit donationem, quæ est prohibita etiam extra res dotales constante matrimonio, ideo non ualet, etiam si cõtingeret, mulierem prædecedere in matrimonio. Nec obstat, quòd collatum uideatur in tempus solut. matrim. & sic licitum, argum. l. in tempus. ff. de hæred. instit. prout etiam uidetur fuisse de mente glo. in d. l. quod sponsæ, dum dicit, ideo ualere donationem causa mortis inter cõiuges. s. quia collata est in tempus licitum solut. matrim. allegando text. in l. si eum. §. fi. cum seq. ff. de do. inter uir. & ux. nam respondetur, ꝙ iõ ualet talis donatio cã mortis: quia modici est præiudicij, cum sit reuocabilis. Vnde si inter coniuges fieret donatio causa mortis, uel collata post mortem, adeo ꝙ esset irreuocabilis, non ualeret ab ipso initio: quia illa esset magni præiudicij, licet conferatur in tempus soluti matrimonij secundum Paul. & Pon. ut supra, allegant ad hoc tex. no. & singularem in l. ubi ita donatur. ff. de do. cau. mor. Et ipsi non respondent ad dictam rationem, qua fortè fuit mota gl. d. l. quod sponsæ. per d. l. in tempus. Sed tu responde, ꝙ illud arg. uulgariter sumptum ex d. l. procedit, nisi lex resistat ipsi initio, per id, quod habetur in l. si minor. ff. de ser. expor. & per Bar. in l. quoties. l. si constante. ff. sol. ma. nam lex resistit ab ipso initio. s. eo tempore, quo est suspicio, ne coniuges mutuo amore se spolient, per id quod habetur d. l. 1. & 3. ff. de do. inter uir. & ux.

14 Nonò limita: † nisi tale pactum esset iuratum, nam tunc iuramentum, ex quo seruari potest per ipsam mulierem sine dispendio salutis æternæ, ideo seruandum est, per tex. in ca. cum contingat. de iureiur. ubi fauor animæ iurantis mulieris præfertur fauore matrimonij & dotis, quod quidem indubiè procedit, quando mulier fecisset pactum tale in omnem casum soluti matrimonij, etiam per mortem uiri. Sed si simpliciter fecisset pactum de dote nõ repetenda in casum soluti matrimonij. Fortè posset dici, ꝙ tale iuramentum recipit interpretationem secundùm terminos iuris communis, ut suprà dixi in statuto disponente super tali lucro dotis, ut sic uideantur partes, & maximè mulier ipsa intellexisse de casu soluti matrimonij, per eius mortem, & hoc propter subiectam materiam, ita suadente fauore dotis & matrimonij, ne impediatur, argum. d. l. 2. C. de pact. dota. & maximè fauore publicæ utilitatis. Ad hoc etiam est gloss. 3. in l. cum dos. ff. de pact. dota. Iuramentum enim & eius uirtus restringitur secundum materiam subiectam ipsius actus, ut habetur in l. fin. ff. qui satisdat. cogan. & l. fin. C. de non nume. pecu. bene facit tex. & quod ibi nota. Ioan. Andr. in cap. quemadmodum. de iureiu. & quod habetur in c. P. & G. de renun. Potest dici, & non improbabiliter, ꝙ eo casu, quo per tale iuramentum sibi mulier præiudicasset in tali pacto, & mulier non haberet aliunde, ex quo se posset dotare pro secundo matrimonio, ꝙ posset petere absolutionem à tali iuramento secuto tali casu soluti matrimonij per mortem uiri; tunc quia uidetur enormiter læsa, tum etiam quia surgit impedimentum matrimonij contrahendi, per id quod no. Io. And. & docto. communiter sequuntur in d. cap. cum contingat. circa terminos d. c. & similes.

Decimò & ultimò limita dictam regulam procedere in mu
15 liere † paciscente, secus in patre; quia tunc si incontinẽti tempore donationis paciscitur in præiudicium filiæ, ualebit si cum stipulatione, licet secus si ex interuallo, ut l. quoties. ff. sol. ma. & l. cum dos. in prin. quod procedit, nisi matrimonium solueretur morte uiri, & sic remanet filia, quia tunc non uidetur filiæ præiudicare eo casu, quo actio esset reintegranda filiæ, puta factę sui iuris morte patris, uel emancipatione, ut bene probare vr̃ tex. in d. l. aliud. in fi. ff. de pac. do. a cõtrario sensu, ubi patet, ꝙ si pater paciscitur, ꝙ ulteriori die quàm statuta lege dos reddatur, tale pactum nocet ipsi patri, puta si supersit tpe soluti matrimonij diuortio, uel morte uiri. Sed si pater non superesset, quo casu dos uenit reintegranda filiæ. l. 1. §. uideamus. C. de rei ux. act. tunc filiæ non noceret dictũ pactum, nisi ipsa esset hæres patris: tunc enim tenetur stare facto sui defuncti, ut ibi est text. & ideo potest dici, immo multomagis si pactum fuisset factum per patrem ab initio, ꝙ dos retineretur per uirum solut. matrim. per mortem uiri, etiam si fuisset dictum, ꝙ nomine liberorum haberet detineri: ut est tex. secundum uerum intellectum, quem ibi communiter tenent doct. post Pe. & Cyn. & etiam ibi Bal. in l. quamuis. C. de pact. dot. Videtur enim tunc tale pactum aduersari publicæ utilitati, & ideo non ualet in præiudicium filiæ, ut ibi: & ita etiam illum tex. intellexit & notauit gl. 3. in d. l. cum dos. in prin. ante autẽ quàm filia efficeretur sui iuris, noceret sibi tale pactũ patris, ut probatur in l. 2. §. quòd si in patris. ad fi. ff. solut. matrim. à contrario sensu, ut sic ipsa non posset agere contra uirum, idem si esset effecta sui iuris, puta per mortem fratris, & ei esset hæres: quia tunc pro ea rata, pro qua est hæres, noceret sibi tanquam pactum, per d. l. aliud. in fi. & facit tex. in l. Lucius. ad fi. ff. solut. matrim. Dices tu, quòd immo deberet nocere filiæ, licet effectæ sui iuris, saltem respectu uiri, uel eius hæredũ, ut non possit contra eos agere, ex quo ipsi filiæ potest esse consultum in agendo contra patrem, si est emancipata, ut eam redotet, per id quod habetur in authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. & si pater esset mortuus posset agere contra hæredes patris, qui succedunt etiam in onere redotandi, ut per Dyn. in l. si marito. §. 2. ff. solut. matrim. per Bartol. in l. post dotem. eo. tit. & si pater, uel eius hæredes essent impotentes ad redotandum: tunc ex æquitate restitueretur filiæ pristina actio contra eius hæredes, per id quod habetur in l. fin. ff. de eo per quẽ fac. erit, & quod no. gl. in l. 2. §. 1. super uerb. sui iuris. ff. solut. matrim. & dixi supra in 5. limit. quando filia consensit patri, vt stipularetur dotem sibi patri reddi. Nam respondetur, ꝙ isto casu iura à principio considerant hunc futurum euentũ paupertatis uiri posse contingere: & iõ ab ipso initio annullant tale pactum, ut patet in d. l. quãuis. Et iõ licet postea appareat, ꝙ pater possit redotare: nihilominus quod ab initio fuit nullum, non põt reconualescere: ut l. quod ab initio. ff. de reg. iu. & in regula non firmatur. in 6. & in l. si rem meam. ff. de uerb. oblig. ita singulariter dicit Cyn. in d. l. quamuis. Sed quando filia consensit patri ita paciscenti: tunc iura non considerant ab initio dictum futurum euentum aduersæ fortunæ, licet postea dicto casu adueniente, scilicet paupertatis patris, prouideant indemnitati mulieris & dotis fauore publicæ utilitatis, ut ibi dixi.

16 Et † per prædicta habes notabilem limitationem ad iura disponentia & permittentia patri à principio facere ꝙ pactum uelit circa ipsam dotem. d. l. quoties. & d. l. auia. & dict. l. cum dos. in prin. ut procedant in pacto circa dotem restituendam; secus in pacto circa dotem retinendam per uirum, ut tunc nõ possit illud facere in præiudicium filiæ, ut d. l. quamuis. Cum tunc uideatur non contra filiam, sed etiam contra utilitatem publicam esse factam, ut etiam uoluit d. gloss. 3. in d. l. cũ dos. & hoc nisi filia postea fuisset hæres patris: quia tunc debet sibi imputari: cùm teneatur stare pacto sui defuncti. d. l. aliud, in fi. Item nisi filia consensisset tali pacto patris, quo casu dic ut conclusum est suprà in quinta limitatio. Et per hoc sequitur, quòd si filia adhibuerit patrem ad stipulandum dotem reddi eidem patri, tunc etiam si animo donandi adhibuisset, ualebit talis stipulatio in præiudicium filiæ, propter eius consensum, sed posset tunc ipsi filiæ succurri patre existente inope, ut dixi. Sed si mulier ipsa adhiberet alium, quam patrem ad stipulandum animo sibi donandi, talis stipulatio se non extenderet ad casum quo matrimonium solueretur diuortio, uel morte uiri. & sic restringeretur ad casum solum, quo solueretur matrimonium per mortem mulieris per suprà dicta, iuncta d. l. 2. de pact. dot. & l. ut autem. eodem titulo, & d. l. 1. de do. præle. Cum etiam si expressè adhibuisset ad stipulandum in dictum casum, non ualeret stipulatio per dicta iura, ut etiam hoc tenuit Ioan. de Imo. & Lu. in l. Lucius. quod not. ad not. in dict. l. quæ dotis. An autem in dubio præsumatur adhibuisse patrem animo donandi, patet ex dictis suprà.

Item

Item adde ad prædicta, dum dixi circa pactum de dote soluenda longiori tempore: nam multi errarent in isto casu, si
17 in instrumento promissionis dotis fuerit dictū q† mulieri dos redderetur in illis terminis, in quibus dos soluta esset uiro per ipsam mulierem uel socerum. Nam ratione æqualitatis seruandæ & mutuæ dilationis inter eos considerandæ uidebatur ualere tale pactum, argu. eius, quod habetur in l. fideicommisso. C. de transa. & in l. si pater puellæ. C. de inoffi. testa. Et tamen casus est no. in contrarium. d. l. Attilicinius. ubi dicit Bar. quòd si ille casus non reperiretur decisus ibi, quilibet responderet in contrarium. Sed in socero uidebatur minus dubium, quòd non noceret filiæ, ut patet in dict. l. aliud. Quidam tamen dicunt, illud procedere, quando à principio partes conuenerunt de termino soluēdæ dotis, ut sic propter datam dilationem à uiro in dote soluenda nō potuit uice mutua dari dilatio in dote restituenda per uirum in eodem tempore. Vnde secus si contingeret, dilationem esse causatam in dote soluenda uiro propter moram mulieris: quia tunc uidetur ualere tale pactum recompensatiuum culpæ uiri cum culpa mulieris: tamen non uidetur hoc esse uerum per tex. in d. l. Attilicinius. qui simpliciter & indistinctè loquitur. Imo etiā idem probat esse, quando mulier fuisset in mora soluendi, ut patet in illo tex. dum loquitur de serotina solutione & sic de morosa. Dicas tamen, quòd bene ualebit statutum ita disponens, ut est Perusij, quòd in eisdem terminis debeat dos restitui per uirum mulieri, uel eius hæredibus, in quibus fuit soluta uiro, postquam subijt onera matrimonij, sed posset de hoc dubitari, ex quo uidetur impedire libertatem nuptiarum per supradicta, unde cogita.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Casus futurus aduersæ fortunæ est in consideratione fauore dotis.*

1 DVODECIMVM priuilegiū est† quia fauore dotis non habet locum illud uulgare, de quo in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerbor. oblig. quia iura uolunt, q casus futurus aduersæ fortunæ non sit in consideratione ut ibi, & tamen secus est fauore dotis secundùm Cyn. not. in l. quamuis. C. de pact. conuen. quod tamen declara ut supra in proximo priuilegio est dictum.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Grauatus in uno, in alio debet releuari. hac regula fallit fauore dotis.*

1 DECIMVMTERTIVM priuilegium † est quia fauore dotis fallit regula illa uulgaris. l. secundùm naturam. ff. de re. iu. secundùm Barto. in l. si constante. in princ. in 5. q. 4. par. ff. sol. mat. quod declara ut ibi per eum, & bene facit tex. in d. l. Attilicinius. ff. de pact. dota. quia uidebatur dicendum, q mulieri sequatur incommodum matrimonio soluto, ex quo stante matrimonio habuit commodum in dote soluenda, & sic maritus interim habuit incommodum subeūdo onera matrimonij sine dote propter moram mulieris, & sic uidebatur uice uersa debere sequi commodum, & releuari matrimonio soluto in dote restituenda, cuius contrarium ibi dicitur, & sic etiam econtra illud uulgare, qui in uno releuatur, in alio debet releuari. l. eum qui. ff. de iureiu. cum sim. & totū illud operatur fauor dotis, ne interim mulier remaneat indotata, & sic innupta, per dicta supra in 11. priuilegio.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor perdit beneficium cessionis bonorum ratione doli commissi, dissipando bona in fraudem creditoris.*

1 DECIMVMQVARTVM priuilegium est: quia † licet dicatur in l. fin. §. fin. ff. de his quæ in fraud. credit. & ibi per Barto. quòd ratione doli commissi per debitorem in dissipatione bonorum in fraudem creditoris perdat ipse debitor beneficium cessionis bonorum, de quo etiam per Dyn. in. §. si quis in fraudem. inst. de act. per Bar. in l. alia. §. elegan ter. ff. sol. matr. ad fi. licet secus si per culpam latam dissiparet ut probatur singulariter in l. ēt. §. licet. ff. eo. tit. ubi probatur q licet ratione doli in dissipando perdat maritus beneficium illud sibi indultū à iure ne excutiatur ultra quàm facere possit: tamen secus si per culpam latam, de quo ibi uide quæ dixi: tamen prædicta fallunt, quando in re dotali esset commissa culpa in dissipando: quia tunc talis culpa facit uirum perdere suum beneficium, per tex. ibi nota. de quo ibi uide dicta.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Res empta per uirum etiam si à principio esset actum, quòd non efficeretur dotalis: tamen dotalis efficitur in subsidium fauore mulieris.*

1 DECIMVMQVINTVM speciale priuilegium est: quia res† empta per uirum ex pecunia dotali efficitur dotalis in subsidium, quando non sunt facultates uiri sufficientes, & sic præfertur mulier omnibus aliis tanquam domina, licet à principio non fuerit dicta res empta cum duob. illis concurrentibus & requisitis, ut conuertatur in dotem, uidelicet, quòd de consensu mulieris ab initio sit actum, quòd conuertatur in dotem. Secundò quòd conditio mulieris per hoc efficiatur melior: ut habetur in l. ex pecunia. & in l. si inter uirum. C. de iu. do. tamen etiam si à princ. hæc non interuenerit, tamen in subsidium, ut suprà, potest ad eam rem regressus haberi tanquam rem dotalem, ut probatur nota. in l. uxor uiro. ff. de don. inter uir. & uxor. & de hoc uide per Bal. not. in l. in rebus. C. de iu. do. in 6. col.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Contrahens cum persona, quam tunc sciebat suspectam, sibi debet imputari.*

1 DECIMVMSEXTVM priuilegium est † quia talis contrahens cum persona, quam tunc sciebat suspectam sibi debet imputari, ut sic non posset tunc petere sibi caueri. secundùm formam l. in omnib. ff. de iu. ut habetur in l. si creditores. ff. de priui. cred. & not. in l. 2. in princi. ff. soluto matrim. Tamen fallit in muliere fauore dotis: quia licet promiserit, uel dederit dotem uiro, quem sciebat non esse soluendo: tñ poterit postea ꝓpter talem suspicionem petere sibi caueri à uiro secundū Bal. no. in auth. q locū. C. de [illegible] & bene facit, quod no. Bar. in l. si constante. ff. sol. ma. in 6. q. 1. par. vñ per hoc singulariter limitatur totus titulus. C. ne fideiuss. do. den. tamen cogita: quia si hoc esset uerum, surgeret magna restrictio ad dictum titulum, & maximè cum tunc nō cesset ratio perfidiæ inter coniuges, quæ mouit legislatorem ad prohibendum fideiussores dari pro dote restit. uel conseruanda, & maximè cum ipsa mulier habeat paratum aliud remedium, de quo in l. adhuc. C. de iu. do. & in auth. q locum, & in cor. unde sumitur.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Bonis uiri condemnati publicatis non censeatur publicata bona dotalia.*

1 DECIMVMSEPTIMVM speciale priuilegium est: quia licet † publicatis bonis alicuius condemnati intelligantur etiam publicata dominia, & iura, & alia bona, quæ subiacent restitutioni post mortem illius condemnati, tamen cum sua causa & onere restituendi post mortem, ut sic resoluto iure illius condemnati dicatur resolutum ius ipsius fisci, ut l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellian. facit l. lex uectig. ff. de pigno. & nota. in l. finita. §. si de uectigal. ff. de damn. infect. Et sic per hoc uideretur,

ꝙ dominium rei dotalis, quod eſt penes uirum conſtante matrimo. l. doce ancillam. C. de rei uend. intelligatur illico tranſire in fiſcum, ſicut alia dominia uiri, per id quod habetur in l. fideicommiſſa. ff. de pu. & in l. cum duobus. §. idem reſpondit. ff. pro ſocio. tamen hoc non eſt uerum in dominio rei dotalis, nec publicatis bonis uiri intelliguntur publicata bona dotalia, ut uidetur uoluiſſe gl. not. in l. ſed ſi alia. ff. de bo. dã. pro qua quidam alleg. tex. ad hoc ſingu. in l. ſi quis poſt hãc. C. de bon. dam. ubi uidetur probari, ꝙ mulier poteſt incontinenti uendicare bona dotalia à fiſco tãquam domina, facit l. l. ſi marito publico. in prin. ff. ſol. mat. Nec poterit fiſcus dicere ſe uelle retinere dicta bona, quouſque poterat maritus, & ſic uſque ad tempus ſolu. mat. Nam imo incontinenti deberet reſtituere, ut ſic interim ipſa dos maneat apud mulierem, licet matrimonium non eſſet ſolutum, prout hodie non ſoluitur ex quacunq; dãnatione facta de uiro, ut in auth. quod hodie. C. de don. inter uir. & uxo. Et multominus ſoluitur de iure canonico, quod ubique ſeruandum eſt in materia matrimonij. Sed aduerte: quia illud de dominio, quòd illico tranſferatur in mulierem, maximè iure iſto, non uidetur eſſe uerum, imo tranſit in fiſcum cum ſua cauſa, ut eſt text. no. in l. 1. in fi. cum ſeq. ff. de fun. do. Nec obſt. d. l. ſi quis poſt hanc. quia loquitur in princ. de bonis propriis mulieris, & ſic non dotalibus, & dum poſtea ſubdit de bonis dotalibus, non repetit illud uerbum uendicari: ut infrà ſubdetur in proximo priuileg. Vnde poteſt intelligi, quòd d. l. ſi quis. procedat de iure nouo codicis, ut l. ubi adhuc. C. de iur. dot. quia non poteſt negari, quòd per talem publicationem bonorum non dicatᷣ uir ad inopiam uergere: ut per Bar. in l. ſi conſtante. in 5. q. 1. par. ff. ſolu. mat. & ſic eſt dos in caſu reſtitutionis, quo caſu multi tenent, ꝙ illico tranſeat ipſo iure dominium recta uia in mulierem, ſicut tranſit hodie ſol. mat. per l. in rebus. C. de iu. do. ꝙ an ſit uerum, uide quæ latius dicam infra, in 8. par. circa priuilegium. d. l. in rebus. in 6. ſpeciali.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non poteſt mandari executioni in rebus dotalibus pro debito uiri, imò nec etiam pro debito communi uiri & uxoris.*

2 *Maritus, quando timet ſibi de inſultu ſuorum creditorum contra ſua bona, debet meliora bona conſignare mulieri, ut conuertatur in dotem, quæ erat in pecunia, & eſt bona cautela.*

1 DECIMVMOCTAVVM priuilegium: quia † uiro condẽnato etiam pro debito ciuili & priuato non poteſt fieri executio in re dotali mulieris, etiam ſi debitum eſſet commune uiri & mulieris, ſecundùm glo. not. in d. l. ſed ſi alia. & ſequitur Bal. in l. ob maritorum. in fi. C. ne uxo. pro mari. ꝙ eſt utile in practica, ut in executione ſententiæ, uel inſtrumenti confeſſionati contra uirum mulier poſſit comparere, & ſe opponere ad impediendum, ne fiat executio in bonis dotalibus: cum tunc eſſet quædam alienatio, quæ eſt prohibita per l. Iuliam, de fun. do. Dubium tamen facit: quia iſta uidetur eſſe quædam alienatio neceſſaria, quæ non uidetᷣ eſſe prohibita per l. Iuliam: ut probatur in d. l. 1. in fin. cum ſeq. ff. de fun. do. tamen reſponde, quòd illud procedit in publicatione omnium bonorum, quæ in effectu nõ eſt præiudicialis mulieri, cum poſſit illico mulier recuperare, & maximè ho-
2 die, ut ſuprà proximè dixi, & ideo cauti aduocati † docent cautelam, quando uir dubitat, ne bona ſua occupentur à creditoribus pro executione eorum debiti, ut tunc uir tanquam uergens ad inopiam, ſeu incipiens labi facultatibus conſignet, ſeu inſolutum pro dote mulieris conſiſtente in pecunia det ipſi mulieri bona ſua, & maximè utiliora & præcioſiora, ut per Bar. in d. l. ſi conſtante. in 5. q. 4. par. Quæ bona ſic conſignata cenſebuntur eſſe dotalia & in dotem conuerſa, quod quidem fieri poteſt etiam circa cauſam uergentiæ ad inopiam, ex quo conditio mulieris efficitur melior, ut habetur in l. ita conſtante. ff. de iu. do. & l. quamuis. ff. ſol. matrim. & ſic poterit poſtea mulier pro ſuo intereſſe comparere ad impediendum talem alienationem, ſeu adiudicationem fiendam pro executione ſententiæ pro ſuo intereſſe: tamen uidi in practica, quòd aduocati ipſorum creditorum allegabant, quòd ſaltem non poterat mulier impedire miſſionem in tenutam, ſeu poſſeſſionem ex primo decreto, de qua. l. à diuo pio. §. in uenditione. & ſeq. ff. de re iu. Vt ſic maritus tædio affectus procuret ſoluere creditoribus. Tamen reſponde, quòd ex quo per tale primum decretum & tenutam conſtituitur pignus prætorium, ſeu iudiciale, ideo poteſt mulier impedire tale pignus: cum largo modo cenſeatur ſpecies alienationis, & ideo lex Iulia ſe extendit etiam, ut non poſſit res dotalis iure pignoris obligari, ut no. uoluit Azo in ſum. C. de fund. do. ante fi. per tex. in l. fi. C. de reb. alie. non alienan. ad hoc etiam tex. inſtit. quib. alie. licet. poſt princ. quòd no. in pract. Si autem mulier uellet impedire dictam executionem fiendam tãquam in bonis uiri, quæ nondum eſſent ſibi conſignata pro dote propter uergentiam ad inopiam. Vidi dubitatum, an mulier poſſit ꝓ ſuo intereſſe comparere ad impediendum talem executionem. Nam dicebatur quòd ſic propter ius ſuæ hypothecæ, ꝑ id quod habetur in d. l. à diuo Pio. §. ſed illud. Sed in contrarium allegabatur: quia hypotheca nondum eſt orta, ſicut nec perſonalis, niſi ſoluto matrimonio, per id quod habetur in d. l. ſi conſtante. §. 1. uel poſtquam eſt certum, uirum uergere ad inopiam. d. l. ubi adhuc. & ideo cautela eſt, quòd mulier in ſua comparitione dicat, uirum uergere ad inopiam, & ſic iam certum eſſe, hypothecam ſuam eſſe natam, offerendo ſe eſſe probaturum incontinenti, & quòd interim non fiat executio in dictis bonis: cum ipſa intendat incumbere ſuo pignori & hypothecæ dotis ob dictam uergẽtiam uiri ad inopiam, imo tunc non audirentur creditores, offerentes mulieri debitum ſuæ dotis, ut ſic habeat eis relaxare dicta pignora, ut uoluit ſing. Cyn. in l. cum tibi. C. qui po. quod ultimum an ſit uerum, dicam infra, in 10. par. operis, circa finem.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Legatum dotis pro filia præfertur, & ante omnia legata detrahitur uelut æs alienum contra alios collegatarios, licet non contra creditores.*

2 *Obligatio quædam ſurgit contra patrem pro dote filiæ, quæ non iure obligationis, ſed officio iudicis pater poteſt arctari.*

1 DECIMVMNONVM priuilegium eſt † quia legatum dotis factum per patrem filiæ ante omnia alia legata detrahitur, & ſic aliis legatis præfertur tanquam æs alienum, ſecundùm Bar. no. in l. 2. §. ſi ſpõſa. ff. de priu. cred. Et ſic etiam poteſt dici quòd de tali legato falcidia non detrahatur, tanquam uideatur legari dos debita filiæ. facit, quod habetur in l. cum dotem. l. ſed ſi uſuſfructus. §. 1. ff. ad l. falci. de quo tamen ultimo dictum eſt ſuprà, in 6. par. in 49. priuileg. cum. n. officium paternum ſit dotare filiam. l. qui liberos. ff. de rit. nupt. ideo non uidetur habere in uim meri tituli. Et licet filia dicatur habere titulum lucratiuum in ipſa dote profectitia. l. fi. §. ſi à ſocero. ff. de priuil. cred. & habetur in l. Mæuia. §. 1. ff. eod. per gloſſ. & docto. & tamen propter hoc non ob. quin quodam reſpectu dicantur debita filiæ, imo quidam
2 uolunt quòd † ſit orta quædam obligatio & actio contra patrem ad ipſam filiam dotandam, ut fuit de mente gloſſ. in l. obligamur. §. ea lege. ff. de act. & obli. quam gl. tenuit Ang. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Treb. dicendo ꝙ datur condictio ex lege. C. de dot. promi. & ex d. l. qui liberos. per id quod habetur in d. l. 1. ff. de cond. ex lege, niſi dicas ſecũdùm eum, quòd illæ leges non ſunt nouę ſed antiquæ, & ſic ſe non firmat: tamen hanc etiam opin. tenuit Paul. de Caſt. in l. ſocer. in prin. ff. ſolu. matrimo. Sed communiter tenetur, quòd non iure obligationis ſed officio ex æquitate poſſit cogi pater, quod officium iudicis nullam præſupponit obligationem. l. qui per colluſionem. §. pretij ſocer. ff. de actio. empt. & l. quintus. ff. de an. leg. Et idem uoluit gloſſ. in d. l. ſi ſocer. etiam in actu redotationis filiæ iam uiduæ. & idem Bartol. in dict. §. lege. & Iaco. de Are. & Imol. & alij Modern. legentes in d. §. cum proponeretur. dicentes, quòd uerba dictarum legum & maximè dict. l. qui liberos. diriguntur ad iudicem, quo caſu non datur condictio ex l. ſed iudicis officium ſurgit, ut no. in d. l. 1. ad hoc l. ſi ſoror. C. de col. & ibi not. unde ad propoſitum dicas, quòd dos dicatur deberi filiæ magis ex quadam æquitate naturali, quàm ex iure alicuius obligationis, licet largo modo, qui tenetᷣ officio iudicis, cẽſeatur teneri ex quadam

dam obligatione ratione & æquitate naturali inducta, ut per gloss. no. in l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerbor. oblig. & in l. promissor stichi. ff. de constit. pec. Et ideo negari nequit, dotē filiæ computari largo quodam modo inter æs alienum quò ad aliquem effectum, maximè ut præferatur alijs legatarijs, ut dixi: licet dicatur deberi ex quadam causa lucratiua, qua ratione non concurreret cum alijs creditorib. sic & legitima. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. test.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio per uirum uxori facta pro uictu liceat ualeat, tamen si superexcederet uires dotis, quatenus excederet onera matrimonij non ualeret.*

1 VIGESIMVM priuilegium est: quia licet † fructus dotis sint uiri, etiam quatenus excederent onera matrimonij, ut l. dotis fructus. ff. de iure dotium, & l. 4. ff. de pactis dot. & aliàs dicatur, ꝙ si uir donat uxori aliquod annuum pro uictu & amictu: tunc quatenus illud excederet ultra necessarium, similiter superabundarent ultra necessitatem onera matrimonij, ualeret talis donatio tanquam ex quadam compensatione. Sed si superexcederet tale annuum uires dotis, non ualeret, ut est casus sing. in l. ex annuo. ff. de donatio inter uirum, & uxorem.

PRIVILEGIVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum in testamento a testatore dicendo, quòd pro dote filiæ legat, importat titulum institutionis*

1 VIGESIMVMPRIMVM priuilegium est, † quia licet regulariter quando filiæ aliquid relinqueretur sine titulo institutionis non ualeret testamentum tanquam filia esset præterita, ut in auth. ut cum de app. cogn. in §. aliud quoque capitulum. Tamen si legaret ipsi filiæ aliquid dicendo pro sua dote, ualeret testamentum perinde, ac si esset dictum pro sua legitima, ut not. uoluit Anton. de Butr. per illum tex. in cap. Rayn. de testa. iunctis his quæ habentur per Bartol. & Bald. in authen. si parens. C. de inoffi. test. & per eundem Bal. in l. humanitatis. in 2. col. C. de imp. quod tamen dictum semper tenui pro dubitabili, quia nullo modo probatur, ꝙ dicendo pro dote, importetur titulus institutionis, de quo per Imo. & Abb. Sic. in d. c. Ray.

PRIVILEGIVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Legatum rei alienæ licet ualeat saltem in æstimatione, tamen non sic in legato rei dotalis alienæ.*

1 VIGESIMVMSECVNDVM priuilegium † est, quia licet rei alienæ ualeat legatum saltem in æstimatione secundum tamen distinctionem, de qua in l. cum alienā. C. de leg. Etiam qñ aliqua ex parte esset prohibitum commercium, ut no. in l. si quis inquilinos. ff. de leg. 1. Tamen rei alienæ dotalis legatū factū nō ualet indistinctè, ēt quò ad ęstimationē scdm glo. not. in l. dotalem. ff. de testam. mil. Cuius tamen dictum non solet teneri, ut ibi per Bart. no. per Cyn. in l. si prædium. C. de iu. do. & uide per Ioan. de Imo. post Ang. in l. apud Iulianum. §. fi. & ibi dixi. ff. de leg. 1. Et ibi quid de re ecclesiæ legata alteri, de quo uide no. in c. filius. de test. & per Bal. & alios in d. l. cum alienam.

PRIVILEGIVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Res æstimata quādo datur in dotem, licet sit quædam emptio, non uenit dupla tamen sicut in emptione uenit.*

1 VIGESIMVMTERTIVM priuilegium est † quia licet quando in dotem datur res æstimata dicatur esse facta quędam emptio. l. plerunque. §. si ante. ff. de iu. do. adeo ꝙ tunc uenit emptio, ratione cuius potest agi exempto per uirum, siue cœperit à promissione, siue a datione dos ipsa, licet secus hoc ultimo casu quando esset data inæstimata, ut habetur in l. 1. C. de iu. do. & aliàs dicatur, ꝙ ex contractu uenditionis uenditor teneatur emptori promittere duplam per stipulationem, etiam si aliter à princ. de hoc non fuerit conuentum, ut habetur in l. emptori duplam. & l. 2. ff. de euict. Tamen non sic in contractu dotis datæ æstimatæ: quia non tenetur dotans ad duplam, nisi de hoc ab initio fuerit conuentum: ut est tex. singu. in l. non solum. ff. de iu. do. & licet glo. ibi supplendo uideatur destruere illum tex. & Bald. ibi eam sequatur: tamen uidetur maxima uiolatio ad illum tex. simpliciter loquentem. & uidetur esse ratio, quam assignat Iurisconf. in l. quoties. eod. tit. quia non censetur propriè & omni respectu esse emptio, seu datio ex causa dotis, unde quò ad unum tantùm effectum scilicet periculi ut transeat in uirum iudicatur emptio, ut dicebat glo. in d. §. si ante. Item quò ad effectum ut non dicatur fundus dotalis respectu legis Iuliæ de fundo dotali. de quo uide dicta in l. si æstimatis. infrà eo. tamen in subsidium poterit dicta res uendicari per uxorem, etiam si esset apud tertios possessores, quando alia bona non reperirentur, ut dixi in alio priuileg. per text. sing. in l. in rebus. in princ. C. de iure dot.

PRIVILEGIVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Dos potest peti consignari mulieri constāte matrimonio ex causa inopiæ uiri.*

2 *Mulier potest comparendo impedire executionem petitam in bonis uiri ad petitionem creditorum.*

1 VIGESIMVMQVARTVM priuilegium: quia † licet sit regula uulgaris, quòd constante matrimonio non possit peti dotis restitutio ex parte mulieris: cum tunc nō sit casus restituendæ dotis, sed demum soluto matrimonio: ut habetur in l. 2. in princ. ff. sol. matrim. imo restituendo maritus ante solutum matrimonium non liberatur, ut habetur in l. 1. C. si dos constan. ma. Tamen fallit ex causa inopiæ uiri, ut l. si constante. in princ. ff. sol. matr. ꝙ hodie procedit, etiam cum facultates uiri adhuc sufficerent pro dotis restitutione, dummodo tamen uir incipiat labi facultatibus, uel ex sui culpa, uel ex aliquo infortunio, ut habetur in d. l. si constante. & & in l. ubi adhuc. C. de in. do. & in l. in rebus. eo. tit. & in auth. quod locum. C. de coll. & in corpore unde sumitur. uidelicet in authen. de qua d. §. illud. quam tamen materiam non expedit hic examinare: sed recurrendū est ad plenè no. per Bar. & alios legentes in d. l. si constante. & ibi etiam plenè scripsi, per Cy. & per Bald. in d. l. ubi adhuc. Vnde pro remedio dictorum iuriū est plenè succursum & consultū maximè hodie indemnitati mulierum pro recuperatione suarū dotium contra creditores uiri, qui accipiunt de bonis uiri tenutam pro executione sententiæ, uel instrumenti guarentigiati, seu confessionati, quod secundū statuta Italię cōiter habet executionem
2 paratam, non poterit ipsa mulier † compatere ad impediendū dictam executionē pro iure suæ dotis allegando & ēt probando dictam uergentiam uiri ad inopiam. Nam in quæstione facti uidi dubitatum: quia aduocati creditorum dicebant, quòd hoc non posset facere mulier, nisi prius agat contra ipsum maritum, & faciat pronūciari ipsum uergere ad inopiā, & sic esse locum restitutioni dotis, sicut aliàs dicitur in authen. hoc si debitor. C. de pign. & in corpore unde sumitur. ubi habetur, ꝙ hodie non potest creditor prosequi suam hypothecam contra tertios possessores, nisi prius intentata personali contra principalem debitorem, immo etiam prius facta discussione in bonis debitoris, super quo haberet pronuntiari, discussionem esse factam, & non reperiri bona sufficientia pro tali satisfactione sui crediti, ut per Bartol. & alios in l. stipulatio. §. habet. ff. de nou. oper. nuncia. & ibi per legentes in l. exitus. controuer. & ibi latè scripsi. ff. de acquir. possess. Insuper allegabant hoc uoluisse Paul. de Cast. in l. 2. in prin. super gloss. ff. solut. matr. Sed ego fui in contraria opi. quòd immo isto casu nō sit opus mulieri prius intentare personalem contra uirum, immo sufficeret

ficeret ipſi mulieri comparere coram iudice adito ſuper dicta executione, & opponere iura ſuæ hypothecæ ſibi acquiſitæ in dictis bonis propter uergentiam uiri ad inopiam, prout poſſunt alij creditores comparendo & de iure ſuæ potioris hypothecæ opponendo & docendo poſſunt impedire huiuſmodi executionem contra tertium: ut habetur in l. à diuo Pio. §. ſed illud. ff. de re iud. Nec obſt. quod habetur in d. auth. hoc ſi debitor. quia ſi diſpoſitio noua illius auth. obtinet, quando creditor pro iure ſuæ hypothecæ uellet agere contra tertium poſſeſſorem pro aduocando rem ipſam hypothecatam, uolendo ipſam apud ſe retinere & pignori incumbere, donec ſit ei ſatiſfactum de ſuo debito. Nam olim poterat indiſtinctè etiam nõ aliter agendo prius contra principalem debitorem etiam exiſtentem ſoluendo. l. diſtractis. C. de pign. tamen hoc hodie eſt correctum: ut non poſſit hoc facere: ut in d. auth. hoc ſi debitor: tamen quando creditor non per uiam agendi, ſed per uiã excipiendi comparet pro iure ſuæ potioris hypothecæ ad impediendum alium creditorem: hoc caſu non eſt aliud immutatum, nam hoc poteſt facere etiam ſi obtinuiſſet ſententiam contra ſuum principalem debitorem etiam exiſtente ſoluendo. & ſic nondum facta aliqua diſcuſſione in bonis dicti debitoris, dummodo doceat de ſuo credito & ſua potiori hypotheca: ut habetur in d. §. ſed illud. & ibi legẽdo. ut etiam ibi hoc tenet Io. de Imo. dicta enim authen. tanquam exorbitans, imo correctiua iuris antiqui non eſt extendenda extra ſuos terminos: per id quod habetur in l. præcipimus. in fin. cum ſuis vulga. etiam quia non eſt tanta ratio, quando per uiam excipiendi creditor proſequitur ius ſuæ hypothecæ, ſicut quando per uiam agendi: quia facilius paratur exceptio quàm actio. l. iuriſgentium. §. igitur nuda. ff. de pact. & l. etiam. ff. de compen. Cum exceptio maiori nitatur æquitate quam actio. l ꝗa æquitate. ff. de excep. do. Admittere tamen illud, quod dicebat Paul. de Caſt. in d. l. 2. in princ. uidelicet ꝙ ante omnia Iudex, coram quo uertitur talis controuerſia, habeat plenè cognoſcere & diſcutere ſuper tali uergentia ad inopiam, ex quo non agitur contra uirum ſed contra tertios creditores, quibus paratur plenum præiudicium: ut per Bart. in d. l. ſi conſtante. in 1. q. 1. par. & maximè circa fi. qua cognitione habita ſi legitimè ſibi conſtiterit de tali uergentia ad inopiam, prout ibi tradit Bart. debebit ſuper hoc interlocutoriè pronuntiare, uidelicet dictum uergere ad inopiam, prout ſuprà dixi de interlocutoria ferenda circa diſcuſſionem, uidelicet diſcuſſionem bonorum debitoris eſſe factam, & nõ reperiri bona ſufficientia pro credito: ut per Bart. & alios in d. §. habet, plenè dixi in d. l. exitus controuerſiæ. Aduertendum tamen: quia iſto caſu ſpeciali fauore dotis & mulieris non ſeruabitur forma tradita in d. §. ſed illud. uidelicet, ut tunc procedatur ad venditionem bonorum dicti uiri captorum in tenutam pro executione ſentẽtiæ, & de precio inde redacto prius ſatisfaciat dicto priori creditori, & reſiduum ſoluatur pro executione dictæ ſententiæ. nam imo poterit mulier dicere, uolo incumbere pignori, ut ex dictis bonis alatur ipſa & ſua familia unà cum uiro, per tex. in d. l. ubi adhuc. nec iſto caſu dicti creditores habebunt ius offerendi, ut dicetur infrà, in penul. & ult. priuileg. huius 7. par. Hæc uolui ſcripſiſſe hic: quia ſunt notanda & utilia in pract. nec per Bart. & alios legentes tacta, & in d. l. ſi conſtante. Poſſet etiam non improbabiliter dici, quòd ſpeciali fauore dotis etiam quando mulier principaliter ageret contra tertios poſſeſſores pro iure ſuæ hypothecæ, non ſit opus ſibi prius agere contra ſuum uirum uel eius hæredes, nec prius fieri facere diſcuſſionem bonorum, de quo tamen dicetur infrà, in 8. part. in pen. priullegio.

PRIVILEGIVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Sequeſtratio dotis eſt permiſſa circa bona dotalia, quæ per uirum incipiunt diſsipari.*

1 VIGESIMVMQVINTVM priuilegium eſt † quia fauore dotis eſt permiſſa ſequeſtratio contra uirum diſſipantem circa bona dotalia, de quo tamen dixi ſuprà in 6. par. in priuilegio 70. tamen congruentius debebat in hac 7. part. poni, ut etiam me remiſi, dum poſui in d. 6. part. 21. priuileg. circa titulum. C. ne fideiuſſ. dot. den. & maximè in 6. & 11. limit. quorum ibi dictis adde, quòd licet Bart. in d. l. ſi cõſtante. in 1. q. 3. par. & etiam in 4. cõtrario. uideatur uoluiſſe, ꝙ in caſibus, ubi habet mulier remedium ſequeſtrationis, nõ poſſit etiam hodie uti remedio d. l. ubi adhuc. & d. §. ſed illud. Tamen hoc non uidetur eſſe uerum: cum interſit noſtra habere plura remedia etiam circa idem, ut l. non eſt nouum. ff. de actio. empt. & illa ſunt de electione creditoris. l. cum filius. §. uarijs. ff. de lega. 2. cum ſim. unde multomagis hoc admittendum eſt in ipſa muliere magis priuilegiata pro recuperatione ſuæ dotis, in qua eſt ſpeciale, ut ſibi dent plures actiones etiam incompatibiles inter ſe, ut patet in d. l. ubi adhuc. & no. in auth. permiſſa. C. de do. an. nup. & tangetur infrà in 8. par. circa 35. priuilegium.

PRIVILEGIVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dos poteſt repeti per mulierem conſtante matrimonio per condictionem ob cauſam in caſu l. quemadmodum ff. de iu. dot.*

1 VIGESIMVMSEXTVM priuilegium eſt, ut † poſſit dos repeti conſtante matrimonio in caſu. l. quemadmodũ. ff. de iu. dot. ubi eſt caſus, ꝙ etiam conſtante matrimonio reperitur per mulierem res, quæ dotalis fuit effecta, ut dicit glo. in d. l. 2. in princ. ff. ſol. matr. ſed ibi ideo quia non per actionem de dote, ſed per condictionem ob cauſam: ex eo ꝗa cauſa, propter quam fuit dicta res tradita ſeruo pro dote ſui domini domino inſcio, non fuit ſecuta: quia dominus nõ habuit ratam dictam traditionem, unde ſequitur, ꝙ in illo caſu non oriretur tacita ſtipulatio, de qua in l. 1. in princ. C. de rei uxo. act. ſed ſi de uoluntate domini fuiſſet facta dicta traditio tali ſeruo, ex tunc fingeretur, mulierem fuiſſe ſtipulatam à ſeruo de uoluntate domini. Si autem uoluntas domini poſtea fuit ſecuta per ratihabitionem, & tunc ex parte ratihabitionis fingeretur interpoſita dicta ſtipulatio. Et hæc ſunt utilia ad procuratorem mariti recipientem dotem à muliere, nam ſi præceſſit mandatum ſpeciale, uel etiam generale ex tunc recipiendo fingitur ſtipulatio interpoſita de dote reſtituenda, & etiam fingeretur tacita hypotheca. Si autem non præceſſit aliquod mandatum, fingeretur ſtipulatio & hypotheca ex die ratihabitionis, ſi autem talis procurator uiri recepit à muliere ſimplicem promiſſionem de dote danda: tunc ſimiliter in fauorem uiri fingeretur tacita ſtipulatio & hypotheca bonorũ cum iſta paribus paſſibus ambulent circa tacitam ſtipulationem & hypothecam d. l. 1. §. 1. ibi, ex utraque parte, iuncto ibi ſiue aliæ pro his perſonæ. Et ſi mandatum non præceſſerit, non ex tunc, ſed ex die ratihabitionis fingeretur. An autem tranſiret in mulierem uel uirum talis ſtipulatio ſine ceſſione. Poteſt dici ſaltem fauore mulieris & nuptiarũ quæri ipſi mulieri dictam actionem ſaltem vtilem ſine ceſſione, per id quod habetur in l. Caius. ff. ſol. matr. & dicta ſuprà, in 24. priuileg. 6. par. non ſic in marito per regulam, de qua in l. poſſeſſio. ff. de acq. poſſ. quæ omnia ſunt notanda ad dicta ſuprà, in eadẽ 6. part. in 2. & 7. priuilegio.

PRIVILEGIVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Dos redit ad mulierem proprietariam ob negligentiam uiri conſtante matrimonio.*

1 VIGESIMVMSEPTIMVM priuilegium † quia in caſu ſingulari. l. cum in fundo. §. j. ff. de iu. do. conſtante matrimonio dos reuertitur ad mulierem & deſcendit à uiro, & illud procedit ex iuris cenſura propter naturam vſusfructus, qui de facili reconſolidatur cum ſua proprietate iuncta culpa uiri non utentis longo tempore ipſo uſufructu ſibi dato in dotem per ipſam uxorem proprietariam. Et ſic facit in arg. ꝙ ſi quædam magna domina dedit in emphyteuſim aliquod magnum potere uel caſtrũ ſuo uiro pro dote ſua, & poſtea dictus uir non ſoluit canonem debito tempore, uel uendiderit irrequiſita muliere, ꝙ propter hoc dicta bona reuerterentur ad dictam uxorem, cum inciderint in commiſſum. Et ſic remanebit ſine dote ex ſui culpa, nec mulier ex eo quòd remaneat indotata, cenſebitur eſſe in damno, ex quo utile dominium, quod erat apud virum, reintegratur (ut ita dixerim) cũ

dominio directo,& acquisiuit plenam proprietatem, per tex. in d.§. 1. Sed dubium esset, quid si accepit dictum castrum uel potere in emphyteusim pro dote à socero. & sic à patre mulieris,& sic socero est facta reintegratio propter dictā causam & culpam uiri. Et similiter potest quæri in usufructu dato in dotem à socero proprietario. Potest dici, quòd interim constante matrimonio uxor remanebit indotata, nec propter hoc damno afficietur: quia uir tenebitur onera matrimonij subire sicut prius,& ac si remansisset dotata, ex quo culpa sua dotem amisit, argum.d.§.1. Sed soluto matrimonio tenebitur mulieri ad restitutionem fiendam eo modo, quo potest scilicet ad æstimationem dictorum bonorum datorum in dotem, non æstimando respectu plenæ proprietatis, sed respectu iuris emphyteusis prout ualuisset, si dicto tempore soluti matrimonij remansisset emphyteutica. Et si fuisset usufructus datus in dotem per socerum, ut suprà, tunc fiet restitutio mulieri per modum, de quo in d.l. cum in fundo. §.2. & sequen. & faciunt not. in l. usufructu. ff. solut. matrim. Et hoc, nisi tempore soluti matrimonij mulier ipsa extitisset hæres dicti sui patris, eiusdemq́ue soceri, ex quo tunc ipsa in plena proprietate dictorum bonorum succedit,& sic nihil deperit,& multomagis dicendum est, si dicta pœna incessionis in commissum, uel amissionis usufructus contigisset uiro post mortem dicti soceri & ipsa muliere existente hærede sua: quia tunc habetur ac si ipsa mulier a princip. dictam dotem constituisset dicto casu ut suprà.

PRIVILEGIVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Vir an liberetur soluendo dotem mulieri constante matrimonio.*

1 VIGESIMVMOCTAVVM priuilegium est: quia licet† regulariter uir soluens dotem mulieri constante matrimonio non liberetur, quin etiam soluto matrimonio teneatur mulieri de nouo refundere: ut est casus in l. 1. C. si dos con stan. mat. quasi uideatur uir donasse mulieri: quæ donatio inter coniuges constante matrimonio est prohibita:& ideo posset non obstante dicta restitutione de nouo repetere, prout alia donata possunt repeti, ut in eod. tit. & C. de do. inter uir. Tamen si soluto matrimonio mulier reperiatur non consumpsisse dictam dotem redditam: sed locupletiorem effectam ex ea restitutione, tunc non tenebitur uir, uel eius hæredes, ut uoluit gloss. no. in l. 2. in prin. ff. solut. matrim. & ita ibi sequitur Bartol.& communiter legentes, ita limitando text. in d.l. 1. licet Iacob. de Are. dixerit simpliciter & indistinctè non liberari uirum per illum text. dum dicit, quòd uir uidetur uoluisse donare, nec uideretur esse donatio, si esset liberatus. Tamen Cy. in dict. l. 1. & communiter docto. tenent, ut suprà, & maximè per tex. in auth. de nup. in §. dotes. de quo tamen per Bar. in d.l. 2. in prin.

PRIVILEGIVM XXIX.

SVMMARIVM.

1 *Casus quot sint, in quibus uir liberatur soluendo dotem mulieri constante matrimonio.*
2 *Vir potest sponte & non inuitus soluere dotem mulieri.*

VIGESIMVMNONVM priuilegium est in casibus, de quibus in l. quamuis. cum sequ. ff. solut. matrim. in quibus maritus soluendo dotem constante matrimonio liberatur, etiam si non esset ex hoc mulier facta locupletior, uidelicet si soluat uir, ut mulier liberetur ab ære alieno: quia præmebatur fortè debitis paternis: quia hæres patris, uel ex alia causa, uel si soluit dotem ad hoc, ut mulier prædia meliora, aut utilia emat, uel si soluat ad hoc, ut parentes mulieris, uel eius fratres, uel filios ex alio matrimonio egentes gubernet, uel huiusmodi personas, uel alias necessarias mulieri personas à captiuitate seu à carceribus liberet, ut patet in di-
1 ctis legibus† qui casus omnes possunt reduci ad tres casus docto. ibi.

Primus, ubi est urgens necessitas, ut quādo propter æs alienum, ad hoc etiam l. fi. ff. de iur. do.

Secundus, ubi est euidens utilitas, puta ut prædia utilia aut meliora emat, ad hoc. l. mutus. §. manente. ff. de iu. dot. Quod tamen intellige, secundum ꝙ habetur in l. ita constante. eod. tit. secundum Bart.& communiter docto. in d. l. quamuis. & de hoc uide dicta supra, in 1. speciali huius 7. par. Et maximè in 2. fallentia. Nam, ut ibi dixi, licet hic text.& tex. in d.§. manente. loquatur, quando solueretur dos, ut ematur fundus utilis mulieri: tamen aliquid dicitur gratia exempli, cum exēplum non restringat regulam. l. damni infecti stipulatio. ff. de dam. infect. Vnde idem est dicendum in omni alio casu, quando pecunia solueretur per uirum, ut dos conuertatur in melius & utilius. Et intellige hunc secundum casum, dummodo illud emptum conuertatur in dotem, ut habetur in d.l. ita cō stante, ut etiam hoc uoluit gl. in d.§. manente.

Tertius casus, ubi est pietatis ratio. Vnde quod dicitur in d.§. manente. uidelicet ut dos possit solui mulieri constante matr. ut in exilium, uel in insulam relegato alimoniam præstet, est positum gratia exempli. Nam idem est dicendum in omni alio casu, ubi esset similis pietas, ut patet in text. dict. l. quamuis, uidelicet, ut parentes ipsius mulieris & fratres & filios ex alio matrimonio egentes nutriat, & ut dictas personas uel alias personas mulieri necessarias redimat a captiuitate, uel carceribus, & idem si pro persona mariti capti, uel aliter egentis dos tota uel errogaretur: ut probaretur in d.§. manente. Adde tertium, ꝙ in omnibus dictis casibus uir ipse licet possit sponte soluere & soluendo liberetur, ut supra. Tamen inuitus non cogitur, quia dicta iura relinquunt hoc potestati uiri & non necessitati, ex quo loquuntur per uerbum potest, ut patet in dictis iuribus, & uoluit gloss. in d. §. manente. & in uerb. reddi potest. prout etiam tenuit Ioan. de Imol.& Ludo. Roma. in d l. quamuis. licet gloss. in d.§. manente, senserit, quod in casu d.l. fin. ff. de iu. do. cogatur maritus inuitus dotem reddere, tamen hoc nullo iure probatur,& tex. in d.l. fi. hoc non probat, sed solùm disponit, quòd uir consentiat, ut de dote soluatur æs alienum, quo præsumatur uxor propter debita patris, cui existit hæres, ad hoc ut præseruentur prædia hæreditaria meliora & fructuosiora, propter hoc non fit ui-
2 ro præiudicium. Non autem ibi dicitur, quòd † uir cogatur inuitus hoc facere, uel ad hoc consentire, & hoc uidetur uerius, ut etiam est de mente præfatorum doct. in d.l. quamuis. Bar. autem in d.l. quamuis. uidetur sentire contrarium, dum dicit, ꝙ si uir aliquid impendit de dote pro redimendo parentes mulieris, uel aliquem suum proximiorē a captiuitate ignorante muliere redimeret: quia negotium spectabat ad eam re ipsa, cum aliàs fuisset priuata successione per id, quod habetur in authen. si captiui. C. de episcop. & cleric. Nam si ipsa mulier non potuisset cogere uirum ad hoc, ergo non erat obligata stante impossibilitate. Sed potest responderi, quòd hoc operatur consensus uiri. Nam tenetur mulier consentire tali redemptioni, si ipse uir hoc uult, & ideo tunc mulier priuaretur successione, si disentiret, aliàs autem non esset iusta causa exhæredationis filiæ a successione paterna, quando non staret per filiam sed per uirum, qui ad hoc non posset inuitus cogi per supradicta.

PRIVILEGIVM XXX.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium familiæ ercisc. non datur inter cohæredes sed ipsi exhæredato ad hoc ut dos sibi reddatur constante mat. pro oneribus subeundis.*

1 TRIGESIMVM priuilegium, quòd licèt aliàs dicatur, quòd † si socer, qui dotem recepit pro nuru decessit relictis pluribus hæredibus, siue mariti filius fuerit institutus, siue exhæredatus, potest per iudicium famil. erciscun. petere, ut ante partem sibi consignetur per cohæredem dos suæ uxoris, uidelicet directo iudicio, si est hæres patris, & si esset exhæredatus utili iudicio, ad hoc ut dos sit apud illum, qui subit onera matrimonij,& hoc est mirabile, ut tale iudicium detur non inter cohæredes. Sed ipsi filio non hæredi sed exhæredato speciali fauore dotis pro ipsius dotis consecutione constante matrimonio, ut est expressum in l. 2. secundo responso. ff. de do. præle.& no. in l. 2. C. fam. ercisc.

PRIVILEGIVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Hæreditas ſoceri qui dotem recepit ſi nondum eſt adita per maritum et alios cohæredes tamen interim ex æquitate poterit uir dotem petere ut deſeruiat oneribus matrimonij adhuc cõſtantis.*

1 TRIGESIMVMPRIMVM priuilegium eſt: quia † dato ꝙ dictus filius, idemque maritus non ſit hæres patris, nec etiam alius adiuerit eius hæreditatem, & ſic non poſſit dotem ſuæ uxoris recuperare per iudicium fam.erc. nec per actionem perſonalem de dote ſibi reſtituenda: quia illa nõ eſt nata conſtante matrimonio: at not.in l. ſi conſtante.§.1. & ibi per Bart.& docto. communiter hoc tenentes, & conſequenter etiam non ſit nata hypothecaria tãquam eius ſequela & pediſſeca.l.2.C.per quas nob.acqui.& maximè etiam q̃a actio de dote & hypothecaria pro dote reſtituenda datur ſoli mulieri & non uiro; ut habetur in l. 1. in princ. & per totum C.de rei uxo.actio. Tamen quia ſubeſt quædam æquitas, ut dos debeat eſſe penes uirum, qui ſuſtinet onera matrimonij. l.ſi is qui.§.1.ff.de iure do. Ideo ſpeciali fauore dotis & mariti, qui ſubit onera matrimonij, in ſubſidium datur actio in factum, uel officium iudicis ex æquitate d.l. ſi is qui. ita uoluit glo. ſingu.in d.l.2.§.1.ff.de dot.præleg.& ibi per Barto.& per Cyn.in d.l.2.C.fam.erciſc. & per Bart. in d.l. ſi conſtante.in princ.in 8.q.2.par.intellige tu, ꝙ dicto caſu opus erit dari curatorem bonis & hæreditati iacenti, contra quem uir habebit intentare dictum remedium, per id q̃d hr̃ in l.ſi quis ita inſtituatur.ff.de hæred.inſtitu. & ſenſit Barto.in d.l. ſi conſtante. §.1.ad fin.

Sed quid ſi uir ipſe in hoc eſt negligens, an aliquo modo ſubueniatur mulieri, proximè tangetur.

PRIVILEGIVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier conſtante matrimonio poteſt ad dotem agere contra hæredes ſoceri, qui dotem habuit, & deceſsit filio marito exhæredato et incipiente ſubire onera matrimonij, et nu.2.*

3 *Maritus ſi eſſet negligens in exigenda dote ab hęredibus ſoceri, eiuſdemque patris poſſet ſuccurri mulieri ex æquitate.l.ſi is qui.§.1.ff.de iu.do.*

1 TRIGESIMVMSECVNDVM priuilegium † quia licet ex ſingulari prouiſione d.l. ſi conſtante.in princ. fuiſſet à iure proditum remedium mulieri pro ſua dote recuperanda etiam conſtante matrimonio, uidelicet quando conſtabat euidentiſſimè bona uiri non ſufficere ad integræ dotis exactionem, ut tunc contra uirum poſſet agere, ut ſuprà eſt dictum in 24.ſpeciali. Tamen etiam quando conſtabat bona illius, qui dotem recepit, & onera ſubibat, ſufficere ad dotis exactionem. Adhuc etiam poteſt agi, quando vir non obligatus ad dotem habebat onera matrimonij ſubire, & dotem nõ habebat. Vt eſt quando pater, idemque ſocer dotem recepit pro nuru, & poſtea deceſſit ipſo filio eodemque marito exhæredato: tunc enim licet hæreditas patris ſit opulentiſſima, & ſic ſufficiens ad dotem: tamen quia per hoc non eſt conſultũ plenè ipſi mulieri: cum ipſa dos non ſit manſura penes maritum, qui habebat ſubire onera matrimonij, ideo æquum uidetur, tunc ipſi mulieri ſuccurri contra hæredes ſoceri pro ipſius dotis recuperatione, poſtquam hæreditatem adiuerint, & iſte caſus ſingul.in d.l.ſi conſtante.§.1. Et iſte eſt uerus intellectus & nouus ad illum tex. prout ibi legendo dixi. Nec placet intellectus Bart.& communiter doct. ſequendo lect. Ro. ꝙ ibi non ponatur caſus differens in effectu a prouiſione illius l.in princ.licet ſit diuerſus in facto. Sed fiat uis in inopia ipſius filij eiuſdemque mariti quæ cauſatur propter exhæredationem factam à patre. Sed cum exhæredatio non ſumat effectum, niſi hæreditas ſit adita.l.filium.§.ſed cum exhæredatio. ff.de contrata. Ideo non cenſetur inopia eſſe euidens, niſi à die aditæ hæreditatis, cum ex dicta prouiſione.l. ſi conſtante. requiratur, quòd inopia ſit euidens, imo euidentiſſima, ut patet in tex.ibi euidentiſſimè &c. Nam pro certo hic intellectus uidetur eſſe ſatis extraneus à tex. illius §.1. & etiam à mente Iuriſconſul.ibi, & etiam fortè à mente Roge. Sed uerus intellectus illius §.eſt iſte. Nam ſecundùm nouam prouiſionem d.l. ſi conſtante. prouidebatur mulieri contra uirum obligatum ad dotis reſtitutionem, quando euidentiſſimè conſtabat bona uiri, qui dotem recepit, non ſufficere ad integræ dotis exactionem, quæ prouiſio extenditur etiam ad ſocerum, qui dotem recepit, ut ibi dicit glo.& Bart.ibidem in 7.q.1.par.

2 † Sed poterit dubitari, quid de hæredibus ſoceri, ſi conſtante matrimonio ſocer deceſſit, & tunc ſi quidem hæreditas ſoceri non erat ſufficiens ad dotis exactionem, tunc ſine dubio poterat mulier contra eos agere, ſicut potuiſſet contra ſocerum: quia ex perſona hæredis conditio obligationis non alteratur.l.2.§.ex ijs.ff.de uerbo.obliga. Si autem hæreditas erat ſufficiens & ſoluendo, tunc uidebatur dicendum, mulieri tunc non dari repetitionem conſtante matrimonio, ex quo ipſa eſt bene cauta pro ſua dote, & ceſſat tunc ratio intrinſeca & finalis iurislatoris.d.l.ſi conſtante. Quod etiam uidebatur procedere etiam quando maritus, idemque filius fuiſſet exhæredatus à patre alijs inſtitutis hæredibus. Nam contra filiũ, eundemque maritum non poterat mulier agere, cum dotem non receperit, contra hęredes inſtitutos etiam uidebatur non poſſe agere, ut ſupra, quia bona erant ſufficientia.

Præterea cum dicto caſu, quando maritus fuit exhæredatus, ſit proditum remedium marito, ut poſſit ad dotem agere contra hæredes per utile iudicium fam. erciſc. ut ſupra eſt dictum.in 29.priuileg. Non uidebatur eſſe opus dari actionem aliquam mulieri ad ipſam dotem dicto matrimonio conſtante ſed ſuo uiro, ut ſupra. Et tamen iſto caſu quando maritus fuit exhæredatus à patre, emanauit ſingularis & noua prouiſio, de qua in d.§. ſed cum exhæredatio. ut competat mulieri dotis exactio contra hæredes ſcriptos non incontinenti, ſed poſtquam adiuerint hæreditatem, ut ibi expreſsè dicitur, & ponderanda ſunt uerba Iuriſconſulti ibi dum dicit, quòd incipiet dotis exactio, non autem dicitur, ex tunc eſſe ortam actionem. Nam actio fuit à princ. uidelicet à tempore mortis ſoceri contra hæreditatem, licet à tempore aditionis incipiat exercitium actionis contra hæredes adeuntes, ut l. apud Iulianum.§.fi.ff.qui.ex cau.in poſſ.ea.cum ſim. uel poteſt intelligi, dum dicitur, dotis exactio, ideſt actio, prout etiam intelligitur in princ.d.l. quia totũ hoc cauſatur ex quadam æquitate propter exhæredationem dicti mariti, ex qua ueriſimiliter uidetur cauſata quædam inopia, & ſic impoſſibilitas ſupportandi onera matrimonij, quæ exhæredatio non ſumit aliquem effectum, niſi à die aditæ hæreditatis. d.§.ſed cum exhæredatio. Ideo Iuriſconſultus dictam æquitatem in petendo dictam dotem non vult locum habere, niſi poſt aditam hæreditatem ab hæredibus ſcriptis. Nam eſſet poſſibile, ꝙ hæredes ſcripti forte dubitantes de uiribus dicti teſtamenti propter dictam exhæredationem fortè iniuſtam, hæreditatem ex dicto teſtamento non adirent, ſed magis repudiarent, & ſic reduceretur ad cauſam inteſtati: & ſic dictus filius, idemq; maritus eſſet hæres ab inteſtato, & ceſſaret dicta ueriſimilis inopia cõſiderata à lege, propter quam ex æquitate erat proditum remedium ipſi mulieri ut ſupra, unde ſatis aliena & diuerſa eſt prouiſio.d.§.à prouiſione. d.l.in princ. cum nullo modo poſſit in dicto caſu accommodari illud dictum ſeu requiſitum in princ.l. videlicet euidentiſſimè conſtante mariti facultates ad dotis exactionem non ſufficere, quomodo enim poteſt dicto caſu in perſona mariti accommodari dotis exactio, ex quo ad ipſam dotem nullo modo erat obligatus, cum dotem ipſe non receperit, ſed pater eius, idemque ſocer. Differunt ergo inter ſe prouiſiones prędictæ, uidelicet d.l.1.in princip.& §. quia.in princ. prouidetur mulieri principaliter, ne dotem perdat, & ſic indotata remaneat. Sed in §.j.principaliter prouidetur ipſi mulieri, ut dos ſua oneribus matrimonij deſeruiat. Sed cum uideat mulier ipſa uirum ſuum à patre eſſe exhæredatum, & ſic ueriſimiliter impotentem ad ſubeundem onera matrimonij, cum nec facultates paternas, nec dotem ſuam apud ſe habeat. Et cum decens ſit, mulierem ipſam cum ſua familia ex ſua dote alimentari. Ideo tanta æquitate ſuadente proditum eſt nouum & ſingulare remedium, de quo in d.§.1. ſolummodo cauſatum ex dicta exhæredatione filij. Et etiam hunc intellectum bene ſenſit gloſſ.in l.ſed ſi pro dote.§.1.ff. de lega. præſtan. dum ſimpliciter vult, quòd ſola exhæredatio mariti facta per patrem eſt cauſa, ut mulieri detur actio contra hæredes ſoceri pro dote conſtante matrimonio per tex.in d.§. Nec obſt. ſi obijceretur per dictos hæredes ſoceri quòd non tenentur

tur tibi dotem restituere, sed tuo marito exhæredato, per id quod habetur in d.l.2.§.1.ff. de dot.præleg. & sic obijciendo de iure tertij: quia poterit replicare mulier, habeo suspectum uirum de mala erga me & familiã gubernatione & circa onera matrimonij supportanda: quia si pater noluit sibi filio bona sua committere, multominus debeo ego uxor hoc permittere, ꝙ quidem in patre non sine magna causa debet contra filium proprium ita præsumi.l.isti quidem.in fi.ff.quod met. causa.& nullus amor uincit paternum.l.fi. C.de cura.fu.omnia enim liberis nostris ex naturali uoto paramus.l. nihil.§.facilior.de bon.libe. & quod habetur in l. Paulo Calimaco.§.1. ff.de leg.3.in glo. Vnde quando pater se spoliat à tali naturali suo uoto,non est uerisimile, nisi ꝙ ob malos mores talis filij fuerit ad hoc motus.

Concluditur ergo, quòd magna æquitas mouit Iurisconsultum in d. §.1. ad prouidendum suspicioni mulieris circa suum gubernium & obseruationem suæ dotis. Recolendæ tamen memoriæ D. Ang.de Periglis præceptor meus legendo posuit alium nouum intellectum ad d. §.1. quòd ibi competat actio mulieri contra hæredes soceri, ut dos restituatur uiro sustinenti onera matrimonij. & hoc ex æquitate d.l. si is qui.§.1.ff.de iur.dot. Tamen ego ibi legendo dubitabam de dicto intellectu: quia licet uideatur hoc in se æquum, tamen non uidetur posse hic intellectus applicari ad illum tex. dum in fine dicit, quòd mulieri datur exactio, ergo non solum ipsum agere, sed etiam ipsum exigere est mulieris: cum exigere importet executionem & sic solutionem sibi fiendam, per id quod habetur in l.fideicommissa.§.si rem.ff.de lega.3.& in l. non solùm.ff.sol.matr. Item quia æquitas d.§.ibi dos.non est causa inducendæ actionis de dote, & sic etiam obligationis, sed officij iudicis, uel saltem condictionis ex illa.l. ut dicit Bart.in l.si constante.in d.8.q.2.par.

Præterea uidetur, quòd dicta æquitas magis sit prodita ad subueniendum ipsi uiro, ad quem spectant onera matrimonij, quàm ipsi mulieri, per id quod habetur in d.l.2. C.famil. ercisc.& uoluit glo.in d.l.2.§.1. & Bart.in d.8.q.2.par.& dixi supra 30.priuileg. Nam cum onera matrimonij spectent ad uirum potius, quàm ad mulierem, quo respectu dos uiro dicitur deberi ex tit.oneroso.l. ex promissione.ff. de actio. & obliga.ideo æquum est, ut apud eum sit dos.d.§. ibi dos. ideo ipsi uiro debet competere actio & non mulieri.

Præterea cum æquitas, de qua in d.§.ibi dos. sit subsidiaria & in defectum ordinarij remedij, seu ordinariæ actionis inducta, ut per glo.& in d.l.2.§.1.per Bart.in d.8.q. Meritò uidetur, ꝙ ex quo lex adinuenit remedium, seu utilem actionẽ marito per utile iudicium fam.ercisc.ut supra, uidetur cessare dicta æquitas, de qua in d.§.ibi dos. & facit l.si maritus.ff.fa. ercisc. Vnde posset dici circa prædicta & quidem non impro-
3 babiliter † quòd aut maritus est diligens in petendo dotem ab hæredibus soceri, & esset homo probatæ uitæ, & tunc non audiretur mulier non solùm in agendo & allegando, ut uelit dotem apud se manere, sed etiam si peteret dotem reddi uiro, ex quo tunc cessat omnis æquitas dandæ actionis, uel alicuius alterius remedij ipsi mulieri, aut maritus non esset probatæ uitæ, & esset suspicio de futura dilapidatione paterna, ut esset in dubio probata exhæredatione paterna, ut hic, nisi aliter in contrarium constaret, ut habetur in l.siue possidetis. C. de proba. & tunc posset petere dotem sibi reddi à dictis hæredibus soceri etiam constan. matr. hunc tex. ad hoc not. secundùm intellectum nouum infrà datum. Et in tantum audiretur tunc mulier contra hæredes soceri, ꝙ si concurreret tunc etiam ipse uir in repetendo dotem contra dictos hæredes, tũc præferetur ipsa mulier, ut sic dos sit potius apud ipsam mulierem mansura, quàm apud uirum ita suspectum, ut exinde etiam ipse uir alatur, ut aliàs in d.l.ubi adhuc. ad fin. Posset etiam fortè hodie uti ipsa mulier remedio, de quo in ca. per uestras.de do.inter vir.& uxo.quod ca.licet loquatur, quando dos nondum fuerat soluta per mulierem uel socerum ipsi marito. Tamen eadem uidetur subesse æquitas in terminis nostris, uidelicet quando dos fuerat soluta socero, & euenit casus ipsius dotis soluendæ ipsi uiro puta per mortem soceri. Si autem ipse maritus erat homo probatæ uitæ, nec contra eum uigebat suspicio de dilapidatione, uel alia consumptione. Tamen erat negligens in recuperanda dote à dictis hæredibus patris, & tunc procederet opi. præfati domini mei, ut tunc mulier audiatur petendo dotem restitui suo uiro, ut exinde melius possent sufferre onera matrimonij, maximè circa ipsam uxorem: & licet hoc non probetur ex hoc tex. tamen suffragatur æquitas, de qua in d.§.ibi dos.

PRIVILEGIVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Libellus, ago ut soluas alteri, quàm mihi mulieri, uidelicet uiro meo dotem, procedit fauore dotis.*

2 *Dotem si alius quàm uir receperit, adeo quòd uir non est obligatus ad dotis restitutionem, tunc uiri inopia non est causa dandæ actionis mulieri.*

ET hoc erit trigesimumtertium priuilegiũ in dote. Nec
1 inconuenit aliquãdo † quod procedat iste libellus, ago ut soluas alteri, quando in hoc uersatur meum interesse, ut aliàs habetur in l.stipulatio ista.§.si stipuler.ff.de uerb. obliga. quod maximè procedere debet speciali fauore mulieris & dotis, prout aliàs in simili est speciale fauore mulieris, quando agit contra maritum, ut agat contra hæredes soceri ad dotẽ pro interesse ipsius mulieris, ut habetur in l. si socer. §. Lucius.ff. sol.matr.& dicetur infra in 8.par. in priuileg.24. & aliàs quando agit contra uirum ut alteri promittat & soluat, in l.2.§.1.ff.eo.tit. Et ideo si dictus maritus esset grauatus ære alieno, cautela esset, quòd different. Si autem ipse filius exhæredatus à patre probaret esse uirum diligentem, & ꝙ fortè magis ob culpam patris, uel ob nouercales persuasiones fuisset exhæredatus, quàm culpa dicti filij, eiusdemq́ue mariti, & tunc non procederet dicta opi. Rom. & Bar. sequacium. Nam dato ꝙ uir ipse esset inops: tamen ex quo esset suspicandum de mala sua gubernatione, uel administratione tam circa uxorem quàm etiam circa dotem, si sibi redderetur per hęredes soceri, non uideo rationem, quare tunc dos magis deberet reddi mulieri, quàm uiro. Item ex quo tunc est locus remedio ordinario, ut tunc possit agere ad dotem, ut habetur in d.l.2.§.1.de do.præleg. Cessare debet extraordinarium proditum mulieri in subsidium ut supra, per id quod habetur in l.in prouinciali.ff.de noui ope.nun.

Et quia æquitas est magis pro uiro, quàm pro muliere, ut dos debeat residere apud eum, qui sustinet onera matrimonij d.§.ibi dos. Nec reperio iure cautum, quòd propter inopiam uiri competat repetitio mulieri, quando uir non recepit dotem, & ubi dos est in securo: quia ut dicit glo. in d.§.sed cum exhæredatio. dicto casu nec plus nec minus mulier habet timere de proditione suæ dotis. Et si diceres, imo haberet timere si dos reddatur uiro suo inopi.

Sed respondebitur, quòd tempore fforum iura non curabant de inopia uiri, nisi quando erat adeo suprema inopia, propter quam constabat euidenter, quòd uiri facultates non sufficiebant pro ipsius dotis restitutione. & ita erat prouisum in d.l.si constante.in princip. ut etiam declarat Bart. in tertio contrario, & ibi latius legendo dixi, siue ergo dos restituenda tali uiro sit in corporibus, siue in pecunia, ipsa erit in securo magis apud dictum uirum diligentem & probatum q̃ apud ipsam mulierem. Imo fortè isto casu non uendicabunt sibi locũ remedia d.l.ubi adhuc. & d.§.illud.in auth. de æquali.dot. Si talis uir non esset pressus alijs debitis, nec contra eum laboret aliqua suspicio de mala administratione: quia non abutitur, ut sunt termini §.illud. imo est homo diligens, adeo ꝙ est uerisimile, ut habita consideratione quantitatis dotis mulier nõ poterit conqueri de mala gubernatione, uel de sua necessitate, ac si dos ipsa esset apud ipsam mulierem æquè diligentem, & sic essemus extra terminos d.l.ubi adhuc. & d.§.illud. ut et declarat ipse Bart.in d.3.contrario. Et hanc opinionem reperio etiam tenuisse dictum Franc. Tig. de Pisis in d.l.si constante.in princ.super glo.ibi magna ad fi. Dicendo ꝙ illa in ultima
2 particula uidetur sentire cõtrarium, dum dicit, quòd † si alius quàm uir recepit dotem, & sic uir non est obligatus ad dotis restitutionem. Sed alius puta socer, uel fortè extraneus, puta frater uiri, qui erat maior natu, qui omnia amiserat, ut aliquãdo assolet. Nam dicit glo.ibi, quòd eadem æquitas est dandæ restitutionis ipsi mulieri: nam si uis glo.intellexisse, quòd propter inopiam uiri detur actio tunc mulieri, tunc esset hoc contra opi.glo.in d.§.sed cum exhæredatio. in reprobatione opi. Roge. Tamen ipse Franc.dicit, ꝙ hoc non fuit de intentione illius glo. sed potius intellexit de inopia dicti alterius, qui dotem recepit, & ista est ueritas, & ita etiam ibi Dyn. & etiam Bart.

Bart. in 9. quæst. 1. par. Dicit tamen Franc. ibi, quòd uidit contrarium iudicari in quæstione facti, & malè, & contra gloss. in d. §. sed cum exhæredatio. & quia tunc nulla subest æquitas dandæ actionis ipsi mulieri, & hoc uidetur esse uerissimum. Solùm ergo prouidetur mulieri in casu singulari. d. §. sed cũ exhæredatio. quando essemus in casu quo persona exhæredati filij esset persona non probatæ uitæ & suspecta de mala administratione seu gubernatione, prout in dubio hoc est uerisimiliter præsumendum propter exhæredationem paternam, nisi probetur contrarium ut supra dixi. quod maximè procedit de iure isto, de quo præsumebatur contra filium exhæredatum propter iudicium paternum, ut habetur in l. liberi. C. de inofficio. testam. Licet hodie respectu effectus ipsius exhæredationis, ne filius ex solo iudicio patris remaneat destitutus bonis paternis de iure naturæ sibi debitis. l. cum ratio. ff. de bo. damn. & hoc sit immutatum, ut habetur in l. omnino. C. de inofficio. testam. & in auth. non licet. C. de lib. præter. & in corpore unde sumitur. Nec hodie per prouisionem. d. l. ubi adhuc. & d. §. illud esset subuentũ mulieri in isto casu quando uir non erat obligatus ad dotem, quia eam non receperat sed socer qui decessit. Sed solum erat prouisum in hoc per dispositionem. d. §. sed cum exheredatio.

Quid autem si socer, qui dotem recepit adhuc uiuit & filius seorsum habitat cum ipsa uxore, an isto casu competit aliquod remedium pro dote repetenda à socero proximè tangetur.

PRIVILEGIVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Socer mulieris si consignat dotem filio seorsum habitanti muliere consentiente liberatur à muliere.*

2 *Maritus licet possit per uiam delegationis se liberare alteri promittendo de uoluntate mulieris, licet ad hoc non cogatur: tamen hoc non procederet, quando constante matrimonio ita promitteret.*

3 *Cõsignatio dotis facta per patrem filio seorsum habitanti de dote sua uxoris ipsa nuru consentiente, non nocet ipsi nurui, quã do filius erat in potestate.*

4 *Filius potest ex iusta causa seorsum à patre habitare maximè cum uxore. Et tunc pater non potest iustè denegare alimenta & dotis restitutionem. & nu. 5.*

6 *Filius diuertens à patre ex iusta causa si non esset persona diligens: pater non teneretur sibi dotem consignare nec liberaretur etiam si mulieris consensus accederet.*

7 *Maritus si constante matrimonio dotem consignat socero de uoluntate mulieris filiaefam. uidetur esse liberatus in casu soluti matrimonij.*

1 TRIGESIMVMQVARTVM priuilegium † ut licet socer paterque mariti soluendo constante matrimonio dotẽ non liberetur: quia eadem ratio uidetur subesse in socero, quæ est in marito, & maximè quia dicta solutio habet se ad instar donationis, ut d. l. 1. C. si dos constan. matri. quæ donatio est prohibita inter socerum & nurum, sicut inter ipsos cõiuges. l. 3. §. 1. & ibi no. ff. de do. int. uir. & uxor. Tamen si ipse socer consignat dotem habitam ipsi filio seorsum habitanti de uoluntate uxoris, tunc ipse socer erit liberatus, adeo ꝙ mortuo postea ipso filio non poterit nurus amplius dotẽ repetere ab ipso socero, uel eius hæredibus, ita sing. dixit Bar. in l. sanè. ff. de iu. do. arg. illius tex. dicẽdo ita no. illũ tex. ibi Ric. de Malũ. Sed aduerte; quia Bar. loquitur quando pater emancipauit filium, & sic reputatur pro extraneo, quo casu cessat rõ prohibitæ donationis, de qua supra. Cum tunc maritus nõ sit in potestate soceri, & sic cessat ratio de qua in d. §. 2. l. 3. Vnde illa liberalitas mulieris erga socerum in liberando ipsum ab actione de dote debet & potest ipsi mulieri nocere. Sed si filius nõ esset emancipatus, & ipsi filio seorsum habitanti pater consignaret dotẽ de uoluntate nurus pro subeundo onera matrimonij hoc esset magis dubiũ. Nam reperio Paul. de Cast. in l. 2. in princ. ff. so. ma. hoc tenuisse, non faciendo uim in emancipatione filij, & allegando Bar. in d. l. sanè. ut supra. Tamen non sine ministerio Bart. & Ricard. Malumb. loquuntur in filio emancipato: & sic uim facere uideretur in emancipatione. Nam si esset emancipatus, & sic reputaretur pro extraneo. l. 1. §. extraneum, C. de rei uxo. actio. Satisfacere uidetur tex. in d. l. sanè. iuncta l. debitor. eod. tit. ad quam in[?] sanè continuatur, dum uult ille tex. quòd si debitor mulieris pecuniam debitam promisit uiro soluere ex causa dotis, & postea uir dictum debitorem liberauerat per acceptilationem iussu dictæ mulieris, quòd nihilominus mulier erit obligata uiro per actionem mandati, ut tantũdem conuertatur in dotem, & postea soluto matrimonio si mulier de dote ageret, poterit sibi compensari obligatio prædicta orta ex mandato, ut supra. ita dicitur in d. l. sanè. Tamen aduertendum est, nam potest dici, quòd d. l. sanè. cum præcedenti, non conferat ad terminos, de quibus supra. Imo potest dici contrarium de iure; quia non potest mulier per suum consensum dotis conditionem facere deteriorem: ut l. de die. & l. Attilicinius. ff. de pac. dota. cum suis uulga. & dictum est suprà in 11. priuilegio huius 7. partis. Sed in d. l. debitor. & d. l. sanè. consensus & iussus mulieris circa liberandum dictum debitorem non uersatur in dote: quia tempore dicti consensus ille non erat nomen de-

2 bitoris. Sed quia † dictus debitor per delegationem censetur soluisse uiro. Tunc quicquid sit, non potest negari, quin per talem consensum in effectu, & saltem per uiam indirectam efficiatur conditio dotis mulieris deterior, ex quo ibi soluto matrim. remanebit indotata propter talem iussum. Vnde potest dici, quòd regula, de qua in d. l. de die. & d. l. Attilicinius procedat, quando in fauorem uiri conditio dotis efficeretur deterior: secus si non uersaretur fauor uiri, sed fauor tertij, ut patet in simili in d. l. 2. in prin. uers. nec cogitur. ff. sol. matr. ubi potest mulier petere à uiro, ut dotem promitteret alteri per uiam delegationis in casum soluti matrimonij: & licet tũc uir cogatur ad hoc, quando timeret de aliquo suo damno. Tamẽ quando nõn est suspicio de suo damno cogeretur: ut ibi probatur à contrario sensu: & ibi no.

Prætereà licet non cogatur tunc quando est suspicio de suo damno. Tamen si uult pater: & tunc liberaretur, & ibi probatur à contrario sensu. Et tamẽ est possibile, quòd propter hoc remaneat soluto dicto matrimonio indotata. Sed potest dici, quòd hoc procederet, quando ab initio & ante matrimonium & post promissam dotem hoc peteret mulier, non sic si constante matrimonio, & hoc nisi in casibus, de quibus in dict. l. quamuis. cum sequ. eod. tit. & dictum est suprà in 29. priuile. Sic ergo ad propositum dico, ꝙ in casu d. l. debitor. cum seq. si dicta acceptilatio iussu mulieris fuit facta per uirum constante matrimonio, tunc non liberatur, & perdit dotem. Si autem ante nuptias contractus: & tunc perit dos periculo mulieris: quia potuit tunc sibi præiudicare, per dicta suprà in dicto undecimo priuilegio, in secunda limitatione. Et iste est uerus intellectus d. l. debitor. ut patet ibi ad fi. in uers. nam si sequutis nuptijs, & tex. l. non enim. cum l. sanè. repetit casum, quando ante nuptias fuit facta talis acceptilatio, & postea nuptiæ fuerunt sequutæ.

Et distinctio, quam facit gloss. in d. l. debitor. super uerbo perdit dotem. uidelicet, an uir accepto tulit iussu mulieris animo donandi, an uerò non animo donandi. Vt primo casu dos pereat uiro, nec liberetur. Secundo casu dos non pereat uiro. Non uidetur esse tuta in secundo casu, quando ex hoc mulier esset damnificata fortè: quia uoluit complacere tali debitori: ut sibi accepto ferretur per uirum animo donandi dicto debitori, ut sic ipsa haberetur refundere dotem de nouo ipsi uiro, nec haberet recipere à dicto debitore commodum æquiualens: & sic in effectu remaneret indotata, & maximè si non esset potens ad soluendum marito de nouo aliam dotem: & idem si esset potens tempore dictæ acceptilationis, & uir non curauit repetere ab ea id, quod accepto tulit suo iussu & tempore soluti matrimonij reperit mulier se sine dote, adeo ꝙ non posset de nouo se remaritare. Si autem matrimonium esset solutum morte mulieris: & tunc forte potuisset mulier in hoc casu præiudicare per dicta suprà, in d. 11. priuilegio, in prima limitatione.

3 Nunc redeo ad primam propositam, quando † mulier consentit socero, ut dotem consignet uiro suo, eidemque filio dicti soceri seorsum habitanti: tunc siquidem ipse filius erat in potestate, nec pater cogebatur dictam dotem assignare dicto filio: & tunc sibi non nocet talis suus consensus: quia ita consentiendo uidetur liberaliter remittere socero dictam obligationem, & remissio iuris habet uim donationis. Et sicut censetur prohibita inter uirum & ux. l. si sponsus. §. circa. & §. si uxor. ff. de do. inter uir. & ux. ita etiam est prohibita inter nurum & socerum. d. l. 3. §. 2. eo. tit.

Item

Item in secundo: quia non potest mulier per suum consensum dotis suæ conditionem facere deteriorem. ut suprà dixi. Et hęc ratio est melior quam prima: quia tunc remissio non ualet, quando ex remissione iuris seu liberatione facta marito uel socero, ipse uir uel socer esset factus locupletior, aliàs ualet, l. si cum mulier. ff. de dona. inter uir. & uxorem. Sed socer ex tali liberatione non esset factus locupletior, ex quo dotem soluit uoluntate mulieris. Si autem filius esset emancipatus à patre ex tunc ex quo pater tenetur dotem consignare dicto filio seorsum habitare uolenti, ut proximè dicetur, ideo soluendo ipsi uiro de uoluntate mulieris liberatur, quam hoc fecit. l. permittente.

Ideo ex hoc non debet pati damnum. l. Graecus. C. de adulte. aliàs iniquum esset, quòd sub clipeo legis ita permittentis haberet periclitari dictus socer, contra l. C. de his qui ue. æta. impet.

Et isti sunt termini Bart. post Ryc. Malum. in d. l. sanè.

Imo forte posset dici, quòd etiam quando sine uoluntate mulieris, & maximè eo ignorante solueret dotem marito, eidemque filio seorsum habitanti, si dictus filius erat tunc homo diligens & probatæ uitæ, ex quo soluit dotem: ut ex ea dote posset se & uxorem cum sua familia gubernare, quod tunc esset liberatus tanquam bene soluerit filio non perdituro, prout in simili dicitur in l. quamuis. ff. solu. matr. & dixi supra in 21. priuilegio. Cum subsit eadem ratio, quæ est in casu d. l. quamuis. Et licet tempore soluti matrimonij non reperiantur tot bona uiri, quæ sufficiant ad dictam dotem: tamen non tenebitur propterea uir uel eius hæres, ex quo à principio solutio fuit ex iusta causa facta, per no. in simili in d. l. quamuis. cum seq. quia debet inspici bonum initium per id, quod habetur aliàs in l. sed an ultra. ff. de neg. gesto. & aliàs in l. & in totum. ff. de impen. In hoc tamen non aliter me firmo, & relinquo cogitandum, & tangetur infra in simili. in 8. parte. ad fi. super ueritate illius glo. no. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. super uerbo iustis causis, & alterius glo. no. in l. 2. §. 1. eod. tit. super uerbo sui iuris. An autem si filius diuertit a patre seorsum habitando cum sua uxore possit petere a patre dotem uxoris sibi consignari, tactum est aliqualiter supra in 6. par. in 36. priuileg. Nam Bal. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ante fi. refert Dyn. consuluisse, & eum sequitur, quòd si filius prædictus est emancipatus, & supportat onera matrimonij, tenebitur pater sibi dotem consignare, nec eam poterit retinere saltē pro dimidia usufructus sibi consignandi pro præmio emancipationis, secundum quòd habetur in l. cum oportet. §. cum autem. C. de bo. quæ lib. & idem ipse Bal. tenet in l. 2. C. fam. erc. dicendo Dyn. ita consuluisse in hac ciuitate Perusij, uidelicet quòd licet pater dicat, uolo onera matrimonij subire in alendo te & uxorem, & mihi retinere & fructuare dotem: tamen filius poterit hoc recusare dicendo, uolo seorsum habitare, & uxorem apud me retinere, & onera matrimonij subire: quia ista sunt quasi inseparabilia. l. si maritus, ff. fam. erc. & quia sicut filius per mortem patris potest petere dotem pręcipuam, ut ibi, sic etiam per emancipationem factam à patre: cum emancipatio æquiparetur morti. ff. de iure do. l. si pater filiæ, & l. si socer. in prin. ff. sol. mat. & l. 1. §. uideamus. C. de rei uxo. act. Item quia simile est, quem esse mācipatum & exhæredatum. ff. quod cum eo. l. 2. Sed exhæredatio est causa, ut filius possit petere dotem præcipuam: ut l. 2. §. 1. ff. de dot. præleg. ita & emancipatio, & dicit idem tenere Iac. de Are. in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. Et subdit, quòd pater poterit petere à dicto filio sibi caueri: ut conseruet eum indemnē à dicta muliere, arg. l. pater, in princ. ff. de dote præleg. & ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. interdum. Et per hæc sentiunt expresse præfati docto. quòd licet hoc posset petere emancipatus: non sic si esset adhuc in patria potestate. Sed Ang. in d. §. transgrediamur. simpliciter tenet hoc in filio, non distinguendo inter emancipatum & filiumfam. quia dos debet esse penes illum, apud quem sunt onera matrimonii, per regulam l. si is qui. §. 1. ff. de iure do. Io. de Imo. in d. §. transgrediamur.

4 non sequitur Ang. in filio in potestate† nisi qn̄ incepisset seorsum habitare cū sua uxore de uolūtate patris, secus si absque uolūtate patris: qa tunc imputet̄ filio ex quo seorsum uellet habitare, nisi forte pp aliquam iustā cām non posset simul cohabitare cum patre; nā sicut ex causa potest cogere patrē ad emancipandum iuxta ea, quæ no. in l. nec auus. C. de emancip. li. & l. quidemū filio. ff. de uerb. obli. Ita etiam uidetur, quod ex causa possit seorsum ab ipso habitare. Subdit tamen, quòd si filius esset suspectus de mala administratione, forte tunc sufficeret patrem præbere alimenta: cum ipse sit ille, qui est obligatus ad dotis restitutionem. & sic non debet cogi restituere, nisi esset sibi cauendum de indemnitate, arg. l. 2. §. 1. & l. pater. ad fi. ff. de do. præleg. In filio autem emancipato tenet opi. Bal. ut supr. quia eo ipso, quòd pater emancipauit, ui detur eum posuisse in libertate alibi morandi: cum per emancipationem dicatur exiuisse familiam paternam, l. fi. ff. de cap. dimi. Et ideò cum uxor non debeat separari à cohabitatione uiri, & debeat deseruire oneribus matrimonij, meritò tenetur dare dotem ipsi filio. Sed Lud. Rom. in d. §. transgrediamur. altius exordiendo hanc materiam primò examinat, an pater hodie habeat usumfructum ex bonis dotalibus siue nurus. Et post multa concludit quòd sic, non distinguendo, prout distinxit Bar. in l. contra nurum. §. quoties. ff. rer. amot. Et per multa iura & rationes, de quibus ibi per eum. Super quo aliter non insisto: quia uidetur uerum concludere: ut etiam supra conclusi in d. 36. priuileg. 6. partis. tandem in filio in potestate concludit contra opinio. Ioan. de Imo. de qua supra. Dicendo, quòd dicta sua uidentur somnia: quia ex quo hodie talis dos est peculij aduentitij, ut supra, consequens est: ut eius omnimoda administratio sit penes patrem. & consequenter non posse peti per filium quamuis seorsum habitantem per l. 1. C. de bon. mater. Et quòd ipse pater tenebitur tali filio seorsum habitanti prouidere de alimentis pro se & uxore & liberis ex eis, & quia ad hoc tenetur, ut habetur in l. si quis à liberis. §. non tantùm. iuncta gl. ff. de libe. agnosc. & l. si filia. §. 1. uer. hoc amplius. ff. famil. ercis. Nec ex eo quòd filius uelit

5 seorsum habitare potest † ei alimenta denegare, quia qui tenetur ad alimenta, non est excusatus, si dicat se nolle præstare extra domum suam: & sic illi seorsum ab eo habitanti: ut habetur in l. liberis. la 1. §. fi. ff. de alim. lega. Nam si hoc procedit, ibi quando alimenta debentur ex dispositione hominis, multo magis quando ex dispositione legis, cum qua mitius agitur. l. Celsus, ff. de arbit. quòd maxime dicit procedere, si filius iustam habuit causam diuertendi à patre, quo casu poterit filius adire iudicem, ut cogatur patrem pati filiū seorsum à se habitare. arg. l. fi. ff. de interdi. & releg. & l. moris. in prin. ff. de pœ. Idem dicit, non esse ita de iure expeditum ut filius possit cogere patrem ad ipsum emancipandum, ut ibi per eū. Sed salua pace opi. Io. de Imo. quam dicit esse somnium, uidetur esse Euangelium, & sua reprehensio meretur apocripham, maximè dum uidetur præsupponere, quòd etiam quādo filius discedit à patre sine iusta causa, teneatur pater sibi alimenta subministrare: quia obligatio ad præstanda alimenta non requirit identitatem cohabitationis &c. Nam in filiosa. respectu patris hoc est falsum: quia sicut ratio naturalis arctat patrem ad alendum, ita econtra ratio naturalis arctat filiumfamilias ad morandum cum patre, & in eadem domo obsequia præstandum propter uinculum patriæ potestatis. & ideo dicuntur sui: quia domestici, idest in domo patris nati, & moram ibi trahentes. insti. de hæred. qualit. & different. §. sed sui. & sub eodem tecto unà cum patre & uxore morantes. ff. ad Syllanian. l. 1. §. si uir. Et sicut uxor morari debet cum uiro & in domo operari, ita & filius. dicit Bal. in authen. ex testamento, C. de collat. in 7. colum. Vnde si filius non uult stare cum patre, & sibi in domo obsequia præstare, non potest conqueri de patre si uice uersa alimenta denegat. & sic culpa cum culpa compensatur. l. si ambo, ff. de compen. & l. uiro atque uxore. ff. soluto matrimo. Vnde inepta satis ac puerilis uidetur illa inductio, quòd qui ex legis dispositione tenetur ad alimenta alteri, arctetur ad illa præstandum absque eo, quòd ille secum cohabitet, sicut quando ex dispositione hominis. Nam hoc non procedit in patre uel alia persona, quæ habet alimentarium obligatum ad secum cohabitandum, sicut etiam esse dicimus in marito, qui tenetur alere uxorem: ut l. si cum dotē. §. si autem. ff. sol. matrimo. Nam ad hoc non teneretur, quādo non uellet cohabitare cum uiro. & tunc omnes fructus dotis suo lucro cederent: ut ibi not. & per Bald. in l. 1. C. de lega. in pen. colum. & per glo. no. in ca. significasti. de diuor. in fin. glo. magnæ. Si autem subesset aliqua iusta causa, propter quā filius uellet seorsum habitare à patre, fortè propter nimiam sæuitiam, uel propter nouercales contentiones, uel quia filius haberet uxorem iuuenem & pulcram, & pater esset homo improbatæ uitæ, & admitteret in domo socios sibi similes, uel alia simili causa, tunc sine dubio absque alia auctoritate & sententia iudicis posset à tali patre discedere & recusare morationem

tionem domus, argum. l. Caius. §. 2. cum suis concord. ibi. ff. de alim. lega. & quod habetur in l. non aliter. ff. de usu & ha. & tunc non esset excusatus talis pater a præstatione alimentorum, argum. d. §. fi. Et ideò cum tunc filius habeat subire onera matrimonij erga suam uxorem, uidetur dici posse, ꝙ teneatur dotem nurus consignare tali filio ex æquitate. d. l. si is qui. §. ibi dos. ff. de iure dot. & ita debet intelligi uoluisse Angel. in dicto §. transgrediamur. Sed tunc opponitur, si pater tenetur tali filio ex iusta causa diuertenti alimenta ministrare, ergo pro se & uxore & sua familia: ut l. si filia. §. 1. uersi. hoc amplius. ff. fam. ercisc. & per glo. in d. l. si quis a liberis. §. non tantum. ergo in effectu dicetur talis pater subire onera matrimonij & non filius. ergo dotem potest & debet apud se retinere. & sic fructus dotis sibi lucrifacere, sicut poterat ante discessum filij, ex quo etiam tunc subierat onera matrimonij, ut dictum est supra in 6. parte. in 36. speciali. Nec potest negari, quòd dictum lucrum fructuum dotis dicatur esse de lucris nuptialibus & iura uolunt, quòd hodie pater habet vsumfructū omnium lucrorum nuptialium prouenientium ex persona filij: ut probatur in l. 1. & 2. & l. quod scitis. C. de bo. quæ liber. & per Bart. in l. contra nurum. §. quoties. ff. de rer. amot. & retulit Lu. in d. §. transgrediamur. Sed tu responde, ꝙ licet dictus pater subministret alimenta: tamen non potest dici propriè propter hoc sustinere onera matrimonij, ex quo secum non cohabitat nurus: nec familia uiri, eiusdemque mulieris cum ipso uiro, qui habet dietim, & per continuum tempus & continuam cohabitationem supportare ipsam uxorem: & idē in omnibus necessarijs magnis & minimis dietim supplere, tam in sanitate quàm in ægritudine ipsius mulieris: & maximè dum erit prægnans & in partu, ante partum, & post partum, & in medelis & similibus, ut habetur in d. l. si cum dotē. §. si autem. Pater autem ipse idemque socer ammodo ab omni ista cura erit exemptus, & se expediet & liberabit assignando in initio cuiuslibet anni uel mensis ipsi filio, quod sufficiat ad victum, secundum quod no. in l. pecunia. ff. de alim. lega. & ibi per Barto. & in l. fi. ff. de libe. agno. Item quia debet inspici magis causa proxima & immediata oneris matrimonij, quæ est in uiro, quàm causa remota & mediata, quæ est in socero, argum. l. socium. §. fi. ff. pro soc. & l. pater qui castrense. ff. de castren. pecu. Meritò dicendum est, quòd opi. Angel. intellecta secundum distinctionem Io. de Imol. est uerior de iure, & tanquàm æquior & benignior est tenenda, argum. l. proximè. ff. de his quæ in testam. delen. & maximè quia per eam magis fauetur dotibus & mulieribus, quarū interest, ut dos magis cōsistat apud maritum, quando esset persona diligens, quam apud socerum. facit l. in ambiguis. ff. de iure dot. An autem socer restituēdo dictam dotem dicatur liberatus à muliere in casu soluti matrimonij, dictum est supra in proximo priuilegio. Tamen Dyn. & Bart. ut supra in d. l. 2. uidetur sentire nō esse liberatum, ideò dicunt, quòd pater potest extorquere cautionem de indemnitate ab ipso filio, aliàs non teneretur restituere. Sed tenendo opin. Bart. in d. l. sanè. ff. de iu. dot. Posset dici, quòd si mulier consentiret tali consignationi, non teneretur filius dare fideiussorem de indemnitate, sed sufficeret nudo uerbo cauere ad abundantiorem cautelam patris; quia superfluis remedijs non est utendum. l. stipulatio. §. diuus. ut legato
6 rum nomine cauetur, ut supra. Si autem talis filius † diuertens à patre, etiam si ex iusta causa hoc faceret, non esset persona multùm diligens, & esset suspicio de mala administratione: & tunc esset uerum, ꝙ pater non teneretur eidem assignare, nec liberaretur ab ipsa muliere, etiam si consensisset, per dicta supra. Et si dictus socer esset etiam persona suspecta, tūc mulieri prouideretur per remedium. d. l. ubi adhuc. C. de iur. do. de quo per Bart. in d. l. si constante. in princ. in 7. q. 1. par. Et si maritus esset persona diligens, similiter posset contra ꝑsonam agere per remedium d. l. si is qui. §. 1. ff. de iure do. per dicta supra, maximè in 31. priuilegio. & per Bart. in d. l. si constante. in princ. in 8. q. 2. partis, & facit, quod aliàs habetur in l. fin. C. de sent. pass. & aliàs in l. Imperator. ff. ad Treb. & per Bart. in l. 2. §. 1. ff. sol. matrim. & per Bald. in l. cum oportet. §. non autem. C. de bon. quæ lib. Et prædicta omnia procedunt, quando socer obligatus ad dotis restitutionem consignaret dotem constan. mat. alteri quàm mulieri, ipsi tamen de uolun
7 tate mulieris. Sed si maritus † constan. matr. consignat dotem socero patrique mulieris & sine iustis causis: de quibus in d. l. quamuis. cum seq. ff. solu. matrim. Tunc si sine uoluntate mulieris, clarum est, ꝙ non liberatur ab ipsa muliere. Sed si cum uoluntate filiæ hoc facit, uidetur ꝙ sit liberatus ab ipsa filia, ut sic postea sol. matrimo. non posset dicta mulier à uiro petere etiam mortuo patre, allegando dotem in eam esse consolidatam, per l. 1. §. uideamus. C. de rei uxor. act. ut probatur not. in d. l. 2. §. 1. ff. sol. matrim. & a contrario sensu, ꝙ maritus accepto ferendo dotem a socero constan. matr. de uoluntate uxoris, liberatur ab ipsa uxore, & hoc fortè est speciale, ex quo talis consensus mulieris tendit in fauorem patris, quo casu potest conditionem suæ dotis facere deteriorem, ut probatur in l. quoties. ff. sol. matr. & in l. cum dos. ff. de pact. dota. & dixi suprà in 11. priuilegio, in 5. limit. & in decima.

PRIVILEGIUM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando fuit læsa in æstimatione rei dotalis, licet citra dimidiā iusti pretij, tunc uiro datur electio uel rem dotalem reddere: licet constante matrimonio, uel mulieri respondere usque ad iustam æstimationem.*

2 *Dolus in contractu bonæfidei plures res continente si dedit causam respectu unius tantùm: tunc respectu illius rei tantùm contractus erit nullus, in alijs ualido remanente, quod est notabile.*

1 TRIGESIMVMQVINTVM priuilegium est: quia † etiā in alio casu repetitur dos constante matr. uidelicet in casu. l. si res. §. 1. ff. de iure dot. Quia quādo mulier fuit decepta in æstimationē rei datæ in dotem: quia minori pretio fuit æstimata: & tunc datur electio mulieri uel rem repetere & iustam æstimationem præstare, licet dicta res iam fuerit facta dotalis, aut rem dimittere apud maritum, licet regulariter non audiatur quis ex tali læsione, nisi quando uel dolo aduersarij decepta sit, uel quando esset citra mediam iusti pretij decepta in æstimatione: ut habetur in l. in causæ. §. si. ff. de minor. & not. in l. 2. C. de rescin. uend. Et ita secundum unam lectur. glo. in tex. hanc specialitatem probat, in d. §. 1. & allegat pro concord. tex. in l. iure succursum. §. fi. eo. tit. Quia in hoc grauatur maritus contra regulam, de qua in d. l. §. fin. reuelatur in alio: quia datur sibi electio, an uelit reddere rem, an autem iustam æstimationem. Aduerte tamen: quia si eliget non supplere mulieri vsque ad iustam æstimationem, sed rem ipsam sibi reddere. Licet aliter text. non declaret; tamen ipsa mulier tenebitur dare uiro dotem pro pecunia secundùm æstimationem factam a princip. de dicta re, ne aliter dicendo mulier sit in lucro, & uir in damno, quod esset iniquum, & hæc æquitas probatur ex tex. in d. l. iure succursum. §. fi. & hoc maximè procederet, quando nihil fuisset datum in dotem, quàm dicta res æstimata: licet minus æstimata quàm ualeret, aliàs iniquū esset, ꝙ uir cogeretur habere uxorem indotatam. l. si donaturus. §. 1. ff. de condi. indeb. quod not. ad d. §. in 42. priuilegio 6. partis. Si autem intelligatur ille tex. in §. secundùm aliam lecturam glo. ibi, uidelicet quòd ibi fuit decepta ultra dimidiā iusti pretij: & tunc non resultat aliquod priuilegium in contractu dotis: quia tunc datur electio ipsi conuento per remedium l. 2. C. de rescin. uē. Cum illud sit remediū alternatiuū, ut electio detur ipsi conuento, uel rem reddere, uel ut res reducatur ad iustum pretiū: ut ibi, & in c. dilecti. de empt. & uend. Sic ēt in cōtractu dotis, qn̄ deceptio fuit in æstimatione rei datæ in dotem, electio erit mariti conuenti, uel ut rem reddat mulieri, uel ut iustam æstimationē præstet, i. suppleat mulieri vsque ad iustam æstimationē rei. Tu intelligas, ut s. dixi, ꝙ si uir eligeret restituere rē, debebit mulier sibi uiro refundere æstimationem conuentam. Si autem decepta fuit mulier principaliter, idest ipsa re data in dotem: quia non erat intentionis suæ dictam rem dare in dotem, & tamen per dolum fuit inducta ad dandum rem prædictam: & tunc contractus dotis esset ipso iure nullus, cum sit bonæfidei. §. fuerat. instit. de act. iunctis his quæ habentur in l. eleganter. in princ. ff. de dolo. Tamen esset in electione mulieris, uel rescindere contractum & rem repetere, uel stare dicto contractui, per not. in d. l. eleganter. & ita probat tex. ad hoc not. in d. l. si res. §. 1. ut est de intentione gloss. ibi, & etiam Bart. & Bald. ibidem. & uidetur præsupponere text. & Docto. ut supra, ita illum tex. intelligentes post glo. ꝙ possit mulier in totum annullare dictum contractum dotis quò ad illam rem, in qua solus dedit causam cōtractui: & sic si nihil aliud fuisset in dote remanebit uir sine

dote,

dote, quod est no. & hoc procedit propter dolum dicti mariti: cum aliàs ipsa mulier dictam dotem non tradidisset uiro. & sic istud procedit, quando dedisset causam contractui in totum, uel in partem. Et sic resultat unum not. ad no. in d. l. ele-
2 ganter. quòd si dolus † det causam in parte & non in totum: puta in una ex pluribus deductis in contractu bonæfidei, ꝙ respectu illius partis uel rei tantùm contractus erit nullus, & in alijs remanebit ualidus. facit in argum. l. qui duos. ff. de cōtrahen. empt. Et uide quæ circa hoc dixi in l. scire debemus. in princ. ff. de uerbor. obligat. Si autem mulier uolebat dotem constituere & dare uiro: tamen non in re illa: sed in alia, uel in pecunia, & tamen per dolum uiri fuit inducta ad dandum dotem in re illa: & tunc ex quo huiusmodi dolus potest dici incidens, ꝙ daret causam contractui, ideò ualeret mero iure talis contractus: tamen posset mulier repetere etiam constante matrimonio rem illam iam effectam dotalem: tamen tunc esset in arbitrio mulieris petere æstimationem dictæ rei, uel rē ipsam, & hoc etiam modo potest intelligi tex. in d. §. cū loquatur simpliciter & indistinctè. An autem per actionem ex contractu, uel de dolo agere posset mulier dicto casu, ibi text. innuit, ꝙ per actionem ex eo contractu purgabitur talis dolus uiri, quod est not. ad not. in d. l. eleganter. & in l. si cū aurum. ff. de uerb. obl.

PRIVILEGIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Dolus si incidat: quia mulier dotem dedit in re, quam ipsa non fuisset datura, ualebit contractus.*

1 ET erit in isto casu aliud speciale in contractu dotis, & hoc erit 36. speciale † uidelicet ēt qn̄ dolus incidit in cōtractu dotis; quia mulier est decepta per dotem, in dando in dotem magis unam rem, fortè sibi utiliorem, quàm aliā minus utilem, de qua danda erat sua intentio: tunc nō solum potest mulier agere ad interesse: & sic ad æstimationem sui dāni, sed etiam potest recedere à contractu repetendo dictam rem datam: ut ibi est casus singulari secundùm hunc intellectum. Tamen tu intelligas, quòd eo casu, quo elegit rem ipsam repetere, tenebitur uiro resarcire, ac totum, super quo erat prima intentio mulieris in dote danda, si non fuisset dolo decepta dicta re danda, ne aliàs resultet iniquitas, quòd ipsa mulier remaneat indotata, & uir in dando per dicta suprà in dicto quadragesimosecundo priuilegio, sextæ partis, & quadragesimotertio, & quadragesimoprimo, ubi non fuit ponderatus nec allegatus d. tex. in d. §. 1. l. si res. qui tamen uiget in materia illa: & ista est ualde notabilis.

PRIVILEGIVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Dos si est soluta filiofamil. iussu patris, præsumitur solutum contemplatione utriusque, & uterque tenetur insolidum.*

1 TRIGESIMVMSEPTIMVM priuilegium est: quia si filius † accepit pecuniam iussu patris, tunc non est obligatus filius, sed pater: ut l. 1. & per totum. ff. quod iussū, & hoc nisi contemplatione utriusque ille soluerit filio: quia tunc uterque tenetur, per id quod not. in l. si pupilli. §. 1. ff. de negotijs gestis, & ibi per gloss. & Doctor. & facit l. cum mandato. ff. manda. Tamen hoc procedit, quando in ipso actu soluendi exprimeret, quòd contemplatione utriusque soluit filio, aliàs præsumitur, quòd contemplatione solum ipsius patris iubentis soluat: ut ibi not. quia uoluntas in mente retenta nihil habet operari, si postea ipse diceret, quòd ipse egit in mente, quòd contemplatione utriusque soluerit, argum. l. si repetendi. C. de condictio. ob. causam. & bene facit dict. l. cum mandato. Tamen hoc fallit speciali fauore dotis: quia præsumitur mulier uel socer soluens uiro filiofamil. iussu patris soluisse contemplatione utriusque: cum ita intersit mulieris, ut duos habeat obligatos. argum. l. in ambiguis. ff. de iure dotium, iuncto eo, quod habetur in l. 3. §. fina. de libe. lega. & hoc singulariter uoluit Bartol. post Iac. de Aret. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. Vnde per hoc uidetur velle Bartol. post Iacob. de Aret. quòd in dicto casu, quando expresè, uel tacitè fuit data dos filio iussu patris, contemplatione utriusque uideatur: tunc quilibet obligatur insolidum, ut sic uideatur uoluisse esse obligatum tam patrem iubentem, quàm etiam filium recipientem ad dictam dotem restituendam. Sed in hoc aduertendum: quia gloss. in dict. l. si pupilli. §. 1. loquitur circa mandatum, & non circa iussum patris uel domini. Nam uerum est, quòd quando quis mandat certæ personæ, ut pecuniam numeret alteri, puta Titio, nec exprimat, quòd numeret illi Titio, tanquam recipienti nomine mandantis, sed simpliciter mandat: tunc est uerum, quòd ille numerans, si aliter non exprimit, uidetur uelle habere illum recipientem obligatum tanquam nomine suo, & mandantem habere obligatum tanquam mandatarium. & sic ut intercessorem, per text. in l. si literas. C. manda. & etiam ibi per Doctor. & per Bartol. in dict. l. si pupilli. sed si expressit, quòd mutuet illi tanquam recipienti nomine ipsius mandantis, & tunc ille recipiens in nihilo est obligatus, nisi aliter astrinxerit fidem suam, per id quod habetur in l. procurator qui pro euictione. ff. de procurat. Vnde in hoc nulla est specialitas in dote, cum etiam hoc sit singulare in omnibus, quando non fuit expressum in mandato, cuius nomine haberet numerare pecuniam. Et distinctio illa, quam facit gloss. in dict. §. transgrediamur. se remittendo ad not. in dict. l. si pupilli. §. primo. ff. de negocijs gestis. procedit, quando mandatum fuit directum ad incertam personam, & ita debet credi, quod gloss. in dict. §. transgrediamur, intellexerit, dum se remittit ad id, quod dixit in dict. §. 1. Ex quo est bene not. quòd distinctio gloss. de qua ibi, dum loquitur in mandato respectu extranei, habet locum in omnibus, & per omnia in iussu respectu patris & filij, quod est bene not. ad declarationem totius titul. ff. quod iussu. In hoc tamen est speciale in dote: quia in dubio dicto casu uidetur actum, quòd contemplatione utriusque soluatur dos. & sic ambo sint obligati, uidelicet filius nomine suo, & pater quod iussu: ubi quando esset alius contractus, puta mutui, uidetur actum, quòd solùm contemplatione filij recipientis, quod ultimum uidetur dubium, quando mutuans erat certus de tali iussu patris, licet directò ad incertam personam, ex quo tunc uidetur elegisse uiam magis sibi proficuam pro suo interesse, ut haberet duas personas sibi ad idem obligatas, argum. dict. l. 3. §. fin. intelligendo ergo illum text. in dict. §. transgrediamur, & dicta Bartol. post Iacob. de Aret. ibi, quòd iussus patris continebat certam personam, uidelicet mulieris, uel soceri, quòd numeraret dotem tali filiofamil. sponso seu marito, certè tunc illa numerando, & aliter non exprimendo, cuius contemplatione uidetur uoluisse habere obligatum filium, eundemque maritum nomine suo, & patrem quod iussu. Credas tamen, quòd illi non censentur obligati tanquam duo rei debendi insolidum, ex quo non fuit actum, & etiam quia non uidetur ambo simul contrahere: cùm pater erat absens, & non cogitauit unus de alio. & ita fuit expresè de mente Bartol. in l. si constante. in princ. in 8. quæstio. 1. partis. ff. solut. matrim. Si autem ambo erant præsentes in receptione pecuniæ, & tunc fortè poset dici esse speciale in dote, per l. fin. C. de do. ca. ut censeantur facti duo rei, & tanquam duo rei debendi teneantur, quòd est no.

PRIVILEGIVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius si in eodem instrumento confitentur se dotem habuisse, quilibet est obligatus insolidum, & censentur duo rei debendi.*

1 ET sic surgit trigesimumoctauum priuilegium in dote, quòd si pater † & filius in eodem instrumento confitentur se habuisse dotem ab uxore, uel patre uxoris, & tunc quilibet est obligatus insolidum, & censentur duo rei debendi facti, quod etiam fuit de mente Cyn. & etiam Bald. ibidem, uidelicet in l. fi. C. de do. cau. intelligēdo illum tex. ꝙ ibi pater & filius simul obligati pro dote fuerunt facti duo rei debendi,

bendi, qui poſſunt conſtitui in dote, ſecundum Bald. ibi, licet non poſſit fieri expreſſa fideiuſ. Et idem fuit de mente Cyn. in l. ubi adhuc in 2. quæſtio. C. de iure dotium, & etiam Bartol. in l. ſi conſtante. §. quoties. ff. ſolut. matrim. dum intelligit d. l. fin. quòd ibi filius cum patre recipiendo dotem cenſentur facti duo rei debendi inſolidum. Dicit tamen Rom. in d. §. tranſgrediamur. quòd ſi probaretur expreſſè dictam dotem perueniſſe ad manus alterius, puta patris uel filij, licet inſtrumentum cantet, quòd ambo receperint: tamen debebit prius excuti ille, ad quem tota dos peruenit, ſumptibus tamen & periculo alterius correi, per id quod habetur no. in l. inde quæritur. ff. commo. Cuius dictum uidetur dubitabile: quia text. ille loquitur in duobus reis obligatis inſolidum: tamen quando quilibet tenetur pro parte, ceſſaret ratio illius tex. & duorum reorum debendi, de quo per Bartol. in l. 3. §. ubi duo. ff. de duobus reis. & ita etiam per eundem in l. duos reos. eodem titul. Tamen in caſu prædicto, quando pater & filius confitentur ſimul ſe recepiſſe dotem, dicas quòd tunc quilibet pro ſua uirili ſunt obligati, niſi aliter appareat, quòd tanquàm duo rei receperint dictam dotem: quia non uidetur unus cogitaſſe de obligatione alterius: ut tenuit Bartol. in d. 8. quæſtio. & etiam fuit de mente Dyn. in d. §. tranſgrediamur. & etiam ſequitur Bald. & Angel. ibidem, per id quod habetur in l. uir uxori. §. fi. ad Velleia. & facit l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. Poteſt tamen diſtingui, quòd aut pater & filius ſimpliciter ſimul ſe obligant, uel confitentur ſe habuiſſe dotem in eodem inſtrumento: & tunc ſit uera opi. Bartol. in d. l. ſi conſtante. & ita etiam procedat opi. communis. Docto. quia nullo iure cautum reperimus, quòd iſto caſu fauores dotis exorbitent, ſeu lædant regulas iuris communis, uolentes quòd ubi aliter non apparet, quòd duo ſimul obligati uoluerint ſe conſtituere duos reos debendi inſolidum, tunc in dubio quilibet pro ſua uirili cenſetur obligatus. d. §. cum in tabulis. & d. l. uir uxori. in fi. & l. 1. C. ſi plu. una ſen. & maximè quia ita ſuadet natura copulæ: ut habetur in l. cum quidam. C. de leg. Nec obſtat. d. l. fin. C. de dona. cau. quia ibi nihil dicitur, an quilibet ſit obligatus inſolidum, uel pro uirili: ſed ſolum diſponitur, quòd quilibet habeat exceptionem non numeratæ dotis. Aut conſtat, quòd filius recepit totam dotem, tamen iuſſu patris: & tunc ſi eſt actum inter eos, quòd cõtemplatione utriuſque mulier ſoluerit, prout in dubio præſumitur ſpeciali fauore mulieris in dote: ut ſupra dictum eſt in proximo priuilegio: & tunc oportet neceſſariò fateri, quòd uideatur actum, ut quemlibet habeat obligatum inſolidum diuerſa actione: uidelicet filium actione de dote, & patrem actione quod iuſſu, uel actione mandati tanquam mandante patre ſoluerit: & ſic quilibet eſt inſolidum obligatus propter diuerſum reſpectum, uidelicet filium, quia recepit, & patrem, quia iuſſit: prout aliàs in ſi. habetur in l. 3. in fi. ff. de nego. geſt. & in d. l. ſi pupilli. §. 1. eodem titul. & etiam probatur à contrario ſenſu in l. cum mandato. ff. man. Nam ſi ego mutuo tibi pecuniam mandato Titij, licet in dubio uidear tunc mutuare contemplatione Titij mandantis, & non tua: & ſic non poſſum agere contra te mutuatarium certi condictione ex mutuo: ſed ſolum contra Titium actione mandati, tamen quando appareret, quòd contẽplatione utriuſque mutuauerim, tunc poſſum agere contra quemlibet inſolidum diuerſa actione, contra te certi condictione ex mutuo, & contra Titium actione mandati: ut habetur in d. l. cum mandato. Ergo idem in muliere ſoluente dotem filio & uiro ſuo iuſſu & mandato patris: & ſic ſoceri, ut habeat quemlibet obligatum inſolidum, non tanquam duos reos debendi propriè: cum unus non cogitauerit de obligatione alterius: & quia ſub diuerſa ſpecie obligationis: ſed tanquã duos diuerſo modo obligatos ad eandem rem, quando expreſſè uel tacitè apparet, quòd contemplatione utriuſque ſoluerit mulier. Præterea ſi dicimus hoc ſpeciale eſt fauore mulieris: ut habeat plures perſonas obligatas ad idem, per id quod habetur in l. 3. in fin. de li. leg. Puerile quidem eſſet dicere, ꝙ tunc quilibet ſit obligatus pro ſua rata. Nam ſi hoc eſſet uerum, magis intereſſet mulieris habere ſocerum ſolum obligatum & inſolidum, quàm pro ſua uirili, cum filius, de facili credendum ſit, quòd non eſſet ſoluendo, maximè de iure ſſorum. Vnde intrepide tenenda eſt opin. eiuſdem Bartol. poſt Iacob. de Aret. in dict. §. tranſgrediamur. quicquid aliter ipſe dixerit in dict. l. ſi conſtante. ponendo terminos, quando ambo non ſimul ſe obligant, ſed filius eius dotem recepit iuſſu patris.

PRIVILEGIVM XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Dupla non uenit tacitè in contractu emptionis, qui ſurgit in dote data æſtimata.*

1 TRIGESIMVMNONVM priuilegium eſt: quia licet quando † datur in dotem res pro emptionis contractu, & tunc incommutabiliter tranſit dominium in uirum, & in reſtitutione non uenit res, ſed æſtimatio: ut habetur in l. plerunque. §. ſed ſi ante. ff. de iure do. ubi dicit tex. quòd eſt uera uenditio: & habetur in l. res in dotem. eod. tit. & in l. æſtimatæ ff. ſolut. matrim. & l. cum dotem. C. de iur. do. & regulariter in contractu euictionis uenit dupla de neceſſitate, quãdo res pretioſæ uenduntur, ut habetur in l. emptori duplam. ff. de euic. Tamen in æſtimatione pro dote non uenit, niſi uolũtariè promittatur, ut eſt tex. in l. non ſolum. ff. de iu. do. qui text. loquitur ſimpliciter & indiſtinctè.

PRIVILEGIVM XL.

SVMMARIVM.

1 *Re data in dotem æſtimata euicta in reſtitutione fienda ſoluto matrimonio venit dupla promiſſa.*

1 QVADRAGESIMVM priuilegium eſt, quia qñ in contractu dotis † datur res æſtimata, & eſt promiſſa dupla, & cõtingat rem ipſam poſtea euinci, & pp hoc uir fuit conſecutus duplam à muliere, tunc illa dupla ſuccedit loco dotis, & dotem auget, adeò ꝙ ſol. mat. uenit reſtituenda mulieri, uel eius hæredib. ſicut ueniſſet reſtituenda ipſa dos, ſi nõ fuiſſet euicta, ut eſt caſus notab. in d. l. non ſolùm. & expreſſius in l. quamuis. eo. ti. Vnde licet in alio tempore illa dupla cedere in merum lucrum emptoris, & incommutabiliter adeo ꝙ emptor recuperat pretium à uenditore pro dicta euictione & duplam, tamen non ſic in muliere dante fundum uel aliam rem æſtimatam pro dote, quia tunc duplum recuperat tanq̃ conuerſum in dotem ex æquitate. d. l. quoties. quæ fundatur ex eo, quia non debet uir lucrari ex damno mulieris, de cuius intellectu dixi ſupra in 2. parte operis circa diffinitionem dotis, dicendo ibi, ꝙ diſpoſitio no. d. l. quoties. nõ haberet locum, ſi uir habuiſſet dotem ab alia perſona quàm a muliere. nam cum tunc mulier non ſit in damno: quia duplam non habuit uir ab ipſa muliere, ſed ab alio dotante, cum reſpectu mulieris illa dos data reſpiciat cauſam lucratiuam & donationem: ut habetur in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. ergo ceſſat ratio æquitatis dict. l. quoties. Qua ratione idem dici poteſt, etiam ſi pater dotaſſet & pro dote æſtimata euicta uir conſequutus fuiſſet duplam ab ipſo ſocero, cùm iſta mulier non fuerit in danno in ſoluendo dictam duplam, ſed ſocer ipſe, quod eſt bene not.

PRIVILEGIVM XLI.

SVMMARIVM.

1 *Contractus aliquando claudicat fauore dotis, & diuerſo iure cenſebitur.*

1 QVADRAGESIMVMPRIMVM priuilegium eſt, quia fauore dotis † aliqñ erit dare caſum, ꝙ unus & idem contractus diuerſo iure cenſeatur & claudicabit contra id, quod hr̃ in l. eum qui ædes. ff. de uſuc. & in cap. tua nos. de dec. ſicut etiam aliqñ claudicat contractus fauore pupilli in l. Iulianus. §. ſi quis à pupillo. ff. de act. empt. & aliàs pp culpam alterius contrahentium in l. poteſt. ff. mand. ita uoluit gl. not. in dote æſtimata in l. cum dotem. C. de iu. do. Dum dicit, ꝙ licet datio dotis æſtimatæ cadat in contractum emptionis & uenditionis ad hoc. d. l. plerunque. §. ſed ſi ante. ff. de iu. do. Tamẽ ex parte uiri oriretur actio ex empto pro traditione rei ſibi fienda, ex parte uxoris non dabitur actio ex uendito ad pecuniam ſibi reſtituendam ſolut. matr. ſed dabitur actio ex ſtipulatu tacita hodie, per id quod habetur in l. 1. C. de rei uxo. ac. & ſic hoc reſpectu claudicat contractus, ſed ut dicit ibi Cy. & Bald. ibi ideò eſt, quia iam uidetur dicta pecunia ſoluta mu-

lieri,

lieri, & breui quadam manu reddita uiro, ut fit apud eũ pro dote, & fit conuersa in dotem, ut aliàs in l. singularia. ff. si certum petat. Et sic uidetur tunc iniri duo contractus, scilicet emptionis & uenditionis, & contractus dotis, & illico unus uidetur conuerti in alium, ut aliàs in l. si permutata. C. si certum petatur.

PRIVILEGIVM XLII.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dotis licet sit onerosus respectu uiri: tamen si dos data inæstimata euincatur, non uenit euictio, si incæpit à traditione.*

1 QVADRAGESIMVMSECVNDVM priuilegium, ꝙ † licet in contractib. onerosis, ubi agitur de re in alium transferenda ueniat euictio, ut patet in contractu emptionis & uenditionis, ut in toto ti. ff. & C. de euic. Item in contractu donationis insolutum pro æstimata. l. si prædiũ. C. de euic. Item in contractu diuisionis, ut hr̃ in l. si fratres. C. fa. erc. Itẽ permutationis & in alijs contractib. tam noĩatis quàm innominatis, ut hr̃ in l. fi. ff. de cond. ob cau. In lucratiuis autem secus, nisi qñ inciperetur à promissione, ut hr̃ in l. Aristo. ff. de don. & in l. 2. C. de euic. Tamẽ in contractu dotis, licet sit onerosus tam ex parte mariti, quàm mulieris dotantis. l. ex promissione. C. de act. & obl. & l. pen. ff. de exce. doli. cum sim. Tamen non tenetur ipsa mulier de euictione, quando incœpit a traditio. ut l. 1. C. de iu. do. & ita debet intelligi, qđ hr̃ in l. 1. §. sed ut plenius. ad fi. C. de rei ux. act. ut ibi no. & hoc vr̃ mirabile in contractu dotis: ut sic uir remaneat in damno, & subit onera matrimonij sine dote. & hoc quando mulier fuit ignorans dãdo in dotem rem alienam, quam credebat esse suam & inæstimatam dedit: secus si scienter: quia tunc competit de dolo actio ad instar contractus donationis: ut hr̃ in d. l. Aristo. ut est tex. in d. l. 2. in fi. Cogita tamen, si mulier esset diues habẽs alia bona parafernalia: cum intẽtio ambarum partium fuerit, ꝙ matrimonium illud non esset sine dote, & sic etiam mulieris: cum uerisimiliter uir aliter eam non accepisset in uxorẽ, & sic sine dote, & quia spernitur à uiro uxor indotata. l. fi. C. ad Velleia. quia fortè isto casu uir licet non agat de euictione contra mulierem: tamen ꝙ nõ põt per uiam actionis, posset p uiam exceptionis: quia posset tali uxori de se diuiti denegare alimenta, & si ipsa mulier ageret contra uirum ad alimẽta præstandum, ipse posset excipere, ꝙ non tenetur ad hoc, ex quo dotem non habet, & intentio contrahentium à principio fuit, ꝙ matrimonium non esset sine dote, unde quia hoc æquum est, & ipsa est ad hoc potens, ut de suo se alat & dotem de nouo constituat, & omnis exceptio nititur æquitate. l. quia æquitate. ff. de exce. do. Qua rõne facilius paratur exceptio quam actio. l. iurisgentiũ. §. igitur nuda. ff. de pac. & hoc est bene no. ad ea quæ habentur in d. l. 4. C. de iu. do. Et sic erit casus, quo potest peti constitui dos de nouo cõstante matrimonio, quod no. ad dicta supra in 8. priuil.

PRIVILEGIVM XLIII.

SVMMARIVM.

1 *Solutio dotis per uirum facta ante conditionis euentum dominium non transfertur, nec eueniente conditione præstat liberationem.*

1 QVADRAGESIMVMTERTIVM priuilegium est, quia licet † obligatus sub conditione, si ante conditionem soluat, transferat dñium, & eueniẽte cõdõne contingit incommutabilis liberatio. l. sub conditione. ff. de so. no. in l. dotis fructus. §. 1. ff. de iure do. & l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uerb. ob. tñ secus in dote: quia licet maritus sit obligatus ad dotem restituendam sub conditione, uidelicet si matrimonium solueretur & ante conditionem existentem non sit orta obligatio, ut no. in l. in reb. §. omnis. C. de iur. do. & in l. si constante. §. 1. ff. so. ma. Tñ si ante matrimonium solutum: & sic ante condõnis euentum soluit mulieri dotem, non transfert dñium, nec eueniente conditione contingit liberatio, ut est expressum in l. 1. C. si dos const. mat. & hoc nisi mulier reperiret esse facta locupletior ex dicta dotis restõne facta ante solutum matrimonium: ut ibi no. & in l. 2. in prin. ff. so. ma. & p glo. & Bart. Et est rõ p̃dictorum: quia soluendo uir añ dictam donationem vr̃ donare: ut d. l. 1. q̃ donatio inter coniuges dicto tpe est à iure ꝓhibita, & iõ dñium tunc non transfertur ex contractu illo tacito donationis à iure prohibito, ut l. pen. C. de do. inter uir. & ux. cum suis uulgaribus.

PRIVILEGIVM XLIIII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum licet uideatur contra substantiam dotis, uidelicet quãdo per tale pactum dos redditur inutilis ipsi uiro subeunti onera matrimonij: tamen tale pactum ualet.*

2 *Pactum appositum in contractu dotis per id, quod dos redditur inutilis, est reale.*

1 QVADRAGESIMVMQVARTVM priuilegium: quia licet † non ualeat pactum de dote, quod esset contra naturam & substantiam dotis, uidelicet ꝙ mulier, uel socer & non maritus lucretur fructus, uel ꝙ sint dotis, & nihilominus uir subeat onera matrimonij, ut habetur in l. 4. ff. de pac. do. Item patet in casu l. Iulianus. ff. de iure do. Item in casu l. si pater mulieris. in fi. ff. eo. ti. Tamen ualet pactum, ꝙ cõstan. ma. dos promissa non petatur: quia hoc nõ est contra naturam dotis: cum dos iam sit constituta, sed est differre ipsam dotis exactionem, ita dicit tex. in d. l. Iulianus, quòd quidem sine dubio procederet, qñ pactum esset personale & ab ipso socero dotante petatur, quia tunc dotis promissio non erit omnino inutilis, ex quo poterit dari casus, in quo dos poterit peti, .s. ab hærede ipsius soceri post mortem soceri, l. qui in fructũ. §. si ex altera. ff. de pact. & ff. sol. matr. l. si marito. §. 1. & l. si socer. §. Luc. & l. ob res. §. 2. de pa. do. Sed quando pactum esset reale, quia non esset dictum, ne à se socero petatur. Sed esset dictum, ne dos promissa petatur, per uirum tunc esset magis dubium. Nam multa iura vñr simpliciter uelle, ꝙ ualet tale pactum, ut probatur in d. l. Iulianus. & in l. si pater dotem. & in l. fi. ff. de pac. do. Et tamen dos erit inutilis marito, quia tunc ẽt ab herede soceri non petetur. l. ꝙ de reddenda. ff. de pac. do. Potest dici, ꝙ si fuit factum pactum de lucranda dote in totũ uel in partem sol. ma. & tunc ualebit talis promissio dotis cum dicto pacto de non petendo, & hoc pp interesse dicti lucri, aliàs non vr̃ ualere, immo in totum uitiatur ꝓmissio dotis, ut fuit de intentione glo. in d. l. Iulianus. Qñ o. n. põt dici dos, ex quo nunquam onerib. matrimonij deseruire potest, & iõ tale pactũ uitiatur & uitiat, ut sic habeatur perinde, ac si nulla promissa fuisset ut probatur in d. l. fi. & in l. si pater. §. 2. in fi. eo. tit. secũdùm unum intellectum, quia tale pactum uidetur esse contra substantiam dotis, ergo uitiatur & uitiat, per id quod habetur in l. cum precario. ff. de preca. erit ergo dicta uxor indotata, cũ ab ipso initio possit esse matrimoniũ sine dote, ut hr̃ in l. fi. C. de do. ante nup. operatur tñ tale pactum, quia ubi non fuisset appositum, ualuisset promissio dotis, & utilis fuisset, & hoc procedit, qñ in ipsa promissione dotis, & sic ab ipso initio fuisset appositum, si autem ex interuallo, & tunc aut constan. ma. & tunc si cum socero uel extraneo dotante ualeret tale pactũ in præiudicium mariti, & non uxoris, per id qđ hr̃ in l. cũ dos. ff. de pac. do. Sed si ante matrimonium in socero ualebit, per id quod habetur in l. quoties. ff. solut. matr. & in l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. His ergo præmissis, surgit hoc speciale in
2 contractu dotis † quòd pactum appositum in contractu dotis, per quod dos redditur inutilis ipsi marito, ut sic ipse habeat subire onera matrimonij, & dos & eius lucrũ remaneat apud mulierem, uel socerum, ualebit, ut est qñ fit tale pactũ de non petendo, & est reale, ut supra. & tamen uidebatur contrariũ, ꝙ immo uitiaretur, & non redderet dictum contractum inutilem omnino, ex quo est contra substantiam ipsius dotis, p id qđ hr̃ in l. cum precario. ff. de preca. ut no. per Bar. in l. ubi ita donatur. ff. de dona. causa mor. & in terminis hoc probatur in dict. l. 4. ff. de pact. dota. ubi pactum appositum in contractu dotis, quod est contra naturam & substantiam dotis, uitiatur, immo uitiat, ut est quando fieret pactum, quòd fructus percipiendi ex fundo dotali conuerterentur in dotem, & sic non efficerentur ipsius uiri, ut ex eis habeat subire onera matrimonij, & tamen illud pactum, de quo supra, uidelicet de non petendo dotem seu fundum dotalem, ualeret, licet propter hoc nec dos, nec eius fructus habeant deser-

nire oneribus matrimonij, quod uidetur mirabile. Aduertendum tamen: quia in hoc non uideo uersari aliquem fauorem dotis, imò tale pactum tendere uidetur ad exclusionem ipsius dotis: ut sic mulier ipsa in effectu remaneat indotata, & uir sustineret matrimonij onera sine dote. Et potest responderi ad iura supra dicta: quia aliquando pactum appositum in ipso contractu tendit contra substantiam seu naturam substantiæ ipsius contractus, non tamen directò tendit ad exclusionem ipsius contractus: & tunc si potest tale pactum operari quòd conuertatur in naturã alicuius alterius speciei contractus: & tunc ualet & operatur dictam conuersionem: ut in l. ubi ita donatur. ff. de do. causa mor. Aut non potest operari dictam conuersionem, & tunc uitiatur & non uitiat: ut d. l. cum precario. & in contractu dotis patet expressè in d. l. 4. Nã ibi illud pactum, quòd fructus conuertantur in dotem, non est pactũ in totum exclusiuum & ademptiuum ipsius contractus, cum nõ faciat desinere fundum esse dotalem, nam ex quo fundus erat prius dotalis, consequetur uir ipsum fundũ & ẽt fructus percipiet: tamen illud pactum, quòd fructus conuertantur in dotem, negari non potest esse contra naturam substantialem dotis, & ideò uitiatur & non uitiat, ut in simili in d. l. cum precario. Aut pactum appositũ in ipso contractu, uel simili dispositione est non solùm contra substantiam contractus; sed ẽt est in totum exclusiuum, seu ademptiuum ipsius contractus, uel actus, & tunc uitiatur & uitiat, ut est casus in l. per seruũ. §. fina. ff. de usu & hab. ubi si dono, uel uẽdo, uel lego tibi usũ fructũ mei fundi cum pacto, quòd tu nõ habeas usum; certè quando tale pactum, uel talis reseruatio uenit ad exclusionẽ dictæ confessionis in totũ, tũc uitiat in totũ ipsum actũ, ut ibi: sic etiam in contractu dotis si mulier, uel socer dotem promittit, & facit pactũ, quòd dicta dos non petatur cõstante matrimonio, uel simpliciter, quòd non petatur, & tunc non uitiatur tale pactum, imò ualet in ui totius exclusionis dicti contractus dotis, ac si nulla fuisset dos ꝓmissa per iura, de quibus supra, & hoc nisi fuisset pactum factum de lucrando: quia ualebit tale pactum de non petendo solum ui conseruatiua dicti lucri dotis: quia in recompensationem onerum matrimonij fuerit appositum: ut per glo. in d. l. Iulianus.

PRIVILEGIVM XLV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum cum socero, ne eo uiuo dos petatur, censetur personale fauore dotis.*

1 QVADRAGESIMVMQVINTVM priuilegium reperio esse in dote: † quia licet pactum factum in contractu dotis per socerum, quòd dos promissa per eum non petatur constante matrimonio, ualeat, & est reale: ut sic in effectu nulla dos uideatur consistere, & sic ipsa mulier remaneat indotata etiam ad fin. ut mulier etiam contra impium uirum ita paciscentem non possit agere nec contra eius hæredes solu. matrimo. secus si ex interuallo fuerit factum, ut dictum est supra in proximo priuilegio: tamen si paciscatur pater, ne se uiuo petatur dos: & ne constante matrimonio petatur: tunc tale ultimum pactum erit personale sicut primum, & subintelligetur repetitum in secunda illud uerbum ipso patre uiuo, quod erat in præcedenti appositum, ut est casus singula. in l. cum pater. ff. de pact. dota. & hoc uidetur mirabile: ut sic illa uerba sequentia non intelligantur apposita cum uirtute aliquid operandi contra omnia iura mundi uolentia, quòd nullum uerbum debet censeri appositum in contractu, uel alia dispositione, nisi ad aliquem effectum operandum dict. l. si stipulatus. ff. de usu. & l. si quando. ff. de lega. 1. & cap. si Papa. de priui. in 6. cum infinitis simil. Et sic surgit specialitas quædam, ut aliquando uerba contractus reducantur ad nihilum propter subintellectam repetitionem qualitatis præcedentis, ubi aliàs non fieret repetitio prædicta: & hoc totum speciali fauore dotis, ne mulier in effectu remaneat indotata. Et hoc ex quadam benigna interpretatione tam contemplatione paternæ pietatis: ut non uoluerit per illud pactum secundum filiam esse indotatam: & etiam ne contraria sententia dotis fructum ab oneribus matrimonij separaret, & indignissimum esset, ut ipse maritus & mulier non habuisse dotem existimetur. ita in terminis dicit ille text. not. in d. l. cum pater. Et licet aliqui uelint intelligere illum text. ut ibi non sit aliqua specialitas in dote, imò illud sit regulare in omnibus, quòd licet qualitas in præcedenti non intelligatur repetita in sequenti particula: ut habetur in l. in actionibus. ff. de his qui not. in. fa. iuncta l. 1. eodem titul. & ibi nota. Tamen illud procedit, quando id, quod continetur in sequenti particula, potest per se stare, nisi fieret repetitio, & tunc intelligitur facta repetitio: ita intelligunt illum text. ut etiam uidetur intellexisse Barto. ibi ita limitando, quod habetur in dict. l. in actionibus. & sic non est ibi specialitas propter fauorem dotis, ad hoc etiam facit, quod habetur in simil. in l. cum seruus. ff. de conditio. institu. in l. & auia. ff. de condit. & demonstrat. quòd semper qualitas uel conditio censetur repetita in sequenti disposito uel legato, quando aliàs legatum redderetur inutile, sicècontra, nunquam censetur facta repetitio, quando per repetitionem legatum redderetur inutile: ut habetur in l. fin. ff. de fideicom. libe. & in l. si seruo alieno. §. ab impubere. ff. de lega. 1. & l. si quis à filio. in princip. eod. tit. Tamen in casu d. l. cum pater. illa sequens particula ibi, ne constante matrimonio dos petatur, non redditur inutilis & nullius effectus operatiua, imo ualeret, si non repeteretur præcedens qualitas ibi, se uiuo: quia operaretur præcedentis contractus dotis adoptionem: ut supra est ostensum.

Prætereà, quòd ibi non ponatur decisio secundùm iuris communis regulas. Patet: quia regulam habet in contrarium, de qua supra, uidelicet quia non debet fieri interpretatio, per quam uerba pacti essẽt ludibrio posita & sine uirtute aliquid operandi: ut supra, & maximè quando per modum copulæ & additiuè ponitur aliud sequens dispositum; ut patet in terminis in d. l. si stipulatus. ubi quando copulatiuè in contractu quis promittit tradere & dare, in plus se obligat, quàm quando simpliciter promittit tradere, uel simpliciter promitteret dare: ut etiam per Barto. in l. si filius. §. 1. ff. de uerbor. obligat. Et aliàs de geminato uerbo ut per gl. in l. cum pœna. ff. de arbi. & aliàs per Bart. in l. generali. ff. de usufru. lega.

Insuper & tertiò hoc patet expressè: quia iurisconsultus ibi se mouit ex quadam benigna interpretatione, ergo in contrarium uergebat rigor iuris, seu ius positiuum, quæ benigna interpretatio communiter accipitur in iure contra iuris regulas, ut habetur in l. quoties. C. de do. quæ sub mo. & in l. si ita scriptum. ff. de lib. & posth.

Quid enim si fiat contractus aliquis hoc modo; puta dono tibi usumfructum talis fundi ad decem annos cũ hoc pacto, ne me uiuo petas; & ne durante dicto tẽpore petas. Absurdum esset dicere, quòd isto casu intelligantur in illa secunda particula pacti relicta illa uerba, me uiuo, cum uerba sint clara; & in uerbis claris non est locus coniecturæ seu interpretationi. l. continuus. §. cum ita. ff. de uerb. oblig. cum suis uulga. Et non obst. alio, fuisse posita intelligantur illa ultima, nisi ad finem perimendi & tollendi totam substantiam dicti contractus; & sic erit negatio quædam, ut in simili habetur in l. si debitor. §. 1. ff. quib. mod. pign. uel hypo. solui. & in l. si quis à filio. in princip. ff. de legat. 1. Sicut si pater promisisset dotem pro filia cum hoc simplici pacto, ne dos ipsa constante matrimonio petatur; quia ut supra dixi, ista pacta apposita in contractu totum perimentia effectum ipsius contractus uitiant ipsum contractum, & hoc nisi possint operari conuersionem in aliam speciem contractus, ad hoc l. cum manu sata. §. 1. ff. de contrahen. empt.

Concludendum est ergo, quòd in d. l. cum pater. totum illud est speciale fauore dotis.

PRIVILEGIVM XLVI.

SVMMARIVM.

1 *Verba aliquando intelliguntur prolata sine uirtute aliquid operandi, ne sequatur iniquitas mulieris indotatæ.*

ET sic ẽt resultat aliud spãle & erit quadragesimumsextum speciale contra regulam, de qua in d. l. si stipulatus. de usu. cum si. supra allegatis, ꝙ † fauore dotis uer-
1
ba a intelliguntur prolata aliqñ uirtute aliquid operandi, ne
a
sequatur iniquitas, ut mulier remaneat indotata, quod ẽt fuit de mente Bal. in d. l. cum pater. Et hęc omnia sunt bene no. & à doc. non põderata. Posset tñ dubitari stantę intellectu ad d. l. cum pater. ut totum illud procedat speciali fauore dotis,

Quid

Quid si extraneus & nõ pater mulieris dotem promisisset cum dicto pacto, ne dicta dos se uiuo petatur neve constante matrimonio petatur. Posset quispiam dicere, quòd isto casu cessat benigna dispositio.d.l.cum pater, cum uim faciat in pa tre ita promittente ergo noluit sic loqui in extraneo : quia potuisset etiam in quocunq; dotante disponere, si uoluisset, ar.l.1.ante fi.C.de ca.tol.& c.ad audientiã.de deci.Item quia ibi iurisconsultus dictam benignam interpretationem fundat in tribus.s.ne mulier sit indotata,& ne uir habeat subire onera matrimonij sine dote.Item & tertiò propter paternam pietatem. Sed in extraneo cessat illud tertium, meritò &c.ar.l.si hæredi plures.ff.de condi.insti.cum suis uulga. Sed potest dici contrarium : quia censentur dictæ rationes,quibus se mouit ibi iurisconsultus, esse finales. unde licet una cesset, sufficit alias uel aliam remanere, ut habetur in l. si uerò lex Aelia sentia.ff.de hæred.inst.& in l.liberorum.§.notanter.ff.de in-sa.per glo.& in auth.de nupt.§.si uerò altera.

ADDITIO.

a Verba intelliguntur. Not.hic quòd uerba aliquando intelliguntur prolata sine uirtute operandi fauore dotis. Adde etiã, quòd uerba contrahentium impropriantur, vt actus ualeat.l. insulam.de præscriptis ver.c.cõstitutus.de relig.do.l.si uno.in prin.loca.l.si olei.C.eo.ti.Ale.cons.42.quarta par.ubi plenè.

PRIVILEGIVM XLVII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si agat hypothecaria cõtra tertium etiam creditorem, ipse creditor non habebit in offerendi ad impediendum ipsam mulierem, uiro ad inopiam uergente.*

1 QVADRAGESIMVMSEPTIMVM priuilegium posuit Cyn.in l.cum tibi. C.qui po.in pig.ha.quòd licet† tertius possessor uel creditor fortè posterior habeat ius offerendi primo creditori l. Paulus.§.qui pig.ff.quib.mo.pig. uel hyp.solu. Tamen secus in muliere agente hypothecaria pro sua dote, uel etiam retinente bona hypothecata : quòd tñ dicit procedere, quando mulier retineret ante sol.ma. propter uergentiam ad inopiam: secus si post sol.mat. quia tunc mulier tali priuilegio non utetur : & idem tenuit ipse Cyn.in l. ubi adhuc.in 13.q.C.de iu.do.& tetigi supra in 24.priuil.huius septimæ partis. Sed non parum mirandum est,quòd Bar. in l.si constan.ff.sol.mat.super hoc dubio nihil dixerit, nec ét Bal.in d.l.ubi adhuc.licet reperiam Pau.de Ca. illud dictum Cy.in l.2.in prin.ff.sol.mat.dicendo,quòd Bar.idem consuluit. Et potest esse ratio motiua domini Cyn.quia ante matrimonium ob causam uergentiæ ad inopiam tunc non est propria & uera dotis restitutio:ut uoluit gl.& Bar.& communiter doct.sequuntur in d.l.si constante. quicquid aliter dixerit ibi Ludo.de quo ibi latius dixi. Tenebit ergo mulier dicta bona tanquam sibi obligata pro sua cautela & tanquam posita in loco tuto, & ex fructibus dictorum bonorum se & familiã suam cum uiro sustentabit d. l. ubi adhuc. Nec tales fructus competabuntur in sortem dotis, ex quo sunt consumpti pro oneribus matrimonij : & sic interest mulieris potius habere apud se dicta bona sibi hypothecata, q̃ pecuniam dotalem sibi oblatam a tertio possessore, uel ab aliis creditorib.cum mulier non possit sic de facili ex dicta pecunia lucrari, & uitam suam ducere sicut ex fructib.dictorum bonorum. Et iõ posset dici, ꝙ si dicta bona obligata, quæ apud se retineret, uel aduocare uellet propter dictam causam uergentiæ ad inopiam essent bona mobilia: puta mercantiæ, uel essent nomina debitorum sibi obligata, ex quibus non posset facile se sustentare, nisi dicta bona redigeret ad pecuniam penes se tenendam: tunc forte liceret aliis creditoribus pecuniam dotis offerre mulieri: ex quo tunc cessat ratio prædicta: cum omnimodo mulier ꝓ supportandis oneribus matrimonij habeat dicta bona ad pecuniam redigere, aliter absurdissimum & iniquissimum uidetur, ꝙ dicta mulier posset per talem retentionem damno efficere alios creditores, uel forte illum qui emit dicta bona obligata à uiro, si dicant se uelle effectualiter soluere pecuniam ipsi mulieri debitam pro dote.

Quid etiam si dicta bona, quæ mulier sibi uellet retinere pro sua hypotheca, essent in magno patrimonio : quorum fructus ualde superexcederent expẽsas onerum matrimonij: cum tunc mulier certaret de lucro, & possessor seu creditores de damno. & ideò eis uidetur magis fauendum per id, quod habetur in l.fi.§.licentiam.ff.de iure delibe. Licet enim faueatur mulieri in sua dote : non tamen iura hoc permittunt, uel lucretur propter hoc mulier cum aliena iactura.l. iure succursum.§.fin.ff.de iure dot. Aliàs esset in potestate mulieris, quando uidet uirum labi facultatibus eludere alios creditores, dicendo se uelle retinere uniuersa bona pro dote, quod esset captiosum in iacturam aliorum creditorum,& quia malitijs hominum obuiandum est l. in fundo. ff. de rei uend.& quia esset aperire uiam fraudibus aliter dicendo contra ea, quæ habentur in d.l.in fundo. & in c.sedes. de rescrip. Licet possit mulier ratione suæ hypothecæ anterioris & priuilegiatæ eligere se uelle retinere de multis bonis mariti sui vnũ prædium,uel unum petere fortè de melioribus,quod esset sufficiens pro dote sua & oneribus matrimonij supportandis, & alia bona relinquere alijs creditoribus, per id quod habetur in l.creditoris arbitrio.ff.de pign. Nisi creditores alij, uel possessor : puta emptor offerat mulieri integram suam dotem soluere in pecunia:& hoc modo posset saluari opinio Cy.unde cogita : quia sæpè uenit de facto.

PRIVILEGIVM XLVIII.

SVMMARIVM.

1 *Muliere comparente ad impediendum executionẽ sententiæ suæ hypotheca non habet locum forma, de qua in l. à diuo Pio.§. illud.ff.de re iudica.*

ET ex prædictis potest inferri ad aliud & ultimum priuilegium, & 48. quòd licet aliàs dicatur, quòd quando creditor habens hypothecata bona debitoris quæ sunt capta iure prætorij pignoris pro executione sententiæ possit comparere & impedire dictam executionem : & tunc seruatur forma, de qua in l.à diuo Pio.§.sed illud.ff.de re iudi.uidelicet, ut tunc procedatur ad uenditionem,& prius de pretio satisfiat dicto creditori : & de residuo soluatur pro executio-
1 ne dictæ sententiæ. Tamen hoc † non procederet in muliere comparente ad impediendum executionem sententiæ, uel instrumenti guarentigiati habentis executionem paratam secundùm statuta communiter in Italia allegando uergentiam mariti ad inopiam, ut dixi in 24.priuil.huius 7.partis, nam poterit mulier dicere uolo incumbere pignori, quòd tamen limita & restringe : & supra proximè dixi.

PARS OCTAVA.

EXPEDITA est Septima Pars. Circa priuilegia cõcernentia tempus constantis matrimonij : licet in ea parte nonnulla sint priuilegia intermixta, quæ accommodari possunt etiam ad tempus sol.matr. tamen non est curandum cum aliqua ex parte possint deseruire utrique emptori. Nunc deueniamus ad priuilegia ultimi temporis, uidelicet solu.matrimo.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Compensatio non potest opponi mulieri dotem repetenti, quod limita tribus modis, ut nu.3.4.& 5.et 1.3.4.et 5.in secundo priuilegio sequenti.*

2 *Retentio poterat olim admitti sicut compensatio.*

ET quidem inter alia primum ordinandum censui, qd
1 posuit gl. in d.l.1. ff.sol.mat. uidelicet, ꝙ † mulieri do-
2 tem repetenti non potest opponi compensatio : a & ad uerte quia tex.in d.§.taceat: in illa gl.allegata non loquitur de cõpensatione: sed de retentione:& iõ glo.sentit ibi contrariũ in sua ultima opi.se remittendo ad id, quod dixi in l.neque. C.de compen.ubi tenet, ꝙ capiẽdo compensationem proprio modo. s. quando fit de quantitate ad quantitatem, potest opponi contra mulierem : & idem uoluit glo. in l.rei iudicatæ.§.1.& in l.diuortio.§.ob donationes.ff.solu.matrim.& ita tenetur communiter per illa iura. Et idem uoluit gl.in l.si con-

constanre.§.si uxor.& in l.in his.§.j.& in l.si cum dotem.§.j. ff.eo.& omnes illi tex. hoc idem probant, gl.tamen in l.si filio familia.la 1.in prin.ff.eo.tenuit idem, quod gl.& idem Bald. post Guil.in d.l.rei iudicata.§.j.& ibi etiam Lud.Ro.dicendo quòd ille tex.in §.taceat. dum loquitur de retentione non potest intelligi, nisi de compensatione, cum retentio propriè nõ cadat nisi in re, in qua, uel pro qua est facta impensa : ut habetur in l.fi.C.commo.& no.in l.si non sortem.§.si centum. ff.de cond.indeb.ut ergo ille text. aliquid operetur & aliquid de nouo inducat, debet intelligi de retentione per modum cõpensationis: tamen Mod.doct.communiter sequuntur opin. aliarum glo.de quibus supra. quam sequitur Bar.post Dyn. & alios in d.§.1.& ibi Ange.Imo.& Pau. pro quibus facit: & sic contra Lud.& gloss.in d.l.1. quia ex quo iura communiter permittunt compensationem fieri, nec reperiitur in hoc expresè correcta, non debet sic de facili fieri interpretatio ad illum text.in §.taceat. ut ueniat correctiuè contra iuris regulas, arg.l.præcipimus.in fi.C.de app.cum sim. Nec ob. illud de retentione, ut sic ibi tex.de nouo nihil induceret. Nam immo inducit de nouo, quia lex antiqua, quæ emanauit super actione rei uxoriæ, permittebat fieri tales retentiones, de quibus ibi, contra iuris regulas & contra fauorem dotium. Sed ubi iuris regulæ non prohibent, immo permittunt fieri retentionem. uidelicet quando propter impensas in re petita, secũdum quòd habetur in d.l.fi.C.comm.& in d.§. si cẽtum. Imperator ibi speciali fauore dotis & mulieris prohibet fieri retentionem propter impensas utiles: ut in d. §. sed nec ob impensas. ea, l. 1. nisi quando impensæ forent necessariæ : quia tunc ipso iure minuunt dotem, ut habetur ibidem. & in l.qđ dicitur.ff.de impen. Nec uera uidetur ratio Lu. quòd eadem uideatur esse ratio in compensatione, sicut est in retentione : nam Imol.ratio magis urget, quòd permittatur compensatio ad dotem, quàm retentio : quia compensatio ipso iure extinguit debitum petitum, sicut ipsa solutio: cum habeatur loco solutionis eo ipso quòd est opposita l.amplius non peti.ff. rem ratam habe. Sed retentio non extinguit debitum sed solùm impedit executionem, ut habetur in l.si in area.ff.de con dict.indeb.nec obst.l.pen.C.deposi.quam allegat Lud.dicendo quòd si est speciale fauore contractus depositi, ut non admittatur compensatio, multo magis fauore contractus dotis: cum sit magis priuilegiatus propter infinita eius priuilegia:& maximè fauore reipub.ut in d.l.1.ff.solut.matr. Nam potest dici, ꝙ immo Imperator in §.in bonæfidei.instit.de actio. excludit omnes alios contractus etiam bonæfidei, de quibus prædixerat, ponendo etiam de contractu dotis in præcedenti §. loquendo per dictionem taxatiuam ibi, sola depositi causa excepta. Et sic expresè uidetur permittere compensationem in contractu dotis, de quo prædixerat, argum.l.4.§. cum Titio. ff.de adi.lega. Et potest esse ratio specialitatis in solo deposito, quia cũ propria natura depositi sit, quòd fiat in specie & non in pecunia numerata, & sic nõ in quãtitate, ad quam speciem non permittitur compensatio.l.si conuenerit. ff. de pignor.action. Ideò si depositum fiat in numero, talis contractus depositi egreditur proprios fines depositi, ut l.Lucius.& l.die sponsaliorum.ff. deposi. Et ideò non est inconueniens, quòd excedens suos terminos, excedatur à non suis terminis, ut habetur in l.fin.C.de edic.diui Adria. tollen. ut sic ad talem pecuniam numeratam in deposito nõ admittatur compensatio, sicut non admitteretur in proprio deposito, quando fieret secundùm sui naturam, & sic in ipsa specie. Et licet hæc opin.sit communior: tamen æquior uidetur opinio gloss. d.l. 1.ff.solut. matrim. & maximè cum ei assentiat multi docto. non paruæ authoritatis ut supra. Et in dubijs amplectenda uidetur opin.quæ est pro dote: ut in l.in ambiguis.ff. de iure dotium, prout infra proximè dicetur, & maximè per text. in d. §.taceat.quia licet loquatur de retentione, tamen ibi Imperator capit retentionem generaliter, cum quis compensando uidetur uelle retinere apud se pecuniam debitam & non soluere: & sic hoc respectu potest appellari retentio : ut est text. in l.4.ff. de compen. ad hoc text.in l. si cum filio. eod.titul. ubi probatur, quòd per recompensationem dicitur seruare nobis, quod debemus, & sic retinere nobis. Item text. loquitur ibi in terminis d.§. ob donationes, & dict.l.rei iudicatæ.§.1. ubi dicitur, quòd ob res donatas, uel amotas, uel ob mores compensatio fieri potest, licet non in fructibus: ut in dicto §. ob donationes.& text.in dicto §. taceat referendo se ad illa iura dicit, ꝙ taceat retentio ob mores, uel ob res amotas, uel donatas. Po-

2 test etiam non improbabiliter dici, quòd † sicut de iure antiquo poterat opponi compensatio proprio modo sumpta, ita etiam poterat fieri retentio dotis propter impensas, ut probatur in l.si cum dotem.§.fin.cum sequen.ff.solut. matrim. qui text.licet loquatur in dote, putabam idem tamen, ex quo text. ibi procedit per uiam æquiparationis ad dotem ueram circa aliqua priuilegia, ut ibi etiam per glo. ergo debet intelligi, ꝙ eodem modo circa ius retinendi propter impensas factas in re dotali, uel quasi dotali, & hæc opi. uidetur placuisse gloss. in l.omnino.ff.de impen.licet Hug.dixerit contrarium, tamen secundum uerum intellectum gloss. uidetur ibi casus de hoc, ut etiam dixi supra in 3.par.dum quæsiui, an sit dare actionẽ de dote contrariam. Item pro hac opin. uidetur casus cum gl. in l.utilium.ff.de impen.& etiam text. in dicto §. sed nec ob impensas. ibi, non aliter detinebatur &c.referendo se ad ius antiquum, de quo detinebantur res dotales propter impensas, quando erant factæ de uoluntate mulieris &c. Et tenendo hanc opinio. tanquam æquiorem, uidelicet quòd de iure hodierno non habeat locum compensatio, sicut nec retentio.

3 † Posset limitari, nisi compensatio opponeretur per uiam extenuationis sortis principalis propter fructus perceptos ex re ipsa hypothecata pro dote, quando fructus essent consumpti, per tex.in d.§.ob donationes.& in l. Titia.ff.sol.ma. prout etiam hoc tenuit Io.de Imo.in d.§.pen.

Secundò potest limitari, quando opponeretur ipsi restitutioni dotis : secus si restitutioni fructuum perceptorum per uirum, uel eius hæredes post so.ma.uel in ultimo anno sol.ma. pro rata tangente ipsi mulieri, qui fructus essent consumpti: & sic deberetur eorum æstimatio: quia tunc posset opponi cõpensatio. Et sic diuerso iure censerentur fructus ab ipsa dote: licet alio respectu possint peti tanquam dos & actione de dote, per tex.no.in d.§.ob donationes:& ibi dixi, & tactum est supra, in 2.par.operis circa diffinitionem dotis.

Tertiò limita, ut non habeat locum, quando opponeretur compensatio non ab ipso uiro contra mulierem, sed econtra à muliere contra virum agentem aduersus mulierem, puta ad res donatas, si essent in pecunia, uel in specie fuissent:& tamẽ essent consumptæ: & sic deberetur æstimatio pro rebus amotis : nam posset mulier conuenta obijcere contra uirum uel eius hæredes de eo quod sibi debetur pro dote: ut est tex. in l. si filiof.la tertia, in prin.ff.sol.mat.& ibi per Bar.post Iaco.de Are. Nam ꝙ in dote non habeat locum cõpẽsatio, obtinuit in fauorem mulieris: non debet resultare in eius odiũ, l.quod fauore.C.de leg.cum sim.

Et per prædicta etiam potest limitari illud aliud speciale, ut fauore dotis non possit fieri hodie retentio d.§.taceat. & d.§. sed nec ob impensas. Nam illud obtinet, quando allegaretur retentio circa ipsam dotem: secus si circa fructus dotis, prout supra dictum est in compensatione, per tex.in d.§.ob donationes: quia tunc non esset prohibita retentio fructuum perceptorum post solutum matrimonium, uel in ultimo anno solut.matrim. propter impensas, quod est no. Et dixi in §.ob donationes. licet ipsi fructus speciali priuilegio dotis censeantur dos, & actione de dote peti possint l.marito. §.fin.ff.solut.matrim. Non autem possent retineri dicti fructus propter res amotas, uel donatas; ex quo tunc esset hoc non solùm contra naturam retẽtionis, quæ fieri potest solùm pro debito surgente in re uel propter rem retentam, ut supra dixi : per id quod habetur in d.l.fin. C. commo. & in d. §. si centum: sed etiam contra fauorem mulieris & dotis, quicquid alij dicant, in d.§.ob donationes.

4 Secunda limitatio surgit † ex tex.in d.§.sed nec ob impensas.& in d.l. quod dicitur. quando opponeretur retentio propter impensas necessarias factas ad perpetuam utilitatẽ : quia tunc ipso iure talis impensa minuit dotem, quod intellige: ut supra fuit declaratum in d.l.2.par.operis.

5 Tertia limitatio surgit† ut habeat locum dictum priuilegiũ, qñ retentio opponeretur contra mulierem, secus si mulier uellet retinere cõtra maritum, uel eius hæredes: puta ob res amotas, uel donatas, dicendo ꝙ ipsa uult retinere pro dote sibi debita, siue cõsistat dos in corporibus siue in pecunia: ut uoluit no. Bar.post Iac.de Aret.in d.l.filiof.in princ. dicendo, ꝙ hoc erit speciale fauore mulieris: ut etiam respectu anterioris debiti etiam omnino diuersi petiti à uiro uel eius hæredib. possit ipsa mulier retinere ipsam rem petitam pro dote sibi debita:& donec sibi de dote erit plenè satisfactum.

ADDI-

ADDITIO.

a Compensatio. Contra dotem non potest opponi uxori eam repetenti uigore legati ei facti per uirum de rebus sibi donatis, uel per eam amotis, si dos consistat in specie: secus si in quantitate. gloss. no. in uer. numeratæ. & Bald. in l. 3. uersic. item dicit gloss. C. de fal. causa adiec. le. & etiam in l. 1. C. rerum amo. Adde insuper, quòd compensatio potest fieri per uxorem contra uirum, & non econtra. Vide Bar. in l. filiof. in prin. ff. sol. matr.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Retentio non habet locum in dote, uide hic quatuor limitationes contra regulam pracedentem in primo priuilegio.*

1 ET sic ex hoc habes secundum priuilegium & singulare fauore mulieris & † dotis in materia retentionis contra regulam, de qua in d. §. si centum. & in d. l. fi. C. commu. Quartò limita, qñ uir haberet restituere fundum plenum fructibus sibi restituendis per mulierem pro rata ultimi anni sibi tangente, & mulier denegaret, haberet locum retetio fundi, donec sibi caueatur, ut est tex. sing. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matr.

Quintò limita si uir ex alia causa timeret damnum incurrere propter obligationem, qua astrictus esset occasione rei dotalis, nam est licita sibi retentio rei dotalis, donec sibi caueatur de indemnitate, per casum no. in l. cum mulier. la 2. solut. matr. ad hoc etiam tex. in l. si filiof. la 2. §. fi. ff. eod.

Sextò limita habere locum d. §. taceat. & §. sed nec ob impensas: quando mulier ageret actione personali de dote tanquam contra uirum uel hæredes uiri, secus si tanquàm contra simplicem possessorem, ex quo tunc non potest mulier niti fauore dotis, ex quo remedium dotis non intentat, per id quod habetur per Bartol. & alios in simili. in l. si filiofamil. la secunda. ff. solut. matrim. & per no. in l. maritum. ff. eo. Et ideo si maritus constituisset se precario nomine mulieris & eius hæredum tenere & possidere fundum dotalem eueniente casu restitutionis dotis, quo casu mulier & eius hæredes possent agere contra uirum uel eius hæredem tãquam contra simplicem possessorem remedio l. fi. C. de acqu. poss. tunc haberet locum retentio ob impensas, uel simili causa, per id quod habetur in l. 3. §. illud. & §. si rem. ff. de acq. poss.

Septimò limita in casu singulari. l. penul. §. seruus. in fin. ff. sol. mat. & ibi dixi. Et ex illo patet, ꝙ est magis priuilegiata expensa facta in persona serui mulieris non dotalis, uidelicet circa uestiarium, quàm facta in putatiua, quia propter illam habet locum retentio dictę dotis, ut est casus sing. in l. cum dotem. §. fi. cum seq. ff. sol. matr.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex stipulatu datur et ad certum contra eius naturam.*

1 TERTIVM priuilegium est, † quia licet natura actionis ex stipulatu sit, ut solum detur ad incertum, non autem ad certum in stipulationem deductum, sed tunc datur certi condictio, ut instit. de uerb. obl. post prin. tamen speciale fauore dotis actio ex stipulatu datur ad quodcunque scilicet incertum & certum, ut probatur in l. 1. in prin. C. de rei uxo. act. iun. gloss. 2. & idem uoluit gloss. esse hoc speciale in dote, in ea. l. §. sed & si non ignoramus. quod tamen procedit in actione ex stipulatu subintellecta a lege. Vnde fortè secus in stipulatione expressa & ualido modo concepta pro dotis restitutione, uel dotis promissione, cum illa non uideatur habere aliquod priuilegium.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex stipulatu pro dote est bonæfidei: licet regulariter sit stricti iuris.*

1 QVARTVM priuilegium est: quia † actio stipulatu licet sit stricti iuris & bonæfidei ex quo cõnumeratur in §. actionũ. insti. de act. & est tex. in d. l. 1. §. sed & si non ignoramus. ibi ex stipulatu actionẽ ex stricto iure uallatã & nõ ex bona fide descendente: tñ illa ex stipulatu, quæ hodie datur loco rei uxoriæ actionis sublatæ est bonęfidei: vt dicit tex. in d. §. sed & si nõ ignoramus. Sed dic, ꝙ non est bonæfidei: sed tũc assumit naturã bonæfidei: ut ibi dicit tex. Et est ratio: quia illa hodie est subrogata in locum dictæ actionis rei uxoriæ, quæ erat bonæfidei, meritò assumit eius naturam, per id qđ hř in l. 1. §. hæc actio. ff. si quis testa. lib. esse iuss. fuer. Qđ sine dubio procedit, qñ daretur pro dote restituenda. Sed si daret̃ pro dote promissa soluẽda uiro, vř dubium: cum tunc non succedat in locũ actionis rei uxoriæ: qa illa solùm competebat ꝓ dote restituenda, q̃ hodie est sublata, & in eius locũ subrogata est dicta actio ex stipulatu, subintellecta a lege, ut patet in d. l. 1. in prin. Et idem si esset expresse apposita stipulatio a partib. cum similiter succedat in locum actionis rei uxoriæ. Sed in dote ꝓmissa uiro vř, ꝙ actio ex stipulatu remaneat in sua ꝓpria natura, ex quo nõ succedit, nec subrogat̃ in locũ dictæ actionis rei uxoriæ, sed olim dabat̃ actio ex stipulatu, si erat interposita, & si nõ erat interposita, agebat̃ cõdictione legis ad exactionẽ. C. de do. promiss. Tamen dicas, ꝙ ẽt illa, quæ datur uiro contra mulierem, uel socerum, est bonæfidei, ut hř in l. de diuisione. ff. sol. ma. per gl. & doc. & dixi supra in 4. par. operis.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Seruus factus liber, tenetur pro obligatione ante contracta fauore dotis reddenda.*

1 QVINTVM priuilegium est, quia † licet seruus factus liber, non teneatur ex obligatione antea contracta, ut l. 1. & per totum. C. ne seruus ex suo facto, tamen fallit fauore dotis reddendæ, ut est casus not. in l. si serua seruo. ff. de iure do.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Dominium illico sol. matr. retransit in uxorem sine alia retraditione, uel noua apprehensione. limitata, ut num. 4. 5. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 23. et 24.*

2 *Dominium directum non retransit illico, licet mulieri detur actio utilis in rem speciali fauore dotis.*

3 *Dispositio l. in rebus. C. de iur. do. est noua, et non procedit de iure antiquo: nec etiam de iure codicis primæuo.*

6 *Dispositio l. in rebus, an habeat locum in dote profectitia.*

18 *Mulier si so. ma. intret possessionem rei dotalis propria auctoritate, non incidit in pœnam l. si quis in tantam, si possessio adhuc erat uacans.*

19 *Exceptio dominij potest obijci contra uiolentum possessorem: quando uiolentia est uera, secus in quasi uiolentia.*

20 *Mulier soluto matrimonio potest propria authoritate ingredi possessionem bonorum uiri propter clausulam precarij appositam in instrumento dotis, et hypotheca bonorum viri.*

21 *Mulier si remansit in domo uiri, sol. ma. potest apprehendere et incumbere pignori propria authoritate.*

22 *Actio l. Aquiliæ, olim non dabatur mulieri pro damno dato in re dotali, hodie secus.*

SEXTVM priuilegium resultat ex singulari dispositione l.
1 in rebus. C. de iu. do. † ubi speciali fauore mulieris solut.
2 mat. illico in eam transit a dominium rei dotalis iuris ministerio sine alia traditione contra regulam, de qua in l. traditionib. C. de pac. cum sim. Super quo aduerte: quia licet olim nonnulli dubitauerint. An constante matrimo. uir sit dominus rei dotalis: tamen communis est sententia, ꝙ uir habeat dominium & nõ mulier, immo ẽt possessionem, per id quod habetur in l. sciendum. ff. qui satis. cog. & in l. doce ancillam. C. de rei uen. & in l. seruus dotalis. ff. solut. mat. & in l. si dotis. C. de iure dot. & in l. dotalem. §. 1. ff. de fund. do. & no. in l. diuortium. §. si fundum. ff. solut. mat. Ideò uidebatur non debere dictum dominium ab eo recedere post solutum matrimonium

nium sed durare apud eum, donec traderet mulieri: & ita mul ti tenebant, ut refert Bartol. de Salyc. in d. l. si dotis. quia sicut per contractus dotis non transfertur dominium in uirum, ni si à die traditionis. l. de diuisione. in fi. ff. solut. matrim. & ibi no. iun. d. l. dotalem. §. 1. Ergo idem uersa uice uidebatur, ꝙ per distractum dotis non transferratur in mulierem sine traditione, per regulam, de qua in l. ab emptione. ff. de pact. & in l. nihil tam naturale. ff. de re. iu. & probabam per text. in l. si si liæ. la prima. §. 1. ff. solut. matrim. & ita tenet Iacob. de Aret. ibi per illum text. & in l. si mora. & ibi refert Bartol. ff. eod. Et
2 respondent ad l. in rebus. quia datur ibi utilis † actio in rem non ratione dominij: ut aliàs habetur in l. 1. C. de donat. quæ sub modo, licet largo modo habens utilem actionem in rem censeatur habere quoddam quasi dominium, ut ibi no. quod etiam probatur in d. l. in rebus proprijs, quæ dictio, quasi, est improprietatis nota. no. l. fi. de duo. reis. Et licet posset hæc opinio teneri in puncto iuris: tamen non uidetur recedendum à communi opinio. docto. ut supra, secundùm quàm conclude, quòd de iure antiquo uir remanebat dominus etiã solut. matr. ut probatur in l. fi. ff. de fund. dot. & l. quædam. ff. de acq. rer. dom. ut etiam fuit de mente gl. in d. l. si filio. super uerbo nostras.

3 Hodie † tamen de iure codicis secus est: immo illico dominium transit in mulierem per d. l. in rebus. unde dispositio d. l. noua est, & exorbitans à iure antiquo: & ita tenet Bar. in d. l. si filio. §. 1. & in l. si mora. & in l. si filio. la secunda, eod. tit. & ibi etiam Bal. Ang. & cõmuniter legentes, & in l. Nesennius. §. fundum. ff. de re iud. post Bar. & idem ipse tenet in l. ob res amotas. ff. de rer. amo. ubi text. optimè probat, ꝙ de illo iure dominium adhuc remanebat apud uirum: immo etiam de iure codicis primæuo idẽ erat: probatur in d. l. & si do. ubi Bald. refert audiuisse Bar. in uoce scholis hoc dicere, & tamen ipse ibi uidetur reprehendere Bartol. & ꝙ immo de iure fforum istud priuilegium de quo in l. in rebus. erat introductum, & hoc probat per reductionem ad absurdum, ꝙ si uir illico sol. matrim. remansisset dominus, ergo fructus percepti per uirũ in ultimo anno solut. matrim. omnes essent uiri, donec fundus restitueretur: & hoc ratione dominij, arg. l. Herennius. ff. de usu. & sic non diuiderentur proportionabiliter, quòd esset contra l. diuortio. ff. solut. matrim. cum sua materia: cuius ratio salua pace est inepta: quia non sequitur, uir adhuc durat dominus: ergo non restituit fructus. Nam concedo, ꝙ fructus sunt in eius dominio, sicut ipsa dote sed teneretur restituere pro rata temporis, quo non subijt onera matrimonij: & maximè quia quando res nunc tua est debita mihi: quia iam fuit mea, tunc teneris ad fructus à prin. etiam sine mora: ut habetur in l. si mora. ff. sol. ma. & infra tangetur. Conclude ergo, ꝙ hodie illico dominium transfertur in mulierem: licet olim secus, quod tamen pluribus modis potest limitari.

4 Et primò † ut procedat, quando mulier remansit post solutum matrimonium: secus si uir solus: quia dominium non transit illico ad hæredes mulieris, nisi per modum regularem: & sic ius antiquum in hoc remanet illæsum: ut uoluit no. Bartol. in d. l. Nesennius. §. si fundum. & communiter sequuntur doctor. quia termini d. l. in rebus. sunt, quando mulier remansit solut. matrim. ad quod etiam confert: quia ibi Imperator dictum priuilegium confert circa ipsam actionem in rem ad similitudinem hypothecariæ in priuilegio prælationis contra creditores uiri: & tamen certum est, ꝙ dictum priuilegium prælationis in hypotheca non transit ad hæredes: ut habetur in l. 1. C. de priui. dot. & in l. fi. C. qui po. & dicetur infra in 12. parte operis. potest tamen teneri, ꝙ dictum priuilegiũ circa actionem in rem transit ad filios mulieris & eius hæredes. l. matrimonij, prout communiter tenetur in priuilegio prælationis hypothecæ, in d. l. fin. & in d. l. 1. & dicetur infra in d. 12. parte.

5 Et sic potest inferri ad secundam limitationem: ut † non habeat locum d. l. in rebus. in persona patris agentis ex iure consolidationis in eum factæ propter stipulationem uel prædecessum filiæ: cum d. l. in rebus. se fundet principaliter super fauore mulieris: prout dicetur in ea. 8. par. in ult. priuil. quod non extendatur ad patrem, ut dicetur in d. 12. par. licet Bald. etiam referendo Bar. contrarium senserit in l. & si dotis. C. de iure dot. tamen nihil allegat.

6 Sed tunc surgit pulchrum dubium, quod in dote † profectitia, cuius actio communis est patri & filiæ, gloss. in l. 2. §. 1. super uerb. dos. ff. solut. matrim. & in l. non solùm, in gloss. 2. in princ. eod. tit. uidetur uelle, ꝙ licet ipsa actio personalis de dote sit communis: non tamen ipsa dos est communis, idest, ipsum corpus dotis, quasi uelit, quòd ipsum corpus dotis sit solius patris: & sic respectu dominij. Et licet Bartol. & plerique alij intelligant gloss. de ipsa dote: prout est ius uniuersale secundùm opinio. Bartol. & sequacium in l. 1. ff. solut. matrim. super diffinitione dotis: tamen ista non fuit intentio gloss. maximè in dict. l. non solùm. dum subdit, quòd ipsa dos est uiri, quando esset consumpta. Et sic intellexit de ipso corpore dotis: cum iura uniuersalia propriè non recipiant consumptionem, immo sensit ibi gloss. à contrario sensu, quòd quando ipsa dos, idest species dotis esset consumpta, tunc solut. matrim. non esset mulieris, nec soceri: sed adhuc duret in dominio uiri, quod sine dubio poterat procedere secundùm tempora fforum. Bald. in dict. l. non solùm. dicit, quòd ex quo hodie pro dote competunt tres actiones, scilicet personalis, item hypothecariæ, item actio in rem, de qua in dict. l. in rebus. quòd istæ tres actiones pariformiter procedunt, ut omnes communiter & insolidum competant patri & filiæ: sicut olim competebat actio personalis de dote: & sic etiam dominium inter eos commune & apud quemlibet insolidum soluto matrimonio sicut ipsa actio de dote. Nec obstat. §. ex contrario. & quod ibi habetur in l. 3. ff. de acquiren. possession. quia istud dominium habebit naturam anomalam, & non erit denotatiuum partis sed denotans ius quoddam connexum consistens in intellectu: & erit apud quemlibet insolidum: connexo tamen modo ut unus non habeat exercitium sine alio, in quo plures & ut una persona repræsentantur, ut habetur in simili in l. in suis. ff. de libe. & posthum. & contraria dicit procedere in non connexis sed separatis. Ioann. tamen de Imol. ibi dicit non uideri posse, quòd dominium eiusdem rei sit penes duos insolidum in eadem specie dominij contra omnia iura, unde dicit tutius esse tenere, quòd respectu dotis profectitiæ consistentis in specie nihil sit innouatum, per dict. l. in rebus. & sic pro ea non competat rei uendicatio: sed solùm aliæ duæ actiones, & ideo secuta exactione sit dominium penes ipsum patrem, respectu cuius dominij sit in eum facta quædam reconsolidatio, per l. fin. C. communia utriusque iudi. ubi dicit esse casum, & facit text. in authentic. sed quamuis. C. de rei uxor. action. & in corpore unde sumitur. Sed Ludo. Roma. ibidem dicit, quòd ista iura prima fronte non probant: quia licet dicant, dotem exactam factam esse de substantia patris: tamen non negant, quin etiam sit proprium patrimonium filiæ. l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. Et subdit, quòd si tenemus opin. quòd dominium transferatur etiam in filiam, ut tenere uidetur Bald. non esset inconueniens dicere, quòd illud sit penes patrem & filiam: diuersis tamen respectibus, prout etiam constante matrimonio dicitur esse penes maritum & uxorem: ut probatur in dicta l. in rebus. quod plenius declarat, ut ibi per eum. Qui tandem subdit, quòd licet opinio sit communis, scilicet quòd dotis profectitiæ solut. matrim. dominium transferatur ipso iure, ut sit penes patrem & filiam insolidum: tamen diuersis respectibus. Sed dicit, quòd hæc opinio non est uera, per tex. in d. l. in rebus. quia præsupponit, ꝙ res ab initio fuerunt ipsius mulieris. & sic non potest intelligi de dote profectitia; cuius ab initio fuit ipsius patris. Et si quispiam uellet. dict. l. intelligere etiam in profectitia, oportet ipsum fateri, quòd retranslatio fiat solùm in ipsam mulierem: quia text. in dict. l. in rebus. loquitur solùm in muliere, & de patre non est ibi expressum, argum. l. si uerò. §. de uiro. ff. solut. matrim. Ergo oportet, quòd stemus regulæ, de qua in d. l. traditionibus. cum similib. Nec est uerum, quòd priuilegium datum mulieri extendatur ad eius patrem, ut dicit probari in l. aliud. ff. de pact. dot. iunctis legibus præceden. & facit, quod supra dixi in princ. huius fallentia secundæ. Et sic cessabit obiectio. dict. §. si duobus uehiculum. l. si ut certo. ff. commoda. Vel dicit ipse, non est uerum illud, quod communiter dicunt Doctor. per dict. l. in rebus. quia non uidetur, quòd ille text. dicat dominium transferri illico in mulierem, sed dicit dari rei uendicationem mulieri, tanquam dominium semper apud eam remanserit, & hunc dicit esse suum nouum intellectum ad dict. l. prout iuxta literam & illam non uiolando debet intelligi. Sed tu dic, quòd immo oportet ita intelligere illum text. prout communiter doctor. intelligunt post gloss. ibi, scilicet quòd loquatur de quodam dominio uelato, quod est apud mulierem

propter

propter spem translationis fiendæ post solutum matrimonium, uel loquat de quodam dominio, quod erat ab initio, scilicet de iure primæuo, uidelicet pro quodam communi & naturali usu. Et sic cõsiderato ipso dominio rudi, prout erat tempore antiquo ante iusgentium secundarium, de quo in l. ex hoc iuregentium. ff. de iusti. & iu. Et sic illa uerba text. ibi, iuris subtilitate, debent intelligi de subtilitate & ab inuentione iurisgentium secundarij, & aliter intelligendo illum text. multa præsupponeret & exorbitantia in iure. Et ideo uerior uidetur opinio, quòd dispositio d. l. in rebus. non loquatur, nisi in dote reuersa ad ipsam mulierem solam soluto matrimonio, quæ opinio uidetur etiam fuisse de mente Bal. in d. l. non solum. Nam ipse in 2. sua opin. non se firmat: sed dicit, quòd si quis uellet tenere, quòd dominium transeat ipso iure in patrem & filiam in solidum &c. Et mouetur ad dictam opin. tenendam, quam etiam tenuit Imo. ut supra; quia certum est, quòd de iure fforum licet actio de dote esset communis: tamen exactio spectabat ad solum patrem: & sic eo ipso quòd pater recuperabat dotem soluto matrimo. illa efficiebatur de dominio & substantia patris: ut probatur in d. l. fin. C. commu. utriusq. iud. Et idem erat in omnibus aliis actionib. quæ erant communes patri & filio, de quibus per glo. magnam in l. si longius. §. 1. ff. de re iud. Nam res, uel pecunia exacta per patrem uigore dictarum actionum transibat illico in dominium patris, per regulam d. l. placet. cum similib. Vnde idem erat dicendum circa dotem exactam in tantum, quòd poterat pater illam diminuere in secundo matrimonio, si secundus maritus non erat ita dignus: licet hodie per d. auth. sed quam uis. hoc non posset: ut per Bart. in l. post dotem. in 2. q. ff. sol. matrimo. unde stante hoc, quòd dominium dotis exactæ trãseat in solum patrem, respectu cuius uidetur fieri quædã consolidatio in patrem, etiam si ipse non fuerit eam sibi stipulatus, ut etiam tenet Bar. in d. l. post dotem. & assentit Bal. in d. l. non solùm. bene facit l. pen. §. filia. ff. soluto matrim. & ibi not. Sequitur ergo, quòd dispositio d. l. in rebus. solùm innouat ius antiquum: uidelicet quòd ubi de iure antiquo dos, quæ erat in casu restitutionis, habebat effici de dominio mulieris sequuta traditione, hodie sine alia traditione ipso iure in eam transit dominium: & sic non debemus dict. l. in rebus. intelligere, quòd offendat, uel corrigat ius antiquum in pluribus, quando possumus intelligere, ꝙ aliquid de nouo prouideat, per id quod habetur in c. cum dilectus. de consue. & in l. 1. C. de do. promis. facit l. præcipimus. in fi. C. de appell. Cum ergo de iure antiquo dominium dotis profectitiæ non habeat transire in filiam sed in patrem per traditionem: ut supra. ergo in isto casu non uendicat sibi locum. d. l. in rebus. & ita uidetur tenendum, prout etiam ultimo loco uidetur hoc sequi
7 Ludo. in dict. l. non solùm. Et ex † his potest inferri ad 3. limita. uidelicet quòd dicta dispositio l. in rebus. non obtineat etiã quando esset reconsolidata in filiam, adeo quòd posset sola agere & eam exigere soluto matrimo. puta iam facta sui iuris per mortem uel emancipationem patris uel propter stipulationem paternam: prout habetur in d. l. post dotem. uel per expressum uel tacitum pactum patris: ut habetur in d. l. si cum dotem. in princ. uel si pater esset absens, uel non probatæ uitæ. secundùm quòd habetur in d. l. si cum dotem. §. si patri. & §. eo autem tempore, uel ex similibus aliis causis, de quibus tetigi in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. Nam ex quo dicta dos, uel eius dominium non fuit ab initio & ante matrimonium ipsius mulieris: sed patris ideo cessare uidetur ratio d. l. in rebus. ibi ab initio. Tamen potest teneri contrarium, quòd satis uidetur ab initio fuisse mulieris: ex quo alius nomine mulieris dedit, arg. l. licet. §. 1. ff. de iu. do. & quod no. Bar. in rub. ff. sol. mat. circa diffinitionem dotis: & etiam super gl. dict. rub. in uerb. reputatur. & per eundem Bart. in l. si mora. ff. eod. titu. Aliàs sequeretur absurdum, quòd etiam dotis aduentitiæ datæ per extraneum non transferretur dominium in mulierem illico. soluto matrimo. per d. l. in rebus. quod esset absurdum. Nec ob. illud, ꝙ ibi dicitur ab initio, quia debet intelligi scilicet ab initio contracti mat. tempore, cum etiam durante matrim. ipsa mulier censeatur durare in suo dominio uelato, quod ipsa uel alius pro ea à princ. dedit ipsi marito: & uidetur contra intentionem omnium docto. Nam gaudet mulier suo priuilegio, siue dos data sit per mulierem, siue per alium pro ipsa muliere. l. si nuptura. §. 1. ff. de fund. dot. ad hoc etiam tex. in l. 1. §. sed ut plenius. C. de rei uxor. act. ibi, siue ipse principales personæ dotem dederint, siue aliæ his personæ &c. Sed posset resp. quòd tex. in d. l. in rebus. fundat se super rei ueritate ibi dum dicit, ideo rei ueritas &c. Sed secundùm rei ueritatem non fuerunt à prin. in dominio mulieris: sed alterius dotantis: licet per modum quendam fictè uideatur ipsa dedisse, & in consequentiam transtulisse dominium in uirum: tamen non uidetur recedendum à prædicta opi. quæ est de intentione docto. licet per expressum non loquantur: prout sentit Bart. in d. l. si mora. & tex. in d. l. in rebus. potest intelligi: ut loquatur secundùm rei ueritatem. s. considerato dominio, quod erat de illo iure primæuo. s. pro communi quodam usu, ut supra.
8 Et sic potest ex his inferri ad 4. limit. † ut non habeat locum d. dispositio l. in rebus. quando mulier à prin. non fuit domina nec alius qui pro ea dedit fuit dominus: sed fuit data in dotem res aliena, quam maritus postea durante matrimonio bona fide & tit. præscripsit: & sic per usucapionem dominium quæsiuit: cum non simus tunc in terminis d. l. in rebus. nec ratio ibi posita compræhendit hunc casum, ut aliàs legendo dixi in l. alienam. ff. sol. mat. licet. n. hæc res per præscriptionẽ sit facta propriè dotalis: & subiiciatur restitutioni solu. mat. prout aliæ res dotales, quasi ad opus mulieris uir usuceperit: ut habetur in l. Pomponius. §. in dotem. ff. de acq. poss. nisi in casu sing. l. Proculus. ff. de iure do. Tamen uerum est dicere, hanc dotem à prin. non fuisse mulieris: & in mulieris permãsisse dominio: unde cogita, quia doct. non tangunt. Et potest dici, ꝙ uir in quærendo tale dominium uidetur ipsum accepisse ab ipsa muliere, quæ occasionem præstitit usucapiendi. l. qui alienam. ff. de do. cau. mor. nisi dicas, illud esse per quandam fictionem. Sed quid si mulieri superuenit dominium fortè: quia uerus dominus legauit rem ipsam mulieri constante mat. Dicas tunc nõ esse opus priuilegio d. l. in reb. Imo de iure fforum sine alia traditione sol. mat. mulier erit domina, nõ quidem per uiam dominij de nouo in eam translati: sed tanquam perseuerauerit in suo dominio in eam translato uigore dicti legati: quia licet ius superueniens authori prosit ipsi successori: tamen non ad effectum, ut ex tunc dominium quæsitum authori transeat in ipsum successorem uigore præcedentis tituli & traditionis iam factæ, imo requireretur noua traditio, ut probatur no. in l. si à Titio. ff. de rei uẽ. & in l. apud Celsum. §. si à Titio. ff. de excep. dot. per Barto. in l. cum uir præ-
9 dium. ff. de usuc. hoc bene not. † Quintò limit. d. l. in rebus. habere locum in dominio nõ sic in quasi dominio, quod quæritur ex publiciana, super quo considera: quia licet prima facie quis diceret contrarium ex regula, quæ sumitur in l. eum qui. §. in publiciana. ff. de public. scilicet, quòd rei uendicatio & publiciana procedũt à pari, & eisdem regulis subiiciuntur. Et sic in casibus ubi dominium transfertur sine traditione, similiter & quasi dominium ex publiciana. l. 1. in fi. cum seq. & l. cum sponsus. §. is cui. ff. de publi. Tamen hoc non procedit sic simpliciter. nam uerum est, quòd tunc transfertur quasi dominium per publicianam sine alia traditione, qñ ipsa publiciana erat iam quæsita ipsi authori: à quo successor habuit cãm: vnde sicut ipsum dominium ad hoc ut transferatur sine traditione ĩ casib. specialib. oportet esse penes uel apud ipsum authorem: sic etiam ipsum quasi dominium, ut no. glo. & ibi etiam Bart. in d. l. 1. Distingue ergo, quòd aut maritus constante matrimonio habebat publicianam in re aliena data in dotem fortè: quia eam habuit à socero, sciens esse alienã, quo casu ex titu. dotis non quæsiuit sibi publicianam: & sic quasi dominium. l. eum qui. §. pen. de publ. cum sim. Et tunc soluto matrimonio mulieri nullum quæreretur illico quasi dominiũ nisi traditione secuta per uirum, si fortè mulier erat in bona fide. Si autem fuisset sibi quæsitum quasi dominium ex publiciana: quia à princ. fuit in bonafide, & tunc sicut in re non aliena dominium consistens penes uirum hodie transfertur illico in mulierem per dispositionem. d. l. in rebus. Sic etiam in re aliena ipsum quasi dominium iam quęsitum uiro ex titulo dotis & bonafide transferretur hodie illico in uxorem sine alia traditione. Dicet quispiã, quòd dispositio d. l. in rebus. loquẽs in dñio cũ sit exorbitans à regu. iu. cõis & à iure antiquo, nõ dẽt extendi ad quasi dñium, arg. l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de legi. & in regula, quæ à iure. in sex. Præterea Bald. in l. ancillæ. C. de fur. dixit, quòd non sp ꝓcedit illa regula, de qua in d. l. eum qui. §. 1. uidelicet quòd publiciana & usucapiẽdi conditio procedunt à pari, dicẽdo quòd dispositio noua auth. malæfidei possessor. C. de præscrip. long. temp. prohibens hodie præscriptionẽ, quando author immediatus licet singularis fuisset malæfidei non se extendit ad publicianam, ut ibi per

eum

eum. Nam respõ. ꝙ diuersa potest assignari ratio in publiciana quàm in præscriptione quò ad terminos d. authen. ut ipse Bal. declarat in d. l. ancillæ. & faciunt not. Bart. in d. l. cum uir prædium. Præterea dictum Bal. non solet teneri per Moder. vt dicũt in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. poss. Bar. tenuit contrarium. & etiam uoluit contrarium glo. singu. in d. l. eum qui. §. prætor ait. Vnde licet maritus acceperit in dotem rem alienã bonafide: tamen si socer erat in malafide sicut hodie ipse maritus, non præscriberet, per d. auth. malæfidei. ita etiam non haberet uir hodie publicianam, quod bene no. Et non obstat, quod dixi per d. l. quod uerò. Nam imo cum dispositio d. l. in rebus. sit merè fauorabilis concernens merum fauorem mulieris & dotis, potest & debet extendi ex indentitate rationis: licet sit exorbitans, & maximè cum concernat piam causam. l. cum is. §. mulier. ff. de condit. indeb. ergo debet extendi per id, quod habetur in l. illud. C. de sac. eccle. ibi per doct. post glo. & in l. si constante. in princ. ff. solu. matrimo. Præterea ex quo ista duo sunt parificata a iure antiquo, per modum regulæ d. §. in publiciana. cum sim. Ergo dispositio noua in uno debet se extendere ad aliud, ut per glo. no. in d. l. quod uerò. & l. si quis seruo. C. de fur. ad hoc etiam glo. not. in clem. per literas. de præben. Nec refragatur, si diceretur, quòd prædicta procedunt, quando à principio illud quasi dominium ex publiciana fuit apud mulierem, antequam traderetur res dotalis: secus si mulier nũquam habuit dictum quasi dominium: quia d. l. in rebus. procedit propter dominium antiquum mulieris. Sed in terminis nostris hoc quasi dominium fuit de nouo quæsitum uiro, postquam habuit dotem. Nam respondetur, ut suprà dixi in dominio quæsito uiro constante matrimonio ex præscriptione, ut sic uideatur istud quasi dominium maritus habuisse a muliere, per id quod habetur in d. l. alienam. Nec obst. quod dicta dispositio noua non debet extendi de dominio uero ad dominium fictum, per id quod habetur in l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. cum sim. Nam imo talis extensio de casu uero ad fictum est permissa, quando casus fictus habet eandem rationem fauoris, per id quod habetur in l. Gallus. §. & quid si tantùm. & ibi etiam per Io. de Imol. & in §. si eius. ff. de libe. & posthum. Et maximè quando casus uerus & fictus reperiuntur æquiparati a iure antiquo circa eundem effectum, per id quod habetur not. in c. ad audientiam. & c. cũ dilectus. de cler. non resi. & tradunt Mod. in l. 1. §. bonorum. ff. ad Trebel. & ibi dixi, quæ æquiparatio de dominio uerò ad fictum ex publiciana habetur ex regula d. l. eum qui. §. in publiciana. cum similibus.

10 † Sextò limita non habere locum d. dispositionem. l. in rebus. in dominio utili quæsito ipsi uiro ratione vsusfructus sibi dati in dotem. Nam licet dicatur, ꝙ habens usumfructum formalem dicatur habere quoddam dominium saltem utile in ipsa re: ut probatur in l. 4. ff. si ususfruct. pe. uel quoddam dominium respectu iuris ususfructus: ut per glo. illam not. in l. 3. §. desinere. ff. usufruct. quemadm. ca. tamen tale dominiũ tanquam procedens ex iure quodam merè personali & non transmissibili de sui natura, non transfertur in mulierem sol. matr. Sed tũc adhibentur alij modi & cautelæ ad hoc, ut uxor loco restitutionis in effectu non remaneat indotata, de quibus in l. usufructu. ff. sol. matr. & in l. si ususfructus. ff. de iure dotium.

11 † Et per hoc posset inferri ad 7. limitat. ut non obtineat dispositio d. l. in rebus. in dominio utili quæsito uiro in re emphyteutica sibi data in dotem: cũ enim possit fieri noua alienatio: & sic dominij noua translatio in mulierem, uel eius hęredes sol. matr. sine consensu proprietarij, per id quod habetur in l. 2. C. de iure emphy. & in c. potuit. de loca. Hinc est, quòd illud, quod non potest fieri per ueram traditionem non uidetur etiam posse fieri citra traditionem legis ministerio: ut hoc fuit de mente Bart. in d. l. usufructu. ad fi. dicens idem esse in re feudali uxoris data in dotem uiro subdendo, quòd tunc modus sit, ut fiat restitutio per modum indirectum: ꝓut habetur in d. l. usufructu. Et sic sentit, quòd tunc debet fieri restitutio mulieri, uel de consensu proprietarij, uel sine eius consensu, concedendo mulieri solam commoditatem rei emphyteuticæ uel feudalis. Sed pro ueritate huius articuli oportet primò discutere, an emphyteuta possit à princ. ipsam rem emphyteuticam dare in dotem, uel rem feudalem, maximè pro sua filia citra consensu domini, de quo tamen dixi suprà in 6. par. in 45. priuilegio. Nam præsupposito quòd possit dari in dotem; tunc res transiret sine dubio, ꝙ sicut a princ. posset mulier, uel socer dictam rem emphyteuticam alienare pro dotis contractu: ita etiam ex causa distractus dotis permitteretur retranslatio in casum sol. matrimo. argum. l. ab emptione. ff. de pact. cum suis uulga. Sed præsupponendo, quòd non possit sine consensu domini: ut uidetur per expressum uelle Barto. in d. l. 1. sol. matr. tamen non uidetur, ꝙ postea in noua translatione in casum solu. matr. requiratur de nouo consensus domini. Nam ex quo à princ. ipse consensit in donatione dotis necessario, etiam uidetur consentire secundæ alienationi fiendæ postea in mulierem sol. matr. propter naturam contractus dotis, prout iura disponunt, argum. l. si uno. ff. locati. & quia illud uidetur uelle consequens, qui consensit suo antecedenti. l. illud. ff. de acquir. hæred. & l. quamuis simpliciter. C. de fideiuss. cum sim. Nam pone, ꝙ ille, qui uendit rem emphyteuticam de consensu domini, agit postea ad rescissionem contractus, puta remedio d. l. 2. C. de rescin. uend. uel si eodẽ contractu fuit appositum pactum de reuendendo, absurdum esset dicere, ꝙ nõ posset fieri noua retrãslatio dominij in uenditorem sine nouo consensu domini. & eandem opinio. contra Bart. tenuit Ioan. de Imo. & Ludo. in d. l. usufructu. & idẽ ibidem fuit sequutus legendo per tex. maximè in l. si pupillorum. §. si pupillus. ff. de re. eo. ubi consensus seu decretũ prætoris in pignoratione rei pupilli se extendit, ut creditor postea possit ipsam rem pignoratam uẽdere iure creditoris sine alio permissu prætoris.

Et secundùm hoc potest concludi, ꝙ tale utile dominium rei emphyteuticæ, uel feudalis transfertur in mulierem ipso iure sine alia traditione, uel consensu proprietarij, per dispositionem d. l. in rebus. sicut suprà dixi in quasi dominio ex publiciana. Nec obst. illud de usufructu: quia in eo est diuersa ratio: cum ususfructus sit ius omnino intransferibile & inseparabile a persona. s. utile dominium, quod erat apud mulierem emphyteutam, sicut fuit translatum in uirum: ita etiam illud idem habet transferri in eandem mulierem. Et sic potuit transferri, ut illud sit idem specie & numero, prout erat apud mulierem: quia nihil prohibet, quòd utile dominium non possit transferri de vno in alium, sicut transfertur utilis actio: ut habetur in l. emptor. C. de hæred. uel actio. uendi. per glo. not. in l. ex asse. ff. ad Trebel. non sic in usufructu: quia etiam consentiente domino non dicitur transferri de uno in alium: imo tunc de nouo alius ususfructus creatur: ut nota. in d. l. usufructu.

Nota tamen ex dictis Bart. in d. l. usufructu. dum sentit, ꝙ licet emphyteuta non possit rem emphyteuticam alteri concedere sine uoluntate domini, ut illud procedat respectu utilis dominij: tamen bene posset concedere commoditatem fructuandi alteri sine uoluntate domini, quod dictum, si procederet indistinctè, esset multum no. Tamen non uidetur procedere, quando concederetur talis commoditas ad longum tempus: quia tunc esset species alienationis, per id quod habetur in l. 1. §. quod ait, ff. de superficie. & per Bar. in l. codicillis. §. instituto. ff. de lega. 2. & in l. qui fundum. ff. loc.

12 † Octauò limita non habere locum d. l. in rebus. in iuribus personalibus quæsitis uiro constante matrimonio ex causa ipsius dotis, quæ essent in causa restitutionis unà cum ipsa dote. Nam in his necessaria est cessio fienda per uirum, uel eius hæredes ipsi mulieri, per id quod habetur in l. si filiofam. §. fi. ff. sol. matrimo. ubi si uir locauit constante matrimonio fundum dotalẽ iussu locatoris, non transit in mulierem dominium contra colonum nisi possessionem. ad idem etiam d. l. usufructu. & d. l. si constante. §. si uir. in fin. & l. dotalem. & l. si uerò. uersi. sed si. eod. tit. Nam hæc iura personalia non ita de facili euolant de una persona in aliã, sicut ipsum dominium circa corporalia. l. possessio. §. & si possessor. ff. de acquir. poss. & l. 1. C. per quas perso. ad hoc l. 1. §. dare. ff. de usufruct. Dispositio igitur noua d. l. in rebus. prouidens de translatione dominij circa corpora dotalia non se extendit ad translationem actionum illico inducendam de uiro in mulierem solu. matrim. sine cessione: cum in talibus iuribus personalibus sit diuersa, imo fortior ratio impediens dictam translationem, ut suprà, licet in contrarium faciat glo. illa not. in l. fi. C. quando fiscus uel priua. & in l. 2. C. de hære. uel act. uend.

Sed regula illius glo. procedit affirmatiuè & non negatiuè: ut uoluit Bald. in l. traditionibus. C. de pact. & sensit in l. 1. C. de action. & obliga. dispositionem d. l. non procedere in rebus mobilibus dotalibus secundùm quosdam, ut refert Bart. in l. ob res amotas. ff. de rer. amo. per illum tex. quàm tamen opi.

reprobat

reprobat ibi Bart. Bald. autem in l. & si dotis. C. de iu. dot. tenet, ꝙ ex quo hodie habet annum uir circa ipsa mobilia: ut in §. exactio. C. de rei uxo. act. ideo non transfertur illico dominium: sed demum post annum: & hoc probat per tex. in d. §. exactio. & ita dicit se audiuisse a Bart. in uoce in scolis: & idem tenet ipse Bal. in d. §. exactio. adducit etiam, quod habetur in l. Sempronius Attalus. ff. de usufruct. lega. quæ opinio non placet, & licet forte Barto. hoc dixisset uerbo uolatili, tamen uidens ipse hoc dictum non esse fundatum in iure, uoluit postea in scriptis resecare: & ideo ipse in d. l. ob res amotas. indistinctè tenuit, dictam l. in rebus. habere locum tam circa mobilia, quàm immobilia: cum loquatur generaliter, imò tex. in princ. loquitur etiam de mobilibus, nec distinguit ibi tex. inter mobilia & immobilia, ut primo casu demũ post annum, & secundo casu illico tempore soluti matrimonij trãsferat dominium.

Et fortè Bald. fuit motus ad hoc tenendum: quia tex. in d. §. exactio. dum in uersi. fructibus, loquendo de immobilibus dicit, ꝙ fructibus immobilium sunt illico restituendi à tempore sol. matrim. quasi uelit, ꝙ fructus immobilium sunt illico restituendi ex tempore ante elapso: cum ipsa mobilia interim sint apud uirum: ergo uidetur uelle, quòd interusurium respectu fructuum perceptorum exinde interim sit ipsius uiri, ergo non ex alio nisi quia interim maritus est dominus. facit. l. si cõstante. §. quoties. ff. soluto mat.

Sed imo ille tex. non debet sic intelligi, quoniam concedo, quòd fructus interim percepti ex ipsis mobilibus durante anno debent esse apud uirum, sicut ipsa mobilia dotalia: & uir habebit interusurium illorum fructuum: & fortè posset illos distrahere & precium ipsorum conuertere in suum usum durante ipso anno: sed post annum tenebitur ipsos fructus uel ipsorum precium restituere, sicut ipsa corpora dotalia: & hoc probatur per tex. ibi in fi. uersic. similique modo. Intelligendo similique modo, idest a die sol. matrim. sicut in fructibus immobilibus prædixerat. fructus ergo intrinseci sunt interim ipsius mulieris: licet eorum interusuriũ sit ipsius uiri. d. §. quoties. ut etiam ibi tenet Bart. & communiter docto. post Dyn. & ibi dixi, & in l. diuortio. §. non solùm. & ibi text. in fin. eod. titu. & tenet in l. mulier. §. rerum. ff. rer. amot. & Bald. in d. §. exactio. imo etiam hoc procederet de iure fforum. de quo iure uir remanebat dominus: & hoc propter regulam, quæ traditur in l. si mora. ff. sol. mat. & in l. indebiti. in princ. ff. de con di. indeb. & etiam infrà tangetur.

13 Nonò limita † dispositionem d. l. in rebus. non procedere in fructibus perceptis in ultimo anno soluti matrimonij, qui erant restituendi mulieri pro rata temporis, quo uir in eodem anno non amplius subijt onera matrimonij: secundùm materiam d. l. diuortio. & l. de diuisione. eo. tit. & in §. sed nouissimi. C. de rei uxor. act. Nam uidetur, quòd ex quo illi fructus uerè & propriè non sunt dos, sed fructus dotis: licet actione de dote peti possint. l. si maritus. §. fi. ff. sol. matrimo. Ideo non habet priuilegium, ut hodie illorum fructuum dominiũ transferatur, sicut & dos: ut in fim. uoluit glo. sing. in §. ob donationes. d. l. diuortio. & ibi dixi: tamen Bald. in d. l. 1. in princip. C. de rei uxo. act. post Iaco. de Aret. ibi uidetur uoluisse contrarium, dum dicit, ꝙ priuilegium tacitæ hypothecæ subintellectæ à l. in dote danda uel restituenda extenditur ad fructus & accessoria: & facit, quod no. Spec. in tit. de donat. inter uir. & uxor. uersi. formatur. dum tenet, ꝙ illa tacita hypotheca intẽditur, ut etiam bona uiri sint obligata pro alimentis debitis ꝑ uirum uxori. & sic etiam contra bona uxoris, uel bona soceri sint obligata tacitè uiro pro alimentis uel interesse non solutæ dotis. quod an sit uerum, uide quæ dixi post Bart. & alios in l. si cum dotem. §. si autem. ff. sol. matrim. Nam Bart. uariauit ibi ab eo, quod ipse dixit in l. Lucius. ff. de alim. lega. & etiam tactum est supra, in 6. par. in 7. priuilegio. Tamen in terminis nostris potest indistinctè teneri, quòd dominium dictorum fructuum non transferatur in mulierem sic indistinctè, & potest dici, quòd aut loquimur in fructibus perceptis per uirum in eodem anno. solu. matrimo. tamen postquam matrimonium fuit solutum etiam tunc eorum dominium a princip. fuerit uxoris & non uiri. & sic etiam ante restitutionem dotis: quia ex quo ipsa mulier immediate sol. mattim. est effecta domina hodie ipsius rei dotalis. ex qua postea sunt percepti fructus per dict. l. in rebus. consequenter dominium ipsorum fructuum ad eam spectat. l. non solùm. §. meum. ff. de rei uend. & l. Hærennius. ff. de usucap. Et ideo tales fructus non solùm poterunt peti actione de dote per id, quod habetur in d. §. exactio. sed etiam per actionem in rem dominij. Aut loquimur in fructibus perceptis ab ipso marito ante matr. solu. Tamen in anno sol. matrim. & tunc in illis non habet locum dispositio d. l. in rebus. ex quo fuerunt percepti per ipsum maritum tunc temporis dominum, nec potest subesse ratio d. l. in rebus. quæ fundatur ex ueteri dominio, quod habuit mulier in ipsa re dotali, de cuius dominio transferẽdo tractatur. Sed in d. fructibus mulier nunquam habuit dominium uerè nec interpretatiuè. Nec obst. quod priuil. dotis extendatur ad fructus & accessoria, ut suprà dixi; quia potest resp. quòd hoc procederet, quando esset eadem ratio in ipsis accessorijs: sed ratio in qua fundatur d. l. in rebus. nõ subest in dictis fructibus, ut suprà dixi. Præterea licet priuilegia ad accessoria extendantur: tamen ubi sumus in correctiuis exorbitantibus: tunc fortè secus, per id quod habetur in authen. quas actiones. C. de sacrosan. eccle.

14 † Decimò limi. non habere locum d. dispositio d. l. in rebus. quando dos esset in casu restitutionis ante sol. matrimo. puta propter uergentiam uiri ad inopiam secundum materiam. l. si constante. ff. sol. matrim. & l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & sic non transferatur dom. in uxorem. & sic non potest intentare actionem in rem ratione dominij, sed solùm ratione hypothecæ, uel ratione personalis, ut uoluit glo. in uerb. uendicare. d. l. ubi adhuc. & in d. l. doce ancillam. C. de rei uend. & id multi sequuntur, ut fuit Ange. in d. l. si constante. & in d. l. seruum. ff. de manu. ubi se solùm fundat super actione personali: quæ tamen iura nihil faciunt: cum loquantur secundùm tempora Digest. secundùm quæ nondum erat cognita dispositio d. l. in rebus. ut suprà est dictum. unde Bart. in d. l. si constante. tenet, dominium hodie transferri in mulierem propter dictã uergentiam ad inopiam: & ita etiam fuit de mente Cyn. in d. l. ubi adhuc. in 9. quæstio. & idem uoluit Bald. ibi in 3. not. Et postea in 3. col. idem sensit in authen. quod locum. C. de col. & idem sequitur Imo. & Lud. & in d. l. si constante. & maximè per tex. in d. l. ubi adhuc. ubi loquitur per uerbum uendicare, quæ opin. licet uideatur esse communis de mente gloss. in authen. donationem. posita super d. l. ubi adhuc. tamen in puncto iuris uidetur posse teneri contraria opin. nam communiter doct. se fundant per tex. in d. l. ubi adhuc. dum dicit uendicare: & tamen si bene consideretur, ille tex. non habuit respectum ad uendicationem ratione dominij, sed hypothecæ: qa largo modo dicitur uendicari etiam res, quæ auocatur per hypothecariam: cum ipsa sit actio in rem scripta, vt habetur inf. de act. §. item seruiana. & C. de pigno. l. pignoris. cum sim. Et ideo dicitur res uendicari per hypothecariam. l. si fundus. §. in uendicatione. ff. de pigno. Imo aliquando largo modo dicitur res uendicari etiam per actionem personalem. l. si peculium. post princ. iuncta glo. super uerb. uendicatio. ff. de pecu. lega. & facit, quod habetur in l. uendictaio. ff. de rei uend. & quòd illud uerbum uendicare ponatur ibi. s. per hypothecariã, prout ibidem ponit glo. clarè ostenditur per tex. illum in princip. ad quem se refert illud uerbum uendicare; dum loquitur de bonis mariti suppositis pro dote. l. obligatis quomodo circa d. bona consulatur mulieri tam aduersus maritum d. bona tenẽtem, quàm etiam aduersus alias personas dictorum bonorum suppositorum pro dote detentores: hoc etiam declaratur per tex. in d. l. in rebus. in fin. ibi, hypothecarias suas exercere iam nostra l. humanitatis intuitu diffinitum est. Vnde non reperio aliquo iure cautum, quòd pro bonis dotalibus marito uergente ad inopiam detur rei uendicatio mulieri: sed solùm iura loquuntur de personali actione & etiam hypotheca. Mouet & secundò pro hac opi. quia iura sunt inducta ad fauendum mulieri dicto casu in subsidium humanitatis intuitu, ne ipsa remaneat indotata & inalimentata ex sua dote: ut dicit tex. in dict. §. omnis. ibi, humanitatis intuitu. & in d. l. ubi adhuc. ex quo ergo in subsidium iura in dicto casu prouident & succurrunt mulieri per actionem de dote & hypothecæ, non uidetur uerisimile, ꝙ dispositio d. l. in rebus. quæ fuit facta post d. l. ubi adhuc. ut patet ex text. ibi in fi. habuerit oculos retro ad dispositionem d. l. ubi adhuc. anteriorem, per quam erat plenè consultum ipsi mulieri: & sic non uidetur uoluisse inducere nouum remedium quasi frustra, argum. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut leg. no. ca. & frustra sit per plura &c. l. dominus testamento. ff. de cond. indeb. Præterea non sine ministerio tex. in d. l. in rebus. in princ. dum loquitur de actione in rem danda mulieri solũ loquitur, quando sol. est mat. & bene sciuisset

Impera-

Imperator ibi etiam ponere casum, quando ante matrimonium maritus uergit ad inopiam, prout loquitur in fin. illius tex. ad alium tamen effectum. §. præscriptionis. Et si diceres, etiam Imperator in d.l. in rebus. laborat frustratorijs remedijs, cum satis erat mulieri ante d.l. in rebus. esse consultum non solùm per actionem personalem sed etiam per tacitam hypothecam. Nam respondetur, quòd in casu d.l. in rebus. Imperator non fuit motus ad succurrendum mulieri in subsidium circa rem dotalem datam inæstimatam. sed procedit ampliando fauorem dotis, ut in simi. facit in l. 1. C. commu. de leg. ampliando fauores legatorum, accumulando plura remedia: sed in dict. l. ubi adhuc. Imperator processit ad succurrendum mulieri humanitatis intuitu, ut suprà dixi. Vnde sufficit, ꝙ in casu talis subsidij & ultimi remedij in paucis amico consulatur, argumen. l. tutori. C. de nego. gest. Tertiò fortificatur hæc opinio, quia quando lex, uel princeps inducit aliquid de nouo in beneficium alterius, illi debet censeri pro uisum sine iactura tertij: maximè quando posset tale beneficium transire sine damno ipsius tertij l. impuberibus. ff. de administra. tutor. & l. 2. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco public. Sed si mulier efficeretur domina rerum dotalium propter superuenientem inopiam uiri, consequenter maritus perdet suum dominium. l. Pomponius. §. sed & hic. ff. de procur. Nam licet iura subueniant mulieri ad hoc ne sit in damno, & ne remaneat indotata & inalimentata: tamen non debet censeri in iacturam & damnum ipsius uiri, ut probat dominium suum, quādo potest aliter esse consultum mulieri. Et quia limitata causa fauoris propter uergentiam ad inopiam uiri limitatum debet producere effectum. §. generaliter. C. de epis. & cle. & l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mo. pig. uel hypo. sol.

Sed causa quare succurritur mulieri p dictum beneficium d.l. ubi adhuc. est, ne mulier sit in damno ex humanitatis intuitu. ergo non debet trahi dicta dispositio, ut propter hoc mulier consequatur lucrum, quòd maximè uersaretur qñ dominium à uiro recederet, & sibi mulieri applicaretur propter fructus. Pone enim dotem esse amplam, adeo ꝙ fructus ualde superexcederent onera matrimonij, certè si uir remaneret dominus, tales fructus superabundantes cederēt eius lucro. Vnde si mulier est facta domina, cedunt lucro mulieris per id, qđ habetur in l. Herennius. & in d. §. meum. Fuit enim intentionis legislatoris, ut subuenirret mulieri in damno. non autem in asserendo sibi lucrum propter talem uergētiam uiri ad inopiam, nec uř præsumēdum uoluisse addere infortunium aliud infœlicitati ipsius uiri, & sic afflictionem affli. d.l. diuus. de of. præsi. Cum tale beneficium detur mulieri ex causa infortunij ipsius uiri d. §. omnis. ibi, ex quo eius hoc infortunium illatum est: unde ubi mulier deberet esse particeps infortunij ipsius uiri l. si cum dotem. §. maritus. ff. solu. matrimo. sequeretur contrarium totum: quia mulier haberet lucrari ex infortunio uiri, nec uidetur uerum dictum Barto. in d.l. si constante. in 7. q. 4. par. dum dicit, quòd mulier debet restituere illos fructus superexcedentes onera matrimonij. Nam si præsupponimus mulierem esse factam dominam, non reperio aliquo iure cautum, quòd tales fructus non sequantur dominium. & si dicis hoc esse propter onera matrimonij, certè hæc onera magis dicitur subire mulier, quàm uir per dictam restitutionem dotis, ut probatur in dict. l. ubi adhuc.

Item quia causa limitata onerum non se extenderet nisi usque ad mensuram fructuum æquiualentem ipsis oneribus: ergo alij excedentes fructus deberent sequi ipsam mulierem dominam. Vnde rectius est dicere, ut euadamus tale scrupulum, quòd dominium remaneat apud ipsum uirum. Confert etiam ad prædicta: quia Barto. in dict. l. si constante. in 1. quæstio. 4. part. & ibi communiter doctor. sequuntur, tenet, quòd per remedium dict. l. ubi adhuc. conditio non habet fieri deterior: sed non est dubium, ipsam effici deteriorem, si haberet uir perdere dominium rerum dotalium: & consequenter omne emolumentum, quod sibi per prius contingebat. Insuper etiam adhoc facit: quia in casu dict. l. si constante. & l. ubi adhuc. non dicitur propria & uera restitutio dotis: cum adhuc sit matrimonium: & fiat hoc ad finem: ut mulier exinde se, suosque alat: ut uoluit gloss. not. in d.l. si constante. & in l. ubi adhuc. ut etiam ibi Cyn. in 5. quæstio. & Barto. in 5. quæstio. 2. part. & in dict. l. si constante. & communiter sequuntur docto. quanquam aliter tenuerit Pomp. & malè, ergo dispositio. dict. l. in rebus. loquens de propria & uera restitutione non debet extendi ad propriam restitutionem. arg. l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. cum similib.

Accedit etiam: quia aliàs sequeretur absurdum, nam ponamus, ꝙ ab ipso initio matrimonij, uel datę dotis uir laboraret inopia. Nam non possumus dicere, quòd mulier dando dotem non transtulerit dominium: cum concurrat titulus habilis & traditio: & etiam animus in translatione dominij per id quod habetur per d.l. in traditionib. cum etiam aliàs animus sit sufficiens in transferendo dominium: licet sit etiam error in causa: ut habetur in l. 3. §. subtilius. ff. de condit. ob cau. aliàs si non transferetur dominium in uirum, fundus nō efficeretur dotalis l. dotalem. §. 1. ff. de fun. do. Ergo si talis inopia à princ. non impedit translationem dominij, multominus si postea superueniret, nō operaretur dominij perditionem, sicut econtra, diuitiæ superuenientes non faciunt deficere effectum iam causatum propter inopiam. l. sciendum. §. fi. ff. qui satisd. cog. & quia res uenit ad eum casum à quo potuit incipere, argu. §. ex contrario. inst. de leg. cum sim. Et tamen propter talem inopiam uiri, quæ erat à princi. non impeditur repetitio dotis constante mat. etiam si mulier à princ. sciuisset, per id quod habetur in cap. per uestras. de don. inter uirum & uxor. & per Bar. in d.l. si constante. in 5. q. 1. par. imo ex d. ca. per uestras. satis colligitur quòd dominium talis pecuniæ uel rei depositandæ penes mercatores est ipsius uiri & non mulieris. Vltimò mouet ad hanc opin. amplectendam: quia si teneremus contrarium, scilicet quòd dominium illico transferentur in mulierem uiro uergente ad inopiam, multa simul concurrerent specialia & exorbitantia circa idem contra id, quod habetur in l. 1. C. de dot. promiss. Primum, quod constante matrimonio possit dos repeti contra regulas communes. Secundùm, quòd possit repeti actione in rem propter dominium translatum illico in traditione, contra reg. in l. traditionibus. cum simi. Tertium: quia in re propria concurreret hypotheca contra regulam l. neque pignus. & l. nec ex prætorio. ff. de reg. iur. Et sic concurrerēt actiones incompatibiles. Quartum, ꝙ transferatur dominium ti. contractus uel distractus, contra reg. l. nunquam nuda. ff. de acq. rer. domi. ubi quando solu. est matrimo. tunc subest talis tit. distracti matrimonij & dotis: quia ex tunc desinit esse dos proprio & uero modo loquendo: ideo non immerito ratio urget, ꝙ tunc desinat esse dominium uiri propter titulum distractum: & sic dispositio d.l. in rebus. aut extrema habilia ad ita transferendum dominium propter titu. distractus magis quam ubi nondum est inductus distractus matrimonij & dotis, ex quo adhuc dicitur dos, & deseruit oneribus matrimonij, & durat fundus dotalis etiam quò ad prohibitionem l. Iuliæ. ff. de fund. do. & l. ubi adhuc. ubi si dominium esset abdicatum à uiro, uidetur quòd non bene posset dici fundus dotalis: ut d. l. dotalem. §. 1. Et hanc etiam opin. tenuit pręceptor meus D. An. de Pe. in d. l. si constante: licet non ita amplè eam comprobauerit: prout suprà est deductum. Inferendo etiam, quòd si mulier auocasset dotem per actionem personalem, & lata sententia peteret sibi assignari aliqua bona uiri insolutum per ipsum iudicem, ꝙ dominium talium bonorum non esset translatum in mulierem: sed potius dicta bona remanebunt in dominio uiri, sicut alia bona dotalia, uel saltem illico recipiendo mulier dicta bona tanquam pro dote, uidetur recepisse non solùm nomine suo, sed etiam ipsius uiri ad hoc, ut dicta bona sint supposita oneribus ma. ut se & uirum suum & familiam alat ex dictis bonis: & sic uidetur sic accipiendo, quòd dicta possessio mulieris prodesset uiro, etiam ut in eum transferatur dominium nouum: quia ubi à princ. dominium erat apud se incommutabile nunc efficiatur commutabile. Quæ tamen opin. uidetur dubia: cum ipsa mulier dictam actionem de dote intentet nomine suo proprio & non nomine uiri. Imo contra ipsum uirum magis & executionem sententiæ inde ferendæ petit nomine suo & pro suo interesse licet secundariò, & in consequentiam uir ipse assequatur commodum propter alimenta & alia onera matrimonij. Et ideo uerior fortè uidetur opinio. Spec. post Vber. de Bo. in titu. de don. inter uir. & uxor. §. fin. uers. sed nunc. ut ipsa mulier assequatur bona dotalia, uel bona uiri pro executione sententiæ magis iure pignoris possidendo quàm iure dominij, quam tamen opin. non sequitur Bart. in d.l. si constante. in 2. quæstio. 4. par. tenendo quòd imo poterit petere, ut assignentur sibi dicta bona insolutum, per quam assignationem poterit iudex expresè adiudicare iure dominij, distinguendo tamen ut ibi per eum. & alleg. tex. in auth.

authen.de æquali.dot.§.illud quoque.ibi, ſic enim habitura
erat in collationis ratione res proprias vndique ſine diminu-
tione &c. Sed poſſet intelligi ille tex. ſecundùm largum mo-
dum loquendi : cum etiam conſtante matrimonio dicantur
quodammodo res dotales eſſe propriæ mulieris , ſaltem ſpe:
ut habetur in l.diuortio.§.ſi fundus.in fi.& in d.l. ſi cõſtante.
§.ſi maritus.ſicut etiam dicit tex.in d.l.in rebus. Vnde patet,
quòd quãdo mulier ageret actione perſonali, & uellet ſibi res
adiudicari inſolutum, non debet ipſa deterioris eſſe conditio-
nis quàm alij creditores,quibus fit adiudicatio iure dominij:
ut habetur in l.à diuo Pio. in §.ſi pign. & ſeq.ff. de re iud.&
in l.ordo ff.de excep.rei iud. Et in hoc ſolùm eſt differentia:
quia dicta res adiudicata mulieri ſuccedet loco dotis & ſtabit
apud mulierem cum onere alimentandi , & tunc eſſet conce-
dendum,quòd dominium transferetur in mulierem: non ip-
ſo iure , ſed per ſententiam adiudicatiuam ſecuta traditione:
nec per hoc lęderetur regula iuris communis , de qua in d.l.
traditionibus . cum per tit. ſententiæ uel ſecundi decreti non
transferatur dominium ſine traditione : ut habetur inſtit. de
offi.iu.§.fi.& in l.prætoris officium.ff.de damn.infect. Si au-
tem dos fuiſſet in corporibus & tunc ageretur actione perſo-
nali non ad finem adiudicationis fiẽdæ , ſed ubi dos erat apud
uirum quoad dominium & poſſeſſionem debeat poſſeſſio na
turalis & ciuilis reſidere penes mulierem : non autem ut fiat
adiudicatio dotis poſt ſententiam, ut habeat iure dominij, ſed
iure cuiuſdam adminiſtrationis: ut ex ipſa dote mulier ſe, ui-
rumq́ue ſuum & familiam ſuam alat, dicit text.in d.l.in reb.
& eodem modo & multo clarius quando mulier intentauerit
hypothecam,& erit hic magnus effectus: quia primo caſu qñ
per uiam adiudicationis dominij : ut eſt quando dos erat in
pecunia , fructus , qui ſupereſſent ultra onera matrimonij,
erunt ipſius mulieris tanquam proprietarij,nec poterunt cre
ditores uiri recurrere ſuper illis tãquam ſuper bonis uiri: ſed
ſecundo caſu eſſet dicendum,quòd eſſet bene no. & uidetur
ſatis rationabile, ꝙ ex quo a princ.illa res erat dotalis, & etiã
ex poſt habeat remanere dotalis, non habeat fieri commuta-
tio reſpectu dominij:ſed ſolum reſpectu qnalitatis: ut ammo
do ſit ĩ adminiſtratione mulieris & poſſeſſione, ubi prius erat
uiri, quæ ratio ceſſat in primo caſu : cum non poſſit de nouo
res illa uiri effici nunc dotalis , niſi per uiam translationis do-
15 minij,argum.d.l.dotalem.§.1.ff. de fundo dot. Et † ex præ-
dictis poteſt inferri ad vndecimam limit. quòd publicatis om-
nibus bonis uiri propter delictum ex forma iuris uel ſtatuti,
ex quo etiam iura paſſiua tranſeunt in fiſcum, ut teneatur lo
co uiri dotem reſtituere mulieri.l. ſi marito. in princ.ff. ſolu.
matrimo. dominium transferetur illico in fiſcum etiam ſine
alia apprehenſione per id, quod no. in l.commiſſa.ff.de pub.
& cap.cum ſecundùm.de hære. in 6. tamen cum onere reſti-
tuendi ipſi mulieri etiam conſtante matri. Poſſet tamen mu-
lier antequam bona ueniant in fiſcum agere contra talem ma
ritum præueniendo , uidelicet per remedium d.l. ubi adhuc.
ut per Bart.in d.l.ſi conſtante.in 5.q.1.part. Si autem iam bo
na peruenerunt ad fiſcum: & tunc poſſet mulier contra fiſcũ
intentare perſonalem, uel hypothecariam, prout poterat con-
tra uirum propter cauſatam inopiam per id, quod habetur in
16 d.l.ſi marito.iuncta d.l.ubi adhuc. † Duodecimò lim.ut non
habeat locum in dote putatiua , uidelicet data pro matrimo-
nio inualido fortè contracto inter ignorantes : quia talis dos
non poteſt repeti per actionem de dote : & ſic tanquam pro-
priè dos, ſed per condictionem ob cauſam: ut habetur in d.l.ſi
cum dotem.§.fi.& in l.1. C.de cond. ob cauſ.cum nulla con-
dictio detur domino ſed contra dominum. inſt. de actio.§.ſic
17 itaque.& dixi in d.§.fi.† Decimotertiò limita, ut licet transfe-
ratur dominium per diſpoſitionem d.l. in rebus . tamen non
poſſeſſio: cum illa difficilius transferatur ſine apprehenſione,
quàm dominium.l.cum hæredes.ff. de acquir.poſſ. Et idem
in alijs perſonis priuilegiatis: ut in fiſco & eccleſia, in quos li-
cet dominium transferatur ſine apprehenſione.l.fi. C.de ſacro
ſanc.eccle. & l.commiſſa.ff.de publ. tamen non poſſeſſio : ut
per glo.in l.cum duobus.§.idem reſpondit.ff.pro ſoc. cum fi-
ſcus, eccleſia & mulier paribus paſſibus ambulent circa priui-
legia: ut per gloſſ.in l. ſi ex pecunia. & l.ſi ut proponas. C.de
rei uend.& in l.do. C.de iu.do. Et per hoc reſultat ſolutio quę
ſtionis, quam glo. ſolutam dimiſit in l.ſi mulier.§. rerum.ff.
18 rer.amot. uidelicet † ſi mulier ſolu.matrimo. propria autho-
ritate & de facto intrauit in poſſeſſionem . an incidat in pœ-
nam l.ſi quis in tantam. C. unde ui. uel l.extat.ff.quod met.
cau. Nam ex quo ipſa prius non poſſidebat, uidetur in dictam
pœnam incidiſſe, ſecundùm Odofr. ſed Dyn. in d.§.rerum.
quem uidetur ſequi Bart. ibi, tenet contrarium : cum d.le-
ges ſint pœnales, quia inducunt pœnam priuationis iuris; ſed
actiones pœnales non dantur contra coniugem l.2.ff.re.amo.
cum ſim. Bald.etiam in l.ſi dotis. C.de iu.do. uidetur ſentire
contrarium, & fortè melius ; quia actiones pœnales ceſſant,
quando amotio, ſeu occupatio eſſet facta matrimo. conſtan.
ſecus ſi poſt: ut l.& ideo.ff.rer.amot. Sed poteſt diſtingui , ꝙ
aut mulier intrauit in poſſeſſionem adhuc uacantem; quia for
tè nondum erat apprehenſa hæreditas, uel poſſeſſio , & tunc
non uidetur, quòd habeat locum pœna iſtarum ll. uidelicet in
poſſeſſione uacante : ſed tunc habet locum pœna & remediũ
l.fi.C.un.ui. Tamen tenendo opin.glo.quia communiter ap-
19 probatur in d.l.fi. uidelicet quòd ratione dominij, quod † eſt
apud ipſum occupantem poſſeſſionem uacantem ; ut poſſit
obijcere de ſuo dominio, mulier ipſa erit tuta. Nam icet ex-
ceptio dominij non obſtet uero ſpoliato, & ſic quando agere-
tur ex capite uiolentiæ ueræ: ut habetur in l. ſi quis ad ſe fun-
dum. C. unde ui. tamen ſecus quando ageretur ex uiolentia
ficta & non propria: ut in caſu d.l.fin. & ibi per gloſſ.& tenet
Bart.in l.ſi de ui.ff.de iud. & dixi latius in l.naturaliter.§. ni-
hil commune.ff.de acquir.poſſ.ad fi. Et ex hoc apparet, quòd
diſpoſitio noua d.l.in rebus.habet hodie producere magnum
effectum in fauorem mulieris : quia cum communiter poſt
mortem uiri hæredes non ita repente apprehendant poſſeſ-
ſionem rei dotalis , poſſet iſta mulier præuenire in apprehen-
dendo propria authoritate,& ſic impune , non ſic tamen poſ-
ſet apprehendere poſſeſſionem aliorum bonorum uiri ratio-
ne ſuæ hypothecæ; quia tunc incideret in pœnam diui Mar-
ci, de qua in d.l. extat . maximè ſi eſſet apprehenſa prius per
20 hæredem.† Si tamen in inſtrumento dotis, in quo obligando
ſua bona omnia pro reſtitutione dotis eſſet clauſula precarij,
uel ſimplicis conſtitutionis, uidelicet conſtituendo ſe precario
nomine mulieris ſua bona obligata tenere in caſu reſtitutio-
nis: & tunc uigore dicti precarij poſſet mulier propria autho-
ritate intrare & apprehendere poſſeſſionem dictorum bono-
rum uiri, etiam ſi fuiſſent apprehenſa l.certum.§. quæſitum.
ff.de preca.& quod no.per glo.in l. cum creditor.ff. de fur. &
per Bartol. in l.3.& C.de pign.& Bald. in l.ſi filiofam.la 2.ff.
21 ſol.mat.& dixi in l.interdum.ff.de acqui.poſſ.imo etiam † ſi
non eſſet dicta clauſula , & mulier remanſiſſet in domo uiri
poſt eius obitum poſſet non ſolùm bonorum dotalium : ſed
etiam mariti poſſeſſionem apprehendere propria authoritate
pro dicta ſua hypotheca , uolendo incumbere pignori , quaſi
tunc ſine uitio uideatur intrare , ex quo prius ſtabat in quadã
poſſeſſione iure familiaritatis.l. qui iure ff.de acqui.poſſeſ. &
hoc not. uoluit Bald.in l.pen. C.de pign.act. & facit quod ha-
betur per Bart.in l.ſi non ſortem §. ſi centum.ff.de cond.in-
deb.& no.per Moder.in l.diuortio.§. ob donationes.ff.ſol.ma
trimo. Sed in re ipſa dotali nullum eſſet dubium ratione dicti
ſui dominij in eam translati per diſpoſitionem d.l. in rebus.
ex quo apparet , quòd ſupradicta inueſtigatio circa dict. l.
in rebus . non eſt inutilis, imo eſt magni effectus . Ex alio eſt
22 utilis dict. inueſtigatio † quia ante d.l. in rebus . mulieri non
dabatur actio l.Aquiliæ. etiam pro damno dato in rem dotalẽ
poſt ſolu.matrimo.antequam fieret reſtitutio: cum illa detur
ſolùm domino. unde illa actio cõpeteret mulieri: ut per Bart.
no.in l. ſi mora.ff.ſolu.matrimo. de quo tamen ibi uide dicta
per me . Tertius effectus poteſt ſequi propter fructus perce-
ptos per uirũ, uel eius hæredes ſol.mat.ex re dotali: ut s̃.eſt di
ctum. Quartus effectus ſequitur; quia poſſet dici, ꝙ hodie ſo.
matr.immediatè fundus deſinit eſſe dotalis; cum apud uirum
non ſit amplius dñium , quæ ratio ſumi uidetur ex l.3.ff. de
fund.do. quæ lex declarat, quod habetur in l.etiam.eod.tit.&
facit ratio l.dotalem.§.1.eo.ti.propter quod reperio quoſdam
dicere, ꝙ ex tunc efficeretur alienabilis maximè in mulierem
vtpote dñam effectam non obſtante l.Iulia. de fund.do.tamẽ
cautum eſt tenere, ꝙ adhuc remaneat dotalis, donec effectua-
liter redeat ad mulierem ,& ſic non ſolùm reſpectu dñij ſed re
deat reſpectu poſſeſſionis; cum adhuc competat actio etiã per-
ſonalis de dote contra uirum uel eius hæredes . & ſic debet in-
telligi d.l.4. & hæc opi.vr̃ uerior & fauorabilior dotibus ipſius
mulieris ideo amplectenda, argu.l. in ambiguis.ff.de iur.dot.
Quintus not. effectus ſurgit quò ad præſcriptionem , quia ſi
præſcriptio fuit inchoata circa rem dotalem eo caſu, quo erat
uſucapibilis ſecundùm latius d. ſupra in 6.par. in priuilegio.

Certe

Certè olim ubi præscriptio inchoata cōtra maritum complebatur post solutum matrimonium in præiudicium mulieris in totum, non posset ipsam rem dotalem recuperare ab ipso præscribente, licet posset agere contra uirum saltem ad æstimationē re præscripta per id, quod habetur in l. mater. C. de rei uend. & in l. si seruum. §. finali. ff. de uerb. obliga. tamen hodie ex quo immediate sol. matri. dominium, quod erat apud uirum conuolat ad mulierem, non poterit ille præscribens uti accessione temporis, quo possedit contra uirum, ut compleat præscriptionem contra mulierem, nunc effectam dominam: quia illa præscriptio inchoata non potuit currere contra mulierem constante matrimo. tanquam impeditam agere, sed incipiet currere de nouo a die sol. matrimo. quo ista mulier potuit agere contra illum præscribentem ratione sui matrimonij: ut probatur in d. l. in rebus. §. omnis. quod dictum est no. Sextus effectus causatur; quia licet de iure ualeat alienatio rei mobilis dotalis, adeo ꝙ sol. matr. olim non efficeretur reuocabilis, licet uir teneretur ad æstimationē, ex quo sua culpa amisit: tñ hodie per dispositionem d. l. in rebus. quæ locum habet, etiam in re mobili, ut s. dixi. Talis alienatio in effectu rescinderetur: cum possit mulier sol. matr. illam rem aduocare pp dominium in eam trāslatum, sicut dicimus in rebus subiectis restitutioni sub conditione ex vl. uolun. ut habetur in l. fin. §. sed quia. C. com. de leg. licet hoc communiter teneatur, ut ēt ab initio non ualeat alienatio rei mobilis dotalis, nisi interueniat solennitas, de qua in auth. siue à me. C. ad Vel. & in corp. vnde sumi. licet in puncto iuris tenuerim contrarium in d. 1. priuileg. 7. par. Iste tamen effectus remaneret hodie in seruo dotali manumisso per uirum inuita uel ignorante muliere, quod potest: ut habetur in l. dotalem. ff. solu. matrimo. Nam hoc procedebat de isto iure, de quo etiam sol. matr. uir adhuc remanebat dominus: nam licet mulier posset aduocare talem seruum per actionem personalem de dote agendo contra uirū uel eius hæredes, saltem ad hoc ut consequatur æstimationē: tamen contra ipsum tertium, in quem fuit facta alienatio, talis actio personalis non poterat dari. l. 1. §. si hæres. ff. ad Treb. cum si. Sed cum hodie mulieri competat actio realis propter remedium in eam translatum per d. l. in rebus. Meritò dispositio d. l. dotalem. hodie non haberet locum propter d. l. in rebus. iuncto eo, quod habetur in d. l. j. §. sed quia. C. comm. de leg. & in l. seruum sub conditione. ff. de manu. Cuius dispositio haberet locum etiam, qñ res subiaceret restitutioni ex contractu: cum eadem subsit ratio, quæ subest in ult. uolun. Et si diceretur, ꝙ ibi sit fauore ultim. uoluntatis, certè non minori fauore est digna mulier in sua dote: ut no. in l. secūda. in principio. ff. soluto matr. & quod ibi per Bart. & alios. & si diceretur, ꝙ hic uersatur fauor libertatis in tali seruo manumisso subiecto restitutioni, hoc esset contra tex. in d. l. seruum. Et hoc tenebat Iac. de Are. in d. l. dotalem. dicēdo esse rationem: quia non transferebatur illico dominiū in mulierem eueniente conditione. s. solu. matr. Vnde sequitur ex hac sua ratione, ꝙ cum hodie transferatur illico dñium eueniente conditione sol. matr. dispositio d. l. dotalem. non habet locum. Et subdit rationem rationis; quia conditio existens facit, ut trahatur retro ad tempus manumissionis, quam rōnem Bart. improbat in d. l. dotalem. quia in d. §. sed quia. dici nequit, conditionem trahi retro: cum in ultimis uoluntatibus conditio existens nō trahatur retro. l. 1. §. serui. ff. ad Sylle. & l. si mater. §. eandem. ff. de excep. rei iud. & propter hoc ipse Bart. coactus est dicere in d. l. dotalem. ꝙ etiam hodie obtineat dicta dispositio. & sit speciale fauore libertatis iuncta etiam causa dotis, quæ datur, ut perpetuò sit apud uirum. Sed hæc reprehensio Bart. non uidetur concludere: cum etiam in ultimis uoluntatibus conditio existens circa res subiectas restitutioni trahatur retro quò ad rescissionem alienationis interim factam perinde, ac si nunquam esset facta; ut est tex. in terminis in d. l. fi. §. sinautem sub conditione. & ibi hoc etiam declarat & tenet Bart. & communiter doct. in d. §. sinautem. dicendo ꝙ d. §. serui. & alia similia iura, quæ uolunt, ꝙ in ultimis uoluntatibus conditio existens non trahitur retro intelliguntur quò ad commoda & effectus interim causatos pendente conditione non quò ad rescissionem alienationis ut ibi. Præterea in d. l. dotalem. fauor libertatis non posset operari per id, quod habetur in d. l. seruum sub conditione. & no. in l. quidam ita. §. 1. ff. ad Treb. Item illud de uoto coniugum, ut dos sit perpetuò penes uirum, uidetur satis debilis ratio: nam immo natura dotis & uotum coniugum est, ut dos sit perpetuò penes uirum

s. i. durante uita uiri, imo etiam aliquādo, ut ante discedat dos
a uiro si mulier prædecederet: ut habetur in l. 1. ff. de iur. dot.
iuncto eo quod habetur in l. 1. ff. pro soc. & quod habetur in
l. Titia cum testamento. §. Titia cum nuberet. & quod ibi per
Bal. ff. de leg. 2. Vnde Ioan. de Imo. in d. l. dotalem. dicit opor
tere tenere unum de duobus, uel ut euitemus legum corre
ctionem, ꝙ sit speciale propter duo concurrentia. s. fauorem
libertatis & reuerentiam & societatem maritalem; cum con
iuges censeantur socij diuinæ & humanæ domus. l. aduersus.
C. de cri. expila. hære. & l. j. & 2. ff. de ritu nup. vel ꝙ dicamus
ut dispositio d. l. dotalem. cum si. hodie remaneat correcta pro
pter nouam dispositionem d. l. in rebus. cum ratio legis anti
quæ, de qua ibi hodie cesset. imo subest ratio inducens nulli
tatem alienationis suprà ponderata per Iac. de Are. Nam cor
recta ratione l. antiquæ cōdecedenter uidetur corrigi ipsa lex,
per id quod habetur in ca. miramur. de ser. non ordi. Et hæc
opi. uidetur uerior in puncto iuris. Nam dicere, ꝙ dispositio
d. l. dotalem. sit fundata super fauore libertatis est contra tex.
in d. l. seruum sub conditione. & ratio socialis coniugij nihil
facit, ex quo tendit contra fauorem dotis: & si illa ratio hodie
impediret retranslationem dominij inductam in fauorem mu
lierum & dotium, esset satis absurda opi. & maximè quia qui
opin. se fundat super specialitate, est ire ad refugium misera
rum: ut per glo. illam no. in l. filium quem habentem. C. fam.
erc. & maximè quando potest esse aliqua alia ratio fundata in
iure: ut poterat olim esse in casu d. l. dotalem. & similium l.
ut suprà est dictum post Iac. de Are. imo ipsi Bart. placuit ra
tio Iaco. de Are. licet ergo displicuerit ratio rationis, uidelicet
ꝙ conditio illa retrotrahitur, & in hoc ipse malè sensit: ut su
pra dixi. Vnde potest concludi, ꝙ ratio fi. d. l. dotalem: fuit, qui
de illo tempore conditio postea existens sol. matr. non opera
batur retranslationem dominij. Cum ergo illa ratio sit finalis
& unica, & illa hodie sit correcta per dispositionem d. l. in re
bus. Consequenter & necessariò resultat correctio d. ll. quæ
fundabantur super dicta ratione; ut aliàs est glo. no. & ibi per
Bart. in l. 1. ff. de leg. tu. Et optimè facit tex. & ibi no. in d. c. mi
ramur. Vel posset dici, ꝙ dispositio d. l. dotalem. procedit pro
fauore libertatis, qui quandoque concurrit cum fauore matri
monij: & sic etiam dotis: ut est casus singu. in l. Titio vsusfru
ctus. §. fi. ff. de cond. & demon. Sed tunc ob. d. l. seruum. ff. de
manumiss. nisi rñdeas ꝙ illud ibi procedit propter fauorem
ult. uolunt. cuius fauor præfertur fauori libertatis ibi, & sic
oporteret dicere, ꝙ fauor ultimæ uolūtatis esset potentior quā
fauor dotis. Vnde mihi uidetur, ꝙ præcedens opi. ꝙ dicta di
spositio d. l. dotalem. hodie non procedat per supradicta. Tū
si quispiam tenere uellet opi. Bar. uidelicet ꝙ in d. l. & simili
bus sit speciale pp fauorem libertatis concurrentis uoto con
23 iugum. Resultaret † 14. lim. ad d. l. in rebus; ut eius dispositio
non extendatur ad seruum dotalem alienatum constante ma.
per uirum p modum manumissionis pp duo cōcurrentia, ut
supra est dictum post Bart. & Iac. de Are. Et secundum hanc
opi. surgit alius no. effectus, ꝙ ubi cessat dictus fauor liberta
tis: & socialis uinculi coniugum, & essemus in casibus in qui
bus alienatio rei mobilis dotalis ualeret a princ. ut plenè fuit
dictum in glo. magna. in particula supra relata. hodie tñ in ef
fectu non ualeret, quia mulier posset rescindere postea so. ma
agendo actione reali contra possessorem, quod maximè proce
deret, si sine consensu mulieris res fuerit alienata. Et idem pos
set dici in re immobili, quando esset data æstimata cū pacto,
ut remaneret dotalis; quia licet posset alienari cum consensu
mulieris, secundum ꝙ habetur no. in l. si æstimatis. ff. sol. ma.
Nihilominus posset hodie mulier sol. matr. illam alienationē
rescindere agendo reali actione contra ipsum possessorem p
pter dominium in eam translatum: ut sic talis consensus ho
die sibi non præiudicet, nec uidetur renunciasse d. beneficio l.
in rebus. sibi competituro solu. matrimo. imo non potuit sibi
præiudicare etiam si uoluisset expresè faciendo suæ dotis con
ditionem deteriorem per id, quod habetur in l. Attilicinius. ff.
de pact. do. quod maximè procederet in subsidium per d. su
24 prà in 11. priuileg. 7. par. † Vltimò limita secundùm quo
dam dispositionem d. l. in rebus. solùm obtinere in ipsa dote,
quæ sol. matrimo. habet reuerti ad mulierem, non sic in dona
tione propter nuptias sibi facta à marito, quæ solu. matr. per
mortem uiri habet cedere lucro mulieris; quia illa nō gaudet
pari priuil. dotis. ut l. fin. C. qui pot. licet in aliquibus gaudeat
eo. priuileg. maximè quò ad tacitam hypothecam, ut habetur
in d. l. fin. de dot. promiss. & etiam quò ad tacitam stipulatio
nem

nem & multa alia: ut habetur in l. 2. C. de bonis quæ liber. Et quia potest mulier petere sibi dictam donationem consignari ante solutum matrimonium uiro uergente ad inopiam, sicut potest petere dotem: ut est casus not. in d. l. ubi adhuc. Tamē uidetur, quòd non possit per actionem in rem: ut sic non dicatur dominium translatum in mulierem, sicut in re dotali: glo. tamen singu. in authen. donationem. posita super d. l. ubi adhuc. tenuit contrarium per illum tex. ibi, dum dicit uendicare. Et sic vult, ꝙ non solùm sol. matrimo. sed etiam eo constante transferatur dominium in mulierem ipsius rei donatæ propter nuptias propter uergentiam uiri ad inopiam, licet effectuale lucrum habeat expectate mortem uiri, quod est mirabile, & dicit ibi illa glo. quòd si à princ. mulier fuisset inducta in possessionem: tunc haberet directam rei uendicationem, demum uiro uergente ad inopiam, aliàs si nunquam fuisset inducta in possessionem, haberet utilem rei uendicationem, cum qua etiam transit ibi Cyn. Tamen posset non improbabiliter dici, quòd tex. in corpore illius auth. dum loquitur: per uerbum uendicare, debet intelligi de hypothecaria & non de propria rei uendicatione: ut supra dixi in alia limitatione circa effectum. d. l. in rebus. Nam etiam tenendo, quòd competat rei uendicatio in casu d. l. ubi adhuc. pro dote consignanda: tamen non uidetur esse eadem ratio in donatione propter nuptias, ex quo adhuc est incertum rerum natura: & sic etiam ipsi legi, an dicta donatio cedat lucro mulieris; tamen hoc pendeat ex futuro euentu, ex quo posset mulier prædecedere in matrimonio, non sic in dote; cum ipsi legi sit certum, quòd in omnem euentum dos est restituenda mulieri, & matrimonium aliquando debere dissolui. unde quando tractamus de translatione dominij ex solo l. ministerio, tunc lex ipsa nunquam inducit dictum effectum, quando adhuc res est in pendenti: ut per Bart. in l. si pluribus. ff. de leg. 1. unde uidetur illum tex. in d. authen. & in corpore necessariò debere intelligi de uendicatione per hypothecariam, & non propter aliquod dominium adhuc translatum in mulierem dictæ rei donatæ. Vnde uidetur, quòd licet possint esse extrema habilia, ut trāsferatur dominium dictæ rei matrimonio soluto propter mortem uiri: tamen hoc non reperimus iure cautum: vnde standum uidetur regulæ, de qua in d. l. traditionibus. nec dispositio noua. d. l. in rebus. se extendat ad donationem propter nuptias, & maximè cum in ea non subsit ratio antiqui dominij, ponderata ibi per Imperatorem si tñ possessio fuisset a princ. data mulieri. Et tunc ex quo præsumitur adhuc possidere etiā tempore sol. matr. per id quod habetur in l. siue possidetis. C. de proba. Et tunc fatendum esset, dominium transferri illico sine alia traditione, uel apprehensione noua, per id quod hr̄ in l. qua ratione. §. interdum. ff. de acqui. poss. & in l. certi condictio. §. fi. cum seq. ff. si cert. pet. quod no.

ADDITIO.

a In eam transit. Not. quòd dominium transit in uxorem ipso iure sol. matr. scilicet dominium rerum dota. Bal. in l. 3. C. de iur. dot. not. in l. in rebus. eo. tit. & in l. dotis actio. sol. matrim. Bart. in l. 1. ff. de fund. dot. ubi dicit hoc uerum hodie, quia secus olim. & in l. in rebus. per Bart. & in l. si dotis. C. de iur. dot. Item non tamen potest uxor propria authoritate sine iudice ingredi poss. bono. l. dotis. sol. matrim. secundùm Salic. in l. 2. 4. q. ad fi. C. de iu.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio rei datæ in dotem æstimatæ adeo ut faciat emptionem in subsidium datur etiam contra tertium pro dote recuperanda.*

1 Septimvm priuilegium sumitur ex eadem l. in rebus. circa princ. nam licet regulariter quando † res datur æstimata talis æstimatio faciat emptionem etiam in dote, qn̄ aliter non esset dictum expresse uel tacitè quòd res remaneat dotalis: ut tunc dominium transferatur in uirum, ut amplius non subijciatur restitutioni: ut habetur in l. plerunque. in princ. & l. quoties. ff. de iure do. cum sim. Tamen speciali fauore mulieris & dotis quando non haberet regressum ad alia bona uiri ꝑ recuperatione suæ dotis: tunc in subsidium datur a actio a in rem mulieri contra tertium possessorem, si dicta res æstimata fuerit postea alienata per uirum: ut est casus singu. ibi secundùm communem intellectum, & communiter tenēt doct. quòd detur utilis in re. & sic dominium quoddam utile dicatur esse translatum in mulierem, ut aliàs habetur in casu singu. fauore alimentorum in l. 1. C. de do. quæ sub mo. & idem dicas, quando uir ad inopiam uergeret, ut per Bart. in l. si constante. in princ. ff. sol. matrim. in 1. q. 3. par. Et ista actio utilis in rem præfertur dominio directo, quod esset penes illum tertium: puta emptorem, & sic ultra hypothecariam daretur ibi rei uendicatio. Et hoc est magni effectus: quia si com peteret solùm hypothecaria: tunc alij creditores, qui haberēt hypothecariam anteriorem & expressam præferentur mulieri etiam in bonis postea quæsitis: ut habetur in l. fin. C. qui po. Nam si præfertur habenti dominium directum per supradicta, & facit, quod habetur aliàs in l. siue autem. §. si duobus. ff. de pub. Multomagis præfertur illi, qui nullum haberet dominium sed solam hypothecam, ex quo dicta hypotheca nō potuit causari in præiudicium mulieris, saltem habentis spe quadam ipsum dominium utile sibi acquisitum, uel acquirendo in subsidium solut. matr. super eadem re, & multomagis prædicta procedunt, quando bona essent data æstimata tali æstimatione, quæ non faceret emptionem secundùm quòd habetur in d. l. si æstimatis. & in l. si inter uirum. C. de iu. do. Nam si postea essent alienata etiam de consensu mulieris, quo casu ualet à princ. alienatio: ut est supra dictum: tunc in subsidiū uiro existente non soluendo posset mulier uendicare per tex. in d. l. in rebus. qui indistinctè loquitur. imo forte tunc etiam si esset soluendo. per dicta supra in proximo priuileg. circa pe. limit. & bene conferunt dicta in si. in 7. part. circa 15. priuilegium.

ADDITIO.

a Datur actio. Adde hic in quibus locum habeat repetitio. uide Bart. in l. licet Imperator. ff. de lega. 1. & in l. si fundum. §. si pater. eod. titu. & in l. doli. de ser. cor. & Bald. in l. Titius. C. de oper. liber.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Socer si soluit dotem genero ignoranter habebit repetitionem non condictione indebiti: sed per actionem de dote.*

2 *Dispositio l. qui exceptionem. ff. de condictione indebiti. non obtinebat quando soluenti ignoranter competebat, exceptio qua a sui natiuitate actionem non elidebat.*

1 Octavvm priuilegium est: quia † si pater mulieris, ꝗ erat obligatus uiro pro dote promissa credēs matrimonium adhuc durare, ubi erat solutū diuortio, dotē soluit, & sic indebitè ductus errore facti secundum regulas iuris communis, daretur condictio indebiti ad repetendum, per id quod habetur in l. 1. & per totum. ff. de cond. indeb. Tamen speciali fauore dotis non datur condictio indebiti, sed habet locum repetitio per actionem ex eo contractu. s. per actionem de dote, ac si esset soluta dos constante mr̄imonio: ut est casus sing. in l. si pater ignorans. ff. sol. ma. & ēt uoluit gl. in l. si quis fundū. §. pe. ff. loc. dicens esse speciale in dote. & idem Bar. post Pet. in d. l. si pr̄. subdendo rōnem: quia in hoc uersatur interesse filiæ, ut repetatur per actionem de dote, & non per condictionem indebiti: quia si actio de dote competit, illa est communis etiam ipsi filiæ, non sic si ageretur condictione indebiti: quia tunc illa esset solius patris & non filiæ uolunt dicere, quia cum talis condictio detur ex neg. gest. l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. ind. & nullum negotiumgestum est cum filia sed cum solo patre soluente indebitum, ideo non posset dari dicta condictio ipsi filiæ, alij autem ut Iaco. de Are. dicebant, ꝙ immo in d. l. si pater ignorans. non soluit ibi pater indebitum, quia etiam sol. matr. durat actio contra socerum & eius hæredem. l. si donaturus. ff. de cond. ob caus. & l. si socer. §. Luc. ff. solu. matr. Ideo non uidetur pater soluisse debitum, quia opi. procederet, quando uersaretur aliquod interesse ipsius mulieris. s. ꝙ actio adhuc competat uiro, ut est in terminis §. Luc. l. si socer. ff. sol. mat. ut sic mulier ibi non remaneat denudata iure petendi dotem suam, quia contra patris hæredem

dem non posset ipsa agere ad dotem promissam uiro: ut l. si ꝑte. C. de dot. promiss. Ideo speciali fauore mulieris iura uolunt, ꝙ adhuc duret actio de dote ipsi uiro contra hæredes soceri: ad hoc ut eam dotem exigat & soluat mulieri, uel saltem ipsam actionem cedat ipsi mulieri: & hoc erit aliud priuilegiũ in dote, quod ponetur infra in 24. speciali. At in terminis d.l. si pater. non vr̃ uersari tale interesse mulieris, de quo in d.§. Lucius. quia etiam si dos fuisset soluta marito ante solutum matrimonium, filia non habebat, nec habere poterat exercitium de dote contra uirum uiuente patre: sed solus pater, per id quod hr̃ in l. 2.§.fi. & in l.dotem.ff.sol.matr. Sed in §. Lucius. cum pater iam esset mortuus, actio erat iam consolidata in filiam. l. 1.§. uideamus. C. de rei uxo.act. Et ideo actio non competebat uiro contra socium in d.l. si pater. ex quo cessat ratio, de qua in d.§. Lucius. & ideo erat ibi indebitum saltem ope exceptionis. Bal. autem ibi dicebat, non esse speciale ibi in
2 dote danda. no. † doctrinam ad ea quæ hñr in l. qui exceptionem. ff. de cond. indeb. & ille tex. procedat in exceptione, quæ a sui natiuitate elidebat actionem: & tunc solutum ignoranter repetitur per condictionem indebiti. Si autem competebat exceptio, quæ a sui natiuitate non elidebat actionem, sed tũc demum si opponatur, ut exceptio, dolo facis petere, quod incontinenti restitutus esset, uel exceptio compensationis: & tunc non facit indebitum, antequam opponatur: & ideo tũc solutum non repetitur per condictionem indebiti: ita dicit esse casus notabilis in d.l. si pater. cum cuius dicto transit ibi Io. de Imol. & plerique Moder. Tamen licet illud dictum sit no. & sine dubio procedat in exceptione compensationis: tamen in dicta exceptione, dolo facis petere, & maximè quo ad termi nos d.l. si pater. non uidetur procedere: quia dicta exceptio, dolos facis petere, &c. habet in se inclusam exceptionem; tua non interesse agere, quæ exceptio ab initio suæ natiuitatis elidit actionẽ iam ortam. Nam ubi ex postfacto interesse, quod competebat a princ. desinit nunc competere, tunc etiam desinit competere ipsa actio. l. si autem. §. possidere. ff. de rei uen. & l. si enim. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. & per Barto. in l. qui autem. eo. tit. & per Bald. in l. ad comparandas. C. manda. Imo non solùm desinit actio competere, sed etiam ipsum iudicium iam cœptum extingui; si pendente ipso iudicio desinat interesse. l. si mulier. ff. sol. matr. & ideo magis placet opin. glo. Pet. & Bart. quòd in d.l. si pater. sit speciale in dote propter rationem supra assignatam: quia interesse ipsius filiæ, ut detur actio de dote: ut sic remaneat cõmunis, quod non esset ita, si daretur condictio indebiti: & maximè si antequam pater ipse repetat decedat.

Præterea etiam uersatur ibi interesse patris sicut si fuisset à princ. stipulatus dotem sibi reddi. quo casu illa erit præcipua patris. l. quoties. ff. sol. matr. Et sic sibi patri ad repetendam dictam dotem sic solutam daretur etiam tacita hypotheca, quæ non daretur per condictionem indebiti, cum illa non sit priuilegiata. Nam tale priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis uiri transit etiam in ipsum patrem; quando sibi esset dos consolidata, uel per stipulationem, uel per mortem filię: ut est gloss. sing. quæ communiter tenetur in §. fuerat. insti. de actio. & dictum est supra in 6. par. in 7. priuilegio, quod est not. & tangetur infrà in ultima parte.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Vsusfructus datus in dotem per mulierem proprietariam, & sic ad tempus matrimonij, non extinguitur ipso iure finito matrimonio.*

NONVM priuilegium est; quia vsusfructus tanquam seruitus personalis & non realis potest constitui duraturus ad tẽpus: adeo ꝙ post tempus ipso iure extinguitur & consolidatur proprietati. ut l. 4. ff. de usufruct. & l. cum ususfructus. ff. de usufruct. leg. non sic in seruitutibus realibus: ut hr̃ in l. 4. ff. de serui. & ibi per Bart. de ratione differen
1 tiæ. Et sic uideretur ꝙ † mulier habens fundum si dat marito non ipsum fundum sed vsumfructum fundi pro dote & sic ꝑ matrimonio, si postea matrimonium soluatur diuortio, uel morte, & maximè uiri, quod tunc dicatur extinctus ipso iure talis ususfructus, & redeat ad proprietatem quasi ad tempus sit datus, scilicet, daturus quousque durat matrimonium. Et tamen nihilominus iura uolunt, quòd adhuc duret ipsum ius vsufructus in persona uiri, nec extinguatur ipso iure, sed opus sit restitutione fienda per uirum per modum cessionis: ut est text. not. in l. vsufruct. uersi. quòd si fundi. ff. soluto matrimonio. quod uidetur mirabile, & maximè, quia ultra hoc uidebatur subesse ratio fauore mulieris, ut ipso iure ad eam rediret vsufructus, & sic ad proprietatem, absq; eo quòd ipsa mulier haberet aliter laborare in petendo restitutionem talis dotis. Tum etiam, quia subest æquitas euitandi circuitus, quando potest immediatè & de directo causari effectus sine alio circuitu, argumen. l dominus testamento. ff. de cond. indeb. & l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ff. si cert. peta. Nam quando fundus fuisset alterius dotantis, quàm mulieris, qui pro dote constituisset usumfructum in dicto suo fundo: tunc surgeret ratio & æquitas, ut non censeatur tunc usufructus concessus ad tempus, s. durationis matrimonij, ut sic non extinguatur matrimonio cessante propter fauorem mulieris, ne remaneat indotata, sed tunc fiet restitutio talis vsufructus per modum de quo in d.l. usufructu. & in l. usufructus. ff. de iure do. Sed quando cessat talis ratio, & etiam fauor mulieris, ut s. uidebatur aliter dicendum, & idem qñ matrimonium esset solutum per mortem mulieris: licet isto secundo casu adhuc uigeat aliqua æquitas: vt non extinguatur usufructus; quia cum dos uideatur data pro muliere animo donandi perpetuò & non pro solo tempore matrimonij, ut patet not. in §. accedit. l. 1. C. de rei uxo. actio. Meritò tunc talis usufructus transiuit ad hæredes mulieris duraturus uita mariti usufructuarij durante, faciendo restitutionem secundùm modum de quo in d.l. vsufructu. Tamen quando mulier erat à princ. plénè proprietaria, & dedit vsumfructum in dote, non uideo rationem aliquam urgentem, ꝙ tunc usufructus non extinguatur ipso iure tanquam concessus ad tempus, & maximè cum hic non subsit fauor dotis, sed potius contrarium, nisi dicamus, quòd sit ratio; quia vsufructus est quoddam ius personalissimum, adeo quòd sicut cum persona finitur, ita difficiliter ab ipsa persona euellitur sine facto ipsius vsufructuarij. Sed hæc non habet instantiam; quia quando datur usufructus ad tempus, nõ difficiliter euellitur a persona. imo satis faciliter recedit a persona post ipsum tempus ut supra. Vnde posset assignari alia ratio: quia dotis causa est de per se perpetua l. 1. ff. de iure do. Hinc est, quòd uidetur datus usufructus in dotem perpetuò, & dicetur perpetuus vsque ad uitam uiri, argu. l. 1. ff. pro soc. iuncto eo quod habetur insti. de vsufruct. in §. finitur. cum si uerum quia non uidetur conueniens, ꝙ post sol. ma. amplius dos sit apud uirum, ex quo amplius non durant onera matrimonij. ideo potest peti restitutio dotis. Hinc est, ꝙ olim dominium rei dotalis durabat apud uirum etiam soluto matrimonio. l. 1. ff. de fun. dota. licet hodie secus pp nouam dispositionem l. in rebus. C. de iure do. ideo petebatur restitutio. Sed ad hanc rationem potest satis clarè responderi, ꝙ ideo durabat dominium post matrimonium solutum; qa contrahentes nec expresè, nec tacitè poterant facere, ꝙ dominium non duraret apud uirum sol. matr. licet posset peti restitutio dotis, & consequenter dominij, facit, quod habetur in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. oblig. Hinc est, quòd etiam si a princ. inter coniuges fuisset actum, quòd sol. matrimo. dominium non remaneret apud uirum, sed illico ab eo recederet, & transferetur in mulierem, nihil ageretur per ibi not. & in l. si ea lege. C. de cond. ob cau. tamen non sic in vsufructu; quia potest pacto fieri, ut duret ad tempus & non ultra, ut dixi supra. Vnde non uideo, quòd possit assignari alia ratio nisi ista, ex quo uir grauatur in uno & fauetur mulieri: ut durante matrimonio possit talis dos constituta in usufructu de facili perdi ipsi uiro propter non usum, uel alios modos, quibus solet ipso iure perdi usufructus: ut institu. de usufruct. §. fina. cum simil. & habetur in l. cum in fundo. uersicu. quòd si mulier. ff. de iure dot. & facit, quod habetur aliàs in l. si grege. ff. de lega. 1. Ideo in alio releuatur uir, & grauatur ipsa mulier, ut talis vsufructus in dote datus non extinguatur illico soluto matrimo. Vnde cogita; quia posset inferri ex prædictis, quòd si expresè fuisset actum, quòd vsusfructus datus in dotem sit duraturus per tempus matrimonij, quòd tunc immediate extingueretur soluto matrimonio. Et sic non opus esset alia restitutione, per id quod habetur in d.l. 4. ff. de vsufruct. Posset etiam tentari, quòd si non esset factum tale pactum, non transferetur illico in mulierem, & hodie per nouam dispositionem dict. l. in rebus. C. de iur. dot. ex quo diuersa est ratio in usufructu,

fructu, ꝙ in ipso dominio, de quo dictum est supra in 6. priu. circa limitationes d.l. in rebus.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Filiafam. de iure digestorum habebat hæredem ab intestato in dote profectitia, vel aduentitia consolidata filia, licet regulariter secus.*

2 *Filiusfa. miles si decedit intestatus, relicto filio iam emancipato ab auo succedit in castrensibus nepos ex tali filio excluso auo: etiam ex iure veteri. & nu. 3.*

1 DECIMVM priuilegium est † quia licet regulariter filiafam. de iure digestorum non haberet hæredem etiam ab intestato, ut habetur in l. 2. ff. de cast. pecu. Tamen in dote tã aduentitia, quàm etiam profectitia in ipsam filiãfam. consoli-
2 data habebat † hæredem ab intestato: cum enim ipsa dos profectitia consolidata in filiamfam. & sibi facta præcipua quæratur ipsi filiæ pleno iure: ut est quando per stipulationem paternam, uel pactum paternum expressum, uel tacitum dos debet reddi filiæ soluto matrimonio: ut dictum est supra in ultimo speciali 6. part. & habetur in l. si cum dotem. in prin. ff. soluto matrimo. Meritò dici potest, quòd in tali dote profectitia habebit ipsa filiafam. hæredem ab intestato: ut probatur in l. post dotem, secundùm unum singularem intellectum gloss. & probatur in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dota. Et in aduentitia uidetur multomagis dicendum: cum illa quæratur sine dubio pleno iure ipsi filiæfam. nec ullum participium habet pater hodie, nec olim secundùm dicta supra in 6. parte. in 33. & 34. priuilegio. Meritò in ipsa dote aduentitia habebit hæredem: ut hoc probatur in l. auus. ff. de pact. dota. & ita tenet hoc Bartol. in d.l. post dotem. in 3. & 4. quæst. & hoc etiam sentit gloss. & Dyn. ibi, aduentitia. Tu aduerte: quia multi tenent contrarium: prout etiam sentit gloss. in l. nupta. §. 1. & l. filiæ meæ. ff. solut. matrimo. & maximè ea ratione: quia uidemus, quòd castrensia, uel quasi castrensia de iure digestorum pleno iure quærebantur filijsfam. & in eis habebantur pro patresfam. adeo ꝙ poterant testari. l. fi. C. qui testa. fa. pos. cum si. & tamen ab intestato non habebant hæredem etiam in castrẽsibus, sed pater omnia occupabat iure peculij, ergo multominus filiafam. in dote, licet sibi pleno iure quæsita: cum non sit minor fauor militiæ quàm dotis: cum in ea uersetur publicum interesse. l. 1. & per totum. ff. solut. matrimo. & pari priuilegio gaudeat: ut habetur in l. dotalem. ff. eodem titul. Sed respondet Bartol. in d.l. post dotem. hoc ideo: quia etiam de facto nõ potest hoc contingere in filio milite: quia si filiusfam. miles relinqueret descendentem, ille est remansurus in potestate aui. & sic propter auitam potestatem haberet dictam hæreditatem quærere ipsi auo paterno. Vnde ut euitetur talis inutilis circuitus, iura uoluerunt, quòd eo tempore pater occuparet iure peculij, & habebant iura pro absurdo, quòd pater ab intestato ueniret ut hæres sui filij. Et ideo per uiam quandam indirectam fecerunt ipsum patrem non hæredem directum, sed bonorum possessionem ut occuparet iure peculij. facit, quod habetur in l. tam ex contractibus. ff. de iud. Quæ ratio cessat, si ipsa filia relinqueret filios: quia illi non remanent in potestate aui materni, sed eorum patris, meritò ipsi succedunt. Sed tunc obstat: quia posset esse, quòd filiusfam. miles haberet filium emancipatum ab auo paterno. & sic mortuo filio talis nepos non est remansurus in potestate aui. Respondet Bartol. quòd ex quo talis nepos est liberatus ab auita potestate: ideo non est conueniens, quòd manumissio aui habeat in hoc sibi nocere per id, quod habetur in l. 1. §. nepos. ff. si quis à paren. fue. manu. Et ideo talis nepos debet excludi ab ipso auo. Sed Ioan. de Imo. in d.l. post dotem. dicit primò, quòd d. l. auus. non probat: quia licet ibi auus, qui dedit dotem pro nepte nõ contemplatione patris, esset mortuus tempore solut. matrim. tamen non aperit ibi text. quòd matrimonium fuerit ibi solutum per mortem illius neptis. & sic ut dicta dos transiret ad eius filios tanquam eius hæredes. immo potius sentit ibi text. quòd illa neptis erat uiua. & sic quòd matrimonium fuerit solutum morte uiri, uel diuortio. & ideo dos non debet redire ad patrem tanquam aduentitia, sed remaneret apud neptem per id, quod habetur in dict. l. Caius. Secundò dicit, quòd nõ uidetur bona ratio Bartol. circa dict. l. 2. de castr. pec. Quia im-
2 mo dictus † filiusfam. miles posset habere nepotem ex filia, qui non est in potestate aui materni. Et tamen tex. ibi dicit indistinctè, talem filium non habere: hęc impugnatio fuit etiam do. Bene. de Ful. in repetitione dict. l. post dotem. Tertiò dicit non obstare dict. §. nepos. quia ratio dispositionis illius tex. colligitur ibi, uidelicet ne fraus fiat auo emancipati uolenti succedere nepoti, quem ipse sua gratia liberauerat à patria potestate, quæ ratio cessat in casu nostro, in quo nulla emancipatio interuenit. & sic dicit Bartol. non bene sensisse: quia si filiusfam. non potest habere hæredem in castrensi peculio, in quo plus iuris habet filius, quam filia in dote aduentitia: cum filius possit successionem patris, quam habet iure peculij, sibi tollere testando, multominus ipsa filiafam. in dote aduentitia habebat hæredem: cum non posset per testamentum talẽ successionem iure peculij tollere patri, arg. authen. multomagis. C. de summa trinitate, & fide Catholica, cum similib. Eãdem opi. contra Bartol. tenẽt Bald. in d.l. post dotem. licet ex alia ratione, uidelicet quia uidetur inconueniens, quòd ipsa filia haberet hæredem in aliquibus bonis. s. in dote, & in aliis bonis non haberet hæredem, arg. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hære. inst. & ibi per eum. Cuius rationes tanquàm multum debiles improbat ibi Ioan. de Imo. ut ibi per eum, qui per prædicta infert, quòd similiter etiam eadem ratione de iure digestorum filiafam. non habebat hæredem in dote profectitia consolidata filiæ, quicquid aliter tenuerit ibi Bartol. in 4. quæst. Et respondet ad tex. in d.l. post dotem. quia habet uarias lecturas & ex ea non potest capi bonum fundamentum, nec potest capi argum. à contrario sensu: cũ est ualde exorbitans contra regulas iuris communis, ut ibi per eum latius. Tu aduerte: quia licet hæc quæstio hodie sit sublata, cum de iure codicis & auth. hodie filiusfam. in aduentitiis habeat hæredem descendentem non obstante patria potestate: ut habetur in l. quod scitis. C. de bonis quæ liberis. & in authen. de hære. quæ ab intesta. §. 1. & sic etiam eadem ratione in profectitiis quæsitis pleno iure ipsi filio uel filiæfam. tamen non est inutilis propter multa ad inuestigandum quid de iure antiquo. Et pro certo non uidetur recedendum ab opin. Bartol. & Dyn. quæ est communis, cum non possit bene responderi ad text. in d.l. post dotem. & in d. l. auus. qui multùm urget: cum loquatur indistinctè, nec ibi Iurisconsultus se restringit, quando matrimonium fuit solutum diuortio uel morte uiri, simpliciter dicit, dotem ad patrem non reuerti, scilicet in casu dotis restituendæ, & quia tenendo hanc opinionem pro uera difficilis uidetur responsio ad dict. l. 2. de castren. pecu. Ideò semper mihi uisum fuit, quòd dict. l. procedat secundum communiter accidentia: quia descendentes ex ipso filiofam. milite mortuo remaneant in potestate aui, sicut erant à prin. & sic subest ratio euitandi circuitum inutilem per id, quod habetur in l. dominus testamento. ff. de condiction. indebiti. Vnde sic daretur casus, quòd filius natus ex dicto filiofam. milite, mortuo ipso milite non esset in
3 potestate aui, forte quia emancipatus ab auo. † Pro certo mihi uidetur, quòd talis nepos succedat patri in castrẽsibus, nec tunc auus paternus affert iure peculii: cum prima causa sit liberorum per iura uulgaria: & etiam quia tunc suadet fauor militis, cuius uotum uerisimiliter magis dirigitur erga filium suum, quàm erga patrem. l. nihil. §. facilior. ff. de bo. liber. iuncto eo quod habetur in l. isti quidem. ff. quod metus causa. Nec obstat d. §. nepos. quem allegat Bart. quia non facit. Nam ibi loquitur text. in casu, quando nepos emancipatus ab auo decessit, & sic ibi tractatur de successione nepotis emancipati ab auo: tunc enim est ratio in promptu, quòd dictus auus præfertur patri ipsius nepotis emancipati ex eo: quia ab auo fuit manumissus. & sic æquum est, auum succedere tanquam in bonis quasi liberti. Sed hic tractamus de successione ipsius filii circa castrensia. Nam cum prima causa successionis sit liberorum, ut iura uolunt, uidetur præferendus filius militis ipsi patri militis, eidemque auo paterno. & maximè cum in hoc non offendatur ipse auus in iure sibi quæsito per suam manumissionem: cum in omnem euentum habeat postea succedere dicto nepoti in dictis bonis sibi quæsitis tanquam in bonis quasi liberti.

Præterea ponamus, dictum nepotem dedisse se in adoptionem alteri extraneo de uoluntate aui, qui nepos postea fuit emancipatus ab ipso patre adoptante, & postea moriatur eius pater naturalis. l. filiusfamil. miles. tunc cessat omnino ratio Bartol. & nihil prohiberet, quominus dictus nepos succedat patri militi in castrensibus remoto auo paterno: ergo idem est

dicendum in filiafam. circa dotem aduentitiam, uel profectitiam reconsolidatam, ut supra, ex quo nihil iuris in ea habet pater: imò ipsa habetur pro matrefamil. meritò habebit hæredem ab intestato: sicut etiam filius miles in castrensibus, quando descendentes non sunt remansuri in potestate aui: ut supra est probatum, quæ opin. probatur de directo in d.l. post dotem. à contrario sensu. Et puerilis uidetur reprehensio Imo. in filiosfamil. milite habente nepotem ex filia nupta: cum de iure ff.orum ille nepos tanquam cognatus non poterat uenire ad exclusionem aui materni, qui censetur agnatus suo filio, quia a patre trahit iura sanguinis, solùm cadebat in agnatis: ut habetur institu. de leg. agn. suc. post princip. licet hodie sit sublata dicta differentia per id, quod habetur in authent. defuncto. C. ad Tertull. & in corpore unde sumitur.

ADDITIO.

a Habeat hæredem. No. quòd filiafamil. habet hæredem ab intestato de dote profectitia. Barto. in l. filiæ. soluto matr. & in l. post dotem. 5. q. & per Bal. in l. pro hæreditatis. C. de hær. act. vbi dicit, ꝙ lex dos à patre. C. so. ma. intelligitur ab intestato: & in filia in potestate patris non in emancipata. Pau. de Cast. in consi. 122. dicit, quòd non habet hæredem. uide ibi Io. de Imo. in l. nupta. §. quoties. ff. solu. mat. qui tenet idem, & per Bal. & Pau. de Cast. in l. senium. C. qui test. fac. pos. Et plenè per Alex. in d.l. post dotem. & ibi uide, quid de dote aduentitia. in quo tenet quòd sic post Bar. ibi. in 3. & 4. q.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Falcidia licet detrahatur de legato dotis dandæ: tamen non sic in legato dotis restituendæ respectu commodi repræsentationis.*

2 *Legatum dotis restituendæ non expressa quantitate, si non potest operari respectu commodi repræsentationis: ualebit saltem, ut per illud uideatur sublatum beneficium, ne hæres teneretur: nisi inquantum facere possit, quod est notandum.*

1 VNDECIMVM priuilegium † est, quòd licet de legato dotis dandæ pro muliere nō detrahatur falcidia, de quo dictum est supra in 6. par. in 49. priuilegio, & ibi circa ueritatem illius glo. no. in l. tali. ff. de iu. do. satis plenè discussum fuit, non sic fortè in legato dotis restituendæ eo casu, quo ualeret propter commodum repræsentationis; ut l. cum uulgari. & per totum illum titu. ff. de do. præleg. Nam respectu illius commodi non detrahitur falcidia, ut uidetur probari in l. cum dotem. ff. ad l. Falcid. licet secus in aliis legatis, quæ consistunt solum in commodo repræsentationis; quia de tali commodo detrahitur falcidia; ut habetur in l. 1. §. si creditori. ff. ad l. Falcid. cum sim. Et sic resultat dictum speciale in dote, ut hoc fuit expresse de mente Bal. in l. 1. §. sed & si ignoramus. C. de rei uxor. actio. dum alleg. l. sed & usufructus. §. dos. ff. ad l. Falcid. Tu aduerte, quia glo. in d.l. cum dotem, uidetur tenere contrarium restringendo illum tex. & d. §. dos. ut procedat in suspecto exitu, quia quod detrahitur per falcidiam, petitur per actionem de dote, sed considerato effectu detrahitur, uidelicet respectu commodi repræsentationis: ut ibi per gloss. cum qua uidetur transire Barto. & communiter docto. pro quo facit: quia non potest negari, quòd respectu talis commodi repræsentationis & interusurij medij temporis legatum non consistat: & ideo stante statuto, quòd de quolibet legato soluatur gabella, uidelicet tantùm pro qualibet libra, quòd respectu æstimationis illius commodi repræsentationis soluetur dicta gabella: non autem de ipsa summa legata, secundùm Bal. in l. si non designata. C. de fal. cau. adie. leg. & Bartol. post gloss. in l. 1. §. unde quæritur. ff. de do. præle. uidetur per expressum hoc uoluisse: prout tenuit gloss. in d.l. cum dotem. Sed in ista materia potest distingui, quòd aut aliter constat, quam per confessionem uiri ita legantis. s. dotem esse solutam. Et isto casu potest distingui, quòd si ipsa mulier esset pauper, & non posset aliter uiuere, nisi apud se haberet dictam dotem de præsenti, & tunc uidetur uir legasse mulieri dictum cōmodum repræsentationis, & ipsum ademisse ab eius hærede: ut sic non habeat expectari terminus soluendæ dotis, uidelicet ex quadam pietate, & cōsequenter propter piam causam. Nam tunc uidetur in effectu ratione alimentorum legasse mulieri dictam dotem, ut interim ex ea se alimentet, quo casu quando alimenta legantur pauperi, non detrahitur falcidia: ut latè dictum est in dicto 49. priuileg. 6. partis. Et sic isto casu subest eadem ratio in legato dotis dandæ secundùm ibi dicta. Nec obstat si diceretur, quòd non potest tunc subesse ratio paupertatis mulieris: cum debuisset alimentari interim durante dicta dilatione legali ab ipsis hæredibus uiri per id, quod habetur in §. exactio. C. de rei uxor. actio. per gl. & doct. in l. diuortio. in princ. ff. sol. matrim. Nam respondetur, quòd dicta prouisio legis uolentis, quòd durante dicta dilatione mulier debeat alimentari interim ab hæredibus, tollitur per prouisionem hominis, per id quod habetur in l. fi. C. de pact. conuen. idest ipsius testatoris uolentis, quòd debeat mulier per manus hæredum alimentari, & maximè stando in domo cum eis, sed per manus suas & de sua dote incontinenti sibi soluenda, & sic pro maiori fauore & honore ipsius uxoris: tunc uiduæ forte, ut magis præseruaretur pudicitia ipsius mulieris stando de per se & seipsam alimentando, maximè si erant hæredes extranei. & ideo uidetur fecisse tale prælegatum dotis pro seipsa alimentanda. ex quo nihil aliud habebat aliunde, ex quo posset alimentari. & ideo tunc non detrahetur falcidia, & procedat dispositio d.l. cum dotem. & d. §. dos. Si autem talis mulier non esset pauper: quia habebat aliunde, ex quo posset alimentari, fortè bona parafernalia: & tunc procedat opin. contraria, ut possit detrahi falcidia de tali commodo repræsentationis: & tunc cessaret dispositio d.l.
2 cum dotem. & d. §. dos. Aut aliter † non constat de dote data uiri, nisi per tale legatum, ex quo resultare uidetur quædam confessio dotis receptæ: & tunc non de commodo repræsentationis, imò de tota summa dotis prælegatæ posset detrahi falcidia tanquam legatum cōsistat in ipsa tota summa dotis prælegatæ, & non in solo commodo repræsentationis temporis: ut not. per Bar. in l. qui uxori. ff. de aur. & argen. leg. & no. in d.l. si non designata. & ibi etiam per Bar. & gl. no. inst. de leg. §. sed si uxori. super uerbo instrumentum dotis. ubi dicit, ꝙ tunc detraheret falcidiam de toto dicto legato dotis, si fecisset inuētarium, facit l. Lucius §. quisquis. 2. ff. de leg. 2. & in l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 2. & per Bart. in l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de lega. 3. ubi dicit, quòd si dicta uxor fuisset tunc præsens, quando fuit sibi factum tale prælegatum dotis per uirum, probaret talis confessio. Et ideo infertur, quòd tunc nō procedunt prædicta, nec etiam dictum Bart. in d.l. qui uxori. & sic tunc non detraheretur falcidia, nisi respectu commodi repræsentationis. Et adde ad prædicta, dum dixi de commodo repræsentationis respectu dilationis legalis. Nam idem esset dicendum, quando hæredi competeret dilatoria illa, ne exigatur ultra quàm facere possit secundùm quòd habetur in l. fi. in princ. ff. sol. mat. Nam si maritus prælegaret dotem mulieri: tunc non teneretur hæres nisi inquantum facere potest, secundùm gl. no. in d. §. sed si uxori. Nam tunc in legato censeretur esse tantum, quantum hæres potuisset detrahere propter dictum beneficium eadem ratione sicut supra in beneficio dilationis legalis competens marito uel eius hæredi, de quo in d. §. exactio. & ideo falcidia esset detrahenda habito respectu æstimationis dicti commodi, quo hæres uenit priuandus propter dictum prælegatum. & idem in quolibet alio interesse competenti hæredi ex pacto à princ. inito inter coniuges secundùm gl. no. in d. §. sed si uxori. Intellige tamē, dummodo tale prælegatum dotis non censeatur factum mulieri ex pietate secundùm dicta suprà. Item intellige, quòd dixi de beneficio, ne hæres teneatur ultra, quàm possit, quando fuit factum legatum expressa quantitate: secus si non expressa quantitate per id, quod habetur in l. si prior. ff. solu. matri. & aliàs in l. Mæuio. §. si à me. ff. de leg. 2. & in d.l. si non designata. Posset tamen dici, quòd si fuisset factum pactum à principio quòd dos, quæ erat in mobilibus, debeat restitui incontinenti, vbi de iure olim annua, bima, trima die, hodie post annum. d. §. exactio. tunc si maritus legaret mulieri dotem simpliciter non expressa quantitate: tunc ualeret legatum, ut hæres non utatur dicto beneficio, de quo in d.l. etiam. ut sic aliquid operetur, ubi aliter dicendo in nihilo ualeret, arg. l. si quando. ff. de legatis primo. & facit l. fundus qui locatus. ff. de fund. instruct. & l. Titia cum testamento. §. Lucius. ff. de leg. 2. quod est bene not. in d.l. si prior. & in dict. §. auus. & in dict. l. si non designata.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Cautio, uerbum fauore dotis intelligitur cum fideiussore, licet regulariter secus.*

1 DVODECIMVM speciale est, † quia licet regulariter quando à lege, uel statuto, uel testatore requiritur cautio intelligatur tunc nudo uerbo per stipulationem & sine fideiussore: ut l. sancimus. C. de uerbo. significa. & ibi not. Tamen fallit fauore mulieris & dotis, ut sic semper intelligantur cum fideiussore, ut probatur not. in l. si constante. §. quoties. ff. solu. matrimon. Et ita nota. dixit Bald. per illum text. in l. diuortio. §. interdum. eodem titulo. Et sic facit, quòd si ex forma statuti disponeretur, quòd maritus ad omnem petitionem uxoris etiam constante matrimonio teneatur sibi de dote restituenda cautionem facere, intelligeretur cum fideiussore non obstante eo, quod habetur in l. 1. & per totum. C. ne fideiuss. do. d[illegible]. cum aliàs dictum statutum censeretur quasi ludibrio positum, & de uento prouidisset mulieri, & maximè quãdo dubitaret de inopia uiri, si solo uerbo sufficeret caueri mulieri. Vnde non immerito fauore mulieris & dotis intelliguntur dicta uerba statuti de cautione, scilicet idonea, quæ idonea cautio dicitur esse, quando cum fideiussore, ut habetur in l. si mandato Titij. §. fina. ff. manda. Multum tamen uidetur obstare gloss. iuncto text. in l. 1. §. cum autem. C. de rei uxor. actio. Tamen potest responderi, quòd prima opin. gloss. ibi sit uerior, uidelicet quòd ibi cum fideiussore per supradicta. Vel potest dici, quòd illud uerbum cautio, est prolatum à lege circa personam uerisimiliter non facilè ualentem inuenire fideiussores, uidelicet circa personam inopem: ut erat ibi maritus, qui utebatur priuilegio, ne conueniatur ultra, quàm facere possit ab ipsa muliere. Nam durante dicta egestate tenetur de iure saltem cauere de restituẽda dote, cum peruenerit ad pinguiorem fortunam, & ideo debet intelligi de uerbali cautione. Et sic facit in argum. quòd licet iura dicant, quòd debitor, cui est indulta dilatio à principe, ne intra certum tempus possit conuenriri à creditoribus, teneatur interim cauere non nudo uerbo, sed cum fideiussore, ut habetur in l. uniuersa. C. de precib. impera. offeren. tamen illud procederet, quando superior dictam dilationem seu saluumconductum indulgeret ex alia causa quam paupertatis, puta propter incommoditatem aliquam, uel quando indulget crucesignatis, secus si exprimeretur in rescripto, quòd propter paupertatem debitoris ita indulget: quia tunc non est uerisimile, superiorem uelle, illum teneri interim ad satisdandum, ne dictum rescriptum uideatur frustratorium & ludibrio concessisse, arg. cap. si Papa. de priuileg. in 6. cum simil. Vnde sufficeret tunc præstare iuratoriam cautionem secundùm quòd habetur in authen. generaliter. C. de episc. & cler. & per gloss. not. in l. 1. ff. qui satisd. cog. Imò tunc fortè teneretur cauere cum generali hypotheca bonorum & etiam cum adiectione pœnæ, secundũ ꝙ habetur in l. prætoriæ. ff. de præto. stip. & ibi per Bart. & per glo. & per Angel. in l. 2. §. si dubitetur. ff. de iu. & no. in l. filio. ff. ut leg. no. caue. quæ omnia sunt bene not.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus si legat, quicquid ad eum peruenerit de dote talis mulieris non intelligitur deductis impensis, licet uerbi significatio aliud importet, non sic in uiro delegante.*

1 DECIMVMTERTIVM priuilegium † quia si uir legat dotem mulieri, legasse uidetur, quod restat de dote deductis impensis. l. dote prælega. ff. de dot. prælega. Et multomagis si dictum fuerit, quicquid ad me peruenerit de dote: quia cum hoc uerbum peruenerit, importet effectualẽ peruentionem. l. 2. §. peruenisse. ff. de hære. uel actio. uend. & l. cogi. §. inde quæritur. ff. ad Trebell. Ideo non censetur in effectu peruenisse totam dotem ad uirum, ex quo pro ea tantam pecuniam impendit, maximè si fuit necessariò impensa. Nam hoc procedit in testamento uiri: secus in testamento extranei prælegantis: licet significatio uerborum aliud importet: ut est text. not. in l. Mæuio. §. à me. ff. de legat. 2. & ibi per Bartol. & uoluit gloss. in l. 3. C. de fal. caus. adiect. leg. & licet Bart. in dict. §. à me. hoc dixerit sub dubio fortè: tamen uidetur hoc posse dici firmiter per illum text. in fin. dum facit dictam differentiam inter uirum & extraneum legantem, quæ autem sit ratio differentiæ text. ibi non assignat, & difficile ui detur assignari posse, qua ratione gloss. ibi uoluit non esse differentiam, & fortè malè. Vnde potest dici esse rationem differentiæ: quia quando debitor legat creditori, non uidetur legare, nisi commodum repræsentationis in tempore: ut habetur in l. si creditori. ff. de lega. 1. Et sic uidetur negari ipsum interusurium tẽporis, quod ipse debitor habebat, seu habiturus erat. Item quia ipse idem legans erat creditor respectu dictarum expensarum, & ideo ex quo legatum potest esse in aliquo utile, uidelicet respectu ipsius interusurij: ideo non debet extendi ad aliud commodum, ne uideatur hæredem grauare duplici onere. l. Titia. §. qui in uita. ff. de lega. 2. Sed quãdo extraneus, qui non est debitor mulieris, legat dotem, nunc non cadit ibi commodum interusurij: cum ipse legans tale commodum non habebat. Vnde totum corpus dotis legare uidetur, & sic sine aliqua deductione expensarum, in quibus impensis ipse nullum ius habebat. Et ideo potest inferri, ꝙ si uir legat dotem mulieri, in qua dote nullum interusurium habebat: tunc dẽt intelligi legata dos, ut integra debeatur sine impensarum deductione, aliàs legatum esset inutile, contra l. si quando. in princ. ff. de leg. 1. & l. Titia. §. Lucius. ff. de legat. 2. Nec obst. d. l. dote præleg. quia debet intelligi: quia legatum ualebat, & erat inutile in anno. s. respectu commodi repræsentationis, & sic erat ibi dilatio. Dices tu, ꝙ ibi loquitur in stabilibus, in quibus nec olim, nec hodie datur dilatio à lege. l. 1. §. exactio. C. de rei uxo. act. Nam respondetur, ꝙ licet esset in stabilibus in aliqua parte: tamen pro alia parte erat in pecunia, uel fortè ibi erat dilatio data per partes in ipso contractu dotis scilicet pro dote restituenda: quæ omnia sunt bene notanda.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si faciat generalem remissionem de omnibus legatis sibi factis per uirum tanquam sibi solutis: non uenit legatum dotis sibi prælegata.*

1 DECIMVMQVARTVM priuilegium est, † quia in generali remissione uel liberatione, quam uxor relicta omnibus legatis sibi factis per uirum facit hæredibus tanquam sibi solutis, non uenit legatum dotis prælegatæ, ut post multa concludit Paul. de Cast. in suo consi. 234. & prosequere, ut ibi per eum, qui not. loquitur, & indigeret maiori indagine, & istud priuilegium magis procederet ex natura prælegatæ dotis: quia habet commodum repræsentationis propter diem legalem tacitè subintellectum, prout etiam in alijs legatis debitis in diem, quæ ualent propter commodum repræsentationis. d. l. si creditori. de lega. 1. Et sic similis quæstio posset cadere in testatore & debitore in diem; quia legãdo debitum, ualet legatum, unde si creditor, cui in eodem testamento erãt facta multa alia legata, ultra legatum dicti debiti facit liberationem hæredi de omnibus bonis legatis &c. compræhenditur dictum legatum debiti. Si tamen non esset aliud legatũ, quod dictum debitum esset clarum, cum non posset referri nisi ad illud, arg. l. fundus qui locatus. de fun. instru. Et idem si non esset legatum unum ultra illud debitum: quia loquendo in plurali de omnibus legatis, necessariò compræhendit illud, argu. l. ubi numerus: de testi. aliàs non saluaretur ratio recti sermonis. contra l. Plautius. ff. de auro & arg. leg. bene facit l. fin. ff. ad Treb.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest supplere ipsa parte: uidelicet mulieris, non opponẽte & hoc speciale fauore dotis.*

1 DECIMVMQVINTVM speciale † quòd licet regulariter iudex non debeat, nec possit ex officio de facto sup-

supplere, & sic parte non opponente: ut habetur in l.3.§.hoc autem.ff.de damn.infect.cum suis similib. Tamen speciali fauore dotis, quando pater, qui esset improbatæ uitæ, dotem repeteret à uiro, uel eius hærede solu. matrimo. & conuentus non opponeret contra socerum sic repetentem de eius inhabilitate, & etiam ipsa filia, quæ remansit uidua similiter non opponeret, nec contradiceret patri fortè præ rubore seu reuerentia paternali, & ipsi iudici constaret de insufficientia patris, posset ex officio talem patrem repetentem dotem repellere, per text.not. & singul.in l.cum dotem.§. eo autem tempore.ff.solut.matrimo.& faciunt dicta in simili suprà in sexta parte, in 18. priuileg. ubi simile priuilegium ponitur circa dotem constituendam per iudicem ex officio pro ipsa filia maritanda.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote licet anomalam quandam naturam habeat citra alias actiones: quia ista non est hæreditaria competens patri, non transit in hæredem: etiam lit. contest. sed conuolat ad filiam: etiam non hæredem.*

1 DECIMVMSEXTVM priuilegium est, quòd† actio de dote habet anomalam quãdam naturam citra aliàs actiones, quæ communiter sunt hæreditariæ maximè non pœnales: ut l.1. & per totum. C. de hære. actio. quia ista
a non est hæreditaria: quia ipsa competens patri [a] per eius mortem non transit in eius hæredem etiam lite per eum contestata
b transit & uolatum facit in filiam, [b] licet non hæredem,
c in quam consolidatur ipsa actio de dote per mortem patris. [c] l.1.§. uideamus. & §. sed hoc ex rei. & ibi per gloss. C. de rei uxor. actio. sicut etiam in alio casu habet naturam anomalam: quia competat patri & filiæ & cuilibet insolidum: ut not. in l.non solùm.ff.solu.matrimo.post & Barto. tale ius insolidum competens cuilibet habet naturam quandam extraneã: quia non potest æquiparari iuri seu actioni competenti duobus reis stipulandi cuilibet insolidum, in quibus non est dare, quòd sit una, & eadem actio utrique & cuilibet competens insolidum, sed sunt duæ actiones: ut habetur in l.3.ff.de duobus reis. Et multæ aliæ assignantur differentiæ; ut not. in dict.l.non solùm. post gloss. ibi. Nec potest dari commoda æquiparatio ad aliquem alium casum omnino similem. Item conuolat de patre in filiam etiam lite contestata & pendente. imò etiam lata sententia pro patre agente transit ius executiuum sententiæ in filiam ipso iure, & sine alia cessione: ut not.in l.si marito.§.2.ff.soluto matr.

ADDITIO.

a Competens patri. An & quando dotis actio competat patri, & quando filiæ. Doctor.& Barto. post gloss.in l. post dotem. solu.matrimo.& in l.2.eodem titu. & in l. Caius. eodem titu. Barto.in l.uxorem.§.testamento.de legat.3. & in l.auia.C.de iur.dot.quòd quæritur patri, si eam sibi stipuletur, aliàs non, sed in extraneo dotante solùm pactum sufficit, & per Paul.de Cast.consi.123.

b In filiam, Adde, quòd licet dotis actio sit communis patri & filiæ: tamen solus pater agit: nisi filia contradicat ex causa iuxta.l.2.§.quod si in patris.cum gl. & doct.in l.si cum dotem. §.eo autem.solu.matr.& Paul.de Cast.consi.126. incipiente. uiso dicto libello.

c Per mortem patris. Nota hic, quòd dos, uel eius actio consolidatur in filiam morte patris uel emancipatione. uide Paul. de Castr. consil. 126.l.1.§. uideamus. C. de rei uxor. actio. Bald. in l. maximum. de liber. præter. Et an per filiæ ingressum consolidetur actio in patrem. Alexand.consi.139. in secunda parte.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Maritus soluto ma.tenetur ad restitutionem pœnæ quàm fuit consecutus ab ipsa muliere ratione dotis euictę, ne mulier remaneat in totum indotata.*

1 DECIMVMSEPTIMVM priuilegium est; quia solet dubitari an pœna † quam quis consequitur ratione rei meæ, quam quis debet mihi restituere, sit mihi restituenda cum ipsa re, de quo per glo. & docto.in l.utrum.cum sequen.ff.de petit.hæred. & in l. si pignore.ff.de pign.actio.& per Bart. latius in l.prætor.§. quod de fructibus.ff.de bo.aut. iud.poss. Et inter alia solet dici, quòd quando ille, qui tenetur mihi restituere, fuit consecutus pœnam aliquam à me: tunc illa non uenit in restitutione, secus si ab alio, ut est tex.in d.l.utrũ. cũ seq. Sed tunc obst.tex.in d.l.quoties.ff de iu.do. Soluunt multi, ut etiam fuit Bart.ibidem. & in d.l. si pignore. & d.§. quod de fructibus. quòd ideo ibi pœna restituitur; quia ipsa pœna succedit loco rei amissæ, quæ erat restituenda, & sic loco rei datæ in dotem, quando autem non succedit loco rei, & tunc illa non uenit restituenda, ita procedit tex.in d.l. si pignore. quæ solutio non uidetur bona ad d.l. quoties, quia Iurisconsultus non fundat se ex illa ratione, sed ex quadam æquitate, ne mulier sit in damno, & sic reperiat se in totum indotatam.

Præterea dicta ratio Bart.non est uniuersalis.nam pone, quòd locator promisit sub pœna ipsum conductorem non molestare, nec impedire, quominus, ut possit uti frui re conducta: & postea; quia conductor fuit impeditus in suo usu, & commoditate rei conductæ, consecutus fuit pœnam à locatore, quæ pœna succedit loco sui interesse, tamen si postea habet ipsam rem restituere locatori, absurdum esset dicere, quòd habeat restituere pœnam, cum illam habuerit loco sui interesse: ut probatur in l. is quidem.ff.loca. Quæ ratio cessat in creditore, qui fuit consecutus pœnam, etiam si illam habuisset ab ipso debitore, qui rem ipsam subtraxit, uel aliter impediuit: cũ creditor non habeat usum & commoditatem rei, sicut habet conductor: ut hanc rationem differentiæ assignant docto.post glo.in d.l.si pignore. Vnde illa ratio, quæ est in conductore, uidetur subesse in marito.imò maior: cum non solum habeat commoditatem rei datæ: sed etiam dñium, uel quasi.l. doce ancillã. C.de rei uend.cum si. Vnde maritus fuit cõsecutus pœnam contractus ex eo: quia socer, uel mulier impediuit uirum uti frui, non teneretur uir talem pœnam restituere sol. matr. Sic etiam uidebatur dicendum in terminis d.l. quoties, cum maritus fuerit ibi consecutus duplam pro omni suo interesse; quia diu postea stetit sine dote subeundo onera matr. Et ideo uidebatur ipsum nõ teneri ad restitutionem dictæ pœnæ ma. sol. Tamen ibi est speciale ex quadam æquitate, ne mulier sit in damno, ut sic remaneat indotata. Et licet ibi tex. ponderet rationem, uidelicet ne uir sit in lucro: tamen illud procedit, quia omnis pęna apponitur pro lucro, sicut dicimus in usuris: ut habetur in l.qui semisses. & l. cum quidam.§. diuus.ff. de usu.licet opponi soleat ratione interesse: ut habetur in l.si.ff. de præto.stipu. unde cogita.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si per delegationem, uel nouationem pro dotis restitutione accepit reum inopem ignoranter: etiam sua facilitate decepta, pręseruatur illæsa ipso iure quò ad pristinam obligationem.*

1 DECIMVMOCTAVVM priuilegium est, † quia licet aliàs per nouationem seu delegationem, quæ fit interuentu nouæ personæ, prima obligatio ipso iure tollatur. Insti. qui.mod.tol.oblig.§.præterea. adeo quòd nõ potest creditor ad primum debitorem redire, licet debitor assumptus per delegationem reperiatur non soluendo.l. inter causas.§. abesse. ff.mand.quod etiã procedit, qñ dolo primi debitoris creditor fuit inductus ad talẽ delegationem, quo casu solũ subuenitur sibi per actionem de dolo: ut hr̃ in l.sub prætextu. C.de transac.& l.promittendo.§.si debitorem.ff.de iu.do. Tamen speciali fauore mulieris, & dotis ipso iure præseruatur mulier illæsa, ut tũc redeat ad pristinam obligationem contra uirũ, uel eius hæredem debitorem dotis, qui fuit in dolo: ut est casus sing.in l.si cum dotem.§.si mulier.ff.sol.mat. quasi talis obligatio habeat in se tacitam conditionem si nomen delegatum sit soluendo, quod est no. Doct.tamen communiter intelligũt illum tex.dum dicit decepta, procedat siue sit decepta dolo mariti, siue sui facilitate: cum text.loquatur indistinctè, argu.l.3. ff.de

ff. de offic. præsid. cum si. & hoc est magis not. & facit, quod habetur in fim. in l. qui rem. ff. de sol. & subdemus in proximo priuileg. licet citra causam dotis tunc mulier, uel alia persona in nullo iuuaretur sic recipiendo tale nomen debitoris inutile decepta solùm sui facilitate, nisi esset minor 25. annis. quia tunc iuuaretur beneficio restitutionis in integ. l. patri. §. pen. ff. de minor. Et sic patet, quòd magis fauetur mulieri in dote, quam ipsi minori extra dotem: cum minori mero iure præiudicetur: licet sibi detur restitutio: tamen mulier ipso iure præseruatur illæsa.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Actio prima non extinguitur per dationem insolutum nominis debitoris, uel alterius rei inutilis pro dotis restitutione.*

EX quo potest inferri ad decimumnonum priuilegium, ut idem sit dicendum in datione insolutum, ut sic prima † obligatio & actio non extinguatur. imò possit mulier ad illam redire, quando nomen debitoris, uel alia res daretur insolutum pro dote, & postea appareret, quod sibi mulieri tale nomen esset non soluendo, uel alia res sibi data insolutum esset sibi inutilis: ut est casus sing. in d. l. qui rem.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio licet sit contractus stricti iuris, tamen dolo dante causam tali contractui annullatur ipso iure fauore mulieris in dote.*

1 VIGESIMVM priuilegium surgit ex prædictis iuncto dicto §. sed si mulier † quòd licet delegatio sit contractus stricti iuris: quia non fit nisi per stipulationem: ut in dict. §. præterea. Et soleat dici, quòd dolus dans causam contractui stricti iuris: quia non annullet ipso iure, licet causet rescisionem per actionem de dolo, ut habetur in d. l. eleganter. in princip. ff. de dolo. & in d. l. sub prætextu. & in l. si id quod. ff. de uerbo. obligat. licet secus in contractu bonæfidei: quia ipso iure annullat, ut habetur in d. l. eleganter. Tamen fallit speciali fauore dotis: ut talis contractus delegationis ipso iure sit nullus, quando dolus dedit causam, ut probatur in dict. §. si mulier. indistinctè loquens, dum dicit ibi decepta. Et sic potest intelligi, quando mulier non erat liberatura uirum per delegationem: nisi quia fuit ad hoc inducta dolo ipsius uiri, & hoc etiam est de mente glo. in dict. §. si mulier. & communiter ibi docto. sequuntur. Tu autem potes dicere, quòd imò illud non sit speciale in dote. nam ex quo delegatio uenit per modum distractus & ad resoluendum primam obligationem dotis per uiam transfusionis, & cum ipse contractus sit bonæfidei ut supra, similiter etiam eius distractus, qui initur per uiam delegationis sortietur eadem naturam bonæfidei, ut aliàs traditur nota. in dict. l. de tutela. C. de in integ. restitut. mino. & not. in dict. l. sub prætextu. Et sic idē potest dici in acceptilatione, quæ licet fiat per stipulationem, & sit remissio gratuita. l. uir ab eo. ff. de iure dot. cum similib. Tamen si ueniat ad extinguendum contractum bonæfidei: tunc ipso iure erit nulla, quando dolus dedit causam. & sic mulier solu. matrimo. liberet per acceptilationem maritum, uel eius hæredes eius socerum dolo ad hoc inducta: tunc ipso iure acceptilatio erit nulla, & poterit mulier redire ad pristinam actionem de dote per id quòd habetur in dict. §. si mulier. Sed si intelligamus illum text. in dict. §. si mulier. procedere etiam, quando dolus incidit in ipsa delegatione: quia erat liberatura uirum per delegationem: tamen fuit decepta ab eo dando debitorem inopem: & tunc bene esset speciale fauore dotis, ut talis delegatio licet sortiatur naturam bonæfidei uelut distractus dotis: tamen redderetur ipso iure nulla propter talem dolum incidentem. & sic non sit opus, ut rescindatur per actionem de dolo, quod est not. Et dicas tunc uerum esse in dolo, ex quo sciuit talem debitorem esse non soluendo, & mulier hoc ignorauerit aliter ab eo non certificata, argumen. eius, quod habetur in l. j. in fin. ff. de actio. emptio. quod etiam tenet Paul. de Cast. in d. §. si mulier. Nam sic autem esset in uiro recipiente a muliere per uiam delegationis, uel in solutum nomen debitoris pauperis pro dote sibi promissa ab ipsa muliere hoc sciente, & sic per dolum: quia talis delegatio mero iure tenet, licet ueniat rescindenda per actionem de dolo per text. in l. promittendo. §. si debitorem. ff. de iure dot. Aduerte tamen: quia dici posset, quòd in casu dict. §. si debitorem. si mulier fuit in dolo dante causam tali delegationi. & sic distractui, quòd tunc similiter posset uir redire ad primam actionem, ex quo dicta delegatio uenit ad distrahendum contractum bonæfidei, maximè secundum iura hodierna, secundum quæ etiam ex parte uiri, cui dos est promissa, contractus est bonæfidei, seu sortitur naturam bonæfidei: ut supra dixi per dict. §. sed & si non ignoramus. Ex quo posset inferri, quòd si ab ipso initio mulier non incepit a promissione dotis, sed à donatione in solutum dando talem suum debitorem uiro pro dote per uiam delegationis: tunc forte talis delegatio staret in sua uirtute contractus stricti iuris. & hoc forte, nisi in tali delegatione non interuenisset stipulatio, sed debitor mulieris nudo pacto promisisset uiro: quia tunc fingeretur stipulatio secundùm id, quod habetur in dict. l. 1. §. & ut plenius. quæ ficta stipulatio maximè hodie habet naturam bonæfidei dict. §. sed & si non ignoramus. quod not. ad gloss. nota. in l. secunda. in princip. ff. solu. matrimonio.

PRIVILEGIVM XXI.

SVMMARIVM.

1 *Maritus debitor licet ante sol. mat. nullo modo sit obligatus, tamen soluendo ante non liberatur.*

1 VIGESIMVMPRIMVM speciale est: quia † ex quo tempus soluendæ dotis cœperat à die soluti matrimonij & non ante, nec ante orta est aliqua obligatio, secundum quòd habetur not. in l. si constante. §. 1. ff. solu. matrimo. & regulariter debitor soluendo ante tempus, uel ante conditionem liberetur, ut postea eueniente die uel conditione non possit amplius agi contra eum; ut habetur in l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uerbo. oblig. & ibi not. & no. in l. post mortem. C. de fideicommiss. Tamen fallit in dote: quia mulier recipiendo dotem a uiro ante solutum matrimonium; ut aliquando uiri fatui faciunt concorditer uolendo seorsum habitare, tamen non liberatur, quin iterum postea sol. mat. soluere teneatur, ut est casus no. in l. 1. C. si dos cōst. ma. & hoc nisi mulier reperiatur nūc facta locupletior, ut sic apud se habeat dotem non consumptam, nec aliqua ex parte diminutam, secundum glo. no. in l. 2. in princ. ff. sol. mat. & ibi per Bar. & cōiter legentes, & per Cy. in d. l. 1. Item nisi esset soluta dos pro causis, de quibus in l. quamuis. cum seq. ff. sol. mat. Si tamen mulier sic recipiens iurasset non contrauenire, nec amplius dotem repetere: & tunc repelleretur prætextu dicti iuramenti per id, quod habetur in c. cum contingat. de iureiuran. & etiam dixi in d. l. 2. in princ. ff. sol. mat. & tetigi supra in 6. par. in 24. priuil. & alijs seq.

PRIVILEGIVM XXII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si sol. mat. incumbat pignori in bonis mariti, fructus interim percepti non extenuant sortem dotis.*

1 VIGESIMVMSECVNDVM speciale † est: quia si mulier sol. matrimo. incumberet pignori in bonis mariti sine uitio, iuxta not. Bald. in l. pen. C. de pigno. act. uel per sententiam in executione, & ex illis bonis fructus perciperet, huiusmodi fructus nō extenuarent sortem dotis. imò cederent lucro mulieris. licet regulariter contra: ut habetur in l. 1. & 2. C. de pign. actio. cum simi. & hoc not. uoluit Bald. in authent. ei qui. C. de bon. auth. iudi. poss. in pen. char. Cuius tñ dictum solet morderi a multis per tex. in l. Titia. ff. de sol. de quo uide, quæ dixi latius in l. in insulā. §. usuras. ff. sol. mat. Nā posset saluari dictū Bal. qñ mulier dictos fructus cōsumpsit pro onerib. sui uictus, si aliunde non habebat, ex quo alimenta pro se & sua familia perciperet, & iam uir, uel eius hæredes fuissent in mora per lapsum anni per id, quod habet in

l. 1. §. exactio. C. de rei uxor. actio. Alias solet teneri, quòd pro dote restituenda non debeatur mulieri interesse ratione alimentorum, sicut debetur uiro pro dote danda: cum hoc secundo casu debeatur interesse uiro ratione onerum matrimonij: ut habetur in l. de diuisione. ff. solu. matrimo. & dixi latius in d. §. usuras, circa dispositionem cap. salubriter. de usur. Et idem si mulier esset persona solita negotiari & lucrari cum pecunijs: quia tunc ratione moræ & lucri cessantis posset dictos fructus pro recompensatione quadam sibi retinere. & de hoc etiam dixi in d. §. usuras. per ea quæ habentur in l. 3. §. de off. ff. de eo quod certo loco. & in l. comissa. ff. rē ra. ha. & not. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod inter. & per cano. in c. conquestus. de usur.

PRIVILEGIVM XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca dotis in bonis uiri maximè expressa incipit à tempore promissionis dotis & non à tempore solutionis.*

1 VIGESIMVMTERTIVM speciale est, quia † hypotheca dotis in bonis uiri maximè expressa incipit à tempore promissionis dotis & non a tempore solutionis: & ideo si interim maritus obligaret bona sua alteri recipiendo ab illo pecuniam mutuò, hypotheca mulieris præfertur: licet postea ipsa dotem soluisset. & dicebat Cyn. nota. in l. assiduis. C. qui pot. hoc esse speciale fauore dotis, per tex. in l. 1. ff. eodem titul, de quo tamen uide, quæ infra dicentur in hac octaua parte in ultimo priuilegio. Nam non uidetur hoc esse speciale in dote, sed regulariter in omni hypotheca conditionali: quia conditio non est in potestate debitoris: ut habetur in l. potior. & l. qui balneum. ff. qui pot. Et respondent Bartol. & Bald. in dict. l. prima, quòd ibi non potest commodè dici, quòd sit in potestate mariti non recipere dotem: ut sic subeat onera matrimonij sine dote. Sed pro certo uidetur, quòd dictum Cyn. sit uerius: quia non sequitur, uir non potest non recipere dotem, ex quo habet onera matrimonij subire. Nam immo si uellet, posset non recipere dotem; cum non teneatur, nec posset inuitus teneri & cogi ad dotem recipiendum pro muliere: cum possit renunciare suo fauori interim constante matrimonio faciendo pactum de non petendo maximè ipsi socero: ut habetur in l. si socer. §. Lucius, & l. nupta. §. primo. & l. si marito. §. 1. ff. solut. matrimon. Et ideo uidetur, quòd ibi illud disponitur per uiam cuiusdam fictionis fauore mulieris, ne interim ipsa mulier remaneat indotata, argumen. l. secunda. ff. de iure dot. & quia sperneretur a uiro, si interim esset indotata. l. fina. C. ad Velleia. quæ bene not. quia conferunt ad dicenda infra in d. ultimo priuilegio huius octauæ partis.

PRIVILEGIVM XXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote oritur contra uirum sol. matr. ad dotis restitutionem etiam si sibi non fuit soluta nec fuit in culpa in non exigendo quod est mirabile.*

1 VIGESIMVMQVARTVM priuilegium est, nam certum est † quòd secundùm communem opinion. act. de do. non nascitur ad dotem repetendam nisi demum solut. matrimo. ut habetur in l. si constante. §. 1. solut. matrimo. ad hoc l. in rebus. §. omnis. C. de iure dot. Et ideo non uidebatur nasci contra uirum, nisi post quam fuerit consequutus dotem. Si autem dotem sibi promissam à socero nunquam accepit, & socer mortuus est ante matrimo. solut. Diceres tu prima facie, non uideri actionem de dote tunc reconsolidari in mulierem, nisi quando uir fuit in culpa, quare dotem à socero non exegit: & tamen contrarium probatur not. in l. si socer. §. Lucius. ff. solu matrimo. & ibi per gloss. & docto. hoc ergo non ex alio inductum est, nisi speciali fauore mulieris & dotis, & sic infelix mulier indotata non remaneat: ut aliàs dicit tex. in l. fina. in princip. C. de iure dot. Nam cum dos promissa non fuerit mulieri: sed uiro non potest mulier agere contra hæredes patris ad ipsam dotem uiro promissam. l. si pro te. C. de do. promiss. & ideo in subsidium succursum est mulieri, ut ipsa possit agere contra uirum tanquam dotem receperit, ubi ipsam nunquam habuit, nec in culpa fuit in exigendo sed bene esset tunc in culpa in nō exigendo contra hæredes patris, cum possit, ut dicit ibi glo. magna circa fin. quod est mirabile.

PRIVILEGIVM XXV.

SVMMARIVM.

1 *Interesse petendi dotem sol. matr. licet deficiat uiro, tamen speciali fauore mulieris ne remaneat indotata, agit uir, licet non habeat ex seipso interesse agendi.*

1 EX hoc sequitur aliud priuilegium, & sic vigesimumquintum fauore mulieris & dotis, uidelicet † quòd actio ad dotem promissam per socerum uiro ubi prima facie uidebatur non durare post solu. matrimo. ex quo deficit interesse uiri, propter quod sibi datur actio, uidelicet ob matrimonium & eius onera supportanda. l. pro oneribus. C. de iure dot. Et ideo ubi uir non supportaret onera matrimonij, non posset petere dotem etiam constan. matrimonio, secundum quòd habetur in l. dotis fructus. ff. de iur. dot. per gl. not. in l. de diuisione. ff. solu. matrimo. Et regula est, quòd ubi deficit interesse etiam ex post, ibi desinit actio orta competere saltem ope exceptionis. l. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. ad hoc. l. si mulier. ff. solu. matrimo. & not. in l. quia autem §. illud. ff. si quis cau. Tamen fauore mulieris & dotis non desinit actio competere uiro: imò ad hoc potest effectualiter agere contra hæredes soceri. & hoc non pro interesse ipsius uiri, sed ipsius mulieris, ne remaneat sine dote cum ipsa non possit agere contra dictos hæredes ad dictam dotem promissam, ut supra, & sic poterit & debebit uir agere contra dictos hæredes, & ab eis exigere dictam dotem, ut sic eam exactam illico restituat mulieri, & sic iura permittunt dictam exorbitantiam contra regulas iuris communis, ut suprà etiam per modum circuitus: ut sic mulier agere possit contra uirum, & uir contra hæredes soceri. uerùm quia non uidetur æquum, quòd uir propter hoc sit in damno, ideo iura permittunt uiro, ut possit talem actionem cedere mulieri, & hoc modo liberari, ut probatur not. in d. §. Lucius. & maximè quia tunc fit regula, de qua in l. quod debetur. ff. de pecu. quòd ille, qui tenetur ex eo: quia actionem hēt, illam cedendo liberatur. Sed Pet. de Bel. tenuit contrarium, & ꝙ tex. ibi, dum loquitur alternatiuè ibi, necesse habebit maritus, aut exactam dotē, aut actionem ei præstare, debet intelligi, ꝙ ibi electio sit mulieris speciali fauore dotis. Sed Bal. ibi tenet, ꝙ imò est mariti, per id, quod hr̄ in d. l. quod debetur, & per gl. in l. 2. §. idem Neratius. ff. ne quid in loco pub. & ita ēt est de mente gl. in d. §. Lucius. videlicet in gl. magna ad fi. & maximè dum allegat d. l. quod debet. Et posset dici, ꝙ opi. Pet. sit uerior: quia in d. §. Lucius illa pōt magis dici alternatiua remediorū, quam rerum: ut sic mulieri cōpetat duplex remedium, s. in agendo contra uirum, ut agat, & exactam dotem sibi restituat, uel agendo: ut cedat sibi actionem, & constat, ꝙ in alternatiua remediorum electio est actoris. l. cum filius. §. uarijs. ff. de lega. 2.

Præterea attendendo mentem iurium, uir non est obligatus mulieri ex eo; quia actionem habeat contra hæredes soceri, sed ex eo: quia uidetur esse uir in culpa in non exigendo dotem ab hæredibus cum posset, ut ibi uoluit gloss. magna ad finem. Et si dicis, non uideri æquum, quòd uir agat, & sic teneatur ad quoddam factum, ut alteri prosit, & sua non intersit in aliquo. Vnde satis uidetur esse, quòd cedat actionem, argumen. l. nec creditoris. C. de noua. & quod habetur institut. de actio. §. præterea. quia posset responderi, speciale esse in dote fauore mulieris: ut maritus cogatur facere, quod mulieri prodest, & sibi non nocet: ut habetur in l. 2. in princ. ff. solu. matrimo. ad hoc etiam glo. no. & ibi per Bart. in l. quis se debere. in uer. sed cum sciret. ff. de cond. inde. & uide, quod dixi supra in 79. speciali 6. par. quòd quis tenetur ex eo: quia habet actionem, non liberatur actionem cedendo speciali fauore dotis, sicut etiam fauore ultimæ uoluntatis. l. quia poterat. & l. recusare. §. fi. cum sequen. ff. ad Treb. ubi etiam probatur, quòd hæres tenetur itinerare fauore fideicommissarij, quando nulla sibi esset excusatio. Potest tamen dici eo casu, quo uir ageret pro interesse mulieris ad dotem sibi dandam, quando non fuisset aliter in culpa, teneretur mulier sibi dare

pecuniam

pecuniam pro expensis litis per id, quod habetur in l. quia po
terat. & in l. sed est sciendum. eod. tit.

PRIVILEGIVM XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Socer si legat dotem genero: tunc enim licet possit gener agere ad tale legatum pro suo interesse constan. mat. tamen sol. ma. non poterit agere.*

ET hęc sunt bene no. & si uera essent surgeret 26. priuil.
ad limit. dictæ regulæ. l. quod debetur. cum sim.
Nunc redeo ad no. dispositionem. dict. l. Lucius. dum
dicebam, quòd licet ibi uir non fuisset in culpa in exigenda
dotem à socero: tamen nunc sol. mat. pro interesse mulieris
iura concedunt, ut possit, & teneatur uir agere ad dotem exi-
gendam, & ad eam exactam soluendam mulieri, ex quo sequi
tur, quòd si cessaret dictum interesse mulieris: quia posset
per alium modū ei succurri, cessaret etiam rigor iuris cōmu-
1 nis cā æquitatis. §. Lucius. puta † si socer legasset dotem gene
ro: tunc. n. licet possit gener agere ad talem legatum pro suo
interesse const. mat. maximè cum uerba legati sint directa. l.
Titio centū. §. Titio genero. ff. de cond. & dem. tñ sol. mat. nō
posset agere: quia tunc cessat oē suū interesse, & ipsa filia tunc
pōt agere, sic dēt intelligi tex. no. in l. seruo legato. §. si testōr.
ff. de leg. 1. Nec ob. qđ hr̄ in d. l. si pro te. quia in legatis nō sic
strictè proceditur sicut in contractib. in quibus non fit inten-
tio ad personam non expressam in promissione. l. si vnus. §. an
te omnia. ff. de pact. facit l. in testīs. ff. de reg. iur. & no. in d. §.
si testator. per doct. post gl. facit l. cum pater. §. dona. ff. de le-
ga. 2. Et multomagis dicendum foret hoc, si mulier ipsa erat
obligata, & postea facto diuortio uir ipse ageret ad dotem sibi
promissam, certè tunc non audiretur, imò etiam tunc delega
ret uiro ipsa actio licet prætenderet interesse propter interusu
rium medij temporis secundùm Barto. nota. in dict. §. Lu-
cius. per l. si donaturus. in fin. ff. de condit. ob cau. per quem
not. limitat, quod habetur in l. fin. §. 1. ff. ut leg. no. caue. ubi
dicitur, quòd licet exceptio illa, dolo facis petere, quod re-
stituturus es, obtineat, quando est restituturus incontinen
ti. secus si ex interuallo. Nam illud procedit, quando ta-
le interuallum ueniret ex natura obligationis, uel ex facto,
vel dispositione testatoris: secus si esset concessum misera-
tionis causa: quia tunc talis exceptio, dolo facis petere &c.
obstaret, per text. not. in d. l. si donaturus. facit l. deposui. §. si
nuptura. ff. de pecu. quod dictum licet in se sit no. tamen sem
per est mihi uisum dubium. Et per prædicta liquet, quòd
licet ex post facto deficiat interesse uiri in petendo dotem
soluto matrimo. tamen propter hoc actio iam orta non ex-
pirat ipso iure, sed solùm ope exceptionis eliditur, & sic
mero iure mulier, uel socer adhuc remanent obligati uiro
ad dotem soluendam. ad hoc. l. prima. §. sed si dotem. ff. de
do. præleg. quod not. ad no. per Bar. in l. qui autem. §. illud. ff.
si quis cau.

PRIVILEGIVM XXVII.

SVMMARIVM.

1 *Maritus tenetur facere quod mulieri prodest & sibi non nocet, etiam quando tractatur de mero lucro.*

2 *Dilatio indulta uiro miserationis causa cessat, quando uir non satisdaret, etiam si non posset satisdare, quo casu admitteretur sibi interusurium.*

EX quibus infertur ad aliud no. priuilegium, & 27. ma
gis ampliando fauorem dotis & mulieris, quòd licet re-
1 gulariter † quis non teneatur facere, quod sibi non no-
cet & alteri prodest, quando tractatur de mero lucro & non
de damno euitando, per id quod habetur. insti. de act. §. præ-
tereà. Tamen speciali fauore mulieris & dotis secus est: ut
probatur in l. 2. ff. soluto matrimo. Sicut etiam idem solet di
ci fauore ultimæ uoluntatis: ut l. quia poterat. ff. ad Treb. de
quo per Bar. in l. fin. Et sic facit, quòd si mulier habet pecuniā
in contanti in bancho mercatoris soluendam sibi in certo ter
mino, & uelit nunc nubere, nec possit cōmodè hoc facere, nisi
illā pecuniam habeat incontinenti dandā viro futuro in dotē:
quia poterit talis debitor illam incontinenti soluere dimisso
apud illum interusurio medij temporis. Nam ex quo mulie-
ri prodest, & mercatori non nocet: quia habet pecuniam pa
ratam & etiam est habiturus suum interesse lucri cessantis ꝓ
pter interusurium, & subsit fauor dotis & matrimonij con-
trahendi, ideo poterit cogi. Nam idem uidemus esse proui-
sum speciali fauore fisci in l. 1. C. de condi. ex lege. ubi singu-
lariter habetur, quòd fiscus potest agere ad debitum suum ēt
ante tempus, quando urgeret aliqua necessaria causa haben-
dæ pecuniæ: dimisso tamen interusurio medij temporis apud
ipsum debitorem: ut ibi probatur no. iuncta glo. & Bal. ibi ad
fin. uidetur idem sentire in dote, dum dicit, sicut in dote, alle
gando l. si constante. §. quoties. ff. sol. ma. Sed tex. illius §. licet
probet illud de interusurio: prout etiam glo. ipsum allegat:
tamen quòd ante diem possit mulier conuenire debitorem
suum ille tex. hoc non probat, nam ideo ibi mulier potest co-
gere uirum ad soluendum ante tēpus sibi datum à lege: quia
ipse uir tenebatur interim satisdare mulieri de soluendo eue-
2 niente tempore, nam lex† indulget uiro dilationem ad dotem
restituendam gratia miserationis cum ista qualitate & modi-
ficatione, dummodo vir satisdet de soluendo dotem in tempo
re, unde non satisdando uiro, cessat tunc dicta dilatio: ut tunc
possit incontinenti cogi ad soluendum cum distinctione tñ:
quia si non satisdat ex eo quia nolit, tunc nullum sibi dimitti
tur interusurium. Aut ex eo: quia non possit inuenire fide-
iussorem, & tunc dimittitur sicut interusurium medij tempo
ris: tamen pro ipsa muliere bene facit ratio d. text. l. 2. & spe-
cialitas dotis & eius fauoris, quæ est ratio finalis illius tex. Itē
quia si in d. l. 1. illud procedit speciali fauore fisci, ergo eadem
ratione speciali fauore mulieris & dotis: cum parib. passibus
ambulent mulier & fiscus: ut habetur in l. dotis. C. de iu. do.
& in l. 2. C. de priuil. fis. Accedit etiam: quia fauore religionis
& piæ causæ similiter procedit d. regula affirmatiuæ, quòd qs
cogatur facere, quod alteri prodest & sibi non nocet secundū
Bar. in d. l. 2. per l. si cui sepulchrum. ff. de reli. & sump. fune.
& l. 2. §. pen. eo. tit. Et maximè quia vr̄ mulier dicto casu præ
tēdere interesse, ne damnum subeat, si innupta remaneat, uel
non posset congruenter nubere forte: quia tunc inueniebat
uirum sibi condecentem, ubi pecuniam suam non haberet de
præsenti, remaneret frustrata & priuata tali spe. Aduerte tñ:
nam quidam dicunt, quòd in d. §. pen. non sit speciale fauore
religionis & piæ causæ, sed illud sit regulare, ut fuit de mente
glo. no. ibi dum allegat pro concordanti. l. si quis domum. in
prin. ff. loc. & glo. etiam in l. si cui. ad fin. de serui. & expressius
ibi Bar. uoluit per tex. in d. §. pe. Quia si tu habes seruitutem
in fundo meo, scilicet eundi per certam partem fundi, & ego
uelim tibi concedere in alia parte fundi tibi æquè commoda,
& sic commutando locum. Sed tu cogita quia text. multum
urget in contrarium in l. fi. ff. de usu & habi. & etiam text. sic
indistinctè loquens in d. l. si cui. Sed potest in hoc distingui,
quòd aut ego uolo locum itineris commutare, ut euitem ali-
quod damnum: & tunc possum ea ratione: quia uideor uel
le reducere aliquid in pristinum statum, & sic reducere locū
illum ad libertatem pristinam. quo casu possum hoc petere,
ex quo tibi non nocet, habendo alium locū æquè tibi idoneū
per id, quod habetur in l. 2. §. idem Varrus. ff. de aqua plu. ar.
& per no. Bar. in d. l. 2. ff. soluto matrimo. bene facit. l. appa-
ret. post princip. ff. de itine. actuque priua. Si autem hoc pe-
terem ad merum lucrum: puta quia uellem per dictum lo-
cum plantare uineam, uel arbores: & tunc non possem. &
ita potest procedere text. in d. l. si cui. ad fin. quæ omnia sunt
bene nota.

PRIVILEGIVM XXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Debitor potest delegari inuitus speciali fauore dotis, si hoc sibi non noceat.*

1 VIGESIMVMOCTAVVM priuilegium est† quia licet
regulariter debitor non possit delegari à suo credito-
re inuitus, ut l. prima. & l. nec creditoris. C. de no. ta-
men fallit speciali fauore mulieris & dotis: ut probatur sin-
gu. à contrario sensu in l. 2. ff. soluto matrim. post princip, in
uer. nec cogitur, uidelicet quòd maritus dotem à muliere uel
socero sibi datam uel promissam cogitur alteri promittere,

ſcilicet uel promittẽdo tp̄e ſol.ma. uel ẽt ante à prin. in caſu ſol.ma. ſi hoc ſibi uiro non noceat contra regulam, de qua in d.l.2.& in d.l.nec creditoris.& ita cõiter ibi ſequuntur doct. poſt Bar.& glo.licet Bal.poſt Pe.ibi aliter dixerit.

PRIVILEGIVM XXIX. & XXX.

SVMMARIVM.

1 *Debitor ad tempus poteſt ante tempus cogi ſatiſdare ſpeciali fauore dotis.*

2 *Fauor dotis & ultimæ uoluntatis quomodo æquiparentur.*

1 VIGESIMVMNONVM priuilegium eſt † quia licet debitor in diem ante tempus non cogatur ſatiſdare creditori de ſoluendo in termino, niſi quando iuſta emerſerit ſuſpicio poſt contractum in bonęfidei iudicijs, ſecundùm quod habetur in l.in omnibus.ff.de iud. & in l. ſi creditores. ff.de priuil. cred. Tamen ſpeciali fauore dotis & mulieris uir qui dilationem habet in dote reſtituenda ſol.mat.interim ante tempus ſatiſdare tenetur etiam nulla aliter emergente cauſa: ut eſt tex.not.in §. quoties.l.ſi conſtante.ff.ſolu.mat.ita communiter ibi tenetur & per gl.& doct.in l.2.cod.tit.prout etiam eſt hoc ſpeciale fauore ultimæ uoluntatis, ut in toto ti. ff.ut leg.no.ca.Ex quo poteſt inferri æquiparãdo in hoc fauo
2 rem dotis & vltimæ uoluntatis, ut ſuprà, ꝙ ſicut † in dote nõ tenetur uir ſatiſdare, quando ſibi laborioſum eſſet inuenire fideiuſſorem, ut ibi. Sic etiam dici poteſt in ultima uoluntate, ut ſic hæredi obligatio ad tempus ad legatum laborioſum foret inuenire fideiuſſorem, non teneretur tunc fideiubere, nec poſſet deueniri ad miſſionem in poſſeſſionem, ex quo nõ uidetur eſſe in contumacia, & dicebat Pau.de Ca.in d.l.2.ꝙ tunc debet ſtari iuratoriæ cautioni hæredis: & aliæ ſibi poſſibili ſecuritati: puta cum hypotheca bonorum ſuorum & adiectione pœnæ.facit, quod habetur in l.cum non facilè.ff.ſi cui pluſquam per l.falc.& in l.filio.ff.ut le.no.ca.& gl.no.in l.1. ff.qui ſatiſd.cog. Dicendo hoc no.ad limitationem totius ti. ff.ut leg.no.ca. Sed imò tu dicas, ꝙ in dote non ſufficit uiro offerre iuratoriam cautionem, & etiam aliam ſibi poſſibilem ſecuritatem, ut ſuprà, imò incontinenti poſſet tunc contra eum, uel eius hæredes exactio fieri, dimiſſo ſibi interuſurio medij temporis, per tex.in d.§.quoties indiſtinctè loquẽtem, & per dicta ſuprà in 28.priuil.quod non eſſet dicendum in ultima uoluntate, imò etiam ſi contumaciter nollet hæres cauere: cum poſſet, non poteſt ob hoc ſtatim cogi ad legatum ſoluendum, ſed fit miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto: ut habetur in eo.tit.ff.ut in poſſ.leg. Et tamen in dote dicto caſu fieret reſtitutio dotis incontinenti, & ſic non expectato tẽpore, & non dimiſſo ſibi interuſurio: ut ſuprà dixi per d.§. quoties. Ex quibus liquet, quòd iura maiorem exhibent fauorem doti q̃ ultimæ uoluntati. Poſſet etiam non improbabiliter dici, quòd ſi iam tranſiuit annus, uel dote conſiſtente in ſtabilibus, quæ debet incontinenti reſtitui.l.1.§.exactio. C.de rei uxo.ac. Maritus uel eius hæres recuſaret reſtituere, & mallet litigare cum muliere teneretur dicto caſu incontinenti ſatiſdare de dote reſtituenda, ſeu de iudicato ſoluẽdo cum hoc idem diſponatur in legatis puris, quando hæres dilatat, & vult magis litigare, q̃ ſoluere: ut l.hęc ſtipulatio.in prin.& l.etiam de præſenti.& l.poſtquam.§.Imperator. ff.ut leg.no.caue.cũ non ſit minoris fauoris cauſa dotis, quam ultimæ voluntatis, imò maioris: ut ſuprà, licet regulariter nullus ſuo nomine cõuẽtus teneatur hodie ſatiſdare: ut inſti.de ſatiſd.§.ſed hodie.

Tamen dicta regula in ultima uoluntate & dote non procederet, ut ſuprà. Et hoc erit 30. priuilegium.

PRIVILEGIVM XXXI.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum ſi quis ſperat ex morte alterius: & talis ſperans ſit cã mortis illius, non eſt ipſo iure priuatus dicto lucro; tamen ab eo aufertur à fiſco, tamen fallit in lucro dotis.*

TRIGESIMVMPRIMVM priuilegium eſt: quia licet re
1 gulariter † quando quis ſperat lucrum ex morte alterius: tunc ſi talis ita ſperans eſſet cauſa mortis illius, nõ eſt ipſo iure priuatus dicto lucro; tamen remanet incapax & ab eo aufertur à fiſco vt ab indigno: ut habetur ĩ l.indignũ. ff.de his qui.ut indi.& l.cum ratio.in fin. ff.de bon.dam.& l. Lucius.ff.de iure fiſci.tamẽ fallit in lucris dotalib. ſeu nuptialibus. puta in dote, quam debebat uir lucrari per mortem mulieris prædecedentis in matrimonio. Nã ſi uir eſſet cauſa mortis mulieri ipſo iure eſt priuatus & factus incapax tali lucro, & ſic tranſit dos ad hæredes mulieris & non ad fiſcum: ut eſt caſus ſingu.in l.ab hoſtibus.§.fi.ff.ſol.ma. ubi Bar. dixit illud eſſe ſpeciale in lucris nuptialibus: tamen ipſe idem Bart. uariauit, aliter intelligendo illum tex.in l.fi.ff.de his qui. ut indi.& aliter in l.3.ff.ſi quis ali.teſt.prohi. de quo uide, quæ latius dixi in d.§.fin.

PRIVILEGIVM XXXII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier habens actionem de peculio contra ſocerum, poteſt opponere compenſationem.*

1 TRIGESIMVMSECVNDVM ſpeciale eſt † q̃a licet aliàs ſit ſpeciale, quòd habens actionem de peculio non poſſit opponere compenſationem de eodem: ut l.cum fundus.§.ſeruum tuum imprudens.ff.ſi cert.pet. & l.ſi creditor. §.1.ff.de pe.licet poſſet per ſolutionem liberari.& ſic iſto caſu compenſans non habetur pro ſoluente, contra id, quod habetur in l.ſi debitor.ff.qui po.in pig.hab.in l.amplius non peti ff.rem ra.ha. tamen hoc ſpeciale non procederet contra mulierem in dote habentem actionem de peculio contra ſocerũ: & hoc ſpeciali fauore dotis & mulieris: & eſt caſus ſingu.ad hoc ponderatus per Lud.Ro.ibi in l.filioſa. la ij. in prin.ff.ſolu.mat.quicquid aliter ibi intelligendo dixerit Bar.ſuper quo tamen uide ibi dicta.

PRIVILEGIVM XXXIII.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator licet expreſsè, uel tacitè non poſsit in teſtamento prouidere, quòd unus cohæredum ſoluat totum debitum, quin creditor uolendo agere non agat contra omnes cohæredes: tamen non habet locum fauore dotis.*

1 TRIGESIMVMTERTIVM priuilegium eſt: quia ſ licet teſtator expreſsè, uel tacitè non poſſit in teſtamento prouidere, ꝙ unus cohæredum ſoluat totum debitũ, quin creditor uolendo agere perſonali habeat eam intentare contra omnes cohæredes: cum lex 12.tabu.eludat ipſo iure actiones actiuas & paſſiuas inter hæredes pro ratis hæreditariis: ut habetur in l.1.C.ſi cert.pet.cum uulg. & facit, quod habetur in l.eum qui ita.§.te & Titium.ff.de uerbo.obli. Et eſt ratio: quia quo ad partem tangentem cohæredi, ille alius cohæres reputatur pro extraneo ipſi defuncto: tamen fallit ſpeciali fauore dotis legatæ per maritum uxori: ut eſt caſus ſing.in l.cũ ab uno.ff.de lega.2. ſecundùm primum intellectum glo.ibi. & tenent communiter doct.poſt Cy.in l.pro hæreditarijs.C. de hære.act. Bar.in d.l.cum ab uno.& in l. continuus.§.fi.ff. de uerb.oblig.ad fin.ibi. Et ſic in hoc mulier eſt magis priuilegiata, q̃ fiſcus, qui tale priuilegium non habet: ut patet in d.l.pro hæreditariis. Et licet gl.in d.l.pro hæreditariis. dicat iſtud eſſe regulare, quando teſtator legauit ab uno hæredum cauſa debiti compenſandi: tamen non uidetur tunc eſſe ratio urgens: & ideo communiter doct.tenent, illud eſſe ſpeciale fauore dotis & mulieris: ut mulier non habeat actionem diſtinguere contra plures, & ſic ſequitur, ꝙ ſi uellet cõtra alios cohæredes agere: fortè quia ſua intereſſet: & tunc poſſet, ex quo fauor non debet retorqueri in eius odium.l.quod fauore.C.de leg. Poteſt ergo ſi uult non tamen cogitur.facit l. quamuis.C.de pig.act. Adde etiam, ꝙ prædicta ſpecialitas procedit, quando cum ea concurrit fauor ultimæ uoluntatis: ut eſt de mente doct.in præallegatis locis.& eſt expreſsè de mente Bar.in d.§.fi.unde ſi in contractu dotis maritus in caſu reſtitutionis dotis in inſtrumento obligaret ſe & eius hæredes, uolens, ꝙ dotem poſſit repetere & effectualiter conſequi contra unum hæredem inſolidum, uel omnes & ſingulos, prout de ſua proceſſerit uoluntate, tale pactum nullius erit effectus per id, quod habetur in d.§.te & Titium. non obſtante fauore do-

re dotis, quod no. Item prædicta procedunt, quando aliter apparet de debito dotis q̃ per ipsum testamentum, secus si solū per uerba testamenti: quia tunc non uidetur propriè dos prælegata, sed simplex legatum dotis, per tex. & ibi not. per Bart. in l. qui uxori. ff. de aur. & argent. legat. Et hoc uidetur probari per illum text. in dict. l. cum ab uno. ubi agebatur actione de dote. ergo probatur aliter, quàm per testamentum. Cogita tamen: quia potest dici idem esse & multomagis, quando aliter non appareret de dote: cum tunc censeatur solum deberi ut legatum, & constat, quòd testator solum unum hæredem grauaret in legato. l. si tibi homo. §. 1. de leg. 1. cum sim.

PRIVILEGIVM XXXIIII.

SVMMARIVM.

1 *Res empta de pecunia dotali licet non sit dotalis: tamen in subsidium potest agi actione reali tanquam pro dotali.*

1 TRIGESIMVMQVARTVM speciale est † quia licet soluto matrimo. mulier non possit agere actione reali, uel personali contra bona uiri, quæ non sunt dotalia, sed solum tunc agere poterit hypothecaria pro expressa uel tacita hypotheca orta in bonis uiri, ut habetur in l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. Tamen fallit in casu singul. in rebus. in prin. C. de iure do. & ibi per Bal. in l. uxor uiro. ff. de don. inter uir. & uxor. uidelicet duobus concurrentibus. s. quòd dicta res fuerit empta de pecunia dotali quamuis non fuerit actum, quòd esset dotalis.

Secundò, quando non essent alia bona mariti sufficientia pro integra dotis restitutione & sic in subsidium, ut dictum est suprà in 6. par. in 15. speciali, & hoc multùm utile mulieribus in practica pro consecutione suarum dotium.

PRIVILEGIVM XXXV.

SVMMARIVM.

1 *Remedia multa etiam inter se incompatibilia competunt mulieri solu. matrimo.*

1 TRIGESIMVMQVINTVM † speciale surgit ex dispositione. d. l. in rebus. ut fauore dotis sol. mat. dentur mulieri actiones incompatibiles circa idem, uidelicet rei uēdicatio & hypothecaria, cum aliàs hypothecaria non possit cōpetere in re propria. l. neque pignus. & l. neque ex prętorio. ff. de regul. iur. ita probatur in d. l. in rebus. & ibi per gl. Cyn. & Bar. & habetur in d. l. ubi adhuc. & in auth. promissa. C. de do nat. ante nupt. & ibi per Bal. sicut etiam est speciale fauore ultimæ uoluntatis: ut habetur in l. 1. C. communia de leg. Et idem quando propter uergentiam ad inopiam: ut habetur in d. l. ubi adhuc. C. de iure do. Si tamen eligeret mulier alteram ex his. s. hypothecariam, uel rei uendicationem, & in illa succumberet, uel renunciaret liti, non posset ad alteram redire, secundùm docto. in dict. l. in rebus. & facit, quod habetur in l. fin. C. de codi. & l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tributo. & est utile hoc ad id, quod dixi in 25. priuil. septimæ partis.

PRIVILEGIVM XXXVI.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca tacita olim si non erat inuenta in bonis uiri, mulier in ipsa personali de dote præferebatur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus non habentibus hypothecam.*

1 TRIGESIMVMSEXTVM erat olim speciale † quo tempore nondum erat inuenta tacita hypotheca in bonis uiri pro dotis restitutione in causam sol. mat. quia præferebatur mulier in sua actione personalis dotis omnib. alus credi toribus nō habentibus hypothecam, licet essent anteriores in tempore: ut est casus sing. in l. 2. ff. de priui. cred. quod priuilegium non extendebatur ad ipsum uirum agentem contra mulierem, uel socerum pro dote sua consequenda: quia tunc seruabatur ius commune, ut concurreret cum aliis creditoribus: sicut nec hodie extēderetur dicta prælatio ad uirum, qui hodie habet tacitam hypothecam in bonis mulieris uel soceri pro dote sibi promissa consequenda, ut dictum est suprà in 7. priuil. 1. partis. Sed solùm dicta prælatio datur mulieri in bonis uiri uel soceri: ut habetur in l. fin. C. qui potio. & tangetur infrà in proximo priuilegio, & etiam tangetur in ultima parte operis. Sed cum hodie tacita hypotheca ipsi mulieri hoc priuilegium, quod olim dabatur in personalibus parum aut nihil sibi proderit contra alios creditores habentes solam personalem, ex quo ipsa mulier est tuta per hypothecariam. saltē tacitam: ut tangetur infrà proximo priuilegio. & plenius tangetur in 10. par. operis.

PRIVILEGIVM XXXVII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier potest agere hypothecaria pro dotis restitutione contra tertios possessores, antequam principalis conueniatur & discutiatur.*

2 *Reipublicæ & fisci fauore potest agi contra fideiussorem non discusso principali.*

1 TRIGESIMVMSEPTIMVM speciale est, uolunt quidā quòd pro dote mulier † possit agere hypothecaria contra tertios possessores non aliter facta discussione contra bona mariti principalis debitoris: licet regulariter contra: ut in auth. hoc si debitor. C. de pign. glo. not. in l. ubi adhuc. C. de iu. dō. tenuit cōtrarium. & idem ibi Cy. in 11. q. & ibi Bal. dicens, quòd licet mulier in dote plurimos habeat fauores & priuilegia; tamen non reperitur in hoc. s. quo ad modum discussionis, quòd habeat aliquod priuilegium. & idem Bart. in l. si constante. in 2. q. 3. par. ff. sol. ma. & hoc etiam uidetur probari per tex. in d. l. ubi adhuc. ibi, secundùm legum distinctionem moueat. Sed aduerte; quia alij, qui tenebant contrariū: ut refert Cy. ibi uidentur magis probabiliter dixisse: nā istud iudicium dotis est summarium, ut infrà dicetur in 9. parte. & in eo procedi debet ex bono & æquo, quo casu rigor & apices iuris non curantur. l. si fideiussor. §. quædam. ff. man. Sicut ēt
2 non curantur, quando tractatur † de interesse reipublicæ: puta fisci, ad cuius petitionem potest agi hypothecaria cōtra tertium possessorem, non aliter discusso ipso principali debitore fisci: ut est no. in l. Moschis. ff. de iure fisci. ergo eodem modo fauore dotis, in quo etiam uersatur fauor reipublicæ: ut l. 1. ff. de iure do. Et ideo in priuilegiis mulier & fiscus ambulant à pari: ut habetur in l. 2. C. de iure fisci. per glo. & doc. & in l. dotis. C. de iure do. & maximè circa hypothecam: ut ibi not. Sic etiam uidemus, quòd fauor fisci & reipublicæ est: ut possit agere contra fideiussores non facta discussione contra principalem: ut habetur. C. de decu. lib. 11. & in l. libertus. §. 1. ff. ad muni. & not. in l. cum filius. & ibi dixi. ff. de uerb. oblig. Et ideo Pon. in d. l. si constante, dicebat, oportere dicere, non esse ueram illam gloss. quæ solet allegari pro singul. in l. si mancipium. §. si communi diui. ff. de euic. si teneamus opinionem communem, de qua suprà, ꝙ requiratur excussio etiam in hypotheca dotis. Nam glo. illa uoluit, quòd exceptio illa excussionis prius non factæ uel alia exceptio præposterationis est de apicibus iuris, & ideo ubi agitur de bono & æquo, non debet opponi. Sed tu dic, quòd illa glo. communiter tenetur: ut etiā tenuit Bar. & Bal. & communiter legentes in l. 1. C. communi diui. & ideo si non opponatur ante litem contestatam: non potest postea opponi, & ualet processus & sententia, per id qđ habetur not. in l. 1. C. de app. & per Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss. in 2. q. prin. Vnde cum non possit negari in causa dotis, quòd non agatur de bono & æquo, ut supra: ideo talis exceptio excussionis non factæ censetur esse extranea in tali iudicio, tanquam concernat merum rigorem & apices. Nec ob. d. l. ubi adhuc. ibi secundùm distin. legum: quia debet intelligi non de discussione, sed de alia distin. & modificatione, prout requiritur in hypothecaria, uidelicet probando de anterioritate temporis, & quòd res erat in bonis mariti, & sic de simil. Nam tempore d. l. ubi adhuc. talis ordo discussionis erat incognitus. nā postea fuit inductus per ius auth. ut habetur in d. auth. hoc si debitor. & in authē. præsente. C. de fideiuss. & in corpo. unde sumitur. & ita posset teneri in puncto iuris: licet in decisiuis fortè non esset recedendum à communi opin. Si tamen facultates uiri manifestè seu notoriè essent non soluendo: tunc sine dubio procederet d. opin. quòd non requiratur discussio siue post sol. mat. siue ante

ante propter uergentiam uiri ad inopiam, per id quod habetur in l. nisi duntaxat. ff. de pact. per gl. & doct. & in l. si. ff. si cert. pet. & no. post Bar. in l. decem. ff. de uerb. oblig.

PRIVILEGIVM XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Hypotheca mulieris etiam tacita præfertur omnibus aliis creditoribus habentibus hypothecam.*

1 TRIGESIMVMOCTAVVM & ultimum priuilegium, & quidem maximum est in dote, † ut hypotheca mulieris etiam tacita in ipsa dote restituẽda præferatur omnibus aliis creditoribus, etiam habentibus hypothecam: ut est tex. in l. fin. C. qui po. & in §. fuerat. insti. de act. quod an & quando sit uerum, & maximè sic indistinctè, & quid in dote confessata, latius discutietur infrà in 10. par. oper.

PARS NONA.

ABSOLVTA & expedita est Pars Octaua, nunc restat deuenire ad Nonam, in qua multa priuilegia complectemur communia & accommodabilia ad omne tempus tam ante matrimonium, q̃ constante matrimonio, & etiam sol. mat. concernentia ipsum iudiciũ dotis, seu actus iudiciales conferibiles ad ipsam dotem.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in dubiis tam in modo procedendi quàm decidendi, dẽt magis inclinare pro dote quàm contra.*

2 *Instrumenta eadem die facta si reperiantur, illud, quod est pro dote præsumitur prius factum, & nu. 3.*

4 *Fiscus non præfertur anterioribus creditoribus in quæsitis ante suam hypothecam, secus in muliere circa dotem.*

5 *Priuilegium fisci circa prioritatem extenditur ad ecclesiam, & quamlibet piam causam agentem hypothecaria contra causam lucratiuam à debitore ecclesiæ, uel piæ causæ, quod est notabile.*

1 PRIMVM itaque priuilegium & generale est in materia dotium, uidelicet ꝙ † in dubiis iudex in modo procedendi & decidendi debet magis fauere mulieri agenti, uel insistenti pro dote, quam alteri: ut in l. in ambiguis. ff. de iu. do. Sic, inquit Dyn. & Bar. & communiter doct. in l. 1. ff. sol. mat.
2 per d. l. in ambiguis. iuncta d. l. 1. arguendo † ꝙ si repetiuntur duo instrumenta de eodem die, nec aliter apparet, quod fuerit prius, & quod posterius, præsumatur semper præcessisse instrumentum dotis, & non erat olim hoc multum & uniuersaliter utile in personalibus, in quibus præferebatur mulier aliis creditoribus, etiam anterioribus non habentibus hypothecã: ut habetur in l. 2. ff. de priuil. credit. & dixi suprà in 36. priuilegio 8. partis. Sed hodie est hoc utile mulieribus; cum hodie habeant tacitam hypothecam, quæ secundùm opinionem cõmunem non præfertur anterioribus creditoribus habentibus expressam, secundùm quod habetur in l. fin. C. qui potio. & dixi suprà in 7. priuileg. 6. partis. & etiam dicetur infrà in 10.
3 parte. Vnde si reperirentur illa † duo instrumenta eodem die facta, præferetur creditori alterius instrumenti etiam habenti expressam, licet instrumentum mulieris non contineat expressam hypothecam. Si autem contineret expressam: tunc etiam olim ante dict. l. fin. præferebatur mulier tanquam anterior iuris præsumptione, ex speciali priuilegio dotis. & hæc procedunt etiam si cum muliere concurrat fiscus secundùm Bald. not. in l. dotis. C. de iure dot. Vnde licet fiscus multa habeat priuilegia, de quibus per Bald. not. in l. prima. C. de hæred. uel act. uend. tamen non habet tantùm priuilegium, ut præferatur priuilegio mulieris: imò cæteris paribus præfertur mulier. Sed tu aduerte: quia iura uidentur uelle, ꝙ mulier & fiscus iudicantur à pari circa fauores, & paribus passibus ambulant, secundùm gloss. in dict. l. dotis. ut habetur in l. secunda. C. de priuil. fis. ergo mulier non debet uti priuilegio contra fiscum, & econtra fiscus contra mulierem, per id quod habetur in authentic. quas actiones. C. de sacr. sanct. eccles. in l. fin. §. exceptis. & ibi gloss. uoluit, quòd mulier non utitur priuilegio antelationis contra fiscum. ad hoc etiam tex. no. in l. prima. C. de iure fisc. li. 11. ubi fiscus est priuilegiatus cæteris paribus circa prioritatem hypothecæ. ad hoc etiam, quod habetur in l. si is qui. ff. de iure fisci. ubi fiscus in quæsitis post suam hypothecam præfertur omnibus aliis creditoribus etiam anterioribus: ergo non solùm in dubiis, sed etiam in certis interpretamur pro fisco non contra fiscum. Et sic uidetur quòd mulier non utatur suo priuilegio contra fiscum, ut in dubio præsumatur hypotheca mulieris anterior & ratio Bald. in dict. l. dotis. contra fiscum. per l. non puto. ff. de iure fisc. non uidetur esse bona, nec etiam uidetur procedere dictum Bartol. post Dyn. in dict. l. non puto. quòd si reperiantur duo instrumenta eodem die celebrata, unum fisci, alterum priuati cum hypotheca, præsumendum sit instrumentum fisci posteriori hora confectum. nam imò uidetur dicendum contrarium per supradicta, & per text. in dict. l. is qui. & in l. prima. & etiam contra dictum eiusdem Bartol. & in dict. l. is qui. ubi dixit, quòd si fiscus conuenitur hypothecaria tanquam tertius possessor, debet agens creditor probare suam hypothecam fuisse priorem, & præcessisse acquisitionem bonorum debitoris: nisi dicamus, quòd illud dictum Bartol. in dict. l. is qui. procedat, nisi apparerent instrumenta ambo eodem die confecta: quia tunc si conuenitur fiscus ipse habet probare, quòd suum instrumentum fuerit prius celebratum, & secundùm hoc non esset speciale in dote, quando contenderet mulier cum fisco: quia idem esset, quando fiscus contenderet cum alio priuato non priuilegiato, quod uidetur mirabile & contra intentionem Bartol. in dict. l. is qui. & contra text. in dict. l. prima. Et licet Barto. in dict. l. prima. respondeat esse ibi speciale, quando fiscus agit contra donatarium habentem causam à debitore fisci, & sic contra prætendentem causam lucratiuam. Et sic uidetur uelle secus esse, quando ageret contra pretendentem causam onerosam: quia tunc haberet locum dict. l. non puto. & idem uoluit Angel. in authen. de triente & semis. §. illud quoque capitulum. Tamen Bald. in dict. l. si debitor. C. de priu. fisc. dicit idem esse, quando fiscus ageret contra emptorem. & sic prætendentem causam onerosam. & idem fuit de mente Angel. in l. matrem. ad finem. C. de probationibus. Immo ipse idem Bal. in l. prima. C. de hæred. uel actio. uend. ubi ponit multa priuilegia, quæ habet fiscus, inter alia posuit illud maximum pro generali quodam priuilegio fisci, quòd ubicunque est dubium de prioritate, maximè circa hypothecam semper fiscus præfertur, allegando dict. l. prima. de iure fisci. Et hæc opin. uidetur uerior: quia text. in dict. l. prima. de iure fisci. C. non facit uim in donatione, & sic in causa lucratiua, sed simpliciter respondet consultationi, quo casu nunquam est interpretandum, quòd responsio principis uitietur super iure dispensatiuo, sed super regula communi: ut per gloss. & docto. in cap. ex parte Adæ. de testi. & cap. consultatio. de temp. or. Si enim ibi princeps se fundasset propter specialitatem causæ lucratiuæ, hoc expressisset, argumen. cap. ad audientiam. de deci. & posset responderi ad dict. l. non puto. ut procedat, quando esset dubitatio super aliquo articulo iuris. Nam princeps uult, quòd contra fauorem fisci, & consequenter ipsius principis fiat interpretatio, & maximè quando fiscus contenderet circa pœnas sibi applicandas, per id quod habetur in l. si præses. & in l. si de interpretatione. ff. de pœn. & ita intellexit illũ tex. gl. ibi in ultima sua opi. quæ ultima opi. sp vr̃ esse consentanea gl. ut per glo. not. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. & per Bald. in auth. ex testõ. C. de colla. Et quia si iura uolunt, ꝙ fiscus in sua hypotheca præferatur aliis, etiam anteriorib. circa bona postea quæsita, hoc non nisi propter fauorem fisci contra alios priuatos inductum est. ergo multò magis quando dubitaretur in facto de prioritate temporis, quæstione dici potest, ꝙ in terminis d. l. is qui. si dubitaretur, an bona fuerint quæsita post contractam hypothecam fisci, uel ante, in dubio præsumẽdum est, ꝙ fiscus præuenerit, nisi alius creditor probet contrarium per text. in d. l. 1. quicquid aliter senserit Bart. in d. l. is qui.

Et per prædicta põt inferri ad illum dictum Bal. in præalle. l. dotis. ut non sit usquequaq; uerum, & maximè ex quo concurrunt adinuicem duo priuilegiati, qui parib. passibus ambulant: ut est mulier & fiscus: ut dicit gl. in d. l. dotis. & in l. 2. C. de priuil. fisc. imò aliquando præfertur fauor fisci fauori mulieri,

mulieri, & dotis etiam quando mulier est anterior: ut habetur in l. satis notum. C. qui. cau. pign. ta. con.

Quid autem si mulier ageret hypothecaria contra illum, cui uir bona sua alienauit, & ille negat alienata fuisse in bonis uiri tempore contractæ hypothecæ mulieris, & quòd per antea fuerunt sibi alienata per uirum. Posset dici, quòd ex quo mulier ambulat paribus passibus cum fisco circa præsumendum proprietatem: cum utroque casu uersetur fauor publicus, ut l. 1. ff. sol. mat. dicendum uidetur, onus probandi incumbere illi conuento: prout idem dicitur fauore fisci in d. l. 1. ubi circunscripto fauore dotis contrarium esset dicẽdum, per id quod habetur in l. de rebus. C. de do. ante nup. & quod ibi per Bald. post Cyn. imò maior uidetur esse ratio in ipsa muliere, q̃ in fisco: cum eis magis faueatur circa proprietatem hypothecæ quàm fisco. Nam fiscus † non præfertur anterioribus creditoribus in bonis quæsitis ante suam hypothecam, sed solùm in quærendis. l. assiduis. C. qui po. in pign. ha. ꝙ maximè procederet, si ille possessor haberet causam à uiro lucratiuam: & sic donationis, tenendo opi. Bal. in d. l. 1. ut ꝓcedat solùm, quando fiscus agit contra possessorem habentem causam lucratiuam: ut sic idem sit dicendum in muliere respectu dotis, quod etiam fuit de mente Lud. Ro. in rep. auth. similiter. C. ad legem Falcid. in 5. charta. & 13. fallen.
4
5 ubi dixit idem in qualibet pia causa, & maximè fauore † ecclesiæ agentis hypothecaria contra tertium habentem causam lucratiuam à debitore ecclesiæ, æquiparando fauorem ecclesię fauori fisci, uel reipublicæ. l. fi. C. de sacr. sanct. eccl. & ita dicit iam consuluisse dominum Franc. de Al. Vnde uidetur posse similiter hoc trahi ad fauorem dotis, æquiparando ipsum fauorem fisci uel reipublicæ: cum paribus passibus ambulent: ut supra dixi. & hoc est bene no. & practicabile priuilegium circa ipsam hypothecam mulieris in dote.

PRIVILEGIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia circa præsumendam proprietatem in hypotheca non egrediuntur personam mulieris.*

1 ET hoc sit secundum priuilegium mulieris in dote: hæc † autem duo priuilegia circa præsumendam anterioritatem: ut supra, non uidentur posse egredi personam mulieris: & ideo non transferentur ad eius hæredes, nisi fortè essent filij eiusdem matrimonij, per id quod habetur in d. l. assiduis. & in §. fuerat. insti. de act. Et ideo fortè huiusmodi priuilegium non extenderetur ad maritum in sua hypotheca tacita, uel expressa in dote sibi soluenda, de quo dicam plenius in ultima parte operis. Dubium tamen facit: quia tex. in d. l. in ambiguis. simpliciter indulget hunc fauorem dotib. meritò uideretur militare tam ex parte mulieris quàm uiri, argu. l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxo. actio. ubi patet, quòd illud priuilegium datum simpliciter dotibus comprehendit fauorem tam in dote promissa à uiro soluenda, quam etiam in dote soluta, restituenda etiam circa hypotecam tacitam: ut sic paribus passibus ambulent: & sic iudicentur à pari uir & uxor. Posset tamen ad hoc responderi, quòd in priuilegio antelationis non ambulant paribus passibus: ut plenè dicetur infra in 10. parte, nisi dicamus, quòd priuilegium, de quo in d. l. assiduis. obtinet, quando certum est de ipsa anterioritate hypothecæ tam ex parte mulieris, quàm ex parte aliorum creditorum, & tunc est uerum, quòd nõ egreditur personam mulieris: nec extenditur ad uirum: sed quando dubitatur de anterioritate, & quis prior, & quis posterior, & tunc priuilegium, quod in dubio pro dote non concernit simpliciter personam mulieris: sed ipsam dotem, debet extendi ad uirum, ut etiam de hoc tangetur infra in quarto priuilegio. Adde tamen, quòd prædicta non uendicareut sibi locum, quando essent illa duo instrumenta confecta ab eodem notario eodem die: cum ex ordine scripturæ sui prothocoli possit apparere quod prius, quod posterius: quia etiam prior contractus in scriptura censetur etiam prior in tempore: arg. l. siquis ex argentariis. §. si initium. ff. de eden. de hoc etiam. l. quoties. ff. de usufruct. & uoluit Bal. in d. l. in rebus.

Sed quid si non appareant instrumenta, sed probatur per testes: quia aliter creditor probat, quòd tali mense, puta Ianuarij, fuit cõtractum suum debitum cum hypotheca, & mulier probat, quòd de dicto eodem mense fuit contractum matrimonium, & dos data: tamen non recordantur testes de die. Põt dici, quòd si non apparet probatio de die pro aliqua parte, sed solùm de mense: & tunc sine dubio pręsumatur præcessisse contractum mulieris per supra dicta, iuncta d. l. in ambiguis. Sed si aliter creditor probaret de mense & de die per instrumentum uel testes, & mulier solùm probaret per testes de eodem mense, & non de die, fortè succumberet mulier, ex quo probatio alterius partis est magis specificata & ĩdiuidua, & sic non sumus in terminis paribus. & hoc per singulare dictum Cy. & Bal. in l. de rebus. C. de do. ante nupt. Fortè tamẽ posset dici, si mulier non ageret, sed esset res conuenta per hypothecariam ab alio creditore: tunc ex quo uertitur duplex fauor, uidelicet dotis & etiam quia rea, cui in dubiis probationibus magis fauetur quàm actori: ut no. in c. ex literis. de probatio. facit l. Arrianus. ff. de actio. & obli. ꝙ tunc non haberet locum illud dictum Cyn. & Bal. unde cogita super hoc: quia non esset non parui effectus.

PRIVILEGIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Testes quando discordant, iudex debet adhærere testibus pro dote.*

1 ET ex prædictis potest inferri ad aliud priuilegium & tertium, † ꝙ si testes mulieris super dote sua sunt cõtrarij testib. alterius partis instantis contra dotem: puta si mulier agit contra hæredes uiri ad mille pro restitutione suæ dotis. Et hæredes se opponendo dicunt, quòd qñ uir fuit confessus de dote recepta non fuit dictum, nisi de quingentis: & ita probant testes, ꝙ solùm audiuerunt de quingentis, & non ultra, & sic astruendo negatiuam bñ coarctatã, uidelicet quòd non potuisset tunc dici de mille, quin ipsi audiuissent, secundùm quòd hr̃ in l. 1. §. fi. ff. de itine. actuq; priua. per gl. no. & in auth. de hære. & falc. §. si uerò absint. & per Bal. in l. 2. C. de bono. pos. secũdùm tabul. & in l. si prǽsidi. ad fi. C. de don. añ nup. Testes uerò mulieris deponunt se tũc audiuisse de mille. Põt dici debere stari testib. deponentib. pro muliere speciali fauore dotis, arg. d. l. in ambiguis. licet alij testes deponant pro reo, bene facit, quod hr̃ aliàs in simili de testib. deponentibus pro libertate: ut l. pen. ff. de manum. & per gl. no. in d. c. ex literis. ubi aliàs circunscripto dicto fauore cæteris parib. staretur testibus deponentibus pro reo: ut suprà, cum fauor dotis & libertatis æquiparentur: ut est tex. no. in c. fi. de re iudic. Et idẽ quando deponerent testes pro matrimonio, secundùm gl. no. in d. c. ex literis. ubi glo. etiam non extendit ad fauorem dotis ponendo illos uersus, testamentum, libertas, coniugum dos si sunt æquales, qui producuntur utrinque.

PRIVILEGIVM IIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudices quando discordant, licet in dubio standũ sit sententiæ illius, qui pro reo sentẽtiauit: tamen si esset cõtra dotem stãdum est sententiæ, quæ est pro dote etiam agente muliere.*

1 ET sic ex prędictis põt inferri ad quartum speciale, quòd sicut † qñ inter pares numero iudices ordinarios est discordia: tunc statur sententiæ, quæ pro libertate pronunciatur, etiam si esset cõtra reum, eodem modo debet stari sententiæ, quæ fertur pro dote, uel etiam pro matrimonio: cum istæ causæ omnes sint etiam fauorabiles: ut est tex. in l. 1. ff. soluto mat. & in d. c. fin. & not. in l. inter pares. ff. de re iudic.

Potest tñ dubitari, quid si fertur sñia pro dote in fauorem uiri, puta pro dote sibi danda maximè per extraneum, potest dici idem esse: cum similiter sit fauorabilis, ex quo datur pro matrimonio, & propter dotẽ magis habet præseruari ipsum matrimonium & amor coniugalis: quia spernitur à uiro uxor indotata: ut l. fin. C. ad Velleian. Et text. in d. cap. fin. simpliciter se fundat super fauore dotis, sicut super fauore matrimonij, nec potest negari, quòd si sententia fertur pro uiro in fauorem matrimonij etiam contra mulierem, quòd habeat locum dispositio d. c. fi. & facit tex. iuncta gl. in cle. dispẽdiosam. de iudi. dum extendit causam matri. ad cãm dotis, & illa

illa gl. obtinet, siue petatur dos per uirum, siue per mulierem, de quo dicetur infrà in 12. speciali circa priuilegia causæ sum marietatis. Et idem potest dici in priuilegio suprà proximo, quando testes essent contrarij super promissione dotis facta viro: quia testes uiri deponerent de dote promissa tali loco & tempore, & testes soceri deponerent de negatiua per modum, de quo supra, quod no. ad dicta supra in 2. priuilegio, & ad dicenda in ultima parte operis.

PRIVILEGIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentis duobus stantib. contrarijs preferendum est instrumentum pro dote.*

1 ET per prædicta potest inferri ad aliud 5. priuil. † si reperiuntur duo instrumenta inter se contraria, unum productum ab actore, aliud à reo conuento: ut præferatur instrumentum concernens fauorem dotis tanquam magis dignum & fauorabile, per id quod habetur per gl. not. in l. scripturæ. C. de fide instr. iuncto eo quòd habetur in d. c. fi. & d. c. ex literis. & d. l. pen. ff. de manumis.

PRIVILEGIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Iudicum unus si in decem, alter in quinque cōdemnat, stabitur sententia pro decem circa dotis restitutionem.*

RESVLTAT etiam ex prædictis aliud no. priuilegium, & sic sextum: quia licet dicatur in l. inter pares. ff. de re. iu.
1 quòd † ubi iudices plures sunt inter se discordes: quia unus condemnat in 10. alius in 5. quòd statur sententiæ eius, qui condemnat in quinque, & sic in minori summa. Tamen fallit, si esset summa pro dotis restitutione: quia unus iudex condemnat decem esse restituenda mulieri pro dote, & alius in quinque: quia stabitur sententiæ eius qui condemnat in decem. hoc sensit gloss. singul. in l. nuptura. ff. de iu. do. dum allegat dict. l. inter pares. argum. illius tex. & esset singu. limitatio ad illum text. & ad tex. in l. diem proferre. §. si plures. de arbi. quòd uidetur dubium: quia in illa maiori unus solus iudicat, sed licet sit unus solus: tamen propter hoc nō sequitur, quòd in causa fauorabili alterius solius sententia præualeat: ut supra dixi per d. c. fi. quòd no.

PRIVILEGIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *Appellari an possit à sententia lata pro dote. & nu. 3.*
2 *Appellatur à sententia lata in causa alimētorum, licet per hoc non debeat executio interim impediri, quando pars appellata esset inops.*

1 SEPTIMVM speciale est: quia † à sententia lata in causa dotis in fauorem mulieris non potest appellari, sicut non potest à sententia pro alimentis præstādis: ut l. fi. ff. de ap. re. ut ibi per Dy. & Bar. ut etiam hoc ultimū noluit ipse Bar. in l. Mela. ff. de ali. leg. Aduerte: quia non uidetur hoc esse expeditum, ꝙ non possit appellari à sñīa lata pro alimentis: qa tex. in d. l. fi. solùm uidetur loqui in sententia lata in fauorem militum pro eorum usu & alimonia, quasi tunc uersetur publica utilitas: & sic uidetur probari, quòd quando agitur pro alimentis in fauorem priuatarum personarum: tunc secus esset, arg. l. cum prætor. ff. de iu. cum suis uulg. Pręterea licet reperiam quosdā ita dicere in sententia lata pro dote, tñ uidet hoc contra casum in l. fi. C. de sen. quæ sine cer. quant. Circa primum tamen de alimentis Spec. in tit. de appel. §. in quibus uer. 8. & seq. posuit uarias opin. & tandem post Mar. de Fan. concludere uidetur, ꝙ quando alimenta petuntur iudicis officio, ꝙ est in quibusdam personis, quando pp inopiam: &
2 † tunc non appellatur, ex quo huiusmodi causa dilationem non capit, ita intellexit d. l. fin. secus si iure actionis, ut ibi per eum: & sic etiam uidetur sequi Barto. in d. l. fin. Sed hæc ratio subesset, etiam qñ peterentur iure actionis: puta ex testō, quando essent legata personæ inopi, unde ex quo aliàs non haberet vnde se aleret, & sic res requirit celeritatem, ne pereat fame. ideo uidetur eadem militare dispositio l. à Titio. ff. de uerb. oblig. cum sim. & facit, quod habetur in l. 2. ff. de re iu. cum tūc deberent abbreuiari termini siue iure actionis, siue iudicis officio petantur alimenta à persona paupere. Gui. autē de Suz. ut refert ibi Io. An. in addi. dicebat, non reperiri iure cautum, quòd à sententia pro alimentis non appelletur, arg. l. illam. C. de colla. Dicit tamen æquum esse, quòd si ille, pro quo est lata sententia, non haberet interim, unde se alat, quòd pendente appellatione pars appellans dabit alimenta, argu. l. instituta. §. pen. ff. de inoffi. testa. & facit, quod habetur in c. ex parte. de accu. & in hac opi. uidetur tandem residere ibi Io. An. quæ mihi satis placet. Et sic pōt concludi, quòd text. in d. l. fi. & exempla ibi posita procedunt, scilicet, ut non possit appellari ad finem suspensionis, & impediendæ executionis latæ sententiæ. Nam non obstan. appellatione sententia mandabitur interim executioni propter periculum in mora. Nec est uerum, quòd tex. in d. l. fi. ponat specialitatem, quando pro usu & uictu militum, nam illud ponitur ibi gratia exempli. & tex. in prin. loquitur generaliter, uidelicet quando res dilationem non capit: exempla enim nō arctant regulam positam. l. damni infecti stipulatio, in fin. de damn. infec. Et negari nequit, causam alimentorum celeritatem requirere: quia non recipit dilationem, quando ab inope peterentur. imò tunc die feriata procedi potest. l. 2. ff. de feriis. & dicam infra. in 13. priuile. Et
3 sic potest similiter concludi in causa † dotis: quando sententia esset lata pro dote, & requireret celeritatem: puta quia repeteretur à muliere uidua: ut possit se remaritare, uel exinde se alere: quia nihil aliud haberet: uel à puella paupere, ut exinde possit se nubere: & licet tunc possit appellari à tali sententia: tamen propter hoc non impedietur eius executio: quia (ut dixi) non potest negari, quin talis causa non capiat dilationem, sicut non capit causa alimētorum: ut infra dicam in 13. priuil. & est tex. in d. l. fi. in prin. dum simpliciter dicit, quòd si res dilationem non recipit, non potest appellari: debet intelligi ad finem impediendi executionem per supra dicta. ad quæ etiam facit, quod no. Spec. titu. de offi. iudi. §. 1. uers. sed an iu eisdem. Confert etiam, quod aliàs legitur no. in cle. 1. de rei iudi. & per Bald. in l. 1. C. ne liceat ter. prouo. Et per prędicta pōt responderi ad tex. d. l. fi. C. de sent. quæ sine cer. quanti. ut procedat ad finem: ut sententia lata super dote etiam ad fauorem mulieris possit retractari per appellationem quando esset iniusta, cum etiam in minoribus causis & summariis quibuscunque possit appellari. l. & in maiorib. C. de appe. & quia edictū de appellationib. est prohibitorium, idest, quia regulariter in omnibus causis potest appellari, nisi à iure reperiatur expresse prohibitum: ut per gl. no. in l. qui restituere. ff. de rei uend. & speciale est in causa dotis, & alimentorum, & similibus, quæ non recipiunt dilationem, ut in eis sententia lata non suspendatur per appellationem: quominus interim executio fiat ita potest intelligi, quod Bal. no. in l. 1. ff. sol. mat. in 4. col. ubi uelle, quòd à sententia lata super dote non posit appellari, ut procedat, scilicet ad fi. ut interim non impediatur executio talis sententiæ, per supra dicta, & hoc intelligo, quando esset data pro dote in fauorem mulieris, non sic quando esset data contra mulierem: quia tunc cessat ratio, de qua supra.

Quid autem si esset data pro marito petente dotem promissam, & sic contra mulierem, uel socerum, uel extraneum, dubium facit: cum isto casu, licet uersetur fauor dotis pro subeundis oneribus matrimonij: tamen non uersatur fauor mulieris. Posset tamen dici, quòd si maritus esset inops, adeo quòd imposibile esset sibi, uel difficile dicta onera matrimonij supportare sine dicta dote: quia tunc idem sit dicendum, prout supra est dictum in causa alimentorum: cum pari passu ambulent: ut per Bar. in l. cum de in rē uerso. ff. de usur.

PRIVILEGIVM VIII.

SVMMARIVM.

1 *Filiafa. pōt eē in iudicio sine cōsensu patris pro dote aduētitia.*
2 *Pater nullum habet hodie usumfructum in dote profectitia cōsolidata in filiamfa.*

OCTAVVM speciale est contra regulam, de qua in §. necessitatem. l. fin. C. de bon. quæ libe. ubi dicitur quòd filiusfa.

filiusfa. licet hodie sit capax aduentitiorum , saltem respectu proprietatis : tamen non est capax iudicij mouendi sine consensu patris. Nam hoc† non procedit in dote aduentitia : ut probatur in l. Caius. in fi. ff. sol. mat. dum dicit, quòd illa filiafam. fauore nuptiarum in ea dote habet actionem. Nam debet intelligi effectualiter , & sic quò ad plenum exercitium, argumen. l. 1. §. hec uerba. ff. quod quisque iur. cum sim. Unde licet quidam dicant, hoc esse solùm de iure nouissimo, per auth. quod locum. C. de collat. & in corpore unde sumitur : tamen contra eos multùm urgent text. in dicta l. Caius. in fi. & etiam à contrario sensu text. in l. 2. §. 1. ff. soluto matrim. iuncta gloss. not. in uerbo, perfecta, circa princip. ad hoc etiam gloss. in dict. §. necessitatem. quòd maximè etiam procedit de iure cano. de quo circa matrimonium filiafamil. habetur pro matresamil. & sic patria potestas non curatur , & potest esse in iudicio sine consensu patris, sicut in aliis spiritualibus. cap. si annum. de iudi. lib. 6. Imò etiam contra ipsum patrem: ut habetur in cap. non est nobis. de sponsa. ergo eadem ratione pro ipsa dote, quæ est de appendiciis matrimonij : ut aliàs per gloss. not. in simili in clemen. dispendiosam. de iudic. & facit, quod aliàs habetur in l. qui liberos. ff. de ritu nuptia. & dixi supra in sexta parte, in 15. & 16. priuileg. unde si dos esset relicta mulieri à matre uel alia coniuncta persona posset ipsa filiafamil. sola agere, & non posset pater agere tanquam legitimus administrator filiæ, licet posset tanquam coniuncta persona , & sic cum cautione rati, & non aliter, per id quod habetur in l. 2. §. fin. & ibi dixi. ff. soluto matrimo. ad hoc glo. no. in l. 1. C. si per uim uel alio modo . & ideo si appareret de contraria uoluntate filiæ expressè uel tacitè : puta, quia ipsa constituisset procuratorem ad petẽdum dictam dotem, non posset tunc pater agere, etiam cum cautione rati, per id quod habetur in l. non solùm. §. fi. ff. de procurat. Et ideo uidi iam de facto dubitatum , si pater , qui administrauit certa bona relicta filiæ suæ pro dote per auum maternum, illa bona pro maiori parte dispersit & alienauit, an propter hoc filia habebit tacitam hypothecam in bonis patris. Nam
2 dixi, quòd† cum illa tacita hypotheca sit inducta à lege circa administrationem aduentitiorum , in quibus pater habet usumfructum : & sit etiam legitimus administrator. l. cum oportet. §. fina. C. de bonis quę liber. ideo se non extendit circa dicta aduentitia, in quibus pater non habuit legitimam administrationem. Vidi tamen quosdam consuluisse contrarium, per id quod habetur in l. pro officio. C. de administra. tutor. in gloss. not. quæ tamen gloss. non facit : quia illud procedit in personis, quæ administrant tanquam tutores uel curatores minorum ubi non sunt, sed in filiafamil. à patre administrante bona filiæ , hoc non cadit, ex quo pater in dicto casu se non gessit tanquam tutor uel curator filiæ : sed tanquam pater, nisi fortè probaretur , quòd ipse pater ita administrans credebat se esse legitimum administratorem , ubi non erat : quo casu intelligeretur dicta tacita hypotheca legalis inducta, sicut quando esset uerus, & legitimus administrator : per id quod habetur in dict. l. pro officio . quod esset not. ad ampliationem eius , quod habetur in dict. §. fin. Amplius etiam dici potest , quòd si dictus pater fuit consequutus dictum legatum factum pro dote dictæ filiæ suæ, hæres, qui soluit , non esset liberatus à dicta filia legataria, quominus possit filia agere contra eum , argum. l. qui hominem. §. si gener. ff. de sol. imò agendo tunc filia contra dictum patrem posset repelli tanquam agens sine actione, & hoc nisi hęres, qui tenebatur ad dictum legatum solutum indebitè dicto patri esset factus non soluendo: quia tunc daretur utilis actio ipsi filiæ contra patrem in subsidium ex æquitate. l. fi. ff. de eo per quem fact. erit. Nec poterit repelli filia agens tunc contra patrem, per regulam l. lis nulla. de iud. quia illa regula non habet locum in filiafamil. agente contra patrem ratione dotis, ut supra dixi in 6. parte, in 15. & 16. priuileg. Et quæ dicta sunt supra in dote aduentitia eadem ratione obtinent in profectitia eo casu , quo dos consolidaretur in filiam uiuo patre : ut est, quando pater stipulatus est, uel aliter pactus est expressè, uel tacitè dotem reddi filiæ soluto matrimo. ut habetur not. in l. post dotem. & in l. si cum dotem. in princip. ff. soluto matri. maximè secundùm intellectum Bart. uel quando pater non esset probatæ uitæ : ut habetur in d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore: & alijs similibus casibus: cum dictis casibus possit sola filia agere & esse in iudicio sine patre & eius consensu : ut legitur & nota. in d. authen. quod locum. & ibi per Doctor. & per Barto. in d. l. post dotem. 4. q. Unde sequitur, quòd in tali dote profectitia reconsolidata in filiamfamil. uiduam effectam , ipse pater etiam hodie nullum habebit usumfructum , & sic non censebitur legitimus administrator filiæ , cum etiam olim pater nihil iuris habebat facta dicta consolidatione in filiam : & sic iura noua Codicis nihil hodie immutant in tali dote profectitia : sicut suprà dixi in aduentitia. & maximè : quia indistinctè hodie in profectitijs iura antiqua remanent intacta, ut per gloss. not. in l. frater à fratre. ff. de conditio. indeb. & est text. in dict. l. cum oportet. post princip. ibi, non ex eius substantia, cuius in potestate sit : & idem etiam dixi post Pon. in dict. l. 2. §. 1. ff. soluto matrimo.

PRIVILEGIVM IX.

SVMMARIVM.

1 *Ius executiuum sententiæ latæ cum patre in dotis restitutione transit in singularem successorem, id est in filium succedentem ex ui consolidationis.*

1 NONVM priuilegium : quia licet† regulariter ius executiuum sententiæ non soleat transire in singularem successorem tam actiuè quàm passiuè : tu uide de hoc latè per Barto. in repe. l. 3. C. de pign. & dixi post ipsum Bart. in l. à diuo Pio. §. si super. ff. de re iudic. Tamen speciale est in dote : ut sententia lata contra uirum in fauorem patris, qui egit actione de dote, possit mandari executioni ad petitionem ipsius mulieris post mortem dicti patris propter consolidationem factam in eam per mortem patris, & sic dictum ius executiuum sententiæ ipso iure transit in filiam, siue uelit agere actione iudicati , siue officio iudicis pro dicta executione sententiæ, secundùm quod habetur in l. debitoribus. ff. de re iudi. & sic si sine alia cessione sibi fienda per hæredes soceri, ut nota. probatur in l. si marito. §. secundo. soluto matrimo. sicut ergo transit instantia dicti iudicij de dote in filia : ut dicetur infra proximè: ita etiam transit instantia iudicij executiui , licet propriè non posset dici instantia in executione: ut per Barto. in l. litibus. C. de agri. & censi. lib. 11.

PRIVILEGIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Instantia iudicij in dote transit in singularem successorem, uidelicet in filiamfa. factam sui iuris, licet regulariter contra.*

1 DECIMVM : quia licet regulariter† instãtia iudicij cœpta non soleat transire in singularem successorem. l. 2. §. non solùm. ff. de hære. uel ac. uen. & no. per Barto. & alios in l. si eum hominẽ. ff. de fideiuss. & hoc nisi scienter successerit in uitium uiolentiæ: quia tunc in eum transit instantia passiua, sicut tunc transit rescriptum : ut est casus not. in in c. quia. V. de iudi. ut singu. uoluit ibi Inno. Tamen secus instantia cœpta per patrem super dote repetẽda: quia eo mortuo transit in filiam: ut sic ex eadem instantia possit ipsa prosequi, licet non sit hæres : & solet allegari text. pro no. in §. sed hoc ex rei. l. 1. C. de rei uxor. action. & dixi in l. si marito. §. 2. Bar. autem in dict. l. si eum hominem. intellexit illum text. ꝙ non sit speciale ibi in dote, sed sit regulare in omni singulari successore, in quem ex iuris necessitate transiret ipsa res, super qua lis est mota, & alle. d. §. sed hoc ex rei. & l. ĩ iudicio. ff. fam. erc. & no. Iaco. de Are. in l. inter quos. §. 1. ff. de damn. infec. Sed tu aduerte: quia tex. in d. §. sed hoc ex rei. non bene probat illud, ꝙ in filiam ibi transeat instantia cœpta, & sic eã possit prosequi sine nouo iudicio, licet glo. in l. si unus. §. filio. ad fin. ff. de iniur. hoc idem uoluerit per illum tex. in d. §. sed hoc ex rei. Nec uidetur bonum simile de actione iniuriarum cœpta per patrem ad actionem de dote : quia tex. in dict. §. filio. in fin. debet intelligi, quando pater egit nomine filiæ, & sic intentauit actionem iniuriarum competentem filio, aliàs si pater intentasset actionem competentem sibi, non uideo quomodo filius possit prosequi tale iudicium cœptum per patrem : cum competant duæ actiones ex iniuria illata filiæ , una patri & alia filio. l. non solùm. §. si pater. ff. de procu.

Etsi

Et si intelligamus, quòd ibi pater intentauit sibi actionem cõpetentem, oportet dicere, quòd propter absentiam patris filius non prosequatur eandem instãtiam cœptam per patrem, sed de nouo possit incipere iudicium super actione sibi competente, tanquam sit persona sua habilitate propter absentiã patris. facit l. si longius. in princ. & §. si filius. ff. de iud. Tenendo tamen communem opi. sequeretur. ꝙ si uir constante matrimonio egit ratione dotis sibi assignatæ, contra tertium possessorem rei dotalis, uel contra debitorem, cuius nomen fuit sibi assignatum in dotem, & nõdum lite finita matrimonium esset solutum per mortem uiri, fortè tunc ex quo mulier uidetur succedere in dicta dote ex iuris necessitate, quòd in ipsam transeat dicta instantia cœpta, nisi dicas, quòd non uidetur, quòd ipsa mulier succedat in dicta actione intentata per uirum, quæ non fuit actio de dote contra illum tertium intentata: & maximè quia actio prædicta competens uiro non transit ipso iure in mulierem solu. mat. nisi facta cessione: ut probatur in l. si filiofam. la j. §. fi. & ibi dixi. ff. solu. mat. & in l. si usufru. eod. tit. & etiam dixi suprà.

PRIVILEGIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Mulier pro sua dotis restitutione potest petere ut sibi edantur instrumenta per uirum, uel hæredes eius conuentos.*

1 VNDECIMVM priuilegium est: † quia licet regulariter quis non teneatur edere instrumenta & dare actori ad intentionem fundandam. l. fin. C. de eden. & no. in l. 1. §. editione. ff. eod. tit. Tamen secus est in causa dotis: puta si mulier sol. mat. uult dotem petere, nec habet apud se probationes, uel instrumenta ipsius dotis: puta promissæ & instrumentum promissionis dotis sit apud uirum, uel eius hæredẽ, poterit petere sibi fieri editionem dicti instrumenti in iudicio: ut nota. uoluit Anto. in cap. 1. de prob. & sequuntur ibi Ioan. de Imo. & alij Modern. Nam fauor fisci & dotis procedit à pari: ut habetur in l. dotis. C. de iur. do. & l. 2. C. de priuileg. fisc. per gloss. & fauore fisci eduntur instrumenta etiam ad intentionem fundandam: ut habetur in l. nec quicquam. secundùm unam lecturam. ff. de eden. de quo tamen in l. 2. §. Diuus. ff. de iu. fis. per Bar. & in l. in fraudem. §. neque. eo. tit. ergo idem in dote fauore mulieris, & idem quando uersaretur fauor matrimonij, ut ille, qui stat pro matrimonio possit petere sibi edi: ut not. uoluit Ioan. And. in addi. Spe. ti. de instrum. edi. §. uidendum. uersi. ex præmissis. in fin. ubi dicit, ita fuisse disputando conclusum: ergo idem in dote, quæ dependet à matrimonio: & sic debet pari gaudere priuilegio, & maximè cum utrobique uersetur fauor publicus, facit, quod habetur in c. fi. de re iud. Et idem dicit ibi Anto. in qualibet causa pia, de quo ibi per Doct. & maximè per Abb. Sicu. qui hoc tenet procedere in subsidium, & quando aliæ probationes deficerent, ut ibi per eum. Verùm dici posset, quòd quando aliæ deficerent probationes, & sic non posset aliter actor in sua iustitia foueri, & reus nollet instrumenta edere, & sic lucraretur cum aliena iactura, fortè posset per denũciationem euangelicam compelli reus, ne sit in peccato, per id, quod habetur in c. nouit. de iudic. & quod ibi per Doc. & quod ibi per Ant. post Ioan. Andr. & per Bart. in extrauaganti ad reprimendam in uerbo per denunciationem: cum etiam possint testes cogi ad perhibendum testimonium: ubi aliàs de iure non possent, puta contra parentes, uel patronum, quando aliàs non esset possibile ueritatem ipsam probare. Imò multi tenent, quòd tunc de æquitate & in foro fori possit de nouo probationes extorquere: ut not. Docto. in cap. dilectorum. & in cap. fin. de testi. cogen.

PRIVILEGIVM XII.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa est summaria sicut causa alimentorum: non tamen ut non requirantur plenæ probationes.*

DVODECIMVM speciale est: quia causa dotis ultra alias causas est priuilegiata; quia in ea debet procedi † summariè & dilationes & termini debẽt abbre- 1 uiari per iudicem: ut celeriter expediatur, maximè propter fauorem matrimonij, si illa esset uidua, & uellet se nubere, prout est uerisimile: quia esset iuuenis, & sic esset periculum; quia difficile est reprimere iuueniles calores. l. fina. §. filij autem. C. de bon. quæ liber. Et hæc uoluit gloss. not. in l. prima ff. soluto matrimo. quam etiam sequitur Barto. & communiter Doctor. per id, quod habetur in l. 2. ff. de re iud. quicquid aliter dixerit Dyn. dicendo quòd potius hoc esset odium & damnum mulieris, quàm fauor: & quia hoc non reperitur iure cautum. & habemus regulam in contrarium, quòd omnis causa est ordinaria & plenaria: ut l. iudices. C. de iud. nam imò reperimus hoc iure cautum in similibus causis, uidelicet alimentorum: ut habetur in dict. l. 2. & in l. si quis a liberis. §. si uel parens. ff. de lib. agno. cum dos & alimenta procedant à pari: ut per Barto. in l. cum de in rem uerso. ff. de usu. Et posset dici, quòd cum hoc priuilegium detur causæ, quòd idem esset, quando uir ageret ad dotem promissam pro supportandis oneribus matrimonij, & sic pro alimentanda uxore & sua familia: imò satis in genere reperimus hoc expressum in omnibus causis requirentibus celeritatem: ut habetur in dict. l. secunda. de re iudic. ubi idem not. Docto. in omnibus aliis causis piis & fauorabilibus, nec esset hoc damno mulieris uel uiri: imò esset damnum, si periret iustitia & causa dotis propter tempus instantiæ: per id, quod habetur in l. secunda. C. ut intra cert. temp. & ita potest hoc ultimo modo saluari dictum Dyn. per dicta suprà. de quo infrà in alio priuilegio: non tamen propter talem summaritatem debent omitti probationes legitimæ & plenæ, secundùm Barto. & Docto. in dict. l. prima. ff. soluto matrim. quod quidem procedit, quando uerteretur plenum præiudicium ut esset, quando ageretur contra uirum, uel eius hæredes ad dotis restitutionem propter solutum matrimonium. Sed si ageretur ex causa uergente ad inopiam, in qua non uerteretur plenum præiudicium contra uirum: cum ex dote ipse debeat alimentari unà cum uxore; ut habetur in l. ubi adhuc. C. de iure dot. tunc sufficerent semiplenæ probationes tam super uergentia ad inopiam, quàm etiam super debito dotis promissæ & datæ; ut uoluit Barto. in l. si constante. in 3. quæst. 3. partis. facit, quod habetur per eundem in sim. in l. diuo Pio. §. si super rebus. ff. de re iud. & in l. prima. in fi. ff. de præto. stip. Si autem ageretur contra extraneum ex dicta causa; puta hypothecaria, & tunc secus cum in eo uersetur plenum præiudicium.

PRIVILEGIVM XIII.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa potest agi etiam in diebus feriatis.*

1 DECIMVMTERTIVM priuilegium est, quia † in causa dotis potest procedi etiam diebus feriatis etiam de iure ciuili, sicut causa alimentorum. l. 2. ff. de fe. ut communiter tenent ibi Doct. modern. & in l. 2. ff. de re iud. quod etiam tenet Specu. titu. de fer. §. sequitur. in 1. col. æquiparat in hoc causam dotis causæ alimentorum, quòd etiam probatur in l. publicas. C. de fe. ubi in causis publicis. & sic continentibus publicam utilitatem cessant feriæ. Intellige prædicta de feriis indultis ob utilitatem hominum, non sic in honorem Dei, cum etiam causæ alimentorum, quæ requirunt celeritatem dicto tempore non possint agitari, ut habetur in d. l. secunda. & tenet Spec. ut supra. ad hoc etiam gl. in d. l. publicas. quòd etiam hic tenet Ange. & Imo. & etiam tenet; quia in causis matrimonialibus; licet non sint feriæ inductæ ob utilitatem hominum, tamen bene debent seruari feriæ inductæ ob honorem Dei, ut per gloss. & Doctor. in clemen. dispendio. de iudic. Et fortè potest dici idem in uiro agente ad dotem, ut suprà dixi in proximo priuilegio.

PRIVILEGIVM XIIII.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa seu instantia an finiatur triennio.*

1 DECIMVMQVARTVM priuilegium est; quia secundum † quosdam causa dotis non finitur triẽnio, sicut regu-

regulariter finiuntur aliæ causæ, seu instantia aliarum causarum. l. properandum. C. de iudi. Et licet Bald. de hoc dubitauerit in rubric. C. de priuil. do. tamen Ludo. Roma. in suis singularibus tenet hanc opi. pro quo facit dict. l. properandum. post prin. ubi in causis fiscalibus, & super publicis functionibus, idest officijs, talis instantia non perimitur tali tempore. pro quo etiam facit: quia causa dotis est dependens à causa matrimonij: cuius instantia est perpetua, sicut aliæ causæ spirituales, immo sicut & temporales de iure canonico: ut in cap. fin. de iudi. tamen communiter solet teneri contrarium, ut tenet Bartol. in l. 1. ff. solut. matrimo. & sequitur Angel. & Imol. & communiter legentes. Nec obstat dict. l. properandum. quia licet ibi tex. excipiat causas fiscales & causas publicas super functionibus, idest super tributis: quia excipiendo ibi dictas causas uidetur confirmare regulam super alijs non exceptuatis, argum. l. nam quod liquidæ. de penu. leg. ff. & in auth. de non alienandis. §. ut autem. & 32. quæst. 7. cap. dominus. Nec obstat si dicatur, quòd exceptio extenditur etiam ad alium casum non exceptuatum habentem eandem rationem cum excepto: ut per gloss. not. & ibi per Bald. in l. 1. C. de condict. indeb. facit cap. cum dilecta. & quod ibi per Abb. Sicu. de confirmatio. uti. uel inuti. Nam potest negari quòd sit eadem ratio in causa dotis: quia ibi fortè Imperator magis illud induxit contra fiscum, quàm eius fauorem, argum. l. non dubito. ff. de iure fisci cum sua interesset, quòd causa contra eum mota perimeretur tempore, & non esset perpetua. Vnde forte posset dici dictam exceptionem non habere locum, quando fiscus ageret, & eodem modo in muliere. Nam cum dos & eius causa habeat multos fauores & plenè infinitos, certè esset magis odium & damnum mulieris, quòd sua instantia perimeretur tempore, quàm quòd non perimeretur. Vnde ibi ideo fortè excepit causam fiscalem: quia esset damnum fisci, si sua causa perimeretur tempore, quando fiscus esset actor, & pro hac intelligentia facit text. ibi, dum loquitur de causis publicarum functionum, in quibus ipse fiscus uel respublica semper sustinet partes actoris, & non rei agendo pro tributis. Vnde super hoc cogita, quia posset ille text. retorqueri contra dictam opinionem, quia excipiendo ibi Imperator causam publicam: quando uerteretur super publicis functionibus, ergo expresè uidetur uelle stari regulæ in alijs causis publicis, quæ agitarentur super alijs rebus & iuribus fisci & reipubl. argum. l. cum prætor. ff. de iud. & cap. nonne. de præsumpt. cum simílib. & maximè etiam arguendo ex illo text. à contrario sensu per iura uulgaria, & prædicta procedunt, quãdo causa dotis uentilaretur in foro seculari, & in terris, quæ non essent de temporali iurisdictione ecclesiæ. Si autem tractatur in foro ecclesiastico, quod potest: ut dicet infra in decimosexto priuilegio, & cum tunc debeant seruari iura cano. secundùm quæ omnis causa est perpetua. capit. fin. de iudi. Ideo tunc non finietur talis instantia triennio. & idem si agitaretur coram seculari in terris ecclesiæ, per not. in dict. cap. fin.

PRIVILEGIVM XV.

SVMMARIVM.

1 *Libellus non requiritur in causa dotis nec litis contestatio.*
2 *Dotis causa licet semper dependeat à matrimonio: tamen non semper dependet à causa matrimoniali.*

1 2 DECIMVMQVINTVM speciale est: quia secundum quosdam in causa dotis † non requiritur libellus nec litis contestatio, & alia solennia iudiciorum: sed debet & potest procedi summariè de plano, sine strepitu & figura iudicij, sicut in causa matrimonij, per tex. in Clemen. dispendiosam. de iudi. iuncto eo, quod habetur in Clemen. sæpe. de uerbor. signific. prout etiam uoluit gloss. in d. Clemen. dispendiosam. per illum textum, dum loquitur de aliis causis dependentibus à causa matrimoniali, uel aliis spiritualibus, uel quomodocunque dictas causas spirituales tangentibus, cum non possit negari, quin causa dotis tangat ipsum matrimonium, uel ab ipso matrimonio dependeat, Bartol. autem in l. prima. ff. solut. matrimo. & expressius in l. si constante. in sexta quæstio. 3. partis. eodem titul. tenuit contrarium, dicendo d. Clemen. & quod ibi habetur procedere, quando non tractatur de pleno præiudicio in casu dotis sed semipleno. Tu aduerte: quia licet Doctor. communiter dicant d. Clemen. cum gloss. procedere de iure canonico, & non sic de iure ciuili. Tamen potest dici, quòd dispositio illius Clemen. procedit de iure nouissimo, nam ante tempus d. Clemen. in matrimoniis, & aliis spiritualibus quibuscunque non poterat procedi lite non contestata, quando contra præsentem, sed solùm erat speciale, quando contra absentem & contumacem: ut in capitulo quoniam frequenter. §. porrò. ut lite non contestat. Vnde successit postea dispositio d. Clemen. quod indistinctè etiam quando contra præsentem non requiratur ordo iudiciarius. & sic illa dispositio est noui iuris promulgatoria, & non antiqui iuris declaratoria: ut patere potest ex uerbis ipsius text. & etiam ibi tenent legentes. Et sic patet, quòd etiam de iure canonico antiquo in causa matrimoniali requirebatur litis contestatio. unde multò magis in causa dotis, de iure autem Ciuili etiam Digestorum hoc est clarissimum: ut patet in l. si cum dotem. §. eo autem. & in l. si mulier. & in l. si marito. §. secundo. ff. solut. matrimo. idem etiam de iure codicis. leg. tertia. C. de do. promis. ibi, more iudiciorum. Angel. in dicta leg. prima. idem tenet, dicendo tamen, quòd dispositio d. Clemen. obtineret, quando causa dotis tractaretur incidenter, & sic quando causa matrimonii intentaretur principaliter. Et potest poni exemplum, si ageretur de matrimonio de facto contracto separando: puta propter aliquod impedimentum, uel quò ad thorum petendo etiam ipsa mulier dotem. Nam tunc potest intelligi, quòd causa dotis tanquam tunc dependens à causa matrimonii, uel ipsa causa matrimonii contingens gaudeat eodem priuilegio quò ad iudiciarium ordinem remittendum, secus si ageretur principaliter ad ipsam dotem propter casum soluti matrimonii. Nam tunc ordo iudiciarius est seruandus: ut iura suprà allegata uolunt. Et subdit, quòd idem esset eadem ratione, quò ad iurisdictionem iudicis ecclesiastici, coram quo pendet causa matrimonii, ut sic incidenter possit cognoscere & pronunciare super ipsa dote tanquam dependente ab ipsa causa matrimonii, allegat capitul. de prudentia. de donatio. inter uirum & uxorem, non sic si principaliter intentaretur causa dotis propter solut. matrim. quia tunc coram seculari tantùm esset tractandum, de quo ultimo infra proximo priuilegio tangetur. Imol. autem in dict. l. 1. tenet, quòd etiam quando principaliter ageretur pro dote, non esset ordo iudiciarius seruandus, per text. in dict. Clemen. dum sic generaliter loquitur de dependentibus, ut suprà, & sic etiam idem dicit in causa sponsaliorum de futuro, etiam si principaliter ageretur, per illum textum. Et dicit idem tenere ibi dominus Cardin. Zabarell. Floren. Tandem ipse concludit concordando, quòd illa Clemen. seruetur in foro ecclesiastico, siue incidenter, siue principaliter agatur, & in foro seculari seruetur sententia contraria: cum moderatione Angel. immo tunc & in terris ecclesiæ in foro seculari, per id quod habetur in capitul. secundo, de arbitr. in sexto, & idem tenet Ludo. Roma. in dict. l. si constante. super d. 6. quæstio. Bartol. & licet ista uideatur esse communis opinio: tamen quia (ut dixi) dict. Clemen. inducit ius nouum exorbitans a dispositione iuris antiqui etiam cano. uidetur, quod debeat restringi iuxta suos terminos, & non ampliari ultra suos terminos: per id quod habetur in l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de leg. & in regula quæ à iure, in sex. loquitur enim in causis matrimonialibus & dum subdit, uel in causis eas tangentibus, uel ab eius quomodolibet dependentibus. Et sic debet intelligi, scilicet in dictis causis matrimonialibus, & aliis spiritualibus.

2 † Sed causa dotis: licet dependeat semper à matrimonio: quia sine illo esse non potest. l. 3. ff. de iure dotium, cum simílib. Tamen non semper dependet à causa matrimoniali: quia sine causa matrimoniali esse potest: puta quando non esset quæstio, uel causa super matrimonio: sed solùm super dote repetenda solut. matrim. & nullus dixerit, immo absurdissimum esset dicere, quòd ista causa dotis dependeat a causa matrimonii. Sed bene possumus dicere, quòd dependeat ab ipso matrimonio iam contracto. ergo isto casu remanere debent iura antiqua intacta. Et sic potest dici, ꝙ in puncto iuris etiam in terris ecclesiæ, immo etiam in foro ecclesiastico, si contingat causam dotis uentilari ibi principaliter, talis causa requireret iudiciarium ordinem, prout regulariter aliæ causæ: licet alio respectu deberet esse summaria propter dilationes abbreuiandas: ut supra fuit dictum.

ADDI-

ADDITIO.

a Non requiritur libellus. Adde tamen, quòd libellus requiritur in repetitione dotis à uiro uergente ad inopiam. uide Bart. in l. si constante. 6. quæst. 6. prin. solut. matrim. & quomodo formetur, habetur in Specul. de donatio. inter uir. & uxor. §. fin. uers. sed quo iure.

PRIVILEGIVM XVI.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa est utriusque fori.*

1 DECIMVMSEXTVM speciale est: quia causa dotis habet priuilegium: quia est mixti seu † utriusque fori, uidelicet, quòd potest de eo cognoscere tam iudex ecclesiasticus, quam secularis, etiam principaliter, & absque eo ꝙ uertatur aliqua quæstio super matrimonio: ut not. uoluit Innocen. d. cap. prudentia. & dicit Ioann. de Imo. in l. 1. ff. solut. matrim. quod idem sequitur Hostien. & Ioan. Andr. in d. l. 1. licet gloss. ibi contrarium dixerit, quando principaliter: quia tunc solùm iudex laicus est iudex. & ita sequutum dicit ipse Imol. alleg. cap. ex literis. de pign. Sed Angel. in d. l. 1. sequitur opin. gloss. ibi, ut supra est relatum in proximo priuilegio. Tu aduerte: quia Ioan. Andr. in d. cap. potius inclinat in opin. glo. dicendo opin. Innocen. procedere in muliere uidua expressa: quia tunc ecclesia potest esse iudex tanquam in causa miserabilium personarum. facit, quod habetur in ca. significantibus. de offic. deleg. & per gloss. & Doctor. in cap. cum sit generale. de foro compet. & sic uidetur uelle, quòd quando causa non esset cum uidua: puta quia repeteretur dos constante matrimonio propter uergentiam uiri ad inopiam: secundùm quòd habetur in d. l. si constante. ff. solut. matrim. Vel propter separationem thori: tunc iudex ecclesiasticus non esset competẽs & idem uidetur esse de mente An. ibidem. Sed Abb. Sicu. indistinctè sequitur ibi opin. Innocen. pro qua alleg. text. in cap. 1. & 2. & cap. per uestras. eod. titul. & quia ratione connexitatis ampliatur iurisdictio: ut in cap. quanto. de iudi. Item, quia ecclesia debet esse fauorabilis mulieribus in suis dotibus. d. ca. per uestras. & cap. nuper. eodem titulo. Multi etiam tenent, ꝙ tunc dicitur causa uiduarum & pupillorum, & similium personarum esse pia, quando essent pauperes: secus si essent diuites: ut uoluit Spec. titul. de instrum. edi. §. nunc uerò aliqua, dum tractat materiam exemptorum & miserabilium personarum, uersicul. fin. cuius dictum procedit quò ad effectum, de quo ibi. s. an relictum factum talibus miserabilibus personis dicatur ad pias causas: sed quò ad effectum, de quo supra, scilicet priuilegij causæ dotis placet dicta opin. tanquam fauorabilis & benignior pro mulieribus, & dotibus, per id quod habetur in l. in ambiguis. ff. de iure dotium, & quod not. Io. Andr. post Host. in cap. 1. de cogna. spi. uidelicet temperando eam, dummodo sit uidua: licet aliter non oppressa, seu licet non alleget ipsa mulier in sua petitione dictam qualitatem oppressionis, prout uidetur requirere opinio. Ioann. And. quia uiduæ dicuntur esse personæ miserabiles, ut habetur in leg. prima. C. quan. impe. inter pu. & uid. & quod habetur in capitulo significantibus, de officio delega. Et ecclesia debet dictis uiduis fauere in dotibus: quia ecclesia hortatur eas, ut mortuo uiro renubant, ut in capitulo fina. de secundis nupt. Et sic diceretur tunc fauere non solùm doti, sed in consequentiam ipsi matrimonio, ut sic facilius renubant. Subest etiam fragilitas sexus, & quia iam dicuntur derelictæ & orbatæ uiro, & sic domino suo. facit, quod habetur in capitulo ex parte. de foro competenti. Et idem est de mente Paul. de Castr. in l. 1. ff. solut. matrim. Et sic sequitur ex prædictis, quòd si dos repeteretur ex causa inopiæ uiri constante matrimonio, uel propter separationem thori, & sic non repeteretur per uiduam, tunc procedat opin. gloss. in d. cap. de prudentia. & Angel. in dict. l. 1. soluto matrimonio. & idem si repeteretur à patre mulieris, uel uiua filia, uel post eius mortem: ut tunc coram ecclesiastico contra laicum non possit tale iudicium intentari. & idem si repeteretur ab hæredibus mulieris & multominus si dos peteretur à uiro tanquam promissa: quia tale priuilegium mixti fori est merè personale, uidelicet, quando dos peteretur à muliere uidua, per supra dicta.

PRIVILEGIVM XVII.

SVMMARIVM.

1 *Mulier minor 25. ann. potest esse in iudicio pro dote secundum aliquos*

1 DECIMVMSEPTIMVM priuilegium est: quia † mulier etiam minor 25. annis potest esse in iudicio pro dote sua repetenda soluto matrimo. secundùm quosdam quia fauore dotis etiam filiafamil. quæ aliàs non habet personam integram ad standum in iudicio: tamen in dote habet personam habilem, ut in auth. quòd locum. C. de colla. & glo. in l. 2. §. 1. in uerbo perfectam. ff. solu. matri. & facit l. promittendo. in prin. ff. de iure dot. ad quod etiam allegant tex. in cap. fi. de iudi. in 6. secundùm Ludo. Ro. in d. l. si constante in prin. in 7. q. Bar. 3. partis ibi. tamen Bar. tenuit contrarium indistinctè per tex. in d. authen. quòd locum. & forte melius quia licet tolleretur inhabilitas filiæ ratione patriæ potestatis eo casu, quo in eam esset reconsolidata: tamen non sic tolleretur inhabilitas ratione minoris propter imbecillitatem sensus, siue animi. & ita in terminis uidetur probari in d. authen. quòd locum. Et potest respõderi ad d. c. fi. ut procedat quando causa dotis agitaretur unà cum causa matrimonij & sic ueniret incidenter uel per modum connexum: quia sicut ipsa mulier minor 25. ann. & maior 12. habet personam habilem in causa matrimonij per eam mota. ita etiam in causa dotis, quæ uenit tunc per uiam consequentiæ ad ipsam causam matrimonij: cum multa permittantur per uiam incidentiæ, quæ non permitterentur principaliter, per id quod habetur in l. quoties. C. de iudi. & quia tunc propriè dicitur causa dotis dependere à causa matrimonij, ut dixi suprà in proximis duobus priuilegiis.

PRIVILEGIVM XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si receperit dotem in loco non sui domicilij, sed mulieris uel soceri, non poterit ibi conueniri pro dotis restitutione, sed in loco sui domicilij, etiam si diuortium alibi fiat.*

1 DECIMVMOCTAVVM priuilegium est: quia licet uir recipiendo dotem in loco sui domicilij possit ex causa dictæ obligationis ibi conueniri, non quidem ratione contractus, sed ratione domicilij. authen. qua in prouincia C. ubi de cri. cum simil. Tamen non sic, si dotem receperit in loco non sui domicilij: quia tunc ratione contractus non posset ibi conueniri, sed solum in loco sui domicilij, ita solet allegari casus singularis in l. exigere dotem. ff. de iudi. mirum est hoc: cum potius tendat in iacturam mulieris. dicunt Doctor. esse rationem, quasi uir recipiendo dotem alibi etiam in domicilio uxoris, uideatur ex tunc contulisse solutionem fiendam pro restituenda dote in loco sui domicilij, argumen. l. contraxisse. ff. de actio. & obligat. secundùm Barto. ibi, & Angel. dicit ibi, quòd tunc uidetur habere animum discedendi: & sic ibi contrahere uideretur tanquam aduena. Sed tu cogita, an hoc procederet, si postea contingat diuortium fieri, uel aliter matrimonium separari in loco alio quàm domicilij, quod tamen patebit in proximo priuilegio.

PRIVILEGIVM XIX.

SVMMARIVM.

1 *Maritus potest conueniri ad dotem restituendam, ubi dissoluitur matrimonium non obstante priuilegio fori, ut est, si diuortatur Romæ.*

2 *Iudex potest supplere de facto in causa dotis, etiam parte non petente: maximè in fauorem mulieris non opponentis.*

1 DECIMVMNONVM speciale est: quia † ubi dissoluitur matrimonium, ibi poterit uir conueniri ad dotem reddendam, licet ibi aliàs non posset conueniri ratione priuilegij fori: ut est text. singu. cum gloss. in l. si uxor. ff. de iudi. Sed aduerte; quia hoc nõ uidetur priuilegium: sed potius

ius

ius commune: quia per diuortium factum inter coniuges, uidetur induci quidam quasi contractus de dote soluenda, ratione cuius quasi contractus facti in loco potest legatus conueniri ibidem sicut ratione contractus, non obstante suo priuilegio: ut not. in l. de eo. iuncta l. interdum. ff. de iudi. Item, quia non uidetur posse negari quin per diuortium inducatur quidam distractus matrimonij, & consequenter distractus dotis. & sicuti ratione contractus quis sortitur forum in loco: ut l. hæres absens. §. 1. & l. omnem obligationem. ff. de iud. ita etiam sortitur ratione distractus: ut l. si is qui loco certo. ff. de cond. indeb. & not. in l. 2. C. ubi & apud quem. Ideo uidetur ibi legatus posse conueniri ratione talis distractus non obstante suo priuilegio sicut ratione contractus. Sed potest dici, quòd sicut est speciale in dote: ut per distractum, idest per diuortium factum in alio loco quàm in domicilio uiri ipse vir non sortitur forum, quem aliàs ibi non habebat: sed solum ut possit conueniri in loco sui domicilij, per id quod habetur in d. l. exigere dotem. Si autem poterat uir conueniri aliàs de iure: tamen ratione priuilegij fori poterat declinare forum: ut est in legato, qui est Romæ: nam tunc poterit ibi conueniri non obstante dicto suo priuilegio per casum singul. in d. l. si uxor. quod est not. ad limitationem eius, quod habetur in d. l. exigere. Tamen cogita, quia uideretur, ꝙ etiam subsit fauor dotis, & mulieris, quòd in loco diuortij possit uir conueniri, sicut & in loco domicilij: ut sic diuortium addat forum foro, & maximè quia censetur quidam distractus: ut s. dixi, qui distractus est eiusdem effectus, cuius est cõtractus ẽt quò ad sortitionem fori: ut s. dixi, & etiam ne sit deterioris conditionis mulier quam aliæ personæ non priuilegiatæ. Vnde cogi
2 ta, quia † Doct. communiter intelligunt & præsupponunt ꝙ per diuortium non inducatur ex tunc aliqua obligatio de nouo ad dotem restituendam, sed magis per ipsum uidetur purificari conditio restituendæ dotis ex antecedenti cõtractu dotis: ita intelligendo d. l. si uxor.

PRIVILEGIVM XX.

SVMMARIVM.

1 *Locus contractus magis attenditur quò ad sortitionem fori, q̃ locus, ubi est purificata conditio, fallit tamen in dote.*

Ex qua surgit singulare aliud priuilegium, & sic 20. ꝙ licet quò ad sortitionem fori non attendatur locus, ubi est purificata conditio, sed magis locus contractus: per id quod habetur in l. si filius. ff. de uerb. obliga. & gloss. est ad
1 hoc not. in d. l. si uxor. ff. de iur. † Tamen fallit fauore dotis, non quidẽ ut ibi in loco diuortij dicatur de nouo contrahi forus: sed quò ad hoc, ut forum ibi de iure cõi sortitum nõ possit uir declinare ratione sui priuilegij: ut est casus sing. in d. l. si uxor. & dixit ibi Ang. hoc priuilegium esse not. & non positum per Bart. inter alia priuilegia. in l. 1. ff. sol. mat.

PARS DECIMA.

SVMMARIVM.

1 *Hypothecam tacitam prior habens pro dote an præferatur alijs creditoribus habentibus anteriorem hypothecam expressam.*

2 *Iudex, qui pronunciat pro hypotheca dotis contra habentes anteriorem expressam, an teneatur in syndicatu.*

3 *Mutuans pro re emenda in ipsa non præfertur alijs creditoribus maximè anterioribus, nisi dictam rem habeat pro sua pecunia obligata, in quo casu præfertur mulieri & fisco etiam in postea quæsitis.*

4 *Dos solum confessata habet priuilegium tacitæ hypothecæ contra uirum, si infra tempora non opponeretur exceptio non numeratæ dotis.*

5 *Renunciatio exceptionis non numeratæ dotis non tenet in eadẽ confessione, secus si ex interuallo. & nu. 6.*

7 *Confessio dotis receptæ facta per uirum constante matrimonio non ualet.*

8 *Donatio recompensatoria tunc ualet inter coniuges, quando reciprocè uersaretur commodum bursale.*

9 *Vir plebeius nihil nobilitatis assumit ab uxore nobili, licet secus econtra.*

10 *Mulier nobilis nubendo ignobili, suam nobilitatem denigrat.*

11 *Priuilegium antelationis habet mulier non solùm contra tertios creditores prætendentes anteriorem expressam hypothecam, sed etiam tacitam, quando dos esset solùm confessata, quod limita. ut nu. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. & cõsequenter usque ad nu. 36.*

37 *Hypotheca in dote à quo tempore incipiat.*

38 *Maritus non præsumitur velle subire onera matrimonij sine dote.*

39 *Iura, quæ dicunt, quòd hypotheca trahitur retro à tempore promissionis dotis, debent intelligi à tempore contracti matrimonij & non ante, etiamsi ante esset soluta.*

40 *Hypotheca, quæ contrahitur pro legatis, non trahitur retro ad tempus aditæ hæreditatis in legato conditionali conditione purificata.*

41 *Dispositio l. qui balneum. non obtinet in ultimis uoluntatibus.*

41 *Hypotheca conuentionalis non sequitur naturam suæ principalis obligationis surgentis ex ultima uoluntate.*

PRIVILEGIVM I.

Absolvta est nona pars principalis circa priuilegia dotis, & mulierũ in ipsa dote concernentia ipsa iudicia. Nũc descendo ad partem decimam: uidelicet an dos, quæ non probatur numerata: sed surgit solùm probatio per confessionem mariti uel soceri, quã vulgari modo appellamus dotẽ confessatã, habeat priuilegiũ, maximè circa ius antelationis contra alios creditores. Et antequam attingamus medullam q̃onis, expedit examinare articulum, de quo s. remissiuè, & breuiter tactum est in ultimo pri-
1 uil. 8. par. An † dictum priuileg. antelationis se extendat ẽt cõ
a tra creditores hñtes anteriorem hypothecam [a] expressam, an solũ obtineat aduersus creditores hñtes tacitam: licet anteriorem, de quo p gl. in l. fi. C. qui pot. in pig. hab. quam disputationem latè ponit Cy. ibi: & licet gl. cõiter tam iuris ciuilis, q̃ canonici restringant illam l. in hñtibus tacitam, ut ẽt per glo. & doct. cano. in c. ex literis. de pig. & Bart. & cõiter alij post eũ teneant hanc opinionem: tñ multi docto. magnæ authoritatis tenebant contrarium, quæ secunda opin. in uia disputationis posset satis faciliter teneri: quia tex. in d. l. fi. loquitur gñaliter & indistinctè, nam pro certo si ibi Imperator uoluisset se restringere ad creditores anteriores hñtes solùm tacitam hypothecã hoc expressisset: & sic quia non expressit vr̃ intellexisse ẽt de habentibus expressam, argu. l. 1. §. finautem ad deficientis. C. de cad. tol. & c. ad audientiam. de deci.

Item quia uidemus, quòd mutuans ad refectionem, seu conseruationem alicuius rei, habet in illa re tacitam hypothecam, quæ præfertur prioribus creditoribus, non solùm habentibus tacitam, sed etiam expressam: ut est casus not. in l. interdum. ff. qui pot. in pigno. habean. unde multò magis in dote quæ non uidetur habere minus priuilegium, cum per matrimonium conseruentur, non solùm res ipsæ inanimatæ: sed etiam totum genus humanum. Ciuitas etiam conseruatur ac immortalis efficitur, dicit tex. in authen. de nupt. in princ. imò uidetur dos ipsa magis priuilegiata, quàm sit talis mutuans ad nauem reficiendam: quia ei præfertur in sua tacita hypotheca: ut est casus singul. in authen. de æquali. do. §. consequens: unde subest illa regula, si uinco vincentem te, ergo uinco te: ut habetur in l. Claudius. ff. qui pot. in pigno. hab. & in ca. authoritate. de concess. præben. in 6. vnde si mulier uincit talem mutuantem ad refectionem nauis in ipsa hypotheca, multò magis uincere debet creditores qui uincuntur ab illo, communiter tamen practicatur opin. contraria. & Bar. & alij tenentes eam moti sunt; quia lex magis de facili inducitur ad tollendum suam prouisionem, q̃ prouisionem hominis in ipsius hominis præiudicium; inde solet dici, quòd lex suum & non tuum denegat auxilium, ut habetur in l. 1. C. si aduer. uendi. & quia fortius & tenacius est ius mihi quæsitum ex prouisione mea, quàm ex prouisione alterius, & sic etiam legis. l. 2. ff. de off. procons. & l. quod princip. & l. si Augustæ. ff. de leg. 2. & l. si filius. §. erit. ff. de fideicomm. liber. Et quia magis de facili tolluntur quæsita ex iure speciali, quàm quæsita ex iure communi. l. militis codicillis. §. militia missus. ff. de testam. mil. Tamen ad hæc generalia posset multum de facili
2 rñderi, & fortè † iudex qui in sententia sua inclinaret in partem & fauorẽ mulieris, non teneretur in syndicatu; qa negari nequit, ꝙ articulus sit dubius; & in articulis dubijs pronun-

ciandũ est pro dote.l. in ambiguis.ff.de iur.dot. & dixi supra
in 9.par.in 1.priuilegio.& tenendo dict.opin. communem il-
la procederet, etiam si mulier prætenderet hypothecam ex-
pressam, prout hodie communiter solet apponi in instrumen
tis dotalibus, ne illa non præferatur prioribus hypothecis ex
pressis, sed solùm tacitis; quia d.l.fin. non dat illud priuile-
gium prælationis magis hypothecæ expressæ quàm tacitæ in
dote; cum etiam idem dicamus in fisco, qui licet soleat habe
re priuilegium in sua hypotheca, ut habetur in l.1. C.de iu.
fisc.lib.10.& in l.si is qui. ff.eod. titu. Tamen non præfertur
in sua hypotheca etiam expressa aliis creditoribus anteriori-
bus.l.si pignus.ff.qui pot.in pign.hab. Et tamen mulier & fi-
scus paribus passibus ambulant.l.quamuis.& ibi not. C.de pri
uileg.fisc.& l.dotis.& quod ibi per gloss. C.de iure dot. Si ta-
men prætendens hypothecam expressam concurreret cum
muliere in tempore; quia eodem die apparerent facta instru-
menta seu contractus celebrati: tunc præfertur mulier, ut di
xi supra in 9.parte.in 2.priuilegio. Posset tamen non impro-
babiliter dici, quòd saltem in quæsitis post contractam hypo-
thecam mulieris præferatur ipsa mulier creditoribus habenti
bus priorem expressam. Nam licet hypotheca generalis non
solùm expressa trahatur ad postea quæsita, ut habetur in l.fi.
C.quæ res pi. sed etiam tacita: ut est tex.not.in l.hac edicta-
li.§.omnibus. C.de secundis nuptiis. Tamen sicut dicimus
in fisco, ut ex suo principali priuilegio præferatur in po-
stea quæsitis aliis creditoribus anterioribus, etiam prætenden
tibus expressam hypothec.ut est casus not.in l.si is qui.idem
dicendum sit in ipsa muliere: cum mulier & fiscus parib.pas-
sibus ambulant, ut supra dictum est. Imò circa priuilegium
in hypotheca magis fauetur mulieri in dote quàm fisco: ut
suprà dictum est, licet ipsa sit posterior in sua hypotheca: ta-
men præfertur prioribus habentib. tacitam d.l.fi. Et tamen fi
scus non præfertur prioribus, etiam habentibus tacitam, ut so
let communiter teneri contra glo.illam sing. in d.l.si pignus.
ut per Bar.post Dyn. in d.l.si is qui. Regulariter autem qui
prior est tempore in hypotheca, est potior in iure, etiam in
quæsitis post secundam hypothecam, ut probatur no.in d.§.
omnibus.& ibi per Bal.& probatur etiam in d.l.fi.& per Bar.
5 in d.l.si is qui. In† tantùm quòd etiam præfertur secundo cre
ditori qui mutuauit ad dictam rem emendam, nisi dictam rẽ
sic emptam ex pecunia mutuata habeat specialiter obligatam
ad dictum pretium: quia tunc in illa re præfertur etiam an-
terioribus: ut est casus sing.in l.licet. C.qui pot. Et sic posset
præcedens dictum limitari, quòd mulier & fiscus præferan-
tur in quæsitis post eorum hypothecam posteriorem contra-
ctam omnibus creditoribus anterioribus per d.l.si is qui. nisi
in re quæsita ex pecunia mutuata & obligata specialiter ad di-
ctum mutuum, per d.l.licet.& idem fortè posset dici in re po-
stea empta, & specialiter obligata uenditori, ut in illa hypothe
ca præferatur omnibus aliis creditoribus anterioribus, per id,
quod no.in l.quamuis. C.de pigno. & in l. quod quis.de pri-
uileg.ff.& tetigi in l. si cum dotem.§.fin.ff.solu.matrim. His
ergo præmissis descendo ad quæstionem principalem: nam si-
ue teneamus opinio. quòd dictum priuilegium antelationis
obtineat solùm contra alios creditores habentes anteriorem
hypothecam tacitam, siue teneamus, quòd etiam contra ha-
bentes anteriorem expressam: an se extendant ad dotem con
fessatam: & sic ante non probaretur datio dotis nisi per con-
fessionem, & an contra ipsum maritum confitentem opere-
tur dicta confessio, & quomodo. Nam tex. in d.l.fin.& gl.ibi
in uerbo, data. uidetur uelle, quòd solùm in dote uerè data
& numerata locum habeat: & sic non in dote solùm confes-
sata, & pro hoc facit, quod habetur in l. si quis post hanc. C.
de bon.dam.& quod aliàs per Bart.& alios in l. qui per diuer-
sas. C.man.quod maximè procedit, quando fieret constante
matrimonio, & sic in materia suspecta, quasi tunc uideatur
fieri in fraudem donationis, quę est prohibita inter coniuges,
super quo tamen, an sit uerum, quòd dos confessata per ui-
rum habeat sua priuilegia in omni casu: aduerte quia gloss.
in l.exigere dotem ff.de iu. solet allegari in contrarium, & sic
ex illa oriatur tacita hypotheca, sicut quando appareret de ue
ra numeratione. Bart.tamen in d.l.fi.dixit, quòd si esset tran
sactum tempus datum ad opponendum exceptionem non nu
meratæ dotis, illa glo.ibi non esset uera. Sed Bal. hic simplici
ter transit cum illa gl. Ang.autem hoc distinguit, an tũc mu-
lier uelit uti priuilegio contra creditores priores prætenden-
tes similiter debitum ex confessione, & tunc possit, & non sit
uera illa gloss. An autem ex uera numeratione, & tunc pro-
cedit illa glo. & ita transit hic Io.de Imo. Sed tu pro ueritat
distingue duos casus principales.

Primus est, an habeat talis dos suum uigorem & sua priui-
legia contra uirum & eius hæredes.

Secundus casus, an habeat sua priuilegia contra tertios.
4 Primo casu † sine dubio habet priuilegia, & sic etiam tacitam
hypothecam in bonis uiri, & procedat gl. in d.l.exigere dotẽ,
& hoc nisi infra legitima tempora opponeret uir, uel eius hæ
redes exceptionem non numeratæ dotis, quo casu posset uir
uenire contra confessionem suam, & sic etiã eius hæredes trã
ferendo onus probandi in ipsam mulierem, vel eius socerum,
per id quod habetur in l.fi.& in auth.ibi posita. C.de do.cau.
non nu. Sicut dicimus in confessione mutui: ut habetur in l.
si ex cautione.& per totum. C.de non nu.pec.licet Bal.in l.1.
C.de priuil.do.dixerit non oriri tacitam hypothecam in dote
confessata & malè: ut communiter tenent doct.hic legentes
& etiam Bal.& Ang.& etiam fuit de mente glo.in prin.dum
5 dicit & omni casu.† Si tamen uir renunciasset dictæ exceptio-
ni, prout communiter in instrumentis dotalibus hodie solet
fieri, tunc non audietur uir uel eius hæres, secundùm Bart.in
d.l.fi.C.qui po. Cuius dictum non solet sic indistinctè teneri,
& contrarium est de mente Ang.hic, & ipse ibidem Bar.con-
trarium uoluit in d.l.si ex cautione, quando ita incontinenti:
quia eadem facilitate inducitur ad renunciandum, qua indu
citur ad confitendum, arg.l.doli mali. uers.diuersum.ff.de no
6 ua.facit l.iudex circunuento.ff.de mino. Vnde secus est† qui
ex interuallo renunciaret secundùm Bar.ibi, & potest procedi
re dictum Bart.in d.l.si ex cautione.& in l.1. C. de do.cau.&
idem si ante dictum tempus datum ad opponendum dictam
exceptionem uir iterum ex interuallo fuisset confessus, quia
tunc magis deliberatè hoc fecerit, & sic non sub spe numera-
tionis futuræ: ut per gl.no.iuncto tex.in l.in contractib. C.de
non num.pec.& quod aliàs habetur in l.sancimus. C.de agri
co.& censi.lib.11.& quod ibi no.per Bart. Et in tantum pót
uir, uel eius hæres iuuari dicta exceptione, quod etiam si ipse uir
iurasset super tali contractu dotali, nihilominus tale iuramen
tum non extenderetur, quominus possit postea opponi talis
exceptio propter non secutam numerationem, quasi tale iu-
ramentum habeat tacitam cõditionem, scilicet si sequatur iu-
ramentum, per id quod habetur no.in l.fi. C.de non nu.pec.
Cuius dispositio obtinet etiam de iure can.& hoc nisi cum di
cto iuramento sit facta renunciatio dictę exceptioni, uel nisi
iuramentum sit assertorium de præterito: puta si in instru
mento dicatur, quæ omnia & singula iurauit uera esse & fuis
se: ut de his latè Ioan.de Imol.in rep.c.cum contingat.de iu
reiur.super 7.membro.char.41.& super 10.membr.char.51.
Et prædicta procedunt, quando confessio uel renũciatio ema
nasset ante matrimonium, vbi autem constante matrimonio
tunc indistinctè non ualet talis dispositio tãquam in materia
suspecta, quasi animo donandi fuerit confessus, ut supra dict.
& per id, quod habetur in d.l.per diuersas.& in l.fi. C.de spon.
& in l.qui testamentum.ff.de probatio.& aliàs per Bar.& Do
cto.& l.si donatione. C.de colla.& per Barto. in l.cum quis
decedens.§.Titia honestissima fœmina.ff.de leg.3.cum inter
ipsos coniuges sit prohibita donatio constante matrimonio,
7 ut supra. Vnde† sicut non ualet donatio, ita etiam non ualet
confessio uiri de dote recepta, quod etiam uoluit Bald.in l.1.
C.de priuileg.dot.quòd an procedat, quando ante matrimo-
nium præcesserat promissio dotis: infra tangetur, si tamen
uir ipse confitens prædecessisset in matrimonio tunc sicut do-
natio expressa confirmatur morte, ut habetur in l. donatio-
nes. C.de don.inter uir.& uxor.cum simil. ita etiam dicta ta-
cita donatio inducta per dictam confessionem: licet enim
ad confirmationem donationis per mortem requiratur tra-
ditio, ut est text. not. in l.Papinianus. ff.de donat. inter uir.
& ux.tamen talis confessio uiri de recepto habetur loco tradi
tionis, & ideo confirmatur morte, per text. singul.iuncta gl.
in l.quod de suo. C.de do.cau.non num. quod etiam uoluit
Bald.in dict.l.prima. C.de do. ante nupt. Licet multi impu-
gnent illam glo.& de ea dubitauerit Paul. de Cast. consi.63.
quod incipit super isto puncto occurrunt multa. & ibi refert
uidisse quandam disputationem cuiusdam magni Docto. fi-
lij Ray. de Forli. ubi multis rationibus & iuribus illam im-
pugnant, tamen ipse Paul. dicit, quòd dato, quòd illa glo.
sit uera, tamen debet intelligi procedere in terminis suis, ui-
delicet quando interuenit acceptilatio, quæ inducit fictam
solutionem,

solutionem, ut ibi per eum. Tamen quicquid sit, docto. communiter intelligunt illum text. procedere etiam, quando non per uiam acceptilationis, sed per simplicem confessionem uir se obligat ad dotis restitutionem confitendo se eam habuisse & recepisse, ut tunc ualeat saltem in uim donationis confirmatæ postea per mortem uiri confitentis & prædecedentis ante mulierem, ut satis bene probatur ex illo text. & ita intelligit Barto. & Bald. in d. Papinianus. & etiam idem Bald. in d. l. 1. de dona. ante nupt. & Bartol. in dict. §. Titia. ad fin. & Cyn. post Petr. in l. 1. in fin. C. de sacrosanct. eccles. & ita seruatur in practica. Si autem ipsa mulier prædecederet, & tunc nullo modo ualeret. An autem confirmetur iuramento proximè dicetur.

Quid autem si talis confessio fuit facta ante matrimonium & constante matrimonio uir renunciasset dictæ exceptioni non numeratæ dotis? Dicas idem, scilicet quòd non ualeat talis renunciatio tanquam facta tempore suspecto: cum renunciatio habeat se ad instar donationis, ut habetur in l. si qs delegauerit. ff. de noua. facit gloss. in l. si quis obligatione. ff. de regul. iur. ad hoc etiam text. not. in l. si sponsus. §. si uxor. ff. de donatio. in sexto. Dicas etiam quòd si uir ante matrimonium fuit confessus se habuisse dotem & appareret hoc fecisse scienter & non animo donandi, tunc ualeret. nec posset opponi dicta exceptio non numeratæ dotis intra sua tempora, ut habetur not. in d. l. 1. C. de donatio. ante nupt. & in d. l. quod de suo. tamen in dubio si aliter non constat, præsumeretur fuisse confessum potius sub spe futuræ numerationis, quàm ex causa donationis: ut habetur not. in d. l. 1. quod etiam ibi expressè uoluit Bald. nam qualibet alia causa, quæ posset subesse, causam donationis excluderet; ut habetur in l. cum autum. de solu. Constante autem matrimonio si emanaret talis confessio uiri, ex quo tunc sumus in materia suspecta, præsumendum est magis, quòd animo donandi, quàm sub spe futuræ numerationis dotis uir sit confessus, secundùm Baldum ibi notan. ubi tamen limitat hoc, nisi essent coniuges inter se dispares respectu nobilitatis, uel iuuentutis, puta si ignobilis, uel senex maritus confiteretur se habuisse dotem ab uxore nobili uel iuuene: quia tunc præsumeretur, quòd ex causa recompensationis hoc fecerit, quo casu non est prohibita donatio, & hoc per ea quæ not. gloss. singul. in l. si uoluntate. C. de dot. promiss. quam gloss. ibi sequitur Cyn. & communiter alij. & Bartol. in l. si diuortio. ff. de uerborum obligatio. & l. si stipulatus. §. si tibi nupsero. ff. eodem titu. Licet in puncto iuris, & per uiam disputationis realiter tenerem contrarium: ut latius de hoc dixi in dicta l. si diuortio. per multa iura & rationes, & maximè per text. quasi in terminis in l. 3. §. uideamus. ff. de donatio. inter uirum & uxorem. ubi Iurisconsultus improbat donationem factam a liberta filio senatoris, cum quo contraxerat matrimonium, & hæc ex eo dicit ibi textus: quia inter eos matrimonium non ualet, ergo si ualeret, apertè ibi præsupponit Iurisconsultus, ipsam debere ualere.

Præterea text. in §. si uir. l. quod autem. ff. de donatio. in-
8 ter uirum & uxor. procedit † quando donatio facta reciprocè consistebat in commodo bursali, sed maritus accipiendo uxorem nobilem, uel iuuenem nihil recipit ab ea consistens in commodo bursali, & sic non debet esse in consideratione. l. quod adipiscendæ. ff. eod. titu. Vnde non est congrua proportio, argum. l. planè. 2. §. fin. ff. de legat. 1. non enim potest fieri locupletior uir ex eo, quòd habet uxorem nobilem, & ideo sibi donauit, sed ex dotatione, quam facit uir in persona uxoris, ipsa efficitur locupletior, & uir donans pauperior, ergo non ualet.

9 † Præterea uir nihil nobilitatis assumit ab uxore nobili, sicut econtra consequitur uxor à uiro nobili, dicebat Barto. in l. fi. C. de uerb. signifi. ut ibi etiam per Bald. facit, quod habetur in l. mulieres. C. de dign. lib. 12. & in l. fœminæ. ff. de sena. Et ideo hoc dictum fortè potius procederet econtra, quando uxor ignobilis donaret uiro nobili aliquid ultra dotem in actu matrimonij, ex quo ipsa dignitatem acquirit à uiro, facit, qd habetur in l. si Augustæ. ff. de legat. 2. & licet ex hoc ipsa uxor non efficiatur locupletior: sed potius pauperior respectu interesse bursalis: tamen est speciale, quãdo ex hoc ipsa assequitur dignitatem; ut patet in l. sequen. post l. quod adipiscendæ. ff. de donat. inter uir. & uxor. ubi si uxor donat uestem uiro conuenientem pro dignitate uiri assumpta ualet donatio: & tamen non potest negari, ꝙ ex illa ueste uir non efficiatur locupletior: & maximè quia ipse uir erat eam facturus de suo. Vnde cogita: quia communiter Docto. ita transeunt cum illa gl. in l. 3. C. de do. promiss. per Bart. & Ang. & Imol. & cõiter doct. in d. l. si diuortio. & tenet Bart. & Saly. post Bald. in d. l. 3.

10 Et posset fortè saluari dicta opin. ex eo: quia † mulier nobilis nubendo ignobili suam dicitur perdere nobilitatem. dicit tex. in l. mulieres. & l. interdicimus. C. de murile. lib. 12. & meritò; quia facit se famulam dicti uiri ignobilis, cum uxor dicatur famula uiri quodam respectu, ut 33. q. 5. ca. hæc imago. & c. mulierem. & sic ex hoc uidetur fieri pauperior, unde cogita. Tamen retenta communi opin. illa non procederet, quando dos confessata esset superexcessiua, adeo quòd secundùm arbitrium boni uiri esset magna inæqualitas, & mala compensatio habito respectu nobilitatis uel iuuentutis mulieris ad talem donationem superexcessiuam: quia tunc saltem quatenus esset inæqualitas & superexcessus non ualeret, argumen. eius quod habetur in l. si constante. C. de dona. ante nup. Insuper uidi dubitari, an talis præsumpta donatio inducta ex tali confessione eo casu, quo non ualeret de iure, firmetur iuramento, & quidem quando donatio esset facta per modum expressum, communiter tenetur eam firmare iuramento, adeo quòd non indiget alia confirmatione per mortem uiri. Nam imo si uir prædecederet, nihilominus ualeret: ut tenuit Bart. in l. si quis pro eo. ad fi. ff. de fideiuss. & etiam tenet Ioan. An. in addit. Specul. titu. de dona. inter uirum & uxor. uidelicet in rubr. circa fin. ut latius de hoc per Ioan. de Imol. in cap. cum contingat. de iureiuran. in decimo membro char. 52. Tamen quando surgit præsumpta donatio ex confessione facta per uirum de dote recepta aliter non apparente numeratione reperio Ludou. Ro. suo consi. 44. quod incipit, ex suprà narrato themate. tenuisse non firmari iuramento, allega. Cyn. post Petr. hoc uoluisse not. in l. 1. ad fin. C. de sacrosanct. eccles. & Bart. in l. cum quis decedens. §. Titia. ff. de lega. 3. & maximè quia iuramentum nõ firmat, quando est interpositum super contractu simulato ex quo tunc abest consensus per id, quod no. gl. in l. 3. C. plus ua. quod agi. & facit, quod no. per Bal. in l. non dubium. C. de leg. & in l. sed patronus. C. de ope. libe. & Bart. in l. nemo potest. ff. de lega. 1. Tamen hæc sua opin. nunquam mihi placuit, & sæpius uidi consultum in contrarium, & etiam ego consului: quia licet iuramentum non firmet actum, prout est in apparenti: & sic non est uerum: tamen hoc non ex alio procedit, nisi quia in illo actu apparenti & nõ uero abest consensus, tamen actum tacitum & uerum, seu qui in uero inter partes gestus est, firmat iuramẽtum: ex quo ibi adest consensus: ut hæc est conclusio doctor. in d. c. cum contingat. & ibi hoc tradit Ant. de But. in 8. membro, & ibidem Ioan. de Imo. in 7. membro, char. 41. nec obst. dictum Cyn. & Barto. ut supra, quia loquuntur in iuramento assertorio de præterito: puta si uir constante matr. confessus est, se habuisse tantum pro dote: & ita iurauit esse uerum: quia uidetur tunc in fraudem iurasse, & ea ratione, qua fuit motus ad confitendum non uerum: quia ita ius præsumit, ꝙ in fraudem donationis fuerit confessus, eadem ratione fuit motus ad iurandũ rem sic fuisse, argum. l. doli mali. uers. diuersum. ff. de noua. Secus in iuramento promissorio: quia sicut illud firmat expressam donationem inter coniuges: ut supra, ita & firmat tacitam & præsumptam donationem: ut sic idem operetur iuramentum in tacito, quod in expresso, argu. l. cum quid. ff. si cert. pet. l. de quibus. in fi. ff. de leg. cum si.

Nec tunc habebit locum exceptio non numeratæ dotis: quia (ut supra dixi) talis confessio in dubio magis uidetur facta sub tacita intentione donandi, quàm sub spe numerandæ sibi dotis: ex quo ita constante matrimonio fuit facta. Refert ergo, an sit dictum in instrumento, talis uir fuit confessus habuisse & recepisse tantum pro dote suæ uxoris: & ita iuraret, & tunc tale iuramentum de præterito non trahitur ad obseruantiam tacitæ donationis de futuro. & ita procedunt dicta Cyn. & Barto. An autem promittendo dictam dotem restituere in casum sol. matrimo. & ita iurauerit, & tunc tale iuramentum de futuro firmat ipsum actum tacitum & uerum: & sic ipsam donationem præsumptam: & ita post multa tenuit Io. de Imol. in d. c. cum contingat. in 10. membro & char. 52. quod uidetur esse uerissimum.

Secundus casus principalis est, an dicta dos confessata ualeat & habeat sua priuilegia contra tertium, circa quod multa & uaria reperio doct. scripsisse, & maximè Bald. & Barto. de Saly. in l. 1. C. de priuil. dot. & in d. l. fin. C. qui potio. & etiam

per Lud. in d. l. 1. solu. matrimo. & in l. si constante. sol. matr. in 4. q. 4. par. Barto. Sed potest ex multis distingui, quòd aut contendit mulier cum tertio creditore uel possessore non prętendente hypothecam in bonis uiri, uidelicet soluto matrim. uel eo constante, & uiro iam uergente ad inopiam prætendendo hypothecam expressam uel tacitam contra dictum tertiũ uigore talis dotis confessatæ: & certè admitteretur secũdùm Ray. Cu. in d. l. quia non reperitum iure cautum contrariũ, text. cum gloss. in dict. l. fina. loquitur quando alius creditor contendens cum muliere prætenderet hypothecam, & sic qñ mulier uellet uti priuilegio antelationis suæ hypothecæ cõtra alium creditorem uiri prætendentem priorem, & tacitam hypothecam. Item non obstat, quod habetur in authent. sed iam necesse, & in corpore unde sumitur. ex qua authen. doct. sumunt argumentum, quòd confessio facta per maritum obstante matrimonio de pecunia, uel aliis mobilibus pro dote, quando uir haberet creditores, non præiudicat dictis creditoribus: ut per Cyn. in dict. authen. & per Bart. in d. 4. quæst. ad fin. Nam ille tex. uult, quòd mulier pro tali dote non possit uti priuilegio prælationis in sua hypotheca contra alios creditores hypothecam habentes, licet anteriorem tamen tacitam, ut satis clarè colligitur ex text. in dict. auth. Ergo quando uellet uti priuilegio solùm tacitæ hypothecæ contra alios quoscunque creditores non habentes hypothecam licet anteriores: tunc Imperator in dict. authen. hoc bene concedit, ex quo solùm facit uim creditoribus habentibus hypothecas: & gloss. in d. l. fin. C. qui potio. super uerbo, datæ. iuncto illo tex. solùm ponderat dotem requiri esse numeratam & non confessatam ad effectum dicti priuilegij in hypotheca: & in hoc non facio differentiam, an confessio dotis fuerit constante matrimonio, uel ante. Et hinc est, quòd de iure antiquo, de quo nondum erat inuenta hypotheca tacita pro dote, sed mulier præferebatur aliis creditoribus etiam anteriorib. in tempore, quando non habebant aliquas hypothecas, ut habetur in l. 2. ff. de priuil. credit.

Tamen iura indistinctè procedebant, siue dos esset confessata, siue numerata, unde licet mulier prætenderet debitum dotis solùm ex confessione uiri: nihilominus præferebatur aliis creditoribus etiam anterioribus circa personales actiones. Nec reperio, quòd tit. ff. de priuileg. cred. faciat uim magis in creditoribus prætendentibus ueram numerationem, q̃ in prætendentibus confessionem debiti, & hoc fortè nisi probaretur, quòd debitor confiteretur in fraudem aliorum creditorum, si in hoc adessent coniecturæ fraudis, argu. l. si priuatus. ff. qui & à qui. & per Bart. in l. post contractum. ff. de do. Et ita debet intelligi tex. in l. prima. §. qui mutuam. ff. quæ in frau. patro.

11 Sit ergo conclusio, † quòd hypotheca mulieris expressa uel tacita operatur contra alios creditores et anteriores non habentes aliquam hypothecam: quia in hoc non reperimus aliquid in contrarium expositum, & multomagis contra alios possessores bonorum mariti non habentes ius hypothecæ anterius, si tamen tertius possessor, contra quem mulier, uel eius hæredes agerent hypothecaria, opponeret exceptionem non numeratæ dotis, audiretur, dummodo intra tempus datum ipsi uiro, uel eius hæredi ad opponendum, per text. in l. si cui. C. de non numera. pecun. quod uoluit Barto. in d. l. fin. Imo probat d. l. si cui, quòd si adhuc dictum tempus non esset elapsum: tamen uir non posset illam opponere, uel eius hæres: quia fortè renunciasset eo casu, quo potuisset renunciare, secundùm dicta suprà.

Tunc similiter ipse tertius non posset opponere, secundùm Barto. in d. l. fin. & etiam uoluit Bald. in d. l. si cui. Potest tamen dici, quòd tunc ipse tertius, uel alius creditor audiretur circa talem exceptionem, quando prætenderet causam ab ipso uiro immediatam, uel mediatam puta quia emisset ab ipso uiro, uel ab alio, qui emit à uiro, aliàs non dicitur, quòd posset opponere, puta si possideret de facto uel cum titulo: tamẽ non habito ab ipso marito immediatè uel mediatè, aliàs non uideo quomodo talis possessor possit uti iure uel beneficio ipsius uiri & allegare ius tertij contra id, quod habetur in l. loci corpus. §. competit. ff. si serui. uendi. & quod habetur in l. 1. ff. de exceptio. rei iudic. facit, quod habetur in l. si mater. §. fina. ff. soluto matrimo. & in l. si superatus. ff. de pign. Et ita intellige, & limita, quod not. in d. l. si cui. quod etiam fuit de mente gloss. ibidem & facit, quod habetur in l. tam mandatori. ff. soluto matrimo.

Aut ipsa mulier contendit cum tertio prætendente se creditorem cum hypotheca, in eisdem bonis uiri. Et tunc dicas, quòd aut ille creditor prætendit hypothecam expressam & anteriorem: & tunc sine dubio mulier non præferetur etiam in dote numerata & etiam si haberet hypothecam expressam secundùm communem opinio. de qua suprà. Aut prætendit hypothecam, tamen tacitam cum isto solo casu mulier habeat priuilegium antelationis secundùm opinio. ut suprà, & tunc conclude, q̃ priuilegia dotis circa ius antelationis non habent locum in dote solùm confessata, scilicet in præiudicium talium creditorum, unde opus est sibi probare ueram numerationem dotis, ad hoc ut eis pręferatur in sua tacita hypotheca: & ita procedat tex. cum gl. in d. l. fi. quod tamen pluribus modis limita.

12 † Primò, nisi transiuerit tempus datum ad opponendum exceptionem non numeratæ dotis, secundùm Bart. in d. l. fin. quod etiam tenuit hic Bald. & fuit de mente Angel. in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de uerborum obligationib. Vnde ex quo non competebat uiro, similiter non debet competere suis creditorib. per id quod habetur in d. l. si cui. & etiam per suprà dicta.

Quidam de hoc dubitant: ut fuit Pau. de Cast. tamen uidetur tenenda opin. Bar. communis, & etiam propter eius authoritatem. Tum etiam quia in ambibuis est tenenda opin. quæ facit pro dote. l. in ambiguis. ff. de iure dot. & maximè si creditores habuissent notitiam de dicta confessione uiri: cum posset eis imputari, quare infra tempus legitimum sibi non prouiderunt circa querelam non numeratę dotis, aliàs fortè si ignorassent: secus esset, per id quod habetur in l. mater decedens. ff. de inoffi. testam.

Tamen dicas idem esse data ignorantia, ex quo tales creditores non possunt uti adminiculo ipsius mariti, à quo habuerunt causam, nisi cum sua causa, argum. l. Pomponius. §. cum quis adminiculo. ff. de acq. poss.

Et sic potest inferri idem esse, si uir renunciasset tali exceptioni non numeratæ dotis: ut communiter in instrumentis solet talis renunciatio poni: ut per gloss. nota. in l. prima. C. de dot. cau. Intellige, quòd eo casu renunciatio ualeret secundùm supra dicta.

Et idem dicas si in instrumento confessionis fuisset iuramentum, uidelicet promissorium de futuro: cum tale iuramentum excludat dictam exceptionem non numeratæ dotis secundùm tamen suprà dicta. Aduerte tamen: quia prædicta procederent, quando dicti creditores uellent se iuuare contra dictam confessionem per exceptionem non numeratæ dotis.

Si autem dicerent & allegarent, dictam confessionem fuisse simulatam factam in fraudem creditorum: & tunc si quidem confessio fuisset facta ante matrimonium, tunc non possent talem fraudem allegare: quia nullo iure cauetur, quòd talis confessio præsumatur facta in fraudem creditorum, nisi aliter extrinsecus probaretur de fraude. Si autem fuisset facta constan. matrim. & tunc si tempore confessionis maritus premebatur magno ære alieno, & tunc eo ipso præsumitur facta in fraudem creditorum, & est præsumptio tanta, quæ uocatur iuris & de iure: contra quam non admitteretur probatio in contrarium. ita solet allegari tex. in argum. pro sing. in d. authen. sed iam necesse. & in corpore unde sumitur, qui text. licet loquatur, quando uir confitetur se habuisse aliqua mobilia pro augmento dotis: tamen doctor. illum text. trahunt ad confessionem etiam ratione primæ dotis confessatæ constante matrimonio: ut ibi uoluit Cyn. & etiam ibi sequitur Bart. de Salic. & etiam Bart. in d. l. si constante. in 4. quæst. 4. partis ad finem.

Et sic ex prædictis iuncto text. in d. authent. resultat secunda limitatio ad dict. glo. in dict. l. fin. ut † non habeat locum, 13
quando creditores non uellent se iuuare ex eo, quòd dicta confessio fuerit facta sub spe futuræ numerationis, sed ex eo, quòd præsumatur facta in fraudem creditorum: quia tunc audirentur duobus concurrentibus, scilicet, quòd fuerit facta constan. matrimo.

Secundò, quòd tunc temporis maritus præmebatur magno ære alieno, si autem essent creditores in parua quantitate, & tunc non resultaret dicta præsumptio fraudis secundùm gl. sing. in d. auth. sed iam necesse. quia pro parua quantitate debiti non causatur dicta suspicio fraudis, facit cap. & si quæstiones. de simo.

Tertiò

14 Tertiò limita † quando confessio esset facta mulieri: secus si fieret extraneo, qui dotauit mulierem, confitendo uir ab eo recepisse dotem: quia tunc talis dos confessata habet priuilegium non solùm circa tacitam hypothecam, sed etiam circa priuilegium prælationis contra alios creditores, secundùm Bald. not. in l. 1. C. de priuil. dot. Vnde sequitur, quòd dicto casu non haberet locum sing. dispositio d. authen. sed iam necesse. quod est bene not. & fortè dubitabilis, maximè quando talis extraneus esset persona, in qua uersaretur suspicio, puta, si esset persona coniuncta ipsi marito, qui dicto tempore præmebatur magno alieno ære. Nam tunc ratione sanguinis subesset suspicio fraudis, per id quod habetur in l. data. C. de dona. & per Bart. in l. post contractum. ff. eod. secundùm casum principalem primi temporis. & facit glo. no. in l. illud. C. de sacrosan. eccl. Et multomagis si uir confiteretur dotem à socero constan. mat. quia uidetur subesse eadem suspicio, prout in ipsa uxore, per id quod habetur in l. 3. §. qui in eiusdem. ff. de dona. inter uir. & uxor.

15 Quartò limita † quando tali confessioni uiri essent coniuncta aliqua adminicula, & indicia arguentia ueritatem dotis datæ secundùm Bald. in d. l. 1. puta si uir diu alimentauit uxorem tanquam dotatam: uel si post confessionem ex magno interuallo iterum ipse maritus recognosceret debitum dotis, argum. l. cum de in rem uerso. ff. de usu. ut ibi per eum, quæ tamen coniectura uidetur multùm debilis nec multùm urget. Nam fuit possibile, quod à princ. uxorem duxit indotatam, uel fortè cum parua dote, & forte uir confiteretur habuisse maiorem dotem, quo tempore imminebant multi creditores. Item illud de recognitione debiti non uidetur sic indistinctè uerum, quando eadem suspicio, quæ erat tempore primæ confessionis, duraret etiam tempore recognitionis debiti, imo uideretur, quòd per talem reiteratam confessionem surgat maior suspicio tanquam ex nimia cautela emanauerit, per id quod no. glo. aliàs in l. 4. de cond. insti. Cogita etiã: quia licet supra dixerim, quòd confessio reiterata excludit exceptionem non numeratæ pecuniæ secundùm illam glo. not. in l. in contractibus. C. de non nume. pecu. Tamen illam ibi Cyn. post Pet. non tenet indistinctè, nisi quando secunda confessio habuit magnum interuallum, uidelicet duorum annorum, per id quod habetur in l. si mulier. & in auth. siue à me. C. ad Velleia. de quo etiam per eundem Cyn. in l. cum fidem. C. de non num. pecu. Tamen ad excludendum præsumptam fraudem, de qua in d. authen. sed iam necesse. non noceret dicta secunda confessio etiam post biennium contra ipsos creditores, qui imminebant tempore dictæ secundæ confessionis: cum illa sit præsumptio talis, contra quam non admittitur probatio in contrarium, & sic multominus per confessionem illam geminatam, aliàs parata esset de facili uia malignandi ipsi uiro, & sic eludendi ipsos creditores, & consequenter etiam euitandi dictam dispositionem, de qua in d. authen. per iura uulgaria.

16 † Quintò limita, nisi alij creditores prætenderent eorum credita & hypothecam similiter ex sola confessione eiusdem uiri, secundùm An. hic nota. & in dict. §. Chrisogonus. quod etiam hic sequitur Imol. & fuit originale dictum Bald. in d. l. fin. qui potio. in pign. hab. quod tamen dictum non uidetur esse tutum, quando tempore confessionis factæ priori creditori non imminebat magnum æs alienum, & sic dicto tempore non erat suspicio fraudis, & maximè contra futuros creditores, & sic contra dictam mulierem postea ductam ab eodem uiro per id quod habetur in l. 1. C. de iur. fisci. & prout dicetur proximè in alia fallentia. Vnde non uidetur esse par ratio in utraque confessione, ex quo tempore confessionis secundi debiti dotis imminebat magnum æs alienum. Vnde cogita: quia magna est authoritas præallegatorum docto.

17 † Sextò limita, nisi creditores, qui se opponunt contra mulierem in tali dote confessata contraxissent cum marito post dictam confessionem dotis, & sic tempore, quo non erat suspicio fraudis, emanauit talis confessio. Si autem esset aliqua præsumptio, quòd in fraudem futurorum creditorum fuerit facta, & maximè quando incontinenti contraxit dicta debita, & tunc illi non noceret, arg. l. 4. §. in bonis. ff. de priuil. cred. & quod habetur in l. 1. & ibi per Bart. ff. si quis test. libe. & quod per eundem Barto. in l. post contractum. ff. de do. & ita debet procedere & intelligi, & saluari glo. no. in d. auth. sed iam necesse. ut ibi per Bald. post Cyn. de quo etiam per Bart. in l. ait prætor. §. ita demum. ff. quæ in fraud. credit. ubi sic limitat. d. gloss. in d. authent. de quo etiam per eundem in d. l. 1. C. de iure fis. lib. 10.

18 † Septimò fallit, quando confessio esset facta constante matrimonio, ubi præcesserat uera promissio dotis ante matrimonium: quia tunc vr uirum magis fuisse confessum, ut uellet recognoscere bonam fidem, q̃ in fraudem creditorum: ut qdam Moderni dicunt in d. l. 1. ff. sol. matr. ut fuit recolendæ memoriæ D. Ang. de Peri. doctor meus, dicens, hoc fuisse de mente Cyn. in l. in contractib. C. de non nu. pecu. & quod ita fuit consultum Paduæ per solennes doct. allegando not. Ioã. An. in addi Sp. [illegible] de do. inter vir. & uxo. super rub. ad fin. & idem & magis expresè hoc tenet Lud. Ro. & in l. si constãte. ff. sol. mat. in 4. q. 4. par. Bar. dicendo ita se consuluisse in ciuitate Castelli. Tu tñ super hoc aduerte: qa Cy. post Pet. in d. l. in contractib. dicit per illum tex. in uer. illis et securitatibus, quod quando præcedit instrm promissionis dotis, & sequitur postea confessio mariti constante matrimonio facta, quod non habet locum tunc exceptio non numeratæ pecuniæ, mouendo se ea ratione: quia priusquam maritus habeat uxorem obligatam ad ipsam dotẽ, iam habet, quod affectauerat, scilicet vxorem cum dote, quam uxorem potest ad libitum conuenire pro consecutione suæ dotis, quæ ratio cessat, quando confitetur ante matrimonium: quia vtplurimum uiri inducuntur ad confitendum dotem habuisse, ad hoc ut ipsam uxorem habeant, sperantes postea sibi debere solui ipsam dotem. Et hac ratione iura simpliciter indulserunt marito dictam exceptionem non numeratæ dotis, ut non possint uenire contra eorũ confessionem etiam transferendo onus probandi in mulierem contra regulam, de qua in l. generaliter. C. de non nu. pecu. Et eadem ratione mouerunt se iura ad indulgendum exceptionem non nume. pecu. in mutuo, ut habetur in l. si ex cautione. C. de non nu. pecu. quia ut experientia docebat, uidebãt, quod utplurimùm homines egentes pecuniæ confitebantur creditori mutuanti se habuisse pecuniam mutuò, quam nunquã habuerant, sperantes tñ habere, imò aliàs confitebantur se plus habuisse in mutuo, q̃ in uero habuerunt. Vnde succursum dederunt debitoribus contra creditores mutuantes, ut possent opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ infra biennium, transferendo onus probandi in creditorem: & sic uenire possent contra eorum confessionem contra regulam, de qua in d. l. generaliter. ut ibi per Cyn. Ex qua ratione tanquam uerissima, quæ mouit legum conditores, potest argui, quòd si confessione per me facta de mutuo recepto præcessit promissio facta per creditorem, qui solenniter mihi promiserat mutuare dictam pecuniam per me reddẽdam inde ad certum tempus, non potest tunc opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, ex quo promissio & obligatio præcesserat de mutuando. & sic habebam illum obligatum per id, quod habetur in l. si pecuniam. ff. de uerbor. obligatio. Et sic non poterat tunc subesse ratio, quòd uideam illam confessionem fecisse tanquam affectans, & ut illum faciliorem reddam ad pecuniam numerandam, quod est multum not. & maximè ad not. in dicta l. si ex cautione. & in l. 2. §. fina. ff. si certum petatur. Vnde confert, quòd habetur in simili. in l. Titius. ff. de pigno. actio. & ibi per Barto. & quòd aliàs per eundem in l. si fundus. §. fin. de pigno. Aduerte tamen: quia ex dictis Cyn. & Pet. ut supra resultaret, quòd quando non præcessit promissio dotis, & uir constante matrimonio confessus est, non posset tunc opponi exceptio non numeratæ dotis, ex quo cessat ratio eorum cùm dicto tempore uir iam habuerit, quòd affectauerat. imo ille tex. in d. uersi. illis etiam securitatibus, probaret per argum. à speciali, imò etiam à contrario sensu quòd ubi confessionem dotis non præcesserunt dotalia instrumẽta, quod tunc possit opponi dicta exceptio non numeratæ dotis, nisi dicas illum text. debere intelligi, quando instrumentum dotale, & confessio sequens manarunt ante matrimonium: Si autem confessio fuisset post matrimonium contractum, posset tunc dici attenta ratione prædicta Petr. & Cyn. quòd non possit opponi prædicta exceptio, sicut etiam non posset, quando per prius factum esset instrumentum dotale; cùm utrobique sit eadem ratio, nisi dicas, quòd non sit per omnia eadem ratio in utroque: quia quando per antea manauit promissio dotis, tunc uir postea confitendo se recepisse, vr præsumendũ magis quod bona fide confessus est: & sic animo recognoscẽdi bonam fidem de receptis circa numerationem antea factã, & tam præcedentis debiti dotis: quæ ratio si uera esset, argueret quòd non præsumatur tunc facta dicta confessio in fraudem dona-

donationis prohibitæ inter coniuges: & hoc probatur not. ex
illo tex. in dicto uers. illis etiam. Nam si præsumeretur, quòd
in fraudem donationis, tunc confessio esset nulla, sicut est nul
la donatio, & ideo frustra tractaretur ibi de exclusione excep-
tionis non numeratæ dotis. Potest ergo distingui in hoc arti-
culo, quòd aut confessionem uiri factam constante matrimo
nio nulla præcessit promissio dotis, maximè ante matrimo-
nium, & tunc in uanum tractamus de exceptione non nume
ratæ dotis: quia non præsumitur tunc facta sub spe futuræ
numerationis, sed magis in fraudem prohibitæ donationis:
ut supra dixi in primo membro, per l. quod de suo. C. de
dote cau. non nume. & per Bald. post Cyn. in d. l. prima. C. de
donat. ante nupt. Nec tunc oritur tacita hypotheca dotis, ex
quo in uiro non fuit facta ex causa dotis. Imo plus & notan.
dico, quòd si in dicto instrumento confessionis dotis esset ap-
posita expressa hypotheca: tunc illa nihil operaretur tanquã
nulla & simulata sicut est ipsum suum principale, per id quod
habetur in dicta l. fina. C. de non numera. pecun. & l. fina. ff.
qui satisda. cog. cum similibus. Ex quo not. sequitur, quòd si
talis donatio præsumpta confirmaretur morte: tamen pro-
pterea mulier non præferetur aliis creditoribus uigore talis
hypothecæ: & ita iam uidi de facto obtentum. Nec ob. quod
supra dixi de iuramento, quod non annullatur appositum su
per tali confessione, quin eam firmat in ui tacitæ donatió-
nis inter coniuges, ut dixi in primo membro. Quia illud pro
cedit in iuramento promisso de futuro, sed dicta hypotheca
habet se tanquam super actu de præterito, scilicet pro dote iã
recepta me & mea bona obligaui in casum restitutionis do-
tis. Vnde ex quo non sumus in casu uero restitutionis: quia
dos non fuit numerata, meritò illa hypotheca nihil operatur,
maximè contra tertios quod bene not. Aut confessionem do-
tis constante matrimonio factam præcessit instrumentum do
tale: & tunc aut quærimus, an talis confessio excludat præ-
sumptam donationem inter coniuges, & sic ualeat in præiu-
dicium mariti ad excludendum eum, & etiam alios habentes
causam ab eo: & excludit, ut per tex. sing. ad hoc in d. l. in con
tractibus. & in dict. uer. illis etiam. Aut quærimus an talis con
fessio excludat exceptionem non numeratæ dotis, de qua in
l. fin. & in authen. ibi posita. C. de do. cau. & similiter excludit,
per text. ibi singu. secundùm Cyn. post Petr. per quem text.
non limitatur dispositio. dict. l. fin. & authen. ibi positæ. Nec
obst. text. in fin. illius l. in contractibus. quia debet secundùm
eum intelligi secundùm terminos dict. l. fin. uidelicet quando
non præcesserunt instrumenta dotalia, & hoc casu possunt
procedere dicta prææallegatorum docto. & Ioan. Andr. in di-
ctis addi. super rubr. de donat. inter uirum & uxor. Aut quæ-
rimus, an dicta confessio sic sequens post instrumentum do-
tale ualeat ad exclusionem præsumptæ fraudis in præiudiciũ
creditorum secundùm quòd habetur in dict. authen. sed iam
necesse, & tunc quicquid aliter dixerit Ludo. in dict. l. si con-
stante. & quicquid ipse uel alij consuluerint, tenendum ui-
detur, quòd propter dictam promissionem dotis præceden-
tem non excludatur præsumptio iuris, imò etiam iuris, & de
iure, de qua in dict. authen. & in corpore unde sumitur, ex
quo ille text. loquitur indistinctè. Nam cum tempore confes-
sionis imminebat magnum æs alienum, potuit talis uir confi-
teri, imò ita presumitur magis in fraudem creditorum, q̃ ex
causa ut uelit recognoscere bonam fidem. Nec Cyn. & Petr.
Ioan. Andr. ut suprà dixi, tangunt illum casum, nec text. in
dict. uers. illis etiam, facit pro dicta opin. quia solùm loquitur
ad exclusionem exceptionis non numeratæ dotis in præiudi-
cium ipsius uiri confitentis. Imò potest dici, quod text. in d.
authen. & in corpore unde sumitur: non aliter debet intelli
19 gi, nisi quando † appareret de præcedenti instrumento, seu
promissione dotis. nam si non appareret de debito dotis præ-
cedentis, ad quid esset opus, quòd textus ibi dicat, quòd mu-
lier non potest uti sua hypotheca contra creditores habentes
priores hypothecas. Si enim in instrumento confessionis ui-
ri facto constante matrimonio diceretur, quòd dos iam fue-
rat promissa pro matrimonio contrahendo, & sic hypotheca
contracta, cui dubium est, quòd talis assertio uiri in materia
ita suspecta, non probaret dictam priorẽ hypothecam in præ-
iudicium aliorum creditorum, per text. in l. scripturas. C. qui
pot. in pignor. hab. quod etiam uoluit Spec. titu. de solutio. §.
ante omnia. uersi. sed pone ecce. allegando d. l. scripturas. & l.
Seya. ff. ad Velleya. facit l. secunda. §. qui mutuam. ff. quæ in
fraud. patro. & ideo necessariò est intelligendus textus in di-
cta authentica. quando confessio seu augmentum dotis fuit
facta seu factum constante matrimonio, & præcesserat pro-
missio, & licet textus ibi loquatur de augmento dotis in pe-
cunia, uel in aliis mobilibus: tamen docto. ut suprà dixi, infe-
runt, idem esse ex eadem ratione in dote confessata constan-
te matrimonio: ut mulier tunc non possit uti contra credito-
res priuilegio prælationis seu hypothecæ, quæ prælatio non
cadit, nisi quando allegaret contra priores creditores, quòd
sua hypotheca præcessit: cum illa sit orta à tempore dotis
promissæ, & non à tempore solutionis, uel soluti matrimonij,
ut suprà dictum est.
20 † Octauò limita, nisi statutum disponeret, quòd instru-
mentum confessionatum dotis, seu confessionis dotis mande-
tur executioni, sicut sententia: quia tunc ex quo statutum fi-
git pedem super ipsa confessione & non super ipsa dote data,
non haberet tunc locum illa gloss. de qua in l. assiduis. secun-
dùm Bald. not. in dict. l. prima. de priuileg. dot. & in l. pecu-
niæ. C. de solutio. quod dictum non uidetur esse tutum: cum
dictum statutum debeat intelligi secundùm ius commune, &
ab eo interpretationem passiuam recipere, secundùm quod
habetur in l. 2. C. de noxa. & in c. cum dilectus. de consuetud.
& maximè ne inducat plures exorbitantias, uidelicet primò
quòd quamuis instrumentum confessionis, uel alterius debi-
ti ueri de iure communi non habeat executionem paratam:
ut habetur in l. 4. §. si conuentione. ff. de iudi. & per Ange. in
l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iud. & per Barto. & alios in l. si
possessio. §. & si possessio. ff. de acquiren. possess. Tamen ex
forma dicti statuti meretur executionem sicut sententia, quæ
transiuit in rem iudica. Secundum exorbitans esset, quòd di-
cta executio data à statuto extenderetur ad alias personas, in-
expressam in instrumento: & sic non solùm contra mari-
tum, uel eius hæredem, sed etiam contra tertias personas, sci-
licet tertios possessores, contra id quod habetur in rubric. C.
res inter ali. acta, per totum. & in l. sæpè. ff. de re iudica. bene
facit nota. Bartol. in l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ad fin. ff. de
re iudicata, & ibi dixi post Imol. & Barto. in l. tertia. C. de pi-
gnor. dum tractat, an priuilegium executiuum sententiæ ex-
tendatur ad tertios possessores. & ita iam uidi consultum per
solennes docto. ut tale statutum solùm habeat locum contra
maritum, uel alium debitorem confitentem, & eius hæredes,
non autem contra tertium possessorem. ad hoc etiam no. Bal.
in l. prima. C. communia de legat. in secunda columna. in le-
21 ctura antiqua. Quinimò dicebatur in dicto consilio † quòd
etiam si statutum diceret, quòd instrumenta confessionis do-
tis mandentur executioni contra quemcunque possessorem,
ut est statutum Florentiæ: tamen dictum statutum recipere
interpretationem passiuam à iure communi: ut intelligatur
quando dicta confessio dotis haberet hypothecam suam pri-
uilegiatam contra ipsum tertium possessorem secundùm ca-
sus contra positos in limitando theoricam illam glo. in l. assi-
duis. Si autem essent tales possessores, qui prætenderent hy-
pothecam anteriorem, & potiorem, quòd sit hypotheca mu-
lieris in sua dote solùm confessata, tunc ad illos statutum nõ
extenditur, ne uideatur dictum statutum esse inductum in
perniciem & damnum creditorum habentium iura potiora,
argument. l. secundæ. §. meritò. & §. si quis à principe. ff. ne
quid in loco publico, & quod habetur in capitu. quamuis. de
rescript. in sexto. imò si esset actum contra maritum, uel eius
hæredes, dicta uia executiua statuti possent dicti creditores
comparere & allegare eorum hypothecam potiorem. & sic
impedire dictam executionem, maximè fiendam uigore se-
cundi decreti per id, quod habetur in dict. l. à Diuo Pio. §. il-
lud. unde multò magis possent se defendere per uiam reten-
tionis pignoris. l. inuitum. §. cui damus. ff. de rebus dubiis, &
in dict. l. prima. §. quod ait. ff. de superfi. Cogita tamen: quia
in ciuitate Florentiæ apud practicam, ut intelligo, adest aliter
& alio modo.
22 Et nunc † hucusq; fuit satis planè discussa prima limitatio
data ad dictum priuil. dotis, circa ius prælationis in hypothe-
ca. de quo in d. l. assiduis. quod fuit positum pro ultimo in 9.
par. ubi nulla fuit facta de hoc disceptatio: sed me remisi ad di-
cenda in hac decima par. ut etiam suprà dixi. Multæ etiam da-
ri possunt aliæ limitationes ad dictum priuilegium.
23 Nam secunda est † ut solùm habeat locum, quando tracta-
retur de dote restituenda ipsi mulieri post solutum matrimo-
nium, secus si patri ex iure consolidationis post mortẽ filiæ, &
maximè quando ageret ex stipulatione per eũ interposita de
dote

dote sibi patri restituenda, ex quo tunc agit ex persona sua & non ex persona mulieris, & sic filiæ: quia tex. in dicta l. assiduis, solùm indulget dictum priuilegium ipsi mulieri, & etiam ꝑbat tex. in §. fuerat. institu. de actio. de quo per Bart. in l. post dotem. ff. solu. matrimo. quemadmodum dos petat. in ultima quæstio. & ibi per docto. communiter tenentes contra Barto. licet fortè opin. Barto. posset teneri, quando pater ageret actione de dote in eum consolidata, secus si ageret ex sua promissione facta per stipulationem interpositam, & multo magis est hoc dicendum in extraneo, qui fuit stipulatus dotem sibi reddi: ut probatur in dict. §. fuerat, imò dicto casu ultimo nō esset orta tacita hypotheca, de qua in l. 1. C. de rei uxo. actio. de quo tamen dictum est supra in septimo priuilegio sextæ partis.

24 † Et ex prædictis infertur ad tertiam limitationem quòd tale priuilegium antelationis non transit in cessionarium mulieris, de quo uide not. post Barto. in d. l. post dotem. & per Bald. post Cyn. in d. l. 1. C. de pri. do. potest dici, quòd si cessio fuit facta ad commodum mulieris & eius periculo. Et sic quicquid exigitur ad mulieris commodum uertitur, & tunc est locus dicto priuilegio, secus si ad commodum cessionarij: ut in simili aliàs habetur per Bar. post Iac. de Are. in l. facta. §. si hæres. ff. ad Treb.

25 † Et sic etiam quartò limitatur, ut non habeat locum quādo delegatio esset facta de uoluntate mulieris ante solutum matrimonium, uel post; quia maritus promisit alteri stipulanti de uoluntate mulieris restitutionem dictæ dotis. Tamen potest eodem modo distingui, an fuerit facta delegatio ad utilitatem mulieris, uel non; & uide dict. l. 2. in princip. ff. sol. matrimonio.

26 † Quintò ut non habeat locum in hærede mulieris, nisi sit filius, uel alius descendens: ut est text. in d. l. assiduis. uer. exceptis. imò oportet, quòd sit filius eiusdem matrimonij: ut communiter tenetur ibi per doct. & in d. l. 1. C. de priuil. do. facit, quod habetur in l. etiam. in princ. ff. sol. matrim. Et hoc procederet, nisi filius ueniret ad ipsam dotem uigore consuetudinis, de qua per glo. in l. dos a patre. ff. sol. matr. Si teneremus, quòd filij mulieris abstrahant dictam dotem immediatè ab ipso auo materno uigore dictæ consuetudinis, & non tanquam hæredes mulieris: ut uoluisse uidetur Bart. in d. l. post dotem. & expressius in l. in quartam. ff. ad l. falc. licet teneatur communiter, ꝙ consuetudo uocet ipsos filios tanquam hæredes matris, de quo dixi in d. l. post dotem. & aliquid in l. si cū dotem. in princ. eod. titulo.

27 Sextò limita † ut dictum priuilegium obtineat in bonis mariti, uel soceri mulieris pro dote restituenda, non sic in bonis mulieris, uel soceri, uel alterius dotantis pro dote promissa exsoluenda ipsi uiro: licet quidam teneant contrarium, dicendò ꝙ in ipsa hypotheca procedunt a pari uir & uxor, & sic ex utroque latere. & sic tam pro danda q̄ pro restituenda dote, hypotheca sit priuilegiata, per tex. in l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. ibi, ex utroque latere. Tamen communiter tenetur contrarium, maximè per text. in d. §. fuerat. ibi, præferi autem alijs creditoribus in hypothecis censuimus, cum ipsa mulier de dote sua experitur, cuius solius prouidentia hoc induximus. Nec obstat, quod alij dicunt, ꝙ alius, quando mulier dotasset, uidetur ad fauorem mulieris cedere in quandam consequentiam; ut dos facilius uadat ad uirum, & solidius apud ipsum uirum sit mansura; quia tex. in d. l. fin. qui po. & in d. §. fuerat. loquitur taxatiuè ibi, cuius solius. Et sic uidetur excludere omnem aliam personam. l. 3. §. cū Titio. ff. de alim. lega. cum similibus.

28 Semptimò limita † nisi mulier concurrat cum alia persona eodem modo priuilegiata, puta cum alia uxore primi matrimonij, uel filijs & hæredibus dictæ primæ uxoris, cum habeant parem fauorem in hypotheca, & maximè anteriori, ut est tex. in dicta l. fi. §. exceptis. Et intellige, quando illi filij essent suscepti ex eodem matrimonio, uidelicet suæ matris & eiusdem uiri, in cuius bonis fuit contracta hypotheca: unde secus si essent ex alio uiro: quia tunc illis præferetur ista secunda uxor uel eius filij & hæredes, unde multo magis præferetur alijs hæredibus extraneis dictæ primæ uxoris. & hoc nisi pro dote primæ uxoris fuisset contracta hypotheca expressa: quia tunc illa esset potentior per dicta in ultimo priuilegio 9. partis. & etiam in princip. huius 10. partis. Et sic potest inferi ad octauam limitationem; ut non procedat, quando prior creditor etiam fiscus habens hypothecam tacitam, & anteriorem per no. in l. 2. C. de priui. fis. & etiam probatur à contrario sensu in l dotis. C. de iure do. & not. gloss. in d. l. fina. Imo si uir esset obnoxius fisco ex causa primipilari, præferetur fiscus, ēt si esset posterior; ut est casus not. in l. satis notum. C. qui. cau. pig. tacit. cont. & no. in l. 1. C. de priuileg fisc.

29 † Nonò limita in debito funerario, quod habet priuilegiū, ut antecedat omne aliud creditum, & cum pignore. l. penult. C. de relig. & sum. fu. & uoluit glo. not. in d. l. fina. in uer. pœnæ. & licet communiter docto. ibi transeant cum illa glo. tamen non uidetur uera, quando debitum & hypotheca dotis antecederet, & maximè quando mulier haberet expressam hypothecam per id, quod uoluit glo. in dict. l. penult. Tamen uidetur idem in tacita, ex quo mulier habet anteriorem, & priuilegiatam, ergo in pari causa priuilegij præfertur mulier in dote, quando habet anteriorem per id, quod habetur in d. l. fi. §. exceptis. sicut etiam tunc præfertur fisco. ut supra dixi, & habetur in d. l. dotis. C. de iure dot. & licet tex. in dict. l. pen. loquatur per uerbum uniuersale omne, tamen debet restringi, ut non comprehendat creditum dotis: quia fauore dotis uerba legis, licet generalia restringuntur, ut non comprehendant casum in præiudicium dotis, per tex. in l. fi. in prin. C. de iure do. per quem tex. Bart. de Saly. ita dicebat not. ꝙ uerba generalia non extenduntur contra fauorem dotis, & facit tex. no. in l. permittendo. in princip. ff. de iure dot. & dixi supra in 48. priuilegio 6 partis.

30 † Decimò limita, ut tale priuilegium solùm sit concessum mulieri in dote recuperanda, secus si in consequenda donatione propter nuptias. Nam licet dos & talis donatio paribus passibus ambulent circa priuilegium tacitæ hypothecæ: ut l. ubi adhuc. C. de iure dot. tamen non in priuilegio antelationis, per tex. no. in d. l. fi. ad fi.

31 † Vndecimò limita in dote data pro contracto matrimonio ante uel post, secus si non esset contractum, puta ex pœnitentia, uel ex alia causa, & sic repeteretur per condictionem ob cām per ipsam sponsam: unde licet talis dos data per sponsam sit priuilegiata inter personales actiones. l. 2. §. si sponsa. ff. de priuil. credi. tamen non quò ad ipsam hypothecam: qa quælibet hypotheca præferetur etiam si posterior; cum in tali dote repetenda non contrahatur hypotheca tacita, nec reperitur hoc iure cautum: ut not. doct. in d. §. si sponsa. tamen etiā dato, ꝙ contrahatur tacita hypotheca: nihilominus non esset priuilegiata: ut fuit de mente glo. in l. eos. C. qui po. & ibi hoc tenet Saly. & Barto. post Dyn. in d. §. si sponsa. licet glo. ibi dixerit contrarium, & etiam Cyn. in d. l. 1. in 6. q. Sed potest distingui, ꝙ aut repetitur tanquam per sponsam, & sic tanquam nunquam matrimonium fuerit contractum, & procedunt p̄dicta. Si autem repeteret tanquam pro matrimonio putatiuo iam contracto. & tunc sit uera opi. glo. & Cyn. per id, quod hr̄ in l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. mat.

32 † Et sic resultat duodecima limitatio: ut dictum priuilegium non procedat in dote putatiua, uidelicet ratione matrimonij inualidi, quod putabatur ualidum secundùm quosdā: ut uoluit glo. sing. in l. si sponsam. ff. de iure do. tamen gl. not. est contraria in d. l. si cum dotem. §. fi. quæ uult, ꝙ dos putatiua habeat priuilegium tacitæ hypothecæ & etiam prælationis hodie, sicut olim habebat in ꝑsonalibus: ut in d. l. 2. & ita cōmuniter doct. transeunt cum illa glo. in d. §. fi. post Bar. & Dy. & etiam in d. l. 2.

33 † Decimotertiò limita in eo, qui mutuauit ad militiam emendam, & de hoc esset factum publicum instrumentum, ut est tex. singu. in auth. de æqua. do. §. his consequens. unde est sumpta auth. quo iure. posita super d. l. fi. & intellige hoc, quando talis mutuans esset anterior in tempore: unde secus si esset posterior: quia tunc præfertur mulier cuicunque priuilegiato: cum etiam præferatur tunc fisco, nisi ex causa primipilari: ut suprà dixi. & ita fuit de intentione glo. in dicta auth. quo iure. & etiam in cor.

34 † Decimoquartò fallit in eo, qui mutuauit ad nauem, uel domum reficiendam uel conseruandam, uel quid simile. Nā ex quo iste habet suam hipothecam priuilegiatam: ut l. interdum. ff. qui pot. in pig. hab. Ideo mulier posterior eis non prefertur: ut est tex. in d. §. his cōsequens; unde secus si essent posteriores in eorum hipotheca.

35 † Decimoquintò fallit in eo, qui mutuauit ob hoc, quòd aliqua res exinde ematur, & quòd sit illa specialiter obligata pro pecunia mutuata, secundùm quòd habetur nota. in l. licet. C. qui pot. & hoc uoluit glo. no. in d. auth. quo iure. ita

extendens not. dispositionem d.l. etiam ad creditum dotis. sed doct. communiter tenent contrarium: cum hoc non reperiatur iure cautum, ut per Bar. in d.l. interdum. Et intellige hoc, si mulier excedit in hypotheca, non sic si posterior sit, ex quo iste est priuilegiatus, & habet expressam hypothecam. & quia mulier non præfertur alijs priuilegiatis habentibus hypothecam anteriorem, ut supra dixi.

36 † Decimosextò & ultimò limita, ut dictum priuilegium de quo in d.l. fin. obtineat contra creditores anteriores habentes tacitam hypo. secus si expressam: ut supra fuit conclusum, secundùm communem opi. circa princ. super hac particula glo. licet fortè in puncto iuris posset teneri contrarium, non esset hoc improbabile tenere circa hoc quandam mediam uiam, ut opi. illa communis procedat, qñ mulier iuuaretur solùm ex hypo. tacita; ut tunc non præferatur prioribus habentibus expressam. Si autem iuuaretur expressa hypotheca, prout hodie communiter apponitur in instrumentis dotalibus, & tunc pręferatur prioribus habentibus expressam. & ita tenuit Ang. in d.l. fi. & ẽt in d. §. his consequens, dicendo ita seruari de consuetudiue, quæ opin. uidetur satis æqua, & maximè fauore dotis amplectenda, per id quod habetur in l. in ambiguis. ff. de iure dot. & quia non est incongruum, imò satis tolerabile, ꝙ stante contrarietate opinionum, de quibus in d.l. fin. capiatur quædam media uia, iuxtà doctrinam iurisconsulti in l. ad eo. §. cum quis. de acqui. rer. dom. & Papæ in ca. quærenti. de off. deleg. Posset etiam dici, quòd etiam creditoribus prioribus habentibus expressam præferatur mulier in postea quæsitis ad similitudinem fisci: ut l. is qui. ff. de iure fisci. Et licet gloss. in hoc ultimo inclinauerit in contrarium: tamen Bald. ibi inclinat pro muliere fauore dotis, quod uidetur uerius; quia mulier & fiscus paribus passibus ambulant: ut habetur in l. dotis. C. de iure dot. & in l. 2. C. de priuil. fisc. imò maiorem habet fauorem mulier: quia fiscus non habet priuilegium antelationis in quæsitis ante suam hypothecam, sed solùm in quærendis & contra priores habentes tacitam, ut habetur in d.l. si is qui. & tamen secus in muliere, unde cogita.

37 † Sed tunc surgit not. dubium, uidelicet a quo tempore incipiat ista hypotheca mulieris, scilicet, an a tempore promissionis dotis, an a tempore solutionis. & quidem si esset factũ instrumentum dotis, in quo contineretur promissio de dote restituenda cum expressa hypotheca bonorum, ut communis est mos tabellionum, non esset dubium tunc, quòd inspiceretur tempus celebrati instrumenti, non autem tempus solutionis dotis postea secutæ, & multominus inspiceretur tempus sol. matrim. ut est tex. in l. 1. ff. qui pot. in pig. hab. & uide Cy. in l. si cum tibi. C. qui pot. in pig. hab. ubi dicit, quòd in d.l. 1. est casus specialis fauore dotis. Et licet hypotheca non oriatur ante solutum matrimonium, sed matrimonio soluto unà cũ actione personali secundùm communem opin. ut habetur in l. si constante. §. 1. ff. sol. matrimo. & ibi dixi post Bart. tamen ex tunc quo oritur ipsa hypotheca, retrotrahitur ad tempus contracti matrimonij, ex quo enim uidetur contrahi obligatio sub quadam conditione, uidelicet, si matrimonium soluatur, quæ conditio est casualis, ergo trahitur retro hypotheca ad tempus promissionis dotis restituendæ: quia ita est regulare in contractibus; ut conditio retrotrahatur: ut l. potior. & l. qui balneum. ff. qui pot. Tamen non sic quando conditio esset potestatiua, uidelicet qa esset in potestate debitoris, quòd committatur, uel non committatur obligatio, ut dictis iuribus. & l. pen. ff. quæ res pign. Nec obst. si dicatur, quòd imò uidetur esse in potestate mariti, an sit futurus obligari, uel non: & sic accipere uel nõ accipere pecuniam sibi promissam pro dote: & sic in liberando ipsum debitorem dotis per pactum de non petendo, uel acceptilationem. l. uir ab eo. ff. de
38 iur. dot. Nam respondetur, quòd † non uidetur esse hoc uerisimile, nec potest hoc fieri commodè, ut sic uir ipse habeat subire onera matrimonij sine dote: & sic uxorem indotatam habere, ita not. dicit Iurisconsultus in d.l. 1. ff. qui pot. & ibi hoc etiam declarat Bart. quod maximè procedit, quando alia persona, quàm mulier promisisset dotem; cum tunc dos sit facta proprium patrimonium mulieris, & ideo non potest fieri tale pactum, uel acceptilatio in præiudicium mulieris, & sine mulieris uoluntate, per id quod habetur in l. pen. §. si uir. ff.
39 solu. matrimo. Et licet suprà dixerim, hypothecam † trahi retro ad tempus promissionis dotis; tamen intelligi debet & contracti matrimonij, argumen. l. tali. ff. de iu. dot. quia licet dos fuerit promissa ante matrimonium; tamen adhuc propriè non potest censeri dos: l. fin. C. de dona. ante nup. quod etiam fuit de mente Bart. in d.l. fi. C. qui po. Et ex ista inuestigatione resultat effectus; quia si esset factum instrumentum dotale tempore sponsaliorum, vt communiter fit, puta per annum ante matrimonium contractum, in quo instrumento esset promissio de dote restituenda, cum expressa hypotheca bonorum, & post annum sequatur matrimonium, & dos postea fuit numerata per annum, uel ultra post matrimonium contractum, si maritus contraxisset aliqua debita cum expressa hypotheca bonorum post tale instrumentum: tunc si quidem contraxisset ante matrimonium contractum, mulier tali creditori non præferetur; sed bene præferetur creditori, qui contraxit post initum matrimonium, licet ante solutionem dotis, quia hypotheca mulieris trahitur retro à tempore contracti matrimonij, & non à tempore promissionis dotis, quod etiam procederet si a princ. tempore sponsaliorum dos fuisset soluta, ex quo dicto tempore nõ erat dos, & si dos soluta fuisset in stabilibus, & interim sponsus fructus percepisset, qui postea matrimonio contracto cederent in dotem, & dotis augmentum. l. si ante nuptias. ff. solu. matr. tamen pro illis fructibus seu eorum æstimatione hypotheca mulieris non se extenderet, nisi a tempore matrimonij contracti, & non ante, per supra dicta. Si autem promissio dotis non appareret facta ante matrimonium contractum, sed post matrimonium, & tunc hypotheca traheretur retro a tpe ꝓmissionis & non à tpe contracti matrimonij. Si uerò non appareret instrumentum dotale sicut ut plurimùm contingit in comitatensib. & sic solùm tractaretur de tacita hypotheca dotis, & non expressa, tũc magis est dubium, an talis tacita hypo. trahatur retro ad tempus promissionis dotis, si fortè de ea probaretur per testes, & sic contracti matrimonij. An autem à tempore solutionis dotis: nam gl. in d.l. fin. uer. hypothecam. tenuit, ꝙ talis tacita hypotheca non trahetur retro à tempore contracti matrimonij & promissionis, sicut traheretur expressa; quæ gloss. non reperitur alibi secundùm Bald. ibidem, qui uidetur cum ea transire, & maximè per iura, quæ ibi allegat gloss. Et si hoc esset uerum, sequeretur notabilis limitatio ad omnia iura supra alleg. & eandem opi. tenuit Specul. titul. de solu. §. ante omnia. ad fi. uersi. sed pone contraxi. dicendo ibi ipse Specul. quòd talis tacita hypotheca incipit a die datæ dotis, & non à die promissionis, & se fundat per tex. in d.l. fi. ibi. si in re ipsa. & etiam per tex. in l. j. C. de do. cau. ibi, re ipsa. & idem sequitur ibi Bal. in suis additio. dicendo hoc esse no. pro qua opi. facit: quia aliter dicendo concurrerent duæ fictiones. prima, ꝙ hypotheca tacita intelligatur contracta fauore dotis. secunda, quòd retrotrahatur & fingatur à tempore promissionis dotis, & contracti matrimonij. quod uidetur inconueniens & contra id, quod habetur in l. j. de do. promissio. & in l. ei à quo. ff. de usucap. & aliàs per Bartol. in l. si is qui pro emptore. eod. tit. & aliàs per eundem in l. si rem aliquam. ff. de acquiren. possessio. ubi non dixit, quod ubi titulus est tacitus, non est ita sufficiens ad translationem possessionis & dominij per modum fictum, sicut titulus uerus & expressus, super quo tamen est cogitandum: quia Bartol. in l. fina. tenuit contrarium, dicendo idem in hypotheca tacita, quod in expressa, ut trahatur retro ad tempus contracti matrimonij, si promissio præcessit matrimonium, & sic fuerit sequuta ad tempus promissionis, ut ibi per eum pro cuius opin. facit text. in l. cum oportet. §. final. C. de bon. quæ liberis dum uult, quòd tacita hypotheca, quæ contrahitur in bonis patris pro bonis maternis alienatis trahitur retro ad tempus, quo cœpit administrare ipsa bona aduentitia filij: unde super hoc est cogitandum: quia authoritas gloss. & Specul. est maxima. & maximè procedit, quando non appareret de uera numeratione, sed solùm de confessione dotis receptæ quæ non est tantæ potentiæ, maximè in præiudicium aliorum creditorum per supra dicta, & ideo optima est cautela, quòd mulier, uel socer mariti prouideant per expressam hypothecam. Vidi tamen dubitari, si non appareat aliter de promissione dotis, nec de solutione: sed solùm apparet instrumentum refutationis & confessionis dotis factum constante matrimonio per ipsum maritum. nam licet dicatur in instrumento, quòd maritus fuit confessus, se habuisse & recepisse dotem sibi promissam per mulierem, uel socerum ante matrimonium contractum: tamen talis assertio non nocet anterioribus creditoribus etiam prætendentibus tacitam, ut supra dixi, per id quod habetur in l. scripturas. C. qui potior. in pignor. habean. Specul. tit. de solut. §. ante omnia. uersicul.

ficu. sed pone ecce. Et si aliter maritus non assereret dotem fuisse promissam ante matrimonium, sed simpliciter confiteretur, se habuisse & recepisse dotem sibi promissam: tunc præsumeretur promissionem & solutionem sibi factam tempore refutationis: ut aliàs per Bartol. in l. post dotem. ff. solut. matrim. in 1. q. & in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de uerbor. oblig. & si confiteretur dotem habuisse tempore contracti matrimonij, nec aliter appareret, similiter non staretur dictæ assertioni in præiudicium creditorum per supra dicta, & ideo tunc non esset tractandum de hypotheca bonorum extédenda ante tempus dicti instruméti refutationis, quod est no. & utile in pract.

Et prædicta omnia faciunt ad q. super qua hoc anno consului in ciuitate Florentiæ. Et plerique alij subscribendo assensé-
40 runt. † An tacita hypotheca, quæ contrahitur in bonis defuncti pro legatis factis in testamento uel codicillis: ut habetur in l. 1. C. communia de leg. si legatum fuit conditionale illa trahatur retro purificata conditione ad tempus aditæ hæreditatis: quia hæres interim alienauit aliqua bona hæreditatis, ut sic legatarius eueniente conditione legati posset agere contra ipsum emptorem hypothecaria. nam dubium faciebat: quia tépore existentis conditionis & sic hypothecæ contractæ ipsa bona non reperiuntur in dominio hæredis, & sic fictio illa retrāslatiua ad tempus aditæ hæreditatis non reperit extrema habilia: nam dicebant quidam aduocati, ꝙ dicta hypotheca retro-
41 trahitur etiam in ultimis uoluntatibus, allegando tex. no. † in d. l. balneum. in uersi. sed si hæres. & respondebant ad id quòd habetur in l. 1. §. serui. ff. ad Sylla. & ad alia iura uolentia, ꝙ in ultimis uoluntatibus conditio legati existens non trahitur retro, non habent locum, quando uersaretur, uel uerteretur nõ paruum præiudicium legatarij, & alleg. text. in l. fina. §. finautem sub conditione. C. communia de leg. & hoc etiam uidetur fuisse de mente Ioan. de Imol. in l. si filius. ff. de uerbor. oblig. licet ibi Bartol. contrarium uoluerit, uidelicet quòd dispositio d. l. qui balneum. cum simil. non obtinet in ultimis uoluntatibus, nam ibi Ioan. de Imo. dicit, quòd contra ipsum est tex. in eadem l. qui balneum. in d. uersicul. sed si hæres. sed in contrariam sententiam fuit conclusum, tenendo opin. Bartol. in d. l. si filius. quam etiam expressius firmauit in d. l. si is qui ꝓ emptore. ff. de usucap. & fuit responsum ad d. uersi. si hæres. quia ibi non erat hypotheca procedens ex ultima uoluntate sed hypotheca conuentionalis: ut etiam ibi respondet Ange. in d. §. & etiam Bart. in quibusdam lecturis: & fuit responsum ad d. §. finautem. secundùm quòd ibi uoluit Bart. & quia cum agitur de perditione uel acquisitione hypothecæ non uersatur magnum interesse: ut habetur in l. fin. C. quæ res pig. & in l. 3. §. penult. ff. de legatis tertio. præterea, si uera esset opi. gloss. in d. l. fin. qui po. & Spec. ut supra, hypotheca illa tacita, quæ contrahitur pro legato non est tantæ potentiæ quantum haberet expressa ad effectum, ut possit trahi retro: & sic ex illo text. in
42 d. uersi. sed si hæres resultat unum ualde not. ꝙ † hypotheca conuentionalis non sequitur naturam suæ principalis obligationis surgentis ex ultima uoluntate, cum illa trahatur retro, sicut est conditio & natura ipsorum contractuum conditionalium: licet in contrarium faciat, quod habetur in l. si legati serui. ff. de leg. 1.

ADDITIO.

a Hypothecam. Nota, quòd hypotheca tacita prior præfertur expressæ posteriori etiam fisco l. 1. 2. respon. C. rem ali. ge. uide glo. in l. pignus. qui po. in pig. ha. Idem credo in altera dote, ut expressa posterior non excludat tacitam priorem ad dotem competentem, per l. assiduis. §. fi. ubi dicit in dotibus præferri priorem, cogita.

PARS VNDECIMA.

Reliqvvm est, ut ueniamus nunc ad partem 11. uidelicet circa dotem putatiuam, & eius priuilegia. Ibi autem dicimus, dotem esse putatiuam, ubi dos uera non potest consistere: quia ibi est uera dos, ubi est uerum matrimonium, seu ubi prætextu ueri matrimonij contracti uel contrahendi est data, & ubi non est matrimonium ibi non est dos. l. 1. ff. de iu. do. & l. fin. C. de dona. ante nup. cum uul. Sed ubi matrimonium contractum uel cõtrahendum est inualidum, & in figura dicti matrimonij dos quæ datur tunc, non est propria, nec uera dos, sed dicitur dos impropria, seu putatiua: ut habetur in l. si cum dotem. §. fin. cum sequen. ff. solut. matrim. & in l. 1. C. de condict. ob cau. & l. fin. ff. de cond. sine causa. Vnde primum & ante omnia est uidere, an ubi dos est data propter matrimonium inualidum aut à iure ciuili, uel canonico improbatum, possit repeti per ipsam mulierem, uel eius hæredes. Secundò eo casu quo repeti potest. An talis dos putatiua habeat priuilegia dotis uera.

PRIVILEGIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Dos ob matrimonium inualidum an & quando possit repeti, & an talis dotis repetitio habeat fauores speciales dotis uera. uide quinque opiniones notabiles diuisas in 14. membra. ut nu. 2. 3. 4. & consequenter usque ad nu. 14.*

15 *Fructus percepti in matrimonio inualido ab altero coniugum an & quando repetantur. & nu. 16. 17. uide sex not. combinationes. nu. 18. 19. 20. 21. & 22.*

23 *Maritus si accipiat rem alienam pro dote, quam credebat non esse alienam, an faciat fructus suos contra dominum.*

24 *Maritus putatiuus quando possit retinere dotem pro oneribus matrimonij.*

Circa primum uarias doctorum repetio opin. nam Pla
1 cen. post Irnerium tenuit, quòd indistinctè posset † repeti siue inter ignorantes, siue inter scientes fuerit contractum: ut hæc opinio recitatur in d. l. fin. ff. de cond. sine causa. & in d. l. 1. C. de condict. ob causam, & in cap. & si necesse. de donatio. inter uirum. & de do. post diuor. restitut. fundat se per text. in d. l. fi. de cond. sine causa, sic simpliciter & indistinctè loquentem, & etiam in d. l. 1. ff. de condict. ob caus. & probatur in l. à diuo Pio. ff. de ritu nupt. & in l. si tutor. C. de interdict. matri.

Sed hæc opi. communiter reprobatur: quia uidetur contra tex. in l. qui contra. C. de incest. nupt. ibi, nihil ex eodem matrimonio siue ante nuptias donatum siue deinceps quoquo modo datum fuerit consequenter &c. Iuncto ibi, exceptis tam fœminis quàm uiris, qui aut errore acerrimo &c. ergo à contrario sensu quando ex certa scientia & non per errorem nihil repetitur, ut suprà dixerat.

Item est contra text. in authen. incestas ibi posita ibi, fœmina quoque scienter talia perpetrauerit simili pœna subiungenda &c. & melius probatur in corp. unde sumitur, uidelicet in auth. de incest. nupt. §. 1. probatur etiam instit. de nupt. §. si aduersus. ibi, sequitur ergo, ut dissoluto tali coitu nec dotis, nec donationis exactio fit.

Item quia non potest negari, quòd uterque non sit in delicto ueniendo contra legum interdicta. l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. & in pari causa delicti potior est conditio possessoris. l. penul. ad fi. & l. 3. ff. de condict. ob turpem caus. cum similib. An autem tunc in tali dote succedat fiscus, infra tangetur.

Nec obstat tex. in d. l. 1. de condict. ob caus. quia illa debet intelligi in casibus, ubi repeti potest dos data propter matrimonium inualidum: ut est, quando inter ignorantes ut infra subdetur: & tunc non fit repetitio dotis per actionem de dote, cũ in uero nulla sit, sed repetitio per condictionem ob causam. Et ita etiam respondetur ad d. l. fin. ut ibi respondet glo. quòd procedat illa lex, quando credebatur, matrimonium ualere inter illos coniunctos, ubi non ualebat: quia tunc nõ uidetur datum ex causa incestus, sed ex causa matrimonij: unde licet tunc causa sit nulla: tamen non est turpis, ut probari uidetur ex tex. ibi, sed reor rectè defendi, non tam turpem causam in proposito, quàm nullam fuisse, cum pecunia, quæ datetur, in dotem conuerti nequit: non enim stupri, sed matrimonij gratia datum esse.

Nec obstat uerba præcedentia illius text. ibi, & in delicto pari potiorem esse possessorem &c. quia respondet ibi gloss. & Bartol. & communiter doct. ꝙ ibi Iurisconsultus dicta uerba retulit ad alios extrinsecos casus, & non ad casum, de quo ibi, qui debet intelligi, quando partes & maximè ipsa mulier, quæ dedit dotem, errabant in iure, licet fortè non in facto: quia credebat matrimonium non esse prohibitum de iure inter ipsos sic coniunctos, & ita ibi Iurisconsultus interpretatur saltem ex

ex parte mulieris dotem dantis: ut crederet matrimonium ſubeſſe, nec committere crimen ſtupri, quæ iuris ignorantia ibi præſumitur in ipſa muliere, & etiam excuſatur, ut non cenſeatur committere ſtuprum, nec uoluiſſe ſtuprum committere, ueriſimiliter credens ſibi licere, ut probatur ex illo text. ibi. Non enim ſtupri, ſed matrimonij gratia data uidetur. Præterea dato ꝙ præſupponeretur, ꝙ ibi eſſet ſcientia tā facti quàm iuris: tamen ibi matrimonium non fuit ſequutum, ideo dos non perditur, ut infra tangetur.

Nec etiam obſtat d.l.à diuo Pio. quia ibi non dicitur, quòd poſſit repeti dos per illam mulierem, quæ ſciebat ſe libertam, & decepit ſenatorem contrahentem matrimonium tanquam cum ingenua. ſ. ꝙ uir non lucratur aliquid ex tali dote data uigore pacti initi de lucranda dote in caſum ſoluti matrimonij, licet poſſit agere actione de dolo ratione talis lucri amiſſi. unde ibi eſt caſus ſing. iunct. glo. ꝙ actio de dolo licet ſit in ſe odioſa, & non detur niſi in ſubſidium, ubi alia actio deficit. l. 1. ff. de dol. tamen datur nō ſolùm ratione damni cauſati propter talem dolum, ſed etiam ratione lucri ceſſantis, illum etiā text. cum gloſſ. allegabat Bald. pro ſingulari in l. non dubium. C. de legi. in 9. oppoſi. ad fi. quòd licet ubi dolus dat cauſam contractui bonæfidei tunc actus claudicet: quia eſt in poteſtate dolum paſſi illum actum annullare, ſeu nullum dicere, uel confirmare: ut habetur not. in l. eleganter. in principio. ff. de dolo.

Tamen hoc procedit, niſi contractus talis eſſet celebratus contra prohibitionem legis: quia tunc non claudicat, ut ibi eſt tex. iunct. gloſſ. & idem dicit allegando gloſſ. illam cum text. pro not. ad hoc in l. 1. in fi. 2. colum. C. plus uel quod agitur. Similiter non obſt. tex. in d.l. ſi tutor. C. de interdi. matr. quia ibi fuit error in iure ex parte illius pupillæ uel adultæ, quæ præſumitur ius ignorare, & etiam excuſantur ab errore eius: cum in iſta materia parcatur ætati. d.l. qui contra. & facit l. ſi adulterium cum inceſtu. §. nonnunquam. ff. de adul. & maximè cum ibi concurrat imbecillitas ætatis, & ēt ſexus. & ſic ſit duplex impedimentum in d.l. 1. per id, quod hr̄ in l. ubi exigitur. ff. de eden. & in l. cum indebito. ff. de prob.

Fuit ſecunda opinio, ꝙ ſi ignoret ius: tamen non factum: quia ſciebat ſe conſanguineam, tamen credebat poſſe de iure contrahere, non repetit etiam nuptijs non ſecutis, argum. l. ſi ignorans. C. ſolut. matrim. a contrario ſenſu, & intelligitur, d. l. fin. quando ignorabant factum & ius, quæ opinio recitatur in gloſſ. 1. in fin. in d.l. fi. Sed hæc opin. reprobatur per Barto. in d.l. fin. & etiam per gloſſ. quia in d.l. fin. ſciebat factum, ex quo erat in tam proximo gradu, qui præſumitur ſciri inter cōſanguineos. l. octaui. ff. unde cognat. Nec obſtat d. l. ſi ignorans, quia non debet ibi ſumi argum. à contrario ſenſu contra alia iura per id quod habetur in l. 2. C. de condict. inſer. Sed melior eſt, quod debet ſumi argum. a contrario ſenſu, quando ſciebat ſtatum illius ætatis, & ſic quando ſciuiſſet eum eſſe ſeruum, & etiam uériſimiliter ſciebat, quòd de iure non poterat cum illo contrahere matrimonium: & ſic quando ſciret factum & ius. Præterea ibi loquitur, quando nuptiæ fuerunt ſequutæ, uidelicet de facto, de quo infra. Et ideo alia fuit opin. Ioan. & Azo. & communiter glo. diſtinguentium, ꝙ aut dans dotem ſciuit factum & ius prohibitiuum: & tunc dotem non repetit, nec applicatur uiro. licet omnino ignorauerit, ſed applicatur fiſco, ut d.l. qui contra. & d. authen. inceſtas. & in cor. unde ſum. aut ignorauit ius & factum: & tunc repetit per tex. in d.l. qui contra. uer. exceptis. & etiam à contrario ſenſu, in d. authen. inceſtas. & in cor. unde ſumitur. & etiam eſt tex. in d. l. ſi ignorans. & etiam probatur in d.l. fin. ſecundùm intellectum Placen. aut ſciuit factum, ſed ignorauit ius: & tunc aut nuptiæ non ſunt ſecutæ, & repetit: & iſte eſt caſus not. in d.l. fin. ibi, neque nupſit. Aut ſunt ſecuta: & tunc non repetit, ſed dos applicatur fiſco per tex. in d.l. qui contra. in uer. exceptis, ubi requirit errorem nō ſolùm iuſtum, ſed etiam iuſtiſſimum ad hoc, ut data non applicetur fiſco, & loquitur tam in fœminis, quàm in maribus. Quæ opi. non placet ex toto ipſi Bartol. in d.l. fin. Et primò dum uolunt, quòd quando ſciuit ius & factum indiſtinctè non repetit. Nam immo repetit, quando dos fuit data propter ſponſalia de futuro, & tamen poſtea mulier non nubit: quia ſua ſponte non vult contrahere matrimoniū: quia tunc repetit. & ita ſaluat opi. Pla. & hoc probat per illum text. in d.l. fin. dum ibi præſumitur, quòd illa mulier non nūpſit. Item præſupponit ibi Iuriſcon. quòd fuit turpitudo ex parte utriuſque. & ideo uidebatur, quòd potior eſſet conditio poſſidentis: quia oportet, quòd turpitudinis cauſa ſit proxima & nō remota ad hoc, ut nō poſſit repeti: vt l. 3. §. ſed quod meretrici. de condict. ob turp. cau. proxima enim tamen erat in d.l. fina. uidelicet cauſa dotis, quæ non eſt turpis, licet ibi ſit nulla, licet matrimonium, quod eſt cauſa remota, ſi copularetur, eſſet turpe. unde dicit ibi Bartol. quòd ratio motiua Iuriſconſ. in d.l. fina. non eſt propter ignorantiam, ſed quia cauſa eſt turpis.

Item in alio reprobat opi. Io. & ſequacium, dum tenet, quando ſcit factum: tamen errat in iure: tunc dotem non repetit, ſed eam perdit & applicatur fiſco: ut ſupra. Nam immo poteſt repeti, ex quo ibi tractatur de perditione proprij: ut probatur in d. authen. inceſtas. & in corpore unde ſumitur, ubi ponderatur ſcientia: ergo à contrario ubi eſſet aliqua ignorantia, puta uel in facto uel iure, non perdit dotem, & reſpondet ad d.l. qui contra. per quam ſe fundat Io. & alij, quia ibi loquitur ſolùm de perditione lucri, puta quòd niſi fiat errore iuſtiſſimo perdat lucrum donationis propter nuptias, & uir lucrum dotis, non autem loquitur in perditione proprij, & ſic in perditione dotis: nam magis ſubuenitur erranti in iure in damnis, quàm in lucris: ut l. error. ff. de iu. & fac. igno. cum ſimilib. ut ibi per eum latius. Qui ex prædictis ponit ſuam quartam opin. in d.l. fin. & etiam in l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adult. uidelicet quòd aut ſciuit ius & factum: & tūc dos fuit data propter ſponſalia contracta, aut propter matrimonium contractum.

Primo caſu, aut mulier ſpontè receſſit ab eis: & tunc repetit dotem, per text. in d.l. fin. ex quo delictum non fuit conſumatum. facit l. qui cum maior. §. accuſaſſe. ff. de ope. lib. & ita poteſt procedere & ſaluari opin. Pla. Aut poſt dicta ſponſalia fuit ſequutum matrimonium, & ſic mulier non receſſit ſua ſponte à matrimonio, immo ipſum contraxit, ſed oportuit per ſententiam ab eo recedere: & tunc non repetit dotem, & dicit hoc probari per tex. in l. cum hic ſtatus. §. fi. iunct. glo. ibi. ff. de dona. inter uir. & ux.

Secundo caſu quando dos fuit a principio data propter matrimonium de præſenti ſcienter contractum, & tunc licet poſtea non fuerit conſumatum, ſentit Bartol. quòd non repetit dotem: quia non poteſt dici, ꝙ ſua voluntate receſſerit, ſed magis ex iuris neceſſitate. cum oporteat ſeparari per ſententiam, facit d.l. qui cum maior. §. accuſaſſe. & l. in ſeruitute. §. pen. ff. de eo. ti. & l. Papinianus. §. meminiſſe. ff. de inoffi. teſt. Vnde multomagis tunc perderet dotem, quando matrimonium fuit poſtea de facto ſequutum, & ſic cum copula.

Si autem hoc caſu ſciret factum & non ius: & tunc tenet ut ſuprà, ut dotem non perdat, licet perdat alia lucra, quæ opinio fuit etiam Io. gloſſ. iuris canonici in d. cap. & ſi neceſſe. ita intelligendo illum text. Sed hæc opin. Bartol. licet placeat in primo caſu, quando dos fuit data propter ſponſalia de futuro, & poſtea mulier ſua ſponte receſſit quia noluit matrimonium contrahere: ut not. probatur in d.l. fin. Tamen dum ſentit in ſecundo quaſi per expreſſum præſupponit Bartol. quòd ſi fuit data dos propter matrimonium, uel propter ſponſalia, & fuit ſequutum matrimonium de præſenti, & fuit ſequuta copula, quòd tunc perdat dotem, hoc uidetur dubium, ex quo delictum uel turpitudo non dicitur conſumatū, uel conſumata, & proxima cauſa fuit ipſa dos, uel ipſum matrimonium, quod de ſe non eſt turpe, ſed ipſa copula, quæ cauſat inceſtum, eſt turpis: ita probatur in terminis in d.l. fin. ibi dum dicit, non enim ſtupri, ſed matrimonij gratia dotem eſſe datam. Et ſic ibi iuriſconſultus non ponderat actum matrimonij, ſed ipſum actum ſtupri, quod quidem ſtuprum, cum non fuerit ſecutū: quia actus non interuenit, ideo ibi dos repetitur.

Item quò ad pœnam confiſcationis in odium contrahentis illicitum matrimonium iura ponderant ipſam ductionem in domum uiri: ut eſt tex. in l. cum hic ſtatus. § fin. ff. de dona. inter uir. & ux. & in l. 2. §. item ſi quis. ff. de his quib. ut indi. & in l. fin. ff. de lega. 1. per quam ductionem præſumitur copula ſequuta, ubi ætas eſt legitima: quia ex ſimultanea cohabitatione uiri & uxoris præſumitur coitus, argum. ca. literas. de præſcr. Et maximè in caſu quando præceſſit contractus matrimonij uel ſponſaliorum, quaſi ad finem conſumendi matrimonij uidetur facta ductio, & ex ductione mulieris ad domum mœchatio, ad prædicta facit, quod habetur in l. cum fuerit. ff. de condict. & demonſtr. & in l. mulierem. cum ſequ. ff. de ritu nupt. unde non ſine miniſterio iura ſupra alleg. ponderant ipſam ductionem, niſi quia requirunt delictum conſumatum, & hanc

& hanc opi.fuit etiam ſequutus Ant.de But.& in c.& ſi neceſſe.de do.inter uir.& ux.& ibi poſt multa ſequitur Abb. Sic.ut infra ſubijciam.

Præterea in alio uidetur Bartol.poſſe reprehendi, dum tenet ſic indiſtinctè contra opi.Io.quòd licet mulier ſciat factũ: puta conſanguinitatem : tamen erret in iure non perdit dotem : licet fuerit ſequutum matrimonium & conſumatum. Reſpon.ad d.l.qui contra.quòd ibi loquitur de perditione lucrorum, uidelicet dotis reſpectu uiri & donationis propter nuptias reſpectu mulieris:ut ibi per eum.Nam tex.in d.l. qui cõtra.ponit duo dicta. Primò reſpectu donationis ꝓpter nuptias repetendæ per uirum eo caſu non cederet lucro mulieris. ſ. quando mulier prætenderet in matrimonio:ut in auth.dos data.C.de do.ante nup.

Item in dote repetenda per mulierem non obſtante pacto de lucrando dotem, ut eſt,quando uir prædecederet in matrimonio,uel culpa uiri fieret diuortio: & iſti duo caſus ponuntur in princip.d.l.qui contra.uſque ad uer.idque totum.& ſic iſtis caſibus non competebat repetitio nec uiro , nec mulieri contrahenti inceſtas nuptias : ut patet ibi : nihil ex eodem matrimonio ſiue ante nuptias donatum, ſiue deinceps, quomodo datum fuerit, ſupple ſecundum gloſſ.ſcilicet pro dote, conſequenter ita intellexit illum Azo in ſumma . C. de ince. nup.circa prin.

Secundus eſt in d.uer.idque totum.ubi ponit caſum,quãdo facta donatio cederet lucro mulieris , & dos lucro uiri per diſſolutionem matrimonij, & ſimiliter deciditur , quòd non poſſunt lucrari:ſed id totum aufertur, ut ab indigno & applicatur fiſco,& tamen tex.ibi in uer.exceptis,excipit,quando iuſtiſſimo excuſarentur errore,qui error iuſtiſſimus eſt , quando erratur in facto & non in iure qui error iuris licet aliquando reputetur iuſtus : tamen non poteſt appellari iuſtiſſimus prout error facti.Item contra Bartol.facit:quia nunquam error iuris excuſat etiam mulieres niſi in caſibus expreſſis à iure:ut eſt text.cum glo.not.& magiſtra.in l.fin.C.de iu.& fac. igno.& in text.& gloſſ.in l.regula.in princ.ff.eod.tit. Sed iſte caſus non reperitur in iure expreſſus,meritò &c.immo potius regulariter in contrarium:quod maximè procedit,quãdo matrimonium eſſet prohibitum propter inceſtum inter perſonas gradu proximas, quaſi uideatur tunc error iuris ſupinus , & cauſatus à iuregentium ſeu naturali ratione, in quo non parcitur ſexui,nec ruſticitati,ut habetur in l.2. C. de in ius uoc. & facit,quod habetur in l.fin.C.qui petant tut. Et hanc opi. Io.gloſſ.iuris ciuilis tenuit Ioan.Andr.in d.cap. & ſi neceſſe . maximè quia hoc non reperitur iure expreſſum,quòd talis error iuris excuſet etiam mulieres, per id quod habetur in dict. l.fin.de iuris & facti igno.& hoc etiam tenuit Cyn.in d.l. qui contra.allegando d.l.fin. Reperio quintam opi. quæ fuit Bal. in rubr.ff. ſolut. matrim.ſuper gloſſ.ibi diſtinguendo, ꝙ aut dos eſt data propter matrimonium , quod non tenuit ratione turpitudinis:aut propter aliam cauſam non ſonantem in turpitudinem , & hoc ſecundo caſu indiſtinctè repetitur non habita diſtinctione inter ſcientem & ignorãtem,ita intelligit procedere l.1.C.de cond.ob cau.& l.à diuo Pio.ff.de rit.nup. nec vr̃ donare,ita ſcienter dando:quia expreſſa cauſa licet inualida facit ceſſare præſumptionem tacitæ donationis,ut l.ſi cum aurum.ff.de ſo. Aut matrimonium non tenet ex cauſa turpitudinis,& tunc aut eſt datum ab ignorante ius & factum probabiliter & repetitur,nec perditur dos.

Aut à ſciente factum & ius & non repetitur,ut d.l.qui contra.C.de inceſt.nup.Aut à ſciente factum & ignorante ius, & tunc ſi talis ignorantia conſiſtit in iure naturali, & non repetitur,argum.l.2. C.de in ius uoc. Aut conſiſtit circa ius ciuile & ſic merè poſitiuum,& repetitur, & ita etiam intelligitur d. l.1.C.de cond.ob cau. Sed ſi quæritur an talis ignorantia præſumatur,diſtinguit.

Aut eſt error in facto, & præſumitur per id, quod habetur in l.conſenſu.§.fi.de re iu. & hoc niſi ſit nimia proximitas perſonarum,quia tunc præſumitur potius ſcientia quàm ignorãtia.l.octaui.ff.unde cog. Aut eſt error in iure,& tunc ſi circa ius naturale,uel quaſi naturale,ſeu gentium,& tunc ſicut nõ excuſat ut ſupra.ita etiam non præſumitur. Si circa ius ciuile & ſic poſitiuum,& tunc non præſumitur , fallit in mulieribus d.l.ſi adulterium cum inceſtu.§.1. Item fallit,niſi ex perſpicuis iudicijs aliud præſumatur,ut l. Senatus. C. de his qui ſibi aſcribunt.Ex cuius dictis poteſt elici,quòd in caſu d.l. auunculo.ubi eſt inceſtus circa collaterales , inter quos eſt prohibitio matrimonij de mero iure poſitiuo , mulier non perderet dotem,licet matrimonium fuerit ſequutum , uidelicet ſi allegaret ignorantiam iuris,licet ſciret proximitatem, non ſic ſi matrimonium eſſet prohibitum de iure gentium,quod poteſt appellari ius naturale,uel ratione naturali procedens, ut eſt, qñ inter aſcendentem,& deſcendentem,ut habetur in l.fin.ff. de ritu nup. Et hæc opin. Bald. uidetur inter alias opiniones minus deuiare à iuris rationibus & argumentis, ut patebit per infra dicendis,licet in uno uideatur dubia,dum uult, quãdo matrimonium eſt illicitum ex alia cauſa , quàm cauſa turpitudinis: tunc etiam repetitur dos per mulierem ſcientem. Nam vr̃ contra caſum à contrario ſenſu in l.ſi ignorans. C.ſol.mat. Et ideo pro ueritate huius articuli in iure dubijſſimi ſubijciam multa membra ſeu multos caſus reſpondentes.

2 Primus caſus † eſt,quando datur dos in ſponſalibus,& ſic pro matrimonio contrahendo,quod poſtea non fuit ſecutum uel propter ſententiam,uel propter mortem alterius , uidelicet ſponſi, uel ſponſæ,& tunc ſiue ſcienter, ſiue ignoranter dederit,indiſtinctè repetitur,per tex.no.& ibi per Bar.& alios in
d.l.fi.ff.de cond.ſine cau.& in iſto caſu poteſt ſaluari opin. Pla
3 cen.† Secundus caſus eſt, quãdo fuit matrimonium ſecutum per uerba de præſenti : tamen nondum conſumatum per copulam,& iſto caſu ſimiliter repetitur , ſiue fuerit ſolutum per mortem alterius,ſiue per ſententiam diuortij,non curo, quia factum prohibitum , ſeu delictum non fuit conſumatum , & ideò non incurritur pœna confiſcationis,de qua in d.l.qui cõtra.& in d.auth.inceſtas.& in alijs iuribus, & ita poteſt intelligi procedere tex.in d.l.1.C.de condict.ob cau.& etiam poteſt ſic intelligi text.in d.l.auunculo.dum ponderat ſtuprum magis quàm ipſum matrimonium uerbale, prout uidetur ſic intellexiſſe Bald.ibi, maximè ſummando d.l.hoc modo . titulus coloratus uelat maleficium & turpitudinem , ſcilicet quando eſt factum in finalibus uerbis, & non eſt proceſſum ad executionem facti.hoc dicit. Hæc ſunt uerba ſua,ita ſummendo cõfert ad hanc partem : quia ubi pœna imponitur à iure ipſi facto,tunc ſemper requirit factum conſumatum & non inchoatum.l.3.§.hæc uerba.ff.quod quiſque iur. ita dicit not. Bart. in d.rubr.ff.ſolut.matrim.alleg.no.Ioan.Andr.in cap. perpetuæ.de elect.in 6.& idem ipſe not.in regula in pœnis. eo. lib. Sic etiam no.& refert ipſe Bald.in l. ſi quis non dicam rapere. C.de epiſc.& cler.Et ſic poteſt concludi,quòd dos propter matrimonium prohibitum inchoatum & non conſumatum carnali copula & ſciente repetitur quicquid aliter dixerit Barto, in d.l.fin. Pro qua facit tex.in cap. & ſi neceſſe. inducendo ipſum,ut infra inducetur in fine ſexti caſus, ad hoc facit text. in d.l.ſi.ubi ponderatur cauſa proxima, uidelicet quia ibi gratia matrimonij contrahendi non gratia ſtupri, quod cauſatur ex coitu, dos fuit data . Sed quando dos datur pro matrimonio contracto : tunc nihil reſtat, niſi ipſe coitus, & ſic ipſum ſtuprum,ergo tunc ipſum ſtuprum eſt cauſa proxima. Sed quando datur dos pro matrimonio contrahendo,cauſa proxima eſt ipſum matrimonium, & cauſa remota eſt ipſum ſtuprum exinde ſequendum. Sed poteſt reſponderi,quòd illa non fuit intentio iuriſconſulti , quia cauſa prohibitionis matrimonij ita ſe habet ad ſponſalia de futuro,ſicut ad ipſum matrimonium. l.oratio.ff.de ſpon.& l.ſi quis tutor.§.quamuis. Vnde non uidetur differentia,an dos detur in ſponſalibus,& ſic pro matrimonio contrahendo , uel detur in matrimonio contracto per uerba de præſenti : quia utroque caſu uidetur datum gratia matrimonij,quod eſt nullum,magis, quàm gratia ſtupri , ut ſupra dixi , quia iura quò ad dictam pœnam exigunt ductionem ad domum uiri,ut probatur in d.l.cum hic ſtatus.§. fin. de donatio.inter uir.& uxor.& in d.l.2.§.item ſi quis.ff.de his
qui.ut indig.& in d.l.fi.ff. de leg.1.ut etiã tenuit do. Ant.de
4 Butr.& Abb. Sicu.in d.c.& ſi neceſſe.† Tertius caſus, quando eſt datum contemplatione matrimonij quod eſſet non contra l.reſiſtentem,uel contra l.prohibentem , ſed quia lex non aſſiſtit tali matrimonio , ut inter liberam & ſeruum uel econtra,& tunc uidetur, quòd etiam ſi ſcienter non perditur dos, nec applicatur fiſco:quia hoc nõ reperitur iure cautum,quia d.l.qui contra.& auth.ibi poſita loquitur, quando contra præceptum legum,ſeu conſtitutiones Imperatorum eſt matrimonium contractum,nam magis peccatur,quando aliquid fit lege reſiſtente,uel prohibente,quam quando lege aliter non reſiſtente,ut l.quemadmodum.C.de agric.& cenſi.& quod habetur per Barto.in l.cum lex.ff. de fideiuſ.& quod habetur in l.ſi non ſortem,in princ.ff.de condict.indeb.& quia tunc magis

gis

gis in contemptum legis uidetur actus explicari, per id quod habetur in l. si libertus minorem. ff. de ope. lib.

Item quia licet causa tunc sit nulla, non est turpis: ut in simili dicitur in d. l. fin. ff. de condict. ob causam. & in d. cap. & si necesse. & hoc uidetur probari in ca. 2. de coniugio seruorum, ubi dos redditur mulieri, quæ existens serua scienter contraxit cum libero ignorante, immo uoluit Bald. in d. rubr. ff. solu. matrim. quòd etiam quando matrimonium contrahitur contra prohibitionem legis: tamen non est causa turpis, etiam si scienter dos non perderetur, immo repeteretur, ut supra est relatum. Et sic etiam potest idem concludi, quando mulier maior daret dotem pro matrimonio contracto per uerba de præsenti inter ipsam & uirum nondum nubilis ætatis, licet fortè esset proximus pubertati: tamen nondum habilis ad matrimonium de præsenti, fortè quia malitia non suppleret ętatem per id, quod habetur in cap. puberes. & cap. de illis. el secundo. de despon. impub. postea contingat alterum spōsorum mori, puta uirum nondum perfectæ ætatis, posset mulier dotem repetere, licet præsupponeretur talem mulierem sciuisse tale matrimonium non potuisse de iure contrahi, & hoc eadem ratione ut supra: quia tale matrimonium non est nullum ratione alicuius prohibitionis, seu resistentiæ legis, nec etiam alicuius turpitudinis, sed quia iura non assistunt tali matrimonio. Sed tunc prædictis multùm obstare uidetur text. à contrario sensu in dict. l. si ignorans. C. solut. matrim. ubi text. facit uim, quòd ignoranter fuit dos data ob matrimonium contractum inter liberam & seruum, & ideo repetitur per cond. ob cau. ergo à contrario uidetur innui, secus si scienter fuerit data.

Secundò obstat tex. inst. de nup. §. si aduersus. ubi in præcedentibus, uidelicet à prin. illius tituli usque ad d. §. fuerunt positi multi casus impeditiui matrimonij, inter quos erat impedimentum propter cōditionem seruilem ex parte amborum, uel alterius tantùm. Item impedimentum ætatis: ut patet in primo & secundo responso illius tituli. & tamen in d. §. si aduersus. in uersic. sequitur ergo, dicitur, quòd in omnibus prædictis casibus impeditur dotis exactio, qui text. non potest intelligi, nisi quando scienter: quia quando ignoranter non impeditur dotis exactio, ut habetur in d. l. qui contra. & authen. incestas. immo uidetur uelle tex. in prin. illius tituli, instit. de nup. in dicto primo & secundo responso, quòd etiam in dictis duobus casibus uidetur matrimonium contractum contra legum præcepta, ut etiam hoc fuit de mente gloss. magistræ iuncto tex. in §. sunt & aliæ. eod. tit. ubi connumerat gloss. omnes casus, in quibus matrimonium contrahitur contra legum præcepta, uel contra iuris prohibitionem enumerat inter primos casus dictos duos casus. ad hoc etiam text. in cap. 2. de despon. impube. ubi Papa prohibet, ne matrimonium contrahatur inter personas non legitimæ ætatis, ergo contrahendo sic scienter puta mulier maior cum masculo adhuc puello, uidetur cō trahere contra legum & canonum præcepta, ergo dotem ob hoc datam non repetit, ut in d. §. si aduersus. in uersi. sequitur ergo. Sed uidetur posse concludi in hoc secundo casu, quando minor ætas obstaret contractui matrimonij, ut dos non perdatur: quia impedimentum non habet causam perpetuā prohibitionis: cum speretur talem debere peruenire ad legitimam ætatem de proximo, argum. eius, quod habetur in l. non solùm. §. si libertus. cum seq. & l. post susceptam. ff. da excusat. tuto. unde spes collata in tempus licitum excusat actum in tempore illicito, ad hoc l. si quis officium. ff. de ritu nuptia. unde licet mulier sciuerit illum non esse ætatis ad legitimum matrimonium: tamen est uerisimile, quòd contraxerit spe, ut matrimonium habeat confirmari ob superuenientem legitimam ætatem, & ideo non tantùm peccat talis mulier, quantùm illa, quæ uerisimiliter non cogitat de tali superuenientia legitimi matrimonij.

Nec obstat d. §. si aduersus. in uersic. sequitur ergo. quia dictus uers. non debet referri ad istum casum, ubi de directo nō uenitur contra legum præcepta habentium perpetuam causam prohibitionis, & ubi non uersatur peruersa intentio contrahentis, tale matrimonium affectus enim propensione magis, quàm dolo malo talis mulieris id factum esse uidetur, ad hoc bonus tex. in l. an in patrem. ff. quod falso tuto. autho. per quem tex. uidetur posse decidi iste casus.

In primo autem casu quando scienter liberam & seruum potest concludi, quòd mulier libera cōtrahens cum seruo matrimonium scienter perdat dotem, nec ipsam possit repetere: quia non solùm lex non assistit tali matrimonio, immo etiam resistit ab ipso initio, ut probatur in d. §. si aduersus. referendo illum tex. ad omnia præcedentia, prout debet referri, ut patet expresè ex continentia illius tex. iuncto uer. seq. ibi sequitur ergo &c. & probatur, immo uidetur casus à contrario sensu. in d. l. si ignoramus.

5 Quartus casus est, quando † pro matrimonio prohibito sciēter contrahendo nondum est soluta dos, sed sunt solutæ arræ, & isto casu uoluit gloss. in l. fin. C. de spons. super uer. tantummodo, quòd repetantur arræ datæ per ipsum ignoranter dantem quo casu si accipiens sciuit matrimonium prohibitum illas restituet duplicatas. Si autem ex parte dantis fuit scientia, & tunc non repetit, immo illæ applicantur fisco, sicut applicatur dos data, per tex. in d. l. qui contra. & authen. incestas. Sed Cyn. post Iacob. de Ra. tenet contrarium, ex quo matrimoniū non fuit secutum, per text. in d. l. fin. de cond. sine causa. Sed mihi uidetur, quòd nec gloss. nec Cyn. in hoc bene senserint, nam d. l. fin. & eius dispositio, super qua se fundat Cyn. non confert ad terminos istos, uidelicet respectu arrarum, & diuersa sit ratio in arris, quàm in dote: quia arræ dantur ad finem, ut si matrimonium culpa ipsius donantis non sequatur, quòd tunc perdat arras, & eas sibi lucrifaciat ipse accipiens, & si non sequatur matrimonium culpa accipientis, eas reddat duplicatas: ut d. l. fin. Sed dos data datur ad finem matrimonij contrahendi, & ut ipsa dos reddatur in casum dissolutionis matrimonij per iura uulg. non ergo potest dici matrimonium dissolutum, ubi non fuit contractum. cap. ad dissoluendum. de desponsa. impu. & l. decem. ff. de uerbor. oblig. Si ergo matrimonium non est contractum nec de iure nec de facto, & sic propter hoc cessat causa, propter quam datur dos, ideo repetitur. Sed natura arrarum est per contrarium: quia tunc perduntur, quando culpa dantis non est secutum matrimonium, unde hic culpa non dantis, sed ex iuris prohibitione non fuit secutum matrimonium. Nam potest responderi, quòd pars, quæ dedit arras, fuit in culpa, immo in dolo, ideo non possunt repeti: immo accipiens sibi lucrifacit: quia uerum est, nuptias non esse secutas, & si repetens arras alleget, quòd nuptiæ non fuerunt secutæ: quia erant prohibitæ, replicatur de dolo dicti repetentis, qui inducit aliam partem ad contrahendum tale matrimonium prohibitum: quia ipse accipiens uerisimiliter credebat, non esse prohibitum: quia dictum matrimonium non contraxisset, si sciuisset fuisse prohibitum ducitur enim ignorantia facti uel iuris excusabili, ad quod bene facit text. in d. l. à diuo Pio. ff. de ritu nup. immo potest dici, quòd culpa sui tale matrimonium est impeditum; quia si altera pars, quæ dedit arras, sciuisset talem prohibitionem, non contraxisset dicta sponsalia. Et ideo non fuisset opus deuenire ad dictam dissolutionem sponsaliorum, & sic culpa ipsius dantis arras propter matrimonium contrahendum, quod sciebat non posse contrahi, est deuentum ad dictam dissolutionem, ut sic dicta culpa fuerit causa licet nō immediata talis dissolutionis: quia si certificasset tale impedimentum, non fuissent contracta talia sponsalia, & consequenter non esset postea deuentum ad eorum dissolutionem, ubi propter talem culpam fuit opus deuenire ad dictam dissolutionem, ergo illas arras sibi lucrificare debet dicta alia pars recipiens per id, quod habetur in d. l. fin. & consequenter non debent confiscari quicquid aliter dixerit gloss. in d. l. fin. licet cum ea transiuerit Bald. in d. rubr. ff. solut. matrim. uel si uelles tenere dictam gloss. cuius magna est authoritas, & in dubio ab ea non est recedendum in decisiuis, ut notant docto. post Iacob. Butrig. in l. 1. C. qui pro sua iurisdict. ipsam limita, nisi esset factum pactum de lucranda dote promissa pro tali matrimonio contrahendo: nam tunc ex quo uir ipse, qui erat in iusta ignorantia, defraudatur tali lucro ex dolo mulieris, uel soceri scienter contrahentis talia spōsalia: tunc si mulier, uel socer repeteret arras datas repelletur exceptione doli per talem sponsum putatiuum, & sic per hunc modum sibi lucrificaret dictas arras, nec uenirent ad fiscum per id, quod habetur no. in d. l. pen. ff. quod falso tutore. & in d. l. à diuo Pio.

6 Quintum membrum, seu quintus casus est † quando dos est data propter matrimonium interdictum per leges seu constitutiones, & sic lege resistente non tamen sonaret in turpitudinem: ut est quando lex merè positiua resisteret, puta inter senatorem & libertam.

Item filium tutoris uel curatoris & pupillam uel adultam, uel inter gerentem magistratum in loco seu prouincia & ipsam prouincialem, & sic de similibus, de quibus per gloss. magistram

giſtram in §.ſunt & aliæ.inſt.de nup.dico ſecundùm iura ciuilia licet aliter hodie ſecũdum ius canonicum quod debemus ſequi ubique in materia matrimoniali, ut per gloſſ.in §. ſexto gradu.inſtit.de gradi.facit l.paulus.ff.de ſtatu homi.cum ſua gloſſ.& tunc ſecundum Baldum,in d.rubr. ff.ſolut. matrim. indiſtinctè poteſt repeti dos etiam ſi matrimonium eſſet contractum , immo ſi fuiſſet de facto conſummatum non habita diſtinctione inter ſcientem & ignorantem ita intelligendo tex. in l.1.C.de condict.ob cauſam.allegando etiam dictam l.à diuo Pio.& ita poſſet ſaluari ut procedat opin. Placen. Tamen hæc opinio uidetur contra concluſa ſuprà in tertio caſu per tex.in d.§.ſi aduerſus.iunct.uerſi.ergo ſequitur, inſt. de nupt. cum in d.§. ſi aduerſus. referatur litera ad omnes caſus prohibitiuos mixti poſitos in titulo & ad omnes alios poſitos in libris digeſtorum.Et tamen conſtat quòd multi ſunt caſus immo pro maiori parte in quibus matrimonium eſt prohibitum de mero iure poſitiuo & non ex cauſa turpi, ut eſſet non ſolũ in nepharijs nuptijs uidelicet inter aſcendentes,& deſcendentes,ſed etiam in nup.inceſt.uidelicet inter agnatos & cognatos ex latere de quib.habetur in auth.de inceſt.nup.§.1.& ibi per gl.& in d.l.ſi.ff.de ritu nupt.

Aduerte tamen: quia gloſſ.in d.§.ſi aduerſus.in d.uerſi.ſequitur.ergo dum dicit,quòd in prædictis caſibus nulla eſt dotis exactio,intelligit,ſcilicet per actionem de dote,uel ex ſtipulatu,de qua in §.fuerat.inſtit. de act. ſed per condictionem ob cauſam,uel ſine cauſa datur repetitio ſaltem ex parte ignorantis,licet Placen.dixerit,quòd etiam ex parte ſcientis, ut ſuprà dixi,circa princ.in prima opin. Sed dato quòd opinio Placen. non eſſet uera ita indiſtinctè: ut patet ex prædictis, tamen ſi intelligeremus illum textum ita indiſtinctè,quòd etiam non daretur exactio dotis per condictionem ob cauſam in illis caſibus hoc eſſet contra multa iura,maximè contra dictam l. 1. C. de condict.ob cauſam.& ideo oportet neceſſariò intelligere illum textum ſic indiſtinctè loquentem,quòd in dictis caſibus nulla fit dotis exactio.ſ.per actionem de dote, quæ hodie transfuſa eſt in actionem ex ſtipulatu: ut dicit gl.& ideo ſic intelligendo illum textum non facere contra opin. Bal.pro qua opin. Bald. uidetur caſus in l.præfectus.in fin.ff.de ritu nupt. ubi neceſſe eſt præſupponere,quòd ibi inter ſcientes fuit contractum matrimonium, & quòd illa mulier, quæ contraxit, ſciebat illum eſſe præfectum,& officio poteſtatis fungi in illa prouincia, & tamen ibi dicitur in fi. ꝙ dos debet ſibi, aut hæredibus ſuis reddere , ergo non ex alio , niſi quia talis prohibitio matrimonij non fit ex cauſa turpi , ſed ex alia ratione poſitiua , niſi dicas , quòd ibi ideo dos reſtituitur : quia talis mulier licet ſciret factum: tamen errabat in iure: quia credebat tale matrimonium poſſe contrahi inter tales perſonas,de quo tamen infra tangetur, quicquid ſit, non auderem diſcedere a communi opinio: quæ habet,quòd ſi cõtrahatur matrimonium illicitum,quòd dos data à ſciente non repetitur,immo efficitur caduca, & ſic applicatur fiſco , quocunque modo matrimonium ſit illicitũ, & ſic etiam ſi mero iure poſitiuo,& etiam ex cauſa non turpi, ut probatur per text.in d.§.ſi aduerſus.iunct.d.uerſic.ergo ſequitur.indiſtinctè loquente,& per tex.in l. dote per illicitum. ff.de ritu nupt.& etiam per tex.in d.l.ſi ignorans. à contrario ſenſu,cùm inter liberam & ſeruum matrimonium ſit interdictum per leges,ut probatur in d.§. ſi aduerſus . iuncto primo reſponſo illius tituli. Nec obſt.tex.in d.l. 1. C.de cond.ob cau. & in l.à Diuo Pio.ſuper quib.ſe fundat Bar.quia tex.in d.l.j. debet intelligi,quando inter ignorantes,quo caſu etiam quando ex cauſa turpi,dos repetitur per condictionem ob cauſam, ut infra ſubijciam.

Item dicta l.à Diuo Pio. nullo modo probat : quia ibi non dicitur, ꝙ dos repetatur. Sed ꝙ ille ſenator ita deceptus poteſt agere actione de dolo ad intereſſe propter lucrum dotis amiſſum culpa illius mulieris.

7 Sextus caſus , quando † dos datur propter matrimonium prohibitum ex cauſa ſui natura turpi, & à ſciente, ut quando nuptiæ eſſent nephariæ & inceſtæ,puta inter aſcendentem, & deſcendentem.

Item quando eſſent ſolùm inceſtæ: ut inter conſanguineos & collaterales,& tunc quicquid aliter dixerit Placent.& Irnerius dicendum eſt,dotem effici caducam, & non poſſe repeti , immo applicatur fiſco per tex.in d.l.qui contra.in authen. inceſtas. ibi poſita,& in corpore unde ſumitur.& in l.inceſtæ. & in d.l.dote per illicitum. ff.de ritu nuptia.cum multis ſimilib. Et ſic etiam uerſa uice perderetur donatio propter nuptias data pro parte uiri ſic ſcientis, ut dictis iuribus, & licet pro opin. Placent.multum faciat text.in d.c.& ſi neceſſe. ubi ille rex Logonenſis dedit quædam caſtra donatione propter nuptias pro matrimonio , quòd contraxit cum filia regis Caſtigliæ , quæ erat ſibi coniuncta in gradu ſatis propinquo cum pacto, quòd ſi ipſam aliqua ratione relinqueret, dicta caſtra remaneant ad lucrum dictæ filiæ regis Caſtigliæ, dicitur ibi, quòd ſi rex relinquat dictam uxorem propter ſententiam diuortij inter eos latam propter cauſam conſanguinitatis, ꝙ dicto regi Logonenſi debent reſtitui dicta caſtra ſic vt ſupra donata propter nuptias , nec dicta donatio debet cedere lucro dictæ mulieris, nec dos lucro dicti regis, ne quod in pœnam debent iniungi, habeat conuerti in lucrum , & ſic præſupponitur , ꝙ ex parte amborum erat ſcientia illiciti matrimonij , aliàs nihil debebat iniungi in pœnam, licet fuiſſent ignorantes.

Gloſſa ibi & Doctores multùm laborant,& inter alia ponit ibi glo.ſing.intellectum, uidelicet, ꝙ ibi fuiſſet in pœnam tam dos, quàm donatio propter nuptias confiſcandas . Sed ibi non erat fiſcus inter illos reges: quia non recognoſcebant ſuperiorem, ex hoc not.ibi Abb. Sicul. illum textum ſic inductum ꝑ gl. ꝙ licet in non recognoſcentib. ſuperiorem de iure uel de facto Papa poſſit in defectum adiri tanquam ſuperior , ut per Innocen.in cap.licet ex ſuſcepto.de foro competen. & in cap. nouit.de iudic. tamen non poteſt adiri , ut exigat aliquas pœnas applicandas ſuo fiſco ſed ſolùm ut faciat iuſtitiam , & per ſententiam cenſuræ rogat ad obſeruantiam , quod eſt bene notanda.

Alij autem intelligunt illum textum, ꝙ ibi ſciebant illi contrahentes impedimentum facti & cõſanguinitatem inter eos, ſed errabant in iure. Sed certè ibi non eſt ueriſimile, ꝙ ignorent ius , & maximè illi reges tum propter multarum rerum experientiam occaſione tanti regiminis, ad hoc l. cùm quem temerè.§.1.de iud.tum etiam quia ſolent iuxta ſe habere proceres & conſiliarios doctrinatos propter officium iudicandi . l. ſi.ff.de offic.aſſeſ.cum ſim.

Item quia ibi tex.præſupponit, ꝙ illi erant magis puniendi, quàm uocandi ad præmium, ergo erant in delicto: quia ſcientiam non ignorantiam uolumus obligari, dicit tex.in l.generali.C. de tabula.lib. decimo. Et ideo quicquid ibi dicant doctores intelligendo illum textum, ꝙ ibi licet eſſent ſcientes illi legum: tamen matrimonium non fuit conſumatum carnali copula , & etiam audio hoc bene deprehendi ex regiſtro & hoc modo intelligendo eſt ibi caſus pro eo, quod eſt concluſum ſupra in ſecundo caſu, ubi illum tex.allegaui.

8 Septimus caſus eſt † quando ignorabatur factum, & eo caſu eſſet excuſabilis ignorantia, prout eſt in dubio l.fin. ff. pro ſuo.& l. uerius. ff. de probat.& tunc ſine dubio non perditur dos, nec donatio propter nuptias, per textum in d.l. qui contra.& probatur in d.auth.inceſtas.à contrario ſenſu,& in corpore unde ſumitur,& hoc eſt indubitatum: ut per gloſſ. in d. l.fina.& in dicta rubric.ff.ſolut.matrim.& in d.l.1. de condic. ob cauſam.

Si autem non eſſet excuſabilis ignorantia talis facti , prout eſſet, qñ diceretur ſe ignoraſſe eſſe ibi conſanguineum in gradu prohibito : quia ex quo talis gradus non eſt multum à remotis, in eo non cadit ignorantia.l.octaui.ff.unde cog.& l. de tutela.C.de reſt.in inte.& uoluit gl.in d.l.ſi.

Ideo dicas, ꝙ tunc perditur dos; quia ad hoc ut non perdatur dos ex parte mulieris , & donatio propter nuptias ex parte uiri propter ignorantiam , oportet ꝙ ſit error iuſtiſſimus , ut probatur in d. l. qui contra. & hoc niſi unà cum tali errore facti non excuſabili allegaretur etiam error iuris, ſecundùm tamen dicenda infrà proximè.

9 Octauus caſus eſt, † ſi ſciret factum,& ignoraretur ius, puta quia mulier dans dotem ſciebat uirum eſſe ſibi coniũctum in certo gradu: tamen credebat, quòd de iure non eſſet prohibitum matrimonium inter eos,& iſto caſu ſurgit maior dubitatio: quia gl.in d.l.fin.ſecundùm opinio.Ioan.uoluit, ut ſuprà in tertia opinione , non poſſe repeti etiam ex parte mulieris,& ſic dos hoc caſu ſimiliter applicatur fiſco: quia ad hoc ut dos repeti poſſit propter errorem, oportet, ꝙ ſit error iuſtiſſimus, ut probatur quaſi in terminis in d. l. qui contra. tamen (ut ſuprà dixi) iſta opinio Ioan. licet fuerit de mente gloſſ. tamen non uidetur uera, ſed tanquam uerior & benignior tenẽda eſt opi. Bart. ſuprà recitata quarto loco, prout etiam ſuprà eſt deductum in dicta tertia opinione Ioan. pro qua opinione Bart. uidetur eſſe caſus in ca.3.de donatio. inter uirum . ubi

debet

debet præsupponi, quòd illi coniuges sciebant factum uidelicet eorum consanguinitatem in tam propinquo gradu. l. si filium. C. de liber. causa. & in d. l. octaui. ff. unde cogn. & in d. l. de tutela. C. de in integ. rest. tamen ex quo ignorabant ius prædictum prohibitiuum, Papa mandat, quòd feratur inter eos sententia diuortij & tamen dos restituatur mulieri, & illa fuit opinio Ioan. gloss. iuris canonici, quam communiter sequuntur ibi Canonistæ, & ibi Ant. de But. & Abb. Sicu. quicquid aliter senserit ibi Io. And. in d. c. & si necesse. ut suprà retuli in quarta opinione, quæ fuit Bar. ut suprà retuli ad fin. d. quartæ opinio.

Adduco secundò textum pro hac opinione in l. præfectus. ad finem. ff. de ritu nuptiarum, ubi necesse est præsupponere, quòd ibi non solùm uir, sed etiam mulier sciebat factum, scilicet illum esse præfectum illius prouinciæ, & ibi exercere officium tanquam publicum per id quod habetur in l. si tutor. C. de pericu. tutor. & tamen ibi mandatur debere dotem restitui mulieri seu eius hæredib. & hoc non ex alio, nisi quia illa errauit in iure, credens licere de iure, cum illo præfecto matrimonium contrahere: quia si sciuisset, nullũ dubium esset, ꝙ dos non deberet restitui, sed confiscatur, ut suprà est conclusum circa quintum casum.

Tertiò uidetur casus, prout adducit Bar. in d. auth. incestas à contrario sensu, melius in corpore unde sumitur.

Quartò: quia saltem in muliere ut non perdat dotem confert: quia mulieres magis excusantur ab ignorantia iuris quã masculi, ubi tractamus de damno uitando, per tex. in l. cum indebito. ff. de probat.

Nec obstat ratio Ioan. Andr. in d. cap. & si necesse. quòd fœminæ non excusantur ab ignorantia iuris, nisi in casibus in iure expressis per id, quod habetur in l. fin. C. de iur. & fact. ignoran. quæ opinio fuit originaliter Cy. in d. l. qui contra. quia in terminis nostris satis hoc probatur iure, ut patet in d. auth. incestas. à contrario, & in corpore unde sumitur, & etiam in d. l. præfectus. in fine. & in d. cap. tertio, de donatio. inter uirum, & uxorem, suprà alleg.

Quintò probatur: quia uidemus, quòd quando coitus fit sub colore matrimonij inter illos, qui coniungebantur gradu prohibito consanguinitatis, si erat mulier uel erat masculus: tamen minor 25. annis excusatur a pœna incestus, propter iuris ignorantiam, quæ in fœmina & minore isto casu toleratur, ut est tex. in l. si adulterium cum incestu, post prin. uersi. quia mulier. & in §. fratres. & ibi etiam per Bar.

Si ergo excusatur à pœna incestus, sequitur, quòd dotem non perdatur: quia non propter aliud mulier perdit dotem contrahendo incestas nuptias, nisi in pœnam, & pœna est damnum, quod respicit perditionem matrimonij, ut l. 3. ff. de dam. infect.

Cùm ergo mulier excusetur propter iuris ignorantiam à pœna incestus, quando sub colore matrimonij ipsum admisit ut suprà, meritò &c.

Nec uidetur posse assignari aliqua diuersitatis ratio inter unam pœnam & aliã, ut uoluit Azo in sum. C. de incest. nup. in uers. si uerò esset error in iure.

Sed tunc prædictæ opi. obst. tex. in d. l. qui contra. prout eũ induxit contra hanc opi. Bar. suprà in sua 4. opi. sed potest responderi duobus modis.

Primò, quòd dictus uersic. exceptis, referatur solùm ad id, quod proximè dixerat de perdendo lucro dotis uel donationis propter nuptias uigore pacti à principio initi. uidelicet in uersic. idque totum, quod ab alterius liberalitate in alterum processerit &c. ut tunc requiratur error acerrimus, idest, fortissimus & iustissimus, ut gloss. & docto. exponunt ad hoc, ut alia lucra non perdant, non autem referatur dictus uersicul. exceptis, ad illud, quod dixerat in principio, & sic ad remota, ubi disponitur de perdenda dote, uel donatione propter nuptias: quia in illa pœna erat prouisum per alia iura, ut etiam error iuris excuset: licet non dicatur error accerrimus, idest iustissimus: sed iustus quò ad euitationem damni per suprà alleg. iura, nam clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, sed solùm ad proxima, quando aliter sequeretur iuriũ correctio, ut habetur in d. l. si idem cum eodem. §. fin. ff. de iurisdict. omnium iudicum, & facit glos. in l. talis scriptura. ff. de legat. 1. & quod ibi per Bar.

Vel secundò potest responderi intelligendum illum text. l. qui contra. ut tam in prin. quàm etiam in d. uers. idque. totum loquatur de amissione lucri dotis, uel donationis propter nuptias, ut etiam intelligit ibi Bar. illum tex.

Nec obstat regu. Ioan. Andr. per gloss. in l. fin. C. de iur. & fact. ignor. quia immo reperitur expressum, quòd mulier excusatur à tali ignorantia iuris per text. in d. l. si adulterium cum incestu. ut suprà.

10 Nonum † membrum est circa donationes propter nuptias, de cuius natura est, ut sicut dos redditur mulieri dissoluto matrimonio propter mortem uiri, uel propter diuortium secutum non culpa mulieris, ita & donatio propter nuptias debet restitui uiro secuta dissolutione matrimonij propter diuortium secutum non culpa uiri, uel propter mortem mulieris, in authen. dos data. C. de donat. ante nupt. cum simil. quia ista procedunt à pari, ut hr̃ in l. fi. C. de do. ante nupt. unde ponamus, uirum contraxisse matrimonium prohibitum, & sic necesse fuit dissolui saltem de facto, uel per mortem mulieris, an repetat donationem propter nuptias per eum factam mulieri in recompensationem dotis.

Potest concludi, quòd si scienter contraxit, sine dubio non repetet, dicta lege qui contra. & d. authen. incestas. in uerbo tam cæterorum. potest tamen dici, quòd fuit donatum propter nuptias: & nuptiæ non fuerunt secutæ etiam de facto, nõ perdat tunc uir dictam donationem propter nuptias, immo potest repetere, prout idem diximus suprà in proximo membro in muliere circa dotem, cum hæc sit quædam coæqualitas, ut statutum in uno, censeatur etiam in alio, & maximè cũ uersetur eadem ratio, ut d. l. fi. §. sinautem. cum sim.

Et idem potest dici, si matrimonium fuit secutum per uerba de præsenti, tamen non consumatum per copulam, ut dixi suprà in muliere respectu dotis in 2. membro.

Si autem matrimonium fuisset secutum & consumatum per copulam, & uir allegaret ignorantiam, & si quidem dicat, se ignorasse factum, & tunc nõ perdit, si esset excusabilis ignorantia, aliàs secus, ut infrà dicetur.

Sed si allegaret se errasse in iure, licèt sciret factum, puta consanguinitatem: quia dicat, se credidisse matrimonium ualere, an possit repetere data per eum mulieri ex causa donationis propter nuptias, hic est maior dubitatio. Nam uidetur dicendum, quòd possit repetere ab ipsa muliere, uel eius hærede.

Primò propter coæqualitatem, quæ est inter ipsam dotem & donationem propter nuptias. d. §. sinautem. cum sim.

Vnde sicut in dote suprà proximo membro est cõclusum, etiam locum esse repetitioni ex parte mulieris uel eius hæredum. Sic eodem modo ex parte uiri respectu donationis propter nuptias.

Secundò: quia uidetur casus in d. c. & si necesse. ubi parificat tam data pro dote, quàm propter dotem, idest, ex causa donationis propter nuptias matrimonio dissoluto propter cõsanguinitatem, ut reddantur hincinde.

Tertiò: quia error iuris excusat non solùm fœminas, sed etiam mares in damno euitando. l. error. in fin. ff. de iuris & facti ignor.

Sed nulli dubium est, ꝙ damnum esset uiro non recuperare donationẽ propter nuptias, quæ de sui natura repetitur matrimonio dissoluto superstite ipso uiro, ut suprà dixi.

Quartò: quia absurdum, immo iniquum uideretur, quòd dicto casu dos reddatur uxori, & uiro non reddantur data per eum propter nuptias, & sic daretur talis inæqualitas contra supra dicta iura, & sic claudicaret talis contractus contra l. si id quod. ff. de rescin. uend. cum sim. & hæc opinio fuit de mente Bar. in d. l. si adulterium cum incestu, ubi primo membro quãtùm ad pœnam incestus contra contrahentes incestas nuptias ductos iuris ignorantia facit differentiam inter masculum & fœminam, sed quantùm ad pœnas respectu illiciti matrimonij, de quib. in d. auth. incestas. & similibus respectu iuris ignorantiæ non facit differentiam inter masculum & fœminam, ut indistinctè excusentur.

In contrarium tamen, uidelicet quòd uir non excusetur talis iuris errore, sicut excusatur mulier, probatur in d. auth. incestas, ubi fit mentio tam de dote mulieris contrahentis incestas nuptias, quàm de donatione propter nuptias uiri contrahentis dictas incestas nuptias, ut patet in text. ibi in uerbo cæterorum. & expressius in corpore, & tamen quando ibi Imperator intenderet, quòd etiam fœmina pœna, de qua ibi punitur, limitatè loquitur, restringendo se, quando scienter peccaret, quasi uoluerit specialiter excipere mulierem à pœnis, de quibus ibi, quando ignoranter uidelicet ignorantia iuris

non

non ignorantia facti excusaret etiam mores, quòd intellexit de scientia & ignorãtia iuris, patet ex textu, in corpore ibi, mulier uerò si legem sciens hanc quidem neglexerit, incestis autem semetipsam tradiderit nuptijs sub eadem cõstituenda pœna, unde uidetur pœna expresse de intentione Imperatoris in dicto corpore ab ignorantia iuris solùm excipere fœminas respectu pœnarum, de quibus ibi & mulier incurrat dictas pœnas si ipsa fuerit sciens dictam legem prohibentem, in masculo autem indistinctè disposuit & sine alia limitatione seu distinctione.

Secundò probatur: quia quando masculus contrahit incestas nuptias, licet ignoranter, sibi non parcitur, quin incurrat pœnam, nisi statim cum cognouerit, pœnituerit, & hoc nisi sit maior annis: ut d.l. si adulterium. §. nonnunquam. & §. idem Pollioni. cũ ergo amissio donatorum propter nuptias sit pœna: quia concernit perditionem patrimonij, meritò ab illa pœna non excusatur.

Tertiò, quia hoc est regulare, quòd masculus, quando cõmittit aliquid illicitum, nunquam excusatur a pœna propter ignorantiam, ut d.l. si adulterium cum incestu. §. nonnunquã. in fin. ad hoc l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. libr. 11. cum sim. Et hæc opinio uidetur uerior per iura & fundamenta supra adducta, licet aliter senserit Bartol. in d.l. si adulteriũ. ut supra dixi, & hoc nisi esset minor 25. annis, cùm propter fragilitatem ætatis sibi magis parcatur in huiusmodi ignorantia iuris, ut patet in dict. l. si adulterium. §. idem Pollioni. & §. fratres. quia in huiusmodi ignorantia iuris æquiparatur minor ætas sexui mulieris, & facit text. in dict. l. qui contra. ad hoc gloss. in dict. l. ubi exigitur. & sic idem potest dici, si talis uir esset rusticus per id, quod habetur in dict. l. ubi. & in l. 2. ff. si quis in ius uocatus non ierit. & in l. cùm de indebito. ff. de probatio.

Nec obst. l. 1. C. de interdict. matr. quia ille tex. communiter intelligitur, ꝙ ibi ideò: quia clam matrimonium fuit contractum, quo casu præsumitur dolus per id, quod habetur in l. fi. ff. de ritu nupt. de quo etiam infra.

Nec obst. illud, quod supra primo loco adducebatur de rõne æqualitatis inter dotem & donationem propter nuptias: quia illud procederet, quando esset eadem ratio inter dotem & donationem propter nuptias per iura ibi alleg.

Sed hic nõ est eadem rõ; quia in uiro, & sic in masculo magis de facili præsumitur scientia, quàm in fœmina, ut suprà, & maximè quia habet maiorem habilitatem in eundo ad consulendum peritiores, quàm habeant fœminæ.

Item non obstat d. cap. & si necesse. quia licet fuerit scientia facti, idest consanguinitatis inter illos Reges: quia consanguinitas inter Reges & alios Principes censetur magis notoria, quàm inter alias priuatas personas, tum etiam quia in gradu non multùm remoto, ut ibi dicit gloss. magna, circa medium. Sed etiam erat scientia in iure, quæ ibi præsumitur propter illud pactum appositum, quòd si rex ille Legionensis dictam filiam regis Castellæ de dicta commissione fienda propter impedimentum consanguinitatis, & maximè surgit mala suspicio de hoc, quia tale pactum est insolitum apponi in contractu matrimonij, per id quod no. gloss. illa not. in l. 5. ff. de cond. inst.

Præterea ex quo illi reges non recognoscebant superiorem saltem de facto, ut præsupponit ibi gloss. ideò dicuntur ipsi esse principes & Imperatores in eorum regnis, ut habetur in ca. per uenerabilem. qui filij sint legitimi, & sic funguntur uice Imperatoris, quia iura non præsumuntur ignorare. immo omnia iura in scrinio pectoris habere. l. omnium. C. de testam. & hoc non ex alio nisi propter assistentiam multorum Doctorũ, & aliorum peritorum, qui semper assistunt, ut no. in l. omniũ. facit l. humanum. C. de legi.

Sic etiam idem seruatur in regibus maximè non recognoscentib. imperatorem. Nam, ut quotidiana docet experiẽtia: multos apud se habent uiros Iurisconsultissimos, qui in rebus maximè arduis habent iurium notitiam: non ergo donationẽ illam propter nuptias Papa ibi mandat restitui ex causa ignorantiæ: quia immo præsupponi debet, ꝙ ibi fuit scientia tam in facto quàm in iure, ut suprà est dictum.

Sed illud mandat Papa debere fieri propter scandalum euitandum, & ut pax seruetur inter illos reges, & illud spectat ad curam & solicitudinem Papæ, & ita intelligit ibi glo. cum qua communiter transeunt ibi Doctores, quæ intelligentia nõ placet; quia quando Papa dispensatiuè aliquid, quod sit contra iura, mandat propter pacem seruandam, & ut cesset scãdalum, semper illam talem causam exprimit, ne uideatur contra iustitiam expressam disponere, ut in multis canonibus hoc probatur, 6. quæst. 6. cap. hoc quippe. & in cap. nisi cùm pridem. §. pro graui quoque scandalo, de renunciat. & in cap. 2. de desp. impu. & in c. nisi essent. de præb. cum sim. potuisset quippe de facili in d. c. exprimere: si propter dictam causam pacis conseruandæ id mandasset, unde ideò non expressit: quia de dicta causa non cogitauit, arg. c. ad audientiam. de decimis. & l. 1. §. pen. C. de cad. toll.

Et ideò datur secunda intelligentia per gloss. ibi ad illum text. uidelicet quòd ex quo illi reges non recognoscebant superiorem, puta Imperatorem, ideò nullum habebant fiscum supra se.

Et ideò dicta bona data per dictum regem pro donatione propter nuptias dictæ filiæ regis Castellæ, cum qua matrimonium contraxerat, non fuerunt confiscata, licet scienter contraxerit: quia non erat aliquis eorũ superior, cuius fisco dicta bona potuissent de iure applicari, quod est bene notandum.

Sed dicet aliquis, nonne erat eorum superior ipse Papa, qui propter defectum Imperatoris succedit in omnibus loco Imperatoris, per id quod habetur in cap. licet ex suscepto. de foro competen. unde sicut uacante imperio in totali dominio imperij, puta propter mortem Imperatoris, ante electionem successoris succedit Papa in totali potestate, ut ibi, ita etiam quando uacaret de facto imperium in aliquo loco, uel principatu, uel regno de facto, uel priuilegio, uel antiqua præsumptione, ut hodie uidemus de facto in pluribus regibus, & etiã ciuitatibus maximè Italiæ, ut per Bartol. in l. hostes. ff. de captiuis. succedit & succedere debet potestas Papæ, ut possit ipse adiri, & ad eius tribunal recurri in defectum superioris, & sic iustitiæ, ut probatur in d. cap. licet ex suscepto. & ibi notanter Doctores: tamen licet hoc uerum sit, tamen non propterea dicti Reges & ciuitates subijciuntur in aliquo ipsi fisco cameræ apostolicæ, uidelicet in pœnis imponendis, & maximè si subeit illa ratio: quia dicto casu contra tales principes Papa solùm utitur, & uti potest mucrone spirituali. s. censuræ ecclesiasticę, & sic excommunicationis, ut hoc etiam probatur in d. ca. & si necesse. in fi. quem textum iuncta prædicta glo. & eius intellectu Doctores, & maximè Abb. Sic. notant pro multum singulari ad limitationem eorum, quæ habentur in d. cap. licet ex suscepto.

Sed tunc posset contra hanc solutionem & intelligentiam instari, quia ex quo præsupponitur, quòd ibi fuerit scientia tam in facto, quàm in iure, ex parte utriusque, & sic ex parte utriusque fuit turpitudo. nam ex quo erat impedimentum cõsanguinitatis inter eos, turpitudo erat hincinde se coniungendo per matrimonium illicitum: ergo potior esse debet conditio possessoris per id quod habetur in l. pen. & per totum. ff. de condict. ob turpem causam, & in regula in pari. in 6. cum sim. Sed responde, quòd illa regula procedit, quãdo causa turpitudinis erat proxima & immediata, secus si erat remota & mediata, ut fuit in dicto casu dicti c. & si necesse. probatur no. in d. l. fi. & ibi not.

Præterea, ut dixit ibi gloss. & Bartol. & dixi in tertia opinione, & quarta Bartol. quam ponit ibi ad illum textum. ideò ibi non est potior conditio possessoris: quia turpitudo ibi nõ fuit consumata, ex quo nuptiæ non fuerunt sequutæ, & ideò posset dici, quòd in d. cap. & si necesse. similiter matrimonium non fuit consumatum per carnalem copulam, licet fuerit contractum per uerba de præsenti, hinc est, quòd dos repeti potest per id, quod habetur in d. l. fin. Et sic facit pro his, quæ dixit suprà in secundo membro. Cogita tamen, quia text. in d. ca. & si necesse. ostendit, quòd matrimonium fuit carnali copula consumatum ibi, dum dicitur, quòd copula inter eos fuit dissoluta, facit l. decem. ff. de uerborum obligationibus, nisi intelligas ibi de copula coniugij, & sic de coniunctione per mutuum consensum, non autem de copula respectu coitus.

Aduertendum tamen est: quia pluries dictum est de ignorantia tam iuris, quàm facti: quia prima excusat in hac materia, uidelicet tam fœminam quàm masculum. secunda non excusat masculum: quia perdat donationem propter nuptias, sed fœminam sic, ut non perdat dotem secundùm dicta & suprà conclusa. Potest dubitari, an hæc ignorantia tam facti quàm iuris præsumatur in hac materia: quia licet suprà aliquid ipsarum tactum sit: tamen pro clariori intelligentia potest

test distingui q aut loquimur de ignorantia iuris, aut de ignorantia facti.

Primo casu, aut in mare, aut in fœmina. Si in mare nõ præsumitur: quia in eo non est excusabilis error iuris in ista materia etiam in damno, uidelicet ad finem perditionis donationis propter nuptias, ut d.l. qui contra. & supra est dictum in proximo membro, & hoc siue clam, siue palam contraxerit, hoc tamen fallit in minore, rustico, prout infrà dicetur in muliere.

Si uerò loquimur in fœmina, & hoc casu distingue quòd aut loquimur in ignorantia iurisgentium, aut iuris ciuilis, & sic iuris positiui. Primo casu indistinctè non præsumitur ignorantia talis iuris etiam in fœmina, cùm etiamsi probaret se ignorasse, non esset excusabilis etiam si palam contraxerit, per text. indistinctè loquentem in dict. l. fin. de ritu nuptiarum, & sic idem potest dici in minore & rustico, quib. non parcitur in tali iuregentium quod dicitur quasi naturale per id, quod hr in l. 2. C. de in ius uocan. & bene facit text. in l. fi. C. qui petant tut. cùm etiam ignorantia facti, quæ est magis de se excusabilis, in huiusmodi impedimento iurisgentium nõ præsumatur, nec sit excusabilis, ut infrà subdetur.

Dicitur autem impedimentum de iure gentium propriè, quando inter ascendentem & descendentem contraheretur matrimonium, ut suprà dixi pluries, etiam si posset dari casus, quòd sint in gradu satis remoto, ut per textum & gloss. in d.l. fin. primo responso. hoc enim casu dicerentur nuptiæ non solùm incestæ, sed etiam nefariæ, ut habetur in d. authen. de incest. nupt. in princ. & ibi gloss. magna, unde si Adam hodie resuscitaret, non posset contrahere matrimonium, aut dicerentur nuptiæ incestæ & nephariæ, ut dixit gloss. instit. de nuptijs, post principium, in uersicul. ergo non omnes. Aut loquimur in impedimento iuris positiui, & in mare non præsumatur talis ignorantia, & etiamsi probaret se ignorasse non excusaretur, cùm requiratur in masculo error non solùm iustus, immo etiam iustissimus in hac materia, ut est textus in dict. l. qui contra.

Fallit, si esset minor uigintiquinque annis, ut in eadem l. exceptis. nam ibi probatur, quòd magis parcitur ætati quàm sexui, ut etiam probatur in l. regula, post principium. ff. de iuris & facti ignorantia. ad hoc etiam d.l. si adulterium. uersicul. denique. Et sic eodem modo si esset rusticus: quia tales personæ, & personarum conditiones æquiparantur quantùm ad iuris ignorantiam, ut habetur in l. cùm de indebito. de probationibus. & quod habetur in d.l. ubi exigitur. Aut loquimur in muliere, & tunc præsumitur in ea iuris ignorantia, & est excusabilis in ista materia quò ad non perditionem dotis, ut suprà conclusum est in 8. mẽbro, & prædicta procedunt, si prædictæ personæ sic priuilegiatæ contraxerunt palam.

Si autem clam, & tunc præsumitur in eis magis scientia talis iuris, quàm ignorantia, ut infrà dicemus in ignorantia facti. Sed tunc prædictis obstat, dum dixi in muliere præsumitur scientia impedimenti de iuregentium: nam immo uidetur, quòd non præsumitur, immo sit in ea excusabilis talis ignorantia per textum in dicta l. si adulterium cum incestu. §. nonnunquam. ibi, incestus dicitur committi contra iusgentium. Et tamen ibi excusatur mulier à pœna incestus, si matrimonium contraxerit ignorantia iuris ducta, secus si coiuerit sine calore matrimonij.

Sed potest dici, quòd in hac materia iura dupliciter assumunt iusgentium. Nam quoddam appellauit iusgentium naturali ratione procedens, quo prohibetur ascendens quicunque contrahere cum suo descendente, de quo loquitur text. cum gloss. in d.l. fin. in prin. ff. de ritu nuptiarum. quo casu dicuntur nuptiæ non solùm incestæ, sed etiam nephariæ, ut supra dixi, & hoc casu non præsumitur in muliere talis ignorantia, ex quo etiam si ignoraret, nullo modo talis ignorantia in ea excusaretur: ut supra dixi per id, quod habetur in d.l. 2. C. de in ius uocan. & in l. fin. C. qui petant tuto. & ideò mulier tunc dotem non repeteret, ut etiam uoluit Bald. in rubr. ff. solut. matrim. Et ideò (ut dixi) nec minor, nec rusticus excusaretur, quod etiam uoluit Bald. in d. rubric. solent enim in huiusmodi æquiparari mulier, minor & rusticus, ut habetur in d. l. ubi exigitur, & in l. cùm de indebito. de probat. Et sic debet restringi & limitari tex. in d.l. si adulterium cum incestu. & §. fratres. ut non loquatur de tali specie iurisgentium. Et sic etiã limitatur text. in d.l. qui contra. §. exceptis. dum loquitur in minore, ut nõ procedat in nuptijs incestis simul & nepharijs, ut sic à tali ignorantia minor non excusetur, & similiter nec mulier, nec rusticus, & hoc quando dotem dedisset, uel uir donationem propter nuptias pro matrimonio contracto: secus si pro matrimonio contrahendo, quod posteà non fuerit sequutum: quia tunc repetit, sic etiam repetit, quando omnino scienter contraxissent secundùm dicta supra in primo membro: immo potest dici, idem iuris esse, quando fortè pro matrimonio contracto, tamen posteà non consumato per carnalem copulam secundùm dicta supra in secundo membro, quod maximè procederet, quando probaretur, quòd tunc non fuit matrimonium consumatum propter compertum errorem, & sic superuenientem notitiam talis impedimenti argumẽto eius, quod habetur in simili in dict. l. qui contra. ibi, aut errore comperto &c.

Quædam autem dicitur prohibitio iurisgentium magis largo modo sumendo, uidelicet quia iuregentium cœpit tanquam matrimonium sit inhonestum impediri: & istud cœpit desinere contrahi & impediri inter coniunctos ex latere, & de hoc iuregentium loquitur tex. in d.l. si adulterium. post principium, uers. quare mulier. licet proprio & stricto modo non possit dici esse iurisgentium, sed magis iuris positiui, ut bene probatur hoc in dict. l. fin. ff. de ritu nuptiarum. in uersi. si uerò ex latere.

Sed quia contra bonos mores gentium uidetur esse quòd contrahatur matrimonium inter istos coniunctos, licet ex latere, uidelicet quando in gradu non remoto, ut habetur in l. in celebrandis. C. de nuptiis. & instit. eodem in §. fratres. & sequenti. tale enim impedimentum non procedit à iure seu ratione quasi naturali. Sed quia uidetur contra bonos mores, ut dicit text. in l. si stipuler. ff. de uerb. oblig. Vnde aliquando sic largo modo leges appellant esse prohibitionem iurisgentium uidelicet quia ita moribus gentium cœpit esse talis prohibitio: & ideo tales nuptiæ dicuntur esse incestæ, tamen nõ nefariæ: prout sunt illæ, quæ contractæ essent contra iusgentium suprà in prima specie, qua ratione etiam cum nouerca matrimonium dicitur prohibitum esse de isto iuregentium in secunda specie, & sic ita largo modo sumendo, ut est tex. in d.l. fin. ff. de cond. sine causa. Nam contra bonos mores esse, uisum fuit gentibus, quòd quis cõtrahat matrimonium cum nouerca, ex quo illa habita est loco matris, ex quo fuit uxor patris illius, ut dicit text. institu. de nupt. §. socerum. & ideò hoc respectu omne impedimentum matrimonij ratione consanguinitatis, & etiam affinitatis dicitur largo modo esse de iuregentium secundùm Bar. post Azon. in d.l. si adulterium. Sed quia in effectu uidetur tale impedimentum concernere magis ius positiuum, quàm proprio modo concernere iusgentium, quod censetur esse ius quoddam naturale, idest naturali ratione procedens, ut habetur in l. itaque. ff. ad l. Aquil. & habetur per gl. in l. 1. in princ. ff. de acquir. poss. & in l. cùm amplius. §. is natura debet. ff. de regulis iuris. Ideò mulier est excusata ab ignorantia talis iuris, & consequenter in ea præsumitur ignorantia talis iuris, per d.l. si adulterium. §. nonnunquam. & §. Imperatores & per dicta supra in octauo membro. Et cõsequenter etiam minor & rusticus facta inter eos in ista materia omnimoda æquiparatione per dicta supra.

Sequitur secundus casus, uidelicet circa ignorantiam facti. Quid enim si quis, puta mulier confitetur, uel aliter probatur, eam sciuisse iuris impedimentum: tamen dicat & alleget se ignorasse factum, puta proximitatem gradus, uel aliud impedimentum in facto, an præsumatur talis ignorantia, uel scientia, & similiter potest dubitari in uiro ita contrahente incestas nuptias, uel aliter de iure prohibitas, ut sic euitet pœnas de quibus in d.l. qui contra. & d. auth. incestas. Potest similiter distingui, quòd aut est impedimentum in prima specie iurisgentium, & sic circa incestas simul & nepharias nuptias, ut esset inter ascendentes & descendentes, & tunc tam in fœmina, q̃ in masculo non præsumitur talis ignorantia facti. Sed potius scientia præsumitur, etiam si palam contraxerint, per tex. in d.l. fi. in prin. iuncta gl. & sic idem in minore, & rustico, si dicant se ignorasse talem coniunctionem, etiam si esset dare casum, quòd essent inualidæ remoto gradu. Aut est impedimentum iurisgentium in secunda specie, & tunc contrahitur clam & secretè, & non præsumitur ignorantia, sed potius scientia, tam in masculo quàm in fœmina, & sic etiam tã in minore quàm in rustico, per id quod habetur in d.l. fin. de ritu nupt. & per gl. in l. 1. C. de interdicto matrimonio, glo. & Bar. in d.l. si adulterium. quasi ita clam contrahendo præsu-

matur

matur, quòd ex conscientia prohibitæ materiæ hoc fecerint.

Et sic idem potest dici in quolibet alio impedimento, ut infra subdetur, quod maximè procedit, si aliquando diu perstiterint in tali secreto matrimonio: quia tunc multò magis præsumitur fraus secundùm Bald. in l. fraus. ff. de legib. qui allegat Iac. de Aret. in l. filiæ meæ. ff. sol. matr.

Aut contrahitur palam, & tunc aut est nimia personarum proximitas, & præsumitur scientia talis proximitatis in quocunque, & sic etiam in fœmina per l. si filium. C. de liber. caus. & in dict. l. octaui. ff. unde cogna. & in dict. l. de tutela. gloss. & Bartol. in dict. l. fin. de condictione sine causa, & gloss. in dicto capitul. & si necesse. circa medium magnæ glossæ, & Bald. in dict. rubric. ff. solut. matrim. Vnde non excusaretur tunc mulier, minor, uel rusticus, si probetur per confessionem, uel aliter eos non ignorasse iuris prohibitionem. Sed allegant ignorantiam facti, quasi talis ignorantia censeatur crassa & supina, quæ nullum excusat. l. regula. ff. de iure & facti ignorantia. Aut talis proximitas gradus est remota. Et sic non tam propinqua: & tunc non præsumitur etiam in masculo per text. à contrario sensu in dict. l. si filium. & in dict. l. octaui. ad fin. & in dict. l. de tutela, ibi dum dixit, sanguinis proximitas, & non dixit sanguinis coniunctio, & sic ibi requirit text. coniunctionem sanguinis esse proximam ad præsumendam scientiam consanguinitatis. hoc tamen totum, uidelicet an consanguinitas sit nimia, uel sit proxima, uel remota, uersabitur in arbitrio iudicis, qui fortè arbitrabitur, quòd illa dicatur nimia proximitas, uel coniunctio gradus non remota, uidelicet usque ad gradum de iure ciuili prohibitum in matrimonijs, puta in fratribus primi gradus, non sic in ulterioribus fratribus, puta, patruelibus uel consobrinis qui sunt in quarto gradu.

Sed in illis fratribus ulterioribus de iure ciuili non erat hæsitandum: quia inter eos ualebat matrimonium. l. in celebrandis. C. de nupt. licet cum aliquibus aliis non ualeret, licet essent in gradu quarto: ut habetur instit. de nuptijs. §. fratris. cum sequenti. Vnde potest dici, quòd ignorantia facti, uidelicet circa coniunctionem consanguinitatis non præsumatur tam in masculo, quàm in fœmina, & sic idem in minore & rustico, ex quo uersatur in gradu proximitate propinqua, & non remota.

Sed circa ignorantiam iuris, uidelicet quòd in tali gradu prohibetur matrimonium à iure, præsumatur in fœmina, licet non in masculo per dicta suprà circa ignorantiam iuris, unde cum hodie de iure canonico prohibitio uigeat in ulteriori gradu circa matrimonium, uidelicet usque ad gradum quartum, ut habetur in c. non debet. de consang. & affinit. capiendo gradum secundùm ius canonicum, quod seruandum est ubique in materia matrimonij, ut suprà dixi, & dicuntur de iure canonico esse in quarto gradu illi, qui de iure ciuili dicuntur esse in octauo considerata computatione graduum secundùm quod habetur in cap. fin. de consanguinitate & affinitate, & in c. ad sedem. 35. q. 5. & per Legistas in l. 2. de succes. edi. quam computationem pro nunc non prosequor, quia non expedit.

Ideò potest satis rationabiliter dici, quòd non solùm in fœmina, sed & in masculo etiam minore præsumatur in dubio ignorantia facti, idest dictæ coniunctionis, quando esset ultra gradum quartum, prout capitur à iure ciuili: quia iura solùm excusant, & præsumunt talem ignorantiam facti, quando esset proximitas, seu coniunctio non nimia. Et contra præsumunt scientiam & notitiam, quādo esset nimia, seu non multùm remota coniunctio, seu proximitas, ut suprà dixi per d. l. octaui. & dictam l. si filium, cum suprà allegatis. unde si hodie contraheretur matrimonium inter filios duorum fratrum patruelium uel consobrinorum, qui uocantur sobrini, qui sunt infra quartum gradum consideratum à iure canonico.

Et sic non ualet tale matrimonium. d. c. non debet. tamen ex quo sunt ultra quartum gradum consideratum à iure ciuili uidelicet in sexto gradu: ut l. sexto gradu. uersi. item qui ex fratribus. ff. de gradibus. ideò non punirentur tales in perditione dotis in muliere, uel in masculo in perditione donationis propter nuptias, si allegarent se ignorasse factum, idest talem coniunctionem maximè in tali gradu: quia præsumeretur talis ignorantia per suprà dicta, licet probaretur non ignorasse ius. s. iuris prohibitionem, prout hoc probatur præsumptiuè in masculo maiore per supradicta, & sic fortè idem esset dicendum in illis, qui inter se uiuerent in quinto gradu de iure ciuili, ut inter eos in dubio præsumatur ignorantia facti, quò ad euitandum dictas pœnas, licet in ipso masculo non præsumeretur ignorantia iuris: quia talis præsumpta scientia non sufficit ad perditionem donationis propter nuptias, & etiam arrharum, cum in eo præsumatur saltem ignorantia facti excusabilis, non obstante dict. l. qui contra. quæ requirit errorem non modo iustum, immo iustissimum: quia in ista materia error in facto excusabilis est, & reputatur iustissimus, ut suprà pluries dictum est, & sentit gl. & Bar. in d. l. fin. ff. de condict. sine caus.

Præterea ibi potest intelligi quantùm ad perditionem lucri dotis, vel donationis propter nuptias, vt intellexit Bar. in d. l. fi. Et prędicta procedũt, nisi esset publica vox & fama, quòd tales essent inter se consanguinei, vel affines in gradu sic propinquo; quia tunc præsumeretur scientia & notitia inter eos, ex quo cum tali fama concurrit veritas per id, quod habetur in l. si tutor. C. de periculo tutorum. & quod habetur decimaseptima distinctione. capit. quod dictis. imò isto casu sufficeret de hoc fama in eorum parentela, seu cognatione, vel conuicinia: quia sic inter eos publicè dicebatur & reputabatur. Nā hoc magis spectat sciri in parentela eorum, & in conuicinia, quàm inter alias personas, uel in alio loco: ut habetur per Bar. in l. de minore. §. tormēta. ff. de quæstio. uers. 2. quæro. in quo loco debet esse fama, & de fama uiciniæ habetur in c. illud. de præsumpt.

Si autem essemus in alio impedimento, quàm consanguinitatis, uel affinitatis, cùm multa alia sint impedimēta solùm de iure ciuili, de quibus per gloss. magistram instit. de. nupt. in §. sunt & aliæ. licet non omnia procedant hodie de iure canonico, quod debemus sequi in hac materia, ut supra dixi, secundùm ꝙ habetur in cap. cùm secundùm. de hære. in sexto. Sed etiā multa, & ualde plura sunt de iure canonico, de quo multa & in maiori numero reperiuntur expressa, quorum enumeratio, & descriptio non esset doctrinati ingenij, sed potius laboriosa & fastidiosa, & parum utilis. Et tamen quotidie uidemus, quòd multi aberrant in contrahendo matrimoniū prohibitum per canonicas sanctiones, & maximè circa impedimētum publicæ honestatis ignorantia, de quo habetur in cap. 1. de despon. impube. in 6. & in c. sponsam. de spons. de quo pauci habent peritiam, etiam mares, prout est circa impedimentum affinitatis iam finitæ per mortem alterius coniugum, & maximè in gradu ita remoto prohibito per canones, ut suprà, & ut habetur in dicto toto titulo, de consanguinit. & affin. & etiam circa impedimentum cognationis spiritualis, quod causatur ex compaternitate, de quo toto titulo, de cognatione spirituali. Et tamen durum & inhumanum esset, tales sic errantes debere puniri amissione dotis, aut donationis propter nuptias. Nam sine dubio in fœmina non solùm excusaretur talis ignorantia, immo ætas præsumeretur per supradicta, circa prohibitiones ex causa consanguinitatis, in qua non uidetur ita uerisimilis ignorantia, sicut in huiusmodi prohibitionibus, ubi prohibitio uidetur magis, (ut ita dixerim) scrupulosa & rigorosa, & sic idē in mare minore uigintiquinque annis, uel rustico, per dicta suprà. Sed in masculo maiore nō rustico, tunc circa amissionem lucri dotis ex pacto uel statuto loci procedentis ignorantia talis iuris non excusaret, nec præsumeretur per id, quod habetur in d. l. qui contra eum. tunc requiratur error iustissimus, ut dicetur infrà proximo membro. Sed circa damnum uidelicet in amissione donationis propter nuptias, uel in perditione arrharum datarum per eum uidetur dubium. Nam Bar. in d. l. & si adulterium. & in d. l. fin. de condict. sine causa, circa ignorantiam iuris, quando tractatur non de consecutione lucri, sed de amissione & perditione bonorum in pœnam talium contrahentium, non fecit drīam inter fœminam & marem, & respondet ad d. l. qui contra. ubi requiritur error acerrimus, & sic iustissimus, ut procedat in pœna amissionis lucri dotis, donationis propter nuptias, ut proximè dicetur in ultimo membro, ut est relatum in 4. opin. & etiam circa mēbrum octauum. Sed potest dici, ꝙ licet ignorantia circa impedimenta iurisgentium tam in prima specie, quàm in secunda non præsumitur in masculo: immo etiam si probaretur ignorasse masculus, tamen non excusaret talis ignorantia: in fœmina autem non solùm præsumitur ignorantia in dicta secunda specie, sed etiā ipsa ignorantia in ipsa fœmina est excusabilis, & ita procedunt dicta supra. Tamen circa

circa alia impedimenta, quæ de mero iure positiuo tam iuris ciuilis, quàm canonici si sunt inducta, præsumatur in dubio ignorantia in masculo, & etiam excusetur, & sic non sit in hoc differentia inter fœminam & marem circa pœnam amissionis iurium, & bonorum, & ita possit procedere opinio Bartol. in d.l. si adulterium, & d.l. fin. pro qua opinione uidetur gl. in d. l. si adulterium. §. nonnunquam. in glo. 1. facit text. in l. 3. §. si quis ignorans. ff. ad Sylle. pro qua etiam confert gloss. in l. fin. C. de sponsal. dum uult, quòd stante ignorantia dantis arrhas, ipsæ arrhæ non perdantur, immo repetantur per ipsum dantem, nec facit differentiam in hoc casu, an ipse dans arrhas ignorãter sit masculus, uel fœmina, de quo dixi supra in quarto membro.

Quæ tamen gl. debet limitari secundùm prædicta, uidelicet, nisi talis ignorantia dantis arrhas uersatur circa iusgentium, siue esset in prima specie, siue in secunda: quia tunc masculus non excusaretur à tali ignorantia, secus in fœmina, quã do esset in secunda specie per supradicta.

An autem quando in masculis, non reperiretur propter nõ excusabilem ignorantiam, ut supra, tunc dictæ arrhæ datæ debeant cedere ad lucrum recipientis, an autem applicentur fisco? Dicas, quòd tunc fisco applicantur, per textum in dict. auth. incestas, in uerbo, ceterorum. & in l. qui contra. post principium, ibi, quoquo modo datis, coniunctis sequẽtibus, quòd no. ad dicta supra in dicto quarto membro, dato tamen sine præiudicio ueritatis, quòd in masculo non præsumatur talis ignorantia iuris merè positiui circa prohibitionem matrimonij etiam ad euitationem pœnæ amissionis donationis propter nuptias, uel alterius iuris, tunc contra talem præsumptionem posset admitti probatio in contrarium, uidelicet quòd ignorauerit, ut est de natura præsumptionis iuris, ut habetur in l. siue possideris. C. de probationibus, cum suis uulgaribus.

Et sic differret in hoc masculus à fœmina: quia in fœmina præsumeretur ignorantia absque eo, quòd probet se ignorasse tale ius merè positiuum, cùm etiam excusetur circa ignorantiam iurisgentium in secunda specie, ut supra est dictum, in masculo autem non præsumitur, sed bene posset probare se ignorasse, quo casu talis ignorãtia erit excusata à dicta pœna, ita probatur quasi in terminis in dict. l. 3. §. si quis ignorans. dum dicit textus, quòd excusatur ibi a dicta pœna: quia aperuit tabulas testamenti ante habitam uindictam necis defuncti, Si propter rusticitatem, aut imperitiam hoc fecit. Nam ibi imperitia talis iuris merè positiui, licet in actu non sonante in delictum oportet, quòd probetur; quia si ibi præsumeretur, non esset differentia inter rusticum, & non rusticum: quia ibi parcitur rusticitati, uidelicet ut in eo non solùm excusetur talis ignorantia: sed etiam ut in eo præsumatur: quia ponuntur ibi illa duo mediante copula, & sic tanquam diuersa per id, quod habetur in rubrica. C. de iuris & facti ignorantia, & ita potest etiam intelligi dict. gloss. in dicto §. nunquam. posset tamẽ fortè dici, quòd ex quo sumus in his, quæ dependent ab alio, staretur saltem iuramento ipsius allegantis talem ignorantiam, ex quo in huiusmodi, quæ dependent ab animo alicuius, difficilis est probatio ab extra, & ideò iura de facili permittunt, posse declarari per iuramentum illius, de cuius animo quæritur, ut per glossam notabilem, institutio. de actionibus. §. aliæ. & per glossam notabilem in l. si qui. §. finali, super uerbo docere. ff. de accusatio. & quod habetur in capitul. pastoralis. de exceptio. & in capitul. in præsentia. de test. & text. cum gloss. in capit. ut circa, & capitul. nullum. de electio, in sexto, & maximè, quia contractus huiusmodi matrimoniorum non sonant in delictum: nam ubi actus sonaret in delictum, & quis uellet se excusare propter ignorantiam iuris etiam merè positiui, tunc opus esset probare talem ignorantiam aliter, quàm per proprium iuramentum, per text. iunct. gloss. in l. etiam senatus. C. de his qui sibi ascribunt, & hoc quando non sonarent in delictum specificum, seu in aliquam speciem delicti, & tunc fortè etiam si probaretur ignorantia per alium modum legitimum, quàm per iuramentum tamen non censetur talis ignorantia iusta, & excusabilis in masculo maiore, prout esset, quando ex contractu talis matrimonij causaretur crimen incestus etiam in secunda specie prohibitionis iurisgentium; ut probatur not. in dict. l. si adulterium. licet mitius tunc puniatur probata tali ignorantia, ut ibi est text. not. Et prædicta omnia sunt utilia inuestigare, & scire in practica, non solùm circa repetitionem donationis propter nuptias, & etiam arrharum datarum per uirum putatiuum: sed etiam circa repetitionem aliorum. Nam uidi in facto, quòd quidam iam in senio constitutus, & etiam paruæ conditionis, accepit uxorem quandam iuuenem & nobilem mulierem, & sibi constituit dotem in non parua quantitate confitendo ex certa scientia se dotem prædictam fuisse consecutum à socero cum pacto, quòd si contingeret eum præmori in matrimonio sine filiis, restitueretur suis & hæredibus suis dimidia dictæ dotis, & postea fuit repertum dictum matrimonium contractum, & iam carnali copula consumatum, & iam finitum per mortem uxoris decedentis sine filijs non tenuisse propter impedimentum consanguinitatis ex latere materno in quarto gradu de iure canonico, & petebatur per hæredes uxoris dimidia dictæ dotis iam constitutæ, & ut alia dimidia remaneret apud uirum uigore dicti pacti, duo obijciebantur pro parte uiri. Primò, quòd dicta constitutio dotis non ualeret tanquam facta ex causa donationis, & maximè ex certa scientia, ut supra, tanquam esset prohibita inter coniuges, etiam quando fieret ante matrimonium, cum conferatur in tempus matrimonij per id, quod habetur in l. 1. C. de donatio. ante nupt. Secundò obiiciebatur: quia dato quòd dicta constitutio dotis ualuisset tanquam ex causa remunerationis, & talis confessio habeat uim tacitæ traditionis ex causa donationis per id, quod habetur in l. quod de suo. C. de dote cau. non nume. Tamen quia dictum matrimonium non tenuit obstante impedimento consanguinitatis in gradu prohibito, & fuit ignoranter contractum, sicut si fuisset uerè facta traditio, posset repetere condictione ob causam d.l. 1. C. de condic. ob cau. Ideò & multò magis habet locum retentio: quia magis de facili conceditur retentio quàm petitio, per id quod habetur in l. etiam. ff. de compensa. & l. 1. §. quod ait. ff. de superficieb. & multa possumus iustè retinere, quæ nõ possumus petere. l. 1. §. 1. ff. de uar. & extraord. cog.

Circa primum respondebatur, quòd immo talis constitutio dotis sic facta ualeret tanquam ex causa renunciationis, quæ non est prohibita inter coniuges. l. quod autem. §. si uir. ff. de donatio. inter uir. Et licet de hoc gloss. dubitauerit in l. si uoluntate. C. de do. promis. Tamen Bartol. in l. diuortio. ff. de uerbor. obligat. hoc firmauit, & in l. si ita stipula. §. si tibi nupsero. ff. eodem titul. & utrobique Angel. & Bald. in dict. l. 1. C. de donatio. ante nupt. hoc pro nunc non examino; quia latius dixi legendo in dict. l. si diuortio, satis dubitando de ueritate dictæ opinionis Bartol. in dictis locis. Sed præsupposito pro uera opin. Bartol. tanquam communi dicebatur, quòd dicta repetitio debuisset concedi dicto olim marito putatiuo, si quid uerè dedisset dictæ putatiuæ uxori ex causa dicti matrimonij. Et consequenter non posset etiam nec retentio prædictæ dotis, uel exceptio, si conueniatur pro restitutione dictæ dotis, habere locum: quia dictus maritus perdidisset dictam dotem contrahendo matrimonium sic à iure inter eos prohibitum, nec sibi daretur repetitio per id, quod habetur in dict. l. qui contra. & instit. de nupt. §. si aduersus. Sed decisio patet ex prædictis: quia si quidem uir scienter contraxisset tale matrimonium tam scientia facti, quàm iuris. Et tunc sine dubio dicti hæredes mulieris, uel eius pater, si uiueret post obitum mulieris, non posset ipse petere nisi dictam dimidiam, prout ex pacto conuenit. Sed alia dimidia, quæ debet apud eum remanere uigore dicti pacti à principio initi, applicaretur fisco per text. in dict. l. qui contra, & in dict. authen. incestas. & in corpore unde sumitur. & in dict. §. si aduersus. Si autem allegaret se ignorasse, & tunc præsumeretur ignorantia facti, ex quo non erat in gradu propinquo, si hoc affirmaret suo proprio iuramento, & hoc nisi publicè sciretur saltem inter consanguineos, & cognatos, quo casu licet non præsumatur ignorantia facti: tamen iuris fortè præsumeretur, & maximè stante suo iuramento per supra adducta: quia talis contractus matrimonij non erat de iure mero positiuo, nec sonabat in delictum per dicta supra. Et ita de facto respondi. Alij autem dicebant, ꝙ magis uidebatur dicendum illud esse lucrum, quod dictus maritus fuit ex pacto consecutus, quàm perditio proprii, quo casu quæritur fisco non obstante iuris ignorantia, cum tũc requiratur error iustissimus per dict. l. qui contra. per dicenda infra in proximo membro. Sed hoc dictum non placuit, nec placet: quia non potest dici fuisse lucrum consecutus, prout requirit tex. in d. l. qui contra. ex quo non dicitur processisse ex alterius liberalitate, prout requirit text. ibi, cùm non possit dici, dictam mulierem

exer-

exercuisse ex hoc aliquam liberalitatem de suo in dictum uirum, immo potius ex pacto oportuit ab ipso inuito in hoc cõsentire: quia aliter dictam dotem non constituisset. & sic non uidetur mulier donasse per id, quod habetur in l. donari. ff. de regul. iur.

11 † Decimum membrum est, quando alicui esset donatum per uirum uxori, uel econtra, & traditum inter coniuges coniunctos per matrimonium sic prohibitum. Super quo respõde, quòd siquidem ambo erant scientes non ualere, uel saltem ipse donans sciebat, licet aliter, cui fuit donatum, crediderit ualere ex iusta ignorantia, tamen nihilominus fisco quæritur, nec remanet apud coniugem, cui est donatum, licet ignoranter receperit per text. in l. cùm hic status. §. fin. de donatio. inter uirum. Sed si donator ignorauerit, repetit, & non applicatur fisco: immo non confirmatur morte hoc casu, per text. in l. 2. §. item uideamus. in fin. eodem titulo, & l. si ex uoluntate. C. eodem titul. Sed si coniunx recipiens donationem ignorauit, & donans sciuit, tunc ab eo non repetitur, nec fisco applicatur, si matrimonium putatiuum fuit consumatum per carnalem copulam, per tex. in l. fin. ff. de legat. 1. & in l. 2. C. de his qui. ut indig. Sed si fuit matrimonium contractum per uerba de præsenti, non tamen consumatum per carnalem copulam, tunc applicatur fisco, nec remanet apud recipientem, per text. in dict. l. cùm hic status. §. fin. Et ratio est differentiæ: quia quando nondum fuit consumatum matrimonium, res adhuc durauit integra, & potest sine difficultate alteri nubere. Sed quando fuit consumatum dictum matrimonium, licet de facto res non est integra, & uxor remanet corrupta, de facili non potest alteri nubere, quasi iam steterit pro concubina alterius, & non pro uera uxore, ut dicit text. in dict. §. item uideamus. unde in recompensationem talis amissi pudoris, iura indulgent dictam retentionem dotis, & non curant applicari fisco, quod est no. An autem quò ad supradictos effectus præsumatur scientia uel ignorantia, tam in muliere, quàm in masculo, patet ex prædictis in proximo membro, quia refert, an clam, uel palam contraxerit. Et si palam, an fuerit prohibitum contra ius gentium, uel contra ius positiuum. & si contra ius positiuum, aut illud sonat in delictum, uel in rem de se turpem, seu inhonestam, puta in tutore ducente uel pro se uel pro suo filio pupillam, quo casu uidetur sonare in rem de se inhonestam: facit, quod habetur in l. si patris. C. de interdic. mat. Et ideo tunc in dubio non præsumetur ignorantia iuris, etiam ad finem euitandi pœnam amissionis donationis propter nuptias, uel arrharum, uel donationis per eum factæ non repetendæ propter dissolutum tale matrimonium de facto cõtractum. An autem tendat in rem de sui natura non inhonestam, sed ex mero iure positiuo ex aliqua alia ratione introducta, puta in habente officium in illa prouincia, uel simili, & tunc præsumitur ignorantia etiam in masculo quò ad prædictos effectus per supradicta. Quæ autem si non per uiam donationis inter uiuos, sed aliquid ex ultima uoluntate durante quasi matrimonio alter coniugum conferret in alterum. Quidam dicunt non idem esse, prout qñ per uiam donationis, ut per Cy. in d. l. qui contra. tamen iura superius allegata non uidentur facere uim, seu talem differentiam pro nunc: tamẽ non curo super hoc aliter insistere.

12 Vndecimum membrum est. † Si allegatur ignorantia uel scientia non ipsorum coniugum in tali matrimonio contrahendo, sed patris, puta ipsius mulieris dotatæ uel patris ipsius uiri, qui dicitur pro filio, fecit donationem propter nuptias: quia tempore contracti matrimonij ipse uir erat minor uiginti quinque annis, & sic in eo præsumebatur ignorantia per dicta supra. Nam pone, quòd pater mulieris scienter copulauit nuptias pro filio stante iuris impedimento, postea fuit detectum tale impedimentum, an talis dos applicetur fisco. Potest responderi, quòd si dissoluatur per iudicium ecclesiæ, & si applicaretur fisco, uxor remaneret indotata forte: quia pater, uel eius hæredes non esset potentes ad redotandum propter eorum inopiam. & idem si de facto solueretur propter mortem uiri: quia talis scientia patris dictæ filiæ non debet nocere, argumen. l. liberorum. §. fina. cum sequen. & ff. de his qui notan. infam. sicut etiam econtra, delictum, uel culpa filii circa perditionem dotis non debet nocere patri, ut per gloss. in l. consensu. C. de repudijs. & in l. si dotem. C. de iure dot. & per Cyn. & Bald. & quod habetur in l. 2. §. 1. ad fin. ff. solut. matrim. & quod ibi per Bartol. cùm pater teneatur redotare filiam quomodocunque soluto matrimonio, ut habetur in l. si socius pro filia. ff. pro socio. & authen. sed quamuis. C. de rei ux. act. unde si non posset, quia fiscus auferret, sucurri debet mulier in subsidium. Si autem pater, uel eius hæredes essent soluendo, & ualerent redotare dictam mulierem, tunc dos applicabitur fisco, & maximè cum nulla actio possit dici nata dictæ mulieri pro dicta dote putatiua, cum nulla fuerit dos, ex qua nullum fuit matrimonium. l. fina. C. de donatio. ante nuptias, cum similib. Et si pater dotans fuisset ignorans, tunc ad repetendum daretur solùm condictio ob causam. l. 1. C. de condictio. ob causam, quæ condictio ob causam daretur solùm patri, uel hæredibus, non autem mulieri, cum qua nullum negotium fuit gestum, argumen. l. si pro te. C. de do. promi. & condictio. ob causam & similes condictiones dantur ex negotio gesto inter dantem & recipientem. l. si non sortem. §. libertus. ff. de condictio. indeb. de quo etiam tangetur infrà, unde si soli patri, aut eius hæredibus daretur, & non mulieri, tale ius repeten. ergo ab ipso patre aufert & auocat fiscus, & dolus patris debet ipsi nocere, maximè quia ita scienter contrahendo tale matrimonium pro filia uidetur esse in dolo. Et sic non obstat, quod habetur in l. an in patrem. ff. de fal. tut. autho. quia ibi ponitur casus specialis, ubi ignoscitur patri scienter collocanti filiam adhuc existentem in ætate immatura: nam ibi non erat perpetua causa prohibitionis, ut etiam ita intelligit in dict. l. prima. de condictio. ob causam. Et ideo ex quo pater est soluendo, tenetur iterum de suo redotare & non fiscus. Sed quando pater, uel eius hæredes non essent soluendo ad redotandum talem mulierem, tunc ex æquitate, & in subsidium deberet sucurri tali mulieri, ne remaneret indotata etiam contra fiscum, argumen. l. fin. ff. de eo per quem fac. erit. & gloss. in simili not. in dict. l. 2. §. 1. in uersic. sui iuris. quæ ratio cessaret in patre ipsius mariti scienter donantis mulieri & sic nurui propter nuptias: quia tunc indistinctè applicaretur fisco per text. in dict. l. qui contra. Nam uir putatiuus nullum ius penitus haberet repetendi talem donationem, nec in eo habet locum æquitas, de qua supra, uidelicet quæ est in muliere, ne remaneat indotata. Dicerem tamen, quòd si sequuta tali inopia patris, propter hoc fiscus non auocauit talem dotem, tamen ipsa mulier postea non fuit renupta, & decessit uiuente patre, tunc ex quo cessat dicta ratio fauore redotantis, licet pater iam exegerit dictam dotem a primo uiro putatiuo uel eius hæredibus tũc poterit fiscus eam auocare, & idem si mulier fuit renupta, & postea decessit in matrimonio sine filijs: quia ex quo tunc dos redit ad patrem, per l. dos a patre. C. sol. ma. ideo dicta dos redibit ad fiscum propter delictum, seu culpam patris per id, quod habetur in simili in d. l. 2. §. 1. in fi. ff. sol. mat. & quod ibi per Bar. & doct. Et quod dictum est suprà in patre sciente, idẽ dicendum, si pater allegaret iuris ignorantiam non præsumptam nec excusabilẽ in masculo, secus si esset excusabilis per dicta supra.

13 Succedit duodecimum membrum, quando † tractatur de lucro dotis, uel donationis propter nuptias perdendo propter prohibitas contractas nuptias: puta si mulier dedit dotem cum pacto de lucrando dotem uel partem dotis, puta si matrimonium solueretur morte mulieris, uel si esset statutum de lucranda dote tota, uel etiam eius parte matrimonio dissoluto per mortem mulieris sine filijs. Et postea contingat matrimonium dissolui propter impedimentum aliquod prohibitiuum matrimonii, potest distingui, quòd aut uterque fuit sciens, & tunc non solùm tale lucrum, quod debet quæri alteri coniugi, sed etiam tota dos data, uel promissa applicatur fisco, per textum in dict. l. qui contra. C. de ince. nuptijs, & hoc si nuptiæ fuerunt sequutæ. Si autem fuerunt sola sponsalia, & matrimonium non fuit sequutum, tunc repetitur totum, nec confiscatur, per text. in dict. l. fin. ff. de condictio. sine causa, secundùm dicta suprà in primo membro & secundo. Si autem sciuit alter tantùm, & alter ignorauit, & tunc si solùm sciuit mulier, uel socer dotans, & uir ignorauit, & tunc frustra tractatur de lucro: quia tota dos publicatur, & eam totam reddere debet maritus fisco sine aliqua detractionis ratione dicti lucri propter dictum pactum, ut l. dote per illicitum, & l. incestæ. ff. de ritu nuptiarum. & l. qui contra. tamen ex quo dicta mulier fuit in dolo, potest uir deceptus propter amissum dictum lucrum agere ad interesse contra dictam mulierem actione de dolo, per textum notabilem in l. à diuo Pio. ff. de ritu nuptia.

Et hæc procedunt, quando ex tali ſcientia cauſaretur dolus ipſius mulieris, uel ſoceri dantis dotem, ut regulariter debet ita præſumi: ubi autem non eſſet dolus, puta quia alia uerisimilis cauſa excuſaret à dolo, vt eſt in caſu ſing. l. an in patrem. ff. quod falſo tuto. author. uidelicet, quando pater tradidit ſuã filiam nondum nubilis ætatis nuptui, tanquam eſſet nubilis ætatis uiro, qui ita credebat eſſe nubilis ætatis, & cum pacto de lucrando, & tunc quia uidetur propenſiore affectu hoc feciſſe magis quam dolo, & quia de proximo ſperabat tale impedimentum ætatis ceſſare, & ſic matrimonium conualeſcere, ideo excuſatur à tali dolo, & dos ſibi reſtituitur, nec tenetur ad intereſſe ratione lucri prædicti deperditi, ſi dicta puella interim deceſſerit, per text. ſingulari in dict. l. an in patrem. qui etiam not. probat, quòd tunc talis dos non confiſcatur, ut etiam dixi ſuprà: quælibet enim cauſa colorata, immo rudis excuſat à dolo. l. igitur. ff. de libe. cau. & l. 1. ff. de abig. & per gloſſ. iuncto text. in l. ſatiſque pœnæ. ff. de in ius uocan. & l. plagij. Codic. de plagia. ſi uerò ignorauit mulier & uir, qui fecit pactum de lucrando ſciuit tale impedimentum, & tunc ſimiliter tale lucrum dotis, quod erat conſequuturus talis uir, perdit & applicatur fiſco: ut dict. l. qui contra. In contrarium tamen facit: quia huiuſmodi pacta, uel ſtatuta de lucranda dote in caſum ſolut. matrim. reſtringuntur, quando matrimonium ſolueretur morte uxoris, non ſic, ſi morte uiri, nec uxor remaneat indotata, immo tunc etiam per expreſſum non ualeret tale pactum: ut l. ſi conuenerit. la prima. ff. de pact. dota. & dixi ſuprà circa undecimum ſpeciale ſeptimæ partis. ergo multò magis dicendum uidetur, quando per expreſſum tale pactum fuit ſpecificatum in caſum ſolut. matrimo. per mortem mulieris, ut tunc non extendatur, quando fuiſſet ſolut. matrim. per ſententiam diuortij propter impedimentum aliquod iuris: quia deſtructo principali omnia accidentia ad illud ruunt. prima quæſtione prima cum Paulus. & eſt de hoc caſus in l. prima. C. de condictio. ob cauſam. & ibi not. per Baldum. Sed fortè poteſt dici, quòd primum dictum procedat, quando tale matrimonium putatiuum eſſet ſolutum morte mulieris, uidelicet de facto: quia de iure non poteſt dici ſolutum, ex quo à principio non ualuit. cap. ad diſſoluendum. de deſponſ. impub. Si autem eſſet ſolutum per diuortium, uidelicet per iudicium eccleſiæ ſuperuenientibus ambobus coniugibus, & tunc procedat quod habetur in dict. l. 1. de condictio. ob cauſam. Ad hoc etiam confert: quia ſcientia mariti non debet præiudicare uxori putatiuæ, ut propter hoc ipſa defraudetur dote tota uel quota propter dictum pactum, uel ſtatutum, ex quo tale pactum non potuit uerificari: quia uerum eſt, matrimonium non fuiſſe ſolutum morte ipſius mulieris, ergo ſi non potuit, tunc quæri tali uiro putatiuo, non poteſt fiſcus ab eo auferre tanquam ab indigno. Sed in primo caſu quando non fuit ante mortem coniugum diſſolutum de facto per iudicium eccleſiæ, ſed mors mulieris præuenit, tunc largo modo dici poſſet matrimonium ſolutum morte mulieris, & ideo tunc fortè locum obtinet tale pactum. Et maximè ſi fuiſſet dictum, quòd quomodocunque matrimonium ſolueretur vir lucraretur dictam dotem per id, quod habetur in l. ſi quis ſic ſtipuletur. ff. ſolut. matrim. Cogita tamen quia ex quo ſumus in pœnalibus, fortè poſſet dici, quòd in iſto caſu non uendicaret ſibi locum dictum ſtatutum, uel pactum de lucrando, ex quo propriè non cenſetur matrimonium ſolutum morte uxoris, uel alio modo, cum nunquam fuerit matrimonium. Et uerba ſtatuti, uel pacti debent intelligi in caſu proprio & uero, l. 3. §. hæc uerba. ff. de negotijs geſtis. & l. quicquid aſtringendæ. ff. de uerborum obligationibus, maximè in pœnalibus & in odioſis, argumen. l. cùm quidam. ff. de liberis & poſthumis, in regula odia. in ſextò, cum ſimilib. & ſecundùm hæc dict. l. quæ contra. multum ueniret reſtringenda, uidelicet ut procedat, quando ambo coniuges fuiſſent ſcientes: quia quando alter tantùm, puta mulier, uel eius pater dans dotẽ ſciuiſſet tale impedimentum, & non maritus, tunc fruſtra tractatur de dicto lucro dotis perdendo: cum tota dos ueniret confiſcanda, ut ſuprà eſt dictum in præcedenti proximo caſu, & ſi maritus tantùm fuiſſet ſciens & non mulier. Similiter non uidetur tractandum, quòd maritus ſciens perdat lucrum, ex quo ſibi non potuit quæri propter conditionem pacti uel ſtatuti non purificatam, quia non poteſt dici tunc matrimonium eſſe ſolutum per mortem mulieris. Si ergo non potuit quæri tali uiro, ergo non uenit fiſcus, qui fiſcus uenit auferendo ab eo tanquam ab indigno, & ſic præſuponunt iura, primò debere quæri uiro, & ſucceſſiuè à dicto uiro poſtea auferri tanquam ab indigno, ut multa iura hoc probant in iſta materia lucrorum inter coniuges, qui contraxerũt matrimonium prohibitum, & maximè in l. cum hic ſtatus. §. fin. de dona. inter uirum. & in l. 2. & in l. Claudius. ff. de his quib. ut indignis.

Aduertendum etiam: quia quando fuit dictum quòd lucretur dotem in omnem ſoluti matrimonij, uel quomodocunque ſoluatur matrimonium. & ſic iſta uerba ita uniuerſaliter poſita non uidentur poſita ſolùm ad unum caſum, uidelicet ſi per mortem mulieris ſolueretur matrimonium. Sed ad plures caſus, per id, quod habetur in ca. ſolitæ, de maiorit. & obedient. nec poſſet hodie tale pactum extendi ad caſum ſoluti matrimonii per diuortiũ: quia hodie de iure canonico, quod debemus ſequi in matrimoniis, non permittitur diuortium, ſeu ſeparatio matrimonii per diuortium: ut notat. in ca. quanto. & cap. gaudemus. de diuortiis. per totum. & no. in l. diuortio. C. de nego. geſt. ergo ut aliàs uniuerſalis locutio aliquid operetur, intelligatur, quando ſolueretur de facto per iudiciũ eccleſiæ, facit, quod habetur in dict. l. ſi quis ſic ſtipuletur. Sed hoc non placet: quia non eſt interpretandum, ꝙ partes de dicto caſu cogitaſſent: quia cogitaſſent de delicto, ꝙ non eſt credendum, arg. l. meritò. ff. pro ſocio. & ſenſit Bal. in d. l. 1. C. de cond. ob cauſam.

Poterit autem dicta uniuerſalis locutio accommodari ad caſum, quando ſolueretur matrimonium non quò ad uinculum, ſed quò ad thorum a mutua cohabitatione ex cauſa fornicationis carnalis, uel ſpiritualis, uel ſimili, ut habetur in d. cap. porrò. & cap. quanto. & cap. gaudemus. & per totum titulum de diuortiis. intelligo, quando propter culpam mulieris fieret talis ſeparatio, & non aliter, ut habetur in c. plerunque. de dona. inter uir. & ux. & ibi not. quòd ſi facta dicta ſeparatione quò ad thorum propter mulieris fornicationem poſtea detegatur impedimentum, propter quòd tale matrimonium fuit nullum.

Vnde ſuper prædictis eſt cogitãdum circa intellectum dict. l. qui contra. Et eadem dubitatio caderet in lucro donationis propter nuptias, quando deuoluitur in mulierem ſoluto matrim. per mortem uiri ratione ſeruandæ æqualitatis, per id quod habetur in l. ſi conſtante. & in auth. ibi poſita. C. de donatio. ante nupt. Si mulier ſciuiſſet impedimentũ, & non uir, & econtra uir putatiuus, qui donationem prædictam conſtituit non mulier,

Si autem uterque coniugum ignorauit impedimentum: tunc ſiquidem eſſet ignorantia facti excuſabilis, & non habet locum dicta pœna amiſſionis lucri dotis, uel donationis propter nuptias, uel arrarum, & ſimilis lucri nuptialis: nam non deuolueretur ad fiſcum, ſed repeteretur, ſi eſſet iam datum, per id quod habetur in d. l. 1. & in d. l. qui contra. ubi text. excludit caſum, quando eſſet error acerrimus, ideſt iuſtiſſimus, prout poteſt appellari error facti.

Si autem eſſet error in iure, dicas, quòd in maſculo non præſumitur, & ſi probaretur, quòd errauerit in iure, non excuſaretur à tali pœna perditionis lucri dotis: quia in maſculo talis error iuris non eſt iuſtus, maximè quò ad dictum effectum, ut habetur in dict. l. qui contra. cum requiratur error iuſtiſſimus, ut ibi. Tamen in hoc caſu non caderet dicta pœna perditionis lucri, cum non cadat perditio, ubi nulla fuit, nec potuit eſſe acquiſitio l. decem. ff. de uerbor. obliga. cum ſimilib. Cum enim mulier fuerit ignorans in ea non ſolùm præſumitur, ſed etiam excuſatur talis ignorantia iuris, ut dotem non perdat, immo poſſet totam repetere ſecundum concluſa ſuprà in octauo membro, & etiam circa nonum. Ideo non potuit dicta dos in aliqua eius parte tali uiro quæri, nec eſſe quæſita, & ſi fuiſſet in iuſto errore, & conſequenter non poteſt dici, ꝙ fiſcus eam auocet à dicto uiro tanquam ab indigno, & ſic iſto caſu non poteſt militare diſpoſitio d. l. qui contra.

Si autem mulier tali iuris ignorantia lapſa eſſet, licet ſciret factum, ꝑꝑ quod cauſatur tale iuris impedimentum, & ſi matrimonium tenuiſſet, in eius diſſolutione lucraretur donationem propter nupt. tunc licet Cy. & plerique aliorum. in d. l. q. contra. quos etiam fuit ſequutus Io. And. in cap. & ſi neceſſe. de dona. inter uir. & ux. uoluerit non eſſe fiendam differentiã inter mulierem & uirum putatiuum, ut indiſtinctè iuris error non excuſet etiam fœminam, per text. in d. l. qui contra. quæ requirit errorem iuſtiſſimum, & etiam per id, quod habetur in l. fin. C. de iuris & fact. igno. quæ uult, quòd mulier non

excuſa-

excusatur ab ignorantia iuris nisi in casibus vbi reperietur a iu re hoc expressum. Bar. in d.l.fi. de condict. sine causa. & in d.l. si adulterium. quò ad hunc effectum perditionis lucri non fecit differentiam inter marem & fœminam, & ꝙ utroque casu obtineat talis pœna: tamen mihi uidetur, quòd isto casu mulier non consequatur tale lucrum donationis propter nuptias arguendo à sufficienti diuisione: Nam aut ipse uir, qui fecit donationem propter nuptias mulieri & recompensationem dotis sibi datæ uel promissæ pro parte mulieris fuit in errore excusabili: quia ignorauit factum, unde causabatur impedimẽtum iuris circa tale matrimonium, licet mulier non ignorasset tale factum, licet errasset in iure: & tunc sicut nõ ualet matrimonium, ita etiam non ualet dicta donatio per dictum uirum errantem facta prætextu dicti matrimonij. & ideo ipsa repetit dicta donata propter nuptias, per id quod habetur in d.l. 1. C. de cond. ob cau. & ideo non potest hic tractari de lucranda dicta donatione propter nuptias per mulierem, & consequenter ꝙ ab ea habeat tale lucrum auferri per fiscum tanquam ab indigna.

Aut fuit in errore iuris solùm, & tunc suprà est finaliter conclusum per multa media in nono membro, ꝙ uir non excusatur à tali iuris ignorantia, quin perdat dictam donationem factam mulieri, & applicetur fisco in pœnam ipsius uiri contrahentis prohibitas nuptias.

Si ergo applicatur fisco, quomodo possumus dicere quòd remaneat apud ipsam mulierem, & eius lucro cedat, & maximè quia tale lucrum defertur mulieri eo modo, quo defertur uiro lucrum dotis ad æqualitatem seruandam, ut in l. seruandæ. C. de dona. ante nupt. & auth. ibi posita. Sed lucrum dotis non defertur uiro, nisi in casu soluti matrimonij per mortem uiri, ut suprà est dictum. ergo similiter & æqua lance lucrum donationis propter nuptias nõ defertur mulieri, nisi in casum soluti matrimonij per mortem uiri. Sed iste casus non euenit, nec euenire potuit, cùm non fuerit matrimonium, & consequenter non potuit dissolui maximè per mortem coniugum, sed de facto per iudicium ecclesiæ, meritò &c.

Sed posito, sine præiudicio ueritatis, ꝙ opinio contraria esset uera, uidelicet ꝙ uir non perdat donationem propter nuptias, si errauit in iure, nec tunc applicetur fisco, quam tenuit Barto. & multi sequuntur, ut dixi circa dictum nonum membrum, adhuc frustra tractaremus de aliqua perditione lucri donationis propter nuptias ex parte ipsius mulieris: Nam ex quo nuptiæ non tenuerunt, ergo nec ipsa donatio propter nuptias, tanquam eius sequela, ut suprà dixi, ergo restituitur uiro, perinde ac si non esset facta donatio, & consequenter mulier non potest eam lucrari, meritò nec ab ea potest fiscus auferre tanquam ab indigna per dicta suprà in simili.

Et per prædicta sequitur, quòd pœna dict.l. qui contra. & eius dispositio multum restringitur circa coniuges ignorantes, ut locum non habeat, non solùm respectu perditionis proprii: sed etiam respectu perditionis lucri dotis uel donationis propter nuptias, siue tractetur de ignorantia facti, siue iuris, nisi dicamus, quòd habeat locum, quando mulier fuit sciens, quæ dedit dotem uiro ignoranti cum pacto de lucrando: quia tunc perdit dotem, & applicatur fisco, nec aliquid lucratur talis uir, qui dicit se deceptum, si fuit in errore iuris.

Sed si fuit in errore facti iustissimo: & tunc fiscus ab eo non auferet lucrum dotis, quod fuisset consequuturus si matrimonium tenuisset: & iste est casus singul. in dict.l. qui contra. Sed tunc obstaret, quod suprà dixi in casu, quando mulier sciuit, & uir ignorauit, & maximè per text. in dict.l. à diuo Pio. ff. de ritu nupt.

Sed posset dubitari, quòd lex à diuo Pio & eius dispositio procedat, quando uiro non posset de facili esse consultum aliter, fortè quia apud eum non erat dos; quia nondum habuit, uel si habuit, fuit auocata per fiscum, nec aliter fuit usus contra fiscum retentione dictæ dotis, uel eius parte propter dictum pactum factum de lucrando, ut tunc in subsidium succurratur per actionem de dolo sibi tanquam decepto. Sed si fiscus ageret contra eum pro dicta dote sibi applicanda, & ipse opponeret, quòd lucrum dictæ dotis non debet sibi auferri per fiscum: quia ipse fuerit deceptus per mulierem, & ipse fuerit in acerrimo errore, & tunc posset iuuari contra fiscum ita excipiendo, per textum notabilem in dict.l. qui contra. in uersic. exceptis. ibi, tam iuris, quàm aut errore acerrimo &c. aliàs si intelligeremus dictum textum l. qui contra. sic indistinctè, uidelicet, ut qui lucrum dotis, quod ex pacto solet apponi per uirum, illud non perdat; quia fuit in iustissimo errore, oporteret præsupponere, quòd dict.l. à diuo Pio, esset hodie correcta per dict.l. qui contra. quam correctionem in dubio semper debemus euitare, per id quod habetur in l. præcipimus. C. de appell. cum similib. Et ideo quia congruum est, iura iuribus concordare, quòd non sint inter se contraria: ut l. 1. C. de inoffic. do. & cap. cum expediat. de electio. in sextò. intelligamus dict. l. à diuo Pio. quando aliter uiro decepto non potest esse consultum, ut supra dixi: quia tunc in subsidium subuenitur per actionem de dolo, quæ non datur nisi in subsidium, uidelicet quando aliud remedium non competeret ipsi decepto, ut l. 1. post princ. ff. de dolo, quod est not. ad limitationem dictorum suprà post principium huius membri, etiam allegando ibi dict. l. à diuo Pio. quæ lex est multum singularis, & maximè ad effectum, de quo ibi dixi, ut etiam ad alium effectum no. illam Bald. post Cyn. pro singulari in l. ea quæ. C. de dona. ante nupt.

Vnde secundùm prædicta sequitur, ꝙ dispositio d.l. qui contra. non potest accommodari ad pœnam perditionis lucri donationis propter nuptias irrogandam mulieri, quæ contraxit prohibitas nuptias. Nam si uir donauit ignoranter, tunc repetit donationem, sicut mulier ignorans repetit dotem. dict.l. 1. de condictio. ob causam. Si uir donauit scienter, tunc in eius pœnam applicatur fisco, nec quæritur mulieri. dict.l. qui contra. & authen. incestas. ibi posita, & dixi supra post princ. huius membri, & tamen text. dict.l. qui contra. in uersi. exceptis. de directo uult contrarium, uidelicet, quòd pœnam perditionis lucri donationis propter nuptias euitat mulier, quæ fuit in iusto errore. Et sic præsupponit ibi text. quòd talis mulier sic iustè errans lucratur dictam donationem propter nuptias, si contraxerit prohibitas nuptias, & ideo ut euitemus iurium discordiam, ut suprà est dictum circa lucrum dotis ex pacto, hoc ipsum dicendum est etiam in lucro donationis propter nuptias, ut intelligatur dict.l. qui contra. quando uir scienter contraxit tale matrimonium prohibitum, & mulier fuit ignorans; & tunc mulier tanquam decepta possit tale lucrum retinere, & uir non possit repetere, ne fisco applicetur, sicut nec dos econtra applicatur, ut suprà est dictum, ut sic à pari iudicentur, & ut non detur inæqualitas inter lucrum donationis propter nuptias & lucrum dotis, per id quod habetur in dict.l. si constante. & in cap. fin. de donatio. inter uirum. immo in muliere maior uiget ratio, ut lucretur, quam sit in uiro, ex quo enim propter hoc mulieris pudor est læsus, & maximè si à principio duxit eam uirginem, eius uirginitatem deflorando contra eius pudicitiam, uidetur esse magis æquũ, quòd in recompensationem amissi pudoris remaneat apud eam tale lucrum, ut dixi suprà in simili casu circa decimum membrum in donatione facta inter coniuges putatiuos constante matrimonio: dum tamen ibi allegaui ad hoc propositum. l. cum hic status. §. fin. ff. de donatio. inter uirum & uxorem, ille text. facere uidetur in contrarium. Nam ille tex. communiter intelligitur, quando coniunx putatiuus, uel uxor putatiua donauit scienter, ut ibi intelligit glo. in l. si ex uoluntate. & ibi Cynus. C. eodem titulo, & etiam infra tangetur in proximo membro, tunc siue scienti, siue ignoranti, non cedit lucro recipientis, sed applicatur fisco, etiam si uxor fuerit ducta, & sic deflorata. Sed posset responderi, quòd in illo casu donatio ualuit; quia non fuit facta tanquam inter coniuges, sed tanquam inter sponsos, quo casu etiam si uerè fuissent sponsi, ualuisset. l. si sponsus. in prin. ff. de donat. inter uir. & l. cum in te. C. de do. ante nup. cum si. & ideo cum uoluerit, & sic mero iure fuerit quæsita coniugi recipienti talem donationem, meritò cadit, ꝙ auferatur ab ipso recipiente per fiscum. Sed hæc responsio non placet, quia si ualuisset, & quæsita fuisset illi mulieri ignoranti, & sic non fuisset in culpa, non posset tanquam ab indigna auferri, & tamen tex. ibi dicit, ꝙ auferatur tãquam ab indignis.

Præterea nõ est uerum, quod ibi donatio ualeat: ex quo. n. fuit facta donatio tanquam sponsæ, quæ in uero non poterat esse sponsa de iure, meritò non ualet talis donatio, sicut non ualeret etiam facta tanquam uxori, quæ non erat uxor, nec poterat esse uxor, quo casu adeò non ualet, ut etiam non confirmetur morte, cum in hoc casu cesset oratio diui Pij, confirmantis donationes inter coniuges per mortem donationis præcedentis. l. cum hic status. §. 1. & seq. ff. de don. inter uir. & probatur hoc in d.l. 2. §. uideamus. & ideo melius est intellige

re illum textum quando uterque fuit ſciens, & ſic etiam ipſe recipiens donationem, quòd quaſi per expreſſum probatur ex illo text. ibi, quaſi ab indignis, & ſic præſupponitur, quòd uterque erat indignus, & ſic in uterque erat in culpa, & ſic uterque ſciebat, & ſic etiam recipiens, & ita etiam illum text. intelligit gloſſ. in l. ea quæ. C. de do. ant e nupt. dicendo, quòd ibi illa mulier, quæ recepit, erat etiam ſciens, cum qua glo. ibi tranſit Cy. & communiter Doct. Et ſic præſupponit ibi glo. ꝙ ſi in d. §. fin. illa mulier, quæ recepiſſet donationẽ, fuiſſet ignorans, ab ea non repeteretur, nec fiſcus ab eâ aufert, licet glo. in d. l. qui contra. in uerbo, fiſco, poſt prin. intellexerit illum textum in §. fin. quòd ille, qui recepit, erat ignorans, & malè, per ſupradicta.

Et ſecundùm prædicta ſequeretur, quòd etiam ſi dictum matrimonium putatiuum non fuerit conſumatum per carnalem copulam: tamen adhuc mulier ignorans, & decepta poſſit retinere talia donata, & ſibi lucrifacere, non ſolum ſi eſſet donatio facta propter nuptias in recompenſationem dotis, cũ pacto de lucrando, ſed etiam donationem ſimplicem poſſit retinere, per textum illum indiſtinctè loquentem in dict. l. qui contra. ibi, ſiue deinceps quoquo modo datum fuerit iuncto uer. exceptis, nec ibi fit differentia, an fuerit matrimonium conſumatum per copulam carnalem, uel non: licet aliter dixerim non ſic accuratè loquendo ſupra in decimo membro, per text. in l. cum hic ſtatus. §. fin. qui hoc in uero non probat. pro hoc facit, quia ex quo turpitudo uerſatur ſolùm ex parte dantis, & non recipientis, transfertur dominium in recipientem, cum ſpe non repetendæ, argumen. l. idem eſt. §. ſed quod meritrici. de condictio. ob turpem cauſam. Et ideo ex quo iam fuit quæſitum dictæ mulieri, non eſt conueniens quòd fiſcus ab ea auocet tanquam ab indigna, cum ipſa non fuerit in culpa. hoc uoluit gloſſ. in dict. l. ea quæ. argum. illius text. in §. ſed quod meretrici. & etiam gloſſ. fin. in l. eum qui. C. de adulter. Sed quando donans ignorauit, tunc indiſtinctè repetit, nec fiſcus aufert, etiam ſi recipiens fuit ſciens, ut dixi in dicto decimo membro, ut eſt caſus in dict. l. ſi ex uoluntate. Et prædicta conferunt etiam ad lucrum arrharum, an coniunx recipiens lucretur arrhas propter non ſequutum matrimonium ex cauſa impedimenti iuris, ut diſtinguatur, prout ſuprà in alijs lucris datis inter tales coniuges putatiuos, quod not. ad dicta ſuprà in quarto membro. & hæc omnia ſunt neceſſariò addenda ad dicta ſupra in decimo membro. Vnde nunc poſſumus concedenter redire ad ſuprà poſitum dubium. Quid ſi ex parte recipientis eſſet ignorantia non facti excuſabilis, ſed iuris. An tunc poſſit retinere huiuſmodi lucra, puta uir dotem propter pactum, uel mulier donationem propter pactum ut ſupra dixi, & ſimiliter poteſt quæri de aliis lucris, diſtinxi ſuprà inter maritum putatiuum & uxorem putatiuam: ut primo caſu indiſtinctè perdat tale lucrum, & applicetur fiſco, per text. in dict. l. qui contra. qui requirit in mare errorem iuſtiſſimum.

Sed in ſecundo caſu uidetur magis dubium: quia Bartol. in dict. l. ſi. de condictio. ob cauſam. & in dict. l. ſi adulterium. circa talem pœnam perditionis lucrum non fecerit differentiam inter marem & fœminam, & etiam idem uoluit Cyn. & Ioan. And. ut ſuprà relatum eſt. Tamen in hoc caſu caperem quandam mediam uiam: quia aut tale impedimentum matrimonii ſonat in turpitudinem, & tunc ſine dubio talis ignorantia iuris non excuſat mulierem, maximè circa lucra retinenda, per id quod habetur in l. fin. in fin. ff. de actio. & obligat. & uoluit Bald. ſic indiſtinctè loquens in rubrica ff. ſolut. matrim. ad finem. Et ſic idem eſt dicendum, ſi eſſet impedimentum de iuregentium in prima ſpecie: quia illud nullum excuſat, immo ſemper in eo præſumitur ſcientia in quacunque perſona: ut probatur in l. fina. iuncta gloſſ. ff. de ritu nuptiarum. Si autem non ſonaret in turpitudinem, & tunc ſi eſt impedimentum de iuregentium in ſecunda ſpecie, ut eſt illud, quod uerſatur inter coniunctos ſanguine ex latere, de quo in dict. l. ſi adulterium. & dixi ſupra circa nonum membrum, & iſto caſu ſit uera opin. Bartol. Dy. & aliorum, uidelicet, quòd non ſit differentia inter marem & fœminam circa pœnam perditionis lucrorum per text. indiſtinctè loquentem in l. inceſtæ. ff. de ritu nuptiarum. ibi dum dicit, omne quod perceptum &c. Et ſic ſiue ſit perceptum per uirum, ſiue per mulierem perditur, licet reſpectu mulieris dos non perdatur, ut applicetur fiſco, quando fuit in tali ignorantia etiam iuriſgentium in ſecunda ſpecie, ut eſt concluſum ſupra in octauo membro.

Et per hunc modum poteſt intelligi tex. in ca. & ſi neceſſe. de do. inter uirum. ubi mulier perdit lucrum donationis propter nuptias, & ipſam reſtituit uiro putatiuo, licet ignorauerit tale impedimentum conſanguinitatis ibi. Et debet intelligi ille tex. ꝙ ignorauerit ignorantia iuris: quia ſi ignorantia facti, & ſic excuſabili, non perdidiſſet tale lucrum donationis ꝓpter nuptias, immo ipſa tanquam decepta à uiro ibi ſcienter retineret dictam donationem, per id quod ſupra dixi per tex. in d. l. qui contra. & quod habetur in d. l. ea quæ. C. de do. ante nup. per gl. & Doct.

Si autem eſſet aliud impedimentum matrimonij emanans à iure merè poſitiuo. & tunc non ſit uera opin. Cyn. & Bart. & aliorum, ut reſpectu pœnæ perditionis lucrorum non ſit fienda differentia inter marem & fœminam vt indiſtinctè perdãt, & applicentur fiſco, uidelicet in caſib. quib. non eſſet fienda reſtitutio ipſi danti: immo vr̃, ꝙ ſit fienda differentia per tex. in d. l. qui contra. in d. uer. exceptis. ibi, tam fœminis quàm uiris, qui aut errore acerrimo &c. referendo illud relatiuum, qui, ad illud proximum uerbum iuris, & non ad illud præcedẽs remotum uerbum fœminis: quia congrua relatio debet fieri ad ꝓxima, & non ad remota, quando commodè fieri poteſt: ut hř in l. ſi idem cum eo. §. fi. ff. de iuriſ. om. iud. & maximè quia referendo illud relatiuum, qui, ad uerbum fœminis non eſſet cõgrua latinitas, nec ſeruaretur rõ recti ſermonis, per not. in d. §. fi. quaſi fuerit intentio tex. ibi, ꝙ in fœminis non requiratur iuſtiſſimus error, prout in marib. ſuper quo tamen aliter non auderem me firmare, nec recedere ab opi. Cy. & Bar. tanquã communi, ut ſuprà.

14 Tertiumdecimum membrum eſt † de lucris prouenientibus ex ultima uoluntate alterius coniugum putatiuorum, puta ſi maritus putatiuus, uel uxor putatiua in teſtamẽto, uel codicillis reliquit alteri titulo legati uel inſtitutionis. Circa quod dic, ꝙ ſi uterque fuit ſciens, tunc ualet tale legatum, uel inſtitutio hæredis, tamen in pœnam aufertur, & applicatur fiſco. l. Claudius. & l. 2. ff. de his qui. ut indign. & l. uxori maritus. ff. de uſufruct. lega. prout etiam ibi communis litera, uidelicet, repeti poſſe, & ſecundum hoc communiter intelligitur ille tex. ꝙ etiam legataria erat ſciens: & ibi per Bar. & in l. ſi. ff. de leg. 1. & per glo. in l. præfectus. ff. de ritu nupt. immo ſi per hæredem eſſet ſolutum tale legatum, poteſt ab illo legatario repeti per tex. in d. l. uxori. ſecundùm communem intellectum poſt Bar. ibi, tamen dubium facit: quia hic intellectus non applaudet illi literæ: quia in fiſco ibi non cadit propriè repetitio, ex quo ipſe non dedit, nec ſoluit, ſed hæres: & ſic in fiſco magis caderet petitio, quam repetitio, per id quod habetur in l. 1. §. eleganter. ff. depoſiti. & in rub. ff. ſol. ma. Et pro certo non fuit alia mens Iuriſconſulti ibi, niſi intelligere, ꝙ ibi repeti poſſit ab ipſo hærede, qui ſoluit illud legatum inualidum, & ſic per condictionem indebiti, uel ſine cauſa. Et ideo poteſt dici, ꝙ ibi de mero iure datur repetitio ipſi hæredi, ſi fortè fiſcus non curabat petere, nec agnoſcere tale legatum, nec poſſet tunc talis legatarius opponere de iure fiſci, & ſic tertij per id quod habetur in l. his conſequenter. §. 1. ff. de his qui. ut indi. Et ita intelligendo eſſet ibi caſus cõtra opi. Bar. quam poſuit in l. ſi. ad fi. ff. de cond. ſine cau. dum dixit ſub dubio tamẽ fortè, ꝙ tunc acquiritur fiſco tale lucrum ab ipſo initio ipſo iure, etiam antequam aliter expreſsè agnoſcat, & ſic poſſet tunc opponi de iure fiſci, ſicut de iure cuiuſcunque tertii, quando in totum eneruat fundamentum agentis, ut not. in l. 2. ff. de except. rei iudic. in l. ſi ſeruum quiſpiam. C. de ſeruis fugit. & ſi hoc eſſet uerum, hæres in d. l. uxori. nulliter ageret repetendo, cuius contrarium ibi uidetur præſupponi. Sed poteſt diſtingui, quòd aut loquimur in legato, aut in datis uel donatis inter uiuos.

Primo caſu non ipſo iure applicatur fiſco ab ipſo initio, ſed tunc demum, ſi uelit agnoſcere, & ita procedit tex. in d. l. uxori. Aut in donatis uel datis inter uiuos, & tunc ipſo iure applicentur fiſco, & ita procedat opinio Bar. in d. l. ſi. & hoc ꝑ text. in d. l. qui contra. ibi dum dicit, fiſco uendicari, de cuius uerbi efficacia eſt, quòd importetur dominii acquiſitio. l. peculium. ff. de pecu. legat. iuncta gl. & l. uendicatio. ff. de rei uend. cum ſi. & cum agitur de dominio quærendo fiſco; tunc ſit acquiſitio ab ipſo initio ipſo iure. l. commiſſa. ff. de publica. & l. cum duob. §. idem reſpõdit. & ibi per gl. ff. pro ſocio. & c. cũ ſcđm. de hær. in 6. cũ ſi. ſup quo tñ eſt cogitãdum. Aut uterque ignorauit & ſic nullus fuit in dolo, uel culpa, & tunc ualet ſine dubio

bio tale legatum, nec aufertur à fisco, per tex. in l. præfectus. ff. de ritu nuptia. Aut unus sciuit, & alter ignorauit, & tamen si sciens reliquit ignoranti ualet, nec aufertur à fisco, ut l. fin. ff. de leg. 2. & l. 2. §. 1. ff. de his qui. ut indi. Si autem econtra ignorans relinquat scienti, & tunc licet ualeat mero iure tale legatum, tamen à tali legatario aufertur ut ab indigno & applicatur fisco, d. l. 2. §. fi. & d. l. 2. uer. per contrarium. Et secundùm prædicta est differentia inter donationes factas inter tales coniuges putatiuos & legata, uidelicet quantùm ad hoc, scilicet quando donans esset ignorans, licet alter, qui recepit, esset sciens: quia tunc donans, uel eius hæres repetit, nec aufert fiscus, ut suprà dixi in proximo membro, per l. si ex uolũtate. C. de do. inter uirum. & etiam dixi suprà in decimo mẽbro, licet gl. in d. l. præfectus. dixerit contrarium, uidelicet ꝙ imò non repetit donans, & fiscus aufert, allegat d. l. cum hic status. §. fi. & l. ea quæ. C. de do. ante nupt. quæ iura non probant: quia (ut suprà dixi in proximo membro) d. §. fin. intelligitur, quando recipiens donationem sciebat matrimonium non ualere, & similiter donans, quod patet: quia ibi dicitur, ꝙ ambo ibi dicuntur esse indigni, ut suprà dixi d. l. ea quæ. Similiter non probat: quia ibi ideo non petitur, quod est promissum in causa donationis: quia causa non fuit sequuta de iure, ex quo donauit propter nuptias, & sic propter causam nuptiarum futurarum, quæ causa non fuit sequuta, nec poterat de iure sequi, quia erat turpis, seu de iure improbata, maximè respectu promittentis, qui sciebat nuptias contrahi non posse, per id quod habetur in l. cum donationis. C. de transac. Nec huic dicto obstat, quod no. Bart. sequendo opin. Iaco. de Aret. & Cyn. & Vltram. in l. affectionis. ff. de don. & in l. 4. §. sed quod meretrici. ff. de conditio. ob turpem causam. & communiter sequuntur docto. in l. 2. C. eod. tit. quòd quando uersatur turpitudo ex parte promittentis, & non recipientis, puta quando promittitur aliquid meretrici ex causa coitus, ualet promissio, per tex. in d. l. affectionis. indistinctè loquentẽ. sic ergo uidetur in casu prædicto ex quo in recipiente nõ erat turpitudo. Nam respondetur, quòd illud procedit ex eo: qa causa nec apparenter, nec existenter est turpis ex parte recipientis. Sed in terminis d. l. ea quæ. causa non erat turpis ex parte, nec promittentis, nec recipientis: quia promittebatur ex causa, quæ apparenter dicebatur ex parte utriusque esse iusta, & non turpis: tamen existenter erat prohibita & turpis ex parte utriusque, ideo non ualet dicta promissio, nec potest stipulator ex ea, nisi ipse non esset in praua & turpi intentione, sicut erat promittens. Et est tex. not. singulariter limitans not. per Bar. & alios in d. l. affectionis. & in d. §. quod meretrici. Et potest esse ratio dictæ differentiæ, de qua suprà, uidelicet inter donationem inter uiuos, & relicta ex ultima uoluntate: quia donationes inter uiuos ratione matrimonij illiciti seu prohibiti, siue fiant ante matrimonium, siue constante matrimonio sunt à principio nullæ, ut dict. §. uideamus. & ideo non quæritur aliquid ipsi donatario, sed habentur pro infectis, & ideo remanent apud ipsum donantem, ac si non donauerit, & ideo ex quo donans non est in culpa: quia ignoranter fecit, non est æquum, quod ab eo auferatur ut ab indigno. Sed in ultimis uoluntatibus ualet legatum mero iure factum per ignorantem scienti, & ideo ab eo aufertur ut ab indigno.

Nec obstat tex. in dict. l. si ex uoluntate. ubi dicit, quod ualet dicta donatio ipso iure: quia respondetur, quòd ualet dicta donatio ipso iure, idest attento rigore iuris improbantis solùm donationem inter uirum & uxorem, & sic ubi esset matrimonium, sed ex æquitate & honestate non ualet, ita dicit text. in d. §. uideamus. procedit ergo æquiparatio inter donationem & legata in hoc, uidelicet quando coniunx scienter accepit à sciente, ut uoluit gloss. in dict. l. ea quæ. in fin. ubi æquiparat ista, quò ad hoc, gloss. etiam in dicta l. qui contra. in uerbo, fiscus. in alio fecit differentiam inter legata & donationes: quia quando legatur à sciente ignoranti, ualet indistinctè, nec aufertur à fisco, ut suprà dixi, non sic quando à sciente donat ignoranti: quia tunc ualet per text. in dicta l. qui contra. licet Doctor. ibi communiter cum illa gloss. transire uideantur: tamen non bene loquitur, imò est differentia cum hoc casu secundo casu ualeat aliquando, nec aufertur à fisco ipsi ignoranti per dicta suprà ad plenum in præcedenti membro.

Quid autem si tempore contracti talis putatiui & prohibiti matrimonij ille, de cuius perditione dotis, uel donationis propter nuptias, uel alterius lucri tractatur, erat ignorans. Et postea durante tali matrimonio prohibito est factus, uel est facta sciens: & nihilominus perseuerat in tali matrimonio, an ex tunc incurrat pœnam perditionis dotis, uel donationis propter nuptias, uel arrarum, uel alterius, uel pœnam perditionis lucri, ac si à principio fuisset sciens.

Circa quod respondeo per casum expressum in d. l. qui cõtra. circa finem, ubi licet parcatur mulieri uel marito qui à principio fuit in iusta aut excusabili ignorantia, ut sic non incurrant pœnam prædictam perditionis dotis, uel donationis propter nuptias, uel lucri ex pacto: tamen si postea cum ad eos, uel alterum eorum peruenerit scientia, non procurauerit tale matrimonium dirimere, tũc habetur, ac si à principio fuisset sciens, & idem in minore masculo, qui à principio excusatur ab ignorantia iuris positiui, si postea factus maior perseuerat in eadem ignorantia; tunc non excusatur à tali pœna, ut est ibi casus not. & sic ibi non consideratur nec inspicitur initium, & quod tempore illegitimæ ætatis fuit causata excusatio, seu immunitas ab aliqua pœna, si in eodem delicto, seu culpa postea perseuerat. Et sic uidetur esse ibi quasi casus decidens quæstionem in simili, si mater, quæ tempore mortis mariti erat minor uigintiquinque annis: qua ætate minori durante non petiit tutorem dari filio pupillo: nam dicta minori ætate durante si decesserit filius ante pubertatem est excusata, ut non incurrat pœnam perditionis successionis filij, de qua in l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. & habetur in l. 2. C. si aduersus delictum. Nam pone, quòd dum filius durat impubes, ipsa mater peruenit ad legitimam ætatem: nam uidetur, quòd ex tunc incipiat non excusari. Et ideo si postea decesserit filius in pupillari ætate, & maximè post annum à die, quo mater est facta maior, non excusatur à dicta pœna perditionis successionis per illum textum, ex quo tunc cessauit causa excusationis suę. facit l. Titia Seyo. §. usuras. ff. de legat. 2. & quod aliàs habetur in cap. 2. de coniugio serui. Et sic facit contra opin. quam tenuit Bal. post Spec. ut ipse refert in d. l. 2. & per eundem post gl. in simili in l. 2. C. in quib. cau. in integrum restitutio. de quo tamen uide ibi nota. quia nescio quomodo possit bene responderi ad illum text. dict. l. qui contra.

15 Decimumquartum membrum est, quid † de fructibus interim perceptis per illum, cui est datum pro dote putatiua, uel pro donatione, uel legato factis ex causa dicti putatiui matrimonij, an fructus percepti per illum cedant lucro ipsius, an autem repetantur per fiscum, uel alterum coniugum eo casu, quo non fiscus, sed alter coniugum donans, uel eius hæres repetere potest datam, & sic articulus non parum habet dubitationis: Nam uidetur primò dicendum, quòd fructus percepti indistinctè repetantur, per text. in l. incestæ. ff. de ritu nuptiarum. Item & secundò per text. in l. uxori maritus. ff. de usufruct. legat. Confert ad hoc & tertiò: quia paria sunt matrimonium non esse contractum, & nulliter contractum, argumen. l. quoties. ff. qui satisda. cog. & quod habetur in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & in l. 1. in fin. ff. de pœn. & in l. 2. §. primo. ff. quemadmodum testa. ape. Sed certum est, quòd quando maritus dotem fuit consequutus nondum contracto matrimonio non facit fructus suos, imò ipsos restituit, si matrimonium ualidum non sequatur. & si postea sequatur, illi conuertuntur in dotem, & sic non cedunt lucro uiri. l. si ante nuptias. ff. soluto matrimo. & l. dotis fructus. in prin. & §. 1. ff. de iure dotium. Ergo idem est dicendum, quando matrimonium fuit sequutum, tamen nulliter per dicta iura.

Nec obstat, si dicatur, quòd ex quo onera matrimonij uel quasi matrimonij subiit, ergo debet facere fructus suos, per id quod habetur in l. pro oneribus. C. de iu. do. Nam respondetur, quòd non sufficit onera subiisse, nisi etiam sit matrimonium: ut in d. l. dotis fructus. & etiam ibi tradit gloss. inferendo ibi notabiliter, quòd si maritus duxit uxorem ad domum, quæ non erat nubilis ætatis, & eam nutriuit, tamen non lucratur fructus dotis per eum habitæ. & sic debet eos restituere, si interim decedat mulier ante nubilem ætatem, licet interim onera alimentorum subierit.

Ad idem & quartò: quia dos sic data intuitu talis matrimonij, quod postea nullum detegitur, repetitur per condictionẽ ob causam: ut l. 1. C. de condit. ob causam. & ideo tunc per talem condictionem ob causam repetitur non solùm dos data: sed etiam fructus interim percepti ex dicta dote, ut est

tex.in l.uideamus.2. post prin.ff.de usu. & l. qui se debere. §. fi.ff.de cond.ob cau.meritò &c.

Ad contrariam partem arguitur, uidelicet, ꝙ non repetantur dicti fructus, immo remaneant apud ipsum maritum putatiuum, arguendo à sufficienti diuisione. Nam aut talis maritus ignorauit, & sic fuit in bonafide circa dictum matrimonium, & sic bonafide possidendo, & fructuando dictam dotẽ, & onera matrimonii putatiui subeundo: & tunc fructus non uidentur ab eo posse repeti: & maximè si eos consumpsit in onere talis matrimonii, per text.in l.in insulam. §. fructus. ff. solut.matrim.

Secundò per text.in l.penul.quod falso tuto.autho.ubi ille uir, qui credebat se duxisse puellam nubilis ætatis, quæ nondum erat, ubi socer fuit sciens, & ita falsò eum induxit ad contrahendum matrimonium per uerba de præsenti, & per ductionem ad domum non perdit lucrum dotis, quod fuit stipulatus in recompensationem onerum matrimonii, & si interim puella decedat in ætate adhuc illegitima, licet possit socer repetere dotem, tamen poterit per uirum sibi obiici de retentione dicti lucri dotis, licet matrimonium non ualuerit. Si ergo illud est dispositum in tali lucro propter pactum, quòd solet apponi in recompensationem onerum matrimonii, ergo idem eadem ratione in lucro fructuum interim perceptorum ex dote pro oneribus talis matrimonii.dict.l.pro oneribus. cum simil. Et ideo gloss. notabiliter ibi infert ad fructus dotis datæ pro puella, quæ fuit traducta ad domum uiri, licet matrimonium dicto tempore non potuerit esse, ut illi non repetantur saltẽ ex æquitate, prout etiam hoc idem uoluit gloss.in l.si ante nuptias. ff. solut.matrim.& in l.2. C. de do.promis.& Azo in sum. C. de iure dotium. in fin. penulti. colum. Aut tale matrimonium fuit contractum inter scientes, & tunc ex quo dans dotem scienter dedit, uidetur donasse, argument. leg. 1. & l. quòd quis sciens.ff.de condict.indeb.& l. cuius per errorem. ff. de regul.iur.

Ad idem & secundò: quia in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis, & maximè circa matrimonium illicitum, per expressum dicit text.in l. fin.ff. de condict. sine causa.

Tertiò; quia patiendo talis mulier, ut dictus maritus putatiuus percipiat & consumat fructus talis suæ dotis putatiuæ uidetur eos donare, seu concedere tales fructus ex certa eius scientia, non ex causa turpi, seu illicita uidelicet illiciti matrimonii. Sed ex causa remunerationis, seu recompensationis onerum, quæ subiit dictus uir erga dictam mulierem, quæ est causa proxima & immediata, & non est de se turpis, seu illicita, licet causa matrimonij esset turpis, seu illicita, ꝗ causa proxima non turpis debet esse in consideratione, & non dicta causa remota, ut dicitur in simili in d.l.fi.ff.de cõd.sine causa.

Ad idem & quartò, quando potest subesse causa turpis & illicita, & causa non turpis & licita, ut est illa causa recompensationis onerum, tunc semper debemus coniecturari & præsumere causam licitam magis, quàm illicitam, arg.l. meritò. ff. pro socio.& facit, quod habetur in ca. estote misericordes. de reg.iur.cum sim.

Vnde non obstat, si diceretur, quòd etiam per modum expressum non ualet donatio cuiuscunque rei, & consequenter nec fructuum ex causa illiciti matrimonii contracti uel contrahendi, ut l.2.§.uideamus.& l.cum hic status.§. fi. de dona. inter uirum.& l.ea quæ.de donatio.ante nuptias.cum similib. & dictum est supra in decimo & duodecimo membro: quia (ut dixi) illa non potest dici propriè donatio, sed remuneratio quædam propter onera supportanda, uel quæ continuò aliàs uir supportat. Et licet in aliqua materia sit prohibita donatio, non est prohibita remuneratio.l.quod autem.§.si uir. ff. de donatio.inter uirum & uxorem, & quod aliàs per Bartol. in l.si diuortio.ff.de uerbor.obligatio.& ibi not. per docto. Et quando potest cadere uerisimilitudo aliqua remunerationis, illa semper est præsumenda potius, quàm donationis, argum. l.si uerò non remunerandi.§.idem Papinianus. ff. manda.& per Bartol.in l.cum quid.ff.si certum petat.& in l.quæ dotis. ff.solut.matrim. Et sic per prædicta uidetur iste passus non parum dubius. Sed pro ueritate huius articuli possunt distingui duo membra.

Primum est, quando impedimentum matrimonii haberet perpetuam causam prohibitionis.

Secundum membrum erit, quando non habet perpetuam causam prohibitionis, sed habet spem conualidationis in futurum, ut est, quando contrahitur matrimonium cũ puella nondum nubilis ætatis, uel si contrahuntur solùm sponsalia, & illa est ducta ad domum sponsi cum consignatione dotis. Et sic eo tempore, quo non potest esse dos, cum adhuc non sit matrimonium.l.fi.C.de dona.ante nup.cum sim.

16 Assumo primum membrum † in quo distinguo, quòd aut ambo sunt scientes, quo casu nõ repetit mulier talem dotem, immo fiscus aufert.d.l.qui contra.cum similib. Et tunc ipse fiscus aduocat eam ab ipso uiro etiam cum fructibus interim ab eo perceptis, licet onera talis matrimonij sustinuerit ipse uir, ut est tex.not.in d.l.incestæ.ff.de ritu nupt. Et etiam bene facit text.in d.l.uxori maritus.ff.de usufru.leg.intelligendo illum secundùm lecturam communem, & affirmatiuam in fine, uidelicet repeti posse, & prout intelligit Bartol. & communiter doct.quòd ibi repetat fiscus, & facit etiam tex. à contrario sensu in d.l.in insulam.§. fructus. ibi dum dicit bonafide de percepto, ergo secus si malafide. immo per d. l. incestæ. sic indistinctè loquentem potest dici, quòd dictus uir non potest repetere expensas erogatas erga dictam uxorem illicitè ductam & retentam: à fisco enim consequi non potest, ut bene potest colligi ex illo text. Si enim ab eo posset consequi, hoc non posset nisi per uiam retentionis ex quo cum eo nullum negotium est gestum, per id quod habetur in l.si in area.ff.de condict.indebit. Sed per uiam retentionis non uidetur posse: quia malæfidei uidetur erogasse erga personam eius, quam sciebat non esse suam uxorem iure prohibente, argum. instit. de rerum diuisio.§.ex diuerso.ff.de acquiren. rerum domi.l. adeo.§.ex diuerso. Item quia text.in dict.l. incestæ. loquitur indistinctè & præcisè, quòd fiscus petit etiam fructus interim perceptos ex tali dote. Nam si posset habere locum retentio dotis propter tales expensas, expressisset ibi Iurisconsultus. Sed ideo hoc non expressit: quia non curauit, quasi præsupponendo, quòd dictæ expensæ non possent impedire talem repetitionem fructuum, argum.cap.ad audientiam.de deci.& l.1.§.pen. C.de cad. tol. Et hoc uidetur fuisse de mente Bald. in simili, quando uir duxit puellam nondum nubilem, quòd expensas repetit, ut infra tangetur in secundo membro principali.

Cogita tamen: quia uidetur hoc dubium: quia in contrarium facit text.in l.dote per illicitum.ff.de ritu nuptia. ubi expensas necessarias factas in dote putatiua etiam à uiro sciente, consequitur ipse uir a fisco, patet quia tales expensæ minuunt ipso iure dotem putatiuam prædictam etiam contra fiscum, ut est casus singularis, sicut minuunt dotem ueram. l. quod dicitur. ff. de impensis. Vnde si hoc respectu fauemus talibus expensis necessariis factis in rebus mulieris magis, quàm fauemus doti, quæ est ibi fauorabilis, multò magis debemus fauere ipsius expensis factis in persona ipsius mulieris, cum persona sit magis digna, quàm res ipsæ, ut instit.de iure naturali, gentium & ciuil.§.fin.& l.iustissimæ.ff.de ædil.edic.

Item quia si fauemus expensis factis in rebus ratione culturæ agrorum: cum illæ retineantur etiam per malæfidei possessores. l.fundus ille. ff. familiæ erciscundæ. & l. si à domino. §. fin.ff.de peti.hære.ergo multò magis debemus fauere expensis necessariis factis circa personam maximè liberi hominis.

Cogita tamen: quia potest concludi contrarium, & quod prima opinio sit uerior, uidelicet, quòd dictas expensas non potest repetere, non quidem ab ipsa muliere, uel eius hæredibus: quia eas non erogauit animo repetendi ab ipsa muliere, ex quo enim retinebat dotem pro dictis oneribus supportandis, ideo non expendit animo repetendi. ergo non potest habere locum actio negotiorum gestorum, quæ datur illi solùm, qui expendit animo repetendi.l.alimenta. in fin. C.de negotijs gestis. & maximè quia credebat se ad hoc arctari ex quadam necessitate. quo casu non solet dari neg. gesto. actio, ut no.in l.siue pro fratre.eod.tit.

Item actio negotiorum gestorum datur ei, qui impendit nomine alieno, non ei qui impendit nomine suo, ut not.in d. l.si in area.& ibi per Bartol.& alios. Et eo maximè hoc procedit in ipsa muliere, ut ab ea non repetat tales expensas: quia dos, ratione cuius factæ sunt tales expensę, ad ipsam mulierem non redijt, sed ad fiscum, minus etiam consequi potest à fisco, ad quem redit dos, etiam per uiam retentionis, ex quo fuit in malafide, ut probatur per textum à contrario sensu in l.in insulam.§. fructus. ff. soluto matrimonio. ubi permittitur retentio

tentio propter expenſas factas in dote putatiua, quando uir erogauit bona fide, ergo ſecus ſi mala fide, ut eſt quando ſciebat matrimonium inter eos eſſe prohibitum & non ualere: de quo etiam dicetur infrà in ſecunda quæſt. princ. huius vndecimæ partis, ergo magis tunc videtur animo donandi, quàm repetendi, ex quo ex certa ſcientia expendit, per id quod habetur in d.§. ex diuerſo. & in d.l. ſi in area. Nec obſt. d.l. dote per illicitum. quia illud quod ibi dicitur, habet locum, quando ille quaſi maritus erat in bonafide: quia credebat matrimonium eſſe licitum, ubi erat illicitum, fortè errans errore facti excuſabilis, aliàs fortè ſecus per ſupradicta.

Sed cogita: quia glo. ibi uidetur uelle intelligere illum textum, quando ille coniunx fuit ſciens, & ideo glo. ibi intelligit, quòd maritus ſoluere debet dotem cum fructibus ipſi fiſco, per id quod habetur in d.l. inceſtæ. de ritu nuptiarum: quia ſi ignoranter fuiſſet contractum ibi matrimonium inter coniuges, tunc fiſcus non auferret, ſed reſtitueretur mulieri, ut d.l. qui contra. C. de inceſt. nupt. & l. 1. C. de condict. ob cauſam. vnde durum & periculoſum eſſet recedere ab intellectu glo. ibi, quam non reperio impugnatam à doctoribus, per ea quæ no. Iacob. But. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdictio. & in l. 2. C. de ſent. quæ ſine certa quantitate. & ibi Bald. & per eundem in auth. ceſſante. C. de legi. hære. & in d.l. fi. §. neceſſitatem. C. de bonis quæ liber. & in l. cum hæreditas. C. de depoſit. quod maximè procedit in expenſa neceſſaria, in qua non ſolet haberi differẽtia inter malæfidei poſſeſſor. & bonæfidei poſſeſſor. per infra dicenda in alio proximo caſu.

Et ideo poteſt reſponderi, quòd in noſtro caſu non poteſt accommodari materia, ſeu ratio urgens retentionis. Nam remedium retentionis eſt quoddam remedium contra ſtrictum rigorem iuris ciuilis; quia datur non ex iure ordinario, ſed in ſubſidium, ubi nulla datur actio d.l. ſi in area.

Item non datur per uiam propriam exceptionis, & ſic ex æquitate, ut dicit tex. in l. planè. ff. de petitio. hæredit. cum omnis exceptio innitatur æquitate. l. quia ex æquitate. ff. de exceptio. doli. & inſtit. de exceptio. poſt princ. & tamen tex. in d.l. planè. denegat exceptionem. Sed ipſa retentio eſt quædam ſpecies defenſionis per modum non ita firmum quantum eſt per modum exceptionis. Sed cauſatur ex quadam benignitate, pro qua imploratur officium iudicis in ſubſidium; ut ibi dicit tex. licet ibi aliter declaret Bart. in l. in fundo. ff. de rei vendica. Et hinc eſt, quòd licet tutus exceptione fauorabili ſoluẽs ignoranter repetat, ut habetur in l. qui exceptionem. ff. de cõdic. indeb. non tamen ſic ſi eſſet tutus ſolo remedio retentionis, ut habetur d.l. ſi in area. licet etiam tenendo opin. Bart. in d.l. planè. quam etiam uidetur ſequi Bald. in l. domum. C. de rei uendica. eadem militet ratio, uidelicet, quòd dicta exceptio doli datur ex æquitate per modum retentionis, & nõ alio modo, & ideo ſi res non extaret, in qua eſt facta expenſa, non haberet locum dicta exceptio: quia non ſubeſt materia accommodata ad dictam æquitatem exceptionis dandæ, ſcilicet per uiam retentionis reſpectu malæfidei poſſeſſoris, ut d.l. planè.

Vnde in materia retẽtionis cum ſit ius debile procedimus multum ſtrictè, uidelicet, ut ſolùm habeat locum, quando fit in eadem re, in qua eſſet facta expenſa, & non aliter, uel alia re: ut legitur & not. in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condict. indeb. & ibi per Bart. & doctores. & not. C. commo. l. ſub prætextu. Vnde ad propoſitum dico, quòd licet expenſæ neceſſariæ ipſo iure diminuant dotem, ut d.l. quod dicitur. ff. de impen. cum ſimil. & hoc ipſum locum obtinet etiam in dote putatiua, ut d.l. dote per illicitum. tamen illud procedit per uiam quandam retentionis totius dotis, conſiderando dotem tanquam quoddam totum, uel unum corpus, licet plures res ſint datæ in dotem: quia licet ſit facta expenſa neceſſaria in una re ex pluribus dotalibus, tamen poteſt tota dos retinere tanquam unum corpus, ut probatur in d.l. quod dicitur. in l. 1. §. ſed quod diximus. ff. de dote præleg. & declaraui ſupra in ſecunda parte operis circa diffinitionem dotis. Sed cum in terminis noſtris expenſa non ſit facta in re dotali, uel in corpore dotis. Sed in perſona mulieris licet neceſſaria fuit expenſa: ideo ceſſat tunc materia & ratio retentionis tanquam in re omnino ſeparata, ſi fieret talis retentio per ſupradicta.

Et ſic non obſtat, quod ſupra dicebam per dict. l. fundus ille. quia illud ſpeciale procedit ſolùm per uiam retentionis fiẽdæ in eadẽ re, in qua, uel pro qua eſt facta expenſa, uidelicet in retentione fructuum, pro quibus eſt facta expenſa.

Rurſus illa ſpecialitas, quòd etiam credo habet ius retentionis pro expenſis factis pro ipſis fructibus recolligendis, eſt inducta fauore culturæ, ut ſic agrorum cultura non deſeratur, & ut fertilitas in patria præſeruetur, ut aliàs ſpecialia multa fauore culturæ à iure inducuntur, ut patet in l. omnes. la j. C. de ferijs. & in l. eorum. C. de maleſi. & Matth. ad hoc l. quẽadmodum. C. de agri. & cenſi. lib. 11. Et ſic non eſt tradenda talis ſpecialitas ad caſum alium, maximè non omnino ſimilẽ, per id quod habetur in l. quod uerò. & l. ius ſingulare. ff. de lega. & in regula quæ à iure. in 6.

Et ſic per prædicta fatendum eſſet, quòd nec expenſa facta utiliter ad perpetuam utilitatem eſſet deducenda contra fiſcum, ſed quòd expenſa ſolùm facta gratia dictorum fructuũ recolligẽdorum, ut eſt illa, quæ facta eſſet immediatè pro cultura, & recollectione fructuum poſſet deduci per dictum uirum contra fiſcum per dicta iura: & quia iura, quæ dicunt, ꝙ fiſcus repetit dotem cum fructibus perceptis, debent intelligi, quòd fructus dicantur illi, qui ſuperſunt deductis expẽſis, ut habetur in l. fructus. ff. ſoluto matrimonio. & in dicta l. ſi à patre. cum ſimilibus.

Si autem non ſunt ambo coniuges ſcientes, & tunc ſi ipſe maritus putatiuus eſt ſciens, & mulier ignorans, & tunc eſt dicendum totum contrarium. Ex quo enim tunc dos prædicta putatiua uenit reſtituenda mulieri erranti, ſi erraret in iure poſitiuo, imò etiam ſi in iuregentium in ſecunda ſpecie, ut ſupra eſt concluſum in octauo & nono membro, debebit reſtitui, etiam cum fructibus perceptis: interim ex tali dote, nec illos facit ſuos, ex quo malafide percepit, ut probatur à contrario ſenſu in d.l. in inſulam. §. fructus. & uoluit Dyn. in l. ſi ante nuptias. ff. ſoluto matr. & ita etiam poteſt intelligi text. in d.l. qui ſe debere. §. fin. ff. de condict. ob cauſam. qui tex. loquitur propriè, quando matrimonium non eſt ſequutũ, quæ verba poſſunt applicari ad caſum noſtrum. Nam ideo non eſt ſequutum, quia non potuit ſequi, quia fuit contractum matrimonium iure prohibente.

Præterea iſto caſu non poteſt mulier repetere, niſi per condictionem ob cauſam, uel ſine cauſa, ut habetur in d.l. 1. C. de cond. ob cauſ. in qua condictione regulariter ueniunt fructus, ut habetur in d.l. qui ſe debere. & in l. uideamus. la 2. circa princ. ff. de uſu.

Sed tunc ſurgit hoc dubium, an poſſit dictus maritus retinere talem dotem propter expenſas factas per dictum uirum erga perſonam mulieris, dubium facit; quia hic uerſatur turpitudo non ex parte dantis, ſed ſolum ex parte recipientis dotem, & ideo mala fide expendit: & ideo non uidetur poſſe dictas expenſas conſequi, argum. d.§. ex diuerſo. inſti. de re. diuiſio. quia non per uiam alicuius actionis, & maximè negotiorum geſtorum actionis, ex quo nomine ſuo proprio expẽdit, & non mulieris, tanquam ſuum negotium geſſerit, & quòd ad ſe ſpectabat, ſeu ſpectare credebat, & non ad ipſam mulierem, ut ſupra dixi, per id quod habetur in d.l. ſi in area. & in l. ſi pupilli. §. ſed & ſi quis. ff. de neg. geſt. nec etiam animo repetendi à muliere expendit, nec aliter fuit proteſtatus, per id quod habetur in d.l. alimenta. & in l. Neſennius. eod. tit. non etiam per uiam retentionis: quia, ut dixi, remedium retentionis, & eius æquitas ſolùm uerſatur, quando retentio fieret in eadem re in qua eſſet facta expenſa: ut habetur in d.§. ſi centum. & in d.l. ſub prætextu. C. commo.

In contrarium tamen facit; quia non uidetur quis donare, quod ſe putat facere ex neceſſitate, argum. leg. rem legatam. ff. de adimen. legat. Arbitrabatur enim ſe teneri alere dictam putatiuam uxorem, prout de iure tenetur uir alere uxorem. l. ſi cum dotem. §. ſinantem. ff. ſol. matrimo. & ideo non uidetur donare, facit l. mortis ſuæ cauſa. ff. de do. inter uir. & uxorem, & quod per Bart. poſt Dyn. in l. pen. §. ſeruis. ff. ſolu. matrimonio: non enim debemus coniecturari, quòd animo donandi, quando alia cauſa poteſt præſumi, ut habetur in l. ſi cùm aurum. ff. de ſolutionib. & in l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pign. act. Inde dicimus, quòd expenſæ factæ in perſonam eius, cuius quis negotia gerit, non præſumuntur factæ animo renouandi, ſed animo gerendi negotium illius. l. fin. ff. de pet. hæred. & habetur in d.l. Neſennius.

Sed in terminis noſtris ideo præſtitit alimenta: quia fructus dotis putabat fieri ſuos ſic in recompẽſationem fructuũ, ſeu quaſi dotis talia onera ſubijt: & ideo ex quo tales fructus non facit ſuos, ſed tenetur eos reſtituere tali mulieri, uel eius hæredibus: ideo poteſt tales expenſas conſequi per uiam re-

tentionis

tentionis dotis, aliàs non uidetur esse æquum, nec æquitati cõsonum, quòd talis mulier locupletetur cum aliena iactura, & quòd fructus dotis consignatæ pro oneribus matrimonij repetat, & dictas expensas pro dictis oneribus factas per uirum non refundat, saltem per remedium extraordinarium officij iudicis, per id qđ habetur in d.l. planè. & in l. fi. ff. de petio. hæred. & maximè ex quo est conuersa in eius utilitatem, & ideo non debet deficere sibi æquitas in prouidendo ei per aliquod remedium subsidiarium, ut aliàs in fim. in l. ei qui. & ibi per Bal. C. quod cum eo.

Præterea dato, sine præiudicio, quòd uideretur donare tales expensas, tamen ex quo scienter fecit inter coniuges, non solùm ueros, sed etiam putatiuos, non ualet donatio. l. 2. §. uideamus. ff. de dona. inter virum & vxor. Ideo ipsas expensas posset deducere, argumen. leg. si uxor filio. in fin. ff. de dona. inter uirum. & quod per gl. ibi. & in l. cum uir. ff. de exceptio. doli. & quod no. Bart. in d.l. in fundo. pen. col.

Sed circa hoc dubium distinguerem, quòd aut loquimur de expensis factis in persona mulieris, aut rebus dotalibus, uel quasi dotalibus.

Primo casu, aut fuit expensa necessaria, puta circa victum & uestitum quotidianum, & non pretiosum, & illa potest deduci per uiam retentionis dotis, uel saltem implorando officium iudicis ex æquitate, de qua in d.l. planè. ne aliàs sequatur quid iniquum, quòd mulierem cõtingat locupletari cum aliena iactura contra l. nam & natura. ff. de cond. indeb. iuncto quod habetur in d.l. planè. & in d.l. fin. & in l. domum. C. de rei uend. & quod aliàs habetur in d.l. ei qui. & ideo ex quo in tali officio iudicis multum uersatur æquitas, & debebit iudex arbitrari, an operæ talis mulieris putatiuæ correspondeant dictis expensis, uel nõ: qa nõ ob aliud tenetur operari uiro, nisi quia uersa uice eam alimentat, argumen. l. si id quod. §. 1. ff. de dona. inter uir. & quod aliàs per gloss. & doct. in l. sicut. ff. de oper. lib. & facit, quod aliàs per glo. & doct. in l. paterno. C. de neg. gest.

Si autem fuit expensa non necessaria, sed utilis, uel uoluntaria: puta circa uestes non quotidianas & necessarias, sed uestes sumptuosas, seu pretiosas, & illas uestes, si quidem ipsæ extant, poterit deducere, aliàs nihil repetet, nec erit locus retentioni, per id quod habetur in d.l. domum, in fin. & in d.l. planè.

Si autem fuit expensa facta in rebus dotalibus, & tunc si fuit necessaria, illa deducitur; quia ipso iure diminuit dictam quasi dotem, per tex. in d.l. dote per illicitum.

Si autem esset expensa utilis uel uoluntaria, an talis uir sciens deducat, & tunc distingue, prout in alijs malæfidei possessoribus, uidelicet an sit expensa circa recollectionem fructuum, uel sit ad perpetuam rei utilitatem, ut per Bart. Ang. & Bal. in l. in fundo. ff. de rei uend. & per doct. in d.l. domum. C. de rei uend.

Sequitur tertius casus, quando ipse uir est ignorans, mulier autem sciens: & tunc dotem consequitur fiscus, per id quod habetur in d.l. qui contra. tamen expensa necessariò facta per uirum in re dotali ipso iure minueret dotem prædictã putatiuam, tex. in d.l. dote per illicitum. fructus autem dotis non consequitur fiscus à dicto marito tanquam bonæfidei possessore d.l. in insulam. §. fructus. & maximè ex quo subijt onera. Sed tunc versatur dubium, si vir multas expensas fecit necessarias in dicta re dotali dotem minuit. ut supra dixi per d. l. dote per illicitum. Nam constat, quòd in dote uera fructus interim percepti non extenuant dictam expensam, seu eius repetitionem, sicut extenuant in bonæfidei possessore, de quo in l. sumptus. ff. de rei vendi. vt hoc probatur in l. diuortio. §. impendia. & ibi not. ff. sol. matrimo. & in d.l. in insulam. §. fructus. & ibi etiam per Bal. & facit glo. no. in simili. in l. emptor. in princip. ff. de rei vend. maximè cum uir perceperit ut domi nus l. doce ancillam. C. de rei vend. Sed in dote putatiua redigimus talem uirum ad instar cuiuslibet bonæfidei possessoris, ut d. §. fructus. Et ideo dici potest, quòd impensa necessaria minuit dotem putatiuam, scilicet illa solùm, quæ restaret facta compensatione fructuum perceptorum, & non aliter, ita debet restringi & limitari notabiliter singulari dispositione d.l. dote per illicitum. quantum ad casum suprà dictum per tex. d. §. fructus. uidelicet, quando fructus percepti haberent cedere lucro talis uiri putatiui, nec essent restituendi fisco, uel mulieri secundùm dicta suprà. Sed si essent restituendi, ut contingeret, quando ipse uir fuit sciens secundùm conclusa suprà, tunc non caderet hæc dubitatio: cùm non debeat fieri deductio talium expensarum propter fructus perceptos, sic etiam potest dici, quando essent factæ expensæ utiles ad perpetuam utilitatem, adeò quòd in plus se habent tales expensæ, quàm fructus exinde percepti, uel se habeat æqualiter adeo, quòd non possent repeti: quia competant cum fructibus perceptis, per id quod habetur in d. §. fructus. & in l. sumptus. ff. de rei vend. & sic onera subijt talis putatiui matrimonij in persona uxoris sine lucro fructuum excludentium repetitionem expensarum, ut suprà. Et quidem poterit illas petere à dicta vxore sic scienter contrahente per actionem de dolo, cùm etiam posset petere dicta actione lucrum deperditum, quod fuisset consequuturus ex pacto de lucrando dotem, quod lucrum non fuit consequuturus propter dolum vxoris scientis impedimentum matrimonij, & non reuelantis ipsi uiro, qui non contraxisset, si sciuisset, & hoc per tex. not. in d.l. à Diuo Pio. ff. de ritu nuptiarum. & bene facit tex. cum glo. in d.l. pen. ff. de falso. tutor. author.

Vnde si potest recuperare lucrum deperditum, ut suprà, multo magis potest petere damnum ab ipsa muliere, cum iura magis de facili subueniant certantibus de lucro. l. fi. §. licentiam. C. de iure deliber. cum sim. & hoc quasi per expressum voluit glo. in d.l. pen. in glo. fina.

Restat quartus casus, quando vterque fuit ignorans super quo breuiter dicendum est, quòd dos est restituenda mulieri, & fructus remaneant apud virum putatiuum uel eius hæredes, licet eorum æstimatio deductis expensis ualde superexcesserit onera dicti quasi matrimonij, per tex. in d.l. in insulam. §. fructus. Potest etiam dici, quòd expensæ necessariæ minuũt dictam dotem putatiuam ipso iure, sicut dotem veram, per tex. in d.l. dote per illicitum. si enim inter scientes hoc procedit per supradicta, multo magis inter ignorantes, effectus est magnus: quia in dote uera dicta expensa necessaria tota, & in nullo diminuta ipso iure dotem minuit. Sed in tali putatiua dote non integra minuit, sed prius facta deductione fructuũ perceptorum per dicta suprà in proximo casu.

Absolutum est primum membrum, sequitur uidere circa secundum membrum, uidelicet quando impedimentum non habet causam perpetuam, sed speratur, quòd cesset, puta propter superuenientem legitimam ætatem, vt est quando puella nondum nubilis ætatis est ducta ad domum sponsi, uel viri putatiui cum dote, pro qua uir ipse supportauit onera ipsam gubernando circa uictum & uestitum, & similia, an talis uir lucretur fructus, adeo quòd si puella decedat ante nubilem ætatem, uel uir interim decedat, illi non restituantur, uel an augeant dotem, si sequatur matrimonium propter superuenientiam legitimæ ætatis, quo casu sponsalia prius contracta per uerba de futuro, vel per uerba de præsenti transeunt in matrimonium, secundùm quòd habetur in c. 1. de despon. impu. in 6. Et multò magis superueniente copula, ut habetur in c. is qui. de spon.

In hoc articulo uarias reperio doctorum opiniones. Nam Azo in sum. C. de iure dot. in fi. pen. col. in versi. si autem ante nuptias percipiantur fructus. tenet, quòd de æquitate talis uir lucretur fructus, quasi uelit secus esse de rigore, de quo tales fructus conuertuntur in dotem, & ipsam dotem augent, per id quod habetur in l. si ante nuptias. ff. solu. matr. & in l. dotis fructus. ff. de iure dot. Et sic videtur talem rigorem limitare, ut procedat quando ante matrimonium contractum vir onera non subijt. Sed si subijt onera, tunc secundùm Azo. subest æquitas, ut fructus faciat suos, sed nihil allegat ad hoc gloss. tamen in d.l. si ante nuptias. alleg. pro opinio. Azo rationem; quia non ob aliud lucratur uir fructus dotis, nisi quia subijt onera. l. pro oneribus. C. de iure do. & d.l. dotis fructus. Sed hæc eadem ratio videtur esse in tali puella ducta a marito &c. argumen. l. illud. ff. ad l. Aquil. cum sim. tamen gloss. ibi aliter hoc non firmat, sed dicit, quòd hæc æquitas seruatur Bononiæ. Sed siue per simplicem consuetudinem, siue per statutum expressum seruetur Bononiæ, talis obseruantia non se extendit ad alia loca. l. fi. ff. de iurisdict. omn. iud. cum vulg. opi. tñ Azo. tenuit Spe. in tit. de dote inter virum. §. formatis. uersi. qđ si mulier. fundãdo solùm se ex æquitate, quasi uelit secus esse de rigore iuris, & eandem opinionem fuit sequutus Host. in sum. de do. inter vir. & ux. Sed cũ æquitas ista nõ reperiatur scripta specificè, non dẽt præferri rigori scripto, p id quod hr̃ in l. j. C. de legib. & in l. placuit. C. de iud. Et ideo alia fuit opinio Accursij in d.l. dotis fructus. volẽtis indistinctè nõ

lucrari

lucrari fructus, nec facit vim ibi gl. in aliqua æquitate in contrarium, & sic videtur gl. ibi adhærere rigori scripto, de quo in d.l. si ante nuptias & in l. dotis fructus. cum si.

Tertia fuit opin. gloss. in l. 2. C. de dot. promiss. uolens simpliciter debere lucrari fructus talem virum sic sustinentem onera, sicut quando esset matrimonium, non aliter distinguẽdo inter æquitatem, & rigorem, quasi uelit, ꝙ etiam de iuris rigore ad similitudinem mariti, qñ matrimonium subest, & onera subijt vir, immo plus dicit, & not. ibi glo. quòd dicto casu si dos non esset tradita, uel soluta, tunc possent peti vsuræ ratione interesse, uel fructus, si dos promissa esset instabilis, quæ opi. an sit uera, tam in primo, quàm in secundo dicto patebit ex infrà dicendis.

Quarta fuit opin. Dyn. in d.l. si ante nuptias. & in d.l. 2. ut refert Cyn. ibi, & Barto. in d.l. si ante nuptias, quòd aut talis uir, qui ita subijt onera, credebat matrimonium ualere, & tunc facit fructus suos, aut sciebat non ualere, & tunc secus, uidelicet quia tunc ualeret tanquam donatio, per tex. in d.l. dotis fructus. §. primo, prout etiam refert Cyn. in d.l. 2. C. de do. promiss.

Quinta fuit opi. Cyn. in d.l. 2. qui dicit, quòd aut dos nondum fuit soluta, & tunc non possunt peti fructus uel usuræ, licet uir onera subierit, ex quo adhuc non est dos. quicquid aliter uoluerit ibi gloss. aut dos fuit tradita, & tunc etiam si partes sciunt matrimonium non ualere, facit talis maritus fructus suos. & hoc non tanquam fructus dotis, sed ex tacita donatione, uel potius remuneratione propter onera, quæ est subiturus talis sponsus, argumen. leg. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. manda. quæ opinio non placet, nec uidetur æqua sic indistinctè, si dos esset magna, & magis ex ea reditus, & onera parua essent, & sic non præsumitur tunc donatio in tam magno excessu, argumen. l. cum de indebito. ff. de probat. & quod per Barto. in l. cum quid. ff. si cert. peta. & facit quod habetur in l. utrum. suprà de donat. inter uirum & uxorem.

Preterea, ut dicit Bart. in d.l. si ante nuptias, etiam si puella uellet expresè donare tales fructus, non posset etiam cum decreto, nec etiam dotem constituere, ut ff. de iure dot. l. siue generalis. cum sequen. & C. de administra. tutor. l. lex quæ tutores. ut habetur in l. prædia. C. de præd. minor. & quòd fructus non lucretur, allegat Barto. tex. in l. penult. ff. quod falso tuto. author. Vnde ipse distinguit, quòd aut talis puella est pupilla: & tunc non lucratur talis sponsus, aut est maior, & tunc procedit opinio prædictorum. & ita dicit procedere gloss. in d.l. secunda. & l. in insulam. §. usuras. ff. solu. matrimonio. quæ opinio non uidetur procedere: quia eadem ratio esset in maiore pupilla. & sic quæ esset extra pupillarem ætatem, & tamen minor uigintiquinque annis: quia dispositio l. lex quæ tutores. non facit differentiam inter pupillam & puberem. Sed indistinctè vult, quòd mobilia, quæ seruando seruari possent, non possint alienari sine authoritate tutoris, uel curatoris, & etiam decreto iudicis. Sed in mobilibus, quæ seruari non possunt, ius antiquum non immutatur: quia possunt sine decreto, ut ibi habetur, ergo fructus alienari potuerunt per dictam pupillam, dummodo cum tutoris authoritate, si essent tales, quæ seruari non possunt, & qui sint tales fructus habetur per glo. in l. 1. C. si aduersus vsuca.

Præterea dum ipse Bart. dicit, quòd etiam cum decreto nõ posset dotem constituere, non bene loquitur, ut infra subdetur. Bald. in d.l. si ante nuptias. dicit, ꝙ in puncto iuris non lucratur fructus talis vir, & licet de æquitate seruetur in practica opi. Azo. tamen dicit, ꝙ talis æquitas non repetitur scripta, & ideo præferri debet rigor scriptus, de quo lucratur fructus, ex quo nondum est dos. & ita dicit tenere glo. in d.l. an in patrem. quæ est d.l. pen.

In pacto autem de lucrando dotem intrepidè & sine aliqua dubitatione, tenet quòd non lucratur talis vir per tex. in d.l. an in patrem. cùm tale pactum non habeat locum in sponsa, quæ nondum est uxor. per text. ibi, & ita dicit tenere Guliel. de Cun. in l. non sine. C. de bonis quæ liber. & sic videtur tenere Bald. quòd etiam si vir credidisset matrimonium ualere nõ lucratur tales fructus per tex. in d.l. an in patrem, cum sua gl. Sed tex. in d.l. an in patrem. non confert in terminos nostros, videlicet circa fructus eo casu quo vir fuisset ignorans, & sic in bonafide: quia tunc videtur quod lucretur fructus saltem consumptus ad instar bonæfidei possessoris, per id ꝙ habetur in d.§. fructus. maximè ex quo subijt onera.

Præterea tex. in d.l. an in patrem, loquitur in puella habente patrem, qui poterat expresè, uel tacitè disponere de fructibus talis dotis. Idem Bal. in l. 1. C. de vsucap. pro dote. distinguit, quòd aut matrimonium fuit sequutum superueniente legitima ætate, & tunc lucratur tales fructus propter onera quasi matrimonij, quæ ante subijt, aut non fuit sequutũ, & tunc sicut condicit dotem, ut habetur in l. quod sequutus. ff. de condict. ob causam. ita etiam fructus, & quicquid dicta occasione fuit consecutus, ut l. cum veterum. C. de donat. ante nupt. pro quo facit: quia in tali condictione ob causam repetuntur etiam fructus interim percepti d.l. qui se debere. §. fin. ff. de condict. ob causam & l. videamus. la 2. circa principium. ff. de vsur. quæ opin. procederet, quando fuit dos data ex causa futuri matrimonij, & si tunc sponsus sciebat matrimonium non subesse. Sed quando ipse credebat valere matrimonium iusto errore ductus: quia pater puellæ ita asserebat, uel si non habebat patrem, ex aspectu verisimiliter putabat esse nullius ætatis, tunc ex quo ipse credebat esse dotem, & habere dominium dotis, & onera subijt, tanquam esset matrimonium; tunc cessat dispositio d.l. qui se debere. & d.l. videamus. & ideo tunc videtur, quòd lucretur fructus, uelut bonæfidei possessor, ut d.§. fructus. l. in insulam. Ioan. de Imo. in in d.l. si ante nupt. tenet dictam opin. quòd lucretur fructus, si vir fuit in errore excusabili: quia ex aspectu credebat esse maiorem 12. annis, argumen. dict. §. fructus. saltem si interuenit authoritas tutoris, & decretum iudicis: per id quod habetur in d.l. lex quæ tutores. & in l. Titia. ff. de iure dot. subdendo, quòd hoc casu possit tolerari pactum expressum, quòd vir lucretur fructus, etiam si sciat illam minorem 12. annis, cũ iusta causa videatur subesse, & solummodo isto casu alienantur fructus, qui seruari non possunt, ut l. cum plures. §. penult. ff. de administ. tutor. & fortè secundùm eum tacitè videtur hoc agi, videlicet quòd lucretur fructus, & in recompensationem onerum, argumen. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. & d.l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. cuius dictum, dum videretur requirere authoritatem tutoris, & decretum iudicis, ad hoc ut dictus maritus putatiuus faciat fructus suos, non videtur procedere, & maximè dum præsupponit hoc etiam in fructibus, qui seruando seruari non possunt, cum in illis alienandis non uideatur necessarium decretum iudicis, etiam si tractetur de illorum donatione expressa uel tacita: cum dicta alienatio mero iure ualeret, ut in d.l. lex quæ tutores. Sed posito, quòd ualeret mero iure sine decreto talis donatio expressa uel tacita, tamen quando fructus essent multùm superexcessiui ultra expensas onerũ talis puellæ educandæ, posset peti restitutio in integrum ratione talis læsionis non paruæ & dictæ minoris ætatis per totum tit. ff. de minoribus. & sic contingeret tale matrimonium non esse sequutum, & sic in effectu talis uir putatiuus non lucraretur dictos fructus.

Præterea tex. in dict. §. fructus, magis facit in contrarium, & contra opin. Dyn. ut ibi illum inducit Bartol. contra Dyn.
17 dum ibi text. uidetur uelle, quòd † solùm illi fructus, qui sunt consumpti pro oneribus talis matrimonij putatiui, non repetantur à tali uiro. ergo alij, qui sunt consumpti ultra onera, restituuntur. Ludouic. Roman. in dict. l. si ante nuptias. est in eadem opin. in qua fuit Dyn. Ioann. de Imol. reprehendit Bartol. dum uoluit, quòd etiam cum decreto iudicis non possit sponsa, cuius onera suffert sponsus, pacisci, quòd fructus rei dotalis quam dat sponso cedãt lucro sponsi. Nam dicit, quòd Barto. in hoc falsissimè loquitur: quia licet etiam cum decreto iudicis non possit res immobilis per puellam minorem sponso donari. l. prædia. C. de prædijs minor. non sic, in dote, & donatione propter nuptias dict. l. lex quæ tutores. & l. fin. §. sin autem. C. si maior factus. tamen res mobilis cum authoritate solius tutoris potest sponsa donare sponso, etiam sine decreto iudicis, & dicit de hoc esse casum singul. in l. 1. C. si aduersus dona. secundùm ueram lecturam quem tex. etiam alleg. gloss. pro contrario in dict. §. sin autem. dicit tamen, quòd si matrimonium non sequeretur, possunt tales fructus donati repeti per sponsam. l. cum ueterum. C. de don. ante nuptias. & l. si à sponso, eodem titulo. In contrarium tamen ad hoc ultimum alleg. l. si pater. §. fina. ff. de dona. quæ vult, remuneratoriam donationẽ nullo modo posse reuocari, & in hanc opin. inclinat respondendo ad d.l. cum ueterum, & l. si à sponso. quia procedunt in simplici donatione & non in remuneratoria, plus ibi subdit, posse teneri, & quidẽ non improba-

probabiliter, quòd talis donatio remuneratoria fieri possit per sponsam minorem etiam in stabilibus, dummodo interueniat solennitas decreti iudicis & authoritas tutoris, per text. not. 12. quæst. 2. cap. pro remuneratione. & cap. quicunque suffragio. ubi disponitur, quòd res ecclesiæ reglariter sunt donari prohibitę: tamen pro remuneratione donari possunt. Sic etiam pari ratione dicit in minore, cum hi duo æquiparentur, ut in cap. 1. de restitutione in integrum. Adducit etiam text. in simili in l. uiuus libertus. ff. si quid in frau. patron. ubi liberto est permissa donatio remuneratoria, etiam si pro illa diminuatur legitima portio patroni, licet per simplicem donationem non posset hoc fieri, & dicit maximè hoc esse uerum, si ita se haberet consuetudo loci circa similes donationes remuneratorias, quę fierent per sponsam sponso, prout dicit gloss. in dict. l. si ante nupt. esse Bononiæ. Et sic præsupponit gloss. ibi ualere talem consuetudinem, adducit, quod in simili habetur not. in cap. cæterum. de do. vbi licet prælatus non possit donare res ecclesiæ, tamen ualet consuetudo, quòd possit donare, dummodo non excessiuè donet. Et per hoc dicit posse notabiliter limitari, quod habetur in dict. l. si. §. si autem. C. si maior factus, ubi dicitur, quòd minor non potest res suas donare etiam cum decreto. Nam hoc procedit, nisi sit donatio remuneratoria, quia potest etiam sine decreto per supradicta, cuius dicta an procedant patebit ex infra dicendis.

In tanta uerò doctorum & opinionum uarietate possunt pro ueritate huius articuli fieri plures combinationes.

18 † Prima combinatio est, quando maior 20. annis, & quæ habet liberam suorum bonorum administrationem contraxit sponsalia per uerba de futuro, & postea fuit ducta in domum uiri, nec fuit sequuta copula, nec etiam aliquis actus inter eos, per quem possit apparere, quòd sponsalia illa de futuro transiuerint in matrimonium seu in sponsalia de præsenti; quia per solam ductionem in domum uiri non transeunt spõsalia de futuro in matrimonium de præsenti, ut probatur in l. quæsitum. ff. de ritu nuptia. & licet aliqui legistarum teneant contrarium, ut etiam fuit de mente Bartol. in l. cum fuerit. ff. de conditionibus & demonstrationibus, & probari uidetur in l. mulierem. ff. de ritu nuptia. & in l. Seya. ff. de do. inter uir. & uxor. & l. ea quæ. ff. de admini. & in authen. de nupt. §. quæ uerò. etiam uoluit Ioan. And. in cap. fin. de sponsa. per tex. in dict. l. quæsitum. tamen (ut dixi) ille tex. de directo probat contrarium, si bene ponderetur, alia etiam iura, quæ ad hoc allegat Ioan. And. hoc non probant tamen communiter cano. tenent contrarium, uidelicet quòd per solam ductionem ad domum sine copula sponsalia de futuro non transeant in matrimonium de præsenti, si alia signa non interuenerunt in contrarium, Nam etiam si fuerit nissus ad copulam per talem actum sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium, ut tex. in dict. ca. fin. etiam plus probat sic indistinctè loquens quòd etiam si fuit ducta in domum sponsi, non aliter apparendo de matrimonio de præsenti, per talẽ nissum sponsalia de futuro non transeunt in matrimonium etiam si puella esset uiripotens, quod est notabile, quod tamen procederet, quando in tali nissu puella non consensit, sed uiolenter sponsus tentauit coitum, ut aliquando assolet, licet non perfecerit. Si autem consenserit tamen coitus non habuit effectum, fortè impediti propter superuenientiam alicuius, tunc fortè dicendum esset contrarium iuris præsumptione, quod maximè procederet, quando à principio fuerant contracta sponsalia per uerba de præsenti: tamen propter impedimentum ætatis iuris intellectu conuertuntur in sponsalia de futuro, per id quod habetur in cap. 1. de desponf. impu. in 6. Nam si postea superueniente legitima ætate superuenit talis nissus, puto ꝙ iuris præsumptione censeatur cõtractum matrimonium, cum etiam dicto casu per amplexationem postea secutam inter ipsos sic inter se amplexantes sponsalia transeant in matrimonium ut probatur in cap. 1. de matrimonio contracto contra interdictum ecclesiæ, & ita potest limitari tex. & quod ibi habetur in dic. cap. fin. Et isto casu esset differentia inter nissum & copulam: quia primo casu oritur præsumptio iuris, contra quam admitteretur probatio in contrarium. Sed in secundo casu oritur præsumptio iuris, & de iure, contra quam non admitteretur probatio in contrarium per text. in cap. is qui. eodem titulo, & facit gloss. & quod ibi not. in l. fi. in princip. ff. quod metus causa, per solam ergo ductionem puellæ ad domum sponsi constanter credo non præsumi matrimonium contractum, licet præcesserint sponsalia de futuro: quia hoc nullo iure probatur, & (ut dixi) dict. l. quæsitum, probat de directo contrarium, quicquid aliter dixerit Ioan. And. ut suprà, ita etiam sequitur Anto. de Bu. post Ioan. Cald. in dic. cap. fin. & etiam sequitur ibi Abb. Sicu. & communiter doct. ibi legentes, & iura, quæ allegantur in contrarium nullo modo hoc probant, & hoc aliquando contingit, quando puella esset etiam nubilis ætatis, licet sit ducta in domum sponsi: tamen ob aliquam ægritudinem sponsi, uel etiam sponsæ non curant aliter contrahere matrimonium de præsenti, uel si cõtingat, quòd sponsus sit absens de longinquo per aliqua tempora, tamen sponsa, quæ fortè remansit orbata parentib. iuit ad domum sponsi, & patris dicti sponsi, & tamen sponsus, uel eius pater recipit dotem.

Reuertendo igitur ad propositum dico, quòd si talis sponsa de futuro erat maior 25. ann. Et sic habebat liberam suorum bonorum administrationem, & dotem tradidit sponso, seu eius socero, qui pro ea onera subiit, eam gubernando & alimentando, dico, quòd tales fructus interim percepti in dotem non conuertuntur postea sequuto inter eos matrimonio, quasi uideatur tacitè in recompensationem onerum, & sic pro quadam remuneratione consensisse, ut dictam dotem teneat & fructet, licet fortè fructus superexcedant onera prædicta, argu. d. l. si uerò non remunerandi. §. idem Papinianus. ff. man. & quod per Bar. in l. cum quid. ff. si certum pet. & per gloss. in l. quæ dotis. ff. soluto matrimonio, & ibi per Barto. & docto. & in hoc nullus doctor contradicit, ut etiam per Imol. in d. l. si ante nupt. & etiam ibi Ludou. & ita potest procedere opin. gloss. in dict. l. 2. & isto casu bene limitat opin. & ratio Cyn. ibidem dum alleg. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petitione hæreditatis. & hoc est notabile ad limitationem iurium dicentium, quòd fructus percepti ante matrimonium per uirum augent dotem: ut in l. si ante nupt. & l. dotis fructus. & in l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dota. cum simil. ut procedant, si uir ipse interim onera subierit: quia tunc cedũt in tacitam donationem ex causa donationis eo casu, quo mulier esset etiam talis conditionis, ut posset donare tales fructus. Si tamen contingeret casus, quo nuptiæ non sequerentur, fortè quia interim sponsus uel sponsa decessit, uel fortè renouauerint sponsalia cum altero, uel altera contrahendo, an tales fructus repetantur, puto quòd non, ex quo talis donatio fructuum fuit facta per uiam remuneratoriam, & non simpliciter ex causa futuri matrimonij, & sic non obstan. d. l. cum ueterum. & l. à sponso, ut etiam suprà retuli secundùm do. Ludo. cuius dictum uidetur satis iuri consonum. & facit d. l. dotis fructus. §. 1.

Aduertendum tamen puto: quia si talis mulier & sponsa ultra dotem concessisset tacitè, uel expresè ipsi sponso, seu eius socero alia sua bona, quæ dicuntur parafernalia ex quibus ipse sponsus fructus percepisset, tam ante matrimonium contractum, quàm etiam post matrimonium cõtractum, certè perceptos ante matrimonium non lucratur, prout lucratur perceptos post matrimonium, licet illos in domo consumpserit unà cum dicta sponsa: quia in illis cessat prædicta ratio pręsumptæ remunerationis, ex quo satis est, quòd dotem concessit ex dicta causa onerum: ut suprà, nec etiam tunc obtinet dispositio l. fin. cum gloss. sua. C. de pactis conuentis. & quod not. in l. pen. ff. ad l. Falcid. quia illud obtinet in marito propter tacitam & præsumptam sibi concessam administrationem ratione uinculi coniugalis, nec dispositio dictæ l. fina. quæ uidetur aliqualiter exorbitans à iure communi, debet extendi ad causam, ubi nondum esset matrimonium, licet essent sponsalia, per id quod habetur in l. si uerò. §. de uiro. ff. soluto matrim. & in l. quod uerò. & l. ius singulare. ff. de legi. cum sim. quod not. & ita de facto iam interrogatus respondi dum legebam Pisis.

19 † Secunda combinatio est in puella minore 12. ann. tradita per patrem & ducta ad domum sponsi cum dote sibi tradita: tunc siquidem sponsus accepit, & etiam pater dedit tanquam sponsam de futuro, & sic etiam sciens eam non esse nubilis ætatis. Et similiter potest concludi, quòd interim lucratur fructus, ex quo pater potuit talem rem suam alienare, sicut potuisset mulier sui iuris, & maior, cum in dubio censeatur dedisse animo dominium transferendi, dict. l. dotis fructus. in fin. cum l. seq. Et sic duo concurrunt isto casu ad causandum lucrum fructuum, uidelicet dominium apud ipsum spõsum. facit, quod habetur in l. Herennius. ff. de usu.

Item & secundò præsumpta causa donationis fructuum

ex

ex tacita remuneratione, arg.d.§.idē Papinianus.& si nuptiæ non sequerentur, non restituerentur dicti fructus; quia licet dos censeatur data, dominium translatum sub quadam conditione, scilicet si nuptiæ sequentur. dicta l.dotis fructus.cum sequenti, tamen donatio fructuum non censetur habere illam tacitam conditionem, ex quo causa ipsa remunerationis in se est pura,& de præsenti,bene facit dicta l. si pater. de donat.supra allega.& hoc etiam casu potest procedere dict. gloss. in dict.l.2.C.de dot.promiss.cum dictis Cyn.ibidem. Si autem pater dictam puellam tradidit ducendam in domum spōsi, tanquam vxorem, & tanquam nubilis ætatis, vbi erat adhuc in ætate non legitima ad matrimonium, & tunc ex quo videtur agi, ut fructus percipiat non tanquam sponsus, sed tanquam maritus, & tāquam propter verum matrimonium, & sic interim talis maritus onera subijt, puto quòd talis sponsus fructus lucratur: quia tria videntur concurrere. Primò eius bonafides. Secundò: quia onera subijt per id,quod habetur in dict.l.in insulam.§. fructus. Tertiò: quia pater sic scienter tradendo dotem & puellam videtur uoluisse sua uoluntate largiri dictos fructus,argumen.eius,quod habetur in §.ex diuerso,instit.de rerum diui.& in l.adeo.§.ex diuer.ff.de acquir.rer.domin.& in l.cuius per errorem.ff.de regul.iur. & hoc fuit de mente gloss.in d.l.penul.ff. quod falso tuto. argumen.illius text.& ideo dicendum est,quòd isto casu tales fructus,sic interim percepti ante nubilem ætatem, & antequam sequatur verum matrimonium, non conuertūtur in dotem, & maximè ex tacita & præsumpta voluntate dicti patris, imò potest dici,quòd si tale matrimonium non perficeretur, dicti fructus interim percepti, ex quo pater videtur donasse,maximè in recompensationem onerum, nōn repeterentur per dicta supra. Si autem esset factum pactum de dote tota, uel eius parte lucranda in casum soluti matrimonij, an tunc talis vir lucretur,& quomodo subueniatur, tunc obtinet distinctio d.l.pen. videlicet, an dictus pater sic sciens dolo, uel propensiori affectu fecerit.

20 Tertia combinatio † si puella est ducta ad domum sponsi dote sibi promissa,& tamen nondum tradita, & interim onera subijt, an dictus sponsus possit agere ad vsuras ratione interesse. si dos promissa erat in pecunia uel interesse ratione fructuum si dos erat in stabilibus,prout in simili legitur & notatur in l.de diuisione. ff.soluto matrimonio, quando vir subijt onera matrimonij. Nam gloss.not. & singul.in dict.l.2. C. de dot. promissio. voluit quòd sic, æquiparando quando sponsus onera subijt sicut quando maritus. & hoc saltem ex quadam æquitate, ex quo interim sponsus onera subijt cum quo videtur ibi transire Bald. & etiam videtur fuisse de mente Dyn. prout colligitur ex dictis Dyn. in dict.l.2. Sed Cyn. ibi tenet contrarium in dote nondum tradita ex quo nondum est vxor, & etiam nondum est dos nec verè nec fictè,ex quo nondum est tradita,& subdit Cy. ibi, quòd etiam in dote vera nondum tradita expectatur biennium antequam mulier sit in mora: ut l.fina.§. præterea. C. de iure dot. Sed hæc vltima ratio non concludit, quia communiter tenetur, quòd in muliere, uel socero promittente dotem currit mora irregularis à principio à die,quo uir duxit uxorem: & sic cœpit onera subire,ut tenet Bartol.post gloss. & communiter sequuntur Docto.in dict.l.de diuisione.& respondent ad §.præterea. ut loquatur in extraneo promittente dotem, ut etiam loquitur principium illius text. & etiam fuit de mente gloss. ibi,de quo dixi plenius in dict.l.de diuisione. tamen ratio prima Cyn. bene concludit; quia quod dicetur in dict.l. de diuisione in gloss.in d.l. dotis fructus. procedit ex quadam ratione naturali fundata ex æquitate.l.curabit. C.de action.empt. & in l.Iulianus.§. ex uendito.ff.eodem titu. videlicet quando contractus est ultro citroque obligatorius, & alter contrahentium incepit implere ex parte sua, ex tunc constituitur mora irregularis contra alterum non implentem, ut teneatur ad fructus, & usuras in contractibus bonæfidei sine alia interpellatione. Sed in terminis nostris non subest dicta æquitas: quia nondum fuit initus aliquis contractus matrimonij, & sic nec etiam contractus dotis,licet dictus sponsus onera subierit, illa non subijt tanquam ex causa ueri matrimonij, nec ullo iure probari potest illa opi.glo.d.l.2.

In tantum etiam,quòd si pater expresse promisisset etiam per stipulationem dotem & dotis usuras, tales usuræ non committerentur,nec currerent, nisi post secutum matrimonium,& non à die ductionis: quia talis promissio habet tacitam conditionem,uidelicet, si nuptiæ sequentur.l.stipulationem. & l. tali.ff.de iure dot. cum simil. Si tamen pater, dum tradidit dictam puellam nondum nubilis ætatis, promisit dotem incontinenti, & si non daret,promisit usuras, licet sciret non esse legitimæ ætatis, tunc uidetur magis ex causa remunerationis onerum talem intempestiuam dotis dationem promisisse, quàm ex causa matrimonij. Et sic per istum modum posset saluari opin. gloss.in dicta l.2. ut tunc possint peti usuræ, uel fructus ratione interesse, fatendum tamen esset, quod eo casu, quo non posset petere sponsus talis dotis promissæ usuras, uel interesse fructuum dotis promissæ: & onera subijsset, posset petere dictas expensas à dicta puella, uel eius patre, ad quem spectabat de iure onus alimentorum per id, quod habetur in l. si quis à liberis.§. si mater.ff.de liber.agnosc.& in l.alimenta. C.de negot.gest. quia non uidetur talis sponsus fecisse tales expensas animo donandi: quia animus donandi in dubio nunquam præsumitur. l. cum de indebito.ff.de proba.maximè quando potest subesse alia causa quàm donationis, per id quod habetur in l.cum aurum.ff. de solut.

Quarta combinatio, si puella nondum nubilis ætatis est ducta in domum sponsi cum dote sibi tradita forte constituta per patrem prædefunctum,aut per tutorem,& sic interim spōsus,uel eius pater onera subijt, sciens illam esse ætatis non legitimæ, potest distingui, quòd aut talis puella transiuit sine tutore aut cum tutore.

Primo casu sine dubio tales fructus interim percepti augent dotem, deducto tamen ante extra quod expendit sponsus, uel eius pater in exhibitione talis puellæ: tunc enim non fuit propriè dos,sed quasi dos,contra quam admittitur compensatio propter expensas.l.si cum dotem.§.fin.ff. soluto matrimonio. nec potest dici, quòd tunc spōsus facit fructus suos integros ex quadam tacita donatione & remuneratione propter onera: quia talis donatio etiam expresse non potuisset fieri per saltem puellam non habētem tutorem, licet fructus sint de rebus quæ seruando seruari non possunt: nam in eis alienandis est data potestas solùm tutoribus, ut possint sine decreto non autem ipsis solis pupillis, dicta l.lex quæ tutores. in fi.& l.fin.in fin. C.de admistra.tutor. Sicut enim pupillus uel pupilla non potest obligari per aliquem contractum sine tutoris authoritate,inst.de author.tuto.post princ.cum sim. ita etiam non potest per contractum alienare: quia ista conuertuntur per id quod habetur in l. is cui bonis.ff. de uerbo. obligat.& in l.si ad resoluendum. C. de prædi.mino.nec esset opus aliqua restitutione.

Secundo casu quando pupilla habet tutorem, & de consensu tutoris fuit ducta in domum sponsi cum dote sibi tradita, & tunc aut talis sponsus percepit ex tali dote fructus,qui seruando seruari possunt, ut esset oleum & etiam pecunia forte ex redditu dotis consistentis in pecunia, quæ stabat ad usuras, uel hodie ad honestum lucrum. Nam quidam dicunt, pecuniam connumerari inter res, quæ seruando seruari possunt,licet alij contra,de quo per gloss.& doctor.in l.1.§.quæsitum. ff.ad Trebell. & habetur in l. agitur.ff. de iure deliberand. & in l. Iulianus.ff. de petitio. hæredita. & tales fructus, aut alia mobilia, quæ seruari possunt, ex quo non possunt alienari, etiam per tutorem sine decreto hodie, ut habetur in dict.l.lex quæ tutores. ideo talis sponsus non lucratur, immo conuertuntur in sortem: quia non potuit tutor donare expresse, ergo nec tacitè,nec etiam præsumitur uoluisse id facere tutor,quod etiam expresse non potuisset argumen.l.si conuenerit.el primo.ff.de pact.dot. & quod per gloss.in l.prima. §.1.ff.de offic.eius, cui manda. est iurisdict.in gloss. quæ incipit,argumen.triplex. in fin. & ideo tales fructus sic percepti per sponsum augent dotem. Nec obst.l.prima. C. si aduer. uendi. ut infra subdetur. Aut sunt tales fructus percepti, qui seruando seruari non possunt, & tunc aut sunt æquiualentes, uel sunt in minori ualore, quàm sunt onera, & tunc sine dubio præsumūtur donati in recompensationem talium onerum: & quia tunc satis de facili præsumitur tutorem uoluisse in recompensationem onerum illos largiri dicto sponso; quia tunc est potestas alienandi, & etiam præsumpta uoluntas,cum non uersatur damnum pupillæ,imò magis subest cōmodum & utilitas ad hoc ut pupilla facilius & libentius alimentetur: facit l.cum in plures.§. cum tutor.ff.de administr. tutor. ad hoc etiam tex.in l.tuto. secundùm dignitatem. ante fi.ff.de admin. tut. tum etiam quia in omnem euentum tales

fructus

fructus haberent in totum retineri & æſtimari propter expenſas factas in perſona dictæ puellæ. unde etiam conſtanter puto, quòd iſto caſu non ſit neceſſarium decretum iudicis, cum iſta datio, ſeu conſignatio talium fructuum erat neceſſaria ꝑ alenda puella per text. in l. qui filium. ff. ubi pu. edu. de. Et licet in contrarium faciat text. uidelicet quod requiratur decretum in l. 1. poſt princip. uerſi. ſed nonnullos. ff. de tutel. & ra. di. ibi, decreto ſcilicet interueniente, tamen Dyn. ibi Bal. poſt Rayn. de For. in d. l. qui filium. ſupplet ad illum textum, ſcilicet maximè, ſed quia conſonum eſt iura iuribus concordare iuxta l. 1. C. de inoffi. do. quia tex. in d. uerſic. ſed nonnullos, loquitur quando pupillus teneretur erga perſonas ſibi coniũctas alendas ex honeſtate & pietate, ut in matre & ſorore ſcilicet uterina, de qua etiam loquitur text. in d. §. cum tutor. tunc enim requiritur decretum in tali largitione, ſed lex, quæ filium. loquitur, quando etiam ex iuris poſitiui neceſſitate tenetur, ut in alenda, uel dotanda ſorore conſanguinea, ut ibi patet. & ibi dum dicit cum aliter ei contingere non poſſet, unde multomagis quando tutor aliquas res, puta pecunias, uel fructus cuiuſcunque generis concederet ſponſo, uel patri ſpõſi pro alenda ipſa puella. Aut dicti fructus ſuperexcedunt onera, & tunc aut talis ſuperexceſſus eſt modicus habito reſpectu ad ipſas expenſas onerum & quantitatem dotis & hoc caſu forte poteſt dici, quòd illud cedat lucro ſponſi nec auget dotem. Nam præſuppono, quòd tutor poſſit quid modicum donare & elargiri, quando ſubeſt aliqua iuſta & honeſta cauſa, uidelicet pro onere & commoditate pupilli, uel pupillę, etiam ſine decreto: ut probatur in d. §. cum tutor. ibi, ſolennia munera parentibus cognatiſve mittet.

Secundò probatur per textum à contrario ſenſu in d. l. 1. C. ſi aduer. donat. ibi congruenti moderamine. Cauſa enim ſatis honeſta & iuſta dicitur in caſu noſtro, quia propter hoc ſponſus & eius pater magis libenter & liberiori animo tractabit puellam in ſui gubernatione & regimine illecti tali præmio licet exiguo fructuum percipiendorum.

Tertiò probatur ex eo, quod habetur in cap. ſecundo. de donatio. ubi prælatus poteſt ex cauſa aliqua iuſta uel honeſta in modico facere donationem de rebus eccleſiæ: nam æquiparatur tutor prælato eccleſiæ, & econtra: ut per gloſſ. in capit. qualiter & quando. el 2. de accuſa. & aliàs per gloſſ. in capit. ſint manifeſtæ. 12. quæſtio. 2. facit, quod habetur in capit. & ſi quæſtiones. de ſimo. ubi ratio modici permittitur, quod alias non permitteretur, unde ſi tutor in huiuſmodi modico poteſt diminuere de patrimonio pupilli ex cauſa honeſta, & rationabili ut ſupra. Ideo data tali poteſtate ipſi tutori ſequitur, quòd ipſe tutor præſumatur uoluiſſe donare illud modicum pro quadam remuneratione: quia in modicis magis de facili præſumitur donatio, quàm in aliis non modicis, ut habetur in l. utrum. ff. de donat. inter uir. & in l. omnino. ff. rer. amo. & per Bar. in d. l. quæ dotis.

Si autem tales fructus eſſent ualde ſuperexceſſiui ultra dictam impenſam onerum: tunc arbitror, quòd non poſſit tutor donare illos etiam cum decreto: quia non ſubeſt cauſa, propter quam fieri poſſit dicta donatio, imò magis in contrarium, ex quo donatio non cenſetur facta moderatè, & tunc magis uideretur interuenire tutor ad perdendum & diminuẽdum patrimonium pupilli, quàm ad augendum, nec decretum iudicis ualidat iſto caſu, ex quo in rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, iudex non habet interuenire, ut ſupra, & probatur hæc opinio à contrario ſenſu in d. l. 1. C. ſi aduerſus dona. & cauſa interponendi decretum in alienandis rebus minoris eo caſu, quo habet interuenire, eſt in iure expreſſa, & limitata: quia ſolum propter æs alienum, ut l. ob æs. C. de prædiis mino.

Item propter dotem. d. l. lex quæ tutores.

Item propter donationem propter nuptias propter recompenſationem dotis, ut ibi no. in l. prædia. C. de prædijs minorum. & in l. Titia. ff. de iure dotium. & in l. fin. §. ſinautem. C. ſi maior factus. Vnde præter has cauſas non eſt permiſſa alienatio rerum pupilli, uel minorum etiam cum decreto. Et hæc opinio, quæ fuiſſe uidetur Bartol. in dicta l. ſi ante nuptias. mihi placet, quicquid aliter dixerit Ludouicus ibi. per textum in dict. l. 1. C. ſi aduerſus donationem. & probatur per textum in dict. l. fina. ante fin. C. ſi maior factus, ubi prohibet omnem donationẽ rei minorum & cum decreto excepta donatione propter nuptias, quæ fit per uirum in recompenſationem dotis: quia tunc illa ſaltem cum decreto poteſt fieri, & eſt permiſſa. Meritò ſequitur, quò aliæ donationes prohibentur ex quacunque alia cauſa, argum. l. cum prætor. ff. de iudi. cum ſimil. Et ideo ſi fieret donatio ſponſalitia, illa non eſt permiſſa etiam cum decreto, ut habetur in l. prædia. C. de præd. minor.

Nec obſtat text. in dict. l. 1. ſuper qua ſe fundat Ludouicus: quia illa loquitur in donatione propter nuptias, quæ olim appellabatur ante nupt. ut ibi dicit gloſſ. & ſic illa lex loquitur ſecundùm iura antiqua, quæ hodie immutant tale nomen, uolendo quòd appelletur propter nuptias, ut habetur in l. fin. C. de donationibus ante nuptias, & ita communiter Doctor. hanc intelligentiam ſequuntur. Vnde illa lex debet intelligi ſecundùm alia iura uolentia, quòd donatio propter nuptias non poſſit fieri de re minoris, niſi cum decreto, & non per ſolum tutorem, uel curatorem, ut uult tex. in dicta l. fin. ante fin. C. ſi maior factus. quia conſonum eſt iura iuribus concordare. d. l. 1. C. de inofficioſis dotibus. & capit. cum expediat. de electio. in ſexto. non enim uertebatur dubitatio, an dicta donatio ualeret ſine decreto, uel cum decreto. Sed dubitabatur ſtante ualiditate talis donationis an poſſit peti in integrum reſtitutio. & ibi dicitur quòd non, ex quo ille maritus, licet eſſet minor, fuit uſus iure communi: quia ad hoc neceſsitabatur ſaltem cauſatiuè, ſi uolebat habere uxorem cum dote, & maximè ſi illa aliter non uolebat dotem dare uel conſtituere niſi in recompenſationem haberet donationem propter nuptias ſecundùm quòd habetur in dict. l. fin. C. de in integrum reſtitutione. Et iſte eſt ueriſsimus intellectus ad illum textum l. 1. C. ſi aduerſus donationem. uel ſi uolumus intelligere, quòd ibi res minoris fuit donata ante nuptias ſine decreto, debet intelligi eo caſu, quo ſine decreto potuiſſet fieri alienatio, uidelicet non de rebus ſtabilibus ſed mobilib. ut ibi uoluit gloſſ. quæ intelligentia communiter à Doctorib. approbatur, & Bartol. ibi ſupplet ad gloſſ. uidelicet de mobilibus, quę ſeruando ſeruari non poſſunt, ſecundùm ꝙ habetur in dicta l. lex quæ tutores. quia in mobilibus, quæ ſeruari poſſunt, eadem uiget prohibitio, ſicut in bonis ſtabilibus, ut ibi eſt tex. non enim eſt credendum, quòd gloſſ. ibi intellexerit de mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſent contra dic. l. lex quæ tutores.

Item non eſt credendum, quòd ibi gloſſ. uoluerit intelligere eſſe ibi ſpeciale in quibuſcunque mobilibus, etiam quæ ſeruando ſeruari poſſent, uel donari poſſent cum authoritate ſolius tutoris uel curatoris & ſic ſine decreto iudicis: quia hoc eſſet contra tex. in dict. l. lex quæ tutores. & in d. l. fin. ad fin. C. ſi maior factus. Et ſi dicatur, quòd in d. l. 1. ſit ſpeciale fauore nuptiarum, ut ualeat talis donatio in mobilibus quibuſcunque etiam ſine decreto, certè per hoc eſſet multum reſtringere d. l. fin.

Præterea ibi Imperator reſpondet ad conſultationem, ergo non debet intelligi, quòd ibi inducat nouum ius & ſpecialitatem contra regulam iuris communis, de qua infra, ut per gl. notab. in capitulo conſultationi. de tempor. ordi. & in capitulo ex parte Adæ. de teſti. Nam ſi Imperator uoluiſſet reſpondere per uiam diſpenſatiuam & ſpecialitatis contra iura communia ſimpliciter prohibentia talem donationem, pro certo hoc expreſsiſſet, argumen. ad capitu. ad audientiam. de deci. & in l. 1. §. penul. C. de caducis tollendis. Dico ergo, quòd ibi non fuit donatio ſimplex propter ſponſalia, ſed fuit donatio propter nuptias in recompenſationem dotis, prout fit de ſui natura. Et ideo ubi in rebus, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, fieret per tutorem uel curatorem cum decreto iudicis, tamen in rebus, quæ ſeruari non poſſunt poteſt fieri per ſolum tutorem uel curatorem ſine decreto.

Præterea non uideo rationem urgentem, quare tunc ualeat talis donatio mobilium, & ſic fructuum: quia tunc non dicitur propter nuptias, ut eſt illa, quæ fit per uirum in recompenſationem dotis ut ſuprà, nam ſi illa lex intelligeretur de donatione propter nuptias, & quòd poſsit fieri per ſolum tutorem uel curatorem etiam in mobilibus, quæ ſeruando ſeruari poſſent, & ſit ſpeciale in illa, quæ fit ex cauſa nuptiarum magis, quàm ex alia cauſa, maximè quando eſſet neceſſaria, eſſet abſurdum. nam non poſſet talia mobilia, quę ſeruando ſeruari poſſent alienari pręter cauſam exoluendi æris alieni, puta ſi haberet neceſſe reparare domos ruentes, nec haberet pecuniam pro ipſarum reparatione, non poſſet talia mobilia, quæ ſeruari poſſent, alienari: quia iſta non eſt de cauſis permiſsis: ut habetur in d. l. ob æs, & in d. l. lex quæ tutores. ſi er-

go

go non poteſt fieri alienatio ex cauſa, ex qua haberet ſequi augmentum patrimonij ipſius pupilli, niſi ex cauſis expreſſis & limitatis iure etiam cum decreto, videlicet ex cauſa æris alieni, dotis, & donationis propter nuptias, ut ſupra eſt dictum, multominus poſſet fieri alienatio ex cauſa, ex qua haberet ſequi perditio & diminutio patrimonij, cum donare ſit perdere, l. cum de indebito. de proba. ff.

Concluditur, ergo quòd tutor non poteſt donare mobilia pupilli, quæ ſeruando ſeruari poſſunt ex cauſa donationis ꝑpter nuptias ſine decreto, vnde oportet intelligere illum textum d. l. in mobilibus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ut fuit de mente glo. ibi, expreſſius ibi voluit Barto. & communiter ſequuntur ibi doct. quo caſu poteſt alienare ſolus curator minoris ſponſi ex dicta cauſa donationis propter nuptias tanquam neceſſaria in recompenſationem dotis conſtitutæ & ꝓmiſſæ dicto ſponſo.

Nam (ut dixi) dicta donatio videtur neceſſaria, & non voluntaria in tantum, quod teneri ſolet, ut ſicut pater cogitur dotare filiam ad hoc, ut inueniat maritum, ſic etiam tenetur ſe obligare ad donandum propter nuptias pro filio, ad hoc ut inueniat vxorem, ut per Bartolum & docto. poſt Dyn. in l. ſi cum dotem. §. transgrediamur. ff. ſol. mat. confert etiam: quia donatio propter nuptias non dicitur propriè donatio, ſed magis datio ob cauſam, & magis dicitur accedere cauſæ oneroſæ quam cauſæ lucratiuæ, ut habetur in auth. eo decurſum. C. de do. ante nupt.

Sed hic ſumus in caſu multum diuerſo: quia tutor puellæ donaret ſponſo ex cauſa merè uoluntaria dictos fructus ſuper exceſſiuos, licet eſſent tales, qui ſeruando ſeruari nō poſſunt, non enim reperimus iure cautum, quòd tutor, uel pupillus cum authoritate tutoris poſſit alienare per uiam donationis res ipſius pupilli etiam quæ ſeruando ſeruari non poſſent.

Et licet ante diſpoſitionem d. l. lex quæ tutores. iura permittant tutoribus & curatoribus alienare res mobiles tam quæ ſeruari pôterant, quàm quæ ſeruari non poterant, permittebant talem alienationem per modum venditionis, ut ex eis pecunia redigeretur, & ut ex illa pecunia vſuræ, uel reditus aliqui haberentur, ut dicit tex. in d. l. lex quæ tutores. in princip. non autem dabatur poteſtas eis, ut tales res donarent, & tamen ibi prouidetur de nouo prohibēdo talem diſtractionem mobilium tutoribus, & curatoribus, niſi fiat cum decreto, & ex cauſis aliàs permiſſis in alijs bonis ſtabilibus, & licet in fine illa lex excipiat res mobiles, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt: tamen illa exceptio ad hoc ut extrahatur ex regula data in principio legis per id, quod habetur in l. nam quod liquidæ. ff. de pen. lega. cum ſimilibus, neceſſariò debet intelligi, ſcilicet quòd talia mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, ualeant alienari pro redigendo pecuniam ex eis, ut etiam hoc liquidò patet ex tex. ibi in fin. & melius declaratur in l. fina. in fin. eodem titulo, ergo non pro cauſa donationis, ut etiam hoc probatur ex regula prohibitiua generaliter ſumpta ex tex. in d. l. fina. §. ſin autem. C. ſi maior factus. ut etiam patet ex gloſſ. ibi dum excipit aliquos caſus, & maximè dum excipit, quòd pro alimentis pupilli poteſt immobilia dare & concedere, & etiam pro alimentis ſororis pupilli, dum allegat d. l. cum plures. §. cum tutor. & l. 1. §. ſed non nullos. & quia in d. §. ſin autem. excipitur donatio propter nuptias, ergo omnis alia donatio intelligitur incluſa ſub regula prohibitiua, argu. à ſpeciali. l. 1. C. de theſau. lib. 10. cum ſim.

Et ita debet intelligi tex. in d. l. 1. C. ſi aduer. dona. ut ſic intelligatur proprio modo de donatione propter nuptias, quæ datur, & fit in recompenſationem dotis, ut ſupra dixi, non autem de donatione, quæ fieret per ſponſum ſponſæ, uel econtra mera liberalitate: quia non poſſet fieri per tutorem, uel curatorem, uel cum eorum authoritate, ex quo tunc tractatur de perdendo per iura & rationes ſuprà alleg.

Nam, ut dixi, ex quo donatio propter nupt. quando fit per modum æqualem ad dotem, & ſic moderatè, videtur fieri ex quadam neceſſitate ſaltem cauſatiua. & ideo ibi diſponitur, quòd non conceditur tunc reſtitutio, quæ ratio ceſſat in donatione ſponſalitia: quia illa eſt merè voluntaria, & ideo abſurdum eſſet tunc denegari reſtitutionem in integrum. Et illam tamen l. 1. intellige ſecundùm communem intellectum gloſſ. & maximè cum declaratione Barto. ibi & communiter doctor. notabiliter limitantium prædicta, quòd talis donatio propter nuptias, quando fieret de rebus mobilibus, quæ ſeruando ſeruari non poſſent, poteſt fieri per tutorem, uel curatorem, uel eorum authoritate ſine decreto, & non mirum ex quo tunc tria ibi concurrunt ad hoc.

Primò: quia illa donatio propter nuptias cenſetur eſſe quædam alienatio, ſeu conſeſſio neceſſaria, ut ſupra dixi.

Secundò: quia eſt de rebus, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, in quibus iura magis de facili permittunt tutoribus & curatoribus alienationem.

Tertiò: quia ibi fuit donatio propter nuptias moderata, vnde ſecus ſi immoderata, ut præſupponit ibi tex. Nam tunc non diceretur talis donatio fieri ex neceſſitate, quatenus excedit modum dotis datæ, uel promiſſæ per virum ſecundum quòd habetur in d. l. ſi conſtante. & in l. fi. verſi. ſi igitur. C. de dona. ante nup.

Et ex prædictis ergo poteſt breuiter diſtingui circa hanc combinationem, quòd aut pupilla dedit dotem ſponſo ſine tutore, & tunc etiam ſi expreſsè donaſſet fructus propter onera ſubeunda, non ualet talis donatio, etiam ſi cum decreto: quia cum etiam non potuiſſet dotem conſtituere cum decreto ſine tutore, ut voluit Barto. in d. l. ſi ante nupt. & bene. aut cum tutore, & tunc aut fructus ſunt tales, qui ſeruari poſſent, & tunc ſimiliter non poteſt, imò etiam cum decreto, ex quo non alienatur ex cauſa permiſſa, de qua in dicta l. lex quæ tutores. & in d. l. ob æs. ut etiam hoc fuit de mente Barto. in d. l. ſi ante.

Aut ſunt fructus, qui ſeruando ſeruari non poſſent, & tunc aut erant æquales in valore cum expenſis onerum, & tunc ex quo magis dicitur compenſatio cum expenſis onerum, quàm donatio, ideo potuit hoc fieri etiam ſine decreto, & non conuertuntur in dotem. Aut tales fructus excedunt onera, & tunc ſiquidem in modico eſt exceſſum, & ualet etiam ſine decreto, & ille modicus exceſſus non conuertitur in dotem. Aut exceſſus non eſt modicus, & tunc patet ſuprà concluſum, ꝙ etiam cum tutore & cum decreto non poſſunt tales fructus donari, quatenus ſuperexcedunt immoderatè, ex quo ſequitur, quòd multominus faceret talis ſponſus fructus ſuos, quādo aliter expreſsè non eſſent donati. Et ſic conuertuntur in dotem, & ſi matrimonium non ſequeretur, poſſent repeti, quatenus excedunt, ut ſupra eſt concluſum; quia ex quo non poterat tutor etiam cum decreto per modum expreſſum, ergo ſimpliciter tradendo dotem cum pūella, non præſumitur tacitè facta donatio, cum etiam expreſsè non potuiſſet, arg. l. qui ad certum. ff. loca. cum ſimil.

21 † Quinta combinatio eſt, ſi puella, quæ eſt nubilis ætatis, & ſic ſupra 12. annos, & minor vigintiquinque annis eſt ſponſa de futuro, & eſſet ducta ad domum ſponſi nondum contracto matrimonio, nec per copulam, nec per verba de præſenti: tamen cum dote tradita ipſi ſponſo, uel patri ipſius ſpōſi, ut poteſt contingere, ſi ſponſus nondum eſſet ætatis legitimæ ad matrimonium, uel fortè eſſet ſponſus aliqua ægritudine præſſus, & pater ſponſi ſubiret onera gubernando & veſtiendo talem ſponſam fortè orbatam patre, nam poteſt diſtingui, quòd aut talis ſponſa habebat curatorem, & ſine authoritate curatoris dictam dotem conſignauit, & tunc ſine dubio nec expreſsè, nec tacitè poteſt dici donatio: cùm talis puella habens curatorem æquipararetur pupillæ, uel pupillo habenti tutorē, ut habetur in l. ſi curatorē habens. C. de in integ. reſt. & ſic non poſſet pupilla ſola donare fructus, & alias res, etiam quæ ſeruando ſeruari non poſſent, ut dictum eſt ſuprà in prima combinatione. eodem modo nec adultus habens curatorem per ibi not. & facit, quod habetur in l. prima. §. fuit quæſitum. ff. ad Trebell. & in l. ſi ex legati cauſa. ff. de uerborum obligationibus.

Vnde ſi non poſſet talis puella donare expreſsè dotis fructus, etiam pro remuneratione, ſeu recompenſatione onerū, multò minus poſſet, uel diceretur uelle donare tacitè, argum. d. l. qui ad certum. & l. ſi conuenerit. de pact. do. vnde tales fructus interim percepti per talem ſponſum, uel eius patrem, antequam matrimonium contrahatur, quatenus excedunt onera, conuertuntur in dotem, & ſi matrimonium non ſequeretur, poſſent condici, ſicut condiceretur dos: per id quod habetur in dict. l. qui ſe debere. §. fina. & in dict. l. cum veterum.

Si autem dicta puella ſit ducta cū authoritate curatoris, dictam dotem conſignaſſet nondum ſecuto matrimonio ſaltem per uerba de præſenti, uel ipſa ſola quando non haberet curatorem: poteſt hoc caſu dubitari, an idem dicendum ſit, ut ſuprà in proxima combinatione in puella non legitimæ ætatis

tis ſola, uel cum curatoris authoritate conſignante dotem: nam uideretur dicendum quòd poſſit expreſſè & etiam tacitè talis puella adulta donare dictos fructus interim perceptos, licet excedentes onera, ex quo tenacior uidetur eſſe actus geſtus per adultum, uel adultam cum curatoris authoritate, q̄ geſtus per pupillam cum tutoris authoritate; patet: quia authoritas tutoris in pupillo accedit ad ſupplendum defectum iudicij, & intellectus, qui eſt in pupillo, qui non habet integrum, & plenum intellectum, ſed ſemiplenum: ut habetur Inſti. de inuti. ſtipu. §. pupillus. & l. 1. §. furioſus. ff. de actio. & oblig. facit, quod habetur in l. quamuis. §. infans. ff. de acquir. poſſeſ. Sed authoritas curatoris circa adultum præſupponit iudicium & conſenſum adulti eſſe magis plenum & integrū. Et ideo actus ipſe uidetur eſſe magis efficax, & maioris roboris, cum adultus mero iure obligetur, licet non habeat curatorem: & ideo uidetur, ꝙ ſaltem cum curatore poſſit alienare mobilia, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt.

Nec obſtat d. l. lex quæ tutores. in fine, & d. l. fi. C. de adminiſtra. tutor. quia loquuntur de ſolis curatoribus ita alienantibus, ut non poſſint alienare dicta mobilia, niſi illa uendendo, ut ex eis pecuniam redigant: ut probatur ex illa l. lex quæ tutores. in prin. & poſt prin. iuncto §. fin. dict. l. fin. ad finem. non ſic uidetur, quando curatores alienarēt dicta mobilia cū ipſo adulto, uel adultus cum authoritate curatoris: nam tūc ualeret alienatio ex quocunque titulo facta: licet ſi eſſet læſus competeret reſtitutio, ut habetur in l. 1. & per totum. C. ſi tutor uel curator interuenerit. quicquid ſit, poteſt concludi contrarium: quia dicta iura loquuntur de curatoribus circa alienationem dictorum mobilium, & ipſa iura parificant ipſos curatores tutoribus, ut ſic procedant à pari circa diſtractionem dictorum mobilium, unde curatoris authoritas circa ſuum adultum non uidetur eſſe maioris potentiæ, quàm authoritas tutoris circa ſuum pupillum in tali alienatione, qđ etiam patet in dicta l. prima. C. ſi aduer. dona. ubi patet, quòd ſicut non poteſt pupillus donare propter nuptias ipſa mobilia ſine tutore, eodem modo nec poteſt adultus hoc facere ſine curatore, etiam ſi fieret donatio propter nuptias, quæ uidetur eſſe neceſſaria ipſi ſponſo pro recompenſatione dotis ſibi datæ, uel promiſſę, ut ſupra dixi in proxima combinatione. Et ſic infertur, ꝙ talis ſponſus non lucratur dictos fructus imò augerent dotem, quatenus excedunt expenſas onerum: prout ſuprà dixi in pupilla.

22 † Sexta combinatio, ſi ſpōſus deceptus in ipſa ætate puellæ fortè ex aſpectu puellæ, uel propter aſſertionem matris, uel conſanguineorum contraxit matrimonium per uerba de præſenti cum dicta puella, credēs ipſam eſſe nubilis ætatis, ipſam ducendo ad domum ſuam cum dote & onera ſubeundo, & poſtea nondum contracto matrimonio per copulam, uel aliter per uerba de præſenti, ipſe uir, uel puella deceſſit, an teneatur ipſe uir, uel eius hæredes reſtituere dotem cum fructibus interim perceptis, dubium ſurgit: quia licet non tractetur de donatione expreſſa, uel tacita, ſeu præſumpta: quia partes uidelicet mulier & uir, uel ſaltem uir ipſe credebant eſſe matrimonium, & ſic fructus habere & lucrari & conſequi tanquam fructus dotis pro matrimonio contracto, & ſic ex neceſſaria natura dotis & onerum ſequutorum d. l. pro onerib. & l. dotis fructus: tamen ſaltem uidetur potuiſſe talem uirū putatiuum facere fructus ſuos, uidelicet conſumptos propter ſuam bonam fidem, & ad inſtar cuiuſlibet bonæfidei poſſeſſoris, quod uoluit Dyn. in d. l. ſi ante nupt. per text. in d. l. in inſulam. §. fructus. Cuius opi. licet multi doct. ſequantur in d. l. ſi ante nupt. & etiam Cy. in d. l. 2. C. de do. promiſ. tamen uidetur dubia: quia text. in d. §. fructus. pręſupponit, quòd illi fructus percepti per dictum maritum putatiuum & bonæ fidei poſſeſſorem erant conſumpti in oneribus dicti putatiui matrimonij, & ideo Bar. ibi tam in ſuo ſummario quam etiā in dictis ſuis ibi, dum opponit de l. certum. C. de rei uend. dicit notanter, quòd regula d. l. certum. & aliorum iurium dicētium, quòd bonæfidei poſſeſſor ſuos fructus facit conſumptos & etiam habetur in l. bonafide. ff. de acquir. rer. do. habet locum in bonæfidei poſſeſſore, qui putat incommutabiliter dominum, non ſic in eo, qui putat ſe dominum commutabiliter, ut eſt in uiro, qui putat, & putare debet ſe teneri ad reſtituendum ſoluto matrimo. & ſic eodem modo uir putatiuus: quia tunc non facit fructus ſuos, & ideo quatenus illos non conſumpſit circa onera talis matrimonij putatiui reſtituet, per illum text.

Aduertendum tamen eſt: quia licet multi allegent Barto. ibi ita dicere, tamen ſi bene conſiderentur uerba Bart. aliter ſonant: nam dicit, quòd regula, de qua in d. l. certum. cum ſimil. procedit in eo bonæfidei poſſeſſore, qui putat ſe dominum, & ſui contemplatione fructus percepit non alio reſpectu, ut erat ibi in uiro putatiuo, qui reſpectu onerum matrimonij fructus percepit. iſta ſunt uerba Barto. ſed licet maritus percipiat fructus ratione onerum matrimonij: tamen hoc non ſufficit, niſi etiam putaret ſe dominum rei dotalis: nam 23 & † ille, qui ſcienter contraxiſſet matrimonium inualidum, percipit fructus ex dote ratione onerum illius quaſi matrimonij, & tamen fructus ſuos non faceret, ut probatur ibi à contrario ſenſu, & in l. inceſtæ. ff. de ritu nupt. & etiam dixi ſupra circa princ. huius 14. membri. Et tamen text. in d. §. fructus. ſe fundat ſuper bona fide dicti mariti putatiui, non ergo ſufficeret maritum percepiſſe fructus ratione onerum matrimonij, ſi non eſſet dominus dictæ rei dotalis. Vel ſaltem ſe dominum non putaret, unde ponamus matrimonium eſſe ualidum: tamen dotem eſſe datam in re aliena, & uir crederet dotem non eſſe alienam, ſed accepiſſe eam tanquam propriā mulieris, certè fructus talis dotis faceret ſuos contra dominum euincente non ex eo quòd onera ſubiit, licet ex eo; quia ſe dominum putauit, & ſic etiam ſi crediſſet alienam, tamen fructus percepiſſet tanquam pro oneribus matrimonij ſupportandis: tamen non faceret ſuos. Sed poſſet ſaluari opinio. Bar. in d. §. fructus. quòd ſuum dictum procedat, quando dos & fructus percepti repeterentur per alium, quàm per ipſam mulierem, ut fuit in d. §. fructus. quia repetebātur per dominum rei dotalis: cum ibi mulier non erat, nec fuit domina, cū fuerit detecta ſerua, ſecus ſi repeteretur dos per ipſam mulierem cum fructibus, ſi forte matrimonium eſſet detectum nullum, & ut tunc poſſit repetere fructus, quatenus excedunt onera matrimonij, quæ ſupportauit talis maritus, ex quo ipſos percepit de uoluntate domini iuncta bonafide ipſius mariti, quę tamen ſaluatio uidetur, quòd illa opi. Dy. indiſtinctè ſit uera, nec ratio Bart. uidetur concludens, cum tempore talis perceptionis fructuum non ſolum erat bona fides: ſed etiam erat poſſeſſor pro ſuo, & poſſidebat uerè tanquam rem ſuam, & non tanquam alienam inſpecto ſtatu præſenti ſecundùm ueram & communem opi. quòd maritus haberet dominium rei dotalis, ut habetur in l. doce ancillam. C. de rei uend. & in l. diuortio. §. ſi fundum. ff. ſoluto matri. unde ponamus, quòd uiro fuit data in dotem res aliena, quā uir poſſidebat tanquam ſuam, & tanquam ſibi datam ab uxore, certè licet fructus percipiat ratione onerum matrimonij, tamen (ut dixi) hoc non ſufficeret, niſi quia etiam concurrit bona fides circa ipſum dominium; & tamen maritus ſcit ſe aliquando eſſe reſtituturum in caſum ſoluti matrimonij, & tamen abſurdum eſſet dicere, quòd talis uir interim non faceret fructus ſuos etiam conſumptos, & hoc maximè concurrente uero titulo dotis, & bona fide mariti, quod oſtenditur; quia facilior eſt acquiſitio fructuum in bonæfidei poſſeſſore, quam acquiſitio dominij dictæ rei ex præſcriptione; quia in præſcriptione requiritur titulus. Item longum tempus & bonafides ipſius poſſeſſoris per iura uulgaria, non ſic in acquiſitione fructuum, in qua ſufficit ſola bonafides ſine tit. ut habetur d. l. bonæfidei. de acq. rer. dom. & in d. l. certum. Item in acquiſitione per præſcriptionem non ſufficit habere bonamfidem cauſatam ex errore iuris, ut l. nunquam. ff. de uſucap. & tamen non ſic in acquiſitione fructuum, in qua error iuris non nocet, imò opitulatur, ut habetur in l. ſi fur deceſſerit. & ibi per Bart. ff. de uſuca. & in l. ſed ſi lege. §. ſcire. ff. de peti. hæred. cum ſua glo. & tamen maritus licet poſſideat rem, quæ erat dotalis putatiua, & illam poſſideat non tanquam propriam & incommutabiliter, & ſic non ratione dominij proprij, & incommutabilis; tamen præſcribit propter ſuam bonam fidem, ut habetur in d. l. fundum. ff. de fund. do. & in l. ſi alienam. ff. ſoluto matrimo. & ibi no. in l. Pomponius. §. in dotis. ff. de acquir. poſſeſ. ergo multomagis fructus facit ſuos, & lucratur, ſicut quilibet bonæfidei poſſeſſor.

Item ſequeretur ſecundùm opin. Bart. & ſequacium, quòd ſi quis poſſideret bona fide rem, ut non propriam ſimpliciter, ſed tanquam rem propriam talis eccleſiæ, uidelicet ut emphyteuticam, uel ut feudalem talis domini, & tamen erat res alterius & contingat poſtea talem rem euinci à tali bonæfidei poſſeſſore talis teneretur ad fructus perceptos & conſumptos, quia non poſſedit, ut propriam incommutabiliter, ſed

ex

ex alio respectu; quia erat emphyteutica, uel feudalis, quod esset iniquissimum, & maximè quia talis posset præscribere cōtra verum dominum tale ius emphyteuticum propter eius bonam fidem, & maximè iunctam cum titulo, ut no. in l. com petit. C. de præscrip. 30. anno. & in c. ante audientiam. de præ scrip. l. cum sponsus. §. in vectigalibus. ff. de publi. & in l. fi. C. de præscript. long. tempo. & not. in l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucap. ergo multò magis acquirit sibi fructus ex tali sua bona fide per supradicta, & facit, quod habetur in l. qui scit. §. in alieno. ff. de usur. ubi habetur, quòd non solùm ille, qui possidet tanquam dominus, sed qui possidet tanquam vsufructua rius: licet in uero non haberet ius vsufructus, tamen propter eius bonam fidem lucratur fructus consumptos contra dominum euincentem.

Vnde per prædicta potest concludi, quòd vir putatiuus, licet possideat rem commutabiliter, & sic hoc respectu tanquā alienam: quia scit se teneri ad restituendum soluto matrimonio, & sic respectu onerum matrimonij percipiat fructus: tamen si est in bona fide iusto errore ductus credendo matrimonium tenere, & sic rem illam esse dotalem, & sic esse in suo dominio, licet commutabiliter, tamen facit fructus suos etiam quos percepit excedentes onera dicti matrimonij putatiui, & hoc fuit de mente glo. in d. §. fructus. dum dicit: quòd non lucratur propter matrimonium, quòd in uero non est, sed propter eius bonam fidem, & ita etiam est de mente Bald. ibi, & maximè in suo summario, & etiam fuit de mente Io. de Imo. ibidem. Et pro hac opin. videtur satis benefacere text. in d. §. fructus. in uer. sumptus uerò. ubi Iurisconsultus vult, quòd si putatiuus fecit aliquas expensas necessarias, uel utiles in prædijs quasi dotalibus, illæ non repetuntur, sed excomputantur in fructibus interim durante tali putatiuo matrimonio perceptos: & hoc est de natura sumptuum necessariò, uel utiliter factorum per bonæfidei possessorem: quia licet illos fructus faciat sibi lucrari tanquam bonæfidei possessor: tamen si tales sumptus sunt facti in prædijs compensantur ex quadam æquitate cum dictis fructibus, sic loquitur secundùm regulam traditam in l. sumptus. ff. de rei uendicatione. sic etiam in uiro putatiuo in terminis loquitur tex. in dicto §. fructus. nam si fructus perceptos non faceret suos, non caderet dicta compensatio ex aliqua æquitate, ex quo illi in omnem euentum essent restituendi, quatenus supra onera essent percepti. & sic text. in dict. uersicu. sumptus verò. oportet necessariò intelligere in fructibus, qui essent percepti supra onera matrimonij: nā illi licet cedant lucro dicti uiri putatiui propter eius bonam fidem: tamen compensantur cum sumptibus utilibus uel necessarijs factis in prædijs quasi dotalibus secundùm formam d. l. sumptus. vnde licet d. uersicu. sumptus uerò. contradicat principio illius. §. oportet intelligere. quòd illud principium non concedit, quòd fructus, qui non fuissent consumpti in oneribus illius matrimonij putatiui, sed excessissent onera, possint repeti. Sed in illis disponitur in uersic. sequent. uidelicet ibi, sumptus uerò &c. quòd fiat compensatio cum sumptibus factis in prædijs quasi dotalibus, prout in alijs bonæfidei possessoribus secundùm dispositionem d. l. sumptus.

Item non debet capi argumen. à contrario sensu in princ. illius text. ibi, & mulieris oneribus assumptos, contra iura communia per id, quod habetur in l. 2. C. de cond. inser. & in cap. 1. de ætat. & qualit. in 6. cum suis vulg. ut sic à contrario sensu uideatur disponi, quòd fructus percepti bona fide per illum maritum putatiuum & non consumpti oneribus matrimonij, sed restantes ultra onera nō efficiantur dicti mariti sustinentis onera matrimonij: cum tale argumen. resultaret contra regulas iuris communis, de quo in d. l. certum. & d. l. bonæfidei. & instit. de re. diui. §. si quis à non domino. uolens, quòd tales fructus percepti bonæfidei possessorem putantem se dominum ex quadam æquitate & naturali quadam ratione, maximè pro cultura & cura sint ipsius bonæfidei possessoris, imò in casu nostro maior subesse uidetur ratio: quia iste putatiuus maritus hēbat titulum dotis saltem putatiuū, qui titulus dotis arctabat eum saltem iusta opin. motum ad onera dicti matrimonij supportanda: & ita subijt dicta onera. Intantum etiam ut dici possit, quòd fructus extantes tempore detectæ talis nullitatis matrimonij uel uertente lite super dirimendo dicto matrimonio retinere possit pro expensis onerum dicti putatiui matrimonij, si fructus iam percepti & consumpti non sufficerent ad dicta onera supportata: quia non uideretur esse æquum, nec ratio naturalis suaderet, quòd talis maritus putatiuus perdat de suo, & mulier ipsa sit in lucro sic interim alimentata sumptibus alienis. arg. l. nā hoc natura. ff. de condit. indeb. ubi si talis uir sciuisset tale impedmentum, dicta onera & expensas non supportasset: ut etiam hoc idem uoluit Ioan. de Imol. in d. §. fructus. plus etiam dici
24 potest † quòd si fructus etiam extantes non sufficerent unà cum fructibus perceptis pro dictis expensis factis erga mulierem, & sic pro oneribus dicti putatiui matrimonij, posset tunc talis maritus putatiuus retinere dotem, uel si dos fuisset in pecunia, allegare compensationem, per id quod habetur in l. si cum dotem. §. fin. cum seq. ff. solu. matrimo. & dicetur infrà in sequent. parte, & etiam est suprà dictum in primo, secundo, & tertio membro huius decimiquarti membri principalis.

SVMMARIVM.

1 *Dos putatiua, & dos uera in quibus conueniant. & num. 6. 7. 8. & consequenter usque ad numerum 24.*

2 *Dos data pro matrimonio legitimo contrahendo, quod nō fuit sequutum, habet priuilegium prælationis: fallit tamen, ut patet nu. 3. 4. & 5.*

25 *Dos uera & dos putatiua in quibus differant. & nu. 26. 27. & consequenter usque nu. 44. item uide in nu. 48.*

45 *Priuilegia dotium non obtinent in matrimonio contracto inter infideles.*

46 *Infidelis uel hæreticus si ad fidem redeat, consequitur, uel recuperat priuilegia dotium.*

47 *Infidelis si conuertatur ad fidem uxore remanente infideli debet ei dotem restituere, tamen sine priuilegijs, nec ob hoc auditur quòd dicat non uelle restituere ad hoc, ut facilius eam reducat: sed si vxor postea ueniret ad fidem uirum recuperaret.*

49 *Maritus licet succedat vxori ab intestato propter uinculum coniugale, & econtra: tamē non sic si essent cōiuges putatiui.*

HACTENVS expeditum est secundum membrum decimiquarti membri principalis, quod secundum membrum explicauimus per sex combinationes, & sic omnia quæ ad hanc primam partem dotis putatiuæ spectare uisum est. Superest, ut ueniam ad secundam partem principalem, uidelicet eo casu quo dos putatiua potest repeti, an talis
a dos habeat eadem priuilegia [a] & eosdem fauores, prout habet dos uera, tam ex parte mulieris, quàm ex parte uiri. & hanc partem diuido in tria membra.

1 † Primum, in quibus conueniat dos putatiua cum dote uera circa priuilegia & fauores speciales tam ex parte mulieris, quàm ex parte uiri.

Secundò, in quibus conueniant circa alias qualitates & circumferentias.

Tertiò in quibus inter se differant.

Circa primam partem dico, quòd conueniunt primò in actione personali: quia sicut olim dos uera & pro uero matrimonio data in eius repetitione habebat inter personales priuilegium prælationis: quia omnibus alijs creditoribus non habentibus hypothecam præferebatur, licet esset posterior in tempore, ut l. dotis. C. de iure dot. & in l. assiduis. in princip. C. qui pot. in pigno. habean. cum simil. ita etiam habebat dos putatiua: ut l. 2. §. si sponsa. ff. de priuileg. credit. & l. si
2 sponsa. ff. de iure dot. nam † etiam ubi adhuc non esset matrimonium uerum, uel putatiuum: sed data est dos pro matrimonio contrahendo, habet locum dictum priuilegium, ut dictis iuribus. multò ergo magis ubi esset matrimonium putatiuum, ut ibi patet in puella, quæ nondum existet nubilis ætatis, deducta est domum sponsi tanquam uxor. & sic tanquam sponsa de præsenti: ut patet in d. §. si sponsa. in fi. ibi. idem puto dicendum etiam si minor 12. annis in domum quasi uxor deducta sit, licet nondum sit uxor, & esse non possit, & idem dicitur in d. l. si sponsa. ut sic si renunciatum sit matrimonio contrahendo, uel de facto contracto ut suprà, & dos repetitur, præferatur talis mulier omnibus alijs creditoribus in recuperatione dictæ suæ dotis datæ, si fortè sponsus uel maritus putatiuus reperiatur non soluendo: & si eius patrimonium non sufficiat pro satisfaciendo omnibus suis creditoribus, & idem si aliter matrimonium non tenuisset propter aliquod aliud impedimentum per tex. not. in l. si cum dotem. §. fina. ff. solu. matrimo.

3 † Sed hæc possunt limitari multis modis. Primò, si mulier, quæ dedit talem dotem pro mattrimonio inualido ignoranter contraxisset: secus si scienter: quia tunc in eius odium cessabit tale priuilegium, ut probatur à contrario sensu in d. §.fin.ibi, si mulier in conditione mariti errauit &c. Dicet aliquis, quòd isto casu non daretur repetitio dotis mulieri sic scienter contrahenti, sed fisco, qui à dicta muliere aufert tanquam ab indigna per id, quod habetur instit. de nupt. in d. §. si aduersus. in fi. iuncta l. qui contra. C. de incest. nupt. Sed potest responderi per ea, quæ dixi suprà in tertiò membro principali huius vndecimæ partis: quia aliquando non succedit fiscus, ut est in muliere maiore, quæ scienter contraxit matrimonium cum uiro nondum legitimæ ætatis, ex quo tale impedimentum non habebat causam perpetuam prohibitionis: ex quo enim talis mulier commisit in legem, frustra legis auxilium & fauorem inuocat. l. auxilium. ff. de mino. & ca. quia frustra. de usucap. cum similibus, quòd fortè procederet in ipsa muliere sic scienter contrahente. secus forte si pater eius sic scienter contraxit: nam isto casu, ex quo mulier non fuit in dolo uel culpa, non deberet tale priuilegium perdere, si ipsa haberet talem dotem recuperare forte mortuo patre: quia tunc subest ratio, de qua in d. l. 2. in fin. cum sequentib. de priuileg. cred. Si autem pater ipse viueret & recuperaret matrimonio non secuto, uel secuto de facto: & tunc si hoc non fecit dolosè sed propensiore affectu motus, & tunc fortè tanquam excusatus non perdet tale priuilegium prælationis, argumen. eius, quod habetur in l. penult. ad fin. ff. quod falso tutor. autho. Aut fuit dolosè uersatus sic scienter tradendo nuptui filiam innubilem, uel aliter ubi matrimonium non poterat subsistere, & filia esset de hoc ignara: & tunc non haberet tale priuilegium prælationis, argumen. tex. in dicta l. si cum dotem. §. fina. à contrario sensu. & hoc fortè, nisi talis pater non præferetur alijs creditoribus, talis filia haberet remanere indotata propter inopiam patris: quia tunc in subsidium debet succurri tali mulieri, ut possit alteri nubere sumpta ratione tex. in dicta l. 2. in fin. cum sequent. de priuileg. credit. & facit quod aliàs habetur per æquitatem. l. fina. ff. de eo per quem factum erit. & gloss. in fi. in l. 2. §. 1. super uerbo sui iuris. ff. solu. matrim. & quia isto casu uersatur interesse potius ipsius filiæ, quàm ipsius patris repetentis: ut aliàs per glo. not. in §. fuerat. instit. de actio. in glo. pen. ad fin. Si autem mulier scienter contraxisset cum seruo, qui fortè gerebat se pro libero, tamen non ignara suæ conditionis, quo casu non haberet ipsa dotis repetitionem, sed fiscus: ut post multa conclusi in d. tertio membro. Dico, quòd fiscus non haberet priuilegium antelationis: quia non uenit tunc fiscus ex persona sua, sed ex persona dictæ mulieris, à qua tanquam indigna ipse fiscus aufert. & ideo aufert cum omni iure suo & sua qualitate, ergo sine dicto priuilegio antelationis. Ex quibus inferri potest, quòd si mulier contraxit scienter sponsalia de futuro & prohibita dando dotem tali sponso: nam tunc nuptijs de facto non secutis habet mulier dotis repetitionem, nec est locus fisco, ut supra est conclusum in primo principali membro huius vndecimæ partis, per tex. not. in l. fi. ff. de condict. sine causa. tunc non repeteret dictam dotem cum dicto priuilegio antelationis, & multominus si contraxisset tale matrimonium per uerba de præsenti scienter, nec fuisset consumatum matrimonium per copulam, quo casu conclusi in secundo membro principali, non denegari tali mulieri dotis repetitionem: tamen eodem modo & eadem ratione, imò maiori ratione denegaretur tale priuilegium prælationis in tali dotis repetitione per supradicta argum. tex. in d. §. fi. ubi iurisconsultus facit vim: quia talis mulier erranter contraxit, & ideo sibi concedit dictum priuilegium.

4 † Secundò limita procedere, quando tale matrimonium putatiuum fuisset separatum viuente muliere: quia tunc subest ratio tex. quæ ponitur in l. 3. ff. de priuileg. credi. videlicet ut iterum nubere possit mulier: quia sic interest reipublicæ. Sed si separatum esset tale putatiuum matrimonium morte mulieris, & cum hęres dotem repeteret, & inter creditores esset contentio de prælatione, & hæres, uidelicet filius talis mulieris allegaret priuilegium, fuit obiectum, quòd tale matrimonium non ualuit: quia contractum iure prohibente, licet inter ignorantes. nam licet tale priuilegium, quod olim dabatur in personalibus in dote uera non transeat ad hæredem extraneum: tamen ad filium mulieris transit: ut habetur in l. 1. C. de priuileg. dot. in text. & gloss. ibi. & ita communiter tenetur, facit, quod habetur in l. dabimus. §. 1. de priuil. cred. quod maximè procedit, quando esset filius eiusdem mattrimonij: ut ibi not. & in l. assiduis. §. excep. C. qui pot. in pigno. habean. tamen non sic in tali dote putatiua: quia tunc cessat ratio renubendi ponderata per tex. in d. l. 3. Et sic hæres mulieris etiam filius non habebit tale priuilegium, etiam si esset natus ex eodem putatiuo matrimonio, etiam si esset legitimus: cum possit hoc contingere, quòd matrimonium non ualeat, licet filij inde nati sint legitimi propter iustum errorem: ut habetur in l. si quis incesti. C. de incest. nup. & per gl. in l. qui contra eo. tit. & habetur in l. qui in prouincia. §. diuus. de ritu nupt. & in c. pen. qui filij sint legitimi.

5 † Tertiò limita procedere in ipsa dote putatiua numerata, non sic in solùm confessata: quia tunc non uidetur, quòd priuilegium antelationis in personalibus datum à iure antiquo speciali fauore dotis, & extensum ad dotem putatiuam extendatur, nisi ad dotem putatiuam uerè numeratam, nõ autem ad solam confessatam, & sic ut ius singulare ita multipliciter non extendatur. l. ius singulare. ff. de legi. & maximè ubi uersatur præiudicium tertij, quo casu confessioni non ita fauemus sicut ueræ numerationi. l. 1. §. qui mutuam. ff. de his quæ in fraud. patr. & quod habetur in authen. sed iam necesse. C. de donat. ante nupt. & quod habetur in l. qui testamentum. ff. de probat. & bene facit, quod habetur in d. l. assiduis. C. qui pot. in pign. habean. ubi priuilegium antelationis nouiter ibi concessum mulieri in sua hypotheca non extenditur ad dotem confessatam: ut probatur in tex. & glo. & ita ibi Cy. Barto. Bald. & communiter omnes. & dixi supra in 10. parte operis in 125. char. & sic eadem ratione potest dici, quòd etiã olim de iure antiquo, de quo non erat orta tacita hypotheca pro dote mulieris, & etiam si erat expresè hypotheca apposita, illa non erat cum priuilegio antelationis contra creditores prætendentes hypothecam anteriorem: sed solùm iura indulgebant mulieri ius prælationis in personalibus: ut habetur in l. 1. C. de priuileg. do. tale priuilegium prælationis non habebat locum in dote solùm confessata per rationes supra adductas, licet contrarium fuerit conclusum in dicta 10. parte in 125. char. licet pronunc dicta conclusio mihi uideatur dubia per supradicta: tamen posito quòd opinio ibi posita procederet, nihilominus non esset hoc extendendum ad dotem putatiuam: maximè ne tot specialia concurrant circa idem, & ne in multis lædatur commune, per id quod habetur in l. 1. C. de dotis promiss. & in cap. cum dilectus. de consuet. cum similibus.

6 † Secundò conueniunt dos putatiua & dos uera in tacita hypotheca, ut pro restitutione dotis etiam putatiuæ, & sic pro matrimonio inualido, quod credebatur ualidum omnia bona uiri putatiui sint tacitè obligata, sicut sunt obligata pro dote uera. l. 1. §. 1. C. de rei uxor. act. & hoc uoluit gl. no. in d. l. si cum dotem. §. fi. & glo. in d. l. 2. cum seq. de priuileg. cred. & idem glo. in d. l. assiduis. & ibi Cyn. in 7. quæst. ubi dicit ita communiter teneri. & ibi Barto. transit & etiam in d. §. fin. & communiter ibi doct. legentes sequuntur. Sed Dyn. & Iacob. de Aret. & plerique aliorum tenent contrarium, cum quibus transit Bart. in d. l. 2. in fi. ubi dicit, quòd ita tenent omnes. & idem fuit de mente glo. in l. eos. C. qui pot. in pign. hab. & in l. sponsam. ff. de iure dot. & hæc opin. uidetur mihi uerior in puncto iuris.

Moueor primò: quia ius singulare circa tacitam hypothecam nouiter inductam per d. l. 1. §. j. C. de rei ux. act. est inductum speciali fauore dotium, & est indultum dotibus, ergo nõ debet extendi ad quasi dotes, & quæ uerè non sunt dotes: cũ dos non possit esse, ubi non est matrimonium. l. fi. C. de dona. ante nupt. cum sim. Et casus uerus non trahitur ad non uerum, sed fictum, uel contra uerum in materia exorbitantià regulis iuris communis. l. constitutionibus. ff. ad municip. & l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. cum sim. & maximè ubi non esset eadem ratio fauoris, sed certum ꝙ non est eadem ratio in matrimonio non uero, ex quo non repletur ciuitas liberis & legitimis hominibus, sicut est in matrimonio uero per id, quod habetur in l. 1. ff. sol. mat.

Item & secundò: quia talis tacita hypotheca est indulta à iure actioni ex stipulatu hodie tacitè subintellectæ, ut dicit tex. in d. l. 1. §. sed ut plenius. ad finem ibi, ita & huiusmodi actioni, scilicet ex stipulatu damus ex utroque latere hypothecam: & quia ibi tex. vult, quòd procedunt à pari tacita stipulatio & tacita hypotheca; ut patet ibi, simili modo intelligi factam

ctam stipulationem & hypothecam ex utraque parte, quasi fuerit scripta &c. & etiam patet ex princ.d.§.ibi,ita & huiusmodi actioni damus ex utroque latere hypothecam &c.& sic loquitur in actione ex stipulatu tacitè subintellecta ex noua dispositione d.l.1. ut dictæ actioni sit indulta tacita etiam hypotheca. Sed clarum est, quòd in dote putatiua à iure non est indulta tacita stipulatio : sicut est indulta doti ueræ, ut dixit gloss.institu.de nupt.§.si aduersus.ad finem.quod patet:quia pro ea repetenda solùm datur condictio ob causam, uel sine causa, ut habetur in l.1. C.de condict.ob causam. & in l.fin. ff.de cond.sine causa. & dicetur infra in tertio & ultimo membro, uidelicet in quibus disconueniunt: ergo similiter non est indulta tacita hypotheca dictæ condictioni ob causam. Prætерea hoc nullo iure cautum reperimus, ergo nec nos debemus ex nobis ipsis adinuenire.l.illam. C.de coll.& c.2.de trāsla.epis.cum si.dato tamen ꝙ opinio prima procederet, quam communiter tenuerunt glo. esset limitanda modis quibus supra est deductum in proxima conuenientia.

Item limita ut tacita hypotheca non habeat locum in dote putatiua in casu d.l.si cum dotem.§.fin. uidelicet, si mulier contraxit matrimonium cum seruo, qui reputabatur liber: quia non potest seruus contrahere hypothecam bonorum: quia ipse nihil habet, nec habere potest quod possit obligare de suo,nec etiam bona domini potest expresè obligare,ergo nec tacitè, argum.l.cum quid.ff.si cert.peta. & l. qui ad certum.ff.loc.nisi haberet liberam peculij administrationem.l.si conuenerit.§.si.ff.de pign.act.secundùm Barto.& communiter docto.in d.§.fin. Fatendum tamen esset, quòd si dominus consensisset tali matrimonio inualido & dotis receptioni fingendo fortè se non dominum,tunc sibi esset præiudicatum in casu hypothecæ bonorum suorum : quia qui consentit actui uidetur consentire omnibus effectibus,qui sequuntur ex natura illius actus.l.quamuis simpliciter. C.de fideicommiss. & consensus in principali extenditur ad suum accessorium seu consecutiuum.l.si pupillorum.§.pupillus. ff.de reb. eod. & l.2.C.eod.tit.& quod habetur per glo.not.in ca.quia in tantū.de præben. Ex quo inferri posset, quòd si minor accepit talem uxorem putatiuam cum dote, ex quo ipse non potest sine curatore, imò etiam cum decreto obligare bona sua d.l.lex quæ tutores. ideo nec etiam tacitè surget talis hypotheca bonorum. Et licet in uera dote sit hoc dubium secundùm no. per Bartol.in l. si constante. in princip. ff.solu. matrimo. in 4. quæst.3. partis, de quo ibi latius per doctor. & ibi dixi, & per Cyn. & Bald. in l. fina. C.de legiti. tuto. & per Doctor. in l. item quia. ff. de pact. tamen in dote putatiua tenerem opinion. negatiuam, uidelicet quòd tacita hypotheca bonorum minoris non contrahatur, cùm in ea non sit tanta ratio fauoris.

7 † Tertiò conueniunt: quia concesso,quòd dicta tacita hypotheca obtinet etiam in dote putatiua, illa obtinet cum priuilegio antelationis, de quo in d.l.assiduis. sicut ibi habetur in dote uera, quod uoluit gloss.ibidem in magna gloss.ad fin. & ibi Cyn.in 7.quæst.ubi dicit ita communiter teneri,idem gl. in d.l.si cum dotem.§.fi.& in d.l.2.§.fi. sic etiam transit Bar. in d.l.assiduis. & in d.l.si cum dotem.§.fin. & ibi etiam Imol. Paul.Ludou.Roman. & communiter Doctor. Sed (ut supra dixi) in tacita hypotheca Dyn. & Iacob. de Aret. & plerique aliorum in d.l.2.§. fina. tenent contrariam opinio. quòd nec tacita hypotheca; nec etiam cum priuilegio antelationis contrahatur: cum quibus transit etiam ibi Bart.dicens, sic omnes tenere. sed tenendo opin. quòd tacita hypotheca contrahatur etiam in dote putatiua; & quòd in dicta dote putatiua obtineat priuilegium prælationis in personalibus, de quo dictum est supra in prima & secunda conuenientia, posset non improbabiliter tentari, quòd dicta hypotheca similiter habeat priuilegium prælationis : sicut habet actio personalis : ut sic sortiatur naturam sui principalis, scilicet actionis personalis per id, quod habetur in l.2. C.per quas perso.no.acqui.ut sic accessorium sortiatur naturam sui principalis per regulam accessorium.de regul.iur.in sexto. Ex quo posset inferri,quòd de iure antiquo ante dispositionem d.l.1.§. sed ut pienius. & d.l.assiduis.§. si mulier. in contractu dotis exigebat à marito expressam hypothecam pro restitutione dotis, quòd illa hypotheca sic expressa præferebatur omnibus alijs creditoribus etiam præcedentibus hypothecam etiam anteriorem, & eadem consimilique ratione dicendum esset in dote putatiua, Sed hoc non uidetur posse sustineri de iure : quia secundùm hoc frustratoria fuisset noua dispositio d.l. assiduis. quæ fuit in dispositione d.l.1.§.sed ut plenius. C. de rei uxor. actio. nam illa tacita hypotheca ibi nouiter inducta ex noua dispositione d. l. 1. non fuit orta cum priuilegio prælationis, quam habet rei uxoris actio personalis: & ideo de nouo fuit prouisum per d.l.assiduis. quod illa hypotheca haberet priuilegium prælationis, prout habet actio de dote personalis, seu ex stipulatu pro dote. solùm enim hypotheca sortitur naturā priuilegij prælationis incūbentis personali actioni, super qua apponitur, qn̄ in eadem re contrahitur hypotheca conuentionalis, pro qua erat datum priuilegium antelationis ipsi personali actioni: ut est tex.not.in l.licet. C.qui pot.in pigno. habean. not. in l.interdum. cum sequentib. ff.qui pot.in pigno.habean.

8 † Quartò conueniunt; quia sicut res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis.l. si ex pecunia. C. de iure dot. ita etiam res empta ex pecunia quasi dotali efficitur quasi dotalis: ut est tex.no.in d.l.si cum dotem.§.fi.cum seq.ut sic talis mulier putatiua in tali re sic empta præferatur cæteris creditoribus licet anterioribus.

Sed aduertendum, dixi super hoc : quia gloss. in l. Labeo & Sabinus.ff.de uerborum significat. uoluit, ut hoc, quòd res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, esse inductum speciali fauore dotis,cum regulariter contra dicamus : ut habetur in l.ex pecunia. C. de rei uendicat. quia in particularibus res empta ex pecunia mea non efficitur mea, ut ibi habetur, Sed Barto. & Angel. & communiter doctor. tenent hoc non esse speciale fauoris dotis, sed hoc esse ex natura vniuersi, secundùm quam res succedit loco pretij & pretium loco rei: ut l.si & rem & pretium.ff.de peti.hæred. & l.imperator.§.fin.ff.de lega.1. Sed de hoc latius dixi in secunda parte operis concludendo contra opinio.communem, & pro opin. Bald.quam etiam aliqui Modern. sequuntur, quòd imò hoc

9 non uenit ex natura vniuersi in dote : † & tunc res empta ex pecunia dotali efficitur dotalis, quando duo concurrunt, scilicet quòd accedat consensus mulieris. Secundò,quòd hoc vertatur in utilitatem mulieris, & sic quòd conditio dotis efficiatur melior: ut probatur in l.ita si constante. ff. de iure dot. & in d.l.si ex pecunia.& ibi gloss. C.de iure dot.& in l.si inter virum.cod.titu.& dixi in 7.parte. in priuilegio 15. chat.186.

10 Vnde idem dicendum † puto in pecunia quasi dotali, uidelicet quando esset data pro matrimonio inualido putatiuo, quod tunc efficiatur quasi dotalis, quando dicta duo concurrerent, de quibus supra, & ita intelligatur procedere text.in d.l.fin. Vel potest dici, quòd in subsidium fauore mulieris res empta ex pecunia dotali efficiatur dotalis, uidelicet quando aliàs bona mariti non sufficerent pro restitutione dotis, & consequenter præferatur tunc omnibus creditoribus etiam prætendentibus hypothecam etiam expressam & anteriorem etiam quando illa duo,de quibus supra non concurrerent per text.singul.in l.in rebus. in princip. C. de iure dot. & probatur in l. vxor uiro. ff.de donat. inter uirum & uxorem: ut dixi in d.25. priuilegio. Et sic idem dicendum sit in quasi dote, seu in dote putatiua, & ita procedit text.not.in d.§. fina. qui simpliciter & indistinctè loquitur, & hæc erit conuenientia. Vel dicamus, quòd licet res empta ex pecunia dotali non efficiatur dotalis nisi duobus illis concurrentibus, de quibus supra: tamen poterat mulier si uideret sibi expedire uti suo priuilegio antelationis, quod olim habebat in personalibus, uidelicet dicendo se uelle uti dicto suo priuilegio in dicta re empta ex sua pecunia dotali, ut sic in illa præferetur omnibus aliis creditoribus etiam prioribus in tempore, quod procedebat, etiam si dictus maritus esset soluendo: tamen mulieri expediebat magis velle executionem suæ dotis impetrare à iudice in dicta re empta ex pecunia dotali, quàm in alijs rebus, & sic etiam erat dicendum in re empta ex pecunia dotis putatiuæ per text.not. in d.§. fi. & sic ista erit sexta conuenientia: tamen de illo iure uidetur fortè, quòd mulier non poterat hoc obtinere, si alius in illa re haberet hypothecam,& maximè specialem : quia ius antelationis in personalibus tantùm competit, quando creditor, licet posterior habeat hypothecam, ut notat. in l.quod quis.ff.de priuileg. credit. & ideò hodie subuenitur plenius per dispositionem d.l.assiduis. propter tacitam hypothecam hodie priuilegiatam.& sic idem in dote putatiua, ut dictum est suprà in tertio simili. Sed per notabilem dispositionem d.l. in rebus. est pinguius subuentum circa rem emptam ex pecunia dotali, ut præferatur omnibus

nibus creditoribus etiam prætendentibus anteriorem etiam expressam non solum tacitam, ut ad illam possit mulier recurrere in subsidium tanquam ad rem propriam dotalem, & tanquam illa à principio fuisset data in dotem, & idem priuilegium sic in subsidium indultum: ut suprà extendatur ad rem emptam ex pecunia quasi dotali vel data pro dote putatiua per textum notabilem in d. §. fi.

11 † Septima conuenientia, quia sicut expensa necessaria ipso iure minuit dotem veram, ut l. quod dicitur. ff. de impen. & in l. 1. §. sed quod dicimus. ff. de dote prælega. cum similib. ita etiam ipso iure minuit dotem putatiuam: ut est casus sing. in l. dote per illicitum. ff. de ritu nuptia. Et ideò si tota dos sit in corporibus, tunc fit diminutio per viam retentionis propter expensas necessarias non obstante fauore dotis. Si autem partim est in corporibus, & partim in pecunia, tūc propter dictas expensas factas in corporibus defalcatur ipso iure pecunia, quæ debetur pro dotis restitutione secundùm veram & communem opinionem, quæ ponitur in l. quod dicitur, la prima. ff. de impen. & ibi per Barto. vnde (ut dixi) idem est dicendum in dote putatiua, ut talis expensa necessaria facta in corporibus ipso iure minuat dotem in ea parte, pro qua pecunia est in restitutione, & si essent tantùm corpora, talis diminutio fit per viam retentionis, licet in expensis utilibus sit discrepantia inter dotem veram & putatiuam circa retentionem fiendam vel non fiendam, ut dicetur infrà in tertio membro, quando ponetur, in quibus non conueniunt dos putatiua & dos uera.

12 † Octaua conuenientia est secundùm aliquos: quia sicut dos uera dicitur esse quoddam ius vniuersale secundùm opinionem Bart. & aliorum, ut dixi in secunda parte operis, eodem modo ipsa dos putatiua censetur esse ius quoddam vniuersale. hinc est, quòd non propter aliud iura uolunt, ꝙ impensa necessaria ipso iure minuat dotem putatiuam, ut dicit tex. in d. l. dote per illicitum, nisi quia hoc procedit ex natura iuris vniuersalis, prout dicit tex. in dote uera in d. l. quod dicitur. Sed tenendo ꝙ imò in dote vera non versatur vniuersalitas iuris, quando dos non est in aliquo vniuerso: sed in pecunia, uel in re particulari, ut dixi plenius in secunda parte operis, idem dicendum est, & tenēdum erit in dote putatiua. imò multò magis cum in ea subsit tanta ratio.

13 † Nono conueniunt in modo procedendi secundùm Bald. in l. 1. C. de cond. ob caus. ad fin. ubi dicit, ꝙ in tantum dos putatiua obtinet priuilegia dotis ueræ, ꝙ stante statuto, quòd instrumentum dotis habeat executionem paratam, ꝙ similiter instrumentum dotis putatiuæ habebit executionem paratam; tamē ad hoc nihil allegat, nisi quia se mouet per id, quod ibi glo. dum vult, ꝙ illa condictio ob causam, quæ datur ad repetendum dotem putatiuam est priuilegiata in prælatione tēporis, sicut actio de dote, per l. 2. in fin. ff. de priuileg. credi. de quo supra dictum est in prima conuenientia, & si verum esset hoc dictum Bal. idem dicendum esset circa modum procedendi, ut supra dixi: ut sic abbreuientur dilationes: ut dictum est supra in nona parte operis, in 12. speciali, char. 121. & sic etiā ut procedi possit diebus feriatis: ut in 13. speciali, & sic ut hodie non requiratur libellus, nec litis contestatio, & sic ut non solùm in his, quæ dependent à matrimonio vero habeat locū dispositio. clem. dispendiosam. de iudic. Sed etiam in his, quæ dependent à matrimonio putatiuo, quod uidetur notabile, & maximè ad dicta ibi in 15. speciali. & etiam posset hæc conuenientia extendi ad multa alia priuilegia concernentia modum procedendi, decidendi, & iudicandi in dote uera, de quibus in dicta nona parte, super quo tamen cogita: quia essent ista magni effectus, & non parua est authoritas Bald. in d. l. 1. in fi. de condic. ob cau. cuius dictum non reperio impugnatum à Doctoribus, ꝙ tamen esset limitandum ut suprà limitaui in prima conuenientia.

14 † Decimò conueniunt circa prohibitionem l. Iuliæ de fundo dotali, quia extenditur etiam ad dotem putatiuam, videlicet datam pro matrimonio inualido, quod credebatur ualidum, ut si tali durante putatiuo matrimonio fiat alienatio talis rei dotalis non ualeat ipso iure, sicut quando alienatur res propriè dotalis: ut est glo. sing. in l. dotale. §. dotali, ff. de fund. do. & probatur in simili in l. lex Iulia. quæ est quarta, eo. titu. ubi dos data pro matrimonio cōtrahendo, & sic in sponsalib. de futuro gaudet dicto priuilegio legis Iuliæ: & etiam uide dicta supra. in 7. parte operis, in primo priuil. 16. fallentia, char. 73. & etiam in prima par. char. 2. & sic etiam si fieret talis alienatio per maritum de uoluntate uxoris putatiuæ nō ualeret, sicut etiam non ualet, quando fieret de uoluntate uxoris alienatio ueræ dotis: ut l. 1. §. & cùm lex. C. de rei uxo. act.

15 † Vndecimò: quia sicut maritus in dote uera lucratur fructus etiam superexcedentes onera matrimonij: ut habetur in l. dotis fructus. ff. de iu. do. & in l. 4. ff. de pact. do. & maximè, quia est dominus rei dotalis. l. doce ancillam. C. de rei uend. ita ēt maritus putatiuus lucratur fructus dotis putatiuæ etiam superexcedentes, quod an sit uerum uide dicta suprà in 1. parte huius 11. partis in 14. membro, in 6. combinatione.

16 † Duodecimò: quia sicut quæ uenerunt ad uirum ex causa ueræ dotis dicuntur esse apud uirum ex titulo oneroso & non lucratiuo. l. ex promissione. ff. de act. & oblig. & l. fi. §. si à socero. ff. quæ in frau. cred. & l. si donaturus. ff. de cōd. ob caus. ita etiam in obuentis ad maritum putatiuum ex titulo putatiuæ dotis: ut habetur no. in l. Proculus. ff. de iu. dot. & ibi per gloss. fin. & no. dum infert ad not. limitationem. l. mater. C. de rei uend. ubi dicitur, ꝙ si res mea consistens apud alium est perempta, uel præscripta, possum in ex æquitate in subsidium agere ad pretium rei, habendo ratum, quod nomine meo nō est gestum: nam illa æquitas habet locum, qñ ad illum, qui uēdidit rem meam, res ipsa peruenit ex lucratiuo tit. secus si ex tit. oneroso: puta ex tit. dotis ueræ, uel ex tit. dotis putatiuæ: ut erat in casu dictæ l. Proculus. de qua etiam per Doctor. in d. l. mater. & ibi per Cyn. maximè in 7. quæst.

17 † Tertiodecimò; quia quemadmodum titulus dotis ueræ est habilis ad causandam usucapionem, si in dotem daretur res aliena: ut l. Pomponius. §. in dote. ff. de acqui. possess. & in l. 1. & per totum. ff. de usucap. pro dote, sic etiam titulus dotis putatiuæ: ut est tex. notabilis in d. l. Proculus. & uidebatur esse dubium; quia sicut matrimoniū ibi non tenebat, & sic erat ipso iure nullum, uidelicet inter seruam & liberum hominem ibi: & sic non est uera dos nec uerus titulus dotis, sed quasi dos. l. si serua. eo. titu. ita etiam uidebatur, quòd titulus dotis pro dicto matrimonio nulliter contracto esset tanquam accessorium, ut in regula accessorium. in 6. cum simil. Et titulus nullus non præstat iustam causam præscribendi non obstante errore iuris. l. nonnunquam. ff. de usucap. Sed potest dici, ꝙ imò etiam titulus nullus est sufficiens propter iustum errorem facti, quasi error facti habeatur pro titulo, ut habetur in l. Celsus. ff. de usucap. quod procedit etiam in præscribendis rebus ecclesiæ alienatis sine solennitate requisita, ut tunc error iustus in facto præbeat iustum titulum ad præscribendum etiam contra ecclesiam secundùm gl. notabilem in cap. apostolicæ. de dona. in uerbo præscriptione.

18 Et hoc potest inferri ad 14. conuenientiam, uidelicet † ꝙ sicut maritus uerus præscribendo constante matrimonio rem dotalem illam præscribere censetur etiam ad utilitatem mulieris, ut sic soluto postea matrimonio teneatur uir, uel eius hæres dictam rem prescriptam tanquam uerè dotalem effectam restituere mulieri, uel eius hæredibus, ut habetur in d. §. in dote. l. Pomponius, & not. in d. l. si alienam. ff. solu. matrimo. & in l. qui alienam. ff. de don. cau. mor. sic quoque dicendum in marito putatiuo: qui præscripsit constante putatiuo matrimonio rem alienam tanquam dotalem, ut probatur not. in d. l. Proculus. in uer. quòd si uir. ff. de iur. do. à contrario sensu. & facit, quod habetur in d. l. qui alienam. & quod aliàs habetur in l. indebiti. §. quod si nummi. ff. de cond. indeb. Fallit tamen in casu notabili, d. l. Proculus. in dicto uersi. ꝙ si uir, uidelicet quando matrimonium erat nullum: quia coniux, quæ dotem dedit, erat seruilis conditionis, & sic non poterat inter eam & uirum esse matrimonium: quia uir erat homo liber, & ignorans illam tanquam liberam accepit, ubi in uero erat serua, & sic erat talis persona, cui nihil poterat queri. l. quod attinet. ff. de reg. iur. imò sentit ibi textus hoc, si procederet vsucap. fuisset completa illa uxore putatiua adhuc durante serua, si interim ante usucapionem completam illa mulier fuit facta libera, fortè; quia erat statulibera, & conditio libertatis euenit durante tali matrimonio putatiuo, & sic durante etiam dicta præscriptione, & tunc ex quo dicto casu conualescit matrimoniū propter cessans impedimentum, & sic præscriptio fuit completa post dictum matrimonium conualidatum: tunc talis præscriptio completa proderit mulieri: ut sic matrimonio postea soluto talis dos reddi debeat dictæ mulieri cum sua causa, & sic cum dominio quæsito per dictam præscriptionem completam postquam matrimonium reconualuit, quod est notabile. An autem hoc sit uerum, ꝙ ibi probetur, uidelicet ex illo tex.

quòd

quòd ex tunc matrimonium conualescat, si non apparet de nouo consensu, infrà tangetur. Et sic infertur ad aliũ casum, si matrimonium non tenuisset propter aliud impedimẽtum, q̃ seruilis conditionis mulieris, puta, si puella erat nondum nubilis ætatis, tamen maritus eam desponsauit tanquam uxorem per uerba de præsenti, & dos sibi fuit tradita in certa re, q̃ erat aliena; tamen fuerit cœpta præscribi per ipsam mulierẽ, uel eius patrem cum titulo & bonafide, tunc siue antequàm peruenerit ad annos nubiles, uir compleuit præscriptionem, siue compleuerit postea, intelligitur præscriptio completa etiã ad commodum talis mulieris, ex quo erat talis conditionis, cui poterat sibi quæri, nõ sic si fuisset serua: ut d.l. Proculus. quia tunc distinguitur, ut supra dixi. & ideo etiam si fuissent contracta solum sponsalia de futuro dote etiam tradita, & postea nuptiæ non essent sequutæ, præscriptio prodesset dictæ sponsæ: ut possit repeti per condictionem ob causam talis res sic tradita & pręscripta per id, quod habetur in d.§. sed si nummi. & in d.l. qui alienam. Vnde multò magis si fuissent sequutæ nuptiæ etiam per copulam, tamen de facto, quia erat impedimentum consanguinitatis; quo tempore uir putatiuus & ignorans præscripsisset tale rem datam pro dote putatiua; ut prosit mulieri pro restitutione sibi fienda: sicut prodesset ueræ uxori per supradicta: si tamen mulier scienter contraxisset cum uiro iustè errante: quia non credebat impedimentum: puta consanguinitatis esse: tunc posset præscribere talis uir ꝓpter iustum eius errorem, non tamen ad utilitatem talis mulieris, sed fisci, qui aufert tanquam ab indigna, per l. qui contra. C. de incest. nup. & secundùm plenè dicta suprà in prima parte huius 11. partis.

Dicet aliquis, ꝙ saltem hodie non procederet talis præscriptio, si esset longi temporis, propter malam fidem authoris. s. mulieris dantis dotem sic scienter ꝑ id, quod habetur in auth. malafide. C. de præscrip. lon. temp. & sic non prodesset etiam ipsi uiro putatiuo: quia potest respõderi, ꝙ dispositio d. auth. procedit, quando malafides authoris uersaretur circa ipsam rem, seu eius dominium: quia sciret eam non suam, & consequenter esse alienam. l. fi. C. unde ui. & sic habebãt malam fidem aduersus dominum. Sed in casu nostro malafides dictæ mulieris non uersabatur circa dominium, nec contra uerum dominum, imò respectu domini erat in bonafide: quia credebat esse suam. Sed sua malafides uersabatur circa ipsam causam dationis: quia sciebat matrimonium non ualere: licet uir crederet ualere. & ideò ista malafides non nocet in præscriptione: ut hr̃ in l. si quis fundum. ff. de acqui. poss. & in l. indebiti. §. sed si nummi. ff. de cond. ind. & ibi per alios: & per Bal. in l. 1. C. de usucap. trans.

Reuertor nunc ad intellectum. l. Proculus. quia supra dixi probari ex illo tex. ꝙ si durante tali matrimonio putatiuo illa mulier est facta libera, puta propter euentum conditionis, uel alio modo, ꝙ tunc reconualescit matrimonium. Tamen dubium facit, ex quo enim dictus maritus nesciebat illam esse seruam, & sic erranter in eam consensit, & nunc ea facta libera adhuc est in eodem consensu, prout erat in principio, ergo uidetur etiam nunc durare primus consensus cum eadẽ qualitate erroris, meritò uidetur, quòd non conualescat matrimonium, nisi uir ille de nouo consentiat, nec ille tex. in dict. l. Proculus. probat contrarium, dum dicit ibi, antequàm matrimonium esse inciperet: nam intelligo scilicet, quòd sequuto nouo consensu partium maximè ipsius uiri putatiui, & hunc intellectum ad illum tex. l. Proculus. reperio fuisse glo. in c. 1. de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. determinando per illum tex. similem casum, si uxoratus aliam superinducit uxorem, illa secunda ignorante eum uxoratum, & contingat primam uxorem mori, an ex nunc reconualidetur matrimonium cum illa superinducta sine alio nouo consensu; & tandem concludit ꝙ non: quia consensus requiritur de nouo, non autem sufficit primus cõtinuatus ex quo cum eodem errore vr̃ continuatus, prout etiam probatur in d.l. Proculus. ante fi. secundùm gl. in d.c. 1. cum qua cõiter transeunt Doct. ibi post Io. And. & etiam uoluit glo. in c. fi. de coniug. seruo. Sed Imo. in d.c. 1. tenet contrarium, arg. quamuis. & l. si mulier. la 2. C. ad Velle. & l. 3. §. Seio. ff. de mino. & pro opi. gl. facit tex. & gl. illa no. in l. 3. in princ. ff. de acq. poss. dum uoluit, ꝙ intrans possessionem animo continuandi possessionem tanquam iam de præterito sibi quæsitam, quæ in ueto non erat quæsita, non quærit tunc possessionem: quia animus tenendi, seu continuandi non operatur animũ de nouo quærendi. sed pro opi. Innoc. facit; quia Bart. ibi post Dyn. & cõiter tenent contra illam glo. quia sufficit adesse animum in possidendo: nam qui habet animum retinendi, seu continuandi, etiam censetur habere animum possidendi, allegat. contra illam glo. in argu. quod habetur in l. 1. C. commu. utriusq. iud. & in l. posthumus. §. fi. de iniust. rup. & irri. tast. & in l. qui liberis. §. testameuto. ff. de secund. tab. Sed duo prima iura parum faciunt, & §. testamento. facit de directo in contrarium: quia imò non sufficit nõ apparere de dissensu, uel de reuocatione. Sed opus ast noua declaratione animi, & sic de nouo consensu. Sed licet in terminis d. glo. l. 3. uerior uideatur opin. Bart. ibi, cum qua communiter transeunt ibi Doct. & etiam ego legendo ibidem tenui: ut ibi latius dixi, tamen illa decisio Bart. & gl. ibidem contrariæ non confert ad terminos nostros: nam licet ille intrans possessionem non habeat animum de nouo quærendi possessionem, tamen nõ potest negari, quin habeat animum possidendi. unde sufficit animus possidendi in quærenda possessione: ut probatur in d.l. 3. & in l. licet. C. eo. titu. tamen in terminis, de quibus in d.l. Proculus. & in d. ca. 1. de eo qui duxit in matr. oportet, quòd sit animus contrahendi matrimonium ad hoc, ut intelligatur matrimonium de nouo contractum, unde perseuerando in primo matrimonio non dicitur quis hodie contrahere, cras contrahere, & sic successiuis temporibus. Sed qui continuat possessionem de præterito, dicitur hodie possidere, cras possidere, post cras possidere, & sic successiuis temporibus: quia possessio est actus continuus non autem momentaneus; ut per Barto. in l. Celsus. ff. de usucap. & dixi in l. 1. ff. de acquiren. possess. in diffinitione possessionis. Præterea animus & consensus, qui à principio nulliter interuenit ob aliquod impedimentum, non ita de facili facit actum reconualescere propter cessans impedimentum, nisi appareat de nouo de perseuератione uoluntatis, ut est tex. iuncta glo. & ibi no. in l. 1. §. sed si filius. ff. de lega. 3. Sic est in casu nostro, cùm primus consensus fuerit nulliter præstitus ob impedimentum seruilis conditionis, de quo in d.l. Proculus, uel aliud impedimentum, de quo in d.c. 1. uel aliud simile impedimentum, non sic quando à principio animus utiliter interuenit in actu, sed ex post redditur actus nullus propter aliquod superueniens impedimentum: nam si postea id impedimentum cessaret, an tunc reconualidetur sine alia noua uoluntate, esset distinguendum: ut per Bart. in l. si quis filio exhæredato. §. finali. ff. de iniusto, rupto testamento.

19. † Decimoquintò conueniunt: quia si extraneus dotem dedit sponso futuro pro dote mulieris, intelligitur conditio, si nuptiæ sequentur, l. stipulationem. ff. de iure dot. cum sim. & tunc sequutis nuptis præsumitur donatio in persona mulieris, & sibi acquiritur actio ex tacita stipulatione hodie pro dotis restitutione, ut in §. accedit. l. 1. C. de rei uxor. act. & si nuptiæ non sequentur, puta mittendo nuntium repudij: tunc talis extraneus repetit per condictionem ob caus. si dedit ea conditione, ut statim fiant accipientis. l. si ego. secundo responso. ff. de iure dot. In dubio autem uidetur agi, ut statim fiant accipientis, ut l. dotis fructus in fi. cum seq. eo. tit. Si autem apparet, ꝙ uoluerit effici statim accipientis, sed tunc demum nuptijs secutis: tunc non secutis nuptijs non agetur condict. ob caus. sed poterit talis extraneus uendicare tanquam rem suã: ut in d.l. si ego. & hæc omnia similiter locum hñt in dote putatiua data per extraneum pro matrimonio contrahendo de iure inualido quod credebatur ualidum: nam non solùm si nuptię non sequentur de facto, sed ẽt de facto sequentur, s. per uerba de præsenti, imò etiam si facta foret ductio ad domum talis sponsi, & etiam sequuta copula de facto haberet locum repetitio per condictionem ob causam in persona dicti extranei: quia paria sunt nuptias non esse secutas in matrimonio legitimè contrahendo, uel esse sequutas de facto in matrimonio nulliter contracto uel contrahendo, ut probatur in dict. l. si ego. post princip. ibi, quare etiam si sequi nuptiæ non possunt propter matrimonij inductionem &c. Et ideò dicto casu posset dictus dotans repetere deducendo & allegando inualiditatem matrimonij, licet ipsi coniuges instarent pro ipso matrimonio: cùm intersit dicti dotantis ꝑ conditionem illam tacitè subintellectam non impletam de iure, quod est notabile, maximè ab limitationem d. §. accedit. ex quo sequitur, quòd si tale matrimonium fuisset solutum morte uiri, uel mulieris, & extraneus ipse, qui dotauit, nunc compertum haberet tale matrimonium non tenuisse, repetere posset dictam

dotem inuita dicta vxore: nec teneretur eam reddere pro matrimonio nouiter de nouo & legitimè contrahendo per talem mulierem, ex quo talis dotatio ad tale matrimonium nouum ſe non extendit, per id quod habetur in l. ſtipulationem. cum ſequen.

20 Et ex hoc inferri poſt ad 16. ſimile, ſi extraneus † qui omnino erat donaturus mulieri, iuſſu mulieris eius ſponſo putatiuo numerauit pecuniam pro dote putatiua, nec nuptiæ ſequutæ ſunt, tunc ſicut nuptijs legitimis non ſequutis miſſo nuntio repudij talis dos non repeteretur per extraneum ipſum dotantem: ut habetur in l. ſi donaturus. in princip. ff. de condict. ob cauſam. ad hoc l. ſi extraneus. uerſic. niſi fortè. eodem tit. ita etiam in dote putatiua ſoluta per ipſum extraneum ſoluente ſponſo putatiuo animo donandi ipſi mulieri, ut dictis nuptijs non ſequutis de facto, uel ſequutis, tamen de facto & non de iure dicta dos non poſſet repeti per ipſum extraneum. Sed debet reddi mulieri, ut probatur à contrario ſenſu in dict. l. ſi ego. iuncto dicto uerſic. quare etiam cum dicta lex loquatur, quando extraneus aliàs non erat donaturus, niſi ſequutis nuptijs, ergo ſi eſſet aliàs donaturus, dictus uerſic. quare. etiam probat à contrario ſenſu, quòd res datæ non remanent ſuæ, uidelicet dicti donatoris, ſed debent reddi mulieri: & ita etiam probatur ex generalitate tex. & literæ in d. l. ſi donaturus. in princ. intelligendo tex. ibi, nec nuptiæ ſequutæ ſunt, uidelicet nuptiæ ualidæ: quia paria ſunt, nuptias non eſſe ſequutas, uel eſſe ſequutas & inualidæ, arg. l. non erit. §. dato. ff. de iureiur. & in l. 2. in princ. ff. queadm. teſtam. aperian. & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. & c. fin. eod. tit. in 6. cum ſim.

21 Ex quo infertur ad 17. ſimile, † quòd ſi dicto caſu talis extraneus non ſoluiſſet talem dotem promiſſam animo donandi: & poſteà detecto impedimento nuptiæ non fuerunt ſequutæ, uel ſi fuerunt ſequutæ, fuerunt retractatæ propter tale impedimentum, nihilominus tenebitur mulieri facta ſibi ceſſione à dicto ſponſo, ſeu marito putatiuo, prout idem dicitur, quando nuptiæ erant legitimè contrahendæ. l. qui ſe debere. uerſic. ſed cùm ſciret. iuncta glo. ff. de condict. ob cauſ. ex quo etiam poteſt inferri, quòd ſi talis maritus peteret à dicto extraneo talem dotem ſibi promiſſam, & ipſe promittens opponeret de inualiditate matrimonij, propter quod ipſe promiſit, nihilominus non audiretur: quia ſua non intereſt, ita opponere, cùm in omnem euentum erat ſoluturus, & ſicut non audiuntur agentes, quorum non intereſt, ita etiam nec excipientes, l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de inoffic. teſtam. & inſtit. de excep. poſt princ. Si autem non fuiſſet omnino donaturus, niſi ſequutis nuptijs, ut in dubio ita præſumitur, ut not. in d. l. ſi donaturus. & in d. l. ſi extraneus. & tunc ſi contra eum ageretur ex dicta ſua promiſſione poſſet opponere de inualiditate matrimonij per ſupradicta.

Aduertendum tamen eſt: quia ſi mulier ſcienter contraxiſſet tale matrimonium inualidum ignorante dicto extraneo promittente dotem, tunc in locum dictæ mulieris ita lucrantis ſuccederet fiſcus, per text. in d. l. qui contra. C. de inceſt. nupt. & ſic poſſet fiſcus agere contra dictum maritum putatiuum, uel eius hæredes, ut cedant prout poſſet mulier, ſi ignoranter contraxiſſet per ſupradicta, & per id quod habetur in d. l. qui ſe debere. uerſi. ſed cum ſciret. ex quo etiam ſequitur, quòd eo caſu quo extraneus non animo in totum donandi dotem dediſſet pro matrimonio contrahendo. & ſic ſub tacita conditione, ſi nuptiæ ſequentur: tunc etiam ſi ſcienter dediſſet, quia ſciebat matrimonium non tenere, nec nuptiæ ſecutæ fuerunt, tunc dotem repeteret per condictionem ob cauſam, nec fiſco quæreretur, ſicut etiam daretur repetitio dicto caſu ipſi mulieri ſponſæ, per id quod habetur in l. fin. ff. de condic. ſine cauſa. & ſecundum dicta ſupra in 1. parte huius vndecimæ partis. in primo caſu ſeu membro, & idem ſi ſequutæ fuiſſent nuptiæ, non tamen conſumatæ per carnalem copulam ſecundùm dicta in ſecundo membro, dictæ primæ partis. Si autem nuptiæ fuiſſent conſumatæ per copulam, & tunc tali dotanti non daretur repetitio, nec etiam ipſi mulieri, ſed fiſco, per id quod habetur in d. l. qui contra. & per no. in d. l. ſi. & dicta ſupra in 1. parte huius vndecimæ partis, maximè in 6. membro. Et poteſt concludi, quòd in omnibus caſibus, in quibus concluſi non competere repetitionem mulieri ſcienter dotem ſoluenti in eiſdem denegatur extraneo ſcienter dotāti eadem ratione.

22 Decimaoctaua conuenientia: quia † dos putatiua licet propriè & ſtrictè dici non poſſit, ex quo dos non poteſt eſſe ſine matrimonio. l. fi. C. de do. ante nup. & matrimonium inualidum non poſſit dici matrimonium & conſequenter nō poſſit in eo verſari proprium nomen dotis, tamen largo modo poteſt dici dos, & conſequenter talis mulier poteſt dici eſſe dotata: vnde ſtante ſtatuto quòd filia uel mulier dotata à patre, vel matre, fratre, uel alio conſanguineo non poſſit ſuccedere vnà cum fratre maſculo &c. locum obtineret ad excluſionem dictæ mulieris, etiam ſi foret dotata pro matrimonio inualido obſtante aliquo impedimento, & ita iam vidi de facto conſultum apud Piſas per Doct. ſolennes, & ita etiam me ſubſcripſi, eo maximè quia ad dictum effectum ſtatuti illa filia videtur dotata, cui pater dotem aſſignauit, licet adhuc non eſſet matrimonium: ut per Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demonſt. & maximè per tex. in l. non eſt matrimonium. ff. de ritu nuptia. & in l. qui pupillam. ff. de adult. & ibi etiam per Bart. ad hoc etiam glo. & ibi etiam not. Barto. in l. cùm plures. §. cum tutor. ff. de admin. tut. facit l. vnum ex familia. in princ. & §. 1. ff. de leg. 2. & l. cùm pater. §. fidei. eo. tit. ſi pater, uel mater &c. dotem promiſiſſet ſponſo futuro, licet nondum eſſet matrimonium, cenſeretur eſſe dotata ad effectum dicti ſtatuti, licet pater deceſſiſſet ante ſolutionem, & ét ante nuptias contractas, ad hoc glo. in l. cùm poſt mortem. §. pen. ff. de admin. tut. & idem voluit Bal. in l. non ſine. C. de bo. quæ liber. & in l. ſi pater. C. de ſponſa. & per eundem in l. pen. C. de cond. inſer. in antep. col. & in l. Deo nobis. C. de epiſc. & cle. Vnde ad propoſitū, licet talis dos data pro dicto matrimonio inualido non eſſet propriè dos, dos tamen eſt, ex quo fuit deſtinata doti, nec poteſt dici, quòd pater non exercuiſſet in filiam actum donandi. ideò excluderetur à ſucceſſione, ſicut ſi fuiſſet uerè & propriè dotata.

23 Decimanona, † quia ſtante ſtatuto, uel conſuetudine loci, ut eſt in quibuſdam locis, quòd acquiſita per coniuges, ſeu alterum coniugum conſtante matrimonio efficiantur communia, & ueniant æqualiter diuidenda ſoluto matrimonio, vendicat ſibi locum etiam in matrimonio putatiuo, ac ſi matrimonium tenuiſſet, ut probatur in ca. 2. de donat. inter uir. & uxo. ſecundùm intellectu aliquorum ibi, quem etiam ibi ſequitur Abb. Sicul. qui tamen intellectus non probatur ex illo tex. licet glo. ibi tertia in prin. aliqualiter faciat pro hoc dicto: tamen nec tex. nec gl. hoc probat bene intelligendo. Nam uerba tex. ibi, & non eſt aliud quod obſtat, debent referri ad ius commune, & non ad conſuetudinem, obſiſteret autem de iure communi ipſi mulieri, quominus dotis reſtitutio non deberet ſibi fieri, quando ipſa ſcienter contraxiſſet matrimonium illicitum per id, quod habetur in l. qui contra. & in authen. ibi poſita. C. de inceſt. nupt.

Item intentio glo. ibi fuit loqui de pacto, uel conſuetudine loci, ꝙ uxore prædecedente uir lucretur dotem, uel eius partem, dum allegat glo. tex. in ca. fi. eo. tit. & ꝙ illud dictum non ſit uerum, apparebit infra in tertio membro dum ponetur ſexta differentia inter dotem ueram & putatiuam circa pactum uel ſtatutum de dote lucranda.

24 Vigeſima conuenientia: quia † ſicut ea, quæ quærit uxor conſtante matrimonio, uera præſumuntur quæſita de bonis uiri, ut ceſſet ſuſpicio turpis quæſtus, ut habetur in l. quintus. ff. de dona. inter uir. & uxor. de quo tamen remitto me ad notata per Bal. & alios in l. ſi uxorem. C. de cond. inſer. & dixi in l. ex diuerſo. §. 1. ff. ſol. mat. ſic etiam dicendum eſt in quæſitis per uxorem putatiuam durante matrimonio non uero, ut probatur ex tex. iuncta glo. fi. in d. c. 2. quod videtur ſatis æquum, quando uerſabatur tale matrimonium inter ignorātes, ſuper quo tamen aliter non inſiſto; quia non concernit propriè materiam noſtram circa dotem putatiuam, prout etiam non concernit aliud ſuprà proximum ſimile. Et per prædicta apparet expeditum eſſe primum membrum, & conſequenter etiam ſecundum, cum ex ſuprà deductis appareat eſſe oſtenſum, in quo conueniunt dos uera & dos putatiua, tam circa priuilegia dotis, quàm etiam circa alias qualitates, & circunſtentias dotis.

25 Sequitur tertium membrum, uidelicet in quibus † differant dos uera & dos putatiua & quidem. Primò differunt in actione, ſeu quò ad remedium agendi; quia pro dote uera dabatur olim rei vx. actio, ſeu actio de dote, & in locū eius ſuccedit tacita ſtipulatio, ut habetur in l. 1. in princip. C. de rei uxor. actio. & in §. fuerat, inſtitut. de actio. Sed pro dote putatiua reſtituenda, quæ eſt data pro matrimonio inualido,

datur

datur solùm condictio sine causa: ut habetur in l. 1. C. de condict. ob causam. & in l.fin.ff.de condi.sine causa. & not. in d.l.si cum dotem.§.fin.& dixi suprà in secunda conuenientia ad finem.

26 Ex quo sequitur secunda differentia: † quia licet pro dote uera profectitia restituenda actio de dote, seu hodie ex stipulatu sit communis patri & filiæ: ut l.2.§.1.ff.solu.matrim. tamen non sic in dote putatiua illa condictio ob causam pro ipsa repetenda erit dicta communio, ut illa sit communis patri, & filiæ, imò erit præcipua ipsius patris, ut dixi suprà in 1. parte huius vndecimæ partis circa 11. membrum, & subest ratio: quia condictio ob causam oritur ex negotio gesto inter accipientem & repetentem, prout est etiam de natura condictionis indebiti, imò multò magis in condictione ob causam, & in condictione indebiti, cùm condictio ob causam requirat factum explicandum ab homine. Bart. in l.is cui hæreditas.ff.de condict. indeb. cùm ergo nullum negotium sit gestum inter ipsum maritum, & vxorem filiam dotantis. ergo nulla communio potest esse inter patrem & filiam pro dicta dote repetenda per condictionem ob causam.

Ex quo potest inferri ad tertiam differentiam, videlicet quòd

27 † licet in dote vera & profectitia posteà effecta sui iuris morte patris, uel emancipatione ipsa dos, & eius actio reconsolidetur in filiam, ut l.1.§. videamus. C.de rei vxor.actio. Tamen non sic in dote profectitia putatiua, videlicet data per patrem pro matrimonio inualido, quod credebatur validum: nam si pater ignoranter dotauit, tunc soluto tali matrimonio putatiuo per mortem uiri post mortem dicti patris dotantis dotis repetitio non spectabit ad dictam mulierem. Sed ad hæredes dicti sui patris repetendo per condictionem ob causam, & si fuisset emancipata & matrimonium esset solutum per mortem viri putatiui, uel etiam ante mortem dicti uiri fuisset matrimonium retractatum per iudicium ecclesiæ propter aliquod impedimentum: tunc dos non esset reconsolidata in filiam prædictam, sed pleno iure repetitio ad dictum patrem spectaret per condictionem ob causam. plus dico, quòd si dictus maritus putatiuus expresse per stipulationem promisisset dictam dotem restituere in casum soluti matrimonij, & sic impersonaliter: nam tunc dicta stipulatio intelligitur de restituendo, cui de iure debetur, per id quod habetur in l. post dotem. ff.solu. matrimon.in 3.lectu. gloss. Et sic fortè hoc casu non censeretur stipulatus sibi & filiæ: quia verba stipulationis reassumunt interpretationem, prout de iure communi disponitur, ut aliàs in simili per eundem Barto. in l.vxorem.§. testamento.ff.de lega.3. & aliàs per eundem in l.ut iuxreiuran.§.si liberi.ff.de oper.lib. & facit l.si duo.cum sua glo. ff.de acquir.hæredit. Fatendum tamen esset, quòd prædictis casibus dicta dos censeretur reuersa ad patrem, uel eius hæredes cum onere redotandi dictam mulierem per id, quod habetur in auth.sed quamuis. C.de do.promis.& aliàs per Bar. in d.l.post dotem.

Quarta differentia: quia maritus putatiuus in talis dotis putatiuæ restitutione non habebit dilationem anni, prout habet maritus in dote vera, videlicet quando dos consistit circa mobilia: ut habetur in l.prima.§. cùm autem. & §.exactio. C. de rei vxor.actio. & probatur ex text. indistinctè loquente l.1. C.de condictio.ob caus. & est gloss.singul. in d.§. exactio.in glo. fi.

28 Quinta differentia est: † quia maritus in tali dotis putatiuæ restitutione non habet beneficium indultum à iure in restitutione dotis veræ, videlicet ne conueniatur, uel exigatur, nisi inquantum facere potest. Et licet gloss. nota. relata ad illum tex.in cap.1.de donatio.inter virum & vxor.dixerit contrarium: tamen Ioan.Andr.ibi, & communiter Docto. eum sequentes tenent vt supra, & melius: nam dictum priuilegium fuit indultum viro ob reuerentiam maritalem, quæ durat etiã solu.matrimo. propter reliquias matrimonij & eius uinculi, propter quod uir & vxor dicuntur fuisse socij diuinæ & humanæ domus.l.aduersus. C.de crimine expil.hæred. & etiam quia censentur fuisse vna caro.cap.debitum.de bigamis.& facit instit. de patria potesta. post principium. iuncto eo quod habetur in l.alia.§. eleganter.ff.solu. matrimo. in tex. & glo. ibi quæ ratio cessat, quando non fuit inter eos verum & legitimum matrimonium, licet reputaretur uerum. & pro hac opinione videtur casus in d.cap.1. ubi non sine ministerio ibi Papa mandat reddi mulieri totam dotem, quando matrimonium separatur ex aliqua causa legitima, & sic sine aliqua diminutione: quia nihil aliud importat illud uerbum totam, ut aliàs per glo. not. in l.decem.ff.de fideicom.lib. quam pro notabili allegat Bald.in authen.sed cum testator.C.ad legem Falc.quòd si testator mandat hæredi, ut soluat totam rem legatam, uidetur ex tunc prohibuisse Falcidiam. & facit tex.in l.Iulia.in princ.ff.de leg.3.

29 † Sexta differentia est circa pactum de lucrando dotem totam, uel eius partem: ut solet apponi in instrumentis dotalibus, scilicet quòd uxore prædecedente in matrimonio sine filijs uir lucretur dotem totam, uel eius partem. nam si contingat posteà tale matrimonium fuisse nulliter contractum ob aliquod iuris impedimentum, debet restitui dos mulieri tota per ipsum virum, nec est locus retentioni propter dictum pactum de lucrando dotem: ut est tex.not.in l.1. C. de condict.ob caus.

Ex quo infert ibi Bald.not. idem esse in statuto de dote uel eius parte lucranda per uirum uxore prædecedente sine filijs, cùm procedant à pari tale pactum & statutum circa dictum lucrum, ad hoc.cap.fin.ad fi. de dona. inter uirum & uxor. & per Bart. & alios in l.si ab hostibus.§. si uir.ff.solu. matrimo. quod procedit non solùm si tale putatiuum matrimonium fuit dissolutum inter coniuges uiuentes per iudicium ecclesiæ, sed etiam per mortem ipsius mulieris, & posteà detegatur talis nullitas, quæ poterit allegari per hæredes talis mulieris contra talem uirum uolentem retinere dictam dotem propter dictum pactum, uel statutum de lucrando propter dictã generalitatem d.l.1. ut etiam hoc idem uoluit Bart. de Saly. & tenet Ioan.de Imol.Paul.de Cast. & Ludo.Roma.in l.si ante nuptias.ff.sol.matrimo. quod intelligo procedere, etiam si uir ignoranter contraxisset, cum ille tex.in d.l.1.indistinctè loquatur. Et licet glo.fin.d.cap.1.de dona.inter uirum & uxo. senserit contrarium relata ad illum tex. & ipsum intelligendo ibi, & nisi aliud obsistat &c. videlicet quando esset factum pactum de lucranda dote, uel esset de hoc consuetudo loci: tamen etiam ibi moderni legentes tenent cõtrarium per tex. in d.l.1. & ita est tenendum: ut etiam probatur in d.cap.1. ibi dum dicit, totam dotem, quasi dicat, quòd nihil de dicta dote possit retineri per uirum, fortè si allegaret dictum ius retinendi propter dictum pactum, uel statutum seu consuetudinem loci, si hæredes agerent per condictionem ob causam, uel sine causa, prout ibi agebatur. Si autem hæres ageret actione de dote, seu ex stipulatu tacita uel expressa secundùm quòd habetur in l.1.C.de rei uxor. actio. & tunc ex quo hæres dictam viam elegit, sibi debet imputari, argum.l.si mulier. §.fin.ff.quod met.caus.ex quo dictæ actioni de dote sic intentatæ inest tale pactum sic incontinenti appositum, cùm non possit aliter intentari, nisi cum sua qualitate inhærente, & sic cũ exceptione rei insita in ipsa actione intentata.arg.l.lecta.§. dicebam.ff.si cer.pet.& quod ibi per Bart. & per eundem in l. eũ qui ita.ff.de uerb.obl. Et prædicta omnia procedunt, quando uir ignoranter contraxisset. Si autem scienter ipse uir & similiter ipsa mulier contraxisset, & tunc sicut dos applicatur fisco per tex.in d.l.qui contra.& auth.ibi posita. & dictum est supra in 6.membro 1.partis huius 11.partis, ita etiam lucrum illud, quod uiro erat quærendum ex pacto uel statuto per d.l. qui contra.ut dictum est supra in 10.& 12.membro 1.partis. Sed si mulier ignoranter contraxisset, quo casu ipsam dotem non perdit, tunc tota dos esset sibi restituẽda, nec scientia uiri debet sibi obesse, ut sic pp scientiam uiri lucrum, quod sibi esset quærendum uigore pacti uel statuti loci, ut supra, sit applicandum fisco in præiudicium dictæ mulieris, ut sic ipsa remaneat indotata in totũ, uel in partẽ, & maximè ut non possit commodè alteri renubere.& hoc pp generalitatem tex.in d.l. 1.& facit in ratione sui, quod habetur in l.2.§.fi. cum seq.ff. de priuileg.cred.& in l.2.ff.de iur.dot.Et sic eodem modo est dicendum, si puella nondum nubilis ætatis fuit desponsata p uerba de præsenti, & sic non ualuit matrimonium, & anteq matrimonium reconualidaretur adueniente legitima ætate, uel aliter puella decessit, ut tunc uigore dicti pacti, uel statuti loci, talis sponsus nõ lucretur dictam dotem, uel eius partem. Sed dubium est non mediocre, imò satis arduũ an si sponsalia fuerunt sequuta de præsenti, & sic fuit contractũ matrimonium, tñ mulier nondum ducta ad domum uiri decesserit, an uir talis lucretur dotem prædictam uel eius partem uigore dicti pacti uel statuti. Nam si solùm fuissent sponsalia de futuro non est tunc dubiũ sponsum non lucrari secundùm dicta supra in secundo membro decimiquarti membri huius vndeci-

mæ partis in secunda combinatione. & per Bald.in l.2. C.de dot. promiss. Solùm ergo est dubitatio in sponsa de præsenti nondum ducta. Nam Bart.in l.nihil.ff.rerum amot.tenuit talem virum lucrari,& etiam Bald.in l. Deo nobis. C.de episco.& cler.per illum text. vbi in vero uidetur casus,prout ipse inducit. & etiam in auth.de sanct.epis.§.sponsalibus.cum sequen.& cum opin.Barto. transiuit idem Bald.in l.sancimus. C.de nupt.Sed idem Bald.in l.non fine. C. de bonis quæ lib. tenet contrarium: quia tale lucrum attribuitur viro propter onera matrimonij. Vnde sicut dos debetur ex causa onerosa,ita etiam tale lucrum dotis per id,quod habetur in l.si donaturus.§.1. & ibi per glo.ff.de condict.ob caus.& ita dicit se consuluisse Vincentiæ:vbi tamen limitat, nisi per mulierem, uel socerum steterit, uel nisi vir fecerit præparamenta & expensas pro ducendo ipsam mulierem quasi ex tunc inceperit subire onera,& sic intelligit, quod habetur in d.l. Deo nobis. & in d.§.sponsalibus. quia stetit per ipsam mulierem propter ingressum suum ad religionem. Sed de hac quæstione plenè per Abb. Sicul.in cap.3.loco.de præsumpt. vbi refert consilium suum,& post multa tenet, & ita cõsuluisse se dicit pro opin. Bart. ut supra. Sed Bart.de Sal.in l.cum in te. C.de dona.ante nupt.aliter distinguit, an dicatur in statuto,muliere decedente sine liberis, quo casu videtur intellexisse de matrimonio consumato per copulam, cum aliter non possint accommodari verba dicti statuti, an autem simpliciter dicatur, muliere prædecedente in matrimonio,vt ibi per eum,& hanc considerationem fecit etiam Bald.in dicto suo consi. & etiam Angel.in suo consi.quod incipit,quidam vir accepit,& etiam ipse Bart.de Saly.in quodam suo consil.quod uidi,& incipit, circa examinationem dubiorum. Sed opin. prima quam tenuit Bart.est magis communis, quam tenuit Paul.de Castr. in d.l.Deo nobis. per illum text.& ibi etiam Raph. Fulg. dicens ita se aliàs consuluisse cum pluribus doctoribus,& idem ipse Paul. in l. si ante nupt. & in l.si marito.§.1.ff.solu. matr. dicendo se vidisse pluries consultum pro hac parte, & etiam quòd ipse consuluit,idem tenet Rapha. Cuma. in d.l.si ante nupt. & in d.l.nihil. & in eandem partem inclinat Angel.in l. 1.C. de impo.lucri. descrip.lib.10. & post multa idem sequitur Petr.de Anch. in repet.cap.canonum. de constit.41.char. in 14.q.princ.vers.quæro de quæstione, quæ mihi occurrit de facto Venetijs.volui hæc dixisse: quia hæc quæstio sæpè de facto contingit, & ego iam consului pro dicta opin. Bart. quando statutum simpliciter disponeret quod vxore prædecedente &c. Secus si statutum diceret,quòd vxore prædecedente in matrimonio sine filijs, prout de facto proponebatur dictare statutum: quia tunc illud verbum, in matrimonio sine liberis, habet denotare talem consuetudinem matrimonij, ut latius dixi in dicto consilio per multas rationes satis fundamentales. Quod autem supra dixi de dicto lucro dotis vigore pacti uel statuti loci, ut non obtineatur in matrimonio putatiuo,limitant quidam procedere,nisi mulier, uel eius pater sciêter contraxisset ignorans: quia tunc tale lucrum non perdit talis uir putatiuus, quasi tunc dolo mulieris, seu soceri factũ sit: ut talis dos non sit conuersa in eius lucrum secundùm. Ludou. Roma.in d.l.si cum dotem.§.fina.allegat casum singul.in l.an in patrem.ff. quod falso tuto. autho. Sed imò dicendum est quòd dicto casu tota dos applicatur fisco, nec talis vir aliquid retinet per dictam l. qui contra. tamen si mulier uel eius pater fuit circa hoc dolo versata uel uersatus, potest talis vir putatiuus per actionem de dolo petere interesse dicti lucri deperditi, per text.not.in l.à Diuo Pio.ff.de ritu nuptia. in casu tamen dicta l.an in patrem,distinguitur,an dictus pater sic sciens hoc fecerit propensiori affectu paterno non autê fraudulento, de quo dixi latius in vndecimo, & duodecimo membro dictæ primæ partis huius vndecimæ partis & etiam aliqualiter est tactum in tertio membro ad fi.

30 Septima est differentia: quia † licet in dote uera prohibeatur retentio propter impensas utiles etiam ad perpetuam utilitatem factas in ipsa re dotali, sed tunc opus uiro agere negotiorum gestorum actione pro earum repetitione: ut habetur in l.1.§.sed nec ob impensas. C.de rei uxor.act. tamen secus in dote putatiua; quia tunc potest retineri pro dictis expensis,ut est tex.no.in d.l.si cum dotem.§.fi. cum seq.ff.sol.mat. & ibi no. & dixi in 8.parte operis.in primo & secundo priuilegio.& ibi in octaua fallentia.

Octaua differentia resultat secundum dicta supra in 14.cõ
31 uenientia, uidelicet quando † matrimonium esset nullum ratione seruilis conditionis mulieris, quæ dotem habet in re pertinente ad alium, & sic quæ erat aliena: nam licet maritus uerus, qui rem alienam accepit ab uxore, præscribat eam titulo dotis ad commodum etiam mulieris, adeo ꝙ soluto matu lem rem sic uiro quæsitam ex præscriptione teneatur restituere mulieri, uel eius hæredi, ac si à principio illam tanquam propriam mulieris accepisset.l. Pomponius. §. in dote. ff. de acquir. poss. ut dictum est in d. 14. conuenientia: tamen non sic in dote putatiua mulieris seruilis conditionis per tex. not. in l. Proculus.ff.de iure do.& ibi d. 14. conu. dixi rationẽ differentiæ, licet secus quãdo matrimonium esset nullum propter aliud impedimentum: quia tunc præscriberetur etiam ad utilitatem uxoris putatiuæ secundùm ibi dicta.

32 Nona differentia: † quia licet fructus dotis ueræ uir faciat suos etiam excedentes onera matrimonij: tamen non sic fructus dotis putatiuæ, quatenus superexcederent onera quasi matrimonij, ut uidetur à contrario sensu in l.in insulam.§. fructus.ff.sol.mat.& ibi etiam uoluit Bar. quod an sit uerum, patet ex dictis supra in 6. combinatione 14. principalis membri huius 11.partis.

33 Decima differentia † quia intantum lucratur uir fructus ueræ dotis etiam excedentes onera, quòd ex illis non sit necesse deducere expensas factas in dotem, ut l.diuortio.§.impendia.ff.sol.matr.& habetur.ff.de impen. per totum: tamen non sic in dote putatiua: quia expensas, quas uir putatiuus fecit in ea, etiam ad perpetuam utilitatem deducere debet de dictis fructibus, sicut deducit quilibet bonæfidei possessor, etiam si tantundem onerum suscepit in persona uxoris putatiuæ: ut est casus singularis in dicto §. fructus. in uersic. sumptus uerò. ut etiam uoluit gloss. in uerbo compensatis. & etiã gloss.not.in dicto §.impendia.in gloss.fin. quæ assimilat talem uirum putatiuum bonæfidei possessori, qui licet fructus perceptos faciat suos: tamen si quas expensas utiles, uel necessarias fecit in re ipsa, ipsas non recuperat, quatenus ascendunt ad ualorem fructuum perceptorum, sed solùm quatenus excedunt, ut habetur in l.sumptus. & in l.emptor. in princip.ff. de rei uendic. & in l. super empti. C.de euict. quod forte potest limitari procedere in expensis utilibus, sed in necessarijs uidetur posse dici, quòd ipso iure extenuant dotem putatiuam, sicut dotem ueram, ut l.dote per illicitum.ff.de ritu nuptia.& dictum est supra in septima conuenientia. Cogita tamen: quia tex.in d.§.fructus. quò ad prædictum effectum parificat sumptus necessarios sumptibus utilibus,& sic procedũt à pari quò ad extenuationem fiendam de fructibus perceptis. Vnde posset limitari tex.in d.l.dote per illicitum, uidelicet ut ipso iure necessariæ impensæ extenuent dotem putatiuam, scilicet quatenus superexcederent fructus perceptos per tex. in d.§.fructus. unde cogita.

34 Vndecima differentia † circa singularem dispositionem l. in rebus. C. de iure dot. ut non extendatur ad dotem putatiuam, ut dixi supra in octaua parte operis circa sextum priuilegium in 12. fallentia: quia si dominium dotis putatiuæ illico retransferretur in mulierem dissoluto tali matrimonio putatiuo per mortem, uel sententiam non posset dari pro ea repetenda condictio ob causam uel sine causa: cum nulla condictio detur domino, instit.de actio.§.sic itaque discretis. & l. 1.ff.vsufruct.quemadm.caue.& tamen pro tali dote putatiua restituenda mulieri nõ potest agi nisi condictione ob causam, vel sine causa, ut habetur in l.1. C.de cond.ob caus.& l.fi.ff. de cond.sine caus.& per glo.in rub.ff.sol.mat. & dixi in d.l.si cum dotem.§.fina.

35 Duodecima differentia, † quia licet dos vera immobilibus consumptis non possit repeti incontinenti soluto matr. sed demum post annum hodie.l.j.§.exactio. C.de rei vxo.act. tamen non sic in dote putatiua: quia potest incontinẽti repeti ꝑ ipsam mulierẽ, vel eius hæredes, ut est gl.no.in d.§.exactio. Reperio tñ, ꝙ quidam Moderni legentes in d.l. si cũ dotem. §.fi.tenent contrariũ.& allegant glo.in l.3. de don.inter vir.& vxo.in fi.glo. primæ referendo eam ad illũ tex.ibi, qui loquitur in dote data pro matrimonio nulliter contracto propter impedimentum consanguinitatis, tñ doct. communiter tenẽt ut supra, vt ẽt tenuit Abb. Sicu.in d.c.3. & etiam est de intentione Io. And.in c.2.eod.tit. quia tale priuilegium non datur doti, nec actioni de dote, seu simpliciter marito miserationis cã, sicut dilatio, ut non teneatur, nisi inquantum facere põt, donec peruenerit ad pinguiorem fortunam: cum ista duo priuilegia procedant à pari in fauorem viri, ut patet in l.j.§.cum autem.

autem. C. de rei ux. actio. Vnde ficut fupra conclufum eft in quinta differentia, quòd tale beneficium denegatur uiro putatiuo, etiam qui ignoranter contraxit, eadem ratione dicendum eft in beneficio dilationis anni indultæ marito uero. Cõfert ad hoc: quia text. in d. cap. 3. non fine minifterio mandat totam dotem debere reftitui, & fic fine aliqua diminutione, prout etiam loquitur text. in cap. 1. eod. titu. non autem diceretur tota reftitui, fi reftitueretur poft annum & non ante: quia imo tunc diceretur reftitui minus propter commodum repræfentationis, argumen. inftitu. de actio. §. minus. & quia dies dicitur effe pars fummæ. l. 1. §. dies. ff. de eden. facit l. 1. §. fi creditori. & l. cum dotem. ff. ad leg. Falcid. Et multò minus cõfequeretur uir priuilegia dilationis tam anni, quàm etiam, ne exigatur ultra quàm facere poffit, quando peteret fifcus propter dotem fibi applicatam, auferendo eam à muliere ut ab indigna, quando uxor fciuiffet impedimentum: licet uir ignoraffet per id, quod habetur in l. qui cõtra. C. de inceft. nup. & dictum eft fupra in 6. cafu, feu membro primæ partis huius undecimæ partis: cum tunc fifcus fuccedat in locum dictæ mulieris, ergo ficut contra ipfam mulierem uir non utitur dictis priuilegijs, fimiliter nec cõtra fifcum in eius locum fuccedentem, facit l. apud Celfum. §. de authoris. & ibi not. ff. de except. doli. hæc omnia erant ponenda fupra in 4. differentia, tamen inaduertenter fuerunt ibi omiffa.

36 Decimatertia differentia: † quia licet propter adulterium per l. confenfu. C. de repu. perdat mulier dotem ueram, & applicetur uiro: tamen non fic in dote putatiua ob uiolatum matrimonium putatiuum & non uerum, ut exprefsè præfupponunt doctores omnes poft gloff. in cap. plerunque. de don. inter uirum & uxor. ea ratione, quòd tunc non poteft dici adulterium, ex quo uerè non eft uxor per id, quod habetur in l. fi uxor. ff. de adulte. & ubi non eft uerum matrimonium fed putatiuum, ibi non cadit adulterium: ut ibi habetur, & in l. ferui. C. de adult. ergo non cadit perditio dotis, quæ propter adulterium imponitur in dict. l. confenfu. & dict. cap. plerunque. & hoc nifi iam fit lata fententia fuper perditione dotis propter adulterium: quia licet poftea fit repertum dictum matrimonium fuiffe inualidum, tamen propter hoc non debet fententia lata fuper dotis perditione retractari: ut eft glo. not. hanc quæftionem difputans, & hanc opi. ultimo loco amplectens. in d. cap. plerunque. cum qua communiter ibi tranfeunt Doctores.

37 Decimaquarta differentia: quia uxor † uera difcedens à uiro propria authoritate & fine iudicio ecclefię perdit dotem, ut l. fina. C. de repu. & ibi not. non fic in uxore putatiua, & maximè fi ex caufa dicti impedimenti receffit, licet propria authoritate, & fine iudicio ecclefiæ: ut uoluit gloff. nota. cum qua communiter tranfeunt doctor. in dict. cap. plerunque. in gloff. 2.

38 Decimaquinta differentia: quia conftante † matrimonio uero non poteft interim præfcribi contra dotem in præiudicium mulieris, nifi effet ante matrimonium cœpta præfcriptio, ut habetur not. in l. fi fundum. ff. de fund. dota. ad hoc l. in rebus. §. omnes. C. de iur. dot. Tamen fecus in dote putatiua ea ratione: quia conftante matrimonio uero mulier non poteft agere ꝓ iure fuo, quod habet in ipfa dote, ex quo omne ius fuum tranftulit in uirum, qui eft factus perfectè dominus rei dotalis l. doce ancillam. C. de rei uendica. cum fimil. Et fic fuccedit regula, quòd impedito agere impedimento iuris non currit aliqua præfcriptio. l. 1. in fin. C. de anna. excep. Sed mulier quando matrimonium non ualuit, non tranftulit ex tali titulo dotis nullo dominium in uirum, ergo poteft agere tanquam non impedita à marito &c. Sed in contrarium facit: quia imò talis mulier tranftulit dominium in uirum putatiuum, licet ex falfa caufa l. 3. §. fubtilius. ff. de cond. ob caufam. patet: quia mulieri repetenti datur condictio ob caufam, uel fine caufa l. 1. C. de conditio. ob caufam. & in l. fin. ff. de condict. fine caufa. ergo neceffariò non præfupponitur domina, fed magis præfupponitur dominium effe apud talem uirum, inftitu. de actio. §. fic itaque difcretis. Aut ergo fundus non fuit traditus, & tunc non dicitur dotalis, & fic poteft interim præfcribi: ut habetur in d. l. fi fundum. Aut fuit traditus tali uiro putatiuo, qui poftea cecidit à poffeffione, & tunc ex quo mulier iam tranftulit dominium, non potuit agere uendicando dictum fundum, ergo ibi non currit præfcriptio.

Præterea dixi fupra in primo membro, uidelicet in quib. conueniunt in decima conuenientia, quòd etiam in dote putatiua obtinet priuilegium prohibitionis alienationis per l. Iuliam. de fund. dota. ergo fi non poteft alienari, nec etiam præfcribi, d. l. fi fundum. & l. alienationis. ff. de uerbor. fignific. & habetur in l. ubi lex. ff. de ufucap. Et ideo poteft concludi per fupradicta, quòd non currat præfcriptio in dote putatiua, quod procedit fortè conftante tali matrimonio putatiuo inter ignorantes contracto: fecus fi inter fcientes, & maximè quando mulier fuiffet fciens per fupra dicta circa primam cõuenientiam in prima fallentia.

Item procedit durante tali matrimonio putatiuo, fecus eo diffoluto de facto, uel per mortẽ, uel per fententiam: quia tunc non eft ratio, quare duret tale priuilegium licet non fic in dote uera per id, quod habetur in l. etiam. ff. de fund. dota. & dixi fupra in primo priuilegio feptimæ partis in 8. fallentia, chart. 71. eft tamen cogitandum fuper prædictis, ex quo mulier putatiua femper habuit experiundi poteftatem, allegando matrimonium non tenere, & fic non uidetur effe eadem ratio, quæ eft in dote uera, & fic quando matrimonium ualuit, dico faltem quo ad effectum præfcriptionis, ut mero iure currat, licet fuerit impedita impedimẽto facti: quia ignorando tale impedimentum & reputando tale matrimonium ualere, confequenter etiam cogitabat fe non poffe agere ad fuam dotem recuperandam contra tertium poffefforem. Cõftat autem, quòd impedimentum ignorantiæ etiam iuftifsimæ non impedit curfum præfcriptionis, ut l. fin. C. de præfcr. long. temp. & l. 1. C. de ufuca. tranf. tenendo tamen hanc opinionem non denegaretur tali uxori putatiuæ beneficium reftitutionis in integrum ex claufula generali, fi qua mihi iufta caufa effe uidebitur, de qua in l. 1. in fi. ff. ex quib. cau. maio. quæ iufta caufa uerfatur etiam propter iuftum errorem, feu ignorantiam facti: ut l. 2. ff. de in integ. refti. ad hoc l. Attilicinius. ff. de ferui. rufti. præd. & not. Barto. in l. 1. §. fi quis autem. ff. de itine. actuq; priua. & gl. in l. 1. C. de patria pote. & in l. fi patrem. §. 1. & l. fi fic. in princ. ff. quemadm. ferui. amit. & not. Spe. in tit. de præfcript. §. 1. uerf. quid fi colonus.

39 † Decimafexta differentia: quia licet in dote uera foluto matrimonio fructus ultimi anni ueniant diuidendi inter uirum & uxorem uel eius hæredes habita confideratione, uide licet pro tempore, quo à principio fundus cœpit effe dotalis, & uir onera matrimonij fubire, fecundum quòd traditur in l. diuortio. ff. folut. mat. & in l. 1. §. fed nouifsimi. C. de rei uxo. actio. tamen non fic in dote putatiua data pro matrimonio, quòd poftea repertum eft non ualuiffe: quia tenendo opinionem, quòd uir putatiuus non faciat fructus fuos ratione putatiui matrimonij, & eius onerum, fed magis ratione eius bonæfidei, prout tenuit Bart. & plerique aliorum fecundùm fupradicta in decima differentia, & etiam in fexta combinatione fecundæ partis decimiquarti membri: ideo ceffat iurifconfulti difpofitio & eius confideratio circa fructus ultimi anni, de qua in dict. l. diuortio, & ideo diftracto tali matrimonio uel per mortem, uel per fententiam diuortij ratione dicti impedimenti incontinenti fructus illius anni funt mulieris, & ipfi mulieri integraliter funt reftituendi, intelligo tamen, quatenus fuperexcedunt impenfas onerum dicti quafi matrimonij fecundùm dicta in præallegat. locis.

40 † Decimatertia: quia licet poft folutum matrimonium ꝓ honore & reuerentia maritali & reliquiis matrimonij, quod cenfetur quodam refpectu adhuc durare, ut habetur in l. fin. C. de bonis mater. & in authen. de nupt. §. foluto. iura uelint, non dari contra mulierem actionem famofam, puta furti, fed iudicium rerum amotarum, ut habetur in l. 1. & per totum ff. rerum amotar. tamen non in uxore putatiua, ut eft tex. no. in l. fi concubina. in prin. ff. rerum amota. ex quo tex. fumit gloff. ibi argumentum, quòd non debetur idem honor illi mulieri, quæ poftea eft, uel fuit uxor non uera, fed putatiua, ficut uxori ueræ, quod not. ad fuprà dicta in quinta differentia, ubi beneficium, quod datur miferationis caufa, ne uir exigatur ultra quàm pofsit, non competere marito putatiuo.

41 Ex quo infertur ad 18. differentiam, quòd † licet hodie nõ fit permiffa uiro, uel eius hæredi contra mulierem dotem repetentem compenfatio ob res amotas per uxorem, per tex. in l. 1. §. taceat. C. de rei uxo. act. ut uoluit Bald. & plerique aliorum poft gloff. in l. diuortio. §. ob donationes. & in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. folu. mat. & licet hæc opi. multorum fit in contrarium, cui adhæfit Barto. tamen uerior & æquior uidetur opinio prima, ut latius dixi fupra in octaua parte operis, in primo

mo priuilegio.char. 99. hoc non procederet in uxore putati-
ua : & ubi matrimonium apparet, non fuisse legitimè contra
ctum, licet reputarentur inter se coniuges etiam probabili er-
rore ducti, ut propter res amotas possit obiici compensatio: ui
debatur enim dubium respectu rerum amotarum, ut contra
talem uxorem putatiuam similiter nō possit obiici dicta amo
tio per uiam compensationis propter honorem quasi marita
lem & pudicitiam coniugalem ; quæ uidetur fuisse inter eos
per id, quod habetur in l.fi.§.uideamus.ff.de donat. inter ui-
rum, & uxor.& tamen contrarium est dicendum: quia respe-
ctu rerum amotarum reputatur talis uxor putatiua tāquam
omnino extranea, ut habetur in dict.l.si concubinam. Et ea-
dem ratione dicendum est, & multò magis in qualibet com
pensatione ex quacunque alia causa, intelligo, quando de pe
cunia ad pecuniam fieret : quia aliàs non posset admitti, pu-
ta de specie ad quantitatem, uel econtra.l.si conuenerit.ff.de
pigno.actione, cum simil.per uiam enim propriæ retentionis
sine dubio non caderet retentio dotis propter res amotas, &
non solum dotis putatiuæ, quæ respectu retentionis proprio
modo sumptæ non habet par priuilegium cum dote uera se-
cundùm dicta supra in 7.differentia : sed etiam respectu cu-
iuscunque alterius debiti, cui propriè retentio promittatur so
lùm quando fieret in eadem re, in qua, uel respectu cuius fie
ret expensa, ut habetur in l.si non sortem. §. si centum. ff.de
condi.indebi.& in l.fi. C.commodati.

42 Decimanona differentia † est: quia inter coniuges putati-
uos licet sit de æquitate quadam prohibita donatio constan-
te tali matrimonio putatiuo, & nulliter contracto, sicut est
prohibita inter coniuges ueros, licet non sic de rigore, ut ha-
betur in d.l.2.§.uideamus.& in d.l.si uoluntate. C.eod.ti.ta-
men illa non confirmatur donatio inter ueros coniuges : ut
ibi probatur, & ibi est gl.& probatur in l. cum hic status.§.pe.
in fi.eo.tit.quem tex. ad hoc allegauit pro notabili & singu-
lari Bald. in l. eam quam.C.de fideicommiss.in 2.colum.in
uersicu.modò quæro, nunquid ista lex habeat locum in con-
tractibus.

43 Ex quo infertur ad 20. differentiam, ꝙ † retenta opin.de
qua supra in ante proxima differentia, quòd hodie in dote ue
ra non habeat locum compensatio, & maximè respectu rei
amotæ uiro ab uxore, uel donatæ per uirum uxori, ut est tex.
in d.§.taceat.ut l.1.C.de rei ux.act.tamen secus in dote puta
tiua, cum donatio inter tales putatiuos coniuges sit penitus
nulla & infirma, ut supra.

44 Vigesimaprima differentia : quia † priuilegia data dotib.
pro fauore matrimonij, secundùm quòd dicitur in l.1.ff.so-
luto matr.& in aliis iuribus uulgaribus obtinent in matrimo
nio uero & rato, seu confirmato ab ecclesia fidelium, & apo-
stolica, ut est matrimonium contractum inter catholicæ fidei
45 personas: † non sic in matrimonio quod esset inter infideles:
quia licet matrimonium inter istas personas sit permissum,
tamen non est ratum, & confirmatum ab ecclesia, ut in cap.
quanto.& cap.gaudemus.de diuor.& not.in cap. de infideli-
bus.de consangui.& affinita.hinc est, quòd huiusmodi matri
monium tanquam non ita tenax magis de facili potest dissol-
ui, etiam quò ad uinculum, & ambobus uiuentibus: ut habe-
tur in d.cap.gaudemus.& c.quanto. Et ideo dotes talium mu
lierum infidelium non gaudent priuilegio aliarum dotium
mulierum fidelium, quorum matrimonia sunt uera & rata
ab ecclesia : ut est tex.authen.de priuil.do.hære.mulier.non
præstan.coll.8.unde est sumpta auth. ita priuilegium. C. de
hæreti.ubi disponitur idem, si mulier in hæresim foret lapsa:
quia tunc dos huiusmodi mulierum nullo gaudet priuile-
gio: licet enim dictum matrimonium fuerit uerum, ac etiam
ratum & firmum : & si dos data cœperit esse fauorabilis &
priuilegiata : tamen propter prauitatem hæresis omne priui
legium perdit, ut ibi habetur. Et idem eadem ratione potest
dici in uiro infideli, uel hæretico, ut non habeat priuilegium
ratione dicti sui matrimonij : & ideo poterit conueniri inso-
lidum, & sic ultra quam facere posit, ut est de mente glo.in
d.authen.item priuilegium, & probatur in corpore.in uersic.
igitur ibi his qui alienant semetipsos: & sic loquitur etiam de
46 masculis, & sic etiam maritis. Si tamen † illa quæ fuit infi-
delis ad fidem transit, uel mulier hæretica pœnitens sui erro
ris ad fidem reuertatur, tunc consequitur & recuperat priui-
legium in sua dote, ut ex gloss.not.in d.corpore. & ibi probat
tex. quia sufficit, ꝙ tempore, quo mulier uult uti priuilegio,
sit fidelis: & sic qualitas illa fidei orthodoxæ sit tempore usus
priuilegij, argumen.l.ex facto.ff.de uulg.& pupill.cum uulg.
& ita communiter tenent doctores, & maximè cano.post Io.
And.in d.cap.gaudemus. Sed quid si postquam mulier in
hæresim est lapsa, & propter hoc diuortium factum fuit, &
matrimonium, saltem quò ad thorum separatum, & conse-
quenter talis mulier dotem perdidit : cum culpa sua fuit fa-
ctum diuortium, per id quod habetur in l. Lucius.ff.sol.ma.
& in l.consensu.C.de repud.& notant doct. in cap.fi.de con
uer.coniuga.& ibi per Abb. Sicul. cum tunc dicatur mulier
incidere in fornicationem spiritualem, ut habetur 38. q.1.
cap.idolatria.& no.in d.cap.fi. An mulier prædicta postea re-
uersa ad fidem dictam doctem recuperet, uidetur dubium:
quia uidetur ipso iure restituta, ut uidetur probari ex præalle
gata gloss.in corpore, & in tex.ibi, licebit autem eis melioris
facti sententiæ &c. & facit, quod habetur in l.1.& fin. C.de
sent.pas. In contrarium facit, quod habetur in l. Deo nobis.
§.fin. uersic.quod si fortè. C.de epis.& cler. Potest distingui,
quòd aut fuit in breui reuersa ad uirum, & tunc recuperat, ar
gumen.l.diuortium.ff.de diuort. & de pœni.di.1.cap.diuor-
tium.aut ex interuallo, tunc aut est res integra: quia uir do
tem interim aliter non alienauit, & recuperat. Aut res non
est integra; quia alienauit, & tunc non recuperat in præiudi-
cium alterius tertij, per id quod habetur in d.l.fi.C.de repu.
hæredi.& in l.quod si minor.§. Scæuola. ff.de mino.& quod
aliàs habetur in ca.quamuis.de pact.in 6.& aliàs in l.Gallus.
§.& quid si tantùm.ff.de liber.& posthu. Sed uidi aliàs dubi-
47 tatum † si infidelis, puta iudæus uxoratus conuersus est ad fi
dem, uxore remanente in iudaismo, non est dubium ꝙ illa
non uult conuerti, debet rehabere dotem suam a tali con-
uerso : quia propter hoc, quòd non uelit conuerti, non de-
bet perdere dotem : quia nullus cogitur accipere fidem, sed
uoluntariè est inducendus, ut 23.q.5.cap.ad fidem.& 45.di.
c.qui sincera.& ca.de iudæis.& habetur in ca. maiores.§.item
quæritur. de baptis. tamen illa talis mulier non recuperaret
tunc cum aliquo priuilegio per supra dicta. Sed quid si post-
modum illa tandem ad fidem est conuersa, an recuperabit do
tem, cum priuilegio. Potest dici, quòd si illa conuersa repetit
primum uirum iam conuersum, quod quidem facere potest;
ut habetur in d.c.fin.de conuer.coniug. intelligo nisi ille iam
secundæ se adhæserit uxori, quia cum prima infideli non po-
terat cohabitare sine contumelia creatoris, secundùm quòd
habetur in d. cap.quanto. Et tunc durante tali matrimonio
tanquam nunc rato, & approbato ab ecclesia, dicta dos habe-
bit priuilegia, puta tacitæ hypothecæ, & similia, si uult illam
recuperare uir & uxor à socero, uel aliis cognatis infidelib.
Nam si Christiana lapsa in hæresim postea rediens ad fidem
recuperat dotem cum suis priuilegiis, ut supra est dictum, ea
dem ratione de nouo nunc conuersa illa priuilegia consequi-
tur: imò multò magis : quia magis peccauit fidelis, quæ ad in
fidelitatis transit errorem, quàm illa quæ in suo errore nata
est, mansit à principio, inde dicitur, quòd magis delinquit fi
delis apostatando, quàm infidelis in sua infidelitate persisten-
do, 32.q.4.c.in eo.& in tex.& gl. in uerbo maior.in d.c.quā
to. Vnde multò magis gaudebit priuilegiis post mortem dicti
sui uiri. Amplius dici potest, quòd si talis mulier conuersa ad
fidem uellet recuperare dotem à primo uiro remanente in iu-
daismo, poterit illam recuperare cum suis priuilegiis, ex quo
nunc tempore, quo petit dotem, reperitur fidelis & Catholi-
ca : quia nunc uerum est dotem esse mulieris Catholicæ, er-
go habet priuilegia; quia qualitas iuncta uerbo importat, &
operatur secundùm tempus uerbi. d.l.ex facto.& l. Titius.ff.
de testa.mil.& l.in delictis.§.si extraneus. ff. de noxa. iuncto
tex.in dicto corpore de priuilegiis dotis hæreticis mulieribus
non præstandis, circa medium ibi, illis dedimus solis quate-
nus his fruantur & utantur, & quę diligentiam habent recti,
ut adorādam nostram fidem &c. Quinimò si primus uir iam
erat conuersus ad fidem, & aliam fortè acceperat uxorem, te-
nebitur primæ uxori nunc conuersæ dotem restituere cum
suis priuilegiis, eadem ratione per supradicta. Posset tamen
dubitari, quid de infidelibus ambobus coniugibus simul con
uersis ad fidem, qui tamen contraxerant prius matrimonium
de iure prohibitum, potest distingui, quòd si talis prohibitio
erat de iure diuino, & tunc licet iura permittant dispensati-
uè, ut nunc non separentur, imò ut filij exinde suscepti re-
putentur legitimi propter publicam utilitatem, & vt alij in-
fideles animentur ad conuersionem : tamen matrimonium
non valet : vt habetur in cap.fi.qui filij sint legitimi : & ideo
potest

potest dici, quòd dotes talium mulierum non habent priuilegia, licet sint nunc personæ catholicæ: quia non debent propterea esse melioris conditionis, quàm mulieres natæ in fide, quæ non excusantur ab ignorantia prohibitionis iuris diuini secundùm dicta supra in nono membro primæ partis, & sic æquiparentur scientibus: & sic faciunt dicta supra in prima conuenientia in prima limitatione. Ex quo habes notabilem limitationem ad dispositionem l. qui contra. C. de incest. nup. uidelicet, ut in casu isto contra contrahentes prohibitas nuptias, ex quo non erant in errore iusto, non obtinet locum pœna, de qua ibi, & in authen. ibi posita, & maximè confiscationis dotis: & hoc fauore fidei, quod not. ad dicta supra in prima parte huius 11. partis, maximè in primo membro, & etiã in nono. Si autem talis prohibitio erat de iure positiuo, & sic à lege canonica, & non diuina: & tunc propter talem eorum conuersionem fauore publicæ utilitatis dispensatiuè iura confirmant tale matrimonium: ut habetur in cap. gaudemus. in prin. de diuor. & no. in d. c. fi. meritò dotes talium mulierum sortiuntur priuilegium propter talem earum conuersionem, & approbationem.

Vigesimosecundò addo differentiam, & quidem generalẽ
48 in ista materia: quia † licet in aliquibus & quidem in multis mulier putatiua habeat priuilegia, quæ dotibus ueris, & legitimis uxoribus indulta sunt à iure, ut patet per extensum in primo membro posito circa conuenientias ipsarum: tamen quò ad alios effectus, circa quos matrimonium uerum speciales habet fauores citram ipsam dotem, non est facienda extensio ad ipsum matrimonium putatiuum, non legitimè contractum, licet inter ignorantes: ita singulariter tradit Bar. per illum tex. in l. si concubina. in prin. ff. rer. amot. allegat supra in 17. differentia.

Ex quo inferri posset ad multas differentias ultra differen-
49 tiam ibi positam: & maximè ut † licèt propter uinculum cõiugale succedat ab intestato uir uxori, & econtra deficientib. agnatis & cognatis, etiam excluso fisco, ut habetur in l. 1. ff. & C. unde uir & uxor. tamen non sic si essent coniuges putatiui, ut est tex. in d. l. 1. ff. unde uir & uxor. Vnde etiam si poneremus, quòd stetissent tales putatiui coniuges in tali matrimonio sic bona fide contracto per longissimum tempus propter quam diuturnitatem temporis iuncto dicto iusto errore & sic bona fide coniugum filij ex singulari iuris dispensatione efficiuntur legitimi, ut est casus singul. in l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. cuius dispositio licet emanauerit de iure ciuili, tamen eam approbat æquitas canonica, ut nota. cano. post Inno. & Ioan. And. in cap. pen. qui filij sint legitimi. & gloss. allegans illum tex. in cap. fin. eod. titu. Tamen si alter dictorum coniugum decederet ab intestato postea sine filiis cognatis, fiscus excludet putatiuum coniugem superuenientem à tali successione, probando nunc impedimentum sic de nouo compertum, quod est nota. Ex prædictis etiam posset inferri ad alium effectum, uidelicet, quia in tali coniuge putatiua remanente inope, & indotata, uel cum parua dote sibi constituta, cessaret singularis dispositio auth. præterea. C. unde uir & uxor. ut sic non succedat in illa portione, de qua ibi etiam cum filiis communibus etiam sic dispensatiuè ut suprà legitimatis ob diuturnitatem temporis, quod est bene notanda ad limitationem eorum quæ habentur in dicta authen. preterea.

A D D I T I O.

a Eadem priuilegia. Not. quòd dos putatiua habet priuilegia ueræ dotis: & hypothecæ in bonis uiri. l. si cum dotem. §. fin. & ibi doc. sol. ma. Bal. & Gui. de Su. in l. 1. C. de cond. ob causam. & ideo instrumentum datis putatiuæ habet executionem paratam sicut instrumentum ueræ dotis, uide Bart. in d. l. 1. de condi. ob causam.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia dotis an & quando egrediãtur personam mulieris, & an extendantur ad alias personas.*
2 *Actio ex stipulatu, in quã rei uxoriæ actio antiqua hodie est translata, transit mortua muliere in matrimonio ad eius hæredes secundùm naturam.*
3 *Priuilegia actionis nouatæ, licet non soleant transire in stipulationem nouantẽ, tamen secus est, quando fit nouatio, seu trãsfusio ex legis natura.*
4 *Priuilegia, quæ doti dantur, quomodo extendantur ad personam uiri pro dote sibi promissa.*
5 *Stipulatio paterna non habet priuilegium tacitæ hypothecæ.*
6 *Hypotheca tacita transit ad omnem personam, ad quam transit ipsa actio.*
7 *Hypotheca tacita transit in socerum pro dote promissa sibi dãda & etiam in patrem mulieris.*
8 *Hypotheca tacita transit contra bona paterna, etiam quando resultat tacita obligatio paterna pro ipsius dotis restitutione.*
Item quando pater se obligat inuitus.
9 *Priuilegium prælationis hypothecæ non extenditur ad haredẽ nisi sit filius eiusdem matrimonij.*
10 *Priuilegium prælationis hypothecæ non transit ad personam uiri pro dote sibi promissa.*
11 *Priuilegium prælationis hypothecæ non transit ad personam extraneì dotantis & paciscentis sibi reddi.*
12 *Antelationis priuilegium an transeat in cessionarium.*
13 *Priuilegium, quod datur rei dotali, uidelicet quòd non possit alienari, an transeat ad hæredem.*
14 *Priuilegium, quod datur contractui dotis, uidelicet quòd sit bonæfidei transit ad hæredem.*
15 *Priuilegium, quòd datur mulieri in actione personali de dote, uidelicet quòd tacita hypotheca sit priuilegiata, non transit ad successores.*
16 *Priuilegium antelationis an sit cessibile.*
17 *Cessionarius si intentet directam nomine cedentis, uel utilem suo nomine quid differat.*
18 *Mulier quando cedit ad sui utilitatem, ut sit cessio uertatur in mulieris commodum, tunc transit in cessionarium priuilegium prælationis.*
19 *Cessio quando tendit principaliter in alterius fauorem, tunc etiam per expressum non transit priuilegium prælationis in cessionarium.*
20 *Priuilegium, quòd fauore mulieris illico transferatur dominium sol. ma. an egrediatur personam mulieris.*
21 *Priuilegium supradictum, de quo in l. in rebus. C. de iur. dot. non se extendit ad extraneum dotantem & paciscentem sibi reddi soluto matrimo.*
22 *Mulier si à principio stipulatur dotem reddi alteri non habet locum priuilegium, de quo in l. in rebus. C. de iur. do.*
23 *Mulier si constante mat. donaret dotem alicui conferendo eius effectum post mortem in illum, non transibit illico mortua muliere dominium per dispositionem l. in rebus.*
24 *Mulier donando causa mortis, uel legando in testamento rem dotalem, tunc non transibit recta uia dominium, prout transit fauore ultimarnm uoluntatum: & hoc nisi constante ma. uir cœperit labi facultatibus.*
25 *Priuilegium, quòd in re data æstimata in subsidium præferatur mulier alijs creditoribus, an transeat ad hæredem.*
26 *Priuilegium, de quo in l. si constante. & in l. ubi adhuc. C. de iu. do. an possit per ipsam mulierem cedi alteri, ut possit cessionarius nomine mulieris constante matrimonio experiri, distingue, ut num. 27.*
28 *Priuilegium, quod in dubio pro dote sit iudicandum, an transeat ad hæredem, & an ad patrem nu. 29. item an ad cessionarium mulieris. nu. 30.*
31 *Priuilegium de quo in §. accedit. l. 1. C. de rei ux. act. an transeat in hæredem, & an in cessionariam.*
32 *Mulier, si pro dotis restitutione accepit in solutum, uel per uiã delegationis ignoranter debitorem inopem, quid tunc considerandum sit, si eius hæres matrimonio soluto per mortem mulieris acceperit talem debitorem.*
33 *Priuilegium, de quo in l. si cum dotem §. si mulier. sol. ma. quãdo transeat ad hæredem mulieris.*
34 *Priuilegium supradictum non extenditur ad uirum, si ignorãter receperit nomen debitoris pauperis insolutum pro satisfactione dotis sibi promissæ. & nu. 35.*
36 *Priuilegium, quod non ualet pactum, per quod dotis conditio efficitur deterior, an & quando extendatur ad uirum, & quando ad hæredem mulieris. nu. 37.*
38 *Priuilegium, quòd non ualet pactum &c. an extendatur ad pactum factum per patrem mulieris.*
39 *Priuilegium de quo in l. Cayus. sol. ma. an extendatur ad aliã personam, quàm mulieris.*
40 *Extraneus dotans, an possit alteri stipulari.*

41 Pater

41 *Pater dotans quomodo poſsit ſtipulari.*
42 *Priuilegium quando mulier poſsit obligari effectualiter pro dote alterius mulieris abſque beneficio Velleya. quomodo trãſeat ad hæredem mulieris.*
43 *Priuilegium ſupradictum, an & quando tranſeat in patrem.*
44 *Priuilegium quòd pater ſtipulando dotem filiæ reddi. ſol. mat. an tranſeat in hæredem filiæ, uide conſequenter tres notabiles caſus. nu. 45. 46. & 47.*
48 *Statutum diſponens, quòd omnia inſtrumenta confeſsionata habeant executionem paratam, an obtineat in tacita ſtipulatione.*
49 *Pater ſi fuerit ſtipulatus filiæ, ut filiæ, an ut extraneæ, uidelicet ut benemeritæ: an & quando ualeat ſtipulatio. & numero 50.*
51 *Dos ſol. ma. morte filiæ an & quando tranſeat ad patrem, non tanquam hæredem, ſed iure conſolidationis.*
52 *Auus maternus, an præferatur auo paterno in ſucceſsione nepotis in bonis quæſitis ex linea materna.*
53 *Diſpoſitio l. quod ſcitis. loquens de auo materno præferendo debet hodie extendi ad auum paternum præferendum materno in quæſitis ex linea paterna.*
54 *Fratres uterini licet de iure nouiſsimo parificentur fratribus conſanguineis tantùm circa ſucceſsionem, hoc tamen limitatur, ut procedat in alijs undecunque quæſitis, præterquam ex materna uel paterna linea.*
55 *Statutum, quòd frater conſanguineus tantùm præferatur uterino tantùm, reſtringitur, præterquam in bonis à matre fratris, de cuius ſucceſsione agitur.*
56 *Filiusfam. recipiendo mutuum pro dote danda utiliter obligatur.*
57 *Priuilegium, de quo in auth. res quæ. C. communia de leg. an extendatur ad dotem reſtituendam.*
58 *Priuilegium, quòd prælegatum factum ab aſcendente pro dote danda, ut non ueniat in reſtitutione fideicommiſſaria, an extendatur, quando eſſet factum ab alia perſona.*
59 *Priuilegium, quòd res dotalis ſit inalienabilis, an extendatur ad donationem propter nuptias.*
60 *Donatio propter nuptias habet tacitam hypothecam non tamen priuilegiatam.*
61 *Priuilegium quòd res dotalis non poſsit alienari etiam cum conſenſu mulieris, extenditur, quòd nec etiam cum conſenſu ſoceri ipſius uiri alienantis, etiam ſi dos eſſet in caſu reſtitutionis.*
62 *Diſpoſitio l. quoties. ff. de iure dot. an extendatur ad aliam perſonam.*
63 *Priuilegium, quòd non poſsit obijci contra mulierem de retentione, an extendatur ad hæredem mulieris repetentem dotem.*
64 *Priuilegium, quòd mulier poſsit uti retẽtione rerum per eam amotarum non extenditur ad eius hæredem.*
65 *Priuilegium, quòd maritus poſsit cogi inuitus tanquam delegatus alteri promittere dotem reſtituere, an & quando extendatur ad patrem mulieris.*
66 *Pater, qui dotem exegit, ſi poſtea eſt factus pauper, non imputatur uiro, qui ſoluit à principio patri, ut ſic non poſsit iterũ exigi à muliere pro ſe remaritanda.*
67 *Priuilegium, quòd à ſententia lata ſuper dote nõ poſsit appellari, ut executio impediatur, an extendatur, quando fuit lata pro uiro contra mulierem. Et an extendatur ad hæredem mulieris, ſi fuit lata pro muliere, & nu. 68.*
69 *Mulier, ſi pendente appellatione, petijt executionem ſuæ ſententiæ: & facta pronunciatione de exequendo deceſsit, an talis interlocutoria habebit effectum in hærede ipſius, diſtingue & amplia hoc, ut num. 70.*
71 *Priuilegium, quòd filiafamil. pro dote aduentitia poſsit eſſe in iudicio etiam ſine conſenſu patris: & idem in profectitia iam conſolidata, an extendatur ad filiumfamil. in caſu, quo dos ſuæ uxoris, uel lucrum dotis ſunt appropriata ipſi filio.*
72 *Priuilegium, quòd cauſa dotis ſit ſummaria. Item quòd non offeratur libellus, nec lis conteſtetur, & quòd procedatur diebus feriatis, extenditur ad uirum uel ſocerum mulieris agentem pro dote promiſſa, non ſic in ſocero agente poſt matrimonium ſolutum morte filiæ ſuæ.*

PARS DVODECIMA.

1 EXPETITA eſt Vndecima Pars, ſequitur Duodecima Pars, uidelicet, † an & quando dotis priuilegia mulieris perſonam egrediantur, & ſic an extendantur ad alias perſonas, ſuper quo aduertendum duxi: quia reperio in hac materia iura uario ac diuerſo modo loquentia. Nam tex. in l. 1. C. de priuile. dot. ſimpliciter & indiſtinctè dicit, ꝙ dotis priuilegia ad hæredem ipſius mulieris non tranſeunt, idem probatur in l. fi. C. qui pot. in pigno. habea. in §. exceptis. ubi declaratur eſſe ſpeciale in filiis ipſius mulieris præmortuæ, ut gaudeant prærogatiua dotis circa ius prælationis; ergo in aliis hæredibus extraneis uidetur denegari. l. cum prætor. ff. de iudi. cum uulgatib. & ideo probatur in ſuperiori litera eiuſdem legis ibi, quapropter hypothecam mulieri indulgemus. Et ſic ſolùm datur perſonę mulieris, & non dicit actioni dotis indulgemus.

Tertiò probatur in §. fuerat. inſti. de act. in fi. ibi, cuius ſolius, ſ. mulieris prouidentia hoc induximus, ad hoc etiam tex. in l. dabimus. ff. de priuileg. credito. ibi, dabimus ex his cauſis ipſi mulieri priuilegium. Ad idem tex. in auth. ut exactiones inſtantis dotis. §. 1. ibi, non enim aliis dedimus dudum, nec damus hoc priuilegium hæredibus, aut creditoribus, ſed ſolis filiis. Et licet iura ſupra allegata in ſuis certis caſibus loquãtur tamen uidentur poſſe extendi per tex. in d. l. 1. de priuile. dot. qui loquitur generaliter, & ſic de omnibus aliis priuilegiis. Similiter etiam & magis per expreſſum loquitur text. in auth. ut immobilia ante nuptias. §. fi. ibi, dum dicit, omnibus priuilegiis doti datis à nobis in ſua firmitate manentib. quando mulier mouit, aliis enim omnibus præter mulierem huiuſmodi priuilegia, nec ex antiquo dedimus, nec nũc damus. Sed in contrarium, quòd dotis priuilegia extendantur ultra mulieris perſonam, probat tex. in l. 1. C. de rei uxor. act. in §. illo proculdubio. qui uidetur uelle de directo contrarium, dum dicit, quòd actio ex ſtipulatu illa tacita, & ſubintellecta à lege ex ſpeciali fauore tranſmittitur ad hæredes mulieris in matrimonio decedentis, uidelicet ſecundùm ſui naturam: quæ uerba, uidelicet ſecundùm ſui naturam, uidentur ſonare, ꝙ trãſmittatur ad hæredes cum ſuis priuilegiis.

Item & ſecundò, quia actio ex ſtipulatu ficte, & ſic cũ ſuo priuilegio fictæ ſtipulationis extenditur ad ipſum patrem mulieris, & eodem modo cum priuilegio tacitæ hypothecæ: ut eſt tex. in d. l. 1. §. extraneum. uer. parenti, qui tex. licet loquatur de ficta ſtipulatione: tamen doctores communiter extendunt etiam ad tacitam hypothecam: cum hæc duo priuilegia procedant à pari, ut ſic, ubi eſt locus tacitæ ſtipulationi, ſimiliter etiam eſt locus tacitæ hypothecæ: ut patet in d. l. 1. §. & ut plenius. ibi, ita & huiuſmodi actioni damus ex utroque latere hypothecas ſiue ex parte mariti pro reſtitutione dotis, ſiue ex parte mulieris pro ipſa dote præſtanda.

Tertiò ad idem tex. in d. l. fi. ante medium. in uerſ. ſancimus. ibi, ſancimus ex ſtipulatu actionem, quam mulierib. pro dote conſtituenda dedimus, cuique tacitam donauimus hypothecam &c. Et ſic cum procedant à pari, infertur, quòd quibus perſonis eſt donata tacita ſtipulatio, cenſetur etiam donata tacita hypotheca.

Quartò: quia iura uidentur dare huiuſmodi priuilegia ipſis dotibus, ut patet in eo. §. & ut plenius. ibi. Si enim & ſtipulationes, & hypothecæ ineſſe dotibus intelligantur &c. & etiã in ſuprà allegata litera ibi: ita & huiuſmodi actioni damus ex utroque latere hypothecas: ergo dicta priuilegia non perſonæ mulieris, ſed ipſi actioni attribuuntur, quo caſu ſuccedit regula. l. in omnibus. ff. de reg. iur. quòd ubi perſonæ conditio locum facit beneficio, tunc deficiente dicta perſona, deficit & beneficium: ſed ubi beneficium, uel priuilegium datur actioni, tunc ad quem tranſit actio, tranſit & beneficium. Vnde ex quo actio in hęredem tranſit, tranſit & beneficium. l. priuil. eod. tit. Sed actio de dote tranſit in hæredem mulieris abſque dubio. d. §. illo proculdubio. cum ſim. ergo priuilegia ipſi actioni ſeu doti attributa tranſire debent in hæredem mulieris.

Quintò probari uidetur ex tex. in ea. l. fi. circa prin. ibi, proſpeximus in perſonalibus actionibus ipſi rei uxo. act. ſic uidetur ibi tex. applicare priuilegium ipſi actioni, & non perſonæ, ut etiam probatur ſimiliter ex litera ſequenti ibi, rei uxoriæ actioni, quam in pręſenti ſuſtulimus, magnam pręrogatiuam præſtãtes. Et tex. in d. §. fuerat, dicit, ſed & tacitam ei dedimus

hypo-

hypothecam.loquitur enim de ipſa rei uxoriæ act.hodie conuerſa in tacitam ſtipulationem, prout hoc declaratur per ſuperiorem literam illius.§.

Item & ſextò tex.in d.§.& ut plenius.extendit dictum priuilegium tacitæ ſtipulationis, & tacitæ hypothecæ ad uirum, cui dos fuit promiſſa, ſi pro ipſius dotis conſecutione agatur.

Et ſic per prædicta iura, & multa alia, quæ ad propoſitum induci poſſent, apparet, an in iſta materia extendantur dotis priuilegia ad alias, quàm ipſarum mulierum perſonas uario modo loquuntur.

Similiter etiam doctores in hac materia inter ſe diſcrepantes comperio: nam Odofredus dixit, huiuſmodi priuilegia cõcedi à iure perſonæ mulieris, & non actioni, patet, quia ſi concederentur actioni, tranſirent ad omnem perſonam, ad quam tranſit ipſa actio, ut d.l.in omnibus.& l.priuilegia.

Sed conſtat, quòd in hæredem mulieris tranſit ipſa actio, ut ſuprà, & tamen non tranſit priuilegium actionis.d.l.1.C. de priuilegio dotis.meritò &c. Tamen ipſe non reſpondet ad contraria ſuprà aſſignata.

Dyn.autem in l.1.ff.ſol.ma.prout refert Bar. ibi.& ut refert Cy.in d.§.& ut plenius.aliter dicebat, uidelicet, ꝙ priuilegia dantur actioni, tamen rõne perſonæ mulieris: & ita uidentur uoluiſſe ſaluare iura ſuprà allegata, dum uidentur attribuire dicta priuilegia ipſi doti, ſeu actioni de dote: & ſic in effectu uidetur uelle, quòd non egrediantur perſonam mulieris, quod tamen eſt contra multa iura ſuprà allegata pro ſecunda parte. dominus Cy.etiam uariauit: quia diſtinguendo multa priuilegia dotium in d.l.fin. C.qui potiores. ad finem dixit poſt Iaco.de Are.quòd tacita hypotheca non tranſit ad extraneum hæredem.& in d.l.1.de priuilegio dotis, dixit poſt Petrum totum contrarium. Bar.uerò in d.l.1.dixit, ꝙ priuilegium quoddam datur ipſi actioni, ut eſt priuilegium tacitæ hypothecæ: & hoc tranſit ad quemcunque, ad quem tranſit ipſa actio. probat hoc per text.in d.§.fuerat.in fi.à contrario ſenſu, ubi tex.loquitur per aduerſatiuam.

Item per text.in dict.§.& ut plenius.idem dicit, ſi detur ipſi contractui dotis, ut eſt priuilegium fictæ ſtipulationis.

Item priuilegium, quòd illa ſtipulatio ſit bonæ fidei, & hæc tranſeunt ad hæredem. Idem ſi detur ipſi doti, ideſt rei in dotem datæ, ut eſt, ne poſſit alienari obſtante l.Iulia. & hoc priuilegium ſimiliter tranſit ad omnes, ad quos tranſit ipſa dos, & ſic tranſit in hæredem, ut poſſit uendicare fundum dotalẽ alienatum, ſicut ipſa mulier poterat.l.fundum dotalem.ff.de fun.do.uel dicit ipſe, pone exemplum in priuilegio, quod habet dos, ut in dubio ſemper ꝓ ea fiat interpretatio: quia tex. in l.in ambiguis.ff.de reg.iur.& in l.in ambiguis.ff.de iu.do. dicit, quòd in ambiguis pro dote &c. & non dicit pro mulieribus in dote. Et ideo extenderetur hoc priuilegium etiam ad uirum agentem pro dote promiſſa, ſubdit poſtea ipſe Barto. quoddam eſt priuilegium, quod datur actioni fauore mulieris, uel datur mulieri in ipſa actione, ut erat olim in actione perſonali de dote ſine alia hypotheca, in qua perſonali præferebatur mulier etiam poſterior in tempore omnibus aliis creditoribus: ut d.l.dabimus.ff.de priuil.credito.quod etiam hodie obtinet in ipſa tacita hypotheca inhærente ipſi actioni de dote, ut præferatur omnibus aliis creditoribus prætendentib. tacitam, de quo in d.l.fin.ut dictum eſt ſuprà in decima par. Et quia hoc priuilegium datur mulieri in ipſa hypotheca, ſiue dicamus, quòd datur hypothecæ mero fauore mulieris: nam in idem recidit, ideo hoc priuilegium non extenditur ad alias perſonas, etiam hæredes mulieris, niſi eſſent filij & eiuſdẽ matrimonij, ut in d.l.fi.§.exceptis, quoddã priuilegium datur inſtantiæ, ſcilicet ut in cauſa dotis procedatur ſummariè: & hoc etiam datur mero fauore mulieris. Et ideo ſentit Bar.ubi ſuprà, ꝙ non tranſit ad hæredem, ſed in ipſo hærede habebitur conſideratio, prout in qualibet alia perſona, uidelicet ſi eſſet perſona pauper, adeo quòd uictus ſibi deficeret, ſi cauſa non abbreuiaretur: per id quod habetur in l.2.ff.de re iudicat.

Vnde ſentit Bar. quòd ſi mulier ageret ad dotem indiſtinctè, cauſa ipſa eſſet ſummaria: & ſi eius perſona non eſſet pauper uel miſerabilis; tamen ſecus in hærede, ut ſuprà dixi, quæ dicta Barto.uidentur ſatis notabilia, & concluſiua in hac materia. tamen ſua dicta pro maiori parte reperio fuiſſe extracta ex dictis Rayn.de Forli. in d.l. 1. Reperio tamen eundem Bart.in aliquibus ex his fuiſſe contrarium. Et primò dũ dixit, quòd priuilegium, quod datur doti, ideſt, ipſi rei dotali, trãſit ad hæredem mulieris, quod ſine dubio procederet, quãdo ipſe hæres uellet uendicare alienata per mulierem conſtante matrimonio: quia in hoc non eſſet priuilegium in ipſo hærede, cum dominium non fuit tranſlatum. Et ita etiam exemplificat Barto.ut ſuprà, non ſic fortè ſi hæres alienaſſet rem dotalem nondum ſibi reſtitutam per uirum, ut uoluit ipſe idem Bar.in d.l.1.per tex.in d.auth.ut immobilia ante nuptias.§.fi.de quo infrà dicetur.

Item ex dictis Bar. ſequeretur, quòd priuilegium, de quo in l.in rebus.C.de iur.do. uidelicet ut dominium rei dotalis retransferatur in mulierem ipſo iure ſoluto matrimonio, ex quo uidetur datum ipſi doti, ſimiliter tranſibit in hæredem mulieris prædecedentis in matrimonio etiam extraneum, in quem hæredem tranſit ipſa dos: & tamen idem ipſe Bar.in l. Neſennius.§.fundum.ff.de re iudica. tenuit contrarium, de quo tamen infra dicetur.

Item circa illud de hypotheca priuilegiata, ut non egrediatur perſonam mulieris, ipſe idem Bar.reperitur contrarius in l.poſt dotem circa finem.in uerſ.ſextò quæro.ff.ſol.mat. ubi poſt multa tenendo opinionem Dyn.dicit, quòd hoc priuilegium antelationis extenditur ad patrem agentem nomine cõmuni, uel nomine adminiſtratorio. Et ſic quando agit uiuente muliere, non ſic quando ea mortua, ita intelligendo gloſſ. procederet in d.§.fuerat.uidelicet in glo.pen.in fi.& ſimiliter ibi tenet, tale priuilegium tranſire in ceſsionarium ipſius mulieris, quando ad utilitatem mulieris ageretur, & fieret ceſſio, ut ibi per eum, de quo etiam plenius dicetur infra in 4.q. Similiter etiam illud de inſtantia non uidetur uerum, ſi tale priuilegium extendatur etiam ad perſonam uiri, uel ſoceri agentium pro dote promiſſa conſequenda, cum huiuſmodi priuilegium detur doti, ſeu actioni ex ſtipulatu expreſsè uel tacitè iudicialiter intentatæ, ut probatur in clemen. diſpendioſam. de iudic.iuncta gl.Et ideo tranſit in uirum uel ſocerum agentes pro dote danda, ſicut datur mulieri pro dote reſtituenda, per tex.in d.§.& ut plenius.de quo infra dicetur. Et ideo pro ueritate huius materiæ non parum dubiæ ſubijciam ſignanter & particulariter aliquas quæſtiones circa multa priuilegia: ex quarum decisionibus aperietur intellectus, quid dicendum & reſpondendum ſit circa multa alia priuilegia, quæ longum eſſet recenſere, arguendo de ſimilibus ad ſimilia, iuxta l.non poſſunt.ff.de legi.& in cap.inter cæteras.de reſcript. cum ſimil.

Et primò quæro de priuilegio tacitæ ſtipulationis, ſimul etiam admiſcendo priuilegium, quòd ipſa ſit bonæfidei: nam iſta duo paribus paſſibus ambulant: ut ſupra adduxi, circa quæ concluſiuè dico, ꝙ ſine dubio tranſeũt in hæredem mulieris: quia hæc priuilegia dantur contractui dotis, & ſic non dantur principaliter perſonæ, & ideo tranſeunt ad quencunque tranſit ipſe contractus, & eius effectus per id, quod habetur in d.l.in omnibus.& in d.l.priuilegia.& ideo tranſeunt ẽt in patrem etiam poſt mortem filiæ. Et licet Dyn. in d.l.poſt dotem.dixerit contrarium, tamen Bart.& communiter Doct. & ibi, & in l.1.eod.titu.impugnant Dyn.ex quo dicta priuilegia ab ipſo initio fuerunt orta tempore dotis promiſſæ, & ſic cenſetur facta executio à iure, unde tractare dicimus potius de iure quæſito, quàm quærendo, ut etiam hoc idem ſenſit Bald.poſt Pet.in d.l.1.C.de priuileg.dot. & eſt pro hoc text. in d.l.1.§.illo proculdubio. de rei uxoriæ actio. ubi expreſsè
2 dicitur, quòd † actio ex ſtipulatu, in quam rei uxoriæ actio antiqua hodie eſt tranſlata, trãſiuit mortua muliere in matrimonio ad eius hæredes ſecundùm naturam, & ſic cum ſua natura, ut ſit bonæfidei, prout olim erat ipſa rei uxor.actio. ut eadem l.1.§.ſed etſi non ignoramus. & in d.§.fuerat. de quo etiam ſupra in quarta parte circa finem. in pen.col. Vnde id quod dicitur in d.l.1.C.de priuilegio dotis. debet intelligi, ut loquatur de alio priuilegio, quàm de iſtis duobus, & ſic etiam intelligatur tex.in d.auth.ut exactiones inſtãtis dotis.in prin. & in d.auth.ut immobilia ante nuptias.§.fin.& eadem ratione in tacita ſtipulatione, & præſumpta donatione, quando extraneus dotat mulierem, de qua in §.accedit. de quo priuilegio ſupra in ſexta parte in 45. priuilegio, ut ſic tranſeat in hæredem mulieris; ex quo iam facta executio de iure ut ſupra, quod procedit non ſolùm in actione ex ſtipulatu tacita, ſeu ficta à lege, ſed etiam in expreſſa, ut hodie in inſtrumentis dotalibus communiter exprimitur, ut ſic etiam illa ſit hodie bonæfidei; licet regulariter actio ex ſtipulata ſit ſtricti iuris, ex quo non connumeratur in §.actionum.inſti.de actio.

& hoc

& hoc probatur in d.l.1.in princ.& expressius. in d.§.illo pro
culdubio. ut sic possit dici, ꝙ illa expressa stipulatio, ex quo
tacitè inest à lege, nihil ultra operatur: ut sic cum eadem na
tura, & qualitate intelligatur expressa, prout tacitè inerat per
id, quod habetur in l.non rectè. C. de fideiuss. & in l.si arro-
gator.ff.de adopt.
3 Ex quibus notanter infertur † ꝙ licet in stipulationem no
uantem non soleant transire priuilegia actionis nouatæ, se-
cus quando expresè actum fuit inter partes, ꝙ animo nouã
di sit interposita: ut habetur in l.aliam.in fi.ff.de nouatio. &
in l.4.§.si ex conuentione. ff.de re iu.& si prima erat bonæfi
dei, non efficiatur stipulatio nouans bonæfidei, imò tunc no-
uat, ut persistat in sua propria natura stipulationis, de quo ẽt
nota.in l.qui bis idem.ff.de uerb.obl.tamen quando nouatio
seu transfusio unius actionis in aliam fit ex legis censura, tũc
nouat cum eadem natura, prout erat prima, in cuius fauorẽ
fuit facta transfusio, ut sic remaneat bonæfidei, prout erat à
principio per dicta iura, quod est notandum, ad notata in d.l.
aliam.& in d.§.si ex conuentione.de quo etiam per Bal. in d.
l.1.§.sed etsi non ignoramus.& suadet ratio: quia fauorabi-
lius agitur cum lege, q̃ cum hoĩe: ut aliàs in simili in l.Cel-
4 sus. ff.de arbitris.& aliàs in c.illa. de elect. Et quia hæc † duo
priuilegia dantur doti, ut supra, ideo extenduntur etiam ad
personam uiri, cui dos fuit promissa, ut sic etiam fingatur p
uirum interposita ualida stipulatio pro dote sibi danda, sicut
fingitur in muliere in dote sibi restituenda, ut expresè patet
in d.§.& ut plenius.& de hoc dixi plenè supra in 6.parte circa
secundum priuilegium, uidelicet tacitæ stipulationis. Conclu
dendo etiam ibi hoc procedere non solùm in dote promissa
per mulierem, sed etiam per eius patrem, uel extraneum, &
ꝙ extendatur ad patrem dote in eum consolidata per mortẽ
filiæ.§.extraneum.uers.parenti. quicquid aliter senserit Dy.
in d.l.post dotem. Idem si esset consolidata in filiam morte
patris, uel ex pacto patris etiam ex interuallo, uidelicet dotem
reddi soli filiæ, non sic ut fingatur fauore etranei paciscentis
dotem sibi reddi.
Item non sic, quando per uiam delegationis, nisi quãdo ad
mulieris utilitatem fieret delegatio, prout etiam in fideiusso-
re dotis restituendæ ad mulieris utilitatem interueniente eo
casu, quo potest de iure interuenire: ut dixi latius in dic. 6.
par. circa dictum secundum priuilegium, inferendo ibi, quòd
in casu legis si constante. §.quoties.ff.sol.mat. fideiussor nu-
do pacto interueniens utiliter obligatur, vt sic fingatur etiam
tunc tacita stipulatio, subdendo etiam ibi, quid in fideiussore
dotis danda, ad quæ ibi dicta me remitto.
Similiter etiã, quòd dicta tacita stipulatio subintelligatur
circa personam uiri, cui dos fuit promissa per mulierem, vel
socerum: & sic extendatur ad personam uiri cum sua natu
ra, ut sic sit bonæfidei, ut conclusi in 4.part.in 10.col.contra
Pau.de Cast.& etiam in 7.par.dixi, uidelicet in quarto priui-
legio. & etiam quòd hoc priuilegium extendatur ad patrem
agentem ex iure consolidationis in eum factæ, ut tunc etiam
sit bonæfidei, quicquid aliter uoluerit Dyn. ut supra. Non sic
si ius stipulationis à prin. per ipsum patrem interpositum sit,
dotem sibi reddi, ut latius dixi in d.4.par.
Bar.tamen in d.l.post dotem. ad finem sensit contrarium
ea ratione: quia priuilegium, in quo semel à principio est fa-
cta executio à lege, & sic immediatè quòd est dos priuilegia-
ta: & sic transit ad quemcunque uadit ipsa dos. unde cum ẽt
uiua muliere dicta actio sit quæsita patri soluto matimonio,
ut supra, ergo transit in patrem, si matrimonium soluatur
mortæ filiæ, pro quo facit: quia non debet natura dictæ stipu
lationis uariari, ex postfacto, ex quo ab exordio nata fuit cũ
dicta natura sibi à iure attributa, uidelicet quòd esse bonæfi-
dei. facit in argumen.l.insulam intra biennium.ff.de uerbo-
rum obligationibus.
Sed hoc dictum non placet: imò dico, quòd à principio est
facta à iure executio, ut sit bonæfidei, uel stricti iuris secun-
dum futurum euentum. & prout causa fauore priuilegij du-
rabit in persona mulieris, uel non, ut sic dici possit hoc pen-
dere ex futuro euentu, ut aliàs in simili in l.si non sortem.§.
si decem.ff.de cond.indeb.& aliàs in l.secunda.§.1.ff.de uer
borum oblig.
Posset etiam non improbabiliter dici, quòd quando pater
uult prouidere sibi soli in dote restituenda, sicut tunc non da
tur priuilegium tacitæ stipulationis: imò oportet, quòd in-
terponatur expressa: ut habetur in l.auia.C.de iu.dot.& in l.
quoties.ff.sol.mat.quo casu dicta stipulatio manet in sua na-
tura, ut sit stricti iuris, nec tunc est priuilegiata, quòd efficia-
tur bonæfidei, sicut efficitur illa tacita, ut dixi suprà in 6.par-
te circa primum priuilegium.
Nam nullo iure cauetur, quòd actio ex stipulatu pro dote
repetenda sit bonæfidei, nisi illa, quæ successit in locum rei
vxoriæ actionis: & hoc ea ratione, quia subrogatum uenit cũ
eadem natura eius, in cuius locum subrogatur, ut iura volũt,
imò ita expresè dicit tex.in dict.l.prima.§.sed & si non igno-
ramus.
Sed quando pater stipulatur dotem sibi reddi, hæc stipula-
tio stat in proprio suo esse, & sua natura: quia cessabat tunc
rei uxo.act.d.l.auia.& l.quoties. quod maximè procedit tenẽ
do opinionem communem, ꝙ dicta stipulatio patris non con
solidatur in filiam postea sui iuris effectã per mortem patris,
uel emancipationem, de quo per Bart.in d.l.post dotem.& p
Dy.& per Bal.in l.pen.§.fi.eo.tit.& per Cy.& Bal.post gl.ibi
in d.l.1.§.uideamus.& hoc uidetur tenendum in puncto iu-
ris pro nunc maiori adhibito studio, licet aliter dixerim supra
5 in 4.par.& sicut dicimus † ꝙ dicta expressa stipulatio patris,
uidelicet dotem sibi patri reddi, non est priuilegiata, ut sit bo-
næfidei, ut supra, sic etiam non est priuilegiata circa tacitam
hypothecam: quia illa solùm, quæ succedit in locum rei uxo-
riȩ actionis, habet hypothecam tacitam, ut hoc probatur in
terminis in d.§.& ut plenius.iuncto princ.illius l.& in d.l.fi.
C.qui pot.in uersic.sancimus. quicquid aliter in hoc ultimo
senserim suprà in sexta parte operis, in septimo priuilegio;
ubi tamen me remisi ad dicenda in hac ultima parte, & repe-
tetur infra proxima quæstione. Et hæc sunt utilia, cum ex his
resultet, quid concludendum sit circa usuras, & fructus: nam
si dicta stipulatio patris esset bonæfidei, uenirent à tempore
moræ: non sic si esset stricti iuris, ut dixi in d.4.part.subiun-
gendo ibi, quid in extraneo repetente dotem sibi reddi ex pa-
cto, vt ibi latius inuestigaui, & sic etiam subdendo ibi, quid in
extraneo per uiam delegationis submisso.
6 Secundò quæro de priuilegio † tacitæ hypothecæ an egre-
a diatur personam a mulieris, & respondeo breuiter quòd ex
quo datur actioni de dote, uel ex stipulatu, ut suprà, ideo trã
sit tacita hypotheca, ad quem transit ipsa actio, ut habetur in
d.l.in omnibus.& d.l.priuilegia. tum etiam quia à principio,
& in ipso actionis ortu est facta executio à lege, uidelicet ipso
iure producendo dictam tacitam hypothecam, ergo transit
cum sua natura sibi à principio attributa: & ideo sicut ipsa
actio in hæredem transit, etiam in extraneum, sic etiam trans
sit in ipsum hȩredem dicta hypotheca, & sic cum sua natura
tacitæ hypothecæ: & probatur hoc in d. §. illo proculdubio,
ibi, secundùm suam naturam.
Vnde de hoc priuilegio non est intelligendus tex.in d.l.1.
de priuilegio dotis. ut communiter etiam ibi tenent docto.&
Dy.& Bar.& communiter doct.in d.l.1.sol.mat.
Et ex hoc sequitur, quòd sicut hoc priuilegium tacitæ hy-
pothecæ transit in hæredem, sic etiam transit in cessionarium
ipsius mulieris per regulam l.ex pluribus.ff.de administr.tu-
to. quia quicquid est transmissibile ad hæredem, est etiam ces
sibile, quod etiam uoluit Bar.in d.6.quæst.in d.l.post dotem.
licet aliter ibi dicatur de priuilegio prælationis, de quo ulti-
mo tamen dicetur infra in 4. quȩst. Et idem uoluit Bald.in
dict.l.1.C.de priuileg.dot. imò facta cessione actionis de do-
te per ipsam mulierem consequenter transfertur ipsa tacita
hypotheca in cessionarium, tanquam pedissequa, licet de ea
nihil sit expressum.l.emptori nominis. & l. uẽditor actionis.
ff.de hæred. uel act.uend. licet uideretur in hoc dubium, ut di
cta iura intelligantur procedere in hypotheca expressa & con
uentionali, non sic in tacita dispensatiuo modo causata, arg.
l.quod uerò. & l. ius singulare. ff. de legib. Sed dicas contra-
rium, per id quod habetur in l.1.C.per quas perso.nob.acqu.
& hoc etiam tenet Bald. in dict.l.prima. de priuileg. dotis.in
quinta colum.
7 Et hoc quidem † priuilegium tacitæ hypothecæ ex quo da
tur actioni ut supra, obtinet, siue competat actio mulieri, si-
ue socero pro dote restituenda, siue competat uiro, siue so-
cero mulieris pro dote promissa sibi danda: ut est text. in §.
& ut plenius.
Et an transeat in patrem mulieris pro dote in eum consoli
data; dixi in 6.par.operis, in septimo priuilegio, ubi ponitur
hoc priuilegium tacitæ hypothecæ. Et licet gloss. in d.§.fue-
rat, senserit, quòd sic, dum indistinctè loquitur, dicendo illud
dari

dari patri mulieris pro dote sibi restituenda, & etiam fuit de mente Bar.in d.l.1.solut.mat. dicendo hoc priuilegium dare actionem,& ideo transire in omnem personam,in quam trāsit ipsa actio de dote. Vnde cum trāseat ipsa actio in patrem, ut dixi supra in priuilegio tacitæ stipulationis, & est text.in d. §. extraneum. uersic. parent. transire etiam debet ipsa tacita hypotheca.

Bald.autē in d.l.1.C.de priuilegio dotis.tenuit indistinctè contrarium, cuius dictum licet impugnauerim in dicto septimo priuilegio, tamen saluari potest, ut possit procedere in casu, quando pater ageret ex iure consolidationis in eum factæ propter expressam stipulationem per eum à principio interpositam dotem sibi reddi, ut dixi supra in proxima quæstione ad finem. Nam sicut ita paciscendo non habet locum priuilegium tacitæ stipulationis, nisi expressa interponatur, d.l.quoties.& l.auia. & dictum est suprà in primo & secundo priuileg.6.par.ita etiam non habet priuilegium tacitæ hypothecæ: cum dicta duo priuilegia procedant à pari, & per uiā cuiusdam concomitantiæ,seu socialitatis,ut suprà dixi,& probatur in d.§.& ut plenius. & sic ubi nō obtinet locum tacita stipulatio, similiter nec tacita hypotheca: & hinc est, quòd talis expressa stipulatio paterna non habet priuilegium, ut sit bonæfidei,ut dictum est supra in proxima quæst. ante fin.

Item quia talis stipulatio tendit contra fauorem mulieris, & ideo non esset æquum quòd talis fauor mulieris, uidelicet ut habeat tacitam hypothecam, redundet in eius odium, & præiudicium, sicut etiam non habet dictum priuilegium extraneus dotans,& paciscens dotem sibi reddi,ut dictum est in dicto septimo priuilegio,& ita uidetur tenendum,quicquid aliter senserit gl.in d.§.fuerat. & quicquid aliter senserim in dicto septimo priuilegio.ad finem.

8 † Item transit hoc priuilegium in bonis patris promittentis dotem pro filia, etiam quando tacita resultaret obligatio paterna pro ipsius dotis restitutione: ut dixi in dicto septimo priuilegio. Sic etiam quando pater cogitur inuitus se obligare pro filio pro dote restituenda: ut habetur & nota. in d.l.si cum dotem.§.transgrediamur.ff.sol.ma.& dixi supra in sexta parte,in uigesimo priuilegio: tunc enim pater se obligando, licet inuitus,ex tunc surgit obligatio tacitæ hypothecæ,ut dixi in dicto uigesimo priuilegio: imò ex quo ibi dixi, ꝙ stante duritie patris nolentis se obligare pro dote recipienda per filium,& non habentis iustam causam dissentiendi,quòd tunc ex iuris censura habetur pro consentiente. Ideo tunc surgit ficto quodam consensu patris obligatio pro dicta dote restituenda, & consequenter etiam surgit secum tacita hypotheca,tanquam pedissequa,arg.eius, quod habetur in d.§.transgrediamur.iuncto eo, quod habetur in l.2.C.per quas personas no.acquir.

Nec obstat, si dicatur, quòd tunc in eodem actu duæ concurrunt fictiones. Prima, quòd fingatur pater consensisse, & consequenter se obligasse. Secunda,quòd ex tali obligatione surgat ficta hypotheca contra id, quod habetur in l. 1. C. de dotis promiss.& per gloss. in l.cum post.§.gener.ff.de iu.dot. Nam responderi potest, quòd impedimentum talis concursus procedit,quando dicta duo specialia, uel dictæ duæ fictiones concurrent circa idem.

Item quando ueniunt æquè principaliter: secus si circa diuersa, uel quando una ueniret tanquam sequela ad alteram: nam tunc possunt concurrere: ut habetur in l.singularia.ff. si cer.pet.& in l.4.§.fin.ff.de dona.inter uir.& uxor. Sed ita est in proposito nostro: quia dicta tacita hypotheca uenit consecutiuè ad dictam tacitam, seu fictam obligationem patris, meritò &c. Quid autem si pater post solutum matrimonium administrat bona dotalia filiæ uiduæ, quando dos esset in ea consolidata, uel erat dos aduentitia, an tunc surgat tacita hypotheca in bonis dicti patris ꝓ mala administratione, uide suprà in 9.par.in 8.priuileg.

9 † Tertiò quæro † circa priuilegium prælationis hypothecæ, de quo in d.l.assiduis. C.qui pot.in pigno.habean.de quo dixi in 8.parte. in ultimo priuilegio, & etiam in decima parte. An egrediatur personam mulieris, & quidem respectu eius hęredis est tex.ita communiter intellectus per gloss.& doctor. in d.l.1. C. de priuilegio dotis. & in d.l. assiduis. & hoc nisi hæres sit de filiis. & in dict.l.assiduis.§.exceptis.quòd intelligunt communiter doct.ibi post gl.in filijs eiusdem matrimonij, quicquid aliter glo.in l.etiam.ff.solu.matrimo.dixerit de quo per Cyn. in dicta l. assiduis.in 9.quæstio. & in dict.l.1.

de priuilegio dotis:& tenent doct. communiter in d.l.etiam. & in l.si cum procu.& l.sciendum.ff.de re iud. & dixi in 10. part.in 5.limitatione. Et licet fuerint opiniones,an extendatur tale priuilegium ad personam soceri, eiusdemque patris mulieris, quando agitur ex ui consolidationis in eum factæ, de quo dixi in 10.par.in 2.limitatione, & quid in persona uiri agentis pro dote sibi promissa, ut suprà relatum est circa principium huius ultimæ partis, de quo tetigi in decima par-

10 te,in sexta limitatione. Tamen potest concludi primò † circa personam uiri,quòd ad eum non extendatur: quia tale priuilegium est concessum mulieri, uel si dicimus esse concessum actioni in sua tacita hypotheca, illud limitatè quodammodo concessum est solùm fauore mulieris: & sic non simpliciter actioni,ut patet in d.l.assiduis. ibi, hoc nunc mulieri beneficium damus. Et ideo sicut non extenditur ad hæredem mulieris, multò minus extendi debet ad illam personam non ita repræsentantem ipsam mulieris personam,& sic non ad uirū, ut uoluit gl.in uer.ex utroque latere.in d.l.1.§.& ut plenius. & ibi etiam hoc ipsum tenet Cy.& Bal.quia hoc priuilegium conceditur personæ mulieris,& sic non debet egredi eius personam.d.l.in omnibus.ad hoc Inst.de iure naturali,gentium & ciuili.§.sed quod prin.uers.planè.

Item quia non reperitur iure cautum, quòd hoc priuilegium detur uiro,ergo non debemus nos nostro ex capite ad inuenire.l.illam.C.de colla.

Item quia rationes,propter quas se mouit Imperator in d. l.assiduis. ad dictum priuilegium mulieribus indulgendum, non conueniunt econtra in uiro, ergo nec eadem subesse debet dispositio.l.adigere.§.quamuis. ff.de iure patron.cum similibus.

Præterea uidetur tex.in d.§.fuerat.in fin.ibi,cuius solis,scilicet mulieris prouidentia hoc induximus, & etiam bene probatur in d.l.assiduis.uers.sancimus. ubi solùm dicit dari mulieribus,ad idem text.in d.auth.ut immobilia ante nuptias.§. fin.ibi, aliis enim omnibus præter mulierem huiusmodi priuilegia nec ex antiquo dedimus, nec nunc damus,& hæc est cōmunis docto.opinio.per Bart.& docto.in d.l.1.soluto matrimonio.& Bal.& alij legentes in d.l.1. de priuilegio dotis. Et

11 ex prædictis infertur, quòd† multò minus se extendit ad personam extranei paciscentis dotem alij reddi in casu solu.matrimon. de quo dixi supra in decima parte, in secunda fallentia.

Circa personam autem patris mulieris maius est dubium. Nam gl.fi.in d.§.fuerat.in fi. tenet, hoc priuilegium dari patri. Et quia sicut ipsa hypotheca datur patri, eodem modo debet dari cum suo priuilegio antelationis. Bart. autem in hoc fuit contrarius in l.1.ab eo,quod dixit in l.post dotem.eo.tit. ad finem: ut suprà latius retuli. Bald. etiam in d.§.& ut plenius.indistinctè tenet,non dari patri, quando agit ex iure consolidationis,& sic nomine proprio,reprobando glo.in d.§.fuerat. Sed Cyn.post Pet.in d.l.1.de priuilegio dotis,dictam gl. sequitur Dyn.etiam in d.l.post dotem.tenet eam, uidelicet ꝙ uiuente filia habet pater tale priuilegium; quia tunc uersatur etiam fauor filiæ, & sic ita simpliciter loquendo, uidetur ibi uelle, ꝙ si dos non esset consolidata in patrem, puta quia matrimonium solutum fuit morte uiri, & filia uiuente, dos non fuit exacta,sed nūc pater agit post mortem filiæ, ex quo tunc amplius non uersatur fauor filiæ, pater non habebit dictum priuilegium prælationis. Bar.autem in d.l.post dotem. ad fin.distinguit,ꝙ aut agit pater nomine proprio, ut est, quādo actio est in eum consolidata uel per mortem filiæ,uel ea uiuente,at in casu.l.2.§.1.sol.mat.& tunc pater non habet priuilegium, aut nomine communi agit, uel coniuncta persona filiæ,uel administratorio nomine,& tūc habet dictum priuilegium,ut ibi per eum.

Sed quicquid in hac materia uario modo loquantur doct. potest concludi circa personam patris,ꝙ aut pater agit actione ex stipulatu; quia prouidit stipulando dotem sibi reddi, & sic innouando sibi actionem de dote eo casu, quo potest, secundùm ꝙ habetur in d.l.quoties.& in d.l.auia.& tunc sicut matri,uel alij extranei dotanti, & ita paciscenti non datur tale priuilegium prælationis,ita etiam non datur tunc patri qd euidenter ex hoc ostenditur, quia dicto casu non datur patri tacita hypotheca,ut suprà post multa cōclusi in proxima quæstione. ergo consequenter non datur priuilegium antelationis; quia deficiente ipso subiecto,idest,ipsa hypotheca, deficeret debet ipsa qualitas inhærens subiecto, arg.l.eius qui in

prouincia.

prouincia.ff.si cer. pet. Nec isto casu haberet pater priuilegiũ contra alios creditores prætendentes solùm personalem actionem, prout olim dabatur ipsi mulieri, antequam esset sibi ꝓuisum de tacita hypotheca & priuilegiata : quia tale priuilegium dabatur solùm mulieri, & non alij, ut dicit tex. in d.l. dabimus. ff. de priuileg. cred. Et ideo etiam de iure antiquo non transibat ad hæredem mulieris: ut ibi notatur, & probatur ẽt ex tex. in d.§.fuerat. & in d.l. assiduis. post princ.

Nec obstat ratio gl. in d.§. fuerat. & Dy. in d.l. post dotem. & Cy. in d.l.1. de priuil. dot. uidelicet qa in consequentiã consulebatur utilitati mulieris in eius uita, ad hoc ut ex dicta dote denuo posset remaritari. facit d.l.2. ff. de priuile. cred. quia dicta ratio consideratur à iure in actione competente ipsi mulieri soluto matrimo. siue sit facta eius præcipua, siue remanserit communis cum patre: sed quando actio competit patri, dicta ratio non est in consideratione, cum iura cõsiderent, ad cuius utilitatem principaliter intentetur iudicium dotis, & non quod secundariò subsequitur, arg. eius, quod habetur in l. si quis nec causam. ff. si certum petatur. & in l. qui exceptionem. ff. de cond. indeb. & in l.1. ff. de author. tutor. hinc est, ꝙ isto casu iura dicũt, tale priuilegium dari mulieri: & sic quando mulier ipsa agit, uel alius eius nomine, uel cõi nomine.

Sed si pater non fuit stipulatus dotẽ sibi reddi: tamen dos fuit in eum aliter consolidata, & facta præcipua, seu propria ipsius patris, & tunc aut fuit in patrem consolidata post mortem filiæ prædecedentis in matrimonio per l. dos à patre. C. soluto matrimonio. & tunc licet in eum consolidetur cum priuilegio tacitæ hypothecæ, ut suprà dixi in proxima quæstio. & etiam in sexta parte, in septimo priuilegio : tamen dictam hypothecam non puto transire cum priuilegio antelationis, ex quo isto casu nullo modo mulieri prouidetur : & iura dicunt, quòd solius mulieris prouidentia indultum est dictum priuilegium, ut patet in d.§. fuerat. & alijs iuribus, suprà allegat. quod & uoluit Dyn. in d.l. post dotem. & Cyn. post Petr. in d.l.1. de priuil. dot. Et in hoc quasi omnes concordant, ut etiam tenet Rayn. in d.l.1. ff. solu. mat.

Aut fuit consolidata in patrem ante mortem, ut in aliquibus notatis in l.2.§.1. ff. solu. mat. & ibi latius dixi ponendo multos casus, & tunc. Aut pater agit coniuncta persona filiæ: quia potest, si uult, & sic renunciando suo fauori : cum potuisset tunc proprio nomine agere, vbi est tex. secundùm vnũ intellectum, & in l. cum dos. ff. de pactis dotalibus. & tunc locus esset dicto priuilegio, ex quo uidetur tunc agere etiam nomine filiæ, & hoc modo potest procedere opi. gl. in d.§. fuerat. & Dy. & Cy. ut suprà.

Si autem ageret pater nomine suo proprio, & non coniuncta persona filiæ, nec ut administratorio nomine, tunc non esset locus dicto priuilegio in tali hypotheca tacita : quia soli mulieri datur. s. agenti. d.l. assiduis. & d.§. fuerat. cum alijs suprà alleg. & ita in hoc sequor opi. Bar. in d.l. post dotem.

Nec obst. si dicatur, ꝙ isto casu potest etiam uersari utilitas mulieris, cum pater teneatur eam redotare cũ eadem dote, ut in d. auth. sed quamuis. C. de rei uxor. act. quia fortè si dictum priuilegium cessaret, non posset pater recuperare talem dotem propter alios creditores anteriores, qui absorberent totum patrimonium uiri. Et si pater non recuperaret, reperiret se impotentem ad redotandum filiam cum eadem dote : & sic resultaret damnum ipsi filiæ, ut propter hoc non posset congruè renubere : & sic esset contra fauorem nuptiarum, contra id quod habetur in d.l.2. ff. de priuil. cred. Nam potest responderi, quòd de hoc interesse mulieris ita considerato per uiam ita remotam iura non curarunt, tanquam ueniat per modum secundarium, per id quod habetur in d.l.1. ff. de auth. tutor. cum simil. suprà allegatis.

Sed solùm indulgent ipsi mulieri dictum priuilegiũ quando ipsa ageret, uel nomine suo saltem admixto ageretur pro sua dote recuperanda, ut dicit tex. expresè in d.§. fuerat. ibi, præferri autem alijs creditoribus in hypothecis tunc censuimus, cum ipsa mulier de dote sua experiatur &c. quæ uerba obtinent, siue ipsa mulier agat, siue alius suo nomine, uel saltem nomine communi experiretur : aliàs sequeretur absurdum, quòd oporteret, quòd ipsa mulier personaliter compareret in iudicio, & non per procuratorem, quod esset contra mulieris pudicitiam, ita se in publicum exhibendo, & acta describi faciendo in earum persona, contra id, quod habetur in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stipu. ad hoc l. si filij. C. de dona. inter uir. & uxo. & in l. si pupillus. §. pen. ff. de author. tutor. Vnde multò magis quando pater ageret nomine communi, ut est, quando actio de dote durat communis, prout est regulariter d.l.2.§.1. uel quando pater agit coniuncta persona filiæ, ut suprà, non ergo sufficit, ꝙ effectus agendi contingenter possit resultare in utilitatem filiæ, nisi concurrat aliud, uidelicet, quòd agatur nomine ipsius filiæ, uel proprio, uel communi, uel admixta, seu coniuncta persona filiæ, ut suprà ; quia in his casibus uerum est dicere, quòd commune est, meum est, ut habetur in l. serui electio.§.1. ff. de leg.1. Sed quando pater agit nomine suo proprio & non admixto nomine filiæ, tunc uerum est dicere, quòd mulier tunc de dote non experitur, & ideo tali priuilegio prælationis tunc non est locus, ut expresè patet in d.§. fuerat. uer. præferri autem. ubi duo requiruntur, uidelicet, quòd uersetur utilitas mulieris, ut patet ibi, cuius solius prouidentia &c.

Secundò, quòd ipsa mulier experiatur, intelligo, siue ipsa agat, siue suo nomine agatur. Ex quibus sequitur ꝙ multò minus tali priuilegio locus esset, si propter dissolutionem matrimonij actio de dote fuisset communis, puta per mortem uiri prædecedentis ; tamen postea mortua etiam filia pater ageret, cum tunc amplius non uersetur aliquod commodum filiæ, ut suprà dixi, & multò minus si hodie pater ageret tanquam hæres filiæ, cum hodie filiusfamil. habeat hæredem, ut habetur in auth. defuncto. C. ad Tertul. & in corpore unde sumitur. Vnde licet sit speciale, ut tale priuilegium transeat ad hæredes mulieris, si sunt sibi descendentes. d.l. assiduis, tamẽ non transit ad hæredes mulieris ascendentes, & maximè, quia non aliter ad descendentes, nisi eiusdem matrimonij, vt suprà dixi, quæ ratio cessat in hæredibus ascendentibus.

Quartò, quia dixi suprà in 2.q. circa principium quòd taci
12 ta hypotheca transit in cesionariũ mulieris. Quæro † nunc,
an transeat cum suo priuilegio prælationis, de quo in d.l. assiduis. & maximè si cederetur expresè cum dicto priuilegio. hanc quæstionem dicit Bald. in d.l.1. C. de priuilegio dotis. esse pulchram, de qua aliqualiter tactum est suprà in decima parte, in tertia limitatione, circa quam uarias reperio doc. opin. Nam Dy. in l. si minoris. ff. de administ. tuto. simpliciter tenuit partem negatiuam, motus ea ratione : quia ex quo dictum priuilegium non est transmisibile ad hæredes, nisi ad filios eiusdem matrimonij, ut suprà, ergo non est succesibile ex regula sumpta per Iurisconsultum, in l. ex pluribus. ff. de administra. tuto.

Et ex quo non transit in uniuersalem successorem, in quo uidetur maior ratio, multò minus in singularem successorẽ, in quo est minor ratio, cùm facilior sit translatio in successorem uniuersalem, q̃ in singularem. l. quædam. ff. de acquir. rerum dominio. Refert tamen ibi Dyn. quosdam tenere contrarium per l. quod si minor. in princ. ff. de minorib. & beneficiũ restitutionis in integrum, quod est merè personale indultum personæ minorum propter ætatis fragilitatem potest cedi per ipsum minorem personæ maioris ætatis.

Sed ipse respondet : quia in terminis nostris persona mulieris est immediata causa priuilegij. Sed in dict. l. quod si minor. immediata causa priuilegij est ipsa læsio, ut etiã ipse Dy. notat in regula, priuilegium personale. in sexto, ita etiam refert Rayn. de Forli. in l.1. ff. solu. mat. dicens, quòd quidam reprehendunt hanc rationem Dy. quia persona mulieris non est causa immediata priuilegio huic : quia cum omni casu & omni tempore sit mulier, & sic etiam ante matrimonium, ergo ipsa mulier & in omni casu haberet priuilegium, quod est falsum. Sed bene tenent opinionem Dy. ex alia ratione ; quia causa huius priuilegij non est transitoria ad hæredes mulieris. d.l. assiduis. Sed in l. quod si minor. est transitoria ad hæredes, ut l. non solùm. ff. de in integrum restitutio. tandem ipse Rayn. dicit posse saluari utranque opinionem, uidelicet, ꝙ priuilegium, quod datur actioni de dote, prout est tacita hypotheca, bene trañsit ad omnem successorem.

13 Item priuilegium † quod datur rei dotali, uidelicet quòd
non posit alienari.

14 Item priuilegium † quod datur contractui dotis, uidelicet,
quòd sit bonæfidei similiter transit ad hæredem. Sed priuile-
15 gium † quod datur ipsi mulieri in actione personali de dote
mero fauore mulieris, quòd illa tacita hypotheca sit priuilegiata, non transit ad successores. d.l. asiduis. & l. priuilegia. & l. in omnibus. ff. de reg. iur. & ideo nec etiam transit ad cesionarium. hæc sunt uerba dom. Rayne. in d.l.1. contra quam opinionem facit : quia mulier & fiscus circa priuilegium antelationis

lationis paribus passibus ambulant, vt habetur in l. 2. C. de priuile. fisci. & in l. dotis. C. de iure dot. Et tamen constat, quòd priuilegium prędictum antelationis potest cedi per fiscum, vt l. fin. & 3. eo. tit. Ergo & similiter mulier potest cedere. Cynus autem in l. 1. C. de priui. dotis. refert Dyn. tenuisse in d. l. si minoris. ut supra. Sed dicit, quòd quidam tenent cōtrarium, uidelicet, quòd possit cedi; quia fiscus & mulier in dote paribus passibus ambulant. d. l. 2. de priuilegio fisci & tamen priuilegium fisci transit in extraneum per uiam cessionis. l. vl. eo. ti. adducunt etiam per hoc. l. si tibi. §. si pactus. ff. de pact. & l. & hæredi. eo. titu. & l. 1. C. aduersus do.

Item quia licet cessionarius in rem suam agat; tamen hoc proficit mulieri: quia ipsa tenetur de euictione secundùm naturam contractus. Subdit ipse Cy. se inuenisse in quadam gl. extraordinaria, quam Accur. hic tenuit non obst. secundùm prædictos doctores d. l. ex plurib. quia plenior fit cessio in emptorem, vel donatarium, quàm in vnum ex tutoribus. Nam tutor tenebatur ex persona sua insolidum, sed ille, cui mulier vēdit, uel donat non tenebatur prius mulieri ad aliquid. Subdit tamen ipse Cyn. ibi, quòd ratio illius l. ex pluribus. est multùm generalis, & sic ualde obstat, dum dicit, quòd ideo non potest cedendo transire; quia moriendo non transit ad hæredes, quasi dicat, quòd illud, quod non est transitorium ad hæredes, est etiam transitorium ad cessionarium, nisi dicamus, quòd illud, quod non est transitorium in d. l. ex pluribus. est ideo, quia non est cessibile: ergo quodlibet aliud est cessibile, licet non sit transmissibile. Tandem subdit Cyn. ibi post hæc verba.

16 Ego dico, quòd † priuilegium, quod datur mulieri in dote, datur personæ, uel si datur causę, datur ratione personæ: quia persona est immediata causa priuilegij concedendi, ut not. ff. de regulis iuris. l. in omnibus. & per Dynum in l. 1. ff. soluto matrimonio. & institutio. de actio. §. fuerat. & ideo si uera esset opinio istorum, proficeret priuilegium ei, cui est cessa actio viuente muliere, uel mortua relicto filio hærede: aliàs non, ut d. l. si tibi. §. pactus. quod forte non est improbabile, nisi dicamus, quòd aliud est in pacto speciali, & aliud ī priuilegio legis. Ex quibus uerbis Cyn. non apparet quòd ipse bene se firmauerit in hac materia, licet Bartol. in d. l. post dotem. dicat, Pet. & Cyn. tenere, quòd uiuente muliere tale priuilegium transit, & prodest cessionario: quia ad utilitatem mulieris pertinet, per d. l. fina. C. de priuileg. fisci. Sed si bene ponderentur uerba Cyn. prout supra retulit ipse, non figit pedes, licet referat opinio. licet illa, quam refert Bartol. fuerit opinio Petr. de Bella Perti. qui plus uoluit, scilicet quòd etiam mortua muliere proderit cessionario, si ipsa decesserit cum filio hærede, quasi uelit, quòd ex quo tunc transit ad hæredem prædictum tale priuilegium, ideo tunc transibit in cessionarium, per d. l. ex pluribus. Bartol. autem in d. l. post dotem. ad finem, & in 6. quæstio. fuit in noua opinio. distinguendo, quòd quædam est cessio, quæ fit ex necessitate ex utraque parte: quia illi, qui cedit, cogitur cedere, & ille, qui emit, cogitur emere: & hoc casu transit cum onere suo. sic intelligit d. l. fina. de priuilegio fisci. subdendo hæc uerba, & si nescires hunc intellectum extrahere ex illa l. uenias ad me. Quædam est cessio, quæ fit ex uoluntate, & hoc casu transit priuilegium in cessionarium, si agat directa nomine cedentis: & hoc dicit probari per gl. in d. §. fuerat. secus si ageret sua utili. Ex quo infert ad quæstionem, de qua supra proximè est dictum: uidelicet, an transeat ad partem agentem ad dotis restitutionem soluto matrimonio.

Nam si agit nomine filiæ, & tanquā administrator filiæ, quod potest, secundùm quòd no. in l. cum dos. ff. de pactis dotali. & in l. 2. §. voluntate. & in l. si cùm dotem. §. si pater. & hoc casu haberet tale priuilegium. aut agit nomine suo, & ad suam utilitatem: & tunc non habet priuilegium, ut ibi p eū qui uidetur idem tenere in effectu in d. l. 1. C. de priuileg. do.

Sed aduertendum duxi: quia non uideo, quomodo possit extrahi ille intellectus ex d. l. fi. scilicet ꝙ ideo ibi ceditur tale ius prælationis in fisco: quia ille, qui cedit, tenetur soluere ipsi fisco. & sic etiam fiscus consequenter tenebatur ei cedere tale ius suum. Vnde fortè uoluit, intelligere Bar. illum tex. quòd fideiussor principalis debitoris soluit, qui ad hoc tenebatur: & ideo fiscus ibi cogitur cedere fideiussori ius suum, prout alius creditor, prout habetur in l. 2. ff. de distract. pignor. tamen hic intellectus est magna diuinatio ad illum textum. d. l. fina.

Præterea est contra tex. in l. 3. eod. titulo. ubi mulier, quæ soluit fisco pro suo marito, soluit uoluntariè, & sine mandato. & ideo habet ibi contra maritum actionem negotiorum gestorum, ut ibi dicit gl. per id, quod habetur in l. soluendo. ff. de neg. gest. & tamen si fuisset cauta potuisset ibi impetrare, ut sibi cedatur actio hypothecaria, quæ fisco competebat contra maritum.

Præterea licet fiscus, cui soluitur tanquàm creditori, teneatur cedere ius suum soluenti pro debitore fisci, sicut quilibet alius creditor tenetur cedere per id, quod habetur ī l. mulier. ff. qui po. in pig. hab. & no. in l. Modestinus. ff. de solutio. & in l. si res obligata. in fi. ff. de leg. 1. cum sim.

Tamen hoc uidetur habere locum, qñ ius est cessibile: sed priuilegium antelationis est merè personale, & ideo non est cessibile: ut est tex. in d. l. ex pluribus. per quem text. uidetur etiam confundi illa distinctio Bar. uidelicet an ex uoluntate, uel necessitate.

Nam ibi contutor soluit suo olim pupillo ex necessitate p mala administratione sui contutoris, & quilibet tenebatur insolidū ipsi pupillo, & ideo sibi soluenti necessariò debet fieri cessio, per illum olim pupillum contra alterum contutorem per id, quod habetur in l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tuto. & ratio. distrahen. & in l. 1. C. de transact. & tamen. in d. l. ex pluribus. dicitur, ꝙ dictum ius cessum non transit cum priuilegio antelationis indulto speciali fauore pupilli, quæ repræhensio fuit etiam de mente Ioan. de Imo. in d. l. post dotem, ad finē. de quo infra, & Bal. in d. l. 1. C. de priuilegio dotis. post multa distinguit, aut cedens est mortuus, & tunc expirat dictū priuilegium in cessionario, sicut expirat ipso cedente. l. nō solùm. §. si pupillæ. ff. de ritu nupt. pro quo facit: quia expirante iure datoris expirat ius acceptoris. l. lex vectigali. ff. de pignorib. Aut cedens adhuc viuit, & tunc aut intentat directam nomine cedentis, & tunc utitur priuilegio cedentis. Aut intētat vtilem nomine suo, & tunc secus.

Ex hoc ipse elicit vnā doctrinā mēti tenēdā, ꝙ vbicūq; tractamus de priuilegio, an egrediatur personam priuilegiati, differentia est inter directam & utilem, ubi uult dicere, ꝙ facienda est uis, an quis intentet directam nomine cedentis, an autē utilem nomine suo, quæ doctrina si esset vera, forte magni effectus.
17 Nam per hanc viam sequeretur, ꝙ † emens ius priuilegiatum in persona alicuius speciali illius fauore, & sic quantumcunque plenissimum posset cedi, ut saltem duret viuente persona cedentis, dummodo intentet directas actiones, seu exercitium directarum nomine cedentis, licet ad utilitatem cessionarij, secus si intentaret vtiles nomine suo, & sic solùm esset differentia in modo agendi, & concludendi in libello per notata in lege, qui stipēdia. C. de procur. & in l. 1. C. de actio. & obligationibus.

Et sic permitteretur per indirectū, quod non permittitur p uiam directam contra id, quod habetur in l. Seyus & Augerius. ff. ad l. Falc. & in regula, cùm quid una uia, in sexto.

Ex quo sequeret, ꝙ si in casu d. l. ex plurib. ille cōtutor, qui soluit, & cui est facta cessio, intentaret directas nomine illius olim pupilli cedentis, ꝙ tunc vteretur priuilegio prælationis dicti pupilli contra alios creditores, quod est contra mentem & rōnem d. l. ex plurib. Cogitandum est tñ: quia hoc etiā uidetur fuisse de mente Bar. in d. l. post dotem. & si esset uerum, esset multum notabilis, & utilis in practica: tamen iure non uidetur procedere, nec in se habet rationem differentiæ urgētem. Et est differentia magis uerbalis, quàm realis, cum utroque casu petitio tendat ad utilitatem cessionarij, & non mulieris, ut etiam eam impugnat Ludou. in d. l. post dotem. de quo infra. Et posset procedere, qñ quis intentaret directam ad utilitatem mulieris, ut esset procurator, per dicta suprà ut per id, quod habetur in l. si eum procurator. ff. de re iudica. Ioan. de Imo. in d. l. post dotem. contra distinctionē Bart. an cessio fiat ex uoluntate, uel ex necessitate, allegat dictam l. ex plurib. inducendo ut suprà dixi, nisi saluaremus Bar. ꝙ in d. l. ex pluribus. erat priuilegium, quod ad nullum hæredem transit. Sed in terminis nostris non est omnino non transitorium ad hæredem: quia saltem transit ad filios, & dicit hanc responsionem esse de mente Bar. in l. 1. C. de priuilegio fisci. iūctis his quæ ipse dicit in l. 1. C. de priuilegio dot. Subdit Imo. ꝙ fortè dicta responsio non est bona, quia ratio d. l. ex plurib. habet locum etiam in casu nostro, ex quo agitur de transferēdo priuilegium in extraneum, & sic debet stare eadem dispositio, argu. l. a Titio. ff. de uerbo. oblig.

Item Bart. adducit tex. in d. auth. ut exactione instante dotis, colla. septima. ubi dicit tex. creditoribus mulieris non cõpetere hoc priuilegium, & tamen uidetur, quòd mulier de necessitate teneatur cedere, cum teneatur eis satisfacere, & respondet ad d. l. fin. C. de priuilegio fisci. quod loquitur in priuilegio, quod datur fisco, quod est perpetuum, cum fiscus nunquam moriatur, argument. c. si gratiose. de rescript. in 6. & l. proponebatur. ff. de iudic. Vnde non mirum si illud priuilegium facilius ad alium transire potest, hoc autem priuilegium erat finitum cum persona. Subdit postea, quòd pro Bartol. facit, quod habetur in l. pro hærede. §. sed quod Papinianus. & §. quid tamen. ff. de acquirenda hæreditate. & l. peto. §. prædium. de legat. 2. Sed responderi potest, quòd alijs casibus loquuntur, nec loquuntur propriè de iure concesso in priuilegium personæ, & per hæc uerba apparet, quòd ipse Io. de Imol. non est ausus se firmare, & magis uidetur se inclinare in opinion. contra Barto. ut sic etiam, quando cessio fieret ex necessitate, nõ transit tale priuilegiũ prælationis in cessionarium, & maximè per textum in d. l. ex pluribus. illa tamen responsio, quam ipse Ioan. de Imol. dat ad d. l. fina. C. de priuilegio fisci. licet videatur aliqualiter persuasiua, tamen non uidetur concludens. Nam licet ficus non moriatur; tamen propter hoc non sequitur, quòd ius priuilegiatum datum speciali fauore fisci possit in alterum quàm ipsum ficum transire per cessionem, ex quo tale priuilegium cohæret soli personæ fisci per id, quod habetur in l. 1. §. ne autem. C. de cadu. tollend. & l. mulier. §. ex asse. ff. de iure dot. & not. in l. qui ita. ff. ad Trebel. & ut suprà dixi. d. l. fina. C. de priuilegio fisci. non probat, quòd ibi cessio fieret ex necessitate respectu personæ, cui cedebatur, & quòd ille de necessitate haberet soluere fisco, vel debitori fisci illud, quod ibi soluit, imò potius probatur contrarium in l. 3. eod. tit.

Reperio Ludouic. Roman. d. l. post dotem, qui in hac materia multa uerba effundit more suo, & tandem recitat opin. Bartol. in d. l. post dotem, & Bald. in d. l. 1. de priuilegio dotis. dicit differentiam Bar. an ex uoluntate, uel ex necessitate fiat cessio, ut suprà esse contra text. in d. authen. ut exactiones instantis dotis quem etiam suprà allegauit Io. de Imo. dum loquitur de creditoribus mulieris.

Itẽ cõtra tex. in d. l. ex pluribus. similiter allegatũ & inductum per Ioan. de Imo.

Tertiò vltra Imo. allegat duas leges, quas tamen didicit à gloss. in d. l. ex pluribus. videlicet in l. sed si restituatur. ff. de de iud. & in l. cũ patronus. ff. de leg. 2. inducẽdo vt ibi ꝑ eũ, & respondet ad l. fin. quã dicit esse fundamẽtũ Bar. ꝓut suprà per Ioan. de Imo. quia loquit' in fisco, qui nõ habet hæredem

b b quia nunquã morit'. Et ideo ex quo in vno uidetur grauari; quia nõ põt transferre per successorem uniuersalem, releuat' in alio, ut possit transferre per cessionem fiendã inter uiuos. Illam etiam differentiã, an agat' directa nomine cedentis, uel utili nomine suo, dicit esse magis uerbalẽ, quàm realẽ: quia debemus in hac materia cõsiderare effectũ, idest ad cuius utilitatẽ agatur: nã ex quo utroque casu agitur in effectu ad utilitatẽ cessionarij nõ ipsius mulieris cedẽtis, meritò cessat dictũ priuilegiũ, cùm solùm ut mulieri ꝓuideatur esse inductum, ut dicit tex. in d. §. fuerat. ibi, cuius solius ꝓuidentia hoc induximus &c. quod ultimũ dictũ satis placet ꝑ dicta suprà in reprehẽsione opinionis dicti Bald.

Respõdet insuꝑ alio modo ad d. l. fin. ꝙ ideo ibi priuilegiũ fisci trãsit in illũ soluentẽ ꝓ debitore fisci; quia expressè & specificè fuit facta cessio, & translatio priuilegij fiscalis ꝑ ipsũ fiscum. Et ideo ipse distinguit, ꝙ aut quærimus an cessa actione in aliũ intelligat' cessum, uel trãslatũ in consequentiã ius p̃lationis competens illi cedenti in suæ ꝑsonæ piuilegium, uel in suæ ꝑsonæ specialem fauorem, & tunc transit non habita in hoc differentia an cessio fiat ex uoluntate, uel necessitate: ita dicit procedere tex. in d. l. ex pluribus. & in d. auth. ut exactiones instãtis dotis, in uersic. omnibus. & in dicta authen. ut immobilia ante nuptias. §. fi. & d. §. fuerat. insti. de actio. & quod habetur in d. l. in omnibus. & in l. priuilegia. ff. de reg. iur. & ĩ d. l. cũ patronus. & d. l. sed & si restituatur. & alia iura allegata contra Bar.

Aut quærimus, an specificè & expressè possit cedi tale ius priuilegiatũ, & tũc distinguit. Aut cessio fit ex uoluntate, & non põt: allegat tex. in l. 2. §. fi. ff. de religio. ubi licet debitor possit locũ datũ pignori facere religiosum, inferẽdo ibi cadauer suorum, uel si suũ cadauer suus hæres intulerit; tamen tale priuilegium non potest debitor alteri cedere; allegat etiam nota. dictum Cyni in l. ad officium. C. communi diuidundo. ubi priuilegium datum consorti, ut possit reuocare alienationem factam alteri non consorti eo non requisito, non potest per talem consortem alteri cedi: Aut ex necessitate, & tunc potest, per textum. in l. quod si minor. ff. de minoribus. & in l. si minoris. ff. de administratione. tuto. & ita dicit procedere tex. in d. l. fin. C. de priuileg. fisci. uidelicet ꝙ ibi specificè fuit per fiscum translatum suum priuilegium prælationis in actu illo recedendi, ut suprà illum tex. intellexit idem Lud. Et licet reprehensio ista contra Bal. quæ primò fuit Ioan. de Imol. & postea præfati domini Lud. uidelicet in differentia illa, an ex uoluntate, uel ex necessitate fiat cessio, uideatur de iure procedere, & maximè per dictos duos tex. quos primò allegauit Imo. uidelicet in d. l. ex pluribus. ubi cessio fiebat ex necessitate, & tamen non transit ius priuilegiatum pupilli, uidelicet prælationis, & etiam in d. authen. ut exactiones instantis dotis. dum simpliciter & indistinctè dicit, tale priuilegium non transire ad creditores mulieris, & tamen non possunt cadere termini in creditoribus mulieris, nisi quando ex necessitate fieret eis cessio saltem causatiuè, uidelicet quia mulier ipsa cedit suis creditorib. ius suũ, quod habet cõtra uirum, vel hæredes viri in dote sua, & hoc, ut satisfiat suo debito. imò aliquando ex necessitate præcisa, puta si creditoribus mulieris pro executione sententiæ in defectum bonorum mobilium & immobilium mulieris oportet uenire ad nomina debitorũ ipsius mulieris, & sic propter hoc creditores mulieris caperent in solutum nomen hæredũ uiri debitoris olim ipsius dotis secundùm formam traditam in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iudic. & in l. ordo. C. de executio. rei iudic. profecto si quæratur tunc, an dicti creditores ita succedant in dicto debito dotis cum priuilegio antelationis in actione personali de dote uel hypothecaria. text. est in terminis in d. auth. quod no. Et tamen talis necessitas surgit, non solùm ex parte mulieris cedentis, sed ex parte creditorum, qui non habent unde possit eis aliter satisfieri: & sic etiam posset poni casus in terminis auct. nisi debitor. C. de solu. iunctis notatis in l. si maritus. ff. sol. mat. Tex. autem in l. sed & si restituatur. ff. de iudic. & l. cum patronus. de legat. 2. quos allegat Ludouic. parum faciunt: quia d. l. sed & si restituatur. loquitur in restitutione fideicommissi, quæ fit per hæredem, quæ causatur ex quadam iuris censura quædam cessio, per quam non transferuntur in fideicommissarium, nisi ius hæreditariũ, nõ aũt alia iura, q̃ acquisita essent hr̃di ex ius hr̃ditariũ, vt ẽ ibi priuilegiũ fori, sicut & hac rõne nõ trãsferret in fideicõmissariũ instãtia cępta cũ hr̃de; qđ est plus: vt l. cũ hr̃ditas ex fideicõmissi. ff. ad Treb. & ibi no. & per Bar. i l. si cũ hoĩem. ff. de fideiuss. Ius. n. priuilegij fori est merè ꝑsonale, qđ nõ p̃t trãsferri ĩ cessionariũ, ut l. uẽditor. ff. de iud. Et iõ si statutũ diceret, ꝙ inter fratres possit peti cõpromissum, cessionarius fratris nõ poterit vti tali priuileg. fori cõpromissarij cõtra fratrẽ sui authoris cedẽtis, ut ꝑ Bal. ĩ l. si post diuortiũ. ff. sol. ma. & ibi no. lex ẽt cũ patronus. ff. de leg. 2. nõ facit ad ꝓpositũ, qa nõ loquit' de iure, qđ trãsfert' ꝑ cessionẽ, sed de iure, qđ acquirit', & ĩ aliũ trãsit ex repudiatione hr̃dis: qa nõ trãsit cũ priuilegio cõcesso ꝑsonæ ipsius repudiãtis. Opinio ãt sua, dũ tenet indistinctè, ꝙ qñ cessio fit de re, & ex necessitate, tũc ꝑ modũ expressũ trãsit hmõi priuilegiũ prælationis: secus si ex uolũtate, ita ĩtelligẽdo tex. ĩ d. l. fi. de priuil. fisci. nõ vr̃ de mẽte iuriũ, nec hẽt ĩ se rõnẽ vrgẽtẽ: nã, vt dixi d. l. fi. nõ ꝓbat, ꝙ ibi expressè fuerit cessum dictũ priuilegiũ prælationis, sed simpliciter dr̃, ꝙ iudex ascripsit illi soluẽti ius fisci, qđ ius fisci principaliter cõsistebat ĩ obligatione ꝑsonali, qua ille principalis debitor astringebat' fisco, & ẽt ĩ hypotheca tacita, & licet tale ius esset cũ priuil. antelationis, tñ de tali priuilegio nihil fuit expressum, ꝓut Lud. præsupponit fuisse expressum ibi: similiter ẽt in l. 3. eo. tit. nihil apparet fuisse specificè dictũ de iure fisci respectu priuilegij prælationis. & l. qđ si minor ĩ prin. ff. de minorib. & l. si minoris. ff. de adm. tut. Ex qb. ẽt se fundat Lud. nihil faciũt: qa loquunt' de priuil. speciali restitutionis in integrũ, qđ est trãsmissibile ad hr̃dẽ. l. nõ solũ. ff. de ĩ integr. rest. Ego aũt ĩ tãta uarietate adhęrẽdo fauori mulieris, ꝓut cõiter iura oĩa ita suadẽt esse adhærendũ, ut di-

18 cit tex. ĩ l. ĩ ambiguis. ff. de iu. dot. sic distinguerẽ, ꝙ aut mulier iura sua, quæ habet ad dotem contra uirũ, seu eius hæredes, cedit ad sui utilitatem, ita ꝙ dicta cessio uertatur in commodum mulieris, prouidendo ipsa mulier necessitati, aut

utilitati

utilitati suæ per talem cessionem : adeo ꝙ transeundo dictũ priuilegium prælationis in cessionarium, hoc redũdet in mulieris cedentis commodum : & si non transiret, non esset ita prouisum ipsi mulieri, & tunc transit in cessionarium ; quia non potest negari, quin tunc tale priuilegium deseruiat utilitati mulieris, cuius prouidentia est inductum, ut dicit text. in d.§. fuerat. ibi, cuius solius prouidentia hoc induximus, nec est fienda in hoc differentia, an in cessione fiat expressa mentio dicti priuilegij, uel non : ex quo per talem cessionem licet simpliciter factam transit hypotheca prædicta mulieris, ut habetur in l. emptori nominis. ff. de hæred. uel actio. uend. & l. si solutum. C. de actio. & obligat. ideo transit in cessionarium, quicquid est transibile concernens ipsum ius cessum, ut l. uenditore actio. ff. de hæredit. uel action. uendita. quod etiam procedit, si post mortem mulieris fiat cesio per filios, & hæredes ipsius mulieris, qui ex eodem matrimonio supersunt : nam cum tale priuilegium transeat in eos, ut in d. l. asiduis. ut suprà est dictum. ideo fiat cesio per eos concernens eorum utilitatem.

Similiter tale eorum priuilegium, licet text. in d.§. fuerat. loquatur per taxatiuam, uidelicet, cuius solius prouidentia, tamen non excludit fauorem filiorum qui eodem priuilegio gaudent. d. l. asiduis. facit, quod hr̃ in l. ob æs. C. de prædijs curia. & quod habetur ĩ l. ita pudor. C. de adulterijs.

Nam dictio taxatiua non excludit, quin dispositio taxata extendatur per aliam legem, ut dictis iurib. ad hoc not. Bart. in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. in 9. q. 1. part.

Nec fieri debet uis, aut differentia, an cedatur utilis uel di recta, seu exercitium directæ: quia hæc cõsideratio est potius uerbalis, q̃ realis: quia satis est, ꝙ transeat utilis principaliter in mulieris, uel filiorum mulieris commodum, ut suprà.

19 Si autem † talis cesio sit principaliter ĩ fauorem alterius, & tunc non transit tale ius priuilegiatum in cessionarium, et per modum expressum, ex quo soli mulieri seu solius mulieris utilitati est indultum. d.§. fuerat. & in d. auth. ut exactio. instantis dotis, in prin. & in d. authent. ut immobilia ante nupt. §. fi. cum sim. Et similis distinctio, uidelicet an in commodum cedentis, vel cessionarij tendat ipsa cesio, habetur per Bar. & alios in l. facta. §. si hæres. ff. ad Treb. & l. fi. ff. de transact.

Potest poni exemplum in primo casu, quando in utilitatem mulieris tẽderet ipsa cesio, si mulier soluto matrimonio per mortẽ uiri uideat uiri hæreditatem esse implicitam multis debitis, & multi sint creditores, qui habeant bona uiri obligata, partim per expressam hypothecam, partim per tacitam hypothecam & anteriorem, q̃ in hypotheca mulieris cedit iura sua secundo uiro ex causa dotis. Nam talis secundus uir utetur priuilegio ipsius mulieris saltem contra alios creditores prætendentes tacitam hypothecam, licet anteriorem : alias si non posset uti, remaneret dicta mulier frustrata sua dote, & sic esset indotata, quippe nullum dubium esse debet, quod tale priuilegium prælationis hypothecæ potuit cedi unà cum actione personali de dote : quia ad prouidendum ipsi mulieri in dote sua est facta cesio, meritò uidetur cessa dicta hypotheca cum omni suo priuilegio: licet aliter de eo non sit expressum, argu. d. l. uenditor nominis. Sic etiam si alius pro muliere prædicta dotem promisit, & soluit dicto secundo uiro animo repetendi ab ipsa muliere, & ipsa mulier propter hoc dedit insolutum nomen hæredis uiri debitoris ipsius mulieris pro restitutione dotis. Certè uidetur cessum dictum nomen cum hypotheca, & cum priuilegio prælationis, ubi aliàs si dictum priuilegium prælationis non obtineret, ipse qui soluit, haberet regressum contra ipsam mulierem : imò à principio non fuisset ita promptus in promittendo, & soluendo pro ipsa muliere, si sciuisset mulierem non posse sibi satisfacere effectualiter circa cesionem iuris hypothecæ cum priuilegio antelationis, & sic multa alia possent poni exempla.

Exemplum in secundo casu, uidelicet quando ad utilitatem cesionarij, potest poni, quando ipsa mulier ex causa donationis cederet alteri ius suæ dotis repetendæ ab hæredibus uiri, & idem potest dici, quando ex causa donationis cederet alteri ius suæ dotis repetendæ ab hæredibus uiri, & idem potest dici quando ex causa onerosa cederet, puta ex causa iudicati : ut suprà induxi post Imol. & Ludou. text. in dict. authentic. ut exactiones instantis dotis. post princip. dum ibi dicitur, tale priuilegium non transire ad hæredes, uel creditores mulieris, posui exemplum.

Si mulier eẽt condemnata pro aliquo debito, & creditor videns, quòd mobilia & stabilia mulieris non possent possideri sine controuersia pro executione sententiæ suę, quo casu potest deueniri ad nomina debitorum, secũdùm quòd habetur in l. à diuo Pio. ff. de re iudica. & ex secundo decreto fuit facta adiudicatio & cesio nominis debitoris ipsius mulieris, qui erat hæres sui quõdã mariti pro suæ dotis restitutione, certè tunc non transibit in dictum creditorem cessionarium priuilegium mulieris, respectu prælationis, actionis pesonalis, vel hypothecæ, cùm talis cessio tenderet in fauorem dicti creditoris, & non ipsius mulieris, ita in terminis probatur in d. authen. vt exactiones instantis dotis. & sic etiam si mulier pro restitutione suæ dotis egit hypothecaria cõtra hæredes viri, & sibi fuit data possessio, seu tenuta in bonis dicti quondam viri, vt interim incumberet pignori, donec fuerit sibi de dote satisfactum: postea quidam alius creditor dicti quondam viri fortè non prætendens hypothecam, vel si haberet hypothecam illam haberet posteriorem, obtulit velle mulieri pecuniam soluere pro dote facta sibi cessione per mulierem, secundũ ꝙ habetur in l. mulier. ff. qui po. in pig. habe. & in l. 3. & 5. ff. de distrac. pig. & in l. Modestinus. ff. de solutio. & in l. si res obligata. ff. de lega. 1. Certè in talem cessionarium non transibit priuilegium prælationis contra alios creditores, ex quo cessio non fuit facta per mulierem ad eius vtilitatem, sed ad utilitatem illius alterius creditoris quærentis sibi fieri cessionem à dicta muliere, & multa alia possunt poni exempla ad eundem effectum tendentia.

Nec obst. text. in l. fina. C. de priuilegio fisci, super quo miror, quòd Bar. & alij doc. videntur facere vim in ista materia: quia si bene & diligenter ille text. ponderetur nihil dicit de priuilegio fisci respectu iuris antelationis, sed iuris respectu tacitę hypothecæ, quã ex priuilegio habet fiscus in bonis sui cuiuscunque debitoris. l. 2. C. in quib. cau. hypo. taci. cõtra. & habetur in l. 2. C. de prilegio fisci. Nã tale ius tacitę hypothecæ potest cedi, imò tacitè transit vnà cũ personali cessat, ut suprà est dictum, & habetur in l. venditor nominis. C. de hę re. vel act. vend. & in l. si insolutum. C. de act. & oblig. & ita etiam debet intelligi tex. in l. 2. eod. titu. de priuilegio fisci, & sic illa mulier soluens fisco pro marito, qui fisco tenebatur, arguitur ibi de negligentia : quia non impetrauit a iudice ius fisci sibi cedi, scilicet hypothecæ tacitæ. Sed in l. fin. illæ soluens fisco fuit cautus, & diligens in faciendo sibi cedi ius fisci, nec ibi præsupponitur, quòd dicta hypotheca fisci haberet ius prælationis ex suo priuilegio speciali : nam competebat ius prælationis ex prioritate temporis, quo fuit contracta talis tacita hypotheca fisci, & iõ dicta iura nõ probãt, ꝙ ius prælationis in hypotheca competens ex priuilegio speciali possit cedi. Et sic ex prædictis potest patere responsio, quid dicendum, si est facta delegatio per mulierem : quia uir & socer ad petitionem alteri dotis restitutionem mulieris promisit per stipulationem alteri dotis restitutionem in casu soluti matrimonij, de quo etiam dixi in decima parte in quarta limitatione.

Et per hæc apparet iste articulus completissimè expeditus.

20 Quintò quæro, an † priuilegium, de quo in l. in rebus. C. de iure dotium, uidelicet, quòd dominium rei dotalis illicò soluto matrimonio transeat in mulierem, de quo dixi latius suprà in octaua parte, in sexto priuilegio, egrediatur personam mulieris, puta soluto matrimonio per mortem mulieris.

Item an transeat in patrem circa dotem profectitiam, cuius actio personalis de dote ad repetendum est communis patri & filiæ, & quid si dos est in eum recõsolidata per mortem filiæ prædecedentis in matrimonio, & quid si est effecta præcipua patris per stipulationẽ, uel alio mõ, dixi latius in dicto sexto priuilegio, in prima & secunda limitatione.

21 Ex quibus dictis, & conclusis ibi infertur, quòd † dictum priuilegium l. in rebus. non uendicat sibi locum in dote data per extraneum inæstimata, quam fuit incontinenti stipulatus, seu pactus reddi sibi in casum soluti matrimoni: nã sine dubio soluto matrimonio non transibit dominium illico in dictum extraneum dotantem : quia tale priuilegium non est datũ rei dotali speciali fauore mulieris: & ideo nõ debet egredi eius personam, per dicta supra in proxima qõne, & per textum in d. l. in omnib. & in l. priuilegia. ff. de regu. iu. & arg. in stit. de iure naturali, gentium & ciui. §. sed quod princip. ver. planè. & l. quia personale. ff. sol. mat. cum simi.

Item quia tex. in l. in rebus. se fundat ex eo: quia dictæ res dotales à principio fuerunt mulieris. ibi, cum eadem res, & à principio fuerunt &c. Quæ ratio cessat, quando dos fuit data per extraneum. Vnde res magis de facili reddit ad dominiũ eiusdem mulieris cum eius speciali priuileg. argu. l. si unus. §. pactus ne peteret. uers. quod in specie dotis. ff. de pact.

22 Et per hoc infertur, † ꝙ si mulier tpe contracti matrimonij & datæ dotis stipulatur dotem reddi alteri, puta fratri suo, uel filio suo, puta ex altero matrimonio suscepto, non transibit illico soluto matr. puta per mortem mulieris dominium in illum, pro quo fuit stipulatus, & eodem modo si illum talem interposuit à principio ad stipulandum animo illi donandi, uel ex alia causa, & non tanquam procuratores mulieris secundùm ꝙ habetur in l. quę dotis. ff. sol. ma. uel per uiam delegationis, prout habetur in l. 2. in prin. eo. tit. Nam sol. ma. non transibit dominiũ rei dotalis in eos, & sic non haberent actionem in rem, sicut haberet ipsa mulier, si non fuisset ita stipulata, uel passa stipulari.

23 Aduerte tñ: quia † qñ ipsa mulier fuisset stipulata alteri dotem reddi, nõ vr̃ esse hoc tutum, ꝙ illi quæratur actio etiam personalis ꝑ id, quod hr̃ in §. alteri. & §. si stipuler. l. stipulatio ista. ff. de uerb. obl. licet stipuletur reddi suo filio, puta ex primo matrimonio, ut suprà, licet stipulatio interponatur super dotis restitutione fienda alteri, q̃ mulieri, per id, quod hr̃ in l. debitor. §. 1. ff. ad Treb. & no. in l. quod dr̃. ff. de uerb. obli. & ibi per Bal. licet qñ interponitur per dotantem super dote reddenda mulieri, tũc secus, ut dictum est suprà in 6. part. in 23. & 24. priuileg. Sed posset poni exemplum si talis, pro quo, & cuius nomine stipulatum erat, erat ibi præsens: quia tunc potest utiliter illi stipulari, & illi quæritur saltem utilis sine cessione propter illius præsentiam, per id quod habetur in l. si procuratori præsenti. ff. de uerb. oblig.

24 Sequitur ẽt ex prædictis † ꝙ si mulier constan. mat. donaret alicui causa mortis rem suam dotalem, uel ẽt donaret irreuocabiliter inter uiuos, uel cederet iura sua: tñ conferendo eius effectum post mortem ipsius mulieris, quo casu posset per istum modum alienare suam rem dotalem secundùm gl. no. in l. si constante. C. de dona. ante nupt. de quo dixi suprà in 7. par. in 1. priuileg. in 8. uel 9. fallen. Nam mortua muliere non transibit illico in talem donatarium, uel cessionarium dominium dictę rei dotalis sine noua traditione: nam ex quo non transiret tale dominium in successore uniuersalem mulieris, ut dixi supra in 8. par. circa 6. priuil. in 1. limita. multò minus transibit in successorem particularem, vel cessionariũ, per id quod habetur in l. ex pluribus. ff. de administra. tutor.

Dicet quispiam, hoc esse dubium, qñ donasset causa mortis, in qua donatione sicut in legatis transfertur illicò dominium sequuta morte donantis, sine alia taditione, ut habetur not. in l. uel mortis. ff. de publi. Respondebitur, hoc procedere, qñ dominium erat apud ipsum donantem causa mortis, saltem tempore mortis, & sic quando sunt extrema habilia: nam uiuente ipsa muliere dominium erat apud uirum, ut habetur in l. doce ancillam. C. de rei uend. cum si. ergo per eius mortem non potuit dominium transferre, quod apud se non habebat. l. traditio. ff. de acq. rer. dom.

Ex hoc etiam infero not. ꝙ mulier legando in testamento rem dotalem constante matrimonio, dominium non transfertur recta uia in legatarium, prout regulariter transfertur dominium rei legatæ in legatarium, per regulam l. à Titio. ff. de furtis. & l. si tibi homo. §. cum seruus. de lega. 1. cum si. Cum tempore mortis dominium nõ erat mulieris legantis, nec est tale dominium, quod transferatur recta uia in hæredem, ex quo non habet extremum habile, licet regulariter secus. l. cũ hæredes. ff. de acq. poss. Si ergo non transfertur in hæredem, multò minus in legatarium, qui non ita repræsentat defunctum, sicut repræsentat hæres, licet quodam respectu legatarius habeatur loco hæredis. l. id tempus. ff. de usucap. & facit, quod hr̃ in l. si sic. §. si quis ita. ff. de leg. 1. & quod ibi per Barto. & alios. Et prædicta limita, nisi ipse uir constante matrimonio inciperet labi facultatibus, quo casu ex tunc retransit dominium in mulierem non expectata dissolutione matrimonij, ut per Bart. in l. si constante. in princip. in 2. q. 4. partis. & licet ipsa mulier non egerit contra uirum, uel contra tertios possessores actione reali propter dominium in eam retranslatum, in dicto casu uergentiæ ad inopiam, tamen non propterea sequitur, quòd dominium non fuerit in eam retranslatum, & sic ea mortua transit in hæredem cum tractet de iure quæsito mulieri, per dicta suprà in proxima quæstione, quæ omnia sunt bene notanda, & per alios non tacta.

Sextò quæritur, quid in alio priuilegio, de quo in d. l. in re-
25 bus. in principio, ꝙ † in subsidium datur utilis in rem mulieri contra tertios possidentes rem datam æstimatam pro dote, adeo ꝙ præfertur omnibus aliis creditoribus etiam habentib. hypothecam anteriorem, de quo dixi suprà in 8. par. in 7. priuileg. & per Bar. in l. si constante. in princ. in 1. q. 3. par. solu. mat. Et similiter potest quæri in re empta ex pecunia dotali, licet à principio non fuerit actum, ꝙ esset dotalis: quia tunc in subsidium efficitur dotalis, ut dixi supra in septima parte, in 15. priuileg. An transeat in hæredem mulieris, dubium facit, quia huiusmodi priuilegium habet se ad instar priuilegij antelationis in hypotheca, de quo in dic. l. assiduis. quod non transit ad hæredem, uel cessionarium, uel alias personas secundùm tamen dicta supra in tertia, & quarta quæstionibus. Sed potest teneri contrarium: quia istud ius utilis dominij, uel utilis actionis in rem fuit à principio quæsitum mulieri, saltem potentialiter in eius uita, & potuit mulier propter uirum suum non existentem soluendo, & non ualendo habere recursum contra uirum, uel eius bona, intẽtare utilem actionem in rem contra tertios possessores, tanquam dictæ res à principio tempore contracti matrimonij fuissent datæ inæstimatæ, quo casu dominium etiam tunc directum, & sic directa actio in rem oritur mulieri, constante matrimonio, uiro uergente ad inopiam, ut proximè dixi in fine proximæ quæstionis.

Item dum tractamus, utrum priuilegium personale transeat ad hæredem, debent poni termini de priuileg. respectu iuris nondum quæsiti exequendi. Sed quando in persona defuncti fuit iam facta exequutio: quia iam fuit ius quæsitum, trãsit ad hæredem secundùm Bar. in d. l. post dotem. ad fi. in d. 6. q. ad hoc gl. no. in simili in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque iuris, dum uult, ꝙ licet iura inducta in merum odium alicuius non transeat ad eius hæredem, hoc procedit, ubi iam à iure non fuit executio facta, secus in iure exequendo, ut ẽt eam allegat Bal. ad hoc propositum circa priuilegium dotis merè personale in d. l. 1. C. de priuileg. dotis, & quidam habẽt in rubrica, in 5. col. & bene faciunt not. Bar. in l. quia personale. ff. soluto matrimo.

Et ex prædictis infertur, ꝙ similiter tale priuilegium transibit in patrem mulieris, sicut transit in hæredem. Et quidem multo magis, maximè si matrimonium est solutum post mortem uiri, cũ uersetur interesse non solùm patris, sed ẽt ipsius mulieris: cum dos redeat ad patrem cum onere dotandi ipsam mulierem: ut habetur in l. filia. ff. pro socio. & in authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. Qua ratione dicimus, quòd remediũ d. l. si constante. transit ad patrem mulieris, ut uoluit gl. quam communiter sequuntur doct. post Bar. in d. l. si constante. de quo per ipsum Bar. ibi in 4. q. 2. partis princip.

26 † Sed tunc congruẽter applicatur suprà proximæ quæstioni septima quæstio. An priuilegium, de quo in d. l. si constante. in prin. & l. ubi adhuc. C. de iure. dot. ut in casu uergente ad inopiam possit mulier constante matrimonio agere contra uirum in actione de dote, & etiam contra tertios possessores actione reali, uel hypothecaria, de quo dixi in 7. parte in 24. priuilegio, cedi possunt per ipsam mulierem alteri, ut possit cessionarius nomine mulieris constante matrimonio dictis remedijs experiri. Bal. in d. l. 1. de priuilegio dotis. in 6. colum. mouet hanc quæstionem in uer. modò ego quæro, & breuiter se expedit tenendo, quòd non sic inquiens. Et uidetur dicendum, quòd non: quia est merum priuilegium mulieris, & quia deputata est oneribus matrimonij, ideo cohæret personæ: nam ius alimentorum futurorum non uidetur cedi posse, & maximè in præiudicium tertij, argum. ff. solu. mat. l. 2. uersic. nec cogitur, nec ultra dicit. Sed in contrarium facit: quia dictum priuilegium egreditur personam mulieris respectu patris, ut proximè dixi, ergo etiam respectu cessio-
27 narij mulieris. Sed potest distingui, quòd aut mulier † cedit solum exercitium directarum, ut quando uult experiri contra uirum per procuratorem nomine mulieris, & tunc sine dubio potest: quia etiam in priuilegijs merè personalibus potest quis per procuratorem adesse l. si cum procuratorem. ff. de re iudica. & in l. alia causa. ff. solu. matrimon. Aut uult per procuratorem in rem suam, & sic tanquam cessionarium: & tunc aut cessio non tendit in fauorem mulieris cedentis, & non potest: ut sic efficiatur deterior conditio

conditio dotis suę, de quo dixi suprà in 7.par.in 11.priuileg.
Aut dicta cessio tendit in fauorem ipsius mulieris cedētis, pu
ta si bona uiri uergentis ad inopiā, quæ sunt obligata pro do-
tis restitutione, uel etiam ipsæ res dotales sunt apud tertios pos
sessores, & ipsa mulier fortè propter paupertatem, uel pro-
pter potentiam ipsorum possessorum uidet, se non posse con-
sequi, uel recuperare dicta bona, cedit dicta sua iura cuidam
personæ potenti, ut suis expensis & laborib. recuperet, & ces-
sionarius vice versa dat mulieri prædictæ aliquid, ex quo dicta
mulier commodè potest se & uirum suum sustētare, arbitror
isto modo pro certo posse mulierem cedere ius suum, cum ꝓ
pter hoc sua conditio efficiatur melior, cum aliter erat diffici-
le sibi recuperare, & fortè impossibile, ut solet aliquando hoc
contingere in miserabilibus mulieribus, & cum possit fieri ces
sio in fauorem cedentis, ut per Bar. in l.facta.§.hæres ex asse.
ff.ad Trebel.& possit fieri etiam propter titulum permutatio
nis, seu contractus innominati, ut habetur in l.per diuersas.
C.manda.ibi etiam per Bal.in princ.4.col. Et pro hac conclu-
sione confert, quod suprà fuit conclusum in 4.q.circa priuile
gium prælationis in hypotheca.

Præterea cum hypotheca, & dominium iam sunt orta &
quæsita ipsi mulieri, etiam antequam agat contra uirum uel
alium tertium possessorem, uidelicet eo ipso quòd uir incipit
uergere ad inopiam, & sic iam est facta executio à iure: ideo si
cut dicta hypotheca & dominium iam sunt quæsita mulieri
ipso iure, licet constante matrimonio, & ideo transit in hære-
dem, ut suprà est dictum in 5.& 6.q. ergo etiam transit in ces
sionarium etiam constante matrimonio, argum. regulæ l.ex
pluribus.ff.de administra. tutorum. Fatendum tamen esset,
ꝙ si mulier cederet actionem personalem contra ipsum uirū
uergentem ad inopiam, ut sic cessionarius in rem suam agat
contra uirum per remedium d.l.si constante. tale ius non pos
set cedi: tum quia non seruaretur per mulierem reuerentia
coniugalis erga maritum, uidelicet quòd cedat ius suum con
tra suummet uirum sibi socium diuinæ & humanę domus.l.
aduersus. C.de crimi. expi. hæ. cum communiter isti redem-
ptores litium sint personæ odiosæ & litigiosæ, & duri aduersa
rij, ut dicit tex.in d.l.per diuersas, & sic uexaretur uir iurgiis
& litigiis à persona dura, & odiosa legibus, facit in argumen-
tum l.alia.§.eleganter.ff.sol.ma. tum etiam quia non potest
uersari fauor mulieris, si uirum suum indignatum uerisimi-
liter ex hoc sibi facit odiosum, & inimicum, & propter hoc in
supportandis oneribus matrimonij causaretur uerisimiliter
detractio contra ipsum uirum, & sic militaret ratio Bal. in su-
prà allegata l.1.

Octauò quæro: quia inter alia priuilegia mulieris in dote
28 posui in nona parte in primo priuilegio † quòd stante dubio
de prioritate, vel posterioritate in hypotheca, puta quia per te
stes, vel instrumenta apparet probatio in una & eadem die, ꝙ
præsumi debet, hypothecam mulieris præcessisse. An tale pri-
uilegium egrediatur personam mulieris, de quo dixi in 2.pri-
uileg.d.9.par.inclinando tandem, ꝙ egreditur personam mu
29 lieris, & transit ad hæredem. † Item ad patrem, item ad ma-
ritum agentem ad dotem in sua hypotheca tacita uel expres-
sa pro dote sibi soluenda, ut ibi plenius dixi, quod etiam te-
nuit Bart.& Dyn.& etiam Ray.de Forli.in d.l.1.& commu-
niter ibi sequuntur docto.quia tex.in d.l.in ambiguis.ff.de iu
re dot.& in l.in ambiguis.ff.de reg.iur.simpliciter dicit, in du
biis debere caueri dotibus, & consequenter potest inferri, ta-
30 le † priuilegium transire in cessionarium mulieris, ex quo est
transmissibile ad hæredem per regulam, de qua in d.l.ex plu-
ribus.ff.de admin.tutor. Similiter etiam eadem ratione circa
priuilegium tertium, quartum, quintum, & sextum, quæ sunt
posita in dicta nona parte, ut illa extendatur ad hæredem mu
lieris, ut etiam ibi dixi in d.4.priuileg.

Item ad maritum, item ad patrem agentes. Item ad cessio-
narium: quia stāte dubietate in oīb.dictis casib.fauere dēt do
ti, quæ repetitur per mulierem & ēt per alias prædictas ꝑsonas
petentes, & repetentes dotē: qa oīa dicta priuilegia attribuun
tur simpliciter doti, ut patet in c.fin.de re iud.& in l.inter pa-
res.ff.de re iud.& per gl.in c.ex literis.de probatio.

31 Nonò quæritur † an priuilegium, de quo in §.accedit.l.1.
C.de rei uxor.actio.de quo suprà dixi in 45.priuilegio, tran-
seat in hæredem mulieris, si mulier prædecedat in matrimo-
nio. Et in hoc br̃ & sine dubio dicendū est transire: qa ex quo
extraneo ipso dotante, & aliter in suā personā nō paciscente,
fingitur mulierem ipsam fuisse stipulatā sibi reddi, ēt si tunc
fuisset mulier absens, ut est text.nota.in d.§.accedit.& sic ius
quæsitum iam est quæsitum mulieri in uita: ergo cum tracta
mus de iure iam quæsito mulieri, cui dubium est, ꝙ in tali iu
re quæsito succedat eius hæres, imò etiam quicunque alius
cessionarius, ut in simili per Bar.in d.l.post dotem. in 6.q. &
per Bal.in d.l.1.C.de priuil.dotis.& quia ficta stipulatio, quæ
fingitur in persona mulieris, transit ad eius hæredem, ut dixi
suprà in prin.1.q.

32 Decimò quæritur † circa priuilegium, de quo in l.si cum
dotem.§.si mulier.sol.ma.de quo dixi in 8.par.in 18.priuil.vs
que ad 20.qn̄ mulier pro dotis restitutione accepit à uiro, uel
eius hæredib.in solutum, uel per delegationem debitorem ui
ri inopem, ut licet etiam sui facilitate decepta præseruetur il-
læsa circa primam actionem, & ut ipso iure sit nulla talis dele
gatio uel distractio.

Quid si matrimonium fuit solutū morte mulieris, & eius
hæres ita recepit talem inopem debitorem. potest dici ꝙ non:
quia ratio specialitatis, de qua ibi, est, ne uxor remaneat indo
tata, quæ ratio cessat, si uxor iam erat mortua, & sic dotis cau
sa & eius fauor amplius non suberat.

Item quia ibi, etiam si mulier sciebat illum esse inopem: tn̄
sui facilitate circūuenta illum accepit, restituitur non minus
ad pristinam actionem, ut ibi hoc tenuit Lud.Ro. Et est rō se
cundùm eum ibi; quia sicut per modum, uel per pactum ex
pressum non pōt mulier suę dotis conditionem facere deterio
rem.l.Attilicinius.& l.de die. de pactis dot.& dixi suprà in 7.
par.in 11.priuil.circa prin.& maximè facit, quod ibi dixi ad fi
nem 5.limita.in char.83.quod procederet etiam, qn̄ fieret pa
ctum per mulierem post solutum mat.& non subesset aliqua
iusta causa, ut hr̃ in l.licet. eo.tit. & dixi in d.11.priuil.in 8.
limita. char.84. Sic etiam eadem rōne non posset sibi præiu-
dicare pactum tacitum, argu.l.cum quid.ff.si cert.pet. & ne
plus operetur tacitum q̃ expressum. l.qui ad certum.ff.loca.
cum sim. Quæ ratio si procederet ad illum text. satis conclu-
deret ad terminos nostros, sed de hoc dubitauit legendo d.§.
si mulier. sed sufficit, ꝙ militet prima ratio suprà assignata.
Vnde cum iam mortua sit mulier hæres sic recipiendo talem
debitorem, redigitur ad terminos iuris communis, de quib.in
l.inter causas.§.abesse.ff.manda.& ad alia iura, quæ ibi alle-
gantur pro contrario.

Similiter etiā dico in priuilegio prædicto, ne posit mulier
per pactum efficere suæ dotis cōditionem deteriorem, de quo
in d.11.priuil. ut non transeat ad hæredem mulieris, cū tunc
iam nō sit amplius dos, & cesset rō, ne mulier remaneat indo-
tata, ut ibi dixi in 1.limita.& sic non transit ad hæredem, etiā
si esset filius eiusdem matrimonij, ut dixi ibi in 7.limita. Fa-
33 teor tn̄ † ꝙ postquam tale priuileg.incepit cōpetere ipsi mu-
lieri sic deceptæ per talem delegationem, si decederet, eius hr̄s
posset eodem iure, & remedio vti, quod incipit competere ipsi
mulieri iam defunctæ: quia tunc non tractamus de iure quæ-
rendo, sed de iure quæsito ipsi defuncta mulieri transferendo
in hæredem, per ea quæ diximus in aliis, quæ supra, & maxi-
mè in 4.6.& 7.q. An autem transeat ad patrem mulieris, si
pater soluto matrimonio pro restitutione suæ dotis accipiat à
uiro, uel eius hæredibus insolutum, uel per uiam delegationis
nomen debitoris pauperis, dubium facit: quia dispositio d.§.
si mulier. emanauit principaliter in fauorem mulieris, & suæ
dotis: tamen etiam concurrit ratio fragilitatis sexus, propter
quam magis de facili circūuenitur in iure suo mulier, quàm
masculus l.cum de indebito.ff.de probationib.l.1.in fi. l.ubi
exigitur.ff.de edend.cum simil. Potest dici, si est solutum ma
trimonium per mortem uiri, & sic adhuc durat fauor mu-
lieris, & dotis propter onus redotandi, ipso iure præserua-
bitur illæsus pater, sicut & ipsa mulier, ex quo per hunc mo-
dum in consequentiam prouidetur etiam mulieri, facit gloss.
insti.de actio.§.fuerat.in glo.pen. ad fin. nec in d.§.si mulier.
tex.ibi nec etiam ibi doc.faciunt uim in fragilitate sexus, sed
in fauore mulieris, ne remaneat indotata. Si autem matrimo
nium fuisset solutum morte mulieris, tunc cessaret dicta ra-
tio fauoris, prout supra dixi in hærede mulieris, & ideo patri
34 tunc non subuenitur sicut mulieri. † Et per hoc potest infer-
ri, quòd similiter dictum priuilegium non extenderetur ad
uirum recipientē pro satisdatione dotis sibi promissæ per mu
lierem, uel socerum insolutum nomen debitoris inopis, non
solùm quando scienter, & sic sui culposa facilitate recepit, ut
est text.in l.prommittendo.§.si à debitore.ff.de iure dot. sed
etiam si ignoranter.

Nec obst. d. §. si à debitore. ubi à contrario vr̃ præsupponi,
35 quòd † si uir recipit pro dote mulieris nomen debitoris pauperis ignoranter, ꝙ sibi non præiudicetur, & hr̃ in l. is à quo. §. fi. cum sua gl. & in l. 2. ff. de fideiuss. & ibi per Bart. post Dy. Nam respondetur, ꝙ pp hoc præseruatur ibi uir illæsus ipso iure, ut possit reuerti ad pristinam obligationem contra mulierem, quæ dotem promisit, licet succuratur dicto uiro ignoranter recipienti agendo ad interesse, ex quo est in damno, cũ inanis sit sibi actio propter inopiam talis debitoris delegati, uel insolutum dati. l. nam is. ff. de dolo. iuncto eo, quod habet in l. si stipulatus sim Stichum aut Pamphilum. §. fi. ff. de verbor. oblig. & facit, quod not. Bar. in d. l. 3. ff. de fideiuss. Et tamen ipsa mulier est in lucro: quia pro pecunia per ipsam promissa pro sua dote satisfacit dando nomen debitoris, quod erat sibi inutile, posset etiam petere restitutionem in integrũ ex clausula generali, si qua mihi iusta causa &c. de qua in l. 1. in fi. ff. ex quib. causis ma. In qua iusta causa connumeratur iusta ignorantia facti l. 2. ff. de in integr. restit. & quod habetur in l. Attilicinius. ff. de serui. rusti. præd. & quod habetur in l. cum filius. §. in hac. ff. de uerb. obl. Et tamen secus in muliere recipiente ex causa delegationis, seu dationis insolutum pro restitutione suæ dotis rerum inopem; quia tunc ipso iure præseruatur illæsa, & reddit ad pristinam actionem, ac si saltem reum non receperit, ut est casus singularis in d. l. si mulier. ad hoc etiam, quod habetur nota. in l. qui rem. ff. de sol. Sic etiam patet: quia licet mulier scienter receperit talem inopem debitorem pro restitutione dotis ex sui facilitare, fortè quia credebat, quod rediret ad pinguiorem fortunam; tamẽ nihilominus ipso iure præseruatur illæsa opi. secundum Ludoui. Rom. ibi. de qua suprà dixi. & tamen uiro sic recipienti noceret d. §. si à debitore. Et licet illa opin. Ludo. sit dubia, ut ibi dixi legendo, tamen posset sustentari, quando mulier habuisset aliquam uerisimilem spem, quòd in futurum rediret ad pinguiorem fortunam, uel fortè: quia errabat in iure, credens se teneri ad recipiendum talem delegatum, ut hoc uoluit Pau. de Cast. ibi per id, quod habetur in d. l. cum de indebito. Et licet extra causam dotis fortè tali mulieri sic erranti non subueniretur, & maximè ipso iure: tamen fauore dotis subuenitur, ut est casus ibi singularis, qui fauor ibi non extenderetur ad uirum sic errantem: sed ex causa dotis reciperet per supradicta, & uide quæ dixi in d. 8. par. in 20. priuileg. ante fi. quæ omnia sunt bene notanda.

Subsequenter subiicio 11. q. Quid in priuilegio, de quo su
36 prà in 7. part. in 11. speciali, uidelicet † quòd non ualeat pactum per mulierem factum, uel de eius consensu in aliquo actu; per quem consensum conditio dotis efficiatur deterior. An extendatur ad aliam personam in præiudicium dotis.

Et primò an extendatur ad uirum ita paciscentem, licet in præiudicium dotis: puta si paciscitur uir, ne ipse sibi dotem promissam petat. Et uidetur, quòd extendatur, ex quo propter tale pactum detrahitur oneribus matrimonij, & tendit etiam in quandam consequentiam in mulieris iacturam; quia durante matrimonio remanet mulier indotata, & dicit text. quòd reipublicæ interest mulieres esse dotatas, in l. 2. ff. de iure do. & in l. 1. ff. sol. mat. quæ uerba sic simpliciter, & indistinctè prolata accommodari possunt ad omne tempus, & sic constantis matrimonij: ut per glo. in d. l. 1. & quia spernitur à uiro uxor indotata. l. fi. C. ad uelleya. Sed in contrariũ facit tex. in l. si socer. §. Lucius. & l. si marito. §. 1. ff. solu. mat. & l. Iulianus. ff. de iu. do. & in l. cum pater. ff. de pac. dota. & dicta suprà in 7. par. in 44. priuil. & hoc est uerius per suprà allegata iura, & dicta in suprà d. 44. speciali. & etiam tetigi in 11. speciali in secunda fallentia ante finem, char. 80.

Vnde põt dici, ꝙ aut tale pactum factum per uirum tendit aliquo mõ in præiudiciũ mulieris de directo circa impediẽdã restitutionẽ suæ dotis in totũ, uel in partẽ, & non ualet, cum ẽt ipsa mulier non posset sic per pactum suũ præiudicare secũdùm dicta suprà in d. 11. speciali. Aut tendit solùm in præiudicium dicti uiri, uidelicet circa tempus constantis matrimonij, quo tpe ipse uir subiit, & subire tenetur onera matrimonij: & tunc valet secundùm dictã tñ suprà in d. 44. priuilegio.

Nec obstat, quod suprà adducebam, quòd in consequentiam uersatur præiudicium mulieris: quia censetur interim indotata, & spernitur à uiro &c. Quia respondetur, quòd imo non censetur indotata, ex quo uir censetur dotem fuisse consequutum, quantum ad ipsam mulierem, & sua uoluntate fecit pactum de non petendo suo socero uel alteri promittenti dotem pro muliere, tanquam si pecuniam acceperat & postea eam donauerit eidem promissori, sicut ẽt qñ gratis dotem accepto tulit: ut l. uir ab eo. ff. de iure dot. & illud, quod dicitur in d. l. fin. & C. ad uelleya. procedit, qñ mulier erat indotata, idest, qñ dos erat promissa, & nõ soluebatur uiro subeunti onera matrimonij contra eius uoluntatem: quia non immerito tunc mulier spernitur à uiro, idest, sperni debet & potest. Sed quando ipse per suum pactum non curat sibi solui, sibi debet imputari, & tenetur tunc subire onera matrimonij, sicut tenetur, quando à principio uxorem accepit sine dote. l. quòd si nulla. ff. de relig. & sumpt. fun. Nec iura præsumunt, quòd dicto casu uir spernat uxorem, & sic faciat rem illicitam. l. meritò. ff. pro socio. cum simil.

Item adde, quòd licet mulier non possit sibi præiudicare p pactum de lucrãda dote per uirum in casum soluti matrimonij per mortem uiri, ut dictum est in d. 11. speciali, tamen talis fauor non extenditur econtra ad uirum circa pactum de lucranda dona. propter nuptias casu, quo matrimonium solueretur per mortem mulieris an ualeret, ut est casus sing. in l. quod scitis. §. 1. C. de bon. quæ libe. & de ratione differentiæ ibi per Cyn. & licet Bart. ibi impugnet ea ratione: cum uiri & mulieris sit æqua conditio, nam docto. cõmuniter sequuntur 1. opin. ex quo non est eadem ratio in utroque, quo casu correlatiuorũ non est eadem regula: ut habetur in l. curatorem. C. de interdic. mat. & in l. fi. C. de indic. uid. tol. per doctores.
37 † Aut quærimus, an tale priuilegium extendatur ad hæredem mulieris. Dicas, quòd si dictũ priuilegium habuit executionẽ in persona mulieris: quia matrimoniũ fuit solutũ morte uiri, quo casu pactum factum per mulierem uiro, per quod dotis condõ fiebat deterior, non ualet, ut suprà. Et sic non obstante dicto pacto poterat mulier dotem repetere à uiro, uel eius hæredib. matrimonio soluto per diuortium, uel per mortem uiri, secundùm dicta in d. 11. priui. in prin. & 1. limitatio. Nam si postea ipsa mulier moriatur nondum petita uel exacta dicta dote, poterit eius hr̃s ipsam petere à uiro, uel eius hæredibus non obstante dicto pacto, sicut poterat ipsa mulier, ex quo ius fuit iam quæsitum mulieri circunscripto dicto pacto: quia in iure quæsito, & sic ubi iam est facta executio à lege respectu acquisitionis iuris ipsi mulieri non obstante dicto pacto propter priuilegium & fauorem mulieris & dotis, talis executio transit ad hæredem: ut dixi supra in 4. q. & etiam in 5. & 6. per id, quod not. gl. in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisq; iuris. & per Bar. in d. l. post dotem. ad fi. in 6. q. & Bart. in l. 1. C. de priuil. dot. & aliàs per Bar. in l. quia personale. ff. sol. ma.

Si autem in uita mulieris tale ius non fuit sibi quæsitum in derogationem dicti pacti, ut est, si matrimonium soluatur morte mulieris, & pactum esset factum de dote non repetenda, uel de repetenda ulteriori die, q̃ die à iure statuta, & tunc tale priuileg. nõ transit ad hr̃dẽ mulieris, ẽt si esset filius eiusdem matrimonij: cum tunc cesset rõ, ꝙ mulier pp tale pactũ remaneat indotata p id, quod hr̃ in l. 2. ff. de pac. dota. & dixi suprà in d. 11. priuil. in 7. limita. char. 84. Aut quærimus, an tale priuilegium extendatur ad patrem mulieris, qui dotem promisit, an possit pacisci in ipsa dote, ut sic dotis conditio efficiatur deterior, & tunc aut quærimus, an tale pactum noceat filiæ respectu renouandæ actionis de dote, ut fiat præcipua patris, & tunc potest præiudicare filiæ, qñ incontinenti & per stipulationem, secundùm quòd hr̃ in l. quoties. ff. sol. mat. & in l. auia. C. de iur. do. licet fiat tunc præcipua patris cum onere redotandi, ut habetur in auth. sed quamuis. C. de rei ux. act. quod qualiter procedat no. in d. l. post dotem. per Bar. & alios legentes, & in §. uideamus. C. de rei ux. act. per gl. & Cy. & dixi in d. 11. speciali in 10. fallẽ. vbi prædicta certo mõ limitaui.
38 † Si aũt pr̃ stipularet̃ ex interuallo de consensu filiæ, an tũc filia cõsentiẽdo pr̃i possit sibi præiudicare, dixi in d. 11. priuil. in 5. limit. post duas col. Aut quærimus, an pr̃ paciscẽdo possit sibi præiudicare, & certè sic eo casu, quo ipsi soli patri dos erat restituẽda: secus si filiæ, hoc est, nisi ipsa filia hr̃s esset patris: quia tunc tenet̃ stare cõuẽtioni. Et iõ si pr̃ cõuenisset de dote retinenda per uirũ de reddẽda lõgiori die, q̃ à lege statuta: præiudicat̃ soli pr̃i, & nõ filiæ, nec ipsa esset hr̃s pr̃is, ut probat̃ in l. aliud. ff. de pac. dot. & dixi in d. 10. limita. Quid aũt si extraneus dotasset, nec à principio sibi ꝓuidisset incõtinenti, secũdũ ꝙ hr̃ in §. accedit. l. 1. de rei uxo. act. tñ sibi ꝓuidit ex interuallo consentiente muliere, an tale priuilegium se extendat ad istum casum, ut per talem consensum possit sibi præiudicare, dictũ est in d. 11. speciali, in quarta limitatione.

Vndecimò

39 Vndecimò pōt dubitari circa priuilegium † ꝙ fauore mulieris, & nuptiarum possit non solùm ascendens ēt per lineā maternam stipulari, sed ēt quilibet extraneus dotans, ut fuit plurimorum, & magis cōis opin. post Bar. in l. Cayus. ff. solu. mat. de quo dixi in 6. par. in 22. speciali, char. 60. An se extendat non solùm qñ stipulatur dotem reddi mulieri: sed ēt si stipulatur dotem reddi alteri tertio, vr̄ ꝙ non, qa æquitas d. l. Cayus. consistit in duob. uidelicet pp fauorem mulieris in dote, & pp fauorem nuptiarum, ut patet ibi in fi. ibi, ne commodo dotis fraudetur eam actionem hr̄e, fauor. n. nuptiarum, & maximè per affectionem personarum ad hoc decurrendum est. Vnde quando stipularetur alteri quàm mulieri, tunc mulier defraudaretur commodo dotis. Potest dici, quòd aut ille talis stipulatur dotem reddi patri mulieris, aut alteri.

Primo casu, aut matrimonium soluitur morte mulieris, & tunc stipulatio redditur inutilis pp regulam, de qua in l. stipulatio ista. §. alteri. & §. si stipuler. ff. de uerb. oblig. & quia tunc cessat fauor mulieris & dotis, & maximè quia stipulatur super re sua, quę non est duratura sua l. proprium. ff. communia prædio. & l. pactum. C. de pac. conuen. Aut matrimonium soluitur morte uiri, uel per diuortium, & tunc talis actio saltem utilis quæritur patri, cum onere tamen redotandi dictam filiam, arg. authen. sed quamuis. C. de rei uxor. act. & l. si socius pro filia. ff. pro socio. Nam eo ipso quòd stipulatur reddi patri, vr̄ hoc fecisse fauore mulieris, uerisimiliter considerans, ꝙ pater habeat filiam ex eadem dote in matrimonio iterum copulare, cum ad hoc teneatur ipse pater. l. qui liberis. ff. de ritu nupt. ꝙ maximè procederet, quando filia non fuisset à patre dotata saltem sufficienter, fortè propter eius impotentiā: qualitas enim personæ, cui ille stipulatur: facit hoc præsumi propter affectionem patris erga filiam, argu. l. Paulo Calimacho. §. Pomponius. & ibi per gl. ff. de leg. 3. facit in argumentum. l. Aurelio. §. Titius. ff. de lib. leg. & l. si seruus plurium. §. fi. ff. de lega. 1. ibi. & caritas & necessitudo, & secundùm qualitatem personæ aliquid præsumimus, quod aliàs non præsumeremus l. plenum. §. equitij. ff. de usu, & habita. cum sim. & ideò tunc subest ratio æquitatis, de qua in d. l. Cayus. Et hoc est bene not. ad ampliationem dispositionis d. auth. sed quamuis. ut procedere possit in dote etiam aduentitia, quando extraneus dotans simpliciter stipularetur dotem reddi patri, similiter etiam est not. ad ampliationē dispositionis d. l. Cayus. Si autem stipularetur talis dotans ipsam dotem alteri quàm patri, uel mulieri reddi in causa restituendæ dotis, & tunc nō posset per regulam d. §. si stipuler. cum etiam ipsa eadem mulier, quæ se dotauit, non possit alteri stipulari, quàm sibi, per regulam prædictam: & quia tunc cessat fauor dotis & nuptiarum, quod etiam procedit, si stipularetur filiis suis ex altero matrimonio, uel etiam ex eodem matrimonio natis uel nascituris per tex. no. in l. pactum. C. de pact. conuen.

40 † Cogita tamen: quia uidetur dicēdum, ꝙ extraneus dotās possit alteri stipulari, licet non ipsa mulier se dotans, ut supra, & hoc propter æquitatem singularis dispositionis l. quoties. C. de dona. quę sub modo, scilicet fauore liberalitatis dotantis, quæ ratio cessat in muliere: quia respectu uiri censetur dare dotem non ex causa lucratiua, sed onerosa l. ex promissione. ff. de act. & oblig. Sed respectu extranei dotantis inquantum se mouit intuitu mulieris, cēsetur causa lucratiua: ut in d. §. accedit. & dixi in d. 22. speciali post princ. & etiam circa fin.

Sed posset probabiliter dubitari, quid in patre dotante.
41 An † sicut potest stipulari sibi reddi incontinenti l. quoties. ff. sol. ma. possit ēt stipulari alteri. & quidē constat, ꝙ si stipulat̄ filio, & posset ēt si emancipato, ut saltem utilis quæratur: ut no. in l. pactum. C. de pac. conuen. & in l. pr̄ pro filia. eo. tit. & no. in l. si genero. C. de iu. do. Sed si stipularetur alteri, & sic extraneo, uideretur non posse, cum tunc cesset rō æquitatis. d. l. Cayus. qa non est fauor mulieri, imò ipsa mulier tunc defraudatur dotis cōmodo post solutum mat. & vr̄ de hoc casus in d. l. si genero. secundùm ultimum intellectum gl. ibi, qui vr̄ esse de mente gl. ibi per id quod hr̄ in l. filium. §. Sabinus. ff. ad treb. & hoc ēt tenet ibi Cyn. & hoc ēt probatur in l. cū patrem. eo. tit. intelligendo ꝙ illa, cui pr̄ fuit stipulatus dotem reddi, erat persona extranea, prout intellexit gl. & ibi sequitur Cy. & Bal. cōiter doct. Sed in cōtrariū facit: qa saltem vr̄ quæri utilis actio illi tertio ex æquitate d. l. quoties. quia licet regulariter quis non possit stipulari alteri ēt super re sua, qñ non est duratura sua, ut habetur in d. l. proprium. tñ quando iste stipulatur, tertio stipulatur, qui consequitur rem eandem ex causa lucratiua, est speciale, quòd possit stipulari alteri, ut saltem tunc ex æquitate quæratur illi tertio utilis actio. Sed non uidetur posse negari, quòd pater dotando filiam uideatur in eam exercere liberalitatem: ut dicit tex. in l. 2. C. de bon. quæ libe. ibi, parentum circa liberos munificentia retardetur: nihil enim aliud est munificētia: quam liberalitas quædam l. si constante. post prin. C. de do. ante nup. Vnde solet dici, quòd filia censetur habere dotem à patre ex causa lucratiua, licet uir ex cā onerosa: ut l. 1. §. si à socio. ff. quæ in frau. cred. ad hoc tex. iuncta gl. in l. Mæuia. §. fundus. ff. sol. mat. & ibi not. ad hoc etiam tex. in auth. de æquali. dot. §. quia uerò. ante uer. si autem fortuita ibi, ex largitione paterna.

Nec obstant iura supra allegata in contrarium: quia procedunt iura antiqua ante dispositionem d. l. quoties. sed hodie est immutatum ex benigna interpretatione principis, de qua ibi, uidelicet fauore exercentis liberalitatem, ut ēt uoluit Bar. in d. §. si stipuler. ante fi. & ibi dixi, quòd etiā probatur in l. Caius. ubi Iurisconsultus se non fundat ex fauore illius aui exercentis liberalitatem in dotando, sed ex fauore mulieris in dote & nuptiarū. Vel pōt dici, quòd dispositio noua d. l. quoties. cum sit exorbitans à iure antiquo, ut supra, debet ꝓcedere in proprijs suis terminis, uidelicet qñ exercetur liberalitas erga illum, à quo stipulatur, sed in terminis supradictis, cùm stipulatur à uiro, erga quem non exercetur liberalitas, cum habeat ex causa onerosa, ut supra dixi meritò &c. & ita procedat tex. in d. l. pactum. cum aliis supra allegatis.

Præterea licet dicatur habere dotem ex causa lucratiua, tamen illud dr̄ respectiuè ad ipsum uirum, qui propriè ex causa onerosa, idest, propter onera matrimonij supportanda. l. pro oneribus. C. de iure dot. tamen proprio & uero modo mulier non habet dotem ex mera liberalitate, & donatione paterna, cum ad illud arctetur de iure ipse pater d. l. qui liberos. & l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obligat. & l. fin. C. de do. pro miss. iuncta l. donari. ff. de regul. iur. & l. senatus. §. donari. ff. de dona. Et ideo olim, licet quando extraneus dotabat, egebat insinuatione, tamen non sic, quando pater dotabat: ut probatur in d. l. fin. in princ. C. de iure do. hinc est, quòd non potest pater pacisci circa stipulationem de dote sibi reddenda etiam incontinenti, sicut potest extraneus, cum talis dotatio patris non procedat ex mera liberalitate, sicut procedit dotatio per extraneum, ut habetur in l. auia. C. de iure do. & in l. quoties. ff. solu. matrim. Et ideo potest concludi, ꝙ pater licet tempore dotationis possit stipulari dotem sibi reddi, tamen non sic si stipularetur dotem reddi alicui extraneo, per id quod habetur in d. l. pactum, & in d. l. cum patrem. Quinimmo etiam posset teneri, ꝙ etiam ipse extraneus dotans licet possit stipulari vel pacisci dotem reddi sibi quasi incontinenti, tamen non sic si stipularetur dotem reddi alteri, cum in virum, à quo stipulatur, non exerceat liberalitatem, prout sunt termini d. l. quoties. vt supra dixi. Et licet censeatur exercere liberalitatem erga ipsam mulierem. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. tamen non stipulatur ab ipsa muliere: sed ab ipso uiro, cum quo negocium contrahitur, & ex titulo oneroso: ut supra, cum ipsa autem muliere nullum negociū contrahitur l. si pro te. C. de do. promis. Ergo non sunt extrema habilia ad causandam singularem illam dispositionem d. l. quoties. & hoc uidetur de iure uerius, quicquid aliter in hoc dixerit Lud. Ro. in d. l. Cayus. ut etiam retuli supra in 6. par. in dicto 22. speciali, post princip.

Decimotertiò quæro circa priuilegium 12. de quo supra.
42 in 6. parte, ubi conclusi, ꝙ † mulier non solùm quando pro dote danda fideiubet, sed etiam pro dote alterius restituenda in casum soluti mr̄imonij, possit effectualiter obligari absque beneficio Velle. uel beneficio authen. si qua mulier. C. ad Velle. & hoc fauore mulieris, ut dotem suam consequatur, hoc dico in casib. in quib. potest talis fideiussor accedere pro dotis restitutione, de quibus dixi supra in 6. parte, in 21. speciali. egrediatur personam mulieris, in cuius fauorem alia mulier fideiussit, super quo distingue, quòd. Aut quærimus, an extendatur in fauorem hæredis mulieris, an autem in fauorem alterius, puta patris mulieris, uel alterius, si tractamus, an dictum priuilegium extendatur etiam in fauorem hæredis ipsius mulieris matrimonio soluto. Nam videtur, ꝙ non extendatur ad eius hæredem per id, quod habetur in l. 1. C. de priuileg. dot. & quia tunc uidetur cessare ratio fauoris ponderata per tex. in l. fin. C. ad Velley. videlicet, ne mulier remaneat

indotata. Potest concludi, quòd aut actio de dote repetenda incipit competere mulieri in eius vita contra talem uirum, & consequenter contra ipsam mulierem pro uiro fideiubentem fortè, quia uir cœpit ad inopiam vergere per id, quod habetur in l. si constante. in princ. ff. solut. matri. & in l. vbi adhuc. C. de iure dot. Et licet ipsa non curauerit agere contra dictum uirum fortè morte præuenta, & tunc ex quo ius fuit iam quæsitum ipsi mulieri super dote repetenda, transit in eius hæredem, & ideo sicut poterat ipsa mulier in uita experiri contra dictum uirum fideiubentem, sic etiam eius hæres: quia tunc tractamus de iure quæsito, & sic iam executionem ipso iure in hæredem transferendo, non sic si ius nunquam incepit competere ipsi uxori in uita contra dictum uirum fideiubentem, prout regulariter non competit, imò non est orta actio de dote constante matrimonio pro dotis restitutione: ut habetur in l. sed si alia. ff. de bon. damn. & not. & in l. si constante. §. 1. ff. solu. matrimo. Et sic tractamus de iure in sui origine exequendo in persona hæredis ex priuilegio indulto ipsi mulieri in sua dote: quia illud non transit in hæredem per dicta supra in alijs quæstionibus, & maximè in quarta, quinta, & sexta. Nam tale priuilegium, de quo in d. l. fina. non est simpliciter concessum doti, sed doti fauore mulieris, ne remaneat indotata: ut ibi hoc bene probatur. Et sic potest inferri, quòd dicto casu non transiret similiter in cessionarium per dicta in supra allegatis quæstionibus. Et sic etiam sequitur vnum notabile circa dictam conclusionem factam in dicto 12. priuilegio, in muliere fideiubente, seu aliter intercedente pro dotis restitutione alicuius mulieris, uidelicet quòd non sit illud indistinctè uerum, ut effectualiter obligetur, sed tenebitur, uel non tenebitur secundùm futurum euentum: quia si matrimonium soluetur morte uiri efficaciter, tunc dicetur intercessisse, si autem morte mulieris, tunc secus nisi superueniente inopia vi-
43 ri per supradicta. Aut quærimus † an dictum priuilegium extendatur ad patrem mulieris, & potest non irrationabiliter teneri, quòd non extendatur ad patrem, uel eius hæredē, si matrimonium fuit solutum morte mulieris, & sic reconsolidata foret actio de dote in patrem, per l. dos a patre. C. solu. matri. quia hoc casu non uersatur fauor mulieris, vt suprà dixi, & tale priuilegium non est indultum simpliciter ipsi doti, sed doti fauore mulieris, vel ipsi mulieri in dote, quo casu non transit ad hæredem, ut suprà dixi, & per not. per Barto. post Dyn. in l. 1. ff. solu. matr. ergo pariformiter, imò multò magis transit in patrem succedentem in dote ex iure consolidationis. Si autem matrimonium solueretur morte uiri, & dos haberet reconsolidari in patre ex virtute stipulationis per eum interpositæ, & tunc ex quo talis dos reconsolidatur cum onere, ut iterum detur pro ipsa filia remaritanda, & sic uersatur in consequentiam fauor mulieris, transiret in patrem tale priuilegium, ut sic possit agere contra mulierem, qui intercessit pro dotis restitutione sine aliquo obstaculo beneficij velleiani, uel dictæ authenticę, si qua mulier. cum per hoc censeatur esse prouisum etiam in fauorem mulieris per id, quod no. in simi. glo. in d. §. fuerat. institu. de actio. in gl. fi. & dicta suprà in 3. q.

Decimoquartò quæritur, circa priuilegium, de quo supra
44 in sexta parte, num. 80. si pater † per modum expressum vel tacitum paciscitur dotem reddi filiæ in casum soluti matrimonij, nam potest in hoc utiliter pacisci, & quæritur filiæ præcipua dotis actio & non patri, ut sic non sit tunc locus regulæ, de qua in l. dos a patre. C. solu. mat. & in l. iure succursum. ff. de iure dot. & sic speciali fauore dotis ualeat tunc donatio patris in filiam, ut ibi latius dictum est, & contingat filiam prædecedere in matrimonio superstite patre, an dictus fauor extendatur in hæredem dictæ filiæ, maximè de iure hodierno, de quo non solùm in dote, sed etiam in aliis vndecunque sibi quæsitis habeat hæredem ab intestato, tam de media iuris prudentia. & sic l. quod scitis. & l. cum oportet. in fin. princ. C. de bonis quæ liberis, quàm etiam de iure nouissimo, ut in authen. defuncto. C. ad Tertu. & melius in corpore unde sumitur, uidelicet in authen. de hæredi. ab intesta. §. si quis igitur. licet multorum sit opinio, ꝙ etiam de iure antiquo filiafamilias, tam in dote aduentitia, quàm in profectitia poterat habere hæredem ab intestato, ut uoluit Barto. post Dyn. & Iacob. de Bel. in l. post dotem. ff. soluto matrimonio. in 3. & 4. q. & dixi supra in octaua parte in 10. priuilegio. Concludendo tandem pro d. opin. Bartol. & sequacium, quòd maximè potest procedere, si decedat filiafam. cum filijs, ut post multa in hoc residet Bald. in d. l. quod scitis. de quo etiam per eundem in authentica, sed & si quis. C. de secund. nup. Nam dicendum uideretur, quòd talis fauor, & eius effectus non transeat ad hæredes dictæ filiæ, per regulam dictæ l. 1. C. de priuilegio dotis. & in authen. ut exac. instan. do. & in authent. vt immob. ante nupt. & in dicto §. fuerat. institu. de actio. suprà pluries allegata. & quia illud est specialiter receptum in fauorem mulieris & dotis, ut dos ipsa efficiatur præcipua filiæ pro se maritanda, per id quod habetur in l. 1. ff. soluto matrimonio, & in l. 2. C. de iure dotium. & in l. fin. C. ad Velleyanum, cum simi. quæ ratio fauoris cessat ipsa muliere iam mortua. Sed in contrarium facit: quia dictum priuilegium semel habuit suam executionem factam a iure in uita filiæ: quia fuit quęsitum ius filiæ in eius vita, quo casu priuilegium, licet personale transit in hæredem iam facta executione in persona defuncti, per id quod habetur in l. 3. ff. quod quisq; iur. in §. quod autem. & suprà tactum est in alijs quæstionibus, & maximè in 1. quæst. post princi. & etiam in quarta, & in alijs sequentibus.

45 † Tamen distingui potest, ꝙ aut pater fuit stipulatus dotem reddi filiæ & hæredib. eius, scilicet ipsius filiæ: ut hodie cōmuniter consueuit in huiusmodi instrumentis dotalibus interponi stipulatio, & tunc extenditur ad hæredes mulieris exclusо ipso patre mulieris superstite, si supersunt filij mulieris, cum prima causa successionis sit filiorum excluso patre dict. authen. defuncto. cum similib. & si non reliquit filios, sed alios: puta si decedat filia in matrimonio superstite patre & matre uel fratribus utrinque coniunctis, uel superstitibus matre, & fratribus vnà cum patre, tunc ad dictam dotem profectitiam non uocaretur pater, tanquam pater, per regulam, de qua in dict. l. dos a patre. Sed uocaretur tanquam pater, & hæres filiæ vnà cum matre, & fratribus ipsius filiæ, per id quod habetur in d. authen. defuncto. Nam ita stipulando pater, uidelicet pro filia & hæredibus eius videtur uoluisse pater sibi præiudicare in suo fauore, & beneficio sibi indulto a iure in ipsa dote profectitia, quod est, vt mortua filiafa. in matrimonio dos reconsolidetur, & reuertatur ad patrem in solatiū amissæ filię: ut dicit tex. in d. l. iure succursum. unde licet dictis hæredibus filiæ tanquam sibi extraneis non potuerit pater utiliter stipulari, sed solùm ipsi filiæ, cùm auus maternus, sicut nec ipsa mater non possit stipulari suis descendentibus ex ipsa matre: ut habetur in d. l. debitor. in fi. ff. ad Treb. & in l. pactū. C. de pact. conuen. & infrà etiam tangetur. Tamen ex quo pater ita stipulando videtur uoluisse, quòd tale pactum non esset merè personale, sed reale, & sic transitorium ad hæredes, ut sic stemus regulæ, de qua in l. pactum. ff. de proba. & in l. iurisgen. §. pactorum. ff. de pact. ideò ueniunt hæredes mulieris non ex eo, quòd pater mulieris potuerit eis stipulari, sed ex eo: quia secundùm formam dicti pacti apparet, dictum pactum fuisse reale, & nō personale: ut suprà. Nec puto, quòd isto casu possit dictus pater contendendo cum matre ipsius filiæ, eademque sua vxore, uel cum fratribus ipsius filiæ vtrinque coniunctis, uel mixtim cum vtriusque possit allegare diuisionem patrimonij ipsius filiæ, si fortè ipsa filiafam. habuisset bona aliunde sibi quæsita, uel non haberet alia bona, & dicetur, ꝙ ipse in bonis paternis, & sic in ipsa dote profectitia tanquam hæres ab intestato præferatur, & præferri debeat matri & fratribus cohæredibus, & in alijs bonis, si qua alia habuisset, dicat se uelle uenire communiter seu æqualiter cum matre ipsius mulieris, & fratribus, tanquam isto casu videatur suadere æquitas quædam, ut in bonis à se profectis præferatur: ut aliàs habetur in simili in d. l. quod scitis. secundùm lecturam Bart. & aliàs in l. de emancipa. C. de legitim. hæred. Nam imò dico, quòd hæc allegatio patris nō uidetur aliqua lege subfulta: ergo nō exaudienda, argum. illam. C. de collat. cum suis similib. imò iura simpliciter & indistinctè dicunt, quòd pater succedat filio, vel filiæfam. unà cum matre, & fratribus utrinque coniunctis in bonis ipsius filij, uel filiæfam. non adhibita distinctione, an sint bona profectitia, uel aduentitia, uel castrensia: ut patet in auth. de hære. ab intesta. in §. si quis igitur. ibi dum dicitur: licet enim defunctus sub alterius potestate sit, in illis uidelicet rebus, quæ secundum alias nostras leges patribus non acquiruntur &c. Et licet Bart. in d. l. post dotem. in finalibus suis uerbis, ibi uideatur uoluisse contrarium, per textum in d. l. quod scitis. §. sin autem. tamen termini Bart. in d. l. post dotem

sunt,

sunt, quando pater fuit stipulatus simpliciter dotem reddi filiæ, non sic est dicendum, quando ultra processit, uidelicet dotem reddi filiæ & eius hæredibus: quia in hoc casu pater ita stipulando dictam dotem profectitiam filiæ & hæredibus suis reddi, uidetur intellexisse non de seipso tantùm, sed de alijs quibusdam hæredibus ipsius filiæ futuris, qui haberent succedere unà cum dicto patre, uel sine patre: imò (ut ita dixerim) quodammodo magis de alijs hæredibus, quàm de seipso uidetur intellexisse, argum. l. si insulam. §. fi. ff. loca. & quod habetur in l. inquisitio. C. de solutio. licet hoc ultimum non firmem.

Nec obstat, quod habetur in d. l. quod scitis. & d. l. de emãcipatis: quia illa iura loquuntur in alio casu diuerso, & etiam quia cùm sint casus speciales, non debent egredi terminos ꝓprios, argum. l. ius singulare. ff. de legib. cum simil. Et maximè in casu nostro, ubi pater sic stipulando hæredibus filiæ ipsam dotem profectitiam reddi, uidetur uoluisse suo iuri ꝓfectitio præiudicare per supradicta: non sic quando simpliciter fuit stipulatus dotem reddi filiæ, & licet hoc uideatur satis rationabiliter dictum, tamen relinquo pro nunc cogitandum.

Preterea illa opinio Barto. non recipitur à multis Doctori-
46 bus, & est dubia, ut infrà subijciam. † Aut pater fuit stipulatus dotem reddi filiæ & eius filijs ex dicto matrimonio nascituris, tunc puto, quòd dicta adiectio filijs, nihil ultra habeat operari, quàm si simpliciter dixisset, dotem reddi filiæ: quia pater non potest stipulari filijs filiæ: cùm sint sibi extranei. l. 1. §. extraneum. C. de rei uxo. act. Inde est, ꝙ non potest quis stipulari suis descẽdentibus ex latere materno: ut suprà dixi, per id, quod habetur in d. l. debitor. & l. pactum.

Nec obstat, quod habetur in l. Cayus. ff. solu. matrim. quia est speciale duobus concurrentibus, uidelicet quando uersatur fauor nuptiarum, & etiam fauor mulieris superuenientis matrim. soluto, ad hoc ut remaneat dotata: ut dicit text. in d. l. Cayus. in fin. ut etiam per glo. nō. & ibi per Cyn. & Bald. in l. si genero. C. de iure do. & in d. l. pactum. C. de pact. conuen. super uerbo actionem. & dixi supra in 6. parte, in 22. priuilegio. & clarius in 28. colum. 4. Ex quo sequitur, quòd si dicti filij filiæ masculi, uel fœminæ non essent hæredes matris, fortè quia iustè exhæredati, uel repudiassent hæreditatem maternam, uel instituti in re certa, alio instituto hærede uniuersali sine dubio non possent uigore dictæ stipulationis uenire ad dictam maternam dotem, licet non supersit dictus auus maternus, idemque stipulator tempore mortis dictæ filiæ: licet iam uiderimus de facto cõsultum in contrarium, & fortè malè per supradicta. Sed potest opinio dictorum consulentium saluari, si maritus, uel soceri ita se obligauit de uoluntate dicti patris mulieris, quòd ipsa uideatur prouidisse dictis filijs nascituris.

Si autem dicti filij, uel filiæ essent hæredes matris, supersitque dictus auus maternus, qui tunc dicendum sit proximè
47 tangetur. † Aut fuit stipulatus pater simpliciter dotem reddi filiæ, non adijciendo illa uerba, & eius liberis, uel eius hæredibus: & iste casus uidetur in se nonnihil difficultatis continere, si contingat filiã prædecedere in matrimonio, superstite dicto eius patre. Nam si dictus pater, idemque stipulator non superesset tempore, quo filia decessit in matrimonio, nulli dubium est, quòd hæredes filiæ admittuntur, cùm iam fuerit effecta sui iuris per mortem patris, & sic fuit illico mortuo patre, in eam consolidata dos ipsa profectitia, etiam si nulla fuisset stipulatio paterna interposita in fauorem filiæ. l. 1. §. uideamus. C. de rei uxoriæ actione. Vnde multò magis, si dicta paterna stipulatio intercessisset, uidelicet, dotem reddi filiæ, imò posset dici, ꝙ isto casu stipulatio prædicta nõ operatur, ex quo tacitè inerat stipulatio, uidelicet subintellecta à lege, ut filia, scilicet effecta sui iuris morte uel emancipatiõne. d. §. uideamus. & dixi in 6. parte, in 10. priuilegio, in 4. colum. dicti priuilegij: ex quo expressa per partes nihil operatur, argumento l. non rectè. C. de fideiuss. & l. si arrogator. ff. de adopt. & in l. 3. ff. de lega. primo. cum simil. Potest tamen teneri contrariũ, quòd isto casu tacita stipulatio non est nata: ut uoluit glossa notabilis in parte expressè stipulante in l. 1. §. extraneum. C. de rei uxor. actio. in uersi. tacitam. & ibi Cynus dum uolunt, quòd tunc illa tacita stipulatio non subintelligitur, quasi per prouisionem hominis specialem intelligatur recessum à prouisione legis generalis, argum. l. doli clausula. & l. stipulationes commodissimum. ff. de uerborum obligat. & probatur in l. 1. in prin. C. de rei uxor. actio. ibi, sancimus omnes dotes per ex stipulatu actionem exigi, siue scripta fuerit stipulatio, siue non, ut intelligatur re ipsa stipulationem esse sequutam, intelligo, quando stipulatio fuit scripta, frustra dicimus, quòd intelligatur stipulatio esse sequuta. unde talis fictio iuris ibi inducitur à iure in defectum stipulationis non scriptæ, uel qñ fuit scripta, ut patet ex uersiculo, eodem modo, qui immediatè ibi sequitur. Concedo tamen, quòd talis expressa stipulatio erit bonæfidei tãquam succedens in locum ueteris actionis rei uxoriæ, sicut succedit illa tacita stipulatio: ut in dicto §. sed etsi non ignoramus. & proximo præcedenti ad finem eiusdem l. & dixi supra in quarta parte, & nona colum. dictæ partis, & tactum est suprà in 6. parte, circa 22. speciale. Effe-
48 ctus erit non paruus, si exprimitur stipulatio. † Si statutum disponeret, quòd omnia instrumenta confessionata, seu guarentigiata habeãt executionem paratam sicut sententia: nam quidam dicunt, quòd si in instrumento confessionis dotis receptæ factæ per uirum uxori, uel socero non appareret promissio, uel stipulatio de dote restituenda, talis stipulatio subintellecta à lege non haberet executionem paratam, sicut haberet expressa stipulatio contenta in dicto instrumento, de quo tamen dubitauit Bar. in l. 1. in principio. ff. de his quæ in testa. delen.

Et licet Bald. in d. l. 1. in princ. C. de rei uxor. act. & in l. ad probationem. C. de probationibus, tenuerit, tale statutum extendi ad tacitam, seu fictam stipulationem, tamen uidi iam in contrarium consilium Domini Francisci de Albergotis, ea ratione maximè; quia si ita essent, concurrerent simul duo specialia, unum, quòd contractus induceretur per uiam tacitam & fictam.

Item, quòd talis contractus tacitus & fictus haberet executionẽ paratam, sicut sententia, contra id quod in simili dicitur in l. 1. C. de dotis promissione, & in l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium. in glo. notabili, ubi promissio incerta, quæ ualet in casu ibi speciali, non operatur ad effectum, ut ualeat sine stipulatione, & sic ut pactum nudum: & facit, quod aliàs per Bart. in l. si rem aliquam. ff. de acquir. poss. de tacito titulo: ut non operetur translationem dominii, quando traditio nõ fuit uera, sed ficta: & sic ne concurrant duo specialia in læsionem iuris communis, & priuilegiũ datum legatis, ut in eis transferatur dñium sine alia traditione. l. à Titio. ff. de fur. cum si. nõ obtinet in legatis tacitis. l. seruum filij. §. fi. & qđ ibi per Iacobum de Aret. ff. de leg. 1. & notanter Bar. in l. 1. eo. tit. quicqd sit, opinio Baldi ut s. vr̃ cõior, & ita pluries uidi consultum in similib. terminis, licet ipse Bal. variauerit in simili in l. ab Anastasio. C. mand. & in l. 1. C. cõia de leg. & Ang. in l. 1. §. si hæres. ff. ad Treb. & uide dicta s. in 6. par. circa 2. priuilegium, in 6. col. dicti priuilegij. Si autem tpe mortis filiæ decedentis in mr̃imonio pater superesset, tunc (ut dixi) esset magis dubiũ: & reperio quosdã distinguere, ꝙ aut pater fuit simpliciter stipulatus filiæ, ut filiæ, aut filiæ tanquàm de se benemeritæ.

Primo casu, cùm dos dicatur tunc merè ꝓfectitia, meritò dẽt ad eum reddire, ꝑ regulam d. l. dos à p̃re. & sic talis stipulatio & acquisitio uideatur restricta solùm ad ꝑsonam filiæ, qñ esset superstes mr̃imonio soluto, non aũt in casu, quo restitutio dotis non hẽret fieri filiæ, sed eius hæredib. ut est qñ ueniret casus restituendæ dotis ꝑ mortem filiæ ꝑ̃decedentis in matrimonio, tanquã non uideat̃, nec ꝑ̃sumatur in dictum casum pacti per stipulationẽ sic factam uoluisse prouidere filiæ post eius mortẽ, sed solùm, ꝙ uoluerit ꝓuidere filiæ in eius uita, ut dos sit ꝑcipua in casu soluti mr̃imonii per mortẽ uiri. Aut fuit stipulatus filiæ tanquã benemeritæ: & tunc ex quo vr̃ uoluisse stipulari filiæ tanquam exneæ: per id quod hr̃ in auth. vnde si parẽs. C. de inof. test. & in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. & per Bar. in l. quod dr̃. ff. de uerb. obl. Ideo dicta dos non censetur tunc tanquã merè profectitia, sed magis fit aduentitia, ideo dicta stipulatio trahitur ẽt ad casum restituendæ dotis ꝑ mortẽ filiæ: & ideo tũc dos aduentitia nõ quæritur patri, nec in ea haberet cõionem soluto matrimonio, & per mortem ẽt iure ueteri: ut plenè per gl. & Doct. in l. 2. §. 1. ff. sol. mat. & in l. auus. ff. de iu. do. & in auth. ꝙ locum. C. de coll. Sic ẽt ista dos sic profecta à patre in filiam stipulando, pater eã reddit filię vt benemeritæ, quod maximè ꝓcederet hodie, quo tpe sine dubio filiafa. hẽt hæredem ab intestato in oĩbus suis bonis, vnde cunque sibi q̃sitis: ut d. l. quod scitis. & d. l. cùm oportet. in fi. prin. & in d. §. si quis igitur. in auth. de hæred. ab intest. Quæ opinio licet prima facie uideat̃ demulcere aures audientium tamen

tñ non vr̃ tuta, nec concludens primò, dum vr̃ iſti præſupponere, ꝙ quando dos fuit merè ꝓfectitia, tunc reuertatur ad patrem filia ꝑdecedente in matrimonio, ſiue cũ filijs, ſiue ſine filijs, quod vr̃ eſſe non æquum: & contra tex. in d. l. poſt dotẽ. ſecundùm lect. D. Benedict. de Plumbi. ut infra ſubijciam: licet quando prædeceſſiſſet ſine filijs, dicta opinio videatur multùm æqua & rationabilis: ut infra ſubdetur.

49 † Secundò non vr̃ procedere dicta opinio, dum ꝑſupponũt, dictã ſtipulationem pr̃nam ualere factam in fauorem filiæ: licet tanꝗ benemeritæ, & ſic tanquam ex̃neæ, quod eſt contra ea, quæ hñr in d. §. ſi pactus. & d. auth. vnde ſi parens. & ꝑ Bar. in l. quod dr̃. de uerb. obl. Et ſi ipſi rñderent, ꝙ hic verſatur fauor mulieris & nuptiarum, per tex. in d. l. Cayus. ff. ſol. ma. vbi non ſolùm pater, imò auus maternus utiliter ſtipulatur mulieri dotẽ reddi, imò ẽt quilibet ex̃neus: ut ibi per Bar. & alios, & dixi s̃. in 6. par. in 22. ſpeciali, replicabitur, ꝙ imò iſto caſu, .ſ. qñ matrimonium ſoluitur morte mulieris, ceſſat rõ ponderata per Iuriſc. in d. l. Cayus. in fi. &, ut s̃. dixi, allegando gl. in l. ſi genero. C. de iu. do. & in l. pactum. C. de pac. conuẽ. & dixi

50 s̃. in 6. par. in ſpeciali 28. Et ideo † põt aliter dici diſtinguendo, ꝙ aut dicta filia deceſſit in matrimonio ſuperſtitibus filijs, & tunc aut fuit ſtipulatio collata in filiam tanquã benemeritam, & hoc poſſet probari, & tunc ex quo non ualet, ut s̃. dixi. ideò hr̃ perinde, ac ſi dictus pater non fuiſſet ſtipulatus ipſi filiæ: quia paria ſunt, non eſſe patrem ſtipulatum, & inutiliter ſtipulatum, argumen. l. quoties. ff. qui ſatiſda. cogan. Et tunc incidimus in illud arduum dubium, de quo in l. poſt dotem. & in d. l. dos à patre. licet hodie ſtaremus conſuetudini, quæ eſt pro opi. Bal. Et an tunc dicti filij ueniant tanquam hæredes matris. An aũt immediatè ex beneficio dictæ conſuetudinis per Bar. & Doct. in d. l. poſt dotem. & ibi dixi, & in l. ſi cùm dotem. in prin. eo. tit. & per Bart. & alios in l. 1. & 4. ff. ad l. Falc. Aut pater fuit ſtipulatus filiæ ut filiæ, ſ. dotem reddi, & tunc extẽditur ad ipſos filios tanquã hæredes matris: nec tunc reuertitur dicta dos profectitia ad ipſum patrem, & hoc, ꝙ fuerit ſtipulatus filiæ ut filię, in dubio præſumitur: ut no. in d. §. ſi pactus. & ꝑ Bar. in d. l. quod dr̃, quo caſu ipſa dos remanet merè ꝓfectitia, nec reuertit̃ ad patrẽ: nã ea rõne ita ſtipulãdo dilexit filiã, & ipſã uoluit ſibi patri ꝑferi, faciendo dictã dotẽ ꝑcipuam filiæ, eadẽ rõne vr̃ dilexiſſe filios ipſius filiæ, ar. l. Lucius. in fi. in vlt. chat. ff. de hær. inſt. & quod hr̃ in l. cum auus. ff. de cond. & dem. & in l. cum acutiſſimi. C. de fideicom.

Item, qa ideò pater fuit ſtipulatus dotem filiæ reddi, & nõ ſibi, ut magis liberè deſeruiret dos oneribus matrimonij tam contracti, ꝗ ẽt de nouo & iterum contrahendi. Sed ſi ex matrimonio remanent filij, in eis durare adhuc vñr quædam reliquiæ matrimonij, & ſic onera reliquiarum matrimonij, ut ſic ex dote alantur liberi inde ſuſcepti. l. mutus. §. manent. ff. de iu. do. ibi, ut ſe ſuoſq; alat. & in l. ubi adhuc. C. eo. tit. ibi mariti filiorumque. facit l. quamuis. ff. ſol. mat. Filij enim ſunt pars corporis, & viſcerum matris. l. cùm ſcimus. C. de agri. & cenſi. lib. 11. & reputant̃ una ꝑſona in l. fi. C. de impu. & alijs ſubſt.

Item, quia hmõi fauores, qui ſpecialiter indulgent mulieribus in dotibus, licet ſint & reputentur ꝑſonales, & non egrediantur ut plurimum ꝑſonam mulieris, tñ extenduntur ad filios ipſius mulieris, ut hr̃ in l. fi. C. qui pot. in pig. habea.

Et ex ꝑdictis ſequitur, ꝙ ſi filiafamilia: reliquiſſet filios ex alio matrimonio, tunc illi eſſent hęredes dictæ eorũ matris: tñ non uenirent vigore dictæ ſtipulationis paternæ per id, qđ hr̃ in ſimili in d. l. fi. C. qui pot. in pig. hab. & ibi nota. & no. in l. ẽt in princ. ff. ſol. ma. & quod notat Bart. & Doct. in ſimili in d. l. poſt dotem. circa dictam conſuetudinem, de qua per glo. in d. l. dos à patre: ut non extendatur dicta conſuetudo, qñ ſupereſſent filij alterius matrimonij, & pro hac opinione vr̃ eſſe caſus in terminis à cõtrario ſenſu in d. l. poſt dotem. ſecundũ nouam lect. D. Benedicti de Plub. proximè inductam. Aut dicta filiafamias deceſſit in matrimonio non ſuperſtitibus filijs, tñ ſuperſtite patre, & alijs perſonis, quæ poterunt & põt maximè hodie ab inteſtato ſuccedere vnà cum patre ipſius mulieris, puta ſuperſtite matre, uel fratribus, uel matre & fratribus mixtim, & tũc talis filiafamilias in tali dote profectitia non hẽt hæredem ẽt hodie. Sed reuertitur ad patrem tanquam in hũc caſum non pręſumatur uoluiſſe ſtipulari filiæ dotẽ reddi, ſed ſolùm in caſum reſtituendæ dotis per mortem uiri. & hoc caſu puto opinionem prædictorum, de quibus s̃. procedere & eẽ ſatis æquam, & rõnabilem, per rões s̃. per eos adductas, ẽt ad hoc adducendo tex. in d. l. poſt dotem, ſecundùm lect. nouam Dñi Bened. de Plumbi. in ſua repetitione, punctando, ſeu virgulando poſt verbum filiæ: ut ſic verbum filiæ, determinetur à verbo dari, quod ſequitur, ſ. filiæ dari. & ſic verbum filiæ erit datiui caſus, & genitiui caſus. & ſic verbum uoluntate, quod ponitur immediatè poſt verbum dari, non ponatur ad determinandum uerbum ſtipulatus eſt, ibi præcedens, ſed ad determinandum verbum illud facto diuortio, ſ. uoluntate: & ſic ꝑ modum uoluntariũ vtriuſque partis, ut ſic ex diuerſo modo punctandi reſultent diuerſi termini in facto, & ẽt quò ad diuerſum iuris effectum: & eſt quædam figura, quæ uocatur amphibologia: ut aliàs hr̃. ff. de bon. libe. l. ſi ex modica. in princ. & l. cùm filium. C. de inoff. teſta. ſecundùm quam lecturã non vr̃, ꝙ litera ibi partiatur aliquã uoluntatem, & ẽt euitantur multa contraria, quæ ibi aſſignantur maximè d. l. quoties. uerſi. cęterùm. eo. tit. Ex qua lectura reſultat hoc notabile à contrario ſenſu, videlicet ꝙ ſi pater eſt ſtipulatus dotem dari filiæ, & ipſa filia poſteà decedat cùm liberis, tunc dicta dos trãſit ad filios, & non reuertitur ád patrem: dicebat tñ ipſe D. Bened. ꝙ tunc nõ habebunt dicti filij ut hæredes filiæ; qa de illo iure filiafa. non habebat hęredem ẽt in dote, & maximè profectitia: ſed filij habebant dictam dotem ex quadam tacita uoluntate dicti primi mariti ita ſtipulantis. Sed ſi filia decederet ſine filijs: tũc dicta dos reuertetur ad patrem, ut ibi probatur, negat tñ, ꝙ

51 † pater dicto caſu uocetur ad dictam dotem, tanquam hæres filiæ, ſed ꝙ uenit tanquam occupans iure peculij: prout dr̃ in caſtrenſi peculio filijfa. militis decedentis ab inteſtato per id, quod hr̃ in l. 2. ff. de caſtr. peculio. & ibi per ipſum, quæ lectura D. Bened. licet à multis Moderniorib. mordeatur, tñ vr̃ ſatis æqua, & procederęt ſine aliquo ſcrupulo contrarium: licet non multùm applaudat literæ, ut ibi legendo dixi, dum tñ ipſe Do. Bened. tenet, ꝙ ibi pater poſt mortem filiæ decedentis ſine filia agat ex ſtipulatu, non tanꝗ hæres filiæ peculij: tenendo contra opinionem Bart. & ſequa. ꝙ in dote ẽt profectitia de illo iure ffſorum filia non habeat hęredem, ut ẽt multi alij tenuerunt: ut ẽt tenuit Io. de Imo. & aliqui alij legentes in d. l. poſt dotem. & Lud. Ro. in d. l. ſi cùm dotem. in princ. eo. tit. hoc non placet: ut ẽt dixi in 10. ſpeciali in 8. parte nec vr̃ concludens illa rõ ipſorum, ꝙ ſicut filiusfa. miles in caſtrenſibus non hẽt hęredem, ut in d. l. 2. ita ẽt, imò multò magis eſt dicendum in filiafa. in dote profectitia: ut non habeat hęredem, & ẽt aduentitia cùm filiusfa. miles habeat perſonam magis legitimam: ut habeat hęredem ab inteſtato, ex quo poteſt hr̃e ex teſtõ. l. fi. C. qui teſta. fac. poſſ. cum ſi. & tñ tunc non habebat hæredem ab inteſtato. Vnde multò minus dẽt hr̃e filiusfa. in dote profectitia maximè; quia rñderi poteſt, ꝙ illa potuit eſſe rõ in filiofa. milite: quia ex quo filiusfa. poterat teſtando præiudicare patri relinquendo cui uellet, & hr̃ in l. fi. C. de inoff. teſt. Ideo uolendo decedere ſine teſtõ, vr̃ uoluiſſe ꝙ omnia bona ſua deberent remanere penes ipſum patrem iure peculij, rõne patriæ poteſtatis, arg. eius quod in ſimili hr̃ in l. 1. §. ſciendum. ff. de leg. 3. quę ratio ceſſat in filiafa. quæ non poteſt teſtari etiam in dote. d. l. qui in poteſtate.

Item quia ex quo iura permittendo, filiumfa. militem teſtari in derogationem iuris patriæ ptãtis, ſic grauatur in hoc ipſe pater, & eius patria poteſtas dando iura hanc diſpenſationẽ patri, ut filius poſſit teſtari ſolùm per actũ emancipationis patris, ideò in alio uoluerunt ipſum patrẽ iura releuare, & tñ uolũt ꝙ circa emancipationẽ poſſit filiusfamiliàs miles teſtari in caſtrenſibus: ideò uoluerunt ipſa iura releuare ipſum patrem in alio: videlicet, ut ſi filiusfa. miles non vult uti tali priuilegio decedendo inteſtatus, ꝙ habeatur filius oĩno, & in omnibus, & per omnia pro filiofa. ẽt in caſtrenſibus, & tanquam à principio fuiſſent ꝗſita patri non obſtãte priuilegio militiæ, per regulam l. placet. ff. de acqui. hære. cum ſi. argu. l. eum qui. ff. de iureiur. cum vulg. quæ rõ ceſſat in filiafa. reſpectu dotis profectitiæ in eam conſolidatæ, & ſibi acquiſitæ per ſtipulationem paternã: vnde dicendum eſt, ꝙ poſito ꝙ dicta lect. D. Bened. ſit uera, tam in ſe, ꝗ ẽt quò ad illam literam d. l. poſt dotem. tñ ſibi pater ageret ex ſtipulatione illa non tanquam ſimpliciter ut pater, ſed tãquam pater & hæres dictæ ſuæ filiæ ageret, tenendo opinionem Bar. quæ etiam fuit glo. & Dyn. & Iac. de Aret. & aliorum ſequacium.

Præterea tenendo dictam lect. D. Benedicti non probat opinionẽ illorum s̃. relatam in hoc caſu, videlicet, qñ ipſi filij non extarent, rõnabilem & æquam, ut s̃. dixi: quia quali ſecũdùm oẽs lecturas oportet intelligere ꝙ ibi matrimonium non fuit ſolutum per mortẽ filiæ decedentis ſine filijs, ſed per diuortium,

tium, quo casu iam purificata fuit conditio stipulationis pater næ interpositæ dotem dari filiæ sequuto diuortio uoluntate filiæ, quo casu dos, & actio ex stipulatu q̃sita fuit filiæ, & non patri sine dubio: sic ipsa filia tunc posset agere sola, & esse in iudicio sine patre, sicut in dote aduentitia, per tex. in d. l. post dotem. & dixi s̃. in dicto 80. priuil. 6. par. ergo ex quo dicta acquisitio priuilegiatiuo modo indulta filiæ à iure iam fuit sortita suum effectum, & sic à iure fuit facta executio, nihil obstat, quin transeat in hęredē ipsius filię, in qua dote est speciale, vt ēt olim ipsa filia haberet hęredem ab intestato: ut s̃. dixi. & sic dicta stipulatio sit facta realis, ubi ante executionem erat psonalis, per id quod hr̃ in l. 3. §. quod aũt. ff. quod quisque iuris. & s̃. pluries dixi, & maximè in alijs q̃onibus: unde tunc si filia familias posteà moriatur superstitibus filijs, tunc pater excludetur pp filios in dicta dote profectitia, cũ prima causa successionis sit filiorum excluso patre, d. auth. defuncto. cum sim. ita ꝓbatur in d. l. post dotem. maximè secundùm dictam lect. D. Benedicti. Si aũt tunc non supersunt filij, & tunc pater admittetur tanquam proximior hæres ab intestato, & nō solùm hodie per iura noua, sed ēt olim de iure fforum, per tex. in d. l. post dotem. Reuertendo ergo ad terminos q̃onis propositæ, videlicet, q̃n stante dicta stipulatione paterna, videlicet dotem reddi filiæ si matrimonium solueretur morte filię. Concludēdum est, ꝙ si quidem filij supersunt & eiusdem matrimonij, tunc ipsi succedunt sine dubio, & tanquam hęredes eorũ matris olim, & hodie in dicta dote profectitia, ēt excluso dicto eorum auo materno, à quo dos illa fuit profecta: ut s̃. est ostensum. Aut filij nō supersunt, & tunc dicta dos reuertitur ad patrem ex sui natura, videlicet tanquã in eum reconsolidata pp solutum matrimoniũ per mortem filiæ d. l. 1. §. videamus. C. de rei uxo. act. & d. l. dos à patre. cum alijs sim. Et sic nō uenit dicto casu tanquã hæres filiæ, ut multi uolunt, nec tanquam successor iuris peculij vigore dictæ stipulationis, ut uoluit D. Bened. de Plum. & multi sequaces, sed uenit ex iure reconsolidationis, tanquam dicta stipulatio non censeatur interposita in hunc casum filię non extantis sol. matrimonio: sed solùm vt ꝑ dictã stipulationē intelligatur pater uoluisse prouidere filię, casu quo superesset filia matrimonio soluto, & sic per mortē uiri, uel per diuortiũ: non aũt ut videatur uoluisse per dictam stipulationem, sicut s̃. tactum, suo iuri p̃iudicare pater prouidendo filiæ, ut sibi filię q̃ratur dicta dos tpe, quo filia morit̃ in matrimonio, sed magis ut q̃ratur actio filiæ præcipuè in casu, quo filia superesset post matrimonium: ut s̃. clarè est deductum. Et hęc opinio mihi vr̃ esse multùm æqua, & ēt iuri consentanea, & multùm notabilis in practica. Effectus huius decisionis erit magnus: q̃a si teneremus, ꝙ dicta stipulatio nō trahatur ad casum, quo matrimoniũ solueretur morte filię; tũc mortua filia in matrimonio dos iret ad patrem, non tanquam ad hęredem filię, sed iure consolidationis: & tunc non incideret pater in contentionem cum matre eiusdem filię, uel fratribus. Sed si teneremus, ꝙ stipulatio paterna trahatur ēt ad istũ casum, quo matrimonium solueretur morte filię, tunc dictus pater, idemq; stipulator mortua hac sua filia, non posset uenire ad hanc dotem ex iure consolidationis, sed solùm uigore dictę stipulationis: vnde non posset uenire nisi tanquã hęres filię, maximè hodie, quo iure nouo & ēt nouissimo est indubitatum secundùm omnes, ꝙ filiafa. habet hęredem ab intestato ēt de dote profectitia, ut s̃. dictum est, & sic si decederet dicta filiafa. superstite dicto eius patre & matre, uel fratrib. vtrinque coniunctis, uel mixtim superstitibus matre & fratribus: tunc oportet incidere in illam arduam q̃onem. An in hac dote profectitia pręferatur dictus pater matri, & fratribus, uel sororibus utrinque coniunctis: nam Bart. in d. l. post dotem. in finalib. verbis suis indubitãter p̃supponit, patrem preferri, per tex. in d. l. ꝙ scitis. §. finautem. s̃. alleg. nam ibi est casus secundùm eum, ꝙ si dederit nepos superstite auo materno, & auo paterno, ꝙ in bonis profectis à matre prefertur auus maternus auo paterno: ut ēt ipse Bart. in d. l. quod scitis. hoc ipsum tenet, & in auth. itaque. C. cõia de succes. subdendo, ꝙ eadem rõne dicendum est uersa vice, videlicet in bonis profectis à patre prefertur auus paternus auo materno, & adducit, quod hr̃ in simili in l. de emancipatis. C. de legi. hæredib. & idem consuluit ipse Bartol. bina vice, ut multi allegant in cons. quod incipit. Vanius. nu. 70. & in alio consi. quod incipit, an testm̃ sit nullum, tertio in ordine secundùm aliquos, licet prout cõmuniter hr̃ in stampis illa non reperiantur. Sed Bal. in auth. defuncto. C. ad Tert. tenet contra Bar. & ita ēt inclinat Bart. de Salic. in d. auth. defuncto. & ēt in dicta auth. itaque. mouetur ea rõne: quia etiam posito, ꝙ dicta opinio probaretur per d. l. quod scitis. §. 1. tñ hodie esset correcta per dictam auth. defuncto. & text. in corpore, videlicet, in §. si quis igitur. ubi tex. simpliciter vult, ꝙ hæreditas nepotis descendentis diuidatur inter auum paternum, & maternum æqualiter, uidelicet dimidia bonorum delata auo paterno, & dimidia auo materno, nō habita ibi differentia agnationis, & cognationis, pro q̃bus facit, quia si Iustinianus p̃supposuisset, ꝙ ante dictam nouam constõnem suam in bonis maternis deberet succedere in totũ auus paternus, & non pro dimidia, pro certo ibi Iustinianus ĩ d. §. si quis igitur. non dixisset ita indistinctè, ꝙ paternus & maternus auus deberent succedere æqualiter in bonis, & hęreditate nepoti, sed distinxisset, prout distinxit in d. l. quod scitis. vnde q̃a non distinxit in dicta noua prouisione d. §. si quis igitur. ideò hoc non fecit; quia noluit, & quia habuit pro constãti, ꝙ in omnibus bonis tam paternis, q̃ maternis, & ēt aliunde quæsitis succederent æqualiter, arg. l. 1. §. pen. C. de cad. tollē. & in c. ad audientiam. de dec. quod maximè persuadetur: q̃a, ut docet naturalis ratio, & cõis experientia, rarò moritur nepos in uita aui, & post mortem patris, nisi satis puer & adolescens, quo tpe non præsumitur quæsiuisse bona aliunde, & sua opera & industria. l. cæterùm. ff. de rei ven. Et sic magis ex successione patris uel matris præmorientium, quã ex alia causa aduentitia, arguendo à cõiter accidentibus, & à cõi rerum experientia tanquam rerum magistra. l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pet. & l. neque natales. C. de prob. & c. q̃ sit. de elect. cum sim. verisimiliter ergo intellexit ibi Imperator magis de bonis quæsitis ex successione lineæ paternæ uel maternæ, & sic consanguineorum, q̃ aliunde, & ex alia causa: q̃a debent adaptari leges ad ea, quæ cõiter contingunt. l. non ad ea. ff. de leg. cum si. & tñ non curauit Imperator ibi distinguere inter bona ex linea paterna uel materna obuenientia. Insuper & clarius ultra eos dico, ꝙ d. l. quod scitis. nullo modo po-
52 test intelligi, ꝙ † ibi cõcurreret auus paternus, & maternus in successione nepotis: q̃a de iure fforum, & ēt Codicis auus paternus tanquam agnatus p̃ferebatur auo materno tanquã cognato in successione nepotis, sicut. n. pater præferebat̃ matri in successione filij. l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tert. eodem modo auus paternus præferebatur auo materno, & auiæ maternæ: insti. ad Tert. §. posteà autem. sicut. n. filius censetur proximus agnatus patri, ita econtra. l. filius. ff. de suis & legi. solùm. n. de iure nouissimo authenticorum est sublata differentia agnationis & cognationis: ut in auth. post fratres. la 1. & 2. C. de legi. hær. & in corpore vnde sumitur: & sic agnati præferebantur cognatis. inst. de leg. agna. suc. post princ. cum suis vulg. nec reperitur in hoc immutatum esse ius fforum, ꝑ ius Codicis, & maximè respectu ascendentium, & descēdentium.

Præterea in d. uer. si autem. tex. apertè loquitur, ꝙ ibi non contendebat auus paternus cum auo materno secundùm clarum & planum intellectũ illius tex. ibi dum dicit non ad auũ, s. paternum nepotis, sed ad patrem eius, s. nepotis perueniãt, quasi dicat, ꝙ perueniant bona nepotis ad patrem tanquam proximiorem, & non ad auum paternum, cùm sit remotior: ut ēt hoc modo intellexit ibi glo. super uer. sed ad patrem: licet auus paternus hr̃e debeat vsumfructum pp patriam potestatē, quæ erat apud ipsum auũ paternum, in cuius potestate erat dictus nepos, & etiam filius, ex quo natus fuit nepos: & secundùm hanc intelligentiam est necesse intelligere illũ tex. in d. uersi. finautem. quod prosequatur ibi Imperator casum in muliere lucrante donationem pp nuptias ex pacto, quod quomodocunque soluatur matrimonium ēt si per obitũ mulieris ipsa mulier lucretur donationem pp nuptias: ut ēt hoc modo intellexit glo. super verbo ex matre. Nam si posteà dicta mulier decedat superstite filio ex eodem matrimonio, ac etiam superstite marito, & sic patre ipsius filij communi: & etiam superstite auo paterno ipsius filij cõis lucrum transfertur ad dictum filium cõem respectu proprietatis, licet ad auum paternum respectu vsusfructus, ut dixi in prin. Sed q̃d si ipse filius decedit superstite dicto patre dicti decedētis & superstite dicto auo paterno decedentis, uidebatur dicendum, ꝙ succederet auus paternus pp patriam eius potestatem, & etiã ex quo lucrum fuit initiatum in eius persona, uidelicet respectu vsusfructus & in uita nepotis: tñ r̃ndetur contrarium, ꝙ imò succedit dicto filio mulieris lucrantis eius pater, non aũt auus paternus, uidelicet respectu proprietatis, remanente tñ usufructu apud dictum auum paternum quandiu uixerit, &

secundùm

secundùm hoc malè vr̄ intellexisse gl. 1. illius. §. sinautē. dum dicit, ꝙ ibi prosequitur in filiafa. lucrante donationem pp nuptias, ubi s̄. dixerat ēt de filiafam. lucrante dotem. Nam imo tex. dēt intelligi de qualibet muliere, quæ fuit lucrata donationem pp nuptias, ēt si non fuisset filiafam. si postea decedat superstitibus filio, marito, & socero, & contingat postea dictum filium decedere superstitibus patre & auo suo paterno, ut s̄. dixi. & hunc intellectum tanquam clariorem ad illum tex. sequuntur ibi Raph. Fulgosi. & Paul. de Cast. licet Bart. de Sal. intelligat illum tex. ꝙ loquatur de auo paterno, s. matris, & de patre. s. illius nepotis decedentis, sed nō applaudent literæ, quia illa uerba ibi, tam patre quam auo paterno secundū congruitatem recti sermonis & regulam grammaticalem debent determinari pariter ob eodem subiecto, uidelicet tam patre q̄ auo, s. ipsius personæ defunctæ, & sic nepotis, de cuius successione agitur, arg. l. quamuis. & l. hereditatem. C. de impub. & alijs substi. & l. legatarius. ff. de leg. 3. & bene facit glo. prout ēt no. ibi Bar. in l. extat. ff. quod me. cau. quod ēt ostendunt uerba sequentia ibi, non ad auum, sed ad patrem eius perueniāt, aliàs mala esset grammatica facere relationem ita diuersimodè per id, quod hr̄ in l. Plautius. ff. de au. & arg. leg.

Sed tunc vr̄ obstare intelligentiæ supradictæ, videlicet intelligendo, ꝙ loquatur de patre, & auo paterno dicti nepotis, de cuius successione agitur: quia libri cōiter habent verbum idē nepos ibi, sinautem idem nepos, & sic vr̄ referri ad nepotem natum ex filiafa. quæ fuit lucrata donationem pp nuptias, de qua proximè dixerat. & ita intelligit gl. 1. & secundùm hoc illud verbum ibi, superstitibus tam patre, quam auo paterno, non pn̄t commodè referri ad eandem personam. s. nepotis, videlicet superstitibus tam patre, s. ipsius nepotis, q̄ etiam auo paterno ipsius nepotis: qa tex. in princ. l. præsupponit, ꝙ illa mater eadem decesserit filiafa. superstite filio, & sic dicto patri fuit acquisitus vsusfructus, & dicto eius filio, eidemque nepoti fuit quæsita proprietas, & sic intelligo, si referamus uerbū, auo paterno, ad personam nepotis, mala esset intelligentia: qa auo paterno illius nepotis, de cuius successione agitur, nō fuisset q̄situs vsusfructus, sed auo materno. Et ideò pp hoc gl. ibi super uerbo patre, intelligit tex. ibi tam patre, s. ipsius mulieris lucrantis, & consequenter auo materno ipsius nepotis defuncti, de cuius successione agitur. & ibi, quam auo paterno, s. eiusdem nepotis, cuius pater p̄decesserat, ob cuius mortem mater sua fuit lucrata donationem pp nuptias, uel fortè fuit lucrata ob mortem ipsiusmet matris p̄decedentis in matrimonio: quia ita ex pacto conuenerat: ut dicit glo. ibi super uersi. ex matre. Sed ut supra dixi, hæc intelligentia in se non vr̄ continere ueritatem, videlicet, ꝙ auus maternus, qui est cognatus, illo iure Codicis in aliquo succedere non possit nepoti stante auo paterno, & sic agnato.

Item quia litera ibi multum uiolaretur, & in duobus locis, uidelicet, in principio ibi, superstitibus tam patre q̄ auo paterno, & ibi non ad auum, sed ad patrem eius perueniant; qa debet intelligi ad patrem eius, s. nepotis, de cuius agitur successione. & ideò multi libri non hn̄t illud uerbum idem, sed tex. simpliciter dicit sinautem nepos &c. Licet Cyn. intelligat hoc casu tex. ꝙ intelligatur de patre & auo paterno ipsius nepotis & malè: qa auus paternus non quæsiuisset sibi usumfructum: sed auus maternus: idemque pater ipsius mulieris lucrantis, quæ decessit filiafa. prout dicunt ibi Bart. de Salyc. & Raph. Fulg. nisi dicas, ꝙ ex quo dicta mulier habebat quærere dictum lucrum pp eius mortem, quod vr̄ quæsiuisse potius post mortem, q̄ in eius uita: ergo vsusfructus potius fuit quæsitus patri ipsius nepotis, & marito mulieris prædecedentis in matrimonio, q̄ patri ipsius mulieris, ut est de mēte Pau. de Cast. ibi, sed non bene intelligit: qa imò dictum lucrū censetur quæsitum in vita mulieris, licet pp eius mortem: ut sic in uno quasi instanti dum moritur, sibi quærit per id, quod hr̄ in l. fi. ff. de cond. inst. & hr̄ in l. fi. ff. qn̄ dies leg. cred. & qa uiuens dr̄ mori. l. qui duos. ff. de manumiss. test. Et ideo ex tūc in illo puncto dum moreretur, sicut fuit quæsita proprietas mulieri filiæfam. ita eodem instanti vsusfructus eius patri. Ea enim q̄ iuris ministerio quæruntur, lex ipsa inducit per motū quendam, & per vnum instans: ut aliàs hr̄ in l. Arethusa. ff. de statu hom. & in l. post mortem. ff. de leg. 1. Et licet gl. in d. §. sinautem. vacillauerit circa intellectum illius tex. quia in primis gl. intellexit tex. ibi dum dicit de patre: videlicet de patre mulieris lucrantis, & sic de auo materno illius nepotis, tamen alia gl. super uer. ad patrem. intellexit de patre ipsius nepotis, qui proximior est in gradu ipsi nepoti, q̄ sit auus paternus, ut dixi supra. Tn̄ primæ intelligentiæ applaudit litera, si ibi esset uerbum idem. & secundæ intelligentiæ applaudit litera, si nō esset uerbū idē. Sed quicquid sit, ēt si uera litera esset cū uerbo idem, tn̄ dēt intelligi, ꝙ illud relatiuum idem, non faciat relationem omnimodam, videlicet, ut referat se ad nepotem natum ex filiafa. quæ fuit lucrata donationem, de qua proximè dixerat: sed faciat simplicem relationem causa euitandæ absurditatis: ut aliàs in l. 3. C. de nego. gest. & aliàs no. in d. l. Iulianus. ff. de hæred. insti. & ibi per Bar. videlicet hoc modo. Sinautem idem nepos, uidelicet natus ex muliere prædecedēte, quæ fuit lucrata donationem pp nuptias, decedat superstitibus patre & auo suo paterno &c. Et si aliter intelligeremus, incideremus in maiorem incongruitatem, imò maiorem uiolationem illius literæ: ut s̄. est deductum. Et hæc opinio posset realiter, & sine aliqua difficultate teneri in uia disputationis, & in puncto iuris: licet in uia consulendi & iudicando nō auderem recedere ab opin. Bart. circa intellectum illius tex. l. quod scitis. prout ēt intellexerunt gl. primæ ibi, & ēt prout intellexit ibi Cy. est uerbum idē prout est cōiter in illo textu. Et ꝙ etiā hodie in hoc non corrigatur p iura nouissima, dum uolunt, ꝙ auus paternus & maternus æqualiter succedant nepoti, nō aliter curando distinguere inter bona materna & paterna: nā debent restringi verba tex. in d. §. si quis igitur. secundùm distinctionem d. l. quod scitis. §. 1. licet contrarium pro constāti præsupposuerit Dyn. in sua disputatione magna, quam ponit in auth. itaque. C. cōia de suc. quam ēt ibi sequitur Cy. & ēt Ray. de Forli. cum qua opi. Bar. transiuit ēt Io. de Imol. in d. l. post dotem. in fi. Et idem post multa sequitur Lud. Rom. in d. l. post dotem. in 10. char. dicendo dictam opinionem esse tenendam tanquam magis æquam: & eandem sequitur Ang. in d. auth. itaque. & intantum eam tenet, ꝙ dicit posse teneri, sub dubio tn̄ fortè, quod ēt ipsum patrem excluderet auus maternus in bonis prouētis à matre: cuius tn̄ dictum ultimū nullo modo vr̄ esse verum, & nullo iure probatur; & ēt eandē opi. Bart. sequitur Pau. de Cast. in d. auth. itaque. ad fi. dicens illum casum esse mirabilem & notabilem; & maximè in hoc videlicet, ut considerandum & cognoscendum, an bona processerint à linea materna uel paterna, debeat inspici causa immediata & nō mediata: nam prima origo acquisitionis ibi circa lucrum donationis pp nuptias quæsitum mulieri processit ab auo paterno illius nepotis, uel ēt à patre secundùm alium intellectum, & tn̄ quia dicta acquisitio immediata processit à dicta muliere acquirente: eademque matre in ipsum nepotē, meritò dr̄ deriuasse à linea materna, quod dicit esse menti tenendum. & bene facit tex. in simili in l. socium, qui in eo. in fi. ff. pro socio. ubi causa immediata dēt magis considerari, q̄ mediata, cum illa magis influat & operetur effectum, q̄ causa mediata. l. de die. §. tutor. ff. qui satisd. cog. & l. 1. circa princ. ff. de autho. tut. cum sim. Et opinio circa intellectum illius tex. sequitur Bal. in d. l. quod scitis. licet dicat, illud esse speciale in lucris nuptia. videlicet in lucro dotis, & donationibus pp nuptias prouenientibus ex pacto, de quibus loquitur tex. ibi in princ. & in l. præcedenti. in quibus ille tex. etiam hodie remaneret incorrectus: & sic in alijs lucris siue procedentibus ex linea materna, siue paterna pariter succedat auus paternus & maternus, cuius dictum nōnulli sequuntur, pro quibus facit: quia ex quo ille tex. exorbitat a regu. iur. antiqui ēt Codicis, quo auus maternus indistinctè excludebatur ab auo p̄rno, ēt quam agnato: ut s̄. dixi, ergo dēt intelligi & restringi, quantū potest, ut non egrediatur terminos, de qbus ibi, arg. l. ius singulare. & l. quod verò. ff. de leg. & in regula quæ à iure. in 6. quæ ratio vr̄ multum urgere ex eo, ꝙ dicta extensio ad alia lucra præterquam nuptialia, de quibus ibi, uenit non solùm in derogationem iuris antiqui, sed ēt in derogationem iuris tertij, uidelicet ipsius aui paterni, qui per anteriora iura non solùm quod non excluderetur ab auo materno, imò ipse auus maternus indistinctè excludebat maternum in quibuscunque bonis vndecunque prouenientibus, & sic erant duæ exorbitantiæ, vnà contra ius cōe antiquum, alia ius tertij contra. l. nec auus. C. de eman. lib. & l. impuberi. ff. de admin. tut. cum suis vulg. iunctis his, quæ hn̄r in l. cum post. §. gener. ff. de iu. dot. & in l. 1. C. de do. promiss. Et secundùm hanc opinionem Bar. & sequacium probaret, ꝙ ibi auus maternus excludat auum paternum circa illud lucrum donationis pp nuptias; tn̄ circa alia lucra, quæ vndecunque obuenerunt dictæ matri, auus maternus non solùm non excludat auum paternum, imò nullo

modo

modo admittitur, & solùm auus paternus illo iure ad dicta bona uocatur: ergo multo magis uocatur solus auus paternus illo iure ad alia bona undecunque quæsita ipsi nepoti, etiam si ex linea paterna non deriuassent, cuius contrarium uoluit ibi Bar. & in d. auth. defuncto. Et ex hoc posset inferri ad terminos nostræ quæstio. principal. uidelicet posito, quòd in dote profectitia, quam pater fuit stipulatus reddi filiæ in casum soluti matrimonij filiafamil. decedit in matrimonio superstitib. patre & matre & fratribus, ipse pater ita stipulatus non possit uenire nisi tanquam hæres filiæ, & non ex iure cõsolidationis: tunc in tali dote non excluderet matrem dictæ mulieris filiæfamil. nec etiam fratres utrinque coniunctos, imò pariter uenirent per dict. authent. defuncto. & in corpore unde sumitur.

Nec d.l. quod scitis. §. 1. obstat: quia loquitur in lucris nuptialibus quæsitis ipsi nepoti, de cuius hæreditate agitur ex linea materna. Sed termini quæstionis nr̃æ sunt in bonis quæsitis ipsi mulieri ex paterna substantia & si dicatur, quòd hoc operatur natura, & regula correlatiuorum per id, quod habetur in l. fi. C. de indic. uidui. & in l. fi. C. de accept. uidelicet ꝙ sicut ibi disponitur secundùm intellectum Bar. & sequacium, ꝙ in bonis quæsitis illi nepoti, de cuius hæreditate agitur ex materna substantia, uidelicet iam quæsita matri illius nepotis præfertur auus maternus auo paterno, ita econuerso in bonis quæsitis à paterna linea præferri debet auus paternus auo materno.

Nam responderi potest, ꝙ hoc argum. non potest sumi ex illo tex. illius l. secũdùm quem auus paternus indistinctè præferebatur auo materno in quibuscunque bonis, ut supra dixi. ergo in bonis p̃rnis non erat opus uti dicto tempore tali arg. Et si dicatur, ꝙ possumus uti tali argu. hodie secundùm iura authenticorum, secundùm quæ auus maternus adæquatur auo paterno in successione nepotis per d. auth. defuncto. & in corpore unde sumitur, ut sic iura noua limitentur & distinguantur per iura antiqua per id, quod habetur in l. nam & posteriores. ff. de legi.

Nam respondetur, ꝙ iura noua recipiunt limitationem, & restitutionem per antiqua, uidelicet in aliquo specialiter prouiso per iura antiqua, per id quod hr̃ aliàs in l. sciendum. ff. qui satisd. cog. per glo. & Docto. & in auth. offeratur. C. de lit. contest. Sed in terminis nostris ius antiquum, s. Codicis, solùm prouidet in certo casu, uidelicet circa lucra, seu bona, quæ prouenerunt ex linea materna, ex substantia matris illius, de cuius hæreditate agitur, & non circa bona, quæ prouenerunt ex substantia paterna illius, de cuius hæreditate agitur, meritò &c. nisi dicas, ꝙ licet per d.l. Codicis sit prouisum solùm in vno casu, uidelicet circa bona prouenta à matre, tñ hodie dispositio d.l. quod scitis. extenditur ad bona paterna, ita restringendo iura nouissima authenticorum, pp naturam & regulam correlatiuorum, ut s̃. cum subsit eadem rõ restringendi & limitandi iura antiqua in utroque casu, uidelicet tam in maternis, quàm in paternis, per not. in d.l. fina. & per Ioan. de Imol. in repet. §. de uiro. l. si uerò. ff. solu. matrimo. in 3. fal. regulæ, an fiat extensio in correctiuis in 8. col. Et maximè quia aliàs sequeret̃ absurdũ, ꝙ melioris cõditionis esset auus maternus, q̃ paternus, per id quod ibi Imo. cõcludit in 2. & 6. fal. Vnde securior vr̃ opi. ꝙ dispositio d.l. quod scitis. §. licet. loquatur in bonis prouentis à mr̃e, vt in eis auus maternus præferatur auo paterno, secundùm intellectum Barto. qui ẽt fuit glo. ibi primæ & secundæ, ut supra dictum est. Ita tñ ho-
53 die† extendatur ẽt ad auum paternũ: & sic ecõtra, ut in bonis prouentis à paterna linea præferatur auo materno: sicut olim per d.l. quod scitis. auus mr̃nus preferebatur paterno in bonis prouentis ex materna linea, quã opin. ẽt fuit sequutus Ioã. de Imo. ut supra dixi in d.l. post dotem. in fi. & ẽt post multa ibi Ludo. Ro. in 10. char. maximè innitens ex æquitate simili, de qua in d.l. de emancipatis. quæ hodie non est correcta in illo, ut tenet glo. in d. authen. itaque. & in auth. post fratres. de legit. hęred. Et cõiter sequuntur ibi Doctores, & ẽt per id, quod in simili disponitur in l. cum aliis. C. de secun. nupt. & aliàs in l. si qua mulier. in fi. C. ad Tertul. Et põt r̃nderi ad id quod supra allegabatur in cõtrarium, ꝙ ante iura authenticorũ auus maternus tanquã cognatus præferebatur auo paterno: ut supra dixi. Quia põt dici, ꝙ iura antiqua in illo casu sunt immutata per ius Codicis, de quo in d.l. quod scitis. ꝙ licet in alijs bonis non solùm paternis, sed ẽt undecunque quæsitis auus maternus in nullo succederet stante auo paterno, tanq̃ in quę-

sitis à linea materna succedit in totum. per text. ibi sing. & in hoc à doctoribus non ponderatum. Item non ob. ꝙ tex. in d. §. si quis igitur. loquatur indistinctè, ꝙ auus paternus succedit in bonis nepotis solùm in dimidia, & maternus in alia dimidia, non habita differentia agnationis & cognationis: quia dicta constitutio noua recipere debet limitationẽ & restrictionem à iure antiquo, de quo in d.l. quod scitis. facit, quod hẽtur in d.l. nã & posteriores. & in d.l. sciendum. & d. auth. offeratur. Et pro hoc optimè facit, quod not. glo. quam cõiter sequuntur Doct. in d. auth. itaque. & in d. authen. post fratres, dum uoluit, ꝙ licet de iure nouissimo authenticorum proui-
54 deatur † ꝙ fratres uterini tm̃ succedant fratri unà cum consanguineis tm̃ non habita differentia agnationis & cognationis, ut hẽtur in auth. cessante. C. de legi. hære. & in corpore unde sumitur, tñ recipit limitationem & distinctionem secundùm ius antiquum. de quo in d.l. de emancipatis: ut intelligatur in bonis aliunde quæsitis per fratrem defunctum, de cuius hæreditate agitur, non de quæsitis ex materna, uel paterna linea: quia in quæsitis ex materna linea præfertur uterinus tm̃, & in quęsitis ex paterna linea præfertur consanguineus tm̃. Si aũt esset frater utrinque coniunctus præfertur coniuncto ex uno latere tm̃, in quibuscunque bonis: ut d. auth. itaque. Et iõ consuluit Paul. de Castr. in q̃one facti, ut ipse refert in d.
55 auth. itaq;. † quia statutum disponebat, ꝙ frater consanguineus tm̃ præferatur uterino in successione fratris, an in bonis quæsitis, à matre habeat locũ dictũ statutum: & arguit pro, & contra: & tandem dicit cõsuluisse pro parte dicti illius uterini tanq̃ æquiori, & ꝙ dictum statutum recipiat interpretationẽ restrictiuam, & passiuam à iure cõi, uidelicet d.l. de emancipatis. prout etiam eandem interpretationem recipit ius nouũ auth. ut per d. glo. & doct. in d. auth. itaque.

Et hæc faciunt ad q. nr̃i statuti Perusini disponẽtis, ꝙ si qs decesserit ab intestato sine filiis descẽdentibus supstitibus, matre & auo paterno, ꝙ mr̃ succedat in dimidia, & in alia dimidia auus paternus: & si nõ supesset mr̃, sed supesset auus maternus, tunc auus mr̃nus succedat in dimidia, & in alia dimidia auus p̃rnus: & si nõ supesset auus p̃rnus, sed patruus, uel filius patrui, similiter succedat patruus uel filius patrui in dimidia, & mater uel auus maternus in alia dimidia: nã decessit quis sine filijs superstite auo materno, & patruo: & dubitabat̃ de bonis, tquæ ille defunctus habuit ex successione matris, & uidi consilia hic Perusij pro & contra, & q̃õ fuit ardua, & tandem terminata per transactionem. Tñ ego in tanto dubio inclinarem in partem aui materni tanquam æquiorem, retenta opi. Bart. tanquam magis æqua, & ꝙ statutum prædictum recipiat interpretationem restrictiuam & limitatiuam à iure cõmuni, prout in simili dr̃ per gl. & doct. in d. auth. itaque. & authen. post fratres. & quod ibi per Paul. de Cast. ut s̃. retuli, tñ negari non potest, quin ista q̃õ sit dubijssima in iure per s̃. allegata. Sed tenendo opinionem, ꝙ stante dicta stipulatione paterna, uidelicet dotem reddi filiæ in casum soluti matrimonij, dicta stipulatio non extendatur ad casum, quo matrimonium soluitur per mortem filiæ, prout s̃. est conclusum, & q. dem verissimè meo iudicio tunc euadimus dictam dubitationem, de qua supra, ut sic dos dicto casu reconsolidetur in patrem ex ipsius dotis ꝓfectitiæ natura, ut supra dixi. & hoc nisi fuisset adiectum, dotem reddi filiæ, & eius hæredibus, ut s̃. conclusi: nam tunc stipulando pater dotem reddi filiæ & eius hæredibus, vr̃ uoluisse pater quoscunque hæredes sit habitura dicta filia, siue ex testõ, siue ab intestato, illi succedant in dicta dote: siue pater ipse superstit tp̃e mortis filiæ, siue nõ superstit: quia talis indefinita loquutio æquipollet uniuersali. l. si pluribus. ff. de lega. 2. & c. quia circa. de priuil. cum si. Cognita tñ: quia posset responderi, ꝙ non est præsumendum patrem cogitasset, seu considerasse dictum casum futuræ mortis filiæ ante patrem: & sic turbato ordine naturæ contra id, quod habetur in l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testa. & in l. cum impubere. ff. de reb. dub.

Decimoquintò quæritur circa 57. speciale 6. partis. char.
56 55. ad finem dicti priuilegij, tentaui posse dici, ꝙ † filiusfam. recepit pecuniam mutuo, ut illam conuertat in causam dotis pro filia sua, uel sorore. imò dixi ꝙ etiam si pro extnea efficaciter obligatur ex dicto mutuo, ut ibi dixi: an hoc extendatur, qñ pro dote restituenda alicui mulieri pp causam sol. matrimonij, & quidem si casus restituendę dotis contingeret ꝓpter mortem mulieris p̃decedentis in matrimonio, sine dubio non obligaretur efficaciter pp exceptionem Macedoniani: quia

tunc

tunc nullus uerſatur fauor mulieris in dote, uel dotis reſpe-
ctu mulieris. Sed ſi contigerit ob mortem uiri p̄decedentis in
matrimonio, & dictus filiusfamilias uolens negotium utile fa-
cere hæredibus uiri, & etiam mulieris, ut ſuam dotem conſe-
quatur pecuniam accepit mutuò, & illam ſoluit dictæ mulie-
ri, fortè poſſet dici, quòd efficaciter obligatur, quia tunc ſub-
eſt fauor dotis, & etiam mulieris in dote, qui eſt publicus, ut
l. 1. ff. ſol. matr. qui fauor ita ſubeſt in promiſſione dotis dan-
dæ ſicut dotis reſtituendæ, ut probatur in l. 1. poſt prin. iuncto
§. ſed ut plenius. C. de rei uxo. actio. & faciunt dicta ſupra in
12. ſpeciali. 6. patris: ubi dixi, quòd priuilegium, ut ceſſet Vel-
leianum in muliere intercedente pro dote danda, extenditur
etiam intercedente dote reſtituenda: ſic etiam de priuilegio,
de quo in authen. res quæ. C. communia de leg. de quo in pro
xima quæſtione.

57 Decimoſextò quæritur † circa priuilegium authẽ. res quæ.
C. communia de leg. quòd res ſubiectæ reſtitutioni ex cauſa
fideicom. ut poſſint alienari & obligari pro dote mulieris filiæ
hæredis grauati, uel ipſius filiæ grauatæ, de quo dixi ſupra in
6. parte. in 13. priuilegio. an extendatur etiam ad dotem reſti
tuendam. & dic, ſicut ibi dictum, & maximè per text. ibi in
corpore.

58 † Decimoſeptimò dubitatur circa priuilegiũ 62. char. 57.
in 6. parte, quòd prælegatum ab aſcendente dotis dandæ non
uenit in reſtitutione fideicommiſſ. an extendatur, quando eſ-
ſet factum ab alia perſona, cui onus dotandi non incumberet.
ibi eſt expedita hæc quæſtio.

59 Decimooctauò, an priuilegium † datum rei dotali, ut ob-
ſtante. l. Iulia. non poſſit alienari, de quo ſupra ſeptima parte
in primo priuilegio, char. 68. extẽdatur ad rem donatam mu-
lieri propter nuptias. & dic ꝙ non etiam conſentiente mulie-
re, ut in authen. ſiue à me. C. ad Velleianum, & in corpore, ni
ſi duobus concurrentibus, de quibus in d. auth. ſiue a me. ut
dixi ſupra in 9. priuilegio, 7. partis. char. 79. 2. col. Similiter ẽt
dicendum eſt, ꝙ priuilegium datum doti, ut tacita hypotheca
bonorum uiri contrahatur pro dote reſtituenda, ut habetur
in l. 1. in prin. & §. 1. C. de rei uxo. actio. Similiter cõtrahatur
in bonis uiri, pro donatione propter nuptias, etiam conſtante
matrimonio propter uergentiam uiri ad inopiam, ut eſt tex.
in l. ubi adhuc. C. de iure dot. Vnde multò magis ſolu. matr.
propter mortem uiri, & ſic mulier poſſit lucrari illã ex pacto,
ſicut uir debebat lucrari dotem. & hoc etiam uoluit glo. ante-
penul. in l. fina. C. qui potior. in pigno. habeant. & ibi probat
hoc ille tex.

60 † Sed licet habeat tacitam hypothecam pro donatione pro-
pter nuptias, ſicut habet pro dote; tamen non habet eam priui
legiatam reſpectu anterioris temporis, ut eſt tex. cum glo. an-
tepen. & licet glo. pen. in c. ex literis. de pig. dixerit cõtrarium:
tamen ibi Inno. & Io. And. & communiter doct. ſequuntur, ꝙ
habeat ſaltem tacitam, licet non priuilegiatam, per tex. in d. l.
vbi adhuc. & in l. aſſiduis. & ibi etiam ſequitur Cyn. & in d. l.
ubi adhuc. imò glo. alia ſuper uerbo fauor. d. c. ex literis. idem
ſenſit: pro qua opin. facit, quia ſimiliter dicimus, ꝙ ſicut pro
dote reſtituenda contrahitur ficta ſtipulatio, ut l. 1. in prin. C.
de rei uxo. acti. & dictum eſt ſupra in 6. parte, in 7. priuilegio.
ita etiam pro donatione propter nuptias, ut eſt tex. no. quem
ad hoc ponderat & no. Bal. in l. 2. C. de bon. quæ liber. & hoc
procedit, quando eſſet donata propter nupt. quantitas: ſecus
ſi ſpecies, uel quid immobile: quia tunc illico tranſit dominiũ
ex ſola donatione abſque alia traditione adeo, ꝙ tunc nõ age
retur ſoluto mar. per mortem uiri ex ſtipulatione, ſed actione
in rem tanquam mulier ſit facta domina ab ipſo initio, ut di-
ctum eſt ſupra in 10. priuilegio. 7. partis. char. 79.

Decimononò poteſt quęri circa priuilegium, de quo ſupra
61 in ſeptima parte, in primo ſpeciali, ꝙ res † dotalis non poſſit
alienari etiam cum conſenſu mulieris obſtante. l. Iulia. An ex-
tendatur, quando concurreret in dicta alienatione facta per
uirum, non ſolùm conſenſus mulieris, ſed etiam patris mu-
lieris, & ſic ſoceri reſpectu uiri alienantis, uel alienaret pater
cum conſenſu uiri, & mulieris filiæfam. dico, quòd etiam di-
cto caſu eſt alienabilis, ex quo enim dos eſt facta proprium
patrimonium filiæ, ut habetur in l. 1. §. ſed utrum. ff. de min.
& tamen conſenſus ipſius filiæfa. non ualidaret dictam aliena
tionem, ut l. 1. §. ſed cum lex. C. de rei uxo. actio. multo mi-
nus conſenſus patris: quia illa dos licet profectitia magis di-
citur eſſe in bonis & patrimonio filiæ, quàm patris. l. filium
emancipatum. ff. de collatio. bonorum. imò plus dico, ꝙ ſi dos
eſſet in caſu reſtitutionis ſolutum matrimonium per mortem
uiri, & ſic erat orta actio communis patri & filię. l. 2. §. 1. ff. ſo-
lu. matr. tamen antequam ipſa dos ſit reſtituta patri, adhuc
eſſet inalienabilis, nec poſſet alienari per uirum, uel eius hæ-
redes etiam de conſenſu patris & filiæ: licet ſecus poſtquam
eſſet reuerſa ad patrem, qui eſſet potens ad redotandum, ut
dixi ſupra in ſeptima parte in prædicto primo priuilegio, circa
ſeptimam limitationem, char. 71.

Item quia priuilegium illud, ut non ualeat alienatio rei do
talis intantum, ut ipſa mulier etiam principalis in alienatione
non teneatur emptori de euictione, licet ſecus in uiro alienan
te, an extendatur ad fideiuſſorem mulieris, ut ſimiliter ipſe nõ
teneatur. uide, quod ſupra dictum eſt in dicto primo priuile-
gio, in 12. limit. char. 72.

62 Vigeſimo, † circa diſpoſitionem no. l. quoties. ff. de iur. do.
an extendatur ad aliam perſonam, quàm ad perſonam ipſius
mulieris ſe dotantis, etiam ſi pater mulieris dotaſſet: uide ſu-
pra in 7. parte, priuilegio 40. char. 96.

Vigeſimoprimò, quæro circa priuilegium primum octa-
63 uæ partis, ꝙ non † poſſit uir, uel eius hæres uti remedio reten
tionis contra mulierem repetentem dotem, ut habetur in l. 1.
§. taceat. §. ſed nec ob impenſas. C. de rei ux. act. An econtra
extendatur contra mulieres repetentes dotem, dubium facit:
quia tex. in d. §. ſed nec ob impenſas. loquitur de perſona mu
lieris, ut mulieri non poſſit opponi compenſatio: & ſic priui-
legium datur mulieri non actioni. ergo non tranſit ad hære-
des, per id quod habetur in l. priuilegia. & in l. in omnibus. ff.
de regul. iur.

In contrarium facit; quia priuilegium, quod datur uiro, ut
poſſit opponere contra mulierẽ dotẽ repetentẽ de adulterio,
& pp hoc ipſum habere dotis retentionem, ut habetur in l. fi.
C. de adulter. & in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. ſolu. mat. non exten-
ditur ad hæredem ipſius uiri cõuenti ad dotis reſtitutionem:
ut habetur in dictis iuribus.

Sed poteſt reſponderi, quòd ideo illud ibi: quia uir tacen-
do in uita ſua, & diſſimulando dictum adulterium mulieris,
tacitè uidetur remiſiſſe dictam iniuriam uiolati thori, prout
aliàs habetur in ſimili in l. fi. C. de reuocan. do.

Poteſt diſtingui, ꝙ aut matrimoniũ eſt ſolutum morte mu
lieris, & tunc non extẽdatur ad eius hæredem, quin contra eũ
poſſit uti retentione dotis ob impenſas utiles in re dotali fa-
ctas. Si autem eſt ſolutum morte uiri, uel per diuortium, &
tunc ſecus, & uidetur ſubeſſe differentiæ ratio: & quia hoc ſe-
cundo caſu tale priuilegium iam cœpit competere mulieri.
Et ideo nimirum ſi ad eius hæredem transferetur. Sed in pri-
mo caſu nunquam cœpit competere, ſed cogitandum: nam
poſſet teneri contrarium: quia licet matrimonium ſit ſolutũ
morte uiri, & ſic muliere ſuperſtite, tamen ex quo mulier nõ-
dum in uita dotem repetijt, & ſic nondum fuit locus retentio
ni: ergo in uita mulieris tale ius nulla habuit nec à iure, nec
ab homine executionem, & ſic res remanſit omnino integra
poſt mortem mulieris, prout erat ante mortem, & ideo priui
legium illud tanquam merè perſonale concernens perſonam
mulieris repetentis dotem, non debet extẽdi ad eius hæredẽ:
ſecus ſi aliqua eſſet facta à iure executio, ut s̃. pluries eſt di-
ctum, per id quod habetur per tex. & glo. in l. 3. §. quod autẽ.
ff. quod quiſque iur. & per Bar. in l. quia perſonale. ff. ſoluto
matri. & dixi ſupra in 4. 5. & 6. qõ. & in pluribus alijs. & hæc
ſunt notanda ad dicta ſupra in d. 1. priuil. 8. partis. Similiter
poteſt idem concludi circa ſecundum priuilegium, ibi, de pri
64 uilegio conceſſo mulieri, † ut poſſit uti retentione rerum per
eam amotatum, uel ſibi donatarum à uiro, contra ipſum eun
dem uirum repetentem dictas res amotas uel donatas, ſi di-
cat ſe illas uelle retinere pro dote ſibi debita à uiro, uel eius
hæredibus, ut per Barto. poſt Iac. de Aret. & in l. filiofam. in
princ. la 2. ff. ſol. mat. ut non extendatur ad hæredem mulieris
uolentis dictas res retinere pro dote mulieris, cui ſucceſſit, cũ
illud priuilegium ſit merè perſonale, & conceſſum mulieri,
uel doti mero fauore mulieris, quod etiam eſt no. ad dicta in
ſupraſcripto ſecundo priuil. & ad notata in d. l. ſi filiofam.

Vigeſimoſecundò quæritur, circa priuilegium uigeſimũ-
ſeptimum, & aliud ibi ſequens, de quo in octaua parte, quòd
65 † maritus poteſt cogi inuitus per uiã delegationis alteri pro-
mittere dotem reſtituere, quando ſibi non nocet, & hoc fauo
re dotis & mulieris: ut habetur in l. 2. poſt prin. in uerſic. nec
cogitur. ff. ſol. ma. licet regulariter contra: ut l. nec creditoris.
C. de noua. an hoc extendatur ad patrem mulieris hoc peten
tem,

tem, dic ꝙ aut agit nomine cōmuni, & sic actione communi, & quæ est communis patri & filiæ pro dote profectitia, ut habetur in l. 2. §. 1. ff. sol. ma. & tunc posset hoc petere pr̄: quia ēt isto casu uersatur fauor dotis & mulieris, & quia verū est agi noīe mulieris, ex quo agitur nomine cōi, quia quod cōe est, meum dr̄ esse. l. si quis seruos. ff. de leg. 3. & l. serui electione. §. 1. ff. de leg. 1. ergo si cōi nomine agatur, dicitur agi nomine cuiusque per dicta iura, & ēt quia uersatur fauor mulieris, cū dos redeat ad patrem cum sui natura, ut habeat iterum deseruire secundo matrimonio. l. si socius pro filia. ff. pro socio. & auth. sed quamuis. C. de rei uxo.

Aut pater agit nomine suo proprio, & tunc actio est in patrem reconsolidata pp mortē filiæ, per l. dos à prē. C. sol. ma. & l. iure succursum. ff. de iure do. & tunc non posset pr̄ hoc petere, & tunc staremus regulæ, de qua in d. l. nec creditoris. qa tunc nullus uersatur fauor mulieris. aut est consolidata in patrem: quia fuit pater stipulatus à principio incontinenti dotē sibi reddi: vt hr̄ in l. quoties. ff. sol. mat. & tunc potest dici, ꝙ posset pater cogere uirum ad promittendum alterj per uiam delegationis, si sibi uiro non esset damnosum, ex quo uersat fauor mulieris, ut pp hoc possit mulier iterū redotari melius per patrem. & facit glo. no. in §. fuerat. insti. de actio. in glo. pe. Esset aūt sibi damnosum, si timetur de consumptione patris fienda: puta quia esset factus improbatæ uitæ, quo casu non hēt exercitium pater solus sine filia. l. cum dotem. §. eo autem tpe. ff. sol. mat. Et ideo uir si soluendo sine uoluntate filiæ expressa, non esset liberatus, ergo eodem mō soluendo per modum delegationis: quia ista æquiparantur. l. 2. §. 1. uers. sic ergo. ff. sol. matr. & ideo tunc sicut non cogetur soluere vir tali patri, eodem modo, nec promittere per delegationem. & idem si non esset improbatæ vitæ, sed aliter est factus pauper, puta fortuito casu. & tunc fortè similiter non cogetur vir promittere per delegationem, per id quod not. glo. in d. §. 1. super verbo sui iuris. quæ glo. plus voluit, & notanter, ꝙ etiam quando
66 pater tpe, quo exegit dotem à viro, non erat pauper, sed † postea est factus pauper, nihilominus mulier haberet regressum contra dictū uirum in subsidium, arg. eius. quod hr̄ in l. fi. ff. de eo per quem fac. erit, quæ glo. si ita intelligatur, videlicet, quando per factus esset inops, postquam dictus vir dicto patri fam. soluit, non uidetur bene loqui: quia debet inspici initiū, & sic tempus, quo soluit, quo tempore bene soluebat patri, tunc non suspecto. Et licet postea sit factus pauper, tamen tēpore dictæ solutionis erat excusatus, & non fuit in culpa, licet postea res malè verterit, facit, quod habetur in l. sed an vltro. ff. de neg. gest. & in l. & in totum. ff. de impen. nec tunc debebat uerisimiliter credere talem aduersam fortunam de futuro. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uer. obl. imò potius debebat arbitrari contrarium, videlicet, ꝙ in futurum lucretur. l. si defunctus. C. de arbi. tut. Nec obst. d. l. fi. ff. de eo per quē fac. erit: quia ibi res habuit malum initium, uidelicet propter dolum eximentis, hic uerò nullus à principio fuit dolus, uel culpa ex parte alicuius.

Item ibi restituitur actio contra illum, qui aliàs erat in lucro: hic autem restitueretur contra maritum, qui esset in dāno. & ideo alij intelligere uidentur illā glo. ut fuit Dy. & Bar. quòd à principio tempore solutionis factæ per uirum pater ille iam incipiebat esse pauper, & sic erat factus suspectus, & sic propter hoc perdidit exercitium actionis, & ideo iustè uir poterat sibi denegare soluere, allegando, quod alias habetur in l. Imperator. ff. ad Trebellianum.

Vigesimotertiò dubitari potest circa septimum priuilegiū,
67 de quo in nona parte, † ꝙ sententia lata super dote in fauorē mulieris non possit appellari, uidelicet ad effectum impediendæ executionis, an extendatur, qn̄ esset lata pro uiro contra mulierem, uel socerum pro dote promissa danda, ibi dixi ad finem dicti priuilegij.

68 † Sed nunquid extendatur ad hæredem mulieris. Dic, ꝙ si fuit lata pro muliere pro dotis restitutione, à qua fuit appellatū, vel adhuc poterat appellari, quia erat intra tpa appellandi, quæ mulier decessit post latam sn̄iam, & dicto casu indubitanter talis appellatio procederet, & suspēdetur executio talis sententiæ: quia tunc cessat fauor mulieris & dotis, & ad hæredē non transit per id, quod habetur in l. 1. C. de priuil. do. quod etiam vr̄ procedere, si talis hæres esset de filijs dictæ mulieris, ēt eiusdem matrimonij, si fortè ipse non est hæres sui patris fortè quia repudiauit, uel fuit institutus in re certa, uel exhæredatus; quia si esset speciale in priuilegio antelationis in hypotheca, ut tale priuilegiū ad illum extendatur per l. assiduis. C. qui potiores. & dixi s̄. in 4. q. in prin. & in 10. parte, in 5. limitatione, talis specialitas non est extendenda ad aliū casum contra regulam iuris cōis, de qua in d. l. 1. C. de priuileg. dot. per id quod habetur in l. ius singulare. & in l. quod uerò. ff. de leg. & in regula, quæ à iure. in 6. & maximè ubi non est eadē ratio extenden. nam si tolleretur filijs eiusdem matrimonij dictum priuilegium antelationis, & sic quòd alij creditores pręferantur filijs prædictis in dote, posset sequi, quòd ipsi filij haberent in totum defraudari seu priuari commodo, & iure eis quæsito in dote materna: quod uidetur esse satis inhumanum, cum ipsi filij censeantur eadem persona, cum dicta eorum matre. l. fin. C. de impu. & alijs substi. imò dicuntur pars corporis & uiscerum matris l. cū scimus. C. de agri. & censi. lib. 11. non sic si executio sn̄iæ latæ differatur usque in euentum sn̄iæ ferendæ in causa appellationis: quia pp hoc nō haberent priuari hæredes filij iure, quod haberent in dote materna: quia quod differtur, non aufertur. l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. Et idem, imò multo magis si matrimoniū fuit solutum morte mulieris, & hęres extraneus ut filius dictæ mulieris agat pro dotis restitutione, & obtineat sententiam à quā appelletur per uirum ad eius hæredes, quia nihil obstat, quin executio differatur per regulam, de qua in toto ti. ff. nihil nouati appel. pe. & in c. uenientes. de iureiu. Si autem sententia fuit lata pro muliere, à qua fuit appellatum viuente muliere, & pendente appellatione, mulier petit executionem sentētiæ, & si dotem recuperauit, & postea decessit, mulier hæres eius obtinuit talem executionem sic factam non obstante, quòd interim pendeat appellatio, cum iam sit facta executio ex iuris prouisione. quod priuilegium, licet personale, transit ad hæredem post factam executionem per dicta supra in 3. qō. & tribus seq. & per id, quod habetur in l. 3. §. quod autem. quod quisque iuris. & per Bar. in l. quia personale. ff. so. mat. & per Bald. in d. l. 1. C. de priuileg. dot.

69 Si autem † mulier petijt executionem, & fuisset pronunciatum sententiam exequendā, & interim decessit ante actualem executionem, certè talis interlocutoria non habebit effectū in hærede, ex quo adhuc res erat integra, & aliud est exequi actualiter, & aliud pronunciare exequendum, sicut aliàs dr̄, quòd aliud est mittere in possessionem, & aliud pronūciare mittendum, ut per glo. no. in l. iubere cauere. ff. de iurisdi. om. iudic. & aliàs in l. ab executore. C. quo appel. Sed incidenter potest dubitari, quid si facta executione ad petitionē mulieris ipsa mulier renupsit cum dicta dote, quam consignauit secundo uiro, postea sentētia in causa appellationis fertur cōtra mulierem, uidelicet primæ sententiæ infirmatoria, quæ trāsiuit in rem iudic. quomodo tunc subuenietur hęredibus uiri, similiter nihil aliud habet, ut possit retro refundere dictis hæredibus uiri, nisi dictam dotem datam uiro secundo, in qua fuit facta executio pendente appellatione.

Potest responderi, quòd si quidem mulier egit reali actione ex prouisione l. in rebus. C. de iure do. tanquam dominio illicò in eam translato, & sic sententia fuit pro ea lata declaratoria dominii. l. ex diuerso. §. j. ff. de rei uēd. nunc certè si per secundam sententiam infirmatoriam primæ apparebit mulierē non esse dn̄am, retractabitur executio iam facta cōtra dictos hæredes in eadem re, in qua fuit lata sn̄ia, & in qua fuit facta executio, nō obstante ꝙ dicta res sit nunc apud maritum ex titulo dotis. Et idem si egit personali actione, videlicet actione de dote ad ipsam rem dotalem: quia eadem est ratio in vtroq; casu, & hoc per uiam attētati, ex quo in eadem re, in qua appellatio pendet, est facta executio. & hoc per id, quod hr̄ in l. chirographis. §. 1. ff. de admin. tut. & quod ibi per Bar. ubi est tex. ꝙ attentata appellatione pendente reuocantur per modū attētati ēt contra tertium possessorem, qui successit, & habuit causam ab ipso appellante etiam cum titu. & bona fide.

Nec obst. quod habetur in ca. Romana. §. in alium. de appell. in 6. ubi habetur, quòd remedium attentatorum appellatione pendēte non obtinet contra tertium attentantem: nam illud procedit, quando nec pars, nec iudex cum illo aliquid attentasset. Si autem tertius attentasset per medium patris appellantis, uel appellante, à quo habuit causam: & tunc secus per illum tex. in d. §. 1. quod etiam fuit de mente glo. in c. non solùm. de appel. in 6. in glo. super uerbo reducendum, in uer. hæc autem omnia. & allegat, quod habetur in ca. cum M. Feriarensis. ad fi. de consti. & in ca. 2. ut lite pend. quod etiam uolunt docto. legentes in cap. bonæ. de appella. & ibi per Imo. & Abb.

& Abb. Sicu. ꝓ quo facit; qa vr̃ tunc res affecta uitio litigio-
ſi ſecundùm Bar. in d. §. 1. & bñ facit, qđ hr̃ in d. c. 2. ut lit. pẽ
den. & multò magis vr̃ dicendũ in caſu iſto, ex quo re, ipſa ẽt
antelationis erat iam affecta uitio attentati: qa ipſa mulier pẽ
den. appel. innouauit, & executionem obtinuit in dicta re ui-
gore dictæ ſnĩæ, à qua tñ erat appellatum, quo caſu remediũ
attentati hẽt locum contra tertium poſſidentium, licet nõ ha
buerit cãm à iudice, uel à parte, q̃ innouauit: ut eſt caſus ſin-
gul. prout ibi notat & ponderat Imo. in c. ex parte Adæ. de te
ſtam. in antepenultimo notabili, q. tñ ſe remittit ad gl. in d.
c. non ſolùm. quæ tñ requirit, ꝙ dictus tertius habuit cãm ab
ipſo iudice uel parte, & ita põt intelligi tex. ĩ d. c. ex parte. qa
ibi ille filius militis detinebat dictam eccleſiam tanquam habi
tam ab ipſo milite; qa obtinuerat ſententiam contra illum
presbyterum, à qua presbyter appellauit, quod maximè ꝓce-
deret, quando ille tertius ſcienter ſucceſſiſſet in uitium, argu.
eius, quod habetur aliàs in c. ex parte. de reſtitu. ſpolia. & aliàs
in c. quia V. de iudicijs.

Nec obſtat, ſi diceretur, ꝙ prædicta vñr ꝓcedere, qñ aliq̃d
eſt illicitè attentatum appellatione pendente: qa tunc vr̃ hr̃e
locum remedium attentati, per id quod hr̃ in c. ueniens. de iu
reiur. Sed ĩ caſu præmiſſo licitè ipſa mulier innouauit, ex quo
iure ꝑmittente per dicta ſupra iuncto eo, qđ hr̃ in l. Graccus.
C. de adult. Sed reſponde, ꝙ hoc dependet ex futuro euentu,
an licitè, uel illicitè attentauerit: nã lata poſtea ſnĩa contra ip
ſam mulierem apparet illicitè attentaſſe, interim ergo eſt in pẽ
denti: ut probatur in d. c. non ſolùm. ubi pendente appellatio
ne ab interlocutoria nõ eſt prohibitum innouare, & proſequi
in cauſa, & tamen ſequuta poſtea ſententia pro appellante, re
tro acta habentur pro illicitè attentatis.

Concluditur ergo, ꝙ lata poſtea ſnĩa in cã appellationis cõ
tra ipſam mulierem, bona adiudicata interim mulieri uigore
dictæ ſnĩæ reuocantur, & auferuntur non ſolùm cõtra ipſam
mulierem, ſed ẽt contra ipſum uirum habentẽ cãm ab ea per
ſupradicta. Sed dubitatio ſurgeret, & q̃dem non parua, quid ſi
70 † dos fuit in pecunia, & mulier lata ꝓ ea ſnĩa, & pẽdente ap-
pellatione interim obtinuit executionẽ: qa bona aliqua, puta
ſtabilia, fuerunt ſibi adiudicata inſolutũ ſecundũ formam l. à
diuo Pio. §. ſi pignora. ff. de re iud. & illa eadem dedit in dotẽ
ſecundo uiro: an dictum remedium attentati lata poſtea ſnĩa
infirmatoria ĩ cã appellationis obtinebit contra uirũ: nam vr̃
ꝙ non, ex quo actus attentationis in parte dicti mariti, & ſic
tertij poſſeſſoris nõ fuit ĩ eadẽ re, ſuꝑ qua fuit lata ſnĩa, & ſu
per qua pendebat appellatio: qa ſnĩa fuit latã ĩ pecunia, & ſic
ſuper pecunia appellatio pendebat, non ſuper dictis bonis ad-
iudicatis, cũ dictũ remediũ attẽtatorũ ſolũ obtineat maximè
contra tertiũ, qñ ſuper eadẽ re, ſuper qua eſt lata ſnĩa, eſt attẽ
tatũ, quaſi tunc res ipſa dicat̃ effecta quodã quaſi vitio litigio
ſi ꝑꝑ prudentiã appellationis ſuper eadẽ re. & ita eſt de mẽte
gl. ſupra allegatæ ĩ d. c. non ſolùm. & doct. ĩ d. c. bonæ. vñ tũc
ſolùm contra ipſam mulierẽ poterit ſuccurri ipſi appellanti,
qui obtinuit in cauſa appellationis, & hoc fortè niſi ipſa mu-
lier non haberet alia bona, ubi poſſet ſuccurri ipſi appellanti,
qa tunc fortè in ſubſidium haberetur recurſus contra dictũ
uirum, argumen. l. fin. ff. de eo per quem fac. erit. facit glo. in
l. 2. §. 1. in uerbo ſui iuris. ff. ſoluto matrimo. cogita tamen.
71 Vigeſimoquartò quæritur † circa 8. priuil. de quo ſupra in
8. par. ubi filiusfa. põt eſſe in iudicio ẽt ſine conſenſu patris ꝓ
dote aduentitia. Item ĩ profectitia iam conſolidata ĩ filiã, an
hoc priuilegiũ extendat̃ ad filiumfa. eo caſu, quo dos ſuę vxo
ris eſt facta ꝓpria ipſius filijfa. adeò ꝙ pr̃ in ea nõ hẽt ẽt vſum
fructum, & ſimiliter ẽt in lucro dotis ex pacto, uel ſtatuto, ꝙ
qñ ſit, dixi ſupra ĩ 33. priui. 6. par. uſq; ad 38. incluſiuè reſpõ
deo, ꝙ ſic eadem rõne, uidelicet, ex quo pr̃ ĩ talibus non eſt
legitimus adminiſtrator, nec ſibi quæritur uſusfructus, ut ibi
dixi. Et conſtat, ꝙ ĩ aduentitijs, ĩ q̃b. patri non quærit̃ vſusfru
ctus, ſed pleno iure quæruntur filio, tunc non requiritur con
ſenſus patris, ſiue agat, ſiue conueniatur ipſe filiusfam. ſecun
dùm cõem opin. Doct. poſt Bart. ĩ d. §. neceſſitatem. per text.
ĩ c. fin. de iud. ĩ 6. & rõnem ibi poſitam ĩ tex. qa ĩ talibus non
uerſatur ĩtereſſe patris. Item qa, ut dicit ibi glo. nihil deerit
patri, unde iõ requiritur conſenſus patris regulariter: qa re-
gulariter acquiritur uſusfructus patri, & ſic poſſet aliq̃d de-
perire patri. hinc eſt, qñ filiusfa. ageret ut ꝓcurator alterius,
tunc habet legitimam perſonam, ut eſt text. hodie clarus ĩ c.
q. generaliter. §. 1. de ꝓcu. ĩ 6. qa non uerſat̃ aliquod ĩtereſſe
patris, licet de hoc dubitauerit gl. ĩ d. §. neceſſitatem. tñ hodie
eſt hoc expreſſum ĩ d. c. q. generaliter. confert ẽt, qa cã dotis
eſt dependens à matrimonio, & ſic ſpirituali, ut per gl. iũcto
tex. ĩ clem. diſpendioſam. de iud. Et conſtat, quòd ĩ ſpirituali
bus filiusfamil. habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio
ſine conſenſu patris. d. cap. ſi annum. iuncto princip. cum ſi.
illius text.
72 Vigeſimoquintò circa 12. priuileg. 9. part. ꝙ † cã dotis ſit
ſummaria, qñ pro dote reſtituenda ageret mulier, an exten-
datur ad uirum agentem pro dote promiſſa ſibi danda: uide
ibi, ubi dixi, ꝙ extẽditur: qa hoc priuilegiũ datur doti & cãæ
dotis, & ſic ẽt in alio ſequenti proximo priuilegio ꝙ non ſint
feriæ. & idem põt dici in 15. priuileg. ibi intelligo, qñ cã dotis
uenit cum cõcurſu matrimonij, vt eſt qñ uir agit, ex quo agit
pro onerib. matrimonij ſupportandis. l. pro onerib. C. de iure
dot. cum ſi. Dices tu, ergo tale priuilegium non daretur mu-
lieri, niſi qñ ageret conſtan. matr. ꝑꝑ uergentiam uiri ad ino-
piam, ut dixi in d. 12. priuil. non ſic qñ ageret iam ſol. ma. per
mortem uiri, cum tunc non ſit amplius matrimonium. Sed
reſpondetur, ꝙ tũc ſubeſt fauor mulieris in dote, & maximè
ut ex ea interim alimentetur, & ẽt ut poſſit renubere ẽt incõ
tinenti iuxta uerbum Apoſtoli, uidelicet, mortuo uiro nubat
in dño. c. pen. & fi. de ſecun. nup. & no. in l. decreto. C. de infa.
Item eſſet dicendum, quando ageret ſocer. i. pater uiri, cum
etiam ipſe agat pro oneribus matrimonij ſubeundis, cum ad
eum ſpectent onera matrimonij, ut l. ſi filia. §. ſi filius. uerſic.
nec ſolùm. ff. fam. erc. non ſic ſi agat extraneus pro dote ſibi
reſtituenda propter pactum per eum interpoſitum, ut habe-
tur in l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. Sic etiam in pr̃e agen
te ad dotis reſtitutionem per mortem filiæ, cum tunc non ſit
amplius fauor, nec mulieris, nec onerum matrimonij. Si au-
tem ageret pater propter caſum dotis reſtituendæ per mortẽ
uiri pro dote profectitia, & tunc haberent locum dicta priui-
legia, etiam quando dos eſſet in eum conſolidata propter ſti-
pulationem interpoſitam, dotem reddi patri, ex quo adhuc di
cta dos ſaltem habitu & ſpe quadam cenſetur deſtinata ſecũ
do matrimonio, iuxta auth. ſed quamuis. C. de rei uxor. act.
& propterea adhuc cenſetur dicta cauſa dotis priuilegiata, ꝑ
id quod nota. gloſſ. in d. §. fuerat. inſtitu. de actio. in glo. pen.
per quæ motiua, & rationes idem dicas in alijs ſequentib. pri-
uilegijs, ut ſupra dixi. Et quid in priuileg. 18. de quo in l. exi
gere dotem. ff. de iud. An extendatur, quando extraneus ſti-
pulatus eſt dotem ſibi reddi, ut habetur in d. §. accedit. l. 1. C.
de rei uxor. actio. dic, quòd non: ut per Bal. not. in l. 1. C. de
priuil. dot. in 2. col. & uide in priuileg. 26. dictæ 9. partis, uide
licet, quòd cauſa dotis ſit mixti fori: & ſic poſſit tractari corã
iudice eccleſiaſtico, an extendatur ad alias perſonas, quàm
perſonam mulieris agentis pro dotis reſtitutione, ibi dictum
eſt circa finem dicti priuilegij.

A D D I T I O.

a Egrediatur perſonam. Ad iſtam materiam uide Dom. Alex.
in l. ſi cum dotem. §. ſinautem. ff. ſoluto matrimonio. Bald. in
l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxor. actio. & Bartol. & Doct. ibi
multa per Paul. de Caſtr. in conſil. octauo, incipien. ad pri-
mum reſponde. Ang. in conſilio incipien. punctus talis eſt,
Simon.

b Non habet hæredem. Ad hoc uide Bartol. in l. inter eos. §.
fin. ff. de fideiuſſoribus. in conſilio ſuo incipien. Taglionus
de Spoleto. Specul. in titul. de ceſſio. actio. §. primo. uerſ.
quid ſi bona. Bald. in l. 3. C. ad legem Falcid. & in l. executo
rem. C. de exec. rei iud.

Explicit ſolennis ac famoſiſſimus
Tractus Baldi Nouelli
de Dote.

D. IOANNIS CAMPEGII
QVAESTIONVM DE DOTE ET DOTIS CONSTITVTIONE, ET PRIVILEGIIS EIVS.

Pars Prima.

SVMMARIVM.

1 *Dos quid sit.*
2 *Azonis opinio reprobatur in diffinitione dotis.*
3 *Dotis diffinitio secundùm Bar. quomodo sit intelligenda.*

PRIMO QVAERO,

1 QVID sit dos. Dominus † Azo posuit diffinitionem suam, quam recitat, & eam reprehendit Bart. in rubr. ff. solu. matri.
2 Addo, quòd † diffinitio, quam posuit Azo maximè mihi displicet: quia ex ea sequeretur quòd uerba diffinitionis paterentur interpretationem ultra proprium significatum. Itē ēt ꝙ possent intelligi in casu ficto, quæ omnia sunt falsa: quia aliàs sequeretur, quòd necessariò ex ipsa diffinitione nō orietur proprietas uocabuli, quod debet esse. l. 1. ff. de testam. ff. de tute. instit. de oblig. in princ. attento quòd fictio denotat improprietatem. Casus est no. in lege, l. Cornelia. ibi, licet minus propriè. ff. de testa. & ibi Bal. Vnde Bar. in d. rub. in 5. col. aliter diffinit, dicens: Quòd dos est ius quoddam uniuersale in se continens, quod à muliere, uel eius patre uiro, uel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum propter onera matrimonij sustinenda. Et pro hoc potest allegari bonus tex. in l. si pater mulieris. ff. de iu. dot. ubi dos non dicatur, quæ constituenda uenit solùm post mortem mulieris. Quod ideo est: quia tunc onera matrimonij, quod iam solutum est sustinere non potest: ergo sequitur, quòd propter onera datur. Sed obstat dixit Angel. in d. rub. qui uoluit, ꝙ etiam si maritus onera matrimonij non supportet, dicatur dos: ut quia mulier conuenit, ꝙ teneatur se alere, quod fieri potest. l. fi. in fi. prin. ff. de doli excep.
3 & l. 3. ff. de pact. dota. Quidam respondent, quòd dum † Bar. dixit propter onera matrimonij, habuit respectum ad id, quod communiter accidere solet, uidelicet quòd maritus debet sustinere onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dotium. ergo &c. Sed istud non est tutum propter l. omnis diffinitio. de reg. iur. ubi omnis diffinitio debet in quocunque casu conuerti cum suo diffinito. Sed secundùm prædicta uidetur fateri, quòd non dicatur dos, ubi non sustinet onera matrimonii cōtra d. l. 3. cum alijs supra alleg. ergo &c.

Item si à communiter accidentibus posset sumi diffinitio, certè non diceretur ita periculosa: ut dicit d. l. omnis diffinitio. Vnde alij respondent, dato quòd uir ex pacto non teneatur uxorem alere, non tamen sequitur, ergo nec filios, nec seipsum, quæ tamen inter onera matrimonij numerantur, ut l. ubi adhuc. C. de iure dotium. Vel secundùm Imol. dato quòd onus alendi spectet ad mulierem; tamen alia onera quò ad uestes spectant ad maritum. l. uestis. & l. argento. §. ornamenta. ff. de auro & argen. lega. quæ parum probant. Et contra Imol. facit, quòd appellatione alimentorum ueniunt etiam uestes pretiosæ, si conueniunt dignitati, & conditioni mulieris. l. penult. & ibi not. ff. de auro & argento lega. notat Bal. in l. si maritus. la ultima. ff. soluto matrimonio. Præterea Imola nō bene vr̄ ponderasse tex. in d. l. 3. de pactis dotali. ubi probatur, ꝙ super omnibus istis oneribus supportandis per mulierem extra dotem potest apponi pactū, ut patet in illo tex. ibi, & uniuersa onera sua expediret. Vnde fortè posset dari alia diffinitio, uidelicet, dos est ius quoddam in se continens quod à muliere, uel eius patre marito, uel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum propter matrimonium: nam dos non est sine matrimonio. l. 3. ff. de iure dotium. l. fina. C. de dona. propter nupt. & hoc est magis tutum, quàm dicere propter onera matrimonij. Et inquantū dixi, ꝙ est ius quoddam an sit uerum: uide infra in 4. q. Adde etiam, quòd dos posset alio modo diffiniri, ut patebit ex dicendis infra proxima quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Dos promissa, an propriè dicatur dos.*
2 *Bartoli opinio defenditur.*
3 *Dos olim incipiebat à traditione.*

II. QVAERO,

AN dos promissa dicatur propriè dos. Et uidetur quòd
1 † non: quia ei non congrui diffinitio Bart. de qua supra proximè, maximè in uerbo, traditum, uel pro tradito habitum: quia si dos promissa haberetur pro tradita amplius peti nō posset, & obstaret marito exceptio, dolo facis: quia petis, quod intus habes. Contrariū tenet Ang. in l. prædiorū. C. ad legem Falc. & in cons. suo 79. incipien. In Christi nomine, pro euidentia. dicens, ꝙ prædicta diffinitio Bar. est imperfecta; quia non comprehendit dotem promissam, quæ etiam dos dicitur secundùm eum. l. si mulier ita in dotem. ff. de iure dot. l. 1. uersic. & si tantùm promissa. ff. de collat. dot. patet in rubro & nigro. C. de dot. promis. unde ipse in d. cons. diffinit aliter, quòd dos est ius quoddam datum, traditum, uel promissum à muliere, uel eius patre marito, uel eius patri ob causam matrimonij. Et hoc satis placet, posset tamen su-
2 stineri opi. † Barto. per text. in l. si is qui Sthicum. & in l. si pater mulieris. ff. de iure dot. ubi dos promissa, quæ nondum tradita est; cum non sustineat onera matrimonij, dos dici non potest. Secundò, quia cùm quidam sint contractus, qui solo consensu perficiuntur, puta emptio & similes, ut institu. de obli. in princ. & quidam, in quibus opus est rei interuētu, ut in commodato, deposito, & similibus contractibus: ut l. iurisgentium. in fin. princ. ff. de pact. & ibi Barto. declarat illud uerbum, & cæteri contractus, exemplificari posse in contractu dotis. Et idem Bar. in l. legitimam. eo. tit. Præterea in d. rub. sol. mat. non uoluit diffinire dotem promissam, sed tra-
3 ditam: † quia illo iure Digestorum propriè dicebatur dos incipere à traditione, & sicut erat in dona. quæ est doni datio. l. senatus. §. 1. ff. de dona. causa mort. nec ante illa iura Digestorum dicebatur dos propriè, nisi esset tradita, quod patet, quia ante l. ad exactionem. C. de dot. promis. non poterat agi ex sola promissione dotis absque stipulatione: hodie tamen procedit opi. Ang. per d. l. ad exactionem.

SVMMARIVM.

1 *Dos an dicatur sol. mat. postquam est recuperata à muliere.*
2 *Statutum disponens, quòd mulier teneatur æquis portionibus relinquere dotem suam filijs utriusque matrimonij habet locum etiam quando moritur mulier uidua, post solutum secundum matrimonium.*
3 *Mulier si propter adulterium perdat dotem, quid si uidua postquam recuperauit dotem commisit stuprum cum uno scholare, an perdat dotem.*

III. QVAERO,

1 AN dicat dos soluto † matrimonio a postquam est recu-
a perata à muliere. Et uidetur quòd non : quia nõ potest
esse sine matrimonio.l.3.ff.de iure dot.l. si.C. de don. ante
nupt. Sed hoc matrimonium est iam solutum, ergo &c. Con
trarium est uerius, quia prædicta procedunt, ubi nunquam
matrimonium contractum fuisset, secus eo contracto, licet
postea soluto, ut patet in rub. sol.matr.quemadmodum dos
petatur. & in l.2.eod.tit. ibi, sol.mat.& bonus tex. in l.etiã.
ff.de fund.dota.ponit Bart.in l.si marito.§.1. sol. ma. & in l.
filiæ dotem.ff.de colla.do. Et per hæc deciditur quæstio, quæ
2 fuit de facto † quod statutum dictans, prout Mutinæ, ꝙ mu-
lier teneatur æquis portionibus relinquere dotem suam filijs
utriusq; matrimonij habet locum etiam, quando moritur
mulier uidua post solutum secundum matrimoniũ: quia tũc
etiã dicitur dos, ita dicit Bal.fuisse iudicatum, in l.1.in fin.C.
unde uir & uxor.& Bal.in l.filiæ legatorum. C. de leg. & in
quodam suo consi.incip.quidam Ioannes. An autem dicatur
dotata mulier, quæ est uidua, & quæ recuperauit.dotẽ suam,
ut sic excludatur à successione patris ex forma statuti, dicam
in ultima parte huius tractatus.
3 † Et an si mulier ꝑꝑ adulterium perdit dotem, quid si ui-
dua, postquam recuperauit dotem, commisit stuprum cum
uno scholare, an perdat dotem. vr̃ ꝙ sic: quia dicitur ẽt dos,
licet solutum sit matrimonium ut supra. Veritas pendet ab
illo articulo, an si aliquis accusat de adulterio, & probat de stu
pro, debeat obtinere, in quo Ang. multa bona dicit in tract.
maleficiorũ, in uersi. Tu hai adulterato la mia dona. de qua
quæst. dicam in tertia parte huius tractatus, in uers. quando
mulieri repetenti dotem obstet exceptio adulterij.

ADDITIO.

a Soluto matrimonio. Adde, ꝙ dos sol.mat. restituta non dr̃
dos Bal.in l.2.in prin.sol.mat.Ioan.de Por.in rubr.eod.tit.&
per l.cũ in fundo.§.ꝙ si accedent.de iure dot. Bal.in l.1.C.si-
ne censu, uel reliq. Contrarium no.in l.ẽt de fun.dot. secun-
dùm Barth. Cæp. in sing.uer. 111. Sed Bal.& Paul.in l.1. C.
unde uir.& Paul.in rub.sol.mat.dicunt, ꝙ statutũ de non te-
stando de dote intelligitur sol.mat.& per Bar. Soci.in d.rubr.
sol.ma.in uers.4. Et an, & quãdo amplius non dicatur dos :
nec habeat priuilegia dotis, uide per eundem in cons.147.in
1.parte.

SVMMARIVM.

1 *Dos an sit ius vniuersale: & an ualeat sententia incerta. &*
libellus super dote.
2 *Dos ipsa aliud est: & aliud corpora dotalia.*
3 *Fructus non augent res particulares, sed uniuersales.*
4 *Pretium non succedit loco rei in particularibus : secus in*
uniuersalibus.
5 *Mulier repetens dotem.sol.mat.non tenetur stare colono.*
6 *Peculium est uniuersitas.*
7 *Successor uniuersalis tenetur stare colono.*
8 *Libellus generalis, in quo dos petitur, procedit.*
9 *Sententia, in qua iudex condemnat maritum ad restitutio-*
nem dotis, valet; licet res specificatæ non sint.

IIII. QVAERO,

a AN dos sit ius vniuersale a & † an ualeat sententia incerta,
1 & libellus super dote. Bar.in rub.sol.mat.in 5.colum.te
net quòd sic per plures rationes.
Et primò per tex.in l.quod dicitur.§.1.ff.de impensi. ubi
2 apparet † ꝙ aliud sunt copora dotalia, aliud est ipsa dos. facit
glo.ibi, in uerbo, dotem, quæ æquiparat omnia ista dos hære
ditas & peculium: sed hęreditas & peculiũ dicũtur esse quod
dam uniuersale.l. hæreditas. & l.hæreditatis appellatione. ff.
de uerbo.significa.bonus text.in l.quædam.§.nihil.ff.de edẽ
do.l.peculium.ff.de pec.leg.
3 Secundò adducit Bar.quia † fructus non augent res parti-
culares, sed uniuersales l.item ueniunt.§.fructus.de petit.hæ
red. sed fructus augent dotem.l.si marito. §.fi. ff.sol. matr.l.
etiam. C.de iure dot.
4 Tertiò mouetur Bar. † quia in particularibus pretiũ non
succedit loco rei secus in uniuersalibus.l.si rem & pretium.ff.
de pet. hære. l. si ex ea. de rei uen. l. Labeo. §. item domi-
nus. ff. de uerb. sign. Sed in dote pretium succedit loco rei.
l. ita constante. l. res quæ ex dotali. ff. de iure dot. ergo dos
dicitur esse quid uniuersale. Idem tenet ibi Imol.& Bald.si
bi contrarius.l. 1. circa 1. colu. ff. de eden. & Bald.in l.1.in
princ. C.de rei uxo.act. Idem Barto.in l.1.§.1.uer. impensę.
ff.de dote præle.& in l.fin.C.de sen.quæ sine cert. quant. Pro
quo ultra allegata per eum facit text. quem ibi ponderat Do.
Anto.in c.Raynutius.de testa.nam ibi uerbum relinquo, re-
latum ad dotem, trahitur ad institutionem, sicut quando re-
fertur ad aliud uniuersale puta legitimam, ut in authen. ut
cum de appel.cog.§.aliud quoque.iuncto uersic.cæterùm. &
per Imol.in l.1.§.si ex fundo.ff.de hære.insti. ergo dos est ius
uniuersale: & ita tenet Ang.in consi.73. incip.in Christi no-
mine, domina Andriola. In contrarium, ꝙ nõ sit ius vniuer-
sale facit: quia si esset ius uniuersale, mulier repetens dotem
solu.matri.tanquam uniuersalis successor teneretur stare co-
lono, argumento eorum, quæ no.in l.filio.§.si uir.ff.sol.ma.
5 & † tamen constat, quòd non tenetur stare colono, quod
probo. Nam frustra in d.§.si uir. peteretur ab hæredibus mu-
cautionem præstari à muliere, stando colono, si illa de iure te-
neretur, nec posset ab ea recedere, argu.l.hæc stipulatio.ff.de
leg.no.ca. ergo constat, ꝙ dos non est ius uniuersale. Ad idẽ
facit l.peculium.ff.de pecu.leg.ubi dicitur, quòd totum pecu-
lium non potest uendicari, sed singula corpora sunt uendican-
da: tamen in l.in rebus.C. de iure dot. dicitur, quòd dos po-
test in totum uendicari: ergo dos non est quid uniuersale, si-
cut peculium, & istam sententiam tenet Ang. hic & Bald.in
l.fin.C.de sen.quæ sine cert.quanti. Et respondent ad allega-
ta per Barto. Et primò ad.l.quod dicitur.§.1.iuncta.glo.cum
secundùm Ang.ille text.habet locũ tantùm in casu suo. Ba.
clarius loquitur in d.l.fin. dicens, quòd in d.l. quod dicitur.
impensæ necessariæ fuerunt factæ circa ipsam dotem, quo ca-
su cum impensæ minuant dotem ipso iure: corpora uerò do-
talia minuere non possunt : quia speciei ad quantitatem non
admittitur compensatio.l.si conuenerit.ff.de pig.act.l.fin.cũ
ibi no. C. de compen. & ideo necesse fuit illo casu fingere
unum corpus intellectuale dotis, quod possit intelligi minu-
tum ipso iure: sed in alijs casibus dos dicitur esse quid parti-
culare. & istud satis colligitur ex litera. l. qđ dicitur. quia
quando pecunia fuit data in dotem, quo casu potuit fieri cõ-
pensatio quantitatis ad quantitatem: tunc non fingitur aliud
corpus intellectuale, sed fit diminutio ipso iure ipsius pecuniæ
datæ in dotem: ut ibi, ergo &c. Non ob.l.si marito.in fin in
fra eo.& l.etiam.C.de iure dot.quia respondet Ang.quòd illa
iura intelligunt, quòd fructus augent dotem, idest conuer-
tuntur in dotem, quòd nihil est dicere. Ideo Bald. in d.l.fin.
aliter dicit, uidelicet, quòd fructus augent dotem. hoc est q
ueniunt in actione de dote, quæ est bonæfidei, in qua uenit
quicquid bonum & æquum est uenire.l.sed Celsus.ff.de con
trah.empt.ergo sicut in cæteris actionibus bonæfidei ueniunt
fructus, ita etiam ueniunt in actio. de dote. Non obst.l.res
quæ.& l.ita constante. quia respondet Ange. ꝙ illud non est
ex eo, quòd dos dicatur esse quid uniuersale, sed ex priuilegio
dotis: quia dos habet multa priuilegia, ut solet notari in l.1.
ff.sol.mat. Vel aliter potest responderi, quòd in dote pretiũ
non succedit loco rei, nec econtra, ut est casus expressus in l.
ex pecunia. C.de iure do. Non obstat etiam l. res quæ. & l.ita
constante. quia debet intelligi, ꝙ hoc fuit actum ab vxore &
uiro secundùm glo. Bar. Bald.& alios.in d.l.ex pecunia.
Ego puto, ꝙ possit sustineri opi. Bar.per rationes suas, non
tamen per d.c.Raynutius.quia nihil facit, vt ibi p Imo. quia
sequeretur, ꝙ si diceretur, relinquo peculium, intelligeretur
6 iure institutionis. † Cum peculiũ sit etiam uniuersitatis: ut
no. Bar.in d.rub.sol.mat.circa fi.quod tñ non reperitur alibi
bi expressum. Non ob.d.c.Raynutius.quia ideo ibi ualuit te-
stamentum: quia de iure canonico non requiritur titulus in-
stitutionis, sed sufficit quoquo relicti titulo, licet secus de iu-
re ciuili: vt peregrinè ꝓbat Bal. in l.fi.C. fam.ercis. quod no.
Et cũ opi. Bar. ꝙ dos sit ius vniuersale concor. Bal.in l.emptio-
rẽ.C.loc.& in l.frater à fratre.ff.de cond.inde.quicquid dixe-
rit Ang in cons.79.incip.quidã Petrolus. Nõ ob. argu.supra
7 formatũ de d.§.si uir.quia respondeo, ꝙ † successor uniuer-
salis tenetur stare colono: quia in totum repræsentat perso-
nam defuncti: ut l.4.§.in omne.ff.de acqu.hæredi. quod non
est in muliere succedente marito in dotem, imò non est pro-
priè successio, uel quædam translatio: ut l.mulier bona. ff.de
iure

iure do. Non obst. d. l. peculio. inducendo ut supra, quia Bar. uidetur respondere in d. rub. quem uide. nam ibi facit differentiam inter uniuersitatem, quæ consistit ex meris corporibus, & inter uniuersitatem, quæ consistit etiam in iuribus, sed per hoc non tollitur contrarium. d. l. in rebus. nisi dixerimus Bar. voluisse sentire, quòd quando dos consistit in uno corpore tãtum, quòd tunc dos possit uendicare, aliàs secus: tamen istud non esset tutum, quia uniuersitas consistens, vel apta consistere in iuribus & creditoribus, licet redacta sit ad vnum corpus; tamen vniuersitas non potest in totum uendicare, d. l. si peculium. & est bo. glo. in l. uendicatio gregis. ff. de rei uend. Et puto Bar. aliter intellexisse, dum facit d. distinctionem in præall. rubrica, videlicet quòd res dotales, id est corpora bene uendicari possunt, ita intelligitur d. l. in rebus. Sed dos ipsa non potest in totum uendicari, prout est ius vniuersale, & ista sine dubio fuit intentio & mens sancta D. Bar. Non obstant so. supra datæ ad arguméta Bar. ad primo ad d. l. si marito. §. fi. ubi est optimum fundamentum pro Bar. inquantum Bal. dicebat, ꝙ ibi fructus augerent dotem, idest ueniunt in actionem de dote, quæ est bonæfidei, sicut in cæteris actionibus bonæfidei fructus ueniunt eadem actione &c. quia cum reuerentia respondeo, istud non est verum, imò ueniunt iudicis officio mercenario deseruient ipsi actioni bonæfidei. l. qui per collusionem. ff. de ac. emp. glo. 3. in l. 4. circa fi. C. deposi. Sed in d. l. si marito. §. fin. dicitur, quòd fructus ueniunt in actione de dote iure actionis, non autem officio iudicis. ergo non est uerum dicere, quòd fructus ueniant in act. de dote, quemadmodum in cæteris actionibus bonæfidei: ergo &c. Rapha. tamen utitur quadam distinct. in d. rub. de qua non curo: quia in nullo est vera, sed sto cum Barto. per supradicta. Ex his infert Bartol.

8 quòd † procedit libellus generalis, in quo dos petitur, licet quantitas non exprimatur, sicut in cæteris uniuersalis procedit libellus uniuersalis, iuxta no. in l. 1. ff. de eden. Item sicut in cæteris uniuersalibus fructus percepti medio tempore pendente iudicio ueniunt eadem actione, non autem officio iudicis, eodem modo est in ipsa dote; iuxta no. in d. l. 1. alle. etiã l. fi. C. de senten. quæ sine cer. quæ iudicio meo parum facit, quia ibi non apparet, quòd fuerit oppositum libello, nec ibi dicitur, quòd si fuisset oppositum, processisset libellus, etiam si res eo specificatæ non fuissent, imò potius uidetur d. l. fi. facere in contrarium, si bene põderetur. Nam ibi dicitur, quòd sententia incerta lata super ipsa dote non ualet, ergo nec procedit libellus incertus, cui sententia debet esse conformis. l. vt fundus. commu. diui. facit: quia tria debent esse conformia, libellus, probatio, & sententia secundum Bal. in l. Pompo. §. sed si id. ff. de procur. & in l. 1. & 2. C. de offic. asses. In hoc tamen

9 vult Bar. in l. fina. in fi. præall. † quòd ualet sententia, in qua iudex condemnat maritum ad restitu. do. licet res specificatæ non sint, idem tenet Ang. ibi. Sed Bal. contra, & Sal. & Bal. in l. 1. solut. ma. & in l. 1. 4. col. mouentur, quia licet appareat do rem esse datam, tamen sententia est nulla, ubi per acta probatoria non constaret de certitudine: nam tunc ualeret, dato ꝙ iudex in sententia expresse non se referat ad acta ordinaria, est doctrina Barto. in l. ait prætor. §. fina. ff. de re iudic. & si dictum Bartol. procedit, quando per acta probatoria constaret de certitudine: aliàs contra eum fortiter stringeret d. l. fina. Est uerum. quod cum Bart. simpliciter transit Matthæ. in suo nota. 121. & bene secundum Rapha. in d. rub. ff. sol. mat. qui ex mente Bartol. si bene ponderetur in d. l. fi. dicit, quòd quando est incertum, an dos fuerit data, & quanta fuerit data, & tunc nõ procedit libellus, nec sententia incerta: quia tunc est incertitudo respectu uniuersi, & in his terminis loquitur d. l. fina. Aut sumus certi dotem esse datam, sed sumus incerti quanta sit ipsa dos, & tunc procedit libellus uniuersalis, & sententia incerta: quia non est incertitudo respectu uniuersi, & ita procedit opin. Bartol. Et talis sententia incerta postea declarabitur & liquidabitur in eius executione, uel si fuerit facta liquidatio in processu, tunc sufficit per supra proximè dicta.

ADDITIO.

a Ius uniuersale. Adde Bal. in l. 1. C. de bon. mat. & in auth. ei qui. de bo. authori. iud. po. & in l. cum in fundo. §. si fundus. de iur. dot. Ang. in l. fi. C. de sen. quæ sine cer. quanti. pro fer. But. in c. Raynu. de testa. & per Bar. Soc. in consi. 180. in uersi. confirmabam ibi. nam dos, in 2. par.

SVMMARIVM.

1 *Dos uel contractus dotis, an sit de iuregentium uel ciuili.*
2 *Actio qua oritur ex contracta dotis, an sit de iuregentium.*

V. QVAERO,

1 AN dos, uel † contractus dotis sit de iuregentium a uel ciuili? Bar. in rub. ff. sol. mat. in fi. tenet, quòd sit de iuregen. per l. eas. ff. de capi. di. quem tex. tene menti. quia singularis est secundum Bal. Idem dicit Bar. in l. legitima. in 2. col. ff. de pac. & allegat l. ad exactionem. Facit: quia non reperitur connumeratus inter contractus iuris ciuilis, qui enumerantur per gl. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu.

Limita esse uerum, quando incipit à traditione, secus si dos est constituta per stipulationem expressam re nondum tradita: quia tunc contractus dotis, qui fit per stipulationem, dicitur esse de iure ciuili. l. ex diuerso. §. 1. ibi, iure ciuili. ff. solu. mat. alij dicunt, quòd ibi non dicitur de contractu dotis. Et uide omnino Bal. in rub. C. de priui. do. & Bar. in d. l. eas.

2 † Et an actio, quæ oritur ex contractu dotis sit de iuregen. uel ciui. uide Bal. in d. rub. de priui. do.

An autem contractus matrimonij sit de iuregen. uel ciui. ponunt Moderni l. 1. ff. de iust. & iure.

ADDITIO.

a De iuregen. Vide Alex. in l. eas obligationes. ff. de cap. di. & in l. quinque. de bo. damna.

SVMMARIVM.

1 *Contractus dotis, an sit nominatus, uel innominatus.*

VI. QVAERO,

1 AN sit contractus † nominatus a vel innominatus: Bar.
a in l. legitimam. ff. de pact. tenet, ꝙ sit nominatus, & adde Bal. in l. ad exactionem. circa prin. C. de do. promis. & Bar. in l. iurisgentium. in fin. prin. ff. de pac. Et in hoc art. Bal. uariauit; quia qñque dixit eum noĩatum, qñque innominatũ, ut per Bal. in l. legem. C. de pac. & in rub. C. de rerũ permu. & in d. l. ad exactionẽ. & in l. sicut. C. de act. & oblig. & in l. qui aliena. §. quanquã. ff. de neg. gest. Bal. in l. 1. ff. sol. mat. dicit, ꝙ solũ de iure Digestorũ erat contractus innominatus: quia solum pro dote competebat actio præscriptis uerbis. l. 1. in §. accedit. C. de rei uxo. actio. l. auia. C. de iu. do. Sed cum hodie semper fingatur stipulatio, dr̃ contractus noĩatus, & hoc quãtum ad ipsam mulierem, sed quantum ad extraneum si pepigit dotem sibi reddi debere, tunc ex illo pacto adhuc hodie ipsi extraneo competit actio præscriptis uerbis. d. §. accedit. Si uerò stipulatus fuit, tunc competit sibi actio ex stipulatione, nec est paciscendum aliquid tunc de actione de dote. Communis opi. est, quòd sit cõtractus nominatus: quia habet speciale nomen iuxta no. in rub. C. de rerum permu.

ADDITIO.

a Nominatus. Nota, quòd contractus dotis est nominatus: ut communiter tenent Doc. in l. legem. uersic. quæro unum. C. de pac. Adde Alex. in §. Flauius. de uerb. obl.

SVMMARIVM.

1 *Paraphernales res quæ sint, & unde dicantur, & quid iuris habet maritus in eis, & qua actione repetentur, & de fructibus earum.*
2 *Fructus industriales sunt segetes & uinum.*
3 *Seruorum opera dicitur fructus, uel saltem fructibus æquiparatur.*

VII. QVÆRO,

1 QVÆ sint † paraphernales, & quando dicantur, & quid iuris habet maritus in eis, & qua actione repetantur, & de fructibus earum.

Et dicuntur paraphernales à para, ꝙ est iuxta, & pherne,

quòd est dos, quia à muliere inferuntur iuxta dotem in domum uiri. Et si quidem inferantur ea mente, ut fiant uiri, erunt eius, alioquin remanebunt mulieris. In dubio tamen, nisi aliud appareat, non transit dominium in uirum, licet uiro tradatur, & scribat se accepisse. Traduntur enim quandoque, ut maritus custodiat eas, non ut eius fiant, & ideo depositi cōuenietur maritus, uel etiam mandati. Item rei uen. agi potest. Sed ubi translatum est dominium, uel agetur ex conditione certi, vel sine causa, uel ob causam. Et istæ appellantur apud Gallos peculium, ut ff. de iu. do. l. si ego Seiæ. §. dotis. & habetur per Azo. in summa. C. de iure dot. in 1. col.

Qualiter autem maritus possit mouere act. pro istis rebus paraphernalibus, uel se impedire de eorum administratione habetur per Cy. & Bal. in l. fi. C. de pac. & in l. maritus. C. de pecul. aliquid per Sal. in d. l. si ego. §. dotis.

De fructibus autem ipsarum rerum paraphernalium quæ in domum ipsius habitationis deferebantur, an vxor repetat ab hæredibus uiri, vel eorum æstimationem & de consumptis pro communi vsu, concludo ꝙ non aliquo modo: nam aut dicti fructus sunt industriales, & tunc nō est dubium, quòd eos potuit uir in domo communi cum uxore sua cōsumere, arg. eius, quod dicitur de usuris in l. fi. in §. cæterum. C. de pact. cōuen. cum eadem sit ratio in fructibus industrialibus, sicut in
2 vsuris, ut ibi bene probat Cy. Fructus † aūt industriales sunt segetes, & uinum, & idem in oleo, cum in eo quærendo de hominis industria & solicitudine agatur. facit, quod no. à l. ex diuerso. in gl. mag. de rei uē. & in l. certum. C. eo. licet de oleo, vtrum sit fructus industrialis, uel naturalis. Bart. dubitet in l. pen. ff. ad legem Falc. Bal. tamen firmat in l. pro oneribus. C. de iure dot. quòd sit fructus industrialis, aut illi fuerunt fructus naturales, in quibus quærendis modica uertitur industria, ut in pomis & castaneis, tunc licet gl. in d. l. fi. C. de pac. conuen. uideatur dicere, quòd sit mulieris, tamē Martin. Sil. in publica disputatione determinat contrarium, cuius opi. sequitur Bar. in suo consi. 125. incip. quæstio talis est.
3 Et probat tali fundamento, quia † opera seruorum dicitur fructus, uel saltim fructibus æquiparatur, ut l. 2. 3. & 4. ff. de operis seruorum. & l. quæsitum. §. 2. ff. de acquir. rerum dominio. Et fructus seruorum æquiparantur fructibus naturalib. cum in operis seruorum acquirendis nō uersetur industria, sed istas a uiro perceptas mulier non repetit, ut l. 1. & l. si id quod. §. si quas. ff. de donat. inter uirum & uxorem. ergo fructus naturales restituendi non erunt. Nec obstat l. pen. in principip. ff. ad legem Falcid. quia intelligitur de eo, quod ibi remansit apud virum de ipsa sorte, hoc est de substantia bonorum non de usuris uel fructibus, & ita tenet ibi glo. & quod dixi de usuris uel fructibus intelligo consumptis: quia si extarent, vel maritus esset factus locupletior cum ipsis fructibus, & hoc placet mulieri, bene tales fructus essent restituendi, & ita debet limitari illud consilium Bar. secundum Ang. licet de Bar to. mentionem non facit in §. fuerat. insti. de ac. in uer. debent etiam restitui. & de istis bonis paraphernalibus uide aliqua, quæ ponit Ro. in suo nota. 24. ibi tamen parum boni allegat nisi l. si stipulatus. §. 1. ff. de iure dot.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier an sit priuilegiata in bonis paraphernalibus sicut in dote.*

VIII. Q V Æ R O,

1 An mulier † in dictis bonis paraphernalibus sit priuile-
a giata a sicut in dote.

Glo. 2. in l. si ego Seyæ. §. dotis. ff. de iure dotiū. tenet quòd non: licet actio, quæ competit pro dato nomine dotis, quæ tamen dos non fuit, priuilegiata sit, ut in eod. titu. l. si sponsa. & istud tenet Sal. in d. §. dotis. & Bal. in l. fi. C. de pac. conuen.

A D D I T I O.

a Sit priuilegiata. Adde hic, quod tenet Bar. Cœpol. in sing. uersic. 157.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier dicitur hērē quasdā res, quæ neq; dotales; neq; paraphernales sunt. Et si maritus percipit fructus talium rerum: an sint sol. ma. ipsi mulieri restituendi. nu. 2.*

IX. Q V Æ R O,

1 Q V Æ D A M sunt res † quæ neque dotales, neque paraphernales sunt, & si maritus percipit fructus talium rerum ante solu. mat. sint ne ipsi mulieri restituendi.

Et pro notitia ueritatis præmitto, ꝙ huiusmodi bona differunt à dote, & à bonis paraphernalib. quia uir in istis non habet dominium sicut in dotalibus, nec administrationem exercita, neque præsumpta uoluntate uxoris, sicut in paraphernalibus. Hinc est, ꝙ quando uir agit pro uxore sua ad hanc tertiam speciem bonorum, tenetur cauere de rato, ut l. maritus. C. de proc. secus quando agit pro paraphernalibus, quia nullam pręstat cautionem, cum uideatur habere uolūtatem uxoris circa ipsorum administrationem, ut l. fi. C. de pac. conuen. & ibi glo. tangit hanc differentiam. Tunc ad propositum de fructibus talium bonorum, quæ sunt in tertia specie, Bart. in l. fi. ff. ad legem Falci. ponit, quando uir est usus bonis uxoris percipiendo fructus, & consumendo eos de uoluntate, uel cōtra uoluntatem uxoris. Et in hoc ibi communiter transeunt cum eo. Casum autem dubium, quando non constat de uoluntate uxoris: doctores ibi non tāgunt, de quo ad perfectum tractatum dicere debuissent.

Vnde ego dico, quòd uir non lucratur fructus, neque extātes, neque consumptos, neq; naturales, neq; industriales, sed tenetur eos restituere mulieri: & de his propriè loquitur. l. penul. in prin. ff. ad legem Falcid. nihil extra subaudiendo, & nullam uim faciendo literæ. Et est ratio; quia horum bonorum fructus uir non intelligitur consumere de uoluntate. Et hoc probo ex multiplici præsumptione.

Prima ex communi natura, quæ est, ne quis uelit res suas iactare. l. cum de indebito. cum uulgarib. ff. de probat.

Secunda præsumptio sumitur ex propria natura mulierum quia earum genns auarissimum est l. si ego. ff. ad Velleia. & quia taliter entia agunt secundùm propriam naturam & solitum & communem eorum morem. l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re milita.

Tertia præsumptio sumitur ex congruenti personarum cōditione, quia decet uiros sustētare uxores de propriis, uel de fructibus bonorum dotalium, non uiros ab uxorib. sustentari l. ex anno. ff. de dona. inter uir. & uxo. & l. si cum dotem. §. fin autem. ff. sol. mat. & est expressum in l. si stipulatus. §. 1. ff. de iu. dot. & ibi no. gl. in uerbo, contra naturam.

Quarta præsumptio sumitur ex personarum coniunctione & qualitate earum: quia inter uirum & uxor. est quædam coniunctio habens annexam reuerentiam ex parte uxoris, propter quam ex patientia resultat præsumptio dissensus, seu uoluntatis coactæ. l. 1. §. quæ onerandæ. & ibi Bart. ff. quarum rerum actio non datur. & scribit Barto. in l. quæ dotis. in ulti. col. ff. soluto matrimo. Facit etiam: quia consumptio bonorum mulieris est ei præiudicialis, unde uidetur dissensisse. l. 1. ff. de fur. & l. 2. C. de acquiren. possess. Accederet etiam ætas pro ipsa muliere, si esset minor, cui non licuisset expresè, ideo eius uoluntas non curatur. l. 1. §. unde quæritur. ff. de tutel. & ratio. distra. l. fin. C. si ma. fac. ra. habuerit. & l. 1. in
2 quæ tutores. C. de administr. tuto. Ex quibus concluditur hæredes uiri teneri dictæ mulieri reddere rationem fructuum prædictorum, cuius effectus est, ut restituantur, uel eorum æstimatio, quos non apparet esse uersos in utilitatem, necessitatem mulieris. l. 2. C. de nego. gest. l. si libertus. ff. de cōd. & demonst. l. cum seruus. eod. titu. nec intelligitur uersum in utilitatem uxoris, si uir conuertit in alimenta sua & uxoris, quia ad ipsum virum spectabant talia onera. unde seipsum releuasse uidetur, & in tantum esse locupletior. l. in summa. §. instrumento. ff. de condit. indeb. & ideo bene aduertant uiri, qui habuerunt dotem uxoris suæ, quæ postea succedit patri suo, & uir administrat talem hæreditatem, quæ dicitur esse de ista tertia specie bonorum.

S V M M A R I V M.

1 *Dos diuiditur, quia alia est profectitia, altera aduentitia.*
2 *Dos profectitia dicitur, quæ à patre, & tanquam à patre, uel auo uel proauo paterno idest de bonis eius profecta est pro filia, nepte uel pronepte.*

3 Dos

5 *Dos aduentitia quæ sit.*

X. QVÆRO,

1 DOS diuiditur,† quia alia profectitia alia aduentitia, circa quod uide omnino totam l.profectitia.ff.de iure dot. ubi habes aliquos casus no. & ibi per Salic.& per Azo.in summa de iur.dot.in 1.col.aliquantulum plenius per Hostien.in summ.de dona. inter uir.& uxo.§.ulti.

2 Et dicas, ꝙ † dos profectitia dicitur, quæ à patre, uel tanquam à patre, uel auo, uel proauo paterno, i.de bonis eius ꝑfecta est pro filia, nepte, uel pronepte, ut d.l.profectitia.& intellige de filia in potestate constituta. Si uerò sit emancipata, adhuc, quò ad quædam dicitur profectitia, uidelicet quantū ad not.in l.filiæ.ff.sol.ma.& in l.si ab host.eo.tit. non tñ quò ad ius: quia actio est propria ipsius filiæ, uel neptis emancipatæ, ut no.in l.2.§.qđ si in pr̃is.ff.sol.ma.no.Cy.in l.1.§.accedit.C.de rei uxo.act. Ex qđ dixi à parente profecta, declara, si ue ipse dederit, uel iusserit aliū dare, uel eius procur.dederit, uel eius negotiorū gest.& ipse ratum habuerit. Idem si proc. parentis prodigi, uel furiosi dederit, uel prætor, uel præses, vel etiā si quis parenti donaturus exhibuerit pro dote eius filiæ, nepti, ut de his omnibus est casus in d.l.profectitia.

Quod autem dixi, uel de bonis eius, intellige ueritate inspecta.& ideo dicit tex.in d.l.profectitia.§.si pater.uer.quòd si legitimè, quòd si parens repudiauit legatum sibi factum, ut apud generum, qui erat hæres legantis, remaneret dotis causa, ꝙ tunc non dicitur profectitia: quia pater nihil erogauit de suo patrimonio. Sed secundùm gloss.ibi potest dici profectitia attenta fictione: quia patris facto dos est constituta, ut probatur in ea.l.in prin.ibi, uel de facto eius.& ad hoc allego. l.si nuptura.§.fi.ff.de fund.do.& bonum tex.in l.3.§.fi.ff.de don.inter uir.& uxor.& quod not. Bal.in l.singularia.ff.si certum pet. Et facit urgens ratio: quia illud dicitur profectitium, nedum, quod à patre realiter profectum est ad descendentē, sed et quod ab alio,contēplatione tñ patris: quia tunc ex substantia patris esse uidetur.l.à Titio.ff.de acq.hære.l.si plures. §.in arrogato.ff.de uulg.& pup.not.gl.in l.cum oportet.§.1. C.de bon.quæ lib. Et contemplatione patris in dubio intelligitur relictum, si de eo fuit facta mentio in dispositione, ut tenet Dy.in l.cum aliquis.C.de iure delib.& in l.fi.ff.de condi. & demonstr.& ita debes intelligere, quod dixi supra, & si aliquis parenti donaturus &c.

Et ex hoc quidam inferunt, quòd si aliquis legauerit centum filiæ Sempronij pro ea maritāda, ꝙ esset in dubio dos ꝑfectitia propter id, quod habuit mentionem Sempronij. Sed in contrarium facit l.fi.in fi.C.de usufr. ubi fuit facta mentio patris; tamen in dubio uult, ꝙ censeatur relictum cōtemplatione filij, quasi mentio patris sit facta causa demonstrationis. l.his uerbis.in fi.ff.de hæred.insti. Posset dici, ꝙ præcedēs opi. posset procedere, quando esset relictum commemoratione patriæ potestatis, puta filiæ existentis in potestate Sempronij, eius patris: ita est de mente Bar.in l.si filio.ff.de do. cā mor. per l.filio.ff.de cond.& demon. Tamen aduerte: quia ibi non simpliciter sub commemoratione patrię potestatis reliquit, sed conditionaliter, si in patris potestate mansisset.

Præterea illo tempore quicquid quærebat filius, quærebat patri.l.placet.de acq.hære.& ideo de facili eius cōtemplatione præsumebatur relictum, cui de necessitate erat acquirendū: sicut hodie uidemus in seruo.l.cum quid. C.de iur.delib.& iō de iure ffòrum dico, ꝙ idem erat in filio, cui simpliciter relinquebatur sub commemoratione patris non dico patriæ potestatis, quicquid dixerit Bar. in d.l.si filio. Sed hodie cū filius acquirat sibi quò ad ꝓprietatē, uideretur sic dicendū ꝑ nūc. Aut loquit̃ in alio relicto, quā in relicto dotis,& tūc si fiat mētio simpliciter pr̃is, nō censet̃ relictum cōtēplatione pr̃is. Sed vr̃ facta eius commemoratio causa demonstrationis, ut suprà dixi. Si uerò relinquitur sub commemoratione patriæ potestatis, tunc quò ad usumfructum censetur relictum factum contemplatione patris, cui quæritur, non quò ad proprietatem, & sic proprietas non erit profectitia. & hæc theorica colligitur ex præmissis. Si uerò tale relictum sit pro dote, tunc siue simpliciter, siue sub commemoratione patriæ potestatis non censebitur relictum aliquid contemplatione patris, cum in dotibus ab extraneis prouentis non habeat pater aliquod ius, neque usumfructum, cum ex iuris dispositione totum sit filiæ, sim. l. Pomponius Phyladelphus.ff.fam.ercis.& ideo isto casu, quando sumus in dubio, commemoratio patriæ potestatis vr̃ facta causa demonstrādi.

3 † Ex prædictis de facili habetur, quæ dicatur dos aduētitia, quia dicitur illa, quæ relinquitur, seu datur ab alijs personis, quàm supra dictis.not.bene prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Dos à quo constituatur.*

XI. QVÆRO,

1 A QVO †constituatur a dos. Est sciendum, ꝙ aliquando constituitur dos ex uoluntate, aliquando ex necessitate. Nam ex uoluntate constituitur dos à quacunque muliere, uel à quocunque alio quamuis extraneo eius nomine.l. promittendo.2.responso.ff.de iur.dot.l.1.§.extraneum.C.de rei uxo. actio. ex necessitate autem constituitur ab aliquibus personis, de quibus infra per sequentes quæstiones.

ADDITIO.

a Constituatur. Nota hic, quòd dos debet constitui & dari à patre filiæ.l. Pompo.ff.fami.ercis.& erit ea præcipua, etiam si postea instituatur hæres cum alijs filijs. Item ex quibus constituatur dos profectitia, glo.& Bal.in l.auia.C.de iure dotiū.

SVMMARIVM.

1 *Vxor si promittat aliquid uiro, an præsumatur promisisse ex causa dotis.*

XII. QVÆRO,

1 SI mulier † promittat aliquid uiro, an præsumatur promisisse ex causa dotis. Bar.in l.5.in 4.colum.ff.sol. mat.uidetur dicere quòd sic, si illud tacitè agitur.& ita ipse intelligit.l. quod autem.ff.de iure dot.ut ibi not.gl. ut quia in instrumēto Titia sub commmemoratione matrimonii dicat, quòd ipsa intendens nubere Seio promittit ei &c. Idem not. Bal.in rub.C.de priuil.do.in princ.& plenius Bar.in sua disput. inci. quædam mulier habens amplum patrimonium: ubi dicit, ꝙ dicta l.quod autem, potest intelligi propter præcedentem contractum matrimonium fuisse factam illam promissionem ex causa dotis. Idem tenet Bal.in l.fina.C.de sent. quæ sine cert. quanti.& in l.mulier.C.de iure dot.Et de hac q.etiam aliquid inferius tangam.

SVMMARIVM.

1 *Pater an teneatur indistinctè dotare filiam.*
2 *Comitissa quantumuis magna si nubat doctori, non dicitur nupta indigno.*
3 *Filia, quæ peccat in corpus suū, nec aliī, nec dotarè dēt à patre.*
4 *Filius, qui commisit ingratitudinem, adeo quòd exhæredari potest, si pœnitentiam ag.at uiuo patre, nō poterit exhæredari.*

XIII. QVÆRO,

1 AN pater teneatur † indistinctè dotare filiam. Videtur quòd sic, glo.in l.obligamur.§.lege.ff.de act. & obl.quæ dicit, ꝙ postquam filia est maritata potest implorare officium iudicis, vt cogatur pater eam dotare. Plus etiam sentit ibi glo. ꝙ pater sit obligatus, quod tñ reprobat ibi Bar. quia solū officium iudicis cōpetit filiæ, ut cogat patrem dare dotem. l.qui liberos.ff. de ritu nupt. Quod officiū iudicis non præsupponit obligationem.l.qui per collusionem.ff.de actio.emp. Reprobat etiam Bar.illam glo.dicens, ꝙ licet pater possit cogi ad cōstituendum pro filia, antequam sit nupta: tamen postquā est nupta, nō potest cogi ad ipsam dotandam, quia ideo cogitur dotare, ut nubat: ergo ipsa nupta cessat causa, & per consequens cessare debet legis effectus.l.quod dictum.ff.de pac.cū vulgaribus. Et hæc intelligit uera, saluo nisi promisisset filię dotem, ut habere posset maritum, quia tunc pater posset cogi, licet filia esset nupta.ita tenet Bar.in auth. res quæ. C.communia de leg.& ibi Sal.& Bar.in l.cum is.§. si mulier.de condi.indeb.& d.Abb.in c.1.extra de adult.

Secundò limitat prædictã Saly.in d.l.qui liberos. qui dicit esse de intentione Bar.nisi pater fuisset negligens in tradendo filiam nuptui,& filia excessisset 25.annos, tunc si nubat etiã sine consensu patris, tenebitur eam dotare: quia tunc habet quid suæ tarditati ascribat, per auth. si post. à contrario sensu. C.de inoffic. testam. scilicet quando filia non peccauit in corpus suum.

Tertiò limitat Bal.in l.fi.ff.sol.mat.prædictam opin.procedere, quando filia nupsisset indigno sine cõsensu patris: quia tunc posset ei dotem denegare, allegat l.3.§. si emancipatus. ff.de contrata.sicut ibi filius potest exhæredari, qui uxorem duxit indignam. Idem tenet glo.in c.de raptoribus. 36.q.1.& D.Ant.in c.accedens.de proc. Tene menti unum notabile dictum Sal.per illum tex.in l.prouidendum.C. de postu.quòd
2 †quælibet magna Comitissa, quæ nuberet doctori, non dicitur nupta indigno, & ibi Cy.ponit multa, in quibus scientia legalis nobilitat hominem. Adde tamen, quòd Imo.in d.l.1.ff. sol.matrimo.dicit, quòd ista non est iusta causa, propter quã pater posset dotem denegare: quia cum hodie ista non sit iusta causa exhæredationis, licet olim secus per d.§. si emancipatus, qui hodie corrigitur per §.causas. in auth. vt cum de appel.cog. vbi nubere indigno nõ enumeratur inter causas exhæredationis. bene uerum est, quòd minor dos potest ei constitui: quia cõditio filiæ indignè nuptæ dicitur esse denigrata. & ideo non debet tantam dotem habere, arg.d.§.si emancipatus. Confirmo, quia ex eisdem causis possunt alimenta denegari, ex quibus quis exhæredari potest, ut est gloss. not.in l.si quis à liberis.§.si quis ex his.ff.de lib.agnos. quæ quidem extenduntur ad materiam præstationis dotis, ut per Bal.in authen.res quæ. ergo cum dicta causa nubendi indigno, non sit iusta causa exhæredationis.d.§.causa.ita non denegationis dotis, aut alimentorum, licet fortè posset dos minor constitui, vt dixi. Aduertatis: quia opin.glo.in d.l. obligamur.§. lege uidetur melior, quam opin. Bar.de qua supra, primò per d.l.qui liberos. ubi pater astringitur ad duo, uidelicet ad maritandum, & ad dotandum, & ideo licet primum sit impletum, cogitur nihilominus implere secundum, argu.l. si hæredi plures.ff.de condi. insti. Item quia non uidetur cessare ratio in filia iam nupta: quia dos est necessaria ad sustinenda onera matrimonij, ut est bonus tex.in l.assiduis.§.excep.C. qui pot.in pign. hab.& istud tenet Bar.in l.nuptura.ff.sol.ma.& sic est sibi cõtrarius.& Imol.in l.1.ff. soluto matrimon. Istud etiam tenet Sal.in l.1.§.1.C.de rei uxo.actio.& Ang. in §. fuerat.insti.de ac.in uersicu.in glo.cum ipsa.in prin.Idem Bal.Ang.& Imo. in l.mulier.§. penul. ff. ad Trebellia. Mathesi.in not.106.& Bald.& Salyc.in l.fina.C.de dot. promiss. Et plus uidetur de iure canonico, quòd filia potest contrahere sine consensu patris, ut not.glo.in l. Pau.aliàs incipit.eum qui.ff. de statu homi. Et hoc casu si contrahat sine uoluntate eius, cogetur pater eam dotare. glo.est notabilis in cap.hoc sanctum.32.quæstio.2.uide Bal.& Ro.in l.1.ff.sol.mat.& per Bald. in l.fin.C. de senten.quæ sine cert.quanti. & in auth. res quæ. C. commu.de leg.& in c.cum is.§.si mulier. ff.de condic. indeb. bona glo.in d.c.de rapto.

3 †Prædicta uera, nisi filia peccauerit [a] in corpus suum, quæ
a nec ali, nec dotari debet à patre, ut no. Specu.in ti.qui fil.sint leg.§.pen.uersic.quid si filia peccauerit. Et idem tenet Bald. in d.l.fin.C.de dotis promiss. Et hoc intellige, nisi pœnitentiã egerit secundum Spec.ubi supra in uersi. Quid si pœnitentiã egerit, & qualiter debeat esse ista pœnitentia, uide bonũ tex. in l.imperialis.C.de nup.& 50.dist.c.ferrum.& uide omnino Bald.in l.si filia. C.de inoffi.testa.

4 Ex his inferri potest † quòd filius, qui ingratitudinem cõmisit, adeo quòd exhæredari potest, si pœnitentiam agat uiuo patre, uel ante testamentum constitutum, non poterit exhæredari. Secundò, quòd nec sibi alimenta poterunt denegari, quod perpetuò not. Et ad hanc quæst. de filia nupta sine consensu patris, uide, quod pulchrè consuluit D.Abb. de domina tymbor. in suo consi.12. incip. Iesu Christi &c. ut clarè materia thematis.in 2.col.

ADDITIO.

a Peccauerit. Nota hic, quòd filia meretrix potest exhæredari à patre, uel matre l.filiam.& ibi Barto.& Doct. C. de inoffic. testam.& in l.in arenam.eod.tit. nisi mater sit meretrix secundum Bal.ibidem.

SVMMARIVM.

1 *Pater an possit dotare filiam in fraudem creditorum.*

XIIII. QVAERO,

1 AN pater possit dotare † filiam in fraudem creditorum. Cõclude quòd non: quia æs alienum etiam legitimam filij antecedit.l. Papinianus.§.quarta.ff.de inoffi.testa. Sed si dotauerit,& gener fraudi non participauerit, non tenetur ipse, aliàs secus, ut est bonus casus in l.2.C. de his quæ in frau. cred. Sed ipsa filia semper tenetur, cum dos fuerit ad eam sol. matr.reuersa, tex.est nota.& ibi Bar.in l.fi.§.1.ff. de his quæ in frau.cred.secus est in libertò, ut est tex.in l.1.§.sed si libertus.ff.si quis in fra.pa.uide, quod not. Ang.in §. item si quis. insti.de actio.& quod infra tangam in quæst.de filia usurarij, ubi latius prosequar.

SVMMARIVM.

1 *Dos si sit consumpta, an pater teneatur iterum filiam dotare, & num.2.*

XV. QVAERO,

1 SI dos † est consumpta, an pater teneatur iterum illam dotare? Glo.in l.2.§.j.in uerbo dos. ff.sol. mat.tenet quòd quomodocunque dos perdatur, pater tenetur iterũ dotare: tamẽ cõis conclusio Bar.Ang.& Imol.& Mod.in l. si cum dotem. §.1.est, quòd si filia fuit in culpa in perdendo ipsam dotem, pater nõ tenetur iterum filiam dotare, auth.quod locum, C.de col. & arg.l.etiam.§.j.ff.solu.mat. Quod limito, nisi in casu d.l.si cum dotem.§.1. uidelicet, quando ipsa dos fuisset soluta ipsi filiæ sine uoluntate patris, quia licet tunc filia consumpsisset dolo ipsam dotem, tamen pater tenetur adhuc ipsam redotare: eo quia non agitur de præiudicio ipsius patris, ex quo pater habet regressum contra ipsum maritum, ut not.in d.§.1. Sed si dos perdita est sine culpa mulieris, tunc pater tenetur illam dotare, quia officium paternum est dotare filiam.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.& conseruare dotem filiæ, authen.sed quamuis.C.de rei uxo.act.& l.fi.C.de do.promiss. Idem sentit Barto.& Bal.in d.authen. quod locum. & Ang.in l.pater filiæ.ff. de euictio. & istud onus non tantum respicit patrem, sed respicit suum patrimonium, & per consequens licet pater decedat relictis hæredibus etiam extraneis, & si dos est cõsumpta sine culpa filiæ, tenentur dicti hæredes de bonis patris iterum dotare. Et uide Ang.in §.fuerat.insti.de actio.in uers. in ea.glo.ibi quia uerò.

Addo declarando quod Cyn.in d.auth.quod locum.tenet
2 quòd † pater non tenetur redotare filiam, quando ipsam dotem consumpsit dolo, uel culpa lata: secus uerò si cõsumpsisset culpa leui. Sed Bal.& communiter moderni ibi tenent cõtrarium, quod puto uerius, & ideo supra dixi simpliciter, quando ipsa filia culpa sua perdidit dotem, quod intelligo siue lata, siue leui: secus tamen si leuissima, uide j.proxi.2.

Et ista possunt notari ad quæstio. si pater soluit legitimam filio, qui eam perdidit, an tenetur iterum ipsi filio dare legitimam, ex prædictis patet, cum de dote ad legitimam sit ualidum arg. uideatur per nouis.in d.l.si cum dotem.§.1.

SVMMARIVM.

1 *Pater dotans filiam in dubio, an uideatur eam dotare de bonis ipsius patris, an uerò filiæ. limita hoc, ut nu.2.3.4.5.*

XVI. QVAERO,

1 AN pater dotans † filiam in dubio uideatur eam dotasse de bonis ipsius patris, an uerò filiæ? Gl.in l.1.sol.mat.dicit enumerat specialia, quòd de bonis patris promissa creditur. Idẽ ibi Bar.in 3.col.allegat, quia officium pr̃num est dotare filiã. Adde, quod ideo gl.dixit hoc esse spãle in dote, quia aliàs pater habens bona aduentitia filij & soluens aliquid pro filio, in dubio uidetur soluere de bonis ipsius filij, ut l. filius. ff.de pe ti.hæred.& l. Nesennius.ff.de neg.gest. est ergo speciale in dote, ut l.fin.C.de dot.promis. ubi plus dicitur, quamuis parte expresse asseruerit se dotare filium in bonis ipsius filiæ. tamen,

tamen intelligitur de bonis ipsius patris non filiæ.

2 † Limita primò, nisi pater esset inops: ut ibi.

3 † Secundò limita, nisi filia legitimè consentiat. l. profectitia. §. fi. ff. de iure do. nec distinguitur, an filia sit emancipata, uel non secundùm gl. ibi.

4 † Tertiò limita, nisi pr̄ gereret negotia filiæ: quia tūc eam dotando ēt in dubio præsumitur de bonis filiæ eam dotasset secundùm Bar. in d. l. Nesennius. per tex. ibi, & gl. in d. l. fi. & faciunt no. per Bar. in l. alimenta. C. de neg. gest. Adde tamē, ꝙ Imo. in d. l. 1. in 4. col. ff. solu. mat. in hoc tenet contrarium tam in filio in potestate, q̄ emancipato: secus in extraneo: & tunc procedit d. l. Nesennius. & sic ad illam respondeas. Vel aliter non ob. d. l. fin. & d. l. alimēta. quia loquuntur in persona, quæ præstabat alimenta, ad quæ præstanda non poterat cogi. nos autem secus, ut supra dixi. Pro opinio. Imol. facit optimè quò ad extraneum glo. in d. l. fi. in uerbo, paternum. Item pondera rationem d. l. fi. quæ est, ꝙ pater cogitur dotare filiam, quæ ratio militat, siue pater fuerit negotiorum gestor filiæ, siue non. Et contra Bart. facit d. l. profectitia. §. si recte inspiciatur. Item contra Bart. facit: quia clarum est, ꝙ pater tenetur dotare filiam d. l. fin. & l. qui liberos. de ritu nupti. & hoc indistinctè, siue pater sit negociorum gestor, siue non d. ll. sed traditioni quæ fit ex aliqua necessitate non potest apponi aliquod pactum expressum l. si intra, & l. in traditionibus, supra de pactis. ergo minus potest apponi tacitum, & sic multo minus præsumptum, ut præsumatur dotasse de bonis filiæ. Item & contra Bar. pondera tex. in l. fi. ibi, quocunque alio modo actionem contra patrem. Rom. etiam in d. l. 1. addit plures rationes contra Bart. & dicit, ꝙ totus mundus eum reprehendit. Et hanc opin. contra Bar. probo ultra omnes per tex. in l. fin. C. de alimen. pup. præstan. & per id, quod uoluit ipsemet Bar. per illum tex. in l. cum seruus. in 2. col. ff. de uerb. obl. & uide bo. text. in l. fin. C. de dona. ante nupt. ubi loquitur in patre, qui erat legitimus administrator, eadem ui detur ratio, si fuerit merus neg. gest. filiæ.

5 Quartò limita, nisi † in patre naturali, qui in dubio non ui detur dotare filiam naturalem de bo. ipsius patris secundùm Bal. in l. Mæuius. §. duob. el 1. de leg. 2. & ita dat istum intellectum ad tex. in l. uxorem. §. pr̄ naturalis. ff. de leg. 3. & de cuius ueritate dicam infrà proxima quæs. Et si aduertas, ille tex. facit potius contra Bal. Nunquid autem dicta suprà in patre habeant locum in auo, qui dedit dotem simpliciter pro ipsa nepte, ut intelligatur ipsam dotasse de bo. proprijs, docto, ꝙ sic, per casum. l. dedit dotem. ff. de col. bon.

SVMMARIVM.

1 *Pater naturalis an teneatur dotare filiam.*

2 *Pater tenetur alere filium etiam spurium de iure canonico.*

3 *Furiosus uel mentecaptus si contraheret matrimonium de facto: & sic haberet filiam, si post reuerteretur ad sanos mores, tenetur illam indistinctè dotare.*

XVII. QVAERO,

1 AN pater naturalis † teneatur dotare filiam? Bar. in l. 1. in 3. col. ff. sol. mat. tenet ꝙ non, per l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. idem Bald. ibi & Imol. in 3. col. & Bal. in auth. res quæ. commu. de le. & in l. fi. C. de dot. promis. & in l. qui liberos. in reportatis antiq. ff. de ritu nupt. Et ita se habet communis opi. quam etiam sequutus est D. Iac. Put. motus; quia pater naturalis non potest aliquid donare filio naturali tantùm. l. 1. C. de natu. liber. Sed ipsa filia dicitur habere titulum lucratiuum in causa ipsius dotis. l. ex promissione. ff. de act. & oblig. l. ait prætor. similiter l. fin. §. si à socero. ff. quæ in frau. cred. gl. in l. si donaturus. ff. de cond. ob cau. omnino uide ad hoc, quod uoluit Bar. in d. §. si à socero. in quæst. an creditores patris possint reuocare data in dotem pro filia, tanquam in fraudem ipsorum creditorum factum fuerit &c. Ex qua no. ꝙ licet pater naturalis teneatur filiam alere, auth. licet. C. de natu. lib. tamen non tenetur eam dotare. Et sic infero, ꝙ non procedit arg. de alimentis ad dotem secundùm Angel. in l. à filia. ff. ad Treb. & secundùm Imo. & Ro. in l. 1. licet doctor. in pluribus locis utantur illo argu. ut Cy. in d. l. fi. & in l. omni. C. de adminis. tutor. & in l. mater. & ibi Bal. C. de iure do. & per Bar. in l. fi. C. de his qui. ut indi. de quo arg. an ꝓcedat tangam inferius in loco suo. Alij dicunt, quòd pater naturalis non tenetur dotare filiam, q̄ñ habet unde possit se alere, ita intelligitur d. §. quia naturalis. pr̄ habebat fideicō. alias uerò alere eam tenetur sic: & tenetur in dotem dare tantum, quod ad alimenta sufficiat secundùm Bal. in d. l. mater. & Ro. in d. l. 1. ff. solu. mat. Et hæc opin. in dubio uideretur amplectēda, arg. l. in ambiguis. ff. de re. iu. Nō ob. arg. D. Iac. quia si illud esset uerum, sequeretur, ꝙ pater legitimus & naturalis non posset cogi dotare filiam, ex quo simpliciter non potest aliquid donare ipsi filiæ. l. donationes quas in parentes. C. de don. inter uir. & uxo. Item ex illo arg. sequeretur, quòd pater naturalis non posset uoluntariè dotare ipsam filiam naturalem, contra d. §. pater naturalis.

2 Ex his uidetur inferri, ꝙ † cum de iure cano. pr̄ tenet̄ alere filium etiam spurium, tex. est sing. in c. cum haberet extra, de eo qui dux. in ma. quam pollu. per adul. licet secus de iure ciuili. auth. ex complexu. C. de inces. nup. ita & dotare filiam. Et ita propriè in dote firmant in terminis Barto. & Imo. in l. Mæuius. §. duobus. el 1. in 3. q. de leg. 2. & Bar. in l. fi. §. à socero. ff. quæ in frau. cred. & Bar. in d. auth. ex complexu. & in d. l. fi. ff. de his qui. ut indi.

Aduertatis: quia istud fortè procederet in terris ecclesiæ, ubi seruatur ius canonicum, non autem ciuile & ita reperio dixisse Imo. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb.

Dubito: quia contra prædicta facit, ꝙ licet pr̄ teneatur eā alimentare, non sequitur, ergo & tantum in dotem dare, q̄d ad alimentā sufficiat: q̄a annua, & menstrua præstātur alimēta l. pecuniæ. ff. de alim. leg. no. Bar. in l. fi. ff. de lib. agno. Sed dos unica præstatione dari debet, ergo non parum interest patris, iuxta no. in l. hæredes. §. idem iure. ff. fam. ercis. Et iō forte sufficeret, si offert ei alimenta, & ita debent prædicta intelligi: quia si non uult alere, tunc tenebitur tantum in dotem dare, secus si uellet potius præstare alimenta, quod not.

3 Vnum ēt tene menti, ꝙ † si aliquis furiosus, uel mentecaptus contraheret matrimonium de facto, & haberet filiam, si postea reuerteretur ad sanos mores, tenetur illam indistinctè dotare secundùm Bal. in d. auth. res quæ. in fi. 1. col. arg. l. ad hoc. §. fi. ad Treb. Aduerte tamen: quia si postquam resipuit, perseuerauit in eodem matrimonio, talis filia deberet dici legitima. Sed quid si non perseueraret, cogita.

SVMMARIVM.

1 *Auus an teneatur neptem dotare.*

XVIII. QVAERO,

1 AN auus teneat̄ † neptē dotare? Distingue in auo paterno ꝙ sic: sed in auo materno, secus. & ita saluat̄ gl. in l. fi. C. de do. promis. quæ dicit, ꝙ auus nō tenet̄ dotare neptē: q̄a intelligitur in auo materno: quamuis Bart. in d. l. 1. in 3. col. ff. sol. ma. reprehendat ipsam glo. limita prædicta secundū Bal. in auth. res quæ. C. cōia de leg. nisi filius h̄ret, unde dotaret filiā ex se natā: q̄a tunc ipse filius tenetur, & non auus, sicut in alimentis decidit Bar. in l. non quemadmodum. ff. de libe. agnos. Et hoc sequitur Rom. in d. l. 1. & Sali. in l. si filius ī id. ff. ad Maced. allegat l. pater. cum gl. ff. de euict. idem Bald. Saly. & in l. fin. C. de dot. promis. & Specu. in titu. de iud. §. sequitur. uersic. quid si unus. in quarta part. idem Bald. in dicta l. pater.

SVMMARIVM.

1 *Patruus an teneatur dotare neptem.*

XIX. QVAERO,

1 AN patruus † teneatur dotare neptē? Ang. & Imo. in d. l. 1. ff. sol. ma. concludunt quòd nō. Nec ob. l. & si nihil. ff. de in rē uerso. q̄a loquitur in neptē, quò ad auū. & ita illam l. intelligit Bal. ibi, & Salic. in l. si filius in id. ff. ad Maced.

SVMMARIVM.

1 *Frater habens filiam si eam dotauit sciente & consentiente fratre de communibus bonis, an in dubio uideatur consentire frater animo donandi, ita ut non possit postea in diuisione petere illud.*

XX. QVAERO,

1 FRATER habens † filiam ſi eam dotauit ſciente & conſentiente fratre de communibus bonis, an in dubio uideatur conſentire frater animo donandi, ita ut non poſſit poſtea in diuiſione petere illud? Pau. de Caſt. conſuluit quòd ſic, per l. cum is. §. mulier. de cond. inde. iuncta l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. alij allegant ad hoc tex. in l. ſi ſeruus communis. ff. de dona. inter uir. & uxo. l. creditor. ff. man. Et iſtud in terminis firmauit Io. Fa. in d. l. fi. C. de do. prom. ſecus dicit, ſi frater, idemq; patruus ſtetiſſet in finibus ſimplicis promiſſionis: quia tunc uidetur promiſiſſe tanquam de bonis ſuis, ſcilicet dotantis, & animo repetendi.

Vnum volo te notare, quòd ſi frater de communibus bonis emeret vxori iocalia, veſtes, feſtucas, & ſimilia, tunc frater tacens non uidetur conſentire animo donãdi; quia nec ipſe maritus uidetur donare l. ſi ut certo. §. interdum. ff. commod. quod not.

SVMMARIVM.

1 *Filius an teneatur dotare matrem.*

XXI. QVAERO,

1 AN filius † teneatur dotare matrem? Ang. in l. 1. ff. ſolu. mat. dixit quòd non, per l. tuto. ſecundum dignitatẽ. §. fi. ff. de admi. tut. Item quia ipſa nubente cõtriſtantur filij primi matrimonij, ut in §. ſoluto. in auth. de nup. de non eligen. 2. nub. §. Gregoriana. uerſi proſpeximus. contriſtantur & amici uiri ſecundum Ang. per d. iura. Sed certè ibi nõ probatur ſi bene aduertatur ſecundũ Imo. adde ꝙ prædictis facit l. 3. & ibi per Guli. & Ang. C. de præſcrip. long. temp. & tex. in l. 1. §. pen. & ibi Bal. ff. de tu. & ra. diſt. quem tex. et allegat Bal. in l. 1. in fi. C. de inoffi. do. & uide Bal. in l. ſi matre. C. de iu. do. & in pro. digeſtorũ. & in l. qui liberos. ff. de ritu nup. Adde tamen, quòd filius tenetur matrem alere, ſi nõ habet aliunde l. ſi quis à liberis. §. parens. ff. de lib. agnoſ.

SVMMARIVM.

1 *Mater an teneatur dotare filiam.*

XXII. QVAERO,

1 AN mater teneatur † dotare filiam? Dic quòd non regulariter. l. mater. C. de iure dot. Sed Cyn. & Bald. ibi & in authẽ. res quæ. C. communia de leg. limitat illam l. niſi pater eſſet inops, ſicut dicimus in alimentis l. ſi quis à liberis. §. 1. uerſi. ergo in matrem. ff. de lib. agno. & no. in l. alimenta. C. de neg. geſt. & argu. l. cum in plures. §. pe. ff. de admi. tut. arguendo à fortiori ibi de fratre ad matrem hic. Ro. tamen tenet contrarium in d. l. 1. ff. ſol. mat. quia non procedit arg. de alimentis ad dotem, ut tetigi ſupra, & hoc põt eſſe ſatis uerum, niſi dicamus quòd mater tenetur dotare filiam, quæ non haberet vnde ſe aleret: nec mater vellet poſtea eam alere.

SVMMARIVM.

1 *Frater an teneatur dotare ſororem,*

XXIII. QVAERO,

1 AN frater teneatur † dotare ſororem? Glo. quòd ſic in l. cum plures. §. pen. ff. de admi. tuto. quando non habet vnde ſe dotet: quia ſi haberet legitimã, ex qua ſe dotare poſſet tunc ſecus: Idem tenent Barto. per l. quæſitum. ff. ubi pu. edu. debet. Idem Cy. poſt glo. in l. non omni. C. de admi. tut. & Cy. in l. 1. C. de alendis lib. & Bal. in auth. res quæ. C. communia de leg. Plus dixit D. Abb. in c. peruenit. extra de arbi. ꝙ frater clericus tenetur dotare ſororem de reditibus beneficiorum ſuorum. Et ad hanc quæſtionem uide pulchrè Abb. in ſuo conſi. 12. incip. Ieſu Chriſti Saluatoris, vt clarè materia thematis &c. in ſecundo & ſeptimo dubio, ubi concludit, quòd frater tenetur dotare ſororem ex duplici capite, & quia hæres patris, & ex capite, quia frater, ut ibi per eum. Prædicta uerò in ſorore ex eodem patre nata, ſecus ſi ex alio patre: licet eadem matre, ut in d. l. cum in plures, quamuis Ang. in l. à filia. ff. ad Treb. referat, quòd Bar. in auth. res quæ. C. cõia de leg. tenet idem, ſi ex eadem matre tantum, ſ. quòd teneatur eã dotare, quod ipſe Ang. reprobat. ſed certè Bar. in lect. d. mea in auth. res quæ: illud non dicit, ſed ſi dicat, poteſt ſaluari, quando frater erat diues, & ſoror non habebat, vnde ſe dotaret: quia eodem caſu tenetur eam alimentare: ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Frater habens bona communia pro indiuiſo cum ſorore eam dotauit de communibus bonis, an uideatur feciſſe quò ad partem ſuam.*

XXIIII. QVAERO,

1 PONE quòd frater † habens bona cõia pro diuiſo cum ſorore eam dotauit de cõibus bonis, an uidetur feciſſe quò ad partem ſuam? Io. Fab. in l. fin. C. de do. promiſ. & ibi Bal. tenet quòd non: ſed potius animo repetendi. Contrariũ tenet Cy. & Marti. de Fano, quos refert Sal. in d. l. fi. mouetur per l. 1. §. accedit. C. de rei ux. act. ubi extraneus dans dotẽ ſimpliciter, & non ſtipulans alij, vr̃ donaſſe mulieri. Sed certũ eſt; quòd in materia dotis frater cenſetur extraneus d. l. 1. §. per extraneum, ergo &c. Mihi æquior uidetur prima opinio, arg. l. fi. ff. de pe. hære. Sed ſi non eſſet negotiorum geſtor, nec debitor, tunc intelligitur dotare: ita procedat opinio contraria. Et ideo puto, quòd fratres, qui dotant ſorores in eadem familia exiſtentes cum gerant negotia ſororum cura, & ſolicitudine intelligitur dotare animo repetendi, ſeu de patrimonio mulieris conſiderato exitu.

XXV. QVAERO.

QVID ſi ſtatuto cauetur, quòd ſoror dotata non ſuccedat cum fratribus, an ſi, & fuerat dotata, illam perdidit, teneantur iterum dotare. Vide j. in ulti. par. huius tractatus.

SVMMARIVM.

1 *Dotare aliquam ſi quis teneatur ex diſpoſitione hominis, ſi illa ſemel fuerit dotata, & dotem perdidit, an teneatur iterũ dotare.*

XXVI. QVAERO,

1 QVID ſi aliquis † tenetur aliquam dotare ex diſpoſitione hominis, an ſi ſemel fuit dotata, & illam perdidit,
a teneatur iterum dotare. a Imo. in d. l. ſi cum dotem. §. j. ff. ſo. ma. cõcludit, ꝙ non: ſecus qñ tenetur ex diſpõne legis. Et pro hoc allegat l. planè. §. j. ff. ut in poſſ. leg. iuncta l. ſciendum. ff. qui ſatiſ. cog. ſed certè illa iura potius faciunt in contrarium: nam in l. ſciendũ. obligatus erat ex diſpõne legis; tñ fideiuſſor ſi deſinit eſſe ſoluendo; non tenetur iterũ cauere. ergo mitius agitur cum lege quàm cũ homine, ar. l. Celſus. ff. de arb. melius igitur facit pro Imo. tex. in l. ueluti. §. hæc actio. ff. de edi. iunctis no. ibi per Bar. & iuncta l. fideicõmiſſa. §. ſi quis io. de leg. 3. in quibus iuribus dictio rurſus, in diſpõne l. intelligitur toties quoties. ſed in diſpõne hominis de ſecunda uice tm̃. faciunt ad hoc no. per Bal. in l. qui per ſalutẽ. de iureiur. & per Rom. in l. prætor. §. hoc interdictũ. ad fi. in addit. nouiſ. ff. de oper. noui nun. & Pau. in l. ſi ſocius pro filia. per illum tex. ff. pro ſo. concluſio, vr̃ ꝙ tenetur tm̃ ſemel dotare, quia ob. conuentionalis tollitur, & perimitur ex primo actu ſolutionis l. prout. ff. de ſolu. §. præterea, inſtitu. quib. mod. tollen. obl. Sed obligatio legalis tm̃ durat, quantũ durat cauſa finalis inductiua ipſius obligationis, ſeu ipſa neceſſitas. l. ſi is à quo. cum ibi no. ff. ut in poſ. leg. l. 2. cum ibi no. ff. de fideiuſ. & ideo in caſu s. proxima 2. q. qñ filia perdidit dotem abſque dolo, lata, & leui culpa ipſius, patet tenetur iterũ dotare, quia adhuc durat cauſa finalis, quæ conſiſtit in hoc, uidelicet, ꝙ officiũ prĩnum eſt dotare filiam &c. Et ad iſtam rõnem uideãtur no. per Bal. & Mod. in d. l. ueluti. & in d. l. qui per ſalutem. ubi dr̃, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ ſi fuerit qõ inter affines, coguntur ad cõpromiſſum, non ſufficit, ſi factum eſſet unum compromiſſum uel mille, ſed ſemper quouſque cauſa ſit ſopita, coguntur ad compromiſſum, de quo p Raph. in l. ſi finita. in prin. ff. de dã. infe.

Ego

Ego adduco, secus si partes per stipulationem promisissent facere compromissum de certa causa: quia per primum compromissum factum 201. tunc expirasset, partes essent liberatæ à dicta stipulatione per supra dicta, quod not.

ADDITIO.

a Iterum dotare. Not. quòd licet pater teneatur toties, quoties opus fuerit dotare filiam; tamen si semel fuit dotata, & eã consumpsit, non tenetur amplius eam dotare si sua culpa cõsumpserit. Vide Bar. Soc. in consi. 75. uersi. 1. quia ultra, circa principiũ in 1. parte. uide etiam, quod not. Ias. de May. instit. de act. §. fuerat. nu. 117. & nu. 135.

SVMMARIVM.

1 *Onus dotandi filiam an transeat ad hæredes patris etiam extraneos.*

XXVII. QVAERO,

1 AN onus † dotandi filiam transeat ad hæredes patris etiam extraneos. Dic aliquantulum latius quam alij. Aut filia fuit instituta unà cum fratribus suis: tunc eo casu, quo fratres haberent in simili lucro à patre tantum quãtum est quantitas dotis, & tunc mulier debet habere dotem præcipuam: ut est tex. in l. fi. C. communia utriuſ. iudi. Aut fratres nõ habent simile lucrum: & tunc dos filiæ uenit diuidẽda cũ fratribus sicut reliquum patrimonium, ex quo exacta fuit à primo uiro per patrem, uel appropriata per stipulationem: & sic mulier Poterit se dotare de bonis, quæ uenerunt sibi in partem. Quod tamen intellige, dummodo tantum sit, quantum erat dos: quia pater non potest dotem minuere filiæ. authen. sed quamuis. C. de rei uxo. act. Aut filia fuit instituta cum extraneis: & tunc ante partem suam, quam debet habere, habebit dotem præcipuam: ut est casus sing. in d. l. fin. C. communia utri. iud. Aut filia fuit exhæredata, & tunc aut legitimè, & uidetur, quòd nihil possit petere: cum etiam perdat tali casu ius petendi alimenta: ut l. si quid à liberis. §. si quis ex his. ff. de lib. agnoscen. & clarum est, quòd dos succedit loco alimentorum: ut not. Cy. in l. sancimus. C. de nup. Quod intelligo uerum, quòd non possit petere à talibus hæredibus dotem de nouo dari, sed exactan per patrem uidetur, quòd possit petere ut æs alienum. l. 3. §. sed utrum. in uer si. ergo. & ibi gl. ff. de mino. aut fuit iniustè exhæredata: & tũc rumpit testamentum: & de bonis, quæ ei obuenient, poterit se dotare. Aut pater ab intestato decessit: & tunc seruatur l. fi. C. communia utri. iud. Ita colligitur ex mente Bar. & Imo. in l. post dotem. ff. sol. mat. Et ad hanc q. uide Bal. in l. fi. C. de do. ꝓmiſ. & Bar. in l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mo. pig. uel hypo. Pau. in l. si socer. in prin. ff. sol. mat. & in l. si marito. §. si uoluntate. eo. tit. Et est utile pro statutis, quòd filia fœmina non succedat: nam hæredes patris tenentur illam dotare, ita dicit in d. l. fi. C. de do. promiſ. & quamuis Imo. in d. l. post dotem. dicat, quòd hodie huic quæstioni non est insistendum: an onus dotandi filiam transeat ad hæredes, & arguit à sufficienti partium enumeratione: ut ibi per eum, tamen ut ibidem aliàs scripsi, uidetur, quòd insufficienter enumeret: si enim ponatur, dotem pro filia promissam in maiori quantitate, quàm sit portio, in qua fuit instituta, nec filia uelit succedere, sed petit se dotari ab hæredibus secundùm quantitatem promissam, certè potest. Et sic remaneret, inuestigationem prædictam tunc non esse inutilem.

XXVIII. QVAERO,

QVID si pater dotauit filiam non actu, sed promissione. Postea decessit filio & filia æquis portionib. institutis, an onus dotandi spectat etiam ad filium pro dimidia, pro qua est hæres patri; Tex. est mirabilis quòd non, in l. 1. §. filiam. ff. de coll. do. sed ad filiam spectat onus se dotandi, & rationem illius uide post Bar.

SVMMARIVM.

1 *Pater si instituit filiam suam in potestate in centum, an relinquit ei centum in dotem si nupserit, an possit statim peti tale relictum, an tempore nuptiarum.*

2 *Dictiones suspensiua non faciunt conditionem.*

XXIX. QVAERO,

1 SI pater † instituit filiam suam in potestate in 100. aut relinquit ei centum in dotem, si nupserit, uel cum nupserit, an possit statim peti tale relictum, an demum tempore nuptiarum? Videtur primò quòd non statim peti possit: quia relictum est conditionale: ut in §. sed hoc præsenti. in auth. de sanct. epiſ. & l. cum ita legatum. §. uideamus. de cond. & dem. & l. legatum. ff. de cond. inser. ergo peti non potest, tanquam existat conditio. l. qui hæredi. §. fin. ff. de condi. & demon. l. 1. §. sin autem sub condi. C. de cadu. tollen. Testator enim conditionem apposuit: quia eam impleri uoluit l. si quis lucuples. ff. de annu. lega. & l. cum patrem. C. de condi. inser. Sed uerba, si nupserit, rem perfectam significant. l. 1. §. pen. ff. quod quisque iuris. ergo ante nuptias relictum peti non potest. Absurdum est enim, plus tribui, quàm testator uoluerit l. aut facta. §. sub conditione. ff. ad Trebel. Item dos non est sine matrimonio l. 3. ff. de iure do. l. fi. C. de don. ante nupt. ergo ante matrimonium dos peti non potest. Item cum testator ex aliqua causa relinquit, tunc demum debetur, cum causa subest: ut patet in relictis ad habitationem, uel disciplinam, ut l. nec semel. §. cum in habitatione. ff. quando dies. le. ce. l. actione. §. fi. ff. pro soc. l. quidam. §. si scriptum. ff. de leg. 1. cum ergo testator in causa dotis reliquit, antequam causa subsit, peti non potest. Item pro hac parte uidetur casus plurium legũ. Nam hæc conditio, si nupserit, uel cum nupserit, aut apponitur mulieri nubilis ætatis, & tunc non est locus coniecturæ tẽporis; sed demum cum nupserit, impletur cõditio. & peti põt. l. hæc cõdõ. §. filiæ. ff. de condi. & dem.õ. l. cùm fuerit. ff. de leg. 2. l. cũ pater. §. pater certam. eo. tit. Aut apponitur mulieri nõ nubilis ætatis, & tunc saltim tempus nubilis ætatis expectatur: ut ff. qñ dies le. ce. l. si dies. & l. quod pupillæ, & l. pater Seuerinam. ff. de condi. & demonst. nisi appareat testatorem de matrimonio sensisse. l. sancimus. C. de nup. ubi Cyn. no. hanc q. Præterea lex dicit, ꝙ quando aliquid datur contemplatione certæ causæ, & illa causa non sequitur, datum repetitur, ergo multò fortius excipitur: ut de cond. ob causam. per totũ. & l. 1. in fi. de rerum permu. facit ad hanc partem. l. alumnæ. §. hæredibus. ff. de ali. & cib. leg. l. & si pater. §. 1. ff. ad Maced. l. dotis fructus. §. fi. ff. de iure do. l. Lucius. §. al. ff. de lega. 2. l. creditor. §. si inter. ff. man. l. si hæres. ff. de condi. & dem. Item negari non potest, ꝙ istud legatum non sit in diem, ut dicit Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamẽ. Modò cum talis dies incertus dicatur conditio. l. dies incertus. ff. de cond. & demon. siue sit in diem, siue sub conditione ante nuptias peti non potest secundùm Bal. quam opin. sæpius consulendo sequutus est Pau. de Cast. ut ipse dicit in suo consi. 16. & ibi dicit plures singulares uiros secum concordasse. Ex hoc uidetur, quòd si pater aliud non relinquat filiæ suæ, quam dotem, si nupserit, uel cum nupserit, dictam filiam in potestatẽ posse testamentum patris nullum dicere: nã filia in ptãte posita põt dicere testm̃ patris nullum esse: ut in authent. ut cùm de appel. cogno. §. aliud quoque capitulum. & in l. maximum uitium. C. de liber. præter. sed filia dicitur præterita, ergo, &c. Et patet eam esse præteritã: quia fuit instituta sub conditione nuptiarum, & probatur in d. §. sed hoc præsenti. ubi expresſè dicitur, quòd tale relictum est conditionale. Item dictio cum, quando ponitur cum tempore futuro incerto facit conditionem: ut no. in l. qui promisit. ff. de condi. indeb. & in l. qualitercunque. §. fi. ff. de uerb. oblig. Hoc expresſè tenet Bar. in l. 1. ff. de condi. & demonst. Sed filius in potestate institutus sub conditione casuali, & mixta dicit testamentum nullum: quia interim est præteritus, ut legitur & not. in l. suus quoque. ff. de hæred. instit. & in l. si pater. C. de insti. & substit. ratione. n. incertitudinis temporis & ætatis nubilis, & nuptiarum censenda est dicta institutio, siue relictum conditionale, & sic testamentum est nullum: quia institutio, uel testamentum sub conditione incerta inducit interim præteritionem ad hoc l. posthuma. & quod ibi not. ff. de lib. & posthum.

Non obstat, quòd institutio fuerit pura, & præstatio in diẽ: nam licet tempus certæ ætatis faciat diem, non conditionem, quando post legatum perfectum adijcitur præstationi. l. his. C. quando dies leg. ce. tamen secus si adijcitur tempus incertum præstationi: quia tunc facit conditionem. l. quibus dieb. §. qui-

§. quidam Titio. ff. de cond. & demon. hoc firmat gloſſ. in l. Seyus Saturninus. ff. ad Trebel. in l. ſi cui. §. hoc autem legatum. ff. de leg. 1. Ex his patet, ꝙ inſtitutio eſt cenſenda conditionalis: quia præſtationi fuit adiectum tempus incertum nuptiarum, dum dixit teſtator, ſi nupſerit, uel cùm nupſerit. Illud etiam eſt certiſſimum, quòd ſequentia reſtringunt præcedentia, & præcedentibus præſtant intellectum, tex. no. in l. ſi cum fundum. ff. de verb. ſigni. Ex ex vltimis apparet, qualiter præcedentia intelligantur: ut pulchrè no. Bar. in l. Aurelius. §. Sticho. ff. de lib. lega. ex tempore & die incerto appoſito præſtationi poſt inſtitutionem, uel relictum apparet, inſtitutionem fuiſſe & eſſe conditionalem. l. 1. & l. hæres meus. & l. dies incertus. ff. de condi. & demon.

Non obſtat, ſi dicatur, quòd hæc ſic cenſenda inſtitutio: puta quia dos ſuccedit loco legitimæ, ut plenè per Cyn. in dicta l. ſancimus. & a legitima ſubducitur omnis conditio & omne grauamen: ut l. quoniã in prioribus. C. de inoffi. teſtamen. & l. ſcimus. §. cum autem. eo. titul. vbi caſus in conditione caſuali ſecundùm Bar. ibi qui dicit hoc pluries conſuluiſſe. Quia reſpondeo, quòd l. quoniam in prioribus. loquitur in grauamine, ſed conditio caſualis nõ eſt propriè grauamẽ: ut no. ff. de hæredib. inſtituen. l. ſub conditione. & C. de cad. tol. l. 1. §. 2. Præterea illa prætendit firmare teſtamentũ contra querelam, nõ cõtra vtilitatẽ, ut apparet ex titulo, ſub quo ſituata eſt, & iſta ratio uidetur multum efficax. Nam l. quoniã in prioribus. intendit tollere grauamen filiorum, non autem commodum, ſic & in d. §. cum autem. tollitur illud grauamẽ in commodum filij, ſed hic tolleretur commodum: nã commodum filiæ eſt, quòd teſtamentum non ualeat ipſo iure. hoc voluit Cyn. in dicta l. ſuus quoque. facit in argu. l. quòd fauore. C. de leg. Iſtud etiam non eſt grauamen: quia non ualet teſtamentum, ex quo peccat in forma, & in ſolennitate, & in mandato, ut inſtituatur filius non ſub tali conditione. Omiſſio enim formæ uitiat actum quantumcunque fauorabilem. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de uerbor. oblig. uolũt doct. in l. 1. ff. de teſta. & in l. cum hi. §. ſi prætor. ff. de tranſact. & hanc opinionem tenuerunt Petrus, Cy. Rayn. Iac. de Are. & Bal. cõſulendo. Et per hãc etiam partẽ aliàs conſuluit collegium Bononienſe. Itẽ illud quòd amoueatur conditio, loquitur quando filius inſtituitur ſub conditione poteſtatiua, quę non includit vitium. d. l. quoniam in prioribus. & ita loquit̃ gl. quæ eſt in l. ſuus quoque. in prin. & apparet quòd quoad illam conditionem ſignata eſt in verſi. conſtat. Et quantum ad illam dicit, quòd remouetur omne grauamen. Si autem id quod relictum eſt ſub conditione caſuali ſit alicui relictũ iure inſtitutionis: tunc ſuppletur per l. odio querelę. ut l. omnimodo. & l. ſancimus. in prin. C. de inof. teſt. Aut nihil eſt ſibi relictum niſi ſub conditione caſuali: & tũc refert. Aut præteritus non poteſt dicere nullum, ſed uenire per contratab. vt emancipatus de iure digeſtorum & C. & etiam de iure authẽticorum ſecũdùm quaſdam gl. ut aliàs ſcripſi in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſth. & no. in l. filius ff. de mino. ſaltim cum diſtinctione, quam ponit gl. in §. exhęredatos. in auth. de hære. & fal. & tunc reijcit conditionis grauamen. l. omnimodo. C. de inof. te. ut ſicut querela excluditur: ita excluditur contratab. ut expreſsè ibi dicitur. Aut eſt talis præteritio, quæ ipſo iure teſtamentum annullat: & tunc iſto caſu teſtamentum poteſt dicere nullum: nec hoc caſu haberet locum l. quoniam in prioribus. quia non prouidet contra nullitatem, ſed contra grauamen, nec in hoc ius antiquũ reperitur immutatũ, nec eſt mirum ſi facilius tollit̃ querela, q̃ nullitas: nã in primo caſu teſtamẽtũ eſt aliquid: in ſecũdo eſt nullũ & facilius eſt adiuuare, qđ tenet ꝓ ſe, quàm de nullo aliquid facere, Itẽ quia querela eſt odioſa reſcindens teſtamẽtũ. Sed ius dicẽdi nullũ fauorabile: querela etenim eſt inducta in pœnã teſtatoris: quia quodammodo non inſtituit, ſed potius exhæredauit. l. Titia. ff. de inoffi. teſt. ſed ius dicendi nullum licet dicatur pœnale pro quanto annullat teſtamẽtũ: ut l. fi. in fi. C. de poſth. hære. inſt. tamen propriè non eſt intro ductum in pœnã: ſed propter defectum ſolennitatis.

Item l. ſcimus. §. cum autem. non ob. nam iure. C. ſufficiebat quilibet titulus relicti, nec requirebatur inſtitutio, ideo non habebat locum ius dicendi nullum: ſed querela inofficioſi, unde nimirum ſi illa conditio amouebatur odio querelæ. ſed iure authenticorum requiritur titulus inſtitutionis, quo titulo caret pendẽte condõne nuptiarũ. Et iõ tãquã præterita interim dici nullum, & ſic d. §. eſt correctus. Nam ſecundũ ueritatẽ nõ diſponit ille §. cũ aũt. in terminis nullitatis, ſed inofficioſitatis, quæ inofficioſitas ceſſat in leg. quando eſt nullum ratione præteritionis, uel alia cauſa. l. eum qui. & l. contra maioris. C. de inoff. teſt. & not. in l. ſi quis in ſuo. eo. tit. in uer. cum nepotem. & in auth. ex cauſa. C. de lib. præter. in gl. magna. & quia conditionis caſualis additio non onerabat filium ẽt ante tempora. l. quoniam in prioribus. cum ipſo iure redderet teſtamentum nullum: ut not. in d. l. ſuus quoque. ideo non adaptatur intentio ipſius grauaminis: quia non eſt priuatio ſine habitu. l. decem. ff. de verbo. oblig. loquitur ergo. §. cum autem. in caſu quo præteritio non irritauit ipſo iure teſtamentum ſecundùm illa tempora, puta in filio, qui non erat in poteſtate, uel erat in aliquo inſtitutus, quod ex eo colliges: quia diſpoſitio illius §. uenit ad remotionem querelæ, ſicut l. quoniam in prioribus. & querela non dabatur ſuo præterito. Similiter non obſt. gl. per aliquos allegata in l. ſi pater. C. de inſti. & ſubſt. quia illa glo. non dicit, quòd conditio caſualis tollatur per l. quoniam in prioribus, ſed potius dicit contrarium: quia dicit, quòd hodie filius debet habere debitum bonorum ſubſidium ſine omni conditione & dilatione, quod quidem ex ſuperioribus non negat, ſed cõfirmat: ergo ſi non habuit, teſtamentum nullum redditur. Et ſimiliter non obſt. gl. in l. ſuus quoque. ff. de hære. inſti. in verbo cõſtat: quia (ut dixi) loquitur relata ad tex. de poteſtatiua, cui erat neceſſe parere, non autem de caſuali, cui non erat neceſſe parere: ſed reducebat rem ad cauſam inteſtati, ideo non onerabat. Probatur in ſimli in l. filius. ff. de condi. inſt. nam ſicut prætor non curabat remouere conditionem tempore appoſitam in inſtitutione filii: quia non onerabat filium: ita l. quoniam in prioribus. non curauit remouere conditionem aliàs inutiliter adiectam: quia non onerabat. Non obſt. prædictis quod not. Bal. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. ubi dixit, quòd cum pater legat filiæ pro dote, cui nihil aliud reliquerit, non uidetur facere conditionale relictum, ſed caſuale & admonitorium potius, quàm neceſſitatem: quia aliud eſſet dicendum, ubi uerba eſſent caſualiter concepta: ut in quæſtione per eum ibi formata. Nã dictio pro, facit cauſam. l. Lucius. §. 1. ff. de leg. 2. ſecus eſt, ſi verba ſint conditionaliter expreſſa: quia tunc important neceſſitatem expectationis euentus: ut l. ſancimus. C. de nupt. Similiter non obſt. l. mutus. §. hac autem. allegata per Barto.
2 quia fateor ꝙ † dictiones ſuſpenſiuæ non faciunt conditionem; quoniam apponuntur euentui neceſſario, uel apponuntur ei, quod tacitè ineſt de neceſſitate perſonæ uel actui, cui apponuntur. & ita loquitur dictus §. hac autem. l. ſi pupillus. §. 1. ff. de noua. & l. in illa. in fi. de verb. obliga. & l. 3. cum ſua materia. ff. de lega. 1. Sed in propoſito ſecus eſt: quia imminet filijs neceſſitas nubendi, nec tacitè ſuberat de natura actus: imò aberat de neceſſitate ab actu inſtitutionis quæ fiẽda erat abſque ſuſpẽſione caſualis euentus: ergo &c. Item ultra prædicta, ꝙ dictum relictum ſiue inſtitutio, ſi nupſerit, cenſeatur conditionalis. facit; quia conditio nihil aliud eſt, quàm adiectio diei ceſſionem dum pendet impediens: ut not. Bald. in rub. C. de inſti. & ſubſtitu. & l. cedere diem. de uerb. ſignifi. Et conditio eſt illa, quæ habet ſe ad eſſe & non eſſe, l. 1. & l. hæres meus. ff. de cond. & demonſt. ca. coram in fin. de offi. deleg. Sed hæc eſt huiuſmodi: ergo eſt cõditio. Et ſi dicatur, ꝙ hic dies fuit appoſita præſtationi, & ſic non facit conditionem. l. Firmio. ff. quando dies leg. ced. & l. ex his. & ibi gl. C. eo. Reſpondeo ut ſuprà dixi. Vel aliter: quia illud procederet, quando ſolus dies apponeretur, ita ꝙ ad præſtationem ſufficeret ſolus lapſus diei, ita loquuntur illa iura. ſecus ubi ultra diem requireretur conditionis implementum, ut in caſu noſtro, in quo non ſufficeret, quòd curreret tempus nubilis ætatis, niſi ipſa ẽt nuberet; quia illa uerba, ſi nupſerit, tẽ perfectam ſignificãt, ut ſuprà dixi, & ita notabiliter uult Dy. in l. ſi mater. ff. de uulg. & pupil. Itẽ ex prædictis patet, ꝙ iſta eſt condõ caſualis, uel ſaltem mixta non poteſtatiua, patet: quia non potuit impleri omni tpe; quia non tpe pupillaris ætatis, vt in c. 1. extra de deſpon. impub. ergo &c. l. fi. ff. de cõdi. inſti. Item conſiſtit in facto dependente ex alterius uoluntate, ſcilicet mariti, ut l. nuptias. de reg. iur. ergo non poteſtatiua. d. l. ſuus quoque. & l. 1. cum ibi notat. C. de inſti. & ſubſti. eum ergo ſit inſtituta ſub conditione non poteſtatiua, tam quam præterita ante euentum conditionis dicit teſtamentũ nullũ, ſi in alio capite nõ ſit exhæredata per iura prædicta. Et ſi dicatur, ꝙ prædictis fortiter obſtat text. in d. §. cum autem. ubi

ubi sumus in conditione casuali: ut ibi patet iuncta l. hæres meus. de cond. & demon. & tamen illa remouetur, & remanet firmum testamentum. Et si respondeatur, ut suprà tetigi, per dominos Bononienses consulentes, uidelicet, quòd tunc non requirebat de iure Codicis institutio, sed sufficiebat quoquo relicti titulo: & sic non competebat ius dicendi nullum, sed querela, uel contratabulas. Videtur, quòd hæc solutio non procedat: quia licet non requireretur institutio, & in hoc bene dicunt, tamen adhuc erat ius dicendi nullum propter præteritionem, ut est casus in d.l. omnimodo. §. si uerò. & est bonus tex. de iure Codic. in l. si pater. C. de insti. & substitu. quòd institutus sub conditione non potestatiua dicit testamentum nullum, & illum ualde commendat ibi Saly. tamen tex. in d. §. cum autem. dicit, quòd talis conditio non potestatiua remouetur, & ualet testamentum fauore filij, & hæredis instituti, & testatoris: ergo ibi directò est casus, quòd cõditio non potestatiua remoueretur etiam tempore, quo, si nõ remoueretur, testamentum esset nullum. Vnde potest respõderi, quòd ibi ille filius erat emancipatus: & sic testamentum ualebat, & sic competebat contratabulas, ut suprà. Vel quòd aliquid erat ei relictum purum, & etiam hæres extraneus grauatus, ut post mortem hæreditatem restitueret, quo casu bene testamentum ualuisset. d.l. omnimodo, sed quia non habet integram legitimam, usque ad quantitatem legitimæ remouetur dicta conditio, & hoc uult ille text. & hoc maximè procedit in terminis nostris secundùm ea, quæ singulariter dixit Bald. in quodam suo consilio, quod reddidit in ciuitate Pistorij, cuius verba aurea sunt, ubi dixit, quòd etiam tenendo, ꝙ conditio casualis, uel mixta remoueatur per l. quoniam in priorib. tamen illud procedit, quando grauamen, uel conditio potest remoueri remanente commoditate relicti, ut si dicatur instituto te, si iueris Romam: potest enim remoueri conditio & institutus gaudere commoditate relicti: & ita loquitur d.l. quoniam. secus quando non posset haberi commoditas relicti remota conditione, ut in casu nostro, quando instituitur in mille, si nupserit, ut illa sint in dotem, quæ debẽt subesse oneribus matrimonij. ergo non potest esse ante ipsam conditionem purificatam: ergo est necesse expectare euẽtum conditionis, ut ipse dicit in præallegato consilio. Ex prædictis uidetur satis constare, quòd tale relictum, ut suprà non dicitur purum, nec statim peti potest.

In contrarium, quòd statim peti possit, facit: quia ex testamento pagani hæreditas ex die uel ad diem dari non potest, sed sublato uitio temporis remanet institutio pura, ut ff. de hære. insti. l. hæreditas. Sed testator in casu proposito uidetur filiam instituisse ex tempore nubilis ætatis: ergo sublato uitio temporis statim peti potest, vt sic additio temporis vitietur & non vitiet, ut est aliàs. ff. de manumis. test. l. libertas ad tempus. & l. ideoque. Item sicut conditio impossibilis in institutionibus & legatis pro non scripta habetur, ut insti. de hæred. insti. §. impossibilis. & dicitur impossibilis non solùm natura: sed etiam contra bonos mores: ut ff. de condi. insti. l. conditiones. & l. filius. sed illa conditio dicitur inhonesta & contra bonos mores, per quam filij ferè fructu paterno defraudantur: ut C. de instit. & substi. l. generaliter. & de fideicom. l. cum acutissimi. quod esset, si filia deberet expectare conditionem prædictam: careret enim alimentis, & nihil haberet, si conditio non existeret: ut ff. de condi. & demon. l. qui hæredi. ergo talis conditio pro non scripta habetur. Item ad dotandam filiam pater est debitor: ut C. de do. promis. l. fi. & dictum est suprà eo. sed quando debitor legat creditori valet tale legatum, quatenus est commodum creditoris, non autem ad diminutionẽ, ut insti. de leg. §. si quis debitor. & de lega. 1. l. si debitori. ergo in proposito dilatio adiecta circa dotem nõ tenebit, & statim peti potest. Et pro hac parte facit. ff. de admin. tuto. l. qui negociationem. §. 1. Item facit: quia dicta conditio, si nupserit, uidetur fauore filiæ adiecta: ut ff. de condi. & demon. §. filia. in prin. Et sic uidetur magis inclinare ad causam impulsiuã, q̃ ad finalem, & ideo causa cessante non cessat effectus, ut ff. de posth. l. 1. §. sexum. cum ibi no. Et ad hãc partem uide Bal. Ang. Rapha. & Imo. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. & Cyn. & Bald. in l. generi. C. de episc. & cler. & Bal. & Saly. in l. quoniam in priorib. C. de inoffi. testa. Cy. Bal. & Saly. in l. sancimus. C. de nup. Bal. in l. item quia. ff. de pac. Bal. in l. fin. in pen. q. C. de lib. præte. & Bald. in l. si pater. C. de institu. & substi. & per eundem in l. filia. C. de leg. & per Barto. in l. 1. & in l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de cond. & demon. & per Ang. in sua disputatione quæ incipit, sacri cõsistorij. & Bal. in l. si plures. C. de condit. insertis. & Bald. in l. 1. in penult. q. C. de priuilegio dotis. uide Bar. & docto. in l. si diuortio. in fin. ff. de uerb. oblig. Angel. de Aretio in §. fuerat. instit. de actio. in uersic. ulterius quæro. quotidie parentes &c. ubi ex de mente prædictorum doctorum concludit pro hac parte, ꝙ per quæcunque uerba sit relictum dictæ filiæ uel sub modo, uel sub conditione, si maritetur, uel alimentetur: tamẽ dictum relictum quò ad ualorem legitimæ dicitur esse purũ: quoniam non omnis conditio, omnis dilatio, & omne grauamen de legitima remouetur, d.l. quoniam in priorib. & ibi gl. C. de inoffic. testamen.

Ex quo infertur, ꝙ si interim dicta filia moriatur quò ad legitimam illud sibi relictum transmittit ad hæredes suos, nec remanebit penes hæredes patris, ita etiam expresè dicit Bal. in l. generaliter. Et hæc uera sunt, nisi pater ultra relictum ꝓ dote reliquerit, quòd interim antequam maritetur, alimentetur de bonis hęreditatis suæ: quia tunc testator uidetur compensasse dicta alimenta cum onere temporis, & dilationis. & sic hoc totum dicitur fauor filię, quæ interim alimentat: nec potest ei perire quantitas legata, & sic cessat ratio d.l. quoniã in prioribus. Idem dicendum esset, si statutum disponeret, quòd interim per fratres alimentetur. ita dicit Saly. in d.l. sancimus. C. de nupt. Subdit tamen Ang. in dict. §. fuerat. quòd isto casu, quamuis sit prouisum de alimentis filię, & quòd nõ possit interim petere dotem, non tamen legatum erit conditionale, ita ut decedens interim non transmittat: quia imò transmittet ad hæredem suum: ubi autem nec per parentes, nec ex testamento esset prouisum de alimentis filiæ, tunc procedant allegata pro hac parte. Et hæc fuit opin. Ricard. Malumb. de qua Bald. in d.l. generaliter. facit mentionem: uidelicet quòd statim omni conditione & temporis dilatione cessante filia relictum petere possit, & interim decedens transmittat ad hæredem suum quò ad quantitatem legitimæ: ut dict. l. quoniam in prioribus. Residuum autem ultra legitimam non potest interim petere: sed si defecerit sibi aliquid ad legitimam integram, poterit agere ad supplementum. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. Ita dicit Sal. in d.l. sancimus, nisi statutum diceret, quòd sit sua dote contenta: quia tunc succedit loco legitimæ, ut ibi per Cy. Non obst. qđ no. Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cõd. & dem. ubi dicit, ꝙ quando aliquid relinquitur in tempus nuptiarũ, uel pro dote, dr̃ esse conditionale, & in minore duo requiruntur, scilicet, quòd peruenerit ad ætatem nubilem, & quòd nuptiæ contrahantur, vt ff. de condi. & demon. l. hæc conditio. ff. quando dies leg. ced. l. si pupillæ. Sed si relinquitur mulieri pro se maritanda, uel ad se maritandum, & tunc si relinqueret minori, idem dicendum: quia requirit tempus nubilis ætatis, nam tunc requiritur, ꝙ causa instet. d.l. nec semel. §. in habitatione. Sed si ad ætatem nubilem peruenerit, tunc poterit petere legatum præstita cautione de nubendo: non enim requiritur hic, ꝙ nuptiæ contrahantur: nam ante contractum nuptiarũ multæ expensę sunt necessariæ, & sic istud legatum non habet in se conditionem matrimonij, sed sufficit, quòd extendatur pro ipsa maritanda, licet non maritetur, & hoc demonstrat significatio dictorum uerborum secũdum eum. Quia responeeo, quòd dicta theorica Bart. procedit, & ita loquitur, quando penitus extraneus fecit tale relictum mulieri, qui non tenebatur eam dotare, nec in bonis eius debebatur mulieri legitima, ut patet per iura allegata per eum, & idem dicerem in patre naturali tantum, quia non cogetur dotare filiam naturalem regulariter, ut dixi supra, & per consequens cum non possit petere legitimam suam, idem erit in ista filia naturali, qđ in alia extranea, & habebit locum prædicta opinio, imò cum tale relictũ succedat loco legitimæ, statim peti posset omni dilatione remota. Et ideo si statutum diceret, ꝙ filiæ fœminæ sint contentæ dote sibi relicta, nec aliquid dicere possint contra testm̃ patris, prout extat in egregia ciuitate Mantuę, & in quam pluribus aliis locis, tunc idem esset, quòd in extraneo, & in patre naturali, uidelicet, quòd dicta dos peti non posset, nisi post euentum conditionis, quia sicut pater potuit diminuere legitimam in quantitate, ita in tempore secundùm Bar. in d.l. Titio cẽtum. §. Titio genero. in uer. quæro statutũ est hic, de quo articulo latè posuit Paul. de Cast. in suo consi. 76. & in consi. 231. Soluendo vr̃, ꝙ Bal. in quodã suo consilio, qđ incipit, in Christi noĩe amen, super primo puncto dico, quòd mater &c. senserit veritatẽ. Nã

ibi

ibi distinguit sic, aut legatur nomine dotis extraneæ. Aut genero futuro. Aut præsenti, & isti casus nihil ad nos. Aut legatur filiæ legitimæ & naturali in potestate. Et tũc, aut apparet, quòd uoluit facere conditionem, ut puta si dixerit, lego, siue instituo filiam meam in centum nomine dotis, si nupserit, & non aliter. Et tunc est conditionale, & procedunt omnia allegata pro prima parte, maximè circa intellectum. l. quoniam in priorib. & l. sanci. §. cum aũt. C. de inof. te. Aut apparet, ꝙ uoluisset esse purũ, & erit purũ. Aut dubitatur, & tũc, aut relinquitur incerta quantitas, & erit conditionale: quia ex qualitate mariti constituentis est modus dotis & ẽt ex alijs, quæ notantur in l. filiæ pater. ff. de lega. 3. & in l. quæro. & in l. siue generalis. ff. de iu. do. ergo antequam de marito simus certi, de legato non possumus esse certi. Non obst. l. 1. ff. de leg. 2. quæ dicit, tale legatum habere in se certitudinem & purũ esse: quia respondet, ꝙ habet in se certitudinem legis, idest apud legem, non apud hominem: ut ille. in l. sed & si restituatur. in fi. ff. de iud. & in l. si pecuniam. §. si seruum ff. de cond. ob ca. Vel dic, ut ibi no. tñ isto casu cum dos succedat loco legitimæ, putat, ꝙ remoueretur talis dilatio, & posset peti dos secundum qualitatem, & quantitatem patrimonij testatoris: & hoc casu procederent allegata pro 2. parte, maximè dũ ibi pungo de d. l. quoniam in priorib. Aut relinquitur filię certa quantitas nomine dotis, & tunc non est conditionale sed causale, ar. l. si ego. ff. de iur. do. & in dubio est potius præsumenda causa quam conditio. l. item quæritur. §. inter locatorẽ. ff. de loc. Et si dicatur, omnis causa debet præcedere causarum, ergo si matrimonium est causa dotis, debet præcedere præstationem legati, ar. ff. de æxtimatoria act. l. fi. respondet Brat. uerum est, quòd causa efficiens debet præcedere causatum. idẽ de causa materiali, sed causa formalis & causatũ simul fiunt, & ista non est nostra materia, sed est causa fi. Causa aũt finalis debet præcedere causatum in intentione, tñ posterior est & ultima in executione. Et sic non ob. & sic putarem concludendum in hoc passu quotidiano & ualde utli, de quo etiam articulo uideatis omnino Alb. de Ros. in 2. parte statutorũ. q. 4. Et quia tectum est, an pater relinquens filiæ dotem possit facere tale legatum conditionale. Succedit dubitatio, an in tali relicto dotis possit filia grauari onere substitutionis, uel restitutionis. Et cõcludo, ꝙ substitutio pupillaris ualet: quia dicitur esse prouisio filiæ & non patris, quæ etiam in legitima admittitur l. tribus. C. de inof. te. Sed in substitutione fideicõmissaria, si decesserit sine liberis, uidetur esse maius dubium. Tamẽ Pau. in suo cons. 76. incip. in Christi nomine, uiso pũcto. tenuit, quod indistinctè ualet talis substitutio. & idem cõsulit ipsemet Pau. in suo cõs. 106. & in cõs. no. & seq. & Rom. in cons. 134. Sed unum quæro, si pater reliquid filiæ dotem, & grauauit eam, si decesserit sine liberis restituere dictã quantitatem Seyo, postea dicta mulier nupsit Titio Mediolanensi, ubi uiget statutum, ꝙ mortua uxore sine liberis uir lucretur dotem: & dicta mulier decessit sine liberis, utrum Seyus substitutus, uel maritus habet dotem uigore dicti statuti. De hac quæstione dico in ultima parte huius operis, ubi notabiliter hoc examinabo. Et ibi etiam tracto, an ualeat talis substitutio, & an possit dari aliqua cautela marito, dic ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pater an possit relinquere filiæ minorem dotem in ingressu religionis, quàm si nupserit.*

XXX. QVÆRO,

1 AN PATER possit † relinquere filiæ minorem dotem in ingressu religionis, quàm si nupserit. Alb. de Ros. in 2. parte statutorum. q. 104. determinat, quòd non succedat loco debiti bonorum subsidij: secus si mulier esset extranea: & ita refert disputasse Thomam de Formaginis de Bononia. Facit, quod uoluit Io. And. in addi. Spe. in ti. qui fil. sint legitimi. §. ĩ hoc. ĩ addi. quæ ĩcipit, Martinus de Fano. ubi tenuit, ꝙ filia uiduata põt petere eãdẽ dotẽ sibi dari, si uelit ĩgredi religionẽ, & idẽ sequit Rom. in suis notabilibus notabili 432.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25. annis nubens an possit dare totam hæreditatem patris in dotem.*

XXXI. QVÆRO,

1 AN minor 25. † annis nubens possit dare totam hæreditatem patris in dotem. Quidam dicunt, quòd non: quia in ea continentur prædia, quæ non possunt alienari. Glo. tamen uidetur dicere, quòd ex causa dotis possunt alienari, quod intellige interueniente decreto: ut not. ff. de iur. do. l. siue generalis per glo. & per Saly. in l. Titia. eo. tit. dummodo uir sit dignus tanta dote, ut de hoc per glo. Bart. & Saly. in l. 1. C. si aduer. dotem. ubi dicunt, quòd si mulier uiro indigno constituere: magnam dotem, a tali posset petere restitutionẽ in integrum, & non solùm ipsa, sed etiam hæres eius. Sed Bal. in l. nulla. C. de iu. do. circa finem tenet per auth. sacramenta puberum. C. si aduer. uend. quòd siue uir sit dignus tanta dote, siue non, non est uis: quia ubi iuratum est, non potest prætendi læsio, nisi interueniat dolus aduersarij, de hoc suprà aliquid dixi.

SVMMARIVM.

1 *Fundum si dederim Bertæ in dotem sub conditione nuptiarum, & interim decedo an poterit hæres meus illum fundum reuocare siue repetere.*

XXXII. QVÆRO,

1 SI donaui Bertæ † fundum in dotem sub conditione nuptiarum, & interim decedo: an poterit hæres meus illũ fundum reuocare, siue repetere. Vide tex. singu. in l. si ego. §. si res. ff. de iu. do. ubi probatur, ꝙ ego cuidam sponso tradidi nomine futuræ dotis fundum, non ut statim transeat dominium, sed nuptijs sequutis, & ego decedo ante nuptias, & interim hæres meus adit hæreditatem meam & fit dominus illius rei, quòd licet postea contrahatur matrimonium de iuris subtilitate, maritus non efficitur dominus, cum fundum reperiatur apud hæredem meum, à quo inuito non receditur: sed de æquitate secus est fauore dotis. unde hæres meus compellitur ad consentiendum. Item eo inuito transit dominiũ, si nolit consentire: & sic apparet, quòd hæres pœnitere non potest: & ita signanter probatur ibi.

SVMMARIVM.

1 *Pater si dotet filiam vltra legitimam suam, & vltra aliquid petere prohibuit: an dicta filia possit petere dotẽ maternam.*
2 *Super, præpositio quid importet.*

XXXIII. QVÆRO,

1 SI pater dotet † filiam ultra legitimam suam, & ultra aliquid petere prohibuit, an possit petere dotem maternam. a Bar. in l. ut iurisiuran. §. 1. in fi. ff. de oper. lib. format hanc quæstionem, & dicit, quòd si pater iussit filiam esse tacitam, & contentam de centum sibi legatis, & ultra de bonis suis petere non possit, quod tamen hoc non obstante filia potest petere dotem matris suæ per l. prætor. §. emancipati. ff. de colla. bo. & l. si quando. §. fi. C. de inof. test. & quod not. Guli. de Cu. in l. de his. ff. de transact. Nam petit filia dotem matris tanquam æs alienum. Sed Bal. in l. liberti, libertæ que. C. de oper. lib. in antepen. col. dicit, quòd aut dixit simpliciter, quòd non plus posset petere, & tunc uidetur animo cõpensandi relinquere, ut illa clausula aliquid operetur. l. si debitor. ff. ad legem Falc. aut apposuit uerbum super bonis suis, & tunc quia quod petit, est extra bona testatoris, quia est æs alienum, & tunc procedit dictum Bar. Vel dic, aut testator erat debitor speciei, & tunc non fit cõpensatio, aut quantitatis, & tunc aut testator habuit respectum ad bona propria, ut quia dixit, relinquo filiæ meæ pro sua legitima centum, & quòd non possit plus petere, & tunc non prohibetur petere dotem maternam.

Aut dixit relinquo centum pro omni iure, quod posset prætendere super hæreditatem meam, & tunc non possit plus petere, & tunc nihil petet. Si autem res in obscuro est, tunc cum iusta prohibitio sit quædam prouisio facta hęredi uniuersali, latè eam interpretabor, ar. ff. de reg. iur. l. in testamentis. & sic animo compensandi factum interpretor. Non ob. d. l. prætor. §. emancipati. ubi nomine bonorum suorum non includitur

includitur dos uxoris: quia illud est secundùm significationē uerborum legis. Sed hic sumus in interpretatione uerborum extensiua testamenti, quæ latius accipiuntur. l. cogi. in princ. cum ibi no. ff. ad Treb. Et de dictione super, uide in l. 1. §. super his. C. communia de lega. Si autem testator diceret, non possit plus petere de bonis meis, tunc non includitur, ne petat de alienis, sed significat decisionem, prout aliquid deciditur ab aliquo, ut frustum à carne. Sed† dictio super, sequitur
2 in accessionem. Et ideo nō sunt eiusdem significationis, quæ omnia no. Et de illis uerbis, quod plus petere non possit, vide aliqua quotidiana, per Barto. in l. si adulta. C. de hær. act.

ADDITIO.

a Maternam. Adde hic, quod refert Paul. de Cast. consi. 176. scilicet an filia dotata a patre: quę cum iuramento renunciauit, & ꝓmisit nihil ultra petere, possit succedere in bonis maternis, quæ ipse pater possidet. Et si absoluatur a iuramento, qua actione aget, uide eundem Pau. de Cast. ubi suprà.

SUMMARIUM.

1 *Filiæ dotata si cedat, omnia iura, quæ habet in hæreditate patris: an uideatur cedere iura dotis maternæ.*

XXXIIII. QUÆRO,

1 SI filia dotata † cedat omnia iura, quæ habet in hæreditate patris, an videatur cedere iura dotis maternæ. Bart. in d. l. ut iurisiu. §. 1. de ope. lib. tenet quòd sic. Secus si dixit super bonis: quia tunc non poterit filia petere dotem maternam. Bal. in d. l. liberti, libertæq; in antepe. col. limitat hoc secūdo casu, qn̄ dixit super bonis, quòd si aliud ius habebat contra bona patris: tunc refert, aut cedit ex contractu stricti iuris, & restringuitur uocabulum bonorum, ut non includat æs alienum. Aut ex contractu bonæ fidei. Et tunc latè interpretamur. l. mulier bona. ff. de iur. do. Hoc intelligo uerū, nisi pro cessione sit datū precium. Nā tunc ex qualitate precii æstimatur, ut no. ff. de superfici. l. 1. §. 1. facit ī arg. l. 1. ff. de reb. dub.

SUMMARIUM.

1 *Filia si renunciauerit cum iuramento, & dixerit, quòd erat dote sua cōtenta, an faciat partē alijs fratribus in legitima.*

XXXV. QUÆRO,

1 SI filia renunciauit † cum iuramento & dixit, quòd erat sua dote contenta. An faciat partem aliis fratribus in legitima.

Conclude, ꝙ si filia in uita patris dixit, quòd erat sua dote contenta, facit partem: quia uidetur habere partem suam. Si autem ex alia causa placuit sibi sic facere non propter dotem datam, tunc habetur pro mortua in uita patris, & ideo non accrescit aliquid fratribus ex connumeratione sororis: quia cum suæ legitimę nunquam dies cesserit, pro nulla debet haberi, non aūt pro caduca, ar. ff. de bo. lib. l. qui libertinus. in prin. Et de hac qōne, & de materia, quando filia exclusa faciat partem fratrib. in legitima recurrere ad repetitionē Bar. Bal. & Ang. in l. pater filium. ff. de inof. test. & per Bar. in l. 1. ff. de contratab. & p Bal. in l. 1. C. quando non pet. partes.

SUMMARIUM.

1 *Pater si in testamento legauerit filiæ ducenta pro dote, deinde superuiuens maritauit eam, & dedit centum in dotem, an videatur minuisse legatum.*
2 *Implementum causæ roborat & confirmat legatum.*
3 *Voluntas demonstratur non solùm verbis, sed etiam facto.*

XXXVI. QUÆRO,

1 SI pater in † testamento legauit filiæ ducenta pro dote, deinde superuiuens maritauit eam, & dedit centum in dotem, an uideatur minuisse legatum.

Videtur primò ꝙ non, & sic filia potest petere alia centum per l. alumnæ, §. filius. ff. de ali. le. l. Lucius. eo. tit. Itē uidetur casus a contrario sensu in l. filia legatorū. C. de leg. vbi si totū fuerit solutum in vita testatoris nil potest peti: ergo si tantū pars, residuum peti potest. Item quia testator ex quo non mutauit testamentum, uidetur in eandem uoluntate decessisse, ideo residuum debetur. l. omnium. C. de test. Item quia si uoluisset pater filiam petere residuum, illud dixisset, quando eam dotauit in minori summa, ar. l. 1. §. sin autem. C. de cad. tol. Item quia uoluntas testatoris & legis à pari procedūt, sed lex disponit, ꝙ post mortem patris legitima debeatur filijs, & si pater eam præstat pro parte in uita debet impleri residuum post mortem. l. si quādo. C. de inoffi. testa. ergo &c. Item hæc pars probatur auctoritate Old. in dict. l. filia legatorum, quia legatum factum sub taxatione certæ quantitatis non minuitur per adiectionem causæ, ut l. creditor. §. sciēter. ff. man. Potest adduci tex. in l. Lucius. de leg. 2. Itē quia Bar. in l. si constan. ff. so. ma. dicit, ꝙ dos constante matrimonio recipit augmentum ut in l. fi. & in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. ergo præstita pro parte non est finita causa præstationis dotis: quia in illo augmento potest & debet præstari legatum factum pro dote, & in residuo legati constituetur augmentum dotis ex legato, & ista ratio est satis fortis secundùm Bar. in d. l. filia legatorum. Item quia Bald. ibi dicit
2 † quòd implementum causæ roborat, & confirmat legatum, bo. tex. in l. si iam facta. ff. de cond. & demonst. Itē quia absurdum uidetur, ꝙ sit indotata pro resto comprehenso in legato. l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obl. Item quia pater debitor filiæ pro dote necessarius, ergo uidetur dotasse animo compensandi usque ad concurrentem quantitatem, ergo confunditur dos in legato, & residuum peti potest. l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. mat. faciunt no. in l. si quidem. C. de noua. In contrarium concludo, quòd filia repellatur: quia legatum ob causam causa impleta peti non potest, ut l. libertis. ff. de ali. & ci. leg. qui tex. multùm fundat istam partem. Sed uideamus, an responsio Bar. congruat illi legi, qui dicit, ꝙ ibi fuit plus relictum in secunda uoluntate, quàm in prima: ergo nimirum si hæc secunda petitur, & ex prima cessat petitio. Idem in casu nostro secundùm eum, si pater dotasset filiā in 300. Nam nihil petere posset ex legato. Sed salua reuerentia tanti doct. malè uidetur calculasse: quia in testamēto ibi legauit menstrua 10. in causa alimentorum, & sic in anno sunt centum & 20. in codicillis legauit 7. menstrua. & 10. annua, quæ sunt in anno 94. & sic 26. plus faciunt in prima uoluntate, quàm in secunda: ergo responsio Bar. non bona. Itē pro hac parte faciunt no. in l. vltima ff. de proba. Nam in secunda voluntate impletur causa relicta in prima voluntate, ex prima cessat petitio. Item facit; quia si voluisset testator de toto dotare eam, de toto dotasset, quod si non fecerit, præsumitur. uoluntatē mutasse, ar. C. de testa. l. iub. Item quia
3 † non solùm uerbis, sed etiam facto demonstratur voluntas. l. Paulus. ff. rem ra. hab. & l. reprætendēda. C. de instit. & substit. sub cond. fac. Sed ex hac actuali voluntate, in qua pater dotauit filiam in centum, tantum primæ uoluntatis mutatio præsumitur, ergo &c. Item causa huic legato cohærens est impleta, ergo plus impleri non potest, cum sufficiat prima impletio. l. si quis hæredem. C. de instit. & substit. Item si uideretur legatum factum in augmentum dotis, ut uoluit Bartol. ergo tota summa deberetur: quia non potest assignari ratio, quare non dicamus, quòd dos augmentetur ex toto legato simul ex parte. Accedit: quia ex legato est debitor uolūtarius. ergo si postea eam dotauit, non uidetur compensare. l. 1. §. sciendum. C. de. rei uxor. action. Item ratio, quæ induxit partem ad plus legandum, cessat per coniunctionem matrimonialem, quam de ea fecit, & per consequens illius debet cessare dispositio. l. cum tale. §. legato. ff. de cond. & demonstr. & l. legatum. C. de condit. inser. Sed ratio fortè, quia nō inueniret tam idoneum uirum mortuo parte, sicut viuo, ideò uoluit, ut eo casu dos esset maior, & sic ubi collocauit, hæc præsumptio cessat, & ita concludo in disputando.

Sed in decidendo non auderem ita affirmare, nisi hæredes patris essent pauperes, ita ꝙ releuandi essent ab isto onere. Et ita reperio fuisse disputatum per Ia. de Isolanis de Bononia, qui posteà fuit Cardinalis Papiensis, anno, 1392. die duodecima Maij.

Restat respondere ad allegata in contrariū. Et primò non obstat prima nec secūda ratio, quia illi text. loquuntur in legatis simplicibus, quæstio nostra in legato ob causam, quæ impleta cessat legatū, ut supra probaui. Non obstat quòd uoluntas

luntas non fuit mutata: quia imò fuit mutata iuris præsum ptione, arg.d.l.Paulus. Non obst. quod pater non facit eam renunciare tempore instrumenti dotalis, quia ut prudens in iure cogitauit superfluum fore, uel fuit obliuione omissum. Non obst.dictum Oldrad.quia fateor, quòd per adiectionem causæ non minuitur quantitas, sed impletione ipsius causæ sic. Non obstat doctrina Barto.quia tempore legati non erat dos: quia non erat matrimonium.l.fi. C.de do.ante nup.Ideò in augmento non potest dici uideri legatum. Non obst.doctrina Bal.per d.l.si iam facta: quia loquitur in implemento causæ à fortuna facto, hic ab ipso testante. Præterea implendo causam hic absuit pecuniariter testatori, ibi secus. Non obst. ꝙ remaneret mulier indotata, si fuisset nupta absque dote: quia negatur, imò secundùm facultatem matrimonij, & personarum constitueretur l.cùm post.§.gener. de iure dot.l.si filio. de leg.3. Vel ageretur tunc uigore legati: quia causa non fuisset plenè impleta: nam in causa dotis pro ea maritanda legatum fuit.ergo &c. Non obst.quòd pater sit necessarius debitor: quia responsio patet per allegata pro hac parte.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si legauit aliquid filiæ, & simpliciter postmodũ dotauit eam an dos debeat compensari in legato, an verò filia debeat habere vtrunque.*

XXXVII. QVÆRO,

1 QVID si pater † legauit aliquid filiæ simpliciter, & post modum dotauit filiam, an debet dos compensari in legato: an uerò debet habere utrunque. Bar.in l.huiusmodi. §.cum pater.circa fi.ff.de leg.1.sed quod habet utrunque, argumen.l.quinquaginta.de probat.& quod no.in l.planè.§.1. de leg.1. Sed contrarium tenet Dyn.Iac.de Are. Oldr.Bald. & Imo.in d.§.cùm pater.scilicet, quòd etiam isto casu dos uidetur dari animo compẽsandi per l.filia legatorum.C.de leg. quæ hoc probat non uiolãdo literam.ad diem.l.Lucius,& ibi Bald.ff.de leg.2. Non obstat d. l.quinquaginta. quia respondeo, quòd ibi interuenerunt duæ dispositiones ultimarum uoluntatum, unde si ibi intelligitur in secunda dispositione de eadem quantitate, certè illa secunda dispositio redderetur inutilis, nimirum si intelligitur duplicatum legatum. Sed in casu nostro, modò aliud est, sequens fuit inter uiuos, unde dato quòd secundus actus censeatur factus animo compensandi, de post tamen adhuc iste secundus actus aliquid operatur: quia per illum sustinentur onera matrimonij. Item per istũ secundum actum traditionis dotis fit constitutio dotis irreuocabilis.l.sicut.C.de actio. & oblig. quòd secus erat in legato. l.3.ff.de adimen.leg.pro hoc facit, quia quando pater legat filiæ simpliciter, uidetur in dubio legare pro dote & nomine dotis, tex.est no.in l.tali.§.fi. cum glo.2.ff.de iure dot.& dixi supra.ergo sequitur, quòd dos uidetur data animo compensandi per ea, quæ dixi in præcedenti q.

Reperio tamen, quòd aliqui limitant prædicta, nisi legatũ esset relictum filiæ infanti: nam hoc casu uidetur cessare ratio proximè reddita. Inquantum dictum est, ꝙ pater uidetur legare filiæ nomine dotis: nam hæc ratio cessat in filia infante, cùm pater non possit compelli ad dotem constituendam. Sed de ista limitatione modicum curo, & fortasse non est uera ꝑ ea, quæ not.Barto.in l.quod autem.ff.de iur.dot.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si dedit in dotem pro filia mille primo marito, cuius morte solutum est matrimoniũ, mox promittit secundo viro alia mille in dotẽ pro filia, & si non fuerit exacta dos ab hæredibus primi viri, & ita decesit pater, an filia habebit actionem contra hæredes primi mariti, & insuper in dotem datam secundo viro.*

XXXVIII. QVÆRO,

1 PONE pater † dedit in dotem pro filia mille primo uiro, cuius morte solutum est matrimonium, mox promittit secundo uiro alia mille in dotem pro filia, & non fuit exacta dos ab hæredibus primi uiri. Et ita decessit pater dote non exacta, quare cùm de iure communi actio de dote mortuo patre consolidetur in filiam.l.1.§.uideamus.C.de rei uxor.act. l.si socer.ff.sol.mat. An filia habebit actionem contra hæredes primi uiri, & insuper in dotem datam secundo uiro. Imò in supradicta l.huiusmodi.§.cum pater. de leg.1.relinquit super hoc cogitandum. Alij tenent, ꝙ filia possit petere utranque, quoniam cùm pater dederit secundam dotem uiro ex sua uoluntate & non ex necessitate, ut notat Bar. Bal.& Doc. in l.si cum dotem.§.1.in glo.1.ff.sol.mat.Bal.& Bar.in auth. quod locum. C.de coll.& in l.fi.C.de dot. promiss. Ideò non uidetur data illa dos animo compensandi cum prima.l.cùm quidam.& l.creditorem.de leg.2.& per Docto. Iaco.de Are. Bart.& sequacium in d.l.si cùm dotem.§.1.inquantum uolunt, ꝙ ille, qui non erat obligatus ex obligatione necessaria præcedente, si aliquid legat, non uidetur relinquere animo compensandi, facit, quod uoluit Bald.in d.l.filia legat.in 4.q. Sed in casibus, in quibus concludunt Doct.in d.l.si cùm dotem.§.1.& in d.auth.ꝙ locum. patrem teneri ad secundò dotandum filiam, tunc posset procedere opin.contraria.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier diues transeũdo ad virum cum omnibus bonis suis an videatur dedisse in dotem illa bona.*

XXXIX. QVÆRO,

1 AN mulier † diues transeundo ad uirum cum omnibus bonis suis uideatur illa in dotem dedisse. Conclude, ꝙ si mulier dedit in dotem primo uiro mille, posteà nubendo secundo sine expressione quantitatis in dubio uidetur illam dotem dedisse, quam dedit primo marito, ut est tex.in l.dotem. cum sequen.ff.de iu.do. Sed Bar.in sua disp.quæ incipit, mulier habens amplum patrimonium. dicit hoc fore uerum, si ex primo matrimonio non remanserunt filij, sed si remanserunt, tunc non vr̃ illam eandem dotem secundo uiro dare per casum in l.hac edictali.in prin. C.de secun.nupt.& in l.si constante.§.pen. C.de do.ante nup. Si autem mulier non habuit amplius maritum, uel habebat alia bona, quæ non tradiderat, an posteà simpliciter contrahendo matrimonium uideatur omnia bona in dotem dedisse.glo.in l.mulier bona.ff.de iure do.tenet ꝙ sic. Sed Bar.in d.disp.dicit. Aut mulier est minor, & clarum est, quòd non uidetur omnia dedisse in dotem: quia etiam si uellet expresè dare in dotem immobilia sine decreto non posset, ut no.in l.Titia.ff.de iu.do.de quo tamen dixi supra, ergo nec tacitè. Aut erat maior, & tunc etiam non vr̃ tacitè actum, quòd sit dos, ut in auth.de nupt. §. si quis autem.uer.& si mulier.& l.fi. C.de repudijs. Facit, quod not.Bal.& Salic.in l.nulla. C.de iur. dot. unde debebit postea uideri an mulier patiatur, quòd maritus vtatur illis bonis tanquam dotalibus uel non. Et etiam potest colligi ex aliis coniecturis, de quibus per Bar.in sua disp. & per Ang.in §.fuerat.institu.de act.in uer.aduertas. Vide Abb. in suo consi.46. incip.omnipotentis Dei. tria mihi dubia. ubi sequitur gloss.in d.l.mulier bona.mouetur tamen satis debiliter. unde conclusio, quam supra feci, uidetur uera. Dubito tamen de eo, quod dixit Angel.in d.§.fuerat.uidelicet, quòd debet attendi, an mulier patiatur uirum uti dictis bonis, & disponere tanquam de dotalibus: quia posset uti rebus ipsius, tanquam procurator constitutus ex traditione iurium, ut no.in l.fi. C.de pac. conuentis. Et ideò putarem, quòd illa non esset sufficiens coniectura, nisi alia adminicula concurrerent, quod nota. Et hic adde ea quæ dixi supra in illa q.si mulier promisit aliquid uiro &c.

S V M M A R I V M.

1 *Dos qualiter expresè constituatur.*
2 *Res, quæ dantur in dotem nulla facta æstimatione, non possunt per matitum alienari etiam consentiente muliere.*

XL. QVÆRO,

POSTQVAM dixi suprà proxima quæstione, & etiam aliquibus superioribus tetigi, qualiter constituaẗ dos tacitè, uideamus † modò qualiter expresè dos constituatur. Ad
1 quod respondeo, quòd multipliciter, aliqñ stipulatione, aliqñ simplici pollicitatione, vel pacto nudo, aliquãdo mortis causa, aliquando traditione, aliquando acceptilatione, aliquãdo per debiti

debiti remissione, aliquando per delegationem debitoris. Ad primum, uidelicet per stipulationem non est dubium posse dotem constitui, imò si non interuenerit stipulatio, fingitur hodie interuenisse, ut in l. 1. & per totam l. C. de rei uxo. actio. Item quod dixi posse constitui simplici pollicitatione, & pacto nudo, intelligitur, ꝙ licet de iure ciuili non detur regulariter actio ex pacto nudo: tamen speciale est in dote, ut ex ea possit agi, ut l. ad exactionem. C. de iure dot. Et in constitutione dotis potest adijci persona extranei, ut si mulier promittat tali marito mille nomine dotis, aut Titio, quo casu Titius videtur adiectus ad solutionem tantum, non autem ad actionem quærendam. l. si mulier ita dotem. ff. de iur. do. Et addo, ꝙ in tantùm causa dotis respicit solum mariti personam, ut in constitutione dotis non possint rei stipulandi constitui, casus est in l. si id quod. ff. de duob. re. Item aduerte: quia in cõstitutione dotis tacitè inest conditione, si nuptię & matrimonium sequantur. l. stipulationem. ff. de iur. dot. l. plerunque. §. si ante. eod. titu. Et ideò si remittantur nuptiæ, euanescit stipulatio in tantum, quòd si posteà eisdem nupserit non conualescat stipulatio. l. licet. de iur. dot. facit l. inter stipulantem. §. sacram. cum ibi not. ff. de uerbo. oblig. Et quia inest tacita conditio, de qua supra, sequitur, ꝙ si mulier centum promiserit pro dote in anno proximo, non incipiet annus à die promissionis, sed à die nuptiarum. l. tali. in princip. ff. de iur. dot. Item adde, ꝙ tacita conditio intelligitur de primo matrimonio, de quo uidetur cogitatum. l. dotis promissio. ff. de iu. do. l. boues. §. hoc sermone. de uerbo. sign. l. inter socerum. §. fin. de pact. dot. facit. l. fideicommissa. §. sic fideicom. de leg. 3. Itẽ mortis causa constituitur dos, quando pater mulieris, uel extraneus mortis suæ causa promittit dotem. Nam potest accidere, ꝙ moriatur promissio constante matrimonio. l. si pater mulieris. ff. de iur. dot. Sed mulier ipsa mortis suæ causa non potest promittere dotem, ut ibidem, quia dos illa onerib. matrimonij non potest deseruire, ut tetigi supra eo. 2. q. bene uerum est, ꝙ pro dote simpliciter constituta potest pacisci, ne ea viuẽte petatur. casus est in l. Iulianus scribit. ff. de iur. dot. Item traditione constituitur dos, siue res tradatur ipsi marito, siue alij eius nomine, dum tamen maritus posteà tantum habeat, alioquin periculum esset mulieris, & ipsa posset repetere, quod dedit. l. quemadmodum. §. 1. de iur. dot. nec refert, an tradantur res corporales in dotem, uel incorporales, puta vsusfructus, de quo usufructu in dotem constituto, dic ut in l. cum in fundo. ff. de iu. dot. Item acceptilatione constituitur dos, de quo uide in l. permittendo. §. acceptilatione. & in l. licet. in princip. ff. de iur. dot. Item per simplicem remissionem debiti sine acceptilatione constituitur dos, quando marito debitori remittitur quantitas debita gratia dotis constituendæ. Idem si erat species debita. quæ erat ipsius uiri, quo casu uidetur ipsa res breui manu ad ipsum maritum deuenisse. Sed si species debita non erat uiri, tunc ad eum magis uidetur liberatio obligationis deuenisse, quàm res ipsa, quod est magni effectus. l. si sponsalibus. §. 1. de iur. dot. dic ut ibi. Item per delegationem constituitur dos, si mulier suo marito delegauerit suum debitorem, quo casu potest imputari suo marito, cur illum debitorem non coegerit ad solutionem, si erat soluendo, cum postea factus sit non soluendo: super quo tamen distingue, ut habetur in l. si extraneus. ff. de iur. dot. Et not. quòd quando mulier pro dote delegat debitorem suum ante nuptias, non poterit illum conuenire: quia illa promissio in pendenti est l. si debitor. ff. de iur. dot.

Vnum tamen non omitto, quod ualde aduertendum est
2 in constitutione dotis: nam † aliquando datur res in dotem nulla facta æstimatione: & tunc non potest per maritum alie-
a nari [a] etiam consentiente muliere, institut. quib. alien. licet. in principio. An autem per ipsam mulierem alienari possit consentiente marito, tangam infra in quæstio. de priuilegijs dotalibus. & etiam in §. de feudo. Aliquando etiam datur æstimata animo, ut habeat uim emptionis, & tunc res non remanet dotalis, ideò potest alienari etiam non consentiente muliere, tanquam res propria ipsius mariti. l. plerunque. §. pater. ff. de iure dot. Aliquando datur æstimatio, non ut fiat emptio, sed ad finem ut uitetur augmentum uel diminutio ualoris rei, & tunc desinit res esse dotalis. l. quòd si fundus. ff. de fund. do. Sed talis æstimatio operatur tunc, ut possit alienari consentiente muliere, quòd aliter non posset, ut supra dixi, casus est singularis. & ibi Barto1. Bald. & Modernio. in l. si æstimatis. ff. soluto matrimo. Aliquando fit æstimatio simpliciter, & non apparet quo animo. Sed sumus in dubio, & tunc uidetur facta, vt faciat emptionem, glo. no. l. si inter vi. & ibi Barto. C. de iu. dot. dicens pro ea casum in l. quoties. eo. tit. & eam sequitur Imo. in d. l. si æstimatis. Et in hac materia uide omnino Bart. in l. si vt certo. §. nunc uidendum. ff. commo. & quæ latissimè dicam in quatta parte principali, infrà.

ADDITIO.

a Alienari. Adde hic, quòd dos potest alienari in utilitatem vxoris etiam ipsa uxore inuita. l. ita constante. §. fi. de iur. dot. Paul. de Cast. consi. 16.

SVMMARIVM.

1 *Pater fideiussor pro dote promissa pro filia ab extraneo soluens an repetat à promittente.*

XLI. QVÆRO,

1 PATER fideiussor † pro dote promissa pro filia extraneo soluens, an repetatur à promittente. Ro. in suis singularibus nota. 169. tenet, quòd non esset, si soluit tanquam fideiussor per text. in l. profectitia. §. si pater. ff. de iu. do. sed si consideres, ille tex. parum facit, & fortè in contrarium tenementi authoritatem Ro.

SVMMARIVM.

1 *Testator si mandat quibusdam monialibus, quòd recipiant filiam suam in sororem, pro cuius ingressu relinquit monasterio, ducenta, alioquin priuat moniales legato, an tale grauamen valeat.*

XLII. QVÆRO,

1 SI testator † mandauit quibusdam monialibus, ꝙ recipiãt filiam suam in sororem, pro cuius ingressu reliquit monasterio ducenta, alioquin priuauit moniales legato, an tale grauamen valeat. Et uidetur quòd non, quia continet speciem simoniæ, Bar. in l. uxorem. §. hæres. in fi. ff. de leg. 3. tangit & non decidit. Sed in l. ille aut ille. ff. de hæred. inst. in lecturis modernis, & ibi Bal. & Ang. concludunt, quòd non ualet: quia sapit simoniam, nisi secundùm Ang. monasterium esset ita tenue, ut dicere posset, non comedes mecum, nisi portes tecum: quia tunc valeret. facit no. Bar. in l. Titio centum. §. 1. ff. de cond. & demonst. ubi dicit, ꝙ ualet tale legatũ, relinquo tali monasterio, si Caium recipiat in monacum pro alimentis: bene facit, quod no. Ioan. And. & canon. in c. non satis, extra de simonijs. & quod notat Dom. in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine.

SVMMARIVM.

1 *Titius habet centum pro dote Sempronia si contraxerit matrimonium cum Seio. & in casu, quo non contraheretur matrimonium, promisit restituere illa centum Semproniæ, tunc si illa requisiuit Seium, ut contraheret matrimonium secũ, & ipse dixit, se nolle contrahere, an statim possit ipsa petere illa centum.*

XLIII. QVAERO,

1 TITIVS habet † centum pro dote Sempronię, si contraxerit matrimonium cum Seio, & in casu, quo non contraheretur matrimonium, promisit restituere illa centũ Semproniæ: tunc si illa requisiuit Seium ꝙ contraheret matrimonium secum, & ipse dixit, se nolle contrahere, an statim possit ipsa petere illa centum. Istud dubium uidetur originem trahere ex lege, ita stipulatus. ff. de uer. obl. quæ dicit, quòd stipulatio concepta sub conditione de non dando, uel faciendo committitur, cum desijt posse dari, uel fieri, ut not. in l. & si post tres. supra si quis cau. sed hic non est probatum, ꝙ desierit matrimoniũ posse contrahi, ergo &c. Et uidetur uoluisse gl. in l. quod Seruius. ff. de condi. ob causam, ubi dicit, ꝙ quando aliquid datur nomine dotis pro matrimonio contra-

contrahendo, tunc demum potest repeti, si spes nuptiarum defecerit, quod est altero mortuo, uel alias nuptias contrahẽte, ut ibi gloss. magna. Et pro hac parte uidetur tex. in authẽ. de nupt. §. quæ uerò. in uersicu. tantummodò. & C. de in dicta uidui. tol. authen. cui relictum. ibi, nisi spes nuptiarum defecerit. Contrarium concludo, ꝙ eo ipso, quòd Seius denegat contrahere matrimonium, quòd extiterit cõdit. stipulationis, & ita reperio consuluisse Barto. in suo consi. 122. incip. lator præsentis cædulæ. Pro hoc allegat tex. C. de institu. & substitu. l. 1. ibi, recusante. ff. de condi. institu. l. ut ex fratribus. ibi, quia illa nubere noluerit, & ff. de condi. & demonst. l. Titio. §. ante nuptias. in uersicu. quòd si nollet eam uxorem ducere. Et si tu diceres, quòd illæ leges loquuntur in ultimis uoluntatib. in quibus non est eadem ratio. d. l. ita stipulatus. uersicu. Sabinus. Respondeo per notata per gloss. in l. etsi post tres. ff. si quis cau. quod in contractibus sufficit diuortium sponsaliorum fieri, ut l. si ego. in princip. ff. de iure dot. & l. stipulatio. eod. titu. ibi, quia si nuntius remittatur. & l. seq. quæ incipit, & licet. quæ leges tollunt omnem contrarietatem. Non obstant contraria, & primò d. l. ita stipulatus: quia hic desijt contrahi posse ex his sponsalibus, uel fortè illa lex loquitur in eo, qui petijt, quod iam suum fuit. Non obstat d. l. quod Seruius: qa imò facit pro, si tex. simpliciter intelligimus. Non obstat glo. ultim. ibi posita: quia debet subaudiri dum dicit, aliàs contraxerit, adde. s. uel repudium miserit, aliàs malè diceret. Nec obstat. gloss. quæ est in l. si pecuniam. ff. de condi. ob causam. in princip. gloss. quæ dicit, quòd in illo casu non est locus pœnitentiæ: quia uerum est, si uolo pœnitere de eo, quod dedi nomine dotis, uolo tamen, quòd sponsalia maneant. sed si repudio omnino, tũc deficit spes, ut supra dixi. Non obstat. §. quæ uerò. & authen. cui relictum. quia loquuntur quando est cõditio, ut nubat simpliciter, & tunc non potest impleri, nisi cũ spes nuptiarum defecerit, ut ibi. Sed quando est conditio, si non nupserit, ex talibus sponsalibus, tunc misso repudio extat conditio, quæ omnia nota.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si in testamento reliquit aliquid filiæ simpliciter, an videatur relinquere pro dote, & filia dicatur dotata.*

2 *Testator si relinquat centum filiæ, si nubat, certum est, quòd ipse reliquit pro dote.*

XLIIII. QVÆRO,

SI pater in testamento reliquit aliquid filiæ simpliciter, an
1 † videatur relinquere pro dote, & dicatur dotata. Videtur
quòd non: quia tale legatum, uel institutio multum differt à
constitutione dotis. l. filia legatorum. cum ibi nota. C. de lega.
aliàs sequeretur, quòd si mulier nunquam nupsisset, ex quo-
cunque legato diceretur dotata, quòd lege non probatur, &
ita consuluit Franc. Tigri. Facit ad hoc, quod not. Barto. in l.
huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega. 1. ubi dicit, quòd si pater
leget simpliciter filiæ, deinde illam dote, filia petit utrunque,
de quo dixi supra, & sic patet, quòd legatum non intelligitur
factum ex causa dotis, ad quod uide not. in l. si cùm dotem.
§. si pater. ff. solu. matr. & uide omnino Roma. in consi. 203.
Tamen reperio, quòd Barto. decidit contrarium, quòd pro-
pter tale relictum mulier dicitur dotata in l. quod autem. ff.
2 de iure dot. & ibi Pau. pro hoc allegat: † quia si testator legat
centum filiæ, cùm nubat, certum est, quòd intelligitur pro do
te. l. uxorem. §. testamento quoque. cum gloss. in uerbo dedit.
de lega. 3. Fortè posset distingui, aut loquitur in patre relin-
quente filiæ non nubilis ętatis, & tunc cùm legatum fit à de-
bitore uoluntario, non præsumitur compensari in idipsum
debitum dotis. l. creditorem. de lega. 2. l. 1. §. sciendum. C. de
rei uxo. actio. Et quia pater tunc est debitor dotis in diem, cu-
ius debiti non fit compensatio. l. quod in diem. & l. si cum mi
liti. §. 1. ff. de compen. Aut loquimur in patre relinquente fi-
liæ post tempus nubilis ætatis, & tunc uidetur relictum ꝓ do
te: quia tunc pater ex dispositione legali est obligatus dotare
filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. cum vulgaribus. ideò lega
tum præsumitur factum animo compensandi in dotem. l. si
cùm dotem. §. si pater. supra allegat. in auth. præterea. C. vn-
de uir, & uxor. Nec obstat dicta l. quod autem. quia re-
sponsio euidenter ex se patet. de hoc articulo tangam infra
in ultima parte.

S V M M A R I V M.

1 *Testator si legauit filiæ pro dote quando nupserit, an intelligatur repetita conditio, si legauit purè domum.*

XLV. QVÆRO,

1 SI testator legauit † filiæ pro dote, quando nupserit, an in-
telligatur repetita conditio, si legauit purè domum. Io. de
Imo. Pau. de Cast. consuluerunt ꝙ sic, sed Flo. de Bonon. do-
ctor eximius, & Io. de Anan. contra, hos ultimos sequutus est
Rom. per casum sing. in l. si iudicetur. §. fin. ff. de conditio. &
demonst. ut ipse dicit in suis notabilibus, notabili. 231.

XLVI. QVÆRO,

AN mulier & maritus possint dare fundum dotale filiæ cõi in dotẽ, de quo uide in tertia parte huius tractatus.

S V M M A R I V M.

1 *Iudæus an teneatur dotare filiam effectam Christianam, & ei legitimam relinquere.*

2 *Iudæus per conuersionem ad fidem non perdit agnationem.*

3 *Iudæus effectus Christianus, an succedat patri Iudæo.*

4 *Ecclesia non acceptat legatum à quocunque decedente in peccato mortali.*

5 *Iudæus vsurarius non debet baptizari nisi facta restitutione.*

6 *Vsura æquiparatur rapinæ.*

XLVII. QVÆRO,

1 AN Iudæus † teneatur filiam effectam Christianam do-
tare, & ei legitimam relinquere, & quid in Christiano
manifestè usurario, an in bonis quæsitis ex sua usura debeat
legitima. Videtur ꝙ sic: quia actus actiuorum sunt in patien-
te bene disposito, pro his in 2. de anima, sed Iudæus effectus
Christianus habet subiectum habile susceptiuũ legitimæ suc-
cessionis in bonis parentum, ut statim ostendam: ergo potest
petere legitimam, & filia dotem. nam Iudæus per conuersio-
2 nem ad fidem non perdit agnitionem. † Est enim agnatio de
iure naturali. l. ius agnationis. ff. de pact. ideò non tollitur
per conuersionem ad fidem. Facit, quod scribit Roma. in suis
notabilibus, notabili 39. ubi plus dixit, ꝙ non solum per ba-
ptismum, sed per monacationem perditur nobilitas, seu ius
agnationis. & ideò gl. in c. Iudæorum. 28. quæst. 1. dicit, quòd
Iudæi per baptismum exeunt patriam potestatem, tamen nõ
perdunt successionem. Facit no. Bar. & alij in authen. sed epi-
scopalis dignitas. C. de episco. & cler. & in l. item in potestate.
ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & sic effectus Christianus
non perdit ius agnationis, non perdit patriam potestatẽ, quò
ad sui commodum, non perdit etiam ius successionis, facit c.
Iudæi. el 2. in fi. extra de Iudæis. qimò nõ posset exhæredari
Iudæus cõuersus ad fidẽ, arg. l. Deo nobis. C. de episc. & cler.
sumpto simili de ingressu, ut ibi ẽt ꝑpter ingratitudinẽ com-
missam ante cõuersionẽ, tex. est sing. in c. nõ liceat. 19. q. ult.
facit l. cognouimus. C. de hrtic. ubi hæreticus tenet̃ dare filio
catholico alimẽta, & donationẽ ꝑpter nuptias. quã l. Salyc.
Ful. ibi extẽdunt ad idoneũ. ergo & dotare & legitimã relin-
quere, sicut tenet̃ præstare alimẽta: quia hæc ꝓcedunt à pari
ut dixi supra eo. Accedat, ꝙ uoluit Bal. in l. mater. C. de iure
dot. ubi extẽdit gl. dicẽtẽ, ꝙ mater hæretica tenet̃ dotare filiã,
habere locũ ẽt in matre Iudæa. Idẽ uoluit Ang. in auth. res q.
C. cõia de le. ubi loquit̃ de matre hęretica, & Iudæa. Facit gl.
in l. si uerò. ff. de in rẽ uerso, q̃ æquiparat Iudæũ & hæretic.
Et nõ est mirũ, si Iudæus effectus Christianus succedit patri
Iudæo: qa siue dicamus successionẽ esse de iure diuino, ut ha-
bet̃ Leuitici 25. c. ubi dr̃ hr̃ditario iure transmittes ad poste-
ros. & 27. c. ubi dicit. homo cùm fuerit mortuus absq; filio,
ad filiã eius transiuit hæreditas. & Deuteronomij 3. c. Dabo
vobis terrã hãc in hr̃ditatẽ. Siue dicimus esse de iure naturali,
vt dixit textus in l. fin. in uer. lex naturæ eos fecit successores
C. quorũ bonorũ. & gl. 1. d. ius naturale. & Bald. in l. q. cõtra.
C. de incest. nup. bonus tex. in auth. de hære. & fal. §. primũ
in uer. secũdũ ipsam naturã eis debebat̃ successio. Siue dici-
mus, ꝙ est de iure gentium, ut uoluit Bar. in §. interdum. ff.
de condi. indebi. Siue dicimus, quòd est de iure ciuili, vt uo-
luit

luit Bar.in rub. de acquiren. hæred.& in l. quia à latronibus.
3 ff.de testam.†Iudæus succedit patri suo Iudæo ergo fortius, si est effectus Christianus. Effectus est enim melioris conditionis, ergo multò magis debet posse succedere patri suo licet Iudæo. Facit illud, si in viridi, quid in arido: si Iudæo patri succedit filius Iudæus, quare non Christianus. Et si aliud diceremus, sequeretur, ꝙ Iudæus retraheret se à fide, si factus Christianus non succedit, quod esse non debet. Et hoc decidit formaliter textus in dicto cap. Iudæi. ibi à possessionibus suis nullatenus excludatur. & in uer. nec portionem hæreditatis, & ibi bonorum suorum ex integro exhiberi. Et sic videtur apertè probare, quòd Iudæus retinet partem hæreditatis, & per consequens ius succedendi, & ita allegat illum textum gl. in dicto c. Iudæorum. Et pro hac parte adduco fortissimam rationem. Nam excludere quem à iure succedendi sibi debito est pœna. l. si quis maior. C. de transact. l. testamento centurio. ff. de test. mil. Sed non debet apponi alicui pœna priuationis, nisi sit in iure expressum, ita dicit glo. quæ reputatur singul. in c. fin. de iurepart. secundùm do. Abb. ibi. sed ad idem allego glo. in c. cùm uos. de offic. ord. & tex. in auth. de nō eligēdo secundò nubentes. §. cū igitur. in uer. nec est lex tale quid dicēs, quē tex. allegauit Bal. in auth. ex testamēto. C. de secun. nup. ad idē est bonus tex. in l. sed & si quis. §. diuus. in uer. cùm in eum pœna nō sit statuta. ff. de reli. & sumpt. fune. Sed certum est, ꝙ non reperitur imposita pœna priuationis hæreditatis, aut legitimę Iudæo si efficiatur Christianus, ergo nec nos illam imponere debemus.

Et ex his uidetur satis persuaderi, quòd filia Iudæa effecta Christiana possit petere dotem, seu legitimam in bonis patris Iudæi. In contrarium uidetur ueritas, pro qua dilucidè eruenda præmitto, ꝙ scribitur Matth. 12. c. Redēptor noster dixit Iudæis, tolerabilius erit Sodomis in die iudicii quàm uobis. & Ezechiel propheta, iustificabis Sodomam, quod exponit Augustinus 1. q. 1. c. nonne. dicens, quòd Iudæi sunt peiores gētilibus, & sic Iudæus est in statu damnato. Et ideò dixit Old. in suo consilio 51. quòd si Iudæus transit ad sectā sarracenorum non est puniendus: quia uterque est in statu damnato. unde non curandum in qua secta sit, cùm uterque sit extra ecclesiam, ideò nihil ad nos de his, qui foris sunt. 1. q. 1. c. multi. & facit glo. elegās in l. apud Iul. ff. de leg. 1. quæ dixit, quòd esse Iudæum est delictum, quod est uerū largè, non autem strictè & propriè capiendo delictum. ut cōcordens cum gl. in l. multùm. ff. de uerb. obl. & sic quando Iudæus moritur, dicitur mori in notorio peccato, maximè quādo exercuit publicè usuras, unde præsupposito etiam quòd iste Iudæus fecisset testamentum, & reliquisset dotem, siue legitimam dictæ suæ filiæ effectæ Christianæ, tamen non posset illam petere, uel consequi in dictis bonis patris sui, qui publicè usuras exercuit.

4 Et his præsuppositis pro fundamento arguo†sic, ecclesia nō acceptat legatum à quocunque decedente in peccato mortali, Bar. in l. 2. C. de sacr. sanct. ecc. in uer. 6. quæro. allegat c. placuit. 33. quæstio. 5. & quod habetur in c. qui cum fuerim. c. quia in omnibus. extrà de usur. & Inno. in cùm uoluntate. de senten. excom. ubi dicit, ꝙ si excommunicatus legat ꝑ anima sua, non ualet, & sequitur Innoc. in c. quia. extra, de testib. ubi dicit esse incongruum, ꝙ ecclesia capiat relictum ab eo, qui decessit in notorio peccato: quia habet causam mali exempli, & ab omni eo, quod habet speciem mali iussit Dominus abstineri. c. cùm ab omni. de ui. & hone. cle. facit l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ibi, res mali exempli. ff. de pœnis. l. 3. §. sed etiam. & l. mulierem. ff. de siccar. & l. exemplo. C. de probat. Et pulchrè dixit Bald. in l. iubemus. C. de test. quòd si testator decedit in tali statu, quòd de fauore animæ suæ non tractandum sit, non ualent relicta ab eo etiam ad pias causas. Et licet Bald. mordeat doct. Bar. in d. l. 1. C. de sacr. sanct. eccle. & allegat contra Baldus. l. nulli. C. de episcopis & clericis. in uertic. Barbaricæ nationis. tamen uidetur, ꝙ Bald. malè considerauit illum tex. Primò, quia glo. ibi exponit barbaricæ, idest, incognitæ nationis: incognita enim erat patria illius defuncti. Secūdò, quia tex. ibi dicit, pij testatoris, quod uerbū nō conuenit Barbaris aut Iudæis. sunt enim Iudæi impij, & cātat ecclesia in die ueneris sancti. & pro perfidis Iudæis. Tertiò: quia iura loquentia de testamētis nō uēdicāt sibi locū in Barbaris. ut per Bartolus. & alios in l. qui à latronibus. ff. de testamen. Et si quis opponat de eo, quod uoluit Rycar. de Salic. in sua repet. solenni. d. l. 1. C. de sac. sanct. eccle. ubi dicit, ꝙ licet usurario manifesto, seu aliàs doloso & existenti in peccato notorio mortali, non debeat dari beneficium, ut l. 1. C. de hære. tamen si habet firmum propositum redeundi, ecclesia non claudit ei gremium eius delicto proposito, & prima intentione depulsa: ergo debet acceptare legatum: quia respondeo, ꝙ Saly. ibi, & etiam Bald. loquuntur in Christiano usurario, sed nos loquimur in Iudæo, quo casu non debet ecclesia acceptare legatum, & allego text. in c. obeuntibus. 13. quæst. 2. ubi ecclesia nihil debet acceptare ab his, qui non decesserunt ut ueri Christiani. licet acceptare possit eleemosinam a peccatoribus, & indignis ex eo: quia priuati fiunt, non tamen posset acceptare oblationes, quæ fiunt publicè, sed actus testandi est publici iuris, & fit coram testibus, & publicatur, quo casu ecclesia non debet acceptare tale legatum. Præterea dico, ꝙ licet relinquat ecclesiis; tamen non uidetur habere animum redeundi, ex quo non restituit usuras, aut non præstit cautionem de illis restituendis. Et si dicatur, ꝙ omnia prædicta uidentur procedere eo casu, quando Iudæus legaret ecclesiæ pro anima sua, sed hic reliquit filiæ suæ dotem uel legitimam, & sic debitum. Et non est par ratio lucra non capere, & debita perdere. l. fina. C. de codicil. & text. in d. c. Iudæi. disponit, Iudæum effectum Christianum posse retinere hæreditatem, & sic intelligitur de hæreditate paterna: quia prima causa est filiorum, ut in auth. de hære. ab inte. & inst. de hæred. quali. & differen. §. sui. & gloss. in cap. cùm Ioannes. de fide instru. Quia respond. quòd licet filius in legitima dicatur creditor, tamen dicitur ex causa lucratiua, glo. in l. si emācipata. C. de iur. & fact. igno. & ibi Bar. unde iura prædicta debet limitari, nisi filius iudæus efficeretur Christianus, & pater iudæus relinqueret ei legitimam, seu dotem, & multò magis prædicta haberent locum, si fortasse ille iudæus effectus Christianus intrasset aliquam religionem, licet talis religio esset capax acquisitionis: tamen nō posset acquirere tale relictum per iura, & rationes suprà allegatas. Non obstat d. c. iudæi. quia glo. ibi in uerbo à possessionibus. dicit, nisi ex usuris fuerint emptæ, quas tenetur reddere & restituere, ut in cap. cùm tu. extrà de usuris. Et quo sequitur, ꝙ multò minus petere poterit hæreditatē quæsitā ex usuris: quia facilius abdicatur à nobis ius quærendum, quàm iam quæsitum. Et ideò Gofredus super illa glossa dicit idem, si res eorum mobiles sunt furtiuæ: & sic extendit illam gloss. ꝙ habeat locum etiam in rebus mobilibus. Et si dicat, peccata delentur in baptismo, res. nō tamen extingunt actiones aliis competētes, ut not. in cap. gaudemus. de diuortiis. & 26. dis. ꝑ totū. ad idem facit, quod voluit D. Car. in c. debitū.
5 de baptismo. in prima sua quæstione, ubi dicit†si iudæus fuis-
a set vsurarius[a] non debuisset baptizari, nisi facta restitutione, vt est glo. de consec. distin. 4. cap. iudei. Ipse tamen dicit, ꝙ sufficeret cautio sufficiens de restituēdo. c. quamquam. de usur. in 6. Secus si non esset usurarius, uel aliàs raptor: quia tunc esset baptizandus, etiam si non renunciaret bonis propriis, argum. d. c. iudæi. de iudæis licet multi per imperitiam iuris contrarium credant. Præterea uidetur, quòd in d. c. iudæi. portionem hæreditatis, & bonorum suorum possit intelligi de hæreditate acquisita, antequam conuerteretur ad fidem, sed de hæreditate in bonis delatis post conuersionem non loquitur ibi, & facit tex. ibi, bonorum suorum ex integro faciant exhiberi, & sic loquitur de hæreditate, & bonis quæsitis, & non de quærendis. Et licet tex. ibi dicat, quòd debet esse melioris conditionis effectus Christianus, quàm esset anteà iudæus, tamen restringitur per finem illius capituli ad bona sua, & sic quò ad quæsita ante conuersionem ad fidem. Præterea dico, quòd non uidetur dicere, quòd Iudæus effectus Christianus non perdat agnationem: quia imò perdit, & allego duas glo. in simili in capitul. primo de pur. can. & in c. ea quæ. de statu monacorum. quæ dicunt quòd monaci per ingressum religionis perdunt nobilitatem, & sic ius cognationis: ergo fortius iudæus perdit agnationem propter cōuersionem ad fidē. Facit illud Apostoli, expurgate uetus fermentum: nam per baptismum dicitur effectus nouus homo, ut not. in c. debitū. de baptis. & in c. ferrū. quinquagesima dist. & ideo dixit gl. ī d. c. iudæorum. 28. q. 1. ꝙ per baptismum liberatur iudæus à patria potestate, & multò fortius in casu, quo concurrent duo, Christianitas, & religio, ut suprà dixi. Facit ad prædi-

cta quæstio, quam ponit Federi. de Senis in suo consi. 61. in cip. quidam vsurarius non habens nisi pecuniã vsurariã maritauit filiam genero hoc sciente, & conuenit ꝙ dos restituat filiæ in casu dissoluti matrimonij, an ista filia teneatur satisfacere creditoribus, & arguit ꝙ sic, ex quo constat, ꝙ bona vsurarii peruenerint ad ipsam ꝑ id, quod habetur in c. tua nos. de vsur. tamen quia illa filia recepit illa bona cum onere suo tãquam subiecta restitutioni. ergo tenetur ea restituere per id, quod habetur in c. pastor. de decimis. & in c. cum tu. in ver. sanè quod præallegato. Istud tenet Spec. in tit. de vsur. circa finem, in ver. pone quod usurarius. ubi dicit, quòd tenetur talem rem restituere: quia succedit loco pretii, allegat d. c. cum tu. Pro hoc facit tex. iũcta gl. in l. si me & Titium. ff. si cer. pet. ubi habetur, ꝙ si pecunia mihi debita peruenerit ad te, teneris mihi illam restituere. Pro hoc etiam, quod not. Hosti. in summa de pœnitentiis. c. ult. uer. de his. ubi concludit, ꝙ siue scienter, siue ignorãter quis recepit aliquid de preda, uel rapina, uel sacomano tenetur restituere per d. l. si me
6 & Titium. † Sed usura æquiparatur rapinæ b 14. q. 4. si quis ra
b pinam. facit l. fin. §. 1. ff. quæ in fraud. cred. ubi mulier, cui in fraudem creditorum fuit dos constituta per patrem, tenetur illam restituere, ut dixi supra. Sed usurarius semper intelligitur in fraudem facere, ut notat. in c. pro possessore. de reg. iur. in 6. Facit etiam: quia uxor illud, quod recepit ab hæredibus uiri, habet loco eius, quod datum fuit uiro, & sic eodem iure censetur, ut in cap. ecclesia. ut lite pendẽte. & ideò dixit Ioann. And. in dicto cap. cum tu. quòd si ex causa usuraria ematur domus, & posteà uendatur, & ex eius pretio alia ematur, quòd succedit in locum primæ, & est subiecta restitutioni: arguit tamen Fed. in præfato cons. ad partem contrariam: quia ad æs alienum non tenetur singularis successor. l. æris alieni. C. de do. & hoc tenet Hostien. in summa de usur. nec distinguitur isto casu inter causam lucratiuam, & onerosam. Item prædicta mulier non capit à parte usurario, sed à marito, cuis hæredes non illam, sed aliam rediderunt pecuniam, pro quo facit, quod habetur in l. qui uas. §. fina. ff. de fur. quia non recipit pecuniam subiectam restitutioni sed alienam, quæ spectabat ad hæredes viri, quæ non erat ad hoc affecta. præterea licet patris ꝑsona esset obligata soluentibus vsuras, non tamen bona eius, qui recipit pecuniã uiri. l. nõ omnis. ff. si cert. pet. l. si nummi alieni. ff. de sol. & sic ista filia recipiendo ab hæredibus uiri, nõ recipit pecuniã usurariã. & eodem modo respondet Federicus ad dictũ Spe. supra allegatum. Nec obstat d. l. si me & Titiũ. quia ibi recipit pecuniam saltem debitã creditori de uoluntate ipsius creditoris. Ista uerò filia nec pecuniã creditorũ, nec patris, nec eis debitam recepit. Et sic consuluit, quod tenetur ista filia restituere dotẽ talem. & istud consiliũ refert & sequitur Laurentius de Rodulphis in suo tractatu. de usuris. q. 72. Sed Pet. de Ancha. in dicto c. cùm tu. faciens mentionẽ de dicto consilio, an bene cõsuluerit Federicus, uel nõ, ulterius nõ dicit. Subdit tamen, ꝙ contra Federicũ facit illud, quod not. Bar. in rub. ff. solu. matrimonio. ubi dicit, ꝙ in dote admittitur libellus vniuersalis, ut in petitione hæreditatis, ut dixi suprà, sed in uniuersalibus una res succedit loco alterius. l. Imperator. in fine. ff. de legatis 2. & licet ista pecunia data à socero genero nõ sit illa, quę redditur per hæredem generis mulieri, sed alia: quia tamen ista non succedit in locum alterius, dicit, ꝙ non uidet rationem, cur ad mulierem reuertatur occasione dotis, & titulus dotis sit lucratiuus ex parte mulieris. l. fi. §. si à socero. ff. quæ in fraud. cred. & sic potius dicit subueniendum creditoribus, quàm ipsi filiæ in eo, quod de bonis usurarii reperitur habere, & propter hoc dicit se dubitare, an decisio Federici sit uera, & hoc etiam quasi de uerbo ad uerbum ponit Anto. de Bu. in d. c. cum tu. Hoc idem uult do. Abb. dicens, ꝙ decisio Federici multum restringit illum tex. Et quòd licet Federicus loquatur, quãdo filia non est hæres, tamen non debet habere quartam, nisi deducto ære alieno. l. Papin. §. quarta. ff. de inoff. test. Et ideo concludit, quòd decisio Federici est ualde dubia, & quod de æquitate uerior est alia opi. Modò ad propositum quæstionis nostrę si id, de quo magis uidetur inesse & non inest, idest, id quod magis uidetur non restituendum, & tamẽ uenit restituendũ, ergo multò fortius nõ poterit quis illud, quod est restiturus, petere; quia uideret esse in dolo, sed minus uideatur, ꝙ ueniret restituẽda dos data, & tamen uenit restituenda, ut supra dixi, ergo multò minus debet posse peti dos, uel legitima in bonis usurarii: cum ueniat restituenda illis, à quibus exortę sunt usuræ. Non obst. allegata in contrarium, & in primis inquantum dixi, ꝙ actus actiuorum &c. quia nego, ꝙ ista filia effecta Christiana habeat subiectum habile ad succedendum patri iudæo in quæsitis ex usuraria prauitate, ut plenissimè suprà dixi. Nec obst. dum dicitur, quòd non perdit hæreditatem, siue ius successionis: quia respondetur, ꝙ illud verum est quò ad iã quæsita, seu quò ad quærenda, tempore quo erat Iudæa: secus quò ad quærenda tẽpore quo est Christiana. Nec ob. dũ dicitur, ꝙ est in patria potestate quò ad fauores: quia dico, ꝙ non procedit quò ad eum statum, quo est effecta Christiana, nec quo ad illicitè quæsita. Nec ob. quod dictum est de iudæo & hæretico æquiparando, qui tenentur dotare filiam Christianam: quia intelligitur de bonis non quæsitis ex usuris. Nec obst. dum dicitur, ꝙ successio est de iure diuino, & gentium, & positiuo, ergo non perdit ius succedendi: quia fateor ista quò ad licitè quæsita, ut supra dixi. & sic stat conclusio vera, & indubitata, ꝙ filia iudæa effecta Christiana non succedit patri vsurario in bonis ex vsura quæsitis, nec de illis potest petere se dotari, nec legitimam sibi dari, imò si fuit dotata, & mortuo uiro dos sit sibi reuersa, tenebitur restituere illis, a quibus usuræ sunt extortæ per prædicta, quæ omnia tene menti.

ADDITIO.

a Fuisset usurarius. no. quòd iudæus non debet dimittere bona, nisi quęsiuerit ea ex usuris, uide Abb. in c. iudæi. & glo. de consec. dist. 4. iudæi, quorum. uide etiam Alex. in consi. 85. in quarta parte. Et per Fel. in d. c. iudæi.

b Æquiparatur rapinæ. no. quòd vsura est rapina & furtum. Bal. in l. cum oportet. in uersi. modò quæro, quid si ex pecunia. C. de bo. quę lib.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos si maritauit filiam suam spuriam de bonis paternis, aut de bonis ecclesiæ, an mortuo sacerdote possit repeti illa dos per successorem.*

XLVIII. QVÆRITVR,

1 QVID si sacerdos maritauit † filiam suam spuriam de bonis paternis, aut de bonis ecclesiæ, an mortuo sacerdote possit repeti illa dos per coniunctos sacerdotes, aut per successorem. Barto. in l. fina. §. si a socero. ff. quæ in frau. cre. refert se consuluisse, a marito non posse repeti: quia causam habet ex titulo oneroso. Sed post quam ad mulierem est reuersa, potest reuocari: quia habet eam ex titulo donationis. Sed pater filiæ spuriæ donare nõ potest. l. 1. C. de natura. lib. ergo &c. Limita tamen uerum, nisi quatenus de iure canonico filius, uel filia habere potest pro alimentis, ut in c. cùm haberet. extra de eo qui duxit in matri. quam polluit per adulterium. Adde, quod idem uoluit Ange. in d. §. si a socero. & l. ignoti. C. de reuoc. his quæ in frau. cre. & idem Bal. in auth. ex complexu. C. de incestis nup.

SVMMARIVM.

1 *Filia Iudæi effecta Christiana, & quia non potest habere dotem in bonis patris usurarij, an possit saltem petere partem suam bonorum paternorum.*
2 *Papa Martinus & Eugenius dederunt bullam Iudæis, quòd possent fœnerari cum Christianis.*
3 *Vsura extorta a Iudæis, an possint repeti.*

XLIX. QVÆRO,

1 SI filia effecta Christiana † non potest habere dotem in bonis patris usurarii, ut suprà dixi. An possit saltem petere partem suam bonorum paternorum, ut sibi restituat malè ablata. Videtur quòd sic: nam tales hæredes possunt compelli ad restitutionem usurarum, ut uoluit gloss. cap. iudæi. de iudæis. & est tex. in c. cum tu. de usu. uidetur, quòd ista filia possit talia bona capere, & distribuere his, a quib. extorta sunt: Contrarium determino: quia restitutio malè ablatorũ aut spectat ad sacerdotẽ: quia audiuit confessionem eius, qui

tenebatur

tenebatur restituere, ut uoluit Archidia. in c. 2. de testa. in 6. & in c. sanè. 14. q. 5. & Pau. de Liaza. in clem. dudum. §. huiusmodi. extra de sepul. & in cle. religiosi. §. quibus. de priui. & Io. And. in cap. cum sit. de iudæis. Aut spectat ad Episcopum loci, ubi extorsit malè ablata, ut uoluit Hostien. in d. cap. cum sit, & in d. c. cum tu. & in sum. de usur. & in summa de pœniten. & remissio. §. cui confitendum. uersic. tu dic. & in §. forma. uersic. sed ubi. Bar. in c. 1. §. furtum. in tit. de pace iuramẽto fir. Angel. in auth. de ecclesia. titulis. §. si quis pro redemptione. Bal. in l. post desertionem. C. de fur. & in authen. omnes peregrini. C. communia de suc. ergo sequitur, quòd facultas restituendi non spectat ad ipsam filiam effectam Christianam. Præterea, & plus dico, quòd prædicta bona patris iudæi
2 & usurarij non sunt in causa restitutionis † maximè præsupposita quadam bulla papali Martini & Eugenij, per quã permittitur ipsis Iudæis fœnerari Christianis, & sic licitum fuit fœnerari, tamen quia non committitur peccatum ex parte Christianorum recipientium ad usuras, ut no. in c. super eo. de usur. nec ex parte iudæorum mutuantium, nil ad nos de his, qui foris sunt c. gaudemus. extra de diuor. & ut dicunt canoni. superuacuæ rei uidetur dare operam, qui coercere nititur iudæos à peccato, ut quia iam damnatos propter perfidiã. Tolerandi sunt igitur in eorum ritibus. 40. dist. c. qui sincera. ergo cum huiusmodi promissio de exercendis usuris non uideatur in se continere peccatum, dicitur ualida & eos tueri, cum omnia sint de genere permissorum, nisi expressè reperiantur prohibita. c. inter corporalia. extra de trans. prælat. Nã aliquando propter bonum, quod ex aliquo malo gesto sequitur, ipsum malum toleratur, & similiter propter maius malũ. Nam Paulus cum quosdam incontinentes in ecclesia inspiceret, concessit minora, ut maiora declinarent, dicens propter fornicationem unusquisque habeat uxorem suam 13. distin. c. nerui. ecclesia. n. tolerat publicas meretrices, & sub dissimulatione transit, ut euitetur maius malum, ut not. in cap. inter opera charitatis. extra de spon. sed Papa permittit iudæis fœnerari propter maius malum euitandum, quod committeretur per Christianos, qui fœnerarentur sub usuris, & subditi & forenses non possent reperire pecunias mutuò. vnde orientur scandala, & multa pessima, vnde bonum est sub dulci fœnore vsurarum, & ex hac causa potest defendi tẽporalis permissio in iudæis. Hinc est, quòd dicitur, de iure diuino prohibita conceduntur iure humano, ut furtum, homicidium, & similia. cap. si quis propter. de fur. c. licet. de ferijs. clem. 1. de homicid. & ideo D. Pet. de Anch. consi. 230. incipiente, Christianissime & singularissime domine, ibi refert, quòd quidam dominus secularis unà cum consensu populi fecit decretum, quòd iudæi possent publicè fœnerari in territorio suo, nec interuenit permissio Papæ, decidit per rationes urgentissimas, quòd tale decretum ualeat propter publicum bonum : cum ex neutra partium committat peccatum mortale, dicit tamẽ, quòd non credit spectare ad iurisdictionem domini temporalis, sed spectat ad Papam. Accedat consilium Pauli in numero 326. incipiente, non uidetur expediens. ubi quædam ciuitas subdita domino Venetorum conuenit cum iudæis, ut facerent usuras cum certis capitulis, quæ confirmata fuerant per dominium Venetorum, modo iudæi petebant usuras à Christianis secundùm dispositionem pactorum initorum cum ipsa ciuitate, Christiani confitebantur debitum:, sed nolebant soluere usuras, an potestas secularis possit mandare Christianis salua conscientia, ut soluant usuras secundùm quòd in pactis erat conuentum, & sic illud decretum exequi, cõsuluit quòd sic : quia talia pacta & consuetudines uigent per totam Italiam, & concurrit etiam priuilegium Papæ Martini & Eugenij, de quo supra dixi. Et si dixeris, quòd usuræ sunt regulariter prohibitæ tam diuina, quàm humana lege. l. 1. C. de sum. trini. nec possunt licitè fieri, nec aliqua obligatio, uel exactio pro eis petendis introduci. l. si non sortem. in prin. ff. de cond. inde. facit clem. 1. de usuris. quæ improbat statuta terrarum quæ disponunt contrarium, tanquam si non essent prohibitæ, à cuius clementinæ dispositione præfata dubia sæpe oriuntur, sed frustra secundùm eum : quia illa cle. uoluit obuiare proteruiæ & stultitię quorundam laicorum uolentium plus credere capiti suo, quàm scriptis diuinis & humanis, contra capitulum, ne innitaris. de constitutio. & eis aliqua ratio suggerit, quòd propter necessitates hominum usuræ hodie debeant esse permissæ, sicut olim erant de iure ciuili, & ita pertinaciter asserunt, & statuta condunt, & condi faciunt, non solum in personis iudæorum, sed etiam Christianorum laicorũ saltem in eorum territorijs, & sic communi sententiæ contradicunt, quæ est in contrarium. c. per miserabilem. de usur. Talia namque statuta & obseruationes continentes hæresim constitutio illius cle. detestatur & annullat. Cæterùm obseruantia uniuersalis, quæ uiget per Italiam de tolerando iudæos, ut stent in singulis terris, & præstent ad usuras propter immensas necessitates non est illius conditionis, & naturæ, cuius erat opi. illorum, qui dederunt causam illi clementinæ, & quæ per ipsam reprobatur. Non. n. populi Christiani tales cõuentiones faciunt cum iudæis, quòd credant usuras posse fieri licitè: quia si hoc crederent ipsi inter se fœnerarentur, immo cum sentiant cõtrarium uolunt potius illaqueari animas iudæorum, & sic potius detestantur vsuras per præfatas conuentiones, quàm approbent, & sic non peccant, sed peccatum euitant. Et sic nec uerba, quæ sunt in principio illius clementinæ, conueniunt huic obseruantiæ, nec uerba, quæ sunt in fine
3 eiusdem cle. Ex his stat ueritas, quòd † huiusmodi usuræ extortæ a iudæis non possunt repeti, nec sunt in causa restitutionis, & per consequens hȩredes ipsius iudæi non possunt inquietari per Episcopum, aut per ipsam filiam effectam Christianam, pro dicta restitutione malè ablatorum. Taceat igitur ipsa filia.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si donauit aliquid de bonis suis alicui, ut ille constitueret dotẽ uxori ipsius donantis, an ualeat talis donatio.*

L. QVÆRO,

1 SI vir donauit aliquid de bonis suis alicui, ut ille constitueret dotem uxori ipsius donantis, an ualeat. Et concludo quòd non: quia res, quæ erat ipsis uiri, non potuit concedi ei in dotem: quia est titulus totaliter in maritũ dominiũ transferens secundum ueram opi. positam in glo. in l. in rebus. C. de iure do. & in l. doce ancillam. C. de rei uen. vnde res sua non potuit amplius effici sua, ut l. debitum. ff. de pig. ac. l. cum res. ff. de contrahen. emp. & si dixeris, iam non erat amplius ipsius mariti, qui alteri donauerat ipsam rem suã, & sic potuit post in dotem dari. Respondeo, ꝙ cum extraneus dederit hãc in dotem uxori ipsius uiri, qui ut supra rem suam donauerat certè uidetur extraneus eam ipsi mulieri donasse. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. & quia res prius erat in patrimonio mariti donata ab extraneo de consensu mariti, uidetur ab ipso marito donata uxori, ut dicit notabilis tex. in l. si extraneus. ff. de do. inter uir. & uxo. quia qui consentit rem suam ab alio donari, ipse donare uidetur. l. si liqueat. in fin. C. de inoffi. do. l. 2. C. si aduersus do. Sicut ergo si maritus de directo donasset uxori rem, ut postea eam sibi uxor in dotem daret, etiam hoc expresso, non ualet donatio, nisi morte uiri confirmetur. l. si quis uxori ea conditione. ff. de dona. inter uirum & uxorem. ergo nec similiter ualebit in hoc casu, & non attendetur illa imaginatio, quòd uir accipiendo in dotem rem propriã, uidetur donare extraneo, & extraneus uxori: quia dico, quòd illa uidetur fuisse intentio mariti donantis extraneo, ut extraneus donaret uxori, ad quam peruenturum erat ex constitutione dotis, ut l. fideicommissa. §. interdum. ff. de leg. 3. ergo licet ipse donet extraneo, ut donet uxori, non extraneus, sed ipse donasse uidetur uxori, ut dicit tex. no. in l. profectitia. §. si quis centum. ff. de iure do. & sic donatio non ualet, nisi cõfirmetur morte mariti. l. sed interim. §. idem Marcellus. & ibi glo. ff. de do. inter uir. & uxor. est enim donatio facta per interpositam personã, quę est prohibita. l. si sponsus. in prin. eo. tit.

LI. QVÆRO,

SI vir est confessus habuisse & recepisse dotẽ, quam soluto matrimonio promisit &c. & incontinenti alio instro promittitur dicto marito non obstante dicta confessione dari dictam dotẽ, uel si post cõfessionẽ recepit partẽ dotis, an ob hoc pręsumatur cõfessio simulata & quò ad residuum dotis. Tex. est sing. qui nõ est alibi secundùm Bald. ibi, quod sic in l. ab Anastasio. C. mand. Accedat, quòd si confiteor habuisse centũ, quæ mihi debes, & postea tu promittis mihi eadẽ centum, ꝑsumitur facta cõfessio spe futuræ promissionis, tex. est fin. in l. minor, cui fideicõmissum. §. de mino. in prin. secundũ Bal. in l.

in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pe. uide no. queſtionem per Bald. in l. ſi uoluntate. C. de dot. promiſ. & quod not. Bar. & alij in l. fi. §. ſi uir. ff. ſol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Confeſsio dotis receptæ an teneat.*
2 *Innobilitas viri compenſatur cum nobilitate mulieris per ſuas diuitias.*
3 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur morte, ſi traditio interuenerit.*
4 *Confeſsio de dote recepta facta conſtante matrimonio, poterit quaſi donatio per maritum reuocari, licet ſit roborata iuramento.*
5 *Confeſsio dotis receptæ præſumitur in fraudem, vbi aliter non apparet de numeratione.*
6 *Animus donandi præſumitur, quando mulier eſt ita pauper, quòd non eſt ſpes in ſolutione dotis confeſſatæ.*

LII. QVÆRO,

1 VTRVM confeſsio† dotis receptæ teneat. Circa quod dubium pro clariori intelligentia formo tres quæſtiones. Prima, eſt quando maritus futurus confitetur recepiſſe dotem ante matrimonium. Secunda, quando tempore diuortii. Tertia, quando conſtante matrimonio. Et quia iſta ultima eſt magis dubia, ideo illam in ultimo collocaui. In prima quæſtione concludo, ꝙ ſi confitetur animo donandi, puta cauſa honoris, ut uideatur recepiſſe, quod non receperit, & non ualet confeſſio etiam ante matrimonium, caſus eſt not. in l. 1. C. de do. ante nup. Secus ſi donaſſet, & tradidiſſet uxori futuræ, & demum ab ea illud donatum receperit in dotem: quia tunc ualeret, ut eſt ibi caſus not. In dubio autem quid iuris, ſi credo, ꝙ non uideatur facere animo donandi per ea, quæ infrà dicam: quia interprætaremur in eam partem, in qua diſpoſitio non valeret. d. l. 1. ꝙ minimè eſt faciẽdum, ut infrà dicam. Et ideo præſumetur potius facta ſub ſpe futuræ numerationis. Ita tenet Ioan. And. in addi. Spec. in rubrica de don. inter uir. & uxor. in fin. ſequens opin. Alber. Galeo. cum qua etiam tranſit Bald. & Imo. in l. pen. §. mulier. ff. ſolu. matr. & ita intelligunt l. 1. & totum titulum. C. de do. cau. Quod intellige, niſi efficaciter eſſet renunciatum exceptioni non numeratæ dotis cum iuramento de non contraueniendo, quo caſu præſumeretur animus donandi; quia tunc ceſſat coniectura, ꝙ fecerit ſub ſpe futuræ numerationis: quia illi renũciatum eſt, quæ renunciatio nihil aliud eſt, quàm donatio. l. ſi quis delegauerit. & ibi Bar. ff. de do. ſecus ſi iuraſſet in contractu prædicta eſſe uera, ut dicam infrà in 3. q. In ſecunda q. ſi maritus confitetur tempore diuortij animo donandi ſe recepiſſe, quod non accepit, & diuortium fiebat ob iuſtam cauſam, ſine dubio ualet. l. uitricus. cum l. ſeq. ff. de dona. inter uir. licet quidam idem dicant, etiam ſi non ſuberat iuſta cauſa diuortij. l. ſed inter. in §. fi. cum l. ſeq. eo. tit. Sed primum uerius, per d. l. uitricus. & ita tenẽt Doc. in l. ſi diuortio. ff. de uerb. obli. In dubio autem in primo caſu dico, ꝙ uidetur feciſſe animo donandi, cum non poſsit accipi aliter coniectura, nec ex tali præſumptione uitietur diſpoſitio. Sed in ſecundo caſu ſi præſumeretur donatio, non teneret, unde fortè potius præſumeretur error, quàm animus donandi. In tertia q. an confeſsio receptæ dotis facta cõſtante matrimonio ualeat. Breuiter Doct. faciunt tria membra: quia aut conſtat, ꝙ talis confeſſio emanauit animo donandi. Aut conſtat expreſsè, uel tacitè, ꝙ facta fuit ſpe futuræ numerationis, aut ſumus in dubio.

Primo caſu non eſt dubium, non ualere talem confeſsionem, per totum tit. ff. & C. de do. inter uir. niſi quo caſu ruſticus acciperet nobilem in uxorem, & conſtitueret ſibi dotẽ, aut confiteretur animo donandi: quia tunc uidetur tanquam facta in remunerationem nobilitatis ſecũdùm Bart. & Doc. in d. l. ſi diuortio. & allego ad hoc gl. ſing. in l. ſi uoluntate. C. de do. promiſ. quæ tamen ſecundùm aliquos nõ probat; tamen idem tenent Bart. & Ang. in l. ſi ita ſtipulatus. §. ſi tibi nupſero. de uerb. obl. Cyn. in d. l. quod de ſuo. Bal. in l. 1. in fi. C. de do. ante nup. Ang. in conſ. 5. Sed Bal. in d. l. ſi uoluntate. dicit, ꝙ ſi eſt tanta inæqualitas, quòd mulier mereatur talem donationem, tunc ualet, aliàs non: & ideo ſi unus ruſticus ualde diues acciperet unam nobilem pauperem, nõ ui-
2 detur eſſe inæqualitas, quę facit ualere donationem † quia innobilitas uiri ſuppletur per ſuas diuitias, quæ debent compenſari cùm nobilitate mulieris pauperis. Sed iſtud fortè procederet uiuente marito, ſed eo mortuo non militat talis ratio: cum deterioris conditionis eſſet uidua pauper ad ſecundò nubendum, quàm uirgo, & ideo uidetur talem donationem ualere, & ita tenet Bar. in d. l. ſi uoluntate. & Imo. in rub. ff. ſol. mat. Item fallit, ſi interuenerit inſtrumentum, de quo infra dicam. Adde: quia prædicta procedunt, quando ruſticus accipit nobilẽ in uxorem, & expreſsè cõſtat, ꝙ facit talẽ confeſſionẽ animo donãdi. ſed dubiũ eſt, quid in dubio præſumitur D. Pet. de Beſu. in d. l. ſi diuortio. dicit idem; quia mulier ꝓpter eius nobilitatem nubendo ignobili uidetur munus facere, & ideo cõfeſſio mariti in dubio debet præſumi animo remunerandi. l. ſi uerò, nõ remunerandi. §. idem Papinianus, ff. manda. idem tenet Bald. in l. 1. C. de donatio. ante nuptias. Bar. in dicta l. ſi uoluntate. licet Cyn. & Bald. ibi, & Ray. in d. l. ſi diuortio. teneant cõtrarium, ſed non bene. Attendetamen; quia licet regulariter nõ teneat ab initio talis confeſſio de dote recepta animo donãdi; tamen morte mariti confirmatur: quia illa confeſsio cùm ꝓmisſione habet uim traditionis, ut eſt gloſſ. notab. in l. ſecunda. C. de dot. cau. quam Bar. & Doctor. ſingul. ibi notãt, & Bald. in l. 1. C. de dona. ante nuptias. Raphael in dicta l. ſi diuortio. Iſtud muluũ notab. ꝑ ampliatione l. Papinianus. ff. de donatio. inter uirũ & uxo-
3 rem. ubi eſt caſus ſingularis, ꝙ† donatio inter uirũ & uxorẽ ita demum confirmat morte, ſi traditio interuenerit, & idẽ in ſimilibus donationibus, quæ morte confirmantur, ut donatio facta filio l. donationes. C. de donatio. inter vi. & uxor. quia ex præmisſis patet, ꝙ licet uera traditio non interuenerit, ſi tamen interuenit aliquid, ꝙ loco traditionis habetur, ſufficit ad confirmationem, ut eſt dicta confeſsio cum ꝓmiſſione, & hoc quãdo animo donãdi confitetur: ſecus ſi ſub ſpe futuræ numerationis ſecundùm Salyc. in dict. l. ſecunda. uel etiam ſimulata cauſa honoris ſecundùm Bald. in d. l. 1. in ſecundo caſu, quãdo conſtat tacitè, uel expreſsè ꝙ non confitetur animo donandi; tunc habet locũ titulus de dote cauta non numera. & poteſt opponi exceptio non numeratæ dotis, nec poteſt confirmari in uim donationis per mortẽ. Sed hic quæro, per quas coniecturas apparebit, ꝙ confiteatur non animo donandi, ſed potius animo conſequendi numerationem. Angel. Aret. in §. fuerat. inſti. de act. in 17. colum. dicit ꝙ ſi unà cum marito alius confeſſus eſt, & ſe obligauit ad dotis reſtitutionem, certè cum in extraneo non præſumatur animus donãdi in dubio iuxta ea, quæ infrà dicam, ſimiliter nec in marito, ne eadem confeſsio mariti & alterius ſimul facta diuerſo iure cenſeatur, ar. l. eum qui. de uſuca. & probat in l. fi. C. de do. cau. tamẽ iſtud argumentũ iudicio meo eſt debile ꝑ l. hac conſultisſima. §. ex imperfecto. C. de teſtamẽ. ubi unum & idem teſtamentũ diuerſo iure cenſetur. Aduertendum tamen eſt, in quantum Angel. allegat dict. l. fin. quæ loquitur etiam, quando pater mariti unà cum filio marito confitetur, & ſic ſentit ꝙ tunc non præſumatur animus donandi, quod eſt no. digniſſimum. Item põt conſtare, ꝙ non animo donandi, quando ſtatim poſt confesſionem talẽ pater mulieris, uel alius conſtituens dotẽ ſe obligat ad illam dandam. Et iſte eſt caſus, qui quotidie occurrit, & audiui ab eximi genitore meo, ꝙ maritus ꝑ hoc uidetur recepiſſe nomine promittentis inſolutũ. Ideo mortuo marito ẽt ante ſolutionẽ ſibi factã hæredes eius compellerentur reſtituere dotem ipſi mulieri, nec liberarent cedẽdo actionẽ contra patrẽ, uel fratrem mulieris, uel aliũ promittentem dotem, quod not. Bar. in l. pen. §. ſi uir. ff. ſolut. matrimo. & Iaco. de Are. quem ſequitur ibi Imol. & Raph. licet Bald. ibi aliter dixerit. In tertio caſu quãdo ſumus ĩ dubio, an animo donãdi, uel ſub ſpe futuræ numerationis. Ange. Are. in præallegato §. fuerat. determinat, ꝙ propter mutuũ amorẽ uiri & uxoris præſumitur in dubio feciſſe talẽ cõfesſionẽ animo donãdi. Et ita dicit expreſsè ſentire Bar. in l. Papinia. ff. de dona. inter uir. Sed in ueritate Bar. ibi loquitur in terminis l. ſecũdæ. C. de do. cau. nõ numer. quã ipſe allegat; quoniã Bar. loquitur, quãdo cõſtat, confesſionẽ fuiſſe factã animo donãdi, non autẽ loquitur in dubio. Itẽ allegat Bald. in l. 1. C. de dona. ante nup. & Bald. in l. prima. C. de do. cau. ubi dicitur, quòd dos nuda confesſione non conſtituitur, Sed nihil dicit, quid in dubio, imo ibi infrà habetur, ꝙ non donandi animo, ut ibi dicitur in tex. Item allegat Bar. in l. ſi diuortio. ff. de verbor. oblig. & Salycet. in l. ſecunda.

da.C. de do.cau. Sed certè Bar.non loquitur, niſi ſecundùm gloſſ.ibi, quæ non loquitur in confitente, ſed muliere ſtipulãte, quam non declarat. Item conſtabat, ꝙ animo donandi, vt ſuprà dixi. Addo, ꝙ iſtam partem expreſsè uidetur firmare Bar.in l.cum quis decedens.§. Titia.de lega.3.ubi uult, quòd
4 †confeſſio de dote recepta facta conſtante matrimonio poterit quaſi donatio ꝑ maritum reuocari, licet iuramento ſit roborata. Idem tenet Bald.in l. prima.C. de inoffi. dona. & quod in dubio præſumatur donatio, firmat Raph. in d.l. ſi donatio.& Bal.in l.generi.C.de nõ nu.pecu. Iacob.de Aret. ut refert Salicet. in d.l.ſecunda. C. de donatio. ante nupt. & ibi Salicet.refert.

Sed in contrarium, ꝙ imò in dubio non uidetur donare, uelle vr̃ Cyn.in dict.l. ſecunda. & ibi refert & ſequitur Salicet. quia aliàs in paucis caſibus haberet locum exceptio non numeratæ dotis, & in dubio ubi poteſt accipi alia coniectura, ceſſat coniectura donationis.l. cũ de indebito.ff. de ꝓbat. Et ꝓ hac parte facit authẽtic.ſed iã neceſſe.C.de do. ante nupt. ubi dicitur, ꝙ talis confeſſio de recepta dote non præiudicet creditoribus ipſius confitentis, tamen ipſi confitenti præiudicat, quod non eſſet, ſi non præſumeretur animo donandi feciſſe: quia tunc non ualeret, toto titu. C.de donatio.inter uirum & uxor. Ego ꝓ clariori dilucidatione, quia articulus eſt quotidianus & utilis, primò ponam quoſdam caſus, in quibus in dubio non pręſumitur facta animo donandi, deinde arguã ad partes, & concludam.

In primis ſi mulier, uel alius per ſtipulationem promiſit dotem marito, & poſtea maritus confitetur, ſtatim ſibi præiudicat, caſus eſt ſecundùm intellectum Petri in l.in contractibus.§.1.ibi, illis etiam ſecuritatibus &c. C.de non nume. pecu. quem intellectum tenet ibi Salycet. de hoc etiam eſt gloſſ. in l.final.C.de dot.cau.& ita fortè intelligit Bar.in d.authentic.ſed iam neceſſe. uel etiam poteſt intelligi, quando confeſſus eſt, & renunciauit exceptioni non nu.dotis, uel lapſum eſt tempus opponendi, quo caſu ſibi præiudicat confeſſio, licet non creditoribus præteritis, & ita tenet Imol.in l.pen.§.ſi uir.in penult.colum.ff. ſoluto matrimo. Sed primo caſu addo rationem, nam ex quo præceſſit inſtrumentum promiſſionis dotis, non eſt mirum ſi confeſſio mariti poſtea facta de dote recepta ſibi præiudicat: quia uidetur facta occaſione dictæ promiſſionis ſibi factæ per mulierem, duod tene menti. Itẽ quãdo eſſet confeſſio geminata de dote recepta diuerſis temporibus, certè ſibi præiudicaret, & non præſumitur animus donandi, ut dicta l.in contractibus.§.1. ſecundùm alium intellectum.gloſſ.ibi communiter approbatur, facit, quod ſolet dici de uirtute actus geminati. Rapha.in rubric.ff. de uerbor. obligation.per Bartolum in l. cum ſcimus.C. de agricolis, & cenſi.libr. undecimo. in l.baliſta. ad trebellianum. Præmiſſis autem caſibus ceſſantibus arguo ad partes. Si quæratur, an in dubio præſumatur confiteri animo donãdi, & videtur ꝙ nõ: quia nunquam debemus taliter interpretari, ꝙ actus ſit nullus.l.quoties in ſtipulationibus.ff. de uerbor. obli. imò debet eſſe ultima interprætatio, ut not.per gloſſ.in l. inter ſtipulantem.§.1.eodem titul.& l.ueteribus.ff.de pact. potius ergo debemus interpretari, ꝙ ſpe futuræ numerationis, quo caſu ualet diſpoſitio, licet infrà certum tempus poſſit opponi exceptio non numeratæ dotis. Præterea ſi in dubio præſumeretur animus donandi, ergo nunquam in dubio opponeretur excepto non numeratæ dotis. Sed tantum, quando conſtaret, quòd ſpe futuræ numerationis hic feciſſet, quod eſſet ualde reſtringere titulum.C. de do.cau. Item pro hac parte uidetur caſus in l.ſi ſponſus.§. circa.ff. de dona. inter uir. Item quia tunc talis confesſio etiam cum renunciatione exceptionis non numeratæ dotis non prodeſſet mulieri, cum etiam talis renunciatio ſit quædam priuatio l.ſi quis delegauerit. & ibi Bartol. ff. de noua. cuius contrarium uult Barto. in l. aſſiduis.C.qui po. in pig. dicens plus, quòd talis dos confeſſata cum tali renunciatione habet priuilegia ueræ dotis, & ita dicit communiter obſeruari, de quo ultimo infrà tangam in loco ſuo. Præterea ad idem uidetur caſus in l. final.C. de dot. cau. ubi expreſsè patet quòd loquitur in dubio, & tamen dat except.non nume.dotis etiam hæredibus mariti, quibus non daretur, ſi cenſeretur facta animo donandi: quia donatio morte confirmaretur.l.donationis.C.de donatio.inter vir.

Pro contraria parte, quòd præſumatur animo donandi facta adducitur; quia in conſtitutione dotis exigitur numeratio, ut no.in l.1.C.de do.cau.non num. Sed habemus regulam, ꝙ ubicunque requiritur numeratio, & de facili põt committi fraus, ſeu ſimulatio: tunc confesſio nunquam probat numerationem l. per diuerſas.C. mand. per Imol. in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chriſonus.de verbor.obligatio. Sed huic arg. reſpondeo fatendo, quòd non probatur numeratio, & ideo habet locum exceptio non nume. do. non autem præſumitur animus donandi. Item prædicta ſecunda procedit quantùm ad præiudicium tertij, tamen bene nocet ipſi confitenti ſecũdùm Bar.in d.l.per diuerſas. Bald.in l.prima.C. de inof. dona. Bar.in l.duobus.§.1.de iureiur.not.ĩ l.cùm filius.in prin. ff.de uerbo.obligatio.in l.Titia.in princip.eod.titu.& etiam uult Barto.in proprijs terminis in d.authen. ſed iam neceſſe. Item pro hác parte arguo ſic, ubicunque titulus lucratiuus eſt prohibitus inter eos, inter quos diſpoſitio geritur, tunc confeſsio de recepto præſumitur in fraudem legis emanaſſe, & animo donandi, quòd aliàs non poterat l.prohibente. caſus eſt in l.qui teſtamentum.ff.de proba. glo. Bart. & Sal.in l.ſi donat.C.de col. Adde text.in l.de ſuo.C.de do. inter uirum. & facit, quod eleganter dicit Bart.in l.ſi fortè. per illum tex.de caſt.pecu.& quod no. Io.And.in addi.Specu.1.reſpon.de rebus eccleſi.non alien. Sed inter uirum & uxor.eſt prohibitus titulus lucratiuus, ut in toto titu. de do
5 na.inter uirum & uxor.ergo dicta † confesſio, ubi aliter nõ apparet de numeratione, præſumitur in fraudem l.animo donandi. Sed reſpondeo, quòd prædicta uera, quando non poteſt accipi alia coniectura, quàm aut ueræ receptionis, aut ſimulatæ confeſsionis in fraudẽ legis, quo caſu inter incapaces potius præſumitur ſimulatio, & fraus, quàm uera receptio. Sed in caſu noſtro poteſt accipi tertia coniectura præſumptiua per totum titu.C.de dote cau. videlicet, quòd nec uerè receperit, nec etiam confeſſus erit in fraudem legis animo donandi, ſed potius ſpe futuræ numerationis, & hanc ultimam præſumptionem debemus aſſumere, ut ſuſtineatur actus, per allegata pro alia parte. Vel aliter poteſt reſponderi, quòd d.l.qui teſtamentũ.loquitur in ultima uoluntate, quæ nunquã intelligitur facta ſub ſpe futurę numerationis, ut eſt gloſſ.in l.1. C.de fal.cauſa adie. leg. quam ad hoc ſingularem facit Bald.in titu.de pa.Conſtan.in uerſic.uaſalli.el primo, & in l.fin.C.de non nume.pecu. Ad d.l.quod de ſuo.reſpon.ut ibi per Cy.uidelicet, quòd conſtabat ibi, quòd fecit animo donandi. Ad not.in d.l.ſi forte.reſpon.quòd loquitur in caſibus, in quibus non cadebat præſumptio futuræ numerationis, nec exceptio non numera.pecun.cum illa tantum habeat locum in certis caſibus, de quibus in l.generi.& in l.in contractibus.& in l.ſi ex cautione.C.de non nume.pecu. Item pro iſta parte facit ratio Cuma.in d.l.ſi diuortio. vbi dixit, quòd inter uirum & uxo. & alios necesſitudine coniunctos de facili propter mutuum amorem præſumitur animus donandi.l.unum ex familia.§.2. ff.de lega.2. bo. tex.in l.Procula.ff.de probat. Sed reſponde per interprætationem, & argu. poteſt negari per l.ſi ſponſus. in §.circa. cum ſua gloſſ.ff.de dona. inter uir. Vel aliter reſpon. quòd prædicta procedunt, vbi donatio poſſet ualere, aliàs ſecus. Tamen huic reſponſioni obſtat l.ſi filii.cum ſeq. & ibi no. Barto.C.de don.inter virum. Vnde aliter reſpon. ꝙ præmiſſa procedunt, ubi alia ueriſimilior coniectura non poteſt accipi, ſed hic alia ueriſimilis & legibus approbata poteſt accipi, ergo &c. Item pro hac parte adducitur tex.in d.l.1.C.de do.cau. ubi tex. loquitur in dubio, ut neceſſariò ibi probat finis, & uult, ꝙ dos nuda confeſſione non conſtituatur. Et dicitur, quòd illud dicit propter exceptionem non numeratæ dotis. Reſpon. quòd non eſt verum, quòd ille tex.probet, imo probat, quòd confitens ipſo iure ſit tutus, ut patet ibi, ita demum ad petitionem &c. Item dicit, quòd dotem ſcriptura inſtrumenti dotalis non facit, ſed numeratio, ergo nõ loquit̃, qñ cõfeſſus eſt ſub ſpe futuræ numerationis: quia tunc cõfesſio faceret dotem, licet obſtaret exceptio, quinimo effectualiter faceret dotẽ poſt tẽpus, de quo in l.fi. cũ ſua auth.C.de do.cau.nõ nu. Innuit ergo, ꝙ ĩ dubio p̃ſumitur cõfesſio emanaſſe aĩo donãdi, quo caſu ipſo iure tutus ẽ cõfitẽs. Et ſi dixeris, ꝙ d.l.1.loquit̃, qñ expreſsè cõſtabat, ꝙ animo donandi. Reſpon.non eſt verum propter finem illius tex.ibi, ſi dotẽ, & de re ipſa datam &c.quę uerba tunc fruſtratoriè apponerent̃, & gl.fi.ibi non bene dixit, inquantum uidet̃ intelligere, ꝙ talis confesſio non nocet, niſi lapſo tẽpore opponendæ exceptionis non numeratæ dotis, & ſic uult intel

ligere illum tex. in confessione facta spe futuræ numerationis, & ita etiam Bar. ibi aduertendum puto: quia cum ille tex. loquatur in dubio, ut dixi, consequenter erit ibi decisio glo. ac etiam Barto. quòd in dubio præsumitur facta sub spe futuræ numerationis potius, quàm animo donan. Tene tamen menti auctoritatem illius glo. & in ueritate ille tex. subtiliter intellectus fortiter uiget, & Barto. in suo summario sentit ueritatem, quia dicit, quòd dos confessata non numerata non potest effectualiter repeti: nam dicit effectualiter, propter exceptionem non numeratæ dotis, & quamuis repugnent uerba ipsi literæ: tamen per rationes quas feci supra pro alia parte uidetur, quòd ita debet necessariò intelligi, uel etiam potest dici, quòd ubi maritus confitetur sub spe futuræ numerationis, ipso iure esse tutus, & illa exceptio esset intentionis, & facti: cum intra tempus opponendæ exceptionis sit solùm ciuiliter obligatus secundùm ueram opinion. de qua in l. cum quis. C. de iur. & facti ignorantia. & in l. 1. ff. de condiction. indeb. Et ista pars de iure, & æquitate uidetur tutior, quòd in dubio uidetur sub spe futuræ numerationis, & ideo in iuramento inesset ista tacita conditio. l. fina. C. de non numera. pecu. secus si præsumeretur donatio: quia tunc firmaretur iuramento secundùm magis communem opinion. de qua per Bartol. in l. prima. ff. de donat. inter uir. in l. Seius & Augerius. ff. ad l. Falcid. in l. si quis pro eo. de fideicom. per Imol. in capitu. cum contingat. de iureiuran. cum concord. Et istam partem, quòd in dubio talis confessio præsumitur facta spe futuræ numerationis, firmant Imol. & Roman. in dicta l. si di uortio. Dyn. in quodam suo consil. incipien. quæritur, vtrum instrumentum dotis Salyc. in dicta l. quòd de suo. Item tenet Angel. in consi. 5. incipien. Andræas Ioannis. & ita etiam audio consuluisse D. Bald. idem consuluit Petr. de Anchar. in suo consil. 307. incip. nulli dubium.

6 Limito † tamen, nisi mulier esset ita pauper, quòd non esset spes in solutione dotis confessatæ, quia tunc bene præsumeretur animus donandi secundùm Salyc. in l. 2. C. de do. cau. non nu. Alij in hoc articulo dicunt, aut dos est confessata sine alia renunciatione, & non præsumitur donatio, etiam si sit iuratum non contrauenire per l. fina. C. de non numer. pecu. Aut renunciatum est exceptioni non numeratæ dotis, tunc si sine iuramento adhuc idem: quia non tenet renunciatio, vt dicam infra, in alia q. de hoc. Si uerò cum iuramento tunc si fuit iuratum de non contraueniendo, certè cum renũciare exceptioni competenti sit donare. l. si quis delegauerit. ff. de noua. præsumitur animus donandi in marito. ad quod uide Bald. in l. 1. C. de priuileg. do. Si uerò iurauit contenta esse uera: tunc quia vna præsumptio tollit aliam l. diuus. ff. de in integ. rest. præsumam, ꝙ verè receperit: quia nemo præsumitur immemor salutis æternæ. l. fi. C. ad l. Iul. repe.

SVMMARIVM.

1 *Confessio dotis receptæ, an & quando præsumatur facta in fraudem creditorum, & quid in futuris creditoribus, numero 2.*

3 *Dominium non transfertur ex simulato contractu, quinimo nec possessio.*

4 *Iuramentum licet non firmet contractum simulatum de iure canonico, tamen firmat illum, qui in ueritate agitur, si est talis, qui possit firmari, uel iuuari iuramento, etiam si esset fœneratitius.*

5 *Confessio dotis facta cum renunciatione simplici nullatenus præiudicat creditoribus.*

LIII. QVÆRITVR,

1 a AN dicta † confessio a præsumatur facta in fraudem creditorum, & communiter tenetur, quòd sic in pluribus creditoribus: si quidem dos confessata fuit in rebus mobilib. ut est glo. ord. in authen. sed iam necesse. in uerbo debitor. C. de dona. ante nup. & Bar. in l. si constante, in 4. q. ultimæ partis, in uerbo idem aduerte. ff. sol. mat. cum quo trãsit ibi Bal. & Imo. & Bar. & doc. in l. post contractum. ff. de dona.

2 Quid autem † in futuris creditoribus, an uideatur facta in fraudem? Docto. examinant in d. authen. sed iam necesse, & uide omnino Bald. in rub. C. de his quæ in fraud. cred. Adde, quòd glo. in d. authen. sed iam necesse, tenet, quòd etiam uideatur facta in fraudem futurorum creditorum, & creditoribus postea factis non nocebit. Quod uerum secundùm Bartol. & Angel. & Salyc. ibi, si essent aliqua signa, seu indicia, ex quibus posset fraus præsumi. l. si maritus. ff. qui & à qui. aliàs secus in futuris creditoribus. Et quæ possint esse ista indicia, uide Bartol. in l. ait prætor. §. 1. ff. de his quæ in frau. cred. & erit præsumptio fraudis, si statim post dictam confessionẽ maritus recipit pecunias mutuò ab aliquo, cui mulierem sci. anteferri. Vide Cyn. & Salyc. in d. authen. & faciunt not. per Bartol. in l. post contractum. ff. de dona. Et hæc uera, quando confessio allegatur simpliciter facta in fraudem creditorum, cæterum si allegaretur simulatio: tunc prodesset etiam futuris creditoribus: quia simulatio nulli creditorum nocet, ita dicit Angel. Aretin. in §. fuerat. insti. de act. in 18. col. allegans ad hoc Bald. in rubr. quæ in fraud. cred. uersi. quæro cum cœpisset &c. ubi dicit, quòd tantùm præsumitur facta in fraudem creditorum quibus non nocet, argu. notator. in l. secunda. C. de dote cau. & sic sentit, quod dicatur simulata, etiam quò ad creditores futuros, quod uerum dicit, si sint creditores ex causa onerosa, secus si ex causa lucratiua, & quòd confessio, de qua suprà, dicatur simulata. Adde, quod hic vult Iacob. de Are. ut refert Salyc. in d. l. secunda. Idem Bal. in authen. sed iam necesse. C. de donatio. ante nup. Et fortifico præmissam

3 opi. quia † ex simulato contractu b non transfertur dominium

b quinimo nec possessio. l. emptor. ff. de aqua plu. ar. l. 1. §. si uir. ff. de acqui. pos. ergo absque dubio nulli creditorum nocebit. Sed credo præmissam opi. ueram tenendo, ꝙ confessio dotis recepta præsumatur in dubio facta animo donandi: quia tunc fieret simulatio de uno contractu ad alium, seu de una dispositione ad aliam: quo casu sine dubio id, quod simulatè concipitur non nocet creditoribus etiam futuris, ut in rubro & nigro. C. plus ualere quod agi. & d. §. si uir. nec etiam ipsis creditoribus postea factis per maritum noceret id, quod in ueritate agitur, uidelicet donatio: quia non tenet, toto titulo de do. inter uir. & uxo. nec dixeris, morte confirmatur, & illa confirmatio trahitur retro quò ad fructus, non autem quò ad dominium propter inhabilitatem extremi, ad quod est glos. Bartol. Bald. & docto. in l. secunda. C. de inoffic. do. cum ergo iste titulus sit inualidus, & dominium non habeatur ante mortem mariti, consequenter iste donatarius dicetur posterior omnium aliorum creditorum. Ergo eis non debet præferri, potissimùm si sint creditores ex causa onerosa, secus si ex causa lucratiua: quia tunc iste titulus lucratiuus impediret confirmationem fiendam per mortem, quasi alteri donando censeatur maritus reuocasse. l. si maritus, in fi. C. de donat. inter uirum & uxorem. quinimmo & hypothecam solam, ut est ibi casus singu. ideo si postquam donauit iocalia uxori, ea pignorauerit, uidetur reuocasse secundùm Bald. in l. si quidem. C. eodem titu. ubi est casus, & tenendo opinion. de qua suprà, & consequenter quòd hic sit simulatio insurgit mirabilis effectus; quia iuramentum interpositum secundùm Angel. Aretin. in §. fuerat. inst. de action. non tollit d. exceptionem simulationis: quia iuramentum non ligat in casu simulationis, ut est glo. secundùm eum communiter approbata in l. 3. C. plus ualere, quod agitur, & ita dicit Angel. ut ipse refert in l. 1. C. de do. cau. & istud est, quod uolunt quotidie aduocati.

4 Sed ego dico, † quòd licet de iure canonico iuramentum non firmet contractum simulatum: tamen firmat illum, qui in ueritate agitur, seu præstat illi fomentum, si est talis, qui possit firmari, uel iuuari iuramento, etiam si esset fœneratitius, ideo non poterit contraueniri sine absolutione à iuramento per Episcopum. Ita tenet Angel. in quodam consil. quod incip. domina Catherina. & Fed. de Sen. in consil. 279. ut refert Panor. in cap. cum contingat. extra de iureiuran. Et idem reperio firmasse Bartol. & Salyc. in dicta l. 3. Modò in casu præmisso uerus contractus, hoc est donatio inter uirum & uxorem. potest firmari iuramento secundùm ueram opin. ergo &c. quinimmo, nec tunc uidetur danda absolutio: cum tale contractus donationis non prohibeatur odio creditoris, sed propter alias subiectorum utilitates, per notata per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & ideo nedum iuramentum est seruandum, sed (quod pius est) iuramentum firmat ipsum contractum, & consequenter non uidetur danda absolutio iuramenti secundum communem theoricam legistarum in dicta l. si quis pro eo. & maxime canonistarum in d. c. cum contingat. præallegato, & maxime si iurauerit omnia esse uera. quo casu statim fuit piurus, nec postea audiretur allegans turpitudinem suam. Sed nunc non præsu-

præsumitur animus donandi, ut suprà dixi, & circa iuramentum distingue, ut supra dixi, & (ut dixi) procederent præmissa tenendo, quòd in dubio confessio dotis receptæ præsumatur facta animo donandi, prout multi tenuerunt iuxta ea, quæ supra dixi. Sed tenendo aliam opini. quam tenui, ꝙ imò spe futuræ numerationis uideatur fecisse talem confessionem, tunc si non esset renunciatum exceptioni non numeratæ dotis, ego dico, ꝙ ista confessio non nocebit creditoribus etiam futuris habentibus bona mariti hypothecata: quia etiam ipsi poterunt obiicere exceptionem non numeratæ dotis, casus est ualde notabilis in l. si cui. C. de non num. pecun. quem Barto. ibi dicit menti tenendum. secus fortè si bona non habebant obligata, licet Azo in summa illius titul. generaliter loquatur. Item secus si esset lapsum tempus opponendæ excep.

Sed aduerte, quia ille tex. innuit, ꝙ etiam post lapsum tempus creditores possunt excipere, ut patet ibi, nec eo prohibeantur, ꝙ principalis debitor ea nunquam usus est &c. & hoc tenuerunt quidam, ut ibi refert Salyc. sed ipse dubitat propter principium & finem illius l. dic ut ibi. Si uerò maritus confitens recepisse dotem renunciauit exceptioni non numeratæ dotis, tunc teneo opinion. Bartol. de qua in l. assiduis. C. qui potior. in pignor. habean. uidelicet, quòd confessio cum renunciatione habeat uim ueræ dotis, etiam quò ad priuilegia, consequenter præiudicat omnibus creditoribus etiam præteritis, sicut dos uerè recepta, sed gl. ibi tenet contrarium, & Ang. Cu. & Imo. in l. 1. ff. sol. mat. quando ipsi creditores probant de uera ipsorum numeratione, seu donatione, ut statim latius dicam infra proximè.

Sed ego quò ad actiones personales dicerem sic, quòd 5 † confessio dotis cum renunciatione simplici nullatenus præiudicat creditoribus, quasi in fraudem ipsorum præsumatur facta potius, quàm uerè receperit. Item quia exceptioni non nume. pecu. non potest simpliciter renunciari sine iuramento, ut statim dicam, sed casu quo sit renunciatum, & iuratum contenta esse uera: tunc adhuc præteritis creditorib. non nocet, sed futuris sic, quasi cesset præsumptio fraudis quò ad futuros, & potius præsumatur quò ad se, & futuros ipsos creditores, quàm falsum iurasse, & ita potest intelligi Bar. in d. auth. sed iam necesse. Si uerò renunciauit cum iuramento de non contraueniendo, quo casu præsumitur donatio, ut suprà dixi, quæ firmatur iuramento: tunc dico, ꝙ non nocebit creditoribus præteritis, nec etiam futuris: quia iuramentum non firmat cõtractum aliàs prohibitum in præiudicium tertij, seu creditoris, casus est in c. cum contingat. extra de iureiur. nisi uelis restringere ad creditores præteritos, qui erant tempore, quo fuit iuratum, sed dic, ꝙ hic sumus in casu simulationis, qui nulli creditorum nocet, ut ui disti per Bal. & Ang. Are. in hoc poterit saluari opin. Bald. Viso qualiter possit dos confessata præiudicare creditorib. quantùm ad actiones personales restaret nunc uidendum, an dos confessata in casibus, in quibus tenet, habeat priuilegia circa prælationem in hypotheca, quam habet dos, de cuius numeratione constat, de quæst. dicam infrà eo. §. in ultimo, uers. de priui. dotis &c.

ADDITIO.

a An dicta confessio. No. ꝙ confessio mariti de dote recepta constante matr. non nocet creditoribus, sed sibi, & prodest uxori. Bar. in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. Ioã. de Por. in l. 1. in fi. & in l. si constante. ff. sol. mat. Sed Pau. de Ca. in consi. 116. dicit, ꝙ nec sibi præiudicat.

b Ex contractu simulato. No. hic, ꝙ dominium non transfertur ex ficto contractu. Sed possesio sic, vide Bar. in l. quemadmodum. C. de agri. & censi. lib. 11. & in l. emptor. de aqua plu. arcen. & Bal. in c. 1. uer. calidis. de prohi. feu. alie. Vide in super Bar. Soc. in consi. 264. incip. uisis instrumento. ver. circa 3. q. cum uer. seq. in 2. parte.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio non numeratæ dotis, quæ solet apponi in confessionibus, quæ fiunt de dote recepta, an teneat.*

2 *Iuramentum licet non adstringat hæredes: tamen vinculum obligationis firmatum per iuramentum bene adstringit eos.*

LIIII. QVÆRO,

1 QVIA in istis † confessionibus, quæ fiunt de dote recepta, solet apponi renunciatio non numeratæ dotis. An talis renunciatio teneat. Gloss. tangit in l. si ex cautione. C. de non nu. pec. & videtur uelle ꝙ non: tamẽ operatur, ut renuncianti incumbat onus probandi. Sed Iac. de Are. tenet, ꝙ non præiudicet etiam quò ad onus probandi; quia eadem facilitate, qua inducuntur ad confitendũ, eadem ad renunciãdum, & de pauco seruiret in his exceptio non numeratæ dotis, vel pecuniæ, & hãc opin. sequuntur Bart. Bal. Cy. & Sal. in d. l. si ex cautione. & hoc quando renunciatio est in eodem cõtractu, seu facta est eodem tempore, quo confessio, secus si ex interuallo: quia tunc ei præiudicaret non tam uirtute renũciationis, quã agnitionis debiti ex ea resultantis, & pro hoc adduco, quod voluit in simili Bar. l. nemo potest. ff. de leg. 1. in renunciatione ex interuallo exceptioni simulationis, quẽ refert & sequitur Pan. in c. cum cõtingat, extra de iureiu. Adduco etiam quod ipse Bar. vult in l. Polipodius. aliàs incipit quamuis. ff. de sol. & Pano. in c. significante. extra de pigno. per l. 2. C. de pac. pig. facit etiam l. Titius. ff. de pig. act. licet Sal. teneat idẽ, si ex in teruallo in d. l. si ex cautione. Et præmissa procedunt, si nõ interueniat iuramẽtũ. Quid si iuratũ fuit, distingue sic: quia aut confessus est se recepisse dotem, & iurauit reddere sine alia renunciatione, & tunc in iuramento inest tacita conditio, si numeretur, sicut in simplici promissione, ut est casus in l. fi. C. de non nu. pec. quæ ita intelligit secundùm Pe. & Cyn. Si verò renunciauit cum iuramento de non contraueniendo, tunc licet de iure ciuili adhuc sibi non præiudicet: tamen de iure canoni. sic c. cũ cõtingat. extrà de iureiu. secundũ Pet. Cy. Bar. & Sal. & doct. Adde tamen secundùm Bar. in l. fi. C. de non nu. pe. ꝙ licet sibi præiudicet; tamẽ si soluerit, poterit repetere, sicut dicimus de eo, qui iurauit usuras soluere. c. debitores. extra de iureiur. & hoc sequitur Sal. in d. l. si ex cautione. & sentiunt, ꝙ etiam ante solutionem posset petere absolutionem à iuramento ad finem contraueniendi, sicut etiam dicimus in iurante soluere usuras, iuxta notata in d. cap. debitores. & in cap. 1. eod. tit.

Sed ego arguo, ꝙ utrunque sit falsum per not. per eundẽ Bar. & communiter legistas in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & canonistas in d. c. cum cõtingat. Ecce, ubi cõtractus est ꝓhibitus odio creditoris, ut in usurario, Macedoniano, & in iudice prohibito emere durante officio, si interueniat iuramẽtum, tunc licet iuramentũ sit seruandũ: non tamẽ firmat talẽ cõtractũ. & ideo facta solutione remanet res apud creditorẽ sine causa, ideo nimirum si potest repeti, & etiam ante solutionẽ potest peti absolutio à iuramento, quo casu contractus remanebit postea in sua nullitate: cũ per iuramentũ non fuerit firmatus. Sed quando contractus prohibetur fauore debitoris, ut in uelleiano & in minor contractum tunc iuramentum bene firmat contractũ, auth. sacramẽta pube. & ibi gloss. C. si aduer. uendi. Idem tenet Io. Cal. in d. cap. cum contingat. & Fede. de Sen. in suis consi. & glo. in c. 2. de pac. lib. 6. ideoque tunc potest peti absolutio, nec facta absolutione repeti; quia tunc non remanet res penes creditorem sine causa: quia contractus fuit firmatus. Et hanc differentiam sequũtur communiter doctor. ut refert Panor: in cap. cum cõtingat, ac etiam Angel. post Bartol. in l. si quis pro eo. præalleg.

2 Addo, ꝙ hinc uidemus † ꝙ licet iuramentum non astringat hæredes; tamen uinculum obligationis firmatum per iuramentum bene adstringit eos, ut singulariter traditur per Io. an. Andr. in c. fin. extrà de sepul. & per Bu. in cap. cum sit. de fo. compe. Modo sic, quemadmodum exceptio uelleiani fauore mulieris non odio creditoris est inducta, ita quoque exceptio non nume. pecu. fauore debitoris est inducta non odio creditoris: quia in ea non uersatur aliquis dolus, ut dicit Salyce. in dicta l. si ex causa. super glo. 2. & quæ hoc sentit declarando, ut ibi per eum. Nam in dubio, nisi ex uerbis appareat aliter dispositio præsumitur fauorabilis: licet in consequentiam redundet in odium alterius. Bartol. & doctor. in l. qui exceptionem. ff. de condictio. indebi. idem sentit Bartol. in l. secunda. ff. quod metus causa. tenens, quòd exceptio metus est fauorabilis, non odiosa, de quo dic ut ibi: ergo iuramentum de non contraueniendo firmabit dispositionem, seu contractum mutui ciuilis, quod mutuum inducitur ex confessione, sicut firmat contractum mulieris & minoris. d. cap. cum contingat, & consequenter non erit

locus repetitioni, nec etiam petitioni absolutionis: tamē quia libenter non recedo à Barto. cogitabam eum substinere hoc modo, ut id, quod dicitur, iuramentum firmare contractum prohibitum fauore contrahentis, non est verum, nisi ille contractus habeat in se tacitam conditionem; quia tunc licet iuramentum, quo se adstringit ad non contraueniendum, sit seruandum etiam ante euentum illius tacitæ conditionis; nō tamen firmat contractum ante illam tacitam conditionem, ideo facta solutione poterit repetere. nam ubi quis confitetur recepisse pecuniam mutuò, & promittit reddere, inest tacita conditio, se numerabitur, & eadem tacita conditio inest in prædicta renunciatione præall. ut suprà dixi. Si interuenit iuramentum de non contraueniendo, tunc etiam si petatur ante euentum conditionis, hoc est, ante numerationem, debet seruari iuramentum, non tamen ante confirmabitur dispositio. Sed posset argui, quòd imò facta tali renunciatione cum iuramento, de quo suprà, non insit aliqua tacita cōditio: quia tunc præsumitur animus donandi, ut suprà dixi, & consequenter ista præsumpta donatio pura firmabitur iuramento, nec erit locus repetitioni eius, quando est ex causa donationis solutum: quia respondeo, quòd illud verum in cōfessione de dote recepta facta à marito, ut suprà, ubi facilius præsumitur donatio, quàm inter extraneos. l. si filij. cum l. seq. C. de do. inter ui. & uxor. cum alijs suprà alleg. & idem dicerem eadem ratione in confessione mutui facta modo, quo suprà inter coniunctos, in quos etiam de facili præsumitur animus donandi. l. Procula. ff. de proba. l. vnum ex familia. §, si. ff. de leg. 2. ideoque tunc non procederet dictum Bar. sed solùm procederet, quando confessio mutui recepti cum renunciatione, & cum iuramento, de quo suprà, facta est inter extraneos, & hæc procedunt, quando iurauit non contrauenire, si uerò iurauit contenta in instrumento esse uera, prout fit, certè tunc non uidetur ꝙ possit petere absolutio. uel etiam facta solutione repetere tanquam non recepisset; quia allegaret periurium & turpitudinem suam.

Contrarium tenuit Imol. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. sed attende: quia loquitur, quando contractus dicitur simulatus, quo casu dicendum est, ut suprà dixi, sed in casu præmisso iurando contenta esse uera, præsumemus quòd re vera receperit, nec audietur uolens dicere contrarium, quia allegaret turpitudiuem suam, quæ ratio cessat, quando agitur de simulatione contractus; quia licet iurauerit contenta esse vera, non tamen sequitur necessariò, quòd sit periurus: quia potuit simulalē iurare ex mente deferentis iuramētum, quæ consideratur: ut in authen. iusiuran. quod præstatur &c. circa prin. & ibi glo. 22. q. 5. c. quacunque arte. In iuramento enim magis attenditur animus, quàm uerba. 11. q. 3. c. antecessor. & de hoc 12. q. 5. §. item obijcitur. & §. si ergo. unde probando contractum simulatum, præsumetur quoque iuramentum simulatum: sed quia in dubio non est præsumendum, quòd voluerit abuti iuramento, oportet petere absolutionem à iuramento iuxta ea, quæ supra dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Dos quando dicatur inofficiosa.*

2 *Vxor prætendit causam lucratiuam in dote, maritus verò onerosam.*

LV. Q V Æ R O,

1 QVANDO † dos dicatur inofficiosa, ita quòd habet locum titulus de inoffi. dotibus.

Et hic attende: quia iste titulus à plerisque malè intelligitur, & habet aliquid difficultatis, & debes scire, ꝙ ille titulus habet duos principales intellectus. Primus est gl. ibi, & Bar. videlicet, quòd loquatur, quando mater habens prolem omnia bona sua dedit in dotem pacto apposito, quòd ea mortua maritus eam lucretur, uel etiam sine pacto, quando uigore statuti debet eam lucrari, uel saltem dimidiam, uel tertiam: quia si per hoc lucrum diminuatur, legitima filiorum reuocaretur per querelam inofficiosæ dotis, quòd non esset necesse, cessante tali pacto uel statuto: quia filii ea mortua succederent in dotem, sicut in aliis bonis matris. l. si quidem. ff. solu. matri. l. illam. C. de col. Sed huic intellectui obstat: quia & ĩ casu præmisso uidetᷣ prouisum filiis primi mr̄imonii remedio l. hac edictali. C. de secū. nup. sed solue ut ibi per Barto. Item etiam obstat: quia in casu præmisso non debet dici inofficiosa dos: quia in ea nulla est inofficiositas, ex quo mortua uxore eademq; matre debet reuerti ad filios iuribus præallega. sed potius debet dici querela inofficiosi pacti, seu donationis. Sed dic, quòd solutio apparebit ex infrà dicendis. Allegatur & secundò, quòd intelligitur ille titulus ibi per gloss. uidelicet, quòd mater ibi non dedit bona sua in dotem pro se ipsa, sed pro filia, uel alia extranea, & tunc secundùm Ioan. Fab. ibidem nihil obstat: quia iste fuit intellectus Placen. in quo glos. residet, ac Odofre. Bald. & Ioan. Fab. Sed Azo in summa Cyn. Iacob. But. & Barto. dicunt, quòd habet locum titulus de inoffic. don. quia illud dotare est donare. l. vnica. §. accedit. C. de rei uxor. acti. sentiunt tamen secus in patre sic donante omnia bona sua pro filia in dotem: quia tunc non est donare, ut patet ex l. si. ff. de do. quid dicemus.

2 Ego dico pro euidentia, quòd debes scire, quòd † filia in dote prætendit causam lucratiuam, maritus uerò onerosam. l. Mæuia. §. 1. ff. sol. mat. & ibi gl. & Bart. & est causa onerosa quò ad maritum, etiam si fuit pactum de lucranda dote causa: ut est in l. si donaturus. ff. de cond. ob causam. hoc præmisso dicerem pro concordia non constituendo differentiam inter patrem & matrem dotantes, quòd Azo. Bart. & sequaces solùm considerarunt per personam dantis dotem, qua inspecta est mera donatio. Pla. uerò, & sequaces considerant personam mariti accipientis, qua inspecta non est donatio, ut dixi. unde contra eum oportet mouere querelam inofficiosæ dotis, sed si contra filiam prætendentem causam lucratiuam moueretur lis, tunc competeret querela inofficiosæ donationis, & procedat opin. Bar. Azo. & sequacium, & quod nō debeamus considerare personam dantis quantùm ad querelam, sed potius accipientis, patet: quia aliàs in æternum non posset sustineri primus intellectus suprà relatus, qui est communiter approbatus: quia responsum ipsius dantis & paciscentis de lucrando dotem deberet potius competere querela inofficiosi pacti, seu donationis. Sed quia quò ad maritum accipientem non est donatio, ut prædixi, datur querela inofficiosæ dotis. Et collige, quòd non debemus considerare dantem, sed accipientem, & tene menti hæc ad multa. Et not. hanc præclaram doctrinam, & intelligentiam ad illum titu. quia alibi non reperies.

LVI. Q V Æ R O,

VIDENDVM est, an titulus dotis sit lucratiuus vel onerosus, & suprà proximè dixi, quantùm ad maritum dicitur onerosus, sed quò ad mulierē dicitur lucratiuus. Bar. in l. Mæuia. §. fundus. ff. sol. matri. Et ex hoc dedi perfectum intellectum ad titulum. C. de inoffi. do. Ideo pone, patrem dedisse omnia bona sua in dotem, prout uidi, & reuocetur per alios filios, uel filias: tunc si reuocetur à marito fortè qui lucratus est ex pacto secūdùm quòd suprà quæstione proxima dixi: tunc reuocabitur per titulum de inof. dotibus. Si uerò à filia reuocetur, tunc p titulum de inoffi. dona. Et dico etiā ex hoc insurgere alium notabilem effectum; quia debes scire quòd quando creditores reuocant bona alienata per debitores in fraudem ipsorum, si sunt alienata titulo lucratiuo, tunc sufficit fraudem debitoris tantùm interuenisse. Si uerò titulus non est lucratiuus, sed onerosus, tunc oportet, ꝙ tam debitor, quàm acceptor participauerit de fraude, ad hoc ut possint reuocare alienata, ut C. de reuo. his quæ in fraud. cred. l. pen. & l. quod autem. §. hoc edictum. & §. simili modo. ff. eod. tit. Et ideo per præmissa dicerem, quòd si creditores experiuntur contra maritum, oportebit docere, quòd ipse participauerit de fraude, secus si contra ipsam mulierē: quia quantùm ad hæc ut similia consideramus per personā accipientis & eius contra quem agitur, non autem dantis. Et postquam præmissa cogitaui, reperi casum rotundum de omnibus his in l. fin. ff. de his quæ in fraud. credito. quem perpetuò no.

S V M M A R I V M.

1 *Stipulatio an fingatur hodie in promissione dotis ex parte uiri.*

2 *Priuilegium fictæ stipulationis & hypothecæ non tantum competit vxori, sed viro & hæredibus.*

LVII.

LVII. QVÆRO,

1 AN Hodie † in promissione dotis fingatur stipulatio ex parte uiri, Imol. in l. j. ff. soluto matrimon. in uer. in ea. gloss. ibi, nudo pacto, tenet quòd sic, alleg. gloss. in l. 1. §. 1. C. de rei uxor. action. quam sequuntur communiter doct. Adde, quòd idem not. gloss. in l. si diuortio. ff. de uerbo. obligation. & in §. fuerat. institu. de action. & in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. & gl. sentit. ĩ l. de diuisione. in gl. 3. ff. sol. ma. Contrarium tenet gloss. in l. 1. C. de iure dot. sed malè. Et pro prima opin. allego tex. in l. 1. uersicu. & nemo. C. de rei
2 vxor. actio. ubi est tex. quòd † non tantum uxori, sed uiro & hæredibus competit priuilegium fictæ stipulationis & hypothecæ, de quibus pariter loquitur, ut patet ex fine illius tex. & istud placet reiectis diuinationibus. Ex parte uerò uxoris nullum est dubium, quòd fingitur stipulatio. dicta l. prima. in princip.

Sed quid si mutus accepit dotem? Bartol. in dicta l. 1. ff. solut. matrimon. dicit, quòd fingitur stipulatio interposita eo modo, quo potest, scilicet per seruum, ut l. 1. in princip. ff. de uerbor. obligat. uel si careat seruo per tabellionem, ut l. 2. ff. rem pu. sal. fo. & docto. communiter transeunt cum Bartol. Sed ego ualde dubito, & satis procedit dicta opin. quando dos fuisset promissa ipsi marito, sed si ponamus, quòd mulier dederit dotē marito, qui sit mutus, qualiter fingi potest, quòd muller sit stipulata dotem sibi restitui à dicto muto, qui per se non potest promittere per stipulationem, nec reperitur, quod possit per seruum, uel per tabellionem promittere: quia seruus potest domino stipulari acquirendo, non autem obligando, ut l. seruus. C. de pactis. & l. seruus uetante. ff. de uerborum obligatio. Et si dicis, quòd præsumitur mutum dedisse mandatum seruo de promittendo, hoc non satisfacit: quia tunc uidentur plura specialia concurrere contra l. prima. C. de dot. promiss. nisi sustinendo Bartol. diceretur, quod illa duo habentur tantum pro uno: quia vnum uenit in consequentiam alterius, iuxta not. in l. singularia. ff. si cer. pet. & in l. 3. §. 1. de do. inter ui. & uxor. l. licet. ff. de iure do. circa quod uide not. in l. 1. C. de do. promiss. Et aduerte inquantum suprà dixi, quod fingitur stipulatus per tabellionem, si caret seruo, quia tunc solum acquiritur vtilis actio ipsi muto ex ipsa ficta stipulatione, quia etiam ex uera stipulatione facta per tabellionem non fuisset quæsita nisi utilis; legibus supra alleg. secundum Imol. in d. l. 1. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio dotis, an possit conferri in alteram ex partibus per uerba importantia meram uoluntatem.*
2 *Promissore non arbitrante, an & quando possit recedi ab eius persona.*

LVIII. QVÆRO,

1 AN stipulatio † dotis conferri possit in alteram ex partibus per uerba importantia meram uoluntatem. Bartol. in l. 1. ff. solut. matrimon. tenet quòd sic, & ibi bene uidetur loqui, quòd potest conferri in arbitrium alterius. Sed tu dic idem per uerba importantia meram uoluntatem, ita tenet Cyn. in l. 3. C. de do. promiss. licet aliàs non parum distet inter uerbum liberam uoluntatem, & arbitrium boni uiri, ut l. si sic in princip. cum sua materia. ff. de leg. 1. & pro Cyn. facit: quia iura dicentia, stipulationem conferri posse in alteram ex partibus, non faciunt huiusmodi differentiam. ergo &c.
2 Sed dubito † nunquid istis casibus ipso promissore non arbitrante possit recedi ab eius persona. Bald. in prælleg. l. 3. C. de dot. promiss. tenet quòd non. Contrarium puto uerius per ea, quæ dixi post Bartol. in l. si quis arbitratu. ff. de verb. oblig. tene menti.

LIX. QVÆRO,

QVI Sunt casus, in quibus fingitur stipulatio à iure. Et quia hæc quæstio à foris est, uide per Bartol. & scribentes in l. 1. ff. de uerbo. oblig. in princip. per Angel. in l. optimam. C. de contrahen. & commiten. stipu. per Angel. insti. de action. in §. fuerat. in uersi. 2. ex glo. no. &c.

LX. QVÆRO,

AN actio ficta dicatur utilis uel directa. Cyn. & Saly. in l. 1. §. 1. C. de rei uxor. act. tenent, ꝙ sit directa: quia fictio habetur pro ueritate. Ideo perinde est ac si ipsa mulier esset stipulata. Igitur competit directa, quod est uerum, quando fingitur stipulatio in persona eius, qui si uerè fuisset stipulatus, competijsset actio directa: aliàs secus, ut dixi supra proximè. 3. q. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Donatio propter nuptias constituitur per uirum in tanta quātitate: quanta est dos data per mulierem.*
2 *Pactum dotis extenditur ad dona.*

LXI. QVÆRO,

DE augmento dotis, pro clara intelligentia nocere oportet, quòd habemus donationem propter nup. quæ olim dicebatur ante nupt. Item habemus augmentum dotis. Item & tertiò sponsalitiam largitatem, quæ omnia inter se multū
1 differūt. † Nam donatio propter nuptias constituitur per vnū in tanta quantitate, quanta est dos data per mulierem. & licet olim propter prohibitionem tituli, de dona. inter uir. & uxor. non posset fieri, nisi ante nuptias, tamen hodie etiam constante matrimonio potest fieri l. fi. C. de do. ante nuptias. quia simplex donatio est prohibita, non autem ista, & hoc respectu nō dicitur amplius donatio ante nupt. sed propter nupt. ut ibidē dicitur: & ideo constituta dote potest mulier maritum astringere ad constituendum talem donationem in tantundem, auth. dos data. C. de do. ante nupt. quinimò multi tenent, ꝙ sit constituta ipso iure in simili quantitate, ut ibi per gloss. & doct. dic ut ibi, & hodie omnis æqualitas seruatur inter hāc donationem & dotem tam in constituendo, q̄ in pactis lucratiuis: nam sicut maritus fit dotis dominus, ita mulier donationis propter nupt. licet habeat usumfructum maritus, ne contingat dotem non seruire oneribus matrimonij: cum tantundem reddatur uxori: & sicut dos soluto matrimonio uxori redditur, ita talis donatio uiro. §. 1. in auth. de æquali. dot. & quantum maritus ex pacto debet lucrari de dote, tantundem uxor de dicta donatione, ut æqualitas in omnibus seruetur, licet nullum pactum in lucro talis donationis interuenerit:
2 quia † pactum dotis extenditur ad donatio. secundùm Azo. in summa, de donatio. ante nuptias. dicens esse casum expressum in l. ulti. §. sinautem dona. in eodem titu. & ibi gl. & Cy. ex quo sequitur, quòd tenendo opin. de qua supra, quòd statim data dote intelligatur donatio propter nupt. celebrata ad similem quantitatem & consequenter ad simile pactum lucratiuum, consequenter parum prodessent hodie pacta, quæ fiūt de lucranda dote, uel certa parte dotis, de quo uide per pulchrè Cyn. in d. auth. dos data. & dic ut ibi. & si quæsieris qua ratione fuerit introducta donatio talis. respon. quòd ex ea cōsulitur mulieri matrimonio soluto, si res dotales nō existant; quia illam non potuit alienare maritus etiam cōsentiente muliere: licet aliàs uiri hypothecę possit mulier renunciare. l. ét. C. ad Vellei. l. iubemus. & auth. siue a me. in eodem tit. & no. per gl. in §. est autem. instit. de do. per Azo. in summa. de do. ante nup. de consuetu. tamen in plerisque locis non fit talis donatio secundùm Bald. in d. auth. dos data. subiicit tamen, ꝙ in quibusdam locis fit quædam parua donatio, sicut fit Florentiæ. Nunc uideamus de augmento dotis: ac etiam donationis præmissæ, & scire debes, quòd augmentum dotis fit ex parte mulieris: augmentum uerò donationis propter nuptias fit ex parte mariti, quod olim eis non licebat constante matrimonio. l. si constante. C. de dona. ante nupt. & muliere augente dotem, licebat etiam marito in tanto augere donationem de iure Codic. quod hodie de iure authenticorum redactum est ad necessitatem, ut muliere augente dotem teneatur maritus augere donationem propter nuptias in tantundem. authentic. sed iam necesse. C. de donatio. ante nuptias. quæ tamen necessitas de consuetudine non seruatur: ut refert Bald. in dicta l. si constante. etiam secundùm eum per consuetudinem remanemus hodie in finibus d. l. si constante.

LXII.

LXII. QVÆRO,

QVÆ sit ratio, quare non potest fieri augmentum dotis ex una parte? Dicit Abb. in suo cons. 46. incipien. Omnipotentis Dei &c. tria mihi dubia. In primo dubio dicit, ne fiat præiudicium ipsi mulieri. & hoc uidetur dicere tex. in authen. de æqualitate dotis. §. aliud. ibi, ne aliqua fiat circunscriptio: sed, ut dicunt Cyn. & Fran. Tigri. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. non uideo, ꝙ possit fieri circunscriptio, vnde assignant rationem, quia dos & donatio propter nupt. debent esse æquales tàm in constitutione, quàm in augmento: ut in d. auth. de æqua. do. §. 1. & quare requiratur ista æqualitas, dic ut ibi.

LXIII. QVÆRO,

QVOD tempus inspiciatur, ut sciamus, an maritus sit debitis prægrauatus. Respon. ꝙ inspicitur tempus facti augmenti, ut si tempore illo maritus non sit debitis grauatus, mulier possit facere augmentum in quibuscunque rebus: quia tunc nō potest esse suspicio, ꝙ sit factum in fraudem creditorum, qui tunc nulli erant, vnde ipsa est potior in tempore & in iure. & hoc dicit tex. in dicta authen. sed iam necesse. C. de donatio. ante nupt. & expressius in corpore, in §. illud. & in §. si uero non fuerit. Nec obstat prædictis, ꝙ potest præsumi factum in fraudem futurorum & posteriorum creditorum: quia responsio patet ex notatis per Bal. in d. authē. sed iam necesse. Sed si tempore facti augmenti maritus erat debitis pregrauatus: tunc habet locum præsumptio, ꝙ dicatur factum augmentum in fraudem credito. quibus ex priuilegio esset præferenda. Et ideo dicta authen. uoluit, ꝙ tunc fieret augmētum in rebus immobilibus & non mobilibus, aliàs mulier non habet priuilegium in augmento: quia possent creditores faciliter defraudari, cum mobilia lateant. Vnde dicere posset vxor, dedi augmentum, sed maritus consumpsit seu contractui: ita quod non posset clarè apparere, vtrum verè fuisset datum augmentum. Sed si fiat augmentum in rebus immobilibus non potest ita de facili fraus committi, quia immobilia non latent, sed patent: vnde si mulier dicat se fecisse augmentum in immobilibus, puta fundo, uel domo, poterūt statim ipsi creditores offerre sibi res prædictas, argumen. qui bus mod. pign. uel hypoth. solu. l. Paulus. §. qui pignoris. ita dicit tex. in dicta authen. in princip. & Cyn. & alij in d. authen. sed iam necesse.

LXIIII. QVÆRO,

SI dicatur, augmentum fuisse factum in rebus immobilibus, sed res non apparet, quam mulier dicit dedisse in augmentum, an præsumatur fraus? a Docto. in dicta authen. sed iam necesse. tenent quod non. Nec obst. quòd dicta authen. loquitur indistinctè, quia respicit frequentiam, nam frequentius accidit, quod immobilia apparent, & non latent, mobilia econtrario quod lateant, & non appareant, argum. optimum. C. quando. & quibus quarta pars debetur. l. 2. & ad hoc facit quod not. Cyn. in l. fi. in 6. q. C. de spon.

ADDITIO.

a An præsumatur fraus. Adde hic, quod augmentum dotis præsumitur in fraudem factum, quando creditores sunt marito: non aliàs. uide Bald. in additio. Specu. de do. inter uirum & uxorem. uersi. fi. & ibi Spec. uersi. quid si uir. & per Bal. in consil. maritus constante matri.

LXV. QVÆRO,

SI vxor dicit se fecisse augmentum dotis in rebus mobilibus, & illæ res extant penes maritum, ita ꝙ apparet fuisse datas in augmentum, an tunc præsumatur fraus. Cōcludo, ꝙ nō: & uxor in augmēto utetur priuilegio suo, quo cessat hoc casu ratio præsumendæ fraudis. Nec obstat, ꝙ dicatur hoc casu, quando augmentum fit in rebus mobilibus, mulier non hēt priuilegium in augmento, ēt si probet se dedisse augmentum, ut no. Azo in summa. C. de do. ante nup. & notatur in corpore de æqual. dotis. quia respon. & tene menti, ꝙ illud fortè procedit, quando uxor probat solummodo, quod dedit augmentum, sed non probat, quòd sint modo penes maritum, quo casu non cessat fraudis præsumptio. Nam præsumitur, quòd dederit, & quòd maritus postea reddiderit uxori in fraudem creditorum. Sed quando probat, quòd illud augmentum est penes maritum, cessat communis præsumptio fraudis, igitur &c.

LXVI. QVÆRO,

SI maritus est debitis prægrauatus, mulier impedit facere augmentum dotis in rebus mobilibus, & sic facit, ꝙ non habet priuilegium in augmento. Sed dubium uidetur, quando dicatur maritus ære alieno impeditus, ita quòd prædicta locum habeant. Gloss. in dicta authenti. sed iam necesse. uidetur intelligere, quando maritus est debitor in magna quantitate, sed Cyn. dicit, quòd debet haberi respectus ad facultates mariti, ut si habet in facultatibus plus, q̃ debeat, non præsumatur fraus, aliàs si minus, uel tantundem habeat in bonis, dicitur ære alieno grauatus, allegat. ff. de iud. l. sed & si susceperit. §. sed & si proponas. Franc. Tigri. in repet. dicta authen. dicit, quòd semper dicitur ære alieno grauatus, ut sic præsumatur fraus siue in parua, siue in magna quantitate sit debitor, & innuit text. in authen. de æqual. dotis. §. aliud. & §. si dos non fuerit. Et distinguit. Aut tempore facti augmenti & tempore quo agunt creditores maritus habet tot bona, quòd posset ex eis satisfacere creditoribus, & mulieri de dote & dicto augmento. Aut tempore facti augmenti habet, sed tempore quo agunt creditores non habet. Aut contra, tempore facti augmenti non habet, sed tempore quo agitur habet.

Primo casu dicit, quòd præsumitur augmentum factum in fraudem, sed ista præsumptio fraudis nil nocet uxori: quia non est necessarium sibi priuilegium cum omnibus creditoribus satisfieri possit, & sibi de dote, & dotis augmento.

Secundo casu præsumitur fraus in bonis, quæ habuit uir tempore facti augmenti, ut mulier non præferatur cęteris creditoribus propter suum priuilegium sibi denegatum.

Tertio casu dicit, quòd præsumitur fraus, ut tamen si cōtingat maritum bona sua augere, mulier præferatur cæteris creditoribus: nec suum priuilegium sibi denegetur, hæc probantur in d. authen. de æqua. do. si rectè ponderentur uerba d. §. si uerò non fuerint. & sic semper fraus præsumitur, sed fraudis præsumptio quandoque nocet, quandoque non, ut supra patet.

LXVII. QVÆRO,

AN illud, quod supradictum est, habeat locum, siue mulier sciebat, siue non maritum debitis prægrauari? Frāc. Tigri. & Bald. in dict. authen. sed iam necesse. tenent, ꝙ tunc demum habeat locum, quando mulier sciuit: quia illo casu præsumitur factum in fraudem creditorum. Secus si ignorauit: quia tunc nullos putauit esse creditores ergo tunc cessat fraudis præsumpto: nam ignorantia excusat quem à dolo: ut l. si quis in graui. §. ignorantia. ff. ad Sylle. & l. plagij. ff. de plagiariis. & l. si quis id quod. §. dolo. ff. de iurisd. omn. iud.

Concludo, ꝙ si mulier probet se fecisse augmentum, & ꝙ tunc ipsa ignorabat maritum debitis obligatum, quod habet priuilegium in augmento.

LXVIII. QVÆRO,

SI mulier fecit augmentum in rebus immobilibus, an cesset fraudis præsumptio, si datæ fuerunt æstimatæ? Docto. in authen. sed iam necesse. magis communiter tenent quòd non: quia licet istæ res appareant & non lateant, tamen non possunt creditores dicere, accipe res tuas, quia tunc non res, sed earum æstimatio debetur, ut l. quoties. C. de iure dot. & l. cum dotem. eodem titu. Item non debet tunc dici factum augmētum in rebus immobilibus, sed in æstimatione rerum, & sic in pecunia: quia illæ res uenditæ dicuntur mariti. d. l. cum dotem, & l. plerunque. §. sinautem. ff. de iure dot. & pretium dicitur esse in dote, ut nota. Cyn. in l. cum dotem. Præterea posset fieri fraus: quia mulier daret augmentum in rebus immobilibus, ut puta domum ualentem centum æstimatam pro ducentis, & hoc modo possent fraudari creditores,

ditores, & ideo dicendum, quòd augmentum debet fieri in rebus immobilibus inæstimatis, aliàs non habet priuilegium.

LXIX. QVAERO,

AN prædicta locum habeant siue ante, siue post contractum matrimonium fiat augmentum. Conclude, quòd d.auth.sed iam necesse. locum habet in augmento facto solùm constante matrimonio, sed ante matrimonium contractum potest fieri in quibuscunque rebus, & habebit priuilegium in augmento. Et est ratio: quia si fiat augmentum matrimonio constante præsumitur factum in fraudem creditorum: quia lex præsumit fraudem propter affectum, quem habent inuicem iugales. Sed ante contractum matrimonium non habent tantam affectionem uir & uxor, quantum post: quia incipit coniugalis amor, & ideo non ita de facili præsumitur fraus secundùm Franc. Tigri. in d.auth.sed iam necesse. Potest adduci fortior ratio: quia tex. in corpore unde illam authen. sumitur, licet quidam dicant, quòd indistinctè loquitur, tamen si ponderabis uerba in pluribus partibus illius auth. expressè patet, quòd loquitur constante matrimonio, & maximè ex rubrica, quæ dicit de æqual.dot.& sic loquitur quando erat dos constante matrimonio, argu. l.3.ff. de iure dot.

LXX. QVÆRO,

AN prædicta locum habeant, quando dos constituitur à princ. Cyn. in d.authen.sed iam necesse, determinat, quod non cessat ratio fraudis præsumendæ hac ratione, constante matrimonio prohibentur donationes inter coniuges, sed non ante, ut C.de dona. inter uirum & uxorem.l.1. Et pro hoc: quia l.dicit, quòd mulier habet priuilegium in dote, vt l.fi.C. qui pot.in pig.habean. licet in dotis augmento distinguatur, an fiat in rebus mobilibus, uel immobilibus, ut dicta authen. sed iam necesse.

LXXI. QVÆRO,

QVID si ante matrimonium fuit constituta dos, sed post matrimonium soluta. Puto, quòd tunc d.authen. sed iam necesse. non hēt locum: nam non præsumitur fraus ex constitutione, seu promissione dotis: quia facta fuit ante contractum matrimonium, non in solutione quæ ex necessitate facta fuit, scilicet uigore primæ promissionis, argum.ad hoc.in l.qui autem.§.apud Labeonem.ff.quæ in fraud.credi. & §.sciendum.in ea.l.& est argum. in l.3.§.Seio.ff. de mino. & per dict.§.apud Labeonem.uidetur dicere hoc esse uerum tunc demum, quando mulier iudicis authoritate soluit coacta, & idem dicerem, si fuisset dos promissa constante matrimonio, sed soluta post maritus fuisset debitis prægrauatus per præalleg. rationes.

LXXII. QVÆRO.

QVID si mulier faciat augmentum in rebus mobilibus contra dictam auth. sed iam necesse. an etiam priuetur iure communi suo? Cyn. ibi dicit quod non: imò perdit suum proprium speciale eius, quod habet, ut præferatur aliis creditoribus anteriorib. sed iure communi potest uti. Adde, quod idem tenuit Ang. ibi, & in l.assiduis. circa 4. col. C. qui pot.in in pig.hab. per tex.in d.auth.sed iam necesse.in fin.& melius in corpore unde sumi.§.finautem.

LXXIII. QVÆRO,

DICITVR quando maritus habet creditores, quòd mulier debet facere augmentum in rebus immobilibus, aliàs non habet priuilegium pro augmento. Quæro: quia si non habet res immobiles, an poterit in mobilibus facere augmentum, & sic pro eo habeat priuilegium? Videtur quòd sic per tex. à contrario sensu d. authen. sed iam necesse. ibi dum dicit, cum mulier in bonis substantiæ suæ &c. Econtra uidetur, quòd non habeat priuilegium ut ibi, dum dicit, res mobiles &c. & in d.§.finautem.& hoc puto uerius: quia mulier potest ex rebus immobilib. mobilia comparare, & illa postea in augmentum dare, facit, quod dicitur in d.auth. sed iam necesse. quòd si uir non impeditur ære alieno mulier potest facere augmentum in quibuscunque rebus, & habebit priuilegium etiam in augmento: ergo aliud sentit, quando maritus erat debitis inuolutus.

LXXIIII. QVÆRO,

QVOMODO tempore, quo mulier agit, probabit se dedisse augmentum ante debita contracta. Responde facili probabit per instrumentum, uel testes, ex quibus apparebit de tempore dati augmenti, & ex instrumentis, uel aliis probationibus creditorum apparebit de prioritate, uel posterioritate: habet tamen causa dotis hoc priuilegium, quòd in dubio præsumitur prior in tempore, ut dicam infra.

LXXV. QVÆRO,

AN sufficiat, si maritus confiteatur, quòd mulier sibi dedit augmentum. Concludo, quòd non: quia si hoc sufficeret, posset semper maritus fraudare creditores. secundò: quia talis confessio præsumitur fieri in frau.cred.& ideo non, arg.l. Seya.ad uelleia.& not.in l.repetita.C.de fid. & l.si creditor.ff.de solu. accedat, quod not. Cy. in l.ubi adhuc.in 12.q. C.de iure dot.

LXXVI. QVÆRO.

EO casu, quo maritus erat debitor tempore, quo dicitur datum augmentum, & mulier dicit dedisse augmentum in rebus immobilibus, quomodo hoc probabit mulier. Respõdeo, quòd hoc apparebit ex instrumentis, uel per testes, ex quibus probabitur, quòd mulier dedit domum, uel aliud immobile, aut per apparentiam, uel existentiam ipsarum rerum, quæ dicuntur esse data in augmentum. oportet enim, quòd res appareat ad hoc, ut mulier habeat priuilegium, ut dixi supra.

SVMMARIVM.

1 *Maritus quare potest facere augmētum donationis propter nuptias in quibuscunque rebus, etiam existentibus creditorib. sed uxor non, nisi in immobilibus.*

2 *Maritus licet sit debitor, si tamen uxor non est debitrix, potest maritus facere augmentum in quibuscunque rebus.*

LXXVII. QVÆRO.

QVARE maritus potest facere augmentum donationis propter nuptias in quibuscunque rebus etiam existẽtibus creditoribus, sed uxor non, nisi in immobilibus? Cyn. in d.auth. sed iam necesse. respon. quòd per donationem ante nupt.& pro eius augmento non competit hypothecaria priuilegiata, ut l.fi.in fi. C. qui po.in pign. hab. Sed hoc mihi non placet: quia imò competit priuilegiata, sicut pro dote, ut plenè not. Bal.& alij in l.si constante. C.de dona.ante nup. Vnde fortasse uideretur distinguendum in donatione propter nuptias & eius augmento, sicut in dote, & dotis augmento. Nam sicut distinguitur in augmento dotis, an sit impeditus maritus ære alieno, uel non, d.authen. sed iam necesse. ita debet distingui in donatione propter nuptias, an uxor impediatur ære alieno, uel non: quia quod de uno dicitur, de alio intelligitur esse dicendum, cum in nullo differat dos & donatio propter nuptias, ut l.fi. C.de dona. ante nupt. Et pro hoc pondero tex.in auth. de æquali. do.§.illud.ibi. maximè in parte mulieris: nam dictio, maximè, implicat idem in casu econtrario, & sic ex parte uiri. l.illud.ad legem Aquil. Non ob. quod dicitur in d.§.illud.ibi, uir autem &c. quia respon. quòd loquitur solùm, quando maritus est debitor, ut ibi patet. Nam li-
2 cet † maritus sit debitor, si tamen uxor non est debitrix, põt maritus facere augmentum in quibuscunque rebus, nec ex hoc creditores læduntur: quia siue faciat augmentum per promissionem, licet pro isto augmento bona mariti sint uxori tacitè obligata, tamen ipsa non habet priuilegium, ut ipsa creditoribus anterioribus præferatur, ut no. in d.l.si constante. siue etiam faciat augmentum tradendo pro illo augmento non obligantur bona mariti uxori, sed obligantur marito. d.l. si con-

ſi conſtante. unde ex hoc non læduntur creditores, & ita intelligitur tex.in d. auth.ſed iam neceſſe. Sed ubi mulier eſſet debitrix, tunc oportet maritum facere augmentum in rebus immobilibus, ſicut ſupra dictum eſt in augmento dotis ex parte uxoris: quia eſt eadem ratio,& per omnia ſunt paria.l. fina. C.de dona.ante nuptias.& authent.æqualiter. C.de pact. conuent.

LXXVIII. QVÆRO,

CVI incumbit probare,quòd maritus non eſſet prægrauatus debitis tempore dati augmẽti,an mulieri, an uerò creditoribus, ꝙ eſſet debitor. Doct.in d.auth.ſed iam neceſſe. tenent, quòd creditoribus: quia ei, qui dicit &c. l.actor. C.de proba.& ff.eo.l.2.& l.quoties.§.qui dolo. cum ſimilibus.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia largitas quæ ſit.*
2 *Mulierum genus auarum eſt.*
3 *Res quas uir mittit uxori,quando eam ducit,in dubio non uidetur eas donare,ſed accommodare potius, ut magis ornata accedat ad uirum.*

LXXIX. QVÆRO,

VIDEAMVS nunc tertium genus donationis inter
1 coniuges, quæ uocatur ſponſalitia largitas. † Et eſt donatio,quæ fit à ſponſo ſponſæ ante matrimonium contractum; quia aliàs non teneret per titu.de dona.inter uirum & uxorẽ. & datur ſimpliciter,& non propter nupt.ineſt tamen ſemper conditio nuptiarum: quia intuitu matrimonij fit uerè; tamẽ non poteſt dici propter nupt.donatio,de qua ſupra diximus, cum non fiat ad recompenſationem dotis, ut not.gl.in auth. ut ſponſalitia largitas,in princip. ineſt autem conditio nuptiarum,niſi ſteterit per eos,quo minus nuptiæ fuerunt ſecutæ: tunc donatio facta per ſponſum ſponſæ reſcinditur in totũ, ſi oſculum non interceſſit: oſculo autem interueniente reſol-
2 uitur donatio ſolùm pro parte dimidia. † Sed ſi ſponſa dediſ-
a ſet ſpõſo, quod raró accidit, a ut dicit text.in l.ſi à ſponſo. C. de dona.ante nupt. quia genus mulierum eſt auarum,gloſſ. & etiam Azo in ſumma, tunc nón diſtinguitur, utrum interueniat oſculum, uel non: imò in utroque infirmatur donatio in totum.d.l.ſi à ſponſo.ubi caſus de præmiſſis,etiam magis ſauetur ſponſæ,& ideo quia mulier dicitur dare oſculum, non accipere, ut ibi dicit glo.& gratia uiri non autem mulieris fit; quia uir redit ad proprios lares alacrior, & ſponſa remanet uerecunda,& incurrit ruborẽ ſecundùm Azo.in ſum. & Cy.in d.l.ſi à ſponſo. Et ſic not.ex præmiſſ. quòd uir oſculando mulierem, efficitur alacrior, & quia ſupra dixi, quòd hæc donatio non poteſt fieri poſt contractum matrimonium, quid dicemus in dubio, ſi non conſtet, an ante uel poſt fuerit facta. Dicitur, quòd ſi eſt facta in domo ſponſæ tenet, quod cenſetur acta ante matrimonium: ſecus ſi in domo uiri, ut eſt caſus in l.cum te. C.de dona.ante nup.qui caſus eſt ſingularis ſecundùm Barto.ibi & ex eo nota. Bald.quòd ex ductione ſponſę ad domum ſponſi præſumitur matrimonium. Et ibi glo.quęrit,quid ſi fiat donatio in uia, dum ducebatur ad domum mariti,& reſpondet perinde eſſe, ac ſi facta fuiſſet in domo ſponſæ, & ſic ualeret. Plus dicit Azo in ſumma,de donatio. ante nupt. prope finem; quia licet per conſenſum de præſenti contrahatur matrimonium; tamen quantum ad prohibitionem donationis non uidetur matrimonium perfectum, antequam ſponſa ſit ducta, unde & in itinere poterit ei donare, & poſtquam ſit ducta, ſi non ſit in dicta domo ſeparata à uiro l.pen.§.1.ff.de don.inter uir.& uxor. Sed Iac. de Raue. Cy. Bal.in d.l.cum inter.dicit, ꝙ uxor non conſueuit duci ad domum mariti, niſi nuptiis celebratis per uerba de præſenti,ideo nõ ualebit donatio facta in uia. & dicit Bal. ita tenere doctor. Et ex præmiſſis uidetur, quòd iocalia. & alia, quæ ſponſi mittunt ſponſis ſuis ſint ipſarum ſponſarũ, quod clarè quando conſtat, quòd animo donandi miſerunt. Sed quid in dubio? Bar.in l.ſi vt certo.§.interdum.§.commod. tenet quòd non uideatur feciſſe animo donandi, di-
3 cens † quòd ſtagnalia argentea, & burſæ & coronæ, quas vir mittit uxori, quando eam ducit, in dubio non uidetur donare,ſed magis accommodare,vt magis ornata accedat ad virum, & ideo non firmatur morte, nec debebit apud uxorem remanere, niſi aliter cõſuetudo ſe haberet, & dicit eſſe caſum ibi,& ſequuntur communiter doct. Ego dico, quòd ille text. hoc nullatenus probat: quia non loquitur in dubio, prout loquitur Bar.in caſu, quo conſtat, uirum accommodaſſe ſponſæ, vel vxori, quo honeſtius culta ad ſe duceretur, ut ibi exprimitur in tex. vnde in dubio quantùm ad vxorem credo non præſumi donationem talium rerum prætioſarum: tum quia non valeret, toto ti.de dona.inter vir.& vxor. tum etiam quia poteſt accipi alia coniectura, quàm donationis, videlicet vt honeſtius culta ad ſe ueniat. & per hoc conſueui dicere; quòd ſi frater emat iocalia vxori ſuæ ſciente & patiente fratre, qui eſt in communione, non tamen videtur ipſe frater cõſentire animo donandi: quia nec ipſe frater uidetur in dubio id, quod tradit, vxori ſuæ tradere animo donandi, ergo multò minus alter frater tacens, quod ſingulariter notabis ad limitationem l.ſi ſeruus communis.cum ibi not.ff. de dona.inter uirum & vxor.& eſt quotidianum. In ſponſa autem pluſculum dubitationis eſt circa ea, quæ primò dixi: quia in ea poteſt uideri donatio iuxta præmiſſa. Tamen in contrarium facit: quia poteſt accipi alia coniectura, de qua ſuprà, vnde ſuccedunt no.in l.cum deinde. ff. de probation. nec adhuc inter eos eſt fauor amoris, donec conſuetudinem dulcem inuicem habuerint: ut ſuprà dixi poſt Cyn. vnde non ita de facili debet præſumi donatio, & ad præmiſſa, quæ ſuprà dixi latè, & quod in dubio non præſumatur donatio, uidentur uelle Bartol. & docto.in d.§.interdum.per illum tex. quem dicit menti tenendum, quem no. inquantum loquitur de ſponſa.quia ſi ibi eſt caſus in uxore, prout uolunt doct. etiam in ſponſa, de qua etiam expreſsè loquitur, ſicut de uxore, & de ueſtibus tam quotidianis quàm feſtiuis, & alijs iocalibus traditis uxori, ſiue etiam ſponſæ, an in dubio debeant eſſe ipſius mulieris, uide infinitas opin.quas recitat Imo. in l.pe.§. ſeruus uxoris. ff.ſol.ma. & in ſponſa concludit effectu idem quò ad præmiſſa, quod in uxore, & de hac quæſtione dixi etiã in §.proximo.

ADDITIO.

a Quod raró accidit. Adde hic, & no.quod refert D. Bar. Soc.in conſ.214.incipiente in cauſa, uerſi.confirmatur, nam cum lagis.in 2.parte. Nam mulierum genus eſt auariſſimum.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſeu conſtitutio dotis ornatur 32.priuilegijs.*
2 *Petitio generalis dotis admittitur.*
3 *Dos poteſt peti coram iudice eccleſiaſtico.*
4 *Iudex poteſt dare dilationes breuiores, quàm conſueuerit ratione dotis.*
5 *Priuilegia dotis ſunt 27.*
6 *Mulieri quot priuilegia dentur ratione dotis.*
7 *Marito dantur 14 priuilegia ratione dotis.*

LXXX. QVÆRO,

OPORTET Diſcurrere per ſingula priuilegia dotis. De quibus habetur glo.in l.1.ff. ſol.mat. & ibi Pau.Rapha.& ſcriben.omnes,& per Specu. in tit. de dona.inter uir. & vxo.in §.formatis. Saly.in l.1.C.de priui.do. Alb.in l.1.C. de rei vxo.actio. Et reperio aliqua priuilegia eſſe data contractui, ſeu cõſtitutioni ipſius dotis, aliqua petitioni, aliqua actioni, aliqua foro, aliqua inſtantiæ, aliqua ipſi doti, hoc eſt rei dotali, aliqua uero marito. † Contractus enim ſeu conſtitutio
1 dotis eſt multipliciter priuilegiata. Primò, quia multi ſunt. qui aſtringuntur à iure mulieres dotare, de quibus dic, ut dixi ſupra. Item ſecundò: quia conſtituitur nudo pacto efficaciter, l.ad exactionem. C.de do. promiſſ.& dixi ſupra. Item tertiò, quia hodie fingitur ſtipulationem interueniſſe. l. 1.circa princip. C.de rei ux.act. Quartò, quia eius conſtitutio poteſt poni in arbitrium patris, & intelligitur de arbi. boni uiri.l.4. C.de do.promiſſ. Sed poteſt dici, quòd in hoc non eſt ſpeciale per l.hæc uenditio.ff.de contrahen.emp.& per no.per Bar. in l.ſi quis arbitratu.ff.de uerb.obl. licet Azo in ti. de do.promiſſ.ponat pro ſpeciali in dote.& Bald.in d.l.3. Vel dicit, ꝙ eſt ſpecialitas in hoc; quia nedum in arbitrio, ſed etiam in uolantate alterius, puta patris, poteſt poni, ſecundùm Cyn. in l. 2. C.de do.promiſ.& ſequitur Ang. & Imo.& dixi ſupra.

Quintò

Quintò, quia potest constitui dos incerta, licet talis proui sio incerta nõ teneat.l.cum post.§.gener.ff.de iu.do. Attẽde tamen, quia dico quod ex æquitate canonica ille tex. procede ret in quacunque promissione incerta, & ueniret certificanda officio iudicis, ita singulariter Archi.in c.cum sint multi.j. q.j.& But.in c.ex parte.extra de censi. & sequitur ibi Panor. quamuis Goff.ibi sentiat contrarium.

Sextò est priuilegiata constitutio dotis in tacito pacto præ sumpto: quia in instrumento dotali plura tradita scripsisti, quam susceperis, præsumitur pactum fuisse consecutum de his, petendis, quæ desunt etiam ex confessione liberatoria ori tur tacitum pactum de agendo, quod est speciale in dotæ, casus est in l.si de uoluntate. C. de do.promis. quæ non est alibi secundùm Bald.

Septimò: quia dos intelligitur constituta per patrem de bo nis proprijs, licet filia habeat proprium, ut latius dixi supra, & hoc est speciale in dote, ut patet ex l.fin.ff. de pe.hære.ubi ca sus valde no.

Octauò habet ipse contractus, seu stipulatio ficta priuilegium, quod habet naturam bonæfidei contractus, ut in §.fuerat insti.de act.& per Bar.in l.1.ff.sol.mat.

Nonò, ut etiam si constituatur dos per extraneum, nisi sibi paciscatur expresse dotẽ restitui, uidetur donare, & mulier censetur tacitè stipulata, & intelligitur extraneus omnis, qui mulierem, quam dotauit, non habet in potestate: pater uerò seu parens habens mulierem in potestate, non uidetur donare: & ideo actio communis est patri & filiæ, quæ solidatur in filiam per patris obitum. & etiam si pater fuerit litem contestatus, in filiam trãsit instantia. Ista omnia habentur in l.vnica. §.accedit. cum seq. C. de rei vxor.act. quos casus no. valde secundùm Bal.

Decimò: quia pro dote constituenda possunt alienari res minoris cum debita solennitate.l.lex quæ tutores. C.de admi. tu.quod aliàs non licet.l. ob æs. C. de prædijs minorum, nisi imminente ære alieno, ut ibi.

Vndecimò: quia pro dote constituenda possunt res, quæ subiacent restitutioni, irreuocabiliter alienari, auth. res quæ. C.com.de le.& hoc tam pro se, hoc est pro eius dote, vel ẽt ꝓ dote recepta restituenda secundũ Bar. gl. & doc.ibi, quã pro eius filiab. quas vult dotare, & hoc vbi grauatus est filius defuncti, quia pr̃ est, & eius officiũ est dotare filiam. Item si filia defuncti esset grauata fideicõmisso, quia ex illo posset dotare filiã suam, si eius maritus esset pauper, aliàs secus secundùm Bar.in l.à filia.in prin.ff.ad Treb.d.auth.res quæ. quia ẽt tũc mr̃ tenetur dotare, ut dixi s̃. Item dicit Bart. in filio grauato qñ tenetur dotare sororem, quod qñ fit, dixi s̃. Sed Sal.dubitat; quia hic soror accepit legitimam à primo testatore iure institutionis, aliàs testm̃ non ualeret, qui pater uoluit fideicõmissarium præferri illi sorori, eidemq; filiæ, sed non filio hæredi instituto, nec eius liberis. l. cum acutissimi. C.de fideicõ. vos autem remitto ad d.auth.res quæ.

Duodecimò, quia pro constituenda dote potest diminui il la quarta, quæ reseruanda est fideicommisso, per grauatũm de restituendo, si sine liberis decesserit, quicquid ex hæreditate superer it, ut est casus in auth.contra rogatus. C.ad Treb.

Tertiodecimò dotis constitutio est priuilegiata, ut si incœperit à traditione, non debetur euictio. Casus est singularis, & quem ibi commendat Bar.in l. 1. C. de iure do.dicens, quòd si ille tex.non esset, l.mulier.signaretur. Et ego reputo singu larem; eo quia titulus dotis non est parte mariti lucratiuus, ut dixi supra. Item est ultro citroque obligatorius iudicio meo, per authen.dos data. C.de do.ante nup.licet in contrarium senserit Bald.in d.l.1.& non sumus in terminis l.Arist. ff.de do.in fi.l.

Quartodecimò est priuilegiata, quia licet constituatur dos per quemcunque, qui non teneatur, & respectu mulieris sit titulus lucratiuus, seu donatio; tamen non eget insinuatione, licet excedat summam legitimam.l. cum quidam. & ibi glo. Cyn.& Bar.C.de iure do. secus tamen in donatione propter nuptias, ut in ea.l.§.similique modo.

Quintodecimò: quia per solam confessionem rustici accipientis nobilem uxorem constituitur dos ex præsumpto animo renunciandi, uide signanter Barto. in l. si uoluntate. C. de do.promiss.& specialitas patet per l.1.& fi.quia idem in do natione, licet aliàs sit reprobata inter uir. & ux.ut no. Bar.in l.si diuortio.ff.de uerb.obl.quia fateor, ubi de animo donãdi constaret, sed quòd confessio præsumatur facta aĩo donandi, seu remunerandi potius, quam spe numerationis, puto esse speciale in dote mixta ratione affectionis per d.l.1.& fi.& in tellige tamen, quando est magna inæqualitas iuxta ea, quæ dixi supra.

Sextodecimò est priuilegiatus ipse contractus dotis, & ex inutil.stipul.agitur l.unica.§.1.C.de rei uxor.act. & ratio ponitur ibi.

Decimoseptimò, ut possit constitui dos pro muliere incerta l.à Titio.ff.de uerb.obl.dicit Ang.ff.so.ma.sed uidere mea ratio illius l.non fundatur super aliqua specialitate, sed super iure communi.

Decimooctauò: quia licet in dubio interpretemur contra loquentem in ambiguo l.ueteribus.ff.de pact.cum ibi not.tñ fauore dotis interpretamur pro loquente, uide tex.cum gl.in l.iuxta.ff.de iu.do.licet gl.ibi dicat esse speciale in dote, posset tamen dici, quòd nulla sit specialitas: quia ibi sensus, qui faciebat pro loquente, erat uerisimilior, ut patet. Et super hac ratione uidetur etiam se fundare ille text. in fin. ibi, uerisimile est, ergo nulla est specialitas, per not.gloss. & Docto.in d. l. ueteribus.

Decimononò contractus, seu const.dotis dicitur priuilegia ta: quia si mulier nupta in eodem instrumento se ad dotem pro filia communi obliget unà cum uiro, ualet talis obligatio licet aliàs uxor non possit obligari unà cum uiro.§.& aliud.in auth.si qua mulier. C.ad Velleia. tamen erit speciale in casu illo fauore dotis secundum Bal.in d.l.1.ff. solu.mat.& sequi tur ibi Ray.qui allegat idem uelle Iac.de Bel. in d.§.& aliud. Item pro hoc alleg.l.cum uxor uirum.ff. de iure dot. Sed in ueritate si bene aduertatur, ille tex.parum facit: quia ibi ma ritus iussu mulieris soluens dotem filiæ communi bonis dotalibus uxoris suæ eatenus liberat ab uxore in actione de dote, sed non dicit ille tex. quòd inuitus se obliget alicui, & sic natura actus, ibi non patiebatur præsumptionem intercessionis pro marito, nec tex.ibi dicit, quòd in eodem instrumento, uel contractu intercesserit consens uiri, & uxoris, unde istud priuilegium non uidetur bene de iure probari: nec Iaco. de Bel. in d.§.& aliud.aliquid dicit, faciunt ea, quę dixi in quarta par te in illa quæstio.utrum ualeat alienatio fundi dotalis pro dotanda filia communi.

Vigesimum speciale, seu priuilegium est secundùm Ro.in d.l.1.quia uerba enunciatiua fauore dotis disponunt, de quo dixi infra eo.§.1.q.an uerba enunciatiua &c.

Vigesimumprimum priuilegium est, ꝙ pro dote res litigiosa potest alienari.l.1.in fin. C. de liti. secundùm Salic.in l.1. soluto matrimo.

Vigesimumsecundum priuilegium est, quòd sicut fauore alimentorum ex trina præstatione legati in minus solenni uoluntate relicti obligatur hæres in futurum l.1.C.de fideic. l.si certis annis. C.de pact.ita etiam fauore dotis, secundùm Bar.in sua disp.quæ incipit, mulier habens amplum patrimo nium.in d.l.si certis annis.& ĩ l.cùm de in rem uerso.de usu. licet quidam contra.& pendet ab illo articulo, an procedat ar. de alimentis ad dotem, de quo infra dixi.

2 Sunt & alia † priuilegia data petitioni, quia admittitur pe titio generalis, uel uniuersalis, sicut in petitione hæreditatis, & similibus secundùm Bar.& Imo.in rub.ff.sol.ma.& dixi su pra. Sed attende: quia dico, quòd tenendo opin. Bar. in d. rub.uidelicet, quòd dos sit ius quoddam uniuersale, nulla exi stente specialitate per ea, quæ habentur in l.1. ff.de eden. nisi dixeris, quòd etiam speciale fauore dotis introductum sit, quòd sit quid uniuersale, & tunc in consequentiam huius sequeretur illud, quod prædixi.

Actioni verò de dote primò datur priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis mariti pro restitutione dotis, & etiam ex parte mulieris pro ipsa dote præstando l.vnica.§.& ut plenius.C.de rei uxo.act.§.fuerat.insti.de act. illa tamen tacita hypotheca, quam habet maritus, non est priuilegiata, ut præferatur cæte ris.sicut illa, quam habet uxor.l.assiduis.C.qui po.in pig.habe.ita gl.Bar.in d.§.& ut plenius.

Secundò est priuilegiata actio: quia non potest elidi per exceptionem Velleiani: quia mulier intercedendo pro dote non iuuatur Velleiano l.si dotare.& l.generaliter.C.ad Velle.nisi dixeris, quòd potius illud priuilegium sit datum mulieri, quàm actioni per rationem illius l. generaliter. ibi, nec enim ferendum est &c. de quo aliquid tetigi supra in hac eadem quæstione.

Tertiò est priuilegiata actio de dote, ne detur, ubi daretur

aliàs

aliàs actio de dolo, ut habes casum cum sua gl. in l. si cum do tem. §. si mulier. & ibi Bart. & Doct. ff. sol. mat.

Quartò: quia ipsa actio personalis habet priuilegium hypothecæ, licet ille, qui recipit dotem, si talis, qui nõ possit ita simpliciter bona obligare, puta minor. Istud priuilegium ponit Sal. post Bald. in rub. C. de priuileg. dot. Ratio secundùm eum: quia ista obligatio est necessaria, & inseparabilis, & obligat etiam absque ipsius consensu, de cuius uirtute dicam infra in tertia parte huius operis.

Quintò: quia fructus percepti possunt eadem actione peti: quia augent dotem l. si marito. §. fi. ff. sol. mat. & dixi supra in illa q. utrum dos sit ius uniuersale &c. alia peterentur officio iudicis, iuxta not. in l. ex diuerso. ff. de rei uend.

Sextò: quia pater dans dotem pro filia non potest simplici pacto incontinenti apposito eam sibi appropriare l. auia. C. de iure dot. licet secus in extraneo, & in hoc priuilegiata actio, quantum ad patrem, nec est ius commune, ut patet ex l. 1. C. de pact. conuen.

Septimò, ut actio ex stipulatu pro dote detur etiam ad certum. l. unica. §. 1. & ibi gloss. Bartol. & Cyn. C. de rei uxor. actio. & specialitas patet ex his, quæ habentur institu. de uerb. oblig. in princ.

Octauò: quia ex stipulatione actio, quæ est ex contractu, non transit ad hæredes etiam lite cont. sed per mortem patris appropriatur ipsi filiæ. l. unica. §. uideamus. C. de rei uxo. act. & §. & hoc. ubi dicit, hoc esse speciale.

Nonò datur priuilegium actioni de dote: quia si esset pro fectitia, esset communis patri & filiæ l. 2. §. quòd si in patris. ff. solu. matri. specialitas insurgit ex ratione gloss. ibi ex parte patris, & ex ratione Bar. ex parte filiæ.

Decimò datur priuilegium: quia est reperire iudicium directum de dote, & istud competit mulieri, iudicium contrarium, & hoc competit ipsi uiro secundùm Ange. in l. 1. ff. sol. matrimo. allegat gloss. singul. in l. omnimodo. ff. de impen. in rebus do. fac. Sed illa gloss. subiungit, quòd non meminit illud.

3 Ratione autem † fori datur priuilegium doti, ut possit peti coram iudice ecclesiastico, de qua natura dicam infra eod. Secundò: quia mulier sequitur forum uiri, licet alibi sit celebratus contractus. l. exigere dotem. ff. de iudi. quod non est in extraneo, qui stipulatus esset dotem sibi reddi: quia ipse non transfertur in forum uiri, sicut uxor.

4 Instantiæ autem † seu causæ iudicij datur priuilegium ratione dotis, quò ad dilationes, ut iudex possit breuiores dare, quàm consueuerit, arg. l. 2. ff. de reg. iur. & citius firmatur secundùm Rayn. & Bald. & Imol. & docto. in l. 1. ff. soluto matrimon. & dixi infra eo. in quæst. an dos sit priuilegiata in instantia &c.

5 Ipsi autem † doti dantur plura priuilegia. Primum est: ut fundus dotalis non possit alienari. l. 1. ff. & C. de fun. do. etiam in ultima uoluntate. l. dotale. ff. de testa. milit. An autem tunc debeatur æstimatio, tangit ibi gloss. & doctor. Secundo: quia in ambiguis fit interpretatio pro dote. l. in ambiguis. ff. de iure dotium. l. in ambiguis. ff. de regulis iuris. per quæ iura dicit Imol. in l. 1. ff. soluto matrimonio. quod ubicunque in materia dotis sunt opinio. in dubio est amplectenda opinio, quæ fauet doti, nisi illa esset communiter reprobata secundùm Imol. argum. l. minimè. ff. de leg. Sed ego dico fortius, quòd etiamsi opin. quæ fauet doti, non esset communis: tamen illa esset amplectenda: quia ubicunque singularis opin. est humanior & rationabilior & æquior, tunc præfertur communi. ita Host. & Panor. in cap. si uir. ubi etiam tex. probat extra, de cogn. spirituali. ideo dicunt, quòd ubi agitur de matrimonio sustinendo singularis opi. præfertur communi tendenti ad dissolutionem, nisi communis opin. habeat aliquem text. apertum pro se, quod est singulariter no. secundùm Panor. ubi supra: nam paucorum opi. in casu fauorabili præfertur opi. multorum, ut est casus. & etiam sequitur ibi But. dicens post Hostien. quòd ubi magistri per suas glo. soluunt matrimonium, nec ius expressum inducunt, si reperias aliquem, qui scripserit contrarium illi adhæreas, quòd est bene menti tenendum. & adde unum tex. singul. in l. 1. §. sed neque. C. de ueteri iure enucle. ubi uidetur, quòd unius etiam deterior opin. potest plures & meliores in aliqua parte superare, ideo ex multitudine actorum non est iudicandum, ut ibi in tex. etiam soleo allegare ibi casum pro eo, quod dicunt canonistæ in c. 1. extra, de consti. Tertiò habet priuilegium dos: quia reuertitur ad patrem siue per pactum, siue iure potestatis cum sua causa, hoc est, quòd filia denuo nubente non possit diminui, nisi substantia patris casualiter decreuerit, auth. sed quamuis. C. de rei uxor. actio. Et attende; quia dico, quòd istud etiam erat de iure antiquo, ut habes casum notabilem in l. si socius. ff. pro socio. Item plus uult, quòd etiam si reuertatur ad patrem unà cum socio bonorum, idem sit, ut possit diminui. uel dic de hoc ut per Barto. in l. post dotem. ff. soluto matri. Quartò habet priuilegium, ut non possit repeti per condictionem indebiti, licet ex errore fuerit indebitum solutum, casus est notabilis & singularis in l. cum is. §. mulier. ff. de condi. indeb. & est ibi casus, quòd debitum omni iure solutum per errorem non repetitur, quod intellige, quando mater pro filia, frater pro sorore, consanguineus pro cõsanguinea, nutrior pro alumna credẽtes se teneri ad dotandum soluerunt dotẽ, & idẽ credo in quacunque alia persona, quæ crederet se pro dote obligatam: quia tunc sublata falsa causa, remanet causa pietatis, ut ibi dicit Iurisconsultus. secus si credebat teneri mulier ex causa mutui, & non tenebar, & solui animo liberandi me à mutuo, certè repetam ut l. si donaturus. & l. qui se debere. ff. de cond. ob causam. quod not. aliàs ille tex. deciperet. Quintò est priuilegiata dos; quia dos dicitur pia causa, ut patet ex præmissis, & infra dicam in q. an causa dotis dicatur pia &c. Sextò dos habet priuilegium, ut in ea nec maritus, nec uxor durante matrimonio habeãt propriè & absolutè dominium: sed mixtim & qualificatum, ut dicam infra. Septimò: quia de dote, seu relicto pro dote non potest detrahi falcidia, seu ususfructus. l. fi. ff. ad leg. falcid. Octauò, quia delicto mulieris damnatæ non publicatur dos constante matrimonio, nisi in quinque casibus, de quibus in l. quinque legibus. ff. de bo. damna. extra quos casus maritus lucratur dotem, quasi matrimonium sit solutum culpa mulieris delinquentis. Si uerò non damnatur ad mortem, tunc absque dubio non publicatur dos; quia matrimonium durat. §. quod autem. in authen. de nupt. & etiam in illis quinque casibus si maritus fuerit pactus de dote lucranda, uel ex statuto debeat lucrari, ut per gl. & Bar. in l. quinque legibus. uel melius tunc agit contra fiscũ l. omnes, in eod. tit. & ibi glo. & etiam Bar. ubi suprà. Si uerò mulier damnatur solu. mat. tunc dos indistinctè publicatur secundũm Iac. de Aret. & Bart. & ita intelligunt l. si constante. §. fi. ff. sol. mat. Attende tamen; quia dico istud procedere de iure antiquo, & hodie bona damnatorum reseruantur descendẽtibus usque ad gradum tertium, auth. bona damnatorum. C. de bo. pro script. de quo dic, ut ibi plenè habetur de materia per Ang. Are. in tract. malefi. super uerbo, & eius bona publicamus. Nonò priuilegiatur dos, quia fructus interim percepti eam augent. l. si marito. §. fi. ff. sol. ma. Sed istud dependet ab eo, quod dixi circa priuilegium datum petitioni. Decimò est dos priuilegiata in casu notabili. l. 1. ff. qui po. in pign. hab. & declara, ut per Cy. in l. non tibi. C. qui po. in pig. hab. vbi dicit, quòd & si dos non sit numerata, sed tantùm promissa; nihilominus præfertur creditori facto post dictam promissionem, licet ipse numerauerit, quod est speciale in dote secundùm Cyn. quia aliàs secus. l. potior. ff. qui pot. in pig. hab. & l. diuersis. C. eod. tit. & l. Titius. ff. quæ res pigno. obli. pol. Vndecimò, quia licet pater appropriauerit sibi actionem de dote secundùm ꝙ potest l. quoties. ff. soluto. matrimo. tamen si tempore restitutionis fiendæ esset non soluendo, non teneretur quis restituere, vt dos dissipetur, ita Besucius in l. 2. §. ꝙ si in patris. ff. solu. matrimo. per rationem quæ ibi assignatur, tene menti ad limitationem d. l. quoties. plus sentiunt, ꝙ nec possit eam sibi appropriare, si tempore pacti non erat soluendo ista, quando nõ sunt penes me sine dubio, licet D. Ia. de Puteo transeat cum eis. Duodecimò, quia dos data donationem propter nup. meretur authen. dos data. C. de do. ante nupt. & ipso iure constituitur statim dote constituta secundũ opin. Martini, de qua ibi in gloss. & eam sequitur ibi Iaco. de Rauẽ. & transit Io. Fab. & etiam approbant Cyn. & Bald. ibi, licet gloss. aliter dicat. Tertiodecimò, quia promissor dotis per cursum biennij constituitur in mora, ut teneatur ad fructus & usuras expressas. l. fi. §. præterea san. C. de iure do. & declara, ut ibi per Bartolum. Quartodecimò, quia pro dote augenda toleratur liberalitas inter uirum & uxorem, quæ aliàs est reprobata. l. si constante. C. de donationibus ante nuptias. Quintodecimò, quia res empta ex pecunia dotali solo consensu efficitur dotalis. l. res quæ ex dotali. ff. de iure dot. quod est speciale in dote secundùm Angelum, ut dixi supra, licet Bartolus

solus aliter dicat. Sextodecimò: ut pater mariti cogatur se & sua obligare pro restitutione dotis l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum. l. fin. C. de dotis promissione, quod qualiter procedat, dic, ut per Bartolū in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. Decimoseptimò: quia pater mariti simpliciter cōsentiendo filio recipiendi dotem obligatur ipse, & eius bona, secundùm Bart. in dicto §. transgrediamnr. de quo dic ut ibi. quia uenit in consequentiam præcedentis priuilegij, ut patet ex his, quæ dicit ibi Barto.

Decimooctauò, secūdùm aliquos priuilegiata dicitur dos: quia fideiubentes pro constituente dotem secundùm formā l. creditor. §. 1. ff. mand. si soluit, non repetit, ut est ibi casus singul. sed iudicio meo ibi fundatur super iure communi, non super specialitate dotis.

Decimononò: quia prætor absente patre de bonis patris potest dotare. l. profectitia. in fin. ff. de iure dot. quia pro dote constituenda potest pater incarcerari.

Vigesimò: quia in traditione dotis, quæ fit ex necessitate præambulæ promissionis, cogitur maritus vltra aliquid promittere, quàm conuentum sit in ipsa promissione contra id, quod habetur per glo. in l. traditionibus. ff. de pact. casus est in l. 2. in 1. responso, secundùm intellectum glo. & Barto. & doct. ff. solu. mat.

Vigesimoprimò: quia hodie ipso iure sine traditione dominij rei dotalis retro transfertur sol. mat. in uxorem. l. in rebus. C. de iure dot. & infra dicam.

Vigesimosecundò: quia pro dote recepta restituenda possunt res subiacentes restitutioni alienari authen. res quæ. & ibi glo. Bar. & doct. C. communia de leg. & idem uidistis pro dote constituenda. s. circa priuilegia data constitutioni dotis.

Vigesimotertiò: quia fauore dotis non admittitur compēsatio, glo. & Bald. in l. diuor. §. ob donationes. ff. solu. matrim. dicam infra in 3. parte.

Vigesimoquartò dos dicitur priuilegiata: quia licet regulariter reus non edat actori ad fundandam intentionem suam; tamen fallit fauore dotis, sicut fauore fisci, iuxta l. 3. ff. de edē. quia æquiparantur fiscus & dos l. 2. C. de priuileg. fisci. secundùm Roma. in l. prima. ff. solut. matrimo. allgat hoc tenere domi. Anto. in cap. 2. de probatio. & Ioan. And. in titu. de instru. edi. §. uidendum. uer. ex præmissis. licet contrarium teneat Bal. in l. 1. in 4. colum. ff. de eden. & Salyc. in l. fi. in fi. C. eo. Bal. in rub. C. de priuil. dot.

Vigesimoquintò dos dicitur priuilegiata: quia licet regulariter pactum de non petendo sit transitorium ad hæredes, ut not. Bar. in l. si sic. de uerb. obli. Fallit tamen in pacto de non petendo dotem facto per uirum socero; quia non transit ad hæredes soceri l. si marito publico iudicio. §. 1. ff. sol. mat.

Vigesimosextò dos est priuilegiata: quia licet aliàs in pluribus diuersis sententijs præualeat illa, quæ fertur pro reo. l. inter pares. ff. de re iu. fauore dotis: quia præualet lata pro actore cap. fi. & ibi per canonist. de re iud.

Vigesimoseptimò est priuilegiata dos: quia licet nulla præscriptio præterquam 30. uel 40. annorum currat minori. l. sicut. C. de præscrip. 30. anno. l. fin. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necess. Fallit in præscriptione aduersus exceptionem non nume. dotis, quæ currit marito etiam minori, ut est casus in authentic. si minor. C. de tempor. in integrum restitutio.

6 Mulieri autem † datur priuilegium ratione dotis. Primò, ut in actione personali de dote præferatur alijs. l. 1. C. de priuile. do. & istud priuilegium datur, etiam si matrimonium nō fuerit uerum, sed putatiuum. l. 2. in fi. cum sequen. ff. de priuileg. cred. & quòd detur mulieri, est casus in l. dabimus. in eod. titu. ideo non transit ad hæredem secundùm Bart. & Do cto. in l. 1. ff. sol. ma. Secundò, vt in illa tacita hypotheca præferatur creditoribus anterioribus habentibus etiam tacitam hypothecam, de quo dic: ut in l. assiduis. C. qui pot. Vtrum autē istud priuilegium habeat dos confessata, dixi infra in q. an dictum priuilegium &c. Datur & tertiò mulieri priuilegium: ut soluto matri. in uendicatione rei dotalis etiam æstimatæ omnibus creditoribus præferatur, siue agat rei uendicatione, siue hypothecaria, quæ diuersis respectibus consideratis in eadem re possunt concurrere. l. in rebus. & ibi Bartol. & Bald. C. de iu. do. quòd sit fauor dotis in rebus æstimatis, patet in l. duorum, infra, eod. titu. secundùm Bartol. Quartò: ut marito uergente ad inopiam possit agere constante matrimonio secundùm formam l. ubi adhuc. C. de iu. do. & uide ibi Bald. nam de rigore constante matrimonio actio personalis non competit, & consequenter nec hypothecaria, quæ est accessoria, de quo plenè per Bar. in repe. l. si constante. ff. soluto matrimonio. Item datur & quintò, ut pro dote & filiafam. habeat legitimam personam standi in iudicio, auth. quod locū. C. de col. quod intelligo, ut ibi habetur. Item & 6. ut licet dos sit profectitia: tamen acquiritur ipsi filiæ quo ad possessionē, & dominium l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. ercis. quod non est in aliis profectitiis. l. cum oportet. in princ. C. de bon. quæ liber. & ita uult Sal. in rubr. C. de priuileg. dotis. Item & septimò, ut etiam dos aduentitias tempore fforum ei acquiratur, ut no. in l. 2. §. quod si in patris. ff. soluto matr. ubi glo. specialiter hoc dicit per l. placet. ff. de acquir. hæredit. Item & octauò: quia datur sibi actio ad restituendam seruitutē amissam facto mariti; quia non est soluendo, licet nō dolosè, nec facto culpabili amiserit. l. si maritus. ff. de fun. dot. etiam plus est, quàm in casu. l. fin. circa princ. ff. de eo per quem fac. erit. Nonò, ut pactum patris non noceat filiæ in actione de dote. l. 2. C. de pac. conuen. & ibi Bart. & Bald. qui dicunt, hoc esse notabile. Decimò, priuilegium mulieris est introductum: ut ex pacto matris non quæratur actio filiis. l. pactum dotale. & & ibi Bar. C. de pact. conuen. licet aliàs secus. l. Cayus. ff. solu. matrimo. Vndecimò, quia paciscendo potest facere conditionem dotis meliorem, sed non deteriorem. l. si pater. §. 1. cum seq. & l. 2. & l. de die. ff. de pact. dot. Duodecimò, priuilegium mulieris est introductum, ut non possit pacisci, quòd maritus solum teneatur de dolo, non de culpa, licet aliàs hoc possit fieri. l. Pompon. ff. de pact. dot. & dic ut ibi. Tertiodecimò: quia habet beneficium, ne à marito conueniatur ultra, quàm facere possit. l. non tantùm. ff. de cond. indeb. & l. ex diuerso. §. 1. ff. soluto matrimonio. & idem beneficium habet maritus conuentus de dote, dicam infra in uersic. marito etiam. Quartodecimò, ut in re empta ex pecunia dotali præferatur alijs creditoribus in actione personali. l. si cum dotem. in fin. ff. soluto matrimo. & uult Ion. Fab. in l. si ex pecunia. C. de iure dot. sed dices, quòd non est speciale in dote; quia idem in alio quocunque, ex cuius pecunia res est empta, ita Bar. in l. licet. C. qui po. post Iaco. But. sed dic, quòd contra eos est gl. in l. procul. §. planè. ff. de tribu. sed potest eorum opin. sustineri, quando specialiter mutuasset pecuniam ad illam rem emēdam, ita Pet. & Cyn. in d. l. licet. aliàs secus, præterquam in vxore. d. l. si cum dotem. in fin. Quintodecimò: quia talem rem emptam ex pecunia dotali potest in subsidium uendicare, ita Cyn. in d. l. si ex pecunia. per l. uxor mariti. ff. de donat. inter uir. & uxor. Sextodecimo, quia licet secundùm gloss. & communem sententiam in l. in reb. C. de iu. dot. maritus dicatur dominus rei dotalis: tamen thesaurum in ea inuentum pro parte restituit mulieri, quasi in alieno inuentum. l. diuortio. §. si fundum. in fin. ff. soluto matrimonio. Decimoseptimò: quia ipsa mulier habet restitutionem, si in dote contingat læsio, quasi læsa in proprio patrimonio. l. 3. §. sed utrum. in fin. ff. de mino. & plus dixit Pau. in l. 1. ff. soluto matri. quod mulieri læsæ in dote restituenda subuenitur, quamuis ipsa sit maior xx. annis, & cesset dolus aduersarij per l. cui succursum. in fin. ff. de iure do. ubi text. not. Decimooctauò, quia persona ipsius mulieris intelligitur in stipulatione inserta. l. post dotē. secundùm unum intellectum, qui est communis. ff. sol. matr. licet aliàs persona extrinsecus nō subintelligatur. l. si ita stipulatus. §. Crysogonus. ff. de uerb. oblig. scilicet secundùm aliquorum rationem, de quibus uideatur in l. post dotem præal leg. ibi, non esset specialitas, sed uide Bart. in l. Cayus. eod. tit. qui dicit, ꝙ si extraneus dotem stipuletur simpliciter reddi, licet non dicat cui, intelligitur mulieri fauore dotis dicens esse casum in d. l. post dotem, secundùm tertiam lecturam. Et ex hoc insurgit decimumnonum priuilegium: quia ipsi mulieri potest alius stipulari dotem. l. Cayus. ff. soluto matrimo. contra. §. alteri. insti. de inuti. stip. & contra §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de uerb. obl. Vigesimò, ut si quis stipuletur sibi, aut mulieri alternatiuè, mulieris est integra actio. dicta l. Cayus. Vigesimoprimò mulier est multùm priuilegiata; quia si agit hypothecaria pro dote recuperanda, & creditores petunt sibi cedi actionem de dote cum priuilegiis suis, mulier ipsa non cogitur cædere secundùm Bal. & Aug. in d. l. 1. ff. soluto matrimo. alleg. no. per Iac. de Are. Cyn. in l. cum tibi. C. qui po. in pign. hab. Imo. alleg. no. in l. 1. C. de priuileg. dot. & in l. ex pluribus. de admin. tuto. tangam aliquid infra proxi. q. Et in ueritate magna est authoritas Bal. Ang. & Imol. sed tu uideas origina-

originaliter Cy. in d.l. cum tibi. Vigeſimoſecundò : quia licet quilibet creditor agens hypothecaria contra extraneum poſſeſſorem repellat, ſi ipſe poſſeſſor offerat ſibi debitum. l. Paulus. ff. quib. mo. pig. uel hypo. ſol. tamen ſi mulier agat hypothecaria pro ipſa dote recuperanda, & poſſeſſor ipſius rei offerat quãtitatem dotis ipſi mulieri non repellet eam : eo quia mulier agit hypothecaria ad ipſam rem, ut ex fructibus ipſius rei poſſit ſe, & eius liberos alere. Ita ſingulariter uoluit Iac. de Are. & Cyn. in d.l. cum tibi. per illum tex. de cuius uirtute uide Bar. & Mod. in l. ſi conſtante. ff. ſol. mat. dicam infra in 3. parte huius operis.

7 Marito autem † ſeu ex parte mariti reperio data multa priuilegia ratione dotis. Primò : quia habet priuilegium maritus & filij eius eiuſdem matrimonij : ne conueniantur pro dote ultra, quàm facere poſſunt. §. item ſi de dote. inſti. de act. in tantum ut non ualeat pactum in contrarium. l. alia. §. eleganter. ff. ſol. mat. quod uerum, niſi conuenirentur actione reali, & declara, ut dixi infra in 3. par. huius operis. Secundò eſt priuilegiata pars mariti in tanta ſtipulatione ſicut uxor, & ita glo. Cyn. & Bald. in l. unica. circa princip. C. de rei uxo. actio. Tertiò : quia poteſt expellere vxorem propter non ſolutam dotem, ut dicam in 2. par. Quartò ; quia poteſt licitè pro dote uſuras recipere, quòd qualiter procedat, dicam ubi ſupra. Quintò, ut non obſtante confeſſione de recepta dote poſſit opponere exceptionem non numera. dotis. & incumbat mulieri onus probandi fuiſſe numeratam : ut in toto titu. C. de non numera. pecun. In cæteris autem ſtaretur confeſſioni. l. generaliter. C. de non numera. pecu. Sextò : quia maritus lucratur dotem propter adulterium uxoris, notatur in l. conſenſu. C. de repud. dicam infra in 3. parte. Septimò habet priuilegium maritus, ut pro dote conſeruanda non teneatur dare fideiuſſorem, & ſi dederit, non tenet, ut in rubro & nigro. C. ne fideiuſſ. dot. dentur. & ideo ponitur in l. 2. eodem titu. Idem ſi detur pro dote tradenda, ut firmat glo. poſt Azo. in in l. 1. eod. titu. & ibi Barto. & idem Barto. in l. ſi conſtante. §. quod. ff. ſoluto matrimonio. licet Dyn. ibi tenuerit contrariũ, ut poſſit dari fideiuſſor pro dote reddẽda, & idem tenuit Cy. poſt Odofre. in d. l. 1. per ſuas rationes, de quibus ibi, & etiã Bald. ibi in eandem partem inclinat, quia non eſt eadem ratio in dote reſtituenda, quæ in conſeruanda : quia facilius conſeruant quàm reſtituant. & ita etiam dicunt Bald. & Ang. in d. §. quod. ubi etiam hoc firmat Imol. & reſpondet argumentis, quæ fiunt in contrarium. & idem tenet Ioan. Fab. in dicta l. prima. & tetigi infra in tertia parte. Octauò eſt priuilegiatus maritus, ut poſſit pro dote agere rei uendicatione. l. doce ancillam. C. de rei uend. l. in rebus. C. de iure dot. licet nõ ſit propriè & abſolutè dominus, ſed qualificatus, & etiam ſit quędam miſtura dominij inter eum & uxorem. Nonò : quia poteſt manumittere ſeruum dotalem. l. prima. C. de ſeruo pigno. da. l. & ſi dotis. C. de iure dot. Item iubere ſeruo dotali, ut adeat hæreditatem. l. ſeruus dotalis. ff. ſoluto matrimonio. Decimò : quia poteſt agere ad impenſas neceſſarias factas in re dotali non obſtante, quòd pactus fuerit in contrarium l. quo iure. ff. de pact. dot. ratio : quia tales impenſæ minuunt ipſo iure dotem, ut ibi etiam eſt expreſſum in litera. Vndecimò : quia habet inducias annales pro exactione in rebus mobilibus, de quo dic, ut l. unica. §. exactio. C. de rei uxo. actio. Duodecimò pars mariti eſt priuilegiata in tacita conſtitutione dotis ſuper toto matrimonio mulieris, quando ſimpliciter contraxit, de quo dic, ut dixi ſupra. Decimotertiò etiam in tacita conſtitutione dotis conſtitutæ primo marito, de quo dic ut dixi s̃. Decimoquartò : quia ſi ipſe maritus facit expenſas neceſſarias ipſo iure minuitur dos. l. qui in re. ff. de pac. do. in fi. & §. per retentionẽ. inſti. de act. ſpecialitas patet per l. ſi ſeruos. ubi caſus multũ notabilis. ff. de pig. & per l. in fundo. ff. de rei uen. & hoc præſertim tenẽdo, ꝙ ipſe fundus poſſit tũc deſinere eſſe dotalis, prout tenuit gl. in d. §. per retentionem. & in l. 1. §. primum etiam ob impenſas. C. de rei ux. act. & ibi Iac. de Are. Dy. & Cy. pro quibus videtur expreſſum in l. ſi is. qui. §. quod dicitur. in fi. ff. de iu. do. niſi mulier infra annum obtulerit impenſas, ut ibi, ſed in contrarium videtur caſus rotundus in §. quod dicitur. ff. de impen. in reb. dot. fac. ut ibi pro hoc. Contrarium tenet ibi Bart. quaſi Vlpianus corrigat opi. Sceuolæ, de qua in d. §. quod dicitur. & ita tenet Iac. But. & Sal. in d. §. nec ob impenſas. & ibi Bal. dicit, ꝙ tales expenſæ minuunt dotem ipſo iure intellectualiter, & antequam opponatur exceptio, & minuitur ſecundùm eum dos nomine, durat tamen titulus dotis. d.l. quod dicitur. ideo adhuc durat in alienabilis ſecundùm Bald.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia, quæ dantur contractui dotis, an tranſeant in he-redem.*
2 *Priuilegium, quod datur rationi fori. ſ. quòd dos poſſit peti co-ram iudice eccleſiaſtico, an tranſeat ad hæredes.*
3 *Priuilegium l. exigere dotem. ff. de iure dotium. tranſit ad ha-redes.*
4 *Priuilegium, quod datur inſtantiæ, ſeu cauſæ, an tranſeat ad hæredes.*
5 *Interpretatio in dubio fit pro dote.*
6 *Priuilegium, quòd fundus dotalis non poſſit alienari : quando tranſeat ad hæredes.*
7 *Periurij exceptio afficit perſonam iurantis.*
8 *Dos publicatur in quinque caſibus in fauorem mariti.*
9 *Priuilegium, quòd mulier præferatur alijs in actione perſonali, non tranſit ad hæredes.*
10 *Priuilegia data parti mariti, an competent hæredibus ipſius mariti.*

LXXXI. QVÆRO,

VISIS priuilegiis dotium uidere congruit, an iſta priuilegia tranſeant in uniuerſalem, aut ſingularem ſucceſſorem. Et quia tex. ualde not. in l. ex pluribus. aliàs incipit, ſi ex pluribus. ff. de adminiſtr. tutor. uidetur nobis dare una ſingularem doctrinam, uidelicet, quòd illa priuilegia, quæ non ſunt tranſmiſſibilia ad hæredes, non poſſunt in alium transferri ꝑ ceſſionem, ut ibidem per Bar. & Doct. idcirco prius cognitis, quæ tranſeat ad hæredem, de facili cognoſcemus, quæ ſint ceſſibilia, ſeu quæ tranſeant in ſingularem ſucceſſorem. l. 1. in princ. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iur. Diſcurramus igitur ꝑ ſingula membra poſita in præcedenti quæſtione. Et primò ui-
1 deamus, † an priuilegia quæ dantur contractui, ſeu conſtitutioni dotis tranſeãt in hæredem. & Bar. in l. 1. ff. ſoluto matrimo. tenet quòd ſic, & exemplificat in priuilegio tacitæ ſtipulationis, de quo in l. 1. C. de rei uxor. actio. & in priuilegio ꝙ ſit contractus bonæfidei. §. fuerat. inſtitu. de actio. & idem credo in omnibus aliis priuilegiis, quæ enumeraui in queſtio. pręcedenti, quæ reſpiciunt conſtitutionem dotis : quia dote creata & conſtituta modis & formis ibidem contentis non poteſt negari, quin commoditas illius modi conſtitutionis à iure receptæ tranſeat ad hæredes. Idem credo in priuilegio dato petitioni dotis. idem Bar. dicit ubi ſupra, in priuilegio dato actioni de dote, ut eſt tacita hypotheca : quia tranſit ad quemcunque, ad quem tranſit actio. Et ego dico idem in aliis omnibus per me enumeratis in §. præcedenti. uerb. actioni. l. in eo. ꝙ reſpiciat excepit. Velleya. poſſit dubitari per rationem. l. generaliter. C. ad Velleya. quaſi potius ſit datum mulieri quàm actioni.

2 Sed quæro † quid de priuilegio, quod datur ratione fori, ut poſſit dos peti coram iudice eccleſiaſtico, certè non credo illud trãſire ad hæredes : quia potius reſpicit ipſam mulierem, non autem hæredes, & præſertim tenendo, ꝙ coram iudice eccleſiaſtico non poſſit dos peti niſi incidenter : quia tunc illud poteſt accidere niſi in muliere.

3 Sed priuilegium † legis, exigere dotem. ff. de iudi. bene reneo tranſire ad hæredes à fortiori.

4 Sed quid † de priuilegio, quod datur inſtantiæ, ſeu cauſæ, an tranſeat ad hæredes? Bar. in d. l. 1. dicit quòd ſic ad uniuerſales, ſecũdùm tamen qualitatem hęredum. l. 2. ff. de re iud. Sed ego dubito : quia uidetur reſpicere mulierem, & eius pietatem intantum, ut etiam marito agenti actione ex ſtipulatione, qui ſibi ſtipulatus eſt dotem, non uideatur competere. l. 3. C. de dot. promiſſ. ibi, more iudiciorum perueniens.

5 Sed uideamus † quid de priuilegio, quod datur ipſi ? Bar. dicit, quòd tranſit ad omnem, ad quem tranſit ipſa dos, & exemplificat in priuilegio illo, ꝙ in dubio fiat interpretatio pro dote. l. in ambiguis. ff. de iure do. nec enim ſecundùm Bart. datur tantum mulieri, ſed etiam ex parte uiri. d. l. in ambiguis. quod eſt bene notandum, ſimiliter exemplificat in eo priuilegio, quòd fundus dotalis non poteſt alienari, quod tranſit ad hæredes. Sed attende : quia iſtud uidetur falſum : quia ſolu.

matrimo.

mat.per mortem mulieris desinit fundus esse dotalis, & potest consequenter alienari. Sed dic, quod Bar.& Doct. qui sequuntur eum, intelligunt † quando fundus fuit alienatus uiuente uxore, quo casu hoc priuilegium inualidæ alienationis, quod competit uxori, transit ad hæredem eius, & quod ita intellexerit Bar. patet ibi, dum dicit, quod hæres potest uendicare, sicut ipsa mulier. Et attende: quia intantum transit ad hæredes mulieris uendicatio fundi alienati, ut etiam si mulier ipsa alienãs, seu continens alienationi non possit contrauenire propter iuramentum. cap. cum contingat. extra de iureiur. tamen hæres eius poterit uendicare, quando Io. Fab. inst. qui. alie. licet, uel non. in princ. quia iuramentum solùm ligat animam iurantis, nec transit ad hæredes, ut not. canonistæ in cap. ueritatis. extra de iureiuran. & ideo tex. in cap. cum contingat. not. dicit, mulieres ipsas seruare debere huiusmodi iuramenta, quasi dicat, quòd non sint hæredes. Ex quo infero singulariter, quòd si ille, qui iurauit in contractu, cederet alteri. poterit cessionarius conuenire, nec obstabit exceptio periurij per d. c. ueritatis. iunctis his quæ dicunt Bar. & Doct. in l. apud Celsum. §. sed cum legitima. ff. de excep. doli. ubi dicunt, quòd illa exceptio, quæ non afficit actionem, sed personam, non ob. cessionario, licet obstet cedenti, per gl. no. quæ est ibi, quã perpetuò tene mẽti.

6

7 sed certum est, quòd † exceptio periurij afficit personam iurantis. d. c. ueritatis. ergo &c. Quod uerum credo in casibus, in quibus iuramentum non firmat contractum, ut est, quãdo in odium creditoris reijcitur contractus, quod exemplifica ut per Barto. & Docto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. in 4. combinatione. Cæterùm in casibus, in quibus iuramentum firmat cõtractum, ut quando debitoris reijcitur contractus in muliere alienante seu consentiente alienationi fundi dotalis. c. cum cõtingat. extra de iureiur. secundùm Bar. in d. si quis. in quinta combinatione, & sequitur ibidem, & communiter Canonistæ in d. c. cum contingat. & consequenter tunc non possunt procedere, quæ supra dixi, coniungendo id, quod dixit But. in cap. cum sit generale. de foro competen. ibi, tertius casus &c. post Io. And. in cap. fi. extra de sepul. ubi concludit, quòd efficacia obligationis firmatæ per iuramentum transit ad hæredes, & per consequens ad cessionarium, ut teneantur obseruare iuramentum ipsum, licet non quò ad hoc, ut possit conueniri coram iudice ecclesiastico ratione iuramenti: quia non peccat cõtraueniendo, seu non est periurus. & idem firmat Bal. & Saly. in d. authen. sacramenta. quod uerum iure actionis, tamen poterit officium iudicis ecclesiastici implorari, ut hæres teneatur satisfacere animæ defuncti, ita dicit Panor. in d. cap. fi. de sepul. per illum tex. & c. à nobis. 2. de senten. excom. & ita secundùm eum saluabitur opi. Abbatis tenentis contrarium, quod bene not. quia etiam erit uis in modo practicandi: quia implorando officium iudicis, ut supra, poterit indistinctè trahere etiam hæredes iurantis ad forum ecclesiasticum. Et ex præmissis infero, Ioan. Fab. in loco, ubi supra, malè dixisse: quia iuramentum mulieris super alienatione fundi dotalis firmat contrarium, & consequenter hæredes non potuerunt uendicare per præmissa, & ista etiam tene menti ad alium effectum: quia ubi contractum firmat iuramento, non tamen poterit contrauenire.

Quæro demum: quia multa alia priuilegia supra enumeraui, quæ sunt data doti, uideamus, an alia quoque transeant ad hæredes, & dico breuiter quòd sic, exceptis illis, quæ non possunt adaptari ad hæredes, quorum tamen commoditas potest respicere hæredes: nam quædam sunt quæ ad personam hæredum non possunt adaptari, ut est tertium & ultimum priuilegium. de quinto etiam posset dubitari, quia illa pietas solùm uidetur respicere mulierem in uita. Octauum uerò priuilegiũ,

8 quod est, quia † dos non publicatur, nisi in quinque casibus, tendit in fauorem mariti, cui tantum publicatur dos, ut ibi dixi: illud autem, quòd dos non publicetur, ubi mulier non damnatur ad mortem, bene tendit ad fauorem mulieris in consequentiam, & reliqua poteris per te percipere, an adaptentur ad hæredes uel non.

9 Nunc dicamus de ipso priuilegio † quod datur ipsi mulieri in actione personali, ut præferatur alijs, quod non transit ad hæredes l. prima. C. de priuileg. dot. & l. dabimus. in princip. ff. de priuileg. credi. Sed si illud in tacita hypotheca præferatur, transit ad suum hæredem non ad alios, ut l. assiduis. C. qui pot. in pigno. hab. in §. fuerat. institu. de act. idem dico in beneficio, quod habet maritus, ne conueniatur in plus, quàm facere possit: quia hoc etiam habẽt eius filij, non alij hæredes. l. & fideiussor. l. si. cum sua gloss. coniuncta. l. non tantùm. ff. de re iud. sed illud beneficium restitutionis, quod datur per l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. in fin. §. puto bene transire ad hæredes, per l. non solùm. ff. de in integrum restitu. Alia uerò priuilegia, quæ supra enumeraui, respiciunt ipsam mulierem, licet in consequentiam possit redundare in fauorem hæredum.

10 Reliquum est † an priuilegia data parti mariti competent eius hæredibus. & dic quòd primum, ne conueniatur ultra, quàm facere possit, competit filiis eiusdem matrimonij, non autem aliis hæredibus: ut habetur in l. etiam. ff. sol. mat. Secundum uerò competit soli marito, cui soli competit actio ex stipulatu tacita de dote, non eius hæredibus: quia per mortem mariti soluitur matrimonium, & dos est in casu restitutionis, & cui damus actionem, multo magis exceptionem. Similiter tertium non potest adaptari nisi ad maritum, patet de se. Quartum uerò etiam non competit hæredibus mariti: quia cap. salubriter. extra de usuris. non procedit in hærede mariti secundùm Innocen. & Panor. ibi. Quintum not. priuilegium exceptionis non numeratæ dotis bene competit hæredibus mariti. Casus est in l. fi. C. de. dot. cau. Vtrum autem sextum priuilegium competat hæredibus mariti, patet ex his, quæ ibi dixi, quæ sunt bene not. quia quotidiana. Septimum autem priuilegium solùm respicit maritum, & similiter octauum. 9. verò competit eius hæredibus: quia eius pactum, quasi sit donatio, improbatur, & ideo tam ipse, quàm hæredes consequi poterunt expensas non obstante pacto, idcirco d. exceptio: quia illas inducias habent etiam hæredes. d. §. exactio. in fin. qua quæritur, an hæredes extranei teneantur alere uxorem, ex quo medio tempore habent dotem. & dic ut est ibi nota. Reliqua uerò priuilegia non possunt adaptari nisi ad maritum excepto 9. quod etiam respicit eius hæredes.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia dotalia an possint per uiam cessionis transferri in emptorem, uel in alium singularem successorem.*

2 *Priuilegia, quæ ad suum hæredem transeunt, an possint etiam transire ad cessionarium ex necessitate.*

LXXXII. QVÆRO,

1 VISO igitur, an ista priuilegia transeant ad hæredes uniuersales, uideamus † an possint per uiam cessionis transferri in emptorem, uel in alium singularem successorẽ. Super quo dic, quòd ea, quæ sunt merè personalia, ita ut ad nullum hæredem transeant, non possunt per cessionem trãsferri, si fiat cessio ex necessitate secundùm Bar. in l. unica. C. de priuil. dot. per l. si ex plurib. ff. de admin. tut. Sed illa, quæ ad suum hæredem transeunt, licet nõ ad extraneum, possunt ita demum in singularem successorem transferri, si fiat cessio ex necessitate, secus si uoluntariè. l. fi. C. de iure fisc. & ibi Angel. & ita dicit Ang. ubi supra. Sed uideamus, an bene dicat, & uidetur, quòd non in 1. membro, quãdo fit exceptio ex necessitate, arg. d. l. fi. & quia magis subuenitur in necessitate posita. Nec obstat l. si ex pluribus. quia potest responderi, quòd ibi tutor debebat ex persona sua insolidum, ideo nulla fit ei iniuria, si exigatur insolidum, sed ille, cui mulier uendit, uel donat, non tenebatur primò mulieri in aliquo, ergo plenior fit eidem concessio, uirtute cuius debet transire priuilegium. Sed tunc obst. ratio illius. l. si ex pluribus. quæ uidetur facere regulam, quòd illa priuilegia, quæ ad nullum hæredem transeunt, nullatenus sunt cessibilia. Sed potest dicere, quòd illa uerba ibi, quæ nec hæredi &c. non sunt ratio, seu quid causatiuum. nec necessariò tribuunt regulam apud bene confidentes. Cy. no. in l. unica. tenet, quod illud priuilegium, qđ datur mulieri pro dote, detur personæ, seu causæ rõne personæ, qđ idem est secundùm eum in l. in omnibus. ff. de reg. iur. & per Dy. in d. l. 1. ff. sol. ma. ideo dicit ipse, quòd priuilegium prodest cessionario uiuente muliere, uel ea mortua eius filio, aliàs non l. si tibi. §. pactum. ff. de pact. Intelligo, quod dicit de filio, quando ei competit priuilegium, quod quando sit, uidistis supra. Item intellige, quando debetur euictio, ut sentit idem Cyn. coniungendo sua dicta, & expressè hoc uult ibi Ioan. Fab. Adde rationem: quia tunc si secus diceremus, nec prodesset mulieri, nec eius filio, contra quos haberetur

retur regressus de euictione, unde succedat. l. hæredi. §. fi. cum
2 ibi notat. ff. de pact. conuen. l. sequen. Demum uideamus† an Bar. bene dicat in secundo membro, dum dicit, quòd priuilegia, quæ ad suum hæredem transeunt, possunt etiam transire ad cessionarium ex necessitate, per l. fin. C. de iure fisci. & reperio, quòd Imo. in l. post dotem. ff. soluto matrim. tenet, quòd nec tunc transeat priuilegium in cessionarium, per §. 1. in authent. ut instrumentum do. exa. ubi illa cessio fiebat ex necessitate, quæ fiebat creditoribus ibi. Item creditorib. &c. & tamen non transit priuilegium. nec obstat illa l. fina. quia loquitur in priuilegio, quod datur fisco, quod sui natura est perpetuum: cum fiscus nunquam moriatur, argumen. cap. si gratiosè, extra de rescript. lib. 6. Sed in muliere erat priuilegium, quod debebat extingui unà cum persona. Sed salua pace Imo. ille §. 1. nihil facit: quia loquitur de creditoribus mulieris, ut patet ex tex. & etiam glo. ubi uult, quòd his creditoribus nec cogitur mulier cedere: quia potest eis satisfacere aliter, quàm per cessionem: unde secus si cedat uoluntariè, Roma. etiam in d. l. post dotem. tenet contra Bar. per tex. in authen. ut immobi. ante nupt. dan. §. fin. ubi duntaxat præfertur mulieri, & non aliis. Item Roma. uidetur reprehendere Barto. inquantum dicit, cessionarium ex causa necessaria uti priuilegio cedentis: nam secundùm Rom. dato quòd nomine cedentis utatur, tamen ad utilitatem suam, non autem cedentis agit l. qui stipendia. ff. de procu. Dicit tamen Rom. quòd si expressè actum fuisset, quòd in cessionarium ex causa necessaria transferantur priuilegia, quòd hoc fieri potuisset per l. si minor. in prin. ff. de mino. & l. si minor. C. de restitu. in integr. secus si ex causa uoluntaria: quia hoc fieri non posset per l. 2. in fi. ff. de relig. do. & per Cyn. in l. ad officium. C. communi diuid. dum firmat, quòd priuilegium concessum uicinis, ut primò requirantur in alienatione rei immobilis, an emere uelint, non potest in alium cedi. per l. mulier. §. ex asse. ff. de iur. dot. quia huiusmodi cessio est uoluntaria. Et in hoc articulo non uidetur Barto. in d. l. post dotem. posse securè defensari: quoniam non bene respondit ad tex. in d. auth. ut non fiant exactio. do. per quem tex. uidentur etiam Pet. & Cy. malè distinxisse, quos supra retuli: quia utroque casu militat eadem ratio. Rom. etiam non uidetur beneloqui, inquãtum tenet, quòd si expressè actum fuisset &c. quia hoc est cõtra d. l. si ex pluribus. Non obst. ll. alleg. per eum quia loquuntur in beneficio restitutionis in integrum quod transit ad hæredes omnes. l. non solùm. ff. de in integr. restitu. Nec etiam uidetur rectè distinguere, dum dicit, aut ex causa uoluntaria, aut necessaria: quia indistinctè uidentur priuilegia personalia non transire in cessionarium, etiam si agatur expressè, ut no. in authen. ut non fiant exact. do. Nec prædictis obst. si pro Bar. allegat tex. in l. Seyo. §. si prædium. de leg. 2. quem alleg. Bat. in l. 1. C. de priui. dot. quia respon. ut per Imo. in d. l. post dotem. Et in hoc articulo uide Bal. & Sal. in d. l. 1. uide Ang. & Imol. in l. 1. ff. sol. ma. ubi tunc contra Bart. in d. l. post dotem. & in puncto iuris istud uidetur mihi uerius.

SVMMARIVM.

1 *Pater quando acquirit pro dote filiæ an sit priuilegiatus sicut filia.*
2 *Priuilegium prælationis in hypotheca an competat secundo uiro cui dos fuit promissa per hæredes primi uiri.*

LXXXIII. QVÆRO,

1 AN quando† pater acquirit pro dote filiæ sit priuilegiatus sicut filia? Bar. in l. post dotem. in pen. q. ff. sol. mat. tenet quòd sic, si agit nomine filiæ, alias secus, vt ibi per eum. & in l. in quartam. ff. ad l. Falc. & in cons. suo incip. Gibertus. & Bald. in l. scimus. in princ. C. de inoffi. test. Sal. in ea. l. §. repletionem. Bal. in l. quoniam nouel. C. de inoffi. test. per Ang. in l. illud. & in l. illam. C. de colla. Sed in contrarium, ꝙ pater debeat indistinctè esse priuilegiatus, sicut filia, facit: quia pater tenetur dotem filiæ conseruare, authen. sed quamuis. C. de rei uxor. actio. argu. l. cum dotem. ff. ad l. Falc. Tamen respondeo, quòd in dictis iuribus commodum illud debet peruenire ad personam priuilegiatam in omnem euentum, secus in l. omnimodo: quia dos exacta per patrem efficitur propriũ patrimonium. l. fi. C. communia utriusque iud. & licet teneatur eam filiæ conseruare, tamen ipsius rei salus non tendit ad illud, attento quòd posset non nubere: unde non inspicitur, quod euenire posset, iuxta materiam l. inter stipulantem. §. Stichum. & §. sacram. ff. de uerb. oblig. unde mihi plus placet opin. Bar. quam sequitur Angel. & Imol. in l. fi. ff. solu.
2 mat. uide Bal. in l. 1. in 1. col. C. de rei uxor. actio. Et† ex prædictis infero, quòd priuilegium prælationionis in hypotheca competat secundo uiro, cui dos fuit promissa per hæredes primi uiri: quia interest ipsius mulieris, quòd hoc priuilegium competat ipsi secundo uiro ad hoc, ut ipsa se reperiat dotatam. facit in arg. l. auia. cum ibi no. C. de iu. do.

SVMMARIVM.

1 *Dos an sit priuilegiata in præsumenda prioritate temporis.*
2 *Studij causa & causa dotis æquiparantur.*

LXXXIIII. QVÆRO,

1 AN dos † sit priuilegiata in præsumenda prioritate temporis? Barto. quòd sic in l. 1. in figuratione casus. ff. sol. matrimo. ex cuius dictis not. quòd ad hoc ut quis præferatur in hypotheca, sufficit, quòd instrumentum fuerit rogatum anteriori hora quàm aliud instrumentum, de quo est glo. in l. ex pluribus. in uer. eadem die. ff. de solu. quam summè commendat Bald. in l. Imperator. ff. de sta. hom. & in l. fina. in 3. colum. C. de edict. diui. Adde, quòd idem quod Barto. in d. l. 1. tenet etiam ibi Bald. referens Dyn. ita tenuisse. idem Bal. in l. dotis. ff. de iure dotium. & in l. in ambiguis. eodem titu. & in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. plus dicit Bald. in d. l. dotis. quòd etiam si ex altera parte concurrat fiscus præsumetur potius contra fiscum, & sic causa dotis præsumetur prior, al. leg. l. non puto. ff. de iur. fisci. quia tamen loquitur in quocunque priuato: ut semper præsumatur potius contra fiscum, ut declarat Dyn. & Barto. Prædicta uera, quòd instrumentum dotis præsumetur prius factum, si ita præsumi fit fauorabilius. & idem dicit Bald. in d. l. 1. solu. matri. si unum instrumentum contineat salarium doctoris legentis: quia
2 † causa studij & causa dotis æquiparantur: ut not. ibi Bar. in fin. faciunt not. per gloss. in l. 1. C. de studiis liberalibus urbis Romæ. lib. 11.

LXXXV. QVÆRO,

AN mulier nupta habeat priuilegium in actione de dote. Bar. in l. 1. in pen. col. ff. sol. mat. tenuit quòd sic. idem tenet Bal. in l. 2. ff. de iu. do. & ꝑ hoc est casus in l. assiduis. §. exceptis, C. qui po. in pig. hab. & idem tenet Bart. in l. nupta. ff. sol. mat. tetigi incidenter suprà.

SVMMARIVM.

1 *Vxor sterilis an habeat priuilegia dotis.*
2 *Causæ plures ubi concurrunt ad producendum unum & eundem effectum, licet cesset una, & alia militet, non cessat effectus.*

LXXXVI. QVÆRO,

1 AN mulier† sterilis habeat priuilegia dotis? Bart. in d. l.
2 1. in pen. col. ff. solu. mat. tenet quòd sic, idem tenet ibi Imo. & Bart. in l. si quis posthumos. §. fi. ff. de lib. & posth. Bal. in auth. res quæ. C. communia de le. & in rub. de priuil. dotis. & in l. 2. ff. de iu. do. & in l. assiduis. C. qui po. in pign. hab. & pondera illum text. in §. ideoque. in fin. & siue mulier habeat liberos, siue ab initio nõ habuit, & sic est ibi casus huius quæ-
2 stionis. Facit: quia † ubi concurrunt plures causæ ad producendum unum & eundem effectum, licet cesset vna, si modò alia militat, non cessat effectus. l. si uentri. §. in bonis. de priuil. cred. l. liberorum. §. notantur. ff. de his qui no. infa. Bart. in extrauaganti, ad reprimen. in uer. nec eorum. gl. in §. affinitatis, insti. de nu. sed in proposito multæ sunt causæ, propter quas ipsa priuilegia sunt indulta doti. Et primò ratio sobolis procreandæ. Secundò fragilitatis adiuuandæ. Tertiò abusus personæ ipsius mulieris, & substantiæ per maritum ratio compensandi: ut hæc probantur in d. l. assiduis. ergo licet in muliere cesset una ratio, militant tamen aliæ contra hunc eundem effectum.

ADDI-

ADDITIO.

a Priuilegia dotis. Adde Bal.in c.1.§.mutus.in fi. si Episcopus uel Abb.not.quod Bart.in l.si quis posthumos. de lib. & posthu.dicit, quòd mulier sterilis habet priuilegium dotis, nisi sit naturaliter arcta.

SVMMARIVM.

1 *Dos an sit priuilegiata in instantia.*
2 *Causa dotis principaliter intentata an recipiat fomentum à natura accessorij.*

LXXXVII. QVÆRO,

1 AN dos † sit priuilegiata in instantia,& in quibus. Barto. ponit in l.1.in 3.col.ff.sol.mat.& ibi Imo.in 1.col.& cõmunis conclusio uidetur esse, quòd sit priuilegiata circa dilationes, non autem quò ad libellum, lit.contest. & alia substantialia iudicij : quia clarum est de iure ciuili, in causa dotis debet ordinariè procedi secundùm Bald.& Ange. in d.l.prima. per l.si cum dotem.§.eo autem tempore.eod.titu.ibi,lis contestata.& l.3.ibi more iudiciorum. & ibi Bald. C. de dot.promiss.& Bar.in l.si constante.in 6.q.1.quęstionis princ.ff.sol. mat. Et quò ad dilationes abbreuiandas in causa dotis, uide Imo.in l.2.ff.de re iud.tex. Bald.& Saly.in l.fi. C.de senten. quæ sine cert. quanti. Sed quid de iure canonico, utrum debeant interuenire substantialia iudiciorum. Quidam, ut dicit Do. Cardinalis in clemen.de iud.& Ioan.de Imol.& Lud. Rom.in d.l.1.tenent,quòd non,& in d.l.si constante.in prin. eod.tit. Sed in ea summariè, simpliciter, & de plano procedi debet, & sic sine libello.per d.clemen.dispen.ibi, in matrimoniis,& eum quoquo modo tangentibus, sed dos dependet à matrimonio.l.3.ff.de iur.dot.ergo &c. Sed Bal.Ang. & Pau. de Cast.in d.l.1.ff.sol.mat.& Pet. de Anch.in d.clem.dispendio.de iud.tenent,ius ciuile non esse correctum in hoc per d. clemen.dispen.de iud.quia illa clemen.intelligitur,& intelligi debet,quando incidenter tractaretur causa dotis in causa matrimonij principaliter intentata : & ita etiam uidetur fuisse
2 de intentione Bart.in d.l.si constante. † Absurdum enim esset, quòd causa dotis principaliter intentata reciperet fomentum à natura acccessorij, idest matrimonij. l.ex pupillari.ff. de uulgar.& pupil.& not.glo.in l.pactus. C. de pact.aliàs sequeretur, quòd si filius tanquam natus ex legitimo matrimonio ab intestato peteret hæreditatem paternam, quòd hæc causa tangens matrimonium esset summariè cognoscenda contra not.per gloss.in d.clemen. dispen. in uerb. matrimoniis.& in hanc partem inclinat Bald.in l.fi. C.de sen.quæ sine cert.quant.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa an posit cognosci die feriata.*
2 *Die feriata potest cognosci de omni causa pia.*

LXXXVIII. QVÆRO,

1 AN causa † dotis posit cognosci die feriata ob necessitatẽ hominum, sicut cã alimentorum. Ang.in l.1.ff.sol.ma. sub dubio fortè tenet ꝙ sic,iuxta l.2.ff.de fer. & allegat Spe. eo.ti.§.sequitur. uers.sed quid si uxor. ubi tantum loquitur de cã alimentorum,& fuit originale uerbum Ia.de Are.ut refert Alb.in l.assiduis. C.qui pot.in pig.hab.cum qua opi.sing.trãseunt Imo.Ro.Raph.& Pau.in d.l.1.& Bald.in l.1.& 2.ff.de fer.& hæc pars ꝑ eorum authoritatem seruaretur in practica ; non tamen vř multùm bene iure probari: quia non ꝓcedit ar.de alimentis ad dotẽ indistinctè,ut no. Ang.in l.à filia. ff.ad Treb.& tãgam in proxima q. Posset sic concludi: qa aut petens dotem non habet, vñ se alat,& tunc procedat opi. Angel.ꝙ possit tractari die feriato, sicut causa alimẽtorum, quæ
2 etiam petantur, ne quis fame pereat. d. l. 2. de feriis. † quia in omni causa, in qua uersatur pietas, potest die feriato procedi : ut not.Bart.in l.diuus.ff.ad leg. Falcid. Aut habet, unde se alat : & tunc non potest procedi die feriato, faciat ad hoc illud, quod nota. Barto.in l. alio.ff.de alim. & cib.leg.& quod not.gloss.in l.illud. C.de sacrosan.eccle. An autem causa alimentorũ possit tractari die feriato, uide per Gul.& scriben.in d.l.2.ff.de fer.per Ant.de But.in c.fi.extra eo.ti. Si tamen aliquis teneret illam opin. quòd in causa dotis procedatur summariè, sine strepitu,& figura iudicij, de qua tetigi supra proxima quæst. tunc non esset dubium, quod cognosci posset etiam die feriato. Bal.tamen in d.l.1.ff.sol.mat.dicit,ꝙ causa potest dici summaria pluribus modis, dic ut ibi.

LXXXIX. QVÆRO,

AN causa dotis & alimentorum æquiparentur: & pari priuilegio potiantur: Bar.in l.1.in 4.col.ff.sol. mat.sentit, quòd sic. In contrarium uidetur tex.in l.cum de in rem uerso.ff. de usu. ubi loquitur in dotis præstatione,in qua requiritur decennium.secus in alimentis, in quibus sufficit triẽnium.l.1.C.de fideicom. Sed posset responderi, quòd ibi non est speciale fauore alimentorum tantùm, sed ultimæ uoluntatis, & sic si utrunque concurrat, ut ibi not.in l.non dubium. C.de testam. & idem esset in dote, si concurreret ultima uoluntas. Ita not.Bar.in l.si certis annis. C. de pact.quod no.ad limi.d.l.cum de in rem uerso. Puto tamen, quòd melius sit distinguere,an habeat unde se alat,uel non. Primò casu non æquiparatur causa dotis & alimentorum. Secundò sic, ut dixi supra in proxima quæst.

SVMMARIVM.

1 *Dotis causa principaliter intentata, an posit tractari coram iudice laico, uel ecclesiastico.*
2 *Dotis causa tractatur coram iudice ecclesiastico, quando non potest haberi copia iudicis secularis.*

XC. QVÆRO,

1 AN causa † dotis principaliter intentata possit tractari coram iudice laico, uel debeat tractari coram iudice ecclesiastico. Ang.in l.1.ff.solu.matri.tenet, quòd iudex ecclesiasticus debet cognoscere ita demum, quando causa dotis incidenter tractatur in causa matrimonij intentata, aliàs si causa dotis per se principaliter intentatur, poterit cognoscere iudex laicus. Sed Imo.ibi tenet, quòd etiam iudex ecclesiasticus principaliter adiji poterit super dote.allegant : quia uidetur causa pia spectans ad ecclesiam,ut firmat Hostien.& Io.And. in c.de prudentia.extra de donat.inter uir.pro quibus allegat Innocen.casum in ca.ex literis. de pig. & id quod not. in cap. cum sit.& in capit. licet. de foro competen. & an causa dotis dicatur pia.uide infra proxi.quæst.ad idem alleg. id quod no. in cap.1. de iu. in 6. ubi in causa dotis maior 14. annis habetur pro maiore.25.Item filiusfam.habetur perinde,ac si esset sui iuris:cum in spiritualibus & dependentibus ab illis patria potestas non curret, ut ibi, & cum Imol.in d.l.1. transeunt Paul.Ro. ibi & Bal.in l.1.C.de do.promis. Sed ultra eos pro hac opin.allego opti.tex.in c.nup.extra de donation. inter uirum.ubi dicitur, quòd ecclesia tenetur protegere dotes uiduarum. Non obstat, si dicatur, quòd ibi loquitur in uidua, quæ tanquam miserabilis persona subest foro ecclesiastico: vt not. in cap.ex tenore.de for.compet.quia respondeo,quòd non est uerum,quòd uidua dicatur miserabilis persona, nisi quando est pauper oppressa uel spoliata, ut est glo.sing.in c. significasti.extra de offi.deleg.in glo.1. habetur per Legistas in l.1.C. quando.Impera.inter pupil.& uiduas. Sed tex.in d.c.nup.generaliter loquitur, ergo compræhendit diuitem & non oppressum. Et pro hoc facit id,quod not. Specu. in titu.de dona.inter uirum.§.formatis. uersicu. sed utrum si causa dotis, ubi mouetur:quia causa dotis accedit matrimonio, quæ uerba possunt dupliciter intelligi. Primò, quando principaliter fuerat intentata causa matrimonij : & tunc non habet dubium. Alio modo possunt intelligi : quia non potest esse dotis causa sine matrimonio, & tunc uidetur ibi Specul. firmare pro hac parte, & ijsdem uerbis utitur Bald. in l. prima. C.de dot. promis.sed Bald.in l.in contractibus. §. fina.
2 C.de non num.pecu.tenet, quòd † ubi non potest haberi copia iudicis secularis, verum est, causa tractari posse coram ecclesiastico : aliàs secus per illum text. Fortè posset sic dici, quòd in terris Imperij procedat opin. Bald.& Ang.sed in terris ecclesiæ etiam principaliter, & indistinctè tractari possit coram ecclesiastico,argum. notatorum per Docto. in c.2. de arbi.per Bald.in l. priuilegia. C.de sacrosanct. eccle. quic-

quid dicat do. Ant. in c. licet. de foro compe. & in d. c. de prudentia. De isto arg. uide Gem. in c. fi. de fo. compe. in 6. Pan. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. in 9. col. de consti.

SVMMARIVM.

1 *Dos quando dicatur causa pia.*

XCI. QVÆRO,

AN causa dotis dicatur pia. Imol. in l. 1. ff. sol. mat. ut retuli supra, proxi. q. tenet, quòd sic. idem sentit Bar. in l. si constante. in 9. q. 1. q. prin. eo. tit. & in quibusdam lect. allegat. l. cum is. §. si mulier. ff. de condi. indeb. sed parum facit ille tex. secundùm intellectum Bar. & aliorum ibi. sed pro hoc, quòd causa dotis sit pia, uide Bar. in l. si ego. in princ. ff. de iu. do. & in l. 2. §. fi. ff. de donat. dum tractat, quando dicatur causa finalis. idem in repe. l. 1. in 2. col. C. de sac. san. eccle. & Bal. in l. mandatū. in 4. col. C. mandati, alleg. d. l. si ego. idem Bal. in l. sicut. C. de act. & obli. In contrarium facit, quod no. glo. ordi. in l. tali. §. 1. ff. de iu. dot. ex qua colligitur, quòd non gaudet ex toto priuilegio piæ causæ, ubi dicit, quòd de legato do-
1 tis detrahitur falcidia. Posset sic dici, quòd † aut dos relinquitur pauperi, & tunc dicitur pia causa: secus si diuiti, argu. eorum, quæ nota. Bar. in simili in l. alio. in 1. col. ff. de ali. & cib. leg. & in l. diuus. ff. ad l. Falc. & Ang. in l. stichum. §. stipu. ff. de uerb. obl. & Barto. in suo tract. de alimentis. & ita intelligitur tex. in l. Mela. ff. de ali. & cib. leg. facit, quod no. glo. in l. illud. C. de sacrosan. eccle. & quod not. Ro. in auth. similiter. in 3. col. C. ad leg. Falc.

XCII. QVÆRO,

AN priuilegium tacitæ hypothecæ uel fictæ stipulationis, & priuilegium prælationis in ipsa hypotheca competat extraneo dotanti mulierem. Imol. in l. 1. in 3. colum. ff. solu. matri. tenet quòd non, in uer. item aduertas, allegat id, quod habetur in §. fuerat. instit. de actio. ubi loquitur de priuilegio prælationis, quòd non competat extraneo. Subdit etiam, ꝙ nec habet tacitam hypothecam, imo nec fingitur stipulatio pro ipso; quia si nihil paciscitur incontinenti, cum promittit dotem, ut illam dat, ubi dos incipit à datione mulieri donare uidetur. §. accedit. in l. 1. C. de rei uxor. actio. l. ex morte. C. de pact. conuent. Adde, quod priuilegium prælationis non competat extraneo, tenet Cyn. in §. & ut plenius. in d. l. 1. & Paul. in l. de diuisione. ff. soluto matrimo. ubi probatur, quòd Iustinianus illam actionem fictam ex stipulatu inducit tantùm fauore coniugum non alterius: ut patet in dict. l. 1. Non obst. si dicatur, quòd si soli fictæ stipulationi esset concessum priuilegium hypothecæ: sequeretur, quòd si mulier stipularetur expresse dotem reddi non haberet tacitam hypothecam, & eius priuilegia. Quia resp. quòd hæc ratio non urget: quia expressa stipul. inducitur ad augmentum iuris mulieris, ergo non debet operari diminutionem, argumen. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. cum concordan. Et ad hanc quæst. uide Ang. in d. §. fuerat. in uer. quæro, extraneus dedit dotem.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium prælationis in hypotheca an competat mulieri pro dote confessata, si non probetur regulariter data.*
2 *Dos confessata non dicitur propriè dos.*
3 *Ius speciale est debilius iure communi.*
4 *Priuilegia dotis competunt etiam ante contractum matrimonium.*

XCIII. QVÆRO,

1 AN prædictum † priuilegium prælationis in hypotheca competat mulieri pro dote confessata, si probatur regulariter data. Gloss. in l. assiduis. C. qui potio. in pigno. habean. tenet, quòd prædictum priuilegium habet locum in dote data. secus in confessata. & pro hac opinio. facit text. in dict. l. assiduis. & in l. si quis post hac. C. de bon. proscrip. Idem probatur in l. per diuersas. cum gloss. in uer. solitorum. & in l. ab Anastasio. C. man. hanc opin. firmat Cy. in authenti. in 4. quæst. prin. in fin. ff. solu. mat. Et facit: quia non reperitur iure cautum, quòd priuilegia sint concessa doti confessatæ: ergo &c.

2 Item quia † dos confessata non dicitur propriè dos. l. 1. C. de do. caut. & hanc partem sequutus est etiam Bal. in l. generi. C. de non nu. pecu. & in l. neque. C. de compensa. Sed Bart. in d. l. assiduis. limitat illam glo. non procedere, quando esset transactum tēpus proponendæ exceptionis nō numeratæ dotis, uel esset renunciatum ipsi exceptioni secundùm Bal. in l. assiduis. & in l. 1. C. de priuileg. dot. ubi plures elegantes limitationes ad hoc posuit. Item Bald. in l. pecuniæ. C. de sol. Angel. in l. 1. ff. sol. mat. dicit, quòd si mulier concurrit cum alijs creditoribus probantibus realem dationem, tunc indistinctè procedat dictum glo. Si uerò probatur per solam confessionem sicut mulier: tunc quia sunt in pari causa, potior est conditio mulieris, arg. l. in ambiguis. ff. de iur. do. & cum hac distinctione trāsit Imo. in d. l. 1. Sed Do. meus dicit, quòd dictū eorum debet restringi, quando mulier concurreret cum his, qui essent creditores ex causa mutui, seu dotis: secus si ex alia causa, puta confessionis depositi, uel simili, quia tunc talis creditor esset melioris conditionis, quàm in causa dotis infra tēpus, intra quod potest opponi exceptio non numeratæ dotis: quia præterquam confessionem mutui, uel dotis non habet locum exception non numeratæ pecuniæ. l. generaliter. C. de non num. pec. & no. in l. si ex cautione. eo. titu. vnde alij creditores essent melioris conditionis; quia eis non posset opponi exceptio non nume. pecu. & per consequens cum non essent in pari causa, cessaret ratio Angel. & Imol. Et quia ista non uidetur par causa, patet quòd creditores fundant se in iure comuni: quia prior in tempore &c.

Mulier verò fundat se super iure speciali, idest priuilegio
3 † quod debilius est quàm ius cōmune. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testam. milit. cum similib. & l. fina. auth. ibi ponit. C. de do. cau. Quidam alij dicunt aut confessio dotis emanauit, antequam maritus, siue confitendo, siue realiter contrahendo se obligaret alijs creditoribus: & tunc procedat opi. Barto. quia ius postea fuit acquisitum creditoribus in bonis mariti, argumen. l. si superatus. ad fin. ff. de pigno. & pro hoc facit, quod not. Barto. in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. Aut confessio emanauit post ius quæsitum creditoribus, & tunc si lapsum est tempus opponendi excep. non numer. dot. tunc etiam procedat opin. Barto. quia imputandum est creditoribus, si non interruperunt cursum dicti temporis, iuxta formam l. in contractibus. §. in omnibus. & authen. ibi positæ. C. de non nume. pecu. ubi apparet, quòd creditores uiri non possunt opponere exceptionem non nu. dotis, nisi quando competit principali debitori, ad idem l. scripturas. cum gloss. in uer. solùm robur. C. qui potior. in pigno. habean. ubi confessio dotis in causa pignoris non nocet alijs creditoribus, etiam si fuit facta in instrumento, uel scriptura priuata à testibus subscripta, & si creditores ignorassent, eis competeret restitu. in integr. d. l. in contractibus. in princip. cum glo. in uerb. protinus, & quod voluit Barto. in l. si quis. ff. de itine. actuque priua. no. gloss. in l. si pater. ff. quemadmo. ser. amit. Si uerò non esset elapsum dictum tempus: tunc licet maritus renunciauerit exceptioni non nu. dotis, tamen posset repelli per creditores allegantes dotem non fuisse numeratam. dicta l. assiduis. quæ renunciatio mariti eis non nocet, argumen. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pactis. & non debet esse in potestate mariti fraudare creditores. l. prima. §. qui mutuam. ff. si quid in frau. pat. & pro hoc facit tex. & ibi no. Barto. in d. auth. sed iam necesse. & tunc vera sit glo. in d. l. assiduis. cum limitatione. Angel. & Imol. intellectu: ut supra retuli.

Adde, quòd potest limitari dict. glo. nisi creditores in positionibus faterentur dotem uerè datam esse: licet instrumentum loquatur tantùm de confessione secundùm Ang. in authen. de æqua. do. §. 1. ad fi. Ro. in d. l. 1. ff. so. mat. dicit, quòd exceptio non nu. do. potest semper opponi, per d. l. si cui. sed dominus meus dicit, ꝙ ibi tantum dicit, quòd creditores mariti possunt talem exceptionem opponere, quamuis maritus ea nunquàm usus fuerit. Quidam etiam in d. l. 1. sol. matr. dicunt, quòd in vno casu cōfessio dotis præiudicat anterioribus creditoribus, uidelicet quando talis cōfessio est facta ante matrimonium contractum. d. l. assiduis. referentes Cy. ita tenere in d. auth. sed iam necesse. in 3. q. Sed certè Cy. non loquitur isto casu, nec posset sustineri: quia si istud diceret, male

loque-

4 loqueretur? quia priuilegia † dotis competunt etiam ante contractum matrimonium: quia cōpetunt etiam sponsæ. text. cū gl. in l. si sponsalib. ff. de iu. do. & tangam in eo. §. & no. in d. l. assiduis, & in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. Non ob. d. auth. sed iam necesse. quia nihil facit: quia loquitur in dote uerè tradita. ita illam intelligit ibi Cyn. Franc. Tigri. Bar. Bald. & alij scribentes.

ADDITIO.

a Pro dote confessata. Adde hic diligenter not. quod refert do. Ias. de Mayn. insti. de act. §. fuerat. nu. 8.

SVMMARIVM.

1 *Dotalis res, siue mobilis, siue immobilis an transeat in dominiū mulieris soluto matrimo.*

2 *Possessio rei dotalis an retransferatur sine traditione uera, uel ficta.*

XCIIII. QVÆRO,

An soluto matrimonio res dotalis, siue mobilis, siue immobilis transeat in dominium mulieris, Bar. in l. in mora. in uer. ultimò oppo. ff. solu. matri. tenet, quòd non de iure fforum. per l. 1. in fi. ff. de fund. dota. & l. quidam. ff. de acq. re. dom. & l. si cum dotem. C. de iur. do. & no. in l. si filio. ff. solu. matri. Ad idem facit tex. in l. & si dot. C. de iur. dot. & in l. dotalem. ff. solu. mat. iuncta l. si seruo. C. de testa. mil. Bald. uerò in d. l. si mora. tenet, ꝙ dominium rei immobilis transeat in mulierem; quia immobilia statim restituebantur, sed mobilia annua, bima, trina die, meritò in illis dominium erat apud uirum. Imol. in dicta l. si mora. in penul. colum. tenet cum Bar. Sed idem quod Bald. in l. si mora. tenet ipsemet Bald. in l. 3. C. de iure dot. & in l. 1. §. exactio. C. de uxor. actio. ubi etiam dicit Bal. quòd licet hodie secundùm omnes transferatur dominium in mulierem. l. in rebus. C. de iur. dot. tamen illud est uerum in rebus immobilibus, quæ incontinenti restitui debent, secus in rebus mobilibus, pro quibus hodie maritus habet annum: quia talis dilatio impedit transferri dominium ante illam finitam, ut l. Sempronius Attalus. de usufruc. leg. ubi est text. singul. quòd licet legatum ad diem certam cedat quò ad transmissionem à die mortis testatoris, non tamen quò ad acquisitionem dominij. ita refert Bal. in l. 3. audiuisse Barto. dicentem, quòd ultimum est not. & puto uerum. Nec obst. si dicatur, quòd d. l. in rebus. in uerb. mobilibus, repugnat huic limitationi, maximè retēta ratione, quam subijcit ibi Imperator: quia respondet, quòd hæc limitatio non procedit in rebus mobilibus in specie consistentibus, sed tantùm in pondere, numero, uel mensura. Et tenendo opi. Bal. hæc responsio placet magis, dum ut dicunt quidam, d. l. in rebus. inquantum dicit, quòd mulier in uendicandis rebus tam mobilibus, quàm immobilibus habet prærogatiuam, intelligitur in rebus immobilibus statim, in rebus mobilibus idem transacto anno, & sic finito tempore dilationis datæ à l. ipsi marito; quia in ueritate istud uiolat illum tex. licet fuerit opin. Iaco. de Are. in suis apostilis ibi. Si tamen uelles tenere opin. Bar. quam sequitur Imol. & Pau. in d. l. si mora. uidelicet quòd de iure fforum nō transferatur dominium ipso iure, maximè per d. l. 1. de fun. do. ubi probatur, quòd transit ad hæredem mariti. Posset responderi ad dictam l. si mora, ubi dicitur, quòd fundus est mulieris, quod intelligitur spe, non re: ut tenet Angel. in l. si marito. §. fi. in fi. per illum tex. eod. tit. dum ibi litera dicit, acquisitum marito, non mulieri. Idem tenet Angel. in l. si constante. §. si maritus. eod. tit. per gl. ibi. licet & mihi uidetur, quòd glo. ibi non aperiat. Adde Bar. idem tenentem in l. ob res. per illum text. ff. rerum amo. & in d. l. si filio. §. 1. ff. solu. matri. & Bart. in l. Nesennius. §. 1. ff. de re iud. ubi dicit Bar. quod est ualde notandum, quòd licet hodie à te transferatur ipso iure in mulierem: non tamen transfertur in hæredem mulieris: quia l. in rebus. hoc concedit personæ mulieris. & illud dictum reputat singulare Imol. in d. l. Nesennius, quòd tātum intelligo uerum in hæredib. extraneis, secus in suis hæredib. l. 1. cum gloss. C. de priuileg. dot. l. etiam. & ibi nota. ff. soluto matrimonio. bonus text. in l. assiduis. §. excep. C. qui pot. in pign. hab. Dicit etiam Barto. in l. Nesennius. quod prædicta procedunt, quando mulier agit contra maritum, uel eius hæredes, soluto matrimo. sub commemoratione matrimonij nunc soluti: secus si tanquam ex-
2 tranea: uide omnino ibi Bartol. & quæ ibi dixi. Sed † nunquid retransferatur possessio sine traditione uera uel ficta. Gloss. tenet quòd non. in l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro so. uide post Bartol. in l. final. C. de sac. sanc. eccles.

XCV. QVÆRO.

An ualeat donatio ex causa dotis inter patrem & filium in potestate? Respondeo quòd licet regulariter non ualeat donatio inter eos. l. 2. cum ibi not. C. de inoffic. don. fallit ex causa dotis per tex. no. in l. si cum dotem. in prin. secundū unam lect. ff. solu. mat. & facit l. Pomponius Philadelphus. ff. fam. ercisc. quod procedit, etiam si continuit matrimonium non sequi, tex. est no. qui non est alibi, in l. si extraneus. §. fi. ff. de condi. ob causam.

XCVI. QVÆRO,

An iudex in causa dotis interponat officium suum etiam non imploratum? Tex. est in l. cum dotem. §. eo autem tempore. in uerb. nec non. ff. soluto matrimonio. quem ponderat Imo. & Modern. probant quod sic. & si teneamus, quòd causa dotis dicatur pia, ut dixi suprà, hoc non habet dubiū per ea, quæ no. Barto. in l. 4. §. hoc autem iudicium. in secunda quæst. ff. de damno infecto. ubi probat, quòd iudex interponit officium suum non petitum circa actum pium & miserabiles personas, & si non interponit, punitur, ut ibi dixi. idem tenet Rom. in repe. authen. similiter. C. ad l. Falcid. in 11. speciali circa iudicia. & pro hoc dicit esse text. in l. profectitia. post prin. in uer. sed si ponamus. ff. de iu. dot. ubi secundùm expressum, ꝙ iudex potest ex officio suo nemine petente taxare dotem filio eo casu, quo pater non prouiderit. Et ita alleg. illum text. Barto. in l. 1. circa 4. col. ff. soluto matri. non tamen dicit Bar. illud uerum nemine petente, nec etiam illud exprimere uidetur tex. in d. l. profectitia. licet idem teneat Angel. in l. 1. ff. solu. mat. de quo tex. uideas etiam Bald. in l. qui liberos. ff. de ritu nupt.

SVMMARIVM.

1 *Dos putatiua in quibus sit priuilegiata.*

2 *Dos putatiua habet priuilegium, quòd alienari non possit. fallit, tamen, ut nume. 3.*

4 *Matrimonium putatiuum licet habeat priuilegium matrimonij ueri, quò ad priuilegiandum exactionem dotis, tamen secus quò ad alia.*

XCVII. QVÆRO,

1 An dos † putatiua sit priuilegiata, & in quibus? Bart. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. tenet, ꝙ dos putatiua habet priuilegium in personali. Item habet priuilegium in tacita hypotheca, & intellige ut ibi per eum: & per Cyn. in l. fin. in 7. q. C. qui po. in pigno. habean. vbi solùm disputat, an habeat priuilegium tacitæ hypothecæ, de quo aliquid per Modern. in l. 1. ff. solu. matri. Idem de omnibus priuilegijs uidetur uelle Spec. in titu. de dona. inter uirum. §. formatis. uer. sed si matrimonium pro quo facit, quod uidemus multa priuilegia competere doti ueræ, ut mulier possit facilius nubere in futurum, ut l. 2. §. fi. ff. de priuil. cred. sed hæc ratio militat in uxore putatiua: ergo &c. Et ideo dicit Bald. & Saly. in l. 1. C. de condi. ob causam, in fin. per ibi notata per glo. quòd si ex forma statuti instrumenta habent executionem paratam. Idem erit in instrumento dotis putatiuæ, quod est mirabile, cum dictum statutum sit correctorium iuris communis, quo iure communi instrumenta non habēt executionem paratam, & tale statutum dicitur esse odiosum: ut dicam in ultimo §. huius tractatus. Et quia propriè dicitur, ubi est uerū matrimonium. l. 3. ff. de iu. do. Tamen sustinendo dictū Bal. potest dici, quòd sumus in materia fauorabili: ideo ex identitate rationis potest fieri extensio, iuxta no. per Bar. & alios in l. si constante. in prin. ff. sol. mat. cum hæc extensio fiat ad id, quod sublata propria significatione dotis compræhenditur, ar. l. senatusconsulto. ff. de rit. nuptiarum.

2 Quod autem dos † putatiua habeat priuilegium, quòd alienari non poſſit, ſicut nec dos uera, eſt glo. no. in l. dotale.
3 § dotale. ff. de fundo dotali. facit l. 3. eod. titu. † Fallit in priuilegio, de quo in l. 1. §. ſed nec ob impenſas. C. de rei uxo. act. quia illud non habet dos putatiua: ut per Barto. in d. §. ſi mulier. in ſecunda oppoſi. Prædicta limita, niſi defectus matrimonij proceſſiſſet ex parte mulieris, quæ decepiſſet uirum ſcienter: quia tunc non habebit mulier in dote putatiua priuilegium, ut ex dolo ſuo &c. l. à diuo. ff. de ritu nup. l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſt. & eſt optimnm argumen. l. penul. §. fina. ff. quod falſo tuto. autho. bene facit l. fœminis. C. ad l. Velleya. Item prædicta ſunt uera ex parte mulieris, ſed ex parte uiri non habet dos putatiua priuilegia dotis l. in inſulam. §. fructus. & ibi not. ff. ſoluto matrimonio. ubi uir non lucratur fructus dotis putatiuæ, quos aliàs retinere poſſet, iuxta l. diuortio. in princip. & §. impendia. eo. titu. ſed eos facit ſuos, ut quilibet bonæfidei poſſeſſor. Et id ſolùm retinet, quantum in re dotali, uel pro utilitate mulieris impendit, reliquos reſtituere tenetur, ut ibi habetur. Et ibi uidiſti: utrum ipſa mulier ſit libera & maritus ſeruus, an econtra. Quicquid dixerit glo. & Dy. in l. ſi ante. eo. titu. Item maritus putatiuus non habet priuilegium. l. maritum. ff. ſoluto matrimonio. & tangam infrà, in 3. §. Item pactum ipſius mariti de dote lucranda non poteſt ſibi in dote putatiua. d. l. prima. de condi. ob cauſam. & ibi firmant Bald. Ang. & Salyc. & Bald. in l. penul. quod falſo tutore autho. Ang. in d. authen. de nupt. §. aſcriptio. ubi bonus tex. & eod. titu. §. ſi uerò ab initio. Et idem dicunt in dote lucranda ex forma ſtatuti. Quod limita uerum, niſi interceſſiſſet dolus dantis dotem putatiuam per tex. ſingul. & ibi Bal. in d. l. penul. In contrarium facit d. l. à diuo. Veritas uidetur, quòd ui pacti, uel ſtatuti directò non lucratur dotem putatiuam, etiam ſi dolus dantis dotem interceſſit. ſed per exceptionem doli, uel per actionem de dolo illud idem conſequitur, d. l. à diuo. cum glo. fi. & hoc ſatis colligitur ex uerbis illius literæ. Ex his poteſt uerificari illud, quod not. glo. in l. ex conſenſu. §. uir quoque. C. de repu. quæ dixit, quòd maritus putatiuus non lucratur dotem ex adulterio uxoris putatiuæ, ſicut ſi uera eſſet uxor, ſimilis glo. in cap. plerunque. in glo. fi. & ibi per Canoniſtas. extra de donat. inter uir. Ex his etiam poteſt uerificari dictum glo. not. §. exactio. in glo. 3. l. 1. C. de rei uxor. actio. quòd maritus in dote putatiua non habet dilationes, quæ conceduntur pro reſtitutione dotis ueræ: quia hoc priuilegium eſt ex parte mariti, & ſic uidetur malè loqui Cy. in d. §. exactio. quia repræhendit illam glo. licet cum opi. Cy. concordet glo. quam ſequitur Domi. Anto. in cap. prudẽtia. extra, de donat. inter uirum. Mouetur Cy. principaliter per l. 2. §. fi. ff. de priuil. cred. quæ lex nihil facit: quia loquitur ex parte mulieris.

Nec etiam procedit glo. in d. c. de prudentia. quia ſi intelligatur ſecundùm leges, quas allegat, certè non facit pro Cyn. contra quem Cy. eſt tex. & ibi Bar. in l. ſi concubina. ff. rerum amo. & illam glo. in d. §. exactio. ſequuntur ibi Ray. & Salyc. quia ſecundùm eos non eſt eadem ratio fauendi uiro, quæ eſt uxori putatiuæ, ut ſupra dixi.

4 Adde etiam pro intellectu prædictorum, quòd † licet matrimonium putatiuum habeat priuilegium matrimonij ueri quò ad priuilegiandam exactionem dotis d. l. ſi cum dotem. §. ſi mulier. tamen ſecus quo ad alia: ut probatus in d. l. ſi concubina in prin. Ex hoc uerificatur illud, quod uoluit Bald. in l. eam quam. circa medium. C. de fideicom. ubi dixit, quod donatio facta inter coniuges putatiuos non confirmatur morte, allegat tex. ſing. in l. cum hic ſtatus. §. ſponſam. ff. de dona. inter uirum. Idem Bal. in l. ſi uoluntate. per illum tex. C. eod. titu. pro hac etiam ſucceſſio ab inteſtato inter coniuges putatiuos locum non habet. l. 1. in uerb. iſtud matrimonium. C. vnde uir. & uxor. Quid autem ex teſtamento. dic ut in l. uxori maritus. cum concordan. ibi allegatis in glo. ff. de uſufru. leg. & in materia uide glo. in l. Proculus, aliàs incipit, ancilla, de iure dotium. quæ dicit, quòd quemadmodum titulus ueræ dotis eſt oneroſus, ita & titulus dotis putatiuæ, de quo dixi ſupra.

XCVIII. QVÆRO,

SI minor recepit dotem, an bona ſua ſint tacitè obligata, & mulier habeat priuilegium hypothecæ, uide infra, §. tertio.

XCIX. QVÆRO,

AN mulier pro ſua dote poſſit impedire confiſcatione bonorum uiri, ſeu deſtructionem domus, ſeu aliorum bonorum. uide per Imo. in l. ſi marito. in prin. in uerb. extra glo. ff. ſol. mat. & dicam infra. §. 3.

C. QVÆRO,

QVID ſi mulier habet inſtrumentum dotale cum hypotheca bonorum, & qualiter procedatur in iſta contradictione. Vide infra, in d. §. 3. huius tractatus.

CI. QVÆRO,

SI priuilegiatus, ut non ſoluat collectas, accepit uxorem, quæ ſoluebat pro datione in dote, an ſoluere teneatur? Alber. de Roſa. in 2. par. ſtatutorum. q. 186. tenet quòd per collectam impoſitam teneatur, pro futuris non. & ita dicit fuiſſe de facto determinatum per l. incola. ff. ad municipa.

SVMMARIVM.

1 *Filiafam. an teſtari poſsit in dote conſentiente patre.*
2 *Pater an poſsit emancipare filium quò ad unum actum, puta teſtandi.*

CII. QVÆRO,

1 AN filiafamil. poſſit † teſtari in dote conſentiente patre? Bal. in l. ſennium. C. qui teſtam. fac. poſ. tenet quòd nõ. Idem notant Moderni in l. filiæ matrem. ff. ſol. mat.
2 † Sed an pater poſſit emãcipare filium quò ad unum actũ, puta teſtandi. Bar. tangit in l. 1. §. in filij. ff. ad Treb. & vr̃ dicere quòd ſic, quod truffa eſt: quia patria poteſtas eſt indiuiſibilis, nec poteſt quis eſſe in duplici ſtatu contrario. l. 1. §. 1. C. de lat. lib. tol. ſecundùm Bal. in d. l. ſennium.

SVMMARIVM.

1 *Filiafam. quando eſt ſtipulata patre uolente an habeat hæredes in dote profectitia.*

CIII. QVÆRO,

1 AN filiafam. in dote † profectitia quando ipſa filia eſt ſtipulata patre uolente, uel pater eius nomine, uel alio modo pater donauit ipſi filiæ integram actionem de dote ab inteſtato, habeat hæredes: nam uiua filia non eſt dubium, ꝙ eſt ipſius filiæ, ſecundùm Dy. in l. ſi cũ dotem. in prin. ff. ſol. mat. & l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciſc. Sed filia mortua uidetur, quòd tranſeat ad filios filiæ hæredes, ut eſt caſus ſecundùm lectur. Dyn. in l. poſt dotem. ff. ſolu. mat. & hoc tenet ibi Bart. in 4. q. Idem tenet Bald. in l. ſi extraneus. ff. de cond. ob cauſam. & in l. quod ſcitis. C. de bon. quę lib. & in authen. ſed & ſi quis. in 8. col. eod. titu. & in l. pro hæreditariis. in ult. col. de hæred. act. & ſentit Bald. in l. dos à patre. C. ſoluto matrimo. & Paul. in d. l. ſi cum dotem. & eſt tex. clarus in l. inter ſocerum. §. cum inter. ff. de pact. dotal. ſecundùm intellectum Iacob. de Bel. de quo tangitur per ſcribentes in d. l. ſi cum dotem. & tangam infra in 3. parte. Et idem tenet Bald. in l. quoniam. nouel. C. de inoffic. teſtam. Contrarium tenet Bal. Angel. Imol. & Rom. in d. l. poſt dotem. allegant l. quòd ſi nulla. ff. de religio. & ſumpt. fun. Sed nihil facit: quia ibi nulla erat dos, nimirum ſi non habet hæredem in dote. & licet quidam reſpondeant ad iura Bart. Et primò ad l. Iul. ſcilicet, auus. ff. de iure dot. uidelicet quòd ibi loquitur quando auus, qui dotem dedit nepti non patris contemplatione, ſed ipſius neptis, erat mortuus tempore reſtitutionis dotis: & ſic poteſt intelligi, quòd matrimonium ſit diſſolutũ morte uiri, uel diuortio: unde cum dos cenſeatur aduentitia non competeret actio patri neptis quo ad auum dotantem, ſed ipſi nepti per l. Cayus. ff. ſolu. matrimo. Ego dico, quòd licet ibi non probetur opin. Bart. tamen clarius probatur in dote profectitia, in l. dedit dotem. ff. de collat. dotis. ubi à patre dicitur de morte filię, ex quo matrimonium fuit ſolutum. hoc etiam manifeſtè probatur in d. §. cum inter ſocerum. qui neceſſariò ita debet intelligi,

gi, ut dicam in 3. par. q. 135. hodie autem hoc uidetur expeditum in §1. in authen. de hæred. ab intesta. & uide ad hanc quæst. omnino illud, quod dicam infra in 3. parte. in quæstio. præallegata.

CIIII. QVÆRO,

AN sponsa de futuro habeat tacitam hypothecã & priuilegiatam? Glo. in l. 2. §. fi. ff. de priui. cre. tenet, quòd sic: quia est eadem æquitas. idem not. glo. in l. si sponsa. ff. de iure dot. hoc tenet Cy. in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. in 8. q. sed quòd non habeat tacitam hypothecam, tenet glo. in l. ad eos. C. qui pot. in pig. ha. Idem tenet Dy. & Iac. de Are. & omnes doct. ibi, & Barto. in d. l. 2. §. fi. de priuil. cred. Ratio: quia l. 1. C. de rei uxor. actio. & §. fuerat. institu. de actio. dat hypothecam pro dote. Sed non est dos ante contractum matrimonium. l. pen. C. de donat. ante nup. ergo &c.

CV. QVÆRO,

1 AN per instrumentum dotis probetur matrimonium. Vide in l. donationes in concubinam. ff. de dona. & in l. liberi. de ritu. nup. & glo. 30. q. 5. aliter. Et quòd probetur uide casus in c. illud. extra de præsumptionibus. & ibi Innocen.
a Sed parum facit: quia loquitur in donatione ꝓpter nuptias, in qua est diuersa ratio, ut ibi nota. Et in contrarium, quòd non probetur, uidetur casus in l. neque. C. de nup. ibi, non enim dotibus, sed affectu matrimonia contrahuntur: ut l. iubemus. C. de repud. Bal. ponit in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & in l. ab executore. C. quorum appella. non recip. & in rub. C. de priui. do. Ego sic dicerem: aut quæritur, an probetur quò ad dotis restitutionem, & dic quòd sic: casus uidetur expressus in §. illud. in auth. ut fratrum filij. Aut quò ad iudicandum super matrimonio: uidelicet an fuerit, uel non fuerit. Et tunc plenè non probat, sed semiplenè, seu præsumptiuè, casus est in d. §. illud. & uide ad hoc glo in l. si concubinã. ff. de concubi.

CVI. QVÆRO,

AN verba enunciatiua fauore dotis inducant plenã probationem. Videtur quòd sic tex. iuncta glo. in l. 1. C. de dot. promis. & dicit Barto. idem si proferatur inter extraneos. sed nunc semiplenam probationem inducit, ita dicit Bart. in suo consi. Titius & Seyus. allegat gloss. in l. capite quinto. de adult. sed mihi uidetur, quòd illa loquatur de iudicio, & dicit Bar. in d. consi. quod est nu. 123. quòd tantam probationem faciunt etiam inter extraneos, quòd posset deferri iuramentum in supplementum probationis iuxta materiam l. in bonæfidei. C. de reb. cred. l. admonendi. ff. de iureiu. & istud idem Ro. in suis notabilibus no. 499.

SVMMARIVM.

1 *Mulier licet secundùm iura digestorum. & C. possit renunciare rei hypothecæ, tamen secundùm iura auhenticorum mulier non potest obligari pro uiro.*

CVII. QVÆRO,

AN mulier possit renunciare iuri hypothecę, quam habet in bonis mariti. Videtur quòd non: quia ille, qui potest repelli exceptione, dicitur teneri ad non petendum. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pac. & ibi no. in l. ubi pactum. C. de transact.

1 †Sed mulier licet secundùm fforum, & C. posset renunciare rei hypothecæ, ut l. iubemus. & l. et. C. ad Velleia. tamen secundùm iura authenticorum mulier non potest obligari pro uiro: auth. si mulier. C. ad Velleya. sed si renunciauit, obligatur ad nõ petendum pro uiro, ut supra dixi. ergo uidetur, ꝙ non ualeat de iure authenticorum, quod concedit Iac. de Are. & Bar. in l. Mæuia. §. si fundus. ff. sol. mat. quando uir nõ habet alia bona: tunc talis renunciatio non præiudicat mulieri, quia per hoc impeditur petere, secus si alia bona habet, argu. C. ad Velleya. auth. siue. ibi aliæ res & c. cum Bar. transit Imo. & alij in d. §. si fundus. & uide per Iac. de Bel. in auth. ut immobilia ante nup. dona. §. 1.

PARS SECVNDA.

DE EXACTIONE DOTIS & commodo uel incommodo. Et periculo deteriorationis & euictionis eius Rubric.

SVMMARIVM.

1 *Actio ex stipulatu competens marito contra uxorem, uel extraneum promittentem dotem, an sit bonæfidei, uel stricti iuris.*
2 *Actio ex uno contractu non est bonæfidei ex una parte, & ex alia stricti iuris.*
3 *Actio ex stipulatu, quæ competit extraneo, est stricti iuris.*

I. QVÆRO,

1 AN actio ex † stipulatu competens marito contra uxorem uel extraneum pro-
a mittentẽ dotem sibi bonæfidei a vel stricti iuris? Bar. in l. de diuisione. in 2. col. in fi. ff. sol. mat. tenet, quòd sit bonæfidei, sequutus Petr. & Cyn. in l. 1. §. sed non ignoramus. C. de rei ux. act. & glo. in dic. l. de diuisione. Et per rationem:
2 quia † non reperitur, quòd ex uno contractu actio sit bonæfidei ex una parte, ex alia sit stricti iuris. unde §. fuerat. instit. de actio. debet intelligi secundùm dictum §. sed non ignora-
3 mus: fatetur tamen Bar. quòd † actio ex stipulatu, quæ competit extraneo, est stricti iuris, ut per eundem in l. 2. eod. tit. Adde, quod Imo. in d. l. de diuisione. tenet idem, quòd actio ex stipulatu, quæ competit uiro siue contra uxorem, siue contra extraneum semper est bonæfidei. Et pro hoc facit: quia cum natura bonæfidei sit concessa stipulationi introductæ à Iustiniano. d. l. 1. §. sed non ignoramus. licet semper stipulatio fingitur tam ex parte mariti, quàm ex parte mulieris, & hoc fuit per Iustinianum introductum, ut not. gloss. in d. l. 1. §. 1. & probatur apertè in eadem l. §. nemo. & glo. in l. ad exactionem. C. de dot. promiss. & dixi suprà. §. proximo. ergo restat, quòd ex parte uiri est bonæfidei. Bald. in d. l. de diuisione. refert, quòd quando datur contra extraneum, est stricti iuris sicut actio ex stipulatu, quæ competit extraneo repetenti dotem, ut suprà dixi. & hoc operatur secũdùm eum ratio æqualitatis seruandæ. Pau. in d. l. de diuisione. pro hoc inducit tex. in l. fin. §. pen. C. de iure dotium. ubi loquitur de extraneo promissore, ut ibi dicit gloss. in uersicu. si quis. & ibi uult litera, quòd teneantur merito ad accessiones dotis promissæ post biennium, & post litem contesta. ergo illa actio est stricti iuris: quia si fuisset bonæfidei, ex sola mora uenissent accessiones. l. mora. §. bonæfidei. ff. de usur. iuncta l. uideamus. §. actionem. eod. titu. & utraque istarum opin. vr̃ sustentabilis. & in hac q. uide Ang. in d. §. fuerat. in gl. in uer. meruit. in fin.

ADDITIO.

a Bonæfidei. Actio ex stipulatu, quæ competit uxori, sicut est bonęfidei, an ita etiam sit bonæfidei, ut illa, quæ competit marito. & utrum ipse contractus matrimonij sit bonæfidei, uide pulchrè do. Ias. de May. in §. fuerat. in 2. nota. de act.

II. QVÆRO.

QVALITER formetur libellus in actione de dote ex parte uiri? Ang. in d. §. fuerat. instit. de actio. in uer. & in practica aduersas. dicit, quòd quando uir petit dotem, potest esse libellus uniuersalis, siue generalis, sicut in petitione hæreditatis & fructus interim percepti ueniunt iure actionis non officio iudicis, arg. notatorum per glo. magnam in l. 1. in princ. ff. de eden. Ita dicit Bart. in l. 1. in uersi. 3. quæro, hic dicitur dos &c. in fin. illius uers. ff. sol. ma. & dixi supra. & prox. q. 3. Ex quo sequitur, quòd potest petere uir à socero suo dotem sibi promissam unà cum fructibus sine interesse sibi dari, cum sustineat onera matrimonij & ad prædicta ipsum socerum petit condemnari.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si recepit à muliere rem non locupletem, an exigat contra mulierem.*

2 *Maritus ante matrimonium sibi praiudicare non potest.*

III. QVÆRO,

1 QVID si maritus † recepit à muliere rem non locupletem, an exigat contra mulierem? Bar. in l. si cum doté. §. si mulier. in fi. ff. sol. mat. distinguit, aut accepit ignoranter, & non imputatur sibi. l. promittendo. §. cum debitorem. ff. de iur. dot. aut accepit scienter, & non ualet: quia uidetur donare, ut l. cum uir. de iu. dot. Rom. in d. §. si mulier. tenet contrarium, ꝙ imo uidetur fecisse maritus sub spe, quòd in futurum efficiatur soluendo, arg. l. si defunctus. C. arbi. tut. & l. cura. §. deficientium. de mune. & hono. Idem tenet Bal. in d. l. promittendo. §. si à socero. per illum text. idem sentit Bart. in l. Mæuiam. in prin. ff. sol. mat. & ibi hanc contrarietatem Bar. expresse tetigit. Imo. qui distinguendo nititur concordare. Quòd aut constante matrimonio maritus accepit talem debitorem delegatum: & tunc procedit opin. Bar. in d. §. si mulier. Aut ante contractum matrimonium, & tunc secus, alleg. id quod not. glo. in l. cum dos. ff. de iure do. Sed hæc concordia non placet: quia si fiat ex causa dotis, etiam si fiat ante contractum matrimonium, semper uidetur conferri in tempus matrimonij sine quo dos esse non potest. l. fin. C. de do. ante nupt. l. 3. ff. de iure dot. Facit etiam: quia sicut mulier soluto matrimonio ea uiuente non potest sibi in dote præiudicare. l. 2. & l. quod autem. ff. de pact. dot. & hoc propter spem futuri matrimonij, ne indotata remaneat.

2 † Ita econtra, maritus ante matrimonium sibi præiudicare non potest. l. contractio. de don. inter uir. & uxor. quando cā, propter quam sibi præiudicare intendit, respicit tempus matrimonij, arg. l. in tempus. ff. de hæredi. insti. cum si. Quidam sustinendo Bar. in d. §. si mulier. in fin. dicunt, quòd in eo, in quo non reperitur esse soluendo talis debitor delegatus, non ualet delegatio: sed in eo quod soluendo erat, procedat opin. Bal. & Ro. Truffa est: quia quæstio nostra formatur, & ita loquũtur omnes doct. maritus recepit à muliere rem non locupletem: ergo dubium est in eo, in quo debitor non est locuples. posset dici sic, aut maritus accepit debitorem delegatum inopem ignoranter, & omnes concordant, ꝙ sibi non præiudicat. Aut accepit scienter, & tunc si talis debitor delegatus promittit purè, indistinctè maritus præsumitur recipere animo donandi, ex quo de præsenti ille debitor non est soluendo, & ita procedit opin. Barto. in d. §. si mulier. si uerò promittat in diem, uel sub conditione, tũc procedat dictum Bal. quasi maritus sperauit, ꝙ ipse promissor pendente conditione efficeretur locuples, uel soluendo, per iura supra alleg.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus an possit dotem exigere solu. mat. ut lucretur interusurium medij temporis.*

2 *Fienda multa sunt qua impediunt, & iã facta non impediunt.*

IIII. QVÆRO,

1 AN maritus soluto † matrimonio possit dotem exigere, ut lucretur interusurium medij temporis? Bar. in l. nupta. §. 1. ff. sol. mat. tangit & remittit se ad notata in l. si socer. §. Lucius. eod. ti. ubi ipsemet uidetur facere istam differentiã. Aut maritus solu. mat. uult exigere dotem, quam nunquam exegerat: & tunc non auditur: quia dilatio conceditur miserationis cā, arg. l. si donaturus. in fi. ff. de cond. ob causam. Aut maritus exactam dotem soluerat mulieri constante matrimonio, deinde sol. mat. eam reciperet propter commodum interusurij medij temporis, & tunc potest, ut l. 2. C. si dos constante matrimonio. & l. si mulier. §. rerum. ff. rerũ amo. Secundò, quia ille, qui repetit ex aliqua iusta cā, uidetur quodammodo petere, ut tanquam spoliatus restituatur, ut l. interdum. & quod ibi nota. ff. de condit. indebiti. & iura debent magis esse fauentia repetitioni, q̃ aduentitio lucro, & dict. l. 2. & d. §. rerum. loquitur in repetente, cui fauetur propter interusuriũ medij temporis, licet haberet dilationem miserationis causa, quod nõ faceret, si principaliter peteret. d. l. si socer. §. Lucius. in fi. & d. l. si donaturus. Adde, quòd in repetẽte non uidetur attendi commodum interusurij medij temporis, siue dilatio detur miserationis causa, siue non, ut l. in diem. ff. de condit. indeb. & l. nam si cum moriar. eo. ti. & no. gl. in l. cum quis. C. de iu. & fact. igno. & ibi Cyn. uidetur residere in hac parte, ꝙ debitum in diem si soluatur ante diem, quocunque errore soluatur, non repetitur. & idem Bar. iuxta. fi. vbi concludit, ꝙ non habetur ratio interusurij medij temporis: & sic uidetur sibi contrarius. Idem sentit gl. in l. fideiussor quamuis. ff. mãdat. Potest dici pro concordia, quòd interdum est nata repetitio: & hoc est certum, & tunc conseruabitur propter interusurium medij temporis, etiam si dilatio detur miserationis cã, & sic intelligatur. d. l. 2. cum ibi no. C. si dos constante matrimo. nam ibi data fuit repetitio uiro, qui soluit dotem mulieri constante matrimonio: cum sapiat vim donationis, quæ nõ cadit inter uir. & uxor. Interdum uerò non est certum ab ipso principio natam esse repetitionem, & tunc non nascitur ꝑ tale interusurium, & ita intelligitur d. l. in diem. & quod not.
2 Bar. in d. l. cũ quis. Facit pro ratione diuersitatis † quia multa impediunt fienda, quæ non impediunt iam facta. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel alien. iur. secundùm Imo. in d. §. Lucius. Mirum tamen uidetur, quòd si soluatur ante diem propter errorem facti probabilem, quòd non debeat posse repeti, præsertim cum dies est ualde prolixa, uel esse potest, ut quia est incerta, uel quia certa, an, ut dies mortis tertij, ut loquitur l. nam si cũ moriar. Maximè attendo quòd non est nata act. & ob. secundùm ueram opi. de qua per gl. in l. in omnibus. de reg. iur. & per Bar. in l. ita stipulatus. de uerb. obl. & in l. 1. C. vt actio. ab hæredi. & maximè attento quòd condictio indebiti est fundata super naturali æquitate. l. nam hoc natura. de condi. indebiti.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradenda an possit petere usuras & interesse iure actionis.*

2 *Intellectus qui trahunt iura ad gratias sunt fugiendi.*

V. QVÆRO,

1 AN maritus† cui facta est mora ab uxore in dote ꝑmissa tradẽda possit petere usuras & interesse iure actionis, & per consequens facta iam satisfactione de principali? Bal. in l. si marito. §. si fundum. in fi. ff. sol. mat. dixit, quòd nõ: qa secundùm eũ maritus petit odiosam usurarũ accessioné, pro qua nõ cõpetit actio principaliter de per se, sed solũ iudicis officiũ mercenariũ, ꝙ principaliter intẽtari nõ põt. l. si in iudicio. secũdo responso. ff. de excep. rei iu. & q̃d ibi no. Idẽ tenet Bal. in l. fi. §. præterea. post Pe. & Cy. C. de iu. do. Ro. in d. §. si fundũ. tenet contrariũ, qa dos est q̃d uniuersale. vñ sicut ꝑ hoc ex parte mulieris ueniũt accessiones iure actionis, ut d. §. si fundũ. Idẽ cõtra eẽ oportet ex parte mariti: cũ fauor dotis ẽt marito cõcessum sit. l. 1. §. 1. C. de rei ux. act. Ita tenẽt q̃dã Pap. in d. §. si fundũ. Mihi placet opin. Pet. & Bal. quia ex parte mariti dos sibi promissa non est ius uniuersale, aliàs sequeretur, ꝙ si pro dote fundus esset promissus, ꝙ fructus augerẽt dotem, & per consequens ẽt absq; mora mulieris deberẽtur, ut l. item ueninnt. §. fructus. de peti. hæredi. & l. 2. C. eo. tit. & d. §. si fundũ. Sed istud est contra dictum. §. præterea. ubi marito non debentur fructus nisi post biennium, uel post lit. cõtesta. nimirum si non est ius uniuersale, cum pro eis non detur actio marito, ut in l 4. C. depositi. Ang. tñ in d. §. si fundũ. dicit, quòd in uno casu singulari officium iudicis competit ẽt sublato principali, uidelicet in casu d. l. 2. §. Iul. ff. de eo quod cer. lo. nam ibi est speciale, ne debitor locupletetur cum aliena iactura, non interueniente facto creditoris. Imol. in d. §. si fundum. tenet intellectum Bar. quia iste intellectus Ange. est nimis exorbitans à regulis iuris communis, & nimis gratio-
2 sus, † fugiendi autem sunt intellectus, qui trahunt iura ad gratias, seu ad ius gratiosum, ut no. Ioã. And. in c. ex parte Adæ. extra de testib. & in dubio semper est inhærendum regulis. Bal. in c. de feu. da. in ui. legis commissio.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradenda, an possit petere usuras etiam de iure canonico.*

2 Maritus

a *Maritus cui facta est mora in soluenda dote, an possit petere aliquid emolumenti nulla super hoc pracedente conuentione.*
b *Maritus cui facta est mora in soluenda dote, si longo tempore tacuerit, puta per decennium non poterit postea petere alimẽta vel vsuras dotis.*

VI. QVÆRO,

1 AN maritus † cui facta est mora ab uxore in dote promissa tradenda possit petere vsuras etiam de iure canonico. Et in hac q. duo occurrunt dubia. Primum, an & quando præcedit conuentio de aliquid dando propter moram, si conuentio sit licita. Secundum, an aliquo casu maritus possit petere aliquod emolumentum propter talem moram nulla super hoc præcedente conuentione. Circa primum Bar. tangit in l. in insulam. §. usuras. ff. sol. mat. Inn. & Io. And. & Can. in c. salubriter. extra de usuris. Et communis conclusio canonistarum uidetur esse, quòd tex. in d. c. salubriter. intelligatur strictè, ut in casu illo, tunc sit licitum uiro aliud recipere ultra sortem, puta quando recipit fructus ex re pigno. data pro pecunia dotali, & istud sit speciale in dote, ut patet ex c. conquestus. de usuris. & ex his, quæ habentur in c. illo nos. de pigno. & in c. ad nostram. de emp. & uen. & ratio specialitatis exprimitur in d. c. salubriter. quia frequenter dotis fructus nõ sufficiunt oneribus matrimonij, secus autem si uelit recipere aliquam pecuniam pro ipsa dote in pecunia consistente, donec soluatur: quia tunc id non erit licitum: cum hoc non sit iure cautum, & regula sit in oppositũ, quòd quicquid accedit sorti, usura est. 14. q. 3. c. plerique. nec eadem ratio, quæ est in fructibus ex pignore perceptis: quia illi subijciuntur iudicio diuino. Et ideo dicit But. in d. c. salubriter. quòd si res pignori data talis, ꝙ eius fructus essent certi: quia fortè esset locata ad fictum certum: tunc non procederet tex. in d. c. salubriter. immo maritus tantùm illos debet computare in sortem: & ita debet limitari tex. in d. c. salubriter. quem secundò limitat procedere: quia secus dicit, si ab ipso principio cõueniatur de dote danda ad tempus: quia tunc non erit licitum paciści de aliquo emolumento pro illo tempore, nec etiam procederet tũc casus dicti cap. salubriter. quia tunc solùm ratione temporis perciperetur emolumentum, & sic non uidetur licitum. c. in ciuitate. de usu. Sed certè hæc opi. nimis restringit. d. c. salubriter. quod simpliciter & indistinctè loquitur: & quia si maritus ab initio recipit pignus, uidetur accepisse confisus lucrari fructus auctoritate illius cap. secundùm do. Abb. ibi. Item opi. Inno. & Ioan. And. non uidetur uera: quia licet fructus subijciantur iudicio diuino: tamen communiter percipiuntur, & ideo non deberet esse permissum, aliàs data hac sententia pro uera sequeretur, quòd etiam creditori mutuanti deberet esse licitum percipere fructus ex re pignorata. Item in effectu uidetur esse eadem ratio utrobique maximè: quia dicitur mutuum nihil inde sperantes. Vnde fortè posses dicere, ꝙ aut vir facit pactum de percipiendo aliquid nomine usurarum, & istud nullo modo est licitum: cum usuræ sint prohibitæ. Aut facit pactum, ut aliquid detur pro alimentis, & hoc uidetur esse licitum: quia & ualeret pactum, quòd ille, qui promittit dotem, ex quo non dat, debeat alere ipsam uxorem. l. pater. §. pen. ff. de doli excep. facit l. 4. & l. si pater. §. 1. ff. de pac. do. Et pro hoc facit regula. l. si is. §. quod dicitur. ff. de iur. do. ubi patet, quòd penes quem est dos remanet in effectu penes promittentem, & sic ad ipsum debet spectare onus alimentorum mulieri, ergo uidetur licitum pactum, quod aliquid præstet nomine alimentorum mulieri. An autem si quid superesset ultra alimenta, teneatur restituere? Dic ut colligitur ex tex. cum glo. no. in l. creditor. §. si inter uirum. ff. man. quia si erat nudus minister, tenetur restituere: aliàs non. Aut fit pactum, quòd uir debeat habere ad rationem sex pro centenario pro alimentis, & hic casus est magis dubius, quia uidetur uelle, ꝙ pecunia accedat pecuniæ, & pariat pecuniam, quod esse non debet, ut not. Io. And. in regula. peccatum. de reg. iur. in 6. Tamen potest dici oppositum, ex quo pro alimentis, quæ sunt licita, fit promissio, ut sic potius res ualeat, quàm pereat, arg. l. quoties. ff. de uerb. obl. Præsertim quãdo dicta quantitas sufficit ad alimenta, uel saltem non multùm excedit, facit, quod not. Bald. in l. 1. §. exactio. C. de rei uxo. act. Quandoque facit pactum, quòd recipiat ad rationem sex pro cẽtenario, nec dicit pro alimentis, & tunc est magna dubitatio: tamen cum id possit intelligi nomine usurarum, uel alimẽtorum, uidetur fienda interpretatio pro alimentis. d. l. quoties. Tutius esset tamen propter euitandas opi. practicare casum d. c. salubriter. & ita multi faciunt, quia conueniunt, quòd aliqua res immobilis detur in pignus, & ꝙ fructus cedat in onus alimentorũ, nam in hoc casu non uidetur peccare: quia est expressum in d. c. salubriter. & ubi agitur de periculo animarũ tutior pars est eligenda. cap. iuuenis. extra de spon. Et per prædicta uidetur etiam dicendum quòd si aliquo casu alimenta debeantur mulieri, quod quando sit, dicam in § prox. ꝙ tunc licitum est mulieri paciści, quòd aliquid sibi detur nomine alimentorum, & consequenter recipere fructus de re pignorata in d. cap. sum. Et de hac materia ultra præallegata, uide in clemẽ. 1. de usu. per Pet. de Anchara. in quodam suo consi. 143. per Bal. in auth. ei qui iurat. C. de bon. autho. iu. pos. & per Bal. alios in l. rogasti. ff. si cer. pet. per Ang. in l. 1. ff. solu. mat. per Imol. in d. l. in insulam. §. usuras. & per Aret. in §. fuerat. insti. de act. in uer. & est bonæfidei. Et ex mente prædicta uidetur esse uera conclusio.

2 Circa secundum dubium, an † maritus, cui facta est mora in soluenda dote possit aliquo casu petere aliquid emolumenti nulla super hoc præcedente conuentione? Imol. in d. §. usuras. concludit, ꝙ aut mora non est commissa in dote soluenda: quia fortè promissa fuit ad diem, & dies nondum uenit: & tunc uidetur nihil posse petere: cum dilatio uideatur esse in dubio fauore debitoris adiecta, ut not. in l. eum qui calendis. ff. de uerb. obl. Aut mora est commissa in dote soluenda, quod quando sit, collige ex his quæ dicam infra 8. q. & tunc uideretur posse petere usuras, non tanquam usuras, sed interesse loco alimentorum, ut uoluit Bar. in §. usuras. & facit. quod habetur in tex. singulari cum gl. in l. socium, qui in eo. ff. pro soc. Sed in contrarium fortiter facit, quia si vult petere usuras tanquam usuras, non dubium est, ꝙ non potest; cũ illæ sint prohibitæ, saltem de iure canonico, ut not. in auth. ad hæc. C. de usur. vult petere usuras, ut interesse, quod lato sumpto uocabulo potest dici usura: quia sorti accedit, licet uerè & strictè non sit usura, & tunc uidetur ꝙ non possit; quia cum simus in obligationibus dandi, nõ succedit obli. post moram ad interesse. l. si seruo. §. fin. ff. de uerb. oblig. licet secus in obligationibus facti. l. stipulationes non diuiduntur. eo. ti. Aut vult petere interesse propter morã officio iudicis: cum actio sit bonæfidei, & sic uidetur posse petere per d. l. socium, qui in eo. & ad instar eius, quod dicitur de arbitrijs, ut in l. 2. §. fi. ff. de eo quod certo loco. & tunc etiam uidetur, ꝙ non possit: quia tunc interesse uidetur uenire in homine consueto negotiari, & sic lucrari ex pecunia, & ita loquitur d. l. socium qui in eo. ubi socij erant mercatores, & sic etiam d. l. 2. §. fina. ut apertè patet ibi in tex. not. Barto. in l. 1. C. de senten. quæ pro eo quod interest, in illa quæstio. an habeatur ratio pro interesse consistente in lucro. Et sic uidetur, ꝙ si maritus nõ sit cõsuetus negotiari, ex hoc capite uenire non possit. Non uidetur etiam posse agere actione negotiorũ gestorũ, quasi onus alimentandi uxorem spectet ad alium, ex quo dos non soluitur, ut est tex. cum gl. in §. fi. in auth. de non eligendo secundo nub. & not. Cyn. post Vbertum de Bobio in l. quod in uxorẽ. C. de nego. gest. & Bal. in l. si cum dotem. § trãsgrediamur. ff. sol. mat. Nam uidetur, quòd etiam hoc petere non possit per notata in d. l. quod in uxorem. & sic uidetur, ꝙ unicum tantùm remedium habeat, scilicet remittere uxorem ad domum suorum. Sed fortè potest dici, ꝙ aut iste uir protestatur, ꝙ facit sumptus animo repetendi ab eo, ad quem spectat alere ipsam uxorem, & tunc uidetur, ꝙ repetere poterit per actionem negotiorum gestorum, per notata in l. alimenta. C. de neg. ge. & quod no. in l. Nesennius. ff. eo. Nec ob. d. l. quod in uxorem. quia loquitur in casu dubij, non autem in casu certi, quando interuenit protestatio declaratoria animi, ut ibi patet, aut non interuenit aliqua, & tunc potest dici: quia aut mulier est sana, & tunc potest repetere: si autem expensa sit facta in ipsam infirmam, tunc quia maior est pietas, uidetur fieri in dubio ex maritali affectione: & sic loquitur d. l. quod in uxorem. Et pro huius distin. facit, quod not. in l. fin. ff. pro derelic. ubi similiter distinguitur inter seruum sanum, & infirmum: & maior adhibetur in casu infirmitatis. Nec obst. prædictis, quod habetur in l. curabit. C. de actio. emptio. & in capit. conquestus. de usuris. ubi dicitur, quòd in actionibus bonæfidei habeatur ratio interesse post moram commissam etiam in lucro. Hinc est, ꝙ venditor post moram commissam per emptorem in pretio soluendo, uidetur posse petere

tere haberi rationem interesse, & usuras petere: & sub nomi-
ne vsurarum nullo modo potest petere: tamen bene potest pe
tere, quod habeatur ratio interesse ad quantitatem fructuũ
perceptorum ex re vendita. Quia non est æquum, ꝙ emptor
gaudeat re vendita & pretio, vnde illud contingit ibi: quia ille
emptor percepit fructus ex re uendita: cuius occasione debe-
tur pretium, sed hic promittens pretium in pecunia ex pecu
nia ipsa non percepit fructum, cum pecunia nullatenus ger-
minet pecuniam, ut no. per Io. And. in d. regula peccatum.
ideo non est eadem ratio in casu isto. Et de hac q. vide Bal. in
l. usuras. C. de usuris. Ioan. And. & Mod. in c. salubriter. ex-
tra eo. Bald. in l. 1. C. de sum. tri. uide Bald. in suo consi. inci-
3 piente, Titius pro filia. † ubi limitat, omnia prædicta proce-
dere, nisi maritus longo tempore taceret: puta per decen-
nium: quia non poterit postea petere alimenta, uel usuras
dotis. Nam tunc ut gratiosior esset apud debitorem, præsu-
mitur omissa & remissa petitio usurarũ. tex. est not. in l. cùm
quidam. §. diuus. ff. de usuris.

VII. QVÆRO,

QVID in hærede mariti possidemte uel detinente pi-
gnus datum uiro pro cautione dotis, nunquid ipse lu-
cretur fructus post mortem uiri, sicut ipse maritus Inno. re-
citat plures opi. circa hoc in d. c. salubriter. de usuris. tandem
tenet quòd non, & idem sequitur ibi do. Abb. quia in optio-
ne hęredis est, quandoq; restituere pignus, & se liberare ab
obligatione, ꝙ non est in marito, cum ipse teneatur ad one-
ra matrimonij. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando dicatur esse in pręstatione dotis.*
2 *Maritus tenetur ad onera matrimonij vltra mensuram dotis.*
3 *Locationes tot sunt, quot sunt anni.*

VIII. QVÆRO,

1 QVANDO mulier † dicatur esse in mora in præstatio-
ne dotis, si mulier promisit pro seipsa mille in dotem, &
dote non soluta accessit ad domum mariti, & uir sustinuit
onera matrimonij per quadriennium: modò agere uult con-
tra uxorem pro dote non soluta & petere interesse totius
quadriennij, an possit. Bar. in l. de diuisione. in 2. col. ff. sol.
ma. distinguit. Aut mulier seipsam dotauit, & tunc cum ei
impleatur contractus per uirum, qui sustinet onera matrimo
nij ac ipsa mulier dicitur esse in mora. Aut dos fuit promissa
ab extraneo, & tunc licet uxori uir præstet alimenta, quan-
tum ad extraneum nullum contractum implet, & ideo extra
neus non est in mora nisi per interpellationem, vel cursum
biennij, & ita ipse intelligit l. fi. §. præterea. C. de iu. do. & ita
ponderat ibi gl. in verbo si quis. quæ dicit, scilicet extraneus,
& patet ex continuatione illius. §. ad præcedentia. secundùm
eum, cũ quo transit Bal. in d. l. de diuisione. Sed Iac. de Are.
& Cy. in d. l. fi. C. de iu. do. tenent indistinctè, quòd non com
mittitur mora, nisi per interpellationem, uel cursum biennii,
etiam quando mulier seipsam dotauit. Et hanc opi. sequitur
Imol. in d. l. de diuisione. per d. l. l. fi. §. præterea. vbi non suffi-
cit, quòd maritus onera matrimonij sustineat, ad hoc ut ꝓ-
missor dotis dicatur esse in mora, & ad cessiones teneat: sed
requiritur lapsus biẽnii: Et idẽ tenet ibi Alb. & Bal. per aliàs
rationes, quas refert Imo. licet de Bal. mentionem nõ faciat.
Non ob. quod d. §. præterea. in uer. si quis. loquatur in extra-
neo, vt dicit Barto. quia secundum Bal. eadem est ratio, quæ
in muliere, attento maximè ꝙ ob nullam aliam causam da-
tur dos ab extraneo, nisi ut onera matrimonij sustineat: ergo
non differt, an maritus impleat contractum ipsi extraneo,
uel alii de eius uoluntate, ar. l. solutum. ff. de pig. ac. Non ob.
d. l. curabit. C. de ac. emp. tenendo istam opi. quia pluribus
modis respondet Bal. in d. §. præterea. & maximè quia illa l.
loquitur in cõtractu emptionis & uenditionis, in quo hincin
de præstatio est commensurata, & dato uno, scilicet re vendi
ta, datur & reliquum, scilicet pretium commensuratum, sed
hic nos loquimur in onerib. matrimoniorum supportatis,
a quibus datis non datur dos a cum possit esse matrimonium
2 sine dote. l. fi. C. de do. ante nup. & † dato ꝙ sit dos tradita,
tamen maritus ultra mensuram dotis tenetur ad onera ma-
trimonii: ut no. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. ar. l. ꝙ
si nulla. ff. de relig. & no. gl. in l. si cum dotem. §. si autem. ff.
sol. ma. & facit, quia cum mulier promittit dotem, uidetur
sub conditione voluisse maritum lucrari fructus, scilicet si se
quatur matrimonium, & onera sustineat. l. dotis fructus. §. 1.
ff. de iure do. sed sic est, ꝙ lex non tolerat, ꝙ euentus condi-
tionis, qui producit in eodem instanti actionem & obligatio-
nem, constituat etiam debitorem in mora. l. quod dicimus.
in prin. ff. de sol.

Secundò facit; quia cum Iustinianus in d. §. non ignora-
mus. allegatus per Bar. simpliciter tribuat naturam bonæfi-
dei actioni de dote. Item cum habeamus, ꝙ Iustinianus non
curat, an dos fuerit promissa à muliere, vel ab alio pro ea,
est tex. in d. l. fin. §. præterea. C. de rei vxo. ac. dicendum, ꝙ
non constituatur promissor in mora re ipsa, nisi interpelle-
tur. Nec obst. ille tex. in d. l. final. §. præterea. dum dicit, quòd
ita demum constituitur in mora, si lis fuerit contestata, uel
lapsum sit biennium: ergo sequitur, quòd loquitur in actio
nibus stricti iuris tantùm: & sic quæ competit extraneo &c.
Quia respondeo, ꝙ ibi nulla interuenit interpellatio, vnde
non negat ille tex ꝙ si interuenisset, non fuisset in mora cõ
stitutus promissor, etiam ante litem contest. & lapsum bien-
nii. Nõ obst. si dicatur, ꝙ imo interpellatio interuenit, ut ibi,
dum dicit, libellum iudici porrectum; quia dico, ꝙ talis por
rectio uim interpellationis non habet, ut no. Bart. in l. denũ-
ciasse. ff. de adult. & solet notari in l. 2. §. voluntatem. in fin.
ff. sol. mat. Nec obst. si dicatur, ꝙ cum clarum sit, ꝙ actio
ex stipulatu competens extraneo pro dote restituẽda sit stri-
ctis iuris, vt suprà dictum fuit. Certè si diceremus, actionem
ex stipulatu competentem contra extraneum esse bonæfidei,
sequeretur, ꝙ una & eadem actio ex una parte sit bonæfidei,
& alia stricti iuris, quod esse non debet, ne eadem res diuerso
iure censeatur. l. eum qui ædes. ff. de usucap. quia respondeo,
ꝙ non est una & eadem actio, quæ datur extraneo contra ma
ritum, & marito contra extraneum, sed sunt duæ, quod pa-
tet: quia nullibi reperitur, ꝙ si extraneus dedit dotem, & nõ
stipuletur sibi reddi, ꝙ fingatur talis stipulatio interuenisse,
prout fingitur in marito & uxore. l. 1. §. sed ut plenius.

Et per prædicta uidetur, ꝙ opin. Iac. de Are. sit satis su-
stentabilis, & in puncto iuris sit melior, quàm opi. Bar. maxi-
mè per tex. in d. l. de diuisione. qui uidetur expresè contra
Bar. nõ attentis solutionibus datis per glo. quæ omnes uiden
tur esse diuinationes. Nam ibi contractum erat matrimo-
nium, & maritus subibat onera matrimonii: tamen fructus
non ueniunt, sed computantur uiro demum à die traditio-
nis ergo &cæ. Hanc etiam opin. tenet gloss. in l. dotis fru-
ctus. ff. de iure dot. Non potest tamen negari, ꝙ opin. Bartol.
non sit multùm ęqua, & si teneres eam, esset necesse respon
dere ad dict. l. fin. §. præterea. ꝙ loquitur in extraneo, vt dixit
ibi gloss. parua in uerb. si quis. Item quia tex. nõ dixit, si qua.
Item quia si loqueretur in muliere promittente accessiones,
debuissent uenire à tempore moræ non lit. contest. cum actio
competens contra mulierem sit bonæfidei, ut in §. fuerat. in-
sti. de action. iuncta l. uideamus. §. si actioni. ff. de usu. & ta-
men tex. ibi sentit oppositum, ergo sequitur, ꝙ loquitur in
actione stricti iuris. Ad rationem Iac. de Are. posses melius
respondere quàm faciat Bar. quia si uerum diceret Iac. se-
queretur ꝙ nunquam maritus posset petere dotem nisi solu
to matrimonio: quia ante non dicitur in totum onera sup-
portasset & sic contractum ex parte sua impleuisse, quod ta-
men est falsum, ergo &c. Item sequeretur, ꝙ mulier non pos
set in mora constitui per interpellationem contra d. §. prate-
rea. Item dum Bar. respondet ad rationem Pe. dicẽs, ꝙ est cõ
tra l. curabit. adde illud probari ibi per ar. à fortiori: quia do-
natio est prohibita inter uir. & uxo. &c. Sed quia in ueritate
non est sufficienter responsum ad d. §. præterea. Et rationes
adductæ contra Bar. non mediocriter stringunt: ideo posset
audacter teneri contra Bar. contra quem etiam facit, dum al
legat l. ęde. quia illa ratio faciliter tolli posset dicendo quòd
3 † tot sunt locationes quot sunt anni. l. si seruus Mæuii, &
castrensis peculii. & ibi no. Bar. ff. de stip. seruorum. Et ideo
Cy. in d. §. præterea. super hoc passu relinquit cogitandum.

ADDITIO.

a Non datur dos. Adde hic, an maritus nõ sustinens onera ma
trimonij teneatur restituere integros fructus dotis iam per

capte,

ceptæ, ad alimenta tantùm, uel necessaria: uide Pau. de Ca. in consi. 290.

SVMMARIVM.

1 *Maritus qui sustinet onera matrimonij, quum non esset matrimonium, an lucretur fructus dotis.*

IX. QVÆRO,

1 AN maritus † qui sustinet onera matrimonij, cum nō esset matrimonium, lucretur fructus dotis? Glo. in l. si ante nuptias. ff. sol. mat. tenet, ꝙ non de rigore, sed de æquitate lucratur: quia est eadem ratio in isto, quæ in uiro, quia subiit onera matrimonii. Et dicit obseruari Bononiæ ex l. municipali. & hanc æquitatem firmat glo. in l. dotis fructus. in princ. ff. de iure dot. in l. pen. §. 1. quod fal. tut. auth. Idem tenet Spec. in tit. de dona. inter uirum & uxo. §. fin. ver. sed si mulier. Cy. in l. 2. C. de dot. promis. ex mente Dyn. distinguit, aut credebat uir matrimonium tenere, & lucratur fructus, aut non: & tunc secus: ut l. in insulam. §. 1. ff. solu. mat. nisi fuerit pactus de lucrandis fructibus: quia tunc lucratur, etiam si sit sciens, matrimonium non tenere: ut l. dotis. ff. de iure dot. plus dicit ibi Cy. ꝙ in casu, quod mulier tradidit dotem, uidetur donasse fructus ex præsumptione: quoniam benefacienti debemus benefacere, quod an sit uerum, dicam infra proxima q. Adde, ꝙ prima opin. quæ habet, quòd maritus non lucretur fructus de rigore, quæ fuit opi. Azo. in sum. C. de iud. do. & uidetur casus in l. sancimus. C. de nupt. de quo & uide per cano. in c. ex parte. super glo. 2. de restitu. spol. & in c. ex publico. de conuer. cōiuga. uide omnino Bal. in l. 1. in 4. oppositio. C. de condit. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Sponsa an possit facere cum sponso, quòd ipse lucretur fructus dotis ante matrimonium.*

X. QVÆRO,

1 AN sponsa † possit facere pactum cū sponso, ꝙ ipse lucretur fructus dotis ante mrīmoniū. Bar. in l. si nuptias. ff. solu. ma. distinguit. Quòd aut sponsa est minor, & si expresse vellet donare, nō posset, ergo nec ēt ualet pactū de lucrādis fructib. sed si sponsa esset maior, tūc ualeret, & ꝓcederet id, qđ not. gl. & Cy. ī l. si pro ea. C. de do. ꝓmis. & in l. ī insulā. §. usuras. ff. solu. matrim. & tetigi supra proxima q. Adde & limita prædicta uera, nisi maritus haberet bonam fidem: quia putaret ipsam maiorem ex aspectu corporis, ut per Imo. in d. l. si ante nup. Itē limita illud, quod dicit Bar. in d. l. si ante nup. de sponsa maiorem non procedere, si fructus excedunt quātitatem onerum supportatorum: quia cum maritus reciperet fructus mulieri restituendos: ut d. l. si ante. alendo eam non uidetur ei alimenta donare, sed propter fructus uxoris alere. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l. fi. ff. de peti. hære. Et sic cessat ratio dicti §. Pap. allegata per Bar. unde isto casu erit idem concludendum, quod dicit de pupilla. Sed adde, quòd si mulier expresse donasset, ualeret: cum esset maior, per l. dotis fructus. §. 1. ff. de iur. do. Imo. & Ro. in d. l. si ante. idē dicunt, si esset minor, etiam apparet, quòd uoluisset expresse donare: quia posset donare fructus, qui seruando seruari non possunt cum uideatur subesse iusta causa, scilicet ob alimenta, per l. 1. C. si aduersus dona. maximè secundùm intellectum Bartol. ibi, qui intelligit, quòd loquatur in rebus, quæ secundo seruari nō possunt, uide gloss. in l. 1. C. si aduersus ulucap. & in l. diuortio. §. interdum. ff. so. mat. ubi dicunt illi, qui ultra triennium non durant. Et subdit Imo. ꝙ ideo si mulier isto casu potuisset expresse donare. ita uidetur secundùm eum, sub dubio tamen fortè quòd donasse præsumatur per dictum §. idem Papi. allegat l. cum plures. §. 1. ff. de admi. tu. quæ parum facit. & sic Imo. & Ro. uidetur tenere cum opin. Dyn. Sed mihi uidetur, ꝙ non perfectè loquantur. Primò inquantum dicunt, ꝙ expresse potuisset donare: nam hoc uerum est, cum curatoris authoritate, non aliàs. Item cum curatore uidetur, quòd non potuerit donare, si fructus excedant alimenta uxori præstita, hæc duo ꝓbantur in l. 1. in uerbo congruenter: & in uerbo curatore. C. si aduersus dona. Ad rationem dicti §. idem Papi. responde, ut suprà dixi in primo casu tenendo contra Bar. vnde concludendum uidetur isto casu, quando mulier expresse non donauit fructus, quòd aut maritus sciebat matrimonium non esse legitimè contractum, & tunc licet maritus non lucretur fructus, tamen vsque ad necessarias & utiles impensas lucrabitur, etiam si mulier sit inops: quia in tantundem locupletior effecta uidetur. l. apud Celsum. §. si quis pupillo. ff. de doli excep. & quia malęfidei possessor tales impensas deducit. l. domum. C. de rei uen. & pulchrè no. in l. in fundo. ff. eo. ti. Aut maritus putabat matrimonium legitimè cōtractum, & tunc lucratur fructus perceptos & consumptos, non tanquam quilibet bonæfidei possessor. l. in insulam. §. fructus. & ibi no. ff. sol. ma. Hanc tamen intellige secundùm distinctionem notatam in l. ex diuerso. in prin. per gl. & Bar. ff. de rei ven. & secundùm hanc dist. & theoricam intelligo glo. in l. pe. ff. quod falso tuto. autho. Et de hac q. uide Bal. & docto. in l. 1. C. pro dote. in l. 2. & in l. dotis fructus. supra allegata.

XI. QVÆRO,

FRVCTVS dotis spectant ad uir pro toto tempore, quo durauit matrimoniū, & pro rata temporis ultimi anni, qui ultimus annus qualiter computetur, uide in l. de diuisione. & ibi not. distin. Bar. in 2. col. ff. sol. matr.

SVMMARIVM.

1 *Fructus an accipiantur deducta impensa.*

2 *Hæres quando teneatur restituere fructus integros ad instar malæfidei possessoris.*

3 *Fructus dictio quando profertur ab homine, refertur ad fructus existentes in fundo, quod limita, vt nu. 4. 5. & 6.*

XII. QVÆRO,

1 FRVCTVS an † accipiantur deducta impensa. conclude, quòd si uerbum fructus profertur à lege, intelligitur deductis impensis, ut in l. fructus. ff. solut. mat. & ibi not. Bar. Fallit in decimis, ut in c. tua nos. extra de decimis. & per hoc facit, quod not. in l. si à patre, uel domino. ff. de petit. hæred. Adde, quod Bal. in d. l. fructus. & Saly. in l. 1. C. de fruc. & lit. expen. dicunt idem in gabellis ex forma statuti soluendis, ut si dicat statutum, quòd de fructibus possessionum suarum teneantur soluere tantum de gabella; quia non deducētur impensæ: cùm par debeat esse ratio iuris publici & diuini: ut l. fi. C. de sacrosan. eccle. Item tenet Pau. in d. l. fructus. quia secundum eum illa uidetur fuisse intentio statuti, quod simpliciter considerauit recipientem fructus soluere deberi pro rata fructuum, & sic considerauit solum onerare recipiētem. Accedit: quia gl. in d. l. fructus. dixit, quòd uerè sunt fructus interim, licet inspecto exitu non dicantur fructus, nisi deductis impensis, sicut aliàs dicitur in lucro. l. mutuis. ff. pro soc. unde cùm in statutis uerba intelligantur in proprio significatu. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. ergo &c. Nec ob. d. l. fructus. quia ideo intelligitur deductis impensis: quia maritus lucrari debet fructus pro ea rata ultimi anni, pro qua durauit matrimonium, & onera supportauit: unde si non fieret deductio impensarum, posset esse, quòd plus esset impēsa mariti quàm portio fructuum sibi attingens, quod est contra mentem legis: ergo, quod absurdum non militat in casu statuti. Ang. in d. l. fructus. contrarium tenet. s. ꝙ in statutis fructus accipiantur prius deductis impensis, & idem sequitur Imo. allegāt l. fundi Trebatiani. ff. de usufruc. lega. mouētur etiam per d. l. fructus. Non obst. quod dicitur de decimis, iuncta l. fi. C. de sacrosan. eccle. quia respondent, ꝙ licet parificentur in casu illo: non tamen semper æquiparantur: quia non est omnino eadem ratio, cum anima, quæ respicit ius diuinum, sit præferenda rebus publicis. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. Quinimò dicit tex. in l. non puto. ff. de iure fisci. ꝙ in dubio iudex non errabit, si fert sententiam contra fiscum, quod secus dicendum in casu animæ. d. l. sancimus. & not. Inno. in d. c. uenerabilem. extra de elec. Et hanc opinionē Ang. uidetur tenere Bal. in l. 1. in ulti. col. C. de fruc. & lit. expensis. & in l. si à patre. §. si filius. ff. de pet. hære. & ita refert Buttig. consuluisse. Idem est de mente Bar. in d. l. fructus. dū loquitur in statuto. Pro quo uide not. per Bar. & alios in l. sed

si hoc.

si hoc.§.quidam.per illum tex.ff.de condi.& demonstr.& in l.quoties.ff.ad l.Falc.& Bal.& Ange.in l.nõ amplius.in prin. ff.de leg.1. Non ob.ratio diuersitatis inter casum statuti, & d.l.fructus. quam suprà dixi, & dico, quòd sicut iniquum est, maritum arctari ad fructus restituendos, non deductis impensis, eodem modo uidetur iniquum, quòd statutum arctet recipientem ad soluẽdum gabellam fructuum ualorẽ excedentem consideratis impensis, unde statutum generaliter loquens restringi debet secundùm regulas iuris communis, ne quis indebitè grauetur. l.adigere. §. quãuis.ff.de iure pat.& ista pars uidetur mihi æquior. Adde, quod idem puto in uer.reditus.ut in d.l.fundi Trebatiani.in uersi.ex locatione fundi redigere.quam ita allegat Bal.in l.neque.in fi.C. de compensa.& in l.cohæredibus, C.faml.ercis.& ita fuit de mẽte Bar.in d.l.fructus.dum allegat d.l.fundi. Ad idem text.iũcta gl.in l.si quis argentum.§.1.in uersi.tradere.C. de dona. Et adde unum singulare, quod fortius dico, ꝙ etiam si in l. uel statuto fieret mentio de fructibus integris, tamen intelligi debet deductis impensis, ita firmat Bal.& Saly.in l.1.in 3.col. C.de fruc.& lit.expen.allegant l.1.C.de his quibus ut indig. in uerbo fructus integros. Ro.in d.l.fructus.dicit, ꝙ in contrarium facit l.fi.C.ad l.Falc. & glo.in l.decem. ff.de fideicõ. liber. Non obst.d.l.1.C.de his quibus ut indig.quia dicit Ro. quòd nunquam uidere potuit, quomodo illa lex inducatur: ut faciat ad id, quod eam allegat Bald. Dicit tamen, ꝙ pro opi.Bal.est bonus casus in l. fundus qui. in uersi.quia nullus casus interuenire potest, qui hoc genus deductionis impedire ualeat &c. ff.fami.ercis.

Mihi uidetur, ꝙ opi.Bal. optimè probetur in d.l.1.C.de
2 his quibus ut indi.dum ibi dicit, † ꝙ hæres qui nõ uendicauit necem defuncti, tenetur restituere fructus integros ad instar malæfidei possessoris. Modò sic constat, ꝙ malæfidei possessor deducit impensas.d.l.si à patre uel domino.§.fi.& l.domum. C.de rei uen.ergo optimè facit pro Bal.pro quo etiam allego tex.in l.diuortio.in prin.in uer.ĩtegros.quod exponitur, idest, totius temporis, non autem sine deductione impensarum.ff. sol.mat. Non obst.not.per glo.in d.l.decem.quia intelligo ibi notata procedere in dispositione hominis, secus in dispositione legis uel statuti, facit etiam, quod not.Bar.in l.centurio.ff. de vulg.& pupil. in illa q.an substitutio compendiosa facta à pagano filio impuberi per uerba communia sit omni tempore fideicommissaria.

3 Quid autem † si ista dictio fructus, profertur ab homine. Bar.in d.l.fructus.concludit, ꝙ aut refertur ad fructus existẽtes in fundo seu pendentes, & intelligitur de fructibus integris deductione non facta, allegat l.si pendentem. in prin.de ac.emp.& l.fin.§.pe.ff. de his quæ in frau. cre. licet gl.uideatur aliter dicere in l.Iul.§. si de fructibus.ff.de act.emp. & in l.fi.in fi.ff.de iure fisci.

4 † Limita hanc cõclusionẽ Bar.procedere secũdùm Imol. in d.l.fructus.nisi in casu illius legis:quia si mulier dixisset uiro, do tibi istum fundum fructibus plenum in dotem, certè intelligetur deductis impensis per d.l. fructus.quæ loquitur, qñ fructus erant pendentes, qui censentur pars rei. Et istud est ratione æqualitatis seruandæ: quia sicut maritus potest impensas ultimi anni deducere, ita uidetur, ꝙ possit mulier deducere impensas primi anni. Aut refertur dictio fructus, ad futuros fructus colligendos, & tunc secundùm Bar.intelligitur deductis impensis, allegat d.l. fundi Trebatiani. & gl. in l.si quis argentum.§.1. C.de dona. Idem tenet Imo.in d.l. fructus.& Paul.de Cast.& Flo.in l.uideamus.la 1. ff.de usur. & Bal.in l.1.C.de fruc.& lit.expen.refert ita consuluisse. Dicit tamen hoc uerum esse in contractu ex causa lucratiua: secus ex causa onerosa, allegat not.in l.cum duobus.§.in coeunda.ff.pro so.& in l.fin.§.1.de his quæ in frau.cre.quæ iura non probant, ut etiam tangit Bar.in d.l.fructus.in uersi.quæro loca.quis.dum respondet ad d.§.in coeunda.

5 † Secundò limita prædicta uera, nisi aliud actum sit tacitè uel expresè, ut in colono, qui conducit fundum ad dimidiam partem fructus:quia uellet ante omnia deducere sumptus, postea fructus diuidere per medium, non auditur: quia uidetur tacitè actum, quòd operas suas & illas impensas ponat pro illa dimidia parte fructuum quam lucratur: & ita dicit Bar. seruari de consuetudine. Idem tenet Iac.But. & Bal. ibi. Bald.in l.prima.C.de fruc.& lit.expen. & Specu.& Ioann. And.in tit.de loca.§.postquam:uersi.quid si tibi locaui. Cyn. in l.1.in fi. C.pro so.& ibi Bald.in 7.q.& Bal.in d.l.si a patre uel domino, & in d.§.si in coeunda. in reportatis antiquis, & facit, quod no.Innoc.in d.c.tua nos.de decimis.

6 † Tertiò limita prædicta uera, quando nomen fructus indeterminatè profertur, sed si determinatè, ut promitto 10.corbes frumenti ex illo fundo tibi in dotem : tunc non habet locum dicta distinctio, nec intelligitur deductis impensis secundùm Bar.& Imo.in d.l.fructus. Ro.ibi limitat hoc uerum, nisi essemus in contractibus ex causa lucratiua:quia non obstãte specificatione intelligetur deductis impensis, allegat glo.in d.l.si quis argentum.§.1.sed contra tenet expresè Bald.in l. j.in 3.col.C.de fru.& lit.expen.& sentit etiam Ang.in d.l.fructus. Et licet ipsi non dicant:tamen posset responderi ad gl.in d.l.si quis argentum.quia aut quæritur, si dono tibi decẽ corbes frumenti talis fundi, in quibus decem corbibus tanta fuit impensa, quæ absorbet, puta unum corbem, si impensa de fructibus deducatur, utrum per hoc uideatur donasse tantum 9. corbes? & dico quòd non, sed immo decem: quia non intelligitur deductis impensis, & ita procedat opi. Bar.aut quæritur an uidear donasse fructus illos deductis impensis à te factis, & colendo fundum, ut ex eo colligere possis dictam quantitatẽ donatam.& dico quòd sic: quia potes illas impensas deducere, adeo ut ibi 10.corbes supersint, & ita loquitur glo.in d.l.si quis argentum.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium si durauerit plures annos, cuius anni deducuntur impensæ factæ à muliere ante dotem datam pro fructibus primi anni, quos percepit.*

XIII. QVÆRO,

1 SI plures † annos durauit matrimonium, cuius anni deducuntur impensæ factæ à muliere ante dotẽ datam pro fructibus primi anni, quos maritus percepit. Gl.quam approbãt Bar.in l.fructus.ff.sol.mattrimo.dicit, quòd de ultimis: quia ultimi succedunt loco primorum, ar.l.Imperator.§. fi.cum l. seq.ff.de leg.2.& per casum d.l.fructus. Sed Rap.ibi tenet cõtrarium dicens, quòd immo mulier debet deducere de fructibus primi anni, & similiter maritus debet deducere impensas factas in cultura ultimi anni de fructibus eiusdem anni. Nec ob.l.diuortio.§. impendia.eo.titu.quia secundum Raph.ibi, maritus recipit retinet fructus illius anni, in cuius cultura facit impensas, secus in casu nostro: quia uir restituit fundum fructibus plenum, aliàs sequeretur secundùm eum: quia cũ aliquando mulier maiores fecisset impensas in cultura primi anni, quàm fecerit ipse maritus in cultura ultimi anni, quòd fieret subrogatio ad inæqualia; tamen teneo communem opi. Et ad hanc rationem respondeo, quòd faciliter esse potest, ꝙ pinguiores erunt fructus percepti, quàm impensæ attento eo, quod communiter accidit, quòd qui plus impendit in similibus, plus recipit. Posset etiam contra Bart. allegari glo.in l.diuortio.§.impendia.in uer.satisfacit. ff.sol.mat. Sed responde ut ibi per Bar.& ad hanc q.aliqualiter facit illud, quod dicam infrà proxima q.

S V M M A R I V M.

1 *Deductio nulla fiet ab aliqua partium, si in ultimo anno nulli fructus sunt in fundo, ex quibus impensæ factæ per mulierem pro fructibus primi anni deduci possunt.*

XIIII. QVÆRO,

1 QVID si ultimo † anno nulli fructus sunt in fundo, ex quibus impensæ factæ per mulierem pro fructibus primi anni, ut s̃. deduci possunt. Bar.in d.l.fructus.dicit, ꝙ nulla fiet deductio ab aliqua partium, ut ibi per eum. Raph.ibi tenet contrarium, asserens ita tenere Pet. & Iac.& Ray. Mouetur: quia cũ mulier potuisset sibi prouidere post annũ in deductione impensarum, & non fecit, uidetur in dubio uoluisse, quòd tales impensæ augeant dotem, vnde cum maritus sit personaliter obligatus ad talem dotem sic auctam, frustrà tractatur de subrogatione, & si ultimo anno non fuerunt fructus maritus imputet suo infortunio. Sed mihi placet opin. Bartol.quæ est communis, pro qua optimè facit tex. in dicta l.fructus.in uers.nam si mulier.ibi, antequam portiones fru

ctuum fiant &c.& sic vult, ꝙ fiat deductio impensarum tempore diuidendorum fructuum vltimi ann. ergo sequitur, ꝙ ipsa mulier statim tempore dati fundi in dotem non potuisset ipsas impensas deducere. Non obst.arg.Raph. nam dico, ꝙ tales fructus nullo pacto augent dotem, sed cedunt lucro mariti indubitanter sine ulla deductione impensarum, quãdo anno integro durauit matrimonium, & hoc si fundus nõ erat datus æstimatus, ut rectè uidetur probare tex. in d. l. diuortio.& in l.dotis fructus.ff. de iure dot. unde si inchoato secundo anno mulier deduceret impensas, iste maritus esset in damno: quia fecit impensas in fructibus secundi anni, & non haberet fructus primi anni integros: unde cùm non sit certum tempore primi anni, quòd matrimonium non sit duraturum integro anno, non debet posse mulier deducere aliquas impensas: qm̃ maritus damnificaret. dicẽdũ est igit̃, ꝙ cũ maritus fecerit impensas in cultura secundi anni, & si similiter secundo anno fundus sit fructib. plenus, sicut primo anno, debet subrogari cultura secũdi anni cũ cultura primi anni. Roma.in d.l.fructus.uidetur tenere contra communem opinionem per l.si uno.in princ.ff.loca. Sed respondeo, ut colligitur ex notatis per Bald.in d. §. impendia, uidelicet, quòd ibi omne commodum & incommodum non spectat ad colonum: quia si anno uno est sterilitas, fit remissio pensionis, dicta l.si uno & l.item cum quidam. uel fit compensatio cum ubertate alterius anni.c.probet sterilitatem.extra de loca.adeò ꝙ si omni anno sit magna ubertas, cogi potest soluere maiorem pensionem, ut not.in l.si merces.§. uis maior.ff. loca. Sed in casu nostro nulla istarum considerationum militare potest: quia si non sufficiunt fructus dotis, uir impendit de suo, ut notant Doct.in l.quod in vxorẽ. C.de neg. gest.

Secundò non obstat d.l.si uno. quia ibi tota pensio præcedentis anni non erat soluenda de fructibus ultimi anni, sed hic impensa primi anni bene debebat solui & deduci de fructibus ultimi anni, & sicut si fructus primi anni non extitissent, damnum fuisset uiri, ita si fertiles fuerunt, debet ipsius esse commodum, licet in possessione bonæfidei conuento petitore hæreditatis locum habeat deductio impensarum per eum factarum, etiam si nulli sint fructus. l. quòd si sumptus. ff. de petit. hæredit. Secus in reo conuento rei uendicatione, etiam si sit bonæfidei ita singulariter deciditur per Bar. in l.in fundo. in 2. col. ff.de rei uend. & ita uidetur dicere Pau.in d.l.fructus.& in l.si fundus.§.1.eo.tit.

XV. QVÆRO,

AN impensæ detrahantur de fructibus fundi in dotem dati æstimati. Bar. in l.fruct.in vlt.col.ff. sol.mat. tenet quòd non per l.1.§.sed si nouissimi. C.de rei vx.act. Et facit ratio: quia æstimatio facit emptionem, & ideò fundus uidetur æstimatus carior propter fructus.l. quod ex Pamphila.de lega.2.& l.fin.§.penul.ff.de his.quæ in fraudem credit.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si sit alenda sumptibus hæredum mariti infra annum soluti matrimonij: an tunc hæredes lucrentur fructus dotis.*

2 *Præferri debet, qui de damno euitando tractat illi, qui tractat de lucro.*

3 *Mulier si non habet, unde se alat, & dos consistat in rebus mobilibus, tenentur hæredes uiri incontinenti soluto matrimonio restituere tantùm de dote, quod sibi sufficiat ad alimenta.*

XVI. QVÆRO,

AN si infra†annum sol.mat.mulier sit alenda sumptibus hæredum mariti, an tunc hæredes uiri lucrentur fru-
1 ctus dotis. Glo. quam sequitur Bartol. in l. diuortio. in prin. ff.sol.matr.tenet, quòd mulier est alienanda, quando non habet, unde se alat. Item quòd hæredes uiri debent lucrari fructus per regulam iuris, qui sentit commodum, de re. iu. Sed aduerte, ꝙ illa gl.non ꝓcedit quò ad tex.in d.l.diuortio. quia ibi erat data res mobilis in dotẽ, quæ statim sol.matr.restituit̃, & sic nõ põt dici, ꝙ mulier nõ habeat, unde se alat, secũdũ Imol.in d.l.diuortio. Vnde itelligo illã gl.secundũ no.ĩ d.l.1.§.exactio. C.de rei vx.act.& ita dicit Bal.& cõiter Mod.ĩ d.l.diuortio. Quod est uerũ secũdũ Iac.But.ĩ d.l.1.§. illo.& Sal.in d.§.exactio. et si muliere haberet patrem, uel matrem, aut similes, qui ad eam alendam tenentur, si res mobilis data esset in dotem, tenebuntur hæredes uiri illam alere ex eo: quia pater dicere potest filiæ, nolo te alere: cum habeas, unde ali possis, scilicet ab hæredibus uiri.l.si quis a liberis.§.1. uers.sed si filius.ff.de lib.agno. ideo hæredes uiri, qui tractant de lucro propter fructus dotis, deberent secundum dotis quãtitatem mulierem alere, allegant in arg.l.cùm unus.§.1.ff.de
2 alim.& cib.leg.† Item cùm pater tractet de damno euitando, hæredes uerò mariti de lucro, debet præferri, qui de damno tractat.l.fi.C.de cod. Sed aduerte: quia uidetur, ꝙ etiam quãdo res mobiles sunt in dotem datæ, hæredes uiri non teneantur alere, ipsi uerò non lucrentur fructus rerum mobilium post solutum matrimonium perceptos, sed eos restituere debeant mulieri post annum. casus uidetur expressus in d.§. exactio.uer.fructibus.& uersi.similiq; modo. & sentit Bar.in l.si constante.§.quoties.ff.sol.mat. Pau.in d.l.diuortio. multùm se inuoluit, & sentit hoc dubium, & uidetur uelle, quòd aut mulier non petit, ut petere non potuit, se ali ab hæredibus uiri: & tunc procedant prædicta, scilicet ꝙ fructus deberent restitui mulieri. Aut alimenta petiit, & habuit: & tunc tantummodo pro rata alimentorum præstitorum lucrentur hæredes fructus.arg.l.in insulam.§.fructus.eo.tit.& ita intelligatur gl.in d.l.diuortio.& dicit, ꝙ Ang.hoc dicat, imò simpliciter tenet, ꝙ cum mulier infra annum sol.mat.censeatur adhuc esse in primo matrimonio.l.omnem.C.de bon.mat.sicut maritus pro oneribus matrimonii lucrabatur quoscũque fructus etiam excedentes alimenta, ut l.pro oneribus. C.de iure do.ita debet esse in hæredibus loco eius succedentibus, arg.regulæ, si quis ius alterius.de reg.iur. Alia tamen responsio ultra Pau.dari potest, ut not.per Bal.in d.l.si constante. §.quo. uidelicet, ꝙ ubi pecunia, quæ naturaliter fructum non producit, est data in dotem, tunc commodum tenendi pecuniam pertinet ad hæredes intra annum, nec tenentur ad aliquod in terusurium. Secus in aliis mobilibus fructum naturaliter afferentibus, & certè oppositio supra formata uidetur ualdè difficilis, & eam sentit Petrus & Cynus in d.§.exactio. Et dicunt
3 † quòd si mulier non habet vnde se alat, & dos consistat in rebus mobilibus, tenentur hæredes uiri incontinenti sol.mat. restituere tantum dotis, quod sibi sufficiat ad alimenta. Non ob.d.§.exactio. ubi habet annum: quia casus necessitatis secũdum eos legi non est suppositus.l.2.C.de patrib. qui fil.distraxe.l.1.ff.de offic.proconsulis. Ex prædictis opinionibus posses pro concordia distinguere, quòd aut mulier non habet unde se alat, & tunc tenentur hæredes sibi restituere tot res mobiles ex dote, ꝙ possit se alere secundum opinionem Cyn. Aut habebat, unde se aleret, & tunc si dos est in pecunia, hæredes non tenentur illam alere: nec pecuniam restituere intra annum: quia interim commodum restituendi dictam pecuniam spectat ad hæredes, qui mulieri non tenentur ad aliqđ interusurium secundùm opinionem Bar.in d.§.quoties. Aut consistebat dos in alia re mobili naturaliter fructuosa, ut in pecude.& tunc secundùm Pau.est distinguendum. Aut mulier petit alimenta, & habuit, & hæredes uiri tunc lucrantur fructus solùm pro rata alimentorum, ꝙ tamen indistinctè ꝓcedat, dubito, & statim declarabo. Aut non petit alimenta, & tunc fructus restitui debent mulieri post annum unà cum rebus dotalib.d.§.exactio.uersi.fructibus.& uersic.similiq; modo. Adde huic distinctioni inquantum Paulus dicit, ꝙ si fructus excedunt onus alimentorum, hæredes uiri pro illo excessu non lucratur fructus: quia puto ꝙ licet opinio sua in puncto iuris uideatur uerior: tamen in practica seruaretur contrarium: quoniam Bar. Ang. Imo.glo.in l.diuortio. generaliter loquentes tenent contrarium. Et plus dicebãt ibi Bar. & Ang. ꝙ si fructus dotis ad alimenta non sufficerent, tenerẽtur hæredes uiri ad integra alimenta intra annum: sicut enim ita teneretur maritus, si uiueret, utique dicuntur teneri eius hæredes; cùm mulier uidua remanens uideatur esse in eodẽ matrimonio.d.l.omnem. Est bene uerum, ꝙ Iac. But.in hoc tenet contrarium in d.§.illo procul. uidelicet, ꝙ imò hæredes uiri teneantur secundùm facultatem fructuum dotis, alleg. d. l.cùm unus.§.fi.ff.de alimen.& cib.leg. & ideò dixit, ꝙ opinio Pau.in puncto iuris uidetur uera. Pro qua etiam adduco: quia cùm secundùm glo.in d.l.diuortio.ideò teneantur hæredes ad alimenta: quia fructus habent, ergo ista causa limitata limitatum parere debet effectũ.l.in agris. ff.de acqui. re.do.

re.do.l.ita autem.in prin.ff.de admin.tut. Et tenendo contra hæredes uiri, non obst.arg. Bar. & Angel.ꝙ ficut maritus ita hæredes: quia argu. non procedit: nam clarum est, ꝙ maritus tenebatur ad alimenta uxoris,& si mulier haberet, unde se ale ret: ut not. Doct.in l.quod in uxorem. C.de neg.gest. & tangam infra eo.§.secus tamen in hæredib. qui non tenentur ale re uxorem etiam intra annum, si habet unde se alat.& no.gl. in d.l.diuortio.ergo arguere de uiro ad ipsius non uidetur cō gruum: patet etiam: quia maritus tenetur alere uxorem ēt, quæ nullam dotem habet. l.ꝙ si nulla. ff.de relig. & sumpt. fun.no.in d.l.quod in uxorem. secus tamen est in hæredib. uiri? quia non reperitur, quòd teneantur alimentare, nisi ꝑpter fructus, ergo &c. Si tamen uelles sequi opi. Bar. quæ (ut dixi) uidetur magis communis, posses respondere, quòd imò ratio sua concludit, ubi aliqua esset dos.& sufficit, quòd ratio concludat in indiuiduo: nam isto casu non urget aliqua ratio diuersitatis: quare non sit idem in hæredibus, quod in uiro, & pro hoc facit in arg.l.si creditor.§.si intra.ff.man. Nō obst.ꝙ quidam dicant contra Bar.ꝙ arg. non procedit de uiro ad hæredes ipsius, etiam quando aliqua est dos: quia maritus tenetur alere, etiam si habet, unde si alat. secus est in hæ redibus.glo.in d.l.diuortio. Respondeo, ꝙ quando sol. matr. habet, unde se alat, hæredes uiri non lucrantur fructus: ut in d.§.exactio.& in d.l.diuortio. in gloss.ideò tunc non tenetur alere: nam fructus, qui percipiuntur post solutum matrimonium, quando mulier non alimentatur ab hæredibus, spectant ad mulierem, etiam in fructibus rerum mobilium, excepto quando dos consistat in pecunia: ut supra dixi. & sic apparet diuersitas casuum. Et ad hanc q. Ang. in §.fuerat.insti. de ac.in uer.circa hoc tamen &c.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes mariti si statim mortuo viro velint restituere dotem consistentem in rebus mobilibus, & non expectare annum, ne teneantur ad alimenta, an possint.*

XVII. QVÆRO,

1 QVID si† hæredes statim mortuo uiro uolunt restitue dotem consistentem in rebus mobilibus,& non expectare annum, ut non teneantur ad alimenta, ut possint? Iac.de Are.tangit in l.si constante.§.quoties.ff.solu.matr.qui inducit illum text. ꝙ sit in eorum electione. In contrarium allegat.l.qui Romæ.in prin.cum glo.sua.& ibi etiam hoc not.ipse Ias.ff.de uerb.obl. Et mouetur tali ratione: quia cum hæredes sint debitores uxoris in diem, soluere ante diem non possunt, si mulieris interest.& istud dictum reassumpsit Bal.in au then.ei qui iurauit. in 17.col.ver.quæro mulier. in fin.illius uer.C.de bo.authen. iud. pos. & tenet ibi Bald. quòd imò sit in electione hæredum dotem prædictam incontinenti restituere per d. §.quoties. Idem tenet Rapha. in dict. l.diuortio. Non obstat dict. l.qui Romę. quia illa regula procederet, quando dies inerat actioni & obligationi a principio fa uore creditoris, uel utriusque: secus in die data debitori miserationis causa ad soluendum: quia potest tunc & inuito creditore renunciare: ut not. Bar.in l.ita stipulatus. in 1.quæ stione principali.ff.de uerbo.oblig. ubi ponit multas differen tias inter dotem datam miserationis causa,& illam, quæ inesset obligationi & actioni. Nec obst. quę dixi in præcedenti q. sustinendo opin. Bar.& Ang.in d.l.diuortio.quia loquuntur, quando hæredes uiri uolunt retinere dotem, quo casu uidetur se arctare ad alimenta, etiam ultra facultates fructuū: nos autem loquimur, quando eligunt incontinenti dotem restituere, meritò ex separatis nō fit illatio. Plus autem dixit Bal. in d.auth.ei qui.ꝙ isto casu poterunt hæredes uiri incontinēti restituentes sibi retinere interusurium medij temporis, ar. d.§.quoties. Et illud interusurium consistit in usu pecuniæ, si dos est in pecunia, uel in usu commoditatis illorum fructuū, qui percipiuntur ex rebus mobilib. uel se mouentib. declarat Bar.in d.§.quoties.ad hoc uide bon.text.in l.4.ff.de pac.dot.

SVMMARIVM.

1 *Hæredes viri an teneatur alere vxorem post annum a die soluti matrimonij, vel si sint in mora restituendi dotem: an mulier possit petere aliquod lucrum ex dote.*

2 *Dos si sit in pecunia, an mulier post annum debeat aliquid percipere, etiam si hæredes sint in mora.*

3 *Testator quando damnat hæredem soluere vxori singulis annis octo pro centenario, donec dote petat, siue restituatur, an sit vsura.*

XVIII. QVÆRO,

1 AN † autem hæredes uiri teneantur alere vxorem post annum à die soluti matrimonii, uel si sint in mora restituendi dotem, mulier possit petere aliquod lucrum ex dote. Ange.in d.l.diuortio.dixit, ꝙ si mulier non habet, unde se alat, & hæredes sint in mora, debebunt præstare alimenta, arg.l.fi.C. de bo. mater. & sic intelligit procedere, quid ibi dicit Cy. post Ric. Malum. qui dixt, ꝙ donec mulier est uidua, alimentanda est ab hæredibus uiri, quod intellige, qñ hæredes sunt in mora, & mulier non habet unde se alat, aliàs secus, per l.Titia. ff. de sol.Et sic intelligit, quid not. Bar.in l.at qui natura.§.non tantum.ff.dę neg.gest.& in l. in insulam.§. vsuras.ff.sol.mat.Bal.verò dicebat, ꝙ tunc debebitur interesse ꝑꝑ moram, idem tenet Bal. in d. §. exactio.& in auth.ei qui iurat.17.col.C.de bo.auth.iu.pos. Et hoc satis posset sustineri, qñ non habet, unde se alat, uel aliter damnum ex mora hæredum pateretur: quia hodie usuræ ratione damni emergentis peti possunt, ut per gl.in l. 2.C.de vsu.& in c.conquestus. extrà de usuris.& per gl.in l. currabit. C. de act.em.de interesse autem lucri cessantis statim infra dicam. Sed Inn.& Io.And. in c. salubriter. extra de usuris. uidetur
2 velle, ꝙ † ubi dos est in pecunia post annum, mulier nihil debeat percipere, etiam si hæredes sint in mora: quia illud censetur lucrum usurarium, quod est prohibitum.c.quia in omnibus.de usuris.& no.in authen.ad hæc. C. de usuris. posses dicere, ꝙ dictum Inn. intelligatur, qñ aliunde habet, unde se alat, uel qñ si esset solicita, posset de facili recuperare, sed non curat: quia potius uellet lucrum, quàm pecuniam: nam istis casibus non deberetur aliquid mulieri, secus si non habet. unde se alat, nec potest recuperare de facto, licet insistat, quantum potest: quia tunc uidetur esse eadem ratio, quæ est infra annum. facit, quod not. Bar.in l.1. C.de sentē. quæ sine certa quantitate. Idem uidetur, si mulier esset consueta dare pecunias mercatoribus ad honestum lucrum: nā tunc ratione moræ haberi debebit ratio interesse consistentis in lucro, quod verisimiliter mulier fecisset: sicut fecit de alijs suis pecuniis, arg.l.2.§. fi. ff. de eo quod certo loco.& eius, quod not. Bar.in l.1.C.de sententiis quæ pro eo quod interest. Aliàs extra casus prædictos non uidetur, ꝙ mulier possit aliquid petere ratione alimentorum, uel emolumenti. Et nota benè prædicta: quia quotidiana sunt, & Ang.dicit se sępius in hac materia consuluisse. Et ex his prædictis etiam nota, ꝙ diligenter est ponderanda practica libellandi: quia non debet petere mulier alimenta propter moram, dote existente in pecunia, qñ aliunde poterat se alegare, uel de facili poterat recuperare dote: sed debet petere hæredes condēnari ad interesse, subiūgendo, ꝙ quia tantum esset lucrata ex pecunia dotali, quantum consueuit lucrari, & lucrata est ex aliis suis pecuniis datis ad partem honesti lucri mercatori, uel subiungendo ꝙ in tantum fuit dannificata; quia non habebat, unde se aleret. adde Cynum in auth.ad hæc.in 3.q. C.de usuris.& in d.§.exacti. Idem iuris esset, si mulier diceret, ꝙ emptura fuisset fundum, ex quo uerisimiliter certos fructus perceptura fuisset: nam tale intereresse petere potest, ar.l.sociū, qui in eo. in prin. ff. pro soci. & pro isto facit doctrina Cy. in d.auth.ad hæc.in 2.q.cum sequen.dum ibi vtitur illo uerbo, uel si pecuniam otiosam in capsa erat retenturus. Idem Pet. de Anch.in consil.incip.in q.quæ uertitur. & in c.salubriter, aliter tamen non probat. unde fortè posset dici ꝙ tex. in d.l. socium, qui in eo.loquitur in mercatore, uel in eo qui consuetus erat mercari. & ita intelligit eum Imo. in l.in insulā, §.usuras.ff.sol.mat.ibi, quod plus est dicit idem in marito, hoc probatur per textum in d.l.3. §.fundū. Sed si quis emit, uel locat fundum, non dicitur mercari; quia non est actus quæstuarius, ut not. Bar.in l.lega.in pen. q. de legatis 3. Pro quo allego textum optimum in l. si cum villico.ff.de instito. facit l.mercis.la.1.ff.de uerb. signi.& quod notat glo. in l.1. in prin.ff. de tributo. Adde Petrum de Anch. in suo consil.
3 89. ubi dicit, an † & quando testator damnat hæredem soluere uxori singulis annis octo pro centenario, donec dotem petat,

tur, siue restituatur, an sit usura: concludit ꝙ sic, ut ibi. Et adde omnino dictum Bartoli in l. amplius. ff. rem ratam haberi. Et circa ea, quæ suprà tetigi, uide omnino Petrum de Anch. in consi. 143. ubi examinat, an de iure communi pro dote sibi non restituta possit aliquid petere ab hæredibus mariti: ubi etiam quid iuris, quando fuit stipulata sex pro cẽtenario pro alimentis. Et adde dictum Baldi in l. de alimentis. C. de transactionibus. ubi dicit, an mulieres possint petere alimenta suarum dotium etiam si habent, vnde se alant, uide Hostiensem in summa de usur. §. an aliquid. uersi. econuerso Barto. in suo consi. incip. Franc. habuit uxorem. facit l. 1. §. fi. de uentre in possessionem mittẽdo. l. Fulc. in prin. ex quibus causis in possessionem eatur. uide Laurent. de Rodul. in reper. cap. consuluit. q. 52. extra de usur. & communis opi. uidetur esse illa, quam tenent Ioan. And. & Inno. in d. c. salubriter. secundum Rapha. in d. l. diuortio. & in d. §. usuras quicquid secundùm eum dixerit Bald. in auth. ei qui iurat. C. de bo. author. iud. pos. Idem tenet Pau. in d. l. diuortio. quia cum mulier habuerit in potestate sua recuperare dotem, & non curauit, non debet posse aliquid petere, per l. 1. cum ibi not. per Glo. C. quæ sen. sine cer. quan. ubi qui habet in potestate sua exigere sortem, non potest deducere in iudicium usuras futuri temporis, quæ aliàs deducere potuisset. Idem tenet Tancredus de Corneto in sua compendiosa in 10. rub. in 12. q. allegat: quia cum post annum cesset beneficium dilationis concessum hæredibus uiri ad restituendum dotem per §. exactio. meritò cessare debet onus alimentorum dictæ uxoris, quod in recompensationem dictæ dilationis iura concesserunt ipsi mulieri, allegat in arg. l. in omnibus. ff. de re iudi. Item aliam rationem adducit; quia cum intra annum propter alimenta sibi præstita tenetur operari hæredibus uiri, ut not. in d. l. diuortio. certè reperitur iure cautum, quòd post annum mulier teneatur operari hæredibus uiri, immo totum oppositum est secundùm Bal. in d. l. diuortio, licet ipse non alleget, ergo sequitur, quòd non debet habere alimenta post annum, arg. l. secundùm naturã. de reg. iur. Subdit tamen Ang. in d. l. diuortio. ꝙ si mulier dotem peteret, & hæredes fuerunt in mora, nec habet mulier vnde se alat, procedat tunc opinio Ricar. Malum. & Cyn. & idem in effectu tenet Abb. in d. c. salubriter. & ita superius cõclusum est.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis quomodo diuidantur inter uirum & uxorem soluto matrimonio.*

2 *Computatio fit à tempore, quo primùm fundus cœpit esse dotali, & non à tempore sequutæ locationis, in diuisione fructuũ & pensionum fienda inter uir. & ux.*

XIX. QVÆRO,

1 FRVCTVS †dotis quomodo diuidantur inter uirum & uxo. sol. mat. ante annum completum, & quid si uir locauerat fundum, quæ locatio excedebat annum matrimonij, an & pro qua parte pensio locationis diuidatur inter uirum &
2 uxo. Concludendo † ꝙ in diuisione fructuum & pensionum fienda inter uirum & uxo. fit computatio à tempore, quo primùm fundus cœpit esse dotalis. non à tempore sequutæ locationis, in qua computatione si fundus sit datus plenus, tempus locationis inspicitur, ut sciamus quantum percipitur, & tempus matrimonij, ut sciamus pro quota parte anni uir fructus lucretur. Si uerò funduus uacuus in dotem detur, locationis tempus non inspicimus. ista probantur ex tex. secundùm uerum intellectum iuncta glo. in l. diuortio. in prin. usque ad §. ob donationes. ff. sol. mat. Et quæ fuerit ratio illius legis, & quid fiat de pensione pro rata temporis, quod excedit annum matrimonij. Ioan. de Imo. melius, quàm cæteri hoc explicat ibi in uer. in ea gloss. ibi quasi dicat, & materiam ipsius legis diuortio: quia subtilis est, attingam infra per plures quæstiones, vbi uidebitis.

XX. QVÆRO,

QVANDO maritus habere debeat de fructibus percipiendis post diuortium. Bar. in d. l. diuortio. in fi. 6. col. dicit, ꝙ si maritus percipit fructus ex fundo, nil sibi debetur à muliere de eo, quod percipiendum est, sed quando maritus nõ percipit, tunc debetur sibi de ea quod percipiendum est à muliere post diuortium, & practicam istius diuisionis fructuum percipiendorum, uide per Bartolum in d. l. diuortio. §. interdum. & melius declaro infrà proxima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si ante contractum matrimonium locauerat fundum, & perceperat pensionem, qualiter prouidebitur marito de fructibus.*

2 *Maritus si scienter accepit fundum in dotem, quem mulier locauerat, & pensionem perceperat, tunc non habebit de fructibus sequentis anni.*

XXI. QVÆRO,

1 QVID si mulier † ante contractum matrimonium locauerat fundum, & perceperat pensionem, qualiter prouidebitur marito de fructibus? Bar. in l. diuortio. in fine principij, quòd uir debet habere de fructibus sequentis anni. & sic est casus, in quo ad maritũ spectant fructus ulterioris anni quàm ultimi, quod est diligenter notandum: Bal. ibi hoc dicit sustineri non posse: quia non debet aliquo modo annus contracti matrimonij esse sine commodo fructuum. l. de diuisione. ff. solu. mat. quod esset secundum opinionem Barto. Sed Imo. Rapha. in l. diuortio. distinguunt, aut maritus tempore contracti matrimonij sciebat mulierem fundum locasse, & pensionem ab initio percepisse, & tunc procedat opinio glo. & Bar. aliàs secus: quoniam propter ignorantiam facti uir sibi prouidere nõ potuit, meritò non debet remanere in damno, argum. l. si quis domum. §. & hoc subiungi potest. ff. loca. & l. qui bona. §. de illo. ff. de dam. infec. facit l. si procurator. cum si. ff. ad leg. Aquiliam. Quidam sequuntur opinionem Baldi indistinctè per l. sed addes. §. 1. in fi. ff. loca. in ratione sui & l. pen. ff. de usufru. leg. quoniam in culpa est mulier, quæ uoluit ante tempus fructus colligere. Sed hæc ratio mihi placet: quia si ponamus, ꝙ maritus fuerit sciens, certè cum ex conuentione fecerit, lege permittente fecisse uidetur. l. iurisgen. §. prętor ait. ff. de pacti. arg. l. Graccus. C. de adul. Ego tamen alia ratione sto cum Baldo: quia cum maritus possit expellere colonum, cui mulier locauerat, & communiter concludunt omnes in d. l. diuortio. si non expulit, gessit utiliter negotium mulieris: quoniam aliàs tenebatur mulier ad interesse colono. l. si filio. §. si uir. ff. solu. matri. ideo poterit maritus actione negot. gest. consequi partẽ pensionis pro rata. l. temporis, quo durauit matrimonium, arg. l. si pupilli. §. si quid ergo. ibi, ipso gestu. de neg. gest. Clarissimus uir Dominus Iacobus Puteus fuit in alia opinione, dicẽs,
2 quòd † si maritus sciens accepit illum fundum in dotem, quẽ locauerat, & pensionem perceperat: tunc non debet habere de fructibus sequentis anni: quia uidetur accepisse ipsum fundũ in dotem cum hac qualitate, ut pro primo anno sit sterilis penes ipsum maritum, sicut in simili, quando mulier tradit in dotem fundum plenum fructibus, ipse annus est fertilior ipsi marito. l. fin. ff. de exceptione doli, ergo &c. & hoc suadet ratio æqualitatis seruandæ, arg. l. fructus. ff. solu. matr. in practica tamen seruaretur opinio Bar.

SVMMARIVM.

1 *Fundus si fuit datus in dotem pro parte plenus, & pro parte uacuus, quid fiet circa fructus, si matrimonium non durauit per annum integrum.*

XXII. QVÆRO,

1 QVID si fundus † fuit datus in dotem pro parte plenus, & pro parte uacuus, quid fiet circa fructus, si matrimonium non durauit integro anno. Ang. in d. l. diuortio, uidetur velle, ꝙ fundus datus pro parte plenus, & pro parte uacuus, puta iam perceptam esse ante matrimonium uindemiam. Idẽ sit dicendum, ac si toto datus esset uacuus. Sed Imo. ibi tenet contrarium. Non obstat, quod habetur in d. l. diuortio. §. item si messes. quia ibi fructus messium erat perceptus per uirum secundùm uerum intellectum, nos autem loquimur, qñ esset perceptus per mulierem, & sic essemus in casu ualde diuerso. Et pro Imol. pondera gloss. in d. l. diuortio. in uer. ex contrario

tio.glo.magna, dum dicit, ꝙ potest dici, quòd benignus agatur &c. Est uerum, ꝙ Bar. in d.uer. item si messes. uidetur sentire idem quod Ang. licet non multùm clarè loquatur, dum dicit, ꝙ in uer.ex contrario. fructus erat pendentes: & maritus recepit omnes. Mihi tamē magis placet opinio Imol. maximè per ea, quæ not.ipse idē Imol. sup d.§.itē si messes.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an vi deatur stare colono vxoris, quæ dedit fundum locatum simpliciter in dotem.*

XXIII. QVÆRO.

1 AN maritus videatur † stare colono vxoris, quæ dedit fundum locatum simpliciter in dotem: Raph. in d.l. diuortio.ff.solu.mat.ponderat ibi esse gl.in uer.inesse, ꝙ sic. Et facit ratio æqualitatis seruandæ, sicut econtra uxor tenetur stare colono mariti. Sed in contrarium facit, ꝙ maritus est uoluntarius successor: ergo non tenetur stare colono.l. emptorem. cum uulg.C. loca. accedit etiam, ꝙ est singularis successor.l.nihil.§.1.de leg.1. Nec ob.ratio æqualitatis seruādæ: quia fateor causatiuè mulierem teneri stare colono, non autem præcisè: ut notant Moder. in l.si filio. §. si uir. ff. sol. matr. quicquid dixerit Bal.malè allegando illum in l.emptorem.C.loc.& idem tenet Ro.in d.§.si uir. Posset tamen dici, ꝙ aut maritus ignorauit fundum esse locatum, quando fuit sibi in dotem promissus: tunc non tenetur stare colono. si aūt sciuit, tunc tenetur, quasi consensisse uideatur recipere fundum secundùm eius qualitates: & procedat illa glo. quæ propter eius authoritatem fortè seruaretur: licet alia opinio in puncto iuris uideatur uerior.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si fecit aliquas impensas pro fructibus sequentis anni, nihil tamen spectat ad eum de fructibus illius anni, qualiter detrahet impensas.*

XXIIII. QVÆRO.

1 QVID si † maritus fecit aliquas impensas pro fructibus sequentis anni: nihil tamen spectat ad eum de fructibus illius anni: quia antea solutum sit matrimonium, qualiter detrahet ipse impensas, quas fecit, ut puta si fundus plenus datur in dotem. Et demum aliquas impensas in cultura sequentis anni facit, & posteà incontinenti soluitur matrimonium. Imo.in d.l.diuortio.in princ.in pen.col.dicit, ꝙ deducetur de fructibus iam perceptis: cum illi censeantur fructus eiusdem anni. Mod.cōiter tenent contrarium, ꝙ imò deducetur de fructibus sequentis anni: quoniam licet factæ sint primo anno, tamen factæ sunt gratia fructuum sequentis anni, non primi, & sic in casu quæstionis nostræ non loquitur l.fructus ff.sol.mat.nec l.si à parte uel domino.de petitione hæred.

SVMMARIVM.

1 *Fundus si fuit datus æstimatus in dotem, postea redditur ipse fundus non pecunia, an tunc diuidentur fructus inter virum & vxorem.*

XXV. QVÆRO,

1 QVID si † fundus fuit datus æstimatus in dotem postea redditur ipse fundus non pecunia, an tunc diuidentur fructus inter uirum & uxor. Ang. in d.l. diuortio, concludit ꝙ sic, si electio erat mulieris: si verò electio erat uiri, tunc quia ex uoluntate restituit non diuidenter fructus, sed erunt mulieris, si mulier illos postea percipiat sicut dicimus in emptore.l.si.ff.de iure fisci. Et ratio differentiæ est secundum eū: quia uir in primo casu reddit ex necessitate. In secundo ex uoluntate, Sed fortè posset dici ꝙ quando electio datur viro, intelligitur data secundum naturam subiectæ materiæ, arg.l. si uno.ff.loc.& l.si stipulatus. ff. de usur. & sic uidetur mens fuisse quod habeat eū restituere, si hoc eligat eo modo quo alias consueuit reddi, ut sic prius diuidantur fructus: & vide quod dixi suprà in 15. q. Et aduerte quia illa quæstio multùm differt ab ipsa si consideras.

SVMMARIVM.

1 *Anni initiū quomodo computabitur ad diuisionem fructuū, si non apparet de initio anni matrimonij.*

XXVI. QVAÆRO,

1 QVID si † non apparet de initio anni matrimonij, quia fortè sunt 30. uel 40.anni, nec factum fuit instrumentum, nec super sunt testes, quomodo computabimus initiū anni ad diuisionē fructuum? Ang. sequitur Imo.in d.l.diuortio.in fi.prin.ff.sol.mat.tenet, ꝙ recurremus ad annum communem iuxta consuetudinem loci, & sic ad annum à natiuitate domini, si est talis consuetudo loci. Rapha.in d.l. diuortio.§.si uir.tenet, ꝙ onus probandi mulieri incumbat, quia ipsa est, quæ se fundat in tempore, arg.l.matre.C. de proba. facit in simili, quod not. Bar.in l.si intra.ff.de rebus dub. Sed certè, ꝙ si ipsa mulier non possit probare, tunc erit necesse recurrere ad theoricam Aug.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis si fructificat bis in anno, qualiter diuidantur fructus inter virum & vxorem, si matrimonium non durauit per annum integrum.*

XXVII. QVÆRO,

1 QVID si † fundus dotalis fructificat bis in anno, qualiter diuidantur inter uirum & uxorem, si matrimoniū non durauit integro anno. Bar.in l.diuortio.§.quod in anno. ff.sol.mat.dicit, ꝙ illud, quod habetur in anno, intelligitur de una cultura, siue sit maior, siue minor. & cum Bar.transeunt communiter scribentes, prædicta utilia sunt ad illud, quod dicit Bal.in l.æde. C.loc.& in l.certi iuris.in 2.q.eo.ti. Et ad declarationem c.potuit.de loca.l.2.C.de iure emph.ubi emphyteuta ecclesiæ cessans per biennium in solutione canonis, emphyteuta verò priuati per triennium cadit à iure suo, non habebit locum in eo, qui cessat per biennum, uel trienniū, quādo tali biennio uel triennio vnus solus fructus perciebatur, sed tunc requiritur cessatio per duo biennia, uel triēnia, Et istud iudico meo decidit quæstionem in qua his diebus consului. Concessa erat emphyteusis ab ecclesia pacta apposito, ꝙ emphyteuta solueret canonem singulo anno in festo resurrectionis, accidit ꝙ transiuit binus terminus resurrectionis, ꝙ emphyteuta non soluit, non tamen transiuit totum biennium, an dicatur à iure suo cecidisse, consului quòd non per prædicta, & ita expresè tenet Ioan. And.in addi. Spe.in tit.de loca.§. nunc aliqua. uer. 84. quia requiritur lapsus biennij, non autem sufficit, quòd labatur binus terminus soluendi. & ita dicit sentire Cy.in l.2.in 10. uel 11.q. in fin. C.de iu.emphy.& fuit de mente Bal.in l.æde.dū dicit, ꝙ si singulo semestre percipiebatur unus fructus æquè principalis, si cesset per duos uel tres semestres in solutione canonis, non cadit à iure suo: quia nemo debet a suo iure priuari, nisi ubi est expressū in iure, sed non reperitur expressum, ꝙ nisi per biennium, aut triennium emphyteuta cessans à solutione canonis cadat a iure suo. Et quid si unum semestre sit maius altero: quia primum fuit frumentum, postea milium. Gloss. in d.§.ꝙ si in anno.dicit idem, quasi unus annus sit fertilior altero. Si enim unus annus est fertilior altero, hoc non inspicitur, ut ibi no. Hoc intellige uerum, si unum semestre est fertilius altero ex casu. Secus si ex alio, ut puta ideò seminatur milium, ut in sequenti tempore possit facere frumētum, quod aliter non faceret, tunc puto, ꝙ totius temporis dicatur vna cultura, cum fructibus utriusque temporis concludantur, & pro rata diuidantur, sicut dicimus in messe & uindemia. ut l. diuortio. uer. item si messes. Et sicut dicimus in lana & fœtu, ut infra proxim. quæst. Et ideò in aliqua istarum partium, in quibus seminatur uno anno frumentum, in alio nihil, uel alia leges minoris, puto totum biennium computari pro una cultura, & inspci pro quota parte biennij matrimonium durauit secundùm Bartol. in d. §. ꝙ si in anno.

SVMMARIVM.

1 *Diuisio qualiter fiat inter uir. & uxo. in fœtu animalium, & prædiorum urbanorum pensionibus.*

XXVIII. QVÆRO,

1 IN animalium † fętu & prædiorum urbanorum pensionibus qualiter fiat diuisio inter uirum & uxorem. Docto. cõmuniter in d. l. diuortio. §. non solum. ff. sol. mat. tenent, quòd diuidantur pro rata anni, sicut in fructibus rusticorum prædiorum, quod intellige secũdùm Ang. in his, quæ tantum semel in anno fructificant, sed in his tunc haberet locum illud, quod dictum est supra prox. q. Est tamen mirum, quòd tales fructus diuidantur inter uirum & uxorem, cùm à marito detur hodie annalis dilatio ad restituendum mobilia data in dotem, licet olim restitutio fieret annua, bima, trima die, & sic fructus percepti intra dilationem deberent esse uiri, ar. notatorum in l. in fideicommissaria. ff. ad Trebel. Posset dici ultra ea, quæ dixi supra, in 16. q. ꝙ secundùm tpa Digestorũ. solũ habebat maritus dilationem in rebus mobilibus, quando consistebant in pondere, numero, uel mensura: alias secus, ut no. in l. 1. §. cùm autem. C. de rei uxor. act. Hodie uerò attento iure Codicis, de quo mobilia indistinctè restituuntur post annum dicendum esset: ut tetigi supra in 16. q. & de goc articulo qualiter, & infra quod tempus mobilia restituantur de iure Digestorum, uel Codicis dicam infra proximo §.

SVMMARIVM.

1 *Arbores fundi dotalis computantur in fructibus fundi.*

XXIX. QVÆRO,

1 AN arbores † fundi dotalis computentur in fructibus fundi? Concludo ꝙ sic in arboribus cæduis, secus in arboribus fructiferis, & thesauris, ut est casus in d. l. diuortio. §. si fundus. Quid in arbore exsiccata, an habeat loco fructuũ, & cedat lucro mariti? Ang. in d. §. si fundus. tenet ꝙ nõ, sicut nec arbor ui uentorum deiecta, quod limitat Imo. nisi loco earum maritus subrogasset aliàs, bene facit. l. agri. ff. de usufr. & in l. fraudem. §. conductor. ubi bonus tex. ff. de iure fisci. Et quid si maritus succidit arbores fructiferas fundi dotalis, qua actione tenebitur vxori? Bar. in d. §. si fundus. dicit, ꝙ teneatur actione de dote, secundùm vnam opinionem ibi positam in glo. reprobando aliam opinionem, quæ uolebat, ꝙ teneretur actione l. Aquiliæ, ut ibi per eum. Bal. ibi sustinet, ꝙ etiam detur utilis actio legis Aquiliæ contra maritum: quia maritus non habet liberum dominium, sed restitutioni subnixum, & nemini dubium, ꝙ contra talem, qui est dominus reuocabiliter, potest dari actio legis Aquiliæ. l. sed proprietatibus. & l. sed si hæres. ff. ad l. Aquiliam. Quod tamen an procedat, scilicet ꝙ detur actio legis Aquiliæ uxori contra uirum maximè constante matrimonio, uide per Mod. in l. si alienam. & in l. si mora. ff. sol. ma. Prædicta limita uera, nisi loco incisarũ maritus substituat aliàs, ut suprà dixi: hoc tamen puto uerũ in arboribus uetustis, adeo quòd utilius erat fundo illas incidere, & nouas sustinere, & ita intelligo d. §. conducto. & ita ẽt uoluit Ang. in l. si colonus. ff. ar. fur. cæsar. & pro hoc facit l. agri. ff. de usufr. iuncta l. æquissimum. §. 1. eo. ti. Limita ẽt prędicta, ꝙ maritus potest excipere arbores non cæduas pro reparatione eiusdem, secundùm Bal. in l. 2. §. si fundus. allegat tex. notabilem in l. arbotibus. in prin. ff. de usufr. Sed certè il. le tex. loquitur in arboribus ui uentorum euulsis, uel propter tempestatem, vnde melius facit l. ex sylua. in uer. ex non cædua cum l. seq. eo. ti. & uidetur etiam de mente glo. in d. §. si fundus. in uerbo tenebitur.

SVMMARIVM.

1 *Lapis, qui renascitur, uel non renascitur, an dicatur esse in fructu.*

2 *Impensa inutiliter facta pro excidendis marmoribus non renascentibus, si fundus propter hoc non reddatur fructuosior, nõ repetitur.*

XXX. QVÆRO,

1 AN lapis † qui renascitur, uel non renascitur, dicatur esse in fructu, & qualiter maritus deducat impensam, quã fecit pro inuenienda lapicidina.

Respondeo, ꝙ decisio huius quæstionis pendet ab intellectu l. diuortio. §. si uir in fundo. ff. sol. ma. vnde pro intelligentia dic, ꝙ primus fuit intellectus gl. & Bar. ad illum tex. uidelicet, ut ille §. ueniat ad decidendum tria.

Primò, ut loquatur de impensa facta ad perpetuam utilitatem rei, uidelicet pro inuenienda lapicidina, & istam impensam consequitur maritus à muliere, ut in l. 3. ff. de impensis in reb. dot. fac. & in d. l. diuortio. §. impendia. in fi. & aduerte: quia non dico de impensa facta causa euellendorum marmorum, quia illa dicitur facta causa fructuum quærendorum, & ideo à muliere non repetitur, sed de fructib. deducitur, ut d. §. impendia.

2 Secundò, ille §. decidit, ꝙ † impensa inutiliter facta pro excidendis marmoribus non renascentibus, si fundus propter hoc non reddebatur fructuosior, non repetitur.

Tertiò, decidit ille §. redeundo ad primum casum, qñ impensa utilis facta fuit pro inuenienda lapicidina productiua marmorum renascentiũ: nam in prin. solùm dixerat, ꝙ marmor cæsum erat mariti, posteà uerò addit, ꝙ impensa repetitur, ut probatur ibi in dictione nisi, iunctis præcedentibus. Alius erat intellectus Mod. ut Raph. & Pau. ꝙ totus ille §. si uir in fundo. loquatur, qñ fundus ex lapicidina inuẽta & excisa efficiebatur fructuosior, & illud poterat duobus modis cõtingere. Primò, si lapicidina fuit inuenta & excisa in loco, qui propter lapides sterilis erat, & nullam utilitatẽ reddebat: quia seminari nõ poterat, & isto casu fundus efficitur fructuosior: qm̃ fundus seminari põt: quia lapicidina non renascebatur, & tunc lapides sunt uiri, non tñ petit impensam. Si autẽ lapicidina nasceretur, in hoc ẽt diceret fundus factus fructuosior, & tunc petit impensam; & lapis est in fructu, & pro isto intellectu facit l. fi. ff. de fun. do. & dicunt, ꝙ intellectus gl. & Bar. repugnat literæ in d. §. si uir in fundo. in uer. & impensa. quæ continuatiuè loquitur, non autem mutant causam, prout uolunt glo. & Bar. Fateor, ꝙ iste intellectus est satis amicus literæ. d. §. si uir in fundo. tamen iudicio meo procedere non potest: quia in primo casu præsupponimus, fundum effectum fructuosum ex eo: quia potest in futurum seminari, debere posse impensa repeti per l. 3. ff. de impen. in reb. do. fact. Sed Raph. in d. §. si uir in fundo. sentit hanc obiectionem, & dicit, ꝙ fortè in prin. illius §. marmor incisum æquiualebat impensæ, quasi uelit dicere, ꝙ erit mariti loco impensæ, sed in eo quod ad impensam non ascendit: sentit tunc, quòd procedat d. §. si uir. ut mulier non teneatur. Sed certè hæc ratio nõ potest sustineri, maximè; quia uiolat & restringit tex. in d. §. si uir. ibi dum dicit esse mariti, sed secundùm Raph. deberet esse mulieris. l. si ex lapicidinis. ff. de iur. dot. & sic starem cum intellectu gl. & Bar. Non ob. d. l. fi. quia ibi dicitur, ꝙ si fundus esset effectus deterior, impẽsa non repetitur, sed hic erat fructuosior, & pro intellectu & ampliatione d. §. si uir in fundo. uide tex. cum ibi no. in l. si fundus. in prin. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Lapis an cedat lucro mariti, si ex fundo non percipiebatur alius fructus, quàm lapis, qui non renascitur.*

XXXI. QVÆRO,

1 QVID si ex † fundo non percipiebatur alius fructus, quàm lapis, qui non renascitur, an tunc talis cedat lucro mariti, & dicatur esse in fructu? Ioan. de Imo. in l. si fundus. ff. solut. mat. dicit, quòd si ex fundo nullus alius fructus percipitur: tunc si non renascitur, non dicitur esse in fructu: quia si diceremus oppositum, posset mulier remanere cum modica dote, vel etiam nulla, si fortè matrimonium durat tanto tempore, quòd vir incidisset omnes lapides, uel quòd pauci restassent: ergo in dubio benigna interpretatio fiat pro dote, arg. l. in ambiguis. ff. de iu. dot. secus si alius fructus perciperetur: quia tunc posset procedere prima opin. Azo. no. in d. l. si fundus. Quidam tenent contrarium, quòd imò, quando nullus alius fructus percipitur præter lapicidinam, tunc debet ad uirum pertinere, ne aliàs dos sit apud uirum inutilis, contra l. pro onerib. C. de iure dot. & quia illa uidetur fuisse mens mulieris, quæ sciens dedit talem fundum in dotem, ex quo alius fructus nõ percipiebatur, nec est præsumendũ, qđ partes uoluerint facere actum inutilem & frustratorium,

qđ esset, si maritus nō perciperet aliquā utilitatē ex ista dote.

Ego puto, ꝙ opi. Io. de Imol. sit uerior. Non ob. quòd hoc modo maritus habebit dotem inutilem: quia hoc non est uerum, quia poterit maritus lapides uendere, & interim uti illa pecunia, ut in simili dicit tex. no. in l. 4. ff. de pac. do. & ista opi. est multum æqua; tamen quia uiolat aliquantulum tex. in d. l. si fundus. posset dici, ꝙ primus intellectus gl. est ibi magis uerus, & magis communiter tenetur. Nec ob. l. si ex lapicidina. ff. de iur. do. quia respondeo, quòd ibi non erat consuetum à prin. cædi. sed in d. l. si fundus. sic, quod no. bene.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier, quæ non permittit uirum accipere marmor, quod est*
casum, qua actione teneatur.
2 *Actio iniuriarum an detur pro atroci iniuria.*

XXXII. QVÆRO,

1 QVID si † mulier non permittit uirum accipere marmor, quod est cæsum, qua actione teneatur? Glo. in d. l. si fundus. dicit, quòd tenetur actione de dolo. Sed Iaco. de Are. & Bar. hoc reprobant: quia cum maritus sit dominus rei dotalis, & habeat actionem ad exibendum, & iniuriarum, cessat actio de dolo, ut l. qui pendentem. ff. de actio. empt. Et hoc uerum constante matrimonio. Sed eo soluto haberet ētiam maritus actionem mandati, uel neg. gest. ut §. sed nec ob impensas. in l. vnica. C. de rei uxo. act. ergo cessat actio de dolo. Sed Imo. in d. l. si fundus. conatur sustinere glo. & dicit, quòd illa actio mandati, uel neg. gest. de qua in d. §. sed nec ob impensas. loquitur pro impensis factis ad perpetuam utilitatem fundi, sed tex. in l. si fundus. loquitur de impensa causa fructuum quærendorum. Mihi uidetur mentem Bar. fuisse, ꝙ in d. l. si fundus. impensa fuerit facta propter fundi utilitatem, quod sic demonstro: nam aut est facta propter fructus, & tūc frustra quæretur, qua actione repetatur: quia cum fructibus compensatur, uel de ipsis fructibus detrahitur. Item & quando facta esset propter fructus, certè non daretur actio de dolo: dicendum est ergo, quòd facta est propter utilitatem fundi, & tunc procedit d. §. sed nec ob impensas. allegatus per Bar. & Ang. in d. l. si fundus. dicit, quòd dabitur actio de dote contraria, sicut in cōtractu mandati, in quo datur actio mādati cōtraria, ut est gl. in l. curatoris. C. de neg. gest. quam singularem facit Bal. in l. 1. in ti. quæ præcedere debeat in inuestitura. & quòd reperiatur actio de dote contraria, est tex. in l. & omno. ff. de impensis in rebus do. fac. secundùm intellectum Dy. & Bar. licet glo. ibi aliter sentiat & malè. & ista opi. Ang. satis placet. Et aduerte: quia Bar. in d. §. si uir. ut supra tetigi, sentit, quòd constante matrimonio habeat locum actio iniuriarum inter uir. & uxo. Sed Rom. ibi tenet contrarium: quia actio, quæ infamat, non datur inter uir. & uxo. l. 2. cum si. ff. rerum amo. Sed actio iniuriarum infamat. l. 1. §. furti. ff. de infamibus. & l. infamet. ff. de publi. iud. Et pro hoc, ꝙ non militet inter eos actio iniuriarum, uide Io. And. in addi. Spec. in
2 rub. de iniurijs. vbi quærit † an pro atroci iniuria detur coniuges iniuriarum actio, & dicit primò uideri ꝙ non, per d. l. 2. ff. rerum amo. In contrarium adducit l. pen. §. pen. uersic. si quis ex liberis. ff. de iniurijs: tamē concludit, tutius esse, ꝙ detur actio in factū, per l. non dēt. ff. de dolo. facit bonus tex. in simili ī l. fi. §. fi. C. de fur. & hoc sentit gl. in d. §. si qs ex liberis.

S V M M A R I V M.

1 *Fructus, reditus ac prouentus appellatione quæ ueniant.*
2 *Fructus appellatione uenit quandocunque.*

XXXIII. QVÆRO,

1 QVAE dicantur † esse in fructu rei dotalis, & ueniant appellatione fructus, reditus ac prouentus? Dic, ut per glo. in c. generali. de elec. in 6. & per Arc. 13. q. 1. in c. in diœcesi. aliàs est in c. seq. quod inci. is ita. & per Bal. in l. uideamus. la prima. ubi bonus tex. ff. de usuris. per Inno. & Can. in c. pastoralis. de do. uide omnino glo. in c. grandi. in uer. reditus. de sup. ne. præla. lib. 6. ibi, reditum, prouentum, & iurium per quem dicit ibi Do. de san. Gemi. in 16. no. quòd appellatione redituum & prouentuum non ueniunt iura, quod est not. uide etiam Bal. in l. cohæredibus. C. fami. ercisсun. & Inn. in d. c. pastoralis. allegat tex. in l. 1. ff. de usufru. leg. uide Ioā. And. in addi. Spec. in ti. de loc. nunc aliqua in 16. col. in addi. inci. propter illud quod. ubi signanter uoluit, ꝙ illud, quod soluit emphyteuta pro renouatione emphiteusis, debet uxori, cui legatus est usus fructus omnium bonorū. Et inter alia
2 unum no. ꝙ † appellatione fructus comprehenditur quodcūque interesse, ut est tex. no. dignus in l. loci corpus. §. 1. ff. si seruitus uen. quem ad hoc ita no. Bal. ibi, & uide Bal. in l. si qd. C. de ser. facit bonus tex. in l. deducta. §. hæreditatē. ff. ad Trebel. facit illud, quod dicam infrà in duabus proximis qōnib.

S V M M A R I V M.

1 *Fructus, qui percipiuntur ex iurisdictione castri in dotem dati, puta confiscationes, an dicantur esse ipsius mariti.*
2 *Pecunia & res mobiles perceptæ ex condemnationibus sunt mariti, immobilia verò redduntur uxori.*

XXXIIII. QVÆRO,

1 AN fructus † qui percipiuntur ex iurisdictione castri in dotem dati, puta condemnationes & confiscationes dicantur esse ipsius mariti. Videtur ꝙ non, sed quòd debeant restitui mulieri, ut l. 4. & l. cum in fundo. ff. de iur. do. & l. diuortio. §. si uir in fundo. ff. sol. mat. ubi ea quæ non renascuntur, debent restitui. In contrarium uidetur l. fi. ff. solu. matr. quia quando uniuersale datur in dotem, ut peculium, fructus illius pertinent ad maritum.

2 Quidam dicunt, quòd † pecunia & res mobiles perceptæ ex condemnationibus sunt mariti: immobilia uerò restituantur uxori. Alij dicunt, quòd omnia debent esse mariti, tanquam fructus illius iurisdictionis, & hoc tenet Bart. in d. l. fi. per illum tex. & per l. item si fundi. §. si fundum. ff. de usufru. omnia enim ista sunt fructus iurisdictionis in c. 1. in ti. quæ sint regalia. in usi. feu. & l. mulctarum. C. de modo mulctarū. Ad contraria responde, quòd illud, quod crescit, debet restitui mulieri, sed tamen non est in fructu. Non obst. quod dicitur, quòd ea, quæ renascuntur, non sunt in fructu: quia nunquam ex aliqua re illud idem numero, quod semel nascitur, renascitur, sed aliud eiusdē generis. Item in iurisdictione; quia sæpius continget cōmitti delicta: quia necesse, ꝙ scandala ueniant: propter quæ condemnationes & publicationes dicuntur renasci, licet non eorundem numero; & istud est, quod dicitur, quòd fiscus semper est diues. l. prius. C. de iur. fi. Sed Bal. contradicit Bar. nam concludit, ꝙ si aliquid percipitur per uirum ex banno confiscationis, quod cohæret territorio, illud uenit restituendum mulieri, aliàs non fieret restitutio territorij: secus si non cohæret territorio, ut si certa quantitas uenit soluenda, & non confiscatur res immobilis: quia tūc erit uiri, & non restituit. Quidam uidentur tenere cōtra Bal. quia non est uerum, quòd non dicatur fieri plena restitutio territorij, si territorium confiscatum non restituatur, cū mulier non sit domina rerum particularium ipsius castri, licet sit domina in iurisdictionib. sicut in simili dicitur de Imperatore, qui est dominus mundi quò ad iurisdictionem, sed tamen non dicitur habere dominium singularium rerum cuiuslibet, ut no. in proœ. fforum. & in l. benè à Zenone. C. de quadri. præsc. & sic plenariè dicitur maritus restituere, ex quo plenariè restituit respectu iurisdictionis. Ego puto, ꝙ dictū Bal. posset saluari, quando esset tale delictum, ex quo res feudalis concessa in feudum deberet confiscari: nam tunc ad camerā fiscalem bona mulieris debent reuerti, facit tex. in c. 1. cum ibi no. in ti. quæ fuit prima benefi. amit.

S V M M A R I V M.

1 *Mulcta, quæ imponitur pro maleficio, an dicatur esse fructus illius anni, in quo commissum fuit maleficium, uel illius, in quo processum fuit ad sententiam.*
2 *Condēnatio si est facta tempore mariti, sed postea so. ma. facta est executio ad quē spectabit, an ad maritum, uel ad uxorē.*

XXXV. QVÆRO,

1 QVID in † mulcta, quæ imponitᵉ pro maleficio, an dicatᵉ esse fructus illius anni, in quo cōmissum fuit maleficiū uel

vel illius, in quo processum fuit ad sententiam? Bal. in l. diuortio. in fin. prin. ff. solut. mat. refert Cy. in l. fin. ff. de iurisd. om. iud. tenere, quòd dicitur esse fructus illius anni, in quo commissum fuit maleficium, per l. defuncta. ff. de usufr. Sed Ioan. de Imo. in d. l. diuortio. §. si uir in fundo. in fin. tenet contrarium. Tu adde, quòd ad d. l. defuncta. potest responderi: quia fructus ibi erat perceptus, cuius vigore debebatur pensio, sed in d. §. si vir. non erat perceptus, sed tantummodo, ut ita dixerim seminatus: ideo sicut fructus pendentes non spectant ad fructuarium, ita nec talis fructus, de quo est dictum. Tamen pro opin. Cyn. facit tex. in l. quæcunque actiones. ff. de acti. & oblig. l. si quis in puteum. §. si postea. ff. quod vi aut clam. & l. si. ff. arbo. fur. cæsa. & in l. 1. §. cũ fundũ. de aqua quotidiana. & æstiua. & in l. 1. ff. de stipu. ser. & in l. si filius. ff. de uerb. obl. Sed Bal. in l. fi. C. de fruc. & li. expen. multa dicit, & nihil videtur clarè firmare. Et in puncto iuris videtur sustentabilior illa opi. ꝙ non dicatur esse in fructu, nisi pro illo tẽpore, quo processum est ad condemnationem: nam ante latam sententiam pœna non dicitur esse debita fisco, nec habẽti causam ab eo, ut l. si qua pœna. ff. de verb. sig. & l. aliud. §. 1. eo. ti. l. ex iudiciorum. ff. de accu. no. Bar. in l. aufertur. §. fiscus. ff. de iu. fi. ergo cum fructus dictæ pœnæ non censeatur perceptus ante sententiam, saltẽ quando nulla inquisitio, neq; accusatio præcessit, non debet cedere lucro uiri, sed ad fiscum tanquam ad proprietarium spectat. Et pro ista parte est text. optimus in l. susceptores noui. C. de suscep. & Arch. lib. 10. & ibi Bar. Posset etiam pro concordia dici, ꝙ aut iste fructus iurisdictionis veniebat percipiendus per illum, ad quem spectat inquirere, tunc pertinet ad mulierẽ; quoniam id percipit mediante exercitio sui officij, & propter operam & diligentiam suam, argu. l. naturalem. §. illud. insti. de re. di. ubi fera non ad vulnerantẽ, nec ad sequentem, sed ad capientem spectare debet. Aut cõmodum istius iurisdictionis venit simpliciter propter maleficium, & tunc spectat ad maritum: quia dicitur quasi debita fisco talis pœna, eo ipso ꝙ delictum est cõmissum, vt no. gl. in l. rescriptum. in prin. in ver. hypothecas. ff. de pac. not. Bar. in l. fi. ff. de iniur. & Bal. in l. reos. in 6. col. de acc. & in l. filius. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. Nec ob. iura primò allegata: quia loquũtur in singulari successore, contra quem actio personalis non transit. l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebel. sed nos loquimur in fisco: quia tanquam proprietarius capi fructus ante non perceptos. Non ob. d. l. defuncta. quia dico, ꝙ maritus nõ æquiparatur fructuario, patet; quia licet fructuarius decedat ante annum completum: tamen lucratur omnes fructus perceptos. d. l. defuncta. secus in marito, qui non lucratur nisi pro rata anni.

2 Sed occurrit alia dubitatio, † quid si est facta condemnatio tempore mariti, sed postea sol. mat. facta est executio ad quem spectabit, an ad maritum uel mulierem? Bar. in l. diuortio. in ult. col. ff. de verb. obl. tenet, ꝙ ad maritum secus dicit in eo, qui haberet titulum ex causa lucratiua, vel saltem non onerosa: quia tunc deberet solui ei, qui adest tempore executionis. & ita loquitur Bal. in d. l. susceptores. C. de susce. & Arc. dum dicit, ꝙ debitor ciuitatis soluere debet administratori, tunc administranti tempore executionis, non antecessori tempore condemnationis. Pro hoc facit in simili, vbi sunt duo correi stipulandi ex causa lucratiua, nec sunt socij, sed correi tantum, tunc si debitor soluit vni correorum, alter nihil petere potest. casus est no. in l. Fal. §. hoc obseruandum. ff. ad leg. Falcid. Secus autem si ex causa onerosa: quia tũc vterque pro portione sua habere debet, vt not. in l. frater à fratre. ff. de condi. in. per Bart. in d. l. qui hominem. ff. de sol. & in l. reos. in q. 2. ff. de duo. re. Cy. in auth. hoc ita. C. eod. titu.

XXXVI. QVÆRO,

QVÆ sit practica diuisionis fructuum inter vir. & vxo. conclude, quod si fundus restituitur pendentib. fructibus mulier cauet, sed eis perceptis, & matrimonio soluto post annum maritus nihil restituit, si intra annum fuit solutum matrimonium, restituitur pro rata, ꝙ etiam ad socerũ, & ad hæredes eius extenditur, casus est, qui ponit hanc practicã in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. & omnino vide Bald.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si recepit fundum dotalem plenum fructibus, qualiter caueat marito pro parte, quæ eum tangit pro rata temporis, quo matrimonium durauit.*

2 *Cautio verbum quando profertur à lege siue ciuili, siue pratoria debet intelligi cum fideiussore.*

XXXVII. QVÆRO.

1 SI mulier † recepit fundum dotalem plenum fructib. qualiter caueat marito pro parte, quæ eum tangit pro rata tẽporis, quo matrimonium durauit? Gl. in d. l. diuortio. §. interdũ. tenet, ꝙ sine fideiussore. Idẽ tenet gl. in §. cũ autem. C. de rei vxo. actio. & Cy. ibi ad similitudinẽ sociorũ. l. verum. versi. cæterùm. ff. pro soc. quia vir & vxo. sunt socij diuinæ & humanæ domus, vt l. 1. ff. de ritu nup. Licet sit arg. contra, ꝙ caueat cũ fideiussore, in l. si cõstãte. §. quoties. ff. sol. ma. Sed lex ibi ultra procedit requirẽdo satisdationẽ, & sic cũ fideiussore, ut l. 1. ff. qui satis. cog. vel ibi hoc operatur fauor dotis conseruandæ, secundũ Bal. & Ang. Sed istę sol. nõ euacuant cõtrarium. d. l. uerũ. ver. cæterùm. vnde Ang. ponit aliã sol. ꝙ ibi loquitur in marito, qui erat in vno releuatus: quia nõ cogebatur incõtinenti soluere, sed habebat dilationẽ annua, bima, trima die secundùm hæc iura, hodie verò habet annũ contra regulas iuris, ar. l. 2. in prin. ff. sol. mat. nimirũ si grauatur satisdatione cũ fideiussore, ne illa dilatio cõcessa ipsi marito à lege miserationis causa tẽdat in præiudiciũ & detrimẽtum mulieris, sed hic mulier habebat dilationẽ ad restituẽdos fructus natura rei propter tacitã conditionẽ, quæ inest, cũ nascẽtur, vel maturi erunt, non aũt miserationis causa, ut l. 1. ff. de cond. & de. Aduerte: quia contra primũ dictũ huius so. uidetur tex. in l. uerbũ. §. itẽ sciendũ. supra alle. ubi loquitur de cautione, quæ venit præstãda ratione dilationis inductæ à lege miserationis causa: tamẽ vult, ꝙ sufficiat nuda cautio, & ideo oportet hic dicere, ꝙ sit fauor dotis conseruandæ, vt supra dixi. Sed Pet.
2 uidetur tenuisset cõtrariũ: quia † uerbũ cautio, quando profertur à lege siue ciuili, siue prætoria, debet intelligi cũ fideiussore, l. prętoriæ. ff. de præto. stipu. l. in omnib. ff. de iudi. iũcta l. si creditores. ff. de pri. cre. & Cy. refert in l. sancimus. C. de uer. sig. & in l. 1. C. de procu. Sed Bar. in d. §. interdũ. dicit, ꝙ hoc fallit ratione societatis prædictæ. & cum Bart. cõcordat Bal. Ang. & alij, idẽ tenet gl. in l. habere. §. cautum. ff. de verb. sig. & in d. l. sancimus. & hoc sequitur ibi Bar. & Bal. Idẽ Bal. in d. l. 1. C. de procu. & in l. vniuersa. C. de preci. Impera. offe. in l. executorem. in 5. col. C. de execu. rei iudi. & Bart. in l. si prius. ff. de no. ope. nũ. Et pro hoc facit; quia si hoc uidemus in dispositione ultimæ uoluntatis, quæ est tãtùm fauorabilis, quantò fortiùs in dispositione legis. Quidam transeunt cum Petro in d. §. interdũ. & allegãt d. §. cautũ. Mihi placet præcedens opi. quæ est cõis. Non ob. d. l. in omnib. iuncta l. si creditores. allegatæ per Petrũ: quia illud procedit, quãdo lex mandat caueri cũ causæ cognitione, vt ibi: quia debebat subesse cã suspicionis. d. l. si creditores. bene facit l. penul. cum glo. magna. ff. de petit. hæredita.

Præterea illud est in dictis legib. quia nuda cautio ibi nihil operaretur, postquã etiã ante cautionẽ præstitam debitor ad diẽ obligatur. Non ob. d. §. cautũ. quia nihil facit, intelligendo prout ibi intelligit gl. Et ex prædictis collige duas limitationes ad illam regulam, ꝙ ubi fit mẽtio de cautione à lege ciuili, uel prętoria intelligitur cum satisdatione. Alias limitationes ad candẽ regulam collige ex dictis Imo. in d. §. interdum.

XXXVIII. QVÆRO,

QVID si mulier uellet interim relinquere fundum viro, & non cauet, an possit? Bar. in l. diuortio. §. interdũ. ff. sol. mat. sequutus gl. ibi tenet ꝙ sic. & idem tenet ibi Bald. & facit ad hoc bonus text. in l. de bonis. §. qui pupillo, ff. de Carb. edi. Et adde, & tene menti, ꝙ etiam poterit vxor inhibere viro, ne fructus colligat, nisi in præsentia vnius, quem mittere intendit, ne fraudetur in fructib. quia iura tolerant, ut est text. no. dignus in l. 2. in uerbo sub aspectu decurialium. C. quando & quibus quarta pars debetur: per quem ita tenet Specu. in titu. de decimis. §. 1. in uersicu. fina.

XXXIX. QVÆRO,

QVID si soluto matrimonio fructus sunt colligendi de proximo, qualiter fiat restitutio? Doc. cõiter tenẽt, ꝙ nõ

debent restitui, nec caueri: quia cum de proximo colligendi sunt, haberi debent pro collectis, vnde uir retinet donec perci piat, arg. l. si is à quo. ff. ut in pos. le. facit l. si quis nec causa. §. si res pig. cum ibi no. ff. si cer. pet.

XL. QVÆRO,

De quo mulier caueat in casu prædicto? Glo. in d. l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. dicit, quòd cauet de fructibus restituendis, & non minuendis, uel baratandis, & dicit Bald. ibi hoc esse generale, ubicunque de fructibus debet caueri, ut de utroque caueatur. Facit, quod habetur in l. senatus. ff. de offi. præsi.

XLI. QVÆRO,

An maritus tenetur facere impensas utiles in re dotali? Videtur quòd sic: quia uir tenetur de dolo & culpa quærendo, ut l. si. ff. sol. mat. ergo ex quo uir tenetur acquirere, tenetur etiam facere impensas utiles in re dotali. Cuius tamen contrarium est uerum, cùm tales impensæ repetantur actione nego. gest. quòd non esset, si maritus teneretur illas facere, l. 1. §. taceat. C. de rei uxo. actio. & ita firmat glo. & Bar. in l. 1. §. 1. ff. de impen. in rebus do. fac. Non ob. d. l. fin. quia debet intelligi quòd maritus tenetur acquirere, quando tractatur de acquisitionis fienda propter legatum, uel propter hæreditatem relictam seruo dotali, de quo dicam infra in 4. §. Non ob. l. pen. ff. de impensis. quia ibi dicitur, quòd debet maritus res dotales tueri, non augere.

XLII. QVÆRO,

IMPENSÆ factæ in re dotali, an & qualiter dotem minuant. De quo dic, ut per Bart. in l. quod dicitur. ff. de impensis in rebus do. fact. per Saly. in l. si is. §. dicitur. ff. de iure do. per Mod. in rub. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si soluat totam dotem sine deductione impensarum qualiter ei consulatur.*

XLIII. QVÆRO,

1 SI maritus † soluat totam dotem sine deductione impensarum, qualiter ei cõsulatur? Tex. in l. quod dicitur. §. si dos. ff. de impensis. uidetur dicere, ꝙ ipsa dos repetatur per condictionem indebiti. In contrarium uidetur: quia dos, quæ restituitur, est debita, & pro impensis uir habet actionem de dote, ut l. omnino. ff. de impensis. ergo cessat con. inde. l. qui inuicem. ff. de condi. inde. l. cum dos. ff. rerum amo. Pro solutione dic, ꝙ in dote sunt cõsideranda duo. Primò, ipsum ius dotis, pro nomine iuris, & cuiusdam vniuersitatis, & istud ipso iure minuitur propter impensas necessarias, meritò tanquam indebitum repetitur, ut no. in d. l. qui inuicem. Item sunt corpora dotalia, & illa non diminuuntur. Et ideo si soluitur plus debito ipsum corpus, quod solum erat in dote, & tunc si ipsum corpus conspicitur, non habet locum condictio indebiti: quia uerè debebatur, sed debet uir repetere impensas per actionem de dote, & ita procedunt notata in d. l. omnino. Aut consideramus ipsum ius dotis, quod erat diminuendũ, & illo respectu uidetur solutum plus debito, & sic habet locũ condictio indebiti, & ita procedit id quod habetur in d. §. si cum dos. Erit ergo practica, ꝙ in libello dicam, quòd totam dotem solui indebitè: Secus si dicerem, quòd solui talem domum dotalem indebitè, quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Impensa facta per maritum in re dotali quando possint deduci.*

XLIIII. QVÆRO,

1 a IMPENSÆ factæ † per maritum in re dotali a quando possint deduci? Dic, ꝙ aut impensa fit causa quærendorum fructuum, & de fructibus deducitur. Aut necessaria, aut utilis, & repetitur secundùm Bar. & alios in l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. nam dicit, ꝙ impensa facta in seruo curando repetitur tanquam necessaria, quando est magna impensa, secus quando est parua, per l. 2. ff. de impensis in rebus do. fac. Et pro ista distinctione Bald. ibi allegat l. hactenus. ff. de vsuf. ego allego tex. optimum in l. pen. ibi, & quæuis modica ædificiorum dotalium refectio. ff. de impen. in reb. do. fac. & uide omnino glo. d. §. impendia. in uersi. tutela. Et quidem si impensa fiat ad utilitatẽ 10. an. gl. in l. quos aũt. ff. de impensis. rñdet, ꝙ dr̃ necessaria, & uenit deducenda. Intellige tamẽ secundùm Bar. si post impensas factas matrimonium est solutum, sed si matrimoniũ durasset per totum illud decenniũ, compensatetur cum fructibus. l. diuortio. §. cum in annos. ff. sol. ma. Item si matrimonium durauit per mediam partem temporis, medietas tantùm, quæ respicit utilitatem futuri temporis, ueniet repetenda ad d. §. quod cum in annos.

ADDITIO.

a In re dotali. Adde hic & no. ꝙ expensæ in dote exigenda à debitoribus datis in dotem factæ per maritum, non imputãtur in dotẽ: quia ad eum pertinent. uide Bal. in l. 3. C. de fal. causa ad leg. & in l. 1. C. de bo. ma. & Bar. & Bal. in l. 2. C. de act. & obl. ꝙ cõpensatur cum fructib. nominis, quid si nulli sunt, repetuntur ab uxore per act. neg. gest. Sed quid in legato dotis in l. Mæuio. §. fi. & ibi Bar. de le. 2. an intelligatur deductis expensis in exigendo, uide in Spe. de do. inter uir. & ux.

XLV. QVÆRO,

QVA actione repetantur impensæ utiles & qua necessariæ. Recurre ad glo. in l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. & per Bar. in l. omnino. ff. de impen. in rebus do. fac.

SVMMARIVM.

1 *Impensa facta per maritum pro custodia castri in dotem dati, an ueniat deducẽda de fructibus, uel possit repeti à muliere.*

2 *Impensa facta causa custodiæ, dicitur facta causa fructuum quærendorum.*

XLVI. QVÆRO,

1 IMPENSA † facta per maritum pro custodia castri in dotem dati, an ueniat deducenda de fructibus, uel possit repeti à muliere. Ang. in l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. dicit, ꝙ uenit repetenda: quia censetur impensa gratia rei, & non fructuũ: & ita dicit se consuluisse apud Vrbem ueterẽ, per no. in l. cum quæritur, §. prædiis. ff. de le. 3. & ibi per Bar. Adde, ꝙ Bar. uidetur tenere contrarium in l. fi. per illũ tex. ff. sol. ma. & ipsemet Ang. in l. sumptus. ff. de leg. 1. ubi dicit se habuisse de facto in Vrbe ueteri, & sic ibi videt̃ recedere ab eo, quod consuluerat Imo. in d. §. impendia. distinguit, si est impensa temporanea, ut puta, quia dat tantũ singulo mense custodib. tunc pertinet ad maritũ, secus si fuerit perpetua ut puta, quia emit seruos, qui perpetuò ibi debent esse ad custodiam, facit l. seruus ad custodiam. ff. de ali. & ci. leg. Raph. addit ad primum mẽbrum dictæ distinctionis, ꝙ illud uerum, quando impensa facta per ipsum maritum esset solita & consueta fieri per ipsam mulierem in custodia ipsius castri: quia tunc uerisimile est, ꝙ fructus ipsius castri longè excedunt ipsam impensam, secus quando impensa esset insolita, puta quia excrescẽtibus bellis maritis habuit necesse crescere custodes in ipso castro: quia hæc impensa dicitur respicere perpetuam utilitatem ipsius castri, & maritus poterit illam repetere. Nec obst. prædictis d. §. cum quæretur. quia ibi testator legauerat fundum, & ea quæ parata erant ibi causa culturæ, ideo non mirum si non uenit seruus saltuarius: quia non operatur circa culturam, secus fortè si legasset ea quæ parata essent gratia fructuum percipiendorum, cum seruus saltuarius dicatur paratus, ut melius percipiãtur fructus; l. si ita. §. fi. de fun. instr. Addo Bal. in l. j. in 2. & fi. co. C. de fru. & lit. exp. ubi simpliciter tenet, ꝙ non repetatur; quia uidetur impensa facta gratia fructuum per d. l. si ita. §. fi. & l. quæsitum. §. saltuarium. & l. instrumenta. eo. ti. Idem tenet Ang. in l. 1. §. inter necessarias. ff. de impen. in reb. do. fac. & ibi no. per gl. in uer. proiectas. dũ gl. ibi dicit, causa munitionis, per quã
2 dicit Angel. quòd † talis impensa facta causa a custodiæ dicitur
a facta causa fructuum quærendorũ. Paulus in l. si fructus. ff. sol. mat.

mat. dicit, quòd si, talis impẽsa erat necessaria pro fructibus, non repetitur. Si autem non erat necessaria, tamen impensa. erat temporalis, & non perpetua. & idem per l.3.§.1.ff.de im pen.in reb.dot.fa. Mihi placet distinctio Imol. in d.§.impendia.quæ fuit prius Ang.ibi licet Imol. minus fideliter referatur. Et ad materiam prædictam uide not.per doct.in l. in fundo.ff.de rei uen.& per Cy.& Bal.in l.certum.& omnino Bal. in l.si quis sciens.C.eo.tit.

ADDITIO.

a Causa custodiæ. not. hic, quòd expensæ factæ causa custodiæ non repetuntur. Bar.in l.cum quæritur.§.prædiis.de leg. 3.& ibi omnino per Ale.& Bar.in l.fi.ff.si cer.pet.& in l.fin. sol.ma. quod non repetuntur etiam si sint maiores quam fructus rei custodiæ. Ang.in l.si sumptus.de leg.1.Io. de Por.in l.quod si nulla.eo.tit.uide in l.cum pater. §.pater plurib. de leg.2.Item nec compẽsatur cum fructibus per malæfidei possessorem.Bar.in d.§.prædiis.

XLVII. QVÆRO,

IMPENSA facta in certis fructib. an deducatur de aliis eiusdem anni, & eiusdem fundi? Text. uidetur quòd sic in l.si fundus.§.1.ff.sol.mat.quod intelligit Dy.& Bar.quando ex eodem terreno uterque fructus percipitur, aliàs secus: quod enim facit diuersitas annorum, multò magis faceret diuersitas rerum. Idem, quòd impensa facta in uno anno non deducitur de fructibus alterius anni, ut per Bar.in l.diuortio. §.impendia.ff.sol.mat.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si accepit in dotem quandam hæreditatem, seu nomẽ debitoris, pro quibus oportuit eum longo tempore litigare, an expensa in litigio facta minuent dotem.*

XLVIII. QVÆRO,

1 SI maritus † accepit in dotem quandam hæreditatem, seu nomen debitoris, pro quibus oportuit eum longo tẽpore litigare, an expensæ in litigio factæ minuant dotem? Glo.in l.1.ff.de impen.in rebus do.fac.uidetur dicere quòd non: quia non est impẽsum in re mulieris, & ita dicit esse casum in d.l.1.& est gloss.quæ incipit, res dotales. Spec.tractat hãc q.in tit.de do.inter uir.& uxor.§.si.uersi.illud quæritur.& ibi recitat opin.antiquorum, scilicet Ioannis & Guarnerij, qui Guarnerius fuit in contraria opin. Sed pro opin. gl.in d.l.1. facit text.in l.1.C.de bon.mat. & in l.fin.§.ubi autem.C. de bon.quæ lib. In contrarium facit: quia si impensa fit gratia rei repetitur, ut l.si à domino.aliàs si à patre.§.fin. de pet.hæred. & supradictum est in pluribus quæst. Sed istæ impensæ, quæ fiunt in litigando uidentur esse necessariæ: quia eis non factis maritus teneretur, & suum esset periculum, ut infra tã gam, ergo &c. Et tenendo hanc opin. Guarnerij, non ob.l.1. & l.fi.§.ubi aũt.quia ibi pater percipit fructus propter patriã potestatem, non pp aliquod onus, quod ipse sustineat: quia etiam si nullum onus sustineret, pciperet, meritò de illis fructibus uidetur facere impensas. Sed hic uir recipit fructus pp onera matrimonij. Si ergo de illis debet facere impensas in litigando, iam in duplici causa computarẽtur, contra l.quod semel.de compen. Prædicta intelligo, quando uir non recupe rauit expẽsas à reo sine sua culpa, aliàs imputaretur sibi Bar. in d.l.1.distinguit, quòd quandoque datur in dotem nomen debitoris, uel hæreditas æstimata, & sic periculum est mariti, & tunc sine dubio non repeteret impẽsas.l.si nomen.ff.de hæred.uel act.uen. Quandoque uir accepit nomen debitoris, uel hæreditatem simpliciter in dotem, & tunc dicit, quòd omnis impensa legitimè facta in litigando debet deduci de dote, allegat pro hoc glo.in simili in l.per diuersas. C.man.in glo. magna.ubi dicit, quòd quando nomen datur, tantum uidetur datum, quantum potest consequi deducta impensa. Adde, ꝙ Bal.in l.omnibus.C.de actio.& oblig. uidetur tenere contrarium: qui propter istas impensas nomen debitoris non efficitur maius in substantia debiti, unde non pertinet ad propriam utilitatem rei, sed ad utilitatem personæ exigentis, unde uidetur, quòd uir illam impensam cum fructibus illius nominis, seu hæreditatis compensare debeat, argu.l.sumptus.ff.de rei uen.& allegat in simili, quod no.glo.in l.si mulier.§.si rem.ff.de leg.3. Sed ego assentio Bartol. est uerum, quòd cura & solicitudo in litigio spectat ad uirum, & ita etiã tenet Salyc.in l.si extraneus.ff.de iure dot.

XLIX. QVÆRO,

FRVCTVS illius anni, quo dos repetitur propter inopiam uiri, an diuidantur inter uirum & uxorem pro rata, uide infra proximo, in uersi. quando dos repetatur.

L. QVÆRO,

AN vbi maritus de mandato uel consensu uxoris facit in prædio dotali impensas, uel picturas, uel similia, possit ipse, & hæredes eius illa retinere uel repetere? Matthesi.in notabili 92. tenet ꝙ nõ: sed solùm permittitur ei abrasio, uel euulsio, nisi pars mulieris uelit ei tantum dare, quantum habere posset de his rebus abrasis, uel euulsis. ut est tex.not.dignus in l.pro uoluntarijs.ff.de impen.in reb. do. fac.iuncta l. in fundo.C.de rei uen.& tenementi; quia quilibet prima facie diceret contrarium, & contra casum d.l. pro uoluntarijs.dixit glo.in §.item si dote, insti.de actio.

LI. QVÆRO,

PATER mariti an debeat habere usumfructum dotis filij, & quid si filius lucratur cum dote uxoris suæ. Vide glo. or.& ibi Bar.in l.contra uirum.ff.re.amo. Et conclude, quòd dos eius fructus debet stare penes illum, qui sustinet onera matrimonij, ut l.si filia.§.1.& l.maritus.ff.famil. ercisc. & l.si is qui.§.1.ff.de iure do. Hic sequitur, ꝙ si filius habitat cum patre, & pater sustinet onera matrimonij: quia alit filium & eius uxorem, tunc ipse debet habere usumfructum, secus si filius habitat seorsum à patre: quia tunc nullus ususfruc.debetur patri de illa dote, uide etiam, quod not. Bar. & alij in l.1. C.de bo.quæ lib.& facit l.2.& 3.eo.tit. quod not. de hoc ultimo dicam infra §.proximo.

LII. QVÆRO.

DE fructibus rerum paraphernalium, an aliquid spectet ad maritum, uide quæ dixi suprà §.proxi.

LIII. QVÆRO,

AN maritus teneatur alimentare uxorem ultra reditum dotis. Vide per glo.in l.si cum dotem.§.sinautem.ff.so. ma.& ibi per Dy.& plenius per Iac.de Are.& Cy. in l.quod in uxorem. C.de neg.gest.per Inn.in c.per uestras. de donat. inter uir.& uxo. Veritas uidetur, ꝙ aut mulier habet tantũ, ꝙ se alere potest ultra dotem, & tunc uir non tenetur ultra reditum dotis, & ita intelligitur tex.in d.§. sinautem. secus si non habet, vnde se alat, & ita procedit l.quod si nulla.ff.de relig.& sump.fun.& hoc firmant Bartol. Bal.& alij in d.l.quod in uxorem.& Bar.in suo tract.de alimentis.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuit promissa ipsi uiro, & non tradita, an teneatur alere uxorem.*

LIIII. QVÆRO,

1 SI dos † fuit promissa ipsi uiro, & non tradita, an teneatur alere ipsam uxorem? Glo.est reputata no. quæ dicit, quòd non in §.illud.in uersi.onera.in auth. de non elig.secundò nuben.secundùm Bal.in l.quod in uxorem. C. de neg.gest.& in l.de diuisione.ff.sol.mat.& in l.fi.ubi bo.tex. C.ad Velleya.& per Bal.in l.si donaturus.ff.de condi. ob causam. secus si nullam dotem promisit: quia tunc debet alimentari, cum esse debeat in seruitio uiri.l.sicut.ff.de ope. lib.iuncta l.si serui.ff.de ædil.edi.no.Cy.& Bar.in l.pro oneribus. C.de iure do.& Bal. in l.fi. C.de sen.q̃ sine cer. quã. Et adde, ꝙ maritus põt expellere uxorem, & mittere eam ad domum patris propter dotem non solutam, ita dicunt Bal. & Imol. in l.1.ff.solu. matri.de

quo in c.per ueſtras.& ibi per Pan.extra,de don. inter uirum
& uxorem. ubi etiam dixit poſt Hoſt. quòd etiam ultra hoc
poterit agere ad dotem , ſi ſe maritus offert ſoluta dote uxo-
rem recipere.

SVMMARIVM.

1 *Veſtes factæ per uirum uxori , an debeant eſſe ipſius mulieris poſt mortẽ uiri, uel debeant reſtitui eius hæredibus, & quid de alijs iocalibus.*

2 *Veſtimenta ueniunt appellatione uictus.*

3 *Veſtes quotidianæ quas uir tenetur dare mulieri ſtatim efficiuntur mulieris.*

4 *Veſtes factæ per maritum uxori, quæ non eſt neceſſaria , ſi eſt magni ualoris, maritus non præſumitur eam donare.*

LV. QVÆRO,

1 AN veſtes † factæ ꝑ uirũ ipſi uxori debeãt eſſe ipſius mu-
lieris poſt mortem uiri , uel debeant reſtitui eius hære-
dibus,& quid de alijs iocalibus? Tres fuerunt opin. uſque ad
tempora Bar. Prima, quòd mulier lucretur, quaſi uideatur do
naſſe,& donatio ſit morte confirmata, ut l.cum hic ſtatus.§.
1.ff.de don.inter uir.& uxo.& C.eo.l.ſi filij.& l.filiæ.ff.fami.
erciſ. Secunda opi.fuit Dy.qui dicit, ꝙ iſtæ ueſtes non uiden-
tur donari : quia maritus tenetur alere uxorem. l.ſi cum do-
tem.§.ſinautem.ff.ſol.mat. & l.quod ſi nulla. ff.de relig.ſed
2 † appellatione uictus ueniunt ueſtimenta . l. uerbo uictus.de
verb.ſign.l.legatus. ff.de ali.& cib. leg. cum ergo neceſſe hẽat
dare ueſtimenta, non uidetur donare ; quia in neceſſitatibus
nemo liberalis exiſtit.l.rem legatam.ff. de adi.leg.pro hoc ui
detur caſus in l.mortis ſuæ cauſa.ff.de do.inter uirum & uxo
rem.Ex hoc dicto Dyn.infertur, ꝙ ueſtes, quæ ſunt ad uſum
quotidianũ, nõ uideantur donatæ,& debeãt eſſe hæredũ uiri
feſtiuę ueſtes pretioſæ uideãtur donatæ;q̃a eas dedit maritus
& ſpontè,& ſic ſunt mulieris, quòd eſſet manifeſtè iniquum.
3 Tertia opi.eſt, ꝙ † ueſtes quotidianæ , quas uir tenetur dare
mulieri, ſtatim efficiuntur mulieris, ut l.ex animo. ff. de don.
inter uir. & ſic ſine dubio non pertinent ad hæredes mariti:
ueſtes uerò pretioſæ non efficiuntur mulieris, nec uidetur da
re animo donandi , ſed propter ſeipſum facit, ut mulier ma-
gis ornata uadat, ut l.mortis ſuæ cauſa . ff. de do. inter uir.&
uxo.& hoc dicit Bal. in l.ſi uſusfr.ff.ad l.Fal. & uidetur uelle
lex, ꝙ talia ornamenta non ſint mulieris , niſi expreſsè legen-
tur, ut l.ornamentorum.ff.de aur.& arg. leg.l. hoc legatum.
cum ſeq.de leg.3.& iſtud uidetur tenere Bar.in l.ſeruus.ff.ſo
lu.matri.referens ſic iam ſæpius conſuluiſſe , ſcilicet ꝙ ueſtes
quotidianæ ſint mulieris pretioſæ uerò & feſtiuæ ſint hæredũ
uiri. Non ob.l. cum hic ſtatus.§.1. quia ibi conſtat, quod de-
dit animo donandi. Non obſt.l.filiæ. C.famil.erciſ. quia aliud
in filia, quam in uxore: quia in filia non eſt illa ratio , quæ eſt
in uxore, ut ſuprà dixi. Non ob.l.ſi filij. C. de don.inter uir.
quia reſpon. ut ibi not.& hanc opi. ſequitur etiam Bal.in l.ſer
uus.qui ſubdit, ꝙ in lecto, quod haberet mulier ſeparatum à
lecto uiri, non uidetur fienda diſtinctio, an ſit pretioſum , uel
non: quia ibi non interueniet traditio, ſed quædam permiſſio
iure familiaritatis,& ideo ſit hæredum uiri indiſtinctè. Adde,
ꝙ alia fuit opin. quia in ueſtibus neceſſarijs mulieri procedat
opi. Dyn. In alijs non neceſſarijs diſtinguatur , an ſint magni
ualoris, uel non, ut in primo caſu non præſumatur donatio,
in ſecundo ſic, arg.l.uerum.ff.de dona.inter uirum & uxorẽ.
Alij tñ indiſtinctè tenent , ꝙ etiã pretioſas magni ualoris ui
deatur donare. Nec ob.l.uerum, cum ſi. quia loquitur de ex-
penſa aliter facta non in perſonam uxoris , ſecus de illa , quæ
ſit in perſonam uxoris, arg.not.in l.quod in uxorẽ. C.de neg.
geſt.& hanc opi. tenebat D. Signo. de Homodeis de Medio.
in quodam ſuo conſi.alle.no.per Cy.in l.alimenta. C.de neg.
geſt. Sed poſſet dici, ꝙ illa l. quod in uxorem. loquitur de ex-
penſa facta in uxorem infirmam, quæ expenſa eſt magis fauo
rabilis. Secus fortè quando fit in ea ſana, & in re ſeparata à
perſona, ut in ueſte. Imo in d.l.ſeruus. nititur concordare di
cens, ꝙ aut conſtat de mente uiri, ꝙ ſolummodo vult conce-
dere ad uſum mulieris, aut cõſtat, ꝙ vult donare, aut dubita-
tur. Primo caſu clarum eſt , quòd ſunt uiri & hæredum eius
dicta l.mortis ſuæ cauſa, in fine. ff. eodem l. æſtimatæ. Se-
cundò caſu conclude, quòd ſunt mulieris, ſi donatio non
eſt reuocata expreſsè , uel tacitè : quia etiam ſi non te-
nuiſſet donatio, confirmata eſt per mortem uiri prædeceden-
tis mulieri.l.cum hic ſtatus.§.1.ff.de dona.inter uir. Sed taci
tè uideretur reuocari, ſi interueniat diuortium, uel ſi mulier
prædecederet.d.l.cum hoc.§.diuortium. Sed hęc ſucceſſit du
bitatio, poſito quòd conſtet maritum dediſſe animo donandi,
an poſſit talis donario reuocari? In quo conclude, quod ſi do
natio excedit uires redituum dotis, indubitanter uidetur poſ
ſe reuocare, cum non teneat ab ipſo patre.d.l.ex animo. ſed
ſi non excedit uires redituum dotis niſi in modico, tunc eſt
magis dubium : nam aliqui dicunt, quòd donatio tenet irre-
uocabiliter, per l.ex animo. Alij dicunt, quòd iſta donatio eſt
talis naturæ, quòd non poſſet peti à muliere, ſed etiam tradi
ta mulieri non poterit repeti,& hoc uidetur tenere gloſſ.in d.
l.ſi uſusfruc.§.dos. Alij tenent, quòd etiam ſi fuerit tradita,
poſſit repeti, niſi mulier illius reſpectu tantundem de ſuo cõ
ſumpſerit,& ita ſentit gloſſ.in l.ſi ſtipulata.ff.de do.inter ui
rum & uxor. Et iſta uidetur uerior in puncto iuris ſecundùm
iſtam tertiam opin.intelligo, quod hr̃ in d.§.dos. Tertio caſu
quando eſt dubium, an uoluerit donare , uel ſolùm ad uſum
concedere, tunc dicit, quòd ſi eſt ueſtis quotidiana, & neceſſa
ria pro tpe, pro quo habet durare matrimonium, non poteſt
dici, quòd uideatur propriè donare, ſed tradere in cã alimen-
torum, ad quæ tenetur ipſi uxori,& quorum appellatione ue
niunt ueſtes, ut ſuprà dictum eſt. Sed pro tempore, pro quo
matrimonium poſſet ſolui, quòd ex quo impenſa eſt modica,
quòd debeat uideri donare, arg.d.l.uerum. Et quia inter hu-
iuſmodi perſonas non eſt fienda nimis amara interpretatio.l.
ſi id quod.§.ſi quis.de donat.inter uir.& uxor.facit, quod no
ta.in l.quod in uxorem.C.de neg. geſt. Nec obſt.d.l.ſeruus,
ubi expenſa modica ueſtimentorum non uidetur fieri animo
donandi : quia poteſt dici, quòd ibi loquitur, quando *diuor-*
tium interuenit, ideo etiam ſi donatio eſt, uideretur *facta re-*
uocatio, ut d.gloſſ.in his.l.ſeruus.ff.ſolu. matri.ſecus fortè ſi
matrimonium eſſet morte ſolutum , uel d.l.ſeruus.loquitur
de expenſa ueſtium facta pro ſeruis, in quibus non cadit ueri
ſimiliter tanta affectio, quanta in perſona uxoris prima tamẽ
magis placet per d.l.uerum. Et ſi dicatur, quòd ueſtis, quæ ſit
uxori ob cauſam alimentorum, debeat reddi ceſſante cauſa;
& ſic ſoluto matrimo.quo tempore uxor non debet ali : quia
reſpondeo, quòd licet ceſſet cauſa alimentorum, non tamen
ceſſat cauſa affectionis : quia etiam uidetur fuiſſe cauſa dona
tionis ueſtium ultra cauſam alimentorum. facit l.aduerſus.
C.de crim.expi.hæred.& l.asſiduis. C.qui potio.in pign.hab.
ideo non ceſſat diſpoſitio, ex quo una ratio remanet, argu.l.
liberorum.§.notantur.ff.de damn.infect. Nec ob.prædictis.l.
ſed ſi uir lana.ff.de dona.inter uir. & uxor.quia reſpondeo, ꝙ
debet intelligi, quando ueſtis erat non parui pretij.d.l.uerũ.
uel ibi non dicit , quòd uideatur donare , ſed quòd eſt uiri,
quod uerum eſt , & ſtant ſimul , etiam ſi uideatur donare:
4 quia non tenet donatio conſtante matrimonio. † Si uerò ſit
ueſtis alia non neceſſaria, tunc ſi eſt magni ualoris non uide-
tur donare.d.l.uerum.quod intelligo, ſi dicat, accipe, uel tol-
le, cum poſsit cadere alia coniectura, quam donationis, uideli
cet quòd in uſu habeat ꝑp honorem uiri, arg.eorũ, quæ not.
in l.cũ quidã.cũ ſua gl.ff.ſi cer.pet. Idem fortè ſi uteretur ver
bo donationis, ſi eſſet ueſtis, ſine qua eſſet uerecũdia viro vxo
rem eſſe ſine illa: nã tunc vr̃ impropriari uerbum dono, iux-
ta ſubiectam materiam , ut intelligatur.ſ.ad uſum, argu.l.ſi
uno.ff.lo.& l.Mela.ff.de ali. & cib.lega.& argu.l.quintus.ff.
man.& eius, quod no.in l.1.§.nec caſtrenſe. per Bar.in 4.col.
ff.de col.bo.iuncta l. rem legatam.de adi.le.ſecus ſi fortè mu
lier poſſet eſſe ſine illa ueſte abſque uerecundia uiri; quia
tunc ſtabimus uerbo donationis. Et hoc intellige de ueſtibus,
ſed de ornamentis uel iocalibus quid iuris ſit uidetur eodem
modo poſſe diſtingui, an conſtet , quòd uoluerit donare, an
uerò ſolum ad uſum concedere , an uerò dubitetur, ut ſuprà
dixi. Tamen aduertendum, quòd ſi ante matrimonium talia
donarentur, & hoc conſtaret , teneret donatio irreuocabili-
ter , niſi per mulierem ſtaret , quominus ſequeretur matri-
monium : quia tunc deberet reddere talia donata , ut eſt
caſus. in l. cum ueterum. C. de do. ante nupt. Et idem ui-
detur ſi ingrediatur monaſterium, vt no.in l.Deo nobis.C.de
epiſcop.& cler. Si autem matrimonium ſit conſumatum, &
poſtea diſſoluatur , remanent mulieris & hæredis eius in di-
cto caſu, quando ante matrimonium fuit facta donatio, ſed
ſi eſſet facta conſtante matrimonio, non teneret ab initio,
ſed poſſet morte confirmari , ut ſuprà dictum eſt. Item
attende:

attende: quia in dubio, si ante matrimonium mittit iocalia, non uidetur donare, quando sunt magni ualoris, ut l. si ut certo. §. nunc uidendum. ff. commo. sed si essent res parui ualoris tunc fortè uideretur donare, & secundum prædicta posset intelligi id, quod no. Bar. in d. §. nec castrense. Sed quid si est dubium, an ante matrimonium, uel postea sit facta donatio: ut quia reperiatur eodem die facta, quo matrimonium contractum est, uide bo. tex. & ibi Cy. in l. cum inter. C. de dona. ante nup. an autem res sit magni ualoris, uel parui, relinquendũ est arbitrio iudicis inspecta qualitate personarum, ut not. per glo. in auth. præterea. C. vnde uir & uxo. Aduerte tamen tu sponsæ, ne osculeris sponsam tuam: quia postea præsumitur, quòd donaueris omnia iocalia, casus est, & quod ibi not. glo. in l. quod sponsæ. C. de don. ante nup. de hac etiam materia aliquid tetigi supra §. proxi. in uersi. de augmento dotis, in d. q. de sponsalitia largitate.

SVMMARIVM.

1 *Vestes uiduales facta per hæredes uiri, an debeant computari in dotem, uel possint per hæredes repeti.*

LVI. QVÆRO,

1 QVID de uestibus † uidualibus factis per hæredes uiri, an debeant computari in dotem, uel pretium illarum, uel ipsas uestes repetere possint? Ang. & Imo. in l. si ex re. §. fi. ff. de stip. ser. per Imo. in d. l. seruus. ff. sol. mat. Veritas uidetur, quòd aut sumus in casu, in quo hæres tenetur ad alimẽta præstanda uxori, ut quando mulier non habet vnde se alat, & dos est in pecunia, ut dixi suprà in 16. q. Aut sumus in casu, in quo hæres non tenetur ad alimenta, & in hoc secundo casu, si constat de mente illam serua. In dubio satis æquè uidetur posse dici, quòd si sunt uestes non magni ualoris, uideantur hæredes propter maritum donare in reuerẽtiam bene acti matrimonij, arg. l. fi. C. de bo. ma. & l. seruus. & l. pe. C. de quæstio. iuncta l. verum. & l. seruus communis. ff. de don. inter uir. & uxo. Si autem essent uestes magni ualoris, fortè non quotidianæ, tunc non uidetur, quòd donare possit sub alia causa, quam donationis, scilicet ut seruetur honor uiri, & teneat uestes, donec uelit uidua esse, arg. d. l. fi. vnde si postea maritetur, tenebitur illas restituere, quales erunt, uel pretium ipsum, quantum tunc ualent, & propter hoc patet, ꝙ hæredes hoc casu non tenentur de rigore eam induere, licet ex honestate quadam teneantur. Quid si mulier se uestiat de propria pecunia, an repetere possit ab hæredibus uiri. Responsio patet ex prædictis: nam uidetur quòd non, nisi eo casu, quo hæredes tenebantur eam uestire. Præterea intelligo, nisi consuetudo aliter se habeat; quia illa seruanda est, arg. l. minimè. ff. de legi. cum uulgarib.

LVII. QVÆRO.

SI maritus reliquit uxori suæ alimenta, quandiu dotem suam receperit, si hæredes dotem soluant, finitur legatum alimentorum, an ergo teneatur mulier recipere, & perdere legatum? Bar. in l. amplius. in ultim. col. ff. rem ra. hab. determinat quòd sic. Nec obst. quòd solutum est ab hærede uolente, quia responde, ut ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si dixerit, relinquo habitationem uxori meæ in domo cum filijs suis, an ista debeat habere alimenta ex tacita voluntate defuncti.*

2 *Vsufructuariam, terminus quid significet.*

LVIII. QVÆRO,

1 SI maritus † dixit, relinquo habitationem uxori meæ in domo cum filijs suis, an ista debeat habere alimẽta ex tacita uoluntate defuncti? Videtur ꝙ sic: quia in obsequio filiorum debet esse, ut l. si in hoc. §. fi. ff. de cõd. & dem. imò plus posito, ꝙ esset alia, quam mater, puta amita, idem uideretur in recõpensationem laboris, ut l. Seio. ff. de annu. leg. & l. in rebus. §. possunt. ff. cõmo. & l. idemque. §. idem Labeo. ff. man. & ar. l. q̃m liberi. C. de testi. Et idem si testator dixisset, relinquo uxorem meam dominam in domo. Idem si dixisset usufructuariam, non adijciendo quarum rerũ: quia † iste terminus usufructuariam, ita cõfusus: non põt significare nisi alimenta ratione omnimodæ incertitudinis, & ubi nulla nota demonstrationis apponitur, minimum debetur, adeo ꝙ si non intelligeretur de alimentis, relictum esset quodammodo delusorium: quia donando usumfructum in palmo terræ hæres liberaretur, contra l. si domus. in prin. ff. de leg. 1. & no. glo. ma. in l. legato generaliter. eo. ti. & ad prædicta uide Bal. in l. fi. C. de indi. uid. tol. & Ang. in l. proprietas fundi. ff. de usufruc. accres.

(margin number 2 stands beside the line "riam, non adijciendo quarum rerũ: quia † iste terminus usu")

LIX. QVÆRO,

AN mulier debeat ali infra annum ab hæredibus uiri, uide suprà 16. q.

SVMMARIVM.

1 *Testator si reliquerit uxori suæ alimenta, donec castè uixerit, deinde legauit ei omnes pannos lanæ, an illa adiectio, donec castè uixerit, uideatur repetita in legato pannorum.*

2 *Item, dictio in uno contextu ponitur copulatiuè, sed in diuersis significat ordinem verborum, non copulam.*

LX. QVÆRO,

1 QVID si testator † reliquerit uxori suæ alimẽta, donec castè uixerit, deinde legauit ei oẽs pãnos lanæ & lini, an illa adiectio, donec castè uixerit, uideat' repetita in legato pãnorũ, Bar. consuluit ꝙ nõ: quia non recipit cõdõnẽ legatũ pãnorũ, qđ est unicũ, & statim recepit plenariã pstationem sicut legatum alimentorũ uel usufructus. Quod limitat Bal. in l. fi. C. de indict. uidui. tol. uerũ si sunt relicta seorsum in diuersis partib. uel clausulis testamẽti, sed ubi est una oratio & unum capitulũ, tũc cõdõ repetita uidetur, allegat l. in repetẽdis. ff. de

2 lega. 3. refert ergo, utrũ in uno contextu uel pluribus: † nam in uno contextu dictio, item, ponitur copulatiuè, sed in diuersis significat ordinem uerborum, non copulam: aliud est enim cõiungere, aliud ordinare. l. quidam. ff. de penu. leg.

SVMMARIVM.

1 *Vxor an sit alenda à uiro in infirmitate, & quomodo constan. mat.*

2 *Vxor cuius expensis debeat funerari.*

LXI. QVÆRO,

1 AN uxor in † infirmitate sit alenda, & quomodo constante matrimonio a uiro suo? Istam q. mouet gl. Bar. Ang. & Imo. in l. si eum dotem, §. sinautem in sæuissimo. ff. sol. matri. Iac. de Are. & Cy. in l. quod in uxorem. C. de nego. gest. & Aret in §. fuerat. instit. de actio. Et ultra ea quæ dixi suprà in illa q. an maritus teneatur alimentare uxorẽ ultra reditum dotis, nunc dico, ꝙ aut est talis infirmitas, quæ non prohibet eã esse in obsequio uiri, & tunc tenetur eam alere, & curari facere, arg. ff. commo. l. in rebus. §. possunt. cum ibi not. & in l. sicut. ff. de ope. lib. aut talis ægritudo prohibet eam esse in seruitio uiri, & tunc aut est dotata, & tunc uir tenetur facere expensas secundùm quantitatem dotis, quod declara, ut dixi supra in prædicta q. Si uerò non est dotata tunc aut mulier habet, unde possit facere se curari, & tunc maritus non tenetur de proprio expendere, & ideo si facit, dicitur naturali affectione fecisse, & ideo non repetit, nisi fuerit protestatus. l. Nesennius. ff. de neg. gest. l. quod in uxorẽ. aut habet aliunde, & tũc non tenetur maritus expensas funeris facere: nam dicta impensa est onus totius patrimonii ipsius mulieris, & pro rata, cui acquiritur, spectat onus funerandi mulierem, & si nihil habet, spectat ad patrem, & si patrem non habeat, nec aliquid ĩ bonis, tunc spectat ad uirum propter dignitatem maritalem: ut est casus in l. Neratius. cum multis legib. sequentib. ff. de relig. & sum. fu. Similiter uidetur, ꝙ non teneatur eam alere maritus, sed pater: ut l. si quis a liberis. §. si uel parens. ff. de lib. ag. & l. alimenta. C. de ne. gest. Quod est uerum, si fuit promissa dos, & non tradita, licet quidam contra, quod etiam si nulla fuit promissa dos, onus alimentorum spectet ad patrem, si autem mulier neminem habet, qui eam alere teneatur

 tunc

tunc vir tenebitur eam alere, ut probat d.l. ꝙ ſi nulla. & ita ꝓcedat glo. in d.l. ſi cum dotem. §. ſinautem in ſæuiſſimo.

2 † Cuius autem expenſis debeat mulier funerari, ſatis colligitur reſponſio ex prædictis, vide tamen pulchrum conſilium domini Signoroli, quod incipit: quia mortua eſt domina Catherina. & per Bal. in l. filiaſam. ff. ſol. mat. & in l. ſed ſi mundum. cum l. ſeq. ff. de relig. & ſum. fune. Quid autem ſi mulier habeat dotem, & alia bona, de quibus debeat funerari, quidam dicunt, ꝙ de dote. Imo. in l. ſi filiafa. ſol. mat. tenet, quòd pro rata de omnibus bonis, quod not.

LXII. QVÆRO,

VXOR habitans ſeorſum à uiro an ſit alenda? Iaco. de Are. Cy. Bal. & Sal. in l. quod in uxorem. C. de neg. geſt. diſtinguunt, aut hæc eſt culpa uiri, & tenetur eum alere, ut l. 1. C. de inſti. & ſubſti. aut eſt culpa uxoris, & non tenetur, ar. l. ſi ea. C. de condi. inſer. facit bonus tex. in §. illud. in fi. in authen. de non elig. ſecun. nuben.

SVMMARIVM.

1 *Bona uiri an ſint tacitè obligata pro alimẽtis, ſicut pro dote.*
2 *Diſpoſitio l. Lucius. ff. de alimen. leg. an habeat locum in uſuris quæ petuntur.*

LXIII. QVÆRO,

1 PRO alimentis † an bona uiri ſint tacitè obligata ſicut ꝓ pro dote. Bar. ponit in ſuo tract. de alimentis, circa fin. & Are. in §. fuerat. inſti. de actio. & Bar. in l. ſi cum dotem. §. ſinautem in ſæuiſſimo. ff. ſol. mat. ubi refert Iaco. de Are. tenere quòd ſic, per l. 1. §. ſed ut plenius. ff. de rei uxor. act. Nam ex dote debentur alimenta, ut d. §. ſinautem. §. uſuræ. quandoq; debentur ex pecunia, arg. C. de iure dot. l. pro oneribus. ſed res obligatæ pro ſorte ſunt obligatæ pro uſuris, ut l. Lucius. ff. qui pot. in pig. hab. ergo ea quæ ſunt obligata pro dote, erunt etiam obligata pro alimentis, facit l. Lucius. ff. de ali. & cib. leg. & l. Cayus. cum ſua glo. ff. de annu. leg. & in hanc partem uidetur inclinare Bar. licet referat Gui. de Suz. & Iac. Ruffi. determinaſſe contrarium. Et pro opin. Barto. facit optimè text. in l. 2. ff. de ali. & cib. leg. ubi quando legantur alimenta pro aliqua re, dr̃ tacitè pro illis alimentis res ipſa obligata. Idẽ tenet Paul. in ſuo conſi. 80. ubi limitat illud uerum in alimẽtis, quę petuntur conſtante matrimonio, ſed in his quæ petũtur eo ſoluto, dicit ſe non reperire à doct. tactum, & relinquit indeciſum. Alij dicunt idem eadem ratione, & fortè maiore in alimentis debitis ſol. ma. & de maioritate rationis conſtat: quia quando conſtante matrimonio petuntur, non dicuntur acceſſoriè peti, cum nondum nata ſit actio principalis. ſ. de dote, ut l. ſed ſi alia. ff. de bo. dam. l. 2. in princ. ff. de dot. præle. ſed quando petuntur ſol. mat. tunc dicuntur acceſſoriè peti: quia tũc eſt nata actio de dote, & ſic militat ratio d. l. Lucius. item quando conſtante matrimonio petuntur, non ueniunt iure actionis, nec officio iudicis mercenario, ſed nobili, ut not. Bal. & Raph. in l. ſi marito. §. fin. ff. ſol. mat. officium aũt mercenarium deſeruit actioni intentatæ. l. 4. C. depo. no. Bar. in l. 1. ff. de iuriſ. om. iud. Sed adde, quòd contra iſtud tenet ipſemet Bar. cum quadam tamen modificatione in d. l. Lucius. ff. de alim. leg. & Io. And. in addi. Specu. in tit. de do. inter vir. §. 1. uerſ. ſed nunquid bona viri. & Imo. in d. l. ſi cum dotem. §. item pater. & in l. ſi marito. §. fi. ff. ſolu. mat. & Ro. in d. l. ſi cum dotem. §. ſinautem. alleg. text. in l. aſſiduis. in fin. ibi, dotẽ tantùm. C. qui pot. in pig. hab. Secundò: quia non reperitur iure cautum inter caſus enumeratos in tit. ff. & C. qui pot. in pig. hab. ſtandum eſt ergo regulæ. Tertiò, quia cum ſpecialiter pro dote introducta ſit tacita hypotheca per dict. §. ſed ut plenius. & nihil dicitur de alimẽtis, ergo ſi illud uoluiſſet, quare non expreſſiſſet. l. 1. §. ſinautem ad deficiẽtis. C. de cad. tol. Fallit tamen hæc opin. ſecundùm Bart. in d. l. Lucius. quando aliqua res eſſet ſpecialiter deſignata uxori pro alimentis, per d. l. 2. ff. de ali. & cib. lega. Nec ob. text. in d. l. Lucius. qui pot. in pign. hab. quia ibi uſuræ petuntur eadem actione, qua etiã ſors petebatur, pro qua pignora erant obligata, ſecus in caſu

2 noſtro ſecundùm Rom. & ſic uult, quòd † d. l. Lucius. nõ habeat locum in uſuris, quæ petuntur officio iudicis tantum. Sed neſcio, quid uelit Rom. quia aut uſuræ fuerunt promiſſæ, & tũc ſicut ſtip. producit actionem pro ſorte, ita etiam pro uſuris, & tot erunt ſtipulationes, quot res. l. ſcire debemus. ff. de uerb. obli. Aut uſuræ non fuerunt promiſſæ, & tunc non ueniunt iure actionis, ſed ſolo iudicis officio mercenario, ut l. 4. C. depo. modò ſic. ſicut fideiuſſor ſimpliciter intercedens obligatur pro ſorte, & uſuris uenientibus ſolo officio iudicis, ut eſt glo. ord. & no. in l. quæro. in princ. ff. loca. & probatur in l. ſi poſtea. ff. rem pupil. ſal. ſo. quare non idem uidetur eadem ratione in pignore & hypotheca. Ideo uidetur mihi, quòd malè loquatur Ro. in puncto iuris uerior uidetur prima opin. per dicta l. Lucius. iuncto illo argumento. Suſtineri tamen poſſet opin. Ioan. & ſequacium, licet non ſit in totum tuta, reſpondendo ad dicta l. Lucius. quòd illud uerum, quando ſimpliciter debitor creditori bona ſua hypothecauit, ſecus ſi expreſsè ſpecificè obligauit pro ſorte: quia tunc non diceretur obligata pro uſuris, ſicut in ſimili uidemus in fideiubente expreſsè pro ſorte, quia non extenditur ad uſuras, ut no. glo. & omnes in d. l. quæro. ſed ſic eſt, quòd iura expreſsè dicunt, bona uiri tacitè hypotheeata pro dote. d. §. ſed ut plenius. & d. l. aſſiduis. ergo non extenditur ad alimenta. Et quòd iſta fuerit ratio d. l. Lucius. uoluit Cy. expreſsè in l. in pignoribus. C. de uſu. Secundò ſuſtineri poteſt opin. Ioan. And. reſpondendo aliter ad d. l. Lucius. quia ibi loquitur, quando uſuræ, pro quibus dicuntur bona eſſe hypothecata, ueniebant omnino acceſſoriè, uidelicet offic. iudic. mercenario, adeò quòd extincto principali extingueretur acceſſorium. Sed in caſu noſtro non ſunt acceſſoria alimenta ad dotem: ſicut uſuræ ad ſortem: quia uidemus, quòd antequam nata ſit actio de dote, peti pñt alimẽta, ut ſupra fuit cõcluſum. Itẽ quia ſoluto matrimo. peti poſſunt, antequã dos petatur, ut habetur per Mod. in l. diuortio. in prin. ff. ſoluto matr. & dixi ſupra in 17. q. ergo &c.

LXIIII. QVÆRO,

ALIMENTA cum dote relicta, an debeant commenſurari? Ro. in ſuis ſing. notab. 472. tenet quòd ſic per caſum, quem dicit non eſſe alibi ſecundùm lect. ibi approbatam in l. cùm unus. §. alimentis. ff. de alim. & cib. leg.

LXV. QVÆRO,

AN maritus teneatur ſoluere condemnationem factam pro uxore? Dic quòd non de iure communi, ut in toto titu. C. ne uxo. pro mari. licet quidam contra de æquitate, quæ æquitas mihi non placet: quia immo eſt iniquitas: nihil eſt enim iniquius, quàm quòd unus teneatur ex facto alterius. l. 1. ff. ſi pars hære. peta. & ibi glo. & ſic pœna ſuos teneat authores. l. ſancimus. C. de pœ. & in toto titu. C. ut nullus pro debito alieno grauet. lib. 11. & ita dicit fuiſſe determinatũ Alb. de Roſ. in j. parte ſtatutorũ. q. 48. de hoc tetigi ſupra §. proxi. inter priuilegia dotis dicã ẽt infra proxi. §. in materia, qñ dos publicet.

LXVI. QVÆRO,

AN vir teneatur proſequi ſeruos dotales fugitiuos ſuis ſumptibus? Doct. in l. ſi filio. §. qui dotalium. ff. ſolu. mat. tenent quòd ſic, ſi culpa uiri ſunt fugitiui.

SVMMARIVM.

1 *Mora mulieris in dote recipiẽda in quo releuet maritũ. & n. 2.*

LXVII. QVÆRO,

1 MORA mulieris † in dote recipiẽda in quo releuet maritum? Dic, ꝙ facit maritum teneri de dolo duntaxat, ut eſt tex. in l. ſi mora. ff. ſol. ma. Nec ob. tex. in l. ſi filio. §. maritũ. & in l. ſi conſtante. §. maritus. eo. ti. ubi innuit, ꝙ ẽt aliàs ſine mora maritus teneatur de dolo tm̃: quia reſp. ꝙ imò qñ mulier nõ eſt in mora, maritus tenetur de dolo, lata culpa & leui, ut l. etiam. §. 1. ff. ſol. ma. & no. in l. in rebus. C. de iure do. & in l. Pompon. ff. de pac. do. Et ita debet ſuppleri ad leges contra-

2 rias. Et ſic ſequitur, quòd † propter moram mulieris maritus excuſatur à leui culpa, & hoc inducit dicta l. ſi mora. Item ſi ex qualitate obligationis maritus obligatus fuiſſet de leuiſſima culpa, ut quando in dotem ueniſſet quantitas, certè propter moram ipſius mulieris maritus eſſet liberatus à caſu fortuito.

tuito.l.qui decem.in prin.ff.de solu. Adde, ꝙ mora mulieris releuat maritum in alio: quia ubi aliàs ante moram mulieris uir tenebatur etiam de fructibus percipiendis ex natura ipsius contractus.l.uideamus.in princip. ff.de usur. nunc uerò tenetur tantùm de ꝑceptis.d.l.si mora.in fi.& infrà ꝗ.lxxi.q.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an lucretur fructus perceptos negligentia vxoris nolentis recipere rem dotalem sol.mat.*

2 *Fructus per venditorem percepti negligentia emptoris ex re debita emptori debent ei restitui.*

LXVIII. QVÆRO,

1 AN maritus† lucretur fructus perceptos negligentia uxoris nolentis recipere rem dotalem sol.mat. Bar.& communiter Docto.in l.si mora.ff.solu.matrimo. tenent, ꝙ non per illum text.non ob.l. mulier.§.si hæres.ff.ad Trebel.quia secundùm Iaco.de Are. hæ erant res propriæ mulieris; quia sol.mat.res dotales sunt mulieris,ut l.in rebus. C.de iure do. sed in contrario erat res alij debita, quæ tamen non erat propria,nec unquam fuerat eius, cui debebatur: sed hæc solutio non placet Bar.quia innuit, quòd secundùm iura Digestorũ solu.matrim.retransiret dominium rei dotalis in mulierem, quod non est uerum secundùm eũ, de quo dixi suprà proxi. unde aliter soluit Barto. quòd in l.contraria attenditur, ꝙ ibi res,quæ erat debita, nunquam fuit agentis, uel alterius, qui dederit pro eo: sed hæc res dotalis quandoque fuit ipsius mulieris, licet nunc solu.mattrim. non sit uerum dicere, quòd transeat dominium in ipsam mulierem de iure Digestorum, ut dicebat Iac.& facit in ar.l.uideamus. §.si actionem. ff.de usu. Adde, quòd idem,quod Bar.hic tenet Rapha. in l. de diuisione.ff.sol.mat. Sed contra primum membrum dictæ solutionis uidetur casus in l.uenditor. uer.quemadmodum.

2 ff.de hære.uel act.uendi.† ubi fructus per uenditorem percepti negligentia emptoris ex re debita emptori debent ei restitui,licet a uenditore seminati fuerunt: quia licet si uenditor non consuluisset fundum,& sic fructus non percepisset, non teneretur de fructibus, qui percipi potuerunt: tamen quando coluit & percepit, tenetur ut ibi, & tamen ibi loquitur in re debita, quæ nunquam fuerat emptoris.

Vnde Bald.ibi in reportatis antiquis respondet aliter, ꝙ in re debita ex causa lucratiua procedit opin. Bar.secus autem si ex causa onerosa: quia tunc procedit d. vers. quemadmodum. pro quo facit l.fructus. C.de act.emp.licet Bar. & Saly.ibi illum intelligant,quando tempore uenditionis fructus erant a uenditore seminati,& post contractum percepti, secus si post contractum fuissent seminati & percepti nulla mora facta emptori:quia tunc non essent restituendi secundùm eos. Tamen ego considero,ꝙ hoc uidetur contra tex.in d.l.uenditor ex hæreditate. Quidam respondent, ꝙ ibi fructus erant pendentes tempore uenditionis, sed istud est diuinare: quia hoc nullo pacto colligitur ex d.l.uenditor.tamen contra Bar.cum dicta limitatione Bal.de qua supra dixi, arguitur de eo,quod no.glo.in l.de diuisione.ff.sol.mat.ubi fructus percepti a muliere ex dote debita marito recusanti accipere dotem oblatã non sunt ei restituendi, & tamen ibi dos erat debita ex causa onerosa: contra distinctionem Bald. Et si dixeris, quòd in d.l.uenditor ex hæreditate. fructus erant pendentes tempore uenditionis,secus in d.l.de diuisione.cum gl.& ideo in d.ver. quemadmodum.uidentur fructus uenditi, sicut & fundus.l. Iulia.§.si fructus.de act.emp. Videtur mihi, ꝙ sit magna diuinatio, quòd magis fructus essent pendentes in d.l.uenditor. ꝙ in d.l.de diuisione. Vñ fortè posset dici ꝙ opi.Bar.in pũcto iuris non sit uera; quia terribiliter ei ob.d.uers.quẽadmodũ.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si neglexerit colere fundum ante moram mulieris, an teneatur ipsi mulieri fructibus,quos percipere potuerat.*

2 *Negligere culturam dicitur esse leuis culpa.*

LXIX. QVÆRO,

1 QVID si maritus† neglexit colore fundum ante morã mulieris, an teneatur ipsi mulieri de fructibus quos percipere potuit. Tex.innuit ꝙ sic,in l.si mora ff.so.mat.In cõtrarium uidetur tex.in l.uenditor ex hæreditate.ff. de hære. vel ac.ven.Bar.soluit, ꝙ ibi loquitur in re debita agenti,quæ nunquam fuit sua, sed hic in re debita uxori. quæ fuit sua. Adde, ꝙ cum Bar. transeunt communiter do. quidam dicunt, ꝙ Bar. malè ponderauit tex.in d. l. uenditor ex hæreditate.in uers. nisi culpa. unde dicunt, aut negligentia cadit in culpam, & tunc uenditor tenetur:aut non cadit in culpã, & tunc secus. Hic dicunt, ꝙ aut uenditor desiderat licentiam emptori ingrediendi fundum propria authoritate, & tunc si uenditor negligit culturam fundi, non tenetur, sed si talem licentiam non dedit, debet fundum colere, aliàs tenetur de negligentia per d.uersic. nisi culpa. Adde primò, ꝙ hic uidetur esse truffa, & uidetur referre, an dederit prædictam licentiam, uel non: quia omnino si emptor uoluisset, potuisset illam petere, & consequi inuito venditore secundũ Bal.in l.si traditio. C.de act.emp. Præterea cõtra prædicta fa-

2 cit:quia† negligere culturã dicitur esse leuis culpa per d.l. si mora. inducendo sic, nam cum ibi ideo maritus exoneratur à cultura fundi: quia illum obtulit mulieri recusanti: ergo innuit, ꝙ fuisset obligatus colere, si non obtulisset, & certum est, ꝙ maritus non tenetur de leuissima culpa in negligendo:ergo apparet, ꝙ est leuis, & non leuissima: sed si uerè esset sententia prędictorum, debuisset uenditor teneri in d. l. uenditor ex hęreditate. quia neglexit colere fundũ, & sic, fuit in culpa, cuius tamen contrarium fatentur ipsi: ergo &c. Non ob.d. uer. nisi culpa. quia intelligitur de negligentia commissa circa substantiam rei, non autem circa fructus, & ita firmant Bal. Ang.& Imo.in l. si seruum. in prin. ff. de uerbo. oblig. & idem sentit una glo. parua in d. uersi. quemadmodum. dicunt hoc esse casum in d. l. si seruum in quantum ibi dicitur de eo, qui non curauit seruum ægrum. Hinc dicunt, ꝙ tex. in d.l. uenditor. dum dicit, non teneri de negligentia circa fructus commissa, non procedit,quando fructus erant pendentes,& passus est eos corrumpi:quia tũc dicitur culpam commisisse circa substantiam rei, cum tales fructus sint pars rei.l.fructus pendentes.ff.de rei uen.cum si. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quomodo constituatur in mora recipiendi dotem.*

2 *Obligatio verbalis sufficit quò ad impediendam irretractabilem uenditionem pignoris.*

LXX. QVÆRO,

1 MVLIER quomodo† constituatur in mora recipiẽdi dotem.Glo.in l.si mora.ff.sol. mat. dicit, quòd res fuit oblata, uel etiam consignata qñ erat talis res, quæ poterat consignari, uide Bar.ibi.Et adde secundùm Angel.ꝙ regulariter ubi requiritur oblatio, non sufficit uerbalis, sed re quiritur realis, ut l.qui x.§.idem respõdit.ff.de sol.& l.seruus si hæredi.in fi.ff.de stat.li.no.Bar.in l.prætor.§. si quis paratus.ff.de oper.no.nunc.Facit:quia ubi opus est facto, uerba non sufficiunt.c.pastoralis.de offi.or.& ibi not.glo. Fallit,vbi obligatio re ipsa non potest fieri ut de re immobili:quia tunc sufficit uerbalis obligatio secundùm gl.in d.l. si mora.& idẽ tenet ibi Bal. & Ang. tamen hoc signanter limitat Bal.in l. acceptam.in 1.q. C.de usu. esse uerum,si uerbaliter offerens rem immobilem illam habeat solutioni paratam,aliàs secus, allegat not.in simili per Dy.in regula peccatum.de regu.iuris.in 6.ubi si fœnerator offerat soluere, seu restituere usuras, quas extorsit, puta Titio, non liberatur à peccato, licet dicat Titius,quòd sibi illas remittit, nisi fœnerator habebat pecuniam restitutioni paratam.

2 Adde etiam unum casum singularem, † quòd sufficit oblatio uerbalis, quò ad impediendam irretractabilem uẽditionem pignoris, ut l. fundus, qui Lucii Titii. de rescin. uen. & uide Imo.in d.l.si mora. ubi ponit plures alias fallentias,de quib.ẽt aliquid dixi infra d.l.prætor.§.si quis paratus.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si commisit culpam leuissimam in faciendo circa rem dotalem post oblationem factam sol. mat. an teneatur mulieri.*

LXXI. QVÆRO,

1 SI maritus † commisit culpam leuissimam in faciendo circa rem dotalem post oblationem factam sol. mat. an teneatur mulieri, & qua actione? Glo. in d. l. si mora. ff. sol. mat. dicit, quòd tenetur l. Aquilia. ut l. in l. Aquilia. ff. ad l. Aquil. Quod intelligebat Petrus, si uir fuit in mora, aliàs non tenetur de leuissima culpa. Bar. dicit, quòd gl. indubitanter est uera secundùm iura. C. de quo iure dominium dotale sol. mat. est mulieris. l. in rebus. C. de iure dot. & ideo maritus tenetur de leuissima culpa actione legis Aquiliæ. Non tamen intelligas, quòd læuissima culpa ueniat in actione de dote. Culpa uerò leuissima in non faciendo, nec in actione de dote, nec legis Aquiliæ uenit, sed secundùm iura fforum, secũdùm, quæ non transfertur dominium in mulierem ipso iure sol. matri. tunc non datur actio de dote contra uirum pro leuissima culpa, nec actio legis Aquiliæ, quia domina.

Ex prędictis habes notare, ꝙ in omnibus contractibus, in quibus quis tenetur de dolo & lata culpa, tenebitur etiam de leuissima in faciendo commissa, per glo. in d. l. si mora. iuncto text. quam ad hoc ponderauit Barto. in l. quod Nerua. in 12. col. in uers. item quæro, utrum culpa leuissima. ff. depositi. q communiter habetur ibi corruptus, quia dum allegat ibi glo. in l. si constante. in uerbo ne facto. uoluit allegare gl. in d. l. si mora. & ista pars uidetur uerior, licet quidam referant & intelligant pro Bar. in d. l. quod Nerua. quę dicit, quòd pro culpa leuissima in faciendo commissa detur actio ex illo contractu, dum Bar. allegat l. in rebus. §. si autem. ff. commoda. qui text. loquitur in actione ex commodato. & ideo reprehendũt Barto. quia in contractu gratia utriusque celebrato iura dicunt, non teneri ex leuissima culpa, nec distinguunt inter culpam leuissimam in faciendo, & in negligendo, cum dicant de leui solùm teneri, allegant l. quæcunque. §. fin. cum seq. ff. ad leg. Aquil. ibi dum tex. dicit, an ex locato, nam aliàs frustra dubitasset ibi Iurisconsultus, an ex locato &c. Sed aduerte: quia ista fuerunt uerba Bald. in l. pignus. in 10. col. C. de pig. act. & Sal. in l. nulla. in fi. eod. tit. Tamen mihi uidetur, quòd Bar. in d. l. si mora. ponderosè loquatur, dum ibi dicit, quòd pro leuissima culpa datur actio legis Aquiliæ tantùm, non autem ex eo contractu, & hoc clarissimè aperit ipse, dum dicit, non dico actione de dote &c. & est hoc utile scire, an agi possit actione ex eo contractu, uel legis Aquiliæ propter naturam contractuum bonæfidei, qui sunt fauorabiliores. & ideo tene menti. Et adde, quod cum gloss. in d. l. si mora. concordat Imol. in cap. 1. in 10. col. extra, de commo. & Bal. in l. acceptam in 6. q. C. de usur. & in l. 1. in prin. ff. de eo per quem fac. est.

S V M M A R I V M.

1 *Vxor an habeat actionem legis Aquiliæ contra maritum pro leuissima culpa commissa in faciendo circa res dotales post soluto matrimonio.*

LXXII. QVÆRO,

1 AN uxor habeat † actionem legis Aquiliæ contra maritum pro leuissima culpa cõmissa in faciẽdo circa res dotales post sol. ma. Bar. in l. si mora. ff. sol. mat. & retuli suprà in præcedenti q. tenet, quòd de iure Digestorum non possit dari actio l. Aquiliæ uxori. Adde quòd Imol. & Modern. ibi tenent contrarium, dato quòd in uxorem non intelligatur retranslatum dominium, allegant, quòd ista actio datur non solum ei, qui est uerè dominus, iuxta l. item Mela. §. fi. ff. ad leg. Aquil. sed etiam ei, qui uerè non est dñs, datur utilis actio. l. Aquiliæ. per l. sed si proprietarius. eo. ti. Posset tñ responderi, ꝙ ideo ibi datur utilis actio usufructuario; quia ususfructus dr̃ esse pars dominij, ut hr̃ in l. 4. ff. de usufr. & in l. qui usumfructum. ff. de verb. obl. Sed mulier secundùm iura fforum solùm hẽt actionem personalem ex stipulatu ad dotem, nõ aũt dicebatur aliquo modo domina rei dotalis, ergo &c. Sed hodie cessat huiusmodi ratio per d. l. in rebus. C. de iur. do. quia põt mulier agere rei uen. ergo & actio l. Aquiliæ quidẽ competit. propter culpam, uel etiam leuissimam in faciendo commissam per text. in d. l. in lege Aquilia. An autem sit uerũ, ꝙ actio legis Aquilię det̃ ex leuissima culpa in faciẽdo cõmissa, uide in l. qui bona. §. cum inter. & ibi ꝑ doct. ff. de dam. infect,

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si committit leuissimam culpam in rebus dotalib. constan. mat. qualiter teneatur.*

LXXIII. QVÆRO,

1 SI maritus † committit leuissimam culpam in rebus dotalibus constante matrimonio, qualiter teneatur? Gloss. in l. etiam. §. 1. ff. sol. mat. dicit, quòd maritus tenetur etiam de leuissima culpa, qñ in suis rebus maritus erat diligẽtissimus, ita etiam dixit gl. in l. in rebus. ff. commo. aliàs stamus regulæ, ex quo contractus est celebratus gratia utriusque tenetur solùm de dolo, lata culpa & leui. l. si ut certo. §. nunc uidendum. ff. commo. Et non mireris; quia quãdo maritus in suis est diligentissimus, nedum dicitur esse in culpa leui, uel leuissima circa res dotales, sed etiam dicitur esse in fraude, & in dolo præsumpto, ut est gloss. not. in l. quod Nerua. in uer. his. ff. depo. quam declara & limita et pulchrè per Bar. ibi in quarta, & quinta oppositione.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum, quòd maritus non teneatur præstare illam diligentiã in rebus dotalibus, quàm præstat in suis, an ualeat.*

LXXIIII. QVÆRO,

1 AN pactum, † quòd maritus non teneatur præstare illã diligentiam in rebus dotalibus, quam præstat in suis? Gl. in l. ẽt. §. licet. ff. sol. ma. dum allegat l. Pomp. ff. de pact. do. sentit, quòd non. In contrarium uidetur tex. in l. contractus. ff. de regu. iu. & no. gloss. in l. 1. §. si conueniat. ff. depositi. ubi culpa remitti potest. Puto sic dicendũ, ꝙ aut fuit factum constante matrimo. & tunc non ualet: quia non põt mulier conditionem dotis facere deteriorem. l. licet. & l. Attilicinius. ff. de pact. dota. & ita intelligatur gl. in d. §. licet. Sed si soluto matrimonio pacisceretur, bene ualeret, iuribus præallegatis, & facit l. ob res. ff. de pact. dot. & sentit gl. in d. l. Pompo.

S V M M A R I V M.

1 *Seruitus an amittatur propter negligentiam uiri in non utendo seruitute debita prædio dotali.*

LXXV. QVÆRO,

1 AN propter † negligentiam uiri in non utendo seruitute debita prædio dotali amittatur seruitus? Gl. sentit ꝙ sic in l. si filiosa. §. maritus. ff. sol. ma. & hoc sequitur Bart. ibi. Nec obst. ꝙ maritus nõ potest alienare seruitutem prædio dotali debitam, ut l. lex Iulia. ff. de fun. dot. quia responde, quòd illud est uerum paciscendo sed non utendo sic, ut in d. gloss. & in l. si maritus. ff. de fun. dot. ar. eius quod no. in l. longe. ff. de diuer. & tẽpo. præsc. Idem tenet gl. in l. 3. §. fi. in uer. remittit. ff. de re. eo. Sed Iac. de Are. tenuit contrarium, & sequitur Ang. & Rom. in d. l. si filiof. §. maritus. allegant tex. in l. si fundũ. ff. de fun. dot. ubi sicut in dote ꝓhibetur alienatio, ita & præscriptio inchoata post dotem institutã, & istud ṽr uerius, pro quo optimè facit text. in l. alienationis. in uer. eum quem. ff. de uerb. sig. Secus ergo si esset inchoata ante dotem constitutam, per tex. in d. l. si fundum, qui nõ est alibi. Et licet Pau. respondeat ad illum text. quòd illud est uerum quantùm ad prohibitionem legis Iuliæ de fundo dotali, tñ hæc responsio uiolat literam. d. l. si fundum. iuncta l. neque. de fun. dot. per quæ iura satis patet responsum ad rationes Cyn. & sequaciũ, prædicta limita uera in seruitute prædiali.

LXXVI. QVÆRO,

QVID in seruitute ꝑsonali, puta ususfructus, an negligentia mariti possit inducere amissionẽ illius seruitutis? Tex. est ꝙ nõ in l. cũ in fundo. §. ꝙ si mulier. uer. quòd si aliena. ff. de iu. do. licet secus in prædiali; ut supra proxi. q. Ratio differentiæ est: quia seruitus prædialis inhæret fundo, cui est debita. l. qui aliena. §. fi. cum concor. ibi alleg. ff. de neg. gest. & l. Iulia, respicit alienationem fundi & iuriũ inhærentiũ fundo.

l. Iulia,

l. Iulia. eum seq. secus in seruitute personali: quia cum personę inhæreat, meritò personæ negligentia amittitur. Et isto casu uerificetur gl. in d. l. 3. in uer. remitti. ff. de re. eo. & opi. Dy. & sequacium, pro quibus facit tex. in d. l. 3. cõiuncta gl. in uer instaurari. ubi uolunt illæ gl. ꝙ res minoris non possunt alienari per negligentiã, sed seruitus persona lis minori debita, sic patet: quia dicit tex. instaurari debere propter minorem ætatem, ergo innuit, quòd erat amissa.

SVMMARIVM.

1 *Pater mulieris qui promisit dotem, si erat soluendo, an imputetur marito, qui non exigit, si postea pater efficitur non soluendo.*

LXXVII. QVÆRO,

1 SI pater mulieris† qui promisit dotem, erat soluendo, an imputet marito, si non exigit dotem, si postea factus est non soluendo. Vide Bar. & alios in l. nupta. §. 1. ff. sol. mat. & in l. Lucius. eo. ti. & uide bo. tex. in l. cum in fundo. §. 1. ff. de iu. do. & uide tex. magistralem in l. si extraneus, & in l. promittendo. eo. ti. Et uidetur, ꝙ quando pater sine magno incommodo suo non potuisset soluere, ꝙ tunc si maritus non exegit, non potest dici fuisse in culpa, sed si pater erat soluendo, & postea effectus sit non soluendo, & interim neglexit maritus exigere, tenetur de tali culpa per tex. in d. l. nupta. §. 1. inquantum dicere uidetur à contrario sensu, ꝙ exceptis casibus ibi enumeratis tenetur maritus, licet forte non debeat sumi ar. à contrario sensu; quia resultaret contrarius intellectus dictæ l. si extraneus. & ita tenet Raph. in d. l. nupta. §. 1. pro quo facit tex. iuncta gl. in l. si marito. in uers. exegerit. ff. sol. mat. dum allegat d. l. si extraneus.

LXXVIII. QVÆRO,

SI maritus remisit dotem socero per pactum an soluto matrimonio poterit maritus ad illam conueniri. uide per Bar. & alios in l. si marito. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Nomen debitoris si sit datum in dotem, an maritus teneatur de periculo, si efficiatur non soluendo.*
2 *Mulier si dicat viro, do tibi istud nomen in dotem pro decem, an videatur dedisse illud æstimatum.*

LXXIX. QVÆRO,

1 SI nomen† debitoris sit in dotem datum, an maritus teneatur de periculo, puta si efficiatur non soluendo. Tex. uidetur quòd non, si culpa sibi imputari non potest ut in l. Mæuia. in princip. ff. solu. matrim. Quod limita uerum, nisi fuerit datum in dotem æstimatum: quia tunc periculum esset uiri, ut l. si nomen. ff. de hære. uel act. uend. Sed si nomen debitoris delegaretur uiro, tunc aut loqueris de periculo subsistentis inopiæ tempore delegationis, & distinguitur, aut fuit uir sciens, aut ignorans. l. promittendo. §. si debitorem. ff. de iure do. aut quæritur de periculo subsistente inopiæ, & pe-
2 riculum est uiri. l. pupillum. §. 2. ff. de sol. † quid si mulier dicit uiro, do tibi istud nomen in dotem pro 10. an uideatur dedisse illud æstimatum, Bald. post Iac. de Are. in d. l. Mæuia. ff. sol. matr. tenet quòd sic, quòd est notandum secundùm Imol. ibi.

LXXX. QVÆRO,

SI propter damnum, uel delictum viri res dotales per dantur, uel deteriorentur, an uir ipse teneatur. Alber. de Rosa. in secunda parte statutorum, quæst. 61. tenet ꝙ sic, per l. in his. ff. sol. mat. dixi supra in §. 1. vide in proxi. quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Damnum datum in re dotali ab inimicis viri, an præsumatur datum culpa ipsius mariti.*

LXXXI. QVÆRO,

1 AN damnum† datum in re dotali ab inimicis uiri præsumatur datum culpa ipsius mariti, & quid si talis inimicitia erat causata absq; sua culpa. Bar. in l. in his. ff. sol. ma. indistinctè concludit ꝙ sic, pro quo allego gl. in l. si merces. §. culpæ. ff. loc. Bald. in d. l. in his. dicit, quòd si est inimicitia publica, ista annumeratur casui fortuito, per l. si merces. §. vis maior. & l. item quæritur. §. si exercitu. eo. titul. sed si est priuata inimicitia, ita demum annumeratur culpæ, si propter culpam causata est illi inimicitia, aliàs secus: quia tunc esset contra omnem naturalem æquitatem, quòd ascriberetur culpæ. & sic dicit tenere Cy. in l. si de fundo. ff. loca. unde tunc ascribitur casui fortuito secundùm eum, & similiter dicit, quòd quando ex facto præambulo creatur inimicitia: tūc inimicitia illa sequens non ponderatur ipso actu præambulo, ut probatur in c. cum P. Manconella. de accusa. & in authen. si dicatur. C. de testib. in quibus patet, ꝙ accusans alium de crimine, uel testificans contra eum in causa criminali, propter id efficitur suus inimicus, non tamen repellitur ab illo testimonio, uel ab illa accusatione: sed bene repelletur ab alio testimonio postea referendo, & sic ex prædictis patet, quòd Bal. post Cyn. contradicit Bar. Potes dicere, quòd dictum Bart. sit uerius: qua licet regulariter sine culpa quis non puniatur, uerum est nisi subsit causa, ut in regula sine culpa. de reg. iur. & in c. fin. cum ibi not. extra de constit. quæ causa uidetur hic esse, ex quo propter odium alterius mulier recipit hoc damnum, uel posse dicere, quòd aut iste sciebat se habere inimicitiam, licet absque culpa sua, & non faciebat custodiam, ac si non habuisset inimicitiam, & tunc ꝓcedat opi. Bar. quia uidetur esse in culpa non faciendo diligentiorem custodiam propter inimicitiam, & prout communiter quilibet diligens sciens se habere inimicitiam fecisset, aliàs si adhibuisset diligentem custodiam, tunc uidetur, quòd non teneatur, & ita procedat opi. Cyn. & hęc distinctio satis uidetur de mente gl. in d. §. culpæ.

LXXXII. QVÆRO,

a AN maritus, qui in suis est deligentis simus, & non in dotalibus a sit in dolo, uel culpa. Bar. consuluit in cõsilio incipiente quædam mulier quòd dicitur esse in dolo, & idem sentit Saly. in l. quæ fortuitis. C. de pign. actio. quicquid dixerit Bal. in l. pignus. in 15. col. eod. tit. dum allegat tex. in l. hæredes. §. non tantùm. ff. fam. ercisc. Sed potest responderi, quòd illud procedit in re communi, in qua fuit tãtum diligens, licet in aliis propriis fuerit diligẽtissimus: quia uerum est, tunc non teneri de leuissima culpa: quoniam constat etiam pro ea parte, qua irreuocabiliter erat præsens, eũ fuisse diligentem tantùm, non autem diligentissimum. Et per hoc potest decidi quæstio, quam tangit Bald. in d. l. pignus. in 6. colum. in uersi. sed iuxta hoc quæritur &c.

ADDITIO.

a In dotalibus. Maritus, qui maiori vtitur diligentia in rebus propriis, quàm in dotalibus, videtur esse in dolo, vel culpa, sed quomodo & quando.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si repudiauit uirum sine causa an perdat dotem*
2 *Mors sola potest separare, quos Deus coniunxit.*

LXXXIII. QVÆRO,

1 SI mulier† repudiauit uirum sine causa, an perdat dotem, & an furor sit iusta causa repudii. Tex. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. sol. ma. dicit, quòd propter furorem non fit diuortium, nisi sit furor intolerabilis.

Quidam dicunt, ꝙ furor nullo modo sit iusta causa diuertendi: quia iure non probatur. Sed Cyn. & communiter alij in l. consensu. C. de repud. ponderant, quòd sit expressum, dũ
2 dicitur, uel qualitercunque uitæ coniugis insidietur. † Sed de iure canonico sola mors separat, quos Deus cõiũxit, facit, qđ habetur in c. 2. de coniu. lepro. & in c. 2. de transla. pręla. & in c. dicat aliquis 32. q. 4. Et quis sit modus probandi furorem, uide

uide Imol.& Moder. in d.§.si maritus. de quo in clem.1. de hom.& ibi pulchrè per Pet.de Anch.& per eundem in suo consil.5. Et aduerte: quia non sufficeret probare, quòd aliquis fecisset aliquem actum furoris, uel stultitiæ, puta quod proiecit lapides, sed capitulandum est, quòd non calore iracundiæ, sed sine causa more insanorum, & ex consuetudine lapides proiecit: nam & quandoque sapientes lapides proiciunt, ut pro tuitione corporis sui, uel causa solatii secundùm Bald.in §.item furiosi.insti.quibus non est permis.fa.te. Et adde, quòd probatur quis furiosus ex eo, quòd uadit ridendo per uias, uel in ecclesia, ut est tex. in l.ob quæ uitia. ff.de ædil.edi. Item probatur quis furiosus ex eo, quòd habet memoriam inordinatam: quia unum dicit modò, hinc ad modicum dicit oppositum, ut patet in cap.filii.de hære.in 6.& de materia uide plura per glo.46.q.2.Gonsaldus. & not. 93.distinct.cap.legimus.& not.glo.distinct.66.cap.1. An autem iura loquentia in furioso habeant locum in mentecapto, in quo differunt mentecaptus stultus, insanus, & furiosus, uide Angel.& Imol.in l.ex facto.ff.de uulga. & pupilla. Bartol.& Bald.in l.si furiosi. C.de nupt. & in l.2.C.de curato. furi.& in l.sed & milites. §.iam autem. ff.de excus. tuto.ubi uidentur dicere, quòd multùm uerbosus dicitur mentecaptus.

LXXXIIII. QVÆRO,

a QVID si uidebatur furor sine spe salutis & factum fuit diuortium a an si uir sit sanatus, diuortium habeatur pro infecto, saltem ad hoc: ut uxor excusetur ab amissione dotis? Barto.in l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solu.matrim. sentit quòd non, secundùm Pau.ibi, dum infert Bart.quòd si quis semel sit excusatus a muneribus personalibus propter infirmitatem tempore excusationis, uidebatur esse perpetuò, licet postea sanetur: tamen non perdit immunitatem secundùm Barto. Sed contra tenet ipse Paul.quia ueritas semper præfertur errori.cap.qui ueritatem.80.distin. cap. fraternitatis.de frigidis. Alii dicunt, quòd Barto.non sentit illud, quod dicit Paul. qui esset expressè hoc dictum contra ea, quæ notantur in prima constitutione Digestorum. vbi sententia lata consilio peritorum retractatur alijs peritioribus contra asserentibus, ut est bon.text.in l.diui fratres.ff.de iurepatro. Tu dic sustinendo Barto.quòd cum standum sit peritis in arte, licet postea retractetur ex relatione magis peritorum, tamen non tollitur, quin ex prima relatione peritorum dicentium nullam subesse spem salutis insurgat sufficiens causa ad excusandum mulierem, quæ facit diuortium, à pœna amissionis dotis, de qua in l.consensu.C.de repud. quia quælibet iusta causa excusat a dolo, & pœna, ut not. glo.in l.plagii. C.de plagia.& in l.penul.ff.de abigeis.not.glo. in l.ab executore.C.quorum appel. non recip. & in l.qui solidum.§.etiam.de lega.2. Non obst.d.c.fraternitatis.quia uerum est illud quò ad ualiditatem matrimonii, non tamen ut dicatur pœnam incurrisse. Adde etiam, quòd iusta causa excusandi quem a pœna, est rumor, siue fama publica, ut est tex.no.& ibi Bar.in l.fi.ff.de hæred.insti.& uide Imol.& Bal. in rubr.C.de proba.

ADDITIO.

a Furor an sit iusta causa repudii. Et quid si furor uideatur sine spe salutis & fiat diuortium, nunquid si uir postea sanetur, diuortium habeatur pro infecto: saltem ad hoc ut uxor excusetur ab amissione dotis.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an habeat bona uxoris tacitè obligata pro dote euicta.*

LXXXV. QVÆRO,

1 PRO dote euicta † an maritus habeat bona uxoris tacitè obligata? Glo.in §.fuerat.insti.de act. in ver.hypothecaria,in fi.sentit, ꝙ maritus habeat tacitam hypothecam ēt pro euictione dotis,ꝙ est uerum, si euictio debeatur: quia dos inceperit a promissione,& sic ab obligatione: secus si incepisset a traditione: ut not.in l.1.C.de iu.do. Facit in simili.l.Arist. in fi.ff.de do. Sed contra hoc uidetur casus in l.si pro re.§.1. ff.de euic. Vnde dico, ꝙ quando extraneus dat aliquid nomine dotis: tūc procedit, quod dixi: quia extraneus donare uidetur l.1.§.accedit.C.de rei uxor.act. Sicut ex donatione, quæ incipit traditione, debetur euictio. d. l. Arist. ita etiam de ista dote, aliàs istud dictū non procederet. uide omnino Bal. in l.prima.C. de iure dot. & Areti. in d. §. fuerat. & Salic. in l.1. ff. de euict. & Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de don. inter uir. & uxo. in addi. magna, & Old. in suo consi. 11.& Pau.in consi.72.

SVMMARIVM.

1 *Res in dotem data si fuerit euicta, qualiter marito consulatur.*

LXXXVI. QVÆRO,

1 SI res data in † dotem fuerit euicta, qualiter marito consulatur? Glos.in l. Mæuia.§.fundus.ff.sol.ma.tenet, quòd sit in electione uiri uel agere de euictione contra hæredes soceri, uel excipere contra mulierem, ut. l. auia. C. de iure dot.& de pact.l. rescriptum.§. si pacto.& l. uendicantem. ff. de euict. Sed hoc non placet Iacob.de Aret.& Bald. quia constante matrimonio posset uir agere de euic.sed eo soluto nō: quia tunc ageret ad commodum mulieris, sed ipsa mulier non posset agere, cum causam lucratiuam habeat. d.l. Mæuia.§.1.ergo non potest conqueri, sic nec alius pro ea.l.Aristo. præallegata. & bonus casus in l.si donatarius.§.fi.ff.de condi.ob.causam. Sed Bald.tenet gloss. dicens, quòd mulier non poterit agere sine cessione. Sed si sibi cedatur actio per uirum, bene peterit agere, allegat. l. pater. ff. de euictio. licet modicum faciat. Tu posses concordare hæc dicta duobus modis, primo modo secundùm Imol. quòd opin. Bald. procedat, si constante matrimonio fundus fuit euictus: quia tunc marito fuit nota actio de euictione. secundò opin. Batt. procedat, quando solu.matrimo. fundus euictus fuit: quia tunc non uidetur nasci actio uiro, cum sua non intersit. Sed an hæc saluatio procedat, pendet ex his, quæ habentur in l. qui autem.§.1.ff. si quis caut. ubi tractatur, an desinente interesse desinat actio competere. unde potest dici secundò, quòd si quæramus de utili actione ex empto, quæ datur ad interesse, procedat opin. Barto. sed si quærimus de stipulatione dubiæ pœnæ nomine, si illa sit interposita; tunc quia illa non inspicitur, an intersit, ut l. stipulatio ista. §. alteri. de uerbo. obli. ff. quæsita est actio uiro, ideo uidetur, quòd debeat cedere mulieri per l.quoties. & per l. non solùm. ff. de iure dot.

LXXXVII. QVÆRO,

SI constante matrimonio maritus egit de euictione & obtinuit, ad quid teneatur postea? Dyn.in l. Mæuia. §. fundus. ff. soluto matrimo. dicit, quòd tenetur restituere id, quod consequitur per l. non solùm. & per l. quoties. ff. de iure dot. Vide plenè Barto. in l. prætor. §. 1. ff. de bo. autho. iud. pos.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuit data in florenis & sol. mat. sint minorati in pretio, cuius erit periculum.*

LXXXVIII. QVÆRO,

1 SI dos fuit † data in florenis & sol. mat. sint minorati in pretio, cuius sit periculum. Ista est longa quæstio de mutatione ualoris monetæ, in qua sunt uariæ opi. an in moneta grossa sit uariata æstimatio ipsius monetæ, uel sit in totum reprobata, uel alia in eius locum subrogata? De quo uide Cyn.& alios in l.in minorum. C.in quib. caus.in integ. restit.non est necessaria. & in proposito dotis uide bonum tex. & ibi Bald.in l.res in dotem. ff. de iure dot. per Bar.in l. Paulus.ff. de sol. per Anton. de But. in c. quanto. de iureiur. per Moder. maximè per D. meum do. Alex.in l.cum quid. ff. si cert. pet. per Marti. de Laude in suo singulari tract. monetarum.

LXXXIX.

LXXXIX. QVÆRO,

QVID si mulier fecit pactum cum uiro, quòd reddatur sibi dos in florenis sub eadem æstimatione, & ualor floren. sit postea diminutus, quid tunc erit? Bar. in l. in his. §. mancipa. ff. soluto matrimonio. sentit, quòd non teneatur vir aliquid refundere mulieri, sed si sit sensum, quòd in eadem æstimatione, quæ dantur etiam reddantur: quòd sic sufficiat reddi tot de numero. sed Ioan. de Imo. ibi hoc non putat uerum: quia licet non possit esse uariatio bonitatis intrinsecæ, potest esse in bonitate extrinseca respectu ualoris, ideo illa uidetur attendenda. nam & aliàs consueuit dici, quòd eo casu, quo cadit interesse intrinsecum, non habetur ratio extrinseci. l. nummis. ff. de in litem iuran. & l. 1. C. de senten. quæ pro eo quod interest. Et quia non est uerisimile, quòd in dubio mulier uoluerit pati illud damnum, argumen. l. cum de indebito. ff. de probatio. & uidetur illud pactum fuisse adiectum in fauorem uiri, quod scilicet redderet sub eadem æstimatione, etiam si augeretur eorum æstimatio, ergo sentire debet etiam incommodum, si est diminuta, argumen. l. de fideicommiss. C. de transact. & l. pater puellæ. C. de inofficios. testam.

XC. QVÆRO,

AN dolus patris noceat filiæ in dotem? Videtur quòd non l. 2. §. 2. ff. ad Carbo. Sed dic, quòd dolus patris non cet filię, sicut dolus cuiuslibet extranei, à quo quis causam lucratiuam haberet. l. 2. §. de authoris. ff. de doli except. De hoc uide quod not. in l. diui fratres. ff. de iure dot. not. Dy. in cap. non debet aliquid. de reg. iur. in 6. per doctor. in l. 1. §. Iulia. ff. de lib. agno.

XCI. QVÆRO,

SI consumpsit res æstimatas in dotem datas an periculum sit uiri? Respon. quòd sic: quia per posteriorem usum rei appreciata non uidetur recessum à præambula æstimatione: & ideo potest peti æstimatio non obstante quòd uxor cõsumpserit usu ipsas res æstimatas: ut est tex. notab. & ibi Bal. in l. æstimatę. ff. soluto matrimonio. ubi dicit, quòd hoc contingit sæpè: quia quotidie mulieres rusticanæ dant res appreciatas, seu æstimatas, quas postea per usum consumunt: nam perinde est, ac si uiri usu essent consumpti. Et est ratio in promptu; quia æstimatio in dubio facit emptionem: ut not. in l. si æstimatis. ff. soluto matrimonio. ideo post talē æstimationem res debet esse periculo accipientis, sicut esset in tempore, quod not.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si se obligauerit ad aliquas gabellas ratione rei dotalis, postea soluitur matrimonium, quomodo consulatur ipsi marito.*

2 *Compositio super decimis futuris non ualet.*

XCII. QVÆRO,

1 SI maritus † obligauit se ad aliquas gabellas ratione rei dotalis, postea soluitur matrimonium, quomodo consulatur ipsi marito: quia onus remanet affixum ossibus eius etiã post restitutionem. Dico, quòd præstatur cautio indemnitatis per mulierem ipsi uiro, tex. est in l. cum mulier. la ultima. ff. soluto matrimonio. Hinc inferunt ibi doctor. quod si quis uenit ad cõpositionem super decimis occasione prædij, quod postea euincitur, nihilominus perpetuò tenebitur ad decimas, quod est uerum, si facto suo euincatur, aliàs secus secundùm Iacob. de Are. per l. Mæuia. §. fundum, eod. titu. pro quo facit: quia obligatus ad quantitatem respectu certæ speciei uidetur liberari perempta specie, ut nota. in l. 2. C. de rescind. uendit. & in l. in naue Saufelli. ff. loca. & quia hæc uidetur meus contrahentium, argumen. l. non omnis. ff. si certum petat. ex hoc potest inferri, quòd si emptori gabellarum auferantur gabellæ pro futuro tempore, non teneatur ad promissionem factam, si absque facto suo auferuntur, aliàs secus. de quo per Guliel. & Bal. in l. fina. ff. de constitu. pecu. & per Barto. in l. is cum quo. & in l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. Et aduerte, ne erres: quia quod dixi suprà de decimis,
2 intellige † quòd non ualet compositio super decimus futuris, sed super præteritis sic, ut est gloss. ordin. in cap. fina. de rerum permut. & in cap. possessiouem. de reb. eccles. non alie. licet quidam simplices legistæ dicant contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si confiteatur se recepisse dotem sub spe futuræ promissionis sibi fienda ab extraneo pro muliere, & hoc constat, si postea sequuta est promissio ipsius extranei: tamen nunquam fuit soluta: an mortuo uiro possit mulier ex promissione prædicta agere contra hæredes uiri?*

XCIII. QVÆRO,

SI maritus † confitetur habuisse, & recepisse dotem sub spe futuræ promissionis sibi fiendæ ab extraneo pro muliere, & hoc constat, si postea sequuta est promissio ipsius extranei: tamen nunquam fuit soluta, an mortuo uiro possit mulier ex promissione prædicta age contra hæredes uiri, & an ipsi liberentur cedendo actionem contra illum extraneum? Videtur quòd sic: ut l. si socer. §. Lucius. ff. soluto matrimonio. In contrarium uidetur: quia postquam confessus fuit se habuisse, uidetur sibi solutum: ut l. fin. §. si uir. eodem titul. & l. uir ab eo. & l. dotem. ff. de iure dotium. Quod sine dubio uerum esset in extraneo promittēte. Sed in patre glo. in d. l. dotem. hoc non tenet: quia illa verba, quibus confessus fuit habuisse, & recepisse, uidentur emanare spe futuræ numerationis, ut patet ex promissione sequenti, ergo illa verba ab initio non inducunt obligationem efficacem. Sed Iacob. de Aret. & Barto. in d. §. si vir, respondent, quòd illa verba non fuerunt dicta spe futuræ numerationis, sed spe futuræ promissionis: pro illa enim futura promissione fuit ille confessus se habuisse dotem, unde illud nomen tantum æstimasse videtur, facit l. pretij. C. de rescin. uend. uidetur enim in solutum illud nomen accepisse, & sic periculum est viri, arg. l. Mæuia. in princ. ff. solu. matri. Sed Bald. in d. §. si vir. tenuit, quòd hæc promissio uideatur fieri spe futuræ numerationis, si incontinenti alia die post confessionem emanauit dicta promissio, vel etiam ex interuallo infra tempora, infra quæ competit exceptio non numeratæ dotis: & ideo poterunt hæredes uiri excipere contra mulierem de dote non numerata, & liberabuntur cedendo actionem. d. §. Lucius. & in l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. cre. & l. si cui. C. de non numerata pecunia. Secus dicit, si iam transactum esset tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis: quia tunc ex quo actio esset quæsita mulieri, non posset facto alterius tolli, argumen. l. si. ff. de pac. Sed certè mihi videtur, quòd Bart. meliùs & subtilius considerauerit: nam est longa differentia, an alicui fiat confessio principaliter spe futuræ numerationis, quo casu locum habet exceptio non numeratæ dotis, an fiat principaliter spe futuræ promissionis, ut in casu nostro: quia tunc sequuta promissione non subest causa: quia efficaciter non debeat teneri maritus, & videtur uoluisse fortè de illa promissione esse contentus, ut sic ex illa possit postea agere. erit ergo ei loco solutionis. l. inter causas. §. abesse. ff. manda.

XCIIII. QVÆRO,

SI mulier minor petat restitutionem aduersus permutationem, ex qua fundum recepit ut emptum quem in dotem dedit, an teneatur vir fundum restituere. Tex. est not. dignus in l. Titia. ff. de iurepatronat. ubi dicit quòd non: sed ipsa mulier, uel hæredes eius tenentur ad æxtimationem ipsius fundi, in id tempus referenda, quo in dotem datus est, ipse fundus, quod tene menti. Ioan. Campeg. Bononiensis Doctor excelentissimus.

TERTIA PARS.

DE PETITIONE, ET RESTITVtione dotis, & eius effectu. Rubri.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote an sit bonafidei, vel stricti iuris in muliere, vel in extraneo, qui stipulatus est dotem. & nu. 2.*

I. QVÆRO,

1 AN actio de dote † sit bonæ fidei, uel
a stricti iuris a in muliere, uel in extraneo, qui stipulatus est dotem? Barto. in l. 2. in 3. col. ff. solu. matr. dicit, quòd illa, quæ datur extraneo, est stricti iuris, licet competens mulieri sit bonæfidei: ut in §. fuerat. institu. de actio. ex quo potest dici in simili, quòd extraneus in dote non habet tacitam hypothecam in bonis mariti, de quo tetigi in 1. §. ponit Ioan. de Imol. in l. 1. ff. solu. mat. Sed in proposita quæstione, quòd actio de dote, quæ competit extraneo, sit stricti iuris, facit: quia dictus §. fuerat. cum concordantiis loquitur tantùm in actione mulieri & marito competente, ergo &c. Licet Barto. met contrarium teneat in l. si cõstante. in princip. in 6. quæstio. secundæ quæstionis principalis. ff. sol. mat. ubi mouetur per l. 1. §. sed nõ ignoramus. iũcto §. sed ut plenius. C. de rei vx. act. Sed responde, ꝙ ille tex. non loquitur de actione competente extraneo, sed mulieri.

Secundò mouetur Bart. per d. §. fuerat. ibi, autem. Sed dic, quòd aduersatur tantum in hoc, quòd tacita hypotheca competens mulieri contra anteriores creditores similem hypothecam habentes non transit ad hæredes mulieris: cùm
2 aliud sit in alio priuilegio, de quo prius dixerat. † Prædicta limita uera in actione de dote competente ex constitutione Iustiniani per d. §. sed ut pleniùs, uel ex conuentione mulieris à princip. interposita, secus si iam sol. mat. quia tunc est stricti iuris secundùm Imol. in l. si diuortio. de uerbor. oblig. & expressius in l. scire debemus. in princip. in 2. col. eod. tit. hoc puto uerum, nisi hæc secunda stipula. facta sol. mat. fuisset animo nouandi primam: quia tunc esset bonæfidei, & haberet omnia priuilegia, quæ prima, argum. notatorum in l. aliam. ff. de noua. & uide omnino Aretin. in §. fuerat. in uer. in gloss. in uersiculo, merui. in fin. institu. de action.

ADDITIO.

a Vel stricti iuris. No. id, quòd actio dotis competens mulieri dicitur bonæfidei, sed competens extraneo dicitur stricti iuris. Adde, quòd actio dotis competens uiro dicitur bonæfidei l. 1. §. sed si non. C. de rei vxo. actio. Item actio dotis contra mulierem dicitur bonæfidei: sed contra extraneum dicitur stricti iuris. Io. de Por. in l. 2. ff. sol. matr. & Bald. in l. de diuisione. eo. ti.

II. QVÆRO,

AN mulier secundùm tempora fforum haberet actionẽ ex stipulatu pro dote. Glo. in l. 2. in princi. in uersi. in commodum. ff. sol. mat. innuit quòd sic, & idem in l. si filiofa. eo. tit. Contrarium communiter tenent Doct. quòd mulier secundùm tempora fforum non habebat actionem ex stipulatu: sed in l. 1. C. de rei vxo. act. fit mentio de quadam actione ex stipulatu, quæ erat ante tempora fforum, uel post, cum in nulla parte fforum habeamus de illa mentionem: habebat ergo tantum mulier de iure fforum actionem de dote, inquantum facere poterat: quia alia actio quàm de dote datur mulieri contra virum insolidum: ut no. in l. maritum. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Libellus qualiter formetur in actione de dote ex parte mulieris.*

III. QVÆRO,

1 LIBELLVS in actione † de dote ex parte mulieris qualiter formetur. Respon. quòd sic formatur. Ego Berta dico contra Titium hæredem Sempronii, ꝙ contractum fuit matrimonium inter dictum Sempronium & me Bertam: & ꝙ dictus Sempronius à me, uel à tali pro me recepit mille dotis nomine, & ꝙ dictum matrimonium est dissolutum morte dicti Sempronii, iam est annus elapsus: & ꝙ dictus Titius est hæres dicti Sempronii, cuius hæreditatem adiuit, quare peto dictum Titium condemnari mihi ad dandum, soluendum & restituendum dicta mille, unà cum centum ducatis pro interesse meo pro retẽtione solutionis dictæ dotis: hæc satis colliguntur ex his, quæ dixi suprà §. proxi. circa prin. Libellus uerò constante matrimonio sic formatur ex parte mulieris, dico, ꝙ contraxit matrimonium cum Titio: & ipse pro me dotis nomine recepit mille. & ꝙ dicto tempore dictus Titius erat soluendo: & ꝙ postea deteriorauit conditionem suam, & malè vsus est substantia sua: & incipit vergere ad inopiam: uerum cum leges prouideant in talibus casibus indennitatibus mulierem, ne dictam dotem meam perdam: & ne me, dictum Titium & nostram familiam alimentare non possim: peto per uos & officium uestrum condemnari dictum Titium ad consignandum, & consignare debeat tot de bonis suis, quæ æquiualent doti, uel dictæ quantitati dotis, maximè ut d. dos in toto constituatur: & tunc me paratam offero substinere onera matrimonii, & alia facere & adimplere, ad quæ obligata sum ex forma iuris & statutorum Bononiæ: hæc habentur per Bal. & alios in l. 1. circa fin. C. de rei vxo. act. & per Aret. in d. §. fuerat. in ultimis uerbis: & probantur per ea, quæ dicam infrà, quando fiet exactio dotis constante matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Dos an repeti possit matrimonio quocunque modo soluto.*
2 *Matrimonium hodie non soluitur propter captiuitatem.*

IIII. QVÆRO,

1 QVOCVNQVE modo † matrimonium soluatur, an dos repeti possit? Gloss. in l. si stipuletur. ff. sol. matrimonio. dicit, ꝙ sic. Sed Paul. in rub. eod. titul. intelligit, præterquam si ex captiuitate unius ex coniugibus isto iure solutum sit matrimonium: quia interim donec reuertitur ab hostibus, dos non repetitur, per l. si quidem. ff. soluto matr. Sed certè hoc uidetur mihi contra d. l. si stipuletur. nec obst. l. si quidem. quia ibi solùm dicitur, quòd si uxor fuit capta ab hostibus, frater eius dotem non repetit, quod ex eo est: quia nondum illi fratri delata erat hæreditas mulieris, quæ adhuc non erat mortua: non tamen negat ille tex. quin per
2 eum, cui dotis actio competebat, repeti possit, † hodie uerò per captiuitatem non soluitur matrimonium, sed tantum morte naturali: quia quos Deus coniunxit, homo non separat. cap. inter corporalia. extra de transl. præla. not. Bald. in l. Deo nobis. C. de episc. & cleric.

V. QVÆRO,

QVOCVNQVE modo dos datur matrimonii illiciti, quod non sequitur, an possit repeti. Dic, ut per Bar. & Modern. in l. fi. ff. de condit. sine causa. per Bal. in l. 1. C. de condic. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Dos an debeat reddi indistinctè sol. mat.*
2 *Casus sunt, in quibus dos non restituitur mulieri, nec hæredibus.*

VI. QVÆRO,

1 SOLVTO matrimonio, an indistinctè dos reddi debeat? Respõ. quòd licet dos detur, ut perpetuò sit apud uirum, ut l. 1. ff. de iure dot. tamen soluto matrimonio repeti potest principale propositum, & speciale in dote, ut sentit glo. in l. 1. ff. solu. mat. Sed ego puto, quòd non sit speciale in dote;

dote: quia sæpissimè de iure communi oritur actio extra id, quod agitur: ut ff. commo. l. is cui. unde dictio perpetuò, posita in l. 1. ff. de iure dotium. accipitur, idest durante matrimonio: sicut aliàs pluribus modis uariatur: ut no. in l. 1. ff. pro so. istud tamen, quod supra notaui, limita non procedere in casu, in quo extaret statutum, deferens lucrum dotis uiro uxore prædecedente: quia tunc non tenetur uir restituere dotem sol. mat. & per hoc est tex. cum glo. in l. 2. de pact. do. Secundò limita, nisi mulier intestata decederet, & maritus esset inops; quoniam tunc uir succedet, sicut in simili authen. præterea. C. unde uir & uxor. quod puto uerum, nisi extarent filij ex eo matrimonio: quia tunc sufficiat ꝙ maritus in talibus bonis habeat usumfructum, iuxta l. 1. C. de bon. mater. & not. per Doct. in auth. præterea. C. unde uir & uxo. † Alios
2 casus, in quib. soluto matrimonio dos mulieri, uel eius hæredi restitui non debet, uide per glo. & Bar. in d. l. 2. & per Aret. in §. fuerat. institutio. de actio. in uers. aduertendum tamē est, ꝙ licet solutum matrimonium. dicam infrà in eod. §. in uersi. de exceptionibus, quæ opponuntur contra mulierem repetentem dotem.

VII. QVÆRO,

VIR soluens uxori dotem constante matrimonio ex iustis causis liberatur ab actione de dote: & quæ dicantur iustæ causæ, an ut æs alienū soluat, an ut prædia idonea emat, an ut filios suos ab hostibus redimat, an ut eos egentes alat, an ut fundum redimat, & quid de aliis causis iustis, ex quib. constante matrimonio dos reddi potest. Vide per Bar. & alios in l. quamuis. ff. sol. mat.

VIII. QVÆRO,

QVID si uxor sit in potestate patris sui, an poterit sibi dos reddi ut exoluat æs alienum ipsius filiæ? Tex. in d. l. quamuis. ff. sol. matri. uidetur dicere ꝙ sic: sed insurgit difficultas: quia pater æs alienum filii uel filiæ soluere non tenetur, nec econtra: ut toto titu. C. ne fil. pro patre. ergo &c. Iac. de Are. in d. l. quamuis. sentiens hoc contrarium dicit, ꝙ uersiculus, id quod in filiafa. refertur non ad causas præcedentes, scilicet dum dixit æs alienum ex soluaut, sed ad sequentes, uidelicet ad l. sed & ideo. quæ immediatè sequitur. d. l. quāuis. Raph. ibi dicit, quòd Albe. de Rosat. aliter respondet, ꝙ in d. l. quamuis. æs alienum erat commune patris & filiæ. nimirum: quia potest solui ex dote, quæ est communis patris & filiæ, & licet utraque solutio stare possit: tamen aliqualiter diuinat, & uiolat tex. d. l. quamuis. Igitur posset dici, quòd titulus, ne filius pro patre. procedat, quando pater soluit de propria pecunia, sed per d. l. quamuis. secus, quando soluitur de pecunia, quæ non esset propria, ut patet in dotali, quæ constante matrimonio non dicitur patris, sed proprium patrimonium filiæ. l. Pomp. Philadelphus. ff. fam. ercisc. bonus tex. in l. 3. §. minores. ff. de mino.

IX. QVÆRO,

QVONIAM maritus potest constante matrimonio restituere mulieri dotem ex causis iustis, an possit cogi ad hoc? Dyn. in d. l. quamuis. ff. solu. mat. tenet, ꝙ non inuitus, allegat glo. in l. mutus. §. manente. ponderando uerbum potest. ff. de iur. dot. iuncta l. quicquid. ff. de iud. Item intellige prædicta, quòd maritus liberatur ab actione de dote ita demum, si probet mulierem, cum dotem restituit, eam expendidisse in aliquam ex causis iustis, aliàs non liberatur. & pro hoc facit glo. in l. fin. in uer. creditori. ff. de iure dot. & hoc innuit tex. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. matr.

X. QVÆRO,

SI MARITVS non probat, mulierem expendisse dotem in iustam causam, an liberetur. Videtur ꝙ non per l. fi. ff. de exerci. & l. si prędiū. C. de pręd. mi. Contrarium tenet Bar. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. per l. quatenus. §. mutua. ff. de in rem uer. Non obst. contrarium: quia respondet Bar. ꝙ ibi soluebatur authoritate iudicis, uel ibi mandatum præcessit. Iudicio meo Bar. malè ponderauit illa iura: nam ibi: quia in ueditione prædii minoris non interuenerat decretū, ideo qñ pupillus fundum uendicat, si conuentus excipit de pretio soluto sibi restituendo, quatenus ex eo factus est locupletior, habet hoc probare: quia iam fundata erat intentio pupilli, seu minoris agentis propter defectum decreti, sed vbi decretum interuenisset, & minor agens se læsum diceret, & reus conuentus negando exciperet, onus probandi incumbit minori, per l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiu. & declarat glo. & Bar. in d. l. prædiorum. cum ergo in casu nostro istud uersum in utilitatem mulieris sit fundamentum uiri excipientis aduersus partem intentionem suam fundatam habentem, idcirco incumbit onus probandi marito, non autem patri.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si expendat dotem vxoris contra voluntatem, uel sine voluntate ipsius in aliquam iustam causam, an liberetur ab actione de dote.*

XI. QVÆRO,

1 SI MARITVS † expendit dotem vxoris contra uoluntatem, uel sine uoluntate ipsius in aliquam iustā causam, an liberetur ab actione de dote. Videtur ꝙ non: quia species furti est de alieno largiri. l. si filiusfa. §. 1. ff. de don. sed Bar. in l. quamuis. ff. sol. ma. distinguit. Quandoq; uir expendit de uoluntate mulieris, & tunc habet executionem. Quādoq; absque uoluntate mulieris, non tamen contra uoluntatem, & idem quòd habet executionem, ut colligitur ex d. l. quanuis. in uers. maximè. Aut contra uoluntatem ipsius mulieris, & tunc non habet locum d. l. quanuis. per l. fi. C. de neg. gest. cum si. Et si dicatur, qūo mulier cogitur habere ratum: cum illud negotium non sit suum neque re, neq; ipso gestu, neq; cura, & solicitudine: respondet Barto. ꝙ possumus dicere, quòd est negotium suum reipsa, si ille redemptus erat talis, cui ipsa succedebat: nam hoc non facto perdebat ius succedendi, ut auth. si captiui. C. de epi. & cle. facit, quod not. in l. si pupilli. §. si Titii seruum. ff. de neg. ge. sed si erat talis, cui mulier non succedebat: tunc oportet nos dicere, quòd istud est quartum genus negotiorum. s. ꝙ de iure naturali, & ratione ad eum spectat, & sic cogitur habere ratum, sicuti si esset suum re ipsa, ut l. pupilli. §. item quæritur. ff de neg. gest. Adde inquantum Bar. vult, ꝙ si maritus expendit contra uoluntatem mulieris: tunc non liberatur. Bal. in l. fi. C. de neg. gest. limitantem hoc primum, nisi saluo honere mulieris non potuisset talis eius coniunctus stare in carceribus, allegat in ar. l. Iulianus. ff. si quis omis. causa test. bene facit l. repræhendenda. C. de inst. & subst. sub cond. fac. est uerum, ꝙ Bal. ibi loquitur, ubi agitur de salute personæ, & ita etiam expresse loquitur Bar. in l. Stichus. per illum tex. cum glo. ff. de pecu. leg. sed dicere, ꝙ ibi agitur de honore, esset valde extendere fines. d. l. Iulianus. ubi solū dicitur, magnificandum esse honorem non tamen æquiparat illum causæ capitali. Item adde inquantum Bart. uult, quòd dicatur esse gestum negotium mulieris re ipsa, qñ ille redēptus erat talis, cui idse succedebat, uidetur, ꝙ non sit in consideratione, per text. no. in l. post emanicipationem, iuncta l. præcedenti. ff. de lib. leg. & ibi no. gl. parua. & clarius Bart. sed responderi potest, ꝙ illud procedit uiuente illo, de cuius hæreditate spes erat, sed eo mortuo bene habetur ratio huiusmodi interesse; ut quia ille redēptus ab hostibus, uel carceribus iam mortuus erat, qñ maritus uult cogere mulierem ratum habere, quod ipse soluit: & tunc rectè loquitur Bar. in l. quanuis. Sed uidetur, quòd etiam redempto uiuente licet propter spem succedendi non dicatur negotiū istud ad mulierem pertinere, tamen saltem idem, deinde fit per aliam rationem, de qua per Bar. in d. l. quanuis. sicut qñ ei non est successura, uidetur ratione naturali, ut sanguinē suum redimat, facit tex. cum gl. & ibi doct. in l. conditiones. ff. de cond. inst. Vel. aliter secundum Imo. in d. l. quamuis. potest dici, ꝙ alio respectu negotium pertineat ad mulierem: quia cum mulieri quæsita uideatur actio contra illū, qui est redēptus, ex quo de ipsius mulieris dote facta est redemptio, arg. l. si me & Titium. ff. si cer. pet. Et sic non est sine aliqua utilitate mulieris dicta solutio, si ille esset soluendo, aliàs esset maius dubium: tamē idē dicit uideri, per tex. in d. l. quāuis. indistinctè loquentem. Idem adde inquatum Barto. dixit, ꝙ si erat talis persona redempta, cui mulier non succedebat, ꝙ istud

istud est quartum genus negotiorũ. s. ꝙ naturali ratione &c. Ange.ibi contra, ꝙ hoc casu nullo modo possit cogi mulier habere ratum, allegat l. si pupilli. §. si Titij cum glo. de neg. gest. quæ tamen parum facit. Roma.in d.l.quamuis. sequebatur Ang. Sed Imo.& Paul.ibi tenent glo.in ver. maximè. Idẽ tenet Bald.in d.l.si pupilli.§.quid ergo. hoc idẽ tenet ibi Ange.in d.§.item quæreretur.& sic est sibi contrarius,& istud vl 4 timum magis placet. Et ista præstant arg. ꝙ † si aliquis soluit condemnationem pro alio, quam si non soluisset, fuisset illi pes amputatus, quòd cogetur ille ratum habere & restituere illam pecuniam, nec poterit allegare, quòd maluisset sibi pedem amputari. de hoc uide post Barto.in d.l. Stichus. vbi habes gloss. ualde notabilem. ff. de pen. legata.

SVMMARIVM.

1 *Carceratum ob suum maleficium eximere de carceribus an sit iusta causa.*

2 *Carcerati ob suam culpam non sunt digni venia, sed soli innocentes.*

XII. QVÆRO,

1 AN sit iusta † causa eximere carceratum ob suum maleficium de carceribus? Tex.in l.sed si ideo.ff.solu. matr. probat, quòd pium est indistinctè liberare quem à uinculis, etiam si sit incarceratus pro maleficio, & cõdemnatus ad pœnam pecuniariam, cum ibi tex.non distinguat. Et ideo infert ibi Bald.quòd executores deputati ad distribuendum bona in pias causas, uel pro redimendis captiuis, possunt etiam distribuere de bonis pro liberandis incarceratis ad pœnam pecuniariam pro maleficio: possent etiam expendere in alimoniã carceratorum per tex.in d.l.iudices. C.de epis.aud. ubi æquiparat carceratos pauperibus. Et adde bonam glo. 12.q.2.c.sacrorum. dũ dicit, quòd dispositio illius capituli & l. sancimus. C.de sacrosan. eccl. ubi dicitur quòd res ecclesiæ possunt alienari pro redemptione captiuorum, militat etiam in incarceratis pro maleficio, allegat illa glo.tex.in c. si res aliena. 13.q. 6.& in c. reos.24.q.5.& c.3.eadem causa, & q. ubi dicunt iura, quòd non est in humanum benefacere etiã illis, q delinquerunt, allegat etiam tex.in c.non satis. 86. disti. ubi text. dicit plus illis, q sine culpa &c. implicat ergo benefaciẽdũ etiam illis, qui sunt pro culpa captiui, & illam gloss. multum cõmendat Bal.in auth. similiter. C.ad l. Fal.in princ.& in l.illud. C. de sacr. sanct. eclesi. facit text.in l. si pro redemptione. in uersicu. pijssimam. C.de capti.

Contrarium uidetur uelle Barto. in auth. contra rogatus. C.ad Treb.in duobus locis, uidelicet in uersicu.ulti. quærit gloss.&c.per notabilem glo.ibi, quam approbant Cy. & Bald. 2 in uer. captiuorum. ubi dicit, quòd † tales carcerati non sunt digni uenia, sed soli innocentes, per l.bonafides. ff. depositi. & l.legem. C.de natu.lib. Et per hoc infert, quòd d.auth. contra rogatus.in uer. pro redemptione captiuorum, non habet locum in talibus carceratis.

Sed mihi uidetur, quòd præcedens opi. sit uerior, & magis pia: ex quibus omnibus inferri potest decisio illius quæstionis, quam in quibusdam locis Bar.reliquit indecisam, uidelicet in auth.res quæsti. C.communia de leg. videlicet, utrum pro redemptione suæ personæ possit hæres grauatus onere fideicommi.alienare bona hæreditaria restitutioni subiecta, si propter delictum suum fuit hæres captus, & condemnatus & non decidit. sed Imo.post Ange.in l. Marcellus.§. res quæ.ff. ad Trebe.determinat quòd non: quia suum delictum dedit causam perditioni seu captiuitati suæ, nihil allegat. Idem uidetur dicere Bal.in d.auth.contra rogatus. & pro hoc facit, quod delinquens perdit beneficium aliàs sibi cõcessum. l. sed si ex parte.§.quanquam.ff.quod cum eo.& l.etiam.§. 1. sol. mat.l.sed hoc ita.ff.de re iud.& l.fin.§.fin. cum ibi nor. ff. de his quę in frau.cred.& l.pen. ff. de iure dot. & hanc partem sequitur etiam Salyce.in d.auth. res quæ. per l. siue hæreditaria.ff.de neg.gest. dum ibi tex.dicit, sine uitio eius &c. Sed Fulg.in d.auth.res quæ.tenet contrarium propter votum parentum & præsumptam eorum mentem, quando hæres esset filius testatoris, cuius etiam delinquentis uerisimile est patrẽ misertum l.isti quidem.in fi.ff.quod met. cau.& l.in confirmando.& l.vtilitate.ff.de confir.tut.& l.fi.ff.de bo.eo.q mor. sibi consci. Non obst. quòd culpa sua non debet sibi esse proficua: quia uerũ est, quãdo est ordinata ad illud, scilicet vt sit sibi proficua: aliàs secus: ut patet in l.4.in prin. ff. si quis cau. & no. Bar.in l.2.§.fi.ff.sol.mat.facit, quod no.gl. & doct. in c. statutum, de refer.in 6.& hæc opi. uidetur verior. Ex qua inferri potest, quòd uera sit opi Bal.in d.l.quamuis.non autem illa, quã ipse tenet in d.auth. contra rogatus. quia ibi non probatur, nisi per arg. à contrario sensu, quod non est sumendũ contra casum.d.c.non satis. cum si. Non obst.d.l. bona fides. quia non facit ad positum. Non obst.opi. Ang.& Imo.in d.§. res quæ.quia posito quòd sit uera: ibi agebatur de præiudicio tertij, idest fideicommissarij: secus tamen ubi non agitur de auferendo tertio ius suum eo inuito: prout in quæst. Bald. tunc procedat gloss.in d.c.sacrorum &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si constante matrimonio soluit dotem ex iustis causis voluntarijs, vel necessarijs ipsi mulieri, vel patri eius, qui, vel quæ mulier postea perdidit ipsam dotem, nec expendit in causas iustas an sit liberatus.*

2 *Pupillo si solui ex iusta causa pecuniam sibi debitam, licet postea eam perdat, nihilominus ego sum liberatus.*

3 *Debitor cursum vsurarum euitare volens, debet rem debitã penes idoneum iudicem deponere.*

XIII. QVÆRO,

1 SI maritus † constante matrimonio soluit dotem ex iustis causis uolũtarijs vel necessarijs ipsi muleri uel patri eius, qui, uel quæ mulier postea perdidit ipsam dotem, nec expendit in causas iustas, an sit liberatus? Gl.in l. si cum dotem.§.1. ff. sol.mat.arguit pro & contra. Bar.putat, quòd ex quo perdidit, dicatur solutum mulieri perditurę. & hoc dicit uerum: cum soluit ex iustis causis uoluntarijs, de quib.in l.quamuis. eo.tit. sed si soluisset ex causis necessarijs, tũc distinguit. Aut mulier perdidit istam pecuniam data opera, & similiter procedat d.l.quamuis. per glo.in l.quatenus.§.si accepit.allegata ibi in gl.& idem si ipse pater in perdẽdo dolum commiserit: ut l.si pro parte.§.versum.ff. de in rem uerso. Aut fuit perdita casu fortuito, & tunc pater non potest agere: ut l. seruum. in princip. ff.de in rem uerso.

Nec obstat contrarium de §.filius. quod format gl.in d.l. quamuis. quia respon. quòd iste recipiens pecuniam censebatur habuisse mãdatum ad illud ratione officij sibi iniuncti, secus in casu nostro, quòd innuit Bar.in d.l.quamuis.in fin.al- 2 terius quæstionis. Sed contra hoc facit † quòd si soluto ex iusta causa pupillo pecuniam sibi debitam, licet postea eam perdat: nihilominus ego sum liberatus. l. in pupillo. ff. de sol. ergo ita demum, quando maritus soluit ex causa iusta ipsi mulieri. Sed responde, quòd in d.l.pupillo. non tractatur de præiudicio tertij, sicut in casu nostro qa hic agitur de præiudicio patris, qui postea iterum filiã teneretur dotare. Vel melius dico, quòd in d.l.in pupillo. nõ dicitur, quòd pecunia fuerit perdita, imò conuersa est in causam iustam, s.in emptionem serui: licet postea perierit seruus ille: quia ita perijsset, si ex pecunia pupillo soluta emptus non fuisset: ideo ibi diuersa ratio militat, quàm in casu nostro, in quo nullo modo pecunia mulieri soluta fuit in causam iustam, propter quam soluebatur. Adde, cum Bar. transit Bal.& Ange.in d.l. quamuis. Sed Imo. Pau.& alij Mod. videntur indistinctè tenere, quòd solutio ex iusta causa quanquam voluntariè facta mulieri, uerisimiliter non perditur, liberat maritum etiam à patre: quia ex quo soluit authoritate d.l.quamuis. non uidetur posse dici in culpa: licet mulier postea dotem perdat.

Quidam etiam in d.l.quamuis. reprobãt distinctionẽ Bar. inter causas voluntarias, & necessarias: quia in uolũtarijs sufficit, quòd filia sit cõi opi. diligens, & non perditura, allegat in simili no. per Bar.in l.ciuitas. ff. si cer. pet. sed melius faciunt nota. per Barto.in l.si soluturus. ff. de solut. ubi allegat text. & no.in l.cum qui.§.fi.ff. commo. bene facit l.argentũ. eo. titu. & 3 istud uidetur sensisse Ang.in l.si à bonæfidei. ff.de rei uen. ubi dicit, quòd † debitor uolens cursum usurarum euitare, debet rem debitã penes idoneum iudicem cõi opi. deponere: iuxta l.acceptã. cum materia. C.de usur. si tamen sine iudice deponat penes aliquem cõi opi. idoneum, qui tamen posteà aufugit, liberatur debitor secundùm eũ. Simile etiam dicit in nauta, caupone & stabulario, qui teneantur de furtis & dãnis da-

tis per

datis per famulos suos iuxta l. 1. §. fin. ff. nau. cau. stab. & l. 1. in fin. ff. de fur. aduersus nautam. tamen si famulum hēbant cōi opi. fidelem: qui tamen damnum dederit, non tenebuntur: vt signanter no. Bal. per illum tex. in l. & ita. ff. nau. cau. stab. ergo ita demū in proposito, ꝙ similiter cōi opi. erat diligens, liberetur maritus sibi soluendo ex iustis causis. licet postea dotem perdiderit. Sed hæc opin. nequaquam mihi placet: quia lex ita demum in præiudicium patris permittit solui mulieri ex iustis causis, si soluatur ei cum effectu non perdituræ, aliàs secus d. l. quamuis. & l. seq. & est optimus text. in l. mutus. §. manente. ff. de iu. do. dum ibi innuit, ꝙ uir tenetur curare, ꝙ pecunia soluta in cām illam iustam conuertatur, propter quā soluitur. bene facit tex. cum glo. in l. fi. eo. tit. Nec obst. ꝙ non sit fienda differentia inter causas uoluntarias & necessarias: quia non debet quis iuris authoritate circumueniri &c. quia fateor, ꝙ ad effectum ut uir à muliere liberetur, non fit illa distinctio. d. l. quamuis. sed ut liberetur a patre, bene debet fieri illa distinctio: quoniam lex sequens post d. l. quamuis. probat, ꝙ requiratur, pecuniam cum effectu esse conuersam in utilitatem eius, cui soluitur.

Vel secundò respōde ex illis causis iustis solui potest mulieri, s. cum effectu non perdituræ: aliàs non dr̄ solutum lege permittente. d. l. fi. cum gl. pen. Nec uidetur, ꝙ in materia ista idem per omnia dicendum sit, ꝙ in materia de in rem uerso. unde quicquid dicant alij concluderem sic. Quod aut soluit̄ causis iustis uoluntariis, de quibus in d. l. quamuis. & tunc si mulier culpa sua perdiderit: tunc non liberetur maritus a patre, tum per tex. in d. l. quamuis. cum seq. tum etiam per d. l. ꝙ si seruus. & l. 4. §. necnon illud. & §. fi. ff. de in rem uer. Aut soluitur ex causa necessaria a marito, ut in casu l. si constante. in prin. ff. sol. mat. & tunc quia soluit necessitate cogente, & soluere potuit etiam sine consensu patris, quando dos erat magna: & tunc liberatur. d. auth. quod locum. C. de coll. & in corpore unde sumitur. Si autem requiritur consensus patris: quia dos erat parua: tunc idem uidetur, ꝙ in causa iusta uoluntaria: quia eadem est ratio. Aut dos soluitur ex causa necessaria, non dico marito, sed patri mulieris, scilicet ut ex dote in subsidium aleretur, uel redimeretur. & tunc mihi uidetur, ꝙ sit uera distinctio Bar. Quod autem mulier perdidit culpa, aut casu &c. Aut solutio est facta ex causa iusta & necessaria mulieri: ut creditoribus suis solueret, à quibus urgebatur. d. l. fi. ff. de iure dot. & l. quamuis. & tunc hanc solutionem iudico factam ex causa uoluntaria quò ad unam materiam, uidelicet quò ad matrem; quia quò ad ipsum non est causa necessaria, per totum ti. C. ne filius pro patre. Nec ēt quò ad maritum. cum ipse non posset cogi, nec molestari in dote à creditoribus mulieris, iuxta no. per Bar. in l. à diuo Pio. ff. de re iu. vbi alleg. not. per gl. in l. quinque legibus. ff. de bo. dā. Nec etiam mihi placet, ꝙ in nullo attendatur materia de in rem verso: quia dico, quòd satis inspicitur, an duret versum; tamen attendi debeat, an perdiderit, uel non, & an cum effectu sit uersum in causam iustā, propter quam soluit, ut est bona litera iuncta gl. in d. l. fi. ff. de iure dot.

XIIII. QVÆRO,

AN maritus teneatur restituere dotem uxori, quæ non est in eius seruitio culpa ipsius uiri? Bal. in l. fi. in ulti. col. C. de sen. quæ sine cer. quant. tenet ꝙ sic, arg. l. si is qui. §. 1. ff. de iur. do. de quo etiam per Io. And. in addi. Spe. in tit. de do. inter uir. & uxo. §. nunc aliqua. in addi. incip. Odofre. bene facit, quod not. Bal. in l. 1. §. sancimus. C. de lati. lib. tol. & uide Bal. in rub. C. de priui. do. in 1. col. dum allegat l. si ab hostibus. §. fi. ff. sol. mat. facit: quia econtra mulier, quæ culpa sua non est in seruitio viri, non debet habere alimenta: secus si pp culpam ipsius uiri, gol. est no. in c. significasti. de diuor. quam allegat Bal. in l. 1. in 3. col. C. de leg. bene facit l. Cayo. & quod ibi no. Bar. ff. de ali. & cib. leg. & Bar. in suo tract. de ali. & Iac. de Are. in l. quod in uxorem. C. de neg. gest.

XV. QVÆRO,

AN & quando dos sit sequestranda, uel ipsi mulieri restituenda propter inopiam uiri? Conclude, quòd aut vir dissipat bona sua, & tunc est restituēda ipsi mulieri, iuxta l. si cōstāte. in prin. ff. sol. ma. & l. ubi adhuc. C. de iu. dot. Aut uir est diligens in bonis suis, sed dotē dissipat: & tūc sequestrāda est non restituenda mulieri: & ita intelligatur tex. in l. si cum dotem. §. si nautem. ff. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Filius si habitet seorsum à patre, an possit petere, quòd pater sibi assignet dotem vxoris suæ.*
2 *Emancipatio filij æquiparatur morti patris quò ad effectum cōsolidationis actionis de dote in filium.*

XVI. QVÆRO,

1 SI filius † habitet seorsum à patre, an possit petere, quòd pater sibi assignet dotem uxoris suæ? Ang. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. tenet simpliciter, quòd sic, per l. si is qui. §. quod dicit̄. ff. de iur. do. Sed Imo. putat hoc uerum, si emancipauit eum, qui per hoc uidetur eum, posuisse in libertate alibi morandi; cū per emancipationē intelligatur exiuisse familiā paternam. l. fin. ff. de cap. dimi. & ideo cū vxor non debeat separi à cohabitatione viri. l. 3. C. cōia utri. iudi. & dos debeat deseruire onerib. matrimonii, meritò tenebitur dotē dare ipsi filio, & hoc ēt tenet Bal. in emācipato in d. §. si nautem. sed si nō emancipasset eum: tunc si cum uoluntate patris seorsum habitat, idem uidetur dicendum eadem ratione, secus uideretur, si absque uoluntate patris: quia tūc imputandum est filio, ex quo vult seorsum habitare, nisi fortè propter aliquam iustam causam: nam sicut ex causa potest cogere patrem ad emancipandum eum, iuxta no. in l. nec auus. C. de emanci. libe. & in l. quidā cum filiū ff. de ver. obli. ita uidetur, ꝙ ex causa possit seorsum ab ipso habitare, fortè tamē si filius suspectus esset de mala administratione, sufficeret patrē præstare ei alimēta: cū ipse sit. s. pater, qui obligatus est ad restitutionē dotis: & sic nō debet cogi restituere, nisi sit sibi cautum, ar. l. 2. & l. si pater. ad fin. ff. de do. præle. & facit, quod pulchrè not. Bal. & Saly. in l. 2. C. fami. erc. Adde, ꝙ pro
2 prædicta opi. Imo. facit: quia † cū emancipatio filii æquiparetur morti patris quò ad effectum consolidationis actionis de dote in filium. §. uideamus. C. de rei vxo. ac. & l. si pater nominefiliæ. ff. de iure dot. sed patre mortuo dos debet esse apud filium. l. si maritus. ff. famil. erci. & d. l. si filia. ergo &c. & ita vidi consultū per Dyn. & ita tenet Bal. in d. l. 2. C. fam. erc. referens Cy. ita consuluisse. Idem tenet ibi Saly. dicens ita tenere Iac. de Are. in l. si constante. ff. sol. mat. Idem tenet Bal. ibi, & in l. sanè. ff. de iur. do. adducunt: quia emancipatio æquiparatur exhæreditationi. l. 2. C. qd̄ cum eo. sed exhæredato debet dos restitui: ut est tex. in l. si socer. §. fi. ff. sol. mat. & in d. l. si filia. §. 2. ergo &c. limitat tamen Bal. in d. l. sanè. & ꝙ si talis restitutio fiat de voluntate mulieris liberabitur pater à muliere. de quo per Moder. in l. 2. ff. sol. mat. Adde ēt, ꝙ in filio nō emancipato, qui habet iustā causam habitādi seorsum à patre, iudex arbitrio suo prouidere debet, ꝙ dos ei restituat̄, & eius arbitriū debet esse secūdū distinctionē Imo. de qua supra. Quidā dicūt, ꝙ cū talis dos dicat̄ aduētitia. l. 1. 2. & 3. cū ibi no. C. de bo. lib. & aduentitiorū pater habeat vsumfructū: vt l. cū oportet. in prin. eo tit. lib. 1. C. de bo. mater. ergo uidetur, ꝙ pater nō possit aliquo modo compelli, vt dotē filio restituat, ēt si uoluntate patris, uel quōcunque seorsum habitet, cū satis sit ꝙ pater præbeat alimēta filio pro se uxore. l. si quis à liberis. §. nō tantū. de libe. agno. nā habitatio separata non impedit præstationem alimentorū. l. libertis. §. fi. ff. de alimen. lega. hinc uidetur, ꝙ si pater non uellet præstare alimēta, tunc deberet fieri restitutio dotis, aliàs secus. Tamen mihi placet opi. Imo. & idem in effectu consuluit Bal. in quodā cōsilio, quod incipit, quædā mulier, idem uidetur de mente Bar. in l. si constante. in 8. q. 2. patris. ff. sol. mat. & facit, quod uoluit Bal. in l. fi. in fine. C. de senten. quæ sine cer. quant.

Nec obst. ar. suprà factum: quia si uerum esset, sequeretur, quòd similiter mortuo patre possent hæredes denegare filio restitutionem dotis constante matrimonio, offerendo se subire onera matrimonij, per l. si maritus. ff. fa. erc. & istud arg. in terminis reprobat Cy. in l. 2. C. fam. erci.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote quando nascatur. & nu. 3.*
2 *Actio de dote pendet sub illa conditione, si matrimoniom soluatur.*

XVII. QVÆRO,

1 ACTIO de dote † quando nascatur? Circa hoc gl. variarunt: nam gl. in l. iurisgen. §. quinimo. vers. idem Celsus. ff. de pac. tenet, ꝙ actio de dote nascatur constante matrimonio, pro quo uidetur casus in l. auia. C. de iure dot. & ff. de bo. dam. l. quinque legibus. & probatur per rationem. Conditio, quæ est omnino extitura, non suspendit natiuitatem obligationis. l. si pupillus sub conditione. ff. de noua sed actio
2 † de dote pendet sub illa conditione, si matrimonium soluatur, & certum est matrimonium debere solui. §. nuptias. in auth. de nup. ergo &c. alia est opi. Io. in l. pater. ff. de dote præleg. quam tenet Iac. de Are. uide licet, ꝙ actio de dote nascatur cõstãte matrimonio cõtra hæredes soceri, cõtra maritũ nõ, nisi in casu inopiæ. & hoc probatur per d. l. pater. in prin. & ratione: quia respectu soceri mortui solutum est matrimonium. l. cum hic status. §. si socer. de do. inter vir. & vxo. ergo contra hæredes soceri conpetit actio. Præterea uidetur casus in l. sed & si pro dote. §. 1. ff. de leg. præstan. Tertia fuit opi. gl. quòd indistinctè actio nõ nascatur constante matrimonio, nisi in casu inopiæ: ut no. in l. cum notissimi. §. illud. C. de præscr. 30. ann. & in l. in rebus. §. omnis. C. de iure do. & ibi tex. & gl. & in l. auia. C. de iu. dot. & in l. si rem. §. omnis. de pig. act. & in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. & in l. quinque legibus. ff. de bo. dã. & uidetur tex. in l. dotalem. ff. de manumis. & hoc tenet Dy. & Bar. in l. si constante. §. 1. ff. so. ma. quia etiam contra hæredes soceri mortui non nascitur actio constante matrimonio, tex. est in l. 2. in prin. ff. de dote præleg. Ad contraria respondent, & primò ad l. auia. dic ut ibi. Ad l. quinque legibus. dic ut ibi in gl. Ad rationem, ꝙ condi. est omnino extitura &c. respondet Dy. in l. pater. de dote præleg. ꝙ põt esse, ꝙ soluetur matrimonium culpa mulieris, & sic non nascitur actio de dote: quia illo casu mulier perdit dotem, ergo non est omnino extitura. Vel aliter dicas, condi. omnino extitura non impedit natiuitatem actionis, uerum est, si est certum: an & qñ existat, ut ipse Dyn. dicit per illum tex. in l. si pupillus. ff. de noua. sed hic licet sit certum, an est tñ incertum, qñ soluatur matrimonium: ergo &c. Ex his concluditur, ꝙ gl. supra allegata in d. l. iurisgen. nõ est vera. Ad rõnes Io. & Iac. de Are. responde, & primò ad text. in d. l. si constante. §. 1. ꝙ ibi ꝓcedit opi. Rogerij. s. ꝙ uir recepit dotẽ & est exhæredatus à patre, certè quia per hanc exhæredationem incipit esse non soluendo, nimirũ si mihi incipit competere actio de dote, & quia non est certũ exhæredationẽ ualere seu nocituram esse nisi adita hæreditate, cum tunc sumat effectũ. l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de leg. præst. l. si quis filiũ. C. de inof. testam. & ideo tempus aditionis inspicitur, si euidentissimè apparebunt mariti facultates ad dotis exactionem non sufficere: ut requirit. d. l. si constante. in prin. Ad l. pater. in prin. de dote præleg. dic, quòd ibi exegit de facto. Ad rationem: cum dicitur, quòd quò ad socerum est solutum matri. dicit quòd non sufficit, ut l. 2. in prin. ff. de dote præle. Ad l. sed si pro dote. dic, ꝙ ille casus non est contrarius. dicit. n. sed cum constante matri. aduersus hæredes soceri &c. expono. sed cum. i. quando, quod est viro uergente ad inopiam propter mortem soceri exhæredationem de ipso factam, ut in casu d. l. si constante. §. 1. & ista est sustentabilis conclusio. Et adde inquantum supra saluauit opi. Rogerii, ꝙ illa saluatio est de mente. gl. in l. sed pro dote. §. 1. ff. de leg. præstan.
3 & pro communi opi. quam supra tenuit, ꝙ † non nascatur actio de dote, nisi sol. mat. licet sit certum debere solui matrimonium, facit optimè l. Iulianus. ff. de cond. inde. ubi si ꝓmitto x. si nauis ex Asia uenerit, siue non: certum est, debitũ iri, & tamen non nascitur actio, antequam constet alterã partem conditionis euenisse, ad idem bo. tex. in l. nisi finita. ff. de tut. & rat. dist. ubi actio tutelæ nascitur, deinde tutela, & tamen certum est, tutelam debere finiri pubertate & morte. & ad prædicta uide Bal. in l. 1. in 7. col. in fin. C. ut ac. ab hære. uel contra hæredes. Magis communis opin. est illa, quam supra dixi. uide etiam Bald. & Gul. in l. iurisgen. §. quinimò. ff. de pact.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si vergat ad inopiam siue eius culpa, an mulier constante matrimonio possit dotem petere*

2 *Infortunium quando debeat esse commune coniungibus.*

XVIII. QVÆRO,

1 SI maritus † uergit ad inopiam sine eius culpa, an mulier constante matrimonio possit dotem petere? Iac. de Aret. in l. ubi adhuc. C. de iure dot. tenet quòd non: secus quando culpa uiri: & ita intelligit dictam l. ubi. mouetur, quòd uxor debet esse particeps infortunij uiri. l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solu. matrim. ergo &c. Imol. ibi dicit, quòd hæc opin. uidetur contra mentem d. l. ubi adhuc. & d. l. si constante. quæ simpliciter & indistinctè loquuntur, & ita indistinctè sunt intelligendæ. Nec obst. tex. in d. §. si maritus. quia uerum est, ꝙ uxor debet esse particeps infortunij uiri: sed prædicto modo, ut in d. ll. ex quo infert ibi Imo. quòd si propter partialitatem uir expellatur de ciuitate, quanquam illud sit quoddam infortunium consideratis moribus modernis, quòd non debebit dos mulieris usurpari per præsidentem in loco: sed potius erit restituenda ipsi mulieri, quasi uir inchoet malè uti: & incipiat uergere ad inopiam: cum exilium deducat ad paupertatem, & etiam celerius ad mortem: ut uoluit glo. in authen. de exhib. & intro. reis. §. 1. Adde, quòd hæc opi. est de mente Bar. in l. si constante. in 4. q. 1. partis. ff. solu. marrim. dum loquitur de mercatore, qui amisit naufragio mercantias, per tex. in d. l. ubi adhuc. in ratione sui. & in d. l. si constante. tamen Benedic. de Plumbi. in l. seruum dotalem. ff. de manumissio. tenet opin. Iaco. de Are. mihi magis placet opin. Barto, quia
2 tex. in d. §. si maritus. dum dicit † ꝙ infortunium debet esse commune coniugibus, non loquitur respectu dotis, quod sic ostendo: quia tex. ille in d. §. si maritus. fauore eius, qui patitur infortunium statuit, illud debere esse commune: sed secũdum opin. Iac. de Aret. ista communio infortunij uiri noceret uiro: quia creditores exigerent maritum etiam in dote, ex quo sequeretur, quòd coniunx & liberi, propter quos est constituta. dicta l. ubi adhuc. paterentur potius odium, quàm fauorem.

SVMMARIVM.

1 *Marito inchoante malè uti sua substantia, ita quòd eius facultates non sufficiant ad exactionem dotis, & ad solutionem æris alieni, dos repeti potest & non aliter. quod limita, ut num. 2.*

XIX. QVÆRO,

CONSTANTE matrimonio quando possit uxor pro dote agere propter inopiam uiri? Bar. in l. si constante. in 2. col. ff. sol. mat. declarat, quid esset de iure fforum per d. l. si constante. & de iure. C. per l. ubi adhuc. C. de iure dc. & de iure authenticorum per §. illud. in auth. de æqual. dot. dic ut ibi per eum. Cui adde, ꝙ magis communiter tenetur, ꝙ d. §. illud. corrigat. d. l. si cõstante. & d. l. ubi adhuc. & hoc firmat gl. in d. l. licet gl. in d. §. illud. dicat, ꝙ ille §. intelligitur secundùm dictam l. ubi. & ista opi. uidetur in puncto iuris satis sustẽtabilis: quoniam imperator in d. §. illud. se refert ad d. l. ubi adhuc. Et hanc partẽ sequitur Dyn. Imo. Ro. & Pau. in d. l. si
1 constante. & secundũ hoc erit sensus illius §. illud. quòd † uiro malè inchoante uti sua substantia, ita ꝙ eius facultates nõ sufficiant ad exactionem dotis, & ad solutionẽ æris alieni, dos repeti possit, & non aliter. & d. l. si constante. & d. l. ubi adhuc. loquantur, qñ facultates uiri non sufficiebant doti & creditoribus, ut aperrè innuit tex. in d. l. ubi adhuc. in uersi. creditoribus. Ex quo infertur secundùm Imo. & Dy. quòd d. l. ubi adhuc. non corrigit d. l. si constante. sed eodem casu loquitur, ut etiam sensit gl. in d. l. si constante. in prin. Et ꝙ §. illud. inducit aliquid noui quò ad tps exigendi dotem, patet secũdùm eos: quia solùm intendit tractare, an & qñ fiat exactio dotis. Ang. tamen in d. l. si constant e. sequitur omnino Barto. ibi. & idem
2 Pau. & Raph. subdentes † ꝙ debet limitari, qñ culpa ipsius uiri contingit, ꝙ incipit malè uti sua substantia: secus si alia cã efficiatur eius cõditio deterior: quia tũ dicũt, militare tex. in d. l. si cõstante. & in d. l. ubi. Sed hæc limitatio nõ placet alijs cõiter: quia ẽt si negotiet maritus in mari, & naufragio merces submergãtur, uel alio casu fortuito, nihilominus hẽt locum d. §. illud. qm̃ habito respectu ad exitũ, dr̃ quis dilapidare, quamuis sine sua culpa hoc contingat, per l. sed an ultro. ff. de neg. gest. & dixi supra proxi. q. Item dicit Imo. quòd d. l. ubi adhuc. non corrigit. l. si constante. per illum tex. in uer. credito-

creditoribus. Sed puto, quòd ista nō probentur: quia ille tex. loquitur quò ad prælationem mulieris aduersus cæteros creditores: tamen non negat, quin procedat etiam illud remedium repetendi dotem, dato ꝙ adhuc bona mariti dilapidātis sufficiant ad dotis exactionem, immo si bene inspiciatur il le tex. satis clarè probat, ꝙ ibi plenius succurritur mulieri, quàm in dicta l. si constante. Puto etiam, ꝙ in puncto iuris. §. illud. nihil adijciat. d. l. ubi adhuc. quò ad tempus dotis exigēdæ, multi dicunt, ꝙ fauore dotis non esset recedendum à Bartol. in dicta l. si constante.

SVMMARIVM.

1 *Facultates mariti multis modis probantur, non sufficere ad dotis exactionem.*

2 *Pauper & inops differunt.*

XX. QVÆRO.

QVALITER prohibentur facultates uiri ad dotis exactionem non sufficere, uel uirum non esse soluēdo, vel inopem, uel inchoare malè uti sua substantia? Vide Bart. in l. si constante. in 1. 2. & 3. q. primæ quæstionis principalis. ff. sol. mat. Idem tenet ipse in l. fi. §. licentiam. per illum tex. C. de iure deliber. & sequitur Bal. in l. cum de lege. ff. de proba. Idem uidetur tenere Bar. in l. lege. in princ. ff. de uerbo. obl. ubi etiam dat modum aliter probandi istam negatiuam. Item tenet Pau. in l. maritum. ff. sol. mat. Sed Iac. But. in d. l. si constante. & in l. actor. C. de probat. & Imo. & Ro. in d. l. si constante. & Pau. in l. Mæuia. §. fi. ff. sol. mat. & Raph. in d. l. lege. tenent contrarium: quia probatio debet de necessitate cōcludere. l. neque natales. C. de proba. & cap. in præsentia. extra, eod. tit. Sed ista allegatio partis, quòd non sunt plura bona, non concludit necessariò: ergo &c. Pro hoc facit l. maritus. §. post aditam. ff. ad l. Fal. & l. 1. §. quod dicitur. ff. si cui plusquam per l. Falc. Ad gloss. in d. l. cum de lege. respondet 1 †plurib. modis, ut per eos in dictis locis, & per Imo. & ibi ēt aliquid dixi in rub. ff. de no. ope. nunc. Melior uidetur respōsio inter omnes, quòd ibi tractabatur de modo æstimationis, non autem quanta bona essent. Vel quòd illud ideo ibi est, quia nisi aliàs staretur dicto hæredis, ibi præsumeretur delinquere, idest, falsum dicere, propter quod veniret priuandus falcidia. l. rescriptum. & l. 1. ff. de his quib. ut indig. & l. Pau. ff. ad l. Falc. quis autem non præsumitur delinquere, vulgata l. meritò. ff. pro soc. ergo &c. Sed certè hæc responsio mihi non placet: quoniam stant ista simul, quòd plura unt bona, quàm dixerit hæres: & tamen ipse nō delinquat, ut quia ignoret plura extare. Alij respondent, quòd glo. illa debet intelligi secundùm leges, quas allegat, scilicet secundùm d. l. fi. §. licentiam. quando confecerat inuentarium, & hæc responsio potest esse bona, ex qua infertur, quòd Bar. in d. l. si constante. non in totum bene loquitur, contra quem etiam facit tex. in d. l. decē. non enim statur dicto creditoris quòd plura non essent bona, nisi mittantur nuntij, & exploratores, maximè à uicinis, quibus in hoc creditur: ut no. gloss. in l. 2. C. quan. fiscus uel pri. & postea referant iudici iuxta formam traditam per Bar. in l. à diuo Pio. §. in uenditione. ff. de re iu. cum simil. Pau. in l. Mæuia. aliàs respondet ad l. cum de lege. quòd ibi reus erat ille, qui asserebat plura bona non extare: sed in casu nostro erat actor, nimirum si sibi incumbit onus probandi. In praxtica non recederetur ab opinion. Bart. pro quo facit id, quod ipse not. in l. conficiuntur. §. codicillis. ff. de iure iure codicil. quòd ubi non possunt in testamento haberi 7. testes, sufficiūt quinque, puta tempore pestis, tunc si quinque adhibet, eo ipso quòd ipsi asserunt plures adhiberi non potuisse, fundata est intentio hæredis, nisi contrarium postea probetur, allegat d. l. cum de lege. Et pro hac opin. Bar. facit: quia si quis Bononiæ existens habet producere aliquod statutum Florentinū, & illud producat, dicens esse totum, pro eius assertione præsumitur, donec contrariū probetur, ita tenet Bart. in rub. de no. ope. nū. per gl. in d. l. cum de lege. quam ibi sequitur Ro. pro qua dicit esse tex. fin. in l. si is qui. ff. de testa. idem tenet Ant. de But. in c. 1. in fi. de ꝓb. & in c. cōtingit. de fid. instr. licet Imo. in d. rub. de ope. no. nun. cōtra tenuerit, & malè: ut ibi dixi. & cū hac opi. Bar. concordat Ang. & Imo. sibi cōtrarius in l. cū ex causa. ff. de re iu. & in l. mutū. §. 1. ff. de acq. hę.

Non ob. illa ratio, ꝙ probatio debet de necessitate concludere: quia illud est uerum quantùm ad ostendendū æris alieni quantitatem, ex quo resultat præsumptio, seu fundamentum talis intentionis eius, qui asserit plura bona non extare. Alij tamē sunt modi securiores ad probandum facultates alicuius non sufficere ad debita, de quibus per Bal. in l. 1. C. de reuocan. his quæ in frau. cre. & in l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisd. cog. & in l. ubi adhuc. in 10. col. C. de iure do. per Bar. & alios in l. decem. de uerb. oblig. Idem adde, inquantum Barto. in d. l. si constante. in præallegata 2. q. ponit, quomodo probetur paupertas & inopia. Bar. & Bal. in auth. præterea. C. vnde uir & uxor. Bal. & Ang. in d. l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. per Iac. But. in l. actor. C. de proba. per Bal. in authen. quod locum. C. de coll. per Host. & alios in c. Odoardus. de solu. per Bald. in l. paupertas. de excu. tut. & in l. si quis ad declinandam. in 3. col. de epis. & cle. & in l. ubi adhuc. in 8. col. præallegata. & est glo. not. in §. si uerò absunt. in uer. substantiam. in authen. de hære. & falc. & Ang. in authen. de æqualit. do. in §. illud. & quod not. Bal. in l. si pro. in princ. C. mand. & Archid. 8. distin. c. quo iure. ubi ponit differentiam
2 inter pauperem & inopem, ubi dicit, quòd † pauper est, qui parum habet, inops qui nihil. & idem dicunt Moder. in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. sed illud, quod dictum est de inopia, uidetur contra tex. in d. authen. præterea. iuncta gl. & contra l. si creditores. de priuileg. credi. ubi etiam ille, qui pauper est, appellatur inops. ad idem facit tex. in l. si ab arbitrio. §. fi. ff. qui satisd. cog. uerbo, magna inopia: quia superuacuo dixisset magna inopia. ad idem tex. in l. ubi. maximè secūdum intellectum Barto. in d. l. si constante. in 3. & 4. opin. ad idem tex. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & glo. in d. authē. præterea. Quæ autem sit differentia inter paupertatem & penuriam, uide in c. periculosè. de statu reg. in 6. Et vnum no. pro intellectu huius materiæ in practica: quia non sufficeret probare per tres dicentes, maritum uergere ad inopiam, sed requiritur, quòd dicant, manifestum esse maritum, se uergere ad inopiam. ita probatur in l. in rebus. ad fi. secundum Bart. ibi. C. de iure dot.

SVMMARIVM.

1 *Maritum non esse soluendo, an possit transire in notorium.*

2 *Factum affirmatiuum habens naturam status transitorij potest transire in notorium.*

XXI. QVÆRO,

1 MARITVM †non esse soluendo, an possit transire in notorium? Barto. in d. l. si constante. in prædicta prima q. sentit hāc theoricā, ꝙ illud, qđ affirmatiuè asseritur, ut aliquem esse soluendo, uel aliquem esse diuitem, bene potest transire in notorium: sed illud, quod negatiuè asseritur, nec certo loco uel tempore coarctatur, ut in q. nostra istud non cadit in plenam probationem, ut l. actor. in fi. C. de probat. & multo magis non cadit in notorium. Non obstat uerbum euidentissimè, quòd est in d. l. si constante. quia accipitur secundùm naturam contractus. l. si uno. ff. loca. nam in his, in quibus fit plenum præiudicium, accipitur pro semiplena, & pro vulgi opinione secundùm eum. Adde: quia Bart. sentit,
2 quòd † factum affirmatiuum, habens naturam status transitorij, ut est homicidium & adulterium committere; potest transire in notorium, cuius contrarium tenet ipsemet Barto. in l. ciues. C. de appellat. per tex. in auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex. ibi dum text. dicit, uox preconis &c. vnde distinguebant aliqui inter factum affirmatiuum habens actum permanentem, & illud bene transire possit in notorium, & habens actum transitorium, quo casu secus: ut per Bar. in l. hæredes palam. in princip. ff. de testamen. & in d. l. si uerò. §. qui pro rei qualitate. per Bald. in l. ab Anastasio. C. mand. Item inquantum Barto. dicit, quòd illud, quod negatiuè asseritur, non cadit in notorium. Idem not. Imol. in l. decem. de uerb. obligat. sed contrarium est uerius, ut per plura iura ostendit Anto. de But. in c. uestra. de cohab. cler. & mul. in 10. charta. maximè per c. 1. de confes. in sexto. iuncto cap. fin. de cohabit. cler. & mulie. & est casus in cap. cum olim. de uerb. significa. & in cap. dudum. el primo. de elec. quod tene menti: quia communiter Doctor. in d. l. si constante. non aduertunt.

XXII. QVÆRO,

SI vir bene inchoat uti substantia sua; tamen malum exitum habet: quia perdit, uel depauperatur: an uxor possit repetere dotem? Dic ut per Bart. in l. si constante. in 4. q. primæ quæst. prin. ff. so. ma. cum quo cæteri transeunt.

XXIII. QVÆRO,

SI maritus sit bannitus de ciuitate sua, an vxor possit repetere dotem? Bar. in l. si cōstāte. in 5. quæst. primæ quæstionis princip. ff. sol. mat. distinguit, aut iste talis est bānitus: ita ꝙ perdit omnia sua bona: & tūc nō est dubiū, ꝙ mulier repetit dotem: quia tunc est imperfecta inopia. Idem dicit in parte bonorum publicata: ut in l. si marito. in princip. ff. eod. titu. Idem dicit, si solùm iussus est exulare, per §. illud. in auth. de æqual. dot. quia ille, quem oportet exulare, malè vtitur substantia sua. Et subdit etiam, quòd marito absenti debent mitti alimenta, ꝙ dicit esse menti tenendum. Addo ea, quæ dixi suprà in quæstione 18. & idem tenet ipse Bar. in l. si cùm dotem. §. si maritus. ff. sol. mat. & in l. 2. in princ. eod. tit. & Bal. & Pau. in l. si marito. eod. tit. & D. Ant. in c. p vestas. extra, de donat. inter uirū & vxorē. Angelus in l. cū notissimi. de præscripto. 30. anno. Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de donat. inter uir. & vxor. §. fi. ver. ꝙ si uir est in bāno &c.

XXIIII. QVÆRO,

QVID si maritus est excommunicatus, an mulier possit dotem suam repetere; Dic quòd non: quia uxor tenetur habitare cum marito etiam excommunicato. c. inter alia. de sent. excomm. & ita tenet Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de donat. inter. ui. & uxo. §. fi. uer. quid si uir. & Bald. in l. penult. C. ad l. Iul. de plagia. & d. Ant. in c. per vestras. extra de donatio. inter virum & uxorem.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si scienter contraxit cum marito inope, an possit constante matrimonio repetere dotem.*
2 *Dotis restitutio procedit in casu inopiæ.*

XXV. QVÆRO,

1 SI mulier † scienter contraxit cùm marito inope, an possit constante matrimonio repetere dotem? Dy. tenet quòd non; Bart. in l. si constante. in 6. q. primæ quæstionis principalis, tenet indistinctè, ꝙ habeat beneficium. d. l. si constante. & sic possit dotem repetere. Idem tenet Bar. in l. si is à quo. §. 1. ff. ut in pos. leg. cap. per uestras. de don. inter uir. & uxo. & quia tenendo hanc opinionem fauetur matrimonio. l. adigere. §. si maritus. ff. de collat. sed Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de dona. inter uir. & uxo. §. fi. uers. quid si mulier. tenet opin. Dyn. quem etiam dicit sequi Mart. de Fano. Idē tenet Bald. in d. l. ubi adhuc. & Bald. Ang. & Rom. in d. l. si constante. Pet. de Anch. D. Ant. & Imol. in c. propter sterilitatem. in prin. de loca. Idem tenet Old. in d. auth. quòd locum. prout refert ibi Bald. in 7. quæst. Idem Benedic. de Plumb. in l. seruum dotalem. ff. de manumis. Nec obst. ꝙ mulier non potest doti præiudicare. l. Attilicinius. ff. de pac. dot. quia respondet, cùm per tale pactum reducatur dos ad propriam naturam dotis, uidelicet ꝙ non restituatur constante matrimonio, iuxta l. 2. in princip. ff. sol. ma. non uidetur fieri deterior conditio dotis, arg. l. si unus. §. pactus ne peteret. uer. quod si in speciē. ff. de pac. Et ad rationem Bar. vltra responsionem Bal. & Ang. quæ non uidetur multùm sufficiens, posset responderi, ꝙ imò per pactum, si ante nuptias factum sit, potest sibi mulier præiudicare in dote. l. & hæredi. §. filia. & ibi not. ff. de pac. hic tamen non multum satisfacit per d. l. si Attilicinius. in uer. ante nupt. Ad d. §. filia. potest dici, quòd debet intelligi in aliquo de illis casibus, in quibus licet sibi præiudicare, de quibus per Imolam in l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat. puta, quando factum est pactum sol. mat. uel collatum in id tempus, uel uerius debet intelligi d. §. filia. quòd ibi ideò per pactum sibi in dotem præiudicare potuit: quia habebat alium extraneum expromissorem, aduersus quem regressum habere poterat, quamuis non aduersus maritum, pacto scilicet obstante. D. Anto. in d. c. per uestras. dicit mulieri isto casu denegari restitutionem dotis: tamen tenetur maritus satisdare mulieri de dote conseruanda, & restituenda per illum text. qui propriè uidetur loqui hoc casu. Imol. ēt in d. l. si constante. tenet opin. Cyn. dicens,
2 quòd imò † natura dotis est, quòd restitutio dotis in casu inopiæ procedit, per dict. l. si constante. Nec obstat §. pactus. quia ibi per pactum non derogabatur. dict. l. si constante. & dict. l. ubi adhuc. & subdit, saluari posse illam opinio. quòd remedium dicti cap. per uestras. habeat locum tantummodo, quando maritus esset suspectus de dilapidatione: ut ibi not. in glos. & ita procedat opinio Bartol. aliàs autem secus. Ergo uerò tenendo opinionem Barto. dico quòd d. c. per uestras. & d. l. si constante. habere possunt locum secundum quòd elegerit mulier: ut ibi uoluit dom. Ant. & Cyn. in l. ubi adhuc. in 1. opposit.

XXVI. QVÆRO,

QVID si mulier cōtraxit matrimonium cum hæretico, an possit dotem repetere. Text. in c. decreuit. de hæret. in 6. dicit, ꝙ ubi mulier scienter contrahit matrimonium cū hæretico, amittit dotem, & fisco applicatur fauore fidei catholicæ, quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Socer, qui recepit dotem, si ipse vergit ad inopiam: an mulier repetat dotem.*
2 *Actio ad dotem an detur mulieri constant. matr.*

XXVII. QVÆRO,

1 QVID in † socero, qui recepit dotem, si ipse uergit ad inopiam, uel incipit malè uti sua substantia, an repetat dotem? Barto. examinat in l. si constante. in 7. q. primæ q. prin. ff. sol. mat. cui adde, quod communiter tenetur, quòd idem sit in socero, quòd in uiro, pro quo facit. l. diuortio. §. interdum. ff. sol. mat. & not. in l. rei iud. §. fi. eod. tit. Nec obst. quòd habetur in l. si uerò. §. de uiro. eod. titu. quia Bart. in d. q. multùm insistit pro responsione.

Et adde: quia idem tenet glo. in §. illud. in auth. de equali. dot. & ibi Iac. de Bel. & Ang. idem Cyn. & alii in l. ubi adhuc. C. de iure dot. & Paul. in d. l. si constante. Quidam dicunt ad d. §. de uiro, ꝙ ueritas uidetur, ꝙ imò in casu nostro sumus in exorbitantibus. & l. 1. & 2. ff. de iure dot. loquuntur in plenaria restitutione, sed in casu nostro dos adhuc deseruire debet oneribus matrimonii. d. l. ubi adhuc, ergo &c. Sed hæc sol. mihi non placet: nec uidetur bene considerasse: quia exorbitant à d. l. ubi adhuc. §. constante. surgit ex eo, quòd † mulie-
2 ri const. mat. datur actio a ad dotem, quòd regulariter esse nō debet: ut not. in l. 2. in prin. ff. solu. mat. & dixi suprà eo. in 17. q. unde teneo solutionem Bart. in d. l. si constante. & per eundem in d. §. de uiro.

Vel aliter solue, quòd in d. §. de uiro. non loquitur de eo, quod peruenit ex manumissione facta de uoluntate mulieris, sed ex bonis liberti.

Primus tamen intellectus, qui colligitur ex solutione Bart. magis placet. Nec uidetur uerum, quòd in d. l. si uerò maritus. ideò teneatur: quia mandato mulieris &c. quia d. l. ex mandato. ff. mand. quæ habet, quòd quicquid ex mandato meo ad te peruenit, debes mihi restituere, procedit, quando illud sine mandato meo explicari potuisset, quod secus erat in casu illo: quia & sine madato uxoris potuisset maritus seruos manumittere: ut est in l. dotalem. ff. sol. mat. non recedas igitur à Bart.

ADDITIO.

a Datur. adde, quòd actio dotis oritur etiam constante matrimonio. l. si socer. in prin. & ibi Bart. vers. 2. scitis. de dote præle. & tradit Bal. in auth. quòd locum. 3. q. C. de col. quod est nata constan. matr. non ad rescindendum: sed ad protegendum & conseruandum eam dotem in tuto. uide Bartol. & Doct. in l. si constante. §. 1. uer. pro huius glo. declaratione. & ibi per Bald. in fi. Et latè per dom. Alex. in uer. utrum autem actio. ff. sol. matr.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Maritus & socer si ambo teneantur pro dote, & alter tantùm vergat ad inopiam, an mulier possit dotem suam repetere.*

2 *Ratio si non sit scripta in lege, quando fiat extensio in correctorijs ad casum non expressum.*

3 *Lex an extendatur ex similitudine rationis.*

XXVIII. QVÆRO,

1 QVID si † maritus & socer teneantur, & alter tantum
uergit ad inopiam, an mulier possit dotem suam repetere?
Bar. in l. si constante. in 8. q. 1. q. princ. ff. sol. mat. distin
guit, ut ibi per eum. Cui adde inquãtum dicit, ꝙ si sunt obli-
gati vt duo rei: tunc propter paupertatem unius potest agi
contra alium. Bal. & Ang. ibi tenent contrarium etiam si sunt
duo rei debendi, uidelicet, ꝙ non possit agi contra uergẽtem
ad inopiam, nec etiam contra alium: quia diuitiæ unius sup-
plere debent pro inopia alterius, allegant l. si plures. §. 1. aliàs
§. præterea. el 2. cum glo. 1. ff. de fideiuss. quem tex. ad hoc re-
pntat sing. ipse Bal. in l. mulier. C. de iu. dot. hanc opin. velut
æquiorem sequitur Raph. & Mod. in d. l. si constante. & in l.
quoties. C. quo quisq; ordine conuenitur. lib. 11. Non tamen
respondet ad rationem §. illud. in auth. de æqua. do. quem al-
leg. Imo. in d. l. si cõstante. pro opi. Dy. nam ibi uidetur, ꝙ ubi
maritus cœpit dilapidare, etiam licet soluendo sit in decuplũ,
tamen potest mulier agere ad dotem constante matrimonio.
potest dici, ꝙ ille tex. parum facit: quia loquitur, qñ solus ma
ritus erat obligatus, nos aũt qñ plures, uel dicas ẽt, ꝙ inter-
pretari debet secundum iura antiqua magis limitatè loquen-
tia, uidelicet secundum dictum §. præterea. Ia. de Bel. & Ang.
in d. §. illud. simpliciter sequunt̃, gl. d. l. si constante. & idẽ Io.
Aud. in addi. Spe. in ti. de do. inter vir. & uxo. in §. formatus.
in addi. quæ incipit, ut no. in l. ubi. & idem tenet Imo. in d. l.
si constante. siue sint duo rei, siue non, per d. §. illud. Paul. in
d. l. si cõstante. dicit, ꝙ aut ille, qui sustinebat onera matrimo
nii solus, est effectus inops, & tunc contra eum agi potest: & si
non est soluendo, agit̃ contra alium. & hoc remediũ dat̃ mulie
ri, ne fraudet̃ dote & alimentis. Aut alius, qui non sustinebat
onera matrimonii, est effectus inops, & tunc cessat istud reme
dium: quia mulier per hoc non fraudatur dote, nec alimẽtis.
Sed certè hæc opi. in ult. dicto est contra communem sñam,
& contra d. §. illud. in rõne sui. Passus est dubius: tamen in ve
ritate sententia Bar. non uidet̃ uera: quia tex. in auth. hoc ita
per quem se fundat Bart. non uidetur obstare: quia loquitur
in beneficio diuisionis introducto de iure speciali: unde nimi
rum si propter inopiam unius, alii illo beneficio priuantur, cũ
facilius tollantur ea, quæ sunt de iure speciali, quàm de iure
cõi. l. eius militis. §. militia missus. ff. de test. mili. §. quia uerisi-
mile. in auth. de non alie. sed de iure cõi cauet̃, ꝙ dos constã.
mat. peti non possit: ergo &c. vnde dicendum uidetur, ꝙ etiã
quando sunt duo rei debendi, inopia unius in casu nostro nõ
debet alteri nocere. l. mora. §. fin. ff. de usu. & sic uera sit opin.
Bal. Potest etiam saluari opin. Bart. quando essent socii: quia
tunc inopia unius alteri præiudicat. l. pen. cum ibi not. ff. de
duob. reis. & d. l. mora. §. fi. secundum cõem intellectũ. Prædi-
ctis ẽt adde: quia d. l. si constante. est correctoria, qñ patiat̃ ex-
tensionẽ. Bart. in d. l. si constante. pulchrè examinat in 9. q. 1.
q. princ. Et inquantum ibi tractat, an in correctoriis fiat extẽ
sio ex identitate rationis: & uidetur dicendum ꝙ non. Limi-
ta uerum, nisi per talem extensionem rediretur ad ius com-
mune: quia tunc ex identitate rationis fieret extensio tanquã
de causa fauorabili. glo. melior de iure in c. statutum. in uer. di
minuendum. de præben. in 6. not. D. Anto. in c. olim tibi. per
illum tex. de uerb. signifi. Secundò limita per l. 2. C. de indi.
uidui. tol. Tertiò limita, nisi ratio scripta sit in l. correctoria:
quia tunc ex identitate rationis fiet extensio ad casus similes.
glo. est iuncto text. in c. 1. in uers. eligitur. de elec. in 6. not.
Bald. in authent. quas actiones. in 2. colum. C. de sacrosanct.
eccle. ubi conatur hoc aliquibus iuribus comprobare. Hoc ta-
men intelligo esse uerum, ꝙ talis lex esset correctoria: non ta
men pœnalis, secus ubi esset pœnalis. gl. sing. in clem. 2. in uer
si. in eisdem. iuncto tex. de æta. & qual. dum text. ibi ponit ra-
tionem expressam, & tamen uult ibi gl. ꝙ non extendatur.
Secũdò intellige uerum, nisi alia ratio nõ scripta in lege sua-
deret extensionem non debere fieri: ex hoc enim deprehen-
ditur, ꝙ in casu non expresso non militat omnino eadem ra
tio. gl. est not. in c. constitutus. de elec. in 6. quam ibi ponde-
rat Imo. & Dom. de sancto Gemi. Alias limitationes uide per
D. Ant. in c. fœminarum. in 1. & 12. fallentia. de consue. per
Dom. in c. 1. de temp. or. lib. 6. & in c. si postquam. §. 1. eod.
tit. per Alber. de Rosa. in prima parte statutorum. in q. 9. per
Imol. & Raph. in l. cùm mulier. ff. sol. mat. per Imo. in l. 2. §.
2 fi. & in l. in ædibus. §. 1. ff. de do. Fortius uidetur, ꝙ † etiam si
non ratio sit scripta in lege, tamen si non põt reddi, nisi uni-
ca ratio, tunc fiet extensio in correctoriis ad casum nõ expres
sum: sicut si ratio scripta esset in lege. gl. est not. & ibi Bal. in
l. quamuis. C. de fideicom. & Bald. singulariter decidit plures
quæstiones propter hoc in l. maximum vitium. circa 4. col.
C. de lib. præte. & in l. fi. & ibi per Imol. ff. de hær. inst. & Pau.
in suo cõsi. 334. & in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. licet Bar.
in l. liberorum. in 6. col. ff. de verb. signi. dicat, ꝙ non audet
firmare prædicta, scilicet quando ratio non est scripta in sta-
tuto, licet unica tantùm ratio reddi possit: tamen Bal. & alij
suprà allegati tenent contrarium. Adde etiã, quod not. dicit
Bar. in l. 2. §. conditio. ff. de adim. lega. ꝙ si ab uno statuto im
ponatur una pœna in eodem delicto non inducitur correctio
primi statuti. Et an quando statutum inducit aliquã pœnã
pro delicto, pro quo de iure communi erat alia pœna indu-
cta, intelligatur correcta pœna iuris communis. uide in l. 1.
§. 1. ff. de ope. no. nun. In fauorabilib. licet exorbitantibus, an
possit fieri extensio ex identitate rationis. Bar. in d. l. si cõstan
te. tenet ꝙ sic, ubi adde gl. in l. 1. C. de his qui ante apertas
tab. similis gl. in l. miles. in prin. ff. de re iudi. ad idem tex. in l.
libertum. §. senatus. ff. de rit. nup. & in l. 2. §. si mater nõ petie
rit. uer. quid si curatores. ff. ad Tertul. idem Bar. in auth. res
quæ ad fi. C. communia de leg. & Angel. ibi, qui ponderat ad
hoc glo. l. posthumi appellatione. ff. de lib. & posth. & Ro. in
repetitione authenticæ. similiter. 12. char. C. ad l. Falci. Hoc
tamen intellige, nisi ex una parte esset pœna grauis, puta in-
famiæ, arg. l. si quidem. cum glo. ff. quod metus causa: quia
tunc nõ fieret extensio, ut est tex. in l. fi. C. de interdicto ma-
trimonio. Dixi autẽ. pœna grauis: quia si nõ esset grauis, li-
cet de pœna ageretur, tñ fieret extensio, ut est tex. in dicto
uer. ꝙ si curatores. Secundò intellige, nisi ageretur de præiu-
dicio alterius piæ, uel fauorabilis causæ: quia non fiet extẽsi-
sio. glo. in c. quæ à iure. de reg. iur. in 6. & in c. constitutione,
de re iudic. eod. lib. Et est ratio: quia pietas contra pietatem
extensionis priuilegio nõ utit̃, ar. §. sed hoc præsenti. in auth.
de sanct. episcop. & probatur in l. sed & milites. ff. de excu. tu
to. Hoc tamen dictum limita, nisi maior esset fauor extensio
nis quàm restrictionis: quia tunc fiet extensio ex identitate ra
tionis. arg. l. uerum. §. fi. cum l. sequenti. ff. de pignoribus.

Ex his dubitatur, an rectè loquatur gloss. in c. fidei. de hæ-
retic. in 6. uolens, ꝙ procedenti per uiam inquisitionis con-
tra hæreticum fauore fidei sit concessum, ut admittantur te-
stes aliàs inhabiles, & suspecti, an extendatur contra hæreti-
cum per uiam accusationis, & tenet ꝙ non: quia est exorbi-
tans, & certè gl. illa uidetur malè loqui: quoniam agitur de
causa fidei, quæ est multùm fauorabilis: & ideò contra illam
gloss. tenebat ibi Archidi. licet Dom. de sancto Gemi. sequa-
tur illam. Ex eo: quia secundùm eum modus procedendi
per inquisitionem est magis fauorabilis, quàm per accu-
sationem: tamen gl. ibi se non fundat in ista ratione: sed
in illa: quia exorbitans &cæt. & quòd causa accusationis sit
magis fauorabilis quam inquisitionis contra ipsum Domi-
nicum not. Barto. & omnes in l. 2. §. si publico. ff. de a-
3 dult. & Bald. in l. ea quidem. C. qui accus. † An autem lex
extendatur ex similitudine rationis, tangit in d. l. si constãte,
& de materia extensionis ex similitudine: uel identitate ra-
tionis, ex fauoris paritate, ex iuris antiqui correctione, ex ab-
surditatis euitatione, ex connexitatis identitate, uide Cyn.
Barto. & Bal. in l. non dubium. C. de legib. & in l. oẽs populi.
in 6. q. principali. ff. de iust. & iur. & per Bal. in l. fin. C. de in-
terdicto matrimonio, per Bal. in 1. C. de interdictis. per Io.
And. in c. odia. de reg. iur. in mercu. & in addit. Spe. in ti. de
act. & pet. §. pe. & in addit. quæ incipit aucta. & in addit. quæ
incipit, item cautè. per Inno. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. ma.
per Mathesi. in suo tractatu extensionis, per Cyn. & Bald.
in l. 1. C. quæ sit long. consue. per Bald. in l. de quibus. ff.
de legi. per canon. in c. fin. de consuetudine. per Salic. in l. 2.

C.de noxa.per Pet.de Ancha.in c.canonum ſtatu. in iochar. de conſti.& Ioan.Andr.in regula pro poſſeſſore, in mercurialibus,per Bal.in l.2. C.de patri.qui filios diſtra. per Ang.in l. qui uerò.& in l.non poſſunt.ff.de legi. per Imol. in l.2.§.1. de do.per Domi.in c.1.de temp.or.in 6.per omnes in clem.1. de reſcript.per Paul.in l.benignius. ff.de legib. & in ſuo con- .334.

XXIX. QVÆRO,

SI maritus, uel ſocer uolunt mulieri dare fideiuſſorem,an eui tabunt exactionem dotis? Bar.in d.l.ſi conſtante.in 10. q.primæ quæſtionis principa.ff.ſol.mat.decidit ꝙ non. Addo, ꝙ idem tenet Ang.in §.illud. in auth. de æquali.do. Sed ipſemet Ang.in d.l.ſi conſtante.& Ro.tenent cõtrarium. Mouentur per tex.in c.per ueſtras.extra, de dona.inter uir.& uxor. Mihi placet opin. Bart.quæ eſt communis, maximè per rõnes eius in d.l.ubi adhuc.C.de iur.dot.quia non eſt æquum, mulierem ſe committere fragilitati cautionis.l.cogi.§.ſi pater. & l.qui ita.§.1.ff.ad Treb.Item canoniſtæ in d.capi.per ueſtras. & Ioan.Andr.in addit. Specu.in tit.de do.inter uir.& uxor.in §.ſi.in addit.incipiente.Idem no.Item tenet Bart.in dicta l.ſi conſtante. in quinta oppoſitione, dum refert uerba Dyn. & Ray.dicentium,melius eſſe dotem repetere, quàm fideiuſſores accipere. Non obſt.textus in d.c.per ueſtras, quia poteſt reſponderi, ꝙ ibi mulier ſciebat uirum eſſe inopem uel aliter:ut in proxima quæſtione.

XXX. QVÆRO,

AN per remedium capituli per ueſtras.extra de dona.inter uir.& uxor.ceſſet remedium dictæ legis ſi conſtan-
a te.a ff.ſolu.matrimo. Reſpon. ꝙ non, ut patet in præcedenti quæſt.quia ubi actori conceduntur plura remedia alternatiuè, uel ſimpliciter, eius eſt electio.notatur in l.quod in hæredem.§.eligere.de tribu.& no.Bar.in l.cũ proponas.C.de tranſactionibus.

ADDITIO.

a Si conſtante.No.hic, ꝙ remedium l.ſi conſtante.ff.ſo. mat. non ceſſat per remedium capituli,per ueſtras.extra de don.inter uirum.& uxorem.

XXXI. QVÆRO,

SI dos eſt communis patris & filiæ, an filia poterit agere contra maritum inopem inuito patre? Vide Bartolum in d.l.conſtante.in 1.q.& q.prin.ff.ſol.matr. Et uide ibi,an ſit diſtinctio,utrum dos ſit parua uel magna.Et cum Bart.tranſit ibi Bal.Ang.Raph.& communiter omnes Doctores,& Bald. in l.ubi adhuc in 8.col.C.de iure do.

XXXII. QVÆRO,

QVANDO dicatur dos parua, uel magna.uide Bart. in l.ſi conſtante.in 2.q.2.q.princ.ff.ſoluto matr. Et adde Bart.in l.admonendi. ff.de iureiuran. & quod not.Bart.& Doct.in auth.quod locum.C.de collat.

XXXIII. QVÆRO,

SI pater eſt abſens eo caſu, quo filia non poteſt agere ſine conſenſu ſuo quid fiet? Bar.in d.l.ſi conſtante.in 3.q.2.q. prin. tenet, quòd tunc filia agere poſſit. bene facit l.longius. §.1.ff.de iud.& l.ſed ſi unius.§.filiusfa.& §.ſeq.ff.de iniur. & pro opinione Bar. eſt melior caſus de iure in l. filiusfa.§. ſed ſi filio.ff.de procur.

XXXIIII. QVÆRO,

QVID ſi non mulier, ſed pater uult agere in caſu inopiæ, an poſſit? Bar. in dicta l.ſi conſtante.ff.ſol.matr. in 4.q. 2. q. princ. tenet quòd ſic, ſi filia conſenſit, uel cauſam contradicendi non habet. l. ſi cum dotem. §. eo autem tempore. ff. ſoluto matrimonio. quod limita, ut infra proxima quæſt.

XXXV. QVÆRO,

QVID ſi pater eſt uilis & ſuſpecta perſona, an poſſit agere in caſu, de quo ſupra proxima quæſt. Pau. in d.l. ſi conſtante dicit, quòd etiam ſi perſona patris ſit ſuſpecta, poſſit agere;quia non debet dos iſto caſu peruenire ad patrẽ, ſed ad filiam, ut oneribus matrimonij ualeat deſeruire d. l.ubi adhuc.C.de iur.dot.mihi tamen non uidetur, quòd propter hoc Bald.malè loquatur : quia non negat, quin dos debeat eſſe in manibus patris & filiæ:ſed dicit,ſi iuſtam cauſam contradicendi habuit filia, &c.Hoc autem ſatis colligitur ex modo agendi intentato per patrem : quoniam ſi peteret dotem ſibi reſtitui:ut eam poſteà reddat filiæ, cùm interim eam dilapidare poſſet,poterit filia ex iuſta cauſa contradicere. Si autem concluderet non ſibi, ſed filiæ reddi, tunc procedat opinio Pauli.

XXXVI. QVÆRO,

AN ſi mulier ſtipulata eſt dotem ſibi reddi quandocunque ſol.mat.an uideatur renunciaſſe, ita quòd eueniente inopia non poſſit agere? Vide Bart. in l.ſi conſtante. in 5. q.2.q.prin. cum quo cæteri tranſeunt.ff.ſol.mat.

XXXVII. QVÆRO,

SI extraneus dedit dotem pro muliere, & ſtipulatus eſt illam ſibi reddi ſoluto matrimonio, an ſi conſtante matrimonio uir uergit ad inopiam, poſſit extraneus agere pro dote? Bartolus in l. ſi conſtante. in ſeptima quæſtio. 2. quæſtio. princip. ff. ſoluto matrimonio, dicit, quòd non:quia in caſu ſoluti matrim. uidetur tantùm ſtipulatus : ergo caſus inopiæ remanet iuri communi,& ſic mulier agit, præterea fit reſtitutio in d.l.ſi conſtante.impropriè, ſcilicet, ut mulier ſe,ſuoſq; alat, quod non poſſet fieri, ſi extraneo reſtitueretur, facit, dicam iufra proxima quæſtione.

XXXVIII. QVÆRO,

QVO remedio, uel qua actione ſuccuratur mulieri in caſu ſupra proximè dicto, ſi extraneus non poteſt agere. Nam certè dicendum eſt, ipſum extraneum agere non poſſe, ut dixi ſupra proxima qõ. & expreſsè firmat Ang. in §. illud.in auth.de æqual.dot.& Moder. in l. ſi extraneus.ff.de iur.dot.Quicquid dixerit Rapha. in d.l. ſi conſtante.qui mouebatur,quòd extraneus agere poſſet :quia cum eadem actio competat conſtante matrimonio, mulier agere non potuiſſet, ergo nec eo conſtante. Poteſt reſponderi, quòd competit mulieri officium iudicis,per quod ei ſuccurritur, ut exinde alatur,& idem tenet Bar.in d.l.ſi conſtante.in 8.& 9. q.3.q. prin.uolens, quòd filius poſſit per officium iudicis petere dotem à patre uergente ad inopiam, licet nullam habeat actionem, plus putarẽ dici poſſe, ꝙ in iſto caſu detur mulieri actio de dote:nam hoc caſu extraneus per ſtipulationẽ, uel pactũ ſibi expreſsè non prouidit: eo quia uoluiſſet in caſu omiſſo donare mulieri,& tunc fingitur mulier ſibi ſtipulata, l.1.§.accedit.C.de rei uxo.act.ergo &c.nec uideo quod obſtet &c.

XXXIX. QVÆRO.

SI Pater ſtipulatus eſt dotem ſibi reddi ſol.mat. nunquid in caſu inopiæ ipſe aget, uel non? Bar. in l. ſi conſtante.in 7.q.2.q.prin.ff.ſol.mat.dicit, ꝙ ſecundùm opi.l. ſi cum dotem.in prin.eo. tit.pater in caſu non expreſſo vr̃ renunciare: & ideo iſto caſu ſola filia ageret,& hoc tenet, ſi filia fuiſſet præſens,aliàs caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris cõis, & ſic eſſet actio cõis patris & filiæ. Adde, ꝙ iſtud ultimum uidetur indiſtinctè tenendũ: quia uerè iſte fuit caſus in ſtipulatione omiſſus, & ſic remanere debet in diſpoſitione iuris communis.l.commodiſſimè. ff.de lib.& poſth.l. ſi extraneus. ff.de cõdi.ob cauſam. Non ob.d.l.ſi cum dotem.quia omnes dicunt, ꝙ illud ideo ibi contingit fauore dotis, ſcilicet ꝙ pater poſſit cõem actionem de dote exercere in caſu iſto ad utilitatẽ filiæ.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſi eſt ſtipulatus dotem ſibi reddi in omnem caſum dotis reſtituendæ uel in omnem caſum ſol.mat.& nu.1.*

XL.

XL. QVÆRO,

1 QVID si † pater stipulatus est dotem sibi reddi in omnem casum restituendæ dotis, uel in omnem casum sol. matrim. Barto. in d. l. si constante. in 7. q. 2. q. princ. tenet idẽ, quod in præcedenti quæstione. istud etiam sequitur ibi Pau. & est fauor filiæ: quia possit isto casu uterque agere, quia omnino deseruire debet oneri. matrimonii. Adde quod Spec. & Io. And. in tit. de do. inter uir. & vxo. §. nunc de do. circa prin. dum dicunt, ꝙ latior est forma, quando est stipulatus in oẽm casum & euentum restituendæ dotis, quàm quando in omnem casum solu. matrim. uidentur sentire contrarium. Idem tenet Imo. & Roma. in d. l. si constante. & Imo. in l. si quis sic stipuletur. eo. tit. quia negari non potest, quin iste sit casus dotis restituendæ: cùm debeat dos onerib. matrimonij deseruire. & pro ista parte quidam allegant tex. in d. l. ubi adhuc. in uer. & potuisset. C. de iu. dot. Mihi uidetur, quòd opinio Barto. sit ipsa ueritas. Nec iudicio meo Specul. & Ioann. Andr. in loco præallegato uidentur contradicere. Nam illud dixerunt: ut denotarent comprehendi sub illa latiori forma etiam causam separationis thori: quia quamuis matrimonium non soluatur, dos debet restitui, ut est text. cum glo. in c. 1. extra, ut lite non contestata, qui casus non poterat comprehendi sub illis uerbis, in omnem casum soluti matrimonii: ut notat Barto. in d. l. si quis sic stipuletur. Plus
2 dico, & est menti tenendum, quòd † licet pater fuisset stipulatus in omnem casum dotis restituendæ tam sol. quàm constante: tamen non comprehenderetur casus inopiæ, & ita aliàs audiui fuisse obtentum Bononiæ. Et per hoc faciunt ea, quæ supra dixi declarando uerba Speculatoris. Quidam dicunt, quòd opinio Bartoli est uera in extraneo: quia ita est fauor filiæ: sed in patre secus, & ideo poterit pater agere uigore stipulationis, quoniam ita est fauor ipsius filiæ. sed certè in utroque casu sto cum Bartolo, quia uerba debent intelligi secundùm subiectam materiam, scilicet quòd dos debeat deseruire oneribus matrimonii. l. stipulatus. in princi. ff. de usuris. Aduerte tamen: quia contra Barto. facit, quòd ista uerba in omnem casum restituendæ dotis latissimam habent interpretationem, vt probatur in l. uideamus. §. in fauiana. ff. de usuris. unde propter illud signum uniuersale, omnem, uidetur comprehendi debere etiam restitutio impropria, ut in simili dicitur de uerbo quibuscunque, & similibus: ut notat Bald. in cap. imperialem. in 6. col. de prohib. feud. alien. per Federicum, bene facit, quod not. gloss. in l. cum postea. ff. de arbitr. Similiter uerum dixit Bartolus in l. generali. ff. de usufru. leg. & in l. Iulianus. in princip. de lega.
3 unde ex prædictis uideretur posse concludi, quòd dato, quòd ista restitutio sit impropria; tamen propter illa uerba latissima debet in stipulatione comprehendi, sed licet supra dictum sit, uerba intelligi debere secundùm subiectam materiam, tamen unum fortiter obstat: nam cùm ista duo determinabilia, scilicet casus ueræ & impropriæ restitutionis determinentur sub eadem determinatione, pariformiter determinari debent, arg. l. iam hoc iure. ff. de uulg. & pupi. sed in casu ueræ restitutionis non debet oneribus matrimonii deseruire, ergo nec isto casu inopiæ. Cogita, quia non parum stringunt contra Bartolum.

XLI. QVÆRO,

QVID si pater fuisset stipulatus in omnem casum restituendæ dotis quæuis esse posset tam constante matrimonio quàm soluto, dic ut ex præmissis patet in præcedenti quæstione.

XLII. QVÆRO,

SI socer, idest uiri pater, uel extraneus, qui dotem accepit, uergit ad inopiam: an maritus mulieris possit dotem repetere suo nomine, an uerò tantùm ipsa mulier agat. Vide Bar. l. si constante. in 8. q. 3. q. prin. ff. sol. mat. & vide quæ latius dixi suprà in 16. q.

SVMMARIVM.

1 *Filij an possint agere contra patrem inopem.*
2 *Pater licet non sit pronuntiatus prodignus, tamen si malè administrat bona sua propria, filius potest cogere patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quòd alimentari possit.*

XLIII. QVÆRO,

1 AN mortua † vxore, filii possint agere contra patrem inopem, & quo remedio eis succurratur? Bar. in d. l. si constante. in 9. q. 2. q. princip. uidetur tenere, quòd succurratur eis per remedium d. l. si constante. quia priuilegium dotis transit ad filios eiusdem matrimonij: ut ibi per eum. Cõtrarium tenet ipsemet Bartolus in l. lis nulla. ff. de iudicijs. uidelicet, quòd remedium dictæ l. si constante. non habet locum; quia illa tantùm subuenit mulieri constante matrimonio, sed ea mortua solutum est matrimonium: ergo &c. Sed si pater malè utatur sua substantia, si quidem talis abusus est, qui cadit in prodigalitatem, faciant ei constitui curatorem, & de hoc non est dubium. Aut non cadit in prodigalitatem, & tunc aut malè utitur fortè, quia fundum dotalem uendidit: & tunc filij non possunt agere, sed patre mortuo poterunt illam rem uendicare: ut in l. 1. C. de bon. mater. & in authẽtic: de nuptiis §. & ita. collat. 4. Erubescimus enim &c. & ibi. sed si dotem alio modo dissipat, & subuertit, cùm dos sit in quantitate, adeò quòd dos filiis non sit salua, tunc eis consuletur per officium iudicis, ut si uideatur ius suum saluum habeant. l. imperator. ff. ad Trebell. l. 3. C. de senten. pas. ubi etiam uidetur hoc optimè probari, & in l. fina. circa principium. & ibi no. ff. ut leg. no. caue. Adde, quòd idem tenet Ioan. Andr. in ad dit. Spe. in ti. de don. inter uirum & uxorem. §. formatis. ad fin. & Rayn. in d. l. imperator. & Barto. & Bal. in l. 2. §. quòd si in patris. ff. soluto mat. & Bald. in d. l. ubi adhuc. bene faciunt notata per Bartolum in l. & oportet. §. cum autem. & ibi gloss. & Bald. C. de bon. quæ liber. & quæ singulariter not. Bal. in l. 2. C. si quid in fraud. pa. ubi
2 ponit, quòd quantuncunque † pater non sit pronunciatus prodigus, tamen si malè administrat bona sua propria, potest filius facere cogi patrem sibi assignare tantum in eius bonis, quòd alimentari possit, ne aliàs dissipando & pater & filii alimentis fraudentur: uide etiam Bald. in l. non potest. ff. de adopt. Contrarium uidetur tenuisse Imol. in dicta l. constante. mouetur; quia d. l. imperator. loquitur, quando per fraudem & dolum dissipat, quicquid ibi dixerit Bald. & sic ille tex. à contrario sensu quando sine dolo & fraude dissipat, facit contra Bar. secundùm eum, ego non recedo à Barto. quia fateor, quòd in rebus proprijs patris ẽt restituẽdis in certum euentum filio requiritur fraus patris, ut priuetur administratione, ita loquitur dicta l. imperator. sed in rebus proprijs filij, prout in quæst. nostra, sufficit sola dissipatio sine fraude, ad hoc ut pater administratione priuetur. d. l. fi. Nec obst. responsio, quam dat. Imol. in d. l. fi. allegata per Bart. scilicet quòd ibi erat priuatus administratione per deportationem, & ideò propter malos mores & suspitionem malæ administrationis, non autem loquitur de administratione iam concessa ei auferenda, iuxta illud, Turpius eijcitur quam non admittitur hospes. c. quemadmodum. de iureiuran. quia potest responsio ista tolli: nam ratio posita in d. l. fi. locum habet, siue iam concessa sit administratio, siue nõ. & ideo ex idẽtitate rationis debet extendi. l. illud. cum vulg. ad l. Aquil. Nec etiam obstat responsio Imo. ad d. l. imperator, scilicet, ꝙ loquatur, quando dolo dissipat &c. quia respondeo, ꝙ ille tex. utitur verbo fraudem, quod necessariò non præsupponit dolum: quoniam etiam re ipsa committitur fraus: ut est text. cũ gl. in l. iurisgen. §. sed si fraudandi. ff. de pac. & ibi hoc firmant Bar. & Ang. ita intelligentes d. l. imperator. idem tenet Dy. Ray. & ipsemet Imo. in d. l. imperator. in fi. quia tex. ibi non dicit de fraude ex proposito, sed absolutè de fraude. Nec obst. si dicatur, ꝙ debet sufficere, ꝙ pater suspectus sit de mala administratione, & tunc cõpellatur officio iudicis satisdare filijs de rebus suis conseruandis, & restituendis, quæ cautio, licet olim inter patrem & filiũ non militaret per d. l. imperator. tamẽ hodie secus per l. iubemus. §. 1. C. ad Treb. quia respondeo, filiũ non teneri se committere fragilitati cautionis. l. qui ita. §. 1. ff. ad Treb. & sic remanet defensata opinio Bar. licet Ro. in d. l. si cõstãte. dicat, ꝙ ꝑpter motiua Imo. passus sit dubius, & vtraq; pars sit sustentabilis. Adde, ꝙ licet d. l. nõ multũ stringat pro Bar. ꝑp rationẽ Imo. tamen non satis uidetur subueniri filiis per remedium dictæ cautionis, ut supra dixi, & hæc omnia not.

SVMMARIVM.

1 *Filijs qualiter succurratur, quando mater est bannita, uel propter suum delictum alio modo impedita agere.*
2 *Filij an dicantur habere alimenta in bonis matris titulo oneroso.*

XLIIII. QVÆRO,

1 SI vxor non est † mortua, sed bannita, uel excommunicata, uel propter suum delictum alio modo impedita agere, an & qualiter succurratur filiis? Vide Bar. in d.l. si constante. in ult. q. 2. q. principalis. ff. sol. mat. Et adde, ꝙ Imo. ibi dicit, ꝙ licet doctrina Bart. de æquitate seruari debeat; tamen iura sua hoc non probant. Et contra allegata per Bar. in primo remedio dicit facere, ꝙ filij non debent in tota dote iudicari procuratores in rem suam: quoniam ad eos non spectat, nisi tantum, quod ad eorum alimenta sufficiat, pro quibus officio iudicis prouideri debet, arg. l. si cùm dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. mat. bene facit, quod not. in l. 2. C. si quis in frau. pa. Non tamen respondet Imol. ad l. 1. & 2. cum sequenti. ff. de lib. cau. sed tu dic, quòd ibi aliter prouideri non poterat agenti pro suo interesse: sed in casu nosto aliter prouideri potest filijs, scilicet officio iudicis, ut dixi, ergo &c. Nec obst. l. 2. §. uoluntate. ff. solu. matr. quia ibi ideo: quia actio erat communis patris & filiæ, hic autem ius petendi alimenta pro filiis nullam habet cōionem cum matre, ergo &c. Nec obstat l. ex promissione. ff. de act. & obl. per quam Bar. ibi di-
2 cit † ꝙ filii dicuntur habere alimenta in bonis matris titulo oneroso. Nam hoc est falsum: quia licet iure naturali ali debeant filij à parentibus. l. 1. §. ius naturale. de iust. & iur. non tamen sequitur, ergo habent alimenta ex tit. oneroso, imò dicit gloss. in l. si emancipata. C. de iur. & fact. igno. quam singularem facit Bal. in l. iuris. C. qui admitti. sed habes aliam similem in l. si duo. quam ibi ponderat Imo. ff. de acquir. hære. ꝙ licet bona patris uoto parentum deueniant in filios, tamen titulo lucratiuo, uel saltem quasi lucratiuo obenire dicuntur, de quo idem iudicatur quod de lucratiuo. d.l. si emancipata. Aliqua alia adducit Imo. in d.l. si constante. contra alia duo remedia Bar. sed parum curo. uide ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Mulier qua actione agat pro dote in casu inopiæ mariti.*
2 *Maritus si dissipat res dotales æstimatas remedium sequestrationis habet locum.*

XLV. QVÆRO,

1 QVA actione † mulieri agat pro dote in casu inopiæ mariti? Bar. ponit in d.l. si constante. in 1. q. 3. quæst. princ. ff. sol. mat. ueritas uidetur ista, ꝙ aut mulier dedit in dotem res consistentes in pondere, numero, uel mensura, & tunc mulier poterit agere actione personali de dote: ut in d.l. si constā te. ibi, dotis actio. & l. seruus. ff. de manumis. optima litera in l. si pater. & ibi no. ff. de dote prælе. Item poterit agere hypothecaria: ut l. ubi adhuc. C. de iu. do. & hoc dicit glo. 2. in d.l. si constante. Probatur etiam per rationem, ꝙ eo tempore defertur hypothecaria, quo personalis, ut l. cum soluendo. de distr. pig. ff. sed hic defertur personalis: ut supra dixi, ergo & hypothecaria. Item si poneres res emptas ex dotali pecunia, uel dotem esse datam in rebus æstimatis tali æstimatione, quæ faciat uenditionem eo casu, quo uir est non soluendo, satis puto mulierem habere utilem in rem, sicut competeret sol. ma. & hęc probantur in d.l. ubi adhuc. & in l. in rebus. in prin.
2 & §. fi. eo. ti. facit ff. de do. inter vi. & vx. l. vxor marito. † Si uerò mulier dedit in dotem res æstimatas, tunc si quidem uir res ipsas dotales dissipat, habet locum remedium sequestrationis, ut supra dixi circa prin. huius §. & probatur in l. si cùm dotem. §. fin autem. ff. sol. ma. Si uerò substantia sua malè vtitur, tunc concedo, quòd poterit uendicare ab extraneo possessore. d.l. ubi adhuc. & l. in rebus. licet gloss. de hoc dubitaue rit in lege, doce. C. de rei uen. Quidam dixerunt, quòd sola hypothecariā sibi competit, quod est falsum: ut no. Cy. in d. l. ubi adhuc. in 8. q. & infra uide.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si agat hypothecaria contra extraneos possessores, an debeat præcedere executio mariti.*
2 *Multa, dictio non est signum uniuersale, sed uerificatur in duobus, uel in tribus tantum.*

XLVI. QVÆRO,

1 SI mulier † agat thypothecatia contra extraneos possessores, an debeat præcedere executio mariti? Bar. in d.l. si cōstante. in 2. q. 3. q. principalis, tenet quòd sic, per gl. in l. ubi. C. sol. mat. Idem tenet ubi Cyn. in 11. q. Idem Spe. in ti. de do. inter vi. & vxo. §. fi. ver. sed quo iure. Ro. in d.l. si constāte, dicit se consuluisse contrarium per gl. sing. in l. si mancipium, §. 1. ff. de euic. quæ dicit, exceptionem executionis esse de apicibus iuris. Sed ea, quæ sunt de apicibus iuris, opponi nō possunt in causa, in qua agitur de bono publico, per l. ita uulneratus. in fi. ff. ad l. Aquil. ergo cum in causa dotis agatur de bono publico. l. 1. ff. sol. mat. l. assiduis. C. qui po. in pign. habe. debet posse obiici ista exceptio, quæ est de apicibus iuris, scilicet ꝙ maritus excutiatur. Fatetur tamen, se malè consuluisse: quoniam glo. in d. l. si mancipium. non est uera: quia contra eam est text. in l. 1. C. de decu. & in l. Moschis. ff. de iure fisci. Mihi uidetur sustinendo Barto. quòd Rom. malè consuluerit, quòd paret: quia est contra theoricā Bart. in d.l. si constante. & ipse pactum suum fatetur. Item quòd malè loquatur, patet: quia dictum illius gl. in d. l. si mancipium. optimè probat per iura sua, & illam gl. approbat Bart, in l. 1. in fin. ff. de cond. ind. & in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & Bald. in d. l. si mancipium. in quibusdam apostillis: quia cum talis exceptio executionis non concernat facti ueritatem, meritò dicitur de apicibus iuris. l. fideiuss. §. quædam, ff. mand. Non ob. d.l. ita uulneratus. in fin. quia dico nō esse uerum, quòd tales exceptiones executionis, quæ sunt de apicibus iuris, non prosint in causis, in quibus agitur de bono publico: quia in contrarium allego casum in l. libertus. §. 1. ff. ad mnnici. ubi respublica prius debet excutere filium decurionem, quam patrem eius fideiussorem, & tex. in d. l. ita vulneratus. solùm dicit, pro utilitate publica multa recepta
2 esse contra iuris subtilitatem. dictio † autem multa, non est signum uniuersale, sed uerificatur in duobus, uel in tribus tantùm, insti. de iure personarum. §. fi. l. 1. §. est receptum. ff. ad sille. glo. ordi. in c. latores. extra de clericis excom. ministrante. Secundò: qnia id, quod dicitur in d. l. ita uulneratus. loquitur in ea publica utilitate, quæ uersatur in puniendis delictis, quæ ratio cessat in casu, ergo &c. Adde tamen & tene menti unum, ꝙ licet exceptio executionis dicatur de apicibus iuris: tamen opponi potest in causa coram arbitro uertente, ita signanter uoluit Bal. in l. fi. §. si quis. C. cōia de leg. Et potest assignari ratio; quia talis exceptio nō tantùm iuris ordinem cōcernit, sed ēt partis beneficiū, ut de se patet &c.

SVMMARIVM.

1 *Dos si fuerit restituta mulieri ob inopiam uiri, & uir postea redeat ad pinguiorem fortunam, an recuperet pristinam administrationem.*

XLVII. QVÆRO,

1 SI dos † est soluta mulieri uiro uergente ad inopiam, & uir reddeat ad pinguiorem fortunam, an recuperet ueterem administrationem. Glo. in l. ubi adhuc. C. de iure do. tenet quòd non, per finem illius legis. sed Spe. in tit. de do. inter uir. §. fi. tenet contrarium, pro quo facit: quia illud, quod fit propter inopiam, est temporale, donec superueniant diuitiæ. l. semper. de mune. & hono. Bar. in l. si constante. in 9. q. ultimæ quæstionis principalis, tenet opi. gl. in d.l. ubi adhuc. ut ibi per eum, & adde quod idem tenet Spec. in d. §. fi. uer. quid si uir. idem Bar. in l. pluribus. §. placet. & ibi Pau. ff. de uer. obl. & Ange. in §. illud. in authen. de æqual. do. & Bald. post Cy. in d.l. ubi adhuc. in 12. col. idem tenet Imo. & Pau. in d.l. si constante. per l. sciendum. §. fi. ff. qui satis. cog. & idē tenet Ant. de But. in c. per uestras. de do. inter ui. & uxo. Cōtrarium tenet Bal. Ang. Ro. & Raph. in d.l. si constante. & in d. §. placet. per l. 1. §. tamdiu. ff. de cu. fur. & Bal. in l. ad comparādas. in fi. C. mā. Ang. in l. si cū dotē. §. fin. pei illū text. ff. so. ma. Idē sequitur Dy. mouentur per iura allegata per Bar. in d.l. si constante. pro ista parte. Primò: quia cessante causa

resti-

restitutionis cessare debet & retractari restitutio. l. adigere.§. quamuis.ff.de iurepa. Sed tu dic, quòd Bar. optimè respõdet ad iura allegata per eum pro ista parte. Secundò non ob.ar. d.§.quamuis.quia illa ratio non militat, quando actus causæ iam est cõsumatus.l.qui res.§.aream.ff.de so. & l.sancimus. C.de admi. tuto. sed in casu nostro restitutio dotis semel est sortita effectum, uidelicet dominij translationem, ut bene de clarat Bar.in d.l.si constante.in 8.q.eiusdem partis. ergo &c. Non ob.d.l.si cum dotem.§.si uerò.quia ibi per sequestratio nem non erat actus retranslationis dominij consumatus. Ad ea etiam, quæ no. Bal.in d.l.ad comparandas. patet responsio ex no.per Bar.in d.l.si constante.in d.9. q. circa intellectum. l.cura.§.deficientium.ff.de munc.& hono. Nec ob.tex.in d. ver. tandiu. quia ibi curator non habebat ius in re, sed mulier,& sic non putarem recedendum ab opi. Bar.

XLVIII. QVÆRO,

FRVCTVS illius anni, quo dos repetitur propter inopiam, an diuidantur pro rata inter ui.& uxo. Bart.in l.si constante.in 5.q.3.q.princ.ff.sol.mat. tenet quòd sic:allegatur tex.in l.ubi. C.de iure do. Nam si dat actionem sicut soluto matrimonio, tunc dicit, ꝙ omnes fructus extantes debent conuerti in onera matrimonij. In alijs uerò debet fieri prædicta diuisio:& hoc probatur ex identitate rationis, quæ insurgit ex finali effectu repetitionis: nam sicut dos, quæ repetitur solu. matrim. repetitur, ut sit dos, penes uxorem, & ea utatur tanquam sua,& ideo fit sibi restitutio fructuum, qui spectant ad eam,& quibus uti potest. Eodem modo in casu nostro cum restitutio fiat, ut mulier fructus in causam matrimonij expendat, dicemus omnes fructus debere restitui mulieri eadem ratione, & in hoc concordant omnes doc.

XLIX. QVÆRO.

AN in isto iudicio, quod fit propter inopiam, requiratur libellus & litis cõtestatio,& plena cognitio, sicut in alijs, uide quæ dixi supra, in §.1.

L. QVÆRO,

QVAS actiones admittit iudex in isto iudicio, ꝙ fit propter inopiam? Barto.in dicta l.si constante. in 7.q. 3.quæst. principalis.ff.solu. matrimo. dicit, quòd potest admittere omnes exceptiones iuridicas contra libellum, & contra personam;ut quia minor, uel quia filiusfa. agit sine consensu patris, per tex.in auth.quod locum. C.de colla. De quo uide ibi Barto.in 8.quæstio. & adde, quod in contrarium est tex.in cap.fi.de iud.in 6. coniuncta glo. in uer. spiritualibus. & hoc tenet Imo.in l.1.in 2.col.ff. sol.mat. & Ro.in l.2.§.ꝙ si in patris.eo.tit.licet Bal.in d.authen. quod locum.dicat,ꝙ hoc est uerum de iure canonico,uide omnino Barto. in d.l.si constante.in quæstione supra allegata. & uide supra eo. in q. 31.cum aliquibus sequentibus.

LI. QVÆRO,

AN creditores, contra quos mulier agit hypothecaria, possint ipsi mulieri dotem auferre? Bar. in d.l.si constante.in 7.q.3.q.principalis.ff.solu. mat. tenet quòd sic. Adde, quod idem tenet Ioan.And.in addi. Spec.in tit. de don.inter uirũ.§.fi.super uer.& cum mulier.& Bal.in d.l.ubi adhuc.in 3.col.C.de iure do.& Ang.in l.1.sol.ma.& Pau.in l.2.in princip.eo.ti. Contrarium tenent Bal.Ang.Imo.Pau. Rom.in d. l.si constante.& Bal.in authen.quod locum.C.de colla.& ista pars uidetur mihi uerior, maximè quia isto casu cessat ratio Cy.de qua per Bart.in d.l.si constante. Limita tamen, ut no. per Bal.in d.auth.quod locum.

LII. QVÆRO,

AN mulier possit sibi consulere per uiam retentionis? Bar.in d.l.si cõstante.in 9.q.3.q. principalis tenet quòd sic, tam contra extraneos hypotheca. agentes. d. l.ubi adhuc. quàm etiam contra ipsum uirum, qui sibi dotem non soluit. & ad prædicta uide bonam glo.in c.per uestras. extra de don. inter uirum.

LIII. QVÆRO,

SI vir est contumax, an procedatur ad diffinitiuam sententiam? Bart.in d.l.si constante.in 9.q.3.q. principalis tenet quòd non, sed mittetur mulier in possessionem, sicut alibi regulariter fit.l.cum proponas.C.de bo.authorit.iud.posſ. Adde, quòd practicam huius ponit Spe.in titu.de do. inter ui.& uxo.§.fin. uersic. sed quid si uir uocatus. & ibi Ioan. And.in in additionibus.

LIIII. QVÆRO,

QVIS sit effectus istius repetitionis, quæ fit propter inopiam? Bar.in d.l.si constante.in 1.q.4.q.principalis respondet, ꝙ est magnus. Adde: nam mulier amodo non poterit repetere dotes suas propter uiri dilapidationẽ. Item mulier aletur ex ea. Itẽ uiri conditio ex hoc non fit deterior, ꝗa mulier ex ea alimentatur. Item non põt alienare. Item pacta dotalia remanent sibi salua in casu soluti matrimonij. d.l.ubi adhuc.& l.si cum dotem.§.si uerò.ff.sol.ma.& hoc clarũ est.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an consequatur dominium rerum sibi assignatarum pro dote in casu inopiæ,& num.2*

LV. QVÆRO,

1 AN mulier † consequatur dominium reum sibi assignatarum pro dote in casu inopiæ? Barto. in l.si constante. in 2.q.4.q.principalis.ff.sol. mat.dicit, quòd quidam tenent quòd sic, quando agitur actione personali. Addo, quòd tunc res dantur in solutum,& mulier consequitur dominium, ita uidetur tenere glo. parua in l.vbi adhuc. C.de iur.dot. Alij tamen tenent contrarium, quòd probant ex d. l. vbi adhuc. in quantum dicit, quòd prohibetur alienare, dicunt ipsi ergo nõ datur in solutum, sic nec transfertur dominium, idem nota. Spec.in ti.de don.inter uirum.§ fin.versicu.sed nunquid poterit. Videtur tamen Bar.distinguere, quòd aut mulier agit hypotheca.& tunc certum sit, quòd non consequitur dominium, sed pignus tãtũm, ut d.l.ubi. Aut agit actione in rem, & tuncdominium non consequitur per traditionem, sed suũ esse declaratur.l.in rebus. C.de iur.do. Aut agit personali actione,& datur sibi res insolutum, & tunc consequitur dominium.& sic Barto.tenet opin.gl.in d.l.vbi adhuc. pro qua est tex.in auth.de æquali.do.§.sicut. Aut dubitatur, verbi gratia mulier petit de rebus uiri sibi assignari usque ad dotis quantitatem,& iudex in sententia sibi assignauit, modò istud uerbum assignare, est dubium. Potest enim intelligi per translationem dominij. sicut in l.item si uerberatum.§.1.ff.de rei vẽdi.& l. Lucius.ff.de eui.& ad hoc.ff.de assigna.lib.per totum. Item potest se habere ad dationem loco pignoris, uel custodiæ, ut ff.de uen.in pos.mit.l.1.§.antepe. isto casu secundùm, Guli.bona uidentur data causa custodiæ,& sic loco pignoris non dominij.

2 Contrarium uidetur verius † quòd imò uideatur translatum dominiũ in dubio, cum præcedat causa habilis, casus videtur in l.dotis fructus.§.fi.cum seq.ff.de iu.do.& in l.1.post medium. ff. pro dote. Non obstant iura allegata per Gulielmum: quia loquuntur de quadam assignationẽ, quæ fit mortuo uiro, quæ habetur loco vniuersalis successionis, sicut fit in casu speciali fauore libertatis: ut insti.de eo cui libert. causa bona addicuntur &c. & ff.de fideicom. lib. l. cum uerò.§. subuentum. Nec obst. si adducatur. l. cum pater pluribus. de leg.2.ubi uidetur dici, quòd in dubio traditio videatur facta causa custodiæ, ut ibi not. glo. quia respondeo, quòd ibi non præcedebat aliqua causa habilis ad translationem dominij,& ideo nimirum sit, si intelligitur facta causa custodiæ tantùm.

LVI. QVÆRO,

AN mulier agens hypothecaria propter inopiam viri incumbat pignori omnibus bonis uiri, an pro quantitate dotis? Bar.in l.si constante.in 3.q.4.q.principalis.ff.sol. mat. tenet, quòd pro rata dotis tantùm. Adde, quod idem tenet Io.And.in addi.Spec.in tit.de do. inter uir. & vxor. §. fin.in addi.

addi.incip.in d.l. ubi adhuc. Roma.in d.l.si constante. tenet contra,sed malè loquitur. & non respondet ad rationē Bart. Et contra eū facit: quia quamplurimæ sunt differentiæ inter istam restitutionem, de qua in d.l. si constante. & ea quæ fit soluto matrimonio: patet, quia cum mittitur mulier in possessionem bonorum viri cessantis dotem uelle restituere in casu soluti matrimonij, certè tunc vxor computat sibi fructus in sortem, seu dotem.l. Titia.ff.de solu. no. Ang.in d.l.diuortio.in prin.ff.so. mat.secus in casu inopiæ: quia fructus cedunt oneribus matrimonij.d.l.ubi adhuc.ergo &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si constãte matrimonio confessus est se vergere ad inopiã,& dotē restituerit vxori suæ, an valeat talis restitutio.*

LVII. QVÆRO,

1 SI † maritus constante matrimonio confessus est se vergere ad inopiam,& dotem restituit uxori suæ, an valeat talis restitutio? Bar.in d.l.si constante.in 4.quæst.4. q. principalis dicit, hanc q.fortè dubiam per ea,quæ no.Cyn.in l.ubi. C.de iure dot. Tandem uidetur tenere,quòd non ualeat talis contractus: quia donationis est instar secundùm Cy. Tamen ipsemet Barto.distinguit, ꝙ aut est uerum illud, quod confessus est,scilicet,quòd uergit ad inopiam,& hoc constat, & tūc putat talem restitutionem ualere,quia cogitur bonam fidem agnoscere.l.quoties.§.sicut.ff de admi.tut. & maximè si hoc est manifestum,quod quasi habetur pro sententia: ut l.emptorem.in princ.de act.emp. & isto casu ipse maritus non poterit reuocare, nisi quatenus dedisset res maioris precij: quia tunc caderet in donationem. Aut est falsum:quia in ueritate non uergit ad inopiam,uel non potest probare ipsum uergere,& tunc scias, ꝙ ista falsa causa adiecta à sciente non uitiat contractum:ut l.si diuortio.ff.de uerb.obl. Et quis cōtractus sit laicus inter uir. & uxo. uide pulchram theoricam Barto. quam teneas pro regula in d.l.si constante. in q. præallegata. & cum eo transeunt cæteri Moderni.

LVIII. QVÆRO,

QVID si non apparet instrumētum dotis, nisi per confessionem uiri factam constante matrimonio? Barto.in d.l.si constante.in 4.q.ultimæ partis in fin.dicit, quòd si dos fuisset in rebus mobilibus,præsumptio est iuris,& de iure, ꝙ fuerit facta fraus, & nullo modo præiudicat creditoribus. An autem ipse maritus possit reuocare. uide per Cyn.in l.quod de suo.C.de do.causa mor. & per Barto. in auth. sed iam necesse.C.de do.ante nup.per Bald.in l.si uoluntate.C.de dotis promis.per Bar.& alios in l. si diuortio. ff. de verbor.obl iga.

LIX. QVÆRO,

SI tales res mulieri restitutæ fiant meliores,uel fertiles,ad quem spectet commodum,uel incommodum.Dic,ut per Bar.in d.l.si constante.in 5.q. vltimæ partis. ff. sol. mat.cum quo cæteri transeunt.

LX. QVÆRO,

SI fructus dotis non sufficiunt mulieri ad alimenta,an uir teneatur ultra dare. Vide Bar.in d.l.si constante,in 6.q.vltimæ partis,de quo etiam tetigi latè suprà proximè.

SVMMARIVM.

1 *Fructus si excedūt onera matrimonij in casu restitutionis factæ propter inopiam an debeant ipsi viro restitui.*

LXI. QVÆRO,

1 SI † fructus excedunt onera matrimonij in casu restitutionis factæ propter inopiā,an debeant ipsi viro restitui? Bar. in d.l.si cōstante.in 7.q.ult.partis.ff.so.ma.tenet ꝙ sic: qa si vxor lucraret,conditio uiri fieret deterior, qđ iura uoluerūt. Præterea esset donatio,quæ ꝓhibita est inter vi.& uxo. Adde, ꝙ Imo.ibi cōtra Bar.adducit tex.in d.l.ubi adhuc. C. de iur. dot.in uer.abutatur.iuncta glo.sed tu dic, ꝙ illud uer.abutatur, respicit onera matrimonij, & non apetit, quid si fructus super abundant, nec dicitur ibi, ꝙ cedere debeant lucro mulieris. Secundò ponderat Imo.illum tex.in d.l. ubi contra Barto.inquantum ibi dicitur, quòd in bonis postea quæsitis saluum sit ius creditoribus, ergo innuit, ꝙ excepto illo casu omnia spectent ad uxorem: sed certè imò facit pro Bar. quia bona dicuntur postea quæsita propter fructus superabundantes. Et pro Bar.adduco optimam rationem, uidelicet quòd limitata causa limitatum parere debet effectum, iuribus vulgaribus,sed restitutio, quæ fit propter inopiam, fit pro sustinendis onerib.matrimonii: ergo illud, quod superabundat ultra onera sustentata,debet ipsi uiro restitui. Ro.in d.l. si constante.contra Bar.allegat tex.in l.creditor.§.scienter.ff. man.Sed responde ut patet ex ibi no.in gl. dum dicit, ꝙ quando onus alimentandi est commissum alicui uelut nudo ministro, tunc quod superest,reddi debet: sed in casu l.si constante. mulier est relicta nuda ministra redituum dotis restitutæ, ꝙ patet: quia, ut dixi supra in proxima q. si reditus dotis non sufficiunt oneribus matrimonij,tenetur de suo supplere, si habet vnde,ergo idem econtra,si fructus superabundant, sunt uiro restituendi,arg.l.secundùm naturam.de reg.iu.cum si.& hāc puto esse ueritatem.

SVMMARIVM.

1 *Exactio,quæ fit propter inopiam uiri,an fiat insolidum,an uerò inquantum uir facere potest.*

LXII. QVÆRO,

1 AN ista † exactio, quæ fit propter inopiam uiri fiat insolidum,an uerò inquantum uir facere potest? Bar.in d.l. si constante.distinguit in 8.q.4.q.principalis, cui adde, quòd cum opi.glo.in l.ubi adhuc.C.de iu. do. transierunt ibi Cy. & Bar.& Bal.in l.si quis crediderit.ff. de pac. & Ray. Imo.& Pau.in d.l.constante: & idem Rom.ibi, qui repræhendunt distin. Bar.uolentes, ꝙ etiam quando mulier agit actione personali, uir non habeat dictum beneficium, ne conueniatur ultra, quàm facere possit &c. quia cum ex dote restituta debeat ali.d.l.ubi adhuc.egere non potest, nec etiam talis restitutio dotis facere potest præiudicium, quin so.mat. saluum sibi remaneat dictum beneficium,& omnia priuilegia, ac si dos nō fuisset constante matrimonio restituta. d. l. ubi adhuc. & ex his patet responsio ad rationes Bar. tu adde, quòd quicquid dixerit glo.in d.l.ubi adhuc. in uer.ad sustentationem.tamen alia glo.ibi quæ est prima,quam doc.non ponderant, uidetur apertè sentire idem, ꝙ glo.in d.l.si constante. & contra Bart. ibi tenet ipsemet Bar.in l.si filiosa.per illum tex.eo.tit.& Bal. in l.quod nomine.ff.de cond.inde.& Bar.& Ang.in l.fundū. in l.Nesennius.ff.de re iud. Nec ob.tex.ibi,qui aliqualiter facit in contrarium: quia responde, ꝙ ibi donator tradendo rē donatario, semel fuit liberatus ab illa obligatione priuilegiata,qua tenebatur ex donatione, iuxta no. per glo. in authen. sacramenta puberum. C. si aduer. ven.bona glo.in l.si fundum.in fi.ff. de rei uend. Si ergo postea res ibi peruenerit ad donatorem, tunc teneri dicitur ex alia causa non priuilegiata, meritò non gaudet beneficio donationis, secus erat in casu nostro,in quo siue reali, siue personali conueniatur, semper ex causa ueteri, & nunquam extincta dicitur conueniri, scilicet ex causa dotis.ergo habet istud beneficium. Et tenendo hanc opin. fortè posset saluari glo.in d.l. si constante. dicendo, quòd non loquitur quò ad materiam illius legis, sed quò ad terminos. §. item si de dote restituenda. institu. de actio.

LXIII. QVÆRO,

AN mulier ex dictis bonis sic restitutis ut supra teneatur alere, non solùm uirum, sed etiam socerum & filios alterius matrimonij? Bar.in d.l.si constante. in 9.qō.ult. partis principalis.ff.solu.matr.dicit se credere quòd sic, quod intellige,si sunt bona omnibus sufficientia: aliàs secus, quia agris meis sitientibus &c.l.præses. C. de serui.& aqua.& iuxta illud, ne deficiat nobis & uobis. &c. & uide omnino quod not. Cyn.in l.ubi adhuc. in 10. quæstio. C. de iu.do.& uide supra eo.q.46.

SVM-

SUMMARIUM.

1 *Maritus si efficiatur inops propter exhæredationẽ patris sui, an mulier possit agere pro dote, & qua actione.*
2 *Exactio potest fieri cum effectu contra hæreditatem iacentem.*

LXIIII. QUÆRO,

1 SI † maritus efficiatur inops propter exhæredationem patris sui, quando mulier possit agere pro dote & qua actio ne? Bar. in l. si constante. §. si exhæredato. ff. sol. mat. concludit, ꝙ à die aditæ hæreditatis, & per actionem de dote: Nam mulier prætendit actionem propter inopiam, quæ incipit esse euidens propter exhæredationem à die aditæ hæreditatis. l. filium sed cum exhæreda. ff. de contratab. l. Papinianus. §. si cõditioni. ff. de inoffi. test. Et prædicta procedunt etiam constãte matrimonio, sed gl. in d. §. si exhæredato. recitat etiam opi. intelligendo, ꝙ ibi post mortem soceri erat solutũ matrimonium morte uel diuortio, sed licet hoc sit in se uerum, tamẽ non congruit. d. §. si exhæredato. secundùm Barto. quia cum ibi dicatur, ex die aditæ hæreditatis si solutum esset matrimonium, certè inciperet actio ex die soluti matrimonij, nec aditio hæreditatis deberet expectari. Sed Ange. Raph. & Roma. defendunt. glo. quia tex. in d. §. si exhæredato. nõ dicit actio, sed exactio, & bene secundùm eos: quia ante aditam hæreditatem non potest cum effectu debitum hæreditarium exigi. l. is cui. §. cessatum. ff. ut in poss. leg. Mihi magis placet opin. Bar. primò quia tex. in d. §. si exhæredato. considerat exhæredationem filij, sed secundùm opin. prædictam idem iuris esset, si filius fuisset institutus: quia non posset cum effectu dos exigi, nisi hæreditate adita eadem ratione. Præterea illa opin.
2 mihi non placet † quia cõtra hæreditatem iacentem uidetur, ꝙ possit fieri exactio cum effectu: nam uidemus, ꝙ etiam curatore non dato hęreditati iacenti potest contra illam perueniri ad missionem in possessionem ex primo decreto. l. si duo. ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. si bona. & ibi Bar. C. de bon. authoritat. iu. pos. l. cùm debitoris. & ibi Bald. C. de iud. & petito ac dato curatore hæreditati iacenti potest perueniri ad venditionem, & secundum decretum contra illam, & sic ad plenam exactionem. d. l. si diu. ergo non bene dixit litera in d. §. exhæreditato. ex die aditæ hæreditatis exactionem fieri posse: qa imo etiam potest fieri exactio ante aditam hæreditatem, ut dixi. Et ideo standum est cum Barto.

LXV. QUÆRO,

QUID si hæres institutus à patre in casu prædicto hæreditatẽ adire differt, qualiter cõsulatur mulieris Resp. ꝙ statuetur tempus ad adeundum, uel dabitur curator bonis. l. si instituatur hæres. ff. de hæred. insti. & l. 3. in princ. de Carbo. edic. l. 1. de cura. bo. dan. no. Bar. in d. §. si exhæredato. in fi.

LXVI. QUÆRO,

QUANDO actio de dote sit communis patris & filiæ. Respon. quòd regulariter, quando dos est profectitia & filia est in potestate. l. 2. §. quod si in patris. ff. sol. mat. Limita verum, nisi pater esset stipulatus simpliciter dotem reddi filiæ: quia tunc agere potest sola filia secundùm Bal. ibi referentem ita tenere Iaco. de Bel. & Iaco. But. per l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. erci. idẽ tenet Imo. & potest allegari l. post dotem. secũdum secundam lect. eo. titu. quinimo plus potest dici, ꝙ si pater sit simpliciter stipulatus dotem reddi filiæ nedum soluto matrimo. sola filia agere posset, sed etiam si matrimonium non esset sequutum: & propter hoc dos esset in casu, quo restitui deberet: secundùm casum no. in l. si extraneus. in fin. in uersicu. nisi euidenter aliquid actum sit. ff. de condi. ob causam. Alias plures limitationes collige ex infra dicendis.

LXVII. QUÆRO,

AN factum pactum filiæ possit præiudicare patri in actione de dote? Respon. quòd non: imo præiudicat sibi filiæ præmortuo patre, ut per Bar. in d. §. quòd si in patris. circa fin. Adde Bar. in ea. l. §. voluntatem. per Cano. in c. ex literis. in glo. 4. de pign. Specu. in titu. de dona. inter vir. §. formatis. versicu. quòd si filia renunciauit. Et inquantum Bart. in d. §. quòd si in patris, allegat d. authen. contra si filij. adde glo. in l. consensu. eo. titu. quæ idem sentit, & sequitur expressè Cyn. & Bal. in l. si dotem. de iure dotium licèt glo. ibi senserit contrarium, & malè, idem tenet Bal. in l. si fundus. ff. de pac. dot. in reportatis antiquis. & Anto. de But. in c. qui plerunque. de dona. inter uir. & uxo. & in l. si finita. §. si de uectigalibus. ff. de dam. infect. & Salyc. in l. 3. C. de bon. damna. Contrarium tenuit Raph. in d. §. quòd si in patris. per l. 3. §. fi. ubi dicit esse casum. ff. rernm amo. Ego teneo Bar. Nec ob. d. §. fin. quia ideo ibi pater potest reconueniri pro filia: quia agebat nomine suo & filiæ, ut expressè ibi declarat Bar. nimirum si eam tenetur defendere, iuxta l. sed & hæc. §. prætor. ff. de procurat. cum vulgar.

LXVIII. QUÆRO,

AN filia, quæ est sui iuris, possit sibi præiudicare in dotem? Tex. in d. l. 1. §. quod si in patris. ff. solu. mat. uidetur innuere quòd sic, intelligendo quòd filia fecit alium stipulari animo donandi, quod tamen uidetur contra l. de die. & l. Attilicinus. ff. de pact. dotal. sed intellige, quòd soluto matrimon. potest sibi præiudicare d. §. quòd si in patris. secus si ante uel eo constante secundùm Imo. per no. per gloss. in l. cum dos. circa fina. ff. de pact. dot. & quod habetur in d. l. Attilicinius. licet glo. sentiat contra. in l. & hæredi. §. filia. ff. de pact. & non bene secundùm eum, tu adde inquantum Imo. tenet, ꝙ quando est sui iuris, possit sibi præiudicare in dote, si fiat sol. mat. ideo uidetur bene dictum: quia contra text. in l. licet. in versicu. iusta causa. ff. de pact. do. Vnde uidetur dicendum, ꝙ in d. §. quod si in patris. ille tertius fuit adhibitus in casu, in quo potest sibi mulier præiudicare in dote, ut puta si constante matrimonio adhibeat tertium animo donandi ad stipulandum dotem in casu soluti matrimonij morte mulieris, uel diuortio in casibus, in quibus mulier potest sibi præiudicare, de quibus notatur in l. 2. ff. de dote præle. & in l. 2. ff. de pact. do. & dicam plenius infra proximè circa princip.

SUMMARIUM.

1 *Filia an & quando possit agere in dote aduentitia sine patre.*
2 *Consensus patris non requiritur in spiritualibus.*

LXIX. QUÆRO,

AN in dote aduentitia filia possit agere sine consensu patris, Respondeo quòd sic, ut C. de colla. authẽ. quod locum. secundùm Bar. in d. §. ꝙ si in patris. cui adde, ꝙ idem tenet Dyn. Bal. Ange. Imo. & Pau. ibidem glo. in §. illud. in gl. parua. in auth. de æquali. do. cum qua transit Iaco. de Bel. ibi, & Barto. & Bald. in d. auth. quod locum. Plus dicunt Imol. Pau. & Rom. in d. l. Cayus. ff. sol. mat. per illum tex. ꝙ filia de iure florũ sola potest agere sine patre in dote aduentitia. Sed Iac. de Are. & Cy. in d. auth. quod locum. dicunt illud uerum
1 † in dote magna, secus est in parua per illum tex. cum glos. 1. quæ uidetur contrariari glo. 2. ibi, & glo. in d. §. quòd si in patris. Sed reducuntur ad concordiam per dictam distinctionẽ. Aut dos est magna, aut parua &c. Et hanc distinctionem sequitur Ray. in l. non solum. ff. sol. mat. Roma. in d. §. quòd si in patris. dicit, quòd siue dos sit magna, siue parua, indistinctè requiritur consensus patris per regulam l. fi. §. necessitatem. & §. ubi autem. ff. de bo. quæ lib. Et pro ista opin. uidetur gloss. in d. l. Cayus. Non ob. tex. in d. auth. quod locum. quia loquitur in casu tantùm, quando mulier agit propter inopiam uiri, vnde dispositio exorbitans, & correctoria non debet attendi ad casum, ꝙ dos sol. mat. uerè restitui debet, authen. quas actiones. cum ibi nota. C. de sac. san. eccl. Vel aliter posset dici, ꝙ ibi non agebatur de aliquo interesse siue commodo patris: cum in casu prædicto dos adhuc deseruire deberet oneribus matrimonij. l. ubi. C. de iu. do. Nec ob. si dicatur, quòd si dos illa aduentitia dilapidaretur, posset cogi pater filiã ipsam de suo dotare: quoniam dico, quòd illud non est in consideratione, quia etiam si illa dos non dilapidatur, potest cogi pater filiam de suo dotare, ar. l. qui liberos. de ritu nup. & l. fi. C. de iu. do. Vel aliter põt rñderi, ꝙ illa verba, cũ mr̃ obtulerit, q̃ sunt in d. auth. qđ locũ. nõ sũt in corpore, sed fuerũt adita ab Irnerio, qui non habuit potestatem legis condendæ,

secun-

secũdùm Bal.ibi. Et tenendo istam partem posset responderi ad d. l. Cayus. ꝙ licet ibi dicatur acquiri ad utilitatem filiæ, non tamen dicitur illam posse exerceri sine consensu patris, ergo &c.ar.l. Papinianus exuli. ff.de minor. Vnde fortè dici posset, quòd in puncto iuris opi.glo.in d.§. ꝙ si in patris.non sit uera de iure ciuili. Sed de iure canonico uidetur hoc deci-
2 sum in c.fi.de iud. lib.6. ubi in spiritualibus † & dependentibus ab eis non requiritur consensus patris, & ibi est glo.quæ exemplificat illum tex.in dote, quæ dependet à matrimonio. c.de pruden.de dona.inter uir. Vnde concludo: nam cum ista quæstio sit dubia de iure ciuili, sed de iure cano.clara, standum esse iuri canonico, iuxta no.in c.licet. de fo. compet.& est bona glo.in c.per uenerabilem. qui filij sint legit. Reperio tamen, quòd Bal.in contingentia facti consuluit secundùm glo.in d.§.quòd si in patris.& consilium incipit. Quædam pulchra mulier. Et mouetur: quia pater in dote aduentitia non habet usumfructum, nec in ea est legitimus administrator, ergo non est necessarius eius consensus etiam de iure ciuili.l.fina.§.si uerò.C.communia utriusq.iudi. Sed hoc non puto uerum: quia in contrarium est regula.l.quæcunque.C. de bo.quæ lib.& §.si uerò.probat magis contra Bald.ut ipsemet fatetur ibi. Sed si aliquis uellet tenere contra communẽ opi.posset respondere ad tex.in d.c.fi.cum glo.quòd illa malè exemplificauit in dote quò ad materiam nostrã: quia quando principaliter est iudicium intentatum super dote: tunc nõ dicitur esse dependens à causa matrimoniali, siue spirituali: sed ita demum quando incidenter de dote tractatur in causa matrimonij principaliter intentata: ut pulchrè probat Imol. in l.1.ff.solu.matr.& tetigi uobis suprà in §.1.in quæstione. vtrum dos sit priuilegiata in instantia. Adde tamen, quòd nõ puto recedendum à communi opin.in decidendo. Pro qua facit, quod no. Bal.in l.fi.in fi.princ. C.de iure do.ubi infert, ꝙ similiter filiusfa.in donatione propter nuptias aduentitia potest agere sine consensu patris, sicut dictum est in dote: quia pari passu ambulant, quod est notandum.

LXX. QVÆRO,

SI pater dat dotem pro filia emancipata, an pro ipsa agere possit: quia etiam talis dos dicitur profectitia. l. profectitia.§.1.ff.de iur.dot. Vide Bar.in l.2.§. quòd si in patris.ff. sol.matrim..& in l.si constante.in 2.col.eo.titu.cum quo cæteri transeunt.

LXXI. QVÆRO,

QVARE lex induxit communionem inter patrem,& filiam in actione de dote. Certè ex persona patris una fuit ratio, ne si filia haberet actionem integram, & eam peteret, & perderet ipsam dotem exactam, pater cogeretur eam iterum dotare &c. Itẽ ex persona filiæ fuit ratio, ne pater ipse accipiens consumeret dotem. l. si cum dotem. §. eo autem tempore.ff.solu.matrim.secundùm glo.in d.§.quòd si in patris.quam sequitur ibi Bar.& in l.si constante.in 1.q. secundæ partis principalis.eo.titu.& Bal.in l.ubi adhuc.in 9.col.C. de iure dot.& Bar.in l.imperator.ff.ad Treb.

LXXII. QVÆRO,

FILIA in potestate, an aliquo casu possit agere ad dotẽ patre inuito? Gloss.in d.§.quòd si in patris.dicit quòd sic, si pater esset inops, allegat l.fin. ff.de eo per quem fac. er. ubi sicut inopia eximentis rescindit liberationem exempti, ita inopia patris tollit communionem, & facit pro hoc de legat. primo.l.planè.la secunda.§.1.& melius.l. pater. in fin.de dote præleg.& bene facit l.imperator. ff.ad Treb. nam sicut ibi suspicio patris facit transire fideicommissum in filium, ita hic suspicio propter paupertatem facit transire actionem de dote in filiam. Posset etiam allegari ad hoc, l. si cum dotem. §.eo autem tempore. eodem titu. si tamen uelles posses dicere, quòd iura gloss. non multum probant quia in dicta l. fina. tractatur de lucro perdendo: sed in casu nostro tractatur de damno euitando, quorum non est par ratio l. fina. C. de codicil. Nec obst. dicta l. imperator. quia ibi inopia nocet ipsi inopi, & non alij. unde per glo. melius faciunt alia iura supra allegata.& uide omnino Bartol. in l.fina. C. communia de lega.

LXXIII. QVÆRO,

AN pater & filia in actione de dote sint tanquã duo rei? Glo.in l.2.§.quòd si in patris.ff.sol.ma.tenet quòd non per l.qui hominẽ.§.gener.ff.de sol. Et quia in duob. reis quilibet agit nomine suo, sed hic pater agit nomine filiæ tãtum, facit ad hoc: quia duobus reis mortuis quilibet transmittit ad hæredes suos, sed hic mortuo altero consolidatur actio de dote in alterum &c. Item si essent duo rei socij, factum vnius præiudicaret alteri, quod non est in patre & filia secundùm glo.præallegatam. Sed certè hoc ultimum non fuit necesse dicere; quia remissio per patrem vnius sociorum non nocet alteri, etiam si sunt duo rei credendi.l.si unus. in princip. ff.de pac. Nec ob.l.si duob.ff. de arbi. quia aut agimus de quæsitis tollendis,& tunc siue sint socij, siue non, factum vnius non præiudicat alij. Aut agimus de quærendis, & tunc si sunt socij bene præiudicat vnus alteri,& ad prædicta uide Paul.in l. non solùm ff.solut.matri.

SVMMARIVM.

1 *Pater quando agat adiuncta persona filia ad vtilitatem communem, vel ipsius patris tantùm, quando filia sibi præiudicauit per pactum.*

2 *Actio de dote profectitia spectat ad patrem pleno iure.*

LXXIIII. QVÆRO,

1 QVANDO pater † agat adiuncta persona filiæ ad vtilitatem communem, uel ipsius patris tantùm, quando filia sibi præiudicauit per pactum, & hæc est solẽnis *dubitatio.* de qua uide Bart.in d.l.2.§.quòd si in patris. in pen.colum. ff.sol.mat.Et pro eius conclusione uide glo.& doct. in l. si cũ dotem.§.1.uersicu.superest.eod.tit. Alij tenent ultimam solutionem glo.in d.§.quòd si in patris. uidelicet quòd aut filia promiserat non petere sub pœna,& tunc si pater agat adiũcta persona filiæ, potest reconueniri ad pœnam. & sic licet in pœna præiudicet filiæ: non tamen in dote præiudicat patri aliquo casu. Nec uidetur uera solutio Barto.secundùm eos; q̃a non potest dici, quòd agatur ad utilitatem patris tantùm, cũ teneatur pater illam dotem filiæ reseruare, auth. sed quamuis.C.de rei uxo. act. Ideo perinde iudicari debet, ac si pater ageret ad utilitatem ipsius filiæ. hanc opin.tenet Cyn.in d.§. quòd si in patris.& Saly.in d.l. cum dos. ubi dicit, ꝙ solutio ultima, de qua suprà, diuinat: quoniam ibi in text.nec de illa pœna, nec de reconuentione dicitur, sed fortè sustineri potest opin. Bar. Nec ob.ratio Pau. quia imò non agitur de utilitate filiæ: quia pone filiam culpa sua dotem amisisse, iuxta d.auth.quod locum. certè non teneretur pater iterum illam dotare: ut no.in l.si cum dotem.§.post.ff.sol.mat. Vel secundò, si filia alteri delegasset dotis solutionem: non tamen animo donandi, certè tunc cum filia ab illo possit recuperare, nõ tenebitur pater iterum eam dotare. Adde tamen, quòd etiam opi. Pau.potest procedere per d.l.cum dos. Nec ob.quòd uideatur diuinare, ut dicit Salyce.quia non est uerum: imò ibi optimè probatur in uer.nullo casu præiudicat. casus autem, quo poterat præiudicare patri erat.quia pater tenebatur cauere in causa reconuentionis de defendendo filiam: cum ageret adiuncta eius persona: ut l.sed & hæ.§.prætor.ff.de procurat. Et ideo tex.in d.l.cum dos.dicit, quòd nullo casu præiudicat. Raph.in d.§.quòd si in patris.dicit, quòd standum est solutioni Barto. de necessitate tamen si uidetur uera secundùm eum: quia non reperitur iure cautum, quòd pater sit legitimus administrator filiæ in bonis profectitijs, sed in aduẽtitijs tantùm; quoniam secundùm eum restituta dote profectitia dominium pleno iure spectat ad patrem l.fi.C.commu. utri. iud. vnde in re propria non debet dici legitimus administrator filiæ &c. Mihi uidetur, quòd Barto. bene loquatur. Nec
2 ob.ratio Raph.quia nõ puto expressum in iure, quòd † actio de dote profectitia spectet pleno iure ad patrem, imò expressè dicitur contra in d.§.quòd si in patris. Fateor, ꝙ considerata ipsa re dotali, prout iam est restituta patri, verũ est quòd respectu pleni dominij spectat ad patrem, non ante.

SVMMARIVM.

1 *Actio de dote competens patri an sit vna, & eadem cum illa, qua*

quæ competit filiæ.
2 *Iniuriarum pluralitas inducitur ex pluralitate personarũ.*

LXXV. QVÆRO,

1 AN actio † de dote competens patri sit vna & eadem cũ illa, quæ competit filiæ? Glo. in l. 2. §. quòd si in patris. ff. sol. mat. dicit Io. tenere, quòd vna sola, quam pater intentat, qnandoque solus, quandoque adiuncta persona filiæ, quãdoque sola filia. Sed contra Ioan. facit litera in d. §. quòd si in patris. ibi, nec eam &c. quia copulatiua inclusa in d. negatiua, ostendit diuersitatem actionum esse, & sic plures. Licet posset dici, quòd significat pluralitatem circa modum agendi non circa substantiam actionis. Secundò contra Io. facit: quia ex eadem iniuria facta filio nascuntur plures actiones, ut l. pater. & ibi no. ff. de iniur. ergo sicut una est actio iniuriarum, quæ datur patri, alia uerò quæ datur filio, idem debet dici in
2 actione de dote. Sed posset responderi, quòd † in actione iniuriarum aliud est: quia ex pluralitate personarum inducitur pluralitas iniuriarum, & per consequens pluralitas actionis: ut l. 1. §. fi. ff. de iniur. & l. eum qui. §. pe. eod. tit. sed hic pluralitas personarum non inducit pluralitatem dotium, & ideo nec pluralitatem actionum. Idem contra Ioan. facit. nam sicut in duobus reis duæ sunt actiones. l. si reus. ff. de duo. reis. ergo eadẽ ratione in dote, in qua pater & filia sunt quasi duo rei: sed potest responderi, quòd ubi est pluralitas obligationum meritò sequitur pluralitas actionum, sed hic una tantùm est obligatio. l. qui hominem. §. gener. ff. de so. mihi placet opin. Ioann. quam communiter sequuntur Modern. in d. §. quòd si in patris.

SVMMARIVM.

1 *Dominium sol. mat. transit statim in mulierem, cui datur utilis rei uendicatio,*
2 *Dispositio l. in rebus. an militet in dote profectitia.*

LXXVI. QVÆRO,

1 HODIE † quod statim sol. matr. dominium transit in mulierem, cui datur utilis rei uendicatio. l. in rebus. C. de iu. do. An ista sit communis patris, & filiæ, cum dominiũ non possit esse penes plures insolidum l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. commo.

Reperio quosdam antiquos dixisse, quòd penes utrunque sit insolidum, & similiter dominium insolidum penes quemlibet, & inter eos erit communio non denotatiua partium, sicut in l. ea quæ. C. fam. ercis. sed denotans ius quoddam connexum, quod est penes quemlibet insolidum, & in quo plures, ut una persona, reputantur. & §. si duobus uehiculum. cum simi. procedit in non connexis, & separatis. Sed hoc mihi non placet: quia non uidetur possibile, quòd dominium eiusdem rei eodem respectu sit penes duos insolidum, vnde videtur tutius dicere, quòd in dote profectitia nihil sit innouatum, & quòd pro illa hodie compecit rei uendicatio, quinimmo uidetur dicendum, quòd sequuta exactione dominiũ sit penes patrem, & sit facta, ut ita dixerim, in ipsum consolidatio, per l. fi. C. communia utriusq. iud. ubi uidetur casus, & in auth. sed quamuis. C. de rei uxor. actio. Vel aliter potest dici, quòd actio de dote erat propria ipsius filiæ secundùm iura fforum. Sicut & aliæ quædam actiones, ut dicam infra proxi. quæst. Et istud ultimum est de mente Bald. in dicta l. in rebus. Addo, quòd per d. l. dominium uidetur transferri in patrẽ solum; quoniam matrimonium est solutum filia superueniente, & pater utitur hoc priuilegio pro filia: quia ad utilitatem filiæ tendit, ut dixit glo. in d. §. fuerat. in uersicu. cum ipse. institu. de actio. & no. Dyn. & Bar. in l. post dotem. in ultim. col. ff. sol. matr. Et pro hoc facit: quia ad patrem non ad filiam reuerti debet. d. l. fin. & d. authen. sed quamuis. Attende etiam:
2 quia uidetur † quòd d. l. in rebus. non militet in dote profectitia: quia tex. ibi dicit: cum eadem res ab initio vxoris fuerat & naturaliter in eius permanserit dominio &c. ergo uidetur ibi clarissimè loqui de ea tantum dote, quæ quò ad dominium ab initio fuit mulieris: hoc autem non potest uerificari in profectitijs: quoniam olim & hodie permanent patris. l. cũ oportet. in princip. & in uersicu. non ex eius substantia. C. de bon. quæ libe. no. glo. fin. & ibi Barto. & alij in l. 1. C. qui admitti.

Teneas igitur pro conclusione, quòd d. l. in rebus. non habet locum in dote profectitia, & pro ea non datur rei uendicatio quod est notandum.

LXXVII. QVÆRO,

AN de iure fforũ actio de dote profectitia esset propria ipsius patris tantùm, uel filiæ tantùm? Quidam tenet, quòd est propria filiæ: sicut & aliæ quædam actiones, ut per glo. in l. longius. §. si filius. ff. de iud. facit l. Pompo. ff. fami. ercis. dicebatur tamen esse communis: quia filia non poterat eã exercere sine patre, nec contra. l. 2. §. 1. solu. matr. Et si dicas, quomodo consolidabatur in patrem mortua filia? Respondeo eo modo, quo actio iniuriarũ mortuo filio. ff. sed si vnius. §. fin. ff. de iniur. Et sicut id, quod habebat filius ex castrensi peculio consolidabatur in patrem mortuo filio ab intestato. l. tam ex contractibus. cum ibi not. ff. de iudi. Attende, quòd idem videtur esse de iure C. quia in profectitijs nihil est innouatum, ut dixi suprà proxim. q. Licet Cyn. in l. auia. C. de iure dot. dicat, quòd actio de dote erat solius patris. Sed quicquid dicatur, ego puto uerum, quòd dotis actio erat communis patris & filiæ, non autem solius filiæ, uel solius patris. Et pro hoc allego bonum tex. in l. qui hominem. §. si gener. ff. de sol. & in l. 2. §. 1. ff. sol. mat. & in l. filiusfa. §. sed si filia. ff. de procu. & sequitur Bald. in d. l. auia. & communiter doct. in l. non solùm. ff. solut. matrim.

SVMMARIVM.

1 *Filia an habeat exercitium actionis de dote profectitia volente patre.*
2 *Filia agit sine consensu patris, quando pater non habet legitimam causam contra dicendi.*

LXXVIII. QVÆRO,

1 AN filia † habeat exercitium actionis de dote profectitia volente patre, & an requiratur expressus consensus, uel sufficiat, si non contradicat, & quid econtra in patre. Barto. in l. non solùm. ff. so. mat. tenet. quòd in filia requiratur expressus consensus patris, sed in patre sufficit, ꝙ filia non contradicat, uel causam contradicendi non habeat. Et pro Bar. vide gl. in l. si cum dotem. §. 1. & ibi sequitur Ray. Bar. Bal. Ange. Imo. & Pau. & omnes excepto Roma. ff. sol. matr. & sequitur Guli. in l. 2. §. 1. eo. tit. Et pro hoc uidetur tex. in d. auth. quod locum. in uersic. consensit. & expressius facit text. in corpore vnde sumitur. Bal. tamen ibi uidetur contra tenere, dum dicit idem simpliciter in patre, quod in filia, allegat l. dotem. ff. sol. mat. pro quo fortiter facit l. filius. §. sed si filia. in uersi. sed puto. ff. de procur. & glo. in d. l. non solùm. in uer. peruenit. Mihi uidetur, ꝙ si pater potest expresse contradicere, non sufficit scientia cum taciturnitate, sed requiritur consensus expressus: ita procedat gloss. & doc. licet secus in filia. Aut pater non potest contradicere: ut quia est suspecta persona, & tunc potest filia sine expresso consensu patris agere. & hoc dicit d. §. sed si filia. & ita distinguendo intelliguntur verba Ful.
2 & Paul. in d. auth. quod locum. dum dicunt † ꝙ si pater non habet iustam causam contradicendi, filia agit sine eius consensu: nam intellige, scilicet expresso, quia tacitus consensus ex taciturnitate, & scientia præsumitur, & ꝙ regulariter quãdo pater tacet, non possit filia agere, firmat Io. And. per illum tex. in c. fin. in uersicu. de consensu patris. de iudi. in 6. in nouella. hoc idem nota. Bald. in l. fin. §. necessitatem. uersic. quid si pater. C. de bono. quæ lib. Considera tamen, ꝙ huic uidetur obstare text. in dicto. §. sed si filia. dum loquitur de absente, vide omnino Ange. in §. fuerat. institu. de actio. & Barto. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio.

LXXIX. QVÆRO,

AN pater qui agit de dote, quæ est communis ipsius & filiæ, teneatur cauere de rato, si filia sit absens, & quare cauet? Bar. in l. non solùm. ff. solut. mat. sequendo glo. ibi dicit, quòd ideo cauet: quia requiritur alterius consensus, quòd secus in duobus reis, & communiter eum sequuntur doctor.

LXXX.

LXXX. QVÆRO,

AN pater possit indistinctè sine causa contradicere filiæ petenti dotem? Bar. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. sol. mat. ponit duas opi. glo. videlicet, quòd aut pater habet legitimam causam contradicendi, & tunc potest. Aut non, & tunc secus, sed Imo. tenet ibi, quòd possit indistinctè contradicere, & sit pro ratione uoluntas. Facit: quia idem uidemus in actione iniuriarum. l. sed si vnus. §. filiosa. ff. de iniur. Itē quia si contradictio patris non attenderetur, frustra tex. in d. l. non solum. requireret promissionem de rato, quæ non posset cōmitti. l. hæc stipulatio. ff. ut leg. no. ca. Item quia ubi filia agere vult de dote, requiritur, ꝙ pater expresè cōsentiat: ut not. gloss. in l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. & hanc opin. sequitur Rom. in dict. §. si pater. quicquid dicatur Rapha. & Paul. de quibus non curo.

SVMMARIVM.

1 *Pater si sit absens & reliquit procuratorem, an talis procurator præferatur filiæ.*
2 *Consensus patris expressus requiritur ad hoc vt filia agere possit.*

LXXXI. QVÆRO,

1 QVID si pater † sit absens, & reliquit procuratorē: an talis procurator præferatur filiæ, & quid si reliquit procuratorem ad contradicendum filiæ? Dic, quòd aut pater absens constituit procuratorem ad petendū dotem, & tunc procedat opin. quæ habet, ꝙ præferatur filiæ, quæ hoc casu agere non posset. Aut constituit procuratorem ad contradicendum filiæ agere uolenti, & tunc aut habet legitimam causam contradicendi, & præfertur filiæ aliàs non: & ita procedat opinio. Barto. si autem non est aliquis procurator ipsius patris: tunc filia indistinctè admittitur cum cautione rati. Nec obst. quòd frustrà requireretur cautio, si pater non potest indistinctè cōtradicere &c. quia respondeo, ꝙ idem uidemus in patre, qui cauet, filiam absentem ratum habituram, & tamen si sine causa contradiceret, filia non noceret patri. l. si cum dotem. §. si pater. & ibi glo. ff. sol. mat. ergo &c. Et quòd pater sine iusta causa non possit contradicere, tenuit Saly. Fulg. & Pau. in authen. quod locū. C. de colla. Nec obst. quod dixi suprà proxi. 2 q. uidelicet, quòd † quādo filia agit, requiritur expressus cōsensus patris: quia illud intelligitur, quādo pater est præsens, sed eo absente sufficit cautio rati. Nec ob. text. in l. si cum dotem. §. si soluto. eod. titu. quia ibi erat curator patris furiosi. & similiter responde ad d. §. filiosfamilias.

LXXXII. QVÆRO,

QVID si filia contradicat patri agēti, cui incūbat onus probandi causam contradictionis esse iustam. an ipsi filiæ, an uerò patri esse iustam. Glo. fin. in l. Titia. ff. sol. mat. sensit, quòd incumbit filiæ, & cum ea transeunt ibi Moder. & in l. dotem. eod. titu. & in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. eod. titu. & Bald. in l. si marito. §. si soluto. eo. titu.

LXXXIII. QVÆRO,

AN merita ipsius mariti sint iusta causa: quia filia contradicat patri petenti dotem. Gloss. ponit opinio. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. mat. Dy. uidetur tenere, ꝙ non de meritis mariti: ut l. iubemus. §. 1. C. de sacr. san. ecclesi. Idem tenet Bald. Ange. & Imo. in d. §. eo autem tempore. quia non reperitur, ꝙ merita ipsius mariti sint sufficiēs causa: ut filia contradicere possit patri, attento ꝙ filia nō habet plenum ius in ea actione de dote, sed commune cum patre. Nec obstant iura allegata in gloss. licet doct. non respondeant: quia loquitur in filiosa. uel in prælato habente plenam administrationem, vnde bene merentem potest remunerare: ut pulchrè not. per Ioan. And. in addi. Spec. in tubr. de rebus ecclesi. non alien. sed filia non habet plenam administrationem in dote. l. 3. cum similib. ff. solut. matrimo. & hoc placet, licet Bartol. in dicto §. eo autem tempore. in fin. dixerit, hoc committi arbitrio iudicis per illum textum qui parum facit.

SVMMARIVM.

1 *Pater si sit litem contestatus, deinde interueniat consensus filiæ an validetur iudicium.*
2 *Consensus propinquorum si ex forma statuti requiratur in contractibus minorum, non sufficit talem consensum præstari post contractum.*

LXXXIIII. QVÆRO,

1 SI pater † sit litem contestatus, deinde interueniat consensus filiæ, an ualidetur iudicium. Imo. in l. si cum dotem. §. eo autem. in prin. ff. sol. mat. uidetur dicere, ꝙ expediat adesse tempore litis contest. idem no. glo. in l. fin. §. necessitatem. in glo. 3. C. de bon. quæ lib. ubi Bald. ad hoc ponderat tex. in d. §. eo autem tempore. Sed certe in casu illius §. etiam si consensus interuenisset post lit. contesta. tamen ualidaretur iudicium: quia talis consensus necessarius est, imo plus: quia ratione interesse patris sequitur. l. licet. ff. de iud. l. fin. ad Macedonia. trahitur retro, & mandato comparatur, & hoc apertè vult Barto. in d. §. necessitatem. Non obst. tex. in dicto §. eo autem tempore licet ipsi non respondeant: quia intentio d. §. fuit, ꝙ si non præstatur cautio rati, non audiatur uolens litē contestari: vnde si postea opponatur, non auditur opponens. l. ita demum. C. de procur. l. Pompo. §. rati. ff. eo. tamen si ante litem contesta. opponatur, ꝙ agit sine consensu patris, & lite contesta. superueniat talis consensus, non negat ille text. quin iudicium ualidetur etiam quò ad patrem, adeo ꝙ maritus soluens etiam à patre liberetur. Sed ubi requiritur consensus ad legitimandam, seu integrandam personam alicuius: tunc non sufficit interuenire consensum post litem contesta. sed debet in ipso actu interuenire: quia talis consensus pro solennitate requiritur: ut est tex. nota. in c. auditis. de elect. & est de mente Ange. in d. §. necessitatem. ubi apertè glo. hoc firmat. Idem tenet Barto. Bald. & alij in l. si quis mihi bona. §. iussum. de acquiren. hæred. Idem Specu. in titu. de actore. §. 1. uersicu. sed pone lis est contestata. & uersic. sed quid si filius. cum duobus uersicu. sequentibus. Et ꝙ ubi talis consensus requiritur pro formali solennitate, non sufficiat interuenire postea, ita tenet Imo. expresè in c. cum consuetudinis. extrà; de consue. & in c. cum uos. extrà de his quæ fiunt à prælat. sine consensu capituli. & Bald. in l. executorem. in 5. colum. C. de execu. rei iudi. & Cyn. in l. senium. C. qui test. fa. pos. Et ideo 2 determinat Bald. in l. 1. in ultim. char. C. qui admit. ꝙ † si ex forma statuti in contractibus minorum requiritur consensus propinquorum, non sufficit talem consensum præstari post contractum, ex quo requirebatur pro solennitate ad integrādum personam minoris. Idem tenet dom. Anton. & Imol. in d. c. cum consuetudinis. Bene facit, quod nota. Bald. in l. tam is. §. 1. in fin. ff. de don. causa mor. licet Ange. contardixerit, & minùs bene in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebellia. quod nota. pro declaratione eorum, quæ posuit Barr. in l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcen.

LXXXV. QVÆRO,

QVID si pater est litem cōtestatus cum consensu filiæ; quæ postea emancipatur per patrem, an perimatur iudicium ipsius patris? Tex. in dic. l. si cum dotem. §. eo autem. à contrario sensu innuit, ꝙ non perimatur.

Sed contrarium puto uerius; quia etiam si post sententiam filia efficiatur sui iuris ante factam executionem totum ius consolidatur in filia: ut est tex. in l. si marito. §. si uoluntate. ff. sol. mat. & post talem consolidationem factam in filiam sui iuris effectam ante executionem sententiæ pater non potest amplius prosequi: sed filia prosequitur illud idem iudicium. l. tam ex contractibus. ff. de iudic. Vide tex. in l. 1. §. ex hoc. C. de rei uxor. actio. & nota. Barto. in l. si tamen hominem. ff. de sol.

LXXXVI. QVÆRO,

SI pater sit persona suspecta, filia autem sit honestæ vitæ: an iudex possit ex suo officio repellere ipsum patrem agentem de dote? Imol. ꝙ sic. in d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solut. matrimo.

Adde; quia ubi publica vtilitas uersatur, iudex ex officio

procedere

procedere potest: ut pulchrè per Barto, in l. 4. in §. hoc autem iudicium. in 4. oppo. ff. de dam. infect. dum dicit, ꝙ in causis pijs iudex supplet ex officio etiam parte non petente: & quòd dos sit causa pia, dixi suprà. in §. 1. circa fin. & ultra ibi dicta est tex. in l. cum is. §. si mulier. in uersicu. pietatis. & ibi Bald. ff. de condi. inde. & no. Bart. in l. si ego. §. 1. de iure dot. & Bal. in repe. l. 1. C. de sacr. sanct. eccle. Adde, quòd prædicta debent intelligi, quando filia expresse non consentiret patri: nam aliàs si expresse consensit, etiam si pater sit persona suspecta, iudex ex suo officio eum repellere non potest, secundùm Bal. in d. §. eo autem tempore. Ex quo habes, quòd priuata vtilitas præfertur publicæ, quãdo publica vtilitas ueniebat secũdario.

LXXXVII. QVÆRO,

SI filia non contradicit patri agenti propter reuerentiam, an habeatur pro consentiente. Imol. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. matri. tenet quòd non, per l. pen. ff. de furt. & per no. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio nõ datur. ubi succurritur mulieri, uel filiæ, quæ propter reuerentiam mariti, uel patris consensit in aliquo actu. Nec obst. id, quod habetur in l. si patre. ff. de ritu nup. & quod not. glo. in c. insinuante. extra qui cleri. uel vouen. vbi gloss. super hoc arguit pro & contra: quæ respondet, ut dicam in proxima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Metus an præsumatur intercessisse in contractu celebrato in præsentia alicuius personæ, cui debetur reuerentia.*

2 *Ingressus religionis, vel professio an vitietur, quando filia inuita ingreditur monasterium ob reuerentiam patris.*

3 *Libertas omnimoda requiritur in matrimonijs.*

LXXXVIII. QVÆRO,

1 AN eo ipso † quòd actus celebratur in præsentia patris, vel mariti uel alterius personæ, cui reuerentia debetur, præsumatur metum intercessisse.

De hac q. uide, quod habetur in l. si patre. ff. de ritu nupt. & quod not. gloss. in c. insinuante. extra qui cleri. uel uouen. ubi gloss. super hoc arguit pro & contra. & facit etiam, quod habetur in c. ex literis. de despon. impu. & in c. præsens clericus. 20. q. 3. Imo. in d. §. eo autem tempore. distinguit, quòd interdum propter meram reuerentiam consentiunt prædicti ne forte incurrant odium uel indignationem. & istud nõ habet rescindere actum, per d. l. si patre. Quandoque non interuenit simplex reuerentia sed etiam minæ, uel uerbera: & tũc officio iudicis succurritur, dato quòd aliàs non induceretur metus propter talia in uirum constantem, & sic intelligatur gloss. in l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur. & ibi Barto. & per Innocen. in c. causam matrimonij. de offic. dele. & ad hanc distinctionem allegat l. si patre. subdit tamen, quòd matrimonium carnale cõtractum per filium propter reuerentiam paternam non inualidatur per d. l. si patre. Secus uidetur in mr̃imonio spirituali, seu in ingressu religionis facto per filium coactum ex reuerentia paterna per d. c. præsens. quod non est alibi: sed intelligi debet secundùm distinctionem suprapositam, nisi dicas, quòd maior libertas requiritur in matrimonio spirituali: cum voluntarium militẽ eligat sibi Christus non coactum. 9. quæstio. 5. c. si quid inuenisti. Et dicit Imo. quòd prædicta sunt notãda ad ea, quæ quotidie contingunt; quia† quandoque filiæ inuitæ propter reuerentiam paternam ingrediuntur monasterium, an tunc uitietur ingressus, uel professio, adde tu, quod Barto. in d. §. quæ onorandæ. vult, quòd eo ipso, quòd præsens est maritus pater superior, uel alia reuerentia prima nõ censetur adhibitus metus, nisi de minis, aut uerberibus præcedentibus probetur, allegat l. interpositas. cum ibi nota. C. de transact. & optima litera, & ibi Barto. in d. l. ad inuidiam. C. quod metus causa. & ibi nota. gloss. optimè probatur in d. l. si patre. Et de materia uide per Bald. in c. 1. §. item sacramenta. de pa. iu. fir. & in l. pactum. C. de colla. & in l. si finc. C. ad uelle. & in l. 1. post Cy. C. de bonis mater. & in toto titu. de pace Constan. in versicu. pactionis. Bart. in l. fin. §. si fœnerator, suprà quod metus causa. per dom. Anto. in c. cum uirum. ubi bonus tex. de regulatibus, & quod nota. gloss. 22. q. 4. c. vnusquisque. Et ideo cautela notabilis est secundùm Bar. in l. transactionem. la 2. per illum tex. C. de transactio. quando maritus contrahit cũ uxore interueniat præsentia propinquorum: quia tunc non obstantibus minis, aut uerberibus præcedentibus mulier non præsumitur metu contrahere, & sequitur d. Ant. in c. causam matrimonij. licet primò ibi aliter dicat Sal. in dicta l. transac. vbi dicit, illud dictum Bar. procedere in marito, & in alijs, nõ autem in patre contrahente cum filio: quia non obstante tali consensu propinquorum contractus dicitur meticulosus, alle ga. l. ueluti. de iusti. & iur. sed non uidetur uerum, & ꝙ cautela Bar. procedat in omnibus casibus, firmat Bal. & Pau. in d. l. transactionem. Rom. in dicto §. eo autem tempore. dicit, ꝙ licet sola reuerentia patris, aut similis non reddat contractũ filij cum extraneo contrahentis meticulosum. d. l. si patre. tamen secus in contractu cum ipso patre celebrato, & cessantibus minis & uerberibus per d. §. quæ onerandæ. cum gl. Adducit etiam not. per Bar. in l. si fideiussor. in lect. antiqua. ff. de pig. Sed in contrarium est glo. in d. l. si patre. Nec Bal. in dicta l. fideiussor. loquitur quando minæ, aut uerbera præcesserunt. Et contra Rom. uidetur tex. in c. quamuis. de pact. in 6. bene facit tex. in l. fideiussor. §. pater. ff. de fideiuss. ad idẽ tex. in d. l. ad inuidiam. vnde non recederem à communi opinione, quam limito, nisi essemus in casu requirente omnimodã libertatem: quoniam tunc sufficit præsentia eius, cui reuerentia debetur, ad hoc ut actus possit ueluti meticulosus rescindi, etiam non præcedentibus minis, aut uerberibus secundùm D. Ant. in d. c. cum uirum. qui reputat illum tex. singularẽ. Sed puto, quòd istud dictum procedat in ingressu religionis per d. cap. præsens. & pro hoc est tex. in d. c. cum uirum. aliàs uerba D. Anto. uidentur esse nimis generalia. Nam uidemus,
3 quòd † in matrimonijs requiritur omnimoda libertas. l. Titia. ff. de uerb. obli. præsertim de iure canonico. c. gemma. & c. cum locum. de sponsa. c. causam. de rapto. no. glo. in l. Pau. ff. de sponsa. & tamen præsentia patris non reddit contractum matrimonij meticulosum. d. l. si patre. ergo &c. Adde etiam prædictis glo. quòd communis sententia ampliari potest, ut non solùm procedat, quando filius patre præsente contrahit, qui minatus sit, uel uerbera intulerit, sed etiam si sit absens, dummodo adhuc duret causa metus: quoniam etiam isto casu contractus redditur meticulosus: secus si causa talis timoris cesset, probatur per no. in simili per Bar. in l. si ob turp. ff. de condi. ob turp. causam. ubi licet solutio facta ex interuallo gratia implendi contractũ metu factum præsumatur sponte facta, nec solutum repeti possit: ut est casus in l. 1. C. quod metus cau. tamen fallit secundùm eum, nisi creditor esset persona, cuius metus adhuc durare diceretur, ut esset in tyranni de: quia tunc solutum, ex interuallo repeti potest, allegat no. per Innoc. in c. 1. quod metus causa. ita ergo esset in proposito nostro, & ita firmat Ang. in d. l. ad inuidiam. & Bal. in d. l. 2. Circa ẽt prædicta tene menti, ꝙ in omnibus casibus, in quibus per præsentiam & patientiam quis uidetur tacitè consentire, de quibus in regula, qui tacet. de reg. iur. in 6. Illud nunquam uendicat sibi locum in persona, quæ reuerentiam præstare debet: quia si taceret, & pateretur eum cui reuerentiam debet actum agere, nunquam uidetur consentire: ita no. Bar. in l. quæ dotis. in fi. ff. sol. matri. allegat. d. §. quæ onerandæ. & idem no. D. Ant. in c. none, de præsumpt. pro quo est gl. in l. filiusfa. §. inuitus. & ibi Bal. ff. de procur. licet D. Abb. teneat contrarium in d. c. nonne. allegat tex. in c. 1. de despon. impu. in 6. de quo uide in d. l. quæ dotis.

SVMMARIVM.

1 *Filia quæ consensit patri agenti, an possit mutare voluntatem.*

2 *Procurator, qui fecit sumptus in lite, an & quando mutare possit.*

LXXXIX. QVÆRO,

1 FILIA quæ † consensit patri agenti, an possit mutare uoluntatem? Ang. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. so. mat. multũ cõmendat illum tex. ꝙ ubi requiritur præstare cõsensum retro & determinato tẽpore, si ante dictum tempus præstetur, potest ante dictum tempus reuocari. ubi autem non requiritur præstari consensum certo & determinato tempore: tũc hẽt locum in regula, qđ semel placuit &c.

Quidam

Quidam dicunt, quòd tex.in d.§.eo autem tempore.nihil facit pro Ange. quia ibi consensus non requirebatur certo & determinato tempore, nec pro solennitate, sed pro interesse: & ideo non mirum, si post lit.contest.superueniat, ualeat iudicium. sed ego dico, quòd licet isto respectu non faciat pro Ange.tamen inquantum text.loquitur de cautione rati præstāda ante lit.contest.in hoc sumi ar.Ange.quòd sicut cautio ista præstita ante lit.contesta, cùm dicatur sapere mandatum more mandati ante lit.contest.reuocari possit.l.ante litem.ff. de procu. ita & consensus certo & determinato tēpore requisitus, si ante tempus præstetur, poterit ante illud reuocari. Et quando sit licitum voluntatem mutare, uide per Imo.in d.§. eo autem tempore,& Barto.in l.rebus.ff.rerum amo. & Iac. de Bel.in l.causæ.ff.de procur.in quibus locis habes, quando liceat uariare: de his etiam uide Bald.in l.de die.§.fin.qui satisda.cog.& per eundem in d.§.eo autem tempore. qui inter cætera dicit, quòd vbi mutatio esset præiudicialis aduersario, tunc impeditur, aliàs non. Ex quo infertur, quòd quidam di-
2 cebant † quòd licet procur.ante lit.contesta.mutari possit.d. l.ante litem.tamen secus est, si procurator fecisset sumptus in lite, quos reprehendit ipse Bald. quia secundùm eum mutari potest, tamen dominus tenetur primum procuratorem serua re indemnem, allegat in ar.l.pecuniam.circa princ.ff.de condi.ob cau.& est casus in l.qui omnia.§.fin.cum se. ff.de procur. Ex hoc etiam infert Bald.& Ange.in d.§.eo autem tempore.pone appellatum fuit à duobus iudicibus interlocutoriā proferentibus,& vnus detulit appellationi, an possit reuocare delationem suam, antequam alius detulerit ? & decidunt ꝙ sic, & antequam uterque detulerit, non fuit acquisitum ius parti, ut est text.in cle.1.cum ibi nota. de app. ergo mutare potest, & istud tenet Paul. de Leaza.in suis quæstionibus in q.causa fuit tribus.limita tamen, nisi esset appellatum ad sedem Apostolicam: quia si tunc vnus tantùm detulit, alio nōdum referente, non poterit primus, qui detulit reuocare, per tex.in c.si duobus.de appella. ubi hoc non uidetur probari: licet enim verum sit, vnum solum posse appellare ad Papam omisso proximo superiore, non sequitur, ergo vnus solus iudex potest tali appellationi deferre: stat ergo conclusio, quòd mutatio uoluntatis impeditur, quando res non est integra.§. rectè.insti.manda. Secundò quando consensus semel præstitus traxit secum executionem, ut est tex.in l.apud Aufidium. ff. de ope. leg.

XC. QVÆRO,

QVALITER fiat conclusio libelli, quādo pater agit nomine suo & filiæ in potestate. Et quid si filia sit furiosa. Dicas, quòd si filia sit sanæ mentis, pater debet concludere dotem solui sibi, filiæve, & sic dictiove, stat pro &: ut est casus clarior de corpore iuris in l.si cū dotem.§.pater. ff. sol. mat. Aut filia est furiosa: & tunc illa dictio ve, exponitur sibi filiæ, furiosæve, nomine filij secundùm Barto.in dict.§. item si pater. in fin.

XCI. QVÆRO,

SI pater sit in furore, quis tunc agat de dote curator eius, vel filia. Vide Bar.in l.si cum dotem.§.si soluto.ff.sol.mat.

XCII. QVÆRO,

AN ea, quæ dicta sunt suprà de actione de dote de communi inter patrem & filiam habeant locum, si filia agat propter inopiam uiri. Vide suprà ead.quæst.35.cum sequēti.

XCIII. QVÆRO,

SI pater implorauit officium iudicis, dicens filiam esse in sua potestate, utrum interim agere possit de dote contra maritum? Barto.in l. Titia. in prima lect.ff.sol.mat.tenet ꝙ non: quia ordinata illa causa præiudiciali sequentes causæ silere debent: ut l.ordinata. C.de lib. causa.& institu. de actio. §.præiudiciales.vnde secundum eum officiū iudicis esset pronunciare, donec pendet causa præiudicialis, super non esse procedendum. Et hoc communiter tenetur, licet gl. contrariū dixerit in d.l.Titia quā Bal.sustinere conatur: quia pendente causa status præiudicialis silere debēt aliæ quęstiones inter eosdem, sed non inter extraneos, & sic non debet iudicium silere inter filiam & maritum. Sed Imol.ibi hoc reprehendit per plures rationes, & cum eo concordat Rom. & maximè per rationem literæ in d. l. Titia. quæ tamen mihi hoc non probat, nec etiam in eius ratione uidetur aliud facere. Vnde fortè glo.sustineri posset cum modificatione, uidelicet intelligendo tex.in d.l. Titia. quòd iudicium possit inchoari, finiri autem per sententiam non. Nec contrarium dicit d.l.Titia.si bene inspiciatur,& sic non ob.d.l.ordinata.

ADDITIO.

a Contra maritum. Nota, quòd si pater implorauit officium iudicis dicens, filiā esse in sua potestate, non potest interim agere de dote contra maritū secundùm Bar.in l.Titia.ff.sol.mat.

XCIIII. QVÆRO,

QVID si pater agit contra maritum dicens dotem sibi restitui debere, & filiam esse in sua potestate, utrum si filia comparet,& dicat, se sui iuris esse, & sibi in dotem restitui debere, debeat talis exceptio examinari, & impediatur iudicium. Bart.in d.l. Titia.in 2.lec.tenet, quòd talis exceptio examinabitur, cum ipsius filiæ opponentis intersit, allegat l. suspecta.in prin.ff.de inoffi.test.& C. de liti.authen.si hæres. ff.de re iu.l.sæpe.& ad Treb. l. ita tamen.§. quoties.& ff.de rei uen.l.is à quo.& ff.de peti. hære.l.pen. & idem tenet Bar. in qualibet dictarum legum. Ex quo habes notare, ꝙ tertius potest comparere in iudicio moto per alios pro suo interesse, & opponere exceptionem, per quam repellatur actor, de quo per Bar.in l.si perlusorio.§.1.ff.de ap. ubi hoc singulariter limitatur procedere, ubi in terminis d.l.Titia. comparuisset filia ad impendiendum patrem ante lit.contest.secus si post cōtest.litem filia sciente per rationes, quas ibi uide per eum.& idem tenet Bar.in l.sępe.in 9.q.& Ant. de But.& canonistæ in c.quamuis.ad fi.& in c. cum super.in 2.char. de re iud.de quo per Imo.in l.à sententia.in 6.col.& in l. ab executore.§. alia.ff.de appel. Bene est uerum, quòd poterit assistere liti pro suo interesse, ne fiat collusio, per d.l.si suspecta.cum ibi not.

XCV. QVÆRO,

QVID si filia compareat ut suprà post litem conte. per patrem,& quid si uelit assistere liti per procuratorem,& an requiratur speciale mandatum, quando filia vult contradicere patri, uide in remissionibus, quas dedi suprà in proxi.q.

SVMMARIVM.

1 *Filia an præsumatur esse sui iuris, uel in patria potestate.*
2 *Filia, quæ fatetur, se esse legitimam patre reprobante, an sit in quasi possessione sui iuris.*

XCVI. QVÆRO,

1 AN filia † præsumatur esse sui iuris, uel in patria potestate? Bart.in d.l. Titia.distinguit, an sit in quasi possessione existentiæ sui iuris, uel non. uide per Specu.in tit.de actore.§.1.uer.quid si postquam.& seq. & per Bar.in l. is potest. in 5.col.in uer.expediti.ff.de acq.hære. & illud ualet ad cautelam, de qua per Imol.in l.sed si de sua. eod.titu. per Fed.de Sen.in suo consi.105.inci.agit quidam.& Io. An. in re.infimibus in mercurialib. & Ang. in l. post mortem.de adop.no.
2 Ro.in l.si emancipati. C. de coll. † Limita tamen, nisi filia se legitimam fateretur, uel pater hic probasset: quia licet filia esset in quasi possessione existentiæ sui iuris, non releuatur ab onere probandi: quia primæus status naturalis contradicit huic quasi possessione. l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui uel alie.iur. ergo non releuat ab onere probandi: ut colligitur ex no.per glo.in l.sicuti.§. si quæratur. ff. si ser. uen.& clarè not. Bar.in l.si prius.in 3.4.& 5.q.ff.de ope. no. nun. Et de hac materia uide per Cyn.in l.2. C. de serui. & aqua, per Bal.in l.non ignorat. C. qui accu. per Cyn.in l.prima.in pe-nul.& ult. quæstio. C, ubi causa status.per Bald. in l.sicut.C. de libe.causa,& Cyn. & Bald. in l. solennibus. C.de fideinstrumen. Bal.in l.eam quam.C.de fideicom. uide quæ dixi in d.l.si prius.

XCVII.

XCVII. QVÆRO,

AN pater possit petere dotem aduentitiam? Bar. & doct. communiter in d.l. Titia. ff. sol. mat. concludunt, quòd non: etiam si filia sit in potestate, uide per scribentes in auth. quòd locum. C. de collatio.

XCVIII. QVÆRO,

1 QVALITER pater probet filiam esse in potestate. a Glo. in d.l. Titia. ff. sol. mat. dicit, ꝙ probando filiam esse legitimam, per l. nam & ciuium. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. & insti. de pa. po. in prin. Sed quomodo hoc probabit, quòd sit legitima. Barto. in d.l. Titia. dicit, quòd probando, ꝙ sit nata ex legitimo matrimonio.

ADDITIO.

a Nota hic, quòd pater probans filiam legitimam esse: probat eandem esse in potestate.

SVMMARIVM.

1 *Pater in qua curia debeat probare filiam esse in potestate.*
2 *Pater christianus debet probare filiam esse in potestate coram iudice ecclesiastico, iudæus uerò coram seculari.*
3 *Matrimonij causa potest incidenter cognosci per iudicem secularem, quod fallit octo modis, ut num. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. & 11.*

XCIX. QVÆRO,

1 AN hic † articulus possit probari in curia seculari, an uerò debeat probari coram Episcopo? Bar. in d.l. Titia. ff. solu. mat. distinguit, quandoque est dubium, an inter patrem & matrem fuerit matrimonium, & dicitur causa specialis, & debet examinari coram Episcopo. Quandoque nõ dubitatur de matrimonio: sed an ille filius fuerit natus ex matrimonio, & istud non est spirituale, poterit examinari coram, iudice layco, ut ibi per eum. Adde, quòd contra tenent omnes Moder. ibi, cano. in c. tuam. extra de or. cogni. per illum text. in c. lator. & in c. causam. extra qui filij sint legi. Fulg. & Moder. in l. 2. C. de iuri. om. iu. & ipsemet Bar. in l. omni nouatione. C. de sac. san. eccle. & in l. quoties. C. de iud. & in d.l. 2. aliter loquutus est, uolens quòd ubi causa matrimonialis, uel usuraria, aut similis incidit coram iudice seculari. Tunc aut dubitatio uertitur super facto, & poterit per eum cognosci, ut ibi dubitatur, an mulier fuerit desponsata, uel non, secus si uertitur dubitatio super iure: puta, utrum matrimonium fuerit matrimonium vel non per iura præallegata. Et istud etiam sequutus est Fede. in consi. 82. incip. facta est lex &c. & in consi. 42. incip. do. Andreæ &c. Idem Ioan. And. d. Ant. Cardinalis, & do. Abba. in d. c. tuam. & in c. cum sit generale, de foro cõpetenti. & Bal. in l. filium. ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. & in authen. ei qui. in 6. col. C. de bon. author. iudi. poss. & in c. 1. §. si mulier. in titu. de contro. inuest. per Pau. de Leaza. in clem. 1. de usur. per Ang. in disputatione sua. Astensis miles. Idem consuluit Petr. de Ancha. consi. 224. Principalis ratio istorum est: quia quæstio facti non habet spiritualitatem: & quia d.l. omni nouatione. loquitur in q. iuris. Bald. tenet contra in d.l. quoties. & in d.l. omni nouatione. & in d. cap. cum sit generale. & ibi nota. per glo. in uersic. usur. per Lapum allegatione. 56. incip. uenerande domine. Mouentur: quia regulariter iura in d. c. tuam. cum si. loquitur indistinctè. Item quia text. in cle. 1. de usur. uoluit edi libros suos actori ad intentionem fundandam contra usurarium: aliàs compellũtur ecclesiastica censura: ergo innuit, ꝙ corã ecclesiastico. Itẽ mouent ꝑ d. c. si iudex laycus, extra de sen. excõ. in 6. Adde Bald. aliter dicẽtẽ in l. 1. in fi. C. de sen. q. sine cer. quan. in l. eos. in fi. C. de usu. & in authen. ad hæc. eo. tit. & in l. 1. C. de lat. li. tol.

Verior videtur communis opin. quam limita & declara secundùm Pet. de Anch. in rep. c. ea quæ. in 5. q. de reg. iu. in 6. nõ ꝓcedere in his, quæ sunt spiritualia & ecclesiastica iura: ut quia nullo modo actiuã spectant ad laycos: & quia agit̃ de puniendo clericũ, uel hæreticũ: quoniam siue incidat quæstio facti, uel quæstio iuris, nunquã cognoscit secularis, ita loquitur d. c. si iudex lay. & in c. inquisitiõis. de hæretic. in 6. Si autem actiuè caderent in laycum, tunc procederet distinctio. Bar. præallegata, quæ fuit Pau. de Leaza. in cle. 1.

Et ex hoc potest communis opin. glo. sustineri, & responderi ad c. post miserabilem. & in c. 5. de usur. quia loquuntur, quando uertebatur quæstio iuris. Vel secundùm Pe. in d. rep.
2 procederent † qñ inter Christianos ageretur talis quæstio: sed vbi inter iudæos & infideles: tunc potest iudex laicus cognoscere: quia de his, quæ sunt foris, nihil ad nos, idest ad ecclesiã pertinet per ibi per eum allegata, quod no. quia non inuenies
3 ab alio tactum. Et ex prædictis habes secundam † quòd causa matrimonij, uel similis potest incidenter cognosci pea iudicẽ
4 secularem, quæ multipliciter limitaui. † Primò, ut non proce-
5 dat, quando uertitur quæstio iuris. † Secundò, quando actiuẽ
6 non cadit in laicum. † Tertiò fallit, ubi per confessionem, & de plano iudex uellet informari de legitimo matrimonio, uel de singulis. Nam dato quòd quæstio incidens uertatur super iure, poterit tamen secularis de ea cognoscere, ita Spec. in tit. de reconuen. §. 2. uersi. sed nunquid. el 1. & sequitur Bald. ibi in d.l. non ignorat. in fin. & in d.l. filium diffinimus. & in l. in omni noua. & in l. unica. C. de sen. quæ sine cer. quant. & in d. auth. ei qui. in 5. & 6. col. & do. Ant. in c. tuam.
7 † Fallit quartò, ubi constaret, quòd per calumniam opponeretur exceptio remitten. ad iudicem ecclesiasticum secundùm Bal. in d.l. 1. C. de sen. quæ sine cer. quan. facit l. 2. C. de fal. c. post electionem. de concess. Et quamuis ista sit bona cautela, quominus secularis remittat huiusmodi exceptionem ad ecclesiam eam reijciendo & ad ulteriora procedendo: tñ aduerte iudex, ne id faciat, nisi apertè constet de calumnia. Vnum no. quod dixit Sal. in suo consi. inci. in qõne uertente in castro Argentæ &c. asserens, ꝙ aliàs uidit consilium Io. Cal. & Io. de Ligna. ꝙ iudex secularis, coram quo tales exceptiones remittendæ ad forũ ecclesiasticũ proponuntur, debet opponenti statuere terminum ad producendum coram eo capitula, quæ vult probare in curia ecclesiastica, ut sic uideat, an capitula releuent: & si non releuant, ad ulteriora procedat.
8 † Quintò fallit, ubi essemus in causis summarijs, siue extraordinarijs. Bald. in l. 2. C. de Carb. edic. & in d.l. fi. diffinimus. & in d. auth. ei qui. allegat no. ꝑ Spe. in ti. de primo & secũdo decreto. §. restat. uer. q̃d si agat actione priuilegiata &c.

Sed Io. And. contra tenet in addi. Spe. in ti. qui fil. sint legi. §. j. super uer. competit. sed dictum Bal. fortè posset sustineri in casu, de quo loquitur Spec. uidelicet, quando pars aduersa erat contumax, & tractabatur de missione ex primo decreto, uel secundo. Sed hoc dictum magis ex authoritate, quàm iure probatur, maximè quando quæstio est super iure non super facto.
9 † Sextò fallit, quãdo agitur coram arbitrio secundùm Bal. in l. unica. in 9. col. C. de cõfess. quia isto casu cognoscitur per priuatum nõn per personã publicã: ideo non fit præiudiciũ iudici ecclesiastico, ar. l. notionem. ff. de uer. sign. & l. an prætor. §. 1. ff. de reg. iur. Ex quo infertur, ꝙ talis sententia etiã à partibus emologata non producit actionem iudicati, nihil allegat. facit l. cum antea. C. de arbi. quæ dicit, non actionem iudicati: sed in factum, sicut oritur ex cæteris sententijs arbitrorum, pessimè loqueretur. Sed tamen contra eum uidetur facere tex. in c. cum contingat. ext. de arbi. ubi in laicum non potest fieri compromissum de causa spirituali: vnde dictum Bal. uidetur esse ualde dubium.
10 Septimò † fallit, ubi statutum disponeret, secularem posse tales exceptiones, & super eis probationes admittere: ut not. Bal. in d.l. non ignorat. & in d.l. quoties, Dubium facit: quia non uidentur laici hoc posse statuere per c. nouerint. de sent. exc. & c. ecclesia S. Mariæ de consti. Sed respondet Bal. ꝙ non ualent istæ probationes tanquam coram competenti iudice. Sed quia statutum videtur uoluisse, ꝙ probationes non plenæ habeantur pro plenis, ar. l. si quando. C. vnde ui. & l. thesaurus. ad exhiben. Ro. ibi contra Bal. per d. c. ecclesia sanctæ Marię. Raphael ibi tenet idem, quod Bald. quia cum possint partes inter se pacisci, quòd ꝓbatio imperfecta habeatur pro perfecta: ut no. Inn. in c. cum causa. de testib. & Bal. in l. fi. C. eo. & in auth. si quis in aliquo. C. de eden. ita ergo potuerunt statuentes, arg. glo. in ti. de decutio.

In contrarium facit, quod not. Fede. in consi. 91. & Anto. de Bu. in c. cum sit generale, de for. compe. dum dicunt, non posse per statutum laicorum induci, ꝙ fama sit sufficiens indiciũ ad probandũ plenè instrumentum usurarium. & hæc opinio uidetur uerior. Et puto quòd si essemus in facto, semꝑ ecclesiasticus iudex inhiberet seculari, ne ulterius procedat.

De hoc articulo uide Bal.in c.1.& c.seq.de controuer.inuest.

11 Octauò † fallit, ubicunque sufficeret probare quasi possessionem alicuius iuris spectantis ad cognitionem iudicis ecclesiastici: ut si agatur aliquo interdicto possessorio, in quo incidenter opponatur de matrimonio: nam tūc potest indistinctè cognosci coram iudice seculari secundùm Bal.in d. auth. ei qui.allegat gl.in cle.dispen.in uer. beneficijs. extra de iudi. quæ parum facit, imò tex. ibi innuit contrarium in quoquo modo connexis spiritualibus, & causa possessoria matrimonij pendet à matrimonio. ergo &c.

C. QVÆRO,

SI pater exegit dotem sine cōsensu filiæ:& postea instituit ipsam filiam hæredem, uel ei simpliciter legauit, an prohibeatur filia amplius petere dotem? Bar.in l.si cum dotem. §. cum pater.ff.sol.mat.tenet ꝙ sic: licet aliud sit in uiro relinquente uxorem.l.1.§.sciendum.C.de rei uxo. ac. Et ideo ratio est: quia uir est debitor uxoris spontaneus, qui in dubio non uidetur relinquere animo compensandi.l.creditorem.de leg.2. Sed pater est debitor de necessitate: quia cogitur dotare filiā.l.qui liberos.ff.de ritu nup.l.si.C.de dot.promis. in quo debito necessario legatum in dubio computarur. d. l.si cum dotem.§.cum pater.& authen.præ.C.de col. Prædicta intelligo, quando filia legatum uel hæreditatem agnouit, secus si repudiauit: quia tunc salua sibi manet actio de dote, not.glo.in l.Titia.§.qui in iure.& in l.cùm ab vno. in prin.de leg.2.

S V M M A R I V M.

1 *Filia si à patre sit hæres instituta pro dimidia tantùm, quæ doti æquiualet, an priuetur actione de dote in totum, vel pro dimidia tantum.*

CI. QVÆRO,

1 QVID si filia † à patre sit hæres instituta pro dimidia tātùm, quæ doti æquiualet, an priuetur actione de dote in totum, uel pro dimidia tantùm? Videtur quòd pro dimidia tantùm filia priuetur actione de dote, per l. si socer.in fin. ff. sol.mat.& l.si adulta. C.de hęre.actio.& l.si ab eo. C.de nego. gest. Contrarium uidetur verius per text.in l. si cum dotem. §.cum pater. ff.sol.mat.& indistinctè loquentem.& quia si legatum uidetur relictum animo compensandi idem dicendū uidetur, si pars hæreditatis relinquatur. Non ob. iura in contrarium allegata: quia loquuntur, quando testator erat debitor hæredis: quia solùm pro portione hæreditaria fit confusio actionum, sed hic filia erat creditrix mariti.l.qui hominem.§. gener.ff.de solu. & istud uidetur tenere Pau. in d.§.cum pater. Sed contra eum allego tex.in l.cum à matre.C. de rei uēdi.in uersi.pro qua portione. Item satis patet ex litera, si bene ponderetur in d.§.cum pater. ubi tantùm loquitur, quando hæres fuit insolidū.tex.enim ibi loquitur simpliciterr, quo casu etiam in dubio intelligitur de hærede ex asse: ut est text. in l.si defensor.§.qui interrogatus.ff. de interroga. actio. Ad idem glo.in l.pater filiam.in prin.ff.ad l. Fal.secundùm vnam lect. quæ licet illi literæ non conueniat: tamen in se uera est, facit l.si pluribus.in princip.de leg.2.& hæc ratio fortius stringit, quàm d.l.cum à matre.ad quam posset responderi, quòd cum ibi nulla esset obligatio, qua teneretur mater filio ex dispositione legis: ideo cessat præsumptio compensationis, sed in casu nostro pater erat obligatus obligatione legali ad dotādum filiam.d.l.qui liberos. non uidetur tamen posse responderi ad l.si socer.§.si.præalleg.ubi vult tex.ꝙ actiones confundant solùm pro portione hæreditaria:& ita teneo, q̃d notate.

S V M M A R I V M.

1 *Filia agnoscens legatū continens minus dote, an sibi præiudicet.*

CII. QVÆRO,

QVID si hæreditas relicta non erat æquiualens ad dotem, & nihilominus filia hæreditatē adiuit, an sibi præiudicet in tota dote? Tex.in d.l.si cum dotem.§.cum pater.ff. sol mat.generaliter loquens innuit ꝙ sic.

Contrarium puto uerum per text. in l. dotale. in §.fin.& ibi no.gl.ff.de fun.do.& eadē ratione idem dico in legato non æquiualente, & licet filia legatum agnoscat tamen sibi nō præiudicat in dote, in qua est speciale: ut ibi, licet regulariter sit secus l.imperator.§.si centum uersi.enim.de leg.2.licet Pau.

1 in aduertenter consuluerit, quòd † filia agnoscens legatum continens minus dote sibi præiudicat, per text.in c.officij.extrà, de testa.qui tex.non loquitur in materia nostra, vnde teneo, quòd suprà dixi.& hæc opin. uidetur esse de mente glo. in d.l.pater filiam. Quod tamen hodie dicas procedere filia, quæ adiuit illam hæreditatem cum beneficio inuentarij: quia tunc potest relictum petere etiam ueniendo contra factum defuncti, per l.fin.§.in computatione.C. de iure delibe. secus si non fecit inuentarium, arg.l.ex qua persona.ff. de reg.iur.

Nec obst.d.l.dotale.§.fin. quia illud est uerum de iure ffo. rum, ad quod etiam citra confectionem inuentarij non tenebatur hæres, nisi pro uiribus hæreditarijs. l. si vniuersa. cum similib.C.de leg.hodie autem secus, nisi fiat inuentarium. §. hinc nobis.in auth.de hæredi.& falc.

S V M M A R I V M.

1 *Pater si reliquit filia legatum, in quo minus erat quàm in dote & prohibuit eam plus petere, & ipsa agnouit dictum legatum an sibi præiudicet in tota dote.*

CIII. QVÆRO,

1 QVID si pater † reliquit legatum, in quo minus erat, quàm in dote, & prohibuit eā plus petere, & ipsa agno

a uit a dictum legatum: an sibi præiudicet in tota dote? Pau.in l.si cum dotem.§.cum pater. ff.sol.mat.tenet quòd sic, arg.l. cum ab vno.in prin.de lega.2.& d.c.officij.idem Dy.in l.cum pater.§.qui dotale.de lega. 2. Imo. tamen putat contrarium esse verius per l.dotale.§.fin.ff.de fun. do. licet secundùm eū loquatur ille tex.in institutione hæredis: tamē idem putat esse in legato: quia cum institutio hæredis sit titulus vniuersalis continens maius & honorabilius l.filius.§.omnibus.uersi. sed si portio, de lega.præstan. tamen quatenus plus est in dote, petere potest: ergo &c.

Mihi uidetur in proposito nostro ꝙ uerior sit opin. Pauli. non obst.d.l.dotale.§.fin.quia ibi non fuerūt adiecta illa uerba prohibitiua, nec etiam æquiualentia, ut dixi supra proxima q. Sed ubi testator non adiecisset illam prohibitionem, tunc pro rata intelligit relictū animo cōpensandi, p l.Lucius. la 1.de le.2.Idē no.Bal.in l.huiusmodi.§.cū pater.ff.de le.1.

A D I D T I O.

a Et ipsa agnouit. Adde hic, aut filia (si pater ei reliquit in testamento decem: & iubeat eam esse contentam, ita quòd de bonis suis non possit plus petere, uel habere occasione legitimæ) acceptans legatum, & id recipiat à fratre faciendo finem & refutationem, possit agere ad supplementum legitimæ, ex quo agnouit iudicium defuncti. Vide Barth. Socin.in consi. 203.incip.viso.uersi.4.dico nullo modo. in 2.parte.pro quo vide etiam, quæ habentur per Francisc. Aretin. in l. si testamento.C.de impu.& al.sub.

CIIII. QVÆRO,

SI filia hæres instituta, sed hæreditas sit exhausta legatis, vel ipsa filia sit grauata restituere hæreditatem, ita quòd sola falcidia uel Trebellianica remaneat apud eam, an possit dotem petere? Videtur ꝙ sic, & etiam habebit falcidiam & Trebellianicam: ut not.Moder.in l.si cum dotem.§.si pater.ff.solut.ma.Et est ratio: quia in Treb.& fal.computatur id, quod obuenit hæredi ex causa testamenti: secus si extra testamentū l.id autē.& l.in quartam.ff.ad l.Falc.& l.pater.& l. debito.§. fi.& l.à filia.in prin.ad Treb. vnde dos, quæ obuenit filiæ extra testamentum, non compensatur in quartam debitam iure naturæ.l.quoniā nouella.C.de inoffi.test. l.illud & ibi not. C.de collat. Adde, quod dixi in filia instituta, ꝙ potest petere dotem ultra falc.uel Treb.est uerum, quando pater dotē nūquam exegit, ita loquitur d.l. pater. sed si aliquo modo exegisset pater dotem, tunc filia hæres non posset amplius à marito dotem petere, ut firmat gl.magna in d.l.pater.licet in d.l. si cū dotem.§.si pater, ff, sol.mat, teneat contrarium, & malè

CV.

CV. QVÆRO,

QVID si pater reliquit filiæ centum pro sua legitima, an impediatur petere dotem? Respõdeo, quòd per præ dicta apparet, ꝙ compensabuntur in dotem : & uide Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. & Bar. in l. quæsitum. §. spo nsæ. de priui. cred. & uide quæ dixi supra §. ꝓximo.

CVI. QVÆRO,

AN pater, qui exigit dotem à marito filiæ sine ipsius cõsensu dicatur debitor ipsius filiæ? Rapha. in d. l. si cum dotem. §. pater. ff. sol. mat. dicit, quòd non: sed maritus, qui sine eius consensu dotem soluit, per l. socer. §. fi. eo. titu. & l. qui hominem. §. si gener. ff. de sol. Tamen mihi uidetur, quòd cũ pater dotem exactam teneatur conseruare filiæ. l. socius pro filia. ff. pro socio. & auth. sed quamuis. C. de rei uxo. act. ideo satis dicitur esse debitor filiæ, uel secundùm Imo. in l. cũ pater. §. pater filiæ. de leg. 2. pater dicitur debitor filię per quandam consequentiam: quia si maritus ab uxore conueniatur, aget condictione indebiti aduersus patrem, cui dotẽ sine cõsensu uxoris soluerat: & ideo dicetur in effectu esse debitor filię ipse pater. & hoc magis placet.

CVII. QVÆRO,

AN maritus cogatur alteri promittere dotem, quàm mulieri? Vide Bar. in l. 2. in 3. col. ff. sol. matr. cui adde, ꝙ ubicunque maritus constante matrimonio de uoluntate mulieris promitteret Titio restituere dotẽ animo donandi, actionem, quæ primò mulieri ad dotem contra maritum acquisita erat, si Titius soluendo non est, liberatur maritus ab uxore per talem promissionem, ut est gl. fin. quam ibi ponderat Bal. & Ang. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. matr. & ideo non tenetur maritus isto casu dictam promissionem Titio facere de uoluntate mulieris : quia ipsi marito esset incommodum, cum sic remaneret obligatus duobus, & hoc ꝙ mulier de suo dedisset, quod not. quia singularis est limitatio.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si adhibuit aliquos ad stipulandum patrem dotis: an in dubio uideatur animo donandi.*

CVIII. QVÆRO,

1 SI mulier † adhibuit aliquos ad stipulandum partem dotis, an in dubio uideantur adhibiti animo donandi? Glo. in l. quæ dotis. sol. mat. tenet ꝙ non: sed uidentur magis adhibiti tanquam procuratores, nisi expresse constet, ꝙ animo donandi. Sed Bar. ibi aliter distinguit : quia aut mulier adhibet ad stipulandum totam dotem, & tunc procedit dictum gl. aut ad stipulandum partem dotis: tunc uidetur donare: & rationem dic ut ibi per eum. Sed adde, quòd opi. gl. est magis cõis, uidelicet ꝙ non præsumat animo donando, nisi hoc expresse constet, quam tenent Dy. Bal. & Imo. in d. l. quæ dotis. & Cy. & Bal. in l. 2. C. de iure dot. Nec ob. ratio Bart. quæ contra eũ est. d. l. 2. ubi filia fuerat stipulata tm̃modo partẽ dotis, & tñ dr̃ ibi, si animo donandi, quasi dicat, si cõstet &c. Præterea in d. l. quæ dotis. fuerũt adhibiti ad stipulãdũ sol. mat. quæ clausula ẽt importat ꝑ mortem uiri superuiuente muliere; quia omnem casum habet. l. cùm quærebatur. de uerb. sign. Sed in dictoq; casu nõ possunt adhiberi animo donandi. l. 2. & l. de die. ff. de pac. dot. sed solùm ut nudi ministri: ergo in dubio ut potius res ualeat, quàm ꝑeat. l. quoties. ff. de uerb. oblig. & ut in dubio eadem determinati o determinet plena æqualitate seruata l. iam hoc iure. de vulg. & pup. debet intelligi, ꝙ uideantur adhibiti ad stipulandum partem dotis ad omnem casum soluti matrimonij tanquam nudi ministri, sicut si totam dotem. Itẽ nec ratio Bar. est efficax: quia non vr̃ referre, an mulier adhibuerit nomen alterius in instrumento per honestarẽ non animo donandi, & in alia parte uoluit succedere dispositionẽ legis secundùm Imo. in d. l. quæ dotis. ff. sol. mat. Idẽ tenet Raph. Pau. & Rom. & idem Bal. in l. filia. in 7. q. C. fami. erci. ꝓ quo facit: q̃a siue mulier expresse mãdet alicui tertio, ut stipulet, semper censetur habere mandatũ. l. post dotẽ. secundũ 6. lect. Dy. & Bar. ff. sol. mat. & licet tex. in d. l. q̃ dotis, non multùm stringat: quia ibi non partem dotis, sed simpliciter dotem fuit stipulatus, tamen satis hoc uidetur probari in d. l. 2. ergo censetur adhibitus ad vtilitatem mandantis: qa ista est natura mandati. Si autem uidetur adhibitus animo donandi, non esset mandatum, sed consilium. l. 2. ff. mand.

CIX. QVÆRO,

QVID si mulier adhibet aliquos ad stipulandum coram dotem in vno tantum casu? Bart. in l. quæ dotis. in fi. 1. col. ff. sol. matr. tenet, quòd præsumitur donatio: secus si fuerunt adhibiti ad stipulandum dotem in omnem casum l. mulier. §. fi. ff. de iure dot. & l. cum quis. §. nuptura. ff. de leg. 3. Doct. tamen communiter tenent contrarium per l. post dotem. secundùm lect. Dy. ff. sol. mat. facit tex. in l. Seya. & ibi gl. ff. de dote præleg. quem ita ibi intelligit Bar. in summario. & ideo uerius uidetur, quòd dixi in præcedenti q. &c.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si adhibuit ad stipulandum totam dotem animo donandi, an dicatur donatio inter uiuos, uel causa mortis.*

2 *Promittẽs in instrumẽto donationis omnia & singula firma habere, & in nullo cõtrauenire, tũc dicitur donatio inter uiuos.*

CX. QVÆRO,

1 SI mulier † adhibuit ad stipulandum totam dotem animo donandi, an dicatur donatio inter uiuos, uel causa mortis? Glo. in l. quæ dotis. ff. solu. mat. vult, quòd in dubio intelligatur donatio causa mortis, allegat tex. in l. cum quis. §. nuptura. ff. de lega. 3. & nihil facit: quoniam ibi fuit mandatum non dona. vnde melius probatur. d. glo. in l. Seya. coniuncta glo. fi. ff. de dote præleg. Quod tamen limita esse uerum, si in ea sit facta mentio mortis: aliàs dicitur donatio inter uiuos: licet sit facta ab infirmo, ut est tex. fin. in d. l. Seya. §. fi. ff. de do. cau. mor. & no. glo. pe. in l. Seya. ff. de dote præleg. & sequitur Dyn. Barto. Bald. & Imo. & communiter doct. in d. l. quæ dotis. Hinc infero, quòd malè loquutus est dominus Ant. in c. 2. extrà de consuetu. ubi per illum tex. in uersicu. bona ualitudine, uel in ultima uoluntate. dixit, quòd infirmus in dubio non uidetur facere actum inter uiuos, sed ultimæ uoluntatis, pro quo facit tex. & glo. ibi. & no. in l. 1. C. de fals. causa adie. leg. Sed dixit contra casum in d. l. Seya. §. fi. & eum reprehendit Imo. in d. c. 2. allegat l. Titia. §. fi. ff. de do. causa mor. sed uoluit allegare d. l. Seya. §. fi. Item limitat prædicta Bald. in l. pro hæreditarijs. in fi. C. de acquir. hæred. procedere, quando ista dispositio sub cõmemoratione mortis est eius solius, qui post mortem suam dispositionem confert, sed si cum eo currat alius disponens, cuius interest non reuocari : tunc censetur donatio inter uiuos & irreuocabilis. exemplum ponit, si mulier uiro dotem dedit, & inter eos actũ est, quòd post mortem mulieris in matrimonio decedentis cum liberis dos à marito retineatur pro liberis : nam quia cum muliere disponente post mortem suam cõcurrit, cuius interest, uidelicet fauor filiorum, ualet irreuocabiliter tanquam donatio inter uiuos, allegat l. 1. in princip. ff. de dote præleg. ibi, deteriorem conditionem dotis &c. nam si posset reuocari, non diceretur conditio dotis fieri deterior, quòd reputat Bal. ualde no. Mihi uidetur, quòd sit contra tex. in d. l. Seya. ff. de dote prælega. ubi cõcurrebat persona, cuius intererat actum illum esse irreuocabilem, & tamen tex. ibi & glo. pen. clarius dicit, quòd intelligitur causa mortis. Ad l. 1. allegatam per Bald. posset responderi, quòd ibi expresse uoluit donare irreuocabiliter. Item limita, nisi aliqua alia causa irreuocabiliter & obligatoria præcesserit secundùm Bartol. in l. si cum moriar. in fi. princip. ff. de conditio. indeb. ita intelliges illum tex. & l. prima. C. ut actio. ab hære. & contra hære. & l. penul. C. de contrahen. & committen. stipul. & ita dicit tenere Guliel. de Cu. & alios. item fallit, nisi esset facta mentio mortis in genere, non autem in specie, ita uidetur esse text. in dict. l. quæ dotis. secundùm intellectum gloss. & docto. inquantum ibi erat conuentio, quòd quocunque solueretur matrimonium &c. Et sub istis uerbis generalibus comprehenditur casus mortis : & tamen non dicitur donatio causa mortis, sed inter uiuos, & hoc modo uidetur sensisse Bartol. in dict. l. quæ dotis. si bene inspicitur, dum antequam opponatur de l. Procula.

Procula. dicit, ut in legibus suprà allegatis. Item limita, nisi
in donatione, ubi facta est mentio mortis, actum sit, quòd
reuocari possit est casus in l. ubi ita donatur. ff. de do. cau-
sa mor.

2 Et ultra prædicta cadit dubitatio notabilis † si in instrumẽ
to donationis promisit omnia & singula firma habere, & in
nullo contrauenire, an dicatur donatio inter uiuos facta in ca
su d. l. ubi ita donatur. Bald. in l. cum quis. ff. de conditio.
ob causam. arguit & finaliter concludit, quòd sit donatio cau-
sa mortis: quoniam illa uerba contrauenire, intelliguntur se-
cundùm naturam cõtractus, super quo apponuntur ut l. dã-
ni infect. ff. de dam. infec. cum simi. facit. l. quæro. §. inter loca-
torem. ff. loca. de quo uide etiam per Ang. in consi. incip. do.
Antonia de Floren. & per Pau. aliud tangen. in consi. 49. inci-
piente in Christi nomine, notandum &c. ubi inter unum, qđ
est satis mirandum, quòd si quis omnia bona sua, quæ in præ
senti habet & in futurũ habiturus est usque ad tempus mor
tis donauit, & promisit de non reuocando, & sic in contractu
facta est mentio mortis, isto casu non habebit locum d. l. vbi
ita donatur. attento quòd cum donat. bonorum præsentium
& futurorum non ualet: quoniam liberam testamenti factio-
nem aufert, ut not. doct. in d. l. fi. C. de pact. ideo uidetur iu-
dican. donat. causa mortis, ut actus potius ualeat, quàm pe-
reat. l. quoties. cum vulga. ff. de reb. dub. quia cum reuocari
possit, non aufert liberam testamenti factionem. l. qui mortis.
ff. de donat. causa mort. Tamen contrarium forte est uerius:
quia uerba illa futurum tempus denotantia non fuerunt adie
cta in modum causæ finalis, sed demonstrationis causa. vnde
cum donatio præsentium & futurorum saltem in præsenti-
bus ualida remaneat secundùm docto. magis communiter in
d. l. fina. non obst. argumen. d. l. quoties. quia illud uerum
in casu dubio, secus ubi constet de mente disponentis per prę
dicta, quod not.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier si adhibuit coniunctam personam ad stipulandum, an præsumatur animo donandi inter uiuos licet sit facta mentio mortis.*
2 *Donatio propriè non resultat, ubicunque sit mentio mortis.*

CXI. QVÆRO,

1 SI mulier † adhibuit coniunctam personam ad stipulan-
dum: an præsumatur animo donandi inter uiuos, licet sit
facta mentio mortis? Glo. in l. cum maritus. in fi. ff. de pac. do.
tenet quòd non, nisi hoc sit expresse actum ut ibi istud com-
muniter tenetur, licet Bar. in l. quæ dotis. in 2. col. ff. sol. mat.
dicat, quòd illud ibi est propter duos actus: quia mulier pri-
mò fuit pacta fratri suo, deinde frater fuit stipulatus. secus in
vno actu tantùm secundùm eum. sed Imo. ibi hoc reprehen-
dit: quia proprius actus uidetur tendere ad executionẽ pri-
mi. ideo non debet inducere donationem inter uiuos, quam
non inducit primus, argumen. clemen. 1. de prębend. & quod
no. in cap. accessorium. de regul. iur. secundùm eum. Et fa-
cit; quia quando regulariter sunt duo, quorum regulariter
alter de per se non ualet, etiam simul iuncta non operantur.
l. spadonem. §. qui iura. de excusa. tutor. & in l. 1. C. qui nu-
mero se excusant. lib. 11. Adde, quòd prædicta intelligebat
hic Raphael, quando talis donatio sub cõmemoratione mor-
tis facta fuit coniunctæ personæ, per tex. in l. 1. & l. cum pa-
ter. C. de iure dot. & in d. l. cum maritus. §. fina. istud tamen
2 fortè non est uerum: quia ubicunque † sit mentio mortis,
tunc propriè donatio non resultat. l. 1. & l. mortis. ff. de do-
nat. causa mort. dicitur impropriè donatio, ut ibi facit ratio
d. l. si cum aurum. cum simil. quæ indistinctè procedit etiam
inter coniunctos: quia quilibet præsumitur causam propriã
non præferre alienæ. ergo donator dum uiuit uidetur potius
uoluisse sibi quam coniuncto prouidere. Nec ob. d. l. cum ma-
ritus. §. fi. quia ibi expresse actum fuit, ut supra retuli. & ita
intelligitur d. l. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Ascendes si adhibet descendentem ad stipulandum dotem, an uideatur in dubio adhibuisse animo donandi. & nu. 1.*
3 *Ascendentes masculi differunt à fœmineis.*

CXII. QVÆRO.

1 SI ascendens † adhibet descendentem ad stipulandum do-
tem: an uideatur in dubio adhibuisse animo donãdi? Bar.
in l. quæ dotis. in 3. colum. ff. solut. matr. tenet, quòd si per l.
donationes. §. species. ff. de dona. & per l. fin. eod. tit. quod est
verum in casu, quo potest acquirere & stipulari descendenti
ad utilitatem descendentis, aliàs secus: ut quia descendentem
in potestate sua existentem in profectitijs adhibuit ad stipulã-
dum: quia cum etiam hodie in eis nihil sit immutatum per l.
cum oportet. in princip. C. de bon. quæ libe. ideo uidetur in-
distinctè adhibitus potius, ut habeat in peculium, quàm ani-
mo donandi, secundùm Barto. in tract. de duobus fratribus.
& in l. si pater. in princip. ff. de don. Idem tenet Cyn. in l. 2. C.
de iure dot. & Imo. in d. l. quæ dotis. ff. sol. matr. & Bald. in l.
filiæ. C. famil. ercisc. cum aliquali tamen modificatione. Sed
Cuma. Pau. & Rom. in d. l. quæ dotis. contra tenent per. §. nu
ptura. in l. cum quis. ff. de leg. 3. ibi allegata. & ubi potest ca-
pi alia cõiectura &c. d. l. si cum aurum. Sed ibi in d. l. quæ do-
tis. potest capi coniectura mandati, ergo &c. mouetur per d. l.
2. à cõtrario sensu. Idem tenet Dy. Nico. de Neapo. & Rain.
in d. §. nuptura. sed Imo. in d. l. quæ dotis. respondet ad §. nu-
ptura. quia secundùm Cyn. in d. l. debet intelligi, quando cõ-
stat, quòd fuit adhibitus ut nudus minister. Sed hæc solutio
diuinat secundùm Imo. vnde dicit, quòd ibi filius fuit adhibi-
tus ad stipulandum dotem in omnem casum soluti matrimo
nij: & sic etiam in casu, in quo morte viri soluetetur muliere
superueniente, quo casu quis non potest adhiberi animo do-
nandi: & ideo debet dici adhibitus ut nudus minister, ut sic
potius res ualeat quam pereat. Sed hæc ratio non ualet: quia
uidetur contra tex. in d. l. quæ dotis. vnde melior uidetur esse
solutio Cyn. quæ uidetur probari in d. §. nuptura. in uersicu.
mandauit. Ad text. in d. l. 2. potest responderi, ut intelligit
Barto. summando illam l. uidelicet quòd in dubio filia uide-
tur adhibita animo donandi, sed communis opin. est, quòd il-
le casus non intelligitur in casu dubio, sed demum quãdo ex-
presse constabat de animo donandi, vnde tenẽtes contra Bar.
respondent ad iura sua, quæ loquuntur, quando ipsemet ascẽ-
dens stipulatur descendenti reddi rem ipsius ascendentis, quo
casu cadere non uidetur præsumptio, quòd descendens cen-
seatur mandatarius, non autem loquuntur illa iura, quando
ascendens adhibet descendentem ad stipulandum: quia tunc
censetur ut mandatarium adhibuisse. d. l. post dotem. & fortè
etiam gratia honestioris modi, ut dicit Bart. in d. l. quæ dotis.
& facit d. l. si cum aurum. Adde, quod Barto. in d. l. si. pater. ff.
de don. & in tractatu suo de duobus fratribus. in fin. dixit, ꝙ
in dubio uidetur adhibitus ut mandatarius, nisi ex qualitate
rei modicæ donatæ & ex quantitate liberorum non in magno
numero existentium præsumi posset donatio, argu. l. utrum.
ff. de donat. inter uir. & l. filiæ. de leg. 3. Idem tenet Bald. in l.
2 fin. in 7. quæstio. C. famil. escisc. & Imo. in d. l. si pater † ubi li-
mitat istam distinctionem non procedere, quando talis descẽ-
dens esset adhibitus à matre ad stipulandum dotem in omnẽ
casum soluti matrimonij, per tex. in d. l. quæ dotis. & in l. 2.
ff. de pact. do. Ro. etiam in d. l. quæ dotis. uidetur aliter limita-
3 re faciendo † differentiam inter ascendentes masculos & fœ-
minas: quia auarissimum est genus mulierum, quod donatio
nibus repugnat. l. si ego. ff. ad velleian. Sed hoc non placet;
quia in proposito nostro etiam in masculis præsumitur aua-
ritia quò ad excludendum præsumptionem donationis, ut
not. gloss. in d. l. quæ dotis.

CXIII. QVÆRO,

AN vicissitudo faciat præsumi dationem in dotem Bart.
in d. l. quæ dotis. in 4. colum. tenet, quòd non fauore do-
tis. & ita debet limitari. l. idemque. §. Papinianus. ff. mandati.
& cum eo transeunt cæteri scribentes.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus si succedat mulieri, quæ non numerauit dotem, sed adhibuit aliquos ad stipulandum à marito; & confecit inuentarium, qualiter ipsis stipulatoribus tenebitur.*
2 *Hæres gaudet beneficio inuentarij nedum quò ad obligationes iure hæreditarias sed etiã quò ad mixtas resultantes ex prouisione propria ipsius hæredis iũcta aditione hæreditatis.*

CXIIII. QVÆRO,

1 QVID si maritus † succedit mulieri, quæ nõ numerauit dotẽ, sed adhibuit aliquos ad stipulãdũ à marito, ut supra dixi, & confecit inuẽtariũ, qualiter ipsis stipulatorib. tenebit. Vide Bar. ĩ l. quæ dotis. in uer. Venio ad alias gl. ff. so. ma. Et addẽ ꝙ glo. ibi uidetur uelle, ꝙ successio habeat uim solutionis. Sed Bart. tenet, ꝙ solùm tollitur iure confusionis. Sed Bal. & Imo. dicunt, ꝙ imò tollitur iure solutionis, & etiã cõfusionis, per tex. cum gl. in l. si debitor creditori. ff. de fideiuss. Nec ob. ꝙ hoc erit damnum mariti, uidelicet, successionẽ habere uim solutionis, quod esse non debet per ea, quæ habentur in l. Vranius. ff. de fideiu. quia respondent, ꝙ imò nõ patietur damnũ, nam licet dos sit soluta marito, non tamen sequitur, ꝙ teneatur ultra quã facere possit, ergo multò minus tenebitur, quando nõ uera, sed ficta solutio interuenit. Et adde, ꝙ hodie distinguitur, an fecerit inuentarium secundùm
2 Bar. in d. l. quæ dotis. Ex quo infert Bal. ibi, ꝙ † hæres gaudet beneficio inuentarij, nedum quò ad obligationes iure hæreditarias, sed ẽt quò ad mixtas resultantes ex prouisione propria ipsius hæredis iuncta aditione hæreditatis, de quo ꝑ Ange. in consi. suo 238. quod incipit, beneficium inuẽtarij. & cũ Bal. cõcordat Ro. in rub. ff. de acq. hæred. & quod in casu nostro adesset mixta, patet ex eo: quia antequã maritus adiret, non tenebatur cum effectu soluere dotẽ, sed liberabatur cedendo actiones contra eum, qui tenebatur soluere, sed postquam adiuit, non liberatur, nisi soluat, ergo &c. quod est notãdum. Et an teneatur inquantum facere potest ipsis stipulatoribus, dixi supra, & uide Bar. in d. l. quæ dotis.

CXV. QVÆRO,

QVID si mulier non adhibuit aliquos ad stipulandum dotem, sed ipse stipulatur dotem alteri solui, an uideatur stipulata animo donandi? Vide Barto. in d. l. quæ dotis. in uersicu. ista lex loquitur, quem alij sequuntur.

CXVI. QVÆRO,

CONSOLIDATIO actionis de dote qualiter fiat in persona patris uel filiæ? Respondeo, ꝙ nõ trãsit actio de vno in alium: quia vna est tantùm actio, sed obstaculum tollitur. nam patre mortuo tollitur obstaculum, quod obstat patri, & ita sensit gl. & Bar. in l. non solùm. ff. sol. matri.

CXVII. QVÆRO,

DOS profectitia mortua filia in potestate uerè uel fictè an consolidetur in patrem. Bar. tenet ꝙ sic in l. si ab hostib. in prin. ff. sol. mat. & ultra ibi allegata per gl. uide gl. in l. 2. §. 1. in uer. perfecta. eo. ti. sol. mat. ubi ponitur opin. Io. de qua gl. vult facere mentionẽ in d. l. si ab hostib. Et adde ꝑ cõclusione, qđ qñ filia exiuit de potestate patris, licet fictè dicatur esse in potestate, uidebatur in patre non debuisse considerari actionem de dote: quia cũ filia exiuerit patriã potestatẽ uerè, puta transeundo in potestatẽ hostiũ, ut in d. l. si ab hostib. uidebatur actionẽ de dote à patre recessisse. l. si cũ dotem. §. eo autem tempore. ibi, uel etiam emancipata. & l. si socer. in principio. ff. solut. matrimo. & pro hoc gloss. in d. l. si ab hostibus. conatur dare plures solutiones, ultima uidet̃ verior.

SVMMARIVM.

1 *Filia si tempore matrimonij est emancipata, an dos profectitia consolidetur in patrem.*
2 *Contrarietatis tollendæ gratia vna dictio exponitur pro alia.*

CXVIII. QVÆRO,

1 QVID si filia † tẽpore mr̃imonij est emãcipata, an dos profectitia consolidetur in patrẽ? Raph. in l. si ab hostib. ff. sol. mat. tenet ꝙ sic ꝑ illã implicatiuã etiam, quæ est in d. l. si ab hostib. & ꝑ tex. in l. pater filiæ. ff. de euict. sed cõis snĩa est in cõtrariũ, ꝙ imò transit ad hr̃des mulieris emancipatæ sol. mat. per l. dos à patre. in uerbo filiafa. C. sol. mat. faciunt not. per Bart. in l. post dotẽ. in 3. q. eo. ti. ꝑ illũ text. ibi secundùm sextã lecturam Dy. cõiter approbatam, facit tex. in l. inter socerum. §. cum inter. de pac. dot. pro hoc etiam facit tex. in authen. de hære. ab intesta. uen. in §. 1. Nec ob. tex. in d. l. si ab hostib. §. 1. uer. etiam, quia uerum est, ꝙ implicat istos casus, vt non solùm, si uerè in patris potestate decessit, sed etiam fictè apud hostes decessit, dos profectitia, uel eius actio reuerti-
2 tur ad patrem † Præterea non est inconueniens, quod vna dictio exponat̃ ꝓ alia gratia cõtrarietatis tollendæ. ut est gl. in l. eas causas. ff. de cõdi. & demõ. Nõ obst. tex. in d. l. pater filiæ. quia respõde ut ibi per gl. & eo. modo respõde ad l. filiæ. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Actio iudicati an post mortem patris consolidetur in filiam, sicut actio de dote.*

CXIX. QVÆRO,

1 AN actio † iudicati post mortem patris consolidetur in filiam, sicut actio de dote? Bar. tenet ꝙ sic in l. si marito. §. si uoluntate. ff. sol. mat. In contrarium fortiter facit l. qui libertinus. §. sed si iam. ff. de ope. lib. gl. in d. §. si uoluntate. multum se inuoluit, & est difficilè contrarium: ideo dic, ꝙ glo. arguendo dicere uoluit, ꝙ sicut facta condemnatione liberti ꝓ operis non existentib. actio iudicati transit ad hæredes extraneos: ut no. gl. in l. si operarum. ff. de oper. lib. ita facta condemnatione de dote debet actio transire ad hæredes, quamuis ante sententiam non transiuisset. Solue, ꝙ in contrario soli patrono debentur operæ ante condemnationem no liberis, ideo facilius snĩa operatur trãsitũ ad extraneos, sed in casu nostro actio de dote non erat solius patris. Vel aliter dicas, ꝙ ideo in d. l. qui libertinus. post snĩam transeũt operæ ad extraneos hæredes: quia per snĩam fuerat condemnatus ad pretiũ certarũ operarũ non pr̃stitarum, iuxta l. fabriles. & l. à duob. & l. si quando. ff. de ope. lib. vnde videtur, ꝙ ad hæredes extraneos transeat vitrus facti, sicut ad eos transeunt operæ certæ, vel uerificatæ. d. l. fabriles. & ibi notatur, & ista fuit solutio Dyn. & Rapha. quæ est notanda.

SVMMARIVM.

1 *Consolidatio in filiam an impediatur per exactionem factam per patrem.*

CXX. QVÆRO.

1 AN per † exactionem factam per patrem impediatur cõsolidatio in filiam? Bar. in d. l. si marito. §. si uoluntate. in fi. tenet ꝙ sic, per l. fi. C. communia utri. iudi. idem tenet glos. in l. in insulam. in prin. ff. sol. mat. & sic idem tenet Imo. in d. §. si uoluntate, & cõiter alij. Sed contrarium tenet Rom. in l. post dotem. eo. tit. quia si per sententiam non impeditur cõsolidatio. d. §. si voluntate. ergo nec per executionem sententiæ, scilicet, per solutionem, pro hoc allegat l. 1. §. filiam. ff. de col. dotis. vbi dos promissa à patre non soluta consolidatur in filiam, ergo pari ratione soluta, & exacta per patrem, ut apertè probatur per l. si socer. §. 1. ff. sol. mat. & in l. si pater. ff. de col. bo. Ad l. fin. C. communia utri. iudi. responde, quòd ibi pater erat stipulatus sibi soli reddi. Sed hæc responsio est directè contra illum tex. in princi. ibi, stipulationis uel l. Nec ob. iura allega. per Rom. quia ideo ibi non impeditur consolidatio in filiam: quia pater, qui dotem promiserat, non erat à marito soluto matrimonio liberatus ab obligatione de dote, nisi per maritum acceptilatione liberetur. tex. in l. nupta. §. 1. in fin. ff. sol. mat. nimirum si actio potest consolidari in filiam cum ante acceptilationem non censeatur dos effecta patrimonij paterni. d. l. fin. Et eadem ratione idem dicẽdum est in iuribus prææallegatis, nisi pater fuisset à marito liberatus per acceptilationem, quæ uim solutionis habet, quod puto notandum. Tamen prædictam conclusionem limita procedere in uera actione dotis, secus si exacta fit per patrem in casu inopiæ mariti, ita eleganter notatur in l. si constante. in princip. 5. quæstio. 2. par. ff. solut. matrim.

CXXI. QVÆRO,

SI pater incontinenti stipulatus est, dotem sibi reddi, utrũ filia ꝑdat ius cõsolidationis mortuo patre, uel ipsa emanci-

pata. Vide Bar. in l. post dotem. in 2. q. ff. sol. mat. ubi examinat quid de iure antiquo, & quid de iure. C. & quid de iure authenticorum, & quid si tunc pater habet alios filios, uel filias, quæ habent dotem sibi præcipuam, an tunc in dicto casu non impediatur cõsolidatio in ipsam filiam. Vide Bar. ibi in uerb. ego autem dico, & quid si pater instituisset hæredem extraneum, uide ibi, & uide infrà eo. q. 151.

CXXII. QVÆRO,

An actio de dote cõsolidetur in filiam post ciuilem mortem ipsius patris, sicut per naturalem. Barto. quòd sic in l. in insulam. in princip. ff. sol. matr. & ibi uide Imo. ubi etiam habes, quando mors ciuilis habeat eundem effectum, quem habet mors naturalis.

CXXIII. QVÆRO,

Si pater succedat ipsi marito, an perimatur ius consolidationis in personam filiæ. Vide per scribentes in l. Lucius. ff. solu. matrim.

SVMMARIVM.

1 *Pater dans dotem pro filia, an possit sibi appropriare actionem de dote per simplex pactum.*

2 *Pater an mutare possit naturam actionis de dote per pactum appositum iuxta contractum dotis promissæ uestitum cohærẽtia contractus.*

CXXIIII. QVÆRO,

1 An pater † dans dotem pro filia possit sibi appropriare actionem de dote per simplex pactum? Tex. in l. si cum pactum. in prin. ff. sol. mat. innuit ꝙ sic, dum dicit, pepigit. In contrarium uidetur tex. in l. auia. C. de iu. dot. & in l. quoties. ff. sol. ma. Nec ob. tex. in l. si cum dotem. in uer. pepigit. quia illud uerbum refertur tantùm ad extraneum: sed prout refertur ad patrem intelligitur per stipulationẽ, ut ibi per Bar. Tu dic pro intellectu d. l. auia. quòd limitari debet, qñ pater in omnem casum soluti matrimonij, & dotis restituendæ uellit sibi actionem de dote appropriare solo pacto: qm̃ nõ põt: quia tunc tractatur de magno præiudicio filiæ: secus vr̃ esse, vbi in unum casum sol. matr. uellet sibi actionem de dote appropriare, qui potest ẽt solo pacto: qm̃ in cæteris casibus remanet mulieri actio de dote integra, uidetur esse casus in d. l. si cũ dotem. pro hoc facit l. de fideicõ. C. de transac. cum igit̃ in uno casu grauetur filia, in oĩbus casibus releuat̃. Sed hoc tñ non vr̃ tutum: quia tex. in d. l. si cum dotẽ. non bene aperit, ꝙ in vno casu sol. mat. possit per pactum mutare naturam actionis de dote, attento maximè cõi intellectu doc. qui ne directo est cõtra tex. d. l. si cum dotem. Contra quem ẽt facit generalitas d. l. auia. Aliam limitationẽ ad l. auiam. refert in d. l. si cum dotẽ. Cuman. qđ ubi uerba patris paciscentis super dotẽ sunt dubia: tunc verum sit, qñ nõ mutetur natura actionis de dote, ita secundũ eos, probat l. auia. in uer. creditor. sed ubi constaret de mente pr̃is sic paciscentis: tunc secundũ eos non negat ille tex. quin pater sicut extraneus per solũ pactũ hoc possit, ut in d. l. si cum dotẽ. & ita dicit esse Nico. de Nea. ibi & Fulg. in l. lecta. ff. si cer. pet. sed Cum. in d. l. si cum dotem. tenet cõtra: qm̃ tex. in d. l. auia. intendit facere drĩam inter pactum, & stipulationẽ patris: sed si esset uera rõ prædictorum, sequeretur, ꝙ per stipulationẽ dubiam vr̃ pr̃ mutasse naturã actionis de dote, qđ est falsum: qm̃ per uer. stipulationis dubiæ non vr̃ a iure cõi recedere, & est casus in d. l. post dotẽ. secundùm 3. lect. ff. solu. mat. Facit ẽt contra prædictos: quia nulla urgens ratio diuersitatis assignari põt, quare magis constat uerba pacti fuisse ambigua. in d. l. auia. quàm in casu d. l. si cum dotẽ. ergo sequitur, ꝙ d. l. auia. non habuit respectũ, an uerba essent ambigua, uel nõ. sed an fuerit pactũ, uel stip. vt in d. l. si cum dotem. & tenent cõiter doc. Aliam limitationem ad d. l. auia. assignabat Ang. in d. l. lecta. ff. si cer. pet. ut procedat in pacto per patrem apposita iuxta traditionẽ dotis,

2 † Secus si esset appositum iuxta cõtractum dotis promissæ: quia per tale pactum contractus cohærentia uestitũ posset pr̃ mutare naturã actionis de dote, tex. est no. secundũ eũ, iũcta gl. in l. tale pactũ. §. fi. ff. de pac. Pro hoc etiam adducit Ange. quia isto casu cessat ratio d. l. in traditionib. cũ gl. qm̃ non agitur de uestiendo pactum cohærentia contractus. Sed contra hanc limi. facit: qa non põt dari ratio urgens diuersitatis. Secundò qa tex. in d. l. tale pactum. §. fi. loquitur, qñ interuenit stipulatio non autẽ pactum secundùm intellectũ gl. ibi. Tertiò & melius secũdùm Gul. Ray. Ang. & Paul. in d. §. fi. iõ ibi ualuit pactũ patris: quia fuit collatũ post mortẽ filiæ, & sic in casu, quo dos erat reuersa ad patrẽ. l. dos à patre. C. sol. matr. pro quo vr̃ bonus text. in l. si conuenerit. ff. de pac. dota. Tamẽ hoc mihi non multũ placet: quia ibi pater erat mortuus, antequã solueretur mr̃imonium, vnde dicendum uidebatur, actionẽ de dote consolidatam esse in filia, iuxta §. sed nõ ignoramus. C. de rei uxo. act. ergo ad hr̃des filiæ non autem patris spectare debebat actio de dote, cuius contrariũ dr̃ in d. §. fin. ergo &c. Si tamen uelles sustinere limitationẽ Ang. posses dicere, ꝙ illo casu non habet locũ ius consolidationis in filiã: qa per pactũ ab initio factũ potuit pater mutare naturã actionis de dote ex eo: quia pactũ illud fuit collatũ casu, quo mr̃imoniũ solueretur morte mulieris sine liberis, quo casu iura dicunt non censeri ita præiudiciale mulieri, arg. l. 2. ff. de pact. do. & ita loquitur d. l. tale pactũ. §. fi. Sed si collatũ fuisset illud pactũ in alio casu sol. mat. ea superstite, tunc nõ ualeret: quoniam censeretur nimis præiudiciale mulieri, nisi hoc fiat per stipulationẽ. d. l. 2. & d. l. auia. & hunc intellectum sensit Pau. de Cas. in d. l. si cũ dotẽ. pro quo facit tex. in d. l. si pater. ff. de pac. dot. iũcta l. 2. eo. ti. Ex quo potest inferri ad d. l. si cũ dotẽ. ibi, uel in mortem. ꝙ si pactum patris collatũ fuit in casu, quo solueretur matrimonium morte mulieris uidelicet, & per illud mutatur natura actionis de dote: quia isto casu nõ censetur nimis præiudiciale filiæ, dictis iurib. Et isto casu uerbum pepigit, positũ in d. l. si cum dotẽ. etiam relatum ad patrẽ retinet suum proprium significatũ. quod est sing. not. maximè quia communiter scrib. ibi intelligunt illud uerbum pepigit, quò ad patrem, scilicet, per stipulationem.

SVMMARIVM.

1 *Pater si est pactus dotem sibi reddi in vno casu sol. ma. licet tale pactum non valeat quò ad acquirendam actionem patri in casu prædicto, an saltem valeat quò ad hoc, vt pater præsumatur in casu omisso voluisse donare actionem de dote ipsi filiæ.*

2 *Actus primus validus tollitur per sequentem inualidum factum in vltima uoluntate, secus in actu inter viuos valido.*

CXXV. QVÆRO,

1 Si pater † pactus est dotẽ sibi reddi in vno casu soluti mat. licet tale pactũ non ualeat quò ad acquirendã actionẽ patri in casu prædicto, an saltẽ ualeat quò ad hoc, ut pater præsumatur in casu omisso uoluisse donare actionẽ de dote ipsi filię? Bar. tenet, ꝙ sic, in l. si cũ dotẽ. in princ. uer. uel dic 3. ff. sol. mat. & secundùm hoc uerbũ pepigit, positum in text. poterit intelligi de pacto nudo. Salyc. ibi in repe. Imo. Rapha. & Pau. de Cast. & Rom. tenent contrarium, quòd per dictum inutile pactum non debet uideri uoluisse pater sibimet ius auferre, ut l. si iure. de leg. 3. quia per actum inualidum non videtur recessum à iure ualido, ut in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cert. peta. & in l. 1. ff. de noua. & sic tenent, quòd in casu omisso actio sit communis. Ad l. planè. respondẽt, quòd ibi expresè constabat de ademptione legati, secus si tacita fuisset ademptio, per d. l. si iure. Sed hæc responsio nõ placet: quia etiam per actum nullum, puta per donationem factam uxori de re, quam alteri legauerat, & sic separatim ab actu testandi, inducitur tacita ademptio, text. est nota. in l. legatum sub conditione. §. 1. ff. de adim. leg. quem text. ponderat Bald. in rubr. ff. de uerbo. sign. Vnde responde aliter, quòd d. l. planè. loquitur in ultimis uolũtatibus † ut scilicet primus actus

2 ualidus tollatur per sequentem inualidum factum in ultima volũtate, uel contractu, secus in actu inter uiuos ualido: quia non tollitur per actum sequentem inualidum, prout in casu nostro, & ita dicit Barto. in l. si transferã. ff. de adi. leg. uel dic quòd in di. l. planè. tractabatur de adimendo sibijpsi. pro hac opinio. facit secundùm Pau. quia istud pactum est ad augendum ius patris, ergo non debet diminutio operari. l. si mancipia. ff. de fund. instrumen. Sed fortis stringunt supra allegata:

allegata: quia si uera esset ratio Paul. sequeretur, quòd etiam quãdo pater per stipulationem prouidisset in actione de dote vno casu solu. matrim. quòd in alijs casibus non uidetur donasse filiæ, quod est contra glo. 2. in d.l. si cum dotem. & communiter doct. quia idem esset dicendum in extraneo, quod est falsissimum.

CXXVI. QVÆRO,

IN casu omisso per patrem, an actio de dote sit communis ipsius patris & filię, an uerò sit propria ipsius filiæ tantum? Bart. in l. si cum dotem. ff. sol. mat. tenet quòd sit propria ipsius filiæ tantùm, & cum eo transeunt communiter scribẽtes.

SVMMARIVM.

1 *Filia si erat absens tempore, quo pater appropriauit actionem in vno casu tantum, in alio casu omisso uideatur acquisita ipsi filia.*

2 *Pactum tacitum prodest etiam ad actionem producendam.*

CXXVII. QVÆRO,

1 QVID si filia † erat absens tempore, quo pater appropriauit actionem in uno casu tantùm, aut in alio casu omisso uideatur acquisita ipsi filiæ? Bar. in l. si constante. in q. 7. q. 4. prin. ff. so. mat. tenet, quòd tunc propter absentiam nõ potest resultare tacitum pactum, uidelicet quòd in casu omisso pater fingatur pacisci, quòd soli filiæ restituatur: quoniam in pactis requiritur præsentia & consensus duorum. l. 1. & 2. ff. de pact. vnde cum agatur hic, quòd pater censeatur renunciasse iuri de futuro. s. actioni de dote, quæ non nascitur, nisi soluto matrim. ut not. in l. si constante. §. 1. ff. eo. ti. non potuit renunciare simplici renunciatione, sed per pactum l. scriptum, filiabus. §. si sub conditione. de leg. 2. no. glo. ord. in d. l. 1. C. de pac. Sed contrarium tenet Salyc. in repet. d. l. si cum dotem. Imo. Pau. & Raph. in l. si constante. Mouentur: quia diuinare est, dicere, quòd in d. l. si cum dotem. filia fuerit præsens. Secundò: quia in tacito pacto non requiritur partis præsentia. l. 2. & l. si creditores. & utrobique no. per Bart. C. pact. Aliqui dicunt, quòd illud est uerum, quòd tacitum pactum non requirit partis præsentiam quantùm ad pariendum exceptionem per dicta iura. Sed quò ad actionem nihil dicunt, & constat, quòd facilius datur exceptio, quam actio. l. sicut. §. 1. ff. quib. mod. pig. uel hypo. sol. iuncta l. si hæres pecuniam. ad Treb. l. rescriptum. §. fina. ff. de pac.

2 Mihi uidetur, quòd immo † tacitum pactum prodest etiã ad actionem producendam. l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loc. Ad idem l. solutum. §. solutam. ff. de pig. act. Plus tamen me mouet pro opi. contraria: quia si uera esset opi. prædicta, sequeretur, ꝙ tres specialitates essent in casu isto contra l. 1. C. de promiss. Nam primò est speciale, quòd ex pacto nudo oriatur actio contra regulam, de qua in l. legem. C. de pac. Secundò: quia pactum sit inter absentes sine nuncio, uel epistola, contra l. 1. & l. Labeo. ff. de pactis. Tertiò: quia sequeretur, quòd istud pactum uestiretur quò ad alias personas contra l. si tibi. C. loc. Mihi placet secunda opi. contra Bar. quam confirmo: quia uidemus, quòd extraneus præsumitur tacitè mulieri donare, propter quam tacitam donationem acquiritur etiam actio mulieri: licet ipsa patris non fuerit. l. 1. §. accedit. C. de rei uxor. act. & ideo dicit notabiliter Bal. in l. 3. §. fi. cum sequenti per illum tex. ff. de neg. gest. quòd licet expressa donatio non possit fieri absenti sine nuncio, uel epistola, ut no. glo. in l. consensu. ff. de act. & obl. tamen secus dicit esse in tacita, pro quo etiam allegat in argumentum l. 2. C. de pact. & quod dicit l. secunda. habeat locum quò etiam ad actionem. ita sensit apertè Bald. in rub. C. qui admit. in 8. quæstio. & in authen. si quas ruinas. C. de sacrosanct. eccle. Nec obst. quòd hic essent multæ specialitates. quia respondeo, non esse uerum: primò: quia attento quòd istud pactum censetur incontinenti appositum, & ideo est uestitum rei traditiõne, iuxta l. in traditionibus. ff. de pac. ergo non potest dici, quòd ex nudo pacto oriatur actio. Nec etiam concurrit secundùm speciale: quia quò ad casum omissum fuit tacitum pactum: quia regulariter ita operatur quò ad absentem, sicut quò ad præsentem, ut supra dixi.

Nec etiam concurrit tertium speciale: quia illud est uerũ, si tale pactum tenderet in fauorem tertij, cum quo nõ censet factum pactum. Secus si tenderet in fauorem illius tertij, cum quo factum esse censetur, ita procedit. dict. l. 2. C. de pactis. Nulla ergo concurrit specialitas. Et si dici potest, aliquas concurrere, solùm concurrit, quòd fauore dotis prodest absenti, quod nota.

SVMMARIVM.

1 *Pater vel extraneus dans dotem, si stipulatus est dotem ipsi dotanti reddi, si mulier in matrimonio decesserit sine liberis, & contingat, quòd mulier decedat cum liberis, an dos debeat esse mariti, an verò hæredum mulieris, an verò liberorum, licet hæredes non sint.*

2 *Miles potest stare in iudicio sine consensu patris pro castrensi peculio.*

3 *Dos non est minus priuilegiata, quàm militia.*

4 *Maritus quando venit nomine filiorum tanquam hæredum, si filij sint aliquo modo sui iuris, & repudiauerint hæreditatẽ maternam, deuoluetur ad alios propinquos matris.*

5 *Pater quando stipulatur dotem sibi reddi, si filia decesserit sine liberis: & si contingat, quòd decedat cum liberis, videntur vocati liberi, etiam si non sint hæredes matris.*

CXXVIII. QVÆRO,

1 SI pater † uel extraneus dans dotẽ stipulatus est aut pactus dotẽ ipsi dotanti reddi, si mulier in matrimonio decesserit sine liberis, & contingat, ꝙ mulier decedat cũ liberis, an dos debeat esse mariti, an uerò mulieris, idest, eius hrdũ: an uerò liberorũ, licet nõ sint hrdes matris? Bar. in l. si cũ dotẽ. in 3. col. ff. sol. mat. sequendo Iaco. de Bel. tenet, ꝙ in casu omisso quærat mulieri per d. l. si cũ dotem. per l. Bebius. ff. de pac. dot. & quia tacita præsumptio donationis est semp in ipsam mulierẽ. l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. ad l. inter socerũ. §. cũ inter. de pactis do. respõdet, ꝙ dos retinebit p maritum pro filijs eius, qui sunt hrdes matris eorũ, non ꝙ uir ipse lucretur. Ad alia iura, quæ adduci possẽt, ꝙ cedat lucro viri. respondet Bar. ꝙ loquũtur, qñ fuit expressè actũ, ꝙ uiro quæreretur. Adde, quòd ad l. inter socerũ. §. cũ inter. respõdet aliter Dy. in quodã suo cõsilio, ut referunt & sequunt Bal. & Ang. in d. l. si cum dotẽ. uidelicet ꝙ in §. cũ inter. maritus retinebat uigore taciti pacti resultãtis à cõtrario sensu pacti expressi, uidelicet in casu, quo mulier decederet in mrimonio cũ liberis, quo casu tacitè à cõtrario vr actũ, ꝙ maritus non tenet dotẽ restituere. sed hic casus, qui euenit, fuit casus omissus, nõ autẽ prouisus etiã per arg. à cõtrario sensu pacti expressi. Saly. reprehendit hanc solutionẽ, idẽ Raph. Imo. & Ro. in d. l. si cũ dotẽ. quia secundùm eos vr, ꝙ cũ pater in d. l. si cũ dotẽ. fuerit stipulatus à marito dotẽ reddi in casu solu. mat. per mortẽ, quo resultare deberet tacita prouisio à cõtrario sensu, uidelicet ꝙ nõ teneat restituere, si soluat mrimoniũ p diuortiũ, qđ arg. à cõtrario sensu pcedit ẽt in cõtractib. l. pe. ff. si cer. pet. & probatur in d. §. cũ inter. & sic deberet idẽ esse in d. l. si cum dotem. qđ in d. §. cũ inter. Vnde aliter dicit Iacob. de Belui. & Bart. in l. si cum dotem. & suprà retuli. Sed Bald. Ang. Imo. & Ro. eos reprehendũt, quòd de iure fforũ. filiusf. nisi sit miles habens castrense peculiũ non habet hæredẽ. l. 2. ff. de castrensi pecu. Et qđ de iure fforũ. filiafa. nõ habeat hrdem in dote, firmat Ray. Bal. Ang. Raph. Imo. & Ro. in d. l. post dotẽ. ff. sol. ma. quia cõtingere posset, quòd si hret bona ultra dotẽ, decederet pro parte testata & p parte intestata cõtra l. 1. §. si ex fundo. ff. de hær. inst. Itẽ quia nec cõueniret, q satisfaceret creditorib. mulieris. Et p ista concludunt, quòd nedũ in dote profectitia de iure fforũ nõ habet hrdẽ, sed nec in aduentitia, etiã qñ pater esset stipulatus dotẽ reddi soli filiæ, vel aliter ad solã filiam spectaret actio de dote. Pro quo Imo. in d. l. post dotẽ. dicit, quòd ipsemet Bart. in l. in quartã. ff. ad l. Falc. tenet hoc expressè in dote profectitia. Nec secũdũ eos cõtrariũ clarè probat in d. l. post dotẽ. qm habet plures lecturas. & quia si Iuriscon. hoc speciale in dote uoluisset inducere, facile expressisset. & quia potentius est ius militis in suo peculio castrensi quàm filijsami. in dote. d. l. 2. & l. penul. in fin. C. qui testa. fami. poss.

2 Patet etiam † quia potest miles pro suo castrensi pecu. esse in iudicio sine consensu patris. cap. fin. de iudi. in 6. & not. in l. lis nulla. ff. de iudi. quod secus est in filiafam. quò ad do-

tem, ut dixi in l. 2. §. ꝙ si in patris. post Im. ff. so. mat. ergo &c.
Mihi placet solut. Iac. de Bel. & Bald. quam quasi ubique se-
quitur Bald. præterquam in l. si cum dotem. Nec obst. quòd
filiusfamil. non habet hæredem: quia fallit in dote, ut proba-
tur in l. auus. ff. de iure do. & ibi in gl. & probatur in d. §. cum
inter. qui ita necessariò uidetur esse intelligẽdus: & hanc opi-
nionem firmat etiam Bal. in l. post dotem. ff. sol. mat. ad quã
in d. l. si cum dotem. in fi. se remitti, & sequitur Bal. in l. 2. C.
de hæred. act. & in d. l. auus. & in d. l. si extraneus. & in l. quod
scitis. C. de bo. quæ lib. & Pau. in d. l. si cum dotẽ. & de hoc est
tex. in d. l. post dotem. secundum omnes lecturas maximè se-
cundùm 6. lec. Dy. per illum tex. uer. fine liberis, à contrario
sensu excepta illa lectura septima, secundùm quã ibi subau-
ditur maximè, & sic quia est diuinatiua, cõiter ibi reprobat̃.
Nec ob. ꝙ filia isto modo possit decedere pro parte testata &
pro parte intestata: quoniam dico, ꝙ hoc non est incõueniẽs
fauore dotis: cum idem uidemus & in milite, maximè cum
dos sit quoddã ius vniuersale, ut dictũ fuit suprà in §. 1. ideo
non est absurdum, ꝙ hæredem habeat in certa vniuersitate:
3 in alia non, ar. notatorum in l. 1. C. de test. milit. nec † minus
priuilegiata est dos, quàm militia: ut patet ex infinitis priui-
legijs enumeratis suprà in §. proximo. Nec obst. ꝙ non inue-
niretur, qui satisfaceret creditoribus. pro ea parte, pro qua nõ
habebat hæredem: quoniam ista est debilis ratio, ut etiam fa-
tetur ipsemet Imo. in d. l. post dotem. poterit enim pater, qui
occupat bona iure peculij satisfacere, arg. l. pater qui castren-
se. in prin. ff. de castrens. pec. Nec etiam uerum dicit Imo. dũ
alleg. d. l. in quartam. & ibi Bar. quoniam ibi Bar. non loquit̃
in casu, quando stipulatus esse dotẽ reddi soli filiæ. imo si be-
ne inspiciatur, contrarium sensit in illo casu, ut etiam fuit de
mente Bar. in d. l. post dotem. in 10. col. dum allegat gl. in d. l.
nupta. §. 1. ff. sol. matr. Salyc. in d. l. si cum dotem. in rep. aliter
respondet ad d. §. cum inter. ut refert & sequitur ibi Ro. Imo.
& Raph. uidelicet ꝙ quando casus omissus non potest eueni-
re uiuente filia tunc procedat. §. cum inter. quia tunc in casu
omisso spectabat ad uirum, & ita est de mente Bal. in d. l. si cũ
dotem. & Dy. in d. c. qđ ob gratiam. aut potest aliter euenire,
quàm per mortem filiæ, & tunc procedat tex. in d. l. si cũ do-
tẽ. ꝙ in casu omisso spectet ad filiam. Et pro hoc: quia ita in-
telligendo erat fauorabilius doti & mulieri, facit l. si extra-
neus. §. fi. ff. de cond. ob causam. dicimus enim fieri interpre-
tationem contra regulas iuris cõis fauore dotis & mulieris. l.
1. ff. sol. mat. Hæc solutio uidetur satis colorata: tamen uide-
tur contra d. l. si cum dotem. quia exceptio in casu expresso
vult, ꝙ penes mulierẽ remaneat. Nec obst. ꝙ tex. ibi, uel mor
te, exemplificare uidetur ĩ casu mortis mariti ex eo, ꝙ postea
subdit, mulieris esse actionẽ de dote: ergo uidetur præsuppo-
nere filiam uiuere: quoniam dico, ꝙ cum exemplificatiuè lo-
quatur, non dicuntur exempla generale dictum restringere. l.
damni infecti stipulatio pertinet. cum sim. ff. de dam. infec. Itẽ
quia cum pariformiter ponantur in d. l. si cũ dotem. isti duo
casus, scilicet mors mariti & mulieris sub indefinita exceptio-
ne uerborum: ergo debent pariformiter determinari: ut idẽ
iuris sit, qualitercunque matrimonium morte soluatur, ar. l.
iam hoc iure. ff. de vul. & pu. Nisi sustinendo solutionem præ-
dictorum dicas, ꝙ in d. l. si cum dotem. non euenit casus, quo
solueretur matrimonium morte mulieris. ergo iste casus non
deciditur in d. l. si cum dotem. sed in d. §. cum inter. Nõ enim
rectè intelligi potest, ꝙ casus omissus acciderit morte mulie-
ris, cui tex. in d. l. si cum dotem. principaliter fauere intendit:
quoniam si esset mortua, frustra tractaretur de eius fauore,
ar. l. 2. ff. de pact. dot. Hæc quæstio est ualde vtilis secundum
4 Imo. in d. l. si cum dotem. quia † si uir uenit nomine filiorũ
tanquam hæredum, certè si filij essent aliquo modo sui iuris:
& repudiarent hæreditatem maternam, deuolueretur ad alios
propinquos matris. secus si ui pacti debent remanere penes
maritum. Dy. in d. c. quod ob gratiam & Cy. in d. l. quod fauo
re. & Bal. Ange. & Imo. in d. l. si cum dotem: dicunt, ꝙ debet
esse mariti per d. §. cum inter. secundùm intellectm eorum:
quoniam tex. in d. l. si cum dotem. in uer. uel morte. dicũt ex-
poni debere, uidelicet uiri per ea, quæ suprà dixi. Et subdunt
Bal. & Ang. in d. l. si cum dotem. & Bal. in l. pe. C. de fal. cau-
sa adiec. leg. & in l. dos à patre. C. sol. matr. & in l. cum inter.
in reportatis antiquis. qđ hodie inspecta consuetudine, quæ
est, ꝙ filiafami. decedente cum liberis dos spectet ad liberos
mulieris: ut no. glo. in l. dos à patre. isto casu dos erit mulie-
ris & eius hæredum liberorum: quia dicta consuetudo intel-
ligitur secundùm perfectam consuetudinem, ar. l. ꝙ si nolit.
§. quia assidua. ff. de ædil. edic. Sed Iaco. de Bel. & Bart. in l. si
cum dotem. tenent, ꝙ etiam de iure communi dos spectat ad
hæredes mulieris, per istum tex. & latè hoc firmat Bal. in au-
then. sed si quis. C. de secun. nupt. & in l. pro hæreditarijs. C.
de hære. act. in l. quoniam nouella. C. de inof. test. & in l. si ex-
traneus. & in l. quod scitis. & idem Pau. in d. l. si cum dotem.
qui tamen dicit, quòd contra Iac. de Bel. Bart. & sequaces ui-
detur esse casus de directo in l. inter socerũ. ubi in casu omis-
so spectat ad liberos ut hr̃des matris, & dicit, ꝙ ille tex. à nullo
ponderatur, & ideo dicit responderi posse, limitando doctrinã
Bar. quod autem pater stipulatus est dotem sibi reddi, si filia
sine liberis decessit, & tunc si decedat cũ liberis procedat opi.
Bar. Aut pater stipulatus est dotẽ reddi filię, si sine liberis de-
cesserit, & tunc si decedat cum liberis debet isto casu omisso
dos remanere penes uirum, uel eius liberos ut eius hæredes,
non autem ut hæredes matris, per d. l. inter socerum. §. 1. & l.
si filia. ff. de diuor. Sed certè Bal. in d. l. si cum dotem. allega-
uit illum tex. in d. auth. sed si quis. in 8. & 9. col. quem text. in-
telligit alio modo, quàm faciat Pau. Nam dicit Bald. ꝙ ibi ex-
pressè actum fuit, ꝙ si cum liberis decederet, dos esset mariti,
& eius hæredum non autem mulieris. Est uerum, ꝙ ille tex.
non aperit modum, nec formam uerborum stipulationis, sed
solum narrat, qualiter dos sit restituenda. Sed certè magis est
amicus literæ intellectus Bal. quàm Pau. de Cast. cum multũ
diminuat ad d. l. si cum dotem. in se tamen uidetur esse ueris-
simus. & illum sequitur Bal. in d. l. pro hæreditarijs. dum di-
cit, dotem non restitui hæredibus mulieris, licet non aperiat,
apud quem debeat remanere. Clarius hoc tenet Bal. in auth.
sed si quis. C. de secun. nup. ubi dicit, apud maritum remane-
re debere: quia cum in casu expresso uoluit acquiri mulieri,
non est credendum, ꝙ in casu contrario uoluerit idem: quia
imo talis expressa prouisio debet in casu contrario contrariũ
producere effectum: allegat Bal. in arg. l. pater filiæ nubenti.
ff. de coll. do. Sed contra hunc intellectum uidetur: nam cum
ratio, ex qua se fundat Bal. sit, quia uirtus contrarij sensus re-
sultãtis ex prouisione casus expressi hoc innuit, & habemus,
ꝙ illud arg. à contrario sensu duntaxat locum habet, quando
in casu contrario resultat ratio in contrarium, aliàs non mili-
tat arg. l. apud antiquos. C. de furt. & l. 2. C. de fideic. per ca-
sum & tex. in l. si extraneus. ff. de cond. ob causam. & in casu
nostro non militat ratio contraria in omisso, seu contrario,
scilicet, quando decidit cum liberis: quia tunc ratio non di-
ctat, quod maritus dotem lucretur sed potius liberi, quibus
præsumitur pater mulieris uoluisse prouidere. l. Lucius. & in
d. l. si cum dotem. allegata per Barto. ergo sequitur; ꝙ decisio
Bal. & Pau. non uidetur ratione tueri. Sed sustinendo eos dic,
ꝙ in dicto casu omisso, siue contrario remaneat onus apud
maritum alendi filios, iccirco satis dici potest, patrem mulie-
ris satis prouidisse liberis filiæ suæ, si uoluit maritum lucrari,
dotem, attento etiam ꝙ illa tenetur quò ad proprietatem re-
seruare liberis. auth. hæredes. C. de secun. nupt. l. si constante.
ff. sol. ma. Item & eos alere tenetur. l. si quis à liberis. ff. de lib.
agno. & sic uidetur defensata 1. limit. ad doctrinam Bar. in d.
l. si cum dotem. Alio etiam modo limita, nisi mulier ipsa sti-
pulata esset dotẽ sibi reddi, si in mr̃imonio decesserit sine libe-
ris: q̃a ea decedẽte cũ liberis acquiritur nõ marito sed liberis,
quib. affectionẽ hẽt, ita notanter uoluit Bal. in d. l. pro hr̃dita
rijs. C. de hęr. acti. ẽt si nõ sint hr̃des mulieris secundùm Pau.
in d. l. si cũ dotẽ. sed in hoc forte cõtrariũ est uerius, ꝙ liberi
nõ uideãtur uocati: q̃a fuerunt tantùm ꝑ modũ conditionis
noĩati. l. ex facto ẽt agitatũ. ff. de hær. insti. l. si quis sub cõdit.
ff. de cond. insti. & quasi in terminis est gl. iũcto text. in l. Lu-
cius. la 2. in gl. fi. ff. de hær. inst. q̃ ferè ab omnib. approbat̃ ibi,
& Io. And. in addi. Spe. in rub. de testa. & Bal. in l. si emancipa
ti. C. de colla. & Pet. de Anch. in c. si pater. de test. in 6. & in c.
licet. de uoto. & in rep. c. in præsentia. de ꝓb. Et licet doc. in d.
l. Lucius. referãt Old. ibi reprobasse gl. in lectura, tñ ego repe-
rio Old. pro illa consuluisse in cõsi. 141. iõ vr̃ in proposito, ꝙ
maritus retineat dotẽ ꝓ se inspecto ar. à cõtrario sensu facto;
ut ẽt fuit de mẽte Bal. in d. l. qđ scitis. qđ arg. hẽt locũ ẽt in
cõtractib. ꝑ tex. in d. §. cũ inter quẽ dicit meliorẽ tex. de iu. do.
Abba. in c. apostolica. de his quæ fiunt à præla. sine consensu
capituli. Sed certè nõ minus ꝓbat d. l. pecunia. ff. si cer. pet. &
5 per hoc non placet opin. Ro. dicentis † ꝙ quando stipulatur
sibi reddi dotem, si filia decesserit sine liberis, qđ si decesserit
cum liberis, uidentur uocati liberi, etiam si non sint hæredes
matris,

matris,ar.l.seruo leg.§.si testator.ff.de leg.1.quia dico,quòd
cum fuerint solùm conditionaliter nominati, ipsi liberi non
uidentur uocati, ut dixi. Et fuit ratio Bal.in d.l.quod scitis.

SVMMARIVM.

1 *Filia si ingrediatur monasterium, an committatur stipulatio dotis collata in casum mortis.*
2 *Filius à patre uiuente licet religionem ingresso non potest petere legitimam.*

CXXIX. QVÆRO.

1 SI Filia † ingrediatur monasterium,an committatur stipu
latio dotis collata in casum mortis? Barto. quòd sic in l.si
cum dotem.in prin.ff.solu.mat. hoc limitat uerum Imol.ibi,
si copula non sit sequuta post contractum matrimonium:
quia tunc talis ingressus dissoluit,sicut mors naturalis, aliàs
secus.si uterque religionem ingrederetur, allegat c.utrum.&
c.cum sis.& c.coniugatis.& ca. ex publico.de conuer.coniug.
vnde sequuta copula si alter tantùm ingrederetur monaste-
rium, de iure canonico non dicitur euenisse casus dotis resti-
tuendæ collatæ in casum mortis naturalis, licet secus sit de iu
re ciuili, per l.Deo nobis.cum glo.C.de episc.& cler.quæ non
facit istam distinctionem, sed generaliter loquitur. Et adde
quod glo.in cap.2.de conuer.coniug. uidetur dicere, quòd l.
Deo nobis.& §.si uerò constante. in authen. de sanctis.Epis.
debet intelligi secundùm distinctionem iuris canonici. Hoc
idem tenet Bal.in d.l.Deo nobis.in 3.uel 4.col. idem firmat
Ang.in d.§.si uerò constante.facit c.cum expediat. de elec.in
6.debent enim iura taliter interpretari, quòd si fieri potest
ius ciuile non discordet cum canonico,faciunt no. per glo.in-
stitu.de nup.in prin.in uer.ciues.& insti.de gradibus.§.hacte
nus.quæ dicunt,in matrimonijs standum esse iuri canonico.
Facit, quòd ita demum in terris Imperij statur iuri ciuili, in
terris Ecclesiæ statur iuri canonico: si non agitur de materia
peccati, uel de re spirituali, ut no.glo.in cap.possessor.de reg.
iur.in 6.& doct.in c.si.de solut.& in c.2. de arbit. in 6. Item
adde inquantum Imol.in d.l.si cum dotem.tenet,quòd casus
mortis naturalis non uerificatur per ingressum monasterij fa
ctum ab altero ex coniugibus post copulam sequutam, quod
Ro.in d.l.si cum dotem.tenet contrarium, per d.ca. cum si-
mus.de reg.ubi secundùm eum probatur,quòd patre uiuen-
te filius debet habere legitimam, si pater est religionem in-
gressus.Sed uerior uidetur opinio Imo.per l.ex ea parte.§.insu
lam.ff.de uerb. obli. ubi quando non est idem effectus mor-
tis naturalis,& ciuilis,tunc appellatione mortis non uenit ci
uilis,sed naturalis tantùm,ut no.glo.16.q.1.ca. placuit.el 2.
& in c.susceptum.de rescrip.in 6.Facit ad hoc ratio l.2.ff.de
pact.ubi pactum lucrandæ dotis non ualet, si conferatur in ca
su,in quo mulier non esset naturaliter mortua. Nec obst.tex.
in d.c.cum simus.quia non dicitur, quòd legitima debeatur
patre naturaliter uiuente,immo in contrarium habemus tex.
in authen.si qua mulier.C.de sacr.sanct.eccle. Et licet glo.ibi
non firmet,tamen Barto.& alij excepto Bal. hoc firmant, fa-
cit pro eis:quia regulam habemus, quòd legitima non debe-
tur patre uiuente.l.1.§.si impuberi.de col. bo. Bal.in rep.c.si
pater.de test.in 6. refert aliquos tenere, quòd statim post in-
gressum possit legitima peti. Aliquos uerò dicit tenere, quod
non possit peti legitima:sed alimenta sic. Alios uerò refert te
nere,quòd post mortem naturalem patris tantùm,& hanc di
cit esse ueritatem per tex.in authen.de nup.§. si qua mulier.
& tex.in l.Statius.§.Aurelio.ff.de iur.fisci.& pro hoc,dicit,fa
cit l.uxorem.C.de do.int.uir.& uxo.& d.c.cum simus. de re-
gularibus. Abbas ibi dicit se dubitare, & quòd libenter uide-
ret compilationem decretalium antiquam: quia fortè hanc
quæstionem explicaret.est uerum,quòd Bal.in d.auth.si qua
mulier: uersus finem. dicit, ꝓ de æquitate canonum potest
uiuente patre religionẽ ingresso petere legitimam, ac si mor-
tuus esset naturaliter,& illam opin. tenet Abb. in c.Rayn.de
test.de hoc arg.tetigit Pet.de Anc.in c.1.de delictis puerorũ.
2 Mihi magis placet, quòd filius † patre uiuente licet reli-
gionem ingresso non possit petere legitimam. licet contraria
opin.teneat etiam glo.in authen.nunc autem. C. de episc.&
cler.cuius auctoritas facit pro opin. Bald. in d.authen. si qua
mulier.sed pro opin.quam teneo facit:quia ita concordat ius
canonicum cum ciuili.Item quia si aliter diceremus, fieret ex
tensio contra regulam.d.§. si impuberi.facit etiam:quia si cõ
tingere posset: quia fortè filius ante patrem præcederet: &
sic uiuente patre tractaretur de transmissioné petendi legiti-
mam ad hæredes uiri.uidetur igitur ex prædictis, quòd in ca-
su limitationis traditæ per Imo. ad glo. in d.l. si cum dotem.
quòd casus mortis quò ad effectum restituendæ dotis non ue
rificetur per ingressum alterius ex coniugibus post copulam,
sed quid si stante illo pacto lucrandæ dotis uxore prædece-
dente uterque coniugum post copulam ingrediatur monaste
rium,an dicatur euenisse casus lucrandæ dotis tex.in d.§.si ue
rò constante.iuncto §.seq. satis innuit quòd non, & ita illum
intelligit Ro.in d.l.si cum dotem.

SVMMARIVM.

1 *Pater quare nõ possit sibi appropriare actionem de dote, nisi per stipulationem, extraneus uerò potest etiam per pactum.*
2 *Filiæ fingitur ab initio acquisita actio in patre dotante.*
3 *Nouatio non potest induci per pactum, sed per stipulationem.*

CXXX. QVÆRO,

1 QVAE est † ratio l.auia. C. de iu.dot. quòd pater non
potest sibi appropriare actionem de dote, nisi per stipu-
lationem.Extraneus uerò potest ẽt per pactum? Imo. in d.l.si
cum dotem.in 2.col.uidetur approbare, ꝓ bona sit ratio, ꝓ
ideo pater non põt per pactum sibi appropriare: quia in alio
ius sibi subuenit, uidelicet ꝓ etiam si non prouideat sibi per
stipulationem,uel pactum: nihilominus actio est cõis sibi &
filiæ,& ipse habet exercitium de uoluntate, seu ipsa non con-
tradicente.l.2.§.uoluntate.ff.sol.mat.ideo ius grauabit patrẽ
in alio,ar.l.eum qui.ff.de iureiur.Sed in extraneo nulla com
petit actio sibi, quando non prouidet sibi per stipulationem,
uel pactum incontinenti appositum. Nam quia tunc mulie-
ri,cui in dubio uidetur uelle donare,ut in §.accedit. C. de rei
uxo.act.per l.ex morte.in fi. C.de pact. conuen.ideo l.sibi in
alio magis subuenit,arg.d. l. eum qui.Nec placet ratio Bald.
qui ibi dicit, ꝓ istud operatur hic natura actionis de dote,
quæ est, ꝓ sit cõis patri & filiæ, & ẽt onus paternum in dotan
do,ut sic prædicta non possunt tolli per pactum. Sed certe ea-
dem ratione debuisset statui, ꝓ per stipulationẽ prædictã pos-
sent lædi,cuius tamen contrarium est uerum. Nec placet ra-
tio Ang.qui dixit, ꝓ ratio esse poterat: quia pactum apposi-
tum in traditione necessaria non ualet,ut notatur per gl.quę
reputatur sing.in l.in traditionib. C.de pac. sed traditio pr̃is
uidetur esse necessaria,cum teneatur dotare filiam.l. fi. C.de
dot.promiss.& l.qui liberos. de ritu nup.ideo &c. Quæ ratio
cessat in extraneo.Nam hæc ratio non uidetur bona,& secun
dùm illam sequeretur, ꝓ pater dans dotem pro filia emanci-
pata non posset pacisci per pactum sibi reddi,attento etiam ꝓ
pro filia emancipata tenetur dotem dare, ut est casus expres-
sus in d.l.fin.C.de do. promiss.& tamen hoc non est uerum,
ut probatur in d.§.accedit.iuncto §.extraneum. C. de rei ux.
actio. Adde, ꝓ gloss.in d.l.auia.assignat aliam rationem:quia
officium paternum est dotare filiam,nõ autem extranei,qua-
si uideatur pater ex necessitate facere,sed extraneus ex uolun
tate. Sed contra hoc uidetur, quòd magis deberet subueniri
ei,qui ex necessitate facit.arg.l.fideiussor.§.qui necessaria.ff.
qui satisd.cog.cum si. præterea ex illa ratione sequeretur, ꝓ
pater dans dotem pro filia emancipata non posset solo pacto
mutare naturam actionis de dote: cum utique dotet ex ne-
cessitate,iuncta l.fi. C.de do.promiss.quod tamen est falsum.
d.§.accedit.iuncto §.extraneum.in ea.l. Tertiam assignat ra-
2 tionem glo.in d.l.auia. ꝓ † in patre dotante fingitur acquisi
ta actio filiæ ab initio: secus in alia persona dotante, arg.l.nõ
enim.ff.de noua. Truffa est: quia nulla urgens ratio diuersita
tis potest assignari. Secundò, si esset vera,non posset pater etiã
per stipulationem alterare naturam actionis de dote: quia ius
quæsitũ filiæ nõ posset ab ea auferri sine eius cõsensu, arg.l.
3 quo.ff.sol.ma. Quartã rõnem assignat gl.in d.l.auia.qa † pp
pactũ non põt induci nouatio: sed bene per stipulationẽ; sed
hoc est falsum: quia per quẽcunq; contractũ producentẽ saltẽ
naturalem obligationem potest induci nouatio.l. si mandato
meo.§.fi.ff.mand. & not. Bart.in l.1. ff. de noua.facit l.si pro
mutua.& l.si ex pretio. C.si cer.pet. Præterea ad hoc quod di-
citur de nouatione, nam cum incontinenti pactum fuerit ap-
positum in constitutione dotis, non uidetur aliquis cõtractus
perfe-

perfectus, neque aliqua actio quæsita, quæ nouari possit per tale pactum l. cõtractus. C. de fid. instr. tene igitur rationem, quam suprà dixi 1. loco.

CXXXI. QVÆRO,

a QVID in fratre a dotante sororem, an æquiparetur patri, uel extraneo in appropriando sibi actionem de dote? Ang. in d. l. si cum dotem. dicit, quòd cum frater teneatur dotare sororem, quæ aliunde dotari non potest. l. cum plures. §. pe. ff. de admi. tu. no. Cy. in l. non omni. C. eo. ti. quod si dotem det, non potest solo pacto sibi appropriare actionem de dote: quoniam secundùm eum talis traditio facta ex causa necessaria non potest pactum uestire, & sic constat, quòd æquiparetur patri, sed malè loquitur, ut patet ex his, quæ dixi in præcedenti quæst.

ADDITIO.

a Frater dotans sororem an æquiparetur patri, uel extraneo in appropriando sibi actionem de dote.

CXXXII. QVÆRO,

QVANDO pater possit sibi appropriare actione de dote, & quando incontinenti sibi appropriasset? Vide Bar. & doc. in l. quoties. ff. sol. mat.

CXXXIII. QVÆRO,

QVARE pater potest quandocunque ante contractum matrimonii stipulari secus in extraneo? Glo. in d. l. quoties. ff. solu. matrim. ponit suam rationem, de qua non curo. Bar. ibi dicit, quòd ratio est: quia pater ante contractum matrimonii potest sponsalia à muliere contracta dissoluere, & sic est in eius potestate, ne matrimonium contrahatur, meritò etiam est in eius potestate stipulari dotem: sed in potestate extranei non est dirimere sponsalia eodem modo, nec stipulari dotem, licet secus de iure canonico, ut ibi per eum, cum quo transit Bal. Ang. & Moder. ibi Bal. in l. legem. C. de pact. & in l. si cum dotem. in princip. ff. solut. matr. & in l. si cum dos. in reportatis antiquis. ff. de pact. do. & in l. cum a socero. C. de iu. do. per Bal. in d. §. accedit. per Imo. in l. huiusmodi. §. cum pater. ad fin. ff. de leg. 1.

SVMMARIVM.

1 *Pater si stipulatus est à marito dotem de consensu filiæ sub conditione, an ante euentum conditionis possit pater agere primæua actione contra ipsum maritum de voluntate filiæ.*

2 *Dilatio in dubio videtur adiecta fauore debitoris.*

CXXXIIII. QVÆRO,

1 SI pater † stipulatus est à marito dotem de consensu filiæ sub conditione, an ante euentum conditionis possit pater agere primæua actione contra ipsum maritum de voluntate filiæ? Bart. quòd sic, in l. post dotem. in 1. lect. ff. solu. mat. idẽ sequitur Imol. Et pro ista parte Benedic. de Plumbino allegat tex. in l. si debitor. la 1. iuncta glo. ff. de iure dot. & est sing. limitatio ad l. pecuniam. allegatam per Bar. Sed ipsemet Benedictus allegat in contrarium glo. in l. debito. in ver. nuptiæ. ff de iu. do. & idem sentit Bal. in d. l. post dotem. circa secundam lec. quia cum actio primitiua sublata fuerit consensu patris & filiæ mariti non potest solo consensu patris & filiæ, qui ꝓ una parte interuenerunt, reuiuiscere sine uoluntate debitoris, scilicet mariti, ar. l. Pomp. scribit, si negotium. in uer. nuda uoluntate. ff. de neg. gest. Imo. in l. post dotem. dicit, quòd imo actio prima non est sublata, nisi in euentum conditionis: quia stip. conditionalis interposita animo nouandi ante euentum conditionis non tollit obligationem. l. quoties. ff. de noua. & sic interim mero iure possit agi, licet obstet exceptio quæ uidetur tolli, ex quo consensit ille, in cuius fauorem sperabatur, obligationem nouari: Non ob. gl. in d. l. si debitor quia si bene ponderetur, non facit ad propositum, attento ꝙ Bal. dicit, an mulier possit agere de consensu mariti contra debitorem delegatum marito in causa dotis, sed ponit rationem dubitandi, an possit fieri acceptilatio ipsi debitori de uoluntate mulieris ante nup. ex quo nondum euenit conditio promissionis factæ à marito, cum intelligatur promisisse, si nuptiæ sequantur. Nam uidebatur, ex quo non erat obligatus propter pendentiam conditionis, quòd ibi non posset cadere accepilatio: & sic si bene ponderatur, nihil ad rumbum: sed Imo. & Pau. in d. l. post dotem, uidetur idem tenere quod Benedictus, remittens ad notata per se post gloss. in l. Iulianus uerum debitorem. in glo. in uer. solutionis. ad fi. allegata per Bar. in d. l. post dotem. Rapha. & Ro. in d. l. post dotem. tenent contra Bar. ex quo conditio pendens causat debitori

2 dilationem ad soluendum; quia † dilatio in dubio uidetur adiecta fauore debitoris. l. eũ qui. §. quoties. & l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de uer. obli. ergo sine facto debitoris auferri non potest, ar. l. eum qui. ff. de annu. leg. & ar. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pact.

Ista pars uidetur uera de iure, & probatur: quia in d. l. post dotem. in tex. uidetur facta delegatio mariti debitoris: quia maritus de uoluntate creditoris alii promiserat, uidelicet patri. l. 1. & 2. C. de noua. glo. in l. 3. eo. ti. per quam delegationẽ indubitanter fit nouatio etiam hodie: ut no. in d. l. 2. & Bart. in d. l. delegare. ff. de noua. Et dato etiam ꝙ non fuisset delegata, omnino per secundam promissionem conditionalem facta esset nouatio: quia secunda compræhendebat largiorem dilationem quàm prima: ergo fit nouatio. l. pen. ff. de præt. stip. quod procedit etiam hodie, ut firmat glo. approbata in l. fi. C. de noua. Bar. in d. l. 2. ff. de noua. Si igitur secunda promissio uidetur facta animo nouandi, ergo interim pendente conditione secundæ stipulationis non debet posse debitor cõueniri, ut exigatur: quia si aliàs posset interim compelli ad soluendum, sequeretur, ꝙ per solutionem tolleretur 1. obligatio. insti. quib. mod. tol. ob. in prin. cum si.

Et sic amplius non posset nouari per secundam: quia si per solutionem iam esset sublata omnis obligatio: sequeretur, ꝙ conditio postea eueniens non inueniret, quid nouare posset, quod est contra illud, quod censetur actum à partibus, idest ꝙ interim non exigatur, & hic fuit consideratio subtilis Iac. Butr. quem omnes sequuntur in d. l. pecuniam. per quam ẽt patet responsio ad l. pure. melius, quàm respondeat Rom. in d. l. post dotem. Et pro ista parte contra Bar. facit: quia licet, si ad id, quod mihi purè debes ex contractu mutui, postea ex interuallo te mihi obligasti ex constituto sub conditione, tunc pendente conditione agi possit ex prima obligatione mutui: puta quia non fit nouatio primæ obligationis per sequentem obligationem ex constituto: ut est tex. in l. id quod. in prin. cũ glo. in uer. actione. ff. de consti. pec. Tamen ut ibi subdit Bar. illud uerum, quando secunda promissio conditionalis facta est ex constituto. Nam esto, quòd accumuletur primæ obligationi, non autem quòd nouet primam: ideo tunc utraque actio l. item illa. §. fina. de const. pec. Sed ubi esset facta secunda promissio animo nouandi, & non sic ex constitutio: tunc secundùm eum nullo modo putuit agi pendente cõditione secũdæ ꝓmissionis: & ita debet intelligi & limitari gl. præallegata. in uer. actionem. Sed gl. illa loquitur, quando agebatur ex consensu illius, cui ueniebat quærenda actio ex purificatione conditionis adiectæ in secunda promissione: patet, quia ibi eidemmet quærebatur ex secunda, cui ex prima erat quæsitũ: ergo relatis uerbis Bar. ad gloss. illam, de directo Bart. ibi contrarium eius tenet, quod in d. l. post dotem. propterea tenerem contra Bar. in d. l. post dotem.

SVMMARIVM.

1 *Pater si stipuletur marito dotem simpliciter, an videatur stipulari sibi filiæ. ita quòd solus ex stipulatione non possit agere.*

2 *Modus primus conceptionis verborum non subintelligitur, nisi exprimatur.*

CXXXV. QVÆRO,

1 SI pater † stipuletur à marito dotem simpliciter, an uideatur stipulari sibi & filiæ, ita quòd solus ex stipulatione nõ possit agere? Bar. ꝙ sic, in l. post dotem. in 3. lect. ff. sol. mat. ex cuius dictis habes notare, quòd licet pater simpliciter stipulando non uideatur stipulari dotem reddi filiæ, tunc subintelligitur

ligitur persona filiæ, scilicet ut uideatur stipulari sibi patri recipienti nomine filię; quia ista sunt diuersa, me uideri stipulari à te dari Titio, & me uideri stipulari à te dare mihi nomine Titij.

2 † Nam uerum est, primum modum conceptionis uerborū non subintelligi, nisi exprimatur: sed secundum modus sic. & ita intelligitur text. in d.l. post dotem. quia tā uerba obligatiua quàm executiua censentur collata in personam stipulantis: sed secundùm primum modum intelliguntur uerba executiua concepta in personam extrinsecus subintellectam, quod est contra d.§. Grisogonus.& istud est, quod sentit Bar. in l.post dotē.in 3.lect.licet non ita clarè. Et Imo.ibi obscurius refert, & non ita bene.& isto modo defenditur Bar.à contrario d.§.Grisogonus.alleg.per eum. aliter tamen respondebat Oldr.ad d.§.Grisogonus.ut referunt Ang. & Imo.in d.l. post dotem.& sequitur Bal.in l. si patruus.in 3. col. C. communia. utriusq.iudi. uidelicet quòd contra d. §. Grisogonus. procedat, quando redderetur stipulatio inutilis, sed tertia persona subintelligatur: secus si non redditur inutilis: ut in casu nostro, cum possit pater stipulari filiæ dotem.l. Pompo. Philadelphus.ff.fam.ercisc.quinimo etiam extraneus l. Cayus.ff. sol. mat. Et licet ista solutio approbetur communiter, & multum sit corolata: tamen contrarium sentit glo.in d.§. Grisogonus, dum dicit, maximè si stipulatio &c.

SVMMARIVM.

1 Extraneus dans dotem pro muliere, si ab initio stipulatur dotem sibi reddi simpliciter, an videatur stipulari sibi, an mulieri.

CXXXVI. QVÆRO,

1 SI extraneus † dans dotem pro muliere ab initio stipulatur dotem reddi simpliciter, an uideatur stipulari sibi, an mulieri? Barto.in l.Cayus. ff. so.ma. quem sequitur ibi Pau. & Roman.tenet, quòd uideatur stipulari mulieri non sibi: quia ista est natura dotis, ut mulieri, non autem extraneo dotanti actio quæratur: iuxta l.1.§.accedit. C.de rei vxor.action. Sed Imo.in d.l.post dotem.& Imo.& Raph.in d.l.Cayus.contrarium tenent primò per l.si ita stipulatus.§.Grisogonus. ff.de uerb.ob. Secūdò per regulam l.stipulatio.§.sicut.& §.si quis ita.ff.de uerb.ob. Non ob.text.in d.l.post dotem. quia ibi ab initio iam quæsita erat actio cōiter patri & filiæ: unde licet postea uoluntate filiæ stipuletur simpliciter dotem reddi, non propter hoc uidetur uoluisse filium suo iure priuare, nec ipsum suo iuri uoluisse renunciare, arg.l.cum de indebito. ff. de probat.quæ omnia cessant in casu extranei ab initio stipulantis dotem sibi reddi: ergo sibi potius, quàm mulieri stipulatus uidetur, attento quòd adhuc nullum ius quæsitum erat mulieri in dote, vnde licet numeratio dotis interuenerit, uidetur in dubio facta animo complendi promissionem dotis magis, quam animo donandi, arg. l.si ita fuero stipulatus. §.1.ff.de noua.& ita est intentio prædictorum.

SVMMARIVM.

1 Pater si stipulatur constante matrimonio de voluntate filiæ dotem sibi reddi, an intelligatur secundùm naturam dotis, vel nomine filiæ.

CXXXVII. QVÆRO,

1 QVID † si pater stipulatur constāte matrimonio de uoluntate filiæ dotem sibi reddi: an intelligitur secundùm naturam dotis ut nomine filiæ: & sic non possit solus agere? Cum.in l. post dotem.ff.sol.mat.tenet, ꝙ dicta stipulatio intelligatur secundùm naturam contractus dotis, super qua apponitur, arg.l.si stipulatus.in prin.ff.de usur. & sic erit actio communis patris & filiæ, allegat in simili tex.in l.si ita. §.si filio.ff.de bono.possessiōne secun.tab.ubi dictio mihi impuberi substituo, perinde operatur, ac si adiecta non esset. Sed tu dic quod contra Cu.facit text. in ratione sui in l.maritus. C. de procurato. Nec obst. dict. §.si filio. quia illud ideo ibi; quia hæres hæredis primi testatoris est hæres. l.sciendum. & l.hæredes.ff.de uerbor.significa. l.in annalibus.C.de legatis, Quæ ratio non militat in casu nostro. Præterea in ueritate dictum Cum.destruit l.quoties.ff.soluto matrimonio.

CXXXVIII. QVÆRO,

QVID si pater ex interuallo stipuletur dotem sibi reddi, nec filia consensit, an si maritus scienter promisit, teneatur? Barto.in l.post dotem. in 4.lectu.tenet quòd sic, per l.1.ff.de condi. indebi. Dic tamen, quòd hoc non præiudicat mulieri, arg.l.quoties.& l.2.§.quòd si in patris.ff.solu.matrim. secus si maritus promisisset patri ignoranter, & isto casu quæ sit forma opponendi talem exceptionem, uide Bar.ibi.& Imol.

CXXXIX. QVÆRO,

QVID si filia sit mortua, an talis stipulatio sit vtilis patri? Roma.in d.l.post dotem. tenet quòd sic, tenendo quartam lect.de qua ibi, cum tex. dicat, patrem agere posse mortua filia. Sed mihi non placet: quia pater agit velut ille, qui occupat bona filiæ iure peculii secundum opin. aliquorum, uel agit ut hæres filiæ secundùm communem opinionē, non autem agit ex stipulatione.

SVMMARIVM.

1 Pater si stipulatur dotem facto diuortio sibi dari voluntate filiæ, an valeat talis stipulatio.

2 Voluntas extinguitur per mortem.

CXL. QVÆRO,

1 SI pater † stipulatur dotem facto diuortio sibi dari uoluntate filiæ, idest si tunc filia uoluerit, an ualeat talis stipulatio, & quid si filia moriatur, & non declarauit uoluntatem suam, an stipulatio sit utilis quasi moriendo uideatur velle? Bart.in l.post.dotem.ff.sol.mat.in quarta lect.tenet, quòd valet, & ꝙ sit speciale in dote, ꝙ filia moriendo dicitur velle.idē tenet Bart.in l.ita stipulatur.in 10.colu.ff.de uerborum obligationibus.& in l.vxorem.§.pen.ff.de lega.3.& in l.fideicom. §.fideicom.in eod.tit.

2 Sed in dict.l.post dotem.tenet contrarium: quia † per mortem extinguitur omnis uoluntas a l. quarta.ff.loc. cap.si subdelegatus.ff. de officio delegat. in sexto. Idem tenet Bar.in l. centesimis. §. fi. ff. de verb. ob. non obstant iura allegata per Bart.in d.l.post dotem.quia solùm dicunt, ꝙ testator uidetur conferre legatum, uel vltimam uoluntatem post mortem hæredis dicendo, hæres det, cum uolet, uel cum uoluerit, secundum Ang.Imo.& Moder.in dict.l.centesimis.§. 1.& contra Bart. in dict.l. post dotem. casus in l.si ita legatum.§.illi si volet.de leg.1.unde Bald.in dict. l.post dotem. distinguit, ꝙ aut substantia dispositionis confertur in alterius uoluntatem, & tunc siue inspiciat inchoationem dispositionis siue conditionis finita uoluntate per mortem finitur: & ita dispositio, nisi in uita declarauerit se uelle.d.l. centesimis.§. si aliàs. non dicitur purificata dispositio.

Aut sola executio, seu exercitium dispositionis confertur in uoluntatrm alterius: & tunc per mortem sortitur effectum sine alia declaratione, per tex.ī l.fi.ff.qui si.manu.ad lib. pue. pos.& d.l.qui stipulatus.§. quod si ab initio.declarando ut ibi per Bart.in 10.colu. Imo. in dict. l.post dotem. repræhendit hanc theoricam; quia est contra l.item quia.§.huius.ff.de pac. l.fœnerator. cum ibi not. ff.de nau.fœno.& l.quibus dieb.§. quidā Titio.ff.de condi. & demonst. & quæ not. per gl. in l.Seyus Saturninus.ff.ad Trebel.

Tamen potest dici, ꝙ non obst.dict.§.huius.cum glo.quia solùm ibi dicitur, pendentiam tacitæ conditionis sicut & expressæ impedire actionis & obligationis natiuitatem, quod nihil facit ad propositum: quia per mortem uidetur conditio purificata per prædicta, non obst.§. quidam Titio.quia illud in vltimis uoluntatibus, ut in glo.secus in contractib.l.obligationem ferè.§.conditio.ff.de actio.& oblg.not.glo.in l.secunda.in prin.ff.de in diem adiect.

Non obst.§.cum gener. quia non tractamus de incertitudine respectu quantitatis, sed respectu conditionis importatæ ꝑ illa uerba ad uoluntatem filiæ: & ideo tene opinionem Bal.in d.l.post dotem.

AD-

ADDITIO.

a Omnis uoluntas. Adde hic, quòd uoluntas finitur etiam per reuocationem, de quo per Alexandrum in l. centesimis. ff. de uerborum oblig. & in l. post dotem. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Pater si ex interuallo stipulatur dotem sibi reddi uoluntate filiæ, an actio quæratur sibi, uel filiæ tantùm.*

2 *Mandato alicuius facere, uel uoluntate, an idem sit.*

CXLI. QVÆRO,

1 SI pater † ex interuallo stipulatur dotem sibi reddi uoluntate filiæ: an quæratur actio sibi uel filiæ tantùm? Vide Bar. in l. post dotem. in 6. lectu. quæ fuit Dy. ff. sol. matr. Cui adde, quod Bal. ibi impugnat illam lectu. Dy. quia causa dotis pertinet cõiter ad patrem & filiam, ut in l. secun. §. ꝙ si in patris. ff. sol. matr. vnde si ipse pater stipuletur simpliciter super ea, uidetur stipulari super re cõi, nõ autem propria ipsius filiæ, ar. l. 2. §. tua. ff. mand. & l. planè. ff. fami. ercis. & l. licet. §. ea obligatio. de procur. Idem tenet Raph. in d. l. post dotem. quia si Dy. verum diceret secundùm eum sequeretur, ꝙ quãdo socio meo mandaui, quòd contraheret super re communi, & ipse postea simpliciter contraxit, partem suam uidetur mihi donasse, per tex. in d. l. post dotem. secundùm d. lectu.

Sed hoc est contra iura allegata per Bal. ergo &c. Ro. similiter in d. l. post dotem. mouetur contra Dyn. quia dicit, ꝙ sequeretur, quòd mandatum filiæ eius morte non firmaretur, contra l. mandatum. cum vulga. C. mand.

Sed certè illud nihil ualet: quia secundùm Dy. patet quòd agit ut hæres filiæ, uel secundùm opinionem aliorum, qui tenent, filiamfamilias in dote non habere hæredem, pater occupat bona iure peculij, non autem agit uigore mandati. Mouetur secundò Ro. contra Dy. per l. 2. ff. quando ex fact. tu. & l. 1. §. fi. ff. de ope. no. nunc. quæ nihil faciunt: quia ibi nec præcessit mandatum, nec fuit acceptatum. Nec iura Bal. quia procedunt, ubi filia mandasset patri, quòd communi nomine dotem stipuletur. idem etiam puto si simpliciter mandasset, non exprimendo, an sibi soli uoluit stipulari: quia tunc simpliciter stipulando, uidetur stipulatur uterque, attento quòd ubi potest capi alia coniectura, quàm donationis &c. l. si cum aurum. ff. de solu. & l. eleganter. §. qui reprobos. de pig. act. sed ubi mandasset filia patri, quòd sibi soli filiæ stipuletur dotem reddi, & ipse postea acceptato mandato fuerit simpliciter stipulatus: tunc uidetur procedere lect. Dy. & uidetur pater portionem sui iuris filiæ donasse, quod posset. d. l. Pompo. Philadel. no. Iac. de Are. & Bal. in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. facit l. si cum
2 dotem. in prin. ff. sol. mat. & l. 2. C. de inoffi. dona. † Et an sit idem uoluntate alicuius facere, quod mandato, uide Bart. in d. l. post dotem. in 6. lec. cum quo transit Bal. & Moder. in d. l. si cum dotem. C. de neg. gest.

CXLII. QVÆRO,

QVID si non apparet, quòd pater fuerit adhibitus per filiam, uel non, sed simpliciter in instrumento dicitur, quòd pater stipulatus est dotem filiæ uoluntate? Pau. de Ca. in d. l. post dotem. ff. solu. matr. dicit, quòd hoc casu habet locum 3. lec. posita ibi in glo. quod est notandum.

SVMMARIVM.

1 *Filia quando adhibuit patrem ad stipulandum, & postea ipse pater simpliciter stipuletur, an uideatur facere tanquã procurator filiæ.*

2 *Procurator in dubio an uideatur agere procuratorio nomine.*

CXLIII. QVÆRO.

1 IN dubio † quando filia adhibuit patrem ad stipulandum, & postea ipse pater simpliciter stipuletur, an uideatur facere tanquam procurator filiæ? Bar. in d. l. post dotem. in 6. lec. distinguit, aut in stipulatione de tali uoluntate fine man. fuit habita mentio, & tunc uidetur pater stipulari tanquam procur. filiæ, secus si nihil fuisset dictum. Adde, ꝙ si procurator suscipit mandatum de emendo domum, & postea simpliciter emat, uidetur procuratorio nomine emisse secundùm lect. Dyn. in d. l. post dotem. Adde ad idem tex. in l. qui seruum. uer. idem, est ibi Bar. ff. de interr. ac. & est tex. in l. seruus cõmunis siue omnium. in fi. & in l. proinde. in princ. §. 1. ff. de stip. ser. & in l. qui aliena. §. si is qui putabat, ff. de acq. hær. & ibi no. Bar. in lectura moderna. idem tenet Imo. in d. l. post dotem. sed Bar. ibi uidetur contra tenere, ut suprà retuli, nisi procurator faceret mentionem in emptione de officio procuratoris: nam intelligitur contraxisse procuratorio nomine per d. §. sed quid de tutore. quia non loquitur in terminis nostris; videlicet quando præcesserat mandatum, uel iussus. & hoc sciret procurator. uel ibi apparebat, ꝙ nullo modo uolebat gerere procuratorio nomine, dato quòd mandatum præcessisset. Hanc opin. Bar. in d. l. post dotem. tenet ipsemet in l. qui mihi donatum. circa ult. col. in uer. quæro quid in dubio. ff. de do. præleg. l. res ex mandato. ff. de acq. rer. do. quæ etiã probat: quia licet ibi dicatur, quòd res empta per procuratorem non acquiritur domino, si nondum tradatur per procuratorem: non ergo sequitur, procurator non uidetur emisse procuratorio nomine: quia dato etiam quòd uideatur procuratorio nomine emisse: tamen ad hoc ut acquiratur domino, requiritur, quòd uendens hoc ageret, ut probatur in l. absenti. in fi. ff. de don. per quam hoc affirmat Bar. in l. qui mihi donatum. & Cy. in d. l. 1. C. de acq. poss. cum opi. Bar. in d. l. post dotem. concordat Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 15. q. per l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff. de uerb. obli. Sed colligi potest responsio ex his, quæ superius dicta sunt circa intellectũ illius. §. Plus placet. 1. opin. per d. l. post dotem. secundùm lectu. Dy. cum alijs suprà alleg. quam etiam sequitur Bar. in d. l. Titium & Mæuium. §. altero. ff. de admi. tu. per tex. in l. qui negotiationem. in prin. eo. ti. quam ad hoc reputat not. Bal. in l. cum oportet. C. de bon. quæ lib. Nec ob. tex. in l. post mortem. ff. quando ex facto tut. quia etiam si procuratorio nomine gessisset, dominium quæreretur ipsi procuratori: tamen mandans posset actione mandati cogere procuratorem, ut in eum transferat dominium, per l. pignori. §. fi. & ibi Ang. ff. de usuca. ut no. Bal. in l. si patruus. in 3. col. C. communia utri. iudi. pro hoc est bonus tex. in l. 4. §. vnde quæritur. iuncto §. præcedenti. & ibi no. Bar. ff. de manumi. & Bal. in l. 1. C. si seruus extero. & Bar. in l. 1. §. nunciatio. ff. de no. ope. nunc.

2 †Et in dubio uideatur quis agere procuratorio noĩe. uide Bar. & Ang, in l. si pupilli. §. 1. ff. de neg. gest. ubi Ang. sequit̃ opinionẽ, quam s̃. tetigi. cõtra Bar. in d. l. si cũ dotẽ uide Ioã. And. in addi. Spe. in rub. de procu. Bal. in l. ꝓcurator, qui pro euictione. ff. de procu. & in l. pe. aliàs fin. ff. si quis. cau. ꝑ Bar. in d. l. post mortẽ. & d. l. 3. ff. iud. sol. & Barto. in d. §. altero. & Bal. in l. 1. C. quando ex facto tut. & in l. si literas. C. manda.

CXLIIII. QVÆRO,

QVID si pater à principio stipulando appropriat sibi actionem de dote, utrum filia possit ex iusta causa con-
a tradicere a patri agenti ex prima stipulatione: & in quo ꝑiudicet filiæ, qñ pr̃ à principio stipulando appropriat sibi actionẽ.

Vide Bar. quem cæteri sequunt̃, in l. post dotẽ. in 8. col. ff. sol. mat. ubi vr̃ cõcludere, ꝙ filia possit cõtradicere, si filia habeat iustã causam cõtradicendi, & sic ꝑiudicat sibi filia cõsentiendo patri, in hoc, ꝙ actio, quæ primò erat cõis, nunc est propria patris, & perdit ius consolidationis. Item in alio: quia quando actio est communis, oportet patrem probare filiam scire, uel de rato cauere. l. 2. in fi. ff. sol. matr. Sed hic non est necesse: nam hic admittitur etiam filia ignorante, nisi contradicat ex iusta causa, quod est satis notabile.

ADDITIO.

a Contradicere. Nota hic, quòd filia potest contradicere ex iusta causa patri agenti ex stipulatione, quando ipse pater appropriat sibi actionem de dote.

CXLV. QVÆRO,

QVID si pater ex interuallo stipuletur dotem reddi ipsi filiæ, q̃d quærat̃ filiæ ex tali stipulatione? R̃ndeo: q̃a actio de dote erit propria ipsius filiæ, & pr̃ perdet ius consolidationis. Poterit tamen ex iusta causa contradicere ipsi filiæ, sicut

sicut dixi suprà proxima q. & hæc fuit opin. Benedict. de Plumb. in d.l. post dotem. Imo tamen dicit, ꝙ nimis uiolat illam literam, & eam transportat. Nec etiam uidetur habere magnum dubium, unde non multum placet.

SVMMARIVM.

1 *Stipulatio an præsumatur interposita tempore numerationis, si in instrumento dicatur, quòd maritus confessus est habuisse & recepisse centum in dotem à tali patre mulieris, quam dotem eidem restituere promisit per stipulationem.*

2 *Probare debet intentionem suam ille, qui eam fundat super exceptione contra regulam.*

CXLVI. QVÆRO,

1 SI in instr͞o d͞r† ꝙ maritus cõfessus est habuisse & recepisse centũ in dotem à tali patre mulieris, quã dotẽ eidẽ restituere promisit per stipulationem, utrũ stipulatio præsumat͛ interposita tempore numerationis, & sic patrem sibi appropriasse actionẽ de dote, an verò ex interuallo. Bar. in d.l. post dotẽ. ff. sol. mat. in 1. q. tenet, ꝙ eodem instanti præsumitur facta stipulatio, Bal. ibi idem tenet tali ratione: quia pater habet fundatam intentionem, & ideo filia contradicens stipulationem esse ex interuallo factam, cum uideatur ex illo se fundare, probare debet, per notata per gl. pen. in cle. fi. de rescript. l. non solùm. §. sed ut probari. ff. de no. oper. nun. ubi allegat multa alia iura. Sed Imo. in d.l. post dotem, reprobat istam rationẽ
2 Bald. quia gl. præallegata concludit, ꝙ† fundans intentionẽ suam super exceptione contra regulam, debet illam probare: ut no. in l. ab ea parte. ff. de probat. Sed sic est, ꝙ filia habet intentionem suam fundatam super regula: quia habet, ꝙ actio de dote est cõis, nisi in aliquibus causis: ut in l. 2. ff. sol. matr. ergo &c. optimè facit tex. in c. ad decimas. extrà de restit. spol. in 6. Imo. tñ stat cum Bar. per rationes suas. Idem tenet Bart. in l. prædia. ff. de acq. poss. & in l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cer. pet. & in l. triticum. de uerb. obli. & in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. circa secundam col. ff. de verb. obli. & ibi Ang. & Imo. in l. qui uolebat. ff. de hære. insti. Idẽ tenet Bal. in c. 1. §. notandum. in tit. qui feud. da. poss. allegat notata per Io. And. in d. c. Abbate sanè. ff. de uerb. sign. in 6. per Inn. in c. quoniam contra. de proba. no. Bal. in l. si ex cautione. in 6. q. & in l. generaliter. in 3. q. C. de non nume. pec. & in l. fi. in 6. q. C. communia utri. iudi.

SVMMARIVM.

1 *Pater si incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, utrum filia perdat ius consolidationis mortuo patre vel ipsa emancipata? Et quid si pater instituisset extraneum hæredem. & nu. 2.*

CXLVII. QVÆRO,

1 SI pater† incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, utrum filia perdat ius consolidationis mortuo patre, vel ipsa emancipata? Vide Bar. in l. post dotem. in 2. q. ff. sol. ma. ubi examinat quid de iure antiquo, quid de iure Codicis, quid de iure Authenticorum, de quo aliquid tetigi suprà. q. 124. Et quid si pater tunc habet alios filios, qui habent donationẽ propter nuptias, uel filias, quæ habent dotem sibi præcipuã: an tunc in dicto casu nõ impediatur consolidatio in istã filiã.
2 † Et quid si pater instituisset hæredem extraneum, uide Bar. ibi in uerb. econtra autem dico. Cui adde, in quantum allegat l. fi. C. communia utri. iudi. quòd text. ibi non uidetur loqui de actione de dote, sed de condictione ex illa l. attento maximè quòd ibi loquitur, quando dos per exactionem iam erat effecta patrimonium patris: & sic actio de dote erat extincta per solutionem. insti. qui mo. tol. obli. in princ. meritò ibi agi non potest de consolidatione actionis iam extinctæ. l. in insulam. & ibi not. ff. sol. matr. Facit etiam contra Barto. quia tex. in d. l. fi. intelligitur etiam in dote à matre profecta, & sic aduentitia, & ita tenet Ro. in d. l. post dotem.

Sed substinẽdo Bar. uidetur, quòd ille tex. possit induci per arg. à fortiori: nam sicut in casibus illis dos exacta per patrem redit ad filiam, quanto plus si non esset exacta, cõsolidari debet in filiam effectam sui iuris, arg. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui, uel alieni iur. & secundùm hoc apparet, quòd dictum Bar. optimè probatur in ratione d. l. fin. & eius dictum sequebantur plures antiqui, quos refert Cy. in d. §. uideamus. Idem tenet Dy. Ray. Ang. Imo. Rom. & Paul. de Castr. in d. l. post dotem.

Sed Ang. in l. 2. §. quòd si in patris. & in l. si marito. §. si uoluntate. ff. sol. mat. & Bald. & Ang. in l. pe. § filia. cod. ti. tenent contrarium, sequentes gl. in d. §. uideamus. Idem Bald. licet non ita clarè in d. l. fi. C. commu. utri. iudi. Bald. tamen in d. §. uideamus. & in l. si socer. ff. sol. mat. nihil clarè firmat. Opi. tamen Bart. uidetur esse magis communis, & optimè uidetur probari in d. §. filia. à contrario sensu.

CXLVIII. QVÆRO,

QVA actione tunc agat talis filia. Sol. patet ex dictis in præcedenti q.

SVMMARIVM.

1 *Dos si est reuersa ad patrem sol. mat. qui pater tradidit eam secundo uiro, & incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, an appropriauerit sibi actionem.*

2 *Dos quàm primum redit ad patrem dicitur effecta proprium patrimonium patris.*

CXLIX. QVÆRO,

1 QVID si† soluto matrimonio dos est reuersa ad patrem, qui tradidit eam secundo uiro, & incontinenti stipulatus est dotem sibi reddi, an appropriauerit sibi actionẽ? Barto. tenet ꝙ non: in d. l. post dotem. in 2. q. fi. Nec hoc potest filiæ præiudicare secundùm eum. Imol. ibi contra, quia tex. in auth. sed quamuis. C. de rei vxo. act. & in corpore unde sumitur, solùm prohibet diminui dotem in mensura: & sic quantitatem in 2. matrimonio: non autem prohibet appropriare: & constat ꝙ ista sunt diuersa: ergo &c. ideo ius antiquum non debet dici esse correctum, arg. l. præcipimus. C. de ap. cum si. Nec ob. gl. in d. auth. sed quãuis. quia voluit habere respectum ad diminutionem in mensura, aliter non uide-
2 tur iure probari. Pro hoc facit: quia † quamprimum dos redit ad patrem, dicitur effecta proprium patrimonium patris. l. fi. C. comm. utri. iudi. Hoc idem tenet Ro. in d. l. post dotem. & Cy. in d. §. uideamus. in fi. 1. q. ubi refert plures antiquos ita tenuisse. idem tenet in d. auth. sed quamuis. in fi. 1. oppositionis. Ray. in d. l. post dotem. idem tenet, quod Barto. cum quo etiam transit Sali. in d. §. uideamus. Non obst. ratio Imo. quia dicendum est procedere arg. de re ad tempus, vulgata l. miles ita. §. & quia diximus. ff. de test. milit. unde Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & dem. dicit, ꝙ si statutum potest diminuere legitimam in mensura, ita & in tempore. ita ergo in proposito: cum non possit fieri diminutio in mẽsura: ergo nec in tempore, pro hoc facit: quia licet dicatur effecta proprium patrimonium patris, quando reuertitur ad patrem mortuo uiro, tamen dicitur esse ad commodum mulieris penes patrem. d. auth. sed quãuis. quod quidem ius auferetur filiæ si patri concederetur facultas appropriandi sibi soli actionem, quando eam tradit secundo uiro, quod non est dicendum, arg. regulæ, id quod nostrum. de reg. iur. cum si.

CL. QVÆRO,

SI pater stipulatus est sibi, aut filiæ: an impediatur consolidatio in filiam. & quid operetur tunc talis stipulatio. Bar. in d. l. post dotem. in 2. q. in fin. tenet, ꝙ impeditur consoludatio actionis de dote in filiam, si sit effecta sui iuris, de quo arg. uide clarius Barto. in d. §. testamento. ubi dicit, quòd uidetur stipulatus ordine successiuo, & sequitur Pau. & Raph. in l. Cayus. ff. sol. mat. Imo. & Pau. in l. eum qui ita. §. qui sibi. de uerb. obl. idem Bal. in l. fi. C. cõia utri. iudi. & Imol. in d. l. post dotem. & sic primo sibi existenti tempore restitutionis dotis, & per consequens non erit necesse, quod caueat de rato, nec impediretur agere, licet filia expressè contradicere: ut per Bar. in d. l. post dotem. in fi. ult. lect.

SVMMARIVM.

1 *Filia an habeat hæredem in dote profectitia, quando actio competit ipsi filiæ insolidum.*

CLI.

CLI. QVÆRO,

1 AN filia † habeat hæredem in dote profectitia, quando actio competebat ipſi filiæ inſolidum? Bar.in l.poſt dotem.4.q.ff.ſol.mat.tenet quòd ſic: & licet de hac q.dixerim ſuprà.§.1. Adde quod idem tenet Bald.in l.ſi extraneus. ff.de condi.ob cau.& in l.quod ſcitis. C.de bonis quæ libe.& in authen.ſed & ſi quis.in 8.col. C.de bonis quæ liber. & in l.pro hæreditarijs.in ult.col. C.de hære.act.& in d.l.auus. & ſentit Bal.in d.l.dos a patre.& tenet Pau.in l.ſi cum dotem.ff.ſolu.mat.& in l.filiæ.ff.eo.& eſt tex.in l.inter ſocerum.§.cũ inter.& ĩ d.l.poſt doté.ſecũdũ intellectũ Iac.de Bel.de quo tetigi ĩ d.l.ſi cum dotem.& Bal.in l.quoniam nouella.C.de inof.teſt. Sed in hoc repræhendunt Bal.Ang.Imo.& Rom. in d.l.poſt dotem.& in d.l.ſi cum dotem. allegat contra Bald.l.quod ſi nulla.ff.de reli.& ſump.fun.ſed nihil facit: quia ibi nulla erat dos:ideo nimirum ſi non habet hæredem in dote: licet Imo. in d.l.poſt dotem.conetur reſpondere ad iura Bar.

Et primò ad l.auus.dicens, ꝙ ibi loquitur, quando auus, qui dotem dedit nepti non patris contemplatione, ſed neptis erat mortua tempore reſtitutionis dotis, & ſic poteſt intelligi,ꝙ matrimonium ſit diſſolutum morte uiri, uel diuortio, unde cum dos cenſeatur aduentitia,non competeret actio patri neptis,ſed ipſi nepti.l.Cayus.ff.ſol.matri. ergo non ſtringit pro opin. Barto. Tamen ego dico, quòd licet non probetur clarius, tamen probatur in dote profectitia in l.dedit dotem. aliàs incipit dotem, quam dedit.ff.de collat. bonorum. ubi apertè dicitur de morte filiæ, ex qua matrimonium fuit ſolutum.

Hoc etiam ſatis probatur in d.§.cum inter. qui neceſſariò ita debet intelligi, ut dixi in d.l.ſi cum dotem.in princ. hodie hoc apertè probatur in §.1.in auth.de hære.ab inte.

Mihi placet opi.Bar. quæ optimè probatur in d.§.cum inter. uide omnino,quæ not.in d.l.ſi cum dotem.in prin.

CLII. QVÆRO,

DOS à patre profecta, an mortua filia,quæ erat in poteſtate cum liberis,de iure communi reuertatur ad patrẽ, uel debeat remanere penes filios ipſius filiæ? Vide Bart.hoc diſputatem in l.poſt dotem.in 5.q.ff.ſol.mat. Et adde, ꝙ opi. Io.& Bal.de iure videtur eſſe magis communis, vt uidetur ſequi Io.And.in addi.Spec.in tit.de don.inter uirum & uxo.§.ſi.circa prin.Bal.in l.conſtitutiones.C.de bon.quæ lib. & in l.pe.C.de fal.cauſa adiecta lega.& communiter Moder.in d.l.poſt dotem.licet Ray.in repet.in 1.q.teneat opi.Marti.de iure,ſed tamen eam non bene defendit &c.

CLIII. QVÆRO,

QVID ſi filii ipſius filiæ ſint ita pauperes, quòd non habent unde ſe alant? Rom.in d.l.poſt dotem.dicit, ꝙ tunc loco alimentorum habere debẽt ipſam dotem, quemadmodum petere poſſent alimenta ab auo materno iuxta l.non quemadmodum.ff.de libe.agno.poterunt dotem matris ſuæ detinere. Sed alii tenent contrarium,cum facilius ſit auo materno alimenta menſtrua parare,iuxta l.fina.& ibi no.doct.ff.de lib.agn.& per Bald.in l.1.concor.C.de fide inſtru.& ideo in preiudicium eius non poterunt liberi dotem maternam cõſequi:quia hoc iure non probatur. Et contra Ro.facit l.tutor.§.Lucius.in ratione ſui.ff.de uſur.in l.hæredes.§.idem iuris.ff.fam.erci.& de materia d.q.uide Bal.in auth.ſed ſi quis. C.de ſecun.nup. ubi quid ſi liberi non uolunt eſſe hæredes matris, ſed dotem iuris conſuetudine conſequi, non adiuuantur, & per Bar.in l.ſi dotali.ff.ſol.mat.& in l.1.in princ. ff.de dote prælega.

SVMMARIVM.

1 *Doctoribus conceſſum eſt iura interpretari.*

CLIIII. QVAERO,

VTRVM credatur Martino alleganti dictam conſuetudinem, de quo per Imo.in d.l.ſi nunciatio.in 4.col.ff.de oper.no.nun.ubi tenet quòd ſic, ſi doc.& id cõiter afferãt: ita intelligit no.ꝑ Io.And.in c.1.de cõſti.& per Bar.in l.ſi, C. de pedaneis iudi. Secus ſi unus aut duo. alii uerò de hoc nihil dicerent, ſed de iure ſimpliciter contrarium tenent, alii tenẽt indiſtinctè, quòd doctoribus, uel gl. non credatur: quia non reperitur iure cautum, ꝙ per uocem eorum mortua probetur conſuetudo, quæ eſt facti.l.2. C.quæ ſit longa conſue.&

1 † doctoribus conceſſum eſt iura interpretari, non autem ſuper his, quæ facti ſunt.l.ſi ex plagis.§.in cliuo capitolino.ff.ad l.Aquil.& l.Aretuſa.cum ibi not.ff.de ſtatu.ho. Nec ob.allegata per Imol. quia loquuntur in dubijs iuris non autem facti, in quibus principes etiam ſæpe errant.c.1. de conſtitu.in 6. De hac materia uide per Bart. in repet.l. de quibus.ff.de legi.ubi allegat notata in l.dos à patre,ſolut.mat. uide etiam Bald.in l.ſi his.§.1.ff.de pigno.in lectura antiqua.& in l.conſentaneũ. & in 5. oppoſitione. C. quomodo & quãdo iudex.

SVMMARIVM.

1 *Mulier ſi habuit liberos ex primo matrimonio, deinde deceſſit in ſecundo matrimonio ſine liberis, an dos pertineat ad liberos, vel ad patrem.*

2 *Verba teſtium debent interpretari ſecundùm communem vſum loquendi.*

CLV. QVÆRO,

1 SI mulier † habuit liberos ex primo matrimonio, deinde deceſſit in ſecundo matrimonio ſine liberis, an dos pertineat ad liberos, uel ad patrem. Barto.d.l.poſt dotem.dicit, ꝙ ſi opi. Mart.eſſet uera, de iure, ſuccederẽt in dotem filii primi matrimonij: quia prima cauſa eſt liberorum, ſed ſi de conſuetudine tantùm eſt uera opi. Marti. tunc ſecus: nam conſuetudo dictans, quòd dos remaneat apud uirum propter filios eiuſdem matrimonii, non extenditur ad alium caſum: quia de eodem matrimonio filios extare debere. Adde, quòd idem tenet Iaco.But.in l.fi.C.commu.utri.iud.tamen Bal.ibi incidenter,& in l.ſenium.C.qui teſta.fa.poſ.in uerſi. ſed an filiadum dicit, uel ex antecedenti &c.tenet contra Ro.in d.l.poſt dotem.& dicit,quòd ſi teſtes deponant, conſuetudinem eſſe, ꝙ mulier in matrimonio decedente dòs reuertatur ad liberos,non autem ad patrem mulieris, quòd uidentur probaſſe eandem conſuetudinem militare, quando decedit mulier in uiduitate uiro iam præmortuo: quia dicitur ſatis in matrimonio decedere,cum uidua deceſſit. per l.fi. C. de bo.mater.& no.gloſſ.in §. exactio. C. de rei vxo. act. Sed alij hoc non tenent. Primò quia contra Barto. in d.l. poſt dotem. Secundò:

2 quia cùm † uerba teſtium debeant interpretari ſecundùm communem vſum loquendi: ut no. Bald. in ti.de pace Conſtan.in uerſ.poſſeſſores: ut no.gl.in l.cum delanionis.§.aſinã.ff.de fun.inſtr.in l.librorum.§.quod tamen Caſſius. de leg.3. Nec obſt.d.l.fi.& gl.in d.§.exactio. quia illud uerum iuris fictione, ſed uerè non: unde quia conſuetudo exorbitans à iure communi debet intelligi in caſu uero & non ficto: ut notatur in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm.ff.de libe.& poſth. Et pro hoc facit: quia in dubio uerba teſtium interpretari debent contra producentem l.inter ſtipulantem.§.ſtichum.ff. de uerb. obli. & de hac q.uide Ang. inſti. de ac.§. fuerat.in uer. vidimus, quòd quando.

CLVI. QVÆRO,

QVID ſi pater à principio ſtipulatus eſt dotem ſibi reddi, an tunc habeat locum opi. Marti. præſuppoſita etiam conſuetudine. Io.And. tenet quòd non in addi. Spe. in ti.de don.§.fi. Idem tenet Cy.& Iac. But.in d.l.dos à patre: quia cõſuetudo iſto caſu non loquitur, ergo cum ſit exorbitans non debet attendi.l.ius ſingulare.& l. quod uerò. ff. de legi. notatur in l.1.C.quæ ſit lon.conſuetudo.

CLVII. QVÆRO,

SI pater ſtipulatus non fuit, ꝙ omni caſu ſoluti matrimonij dos rediret ad eum, ſed ſimpliciter ſtipulatus fuit. Reſpondeo, ꝙ in omni ſtipulatione intelligitur reſeruata conſuetudo loci.l.quod ſi nolit.§.quia aſſidua.ff.de ædi.edic.l. excepto.§.loc.cum ſi.ita tenet Bald.in l.conſtitutiones.cum ſi.C. de bo. quæ lib. ſentit idem Bald. in §. taceat. C. de rei vxo. actio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo, quæ liberis defert retentionem dotis, venit ad interpretationem iuris dubij.*
2 *Arbitri electi ad arbitrandum secundùm ius commune debent etiam arbitrari secundùm ius municipale.*

CLVIII. QVÆRO.

QVID si in stipulatione dixisset in omnem casum, & euentum dotis restituendæ de iure communi, an debeatur, si matrimonium contingit solui morte mulieris, ex qua supersint liberi? Bal. mirabiliter in d. l. constitutiones. tenet quod
1 non: † quia consuetudo, quæ liberis defert retentionem dotis, uenit ad interpretationem iuris dubij, & de ea iudicari debet, ut de iure interpretatiuo: ut est tex. in auth. de filijs ante dotalia instrumenta natis. in princip. Sed Pau. in d. l. constitutiones, tenet contrarium: quia omnes communiter dicunt opi. Io. & Bul. esse de iure ueriorem: ergo dos debet restitui, non autem esse ius commune. opi. tamen Bal. est menti tenẽda propter eius auctoritatem, & confirmari potest: nam consuetudo in loco ubi uiget, appellatur ius commune. l. de quibus. ff. de leg. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vnde Bal. in l. illa institutio. ff. de hær. insti. & do. Ant. in cap. quintauallis. de
2 iureiur. & Ro. in rub. ff. de arbitr. dicunt, quod † arbitri electi ad arbitrandum secundùm ius commune, debent etiam arbitrari secundùm ius municipale illius: quia ibi appellatur ius cõmune, licet Io. And. in addi. Spe. in ti. de arbi. d. l. post dotem. Ray. in uer. excipitur. aliter loquatur, ut refert do. Anto. ubi suprà, vide in 4. col. ubi ponit quæstionem de statuto.

CLIX. QVÆRO,

AN consuetudo Martini habeat locum prædecedente marito? Bar. quòd nõ, d. l. post dotem. Idem tenet in d. l. si dotali. eo. ti. Idem tenet. Bal. in l. fi. C. commu. utri. iudi. & Pet. de Anch. in consi. 347. incip. in proposito themate.

CLX. QVÆRO,

AN filij filiæ computent sibi dotem matris eorum in legitimam? Bar. tangit, & non decidit in d. l. post dotem. in 5. q. un si uide per Bar. in l. in quartam. ff. ad l. Fal. & in suo cõsil. incip. si libertus, & Iacob. But. & Bal. in l. scimus. in princ. C. de inoffic. test. & Salyc. in d. l. scimus. in §. repletionem. & per Imo. in d. l. post dotem. & in d. l. in quartam. per Bal. in l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. per Ang. & alios in l. illud. & in l. illam. C. de collatio.

CLXI. QVÆRO,

SI pater dedit dotem pro filia, & stipulatus est dotem reddi ipsi filiæ, quæ postea decessit sine liberis, an dimittatur solus pater, an etiam mater, & alij, qui admittuntur ad bona ipsius filiæ? Bar. in d. l. post dotem. in fi. dicit, quòd quando legebat illam l. fuit de hoc interrogatus, & respondit, quòd ad solum patrem reuertitur, per casum in l. quod scitis. in 2. responso. C. de bo. quæ libe. quem casum dicit esse sing. & cum Bar. transeunt ibi Mod. & Bal. in d. l. quod scitis. & Adde Bartol. in auth. itaque. C. de communia de suc. ubi dicit, quòd in omnibus bonis peruentis à patre, uel linea paterna, præfertur pater omnibus in successione ab inte. Sed Bal. Sal. & Ful. in auth. defuncto. C. ad ter. tenent contra Bar.

CLXII. QVÆRO,

QVID si extraneus dans dotem est stipulatus sibi reddi, & mulieri, uel sibi reddi, cui de iure debetur, cuius erit actio: an ipsius, uel mulieris, uel pro qua parte? Vide Barto. & subscribentes in l. Gallus. ff. sol. mat.

CLXIII. QVÆRO,

QVANDO dos soluitur patri ipsius mariti: an ipse maritus teneatur, si nõ sit hæres patris? Bar. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. tenet quòd non. Adde, quod fallit, si hæredes patris dotẽ restituissent filio: quia licet per errorem non petierit cautionem de defendendo eos de cautione de dote, nihilominus si ipsi hæredes soluendo non sunt, poterit mulier in subsidium agere contra maritũ. tex. est not. in l. pater filiæ. ff. de dote præle.

CLXIIII. QVÆRO,

QVID si soluitur ipsi patri contemplatione filij, uel econtra filio contemplatione patris? Vide Bar. & Imol. in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. Et not. bene distinctionem Bar. de qua ibi, secundùm quam consuluit Ang. in suo consi. 40. & Pau. de Cast. in suo consi. 123.

CLXV. QVÆRO,

QVID si soluitur filio tantum, an pater teneatur: & an tunc debeat habere usumfr. in dote, pro qua se nõ obligauit. Bar. tangit in d. §. transgrediamur. & uide Bar. & Ang. in l. cõtra nurum. §. 1. ff. rerum amo. & Ang. in l. 1. C. de bo. quæ lib. Pau. & Ro. in d. §. transgrediamur. & uide Bal. in authen. ex testamento. in 11. col. C. de col. per Pau. in l. 2. in princip. ff. sol. mat. ubi etiam habes, quando pater habeat administrationem dotis, pro qua se non obligauit.

SVMMARIVM.

1 *Pater an cogatur consentire filio, & se obligare pro restitutione dotis filij.*
2 *Nuptiæ condignæ quæ dicantur.*

CLXVI. QVÆRO,

1 AN pater † cogatur consentire filio, & se obligare pro restitutione dotis filij? Bar. in d. l. si cum dotẽ. §. transgrediamur. ff. sol. mat. distinguit, aut sumus in partibus, ubi fit donatio propter nuptias, & tunc sufficit, si pater assignet filio donationem propter nuptias, sed si ad utrunque cogeretur, esset inconueniens. Sed si sumus in partibus, in quibus non est consuetudo, quòd constituatur donatio propter nuptias, & tunc aut filius accepit uilem personam, & tunc non cogitur pater se obligare: imò secundùm iura fforum erat iustà causa exhæredationis, sed si filius accipit personam honestam: tũc cogitur pater promittere, ne matrimonium impediatur: & maximè si pater consensisset matrimonio, cogeretur omnino se obligare pro dote: ut ibi per eum. † Cui adde primò,
2 quæ dicantur nuptiæ condignæ: uide Bar. in l. si rogatus. ff. de manu. uindi. Secundò adde, quod idem tenet Raph. Imo. & Ro. in d. §. transgrediamur. Limitant tamen doctrinam Bar. procedere, ubi patre recusante se obligaret filius, & non posset aliter commodè contrahere matrimonium: aliàs secus per l. honores. in fi. ff. de decurio. & l. 2. ff. ad municip.

CLXVII. QVÆRO,

QVID in casibus, in quibus pater tenetur se obligare pro dote restituenda, si sit mentecaptus: an perinde est, ac si se obligasset. Respondeo quòd sic, arg. l. si finita. §. elegan ter. ff. de damn. infec. & l. 2. ff. de euictio. hoc tamen non pono pro constanti: quia si sit mentecaptus non uideo, quare possit dici, quòd obligetur, nisi dans dotem pro muliere, uel ipsa mulier petat dari curatorem pro socero suo mentecapto, qui se obliget pro dote per l. 1. & l. admonendi cã. C. qui pet. tut. quæ cessat in d. §. eleganter. Nec illa l. 2. aliquid facit.

SVMMARIVM.

1 *Pater consentiens filio recipienti dotem, an uideatur se obligare ad restitutionem ipsius dotis.*
2 *Pater tenetur eodem modo se obligare pro filio emancipato sicut in potestate.*

CLXVIII. QVÆRO,

1 AN pater † consentiendo filio recipienti dotem uideatur se obligare ad restitutionem ipsius dotis? Bart. in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. Distinguit, aut pater cogitur consentire, non aũt obligare se, & tunc consensus eum non obligat.

obligat. Aut non potest cogi consentire, aut se obligare, & tũc consensus obligat eum tantum de peculio, ut ibi per eum. Et circa primum membrum adde, quòd istud in terminis tenet Spec. in ti. de do. inter uirum. §. formatis. uers. quid si filius. & Bart. & Bald. in l. 1. C. de decurio. lib. 10. Limita tamen, nisi matrimonium, pro quo daretur dos, esset nullum: quia tunc simplex consensus patris nullo modo obligat eum ad restitutionem dotis: ut est tex. in d. l. 1. C. de mu. & hono. inter patrem & filium non commune. li. 10. Secundò limita secundùm Spe. vbi suprà: nisi filius, cui pater consentiret, esset emancipatus per tex. in l. 1. C. de filiosa. li. 10. licet hæc limita
2 tio in totum non sit tuta: † quia pater tenetur se eodem modo obligare pro filio emancipato sicut in potestate: ut probatur in l. fi. C. de dotis promiss. quæ etiam loquitur in filijs emancipatis. Nec ob. d. l. 1. C. de filiosa. quia ibi pater non poterat cogi se obligare pro filio creato decurione. d. l. honores. & in d. l. 2. Nec ob. ꝙ si tunc pater consentit, videtur esse fideiussor filij: quia responde, ut no. in d. l. 2. & de materia uide omnino Bald. post Cy. in l. 1. C. quod cum eo. & Ang. insti. de act. §. fuerat. in uer. quæro, an eo ipso quòd pater consentit.

SVMMARIVM.

1 *Pater & filius in eodem instrumento confessi sunt se recepisse dotem, & promiserunt eam restituere, an quilibet teneatur insolidum, vel pro parte.*

CLXIX. QVÆRO,

1 SI pater † & filius in eodem instrumento confessi sunt se recepisse dotem, & promiserunt eam restituere: an quilibet teneatur insolidum, vel pro parte. Videtur quòd pro dimidia teneatur. l. reos. §. cùm in tabulis. ff. de duo. reis. Et hoc clarũ de rigore: sed de æquitate uidetur, ꝙ si pater gubernatur a filio, præsumatur pecunia tota peruenisse ad filium, & sic solus filius debebit teneri: secus ecòtra, si filius gubernabat à patre: quia pr̃ tenebit insolidum, & præsumetur ad eũ peruenisse pecuniam. Bald. tamen dicit hanc æquitatem succumbere rigori scripto, per l. prospexit. C. qui & à quibus. & per l. 1. C. de legi. Imo. tamen in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. firmat, de quibus tenetur pro parte, per d. §. cum in tabulis. Idè tenet Bald. in l. si constante. in prin. ff. sol. ma. & idẽ Imo. in 2. col. & idem Dy. in l. si cum dotẽ. §. trãsgrediamur. ff. sol. matr. licet Iac. de Are. ibidẽ teneat, quemlibet insolidũ obligari. sed malè secundùm Bal. & Imo. & fuit de mente Bar. ibi in 8. q. primæ partis. Ro. in d. l. si cum dotem. §. transgrediamur. dicit, ꝙ si apparet totã pecuniam peruenisse ad patrem, poterit filius conuentus opponere excussionem prius fiendam contra patrem per nota. per Bar. in l. duobus. in 7. q. ff. de duo. rei. & in l. cũ in plures. §. uestimenta. ff. loca. & in l. unde quæritur. per illum tex. ff. commo. Sed certè Bart. in locis præallegatis loquitur, quando quilibet tenebatur insolidum. sed in casu nostro quilibet tenetur pro uirili tantùm: licet ex postfacto pecunia in totum ad unum peruenerit: & uide Ange. instit. de act. in §. fuerat. in uer. quæro, uidemus quid debeat restitui &c.

CLXX. QVÆRO,

SI maritus institutus sit hæres à patre suo pro parte, an ꝓ aliis partibus mulier agat contra cohæredes. Vide Barto. & scribentes in l. si marito. §. cum patri. ff. so. ma.

CLXXI. QVÆRO,

QVID si alii cohæredes sint instituti sub conditione, ꝙ prouidebitur vxori. Melius uidetur, quòd petat dari curatorem patri conditionali: ut l. si quis instituatur ff. de hære. insti. secundùm Imo. in d. l. si marito. §. cum patri. ff. sol. mat.

CLXXII. QVÆRO,

SI maritus dedit fideiussorom pro dote restituenda iuxta statutum Florentiæ, an mortuo uiro datio fideiussoris faciat cessare beneficiũ auth. res quæ. C. communia de le. Ro. in suo no. 245. dicit ꝙ non: quia prouisio mulieris non facit cessare prouisionem legalem. ut est gl. fin. in l. fi. C. de pac. conuen. & illa glo. uidetur uera: quia facto mulieris non põt fieri deterior conditio eius in dote l. Attilicinius. ff. de pac. do.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor de dote restituenda an possit dari constan. matr*

CLXXIII. QVÆRO,

1 AN fideiussor † de dote restituenda dari possit constante matrimonio? Glo. in l. si. constante. §. quoties. ff. sol. mat. innuit. quòd non: sed eo soluto sic: & idem tenet glo. in l. 1. C. ne fideius. do. dẽtur. & Imo. & D. Ant. in c. per vestras. extra de dona. inter vir. & uxo. & Spec. in tit. de do. inter uir. & uxo. §. fina. in uersi. illud. & And. de Pisis, & Bald. in l. si cũ dotem. §. transgrediamur. ff. sol. ma. & Bart. & Pau. & Ray. & Rom. & Raph. in l. si constante. §. quoties. eo. tit. & Ang. in auth. de æquali. do. §. aliud. Bald. in l. profectitia. §. si pater. ff. de iure do. & Nico. de Neapo. in d. §. quoties. ubi etiam Rapha. dicit, hanc esse communem opi. Contrarium tenent aliqui, quorum opin. refert. glo. in d. l. 1. C. ne fide. dot. dentur. quam ibi sequitur Odof. Iac. de Bel. & Rayn. & idem consuluit Dy. & idem tenet Ioan. And. in addi. Spec. super dicto uersi. aliud. & id Imol. in d. l. si constante. in princ. Sed si teneas opin. gloss. in d. §. quoties. limita eam, ut patet ex quæstionibus infra proximè.

CLXXIIII. QVÆRO,

QVID si ante nuptias dedisset fideiussorem de dote restituenda casu, quo matrimonium non sequatur, an valeat? Tex. est no. & fortè singu. quòd sic. in l. Titio centum. §. Titio. de con. & demon. secundùm Bald. & Imo. ibi.

CLXXV. QVÆRO,

QVID si iuramentum interueniat, an debeat seruari, cũ non possit sine interitu salutis æternæ? Videtur ꝙ sic, per tex. in c. cũ contingat. extra de iureiu. & ibi tenet Imo. in 57. chart. in 20. mẽbro. & idẽ tenet ibi D. Abb. in fi. Pau. in cõs. 167. & in cõs. seq. Pau. ĩ d. l. si cõstãte. §. quoties. & in l. si quis ꝓ eo. in prin. ff. de fideius. licet Bar. ibi in 4. mẽbro. & in d. l. 1. C. ne fideius. do. den. & D. Ant. in c. cum contingat. contrarium teneant & malè, mouentur primò: quia huiusmodi fideiussio est contra præceptum seu prohibitionem. l. aut principis. ergo est peccati inductiua. c. 2. de maio. & obed. q. 6. c. qui resistit. ideo iuramentum super ea emanatum non potest seruari sine interitu &c. ergo non tenet c. si uero. & c. cum contingat. eo. titu. Sed contra Bartol. est casus in l. non solum. C. de præd. mi. & in l. 1. in prin. & in l. qui neque. ff. de reb. eccle. iuncta authen. sacramenta puberum. C. si aduer. uend. ad idem tex. in l. l. Iulia. ff. de fun. do. insti. quibus licet alie. uel non. in princ. iuncto c. cum cõtingat. & c. 2. de iureiu. in 6. adde aliam rationem contra Bar. quia ubi aliquid est prohibitum ex parte recipientis tantùm, talis prohibitio non impedit, quin iuramentum seruari debeat. c. debitores. & c. si verò. de iureiu. Sed titulus. C. ne fideius. dot. dentur. prohibet respectu mulieris recipientis, non autem mariti præstantis, ergo &c. Non tamen puto hanc rationem esse veram, quæ est contra tex. in d. l. 2. prout ponderat gloss. in l. 1. eo. tit. Tamen contra Bar. tenet Bal. in l. iurisgen. §. si paciscar. ff. de pa. & in rub. ff. de iureiu. & Sal. & Fulg. in d. auth. sacramẽta puberũ. Nec obst. si dicatur, ꝙ legi prohibitiuæ non põt renunciari: vt est gl. sing. in d. l. 1. C. ne fideius. dot. dentur. quia respondeo, ꝙ illud uerum est in pacto uel stipulatione simplici. Secus si iuramentũ interueniat. d. l. cũ cõtingat. cũ concor. & ita expressè respondet Io. And. in addi. Spec. in ti. de instru. edit. §. porrò, in addi. magna.

CLXXVI. QVAERO,

QVID si sponte est præstita talis satisdatio, an ualeat? Videtur ꝙ sic: quia d. l. 2. C. ne fideius. do. dẽtur. prohibet satisdationes exigi, & per consequens ab initio. l. fideicom. §. si rẽ. de le. 3. & quia hic cessat ratio perfidiæ, & hoc tenet Cy. in d. l. 2. Ioan. And, in tit. de do. inter ui. & uxo. super uer. illud. in addi.

in addi.incip.ut not.& Ro.in d.l.ſi conſtante. in prin.& hãc opi.refert Inno.in d.cap.per ueſtras.licet eam non approbet, nec improbet.gl.tñ ea.l.1.C.ne fideiuſſ.do.den.& Bar.in l.1. eo.ti. uidentur firmare, quòd etiam à ſponte præſtante non poſſit recipi fideiuſ. pro dote. Nec illis legibus poſſit renunciari. Et pro hac opin.faciunt uerba illius rubricæ, quæ ſunt multum generalia,& cum habeant orationem perfectam: ergo diſponit,ar.eorum,quæ no.in l.1.ff.ſi cer. pet.& licet Rapha.dicat hoc ſatis poſſe ſuſtineri: tamen præcedens opi.plus placet: quia ſatis uidetur militare ratio perfidiæ: quia mulier non uidetur confidere de marito &c.

CLXXVII. QVÆRO,

QVID ſi extraneus dotem dediſſet,& ſtipulatus eſſet, illam ſibi reddi,& peteret ſibi dari fideiuſſorem, an poſſit. Videtur ꝙ ſic: quia hoc caſu non loquitur dictus titulus ne fide.do. den. & uidetur eſſe de mente Bar. in l.ſi conſtante.in 6.q.2.q.prin. iunctis notatis per eum in 5. oppo. ff.ſol. matr. & apertè firmant Imol.& Ro.ibi,& hoc mihi ſatis placet. Licet contrarium teneat glo. in d.l.1. C. ne fide.do.den. Mouetur: quia eſt ea ratio æquitatis in caſu iſto. Sed in ueritate imò eſt diuerſa: quia licet extraneus non confidat de marito, non tamen ſequitur, ergo nec mulier.

CLXXVIII. QVÆRO,

QVID ſi maritus iam uergeret ad inopiam, an poſſit peti talis ſatiſdatio? Videtur ꝙ ſic, per tex.in ca. ueſtra. de do.inter uir.& ux.ſecundùm Barto. & cõiter alios in d.l.ſi cõſtante.§.quoties.& Cy.in d.l.ubi adhuc.in 2.oppo.Et Bal. & Imo.in d.l.ſi cõſtante.in prin.& ſequuntur cano.in d.cap. per ueſtras.& Benedictus in l. ſeruum dotalem. de manu. Licet contrarium teneat Bar.in d.l. ſi conſtante. in 5.oppo.cũ quo concordat Bal.in l.ubi adhuc.in 6.col. & in l. 1. C.ne fideiuſ.do.den.& Ang.in auth.de nup.§.illud licet minus.

SVMMARIVM.

1 *Rei duo an poſsint conſtitui in dote.*
2 *Fideiuſſor poteſt dari pro dote reſtituenda.*

CLXXIX. QVÆRO,

1 AN in dote † poſſint duo rei conſtitui? Bar.in d.l. ſi conſtante.in prin.in 13.q.primæ partis.ff.ſol.ma.relinquit ſub dubio. Sed in eadem l.in §.quoties.determinat ꝙ nõ. Idẽ tenet Io.And.in ti.de do.inter uir.& ux.§.fi.uerſic. illud. Nã aliàs ſequeretur, ꝙ una uia eſt prohibitum, alia uia eſſet permiſſum, & per indirectũ contra regulã l. cum quid.ff.ſi cer. pet.& in l.fi.C.ſi mancipiũ ita venerit, ne proſtituatur, & lex eſſet impoſita uerbis,& non reb.cõtra l. 2. C.cõia de le.quia ſemper promitterẽt ut duo rei, nõ ut duo fideiuſ.& hanc partẽ tenet Imo.in d.l.ſi cõſtante.in prin.& Pau.in d.l. ſi cũ dotẽ.§.tranſgrediamur.eo.ti. Sed cõtrariũ tenet Cy.in l.j.C.ne fideiuſ.do.den.poſt gl.ibi.& Specu.in d.§.uer. illud.& Bar.& Bal.in l.fi.C.de do.cau.& Bal.in l.profectitia.§.ſi pr̃.ff. de iu.do. Ang.Imo.& Ro.in d.l.ſi cõſtante.in prin.& in d. §.quo-
2 ties.& Pau.in cõſi.168.ubi tenent, ꝙ † pro dote reſtituẽda dari põt fideiuſ. Itẽ duo rei cõſtituti per d.l.fi.C.de do.cau.quę nõ probat, ut dicit Bar.in d. §. quoties. quia ibi ſunt obligati pro uirili, quo caſu nõ dicunt̃ propriè duo rei, nec uidentur inuicem fideiubere.l.reos. §. cũ in tabulis. ff. de duo. reis.l.ſi mihi & Titio.de verb.obli.uel d.l.fi. loquitur in duabus perſonis coniunctis: vnde uidetur uerior præcedens opin.

CLXXX. QVÆRO,

AN maritus poſſit conſtante matrimonio dare mulieri expromiſſorẽ ꝓ dote aĩo donãdi obligationẽ ipſius mariti? Ang.in l.ſi cũ dotẽ.§.1.ff.ſo.ma.ꝑ ibi notata per gl.dicit, ꝙ iſte pũctus nõ decidit̃ ĩ d.ti.ne fideiuſ.do.dẽ. de hoc ſ.e.§.

CLXXXI. QVÆRO,

AN pro dote poſſint dari pignora? Bar.in d.l.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſol. mat. diſtinguit, aut maritus obligat bona ſua: uidelicet, quia non eſt eadem ratio, quæ in fideiuſ. Aut obligat bona alterius: & tunc eſt eadem, & non ualeret. adde, qđ pro hoc vr̃ eſſe tex.in l.quod aũt.§.ſi uxori. in uer.pignora.de do.inter ui.& uxo. Ro.tamen in §.quoties.tenet cõtrarium dicẽs, illum tex.corrigi per l.2. C.ne fideiuſ.do.den. prima tamen opi.eſt uerior.per rationem Bar.

CLXXXII. QVÆRO,

SI aliquis de per ſe ut principalis abſente marito promittat dotem datam ipſi marito ſaluare, & reſtituere: an ualeat? Videtur ꝙ ſic: quia de hoc non loquitur ille titulus: & ceſſat d.l.2.C.ne fideiuſ.do.den.& ita tenet Pau. in conſ.ſuo 157.& ſeq. Sed in contrarium facit, quod habetur in l.ſi mulier contra ſenatus.§.1.ff. ad Velle. ubi ſicut pro muliere intercedente pro aliquo non poteſt aliquis ea mandante fideiu-
a bere, a ita ẽt nõ ualet, ſi aliquis ea ignorante fideiubeat: & iſte paſſus alibi nõ deciditur ſecundũ Bal.in l.1.C. ad Velle. Secundò contra Pau.facit: quia eo ipſo quòd mulier acceptat fideiuſ.etiam ab alio, quàm à marito, ſatis uidetur nõ cõfidere de marito,& hoc mihi magis placet: licet ſi opi. Pau. eſſet uera, daretur elegans cautela ad d.tit.C.ne fide.do.dentur.

ADDITIO.

a Fideiubere. No.hic, quòd ſicut pro muliere intercedente pro aliquo non poteſt aliquis ea mandante fideiubere: ita etiam non ualet, ſi aliquis ea ignorante fideiubeat.

CLXXXIII. QVÆRO,

TENENDO cautelam Pau.de qua proximè ſuprà, ſi appareat maritum poſtea promiſiſſe de indemnitate tali expromiſſori, qui eo abſente promiſerat, an pro hoc probetur fideiuſſio, uel ſimulatio in præiudicium mulieris? Videretur quòd non: quia ita uidemus in ſimili, ꝙ mulier non poſſit pro alio intercedere, ſed pro facto ſuo ſic: ſi tamen promiſit tanquam in facto proprio: licet poſtea reperiatur aliquis promiſiſſe eam indemnem ſeruare, non propterea inualidat mulieris promiſſio uelut ſimulata, niſi aliud appareat, ita ſignanter dicit Bal. in l.1.C.ad Velle.per tex.in l. Seya mancipia.in prin.ff.ad Velle.Et pro hoc bene facit, quòd no. Bart. in l.ſi quis in graui.ff.ad ſille. ubi loquitur de iudice, uel teſte, qui in articulo mortis dicit ſe tuliſſe falſum teſtimoniũ, uel falſam ſententiam: quia non præiudicat illi, pro quo ſententiauit, uel teſtificatus eſt &c.

CLXXXIIII. QVÆRO,

a AD quas res mariti mulier agere poſſit? a Vide Bart.in d.l.ſi conſtante.in 3.qõ.tertiæ quæſtionis principalis.ff. ſol.mat.& infrà ſpecificè dicam uobis &c.

ADDITIO.

a Agere poſſit. Adde hic, quæ actio ſit efficacior mulieri agenti in re empta per maritum de pecunia dotali, an actio utilis rei uendicationis uel hypothecaria, & an agendo per eã cõtra emptorẽ & tertiũ poſſeſſorẽ emptor, uel tertius poſſeſſor retinere poſſit rẽ & offerre debitũ uel æſtimationẽ, uide D. Bart. Soc.in cõſ.224.inc.elegãter.ver.j.cũ uer.ſe.uſq; ad fi.in 2.p.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an poſsit agere hypothecaria ad merces quas maritus habebat venales.*

CLXXXV. QVAERO,

1 AN mulier † poſſit agere hypothecaria ad merces quas maritus habebat uenales? Bar.in d.l.ſi conſtante.in d.3. q.decidit ꝙ ſic, pro quo facit id, quod uoluit Cy. in l.ubi adhuc.in 15.q.de iure do. & ibi Bal. in 8. col. Et pendet ab alio articulo, an in obligatione generali. ueniant merces uenales? Rom.in d.l.ſi conſtante. tenet quòd non, per l.debitor.ff.de pig.argu.l.ex facto.la grande.ff.de hære.inſti. & fuit de mente Bal.in l.certi iuris.in 6. quæſtio. C. loca. & in l. debitor. &

expreſsè uoluit Iac. de Are. in l. generali. §. uxori. per illũ tex. de uſuf. leg. Sed ſi aduertas, Bar. in d. §. uxori. tenet cõtrariũ, dum facit differentiam, an fiat legatum, uel diſpoſitio de rebus exiſtentibus in certo loco, & tunc non comprehenduntur merces uenales. d. §. uxori. & d. l. debitor. Et quod no. per Bar. in d. l. certi. quia cum ibi ad tempus poſitæ ſint, non cẽſentur ibi eſſe. Secus ubi generaliter eſſet facta diſpoſitio de rebus: quia ſecundùm omnes indifferenter comprehenduntur res uenales, allegat in arg. Bar. in l. pediculis. §. Labeo. de au. & arg. leg. & l. Iulianus. in prin. de leg. 3. & iſtud tenet Bartol. in l. cum tabernam. ff. de pigno. Et hoc allegat: quia quis res uenales obligaturus eſſet, ſicut ẽt uenditurus: ergo venire dẽt in gñali obligatione, arg. d. l. cũ tabernã. & iſtud placet.

CLXXXVI. QVAERO,

AN mulier poſſit agere ad ſupellectilia? Imo. in d. l. ſi cõſtante. in antepen. char. ff. ſolu. mat. tenet ꝙ ſic: quia nõ intereſt uiri, ex quo alimentari debet ex dote. d. l. ubi adhuc. & ideo ceſſat hoc caſu ratio. l. obligatione generali. ff. de pig. In contrarium facit: quia mulier ſol. mat. poſſet huiuſmodi bone inſolutum retinere marito ceſſante in ſolutione dotis, ut no. Barto. in d. l. ſi conſtante. in 8. q. 3. partis. Ideo non uidetur ceſſare ratio d. l. obligatione generali. Et pro hoc facit: qa ſicut in caſu ueræ reſtitutionis nõ poſſet agere hypothecaria ad huiuſmodi bona. d. l. obligatione. uer. ſupellex. ita nec in caſu iſto, arg. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. ſubſti.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an poſſit agere ad res feudales uiri.*
2 *Obligaſſe bona reſtitutione ſubiecta quis non uidetur in generali obligatione.*

CLXXXVII. QVAERO,

1 AN mulier † poſſit agere ad res feudales uiri? Bar. in d. l. ſi conſtante. in 3. q. 3. q. ptincipalis tenet, ꝙ ſic, donec durat ius mariti, aliàs ſecus: ut l. lex uectigali. ff. de pign. Contrarium tenet Ro. quia in feudo non cadit hypotheca, immo hypothecans ſuo iure priuaretur. c. imperialem. de prohib. feud. alie. per Fed. imò dixit Bal. ibi, quòd ẽt non uenit in generali hypotheca: quia propter pœnam priuationis non eſt veriſimile, ꝙ quis in ſpecie eſſet obligaturus. l. obligatione generali. ff. de pig. l. 1. & ibi Bal. C. quæ res pig. oblig. poſ. & Spec. in terminis hoc uoluit in tit. de pig. §. 1. uerſi. pen. Facit, quod dicit Bar. in l. codicil. §. inſtitutio. ff. de leg. 2. ubi uoluit, ꝙ generali obligatione quis non uideatur obligaſſe rem, quæ eſt prohibita alienari ſub pœna. Et idem uoluit Bal. in l. uolũtas. C. de fideicom. & Ang. in auth. de reſt. & ea quę parit. in prin
2 cip. † ubi dixit, in generali obligatione non vr̃ quis obligaſſe bona libellaria, uel alia bona reſtitutioni ſubiecta per illum tex. bene facit c. generali. in ti. ſi de feu. fuerit contro. inter do. & agna. & c. 1. de capita. qui curiam uendidit.

CLXXXVIII. QVÆRO,

AN mulier poſſit agere ad res emphyteuticarias uiri? Bar. in d. l. ſi conſtante. in 3. q. 3. q. principalis, tenet ꝙ ſic, & uidetur bene loqui: quia illa poſſunt obligari irrequiſito domino, ut l. tutor. §. fi. & ibi Bal. ff. de pig. actio. & in d. l. lex uectigali. & firmat glo. & doc. in l. fi. in uerſi. uendere. C. de iure emphy. & Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. uer. 122. quicquid dixerit Ro. in d. l. ſi conſtante. ff. ſol. mat.

CLXXXIX. QVÆRO,

QVID ſi res emphyteuticariæ fuerunt datæ in dotem uiro, & ei reſirmatę per dominium, qualiter ſol. mat. reſtituantur mulieri: cum non poſſit fieri alienatio niſi conſentiente domino: Bar. in l. uſufructu. ff. ſolu. matr. in fi. tenet, quòd ſit recurrendum ad remedia dictæ legis.

CXC. QVÆRO,

QVID de rebus feudalibus occaſione dotis conceſſis in feudum uiro: cum talia inuito domino non poſſunt alienati? Bart. in d. l. uſufructu. in fin. tenet idem quod ſuprà proximè dixi in rebus emphyteuticis. Et ſi aduertas iũgendo quæ dixi in iſtis duabus ultimis quæſt. aliqualiter uideor contradicere ei, quod dixi ſuprà de rebus emphyteuticis. & ideo eſt inhærendum Barto.

CXCI. QVÆRO,

QVID ſi uſusfructus fuit datus in dotem, qualiter reſtituatur ipſi mulieri uel hæredi eius? Vide Barto. in d. l. vſufructu. & ibi Imo. circa intellectum gloſſ. ff. ſol. mat.

CXCII. QVÆRO,

FRVCTVS dotis an repetantur & pro qua rata? Vide ſuprà. §. proximo, vbi pono materiam fructuum & cõmoditatem dotis.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis an petantur actione de dote.*
2 *Fructus etiam in contractibus bonæfidei non veniũt iure actionis, ſed officio iudicis.*

CXCIII. QVÆRO,

1 FRVCTVS † dotis an actione de dote petantur? Bar. in l. ſi marito. §. ſi fundum. ff. ſoluto matrimonio, tenet ꝙ ſic, pro quo facit: quia iudicium de dote eſt vniuerſale: ut nota. Barto. in rub. ff. ſol. mat. in quo iudicio vniuerſali acceſſionis tanquam pars rei ueniunt iure actionis: ut d. l. ſi fundum. & l. item ueniunt. §. fructus. ff. de peti. hære. & l. 2. C. eod. titu. & l. non eſt. & ibi Cyn. C. fam. erc. Sed in iudicijs particularibus ſi acceſſiones non ſunt promiſſæ per ſtipulationem, nunquam debentur iure actionis, ſed officio iudicis mercenatio, vnde lata ſententia ſuper principali tantùm extinguitur ius petendi tales acceſſiones. l. 4. & ibi nota. C. depoſi. nec facio differentiam inter fructus naturales, & uſuras: quia non re-
2 peritur quòd † fructus etiam in cõtractibus bonæfidei veniãt iure actionis, ſed officio iudicis: ut per Bartol. in l. 1. C. de uſur. & fructibus legatorum. ubi aſſignat rationem, de quo dic vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Fructus dotis an ſint neceſſariò petendi.*
2 *Fructuum petitio non requiritur in iudicijs vniuerſalibus.*

CXCIIII. QVÆRO,

1 AN fructus† dotis ſint neceſſariò petẽdi, & an ſit exprimenda certa quantitas? Imo. tangit in d. l. ſi marito. §. ſi fundum. & ibi dat plures remiſſiones. Adde doct. in cap. 1. de ordi. cog. & in c. ſignificantibus. de libel. obla. & in c. certificari. de ſepul. aliquid per Bar. in l. 3. §. hoc autem. ff. de dam. infect. & Barto. & Bald. in l. 2. C. de peti. hære. per Cy. & Bald. in l. 2. C. ſi ſecundò nupſerit. text. in l. 1. & in l. 3. C. de fru. & lit. expen. & in l. properandum. §. ſin autem alterutra. C. de iudic. & in l. edita. in repet. Paduana in 18. col. C. de eden. & do. de Rota. in ſua concluſione 24. per Ang. & Imo. in l. ſi filius. §. 1. ff. de uerb. obli. per Ang. in l. fi. C. de annali excep. Et cõ-
2 cludi poteſt † ꝙ in iudicijs vniuerſalibus non requiritur petitio fructuum. d. §. fructus. & d. l. 2. & Barto. & Bal. C. de pet. hæred. Et dato quòd peterentur fructus, ſufficeret libellus, & ſententia generalis per notata per gloſſ. in l. 1. in princ. in gl. magna. ff. de eden. Aut loquimur in iudicijs particularibus, & tunc fructus ueniunt percepti poſt litem conteſt. etiam ſi non petantur, ſecus in fructibus ante lit. conteſta. percepti. l. ædiles. §. item ſciendum. ff. de ædil. edi. tamen non eſt neceſſaria expreſſa ſpecificatio quantitatis fructuũ in libello, nec in ſententia. Et probatur in §. itẽ ſi in rem. inſti. de offi. iud. ſicut nec in expenſis litis. l. terminato. C. de fruct. & lit. expenſ. &c.

CXCV. QVÆRO,

MVLIER cui ſoluto matrimonio datum eſt pignus pro reſtitutione dotis, nunquid lucretur fructus? Abb. ponit

ponit in c.salubriter.extrà de vsuris.& Ange.institu.de actio. §.fuerat.in versi.quid in muliere, quæ habet pignora.& magis communis conclusio videtur esse quod sic.

CXCVI. QVÆRO,

STATVTVM viget Bononiæ,quòd soluto matrimonio,quandiu dos fuerit restituta post mortē mariti & moram hæredis debeantur mulieri certæ summæ, ut inde possit se alere,nunquid ualeat hoc statutum: & sic cum bona conscientia mulier possit recipere? Remitto ad ea q̄ dixi in principio huius.§.ubi tango de marito,an possit iustè recipere aliquid pro dote sibi non soluta,de quo etiam per Abba. in c.salubriter. præallegato, & per Imo.in l.in insulam.§.vsuras. ff. sol.mat.& per Angelum institu.de actio.§.fuerat. uersicu. & quia ista actio.

CXCVII. QVÆRO,

DILATIO in dote restituenda an habeat locum,quādo extraneus est stipulatus dotem sibi reddi, & in quibus casibus habeat locum dicta dilatio? Bartolus in l.2. in 4. colum.ff.sol.mat. decidit quòd sic. Cuius dictum singulariter limito, nisi extraneus bis stipulatus esset per interuallum. & idem esset in muliere, quæ postquam dedit dotem, & sic iā sibi quæsita est actio de dote stipulata ex interuallo dotem sibi reddi, non intelligitur dilatio, quæ tacita inerat in ipsa stipulatione, uel obligatione repetita in secūda: & sic poterit incontinenti soluto matrimonio repeti, sicut quando legatur dos mulieri.l.1.ff.de dote præleg.& sic secunda stipulatio aliquid operetur circa legatum in casu prædicto. Ita singulariter dixit Iacobus de Aret.Bartolus & Modern. in l. si diuortio.ff.de uerbo.oblig.licet Paulus dicat, ꝙ hoc in practica nō seruatur,& quòd est contra l.si prior.ff.sol. mat. & uide pleniùs in dicta l. si diuortio. Et prædicta intellige secundùm doct. Barto.in l.stichum.§.1. de nouat.

CXCVIII. QVÆRO,

AN olim de iure ffORUM fieret restitutio rei immobilis annua,bima,trima die? Bart.in l.diuortio.§. interdum. ff.sol.mat.tenet ꝙ non,contra gloss.ibi.de quo vide Barto.& Imo.in l.2.in princip.eod.titu.

SVMMARIVM.

1 *Fructus si restituantur tāquam accessorij ad fundum, an maritus habeat dilationem legalem.*

CXCIX. QVAERO,

1 QVID si † fructus restituantur tanquam accessorij ad fundum,an habeat maritus dilationem legalem? Imo. in d.l.diuortio.§. interdum.in pe.not.tenet Rom.& pro hoc facit:quia de augmento dotis iudicatur: prout de ipsa dote.l. etiam.C.de iur.dot.l.inter socerum.§. cum inter. ff. de pact. do. Sed isti tales fructus cōstante matrimonio percepti, & restituendi mulieri pro portione illius anni quo matrimonium non durauit,censentur ita,ac si essent percepti sol.mat. adeò quòd dotem augent.dicta l.si marito.in fin.ff.sol.mat. Et sequendo hanc opinionem potest dici,quòd non obst. gloss. in d.§.interdum.quæ contrarium tenet;quia in dicto suo est reprobata, uidelicet dum dicit,quòd fundus & fructus restituūtur annua,bima,trima die. Sed in fructibus opinio. gloss. habet magnam authoritatem, pro qua facit text. in §.exactio. C.de rei uxo.actio.in uersic. fructibus ultimi anni ex illo die restituēdus. Nam sic intelligitur ex illo die, ꝙ incipiat curre re annus,aliàs frustrà appofuisset dictionem ex. Nec obstat argumen.supra factum pro opinione Bald. quia fateor, quòd dotem augent, non tamen augent fundum,ita intelligitur d. l.si marito.in fine.bene facit tex.in l.cùm in fundo.§. si fundus.ff.de iu.dot. Nec obstat, quòd gloss.in dict.§. interdum sit in dicto suo reprobata: quia dico, quòd bene reprobatur quò ad fundum, secus quò ad fructus:quia aliàs sunt separati ab ipso fundo: sed si fructus essent pendentes,quia dicuntur esse pars fundi, de eis iudicaretur ut de fundo. l. fructus pendentes.ff.de rei vendi.

CC. QVÆRO,

QVAE est ratio, quòd immobilia restituuntur statim, mobilia verò post tēpus? Bar.in d.l.diuortio.§.interdū. dicit, quòd nō est alia ratio, nisi quòd principi sic placuit. Ad de,quod Cy.in d.l.1.§.exactio.C.de rei uxoriæ actio.limitat illum §.in eo,quod dicit de mobilibus, nisi hæredes uiri incōtinenti restituere possent: quia tunc etiam immobilia erunt incontinenti restituenda secundùm eum. Pau.de Castro in l. non solùm.ff.sol.mat. sequutus Cyn. istud limitabat procedere. nisi hæredes interim fuissent percepturi aliquam utilitatem ex retentione rerum mobilium intra annum. Sed Bar.in d.l.diuortio.§.interdum.tenet contra Cy.per d.§. exactio.dū loquitur de iuribus cedendis,quæ constat,quòd poterant incontinenti cedi. subdit tamen, quòd istud est intelligendum secundùm determinationem.l.licet.§.fi.ff.de iu.do. uoluit dicere,quod dicitur in dicto.§. exactio. de cessione iurium procedit, quando nomina debitorum dotalium erant iure obligatata, uel si ab initio erant conditionalia, fuerat purificata conditio: tunc est uerum concedi annum marito ad cedendum,scillcet ubi essent obligata sub conditione, uel in diem, quæ nondum extitit,tunc cogeretur maritus incontinenti restaurare illa nomina debitorum in pristinam diem, uel conditionem.Et pro Bar.etiam allego textum in l.socer.§. Lucius. in fi.ff.solu.matr.

CCI. QVÆRO,

SI maritus non potest satisdare, sed vult statim dotem restituere, qualiter fiat deductio interusurij medij temporis? Bar.tangit in l.si constante.§.quo.in 2.col.ff.sol. matr.& cum eo transit ibi Imo.& Innoc. & Pau.in l. diuortio.§.non solùm.eod.titu.sol.mat.

CCII. QVÆRO,

SI mulier uelit potius pati dilationem, quàm deductionē, an possit isto casu uariari? Bar.in l.si constante. §.quo.in ultima colum.ff.soluto matrim.tenet, quòd mulier eo ipso quòd petijt satisdationem ab initio, non possit postea mutare uoluntatem. Rom.ibi transit cum eo per regulam, nemo potest mutare consilium.de reg. iuris. per textum in dicto §. quo licet. Bal. Ang.& Pau.ibi teneat contrarium, & respondent,quòd mutatio, siue uariatio circa diuersa permittitur: vt in l. Aurelius.§.fi.de lib.leg.l. de rebus.& ibi pulchrè Bart. ff.rer. amo. ergo licet à principio mulier petierit uirum cogi satisdare,si satisdare non potest, mulier dicere poterit sibi uel le solui à marito finita dilatione, & non incontinenti cum deductione interusurij medij temporis:quia hæc uariatio uidetur circa diuersa: quia primò petijt satisdare, nunc solui. Et per prædicta patet non obstare textum in d.§.quo. quia debet intelligi, prout intelligit ibi glo. in uer. uel dic ibi uerius. uel regulatur, ut ibi per Imol.& per Pau.de Cast.qui intelligunt ista, quando mulier in libello petijsset simpliciter sibi satisdari,ut quia maritus ad inopiam uergit, scilicet si plus dixisset, uidelicet,quòd satisdare non potest, dotem restituere compellatur interusurio medij temporis, deducto, hoc casu non posset post litis contestationem uariare,argumen.d.auth. qui semel.C.quomodo & quando iudex.& l. edita. cum sua materia.C.de eden.& ita procedat opinio Ro. & Barto.Item prædicta intellige secundùm Imo. ibi, quando mulier primò petebat sibi satisdari simpliciter, non autem petebat dotem simpliciter:quia tunc incideremus in illam difficultatem,an marito essent duplicandæ induciæ iuxta §. penul. institu. de except.quod tamen uerum esset marito opponente,aliàs autem si iudici constaret diem non euenisse, non duplicabuntur induciæ,sed condemnabitur ad soluendum adueniente die, nō autem simpliciter absoluit ab obseruatione iudicij, ut no.per Barto.in l.exceptionem. C. de probatio. & in l. eum qui ita. ad fin.ff.de uerb.obliga. cum concord. Tamen quod dixi de duplicatione induciarum marito opponente non habet locum, quando agitur ante diem miserationis causa adiecta ad soluendum secundùm Bar.in l.ita stipulatus. in 1.q. ff.de uerb.oblig. licet contrarium teneat Innoc. in cap. 1. de plus peti.de quo tangitur per Specu. eo.titu.§. 1.uer. 1.per Ioan. Fab.in §.penul.institu.de except.per Paul.& Rom.in l.pecuniam.ff.si cer.pet.

CCIII. QVÆRO,

QVO iure mulier petit istam satisdationem? Bar. in d. l. si constante. §. quoties. tenet, ꝙ officio iudi. Contra te net ibi Raph. uidelicet, ꝙ imò iure actionis. Nec obst. tex. in d. §. quo. in uerbo iudicis igitur officio: qa exponit, idest mercenario, nihil tamen allegat, & dicit, quòd non facit multum in hoc. Et pro hoc adde tex. in l. ꝙ si nolit. §. quia assidua. de ædil. edic. & glo. in l. 2. ff. de ed. quæ propriè loquitur in casu d. l. in omnibus. Item adde, ꝙ immo non parum refert, an officio iudicis, an iure actionis teneatur satisdare, quoniam inter alias differentias si iure actionis teneretur, sufficeret extraiudicialis interpellatio ad constituendum eum in mora, iuxta l. si ex legati causa. ff. de uerb. oblig. sed si officio iudicis agitur, tunc demum efficeretur morosus post litis contest. ut est casus secundùm Ang. ibi in l. cùm postulasset. ff. de dam. insec. & not. Cy. in l. 2. C. de alie. iud. mu. cau. fact.

CCIIII. QVÆRO,

QVALITER mulier formabit libellum? Respondeo, quòd potest petere sibi satisdari, & adijcere, ꝙ si ꝑ contumaciam recusauerit, statim condemnetur insolidum, arg. l. non abs re. & l. conductores. C. vnde ui. tamen si peteret simpliciter sibi satisdari, succederet officio iudicis ad faciẽdũ satisdare secũdũ formã dicti §. quoties. & ibi per Bar. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Deductio interusurij temporis quomodo fiat.*

CCV. QVÆRO,

1 QVOMODO † fiat deductio interusurij medij temporis, cũ potius stari dẽat suæ iuratoriæ cautioni: quoniam satisdare non potest. auth. generaliter. C. de epis. & cler. & in authen. cui relictum. C. de indi. uidui. tol. Solutio, dic ꝙ ubi potest alio remedio, quàm per iuratoriam cautionem prouideri utrique parti, nunquam recurritur ad iuratoriam cautionem: aliàs secus, ut iuribus contrarijs, & hæc limitatio colligit ex pulchrè no. per Bar. in l. usufru. de usufr. & ibi per gl. & Doc. & de materia, qñ non uolens satisdare liberet per iuratoriam cautionem: uide per Ray. Ang. Imo. in l. cùm non facile. ff. si cui plusquam per l. Fal. & Bal. in l. fi. §. 1. C. de assertio. tol. & in l. 2. C. de usur. & fru. legatorũ. & d. auth. generaliter. in prin. & in auth. ei qui iurat. C. de bo. auth. iud. pos. per Pau. in l. si fideiussor. §. 1. ff. qui satisd. cog. per Pau. & Rapha. in d. §. quoties. per Bal. in d. auth. cui relictum. per Abb. in c. qua fronte. de app. per Bal. in l. filiusfa. §. diuus. uer. idem princeps. per illum tex. & ibi per Ang. & Imo. de leg. 1. per cano. maximè Mod. in c. fi. de resti. spol. & in c. 2. de sequest. pos. & fruct. per gloss. Angel. & Paul. in l. 1. qui satisda. cogan.

CCVI. QVÆRO,

SI matrimonium fuit reintegratum, an mulier excludat ab actione de dote. Et quomodo dicatur reintegratũ, aut iurgium, uel diuortium intercessisse. Dic ut not. in l. si mulier. ff. solu. matrim.

CCVII. QVÆRO,

AN sponsalia contracta per patrem extinguant ius retinendi dotem competens filio culpa mulieris. Bar. ꝙ nõ in l. Lucius. ff. solu. matrim. cum quo transit Imol. & cæteri scribentes.

SVMMARIVM.

1 *Filius si fuit præsens & tacens, quando pater contraxit sponsalia ad reintegrandum matrimonium cum ea, quæ sui culpa perdiderat dotem, an uideatur patri consensisse.*
2 *Præsens ubi quis est actui, quem posset contradicendo impedire, tacendo uidetur consentire, etiam si actus esset sibi præiudicialis.*

CCVIII. QVÆRO,

1 SI filius † fuit præsens & tacens, quando pater contraxit sponsalia ad reintegrandum matrimonium cum ea, quæ sui culpa perdiderat dotem, an uideatur patri cõsensisse? Bar. ꝙ sic in l. Lucius. in 1. oppo. ff. sol. ma. Sed Bal. Ang. Imo. Rapha. Pau. & Ro. ibi dicunt, ꝙ licet aliàs filius patris sciens & tacens, dum sponsalia contraherent, uideatur consentire per ea, quæ allegat Bar. tñ fallit, nisi ex tali consensu filio induceretur aliquod præiudicium extrinsecus per gl. in d. l. Lucius. facit l. sicut. §. non vr̃. ff. qui. mod. pig. uel hypo. sol. & l. filiusfa. §. inuitus. ff. de procu. Sed adde, ꝙ Bar. in d. l. Lucius. iudicio meo firmat, ꝙ in terminis illius l. ubi agitur de ꝑiudicio, ꝙ sibi extrinsecus gñaretur in amissione lucri dotis pr̃i sciẽs, & tacens uideatur consentire, ꝙ ẽt satis probatur ex tex. d. l. Lucius. in uer. absenti filiæ, à cõtrario sensu. Secundò probat
2 ex cõi regula, quæ hẽt † ꝙ ubi quis est præsens actui quem posset cõtradicendo impedire, sed tacitè vr̃ cõsentire, etiam si actus sit sibi præiudicialis. l. in delictis. in prin. ff. de noxa. not. Inn. in c. ex parte decani. extra de rescri. not. Bar. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. Sed ita est, ꝙ filius cõtradicendo potuisset spõsalia impedire dictis iuribus, ergo &c. Nec ob. d. §. non vr̃: quia non potuisset ibi contradicendo cõtractũ pignoris impedire: ut no. in d. l. quæ dotis. & ex ibi not. ꝑ Bar. habes responsionẽ ad d. §. inuitus. Nec ob. alia ratio, quã pro se adducebat Bald. & Ang. uidelicet, ꝙ si aliter diceremus, sequeretur, ꝙ sicut filius per solũ consensum in sponsalibus sibi potuisset ꝑiudicare, codẽ modo pr̃ solus cõsentiendo debuisset ꝑindicare filio, attento ꝙ actio, quæ cõpetit filio, cõpetit ẽt patri l. dotẽ. secũdùm secundã lect. ff. de cast. pecu. & tñ hoc est cõtra tex. in d. l. Lucius &c. Quia rñde, ꝙ l. dotẽ. procedit, qñ pr̃ non ꝑp iniuriã filio illatam, sed pacto, uel alio mõ poterat agere, sicut filius, secus si propter iniuriam filio illatam per dictã l. Lucius.

SVMMARIVM.

1 *Pater quare non possit remittere iniuriam illatam filio ab uxore ipsius filij.*
2 *Pater non potest remittere iniuriam exhæredationis, uel præteritionis à matre factam de ipso filio.*

CCIX. QVÆRO,

1 QVARE pater † non põt remittere iniuriã illatam filio ab uxore ipsius filij? Bar. in d. l. Lucius. vr̃ sentire, ꝙ sit speciale in istis iniurijs, quæ à coniuncta persona inferunt:
2 sicut est uxor. simile adducit, ꝙ † uidemus per patrẽ nõ posse, remitti iniuriam exhæredationis, uel præteritionis à matre factam de ipso filio. l. Papin. ff. de inoffi. test. Adde, ꝙ Raph. in d. l. Lucius. dicit, ꝙ hoc non est bonum simile: quia in dicta l. Papin. illud iõ. quia ius querelandi erat cõpetiturum de futuro, arg. l. qui hæres. in prin. ff. de acq. hæred. Nos uerò in iure iam quæsito, & pro hoc ultra eum facit, quod not. Bar. in d. l. Pap. ubi assignat rõnem illius tex. quia nondũ competebat, ut probatur in ea l. Papi. §. si conditioni. Assignari igitur posset alia ratio in qõ. nostra: quia cum nõ possit pr̃ sponsalia contrahere pro filio, nisi eo consentiente, l. in sponsalibus. & l. spõsalia. ff. de sponsali. iõ simpliciter cõtrahendo vr̃ cõtrahere sub quadam cõditione tacita, si filius consenserit, ergo eo nõ consentiente non vr̃ etiam ipse pr̃ consensisse. Sed certè ista constantia non multũ ualet apud me, ꝙ saltim pro sua persona videatur pr̃ cõsentire, vñ quamuis dictum Bar. non probetur in d. l. Papi. tamen satis puto probari in d. l. Lucius. vnde sto cum Bartolo. Limita tamen, ut infra proxima q.

CCX. QVÆRO,

QVID si pater expresè remitteret talẽ iniuriã, an ꝑiudicet filio? Puto ꝙ sic, ẽt in iniuria illata à cõiuncta persona per d. l. filiosa. ff. de iniur. attento ꝙ isto casu nõ loquitur d. l. Lucius. ff. sol. mat. & ita limita ea quæ dixi supra proxi. q.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia contracta per patrẽ, an præiudicent filio: si ipse filius esset hæres patris.*
2 *Actus primus tollitur per secundum, si secundus ualeat.*

CCXI.

CCXI. QVÆRO,

1 QVID si filius † esset hæres patris, an tunc sponsalia cō tracta per patrem præiudicarent ipsi filio? Bar. in d. l. Lucius. ff. sol. mat. tenet ꝙ non. Nec obst. l. ex persona. ff. de reg. iu. & l. cùm à matre. C. de rei uend. ubi hæres cogitur habere ratum factum defuncti: quia illud est uerum, quando illud factum est obligatorium, adeò quòd contra defunctū competeret actio, uel exceptio. Sed hoc nō est huiusmodi, ergo &c. de quo etiam tangitur per Bar. in l. cum uir. ff. de usuc. & in l. in rem alienam. ff. de pig. act. Adde, ꝙ Raph. in d. l. Lucius. al legat contra dictam solutionem Bar. tex. in l. si ab eo. & in l. si filiā. ff. de li. cau. ubi licet manumittēti non quæratur actio uel exceptio, tñ hæres manumittentis potest habere ratum. Vnde potest secundùm eum responderi ad dictam l. Lucius. ꝙ ibi pater consensit sub tacita conditione, si filius sponsalia approbaret, qua non impleta nimirum si contrauenire potest. Sed certè hæc uidetur maxima diuinatio ad tex. in d. l. Lucius. ideo omnes glo. ibi uidentur fuisse contrariæ, ꝙ cùm iste consensus patris non tendat ad inducendum remissionem lucri dotis, nimirum si filius etiam hæres patris potest contrauenire, arg. l. sponsalib. Confirmo, †nam ita demum per secun-
2 dùm actum tollitur primus, si secundus ualet. l. si iure. & ibi no. Bar. de legat. 3. sed tacita remissio lucri ueniens in consequentiam contractus sponsaliorum inualidi dicitur actus secundus, & inualidus, ergo &c.

CCXII. QVÆRO,

QVID si ipse filius sponsalia contraxisset cum tali quōdam uxore, an sibi præiudicet? Glo. in d. l. Lucius tenet, ꝙ non solùm sponsalia contracta fuerunt, sed communiter re probatur: quia eadem est ratio in sponsalibus, quæ in matrimonio: nam in contrahendo spōsalia uidetur approbare mo re ipsius, sicut in contrahendo matri.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio pauperis debitoris facta per maritum uxori, an perimat actionem de dote.*

2 *Restitutio in integrum propter ignorantiam non impetratur, nisi per creditorem ignorantem.*

3 *Dolo delegantis cessante, uel cessante ignorantia mulieris, tunc eatenus dicitur maritus liberatus, quatenus debitor delegatus existit soluendo.*

CCXIII. QVÆRO,

1 AN delegatio † pauperis debitoris facta per maritū uxori perimat actionem de dote? Tex. uidetur quòd non in l. si cùm dotem. §. si mulier. el 1. ff. sol. mat. Quod est uerum secundùm Bar. ibi, si mulier recepit talem delegationem inopis debitoris ignoranter, secus si scienter per l. inter causas. §. abesse. ff. manda. & in l. si ita mihi stipulatus illud. ff. de uerb. oblig. sed uoluit Bar. allegare textum in l. si ita stipulatus Stichum aut Pamphilum. §. fi. cum glo. magna. eod. tit. & adde, quod not. glo. in l. is à quo. §. fi. cum l. seq. ff. ut in poss. leg. & not. Bal. & Ang. in l. 1. ff. si quis in ius uoc. non ierit. Imol. tamen in d. §. si mulier. sub dubio fortè dicit, ꝙ dicta differentia, an quis scienter receperit, uel ignoranter delegationē inopis debitoris procedit, quando dans fideiussorem tenebatur ad dandum. & ita loquuntur iura allegata per Bar. sed aliud quando interuenit delegatio: quia tunc interuenit nouatio præcedentis obligationis, cùm delegatio non fiat citra nouationem l. 2. & 3. C. de nouat. ideo dic, ꝙ tunc non est remediū, nisi dolus interueniat, uel nisi fauore dotis. Adde, quòd Bar. & Ang. in l. qui debitorē. post gl. ff. de fideiuss. uolunt, ꝙ omnino fiat differentia inter scientem & ignorātem. Pro hoc facit: quia nulla urgens ratio diuersitatis assignari potest quò ad materiam istam inter delegationem debitoris & dationem fideiussoris. Nec obstat §. abesse. quia non dicitur admisisse, quando ignoranter admisit. Imol. in d. l. qui debitorem. fatetur hoc esse uerum in causa dotis per tex. in d. cap. si mu-
2 lier. sed in alijs casibus putat, quòd † non, nisi per creditorem ignorantem impetretur restitutio in integrum propter ignorantiam ex clausula generali, si qua mihi iusta causa uidebitur &c. argumen. l. 1. in fin. & l. sed & si per prætorem. §. hęc clausula. ff. ex quibus caus. ma. Puto tamen etiam, ꝙ sine restitutione in integrum uera sit opinio Barto. & sequacium, maximè per l. permittendum. §. si à debitore. in uersic. sciens à contrario sensu. ff. de iure dotium, quem allegat Barto. in dicto §. si mulier. Pau. ibi tenent idem: ut Imo. in dicta l. si mulier. quando principalis debitor delegasset aliquem debitorē suum non idoneū: quoniā cùm nec creditor, nec principalis debitor sit in culpa; ut quia uterque ignoret, & quilibet tractet de damno euitando, in pari causa debet esse potior conditio rei non obstante ignorantia creditoris, argumē. l. si seruum. §. sequitur. ff. de uerbo. obliga. Sed respōde, quòd non censetur esse in pari causa; quia creditor iusta causa, idest propter ignorantiam fuit læsus, aut deceptus, sed debitor principalis nullam deceptionem in hoc passus est: nam si debitor delegatus iam soluendo non erat, & sic iam desierat esse illud in bonis debitoris principalis: quoniam inanis est actio &c. l. nam is. ff. de dolo. meritò de eius læsione tractari nō dicitur. Præterea non respondetur per aliquem ad d. §. si debitorem. Vbi autem debitor principalis delegasset alium suū debitorem, & inopem, tunc dicit Pau. ueram esse opinionem Barto. & hoc uidetur uerum, ne debitor principalis cum aliena iactura locupletetur.

Adde, quòd in dubio præsumitur creditorem sciuisse sibi debitorem delegatum fuisse inopem, & sibi debet imputari, si ante non explorauit eius conditionem: quoniam eum recipiendo uidetur tanquàm idoneum approbasse, nisi probaret creditor suam iustam ignorantiam, uel se fuisse subductum suasionibus principalis delegantis asserentis debitorem delegatum esse idoneum, ita loquitur tex. in d. §. abesse. & probatur in l. qui cum alio. ff. de re iu. & in l. 3. ff. de fideiuss. & in l. si remunerandi. §. si quis filiosami. in fin. ff. manda. & hoc notabiliter uoluit Ange. & Pau. in l. 1. si quis in ius voc. non ierit. bene facit l. qui satisdare. in fin. & ibi Paul. de Castr. ff. de fideiuss. & ibi per Bar. circa pen. col. Item adde inquantum Rom. in d. §. si mulier. subaudit ad illum tex. dictionem maximè, & vult ꝙ etiam si mulier scienter accepit debitorem delegatum inopem, quòd non præiudicat sibi, nec etiam maritus taliter delegando liberatur: quia sicut constante matrimonio nō potest mulier dotis suæ conditionem facere deteriorem. l. licet. & l. Atilicinius. ff. de pac. do. ita nec eo soluto muliere uiuēte per l. 2. & per l. ut autem. ff. de pac. do. Adde, quod in contrarium facit tex. in d. §. si mulier. in uersicu. decepta. Nisi dicas, quòd ibi dolus re ipsa interuenit, non autem ex proposito delegantis iuxta ea quæ traduntur in l. si quis cùm aliter. ff. de uerbo. obliga. Potes concludere, quòd † cessante dolo
3 delegantis, vel cessante ignorantia mulieris, tunc eatenus dicitur maritus liberatus, quatenus debitor delegatus existit soluendo, aliter secus per iura Rom. adde etiam, quòd contra communem opinio. doct. ibi dicentium, quòd debitor principalis non liberatur delegando creditori aliquem debitorem suum minus idoneum cum distinctione de qua ibi per Bart. uidetur tex. in l. si nomen. ff. de hæredita. uel actio. uendit. ubi si vendidi nomen debitoris mei, non attenditur, an sit soluendo uel non, & tamen nulla uidetur esse urgens ratio differētiæ inter obligationem & uenditionem secundùm Barto. in l. Mæuia. in princip. ff. solu. mat. qui sentiens hoc contrarium dicit, secus esse in debitore delegato, quàm in nomine debitoris vendito: nullam tamen differentiæ rationem assignat. Et cùm difficultate posset bona ratio inueniri, propterea uidetur dicendum, ꝙ ibi emptor sciebat illud nomen non esse soluendo, sed sperabat eum in futurum ditari, aliàs nisi ita diceremus, succedere regulā, ꝙ si sciuit emptor, & uenditor ignorauit, tenetur uenditor actione ex empto per l. 1. §. 1. & l. quæ ro. ff. de actio. empt. Si autem uterque ignorauit, tunc tenetur emptori uenditor, quāto minoris empturus fuisset, si sciuisset eum non esse soluendo per l. 1. §. causam huiusmodi edict. ff. de ædil. edi. cum similibus.

SVMMARIVM.

1 *Dos sicut non potest solui mulieri constante matrimonio, ita nec dari alius expromissor pro ea animo donandi.*

CCXIIII. QVÆRO,

QVID si talis delegatio est facta constante matrimonio. Imo. in d. l. si cùm dotem. §. si mulier. el 1. in fin. ff.

sol. mat. ponderat ibi gl. peregrinam secundùm Bald. & An-
1 ge. quòd † sicut dos non potest solui mulieri constante matrimonio, ita nec dari alius expromissor pro ea animo donandi: Quod tamen limitat esse uerum uiro existente non soluẽdo, per l. 2. §. nec cogitur. ff. sol. mat. vbi de uolũtate mulieris maritus potest alteri promittere dotem. Adde, quòd ista esset sin gu. cautela, & menti tenenda, si esset uera, uidelicet, ꝙ quãuis fideiussor pro dote dari non possit constante matrimonio: tamen possit debitor delegari, uel expromissor dari, si est soluendo. Puto tamen, quòd text. in d. uersicu. nec cogitur. non probet opinio. Ange. quia ibi non interuenit aliqua delegatio, quæ fieret per maritum suum dotem aliter promittere. Secundò quia text. ille loquitur, quando talis promissio conferebatur in tempus soluti matrimonij, sed glos. in d. §. si mulier. loquitur, quando ille delegatus promittebat nouando obligationem constante matrimonio, quo casu non valet, sicut nec dos constante matrimonio solui potest l. 1. C. si constante matrimonio dos soluta sit. Tamen dictum Imo. in se videtur verum. Intelligendum tamen est secundùm quòd loquitur dictus versicu. nec cogitur. ut. s. talis delegatio ualeat, si conferatur in tempus solu. mat. aliàs secus, ut solet dici in d. l. 2. uersi. nec cogitur. Et licet Pau. dicat, quòd sicut fideiussor dari non potest constante matrimonio pro dote restituenda, ita nec debitor delegari, aut dari expromissor: tamen teneo opin. Ange. & Imo. Pro quo facit: quia isto modo intelligendo non offenditur ius commune: quoniam titulus C. de fideiuss. do. dentur. licet militet, nedum in fideiussore pro dote conseruanda, sed etiam restituendæ: ut solet dici in l. si cõstãte. §. quo. ff. sol. mat. tamẽ secus puto esse in expromissore, uel delegato promissoris: quoniam in datione fideiussoris militat ratio timore perfidiæ: cum eodem tẽpore mulier habeat maritũ, & etiã fideiussores obligatos. sed in casu delegationis uel expromissionis obligatio mariti nouatiõe extinguit, & antequã fiat nouatio obligationis, mulier non hẽt aliquẽ obligatum præter maritũ. Notare tñ diligenter uerba Ang. & Imo.

CCXV. QVÆRO,

SI bona mariti pro parte publicantur, an pro illa parte fis-
a cus a teneatur ad dotem? Barto. in l. si marito. in princip. tenet ꝙ sic, de qua materia uide per Bald. in l. princeps. ubi tex. not. ff. de uerb. sig. & in l. 3. in prin. ff. de bon. pos. ti. generali. & in l. si quis seruum. §. si. ff. de leg. 2. & in l. si. ff. de usufr. leg. & Bar. in l. 3. §. ex causa. de iure fisci. per Pet. & Cy. in l. tutores. C. ad l. Iul. uide per Iac. But. & Bal. in l. tutor. C. de sent. pas. per Bald. in l. libera. in antepen. col. C. de oper. lib.

ADDITIO.

a Fiscus. Nota hic, ꝙ fiscus tenetur ad dotẽ pro illa parte; quã accepit ex bonis mariti publicatis secundùm Bald. & Bar. in l. princeps. ff. de uerbo. signifi.

CCXVI. QVÆRO,

AN vir sit ipso iure liberatus pro ea rata, & parte quæ p̃uenit ad fiscum. Vide per doct. in locis allegatis supra proxima quæst. & maximè p̃ Bar. in d. l. si marito. in fine. prin.

CCXVII. QVÆRO,

AN mulier pro sua dote possit impedire confiscationem bonorum uiri & incorporationem? Bald. & Ange. in l. si marito. ff. sol. mat. tenent ꝙ non. sed necessariò habet agere contra fiscum pro dote publicata. Et ratio est: quia incorporationem habet impedire proprietas alterius & possessio. l. fin. C. de bo. uac. lib. 10. Cum autem mulier non habeat proprietatem rerum uiri, nec earum possessionem, ideò non potest illam impedire. facit, quod no. per gl. & doct. in l. ob maritorum. C. ne uxor pro marito. & in l. 1. C. de priuil. fisci. Vide omnino Bar. in l. res quæ. §. 1. ff. de iure. fisci. & hoc addas his, quæ dixi supra §. 1. ubi etiam hanc q. tango.

CCXVIII. QVÆRO,

QVID si mulier habet instrumentum dotale cum hypotheca bonorum uiri & cum clausula precarij? Vide-
a tur, ꝙ tunc possit impedire talem confiscationem bonorum a viri secundùm Imo. in d. l. si marito. in addi. Adde, quòd hoc est de mente Ang. ibi allegantis in simili l. si filio. in prin. ff. solu. mat. & quæ no. Cy. in l. ob maritorum. C. ne uxor pro marito. adde glo. & Bar. in l. à diuo Pio. §. si super. ff. de re iudi. Et de hac contradictione mulieris talem incorporationem impedire uolentis cognoscetur sine libello & summariè. Idem in omnibus alijs ius habentibus, ut l. si quis post hac. in uerbo statim. C. de bon. proscrip. ita dicit Sal. ibi & Bar. in l. res quę. §. 1. ff. de iure dot.

ADDITIO.

a Bonorum. Not. hic, ꝙ mulier habens dotale instrumentum cum hypotheca bonorum uiri: & cum clausula precarij potest impedire publicationem bonorum mariti.

CCXIX. QVÆRO,

AN mulier propter dotem possit defendere bona mariti delinquentis, ne deuastentur ex forma statuti? Alber. solenniter tractat in 2. parte statutorum. q. 56. & in 3. parte q. 7. dic ut ibi per eum.

CCXX. QVÆRO,

AN & in quo casu dos publicetur ex delicto uxoris uel uiri? Vide Albe. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 60. & in 3. parte. q. 4. & q. 6. Et an propter crimen hæresis publicetur dos. Albe. in 3. parte statutorum. q. 5. dic ut ibi.

SVMMARIVM.

1 *Mulieri repetenti dotem, an possit obijci exceptio, quod non sit domina dotis.*
2 *Maritus recusans restituere rem mulieri, uidetur illam spoliare possessione sua.*

CCXXI. QVÆRO,

1 AN mulieri † repetenti dotem possit obijci exceptio ꝙ non sit domina? Bar. in l. si alienam. ff. solu. matr. altius exorditur ab illo articulo, utrũ ille, qui habet à me causam, possit mihi inferre quæstionem dominij. Cui adde in quantũ concludit, quòd si conuenitur actione in rem potest referre quæstionem dominij: quia hoc est uerum, nisi in libello rei vendicationis fieret mentio de contractu. nam tunc uidetur sufficere ad probationem dominij, probare contractum initum cum reo, ut puta si in casu nostro mulier agens rei uendicatione narrasset contractum dotis, & illum probasset; Idem si in libello non fieret mentio de contractu: sed, produceretur in processu instrumentum contractus, per not. per glo. in l. cùm res. C. de prob. Et quia quando agit contra spoliatorem rei uẽdicatione, sufficit spoliato probare spoliationem ad probationem dominij, l. si quis emptionis. §. sed hoc super illis.
2 C. de præscri. 30. anno. Sed hic † maritus recusans mulieri rẽ restituere, uidetur illam spoliare possessione sua. l. colonus. & l. cùm fundum. ff. de ui & ui ar. & l. si quis conductionis. C. loc. Et istam limitationem posuit Paul. in d. l. si alienam. & isto modo dicit posse saluari opiniones contrarias positas ibi in glos. Et certè illud esset ualde singulare, si esset uerum. Tamen in contrarium faciunt rationes allegatę in glo. d. l. si alienam.

Prædicta limltatio uidetur esse expresse contra doct. Bar. in l. alimenta. ff. de alim. leg. & Spec. in ti. de loca. §. nunc aliqua. uersi. 52. cum seq. & uer. 68. ubi dicunt, ꝙ si ecclesia egit rei uendicatione contra suum emphyteutam, & produxit instrumentum locationis, non propter hoc obtinebit, arg. l. ad probationem. C. loca. Non obstat gl. in d. l. cum res. allegata per Pau. quia loquitur in casu econtra, uidelicet, ꝙ ille, à quo habeo cãm, non potest mihi opponere, ꝙ ipse non fuerit dominus: quia allegaret turpitudinem suam, quæ ratio cessat in casu nostro. Non obstat d. §. sed hoc super illis: quia licet maritus deneget restituere mulieri, non tamen uidetur eam spoliare, cùm nulla possessio esset apud eam. l. dotis. ff. solu. mat. Alia plura membra facit Barto. in d. l. alienam. quæ omitto, quia parum faciunt ad propositum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Tertius si dicat se dominū rei,& petit eam sibi restitui, an hoc noceat mulieri.*

2 *Extraneus si ueniat non agendo,sed protestando,ne res restituatur,an talis protestatio impediat.*

CCXXII. QVÆRO,

1 QVID si † tertius dicit se dominium illius rei, & petit eam sibi restitui, an hoc noceat mulieri? Glo. in d.l.si alienam.ff.sol.mat.dicit, quòd uerus dominus præfertur per l.bonafides.ff.depositi.

Adde, ꝙ hoc sanè debet intelligi, si dominus primò dilapidauit de iure suo, antequam mulier in actione de dote iura sua contra maritum liquidauerit. Secus autem si mulier primò liquidasset: quia feretur sententia pro ea,& ad eius petitionem exequeretur.l.pen.ff.de pet.hære.l. is à quo. ff. de rei ven.præstita tamen per mulierem ipsi marito cautione de eū defendendo, ut in dictis iuribus secundùm Bar. in d.l. si alie-
2 nam.†Et quid si extraneus veniat non agendo, sed protestando,ne restituatur,an tunc ista protestatio impediat. Bar.tangit in d.l.si alienam,in fi.& remittit ad not.in l.pen. C.depo. & auth.ibi posita.Vide omnino Bar.in l.non solùm.§.morte. circa protestationem inhibitoriam. ff.de ope.no.nun.& Bar. & Ang.in l.hæres cum debuerat.ff. ad Treb. Inn.in c.sanè. extra de offi.deleg.do. Ant.in c.cum M.Ferrariensis. de consti.Pet.de Anch.in cle.1.de exces.præla. Bar.ponit unum verbum in l.si à furioso.ff.si cer.pet.

CCXXIII. QVÆRO.

AN maritus lucretur dotem propter adulterium uxoris? Vide in l.consensu.uer.causas.C.de rep.

CCXXIIII. QVÆRO,

QVID si maritus lucratus est dotem propter adulteriū, & post sententiam diuortij uxor probat parentelam,an poterit eam repetere. Notatur in d.l.consensu.§.si uerò causam,de quo dicendum, ut ibi per Cy.&c.

CCXXV. QVÆRO,

AN & quid hæres mariti possit obijcere mulieri? Vide Bar.in l.alia.§.hæredi.ff.sol.matr.& ibi per Imo.&in l. Lucius.eo.tit.& per Ro. in suo notabili 230. per Doct. in §. taceat.C.de rei uxo.ac.& in l.si constante.§.uxor.ff.sol.matr. & l.in his.§.1.eo.ti.&c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si ignorauit uxorem commisisse adulterium, an hæredes mariti possint retinere dotem.*

2 *Dominus si sciuerit uasallum commisisse feloniam,& nihil dixerit,non potest hæres domini uasallum feudo priuare.*

CCXXVI. QVÆRO,

1 QVID si maritus † ignorauit uxorem cōmisisse adulterium, an hæredes ipsius mariti poterint retinere dotem. Dubium facit: quia si ipse maritus ignorauit, non potest dici remisisse illud, quod ignorauit. l. mater decedens. ff.de inoffi.testa.& tamen Bal.in §.hæredi.sentit contrarium: quia uidetur hoc remedium tenere ad meram uindictā per theoricam glo.in l.cum emancipati.§. emancipatus. de colla. bo. similis glo.in l.pro hærede.§.fi. in glo.ult. ff. de acquir.hære. & sic uidetur, ꝙ non transit ad hæredem, ex quo non est facta contestatio.& hoc idem tenet Imo. & Pau.in d.§.hæredi. Ro.ibi tenet contrarium per no.glo.in l.fideicommissum.C. de fideicom.& tex.in l.1.cum ibi not. per Bar. ff.de his quib. ut indig.& per d.l.mater decedens.de inoffi.testa. & ultra eū facit l.in confirmando.& l.utilitatem. ff. de confir.tuto.& ꝙ per illa iura eleganter dicit Ioan.An.in tit.de feudo,in addit.
2 incipiente,reuoluitur. † ubi licet dominus sciuerit, uasallum commisisse feloniam,& dixerit regulariter, non potest hæres uasallum feudo priuare, ut est glo.no.in l.fi. C. de reuo.don. & glo.in c.si.de don.& in l.omnimodo. C.de inoffic. testa.tamen si ignorauit, dicit, quòd licet ista pœna tendat ad uindictam, tamen per hæredem auferri potest feudum uasallo. & idem tenet Cyn.in l.1.C.de reuoc. dona. & idem Bal.in cap. 1.§.porrò.in tit.quæ fuit prima causa benefi.ami. & Bal.licet non ita clarè in l.1.in 39.q.ff. de rer.diui.& fuit de mente Salyc.in l.fi.C.de adult.& pro Ro.facit, quod singulariter decidit Io.An.in c.fi.de do.ubi limitat d.l.fi.procedere, nisi donator ignorasset donatarium fuisse ingratum: quia tunc hæres bene posset donationem reuocare per illum tex. in uersicu. tacentem. Sed aduerte: quia opin.Bald.in d.§.hæredi. est melior per rationem suam,quæ non uidetur militare in iuribus supra alleg.& idem reperit Bal.in l.cum mulier. in repetitione in 15.oppo.& sequitur Imo.in 7. col. licet fortè opi.Ioan. And.seruaretur in practica propter eius auctoritatem.

CCXXVII. QVÆRO,

QVID si maritus sciuit uxorem commisisse adulteriū, & tamen in uita sua nihil dixit,an hæredes ipsius mariti poterunt hoc objcere ipsi mulieri repetenti? Bar. quòd non, in l.rei iudicatæ.§.morum.ff.sol.mat. Adde l.fin. C. de repu. & c.quia plerunque.de dona.inter uir.& uxor.& idem uidetur reprobari in l.si maritus.uer.sed si morte.ff. qui & à quibus.& l.si ille.in fi.C.de decur.lib.10.Simile in l.fi. C. de reuo.do.Adde tex.in l.1.in fi.ff.ad Sillan.l.omnimodo. in princip.& uers.nam si nulla.C.de inoffic. test. Quod tamen limita per ea, quæ dicam infra proxi.q.

CCXXVIII. QVÆRO.

QVID si maritus repentè decessit, antequam posset ipsam uxorem de adulterio accusare,an poterit hæres dotem retinere? Io.And.signanter decidit quòd sic in addi. Specu.in titu.de feudis.§.fi.in addi.incip.reuoluitur hæc quæstio. & loquitur, quando uasallus commisit feloniam non scienter,& ita repentè decedente,allegat tex.in l. in confirmando. & in l.utilitatem.ff.de confir.tut.& idem sequitur Cy. in l.1. C.de reuoca.dona.& Bal.in c.1.§.porrò.in titu. quæ fuit prima causa benefi.amit.Adde etiam, quid si maritus prouenisset mortem uxoris, ut quia eam expulisset, uel fuit conquestus,licet non accusauerit.Iaco. de Bel.in §. quia uerò plurimas.in auth.ut liceat matri & auiæ.in fin.tenet, ꝙ hæres eius poterit opponere,argu.l. hæredem.ff.de reg.iu.& pro hoc est bonus tex.in l.1.in fi.in uer.conquestus.ff.ad Sil.idem tenet Imo.in l.cū mulier.in 8.col.eo.ti.idē tenet Ang.in d.§. hæredi.dum intelligit illū tex. quando maritus sub silētio trāsiuit.

CCXXIX. QVÆRO,

MORTVA muliere an possit maritus hæredibus eius objicere de adulterio? Bar.in l.rei iudicatæ. ff.sol.ma.in §.morum.dicit, ꝙ de hoc est tex.in l.fi.C. de adul.qui tex. uidetur probare ꝙ sic.idem tenet Bald.& Ang.in d. §. morum. intellige tamen, prout declarat glo.in d.l.fi. uidelicet quando diuortio solutum erat matrimonium tempore, quo decessit mulier, secus si morte mulieris tantùm solutum esset matrimonium: quia tunc non poterit per maritum dos retineri cōtra hæredes mulieris. Sal.etiam in d.l.fi.limitat illud,quod dicitur ibi, esse uerum, quando maritus sciuit, secus si ignorauit,quod an sit uerum, tetigi supra proximè.

CCXXX. QVÆRO,

SI mulier commisit adulterium,uir lenocinium,quid sit, & quomodo aduersus exceptionē doli admittat replicatio doli? Vide Bar.& scribentes in l.uiro atque uxore. ff. sol.ma.

CCXXXI. QVÆRO,

SI mulier cōmisit dolum uel culpam in rebus uiri, an & qualiter teneatur, & an liberetur cedēdo actionem? Imo. in l.si constante.§.si uxor.in fi.ff.sol.mat.tenet, ꝙ quis non liberetur cedendo actionē, quando ex sua culpa incidit in obligationem,idem tenet ibi Bar. in lecturis moder. & idem Iac. de Are.Bal.& Ang. ibi. Nec obst.l. quod debetur.ff.de pecu. quia ibi nulla culpa erat commissa.

Et pro ueritate illius dicit, quòd aut mulier rem uiri commodauerat sciente uiro, & tacente, uel etiam ignorante, tamen si sciuisset, uerisimiliter consensisset: & tunc procedit gl. in d. §. uxor. Aut uir ignorans uerisimiliter non consensisset, si sciuisset: & tunc procedat opi. Bar. & Imo.

CCXXXII. QVÆRO,

SI res non reperiatur, uel non compareat, an deueniatur ad æstimationem? Bar. tenet ꝙ sic, in d. l. si constante. §. si uxor. in fin. Adde idem, si res appareat, sed non sine magna difficultate haberi possit: quia paria sunt. l. naturaliter. in princip. ff. de acqui. rerum domi. l. multum. in prin. ff. de cond. & demõ. l. 1. in fi. cum seq. ff. de instito. allegat etiam notata per glo. in l. damni infect. §. fi. ff. de dam. infec. & ita uoluit Cyn. in l. mater. C. de rei uen. in 3. q. & ibi Bal. in pe. col.

SVMMARIVM.

1 *Compẽsatio an possit obijci per uirum uxori de parte fructuũ, quæ uenit restituenda uxori pro rebus amotis uel donatis.*

2 *Maritus potest retinere fructus ob res donatas.*

CCXXXIII. QVÆRO,

1 AN compensatio† possit obiici per uirum uxori de parte fructuum, quæ uenit restituẽda uxori pro rebus amotis uel donatis. Tex. uidetur quòd sic, in l. diuortio. §. ob donationes. ff. sol. mat. hoc tamen limita secundũ Bald. ibi, nisi maritus uxori dotem, uel fructus de iure restituendos legasset: quĩa tunc titulus legati excludit compensationis exceptionem, ut aliquid contra ius commune operetur. alleg. glo. no. in l. si non designata. C. de fal. causa adiect. legato. in uersicu. numeratæ, quam sequitur ibi Bal. Cy. & Sal. licet Bal. ibi restringat eam, ut procedat, quãdo fructus illi, uel res amotę extarent, aliàs autem si consumptæ fuissent, procedit exceptio compensationis per notat. per glo. in d. l. diuortio. §. ob donationes. & Doctores ibi. Et hoc puto uerum: quoniam nec iura per glossam illam allegata contradicunt. Et dicit Bald. ibi glossam illam esse mirabilem. Bal. in d. §. ob donationes. & in l. dotis fructus. ff. de don. dicit per glo. in d. §. ob donationes. quòd licet fructus percepti ante matrimonium dicantur esse dotis, & in dotem conuertantur, ut in l. si ante. ff. sol. matr. & in d. l. dotis. tamen secus in fructibus perceptis post solutum matrimonium: & idem simpliciter tenet Ang. ibi. Imo. Paul. & Rom. ibi dant alium intellectum, uidelicet quòd gloss. illa non uoluit dicere, quod dixit Bald. qui malè loquutus est secundùm eos, sed noluit sentire, quòd aliud sit in fructibus, quàm in dote, quasi satis sit, quòd lex faueat ipsi rei principaliter datæ in dotem absque eo ꝙ faueat fructibus perceptis ante contractum matrimonium, uel post. Et contra Bal. ꝙ fructus percepti etiam solu. mat. dicantur esse dotis, est tex. apertus in l. si marito. §. fi. in uers. minorem dotem. ff. sol. mat. ubi dicit Pau. quòd est casus contra Bal.

2 Colligitur ergo ex illa gl. secundũ Imo. & prædictos, †quòd ob res donatas possit maritus retinere fructus: ut ibi secundùm unum intellectum glossæ primæ declaratæ: ut suprà qui est notabilis. Et cum eo transit etiam ibi Raph. Sed hic uidetur contra communem opinionem Doctorum, qui uolunt idem esse in fructibus, quòd in alia re dotali: quia si conuertuntur in dotem, & sunt augmentum dotis, ut dixi, ergo statutum in dotem intelligitur etiam statutum in eius augmento per tex. in l. etiam. C. de iure dotium. & l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pac. do. & in l. si marito. §. fi. ff. eo. quam uoluit allegare glo. ibi, dum alleg. l. si filio. §. fi. ff. sol. ma. Alius ergo est communis intellectus Doct. ibi positus per glossam illam in sequenti contrario. Ex quo colligitur uera solutio etiã ad primum contrarium, scilicet quòd retentio fieri non potest de rebus dotalibus extantibus, sed de consumptis potest fieri compensatio pro rebus donatis, & consumptis, ut ibi, & l. res iudicatæ. §. 1. ff. sol. mat. & ibi dicitur.

CCXXXIIII. QVÆRO,

AN mulier possit obijcere compensationem in actione de dote ad sui utilitatem? Doct. quòd sic, in l. si filiofam. ff. sol. matrim.

CCXXXV. QVÆRO,

AN compensatio possit obijci in dote putatiua? Barto. ꝙ sic, in l. in insulam. §. fructus. ff. sol. mat. per illũ text. facit quod not. Dyn. & Barto. in l. si ante nuptias. eo. titu. ubi ꝙ in matrimonio putatiuo tenetᷣ maritus restituere fructus, nisi quatenus consumpsit in muliere.

CCXXXVI. QVÆRO,

SI extraneus fuit stipulatus dotem sibi reddi: an possit agere contra maritum insolidum. Gl. in l. 1. in prin. ff. sol. ma. sentit ꝙ sic, & sit communis opinio, uidetur quòd distingui debeat, qualiter concipiatur natura stipulationis, iuxta l. si prior. ff. sol. mat.

CCXXXVII. QVÆRO,

AN maritus putatiuus habeat priuilegium, nec conueniatur ultra quàm facere possit? Imo. in d. l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. tenet ꝙ non, allegat tex. & quod ini not. Ioan. And. in c. 1. de dote post diuortium restituenda idem tenet Iaco. de Bel. in l. 1. in fine. C. de rei uxo. actio. Idem tenet Imo. in l. si filio. la 2. ff. solu. mat. licet Rapha. contrarium teneat in l. si cum dotem. §. fin. ff. eo. sequutus glo. in d. c. 1. sed non est recedendum ab opinio. Ioann. Andr. Quò autem ad alia priuilegia dotis, an militent in dote putatiua, ponunt doctores in d. §. fin. & ponit Bart. in l. si concubina. in principio. ff. rerum a mota.

SVMMARIVM.

1 *Maritus non tenetur, nisi inquantum facere potest, sed hæc regula fallit. 20. modis.*

CCXXXVIII. QVÆRO,

QVANDO maritus habeat priuilegiũ, ne cõueniatᷣ, nisi inquantum facere potest, & quando nõ. Et nota re-
1 gulã, ꝙ † maritus non tenetur, nisi inquantum facere potest l. maritum. ff. sol. ma. Quod limita sex modis, ut ibi colligitur ex notatis per Barto. cuius dictis infra in aliquibus addam, vbi erit optimum.

Septimò limita non procedere in marito putatiuo, ut est text. not. in c. 1. in uersi. totam. de donat. inter uir. & uxor. secundùm uerum & communem intellectum. Ioann. And. & doct. quicquid ibi dicat gloss. Idem tenet Iacob. de Bel. in sua disputatione, quam ponit in l. 1. C. de rei uxor. actio. idem Pau. in d. l. diuortio. §. impendia. & ibi per Imo. ff. sol. mat. ubi allegat l. in insulam. §. fructus. ff. sol. mat. & Imo. in l. si filio. la 2. ff. sol. mat. licet Rapha. contra in d. l. si cum dotem. §. 1. ff. sol. mat. Sequutus gloss. in d. c. 1. & malè: quia contra text. illum in uerbo totam:

Octauò fallit, vbi maritus conueniretur ad dotem constituendam in matrimonio: eò quia malè uteretur re sua secundùm glo. & Cyn. in l. ubi. C. de iure dot. Sed in hoc contrariũ tenet glo. in l. si constante. in princip. ff. eo. dic ut per Bart. & alios in d. l. si constante in q. ult. partis, & ibi dixi.

Nonò fallit, si maritus sciens à principio illam non posse solidam dotem reddere, illam acceperit, uel confessus fuerit accepisse, glo. no. iuncto tex. in l. pen. ff. de iure dot. in glo. fin. not. Bar. in l. alia. §. eleganter. in fin. ff. sol. mat. Sed certè ista fallentia non potest adaptari ad. l. maritum. quia l. pen. loquitur in socero, qui promisit, & qui sciebat se statim soluendo non esse. Nos uerò loquimur in marito, qui licet tẽpore receptionis dotis sciat se esse inopem; tamen potest accipere & cõseruare, & sic totam restituere, ergo ex hoc argui non debet dolus. Sed imò uidetur, ꝙ militet hæc fallentia: quia si maritus recipiens dotem sciat se nihil habere præter dotem, licet eam integram conseruet, usque ad tempus restituẽdæ dotis, tamen scit, ꝙ de iure dicto tempore poterat tantùm de dote retinere ꝙ non egeret: ergo sequitur, ꝙ in eo ita recipiente uersatur dolus. Tamen adhuc puto, ꝙ nõ sit in dolo: quia licet sciret, se nihil habere præter dotem, quando illam recipit, tñ quia nõ erat illlico restituenda, sed demũ sol. mat. ideo cõtingere poterat, ꝙ efficeretᷣ soluẽdo, prout iura præsumũt. l. si defunctus. C. arbi. tu. l. cura. §. deficiẽtiũ. ff. de mune. & hono.

Decimò

Decimò fallit, si res dotales extent apud maritum, ut quia species sit in dotem mobilis, uel immobilis: quia marito non uidetur concessum hoc priuilegium, nisi quando dos data esset in rebus consistentibus pondere, numero, uel mensura. l. 1. §. cum autem. C. de rei uxo. act. pro hoc bene facit tex. in l. bonæfidei. ff. de pec. & tenet hoc Bal. in c. 1. in princ. de notis feudorum. & Imol. in l. si filio. ff. sol. mat. Sed Bar. in l. Nesennius. §. si feudum. ff. de re iu. & latius in d. l. si filio. la. 2. uult apertè contrarium, ideo dic ut ibi notat. Et idem uidetur dicendum, si res dotalis non extaret, sed extaret alia acquisita marito ex re dotali, per l. si cum dotem. §. fi. ff. sol. mat. & arg. l. Imperator. §. fi. cum seq. ff. de leg. 2. & uidetur tex. in l. marito. ff. de dona. inter uirum & uxor.

Vndecimò fallit, si maritus conuentus negauerit se esse maritum, per l. sed hoc ita. in fi. ff. de re iud. & l. utrum §. fi. cũ seq. ff. pro soc. & in terminis firmat Bar. per uerbum puto, in l. etiam. §. 1. ff. sol. mat.

Duodecimò fallit, ubi maritus promisisset alteri, quam mulieri restituere dotem: quia talis extraneus agit contra maritũ insolidum, ut dixi supra proximè.

Tertiodecimò fallit, si mulieri in iudicio iurasset, maritum sibi debere ex causa dotis centum marito deferente, an esset creditrix in dicta quantitate, ut est text. nota. iuncta glo. in l. eum qui. §. si mulier. ff. de iureiur. de cuius text. intellectu remitto ad ibi dicta post Bar.

Quartodecimò fallit, ubi ultra dilationem legalem marito esset concessa longior dilatio in restituenda dote, quam habere deberet de iure communi: ut in casu l. licet. cum ibi not. in glo. in uerbo causa. ff. de pact. do. ubi mulier potest propter inopiam uiri sibi in hoc præiudicare in dote. uidelicet concedendo longiorem dilationem uiro, qua elapsa non gaudet hoc beneficio, tex. est not. secundùm unã lect. gl. in l. sed si ex parte. §. soli. in uers. sed an etiam. ff. quod cum eo. tamen si bene ponderetur, contrarium uult ibi Bar. approbans ibi alium intellectum glo. quem etiam sequitur ibi Saly. Pro quibus allego bonum tex. in l. fi. C. qui bo. ce. pos. ubi si debitor quinquennales habuit inducias a creditoribus, priuatur facultate cedendi bonis, ergo per minores inducias non priuaretur dicta facultate. Posset tamen responderi, quòd imò etiam acceptis minoribus induciis priuaretur dicta facultate, ut est glo. not. in d. l. fi. & sic ille tex. facit pro prædicta limitatione, non tamen est mihi sine dubio, per l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. quia si pacto expresso non potest huic beneficio renunciari, ergo nec tacito l. qui ad certum. ff. loca. cum simil. Nec obst. tex. in l. fi. præallegata, tenendo glo. ibi, quia illud beneficium cedendi bonis, propter quod tenetur ultra, quàm facere possit. l. 3. ff. de cessio. bono. non est causatum a iure reuerentiali, prout in beneficio mariti. In illa enim l. fi. non debetur reuerentia à creditore debitori, imò magis econtra: quinimmo debitor dicitur seruus creditoris: ut no. gl. in l. fideicommissaria. §. si rem. ff. de leg. 3. & in l. 3. in uers. clientem. C. de do.

Decimoquintò fallit, si maritus, vel eius liberi artifices sint, ita ꝙ ex artificio commodè uiuere possint l. si maritus in id. & ibi not. doct. ff. sol. mat. & not. glo. in l. si quis argentum. §. sed & si quis. C. de dona.

Decimosextò fallit, si maritus errore soluit totam dotem, etiam non deducto ne egeat: quoniam tunc repetere aliquid non poterit: ut est casus in l. quod nomine. cum seq. ff. de condi. indeb. quod declara: ut per Bart. in l. ex diuerso. §. fin. & ibi not. ff. sol. mat.

Decimoseptimò fallit, si maritus hanc exceptionem opposuit: & ea reiecta iudex contra eum tulit sententiam insolidũ, à qua maritus non appellauit: quia in executione sententiæ non poterit de huiusmodi beneficio postmodum opponere: vt est gl. not. in l. Nesennius. §. fi. ff. de re iud. licet aliàs si non fuisset opposita ante sententiam, bene potuisset opponi in executione sententiæ, ut ibi plenè not.

Decimooctauò fallit, vbicunq; ista inopia marito obuenisset post sententiam contra eum latam, etiam si sine culpa sua obuenit: quoniam tunc huiusmodi beneficio vti non potest. l. rei iudicatæ. in prin. ff. sol. mat.

Decimononò fallit, quando maritus in bonis non habebat, nisi actionem mandati contra mulierem: puta ad centũ, quæ ipse petit: nam poterit mulier eum repellere opponendo compensationis exceptionem de quantitate dotis sibi mulieri restituenda, quæ similiter erat centum: licet si maritus habuisset penes se illa centum, mulier non potuisset insolidum exigere per d. l. maritum. Et est ratio: quia quædam honestè retinentur, quæ non honestè petuntur. l. 1. §. 1. ff. de var. & extraor. cogni. ita not. dicit Pau. in l. facere posse. ff. sol. matr. se putare tenendum per tex. in d. l. quod dictum est mirabile. & ideo non est uerum: quia contra tex. in l. quæcunque. ff. de compen. ubi nunquam potest opponi compensatio actori de alio debito, à quo debitor se tueri per aliquam exceptionem etiam reuerentialem potuisset, si contra eum ageret: unde quia maritus pro dote conuentus habet exceptionem, ne teneatur, nisi inquantum facere potest, ergo non debet pro dote integra opponi posse compensatio. Nec obstat d. l. facere posse: quia si rectè ponderetur, nihil obstat, ut patet in gl. 1. nam licet tex. ille probet, ꝙ nomen debitoris dicatur esse in patrimonio creditoris, id est mariti: non tamen hoc sufficit: quia imò principalius attendi debet: an in patrimonio tantum habeat, ꝙ agere non possit. Raph. in d. l. facere posse. tenet idem, ꝙ Pau. per illum text. & per l. nam & maritus. ff. de cond. indeb. quæ similiter nihil facit ad nostram quæstionem: quia ibi solùm dicitur illud, ꝙ supra retuli in 16. fallentia. Nec illud mirum: quia tutus exceptione temporali si soluat. non repetit. l. in diem. cũ sim. de cond. iudeb. maritus. n. habet hoc beneficium temporale. s. quousq; ad pinguiorem fortunam peruenerit, cum præsumatur in futurum ditari: ut dixi. unde ibi loquitur, quando interuenit solutio: sed in casu nostro nulla interuenit solutio, ergo &c. Præterea ego non uideo responsum ad d. l. quæcunque. terribiliter obstat contra eos.

Vigesimò fallit, quando propter delictum mulieris dos eēt confiscata: quoniam maritus à fisco conuentus pro dote non vtitur hoc beneficio secundùm Bal. in d. l. ꝙ nomine. allegat text. in l. si marito publico iudicio. in prin. ff. sol. mat. Sed quia ille tex. non probat istud, fortè lec. Bald. est defectiua. & facit: quia permutationem personæ mulieris non mutatur priuilegium mariti, ut no. in d. l. maritum. ergo &c. alias fallentias colliges ex his, quæ infra proximè dicam.

SVMMARIVM.

1 *Clausula, inquantum facere potest, quomodo intelligatur.*
2 *Dignitas viri non attenditur, si mulier sit inops, aliàs secus.*
3 *Alimenta debita titulo lucratiuo debent præstari pro modo redituum tantum, secus quando debentur ex titulo oneroso.*

CCXXXIX. QVÆRO,

1 QVID est dicere † inquantum facere potest, & an intelligatur salua dignitate quò ad uictum, & an cogatur uendere palatium, & emere domum minoris pretii? Gl. & Barto. in d. l. maritum. intelligunt, inquantum facere potest, deducto ne egeat: ut in l. in condemnatione. ff. de re. iu. Quod intelligunt Ia. de Are. Bal. & Ang. in d. l. si maritus. in eo. tit. ita ꝙ non habeatur aliquis respectus ad dignitatem: sed quò ad victum duntaxat: licet iudicio meo Bald. hoc clarè non firmet. Secundò Imol. ibi & Rapha. contrarium tenent, ar. l. nepos Proculo. ff. de uerb. signifi. & per text. in l. tutor secundùm dignitatem. in prin. ff. de administr. tut. & l. cùm in plures. §. pen. eo. tit. Idem tenet Bar. in l. 2. in prin. C. quod cum eo. ubi allegat in simili tex. in l. sed & si quid in ædificia. §. sufficienter. ff. de usufruct. Idem tenet Imol. in l. Nesennius. §. fin. ff. de re iudic. idem sensit Bald. in rubr. C. qui bo. ce. poss. Imol. in d. l. si maritus in id. dicit, quòd de mente

2 Barto. in d. l. si maritus. uidetur esse, quòd † si mulier sit inops, non attenditur dignitas uiri, aliàs secus. & hoc satis placet. An autem cogatur uendere palatium, ut emat domum minoris pretii, & ex residuo possit se alere, & restituere mulieri dotem suam integram? Bald. in d. l. si maritus. in id remittit se ad l. qui bonis. ff. de ces. bo. Imol. dicit, Bald. uoluisse inferre, maritum non cogi illud uendere, sed magis de dote poterit retinere, ne egeat. & idem expressim tenet Ang. in l. 1. C. de lega. dicens se ita consuluisse. Tamen Imol. in d. l. si maritus in id. contrarium tenet per l. qui potest facere, de re. iu. Ad d. l. qui bonis. respondet, quòd loquitur de bonis acquisitis post cessionem bonorum, in quibus magis fauetur debitori, quam creditori: quia maritus non tenetur, nisi inquantum facere potest, secus in acquisitis ante cessionem: quia omnia date oportet creditoribus, etiam si nudus remaneret. l. pen. & ibi no. ff. de ces. bon. Idem tenet Ang. in d. l. 2. C. quod cum eo. ubi etiam aliter respondet ad l. qui bonis.

nis. idem Bald. in l. quod nomine. ff. de condi. indeb. & in l. si. C. qui bono. ce. pos.

Sed pro alia parte, quòd maritus non teneatur uẽdere palatium, faciunt not. per Barto. in l. pen. in princip. ff. de ali. & ci. leg. & in l. Imperator. in fin. ff. ad Trebel. per illum tex. ubi habetur, quòd alimenta debent præstari secundùm quantitatem redituum, non autem de proprietate, vnde si non sufficiant reditus, & in hæreditate sit aliqua res pretiosa, modici tamen reditus, non tenentur hæredes illum uendere ad instantiam legatarij. Idem not. Ange. in d. l. Nesennius. §. fin. & ibi Imo. ff. de re iud. & Ange. in d. l. qui bonis. ubi etiam refert se consuluisse. Sed sequendo aliam partem, quam puto ueriorẽ,
3 posset responderi, quòd † in alimentis debitis titulo lucratiuo ista procedunt: quia illa debent præstari pro modo redituum tantùm: secus ubi deberentur ex causa onerosa, & ita procedunt arg. d. l. qui facere potest.

CCXL. QVÆRO,

AN mulier in libello contra maritum debeat petere solidum, uel inquantum facere potest maritus? Barto. in l. maritum. ff. solu. mat. tenet, quòd sufficit simpliciter petere. Adde, quòd idem tenet Barto. in l. si dubitetur. §. fin. ff. de fideiuss. Guli. Bald. & Paul. in l. pen. ff. quod cum eo. & Bald. in l. 2. eod. titu. ubi plura singularia ponit in hac materia. Idem Barto. in l. sunt qui putant. de re iud. & Bar. in l. ex diuerso. §. fin. ff. solu. mat. per scribentes in §. præterea. institu. de actio.

CCXLI. QVÆRO,

MVLIER inops an insolidum possit conuenire maritum? Barto. in d. l. maritum. dicit, mulierem præferendam: quia agris meis scientib. &c. l. præses. C. de serui. & aqua. Adde, quòd pro doct. facit l. bonafides. in uersicu. & probo. ff. deposi. limita hoc uerum, quando istud beneficium erat concessum miserationis causa, ut hic: secus si cõpetebat ex modificatione contra iuris rigorem: ut per Bald. in l. 2. C. quod cum eo. circa fin. Adde, quòd cum opi. Bart. simpliciter transit Bal. in l. si quis crediderit. ff. de pac. quã limita ut per Dyn. in l. ubi adhuc. in 10. q. C. de iu. dot. per Barto. & Bald. in l. si maritus. in id. ff. sol. mat. & Bald. in d. l. præses. nec placet sententia rusticorum, quam ponit Iac. de Bel. in sua disputatione in l. 1. C. de rei uxo. act. ubi tenet, ꝙ hoc casu dos debeat esse pro dimidia apud uirum, & pro alia dimidia apud vxorem, allegat d. l. vbi adhuc. quæ nihil facit: quia loquitur constante matrimonio, quo casu uiro uergente ad inopiam non habet locum opin. Barto. quia tunc est commune infortuniũ uiri & vxoris: & ita tenet Bald. in d. l. si quis crediderit.

CCXLII. QVÆRO,

BENEFICIVM ne conueniatur ultrà, quàm facere possit, an competat hæredibus mariti? Dic, ꝙ non extraneis, sed suis hæredibus sic, & intellige suis, id est ex se natis, etiam si non sint in potestate, de quo per Barto. in d. l. maritum. in fin. & l. quia personale. eod. titu.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium, ne maritus conueniatur vltra, quàm facere posit, an transeat ad defensorem, vel fideiussorem ipsius mariti.*

CCXLIII. QVÆRO,

1 AN tale beneficium † transeat ad defensorem, vel fideiussorem ipsius mariti. Vide Bar. in l. alia. in princ. post glo. ibi. ff. sol. mat. Et adde, quòd illud, quod patet ibi, de fideiussore mariti limitandum & declarãdum uenit: ut per Bar. in l. uerum. in princ. ff. pro socio.

a Cautela a enim est, ꝙ ipse interpellet maritum, quòd poterit maritus comparere pro eo, & allegare suum beneficium: & sic obtinebit, uel aliàs per obliquum priuetur suo priuilegio: nam fideiussor insolidum exactus posset postea similiter insolidum exigere: ita dicit Bar. in l. & fideiussor. ff. de re iud. & l. Stichum. §. quod vulgò. ff. de solu. per tex. satis peregrinũ in l. idemque. §. generaliter. ff. mand. Idẽ Imo. in l. cum filius. §. 1. in fin. ff. de uerbo. oblig. & per Barto. & Imo. in l. procurator. ad exhiben. l. 1. ff. rem. rat. hab. Idem Bald. in l. uerum. ff. pro soc. prædicta tamen intelligas procedere iuxta no. per Cy. in l. quoties. in fin. de preci. Impe. offer. uidelicet, quòd quando fideiussor insolidum exactus posset similiter ipse principalem insolidum exigere, aliàs secus: quia, pone cruce signatos habere priuilegium, ne infra decennium conueniri possint, quod est personale: ut l. exceptiones quæ persona. ff. de fideius. certè si conuenitur fideiussor, non poterunt cruce signati comparendo facere, quin exigatur fideiussor incontinenti: quia talis fideiussor non poterit statim cruce signatos conuenire: cum ergo isto casu non intersit principalis debitoris, ꝙ fideiussor utatur priuilegio, uel non, meritò cessat ratio Bart. in d. l. alia. supra allegata.

ADDITIO.

a Nota bonam cautelam.

CCXLIIII. QVÆRO,

PACTVM quòd maritus conueniatur ultra, quàm facere possit, an ualeat? Tex. Barto. & doct. quòd non, in l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. Adde, quod no. Cyn. in l. nec honorem. C. de episc. & cler. ubi uoluit, quòd ius reuerentiale, de quo in l. ad egregias. ff. de iureiur. non possit pacto remitti. Nec obst. tex. in l. quamuis. ff. de in ius uoc. in uersi. non inuitus. quia ibi ipso facto non curauit de tali iure reuerentiali: quoniam non opposuit, ꝙ quidem fieri debet, arg. l. quòd nomine. ff. de cond. indeb. non autem dicitur in d. l. quamuis, ꝙ possit fieri per pactum.

CCXLV. QVÆRO,

QVID econtra, an mulier possit pacisci, ꝙ insolidum teneatur marito: cum utique ipsa mulier condemnari non debeat, nisi inquantum facere potest, iuxta l. ex diuersa. in prin. ff. sol. mat. Pau. in l. rei iudic. §. socero. eo. tit. dicit uideri, ꝙ tale pactum ualeat: quia non reperitur iure cautum, ꝙ maritus teneatur reuerentiam exhibere vxori. sed bene econtra. Tamen ipse tenet contrarium propter societatem & cõnexitatem inter eos existentem, arg. l. aduersus. C. de crimine expila. hæredi. Adde Specu. idem tenentem in tit. de renun. & concl. §. 1. uersi. item est beneficium. pro quo facit: quia etiam vxori debetur reuerentia saltem ratione honoris matrimonij, & bene actæ uitæ. l. 1. cum seq. ff. rerum amo. Quid autem in milite clerico donatore, & in alijs, qui gaudent hoc eodẽ priuilegio, an possint pacto renũciare. uide per docto. in l. si quis crediderit. ff. de pact. uidẽ bon. tex. in l. stipendia. C. de execu. rei iud. & per doct. in l. sunt qui putant. ff. de re iud. & est tex. in c. si diligenti. de foro compet.

SVMAMRIVM.

1 *Maritus an posit facere pactum, quòd teneatur insolidum soluto matrimo.*

2 *Culpa viri circa res proprias non est sufficiens ad priuandum maritum priuilegio, ne conueniatur vltra, quàm facere posit, nisi talis culpa cadat in dolum.*

CCXLVI. QVÆRO,

1 SOLVTO matrimonio † an maritus possit facere pactum, ꝙ teneatur insolidum? Gloss. & Dyn. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matr. tenent quòd non, & tenendo eorum opi. Non ob. l. licet. ff. de pact. do. quia ibi illud pactum solu. matri. fit in detrimentum dotis: & tunc etiam non ualet nisi ex causa, hic autem ex pacto rẽdente ad fauorem dotis. Sed Gulie. Bar. Ang. & Pau. in d. §. eleganter. tenent contrariũ, scilicet ꝙ tale pactũ ualeat. Sed pro opin. Dy. facit, q a l. diuortio. ff. de neg. gest. in qua Bar. facit magnũ fundamẽtũ, nõ ꝓbat: quia maritũ ibi teneri insolidũ sol. mat. ex neg. gest. ab eo non est contra bonos mores: quia illud contingebat culpa uiri adhibita in dote, facit l. si rerum. ff. de re iu. & l. etiã. §. licet. ff. sol. mat. hic autem nulla fuerat culpa. Ex quo infert Imo. ꝙ ubi culpa est commissa à marito potest pacisci de perdendo beneficio, etiam si ex sola culpa hoc non perderet. dict. §. licet. & dict. l. diuortio. & ita concordat opinio, sequutus opinio. Barto, quan-

to. quando uiri culpa interuenit, aliàs stat cum Dyn. Sed hanc concordiam non puto ueram, quoniam in l. diuortio. uir. non conueniebatur actione de dote: sed nego. gest. nata sol. mat. unde non mirum si non gaudet beneficio: quoniam in nullo sapit naturam actionis de dote: nos autem loquimur, quando conueniebatur actione de dote. unde, licet talis actio nata sit sol. matr. tamen non cessat beneficium mariti. facit ad
2 hoc contra Imol. quia † culpa uiri circa res proprias non est sufficiens ad priuandum eum huiusmodi priuilegio, nisi talis culpa cadat in dolum, ut pulchrè nota. in d. §. licet. Et pro opi. Dyn. adduco: quia ubi maritus conueniretur expromissione facta sol. mat. ex causa dotis, non perdit hoc priuilegium, ut est casus in l. ꝙ si maritus. ff. de consti. pecu. & no. Bar. in l. si maritum. ff. sol. matr. ergo apparet, ꝙ reliquiæ matrimonialis reuerentiæ durant etiam quò ad id, quod geritur sol. ma. ex causa dotis. Et pro hoc patet responsio ad rationes Barto. qui et nõ vr̃ bene rñdere ad arg. l. in tẽpus. ff. de hære. instit.

CCXLVII. QVÆRO,

AN iuramento firmetur tale pactum, seu renunciatio. Barto. ꝙ non, in d. l. alia. §. eleganter. ff. sol. mat. Ad hæc uide Barto. in l. si quis pro eo. in primo, & ultimo membro. ff. de fideiuss. Bald. in l. pactum, qđ dotale. in 18. q. C. de colla. Barto. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Bal. in rub. C. de cond. ob. cau. & in l. non dubium. in 7. opposi. C. de leg. Imo. in repe. c. cùm contingat. in 17. char. de iureiur. per Imo. in l. si quis inquilinos. §. si quis. ff. de leg. 1. Bald. in c. 1. §. item sacramenta, ad fi. de pace iur. fir. Et adde vnum singulare uerbum Archi. in c. quamuis. de pac. in 6. quòd pactum inducẽs etiam solum ueniale peccatum non firmetur iuramento, qđ dictum est mirabile: & ideo non uidetur uerum, & cõtra tex. in d. c. quamuis. dum innuit, ꝙ ita demum non firmetur iuramento, si est inductiuum mortis æternæ: sed peccatum ueniale non uidetur esse huiusmodi, nisi præparatiuè, secũdùm Thomam 4. sen. q. 22. ergo &c.

CCXLVIII. QVÆRO,

AN tempus litis contestatæ, uel tempus sententiæ latæ, seu rei iudicatæ inspiciatur inquantum maritus facere possit? Barto. in l. rei iudicatæ. in prin. ff. sol. mat. tenet, quòd inspiciatur tempus rei iudicatæ. Ang. ibi dicit, quòd ubi quẽ esse locupletem non est causa solùm dandæ actionis, sed etiam moderandæ condemnationis, ꝙ tunc inspici debet utrunq; tempus, per l. si à patre. uers. quo tempore ff. de pet. hær. & idẽ tenet Ang. in l. in pupillo ff. de sol. Imol. dicit, ꝙ quando est causa solùm dandæ actionis, si superueniunt diuitiæ post lit. contest. ante sententiam prodest: quia ius superueniens actori ex causa de præterito conualidat iudicium l. si rem. §. fi. ff. de pign. act. pulchrè notatur in l. non potest. ff. de iud. Idem dixit Ang. in d. l. litis. Idem aliud subdit Bald. in d. l. rei iud. ꝙ quando illud est causa moderandę executionis, tunc quandocunq; ante executionem superueniat, etiam lata sentẽtia prodest agenti, allegatur §. in bonæfidei. insti. de act. sed melius facit l. pe. ff. de cessione bono.

CCXLIX. QVÆRO,

PATER mulieris, qui promisit dotem, an conueniatur ultra, quàm facere possit? Communis conclusio ꝙ non: ut per Barto. in l. alia. §. fi. & in l. rei iudi. §. fi. ff. sol. matr. facit, quod statim dicam infra proxima quæst.

SVMMARIVM.

1 *Pater mariti qui promisit dotem, an conueniatur vltra, quàm facere possit.*
2 *Pater mulieris si à principio fuit in dolo, promittendo dotem quam sciebat se soluere non posse, & conueniatur constante matri. an habeat priuilegium, quòd conueniri non possit, vltra quam facere potest.*

CCL. QVAERO,

1 QVID econtra † in patre ipsius mariti? Tex. in l. ex diuerso. ff. sol. mat. uidetur uelle, quòd eiusdem conditionis sit socer mariti, cuius conditionis est pater mariti: & per consequens ꝙ vnus sicut & alius indistinctè priuilegium habeat, ne teneatur, nisi inquantum facere potest. Sed tex. in l. sicut. cum l. seq. ff. de re iu. uidetur facere differentiam inter prædictos. s. quòd mater mariti indistinctè priuilegiũ habeat, pater uerò mulieris duntaxat, si conueniatur constante matrimonio non potest, quòd gl. in d. l. ex diuerso. uidetur reducere hæc iura ad concordiam, & uidetur, ꝙ vterq; socer habeat indistinctè priuilegium tam cõstante matrimonio, quàm soluto, nisi à principio interuenerit dolus soceri, per tex. in l. pen. in fi. ff. de iure do. & cum illa gl. transeunt communiter doct. excepto Paul. qui dicit, ꝙ aut loquitur in patre mariti: & tunc gaudet hoc beneficio: quia iura dicunt, eum gaudere hoc beneficio, & quia actio ad restituendum dotem dicitur sol. mat. & non ante. Sed uidetur malè loqui, quare etiam cõstante matrimonio potest conueniri actione de dote per l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. quo casu etiã habet hoc priuilegium: ut per Barto. in l. si constante. in prin. in 8. q. 2. patris, eo. tit. Item non placet opi. Pau. quia non distinguit in casu dicti matrimonii, an socer commiserit dolum, an non: & sic dicit contra d. l. pen. Adde, ꝙ idem Paul. in l. non tantùm. ff. de re iud. uidetur stare cum opi. gl. quàm supra retuli, scilicet ꝙ non sit differentia, an constante, an soluto matrimonio conueniatur: & an simus in patre mulieris, an mariti cessãte dolo.
2 Sed adhuc remanet mihi dubium, & non facile: † vtrum si pater mulieris à principio fuit in dolo promittẽdo dotem quã sciebat se soluere non posse, & conueniatur constante matrimonio, an habeat dictum beneficium: quia centum est ꝙ si soluto matrimonio conueniretur, non haberet. d. l. pe. Sed cõstante matrimonio stat difficultas, & si tenemus verba gl. quæ supra retuli, uidetur tex. in d. l. ex diuerso. & in d. l. pen. & in d. l. sed hoc ita. ad inuicem contrariari, & sit ita euidens cõtrarietas inter Iureconsultos in dictis iuribus, ꝙ uix defendi possunt: & uidetur dicendum, ꝙ non habeat dictum priuilegium, per d. l. sed hoc ita. in fin. in uers. doli. & l. uerum. ff. p soc. facit l. etiam. §. licet. ff. sol. mat. & istud dicitur tenere Pau. in d. l. ex diuerso. & idem uidetur sentire Bar. in d. l. alia. §. eleganter. in fin. ubi allegat d. l. pen. & non uidetur attendere aliquam differenriam inter prædictos: quia siue pater mariti recipiat dotem, sciens se non esse soluendo, siue pater mulieris promittat dotem, sciens se soluere eam non posse; cum uideãtur esse in dolo, perdunt hoc priuilegium secundùm eum.

In contrarium facit: quia si istud esset uerum, sequeretur, ꝙ nunquam esset differentia, siue conueniatur pater mulieris constante matrimonio, siue soluto. Cuius contrariũ uult expressè text. in d. l. sicut. cum l. seq. & contra d. l. pen. coniuncto fine cum princi. & istud uidetur uerius, quãdo dolus fuit commissus tempore obligationis contractæ, aliàs non uidetur posse defendi dicta contrarietas. Et ad d. l. sed hoc ita. & d. l. uerum. potest respondei, ꝙ loquitur de dolo, qui interuenit ex postfacto, scilicet circa facultatem soluendi, non autem à principio circa obligationem, quo casu siue cõstante. siue sol. mat. conueniatur, perdit hoc priuilegium; ut ibi. & ad hoc cogit. d. l. pen. ne contrarietur d. l. sed hoc ita. & in hoc passu Imol. in d. l. non tantùm. relinquit cogitandum.

CCLI. QVÆRO,

AN aliquo casu sit differentia inter prædictos soceros. Reperio quòd in duobns casibus differunt.

Primò; quia pater mariti siue conueniatur actione de dote, siue alia, & ad aliud, quàm ad dotem semper aduersus mulierem, idest nurum, utitur hoc beneficio, ita sonat d. l. non tantùm. cum l. seq. quòd secus est in patre mulieris; secundùm Raph. & Pau. in d. l. ex diuerso. ubi dicunt illum tex. esse ad hoc singularem. Et est uerum, licet illa iura apertè hoc dicãt in patre mariti; tamen dum postea lex sequens dicit, patrem mulieris eodem priuilegio gaudere, si cõueniatur actione de dote, exemplificatiuè loquitur, & ideo non uidetur regulam restringere, & per cõsequens vr̃ idẽ innuere in utroq; casu cũ non possit urgens ratio contraria assignari, & cum tex. in d. l. ex diuerso. eos æquiparet, licet in dote loquatur, & propter hoc uidetur dicta opin. Mod. non posse defendi. Nisi dicamus, ꝙ fortè posset reddi ratio diuersitatis, ꝙ pater mariti censetur loco patris mulieris, non autem econtra pater mulieris censetur loco patris uiri: quia uxor accedit uiro, non econtra, ut no. in d. l. sed hoc ita.

Secundus

Secundus est casus in d.l.pen. quia ibi pater mulieris, quoniam sciebat se dotem promissam soluere non posse, deprehenditur fuisse in dolo: quia præsumitur uoluisse generum circunuenire, quòd secus est in patre mariti, qui sciendo se esse inopem, dotem recepit à nuru, cum ex hoc in eò nullus dolus deprehenditur: cum posit dotem conseruare, & cum præsumatur in futurum ditari ante diem restitutionis dotis, & hanc differentiam sentit litera in d.l.sed hoc ita. iuncta l.præcedenti, quod not.

CCLII. QVÆRO,

ISTA uerba, inquantum facere potest, quomodo intelliguntur in ipsa muliere, quæ promisit dotem. Nam si conuenitur constante matr. non uidetur habere beneficium: cũ enim ali debeat a uiro, quomodo potest agere, aut matr. soluto conuenitur, & tunc nõ põt: quia non ualet pactum de lucrando ea superueniente. l. 2. ff. de pact. do. Dic, ꝙ illa uerba intelliguntur constante matrimonio, & ꝙ mulier uolebat dare, quicquid habebat: sed quia illud non sufficiebat, uir uolebat eam incarcerare uel repellere, certè habet hoc beneficiũ, ne conueniatur, nisi inquantum facere potest. Et ad prædicta uide Bar. & Imo. in l. ex diuerso. §. 1. ff. sol. mat.

CCLIII. QVAERO,

EXCEPTIO ne conueniatur ultra, quàm facere possit, an opponatur post sententiam? Imo. in l. ex diuerso. §. si in iudicio. ff. solu. mat. tenet quòd sic, & respondet ad d.l. peremptorias. C. sent. rescin. non poss. ꝙ hic est speciale, quicquid dicat Bar. in d. §. si in iudicio. Et assignat Imo. rationẽ, uidelicet propter reuerentiam matitalem, propter quam non potest expressè renũciare: ergo nec tacitè, allegat l. si mulier. ff. ad Velle. sed uoluit allegare l. tam & si. ff. ad Maced. Et idẽ dicit in donatione fauore liberalitatis, ut not. in l. si quis crediderit. ff. de pact. secus dicit in socio, & in alijs, qui habent dictum beneficium: quia non possunt opponere hanc exceptionem post sententiam, cum in eis non reperiatur expressum, quod est bene notandum.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quomodo dicatur condemnasse maritum insolidum per errorem, maximè si non fuit oppositum.*

2 *Sententia an valeat, si error non est expressus in sententia, sed ex actis apparet iudicem errasse.*

CCLIIII. QVÆRO,

1 QVOMODO † dicatur iudex condemnasse maritũ insolidum per errorem, maximè si non fuit oppositum, prout tenet Bar. in d.l. ex diuerso. §. si in iudicio? Quidam respondent, ꝙ tenet, si non sit oppositum, tamen iudex tenetur in sententia priuilegium reseruare. Sed non placet: quia officium suum non petitum impartiri non tenetur, iuxta l. 4. §. hoc aũt iudicium. ff. de dam. infec. Alij dicunt, ꝙ bene fuit oppositum, sed non discussũm, & propter hoc iuris errore ꝓcessit iudex ad condemnandum insolidum: cũ libellus fuisset simpliciter conceptus, nec uidetur, ꝙ aliquo modo posset intelligi tex. in d. §. si in iudicio. q̃n nullo modo fuit oppositũ per prædicta. Sed maius dubiũ est, qualiter põt iudex in casu nostro errorem exprimere? Respondet Pau. in d. §. si cum in iudicio. hoc esse, q̃n pronunciaret indiffinitè, non competere marito hoc beneficium aduersus vxorem, arg. l. 1. §. qui cõtra sacras. ff. quæ sententiæ sine appel. rescin. Sed si particulariter pronunciaret de hoc marito loquendo, quòd sibi non competit hoc priuilegium, non dicitur esse error expressus: quia esset dare casum, in quo sibi non competit, ut pulchrè dixi supra proximè, ubi posui. xx. fallentias ad l. maritum. nihil tamen allegat Paul. Vnde contra eum uidetur gloss. in l. fin. ff. de appela. reci. dum illa gloss. dicit, sufficere errorem esse expressum in sententia inspectis regulis iuris communis, licet non inspectis casibus specialibus. Et exemplificat, quando iudex pronunciauit seruum meum contra me esse torquendum simpliciter, licet in aliquibus casibus sit uerum dicere, quòd seruus potest contra dominum suum torqueri: tamen sententia erit nulla, facit in simili, quod not. Bar. in l. 2. ff. si quis in ius uoca. non ier. dum allegat c. præterea. cum ibi no. per Innoc. de dila. Sed sustineo dictum Paul. in uno casu, uidelicet quando ex actis constaret, maritum istum huiusmodi priuilegio non gaudere, tamen in dubio sententia referatur ad acta, secundum illa lata esse præsumatur. l. 3. C. de sent. quæ sine certa quan. c. cùm ad sedem. de rest. spo. expressio non ergo talis erroris uitiaret sententiam, ut in iuribus supra allega. Quod tamen pluribus modis limitatur, ut per Bald. & alios in l. cum prolatis. ff. de re iud.

2 † Sed quid si error non est expressus in sententia, sed ex actis apparet iudicem errasse, vtrum ualeat sententia, uide post Imo. in d. §. si in iudicio.

CCLV. QVÆRO.

QVID si ista exceptio fuit opposita in iudicio, & tamẽ ea non obstante iudex condemnauit maritum insolidũ, nunquid poterit post sententiam opponi? Rap. & Imol. in d.l. ex diuerso. §. si in iudicio. ff. sol. matr. tenent quòd sic, facit, quod not. in l. miles. §. decem. ff. de re iudi. & not. Imol. in l. sed hoc ita. eod. tit.

CCLVI. QVÆRO,

SI maritus, cui competebat ista exceptio, soluat insolidum, an possit repetere? Bar. in d.l. ex diuerso. §. 1. concludit ꝙ non, & veritas patebit ex his, quæ dixi supra in proxi. q.

CCLVII. QVÆRO,

AN ista exceptio competens marito ante sententiam, vel postquam est condemnatus, dicatur fauorabilis, uel odiosa, & an talis exceptio dicatur dubia. De primo articulo, an sit fauorabilis, uel odiosa dicendum, ut not. in l. quod nomine. ff. de cond. indeb. De secundo arg. Bar. in d. §. si in iudicio. tenet, ꝙ non dicatur dubia, imo est temporalis: quia lex præsumit ipsum peruenturum ad pinguiorem fortunam. Et ꝙ ista exceptio appelletur dilatoria & temporalis, vltra Barto. facit, quod no. gl magna in §. appellantur. insti. de excep. & per gl. & Bar. in l. 3. ff. de excep. & per gl. inter eos. in fin. ff. de re iu. Sal. in d.l. quod nomine. tenet contra Bart. scilicet, quòd hæc exceptio sit dubia: quia dubium est, an ante tempus mortis extinguatur, uel non: nam dubitatur, an sit peruenturus ad pinguiorem fortunam ante mortem, quæ ratio cessat in alijs exceptionibus temporalibus. Ad hoc tamen posset responderi ꝙ isto restpectu non est in consideratione, an sit dubia, sed solùm an ex eo ut sit futura perpetua uel temporalis, per l. sufficit. ff. de condi. indebi. ꝙ in casu huiusmodi exceptionis non contingit, ergo &c.

CCLVIII. QVÆRO.

AN beneficium, ne exigatur vltra, quàm facere possit competat filiis ipsius mariti? Videtur quòd sic: si sint nati ex eodem matrimonio in l. etiam. ff. sol. matr. facit, qđ dixi supra in q. an transeat ad hæredes. Et limita ut in prox. q.

CCLIX. QVÆRO,

SI vir relinquat vxori dotem, an filij habeant priuilegiũ, ne conueniantur ultra quàm facere possint. Barto. in quibusdam lecturis in d.l. etiam. ff. sol. matr. arguit ad partes, & relinquit cogitandum. Adde inquantum Barto. ibi allegat l. in condemnatione. cum gl. ff. de re. iu. quòd illa nihil facit, sed uoluit Bartol. allegare l. quod si maritus. ff. de consti. pecu. Et adde, ꝙ pro glo. in §. sed si uxor. instit. de leg. quæ uidet tenere, ꝙ isto casu nõ habent beneficiũ, dici põt, ꝙ procedat, quáre, ꝙ isto casu nõ habent beneficiũ, dici põt, ꝙ procedat, quáre ꝙ conueniretur ab uxore, ut eã liberarent à dotę promissa, & nõ tradita ipsi uiro, & tunc tenetur eam insolidũ liberare, ut est bonus tex. in l. depositi. §. si nuptura. ff. de pecu. & ita vř tenere Imol. in dict. l. etiam. & Bald. in l. 1. C. de priuileg. dotis.

SVMMARIVM.

1 *Priuignus mulieris an conueniatur insolidum.*

2 *Priuignus an gaudeat beneficio mariti.*

CCLX.

CCLX. QVÆRO,

1 AN priuignus † mulieris conueniatur insolidum? Gloss. in d.l.etiam.ff.sol.mat.tenet, ꝙ gaudeat beneficio mariti, licet Barto. ibi teneat contrarium, & allegat plures gloss. hoc idem tenentes.

Adde, ꝙ pro gloss. in d.l.etiam. scilicet ꝙ priuignus gau-
2 deat † beneficio mariti, facit, ꝙ istud priuilegium non conceditur ratione matrimonij, sed reuerentiæ mariti, ut in l. alia. §.eleganter.eo.titu.ergo uidetur, ꝙ transeat ad omnes filios. Et pro hoc facit, quod not.in l.dabimus.in l.3.ff. de priuile. cred.inquantum dicit, ꝙ transit ad suos. Et sui dicuntur omnes existentes in patria potestate, dato ꝙ ex pluribus matrimonijs sint procreati. Sed cum opinio. Barto. concordat Iac. de Bel.in sua disputatione, quam ponit in l.1.C.de rei uxo. actio.& Bart. & Bald.in l.1.C.de priui.dotis.& Bald.in l. assiduis. Mouentur per text.in l.etiam.in uersicu.filios mulieris. ergo in alijs sumus in regula l.quia tale.ff.solu.mat. Ad idem allegant d.l.assiduis.in uersicu.anterioris matrimonij, iuncto uersicu.paterno. Nec ob.glo.in d.l.dabimus.quia reprobatur communiter per Barto.& alios in d.l. quia tale. per text.in l. non solùm.§.qui tutelæ. ff. de ritu nupt. & ad hanc quæstionem facit, quod dicam infra proxi.q.

CCLXI. QVÆRO,

AN istud beneficium transeat ad nepotes, idest ad filios filiorum eiusdem matrimonij? Aug.in d.l.etiam. ff.sol. mat.in prin.tenet ꝙ non: quia nati sunt ex alio matrimonio, & istud matrimonium non competit, nisi marito, & filijs natis ex eodem matrimonio, ut supra proxi. q.& idem sequitur Imo.in d.l.etiam.

CCLXII. QVÆRO,

QVALITER maritus perdat istud beneficiũ, si cõmiserit dolum circa administrationem rerum suarum, & quid in rebus ipsius mulieris? Barto.tangit & scribentes in l.etiam.§.1.ff.sol.mat.& communis conclusio habet, ꝙ propter dolum perdat istud beneficium.

CCLXIII. QVÆRO,

QVID si lata culpa maritus dilapidauit bona sua, an perdat istud beneficium? Nico.de Neapo. in d. l. etiam §.licet.ff.sol.mat.refert Dyn.dixisse, quòd non perdit hoc beneficium, allegat glo.hoc pungentem in l. mulier. §. si hæres. in uersicu.consueta negligentia, aliàs comparata negligentia. ff.ad Treb. Sed idem Nico.ibi tenet contrarium, scilicet quãdo in casu nostro lata culpa æquiparaetur dolo, & sicut propter dolum maritus perdit istud beneficium, ita etiam propter latam culpam. Raph.in d.l.etiam.§.1.tenet, quod primò dixi. Mouetur: quia tex. ibi requirit animum fraudandi mulierem in dote restituenda, & in bona propria dissipanda, qui quidam animus fraudandi non possit consistere in meris finibus latæ culpæ: quia tunc esset dolus, & non culpa, & hoc satis placet.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si committat culpam in rebus dotalibus, pendat beneficium, quòd non conueniatur vltra quàm facere possit.*

2 *Dolus quomodo probetur, & qualiter differt à lata culpa.*

CCLXIIII. QVÆRO,

1 QVID si † committit culpam in rebus dotalib. an perdat istud beneficium? Bar.tenet ꝙ non, in d.l.etiam.§.1.& idem sequitur Imo.& Raph.ibi, & Iaco.de Bel. in l.1.§.cum autem.de rei uxo.actio. Et pro hoc facit: quia iure caueatur, quòd nunquam habeat locum pœna priuationis à beneficio, nisi expressè à iure imponatur, ut est text.in §. cum igitur.in auth.de non elig.secun.nub.ibi, nulla lex est, quæ hoc dicat, quem pro notabili allegat Bald.in auth.ex testamento. C.de secun.nupt.& gloss.15.q.8.in summa. Sed Bald. in d.l. etiam.§.1.tenet contrarium, pro qua opin. uidetur text.à cõtrario sensu in d.§.cùm autem. Sed mihi placet præcedẽs opinio. per text. in d.l.etiam.§.1.à contrario sensu: quia si per dolum dicitur hoc beneficium amitti, ergo à contrario sensu probat, non sufficere culpam. Nec obst.quod not.gloss.in l. verum.§.tempus.ff. pro soc. quia licet largo modo quælibet culpa appelletur dolus.l.si ex causa.§.si mulier.in gloss. ff. de dolo.& l.quod quis.ff.de regu.iur. Vnde dixit Bart.in l.quod Nerua.in 2.char.ff.depositi. ꝙ ille, qui promisit de culpa famuli, tenetur etiã de dolo, quod est mirabile, ut obligatio augeatur, & plus intelligatur, quàm sit expressum, & illud dictum sequitur dom. Abba.in c.1. de commodato. Tamen in materia nostra dolus sumitur in primo significatu, quoniam, ut dixi, agitur de pœna priuationis à beneficio. Sed dubium stat, an ista procedant in culpa lata commissa in dotalibus. Et licet doctores non explicent: tamen uidetur, quòd sit sufficiẽs ad perdendum hoc beneficium: quoniam cũ regulariter culpa lata æquipararetur dolo.l.1. si mensor falsum modum dixe. exceptis aliquibus casibus.inter quos non est iste, de quibus in l.in actionibus.ff.de in litem iurando, & illud, quod supra dixi, limitari debet procedere in culpa leui.

2 † Qualiter autem probetur dolus, & in quibus differat a à la-
a ta, uide text.in l.1.§.dolum.ff.de dolo.& glo.in l.Fulcinius.§. quid sit latitare. & ibi per Barto. ex quibus causis in pos. ea. per cano.in c.bonafides.de deposito. in c. 1.de commodato, glo.in l.apud Celsum.de doli excep.

ADDITIO.

a Differt. Adde his, si dolus in libello deducatur, & probetur lata culpa, non sufficit, sed debet ferri absolutoria, & tunc nõ æquiparantur dolus & lata culpa, gloss. not. in l.illud.uersi. in hoc iudicio.ff.de lib.causa.& Bal.in l.2.C.de proba. & Alex. in l.quod Nerua.ad fin.ff.depo.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si negauit illud, quod erat causa beneficij concedendi, puta quòd nunquam fuisset matrimonium inter eos, perdit beneficium, quòd non conuenitur vltra quàm facere posit, quod limita, vt num.2.& 3.*

CCLXV. QVÆRO,

1 QVID si † maritus negauit illud, quod erat causa huius beneficij concedendi, puta ꝙ nunquam fuisset matrimonium inter eos, an perdat istud beneficium? Barto.in d. l.etiam.§.licet.circa fin.tenet ꝙ sic. Adde, quod idem tenet Barto.in auth.contra qui propriam.in 3.colu. C. de non nume.pecu. ubi loquitur de fideiussore, qui negauit se fideiussorem. Sed limita hoc uerum, nisi ante litem contestatam pœniteret, & confiteretur matrimonium.l.electio.§. neque. & ibi uide omnino Bald.de noxa. & fuit originale dictum Iaco. de Aret. quem refert Ange.in l.sed hoc ita.ff. de re iu. Idem tenet Rayn. Ang. Imo.& Pau.in l.sed si dubitetur.§.1. ff. de fideiuss.& Bald.in l.de ætate.§.fin.ff.de interroga. actio. & fuit de mente gloss.not.in l.inde Neratius. §. hæc actio.ff.ad leg. Aquil.& not.gloss.in §.item mixta.institu.de actio. Quod intellige uerum, si mulier uelit acceptare confessionem mariti, sed si nollet uti eius confessione, imò uellet ipsa probare per testes negationem mariti esse falsam, non iuuabit maritum confessio sua, ita eleganter uoluit Bart.in l.eum qui. in princip.per illum tex.ff.de iureiur. circa quod pulchrè uide nota. per Bal.in c.1.§.porrò. in titu. quæ fuerit prima causa benefcij amitt.& in l.quidam æstimauerunt. ff. si cert.pet. & Ange.in authen.de trien.& semiss.per Bald.in l.ea quæ.in 10.& 11.q.C.de cond.indeb.& in l.1.in 3.& pen.colum. C.de fur. & in l.error.in 7.& 8.colum. C.de iu.& fa. igno. & in l. 1.in 4.colum. C. de confes.

Secundò limita prædicta procedere, si maritus specialiter negauit matrimonium, uel se maritum fuisse, secus si porrecto libello vxoris, in quo ipsa narrabat matrimonium, & dotis traditionem, & maritus generaliter negasset petita in libello, ita signanter dicit Barto.in d.l.sed dubitetur.§. 1. cum quo ibi transit Imo.idem tenet ibi Paul.de quo uide Bald.in l.1.in ultim.colum. C.de lit.contest.& Bald.in l.1. C.de ædi. actio.dominus Anto.in c.1.in ultima charta, de lit.contest. & cum

cum opin. Barto. transit Salyce. in l. cum precum. C. de liber. causa. quia talis negatio non refertur ad ea quæ ipsi neganti sunt fauorabiliora. Pro hoc facit in argu. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. iuncta l. 1. de except. & in simili uide Barto. in l. si cui. §. filio. ff. de leg. 1.

2 Tertiò limita prædicta non procedere. † ubi dicta negatio dolo facta non fuerit, uel lata culpa, & ita limitantur omnes leges punientes secundùm Bald. in capit. uasallus. el primo. per illum text. in titu. si de feudo fuerit contro. inter dominum & agn. facit gloss. & ibi Angel. in l. fina. in princip. ff. de rei uendic.

3 Quartò limita procedere, † nisi libellus actoris esset ineptè formatus: quia tunc quælibet negatio rei non facit eum incidere in pœnam, & idem esset, si in aliqua parte actor plus petijsset, quàm habere debuisset: ita singulariter uult Bald. in l. edita. in repeti. Paduana, in pen. colu. C. de eden. allegat text. quem dicit no. in l. 1. à contrario sensu. C. de his quæ pœnæ nomine.

CCLXVI. QVÆRO,

AN illa actio, quæ fit propter inopiam uiri, fiat insolidum, uel inquantum uir facere potest. Vide supra eo. §. in materia inopiæ.

CCLXVII. QVÆRO,

AN illud, quod habet maritus in nominibus debitorum, dicatur habere in patrimonio, ut dicatur intantum facere posse. Dic quòd sic, si debitores sint soluendo: quia requiritur, quòd uir possit facere de iure, & facto: quia aliàs inanis est actio &c. l. nam is. ff. de dolo. ita est de mente gloss. Barto. & Imol. in l. facere posse. ff. sol. matr.

CCLXVIII. QVÆRO,

SI maritus promittat mihi soluto matr. dotem, an intelligatur cum hoc, ne conueniatur ultra, quàm facere possit. Barto. in l. si prior. ff. sol. matr. sequendo gloss. ibi distinguit. Aut maritus promittit simpliciter, quod debet, intelligitur deducto, ne egeat. Aut promisit centum, quæ debet, & sic expressit quantitatem, & tunc conuenitur insolidum. Adde, quòd istud uerum, etiam si talis delegatio fuisset facta ex causa lucratiua, ita tenet Barto. in l. doli. in princip. in 3. col. ff. de noua. & Barto. in l. qui id quod. §. fina. de dona. & de materia huius q. uide gloss. Bar. & Doct. in l. quod nomine. ff. de condi. indebi. & in l. Stichum. §. legata. ff. de noua. & in l. si creditori. in princip. ff. de lega. 1.

CCLXIX. QVÆRO,

SI maritus promisit alteri dotem, quam mulier adhibuit ad stipulandum, an teneatur ipsis stipulatoribus insolidum. Dixi supra eo. §. in duobus locis.

Primò in materia, quando mulier adhibet alium ad stipulandum.

Secundò, quando extraneus ipse dat dotem, & stipulatur eam sibi reddi, an agat insolidum, & est in principio huius uersiculi.

CCLXX. QVÆRO,

SI fiscus succedat uxori, an maritus perdat suum beneficium. Tex. est apertus quod non, in l. si maritus. ff. soluto matrimonio.

CCLXXI. QVAERO,

a SI maritus locauit fundum dotalem, deinde, solutum est matrimonium, utrum uxor teneatur stare colono. a Tex. in l. filio. §. si uir. ff. sol. matr. uidetur quòd sic, quod limita ut in proxi. q.

ADDITIO.

a Colono. nota hic, quòd maritus, qui locauit fundum dotalem, tenetur stare colono. sol. mat.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an teneatur stare colono præcisè vel causatiuè.*

CCLXXII. QVAERO,

1 AN præcisè † uel causatiuè mulier teneatur stare colono. Bart. in lec. Moder. in d. l. si filiofa. §. si uir. tenet, quòd causatiuè: quia tenetur cauere marito de interesse, prout ibi dicitur, sed præcisè stare non cogitur. Idem tenet Nicol. de Neap. Imol. Paul. Raph. & Ro. & Dyn. & Imol. in l. diuortio. in princ. eo. tit. & Cyn. & Salycet. in l. emptorem. C. loca. & sentit gl. in §. fi. in 2. solut. ff. de dote præleg. Sed Bal. & Ang. in d. §. si uir. & in l. diuortio. & in l. 1. in penult. colum. C. de iure fisci, lib. 10. tenent, quòd non, imò præcisè stare cogitur per tex. in d. §. si uir. quem ita intelligunt. Et ista opinio uidetur satis sustentabilis. Alii. distinguunt, aut maritus locauerat fundum ad unum annum tantùm, & tunc procedebat opi. quòd præcisè cogatur mulier stare colono: datur enim dos uiro, ut utatur & fruatur pro oneribus: ergo uidetur dare licentiam, quòd etiam locare possit; quoniam facultas locandi dicitur esse in fructibus. l. cum antiquitas. C. de usufruc. Aut est facta locatio ultra annum, & tunc aut singulo anno percipiebantur fructus, & tunc maritus dicitur esse in aliquali culpa locando ultra annum, cùm non habeat plenum dominium. Secus si singulo biennio, uel quinquennio percipiebantur fructus. Et hæc fuit ratio Iurisconsulti in l. si quis domum. ff. loca. & ibi notat Bald. & istud satis applaudet literæ in d. §. si uir. dum text. primò dicit factam locationem ad quinquennium, & postea subdit illa uerba, si quid post unius anni &c. maximè retento, quod ille uersiculus non restringatur.

CCLXXIII. QVAERO,

AVID si locatio fuisset facta per maritum cum fraude in perniciem mulieris. Exemplum in muliere grauiter existente infirma locauit maritus fundum, sicut dicitur in d. §. si uir. certè hæres uxoris postea incontinenti defunctæ non tenebitur stare colono causatiuè, nec præcisè. Ita notanter colligitur ex uerbis Cyn. in l. emptorem. C. loca. facit text. similiter in l. filiæ. ff. sol. matr. bene facit text. in l. in uenditione. §. 1. de bo. auth. iudi. possiden.

CCLXXIIII. QVÆRO,

AN in dote putatiua cesset retentio propter impensas, sicut pro uera. Barto. in l. si cum dotem. §. si mulier. per illum text. ff. sol. matr. tenet quòd non: quia dos putatiua non gaudet priuilegio dotis ueræ quò ad talem retentionem, de quò dixi suprà §. 1. circa finem.

CCLXXV. QVÆRO,

AN in actione de peculio uxor putatiua præferatur domino. Dic quòd non: quia peculium non intelligitur nisi primò deducto &c. Eo quòd debetur domino. l. sed & si damnum. §. peculio. ff. de pecu. & idem uidetur dicendum in omnibus creditoribus, etiam priuilegiatis. l. ex factis. & ibi notatur ff. de pecu. & hoc est, quod sensit gloss. in l. si cum dotem. §. si mulier. Quam limita, scilicet non habere locum in rebus extantibus, quas uxor putatiua dedit in dotem, ut infrà proxi. q.

CCLXXVI. QVÆRO,

QVID in rebus extantibus, quas uxor putatiua dedit in dotem, an præferatur domino. Barto. tenet quòd sic in d. l. si cum dotem. §. si mulier. & est ratio secundum Imol. & Doct. quia illæ res non sunt peculii, & ideo dominus non potest de eis aliquid deducere. l. deposui. in princip. ff. de pec. Io. Camp. de Bononia. I. V. Doct. excellentissimus.

PARS

PARS QVARTA.

DE PACTIS DOTALIBVS. Et de fundo dotali. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod fit deterior conditio dotis in præiudicium mariti, an valeat.*
2 *Maritus si faciat pactum de non petendo dotem promissam, an valeat tale pactum.*
3 *Pactum, per quod vir perdit omnes fructus, non valet.*

I. QVÆRO,

1 AN valeat pactum, per quod fiat † deterior conditio dotis in præiudicium mariti. Glos. 1. in l. socer. §. Lucius. ff. solu. matri. innuit quòd sic. Sed in contrarium facit text. in l. 4. ff. de pac. do.

Pro concordia posset dici. Aut vir facit pactum circa dotem promissam: aut facit pactum circa dotem datam.

Primo casu, aut facit istud pactum constante matrimonio: aut ante conttactum matrimonio, & de hoc dixi suprà §. 1. dum pono quæstionem de confessione mariti, qui cõfitetur &c. aut facit pactum de dote reddenda: tamen adhuc dico, ꝙ si constante matrimonio fiat, non uidetur ualere, cum sapiat donationem, nisi fortè in recompensationem factum esset. Vel aliter dico, aut maritus confitetur se recepisse dotem promissam, quam non recepit, & tunc procedit, quod dicam in-
2 frà proximo §. Aut † maritus facit pactum de non petendo dotem promissam, tunc procedit hæc quæstio. In quo dico, ꝙ non valet, nisi fortè mulier deberet se alere, uel promittens dotem pro ea: nam & fructus dotis datæ constante matrimonio possunt dicta de causa dari mulieri, ut se aleret. l. ex annuo. & ibi not. ff. de dona. inter uir.

Secundo casu quando fit ante matrimonium, tunc uidetur idem dicendum, per l. quod sponsæ. C. de do. ante nup. Nam uidetur conferri in tempus matrimonij: ideo non uidetur ualere.

In contrarium, ꝙ imò ualeat, stringit d. §. Lucius. & quod habetur in l. Iulia. ff. de iure do. Nec ob. d. l. quod sponsæ. quia loquitur, quando uir de proprio aliquid dat mulieri. Non autem quando super dote promissa paciscitur, quod uidetur esse licitum, cum etiam posset mulierem absque do-
a te recipere. l. fi. C. de do. ante nupt. Imol a in d. §. Lucius. relinquit super hoc cogitandum.

Mihi uidetur, quòd de hoc sit casus apertus in l. si pater. §. 2. ff. de pact. do. qui melius probat, quàm dictus §. Lucius. & quàm d. l. Iul. quia in dictis iuribus dicitur uiuo patre, uel uiua muliere, & sic potius difertur exactio quam remittatur. Sed in d. §. indistinctè uidetur remitt. Et pro prædicta responsione, quam dedi ad d. l. quod sponsæ. bene facit, quod habetur in l. si liberis §. fina. ff. de pact. do. ubi rectè considerando uidetur probari dicta responsio. Per quam habes notabilem limitationem ad d. l. quod sponsæ. alias limitationes posui suprà in §. 1. in quæstione, maritus confitendo possit constituere dotem uxori suę.

Secundo casu quando dos fuit data, conclude, ꝙ si fit pactum, per quod diminuitur ius dotis. Aut fit constante matrimonio, & cadit in donationem, ita ꝙ mulier efficitur locupletior, & tunc non ualet d. l. si liberis. §. fi. secus si fieret solum pactum, quòd esset periculo mariti res, quæ alias non esset. l. Pompo. ff. de pact. do. nam tunc ualet ut ibi. Aut fit pactum ante matrimonium, & tunc siue sit pactum, per quod minuitur ius dotis in fructibus, non tamen ex toto omnes perduntur, ut si fiat pactum, ꝙ certo creditori mulieris de fructibus satisfiat, uel ꝙ ipsa mulier lucretur fructus ultimi anni matrimonii, & tunc ualet d. l. si liberis. §. fi.

3 † Secus si fiat pactum, per quod uir perdat omnes fructus: quia tunc non ualeret, quasi sit contra substantiã actus, de quo agitur: cum debeat dos data deseruire oneribus matrimonii, & ita loquitur d. l. 4 facit l. cum precario ff. de precario. Fallit in casu d. l. 4. quando propter pactum prædictum mulier duplum dedisset uiro eius, quod aliàs esset datura, non sustinetur pactum, cum saltem aliquod emolumentum possit habere ex usu pretij redigendi ex fructib. dotis, quando non renascuntur, sed semel tantùm percipiũtur, an spectent ad maritum, licet impropriè dicantur fructus. Generaliter autem concludo, ꝙ pactum ad præiudicium mariti super dote ualet. facit, quod habetur in l. de die. & in l. Attilicinius. & ibi notat gl. & Saly. ff. de pact. dotal.

ADDITIO.

a Imol. Adde hic, ꝙ Io. de Imo. in l. si socer. §. Lucius. so. mat. declarando, an pactum de dote non petenda ualeat, facit duos articulos, primus est, an ualeat pactum circa dotem, si fiat deterior conditio dotis in præiudicium mariti, & tunc si fiat pactum constante matrimonio, puta de non petenda dote ualet. Idem si pactum fuit factum ante contractum matrimonium, & collatũ in tempus matrimonii. Secundus articulus est, an pactũ ualeat in p̃iudiciũ mulieris ab ea in dote factũ, & concludit, ꝙ si fit factũ ante contractũ matrimoniũ, ꝙ ualebit, secus si post. Idem dicit, si mulier faceret pactũ sol. matri. quia non ualeret in præiudicium mulieris. uide Alex. in d. §. Lucius.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quod facit mulier de dote non petenda, an valeat.*

II. QVÆRO,

1 AN ualeat † pactum, quod facit mulier de dote petenda, & sic tendens ad præiudicium ipsius mulieris? Et uidetur indistinctè non ualere per l. de die. & l. Attilicinius. ff. de pact. do. In contrarium uidetur tex. in l. & hæredi. §. filiæ. ff. de pact. & in l. cùm dos. ff. de pact. dot. & in l. 2. uers. nec cogitur. solu. mat. & in l. quæ dotis. eo. titu. Intelligendo, ꝙ in dictis iuribus extraneis annimo donandi fuit adhibitus ad stipulandum dotem. Glos. in hoc uariant, ut patet in d. §. filiæ. & in d. l. cum dos. & omissis superfluis potest concludi, ꝙ aut mulier facit pactum de dote non petenda, & tunc considerandum est ꝙ iura in certis casibus uidentur tolerare illud pactum, & in certis prohibere, ut l. 2. de pact. do. & not. gl. melior de corpore iuris in l. 1. ff. de dote præle. nam põt valere, si fiat in casu soluti matri. per mortem mulieris præmoriente uiro, uel ẽt si fiat in casu dissoluti matrimonii per diuortiũ secundùm ĩpa Digestorum, si soluatur communi copula interueniente, & liberis existentibus, uel etiam culpa mulieris eo casu, quo propter solam culpam deberet perdere dotem. l. Lucius. & l. uiro atq; uxore. ff. sol. mat. Secus si fiat in casu dissoluti matrimonii per mortem uiri muliere superstite, uel etiam in casu diuortii extra casus prædictos. His præmissis considero, ꝙ aut tale pactum, ꝙ dos non petatur per mulierem, fit constante matrimonio: aut fit ante matrimonium: aut fit post ipsum dissolutum. Primo casu, si fit constante matrimonio, non ualet: cum sapiat uim donationis per ea, quæ habentur in l. si liberis. §. fin. & in l. si pater. §. 2. de pac. do. & sic intelligo glo. quæ apertè hoc dixit in l. & hæredi. §. filiæ. ff. de pact. Si uerò fiat ante matrimonium, tunc ualet, per d. §. filiæ. Nec ob. si dixeris, quòd imò debet ualere, etiam si fiat constante matrimonio, cum conferatur in tempus dissoluti matrimonii, & sic quodammodo in tempus permissum per l. si cùm uxori. §. fi. cum seq. ff. de dona. inter virum. & hoc uidetur sensisse glo. in l. quod sponsæ. C. de donat. ante nupt. Quia potest responderi, ꝙ ita demum, quòd confertur in tempus soluti matrimonii, si fit constante matrimonio, uidelicet, quando agitur de modico pręiudicio, ut quia est donatio reuocabilis sui natura, sicut est donatio causa mortis, & ita loquitur d. l. si cùm uxori. & sic debet intelligi gloss. in d. l. quod sponsæ. secus si sit magni præiudicii: ut quia sit irreuocabilis, sicut donatio inter uiuos: quia tunc non ualet, etiam si conferatur in tempus soluti matrimonii, ut est casus singu. in l. ubi ita donatur. ff. de donat. causa mort. Et secundùm hoc ratio, quam ponit Iurisconsul. in d. l. si cùm uxori. §. fina. fuit transcursoria & persuasiua, & ad illam debes subaudire maximè. Vel si uis eam indistinctè saluare, uide Imol. in l. diuortio. ff. de uerb. obliga. Si uerò fiat dictum pactũ ante matrimoniũ,

&tunc

& tunc uidetur, ꝙ ualeat, argumen. d. l. si liberis. §. fin. & hoc etiam tenet gloss. in d. l. & hæredi. §. filia.

Sed in contrarium stringit. d. l. Attilicinius. & d. l. de die. arguendo à fortiori, & hoc voluit tenere glos. in d. l. cum dos. Potest dici, ꝙ tale pactum ualeat in casu, in quo aliàs à iure permittitur, prout dixi suprà præmittẽdo, sed in alijs casibus, in quibus à iure non permittitur, non valebit pactum. Non obst. d. l. si liberis. quia ibi pactum respicit præiudicium mariti iuxta ea, quæ dixi supra proxi. q. Si uerò fiat dictum pactum soluto matrimonio, & tunc aut interuenit iusta causa, & tunc ualebit pactum, argũm. d. l. licet. & sic intelligatur glo. in d. l. cum dos. Si uerò non interueniat iusta causa, tunc secus per d. l. licet. non cauillando eam. Dico autem iustam causam satis adesse, si fiat in casu, in quo aliàs à iure permittitur ante matrimonium, quod quando sit, dixi suprà. §. proxi. in hac ead. quæ.

III. QVÆRO,

AN valeat pactum, quod facit mulier de dote petenda vlteriori die, quàm sit à iure statutum. Conclu de, quòd si fit constante matrimonio, uel ante, non ualet, quasi aduersetur publicæ utilitati: cũ induceretur mulier ad tardius nubendum contra mentem. l. pen. ff. soluto matrimonio. Idem si dictum pactum fiat post solutum matrimonium saluo, nisi iusta causa tunc interueniat: quia fortè propter paupertatem mariti non potest statim solui, ut est tex. cum gloss. in l. licet. ff. de pact. dot.

Prædicta uera, quando fit pactum per ipsam mulierem, sed si fieret per patrem mulieris dantem dotem, tũc hoc casu ualeret propter reuerentiam paternæ pietatis, ut est casus no. in l. aliud. ff. de pact. dot. & pro hoc facit: quia ipse pater habet onus maritandi eam, & tradendi dotem etiam secundo uiro, authen. sed quanuis. C. de rei vxo. act. vnde uidetur quodammodo magis sibi præiudicare. Hinc est, quòd si consolidaretur actio in filiam, non noceret sibi, nisi etiam hæres patris consensisset. d. l. aliud. Fortè tamen sufficere, ipsam esse hæredem per id, quod notat ibi gloss. 2.

IIII. QVÆRO,

AN mulier possit præiudicare adhibendo alium ad stipulandum dotem? Satis tetigi suprà. §. proxim. in materia, quando mulier adhibet alium ad stipulandum, an uideatur adhibuisse tamen animo donandi ei. Nunc autem sic cõcludo, quòd si adhibetur animo donandi in casu, in quo potest pacisci de dote non petenda, quod quando sit, dixi suprà. 2. quæstio. & tunc tenet talis adhibitio, aliàs secus: quia mulier remaneret indotata, & sic aduersaretur tale pactum publicæ vtilitati, de qua in l. 1. ff. soluto matrimonio. Si autem si adhibitus simpliciter ad stipulandum, in dubio uidebitur adhibitus in casum tantum permissum, ut sic res potius ualeat, quam pereat. l. quoties. ff. de reb. dub. cum vulg. prædicta quæ dixi de adhibito animo donandi, intellige inter uiuos. Quid autem si esset adhibitus animo donãdi causa mortis, uel quid in dubio sit præsumendum, dixi latè suprà. §. proximo, & habetur per docto. in l. quæ dotis. ff. sol. mat.

V. QVÆRO,

AN valeat pactum dubium, per quod potest sequi damnum, & commodum mulieri adueniente causa præiudicij? Videtur quòd sic ratione dubij: quia non potest esse læsio, vbi est dubium lucri. l. de fideicommis. C. de transact. l. si pater puellæ. C. de inofficio. testam. l. si pater. §. pen. & fin. ff. de pact. dot.

Sed in contrarium uidetur apertè casus in d. l. Attilicinius. vbi Bar. ualde fuit maritus de illo casu, dicens quòd quilibet communiter nesciens illam l. diceret contra. Puto, quòd si p tale pactum potest afferri præiudicium mulieri in eo, quod induceretur ad tardius nubendum, tunc non ualeat adueniẽte casu talis præiudicij, & ita loquitur d. l. Attilicinius. Sed ubi tale præiudicium non fieret, licet posset in aliquo dos minui, sicut augeri, ut patet in dic. l. si pater. tunc ratione dubij euentus toleratur pactum adueniente casu præiudicij, cùm non inducatur per hoc mulier ad tardius nubẽdum: quia dotem, quantacunque erit, recipiet in ea die à iure statuta, & ista sufficiant de hac materia, quæ confusè est tradita per doctores in locis præallegatis.

VI. QVÆRO,

AN dominium rei dotalis transfertur in maritum sine traditione? Tex. in l. de diuisione. & ibi no. Barto. ff. so. mat. probat, ꝙ prædium non dicitur dotale, nisi possessio tradita sit. Ad idem facit l. fundum dotalem. §. 1. ff. de fundo dotali. Adde, ꝙ hoc etiam videtur uerum, si in dotem sit vniuersitas bonorum, uel iurium, puta hæreditas, ut est gl. fin. in l. 1. in ver. vniuersæ. ff. pro dote. quam allegat Bal. & Imol. in d. l. de diuisione. de quo etiã uide Bal. in l. 2. C. de iure dotium. & per Bald. in l. 1. C. pro dote. & Bald. in l. 1. in 8. quæstio. C. de actio. empt. & in l. fin. §. præterea. C. de iure dot. Et pro illa gl. est text. nota. quem ibi ponderat Bald. in l. si tibi. C. de his qui à non domino manumittuntur.

SVMMARIVM.

1 *Fundus dotalis an censeatur proprius mariti.*
2 *Datum, dictio importat translationem dominij.*
3 *Maritus si vocetur ad aliqua munera accepto modo substantiæ dos non computabitur.*
4 *Bona dotalia censentur aliena, & non ipsius mariti.*

VII. QVÆRO,

1 AN fundus † dotalis censeatur proprius mariti? Et attende, quia aliud est quærere, in cuius bonis sit, aliud quis sit dominus. l. bonorum. §. in bonis. ff. de verb. sig. vnde si quæritur, an dos sit in bonis mariti, dicendum est ꝙ sic, ut est casus in l. eum qui. §. item resp. ff. ad muni. sed an sit dominus dico ꝙ sic, si res dotalis fuit data æstimata. l. quoties. C. de iure dot. Si uerò non fuit æstimata, an constante matrimonio maritus sit dominus, glo. disputat in l. in rebus. C. de iure dot. & concludit, maritum esse dominum, & sequitur ibi Cy. Saly. & communiter docto. allegãt tex. instit. qui. alie. licet, uel non. in prin. ibi, quamuis sit ipsius dotis causa datum, quod verbum † datum, importat translationem dominij. §. sic itaque. insti. de actio. quinimò etiam largè loquendo res uxoris
2 tantùm dicuntur esse viri, & econtra propter commixtam familiam, licet non propriè. l. 1. §. si uir. ff. ad sillc. Eodem modo res præses dicuntur esse filiorum, in ea. l. 1. §. domini. ubi Bal. dixit, ꝙ filius vulneratus in domo patris, uel vxor in domo mariti, dicuntur vulnerati in domo propria, & vulnerans punitur pœna statuti, licet in hoc aliquid contra. Concludendo vr̃, ꝙ licet maritus quò ad quædam habeatur pro domino, vt possit uendicare. l. doce ancillam. C. de rei uend. & alia facere tanquam dominus, de quib. in d. l. in rebus. in glo. & econtra vxor quò ad quædam reputatur domina dotis, ut habetur in d. gl. tamen uerè & propriè non uidetur quempiam ipsorum esse absolutè dominum, & de uxore constat, & tenent communiter doct. in marito autem probatur, ꝙ non sit dominus absolutè rei dotalis, sed sit quædam mistura dominij inter eum, & uxorem ut probatur in l. Pompo. ff. de acquirend. possessio. & in l. sciendum. §. si fundum. ff. qui satisdare cogan. & in d. §. idem respondit. ubi probatur, ꝙ licet dos sit in bonis
3 mariti, si tamen† maritus uocetur ad aliqua munera accepto modo substantiæ, dos non computabitur, quasi dicat, quòd licet sit in bonis, non tamen dicitur esse propriè mariti, ut etiam probatur euidenter in dict. l. in rebus. quæ dicit, quòd licet legum subtilitate res dotalis transeat in patrimonium mariti: non tamen ob hoc debetur, uel confunditur rei ueritas, quasi dicat, quòd ueritate inspecta non sunt uiri. & ad hoc uide quæstio. quàm ponit Barto. in dict. l. idem respondit. Et ad hanc quæstionem possent induci, quæ notaui suprà in §. 2. in quæstio. in actio. l. Aquiliæ possit dari vxori contra maritum pro leuissima culpa commissa in re dotali constante matrimonio, uide ibi. Et ad prædicta etiam facit text. in l. si constante. §. si maritus. ff. solut. mat. Ex quo inferunt ibi Bald. & Imo. quòd si maritus locauit omnia prædia sua, non uidetur locasse dotalia: quia propriè non censetur mariti. Roma. ibi tenet contrarium in locatione ad modicum tempus: quia cum maritus fundum dotalem locare possit, ut l. diuortio. in princip. eodem titu. & l. si filiofami. §. si uir. eodem titu. ergo uidetur, quòd in locatione generali comprehendatur.

datur. Adde, quòd pro hoc facit: quia illud dicitur meum, pro quo daretur mihi rei vend. l. quintus. §. 2. de auro & argen. leg. l. seruos. de legat. 3. sed pro fundo dotali marito daretur rei uendicatio. l. dote. C. de rei uendica. ergo censetur esse proprium. Ad text. in d. §. si maritus. responde, ut colligitur ex gloss. ibi in uersi. in alienis. Iuxta hoc tamen dicunt Cyn. & Bald. ibi, quòd in generali hypotheca bonorum non ueniunt bona dotalia, quod est notandum. Puto etiam, quòd in quæstione de locatione esset aduertendum: quia secundùm quantitatem pensionis posset de facili cognosci ad locationem bonorum uiri, an fuissent comprehensa bona dotalia in locatione uel non, argum. l.
4 1. cum ibi not. ff. de rebus dubiis. Adde etiam † quòd bona dotalia censentur aliena, & non ipsius mariti, ut in dicto §. si maritus. quia in contractu dotis maritus tenetur de leui culpa, etiam non faciendo commissa: ut not. gloss. in l. si ut certò. §. nunc uidendum. ff. commo. nisi maritus eandem culpam leuem commisisset in rebus propriis: nam licet bona dotalia dicantur aliena, sunt tamen quasi propria uiri constante matrimonio, ut probatur in text. in d. §. si maritus. in uerbo quamuis. quicquid dicat gloss. in d. §. nunc uidendum.

SVMMARIVM.

1 *Res empta ex pecunia dotali an efficiatur dotalis. & numero 3.*
2 *Res succedit loco pretij in vniuersalibus.*

VIII. QVÆRO,

1 AN res empta † ex pecunia dotali efficiatur dotalis & in ea mulier habeat priuilegium. Roma. tangit suo notabili 227. & ibi uidetur tenere quòd sic, & idem sentit Barto. in l. si cùm dotem. §. fin. ff. solu. matrim. allegat. l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. cre. Tu adde, quòd est singulare priuilegium dotis contra regulas iuris communis, quæ habent, quòd res empta ex pecunia mea non efficitur mea. l. qui uas. §. fin. ff. de fur. l. ex pecunia. C. de iure dotium. l. si ex ea. C. de rei uendicatio. l. si ut proponis. & ibi not. eo. titu. Alij dicunt, quòd imò hoc uidetur esse regulare, quòd res empta ex pecunia mea dotali efficiatur mea, si uoluntate mea, & ad meam utilitatem fiat. l. ita constante. iuncta l. res quæ ex dotali pecunia. sicut etiam contingit in qualibet alia re nomine meo empta. l. 1. C. per quas personas nobis acqui. Puto tamen, quòd saluari possit Barto. duobus modis, dicendo quòd imò sit speciale in dote hoc modo: quia licet à principio non interuenerit uoluntas mulieris, sufficeret tamen, si ex postfacto subsequeretur eius ratihabitio, licet secus si expressè contradixisset à principio d. l. res quæ ex dotali pecunia. cum gloss. Secundò saluari potest, quòd sit speciale: quia si eius uoluntate ematur, licet non suo nomine, tamen efficitur dotalis, & de hoc est text. peregrinus in l. qui in aliena. §. interdum. & ibi not. Barto. in lecturis modernis. ff. de acqui. hæredit. & Barto. pungit in l. 3. §. si ab ingnoto. ff. de manumissio. Potest etiam hoc
2 dici alia ratione: quia † in uniuersalibus res succedit loco pretii. l. si rem & pretium. ff. de pet. hære. l. imperator. in fin. de leg. 2. Sed dos dicitur esse quid uniuersale, ergo &c. Hic tñ obiicio qõnẽ quotidianã & utilẽ, & quã sæpe uidi de facto: quia dictum est, an res empta ex pecunia mea efficiatur mea. Quid autem si res mea uendatur habita fide de pretio, quod pretium non soluitur, an ego possim agere ad rem meam, & sim preferendus aliis creditoribus. Et Bald. & Angel. & communiter moderni post Barto. in d. l. si cùm dotem. §. fin. concludunt quòd non Idem Ioan. Fab. in §. uenditæ. insti. de rerum diui. & Bald. in l. sub prætextu. C. commo. & in l. eum qui. ff. de act. & obli. & in l. in rebus. in 2. col. C. de iur. dot. bene facit tex. in l. si pro parte. §. si dictum. ff. de in rem uerso. Licet Bal. contrarium dixerit, & malè in l. pro debito. C. de bon. autho. iudi. poss. Limi-
3 ta † tamen communem sententiam, nisi pecunia fuisset expressè mutuata ad talem rem comparandam: quia mutuans in illa præfertur cæteris creditoribus personaliter agentibus. bonus text. cum gloss. communiter approbata in l. quod quis. ff. de priuileg. credit. Plus dixit gloss. in authen. quo iure. C. qui pot. in pign. habe. quòd talis mutuans expressè ad merces comparandas, uel ad aliam rem, dicitur in eis habere tacitam hypothecam, quam glo. nunquam obliuiscaris. Secundò limita, nisi mercator iste, qui emit rem meam, ante contractum emptionis conceperat fugam, nam licet uenditio dicatur perfecta: quia certa est, & certum pretium, tamen ex ea traditio facta non transfert dominium: quoniam pretium non est solutum, nec est habita fides de pretio. dict. §. uenditæ. & l. quod uendidi. ff. de contrahen. emp. Nec obstat, quòd imo in dubio præsumatur habita fides de pretio, maximè concurrentibus coniecturis, de quibus per gloss. Bald. & Docto. in l. si quasi. ff. de pign. act. Quia respondeo, quòd cum præsumatur dolus præcedentem causam dedisse fidei habendæ de pretio, perinde haberi debet, ac si nulla fuisset habita fides, & istud tenet Ioan. Fab. in d. §. uenditæ. Et quòd præsumatur dolo, seu fraude ante contractum fugam præconcepisse probatur, eoipso quòd propediem post contractum aufugit secundùm Angel. in d. l. si cùm dotem. §. fina. Mouetur per l. si uentri. §. in bonis. ff. de priuileg. credit. Nec etiam prædictis obst. text. in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. ubi uenditor habet ius pignoris in re uendita ad pretium consequendum. Quoniam respondet Bald. in d. l. fina. & in l. eum qui. quòd illud uerum est respectu retentionis rei nondum traditæ, sed si iam uenit ad traditionem, nisi ab initio contractus id actum fuerit, ut pro pretio hypotheca remaneat, non dicitur aliquo modo hypotheca, nec poterit cæteris creditoribus præferri, quod est singulare: bene facit iudicio meo. l. 1. §. fina. cum gloss. ff. de rebus eorum. Nec etiam obst. si diceretur, quòd deficientibus prædictis, nihilominus ex subsequenti traditione transferri debet dominium ueluti ex contractu innominato, ut not. in simi. li Azo in summa instit. locati. probatur in l. si tibi polienda, in fine. ff. de præscript. uerb. & sequitur Bald. in l. contractus. C. de fide instrumen. Quia respondeo, quòd in casu nostro contractus uenditionis perfectus erat, & ualidus, ut supra dixi. Secus in casu Azo. quia expressè collatus erat in uoluntatem patris contra l. a Titio, & ibi not. Barto. ff. de uerb. obligat. nimirum ergo, si ex subsequenti traditione resultat contractus innominatus ex præsumpta mente traditionis. Et prædicta nota bene.

SVMMARIVM.

1 *Res dotalis an possit alienari.*
2 *Res dotalis, quæ consistit in pondere, numero, vel mensura, potest alienari.*
3 *Res qualibet dotalis, etiam quæ seruari possit, est alienabilis cum solennitate.*

IX. QVAERO,

1 AN res † dotalis possit alienari? Glo. in l. 1. ff. sol. matr. uidetur indistinctè tenere, ꝙ non, siue sit mobilis, siue immobilis. Idem sentit gl. in l. libertatis. ff. de iure dot. & in §. cum aũt. C. de rei uxo. act. licet ibi non multum se firmet. In contrarium, ꝙ res mobilis dotalis possit alienari, tenet glo. insti. quib. alien. licet. in prin. & Azo in summa de fundo dotali, in fi. quia lex Iulia loquitur de fundo dotali. ergo uidetur permittere indistinctè mobilia alienari.

Secundò per l. dotalem. ff. sol. matr. dicendo, ꝙ ibi non est speciale. Odofred. tenet primam partem: quia leges, quę loquuntur de fundo dotali, ponuntur gratia exempli. Item per d. l. dotalem. ubi necessariò debet intelligi, ꝙ sit casus specialis: quia aliàs, si regula fuisset, ꝙ res mobiles potuissent alienari, ille tex. fuisset sine dubitatione: qa illud multò magis erat dicendum fauore libertatis, arg. insti. de dona. §. fin. Sed contra prædicta facit l. res in dotem datæ. ff. de iure dot. Petr. quicquid
2 quid referat Cyn. in d. §. cum autem. distinguit sic. † Aut res dotalis consistit in pondere, numero, uel mensura, & potest alienari. d. l. res in dotem datæ. Aut consistit in alijs rebus mobilibus, & tunc si possunt seruari, non possunt alienari, & ita intelligit glo. in d. l. 1. ff. soluto matrim. Fallit fauore libertatis, ut l. dotalem. ff. solu. matri. Aut non possunt seruari, & tunc possunt alienari. l. lex quæ tutores. C. de admin. tutor. Sed tamen hæc distinctio non placet Bartol. in d. l. 1. quia non est eadem ratio in muliere & in minore. l. sicut. C. de præscrip. 30. ann. Iacob. de Are. dicit, quòd interim potest uir alienare quia non est prohibitum, sed matrimonio soluto

dominium reuertitur ad vxorem, unde ipsa poterit uendicare, arg. l. 3. §. sed & Marcellus. ff. de in diem adiectio. sicut in rebus, quæ subiacent restitutioni, ut in anth. res quæ. C. cōmunia deleg. & hoc uidetur tenere Barto. in d. l. 1. Subdit tamē hodie de iure authenticorum, ꝙ est innouatum in rebus quæ seruari possunt ut non possint alienari nisi cum illa solennite, quam ponit auth. siue à me. C. ad velleia. & ibi no. gloss. in fin. & idem tenet in auth. ut immobilia ante nup. dona. &c. §. vlt. Quod esse uerum patet: quia licet dicta constitutio, dum loquitur de donatione, exprimat de immobili; tamen cum loquitur de dote, dicit generaliter, si quid dotis &c. Adde &
3 no. bene, quòd Barto. vult, quòd † quælibet res dotalis etiam quæ seruari possit, alienabilis sit cum solennitate, dicta auth. siue à me. Et plus uidetur mihi, quòd etiam Barto. loquatur de re immobili, & ita intelligit eum Imol. licet quidam dicant, quòd Barto. loquitur de re immobili tantum; quæ potest alienari seruata dicta solennitate: quia dicunt, quòd si Barto. intellexisset de re immobili, malè fuisset loquutus, & contra dictam authen. Ro. in d. l. 1. intelligit Bart. loqui etiā de re immobili, & ita uidetur esse meus eius, & idem sentit gloss. in l. si æstimatis. eo. ti. ff. sol. matr. Subdit etiam Imo. in d. l. 1. quòd illud, quod dicit Bart. potest procedere hodie per l. ubi. C. de iure dotium. & l. in rebus. eo. tit. ubi soluto matrimo. retransfertur dominium, secus de iure fforum: quia non rettransferebatur ipso iure l. 1. ff. de fun. dot. & nota. per Barto. in l. si mora. ff. soluto. mat. unde distinctio Petr. videtur uerior. Quid autē de re immobili æstimata, dicā infra eod. & tangitur per Bar. & scribentes in l. si æstimatis. ff. soluto mat. uide Bal. & alios in l. sciēte uiro. C. de iure dotium.

SVMMARIVM.

1 *Maritus & uxor si uendunt rem dotalem cum iuramento, & confitentur ambo se participasse pretium, deinde mulier solu. matrimo. repetit totam quantitatem, an possit ei opponi: quia iam habet dimidiam.*

2 *Mulier ad hoc vt obligetur (quando se cum viro astringit) quid sit necesse.*

X. QVÆRO,

1 SI vir & uxor uendunt rem dotalem † cum iuramento & confitentur ambo se participasse pretium, deinde mulier soluto matrimonio repetit totam quantitatem, an possit ei opponi: quia iam habet dimidiam. Vr̄ ꝙ sic, ex quo vterq; uēdidit & utriq; dr̄ pretiū solutū, arg. l. reos. §. cum in tabulis. & quod ibi nota. ff. de duobus reis. Et hanc partem uidetur tenere Barto. in suo consilio 129. quod incipit punctus quæstionis talis est. In contrarium ultra ibi allegata per Barto. fortiter facit, quod habetur in authen. si qua mulier. C. ad uelle. ubi quando uir & mulier in eodem instrumento se obligant, non tenetur mulier, nisi quatenus doceatur, uersum in utilitatem mulieris. Et pro ista parte decidit Specu. in tit. de so. & liberationibus. §. ante omnia. uersi. pone uir. Et hanc tenuit Ioan. de Imol. in c. cum contingat. in 11. char. extra de iureiur. & Gemi. in c. 2. in 7. col. de pact. lib. 6. Et pro hac parte consuluit Fede. de Se. cons. 18. Mouetur principaliter: quia (ut docet experientia) maritus uere percepit totam pecuniam. Sed pro cautela emptoris ipsa mulier se obligat, & fatetur precium participasse, nec commodè mulier posset resistere uoluntati uiri. Et ideo satis est iustum, quòd non teneatur, etiam si in instrumento dicatur, quòd pecunia fuit sibi numerata, prout sentit Specu. in loco præallegato, & satis uidetur de mente dictæ authenti. si qua mulier, quæ uerisimiliter fuit facta propter rationem superius allegatam. Nec obstat d. §. cum in tabulis. quia illud, quod ibi dicitur, procedit in his, qui possunt se aliter obligare. Sed fallit in muliere, quæ non potest se obligare pro uiro, nec etiā regulariter pro aliis, per id quod habetur in dicta authenti.
2 si qua mulier. Ex his uidetur, quòd † ad hoc ut mulier obligetur, qn̄ se cum uiro astringit, ꝙ sit necesse, aliter apparere pecuniam esse versam in utilitatem mulieris, aliter quàm per id solum, quod dicatur in scriptura instrumenti per prædicta.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an audiatur contra alienationem rei dotalis, cui expressè consensit, & non contrauenire iurauit.*

2 *Mulier si cedat alteri ius, quod habet, an cessionarius possit auocare rem, in quam per cessionem est translatum dominium.*

3 *Contractus non firmatur iuramento.*

4 *Iuramentum an & quando transeat ad heredes.*

XI. QVÆRO,

1 AN andiatur † mulier contra alienationem rei dotalis, cui expressè consensit, & non contrauenire iurauit? Barto. tangit in l. si æstimatis. ff. solu. matr. & text. in c. cum contingat. de iureiu. firmat quòd non. Sed dubium restat, nunquid contractus firmetur iuramento, an uerò mulier solùm obligetur ad obseruantiam iuramenti, propter illud, quod uergit in dispendium salutis æternæ, remanente ipso contractu nullo. Et dubium facit: quia text. in d. c. cum contingat. secundùm domin. Anton. & alios, istud dubium non decidit, sed simpliciter dicit, quòd mulier tenetur seruare iuramentum. Vnde Ioan. Fab. instit. qui. alie. licet. in princ. tenet, ꝙ contractus non firmetur, sed solùm mulier obligetur ex iuramento. Mouetur: quia text. in d. c. cum contingat, & in c. licet mulieres. de iureiuran. in 6. nō dicunt, contractum firmari iuramento, sed solùm, quòd debet seruare iuramentum, & sic non contrauenire: & sic remanemus in iure antiquo, quatenus non reperitur correctum. l. præcipimus. C. de appel. cum vulga. Ex quo dicto possunt plures illationes fieri. Et primò, ꝙ si contractus remaneat nullus, mulier poterit à tertio possessore, cui non uendidit, soluto matrimonio rem uendicare: quia ille non est dominus, sicut nec ille, qui emit à muliere, ex quo contractus fuit nullus iure prohibente, arg. l. nunquam nuda. ff. de acquiren. rer. domin. & ideo cum mulier sit domina. l. in rebus. C. de iure dot. poterit ab illo uendicare, nec ab eo per exceptionem repelli: quia eius respectu nihil iurauit, sed, si emptor, cui iurauit, possideret, bene posset exceptionem repellere, & sic exceptio personalis, & iuramentum producit obligationem personalem secundum Innoc. in cap. uiam ueritatis ignoras. de iureiur. Sicut in simili habetur in l. milites ueterani. ff. de testamen. milita. & in l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secund. tabul. & facit, quod habetur in l. loci corpus. §. competit. ff. si serui. uendi. Limita tamen hoc esse uerum, nisi ille tertius haberet causam ab eo, cui mulier illa iurauit: quia tunc posset etiam exceptione se tueri, cum exceptio trāseat etiam in singularem successorem l. etiam si in rem. ff. de iureiur. & l. ait prætor. §. 1. cum seq. eo. ti.

Secundò potest inferri, si uerum est, quando contractus sit nullus, sed mulier tantùm obligetur ad obseruātiam iuramēti, ꝙ mortua muliere hæredes eius poterunt rem auocare, et ab emptore, cui mulier iurauit, ex eo quia transiuit dominium in eos, quod erat penes mulierem, & ipsi non ligantur iuramento præstito per mulierem, ut per Inno. in d. c. uiam ueritatis.

2 Tertiò infertur † ꝙ si mulier cederet ius, quod habet, alteri, quòd cessionarius posset auocare rem in quem per cessionem esset translatum dominium, uel saltem rei uendicatione, secundùm quòd habetur per gloss. in l. planè. famil. ercifcund. & maximè quia ipse cessionarius nihil iurauit. Plus etiam uidetur uoluisse Barto. in l. si quis pro ea. ff. de fideiussor. quòd si tenemus istam opinio. quòd contractus remaneat nullus, sequeretur, quòd etiam ipsa mulier posset rem repetere: quia uidetur impleuisse iuramentum tradendo rem, & sic remanet postea sine causa res penes emptorem. & ideo uidetur posse repeti per illud, quod habetur in simili in cap. debitores. de iureiuran. In contrarium, ꝙ imò contractus firmetur iuramento, facit; quia alias tex. in dicto capitu. cum contingat. seruiret nobis de uento, & esset modici effectus, & de facili posset eneruari eius dispositio, si mulier cederet ius alteri. Vel dicamus, quòd ipsa met possit repetere secundùm Ioannem Calder. & hanc partem sentit gloss. in authenti. sacramenta puber. C. si aduer. uendi. ubi licet text. dicat, sacramenta præstita per minores debere seruari; tamen gloss. dicit de mente literæ esse, quòd contractus firmetur iuramento, quasi ius uelit, quòd licet non sit licitum contrahere sine iuramento, tamen cum iuramento sit licitum. Et secundùm hoc cessabunt omnes illationes supradictæ. Et hanc partem uidetur tenere Barto. sibi contrarius in d. authenti. sacramenta puber.

3 bet. Adde, quòd Ioan. de Ligna. disputauit concludens† quòd contractus non firmetur iuramento: quia hoc non dicitur in dictis iuribus. Et idem tenet domi. Anto. in dicto capit. cum cõtingat. Et ad illas absurditates, inquantum dixi, quòd posset mulier tradendo, & sic implendo contractum postea repetere per dict. capit. debitores: respondet, quòd istud non sequitur: quia iuramentum tunc non impleretur ex momentanea solutione, cum nulla sit turpitudo ex parte recipientis, quæ ratio cessat in casu dicti cap. debitores. Et si dicis, quòd videtur adesse turpitudo in casu nostro, ex quo contrahitur contra legem, argumen. l. non dubium. C. de leg. Potest responderi, quòd per hoc non uidetur esse turpitudo, licet temerè uideatur agere, & satis est, quòd temeritas punitur per nullitatem actus: & quia recipiens iuramentum recipit canone permittente, & præferente periculum animæ fauori temporali. Nec obstat, quòd ex quo contractus est nullus, recipiens teneat sine causa; quia hoc non est uerum, immo tenet cum causa, scilicet propter iuramentum. Nec obstat, quòd
4 † non transeat iuramentum ad hæredes: quia illud est uerum quò ad pœnam periurij, tamen tenetur seruare illud, quod iurauit defunctus, ne lædatur anima defuncti, secundùm doct. in capitu. uiam ueritatis, suprà allegato. Ad quod facit, quod habetur in capitu. si. de sepul. & in capitu. ex literis. de rapto. Accedat, quod dicunt cano. quòd ex iuramento oritur duplex obligatio, vna oritur ad obseruandum, & hoc secundùm omnes obligat hæredes. Alia etiam oritur obligatio ad periurium, & hæc non obligat hæredes, & ita procedũt contraria. Nec obstat, quòd mulier poterit cedere ius sibi cõpetens, & cessionarius poterit uenire contra: quia secundùm domi. Anto. in d. cap. cum contingat: hoc non est uerum, si fiat cessio ex causa lucratiua, uel etiam ex causa onerosa cũ fraude: quia exceptio etiam personalis, quæ obstat cedenti, obstat etiam cessionario. l. apud Celsum. §. de authoris. & §. si cum legitima. de doli except.

Mihi uidetur, quòd de iure defensari possit, quòd contractus firmetur iuramento, & sic teneo opin. glo. & Bar. in d. auth. sacramenta pub. & Ioan. Cal. Et moueor per tex. in c. 2. de pac. in 6. ubi litera apertè dicit, quòd licet pactum, de quo ibi, improbetur à iure ciuili; tamen si sit factum cum iuramẽto, omnino seruari debet. Et sic pondera, quòd vult ipsum pactum seruari, & non dicit de iuramento, sed de pacto seruando. Ita eadem ratione uidetur dicendum in casu nostro. Et tenendo istam partem cessant omnes difficultates, & illationes suprà factæ, & hanc partem uidetur tenuisse Ioan. And. & Archi. in d. c. ubi dicunt per illam decretalem approbari opi. Placen. positam in l. pactum. C. de colla. Et meritò debuit approbari opi. Placentini: quia qua ratione tenet contractus minoris super re sua, si iurauit, licet aliàs nõ teneret, ut in d. auth. sacramenta pub. eadem debet tenere pactum in casu nostro, & hæc pars uidetur firmior propter authoritatem glo. iuris ciuilis, & canonici, & ideo in iudicando & consulendo nõ esset ab ea recedendum, maximè quia hoc clarissimè firmat gl. in d. c. cum contingat. in gl. 2. in uerbo & præterea etiam sentit uer. vnde multo fortius quid sentiat in alijs partibus eiusdem glo. & hanc partem libens sequor propter auctoritatem & consilium Bar. & do. Ant. de But. & Imo. in d. cap. cum contingat, quicquid dicant Moder. in dicta authen. sacramenta pub. & in d. l. si quis pro eo.

XII. QVÆRO,

MVLIER cõsentiens alienationi rei obligatæ pro dote, an sibi præiudicet in dicta re? Bar. in l. iubemus. C. ad Velle. concludit, quòd si mulier consentit solum alienationi, non nocet sibi per l. uir uxori. ff. ad Velle. & cum Bar. concordat Imo. in c. cum contingat. in 51. char. de iureiuran. Quòd limita ut infra proxima. q.

XIII. QVÆRO,

SI mulier renunciauit iuri hypothecæ, quid importet? Bald. in l. iubemus. C. ad Velle. tenet, quòd tunc nocet sibi, dummodo supersint alia bona, ex quibus mulieri consuli possit, & ita intelligit dictam l. iubemus. Prædicta intelligit Imol. in c. cum contingat. esse uera, quando iuramentum non interuenit, per illum tex. in cap. peruenit. iuncta glo. de empt. & uend.

XIIII. QVÆRO,

AN iuramentum de non alienando rem dotalem superet iuramentum alienationem corroborans? Glo. in c. 2. de iureiur. in 6. refert Hostien. in c. cum contingat. de iureiu. tenere, quòd si mulier iurat non alienare rem dotalem, quòd istud iuramentum est iustum, & conforme dispositioni iuris communis, & si postea mulier alienat, & iuret nõn contrauenire, quòd tunc præualebit primum iuramentum,[a] & sic secundùm non obligat mulierem ad obseruantiam, & hoc casu non haberet locum d. c. cum contingat. Et ex hac cautela posset summi argumentum ad impediendum alienationem rei dotalis, etiam cum iuramento. & idẽ uidetur sentire Spe. in tit. de emp. & uend. §. 3. loco. uersi. & nam consilium. secũdùm Ro. in l. qui superstitis. ff. de acq. hære. Et per prædicta posset dari cautela[b] cõtra auth. sacramenta puber. Nam posset fieri, quòd minor iuraret non alienare res suas sine solennitate, & sine decreto iudicis & autho. curatoris: nam cum tale iuramentum sit insertum, & conforme iuri communi, ꝙ fuit ex iusta causa introductum, ne minores ex facilitate ætatis læderentur. l. pen. ff. de minor. uidetur, quòd si postea fiat alienatio, non seruata solennitate iuris, & cum sacramento, ꝙ non ualeat, nec præiudicet secundum iuramentum propter primum. Et ad prædicta facit, quod habetur in ca. intellecto. de iureiur. & per Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideius. Prædicta tamen dicas esse uera, ubicunque primum iuramentum fuisset præstitum specialiter ad instantiam, & commodum alicuius. Secus si generaliter: quia cum nulli alij fiat præiudicium, secundum iuramentum ualebit, ita Bald. in cap. ueniens. in fine, de iureiurando.

Secundò limita prædicta uera, ubicunque ille, cui præstatur secundum iuramentum, sciuisset istum primo loco iurasse contrarium. Secus si ignorasset, ne aperiatur uia fraudibus per l. liberi. ff. de contrah. empt. ita Bald. in d. c. cum contingat. in 7. col.

ADDITIONES.

a Nota hic cautelam ad impediendum alienationem rei dotalis cum iuramento.

b Cautela notabilis contra auth. sacramenta puber.

SVMMARIVM.

1 *Absolutio an possit peti in casu, quo mulier consentit alienationi rei dotalis cum iuramento.*

2 *Verba debent intelligi cum effectu.*

XV. QVÆRO,

1 AN in casu † quo mulier consentit alienationi rei dotalis cum iuramento possit peti absolutio? Io. And. in d. c. cum contingat. refert opi. Inn. tenentis, quòd mulier poterit instare, quòd absoluatur, & sic limitat d. decretalem cum contingat. Licet Ioan. And. hoc dictum Innoc. non approbet, nec improbet: tamen uidetur potius cum illo transire, ex quo nõ reprobat, & illud dictum Innoc. sequitur Pet. de Anch. in c. 2. de pact. in 6. maximè quando est maxima læsio. Sed certè uidetur, quòd ista limitatio sit contra mentem præallegatæ decretalis. cap. cum contingat. quæ secundùm hoc modicum operabitur, quantum ad effectum, si potest peti absolutio: nã uerisimiliter semper petetur, & sic vana erit prouisio d. decre
2 talis, cũ cõtingat. Et pro ista parte ẽt facit: quia † uerba debẽt intelligi cum effectu. c. relatũ. de cle. non resi. l. 3. §. dotem. ff. ne quis eũ qui in ius uo. est ui exi. sic ex quo d. decretalis dictat, ꝙ dẽt seruari iur̃m, dẽt intelligi cũ effectu. Præterea Papa hoc uerisimiliter expressisset, si uoluisset, posse peti absolutionẽ: sicut expressit in c. si uerò. & in c. debitores. de iureiur. Cũ ergo simpliciter dicat, seruari debere iur̃m, nec adijciat posse peti absolutionẽ, ergo vr̃ uoluisse nõ posse peti. Et hanc partem tenuit expressè Arch. & Gemi. in c. 2. de pac. in 6. per illum tex. inquantũ ibi dr̃, ꝙ licet actus si prohibitus per leges: tamen debet seruari, qñ põt seruari sine interitu salutis æternæ. Nam põderanda est dictio illa omnino, quæ est præcisa, ut est gl. in c. si. de offi. deleg. in 6. & in c. si à subdeleg. de offic. deleg. eo. lib. & in l. 1. §. si pecuniam. ff. deposi. Et ideo per illum tex. uidetur reprobari prædicta opin. Innocen. Ita tenet

Imol.in d.c.cum contingat.in 7. col.& Roma.in consil.437. incip. in casu proposito. & Abb. in d. c. cùm contingat.& in suo consi.72.incip.& in hac causa, ubi refert se ita tenuisse in quadam sua disputatione, Idem tenet do.Ant.in d.c.cum cõtingat. Limitauit tamen, nisi propter enormen læsionẽ, quod est satis æquum, per not.per Fede.de Sen.in consi.199.& per Petr.de Anch.in d.c.2.de iureiur.& in c.accessorium. de regu.iur.tene menti.Item limita, ut in proxi.quæst.

XVI. QVÆRO.

QVANDO mulier per minas eius viri consensit cum iuramento, an possit petere absolutionem à iuramento? Videtur ꝙ sic: quia tunc uidetur coacta fuisse per id, quod no.Inn.& Ioan. And.in c.causam matrimonii.de offi.de leg. & Bar.in l.1.§.quæ onerandæ.ff.quarũ rerum. & ita possunt limitari ea, quæ dixi suprà proxi.q.& ita saluat opin.Inn.quã ibi retuli. Adde etiam, ꝙ posset petere absolutionem, quando fuit coacta per ea quæ habentur in c.super eo.de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor an teneatur, quando mulier propter minas uiri consensit alienationi rei dotalis cum iuramento.*

2 *Minoris res si alienetur, licet non teneat alienatio, tenet tamen pignus ad hoc datum.*

XVII. QVÆRO,

1 AN in casu † prædicto fideiussor teneatur, licet non teneatur principalis. Hæc quæstio procedit, quando iuramentum non intercessit: quia si intercessit iuramentum, ex quo principalis est obligatus ab obseruantiam iuramenti, adest obligatio, cui potest accedere fideiussor.l.pe.ff.de fideius. Sed eo casu, quo non interuenit iuramentum, procedit tunc dubitatio, an etiam tunc indistinctè intelligatur prohibita fideiussio. Super quo fuerunt opi. quas plenè uide per Ioan. And. D. Ant.& Imol.in d. c. cum contingat. de iureiur. Et uidetur, quòd tunc non teneat fideiussio: quia ex quo non tenet principale, ergo nec accessorium, de reg. in.l.cum principalis. In contrarium facit, quod habetur in l.pupillus.ff de arb. ubi licet pupillus ad pœnam non teneatur, tenetur tamen fideiussor.ad idem.l.1.& 3.C.de fideiu.mino. ubi licet sucuratur minori, non tamen succurritur fideiussori. Ibi etiam casus, quòd
2 † quando alienatur res minoris, licet tamen non teneat alienatio, tenet pignus ad hoc datum, & sic eadem ratione fideiussio. Et per illam l. dicit ibi Cy. fuisse hanc quæstionem determinatã ꝙ fideiussor teneatur, & licet ibi loquatur in re minoris alienata: tamen idem uidetur dicendum in re dotali, cũ æquiparantur, ut dicam infrà prox. q. & sic tenet Cyn. ꝙ ualeat fideiussio, Spec.in tit.de empt.& uend.§.3.loco.uersi.sed pone vxor. & seq.& uersi. sed in casu præmisso. dicit hoc uerum, quando emptor ignorauit rem esse dotalem, secus si sciuisset: quia tunc non tenetur fideiussor.allegat, quod habetur in l.si prædium. post gloss. C. de iur. do. Alii distingunt, Aut contractus non tenet, uel iure communi, ut quia fit super re sacra, uel litigiosa ignoranter uendita: ut l. si emptione. §. item si emptor. ff. de contrahen. empt. & tunc non tenet fideiussio. Aut contractus non tenet ex iure speciali inducto fauore personæ. Et tunc, aut alienatur per ipsam personam prohibitam in casu prohibito, & tunc non tenetur fideiussor. gloss.in l.cum lex.ff. de fideiusso. Aut alienat in casu concesso, sed competit restitutio ratione læsionis: quia tunc de mero iure tenet contractus, tenetur etiam fideiussor, & uidetur tunc non succurri fideiussori per id, quod habetur in l.1.§.2. C.de fideius.mi. Aut alienat ipsa res prohibita l.alienari fauore psonę per extraneũ, & tũc tenetur fideiussor.d.l.si is.C.de prædiis min.nã ibi non alienauit minor, sed eius administrator, vt ibi patet. Ex hoc uidetur, ꝙ si mulier alienat, ꝙ hoc casu fideiussor ab ea datus non tenebitur: quia contractus non valet, nec ipsa mulier obligatur, unde tunc est eadem ratio, quæ est in d.l.cum lex. Sed si maritus, uel alius alienat, tunc uidentur consentire Cy.& Io.Ang.& Bar.& Imo.in d.l.cum lex. ꝙ teneatur fideiussor; quia licet non teneat contractus in præiudicium mulieris, tamen uidetur tenere in præiudiciũ extranei hic contrahentis.facit, quod habetur in l.si rem alienam.ff.de contrahen.emp. Et ita uidetur esse communis cõclusio doct. quam uidetur sequi D. Io. de Ligna. & D.Antó. in d.c.cum contingat.

XVIII. QVÆRO,

AN alienatio rei minoris, & dotalis parificentur? Glo.in l.cum res.ff.de fideius.uidetur dicere ꝙ sic. Et idem tenet Cy.in l.1.C.de fideius.mino.dic ut ibi.

XIX. QVÆRO,

AN legata re dotali debeatur æstimatio? Gl.in l.dotalẽ. ff.de testa.mili.tenet quòd non. Sed communiter reprobatur per Ioan. Andr. & alios in c.cum contingat. extra de iureiur.

XX. QVÆRO,

AN maritus uendens rem dotalem posit ipse eam repetere? Io.And.in c.cum contingat.de iureiur. innuit ꝙ sic. Sed in contrarium videtur glo.in l.cum uir. quam ibi sequitur Ang.de usuca.dicens quòd licet uenditio facta per uirum de re dotali non teneat in præiudicium mulieris: tamen ualeat in præiudicium mariti, ut ipse & fideiussores eius teneantur.& quia non debet posse uenire contra factum suum, l.cum profitearis. C.de do.& allegat, quod habetur in l.& si is. C.de præd.min. Limita tamẽ hoc esse uerum, si ex sui persona uelit maritus vendicare rem, sed bene poterit venire ex persona mulieris. Et sic dicit uelle glo.in d.l.cum uir. Sed certè mihi uidetur, ꝙ gl.pen.præallegata simpliciter uelit, ꝙ uir repellatur exceptione. Adde, ꝙ glo.in l.1.§.cum lex. C.de rei uxo.actio.tenet, ꝙ maritus poterit repetere non obstante alienatione, & illa gl. uidetur communiter approbata. Nec ob.d.l.cum profitearis. quia regula est, quòd quis non potest uenire contra factum suum. Fallit, qñ factum est prohibitum a iure propter publicam utilitatem: nam tunc potest ipse idem uenire contra, ut probatur in l.quemadmodum. C.de agr. & censi.& no.per doct.in l.post mortem.ff.de adopt.& in c.diuersis fallacis.de cle.coniug. & in l.1. C.de libe.cau. De quo arg.an maritus ex sua persona uel uxoris posit petere rem alienatam, & an tunc ipse tenebitur de euict.uide gl.& Imo. in c.cum contingat.in 7.char.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussor mariti vendentis rem dotalem an teneatur.*

2 *Vendens rem subiectam restitutionis tenetur solùm ad pretium.*

XXI. QVÆRO,

1 AN fideiussor † mariti uendentis rem dotalem teneatur? Et istud dubium pendet ab illo passu, a maritus uendens teneatur de euictione, si ipsa res repetatur per mulierem. Et communis opin. uidetur esse quòd non, per l.cum lex.ff.de fideiuss.iuncta l.non dubium. C.de legi. In contrarium tamen facit, quòd imò simpliciter teneat per l.sed si is. C.de præd.min. Et hanc partem tenet ibi Cyn.& Ioã.de Lig. & Ioan.Andr.in d.c.cum contingat. Ant.ibi.& Bart.sentit in d.l.cum lex.quia cum prohibeatur fideiussor, quando ipsa mulier, cuius fauore facta est prohibitio, alienat; quia non subest obligatio, cui posit accedere, ex quo ipsa mulier naturaliter non obligatur.d.l.cum lex. cum ibi not: ergo secus quando alius alienat: quia tunc licet sit prohibita alienatio in præiudicium mulieris, & ideo non transfertur dominium in emptorem, tamen non intelligitur tunc esse prohibitus contractus, uel obligatio ipsius tertij, & obligatur ex ipso contractu, & tenetur de euictione, & per consequens tenetur etiam fideiussor per id, quod legitur, & notatur in d.l.sed si is. C.de prædiis mino.& hæc pars mihi satis placet. Alíqui tamen uidentur hoc limitare, quòd teneantur solùm quò ad pretium per id, quod habetur in l.fina. §.emptor. C.
2 communia de legat. sicut in simili, uendens rem † subiectam restitutioni tenetur solum ad pretium, & sic uidetur dicendum eodem modo in proposito: quia res erat mariti, sed subiecta restitutioni.& istam limitationem ponit Bart.in l.cũ uir.ff.de usucapio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Maritus an possit auocare rem alienatam per uxorem constante matrimonio.*

XXII. QVÆRO,

1 CONSTANTE † matrimonio an uir possit auocare rem alienatam per uxorem? Conclude, quòd si alienat uiro non consentiente, non ualeat alienatio, nec praeiudicat uiro, ut est casus expressus in d.l. si praedium. C. de iu. do. Si autem uir consensit, uidetur secus per dicta l. si praedium. à contrario sensu. Tamen in hoc ultimo contrarium tenuit ibi Cyn. & Barto. & communiter doct. quia non debet assumi arg. à contrario sensu per id, quod habetur in §. & cum lex. Institu. qui. alie. licet. in princ. Ideo teneas securè, quòd uir poterit auocare constante matrimonio non obstante consensu per eum praestito, & facit ad hoc l. quemadmodum. C. de agri. & censi.

An autem soluto matrimonio mulier poterit rem auocare? Videtur quòd non: quia confirmabitur alienatio per ius superueniens mulieri, per id, quod habetur in d.l. cum uir. & pro hoc uidetur esse glo. sing. in l. constante. C. de don. quam sequuntur Cyn. Bal. Sal. & Ang. in d.l. si praedium. & Specu. in tit. de empt. & uendi. §. tertio loco. uer. sed nunquid confirmatur. Contrarium uoluit glo. not. insti. qui. ali. licet. in prin. ubi dicit, quòd sol. mat. mulier reuocat rem, & idem Spec. in d. §. tertio loco. uer. consueuit autem notari. Et hanc partem puto de iure ueriorem, quia non cessat ratio legis prohibentis alienationem. Interest. n. mulieris sibi conseruare rem dotalem etiam sol. ma. ut sic possit iterato nubere. l. 1. ff. sol. ma. Fortè dici posset, hoc esse uerum, si emptor fuerit ignorans, & ita dicit Io. Fab. in d. tit. insti. qui. alie. licet. Nec obst. praedictis d.l. cum uir. de usuca. quia ibi loquitur in uiro, cuius fauore non est prohibita alienatio, secus in muliere, in qua non cessat ratio l. prohibentis.

XXIII. QVÆRO,

AN emptor rei dotalis à muliere sine iuramento alienante, & soluto m̃rimonio repetẽte rem repetat pretiũ? Cõclude ꝙ non, si fuit sciens, etiam si fuisset expresse stipulatus eo casu, quo alienatio non tenet per ea, quae superius dixi, quando uir alienat: secus si ignorauit: quia tunc poterit petere pretium, non tamen poenam per d.l. cum lex. in ratione sui. ff. de fideiuss. Et hoc etiam uoluit Io. Fab. instit. qui alie. licet. in prin. qui respicit ad l. & si is. C. de praed. mi. ꝙ ibi administrator non reuocat ex iure suo. Secus in muliere, & ideo etiam tunc non uidetur teneri de euictione eadem ratione ultra ipsum pretium. Et pro hoc potest dici, quòd glo. in d.l. si praedium. inquantum dixit, mulierem teneri de euictione, si emptor fuit ignorans, non bene dixerit. Et hoc satis uidetur de mente Bar. in d.l. cum lex. Nisi saluando illam glo. intelligas respectu pretij.

XXIIII. QVÆRO,

CONTRACTVS alienationis fundi dotalis factus resistente statuto, in quo expresse fit mentio de iuramento, an iuramento firmetur? Passus est ualde longus. An princeps, uel habens potestatem soluendi possit impedire iura mẽtum. Et an authoritas statuti habeat uim apostolici, & maximè, posito ꝙ tale statutum non ualeret, an saltem habeat iustam causam petendi absolutionem, de quo articulo: quia potius tangit naturam iuramenti, quàm alienationis dotis, uideas plenè per Imo. in c. cum contingat. in materia iuramenti in tertio membro, de iureiur. secundò per Bart. in l. si quis pro eo. in 7. q. ff. de fideiuss. & Ant. de But. in suo consi. quod incipit sacramenti plures sunt uirtutes.

XXV. QVÆRO,

AN mulier & maritus possint dare fundum dotalem filiae communi? Spe. tangit in tit. de emp. & uend. §. 3. loco. uersi. quid etiam si uir. ibi uidetur concludere, quòd non teneatur, nisi interueniat iuramentum, per tex. in d. cap. cum contingat. de qua q. dixi suprà. §. 1.

XXVI. QVAERO,

AN res mobilis inaestimata propriè dicatur dotalis, ut nõ possit alienari etiam cum iuramento de iure ciuili? Com
a munis conclusio uidetur esse, quòd aut res mobilis à data in dotem nullatenus fuit aestimata, & tunc propriè dicitur dotalis, & in illa locum habent iura, quae prohibent alienationem, adeo quòd non poterat fieri alienatio etiam consentiente muliere, etiam si interueniat iuramentum de iure ciuili, ut not. in d. §. & cum lex. instit. qui. alie. licet. secus fit de iure canonico; quoniam mulier iurauit per ea, quae supra dixi. Interdum autem datur res in dotem aestimata ea aestimatione, quae facit emptionem, & tunc illa non censetur dotalis, sed cẽsetur propria ipsius uiri, & empta per eum, & in effectu pretium aestimationis uidetur recepisse in dotem per illud, quod legitur & notatur in l. si inter uirum. C. de iu. do. & in l. plerunque. ff. eo. tit. & ideo talis res posset alienari per uirum etiam sine cõsensu mulieris, sicut quaelibet alia res ipsius uiri, & ideo non censetur dicta res esse dotalis, siue fuit ipsa res aestimata ad finem, an res esset deteriorata, uel meliorata ad finem, ut faceret emptionem, & tunc aut alienatio fit sine consensu mulieris, & non uidetur ualere. & sic hoc respectu censetur dotalis. facit, quod habetur in l. quid si fundus. ff. de fun. do. Sed si alienetur de consensu mulieris, tunc uidetur, quòd teneat alienatio per illud, quod habemus in l. si aestimatis. secundùm vnam lectu. quam communiter tenent doct. ff. solu. matrim. Et sic non censetur ipsa res simpliciter dotalis: quia non posset alienari etiam cum consensu mulieris. d. §. cum enim lex. insti. qui. alie. licet.

ADDITIO.

a Res mobilis. No. hic, ꝙ res mobilis, quae fuit data in dotem, si non fuerit aestimata, dicitur dotalis, nec poterit alienari etiã consentiente muliere, etiam si interueniat iuramentum.

XXVII. QVÆRO,

AN rei dotalis sit commercium, & per cõsequens, an extraneus obligetur? Glo. in l. dotale. ff. de testa. milit. uidetur uelle, quòd non, & idem sentit glo. in l. si praedium. C. de iur. dot. Sed Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuss. tenet contrariũ per ea, quae habentur in l. cum uir. ff. de usuca. & idem tenet Cy. in d.l. si praedium. & sic uidetur, quòd si mulier alienet, non oritur naturalis, neque ciuilis obligatio: quia eius fauore prohibita est alienatio, secus si extraneus alienet, & ista uidetur esse magis communis opinio.

XXVIII. QVÆRO,

SI ex forma statuti possit maritus uendere rem dotalem consensu uxoris & uendidit, quis admittetur ad recuperandum, an proximior ad parentelam mariti, uel uxoris.

Praesupposito quòd sit statutum, uel consuetudo, ꝙ proximior de agnatione admittatur infra annum ad reuocandum alienationem. Albe. de Rosa. in prima parte statutorum. qõ. 114. dicit fuisse longam qõnem, & tandem terminatum fuisse, nullum admitti: nam proximior mariti non est admittendus: quia res non est de genere mariti. Proximior uxoris nõ: quia ipsa non uendidit. Idem reperio consuluisse Bar. in suo consi. quod incipit, Matiliolus. & idem sentit Bal. in l. 1. C. per quas perso. nobis acqui. & in l. creditores. in 3. q. C. de pig.

XXIX. QVAERO,

SI mulier consensit marito alienanti rem dotalem, sed iurauit per procuratorem, an habeat locum dispositio. d.c. cum contingat, ut mulier non possit contrauenire? Bal. singulariter in authen. sacramenta pub. C. si aduer. uend. decidit ꝙ non, & est singularis limitatio ad d.c. cum contingat. quam etiam sentit Imol. licet de Bald. mentionem non faciat in 70. char. & Pau. de Cast. in suo consi. 32. aliàs 33.

XXX. QVÆRO,

AN contractus alienationis rei dotalis firmetur iuramento, an uerò mulier teneatur tantùm ad obseruantiam

tiam iuramenti, tetigi suprà eo.in quæst.11. Adde quis erit effectus dicere, quòd mulier teneatur ad obseruantiam, & contractus non firmetur. De quo uide per Imo. hoc latè prosequentem in d.c.cum contingat.in 65.char. & Bar.& Imol.in l.si quis pro eo.ff.de fideius. Bald. Saly.& Angel.in d.authen. sacramenta pub.C.si aduer.uend.Angel. in l.si prædium.C. de iure dot. Et ibi dicit unum, quod est bene notandum, ꝙ tale iuramentum præstat iustam causam præscribendi rem dotalem, quod tene menti.

XXXI. QVÆRO,

AN mulier posſit permutare dotale prædium uel in pecunia uel in alio fundo. Spe.quòd sic, in tit.de dona.inter uir.§.fortunatis.uersi.quæritur utrum. Vide bonum tex. & ibi Batto.in l.res quæ.ff.de iure dot.

XXXII. QVÆRO,

AN posſit fieri talis permutatio cum uiro. Spec. in loco præallegato.in uer.sed si quæras.tenet quòd sic. Si tamẽ interueniat iudicis authoritas, ut ibi.

XXXIII. QVAERO,

AN posſit fieri executio in re dotali pro condemnatione mariti. Tex.in l.interdum.ff.de fun.do. facit quòd sic. De quo per gloſſ.& Batto.in l.à diuo Pio.§. executionem.ff. de re iudi.& Bald.in l.ob maritorum.in fi.C.ne uxor pro marito.& ibi tenet quòd non. Et ad text.in d.l.interdum. uide, quod respondendo uoluit Bal.in l.si prædium. in fi.C.de iur. do. Hæc tamen conclusio, quòd non posſit fieri executio in re dotali, uenit limitanda, prout per Barto.& doct.in l. si finita.§.Iulia.ff.de dam.infect.

XXXIIII. QVÆRO,

AN lex Iulia, de fundo dotali, uetans alienationes habeat locum in matrimonio, & in dote putatiuis & non legitimis? Gl. uidetur quòd sic in l.dotale. §. dotale. in uerbo præstabitur.ff.de fun. do.pro qua bene facit tex.in l.si cũ dotem.§.fi.ff. sol.matr. Facit, quod dixi suprà in §. 1.circa fi.in quæstione, an dos putatiua gaudeat priuilegio dotis, tetigi & suprà §.proxi. circa fi.in qſtione, an mulier in dote putatiua præferatur domino in actione de peculio, dic ut ibi.

XXXV. QVÆRO,

AN fundus dotalis posſit alienari sol.mat.antequam restituatur ipsi mulieri. Bald.quòd non, in l.1.C.sine censu uel reliquis. Et ibi etiam ponit, an fundus dicatur dotalis sol.mat. De quo p Bal.in l.1.circa fi.C.unde uir, & ux.dixi suprà §.1.in q.an dos dicatur sol.mat. postquam est recuperata à muliere. De hac etiam q.uide Saly.per illum tex.in l.etiam. ff.de fun. do. aliquid tangit in l.si prædium.C.de iu.do. & in l.fi.in pen.col.eo.tit.

XXXVI. QVÆRO,

AN per patrem mulieris posſit fundus dotalis alienari sol.mat.per mortem uiri? Dic quòd sic, si modò pater sit soluendo, & posſit denuo dotare filiam in tantundem, alias secus.auth.sed quamuis.C. de rei uxo. act.l.fi.C.communia utri.iud.& ibi Bar.& Bald.in l.rem quam.C.de iu.do.& Bal. in l.etiam.ff.de fun.do.

XXXVII. QVÆRO,

AN uendens rem dotalem teneatur de euictione actione personali? Paſſus iste pendet ab illo articulo, an rei dotalis sit commercium, & per consequens licet alienatio non ualeat in præiudicium mulieris, an saltem ualeat in præiudicium alienantis, ut ipse obligetur. De quo tetigi suprà q. 27. uide plenisſimè per Imo. in repe.c.cum contingat.in 70. char. extrà de iureiu. Et ibi uidetur concludere, quòd alienans obligetur, uide Bald.in d.l. si prædium.C. de iur. dot. ibi etiam po-
a nit, quid si maritus a consentiat uxori alienari rem dotalem, an talis consensus ualeat, saltem quò ad obligandum ipsum uirum.

ADDITIO.

a Quid si maritus. Si consentiat uxori, quòd rem dotalem alienet, an talis consensus ualeat saltem quò ad obligandum ipsum maritum.

XXXVIII. QVÆRO,

AN res dotalis posſit alienari alienatione necessaria? Tex. uidetur quòd sic in l.interdũ.ff.de fun.do.ubi permittitur ex necesſitate, quod ex uoluntate prohibetur. Adde, quòd fundus dotalis sicut potest ex necesſitate alienari, sic potest cum uniuersitate transire, simile in l.quædam.ff.de acqui.re. do. Et sic in duobus casibus permittitur alienatio rei dotalis. Adde tertium, si prouocatur a socio ad diuisionem: quia poterit in totum adiudicari socio. l.si cum in fundo.§.pen.ff.de iu.do.& l.sed & si quis.§.1.ff.communi diui.

XXXIX. QVÆRO,

SI sicut fundus dotalis transit ad hæredem an transibit ad legatarium. Gl.in l.interdum.ff.de fun.do.sub dubio tamẽ forte respondet quòd idem. Sed Saly. ibi tenet contrarium per illum tex. qui non permittit nisi cum uniuersitate, & sic stat regula, ut non posſit tit. singulari, & qui procedit ex uoluntate: nam legatum est quædam donatio.l.legatum.ff.de leg.2.& fit propter merita.l. nec adiecit.ff.pro soc.& beneuolentia testatoris inducit ad legandum.l.cum res.C.de leg.ergo quæ ex necesſitate permittuntur ad actus uoluntarios nõ extendentur.l.3.& ibi not.ff.de adi.leg.&c.

XL. QVÆRO,

AN res dotalis, quæ non potest alienari, posſit præscribi. Vide tex.in l.si fundus.ff.de fund.do. ubi dicitur, ꝙ nõ. Fallit in seruitute fundi dotalis, quæ licet non posſit alienari, ut l.lex Iulia.cum l.seq.ff.de fun.do.potest tamen præscribi secundùm gloſſ. not. & ibi Barto. in l.si filio.§.patri.ff.sol. mat. Secundò fallit in casu l. longè. cum ibi not.ff.de diuer. & temp.præscrip.

XLI. QVÆRO,

AN maritus posſit præiudicare mulieri in seruitutibus debitis fundo dotali. Vide suprà §. 1. circa fin. & facit, quod dixi suprà proxi.q.

XLII. QVÆRO,

AN lex Iulia prohibens maritum alienare fundum dotalem habeat locum in sponso. Text. not.in l.lex Iulia. ff.de fun.do.probat quòd sic. Et est ratio, non quia appellatione mariti ueniat sponsus, sed quia fundus est quasi dotalis etiam ante nuptias.l.fun.do.& ibi not.ff.de fun.dot.

XLIII. QVÆRO,

SI fundus dotalis, antequam tradatur marito, de eius uoluntate aliter traditur, & maritus habuit animum transferendi in illum dñium, an transeat & fiat alienatio? Glo.not. per illum text.in l.si nuptura.ff.de fun.do.respondet, quòd tunc fiunt duo actus, quorum primus occultatur quia primò fundus uidetur traditus marito, & per consequens factus est dotalis. Et ex hac gl.singulariter habes notare, quòd fundus efficitur dotalis non solùm si tradatur marito, sed etiam si tradatur alteri de eius uoluntate. Secundus actus est: quia à marito uxore mediante est traditus alteri, & iste actus est nullus: quia non potuit alienari.l.1.& l.lex Iulia.ff.de fund.dot.bene facit tex. in l.licet.§.1.ff.de iur.do.

XLIIII. QVAERO,

SI maritus alienat fundum dotalem, & postea fuit hæres institutus ab ipsa muliere, an confirmetur talis uenditio.

dictio? Tex.in l.fundum.ff.de fun.dot. facit ꝙ sic, & illud ibi tenet Sal. Adde, ꝙ in cōtrariū facit: quia vr̄, ꝙ non sit quæsitū dñiū emptori, sed uęditor, ad quē superuenit, teneaꝛ illud transferre, ut est casus in l.si quis alienā. ff.de actio.emp. Sed īnde, ꝙ ibi non fuerat facta aliqua traditio emptori, sed hic emptor possidebat ex traditione prius ei facta a marito, & iō nō mirū si maritus non conueniꝛ amplius ad tradendum, sed dñiū transit ipso iure in emptorē, quod est notandum.

XLV. QVÆRO,

SI mulieri legaꝛ fundus ex cā dotis, an possit illud legatū repudiare? Tex.est sing. ꝙ nō: qa talis repudiatio esset alienatio. & sic talis fundus remanet dotalis ī l.si nuptura.§.fi.ff. de fun.do. Limita tñ, ꝙ secus esset in patre, qui bene pōt repudiare legatum sibi factū pro dote filiæ, tex. est in l.profectitia.§.1.ff.de iur.dot. Et est ratio: quia cum ipse pater teneatur ad dotandum filiam, non potest remanere indotata.l.qui liberos.ff.de ritu nupt.cum si.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, qui manumittit seruum dotalem, ad quid teneatur ipsi mulieri, quando manumittit inuita muliere.*

2 *Maritus si manumittat ignorans se obligatum ad restituendū, non tenetur ad pretium.*

XLVI. QVÆRO,

1 MARITVS † qui manumittit seruū dotalē, ad quid teneatur ipsi mulieri, qñ inuita ipsa muliere manumittit? Gl.1.in l.dotalē.ff.sol.mat.dū dicit, si mō est soluēdo &c. innuit, ꝙ teneaꝛ ad pretiū serui, aliàs.n.nō uideret esse ponderandū, an esset soluenda, uel nō. Pro quo facit: quia facto mariti absq; uolūtate mulieris non debet ipse maritus liberari, quin saltem æstimationē ei præstet, arg.no.in l.si seruū. & in l.si ex legati cā.ff.de uerb.obli. Et ꝑ hoc patet: quia iuspatronatus non simpliciter succedit loco serui, licet contrariū senserit Iac.de Are.& Bar.in d.l.dotalē. nā licet maritus teneaꝛ ad id, qđ ꝑcipit ex iurepatronatus, non tñ est conueniens, ꝙ liberetꝛ ab æstimatione serui. qm̄ si non esset manumissus sol.ma. mulier hēret seruum, & ēt acquisita ꝑ eum secundùm ea, q̄ 2 hñr in l.seruus dotalis.ff.sol.mat. Limita tñ, ꝙ si maritus† manumisit ignorās se obligatum ad restituendum, tunc non teneꝛ ad pretium. Et est rō ꝑꝑ bonā fidem: quia non est æquū, ut teneaꝛ ultra q̄ sit locupletior. l.si non sortem.§.libertus. & l.nam hoc natura.ff.de condi.indeb. secus autem, quando vir manumisit inuita uxore, ut dixi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an hodie possit manumittere seruum inuita muliere.*

2 *Vxor sic dat rem dotalem viro, vt perpetuò sit penes eum.*

XLVII. QVÆRO,

1 AN hodie † uir possit manumittere seruum dotalē inuita muliere? In quo dic ꝙ sic, secūdū tpa florum, secundùm quæ non transferebaꝛ dñium ipso iure in mulierē, ut tetigi s̄.in §.ꝓxi.& no.in l.si filio.§.maritum.ff.solu.mat.ideo non mirum si poterat manumitti, attento ꝙ de illo iure res mobilis non erat ꝓhibita alienari, ut no.gl.insti.qui.alie. licet, in prin.& tetigi s̄.eo.q.9. Poterat ēt donari & uendi, licet maritus remaneret obligatus ad restituēdū, & si nō reddebat, nec reddere poterat, debeat præstare æstimationē, arg.l.si seruum.§.fi.ff.de uerb.obli. Sed hodie est maius dubiū, ex quo trāsferꝛ dñium ipso iure: quia tunc vr̄ eadē rō, quæ in ultima uoluntate, & sic videtur, ꝙ non possit manumitti, sicut nec quando debetur sub conditione ex ultima uoluntate. Bart.in d.l.dotalem.dixit speciale fauore libertatis, & propter uotum 2 partium. † Vxor.n.sic dat rem dotalem uiro, & perpetuò sit penes eum.l.1.& 2.ff.de iur.do. Sed certè hæc ratio non uidetur bona: quia uerbum perpetuò, exponitur, donec uiuat vir, ar.notatorum in l.1.ff.pro so. Nam etiam sol.mat. debet dos redire ad mulierem. Et sic attenta dicta ratione uidereꝛ, ꝙ si testator legat Titio seruum, ut eum habeat perpetuò, donec uiuat, & illum post mortem reddat Seio, ꝙ tunc posset Titius eum manumittere, quod est contra infinita iura, maximè contra d.l.si seruum. Vnde melius est, ꝙ dicamus, hodie correctum, quòd uir non poterit manumittere seruum inuita muliere, cùm correcta uideatur ratio legis antiquæ per prædicta. Et per consequens ipsa lex antiqua uidetur correcta per c.miramur.de seruis non ord.& per ea quæ notant Mod.in l. si uerò §.de uiro.ff.sol.mat. Vel posset dici, ut euitetur correctio legum, ꝙ etiā hodie maritus possit manumittere. Et pōt dari alia ratio legis antiquæ, uidelicet ꝙ fuerit fauor libertatis reuertendæ, & societas maritalis. arg.l.1. & 2.ff.de ritu nup. cum ergo dicta ratio hodie non sit correcta, igitur &c.

SVMMARIVM.

1 *Mulier qua actione repetat a marito illud, quod ad eū peruenit ex iure patronatus, seu dotalis manumissionis.*

XLVIII. QVÆRO,

1 QVA actione† mulier repetat à marito illud, quod ad eum peruenit ex iure patronatus, seu dotalis manumissionis? Gl.in l.dotalem.ff.sol.mat. uidetur uelle, ꝙ non detur actio de dote ad percipiendam id, quod habuit maritus patronus. Sed Iac.de Are.& Barto.ibi dicunt, etiā ad illud dari iudicium dotis ex mero iure: quia iuspatronatus succedit loco serui. sed alia ex parte detur de æquitate, ex qua æquum est id, quod auget dotem, præstari, & sic intelligunt tex. illius legis. Sed certè alia fuit mens illius literæ: quia non voluit diuersificare portionem, quam percipit ut patronus ab alia, ex eo quia primo casu non detur iudicium de dote, sicut dicit glo. Vel quia iuspatronatus succedat loco serui, & ob id directò detur iudicium dotis, ut dicunt Iac.de Are.& Barto. Sed quia de portione, quam percipit, erat minus dubium: cum illam debeat restituere, etiam si uoluntate mulieris gerens eius negotia manumittat, & sic multofortius si illa inuita manumittat, sed aliam demum restituit, si inuita muliere manumisit secundùm Imol.

XLIX. QVÆRO,

AN mulier possit consentire uiro manumittēti seruum dotalem animo donandi ipsi uiro? Gloss.& Barto. quòd sic, in d.l.dotalem. Sed mirum uidetur, ꝙ cū maritus sit dominus serui dotalis.l.seruus dotalis. ff.sol. mat.l. doce ancillam. C.de rei uend.& res sua regulariter non possit cui quam donari.l.res proprias. C.de leg.ergo &c. Bar.innuit in l.dotalem.ꝙ non dicatur uera donatio & pro tāto litera dixit quodammodo. Adde, ꝙ licet res mea regulariter non possit mihi donari: Illud uerum est, qñ est irreuocabiliter mea: secus si reuocabiliter: quia tunc bene potest donari mihi per illum, qui poterat reuocare, argu. eius, quod habetur in simili in l. bello.§.si quis seruum.de capi.& in l.sequitur.§. lana.ff.de vsuc.in quibus patet, ꝙ quis pōt rem suā usucapere: quia reuocabiliter erat sua. Non ob. dictio, quodammodo quam ponderat Barto. quia non ponitur ex eo, ꝙ non possit cadere donatio in casu isto: sed quia non fuit expressa donatio, sed mulier tantum consensit manumittenti animo donandi, & sic occultatus uidetur actus donationis ex celeritate coniungendarum actionum.l.3.§.sciendum.ff.de dona.inter uir. & uxo.& sic habes, ꝙ inter uir. & uxo. cadit donatio in casu prędicto. Item habes, quòd mulier sibi præiudicat in re dotali, quod ad de his, quæ dixi suprà in 2.q. huius §.

L. QVÆRO,

AN dicta ī uiro hēant locū in socero, & intellectū l.si uerò.§.de uiro. Vide plenissimè ꝑ scribē. maximè ꝑ Bar.& Imo.in d.l.si uerò.§.de uiro.ff.sol.mat. Mihi sp placuit, ꝙ uerus intellectus illius.§.sit, ꝙ ibi nō ponaꝛ nouus casus, qñ socer manumittit, sed ꝓsequaꝛ casū superius expressū.s.qñ uir manumisit de uolūtate mulieris. Nā reuocatur in dubiū, ac si hoc casu aliqđ ꝑuenerit de bonis liberti ad socerū mulieris vel hrdū ipsius soceri, an debeat id restitui mulieri, & dr̄ ī d.§.de uiro ꝙ nō: cū lex Iulia loquaꝛ solùm de eo, quod peruenit ad uirū manumittentem & hæredem eius, & hoc placet, quicquid dicant alij doct. Ioan. Campeg. Bononien. doct. eximius.

PARS QVINTA.

DE STATVTIS LOQVENTIBVS de Dote. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd vir lucretur fructus rerum paraphenalium mulieris, quemadmodum lucratur fructus dotis, an valeat.*
2 *Lex, vel statutum potest cum causa auferre ius tertij, etiam sine culpa illius, cui aufertur.*
3 *Statutum, quòd vnus teneatur pro alio valet.*

I. QVÆRO,

1 STATVTVM, ꝙ uir lucretur † fru-
ctus rerum paraphernalium mulieris,
quemadmodum lncratur fructus datis,
an valeat. Videtur dicendum ꝙ sic, maxi
mè si sit factum cum causa, scilicet, pro
2 pter onera matrimonii: quia † cum cau-
sa potest lex, vel statutum auferre ius ter
tij etiam sine culpa illius, cui aufertur. c.
quoniam frequenter. §. si uerò. extra, vt li. non contest. c. sine
culpa. de reg. iur. in 6. c. 2. & ibi not. de constit. l. item si verbe-
ratum. §. fi. de rei ven. l. uenditor. §. si constat. ff. communia
prædi. no glo. & Bar. in l. Antiochensium. ff. de priu. cre. Bar.
procemio ffforum, cano. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. &
specialiter quò ad terminos nostros firmat Bar. in titu. repræ-
3 saliarũ. in 3. q. 1. q. principalis. Vnde † dicit ualere statutum,
quòd unus teneatur pro alio, exemplificat, quòd vxor tenea-
tur pro marito. Idem sequitur Pet. de Ancha. in c. canonum
statuta. de cõst. in 16. car. in uer. quæro vlterius, scriptum est,
Imol. in c. pen. de consue. facit text. in c. 2. de delic. pue. &
quod not. gloss. in rubri. C. de decre. decu. lib. 10. uide Alber.
in prima parte statutorum. q. 61.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponẽte, quòd mortua vxore vir lucretur certam partem dotis, quid si vir occidat vxorem, an mero iure perdat lucrum, & num. 3.*
2 *Lucrum hæreditatis acquiritur delinquenti, & confiscatur.*

II. QVÆRO.

1 STANTE statuto † quòd mortua vxore uir lucretur
certam partem dotis, quid si uir occidat uxorem, an mero
iure perdat lucrũ, an uerò auferatur tanquam ab indigno.
Barto. in l. si ab hostibus. §. 1. ff. solu. matri. sentit, ꝙ perdat
mero iure. Et effectus est magnus: quia transibit ad hæredem
mulieri. Sed si maritus fuisset aliquo tempore lucratus, ab
eo auferretur tanquam ab indigno, & applicaretur fisco, & ita
intelligitur l. ei qui mortem. ff. de his quib. ut indi. & l. cum
mortem. ff. de iure fisci. ubi alius interfecit vxorem, sed uir
perdit lucrum: quia nõ uendicauit mortem eius, & sic aliquo
tempore lutus. Et subdit Bart. quòd est speciale in lucris ma-
trimonialibus, ut non applicentur fisco: sed remaneant pe-
nes hæredes, ut l. 2. C. de secun. nup. secus in aliis lucris, & ita
intelligitur l. cùm ratio. in fi. ff. de bon. dam. & l. 1. §. si domi-
nus. ff. si quis aliquem testari prohi. §. fratris. eod. titu. Adde,
ꝙ Imol. in d. l. si ab hostibus. §. 1. aliter dicit, quòd etiam in
casu dictarum legum, cum ratio. cum similibus, non uidetur
acquiri fisco: eo quia similiter agitur de correctione morum,
sicut in casu nostro, & in casu, l. 1. C. de secun. nupt. Vel cla-
rius dic, quòd d. l. 1. loquitur, ubi agitur de correctione mo-
rum, qui non cadebant in speciem aliquam delicti secundùm
Bald. ibi, sed hic loquimur in homicidio, quod est delictum;
ergo &c. Adde, quod Bar. in l. fin. in uer. quantum tempus.
ff. de his qui. ut indi. distinguit, ꝙ l. cum ratio. cum si. proce-
dit in lucro legali: sed l. si ab hostib. §. 1. procedit in lucro con-
uentionali. Sed miror, ꝙ hæc sint uerba Barto. quia sunt ex-
pressè contra d. l. cum ratio. in fi. & contra l. is qui. §. 1. ff. fa.
erc. ubi loquuntur in lucro obueniente ex testamento, & sic
ex hominis dispositione, & tamen cõfiscatur. Item distinctio
prædicta Barto. est contra tex. in d. l. si ab hostibus. §. 1. secun
dùm secundam lect. glo. positam in uer. uel dic, ubi loquitur
de lucro legali: & tamen non confiscatur, & sic contra Barto.
2 Imo. aliter dicit † ꝙ lucrum hæreditatis acquiritur delinquẽ
ti & confiscatur. d. l. cum ratio. secus in aliis lucris: quia quis
difficilius priuatur hæreditate, quam alio lucro. l. ex parte. &
ibi no. ff. de alimen. lega. Sed hæc solutio uidetur contra text.
in l. 1. per totam l. ff. si quis aliquem testa. prohi. ubi propter
delictum non impeditur lucrum legati capere, & postea fisco
applicatur. quidam somniant, ꝙ in casu d. l. si ab hostibus. §. 1.
lex. fingit, ꝙ si maritus non occidisset vxorem, quòd ipsa non
prædecessisset uiro, & sic uir non fuisset lucratus dotem ex pa
cto, uel statuto, sed delata fuisset hæreditas ad proximiorem a-
gnatum uxoris, meritò in præiudicium talis agnati nõ debet
applicari uiro, ut sic postea per fiscum auferatur: sed in casu l.
cum ratio. non agebatur de aliquo præiudicio tertii: quoniam
decedens erat proximior occiso, & sic successurus omnino ab
intestato, nimirum si sibi applicatur, licet postea per fiscum
auferatur. Quis reauit. quòd casu. d. l. cum ratio. etiam si non
occidisset, etiam posito quòd ipse fuisset proximior, de quo
ibi, nihil apparet, ꝙ fuisset omnino successurus. nonne potuis
set ille proximior, qui occidit, prædecedere, & sic ad alium
fuisset hæreditas delata, ergo &c. Ego considero, quod lucrum
dotale ideo non acquiritur marito in casu d. l. si ab hostibus.
§. 1. quia semper defertur sub condi. si culpa debentis lucrari
matrimonium non sit dissolutum: ut l. consensu. C. de repu.
l. Lucius. ff. solut. matri. Vnde quando uir occidit uxorem, de
ficit conditio; quia matrimonium dissolutum est sua culpa,
ideo sibi nullo modo acquiritur, & sic non uenit auferendum
à fisco. Sed in hæreditate, quando aliquis est hæres institutus
ab aliquo, non subintelligitur tacitè aliqua conditio, quod pa
tet per iura dicentia, quòd sibi applicetur, & postea auferatur
à fisco, uelut ab indigno, & ita loquitur d. l. cum ratio. Et cũ
hac opi. reperio inclinare Bald. in l. 1. C. unde uir & uxor. & in
l. eam quam. in 5. col. C. de fideicom. & ita potest uetificari pri
ma so. Barto. in d. l. si ab hostibus. §. 1. ubi dicit, quòd est spe-
ciale in lucris dotalibus. Et circa hanc materiam uide Petr. de
Anch. in suo consi. 392. Et an maritus occidens uxorem ei
succedat, non dico in dote tantùm, sed in aliis bonis iuxta l. 1.
C. unde uir & vx. uide ibi per Bald. & cæteros scribentes. Et
adde, quòd text. in d. l. si ab hostibus. §. 1. non est alibi secun-
dùm Bald. in §. taceat. in fi. C. de rei uxo. act. Et facit ad quæ-
stionem, de qua per Imo. ibi. Et adde, quòd ea, quæ suprà dixi
3 de hæreditate, non habent locum in mariro: quia † si occidat
uxorem, mero iure perdit ius succedendi ipsi uxori, unde ei
vt ab indigno non potest auferri hæreditas, licet secus in alio
occidente eum, cui succedere debet, secundùm Bald. in d. l. 1.
C. unde uir, & vxor. Et rationem differentiæ uide ibi per
eum, contra quem tenet ibi Salicet. per l. his consequenter.
§. 1. ff. fa. erc. Sed certè ille text. loquitur in altero casu, uide.
licet quando tertius à me hæres institutus occidit vxorem
meam: quia tunc bene aufertur ei à fisco. Tamen mihi pla-
cet opin. Sal. quia aliud est in pacto, uel in statuto lucrãdæ do
tis, & aliud in iure succedendi propter rationem, quam su-
prà dixi. Et in hac materia uide omnino Bald. in auth. sed
hodie. C. de adult. & in l. sed si hæres. §. prostituta. ff. de in
iu. uoc. &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si fuit in culpa, quòd mortua fuerit eius vxor, an lucretur dotis partem statuto disponente, quòd mortua vxore vir lucretur partem dotis.*
2 *Medicum indoctum adhibens est indignus hæreditate infirmi defuncti.*
3 *Locus dicitur insignis, quando habet forum meri & mixti imperij*

III. QVAERO,

1 QVID si maritus † non occidit uxorem, sed alio modo
fuit in culpa: quia non adhibuit medicum, uel adhibuit
unum, qui nesciebat unam literam. Barto. in d. l. si ab hosti-
bus. §. 1. ff. sol. mat. dicit, ꝙ perinde est, ac si occidisset eá, per
gl. ibi. Ex qua Bal. sumit arg. ꝙ si uulneratus medicum nõ ad
hibuit, præsumitur sua culpa decessisse, quando uulnus iudi-
cio medicorum poterat se habere, & ad uitam, & ad mortem
& sic

& sic vulnerans non teneretur de occiso, quod est notatu dignum. Idem tenet Tancr. in sua compendiosa, in 10. rub. & in 9. q. Idem Bal. in l. qui occidit. §. fin. ubi bonus text. ff. ad l. Aquil. & per eundem in c. 1. in princip. in titu. quib. mod. feu. amit. idem not. Doct. in c. 2. de clerico percussore. bene facit tex. in l. huic scripturæ. §. 1. & in l. Mela. §. Celsus. ff. ad l. Aquilia. quæ iura uolunt, ꝙ si quis etiam lethaliter sit vulneratus, si tamẽ ab alio postea exanimetur uel statim, uel ex interuallo, primò vulnerans solùm de vulnere, non autem de occiso tenetur. Adde inquantum suprà dixi, si adhibuit medicũ ignarum, ꝙ pro hoc est bonus tex. quem ibi ponderat Ang. in l. ꝙ si nolit. §. si mancipium. uersi. culpa. ff. de ædil. edic. & ibi est
2 vna glo. quæ dicit, ꝙ † ille, qui malum medicum adhibet, indignus est hæreditate illius infirmi: non tamen credas, ꝙ sit necesse adhibere antiquiorem, sed sufficit adhibuisse iuuenẽ bene disciplinatum secundùm Ange. in l. si seruum. in princ. ff. de uerbo. oblig. Et aduerte secundùm Barto. in d. l. si ab hostibus. §. 1. quòd debet probari, ꝙ potuit adhibere medicum, qui in loco illo erat, aliàs sibi non imputaretur. l. idemq́;. post princip. vbi vide pulchram theoricam Barto. ff. pro socio. In ciuitatibus tamen, & in loco insigni, imò plus Bononiæ præsumitur ipso iure copia peritorum. l. si duas. §. est autem. ff. de excu. tuto. not. gloss. in l. fin. C. de testam. & in c. statutum. de rescrip. in 6. quod est notandum pro omnibus casibus, in quibus alicui imputatur, ꝙ non fecit per alium: quia debet probari uel verè, vel præsumptiuè, ꝙ alius inueniebatur, per quem de facili facere poterat: secũdùm Bart. in d. l. idemq́;. & vide eundem in l. in bonorum. ff. de bono. poss. & Bald. in l. iuris ignorantia. C. qui admitti. Adde Inno. in d. c. statutum. de rescrip. & tex. in l. 2. §. sed & si quis. ff. si quis cau. & in c. 1. de procura. & Barto. in tract. de testibus. in uerbo lata culpa. Barto. in l. tutor qui repertorium. §. pen. ff. de administ. tut. Barto. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. in ultim. colum. ff. de oper. no. nun. Bal. & Ange. in l. si seruum. in princip. ff. de verbo. oblig. in quibus locis habes † ꝙ locus dicitur insignis,
3 quando habet forum meri & mixti imperij. l. si duas. §. docet. ff. de excusat. tut. Et prædicta sunt vtilia per omnes casus, in quibus quis habet implere onus per alium: quia qui vult dicere, ꝙ impleuit per vnum, qui erat minus idoneus, habet necesse probare, ꝙ potuisset inuenire meliorem: quia stults ascẽdit cathedram in defectum sapientis secundùm Baldum in l. iuris ignorantia. Sed quid si in loco non erat nisi vnus medicus, vel nullus, an debeat ire ad loca uicina pro perito. Et nũquid ad loca etiam non uicina, vide post Bar. in d. l. idemq́ue. Et ad omnia prædicta vide Ange. in §. fuerat. in uersi. quid in casibus. in quibus dixi, institu. de actionibus.

IIII. QVÆRO,

QVID si maritus expulit vxorem de domo, uel denegauit ei præstare alimenta, an perdat lucrum dotis? Bal. in l. 1. §. si seruus. per illum tex. C. de dedititia libe. tol. tenet ꝙ sic, idem Bal. in l. quod in uxorem. C. de nego. gest. & in authen. dos data. in 2. colum. C. de don. ante nup. idem Paul. in suo consi. 17. dicens se habuisse de facto Florentiæ, quæ omnia sunt notanda pro ampliatione d. l. si ab hostibus. §. 1.

Sed aduerte: quia in contrarium facit; quia ille text. ibi est pœnalis, ergo non debet fieri extensio. c. odia. de reg. iur. cum vulgaribus facit tex. cum gloss. not. in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. ob causam. ubi de lucro procedente ex causa onerosa iudicatur idem, ꝙ de ipsa causa onerosa. Prædicta tamẽ limita, nisi postquàm maritus malè tractauit vxorẽ. cœpit postea illam bene tractare, ut per Imo. in d. l. si ab hostibus. §. 1. Pro quo uide, quod singu. notat Bald. in l. si filia. C. de inofficio testament.

SVMMARIVM.

1 *Occidens vxorem in adulterio, an perdat lucrum dotis.*
2 *Maritus non perdit, si occidat vxorem adulteram statuto permittente.*

V. QVÆRO,

1 OCCIDENS † vxorem in adulterio an perdat lucrũ dotis? Barto. in d. l. si ab hostibus. §. 1. dum dicit, quòd sic, si ex statuto, uel consuetudine licuisset eam interficere; quia tunc non perdit dotem, adde id, quòd dicit Imol. ibi in ult. col. & Matth. in not. 73. Cy. in d. l. si ab hostibus. §. 1. dicit idem si ex lucro legali, secus si ex pacto: quia tale lucrum acquiritur secundùm tacitam mentem partium. l. nõ omnis. in prin. ff. si cer. pet. non est autem uerisimile, ꝙ uxor pro tali casu consenserit maritum lucrari dotem, & hoc refert & sequitur Bal. & Ang. in d. l. si ab hostibus. §. 1. ubi Bald. Imol. Paul. & Ro. dicunt, ꝙ Bar. in lucro legali malè dixit per tex. sing. in l. interdum. §. quid furem. ff. de fur. ubi qui dicit ius sibijpsi, perdit priuilegium legale, idem Bal. in repe. l. cum mulier. in 14. col. ff. solu. matrim. Pro qua opi. est bonus tex. in l. sed si unius. §. si aũt. ff. de iniur. & in l. libertæ tuæ. C. de adopt. Contrarium Ang. ibi. Nec obst. d. §. qui furem. quia iniuria mariti est damnum irrecuperabile, sed in d. §. qui furem. secus: cum possibile sit, rem furto subtractam recuperare. Sed Imol. dicit, quòd posset esse, quòd fur ignoratur, uel qa res est consumpta, & cum opi. Bal. uidetur concordare Rom. Nec obst. tex. in l. qui uas. in princ. ff. de fur. qui tex. uidetur contrariari ad d. §. qui furem. Quia responde, quòd ibi dixit sibi ius propria authoritate circa rem, non autem circa personam, ut in casu nostro, Matth. in d. no. 73. intellexit ueram esse opin. Bald. in terminis, in quibus loquitur glo. & Doct. scilicet quando maritus ex delicto uxoris, id est ex adulterio debet lucrari dotem. Si uerò non ex delicto, sed ex pacto,
2 uel statuto simpliciter dotem lucrari debet, † & postea statuto permittatur uxorem adulteram occidere, non perdit uir lucrum, ex quo occidit lege permittente. l. Graccus. C. de adul. Et ita procedat opin. Barto. quia isto casu non loquitur d. §. qui furem. Declaro tamen melius: nam §. qui furem. est casus exorbitans, & pœnalis: quia permittit sibi ius dicere propria authoritate, contra l. nullus. C. de iudæ. cum uulga. meritò est restringendus ita in casu, in quo propter adulterium permittente lege, uel statuto hoc exhorbitaret, scilicet quòd occideretur, non debet lucrari dotem, sed si propter aliam causam deferatur lucrum dotis, cessat tunc ratio odij. Adde tamen inquantum Bald. & Matthesi. loquuntur in pacto, uel in statuto deferente lucrum ex alia causa, quàm ex delicto statuto permittente deprehensam in adulterio posse occidi, ꝙ non perdatur lucrum dotis. Certè hoc mihi non placet per rationem Cyn. suprà allegatam: quia non est uerisimile, ꝙ mulier hoc cogitauerit. Quidam tenet contra Cyn. quia immò satis uidetur mulierem in genere cogitasse: cum potuerit occidere, quòd si uir eam adulterantem inueniret, eam occideret, maximè statuto permittente, ergo perinde habetur, ac si specialiter & expresè de hoc cogitasset, argumen. l. sub prętextu. la 2. & ibi no. Doct. C. de transact. & l. iure militari. de testam. mili. Tu dic, quòd hoc non obst. quia in generali cogitatione, seu concessione non intelligitur uenire illud, quod quis in specie uerisimiliter non esset concessurus. l. obligatione. & ibi not. Bar. ff. de pigno. Sed si in specie mulier cogitasset de hoc, non est uerisimile, quòd concessisset hoc casu, maritum dotem lucrari, ergo &c. Ex prædictis stat conclusio, ꝙ in lucro conuentionali indistinctè procedat opin. Cyn. etiam si lege permittente uxorem adulterantem occidit. Sed si lucrum deferatur ex lege, uel statuto propter delictum, tunc procedat opi. Bal. & sequacium. Si autem ex alia causa, quàm ex delicto, tunc procedat opi. Bar. dummodo lege permittente, & sic omnium saluabitur opi.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum ab uxore uiro, an computetur in partem dotis, quam maritus lucrari debet ex forma statuti.*
2 *Pater si dedit dotem filiæ, & postea legat sibi aliquid, an tale legatum uideatur factum animo compensandi cum dote.*

VI. QVÆRO,

1 AN legatum † factum ab uxore uiro computetur in partem dotis, quam maritus lucrari debet ex forma statuti? Bar. in l. si cum dotem. §. cum mulier. ff. so. ma, tenet ꝙ sic. Contrarium tenet Bal. in auth. præterea. C. unde uir, & uxor, & Fed. de Scalis de Bononia disputauit, & incipit, statutum est in ciuitate, ꝙ præmortua uxore in matrimonio sine liberis &c. Bal. in l. si uxor. C. de bo. auth. iud. poss. Raph. & Ro. in d. §. cum mulier. tenet opinionẽ Bar. quæ uidetur esse magis communis, quam etiam defendit Imo. ibi, & Bal. in l. quo

niam

niam in prioribus. C. de inoffi. test. Fulg. Sal. & Ro. Pau. & alij in d. auth. ꝑtereà. & Imo. in c. officij. extra, de test. Argumēta præses non refero; quia passus est disputabilis, & dubius in puncto iuris, tamen & consulendo & decidendo teneas opin. Barto. quæ uidetur debere limitare, quòd ita demum præsumatur animus compensandi, si utrumque sit in quantitate, aliàs secus, secundùm Barto. in l. huiusmodi. §. cùm tamen. ff. de leg. 1. Licet in hoc contrarium teneat Imo. in d. §. cum mulier. per illum text. qui indistinctè loquitur, & sic non uidetur attendenda dicta distinctio in sumenda compensatione à lege ex tacita mente legantis, sed solùm illa distinctio attendatur, quando agitur de compensatione fienda in iudicio alia parte inuita, ut l. si conuenerit. ff. de pigno. actio. & l. fin. C. de compens. Ange. in d. §. cùm mulier. & in suo consi. 217. incip. quædam domina Mar. dicit, quòd opinio Iacob. de Aret. & Barto. tenētium, quòd legatum præsumatur relictum animo compensandi cum lucro dotis, procedit, quando maritus accepit promissionem tantùm & non dotem ab vxore: quia tunc propriè legat debitor creditori. Si uerò dos esset soluta viro, tunc mulier legans non est debitrix, sed creditrix in reliqua dimidia, & sic non uidetur tractandum de compensatione, & tunc non sumus in terminis d. §. cùm mulier. Imo. ibi & Rom. in dicta auth. prætereà. reprehendunt Ang. quia statutum dat marito exceptionem in dimidia, & sic mulier, vel hæredes eius obligantur ad non petendum, argumen. notatorum in l. si vnus. §. pactus. & ibi gloss. in uersicu. ipso iure. ff. de pact. & in l. Mæuia. §. fundus. in uersicu. non tenetur. ff. sol. mat. & sic est uerum, ꝙ debitor legat creditori, idem tenet Fulg. per illum tex. in d. auth. prætereà.

Ego addo, quòd pro opinione Ange. uidetur facere id, q̄d
2 notat Barto. in dicta l. huiusmodi. §. si pater. ubi probat † q̄d sit pater dedit dotem filiæ, & postea legat sibi aliquid, licet pater teneatur dotem non petere; tamen legatum non uidetur factum animo compensandi cum dote, nisi respōdeas, quòd loquitur, quando pater dedit dotem, ut se liberaret ab obligatione dotandi: quia de iure tenetur. l. fina. C. de iure dotium. & eam ob causam specificè dos erat apud filiam, uel eius maritum, nimirum si postea legando non uidetur habere animum compensandi in causa, cui iam specificè satisfecerat. Sed in casu nostro dos non fuerat ab uxore data uiro specificè ob illā causam, ut sibi haberet pro lucro statuti, nec ex dicta causa erat apud uirum: sed fuerat data dos; vt matrimonium contraheret, vnde debet attendi causa principalis, l. si quis nec causam. ff. si cert. peta. & l. rogasti. in princip. eodem titu. & uide ad hanc quęstionem Albe. de Ro. in 2. parte statutorum.

S V M M A R I V M.

1 *Filius si lucretur dotem vxoris suæ ex forma statuti, viuo patre, an teneatur illam fratribus suis communicare tempore diuisionis hæreditatis.*

2 *Filius, qui ex forma statuti lucratus est dotem vxoris, si non sustinuit onera matrimonij, sed pater eius tenetur dotem conferre.*

VII. QVÆRO,

1 SI vnus filius † lucretur dotem uxoris suæ ex forma statuti viuo patre, an teneatur illam fratribus suis communicare tempore diuisionis hæreditatis? Barto. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. in fin. ff. soluto matrimonio. tenet, ꝙ sic. Secus si tale lucrum obueniat mortuo patre, allegat Cyn. in l. 2. C. famil. erciscun. & tex. in l. dotem, ff. de castren. pecu. secundùm vnam lecturam, & in l. actione. §. fin. cum l. sequent. ff. pro socio. Limitat tamen Barto. hoc uerum secundùm iura Digestorum, hodie autem secus: quia quod lucratur filius ex dote, est aduentitium. l. 1. C. de bono. quæ libe. ergo non uenit in collatione. l. fin. C. de col. Adde quòd cum opinione Barto. concordat Ange. in l. 1. C. de bono. quæ libe. Salicetus in l. 2. C. famil. ercisc. Bald. in authentic. ex testamento. in 8. colum. C. de collat. & in l. si donatus. §. 1. ff. de condi. ob causam. alia tamen fuit opinio Bart. suo tractatu de duobus fratribus, in 5. quæstione primæ partis princip. quam dicit esse sustentabilem, licet Pau. in dicto §. transgrediamur. & Roma. in dicta authen. ex testamento, minus fideliter referant, & conentur ea impugnare. Sed Imo. approbat opinionem Bar. ꝙ aut mortuo patre obuenit tale lucrum, & iste casus nō habet dubium: aut patre adhuc uiuente, & tunc aut filius sustinuit onera matrimonij non pater, & tunc non confert fratribus: quia dicitur illud lucrum percipere ex causa onerosa, ut est gloss. not. licet ipsi non alleget, in dicta l. si donaturus. §. fi. quam allegat Baldus in l. cùm multa. in 2. colum. C. de dona. ante nup. Bald. in l. hac edictali. C. de secund. nup. & in dicta authen. prætereà. & Ang. in authen. de nup. & in §. quia
2 uerò. † Aut pater onera sustinuit non autem maritus, & tunc tenetur conferre, iuxta l. filiæ. cum simi. C. de colla. tanquam sit quid profectitium. Item tenet Baldus l. in 2. C. famil. ercis. allegat textum in l. pro te. §. 1. ff. de euic. & in l. sed hoc ita. de rei iudicata. Rapha. & Paul. in dicto §. transgrediamur. tenēt contrarium in hoc ultimo membro: quoniam indistinctè lucrum dotis dicitur aduentitium. l. quod scitis. C. de bon. quæ liber. ubi uidetur innui, quòd pater onera sustinebat, pater: quia ad eum perueniebant fructus dotis, & aduentitiorum cum illa l. quod scitis. ueniebat ad declarationem l. prima & secunda. eo. tit. & ita in dubio est uerisimile, ergo conferri nō debet, dicta l. fina. secundùm Rapha. quia etiam posset contingere, quòd per vnam diem tantùm onera sustinuerit, & dos erat magna, ideo delusorium uidetur illud attendi. Sed hæc ratio non placet, quia etiam in primis diebus solent fieri multæ expensæ in festiuitatibus nuptiarum; ideo statutum habuit respectum ad illud, quod solet accidere. Secūdò: quia dicta ratio est contra glo. in d. l. si donaturus. §. fi. Tertiò: ꝗa si uera esset opinio Barto. in dicto tractatu, certè militaret ēt in casu, in quo statutum deferret lucrum ipsi marito in spe, quod est falsum, per no. per Bar. in dicta l. dotem. ff. de castrē. pecu. Quartò; quia iure non probatur, quòd quando pater sustinuit onera matrimonij, lucrum dicatur profectitium, attento quòd loco onerum fructus percepit, & quia non concurrūt requisita ad esse peculij profectitij, de quibus per Bartolum in l. cum oportet. in principio, de bonis quæ liber. & in l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. Et inquantum supra allegaui l. actione. §. fi. cum l. sequē. ff. pro soc. dic, quòd nihil facit: quia ibi loquitur in casu societatis expressè contractæ, sed in casu nostro inter fratres nulla est contracta societas, ergo &c. Alia fuit opinio Bar. in dicta l. dotem. quod sint ponderanda uerba statuti. Nam si dicat, quòd ille, qui recepit dotem, lucretur tertiam partem, tunc procedat opinio Dy. secus si statutum diceret muliere præmortua, uir lucretur tertiam partem: quia tunc dictum lucrum non confertur; & istud satis placet, quia modificat opinionem Bartol. in dicto §. transgrediamur. Et in hac quæstione uide Bald. in tractatu de duobus fratribus, & Floren. in l. filia. §. si filius. ff. famil. erciscun.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum loquens de dote lucranda, an habeat locum in dote putatiua.*

2 *Maritus putatiuus lucratur dotem ex adulterio uxoris putatiuæ, sicut si esset uera uxor.*

VIII. QV AE R O,

1 STATVTVM † loquens de dote lucranda, an hēat locum in dote putatiua, & quid si tale lucrum peruenit ex pacto? Bal. in l. 1. C. de condictio. ob causam, & ibi Ang. & Sal. firmant, ꝙ tale pactum non prodest in dote putatiua, & idem tenet Bal. in l. pen. ff. quòd falso tuto. authore. Ang. in auth. de nup. in §. ascriptitio. vbi bon. tex. sed melior in eod. tit. in §. si uerò ab initio. Idem tenent in dote lucranda ex forma statuti. Quod limita uerum, nisi intercessisset dolus dantis dotem putatiuam per tex. sing. & ibi hoc tenet Bal. in d. l. pen. quod falso tutore. Contrarium tenet Paulus in d. §. transgrediamur. Veritas uidetur, quòd ui pacti, uel statuti directò non lucratur dotem putatiuam, etiam si dolus dantis dotem intercessit, sed per exceptionē doli, uel per actionē de dolo illud idem consequitur, per l. à diuo. cum glo. fi. ff. de ritu nuptiarum. & satis colligitur ex uerbis illius auth. de nuptijs. §. si uerò. Hinc potest uerificari illud, quod no. glo. in l. de cō-
2 sensu. §. uir quoque. C. de repud. quæ dixit, quòd † maritus putatiuus lucratur dotem ex adulterio uxoris putatiuæ, sicut si esset uera uxor. Similis gl. in c. plerunque. in gl. fi. & ibi per Canon. extra de don. inter uir. & uxor.

IX.

IX. QVÆRO,

STATVTVM loquens de lucranda dote, quando locum habeat? Et nota vnam maximam, quia oportet, ꝙ sit verus casus in statuto comprehensus. Et uide omnino Bald. in l. 1. C. de condict. ob causam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd vir debeat lucrari dotem, an habeat locum cũ praeiudicio filiorum primi matrimonij.*

2 *Alienatione prohibita, an prohibeatur cõtractus ex quo sequitur alienatio legalis.*

X. QVÆRO,

1 STATVTVM † quòd uir debeat lucrari dotem, an habeat locum cum praeiudicio filiorũ primi matrimonij. Scis enim, ꝙ in praeiudicium filiorum primi & eiusdem matrimonij non potest apponi pactum donationis, ualet tamen constitutio dotis simpliciter facta de ipsa dote secũdùm Bar.
2 in l. 1. aliàs in l. eadem l. C. de condict. ob causam. ubi † quaerit, an prohibita alienatione prohibeatur contractus, ex quo sequitur alienatio legalis. Et uidetur quòd sic, secundùm datam regulam in l. codicillis. §. penul. ff. de legatis secundo, & in l. cum scimus. §. fin. C. de agric. & cen. libro vndecimo. & ita dicit tenuisse Iacob. Butr.

In contrarium uidetur, quòd quandoque aliquod est permissum, quod includit in se aliquod prohibitum, debemus se qui id, quod permittitur, licet eius occasione etiam ad prohibitum deueniatur, iste est tex. in l. aliquo casu. ff. de haeredi. institu. aliàs incipit ei qui soluendo quaestionem ad hoc notabilem. ad idem. l. si is qui duos. ff. de libe. leg. ubi propter inseparabilem coniunctionem, cùm aliud est licitum, aliud illicitũ, totum licet, ad idem. ff. de donat. inter uirum & vxorem. l. cũ sponsus. §. generaliter. Nec est mirum, quòd iure uario aliud censeatur, scilicet partẽ permissam ex ordinatione hominis, & partem ex ordinatione legis: ut ff. de manumissis testamen to. l. si socius. nam illud, quod nõ potest procedere ex vno capite, procedit ex coniunctione diuersorum capitum. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liberis & posthumis. Praetereà ista mulier, inquantum in se est, sibi consulit, quod est licitum, ut l. Proculus. ff. de damno infecto. Et licet statutũ alij officiat, hoc procedit consilio legis nõn consilio mulieris. Cùm ergo statutum non distinguat, sed generaliter determinat, generaliter debet intelligi, siue de primis nuptijs, siue de secundis. l. placet. ff. de libe. & posthum. & l. in fraudem. §. fin. de testamen. milit. Et ad hanc quaestionem uide Bald. in l. 1. C. de inoffi. donat. & aliquid tetigi supra. §. 1.

XI. QVÆRO,

SI statutum dicit, quòd vir lucretur certam partem dotis mortua vxore in matrimonio, quid si mulier est minor, an possit petere restitutionem aduersus statutum? Respondeo ꝙ non. l. si fine. §. Lucius. ff. de administr. tutor. & casus in l. 1. & ibi Bald. C. si aduersus don.

XII. QVÆRO,

SI ex forma statuti soluto matrimonio per mortem dos remanere debet penes virum, quòd si vir est pactus de dimidia lucranda, an ex hoc pacto uideatur renunciasse beneficio statuti, uidetur quòd sic: ut ff. de solu. l. pupilli debitor. §. soror. Et quia prouisio legalis tollitur per specialem prouisionẽ hominis. l. fin. C. de pactis conuentis. & prouisio generalis cessat, ubi habet locum specialis. l. doli clausula. cum vulga. ff. de uerborum obligat. Contrarium decidit Alber. de Ros. in 2. parte statutorum. quaestione 58. per l. cõditiones quae extrinsecus. ff. de condi. & demonstra. & ita dicit de facto fuisse determinatum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dote lucranda vxore praedecedente, an habeat locum in illa, quae nondum est ducta ad domum, si tamen sit desponsata per verba de praesenti.*

2 *Conditio debet inferri in forma specifica, nec sufficit adimplere in effectu.*

3 *Donatio ad hoc vt valeat, non inspicitur, an fuerit facta ante contractum matrimonium, sed an post consensum.*

4 *Argumentatio est licita ab illusione vocabuli.*

5 *Matrimonium est maris & foeminae coniunctio*

XIII. QVÆRO,

1 STATVTVM † de dote lucranda vxore praedecedẽte, an habeat locum in illa, quae nondum est ducta ad domum, si tamen sit desponsata per verba de praesenti? Bart. in l. nihil. ff. rerum amotarum. per illum textum, & per tex. in l. cum hic status. §. si mulier & maritus. ff. de donatio. inter virum & vxo. tenet quòd sic. Et pro hoc facit; quia dicitur esse matrimoniũ, ut l. nuptias. ff. de reg. iur. Et pro isto dicto Bar. videtur gloss. ord. in l. ea quae. la secunda. ff. ad municip. Secundò pro hoc adducitur l. cùm fuerit. de condit. & demonst.
2 Nam clarum est, quòd † conditio impleri debet a in forma
a specifica, nec sufficit adimplere in effectu. l. quibus diebus. & & l. Maeuius. eodem titu. de conditio. & demonst. & tamen in dicta l. cùm fuerit. dicitur, quòd si alicui relictum fuerit, si in familia nupsisset, uidetur impleta conditio. statim, cum nupta est mulier, licet nondum in cubiculum uiri peruenerit. Et subditur ratio, ergo &c. Tertiò pro hoc videtur casus in l. Deo nobis. in prin. C. de episcopis & clericis. in uersiculo, & hoc tantummodo lucri nomine, & ibi loquitur, quando erat vxor, & nondum copula carnali cognita, nec traducta ad domum, aliàs non posset alter ex coniugibus ingredi religionẽ altero inuito, ut not. 27. quaestione 2. Agatosa. & c. desponsatam. & tamen ibi loquitur de pacto lucrando, uel statuto, igitur &c. & hoc etiam ibi uidetur firmare Bald. pro hoc facit l. non fine. C. de bon. quae libe. in uerb. germanus mariti. nam ibi uidetur casus pro ista quaestione, licet Bald. ibi ponderet illum in contrarium: nam ibi solùm disputatur, an appellatione uiri cõtineatur sponsus, & dicitur quòd sic ex benigna interpretatione, & ita sumit ibi Bald. suum argumentum per illum textum, nihil autem dicitur ibi de marito per uerba de praesenti, quando non est sequuta copula carnalis, ex quo sequitur, quòd cùm ibi dicatur, quòd nomẽ mariti illi soli pertineat, qui nuptias contraxit, sequitur, quòd etiam ille, qui nondum duxit uxorem ad domũ, dicatur cõtraxisse nuptias: quia non concubitus, sed consensus facit. l. nuptias. ff. de regulis iuris.

Pondera etiam ibi in uersiculo, post coeptũ matrimoniũ, vbi innuitur, quòd eo ipso, quòd est coeptum matrimonium, licet non consummatum, & per consequens ante copulã carnalem dicatur vxor & maritus, igitur &c. & uide Cynum in dicta l. non sine. & Petrum de Ancha. in c. ex publico. de conuers. coniug. Vna ratio dicti statuti, & mens eius fuit vnica, licet in eo non exprimatur, uidelicet, vt remuneretur maritus propter onera matrimonij, quae sustinuit, ut l. pro oneribus. C. de iure dotium. Sed maritus antequàm ducat vxorem ad domum sustinet onera in faciendo vestes uxori, licet maiora onera esset supportaturus in futurum, igitur &c. cùm ergo mens dicti statuti habeat locum, debet etiam habere locum dispositio, ut notat Bald. in simili in l. fin. C. de liberis praeteritis. in pluribus quaestionibus. Praetereà ista mulier est destinata in domum uiri intantum: quia debet eum sequi, quò vadat, honestè tamen: ut notat Cyn. in l. liberti, libertaeque C. de oper. libert. & Barto. in l. Maeuia. §. fin. ff. de annuis legatis. Sed res destinata in locum habetur, ac si esset in loco. l. qui fundum. §. fina. & l. granaria. ff. de contrahenda emptione, quia qui de proximo est cingendus pro cinto habetur. l. penultim. ff. de testam. milit. Et maximè cùm ipsa traductio ad domum esset facilis, & penderet solùm à uoluntate viri, ut est textus in simili in l. si non sciuisset. §. quid ergo. de auro & argento legato. & plenè notat Barto. in l. caetera. §. fin. ff. de legatis primo. Praetereà in materia poenali & odiosa sufficit ad poenam introducendam, qualitercunque matrimonium sit, vt est text. not. in l. si vxor. §. diuus. ff. de adulter. ergo cùm in casu nostro matrimonium sit, debet habere locum dispositio statuti, ut consequatur lucrum propter dictum uerbũ, qualitercunque, quod idem importat, ac si diceret, siue traducta sit ad domum, siue non.

3 Praetereà ad hanc partem facit tex. in l. Seia. in princip. ff. de donat. inter uir. & uxor. quia † an donatio ualeat non inspicitur,

ſpicitur, an fuerit facta ante contractum matrimonium, ſed an poſt conſenſum, licet nondum ſit traducta ad domũ. Præterea ad idem facit l. mulierem abſenti. & l. denique. ff. de ritu nuptiarum, ubi dicitur, ꝙ mulier abſens poteſt accipi, & ibi dicit, quòd cùm à cœna rediret maritus, in Tibero ſuffocatus eſt, quòd erit lugẽdus, ergo apparet, quòd eſt maritus, & ſubditur ibi in l. 1. §. idemque. ꝙ uirgo habet actionem de dote, igitur &c. Præterea ad hanc partem uidetur caſus in l. 1. C. de impo. lucra. deſcrip. lib. 10. vbi datum, vel acquiſitũ ex dote propter pactum, uel ſtatutum non dicitur lucrum, ita ꝙ debeat ſoluere ſiliquas, etiam in marito futuro, ergo ibi eſt caſus, quòd ſi non dicitur lucrum, imò debitum, ꝙ maritus debet illam partem ex ſtatuto prædicto habere, licet nondum onera matrimonij ſuſtinuerit, & ita ponderat Ange. ibi illum tex, ad hanc etiam partem uidetur caſus in l. ſancimus. C. de nuptijs. ibi, qualiſcunque pacto. & in fine, ibi, ſed ex quo vota nuptiarum re ipſa proceſſerant, ubi eſt caſus, ꝙ vbicunque fit mentio de tempore nuptiarum uerificatur, licet non interueniat amplexus. Vltimò pro iſta parte facit: quia ſtatutum loquitur ſimpliciter, & indiſtinctè, & omnia eius uerba huic caſui adaptantur, cum uxor & maritus fuerint, & probant iura ſuprà allegata, & in matrimonio deceſſerint, ergo ſtatuti diſpoſitio locum habebit. l. hos accuſare. §. omnibus. ff. de accuſatio. & iſta argumenta pro maiori parte collegi ex quadam diſputatione Ange. In contrarium determinat Salyce. latiſſimè in l. cùm teſt. C. de dona. ante nup. Primò: quia uerba ſtatuti non cõueniunt: † nam ab alluſione vocabuli eſt licita argumentatio, nota. in l. 1. ff. de acq. poſſ. ſed vxor dicitur: quia eſt in vſu viri, ſed antequàm ſit traducta domum, non eſt in vſu viri, igitur &c. Et clarum eſt, ꝙ ſtatutum debet accipi in potiori ſignificato, potiſſimè cùm exorbitet à iure communi. Et eodem modo dicitur maritus, qui ritus ſuos, ideſt ordines & res ſuas probet vxori, quod non contingit priùs, quàm ducatur ad domum, igitur &c.

4

Secundò dicitur in ſtatuto, vxore prædecedente in matrimonio, illa dictio, in, ſignificat perfectionem rei, cui adijcitur. l. 1. §. in flumine. & ibi nota. Barto. ff. de fluminibus. ſed res nõ eſt perfecta, niſi ſequuta copula, igitur &c. Itẽ ponderat uerbum matrimonio, † quod matrimonium eſt maris & fœminæ coniunctio. l. 1. §. ius naturale. ff. de iuſtitia & iure. & ponderat, ꝙ textus ibi dicit coniugatio, & non dicit ſimpliciter coniunctio, ad denotandum, quòd actus, ideſt copula, debet interuenire, vt matrimonium ſecundùm ſuum eſſe dicatur perfectum.

5

Tertiò ponderat etiam illud verbum in matrimonio, propter quod uidetur ſtatutum conſideraſſe cõiunctionem, aliàs ſatis fuiſſet dicere, uxore prædecedente abſque eo, quòd ſubderet in matrimonio: quia antequàm uxor ſit cũ uiro in actu, quo poſſit eſſe mater, & ſic ante coniugationem, non debet poſſe dici propriè matrimonium, igitur &c.

Adde, quòd pro hac opinione facit: quia uidemus, ꝙ leges ſimpliciter dicunt, maritum lucrari dotis fructus. ff. de iure dotium. tamẽ licet ita ſimpliciter loquantur, ſubintelligitur, ſi ſuſtinuerit maritus onera matrimonij, ut l. fin. in princip. ff. de doli exceptione. tunc ſi quando vir non lucratur dotis fructus, quod eſt, quando non ſuſtinet onera matrimonij, quod eſt minus, quomodo lucrabitur ipſam dotem, quod eſt maius: & ita reperio conſuluiſſe ipſum Salycetum apud ciuitatem Florentiæ.

Non obſtat dicta l. nihil. ff. rerum amotarum: quia alio caſu loquitur de uiro & uxore, non ſecundùm proprium ſenſum loquitur, ut in gloſſ. Nec obſtat dicta l. Deo nobis. quia in non marito carnaliter coniuncto loquitur: quia matrimonium ſecũdùm ius ciuile ex uarijs cauſis diſſolui poterat, inter quas cauſas religionis erat vna. Præterea ille tex. ſuper lucro fiendo nihil diſponit, ſed ſuper conditione, ſi lucrari debuit per mortem ingredientis religionem, ſtatim debere diſpoſuit: quia ingreſſus habetur pro mortuo.

Adde ꝙ pro iſta parte adducitur text. in l. libertorum. & in l. uxor. cum l. ſequenti. ff. de his qui notantur infamia. ubi appellatione uiri, vel mariti comprehenditur ille, qui cognouit eius uxorem, de cuius fœminis perturbatione dubitatur: quia infra annum remaritari non poteſt, & ſic non propriè ille dicitur maritus, quando eam non cognouit, igitur &c.

In decidendo licet opinio Salyceti ſit uerior, de ſubtilitate iuris tamen prima opinio cùm ſit gloſſ. Barto. & Bald. obſeruaretur in practica, maximè ſi maritus ante mortem uxoris inceperat ſuſtinere onera matrimonij in faciendo ueſtes, & iocalia. Et quamuis iſta expenſa, & damnum mariti non ſit, quantum eſſet lucrum dimidiæ dotis, tamen integram dimidiam debet lucrari, arg. l. ſi creditor. §. ſi inter maritum. ff. mãda. Sicut econtra contingere potuiſſet, quòd dotis fructus, uel etiam dimidia dictæ dotis non ſufficiunt ad onera matrimonij, etiam non inchoati, argum. cap. ſalubriter. de uſuris. vnde hoc ſtat ſub forma, igitur maritus impleuiſſet iſtum caſum, arg. l. fi. ff. de action. empt. Si autem onera aliqua maritus nondum ſuſtinuerat, tunc non lucrabitur dictam partem ex ſtatuto: quia ratio eſt ſtatuti, quòd lucretur in recompenſationem onerum matrimonij. d. l. dotis fructus. ſed non fuit paſſus onera prædicta, igitur &c. hæc omnia bene nota, quia quotidiana ſunt.

ADDITIO.

a Impleri debet. Adde, quòd conditio, quæ de iure non poteſt impleri, ſufficit ſi impleatur de facto. l. Mæuius. in princip. de condi. & dem. l. ſi quis hæreditarium. & ibi Barto. aliàs eſt l. ſi mulier. §. 1. ff. de cond. inſti. uide Bal. in rub. C. de inſt. & ſubſti. in fi. & in l. 1. in uer. quæro, nunquid ſufficiat. C. de his quę pę. no. Aliàs uerò debet impleri de iure, & de facto ſecundũ Doctores, & Franc. Vercel. in l. 1. qui ſatiſdare cogantur.

XIIII. QVAERO,

STATVTVM, quòd uir lucretur partem dotis, an habeat locum in dote promiſſa? Bar. in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſan. eccl. quòd non. Quod limita uerũ, ubi ſtatutum loquitur de dote data, ſecus ſi ſtatutũ ſimpliciter dicat, ꝙ lucretur dimidiam dotis: quia habebit locum etiam in dote promiſſa. gl. eſt peregrina in l. ſi donaturus. §. fi. ff. de cõdict. ob cauſam. facit, quod dixi s. in §. 1. in 2. uel 3. q. in quæſtione, an dos promiſſa dicatur propriè dos &c.

XV. QVÆRO,

QVID ſi dos ſit promiſſa, & ſequuta ſit copula carnalis, an habeat locum ſtatutum loquens de dote data attento quòd fuit data? Vide Matheſilaum in ſuo notabili 65. & uide quæ dixi ſupra quæſtione 12.

XVI. QVÆRO,

STATVTVM, quòd uir lucretur certã partem dotis mortua uxore, an habeat locũ, ſi moriatur, poſtquam eſt uidua? Bar. ponit in l. ſi dotali. ff. ſol. mat. & Imo. in l. poſt dotẽ. co. ti. & Cynus in additionibus, in l. mr̃. C. de iu. dotiũ.

XVII. QVÆRO,

STATVTVM de lucro dotis, an habeat locum in uiro, qui conduxit uxorem in domum conductam, præſuppoſito quòd uerba ſtatuti dicant, quòd mortua uxore in domo ᵃ uiri uir lucretur dotem? Videtur quòd non: quia genitiuus ſignificat dominium, ergo ſtatutum quod dicit in domo uiri, debet intelligi de domo, quæ ſit in dominio ipſius uiri, argumento l. 2. ff. de relig. & ſump. fu. Contrarium puto uerius: quia debet intelligi ſecundùm communem uſum loquẽdi ciuitatis, vnde domus uiri accipitur pro habitatione ipſius uiri, ut pulchrè dixi in rubrica. ff. de nou. operis nun. quæ omnia hic repeti poſſent.

ADDITIO.

a In domo. not. quòd ſtatutum de lucro dotis habet locum in uiro, qui conduxit uxorem in domum conductam, præſuppoſito quòd uerba ſtatuti dicant, quòd mortua uxore in domo uiri uir lucretur dotem.

SVMMARIVM.

1 *Pater relinquens filiæ ſi ei ſubſtituat, utrum ex forma ſtatuti maritus lucretur dotem excluſo ſubſtituto.*

2 *Naturæ humanæ decurſio, & uarietas indiget paulatim emendatione.*

3 *Testamenti factio est publici & non priuati iuris.*
4 *Legitima an sufficiat ad dotem.*

XVIII. QVÆRO,

1 QVID si † pater relinquens dotem filiæ ei substituat, vtrum ex forma statuti maritus lucretur dotem excluso substituto, & ista est vtilis & quotidiana. Videtur primò dicendum quòd sic: quia si pater relinquat fideicommissum præstandum, & non sit aliud, vnde filia possit nubere, potest de dicto fideicommisso se dotare etiam vendendo, ut Barto. nota. in l. filia. ff. ad Trebellianum, & in authen. res quæ. C. communia de leg. Imo. si non sufficit ad filiam maritandam pars bonorum, potest omnia bona in dotẽ dare: quãuis subiacentia restitutioni, vt not. Bald. in authentica res quæ. cũ ergo in casu nostro de expressa uoluntate patris dederit in dotem, & dare potuisset, etiam si pater non expressisset per iura superius allegata, non debet marito præiudicare dicta substitutio. Secundò pro hoc facit in simili: quia pactum factum de lucrando dotem super bonis in dotem datis subiectis restitutioni præiudicat ipsi restitutioni, seu substitutioni, ut est text. in authen. de restitutione, & ea quæ parit. post princip. ergo multo magis præiudicatur eidem substitutioni, quando per statutum disponitur, quòd maritus lucretur dotem. Accedit: quia, quod potest fieri per pactum & per statutum l. non est impossibile. ff. de pact. not. gl. in rubri. C. de decre. decu. Prætereà ad hoc facit: quia ubi factum est fideicommissum generale, id, quod datum est in dotem, non venit in fideicommissum generale. l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Trebellia. nam dos impedit & minuit fideicommissum, ut ibi. Modò dicit Barto. in l. filia. ff. ad Trebellia. quòd idem disponitur de dote destinata, quod de dote data, sed non est dubium, quòd in dote data, quæ est propria filiæ, ut dicit Barto. in l. fin. §. filiæ. ff. de lega. 2. quòd ipsa grauari non potest, nisi eidem legetur tantum, & ipsa acceptet legatum. l. si cum dotem. §. cũ mulier. ff. sol. mat. ergo uidetur, quòd pater relinquens dotẽ filiæ non potuerit eam grauare substitutione. In contrarium videtur: quia quando mulieri est relictum fideicommissum, spectat ad eam cum suis oneribus. l. mulier. §. 1. in fin. ff. de iure dot. & non potest in maritum transferre, nisi cum oneribus suis: quia nemo plus iuris &c. Et quia contẽplatione oneris pater fortè maiorem dotem reliquit filię. Et eadem contẽplatione maritus fortè tantam dotem recipit eisdem qualitatibus, & conditionibus, arg. l. si conuenerit. ff. de pact. do. cum tacita pacta etiam ualeant in pactis dotalibus, & in dando dotem ualeant tacitæ conditiones, & cadat interpretatio uerisimilis, argum. l. inter socerum. ff. de pac. Nam sicut dos prima facie data magna minor efficitur propter pacta in ipsa dote apposita, ut l. liberi. circa fin. ff. de iure dot. sic & grauamina apposita doti minuunt, ergo dicta mulier dicitur dedisse dotem, ut maritus habeat vsumfructum toto tempore vitæ ipsius mulieris, & dissoluto matrimonio per mortem ipsius retro reddatur dos illis, quibus relictum est fideicommissum, argument. l. sed nihil. ff. de iure dot. Attento quòd ita fuit de mente testatoris relinquentis dotem & fideicommissum, nec causa dotis debet infringere uolũtatem testatoris, qui potest grauare filios & filias, saltem in eo, quod est ultra legitimam iure naturæ debitam. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testam. nam in testamẽtis & in dotibus fit interpretatio iuxta voluntatem testatoris defuncti & uoluntas, & intentio ipsius magis est attendenda, quàm uerba. l. in testamentis. ff. de reg. iur. cum simi. Mihi uidetur, quòd vis tota huius hæsitationis pendeat ex intellectu Iustinianæ legis, de qua in authenti. de restitutione, & ea quæ parit, in sua principali parte, quæ habetur relata per Guarnerium, licet minus plenè in dicta auth. res quæ. C. communia de leg.

Idcircò pro euidentia dicendorum ponderanda est intentio illius legis, seu authenticæ per singulas partes ad quæstionem nostram pertinentes. Videtur primò in procemio illius
2 legis dici, ꝙ † decursio, & uarietas humanæ naturæ indiget paulatim emendatione, quæ verba notate: quia infertur, de illius intentione non fuisse. l. fin. C. communia de leg. usque tunc longæuam & in iudicijs approbatam velle totaliter tollere, imò duntaxat in modico emendare. Prosequor, & in d. l. immediatè dicitur, quò ad bene se habendũ non sufficit principis, idest iuxta glo. expositionem, regulas custodire, sed & quod particulariter resistit corrigere, non igitur aliud quàm particularis illius l. fi. correctio intenditur. Rursum in eodem procemio sequitur, quòd ad plurima antiqua dubia dirimenda processit illa l. fin. per quam prohibuit, grauatos res modis omnibus aut alienare, uel obligare, sed cum propria ambulare fortuna, & apud quencunque fuerint non manere firmæ, sed reuerti ad illum, cui dari iussæ sunt, & ita illius legis summarium subijcit, & secundùm communem opinionem & interpretationem ista est intentio illius legis, alienationem. scilicet rerum subiectarum restitutioni in diem incertam, uel conditionem interim efficacem esse, & ualidam, totalisque iuris & dominij illius in acceptorem medio tempore translatiua, quamuis reuocabiliter hoc dicit, ut patet ibi in litera in uerbo, transire cum propria fortuna, & sic permittit translationem interim, licet affectam, & parum post utitur uerbo reuerti, & ita supponit dominium translatum, alioquin nõ diceretur reuerti, & est mirabile, quòd dominium ita de facili deambulet de persona in personam ipso iure sine traditione contra solitam & communem dominij naturam, quòd non consueuit nuda uoluntate transire, immo demum iuxta vulgarem regulam traditionis, quòd non ideo contingit in casu d. l. quòd testator, iubendo talia restitui in euentum conditionis, uel diei incertæ, credatur tacitè alienari uetuisse, cum causa, idest, ut remaneat in familia, cûm uenit tunc restitutio fienda. Nam eo casu etiam interim alienatio foret nulla, & continuato dominio ad grauatum recta uia ab ipso fieret translatio in fideicommissum. Contingit igitur illud, eo quòd sit istud singulare priuilegium in testamento, quòd non censetur priuati hominis ordinatio, sicut est uiuentium conuentio. Et hoc est † quod dicitur, testamenti factio
3 est publici & non priuati iuris. l. 3. ff. de test. & quicquid testator disponit, non priuata, immo legalis est ordinatio, ut vulgò habetur in authen. de nup. §. disponat. & pulchrè scribit Accursius hanc differentiam inter contractus, & ultimas voluntates in l. 1. C. de pact. & in l. 2. C. de usucap. pro empt. & Innocen. in cap. quæ in ecclesiarum. extra de constitu. & patet ad sensum: quia si contrahentes inhiberent alienationes, nihilominus factæ contra eorum ordinationem ualerent, licet obligarentur contrahentes ad interesse. ff. de uerb. oblig. si ita quis. §. ea lege. & l. ea lege. C. de condict. ob causam, & l. si creditor. §. fina. secundùm vnam lectu. Accursij. ff. de distra. pig. & notatur in l. qui absenti. ff. de acquiren. possess. Aliud est in ultima uoluntate, cuius tanta est uirtus, uelut legis, quòd alienans prohibitus à testatore quamuis sit dominus, nõ transfert ipso iure dominium in omnibus & per omnia, quemadmodum si legibus illa alienatio esset interdicta. Et ita per contrarium operatur ultima uoluntas dominij trãsitum ipso iure de uno in alium, quasi sortiatur totaliter uim legum, adeo cum testamentum hæreditatis adiectione incipit esse confirmatum & non ante, tunc censeri incipit testamentum esse. Pro practica in illo momento dominium adhuc in hæreditate repertum, & non in hæredem recta uia trãsit non ab hærede, sed ab hæreditate in legatarium ipso iure sine traditione. l. sed si damnum. §. 2. ff. de pecul. l. si tibi homo. §. cum seruus. l. seruum filij. §. 1. de leg. 1. l. a Titio. ff. de fur. cum si. Dato igitur illo singulari fauore & priuilegio ipsi testamento, quod lex est, quodammodo exinde descendit ex stricto ac mero iure dominium rei subiacentis restitutioni in alium translatum pendente conditione apud eum non manere firmum, immo reuocabiliter, adeo quòd conditione existente statim reuertũtur ad eum, cui dari iussæ sunt. Fallit in uno casu singulari. l. fina. ff. de leg. 2. scilicet propter factum defuncti: nam ibi prohibitione facta à testatore ne aperiantur codicilli uiuente hærede, & sic non potuit grauatus scire grauamen, & ideo semper firma & irreuocabilis durat alienatio, & agit fideicommissarius ad æstimationem. Secus si aliter contigisset ignorantia grauaminis, quàm facto testatoris, arguendo ibi à contrario sensu. Est igitur illud falsum, ꝙ alienatio, uel hypotheca talium rerum facta conditione pendente sit usque à principio ipso iure inualida, uelut per illud auth. alienari prohibita, & illud multifariè ex ante scripturis liquet, immo ualet alienatio & hypotheca à principio, licet regulariter eisdem fiat solutio existente conditione, & ita præsumendum est, uoluisse Guar. in d. auth. res quæ. quia dum dicit, quòd prohibentur alienari, uel obligari, loquitur de irreuocabili alienatione, quam constat in huiusmodi reb. prohiberi, non de irreuocabili. Ex his uidetur in totum standum esse iuri antiquo, nisi dũtaxat in exceptione huiusmodi

dotis,

dotis,& propter nuptias donationis,quod est de mirabilibus mundi,secundùm glo.in d §.quamobrem.in uersi. sufficiat. Restat ergo solùm quæstio, quid importet illa exceptio facta in singulari dotis priuilegio. Et de Christopho. de Castiliono consuluit pónderando uerba illius authen.quæ uidentur taliter se habere, ut si quis decreto fecerit restitutionẽ , idest, facere uoluerit suarum rerum, primum quidem seruet filio legitimam.s.tertiam vel dimidiam secundùm numerum liberorum, deinde ex reliqua parte substantiæ, supple secundùm gl. complere volumus dotem, vel propter nuptias donationem, si non sufficeret legitima pars ad dotis, vel propter nuptias donationis obligationem honestè secundùm personarum qualitatem,& merita , & immediatè concludit , quòd attinet ad onus dotis,uel propter nuptias donationis constituendæ, uel soluendæ, uel onus subeat taliter grauatus de restituenda hæreditate, non obstante fideicommissaria substitutione, etiamsi expediret totam hæreditatem expendere , fortè quia minus sufficeret ꝑ honesta dote, vel ante nuptias donatione(vt præfertur) constituenda, vel soluẽda, uel immediatè sequitur litera, & ita exponit gloss.& aliorum omnium scripta. Conclusio uidetur, ꝙ onus dotis, uel propter nuptias donationis fuit per illam l.nouam.in parte reliqua vltra legitimam non purè sed conditionaliter adiectum , puta si legitima non sufficiat. In tantum: quia dicit Iacob.de Bel.in d.§.quamobrem. per illam literã ibi, si non sufficiat legitima, quòd si sufficiat, non liceret filiæ ex reliqua substantia aliquid recipere,& meritò; quia cessante illa conditione per omnia locum habet illa lex vltima. C.communia de leg.vt ff.de iniust.rupt.l. cum in
4 secundo,& in l.institutio talis. ff.de condi.instit. † An autem legitima sufficiat ad dotem , tene mẽti singulare uerbum Iacob.de Bel.in d.authen. vbi dicit, ꝙ inspicienda est personæ grauatæ conditio,& non illius, cui copulanda uenit in matrimonio, iuxta illud poëticum.

Si quando voles aptè nubere , nube pari.

Alioquin vt dicit ipse Iacob. de Bel. semper de facili posset fraus excogitari.

Ex prædictis omnibus concludo , ꝙ si legitima filiæ sufficiebat ad dotis honestæ oblationem , reliquæ partis alienatio facta ex causa dotis tenuit à principio , sed statim filia defuncta sine liberis ipso iure extitit resoluta, nec ipsum dominiũ apud uirum remansit, sed ipso iure reuersum est ad eos, quibus relictum erat fideicommissum. Et ad prædictam q. vide Barto.in suo consi.141.& dom.Abba.in suo cõsi.28. & Roma.in suo consil. 414. & Pau.in consil. 10. & in consi. 312. & 16. in quibus locis omnes concordant in prædicta conclusione.

SVMMARIVM.

1 *Maritus & vxor possunt facere in augmento dotis noua pacta ab his, quæ facta fuerunt super prima dote.*

XIX. QVÆRO,

STATVTVM de lucro dotis an habeat locum in
1 eius augmento. Respondeo, ꝙ † etiam in augmento dotis possunt maritus & vxor facere noua pacta ab his , quæ gesta fuerunt super prima dote, ut est text.in l. si constitutæ. C. de don.ante nup.sed si nil de nouo actum fuit, statur prioribus conuentionibus,& pactis, ita quòd statuta & conuenta super dote habent locum in eius augmento , cum sit pars dotis , & vna & eadem res non debet diuerso iure censeri, l. eum qui. ff.de usuca.c.cùm in tua.de decimis.& c.cognouimus. 12.q. 2. Et hãc sententiam firmat expressè in terminis nostris Cy. in d.l.si constitutæ.pro quo uidetur tex. apertus in l.inter socerum.§.cum inter.ff.de pact.do. Et prædicta uera , quando valuit augmentatio dotis , ꝙ quando fit, recurrendum est ad authen.sed iam necesse. C.de do.ante nup. & dixi suprà §.1. Et pro hac parte consuluit dom. Abba.in suo consi. 96.

SVMMARIVM.

1 *Statuta viri & vxoris quando sunt diuersa circa lucrum dotis quæ statuta sunt attendenda.*

2 *Locus petitionis attenditur, quando tractatur de litis decisiuis circa aliquod, quod non prouenit ex natura contractus, sed ex accidenti .*

3 *Locus viri quare attenditur in dote repetenda ex natura contractus .*

XX. QVÆRO,

1 QVANDO statuta viri † & vxoris sunt diuersa, & diuersimodè dispoñũt circa lucrum dotis, quæ statuta sint attendenda? Quidam dicit, quòd statuta loci contractus. Mouetur per c.illa. 12.dist.& c.contra mortem. 8 .dist. & c. quisquis. 41.dist. Si autem in loco contractus nullum statutũ adsit, seu consuetudo, attendentur statuta loci uiri: quia est caput mulieris. cap. 2. de frigi.& male. ita uidetur tenere Ioan. And.in c. 1.de spon. Sed ista theorica non placet :quia uidetur esse contra l.exigere dotem.ff.de iudi.& contra text.in d. c. 1. ubi non apparet, quòd contraxerit in loco uiri,& tamẽ si statutum uiri, vel consuetudo non tendisset ad impugnandũ matrimonium fuisset tale statutum, uel consuetudo obseruata, ergo &c. dom. Anto.& Pau.in c. 1. ita distingunt. Aut statutum respicit ipsum cõtractum matrimonij. Aut respicit ea, quæ sequuntur post matrimonium, siue quæ respiciunt executionem .

Primò casu, aut matrimonium contrahitur in certo loco, & tunc statuta illius loci contractus sunt attendenda.l.si fundus. ff.de euic. Aut contractus nõ est factus in certo loco, sed partes in diuersis locis existentes, qui per nũcium uel per epistolam contraxerunt, & tunc attendenda sunt statuta loci viri; quia est caput vxoris, vt suprà dixi.

Secundò casu subdistinguit dom. Anto. aut statutum respicit executionem, quæ venit fienda contra mulierem, & tũc attendendus est locus uiri, si aliud non apparet, ex quo consensit se transferre in locum uiri. l.fin. §. idem rescripserunt. ff.ad muni.l.cũ quædam puel. ff.de iurisdi. omn.iud. & ideo in consequentiam uidetur se allegasse legibus illius loci, & hac ratione utitur Iurisconsultus in d.l. exigere doté. Et hoc arguit dom. Anton.in dicto c. 1. quod nullum sit speciale in dote hoc casu: quia idem videmus in quocunque alio cõtractu, vt ratione executionis debeat attendi locus destinatæ solutionis.l. 1.in princip.iuncta gloss. ff. de vsur. Tu aduerte, ne erres: quia si ex quo uenit fienda ex natura contractus, tunc attendimus locum contractus non locum destinatæ solutionis, dicta l.si fundus, ubi licet fortè fundus esset in alio loco, & sic solutio veniebat fienda in loco, in quo erat fundus: tamen attenditur locus contractus, non locus traditionis fiendæ , & ex quo venit de natura contractus dicitur inesse cõtractui, & de eo tempore contractus uidetur cogitatum per ea, quæ habentur in l.pacta. ff.de contrahend. emption. Ita est in proposito, quando uxor promittit dotem, quòd debeat ex natura promissionis attendi locus promissionis: tamẽ hoc est falsum: quia est speciale in dote, ut attendatur locus , in quo tacitè uidetur destinata solutio. d.l. exigere dotem ita intellexit Barto.in l. 1. in quinta colum. C.de sum.trini. Bald.in l.de quibus.in antepen.colum.ff.de legi. Nec ob.in l. 1. ff. de usu. quia loquitur in his, quæ ueniunt extra naturam cõtractus, propter aliquid extrinsecus accidens, puta propter moram in soluendo debentur usuræ, quo casu verum est, quòd attenditur locus destinatæ solutionis. l.uinum. ff.si cer. pet.& ita intellexit Barto.& Bald. ubi supra. Aut statutum respicit executionem contra maritum fiendam, puta quia loquitur de exigenda dote à marito in toto, uel in parte , & tũc aut iste casus exigendæ dotis nascitur extra naturam contractus matrimonij,& dotis propter aliquid extrinsecus accidẽs, puta propter adulterium mariti, uel quia maritus uergit ad inopiam, & isto casu attendimus statuta loci , in quo reperitur maritus tempore huius actus extrinseci. l.si uxor. ff. de iudi. & secundùm vnum intellectum facit, quod not. Barto.in l. 1. C. de summa
2 trini. dum uoluit † quòd quando tractatur de litis decisiuis circa aliquod, quod non prouenit ex natura contractus, sed ex accidenti. puta propter moram , quòd si locus solutionis non est destinatus, attenditur locus petitionis, & sic moræ cõmissæ per d.l. vinum. Alium intellectum ponit etiam domi. Abb.in dicto c.primo, de spon.ad d.l.exigere dotem. quia dicit, quòd ponit ius singulare in dote, ut ibi agitur in repetitione eius, maritus, qui aliàs habebat priuilegium declinandi forum, quia erat legatus, & petit se remitti domum, iuxta l. secundam, §.legati. ff.de iudi.& c. fin. extra de foro competen.

cum

cum ibi not. quòd si conueniatur in loco, in quo sortitur forum licet declinabilem, puta Romæ cùm esset legatus hoc casu ex priuilegio dotis nō potest declinare forum. Aut agitur de executione contra maritum propter aliquod, quod ex natura cōtractus venit, puta ex morte, quæ soluit matrimoniū, & dat ius repetendi dotem in isto casu, attendimus locum viri. d. l. exigere dotem. & in hoc est speciale in dote secundùm Barto. & Bald. idem tenet Bart. in d. l. cunctos populos. Idem Baldus in c. 1. in titu. de inuesti. de re alie. fac. vbi dicit hanc attendendam sententiam. Idem Imo. in c. 1. de spon. quod limita, nisi maritus expresè cōuenisset, & promisisset restituere dotem in loco uxoris; quia tunc attenderetur statutum illius loci secundùm Alb. in trac. statutorum, in secunda par. q.
3 8. in fin. quod est not. pro cautela. Et si quæratur † quæ est ratio, quare magis in dote repetenda ex natura contractus attēdatur locus uiri, cum secundùm regulas iuris communis debet attendi locus contractus. d. l. si fundus. & in ipso matrimonio cōtrahēdo, quòd debet esse magis fauorabile, quàm dos, attendimus locum contractus, & non recedimus à regulis iuris communis, ut dixi supra in prin. do. Anton. & Abba. non declarant, cogita. Sed quid si maritus mutauit domicilium, nunquid attendamus illud domicilium, quod habebat tempore cōtracti matrimonij, & statuta eius, an uerò domiciliū, quod tunc habet tempore soluti matrimonij. dom. Anton. & singulariter Pan. in d. c. 1. concludunt, ꝙ attenditur locus domicilij, quod tempore contracti matrimonij habebat, & pro hoc adducunt gl. in d. l. si uxor. Et prædicta colligēdo habetis limitare. d. l. exigere dotē. dum facit regulā, quòd in dote exigenda attenditur locus viri: Quia fallit primò, quando dos exigeretur propter aliquod accidens extra naturā contractus: quia tunc attenderetur locus, in quo uir reperiretur tempore perpetrati actus. d. l. si uxor. Secundò fallit, quando maritus cōueniretur in loco, in quo aliàs subijcitur foro, puta Romæ, quæ est communis patria. Sed declinare posset ex aliquo priuilegio, puta legationis: quia isto casu fauore dotis poterit ibi conueniri, nec poterit petere se remitti ad suū forum originale. d. l. si uxor. & ibi Ange. Tertiò fallit, quando matrimonium non teneret: quia isto casu non attenderetur locus uiri. Ita Bald. in c. iurauit. de probat. Ratio: quia quando matrimonium non tenet, vxor non sequitur forum uiri. l. de iure. §. fin. ff. ad munici. & sic cessat ratio d. l. exigere. ergo etiā cessare debet dispositio. Quartò fallit, quando vxor tempore dotis promissæ ignoraret maritum esse forensem. Nam tunc nō videtur consentire in forum uiri alienum, & ideo secundùm statuta uiri non debet terminari exactio dotis, ita Bald. in c. 1. in fin. de inuesti. de re alie. fac. in usi. feud.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto disponente, quòd soror dotata non succedat cum fratribus, si semel fuerit dotata, & dotem perdiderit, an iterū frater teneatur illam dotare, sinautem, an excludatur à succedendo.*

2 *Rursus, dictio quid significet.*

XXI. QVÆRO,

1 SI statutum dicit † ꝙ soror dotata non succedat cum fratribus, an si semel fuit dotata, & perdidit dotem, teneatur frater iterum illam dotare, aliàs an excludatur à succedendo? Bal. in l. fin. in 3. colum. C. de dot. promis. dicit, ꝙ nō tenetur eam iterum dotare, per l. si quis testamento. §. 1. ff. de lega. 1. nullam tamen mentionem facit de gloss. & doctr. Barto. in l. si cum dotem. §. si post solutum. ff. sol. ma. Vnde uerius videtur, quòd dictum Bald. debeat limitari secundùm distinctionem Barto. in d. §. si post solutum. Pro Bal. tamen facit: quia istud statutum uidetur esse correctorium iuris communis, meritò intelligi debet de prima uice, argum. l. bonos. §. hoc sermone. ff. de uerborum signi.

Mihi tamen magis placet dicta limitatio, maximè quia dictum statutum uidetur aliqualiter fauere iuri communi, dū fratrem arctat ad dotandum eam: quoniam si mulier nō habet vnde se dotet de iure communi, cogitur frater eam dotare, vt uoluit Barto. & alij doc. in l. 1. ff. sol. mat. & tetigi supra, §. 1. Secus tamen putarem, ubi frater, vel aliquis alius teneretur ad dotandum mulierem ex dispositione hominis, & ita dicit dom. Ioan. de Imo. in d. §. si post solutum allegans ad hoc l. planè. §. 1. ff. ut in poss. leg. iuncta l. sciendum. ff. qui satisd. cog. Sed illa iura potius faciunt in contrarium: quia in d. l. sciendum. obligatus erat ex dispositione legis, & tamen fideiussor desinit esse soluendo, nō tenetur iterum cauere, & sic mitius agitur cum lege, quàm cum homine, arg. l. Celsus. ff. de arbi. Tu ergo allega tex. in l. ueluti. §. hæc. ff. de eden. iunctis notat. per Bar. post Cy. ibi iuncta l. fideicommissa. §. si qs.
2 de leg. 3. in quibus iuribus probatur, ꝙ † dictio rursus, intelligitur in dispositione hominis, de secunda uice tantum, faciunt etiam ad hoc no. per Bal. in l. qui per salutem. ff. de iureiu. & per Ro. in d. l. prætor. §. hoc interdictum. in fi. in addi. nouis. ff. de oper. noui nunc. & Bal. in l. si socius pro filia. ff. pro soc. Conclusio uidetur, ꝙ frater teneatur sororem dotare toties, quoties fuerit opportunum, cum limitatione tamen Bar. in d. §. si post solutū. quia eadē rō militat, quæ in p̄re &c.

XXII. QV AERO,

STATVTO & iure Longobardo cauetur, quòd si frater dotet sororem succedat patri in totū, modo frater antequā dotaret sororē, decessit relicta filia: Quæritur, an ista filia possit amitam dotare, & sic eam excludere à succedēdo? Videtur ꝙ non: quia amita dicit se debere habere dimidiam hæreditatem patris sui; quia licet frater suus haberet illud priuilegium eam dotandi, & succedendi, tamen istud priuilegiū non transit in filiam suam: quia erat priuilegium personale concessum propter dignitatem masculini sexus.

In contrarium uidetur propter generalitem. l. omnes populi. de iusti. & iure. & l. uenditor. §. si constat. ff. de communia prædio. Et si diceretur, ꝙ istud statutum est contra ius naturale, ꝙ filios ad successionem parentum uocat, ut ff. de bo. dam. l. cum ratio. & l. scripto. ff. vnde liberi. & sic statutum, quod excludit filiam, uidetur odiosum. Dic, ꝙ certam quotā filijs deberi nō est à iure naturæ, & hoc apparet: quia taxata est in auth. de tri. & se. §. pen. Sed pro amita facit l. priuilegia. ff. de reg. iur. & l. ex pluribus. ff. de admi. tuto. & quia in multis melior est conditio masculorum. l. in multis. ff. de stat. homi. l. 1. C. de adulte. & ibi per Cy. & quia cessat ratio excludēdi amitam: quia uoluit successionem remanere apud masculos, sed iam defecerunt masculi, ergo &c. Sed pro ipsa nepte facit l. si minor. ff. de admi. tut. & quia ipsa est hæres uniuersalis patris sui, & in omne ius successit, ut ff. de reg. iur. l. hæres. & quia sufficit semel peruenisse ad causam, quòd amita dēat esse dote contenta, arg. l. cum bonis. ff. de cura. furio. & quod not. in l. si quis hac, de bonis liberto. & in l. Titia. §. usuras. de leg. 2. & in l. cum quidam. §. fiscus. de usuris. Multi consuluerunt, quòd amita admittatur ad dimidiam hæreditatis. Et adducunt ultra prædicta l. pater deseruit. & l. quædam. §. nihil interest. ff. de edendo. & l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. & l. cum hæres. ff. de diuer. & tempo. præscri. & l. cum hæredes. ff. de acqui. poss. Alij consulentes in eadem q. distingunt, aut frater decessit antequā pater, & tunc uera sit opinio prædictorum consulentium. ut decessit post mortem patris, & tunc quia iam ius est quæsitum in persona filij, transmittit illud ad hæredem etiam fœminam, ut l. cum antiquitas. C. de iure deliberan. & l. 1. C. de his qui ante aper. tab. & l. 1. §. in nouissimo. C. de caduc. tollen. Et quia sufficit, quòd semel fuerit ius quæsitum. l. uideamus. ff. quod met. cau. & in hanc partem inclinat Bald. in l. fina. C. de in ius uoc. & Albe. de Rosa. referens se ita obtinuisse in 2. par. statutorum. q. 101. Facit, quod dicam infra proxima q.

S V M M A R I V M.

1 *Filia dotata per fratrem eo mortuo relictis hæredibus extraneis, an possit aliquid petere in bonis patris.*

2 *Anomalum nullam regulam iuris communis sequitur.*

3 *Conditionem semel existere sufficit, etiam si non duret.*

XXIII. QVÆRO,

1 AN dotata per † fratrem eo mortuo relictis hæredibus extraneis aliquid petere possit in bonis patris? Vr̄ ꝙ sic: quia ad tempus fuit exclusa, ergo post illud tempus redintegrata intelligitur, & admissa uidetur, ut tunc succedat in hæditate dicti primi parentis, per no. per Barto. in l. fi. ff. ad Tertul. Et faciunt in argu. l. scire. §. tandiu. ff. de condi. fur. & in l. si delicti.

ſi delicti.§.in detracta.ff.de noxa.& in l.1.§.fin.ff. de cur. fu. & in l.1.§.expectandi.de ſecun.tab.& l.quandiu.ff.de acqui. hære.Item quia prohibitum ad tempus poſt uidetur permiſſum.l.Imperatores.ff.de poſthu.l. ſtatuliberi. §. ſtichum. de ſtatulibe.nam ſtatutum hoc poteſt facere, ꝙ qui fuit hæres ad tempus, poſt tempus deſinat, & alius ſit hæres in totum, uel in partem: quia hoc facere poteſt miles ex priuilegio. l. 1. in princip.de teſtam.milit.& l.in ſubſtitutione filij.ff. de vulga. & pupilla.Item quia talis filia excluſa à ſtatuto dicitur hæres anomala,vt refert Barto.in l.ſi auus. C. de liber. præte. & il-
2 lud† quod eſt anomalum nullam regulam iuris communis ſequitur:ſed quatenus eſt diſpoſitum de eo, eatenus eſt iudicandum,& non ultra,argumento eius, quod dixit glo. de tutela matris, ut refert Bald.& Ange.in auth. matri & auiæ.C. quan.mul.tute.offic.fungi poteſt.Item quia cauſa dicti ſtatuti eſt cauſa filiorum maſculorum, ut pulchrè decidit Cyn. in l.publico.C.de adul.& Bald.in d.l.ſi auus.Barto. in l.2. §.uidetur.ad Ter.& in l.liberorum.de uerb.ſign.& eleganter cõſuluit Rom.in ſuo conſi. 311. Cum ergo ceſſat ratio finalis ſtatuti propter mortem filij defuncti ſine filijs maſculis qui medio tempore obſtitit dictæ filiæ ceſſare debet diſpoſitio dicti ſtatuti, argum.l.adigere.§.quamuis de iurepatro. & quod not.Cyn.& Bald.in l.generaliter.C.de epiſcop.& cleric.& notatur in l. Titia Seyo.§.vſuras.de lega.2.Maximè cum dictũ ſtatutum ſit odioſum.l.maximum uitium.C. de libe. præte. ergo reſtringendum, ut res facilius redeat ad ſuam naturam, argum.l.ſi vnus.§.pactus,ne peteret.ff.de pact.ergo neceſſariò ſequitur,quòd tale ſtatutum infringens regulas iuris cõmunis prohibendo ſuccedere tempore uitæ fratris ſui & filiorum deſcendentium maſculorum, poſt ipſorum mortem, & defectũ ad ius commune reintegretur,& tunc ſuccedere poſſit. Et iſta pars adiuuatur authoritate Barto.in d.l.ſi.ad Ter. & Bald.in l.ſi quis poſthumos.§ ſi filius.ff.de liber.præter. & in d.l.ſi auus. In contrarium, quòd mortuo filio poſt immiſtionem factam in hæreditate patris ſui filia ad patris hæreditatem non poſſit reuerti: nam in hac ſucceſſione ab inteſtato ipſe admittitur, qui reperitur proximior tempore mortis teſtatoris,& aditionis hæreditatis.l.ſi quis exhæredato.in princ. de iniuſt.teſt.& l.fin.ff.de condi.inſtit. Sed iſte filius fuit proximior tẽpe mortis patris excluſa ipſa filia, ergo &c.Itẽ poſtea quàm filius ſe immiſcuit hæreditati, deſinit eſſe hæreditas patris,& eſt ſua in tantum, amplius non debet hæreditas patris denominari.l.ſed ſi plures.§.fin.ff.de vulg.& pup. arbitratur enim ſtatutum dotem eſſe congruam portionem mulieris dotatæ,vnde extantibus maſculis, uidetur ipſam contemplatione talis dotis exhæredaſſe,argum.l.qui uolebat.ff.de hæredi.inſtituen.iunctis notatis in authen.nouiſſima.C.de inoffi. teſta.vnde uidetur ſtatutum hanc legitimam redegiſſe ad dotem,poſteaquam de reſiduo eam excludit. Et hoc clarum eſt poſſe ſtatutum facere,ut notat Cy.in l.ſancimus.C. de nup. Item illa uerba, extantibus maſculis, uidentur conditionalia, cùm habeant diem incertam.l.dies incertus. & l. quibus die-
3 bus.§.quidam Titio.ff.de cond.& demõ.† In conditionibus autem traditur regula,quòd ſufficit eam conditionem ſemel exiſtere, etiam ſi non duret.l.pen.de condi.inſtitu. quia omnis excluſio dicitur perpetua. 50.diſtin. c. 1.& l.ſi ſeruus. de pœn.ff.& c.ex literis. de conſtitu. Et maximè uidentur hæc vera in materia, de qua loquimur,in qua ſi diceremus, filiam ſuperſtitem admitti poſt mortem filij, qui ſe immiſcuit, rumpimus duas regulas iuris, vnam, ꝙ filius fuiſſet hæres pro parte temporis,& pro alia parte filia. Secundam, quòd filius ſemel hæres deſineret eſſe hæres, quod iura non patiuntur.l.hæreditas.ff.de hæred.inſtitu.l.ſed ſi ſine.§.quod Papinianus. de minori.Ex quibus uidetur, quòd filia ſemel excluſa per ſuperexiſtentiam maſculi intelligatur perpetuò excluſa: licet enim cauſa excluſionis,ſcilicet maſculina proles ceſſet,nõ tamen ceſſat diſpoſitio iam perfecta prætextu dictæ cauſæ, ar. notatorum per Io.And.in c.decet.de reg.iur.in mercu. Decidendo ueritas uidetur, quòd aut ſtatutum ſimpliciter & indiſtinctè dicit, filiam dotatam admitti ad ſucceſſionẽ patris, & tunc perpetuò debet eſſe excluſa. Et ita procedant allegata pro iſta ultima parte. Secus ſi loquatur per dictiones ſuſpenſiuas, ut puta quò ad, uel quouſque, uel donec maſculus ſuperſit,& tunc propter defectum maſculi reintegratur filia ad ſuccedendum, & ita procedant allegata pro prima parte. Et iſta concluſio colligitur,& eſt communis ſententia Doctorũ, videlicet Bald.in cap.1.§.cum etiam.ad fin.in titu.epiſcopum uel Abbatem.& in c.1.de beneficio fœminæ.& Salyc.in l.fin. C.de repu.hær. Cy.& Saly.in l.1.C.de adul.Imo.in l.mulieri. & Titio.ff.de condi.& demonſtratio. Ange.in l. antiqui.ff.ſi pars hæred.peta.Ioan. And.in rub.de ſucceſ.ab inteſt.& Bal. in l.ſi quis filium.C.de inoffi.teſtamen.& Bal.in l.ſi quis poſthu.§.filium.& ibi etiam Imo.tangit,ff.de libe.& poſthu.uide Ang.in l.quandiu, C.qui admitti.& facit, quod dixi ſupra proxima q.& uide Bal.in l.3.C.quando dies leg.ced.& Bal.& Ang.in l.Gallus.§.& quid ſi tantùm. in fin. ff. de liber.& poſthu.& Imol.in l.is qui ſoluendo.ff.de hæred. inſti. & Bal.in l.ſed ſi quis.C.de ſecund. nup. Et ita fiat concordia inter collegium Senenſe & collegium Paduanum: quia collegium Paduanum loquitur, quando ſtatutum loquitur per uerba ſuſpenſiua, uel conditionalia. Collegium uerò Senenſe quando ſtatutum ſimpliciter loquitur,& ita hanc controuerſiam dirimit ſublime collegium Bonon. prout refert & ſequitur Pet. de Anch.in ſuo conſilio 293. incipiente. In Chriſti nomine, ꝓbabiliter.& in cõſi.24.incipiẽte.In Chriſti nomine hęc qõ.

Prædicta tamen omnia procedunt, quando ille filius ante mortem ſe immiſcuit hæreditati paternæ. Quid autem ſi ſe non immiſcuiſſet, ſed ſtatim mortuo patre deceſſiſſet,an ẽt ſi ſtatutum loquatur ſimpliciter, quòd extantibus maſculis fœmina dotata non ſuccedat, an hoc caſu poterit filia reuerti ad bona paterna, uide pulcherrimam allegationem,& deciſionem Alb.de Roſa.in ſecunda parte ſtatutorum q.105.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi ſimpliciter dicat, quòd filia dotata nullum regreſſum habeat ad bona paterna contra fratres, aut hæredes parentis defuncti, an illud uerbum fratres, intelligatur de fratribus ipſius filiæ excluſæ, an uerò de fratrib. ipſius defuncti.*
2 *Verba debent accipi in potiori ſignificato.*
3 *Statutum loquens ſimpliciter de nouerca non debet extendi ad nouercam magnam.*
4 *Statutum in loco non dicitur diſpenſatio, ſed ius commune.*
5 *Statutum quãdo excludit nepotem ex filia, uidetur factum fauore agnationis, ſed ſi nepotem ex filia admittat, uidetur factum in odium ſexus.*
6 *Ratio unica in ſtatuto habetur pro expreſſa.*

XXIIII. QVÆRO,

1 SED cadit una dubitatio, quid ſi ſtatutum † ſimpliciter dixerit, quòd filia dotata nullum regreſſum habeat ad bona paterna contra fratres, aut hæredes parentis defuncti, an illud uerbum fratres, intelligatur de fratribus ipſius filiæ excluſæ, an uerò etiam de fratribus ipſius defuncti, & ſic de paternis filiæ. His diebus cõſului, quòd intelligatur etiam de fratribus defuncti ſequutus in hoc conſilium Roma.in ſuo cõſ. 16.quod eſt notandum. Adde tamen, quòd prima facie uidetur dicendum, quòd debet intelligi de filijs ipſarum mulierũ duntaxat: quia fundata eſt intentio earum de iure communi, cum ſint de liberis defunctæ perſonæ, & prima cauſa eſt in ſucceſſione liberorum, auth.in ſucceſſione.C.de ſuis & legiti.& in authen.de hære. ab inteſta.§. 1. quinimmo ſpecialiter eſt prouiſum, quòd ipſæ fœminæ & ex eis deſcendentes præferantur agnatis tranſuerſalib.cuiuſcũque gradus, ſine diminutione alicuius partis, ut in dictis iuribus, & not. in l.ſi. C.de ſuis & legitimis. Præterea non poteſt negari, quòd ille terminus contra fratres nõ ſit ambiguus,& obſcurus ex eo, quòd eſt nimis generalis,& indiſtinctè poſitus, ergo in dubio illud ſtatutum debet intelligi ſecundùm ius commune, ut minus lædat illud, quàm ſit poſſibile.l.2. C.de noxa. cum ſimil. per conſequens uidetur debere intelligi de fratribus ipſarum fœminarum. Et quia non eſt ueriſimile, quòd legiſlator, ſeu ſtatuti prædicti conditor ſic inuoluto & confuſo ſermone uoluerit huiuſmodi fœminas, ſi non extiterint aliqui fratres ipſarum, excludere, non facta aliqua ſpecifica declaratione per dictos agnatos, aduerſus quos lex in fauorem ipſarum deſcendentium ſpecialiter prouidit: ut in §.penul.& final. inſtitu.de hæredi.ab inteſta.& l.fina. ff. de ſuis & legiti. Accedit etiam, quòd à iure permittitur, quòd etiam expreſsè poſſunt tales perſonæ, quæ ſunt de numero liberorum ab hæreditate parentum per ſtatutum excludere. §. prohibemus. in authen. de trien.& ſemiſ.no.in l. ſancimus. C. de nuptijs, per Dynũ in regula indultum, de regulis iuris. ergo per uelatam & obſcuram

curam dispositionem, quæ aliter potest intelligi, nullo modo debet dici hoc esse comprehensum. Et talem rationem in simili facit text. in l. illa institutio. ff. de hæred. institu. Facit, quod not. Ioan. And. in cap. eos. de immun. eccle. in 6. & in cap. Romana. §. contrahentes. de foro competenti. eod. lib. Et per hoc patet non obstare, quod dicitur de honore masculinæ prolis, & conseruatione familiæ: quia illud uidetur procedere, quando firmiter apparet, quòd talis est intentio statuentium, sed in casu nostro magis uerisimiliter apparet de opposito, vel saltim sumus in ambiguo, ergo &c. Adducitur etiam pro hac parte: quia uerba dicti statuti generalis loquuntur de fratribus, ergo debent intelligi de fratribus ipsarum fœminarum: non autem de fratribus defuncti: quia ista esset iniquissima interpretatio, per quam excluditur fœmina magis defuncto proxima, ar. l. assiduis. C. qui pot. in pigno. habe. Statuta enim sic debent intelligi, ut si uerba repugnēt, quam minimum contineant iniquitatis. l. quo sermo. ff. de reg. iur. Facit in simili, quod dicunt Doct. quòd statutum excludens fœminas extantibus fratribus defuncti, intelligitur de fratribus primi gradus tantùm, non autem secundi & tertij gradus, hoc est de fratribus consobrinis. Ita Bald. in suo consilio incipit. In Christi nomine. Si mei non extant &c. &
2 Bald. in l. Lucius. §. quæsitum. ff. de lega. 3. accipi † enim debent uerba in potiori significato, & per prius non per posterius. Vnde Bald. in l. prima, C. de succ. edict. dixit, quòd stante statuto, quòd si extat patruus, mater non succedat, si extat patruus magnus, mater non excluditur: quia cum nihil sit cautum de patruo magno, standum est iuri communi & generali, & ibidem dicit Bald. quòd statutum faciens mentionem de nepte non habet locum in pronepte, nisi sit casus fauorabilis, & nemini noceat, allegat l. cui eorum. §. fi. ff. de postu. Idem uoluit Bald. in l. iubemus. §. fina. C. ad Trebel. ubi dixit, in dicto statuto de fratre debemus sequi uerborum aptitudinem, non extensionis plenitudinem. Idem Bal. in l. omnes populi. in 12. col. de iusti. & iu. & Pet. de Ancha. in reper. c. canonum statuta. in uerbo, quid de patruo. de consti. Idem Bal. in l. hac edictali. in §. qua obseruatione. C. de secun. nup.
3 ubi dicit, quòd statutum † loquens simpliciter de nouerca, non debet extendi ad nouercam magnam. Bald. tamen in l. quod uerò. ff. de legi. ponit vnam aliam limitationem, uidelicet quòd si statutum dicit, quòd extante patruo matertera non succedat, quòd patruus bene excludet matertera magnam: quia uerba statuti non repugnant huic casui, immo est uerior ratio in excludendo matertera magnam, & hoc approbant Rom. & communiter Doct. in d. l. 1. C. de success. edicto. Faciunt not. per Bar. l. uxor. C. qui accu. non pos. Ioā. And. in addi. Spec. in tit. de success. ab intesta. Bar. in l. 2. §. uidendum. ff. ad Tertul. Bal. in l. illam. C. de coll. Bal. in c. quæ in ecclesiarum. in 13. colum. de constitu. Ang. in l. 1. ff. de inoffi. test. & in auth. matri & auiæ. C. quando mulier tutel. offi. fun. potest Imo. in l. si dotali. ff. sol. mat. His tamen obstantibus ego sum in eadem sniā, pro qua aliàs consului. ut supra retuli, & fuit apud Casalem Montisferrati, & postmodū idem consului in ciuitate Cremonæ in una opulentissima hæreditate, uidelicet ꝙ filiæ fœminæ excludantur non solū per fratres ipsarum fœminarum, sed ēt per fratres defunctæ personæ stante statuto, de quo s. Et præmitto, ꝙ cōis opinio scribentium est, ꝙ statutum exclusiuum fœminarum indistinctè dr̄ fauorabile, quinimmo plus dr̄ concernere publicam utilitatem, licet in hoc articulo Bal. more suo uariauerit, ut plenè in hac quæstione dicam infra eo. §. & ideo hic non replico. Secundò præmitto, quòd tale statutum non attento iure cōmuni potest dictas fœminas excludere: quia hæreditas fuit inuenta de iure ciuili, & dn̄ium est iuris ciuilis, tex. est cum gl. in l. 1. de acq. rerum do. no. glo. in l. pro hærede. de acq. hæredit. 1. dist. c. ius Quiritiū probatur in l. seruo inuito. §. si pupillo. in similitudine iuris ciuilis. ff. ad Trebel. no. Bal. in rub. de acquirend. hæredit. Sed proprium est legis aliquos uocare ad hæreditatem, aliquos excludere. l. lege obuenire. ff. de uerborum significa. & l. final. ff. de suis & legi. Modò sic, disposita per ius ciuile possunt in totum, & in parte per locorum statuta immutari. l. omnes populi. ff. de iusti. & iu. immo dicit Bald. in l. 1. in 11. colum. C. quando non pet. partes, quòd
4 † statutum in loco non dicitur dispensatio, sed ius commune. pro quo facit: quia quælibet prouincia habet ritus suos. c. illa. 12. dist. c. certificari. de sepu. ergo statutum potest dictas fœminas excludere, nec dicetur odium: quia nemini facit iniuriam, qui utitur iure suo. Nec obst. si dicitur, ꝙ legitima est de iure naturali, & ꝙ non potest tolli per ius ciuile &c. quia hoc est falsum, imò cum legitima habet certas metas à iure ciuili, auth. nouissima. C. de inoffi. testa. non minus potest ius ciuile, quàm iusgētium, cum ipsum ius ciuile dederit formā, arg. l. an inutilis. ff. de accep. Non tamen firmo, ꝙ statutum possit in totum tollere legitimam: quia hoc non multū facit ad propositum nostrum, cum fœminæ dotatę dicantur habere legitimam: quia dos succedit loco legitimæ. Sed concludo, ꝙ non habito aliquo respectu ad ius commune, statutum potest disponere circa exclusionem fœminarum, & non dicitur propter hoc odiosum. Et istud assumo mihi pro vna conclusione ad ea, quæ infrà sum dicturus, pro qua facit: quia dictū statutum dicitur immutari lege 12. tabu. per quā agnati præferebantur indistinctè cognatis. insti. ad Tertu. §. fi. quod autem simus in casu, in quo statutum voluerit fœminas excludere, infrà ostendam. Secundò ad prædicta facit: quia si statutum excludit fœminas simpliciter non facta mentione de masculis; tamen eorum fauore dicitur factum. ita Barto. in l. 1. §. fin. de contratab. & Bald. in l. pero. ff. de lega. 3. ad hoc pulchrè facit, quod uoluit Bald. in l. cunctos populos. in 19. col. C. de summa tri. in uersicu. item quæro quomodo cogno-
5 scam, ubi dicit, quòd † quādo statutum excludit nepotem ex filia, uidetur fauere agnatis: sed si nepotem ex filia admittat, tunc uidetur factum in odium sexus. Sed in quæstione nostra statutum dicit, quòd filia dotata & descendentes ex ea &c. ergo videtur hoc factum fauore agnationis. Præterea hoc colligitur ex generali consuetudine locorum, ubi sunt talia statuta, argu. l. si seruus plurium. §. fin. de leg. 1. l. Labeo. de suppel. leg. l. cùm de lanionis. § asinam. de fun. instruc. ergo si censetur factum fauore agnationis, sequitur, quòd illa uerba indefinita, contra fratres, debent intelligi tam de fratribus ipsarum fœminarum, quàm defuncti, etiamsi fratres defuncti sint de eadem agnatione, cuius fauore, ut suprà dixi, præfatæ mulieres excluduntur per statutum. Facit: quia in reddenda ratione legis uel statuti potest multipliciter per coniecturas procedi. l. scire oportet. §. aliàs. ff. de excu. tuto. l. benignius. de legi. l. in ambigua. de regulis iur. l. adigere. §. quamuis. de iurepatro. l. ut gradatim. §. hoc si. de mu. & hono. l. 2. §. pen. & ibi Barto. de aqua plu. arcen. Sed in casu nostro nulla alia ratio coniecturari potest in dicto statuto, nisi timor conseruandæ familiæ, quæ ratio cum sit vnica, debet haberi pro expressa, ut est gloss. nota. in l. quamuis. C. de fideicommis. nota. Bald. in l. quoties. eod. tit. & in l. maximum uitium. C. de liber. præter. bon. tex. in l. nominatim. ff. de liber. & posthum. Facit, quod not. dom. Abba. in cap. suggestum. de decimis. & pulchrè in proposito in c. 2. de appell. facit l. scire oportet. §. sufficit. de excus. tuto. l. codicillis. §. instituto. de lega. 2. l. tale pactum. §. fina. de pact. & nota. in c. fin. de re iud. si ergo ratio statuti fuit fauor agnationis, quis dubitabit, quòd illa uerba contra fratres, debeant intelligi tam de fratribus ipsius defuncti, quam ipsarum fœminarum, habita tamen ratione primoris coniunctionis, ut admittantur primò fratres ipsarum fœminarum, si extant: si uerò non extant, admittantur fratres ipsius defuncti: quia postquam uerba statuti possunt adaptari ad istum casum, ergo & mens ipsius statuti locum habebit. l. 4. §. quoties. de damno infecto. l. hos accusare. §. omnib. de accusa. Accedit pro ista parte, qđ pulchrè consuluit Ang. in suo consi. 340. aliàs 350. Non obst. si dicatur, quòd nullibi repetitur in iure, quòd quando vna sola ratio potest assignari in statuto, licet habeatur pro expressa, fiat extensio ex identitate rationis: sed tamen fit extensio ex maioritate rationis: ut patet in dicto Bald. in l. 1. C. de success. edict. iuncto dicto eiusdem Bald. in l. quod uerò. ff. de legi. & retuli supra. Præterea
6 licet detur vnum speciale. uidelicet quòd † quando non potest assignari nisi vnica ratio in statuto, ꝙ illa habetur pro expressa, ut no. in d. l. quamuis. C. de fideicom. tamē non inuenitur, ꝙ tunc sequatur aliud speciale, uidelicet, ꝙ ita sit licita extensio ex identitate rationis: ergo in casu non pōt fieri extensio ex identitate rōnis: quia respondeo, ꝙ etiamsi ratio non sit scripta in lege, si tamen non potest reddi nisi vnica ratio, tunc fit extensio non minus, quàm si ratio esset scripta in lege, hoc expressè firmat Bald. in l. maximum uitium. in 5. colum. C. de liber. præte. & in terminis consuluit Pau. de Ca. in suo consi. 334. in 6. col. & idē dicit idē Paul. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. ma. & aliquid p Imo. in l. fi. ff. de hær. inst. quāuis Bar. in l. liberorū. ff. de uerb. sig. non fuerit ausus hoc firmare,

mare, tñ aduertēdū, ꝙ Bar. ibi nō innuit, ꝙ non possit reddi nisi vnica rō, & sic nō pōt dici, ꝙ Bar. ibi loquat in casu nr̄o.

Ex prædictis puto sententiam, pro qua consului, esse uerissimā, nec vllo pacto admitto, ꝙ sit arbitraria iudici, sed pdicta pars in fauorem agnationis, & familiæ est ipsa pura ueritas.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si dicat, quòd extantibus agnatis mater non succedat, vel extantibus filijs filiæ non succedant, vtrum exclusa matre vel filiabus veniant subsequentes in gradu.*

2 *Lex quando ab hæreditate vel parte excludit quampiam contemplatione alterius, illud debet illis applicari, quorum cōtemplatione aufertur.*

XXV. QVÆRO,

1 STATVTVM dicit † quòd extantibus agnatis mater non succedat, uel extantibus filijs filiæ non succedant, nec vltra se extendit statutum: utrum quia de admittendis agnatis, vel filijs aliter non disponit, exclusa matre, uel filiabus venient subsequentes in gradu etiā cognati, puta in primo casu auus maternus exclusa matre? Videtur quòd sic per l. 2. §. videndum. ff. ad Tertu. maximè quia mater sub nomine proprio excluditur: ergo non excluduntur alij cognati. l. tutelas. ff. de capi. dimi. Nec uidetur posse dici, ꝙ per illa uerba existētibus agnatis videantur vocati ipsi agnati: quia verba conditionalia prout sunt illi ablatiui absoluti. l. à testatore. ff. de condi. & demon. non inducūt dispositionem l. si quis sub cōditione. ff. si quis omissa causa test. Præterea sequeretur, ꝙ facta substitutione alicui, si sine liberis decesserit, quòd existentibus liberis uiderentur vocati ex testamento, uel rogatus institutus ipsis liberis restituere, cuius contrarium tenent communiter doct. in l. filiusfam. §. cum quis. de leg. 1. & in l. 1. C. de condi. inser. de quo articulo plenè dixi in tractatu substitutionum. Contra determinat Bar. in l. 1. §. uidendum. ff. ad ter. pro quo facit, ꝙ ablatiui absoluti quando proferuntur ab eo, qui potest disponere, uidentur dispositionem inducere, casus est no. in l. fideicommis. §. cum esset. ff. de leg. 3. & in l. in ratione. §. & si. ff. ad l. fal. Facit etiam tex. in l. seruo legato. §. si testator. ff. de leg. 1. vbi ei, cuius cōtemplatione facta est dispositio, cōpetit actio, quamuis uerba non referantur ad eum, & ibi ad hoc no. Barro. illum tex. & in simili etiam no. Bald. Facit tex. in l. fideicom. §. interdum. ff. de leg. 3. Item quādo aliquis remouetur à lucro contemplatione alterius, illi debet applicari, cuius contemplatione remouetur, ut patet in tutore, qui priuatur legato, si nō gerit tutelam. l. post legatum. §. amittere. ff. de his qui. ut indi. l. pe. C. de leg. l. cum duob. §. si duo emācipati. de co. bo. & ibi Bar. Et ista pars videtur uerissima, pro quo uidetur casus in l. si defunctus. C. de suis & leg. here. ubi
2 est expressum, quòd † quando lex ab hæreditate, uel parte excludit quempiam contemplatione alterius, illud debet eis applicari, quorum contemplatione aufertur, & ibi illum tex. pōderauit Bal. Præterea si aliter dicemus, iniquum fuisset statutum, ꝙ uoluisset excludere matrem uel filiam faciendo uiam aliam cognatis ulteriorib. in gradu, in quib. urget maior ratio exclusionis, & sic non ob. allegata in contrarium, in quib. possunt aliter operari, & alia assumi coniectura. Et pro hac sententia facit glo. in l. Lucius. ff. de hære. insti. cum suis concor. & in l. inter socerum. §. cùm inter. ff. de pact. do. Facit et, quod uoluit Bar. in l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posthum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd fœmina dotata non succedat patri extantibus masculis, an valeat.*

2 *Legitima debetur iure naturæ.*

3 *Alimentatio filij iure naturæ à patre viuente dependet.*

4 *Statutum licet non possit tollere cognationem, potest tamen tollere ius succedendi.*

XXVI. QVÆRO,

1 AN valeat statutum † quòd fœmina dotata non succedat patri extantib. masculis? De hac q̄stione uide p Dy. in regula indultum. de re. iu. & ibi per Ioan. And. in mercurialib. & Bald. in l. 1. §. ius naturale. ff. de iusti. & iu. Vide omnino Bar. in repe. l. si pater. ff. de inoffi. test. vbi tenet, ꝙ intentio statuti uidetur fuisse, ut haberet dotem loco legitimæ, & conseruaretur honor familiæ. De qua conseruatione notatur per Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de succes. ab intest. in rub. & per Ange. in consi. 318. ubi dixit, ꝙ tale statutum dicitur æquum. uide Bal. in l. non sine. C. de bon. quæ li. & in l. 2. C. de in ius uoc. & in l. sancimus. C. de nupt. & in l. 2. C. de his qui. ad lib. procla. non licet, & in l. certum. in princip. C. vnde legitimi. & in l. si defunctus. & in l. fin. C. de suis, & legitimis, & Ancha. in repe. c. canonum statuta. in uersi. his quoque mēbris de constitu. arbitratur enim statutum dotem esse cōgruā portionem mulieris dotatæ, & legitima non est aliud, quàm portio taxata legis arbitrio personis, quibus iure naturæ debetur, uel quasi debetur successio. auth. nouissima. C. de inoffic. test. Appellatur enim debitum bonorum subsidium, sed mulieres dotatæ habent subsidium dotis, & maritorum. l. 1. C. vnde vir & uxor. ergo &c. Item dos succedit loco alimentorum, sed mulieribus dotatis rarò deficiunt alimenta: ergo valet statutum, quòd talis filia dotata excludatur à successione patris, & plura circa hoc colliges ex dictis remissionibus Bald. & ex his, quæ dixi supra. §. 1. in quæstione, an filia dotata possit petere legitimam simul & dotem. Sed in contrarium uidetur tale statutum non ualere tanquam sit contra bonos mores, & accusatorium naturæ: quia constituit differentiam inter masculos & fœminas, arg. l. maximum vitium. C. de libe. præter. Secundò probatur: quia quod non fit per pactum, nec etiam per statutum, glo. singu. in rubric. C. de decre. decu. quæ glo. limitatur per scriben. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. procedere, quando pactum reprobatur: quia esset cōtra bonos mores. Sed in casu nostro filia per pactum se non excludit l. pactum quod dotali. C. de colla. & *ibi dicitur, quòd* tale pactum esset contra bonos mores ergo &c. *Tertiò fallit,*
2 † quòd legitima debetur iure naturæ, in auth. de trien. & semis. §. hoc nos. & in §. præmium itaque. in auth. de hæred. & fal. & in l. fin. in prin. ff. de bon. dam. & in l. scripto. vnde libe. & in l. 1. §. æquè. de impro. lucra. descrip. lib. 10. Quartò pro-
3 batur: quia † alimentatio filij iure naturæ à patre uiuente dependet. l. 1. §. hinc descendit. ff. de iusti. & iur. ita post mortem ipsius, & ob hoc est constituta legitima, ut est casus in §. prohibemus. in authen. de trien. & semis. ergo tale ius naturæ nō potest per statutum tolli. §. sed naturalia. instit. de iure naturali. cum concor. Prima tamen pars uidetur verior: quia omnes tenent, ꝙ posito quòd legitima non possit in totum tolli per statutum: potest tamen diminui, prout in *casu nostro*, in quo dos fuit surrogata per statutum loco legitimæ, ut supra dixi, ut habetur plenè per Cyn. in l. sancimus. C. de nup. per Iaco. de Bel. in d. §. præmium, per Albe. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 99. ubi dicit, ꝙ in hac opin. sunt communiter omnes doct. & facit, quod dicimus in simili de cathedratico quod diminui potest, non in totum tolli c. conquerēte. de officio ordinarij. & c. in decimis. c. tua. & ibi Inno. de decimis.
4 facit, quod uoluit Bal. in d. §. ius naturale. ubi dicit, ꝙ † licet statutum non possit tollere cognationem, potest tamen tollere ius succedendi, sicut tollitur emancipatione. l. tutela. ff. de cap. dimi. & sic secundùm eum ualebit statutum ꝙ filia dotata non potest dicere testamentum patris nullum, & plus dicit, ꝙ si statutum filiæ nihil habenti omnia deneget, adhuc valebit. sed poterit petere alimenta, pro quo dico, ꝙ ualet statutum ꝙ filia dotata non possit dicere testamentū nullum: facit: quia posito ꝙ de iure naturali ab intestato debetur hæreditas filijs; tamen quod eis præteritis competat ius dicendi nullum, non est de iure naturali: quia istud ab initio fuit introductum ratione patriæ potestatis, quod patet; quia emancipatis non competebat patria potestas; quæ est de iure ciuili. instit. de pact. por. sicut & ius quærelandi est etiam introductum de iure ciuili, toto titu. ff. & C. de inoffic. testa. ergo iure ciuili bene potest tolli. Alij etiam dicūt, ꝙ hæreditas, uel legitima nō debetur filijs de iure naturali, prout latè prosequitur Dy. in d. c. indultū. latè etiam prosequitur, an sit debitum de iuregē. quod naturale appellatur, & an illud sit mutabile per ius ciuile, & concludit ꝙ sic vt per eum.

SVMMARIVM.

1 *Ius prærogatiuum, quod masculi habent ex forma statuti, si tollatur minima capitis diminutione.*

2 *Capitis diminutio solum tollebat ius duodecim tabularum.*

XXVII.

XXVII. QVÆRO,

1 AN illud ius prærogatiuum, quod † ex forma statutorũ habent masculi, ut s. tollatur minima capitis diminutione, puta arrogatione, uel emancipatione. Videtur ꝙ sic: quia per talia statuta reducti sumus ad ius antiquum, quo agnati præferebantur cognatis. Sed tale ius tollebatur minima capitis diminutione. §. fi. inst. de leg. agna. tu. tergo &c. Tñ aduerte: quia illud erat uetum ultra fratres & sorores & patrem & filium, inter quos per minimam capitis diminutionem non non tollebatur ius agnationis. l. 3. C. de legitima tu. §. fi. de legi. agna. suc. ergo idem dicemus hodie. Sed si ultra illas personas reperiantur statuta, quæ masculos præferant fœminis, tunc uidetur dicendum, ꝙ si hoc fit sub ciuili nomine, puta, dicit statutum, ꝙ agnati præferantur cognatis, prout in partibus ultramontanis, ut refert Io. Fab. in d. §. fi. insti. de legi. agna. tu. & tunc fortasse tale ius tolleretur per capitis dimin. Et si dicatur, ꝙ istud ius, quod ex statuto datur, non datur
2 ex l. 12. tab. &† capitis diminutio solùm tollebat ius 12. tab. non autem aliarum legum, posteriorum, ut est casus in l. tutelas. ff. de cap. dimin. Respon. ꝙ illud ideo est: quia aliæ leges præter legem 12. tab. solebant ius, si quod tribuebant, tribuere sub nomine naturali, quod non confunditur capitis diminutione. d. §. fi. ut dicit tex. in l. tutelas. in uersi. ex nouis autẽ legibus. ff. de cap. dimi. & hoc sensit ibi Bar. in sua diuisione. vnde etiam si leges nouæ aliquod ius prærogatiuum dedissent sub nomine ciuili, illud ius tolleretur capitis diminutione, quod etiam sensit Bal. in d. l. tutelas. quamuis Io. Fab. in d. §. fi. dixerit, contrarium & malè. Et ista tene menti: quia in cõtingentia facti possent facere tibi honorem.

XXVIII. QVÆRO,

a QVID si frater uelit sororem ad successionem admittere, & illa eligat se dotari, quis audiatur? a Videtur ꝙ filia, arg. de leg. 3. l. fideicommiss. §. cum esset. & hoc firmat Albert. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 102. ubi allegat l. petẽdæ. cum ibi not. C. de temp. in integ. restit. peten. Adde tamẽ, quòd si filij masculi uellent filiam admittere ad successionẽ, possunt etiam inuitis creditorib. singulare est dictum Bar. in l. 2. §. fint. ff. ad Tert. & sequitur Bal. in l. maximum uitium. in 8. col. in uer. sed pone ꝙ frater. C. de lib. præte. & Bal. in cõsil. quod incipit, quædam Masrena. in 2. col.

ADDITIO.

a Audiatur. Nota hic, quòd si soror mauult à fratre dotari quã cum fratre succedere, auditur.

XXIX. QVÆRO,

SI statuto cauetur, ꝙ si qs decesserit relictis filijs, & filiab. filiæ ad successionẽ nõ ueniant, sed dotari debeãt decẽter: qritur, si pater fecit testamẽtum, & præterijt filias, an possint rumpere testamentum. Vide Alber. qui hanc q. disputauit in 2. parte statutorũ. qõ. 103. & de hac q. ẽt aliud inferius tãgã.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quòd frater excludat sororem dotatã: quid si pater solùm sponsalia contraxit pro filia, & dotem promisit: an erit locus statuto.*

2 *Mulier dicitur dotata, si dos est ei relicta in testamento.*

XXX. QVÆRO,

1 SVPPOSITO † statuto, quòd frater excludat sororẽ dotatã: quid si pr̃ solũ sponsalia cõtraxit pro filia, & dotẽ promisit, an erit locus statuto? Alber. de Ros. in 2. parte statutorũ. q. 109. dicit fuisse determinatũ ꝙ sic. per l. nõ sine ratione. C. de bo. quæ lib. & ibi uide Bal. aliquid infra dicã, & ẽt dixi supra. Et adde, nunquid dotata in testõ patris dicatur propriè dotata. Vr̃ ꝙ non: sed ꝙ intelligi debeat de muliere uerè dotata & de dote actualiter numerata, ut uoluit Bar. in l. qui pupillum. ff. de adul. & in l. non est. ff. de iure do. ubi propriè loquitur in terminis nostris de statuto.
In cõtrariũ consuluit Ang. in consi. 313. incip. quidã ciuis
2 Florentinus. ubi dicit† ꝙ mulier dr̃ dotata, si dos est ei relicta in testamento. Vide Bar. in l. cũ plures. §. pe. ff. de admi. tut. & Pet. de Anch. in cõs. 142. Ang. in cõs. 300. Pau. in cõsi. 105. uide Saly. in l. si donaturus. §. 1. ff. de cõdi. ob caus. vbi dicit, ꝙ illa mulier dicitur dotata, quæ habet dotis promissionem, uide Ange. in consi. 95. quod incipit Pet. & in consi. 132. incip. in q. uertente. ubi vult, ꝙ sufficiat dotem offerre vsq; ad sententiam, per l. fin. ff. de pig. act. quòd est perpetuò notandũ, si est uerum, de cuius ueritate aliquid infra tangam.

XXXI. QVÆRO,

QVID si pater pro filia, quæ ingreditur monasterium, obtulit aliquid monasterio. puta, posuit centum sub altari: an dicatur ei eo dotata, ita ꝙ per statutum excludatur. Vide Barto. in l. Titio centum, §. Titio genero. in fin. ff. de cond. & demon. & Bald. in l. 1. §. si parens. ff. si quis à paren. su. manu. & in l. omnimod. & in l. quoniam in priorib. C. de inoffi. testamen. Communis conclusio uidetur quòd excludatur, & dici debeat etiam dotata.

SVMMARIVM.

1 *Statutum, quòd filia, quæ ingreditur monasterium, non succedat patri, an valeat.*

2 *Qualitas adiuncta verbo intelligitur secundùm tempus verbi.*

XXXII. QVÆRO,

1 AN valeat† statutum, quòd filia ingrediens monasteriũ non succedat patri? Videtur quòd non: quia uidetur contra priuilegia concessa clericis, per l. Deo nobis. C. de epis. & cler. ergo uidetur cõtra libertatem authen. cassa. C. de sac. sanct. eccle. ergo non ualet. Pro hoc uidetur tex. in authen. de de sanc. epis. §. sed hoc præsenti. & in auth. nisi rogati. C. ad Treb. Sententia Barto. in l. fin. C. de pact. est, quòd aut statutum disponit de ingrediente per hæc uerba, ingrediens monasterium, uel si quis intraret monasteriũ, sit priuatus iure succedendi, uel non succedat, & tunc ualet statutum, quasi non disponat circa clericum, sed circa laycum; nam laycus est ille, qui monasteriũ ingreditur, sicut uiuens moritur. l. qui duos. ff. de manu. te. Et sic non ob. d. auth. nisi rogati. quia ibi grauatur, si monasterium ingreditur, hic uerò lucrum aufertur, non autem in sibi quæsitis grauatur. Aut statutum disponit de iam ingresso per hæc uerba, si quis ingressus fuerit monasterium, tunc non ualet statutum: quia non potest clericis auferre ius suum, & esset contra libertatem eccles. d. l. Deo nobis. argumen. pro hoc in l. stichus. ff. de manu. te. Adde, ꝙ in effectu idem tenet Bald. in l. Deo nobis. §. hoc etiam. in 3. colum. C. de epis. & cler. Sed mihi uidetur, ꝙ hæc distinctio sit uerbalis, & maximè quia sequeret̃, quòd pater posset exhęredare filium, si ingrederetur monasterium, quod est contra d. l. Deo nobis. in uer. omnimodo. vnde ualde dubito de decisione Barto. Et de hac quæstione uide per doct. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obl. & uide pulchrum cõsilium Pau. in consi. 335. ibi uide. Adde, quod Rapha. Fulg.
2 in d. l. fin. C. de pact. tenet contra Barto. quia †qualitas adiuncta uerbo intelligitur secundùm tempus uerbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali. Nam statutum dicit ingredienti antequam ingrederetur, quòd non erat quęsita hæreditas. Sed post ingressum debet quæri filiæ. l. Deo nobis. C. de epis. & cle. ergo uerba statuti referuntur ad ingrediẽte post ingressum, & sic includit personam ecclesiasticam. Item non potest negari, ꝙ tale statutum non sit impedimento futuræ ingressionis, & sic contra libertatem ecclesiæ: ergo non ualet. c. fin. de immu. eccle. Alij distingũt: aut statutum præcessit ingressum, & excluditur filia, & ualebit statutum, quod potest disponere de bonis quærendis applicando alteri, & ideo mulier excluditur: quia masculus includitur, non quia monialis. Secus si ingressus pcederet statutum, quod nõ multũ placet: iõ fortè non esset absurdum dicere, ꝙ tale statutum non valeat.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd mulier sit contenta dote pro falcidia: an intelligatur de debita iure natura.*

2 *Falcidia quomodo intelligatur.*

XXXIII. QVAERO,

1 SI statuto † cauetur, quòd mulier sit contenta dote pro
falcidia, an intelligatur de debita iure naturæ? Bar. in l. j.
ff. ad l. Fal. tenet quòd sic, per glo. ibi, quæ dicit, quòd falci-
dia dicitur à falce, & sic omne quod defalcat, potest dici falci-
dia. Et idem tenet glo. insti. ad l. Fal. in prin. & in auth. de hæ
re. & falci. §. hinc nobis. & Azo in summa eo. tit. §. circa falci-
diam. & pro ista opi. facit l. patronus. §. 1. ff. de do. Contrariũ
2 disputauit Nico. Matarel. quia † uerbum falcidia, propriè su-
mendo intelligitur de debita iure institutionis, ut patet per
totum titulum. ff. ad l. Fal. impropriè de trebellianica, quod
patet: quia si falcidia & trebellianica idem essent, cur diuer-
sos titulos haberemus, ar. l. si idem. C. de codici. improprijssi-
mè ergo debita iuræ naturæ, sed uerba accipi debent secundũ
proprium significatum. l. non aliter. ff. de leg. 3. cum ibi nota-
tis. pro hoc facit, quod not. in auth. vnde si parens. maximè
per Bal. C. de inoffic. testa. Et quia statutum est stricti iuris
& cõtra ius commune, & odiosum, & hanc partem sequitur
Alb. de Ros. in 2. parte statutorum. q. 133.

XXXIIII. QVÆRO,

SI statuto cauetur, quòd filia succedat matri ab intestato non extantibus masculis, utrum à contrario sensu si extant masculi, excludatur? Aduertendum, quòd quandoque lex dicit, quòd à cõtrario sensu dicitur esse coniectura. l. apud antiquos. C. de fur. Alibi dicitur, quòd est verus tex. in l. qui testamento. §. mulier. ff. de test. Bal. in d. l. apud antiquos. dicit, quòd aut casus omissus, qui uenit à contrario est decisus per alias leges, & tunc per contrarium sensum non deciditur, sed tanquam omissus ab illa lege remanet sub dispositione iu
ris communis, & uenit decidendus per alias leges, ut l. cum
dotem. in prin. ff. sol. mat. & l. si extraneus. de condi. ob cau-
2 sam. aut ille casus non est decisus a per alias leges, & tunc ar-
gumentum à contrario sensu est ex mente seu interpretatio-
ne legis, potiusquam ex uerbis. l. pecuniam. ff. si cer. pet. ibi, tanquam sub contraria contradictione, quæ dictio tanquam, denotat improprietatem, ut l. si pater. §. qui duos. ff. de adop. & sic potest intelligi glo. in d. l. apud antiquos. Modò in quæstione nostra Bal. in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. refert Cy. consuluisse, quòd extantibus masculis fœmina excludit per l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. do. ubi in pactis dotalibus sumitur dictum argumentum à contrario sensu, ergo idem erit in stato, quod factum à contrario sensu ciuitatis. l. de quibus. de legi. arg. gl. in rub. C. de decre. decurio. Adde, quòd idem tenuit Pet. de Anch. in repet. c. canonum statuta. in 21. charta, extra de constitu. & in suo consi. 420.

ADDITIO.

a Decisus. Nota quòd argumentum à contrario sensu est ex mẽ
te seu ex interpretatione legis potius, quam ex uerbis, quando casus non est decisus per leges.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat, quòd filia dotata excluditur ab hæreditate patris, uel matris, sufficit quomodocunque dotetur ad excludendum illam ab hæreditatibus expensis in statuto.*

XXXV. QVÆRO,

SI statuto cauetur, quòd filiæ dotatæ à patre regressum nõ habeant ad bona paterna, uel dotatæ à fratre non succedant fratri: modo in primo casu pater dotauit filiam de bonis mr̃nis, & in hoc secundo casu frater dotauit sororẽ de portione sororis, an sic dotata in primo casu hẽbit regressum ad bona pr̃na, in secũdo ad fraterna? Bal. in l. si mr̃. C. de iu. dot. dicit, ꝙ illa uerba dotata, dẽnt intelligi cũ effectu, non per actũ nudi ministerij, allegat l. si pr̃ ex prouincia. in fi. ff. de manu. uindicta. & in l. si res. de iu. do. Idẽ tenet Anch. in repe. d. c. canonũ statuta. in 103. char. de cõsti. Cui adde, ꝙ statutũ, ꝙ fœmina dotata nõ succedat, intelligit quò ad bona dotantis, gl. est peregrina. & ibi Bal. in l. 1. C. de legi. hæredib. nisi statutũ vltra ꝓcederet disponẽdo, ut vult ibidẽ Bal. & Rom. in cons.
1 385. qđ incipit, in casu ꝓpositæ cõsultationis, puta qa † diceret statutũ, ꝙ filia dotata excludat ab hr̃ditate pr̃is, uel mr̃is: quia tũc sufficit quomodocũque dotetur ad excludendũ illã ab hæreditatibus expressis in statuto: ita etiam uoluit Pau. in consi. 337. incip. In Christi nomine præsupposito, quod dictũ statutum. & uide Ancha. in consi. 76. incip. In Christi nomine retento ordine. in 2. colum.

XXXVI. QVÆRO,

STANTE statuto, ꝙ filia dotata non succedat, quid si pater decessit relicta posthuma, quam dotare non potuit, vel furiosa, vel infante, an fratres dotando eam excludat? Bal. in l. si plures. C. de condit. insti. decidit ꝙ non: quia iste casus est omissus à statuto, ergo &c. arg. si cùm dotem. in princip. ff. sol. ma. Et idem videtur sentire Bar. in l. cum plures. ff. de ad. mi. tut. Adde, an sufficiat quandocunque dotetur filia, uel requiratur, ꝙ sit dotata tempore mortis patris, quod uidetur requiri: quia in suis hæredibus in successionibus ab intestato inspicimus tempus mortis tantùm, & casus superueniens nõ repellit à successione. l. si alienum. ff. de hære. insti. Et ita consuluit Bal. in consi. 31. incip. in nomine domini, quidam decessit intestatus. Vide pro limitatione huius dicti Rom. in cõsi. 442. incip. omnipotentis Dei, ut decisionem &c. Adde inquantum supra dixi, ꝙ ille casus de posthuma infante, uel furiosa uidetur omissus à statuto, quod idem firmat Bald. in l. non sine ratione. C. de bon. quæ lib. subdens ꝙ ita seruatur & practicatur in ciuitate Perusij. Contra tenent ibi Iacob. de Aret. Pet. de Ancha. & Cyn. idem tenet Pan. in rubr. extra de spon. Non ob. tex. in d. l. nõ sine ratione: quia loquitur in fauorabilibus, vel Bal. verum diceret, quando statutum sic diceret. Mulier nupta uel maritata debet stare contenta dote tantùm, secus si diceret, mulier dotata non succedat, & illud puto uerius attenta ratione finali ipsius statuti.

SVMMARIVM.

1 *Statuto disponente, quòd frater ab intestato excludat sororem, saluo quòd debeat eam dotare, modò pater fecit testamentũ, & dixit filios meos hæredes instituo in eo tantùm, quod eos de iure tangit, an excludatur filia.*
2 *Dispositio testatoris ad personas relata in dubio magis recipit interpretationem de iure communi quàm à statuto, vel à consuetud ine aliter disponente circa personas.*

XXXVII. QVÆRO,

1 STANTE statuto † quòd frater ab intestato excludat
sororem, saluo quòd debeat eam dotare, modò pater fecit testamentum, & dixit, filios meos hæredes instituo in eo tantùm, quod eos de iure tangit, an excludatur filia? Quidam doctor, cuius nomen ignoro, ponendo terminos in consuetudine disponente vt supra, arguit ad partem affirmatiuam ꝙ sic, scilicet, quòd filia sit instituta, & non exclusa: quia appellatione filiorum continentur filiæ. l. si ita scriptum. ff. de leg. 2. & quia res de facili reuertitur ad suam naturam. l. si vnus. §. pactus ne peteret. uer. quod si specie. ff. de pact. iuncta. l. maximum uitium. C. de liber. præte. In contrarium arguit: quia iuxta consuetudinem regionis interpretanda est intentio testatoris. l. numis. de leg. 3. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. & ad ipsam se retulisse uidetur. l. si se susceperit. ff. de iud. tandem ipse cõuenit uideri filiam institutam. Sed dubiũ est, in qua parte uideatur instituta, an in uirili, an in ea, quæ sibi debetur de iure cõmuni, quod uerius credit: quia ad ius se remittit, ut in §. 2. institu. de iure natura. Adde, ꝙ idem uidetur firmare Bal. & Barto. in aliquibus lect. in l. quicunque.
2 C. de ser. fugi. ubi dicunt † ꝙ in dubio dispositio testatoris ad
personas relata magis recipit interpretationem de iure communi, quàm à statuto, uel consuetudine aliter disponẽte circa personas. Dubito, an hoc sit uerũ, & probabilius fortè esset in dubio sequi, quod disponit statutum, uel consuetudo idem, quod ius commune. Pro quo optimè facit text. in c. qđ dilectio. de consang. & affi. nam ad vulgarem intellectum referenda sunt uerba. c. ex literis. de spon. Vnde si statutum, uel consuetudo disponit diuersum in fœminis, & in filijs masculis in hac materia differenti, non uidetur inter homines illius loci in eorum dispositione assumenda interpretatio iuris communis, postquam statutum vel consuetudo facit differentiam inter eos: uidetur enim testator potius intellectum
suum

suum applicasse ad consuetudinem propriam quàm ad ius commune: ut dicit d.c.quod dilectio. Et adde, quod pro hac parte decidit Anchara.in d.c.canonum statuta.in consi. 118. charta. extra, de cōstitutionibus.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd fratres defuncti & fratrum filij præferantur in successione ab intestato filiabus ipsius defuncti, qualiter accipimus fratres, an pro fratribus primi gradus tantùm; an pro fratribus secundi & tertij gradus, hoc est de fratribus consobrinis.*

2 *Statuta, nisi verba repugnent: sic sunt intelligēda, vt quàm minimum contineant iniquitatis.*

XXXVIII. QVAERO,

1 SI statuto cauetur † ꝙ fratres defuncti & fratrū filij præferantur in successione ab intestato filiab. ipsius defuncti, qualiter accipimus fratres, an ꝓ fratrib. primi gradus tātùm, an pro fratrib. secundi & tertij gradus, hoc est de fratrib. consobrinis? Bal. consuluit, ꝙ de fratrib. primi gradus, nō de ulteriorib. qui nō dicūtur fratres simpliciter, sed patrueles, uel consobrini. & ita vulgus loquitur, & cōis usus loquendi se habet: & allegat iuras quæ dicūt, fratres intelliguntur de carnalib. nō de consobrinis. l. tres fratres. ff. de pac. Accipi enim dēt in potiore significato, & nomen fratris sororē non cōprehendit hoc casu, iuxta no. ꝑ Dy. in l. 1. ff. de uerb. sig. Filia igit̄ excludit sororē defuncti: vt pote non inclusam in statuto, neq; enim ita dēt iniquè interpretari, ut statutū excludat fœminā magis defuncto proximā, ar. l. assiduis. C. qui po. in pig. hab.

2 Statuta † enim, nisi uerba repugnent, sic sunt intelligenda, vt quā minimū contineant iniquitatis. l. quoties sermo. ff. de re. iur. no. Bal. in l. vxor. C. qui accu. non poss. Et de hac qō. uide per Rom. in consi. 414. & Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in 19. char. de consti. ubi concludit idem, quod supra.

SVMMARIVM.

1 *Statuto si caueatur, quòd soror dotata nō succedat fratri, quid econtrario, an frater videatur exclusus, vel prohibitus succedere sorori.*

2 *Inconuenienti vno dato non debet dari reliquum.*

XXXIX. QVÆRO,

1 STATVTO cauetur † ꝙ soror dotata non succedat fratri. Quid ecōtrario, an frater uideatur exclusus uel ꝓhibitus succedere sorori? Videtur ꝙ sic: quia dēt hincinde æqualitas seruari, & taliter succedet ei, qualiter succedetur al-

2 teri. l. lege. C. de leg. hær. Bal. ibi tenuit contrariū: nam † dato vno inconuenienti non dēt dari reliquū, qđ ex illa l. patet, ubi illa patet, ubi illa media iuris prudentia duraret, nisi illa lex remouisset illud inconueniens. Idē tenet Pet. de Ancha. in d. c. canonum statuta. in 117. charta. Et Bal. in suo consi. quod incipit, Pet. & Rom. in suo consi. 121. Pet. de Ancha. in suo consi. incip. In Christi nomine visis dubijs &c.

XL. QVÆRO,

SI statuto cauetur, ꝙ filia dotata non succedat extantib. filijs, an extēdatur ad neptē ex filia? Bald. in l. qđ uerò. ff. de leg. tenet ꝙ sic: qa uerisimile est, statutū fuisse factū in fauorē generis masculini, siue agnatiōis, & includit agnatos dispositiuè: iō non extendo quò ad eos. Similiter nec quò ad nepotes: quia nomē filij potest attribui nepoti; quia gnāle est nomē ad descendentes. l. Lucius. ff. de hær. inst. l. filiū habeo. ad Mace. Et pro hac parte consuluit do. Abb. in consi. 76. & Pet. de Anch. in c. canonū statuta. in cōsi. 131. de hac q. ꝑ Cy. in l. 1. C. quæ sit longa consue. ꝑ Bal. & Imo. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. & per Bal. in l. maximū uitiū. C. de lib. præte. & in l. illā. C. de colla. & in l. de quib. ff. de legi. & Ang. in §. sed neque. in auth. de trien. & se. Ang. in cōsi. 343. Pau. de Cast. in cōsi. 33. Facit, qđ no. Bal. in l. Gallus. §. instituēs. ff. de libe. & posth. & Pet. de Ancha. in cle. 1. de baptismo. Et Bal. in c. 1. §. hoc autē notandum. in ti. qui feu. da. pos. per d. §. Signoro. in consi. 161. Et conclusiuè ꝓ hoc facit: quia neptis succedit loco filiæ exclusæ: ergo & ipsa excludetur, & uide omnino Bal. in l. uenia. C. de in ius vocan.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens filias an videatur excludere nepotem masculum, qui nascitur ex filia.*

2 *Iuramentum, per quod filia renunciet hæreditati paternæ, nullum affert præiudicium.*

3 *Actus quando in principio non sumit initium, non potest ex illo vlterior fieri productio.*

4 *Rex Angliæ nullum ius habet in regno Franciæ.*

XLI. QVÆRO,

1 AN statutum excludens † filias uideatur excludere nepotem masculum, qui nascitur ex filia? Ego habeo cōsiliū Francisci Tigrini, quod incipit, super quæst. q̄ oritur. qui cōsuluit, nepotē non excludi à successione aui, imò præteritum posse rūpere testamentum. & hæc est magna authoritas: quia reputatur Francisc. Tigrini esse in catalogo sanctorū: ut dicit Bal. in c. 1. §. 1. in tit. Episcopū uel Abbatē. Mouetur in dicto consilio: quia iste casus est omissus a statuto: nō enim potest dici, ꝙ si loquitur de filia, ꝙ loquatur de nepote masculo: ergo remanet in dispositione iuris cōis. l. commodissimè. ff. de libe. & posth. cum vulg. Secundò, ꝙ fœmininum nō comprehendit masculinum, imò pessimū esset exēplum l. si ita scriptum. in prin. de leg. 2. facit l. qui duos. de leg. 3. facit, qđ not. Bar. in l. 1. ff. de uerb. sig. facit gl. no. in cle. attendentes. de regula. ubi dicit, ꝙ appellatione abbatissæ non uenit abbas, qđ procedit maximè in statutis, quæ non recipiunt interpretationem extensiuam, ex quo infert Alber. in tractatu statutorum prima parte q. 17. quod statutum prohibens sub pœna, colonos non tenere in agris suis capras, non habet locū in eo, qui tenet hircum. & ita dicit præfatus doctor fuisse decisum in ciuitate Mutinæ de cōsilio Alberti Papien. Adde, ꝙ pro ista decisione facit: quia ubi lex disponit respectu certæ qualitatis ad hoc ut lex locū habeat, oportet illam qualitatem adesse. l. 1. §. cùm autē. ff. si quis testa. libe. l. 4. §. hoc autem. ff. de iti. actuq; priua. ergo cùm statutū non simpliciter loquatur, sed excludit filiam dotatam, & maritatam, quæ qualitas cadere nō potest in nepote masculo, ergo si uerba statuti locum nō habēt, ergo & statutum. l. 1. §. si is qui in nauem. ff. de exercito. Prætereà solum, quæ ad filios peruenire possunt prouisione patris adimuntur filijs per causam in patre contingentem, non ea quæ prouisione legis deueniunt. l. si arrogator. & ibi no. ff. de adop. & no. in l. diui fratres. ff. de iurepatro. Sed successio aui ad nepotem non in prouisione patris, sed legis transfertur. l. lege obuenire. ff. de uerb. sig. l. fi. ff. de suis & legitimis. l. nam & si. in prin. ff. de inoffi. test. facit l. cùm quæritur. in ratione sui. ff. de bon. liber. ergo &c. Et ad hoc facit: quia filia de medio sublata nepos intrat primū gradum. l. pater filium. ff. ff. de inoffi. test. l. si quis filium. C. eo. tit. Et pro eadem sentē-

2 tia ultra omnes adduco: quia uidemus, ꝙ † ex iuramēto, per quod filia renuntiat hæreditati paternæ, nullum fit præiudicium nepotibus, siue uelint succedere cum alijs nepotibus ex filio suo, iuxta l. fi. ff. vnde cognati. siue cū filio, eodemq; auūculo, & siue mater superuixerit patri, siue non: & siue ipsa filia in renunciatione fecerit mentionem de filijs, siue non: vt habetur per Bar. in l. qui superstitis. de acqui. hære. gl. Bald. & doct. in l. pactum quod dotale. C. de collatio. ubi Bal. dicit, secus si filia attestata fuisset, se habuisse suam legitimam portionem, quam cautelam not. Sed ad hoc facilis est responsio, ꝙ præcedit ex eo, ꝙ iuramentum est personalissimum: ut no. in c. ueritatis. de iureiu. & no. Ioan. Faber. insti. quibus alie. licet, in prin. Nec obstat, si dicatur, ꝙ sit eadem ratio in nepote masculo excludendo, quę est in filia: scilicet, ut bona in agnatione conseruentur: quia potest responderi, quòd in statuto ratio non est expressa. Et cùm potuerit esse multiplex, non est ab vna arguendum: ut dicit gloss. notabi. in l. quamuis. C. de fideicommissis. & in l. non dubium. C. de legibus. Absit tamen, quòd ego sim in hac sententia, quòd si remoueretur filia, quæ est magis proxima, non remoueatur etiam nepos: quia si sic obseruaretur, omnia statuta destruerentur. Et ad hoc allego Bartolum in terminis ita tenere in l. liberorum. ff. de uerborum significa. & in l. 2. §. finali. ff. ad Tertullianum, & Anchara. in clem. 1. de baptismo. & Roma. in suo consi. 40. qui pro ista decisio. omnino uideatur, & Cy. in l. 1.

C. quæ sit longa consuetudo. & Bal. in l. quod uerò. ff. de legibus, & in l. si uerò. §. de uiro. ff. solu. mat. ubi dicit, idem tenere Old. And. de Iser. in cap. 1. de natura success. feu. Potest adduci ratio clarissima: quia statutum excludens filiam uoluit etiam excludere totam lineā fœmininam, seu ex fœmina, fauore agnatorum, facit illud, infecto stipite &c. Adde tamē, quòd Bald. in l. maximum uitium, C. de liberis præteritis, distinguit. Aut statutum simpliciter excludit filiam: & tunc nepos & quilibet ex ea descendens dr̄ exclusus, tanquam descendens ex inhabili materia, arg. l. 2. C. de libertis & eorum liberis. Aut non simpliciter loquitur: quia excludit filiam dotatam & maritatam: & tunc aut filia superuixit patri, & tunc nepos ex ea excludetur: aut prædecessit patri, & tunc nepos non excluditur: quia tunc in eo cessat ratio statuti, scilicet dotationis. Idem tenet Bal. in l. scimus, in princip. C. de inoffi. testa. Sed tu aduerte: quia omnes rationes, quibus mouetur Bal. ad dicendum, ꝙ nepos ex filia moriente post mortē p̄ris excludatur, militant ēt q̄n pater præmoritur. Præterea quæ dixi supra proxima qō. scilicet, neptem ex filia excludi, habent ēt locum isto casu in nepote masculo ex filia: ergo &c. mutato enim sexu non mutatur ratio exclusionis: quia iste nō potest uenire nisi tanquam imago matris. l. illam. in fi. C. de col
3 latio. facit, quia † ubi actus in principio non sumit initium, non potest ex illo fieri ulterior productio. l. quæcunque gerimus. ff. de act. & obl. sed principium, idest ista filia est exclusa, ergo nō potest fieri productio ad nepotem, facit, quod no. Ioan. And. in cap. ad apostolicæ. de re iud. in 6. Bald. in l. 1. ff.
4 de senat. & Bal. in l. 1. C. de digni. lib. 12. ubi dicit † ꝙ rex Angliæ nullum ius habet in regno Franciæ: quia descendit ex filia, quæ secundùm consuetudinem in regno non succedebat. Idem uidetur sentire Bar. in l. cunctos populos. in 20. col. C. de sum. Trin. allegat Gulie. & Cyn. in l. de quibus. ff. de legi. Accedat, quia statutum non ad personam, sed ad naturam habuit respectum: ideo quòd nepos masculus ex filia descendens est alterius naturæ & agnationis: certè licet filia de medio sit sublata, non propter hoc descendens ex ea subintrat gradum, uel locum. Ego concluderem, quòd si filia sit dotata & maritata, omnes ex ea descēdentes fœminæ, & masculi erūt exclusi, quandocunque illa morietur. Et tenendo opin. Bart. quam supra sequutus sum, non ob. allegata in contrarium. Et primo non ob. l. commodissimè. quia dico, ꝙ iste casus est comprehensus in statuto; quia nedum fœminam, sed etiam lineam fœmininam totam uoluit excludere, & bene facit d. §. hoc autem notandum. Præterea de stricta significatione uocabuli ad latam etiam in exorbitantibus licita extensio, sed sublato uocabulo, appellatione filiæ uenit nepos. l. liberorum. ff. de uerb. sig. ergo statutum excludens filiam excludit etiam neptem ex ea, facit, quod uoluit glo. in cap. 1. uersi. canonis. de elec. in 6. & Pau. de Leaza. in cle. 1. eo. titu. facit quod no. Barto. in auth. sacramenta puber. C. si aduer. uen. Facit, quod cōsuluit Rom. in consil. 129. & in consi. 250. facit, quod legitur per Gem. in c. si postquam. de elec. in 6. Nec ob. quòd in filio masculo ex filia non sit qualitas dotationis: quia respondeo, quòd sufficit illam qualitatem semel fuisse in personam filiæ, quam & eius lineam statutum intendit excludere. Et ad hoc allego l. in substitutione. ff. de vulg. & pup. & l. Mela. in prin. ff. de alim. leg. no. Bar. in l. ex facto. ff. de vulg. & pup. Bal. in l. antepe. C. de insti. & subst. Bald. in l. 1. C. vnde uir & uxor. Nec ob. ꝙ dictum, uel factum patris &c. quia procedit, quando quis odio, uel delicto principaliter excluditur à successione, sed nos loquimur in exclusione, in qua non consideratur persona, sed ipsa natura & sexus fœmineus, cuius pars est nepos. facit, quod no. Bar. in l. maximum uitium. in 2. col. Non obst. quòd in statuto non sit expressa ratio: quia in reddenda ratione legis, uel statuti potest multipliciter per coniecturas procedi, probatur in l. scire oportet. §. alius. ff. de excus. tuto. & in l. benignius. ff. de legi. & in l. ambigua. ff. de reg. iur. in l. adigere. §. quamuis. de iurepa. & in l. ut gradatim. §. sed si lege. ff. de mu. & hono. l. 2. §. pen. & ibi Bar. ff. de aqua plu. ar. certè in casu nostro nulla alia ratio coniecturari potest in dicto statuto, nisi ratio conseruandæ familiæ; quæ ratio cum sit vnica, debet haberi pro expressa: ut est glo. & ibi Bartol. in d. l. quamuis. C. de fideicom. & Bald. in l. si. C. de liber. præte. & tex. in l. nominatim. ff. de liber. & posthum. facit, quod not. Bal. per illum tex. in l. quoties. C. de fideic. & do Abb. in c. suggestum. de deci. & in c. 2. requiris. de appell. facit. l. scire oportet. §. sufficit. de excus. tut. & l. codicillis. §. instit. de leg. 2. & l. tale pactum. §. fi. ff. de pact. & quod no. in c. si. extra de feud.

SVMMARIVM.

1 *Filius si vult admitti, debet agnoscere hæreditatem patris.*
2 *Emphyteusim si aliquis accipiat pro se, & successoribus suis, an institutus in re certa dicatur successor.*

XLII. QVÆRO,

SI filia prohibetur succedere cū masculo, an excludatur quò ad ea bona, quæ nō consequitur ut hæres, sed ex cōtractu patris, vel promissione alicuius extranei, pone in emphyteusi, quā pater accepit pro se & filijs suis masculis, & fœminis, an si supersit masculus, qui uirtute statuti excludit fœminā dotatam possit ipsa fœmina in tali emphyteusi succedere. Et aduerte: quia in feudo nō cadit in ista dubitatio: q̄a aut feudū simpliciter cōceditur, & fœminæ ad eius successionē non ueniunt. c. 1. §. hoc autē. in ti. qui feu. dare pos. & in c. 1. de succes. feu. aut accipitur pro se & filijs suis masculis & fœminis: & tunc quandiu extant masculi, fœminæ nō succedunt. c. 1. episcopū uel abbatē, & no. in dictis iurib. & quæ sit ratio uide Bal. in l. liberti. C. de oper. li. Itē in feudo est specia
1 le, ꝙ † si filius vult admitti, debet agnoscere hęreditatē patris. Tex. in c. 1. an agnatus uel filius. Quod tamen intellige uerum, si filius potest hæreditatem agnoscere, vt no. in dictis iurib. Et quæ sit ratio, uide per Bal. in l. qui se patris. C. vnde liberi. no. tamen, ꝙ ipsum feudum non habebit filius, licet efficiatur hæres patris, tanquam hæreditarium secundùm gl. in d. c. 1. In emphyteusi ergo procedit quęstio nostra, ꝓ qua declaranda tria occurrunt dubia. Primū, an filius, uel filia possint consequi emphyteusim, licet non efficiantur hæredes patris. Secūdum in casu, in quo oportet illum esse hæredem ad hoc ut posit cōsequi emphyteusim, an sufficiat, ꝙ sit hæres in certa re, de quib. duob. uide per Bar. in l. ut iurisiurandi. §. si liberi. ff. de operis libertorū, plenius per Bal. in auth. si quas ruinas. C. de sac. san. eccle. & in l. liberti. C. de oper. lib. plenè per Imo. post Bar. in l. q̄d dr̄. ff. de uerb. obli. per Bar. Bald. & Ang. in l. si vnus. §. si pactus. ff. de pactis. per Spe. in ti. de locato. §. nunc aliqua uer. 100. per Bal. & Imo. in l. Caius. ff. sol. mat. ꝑ Bal. in d. l. qui se patris. per Pau. in cōsi. 135. & 232. &
2 255. ꝑ Lud. Ro. in cōsi. 35. Quid aūt † si aliquis accipiat emphyteusim ꝓ se & successorib. suis, an institutus in re certa dicat successor? Vide Bar. in l. quædā. §. nihil. ff. de edē, ubi tenet non: & in repetitione l. 2. in 73. col. de iure emphy. Item quid si dixerit pro se, & hæredib. suis: an institutus in legitima tātùm admittatur? Vide Bal. in l. ex facto. in prin. ff. de hæredib. insti. & in d. l. 2. C. de iure emphy. & Bal. in c. si pater. de testa. lib. 6. Tertium dubiū. est, de quo in quæstione nostra, si impediatur filia succedere patri extantib. masculis, an poterit habere emphyteusim, quam pater accepit ꝓ se, & filijs suis masculis & fœminis. Concludo ꝙ si loquitur eo casu, oportet filiā esse hæredem patris, ad hoc vt non possit habere emphyteusim, q̄d quando sit, notatur in locis præallegatis: tunc q̄a prohibetur filia esse hæres patris, in necessariā consequentiā prohibetur habere emphyteusim: l. ad rē mobilem. & l. ad legatum. ff. de proc. c. pe. de offi. dele. Aut non est necesse, ꝙ sit hæres, & tunc Bar. in d. §. si liberi. tenet, ꝙ etiā hoc casu filia prohibita succedere nō admittatur ad emphyteusim: quia illa uerba contractus pro se & filijs suis masculis, & fœminis debet interpretari secundùm ordinationē statuti, s. masculo non extante, ar. l. si duo ff. de acq. hær. & eius, q̄d no. Cy. in l. fi. in cōputatione. C. de iure delib. Contrariū tenet Bal. in d. auth. si quas ruinas. ar. l. fi. C. de pac. & l. post mortē. §. fi. ff. de contrata. Puto posse dici, ꝙ aut statutū excludit fœminā ab hæreditate patris, & hoc casu cū istud ius emphyteuticū sit separatum ab eius hæreditate, filia poterit succedere, sicut masculus, & ita procedat opi. Bal. per iura sua, aut statutū disponit, ꝙ filia dotata non succedat in bonis patris: & tunc quia appellatione bonorū cōprehenditur ius emphyteuticū l. bonorū. de uerb. signi. filia excluderetur ab emphyteusi propter masculū: & ita procedat opi. Bar. & hæc distinctio fit considerabilis colligitur ex doctrina Bal. in d. liberti. in 9. col. in uer. quid si statutū. & quia suprà tetigi, q̄d aliud est in feudo, quā in emphyteusim, quia in feudo fœmina omnino nō succedit.

Adde aliquas singulares limitationes: quia primò fallit, quando feudum esset datum ad certum seruitium, quod nō minus decenter per fœminam, quam per masculum potest exhiberi,

exhiberi, casus est not. in cap. si quis militi. in ult. tit. feudorum, quem quidam libri habent de capitulis extraordinarijs. & illum ti. allegat Bal. in l. quoties. de suis & le.

Secundò fallit, ubi feudum ita datur, ut nullum seruitium fiat in dictis iuribus.

Tertiò fallit, ubi feudum est exiguum: nam tunc, cum ex eo non censetur obligatio ad seruitium, uel ad faciendum fidelitatem, casus est in c. 1. in d. tit. de capitulis extraordinarijs feudorum: quam allegat Bal. in cap. 1. §. est alia. in ti. quæ fuit prima causa benefi. amit. ergo tunc fœmina succedit. d. cap. si quis militi.

Quartò fallit in feudo iure emptionis quæsito, in quo etiam fœmina succedit magis ex natura cōtractus emptionis, quàm feudi, secundùm Bal. in c. 1. in uersi. decedente. in tit. qui feu. da. poss. facit, quod no. Bal. in d. l. liberti.

Quintò fallit, ubi fœmina feudum à domino redimit. c. 1. in tit. quemad. feudum ad filiam pertineat.

Sextò fallit, ubi feudum est fœmineum, uel ubi specialiter est conuentum, quòd ad fœminam pertineat. cap. 1. de feudo fœminæ.

Vltimò fallit, ubi dominus de nouo fœminam inuestiuit, consentientibus tamen illis, qui aliàs in feudo erant successuri: nam in eorum præiudicium non posset dominus aliū inuestire. c. 1. de alie. feudi. Paterni. cap. 1. §. hoc quoque. de successione feudi. & ad istas fallentias uide omnino Rom. in suo consi. Adde inquantum supra dixi, quòd in locis, ubi est statutum excludens filias in dubio pater stipulando pro se & filijs quatumcūque copulatiuè uidetur eos uocare ordine successiuo, uidelicet ut filiæ ita demum admittantur, si non extāt masculi, bene facit secundùm aliquos tex. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de libe. & posth. Sed, ut mihi uidetur, ille tex. nihil facit: quia ideo uidentur uocari ordine successiuo: quia simul non poterat eos uocare: ut ibi declarat Imol. Præterea, ut dicit ibi Bar. si uocentur plures sub copula, inter quos nō cadit ordo affectionis, & charitatis, uel uerisimiliter non debet cadere: ut in casu nostro. l. maximum uitium. C. de lib. præte. nam in eodem gradu patri est filia, quo filius, tunc etiam si aliter de iure debeant uenire, attamen intelliguntur uocati, ista est communis sententia in d. §. quidam rectè, ubi doct. dicunt, quòd ad hoc ut natura coniunctiuæ alteretur, requiritur, quòd concurrat ordo affectionis & charitatis: puta quòd instituatur filius & nepos, & quòd respectu eius, quod agitur contineat debitum naturale, quod minimè concurrit in casu nostro, quod esset, quando statutum dictaret, ꝙ pater primo teneatur prouidere filijs, demum filiabus, sicut dicimus in filio & nepote, quos ordine successiuo pater tenetur instituere, ne rumpatur testamentum, ut not. in d. §. quidam rectè. & & per totam legem, & in §. posthumorum. instit. de exhæred. lib. secus in legato, in quo non cadit aliquod debitum respectu eius, quod agitur: ergo idem in stipulatione, in qua respectu eius, quod agitur, nullum cadit debitum. Et ideo teneas distinctionem, quam supra dedi in uersi. puto.

XLIII. QVAERO,

STATVTO cauetur, ꝙ filia dotata sit contenta dote extantibus fratribus: quia si in dote erat minus legitima, an illud applicetur masculis? Tetigi s. in §. 1. in illa q. an dēat hrē dotem ultra legitimā, & ibi inter alia allego pulchrū consilium do. Abb. tetigi etiam de ista q. s. in hoc §. qō. 26. & ibi dixi. aliqua me dictutū hic. Nunc aūt dico aduertendū: quia si statutū prohibet ipsas uenire ad successionē, uel hæreditatē, per hoc nō uidentur exclusæ à legitima; quia per uerba gñalia, ꝙ quis non possit uenire ad hæreditatē, uel successionē, non excluditur ab uniuersali successione per quietationē gnalem factam fratribus suis, non tñ excluditur à legitima, nisi hoc specialiter dictū fuerit. tex. est no. & ibi per doc. in l. si qñ. §. fi. C. de inoffi. testa. Idē ergo multo fortius in statuto: nā si pactū liberatoriū, quod est fauorabile, nō axcludit legitimā, ergo nec gñalia uerba statuti, ꝙ proculdubio est mixtū fauore & odio. l. maximū uitium. & ibi Bal. C. de libe. præte. facit, quod nor. Guliel. in simili in l. de his. ff. de transac. Cōtrarium uidetur terminare Bar. & ita omnes sequuntur in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonſ. ubi concludit, filiam dotatam à l egitima extantibus masculis excludi, & dr̄ filia quodammodo exhæredata per statutum, arg. l. qui uolebat. ff. de hær. inst. Ad allegata responde, ut plenè per Imo. in d. §. Titio genero. & uide Bal. in consi. suo, qđ incipit, dña Andronica.

SVMMARIVM.

1 *Frater insuccessibilis an excludat sororem ex forma statuti, quod habet, quòd frater excludat sororem.*

2 *Fœmina nō excluditur filijs repudiātib. vel statuto renūciātib.*

XLIIII. QVÆRO,

1 FRATER † insuccessibilis an excludat sororem ex forma statuti, quod habet, ꝙ frater excludat sororem, uel pone, ꝙ frater est exclusus propter pactū factū patri de non succedendo, vel fortè est incapax: quia bānitus, uel frater minor. De hac q. me remitto ad Bar. in l. 1. §. qui filiū. ff. de contrata. & in l. 1. §. si pater. ff. de coniugen. cū emanci. liber per Bar. in l. Gallus. §. & quid si tātùm. de lib. & posth. per Bal. in l. maximū uitium. C. de lib. præte. per Bar. in l. quoties. §. si duo. ff. de hære. insti. & per Bar. in l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de ca. dimi. per Ang. in l. 2. C. de test. mil. Adde, quid si frater nō efficiatur hæres patris, an filia erit exclusa: uide Bar. in l. 1. §. sed si non sint. ff. ad Tert. & Bar. in d. §. qui filium. & Bal. in d. l. maximum uitium. Bal. in l. in substitutione. ff. de vul. & pup.

2 Pau. in cōsi. 388. ubi consuluit, ꝙ † filijs repudiantib. vel statuto renunciantib. fœmina nō excludatur. facit illud, qđ tetigi supra. 2. §. in illa q. an frater possit admittere sororem ad successionē inuitis creditorib. & illud qđ ibi dixi hic repetas. Hæc dixi in prima traditione huius tractatus: nunc autē clarius decidendo dico, ꝙ in remissionib. supra datis vr̄ concludi, ꝙ hoc casu non excludatur filia. Non obst. text. not. in l. si filiusfa. §. cū quis. ff. de le. 1. quia ibi filij nō impediebāt alios: ideo quia haberent potentius ius in successione: sed quia cōditiones alterius faciebant deficere, & adde rationē: quia uerba conditionum considerantur simpliciter, prout in facto iacent: non autem ad iuris effectum. l. Mæuius. & l. qui hæredi. ff. de condit. & demonstra. quæ ratio facit, quòd illa conditio, si sine liberis decesserit, dicatur defecisse stantibus. liberis: licet sint fratres minores, vel filiæ exclusæ per statutū per l. ex facto. ff. ad Treb. super quo tamen articulo reperiūtur diuersæ opin. quas, cùm non attingant passum nostrum, omitto. uide ibi. & in l. 1. C. de condi. inser.

SVMMARIVM.

1 *Legata quædam sunt, quæ natura rei legatæ requirūt de necessitate conditionem existere.*

2 *Conditiones vel dilationes quædam sunt, quæ possunt remoueri salua specie & commoditate relicti.*

XLV. QVÆRO,

STANTE statuto vt Pistorij: quòd si testatus decesserit is, de cuius hęreditate agitur relicto masculo, & aliquid reliquit filiæ fœminæ quoquo relicti titul. an ipsa filia debeat esse contenta dicto relicto, & plus petere non possit: modò pater filiæ nuptæ nihil aliud reliquit, nisi ꝙ si uidua remanserit, possit stare in domo patris eius, quærit, an filia pterita possit expugnare testm̄, præsupposito, ꝙ filia excludat in totū ab intestato, quæstio est nullū notabilis, & aliquid etiam incidēter tetigi supra eo. Et cōsidera, ꝙ huic filiæ, dū durat matrimoniū, nil relictū est. & ideo interim est pterita, & dicit testamentū iniustū. l. posthumi p uirilē. §. ex his. ibi, iniusta faciunt. ff. de iniusto rup. imò plus vr̄ nullū, s. de stricto iure, si iuris ciuilis regulis regimus. ff. de li. & post. l. Gallus. §. in oīb. & l. inter cætera. inst. de exhęr. li. sed de æquitate possibile est ex testamēto succedi: qa possibilitas tpe mortis attētata facit, ꝙ non uideat tpe mortis intestatus decedere: ut ff. de iniusto testa. l. posth. §. idē. uer. circa. & l. filio præterito. eo. tit. l. si impubes. §. quæsitū. ff. ad Carb. & l. scimus. cū gl. C. de inoffic. testa. in uerbo ipso iure. & no. de cōtrata. l. posth. §. sed qualiter. & de leg. præstā. l. si is qui in potestate. & gl. in l. si duo. in gl. sed quoquomō. eo. ti. & ff. de cōtrat. l. qđ vulgò. in gl. quasi dicat. Et sic quāquā actu pater dicat intestatus, pp non ualētiā testamenti de iure ciuili: ut no. gl. in l. cū in scdo. ff. de iniusto testa. tñ certè in multis dr̄ testm̄, s. potētiali aptitudine. d. l. filio. Item secundùm cōem usum loquendi. d. §. testamentum, Item quò ad edictum diui Adriani: ut C. de edic. diui.

Adriani tol. l. 2. Item in alio: quia tacito filio habet figuram eſſe, licet non habeat præciſè eſſe. l. ſi quis legatum. ff. de fal. Item quò ad legata, quæ petuntur iure teſtamenti propter ipſam figuram inſtitutionis hæredis, auth. ex cauſa. C. de libe. præteri. Item propter ſubſtitutionem pupillarem: ut not. in l. 1. ff. de vulga. ſubſtit. Itaque quandoque ſumus in cauſa inteſtati: & tunc non loquitur per factum teſtamentum, quod expreſsè dicit de teſtamento. Quandoque eſt medium inter hæc duo: ut in caſu filij præteriti: & iſte caſus eſt à ſtatuto omiſſus: & ideo locus eſt iuri communi. l. ſi ſeruum. §. non dixit prætor. ff. de acquiren. hæred. Ratio differentiæ inter iſtos duos caſus manifeſta eſt: Nam ubi omnino non facit teſtamentum, lex prouidet loco deficientis prouiſionis hominis. & illud idem videtur tacitè decedens ſentire: vnde nihil iniuſtum facit moriens. Item ubi facit teſtamentum iuſtum iure ſuo utitur. l. poſthumus. in princip. ff. de inoffic. teſta. Sed ubi facit teſtamentum iniuſtum per amplius filio præterito ſuccurritur propter iniuſtitiam. Non enim uidetur ſtatutũ permiſiſſe patri, quòd iniuriam facit legibus & naturæ, & more hominis inſani deponat naturalem erga filios charitatem: vrget denique patris ſtimulus naturalis. l. amiciſſimos. ff. de excu. tut. l. cum ratio. ff. de bon. dam. l. nihil. ff. de bon. quæ libe. l. ſcripto. ff. vnde liberi. l. nam & ſi parentibus. ff. de inoffi. teſta. & ideo iſta filia præterita habet regreſſum ad bona paterna de iure communi non obſtante dicto ſtatuto, & hoc ad literam conſuluit Iacob. de Areti. & Bald. in ſuo conſil. 66. Nec obſt. ſi quis dixerit, iſta filia non eſt preterita: quià quoquo relicti titulo hẽt, ꝙ uidua &c. qualitercũq; igitur ſit nominata, cùm conditio tollatur, remanet relictum parum l. quoniam & l. omnino. C. de inoffi. teſt. Præteritio emim, quæ erat ex adiectione cõditionis, non habetur pro præteritione, cùm conditio remoueatur. l. ſcimus. §. cum autem. C. de inoffi. teſt. l. ſuus. & ibi no. gl. & Bart. ff. de hæred. inſtitu. nam hanc opin. non teneo, & maximè in caſu noſtro: ubi conſide-
1 ra. ꝙ † quædam ſunt relicta, quæ natura rei legatæ requirunt de neceſſitate conditionem exiſtere, ut ſi legantur ueſtes uiduales, requiritur, ꝙ ſic uidua: ſi doctorales, ꝙ ſit doctor: ſi dos, requiritur, ꝙ ſit pubes: ſi fructus, requiritur, ꝙ naſcãtur. l. 1. ff. de cond. & demonſtra. ſi ergo reditur ad domum patris niduitate, requiritur, prout in caſu noſtro requiritur, ꝙ ſit vidua. Nam nupta debet ſtare in domo uiri & ſequi uirum. l. Mæuia. §. fin. & ibi nota. Barto. ff. de annu. leg. l. ſicut. de ope. lib. & ſic conditio non poteſt amoueri, ideo de neceſſitate interim eſt præterita, & triſte eſt hoc legatum, cuius expectatio eſt uiduitas. l. pater Seuerinam. §. ſocius. ff. de condi. & demõ. & ideo querimoniam præteritionis induxit. l. ſi filius. ff. de cõ-
2 di. inſtit. † quædam ſunt cõditiones, uel dilationes, quæ poſſunt remoueri ſalua ſpecie, & commoditate relicti. & de iſtis loquitur l. quoniam in prioribus. Et ex his uidetur concluſio, ꝙ filia tanquam præterita poſſit dicere teſtamentum nullum in caſu iſto, & ita eſt mens Bald. in præfato conſilio, de quo etiam feci mentionem ſupra in §. 1. dum quæſiui, an dos relicta, cùm nupſerit, poſſit ſtatim peti reiecta omni conditione, uel filia dicatur præterita, uide ibi, & adde, quæ hic dixi.

XLVI. QVÆRO,

QVID ſi filia eſſet dotata de bonis proprijs ipſius filiæ: an excludatur per ſtatutum, quod indiffinitè dicit, filiã dotatam non poſſe ſuccedere in bonis patris? Bald. in l. mater. C. de iure dot. tenet quòd non. Vide bonam gloſſ. ibi. & Bald. in l. 1. C. de legi. hære. & Rom. in conſi. 32. & in conſi. 80. & uide, qđ dixi ſupra in illa q. quãdo frater dotauit ſororẽ de bonis matris, & ibi concludo, ꝙ filia dotata intelligit̃ excluſa à bonis dotantis tantũ, & iſta eſt vera & generalis cõcluſio.

XLVII. QVÆRO,

STANTE ſtatuto, ꝙ ſtantibus maſculis filia dotata nõ ſuccedat: an intelligatur, quando maſculi ſunt in pari cõiũctione perſonæ defunctæ: ſecus ſi fœmina ſit in potiori gradu, quàm maſculus? Fulg. conſuluit ꝙ ſic, & multum gloriatur de iſta limitatione. & ſic ſoror ſuccederet fratri ſuo vtrinque coniuncto, licet extaret etiam frater maſculus ex vno latere tantùm coniunctus. Adde, ꝙ idem tenet Rom. in conſi. 424. & Pet. de Anch. in conſi. 41. Mihi tamen ſemper placuit contraria ſententia; quia mens & intentio ſtatuti fuit, ꝙ bona in agnatione & familia conſeruarentur, quæ ratio militat in caſu prædicto: ergo militabit etiam diſpoſitio: & ita Mãtuæ fuit aliàs obtentum de Anno 1461. uide infra proxi. q.

SVMMARIVM.

1 *Statuto diſponente, quòd ſoror exiſtentibus fratribus non ſuccedat fratri, ſi contingat, quòd vnus deceſſerit relicto fratre ex patre tantùm & ſorore ex vtroque parente: an frater ex patre tãtùm excludat ſororem vtrinque coniunctam defuncto.*

2 *Excludens excludentem me: an excludar.*

XLVIII. QVAERO,

1 STANTE ſtatuto † de quo ſupra proxim. q. & etiam alio ſtatuto, ꝙ ſoror exiſtentibus fratribus non ſuccedat fratri, ſi contingat, ꝙ deceſſit vnus relicto fratre ex patre tantùm & ſorore ex utroque parente. Tenẽdo illud, quod ſupra dixi, ꝙ frater ex patre tantùm excludat ſororem utrinque cõiunctam defuncto patre dicit totam hæreditatem ad ſe pertinere: quia cùm filia, eademq; ſoror defuncti non ſuccedat ex teſtamento, perinde eſt, ac ſi ſola mater & frater ex patre tantùm ſupereſſent. l. 2. §. ſi ſunt ſui. ff. ad Tertu. quo caſu dicit mater, nemini dubium, quòd te fratrẽ excluderem: quia non ex utrinque coniunctis, auth. defuncto. C. ad Tertu. & per d. §. ſi ſunt ſui. ubi dicitur, ꝙ nudum nomen excluſorum non debet nocere matri magis, quàm ſi excluſus non eſſet in rerũ natura. Frater autem inſurgit dicens, ꝙ debet ſuccedere in illa dimidia, in qua debebat ſuccedere ſoror: quia in eius locũ ſuccedit per ſtatutum. Et ſic quamuis ſua perſona non admittatur cum matre. d. auth. defuncto. tamen ex perſona ſororis debet admitti, alleg. pro ſe tale exemplum. Ecce deces ſit quidam inteſtatus relictis patre in adoptiua familia conſtituto, matre & fratre, in qua ſucceſſione pater ex ſe matrem excludit, ſicut & in caſu noſtro mater fratrem ex vno latere tantùm. Sed quia talem patrem frater defuncti uincit, materq; ipſum fratrem, mater patri præfertur non ex ſemetipſa, ſed ex perſona fratris. l. 2. §. ſi ſit agnatus. ff. ad Tertu. faciũt etiã, quæ habentur in c. authoritate. de conceſ. præb. lib. 11. Adducit etiam pro ſe caſum in ſimili. Nam certum eſt, ꝙ auus matri non anteponitur in ſucceſſione per Tertullianum. l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tertu. ſed bene pater matri, ut ibidem. Pone modò, ꝙ eſſent omnes tres, certè auus matrem excludit non ex ſua perſona, ſed filij eiuſdemq; patris, quem idem auus, ut eſt caſus in l. æquiſſimum. §. 1. ff. ad Tertul. Inſurgit tertio loco ſoror, quæ dicit in caſu non obſtante ſtatuto ſe debere ſuccedere, & allegat talem rationem fratri. Nam quãtùm ad dimidiam uinco matrem meam per auth. defuncto. & in illa dimidia mater mea vincit teſt. Si ergo uinco uincentem, multò magis vinco teſt. l. de acceſſionib. ff. de diuer. & temp. præſcri. Item pro ſe allegat iura præallega. ubi apparet excluſum ex ſua perſona admitti ex perſona alterius. Item allegat, quòd fratre excluſo per matrem, debet ipſa admitti, per text. in l. 2. §. ſi ſit conſanguinea. ff. ad Tert. In hac q. reperio Bar. in l. 1. §. quidam filium. ff. de bonor. poſſ. contra tab. decidere pro ſorore per d. §. ſi ſit conſanguinea. & ibi in hac materia
2 ponit tres regulas. Prima eſt † ꝙ quando ille, qui eſt remotior me, excludit eum, qui excludebat me: eo quia ſuccedit in locum eius, qui excludit me, tunc ipſe ſuccedit, & ego excludor: ita intelligit d. l. ęquiſſimum. §. 1. & l. 2. §. obijcitur. ff. ad Tertu. Si uerò non ſuccedit in locum eius, tunc facit duos caſus: quia aut ille remotior excludit me. Ideo quia habet potẽtius ius in ſucceſſione, & tunc non excludor, ſed ad ſucceſſionem uocor per me, ac ſi excluſus non eſſet in rerum natura. d. §. ſi ſit conſanguinea. & hac ratione dicit in caſu noſtro admittendam ſororem excluſam à fratre tanquam habentem potẽtius ius: ideo fratre excluſo à matre ſoror admittitur, ſed fortior uidetur ratio, quam ſupra dixi in uerſicu. 3. loco. Et ſi dixeris, ꝙ eandem rationem poteſt allegare frater dicens, excludo te ſororem per dimidia tibi contingente, & tu pro ea dimidia uincis matrẽ, ſi ergo uinco uincentẽ matrẽ &c. Ad hoc reſp. eſt aduertendum, ꝙ fortior eſt ratio ſororis, quàm fratris, quamuis prima fronte eadem uidetur. Ecce uictoria mulieris, q̃ uincit fratrem & matrẽ, eſt de iure cõi per d. auth. defuncto. uictoria uerò fratris uincentis ſororẽ, q̃ pro dimidia, de qua agimus vincit matrẽ, eſt de iure ſpeciali uidelicet ſtatutario. qđ facilius tollitur quam ius cõe l. militis. §. militia miſſus. ff.

sus.ff.de test.mili.& sic allegatio sororis est fortior, quã allegatio fratris. Venio nunc ad secũdũ casum, qui est, quãdo ille remotior excludit me, ideo quia deficit conditio, qua uocabat ad successionem, & tunc non potero admitti: ut in authen. licet. C. de natu.lib. ibi enim excluditur filius naturalis propter coniugem; non quia coniunx habeat potentius ius in successione, sed ideo quia lex uocare, uoluit naturalem sub ea conditione, si coniunx non esset, meritò attenditur, utrum illa succedat, uel non.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens fęminas an dicatur odiosum.*
2 *Fœmina non potest facere pacem de nece patris.*
3 *Statutum excludens fęminas, an uideatur semper factũ in fauorem masculorum.*

XLIX. QVÆRO,

1 AN statutum † excludens fœminas dicatur odiosum vel fauorabile? Videtur quòd odiosum; quia nutrit odium inter descendentes contra l.illud. C. de colla.& in l.cum oportet.§.finautem. C. de bon. quæ lib. Secundò: quia dicit Apostolus, si filius, ergo & hæres: ut not.glo.in l. si cum dotem.§. transgrediamur. ff. sol. mat.& no.in l.necessarijs.ff.de acq.hæred.& not.in l.1.C.si ut se ab hære. ab.ergo statutum, quod facit filiam non esse hæredem, est odiosum. Quid ultra? cum filia dicatur per tale statutum exhæredata.l.qui uolebat.ff.de hær.insti.sed exhæredatio est odiosa.l.cum quidam.ff.de lib. & posth.ergo &c. Item irrationabilis fauor dicitur odiosus.l. maximum uitium. C.de lib. præt. Item istud statutum est correctoriũ iuris cõis, & est contra æquitatem, quæ uocat omnes descendentes ad hereditatem paternam.l.si defunctus. C. de suis & leg. Insuper videtur accusare naturam, quare non omnes masculos generauit, ut vnde non generetur &c.d.l.maximum uitium. Et pro hac parte tenet Bar. in l. cunctos populos.in 6.q. C.de sum. Trin. Pet.& Cy.in l.non fine. C.de bo. quæ lib. Bal.in auth.res quæ. C.communia de leg. Bal.in l.2. 2. C. qui ad lib. perue.non pos. Bal.in d.l.si defunctus. Bar.in l.liberorũ.ff.de uer.sig. ubi dicit, ꝙ nulla potest assignari ratio huius statuti, & intellige, rõnabilis, & sic dẽt dici iniquũ.

In contrarium, quòd immo sit fauorabile, ostenditur sic, ualet argumentum ex mente statuentis. l. milites agrum.ff. de testa.mili.not. Bal.in d.l.maximum uitium.not. gl.in l. tale pactum. ff. de pact. sed mens statuentium sumitur ex eo: quia apud masculos remanent omnia onera defunctorum: ergo & cõmoda remanere debent: nam ad masculos solùm pertinet propulsatio iniuriæ defuncti: cum fœmina faidam leuare non potest: ut dicit glo.in c. 1. an mutus uel imperfectus.& in c.1.§.hoc autem.in ti.qui feu.da. pos. quæ dicit, ꝙ de iure Longobardo filia fœmina nõ succedat patri. Hinc est,
2 quòd † fœmina non potest facere pacem de nece patris: quia hoc tantum ad masculos spectat, secus si masculi non extarent, ut not. Bar.& Ang.in l.4.§.Cato.ff.de uerb.obli.& Bal. in l.Titia.§.Lucius.ff.de leg. 2. Ang.in l. pro hærede.§.fi.ff. de acqui.hære. Imo.in l.si filius qui patri.ff.de vulg.& pupil. Secundò: quia mulieri permissa est uindicta iudicialis. l.sorore. C.de his quib.ut indi. Tertiò uidetur tex.in l. 1.§.potuisse. ff. ad Sille. ubi mulier ancilla ita uendicat necem domini sicut seruus. Adde, idem: quia non reperitur scriptum inter casus, in quibus deterior est conditio mulierum, de quibus in l.in multis.ff.de stat.homin. Ego uidi Ang. in consi.48. ubi refert hanc quæstionem de facto habuisse, & pro dictis glo. dicit esse casum in l.fi.§.fi.ff.qui pe.tu.ibi uirilis anni &c. Dicit tamen, quòd intelligendum est in defensione extraiudiciali, secus in iudiciali per d.l.sororem. Sed contra dictas glo. quòd immò uendicare inimicitias etiam cadat in mulierem, ego allego tex.in l.1. C.de his qui se deferunt, lib.10.ibi, mulieris patitur inimicitias.ex quo ibi Ang.refert, quòd qui debent habere pacem cum hæredibus defuncti, debent ẽt habere pacẽ cũ mulieribus. Nec obstat, quod dicitur in Longobarda: quia cõsidera, quòd inimicitia capitur dupliciter. Vno modo prout concernit rancorem animi, & ista cadit in muliere, iuxta illud Terentij deteriores mulieres. Secundò prout concernit actum extrinsecum uiolentum, prout est arma portare & de iniuria uindictam petere, uel duellum, & hoc non cadit in muliere. Modò in proposito, cum tale onus saltim uindictæ uiolente spectet ad masculos, statutum excludens fęminam dotatam tanquam recompensans dictum onus debet dici æquum & fauorabile. Item tale statutum concernit publicam utilitatem, quæ uersatur circa honestatem in singulis familijs conseruandam l.1.§.sed si hæres.ff.de uen. inspicien.l.super statu. C. de quæstio. per quod autem magis conseruatur honestas familiarum quàm propter diuitias, quæ pereunt pro pter inopiam.§.sancimus.in authen.de test.l.4.in princ.cod. l.1.de custo.reorum.ff.& in auth.de defen.ciui. in princip.in auth.ut omnes obedi.iud.§.1.l.si creditores. ff. de priui.cred. nam egestate sordentibus mors est solatium, & uita supplicium.l.quisquis. C.ad l.Iul.maie.& dicitur Ecclesia.c. 40. melius est mori, quàm indigere. quid est miserius eo, cuius uita est in cogitatione uictus. Vnde cum appellatione familiæ ueniat agnatio.l.pronunciatio.de uerb.signifi.& agnatio conseruetur per masculos, ad publicam pertinet utilitatem ut prolem masculinam comitentur diuitiæ paternæ: per masculos enim conseruatur æterna memoria ascendentium. l. liberorum.ff.de uerb. significa. Prædictas rationes considerabat lex 12.tab. per quam agnati preferebantur cognatis, & masculi fœminis. institu. ad Tertul. in princip. & §. item uetustas. institu. de hæred. quæ ab intesta. Et pro hac parte tenet Iacob. de Aret. in sua quæstio. incip. statuto uel consuetudine. & refert Ioan. Andr. in additio. Specul. in rubri. de success. ab intesta. in additio. incipien. est sciendum, quòd Iacob. de Aret. Angel. in dicta l. quisquis. & in sua disputatione incipiente, nobilis quidam genere. & in suo consilio 67. & Cyn. in l. prima. C. de adulte. Rom. in suo consilio 16.& in consil. 311. quod consilium omnino uideatur: quia ponit plures elegantes rationes.& Bald. in l.quod uerò.ff.de leg. Paul. de Cast. in consil. 334. Bal. in l. certum. C. vnde legit. Bald.in l.maximum uitium. C.de lib. præt. Bartol.in l.1.§.filium. ff.de contrata. Bald.in l.peto.ff.de leg.2. Lapus in sua allegatione 103. secundùm ordin. antiquum: & incipit in quæstione prædicta. & hæc opin. iudicio meo potest appellari communis.

3 Et nota vnum perpetuò, ꝙ licet non exprimatur in statuto, † tamen statutum excludens fœminas uidetur semper factum in fauorem masculorum, ut no. Bar.in dict.§.filium. Reperio tamen Bal.in diuersis locis uariasse in hoc artic. uidelicet in l.3. C.de in ius uoc. ubi dixit, ꝙ tale statutum respectu masculorum sit fauorabile, sed respectu fœminarum sit odiosum. Aliter dixit in l.1.in fin. C.de secund.nup. ubi considerat causam exclusionis, an sit propter suum delictum, an propter prærogatiuam, & honorem alterius, & attendi debet causa principalis statuentis, an sit fauor, uel odium. Alibi Bal.in l. sancimus. C. de nup. dixit, quòd de iure naturali est odiosum, sed de iure ciuili est fauorabile. Alibi Barto. in l. 2. C. qui ad lib. procla. non possunt. dicit, quòd statutum excludens fœminas à successione fratrum est fauorabile. Alibi in l. cunctos populos. in 16. colum. C. de summa Trinit. dixit, quòd si statutum excludit propter sexum, dicitur odiosum, sed si fauore agnatorum dicitur esse fauorabile. Et quomodo cognoscatur, an odium sexus, uide per eum ibi. Alibi Bald. in lectura eiusdem l. cunctos populos. dixit quòd est mixtum ex fauore, & odio principaliter: tamen fauorem continet secundùm eum. Mihi placet sententia communis, quòd tale statutum sit fauorabile, attento quòd hæreditas est inuenta de iure ciuili: ut est gloss. in l. 1. ff. de acq. rer. do. & probatur in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad treb. ibi, similitudine iuris ciuilis. Sed disposita per ius ciuile possunt in totum tolli per statuta.l.omnes populi. cum materia. ff. de iust. & iu. qualibet enim prouincia abundat in sensu suo. Facit etiam quod supra tetigi in pluribus quæstionibus, in quibus dixi, quòd legitima potest saltim minui per statutum, posito quòd non possit in totum tolli, & sic statutũ excludens filiam dotatam uidetur æstimasse dotem loco legitimæ, ut ibi dixi.

L. QVÆRO,

SI pater relinquat aliquid filiæ simpliciter in testamento, an uideatur relinquere pro dote, & dicatur dotata, & sic excludatur à statuto? Vide quæ dixi suprà in §.1. & uide Bar. in l. Titio genero. uer. quæro statutum.ff.de cond.& demon. & Pau.in consi.221.

LI.

LI. QVÆRO,

QVID si filia non vult dotari, nec nubere, sed castitatem seruare, vt patri succedat. Videtur, ꝗ cum per eam stet, quominus dotetur, dici debeat dotata: ar. l. qui filium. ff. ubi pupillus edu. debeat, & l. iure ciuili. ff. de con. & demon. & l. Labeo. ff. de contrah. emp. nam cum hoc casu statutum uelit, ꝗ dos succedat loco legitimę, sufficit illam offerre. Facit, quod not. Cy. in l. sancimus. C. de nup. & ita determinat Bal. in l. pactum. C. de col. in uer. 20. quæro. & in l. fi. C. de pac. & Pet. de Anch. in repe. c. canonum statuta. in 61. char. extra de consti. Limita tamen, nisi illud ius succedendi iam sit delatũ & quæsitum ipsi filiæ.

SVMMARIVM.

1 *Filia an possit sibi reseruare ius succedendi patri suo, quandò dotatur.*
2 *Hæreditas non potest dari pactionibus.*

LII. QVÆRO.

1 AN filia † tempore quo dotatur possit sibi reseruare ius succedendi patri suo? Barto. in l. fin. C. de pact. tenet ꝗ sic, per text. in §. fi. inst. de legitima agna. succe. quod limitat ibi Bald. & Moder. uerum, quando masculi consentiunt, quorum fauore emanauit statutum. l. seruo legato. §. si testator. & quod ibi no. Barto. ff. de leg. 1. secus si masculi non consentiunt quibus cum iam quæsitum sit per statutum, non potest eis auferri. l. fina. ff. de pact. Et hoc uidetur sequi Imol. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uer. obli. Aliqui tamen in dicta l. fin. C. de pact. tenent indistinctè Barto. quòd sicut pater testando potest filiam instituere, & sic tollere ius masculis, qñ statutum expresè non prohibet fœminas succedere ex testamento, communiter tenent doct. ita ergo uidetur, quòd possit paciscendo, & maximè quia masculis non est perfectè ius quæsitum in uita patris: sed solùm quædam impropria spes succedendi, quæ licet eis ab intestato tolli non possit, tamen potest per pactum, sicut per testamentum tolli, & facit: quia istis masculis etiam in spe non est quæsitum ius, antequam filia sit dotata: ergo potest impedire illud ius quærendi filiis. l. seruus. C. de pactis. Et tenendo hanc opin. Barto. limita illã non habere locum, quando filia ex interuallo, postquam est dotata, faceret pactum cum patre, ut posset succedere: quia tunc filiis masculis erat ius quæsitum, saltem spe considerabili à iure, quæ habet ortum à statuto, ergo non potest eis auferri. Præterea hoc casu semel exclusa per statutum inuitaretur per pactum ad hæreditatem, sed † hæreditas pactionibus
2 dari non potest. l. hæreditas. C. de pact. conuen. ergo &c.

LIII. QVÆRO,

QVID si pater promisit dotem pro filia: sed noluit eam soluere, & decessit, an filia excludatur stante prædicto statuto, si hæres uelit soluere dotem? Bald. notabiliter in l. si plures. C. de condi. inser. dicit ꝗ sic: quia filia non potest dici indotata, ex quo præcessit obligatio dotis, & de isto dicto feci etiam mentionem supra in alia simili q. Idem sequitur Pet. de Anch. in c. canonum statuta. in 103. char. extra de consti.

SVMMARIVM.

1 *Dos non potest dici, ubi non est matrimonium.*
2 *Legatum si fiat mulieri, si ingrediatur monasterium, vel accipiat habitum respectu ordinis, si mulier suscepit habitum, & postea dimisit: an debeat habere legatum.*

LIIII. QVÆRO,

AN prædictum statutum locum habeat in filia, quæ fuit nupta, sed tempore mortis patris remansit uidua? Bald. in l. 1. in fin. C. unde uir & vxor. arguit primò ꝗ non: quia
1 † non potest dici dos, ubi non est matrimonium. l. fi. C. de dona. ante nup. l. 2. ff. de iu. dot. contrarium tamen tenet: quia dotata dicitur etiam, quæ dotem recuperauit soluto matr. l. fin. C. communia utri. iud. l. si socius pro filia. ff. pro soc. & de hoc etiam tetigi supra in §. 1. in illa q. an dicatur dos, postquã est recuperata à uiro sol. mat. Et ad hanc partem facit: quia sic se habet communis usus loquendi. Nam uiduæ solent dicere, ego habeo dotem meam. Maius tamen esset dubium, si statutum requireret fœminam esse maritatam & dotatam, & decisio penderet ex illo articulo, an ubi statutum requirit certam qualitatem, sufficiat illam ab initio esse, licet postea deficiat, de quo pulchrè per Bart. in l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupi.

Facit, quod pulchrè not. Bald. in l. præcimus. §. sanè. C. de appel. & Ang. in l. si quis hæredem. C. de insti. & substi. vbi
2 † quærit, quid si fiat legatum mulieri, si ingrediatur monasterium, uel accipiat habitum respectu ordinis, an si mulier suscepit, deinde dimittat, debeat habere legatum. & ibi ponit illud ꝗ non, quæ incepit &c. de quo pulchrè per Ang. in suo cõsi. 34. & in suo consi. 143. facit, quod not. per Ang. & Imol. in l. in substitutione. ff. de vulg. & pup. ubi quæritur, an si fiat legatum filiæ, si uidua erit tempore mortis patris, sufficiat illam fuisset uiduam, licet postea maritetur. facit, quod not. in l. reprehendenda. C. de insti. & substi. & quod pulchrè not. Ioan. And. in regula, decet. in mercu. & illa q. an consecutus immunitatem à statuto propter numerum 11. filiorum illam amittat, si aliqui filiorum moriantur, & concludit quòd non: uide etiam ad propositum qđ consuluit Pau. in suo consi. 145. & uide gloss. not. in uerb. sufficit. & ibi not. Barto. in l. fina. C. de indict. uiduit. tollen.

LV. QVÆRO,

SI statutum simpliciter dicit, ꝗ dotata à patre, uel à matre excludatur: an habeat locũ, si dotata fuit ab auo uel auia. Concludendum est quòd sic, in l. Nesennius. ff. de ne. gest. per illum text. & in l. maximum uitium. C. de lib. præt. & in l. quicunq;. C. de ser. fug. & faciunt not. per Barto. in l. 1. in x. col. uer. ulterius quæro, utrũ tacita. ff. de vulg. & pup. & in auth. matri & auiæ. C. quan. mul. offic. tut. fun. potest. uide omnino Bald. in l. 2. §. sed videndum. ff. ad Ter. & uide omnino Pau. de Cast. in suo cons. 342.

LVI. QVÆRO,

AN prædictum statutum excludens fœminas habeat locum in puellis Iudeorum? Videtur ꝗ sic, per ea quæ not. Bald. in l. spadonem. §. iam autem. ff. de excusat. tuto. Præterea, ꝗ masculus excludat fœminam, est de l. Mosayca, ut habetur Numeri 37. Exod. 11. cap. ergo statutum reducens ad l. Mosaycam est commendabile: quia nullus homo sapientior Moyse, l. lege 12. tabularum. C. de legit. hæredi. ergo &c. Accedit: quia iudæi sunt de populo, ut probat text. in auth. de quæst. in prin. quem singularem facit Bald. in c. 1. de noua forma fidelitatis. & in rub. C. qui accusare non possunt. & uide Pe. de Anch. in c. si sententia. de sen. excom. li. 6. per Mod. in c. iudęi. el 2. extra de iudæis. per Io. Cald. in suis consiliis, sub ti. de testamẽtis. facit, quod dicam in fi. huius §. ubi aliqua pono generalia ad successionem Iudæorum, quæ notanda sunt.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd mulier dotata excludatur, an habeat locum in fœmina dotata, & maritata, antequam fieret statutum.*
2 *Dotata, dictio habet causam permanentem.*

LVII. QVÆRO,

1 AN prædictum † statutum habeat locum in fœmina dotata, & maritata, antequam fieret statutum? De hac quæstione posuit Pet. de Anch. in c. 1. in 30. char. de constitu. Abb. & Imo. in c. fi. eo. tit. & Bald. in l. illa. in fi. C. de do. & pendet ab illo articulo, utrum statutum trahatur ad præterita, an ad futura tantum, de quo per Barto. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. per Alb. & Bald. in l. leges. C. de legib. per Pe. de Anch. in d. c. canonum statuta. in 5. q. prin. & est tex. optimus in c. 2. eo. ti. & in c. si eo tempore. de elect. in 6. & in c. licet canon. extra de elec. facit, quod dicam infra in illa quæstione, an statutum, ꝗ fœmina dotata non succedat, debeat limitari si ille fuerit interpellatus, qui tenebatur dotare, & sic an sufficiat, quandocunque dotem offerre, de quo dicendum ut ibi.

Verum quia quotidiana est ista quæstio, ideo aduertendum: quia vr̃, ꝙ trahatur ad præterita pp illa uerba, si filia dotata fuerit, quod uerbum fuerit, est præteriti temporis. Secundò: quia inspecto tempore, quo filia vult succedere patri, reperi-
2 tur, dotata ergo &c. Tertiò: quia † uerbum dotata, habet causam permanentem. Et ita consuluit Barto. prout refert Ang. in auth. hæc cõstitutio interpretatur. col. 6. Ego tamen non reperio in consiliis Bart. & Ang. ibi eum repræhendit per illum tex. ubi dicitur de illo, qui monasterium intrare uoluerit, & sic loquitur per uerbum præteriti perfecti: & tamen illa dispositio non habet locum in ingresso, antequam esset condita illa constitutio, imo potest talis disponere de bonis post ingressũ. Præterea uerbũ fuerit, prolatũ à statuto potest dupliciter ĩtelligi, uidelicet ꝙ et respiciat tẽpus futurum, ergo ita intelligi debet: quia natura legis & statuti est, respicere futura. d. l. leges. Nec ob. secundum Ang. ꝙ uerbum dotatam, habeat causam permanentem: quia fatetur illud uerum, præterquam si apponitur in lege uel statuto, cuius proprium est respicere futura. Item non ob. ꝙ ista filia reperiatur dotata tempore, quo uult succedere: quia hoc non debet obstare, cum non fuerit dotata post statutum: sed ante, & ita credit Ang. esse tenendum, licet non uideatur in totum firmare. Sed ego puto, si Barto. consuluit contrarium, ꝙ bene consuluerit, & idem in terminis uoluit Bald. licet de Barto. mentionem non faciat, in l. omnes populi. in 13. col. uer. sed pone. ff. de iust. & iu. & ibi uidetur respondere ad tex. in d. auth. hæc constitutio. in quo Ang. facit suum fundamentum: quoniam ideo ipi uerbum fuerit, non includit tempus præteritum: quia lex ulterius ꝓcessit ita interpretando. unde ille tex. potius facit pro Bart. & non sunt multi dies, ꝙ ita fuit consultum hic apud Nouariã.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si dicat, quòd extantibus filijs fœminæ non succedãt, si extat filius naturalis tantùm, an excludat ipsas fœminas.*
2 *Lex vel statutum quando considerat naturam, semper appellatione filiorum venit naturalis.*

LVIII. QVÆRO,

1 SI statutum † dicit, ꝙ extantibus filijs fœminæ non succedant, utrum si extat filius naturalis tantùm, excludat ipsas filias? Batto. in consil. 229. tangit de hoc, & Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. Ego autẽ præmitto, quòd quæstio ista loquitur de filio naturali, idest, nato ex concubina retenta in domo indubitata affectione, & protestatione debita præmissa, de qua in l. in concubinatu. de concubinis. & in authen. quib. mod. natu. effi. sui. §. si quis autem. & uidetur dicendum, quòd talis filius non excludat fœminam: quia secũdùm propriam significationem non dicitur filius. l. filium eũ diffinimus. ff. de his qui sunt sui uel alie. iu. & §. ad hoc. in auth. ut liceat matri & auiæ. col. 8. Prætereà iste dicitur filius in certis tantum casibus, ut in certa parte quandoque pietatis intuitu. sed regulariter non dicuntur filii: quia exceptio in certis casibus firmat regulam in aliis, prædicta per ordinem probantur in l. 1. C. ad Orificia. & insti. eo. in princi. & in §. item quæsitum. & in authentic. quib. mod. natu. effi. sui. §. discreti. & in l. vxori. §. codicillis. de leg. 3. l. naturaliter. §. fin. C. de insti. & substit. facit gloss. reputata notabil. in cle. 1. de baptismo. facit, quod not. in l. 1. ff. de reg. iu. & si lex potest operari in proprio significato, ut in casu nostro: quia statutum potest intelligi in filio legitimo & naturali, ergo non debet trahi ad improprium. l. librorum. §. ꝙ tamen Cassius. cum uulg. de lega. 3. Idem & fortius dicendum est de filiis uulgo quæsitis: quia multò minus quam in naturalibus habebit locum: quia non ueniunt appellatione filii, nec patrem censentur habere, sed sunt exosi legi, & homini. §. uulgò. insti. de legi. agna. succes. §. si aduersus. insti. de nup. Idem in incestuosis, nefarijs & adulterinis, dictis iuribus. & in authen. ex complexu. C. de secund. nup. Quid ultra? ꝙ sunt omni beneficio priuati. l. si quis. C. de incest. nup. ibi, nec à patre. & in authen. quib. mod. natur. effi. sui. §. 1. Adde, quid de hoc articulo, an appellatione filij ueniat naturalis, notat plenissimè Imol. in d. l. ex facto. §. si quis rogatus. ubi ponit quid iuris. quando mentio filij fit à
2 lege, & quando à testatore? Vnum tene menti, ꝙ † quando lex, uel statutum considerat naturam, semper appellatione filii uenit naturalis. hinc est, ꝙ naturalis tenetur l. Pompeia de parricidiis. de quo per Bald. in c. per tuas. de proba. & in l. parentes. ff. de in ius uoc. & in l. ius ciuile. ff. de iusti. & iure. per Bald. in l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & in l. 1. in 6. char. C. qui accusare.

SVMMARIVM.

1 *Filius naturalis legitimatus an excludat filiam.*
2 *Legitimati dicuntur legitimi verè & non fictè.*
3 *Legitimatus per sequens matrimonium comprahenditur appellatione legitimorum etiam in statutis, sed legitimatus per rescriptum principis non.*

LIX. QVÆRO,

1 QVID si talis † filius naturalis sit legitimatus, an excludat filiam fœminam. Tetigi aliàs in simili in tractu de substitutionibus, quando substitutio fit, si sine filiis decesserit, utrum appellatione filiorum ueniat filius legitimatus. Sed illa procedunt, quando nomen filii profertur à testatore. hic uerò loquimur, quando à statuto. & ideo uide Bald. in l. cum accutissimi. C. de fideicom. ubi in terminis istis tenet, ꝙ excludantur fœminæ: quia legitimatus habet uerum statum legitimum, sed non habet uerum principium. & ibi refert decisionem Iac. de Aret. in quæst. per ipsum disputata, quam refert Io. And. in ti. de successio. ab intesta. circa. fi.
2 Accedit † ꝙ legitimati a uerè & non fictè dicuntur legiti-
a mi, probatur in l. 2. C. de iure aureorum anulorum. ubi libertus restitutus natalibus est uerè ingenuus, licet non sit naturaliter. Facit doctrina Barto. in l. si is qui pro emptore. ff. de usuca. ubi dicit, ꝙ esse legitimum, est iuris, & non facti, & ista qualitas per legitimationem uerè non autem fictè imprimitur. Et ad hoc adduci possent omnia, quæ scribuntur de legitimatione in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de libe. & posth. Bal. tamen in l. eã quam. in 11. col. in uer. item quæsitum fuit a me. C. de fideicom. dicit, quòd de propria significatione appellatione filii legitimi, & naturalis non compræhenditur legitimatus, alleg. cap. naturales. in tit. si de feudo fuerit controuers. Item sentit Bal. & Saly. in l. fi. C. de his qui veniam ætatis impetraue. per illam legem, dicentes, ꝙ si quis recipit emphyteusim pro se, & filiis suis legitimis & naturalib. ꝙ non venit legitimatus: quia non est naturaliter legitimus. D. An. in c. per uenerabilem. extra qui filii sint leg. in ulti. q. dum tractat
3 de effectu legitimationis, uidetur firmare, ꝙ † legitimatus ꝑ sequens matrimonium uel alios modos legales, de quibus traditur in c. per tuas. eo. tit. compræhenditur appellatione legitimorum, etiam in statutis, sed legitimatus per rescriptum
b b principis non: quia iste non est legitimus de iure communi, sed de iure speciali, de quo statutum non præsumitur cogitasse, maximè ad alios excludendos, facit l. Iul. ff. qui & à quibus. sed solùm censetur disposuisse de legitimis iure communi, & hanc decisionem Ant. de But. commendat, & sequitur Pau. de Cast. in suo cons. 221. circa finem.

Attento ꝙ statutum excludens fœminas est cõtra ius commune, & quia per distinctionem dom. Ant. fit bona concordãtia, & euitat iuris correctio, & materia fraudis, scilicet ne infraudem quis se facit legitimari in præiudicium aliorum. Sed idem Pau. in suo cons. 223. tenet contrarium, & transit cum Bald. in d. l. cum acutissimi. & idem facit in cons. 225. & uide eundem in consil. 229. uide tamen gloss. not. quæ sentit opinio. dom. Anto. in cap. innotuit. de electionibus.

ADDITIO.

a Legitimati. Nota hic, ꝙ legitimatus dicitur uerè legitimus ex retro, si fuit legitimatus in uita patris, aliàs non. uide Ant. Rosel. in tract. legitimati. lib. 1. 2. part. 2, & 3. q.

b Per rescriptum principis. Nota quòd legitimatis per subsequens matrimonium multa concedunt, quæ non conceduntur legitimatis per rescriptum principis. uide Barth. Soc. cõs. 206. inci. eleganter. uer. ista conclusio. in fi. in 2. part.

SVMMARIVM.

1 *Filius adoptiuus, vel arrogatus an excludat fœminam.*
2 *Filij adoptiui non veniunt, quando quis accipit emphyteusim pro se & filijs.*

Statutum

3 *Statutum si disponat, quòd filij legitimi, & legitimè nati excludant filiam, non habent locum in legitimato.*

LX. QVÆRO,

1 QVID in filio † legali tantùm, & sic adoptiuo, uel arrogato, an excludat filiam fœminam? Tetigi in dicto tractatu de substitutionibus. Nunc autem plenius dico. Et uidetur primò quòd non, per notata per Cyn. Ang. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. ubi dicunt, quòd dispositio l. cum acutissimi. C. de fideicom. & l. cum auus. ff. de cõdi. & demon. non habet locum in filio adoptiuo: quoniam illa iura loquuntur de filijs legitimis & naturalibus. & ad idẽ, quod uoluit Ang. in l. cùm adoptiuis. C. de adopt. & adde bo. tex. & ibi Bar. in l. 1. C. de imponenda lucra. descrip. lib. 10. & Imo. in l. in suis. ff. de lib. & posthum. facit optima glo. in ca. pastoralis. de decimis. quę dicit, quòd de lucro hęreditatis delatæ filio non debetur decima, facit singulare uerbum Ang. in l. si uerò. in auth. de nup. secus tamen dicit Ang. in d. l. cũ in adoptiuis. quando pater instituit filium adoptiuum: quo casu debetur gabella, cum statutum loquens de filio non habeat locum in adoptiuo, per glo. ibi, & ita dicit se in facti quæstione consuluisse.

Ad idem facit: quia statutum considerauit naturalitatem: ergo nõ comprehendit adoptiuum, qui est ciuiliter filius l. fi. C. de his qui ue. ætat. impetra. Facit, quod uoluit Bald. in authen. nisi rogati. C. ad Trebel. ubi dicit singulare uerbum, quòd filius meus spiritualis, quem leuaui de sacro fonte: licet sit à me alendus, tamen non excludit substitutum, sicut nec filius adoptiuus.

Ad idem facit l. si quis. §. fi. ff. de leg. 2. ubi Imo. dicit, quòd
2 † si quis recipit emphyteusim pro se & filijs, nõ ueniunt filij adoptiui. facit glo. in auth. de trien. & semis. §. 1. quæ dicit, ꝙ hodie non est augmentata legitima, quæ debetur filio adoptiuo, licet illa, quæ debetur filio legitimo, & naturali sit aucta: de quo etiam per Bar. in l. si arrogator. ff. de adopt. & per Barto. in l. hæredibus. §. fi. ff. ad Treb. Facit: quia magis attẽdenda est natura, quam accidens. l. qui habet. ff. de tute. l. si quis posthumos. ff. de liber. & posthu. ergo statutum potius sensit de filio secundùm naturam, quàm secundùm accidens. Facit quod uoluit Bal. in c. licet. de offi. leg. uide Bal. in d. l. si arrogator, ubi singulariter limitat iura dicentia, filium legitimũ, & naturalem grauatum restituere posse detrahere duas quartas, non habere locum in filio adoptato, siue arrogato.

In contrarium facit tex. & quod ibi not. Bar. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. ubi dicit, quòd appellatione cognatorum ueniunt etiam cognati ciuiles. Nec obst. d. l. si ita quis. §. is cui. quia illud ibi ideo: quia illi filij ciuiles non sunt facto testatoris, sed alterius, sed ubi essent facto testatoris, appellatione filiorum ueniunt etiam ciuiles. & sic adoptiui, & arrogatiui, facit tex. in cap. in præsentia. de probat. ubi appellatione filiorum uenit monasterium, & sic filius ciuilis. Facit, quod uoluit Bald. in quodam suo consilio, quod communiter habetur inter consilia Angel. num. 66. ubi consuluit, quòd statutum excludens fœminas extantibus filijs habet locum in filijs religiosis.

Et ad hanc quæstionem uide Abbatem in cap. Ray. in 73. colum. de testamen. & de hac quæstione uide latissimè Rom. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. in 10. colum. ubi refert in hac quæstione consuluisse, & ibi post multa argumen
3 ta hincinde facta finaliter concludit, quòd † si statutum dicat, quòd filij legitimi & legitimè nati excludant filiam, quòd tunc in legitimato locum non habet: quia non est legitimè natus, & ideo iste casus tanquam omissus à statuto relinquitur dispositioni iuris communis. l. si extraneus. ff. de condictio. ob causam. immo posito quòd haberetur perinde, ac si esset legitimè natus, hoc tamen fingitur, & aliud est esse talem, & aliud est haberi pro tali, ut notat Barto. in d. l. is qui pro emptore. in q. de ciue facto ex forma statuti: meritò de vno ad alium non debet fieri illatio. l. fina. ff. de calum. cum vulg.

Et facit, quod uoluit Barto. in l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte. facit glo. in l. 2. C. de hære. quæ dicit, quòd fictus denarius non est denarius. & uide per Io. And. in addi. Spec. in titu. de trien. & semis. ubi quærit quæstionem de ludentibus ad par & impar. & in numero pari reperitur denarius fictus, uel falsus, an dẽat cõputari in numero pari. Accedat ad ꝓpositũ simile, quòd dicitur de priuilegio dotis, quòd non trahitur ad dotem fictam. glo. est no. in l. assiduis. C. qui pot. in pigno. habe. Et ego dixi suprà in §. 1. circa fi. in quæstione, an dos putatiua habeat priuilegia dotis ueræ. Et uide omnino decisionẽ Roman. in d. l. si is qui pro emptore. ubi tractat, quid in legitimato per rescriptum principis, siue per oblationem curiæ: quia scitis, quòd talis legitimatus non potest dici legitimatus quò ad omnes, sed solùm quò ad patrem, ut in §. filium. in auth. quib. mod. natu. effi. legit.

Et ibi etiam quid de legitimato per subsequens matrimonium, & quid si filius non fuisset positus in sinu matris, an & quò ad quas personas dicatur legitimus.

LXI. QVÆRO,

QVID si pater relinquat filiam dotatam, & illum masculum, & nepotem ex alio filio præmortuo, an iste nepos admittatur ad portionem, ad quam de iure communi filia admitteretur, an uerò solus masculus? Dic, quòd ambo succedunt & excludunt filiam fœminam: quia non corrumpitur gradus, cum nepos succedit in locum filij: sed per ipsum repræsentatur eius pater. §. cum filius. institu. de hære. quæ ab intest. ita singulariter determinat Bal. in l. 1. C. de secund. nup. facit tex. in l. cum scimus. circa fi. C. de agric. & cẽsit. lib. 11. & uide not. & quæ ibi aliàs dixi in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liber. & posthum. uide Pau. in suo cõsi. 159. & in consi. 354.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens filiam extantibus filijs habet locum etiã extante nepote ex filio.*
2 *Filij & nepotes de proprio significato continentur appellatione filiorum.*
3 *Beneficia concessa filijs extenduntur ad nepotes.*

LXII. QVÆRO,

QVIA ex dictis in præcedẽti q. satis colligi potest, quòd
1 † statutum excludens filiam fœminam extantibus filijs habet locum etiam extante nepote ex filio. Pro confirmanda illa sententia adde: quia ratio illius statuti fuit, ut bona remaneant in agnatione, quæ ratio si sit expressa in statuto, nullũ superest dubium secundùm Imo. in l. si uerò. §. de uiro. ff. sol. mat. secus si statutum diceret uolens fauere filijs masculis primi gradus statuimus &c. quia tunc nepotes ex filio nõ excluderent filias secundùm eum. Sed quid si aliqua ratio non est expressa in statuto, uidetur esse plus dubitationis: tamen idẽ dico, quòd nepos ex filio masculo excludat filiam, iuxta notata per Bart. in l. liberorum. ff. de uerbo. signi. Bald. & Sal. in l. maximũ uitiũ. C. de lib. præt. no. in l. uenia. C. de in ius uoc.
2 Mouentur quia † appellatione filiorum de proprio significato continentur filij & nepotes. Idem tenet Alberic. in secunda parte statutorum. quæstio. 103. & Ioan. And. in addi. Specu. in tit. de succes. ab intesta. in rub. sed in puncto iuris ista ratio, ꝙ appellatione filiorum de proprio significato contineantur nepotes, nõ est uera, vt bellissimè probat Barto. in d. l. liberorum.
3 Alij ergo adducunt aliam rationem: † quia beneficia concessa filijs extenduntur ad nepotes. l. milites. & l. diuo Marco. C. de quæstio. & l. decurionum. C. de decu. & l. emãcipatum. in fin. ff. de senato. & ista ratio placuit Bart. in d. l. liberorum. Sed mihi non placet: quia iura præmissa loquuntur in beneficijs concessis alicui, quæ nemini pręiudicant, ideo facilimè fit extensio l. fin. de consti. prin. Præterea illud ibi fit ex interpretatione, quæ in statutis cessat, & hoc satis fatetur Barto. in d. l. liberorum. Sed dicit, quòd in casu nostro hæc interpretatio erit passiua vi illarum regularum antiquarum. Sed nec istud placet: quia in dictis iuribus non proceditur per uiam regulæ: sed in certis casibus dat priuilegium certis personis & eius filijs. Prætereà posito quòd loqueretur per viam regulæ, adhuc solum fieret extensio vi illarum regularum in constitutione specialiter loquente in eadem materia, non autem generaliter: ut gloss. nota. in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. Nec etiam placet illa ratio: quia nepos succedit in locum filij. §. posthumorum. institut. de exhæred. libero. §. cum filius. instit. de hæred. quæ ab intest. quia illud est verũ ex inter-

ex interpraetatione, seu quadam iuris fictione, quæ cessat in statutis. Item illud uerum quò ad successionem aui.

Item licet in locum filii succedat, non tamen dicitur filius taliter, ut faciat cessare in statutis illam conditionem de extantibus filiis. Sed puto, ꝙ uerum fundamentum prædictæ opinionis sit, quòd licet in statuto non sit expressa aliqua ratio: tamen cum non nisi una assignari possit, scilicet fauor agnationis conseruandæ, illa debet haberi pro expressa, ita tenet gloss. in l. quanuis. C. de fideicommo. Bald. in l. quoties. e. ti. Et ex tali unica ratione potest fieri extensio in omni modo: ut plenius dixi suprà, eo. §. in q. utrum statutum excludens filiã censeatur excludere nepotem ex filia, uide ibi.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si dicat, quòd fœmina dotata non succedat patri ab intestato, si pater decedat intestatus, an habeat locum dictum statutum.*

2 *Verba statuti prolata ab idiotis intelliguntur grosso modo.*

LXIII. QVÆRO,

1 SI statutum † dicit, ꝙ fœmina dotata non succedat patri ab intestato, & pater decessit intestabilis, ut furiosus, uel aliter incapax testamenti, utrum habeat locum dictum statutum. Dubium stat in ea, utrum statutum disponens de defuncto abintestato habeat locum in intestabili. Alb. de Rosa. in 2. parte statutorum. q. 123. refert opinionem antiquorum.

Sed nos referamus opi. Modernorum. & prima fuit opinio Bart. in l. 1. ff. de suis & leg. dicentis, ꝙ licet secundùm propriam significationem intestatus dicatur, qui cum facere posset testamentum, testatus non est, ut ibi. & l. intestatus. ff. de uer. sig. tamen attento communi usu loquendi appellatione intestati uenit etiam intestabilis. i. ille, qui testamentum facere non potest. Et sic licet aliàs statuta sint propriè & strictè intelligenda. l. 3. §. hęc uerba. ff. de neg. gest. cum uulg. tamen propter communem usum loquendi etiam in statutis receditur à propria significatione. l. librorum. §. ꝙ tamen Casus. ff. de leg. 3. cum sim. Et pro hac opi. Ro. in suo consi. 32. adducit tex. in l. in testamento. ibi, filiæ intestatæ. C. de tes. mili. & in l. intestato. ff. de leg. tuto. & in l. hrditate. C. de impub. & aliis substit. Quare dicit ipse Ro. ꝙ non solùm ex communi usu loquendi: sed etiam naturali, & communi iure infans potest dici intestatus: Secunda fuit opi. Bald. in ca. 1. in tit. de succes-
2 sione feudi. qui aduersatur dicens, ꝙ † quandoq; uerba statuti proferuntur ab idiotis & uulgaribus, & tunc intelliguntur grosso modo. l. si cum te. C. de do. ante nup. gloss. in l. quid si nepotes ff. de test. tut. & in l. quoties. C. fam. ercil. quandoq; uerba proferuntur à statuentibus Iurisperitis, & tunc non est inspiciendum, quid idiotæ loquantur, sed quid iuristæ & periti, nihil allegat, sed pro eo uidetur text. in l. si dictum. ibi nõ ut uulgus opinatur. ff. de euict. ergo cum uerbum intestatus proferatur à statuentibus communiter Iurisperitis, debet propriè intelligi eo modo, quo intelligũt Iuristæ. facit gl. & quod ibi doct. in l. cum antiquiorib. C. de iur. delib. Rom. in præalleg. consi. dicit uerioreẽ esse opin. Bar. primò: quia non est uerum illud, quod dicit Bart. ꝙ statuta sint intelligẽda propriè imò debent intelligi secundùm communem usum loquendi.

Non ob. d. l. si dictum. quia loquitur in interpretatione legis generalis, qõ nostra loquitur in interpretatione statuti particularis, ad quod facit dictum. Inn. in c. cum olim. uersi. si autem. de uer. sig. & in c. cum clamor. in fi. & in c. cum causam. de test. in uer. intelligo dictum testis.

Aduerte: quia Bald. in d. c. 1. & in d. l. intestato. dicit suam opin. procedere in odiosis, secus in fauorabilibus. ergo non procedit in casu nostro: quia statutum excludens filias fœminas dicitur fauorabile, ut superius fuit conclusum. uide Rom. in simili in d. consi. 33. & opi. Bar. sequitur Pau. in suo consi. 284. dicẽs se pluries consuluisse, & uidisse ab aliis consultũ, de quo articulo quandoq; alibi dicturus sum, tñ nunc remitto ad ea, quæ no. Bart. in consil. incip. hæc est copia cuiusdam statuti. & in alio incip. puella, & in consi. incip. statuto urbis Veteris.

SVMMARIVM.

1 *Filia à patre dotata an excludatur à successione matris suæ.*

2 *Ascendens, dictio, comprahendit nedum patrem, sed etiam matrem.*

LXIIII. QVÆRO,

1 AN filia † à parte dotata excludatur à successione matris suæ? Concludo, quòd si statutum simpliciter excludit fœminas propter masculos, debet restringi respectu hæreditatis dotantis ipsas fœminas secundùm Bald. in l. 1. C. de legit. hære. & tetigi supra eo. §. unde filia dotata à patre de bonis patris non succedit patri, sed in bonis maternis sic: quia tale statutum debet restringi tanquam exorbitans &c.

Præterea exclusio restringitur ad causam. l. cancellauerat. ff. de his quæ in test. delen. l. ita tamen. in princ. & §. 1. ff. de admi. tuto. l. Lucius. ff. de fideiuss. sed causa exclusionis filiæ est dos. l. qui uolebat. ff. de hære. insti. ergo ad hæreditatem dotantis restringitur.

Limita tamen hoc uerum, si statutum simpliciter diceret. quòd mulier dotata non succederet, & ita cautè loquitur Bar. in d. l. 1. secus si statutum ultra procederet, & specificaret personas, puta quòd filia dotata non succedat patri, uel matri, uel patruo: quia tunc si dotetur ab uno istorum, excluditur etiam à successione aliorum: quia statutum loquitur in rem, dum dicit, filia dotata. vnde non refert, à quo fuerit dotata. l. item ueniunt. §. à quo. ff. de peti. hæred. l. item illa. §. fina. ff. de constitu. pecu. l. hoc autem. §. fina. ff. ex quibus cau. in poss. eat.

Secundò limita, nisi statutum excluderet filiam dotatam
2 à successione ascendentium: quia † uerbum ascendens, comprehendit nedum patrem, sed etiam matrem. l. quique. §. parentes. ff. de in ius uoc. uide Pau. in suo consil. 327. & uide supra eo. §. dum tetigi si pater dotauit filiam de bonis paternis, utrum excludatur à successione fratris, uel econtra. & iunge has quæst. simul.

LXV. QVÆRO,

QVID si pater dotando filiam dixit, ego doto filiam meam in centum cum hoc, quòd nihil petere possit de dote materna? Vide quæ dixi supra in §. 1. & uide per doct. in l. fin. C. de pact. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerbo. oblig.

LXVI. QVÆRO,

QVID si statutum dicat in rub. quòd filia dotata non succedat, postea in nigro specialiter loquitur, quòd filia à patre dotata non succedat matri, an intelligatur etiam exclusa à successione patris? Pau. in l. 1. ff. si cert. pet. refert se consuluisse ꝙ sic, arguẽdo à rub. quæ potest allegari pro tex. ut ibi not. ego tamen non reperio in consilijs Pau.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens filiam dotatam à successione ascendentium, an videatur etiam eam excludere à successione collateralium.*

2 *Renunciatio etiam cum iuramento facta per filiam de bonis patris non praiudicat filia quò ad succedendum fratri.*

LXVII. QVÆRO,

1 SI statutum † excludit filiam dotatam à successione ascendentium, an uideatur etiam eam excludere à successione collateralium? Bald. in c. 1. §. 1. in titu. Episcopum, uel Abbatem, tenet quòd non, per l. si seruum. §. non dixit prætor. ff. de acqui. hære.

Pro qua sententia facit: quia tale statutũ est exorbitãs &c. & quia exclusio in uno non inducit exclusionem in alio. l. si domus. ff. de serui urb. prædio. l. suum. C. de iu. delib. l. 1. §. uidendum. ff. de suis & leg. Secundò facit simile: quia uirtus contractus nõ se extendit ad alium casum, quàm expressum, uel ad aliã personam. l. si stipulatus. §. Grisogonus. ff. de verb. oblig. l. ad proba. C. de proba. Nec obst. si dicatur, ꝙ ista hæreditas fratris olim fuit in hæreditate & bonis patris, à quibus filia dotata excluditur: quia respondeo, ꝙ per immistionem, quam fecit filius, ista hæreditas desiit esse patris, & cœpit esse

patrimonium

patrimonium filii, ut not.glo∫.in l. 1. §. ueteres. ff. de acq. poss.
ergo talia bona mutatione personæ nouum sumpserunt sta-
tum: & ideo uirtus statuti non nocebit filiæ, quæ non petit vt
hæres patris, sed ut hæres fratris. Facit l. Pau. ff. de acqui. hæ-
red. & l. cum patronus. ff. de legat. 2. facit, quòd consuluit Ro
2 ma. in consi. 68. ubi dicit, quòd † renunciatio etiam cum iura-
mento facta per filiam de bonis patris nō præiudicat filiæ quò
ad succedendum fratri. ergo nec etiam præiudicabit statutū,
& hanc partem tenet Rom. in d. §. ueteres. ubi dicit, ita tene-
re communiter Bonononienses. Addo, quòd pro hoc facit, quod
uoluit Bald. in l. matre. C. de suis & legit. ubi loquitur de hære
ditate, quæ mutatione personæ mutat statum, & retuli in d. §.
ueteres. & uide etiam Rom. in suo consi. 40.

LXVIII. QVÆRO,

AN filia dotata exclusa à successione patris admittatur
ad bona reseruata filiis ex gratia? Ang. tenet quòd non
in l. si deportatus. per illum tex. C. de bon. dam. & ita consu-
luit ipsemet Ange. in suo consi. 52. & Bald. in quodam suo
consi. 15.

SVMMARIVM.

1 *Statutum excludens filiam dotatam, an extendatur ad bona existentia extra territorium statuentis in loco, in quo uiget ius commune.*
2 *Bona censentur quid principale, & per se considerabile.*
3 *Lex & statutum possunt quosdam ad successionem vocare, & habilitare, & quosdam alios inhabilitare.*
4 *Sententia legis est fortior, quàm hominis.*
5 *Priuatus non potest habere diuersa patrimonia.*
6 *Ius ciuile ubicunque locorum vires habet.*
7 *Testator non cogitur ad obseruantiam sui testamenti.*

LXIX. QVÆRO,

1 AN talis exclusio † statuti extendatur ad bona existentia
extra territorium statuentis in loco, in quo uiget ius cō
mune? Quæstio est satis pulchra & disputabilis.

Et uidetur primò, ꝙ non excludatur fœmina. Nam sim-
plex dispositio non extenditur, nisi ad bona, quæ fiunt intra
territorium disponētis. l. cum unus. §. si is qui. ff. de bo. auth.
iud. poss. cle. pastoralis. de re iud. sic & dispositio non extendi-
tur, nisi ad ius disponentis. l. si dolus. §. fi. ff. de leg. 1. l. vxor pa
trui. C. de leg. l. qui tabernas. ff. de cōtrah. empt. ergo tale sta
tutum restringi debet ad bona sui territorij, quæ potuit affice
re. l. si quis duas. §. qui duas. ff. commu. prædio. facit: quia qn̄
unum, & idem censetur diuerso iure, illud habetur pro duo-
bus. l. Papi. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. l. patris & fi-
lii. ff. de vulg. & pup.

Sed patrimonium istius patris censetur diuerso iure pro-
pter diuersa iura, quæ uigent in territorio Bononiensi: ergo
reputabuntur duo patrimonia, & singuli sua l. uiuemus. l. si
miles. & l. si certarum. ff. de testam. mil. l. si procuratoris. §. sed
si duas. ff. de tributo. & l. pupilo. ff. de tuto. & cu. da. ab his. l.
controuersia. & ibi not. ff. de transac.

Et maximè quia tractatur de successione, quæ fit in bonis,
& sic ius succedendi respicit bona, & per consequens situm bo
norum. l. cum hæredes. in prin. ff. de acqu. poss. l. indictiones.
C. de annonis & tributis. lib. 11. l. censu. C. sine censu uel reli-
quis. l. forma. §. uerò. ff. de cēsib. l. 1. C. de militibus. & in quo
loco. lib. 10. nam qui tangit bona, uidetur adire, ergo bona cō
siderari debent. l. pro hærede. §. Pamphy. & l. gerit. ff. de acqu.
2 hære. nam & aliàs dicitur, quòd † bona censentur quid princi
pale, & per se considerabile. l. ex pupil. ff. de uulg. & pupil. & l.
si pacto quo pœnam. & ibi not. C. de pact. l. 2. ff. de pecu. lega.
insti. facit, insti. de l. Falc. in princ. facit ad hanc partem: quia
tale statutum est exorbitans &c. ergo non debet extendi ad
bona, quæ sunt extra territorium. l. non solùm. §. testamen-
tum. cum ibi nota. ff. de excusa. tuto. & not. in l. etiam. de te-
stam. tute.

Facit, quod not. Bar. in l. cunctos populos. de summa Tri-
nit. in qō. de publicatione bonorum. Facit, quod uoluit Spec.
in titu. de instrum. editio. §. compendiosè. vers. quid si sit. ubi
loquitur de consuetudine Anglicana, de qua etiam per Bart.
in d. l. cunctos populos. in uersi. 7. quæritur. facit, quod uoluit
idem Barto. ibi in uer. 6. uidendum est. & do. Abb. in c. pro-
posuisti. in 5. colum. de foro compe. & per Imol. in c. cū olim.
in penultuma & ultima colum. de cle. con.

In contrarium adducitur: quia potestas statuendi inter sub
ditos non arctatur, nec circunscribitur territorium. l. fi. & ibi
no. ff. de decre. ab ordin. faci. l. mercatores. C. de commercijs
& mercato. Facit, quia lex uel statutum quocunque uadat per
sona. l. ex ea. ff. de postulan. l. relegatorum. §. interdicere. & ibi
Barto. ff. de interdict. & relega. c. cum ab ecclesiarum. de offi.
ordi. & d. c. proposuisti, & no. Bar. in l. is cui bonis. ff. de uerb.
obli. & l. is cui. ff. de test. & in l. is qui. ff. de tuto. & cura. da. ab
his. notat in c. quisquis. in quæstione quinta. in c. si quis pres-
biterorum. septima, quæstione prima. facit l. 1. C. ubi de crimi
ne agi oportet.

Sed statutum facit inhabilem filiam dotatam ad succeden-
dum patri, ergo ubicunque locorum erit inhabilis: lex enim
& statutum possunt suum subditum inhabilitare. l. semper.
§. lege. ff. de iure immunitatis. l. nō tantum. §. fi. ff. ad Carbo.
l. 1. C. non licere habi. metroco. lib. 11. l. dudum. in fi. C. de cō
trahend. emption. l. originarios. C. de agrico. & censit. lib. 11.
3 † & possunt quosdam ad successionem uocare & habilitare,
quosdam alios inhabilitare: ut in toto titu. C. de hæred. decu-
rio. l. 1. & l. fœminę. C. de secund. nupt. l. 1. C. de naturalib. li-
ber. l. lege obuenire. ff. de uerb. signi. l. illud. C. de sacrosan. ec-
cle. Facit: quia decretum iudicis unius territorij effectum
suum extendit ad alterius territorium, l. magis puto. §. illud.
ff. de rebus eorum. Item sententia in uno iudicio lata habet
executionem in alterius territorio. l. fin. C. ubi in rem actio.
l. à diuo pio. §. 1. ff. de re iud. ergo multò magis est statutum,
quàm iudex. secundùm Bald. in l. cunctos populos. in lect. in
uer. sed quid econtra, si subditus.
4 Fortior † enim est sententia legis, quàm hominis. l. si liber-
tus minorem. in prin. ff. de iur. patro. Facit ad hanc partem:
quia si contentio oriatur inter filium masculum, & filiam do-
tatam de hæreditate paterna iudicium est agendum in patria
ipsorum, cui subditi sunt. l. 1. C. ubi de hæreditate agi opor-
tet. Sed uigore statuti sententia foret exequenda, etiam in bo-
nis extrà territorium, ut suprà dixi, ergo filia ab illis excludi-
tur. Accedat: quia statuta habent uim diffinitiuæ sententiæ:
ut probat tex. iuncta gl. no. in l. cum quasi. §. si plures. ff. de fi
deicom. libertat. & Bal. in l. per grauia. in prin. C. commi. uel
epi. ergo sicut sententia habet executionem in bonis alterius
territorii authoritate iuris communis, ita & eadem ratione
habebit statutum, cui ius commune dat talem executionem
in alterius territorio. Facit: quia cum disputatur de aliquo
uniuersali, particulares res sub illo contentæ non consideran
tur. l. eum qui ædes. ff. de usucap. ergo &c.

Item in consequentiam uniuersi ueniunt ea, quæ princi-
paliter uenire non possunt l. quædam. ff. de acqu. rer. domi. l.
item uidendū. ff. de pet. hær. l. non tantùm. §. fi. ff. de rei uen.
l. 1. §. 1. eo. ti. Facit: quia cum agitur de iure succedendi, non
attenditur locus. l. 1. §. quædam. ff. de rerum diui. facit l. 1. ff.
de contrah. emp. facit pulchrè in l. fina. C. de præscrip. long.
temp. Cum ergo hæreditas sit quid vniuersale. d. l. hæreditas.
nec debet diuerso iure censeri. d. l. cum per hæredes. cū à quo
remouetur genus, remoueatur species. l. si quis cum totum.
ff. de excep. rei iud. quare cum agatur de hæreditate paterna,
uidetur, ꝙ filia debeat excludi etiam a bonis, quæ sunt extra
territorium statuentis.

Optimè facit, quod dicitur de solutione collectæ in l. te-
scripto. §. fina. ff. de mune. & hono. & in l. libertus. §. solam. ff.
ad municip. & in l. 1. C. de mulieribus. & in quo loco, ubi
dicitur, quòd persona potest in loco, cui subest, collectari
etiam pro bonis existentibus in alieno territorio, pro cuius
ueritate uide Rom. in consi. 161. & in consi. 275. per Bal. in l.
2. C. sine censu uel reliquis. Facit: quia si aliud diceremus, sci-
licet filiam non excludi a bonis, quæ sunt extra territorium,
rumperetur regula iuris: quia sequeretur, ꝙ posset quis dece-
dere pro parte testatus & pro parte intestatus, contra l. ius no
strum. ff. de re. iu. nam pone, ꝙ pater fecisse testamentum, &
instituisset filium masculum hæredem, certè filia non potest
uenire ex testamento: quia testamentum de ea nō loquitur.
vult ergo uenire ad bona, quæ sunt extra territorium ab in-
test. & sic pater uidebitur decessisse testatus, & intestatus con-
tra d. l. ius nostrum.

Nec obst. si diceres, ꝙ hoc operatur diuersitas patrimonio-
5 rū: quia respondeo, ꝙ † nullus priuatus potest habere diuer-
sa

sa patrimonia.l.iurisperitos.§.oriundus.ff. de execu.tut. Nec etiam hoc operatur diuersitas consuetudinis: quoniam quando sunt diuersæ consuetudines in diuersis locis, una illarum tantùm attenditur.l.fina.& ibi not. C.de testamen.c.cum dilectus.de fid.instrum. Nec est mirum: quia bona alterius territorij subiacent dispositioni statuti alterius in consequentiã personæ,facit l.1.ff.de authorit.tut.ubi actus, qui geritur secundùm specialem consuetudinem loci,trahitur ad successoria. Facit etiam,quod not.Ioan.And.in c.pastoralis.de priuil. & Inno.& Ioan.And.in c.2.de immu. eccle. no. in d.l. rescripto.§.fi.& hoc expresse uoluit Cyn.Guli. & Iacob. Butr.ut etiam refert Barto.in d.l.cunctos populos.in uersic.7.quæritur. Aduerte tamen: quia ad hoc arg.respondet Bal. ibi in lectura, uidelicet, quòd dicta l. ius nostrum non patitur.non habet locum,ubi concurreret auctoritas legis, uel secundùm Cyn.illa lex procedit de iure communi, secus ubi consuetudo contrarium induceret.

Et ad hanc partem ultra prædicta facit: quia statutum excludens filiam dotatam est factum auctoritate iuris ciuilis.l. omnes populi.ff.de iusti.& iur.not. Bartol.in l.5. in princip. ff.de uerb.oblig.

6 Ius † autem ciuile ubicunque locorum uires habet, l. deprecatio.ff.ad l.Rhodi.de iac.ergo quemadmodum si filia dotata esset exclusa de iure communi à successione paterna nihil posset habere et de bonis situatis extra patriã, ita non debet habere,quando excluditur à statuto. Item facit: quia in singulare priuilegium uidetur concessa hominibus libera testandi facultas.glo.est sing.in l.illa institutio. ff.de hære.insti. quam sequitur Paul.in rub.ff.de test.& facit glo.in §. ex omnibus.8.q. 1. quoniam secundùm regulam iuris naturalis, vel gentium nulli permittebatur testari ea ratione: quia testamentum capit robur post mortem testantis per aditionem hæredis,iuxta illud testamentum morte confirmatum. cap. cum Marthe.de celebra.miss.

7 Nullus † enim cogitur ad obseruantiam sui testamenti, immo quandocunque potest illud reuocare, iuribus vulgar.qui ergo facit testamentum,vult ipsum sortiri effectum post mortem suam,& sic disponit de bonis eo tempore, quo nõ erit uiuus,sed cadauer, & nihil poterit eo tempore, quo bona non erunt sua:quoniam mors omnia soluit. §. deinceps. in auth. de nup.facit l.2.ff.de usufru. Istud autem uidetur impossibile:quia nemo plus iuris in alium &c. Vnde concessum est omnibus liber testandi stillus ex gratia.d.l.1. C. de sacrosan.eccle.ergo testari debet secundùm regulas iuris ciuilis, & secundùm illas disponere,& sic filijs & filiab. legitimam relinquere titulo insti.auth.nouissiua.C.de inoffi.test.

Sed stante dispositione dicti statuti potest testator filiam dotatam præterire,& nihil ei relinquere; si ergo potest testator quò ad omnia eius bona, fortius poterit, hoc statutum cũ maximè secum habeat uoluntatem testatoris ex duplici capite. Primò:quia testator est subditus statuti, & sic tacitè statuto uidetur consensisse.l. de quibus. ff. de leg. Secundò:quia aut de ipsis bonis sitis extra territorium testatur, & tunc clara est eius uoluntas. Aut moritur ab intestato,& idem: quia præsumitur uoluisse disponere, quòd disponit statutum: sic enim solet dici de eo, qui non testatur.l.conficiuntur.cum si mil.ff.de iure codicil.

In hoc articulo Bar.& cæteri scribentes uariè sunt loquuti. Nam primò Bar.in d.l.cunctos populos.in uer. 6. loco uidendum, facit differentiam. An statutum sit permissiuum, an prohibitiuum,an fauorabile,an odiosum. Sed certè non habet in se rationem. Quod primò probatur: quia prohibitio certarum personarum dicitur aliorum, permissio uerò econtra.l.cum prætor.ff.de iud.c.nõne, extra de præsumptio. Secundò:quia statutum etiam odiosum extenditur ad id,qđ est consecutiuum.l.relegatorum. §. interdict.ff. de interdict. & releg. Cum ergo bona ueniant in consequentiam personæ, ut suprà dixi, respectu ergo ipsorum bonorum non est considerandum,an statutum sit fauorabile, an odiosum. Et quia eadem est ratio in utroque casu, quod sic deduco: quia Bart. & alij tenentes, quòd tale statutum non extendatur ad bona situata extra territorium, mouentur: quia ad illa tanquam extra potestatem statutum non porrigitur ratione deficientis potestatis, uel baliæ, per regulam l. extra territorium. cum simil.ff.de iurisd.om.iud. Sed ista ratio ita militat, si statutum continet prohibitionem,siue odium, sicut si contineret permissionem, uel fauorem, ergo &c. l.illud. cum vulg.ff.ad l. Aquiliam. præterea non habeo pro expedito, quòd istud statutum sit odiosum per ea, quæ dixi supra, ex quibus patet responsio ad alia argumenta supra facta. Ad argumentum dictę legis ex ea.ff.de postula.multa dici possent.

Sed pro clara responsione uide Bal. in l. cunctos populos. in repetitione in antepen.char.in uer.sed hic quæritur, quando ista pœna. Aliter dicit Bar.in d. l. cunctos populos.in alio proposito, ubi constituit differentiam, an statutum loquatur in rem,an in personam,sed parum curo: quia qualiacunque sint uerba statuti, semper præsumo defunctum uoluisse disponere secundùm dispositionẽ statuti patriæ suæ. Et ad hanc opin.adduco auctoritatem Iac. de But.in d. l. cunctos populos.& Bal.ibi in repetitione in col.34. in uer.sed quintò quæritur.& in col.32.in uer.sed exemplum. ubi truffatur de opi. Barto.& etiam de opin. Spe. quam supra retuli, inquantum Spe.tenuit, primogenitum non consequi bona existentia extra Angliam, & hanc partem sequitur D. Signorolus in suo consi.167. In tanta uarietate forte posset eligi quædam concordia, considerando uerba statuti: quia aut excludit filiam ab hæreditate paterna, & tunc cum bona sita extra patriam ueniant sub isto uniuersali nomine hæreditatis,ideo tunc procedat opin. Bald. contra Bart. Aut statutum excludit à bonis paternis,& tunc procedat opin. Bartol. quia tunc cessant ut plurimum rationes contra eum adductæ. Fortius tamen, & magis in practica obtineretur secunda opin. quam supra posui contra Bartolum.

LXX. QVÆRO,

AN attendatur statutum loci, in quo pater habet domicilium,uel sita sunt bona. Decisio pendet ex præcedenti quæstione, ex quibus dicendum uidetur, attendi debere statutum, quod est in domicilio patris, maximè quia ueniunt in consequentiam, & uide rationes quas adduxi pro opin. Bal. supra proxima quæstione.

SVMMARIVM.

1 *Ius commune si uigeat in loco uiri, & in loco patris uigeat statutum,quod attendi debeat.*

2 *Differentia emancipationis,& patriæ potestatis hodie cessat in omni successione.*

3 *Ius dicendi nullum,uel contratabulandi datur ei, qui ab intestato primum locum obtinet in succedendo.*

LXXI. QVÆRO,

1 QVID si in loco † uiri uiget ius commune, & in loco patris uiget statutum,quod attendi debeat. Videtur,ꝙ filia non ligetur statuto patris: quia propter tale matrimoniũ soluta est l.originis.glos.est no.in l.origine. C.de muni.& origina. lib. 10. quam sequuntur & commendant Cyn. Bald. & Ang. in l. 2. C. de iurisdict. omni.iud. & Barto. in l. fin. §. item rescripserunt. ff. ad municip. & hac ratione singulariter uoluit Barto. in l. quoties. per illum text. C. de priuil. schola.lib. 12. quòd si concedatur mihi priuilegium pro me & meis descendentibus masculis, & fœminis, quòd fœminæ maritatæ non gaudent priuilegio, quod dictum exclamat Romanus in l.1.in fin.prin.ff.ad Sillanianum.

Limita tamen singulariter habere locum respectu eorum munerum, ob quæ mulier maritata reuocaretur ab obsequiis marito præstandis: nam eorum respectu dicitur soluta à lege originis, & bene facit l. cæterum. §. mulierem. ff. de usu & habi. secus est respectu aliorum. l. assumptio. §. filius. ubi text. ff. ad l. munici. ergo in quæstione nostra, cum per hoc filia, quòd impediatur succedere patri non reuocatur ab obsequiis uiri. consequens est, ut non dicatur soluta tali statuto suæ originis. & ista pars uidetur uerior.

Adde, quòd uerba statuti quantuncunque generalia uidentur debere referri ad ius ciuile, non autem prætorium,& sic filia non uidetur exclusa,quin uenire possit de iure prætorio, vt no.in l. Gallus.§.ille casus.& ibi gl.& doc.ff.de libe.& posth.& ita tenet Fulgosius in l.maximũ uitiũ.C.de liberis præteritis, licet illam legem nõ alleget, facit l.quoties duplici via.ff.de regu. iur. Et bene facit text. in §. nullum. in auth. de hære. ab

2 intest. ubi dicit, quòd † in quacunque successione,& in omnibus successionibus cessat hodie differentia emancipationis,

& patriæ

& patriæ potestatis.& tamen secundùm communem sententiam in auth.in successione. C. de suis.& legi.hære. istud authẽticum correctorium solum includit successionem ciuilem non prætoriam. Et ideo uidetur, ꝙ adhuc hodie quò ad succedentes de iure prætorio habebit locum edictum de coniungendis cum emancipato liberis. ergo in q.nostra dictum statutum correctorium iuris communis non includet successionem de iure prætorio. In contrarium uidetur tex.in l. non ambigendum in fi.ff.de bo. pos.ubi dicitur, ꝙ ubicunq; lex,uel senatusconsultum, uel constitutio principis uetat aliquem hæreditatem capere, cessat bonorum possessio, & sic ius prætorium.& hoc tenet Bald. per illam l.in l.si auus. C. de li.præte. Facit l.2.C.unde libe.& l.si post mortem.in §. exhæredati.ff. de bon.poss.contratabu.sed responde, ꝙ ista loquuntur, quãdo aliquis prohibetur odio ipsius. Secus si ius resisteret propter alium contingentem defectum: ita dicit Dy. in c. cum quid.de reg.iur. in 6.& Bar. in d. non ambigendum. ergo in casu nostro, in quo fœminę prohibentur succedere non odio ipsarum, sed ut bona remaneant in agnatione, dicemus eas non esse prohibitas de iure prætorio. Ex quo uidetur, ꝙ in filia præterita poterit contratabulare testamentum: ut suprà dixi. Quinimò dixit Ang.in l. Gallus. in §. & quid si tantum. ff.de lib.& posthu. ꝙ si statutum excluderet fœminam ab intestato, beneficium contratabulandi poterit sibi prodesse: quia erit uenale propter legatarios, cum quibus poterit pacisci, sicut dicimus in l.filium.§.sed cum exhæredatio. ff.de cõtratabu.sed istud ultimum est mihi ualde dubiũ: quia ex quo filia per statutum ab intestato nihil erat habitura, neque vllo modo succedere potuisset, ergo nulla sibi fit iniuria, licet sit pręterita in testamento patris:& sic debet cessare contratabu. & ideo dicitur, ꝙ si est præteritus filius in potestate, instituto eo quod sibi acquirere potest, cessat contratabu. casus est in l.non putauit.§.sed si tempore. & in l.non tantum. §. pen. ff. de contratabu.faciunt not.per Bar.in d.§.& quid si tantùm. ubi dicit, ꝙ licet hodie ex testamento non sit sublata differentia emancipatipationis,& patriæ potestatis, attamen si sit institutus in testamento filius emancipatus, & nepos ex eo in potestate retentus sit præteritus, non tamen iste nepos dicet testamentum nullum: quia nulla est ei facta iniuria, ex quo ab intestato nihil erat habiturus. Idem tenet Ang.ibi, facit etiam
3 quia † ius dicendi nullum, uel contratabulandi datur ei, qui ab intestato primum locum in succedendo obtinet.l.1.§.uocantur.& l.illud.§.1. ff.de bon.pos. contratab. sed mulier exclusa per statutum ut supra ab intestato non est successura: ergo &c. Sed dictum Ang. posset procedere, quando per statutum non esset expressè exclusa de iure prætorio, quasi tunc dicatur sibi facta iniuria, ex quo ab intestato potuisset uenire per bonorum possessionem, ita procedunt primo loco allegata, uide infra q.73.

LXXII. QVÆRO.

STATVTO cauetur, ꝙ mater non succedat filio habenti fratres carnales ex patre, decessit filius fratre suo præterito extraneo instituto non turpi persona, an mater impediatur succedere propter illum fratrem. Bar.in l.1.§.si pater. ff.de coniung. cum eman. liberis. dicit ꝙ sic: quia ille frater est exclusus facto defuncti & actus priuationis non præcedit actum translationis in alium, imo est unus & idem: ideo mater impeditur succedere perinde, ac si frater esset institutus per l.1.§.fi. ff. de assig. liberto. quod tene menti: quia ibi est casus, ꝙ qui non admittitur ad partem, facit partem, dixi etiã in simili.q.supra eo.§.

SVMMARIVM.

1 *Filia dotata exclusa per statutum & in testamento patris præterita, an possit dicere testamentum nullum: an saltem audiatur de iure prætorio ueniens per bonorum possessionẽ cõtratab.*

LXXIII. QVAERO,

STANTE statuto prædicto, an filia præterita possit rũpere testamentũ patris, uel aliquo iure uenire in eius successionem? De hac q.tetigi supra in §.1.in illa q.si pater relinquerit dotem filiæ sub conditione, si nupserit, an filia possit dicere se præteritam. uide ibi, ubi talẽ examino intellectum l. quoniam in prioribus. & l. omnimodo. & l.sancimus.§.cum autem. C. de inoffi. test. tetigi etiam de hac q. aliquid supra
1 eo. §. sed nunc subiicio retenta cõi opin. quòd † filia dotata exclusa per statutum, & in testamento patris præterita non possit dicere nullum; an saltem audiatur de iure prætorio ueniens per bonorum possessionem contratab. Passus est ualde dubius, & doct. uariè loquuntur. Nam Ang. in l.filiæ.C.de coll.& Iac. But.in l.si emancipati.eo. tit. & Pau.in l. certum. C.unde cognati.tenet ꝙ sic: quia licet filia sit exclusa ab intestato, tamen quia ueniens per contratab. non dicitur in totum ab intestato uenire: ut no.glo.in l.ut lib.C.de colla.& in l.illud.ff.de contratab.facit l.1.in princ.ff.si tabulæ testamenti nullæ exta. certè ista filia auditur per contratab.& idem tenet Ang.in d.l.ut liberis.& Ro. in cons. 179. & ideo cautela est, ꝙ si filia præterita taceat, quousq; hæreditas sit adita per institutum hæredem, ne fortè timore contratab. ipse omitteret uenire ex testamento, & ueniret ab intestato, quo filia reperiret se exclusam per statutum: & sic nihil posset petere. & hoc etiam uidetur esse de mente Bal.in rub.C.qui admit.circa fi.& quia passus est ualde longus, & aliquantulum extraneus à proposito uide Rom. in d.consil.& scribentes in d.l.ut liberis.& quæ dixi supra q.71.

LXXIIII. QVÆRO,

STANTE prædicto statuto, ꝙ filia dotata extantibus masculis non succedat, an poterit hæres institui per patrem,& sic succedere ex testamento? Respondeo ꝙ sic, imò fortè hoc casu non ualeret statutum, tanquam tollens liberã testamenti factionem per ea, quæ scribunt Bald.& doct.in l. fi. C.de pactis.& ideo statutum debet restringi, ꝙ filia dotata non succedat præter uel contra uoluntatem defuncti expressam, uel tacitam, qualis est, quando moritur ab intestato.l. conficiuntur.in prin. ff.de iure codicil. hoc enim casu filia excluditur: quia per talem dationem filia desinit esse sua quantum ad hoc, ut in ipsam non fiat continuatio dominij, arg.l. in suis à contrario sensu.ff.de lib. & posth.not.Bald. in l.maximum uitium. C.de lib.pręt. Paul.in cons.250.secus tamen est, quando succedit secundùm uoluntatem defuncti per supra dicta, uide ad hanc q.illud, quod dixi supra.q.22.

SVMMARIVM.

1 *Mulier si non appareat dotata, nisi per confesionem mariti sui, an possit dici dotata, ut excludatur à successione patris.*
2 *Confessione maritorum est acquisitum ius mulieribus ad dotẽ.*

LXXV. QVÆRO,

1 AN si mulier † non apparet dotata, nisi per confessionẽ mariti sui possit dici dotata, ut excludatur à successione patris? Videtur ꝙ non: quia statutum uidetur requirere actualem & realem numerationem ipsius dotis: ergo non sufficiũt prædictæ confessiones, iuxta no. per Bar. in l. certi condictio. §.si nũmos.in 2.col, ff.si cer. pet. Bal. in l.ex cautione.in 11. q. C. de non nu. pec. Et quia dotem numeratio non cautio facit l. 1. & fi. C. de do.cau. non nu.& expressius in l.si quis posthac.C.de bo.dam.facit l.1. C.de don.ante nup.no.gloss. in l.assiduis. C.qui pot. in pig. hab. contrarium tamen est uerius: & quod fuerint & dicantur dotatę; probant plenissimè instrumenta confessionum maritorum, ex quibus dicitur soluta dos ipsi marito; quo casu mulier dotem habere uidetur. Bart.not.in l.legem. C.de pact.& in l.fi.in fi. eo.tit.& Ang.in consi. 143.inci.gener.facit l.si socer.§.Lucius.ff.sol.mat.
2 † Præterea per confessionem maritorum est acquisitum ius mulieribus ad dotem, ut plenè per Doct. in l.pen.§.si uir. ff.sol. mat. ubi etiam Bar. dicit, ꝙ si dans dotem & maritus contrarium protestaretur, per hoc non præiudicaretur vxori, ius esset quæsitum per confessionem factam, nec liberaretur maritus, si cedere uellet actionem mulier quam habet contra dotantem, glo.est in l. qui se debere. ff. de cond.ob caus. De qua quæst.uide per Bal.in l.1.C.de pact.& in l.si absentis. C. si cer.pet. & est tex. expressus in l. si uir ab eo.ff.de iur.do.in fi. illius l.ut in arg. facit l. ad Velle Facit, quod uoluit Sal.in rub. C.de dot.promis. & ibi Cy. uide Bar.in cons.123.incip. factũ sic se habet. Paul.in cons.incip.Dy.de Vellanis In contrarium tamen uide Sal.in l.fi.C. de dot. cau.non nume.sed

pro

pro eius resolutione, uide Bald. in l. 1. in 3. colum. C. de priui legio dotis.

LXXVI. QVÆRO,

NOTA maximam, quòd aliquam fuisse dotatam potest etiam probari ex coniecturis, nec requiritur, quòd probetur realis & uera numeratio dotis. Et quæ sint istæ coniecturæ uel temporis, uel patrimonij diminuti, uel meritorũ, uel confessionis mariti, uel taciturnitatis, uel dotis datæ filiæ, vel alimentorum præstitorum, & de alijs infinitis cõiecturis, quibus probatur, maritum dotem recepisse. uide bon. glo. & ibi Bal. in l. cum circa. C. de iure dotium.

LXXVII. QVÆRO,

IN dubio, an mulier præsumatur dotata, si est maritata, ut excludatur à successione patris. Adde, quòd Pet. de Anch. in consi. 164. dicit, ꝙ in dubio non debemus præsumere mulieres maritatas esse sine dote. l. si pater. §. 1. ff. de pact. dot. l. si liberis. eo. tit. Non enim præsumitur esse matrimonium sine dote, ut not. glo. 3. q. 5. c. consanguineorum: ergo sicut solet fieri, & communiter obseruari uidemus, à consuetis præsumere debemus, arg. l. certi condictio. §. si nummos. ff. si cert. pet. & l. quòd si nolit. §. quia assidua. ff. de ædil. edic. Facit, quod not. gl. in l. 1. C. de do. cau. non nu. si mariti tenuerũt uxores in domo, & præstiterunt alimenta, nec unquam cõquesti fuerunt, quòd nunquam fecissent, nec facere obligabãtur, si dos eis promissa soluta non fuisset, ut not. per Moder. in l. si donaturus. §. fi. ff. de cond. ob causam. per Doct. in l. si cum dotem. §. sin autem maritus. ff. solu. matrimo. cum pluribus concordantijs &c.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd mulier dotata non succedat extantibus agnatis, an debeat intelligi, si fuit requisitus ille, qui debuit dotare.*

2 *Hæredes uiri non tenentur mulierem alere post annum.*

LXXVIII. QVÆRO,

1 AN statutum † quòd mulier dotata non succedat extantibus agnatis, debeat intelligi, si fuit requisitus ille qui debuit dotare, & sic debeat imputari mulieri, quæ non interpellauit illum, ꝙ dotaret eam: & sufficiat, si talis nunc se offerat ad dotandum? Videtur quòd dictum statutum sic debeat limitari, s. si ille fuerit requisitus, qui tenebatur dotare, sicut in simili dicimus, ꝙ si statutum est in ciuitate, ꝙ quis non audiatur, nisi prius satisdederit, debet intelligi, si satisdatio fuerit requisita, ita pulchrè consuluit Ang. in suo consi. 40. & in consi. 136. & uasallus potest expectare, quòd requiratur, nec dicitur in mora nisi requisitus. ita singulariter Bal. in c. 1. in tit. de natura feudi. vbi tradit regulam circa hoc, quã nunquã obliuiscaris. Quòd ubi dies est incerta, semper requisitio est necessaria, sed hic est incerta, qñ. uelit nubere, quod constat, si
2 nupserit ignorantibus affinib. facit: quia † hæredes uiri non tenentur mulierem alere post annum, nec mulier potest aliquid petere; quia sibi debet imputari, quare non repetijt dotes suas: quia finito primo anno luctus debet mulier instare cõtra hæredes mariti, & illos cõstituere in mora, ut per Imo. in l. diuortio. ff. sol. mat. uide Ang. in consi. 138. per Angel. in §. fuerat. insti. de act. & uide expresse hanc limit. ad statutum in proposito de fœmina dotata per Angel. in consi. 300. ubi hoc exclamat.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod impeditur libera testandi uoluntas, licet non ualeat; tamen pactum, quòd certæ res non deueniant ad certum genus personarum, est de iure ualidum.*

2 *Pacto fieri potest, quod per statutum potest fieri.*

LXXIX. QVAERO,

QVIA dictũ est supra de statuto, quid in pacto, si plures fratres tempore diuisionis fecerunt inuicem pactũ, quòd extantibus masculis, ex his fœminæ non succedant tam ex testamento, quàm ab intestato, an tale pactum ualeat, & sit sufficiens ad exclusionem fœminarum.

Videtur primò ex eo capite, quod dicitur ex testamento, quòd non ualeat: quia uidetur quis auferre sibi liberam testãdi facultatem, quod fieri non potest. l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de uerb. oblig. l. cum donationis. C. de transac. plus dicitur in dictis legibus, ꝙ talis conuentio est contra bonos mores, ergo non confirmatur iuramento. c. non est obligatoriũ. de reg. iur. in 6. & pro hoc uidetur expressè glo. in l. pactum quod dotali. C. de colla. ubi dicit, ꝙ tale pactum non impedit filiam succedere. Facit, quòd filia succedat, procedit ex iure sanguinis: ergo non potest tolli pacto. l. ius agnationis. & ibi glo. ff. de pact. & de reg. iur. l. iura sanguinis. In contrarium uidetur, quòd tale instrumentum diuisionis, & contenta in
1 eo ualeant. Nam licet † pactum, per quod impeditur testandi libertas non ualeat, scilicet quòd quis non habet hæredem, quem vult, ut est dictum; tamen pactum, quòd certæ res nõ deueniant ad certum genus personarum, est de iure ualidũ. l. si quis ita. §. ea lege. & ibi not. ff. de uerb. obli. & l. codicillis. §. mater. ff. de leg. 2. sed in proposito non est prohibitum, ꝙ quis non habeat hæredem, quem vult, sed est prohibitum, ꝙ bona paterna & materna non transeunt in filias fœminas, quod est permissum. Erunt igitur hæredes dictæ filiæ in omnibus bonis aliunde quæsitis per testatorem, non autem in illis, ut d. §. ea lege. & d. §. matre. sicut si esset prohibitum, ne certa res transiret in filias: non enim prohibetur hæreditas, sed certa pars patrimonij.

Secundò probatur, si certum est, ꝙ per legem, uel statutũ potest fieri, ꝙ filia fœmina non succedat in certa parte: ut tetigi supra in pluribus quæstio. & determinat Cy. in c. indultũ. de reg. iur. & not. Cyn. in l. sancimus. C. de nupt. & quod hoc possit fieri per consuetudinem, casus est in cap. 1. de filijs na-
2 tis de matrimonio contracto ad morganicam, sed constat † ꝙ illud, quod potest fieri per statutum, potest fieri per pactum. l. non est impossibile. & ibi Barto. ff. de pactis. not. glo. in rubr. C. de decre. decur.

Tertiò probatur eleganti augmento, quia si isti fratres haberent iurisdictionem in aliquo castro, uel loco, seu comitatu, idem esset dicendum in eis, quod scribitur in marchia, uel ducatu, uel comitatu. 10. col. de feudo marchiæ, cap. 1. sed in talibus non habent locum iura ciuilia communia, quæ dicũt, filios æqualiter succedere, uel debere habere legitimam, ut in c. Imperialem. §. pen. de prohi. feu. alie. per Feder. c. licet. & ibi not. glo. expresse, extra de uoto. Et præsupponendo istum casum, ꝙ isti fratres essent comites, uel haberent aliquam iurisdictionem, uel regalia, uel aliquam dignitatem probatur sic, ad ualiditatem dictorum pactorum requiritur cõsensus principis, quia istæ dignitates licitè non habentur nisi a principe, ut l. 1. C. ad l. Iul. de ambitu. & in auth. ut iudices sine quoquo suffra. §. 1. C. & illi qui habent à tempore, quo non extat memoria, uidentur habere ex concessione principis. l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo. & æsti. l. quod principis. ff. de aqua plu. arcen. & ideo de iure in his dignitatibus non est successor, & mortuo patre non succederet, si de nouo ei non concederetur, licet de consuetudine seruent contrarium. c. 1. in fi. de alienatione feudi. & d. cap. 1. de feudo Marchiæ, seu Ducatus. Ex hoc cõcluditur, ꝙ est rationabilis usus, ꝙ in dictis dignitatibus non sit successio, licet ex usurpatione fiat contrarium. Si igitur per pactum uel legem fiat, quòd non sit successor indistinctè, non potest dici fieri contra bonos mores, uel contra rationabilem consuetudinem, ut probant dicta capitula: & maximè quòd filiæ fœminæ non succedant in talibus iurisdictionibus, cum ipsæ de iure non sint capaces, ut ff. de iudi. l. cum prætor. & de reg. iur. l. fœminæ. & l. fina. de arbit. Aduertendum etiam, quòd si prædicti fratres haberent iurisdictionem suam ita antiquam, quòd non recognoscerent Imperium uel Ecclesiam, & sic fortè esset standũ iuri naturali, uel gentium, adhuc prædicta pacta essent ualida, sic uidemus etiam inseri in testamento dispositiones factæ inter fratres de modo succendendi, quæ sunt ualidæ & conseruandæ, ut patet in Esau, qui uendidit Iacob ius primogenituræ, quod fuit de naturali iure seruatum: licet de iure ciuili non ualeret: quia esset pactum de futura successione: ut legitur Genes. 25. c. in fi. ut habetur 24. quæst. 2. cap. quando. §. opponitur. Est uerum, quòd Esau iurauit. Et ideo fortè inferendum esset iuramentum in tali diuisione. Et si contra hanc conclusionem diceretur, quòd per tale pactum non im-

peditur tranſlatio in alium l.ſi ita quis.§. ea lege præallegata. l.ea lege.& in l.fin.C.de reb. alie. non alie. Sed ſi dicti fratres non habuiſſent poteſtatem legis condendæ, ita quòd prædicta conuentio haberet vim ſimplicis pacti, adhuc poſſes dare bonam cautelam, de qua per Bald.in d.l. ea lege. ubi uoluit, quòd ad hoc ut impediatur dicta tranſlatio, cautela eſt, quòd vnus conſtituat ſe precario nomine alterius poſſidere ſecundùm modũ, quẽ ponit Cy.in d.l.ſi. C.de reb.alie.nõ alie. prętereà poſito quòd eſſet ſimplex contractus, & dominij tranſlatio non impediretur, tamen hæredes tenentur ad intereſſe: vt no.in d.l.ea lege. Et concludit, ꝙ dicta filia, ſeu dictæ filiæ fœminæ ſunt excluſæ tam ex teſtamento, in quo erat maius dubium, quàm ab inteſtato, in quo minus dubitabatur. & ita reperio conſuluiſſe Bald. apud Vrbem in conſ. quod incipit. Neapolio.& Barto.in ſuo conſi.72.quod eſt notandum.

LXXX. QVÆRO,

SI ſtatuto cauetur, ꝙ mortuo uiro ſine liberis uxor ſuccedat ſibi in dimidia, modò habuit liberos, ſed tẽpore mortis uiri prædeceſſerant: an ſufficiant conditionem ſemel extitiſſe quò ad ipſam uxorem excludendam? Albe.de Ro. ponit in 2.parte ſtatutorum.q.108. ubi ſolenniter arguit, quando ſufficiat aliquid ſemel fuiſſe, licet non durauerit. Ego aliqua ſuprà tetigi eod.§.in illa q.ſi ſtatutum excludit filiam maritatam, & dotatam, an ſufficiat, quòd ſemel fuerit maritata, licet tempore mortis patris ſit vidua. Et de iſto articulo, an ſufficiat certam qualitatem ab initio eſſe, licet poſtea deficiat: uide pulchrè per Barto.in l.ex facto.in princi.ff.de vulg. & pupil.& uide gloſſ.in c.ſtatutum.in uerbo canonicus. & ibi per Petr. de Ancha.de reſcript. libr. 6. & pulchrè per eundem in proœmio eiuſdem libri:& in cle. & ſi principalis. de reſcript. facit, quod pulchrè no. Barto.in l. pręcipimus.§. ſanè. C.de appella.& Ang.in l.ſi quis hæredem. C. de inſtitu.& ſubſtitu.& per eundem in conſi.34.& in conſi.141.per Ange.& Imo.in l.ſubſti.ff.de vulg.& pupi. uide pulchrè Ioan.And.in c. decet. de regulis iur.in 6. & Paul. de Caſtr. in conſil. 245. de quo eſt gloſſ. nota.in uerſicu.ſufficit. in l.fina. C. de indi. uidui. toll.& ibi nota. Barto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi in alienationibus, vel contractibus mulierum exigit conſenſum duorum propinquorum, an ſufficiat tacitus conſenſus, puta præſentia & taciturnitas.*

2 *Religioſi nõ poſſunt exequi vltimas voluntates, niſi habita ſuperioris licentia.*

3 *Tacere propriè non eſt conſentire, nec diſſentire.*

LXXXI. QVÆRO,

1 SI ſtatutum † in alienationibus, uel contractibus mulierum exigit conſenſum duorum propinquorum, an ſufficiat tacitus conſenſus, puta præſentia & taciturnitas? ConcludE, quòd ſi ſtatutum requirit illum conſenſum ad perfectionem actus, intelligitur de expreſſo, non de tacito: & ideo in caſu c.beneficium.de reg.iur.in 6.ubi in collatione beneficij, quæ fit infra annum probationis, exigitur conſenſus ingreſſi, intelligitur de expreſſo conſenſu, nec ſufficeret tacitus ſecundùm Ioann.And.in nouel.de reg.is qui tacet.de reg.iu. qui ſubdit, formalem conſenſum oportere eſſe expreſſum, dato ꝙ in confirmatorio uel approbatorio multoties ſufficiat taciturnitatem interuenire, adde glo.in cle.1.de teſt.ubi tex.
2 vult † religioſos non poſſe exequi ultimas uoluntates, niſi habita ſuperioris licentia, & dicit ibi glo.quòd non ſufficeret tacita. Ad idem uidetur glo.in l.ſi cum dotem.§. 1. in gl.1.ff. ſol.mat.& uide Bald.in l.2.§.uoluntatem. eodem titu. & in l. ſi pater naturalis. ff. de adopt. & nota. doct. in capitu.1.extra, de loca. ſimile uidemus in filio, qui in iudicio experiri non poteſt circa conſenſum patris.l.fina.§. neceſſitatem. C. de bon. quæ liber. & non ſufficit tacitus, ſed requiritur expreſſus ſecundùm Specu.in titu.de actore.§.1.uerſicu. quid ſi præſente patre. facit, quod dicit Barto.in d.§.uoluntatem.
3 ubi vult, quòd † tacere, propriè loquendo, non eſt conſentire, uel diſſentire, & in l.quæ dotis.eodem titu. dicit, quòd tacere eſt medium inter conſentire, & diſſentire. & iſta eſt firma regula ſecundùm Cy.in l.inuitus. C.de procura. ſi autem reperitur caſus, in quo habetur pro conſentiente uel diſſentiente, eſt fallentia à regula. Vnde quando ſtatutum exigit conſenſum, debet intelligi propriè de conſenſu expreſſo, & ubi requiritur expreſſum, non ſufficit tacitum, nec præſentia conſentire debentis, glo.in c.1.& ibi Gemi. de reb.eccleſ. non alienand. in 6. & in cap.in prælatis. de homic. eod.lib. Arch.in c.ſine excep.in 12.q.2.glo. in c.ſtatutum. in uer.expreſſus. de reſcrip. in 6. Et ubi requiritur aliquid expreſsè fieri: non ſufficit, ꝙ comprehendatur ſub generalitate uerborũ ſecundùm Io.And.in c.quia periculoſum. de ſent.excom.in 6.in nouel.de quo per glo.in cle.per literas. de præben.& eſt bo.tex.in l.1.§.ſi pup.ff.de conſti.pecu.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ſi diſponat, quòd in contractibus mulierum adſit conſenſus duorum propinquorum, an ſufficiat, quòd propinqui, qui debent conſentire, conſentiant ex poſtfacto.*

LXXXII. QVÆRO,

1 STANTE ſtatuto † de quo ſupra dubitatur, an ſufficiat, quòd propinqui debentes conſentire ex poſtfacto cõſentiant? Videtur quòd ſic, per l.ſinautẽ.cum ibi no.per Bar. ff.de aqua plu.arcen.& per c.cura.de iure pa.& hoc uidentur tenere domini de Rota concluſione 170.dicentes, ꝙ ubi conſenſus capituli, uel patroni, uel alterius requiritur in actu, qui fit ab illo, licet in ipſo actu non interueniat, ſufficiat tamẽ ante uel poſt interuenire, facit: quia regulæ iuris antiqui ſubintrant ſtatuta loquentia de eadem materia, argu. no. in l.ſi quis ſeruo. C. de fur. iuncta l. non tantum. de ſeruo corrup. & in auth.offeratur. C. de lit. conteſta.iuncta l.ſciendum.ff. qui ſatiſda. cogan. ergo regula tradita in d.l. ſinautem. cum concord. ſubintrabit iſtud ſtatutum loquens de conſenſu, uidelicet, quòd intelligitur debere interuenire conſenſum ante, uel poſt: quia per talem interpretationem minus læditur ius commune. Contra firmat Bald.in l.1. in antepen.col. C. qui admitti.dicens, quòd talis conſenſus requiritur pro forma, & ideo nihil operatur, niſi interueniat in ipſo actu, antequam diuertatur ad actus extraneos, & conſenſus acceſſus nihil operantur, ubi actus fuit ipſo iure nullus, non ſeruata forma. Et iura in contrarium allegata loquuntur in conſenſu confirmatorio, ſeu approbatorio actus iam ualidi. Quidam excellens doctor D. Conſtantius legens Taurini quodam ſuo conſilio ad iſtud propoſitum allegat glo.in c.prudẽtiam.de offi.delega.in c.quod ſicut.in uer. conſentire.de electio. Ioan.And.in c. indemnitatibus. in uerſi.à minori parte. de elec.in 6.Idem Innoc.in c.dudum.de elec.eod. lib. & omnino in d.cap.prudentiam.in glo. ſua. ſuper uerbo, nihil, & hæc opin.optimè corroboratur per tex. in §.pe. inſti.de mili. teſta.ubi tex.dicit, ita demum poſſe rata haberi, quæ ab initio iure ſubſiſtere non potuerunt, ſi nullam ſolennitatem deſiderant, ſed ſolùm ex uoluntate ratificantis dependent, & tunc non ualent ut ex certo, ſed tanquam de nouo, quod eſt not. ad declarationem multorum iurium faciunt ea quæ habentur per Docto.in l.2.C.communia utri.iudi.& ad prædicta uide bo.glo.in l.fi.§.neceſſitatem. C.de bo. quæ libe. Ex prædi-
2 ctis poteſt colligi vna ſolennis illatio, quòd † ſi ſtatutum diceret, quòd ex contractu facto cum muliere, ſine conſenſu propinquorum non detur actio uel petitio, quod tunc ex quo per talia uerba non annullatur actus, ſed ſolùm paratur exceptio, ſufficeret conſenſus ſuperueniens. Idem ſi dicerem, ꝙ donatio facta ſine cõſenſu propinquorum, niſi fuerit inſinuata infra 6.menſes, non ualeat, ut quamuis non interuenerit conſenſus ab initio, nec fuerit inſinuata infrà tempus, ſi tamẽ poſtea ſuperueniat conſenſus, ualet. Item ad prædicta adde quòd ſi ſtatutum requireret conſilium propinquorum, ſecus eſſet, quia ſufficeret, ſi interueniret quandocunque ante actum: quia iſtud propriè non eſt de forma ſecundùm Bald. in l.1.C. qui admit.non tamen poſſet interuenire poſt factũ ut ibi.& per cano.in c.cum in ueteri. de elec.& in c. cũ olim. de arbi.& in c.1.ne ſede uacan.uide Bar.in l.fi. C.ad ma.Bar. in l.ſinautem.de aqua plu.arcen. Item ſi ſtatutum requireret præſentiam propinquorũ, non ſufficeret, ſi interueniret poſt factum: quia ratihabitio repræſentat aſſenſum, non autẽ præſentiam corporalem, ſecundùm Cano. in d.c.cum in ueteri.

LXXXIII.

LXXXIII. QVÆRO,

QVID si statutum exigat authoritatem propinquorũ? Dic quòd non sufficeret, si in actu interueniret simplex consensus, sed oportet, quòd sit principalis author, ut uerbũ sonat secundùm Inno. in c. cum consuetudinis. de consuetu. Ange. & Imo. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquiren. hæredi. qui dicunt, quòd non sufficeret dicere, quòd consentit. & adde, quòd non posset interponi post actum secundùm Bald. in l. 1. C. qui admitti. & uide, quod pulchrè not. Ioann. And. in c. 1. de reb. eccle. non alie. in 6. & limita illud uerum, quando requiritur authoritas adesse rei, secus si ad executionem esse. l. si decretum. C. de ser. manu. Item limita, secus in authoritate præsidis: ut ibi per Bald.

LXXXIIII. QVÆRO,

QVID de licentia: quia statutum admittit mulierem ad contrahendum cum licentia propinquorum. Nam uidetur, quòd ex ui sermonis licentia debeat præcedere actum: l. 1. C. de sac. san. eccle. facit l. certa forma. C. de iure fisci. libr. 10. & C. non licere metroc. in rubro & nigro. & facit l. vna. C. de comeatu. lib. 12. & quod no. in l. fin. §. necessitatem. C. de bon. quæ libe. Et adde ad hanc quæstionem, & ad alias suprà formatas maximè circa consilium, quod no. Barto. in l. 1. §. si plures. ff. de exercito. & per Barto. in l. Titium & Meuium. in princip. ff. de administ. tut.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si ultra consensum propinquorum requirit etiam decretum iudicis, qui interposuit decretum suum sub ista conditione, si de iure debeo, aliàs non, an valeat.*

2 *Actus voluntariæ iurisdictionis quò ad partem, est necessariæ iurisdictionis quò ad iudicem.*

LXXXV. QVÆRO,

1 QVID si † statutum ultra consensum propinquorum requirit etiam decretum iudicis, qui interposuit decretum suum sub ista conditione, si de iure debeo, aliàs non, an ualeat? Barto. mouet istud dubium, & non determinat, in l. si conditionalis. ff. de auth. tut. Bald. in d. l. 1. in pen. col. C. qui admitti. tenet, quòd ualeat: quia iudex debet de iure suum
2 decretum interponere, ex quo petitur: † nam actus uoluntariæ iurisdictionis quò ad partem, est necessariæ iurisdictionis quò ad iudicem, cùm iurisdictio sit officium necessarium: ut patet in diffinitione iurisdictionis, de qua in l. 1. ff. de iurisdi. omni. iudic. Limita tamen hoc uerum, si æquitas contractus suadebat decretum interponi, aliàs secus: quia lex cognoscẽdum non negligendum iudici commisit. l. cùm hi. §. si prætor. cum simili. ff. de transactio. & ad istum articulum uide Imo. in l. gerit. in pen. q. ff. de acqui. hæredi.

LXXXVI. QVÆRO,

AN tale decretum debeat interuenire ante contractum, uel post, & qualiter debeat notarius scribere? Nam tabelliones in fine consueuerunt dicere hæc uerba, uidelicet, qb. omnibus & singulis sic peractis dictus iudex suam authoritatem interposuit, & decretum. Sed uidetur potius, ꝙ debeat scribi in princip. instrumenti, arg. eorum quæ habentur in l. 2. C. ne liceat potentio. & in l. ait prætor. §. permittitur, in vlt. glo. & ibi per Bald. ff. de mino. In contrariũ uidetur: quia decretum debet esse postrema, & conclusa pars, ut l. fin. C. de arb. tut. no. gloss. super uer. directum. in l. 1. C. de tut. & cura. illustrium personatum. Bald. in quodam suo consilio, quod incipit, statutum Pistorij. dicit, ꝙ nõ refert, in qua parte eiusdem instrumenti interponatur, dummodo ad omnia referatur, ar. in l. 4. ff. de lib. & posth. & in c. 2. requiris. extrà de appell. Idem tenet Bal. in l. pe. C. de insti. & substi. sub condi. fa. & Bal. in l. 1. in pen. col. C. qui admit. & Pau. in suo consi. 82.

LXXXVII. QVÆRO,

QVID si iudex dixerit, nos interponimus decretum tali cõtractui, si de iure processit, an ualeat? Videtur ꝙ non: quia nondum processit de iure ante decretum, & sic conditio uidetur falsa. In cõtrarium est ueritas: quia quò ad partem processit de iure, sicut cum interponitur edictalis, & petitur decretalis: totum enim hoc de iure procedit, ut ff. de success. edic. l. 1. §. decretalis. & ita in terminis decidit Bar. in l. cum propter. ff. de leg. præstan.

LXXXVIII. QVÆRO,

QVID si mulier non potest contrahere sine consensu propinquorum, an ipsi propinqui sint citandi? Videtur ꝙ sic, iuxta no. in l. tut. ff. de bo. pos. quasi redacta sit ad instar minoris, arg. l. magis puto. §. ne passim. ff. de rebus eorum. cõtrarium determinat Bal. in l. 1. C. qui admitti. pro quo facit: quia citatio eorum, quorum non interest, dicitur leuis solennitas, vnde eius omissio non uitiat. l. j. §. denunciari. & ibi per Bal. ff. de uen. inspi.

LXXXIX. QVÆRO,

QVID fiet, si omnes sunt absentes, posito quòd non sunt citandi? Dic, quòd contrahi potest sine eis, bonum tamen esset consilium, si adhiberetur iudicis auctoritas secundùm Bal. & scribentes in l. transactione. C. de transac.

XC. QVÆRO,

QVID si ipsi propinqui contradicant, an mulier poterit cõtrahere cum auctoritate iudicis tantum? Bar. & Bal. in d. l. transactione. C. de transactio. tenent ꝙ sic, de quo uide Bal. ubi egregiè loquitur, an iudex debeat pronunciare prius iniustam esse contradictionem propinquorum c. 1. de consuetudine recti feu, & quomodo iudex suppleat isto casu, an tanquam surrogatus in locum propinquorum, uel qualiter, uide Bal. in l. in copulandis. C. de nup. & Bar. in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. matri.

XCI. QVÆRO,

QVID si mulier non habet propinquos, an tunc poterit contrahere sine eis, & sine iudice. Vide Bald. in d. c. 1. de consuetudine recti feudi. ubi dicit quòd sic: licet postea dubitando subdat, quòd ante factum bonum esset adhibere auctoritatem iudicis, & sic sentit, quòd si factum est etiam sine iudice, ualeat. uide Bald. & Mod. in l. turpia. ff. de leg. 1.

XCII. QVÆRO,

AN si statutum requirit citationem coniunctorum absentiam, an & qñ sunt expectandi? Dic, ꝙ sunt expectandi tempore arbitrato à iudice, ut est gl. peregrina in c. ubi periculum. de elec. lib. 6. Et idẽ tenet Bal. in d. l. 1. C. qui admit.

XCIII. QVÆRO,

QVID si tales propinqui citati non compareant, uel si cõparent, & recedunt, an uideantur contradicere? Vide, quod not. Spec. in ti. de arbi. §. fi. uersi. quod aũt. circa fin.

XCIIII. QVÆRO,

AN prædictum statutum requirens consensum propinquorũ intelligatur de propinquis masculis uel fœminis? Bal. in d. l. j. C. qui admitti. dicit, ꝙ de masculis. Adde, quia consiliũ & auctoritas propriè est uirorũ, non mulierũ. & bo. tex. & quod ibi no. Bar. in l. quidã decedens. §. Pap. ff. de admi. tu. Secundò facit: quia si statutũ facit mulierẽ inhabilem in facto suo, non debet authorari in alieno. l. fi. ff. de legi. tu. & per hoc non obst. quod no. Inno. in c. indemnitatibus. in fi. in gl. quæ incipit, puta religiosi. de elec. lib. 6.

XCV. QVÆRO,

QVID si magis propinqui sunt pupilli, uel furiosi, qd tunc fiet? Bal. in d. l. 1. circa fi. C. qui admitti. dicit, ꝙ accipi debent alij remotiores, cum statutũ uideatur requirere tales, qui non repellãtur propter lubricũ cõsilij. Adde ad hoc Bar.

Barto.in l.quanquam.§. si tertius.ff.de aqua plu.arcend.& Bar.in l.idemque.ff.pro soc.& Bal.in l. furiosi. & in l.in copulandis.C.de nup.

XCVI. QVAERO,

QVID si coniũctorum aliqui consentiunt, aliqui uerò contradicunt? Videtur præualere dissensus: ut l.consilio.§.1.ff.de cura.furio. In contrarium uidetur, nam ex quo principaliter persona consentit, maior pars uidetur consentire. Bald.tenet, quòd iudex arbitretur, in d.l.1. in fi. C.qui admitti.adde Bal.in l. stichum qui meus erit. ff. de leg. 1.& uide per Mod.in l.4.§. Cato.ff.de uerb.oblig.

XCVII. QVÆRO,

QVID si statutũ requirit consensum proximioris propinqui, an sufficiat consensus mariti ipsius mulieris? Bal.in l.1.C.vnde vir & uxor.concludit ꝙ non: quia uir non dicitur esse propinquus mulieri. Contrarium tenet Bal.in l. qui se patris.in ult.col. C. vnde liberi.& Bal.in l.affinitas. C. commu. de success. & pro hoc facit: quia affinis admittitur ad agendum sine mandato.l. sed & hæ.ff. de procu. sed maritus eo modo admittitur pro uxore sine mandato. l. maritus. C.de procu.ergo apparet, quòd de eo iudicatur ut de affine. Pro prima tamen parte facit gl.& ibi Bar. in l. quod Seruius. ff.de con.ob cau. Posset sic concludi, quòd aut statutum loquitur de propinquis,& tunc uerum dicat Bal.in d.l.1.C.vnde uir & uxor. Aut statutum loquitur de affinibus,& tunc vera sit alia pars,& istam di.sensit Sal.in l.non ideo, C.de hær.insti.& Bar.in l.si. C.de uerb.signi.

XCVIII. QVÆRO,

QVID si statutum requirit consensum propinquorũ, & mulier non habet nisi vnum propinquum? Bal. in d. l.1.C.vnde uir & uxor.tenet, ꝙ requiratur illius consensus, de quo uide Bar. in l.stichum qui meus erit. ff. de le.1. facit l.1.C.de cond.inser.& l.non est sine liberis.de uerb.sig.

XCIX. QVÆRO,

QVID si mulier uellet contrahere cũ ipso propinquo, an sufficiat eius consensus? Bal. in d.l.1. C. vnde uir & uxor.dum loquitur in uiro,sentit, ꝙ ut seruetur tenor statuti,ꝙ bonum est ad cautelã eum consentire, uel adhibere aliũ, qui consentiat. Et de isto articulo quando requiritur consensus alicuius,an requiratur si cum eo contrahitur, uide Bald. in l.bonorum.in fi.qui admit.& Bal.in l.si uxorem. in princ. C.de cõd.inser.per Pau.& Ro.in l. senium. C.qui te.fa.pos. per Bal.in l.si quando.§.1.C.de inoffi.test.Imo.in l.1.§.quæsitum.ad Treb.per Ang.in auth.de alie.& emphy. §. pe.per Abb.in c. cum in ueteri. de elec.& de ualiditate talis statuti, uide Pau.in l.ex facto.in prin.ff.de vulg.& pup.

C. QVÆRO,

QVÆ potuit esse ratio prædicti statuti requirentis consensum propinquorum? Vide Bar.in l.transactione.C. de transac.& in locis superius allegatis.

CI. QVÆRO,

SI filia contrahat cum patre, an tunc habeat locum dictũ statutũ,& requiratur consensus propinquorũ? Bald. in l. pactũ,qđ dotali.§.fi.C.de colla.tenet,ꝙ non, ꝑꝑ naturalem affectum plurimum patri vr̃ esse concessum,ar.ff. de lib.leg. l.Aurelius.§. Titius te.& l.si furioso puberi.ff.de cur.furi. l. nec in ea.§.fi.ff.de tut.Et sic mens Bal.vr̃, ꝙ si cõtraheret cũ aliis remotioribus, qui plerunque malum consilium capiunt pro puellis, ut l.uiduæ.§.sed nec forte. C.de nup.tunc haberet locum statutum, adde ẽt, ꝙ dictum statutum habet locũ non solùm in contractibus, sed etiam in distractibus, ar. l. Meuia.§.j.& quod ibi no.ff.sol.mat.Et quia istud statutum, quod prouidet imbecillitati mulieris, etiam ad renunciationes extendi debet,ut no. Bar.in l.mutum.§.1.ff.de acq.hær. & in l.si iudex.ff.de minor.ubi uideas per te.

CII. QVÆRO,

AN & cui incumbat onus probandi mulierem habere, uel non habere propinquos habiles? Vide Bal.in l.transactione.in addi.nouis. C.de transa.& Bar.in l. quanquam.§. si tertius.ff.de aqua plu.arcen.& in l.idemque.ff.pro soc.Cõmunis conclusio uidetur, quòd nemo præsumitur natus sine coniunctis,quod etiã approbat Bal.in l.1.C.vnde uir & uxor. & Bal.& Ang.in l.si seruus stichum.ff.de uerb.oblig.& Bal. in d.consi.quod incipit statuto Pistorij.

CIII. QVÆRO,

AN poterunt constituere procuratorem ad præstandum talem consensum? Bal.in d.l. 1.in fi. C. qui admi. tenet ꝙ non, ar.l.1. C. de his qui ue.æta.impe.facit, quod uoluit Alb.in 1.parte statutorũ.q.88.ubi dicit, ꝙ stante statuto,ꝙ agnati possunt infra certum tempus rem uenditam extra parentelam recuperare, ꝙ agnatus tale ius in alium transferre non potest,allegat l.ad officium s̃.commu.diuidundo.

CIIII. QVAERO,

QVID si statutum diceret de attinẽtibus usque ad certum gradum,an includẽtur affines? Vr̃ ꝙ sic,cum uerbum attinentiæ, vr̃ latissimum. Contrariũ credo propter adiectam qualitatẽ gradus,quæ declarat non intellexisse de affinibus in quib.non est gradus.l. nõ facile.§.gradus. ff. de gra.& hoc propriè loquendo,ut dicit ibi gl.licet impropriè sic.l. Iurisconsultus.in princip.eo.tit. bo. glo.in l.lex Cor. in prin. & ibi Bar.C.de iniur.

CV. QVÆRO,

QVID si statutum loquitur de genere,an comprehendentur affines,seu cognati & naturales? Gl.& doc.uariant:nam gl.in l.j.C.de prob.tenet, ꝙ soli agnati cõprehendantur,& sic ꝙ sit nomen ciuile,ex quo infertur,ꝙ ẽt bastardi non cõtinentur, & istud ultimũ firmat Imo. in l.ex facto. §.si quis rogatus.ff.ad Treb.sed Bal.tenet contra in d.l.1.de proba.pro quo põderabis ibi gl.in sui prin. bene facit tex. cũ gl.in l.sæpe.in prin.ff.de uer.sig. ibi, agnatorũ gentilium,& glo.exponit gentiliũ,id est, cognatorũ.& ita dicit,ꝙ accipitur in d.l.1.ad idẽ vr̃ tex.rotundus in auth.de mã.prin.in §.oportet.ibi gl.in uerbo generi.exponit, idest, agnatis & cognatis, uide tex.in §.sancimus.in auth. de ince.nup. multo fortius, ergo si statutũ loqueretur de gente, quod uerbũ est generalius, ut patet ex tex.cum gl.in d.l.1.& in d.l. sæpe. licet Imo.in d. §.si quis rogatus. in hoc ultimo dicat contrarium in materia exorbitanti, uel odiosa, uide quæ ibi dixi in repetitione, ubi ẽt dixi,quid si statutum loquatur de familia,de domo,de parentela & similibus omnino loquatur.

CVI. QVÆRO,

STANTE statuto,de quo s̃. ꝙ mulier nõ possit cõtrahere sine cõsensu duorũ propinquorũ,an intelligitur de cõtractu mr̃imoniali? Vr̃ ꝙ non per ea, quæ no.Io. And.in c.fi. de sec.nup. qui dicit, ꝙ leges ciuiles prohibentes mr̃imoniũ inter certas ꝑsonas,uel usq; ad certũ tp̃s, nõ procedũt de iure can.idẽ firmat Fed.de Se.in cõsi.35.D. Ant. in d.c. fi.facit l.in copulãdis.& l.in cõiunctionib.C.de nup. ubi uideas Bal. talia.n.statuta solũ vñr prohibere in reb. non aũt in persona.

CVII. QVÆRO,

SED an talia statuta habẽt locũ in quasi cõtractu? Alb.de Ros.in 1.par.statutorũ determinat, ꝙ statuta loquentia in contractu nõ habent locũ in quasi cõtractu. Idem uident tenere Bal.& Ang.in l. mutũ.ff.de acq. hære. reprehendẽtes Bar.ibi, qui vr̃ uelle contrariũ,sed põt sustineri Bar.quia ipse loquitur,qñ statutum vult, tales personas non posse obligari sine certa solennitate, & ita dr̃ obligari per quasi contractũ sicut per contractum, vnde in præmissa quæstione puto esse considerandum, an ratio statuti sit etiam generalis ad quasi contractus,uide omnino Barto.in l.apud Iul.§. si pupillus.ff. ex quibus caus.in pos.qui concordat cum præfatis doct.

CVIII.

CVIII. QVÆRO,

QVID si stante dicto statuto mulier non contraxit per se, sed per procuratorem sine illa solennitate, an ualeat contractus? Barto. in l. apud Iul. §. si pupillus. ff. ex quib. cau. in pos. eatur. arguit, quòd non ualet, quasi satis uideatur contractum cum ipsa muliere, postea subdit tunc, quod tunc propriè ipsa mulier non dicitur contrahere, & reliquit cogitandum. Veritas uidetur, quòd etiam isto casu non ualebit contractus per ea, quæ not. Barto. in l. si vnius. §. seruus. ff. de iniur. cum concor. quæ solent tradi in illo articulo, an qui per aliũ facit, per seipsum facere videtur propriè, uel impropriè, dic ut ibi. Sed ego fundamentum facio, ne circunueniatur statuti mens, fateor tamen, si in constitutione illius procuratoris specialis ad contrahendum interuenisset solennitas statuti, quòd sufficeret, & contractus postea celebratus per talem procuratorem absque alia solennitate valeat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loquens de contractu, an includat donationem & alios contractus, qui non sunt vltro citroque obligatorij.*
2 *Statuta recipiunt interpretationem per maioritatem rationis.*

CIX. QVÆRO,

1 QVID † si statutum loquitur de contractu, an includat donationem & alios contractus, qui non sunt ultrò citroq; obligatorij? Casus uidetur quòd non in l. Labeo. ff. de uerb. sign. nam tales propriè non dicuntur contractus, ut ibi etiam habetur in gloss. & Bar. ibi dicit, nota ad statuta. Ad idem uidetur tex. optimus in l. fin. C. de prædijs curia. Sed in contrarium in casu nostro fortiter facit: quia si lex, seu statutum prohibet contractus ultrò citroq; obligatorios citra solennitatem propter imbecillitatem mulieris, quanto magis debet intelligi etiam prohibuisse contractus obligatorios tã-
2 tum ex parte mulieris, ut est donatio ab eis facta. † Statuta enim recipiunt interpretationem per maioritatem rationis, ut in authen. præterea. C. vnde uit & vxor. quinimò etiam per identitatem rationis, iuxta plenè tradita per Barto. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. ergo &c.

CX. QVÆRO,

QVID si statutum requirit consensum duorum propinquorum bonę vocis & famæ, quidam fœnerator cõsensit, an ualeat contractus? Iacob. Butr. dixit ꝙ sic in l. improbum. C. ex quib. caus. infamia irrogatur: quia statutum intellexit de bona fama respectu diligentię, & discretionis, sicut sunt usurarij, qui semper arguunt discretionem, ut est glo. in l. cùm de in rem uerso. in uersi. præstitisset. de usuris. Sed Bald. & Saly. tenent contrarium: quia usurarius est priuatus fama, & illa uerba bonæ famæ, intelliguntur respectu conscientiæ, ne mulier fraudetur, sed cum usurarius fraudet animam, & lucrum pręferat animæ suæ quanto magis præferret utilitati aliorum, & prædicta uera in usurario manifesto, secus in occulto: quia talis non est infamis etiam infamia facti, nisi post latam sententiam quæ facit eum transire in manifestum. l. emptorem. ff. de actio. emp. Item prædictam non haberẽt locum, si statutum simpliciter requireret consensum propinquorum, non adijciendo bonæ famæ: quia tunc usurarius, uel etiam aliàs infamis admittetur, ita est de mente Bal. & Sal. in d. l. improbum. in contrarium aliqualiter facit, qđ no. Bald. in l. 1. & in l. viduę. C. de nup. & ante factum consulo, quòd tales personæ non admittantur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat, quòd instrumentum dotis habeat executionem paratam, an tale statutum sit exorbitans à iure cõmuni & restringendum.*
2 *Instrumenta non habent executionem paratam de iure communi.*
3 *Statutum si disponat, quòd instrumentum continens præceptum guarentigiæ habeat executionem paratam, non dicitur esse contra ius commune, & ideo est extendendum, quod limitabis: vt num. 4. 5. 6. & 7.*

CXI. QVÆRO,

1 STATVTVM † de instrumento dotis, quid si dicat quòd instrumentum dotis habeat executionem paratam, an tale statutum sit exorbitans à iure communi, & restringendum: Ang. in l. quod uerò. ff. de legi. tenet quòd sic, & idem tenet Imo. per illum tex. in l. si cum dotem. §. eo autem tem-
2 pore. ff. sol. mat. quia † de iure communi instrumenta nõ habent executionem paratam, & etiam de iure communi instantiã causæ dotis uidetur esse ordinaria, ut no. in l. 1. ff. sol. ma. Adde, quòd de iure communi instrumenta non habent executionem paratam, est tex. melior de iure in l. minor 25. an. cui fideicommissum. ff. de mino. facit l. 1. & 2. C. de execu. rei iu. Adde Bal. idem dicentem. l. ubi adhuc. in 8. col. C. de iure do. & Ang. in l. si marito. §. si uoluntate. ff. solu. mat. & in l. ait prætor. §. 1. per illum tex. ff. de re iu. Dicunt tamen ibi Ang.
3 & Imo. ꝙ † si statutum diceret, ꝙ instrumentum continens perceptum guarentigiæ habeat executionem paratam, non diceretur esse contra ius commune, & ideo esset extendendũ, ut ibi probatur. Idem tenet Pau. in l. post rem iud. eo. ti. & fit tale perceptum à notario debitori pręsenti & confitenti, quòd soluat assignato sibi termino, hoc autem præceptum facere possent omnes notarij habentes potestatem iudicialem, ut sunt tabelliones creati à Comitibus palatinis, uel ab Imperatore, qui appellantur iudices cartularij: ut est glo. in l. fi. C. ubi & apud quem. & in l. rem non nouam. C. de iudi. & clarior glo. in l. 1. ff. de iud. vnde sicut aliàs præceptum factum à iudice in confessum habet executionem paratam. l. si debitori. ff. de iudi. & d. l. post rem iudicatam. ita & in casu nostro: secus autem si notarius non haberet istam potestatem iudicialem: quia non posset hoc præceptum facere, ut est tex. & ibi ponderat Bal. in l. adoptio. C. de ado. Ex prædictis ergo collige vnam limitationem ad d. l. minor.
4 Secundò † potest limitari in instrumento depositi: quia habet executionem paratam de iure communi per tex. no. & ibi Bar. in l. pe. in uersi. illico. C. depositi. no. in auth. de incest.
5 nup. in prin. Tertiò limita † in instrumento testamenti non abolito nec cancellato producto ab hærede petente se mitti in possessionem iuxta l. fina. C. de edic. diui Adri. tol. ut firmat Bar. in 6. col. in illa q. An in remedio illius legis requiratur li-
6 bellus, hoc idem firmat ibi Bal. in 4. col. Quartò limita † quãdo legatarius petens ab hærede sibi legatum præstari producit testamentum: quia tunc fiet præceptum hæredi tanquam in confessum iuxta d. l. si debitori. & d. l. post rem. & iuxta notata per Bar. in l. 1. in prin. ff. de confes. Idem decidit Ang. in §. illud. per glo. ibi. in uer. directo. in auth. de hæred. & fal. sed mihi hoc non placet, nec glo. ibi hoc dicit, si rectè inspiciatur, & in contrarium est tex. cum ibi no. per Ang. qui expressè contrarium uidetur tenere eius, quod dicit ipse in d. §. illud. in l. ait prætor. §. si iudex. ff. de re iu. scilicet quòd dicta lex si non habet locum in legatis, neque in fideicommissis.
7 † Quintò limita in instrumento, in quo esset appositum iuramentum delatum à patre parti per notarium, ut quia dixit, ne in dubium possit reuocari, an instrumentum uerum sit, uel non, ideo partes sibi adinuicem iuramentum præstiterunt de non contraueniendo, ita firmat Bal. in l. 2. ff. de iureiuran. & Pau. in l. nam & postea. §. si petitor. & §. pen. ff. de iureiur. & Bal. in l. 1. C. de reb. credi. & in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iureiur.

CXII. QVÆRO,

STIPVLATIO quæ in dote præsumitur, an mittatur executioni ex forma statuti, sicut expressa? Bal. tangit & Imo. in l. 1. ff. de his quæ in testamento delen. & concludit quòd sic. & Ang. in §. fuerat. insti. de ac. in uer. in ea. glo. in fi. not. post glo. dixi supra in §. 1. in quæstione, an stipulatio tacita in dote gaudeat priuilegio dotis.

CXIII. QVÆRO,

SI instrumentum dotis debet mittere executioni ex forma statuti, an indistinctè intelligitur? Respond. quòd intelligatur, si sit liquidum, ita signanter uoluit Bartol. in l. proinde. ff. ad l. aqu. An autem habeat locum in apodissa, uel in scriptura priuata, facta de dote. uide Bald. in l. 1. C. de iuramen. calum.

SVMMARIVM.

1 *Lex Mosayca an seruari debeat in successionibus Hæbreorum.*
2 *Iudęi an subijciantur legibus Imperatorum.*
3 *Iura nostra erant communia ante Christi aduentum, licet non compilata.*

CXIIII. QVÆRO,

1 AN in † successionibus Hæbreorum seruari debeat lex
Mosayca, & per consequens, an omnia prędicta in doti-
bus habeant locum in filiabus Iudæorum. Et præsuppono, ꝙ
Iudæi allegent, quòd lex eorum Mosayca inter eos de con-
suetudine seruatur in successionibus ferendis, qua consuetu-
dine præsupposita quæstio non uidetur tantùm dubia: quia
lex Mosayca ore Dei per Moysem, quo nullo sapientior æuo,
populo eius lata est. 14. q. 7. Moyses. cùm ergo Deus huic cō
suetudini suffragatur, ut dicit canon, nihil oportet firmius
permanere. c. qui frustra. & c. qui contenta. 8. dist. sed circum-
scripta consuetudine, maius dubium tamen adhuc uidetur,
quòd inter eos seruanda sit potius lex diuina, quàm ciuilis:
quia lex Imperatoris non est ultra legem Dei. 10. dist. c. lex
Imperatorum. vnde cum Numeri 17. dicatur, eritq; filijs
Israel sine lege perpetua sicut percepit dominus Moysi, ui-
deatur proculdubio concludendum, quòd contra mandata
diuina leges Imperatorum non attentent, cle. ne romani. de
de elec. & 10. dist. c. nō licet. Non obst. l. Iudæi. C. de Iudæ. ubi
Iudæi uidentur subijci legibus, & ibi text. dicit, quòd secun-
2 dùm leges debent conferre & excipere actiones: quia † respō-
deo hoc uerum in casibus, in quibus lex diuina contrarium
non statuat, prout in casu nostro. d. cap. 17. in fin. facit, quod
not. Inno. in c. super his. extrà de uoto. ubi Papa non vult Iu-
dæos arctari canonibus in matrimonijs contrahendis, vel diri-
mendis, sed dimittit eos in suis legibus & ritibus: quia de his,
quæ foris sunt, nihil ad nos. c. gaudemus. de diuor. & 2. q. 1. c.
multa. Item Papa statuit, quòd Iudæi debeant suas consuetu
dines & ritus obseruare: tolerandi enim sunt, dummodo non
tendant in opprobrium fidei Christianæ. c. sicut Iudęi. de Iu-
dæis. l. dies sabbati. C. eo. tit. prætereà lex Mosayca est Iudæo-
rum obseruantia nec reperitur ei derogatum, ergo ei standū
est. Nec obst. d. l. Iudæi. C. de Iudeis. quia etiam aliter respō-
deri potest: quia illa loquitur circa ordinem iudiciorum: nam
quò ad illum debet obseruari lex municipij, ubi agitur iudi-
cium, uel ius commune. l. 1. C. de emancipationibus libero-
rum cum ibi notatis: esset enim quàm absurdum in causa Iu-
dæorum vertente coram potestate in modo procedēdi aliū ser
uari ordinem, quàm consuetū sit seruari, & vt patet in prin-
cip. d. l. Iudæi. illa lex loquitur in casib. in quibus Iudæi viuūt
Romano iure, sed in casu præmisso non uiuunt dicto com-
muni iure, imò lege Mosayca, ut dictū est, ergo &c. Prætereà
hæc pars comprobatur per l. Iudæos. C. de Iudęis. ubi eorum
ritus, qui non sunt specialiter reprobati conseruantur. Secū-
dò per l. si quem. eod. tit. ubi à cōtrario sensu est casus, quòd
si inter ipsos Iudæos sit contentio, à senioribus Iudæorum
debet iudicari, ergo iura & consuetudines Hæbreorum sunt
attendendæ. Facit, quod habetur 45. distin. c. qui sincerè. &
quod scribitur de synagoga eorum in c. consuluit. & in c. Iu-
dæi. eod. titu. nam si in tribus tolerantur, ergo fortius in ob-
3 seruantia iuris. Confirmatur etiam hæc conclusio: nam † an-
te aduentum Christi constat, quòd iura nostra communia
erant, licet non cōpilata, ut attestatur gloss. in l. Titia. §. Seya.
de auro & argento lega. & in l. pridie. ff. de ferijs. tamen in pas-
sione Saluatoris legimus. quòd Iudæis asserentibus eum cru-
cifigi debere secundùm eorum legem dixit Pilatus, qui Roma
nus erat. Accipite eum vos & crucifigite secundùm legem ve
stram, notans eorum particularem legem inter eos prouidē-
tem esse seruandam, ita colligitur Ioann. 19. ca. Concluden-
do igitur, non videtur obstare d. l. Iudæi. quin subijciantur
communibus legibus, est verum, nisi in illis, in quibus ipsi ha-
bent speciales ritus, & regulas legis antiquæ, quæ inter eos
seruanda est, & pro hac parte consuluit Per. de Ancha.
ambo Rapha. & do. Florianus de Sancto Petro, &
ante eos consuluit Ioan. Cal. in titu. de testa.
consil. 10. Et ita fuit obseruatum in
splendidissima ciuitate Man-
tuæ in arcta. q. facta
ann. 1461.

TRACTATVS DE DOTE IACOBI Butrigarij.

SVMMARIVM.

1 *Pater filiā in sacris cōstitutā, uel emancipatā dotare tenetur.*
Mater filiam dotare non cogitur.
2 *Frater sororem ex eodem patre natam dotare cogitur.*
3 *Pater de suo filiam dotare præsumitur nō de bonis filiæ, nisi hoc expressè dicatur, uel nisi pater sit inops.*
4 *Dotem profectitiam non ius potestatis, sed parentis nomē facit.*
5 *Dotem profectitiam mulieri dans, quam legem vult in eam incontinenti indicere potest.*
6 *Dotem profectitiā ante nuptias dans potest ex intiruallo citra filiæ uoluntatem ante nuptias stipulari.*
7 *Quid si nuptijs contractis, post dotem datam pacisci uelit.*
8 *Pater si dotem pactus, uel stipulatus est dotem sibi reddi, si morte filiæ matrimonium soluatur, stipulatio ualet.*
9 *Quid si stipulatus sit dotem apud maritum remanere.*
10 *Quid sit pactus sit, ut morte uiri soluto matrimonio, liberi existentibus, tota dos, uel eius pars nomine filiorum retineatur.*
11 *Extraneus si dotem dat, ualet pactum, quocunque modo soluatur matrimonium, ut ipse condictionem habeat.*
12 *Quid si pactus sit, ut dos apud uirū remaneat, si diuortiū fiat.*
13 *Matrimonium cum de iure consistere non possit, pecunia data in dotem conuerti non potest.*
14 *Matrimonium nullum est, cum iuris auctoritas deest.*
Dos sine nuptijs non intelligitur. & nu. seq. & nu. 25.
15 *Dotis appellatio ad quæ matrimonia referatur.*
16 *Pęna in matrimonio promitti non potest.*
17 *Coniugum alter an sine altero religionem ingredi possit.*
18 *Vir, & uxor si religionem ingrediantur, quicquid adinuicem donatum est, cuilibet reddetur.*
19 *Viro, nec mulieri religionem ingredientibus ex pactis nuptialibus aliquid lucri conceditur.*
20 *Coniugum alter si religionem ingrediatur alteri per omnia lucrum illud remanet, quod ex pacto mortis lucrari debebat.*
21 *Matrimonium si dissoluatur ob impotentiam coeundi ex parte uiri, uel quia mulier est nimis stricta, de dote quid iuris sit.*
22 *Mulier, quæ utrum pati non potest, nupta non dicitur.*
23 *Minor 12. an. uxor esse non potest.*
24 *Dos data, si nuptiæ non sequantur, repetitur.*
26 *Matrimonium si ob delictum uxoris dissoluatur, pactum ualet, ut dos apud uirum remaneat.*
27 *Quid si matrimonium ob uiri delictum dissoluatur.*
28 *Maritus uxorem interficiens dotem non lucratur.*
Matrimonium de iure canonico ob latrocinia, uel alia debita uiri non dissoluitur.
29 *Pater si dotem filiæ dari nepoti stipuletur, matrimonio dissoluto, stipulatio ualet.*
30 *Quid, si alij extraneo reddi stipulatus, an pactus fuerit, & numero seq.*
32 *Patri dotem danti profectitiam, & nullum pactum apponenti tacita ex stipulatu actio competit.*
33 *Matrimonium si morte uxoris soluitur, an soli patri dotis repetitio competat.*
Quid, si auus paternus ob filiam dotem dedisset.
34 *Quid, si morte uiri, uel diuortio matrimoniū soluatur. & n. se.*
36 *Filia est quasi socia patri in causa dotis.*
37 *Filia si citra patris uoluntatem dotem exigat, an actio patri supersit.*
38 *Dos quibus causis constante matrimonio, restituatur.*
39 *Dos constante matrimonio permutari potest.*
Pater si de dote agat, ratum filiam habituram cauere debet.
40 *Dos, si uiua filia ad patrem reuertatur, an minui possit.*
41 *Dos promissa per patrem ante matrimonium, uel incontinenti post minui potest.*
Pater si dotem pro filia, uel nepte dedit, & interim moriatur, uel eum emancipet, dos mulieri pertinet.
42 *Actio de dote ad solam filiam transmittitur, si pater ante, uel post litem contestatam cum consensu filiæ decedat.*
43 *Actio iudicati soli filiæ competit, si pro patre sentētia lata sit.*
Filia succedere uolens ex testō, uel ab intestato dotem confert.

44 *Filia*

44 *Filia à bonis paternis se abstinens dotem conferre nō tenetur.*
45 *Dos in hæreditate patris non est.*
46 *Dos quando dicatur aduentitia.*
47 *Pater potest dotem filiæ acquisitam eius conditionem deteriorem facere non potest.*
48 *Actio dotis aduentitiæ soli filiæ datur.*
49 *Pater si pactus sit, quòd dos apud uirum remaneat, si uxoris morte soluatur matrimonium, pactum non ualet.*
50 *Quid si pactus sit, ut apud uirum remaneat, si diuortio matrimonium soluatur.*
Nuptiæ incestæ dotem non habent.
51 *Pactum ualet, si mulier pacta sit, quòd dos apud maritum remaneat, ea in matrimonio decedente.*
52 *Filia si pacta sit animo donandi inter uiuos, ut extraneo dos reddatur, ei nulla actio competit.*
53 *Quid, si pater pactus sit extraneo dotem reddi.*
54 *Quid, si non animo donandi mortis causa filia extraneum stipulari promiserit, & infra nu. seq.*
56 *Quid si extraneus, muliere mandante, non donationis causa stipulatus sit.*
Extraneus si pro muliere dotem dat, & ea mandante stipulatur, actione mandati tenetur, ut sibi actionem cedat, uel ut eum liberet.
57 *Matrimonium si diuortio solutum sit, actio mulieri competit, si ante, quàm agat, matrimonium recōciliatum sit, inefficax sit, donec illud matrimonium durat.*
58 *Quid si mulier medio tempore dotem à uiro stipulata sit.*
59 *Quid, si medio tempore alij nupsit, & postea ad priorem uirum redijt.*
60 *Actio de dote ubi patri, uel filiæ competit, dos nulla exceptione obstante repetitur.*
61 *Vxor bona mariti eum percepta in dotem sibi imputare debet.*
62 *Extraneus quis dicatur.*
63 *Extraneus dotem dans de suo quicquid vult pacisci, & stipulari potest.*
64 *Extraneus si dotem sibi dari stipulatus sit, quoquo modo matrimonium soluatur, mulieri actio non competit, sed ipsi soli.*
Dotis exactio ei competit contra maritum, qui marito dotem dedit.
65 *Matrimonium si mulieris morte soluatur stipulatio tam ad dotem quàm ad eius augmentum committitur.*
66 *Matrimonium licet redintegratum sit, actio tamen acquisita non intercidit.*
67 *Extraneus si dotē sibi reddi pactus sit, cū eā dat, pactum ualet.*
68 *Maritus si uxori dotem reddat, quam extraneo dotanti reddere debebat, ipsi extraneo tenebitur.*
69 *Extraneus si in una causa dotē sibi reddi stipulatus sit, in alijs casibus mulieri actio competit.*
70 *Quid si post dotem datam sine mandato mulieris dote à uiro stipulatus sit, eam extraneo soluat. & infra nu. 72.*
71 *Stipulatus, quod mihi debetur, nisi ex uoluntate mea stipuletur, mihi actionem non aufert.*
73 *Extraneus si de eo, quod ad mulierem pertinet, pro ea dotem dedit, & sibi reddi stipulatus est, non donationis causa, non solùm mulieri, sed eius hæredibus tenebitur.*
74 *Extraneus si sine mandato mulieris dotem eius marito dedit, nec ratum habuit, ei debiti petitio superest.*
75 *Debitor mulieri soluere intelligitur, si creditori eius soluit.*
76 *Negotium alterius gerens, quicquid ob id consequitur, restituere cogitur.*
77 *Extraneum de suo dotare præsumendum non est.*
78 *Extraneus si res proprias mulieris in dotem dedit, & sibi reddi stipulatus aut pactus sit, an pactum mulieri noceat.*
79 *Mulieris non interest, an ipsa, uel alius pro ea dotem dederit.*
80 *Dos quando ab ipsa muliere profecta est, si matrimonium post diuortium reconcilietur, consensus extranei, qui cōsensu mulieris stipulatus est, requirendus non est.*

1 PATER, & omnis † parens per uirilē
sexum debet dotare filiam in sacris con-
stitutam: ut ff. de rit. nup. l. qui liberos.
& emancipatam: ut C. de do. prom. l. fi.
& ff. de col. bo. l. dotem. Mater uerò nō
2 cogitur, ut C. de iu. do. l. mr̄. † Frater co
gitur dotare sororem ex eodem patre
natam, ar. à contrario sensu. ff. de admi.
3 tut. l. cum plures. §. 3. † Et si pater dotem pro filia det, uel pro-
mittat, licet aliqua habeat ad filiam pertinentia, semper eam
præsumitur dotare de suo, non de ijs, quæ ad filiam pertinēt,
nisi expressim hoc dicat, uel pater sit inops, ut C. de do. prom.
l. fina. & hæc, quando dos profecta est de bonis patris, uel fa-
cto eius, siue ipse parens, siue alius pro eo, & eius ratio-
ne dotem det, ut ff. de iur. dot. l. profectitia. Nec interest pro
4 filia in potestate, uel emancipata pater dotem det: † quia
non ius potestatis, sed parentis nomen dotem profectitiam
facit, ut ff. de iur. dot. l. profectitia. §. penult. Quum autem
dos datur pro muliere, aut datur à parente, aut ab ipsa mulie-
re, aut ab extraneo. Si à parente per uirilem sexum ascenden
5 te, aut est profectitia dos, aut aduentitia † si est dos profecti-
tia: ille, qui eam dat, potest indicere in eam legem, quā vult,
etiam ante personam mulieris, si incontinenti paciscatur, uel
stipuletur, cæterùm si interposito tempore stipulari uelit non
6 consentiente filia, non potest. † Sed si ante nuptias dotem de-
dit, potest ex interuallo nuptias citra uoluntatem filiæ stipu-
7 lari: ut ff. sol. mat. l. quoties patri. † Sed quid, si, contractis nu-
ptiis, postque datam dotem pacisci uelit: tene, quod plenè di-
citur ff. de pac. dot. l. cum dos filiæ. & ff. de iu. do. l. post
nuptias. & C. de iur. do. l. cum à socero. quia ergo pater,
quum dat dotem, potest apponere pactum, quod uult, aut
tunc apponit, aut non, si apponit, aut pactus, uel stipulatus est
dotem sibi reddi, aut hæredibus suis, uel ijs quos habet in po-
testate. aut pactus est penes uirum remanere, si morte filiæ sol
8 uatur matrimonium, aut pactus est extraneo reddi. † Primo
casu utilis est stipulatio, ut ff. de pac. do. l. si ita conueniat. &
l. cum pater filiæ. & l. matri socerum. §. fi. Secundo casu, aut
pactus est penes uirum remanere, si morte filiæ soluatur ma-
9 trimonium: aut si per diuortium. † Si morte filiæ, ualet pa-
ctum, siue tacitè: ut ff. de pac. do. l. inter socerum. §. cum inter
& l. Bebius Marcellus. siue expressè: ut l. si pater dotem. ff. de
pac. do. & inter socerum. nam in dote profectitia tm̄ potest fa-
cere deteriorem conditionem dotis in eum casum, in quem
10 soli repetitio competit: ut ff. de pac. do. l. si conuenerit. † Si ue
rò pactus est pater, ut morte uiri soluto matrimonio liberis
existentibus tota dos uel pars retineant nomine liberorum, ta-
le pactum non ualet: ut C. de pa. conuen. l. quamuis. & ff. de
pac. do. l. 2. & hoc habet locum tantum, quum pater dat do-
11 tem, uel ipsa mulier. † Sed si extraneus dat dotem, bene uale-
ret pactum: quia pacisci potest, ut quoquomodo soluatur ma
trimonium, habeat ipse condictionem, ut ff. de iu. do. l. licet.
12 §. 1. † Sed si pactus est, dos apud uirum remaneat, si diuortiū
fieret, aut diuortium fit de matrimonio, quo iure diuortium
prohibetur fieri, aut de eo quod non prohibetur fieri, puta ꝓ-
pter consanguinitatem, uel affinitatem, uel alias causas: tunc
dos restitui debet: ut extra de con. ap. in spon. uel in al. c. 1. &
13 2. † quia cùm matrimonium consistere iure non possit, quasi
nulla dotis causa fuit, & pecunia in dotem conuerti non po-
tuit, & ideo condictio ad eam repetendam competit: ut C. de
cond. sine cau. l. fi. §. fi. & C. de spon. l. mulier. §. quæsita. & in
14 tali casu dos nulla est. fi. de rit. nup. l. à diuo Pio. † nam quum
iuris deest authoritas, nullum matrimonium esse uidetur: ut
C. de nuptiis. l. ubi uidetur. & sine nuptiis dos non intelligi-
tur, ut C. de dona. l. cum multæ. & ff. pro do. l. 1. & ideo
pactum prædictum non ualet, quum matrimonium consiste-
15 re non possit: † nam dotis appellatio non refertur ad ea ma-
trimonia, quæ iure consistere non possunt: ut ff. de iu. do. l.
dotis promissio. & l. stipulationem, quia & sine nuptiis nul-
la est dos. ff. de iur. dot. l. licet. Nec interest, utrum nuptiæ
non sequantur, ut ff. de iur. dot. l. si mulier. §. fina. & C. de in-
16 ter. mat. l. si patris. & ideo dos retineri non debet † quia ui-
detur esse loco pœnæ, quæ promitti non potest in matrimo-
nio, ut est ff. de uerbo. obliga. l. Titia. §. idem respondit. C.
de spons. l. fina. in fin. Si autem diuortium fiat de matrimo-
nio, quod iure fieri prohibetur, aut propter religionem, aut
17 propter impotentiam coeundi, aut propter delictum. † Si
propter religionem, ueluti quum uterque vult conuerti & ca
stè uiuere, nam alter sine altero non potest, cum sint una ca-
ro, nisi fortè alter sit adeo senex, uel sterilis, quòd sine suspi-
cione potest in secundo remanere, extra de conuers. coniug.
18 cap. cum sis. † tunc si ambo monasticam uitam eligant, om-
nibus pactis dotalibus uacantibus, dos, & donatio propter
nuptias, & quicquid sibi inuicem donatum est, cuilibet red-
detur, ut extra de conuers. coniug. cap. ex parte. & unusquis-
que sine damno suis utatur rebus, nisi forte alter alteri dare,
19 uel cedere uoluerit: † qm̄ ex pactis nuptialib. neq; uiro, neq;

mulieri aliquid lucri conceditur, ut in auth. de san. episco. §.
20 sponsalib. quoque † Quòd si non ambo, sed alter eorum ad
religionem transeat, tunc per omnia alteri remanet lucrum
illud, quod ex pacto dotis lucrari debebat: ut C. de episco. &
21 cle. l. Deo nobis. † Si uerò diuortium fiat propter impotan-
tiam coeundi, siue ex parte uiri contingat, ueluti propter fri-
giditatem, uel maleficium impeditur coire, ut in authent. de
nup. §. distrahuntur. & 33. q. 1. c. 1. & 3. & c. quod autem. siue
ex parte mulieris, quod adeo est fortè stricta, ut cognosci non
posset: ut ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. mulierem. dos repeti-
22 tur. † quia de causa non uidetur nupta, quæ uirum pati non
potest: ut ff. quan. di. leg. ced. l. pen. & de cõdi. & demon. l. hæc
23 conditio. † Idem est, si minor 12. an. quæ uxor non est: ut ff.
de priui. cred. l. 2. §. fi. in fi. Vnde non uidetur matrimonium
consumatum: quia non fuit carnalis coniunctio subsecuta:
ut extra de conuer. coniug. c. ex publico. & de desponsa. im-
24 pu. c. 1. & extra de rapto. c. cum causa. † Item si dos data est,
& nuptiæ non sequantur, repetitur per condictionẽ ob caus.
ut ff. de cond. ob cau. dat. l. qui se. §. fin. & C. de iu. do. l. in re-
bus. §. 1. & (vt diximus) nuptijs non sequutis nulla est dos:
25 ut ff. de iu. do. l. licet. ergo si non est, nec pactum: † quia sine
nuptiis non est dos, ut C. de do. ante nu. l. cum multæ. & in
tali dote etiam priuilegium datur, ut ff. de pri. cre. l. 2. §. 1. &
in personali actione, ut ff. de iu. do. l. si sponsa dotem. Quum
verò diuortium fit propter delictum, aut mulier commisit
26 delictum, aut uir. † Si mulier, vt si adulterium committat,
quo diuortium fit: ualet pactum: scilicet ut dos penes uirum
remaneat: nam in tali casu etiam si dos esset mulieris ipsius
propria, & prædictum pactum factum non esset, iure mulier
debet dotem amittere, & uir lucratur eam, ut in auth. de nup.
§. si igitur secundum Theodosium. & in auth. ut lice. ma. &
auiæ. §. quia verò plures. & §. quia quædam culpa. & ff. de iur.
dot. l. si dotem. mulier. n. in tali casu muctanda est, ut ff. solu.
mat. l. Lucius. Idem uidetur etiam extra de do. c. plerunque.
& nisi lenocinio uiri adulterata fuerit. ff. sol. matr. l. cum mu-
27 lier uiri. † Quòd si maritus commisit delictum, propter qđ
diuortium fiat: ut quia sit hæreticus, vel cognouit matrem
uxoris, tunc separandus est ab uxore. de diuor. c. 2. & c. de il-
lo. & c. fin. extra de eo, qui cogn. consang. uxo. suæ. c. ex liter-
ris. & c. ueniens. & in hoc casu dos apud maritum remanere
non debet facto diuortio: nam ex culpa non debet lucrari,
28 † vt dicitur in marito, qui interfecit uxorem suam, & uole-
bat lucrari dotem ex pacto: ut ff. sol. mat. l. si ab hostib. §. 1. &
ar. ff. de neg. gest. l. siue hereditaria. Pro latrocinijs autem, uel
alijs criminibus, quib. de iure ciuili matrimonium soluitur,
iure canonico non soluitur, idem si forte mulier mariti sui
mortem cum alijs consiliata est, & maritus aliquem illorum
29 se defendendo occiderit, ut extra de diuor. c. 1. & 2. † Si ue-
rò paciscatur pater ipsam extraneo reddi, aut ille est nepos
eius, aut alius extraneus. Si est eius nepos, stipulari nepoti vti
liter potuit. C. de pact. conuen. l. pater pro filia. & ff. sol. mat.
l. Caius. Si est alius extraneus, aut pactus est pater dotẽ red-
30 di, aut stipulatus. † Si pactus est, illi ex tali pacto non datur
actio, nisi ille extraneus in tali casu fuerit stipulatus, tunc da
tur ei actio. nisi forte à patre sit hæres institutus, & uetitum
ab eo, ne petat dotem à genero: ut C. de iur. dot. l. cum patro-
31 no. † Quòd si stipulatus est extraneo pater reddi, tunc nec si-
bi: quia non vult, nec illi: quia non potest, acquiritur actio. C.
de iu. do. l. genero. & C. si quis alte. uel si. l. multum. Ista sunt
uera, quando pater dat dotem profectitiam, & pactum appo-
32 nit. † Sed si pater, cum dat dotem profectitiam nullum pactũ
apponit, datur ei tacita ex stipulatu act. ut C. de rei ux. act. l.
unic. §. accedit. in fi. §. & in eo. ti. in princ. §. j. & in hoc casu nõ
intelligitur tacitè stipulatus. Aut matrimonium soluitur mor
33 te mulieris, aut uiri, uel diuortio. † si morte mulieris soluatur
matrimonium: tunc soli patri datur repetitio dotis, siue extã-
tibus liberis ex eo, uel non secundùm quosdam, ar. C. so. ma.
l. dos. ff. de iur. dot. l. uir ab eo. & si auus prĩus propter filiam
dotem dedisset, secus esset: ut ff. de iu. do. l. auus. Alij contra,
quia liberis extantibus non datur patri repetitio dotis, ar. C.
de col. l. illã. & ff. ad leg. Fal. l. pater. ff. so. ma. l. post dotem. ff.
de minor. l. denique §. sed utrũ. Idem est in filia emancipata.
ff. sol. mat. l. si ab hostibus. Idẽ in patre adoptiuo. ff. de iu. do.
34 l. adoptiuũ. † Si morte uiri, uel diuortio soluat matrimoniũ,
licet pr̃ uideatur stipulatus siue tacitè, siue expressè: nõ tamẽ
datur ei soli repetitio dotis inuita filia, ut C. sol. matri. l. filiæ
pecuniam. quia dos profectitia est patris, & filiæ, ut ff. sol.
mat. l. 2. nec sine uoluntate potest pater exigere dotem, & ac
35 cipere, ut C. sol. ma. l. 2. & 3. & l. post dotem. † vnde si morte
uiri, uel diuortio soluatur matrimonium, quamuis dos profe
ctitia sit patris & filiæ, ut ff. sol. ma. l. 2. tamen si gener soluat
socero dotem, filia ignorante, non liberatur, sed condicet, ni-
36 si filia ratum habeat: † quia in causa dotis fit particeps obli-
gationis, & quasi socia est filia patri: ut ff. solu. matrim. l. qui
hominem. §. si gener. Sed si filia patri hæres extitit, neque
tantum ex legato à patre accepit, quantum doti esset satisfa-
ctum, debet ei actio denegari, si tamen à patre consecuta sit,
quantum ex dotis nomine debeatur à marito, qui patri sol-
uit, ut ff. sol. matr. l. si cum dotem. §. si pater filia. ff. de leg. 2. l.
37 Titia. §. qui in uita. † similiter si filia citra patris uoluntatem
dotem exegisset, patri actio superesset, nisi ex iustis causis fi-
liæ non perdituræ dos soluta est, tunc denegatur actio patri:
38 ut ff. solu. matrimo. l. si cum dotem. §. 1. † Causæ iustæ, qui-
bus constante matrimonio dos soluitur, exprimuntur. ff. so-
luto matrim. l. quamuis. & l. sed si uerò. & l. ita constante. ff.
39 de iure dotium. l. mutus. † nam etiam constante matrimonio
dos permutari potest, si hoc mulieri utile sit: ut ff. de iure do.
l. ita constante. & si de dote agat pater, cauere debet ratam es-
se filiam habituram. ff. de procu. l. non solum. §. si de dote, & si
pater promisit filiam rem ratam habituram: & prius, quàm
ratam habuit, mortua sit: non committitur stipulatio: quia li
cet sit uerum, eam ratum non habuisse, tamen non interest
mariti dotem restitui, cum etiam mortua filia dos soluta es-
40 se debeat. ff. rem rat. habe. l. fina. † Et si uiua filia dos ad patrẽ
reuertatur, siue pactionis, siue potestatis iure: non licet ei, ite
rum nubente filia, diminuere ipsam dotem, nisi substantia
eius decrescat aliqua clade, uel fortuna. Item non cogitur
præstare, nisi quatenus facultas eius patitur, ut C. de rei uxo.
actio. auth. sed quamuis. & in authen. de æqual. dot. §. quia.
41 † promissam autem dotem, licet patri minuere ante matri-
monium, uel post, incontinenti tamen, ut ff. eod. l. quoties. &
si fortè parens per uirilem sexum ascendens dote pro nepte,
uel pro filia præstita, interim moriatur, uel emancipet eam,
licet (ut diximus) intelligatur stipulatus tacitè, uel expressè
tamen omnino dos ad mulierem pertinet, & sola ipsa succe-
dit in ea, siue sit emancipata, siue exhæredata, siue cum alijs
hæredibus scripta, & computatur sibi in quarta, maximè si
sufficiat: ut C. de rei uxor. acti. l. uni. §. uideamus. uers. cum-
42 que iure &c. † Quòd si uiuo patre, filia in eius potestate ma-
nente, matrimonium dissoluatur (ut dictum est) consensu
filiæ agere debet ad repetendum dotem, & si ante lit. contest.
moriatur parens, uel post, quamuis (ut diximus) dicatur sti
pulatus tacitè, uel expressè, non tamen ad alios hæredes, sed
ad solam filiam hæc actio transmittitur: ut C. de re rei uxor.
act. l. unic. §. & hoc ex rei. & ff. solu. matrimo. l. in his. §. hi simi
43 liter. † Si pro patre sententia dotis data sit, mortuo eo soli
filiæ datur actio iudicati, non alijs hæredibus patris: ut ff. sol.
matrimo. l. in his. §. hi. & si succedere uoluerit, uel ex testamẽ
to, uel ab intestato confert dotem alijs hæredibus: vt C. de
rei uxo. act. l. unic. §. uideamus igitur. & C. de collatio. auth.
ex testamento. & in authen. de trien. & sem. §. illud quoque. &
si uoluerit se abstinere ab hereditate paterna, habebit dotẽ
paternam. ut ff. quibus modis pig. uel hypoth. solu. l. Titius.
44 † Et ideo abstinens se non debet conferre: quoniam absti-
nuit se à bonis paternis, & est loco æris alieni non solùm si da
ta est, sed etiam si promissa: ut ff. de collatio. do. l. fina. & l. 1.
§. fina. Nec est mirum, si alij hæredes patris non successe-
45 runt in dote: † quia dos non est in hæreditate patris. ff. ad
leg. Fal. l. pater filiam. & ff. ad Treb. l. à filia. & l. mulier. §. cum
proponas. & l. debitor. §. fi. ff. de dote præl. l. 2. Et hæc de profe
46 ctitia breuiter dixisse sufficiat. † Quid si dos est aduentitia,
ueluti cum extraneus dat aliquid patri nomine filiæ, ut pro
ea in dotem daret, non est ista dos profectitia. non enim ad
hoc datur, ut ipse pater habeat, sed ut pro filia expendat, &
hæc talis dos est aduentitia, ut ff. de iu. do. l. profectitia. §. si
quis certam. & l. auus. & ideo quia nomine filiæ data est pa-
tri, & pater nomine filiæ accepit, filiæ est acquisita: ut ff. de
dona. l. qui mihi donatum, & de acquirendo re. domi. l. si pro
47 curator. † Vnde cum filiæ sit acquisita, non potest pater si-
ne ipsa conditionem filiæ facere deteriorem, postquam dedit
sine causa, & hoc ideo qui filiæ iam acquisita est: ut ff. de pa.
dot. l. cum dos. multo magis in aduentitia dote, quæ ab ip-
so initio filiæ fuit, & ideo non patri, sed filiæ datur hæc dotis,
actio: ut ff. solut. matrimo. l. Caius. Hæc autem ita uera sunt
ubi

vbi parens dat mulieri dotem, siue profectitiam, siue ad uen
48 titiam.† Si uerò ipsa mulier pro se dotem dat, aut promittit,
aut paciscitur, ut sibi reddatur, non est necesse: quia siue
paciscatur, siue non, semper intelligitur stipulata: ut C. de rei
vxo. actio. l. unic. §. 1. si autem paciscatur, ut apud uirum rema
neat, si matrimonium soluatur morte uiri, aut si soluatur diuor
49 tio, aut morte mulieris, si † paciscatur, ꝙ dos remaneat apud
virum, si morte vxoris soluitur matrimonium etiam commu-
ni filio interueniente, non ualet pactum: quia toties conditio
dotis fit deterior, uel fieri potest, quoties liberis interuenienti
bus ipsa mulier decederet, uel diuortium fieret. ff. de dote præ
50 leg. l. 1.† Si verò paciscat', ut apud uirum remaneat, siquidē
diuortio soluatur matrimonium, eadem per omnia hic dicun
tur, quæ diximus superius in tali casu: quum pater dedit dotē
pro filia. Hoc amplius, ꝙ si matrimonium contrahit mulier,
quod iure fieri prohibetur, iuris ignorantia excusatur, nisi cō
mittat incestum, iure gentium prohibitum: ut ff. ad legem
Iul. de adult. l. si adulterium. & de ritu nup. l. fina. nam incestæ
51 nuptiæ non habēt dotem: ut ff. de ritu nupt. l. iniustæ.† Si au
tē pacta sit mulier, si ipsa in matrimonio decederet, dos apud
uirum remaneat, ualet pactum: ut C. de rei uxo. act. l. unic.
§. illo proculdubio: ff. de pac. inter uirum. sicut hæc eadem di-
ximus, quum pater dat dotem, & in tali casu pactus est. Si au-
tem pacta sit, ut extraneo reddatur, aut animo donandi, aut
adhibitus est, ut per ea stipuletur, si uerò animo donandi ei,
52 aut inter uiuos, aut causa mortis,† si inter uiuos pacta sit ei
reddi, nulla ex tali pacto actio acquiritur: ut ff. de pact. dot.
l. inter socerum. aliàs, quid de reddēda. §. filia. & ff. ad leg. Fal.
l. debitor. §. fi. & ff. de sol. l. sicut. nisi ille, pro quo pacta est, in
eum casum fuerit stipulatus: ut ff. de pac. do. l. cùm maritus. §.
fi. tamen si ille stipulatus est, existente conditione, habet actio
nem: ut ff. sol. mat. l. quæ dotis. nisi fortè eum hæredem insti-
tueret mulier, & uetuerit ipsum petere à uiro: ut C. de iure
53 dot. l. 2.† Hæc eadem locum habent, quum pater dat do-
tem, & pactus est extraneo reddi, sicut dixi. C. de iu. do. l. cum
pater pro filia. nisi fortè ille, qui stipulatus est, sit infans, tunc
non ualet promissio: ut ff. de uerb. obl. l. mulier, quæ dotem.
54 † Quid si non animo donandi ei causa mortis promiserit ex-
traneum stipulari? potest mulier (si uult) mutare hoc, & ille
non poterit agere: ut ff. de leg. 2. l. cum pater. §. hi. quia si eum
stipulari promisit, & in eum casum, qui morte mulieris ex-
titerit, uidetur mortis causa stipulatus. & ideò fidei eius cō-
mitti potest in eum casum: ut ff. de dote præleg. l. Seia. nam in
tali casu mortis causa capitur: ut ff. de don. causa mor. l. mor-
55 tis causa capitur. §. 2. † nisi fortè ita donare uoluerit cā mor-
tis, ut nullo modo reuocetur: nam tunc proinde ualet contra
ctus, sicuti alia donatio inter uiuos: ut ff. de dona. caus. mort.
56 l. ubi ita. Quid si adhibitus est † extraneus, ut pro ipsa mulie
re stipuletur, & mandante muliere non donationis causa stipu
latus est, etiam hæredibus mulieris tenebitur actione manda-
ti. nam & si extraneus pro muliere dat dotem, & mandante
ipsa muliere stipuletur: tenetur ipse actione mandati, ut sibi
cedat actionem, uel ut liberet: ut ff. mandati. l. idemq;. §. si cui.
& ideò in hoc casu bene potest mulier mutare instrumentū
dotale: ut ff. de iur. do. l. mulier. §. fi. & ff. de leg. 3. l. cum quis
57 decedens. §. nuptura. † Vnde si diuortio sit solutum matri-
monium, ipsi mulieri solummodò dotis actio competit, si an-
tè, quàm agat, redintegratum, uel reconciliatum sit matrimo-
nium inter eos; actio illa inefficax fit, donec illud matrimo-
58 nium durat: ut ff. de iu. do. l. si mulier. Idem iuris est,† si mu
lier medio tempore sit stipulata dotem à uiro: ut ff. de iur. do.
l. post diuortium. §. si sponsus. nam semper hoc agi intelligi-
tur inter eos: ut ff. de iu. do. l. dotem quæ in principio. & l.
59 quid sine.† & hoc etiam habet locum. si mulier medio tem-
pore alii nupsit, & posteà ad priorem uirum redit, si primò
maritus non cauerat de dote reddenda, ut ff. de iure dot. l. cū
60 post diuortium. † Et in omnibus prædictis, uel aliis casibus,
in quibus patri, uel ipsi mulieri de dote competit actio, ut di-
ctum est, dos reperitur nulla exceptione obstante propter mo
res mulieris, uel res amotas ab uxore, uel donatas sibi à uiro,
uel propter liberos, aut impensas in res dotales factas: ut C.
61 de rei uxoriæ actio. §. maneat. & §. 3.† Sed si post solutum ma
trimonium mulier propter dotem suam possideat bona mari-
ti, ea, quæ ex mariti re percepit, in dotem sibi imputare de-
bet: ut ff. de sol. l. Titia. hæc autem uera sunt, quum pater,
62 uel ipsa mulier dotem dat.† Nunc uerò de extraneo, quem
extraneum accipimus: ut C. de rei uxo. act. l. unic. §. accedit. &
C. de iure dot. l. fi. §. similiq; modo Quum ergo extraneus dat
dotem pro muliere, aut de suo proprio, aut de eo, quod ad
63 mulierem pertinet.† si de suo dat extraneus dotem, quicquid
uult pacisci, uel etiam stipulari, etiam ignorante muliere, po-
test. legem enim rei suæ &c. Sed postquam dedit, cōsensi mu
lieris pacisci debet: ut ff. de iure dotium, l. puberes. §. 1. unde
quum dat de suo dotem, aut pactus est, aut stipulatus eam si-
bi dotem reddi, quando soluitur matrimonium, aut in uno
tantùm casu dotem sibi reddi stipulatus est, aut pactus, aut
64 nullo modo per se stipulatus est, aut pactus. † Si stipulatus
est, quoquomodo soluatur matrimonium, dotem sibi reddi:
tunc non habebit mulier actionem, sed ipse: ut ff. de iu. do. l.
licet. §. 1. imò si maritus uxori dotem prædictam soluerit,
nihilominus dotis exactio ei, qui dedit marito, contra mari-
tum competit: ut ff. sol. mat. l. quomodolibet pater. §. fi. & ipse
maritus condicet vxori, quod dedit ei, quia indebitè soluit ei:
65 vt ff. de solutio. l. qui hominem. §. si gener. † Et si morte mu-
lieris soluatur matrimonium, committitur stipulatio tam ad
dotem, quàm ad augumentum dotis: ut C. de iu. do. l. etiam
sine. similiter si matrimonium soluatur diuortio, cōmittit' sti
66 pulatio: ut ff. de pa. do. l. cū maritus. §. 1. † Et licet redintegra
tū sit mr̄imoniū, non tamen actio acquisita intercidit: ut ff.
so. ma. l. in insulā. §. fi. nisi sciēte stipulatore, uel pro hæredibus
eius interim dos constituatur, uel matrimonium redintegre-
67 tur.† Si non est stipulatus, sed solummodo dotem sibi reddi
pactus, quum eam dat, pactum ualet: ut C. de pac. l. legem. &
C. de pa. conuen. l. 1. & ex tali pacto datur actio præscri. uer.
68 ut. C. de iu. do. l. auia tua. † Vnde in eo casu, quum extra-
neus dat dotem, & sibi reddi stipulatus est: aut est pactus, si
maritus non ipsi extraneo, qui eā dedit, sed uxori dotē soluit,
nihilominus ipsi extraneo, qui dedit, tenebitur: ut ff. so. ma. l.
quomodolibet pater. §. 1. dabitur tamen sibi (ut credo) aduer-
sus uxorem, cui soluit: ut supra dixi in genero, cum patri mu
lieris dotem soluit, & ipsa ratum non habet: ut ff. de so. l. qui
hominem. §. si genero. & hæc autem ita sunt, quū extraneus
dotem dando stipulatus est, uel pactus eam sibi reddi, quoquo
69 modo soluatur matrimonium. † Sed si extraneus dotem dan
do pro muliere in uno tantùm casu stipulatus, uel pactus non
est, mulieri in aliis casibus competit actio: ut C. de iu. do. l. fin.
& ff. so. ma. l. si cum dotem. Si autem extraneus de suo pro-
prio dotem dando nullo modo pro se stipulatus est, aut pa-
ctus: tunc ipsa mulier uidetur tacitè stipulata, & ipsi soli com-
petit actio: ut C. de rei vx. act. l. uni. §. accedit. & de pa. do. l. ex
morte. in fi. & C. de iu. do. l. fi. tunc quia pro se non est stipu-
latus, uel pactus, etiam mulieri est actio acquisita, si mandato
ipsius mulieris paciscentis, siue ilicò, siue postea, tenetur ei
actione mandati, ut maritum eius liberet, uel eum sibi, uel a-
lium deleget, licet ipse sit, qui dotem dederat ff. man. l. idem-
que. §. si cui tunc enim credendum est, breui manu ab extra-
neo per uxorem receptam, & marito datam: ut ff. de iu. do. l.
70 licet. §. 1.† Quid, si sine mandato mulieris postea, cum iam
actio ipsi mulieri sit quæsita, si dotem à uiro stipulatus est, si
stipulatus est pro ipsa muliere, pro ipsa dote potest conueniri
actione negotiorum gestorum, ut uirum liberet: ut ff. de neg.
gest. l. ignorante quoque. uel ut sibi actionem cedat. ut ff. de
uerb. obl. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fi. Sed si sibi red
di pro se stipulatus est. cum iam ipsi mulieri actio quæsita sit,
71 nihil mulieri nocet, † nam si quis stipuletur, quod sibi debe-
tur, nisi ex uoluntate mea stipuletur, non aufert mihi actionē.
72 ff. de noua. l. Stichum. §. fi.† Et si maritus dotem ipsi extra-
neo soluerit sine consensu mulieris, non liberatur à muliere,
sed condicere potest à patre: ut ff. de sol. l. qui hominem. §. si
gener. Hæc ita uera sunt, cum extraneus dat de suo pro mu-
liere dotem. Si uerò de eo, quod ad mulierem pertinet, extra-
neus pro muliere dotem det. aut debitor erat, aut non, sed res,
quæ propriè erant ipsius mulieris, pro ea in dotē dedit, si de-
bitor eius erat, & mandato eius pro ea dotem dedit, aut de-
dit muliere mandante, uel ratum habente, aut sine manda-
73 to:† si muliere mandante sibi reddi stipulatus est non do-
nationis causa, non solum mulieri, sed etiam eius hæredi-
bus tenebitur: ut ff. de dote præle. l. Seia. & poterit à mu-
liere conueniri, ut uirum liberet, & eū deleget sibi, uel cui uo-
luerit, quāuis ipse sit debitor, cui dotē dedit. ff. mā. l. idemq;.
§. si cui. Idem, si ratum habuisset: ut ff. de sol. l. si uero
74 procuratori. in fi. & C. de do. inter uir. & vx. l. donatio.† Si ue
rò sine mandato mulieris dotem marito eius dedit, nec ipsa
posteà ratū habuisset, supererit ei debiti petitio. ff. de le. 3. l.
vxorem.

vxorem. §. pater. Sed si agat ad usuras non habens ratam
donationem factam à marito, cum debebatur, doli exceptio-
75 ne summouebitur: ut ff. de doli. excep. l. si opera. † intelligi-
tur enim debitor soluere mulieri, si creditori eius soluitur: ut
ff. de sol. l. soluta. nam inuito & ignorante &c. ff. de neg. gest.
l. soluendo. quia cum pro uxore dotem promisit, vterque te-
netur, sed, ipso soluente, liberatur uxor: ut ff. de nouat. l. Sti-
chum. §. fina. & cum, ea soluente liberata est, mulieri actio
negotiorum gestorum competit: ut ff. de neg. gest. l. cum pe-
cunia. quæ utrisque datur, & efficit, ut negotium, quod vti-
liter gestum est, ratum habeatur: ut ff. de nego. gest. l. 2. & l.
Pomponius. & l. sed an ultro. Vnde cum sint vtrinque actio-
nes, si ille extraneus gerens negotium mulieris, ut dictũ est,
ignorante ipsa, dotem à viro stipulatus est, negotio. gest. ut
virum liberet, iure conuenitur: ut ff. de nego. gest. l. ignoran-
te, uel vt sibi actionem cedat. ff. de uerborum obligat. l. si ita
stipulatus. §. Chrisogonus, in fin. & si agit etiam similiter te-
76 netur: ut C. de contrahend. & com. stipul. l. 3. † Quum ali
quis negotium alterius gerit, quicquid ea occasione consequi
tur, restituere cogitur, & si indebitum exegisse: ut ff. de nego.
gest. l. 2. & l. si autẽ. §. 1. & l. si quis negotia. & ff. quæ in frau-
dem credit. l. hac actione. in fine. & de procura. l. qui proprio.
§. cùm in cæteris. & si fortè pater certam pecuniam reliquis-
set, ut ea dotis nomine nupturæ daretur, & filius dotem sti-
pularetur, si filius dederit minus, & dotem stipulatur, poterit
mulier superflua petere, etiam sequuto diuortio, nec solum-
modo occasione prædicta, sed etiam ex fideicommisso agere
poterit, ut actio stipulationis à patre præstetur, quia non est
verisimile, patrem voluisse interponi hanc stipulationem, vt
filia post primas nuptias fieret vidua, & si nubat, postea ad se-
cundas nuptias cautio non extendatur: ut ff. de legat. 2. l.
cùm pater. & argumento de conditio. & demonstr. l. hæc cõ-
77 ditio. & ff. de pact. dot. l. inter socerum. §. fin. † non est autem
præsumendum de suo extraneum dotare uoluisse: quia non
compellitur cedere actionem, ut dictum est, nec ignorãs, nec
78 inuitus quisque dona. ut C. de dona. l. nec ignorans. † Quid,
si extraneus res proprias ipsius mulieris in dotem dedit, & si-
bi reddi stipulatus, aut pactus est, si quidem non mandante
muliere, uel ratum habente, non nocebit ei pactum, velut in-
ter alios factum. ff. de regu. iur. l. id quod nostrum. & licet do
tem ratam habeat: tamen stipulationes, uel pactum prædictũ
vt extraneo reddatur, non compellitur habere ratum: quia in
hoc negotium mulieris non est utiliter gestum, ut ff. de nego.
gest. l. sed an ultrò. & quemadmodum ab ipso initio dos mu-
79 lieris ei reddi debet, licet alius pro ea dederit: † quoniam nõ
interest, ipsa, an alius pro ea dederit: ut C. de rei uxor. actio.
l. vnic. §. 2. & stipulatio dicta non obstat; quia si quis stipula-
tur, quod mihi debetur sine mea uoluntate, non aufert mi-
hi actionem: ut ff. de noua. l. Stichum. §. fina. & meritò: quia
stipulatio, uel pactum prædictum mulieri non nocet: quia si
pater, uel extraneus, quum de suo proprio dat mulieri dotẽ,
& tunc pactum pro se non apponitur, postea si uelit sine mu-
liere pacisci, non potest pater, uel extraneus, cùm ipso initio
80 dos mulieris facta fuerit. † Et ideo in omnibus supradictis
casibus cùm dos ab ipsa muliere profecta sit, si post diuortiũ
concilietur matrimonium, non est consensus ipsius extranei
requirendus, ut dos iterum constituatur, etiam si per-
missu mulieris fuerit stipulatus: ut ff. de iure
dot. l. stipulatio de dote. & si ei reddita sit
sine muliere, condicere ei potest, qui
dedit, ut prædiximus pacto de
patris: ut ff. de solutioni-
bus. l. qui hominem.
§. gener.

TRACTATVS DE DOTIS RESTITVTIONE

clarís. I. V. D. Domini Odofredi.

SVMMARIVM.

1 *Pater filiam in potestate sua constitutam vel etiam emancipatam dotare tenetur.*
2 *Mater an, & quando filiam dotare tenetur.*
3 *Frater sororem ex eo patre natam dotare tenetur.*
Pater semper præsumitur de suo filiam dotare, licet aliqua ad filiam pertinentia habeat.
4 *Dos profectitia quæ dicatur.*
5 *Dotem profectitiam dans, in ea legem, quam vult, imponere potest, si incontinenti paciscatur, vel stipuletur, secus, si ex interuallo nisi filia consentiat.*
Dotem profectitiam dans ante nuptias ex interuallo circa filiæ voluntatem stipulari potest.
Pactum factum per patrem sine filia, siue solus, siue cum filia agat, ei soli nocebit.
6 *Patri per filiam acquiri potest, sed per patrem filiæ non item.*
Pater post nuptias filiæ conditionem deteriorem facere non potest.
7 *Pater si stipulatus sit filio, vel hæredi dotem reddi, valet stipulatio.*
Pater si pactus sit, filia in matrimonio mortua vno, vel pluribus hæredibus, superstitibus, duas partes reddi sibi, vel filijs, & si filia in matrimonio decesserit, filijs relictis, duæ partes dotis repeti possunt.
8 *Quid, si non morte filiæ, sed viri, vel diuortio solutum sit matrimonium.*
9 *Pater si in vno casu dotem sibi reddi stipulatus sit, in alijs casibus vbi stipulatus non sit, actio filiæ competit.*
10 *Pater si pactus sit dotem apud eum remanere, si morte filij soluatur matrimonium, tale pactum valet.*
11 *Pater in dote profectitia in eo casu, in quo sibi soli dotis repetitio competit, eius conditionem deteriorem facere potest.*
12 *Pater si pactus sit, quòd morte viri solu. matr. extantibus liberis, dos nomine liberorum retineatur, tale pactum non valet.*
13 *Quid, si pactus sit, vt dos apud virum remaneat, si diuortium fiat.*
14 *Dos sine nuptijs nulla intelligitur. & num. seq.*
15 *Dotis appellatio ad ea matrimonia non refertur, quæ de iure consistere non possunt.*
16 *Diuortium si fiat, altero coniugum religionem intrare volente, quid de dote agendum sit: & num. 17.*
Quid, si ambo religiosam vitam eligant.
17 *Quid, si diuortium fiat ob impotentiam coeundi ex parte viri.*
Quid, si ex parte mulieris, quæ adeò arcta est, vt cognosci non possit.
18 *Nupta non videtur, quæ virum pati non potest.*
Matrimonium consumatum non videtur, copula carnali non subsequuta.
19 *Dos data repetitur, si nuptiæ non sequantur.*
20 *Dos data si nuptiæ non sequantur, dotis priuilegia habet.*
21 *Diuortium si ob mulieris delictum factum sit, pactum dotis vt apud mulierem remaneat, non valet, sed vir eam lucratur, nisi viri lenocinio adulterata sit.*
22 *Quid, si ob viri delictum diuortium fiat: & infra num. 24.*
23 *Maritus occidens vxorem dotem non lucratnr.*
25 *Pater dotem filiæ nepoti dare stipulari potest.*
26 *Quid si alteri extraneo dari stipuletur: & nu. seq.*
28 *Stipulatio de dote restituenda, re ipsa intelligitur.*
29 *Dotis repetitio an soli patri competat, si morte mulieris matrimonium dissoluatur.*
Dos patri reddi debet solu. matr. si auus paternus propter filium dotem dedisset pro nepte.
Quid, si nomine neptis dedisset.
30 *Dotis repetitio patri, inuita filia, non datur, si morte viri, vel diuortio matrimonium soluatur.*
31 *Matrimonium si morte viri, vel diuortio solutum sit, & gener filia ignorante socero dotem profectitiam soluat, non lib.*
Filia in causa dotis patri socia est.

32 Actio

32 *Actio de dote filiæ an denegetur, si patri hæres extitit, aut à patre accepit, quantum dos valeat.*

33 *Filia, si citra patris voluntatem dotem exegit, an actio patri supersit.*

34 *Causæ, ob quas, constante matrimonio, dos vxori restituatur.*

35 *Dos, etiam mortua filia, salua esse debet.*

Dos, viua filia, ad patrem reuersa, iterum nubente filia, an minui possit.

36 *Dos promissa ante matrimonium filiæ per patrem minui potest.*

Filia in dote succedit, si, ea præstita, pater moriatur.

Quid, si viuo patre, filia in ipsius potestate manente matrimonium dissoluatur.

37 *Actio dotis ad filiam solam transmittitur, stante litem contestatam, vel posteà pater moriatur.*

38 *Actio iudicati soli filiæ competit, si pro patre sententia dotis lata sit.*

39 *Dos in hæreditate patris esse non dicitur.*

40 *Dos quando dicatur aduentitia.*

41 *Stipulatio semper in dote inesse intelligitur.*

42 *Ignorantia iuris mulierem excusat, si matrimonium fieri prohibitum contrahat, nisi incestum prohibitum iure gentium committat.*

43 *Pactum valet, si mulier pacta sit, quòd, ea in matrimonio decedente, dos apud uirum remaneat.*

44 *Vxor si donando inter viuos pacta sit, vt viro dos reddi debeat, nulla ex tali pacto actio acquiritur.*

45 *Promissio per infantem facta non valet.*

46 *Vxor si animo donandi extraneum dotem sibi dari stipulari permiserit, si vult, hoc mutare potest.*

47 *Donatio causa mortis vt reuocari non valeat, valet, sicut donatio inter viuos.*

48 *Stipulatio si mandante muliere non donationis causa interuenerit mandati actione hæredibus mulieris tenetur, vel vt sibi actionem cedat, uel virum liberet. & infrà nu. 61.*

49 *Actio de dote in omnibus casibus, in quibus patri, vel filiæ competit dos, nulla exceptione obstante reperitur.*

50 *Vxor si post solutum matrimonium ob dotem suam mariti bona possideat, ea, quæ ex bonis mariti percipit, in dotem sibi imputat.*

51 *Extraneus quis dicatur.*

52 *Extraneus si pro muliere dotem dat, quicquid vult, ignorante muliere pacisci, & stipulari potest, sed postquam dederit, mulieris consensu pacisci potest.*

53 *Extraneus dotans si dotem sibi reddi stipulatus sit, quoquo modo matrimonium soluatur, mulier non habet actionem, sed ipse solus.*

54 *Quid, si vxor dotem dederit, & soluerit, dotis actio cui competat.*

55 *Stipulatio tam ad dotem, quàm ad eius augmentum committitur, si morte mulieris matrimonium soluatur.*

56 *Extraneus si dotem sibi reddi pactus sit, sed non stipulatus, pactum tale valet.*

57 *Extraneus si dotem dando in vno casu stipulatus, vel pactus sit sibi reddi in aliis casibus, in quibus pactus, uel stipulatus non est, mulieri competit actio.*

58 *Extraneus si de suo dotem dando nullo modo pro se pactus vel stipulatus sit, mulier ipsa tacitè stipulata uidetur, & ipsi soli actio competit.*

59 *Stipulatio eius, quod mihi debetur, nisi ex uoluntate mea facta sit mihi actionem non aufert, & infra nu. 69.*

60 *Maritus si patri mulieris, ea resistente, dotem soluat, eam à patre condicere potest.*

61 *Ratihabitio mandato æquiparatur.*

63 *Maritus si patri uxoris dotem dederit sine eius mandato, nec ipsa dotem ratam habuisset, ei dotis repetitio competit.*

64 *Debitor mulieri soluere uidetur, si eius creditori soluerit.*

65 *Extraneus mulieris negotium gerens, si, ea ignorante, dotẽ a uiro stipulatus sit, actione negotiorum gestorum, ut uirum libe ret, conuenitur.*

66 *Pater si pecuniam filiæ, ut ei dotis nomine nupturæ daretur, & filius dotem stipularetur, si filius minus dederit, & dotem stipulatus sit, mulier superfluum petere poterit.*

67 *Nemo ignorans, nec inuitus donat.*

68 *Extraneus si res proprias pro muliere dedit in dotem & sibi reddi pactus, aut stipulatus est, an tale pactum mulieri noceat.*

70 *Pater, uel extraneus de suo mulierem dotans, si pactum non apponat, postea sine muliere pacisci non potest.*

EX quibusdam utilissimis quæstionibus,
quæ sæpe in iudiciis uentilantur, distin-
ctiones compilaturus: quia dotis causa
semper, & vbique præcipua, & in mul-
tis contrarietatibus inuoluta est: ideo
primo de ipsis, postea de alijs sequetur:
ego igitur Odofredus leges diuersas
sub variis titulis hincinde aspersas, ad
hæc specialiter pertinentes, non ex commentariis alienis, sed
circuitione laboriosa, earum differentias per ordinem, præ-
senti duxi opusculo inserendas, cuius defectum prouidentia
peritorum dignabitur supplere. In cuius exordio hæc breui-
ter præmittuntur, quę in membris distinctè comprehendi nõ
1 poterunt.† In primis sciendum est, ꝙ pater, & omnis parens
per uirilem sexum ascendens tenetur dotare filiam in potesta
te constitutam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. etiam emancipa-
2 tam: ut l. fi. C. de do. promi. & l. dotem. ff. de col. bo.† mater
uerò non cogitur, ut l. mater. C. de iu. do. nisi fortè sit hæreti-
ca, & filij Christiani: ut l. congruit. C. de hære. & no. in d. l. fi.
3 §. uterque. de do. promis. † Frater uerò cogitur dotare soro-
rem eodem patre natam, sic probatur à contrario sensu. ff. de
admi. tut. l. cùm plures. §. 3. & si pater pro filia emancipata,
uel potestate constituta dotem det, uel promittat, licet habeat
aliqua ad filiam pertinentia, ut res maternas, semper tamen
præsumitur eam de suo, non de iis, quæ ad filiam pertinent,
nisi expressim hoc dicat, uel sit inops: ut l. fi. C. de do. prom.
4 & l. profectitia. §. pe. ff. de iu. do.† Dos dicitur profectitia, quæ
profecta de bonis patris, uel facto eius, siue ipse parens, siue
alius pro eo & eius nomine dedit: ut l. profectitia. ff. de iu. dot.
Nec interest pro filia in potestate constituta, an pro emanci-
pata, pater dotem det: quia non ius potestatis, sed parentis no
men dotem profectitiam facit, ut l. profectitia. §. fi. ff. de iu. do.
His ergo præmissis, quæ in membris distinctionem non pote-
rant comprehendi, breuiter sic à modo distinguamus. quum
ergo dos datur per mulierem, aut datur a parente, aut ab ipsa
muliere, aut ab extraneo. Si datur à parente per uirilem sexũ
5 descendente, aut profectitia, aut aduentitia est. † Si est profe-
ctitia dos, ille, qui dat eam, potest legem indicere in ea, quam
vult, etiam ante personam mulieris, si incontinenti pacisca-
tur, uel stipuletur. Cæterùm si interposito tempore stipulari
velit, nisi consentiente filia, non potest. Planè si ante nuptias
dotem dedit, poterit ex interuallo ante nuptias etiam citra uo
luntatem filiæ stipulari: ut l. quoties pater. ff. sol. ma. ꝙ si iam
contractis nuptijs pater post dotem datam pacisci uelit, ubi-
cunque patris & filiæ persona in paciscendo necessaria est. quo
niam iam acquisita mulieri dos est, quo casu si pater sine filia
pactus est, siue solus agat, siue cum filia, ei soli nocebit, & pro-
derit pactum: nam non potest pactum tale conditionem filiæ
facere deteriorem. Sed si filia pacta fuerit, poterit tale pactum
6 conditionem patris facere meliorem, non deteriorem: † quia
per filium patri acquiri potest: sed per patrem filiæ acquiri nõ
potest: & hoc plenius dicitur in l. cum dos filiæ. ff. de pac. do.
post nuptias enim non potest facere deteriorem conditionem
filiæ; vt l. post nuptias. ff. de iur. do. & l. sicut à socero. C. eo. tit.
de iure do. cùm itaque pater ante dat dotem, potest appone-
re pactum, quod vult, si pactus, aut tunc apponat, aut non.
si apponit, uel stipulatus est sibi dotem reddi, uel iis, quos
habet in potestate, ut filio, uel eius hæredi, aut pactus est
penes uirum remanere, aut pactus est extraneo reddi.
7 † si pactus, uel stipulatus est filio, uel hæredi, & vti-
lis est stipulatio: ut l. si ita conueniat. de pac. do. ueluti si pa-
ctus, uel stipulatus est mortua filia in matrimonio, uno, pluri-
búsve hæredibus superstitibus duas partes dotis reddi sibi, vel
filiis, & ijs, quos habet in potestate, & si filia in matrimonio
decesserit relictis filiis, quæ partes dotis repeti possunt: ut l.
8 cùm pater filiæ. ff. de pac. do. † Quod si non morte filiæ, sed
morte uiri, uel diuortio solutum sit matrimonium, tunc cõ-
ditio stipulatus desiit: ut l. inter socerum. §. fi. de pac. do. de-
ficit dico quò ad stipulantem, sed quò ad filiam non deficit:
9 † quia si pater in uno casu pactus uel stipulatus est dotem in
aliis casib. ubi pactus uel stipulatus non est, filiæ competit
actio: ut l. si cùm dotem. ff. sol. mat. & hæc uera sunt, quando
pater dat dotem profectitiam. Si uerò pactus est dotem pe-
nes uirum remanere, aut pactus est penes eum remanere si

morte

morte filiæ soluatur matrimonium, aut si diuortio dissolua-
10 tur.† Primo casu ualet pactum siue tacitè, siue expresse ap-
ponatur, tacitè, ueluti quum paciscitur, quòd mortua filia li-
beris non extantibus dos sibi restituatur: tunc uidetur in cō-
trarium pactus, ut libertis extantibus dos apud uirum rema-
neat: ut l. inter socerum. §. cum inter. & l. Bebius. ff. de pac.
do. expressim multò fortiùs ualet pactum, ut quum paciscitur
pater, ut mortua filia in matrimonio, liberisque extantibus,
dos apud uirum remaneat: ut l. si pater dotem. de pact. do. &
11 d. l. inter socerum.† nam in dote profectitia bene potest dete-
riorem conditionem dotis facere in eum casum, in quo sibi so
12 li repetitio competit: ut l. si conuenitur. de pa. conuen.† Si ve
rò pactus est pater, ut morte uiri soluto matrimonio, extanti-
bus liberis, tota dos, uel pars retineatur nomine liberorum,
tale pactum non ualet: nec est seruandum, cum sit contra do-
tem: ut l. quamuis. C. de pac. conuenti. & l. 2. ff. de pactis do-
ta. nec lex nihil habet locum, quum pater dat dotem, uel ipsa
mulier: sed si extraneus daret dotē, bene ualet pactum; quia
pacisci potest, ut quoquomodo solutum sit matrimonium ha
13 beat ipse: ut l. licet. §. 1. ff. de iure dot. & ibi plenè not. † sed si
pactus est, ut dos apud uirum remaneat, si diuortium fieret.
aut diuortium fit de matrimonio, quo iure fieri prohibetur:
aut de eo, quod fieri non prohibetur, ut propter consanguini
tatem, uel affinita. uel propter alias speciales & prohibitas cau
sas, quæ in decretalibus continentur, quas difficile esset in
præsentia numerare: tunc dos restitui debet: ut c. 1. & 2. de
do. post diuor. resti. quia cum matrimonium de iure cōsistere
nō possit: quia nulla causa dotis fuit, & pecunia in dotē couer
ti nō potuit: & ideo condictio ad eam repetendam competit:
ut l. fi. §. fi. de con. ob. cau. & l. mulier. §. quę ita. C. de spon. &
14 in tali casu dos nulla est: ut l. à diuo Pio. de ritu nupt.† nam
quum iuris deest authoritas, nullū videtur esse matrimoniū:
vt l. ubi. C. de nup. & sine nuptiis dos nulla intelligitur: ut l.
cùm multæ. C. de donatio, & l. 2. ff. pro dona. & ideo pactum
prædictū non ualet, quum matrimonium consistere non pōt.
15 † nam dotis appellatio non refertur ad ea matrimonia, quæ
iure consistere non possunt: ut l. dotis promissio. de iu. do. l.
stipulatus. quia sine nuptijs non potest esse dos: ut l. licet. ff.
de iure dot. & l. 2. C. de inuti. stipu. & l. neque. C. de nupt. &
l. Titio. §. 2. de condit. & demonstra. Sinautem diuortium
fiet, quod iure fieri non prohibetur, aut propter religio-
nem, aut propter impotentiam coeundi, aut ꝑpter delictum:
16 Si propter relegionem, quum uterq; uult castè uiuere:
nam alter sine altero non potest, cum sint una caro, nisi
fortè alter eorum sit adeò senex, & sterilis, ꝙ sine suspicione
posset in seculo remanere, ut de conuers. coniuga. per totum.
Sinautem ambo monasticam uitam eligant, omnibus pactis
dotalib. vacantibus, dos & donatio propter nuptias, & quic-
quid sibi inuicem datum est, cuilibet reddatur. c. ex publico. de
conuer. coniug. & vnusquisque sine damno suis utatur rebus,
nisi fortè alter alteri donare uoluerit, uel cedere: quoniam ex
pactis nuptialib. nec uiro, nec mulieri aliquid lucri concedi-
tur: ut in auth. de san. episc. §. spōsabilibus quoque. & l. in do
17 natione. C. ad legem Falcid. & l. quæ dotis. solu. ma.† ꝙ si nō
ambo, sed alter eorum ad religionem transeat: tunc persona,
quæ remanet in seculo, lucrabitur illud, quod ex pacto mor-
tis descendentis deberet lucrari: ut l. Deo nobis. de epis. & cle.
Sed si diuortium fiat propter impotentiam coeundi, siquidē
ex parte uiri contingat, ut propter frigiditatem, uel maleficiū
impeditur coire, ut dicitur auth. de nup. §. distrahuntur. &
de frigi. & malefi. per totum. & 33. q. 1. §. 1. & 3. & c. quod autē.
Si verò ex parte mulieris contingat. quia adeò fortè arcta est,
ut mulier fieri non possit, quæ etiam si empta esset, propter
hoc esset in causa redhibitionis: ut l. quæritur. §. mulierem. de
18 ædil. edic.† qua de causa non uidetur nupta, quæ uirum non
potest pati, arg. l. pe. quan. di. leg. ce. Idem in minore 12.
annis, quæ non est vxor; ut l. 1. §. fin. de priuil. cre. Vnde
non uidetur matrimonium consumatum, quum non fuerit
mistio carnalis subsequuta: ut extra de conuer. coniu. c. ex
publico. c. 1. de desponsi. impub. & c. 2. de sponsa. & c. cum cau
19 sa. de nup.† Idem si dos data est, & nuptiæ non sequantur, re-
petitur cōdictione ob causam: ut l. qui se §. fi. ff. de cond. cau.
da. & l. 1. C. eo. & l. in rebus, §. 1. C. de iure do. & (ut dixi) nu-
ptiis non sequutis nulla dos intelligitur: ut l. cum multæ. C.
20 de don. ante nup.† & in tali dote etiam priuilegium datur
ut l. 2. §. 1. de priuil. cre. in personali actione: ut l. si sponsa do-
tem. ff. de iu. do. Si uerò fit diuortiū de legitimo matrimonio
propter delictum, dic ꝙ aut mulier commisit delictum, aut
uir. si mulier commisit delictū, ueluti adulterium, quo diuor
tium fit, nec pactū dotis ualet, scilicet, ut dos apud mulierem
21 remaneat: † nam in tali casu, & si dos erat mulieris propria,
& prædictum pactum factum non esset, ipso iure mulier amit
teret dotem, & uir lucraretur eam, ut in auth. de nup. §. si igi-
tur. secundū Theologos. colla. 4. & in auth. ut li. ma. & auia.
§. quia uidetur plurimas. & §. quia uerò quidam. culpa. n. mu-
lieris in tali casu mulctanda est: ut l. Lucius. ff. sol. matr. quod
etiam hodie iure canonico locum habet, ut mulier propter
adulterium dotem amittat: ut c. plerunque. §. 1. de donat. in-
ter uir. & uxor. & hoc uerum, nisi fortè lenocinio uiri adulte
rata sit mulier: tunc enim nihil retinebit uir de dote: ut l. cū
mulier. sol. mat. & in tit. de eo, qui cogno. consan. uxo. Vnde,
nec immerito mulier in hoc casu eam perdet, & penes mari-
tum remanebit: ut l. si dotem. de iure dotium.
22 † Quòd si maritus committat delictū, propter quod diuor-
tium fiat, ut si fiat hæreticus, & uxor ab eo propter hoc fue-
rit iudicio ecclesiæ separata, uel etiam maritus uxoris matrē,
sororē, filiam carnaliter cognouit, & hoc publicum est & ma
nifestum, separandus est ab uxore. c. 2. de diuor. & c. de il-
la. & c. fin. & c. ex literis. & c. ueniens. de eo, qui cogno. con-
san. uxo. suæ. Vnde si maritus tale delictum commisit, uel
aliud, propter quod de iure cano. diuortium fiat, dos apud
eum remanere non debet. nam cùm ipse sit ille, qui propter
delictum puniri non deberet, non debet ex do. unde punien-
23 dus est, commodum reportare:† sicut etiam dicitur de mari-
to, qui uxorem propriam interfecit, & ex pacto dotem lucra-
ri uolebat, quod non conceditur: ut l. si ab hostib. §. 1. sol. ma.
& ar. l. sine hærede. de neg. gest. Pro latrocinio, uel aliis crimi
nib. quib. matrimonium soluitur, sicut in prædicta authen.
24 continentur † hodie iure canon. non soluitur, idem si fortè
mulier mortem sui mariti cum aliis consiliata est, & maritus
aliquem eorum se defendendo occiderit. & c. 1. & 2. de diuor.
25 † Si uerò paciscitur pater ipsam dotem extraneo reddi, aut
ille est nepos eius, aut alius extraneus, stipulari nepoti potest
utiliter, ut l. pater filiam. C. de pa. conuen. & l. Caius. sol. ma.
Si est alius extraneus, aut pater pactus est dotem reddi, aut
26 stipulatus.† si pactus est, non quæritur illi ex tali pacto actio:
nisi ille extraneus in eum casum fuerit stipulatus: quia tunc
datur ei actio, nisi fortè à patre sit hæres institutus, & uetitus
est ab eo, ne petat à genero dotem: ut l. cùm patrem. C. de iu.
27 do.† ꝙ si stipulatus fuerit pater extraneo reddi: tunc nec si-
bi, quia non vult: nec alii: quia non potest, acquiritur actio:
ut l. si genero. C. de iu. do. & l. multum. C. si quis alte. uel sibi.
Ista sunt uera, quum pater dat dotem profectitiam, & pactū
apposuit. Sed si nullum pactum apponit, datur ei tacita actio
28 ex stipulatu: ut l. unica. §. accedit. in fi. C. de rei uxo. act.† quia
re ipsa intelligitur stipulatio apposita, siue fuerit scripta, siue
non. Idem, siue fuerit stipulatus, siue nō, pro eodem habetur:
quia intelligitur stipulatio interposita, etiam si non sit adhibi-
ta: ut l. unica. in prin. & §. 1. C. de rei vxo. act. & hoc casu in-
telligitur tacitè stipulatus, aut matrimonium soluitur morte
29 mulieris, aut uiri, uel diuortio.† Si morte mulieris soluitur,
tunc soli patri repetitio datur, siue liberis ex ea extantibus, si
ue nō secundum quosdam: ut l. dos a patre. C. sol. matr. & l.
mater. ff. de iu. dot. & si auus paternus propter filium dotem
dedisset pro nepte, patri reddi debet: ut l. dotem. C. de col. Sed
si nomine neptis. dedisset, secus est: ut l. auus. de iur. dot. Alij
contra, s. ꝙ liberis extantibus repetitio dotis patri non datur:
ut l. illam. C. de coll. & l. pater. ad leg. Falc. & l. post dotem. sol.
matr. & l. deuique. §. sed utrum. ff. de minor. Idem est in filia
emancipata. l. si ab hostibus. sol. mat. Idem in patre adoptiuo.
30 l. adoptiuum. de iu. dot.† Sinautem morte viri, uel diuortio
soluatur matrimonium, licet pater videatur stipulatus siue ta
citè, siue expressè, ut dixi supra: non tamen datur ei soli repe
titio dotis inuita filia: ut l. filiæ pecu. so. ma. C. quia dos pro-
fectitia patris & filiæ est: ut l. 2. sol. ma. nec sine uoluntate fi-
liæ dotem exigere potest: ut l. 2. & 3. & l. post dotem. C. solu.
31 mat.† Vnde si morte uiri, uel diuortio solutum sit matrimo
nium, quamuis (ut dixi) dos profectitia patris & filiæ sit: ut l.
2. solu. matrim. tamen si gener soluat socero dotem filia igno
rante non liberatur, sed contradicere poterit, nisi filia ratum
habeat: quia in causa dotis particeps est obligationis, & quasi
32 socia est filia patri: ut l. qui hominē. §. si gener. ff. de sol.† Sed
si filia patri hæres extitit, aut tantum ex legato à patre accepit,
quantum doti satis esset, debet ei actio denegari, si tantum à
patre

patre consequuta sit, quantum ei nomine dotis debebatur à
marito, qui patri soluit: ut l. si cùm dotem. §. pater filia. ff.
soluto matrimo. ut l. Titia cum testamento. §. in vita. ff. de le-
33 ga. 2. † similiter si mulier citra patris uoluntatem exegisset,
patri actio superest, nisi ex iustis causis filiæ non perditurae
soluitur; dotis enim actio tunc patri denegatur: ut l. si cùm
34 dotem. §. 1. soluto matrimonio. † Causæ autem iustæ, qui-
bus constante matrimo. dos soluitur, exprimuntur in l. quã-
uis. ff. soluto matrimon. & l. sed si ideo. & in l. mater. de iure
dot. & si de dote agat pater, cauere debet, filiam ratam rẽ ha-
bituram, & si ea antequam ratam habeat, mortua sit, non cõ-
mittitur stipulatio: quia licet verum sit, eam ratum non ha-
35 buisse, tamen nõ interest mariti dotem restitui, † quum etiã
mortua filia dos salua esse debeat: ut l. fina. ff. rem rat.
hab. & si viua filia dos ad patrem reuertatur: siue pauperiori,
siue potentiori viro, non licet ei nubente filia dotem diminue-
re, nisi substantia eius decrescat aliqua clade uel fortuna, nec
cogitur præstare nisi quantum facultas eius patiatur: ut au-
then. sed quamuis. C. de rei uxo. actio. & in §. quia. in auth.
36 de æqual. do. † Promissam autem dotem ante matrimoniũ
licet patri minuere idem post incontinẽti: ut l. quoties. ff. so-
lut. mat. & si fortè parens per virilem sexum ascendens, dote
pro filia præstita uel nepte, interim moriatur, uel emancipet
eam, intelligitur stipulatus tacitè, uel expressè: tamen omnis
dos ad mulierem pertinet, & sola ipsa succedit in ea, siue sit
emancipata, siue exhæredata, siue cum alijs hæredib. scripta,
& computatur sibi in quartam, maximè si sufficiat, ut l. vnic.
§. videamus. & §. cumque mater. C. de rei vxo. actio. ꝙ si viuo
patre filia ipsius in potestate manente, matrimonium dissol-
uatur (vt dictum est) consensu filiæ agere debet ad repeten-
37 dum dotem, † & si ante litem contestatam, vel postea moria-
tur parẽs eius, quamuis (vt dixi) videatur tacitè stipulatus,
vel expressè, non tamen ad alios hæredes: sed ad solam filiã
hæc actio transmittitur: ut §. & hoc ex rei. in l. vnica. C. de
38 rei uxo. actio. & l. in ijs. §. hi. sol. mat. † Similiter si pro parte
sententia dotis data sit, mortuo eo solùm filiæ datur actio iu-
dicati non alijs hæredibus patris: ut dict. §. hi. & si succedere
voluerit, vel ex testamento, vel ab intestato confert dotẽ alijs
hæredibus: vt dicta l. vnica. §. videamus. & §. quicunque. C. de
rei vxor. actio. & auth. ex testamento. C. de col. & §. illud quo-
que. in auth. de trien. & sem. & si voluerit abstinere ab hære-
ditate paterna, habebit dotem præcipuam: ut l. Titius, quib.
mod. pigu. sol. & ideo abstinens se non debet conferre: quo-
niam discessit de bonis paternis. & est loco æris alieni: non
solùm si data est, sed etiam si promissa, ut l. 1. §. fina. & l. fina.
39 ff. de colla. do. † nec est mirum, si alij hæredes patris nõ suc-
cedunt in dotem; quia dos non est in hæreditate patris, vt l.
pater. ad leg. Falc. & l. filia. & l. cum proponas. & l. debitor. §.
fin. ad Treb. & l. 2. de dot. præleg. & hæc de dote profectitia
40 breuiter dicta sufficiant. † Sed si dos aduentitia sit, ut quum
extraneus dat aliquid patri nomine filiæ, vt postea in dotem
daret, non erit ista dos profectitia: non. n. ad hoc datur, ut ip-
se habeat, sed vt pro filia expendat, & hæc talis dos aduenti-
tia est: ut l. profectitia. §. quid si certũ. & l. auus. ff. de iur. dot.
& ideo quia nomine filiæ data est patri, & pater nomine filię
accepit, acquisita est filiæ, ut l. qui mihi donatum. ff. de dona.
& l. si procurator. de acqui. rer. dom. Vnde quum filiæ acqui-
sita sit, non potest pater facere deteriorem conditionem filiæ
paciscendo, si ipsa non paciscatur, sicut in dote profectitia da-
ta, & hoc ea ratione: quia filiæ iam est acquisita: ut l. cũ dos.
de pac. do. multò fortius igitur in aduentitia dote, quæ ab ip-
so inuito filiæ fuit, nec fit deterior conditio filiæ, si fine ipsa
paciscatur pater, & ideo non patri, sed filiæ datur actio hu-
ius dotis, ut l. Caius. sol. mat. Hæc omnia uera sunt, quum
pater dat pro muliere dotem, siue profectitiam, siue aduenti-
tiam, quum uerò ipsa mulier per se dotẽ dat, aut promittit,
aut paciscitur, vt sibi reddatur, aut paciscitur, ut apud virum
41 remaneat, aut ut extraneo reddatur. † Si ut sibi reddatur,
non est necesse, ꝙ siue paciscatur, siue non semper. n. intelligi
tur stipulatio. l. vni. §. 1. de rei vxo. act. si vt apud virum rema-
neat, & tunc aut paciscatur, ut apud eum remaneat, si matri-
monium soluatur morte viri, aut si soluatur diuortio, aut si
soluatur, muliere decedẽte, si paciscatur, ꝙ dos remaneat pe-
nes virum, si morte mariti soluitur matrimonium, etiam fi-
lijs interuenientibus, non valet pactum: quia tunc conditio
dotis fit deterior, vel fieri potest quatenus, liberis interueniẽ-
tibus, ipsa mulier decedit, vel diuortiũ fit: vt l. 1. de dot. præ-
42 lega. † Si verò paciscatur, vt dos apud virum remaneat, si di-
uortio soluatur matrimonium, & eadem per omnia hic dicũ-
tur, quæ supra dicta sunt in tali casu, quum pater dedit dotẽ
pro filia. Hoc amplius, ꝙ si matrimonium contrahit mulier,
quod inter eas fieri prohibetur, iuris ignorantia excusat, nisi
committat incestum prohibitum iure gentium: ut l. si adul-
terium cum incestu. ff. de adult. & l. fin. de ritu nupt. & §. in-
43 cestæ. in auth. de incest. nup. † si verò pacta sit mulier, si ipsa
in matrimonio decederet, dos apud virum remaneat, ualet
pactum, vt l. vnic. §. illo. C. de rei vxo. act. & l. si inter virum. de
pac. dot. sic hæc eadem dixi, quum pater dat dotem, & in ta-
li casu pactus est. Si autẽ pacta est, vt extraneo reddatur dos,
aut animo donandi ei adhibitũ est, vt pro ipsa stipuletur, aut
non, si animo donandi ei, aut inter viuos, aut causa mortis.
44 † Si donando inter viuos pacta sit ei reddi, nulla ex tali pa-
cto actio acquiritur: vt l. inter socerum. de pact. do. & l. debi-
tor. §. fin. ad leg. Falc. & l. si eum. de solutio. nisi ille, pro quo
pacta est, in eum casum fuerit stipulatus: ut l. cùm maritus.
§. fin. de pact. dota. tunc si ille stipulatus est excipiente condi-
tione actionem habet: vt l. quæ dotis. sol. mat. nisi fortè eũ-
dem hæredem mulier sciens vetuerit ipsum petere à viro: vt
l. 2. C. de iur. dot. & hæc eadem locum habere, quũ pater dat
dotem, & pactus est extraneo reddi, sicut superius dixi, vt l.
45 cum pater pro filia. C. de iure dot. † nisi fortè ille, qui sti-
pulatus est, sit infans: tunc non valet promissio: vt l. mulier
46 quæ. de verbo. oblig. † quòd si animo donandi ei permiserit
extraneum stipulari, potest mulier (si vult) mutare hoc, &
ille non poterit agere: vt l. cum pater. §. ijs qui. de leg. 2. quia
si donat, eam stipulari permisit, & in eum casum, qui morte
mulieris extitit, videtur mortis causa stipulatus, & ideo fidei
eius committi potest in eum casum: ut l. Seia. de do. præleg.
nam in tali casu mortis causa capitur: vt l. mortis causa. §. 2.
de don. causa mortis, nisi fortè ita donare voluerit causa mor-
47 tis, vt nullo casu reuocet: † nam tunc pariter habetur: & va-
let, sicut quæuis alia donatio inter viuos: vt l. vbi ita. ff. de do-
48 nat. causa mortis. † quod si adhibitus est extraneus: & pro
ipsa muliere stipularetur: & mandante muliere non donatio-
nis causa stipulatus est: & hæredibus mulieris tenebitur
actione mandati: vel vt sibi cedat actionem: vel liberet virum:
vt l. idemque. §. si cui. ff. manda. & ideo hoc casu bene potest
mutare mulier instrumentum dotale, vt l. mulier. §. fin. de iur.
dot. & l. cum quis decedens. §. nuptura. de leg. 3. Vnde si di-
uortio solutum sit matrimonium: ipsi mulieri solummodo
dotis actio competit. Si autem extraneus agit re integra, vel
reconciliatum sit matrimonium inter eos, actio illa inefficax
sit, donec matrimoniũ illud durat: vt l. si mulier. de iure dot.
& si mulier medio tempore sit stipulata dotem à marito: vt l.
cùm post. §. vsuras. de iure dot. nam super hoc agi inter eos
intelligitur: ut l. dotẽ. in princ. & l. quod si nemo. de iure dot.
& hoc locum habet, etiam si medio tempore alij mulier nu-
psit: & postea ad priorem virum redit: si prior maritus de do-
49 te restituenda non cauit, ut d. l. cùm post. † & in omnibus
prædictis: uel alijs omnibus, in quibus patri uel ipsi mulieri
competit actio de dote, ut dictum est: dos repetitur nulla ex-
ceptione obstan. propter mores mulieris: uel res amotas ab
vxore, uel donatas sibi à uiro propter liberos, aut impensas in
rebus dotalibus factis: ut l. vnic. §. maneat. & §. 3. C. de rei ux.
50 actio. † Sed si post solutum matrimonium mulier propter
dotem suam mariti bona possideat ea, quæ ex re mariti per-
cipit, in dotem sibi imputare debet: ut l. Titia. de soluti. &
hæc uera sunt, quum parens, uel mulier dotem dat.
51 † Nunc autem de extraneo prosequamur. Extraneũ au-
tem intelligo; omnem citra parentem per uirilem sexum a-
scendentem, & in potestate dotandam habẽtem: ut in l. vnic.
§. accedit. C. de rei uxo. act. & l. fi. §. similique modo. C. de iu-
52 re dot. † quum igitur extraneus dat pro muliere dotem: aut
de suo proprio: aut de eo, quod ad mulierem pertinet. si de
suo dat dotem: quicquid vult: pacisci uel stipulari, etiã igno-
rante muliere, potest: legem enim suæ rei dicit. Sed postquã
dederit, consensu mulieris pacisci debet: ut l. ob res. §. 1. ff. de
pact. dota. Vnde quum dat de suo dotem: aut stipulatus est:
aut pactus est eam sibi reddi, quando soluere matrimonium:
aut in vno tantum casu dotem sibi reddi stipulatus est: aut
53 pactus: aut nullo modo per se stipulatus est, aut pactus. † Si
stipulatus est quoquo modo soluatur matrimoniũ dotẽ sibi
reddi: tũc non habebit mulier actionem, sed ipse: ut l. licet. §.
54 1. de iur. dot. † Sinautem uxor dotem prædictam dederit, &
soluerit,

soluerit, tamen dotis actio ei, qui dedit marito, contra maritum competit: ut l. quoties. §. fin. solu. matr. & ipse maritus condicit uxori, quod dedit ei: quia indebitè ei soluit: ut l. qui
55 hominem. §. si gener. de solutionib. † & si morte mulieris soluatur matrimonium, committitur stipulatio tam ad dotem, quàm ad augmentum dotis: ut l. etiam. C. de iure dotium. Similiter, si matrimonium soluatur diuortio: ut l. cùm maritus. §. 1. de pact. dota. & licet redintegratum sit matrimoniũ: non tamen actio quæsita intercidit: ut l. in insulam. §. fi. solu. matr. nisi consentiente stipulatore, uel hærede: cuius iterum dos constituatur, uel matrimonium redintegretur: ut l. stipulatio de dote. de iure dot. & l. cùm maritus. §. 1. de pact.
56 do. † quod si non est stipulatus, sed tantùm pactus dotem sibi reddi, quum eam dat, pactum ualet: ut l. legem. C. de pact. & l. 1. C. de pac. conuen. & ex tali pacto datur actio præscriptis uerbis: ut l. auia. C. de iur. dot. Vnde in eo casu, quum extraneus dat dotem, & sibi reddi stipulatus est, aut pactus, ut dictum est: si maritus non ipsi extraneo, qui dotem dedit, sed uxori eam dedit, uel soluit: tamen extraneo, qui dotem dedit, tenebitur: ut l. quoties. sol. mat. §. 1. dabitur tamen sibi, ut credo, aduersus uxorem, tamen sibi (ut dixi) in genero mulieris, qui soluit: & ipsa ratum non habet: ut l. hominem. §. si gener. de solu. & hæc uera sunt, quum extraneus dotem dando stipulatus, uel pactus est sibi eam reddi, quo-
57 quo modo soluatur matrimonium. † Sed extraneus dotem dando pro muliere in uno tantùm casu stipulatus, uel pactus est sibi reddi, in aliis casibus, in quibus stipulatus, uel pactus non est, mulieri competit actio, ut l. fin. C. de iure dot. & l. si
58 cũ dotẽ. in prin. sol. mat. † Si aũt extraneus de suo ꝓprio dotem dando nullo modo per se stipulatus, aut pactus, & tunc ipsa mulier uidetur tacitè stipulata: & ipsi soli competit actio, ut d. §. accedit. de rei uxoriæ actio. & l. ex morte. in fin. C. de pact. dotal. & l. fi. C. de iu. do. tunc quando pro se non est stipulatus, uel pactus etiam ipsi mulieri est actio quæsita sine mandato ipsius mulieris paciscentis, siue illico, siue posteà tenetur ei actione mandati: ut maritum eius liberet, uel eum sibi, uel alium deleget, licet ipse sit qui dotem dederit, ut l. idemq; §. si tibi. ff. mandati. tunc enim credendum est breui manu ab extraneo per mulierem acceptum, & marito datũ: ut l. licet. §. 1. ff. de iur. dot. Quòd si sine mãdato mulieris postea iam ipsi actio quæsita est sibi dotem à uiro, aut stipulata est pro ipsa dotem, & potest per mulierem conueniri actione negotiorum gestorum, ut uirum liberet: ut l. ignoranter. ff. de negotiis gestis. uel ut sibi actionem reddat, ut l. si stipulatus. §. Chrysogonus. in fi. de uerb. oblig. Sed si sibi reddi stipulatus est pro se, quum iam ipsi mulieri actio quæsita sit: nihil
59 mulieri nocet. † Nam si quis stipuletur, quod mihi debetur, nisi ex uoluntate mea stipuletur, non aufert actionem mihi, ut l. Stichum. §. fi. de noua. & hoc similiter si maritus dotem ipsi extraneo soluerit sine consensu mulieris, non liberatur à muliere, sed condicere poterit ab extraneo, ut l. in summa. §. indebitum. de condictione indebiti. & l. inuito. C. de solut. &
60 l. soluendo. ff. de neg. gest. † Nam & si maritus patri mulieris, ea resistente, soluisset, eam condicere potest à patre, ut l. qui hominem. §. si gener. de solut. & hæc uera sunt, quum extraneus de suo proprio dat dotem pro muliere, ut suprà dictum est. Si uerò de eo, quod ad mulierem pertinet, extraneus pro muliere dotem dedit: aut debitor eius non erat, sed res, quæ propriè ipsius mulieris erant, pro ea in dotem dedit. si debitor ipsius ex mandato eius pro ea dotem dedit, aut dedit muliere mandante, uel ratum habente, aut sine mandato.
61 † Si muliere mandante dedit, & sibi stipulatus est reddi non donationis causa, non solùm mulieri, sed etiam hæredibus eius tenebitur. ut l. Seia. de dote prælegata. & poterit à muliere conueniri, ut uirum liberet, & eundem leget sibi, uel alicui alii, cui uoluerit, quamuis ipse sit debitor, qui dotem dederit, ut l. idemque. ff. manda. Idem dicendum est, si ratum habuis-
62 set, † quia mandato ratihabitio æquiparatur, ut l. nemo procu. de soluti. & l. licet. de iudi. & l. 1. §. deiecisse. de ui, & ui ar-
63 ma. & l. donatio. C. de donatio. inter uir. & vxo. † Si uerò sine mandato mulieris dotem patri eius dedit, nec ipsa posteà dotem ratam habuisset, supererit ei dotis repetitio, ut l. vxorem. §. pater. de leg. 3. Sed si agat aduersus eum non habens ratam donationẽ factam à marito, cui debebat, doli exceptione sum-
64 mouebit, ut l. si opera. ff. de do. excep. † intelligit. n. ipse debitor soluere ipsi mulieri, si creditori eius soluerit, vt l. solutũ. ff. de sol. l. soluendo. n. ipsa, licet inuita, & ignorante, liberat eã, ut l. soluere. ff. de solut. & l. soluendo. de neg. gest. Sed ipso soluẽte liberatur vxor, ut l. Stichum. §. fin. de nou. & cum eo soluẽte liberata sit mulier, actio neg. gest. competit, ut l. cùm pecuniam, de neg. gest. quæ vtrique datur, & efficit, ut negotiũ, quod utiliter gestum est, ratum habeatur, ut l. 2. & l. Pompo-
65 nius. & l. sed an ultro. de neg. gest. † Vnde cùm sit utrique actio, si ille extraneus gerens negotium mulieris (ut dictum est) ipsa ignorante, dotem à uiro stipulatus sit, iudicio neg. gest. ut uirum liberet, iure conuenitur. l. ignoranter. ff. de neg. gest. uel ut sibi actiones cedat, ut l. stipulatus. §. Chrisogonus. de verb. obli. & si egisset, similiter teneretur, ut l. 3. §. cum aliquis. C. de contrahen. & commi. stip. & l. 2. & l. si quis negotia. de neg. gest. & l. actio. in fin. ff. quæ in frau. credi. & l. qui
66 proprio. §. procurator ut in cæteris. ff. de procurat. † & si fortè pater certam pecuniam reliquisset filiæ, ut ei dotis nomine nupturæ daretur, & filius dotem stipularetur, si filius minus dederit, & dotem stipulatus est, poterit mulier superflua petere, &, sequuto diuortio, non solùm actione prædicta, sed etiã ex fideicommisso agere poterit, ut actio stipulatus sibi à fratre præstetur: quia nõ est verisimile patrẽ interponi in stipulatione uoluisse, ut filia post nuptias primas fieret indotata, & si posteà nubet, ad secundas nuptias cautio non extendatur, ut l. cum pater etiam certam. de leg. 2. & l. hæc conditio. de condi. & demonst. & l. Titio. §. fin. & ff. de pact. dot. l. inter socerum. §. fin. & non est præsumendum de suo extraneum dotare uoluisse: quia non compellitur reddere (ut dictum est)
67 † & nec ignorans, nec inuitus quisque donat, ut l. nec igno-
68 rans. C. de donatio. † quòd si extraneus res proprias ipsius mulieris pro ea dedit in dotem, & si reddi stipulatus, uel pactus est, si quidem mandante muliere, uel ratum habente hoc fecit, non nocebit mulieri hoc pactum inter alios factũ, vt C. res int. al. & dominium prædictum rerum sine facto mulieris, cuius erant, ad alios transferri non potest, ut l. id quod nostrum. de regu. iur. & licet dotem ratam habeat, tamen stipulationem, uel pactum, ut extraneo reddatur, non compellitur habere ratum: quia in hoc negotium mulieris nõ est utiliter gestum, ut l. sed an ultro. ff. de neg. gest. & quoniam ab ipso initio ipsi mulieri dos reddi debet, licet alius pro ea de-
69 derit: quia non interest ipsius, an alius dederit pro ea, ut l. vnic. §. 3. C. de rei vx. act. & stipulatio prædicta non obst. quia si quis stipuletur, quod mihi debetur sine uoluntate mea, nõ aufert mihi actionem, ut l. Stichum. §. fin. de noua. & meritò, quia stipulatio & pactum prædictum non nocet mulie-
70 ri, † quia si pater, uel extraneus quum de suo proprio dat per mulierem dotem, & pactum pro se non apponit, postea si uelit sine muliere pacisci, non potest, quia mulieri est dos quæsita, ut l. cum dos. & l. ob æs. §. 1. de pact. dot. & d. l. unic. §. accedit. C. de rei uxo. act. Vnde si ea ratione pater uel extraneus pacisci non potest, quum ab initio dos mulieris est, & ideo in omnibus prædictis casibus, quum dos ab ipsa muliere profecta sit, si post diuortium reconcilietur matrimonium non est consensus ipsius extranei requirendus, ut dos iterum constituatur, licet etiam permissu mulieris fuerit stipulatus, ut l. stipulatio de dote. ff. de iu. do. & si ea reddita sit sine muliere condicere potest, qui dedit, ut prædixi de pacto patris, ut l. qui hominem. §. si gener. de solut.

FINIS.

TRACTA-

TRACTATVS DE DOTE.

CONSTANTIO ROGERIO IVRECONSVLTO AVTHORE.

PROOEMII ARGVMENTVM.

Tractatus cur, & quomodo faciundi: dicendaque disponit.

SVMMARIVM.

1 Tractuum causa, & natura.
2 Tractatus de dote disposita partitio per capita.

CVM sæpius ipse considero, acutissimi le gum professores, eò magis, atq; magis hodiernis temporibus necessaria est Tra
1 ctatuum † dispositio propter varios scribentium Codices, in quibus singulorũ magistrorũ dicta vndiq; sunt dispersa, & plerunq; satis incongruè. Quò fit, vt præsenti tempestate ferè sit necessarium omia in unum conuocari pro plana omnium materiarum instructione: ne aliàs scribentium dicta ultrò citroq; multipharìam stabilita nos latere dignoscantur. Ideo post statutorum, contractuumque vetitorum, ac iurisiurandi Tractatus per me editos, vtile fore putaui circa hũc dotis Tractatum insiste re propter multa dotis singulatia præcepta, quæ in varijs Le-
2 cturarũ voluminibus noscuntur inserta. Et † circa hunc Tractatum incedam per uiginti inspectiones.

Primò quæram, quid sit dos.
Secundò, à quo constituatur dos.
Tertiò, qualiter constituatur inter uiuos.
Quartò, qualiter in testamento constitui possit: & de viribus legatæ dotis.
Quintò, an confessio dotis receptæ teneat, & obsit creditoribus præteritis, uel futuris, & ibi uidebimus profundam, & quotidianam materiam.
Sextò, quando constitutio dotis dicatur inofficiosa.
Septimò, an titulus dotis dicatur lucratiuus, uel onerosus.
Octauò, quæ sint priuilegia dotis.
Nonò, an priuilegia dotis sint accessibilia, uel transeant in vniuersalem, aut singularem successorem.
Decimò, quotuplex sit dos, & ibi uidebis de dote profectitia, & aduentia, & de differentia inter ipsas dotes.
Vndecimò, ad quem pertineat commodum, uel incommodum auctæ, uel diminutæ dotis.
Duodecimò, ad quem pertineat periculum euictionis eius.
Decimotertiò, in cuius bonis dicatur esse dos.
Decimoquartò, qualiter fiat dotis exactio.
Decimoquintò, quibus remedijs sit utendum aduersus nõ soluentes dotem.
Decimosextò, an nomine dotis possint licitè usuræ recipi.
Decimoseptimò, coram quo Iudice debeat exigi dos.
Decimooctauò, qualiter dos à patre profecta, ad eum redire debeat.
Decimononò, tractabimus aliquid de augumento dotis.
Vigesimò, & ultimò tractabimus de quibusdam statutis circa dotes disponentibus.

ARGVMENTVM.

Dotis definitioni Azonis, & Bartoli explicatæ veriorem subiicit.

SVMMARIVM.

1 Dotis definitio. & nu. 6 & 11. verior nu. 15.
2 Dotis constituendæ modi.
3 Definitionis verba quomodo accipienda. & nu. 13.
4 Datur, in definitione quid sonet. verius nu. 5.
7 Dos in definitione quomodo accipienda.
8 Dos vniuersalis: eiq; pretium non succedit. verius est numero 9. & 10.
12 Definitio quid.
14 Dos an sine onere esse possit.

CIRCA primum, uidelicet, quid sit dos. Breuiter
1 dicit Azo in Summa, de iure dotium. Quòd † dos est id, quod à muliere, uel eius patre marito, uel eius patri propter onera matrimonij datur, ut perpetuò penes eum sit.

Sed Bartolo hæc deffinitio non placet in rubr. ff. solu. mat.
2 quia, secundùm eum, etiam si nihil detur, uel tradatur, † dos tamen potest constitui, ut quando maritus debitor liberatur per acceptilationem gratia dotis constituendæ. l. promittendo. §. 1. ff. de iure dot. & l. licet. eo. ti. nisi dicas secũdùm Batt. ꝙ etiam tunc uidetur breui manu data d. l. licet. ad hoc etiam facit l. singularia cum ibi notatis. ff. si certum petatur. & hoc dictum Barto. reputo notabile: quia per hoc sentit, ꝙ uerba
3 † definitionis nedum debeant intelligi in casu uero, sed etiam in casu ficto, quod non credo uerum, ut statim dicam.
4 Item contra definitionem, dum dicit, seu † utitur uerbo, datur, arguit Bart. quia etsi non interueniat dominij translatio, constituitur dos per translationem à non domino factam. l. dotalem. §. secundo. ff. de fundo dotali. Sed ergo dico, quòd ille textus potius innuat contrarium. Licet ibi gloss. sentiat, quod dicit Barto. Sed excusando Azo. respondet Barto. quòd
5 uerbum, datur, † in definitione positum accipitur pro traditur, ut etiam accipitur in l. 1. in princ. supra depositi. & habetur per gloss. in l. non uidetur data. ff. de reg. iur. Et ex hac responsione dico ultra Doctores, ꝙ Barto. sentit, ꝙ uerba definitionis possint impropriari. quod etiam falsum est, ut infra dicam.

Vlterius contra præmissam definitionem Azonis insistit Barto. Nam dicit Azo, ꝙ illud, quod datur, est dos: quod est
6 falsum secundùm Bart. quia dos † est quoddam ius incorporale, sicut hæreditas, & his similia. l. quod dicitur. de impen. in reb. dotal. fact. ff. cum ibi notatis per glossam & Doctores.
7 Sed Ang. sustinendo Azo. dicit, quòd ibi sumitur dos † pro quodam iure uniuersali secundùm Azo. pro re ipsa data in dotem. & inspexit Azo communem usum loquendi: quia cõsueuit illud, quod datur, dos dici, prout etiam accipitur in l. dedit dotem. ff. de collatione bonorum.

Et ex hoc dicto Angeli colligo signanter, quòd nedum uerba aliarum dispositionum possunt interpretari secundùm communem usum loquendi. l. ꝙ si uolit. § quia assidua. ff. de ædil. edic. Sed etiam uerba definitionis: qđ non credo uerum.
8 Et ꝙ dos sit quid uniuersale, † probat ipse Barto. alijs argumẽtis, quæ tradidit ipse in rubr. ff. soluto matri. quæ hic breuita-
9 tis causa omitto. Et maximè † mouetur: quia in singularibus pretium non succedit loco rei: ut not. l. mater. C. de rei uen. & in l. si rem, & pretium. de pet. hære. & tamen in dote pretiũ succedit loco rei. l. res, quæ ex dotali. ff. de iu. dot. Melius diceret, meo iudicio, si diceret per illum text. ꝙ econtrario res succedit loco pretij.

Sed respondet Ang. sustinendo Azo. ꝙ speciale est fauore dotis, ut pretium succedat loco rei, sicut & sunt multa specialia, de quibus in l. 1. ff. sol. mat.
10 Ego dico, † ꝙ in dote pretium non succedit loco rei, nec econtrario, ut est casus expressus in l. ex pecunia. C. de iur. dot. nec ob. d. l. res quæ. per quam mouetur Bart. quia debet intelligi, quando hoc fuit actum ab uxore & uiro secundùm glos. & eundem Bar. & Bal. in d. l. ex pecunia. & sic hoc facit potius contra Bar.

Bartolus tamen reprehensa definitione Azo. ut supra, de-
11 finit hoc modo. Dos † est ius quoddam, in se continens, quod à muliere, uel eius patre, marito, uel eius patri traditum est, uel pro tradito habitum, propter onera matrimonij sustinenda. Et subijcit, ꝙ prædicta sunt multum utilia in practica: quia admittetur libellus uniuersalis, seu generalis, sicut in petitione

ne hæreditatis, & similibus: & fructus interim percepti eadem
actione de dote, nedum officio Iudicis petuntur, ex quo au-
gent l. si marito. §. fin. ff. sol. mat. Hæc definitio Barto. placet
Imo. per illam l. si marito. §. fin. & per d. l. quod dicitur.

Ego uerò dico, quòd nec definitio Azo. nec definitio Bar.
possunt procedere.

Primò dico, ꝙ Azo. definitio est falsissima: quia, secundũ
eum, sequeretur, ꝙ uerba definitionis paterentur interpreta-
tionem ultra propriam significationem. Item & ꝙ possent
intelligi in casu ficto. Item & secundùm consuetudinem lo-
quẽdi: quæ omnia sunt falsa. Probo: quia ex definitione su-
mitur propria significatio uocabuli. l. 1. ff. de testamen. l. 1. ff.
de tutelis. institu. de obliga. in princip. per quæ iura ita dicit
Barto. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & dixi latè in trac.
statutorum. in titu. de declaratione & exposit. §. 1. uersicu. sed
quæro pro declaratione. & probo etiam, quia secundùm Ca-
12 tholicon, † Definitio nihil aliud est, quàm terminus iustè de-
monstrans quid esse. & nota uerbum, iustè. Cæterum, si ver-
ba definitionis possent intelligi impropriè, iam non sequere-
tur necessário, ꝙ ex ipsa definitione oriatur proprietas voca-
buli. Et de hac eadem ratione dico etiam, ꝙ uerba definitio-
nis non possunt intelligi in casu ficto, sed tantũ in verò: quia
omnis fictio denotat improprietatem, casus est notandus in
l. in lege Cornelia. ibi, licet minus propriè. ff. de testamentis.
& ibi Bald.

Similiter dico, ꝙ verba definitionis non possunt interpre-
13 tari † secundùm consuetudinem loquendi: quia ex quo lex
per suam definitionẽ quærit proprietatem dispositionis, seu
vocabulorum, certè oportet uerba propriè intelligi, non au-
tem secundùm vsum loquendi. l. item prætor. in princip. ff. de
suis & leg. hære. & hæc quantùm ad definitionem Azonis di-
cta sufficiant.

Circa definitionem autem Barto. dico etiam illam non es-
se bonam, inquantum in ea dicitur, propter onera matrimo-
14 nij supportanda: quia aliquando potest esse dos, † quæ non
supportabit onus alendi mulierem ex pacto apposito. l. 4. in
fin. ff. de pact. dota. & l. fin. ff. de doli excep. & istud est ex mẽ-
te Ange. in d. rub. sol. mat. Sed Imo. sustinendo Barto. respõ-
det, ꝙ etiam potest dici dos seruire oneribus matrimonij: quia
etiam ultra alimenta ad onus matrimonij spectat habere ve-
stes pretiosas, & ornamenta, ac iocalia, vt experientia docet.
Sed attende, quia Imo. nõ bene ponderauit illũ text. quia su-
per omnibus istis oneribus supportandis per mulierem ex-
tra dotem potest apponi pactum, ut est tex. expressus in d. l.
4. in fin. ibi. & vniuersa onera sua expedire. Verum fortè hu-
ius timore ipse Imo. aliter sustinet definitionem Bar. & etiam
Azo. quãtùm ad illa uerba, propter onera matrimonij. quasi
inspexerit communiter accidentia. Sed ego dico, ꝙ ista respõ-
sio non satisfacit: quia omnis definitio debet posse in omni
casu suo cõuerti cum suo definito: & ob hoc dicitur pericu-
losa. l. omnis definitio. de reg. iur. ff. Sed attenta prædicta de-
finitione, nõ diceretur dos, nisi supportarentur onera matri-
monij, quod est falsum dicta l. 4. ergo &c.

Item, si à communiter accidentibus tueretur, nulla ferè
reperiretur periculosa definitio contra l. omnis definitio. su-
pra alleg.

Vnde ergo postremò sic definirem. Dos est ius quoddam
15 in se † continens, quod à muliere vel eius patre marito, vel
eius patri traditum est, vel pro tradito habitum propter ma-
trimonium. Nam dos non est sine matrimonio. l. 3. de iur.
dotium. ideo dico propter matrimonium: non autem debet
dicere propter onera matrimonij, per argumen. supra facta.

ARGVMENTVM.

Dos à quibus, quove iure danda, an non: & de pactis illi adiectis edisserit.

SVMMARIVM.

1 *Dotem variè, & à parentibus necessariò constitui. Restringe numero 4.*
2 *Dos a matre non danda. id tamen restringi.*
3 *Soror quatenus dotanda.*
5 *Dos alimentis an potior, an vice versa.*
6 *Dos ex quibus bonis constituenda.*
7 *Dos quando iterum constituenda.*
8 *Dotantem fratrem ex communibus bonis dotare verius est, & num. 10. id restringi num. 11.*
9 *L. fin. de pet. hare. ff. explicari. & num. 13. Restringi nu. 14.*
12 *Dotis partem ex communi solutam à fratre peti.*
15 *Tutores dotare cogendi.*
16 *Dotare nec filium, nec patruum cogi.*
17 *Pater qui, quove iure ad dotandum cogendus.*
18 *Pacta doti apposita cuius ope actionem pariant, an non.*
19 *L. postrema. de dot. promis. enucleata.*
20 *§. Accedit. de rei vxo. act. explicitus.*
21 *Pactum non vestiri quin accipiendum.*
22 *Nubens absque parentum consensu dotanda ne sit, & quando verius num. 23.*

DOTIVM CONSTITVTORES.

SECVNDO iuxta ordinem supra dictum vidẽ-
dum est, per quem constituatur dos.
1 Et sciendum est, quòd † aliquando constituitur
ex voluntate, aliquando ex necessitate. Voluntariè
constituitur à quacunq; muliere nomine suo, uel ab alio eius
nomine. l. promittendo. primo responso. de iure dotium. ff.
Ex necessitate autẽ constituitur à patre, auo, uel proauo pa-
terno. C. de dot. promissione. l. dedit. ff. de collatione bono-
rum. l. & ideo. §. fin. de in rem uerso. ff. Nam auus paternus
ita tenetur ad id, sicut pater, Barto. & Baldus d. l. fina. per il-
lum textũ ibi. pro sua progenie, quæ sunt uerba generalia ad
omnes descendẽtes. Bal. & gl. in l. si uerò pater. de in rẽ uerso.

Attende tamen, quia filiam naturalem tãtùm, uel bastar-
dam non tenetur pater dotare. l. uxorem. §. pater. el 2. & ibi
glo. & Barto. ff. de leg. 3. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. poss.
contratabulas.

Sed attende, quia dico, ꝙ ibi non probatur de necessitate.
2 Sed quæro, quid de matre? dic, † quòd non tenetur do-
tare. l. mater. C. de iure dotium. Quod signanter limita secũ-
dùm Iacobum de Arena, & Ioannem Fabri in d. l. mater. nisi
pater esse inops, & mater diues: quia tunc teneretur, allegat
legem penu. ff. de lib. agnoscen. Idem uidentur firmasse Ang.
& Imo. post Bal. in l. Paulus. §. à filia. ff. ad Trebellianũ. Pos-
set tamen ille textus intelligi pro & contra.

Vltra hæc allego ego ad hoc bonum tex. cum sua glo. in l.
cùm plures. §. pen. ff. de admi. tu. vbi patet, ꝙ licet regulariter
3 frater † non teneatur dotare sororem: tamen si soror vtrinq;
coniuncta esset inops, teneretur eam dotare. & ibi etiam hoc
firmat Barto. Ergo à fortiori ratione idem dicam in matre, vt
filiam inopem teneatur dotare. Contra tamen facit illa l. ma-
ter. & ibi lex specialiter expressa.

Sed quæro, an si filia habeat bona aduentitia, teneatur pa-
ter eam dotare. Sol. Dico, quòd sic: vt est casus in l. fin. C. de
dot. promis. Ex quo infero, ꝙ licet filiam diuitem non tenea-
4 tur † pater alimentare, sicut quando sibi sufficit ad honestum
victum. l. si quis à liberis. §. si filius. ff. de lib. agn. tamen eam
cogitur dotare secundùm Pet. & Bald. in d. l. fin. ubi est ca-
sus, & suam relinquere legitimam.

Secundò concludo, ꝙ potior est causa dotis, & legitimæ,
quàm causa alimentorum: quod nota contra eos, qui dicunt
5 dotem † succedere loco alimentorum.

Sed tunc arguo, ꝙ imò causa alimentorum sit prior: quia
licet pater non teneatur filiam bastardam dotare, vt supra di-
xi, tenetur tamen eam alimentare. l. licet. C. de natur. lib.

Solutio. Non potest aliud dici, nisi ꝙ in filia bastarda fa-
uorabilior est causa alimentorum, quàm dotis, licet in filia
naturali & legitima totum contrarium sit, ut supra dixi.

Attende tamẽ, quia de iure canonico, sicut spurij sunt alẽ-
di, eodem modo spuria dotanda secundùm Bart. & Imo. in l.
Mæuium. §. duobus. de lega. 2. vnde dic, ut ibi plenius dixi. Et
per supradicta patet, non esse semper uerum id, quod dicit
Bar. in l. fin. C. de his quib. ut indig. qui æquiparat dotem &
alimenta. Et nota etiam hoc ad id quod dicam in §. 8. uersic.
6 quintò est priuilegiata. Et quia supra dixi † ꝙ pater tenetur
dotare etiam diuitem: idcirco eam dotando simpliciter vide-
tur eam dotasse de proprio patrimonio, non autem de patri-
monio filiæ. Et idem si expressisset, ꝙ de patrimonio filiæ do-
tabat eam, uel de proprio, & filiæ simul: quia etiam tunc (si
facultas patiuntur) intelligitur de proprio dotasse. Secus si
esset inops, ut d. l. fin. de quo dic, ut ibi. Sed quid si pater se-
mel dotauit eam, sed dos est consumpta sine culpa mulieris,
ita, vt

ita, ut ab hæredibus mariti non possit exigi: an tenebitur pater denuò assignare dotem secundo uiro? Ang. Aret. in §. fuerat. insti. de act. tangit, & tenet ꝙ sic, per §. quia uerò. in auth. de æqual. dot. & per auth. sed quamuis. C. de rei vxo. act. ubi
7 et Doct. secundùm eum & maximè Cy. dicunt,† ꝙ nedū ipse pater, sed etiam eius hæredes tenebuntur eā iterum dotare: quia istud onus respicit eius patrimoniū. Quod menti teneas.

Sed attende, quia ista iura alle. procedunt, quando dos semel soluta ad patrem redijt, quia tunc iterum tenetur dotare sine diminutione, ut dictis iuribus. Sed quando fuit consumpta apud virum (prout loquitur Ang. Are.) an teneatur dotare, non dicitur ibi. Sed ego do tibi glo. ꝙ tunc iterum tenetur dotare, in l. 2. §. ꝙ si in patris. ff. sol. mat. uidelicet gl. 2. & minor, ꝙ Docto. ibi illam non notent ad hoc: nam quæritur, quare inductum sit, ꝙ actio de dote sit communis patri & filiæ: & respondet, ꝙ hoc est, ut filia habens integram actionem petat eam, & perdat: & sic sæpius cogatur eam dotare. Si ergo vult, ꝙ tunc pater iterū eam dotare teneatur: multò fortius ergo si per maritum fuisset consumpta. Et innuit glo (qđ plus est) quòd etiam si esset consumpta per ipsam filiam, adhuc pater tenetur dotare, quod tamen non credo uerum: sed intelligo, quando esset deperdita aliquo casu fortuito, sine culpa ipsius: & idem si culpa mariti, ut supra dixi.
8 Sed quæro, pone † ꝙ frater habens bona communia pro indiuiso cum sorore sua, prout sæpe accidit, eam dotauit de bonis communibus, an fecisse uideatur animo donandi quantum ad partem suam? Reperio, quòd Io. Fab. in d. l. fi. tenet ꝙ non: sed potius animo repetendi. Idem tenet Bal. ibidem. Et pro hac parte adduco, vltra eos, fortè bonum tex. in l. fi. ff.
9 de pe. hære. ubi est tex. sing. † ꝙ si pater in honorem uel dignitatem filij, puta in militia, uel doctoratu, uel pro studio ipsius faciat sumptus: uidetur fecisse animo repetendi: quando filius habebat aliunde bona aduentitia, puta materna, uel aliū de profecta, quæ pater possidebat. Et hoc ibi firmant Barto. Bald. & Ang. Ergo si pater, qui præsumitur magis diligere filium, quàm frater sororem, præsumitur tunc fecisse animo repetēdi, multò magis frater dotans sororē de cōibus bonis.

Attende tamen: quia Cy. & Mart. de Fano, ut refert Salic. & etiam ipse sequitur, tenent contrarium per l. unicam. §. accedit. C. de rei vxo. act. vbi extraneus dans dotem simpliciter, & non stipulans sibi reddi, uidetur donasse. Sed certum est quò ad casum nostrum, ꝙ frater censetur extraneus, ut in eadem l. §. extraneus. Ergo uidebitur donasse.
10 Quid dicendum? Breuiter credo,† primam partem esse ueram, per arg. quod feci de l. fi. & pro hac parte do tibi gl. in d. l. fina. C. de dotis promiss. quæ vult, ꝙ in dubio extraneus intelligatur dotasse animo repetendi, quando mulier est locuples, quasi fecerit tanquam negociorum gestor.
11 Ex quo infero,† ꝙ si non esset negotiorum gestor, nec debitor, tunc non tenetur dotare ratione officij, nec ratione debiti: tunc enim intelligitur donare. Et ita Bal. intellexit contrarium in d. l. fi. per hoc inferens, ꝙ cum fratres, qui dotant sorores in eadem familia existentes gerant negocia sororum, curam & solicitudinem, intelliguntur dotare animo repetendi etiam de patrimonio mulierum, considerato exitu.

Vlterius quæro de quæstione quotidiana. Pone, ꝙ frater ha
12 bens filiam eam dotauit, sciente † fratre, de cōibus, an in dubio frater uideatur consentire animo donandi, ita, ut non possit postea in diuisione illud petere. Pau. Cast. consuluit, ꝙ sic. per l. cum is. §. mulier. de cond. inde. iuncta l. unica. §. accedit. C. de rei vx. act. Sed ego allego meliorem tex. ad hoc, quē tene menti in l. seruus communis. ff. de dōn. inter vir. & vxo. & facit optimè l. creditor. ff. mandati. & hoc reperio determinasse Io. Fab. in d. l. fi. C. de dot. promis. Secus tamen si frater stetisset in finibus simplicis promissionis, quia tunc uidetur promisisse de bonis suis. Sed unum est, quod reddit me magnopere dubitantē circa prædictā decisionē, quia si pater, qui exercet actū facti, expendēdo pro filio, uidetur habere animū repetēdi, ut in l. fi. de peti. hær. quātò fortius debemus di-
13 cere,† ꝙ frater tacendo & non exercendo actū facti, hoc uideatur facere animo repetēdi. Nisi dicas, ꝙ frater dotat de re communi. Et id quod dixi per l. fi. de petit. hæred. procedit, qn̄
14 pater fecit sumptum ex suo proprio,† unde fortè non procederet illa l. fi. ubi pater fecisset sumptū illū de re filij & filiæ. Cogita tn̄, quia nescio reperire bonā ratonē differentiæ. Et uide Pet. de Vbaldis in suo Tract. societatis, in 6. parte. in 9. & 10. q. in quibus tangit, an socius omnium bonorum possit dotare de communibus bonis; & an si frater dotet filiam fratris, uel ambo, frater an possit repetere. Vnum tamen teneo pro certo, ꝙ si frater ex communibus bonis emeret vxori iocalia, uestes festiuas, & similia, tunc frater tacens, non uideretur cōsentire animo donandi: quia nec ipse tunc maritus uidetur donare l. si ut certò. §. interdum. ff. commodati.
15 Quæro,† an sint alii, qui teneantur ex necessitate dotare? Dic ꝙ sic, uidelicet tutores & curatores, qui tenentur dotare pro dignitate natalium, & secundùm metam facultatum. unde si ultra facultates aliquid est promissum, non tenet ipso iure promissio. l. quæro. & l. siue generalis. ff. de iure dot. Ideo in legato dotis oportet considerare dignitatem, ac facultates, & numerum liberorum. l. si filiæ pater. ff. de leg. 3. quod refert ibi Bar. ad statuta Italiæ. dicam infra eo. §. fi.

Sed quæro, an filius teneatur dotare matrem suam? Ang.
16 in l. 1. ff. sol. matr. tenet † ꝙ non: quia malè contentantur filij, quando mater transit ad secunda uota: & anima patris contristatur. §. soluto. in authen. de nuptiis. collatione quarta. §. Gregoriana. in auth. de non eligen. secun. nuben. Subiicit Angelus ubi supra: ꝙ nec patruus cogitur dotare neptem. Nec obstat l. & nihil interesse. ff. de in rem uerso. quia loquitur de nepte, hoc est, de filia filij.

Addo, ꝙ ita debeat intelligi: quia propriè illa dicitur neptis, non autem filia fratris. l. Iureconsultus. §. illud notandū. & §. pronepos. ff. de gradibus consang. & est glo. in Clem. 1. extra de baptismo. Nisi ex loquendi consuetudine habeatur. c. tua. & ibi Panor. extra de consanguinita. & affinita.
17 Quæro,† quo iure pater teneatur filiam in potestate, uel emancipatam dotare iuxta legem fina. C. de dot. promis. Dic breuiter, ꝙ non iure alicuius obligationis, sed per officium iudicis. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & firmat Bar. in l. obligamur. ff. de act. & obliga. & sequuntur Docto. ut refert Salycetus in d. l. fi. licet glo. aliter senserit in d. l. obligamur. & dicit Bald. singulariter in d. l. 1. ff. solu. matri. quòd pro dote constituenda potest pater incarcerari per Prætorem: quia iste carcer est iustus, & necessarius. Et licet officio Iudicis teneatur dotare, non tamen promittere ita, quòd promissionem dotis non dicitur fecisse ex necessitate secundùm Ang. in l. in traditionibus. ff. de pactis. & allegat pro casu l. si cùm dotem in princip. ff. solu. matri. licet ibi gloss. secundùm eum dicat contrarium. Allegat ibi pro casu expresso. l. tale pactum. §. fin. de pactis. ff. Et dico, quòd gloss. ibi hoc firmat subtiliter.

Or, Domini, istud est magni effectus: quia ex hoc infert Ang. ubi supra, quòd cùm pacta apposita iuxta traditionem, uel promissionem, quam quis tenetur facere ex necessitate non uestiatur ab ipsa traditione, uel promissione, ut est glo. singu. not. & ibi Barto. & Ang. in d. l. in traditionibus. & dixi plenè in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerbo. oblig. Secus in promissione, uel traditione uoluntaria. Ideo pactum ap-
18 positum iuxta promissionem à patre factam, nōn † uestietur, quasi non fiat ex necessitate. Secus si apponeretur in traditione: quia illud pater tenetur facere ex necessitate, & ista est communis ratio ad l. mater. C. de iur. dot. quam ibi firmant glo. & Bal. & sententia communis. Tene menti præmissa, ex quibus singulariter infero, quòd nedum pactum nudum appositum iuxta traditionem, uel promissionem, quam quis ex necessitate præambulæ obligationis tenetur facere, remanet in sua nuditate, & non producit actionem, sed etiam si apponatur traditioni, seu promissioni, quæ fit per officium Iudicis, quod non credo uerum. Primum, quia per officium Iudicis nullam præsupponit obligationem. l. qui per collusionem. in fin. ff. de actio. empt. Ergo non potest dici appositum promissioni, uel traditioni, quæ fit ex necessitate obligationis præambulæ. Nec sumus in terminis eorum, quæ not. in d. l. in traditionibus. & pro casu in contrarium do tibi text. in d. l. fin. C. de dot. promis. iuncta l. unica. §. acce-
19 dit. C. de rei ux. act. Ecce in d. l. fina. † quod pater tenetur etiam filiam emancipatam dotare. intellige officio Iudicis, ut supra dixi. Ergo secundùm præmissa paciscendo ex nudo pacto non appropriaret sibi actionem de dote, quasi pactum fit appositum dispositioni, quæ fit ex necessitate, quod contra d. §. accedit. iuncto §. extraneum. in ea l. Ecce, ut intelligas, in d. §. accedit. dicitur, extraneum dantem dotem sibi posse actionem appropriare stipulatione, uel pacto. Nota uerbum, pacto.
20 Subiicit postea Imperator in d. §. extraneum. † quòd intelligit omnem extraneum, qui personam dotandam non habet

in potestate. Ergo & pater, qui filiam emancipatam non habet in potestate. Vnde coniungendo tria ista iura, habes ibi contra præmissam decisionem Doctorum.

Concludo ergo tria contra Doctores.

Primò, quòd pactum appositum in traditione dotis, etiam per patrem, qui habet filiam in potestate, uestitur. Nec ob. d. l. auia. quia ratio præmissa Doctorum non est ratio illius legis. & ista sit secunda conclusio. Sed dic de ratione illius legis, ut per Imol. in l. si cùm dotem. ff. sol. mat. &, ut dixi in rep. l. si itaq;. §. ea lege. de uerb. obliga.

21 Tertiò concludo, quòd illud, quod dicitur pactum † appositum iuxta dispositionem, quæ fit ex necessitate, non uestitur, procedit, si fiat ex necessitate præambulæ obligationis: secus, si fiat per officium Iudicis.

22 Sed quæro de pulchra q. quæ sæpe accidit. Pone, † quòd filia nupsit authoritate propria, an pater teneatur ei constituere dotem? Barto. tenet quòd non in l. obligamur. ff. de actio. & oblig. quasi tunc cesset ratio, propter quam cogitur eam dotare, quæ est, ut reperiat maritum.

Subijcit tamen, quòd si filia nubens propria authoritate, quòd promisisset dotem, quia pater non maritabat eam, pater tenetur dotare. Et reperio quòd hanc opi. Bar. sequitur Pano. in c. 1. extra de adult. & in c. cum causa. de raptori. Alij tenent indistinctè, quòd pater teneatur eam dotare: licet sit maritata propria authoritate: quia nec tunc cessat causa, propter quam obligatur pater dotare: quia etiam ad hoc tenetur, ut ex dote sustineantur onera matrimonij. casus est in l. assiduis. §. exceptis. C. qui pot. in pig. hab. Et uolunt Bart. & communiter Doct. in l. nupta. ff. sol. mat. Et hanc opin. sequitur Saly. in l. vnica. §. 1. C. de rei vxo. act. ut refert Ang. Are. in §. fuerat. instit. de act. Pro hoc etiam adducit ipse casum gl. in d. l. obligamur. quæ uult, ꝙ pater omnino teneatur dotare filiam: licet sit nupta: quam gloss. secundùm eum, sequuntur Iaco. de Arena, Bald. Ang. & Imol. in l. mulier. §. pen. ff. ad Treb. Et hanc opi. etiam firmat Imol. in l. 1. ff. sol. mat.

Sed attende, quia illa gloss. non loquitur, quando nupsit propria authoritate, sed potius quando pater eam nuptui collocauit non aliter constituendo dotem. Quo casu vult, ꝙ teneatur constituere: licet adhuc Barto. tenuit hoc casu ibi contrarium. Quid dicendum? Breuiter in iudicando & dispu tando tenerem contra Barto.

Primò, per rationem præmissam.

23 Secundò, per authoritatem glo. quæ contra † Barto. in pro prijs terminis decidit in c. fin. 32. q. 2. dicens, ꝙ etsi nupsit propria authoritate, pater tenebitur dotare. Vel cogitabam concordare opinionem hoc modo. Quia aut nupsit alicui suo genere, uel moribus indigno, ita ut patri eius pudori esset: & tunc dico, ꝙ non tenetur dotare. ita dicit glo. sing. not. & in c. de rapto. 36. q. 1. sequuntur Archid. & Pano. in ca. 2. extra de despon. impub. ad quod allego tex. opti. in l. 3. §. si emancipatur. ff. de bon. poss. contra tab. & hoc casu procedat opin. Barto. Aut secundo loco non nupsit indigno: & tunc procedat alia opin. & ita etiam concordaui dictam opin. in d. l. 1. ff. sol. matri. Sequitur §. tertius.

ARGVMENTVM.

Constituendę dotis genera, & species, tacitasq; conditiones, ac effectus scribit.

SVMMARIVM.

1 *Nuptias secundas eadem, qua priores, dote contrahi, restringit.*
3 *Doti indicta patrimonium totum quatenus, an non dandum.*
3 *Dotis expressæ constituendæ modi.*
4 *Doti extraneum adiici quatenus verum.*
5 *Dotem a duobus stipulari non posse.*
6 *Dotium conditio, eaq; remissibilis.*
7 *Dotis dies quando incipiat, idq; extendi, nu. 8.*
10 *Mortis causa constituendæ dotis modi.*
11 *Dotis alienationem ex eius æstimatione permitti, aut vetari.*

TERTIO per ordinem videndum est, qualiter constituatur dos inter uiuos? & dico, quòd potest constitui tacitè, & expresse.

1 Videamus ergo qualiter tacitè, constituatur. † Pone, quòd mulier dedit in dotem mille primo uiro: postea nupsit secundo uiro sine expressione quantitatis dotis, an in dubio uideatur in dotem dedisse secundo uiro quod priori dederat? Ang. Are. in §. fuerat. insti. de act. dicit, quòd sic: ut est casus, secundum eum, in l. pe. §. ux. & ibi Barto. & Doct. ff. sol. ma. & in l. diuus. ff. de iure do.

Subijcit, quod Barto. in quadam disputatione, quæ incipit, Quædam mulier habens amplum patrimonium. uersic. In nomine Domini amen. limitat hoc uerum, si ex priore matrimonio non remanserunt filii: Alias secus per l. hac edictali. in prin. & ibi glo. & Doct. C. de sec. nup. & C. de dona. ante nup. l. si constante. §. pen.

Ego circa præmissa dubito: quia illa l. diuus, & etiam ille §. uxor. loquuntur, quando facto diuortio cum uiro, illi iterū nupsit. Quo casu nimirum, si inter easdem personas uideatur tacitè eadem dos constituta, argu. opt. in l. item quæritur. §. qui impleto. ff. locati. Sed ex hoc non sequitur, quòd idem sit in diuersorum personis: quia non est eadem ratio, ut probatur in d. §. qui impleto.

2 Sed quæro, † mulier habens bonum patrimonium simpliciter contraxit matrimonium cum Titio, an in dubio uideatur constituisse dotem sibi tacitè in toto illo patrimonio. gloss. in l. mulier bona. ff. de iure dot. determinat, quòd sic, post Aristotel. quem allegat, & eam notat ibi Barto.

Subiicit idem Barto. hoc se disputasse in disputatione, de qua supra feci mentionem post Aret. & ibi concludit, ut refert idem Ange. Aret. quòd propter solutum matrimonium non sequitur præsumptio constitutionis dotis. l. fina. C. de repud. §. si quis. in authen. de nuptiis. nisi postea mulier patiatur, quòd maritus utatur dotis bonis, & de eis disponat tanquam de bonis dotalibus, iuxta tradita per Bartol. in l. quæ dotis. ff. solu. matr. Circa quod puto esse aduertendum propter l. fin. cum sua glo. C. de pact. cōuen. tam super dote &c. Tunc posset uti rebus suis, tanquam procurator tacitè constitutus ex traditione iurium, ut ibi.

Item aduerte, quia si ista mulier esset minor 25. annis, tunc absque dubio non uidetur tacitè bona sua immobilia dedisse in dotem: quia illa etiam expresè dare non posset in dotem, sine Iudicis decreto. l. lex, quæ tutores. C. de administra. tuto. & glo. & Barto. Saly. & Docto. in l. 1. C. si aduersus dotem. & habetur in l. Titia. ff. de iure dot. Quod bene nota. Et tunc etiam aduertendum diligenter, quando est minor: quia si constitueret magnam dotem uiro indigno tali dote, posset petere restitutionem in integrum. d. l. 1. nisi casus, ꝙ aduersus dotem immoderatam potest mulier petere restitutionem, & nedum ipsa, sed eius hæres, ut ibi est expressum, & ibi Barto. & Doct. Et est etiam gloss. in l. nulla. C. de iure dot. Quinimò etiam quando mulieri maiori succurritur, ut statim dicam.

Viso ergo membro primo, qualiter dos tacitè constituatur,

3 † Videamus, qualiter expresè. Et hic aduerte, quia dico, ꝙ potest expresè multipliciter constitui dos, uidelicet, per stipulationem.

Item simplici pollicitatione, seu pacto, mortis causa, acceptilatione, debiti remissione, debitorum delegatione.

Stipulatione autem dubium non est dotem cōstitui posse, intantum, ut etiam si nō interuenerit stipulatio, fingatur hodie interuenisse. C. de rei uxor. act. l. unica. circa prin.

Item potest constitui etiam simplici pollicitatione, & pacto nudo. Quo casu, licet de iure ciuili non detur regulariter actio, tamen speciale est in dote, ut ex eo agi possit. l. ad exactionem. C. de iu. dot.

4 Et attende, † quia in constitutione dotis potest adiici persona extranei: ut si mulier promittat tibi marito mille nomine dotis, aut Titio. Quo casu uidetur adiectus ad solutionem tantùm, non ad actionem sibi quærendam. l. si mulier ita dotem. ff. de iur. dot.

5 Adde, ꝙ causa dotis intantum respicit solius † mariti personam, ut in constitutione dotis non possint duo rei stipulandi constitui. casus est in l. si id quod. & ibi notat.

Item animaduerte: quia in conſtitutione dotis ſemper ineſt tacita conditio, ſi nuptiæ, ſeu matrimonium ſequatur.l. ſtipulatione.ff. de iure dotium.& in l. plerunque.§. ſi ante. eod. tit. & ideo, ſi remittantur nuptiæ, euaneſcit ſtipulatio,
6 † intantum, ut etiam ſi poſtea eidem nupſerit, non conualeſcat ſtipulatio.l.licet.ff. de iure dotium. facit l.inter ſtipulantem.§.ſacram.cum ibi not.ff.de uerbo.obliga.& quia ineſt ta-
7 cita conditio, de qua ſuprà, ſequitur † ꝙ ſi mulier promiſerit centum pro dote in anno proximo, non incipiet annus à die promiſſionis, ſed à die nuptiarum. caſus eſt nota. in l.tali pacto. in princip.ff.de iure dotium. per quem tex.uoluit Bald.
8 quòd † ſi uendo tibi rem cum pacto, ꝙ ſoluas pretium intra quos menſes, non incipiunt currere iſti duo menſes, niſi poſt traditionem rei venditæ.

Ego valde dubito, ſi in uenditione nulla tacita ſubintelligatur conditio: imò eſt pura, niſi aliud dicatur.

Ergo à tempore ipſius contractus debet currere tempus ſolutionis pretij: quod etiam probo: quia & ipſe emptor poteſt petere fructus perceptos à tempore uenditionis, ſoluẽdo quoque ipſe vſuras pretij non ſoluti.l. curabit. cum ſua gloſſ. C. de actionibus empti.l. Iulianus.§.ex uendito.ubi etiam gloſſ. & Bart.ff.de actio.empti.

Ergo, ſi ab eo tempore fruitur commodo pretij, æquum eſt ab eo tempore currere tempus termini ſtabili ad ſolutionem pretij.

Cogita, & attende etiam: quia iſta tacita conditio intelligitur de primo matrimonio, de quo uidetur cogitatum.l. dotis promiſſio.ff.de iure dotiũ.l.boues.§.hoc ſermone. ff.de rer. & uerb.ſignifi.l.inter ſocerum.§.fi.ff.de pact. dotal.facit l.fideicommiſſa.§.ſic ff.de leg.3.

9 Sed uideamus nunc, † qualiter mortis cauſa conſtituatur dos? & dic, ꝙ pater mulieris, uel extraneus mortis ſuæ cauſa poteſt promittere dotem: quia poteſt accidere, quòd morietur promiſſor, conſtante matrimonio.l. ſi pater mulieris. ff. de iure dotium. Sed mulier ipſa mortis ſuæ cauſa non poteſt
10 promittere † dotem, ut ibidem quia dos illa oneribus matrimonii non poteſt ſeruire: ideo non poteſt promittere dotem, cùm morietur. Sed ea ſimpliciter conſtituta poteſt paciſci, ne, ea uiuente, petatur. caſus eſt in l. Iulianus ſcribit. ff. de iu. dot.

Traditione autem conſtituitur dos, ſiue res tradatur ipſi marito, uel alii eius nomine: dum tamen maritus poſteà ratũ habeat: alioquin periculum eſſet mulieris, & ipſa poſſet repetere, quod dedit.l.quemadmodum.§. 1. de iure dot. Nec refert, vtrum tradantur res corporales in dotem, uel incorporales, puta vſusfructus, de quo vſufructu in dotem conſtituto dic, ut in l.cùm in fundum.ff.de iure dotium.

Acceptilatione autem qualiter conſtituatur dos, uide in l. promittendo. §. acceptilatione. & l. licet.§. 1. de iure dot. ff.

Per ſimplicem etiam debiti remiſſionem ſine acceptilatione conſtituitur dos, quando marito debitori remittitur quantitas debita gratia dotis conſtituendę. Idem ſi erat ſpecies debita, quæ erat ipſius uiri, quo caſu res ipſa uidetur breui manu ad ipſum virũ deueniſſe. Sed ſi ſpecies debita nõ erat viri, tunc ad eum uidetur magis liberatio obligationis perueniſſe, quàm res ipſa, quod eſt magni effectus: ut l. ſi ſponſalibus.§. 1.ff.de iure dotium.dic, ut ibi.

Delegatione autem conſtituitur dos, ſi mulier marito ſuo delegauerat ſuum debitorem, quo caſu poteſt marito imputari. ſi illum debitorem non compulerit ad ſolutionem, cùm erat ſoluendo, ſi poſtea factus ſit non ſoluendo. Super quo tamen diſtingue notabiliter, ut in l.ſi extraneus. ff. de iure dotium. Et nota, quòd quando mulier pro dote delegat debitorem ſuum ante nuptias, poteſt eum conuenire ante ipſas nuptias: quia ipſa promiſſio in pendenti eſt l. ſi debitor. ff.de iur.dot.& not.

11 Poſtremò † animaduertendum: quia in conſtitutione dotis oportet conſideremus quatuor. Nam aliquando datur res in dotem nulla facta æſtimatione: & tunc non poteſt per maritum alienari, etiam conſentiente muliere.inſtit.quib.alienare licet, uel non.circa princ. An autem poſſit alienari per mulierem, conſentiente uiro, uidebimus infra in materia priuilegiorum dotalium. Aliquando uerò datur æſtimata eo animo, ut habeat uim emptionis: & tunc res non remanet dotalis. Ideo alienari poteſt, etiam non conſentiente muliere, tanquam res propria.l.plerunque.§.pen.de iure dot.ff. Aliquando, & tertiò, datur æſtimata, non ut fiat emptio, ſed ad finem, vt uideatur augmentum, uel diminutio ualoris rei, & tunc deſinit res eſſe dotalis.l.quòd ſi fundus.ff.de fun.do. Sed tũc attende; quia talis æſtimatio operatur, ut alienari poſſit, muliere conſentiente: quòd aliàs non poſſet, ut ſupra dixi. caſus eſt ſing.& ibi Bar. Bal.& Doct.in l.ſi æſtimatis.ff.ſolu. matr. Aliquando, & quartò, fit æſtimatio ſimpliciter: & non apparet quo animo, ſed in dubio ſumus: & tunc uidetur æſtimatio facta in dubio.ut faciat emptionem, glo. eſt notanda in l. ſi inter. C.de iure do. Quam ibi ſignat Bar. dicens eſſe caſum in l.quoties.eo.ti. Et etiam ſequitur Imo. in l. ſi æſtimatis.licet Bal.aliter dicat, diſtinguendo in d.l. ſi inter uirum. & adde hic notata per Bar.circa operationem iſtarum æſtimationum in quocunque contractu in l.ſi ut certo. §. nunc uidendum.ff.commodati. Sequitur.§.4.

ARGVMENTVM.

Relictum doti, vel nupturę quando cedat.

SVMMARIVM.

1 *Relictum nupturæ quando cedat, idque ante nuptias petibile.*
2 *Relictum dotis nomine ab extraneo conditionale, fallit nu.3.*
4 *Dotis cauſa à patre relictum, quando purè, ſubque conditione fiat.*
5 *Legatum doti à patre, an conditionale: idque uerius eſt.*
6 *Doti relictum alimentis non minui.*
7 *Relicto filiam dotari, & ita ſubmoueri. & nu.9.*
8 *Loquendi communis vſus ſpectandus.*

QVARTO videndum de dotis conſtitutione in teſtamento, & de uiribus relicti pro dote. Et facio circa hoc duo membra principalia. Quia, aut relinquitur mulieri pro ſe maritanda, uel ad maritandum. Aut pro eius dote, uel nomine dotis.

1 Primo caſu, ſi relinquitur pupillæ † ad ſe maritandum, nõ poteſt peti ante tempus ætatis legitimæ: quia requiritur, ꝙ cauſa, propter quam relinquitur, inſtet.l.nec ſemel.§.ſi in habitationem. ff.quando dies legati cedit. Sed quando ad ætatem nubilem peruenit, tunc poteſt petere præſtita cautione de nubendo etiam ante, quàm contrahat: quia relictum eſt pro ea maritanda ſimpliciter: & poſſunt fieri expenſæ de neceſſitate ante contractum matrimonij, puta, in ipſis nuptijs. Et tale relictum non habet in ſe tacitam conditionem matrimonij: ſufficit enim, ꝙ expendatur pro ea maritãda: licet nõ maritetur. Et hoc ſignificatio uocabuli demonſtrat, ita Bart. in l. Titio centum.§. Titio genero. ff. de condit. & demon. circa fi. apparatus ſui. & ſequuntur cæteri Doct.

Secundò caſu, quando relinquitur pro dote, uel nomine dotis, aut ex cauſa dotis. Diſtingue, an tale relictum fiat per extraneum, an uerò per patrem mulieris: ſi per extraneum,
2 an tale relictum daretur conditionale, † ſi matrimonium, uel nuptiæ ſequantur ita, ut interim, decedente muliere, non trãſmittat ad hæredes: nec interim poſſit peti.

Attende: quia reperio grandes difficultates inter glo. & Doctores noſtros. Sed ſub breuibus huiuſmodi rei habebis ueritatem. Nam glo.in d.§. Titio genero. vult, ꝙ licet ſtipulatio dotis ſit conditionalis, ut uidiſtis ſupra §. præce. tamen ſecus in legato. Sed glo.ſentit contrarium, ꝙ immo ſit conditionale in l.in teſtamento.eo.ti.& ſequitur Bar.in d.§. Titio genero.& in auth.niſi rogati. C.ad Treb. & auth. de ſanct.epiſ.§. ſed hoc præſenti.licet gl.ibi dicat, ꝙ relictum pro dote eſt modale, non conditionale: ſed confunditur per illum tex. ibi, donatum, aut relictum. Sed in donatione, quæ eſt contractus, non eſt dubium ineſſe conditionem. Ergo & in legato: cùm utrunque ſit ſub vna determinatione, vnde ſuccedit l.nam hoc iure.de vulg.& pup. ſubſt. Probatur etiam in l. ſi ego.in princ.ff.de iure dot.

Conclude ergo, ꝙ eſt conditionale, & requiritur, quòd matrimonium contrahatur: cùm dos ſine matrimonio eſſe non poſſit: niſi fortè ſecundùm Bartol. in d. §. Titio. ex coniecturis appareret, quòd teſtator uoluit eſſe purum. Exemplũ
3 ſecundùm eum, quando conſtat, † quòd teſtator aliàs eſſet donaturus.l.ſi extraneus. ff. de condit. ob cauſ. uel quando uſus communis in ciuitate acciperet dotem pro matrimonio filiæ, etiam non nuptæ.

Solent autem multi dicere, Ista habet bonam dotem, licet
nondum sit nupta, uel uidua: tunc enim uerbum prolatum à
testatore intelligetur secundum communem usum loquendi,
nec diceretur relictum cōditionale. l. cùm delanionis. §. asinā
molendinariam. ff. de fun. instru. leg. Tene menti hoc: quia ta
lis modis loquendi, uidetur inesse communiter; quod uerum
credo, nisi talis locutio esset apud vulgares tantùm, per text.
singularem in l. item prætor. in princ. ff. de suis, & leg. De quo
dic, ut latius dixi in Tract. statut. in tit. de exten. statut. inter-
pret. §. nunc uenio. uersic. concludamus.

Videamus, quid iuris, quando tale relictum pro dote fit
4 per patrem. Super quo † dic, ꝙ si ultra tale relictum relin-
quit legitimam filiæ in testamento, idem dicendum quod est
supra dictum in extraneo, secundùm Bar. per supradicta. Sed
si legitima non relinquetur: tunc dicit, ꝙ legatum factum pro
dote esset purum: quia constat, ꝙ pater aliàs esset relicturus:
quia ad hoc tenetur, cùm aliàs testamentum non ualeret. Sed
ego dico, ꝙ nec in casu præmisso ualet testamentum: quia ex
quo simpliciter legauit pro dote, & nihil iure institutionis re-
linquit, testamentum est nullum, ut in auth. ut cum de app.
cog. §. aliud quoq;. & not. §. igitur. instit. de inoffi. test. &
per Bald. in l. quoties. C. de hære. insti. & per Barto. authent.
unde fit parens. C. de inoffi. test. Sed quid? si pater legauit, ut
5 supra in loco, † ubi est statutum, ꝙ filia dotata non succedat,
nec possit aliquid dicere contra testamentum patris? Sol. Di-
cit Barto. in d. §. Titio. ꝙ cùm ex forma statuti pater non te-
neatur dotare purè: & talis dos succedat loco legitimæ,
quæ legitima potest per statutum minui in quantita-
te, ergo etiam in tempore consequenter, tunc tale relictum
pro dote erit conditionale, sicut dictum est in extraneo relin-
quente: nisi ex communi usu loquendi, uel alijs præsumptio-
nibus aliter appareret iuxta ēt ea, quæ supra dixi, & nō reijcie-
tur conditio de medio, secundum ꝙ habetur in l. quoniam in
prioribus. C. de inoffi. test. propter rationem præmissam.

Sed attende: quia reperio in hoc uarietatem inter Docto-
res nostros. Nam idem, quod Barto. uidetur tenere, Bald.
in l. non sine ratione. C. de bonis, quæ liberis. qui per hoc in-
fert ad quæstiones, quas tetigi in Tractatu statutorum, in tit.
de statuto fœminas excludente. §. nunc uideamus. uers. quid si
stante. & idem uidetur uelle Cyn. in l. sancimus C. de nuptijs.
in fine apparet. dicens, quòd si sub condition reliquerit, spe-
ctabitur tempus nuptus, & non reijcitur conditio. Secus,
si sub modo, idem tenet ibi Io. Fabri, dicens, quòd si sub mo-
do relinquat, puta, ad ipsam maritandam poterit statim peti,
sentiens, secus si sub conditione. Sed contrariam sententiā,
quòd imò reijciatur conditio, & possit statim dos peti, tenuit
Richardus, ut refert Cyn. ubi supra. & idem tenuit Dy. ex fa-
cto consultus. Idem reperio firmasse Albericum in 4. par. sta-
tutorum. q. 109. Ex hoc inferens, ꝙ non poterit contrariari ta
li relicto pro dote, puta, si sine liberis decesserit, per l. quoniā
in priorib. Saly. uerò in d. l. sancimus, concordat opiniones:
quia aut ultra relictum dotis statuit pater, ꝙ alimentare-
tur de bonis suis: & tunc uidetur uoluisset compensare ali-
menta cum mora, & dicti temporis dilatione: nec potest in-
terim perire quantitas debita, & cessat ratio d. l. quoniam. &
consequenter erit relictum conditionale. & idem in effectu di-
cendum si esset statutum, ꝙ inter per fratres alimentaretur:
& ita procedet opinio Barto. Cæterum, ubi per patrem, nec
per statutum esset prouisum mulieri de alimentis, tunc proce
6 det opinio communis. Ego dico, † ꝙ ista concordia non ha-
bet saporem: quia etiam si pater non disposuerit, ꝙ debeat
alimentari: cum ad fratrem, uel alium hæredem spectet onus
alimentandi dictam mulierem. l. qui filiam. & ibi Barto. ff. ubi
pupilli educari debeant. & per Iac. de Are. Cy. & Doct. in l. ali-
menta. C. de neg. gest. & ideo fratres non possunt posteà ali-
menta præstita imputare relicto dotis. unde teneo indistinctè
cum Barto. & sequentibns per iura, & rationes suas.

Quæro, pone, stante statuto, de quo suprà, ꝙ filia dotata
7 non succedat † an sufficiat, ut excludatur per statutū, ꝙ sit in
testamento patris sibi relicta dos? uidetur, quòd nō, quia tūc
non dicitur dotata, quia dos sine matrimonio esse nō potest,
ut dixi in §. præcedenti. Sed Bar. determinauit contrarium in
d. §. Titio genero. quia illa uerba statuti, filia dotata &c. debēt
intelligi, idest, filia, in qua pater actum dotandi exercuit, quan
tum in eo fuit. l. mulier. ff. de conditionib. insti. & l. Stichus
si hæredi. ff. de statuliberi. & idem firmauit ipse Barto. in l.
cum plures. §. penultimo. de administratione tutorum. ubi vi-
detur etiam glossa secundùm eum. Idem reperio tenere Bal.
in l. si plures. ibi item iuxta hoc. C. de conditionib. insertis. li-
cet alibi uariauerit. Idem tenet ipse Bal. in l. non sine ratione.
C. de bon. quæ libe.

Sed attende: quia contrariam sententiam, ꝙ non exclu-
datur uirtute statuti, quasi non dicatur dotata, tenuerunt ibi-
dem Iac. de Rauenna, Petrus, & Raymundus, ut refert Bald.
etiam, ꝙ plus est, si iam tempore mortis patris fuisset despon-
sata. & idem etiam in hoc ultimo casu reperio firmasse Panor
mitanum in Rubrica de sponsalibus. Sed secundùm Bald. il-
lud verum, si diceret, mulier nupta, uel maritata: quia spon
sa non dicitur maritata, non succedat: quia tunc excludere-
tur, ut supra.

Postremò reperio Paulum de Castro in alphabeto suorū
consiliorum. uersi. dos. cōcordare opiniones hoc modo. Quia
aut statutum dicit, ꝙ frater, aut pater teneatur dotare soro-
rem, & ipsa nihil aliud possit petere: tunc sola superexistentia
masculi eam excludit: & procedat opinio Barto. Aut dicit, ꝙ
filia dotata &c. & tunc non excludatur: quia per tale relictū
non dicitur dotata. & ita se sepissimè consuluisse refert. Et
credo, quòd uerum dicat de iure.

Primò, quia talia statuta sunt odiosa, ut plenè dixi in Tra-
cta. statu. in tit. de statu. fœminas excludente. §. 1. & restringē
dum, quantum est possibile, quasi uitiosa, & accusatoria natu
ræ. l. maximum vitium. C. de liberis præteritis. Debent ergo in
telligi in casu, quo uerè est dotata, quod non est ante matri-
monium. l. 3. de iure dot. ff. Et expone dotata, idest, in qua
pater actum dotandi exercuit, prout dicit Bartol. est incidere
in maximum absurdum, uidelicet, quòd impropriemus ver
ba pro extendendo statutum corrigens vltra casum suum, &
potius debemus contrarium facere, uidelicet, *impropriare*,
8 ut † restringamus c. cum dilectus. extra de *consuet. c. 1.* in
fin. extra de filijs presby. lib. 6. Et dixi plenè *in statutis* in ti.
de restri. interpretatione statutorum. per *totum*. & hanc par-
tem etiam postremò sequuntur Cyn. & Imol. in dict. §. Ti-
tio genero. Tamen, quia non libenter recedo a Barto. pu-
to eum posse sustineri, attento vsu loquendi, secundùm
quem etiam uerba statuti deberent interpretari, ut dixi ple-
nè in titu. de extens. statut. interpret. §. nunc uenio. uersic.
concludamus.

9 Cæterùm † consueuimus dicere de filia, cui relicta est dos,
ista habet amplam dotem, uel, est bene dotata. Ergo saltem
opinio Bar. corroborabitur ex usu loquendi. Et attende, quia
istam consuetudinem loquendi adducit Bald. in d. l. non sine
ratione. & per hoc videtur probata secundùm opin. aliquorū
in l. de quibus. supra de legib. Plus reperio eleganter tenuisse
Bar. in l. quod autem. ff. de iu. dot. quod etiam si pater relin-
quat simpliciter in testamento filiæ certam quantitatem, pu-
ta, centum, nec dicat pro dote, tamen intelligitur in dubio,
quòd pro dote relinquatur, stante statuto tali, de qua suprà.
& consequenter dicetur dotata. Quod est notandum, & sin-
gulariter menti tenendum.

Postremò quæro, an si filia tempore mortis patris sit mari-
tata, & dotata, an pater in ipsa dote data, poterit eam institue
re: ne aliàs tanquam præterita infringat testamentum, cessan
te statuto de quo supra. Bald. in l. quoniam nouella. C. de in-
offic. testam. tenet, quòd sic: quia ex quo dos legitimæ imputa
tur, consequenter in eam poterit institui, sicut in legitima.
& idem tenet Odofre. in illa l. quoniam. & de hoc habes glo.
sing. in l. 3. §. sed vtrum. ff. de minor. Et si dicas. Quid operabi
tur, quòd filia in re iam propria instituatur? Respondet Bal.
quòd operatur ius accrescendi, vt habetur per eum in authē.
nouissima. C. de inoffi. test. Sequitur §. 5.

ARGVMENTVM.

Vniuersus §. quinti progressus eo tendit, vt
ostendat, quando, an non, donare cen-
sendus sit dotem non receptam cō
fessus iu reiurando: idq; qui-
bus, an non, obsit.

SVMMARIVM.

1 *Dotem non numeratam confessus ante nuptias non remittit,
fallit tamen.*

2 *Diuertentis confeſsionem non receptam tenere. Reſtringe.*
3 *Dotis non recepta confeſsio, conſtante matrimonio, quatenus ualeat, an non. & nu. 4.*
5 *L. Papinianus. de do. inter vir. & vxo. explicari.*
6 *Dotis non recepta confeſsio, quæ, an non confirmetur. & num. 7. & 14.*
8 *Dotem non receptam confeſſus quibus ſpicebus non donat.*
9 *Dotis non recepta confeſsio quando donatio cenſenda, an non:. effectu? nu. 11. 12. 17. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 26. 27. 36. verius mumero 28.*
10 *Leges aliquod enucleate.*
13 *Confeſsio dotis quibus, an non, obſit. & nu. 20. 29.*
15 *Confeſsio non recepta dotis quando obſit. & nu. 16.*
30 *Dotis non recepta confeſsio quibus creditoribus noceat, an non. & nu. 31. 32. & 37.*
33 *Confirmatio confeſsionis dotis quatenus retrotrahenda, an non.*
34 *Iureiurando quatenus, an non, confirmentur ſimulata.*
35 *Iuriſiurandi quando, an non, neceſſaria ſolutio.*
38 *Doti tacitè confeſſa an inſit pignoris prælatio.*
39 *Excipere dotem confeſſam numeram non fuiſſe, quando, an non liceat. & nu. 40.*
41 *Iurata quando, an non, repeti poſſint. & nu. 42.*
43 *Velleyani, & non numeratæ dotis exceptionis quatenus æquiparata.*
44 *Iuratorum actuum quibus, quandoque contraria licet.*
45 *Iuriſiurandi confirmatorij conditio.*
46 *Actus donationis interpretari repetitionem pariunt, quiq; accẽpiatur. & nu. 47. & 48.*

QVINTO oportet uidere, an confeſſio dotis receptæ teneat? Circa quod attende: quia intramus materiam fructuoſam, & mare magnum. Et pro indagenda ueritate faciam tria membra principalia. Nam, aut maritus confitetur ante matrimonium recepiſſe dotem, aut tempore diuortij, aut conſtante matrimonio.
1 Primo caſu, † ſi confitetur animo donandi, puta, honoris
cauſa, ut uideatur recepiſſe, quod non recepit, non ualet confeſſio, etiam ante matrimonium. Caſus eſt notabilis in l. 1. C. de donationib. ante nuptias. ſecus ſi donaſſet, & tradidiſſet uxori futuræ, & demum ab ea illud donatum recepit in dotẽ: quia tunc ualeret, ut eſt ibidem caſus notabilis. Quid autem, ſi in dubio, quando ante matrimonium maritus confitetur recepiſſe dotem, an uideatur facere animo donandi, uel potiùs ſub ſpe futuræ numerationis? Certè credo, ꝙ in dubio non uideatur facere animo donandi per ea, quæ dicam in 3. membro principali: quia interpretamur in eam partem, qua diſpoſitio non ualeret d. l. 1. Quod deberemus facere, ut infra dicam. Quod intellige, niſi efficaciter eſſet renunciatum exceptioni non numeratæ dotis cum iuramento de non contraueniendo, quo caſu non præſumeretur animus donandi: quia tunc non poteſt accipi coniectura ſpe futuræ numerationis: quia illi renunciat, & iſta renunciatio nihil aliud eſt, quàm donatio. l. ſi quis delegauerit. & ibi Barto. ff. de dona. ſecus ſi iuraſſet contenta eſſet uera, ut latiùs dicam in 3. mem
2 bro principali. † Si uerò & ſecundo caſu principali confitetur
tempore diuortij animo donandi recepiſſe, quod non recepit, quod diuortium fiebat ob iuſtam cauſam, tunc abſque dubio ualet. l. uitricus. cum l. ſeq. & ſeq. ff. de do. inter ui. & ux. Si uerò non ſuberat iuſta cauſa, diuertat adhuc, idem uidetur dicendum. l. ſed interim. §. fin. cum l. ſeq. & ſeq. in eo. tit. Sed tunc dubio, per d. l. uitricus. cum l. ſeq. per quam. l. Doc. in l. ſi diuortio. ff. de uerb. obl. uideatur uelle, ꝙ tunc non teneat.

Sed tunc quæro, quid in dubio. Solut. Dicerem, ꝙ primo caſu in dubio confitens ſe recepiſſe, quod non recepit, uidetur feciſſe animo donandi: cùm non poſſet accipi alia coniectura, nec ex tali præſumptione uidetur diſpoſitio.

Sed in ſecundo caſu ita præſumendo, præſumeremus donationem, quæ non teneret. Vnde fortè potius præſumeretur error, quàm animus donandi.

Circa tertium caſum cùm quæritur, an confeſsio receptæ
3 † dotis facta, conſtante matrimonio, ualeat, oportet uagari ꝑ
tres inſpectiones: quia, aut conſtat, quòd talis confeſſio emanauit animo donandi, aut conſtat expreſsè, uel tacitè, quòd facta fuit ſub ſpe futuræ numerationis.

Aut tertio ſumus in dubio.

Primo caſu non eſt dubium valere talem confeſſionem per totum titu. de dona. inter uir. & uxo. ubi in caſu, quo ruſticus acciperet nobilem, ẽt in uxorem, & conſtitueret ſibi dotem, ampliaret, aut confitetur animo donandi accepiſſe, ut ſuprà: quia tunc tenet talis donatio, quaſi facta in remunerationem nobilitatis ſecundũ Bar. & Doct. in l. ſi diuortio. ff. de uer. obl. & allegatur ad hoc glo. ſing. in l. ſi uoluntate. C. de dot. promi. Sed, iudicio meo, hoc de neceſsitate nõ ꝓbar. Bal. ibi dicit, ꝙ ſi eſt tanta inæqualitas, ꝙ mereatur mulier talẽ donationem, valebit, aliàs non. Ideo dicerem, ꝙ ſi ruſticus diues accipit mulierem nobilẽ, & pauperẽ, ꝙ tunc nõ erit inæqualitas: de qua loquitᷣ Bal. quia ignobilitas viri ſupplebitᷣ per ſuas diuitias, q̄ debẽt compẽſari cũ nobilitate mulieris pauperis. Eius tñ contrariũ uidetᷣ velle Bar. in l. ſi uolũtate. & Imo. in Rub. ff. ſol. mat. Sed poſtremò cogitabã cõcordare hoc modo, ꝙ iſte uir, licet ſit gñe ignobilis, morib. tñ & uita nõ eſt ignobilis, & tũc dico compenſationẽ, de qua ſuprà, fieri debere. Aut iſte uir erat ruſticus quadratus, diues tñ, qui accipit mulierẽ nobilem, pauperẽ tñ: & tunc dico, ꝙ adhuc erit magna inæqualitas: & poterit ꝓcedere opinio Bar. & Imolæ in locis præallegatis.
4 Item † fallit, ſi interueniſſet iuramentũ ſecũdùm aliquos, de
quo infra uidebitis. Attẽde tñ: quia licet regulariter nõ teneat ab initio talis cõfeſsio de dote recepta animo donãdi: morte tñ mariti confirmatur: quia illa confeſsio cũ traditione habet vim traditionis, vt eſt gl. notãda in l. 2. C. de dote cauta. quam Bar. & Doctores ſingulariter notãt, ac ẽt poſt Bal. Iac. de Arena in l. 1. C. de dona. ante nup. & Cy. in d. l. ſi diuortio. & re uera eſt notanda ad ampliationẽ l. Papinianus. ff. de do. inter
5 ui. & uxo. † ubi eſt caſus ſingularis, ꝙ donatio inter uir. & ux.
confirmatur morte, ſi traditio interuenerit. Et idem in ſimilibus donationib. quæ morte cõfirmãturᷣ: ut donatio facta filio. l. donationes. C. de do. inter uir. & uxo. & ibi notatur: quia ex præmiſſis patet, ꝙ licet uera traditio non interuenit, ſi tñ interuenit aliquid, quod loco traditionis habetur, ſufficit ad cõ-
6 firmationem, ut eſt cum promiſſione: & † hoc qñ animo do
nandi confitentur: ſecus ſi ſub ſpe futuræ numerationis ſecũdùm Sal. in d. l. 2 uel etiam ſimulatè cauſa honoris ſecundũ Bal. in d. l. 2. Idem uidetur ubicunque expreſsè non apparet, ꝙ confiteatur animo donandi, ſed ſimulatè confitetur recepiſſe cùm intendat, iuxta ea, quæ infra uidebitis: quia ex ſimulato contractu non transfertᷣ poſſeſsio. l. emptor. ubi caſus eſt ſing. ff. de aqua plu. arc. & conſeqnenter non poterit confirmari per d. l. Papinianus. de quo uidetur gl. & ibi Ang. in l. ſi donatione. C. de collá. Sed attende: quia illud uerum, qñ nullus alius cõtractus q̄ ille ſimulatus, in ueritate agebatur.
7 Cæterùm, ſi alius in ueritate agebatur, ex quo poſſit † poſ-
ſeſſio transferri, ut in caſu noſtro, quo agitur, ꝙ ſit donatio, tunc ex illo, qui in ueritate agitur, transfertur poſſeſsio. Sed Bar. in d. l. emptor. & Sal. in l. 3. C. plus ualere, quod ag. Nec dicas, ille, qui in ueritate agitur, eſt inutilis: quia reſpondet, ꝙ ẽt ex inutili contractu transfertur poſſeſsio. caſus ſing. in l. 1. §. ſi uir. ff. de acqui. poſ. In dubio autẽ quid ſit, infra uidebitis.

Secundo caſu, qñ conſtat tacitè, uel expreſsè, ꝙ non confitetur animo donandi: tunc habet locum titulus de dote cauta: & poteſt opponi exceptio non numeratæ dotis. Nec confirmari poteſt talis confeſsio in uim donationis per mor-
8 tem. Sed pulchrum eſt uidere, † per quas coniecturas ap-
parebit, quòd confiteatur animo donandi, ſed potiùs animo conſequendi numerationem. Dic, quòd ſi unà cum marito alius confeſſus eſt, & ſe obligauit ad dotis reſtitutionem, certè cùm in extraneo in dubio non præſumatur animus donandi iuxta ea, quæ dicam in tertio membro ſeq. ſimiliter nec in marito: ne eadem confeſsio mariti, & alterius ſimul facta diuerſo iure cenſeatur, arg. l. eum qui. de uſuc. ff. & probatur in l. fina. C. de dote cauta. & ita dicit Ang. Are. in §. fuerat. inſti. de acti. in 14. colum. Attende tamen, quia, iudicio meo, eſt argu. contrarium. l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. C. de teſtam. Et tene menti, dum allegat d. l. fi. quæ loquitur etiam, quando pater mariti unà cum filio mariti confitetur: & ſentit, quòd tunc non præſumetur animus donandi.

Item conſtabit, ꝙ non animo donandi, quando ſtatim poſt talem confeſsionem pater mulieris, aliuſve cõſtituens dotẽ ſe obligat ad illam dandum, non obſtante tali confeſsione de recepto. & iſte eſt caſus, qui quotidie occurrit. Quo caſu attende diligenter: quia maritus per hoc uidetur recepiſſe nomen promittentis in ſolutum. Ideo, mortuo marito, & ante ſolutionem ſibi factam eius hæredes compellerentur reſtituere dotem mulieri. Nec liberarentur cedendo actionem con-

tra patrem, uel fratrem mulieris, uel aliquem alium promit-
tentem dotem. Ita Bar.sing.in l.pen.§. si uir.ff.sol. mat.post
Iac.de Arena.& sequuntur ibi Cy.& Imo.licet Bal.ibi teneat
contrarium, quasi confessio sit facta non spe futuræ numera-
tionis, sed potius futuræ promissionis. Quo casu procedit,
quod dicit Bar.tene menti, quia quotidianum.

Circa tertium passum in dubio, si in matrimonio confitea
9 tur per publicum instrumentū † se habuisse,& recepisse mil-
le nomine dotis,præsumitur fecisse animo donandi, quo ca-
su non ualebit iuxta præmissa:an uerò potius spe futuræ nu-
merationis, ita ut possit opponere exceptionem non numera
tæ dotis. Et in hoc artic. reperio. ꝙ Ang. Aret.in §. fuerat.in-
sti.de actio.determinat, ꝙ per mutuum amorem uiri,& uxo-
ris præsumatur in dubio fecisse animo donandi talem cōfes-
sionem. Et ita dicit expressè sentire Bart.in l. Papinianus.ff.
de dona.inter uir.& uxor. Sed ego dico, ꝙ Barto. loquitur in
terminis l.2.C.de dote cauta. quam ipse allegat. Sed glo.&
consequenter Bar.loquuntur, quando constat, confessionem
factam fuisse animo donandi, quo casu habet uim traditio-
nis, ut supra dixi, non autem loquitur ib dubio. Allegat etiam
ipse Ang.& Bal.in l.1. C. de dona.ante nup.sed non reperio
in libro meo, quod aperiat, quid in dubio. Allegat etiam Bal.
10 in l.1.C.de dote cauta. ubi dicit, quòd † dos nuda confessio-
ne non constituitur. Allegat Bald.in l.2. C.eod.titu. Sed nec
textus, nec Bald.ibi loquuntur in dubio:sed quando consta-
bat de animo donandi, ut exprimitur in textu. Allegat etiam
Bartol.in l.si diuortio.ff.de uerb.oblig. & ad idem eund. Bar.
allegat Salyc.in l.2.C.de iure dot. Sed attende:quia Bar.non
loquitur, nisi secundùm glo. quæ non loquitur in confiten-
tem:sed in mulierem stipulantem dotem, quam non dede-
rat. Item, loquitur in terminis d.l.2.ubi, ut dixi, constabat de
animo donandi. Sed præmissam opin. bene uidetur firmare
Bar.in l.cum quis decedens.§. Titia.de leg.3.ubi uult, quòd
confessio de dote recepta facta constante matrimonio, pote-
rit, quasi sit donatio, per maritum reuocari, licet iuramento
sit roborata. Idem tenuit in proprijs terminis Bald. in l.1.C.
11 de inoffic.donat. Et quod in dubio præsumatur donatio,† re
perio firmasse Cy.in l. si diuortio. ff. de uerb.obl.post Bal.in
l.generaliter. C. de non num.pec.& ibi dixi. Idem tenuit Ia.
de Raue.ut refert. Sal.in l.2.C.de dote cauta.& Cy.in l.1.C.
de don.añ nup.ut idē Sal.refert. Sed in cōtrariū, ꝙ imò in du
bio, non uidetur donare, uidetur uelle Cyn.in d.l.2.ut ibi re
12 fert Sal.& ipse idem Sal.quia † aliàs, secundùm eum in pau-
cis casibus haberet locum exceptio non numeratæ dotis. Et
in dubio ubi potest capi alia coniectura, non debemus accipe
re coniecturas donationis.l.cum de indebito.ff.de probat. Et
idem per hanc rationem tenet Imo.in d.l.mulier. Et ad idem
ego allego Bar.in auth.sed iam necesse. C.de dona. aut nupt.
ubi dicit, quòd licet talis confessio de recepta dote non præiu-
13 dicet creditoribus ipsius confitentis: tamen † ipsi confitenti
præiudicat, quod non erit, si præsumeretur fecisse animo do-
nandi:quia tunc non tenet:toto tit.de dona. inter uir. & ux.
& consequenter non præiudicaret. Postremò, de hoc dico, es-
se glo.& Bar.in l.1.C.de dote cauta.

Declarando consequenter, ut infra dicam, quid dicemus in
ista ardua,& quotidiana quæstione? Attende diligenter: quia
primò ponam quosdam casu notabiles, in quibus in dubio
non præsumetur facta animo donandi:& demum arguam ad
partes:& quid sentiam subijciam.

14 Et dico † primò, quòd quando mulier, uel alius, primò per
stipulationem promisit dotem marito,& postea maritus con
fessus est dotem se recepisse:nam tunc tali confessione stan-
te sibi præiudicat. Casus est secūdum vnum intellectum, qui
fuit Petri in l.in contractibus.§.1. ibi, illis etiam securitatib.
C.de non numerata pecunia,& pro hoc etiam Sal.licet etiam
defendat intellectum gl.de quo ibi,& de quo infra dicam. Est
etiam de hoc gloss. in l. fina. C. de dote cauta. & ita po-
test intelligi, quando confessus est, & renunciauit exceptioni
15 non numeratæ dotis. Vel lapsum est tempus† opponendi:
quo casu sibi præiudicat confessio:sed non creditoribus præ-
teritis, de quo infra dicam. Nam in casu præmisso, ex quo
præcessit instrumentum præmissionis dotis, non est mirum,
si confessio postea mariti de dote recepta sibi præiudicet:quia
uidetur facta occasione dictæ promissionis sibi factæ per mu-
lierem:quod tene menti:quia est casus notabilis, in quo ex-
ceptio non numeratę dotis non habet locum. Nam tunc ha-
bet locum, quando de promissione præcedenti dotis constat,
sed simpliciter apparet instrumentum cōfessionis dotis, quod
bene nota.& est glo.in d.l.fi.& ibi Sal.
16 Item dico,& secundò † quando esset geminata confessio de
dote recepta facta diuersis temporibus, quo casu sibi præiudi
cat,& consequenter non præsumitur animus donandi, ut in
d.§.j.secundùm alium intellectum gl.qui etiā cōiter approba
tur. Addo simile, quod dicit Cy.in l.1.in prin.ff.de uerb.obl.
qui dicit, ꝙ licet pactum nudum non pariat actionem, tamen
ex duplici, seu geminato pacto nudo agi pōt:sicut uidemus,
ꝙ licet uerba enunciatiua non disponant, nec probent, tamē
secus, si bina enunciatio emanauerit, ut est casus notabilis,&
ibi Bar.in l.cum scimus. C.de agricolis,& censi.lib.11.C.
17 Præmissis autem cessantibus, an in dubio † præsumatur cō
fiteri animo donandi? Arguo, ꝙ non:quia debemus interpre
tari taliter, ne actus sit nullus.l. quoties in stipulationibus.ff.
de uerb.obl. imò illa debet esse ultima interpretatio omnibus
alijs possibilibus cessantib. ut notatur ꝑ gl.& Doct.in l.ueteri
bus.ff.de pactis.& l.inter stipulantē.§.1.de uerb.oblig. Potius
ergo interpretari debemus, ꝙ sub spe futurę numerationis,
quo casu ualebit dispositio, licet infra certū tp̄s possit opponi
exceptio nō numeratæ dotis. Nota bene hāc rationē, quia est
fortis. Pro hoc ēt adduco rationē, quia si in dubio præsumere
tur aīus donādi, ergo nunq̄ in dubio opponeret exceptio nō
numeratæ dotis, sed tūc qn̄ cōstaret, ꝙ sub spe futuræ nume
rationis hoc fecit, ꝙ esset ualde restringere tit.de dote cauta.
18 Item pro hac parte, ꝙ in dubio nō p̄sumatur † animo do-
nandi fecisse, adduco tex.siue gl.in l.si sponsus.§.causa. ff.de
do.inter uir.& uxo.

Item, quia tunc talis cōfessio ēt cū renunciatione exceptio
19 nis nō numeratæ dotis nō ꝓdesset mulieri † cùm renunciat
exceptioni, sed ēt quædā donatio.l.si quis delegauerit.& ibi ele
ganter Bart.ff.de donatio. Contrarium vult. Bar.in l.assiduis.
C.qui pot.in pigno.hab. Dicēs plus, ꝙ tunc talis dos confessa
ta cū tali renūciatione habet priuilegiū ueræ dotis. Et ita dicit
communiter obseruari, licet (quò ad hoc ultimū) gl. uideatur
ibi contrariū innuere. sed secūdū Bar. loquit, qn̄ nō est renun
ciatū dictæ exceptioni, uel nō est transactū tp̄s opponendæ ex
ceptionis, quo casu dos cōfessata nō habet priuilegiū ꝑꝑ di-
ctam exceptionem, de quo tamen latius infra dicam.

Postremò uidetur casus pro hac parte in l. fina. C.de do.
cauta. ubi loquitur in dubio, ut patet ibi, conscribi modis est.
Et tñ dat exceptionem non numeratæ dotis. ēt hæredibus ma
riti, quibus non daretur, si censeretur fecisse animo donandi:
quia illa donatio morte cōfirmaretur.l.donationes.C.de do.
inter ui.& ux.quia ista ipsa est ueritas, iudicio meo, licet pos-
sint fieri plura argumenta pro contraria parte. Sed singulis,
dum referam, respondebo, breuitatis causa.

In contrarium igitur arguō sic. Nam in dotis constitutio-
ne exigitur numeratio, ut est expressum in l.j.C.de dote cau
ta. Modò sic, regulam habemus, ꝙ ubicunque requiritur nu-
meratio,& de facili pōt committi fraus, seu simulatio, tunc cō
fessio non probat numerationē.l.per diuersas. C. mandati.&
ibi notatur.& per Imo.in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.
ff.de uerb.obl. Sic huic potest responderi fatendo, ꝙ non pro
batur numeratio, & ideo habebit locum exceptio non nume
ratæ dotis:non autem, quòd præsumatur animus donandi.

Item regula præmissa procedit quantùm ad præiudicium
20 tertij:tamen † tales confessiones bene nocent secundū Bar.
in l.duobus.§.1.de iureiu.ff.& dixi in l.cum filius. in princ.ff.
de uerb.obl.& in l. Titia.in prin.eo.ti. & etiam vult Barto.in
proprijs terminis in auth.sed iam necesse.ut supra dixi.

Item pro hac parte arguo fortiter:quia ubicunque titulus
lucratiuus est prohibitus inter eos, inter quos dispositio geri-
tur, tunc confessio de recepto præsumitur in fraudem legis
21 † emissa,& animo donandi:id quod nō poterat, lege prohibē
te, casus est ualde notabilis in l.qui testamentum.ff.de proba.
& gl.in l.si donatione.& ibi Bar. Sal.& Doct. C.de colla.

Modò sic, inter uirū, & uxorē est prohibitus titulus lucra-
tiuus, ut in titulo de donationibus inter uirū, & uxorem. Er-
go confessio de recepta dote, ubi non apparet aliter de nume-
ratione, præsumitur facta in fraudē legis animo donandi. Sed
huic subtilizando potest responderi, ꝙ illud uerum, quando
non potest accipi alia coniectura, quàm aut ueræ receptionis,
aut simulatæ cōfessionis in fraudem legis, quo casu inter in-
capaces potius præsumitur simulatio, & fraus, quàm non re-
22 ceptio. Sed † in casu nostro potest accipi tertia coniectura
præsumptiua per totū tit.de dote cauta, uidelicet, ꝙ nec uerè

recipit

recepit, nec etiam confeſſus fuerit in fraudem legis animo
donandi: ſed potiùs ſpe futuræ numerationis. Et hanc ulti.
præſumptionem debemus aſſumere, ut ſuſtineatur actus, iu-
ribus præallegatis.

Item pro hac parte etiam adduco rationem Cyni in d.l.ſi
23 diuortio. quia inter virum, & vxorem, & alios † neceſſitudine
coniunctos de facili per mutuum amorem præſumitur ani-
mus donandi. l. vnum ex familia. §. fi. ff. de leg. 2. Adde bonum
tex. l. Procula cum magnæ. ff. de proba. Sed huic poteſt re-
ſponderi per interpretationē: quia poteſt negari per l. ſi ſpon
ſus. §. circa uenditionem. ff. de dona. inter vir. & vxor. Vel ſub-
tilius dico, quòd inter coniunctos de facili præſumitur dona-
tio, vbi illa donatio poſſit valere, aliàs ſecus. Sed huic obſtat l.
ſi filij. cum l. ſeq. vbi ſunt duo caſus valde notabiles, in quibus
præſumit᷑ donatio inter vir. & vxo. vnde potes meliùs dicere,
quòd præmiſſa procedunt, uel alia ueriſimilior coniectura
non poteſt accipi.

Cæterùm, hic alia uerſimilis, & legibus approbata poteſt
accipi. ergo &c.

Vltimò, pro hac parte adduco textum, ubi uidetur expreſ-
ſus in l. 1. C. de dote cauta. ubi tex. loqui uidetur in dubio, ut
neceſſariò probat finis, ut infra dicam: & uult, ꝙ dos nuda
24 confeſſione non conſtituatur. Nec dicas, † hoc dicit propter
exceptionem non numeratæ dotis: quia dico, ꝙ ille tex. pro-
bat, ꝙ talis confitens ipſo iure ſit tutus, ut patet ibi, ita demū
ad petitionem &c.

Item dicit, ꝙ dotem non ſcriptura dotalis inſtrumenti fa-
cit, ſed numeratio. Ergo non loquitur, quando confeſſus eſt
ſpe futuræ numerationis: quia tunc confeſſio faceret dotem,
licet obſtaret exceptio. Quinimò, & in effectu faceret dotem
poſt tempus, de quo in l. fin. cum ſua auth. C. de dote cauta.
In dubio præſumatur confeſſio emiſſa animo donandi, quo
25 caſu ipſo iure † tutus eſt confitens. Nec dicas, poteſt intelli-
gi, quando conſtabat, ꝙ animo donandi confitebatur: quia
negatur propter finem ibi, ſi dotem abſte re ipſa datam &c.
quæ uerba tunc fruſtratoriè apponerentur. Et ex præmiſſis
patet, quòd gloſ. ibi finalis non bene intelligit, quæ dicit,
quòd talis confeſſio non nocet niſi lapſo tempore opponen-
dæ exceptionis non numeratæ dotis. & ſic uult intelligere il-
lum textū in confeſſione facta ſpe futuræ numerationis. & ita
etiam Barto. ibi. Et cùm illi textus loquantur in dubio, ut di-
xi, conſequenter erit ibi deciſio gloſſę: ac etiam Bart. ꝙ in du-
bio præſumitur facta ſpe futuræ numerationis potius, quàm
animo donandi. Tene menti authoritatem illius gloſſæ,
quam ſuprà allegaui. Et profectò ille textus ſubtiliter intelle-
ctus urget maximè. Barto. tamen ibi in ſuo ſummario ſentit
ſolutionem: quia dicit, quòd dos confeſſata non numerata
non poteſt in effectu repeti. Nam dicit effectualiter propter
exceptionem non numeratæ dotis: tamen, ut uides, eſt læ-
dere uerba legis. Tamen per rationes, quas ſupra feci pro
contraria parte, dico, ꝙ de neceſſitate ita debet intelligi.
Vel etiam dicerem, ꝙ ubi etiam confitetur ſpe futuræ nu-
merationis, ipſo iure eſt tutus: & illa exceptio eſt intentio-
nis, & facti: cùm intra tempus opponendæ exceptionis ſit
ſolùm ciuiliter obligatus, ſecundùm ueram opinionem, de
qua in l. cùm quis. C. de iur. & facti ignor. & in l. 1. ff. de
condict. indeb. quæ ciuilis non prodeſt ad agendum, & iſtam
credo ueritatem, ut ſuprà dixi, ꝙ in dubio non præſumatur
animus donandi per rationes ſupra tactas: & ad argumenta
facta ad oppoſitum reſponſum eſt. Dicit tamen Saly. quòd
26 ſi mulier † tanta paupertate teneretur, quòd non eſt ſpes in
ſolutione dotis confeſſatæ, tunc bene præſumeretur animus
donandi. ita dicit in l. 2. C. de dote cauta. aliàs in dubio
præſumetur feciſſe ſpe futuræ numerationis. Et ideo dico,
quòd etiam in iuramento ineſſet iſta tacita conditio. Caſus
eſt in l. fin. C. de non num. pec. Sed, ſi præſumeretur do-
natio, firmaretur iuramento ſecundum ueram, & commu-
nem opi. quam tenui in Tract. contractuum uetitorum in
27 29. combinatione. Et idem † in primo caſu, ſi renuntiaſſet
exceptioni non numeratæ dotis cum iuramento de non con-
traueniendo ſecundùm Barto. in d. l. fin. uel etiam iuraſſet
uerè numeratum ſecundum Bald. & Saly. ibidem. Sed tunc
eſſet periurus, probata negatiua. & nota, quia quotidianū.
Dicit tamen Barto. quòd quando renunciauit, ut ſuprà, cum
iuramento, facta ſolutione poterit repetere per cap. debito-
res. extrà de iureiur. de quo dic, ut infrà dicā de ſimulatione.

Præmiſſa intellige, excepto eo, quod ſtatim dicam de ſi-
mulatione. Poſſumus etiam concordare opiniones hoc
28 modo, ut ſi † dos ſit confeſſata ſine alia renunciatione non
præſumetur donatio, etiam ſi ſit iuratum non contrauenire
per d. l. fi. C. de non numer. pec. Si uerò renuntiatum eſt exce
ptioni non numeratæ dotis: tunc ſi ſine iuramento, adhuc
idem: quia non tenet renunciatio, ut infrà dicam. Si uerò
cum iuramento, tunc ſi fuit iuratum de non contrauenien-
do, certè cum renunciatio exceptioni competenti ſit donare.
l. ſi quis delegauerit. & ibi Barto. ff. de nouatio. præſumam ani
mum donandi in marito, ad quod uide Barto. in l. unica. C. de
priui. dot. Si uerò iurauit omnia contenta eſſe uera: tūc, quia
una præſumptio tollit aliam. l. diuus. ff. de in integ. reſtitut.
præſumam, quòd uerè recepit: quia nemo præſumitur imme
mor ſalutis æternæ, & hoc quantum ad confitentem.

Sed uideamus nunc, an in caſibus, in quibus dicta confeſ-
29 ſio præiudicat † confitenti, ſeu tenet quò ad confitentem,
an præiudicet creditoribus ipſius mariti cõfitentis, quantùm
ad priuilegium prælationis, quod habet mulier in actione per-
ſonali. l. 1. & ibi Azo in ſumma. C. de priuileg. dotis. & idem
Azo de bonis autho. iudi. poſſid. §. inter eos autem. Deinde
videbimus, quid in priuilegio prælationis in hypothæca. Et
30 breuiter dico, quòd creditoribus, quos habebat tempore † con
feſſionis, non præiudicat: imò præſumitur facta in fraudem
ipſorum, gloſ. eſt, quam perpetuò tene menti, in auth. ſed iam
neceſſe. C. de don. ante nupt. & idem Barto. in l. ſi conſtante.
in princ. ff. ſol. matr. col. pen. & ibi communiter Doct.
Plus uoluit ſingulariſſimè gloſ. in d. auth. quòd etiam uidea-
tur facta in fraudem futurorum creditorum: ideo creditori-
bus poſtea factis non nocebit, quod uerum ſecundum Bart.
Cy. Ang. & Saly. ibi, ſi eſſent aliqua ſigna, ſeu indicia, ex qui-
bus poſſet fraus præſumi. l. ſi maritus. ff. qui, & à quib. aliàs ſe
cus in futuris creditoribus. Et quę poſſint eſſe iſta indicia, ui-
de Barto. in l. ait prætor. §. 1. ff. de his, quæ in frau. credit. &
erit præſumptio fraudis, ſi ſtatim poſt dictam confeſſionem
maritus recipit pecunias mutuò ab alio, cui mulier vult ante-
ferri. Vide Cy. Ang. & Saly. in d. auth. & faciunt notata per
Bar. in l. poſt contractum. ff. de donat. & hæc uera, quādo con
feſſio allegatur ſimpliciter facta in fraudem creditorum.

Cæterùm, ſi allegaretur ſimulatio, tunc prodeſſet etiam
31 † futuris creditoribus: quia ſimulatio nulli creditorum no-
cet, ita dicit Ang. Aret. in §. fuerat. inſti. de act. 19. col. allegās
ad hoc Bald. in Rubr. quæ in frau. cred. verſ. quæro, cùm ce-
piſſem &c. ubi dicit, ꝙ non tantùm præſumitur facta in frau-
dem creditorum, ſed etiam ſimulata, quæ ſimulatio nulli credi
torum nocet, arg. notatorum in l. 2. C. de repudi. hære. Et ſen-
32 tit, ꝙ dicatur ſimulata, etiā quò ad futuros creditores, † quod
uerum dicit, ſi ſint creditores ex cauſa onerosa. ſecus, ſi ex
cauſa lucratiua. Et quòd confeſſio de qua ſuprà, dicatur ſimu
lata. Addo, ꝙ hoc vult Iac. de Rauen. vt refert Sal. in l. 2. C.
de dot. caut. Idem reperio velle Bal. in auth. ſed iam neceſſe.
C. de donat. ante nup. Et fortifico præmiſſam opi. quia ex ſi-
mulato contractu non transfertur dominiū: quinimò nec poſ
ſeſſio l. emptor. de aqua plu. arcen. & l. 1. §. ſi vir. de acqui. poſ.
ꝑ hoc, abſque dubio, nulli creditorū nocebit. Sed attēde, quia
credo præmiſſam opin. uerā: tenendo, ꝙ confeſſio de dote re-
cepta præſumatur in dubio facta animo donādi, quia tūc fie-
ret ſimulatio de vno cõtractu ad aliū, ſeu de una diſpoſitione
ad aliā quo caſu ſine dubio id, quod ſimulatè cõcipitur, non
nocet creditoribus ēt futuris, ut in rubro, & nigro. C. plus va
lere quod agitur, quàm quod ſimulatè concipitur. & in d. l.
emptor. & in d. §. ſi uir. nec ēt ipſis creditoribus poſteà factis
ꝑ maritum nocet id, quod etiam in ueritate agit᷑, uidelicet, do
natio, quia nõ tenet, ut in tit. de don. inter uir. & uxo. Nec di
cas, morte cõfirmat᷑, ergo illa cõfirmatio trahit᷑ retro. l. dona-
tiones. cū ibi notatis. C. de do. inter uir. & uxo. quia illud ue-
33 rum, ꝙ trahitur retro illa cõfirmatio quò ad † fructus, nõ au-
tē quò ad dominiū ꝑꝑ inhabilitatē extremi ad quod, ut eſt gl.
& ibi Bar. Bal. & Doct. in l. 2. C. de inoff. dona. Cùm ergo iſte
tit. quò ad dominiū nõ habeatur ante mortē mariti, cõſequē
ter iſte donatarius dicetur poſterior omniū aliorum credito-
rū: ergo eis non debet peæferri potiſſimū, ſi ſint creditores ex
cauſa oneroſa. Idē dico, ſi ex cauſa lucratiua, quia tunc iſte
tit. lucratiuus impediret confirmationē fiēdam per mortem,
quaſi alteri donando cenſeatur maritus reuocaſſe l. ſi mari-
tus. la ſecunda. C. de donat. inter uir. & uxo. Quinimò & per
hypothecam ſolam. ut ibi eſt caſus ſing. Ideo ſi, poſtquam
donauit iocalia uxori, ea pignorauerit, uidetur reuocaſſe

secundùm Bald.l.si quidem.eo.tit.& ibi est casus. Et tenendo
opin.de qua supra, & consequenter, ꝙ hic sit simulatio, insur
34 git † mirabilis effectus: quia iuramentum interpositum secù-
dùm Ang. Are.in §.fuerat.instit.de action. non tollet dictam
exceptionem numerationis: quia iuramentum non ligat in
causa simulationis, ut est glo. communiter approbata secun-
dum eum in l.3.C.plus valere quod agitur.& ita dicit Angel.
ut ipse refert in l.1. C.de dote cauta. Sed ego dico, ꝙ de iure
canonico, licet iuramentum non firmet contractum simula-
tum, tamen firmat illum, qui in ueritate agitur, seu præstat
illi fomentum, si est talis, qui possit firmari, uel iuuari iuramē
to, etiam si esset fœneratius: ideo non potest contraueniri si-
ne absolutione à iuramento per Episcopum. ita tenet Ang. in
quodam consilio, quod incipit, Domina Cecilia. Et Fed. de
Senis in consi. 279. ut refert Pan.in c.cùm contingat. extrà
de iureiu. Et idem reperio firmasse Bald.& Saly. in d.l.3. de
quo dic, ut latiùs dixi in Tract.contractuum uetitorum in
quarta combinatione.

Modò in casu præmisso uerus contractus, hoc est, donatio
inter uirum, & vxorem potest firmari iuramento secundùm
ueram opin. Ergo &c. Quinimò nec tunc uidetur danda ab-
35 solutio: cum ille contractus † donationis non prohibeatur
odio creditoris, sed propter alias subiectorum utilitates per
notata per Bar.in l.si quis pro eo. ff.de fideiuss. Et ideo nedū
iuramentum est seruandum, sed, quod plus est, iuramentum
firmat ipsum contractum: & consequenter non uidetur dan-
da absolutio, iuxta communem theoricam Legistarum in
dict.l.si quis pro eo. & Cano.in d. c. cum contingat. & maxi-
mè, si iurauit omnia esse uera, quo casu statim fuit periurus.
Nec posteà audiretur allegans turpitudinem suam iuxta ea,
quę dix post Panormit.in dict. 4. combinatione Dic, ut ibi:
sed tunc non præsumitur animus donandi, ut suprà dixi.&
circa iuramentum distingue, ut suprà dixi. Et, ut dixi, proce-
derent præmissa, tenendo, ꝙ in dubio confessio dotis receptæ
præsumatur facta animo donandi, prout multi tenuerunt iu-
xta ea, quæ suprà dixi. Sed tenendo aliam opinionem, quam
36 tenui, ꝙ imò spe futuræ numerationis uideatur fecisse † talē
confessionem, tunc, si non est renunciatum exceptioni non
numeratæ dotis, ergo dico, quòd ista confessio non nocebit
creditoribus etiam futuris habentibus bona mariti hypothe-
cata: quia etiam si possunt obiicere exceptionem non nume-
ratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis. Casus est ualde notabi-
lis in l.si cui. C.de non nume.pecu.quem Bar. ibi dicit menti
tenendum. Secus fortè, si bona non haberent obligata: licet
Azo in summa illius tituli generaliter loquatur.

Item secus, si esset lapsum tempus opponendæ exceptio-
nis. Sed aduerte: quia ille textus innuit, quòd etiam post lap-
sum tempus creditores possunt excipere, ut patet ibi, nec eo
prohibeantur, ꝙ principalis debitor ea nunquam usus est &c.
& hoc tenuerunt quidam, ut ibi refert Saly. Sed ipse dubitat
per princi.& fin.illius legis, dic, ut ibi.

Si uerò maritus confitens recepisse dotem renunciauit ex-
ceptioni non num.dot.tunc tenendo opi. Bar.de qua in l.assi-
duis.C.qui pot.in pig.hab. uidelicet, ꝙ etiam confessio cum
renunciatione habeat uim ueræ dotis, etiam quò ad priuilegia
37 dotium consequenter præiudicat omnibus † creditoribus, ēt
præteritis, sicut dos uerè recepta. Sed glos.ibi tenet contra-
rium, ac Ang. Cy.& Imo.in l.1.ff.sol.mat.quando ipsi credi-
tores probant ueram eorum numerationem, seu donationē,
ut latiùs statim dicam infrà proximè. Sed ego quò ad actio-
nes personales dicerem sic, ꝙ confessio dotis cum renuncia-
tione simplici nullatenus præiudicat creditoribus, quasi in
fraudem ipsorū præsumatur facta potiùs quod nō receperit.

Item, quia exceptioni non numeratæ pecuniæ non potest
simpliciter renunciari sine iuramento, ut statim dicam. Sed
casu, quo fit renunciatum, & iuratum contenta esse uera, te-
ne adhuc, ꝙ creditoribus præteritis non nocet, sed futuris sic,
quasi cesset præsumptio fraudis quò ad futuros, & potiùs præ
sumatur recepisse quò ad se, & ipsos futuros creditores, quàm
falsum iurasse.& ita potest intelligi Bar. in d.auth.sed iam ne
cesse. Si uerò non renunciauit cum iuramento de non con-
trauenienndo, quo casu præsumitur donatio, vt suprà dixi, quæ
firmatur iuramento, ut superius dixi. tunc ꝙ non nocebit cre
ditoribus præteritis, nec etiam futuris: quia iuramentum nō
firmat contractum, aliàs prohibitum in præiudicium tertij,
seu creditorum. casus est in c.cum contingat.ibi, cùm in alte-
rius præiudicium &c.cum sua gl.extrà de iureiu. Nec velles re

stringere ad creditores præteritos, qui erāt tempore, quo fuit
iuratum. Sed dic, ꝙ hic sumus in casu simulationis, quæ nul-
li creditorum nocet, ut uidistis suprà per Bald. Ang. Are.& in
hoc casu poterit saluari opi. Bal.

Postremò uiso, qualiter possit dos confessata præiudicare
38 creditoribus, quantū ad actiones ꝑsonales, uideamus, an † dos
confessata, in casibus, quibus tenet confessio, habeat priuile-
gia circa prælationem in hypotheca, quæ habet dos, de cuius
numeratione constat.& text.in l.fina. C.qui pot.in pig.habe.
ibi. si tamen res ipsæ fuerunt parti mariti datæ: à contrario in-
nuit, quòd non.& ibi gl. hoc firmat, & faciunt optimè, quæ di
xi suprà ibi. sed in contrarium arguo &c. Sed Bar.ibi, ut su-
prà dixi, tenet, ꝙ dos confessata cum renunciatione, uel lapsu
temporis habet priuilegium prælationis in hypotheca, quòd
est mirum secundùm Ang. Cy.& Imo.in l.1.so.ma.ff.si tunc
ipsi creditores nitantur ex confessione, nec probent ueram nu
merationem, aliàs secus: & pro eis adduco tex. opti.in l.pen.
circa princ. C.de bon.proscript.

Item pōt procedere opin. Bar. indistinctè secundum Ang.
in d.§.fuerat. Si talis cōfessio esset facta ante matrimonium:
quia tunc præiudicat omnibus creditoribus, & habetur pro
uera traditione, & ita intelligatur, secundùm eum, gl.& Bar.
in l.1. C.de do.cau. ubi dicit esse glo. pro Bart. dum dicit, ꝙ
secundùm hoc omnes errant, qui simpliciter dotem confiten
tur. Sed respondet, ꝙ ipsi marito renunciauit. Sed ego dico,
quòd per hoc non innuit, quòd illa renunciatio præiudicet cre
ditoribus, sed ipsi renunciatrti. Si autem, constan.ma. fieret
talis confessio cum renunciatione, tunc secundùm eum non
præiudicaret creditoribus habentibus ueram numerationem,
& tit. onerosum, cum in renunciationis except. sit quædam
donatio, quæ eis non debet præiudicare. & ita dicit elegan.
Bald. C.de pri.do.l.vni.

Ego dico Bald.in hoc ultimo bene dicere. Sed miror, quòd
velit cum renunciatione confessionem factam ante matrimo-
nium præiudicare omnibus creditoribus: quia, secūdùm hoc,
aperiretur via fraudibus, contra l.in fundo. de rei uendi.ff.&
fortè esset decipere creditores.

Item, quia dico, quòd talis confessio cum renunciatione
præsumitur donatio, etiam si fiat ante matrimonium, ut dixi
in prin.huius §.& probatur in l.1.cum gloss.C.de dona.ante
nup.& in l.si quis delegauerit.ff. de donat. Ergo non nocebit
creditoribus, iuxta ea, quæ suprà dixi. Pro Bald. tamen facit,
quod dicam infrà in §.r.9. post Cy. in auth. sed iam necesse.
39 Vltimò quæro, † quia in istis confessionibus, quæ fiunt de
dote recepta, solet apponi renunciatio exceptionis non nume
ratæ dotis, an talis renunciatio teneat? Glos. tangit in l.si ex
cautione. C.de non nu.pec.& uidetur uelle, quòd non: tamē
operatur, vt renuncianti incumbat onus probandi. Sed Iac.de
Rauen.tenet, quòd non præiudicet, etiam quò ad onus pro-
bandi: quia eadem facilitate inducuntur ad cōfitendum, qua
ad renunciandum: & parum prodesset nobis exceptio non nu
meratæ pecuniæ, uel dotis. & hanc opi.sequuntur Cy. Barto.
Bald.& Salyc.in d.l.si ex cautione.& hoc quando renunciatio
est in eodem contractu, seu facta est eodem tempore, quo con
40 fessio: secus, † si ex interuallo: quia tunc ei præiudicaret, nō
tam uirtute renunciationis, quàm amissionis debiti ex ea re-
sultantis. Et pro hoc adduco, quod uoluit in simili Bart.in l.
nemo potest.ff.de leg.1.in renunciante ex interuallo exceptio
ni solutionis, quem refert, & sequitur Pau. in c.cum contin-
gat.extra, de iureiu. Adduco etiam, quod idem Bar.vult in l.
Callipodius.(aliàs incipit quamuis) ff.de solution.& Pau.in c.
significante.extrà de pignorib.per l.2. C.de pact. pigno. facit
etiam l. Titius.de pig.act.licet Saly.teneat idē, si ex interual-
lo.in d.l.si ex cautione. Et præmissa procedunt, quando non
interuenit iuramentum.
41 Quid, si iuratum † fuit? Solu. Distinguerem sic: quia ante
confessus est recepisse, & iurauit reddere sine alia renunciatio
ne: tunc iuramento inest tacita cōditio, si iuretur, sicut in sim
plici promissione, ut est casus in l. fin. C. de non nume.pec.
quæ ita intelligitur secundùm Pet.& Cy. Si uerò renūciauit
cùm iuramento de non contrauemendo: tunc, licet de iure
ciuili adhuc sibi non præiudicet, tamen de iure canonico sic.c.
cùm contingat. extrà de iureiu. seqndùm Cy. Pet. Bar. Saly.
& Doct. Adde tamen, secundùm Bar. in l.fi. C.de non nume.
pec. quòd licet sibi præiudicet, tamen si soluerit, poterit repete
re: sicut dicimus de eo, qui iurauit vsuras soluere.c.debitores.
extrà de iureiu. & hoc sequitur Saly.in d.l.si ex cautione. Et
sen-

sentiunt, ꝙ etiam ante solutionem posset petere absolutionē à iuramento ad finem contraueniendi. Sed ego arguó sic, ꝙ vtrunque est falsum per notata per eundem Bar. & communiter Legistas in l. si quis pro eo. ff. de fideiussor. & Can. in d. c. cum contingat. Ecce ubi contractus est prohibitus odio creditorum, ut in Senatusconsulto Macedon. & in officiali prohibito emere durante officio: si interueniet iuramentum: tūc licet iuramentum sit seruandum, non tamen firmat talem cōtractum: & ideo, facta solutione, remanet res apud creditorē sine causa. Ideo nimirum, si potest ab eo repeti: & etiam ante
42 † solutionē, tunc potest peti absolutio à iuramento, quo casu postea contractus remanebit in sua nullitate, cum per iuramentum non fuerit firmatus: sed quando contractus prohibetur fauore debitoris, ut in Senatusconsulto Velleiano, & in contractu minoris, tunc iuramentum bene firmat contractum. auth. sacram. puber. & ibi gl. C. si aduersus uendit. Idē tenet Ioan. Cald. in d. c. cum contingat. & Fed. de Se. in consi. & glo. in c. 2. de pactis. lib. 6. ideo tunc non potest peti absolutio: nec facta solutione repeti: quia tunc non remanet res penes creditorem sine causa: quia contractus fuit firmatus. Et hanc differentiam sequuntur cōiter Doc. ut refert Pan. in d. c. cum cōtingat. & etiam Ang. post Bar. in d. l. si quis pro eo.
Addo, ꝙ hinc uidemus, quòd licet iuramentum non constringat hæredes; tamen uinculum obligationis firmatæ per iuramentum bene astringit eos, ut singulariter traditur per Io. And. in c. fi. extra de sepulturis. & per But. in cap. cum sit. extra de foro cōpe. ibi tertius casus. &c. & dixi plenè in Trac. contractuum uetitorum. in 20. combinatione.
43 Modò † sic, quemadmodum exceptio Velleiani fauore mulieris non odio creditoris est inducta, ita quoque exceptio nō numeratæ pecuniæ est inducta, non autem odio creditoris: quia in eo non uersatur aliquis dolus, ut dicit Salyc. in d. l. si ex cautione. C. de non num. pec. super glo. 2. quæ hoc sentit, declarando, ut ibi per Salyc. Nam in dubio, nisi ex uerbis appareat, aliter dispositio præsumitur fauorabilis, licet in consequentiam reddundet in odium alterius. uide Bar. & Doct. in l. qui exceptionem. de condi. inde. ff. in tantum, ut aliqui nouissimi ibi, & etiam sentit Bar. in l. 2. C. quod met. cau. teneāt, quòd exceptio metus est fauorabilis, non odiosa, de quo dic, ut ibi. Ergo iuramentum de non contraueniendo firmabit dispositionem, seu contractum mutui ciuilis, quod iuramentum inducitur ex confessione, sicut firmat contractum minorum, & mulierum. d. ca. cum contingat. & consequenter non erit locus repetitioni, nec etiam petitioni absolutionis. Tamē (quia non libenter recedo à Bartolo) cogitabam eum sustine
44 re hoc modo, † vt id, quod dicitur, iuramentum firmare contractum fauore contrahentis, est uerum, nisi ille contractus habeat tacitam conditionem: quia tunc, licet iuramentum, quo se adstrinxit ad non contraueniendum, sit seruandum etiam ante euentum illius tacitæ conditionis, non tamen cōfirmat contractum ante illam tacitam conditionem. Ideo facta solutione, poterit repetere. Nam, ubi quis confitetur recep sse pecuniam mutuò, & promisit reddere, inest tacita con
45 ditio, si numerabitur. Et † eadem tacita conditio inest etiam in prædicta renunciatione, ut not. in l. si ex cautione. C. de nō numera. pecu. & supra dixi. Sed si interueniat iuramentum de non contraueniendo, tunc etiam si petatur ante euentum conditionis, hoc est, ante numerationem, debet seruari iuramentum: non tamen ante firmatur dispositio. Sed posset vnus præstantis ingenij arguere, quòd immo tali facta renūciatione cum iuramento, de quo supra, non insit aliqua tacita conditio: quia tunc præsumitur animus donandi, ut su-
46 pra dixi, & consequenter ista præsumpta donatio prima † firmabitur iuramento, nec erit locus repetitioni eius, quod ex causa donationis solutum est. quia respondeo, quòd illud verum est in confessione de dote recepta facta à marito, ut supra: ubi facilius præsumitur donatio, quàm inter extraneos. l. si filij. & l. seq. C. de donatio. inter uir. & uxor. cum alijs iuribus supra allegat. & idem dicerem eadem ratione in confessione mutui facta eo modo, quo supra inter coniunctos, inter quos, etiam de facili, præsumitur animus donandi. l. Procula. ff. de probat. l. vnum ex familia. §. fi. ff. de legat. 2. Ideo tunc non procederet dictum Bar. sed solùm procedit, quando confessio mutui recepti cum renunciatione, & iuramento, de quo supra, est facta inter extraneos. & hic habes optimam limitat. ad l. si quis delegauerit. ff. de nouat. ut quòd ibi dicitur, quòd renunciare exceptioni sit donare, procedat: dummodo in illa renunciatione non adsit tacita conditio. Et hæc procedant, quando iurauit non contrauenire. Si verò iurauit contenta in instrumento esse uera, certè tunc non ui
47 detur, quòd possit † petere absolutionem, vel etiam, facta solutione, repetere tanquam non repetijsset: quia allegaret periurium, & turpitudinem suam. Contrarium sentit Imol. in l. nemo potest. ff. de leg. 1. Sed attende; quia loquitur, quādo contractus dicitur simulatus, quo casu dicendum est, vt supra dixi, & dixi in 4. combinat. contractuum uetitorum. Sed in casu præmisso iurando contenta esse uera, præsumemus, quod re uera recepit. Nec audietur uolens dicere con-
48 trarium: quia † allegaret turpitudinē: quæ ratio cessat, quādo agitur de simulatione contractus: licet iurauerit contenta esse uera: non tamē sequitur necesse, ꝙ sit periurus: quia potuit simulatè iurare ex mente deferentis iuramentū, quæ cōsideratur in auth. iusiurādum, quod præstat ab his, circa princip. & ibi glo. 22. q. 5. quacunq; arte. In iuramento enim magis attenditur animus, quàm uerba. 11. q. 3. c. antecessor. & de hoc 22. q. 5. c. humanæ. §. si ergo. & §. item obijcitur. lo 2. vnde probando contractum simulatum, præsumitur quoque iuramentum simulatum. Sed quia in dubio non est præsumendum, ꝙ uoluerint abuti iuramento, oportet petere absolutionem à iuramento, iuxta ea quæ supra scripsi.

ARGVMENTVM.

Titulum de inofficiosis dotibus. C. explicat. de eius qualitatibus, ac obseruatis edisserens.

SVMMARIVM.

1 *Titulum de inofficiosis dotibus, enucleari. & num. 2.*
3 *Dos lucratiua, & onerosa.*
4 *Personæ in querela inofficiosæ dotis spectandæ. & nume. 5.*

SEXTO videre congruit, quando dos dicatur inofficiosa, ita ut habeat locum titulum de inofficiosis dotibus. Et hic attende: quia ille titulus à plerisque malè intelligitur: & habet aliquid diffi-
1 cultatis. Et debes scire, ꝙ ille † titu. habet duos principales intellectus.

Primus est glo. ibi, & Barto. videlicet, ꝙ loquuntur, quando mulier habens prolem omnia bona sua dedit in dotem, pacto apposito, ꝙ ea mortua, maritus eam lucretur, uel etiā sine pacto: quando uigore statuti debet eam lucrari, vel saltē dimidiam, aut tertiam: quia si per hoc lucrū diminuetur legitima filiorum, reuocaretur per querelam dotis inofficiosæ: quod non esset, tali pacto cessante, uel statuto: quia tunc filij, ea mortua, succederent in dote, sicut in alijs bonis mulieris. l. si quidem. ff. sol. mat. l. illam. C. de colla. Sed huic intellectui obstat: quia & in casu præmisso uidetur prouisum filijs primi matrimonij remedio l. hac edictali. C. de sec. nupt. Sed solue, vt ibi per Bar. Item etiam obstat, quia in casu præmisso non deberet dici dos inofficiosa: quia in ea nulla est inofficiositas, ex quo mortua uxore, eadēq; matre, debet reuerti ad filios iuribus prææallegatis. Sed potius deberet dici querela inofficiosi pacti, uel donationis. Sed dic, quòd solutio apparebit ex infra dicendis.

2 Alter, & secundò † intelligitur ille titulus ibi per gloss. uidelicet, ꝙ ibi mulier omnia bona sua non dedit in dotē pro seipsa, sed pro filia, uel alia extranea. Et tūc secundùm Ioan. Fab. nihil obstat, & iste fuit intellectus Placentini, in quo gl. resedet, ac Odof. Bald. & Ioan. Fab. Sed Azo in sum. Cyn. Iacob. But. & Barto. dicunt, ꝙ tunc haberet locum titu. de inoffic. dona. quia illud dotare est donare. l. vnica. §. accedit. C. de rei uxo. actio. Sentiunt tamen secus in patre sic donante in dotē omnia bona pro filia: quia tunc nō est donare. Quod patet ex l. fina. C. de dot. promis. coniuncta. l. 1. ff. de donat.
3 Quid dicemus? Ego dico pro euidentia, ꝙ debes scire † ꝙ filia in dotem prætēdit causam lucratiuam, maritus uerò onerosam. l. 1. §. ff. sol. mat. & ibi gloss. & Barto. & uidebis casum ad literam in §. seq. quod tamen limita, ut dixi in l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. Et est causa onerosa quò ad maritum, etiam si fiat pactum de lucranda dote. glo. est in l. si donatus. ff. de condi. caus. data. Hoc præmisso, dicerem pro concordia, constituendam non esse differentiam inter patrem

& matrem dotantes. Quòd Azo, & Bar. solùm considerarũt
personam dantis dotem, qua inspecta, est mera donatio. Pla-
4 centinus uerò, & sequaces † considerant personam mariti ac-
cipientis: qua inspecta, non est donatio, ut prædixi. Vnde con
tra eum oportet mouere querelam dotis inofficiosæ. Sed si
contra filiam prætendentem causam lucratiuam moueretur
lis, tunc competeret querela inofficiosæ donationis, & proce-
deret opi. Azonis, & Bar. & seq. Et ꝙ non debeamus conside-
rare personam dantis quantùm ad querelam, sed accipientis
potius, patet; quia aliàs in æternum non posset sustineri pri-
mus intellectus supra relatus, qui est communiter approba-
tus: quia respectu dantis ipsius, & paciscentis de lucranda do-
te &c. deberet potius competere querela inofficiosi pacti, seu
donationis: sed quia quò ad maritum accipientem non est do
natio, ut prædixi, datur querela inofficiosæ dotis. Et collige,
5 † quòd non debemus considerare dantem, sed accipientem.
Et hæc menti tene ad multa: & maximè etiam ad ea, quæ in-
fra §. proxim. dicam: & nota hanc præclaram doctrinam, &
intelligentiam ad illum tit. qui alibi nõ reperies. Et adde, quæ
dicam infra §. prox. ubi deducerem omnia præmissa ad practi
cam. Sequitur §. 7.

ARGVMENTVM.

Dos qualis titulus, quo modo, & à quibus reuocanda: fraudis interuentum ex titulo depræhendi.

SVMMARIVM.

1 *Dotem lucro onerique esse.*
2 *Dos quo modo reuocetur, ex persona deprehenditur.*
3 *Alienata reuocanda: fraus in quibus spectanda.*

1 SEPTIMO quæritur, an titulus dotis sit lucrati
uus, uel † onerosus? Et, ut supra dixi, quãtùm ad
maritum dicitur onerosus, sed quò ad filiam dici
tur lucratiuus: non tamen eget insinuatione: licet
excedat summam legitimã, ut uidebis in §. seq. Et ex hoc ad-
de perfectum intellectum ad titulum de inofficiosis dotibus.
Ideo, pone, patrem dedisse pro filia omnia bona sua in dotẽ,
prout uidi: & reuocetur per alios filios, uel filias, tunc si à ma
2 rito † fortè, qui lucratur ex pacto, secundum quod supra §.
proxi. dixi, tunc reuocabitur per tit. de inoffic. dotibus. Si ue-
rò à filia reuocetur, tunc per titulum de inoffic. donat. Et
dico etiam ex hoc insurgere alium notabilem effectum:
3 † quia debes scire, quòd quando creditores reuocant bona
alienata per debitores in fraudem ipsorum, si sunt alienata
titu. lucratiuo, tunc sufficit fraudem debitoris tantum inter-
uenisse. Si uero titulus non est lucratiuus, sed onerosus,
tunc oportet, quòd tàm debitor, quàm acceptor participa-
uerint fraudem ad hoc, ut possint reuocari alienata. C. de
reuoc. his quæ in frau. credi. l. penul. & l. quod autem. §. hoc
edictum. & §. simili modo. ff. eod. titu. Et ideo per præmissa
dicerem, quòd si creditores experiantur contra maritum,
oportebit docere, quòd ipse participauerit de fraude: secus,
si contra ipsam mulierem: quia (quantum ad hoc, & simi-
lia) consideramus personam accipientis, & eius, contra
quem agitur: non autem dantis, ut dixi supra §. proxim.
Et (postquam præmissa cogitaui) reperi casum rotundum
de his omnibus in l. fina. §. 1. ff. de his quę in frau. cred. Quæ
perpetuò nota.

ARGVMENTVM.

Dotalis constitutionis, contractus, actionis, dotisque immutabilis, viri, uxorisque singularia iura enucleata recenset.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia ob dotem uariè constitui.*
2 *Constituta dotis priuilegia, & nu. 6. 7. 9. 10. 12. 13. & 15.*
3 *Dotem in arbitriũ alterius cõferre, quatenus speciale. & nu. 4.*
5 *Dos incerta quo iure teneat, & quo modo declaranda. nu. 7.*
8 *Dotalis contractus singularia. & num. 16.*
11 *Dos fideicommisso potior: & à quibus reuocetur.*
14 *Dos non insinuanda.*
18 *Actionem de dote generalem admitti.*
19 *Actionis de dote singularia. & num. 20. 21. 24. 25. 26. 29.*
22 *Dote constituta, donationem propter nuptias constitui neces-se ne sit.*
23 *Minore obligato, eius bona non obstringi.*
27 *Dotis actio in filium an in hæredem transeat.*
28 *§. Videamus. explicari.*
30 *Dotalis iudicij priuilegia. nume. 31. & 32.*
33 *Dotis ipsius singularia. nume. 34. & 36. vsque ad numerũ 53. inclus.*
35 *Opinio communis quando singulari potior. & vice versa.*
54 *Mulieris ob dotem priuilegia & inclusiuè ad nume. 69.*
70 *Mariti priuilegia. num. 71. 72. 73. 74. 79. 80. 81. 82. 88.*
75 *Dotes adulterio quatenus amittantur, an non. nume. 77.*
76 *Dotis ob adulterium retentio an transmissibilis.*
78 *Adulterium hæredibusne repetentibus obsit?*
83 *Dotem impensis non mutari.*

OCTAVO oportet per singula priuilegia dotis
discurrere: & attende; quia omnia priuilegia si-
1 gillatim † singula singulis attribuendo enumera-
bo causa facilioris intelligentiæ (licet aliqua ex eis
veniant in consequentiam aliorum,) Et reperio aliqua pri-
uilegia data esse ratione dotis contractui, seu constitutioni ip-
sius dotis, aliqua petitioni, aliqua actioni, aliqua foro, ali-
qua instantiæ, aliqua ipsi doti, hoc est, rei dotali, aliqua soli
mulieri, non hæredibus, aliqua verò marito.

Contractus igitur, seu constitutio dotis multipliciter est
priuilegiata.

2 Primò, † quia multi sunt, qui astringuntur à iure mulie-
res dotare, de quibus dic, vt dixi supra in §. 2.

Item & secundò, quia constituitur dos nudo pacto effica-
citer. l. ad exactionem. C. de dot. promis.

Item & tertiò, quia hodie fingitur semper stipulatio in-
teruenisse. l. vnica. circa prin. C. de rei vxo. actio.

Quartò, quia eius constitutio potest poni in arbitriũ par-
3 tis. Et † intelligitur de arbitrio boni uiri. l. 3. C. de dot. pro-
mis. Sed potest dici in hoc non esse speciale in dote per l. hæc
venditio. ff. de contrah. empt. & per no. per Barto. in l. si quis
arbitratu. ff. de uerbo. oblig. licet Azo in titu. de dot. promis.
ponat pro speciali in dote: & etiam Bald. in d. l. 3. uel dic, ꝙ
4 specialitas † est in hoc: quia nedum in arbitrium, sed etiam
in voluntate alterius partis, puta, patris potest poni secundũ
Cyn. in l. 2. C. de dot. promis. & sequuntur Ange. & Imo. in l.
1. ff. solut. matr.

Quintò, potest constitui dos incerta, licet aliàs promissio
incerta non teneat. l. cùm post. §. gener. ff. de iur. dot.

Attende tamen, quia dico, ꝙ ex æquitate canonica ille tex.
5 procederet † in quacũque promissione incerta, & ueniret cer-
tificandum officio iudicis, ita singulariter Archi. in canone.
sunt multi. 1. q. 1. De quo dicto facit magnum festum Butr.
c. ex parte. extra de censibus. & sequitur ibi Pan. quamuis
Goffr. ibi sentiat contrarium. Sed ego concordaui opinio-
nes in l. triticum. ff. de uerb. oblig. Dic, ut ibi dixi.

6 Sextò, est priuilegiata dotis † constitutio in tacito pacto
præsumpto: quia si in instrumento dotali plura tibi tradita
scripseris, quam suscepisti, præsumitur esse conuentum de
his, quę desunt, petendis. Et ex confessione liberationis oritur
tacitum pactum de agẽdo, quod est speciale in dote, casus est,
& ibi Barto. in l. si uoluntas. C. de dot. promis. qui non est ali
bi secundùm Bald.

7 Septimò, † dos intelligitur constituta per patrem de bonis
proprijs, licet filia habeat proprium, ut latius dixi supra in §.
2. versicu. & quia supra dixi, & hoc est speciale in dote, ut pa-
tet ex l. fin. ff. de pe. hær. vbi casus ualde notab.

Octauò habet ipse contractus dotis, seu stipulatio facta
8 † priuilegium: quia habet naturam bonæ fidei contractus. §.
fuerat. institu. de actio. & per Barto. in l. 1. ff. solut. matrim.

Nonò, habet priuilegium dotis constitutio, vt etiam si cõ-
stituatur per extraneum, nisi sibi expresse paciscatur dotem
restitui, videtur donare: & mulier censetur stipulata. Et in-
telligitur extraneus, qui mulierem, quæ dotatur, non habet
in potestate. Pater uerò, seu parens habens mulierem in po-
testate, nõ uidetur donare: & ideo actio communis est patri,
& filiæ,

& filiæ, quæ consolidatur in filio per patris obitum, etiam si pater esset litem contestatus, in filiam transit instantia. Ista omnia habentur in l. vnica. §. accedit. cum seq. C. de rei uxo. actio. & dicit ibi Bald. ꝙ casus illius §. cum seq. est ualde notabilis, & menti tenendus.

9 Decimò, † quia pro dote constituenda possunt alienari res minorum cùm debita solennitate. l. res. quæ tutores. C. de admi. tut. Quod aliàs non licet. l. ob æs. C. de præd. mi. nisi iminente ære alieno, ut ibi.

10 Vndecimò, quia pro dote † restituēda possunt, quæ subiacent restitutioni irreuocabiliter alienari. auth. res quæ. C.
11 comm. de leg. Et hoc à persona grauata, tā pro se, † hoc est, pro eius dote, uel etiam pro dote recepta restituenda secundùm glo. Barto. & Doct. ibi quam pro eius filiabus, quas vult dotare. & hoc ubi grauatus est filius defuncti, qui pater est, & eius officium est filiam dotare. Idem si filia defuncti esset grauata fideicommisso; quia ex illo posset dotare filiam suam, si eius maritus esset pauper: aliàs secus secūdùm Bar. in l. à filio. ff. ad Treb. & in d. auth. res quæ. quia etiam tunc mater tenetur dotare, ut dixi in §. 2. Idem dicit Barto. in fratre grauato, quando tenetur dotare sororem, quod quando sit dicam in d. §. 2. Salyc. dubitat: quia hæc soror percipit legitimam à patre testatore iure institutionis, aliàs testamentum non ualeret: quia pater uoluit fideicommissarium præferri illi sorori, eidemque filiæ, sed non filio hæredi instituto, nec eius liberis. l. cùm acutissimi. C. de fideicommi. vos remitto ad auth. res quæ. supra allegatam.

12 Duodecimò, quia pro constituenda dote † potest diminui illa quarta, quæ reseruari debet fideicommissario per grauatum de restituenda, si sine liberis decesserit, quicquid ex hæreditate supererit.

13 Decimotertiò, † ipsa constitutio est priuilegiata, ut si inceperit à traditione, non debeatur euictio. casus est singularis, & quem ibi multum commendat Barto. in l. 1. C. de iur. dot. dicens, quòd si ille textus esset gloss. millies signaretur. Et ego reputo singularem. Et quia titulus dotis non est ex parte mariti lucratiuus, ut dixi in §. præced. Item & est vltro citroque obligatorius, iudicio meo, per authen. dos data. C. de donat. ante nup. licet contrarium senserit Bald. in d. l. 1. & sic in terminis. l. Aristo. in fin. ff. de donationibus.

14 Decimoquartò, † est priuilegiata, ut licet constituatur dos per quemcunque, qui non teneatur, & respectu mulieris est lucratiuus titulus, seu donatio: non eget tamen insinuatione: licet excedat summam legitimam. l. cum quidam. & ibi glo. Cyn. & Bart. C. de iure dotium. secus tamen in donatione propter nuptias, in ead. l. §. similique modo.

15 Decimoquintò, quia per solam confessionem rustici † accipientis nobilē in uxorem constituitur dos ex præsumpto animo remunerandi, vnde signanter Barto. in l. si uoluntate. C. de dot. promis. & specialitas patet per l. 1. & fi. C. de dote cauta. Nec dicas, non est speciale in dote: quia idem in donatione: licet aliàs sit reprobata inter uirum & uxorem, ut notat Barto. in l. si diuortio. ff. de verbo. oblig. quia fateor, ubi de animo donandi Constaret: Sed, quòd confessio præsumatur facta animo donandi, seu remunerandi potiùs, quàm sub spe numerationis, pūto esse speciale in dote, mixta ratione affectionis per d. l. 1. & fin. Intellige tamen, quando est magna inæqualitas iuxta ea, quæ dixi in §. 5. suprà eo. uersi. circa tertium.

16 Decimosextò, est priuilegiatus † ipse contractus dotis, vt ex inutili stipulatione agatur. l. vnica. §. 1. C. de rei uxo. actio. Et ratio ponitur ibi.

17 Decimoseptimò, ut possit constitui dos † pro muliere incerta. l. à Titio. ff. de uerbo. oblig. & ita dicit Ange. in l. 1. ff. sol. mat. Sed iudicio meo, ratio illius textus non fundatur super aliqua specialitate, sed super iure communi.

Decimooctauò, quia licet. in dubio interpretemur contra loquentem, & in ambiguo. l. ueteribus. cùm ibi notatis. ff. de pact. Tamen in fauorem dotis interpretamur pro loquēte. vide textum cum gloss. in l. nuptura. ff. de iur. dot. licet tamen glo. ibi dicat esse speciale in dote, posset, dici, ꝙ nulla sit specialitas: quia ibi sensus, qui faciebat pro loquente, erat verisimilior, vt de se patet. & super hac ratione etiam uidetur se fundare ille textus in fin. ibi, uerisimile est. ergo nulla est specialitas, per notata per glo. & doc. in d. l. ueteribus. & sic sum expeditus de priuilegijs datis contractui, seu constitutioni dotis.

Sunt & alia priuilegia data petitioni. Et vnicum reperio
18 † esse datum petitioni secundùm aliquos: quia admittitur petitio generalis, vel vniuersalis, sicut in petitione hæreditatis, & similibus, secundùm Barto. & Imo. in Rub. sol. mat. & dixi suprà in §. 1.

Sed attende, quia dico tenendo opin. Barto. in d. Rub. uidelicet, ꝙ dos sit quoddam vniuersale, per ea quæ habentur in l. 1. ff. de edendo. nisi, ꝙ speciali fauore dotis introductum sit, quod sit quid vniuersale: & tūc in consequentia huius sequeretur id, quod prædixi.

Actioni verò de dote, primò datur priuilegium tacitæ hy-
19 pothecæ † in bonis mariti pro restitutione dotis, & etiam ex parte mulieris pro ipsa dote præstāda. l. vnica. §. & ut plenius. C. de rei uxo. actio. §. fuerat. in fi. institu. de actio. Illa tamen hypotheca, quam habet maritus, est priuilegiata, ut præferatur cæteris, sicut illa, quam habet uxor. l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. ita glo. & Barto. in d. §. & vt plenius. suprà alleg.

Septimò est priuilegiata actio; quia non potest elidi per exceptionem Velleyani: quia mulier intercedendo pro dote nō iuuatur Velleyano. l. si dotale. & l. generaliter. C. ad Velleyanum. nisi dicas, ꝙ potiùs illud priuilegium sit datum mulieri, quam actioni per rationem illius legis generaliter. ibi. nec enim ferendum est &c. cogita.

20 Tertiò † est priuilegiata actio de dote, ut detur, ubi aliàs datur actio de dolo: ut habes casum cum sua glo. in l. si cum dotem. §. si mulier. & ibi Barto. & Doct. ff. sol. mat.

21 Quartò, quia ipsa actio personalis habet † priuilegium hypothecæ: licet ille, qui recipit dotem, sit talis, qui non possit ita simpliciter bona sua obligare, puta minor. Istud priuilegium ponit Salice. post Bald. in Rub. C. de priuile. dot. Ra-
22 tio † secundùm eum: quia obligatio est necessaria, & inseparabilis, & lex obligat etiam absque ipsius consensu. & idem firmat Bald. in l. fin. & ibi glo. C. de legi. tuto. dicens hanc esse communem sententiam, & bene: quia idem tenent Odofred. Pet. & Guliel. de Cuneo in l. item quia. ff. de pactis. & ibidem Auge. & Bald. idem firmarunt, ijdem Bald. & Ange. in l. si constante. in princip. ff. sol. mat. Idem Ioan. Andræas in addit. ad Specu. titu. de donatio. inter uirum & uxorem. §. fina. uersicu. quid si mulier. Tamen Bald. in d. l. item quia. & ibidē Fulg. & etiam Imo. in d l. si constante. tenet. Mouetur Barto. quia eo ipso ꝙ est data dos ipso iure absque aliquo facto, uidetur constitui donatio propter nuptias, ut notatur in authē. dos data. C. de donation. ante nup. ubi glo. Cyn. & Iac. de Rauenna. Et tamen minor talem donationem non potest constituere sine decreto l. prædia. C. de prædijs minorum. & l. lex quæ tutores. de admini. tut.

Itē uidemus, ꝙ celebrato cōtractu dotis, bona sunt hincinde hypothecata: & tamen bona mulieris non sunt hypothecata sine decreto. l. Titia. ff. de iur. dot. & nota. in l. 1. C. si aduersus do.

23 Item, dicit Imo. non sequitur, † minor potest obligari obligatione personali ad dotem, ergo & tacitè obligabit bona sua: quia certum est, ꝙ minor non habēs curatorem, potest se obligare ad quantitatem, & tamen non potest pro illa quantitate obligare bona sua. l. 1. & 2. ff. de reb. eorum, coniuncta l. fin. C. de reb. alien. non alien. Sicut ergo non possit expressè, sic nec debet & tacitè, argum. l. cùm quid. ff. si certū petatur. Ego in puncto iuris credo opinionem Barto. esse ueram: quia attenta communi sententia concurrerent duo specialia ex eodem fonte æquitatis, hoc est, fauore dotis, quod est impossibile. l. 1. & ibi glo. & Doct. C. de dot. promi. & latè per Barto. in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap.

Primum speciale. quia fauore dotis bona essent tacitè hypothecata.

Secundum, quia eodem fauore obligarentur bona minoris sine debita solennitate. Nec dicas, vnum venit in consequentiam alterius; quo casu tolerantur concursus duorum specialium, iuxta plenè tradita per Barto. in d. l. si is qui pro emptore. quia negatur, quia non sequitur, potest minor se obligare ad dotem, ergo bona tacitè obligabit. Nam ista nō est necessaria consequentia, ut patet ex suprà dictis. Et etiam ex argumentis Bart. & licet aliqui satagant respondere argumentis Barto. eorum tamen responsio non satisfacit prædictæ meæ argumentationi. Et bene nota, quia Bart. loquitur in proprijs terminis: quia non vult, ꝙ propter fauorem dotis duo specialia possint simul concurrere.

Quintò datur actioni priuilegium: quia fructus percepti eadem

24 eadem actione petuntur: † quia augent dotem. l. si marito.
§. fina. ff. solu. matrim. & dixi supra in §. 1. ubi aliàs peteretur
officio Iudicis, iuxta nota. l. & ex diuerso. ff. de rei uend. Sed
istud depender ab eo, quod dixi supra circa priuilegium, quod
datur petitioni.

Sextò, quia pater dans dotem pro filia non potest simplici
pacto incontinenti apposito eam sibi appropriare. l. auia.
C. de iu. do. licet secus in extraneo. Et in hoc est priuilegiata
actio quantum ad patrem: nec est ius commune, ut patet ex
his, quæ dixi s. §. 2. quæro, quo iure. & l. 1. C. de pac. cõuētis.
25 Septimò, quia † actio ex stipulatu pro dote datur etiā ad
incertũ. l. vnic. §. j. & ibi gl. l. Cy. & Bal. C. de rei ux. act. Et spe-
cialitas patet ex his, quæ habentur inst. de uer. obl. in prin.

Octauò, quia actio ex stipulatione, quæ ex contractu non
transit ad hæredes etiam lite contestata, sed per mortem pa-
26 tris † appropriatur ipsi filiæ. l. unic. §. uideamus. C. de rei ux.
act. & §. hoc. ubi gl. dicit speciale. Sed tunc insurgit elegans du
bitatio. Pone, pater stipulatus est pro se, & hęredibus, demum
decessit: & post solutum matrimonium filia petit executionẽ
27 instrumenti † dotalis. Opponitur sibi, quòd ipsa non est in
instrumento nominata: nec uenit ut hæres, sed ut filia. ipsa re
spondet, quòd successit in stipulatione paterna, per d. §. uidea
mus. in sui generalitate.

Item posito, quòd loquatur de stipulatione ficta: idem du-
buimus dicere in uera. Et idem operatur tacitum, ut expres-
sum. l. cum quid. cum ibi notatis. ff. si cer. peta. vnde reperio,
quòd gl. ibidem eleganter dicit, quòd etiam tunc appropriabi
tur filiæ. Sed Iac. Bal. Rofr. Odofre. Dy. Cyn. & quidam alij,
quos ipse Cyn. refert, tenet cõtrarium, ac etiam Bar. in l. post
dotem. ff. sol. mat. cum quodam temperamento. Bal. in dicto
§. uiduamus. ualde dubitat. Ego intrepidè acquiesco commu-
28 ni sententiæ: quia §. uideamus. cum similibus, loquitur † de
actione ex stipulatu tacita, quæ est communi, patri & filiæ:
ideo facilius potest appropriari filiæ, per ea, quæ dixi post Bar
to. in l. serui electione. §. Labeo. ff. de leg. 1.

Sed in casu præmisso, ex quo pater sibi, & hæredibus stipu
latus est, cessat prædicta communio. Ad quod etiam uide Bal.
in d. §. uideamus. Prouisio enim hominis facit cessare pro-
uisionem legis. l. si cum dotem. & l. quoties. ff. solut. ma-
trimo.

Item facta est expressio aliter, quàm inesset. vnde succedāt
no. in l. hæc uerba. de leg. 1. tene menti: quia istud est quoti-
dianum, per l. legaui. ff. de libera. legata. ff.
29 Nonò datur † priuilegium actioni de dote: quia si est pro-
fectitia, est communis patri, & filiæ. l. 2. §. ꝙ si in patris. ff. so-
lu. matrimo. Specialitas insurgit ex ratione glo. ibi ex parte pa
tris, & ex ratione Bar. ex parte filiæ. Ratione autem fori da-
tur priuilegium dotibus, ut possint peti coram Iudice eccle-
siastico, quod qualiter procedat uidebimus in §. 17. infra hoc
ipso Tractatu.

Secundò: quia mulier sequitur forum uiri; licet alibi con-
tractus celebratus sit. l. exigere dotem. ff. de iu. quod non es-
set in extraneo, qui stipulatus esset dotem sibi reddi: quia ip-
se non transfertur in forum uiri, sicut uxor, dę quo latius in
d. §. uideamus. dicam.
30 Instantiæ † autem, seu causæ iudicij datur priuilegium ra
tione dotis quò ad dilationes, ut Iudex possit breuiores dare,
quàm consueuerit, ar. l. 2. ff. de re iudic. ut citò expediatur
secundùm Raymundum, Bartol. Imo. & Doct. in l. 1. ff. so-
lu. matrimo. Ad quod etiam facit secundùm Imo. Quia cau-
sa alimentorum potest tractari in die feriata ob necessitates
hominum, ita Specu. in titu. de ferijs. §. sequitur. in 1. colum.
per l. 2. ff. de ferijs. Ego fortifico; quia causa dotis, & alimen
torum æquiparantur, ita Barto. in l. fina. ff. de his. quib. ut in-
dig. Si ergo ista est in alimentis, ergo idem est in dote. At-
tende tamen; quia secundùm Barto. & Angel. requiritur in
causa dotis libellus, & litis contestatio. l. si cum dotem. §. eo
autem tempore. ff. solu. matrimo. item plena probatio. l. doce.
C. de rei uend.

Item instantia triennij iuxta formam l. properandum. in
princ. C. de iudicijs. Sed contra hæc omnia facit Cle. dispen-
diosam. ubi patet, quòd causa matrimonij, & eam tangens
31 † quoquo modo (sicut est dos) debet examinari summariè,
simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij. Ergo
non exigitur libellus saltem solennis, nec litis contestatio &c.
de quibus supra per Clem. sæpe. de uerb. sign. Solue secundũ
Ang. illa Cle. dispendiosam. procedit, qñ Iudex principaliter
fuisset aditus super matrimonio, & incidenter super dote: qa
principaliter non posset super dote Iudex ecclesiasticus adiri.
Quod an sit uerũ, dicam plenè in §. 17. Et aduerte: quia do-
minus Card. Floren. in d. Clem. dispendiosam. tenuit, quòd
etiam si causa dotis principaliter intentetur, debeat procedi
summariè, simpliciter &c. secundùm formam d. Clem. sæ-
pe. & ꝓbatur in Cle. dispendiosam. ibi, aut eas quoquo mo-
do tangentibus. & idem determinat ibi gloss. in simili & spon-
32 salibus: quia † causa sponsaliorum, licet separatim à causa
matrimonij: tamen debet tractari summariè, & de plano &c.
ergo idem dicendum in causa dotis siue agitetur in foro eccle
siastico, siue ciuili. Licet Imo. in hoc uideaт constituere discri-
men in d. l. 1. Adduco etiam pro hac parte rationẽ: quia cau-
sa dotis est causa pia. l. cùm is. §. mulier. & ibi. Ange. ff. de con-
di. inde. de quo latius infra dicam. Sed ubicunque pietas sug-
gerit, tunc diebus feriatis potest negotium exerceri, & expedi
ri, ut tradit Specu. in d. titu. de ferijs. §. sequitur. ibi potest au-
tem. & ibi, quid si uxor. & Ang. in d. l. 1. qui per hoc conclu-
dit, & Imo. post eum, dotis causam posse tempore feriarum
tractari. Sed attende, quia in contrarium uidetur tex. in l. 3.
C. de dot. promis. ibi, morem iudiciorum exiges. ergo requi-
rit ordinem iudiciorum. Cogita. Vel dic, vt dicam in §. 9. uer-
sicu. sed quid &c.

Ipsi autem doti dantur etiam plura priuilegia.

Primò, vt fundus dotalis non possit alienari. l. 1. ff. de fun-
do. & l. 1. C. eodem. & etiam in ultima uoluntate. l. dotalem.
ff. de test. milit. An autem tunc debeatur æstimatio, tangunt
ibi gloss. & Doct.
33 Secundò, † quia in ambiguis fit interpretatio pro dote. l.
in ambiguis. ff. de reg. iur. & l. in ambiguis. ff. de iure dot. per
quæ iura dicit Imo. in l. 1. ff. solut. matrimon. ꝙ vbicunque in
materia dotis sunt opi. in dubio est amplectenda opinio, quæ
fauet doti: nisi fortè illa esset communiter reprobata, argum.
34 l. quod fauore. ff. de legibus. Sed ego fortius dico, ꝙ † etiam
si opinio, quæ fauet doti, non esset communiter reprobata:
tamen illa est amplectenda, quia ubicunque singularis opi-
nio est humanior, uel rationabilior, & æquior, tunc præfertur
communi. ita Host. & Pan. in capi. si uir. ubi etiam text. pro-
35 bat extra de cog. spirituali. Ideo dicunt, † ꝙ vbi agitur de ma
trimonio sustinendo, singularis opin. pręfertur communi ten
denti ad dissolutionem matrimonij, ubi communis opin. ha-
beret quasi textum, quod est sing. notandum secũdùm Pan.
vbi supra. Nam paucorum opin. in casu dubitabili præfertur
opinioni multorum, ut est ibi casus, & etiā sequitur ibi Butr.
dicens post Hostien. ꝙ ubi magistri per suas glo. soluunt ma-
trimonium, nec ius expressum inducunt, si reperias aliquem,
qui scripserit contrarium, huic adhæreas, quod est bene mē-
ti tenendũ propter eos, qui trahunt leges per capillos ad sua-
rum opinionum corroborationem. Et adde vnum textum
singularissimum in l. 1. §. sed neque. C. de ueteri iure enucl.
vbi dicitur, ꝙ vnius etiam deterioris opin. potest plures, & me
liores in aliqua parte superare. Nec ex multitudine Autho-
rum est iudicandum, ut ibi in textu, & soleo allegare casum
ibi pro eo, quod dicunt Can. in c. 1. extrà de constitu.
36 Tertiò habet priuilegium dos, † quia reuertitur ad pa-
trem, siue per pactum, siue iure potestatis cũ sua causa, hoc
est, ut filia denuo nubente, nõ possit diminui: nisi patris sub-
stātia casualiter decreuerit. auth. sed quamuis. C. de rei uxo.
actio. Et attende; quia dico, ꝙ istud etiam erat de iure anti-
quo; ut habes casum notabilẽ in l. si socius. ff. pro socio. Qui
tex. plus vult, ꝙ etiam si ad patrem reuertatur vnà cum socio
bonorum, idem fit, vt diminui non possit. uel dic de hoc, ut
per Bar. in l. post dotem. ff. sol. mat. quemadmodum dos &c.

Quartò, habet priuilegium, ut non possit repeti per cō-
37 dictionem † indebiti: licet ex errore fuit indebitum solu-
tum, casus est notabilis, & singularis in l. cùm is. §. 1. si ea opi
nione. ff. de condi. indebi. Est & ibi casus, ꝙ indebitum omni
iure solutum per errorem non repetitur. Quod intellige, quā
do mulier pro filia, frater pro sorore, consanguineus, pro cō-
sanguinea, aut nutritor pro alumna, credētes se teneri ad do-
tandum, soluerunt. Et idem credo in quacunque alia perso-
na, quæ crederet se pro dote obligatam: quia tunc, sublata
falsa causa, remanet causa pietatis, ut ibi dicit Iuriscons. Se-
cus si credebam me teneri mulieri ex causa mutui, & non te-
nebar, & solui animo liberandi à mutuo, certè repetam, vt l.
si donaturus. & l. qui se debere. ff. de condi. caus. data. quod
not. ne ille tex. decipiat te.

Quintò

Quintò est priuilegiata dos: quia hæc dicitur pia causa,
38 † ut patet ex præmissis. Nam casus est, & ibi Ang. in d. §. si ea opinione. & idem firmauit Imo. in l. 1. ff. sol. matr. Dicens ob hoc, ꝙ coram Iudice eccle. potest peti etiam principaliter secundùm Inn. Host. & Io. And. in c. de prudentia. de don. inter ui. & ux. Sed hoc latius expedire instituo infra eo. §. 17. Et ꝙ nō sit pia causa, probo: quia æquiparatur causæ alimentorū secundùm Bar. in l. fi. ff. de his, quib. ut indig. Sed causa alimentorum non est pia. Et ideo de legato alimentorū detrahitur Falcidia, casus est in l. diui Seueri. ff. ad l. Fal. Quod non esset si esset legatū piū. auth. similiter. C. ad l. Fal. Sol. Potes dicere, ꝙ nō semper à pari procedunt dotis causa, & alimentorum, ut dixi in §. 2. uers. sed quæro, an si filia.

39 Sextò, dos habet † priuilegium, ut in ea nec maritus, nec uxor, durante matrimonio, habeat propriè & absolutè dominium, sed mixtim, & qualificatiuè, ut dicam infra in uer. marito. & latius infra, in §. 13.

Septimò, quia de dote, seu relicto pro dote non potest detrahi Falcidia. l. sed usus fructus. §. fi. ff. ad l. Fal.

Octauò: quia ex delicto mulieris damnatæ ad mortem nō publicatur dos constante matrimonio: nisi in quinque casib. de quibus in l. quinque legibus. & ibi glo. ff. de bo. dam. Extra quos casus maritus lucratur dotem, quasi matrimonium sit solutum culpa mulieris delinquentis. Si uerò non damnatur ad mortem, tunc absque dubio non publicatur dos: quia matrimonium durat. §. quod autem. in auth. de nuptijs. Nec ēt in illis quinque casib. si maritus pacto de dote lucranda, uel ex statuto debeat lucrari, ut per gl. & Bar. in d. l. quinque legib. uel melius, tunc agit contra fiscum. l. & omnes. eo. ti. ubi gl. & etiam Bar. ubi supra. Si uerò mulier damnatur sol. mat. tunc dos indistinctè publicatur secundùm Iac. de Are. & Bartol. & ita intelligunt l. si constante. §. fi. ff. sol. mat.

Attende tamē, quia dico istud procedere de iure antiquo: quia hodie bona damnatorum reseruantur descendentibus, uel ascendentibus usque ad tertium gradum, auth. bona damnatorum. C. de bonis proscriptorum. De quo dic, ut ibi. Et plenè hæc materia habetur per Ang. Are. in Tractatu maleficiorum, super uerbo, & eius bona publicamus.

Nonò, priuilegiatur dos: quia fructus interim percepti eā augent. l. si marito. §. fi. ff. sol. matr. Sed istud dependet ab eo, quod dixi circa priuilegium datum petitioni.

40 Decimò, † est dos priuilegiata in casu notabili l. pen. ff. qui po. in pig. hab. Et declara, ut per Cy. in l. si tibi. C. illo, & eo. ti. vbi dicit, ꝙ & si dos non sit numerata, sed tunc promissa, & conuentum de hypotheca, nihilominus præfertur creditori facto post dictam promissionem: licet ipse prius numerauit, quod est in dote speciale secundùm Cy. quia aliàs secus. l. potior. ff. qui po. in pig. hab. l. diuersis. C. eodem, & l. Titius. quæ res pig. obl. poss.

41 Vndecimò, † quia licet pater sibi appropriauerit actionē de dote, secundùm quòd potest l. quoties. ff. sol. mat. Tamen si tempore restitutionis fiendæ esset non soluendo, non teneretur quis sibi restituere, ne dos dissipetur. ita Cy. & Bexu. in l. 2. §. ꝙ si in patris. sol. mat. per rationem, quæ ibi assignatur. tenē menti ad limitationem d. l. quoties. Plus sentiunt, quòd nec possit eam sibi appropriare, si tempore pacti non erat soluendo. Ista tamen non sunt penes me sine dubio. Licet præceptor meus do. Iac. de Puteo transeat cum eis.

42 Duodecimò, † quia dos data donationem propter nuptias meretur, auth. dos data. C. de do. ante nup. & ipso iure constituitur, statim dote constituta, secundùm opi. Martini Syl. de qua in gl. & eam sequitur d. Iac. de Raue. & transit Io. Fab. & eam etiam approbant Cy. & Bal. ibi: licet glo. aliter dicat.

43 Decimotertiò, † quia promissor dotis per cursum biennij cōstituitur in mora, ut teneat ad fructus, & usuras expressas. l. fi. §. pterea sancimus. C. de iur. dot. & declara, ut ibi per Bar.

44 Decimoquartò, † quia pro augenda dote toleratur liberalitas inter uir. & uxo. aliàs est reprobata. l. si constante. C. de dona. ante nup. & dicam infra §. 19.

45 Decimoquintò, † ut res ipsa ex pecunia dotali solo consensu efficiatur dotalis. l. res quæ dotali. ff. de iu. dotium. Quod speciale in dote secundùm Ang. ut dixi supra in §. 1. licet Bar. aliter dicat. Dic, ut ibi dixi.

46 Decimosextò, † ut pater mariti teneatur se, & sua obligare pro restitutione dotis. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. fi. C. de dot. promiss. Quod qualiter procedat, dic ut per Bar. & Doc. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat.

47 Decimoseptimò, † quia pater mariti simpliciter consentiendo filio recipienti dotem obligatur ipse, & eius bona secū dùm Bart. in d. §. transgrediamur. de quo dic, ut ibi: quia uenit in consequentiam præcedentis priuilegij, ut patet ex his quæ ibi dicit Barto.

48 Decimooctauò, secūdùm aliquos, † est priuilegiata dos: quia fideiubens pro constituente dotem secundùm formam l. creditor. §. 1. ff. mandati. si soluat, non repetit, ut est ibi casus singularis. sed iudicio meo, ratio fundatur super iure cōmuni non super specialitate dotis.

Decimononò, quia Prætor, absente patre, de bonis patris potest dotare. l. profectitia. in fin. ff. de iur. dot.

49 Vigesimò, † quia pro dote constituenda potest pater incarcerari, dixi supra in §. 2.

50 Vigesimoprimò, † quia in traditione dotis, quæ fit necessitate præambulæ promissionis cogitur maritus ultra aliquid promittere, quam conuentum sit in ipsa promissione contra id, quod habetur per glo. in l. in traditionib. ff. de pactis. casus est in l. 2. in princip. secundum vnum intellectum glo. & Barto. & Doct. ff. sol. mat. & ibi dixi.

51 Vigesimosecundò, † quia hodie ipso iure sine traditione dominium rei dotalis retro transfertur, soluto matrimonio in uxorem. l. in rebus. C. de iur. dot.

Vigesimotertiò, quia pro dote recepta restituenda possunt res subiectę restitutioni alienari. authentic. res quæ. & ibi gloss. Barto. & Doct. C. comm. de leg. & idem vidistis pro dote constienda supra circa priuilegia data cōstitutioni dotis.

52 Vigesimoquartò, † quia fauore dotis non admittitur cōpensatio. gloss. & Bald. in l. diuortio. §. ob donationes. ff. solu. mat. Ego ibi tenui contrarium per illum text. & est gloss. Bartol. & Doct. communiter in l. rei iudicatæ. §. 1. eod. titu.

53 Vigesimoquintò, † est dos priuilegiata in casu notabili. l. 1. ff. qui po. in pig. hab. & declaratur per Cyn. in l. cùm tibi. C. qui po. in pig. hab. ubi dicit, ꝙ & si dos non sit numerata, sed tantùm promissa, & conuentum de hypotheca, nihilominus præfertur creditori post dictam promissionem factæ: licet ipse priùs numerauerit, quod est speciale in dote secundùm Cyn. quia aliàs secus. l. potior. ff. qui po. in pign. hab. l. diuersis. C. eod. l. Titius. ff. quæ res pign. oblig. poss.

54 Mulieri † autem datur priuilegium ratione dotis.

Primò, ut in actione personali de dote præferatur alijs. l. 1. C. de priui. dot. Et istud priuilegium datur, etiam si matrimonium non fuerit uerum, sed putatiuum. l. 2. in fin. cum seq. ff. de priui. cre. Et ꝙ detur mulieri, est casus in l. dabimus. eodem titu. Ideo non transit ad hæredes secundùm Barto. & Docto. l. 1. ff. sol. mat.

55 Secundò, † mulieri datur priuilegium, ut in illa tacita hypotheca præferatur creditoribus anterioribus habentibus etiā tacitam hypothecam, de quo dic, ut l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab.

Vtrum autem istud priuilegium habeat dos confessata, dixi in §. 5. uersi. uideamus nunc.

56 Tertiò, † datur etiam mulieri priuilegium, ut solu. mat. in uendicatione rei dotalis etiam æstimatæ omnibus creditoribus præferatur, siue agat rei vendicatione, siue hypothecaria, quę diuersis respectibus consideratis, in eadem re possunt concurrere. l. in rebus. & ibi Barto. & Bal. C. de iur. dot. & ꝙ sit fauore dotis in rebus æstimatis, patet ex l. quoties. eodem titu. secundùm Barto.

Quartò, datur priuilegium mulieri, ut marito uergente
57 † ad inopiam, possit agere constante matrimonio secundùm formam l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & uide ibi Bald. Nam de rigore, constante matrimonio, actio personalis non competit, & consequenter nec hypothecaria, quæ est accessoria: de quo plenè per Barto. in repet. l. si constante. ff. sol. mat.

58 Item, † & quintò, datur priuilegium mulieri, ut pro dote (licet sit filiafamilias) habeat legitimam personam standi in iudicio. auth. quod locum. C. de colla. quod intellige, ut ibi habetur.

59 Item & sextò, † datur priuilegium mulieris, ut licet dos sit profectitia, tamen acquiritur ipsi filiæ quò ad possessionē, & dominium. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. erci. Quod non est in alijs profectitijs. l. cum oportet. in prin. C. de bon. quæ lib. & ita vult Salyce. in rub. C. de priuileg. dotis.

Item & septimò, ut etiam dos aduentitia tempore Digestorum ei acquiratur, ut not. in l. 2. §. ꝙ si in patris. ff. sol. ma. vbi glo. Specialitas patet per l. placet. ff. de acquir. hæred.

Item

60 Item † & octauo: quia datur sibi actio ad restaurandam seruitutem amissam facto mariti, qui non est soluendo: licet nõ dolosè, nec facto culpabili amiserit.l.si maritus.ff.de fun. dot.& sic plus est, quàm casu l.fin.circa princip.ff. de eo, per quem factum erit.

61 Nonò, † vt pactum patris non noceat filiæ in actione de dote.l.2.de pact.conuen.C.& ibi Bart.& Bal. qui dicunt hoc esse notabile.

62 Decimò, † in priuilegium mulieris est introductum, vt ex pacto matris non quæratur actio filijs.l. pactum dotale. & ibi Barto. C. de pact. conuen. licet aliàs secus. l. Caius. ff. solut. matrim.

63 Vndecimò, † quia paciscendo potest facere conditionem dotis meliorem, sed non deteriorem.l.si pater.§. 1. cum seq. & l.seq.& l.de die.ff.de pact.dot.

Duodecimò, priuilegium mulieris est introductum, ut nõ possit pacisci, quòd maritus solùm teneatur de dolo, non de culpa: licet aliàs possit hoc fieri.l.Pomponius.ff.de pact.dota. & dic, vt ibi.

Decimotertiò, quia habet beneficium, ne à marito con-
64 ueniatur † vltra, quàm facere possit l. non tantùm. in fin. ff.de re iudic.l.ex diuerso.§.1.ff.solut.matr. Et idem beneficium habet maritus conuentus de dote. dicam infra eodem §. versicu. marito.

Decimoquartò, vt in re empta ex pecunia dotali præferatur alijs creditoribus in actione personali. l. si cùm dotem. in fin.ff.solut.matr.Et vult Ioann.Fabr.in l.si ex pecunia.C.de iur.dot.Sed (dices tu) non est speciale in dote: quia idem in alio quocunque, ex cuius pecunia res est empta.ita Barto. in l.licet.C.qui pot.in pign.hab.post Iaco. But. Sed dic, quòd contra eos est gloss.in l.procuratoris.§.plane.in uerbo, in tributum.ff.de tribus actio. Sed potest eorum opin. sustineri, quando specialiter mutuasset pecuniam ad illam rem emendam. ita Pet.& Cyn.in d.l.licet. aliàs secus, præter quàm in vxore.d.l.si cùm dotem.in fin.

65 Decimoquintò, † quia talem rem emptam ex pecunia dotali potest in subsidium vendicare. ita Cyn.in l.si ex pecunia. & per l.vxor marito.ff.de dona.inter uirum & uxor.

66 Decimosextò, † quia licet secundùm gloss.& communem sententiam in l.in rebus.C. de iu.dot. maritus dicatur dominus rei dotalis, tamen thesaurum in ea inuentum pro parte restituit mulieri: quasi in alieno inuentum.l. di uortio. §. si fundum. in fin.ff.solut.mat.

67 Decimoseptimò, † quia ipsa mulier habet restitutionem, si in dote contingat læsio, quasi læsa in proprio patrimonio.l. 3.§.sed utrum.ff.de minor. quia persona ipsius mulieris intelligitur stipulationi inserta.l.post dotem. secundùm vnum intellectum, qui est communis.ff.sol.mat. licet aliàs persona extrinsecus subintelligatur. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus. ff.de uerborum oblig. Sed secundùm rationem aliquorum, de quibus videbitis in l.post dotem. ibi nõ est specialitas. Sed vide Barto.in l. Caius.eod.titu. qui dicit, ꝙ si extraneus dotem simpliciter reddi stipuletur, & non dicat cui, intelligitur mulieri fauore dotis: dicens esse casum in l.post dotem secũ-
68 dùm 3. lectu. & ex hoc insurgit 19. priuilegium: † quia ipsi mulieri potest alius stipulari dotem.l.Caius.ff.solu.mat.contra §.alteri.de inuti.stipu.

69 Vigesimò, & vltimò, vt si quis stipuletur † sibi, aut mulieri alternatiuè, mulieris est integra actio.d.l. Caius.

70 Marito autem, seu ex † patre mariti reperio multa data priuilegia ratione dotis.

Primò, quia habent priuilegium maritus, & filij eiusdem matrimonij, ne conueniantur pro dote vltra, quàm facere possunt.§.item si de dote.institu.de actio. intantum, vt non valeat pactum in contrarium.l.alia.§.eleganter.ff.solu. mat. Quod verum, nisi conuenirentur actione reali. & declara vt dixi in l. maritum. infra eodem titu. vbi aliàs pulchras limitationes dedi.

71 Secundò, † est priuilegiata pars mariti in tacita stipulatione, sicut & uxor, ita gloss. Cy.& Bal. in l.vnica.circa princip. C.de rei vxo. actio.

72 Tertiò, † quia potest uxorem expellere propter dotem, non solutam, vt dicam infra §.15.

73 Quartò, † quia tacitè potest pro dote vsuras recipere. Quod qualiter procedat, dicam infra. §. 17.

Quintò, ut non obstante confessione de recepta dote, possit opponere exceptionem non numeratæ dotis, & incumbet mulieri onus probandi fuisse numeratam, ut in toto titu. de dot.cauta. Et idem priuilegium habet mutuum, ut in toto titu.de non num.pec. In cæteris autem staretur confessioni. l.generaliter.C.de non nume. pecu.

74 Sextò, † quia maritus lucratur dotem propter adulteriũ vxoris, vt not.in l.consensu. C.de repu.

Triplex autem datur practica marito ad consequendam hanc dotem, vt per Barto. & Doct.l.cùm mulier viri lenocinio.ff.solut. matr. Quod intellige sanè: nisi maritus post adulterium uxoris eius mores approbasset: quia tunc nõ poterit retinere dotem. Et quando dicatur approbasse, habetur per Docto.in d.l. cum mulier viri lenocinio. Et est bonus textus in l.2.§.si publico.ad l.Iuliam.de adulter.ff.

75 Credo etiam, ꝙ si maritus fuisset fornicatus, † seu commisisset adulterium, tunc non posset ad effectum retentionis dotis impingere vxori adulterium: quia (ut dicit Iurecõsultus in l.si vxor.§.Iudex. ff. ad l. Iuliam de adulterijs.) iniquum est, vt vir pudicitiam ab uxore exigat, quam ipse non exhibet. Et hæc vera sunt, quando maritus in vita tractat de hac retentione dotis.

Sed pone, ꝙ, mortuo marito, mulieri dotem repetenti
76 † ab hæredibus opponatur adulterium commissum in vita mariti? Glo.in l. rei iudicatæ.§.1.ff.solu.matr.tenet, ꝙ non poterunt obijcere hæredes, ex quo maritus tacuit & ita intelligunt illum §.1.Dyn. & Barto. & hanc q. tetigit Specu.in titu. de do. inter uirum & vxor. versicu.quid si mulier. & in titul. de except. §. 1. uersicu. item quæritur. & non bene se firmat:

Reperio etiam, ꝙ Bal.tangit in l.miles.§.socer.ff.de adul.
77 & determinat, † ꝙ hodie maritus non lucratur dotem propter adulterium vxoris, nisi eam accusauerit, & se inscripserit, ut in auth.vt lic.mat.& auiæ.§.si verò plurimas.& ibi sentit gloss. Tangitur etiam per gloss.in l.consensu.C.de repu. & Specu.in uersicu.item quæritur. uidetur inclinare in hanc partem, & secundùm hoc determinatio gloss. præmissæ esset clara, etiam si maritus in vita ignorasset adulterium fuisse cõmissum, vt nec tunc hæredes possint obijcere. quod etiam firmauerunt Bald.& Imo.in d.l.rei iudicatæ.§.1. quia hæc obiectio tendit ad meram uindictam, quam hæres non potest obijcere per notabilem doctrinam gloss.in l. cum emancipati.§.emancipatus.ff.de colla. Sed contra hoc allego gloss.in l. si inimicitiæ.ff.de his, quib. ut indig. & quod nota.in l. sororem.C.eodem titu.ubi patet, ꝙ hæres potest obijcere exceptionem, quæ tendit ad meram uindictam, licet defunctus aliter non disposuerit. Sol. Cogitaui dicere, ꝙ ibi legatarius, cui obijciebatur exceptio, tractabat de lucro, quod lucrum sibi facilius aufertur. Hic autem mulier tractat de damno. vnde non est par, eademque ratio.l.fin.C.de codic.

Sed quæro, quid econtrario, si prædecessit mulier adulte-
78 ra, an † aduersus eius hæredes dotem repetentes possit maritus adulterium obijcere? Casus est, ꝙ sic: secundùm Bal. in l.fin.C.de adulte.& hoc firmauit gloss. ibi, & Cyn. etiam, glo.in l.vnica.§.illo proculdubio.C.de rei vxo.actio. Bal. Cy. & Imo.in l.cùm mulier.ff.eodem titu. Sed attende: quia circa hoc dubito. Nam si dos non amittitur ipso iure propter adulterium, sed opus est accusatione, & inscriptione secundùm Barto.in d.§.socer. Ergo, mortua ipsa muliere adultera ante accusationem pœna amissionis dotis nõ transibit cõtra eius hæredes, iuxta ea, quæ habentur in l.1.C. ne ex delict. defunct.& per Barto.in l.1. ff. de priua. delict.

79 Septimò, † habet priuilegium maritus, vt pro dote conseruanda non teneatur dare fideiussores, & si dederit, non tenet datio, vt in rubro, & nigro. ne fideius.dot.dentur.C.Ratio ponitur in l.1.eodem titu.Idem si dentur pro dote reddenda, vt firmat gloss.post Azonem in l.1.eodem tit. & ibi Bar. & idem Barto.in l.si constante.§.quoties.ff.solut. matr. licet Dyn.tenuerit contrarium, ut possit dari fideiussor pro dote reddenda. & idem tenet Cyn.post Odofred.in d.l.1.per suas rationes, de quo ibi, & etiam Bald.ibi in eandem partem inclinat: quia non est eadem ratio in dote constituenda, quæ in conseruanda: quia facilius conseruant, quàm restituant.& ita etiam dicunt idem Bald.& Ange.in d. §. quoties. ubi hoc etiam firmat Imo.& respondet argumentis, quæ fiunt in cõtrarium. & idem tenet Ioann. Fabri in dicta l.1.

80 Octauò, † est priuilegiatus maritus, vt posit ꝓ dote agere rei uendicatione.l.doce ancillam.C.de rei uend.l.in rebus. C.de iur.dot.licet non sit propriè, & absolutè dominus, sed

qualifi-

qualificatus ita, ut etiam sit quædam mixtura dominij inter eum, & uxorem, de quo dic, ut dicam in §. 13.

11 Nonò, † quia potest manumittere seruum dotalem. l. 1. C. de seruo pig. da. manumis. & l. & si. C. de iur. dot.

Item, & iubere dotali seruo, ut adeat hæreditatem. l. seruus dotalis. ff. sol. mat.

Decimò, quia potest agere ad impensas necessarias factas in re dotali, non obstante, ꝙ fuerit pactus de contrario. l. conuenire. ff. de pact. do. Ratio, quia tales impensæ minuunt ipso iure dotem, ut ibi expressum est in litera.

12 Vndecimò, † quia habet inducias annales pro dotis exactione in rebus mobilibus, de quo dic, ut in l. vnica. §. exactio, C. de rei uxor. act.

Duodecimò, pars mariti est priuilegiata in tacita constitutione dotis in toto patrimonio mulieris, quando simpliciter contraxit. De quo dic, ut dixi in §. 3. supra eod. tract. uersi. sed quæro, mulier &c.

Decimotertiò, etiam in tacita constitutione dotis constitutæ priori marito, de quo dic, ut d. §. 3. in prin.

13 Decimoquartò, † quia si ipse maritus facit expensas necessarias, ipso iure minuitur dos. l. conuenire. in fi. ff. de pact. dot. §. propter retentionem. inst. de actio. Specialitas patet, per l. si seruos. ubi casus multum notabilis. ff. de pigno. act. & per l. in fundo. ff. de rei uend. Et hoc præsertim tenendo, quòd ipse fundus tunc possit desinere esse dotalis, prout tenuit glo. in d. §. propter retentionem. & in l. vnic. §. nec ob impensas. C. de rei uxo. act. & ibi Iac. de Arena, Dyn. & Cy. pro quibus uidetur expressus tex. in l. si is qui. §. quod dicitur. in fi ff. de iure dot. nisi intra annum mulier obtulerit impensas, ut ibi. Sed in contrarium uidetur casus rotundus in l. quod. ff. de impen. in reb. do. fac. ubi per hoc contrarium tenet ibi Bar. quasi Vlp. ibi corrigat opi. Sceuolæ, de qua in d. §. quod dicitur. Et idem tenent Iac. Butr. & Salyc. in d. §. nec ob impensas. Et dicit ibidem Bald. quòd tales expensæ minuunt dotem ipso iure intellectualiter: & antequàm opponatur exceptio: & minuitur, secundùm eum, dos: durat tamen titu. dotis d. l. quod dicitur. ideo adhuc durat inalienabilis secundùm Bald.

Decimoquintò, & ultimo est priuilegiatus maritus, secundùm quòd dixi supra uer. ipsi autem doti. ibi octauò &c. quia extra illos quinque casus maritus lucratur dotem, quando mulier damnatur ad mortem, quasi culpa mulieris soluatur matrimonium, ut ibi dixi.

ARGVMENTVM.

Anacephalæoticè repetita singularia dotis iura transmissibilia, vel non, proponit.

SVMMARIVM.

1 *Cedi quæ nequeant.*
2 *Dotis priuilegia omnia transmitti. & nu. 3. & 4.*
5 *Fori ob dotem priuilegium an transmissibile.*
6 *Causa dotalis priuilegium non transire ambigit.*
7 *Dotis priuilegium quatenus, an non, transeat. & nu. 14.*
Et quatenus uerum. nu. 15.
8 *Iurata prohibita iuranti uendicat hæres.*
9 *Iuriiurando is, cui concessum est, contradicit.*
10 *Cessionario quæ, an non, obsint.*
11 *Iusiurandum quando transmissibile.*
Effectus nu. 12.
13 *Dotis alienationi iuratæ hæredem non contraire uerius est.*
16 *Hypotheca tacitæ ius, an transmissibile.*
17 *Ius quatenus facere &c. an, in quosue transmissibile.*
18 *Priuilegia uiri quæ in hæredes, an non transfusibilia, & numero 19.*
20 *Transmissibilia cedi quæ, quatenusque possint. & nu. 21.*
21 *Bartolum uerius, quàm Imolensem sentire.*

NONO visis priuilegijs dotium, uidere cõgruit, an ista priuilegia transeant in uniuersalẽ, aut singularem successorem. Et quia textus ualde notabilis in l. ex pluribus. ff. de admi. tut. uidetur nobis dare unam singularem doctrinam, uidelicet, quòd illa priuilegia, † quæ non sunt transmissibilia ad hæredes, (1) non possunt in alium transferri per cessionem, ut ibidem per Barto. & Docto. Idcirco prius cognito, quæ transeant ad hæredes, de facili cognoscemus, quæ sint cessibilia, seu quæ trãseant in singularem successorem, arg. l. 1. in princip. ff. de his qui sunt sui, uel alie. iuris.

Discurramus igitur per singula membra posita in §. præcedenti.

2 Primò uideamus, † an priuilegia, quæ dantur contractui, seu constitutioni dotis transeant in hæredem. & Barto. in l. 1. ff. sol. mat. tenet ꝙ sic: & exemplificat in priuilegio tacitæ stipulationis, de quo in l. 1. C. de rei uxo. actio. Et in priuilegio, ꝙ sit contractus bonæ fidei. §. fuerat. inst. tu. de actio. Et idem credo in omnibus alijs priuilegijs, quæ enumeraui in §. præ-
3 cedenti, quæ dotis constitutionem † respiciunt: quia, dote creata, & constituta modis, & formis ibidem contentis, nõ potest negari, quin commoditas illius constitutionis à iure receptæ transeat in hæredes. Idem credo in priuilegio dato peti-
4 tioni dotis. Idem dicit Barto. ubi supra in priuilegio, † quod datur actioni de dote, ut est tacita hypotheca: quia transit ad quemcunque, ad quem transit actio. Et idem dico ego in alijs omnibus supra per me enumeratis in §. præcedenti. uersicu. actioni. licet in eo, quod recipit exceptionem Velleyani possit dubitari per rationem legis generaliter. C. ad Velle. quasi sit potius datum mulieri, quàm actioni.

5 Sed quæro, † quid de priuilegio, quod datur ratione fori, an possit dos peti coram Iudice ecclesiastico? Certè non credo illud transire ad hæredes, per rationes, quas dicam infra c. 17. quæ respiciunt ipsam mulierem, non autem hæredes. Et præsertim tenendo, ꝙ coram Iudice ecclesiastico non possit dos peti, nisi incideret: quia tunc illud non potest accidere, nisi in muliere. Sed priuilegium l. exigere dotem. ff. de iudic. bene teneo transire ad hæredes arguendo à fortiori. Et maximè attentis his, quæ dicam in d. § 17.

6 Sed quid † de priuilegio, quod datur instantiæ, seu causæ an transeat ad hæredes? Bar. in d. l. 1. dicit, ꝙ transit ad hęredes vniuersales, secundùm tamen qualitatem hęredum. l. 2. ff. de rei iudi.

Ego dubito: quia non uidetur respicere mulierem, & eius pietatem intantum, vt etiam marito agenti actione ex stipulatione, qua sibi stipulatus est dotem, non uideatur competere. l. 3. C. de dotis promis. ibi, more iudiciorum &c.

Sed uideamus, quid de priuilegio, q̃d datur ipsi doti. Bar.
7 dicit, † ꝙ transit ad eum, ad quem transit ipsa dos. Et exemplificat in priuilegio illo, ꝙ in dubio fiat interpretatio pro dote. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. Nec. n. secundùm Barto. datur tãtùm mulieri, sed etiam ex parte uiri. d. l. in ambiguis. quod est bene notandum.

Similiter exemplifica in eo priuilegio, ꝙ fundus dotalis nõ potest alienari, quod transit ad hæredes.

8 Sed attende, † quia istud uidetur falsum: quia soluto mat. per mortem mulieris fundus desinit esse dotalis, & non potest consequenter alienari. Sed dic, ꝙ Barto. & Doct. qui sequuntur eum, intelligunt, quando fundus fuit alienatus uiuente uxore; quo casu hoc priuilegium inualidæ alienationis, quod competebat uxori, transit ad hæredes eius. Et ꝙ ita intellexerit Barto. patet ibi, dum dicit: quia hęres potest uẽdicare, sicut ipsa mulier. Et attende: quia intantùm transit ad hæredes mulieris uendicatio fundi alienati, ut quamuis mulier ipsa alienans, seu consentiens alienationi non possit contrauenire propter iuramentum. cap. cùm contingat. extrà de iureiur. tamen hæres eius poterit uendicare secundùm Ioan. Fabri, institu. quib. alien. licet, uel non. in princip. quia iuramentum solùm ligat animam iurantis: nec transit ad hæredes, ut notant Cano. in c. ueritatis. extra de iureiur. Et ideo cap. cùm contingat. dicit notanter, mulieres ipsæ seruare debent huiusmodi iuramenta, quasi dicat, ꝙ non hæredes. Et idem firmauit Barto. in l. qui superstitis. ff. de acquir. hæredi. ut ibi refert Ange. licet in lectura Bartoli communiter non reperiatur illud dictum, ut ibi dicit Imo. Ex quo infero singu-
9 lariter, ꝙ si ille, qui iurauit in contractu cedere alteri, † poterit cessionarius contrauenire: nec obstabit exceptio periurij per d. c. ueritatis. iunctis his, quæ dicunt Barto. & Doct. in l. apud Celsum. §. sed cùm legitima. de doli, metusue exceptione. ubi dicunt, ꝙ illa exceptio, quæ non adficit actionem, sed personam, non obstabit cessionario: licet obstet cedenti; per glo. notabilem, quæ est ibi, quam perpetuò menti teneas. Sed
10 certum est, ꝙ exceptio periurij solum adficit † personam iurantis.

ra ntis.d.c.veritatis. Ergo &c. Quod uerum credo in casibus,
in quibus iuramentum non firmat contractum, ut est quan-
do in odium creditoris reijcitur contractus, quod exemplifi-
ca, ut per Bartol.& Docto.in l.si quis pro eo.ff.de fideiussor.
in quarta combinatione.

11 Cæterùm in casibus, † in quibus iuramentum firmat con
tractum, ut est, quando fauore debitoris reijcitur contractus,
ut in minore.auth.sacramenta puberum.C.si aduersus uen-
ditionem. Et in muliere alienante, uel consentiente aliena-
tioni fundi dotalis.c.cùm contingat. extra de iureiur. secun-
dùm Bar.in d.l.si quis pro eo.in 5.combinatione,& sequitur
Ang.ibidem.Et communiter Canonistæ in d. c. cùm contin-
gat. Et consequenter tunc non possunt procedere, quæ supra
dixi: coniungendo id, quod dicit Butr. in c. cùm sit generale.
extra de foro compe.ibi. Tertius casus &c.& Io.And.c.fi.ex.
tra de sepult. ubi concludit, ꝙ efficacia obligationis firmatæ
per iuramentum transit ad hæredes: & per cõsequens ad ces-
sionarium, ut teneantur obseruare: licèt non quo ad hoc, ut
12 possit † conueniri coram Iudice ecclesiastico ratione iura-
menti: quia non peccat contraueniendo, seu nõ est periurus.
Et idem firmant Bal.& Sal.in d.auth. sacramenta puberum.
& idem vult Ang.in l. qui superstitis. ff.de acquiren. hæred.
Quod est uerum iure actionis. poterat tamen officium iudi-
cis ecclesiastici implorari, ut hæres cõpellatur satisfacere ani-
mæ defuncti.ita dicit Pan.in d.c.fi. de sepul. per illum tex.&
per c.à nobis.secundo, de senten.excom. Et ita secundùm eũ
saluabitur opinio Abbatis tenentis cõtrarium, quod bene no
ta.& sic erit vis in modo practicandi: quia implorando officiũ
iudicis, ut supra, poterit etiam indirectè trahere ad hæredes
iurantis ad forum ecclesiasticum.

Et ex præmissis infero, Ioan. Fabri.in loco ubi supra, malè
13 dixisse: quia iuramentum mulieris super † alienatione fundi
dotalis firmat contractum: & consequenter hæredes non po-
terunt uendicare per præmissa. Et ista etiam tene menti ad
alium effectum: quia ubi contractus firmatur iuramento, li-
cet iurans absoluatur à iuramento, nõ tamen poterit contra-
uenire, ut dixi supra in §.5. uersi. ultimo quæro.

Demum, quia alia multa priuilegia enumeraui supra, quę
sunt data doti, uideamus, an illa quoque transeant. Et dico
14 breuiter, † ꝙ sic: exceptis illis, quæ non possunt adaptari, ut
15 est tertium,& sextum priuilegium, † de quo posset dubitari:
quia illa pietas solùm uidetur respicere mulierem in uita.

Octauum uerò priuilegium, quod est, quia dos non publi
catur, nisi in quinque casibus, tendit ad fauorem mariti, cui
tunc applicatur dos, ut ibi dixi. Illud autem, quòd dos non
publicetur, ubi mulier non damnatur ad mortem, benę ten-
dit ad fauorem hæredum mulieris in consequentiam. Reli-
qua poteris per te percipere, an adaptari possint ad hære-
des, uel non.

Nunc dicamus de priuilegio, quod datur ipsi mulieri, an
transeat ad hæredes. Et dicit Bar. ꝙ illud, quod datur mulie-
ri, ut in actione personali præferatur alijs, non transit ad hæ-
redes.l.1.C.de priuil.dot.Et in l.dabimus.in prin.ff.de priui.
cred. Sed illud, quod in tacita hypotheca præferatur transit
16 ad hæredem suum.non ad alios, ut l.assiduis.† C. qui pot.in
pig.hab.& habetur in §.fuerat.institu.de act. Idem dico in be
neficio, quod habet, ne à marito conueniatur ultra, qnàm fa
cere possit, quia hoc etiam habent eius filij, non alij hæredes
l.& si fideiussor.in fine.cum sua gl. coniuncta l.non tantùm.
17 ff.de re iud. Sed illud beneficium restitutionis, quod † habet
per legem tertiam. §. sed utrum.in fi. ff. de mino.bene puto
transire ad hæredes per l.non solùm.ff.de in integ.restitu.

Alia uerò priuilegia, quæ supra enumeraui, respiciunt ip-
sam mulierem tantùm: licet in consequentiam possint redun
dare in fauorem hæredum.

18 Reliquum est, ut uideamus, † an priuilegia data parti ma
riti competant eius hæredibus: & dic, quòd priuilegium, ne
conueniatur ultrà, quàm facere possit, competit filijs eius-
dem matrimonij, non alijs hæredibus, ut habetur in l.etiam.
ff.solu.matrimo.

Secundum uerò competit soli marito, cui soli competit
actio ex stipulatione tacita de dote, non eius hæredibus:
quia per mortem mariti soluitur matrimonium: & dos est
in casu restitutionis. Et cui damus actionem, multò magis
exceptionem.

Tertium similiter non potest, nisi ad maritum adaptari,
patet de se.

Quartum etiam non competit hæredibus mariti: quia c.
salubriter.de usuris. non procedit in hærede mariti secũdùm
Inno.& Pan.ibi.

Quintum uerò priuilegium exceptionis non numeratæ
19 dotis † bene competit hæredibus mariti. casus gloss.in l.fin.
C.de dote cauta.

Vtrum autem sextum priuilegium competat hæredibus
mariti, patet ex his, quæ ibi dixi, quæ sunt bene notãda: quia
quotidiana.

Septimum autem priuilegium solum respici maritum.

Similiter octauum,& nonum.

Decimum autem bene competit eius hæredibus: quia illud
pactum, quasi sit donatio, improbatur: & ideo tam ipse,
quàm hęredes consequi poterunt expensas, non obstante
pacto.

Idem dico de vndecimo: quia illas inducias habent etiam
eius hæredes.d.§.exactio.cum gloss. quæ quærit, an extranei
hæredes (ex quo medio tempore habent dotem) interim
teneantur alere uxorem. Et dic, ut ibi: quia est notabile.

Reliqua uerò priuilegia non possunt adaptari, nisi ad ma-
ritum, excepto decimoquarto, quod respicit etiam eius hæ-
redes.

Viso igitur, an ista priuilegia transeant in hæredes vniuer-
sales, uideamus an possint per uiã cessionis transferri in em-
20 ptorem, uel singularem successorẽ. † Super quo dic, ꝙ ea,
quæ sunt merè personalia ita, ut ad nullum hæredem tran-
seant, non possunt per cessionẽ transferri, etiam si fiat ex ne-
cessitate cessio secundùm Barto.l.vnica. C. de priuileg. dotis.
per l.si ex pluribus.ff.de administ.tut. Sed illa, quæ ad suum
hæredem transeunt, licet non ad extraneum, possunt, ita de-
mum in singularem successorem transferri, si fiat ex necessi-
tate cessio: secus si uoluntate.l.fin. C.de iure fisci.libr. 10.C.
& ibi Ange.& ita dicit Bart. ubi supra. Sed uideamus, an be-
ne dicat. Et uidetur, ꝙ non in primo membro, quando fit ex
necessitate cessio, argumento d.l.fin. Et quia magis subueni-
tur in necessitate positis. Nec obst. l. ex pluribus. quia potest
responderi, quod ibi tutor tenebatur ex persona sua in soli-
dum. Ideo nulla fit ei iniuria, si exigatur solidum. Sed ille, cui
mulier uendit, uel donat, non tenebatur primò mulieri in ali
quo. Ergo plenior fit eidem cessio: uirtute cuius debet tran-
sire priuilegium. Sed tunc obstat ratio illius l. ex plurib. quæ
uidetur facere regulam, ꝙ priuilegia, quæ ad nullum hæredẽ
transeunt, nullo modo cessibilia sunt. Sed potes dicere subti-
21 liter, ꝙ illa uerba ibi, † ꝙ nec hæredi &c. non sunt ratio, seu
quid causatum, nec necessariò tribuunt regulam bene consy-
derantibus. Cyn. uerò.in d.l.vnica, dicit, ꝙ priuilegium, q̃d
datur mulieri pro dote, datur personæ, seu causæ ratione per
sonæ. Quod idem est secũdùm eum: quia persona est imme-
diata causa priuilegij, ut notatur secundùm eum in l.in om-
nibus.ff.de reg.iur.& per Dyn.in l.1.ff.solut.mat. Ideo, dicit
ipse, ꝙ prodest cessionario, muliere uiuente, uel ea mortua,
eius filio, aliàs non.l.si tibi.§.pactum.ff.de pact. Intelligo, q̃d
dicit de filio, quando ei competit priuilegium: quod quando
sit, uidistis suprà, iungendo sua dicta,& expresse hoc vult ibi-
dem Ioan. Fabri. Adde rationem: quia tunc, si secus dicere-
mus, nec prodesset mulieri, aut eius filio, contra quos habe-
retur regressus de euictione. vnde succedat l.& hæredi. §.fin.
cum ibi not.& cum legib.sequen.ff. de pactis.

22 Videamus † demum, an Bar.bene dicat in secundo mem-
bro, dum dicit, ꝙ priuilegia, quæ ad suum hæredẽ transeunt,
possunt etiam ad cessionarium transire ex necessitate per l.
fin. C.de iur.fis.lib.10.C. Et reperio, ꝙ Imo.in l.post dotem.
ff.sol.mat.tenet, ꝙ nec tunc transit priuilegium in cessiona-
rium, per §.1.in auth. ut instante dotis exactio. ubi illa cessio
fiebat ex necessitate; quia fiebat creditoribus, ut patet ibi, aut
creditoribus &c.& tamen non transit priuilegium. Nec obst.
d.l.fin. quia loquitur de priuilegio, quod datur fisco, quod sui
natura est perpetuum: cùm fiscus nunquam moriatur, argu.
c.si gratiosè. de rescrip.lib.6. Sed in muliere erat priuilegiũ,
quod debebat extingui vnà cum persona. Tu uerò non rece-
das à Barto. quia salua pace Imolensis ille §. primus nihil fa-
cit: quia loquitur de creditoribus mulieris, ut patet ex tex.&
etiam gloss.ibi vult, quibus creditoribus non cogitur mulier
cedere: quia potest eis satisfacere aliter quàm per cessionem.
Vnde si cedat, voluntariè facit.

ARGVMENTVM.

Dotis genera, cui alterutrum reddendum, Quando patris, aut filiæ nomine relicta interpætanda sint, edisserit.

SVMMARIVM.

DECIMO quæro, quotuplex sit dos. Breuiter
1 dic, quòd duplex. Nam † quædam est profectitia,
quædam aduentitia. Inter quas attẽde antè, quàm
2 declarem: quia est maxima differentia. † Nã profectitiam dotem nõ potest dans sibi adpropriare nudo pacto,
etiam incontinenti adposito. Secus in aduentitia, quæ potest
nudo pacto adpropriari ipsi dãti, casus est notabilis in l. auia.
C. de iur. dot. dixi plenè in l. si cum dotem. in principio. ff.
soluto matrimonio.

Item, quando constituitur dos aduentitia, in dubio constituens uidetur donare ipsi mulieri: nisi expresse paciscatur sibi
restitui. Et ideo in dubio solius mulieris erit actio de dote aduentitia: quia fingitur tacitè stipulata, authen. quod locum.
C. de collatio. l. 2. §. ꝙ si in patris. ff. sol. mat. & ibi gloss. & Do-
3 cto. & l. vnica. §. accedit. C. de rei uxori. actio. Sed ista † non
militant in dote profectitia: cuius actio est communis ipsi cõstituenti, & filiæ. d. §. ꝙ si in patris. licet exercitium sit patris:
de uoluntate tamen filiæ, vt ibidem.

Videamus ergo pro eorum intelligentia, quæ dicatur dos
4 profectitia, & quæ aduentitiam. Circa quod attende: † quia
profectitia dicitur, quæ à patre, uel tanquam à patre, uel
ab auo, uel proauo paterno profecta est, uidelicet, de bonis
eius pro filia, uel nepte, uel pronepte in potestate constituta
l. profectitia. ff. de iure dot. Sed quid si filia, uel neptis erant
5 emancipatæ? Dic, † quòd licet dos sit profectitia, quantum ad nomen. l. filiæ. ff. soluto matrimo. Probatur l. si ab hostibus. ff. eodem titul. non tamen quò ad ius: quia actio est
propria ipsius filiæ, uel neptis emancipatæ. Probatur in dicto
§. ꝙ si in patris, & ibi gloss. Bartol. & Docto. Adde Cyn. in l.
vni. §. accedit. C. de rei uxo. actio.

6 Sed quæro, quando dicatur à patre profecta? Dic, † quòd
siue ipse dederit, uel iusserit alium dare, aut procurator eius
dederit, aut negotiorum gestor, & ipse ratum habuerit, dicitur dos profectitia. Idem si curator parentis prodigi, uel furiosi dederit, aut Prætor, uel Præses, uel etiam si quis parenti donaturus exhibuerit pro dote eius filiæ, uel neptis, ut de
his omnibus est casus in d. l. profectitia. Quid si parens repudiauit legatũ sibi factũ ob id, ut apud generũ, qui erat hæres,
legatũ remaneret dotis causa: an tũc erit dos profectitia. tex.
7 in d. l. profectitia. §. si pater. uer. sed & si legatũ, dicit, † ꝙ tunc
non est profectitia: quia non est profecta de bonis parentis:
quia nihil erogauit de suo patrimonio: sed gloss. ibi, dicit
quòd ille textus solùm respexit ueritatem: fictione tamen le-
8 gis attenta, dicitur profectitia: † quia facto patris est constituta, ut probatur in eadem l. in princip. ibi, uel facto eius.
Et duo actus censentur interuenisse: quasi patri sit legatum
solutum: & pater posteà in dotem dederit. l. si nuptura. §. fin.
ff. de fund. do. Addo, quòd idem firmauit Azo in summa de
iure dot. §. diuiditur dos. Et pro hoc adduco bonum text. in
l. 3. §. finali. ff. de donatio inter uirum & uxorem. & quod habetur per Barto. & Docto. in l. singularia. ff. si certum petatur. Item pro hoc adduco fortem rationem. Nam id dicitur
9 profectitium, non † solùm id, quod à patre re ipsa profectum, est, sed etiam quod contemplatione tamen patris:
quia & tunc ex substantia patris esse uidetur: Probatur
in l. aditio. ff. de acquir. hæredi. & in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pup. substi. & habes glo. notandam in l. cũ
oportet. §. 1. C. de bo. quæ li.

10 Et contemplatione patris † in dubio uidetur relictum, seu
collatum, si de eo fiat mentio in dispositione, ut tenuit gl. in
l. cum aliquis. C. de iure delib. & in l. filio. ff. de condit. & demonst. Et secundùm hoc infero, quòd si aliquis legaret centum filiæ Sempronij pro ea maritãda, esset in dubio dos pro-
11 fectitia: † quasi contemplatione patris, cuius mentio habita
fuit, relicta sit.

Sed domini, ista opinio confunditur per l. fina. in fin. C. de
usufru. Nam & ibi fuit facta mentio patris: & tamen in du-
12 bio vult, † quòd censeatur relictum contemplatione filij potius, quàm patris, quasi mentio patris facta sit causa demonstrationis. l. his uerbis. in fin. ff. de hæred. instit. Et circa intellectum illius l. fin. multum instat Imolensis, siue intelligatur
loqui ante l. cum oportet. C. de bonis, quæ liberis, siue post.
Et concludit illum textum continere æquitatem, & dispensationem contra strictas rationes disputando, siue intelligatur
ante dictam legem, siue post, de quo, quantum ad hoc, uos remitto ad eum. Sed contra Dynum pondero rationem illius
legis nullis. Sed opinio Dyni posset procedere, quando esset
13 relicta sub commemoratione † patriæ potestatis, puta, Titio existenti in potestate Sempronij: quia tunc contemplatione patris diceretur relictum. Ita Bartol. in l. si filio. ff. de do.
cau. mor. per l. filio. ff. de conditio. & demonst. Sed ego dico,
14 † quòd ibi non simpliciter sub commemoratione patriæ potestatis reliquit, sed conditionaliter, si in patris potestate mansisset. Quo casu apparebat, quòd non causa demonstrationis simpliciter fiebat, sed magis cotemplatione patris: si in
eius potestate mansisset. Præterea non mirum ibi: quia illo
tempore, quicquid acquirebat filius acquirebat patri. l. placet. ff. de acquiren. hære. Ideo de facili, quòd patris contem-
17 platione præsumebatur relictum, cui de necessitate erat † acquirendum, sicut uidemus adhuc hodie in seruo. l. cũ aliquis.
de iure deliberan. C. cui per hoc est responsum. Et per quem
text. dico, quòd tempore Digestorum idem erat in filio, cui
simpliciter relinquebatur sub commemoratione patris, non
dico patriæ potestatis. licet Bartol. in d. l. filio. aliter sentiat:
dum vult, quòd in d. l. filio. de condit. & demonstrat. cum
mysterio fiat mentio patriæ potestatis: quasi aliàs non cense-
16 tur † illo tempore relictum contemplatione patris: quod est
falsum per d. l. cum aliquis. Sed hodie, cum alius, sibi quò
ad proprietatem acquirat, dicerem sic, quòd in dubio in
relicto dotis: si fiat simpliciter mentio patris: non censetur
relictum contemplatione patris: quia eius mentio intelligitur facta causa demonstrationis. d. l. his uerbis. in fi. Si uerò
17 † relinquatur sub commemoratione patriæ potestatis, tunc
quò ad usumfructum bene intelligeretur relictum factum cõtemplatione patris, cui quæritur, non quò ad proprietatem.
Et proprietas non erit profectitia: nam uerba in dubio debent interpætari secundùm materiam subiectam, & dispositionem iuris. l. damni infecti quidam, in princip. ff. de dam.
infec. c. cum dilectus. extra de consuet. Et nullus est tex. qui
nos cogat aliter dicere, ut patet ex præmissis, licet Bar. aliter
dixerit. Quid autẽ, si solus usus fructus alicuius rei relinquatur filio, dic, ut in l. fi. C. de usufru.

Si uerò filiæ alicuius fiat relictum pro dote, tunc dico,
18 † quòd siue simpliciter, siue sub commemoratione patriæ
potestatis, non censetur contemplatione patris quò ad aliquid: cum in dotibus ab extraneis prouentis non habeat pater aliquem usumfructum, & multo minus proprietatem.
Ideo cum ex iuris dispositione totum sit filiæ quantumcunque existenti in potestate patris. l. Pomponius Philadelphus.
ff. famil. erciscun.

Consequenter in dubio non dicemus, quòd contemplatione patriæ potestatis fiat relictum: sed quòd contemplatio patriæ potestatis fiat causa demonstrationis di. l. his uerbis, in fi.

An autem quando relinquitur Prælato alicuius Ecclesiæ,
uideatur in dubio relictum cõtemplatione Ecclesiæ, uide tex.
in c. requisisti. extra de testa. in antiquis.

19 Viso de dote profectitia, facilè est cognoscere, † quæ sit aduentitia: quia illa, quæ relinquuntur, seu dantur ab alijs personis, quam suprà, dicuntur aduentiæ dotes.

ARGVMENTVM.

Periodus vndecima eò pertinet, vt cui pereat, augeturve dos, ex quibus fructus sint, an non: vsque fructus relictus quatenus accipiatur, edisserat.

SVMMARIVM.

1 *Aestimatam dotem viro perire: quatenus verum, an non sit. ibidem. & num. 4.*
2 *Inaestimatae dotis mulieris periculum est: quando inaestimata idem sit.*
3 *Debitor quando, an non eligat.*
5 *Aestimationis effectus.*
6 *Inaestimata, alluuione aucta, cui debita.*
7 *Inaestimatum fructibus auctum, quando viro debeatur, idque extendi, & restringi, num. 8. 9. & 10.*
11 *Fructifera non incidenda.*
12 *Emphyteuta fructiferum incidens eijciendus, restringe. nu. 15.*
13 *Emphyteuta quis accipiendus, verius num. 15.*
16 *Arborum incisio quando, an non incommoda.*
17 *Arbor in fructifera.*
18 *Exemplarium salarium an, quatenusque cedat, & num. 19. verius num. 20.*
21 *Vsumfructum vxori, & dominium relictum etiam in vsu cõsumendis cadere.*
22 *Vsufructu legitimam non grauari.*
23 *Lex Municipalis, moresque quatenus extendendi.*
24 *Iurisdictionis fructus qui.*
25 *Fructus in dotem conuertendi: quis huius rei effectus.*

VNDECIMO in ordine videndum est, ad quẽ
pertineat commodum, vel incommodum auctæ
1 vel diminutæ dotis. Circa quod dic breuiter, † ꝙ
si dos fuit æstimata, omne periculum pertinet ad
maritum, veluti ad emptorem constante matrimonio. l. plerũ
que. ff. de iure dotium. Ideo dixi constante matrimonio: quia
si ante nuptias res æstimatæ in totum perirent, pereunt periculo mulieris, non obstante æstimatione: quia tunc æstimatio habet conditionem, si matrimonium sequatur. Et est cõditionalis venditio: qua conditione pendente, si res pereat, extinguitur uenditio, & consequenter perit periculo mulieris. Iste est casus notabilis in d. l. plerunque. in §. si ante. & §. quæri potest. & adde l. necessariò. §. ꝙ si pendente. ff. de peri. & commo. rei uendi. aliàs est lex incipiens, ꝙ si pendente. per quam adparet, cur dixerim ex toto perit: quia secus si extaret res, licet deterior esset facta, vt ibi, quod nota.
2 Si verò dos sit inæstimata, † tunc periculum, & commodũ
pertinet ad mulierem. d. l. plerunque. primo responso. & §. 1.
& 2. Idem si fuit æstimata, reseruata tamen expresse, vel tacitè marito, ut aut rem, aut æstimationem præstaret: quia cum tunc debeat alternatiuè, eius est electio: nisi contrarium sit
3 actum. d. l. plerunque. §. ulti. vbi est casus, † ꝙ in contractib.
in dubio in alternatiuis electio est debitoris: secus in vltimis voluntatibus, in quibus electio est creditoris. l. Lucio. & ibi gloss. valde notabilis. ff. de legat. 3.
4 Sed quæro, quid si æstimata † sit dos, non ut præstetur æstimatio, sed, vt adpareat, quantò res sit deterior, soluto matrimonio, reddantur sub eadem æstimatione, ita, vt æstimatio nõ faciat emptionem? Dic, ꝙ tunc talis æstimatio nõ facit periculum transire in maritum, nisi eius culpa, vel dolo res deterioretur. allegatur ad hoc l. inter uirum. C. de iur. dot. Sed attende, quia ille tex. potius sonat in contrarium, vt patet ex fine illius legis. Tamen gl. ibi, & hoc dolo, vel culpa &c. Hoc volunt Accur. Cy. & Bal. ibidem, & Azo in summa illius tituli. & facit tex. l. in his. ff. sol. mat. Et adde etiam, ꝙ æstimatio,
5 de qua supra, habet alium notabilem † effectum: quia facit,
ꝙ fundus sit æstimatus possit alienari per uirum, consentiente muliere, casus est notabilis. l. si æstimatis. ff. solu. mat. quòd aliàs non posset, etiam consentiente muliere, ut est casus Institu. quibus alienare liceat, uel non, circa princi. nisi iuraret. capit. cum contingat. extra de iureiur.
6 Sed uideamus, † quid, si doti inæstimatæ contingat augmentum, ad quem debeat pertinere? Dic breuiter, quòd si est augmentum alluuionis, vel simile, pertinebit ad eum
7 ad quem dixi periculum pertinere. Si uerò † augmentum
prouenit ex fructibus, simili: tunc si percipiantur. constante matrimonio, pertinent ad uirum, si sustinet onera matrimonij: aliàs secus, vt l. dotis. la 2. primo responso. & §. si fructus. ff. de iure dot. & l. in insulam. §. usuras. ff. solu. mat. Et hæc in fructibus, & fœtibus animalium: secus in partibus an-
8 cillarum: † quia non sunt in fructu. l. plerunque. §. si serui. &
l. cùm post. §. ult. ff. de iur. dot. Item secus in his, quæ non ex re, uel opera serui dotalis acquiruntur. l. vnica. §. cumq;. C.
9 de rei uxo. actio. Item secus in arboribus † decidentibus, quæ
non fuerunt cæduæ, vel germinales. Et arbor vi ventorũ eiecta non cedit lucro mariti. casus est in l. diuortio. §. si fundũ. ff. solut. mat. Et si maritus conuertere in suam utilitatem, teneretur uxori ad æstimationẽ. Idem videtur secundùm Imo.
10 ibidem, si arbor sit desiccata: nisi † fortè, secundùm eum, lo
co illius aliam subrogasset, arg. l. arboribus. ff. de usufructu. Et præstat ille §. si fundum. argumentum secundùm Dyn. Bar. Bal. & Imo. ibi, ꝙ emphyteuta, uel alius conducens rem ad nõ modicum tempus, seu fructuarius, aut feudatarius nõ
11 possit incidere arbores fructiferas. † Quod intellige secun
dùm Bal. in d. §. si fundum, nisi ad necessariam reparationem rei incideretur arbor. per textum ad hoc notabilem in d. l. arboribus. in prin. & dico, ꝙ hoc vult glo. in d. §. si fundum. in uersi. tenebitur. in fi. si rectè intelligatur. Plus dicit Bal. ꝙ em-
12 phyteuta uendens arbores fructiferas † possit expelli, quasi
tem deteriorem fecerit per auth. qui rem. C. de sact. san. Ec-
13 cle. Sed secundùm Imo. loquitur † illa auth. in emphyteuta
Ecclesiæ: sed in alio non uidetur cautum, per not. in l. 2. & fi. C. de iure emphyt. Sed ego dico opin. Baldi esse ueriorem: quia in hoc non est dare rationem diuersitatis inter Ecclesiã,
14 & priuatum. † Et ꝙ idem sit in priuato, probatur in l. 3. in
fin. C. locati. & facit c. propter sterilitatem, extra de locato. Nec ab ista sententia recederem in iudicando: quia reperio idem firmasse Cyn. Pet. Salyce. & Docto. in d. auth. qui rem. Quod bene nota. Ideo sint cauti emphyteute, ne malè in re versentur eam deteriorando: quia poterunt expelli. Fortè tamen propter incisionem arborum non posset expelli ita simpliciter, tum quia est modica deterioratio propter quam non
15 potest expelli emphyteuta secundùm † eundem Bald. in d.
auth, qui rem. tum etiam, quia ille tex. in d. §. si fundum, utitur dictione, quasi, innuens, ꝙ non sit propriè deterioratio rei: si iungas textum cum glossa in l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. emp. uel dicerem, ꝙ substantia, uel vtilitas rei solum est
16 † in fructibus arborum: & tunc incisio arboris dicetur uera
deterioratio: secus si utilitas principalis ipsius fundi consistebat in alijs fructibus, puta, grano, uel vino; quia tunc incisio arborum, puta, nucum, non esset propriè deterioratio rei: nisi fortè magnam utilitatem adferret. Quod relinquerem
17 arbitrio Iudicis. Et ex prædictis patet notabiliter, † ꝙ illa ar
bor, quæ non renascitur, non dicitur in fructu. Idem dico in quibuscunque alijs rebus non renascentibus. Et ideo lapis, qui non renascitur, non est in fructu. Secus erit dicendum, si renascatur, prout in Gallia, & in Asia. Hæc dicit Iureconsultus in l. diuortio. §. si uir in fundo. ff. sol. mat. Et per hoc dicit Barto. ibi se determinasse quæstionem de facto.
Ecce, maritus qui fuerat notarius, reliquit uxori usumfructum omnium bonorum suorum. Dubitatum fuit, an illud,
18 quod percipitur † ex exemplaribus protocolorum deberet
pertinere ad mulierem. ipse determinauit, ꝙ non: quia illud, qđ semel percipitur, & non renascitur, non dr̃ esse in fructu: & consequenter non pertineret ad mulierẽ usufructuariam.
19 Ego dico, † ꝙ licet in talibus non cadat usufructus pro
priè: in eis tamen potest cadere quasi usufructus. §. 1. ibi. sed vtilitatis causa &c. instit. de vsufructu. Quo casu præstat cautio, de qua ibi. Ideo, uir relinquendo uxori vsumfructũ omnium bonorum, vel vice uersa, vxor viro, non solùm videntur sensisse de illo proprio vsufructu, sed etiam de illo quasi vsufructu, qui est in rebus, quæ vsu consumuntur, & non renascãtur, ut habes casum valde notabilem in proprijs terminis in l. 1. C. de usufructu. Contra quæ videntur determinasse Barto. & Docto. qui sequuntur eum.
20 Mulier ergo in vita potietur † emolumentis protocolorum,
perinde ac, si expressè vsusfructus protocolorum esset sibi relictus, & etiam nomina debitorum exiget cum cautione de tanta pecunia restituenda post mortem, sicut & proprietas restituitur in his, in quibus propriè cadit vsusfructus.
Item primò contra Bar. & Doc. arguo: qa in casu præmisso præsupponit, ꝙ vxor, cui relinquitur vsusfructus omnium
21 bonorum potiatur, † & fruantur in vita sua omnib. bonis,
in qui-

in quibus cadit vsusfructus. & vlterius in d.l. 1. ꝙ etiam potia-
tur illis, quæ vsu consumuntur.

Sed contra, quia per tale relictum factum vxori solum vi-
dentur sibi relicta alimenta, quando filij sunt instituti : & ita
seruatur de consuetudine, ut est glo. sing. in auth. quod lo-
cum. C. si secundò nupserit mulier. Et per Bart. in l. Titia. la
1. §. fin. ff. de leg. 2. Solutio, illud procedit, quando vxor fuit
relicta domina, & vsufructuaria omnium bonorum.

Cæterùm, si simpliciter fuit relicta usufructuaria bonorũ,
vt supra, tunc, etiam filijs institutis, habet usumfructum in
22 omnibus bonis, excepta legitima, † in qua non potuerunt
grauari, ita reperio singulariter determinasse Bald. in l. fi. C.
de indicta uidui. tollen. post Odofre. & Nicò. de Mata. Quod
est bene menti tenendum pro limitatione notatorum in dict.
authent. quod locum.

Sed attende: quia reperio Barto. in d. l. Titia. §. fin. tenere,
quòd etiam si simpliciter relinquatur vsufructuaria omnium
bonorum, habebit locum consuetudo illa, de qua per glos-
sam in dicta authent. quod locum. Quod etiam mihi placet:
23 quia licet † statuta, & consuetudines: non trahantur regula-
riter ultra casum suum, per maioritatem rationis possunt ex
tendi, iux. notata per gloss. & Doct. authen. prætereà. C. vnde
vir, & vxor. Ego consueui allegare c. per venerabilem. §. 1. qui
filij sint legitim. licet Panor. teneat contrarium in c. tua. extra
de sententia excommunicationis. Modò si non habeat, nisi
alimenta, quando relinquitur domina, & vsufructuaria, filijs
institutis, multò fortiùs quando relicta est simpliciter vsufru-
ctuaria omnium bonorum. secus si vnius fundi, secundùm
Barto. ubi suprà. Ad l. 1. & ad id, quod sensit Barto. respon-
deo, quòd illud procedit de iure : secus de consuetudine ob-
tenta in curia Bulgari, vt notatur in d. auth. quod locum. uel
intellige dictam legem primam, quando extranei sunt insti-
tuti: quia secus si filij: tunc enim solùm habebit alimenta.

24 Quæro, † an sit dare proprium vsumfructum in iurisdi-
ctione uirtute cuius fiunt condemnationes, bonorum publi-
cationes, & irrogantur mulctæ? Barto. in l. fin. ff. sol. ma. sen-
tit, ꝙ sic: quia istæ condemnationes dicuntur renasci: quia sæ-
piùs contingit committi delicta, dic, vt ibi. Sed quid de fru-
25 ctibus perceptis ante † nuptias? Dic, ꝙ illi conuertuntur in
dotem. l. si ante in fine. ff. solu. matr. Ideo soluto matrimonio
debent restitui. Et hoc etiamsi ante matrimonium substinuis
set uir onera matrimonij, ut puta, si puellam nondum nubi-
lem duxisset, & alimentasset, & sustentasset, secundùm gloss.
in d. l. si ante. quæ communiter approbatur per Bart. & Doct.
ibi. licet Azo de æquitate tenuerit contrarium. Et ista ęquitas
in aliquibus casibus toleratur. De quibus vide Imo. & Doct.
ibidem. Dic, ut ibi dixi.

A R G V M E N T V M.

Dotem à quibus, quandoque quis vendi-
cet: & tum, cuius erit, aperit Rogerius.

S V M M A R I V M.

1 *Dotem euictam à quo, & quando vendicet vir, & nu. 2. & 7.*
Restringe num. 8.
3 *Vendicatum etiam æstimatum cur, quandoque in dotem ver-
tendum, & num.* 5.
Effectus, numer. 4.
6 *Dotalis tituli consyderatio multiplex.*
9 *Promittere in dubio quatenus accipiatur.*

DVODECIMO videndum est, ad quem per-
tineat euictionis dotis periculum. Super quo est
distinguendum, an fuerit æstimata dos, an non.
Primo casu, si fuerit æstimata tali æstimatio-
ne, quæ facit emptionem, quæ in dubio præsumitur, ut legi-
tur, & notatur in l. inter uirum. C. de iure dot. & per Doc. in
1 l. si æstimatis. ff. sol. mat. Et ideo, † tunc maritus contra con-
stituentem dotem, re euicta, actione ex empto : quia est vera
venditio: & maritus debitor pretij efficitur, ut est text. in l. 1.
2 C. de iur. dot. & in l. quoties. eo. ti. Attende tamen, † quia ista
uenditio habet tacitam conditionẽ, si nuptiæ sequantur. Vn-
de si ante nuptias res pereat, damnum erit mulieris, casus est
in l. plerunque. §. si ante. ff. de iure dot.

Item est aduertendũ, quia id, qđ per actionẽ ex empto, de
3 qua supra, consequeť maritus, † re euicta, siue sit simplũ, si-
ue sit duplũ, cõuertetur in dotẽ: quia etsi vera sit vẽditio, non
tñ est simplex imò dotis causa. casus est notãdus in l. quoties.
ff. de iu. dot. Plus dico, ꝙ ẽt fauore dotis in hac eadem re æsti-
mata, ut supra, habebit mulier, sol. mat. rei uendicationem,
4 † in qua præferetur omnibus creditoribus anterioribus, ut
est casus notabilis, & menti tenendus in l. in rebus. & ibi Bar.
& Bal. C. de iure dotium. quod est mirabile: ex quo talis æsti
matio facit emptionem, per quam dominium dicitur potius
abdicatum ab ipsa muliere. Sed speciale est fauore dotis, ut
5 dixi circa priuilegia dotis. † Nam fauore dotis datur sibi actio
in rem in subsidium. Si uerò dos non sit æstimata æstimatio-
ne, de qua supra, uel sit inæstimata: tunc si præcessit pollicita
tio, uel promissio, & incœpit dos à promissione: tunc, re eui-
cta, mulier tenetur, uel alius constituens dotem. Secus, si dos
incœperit à traditione. casus est in d. l. 1. C. de iure dotium.
quem ibi multum commendat Bar. dicens, quòd si ille textus
esset glossa, millies signaretur. Et idem dicimus in dote, quod
in donatione, ut l. Aristo. in fine, cum ibi notatis. ff. de dona.
quod uidetur mirabile : quia titulus dotis ex parte mariti
6 † non est lucratiuus, sed onerosus, ut dixi supra in §. septi-
mo. & in §. octauo. uersi. 13.

Quinimò, uidetur ultro citroque obligatorius, ut ibi dixi:
licet Bal. aliter sentiat. & ratio potest esse : quia quando pars
incipit promittere, & donatio incipit à promissione, intelligi-
tur promittere &c. alterius dono facere secundùm Bar. in d.
l. Aristo. in fine. ff. de dona. Quod non faceret, si res euinca-
tur. Et subijcit Cyn. in l. Iulianus. §. primo. ff. de uerbor. obli-
7 gatio. quòd etiam si euinceretur ratione † hypothecæ, uel pi-
gnoris, teneretur promissor, quia non dedit rem liberam. Et
ista ratio etiam militat in promissione dotis, ut notatur in d.
l. 1. C. de iure dotium. ubi glo. exponit rationem præmissam.
& Azo in summa, de iure dotiũ. in uers. dotis autem euictio.
8 Et ex hac ratione infero, ꝙ si in promissione † quis pro-
mitteret non dare, sed tradere: tunc nec pro dote, nec pro alia
dispositione deberetur euictio: quia tunc cessat ratio præmis-
sa: ad quod uide Bal. in d. l. 1.
9 Attende tamen, quia simpliciter promittendo in † dubio
intelligitur potius promittere dare, quàm tradere, ut est ca-
sus notabilis in l. si ita distrahatur. §. 1. de contrahen. emptio.
& vendi.

Similiter ex præmissis infertur modus libellandi: quia de-
bet agere ex stipulatione, quasi non dederit, prout promisit.
l. qui concubinam. §. si hæres. ff. de leg. 3. Ideo non est necesse
expectare, quòd euincatur, ut notatur. ff. de solutio. l. si homi
nem. & l. cùm quis. §. qui hominem. ff. eod. tit. & per Bart. in
d. l. Arist. §. fi.

A R G V M E N T V M.

Dotis quis dominus: & ea in cuius bonis sit.

S V M M A R I V M.

1 *Dotem in uiri bonis esse.*
1 *Vir cuius dotis dominus.*
3 *Dotis inæstimatæ uir dominusne sit: quatenus accipiatur, n.* 5.
4 *Domus in statutis quatenus accipienda.*
6 *Dotem uiri muneribus non subiacere, & nu.* 8.
7 *Legem in rebus. C. de iure dotium. enucleari.*
9 *Lex Aquiliæ actio quando in uirum danda.*

DECIMOTERTIO videamus in cuius bo
nis dicatur esse dos constante, & durante mr̃imo
nio. Hic attende : quia aliud est quærere, in cuius
bonis, & aliud quærere quis sit dominus. l. bono-
1 rum. §. in bonis. ff. de uerb. sig. Vnde, † si quæsieris, an dicatur
dos in bonis mariti, absque dubio, ꝙ sic, ut est casus in l. eum,
qui. §. idem rñdet. ff. ad Municipales. Eodem modo dico sine
dubio, quòd est dominus rei dotalis æstimatæ. l. quoties. C.
2 de iure dotium. † licet mulier adhuc tunc habeat in subsidiũ
uendicationem, ut dixi in §. præcedenti. Sed, si quæsiueris, an,
durante matrimonio, maritus dicatur dominus dotis nõ æsti
matæ, fuit magna altercatio inter antiquos glossatores: quo-
rum aliqui tenent, ꝙ uxor sit dña: aliqui uerò, ꝙ maritus. Et
gl. adducit plura iura pro, & contrà in l. in reb. C. de iu. dotiũ.
Et concludit, maritũ esse dominiũ, & respondet legibus con-
trarijs. Et ita concludunt etiam Cy. & cõmuniter Doc. ibi, vt

refert Salyce. Et pro hac decisione uidetur casus Institut. qui-
3 bus alienare licet, uel non. §. 1. quamuis ipsius sit dotis † cau-
sa datum. Noto uerbum, datum, quod importat translatio-
nem dominij. §. sic itaque discretis. Institut. de actio. Quini-
mò res aliæ uxoris dicuntur esse viri, & versa vice propter cō-
mixtam familiam: licet non propriè. casus est notabilis in l. 1.
§. si uir. ff. ad Syllani. & eodem modo res patris dicuntur es-
se filiorum, ut eadem l. §. domini. per quæ dicit ibi Bal. quòd
filius vulneratus in domo patris, vel vxor in domo mariti, di-
centur vulnerati in domo propria, ut vulnerās puniatur pœ-
na statuti disponentis contra vulnerantes quempiam in do-
4 mo propria. Quod non credo uerum: † quia illud impro-
priè accipi debet in d. §. si uir. & l. in suis. ff. de lib. & posthum.
Quæ improprietas non habet locum in statutis: ni sustinea-
mus dictum Baldi propter usum loquendi, de quo dic, vt
latè dixi in titulo de extensiua statutorum interpretatione. §.
ampliari. uersiculo præmissa etiam faciunt.

Or quicquid sit, circa principalem quæstionem dico, quòd
licet quò ad quædam habeatur maritus pro domino: & possit
vendicere l. doce ancillam. C. de rei uendic. & alia facere tan-
quam dominus, de quibus per glossam in d. l. in rebus. Et eo-
dem modo, uice uersa, vxor quò ad quædam reputatur domi-
na dotis, ut etiam ibidem habetur per glossam. Quam quidē
gloss. nolo redigere de charta in papyrum. Verè tamen, &
5 propriè loquendo non credo † quempiam ipsorum esse abso-
lutè dominum. & de uxore constat, & tenent communiter
Doctor. Sed de marito probo, quòd non sit propriè & abso-
lutè dominus, sed qualificatus ita, ut etiam sit quædam mi-
xtura dominij inter eum, & uxorem. hoc probatur in d. l. Pō-
ponius. §. in dotem. ff. de acquir. posses. & in l. sciendum. §. si
fundus. ff. qui satisda. cogan. & in l. Lucius. aliàs incipit eum,
qui. §. idem respondit. ff. ad municip. ubi textus dicit elegan-
6 ter † quòd licet dos sit in bonis mariti, si tamen maritus uo-
cetur ad aliqua munera, accepto modo substantiæ, dos non
computabitur, ita dicit textus, quasi dicat, quòd licet sit in bo
nis: non tamen propriè dicitur esse mariti, seu de eius substā
7 tia, ut probatur euidenter etiam in d. l. in rebus. quæ † dicit,
quòd licet legum subtilitate res dotales transeant in patrimo
nium mariti: non tamen ob hoc deletur, uel confunditur rei
veritas, quasi dicat, quòd, ueritate inspecta, propriè loquendo
non sunt uiri. Ideo si statutum vetet quempiam ad aliquod
officium, nisi habeat bona æstimata ad mille. certè non com-
putabitur dos, per illum. §. idem respondit. quem ibi signan-
ter nota. ad hoc Bar. sentiens secus si dixisset, nisi habeat mil-
le in bonis, quasi propriè in bonis mariti dicatur esse dos: li-
cet non de eius substantia quò ad dominium uerum. Ego ta-
men hoc casu ad hoc dicerem idem: quia ratio talium statu-
torum est, ut in casu malæ administrationis habeatur recur-
sus ad bona, & ut possint functiones publicas persoluere. l. ad
8 subeunda. C. de decurio. † Quod non poterit fieri de re do-
tali, Institut. quibus alienare lic. §. 1. nisi fortè materia subie-
cta demonstraret aliam fuisse mentem statuentium. proba-
tur etiam præmissa conclusio mea in l. diuortio. §. si fundum.
in fin. & ibi dixi. ff. solut. matr. ubi per hoc glo. Bald. & Imo.
9 volunt † contra maritum dantem damnum rei dotalis actio-
nem legis Aquiliæ: licet ibi Barto. teneat contrarium, quæ nō
daretur, si esset uerè dominus. Nam contra dominum non
datur actio legis Aquiliæ, sed domino. l. item Mela. §. legis. ff.
ad leg. Aquil. & istam esse puto veritatem.

ARGVMENTVM.

Qui & à quibus, constante, dissolutoque matrimonio, quando, quibus ex causis, quoue modo dotem repetant.

SVMMARIVM.

1 *Dotem mobilem post annum, immobilem statim reddi.*
2 *Fructus datales quod diuidendi modo.*
3 *Patrem turpem de dote non agere: in honesto contra nume. 4.*
5 *Pater in dubio quibus ex causis de dote agat.*
6 *Pater de dote agens quando caueat. & num. 8.*
7 *Patri de dote agenti reclamante filia, quid obseruet iudex.*
9 *Dote reddita, virum non liberari quatenus, an non, verum sit. & nume. 10.*
11 *Dos, constante matrimo. quibus ex causis reddenda: & num. 12. & qui accipiendum. num. 13. & 14.*
15 *C. per uestras. explicari. & quando illi locus, an non, sit & nume. 16. & 18.*
19 *Doti non sufficere uiri bona, qui, quatenusque probandum, & nu. 20.*
21 *Probationi semiplenæ quando sit locus.*
22 *Dotem à proscripto repeti. Tempora, & extende nu. 23.*
24 *Dotem ut à uiro, ita à socero repeti: & exorbitantia extendi, verius est, nu. 25.*
26 *Dotem profectitiam quando absque patre repetit filia. extendit num. 27.*
28 *Dotis actio quæ patri danda. Declarat nu. 29.*
30 *Dotem, alijs stipulantibus etiam, à muliere non repeti uerius est.*
31 *Dotem ob inopiam repetere hæredibusne liceat. qui his subueniendum. nu. 32.*
33 *Dos quando sequestranda.*
34 *Hypothecaria pro dote quatenus danda.*
35 *L. ubi. & l. sequenti. de iur. do. C. sensus multiplex. nu. 36. 37. 39. Verior. nu. 35. & 39.*
40 *Dotis, constante matrimonio, repetitæ effectus aliquod.*

DECIMOQVARTO uidere etiam con-
gruit, qualiter fiat dotis exactio. Primò uidea-
mus, qualiter fiat soluto mr̄imonio: deinde quo-
modo exigatur, eò constante. Primò quidem ca-
1 su distinguendum est, an † dos consistat in bonis mobilibus,
uel immobilibus: qa si in bonis mobilibus, maritus, uel eius
hæredes habent inducias annales: secus si consistat in immo-
bilibus: quia tunc statim, soluto matrimonio, potest peti, de
quo dicendum ut in l. unica. §. exactio. C. de rei uxor. act.
2 Et qualiter † debeant diuidi fructus ultimi, quo solutum
est matrimonium, & etiam primi anni, quo contractus est,
habetur in l. de diuisione. cum l. sequenti. ff. sol. mat. Et omni-
no pro intelligentia istorum fructuum uide Bart. in l. diuor-
tio. §. quod in anno. ff. eo. tit. & in l. 3. §. interdum. ubi ponitur
practica præcedentium iurium.

Sed quæro, qualiter pater, an etiam filia, soluto matrimo-
nio, possit exigere dotem? Super quo commiscendo practi-
3 cam cum theorica do tibi utilem doctrinam: quia † aut pa-
ter est turpis uitæ, & abiectæ conditionis: & tunc repellitur
ab actione de dote per officium iudicis, etiam filia non con-
tradicente l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. solu. ma-
4 trimo. Aut secundò † pater est uitæ probatæ, & notæ auctori
tatis: & tunc dico, quòd poterit agere etiam filia reluctante, &
contradicente, ut etiam est casus in dicto §. eo autem tempo
5 re. Aut tertio sumus in dubio, † & tunc pater potest agere,
filia expresè consentiente, absque dubio.

Idem dico, si expresè non consentiat, pur, quòd non con-
tradicat d. l. 2. §. voluntatem. ff. sol. mat.

Idem dico, si filia erat absens, & sciebat patrem agere: uel
erat furiosa, quibus casibus pater potest agere etiā sine cau-
tione de rato l. 2. §. fi. ff. sol. mat.

6 Si autem pater agat, † filia absente, & ignorante: tunc caue
bit de rato: ut d. §. fi. & d. §. eo autem tempore. Si uerò filia est
p̄sens, & cōtradicat: tunc iudex habet examinare cōtradictio-
nis cām, an sit legitima, uel non, casus est in d. §. eo aūt tpe.
7 Et quando † dicatur filia tacitè contradicere, dixi ibi in no
tabilibus. Videamus nunc è contrario, quid si filia agat? Dicē
dum, ꝙ si pater est præsens, oportet, ꝙ expresè consentiat:
nec sufficeret tacitus illius consensus, de quo habetis glo. no-
8 tabilem in d. l. si cum dotem. §. 1. Idem dico, † si pater erat ab-
sens ob causam necessariam: quia tunc filia poterit agere, dū-
modo caueat de rato, d. l. si cum dotem. §. 1. Idem dico, si es-
set absens ob causam uoluntariam: quia admitteretur filia ca
uendo de rato. l. filiusfamilias. §. sed & filia. uersi. & puto. de
procurat. Idem si pater est furiosus d. l. si cum dotem. §. fi. so
lu. mat. & quis tunc præferatur, uel curator patris, uel filia, di-
xi in d. §. eo autem tempore.

Nunc autem uideamus, qualiter fiat exactio constante ma
9 trimonio, seu solutio dotis. † Super quo etiam distingue: quia
aut fit solutio mulieri, nulla insistente causa, aut ex causa. Si
sine causa, non liberatur maritus, constante matrimonio, sol-
uens uxori dotem. l. 1. C. constan. matr.
10 Si uerò † ex causa sibi soluatur: tunc aut causa necessita-
tis cogentis patrem propter æs alienum: & tunc maritus libe
ratur. Idem si propter utilitatem, ut ipsa mulier emat prædia,
& dotis constitutio fiat melior. Idē, & tertiò ex causa pietatis,
& hone-

& honestatis, ut subueniatur coniunctis personis ipsius mulieris agentibus: vel, ut redimat quempiam ex necessarijs ab hostibus, uel è carceribus, ut est de omnibus præmissis casus, notab. in l. quamuis. cum seq. ff. solu. mat. Attende tamen: quia pro istis causis non cogitur maritus exbursare dotem, nisi uelit, ut not. per glo. in l. mutus. ff. de iur. dot.

11 Vnde uideamus, an sint dabiles aliæ causæ, † propter quas maritus inuitus cogatur soluere dotem constante matrimonio. Super quo discurrendum est per tria iura. Primum fuit ius Digestorum, quo mulier non poterat agere, nisi uir esset deductus ad illam extremam miseriam, ꝙ bona sua non sufficerent exactioni dotis deducto ære alieno, ut l. si constante. in princip. ff. soluto matrimon. Secundum fuit ius Cod. quo fuit plenius prouisum, ut licet bona mariti sufficiat pro exactione dotis: quia tantum est, quod sufficit creditoribus, & doti: laborat tamen maritus: quia nobilis est, & quem oportet honorificè viuere, & omnia expendit. Ideo mulier patitur nenecessitatem, quo casu mulieri subuentum est, ut etiam tunc dotem exigere possit per l. ubi adhuc. C. de iure dotium. & l. in rebus. §. omnes. eod. titu. Tertium fuit ius authenticorum quo plenissimè prouisum est, ut etiam si maritus sit diues ita, quòd potest bene viuere: & sufficit creditoribus, & doti: dubitatur tamen, ne uergat ad inopiam: quia malè utitur substãtia sua: certè & tunc potest exigere mulier dotem, casus ist in §. illud. in authentic. de æqualitate dotis. collat. 7. & per Bartol. in dict. l. si constante. Idem si inciperet depauperari sine sui culpa propter mercantiam fortè deperditam, secundùm Barto. in repeti. l. si constante. in 4. q. primæ partis principalis, & dicit sentire gloss. in §. illud. in authentic. de æqual. dotis. in quæstio. ibi, quid si maritus & socer. Addo, quartum ius Ca-
12 nonicum, † quod prouidit etiam in casu, quo ab initio maritus laborabat inopia, quod nõ erat prouisum per iura præallegata. Sed fuit succursum mulieri per cap. per uestras. extra de donation. inter uirum & vxor.

Sed tunc, videamus, quo remedio succurratur. Et reperio, quòd Cyn. & Dyn. (quos referunt Barto. & doct. in d. l. si
13 constante) dixerunt, quòd si mulier † ignorauit istam inopiam, poterit perinde exigere, ac si superuenisset post matrimonium, secus si sciuit: quia tunc esset ei imputandum per l. si is, à quo. in fin. ff. ut in poss. leg. & idem tenuit Ioann. Andr. in addi. ad Specu. in titu. de donatione inter uirum & uxor. §. fin. in uersicu. cum mulier.

Sed Barto. in dicta l. si constante. tenet idem si sciuit: quia sicut non potest per pactum expressum mulier facere conditionem dotis deteriorem l. de die. cum sequen. & l. secunda. ff. de pact. dota. ita nec pacto tacito: quod uidetur resultare, quando dat dotem marito pauperi. & allegat pro casu dicti capitu. per uestras. Bald. verò, & Ang. in dicta l. si constante, sequuntur opinionem Dyn. quia pactum istud, quod resultat tacitè, est secundùm naturam dotis, scilicet, quòd non agatur constante matrimonio. Ideo ualet l. si vnus. §. pactus. uersicu. quòd in specie. ff. de pactis. & ita dicit Bald. tenere Cyn. in dicta l. ubi adhuc. Sed hæc ratio secundùm Imo. parum ualet: quia imò illud tacitum pactum est contra naturam dotis d. l. ubi adhuc. Sed ego dico, quòd Imolensis non bene ponderauit rationem Baldi, & Ang. quia regula est, quòd, constante matrimonio, non potest dos exigi: nec etiã uoluntariè solui: ut suprà dixi. Sed hoc fallit in casu d. l. ubi adhuc. Vnde vult dicere Bald. quòd illud ius speciale de facili tolli poterat per pactum: per quod reducimur ad regulam generalem, ut est optimus casus in dicto uersiculo quòd in specie. quem allegat Bald. & ita uoluit singulariter Bald. limitare dict. l. de die. cum similibus, quod est menti tenendum & pro eius opinione statim adducam optimum textum contra Imo. Salycetus
14 uerò in dict. l. ubi adhuc. † dicit, quòd si allegaretur inopia, quam sciuit ab initio mulier: tunc non poterit agere: secus si sciuit mali usus inchoationem: quia nihilominus perseueratio post matrimonium faceret competere actionem mulieri.

Ego pro indaganda ueritate primò quæro, quis reuelauit doctoribus præmissis, quòd in dicto capitulo, per uestras, mulier sciuit ab initio inopiam mariti: & quòd maritus ab initio erat pauper? Solutio, dicerem, ꝙ hoc probatur ex narratio-
15 ne casus, † vt patet ibi pro. H. paupere &c. & in sequentibus dum dicit, uergebat ad inopiam. intelligo ab initio ipso. Hoc etiam probatur ex ratione illius tex. quæ est: quia sicut mulier corpus suum credidit marito: ita multò fortius dotem debet credere. Quæ ratio nos adstringit intelligere, quòd illa qualitas inopiæ erat ab initio: & eam sciuit mulier. Sed hoc non obstante, nupsit ei. Vnde sicut, non obstante inopia, credidit ei suum corpus, ita dotem credere debet. Quæ ratio non militaret, si illa qualitas inopiæ ab initio non fuisset: vel eam mulier ignorasset: quia tunc corpus suum ei credidisset: eò quia credebat eum esse idoneum. Et nota diligenter illam rationem: quia innuit euidenter, quòd mulier in his casibus ex tacita conuentione potest deteriorem conditionem dotis facere. Et ratio rationis potest esse illa, quam dicunt Bald. & Ange. & iste est tex. quem suprà dixi esse contra Imo. ut patet ex ratione præmissa, & ad eius rationis fortificationem adduco gloss. optimam in l. 2. in gloss. magna ibi. Item, quid si emphyteuta &c. C. de iure emphyteutic. & l. finali. C. de pact. conuen. & in l. idem Vlpianus. §. 1. de excus. tutor. ubi patet expressè, quòd iura exorbitantia (prout sunt istæ fallentiæ à regula, ut est dicta l. ubi adhuc. cum similibus) facilè tolluntur ex tacita mente statuentium. Et etiã corrobora per ea, quæ dixi in titul. de exten. statuto. interpreta. §. nunc uenio. uersicu. idem puto, & duodecimò. His sic præmissis facio tres casus: quia aut ab initio erat maritus pauper, non tamen suspectus de dilapidatione. Aut secundo ab initio, scilicet, tempore contracti matrimonij non erat: sed tamen iam cœperat uergere ad inopiam, sine tamen sui culpa: sed propter casum inopinatum. Aut tertio cœperat uergere ad inopiam propter suum malum vsum, & prodigalitatem. Primo, & secundo casu dico, quòd procedit ille text. in
16 capitu. † per uestras. quando mulier sciuit illam qualitatem: quia in utroque casu militat illius text. ratio. Et hoc vult etiam euidenter ibi gloss. si bene uideatur. Ideo non solùm prohibetur mulier ob hoc dotem repetere, sed etiam (si nõdum soluta esset) cogeretur soluere marito cautionem præstanti eam, quam præstare poterit, ut ibi dicit text. Vel erit dos deponenda apud mercatorem ad partem honesti lucri, vt ibi dicitur: & non erit penes uirum, nec penes mulierem. Et sic in aliquo (pur) succurritur mulieri: licet ab initio inesset qualitas inopiæ. Sed fortius succurritur in membro sequenti.

In tertio uero casu dico, quòd si post matrimonium contractum perseueraret in illa sua prodigalitate antecœpta, tũc
17 † non procederet dicto capitu. per uestras. & etiam uidetur uelle gloss. ibidem. Ideo tunc etiam si iam esset soluta, posset repeti secundùm formam l. ubi adhuc. C. de iure dot. Et hoc casu poterit opi. Bart. & Saly. sustineri, de qua suprà.

Sed tunc obstat: quia etiam hoc casu uidetur militare ratio dicti capit. per uestras. Sed poteris dicere, quòd imò isto
18 tertio casu cessat illa ratio: quia non † reperitur dos uirtute qualitatis, seu dilapidationis, quę inerat ab initio: sicut in casu dicti capitu. per uestras. sed potius respectu sequentis dilapidationis perseuerantiæ contra mentem uxoris, quæ fortè credidit illum se emendaturum, prout solẽt multi facere post vxorem ductam.

19 Sed quęro pro præmissorum declaratione, † qualiter probentur uiri facultates ad dotis exactionem non sufficere, aut inopia alicuius, uel quòd quis incipiat malè uti substãtia sua? Solut. dicit Azo in summa, de iure dot. quòd hoc probatur per famam seu vulgi opinionem. Et idem tenet Dyn. in sæpe allegata l. si constante. Et Iacob. de Arena in l. paupertas. ff. de excusatio. tuto. & Cyn. in l. ubi adhuc. ubi etiam hoc noluit notabiliter gloss. & etiam gloss. in §. illud. in authentic. de æqualitate dotis. Quod uerum dicit Barto. in dicta l. si constante. in materia nostra, in qua agitur de modico præiudicio
20 ipsius mariti, ut patebit ex infrà dicendis. Vnde sufficit † semiplena probatio per famam, ut nota. in l. 3. §. eiusdem quoque principis. ff. de testib. Cæterùm, si ageretur de graui præiudicio, tunc non sufficeret probare per famã. Et ideo, si mulier in casibus præmissis ageret hypothecaria cõtra extraneos possessores (quod potest, ut d. l. ubi adhuc) certè oporteret probari inopiam plenè: quia eis fieret magnum præiudiciũ. Et hoc prosequere, ut latius per Barto. in d. l. si constante. Et ex præmissis collige notabiliter, quòd in his quæ sunt modi-
21 ci † præiudicij, sufficit semiplena probatio, quæ fit per famam.

Sed q̃ro ulterius, nunquid ille, qui iussus est exulare, dicat
22 † malè uti substãtia sua ita, ut habeat locũ repetitio, licèt de bonis eius nihil sit publicatũ? Et determinat Bar. in d. l. si cõstãte. ꝙ sic, in quinta quęstione primæ partis suæ repetitionis.

Subijcit, quòd marito abſenti debent mitti alimenta, allegat
Specu. in titu. de donatione inter uirum & vxorem. §. fin. ver-
ſicu. quid ſi uir. & facit ſecundùm eum l. mutus. ff. de iu. dot.
& in authen. de inceſtis nuptijs. §. ſi uerò contigerit. colla. 4.
& licèt ibi loquatur Barto. de bannito propter maleficium:
23 tamen idem concludit † eius concluſio in quocunque expul
ſo à ciuitate, qui incipit peregrinari. Hinc reperio Imo. in l.
ſi cum dotem. §. ſi maritus. ff. ſolu. mat. idem determinaſſe de
expulſo propter partialitatem.

Quærit inſuper Barto. ubi ſuprà, quid in ſocero, ſi ipſe re-
cepit dotem, & uergat ad inopiam, uel malè utatur ſubſtantia
ſua: an ab eo, ſicut à marito, poterit dos exigi? Et arguit, ꝙ
non: quia l. ubi adhuc. & ſimiles ſunt exorbitantes & deuiãt
à regula, qua cautum eſt, dotem non eſſe reſtituẽdam, niſi
ſol. mat. l. in rebus. §. omnes. C. de iure dot. l. 2. in princi. ff. de
dote præleg. Vnde (cum loquantur prædicta iura in marito)
non debent extendi ad ſocerum. l. ſi uerò. §. de uiro. ff. ſolut.
mat. Nihilominus gloſſ. in d. l. ſi conſtante. tenet cõtrarium:
24 † quia eſt eadem ratio in ſocero, & ibdem Bart. & commu-
niter Doctor. (ut refert Imol.) hoc tenent. & etiam gloſſ. &
Salyce. in d. l. ubi adhuc. Et mouetur Barto. quia nos non fa-
cimus hanc extenſionem, ſed auctoritate regulæ, quæ eſt, ut
actio de dote eodem modo detur in ſocerum, ſicut in mari-
tum. l. rei iudicatæ. §. fin. & l. diuortio. §. interdum, ff. ſolut.
matr. Et eandem rationem ponit etiam Saly. in d. l. ubi ad-
huc. Vnde ſuccedunt notata in l. ſi quis ſeruo. C. de furt. Sed
ego dico, ꝙ iſta ratio non eſt tuta: quia licet duo æquiparen-
tur in multis, in exorbitantibus tamen non fit extenſio de
vno ad reliquum. ita probat tex. quem ad hoc ibi notat Pa-
nor. in capit. quod Dei. extra de ſtatu monaco. Item non eſt
ſimpliciter uerum, ꝙ ui regulæ antiquæ in correctorijs, poſ-
ſit fieri extenſio, ut plenè dixi in titulo de extenſoria ſtatuto-
rum interpretat. §. nũc uenio. & in titu. de prohibita alienat.
§. 1. in fin. De quo dic, ut ibi. Vnde melior eſt gloſſæ ratio in
25 d. l. ſi conſtante. quia † per identitatem rationis leges exorbi-
tantes, & corrigentes poſſunt ampliari iuxta ea, quæ plenè
tetigi in dict. titu. de extenſ. ſtatutor. interpretat. §. primo.
quicquid dicat Barto. in d. l. ſi conſtante. qui fatetur, ꝙ leges
exorbitantes, ſeu deuiantes à regula bene poſſunt extendi: ſe
cus in legibus corrigentibus, & malè, ut patet ex his, quæ
dixi in loco præmiſſo.

Nunc quæro de aliquibus quæſtionibus tangentibus par-
tem repetentium dotem in caſibus permiſſis. pone enim, ꝙ
26 dos † eſt profectitia, cuius actio eſt communis patri & filiæ:
an filia, patre inuito, poſſit agere in caſu inopiæ uel mali
uſus? Solut. de hoc eſt caſus in ſæpe allegato §. illud autem.
de æqualita. dot. collat. ſeptima. & tranſumptiuè in authent.
quod locum. C. de collat. ubi diſtinguitur, an dos ſit parua,
uel magna: quia ſi magna, poteſt, patre inuito, agere: aliàs
ſecus. Idem ſi eſſet parua: & pater uxoris eſſet talis, quòd ſi
dos perderetur, non poſſet eam iterum dotare. De quo dic,
ut per Barto. in dicta l. ſi conſtante. & an ſit parua, uel ma-
gna determinatur ex qualitate perſonarum, ut habetur in lo-
27 cis præallegatis. † Et adde, quòd patre abſente, filia indiſtin-
ctè poterit agere. l. ſi longius. ff. de iudic. & hoc tenet Petrus
in dicta authenti. quod locum. quod eſt uerum ſecundùm
Barto. in dicta l. ſi conſtante. dummodò caueat rem ratam
habiturum. l. 2. in fin. ff. ſolut. mat.

28 Quæro, quia † ſi nõ mulier, ſed pater eius vult agere? Dic,
ꝙ poterit ſecundùm gloſſ. in dicta l. ſi conſtante. cum tenea-
tur de nouo eam dotare. authen. ſed quamuis. C. de rei uxo.
29 actio. Quod uerum eſſe dicit † Barto. in l. ſi filia conſenſit:
vel cauſam contradicendi nõ habuit. l. ſi eum dotem. §. eo au-
tem tempore. ff. ſoluto matrimonio. Sed quid ſi mulier, quæ
dedit dotem, ſtipulata eſt ſibi reddi quandocunque diſſoluto
matrimonio: an eueniente inopia agere poterit? Cyn. in di-
cta l. ubi adhuc. in quinta quæſtione determinat, ꝙ ſic.

Sed quæro, pone, ꝙ pater, uel extraneus dans dotem ſtipu-
latus eſt ſibi reddi in omnem euentum & caſum dotis reſti-
tuendæ, prout quotidie fit in inſtrumentis dotalibus, an tunc
mulier poterit agere propter uiri inopiam: Barto. in dicta
l. ſi conſtante. determinat, ꝙ ſic, quaſi iſte non ſit propriè
caſus dotis reſtituendæ: quia nõ eſt uera reſtitutio, cũ adhuc
deſeruiat onerib. matrimonij, ut infrà dicã. Et iſtud etiã vr̃ uel
le gl. ibi cum dat hanc rationẽ: licet quæſtio formetur in alijs
terminis, uidelicet, qñ ſtipulatus eſt in caſum diſſoluti matri-
30 monij. Sed ſecundùm Imo. † contrariũ vr̃ ſenſiſſe Spe. & Io.
And. poſt eum in titu. de dona. inter uirum, & uxorem. §. uſ ſe
dicamus. circa princip. Et idem uoluit Odofred. in dicta l. ubi
adhuc. Vt refert Io. And. ubi ſupra. Quod uidetur uerius: cũ
abſque dubio non poſſit negari, quin iſte ſit caſus dotis reſti-
tuendæ. Fatetur tamen Imo. quòd deſeruire oneribus matri
monij dos debebit: licet ipſe pater, uel extraneus repetat: ſi-
cut deſeruiret, ſi mulier repeteret, per l. ubi adhuc. & iſtud
eſt menti tenẽdum, ſecũdùm Imolam: Sed pone, quòd vxor
deceſſit cum liberis, & dos remanſit apud patrem, qui poſt ſo
lutum matrimonium uergit ad inopiam, an aliquo remedio
31 † conſulatur ipſis filijs? Dicit Barto. in d. l. ſi conſtante. quòd
eis conſuletur per officium iudicis per quod poterunt filij
dotem petere ſibi reſtitui, per l. Imperator. ff. ad Trebel. &
per l. fina. C. de ſenten. paſ. & probatur in l. fi. circa princ. ff.
ut lega. nomi. caueatur. Idem tenet Io. Andreæ. in additio. ad
Spec. in titu. de dona. inter uir. & uxo. §. fin. ad fi. dummodo
adſecuretur pater de uſufructu ſuo. & ita refert Imo. in d. §.
32 fi. Ipſe uerò Imol. concludit, quòd † ſufficit filijs, ſi pro eis
præſtet idoneam cautionem: cùm inter patrem & filium ho-
die poſſit ex cauſis aduentitia eſſe obligatio. l. iubemus. C. ad
Treb. & probatur in d. l. Imperator. à contrario ſenſu.

Videamus nunc practicam de modo repetendi dotem in
caſu inopiæ, uel in alijs, de quibus ſupra. Super quo dic, quòd
ſi uir res dotales inæſtimatas dediſſet, non tamen malè uti-
33 tur ſua ſubſtantia, † mulier ſolùm habet remedium ſeque-
ſtrationis. l. ſi cum dotem. §. ſi uerò dotem. ff. ſol. matr. Si ue-
rò ſubſtantia ſua malè utitur, tunc abſque dubio poteſt mu-
34 lier † agere hypothecaria, tàm contra maritum, quàm con-
tra extraneos poſſeſſores. l. ubi adhuc. C. de iur. do. ubi glo. &
Cy. ad Spec. in tit. de don. inter uir. & uxo. §. fi. uerſi. Sed quo
iure. & Bar. in d. l. ſi conſtante. temperant uerum eſſe, dum-
modo prius fiat diſcuſſio in bonis uiri, quando agitur contra
extraneos poſſeſſores. Sed nunquid propter inopiam, uel ma
lum vſum poterit agi etiam actione perſonali de dote. Qui-
dam tenent, quòd non: quia de hypothecaria ſolùm loqui-
35 tur l. ubi adhuc. † Sed Cy. ibi Bar. Bal. Ang. & communiter
Docto. in d. l. ſi conſtante. tenent competere etiam actionem
perſonalem. & uidetur expreſſum in dicta l. ſi conſtante. Et
36 pro hoc adducit Imol. pro caſu l. in rebus. C. de iu. dot. † Sed
attende: quia ille tex. potius facit in contrarium, ut patet ibi
prope finem, ibi, hypothecas ſuas exercere &c. non tamen re
cedo à communi ſententia per dictam l. ſi conſtante. Nota
bene dicere, dum dicit, quòd mulier non poteſt petere dotem
ſibi reſtitui, ſed ipſam in tuto collocari, ut poſſit ſe & ſuos ale
re. Sed neſcio qua ratione mortuus hoc dicat. Et contrarium
etiam tenet Imo. in d. l. ſi conſtante. in fine apparatus. Plus
dicit Bartol. quòd etiam mulier habet utilem actionem in
rem ad res emptas ex pecunia dotali, uel etiam ad res dota-
les æſtimatas tali æſtimatione, quæ facit emptionem: quan-
do uir non eſt ſoluendo, ut probatur in dictis legibus: ubi ad-
huc. & l. in rebus. in princip. & §. fi. & facit l. uxor marito. ff.
de donatio. inter uir. & uxor. Sed non credo uerum: quia
37 † in d. l. ubi adhuc. non dat aliam actionem realem, quàm hy
thecariam, ut patet ex eadem lege. Et hoc etiam declarat Im
perator in l. ſeq. uidelicet, in d. l. in reb. prope finẽ, ut ſ. dixi.

Præterea, quòd opinio Bar. nõ poſſit procedere, probo eui-
denti ratione. Nam certum eſt, quòd propter fauorem dotis
concurrere ſimul duo exorbitantia non poſſunt. l. 1. & ibi gl.
& Docto. C. de procura. Ratio, quia duo ſpecialia non poſ-
ſunt ſimul concurrere ex eodem fonte æquitatis, ut proba-
tur plenè per Bartol. in l. ſi is, qui pro emptore. ff. de uſuca-
pio. Sed, attenta opinione Bar. iam fauore dotis concurrerent
duo exorbitantia.

Primum, quia, conſtãte matrimonio, poſſet agere mulier,
quod exorbitans ut ſupra dixi.

Secundum, quia pro rebus æſtimatis tali emptione, quæ
facit emptionẽ, poſſet agi utili in rem actione, quod eſt exor-
bitans. l. quoties. C. de iur. do. quæ conceſſit talem exorbitan-
38 tiam, uidelicet ut pro † rebus ita æſtimatis competat utilis in
rem, loquitur, quando matrimonium eſt diſſolutum. Ergo
(cum ſit exorbitans) non debet trahi ad caſum, quo agitur
conſtante matrimonio, maximè, quia tunc non eſt tanta ra-
tio. Quinimmo dico, ꝙ non ſolùm eſt exorbitans, ſed etiam
corrigens: quia ubi de iure antiquo, mortuo marito, domi-
nium rei dotalis tranſibat in hæredem. l. 1. in fi. ff. de fun. do.
ita quòd non competat mulieri rei uendicatio, hodie hoc cor
rigitur per l. illam, in rebus. Et per hoc dico, quòd rei uendica-
tio com-

rio competit mulieri, quando vult agere constante matrimonio in casu inopiæ, uel mali usus: quia illa lex corrigens, & cōcedens hanc uendicationem, soluto matrimonio, non debet trahi ad casum præmissum: licet Bartol. contrarium uelit in dicta l. si constante. in 2. parte 4. partis suæ repeti. quem etiã ibi sequitur Imo. subijciunt tamen Bald. & Angel. tenere cō
39 trarium, & ego per præmissa † dico, quòd Bal. & Ange. sanctissimè loquuntur.

Postremò uideamus de effectu huius repetitionis dotis,
40 quæ fit constante matrimonio, dic, quòd † est magnus effectus: quia ammodo erit mulier tuta. Item nec ipsa poterit alienare.

Item uiri conditio ex hoc non fit deterior: quia ex dote debet, non obstante repetitione, alimentari, & eius filij: ut de his est casus in d. l. ubi adhuc.

Plus dicit Bart. in repetione l. si constante. in fine apparatus, quòd ex ea debet mulier etiam alere socerum, & etiam filios ex alio matrimonio, si sint bona omnibus sufficientia: aliàs non, ut etiam habetur per Cyn. in dict. l. ubi adhuc. in decima quæstione.

ARGVMENTVM.

Dotis soluendæ remedia mutua: & non solutæ interusurium, scribit Rogerius.

SVMMARIVM.

1 *Dos mutua petitio.*
2 *Dotis non soluta, quid à uiro faciendum. & nu. 3.*
4 *Mulierem à dotem non reddentibus alendam quatenus, an nō uerum sit. nu. 10. & 11.*
5 *Viduæ priuilegia. & nu. 6.*
7 *Viduam aliquatenus accipiendum, uerius nu. 8. & 9.*

DECIMOQVINTO videamus, quibus remedijs sit vtendum aduersus non soluentes do-
1 tem. Circa † quod duo sunt principaliter consideranda.

Primum qualiter contra patrem mulieris sit prouidendum marito.

Secundum, qualiter sit mulieri prouidendum contra patrem mariti non soluentem dotem, sol. mat.

2 Circa primum dico, quòd † maritus potest uxorem expellere, & mittere ad domum patris propter dotem non solutã, & ita dicunt Bald. & Imo. in l. 1. ff. solu. matrim. & dico, quòd de hoc habes casum in cap. per uestras. in fi. aliàs incipit, per tuas. & ibi not. Panormitanus extra de donatione inter uirum & uxorem. & probatur in l. generaliter. C. ad Velleianum, & est glo. in §. fi. in auth. de non eligendo secundò nuben. & dicit Pan. ubi supra, post Hostiensem, quòd ultra hoc poterit adhuc agere ad dotem si se maritus offerat, soluta dote, uxo-
3 rem † repetere. Item potest, etiam si urbanius uelit agere, non expellendo eam, aliquid nomine usurarum recipere, de quo dic, ut dicam in §. proximè sequenti.

4 Circa secundum dico, quòd † mulier (quandiu maritus, uel eius hæredes sunt in mora dotem restituendi) potest petere alimenta. Quinimò Cyn. post Richardum in l. fina. C. de bonis mater. dicit indistinctè, quòd donec mulier est uidua, & stat in uiduitate, hæredes mariti tenentur eam alere: quia tūc dicitur permanere in priori matrimonio, ut est ibi casus. Ad-
5 do, quòd hinc uidemus quòd dum † mulier est uidua, retinet uiri forum. l. filij. §. uidua. & l. Imperatores. §. idem rescripserunt. ff. ad municipa.

6 Baldus uerò in d. l. fin. dicit, † quòd ita demum hæredes mariti tenentur uiduam alere, si aliunde non habet, vnde se alat. Et idem reperio uoluisse Panor. in c. salubriter, extra de usuris. Sed reperio, quòd Ang. in l. diuortio. in prin. ff. soluto matrimo. dicit, quòd hæredes mariti non tenentur alere uiduam, nisi quandiu sunt in mora restituendi dotem.

Baldus uerò ibi dicit, ꝙ, quandiu sunt in mora, tenentur
7 ad interesse, † non ultra, per l. si mora. ff. eo. ti. Innoc. uerò, & Io. And. in d. c. salubriter. (ut refert Imo. in d. l. diuortio.) dicunt, ꝙ quando dos est in pecunia etiam post moram, mulier nihil potest petere sine usuraria prauitate.

8 Sed attende † quia Innocen. ibi non ita simpliciter loquitur: sed dicit, quòd si mulier, marito mortuò, habeat penes se pignora dotis suæ, quòd fructus computabit in sortem: quia cessat ratio c. salubriter. de usuris. Et adde Ioann. de Ligna. in clementina prima. de usuris. qui dicit, quòd etiam per statutum non potest fieri, ut mortuo uiro, uxori aliquid certum pro alimentis detur usque ad solutionem dotis.

9 Imola uerò in d. l. diuortio. dicit, † quòd, quando mulier aliunde habet vnde se alat: uel quando (si esset solicita) posset de facili recuperare, sed non curat: nihil poterit petere. Cæterùm si insistit, quantùm potest, sed de facto non potest recuperare: & aliunde non habet, vnde se alat, potest petere
10 alimenta. & etiam † in primo casu, ut credo, vt sentit Imol. poterit petere interesse etiam consistens in lucro: si dos est in pecunia: & erat assueta mulier dare mercatoribus, qui aliquid lucri inde dabant, vt arg. l. 3. §. fin. supra de eo, quòd certo loco. secundùm Imo. & sentit Imo. secus si in alijs rebus, in qui
11 bus cadit † interesse intrinsecum, esset dos, quasi tunc non posset peti extrinsecum, quod consistit in lucro.

Sed ego dico, ꝙ licet multi docto. tenuerunt hanc opinionem in d. §. fin. uidetur tamen periculosa per illum §. fina. inquantum loquitur de mercibus, in quibus cadit interesse intrinsecum: & tamen non cessat extrinsecum lucri, ut patet ibi. Et si uis uidere in hoc articulo infinitas fortè opiniones, uide ea, quæ dixi in l. si pœnam. ff. de uerbo. obl. Et nota bene præmissa, quia quotidiana, ut est text. notabilis in l. legaui. ff. de libera. legata. Et Ange. dicit in l. diuortio. se sæpe in hac materia consuluisse.

ARGVMENTVM.

Vsuræ præter dotem conuentam quatenus, an non præstandæ sint, edisserit.

SVMMARIVM.

1 *Fructus pignoris dotalis in sororem non ferri, & numero 4. & cur numero 2.*
2 *Vsura ante diem dotis soluendæ illicita. restringit ex Ioann. Calde numero 7.*
5 *C. Salubriter, de vsur. restringi. & nume. 6.*
8 *Interpretationum quæ recipienda.*
9 *Calderini & aliorum lapsus.*
10 *C. salubriter. cur extendi non debeat. nec restringi verius est numero 11.*
12 *Venditori maritoque quatenus ante diem vsura præstandæ. in id tamen conueniri posse nume. 13.*

SEXTODECIMO videamus, an propter
1 dotem non solutam liceat usuras capere. † Super quo dic, quòd fructus rei pignoratæ ꝑ dote licitè pōt maritus retinere: nec tenetur computare in sortem, casus est in c. salubriter. de usur. Et est speciale in dote, ut patet in c. conquestus. extra de usuris & ex his, quæ habentur in c. illo uos. de pignoribus. & in c. ad nostram. de em-
2 ptio. & vendi. & ratio † specialitatis exponitur in dicto capit. salubriter. quia frequenter dotis fructus non sufficiunt oneribus matrimonij.

Sed pone, quòd dato termino ad soluendum dotem interim conuentum est, quòd aliquid certum detur marito pro onere matrimonij, an erit licitum? Hostiensis & Ioann. And.
3 & Butri. in dicto c. salubriter. † dicunt, ꝙ non, quia ille text. loquitur in fructibus, qui sunt incerti. Plus dicit ibi Butri. ꝙ etiam si res pignorata esset talis, ꝙ eius fructus essent certi: quia fortè est locata ad fictum certum, uel pensionem certã:
4 † tunc tales fructus tenetur computare in sortem. Nec procederet illud c. salubriter. & ita limitatur ille tex. quem etiam
5 ibi Butr. limitat † procedere, ubi socer fuit in mora: quia si, pendente termino ad soluendum, percepisset fructus, tenetur computare in sortem: quod placet Pan. si ab initio recipit pignus, quasi receperit confisus lucrari fructus authoritate illius.

6 Similiter † non procederet ille tex. secundùm Inno. & Panor. in vxore, cui pignus esset datum pro restitutione dotis. Sit ergo cauta, ut illam rem faciat sibi dari in solutum.

7 Sed attende: quia Io. Cald. ut refert ibi Pan. ibi tenet, † ꝙ possit conueniri cum socero de dando aliquid annuatim ad solu-

ad solutionem dotis, & sequitur ibi Pan. cum moderatione,
si gener sit mercator, vel pecunias consueuerit deponere
apud mercatorem: quia tunc accepit, ut interesse. Idem re-
perio firmasse Imo. in l. in insulam. §. usuras. ff. solu. mat. qui
dicit, ꝙ dicere, ut suprà, esset nimis restringere illum tex. ge-
neraliter loquentem. Nec exigit Imola, ꝙ sit mercator, uel
ꝙ pecunias consueuerit ponere apud mercatorem: sed indi-
stinctè loquitur: & maximè si expressum est, ꝙ illud daretur
pro alimentis.

Quinimò plus dicit, ꝙ si conuentum esset, ꝙ uir haberet
decem pro cẽtenario pro alimentis vxoris, valeret, præsertim
quando quantitas uir sufficit ad alimenta, vel saltẽ non mul-
tùm excedit. Et allegat notata per Iacobum Butrig. in l. vnic.
§. exactio. C. de rei uxo. actione. ubi hoc uidetur sentire secũ-
dùm eum. Plus dicit, ꝙ etiam si tunc non adiecisset pro ali-
mẽtis: adhuc idem esset: quia cum possit intelligi, & pro usu-
ris, & pro alimentis, in dubio debemus ita interpretari, ut res
ualeat potius, quàm pereat. l. quoties. de reb. dub. l. quoties.
ff. de uerborum obligationibus. Tutius tamen est secundùm
eum, ut euitẽtur opiniones, practicare casum d. c. salubriter:
8 quia tutior † via pro anima est eligenda, allegat c. sciẽs. extra
de sponsalib. Addo etiam si interpretatio tendat in deterio-
rem partem, quantùm ad humanitatem (dum tamen sit tu-
tior pro anima) illa semper in dubio est accipienda, glo. est,
quæ reputatur singularis in c. vnico. de scruti. in ordi. facien.
propter quam, iudicio meo, confunditur istud ultimum di-
ctum Imo. quia ex quo potest intelligi dispositio dupliciter,
videlicet pro alimentis, & pro usura, vt ipse dicit, & interpre-
tando pro usuris consulitur animæ: quia non poterit aliquid
recipere, ubi posset interpretando pro alimentis, quanquam
habuisset animum deprauatum: & hoc tenderet in dispendiũ
eius salutis. Vnde in hoc non mihi placet, quod dicit Imol.
9 Nec etiam placet opinio Ioan. † Cald. Pano. nec ipsius Imo-
læ, inquantum volunt, ꝙ possit accipi aliud certum annua-
tim: præsertim, quando tantum debet accipi pro centenario,
primò: quia constitutio illius capit. salubriter. est exorbitans:
quia deuiat à regula c. conquestus. eodem titu.
10 Vnde, cum loquatur in † fructibus perceptis ex pignore,
qui sunt incerti, & qui percipiuntur ex re nobis obnoxia obli
gatione reali, in qua facilius toleratur aliquid ultra sortẽ re-
cipi, ut d. c. conquestus. certè non debet vltra casum extendi,
potissimum, ubi non est identitas rationis. Item quia, ut dixi,
tutior uia pro anima est eligenda. Non tamen mihi placet, ꝙ
11 illud c. salubriter, restringatur † ad casum, quo ꝓmissor do-
tis fuerit in mora, prout dixit Butrius: quia illud est restringe
re illum tex. Item, quia tunc non uidetur ille tex. continere
aliquã specialitatem in dote propter onera matrimonij, prout
ibi uidetur dici, & haberet parum dubitationis: quia idem in
venditione: quia rem uenditam tradidit, & adimpleuit ex par
te sua, ut si emptor sit in mora soluendi pretium, licitè potest
12 venditor recipere usuras † pretij non soluti, quasi non po-
tius sit interesse, glo. est notab. in d. c. conquestus. Ergo idem
sit absque dubio in marito, qui pro parte sua adimpleuit su-
stinendo onera matrimonij, ut si sibi non impleatur: quia nõ
soluitur dos ex mora promissoris, possit ultra sortem aliquid
recipere.

Vnde teneo, ꝙ isto casu bene posset conueniri inter par-
13 tes, vt, promissore non soluente, † tunc teneatur ad certum
quid annuatim: & hoc casu sustinebitur opinio Calderini,
Panor. Imolæ, aliàs non discedatis ab opinione Hostien. Io-
ann. Andr. & Butrij.

ARGVMENTVM.

Dotis qui sint iudices etiam accesso-
riè instituta actione.

SVMMARIVM.

1 *Dotis iudex competens.*
2 *Dotis notio quibus ex causis iudici Ecclesiastici competat & num. 3. 4. & 6.*
5 *Cap. ex literis. de pignoribus explicari.*
7 *Decre. per vestras, enucleari.*
8 *Iudex Ecclesiasticus non, nisi accessoriè, de dote cognoscit, idq; verius est num. 9.*

DECIMOSEPTIMO videndum est, corã
quo iudice possit dos exigi. Et certum est, ꝙ † corã
1 iudice seculari potest dos repeti: & coram iudice lo
ci, in quo maritus habet domicilium: licèt alibi sit
celebratus contractus. l. exigere dotem. ff. de iudi. & utrum sit
speciale in dote, uel eius commune, patebit ex his, quæ di-
cam infrà. §. finali.

Sed dubium est, an possit peti coram iudice ecclesiastico.
In quo reperio Canon. variasse. Sed ego pro utili doctrina di-
cerem sic, ponendo primò quosdam casus, qui mihi uiden-
tur indubitabiles.
2 Primò dico, ꝙ dos † accessoriè ad causam matrimonialem
potest peti coram iudice ecclesiastico, cap. de prudentia. extra,
de donat. inter uirum & uxor. Si uerò principaliter, tunc si
ista mulier petens dotẽ est uidua & miserabilis persona, iu-
xta not. per Inno. & Cano. in c. significantibus. extra de offi-
cio & potest. iudicis delegati. & tunc si in ista dote sit oppres-
sa, uel sit sibi denegata iustitia per iudicem secularem: tunc
sine dubio potest recurrere ad iudicem ecclesiasticum etiam
in alijs rebus non dotalib. quia qualiscunque cum miserabili-
tate concurrit oppressio, uel denegatio iustitiæ, potest statim
adiri iudex ecclesiasticus, ubi aliàs non posset, nisi in defe-
ctum omnium iudicum secularium, ita dicunt Inno. & Doc.
in dicto capit. significantibus. & Butrius in capit. licet. de foro
competen.
3 Si uerò non fuit ita † oppressa, seu sibi denegata iustitia:
tunc si ista uidua est pauper, idem dicendum est: quia ubi cũ
miserabilitate concurrit paupertas. potest statim adiri iudex
ecclesiasticus secundùm Inno. in cap. significantibus. Butr. &
& Pan. in cap. per tuas. aliàs incipit per uestras. de donatio in-
ter virum & vxorem ibi, cum ecclesia teneatur dotes prote-
gere viduarum.
4 Si uerò ista petens dotem † non est uidua, tunc adhuc di-
co, ꝙ si ista mulier passa est oppresionem aliquam in ista sua
dote per iudicem secularem, statim poterit etiam recurrere
ad iudicem Ecclesiasticum: iste est casus notabilis in c. ex lite-
5 ris. extra de pignori. ubi mulier passa fuit iniuriam † ab illo
regio iustitiario. ut ibi exprimitur in textu. Ideoq; nil mi-
rum est, si Papa ibi commisit causam dotis.

Sed tunc obstaret: quia ibi nõ concurrit miserabilitas cum
oppresione: quia non erat uidua, ut patet ex textu.

Sed huic responderem, ꝙ sicut miserabilitas cum oppres-
sione operantur, ut iudex ecclesiasticus adiri posit, ita dicã,
ꝙ pietas dotis concurrens cum oppresione idem operantur.
Nam dotis causa est pia. l. is. §. mulier. ff. de cõdi. indeb. & no.
Imo. in l. 1. ff. sol. mat. post Innoc. Hosti. Ioann. Andr. quos
refert.

Si uerò non fuit oppressa ita, nec est uidua: tunc si pro-
pter dotem non solutam sit ista mulier expulsa à domo uiri
ita, ꝙ stant separati, quod potest fieri, ut uidistis in §. præce-
6 denti, dico, quòd causa † poterit tractari apud iudicem ec-
clesiasticum.

Iste est casus in c. per uestras. aliàs incipit, per tuas. de do-
nat. inter uirum & uxor. & ratio ponitur ibi in fine.
7 Et istum puto uerum intellectum † illius decre. super qua va-
riant doct. in intellectu: Sed iste intellectus probatur in fi-
ne illius decreta. quæ per hoc remanet absque scrupulo.

Extra autem casus præmissos utrum causa dotis posit agi
coram iudice Ecclesiastico, plusculum dubitationis est. Et re-
perio, quòd gloss. & Barto. in dicto cap. de prudentia firma-
8 runt, quòd † non potest dos principaliter peti coram iudice
Ecclesiastico, sed accessoriè sic ad causam matrimonialem ut
ibi. & idem firmauit Ange. in l. 1. ff. sol. mat. Sed Imo. & Pan.
in d. c. de prudentia. tenent, ꝙ imò posit principaliter peti co-
ram iudice Ecclesiastico & etiam Hosti. & Ioann. And. ut re-
fert Imo. in d. l. 1. quos sequitur Imo. ipse dicens esse casum
in c. ex literis, extra de pignor.
9 Sed ego dico † ꝙ loquitur in casu speciali, ut supra dixi, &
pro eis etiam facit: quia est causa pia, ut supra dixi. Ergo ra-
tione pietatis istius debet ad Ecclesiam pertinere. Item pro-
pter connexitatem, quam habet cum matrimonio: quia non
potest esse dos sine matrimonio. Et pro hac parte adduco cle.
dispendiosam. de iudi. ibi, eas quoquo modo tangentibus.
coniungendo præcedentia. Licèt in contrarium faciat d. c. de
prudentia. & c. nuper. à contrario sensu.

ARGVMENTVM.

Periodi huius scopus eò pertinet, vt ostendat, ad quos mortua cum, vel absque liberis, vxore, dos perueniat.

SVMMARIVM.

1 *Dos quando ad patrem redeat, restringit nu. 18.*
2 *Dos, mortua uxore extantibus liberis ad quem deueniat. numero 3.*
4 *Participes eodem iure censeri, quatenus uerum. nu. 5.*
6 *§. Sileat. & §. cum inter. sensus multiplex nume. 7. 8. 10. verior. 11.*
9 *Martini genus, & Gosij cur Bononia deiecti.*
12 *Martini sententia secundum mores quibus liberis proficua & num. 13. & 14.*
15 *Mores, lexque municipalis quando restringi non debeant. numero 16.*
17 *Dotem, matre defuncta, ad liberos pertinere.*
19 *Verba dubia ad mores potius, quàm ad ius cōmune referenda.*
20 *Ius analogum qui accipiendum.*

DECIMOOCTAVO videamus, qualiter dos à patre profecta ad eum redire debeat, mortua in matrimonio uxore.
1 † Super quo dic, quòd si interuenerit aliqua stipulatio: tunc standum est conuentioni. Cessante uerò stipulatione, tunc, si filia mortua sit liberis, res est clara, quòd reuertitur ad patrem.

Sed si decessit superstitibus liberis, tunc quæstio est difficillima, tam apud Glossatores antiquos, quàm alios Doctores sequaces. Nam Martinus Gosianus glo. antiquus dicebat dotem remanere apud patrem debere.

Primo per casum. l. illam. C. de collat.

Secundò: quia in successione prima causa est filiorū, tex. apertissi. in §. 1. in auth. de hæred. ab intesta. uenientibus. collat. nona.

Tertiò pro ea adducitur l. inter socerum. in prin. & §. cum inter. ff. de pact. dotal. l. uxorem. §. testamento. ff. de leg. 3. l. 3. §. sed utrum. ff. de minor. & l. Pomponius Philadelphus. ff. fa. ercisc. ubi dicitur, quòd dos est proprium patrimonium filiæ: ergo transmittitur ad filios. Item pro eo adducitur l. fina. §. 1. ff. ut legatorum nomi. caue.

Item ratio adducitur: quia dos datur propter onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dot. Et matrimonium est fauorabile propter liberorum procreationem l. 1. ff. soluto mat. Si onus liberorum remanet apud patrem, ergo &c. Et hanc partem tenet Petrus, ut refert Bartol. in l. post dotem. ff. solu. matrimon.

3 Sed Bulgarus, Io. † Azo & Dyn. in d. l. dos à patre. & Bar. in d. l. post dotem. ac communiter Doct. tenent, quòd indistinctè conuertatur ad patrem, siue extent liberi, siue non, per d. l. dos à patre. indistinctè loquentem, & per alia etiam iura quæ ibi allegat glo. pro ista parte.

Et pro eadem parte facit optima ratio, quia quotiescūque
4 duo participant † circa idem, illud debet seruari de vno, quod de alio. l. fi. C. de fruct. & lit. expens. cum similibus. Sed patre mortuo consolidatur dos in filia sine distinctione.

Ergo idem, mortua filia: quia consolidatur in patrem.

Et istud est, quod uoluit dicere glo. in d. l. dos à patre. rectè intellecta, & per hanc rationem Dyn. adhæsit huic opinioni.
5 Sed † potest responderi, hoc argumentum procedere, ubi in utroque casu est eadem ratio. Sed hic non est, ut patet ex præcedentibus.

Item pro hac parte uidetur expressum in §. sileat. l. vnica.
6 C. de rei uxo. act. ubi † tex. expressè dicit. Silebat ob liberos dotis retentio. Sed Gosiani respondent, quòd ibi erat solutū matrimonium diuortio non more mulieris, & hoc probatur in sequentibus, ubi supponitur uxorem superuiuere, ut patet ibi, contra uxores excogitent.

Item pro communi sententia facit: quia secundùm ista tēpora filiafamilias. non habebat hæredem, ut in l. 2. ff. de cast. pecu. ergo non transmittit ad filios tanquam hæredes.

Et istam rationem facit Azo in summa sol. mat. circa finem.

Postremò Bar. in d. l. post dotem. dicit, ꝙ qō est multum dubia, in tantum, ut Roffredus noluerit eligere aliquā partē.

Hinc est secundùm Bar. quòd quando glo. uolunt ponere exemplum de lege, cuius intellectus est dubius, ponunt exēplum de d. l. dos à patre. Tamen, ut dixi, ipse Barto. sequitur opinionem, de qua supra, quæ est communior tam apud Doctor. nostros, quàm apud Glossatores antiquos.

Et mouetur Bar. quia nō reperitur lex, quæ ita distinguat, prout dixit Martinus.

Item per dictum §. sileat. & per rationem ibi positam, quia naturali ratione pater tenetur alere filios, non propter doté.

Et per hoc secundùm eum patet respōsio ad rōnem Petri.

Item adducitur pro hac parte dicta l. inter socerum. §. cum inter. quæ etiam adducitur pro opinione Martini.

Nam dicit ipse, ꝙ uigore tacitæ renunciationis ibi dos retinetur. & si opinio Martini esset uera, ille §. esset indubitabilis, contra l. quod Labeo. ff. de Carb. edicto.

7 Sed attende, quia ille §. † uidetur potius fauere opinioni Martini: quia si diceremus, ꝙ etiam extantibus liberis de iure deberet restitui dos, casus omissus in d. §. cum inter non relinqueretur dispositioni iuris communis contra ea, quæ habentur in l. si cum dotem. in prin. ff. solu. mat. & in l. si extraneus. ff. de condi. ob cau. dat.

8 Vnde in d. §. cum inter. partes ideo uidentur † pacisci in casu omisso, uidelicet, in casu existentium liberorum, ꝙ dos retineatur, ut relinquatur dispositioni iuris communis uolentis, ita, ꝙ pactio tacita, seu conuentio causatur, & inducitur propter dispositionem iuris communis.

Istam rationem exprimit textus (si rectè videatur) in d. l. si extraneus.

Et ꝙ in casu d. §. cum inter. casus omissus debeat relinqui dispositioni iuris communis, probatur: quia ibi in casu omisso propter mortem mulieris cessabat fauor dotis: quo casu tunc casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis. d. l. si extraneus. quæ per hoc non obstat l. si cum dotem. in prin. ff. solu. matr. ut ibi dicunt Doctores.

Sed si diceremus opinionem communem esse ueram, certè in d. §. cum inter. partes non intelligerentur tacitè pacisci, quòd stetur dispositioni iuris communis in casu omisso: sed potius contrarium eius, quod expresse conuenerunt contra iura.

Nota diligenter hanc inductionem pro Gosianis, hoc est,
9 pro illis, qui sequuti sunt Martinum Gosiam, † qui fuit de parentela illorum de Gosijs in ciuitate Bononiæ, quæ parentela est nobilis, & fuit expulsa propter partem Gibellinam, ut refert Cyn. in §. taceat. in l. vnica. C. de rei uxo. act. Non recedendo tamen à communi sententia, posses dicere, ꝙ ideo ibi casus omissus non relinquitur dispositioni iuris communis propter illam singularem rationem, quam dedi ultra doctor. in d. l. si cum dotem. in princ. dic, ut ibi, & ad alia argumenta Gosianorum responde, ut hic per Bar.

Et addo pro communi sententia casum inconuincibilem in d. §. sileat. cui non bene respondent Gosiani: quia dico, quòd ille tex. necessariò uenit intelligendus, quando solutū
10 † est matrimonium morte mulieris, ut nec tunc propter liberos possit retineri dos: quia si intelligeremus superuiuere: tunc ille tex. esset indubitabilis contra l. quod Labeo. ff. de Carb. edict. quia tunc etiam, (quod plus est) ex pacto non posset retineri dos propter liberos. Casus est in l. 2. de pac. dot. ff. Et si uelles restringere ad casum, quo diuortio solutū est matrimoniū, quo casu ex pacto bene posset retineri dos, extantibus liberis, præsertim, si culpa mulieris est factum diuortium. l. 1. in prin. ff. de dot. præleg. adhuc esset indubitatissimus ille tex. quia clarum est, quòd cessante pacto, non retinetur dos propter liberos eo casu d. l. 1. in princip. ff. de dot. prælegata. Item ad talem casum restringere illum tex. non esset conueniens: immo esset contra expressam mentem lite-
11 ræ, quæ deprehenditur † ex ratione, quæ ibi exprimitur, quæ ita militat in casu soluti matr. per mortem mulieris, sicut aliter. Vnde non possumus restringere ultra quàm ratio ipsa patiatur. l. adigere. §. quamuis. de iure patrona. ff. Nec suadent restrictionem illa uerba, ne uarium genus culpæ mariti contra mulieres excogitent &c. quia illa uerba referuntur ad principium. §. dum loquutus fuit de retentione propter mores, quod patet; quia non bene ueniret ille tex. ad proximè præcedentia. & ita etiam intelligunt ibi glo. Docto. Nam §. sileat. propriè non est paragraphus: sed uenit continuatiuè ad præcedentia, ad quæ etiam se referunt prædicta uerba, ne uarium genus &c.

Attende

12 Attende † tamen: quia licet ista sit ueritas, ꝙ iure etiam ex
tantibus liberis dos reuertatur ad patrem: de consuetudine
tamen seruanda est opinio Martini. Et ista est disputatio, an
istud sit de iure, uel de consuetudine, secundùm Bar. est vtilis
ad multa: quia ex quo opinio Martini non est uera de iure:
13 licet moribus, uel consuetudine sit approbata. † certè ista cō
suetudo non erit amplianda, sed restringēda, tanquam exor-
bitans, per l. si uerò. §. de uiro. ff. solu. matri. Ideo secundum
Bar. mortua mulere, in secundo matrimonio sine liberis, reli-
ctis tamen liberis ex primo matrimonio, non proderit ista
consuetudo istis liberis, quibus bene prodesset ius commu-
ne: quia prima causa in successione est liberorum. Et idem
tenuit Iac. Butr. ut refert Bar.
14 Dicit insuper Bart. † ꝙ ista consuetudo non prodesset fi-
lius, quando mulier decessisset cum filiis post mortem mari-
ti: quia tunc non est uerum dicere, ꝙ decesserit in matrimo-
nio cum liberis, ex quo iam erat solutum per mortem mari-
ti & cessat consuetudo.
Et ita dicit Barto. determinatum fuisse Bononiæ, ipso au-
diente, per octo Doct. & allegat l. Babius. ff. de pactis dota. Et
cum istis dictis Barto. transeunt cæteri doctores.
Sed, domini, circa præmissa ualde dubito: quia Barto. fate-
tur, ꝙ si de iure opinio Martini esset uera, traheretur ad ca-
sus præmissos, non obstante, ꝙ text. noster dicat, Si in matri-
monio decesserit &c. eò quia in successione prima causa de-
bet esse liberorum. Ergo idem dicemus in consuetudine, quæ
est fundata super eadem ratione, uidelicet, quia prima causa
est liberorum, quæ ratio etiam militat in casibus præmissis.
Consuetudo enim approbauit opinionem Martini per suas
rationes, quæ deprehenduntur ex legibus suis. Nec dicas, imò
bene dicit Barto. quia ius commune bene posset extendi per
identitatem rationis, sed non sic consuetudo contra ius, quia
negatur per ea, quæ plenissimè dixi in tracta. statuto. titu. de
extens. statuto. interpreta. §. primo. Item præsupposito, quòd
statuta, uel consuetudines contra ius expressum non possent
15 extendi, dico tamen, † ꝙ ubicunque statutum uel consue-
tudo decidit casum dubitabilem, & ubi sunt opiniones, put
in casu nostro dubitatissimo, vt patet ex his, quæ suprà dixit
post ipsūmet Bar. licet talis cōsuetudo decidat cōtra commu
nem opinionē, vt fecit cōsuetudo Mar. non tñ est tanquam
contra ius commune restringenda, per notata in cap. per ue-
nerabilem, extrà qui fil. sint legitimi. & per Bar. in l. per hanc.
C. de tempo. appellat. & per gl. in §. quibus. in prima constitu
tione. C. & per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerbo
rum obligationib. ibi soluitur. Ad idem opponitur: & hoc cla
rè etiā determinat Panormitan. in c. cum sint. extrà de deci-
mis. dicens, quòd illud, quod est contra gloss. & Doctor. non
contra casum expressum, seu expresè decisum, non dicitur
contra ius, sed præter ius. Et idem tenet Cyn. in l. 1. C. de legi
bus. & dixi plenius in titulo de extensiua statutor. interpreta-
tio. §. primo. quod est notandum ad multa, quæ ibi dixi. Licet
16 ergo † consuetudo in isto loco dubio sit contra communem
glo. & Doct. non est ista restringenda, prout restringit Barto.
& per præmissa etiam malè uidetur dixisse Barto. in alio be-
ne dixisse in l. post dotem. ꝙ si uera esset opinio Martini de
iure, tunc filij haberent dotem ut hæredes matris: & non
computarent in legitimam, quando tractaretur de successio-
ne aui, secus ubi accipiunt ex consuetudine, quæ illam aufert
à patre mulieris, & ab auo, ideo computaretur in legitimam,
de quo plenius, & subtilius per eundem Bart. in l. quartam.
ff. ad leg. Fal.
Sed ego præmissa dico, quòd consuetudo ita facit filios hæ-
redes matris, sicut fecisset iuris communis dispositio. l. de qui
17 bus. §. 1. ff. de legib. Et quòd ista dos † retenta per consuetu-
dinem pertineat ad filios mulieris tanquam eius hæredes, fir-
mat Bald. (licet de præmissis non faciat mentionem) in d. l.
dos à patre. Ex quo infert, quòd si isti filij non cęperunt hæ-
reditatem, & decesserunt, reuertitur illa dos iure hæreditario
ad alios hæredes mulieris, secus dicit, si ex pacto deberet
reuerti extantibus liberis, per sæpe allegatum §. cum inter.
Alij tamen, secundùm eum, tenent contrarium æquiparan-
do pactum, & consuetudinem.
Sed quæro, pone, quòd pater stipulatus est dotem sibi re-
stitui in omnem casum dotis restituendæ, prout fit quotidie,
18 an, non obstante præmissa consuetudine, extātibus † liberis,
poterit, mortua filia, dotem ex stipulatione petere? Bald. in d.
l. dos à patre. determinat, quòd non: quia, attenta prædicta
consuetudine, non est iste casus dotis restituendæ. Ergo non
continetur in stipulatione, quod est notandum.
Et ex hoc infero unum, per quod poteris facere multas bo
nas decisiones, uidelicet, ꝙ uerba stipulationis quæ possent
19 † adaptari ad ius commune & etiam ad consuetudinem, in
dubio debent referri ad consuetudinem. Ex quo infero, ꝙ si
fiat compromissum in aliquem, ut pronunciet de iure tan-
tùm, debet intelligi de iure consuetudinario, uel statutario re
gnante, Bal. in l. illa institutio. ff. de hæred. instit. Butr. in c.
Quintauallis, extrà de iureiur. & facit in arg. §. si quis in no-
mine. in auth. de Ecclesiasti. titulis.
Sed in contrarium ꝙ imò debeat intelligi de iure commu-
ni, uoluit Alberic. de Ros. in prima parte staruto. quæst. 127.
ubi attestatur idem tenere Guido. Idem tenet Ioan. And. in
additio. ad Spec. titu. de arbit. §. sequitur. uersic. sed pone. Pro
quibus facit optimè §. sed quoties. institut. de iure natu. Et se-
cundùm istam opinio. posset in dubium reuocari, quod dicit
Bald. in d. l. dos à patre. Nisi dicas, ꝙ imò casus isti sunt diuer
20 si, quia quando fit mentio in dispositione de iure † simplici-
ter, debet intelligi per excellentiam de iure communi. d. §.
sed quoties. Sed Bal. loquitur in d. l. dos à patre, quando stipu
latus est in casum dotis restituendæ, qui casus non est, extan-
tibus liberis, propter consuetudinem.

ARGVMENTVM.

Dotis accessiones definitæ, a quibus quandoque
fiant: & quæ eorum iura, quando ratæ, irri-
tæque sint.

SVMMARIVM.

1 *Dotalium accessionum species.*
2 *Vxori donare maritum cogi.*
3 *Donatio propter nuptias, a quo, quatenus, quandoque consti-
tuta & nu. 4. & 6.*
5 *Nuptiarum lucra mutua.*
7 *Donatio propter nuptias cur inducta.*
8 *Donationem propter nupt. non ubique fieri.*
9 *Dote aucta, donationem propter nup. augeri.*
10 *Dos quando, quibusue rebus augenda. verius nu. 13.*
11 *Doti auctæ priuilegia prælationis secundùm bona dari.*
12 *Vir quando ære alieno obstrictus.*
14 *Dotem vbique augeri.*
15 *Sponsalitia largitas.*
16 *Sponsalitia largitas quatenus, quandoque irrita: aut teneat,
& nu. 19.*
17 *Osculum cuius causa fiat.*
18 *Osculandi forma.*
20 *Sponsalitia largitas vbi facta valeat, an non.*
21 *Ornamenta missa sponsæ data non videri & nu. 22. & 24. id-
que extendi nu. 23. & 26.*

DECIMONONO videre oportet de augmen
to dotis. Et pro clara intelligentia nosse te oportet,
1 quòd habemus † donationem propter nuptias,
quæ olim dicebatur ante nuptias. Item habemus
augmentum dotis. Item & tertiò sponsalitiam largitatē, Quæ
omnia multum inter se differunt. Nam donatio propter nu-
ptias constituitur per uirum in tanta quantitate, quanta dos
data per mulierem. Et licèt olim propter prohibitionem titu
li de donationib. inter vir. & vxor. non posset talis donatio fie
ri, nisi ante nuptias: hodie tamen. etiam constante matrimo-
nio potest fieri. l. fina. C. de donatio. ante nupt. quia simplex
donatio est prohibita: non autem ista, & hoc respectu non di
citur amplius donatio, sed propter nuptias. ut ibidem dicit. &
2 in §. est autem. Institut. de actio. Et ideo cōstituta † dote, mu
lier potest astringere maritum ad constituendum donationē,
idque in tantundem, ut in auth. dos data. de donatio. ante
3 nupt. C. Quinimò multi tenet, quòd sit ipso iure † constitu-
ta in simili quantitate, ut tangitur ibi per glo. & Doctor. dic,
ut ibi & dixi suprà in §. octauo. circa priuilegia dotis. Et ho-
4 die omnis æqualitas † seruatur inter hanc donationem, & do
tem tam in constituendo, quàm in pactis lucrorum. Nam si-
cut maritus sit dotis dominus, ita mulier donationis propter
nuptias, licet usumfructum habeat maritus: ne contingat do
tem

tem non seruire oneribus matrimonij: cùm tantumdem reddatur vxori. Et sicut dos soluto matrimonio uxori redditur. l.1.ff.so.ma.ita talis donatio uiro.§.1.auth.de ęqualitate dot.
5 Et quantum maritus † ex pacto debet lucrari de dote, tantundem uxori de dicta donatione, ut æqualitas in omnibus seruetur: licèt nullum pactum in lucro talis donationis interuenerit: quia pactum dotis extenditur ad donationem secundùm Azonem in summa tit.de donatio. ante nupt. dicēs esse casum expressum in l.fi.§.si autem donatio.eod.tit.& ibi gloss.& Cyn.
Ex quo sequitur, quòd tenendo opinionem, de qua suprà,
6 quòd † statim data dote, intelligatur donatio propter nuptias celebrata ad similem quantitatem, & consequenter ad simile pactum lucri: consequenter parum proderunt ista pacta, quæ fiunt de lucranda dote, uel dotis parte certa, de quibus uide per Cyn.in d.auth.dos data.& dic, ut ibi.
7 Et sic quæras, qua ratione † fuerit introducta talis donatio. Respondeo, ꝙ ex ea consulitur mulieri, matrimonio soluto, si res dotales non existant: quia illam non potuit alienare maritus etiam consentiente muliere: licet aliàs lucro hipothecarum possit mulier renunciare.l.etiam. C.ad Velleianum.l.iubemus. & authen.siue à me.eod.titu. & nota. per glo.in §.est autem.instit.de donatio.& per Azon.in summa, de don.ante nupt.
8 De consuetudine tamen† in plerisque locis non fit talis donatio secundùm Bald.in d.auth. dos data. Subijcit tamen, ꝙ in quibusdam locis fit quedā parua donatio, sicut fit Florētiæ, & in Tuscia & in ista patria etiam fieri solet, ut & statim dicā.
Nunc uideamus de augmento dotis, ac etiam donationis
9 præmissæ. Et † scire debes, ꝙ augmentum dotis fit ex parte mulieris: augmentum uerò donationis propter nupt. fit ex parte mariti. Quod eis olim non licebat constante matrimonio, l. si constante. C. de don.ante nupt. Et, mulier augente dotem, licebat etiam marito augere donat. propter nuptias de iure C. Quod hodie de iure auth. redactum est ad necessitatem, vt, muliere augente dotem, vir teneatur augere donationem propter nuptias in tantundem.auth.sed iam necesse. C.de dona.ante nupt.
Hæc tamen necessitas de consuetudine non seruatur, ut refert Bald.in d.l.si constante. Et secundùm eum per consuetudinem remanemus hodie in finib.l.si constante.ff.sol.mat.
In quibus rebus potest mulier augere dotem? Dic, quòd
10 vbi maritus † non est ære alieno grauatus, potest augere dotem mulier in quibuscunque rebus, secus si est grauatus debitis, quia tunc debet fieri in rebus immobilibus. Quòd si fie-
11 ret in rebus mobilibus, cum habeat immobilia: tunc† nō haberet mulier priuilegium, ut præferatur cæteris creditoribus secundùm ꝙ habetur in l.fi.C.qui pot.in pig. habeantur. & in l.1.C.de priuileg.dot.& in dicta authen. sed iam necesse. aliàs de facili per tale augmentum possent fraudari creditores, ut ibi nota. Nam, ubi mulier habet res mobiles: & constituit augmentum in rebus mobilibus, viro ære alieno grauato, præsumptio iuris, & de iure est, ꝙ sit factum in fraudem creditorum: & quod uerè non fuerit aucta dos: nec poterit probari contrarium, nisi per confessionem creditoris, ut est gl.in auth.de æqualita.dotis. Vnde sumitur dicta auth. & ibi melius declaratur, & etiam voluit Azo in simili, & sequuntur Cyn.& Bar.in d.auth.sed iam necesse.
12 Quando autem†dicatur vir ære alieno grauatus, declarat Cyn.in d.authen.sed iam necesse. ubi etiam gl.vult mirabiliter, ꝙ ista fraus etiam præsumatur aduersus creditores futuros. Quòd est notandum secundum Cynum.ibi pro fisco, & alijs creditoribus futuris contra debitores delinquētes, & alienantes. quod non placet ibi Bar. nisi appareant ibi aliqua indicia. Dic, ut ibi. Illa tamen fraus secundùm Cynum nō præsumeretur in dote, quæ ab initio constituitur: quia tunc vir, & mulier non habent ad inuicem tantam affectionem, sicut post nuptias, ꝙ se cognoscant: & incipit cōiugalis amor, qui omnibus præualet, sicut experti nouerunt. Ideo lex præsumpsit, ꝙ tunc unus pro altero, contractis nuptiis, de facili excogitaret fraudem in tertium.
13 Ego credo, ꝙ ab initio † potest constitui in quibuscunque rebus, etiam ære alieno imminente: dummodo possit probari realis interuentio: quia etiam ante nuptias quātum in præiudicium creditorum non sufficeret confessio, ut dixi in §.5. versi.postremò. Sed in augmento, quod fit, constante matrimonio, non admitteretur quis ad probandum realem interuentionem, ut dixi.

Attende: quia in quibusdam partibus de consuetudine
14 augumentum dotis † fit per ipsum maritum, quo mortuo, ipsa mulier in uita sua gaudet illo augmento. Et, ea mortua, reuertitur ad hæredes mariti. Ista seruatur in ista patria de consuetudine.
Videamus nunc, tertium genus donationis inter cōiuges,
15 quæ vocatur sponsalitia largitas. Et est donatio,† quæ fit à spōnso sponsæ ante matrimonium contractum: quia aliàs non teneret per titulum de donationib. inter virum, & vxorem.& datur simpliciter, idest non propter nuptias: inest tamen semper conditio nuptiarum: quia intuitu nuptiarum fit: uerè tamen nō potest dici propter nuptias donatio, de qua suprà diximus: cum non fiat ad recompensationem dotis, ut
16 not.gl.in auth.ut sponsalit.largitas, in princ. Inest † conditio nuptiarum: nisi steterit per dantem, ut l.veterum.C.de don. ante nupt.& ibi uide Cyn.pro declaratione. Si uerò steterit per casum, quo minus nuptiæ non fuerint secutæ: tunc donatio facta per sponsum sponsæ rescinditur in totum: si osculum non intercessit. Osculo autem interueniente, resoluitur donatio solùm pro parte dimidia: cum, si sponsa dedisset spōso (quod per rarò accidit, ut dicit textus in l.si a sponso. C.de donat.ante nupt.quia genus mulierum est auarissimum: ut ibi dicit glo.& Azo in summa, tex.in l.si stipulata.ff.de usur.) tunc non distinguitur, utrum interueniat osculum, an non: imò in vtroque casu infirmatur donatio in totum. dict. l.si a sponso.ubi est casus de præmissis. Et magis fauetur sponsæ. Ratio: quia dicitur dare osculum, non accipere, ut ibi dicit
17 glo.& gratia uiri, non autē † mulieris fit, qui quidem uir ad proprios lares cedit alacrior: & sponsa remanet uerecunda: & incurrit ob hoc ruborem secundùm Azo.in summa. & Cyn. in d.l.si a sponso. Et nota ex præmissis, ꝙ uir osculando mu-
18 lierem efficitur alacrio. † Sed multi nesciunt osculari. Vnde tu apponas alteram manum ad mentum mulieris, alteram uerò, ad occiput cum eleganti labiorum impressione. Quia dicit Tuscanus,

Chi bocca basciа, e non strenze, non sa che sia donna basciare.

Et quia suprà dixi, ꝙ hæc donatio non potest fieri post contractum matrimonium, quid dicemus in dubio, si non con-
19 stet, an ante uel post fuerit facta? † Dic, quòd si facta est in domo sponsæ, tenet: quia censetur facta ante matrimoniū: secus, si in domo uiri, ut est casus in l.cum in te. C.de donationib.ante nup.qui casus est singularis, & menti tenendus secundùm Bal.ibi. Et ex eo nota, secundùm Bal. ꝙ ex ductione sponsæ ad domum sponsi præsumitur matrimonium, quod dicit esset menti tenendum. Et ibi glo.quærit, quid si fiat donatio in uia, dum duceretur ad domum mariti?
20 Et respondet, perinde†esse, ac si facta fuisset in domo spōsæ, & ualeret. Plus dicit Azo in summa de dona. ante nupt. prope finem, ꝙ licèt solo consensu de præsenti contrahatur matrimonium: tñ quantum ad prohibitionem donationis nō uidetur matrimonium perfectum ante, quàm sponsa sit ducta. Vnde & in itinere poterit ei donare: & postquam sit ducta: si tamen sit in die à uiro separata.l.pen.§.1.ff.de donationib.inter uirum, & uxor.
Sed Iac.de Rauen. Cy.& Bald.in d.l.cum in te.dicunt, ꝙ uxor non consueuit duci ad domum mariti, nisi nuptijs cele-
21 bratis per uerba de præsenti, ideo† non ualebit donatio facta in uia, & ita dicit Bal.tenere doctores.
Ex præmissis uidetur, ꝙ iocalia, & alia, quæ sponsi mittunt sponsis suis, sint ipsarum sponsarum, quod clarum est, quando constat, ꝙ animo donandi miserunt. Sed quid in dubio? Bar.in l.si ut certo.§.interdum.ff.commodati.uidetur uelle, ꝙ non uideatur fecisse animo donandi, dicens stagnalia, argentea, crumenæ, ac coronę, quas uir mittit uxori, quando ducit eam, in dubio non uidetur donare, sed magis commodare, ut magis ornata ad eum accedat: & ideo non firmatur morte, nec debebit apud uxorem remanere, nisi aliter cōsuetudo se haberet, & dicit esse casum ibi, & sequunt̃ communiter Doctores. Ego dico, ꝙ ille textus hoc nullo modo probat: quia loquitur non in dubio, prout loquitur Barto. sed in casu, in quo constat, uirum commodasse sponsæ, uel uxori, quo honestius culta ad se reduceretur, ut exprimitur in di-
22 cto tex. unde in dubio quantùm ad uxorem credo† non præsumi donationem talium rerum pretiosarum: tum quia non ualeret,

valeret, toto titul. de donatio. inter uirum & vxorem. tum
etiam: quia potest accipi alia coniectura, quàm donationis, ui
delicet, ut honestius culta ad se ueniat. Et per hoc consueui
23 dicere, quòd si frater emat iocalia † uxori suæ, sciente, & pa
tiente fratre, qui est communis in bonis, non tamen uidetur
ipse frater consentire animo donandi: quia nec ipse frater dãs
uxori uidetur in dubio id, quod tradit, uxori suæ tradere ani
mo donandi. Ergo multominus alter frater tacens. Quod sin-
gulariter notabis ad limitationem l. si seruus communis. cum
ibi notatis, de donatio. inter uirum & uxorem. & est quotidia
num. In sponsa autem plusculum dubitationis est circa ea,
quæ primò dixi: quia in ea potest ualere donatio iuxta præ-
missa. Tamen in contrarium facit, quia potest accipi alia con
iectura, de qua supra. Vnde succedant notata in l. cùm de in-
debito. ff. de probation. Nec adhuc inter eos est amoris fer-
uor, donec dulcem consuetudinem inter eos habuerint, ut su
24 pra dixi post Cy. Vnde non ita de facili † debet præsumi do
natio. Et ad præmissa optimè faciunt, quæ latè dixi supra in §.
quinto. Et quod in dubio non præsumatur donatio, uiden-
tur uelle Bar. & Docto. in d. §. interdum. per illum tex. quem
dicunt menti tenendum. Et diligenter puto signandum illum
text. in quantum loquitur de sponsa: quia si est ibi casus in
uxore, prout uolunt Doctor. Ergo etiam in sponsa, de qua ex-
25 presse loquitur, sicut de uxore, & de uestibus tam † quoti-
dianis, quàm festiuis, ac alijs iocalibus uxori traditis, siue etiã
sponsæ. an in dubio debeant esse mulieris vide infinitas opi-
niones, quas recitat Imola in l. pen. §. seruus uxoris. ff. soluto
matrimonio. Et in sponsa concludit in effectu idem quò ad
præmissa, quod in uxore: sed non facit ad motiua mea, de
quibus supra.

ARGVMENTVM.

Dotatæ submouendæ sedes, dotisque lucrandæ statuta: & secundùm quem locorum accipienda sint, subijcit.

SVMMARIVM.

1 *Dotata à quorum successione submouenda, & quatenus accipienda.*
2 *Dotis partisue eius lucranda diuersa statuta.*
3 *Locorum quis in dotis lucro spectandus, nu. 4. 8. 9.*
5 *L. exigere, de iud. ff. ratio hac impugnatur. nu. 6.*
7 *L. exigere. ratio uerior.*
10 *Solutionis, reique locum in lucranda dote spectari uerius est. & num. 11.*
12 *L. exigere, species exorbitans.*
13 *L. exigere. quorum concursum non admittat.*

VIGESIMO & ultimo iuxta ordinem propo-
situm uidendum est de quibusdam statutis circa
dotes disponentibus.
1 Qualiter † autem excludũtur mulieres propter
dotem à successione paterna, materna, & fraterna per statuta,
& de interpretatione dictorum statutorũ abundè dixi in tra-
ctatu statutorum, in titulo, de statutis fœminas excludenti-
bus, per totum, ubi uide multas notabiles, & quotidianas q.
An autem, stante statuto, ꝙ filia dotata non succedat, di-
catur dotata illa, cui pater reliquit dotem in testamento: licet
actualiter nondum sit maritata, uel illa, quæ est sponsa per
uerba de futuro? Sunt opiniones inter Doctores, de quibus
dixi supra in §. quarto loco, ubi plenissimè tetigi.
Sed hic quæro de vna pulchra, & quotidie occurrente quæ
stione. Pone enim, quòd circa lucra dotalia sunt diuersa sta-
2 tuta, & † consuetudines in loco uiri, & uxoris: quia fortè se-
cundùm statuta loci uiri, mortua uxore, uir debet lucrari di-
midiam dotis: in loco uerò mulieris solùm tertiam, uel nihil.
Nunquid si sit celebratus contractus dotis in loco uxoris,
prout communiter accidit, debeamus inspicere statuta illius
loci, an uerò loci mariti? In hac quæstione reperio uarias opi
niones. Et cum semel in academia Papiensi circa hoc dubita-
rem, profectus sum ad domum collegij, ubi est copia librorũ:
& ibidem grandes uarietates, quæ, ut effugiantur, & ut ad ue
ritatem rei perueniamus hunc ordinem circa hoc planè diffi
cile seruare institui.

Primò referam opiniones: Deinde rationes: Tertiò quod
sentio, subijciam.
3 Primò Bar. in l. exigere dotem. ff. de iud. tenet † per illum
textum, quòd non inspiciatur statutum loci celebrati contra
ctus, sed potius statutum loci mariti. Idem firmauit ipse Bar,
in l. cunctos populos. C. de summa Trinitate, & fide catholi-
ca. Idem reperio firmasse Bald. in tit. de inuestitu. de re alie-
na facta, in cap. fin. in usibus feudorum. ubi dicit hanc esse cõ-
munem sententiam, allegans etiam ad hoc Archidiac. in cap.
an illa. 12. distinctio. Idem tenet ipsemet Bald. in d. l. exigere
dotem. Postremò idem reperio firmasse Butr. & Imol. in c. 1.
extra de sponsalibus.
4 Sed contrariam partem, quòd immo † inspiciatur statutũ
loci uxoris, ubi fuit celebratus contractus, firmat Ioan. And.
in d. c. 1. de sponsalib. in Nouel. licet Bal. aliter referat. Et etiã
Ang. in d. l. exigere dotem. Et est de mente Alber. ibidem in
quantum distinguit, an esset statutum, uel consuetudo ad li-
tem ordinandam, uel decidendam: cum casus noster respiciat
litis decisionem.
Sed uideamus nunc motiua dictorum. Et primò uidea-
mus rationem dictæ l. exigere. per quam mouentur Barto. &
sequaces. Et ratio illius l. secundùm Iacobum de Arena, Al-
bericum, & Ang. ibidem, ac etiam Bal. in d. c. fi. post Archid.
5 † quia uir contrahens in loco uxoris, contrahit tanquam ad-
uena confestim recessurus: ideo uidetur destinasse solutionẽ
in loco sui domicilij. l. hæres absens. §. 1. ff. de iudi. & conse-
quenter in loco domicilij mariti fictione iuris censetur cele-
bratus contractus. l. contraxisse. ff. de act. & oblig.
Et ideo nil mirum est, si locus, ubi uerè fuit celebratus cõ
tractus, non attenditur quò ad exactionem dotis: nec etiam
statutum de lucranda dote. Ang. uerò per hanc ipsam ratio-
nem ibi tenet contrarium: quia quo ad litis decisiua inspici-
tur locus contractus: licet alibi sit fienda solutio. Et istud est,
quod uoluit ibi Albe. quia distinxit, an esset consuetudo ad li
tem ordinandam, uel decidendam. Quod, an sit uerum sta-
tim dicam.
Sed, quicquid sit, ratio præmissa non mihi placet quantũ
6 ad illum textum, quia † non dicitur ibi, ꝙ uir esset statim
recessurus. Nec sequitur, habebat alibi domicilium: ergo con
festim erat recessurus. Poterat enim ibi moram trahere. Item
quia secundùm rationem præmissam nulla esset specialitas
in dote: cuius contrarium vult tex. ibi expressè, ut patet ibi,
nec id genus contractus est. Vnde dico, ꝙ ratio illius tex. est,
7 quæ ibi exprimitur: † quia & si contrahatur in loco uxoris, ta
men ex quo mulier propter conditionem matrimonij est sor-
titura forum uiri, ut ibi exprimitur in tex. Nil ergo mirum
est, si ibi dos exigi debeat: & erit speciale in dote propter illã
rationem. Et ꝙ sit speciale in dote, vult etiam ibi Bar. & con-
sequenter sicut dos ibi exigi debet & solui, debemus inspicere
statuta & consuetudines illius loci circa lucrum dotis secun-
dùm Bar. Ex quo infero, Bar. uelle notabiliter, ꝙ ubicunque
contractus est in vno loco celebratus, & alibi est fienda solu-
8 tio, ꝙ tunc † circa litis decisiua debent attendi cõsuetudines
& statuta loci, ubi est fienda solutio, aliàs non bene inferret
Bar. casum illius legis exigere. ad ista statuta, quæ concernunt
litis decisionem. Et istud etiam vult Bal. ubi supra, & etiam
Ang. in l. si fundus. ff. de euic. Pro quibus ego adduco bonum
tex. in l. 3. ff. de bon. autho. iud. poss. ubi dicit tex. ꝙ ibi dici-
tur celebratus contractus, ubi est fienda solutio. Si ergo ibi
fingitur celebratus cõtractus, & locus contractus, quantũ ad
litis decisionem attenditur, iuxta nota. per Bar. & Doct. in d. l.
cunctos populos. Ergo &c.
Sed, ut supra dixi, contrarium vult Ang. in d. l. exigere. &
9 uidetur sibi contrarius; pro quo est casus cum sua glo. in l. si
fundus. ff. de euic. Nam ibi † attenditur consuetudo loci con-
tractus circa litis decisiua, & tamen fundus uenditus erat ali-
bi situatus, ut ibi dicit glo. Quo casu certum quid debet exi-
gi, & solui, ubi est: non autem in loco contractus. l. si in Asia.
§. 1. ff. deposit. & l. quod legatur. ff. de iudi. & tamen attendi-
tur consuetudo loci contractus. Quid dicemus in tanta uarie
tate? Solutio, dicerem ꝙ aut in contractu est destinata solu-
10 tio expresse alibi: & tunc uerum dr̃, ꝙ † ibi censetur celebra-
tus contractus, ubi est destinata solutio, casus est in l. contra-
xisse. ff. de actio. & oblig. & ita debet intelligi d. l. 3. ff. de
bon. auth. iud. poss. Aut saltem in casu suo. Et ideo tunc illius
loci statuta, & consuetudines etiam circa litis decisiua debent
attendi, quia si quò ad similes consuetudines, & statuta atten
ditur

ditur locus contractus. d.l. ſi fundus. Ergo locus deſtinatæ ſolutionis, ubi fingitur celebratus contractus. Et iſtud eſt, quòd uult Ang. in d. l. ſi fundus. Et iſtud eſt etiam, quod uoluit Bald. in d.l. exigere. dicens, ꝙ etiam locus contractus promiſſionis dotis non inſpiciatur, ut ibi, attamen locus, ubi fuit promiſſa reſtitui, bene inſpicitur. Et iſtud etiam expreſsè uoluit Alber. in 2. part. ſtatutorum. q. 8. licet præmiſſi docto. non referant. Et per hoc dico, ꝙ ſi promiſſa ſit reſtitui, ubicunque petetur, renunciando fori priuilegio, tunc erit in poteſtate actoris, cuius loci ſtatuto uelit petere, arg. l. ſi ſic. §. fin. de leg.
11 1. Aut uerò † ſolutio eſt alibi facienda, non quia expreſsè ſic deſtinata ſolutio, ſed ratione rei alibi exiſtentis, uel alia ratione ſpeciali, ut in caſu l. exigere. Et tunc dico, ꝙ licet, quò ad litis ordinatiua debeant attendi ſtatuta, & conſuetudines loci, ubi ſit exactio, tamen quãtùm ad litis deciſiua debent attendi ſtatuta, & conſuetudines loci contractus, & iſte eſt caſus d.l. ſi fundus. cum ſua gloſſ. Et per hoc infero, Bart. & ſequaces malè determinaſſe in quæſt. præmiſſa, quia licet d.l. exigere dotem. uelit, ꝙ exactio, & ſolutio dotis ſit facienda in
12 loco uiri, non tamen ſequitur, † ꝙ illius loci ſtatuta debeant conſiderari potius, quàm ſtatuta loci contractus quò ad litis deciſiua. Et maximè, quia cum ibi ponatur ſpecialis caſus, & exorbitans, non debet trahi in conſequentiam. l. ſi uerò. §. de uiro. ff ſolu. matri.

Item, quia ſi ſecus diceremus, iam in dote duo ſpecialia concurrent, contra l. 1. cum ſua gloſſ. C. de dot. promiſſ.

13 † Primum, quia alibi, quàm ubi contractus ſit celebratus, fieret exactio.

Secundum, quia attenderentur conſuetudines, & ſtatuta alterius loci, quàm contractus, contra d.l. ſi fundus. Et tamẽ unum non uenit in conſequentiam alterius, ut patet ex præmiſſis, & ſic remanet expeditus iſte perutilis Tractatus, ad laudem Dei omnipotentis. Amen.

COMMENTARII IN L. SI CVM DOTEM. ff. SOLV. MATRIM.

CONSTANTIO ROGERIO IVR. VTR. DOCT. AVTHORE.

ARGVMENTVM.

Horum ſcopus eò pertinet, ut oſtendant dotem danti patri, extraneoq; in quem caſum, quove iure actio quæratur, an non: diſpoſitionum vtra alteri potior, ac de caſum extenſione ediſſerens.

SVMMARIVM.

1 *L. ſi cum dotem obſeruata. & nu. 3. 5. & 6.*
2 *Legi vniuerſa hominem derogare qui accipiendum.*
4 *Pactus vno caſu cæteros excludit.*
7 *L. ſi cum dotem enucleari, & nu. 8. 10. 58. verius. 11. 12: Ratio, 14. 31.*
8 *Gloſſa prima explicatur.*
9 *Pepigit, qui accipiatur.*
13 *Actionis communis effectus.*
14 *L. in rem. § item. elementorumq; tranſitum enucleari:*
15 *Coniunctorum vis.*
16 *Pactione nuda quatenus iuuetur pater.*
17 *Extraneus diſſideatne à patre.*
18 *Extraneus patri diſſimilis. & nu. 20. 24.*
19 *Pacto nudo quæ peti nequeant*
21 *Pacto nudo quando dotis actio patri non quæratur: & 23.*
22 *Traditionum genera & differentia.*
25 *L auia explicari.*
26 *Patri ſecundùm pactionem actionem dari.*
27 *Stipulatio patris quatenus accipienda.*
28 *Expreſſi vim tacito diſſimilem.*
29 *Actionis inſtitutio quando patri quæſita.*
30 *Creditur, verbum quò referendum.*
32 *L. ſi cum dotem, contrariam dilui variè nu. 33. verius 34.*
35 *Mors hic ad ciuilem extendi nepos ſit.*
36 *Coniungibus cœnobitas effici quatenus liceat.*
37 *Matrimonium diſſoluendi ius quatenus Ro. Pontifici ſit*
38 *Mors ciuilis quando naturali æquiparanda, an non.*
39 *L. fin. C. de poſthu. hæred. & l. ſi cum dotem. diſſolutio multiplex & nume. 40.*
41 *Odioſa non extendi: id tamen certis cauſis reſtringi. numer. 43. 44. 45.*
42 *Omiſſum, quod ex mente eſt, non dici.*
46 *Fauorabilia qui, an non extendenda. nu. 47.*
48 *Diſſimilia quando extendenda. & 49.*
50 *Actum ſimplicem extendi, in neceſſario idem. 51.*
52 *Extenſio quatenus pateat.*
53 *Diſpoſitionum vtra potior, earumq; vis.*
54 *Cap. ſi. de capita. qui cur. explanari.*
55 *Extraneus.*
56 *Gloſſema reprehenſum.*
57 *L. 2. §. ſi. de offi. Proconſ. & lega. conciliari.*
59 *Omiſſi quando communis actio.*
60 *§. cum inter. & l ſi cum dotem diſſolui.*
61 *§. cum inter ſenſus. & nu. 65. 67.*
62 *Exhæredare cui liceat.*
63 *Contrarius ſenſus cui proficuus.*
64 *Imolenſis cur reprehenſus.*
66 *Lege indicta iuri ſubeſſe quatenus verum. & nu. 69.*
68 *Conditionalia quatenus diſponant.*

Iureconſulti ea ratione verba huc tranſcripſimus, vt labores tuos, atque ſtudia commodius iuuaremus.

VLPIANVS AIT.

Si, cum dotem daret pater, uel extraneus pro muliere, in unum caſum pepigit, uel in diuortium, uel in mortem, dicendum eſt in eum caſum, in quem nõ pepigit mulieri eſſe actionem.

SI CVM dotem. Iſtud principium eſt elegans pro peregrinis ingenijs: & hoc dicit. Qui ſibi prouidit in vnũ caſum, alij renũciare uidet. Hoc habet in ſumma ſecundùm vnam lecturam, quam ſequuntur gloſſ. & Barto. Vel ſic. Caſus omiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis. Hoc dicit ſecũdum aliam lecturã, quam ſequũtur Petrus, & Bal. hic, ut refert Imolenſis.

1 Nota, ꝙ † prouiſio ſpecialis facta ab homine derogat generali prouiſioni iuris quò ad ipſum, qui ſpecialiter ſibi prouidit. Et hoc ſecundùm primum intellectum. Et hoc procedit, & colligitur ex iſto textu, in quantum loquitur de patre, cui ius cõmune prouidet, Quod qualiter ꝓcedat infra videbitis.

2 Et quantùm ad ueritatem, † dico, hoc uerum, interueniente ſtipulatione ex parte patris: quia per pactum nudum in continenti adpoſitum non poſſet pater ſibi adpropriare de dote actionem, ut eſt caſus in l. auia. C. de iure dot. Quod ibi dicit Bald. eſſe menti tenendum. Sed tunc obſtat iſte text. inquantum dicit, pepigit.

Sed ſtatim uidebitis ſolutionẽ in gloſ. quæ cõtrariũ tangit.

3 Item nota, † ꝙ prouiſio in unum caſum non porrigitur ad alium per uiam tacitæ incluſionis, ſed potius inducit tacitam

tam exclusionem consensus in alio casu. Et istud ultra docto-
res adduco ad corroborationem glossæ notabilis in cap. si. de
Capitaneo, qui cur. uend. in usibus feudorum. Quæ uult, ꝙ
4 † licet uasallus teneatur in pluribus seruire domino, ut nota.
in c. 1. quib. mo. feu. amit. si tamen dominus sibi prouidit in
uno casu, cæteris renunciasse uidetur, ut dicit glo. præmissa,
quod tene menti.
5 Item † nota secundùm aliam lecturam, ꝙ dispositio limita
ta ad unũ casum non operatur, nisi in illo, nec quò ad proui-
sionem, nec quò ad præiudicium: & hæc lectura ponitur in fi-
ne gloss. magnæ.
6 Item nota, † ꝙ per pactum patris, uel extranei dotantis, ac
quiritur ipsi dotanti in casu, in quem paciscitur, & præiudi-
catur mulieri secundum Imol.
Sed ego dico, ꝙ hic non dicitur, quòd in casu expresso præ
7 iudicetur mulieri. sed † simpliciter dicitur, quid iuris in casu
omisso. Vnde dico, quòd in casu expresso, inquantum iste
tex. loquitur de patre paciscente non præiudicatur mulieri:
quia prouisio legis non tollitur per pactum nudum, ut dixi su
pra, & hoc uult etiam Bar. hic expressè, ut infra uidebitis. Et
ad hunc locum uos statim reducam ex necessitate. Sed quò
ad extraneum bene dicit Imo. Nec dicas. Ergo fiet difformis
determinatio: quia negatur. Nam hic solùm deciditur, quid
in casu omisso, ut dixi. Et istud bene determinatur uniformi-
ter in utroq;.
Venio ad glossas. Et pro intelligentia glossæ primæ oppo-
nitur. Hic dicitur, ꝙ pater dans dotem potest sibi appropria-
re actionem de dote simplici pacto, ut patet ex textu, dum di-
cit, pepigit.
Sed istud est contra l. auia. C. de iure dotium. Huius con-
8 trarij timore facta est glossa hæc, quæ dicit, ꝙ licet † in thema
te coniungantur pater & extraneus: tamen in responsione lo-
quitur tantùm de extraneo, quia si dicat, secundùm Bartol.
quod pactum patris nihil operatur.
In eadem glossa, in fine. dic, ꝙ ista glossa ita declarata pro
Bar. non bene dicit, quod ridiculum est dicere, ac absurdum,
ꝙ ita diuersificentur propositio casus & responsio.
9 Vnde alij dicunt, quòd uerbum, pepigit † prout refertur
ad patrem intelligitur per stipulationem. Et cessabunt contra
ria. Prout uerò refertur ad extraneum intelligitur per pactũ,
siue per stipulationem. Et hoc hic sentit glossa magna ibi, si
uerò pactum simplex &c. Et hoc dicit Bart. satis sibi placere.
Sed mihi non placet, quia tunc non fieret uniformis deter
minatio, contra l. nam hoc iure. ff. de uulg. & pupil. Vnde cũ
10 ita posit intelligi † quòd uniformis sit determinatio, ut sta-
tim dicam, non debemus istum textum ad hanc difformita-
tem trahere.
Vnde tertio loco dicunt alij, quòd licet pactum nudum
patris non ualeat ad acquirendum sibi solidam actionem, d. l.
auia. ualet tamen quantum ad producendum præsumptionẽ,
ut in casu omisso uideatur donare filiæ, ut hic, & arg. l. planè.
in princip. infra de leg. 1. Et sic secundùm hoc poterit iste tex.
etiam in pacto nudo intelligi in persona tam patris, quàm ex-
tranei. Et hanc opinionem sequitur Barto. hic.
11 Sed Imola contradicit dicens, † quòd per prouisionem
inutilem nũquam uidetur uelle quis sibi præiudicare in iure
suo, aliàs sibi competenti. l. certi condicto. §. quoniam. ff. de re
bus creditis, si certum petatur, & certi condictione. Et bene
facit l. si iure. ff. de leg. 3. Et ad dictam l. planè. respondet du-
pliciter, ut hic latius per eum.
Et pro ista opinione adduco rationem: quia uidetur abso-
num, quòd pactum, quod non habet effectum in fauorem
paciscentis, operetur in eius incommodum, contra l. non om
nis. ff. de rebus creditis. Item si nõ ualet eius expressum, ergo
nec eius consequutiuum. l. item. §. fi. in fin. ff. de serui. rustic.
prædio. cum similibus.
12 Sed † ego dico, quòd prædictus intellectus est uerus, &
ad argumenta contraria respondeo, quòd multa simul acci-
dentia hoc operarentur in casu primo communis actionis
13 † de dote, inter patrem & filiam, quæ magis de facili fa-
cit, ut insolidum alteri approprietur maximè mulieri, quàm
si cessaret communio, arg. l. in rem. §. item quæcunque. ff. de
14 rei uendicatio. ubi bonus tex. † cuius ratio fundatur super
eo, quod dicit Philosophus libro secundo de generatione, &
corruptione. Quæcunque habent symbolum, idest conueniẽ-
tiam adinuicem, faciliter, & uelociter est eorum trãsmutatio.
Ideo elementa, quæ conueniunt in aliqua qualitate, facilius
transmutantur adinuicem. Ideo terra facilius transmutatur
in aquam, quàm in aerem: quia cum terra sit sicca, & frigida
& aqua humida, & frigida, certè in qualitate frigiditatis
conueniunt.
At cum aer humidus, & calidus, non habet symbolum ali-
quod cum terra. Ideo de facili non fit eorum transmutatio.
De facili dico, quia (pũr) potest fieri, nam ex aere, quando
densatur ultra suam naturam, fit terra, uel aqua, secundùm
Philosophos naturales. Si uerò rarè fiat ultra id, quod est
suæ naturæ, fit ignis. Patet ergo, aerem posse transmutari in
terram, cum qua non habet symbolum. Sed ista relinqua-
mus Philosophis.
Item & secundò hoc operatur fauor dotis, seu mulieris.
Item & tertiò leuis præiudicij facilitas, nam patri parum
præiudicatur. Quia licet haberet ipse actionem iure pactio-
nis, nihilominus tenetur denuo dotare filiam, & sine diminu
tione prioris dotis, auth. sed quãuis. C. de rei vxoria actione.
Quartò hoc operatur amor paternus, qui omnes uincit,
l. isti quidem. ff. de eo, quod metus causa. Ideo nimirum si de
facili in casu omisso uideatur uelle prouidere, filiæ, ar. l. Pro-
cula magnæ. ff. de probatio. ubi affectio sanguinis inducit præ
sumptionem donationis, quæ aliàs non Præsumeretur.
15 Et licet ista singula † non prodessent, tamen simul iun-
cta hoc possunt operari, argu. §. sanctissimas. de alien. & em-
phyteusi. ubi patet, ꝙ quæ nõ possunt singula, multa iuuant.
16 Vnde concludo, quòd licet † pacto nudo non possit pater
sibi actionem de dote adpropriare, d. l. auia. & rationem infra
videbitis, tamen tale pactum potest inducere præsumptionem
remissionis actionis in casu non expresso, seu contrario ipsi
expresso: ut hic erit casus singularis secundùm præmissum in
tellectum, quem adiuua, & fortifica per rationes præmissas.
De extraneo non est dubium: quia in eo expressa prouisio
non est inutilis. Et sic respicit motiua Imolensis, & alia,
quæ suprà feci.
In glossa mulieri, ibi, de iure dotiũ. l. auia. Quicquid dicat
17 glossa, ego dico quantùm † ad casum huius legis non esse
differentiam inter patrem, & extraneum etiam paciscentes
pacto nudo, ut patet ex his, quæ dixi in expeditione glossæ
primæ. Licet, quantùm ad adpropriationem actionis, sit dif-
ferentia, ut d. l. auia.
Sed tunc pulchrum est videre, quæ sit ratio differentia in-
ter patrem, & extraneum. Et glossa (ut hic videtis) se remittit
ad no. in d. l. auia. Baldus hic dicit, quòd istud videlicet, quòd
pater non possit sibi adpropriare pacto nudo: licet extraneus
sit, operatur natura actionis de dote, quæ est, ut sit commu-
nis patri, & filiæ, ac etiam auus paternus in dotando, Vnde
prædicta non possunt tolli per pactum simplex.
Sed hæc ratio non placet Imolæ dicenti, quòd eadem ra-
tione sequeretur, quòd per stipulationem pater non possit
sibi appropriare actionem de dote, contra l. quoties. infra
eod. cum sim.
18 Ego dico, quòd ista non est bona consequentia: † quia ex
quo natura actionis de dote est, ut sit communis patri & fi-
liæ, ista suà natura non ita potest simplici pacto alterari, sicut
per stipulationem. Nam & aliàs uidemus, ꝙ pactum etiam in
continenti adpositum non prodest, ubi prodesset stipulatio,
19 ut in † pœnalibus: casus est singularis in l. seruus ea lege. su-
pra de seruis exportandis. Et adde etiam alium casum in l.
quamuis. C. de usuris. Et in l. quòd si locus. ff. de religiosis, &
sumptibus funerum.
Sicut ergo in præmissis casibus lex non fuit contenta sim-
plici pacto, non etiam uideatur mirum, si statuit actionem de
dote non posse alterari pacto simplici. Maximè quia fieret in
præiudicium dotis, seu mulieris, cuius de iure actio est com-
munis vnà cum patre.
20 Aliam rationem differentiæ inter patrem, & extraneum
dedit Ang. dicens, ꝙ pactum adpositum in traditione necessa-
ria non ualet, ut nota. per glos. quæ reputatur singularis in l.
in traditionibus. supra de pactis. Sed traditio patris uidetur
esse necessaria, cum teneatur dotare filiam. l. fi. C. de dotis p-
mis. & l. qui liberos. supra de ritu nuptiarum. Ergo &c. quæ
ratio cessat in extraneo, qui non necessitatur dotare.
Sed hæc ratio displicet Imolæ: quia sequeretur, ꝙ pater
21 dans dotem pro filia emancipata † non posset sibi per pa-
ctum adpropriare actionem de dote: quia etiam filiam eman
cipatam necessitatur pater dotare. l. fin. C. de dot. promiss. Et
tamen hoc non est uerum, ut probatur in §. accedit. iuncto §.
extraneum.

extraneum.l.auia. C.de rei uxor.actio. Addo, ꝙ ista fuit ratio Cyni in d.l.auia. Et fortifica istam reprehensionem: quia di-
21 co, quòd glo.in d.l. in traditionibus. loquitur† in traditione, quæ fit ex necessitate præambulæ obligationis: non ex traditione, quæ fit ex necessitate officij iudicis, quod nullam præsupponit obligationem. Et declara hoc, ut latius dixi in tracta. de dote.§.2. Non enim necessitatur dotare ui alicuius obligationis, sed tantùm per officium iudicis, ubi latè dixi.

Postremò dicit Imol. quòd inter plures rationes, quæ assignantur, & de quibus latius habetur in l.quoties. infra eod. illa satis uidetur bona, ꝙ ideo pater non potest sibi per pactum adpropriare: quia in alio ius ei subuenit citra stipula-
23 tionem, uel pactum; quia actio est communis ei, & filiæ, †& ipse habet exercitium de uoluntate filiæ, seu ipsa non contradicente.l.2.in prin.§.uoluntatem.supra eod. Ideo ius grauauit patrem in alio, arg.l.eum qui.supra de iureiur.

Sed extraneo nulla competit actio citra stipulationem: vel pactum incontinenti appositum: quia cessante conuentione quæritur actio mulieri, cui uidetur velle donare, ut in §.accedit supra allegato. Et ideo lex ei magis in alio subuenit, arg. d.l.eum qui.

24 Et ꝙ sit † differentia inter patrem, & extraneum paciscentes, sequuntur communiter omnes Doctores, & etiam gl. nostra, ut patet in fine sui, dum dicit. Prima placet. Nec obstat iste tex.ut patet ex his, quæ dixi in glo. prima.

Dicunt tamen aliqui, ꝙ Alber.in d.l.auia.dicit, patrem ita sibi posse simpliciter pacto actionem adpropriare, sicut extraneus per istum textum. Nec obstat l.auia. quia illud, quod
25 ibi † dicitur, non procedit ex defectu potestatis, sed procedit ex defectu uoluntatis: quia pater simplici cõuentione nõ creditur uelle innouare actionem dotis profectitiæ, ut patet ibi, non creditur &c.

Vnde aut pater paciscitur simpliciter, & ideo creditur uelle innouare actionem dotis ut ibi. Aut non paciscitur simpliciter, sed in casu mortis, aut diuortij tantum ut hic. & tunc intelligitur uelle sibi adpropriare actionem de dote. Et ratio
26 differentiæ: quia quando † pater simpliciter paciscetur, intelligitur pacisci eo modo, quo tacitè inest ipsa repetitio. Ideo ipsa simplex pactio nihil operatur.l.3. supra de legat. primo. cum similib.

Quando uerò paciscitur in unum casum tantùm, puta, mortis, uel diuortij: tunc non paciscitur eo modo, quo tacitè repetitio inest, sed alio. Et ideo eius pactio in illo casu operatur: quia non est facta per eum modum, qui tacitè inest.

Nec obstat, si dicatur, quando pater paciscitur sibi reddi, licet simpliciter paciscatur. uidetur pacisci alio modo, quàm in-
27 sit: quia actio † de dote est communis patri, & filiæ. Et secundùm istud pactum non esset communis, sed propria ipsius patris: quia respondetur, quòd quantum ad exercitium actionis de dote non paciscitur aliter, cum exercitium actionis sit penes non sit patrem.l.2.§.quòd si in patris.supra eod. Et sic secundùm hanc opinionem non est facienda differentia inter patrem, & extraneum: quando constat, quòd pater noluit sibi adpropriare. Et hanc sententiam sequuntur Moderni Doctor.

28 Sed† ego dico istam sententiam non posse procedere. Primò: quia sequeretur, quòd sicut simpliciter paciscendo sibi reddi, non intelligitur velle adpropriare sibi actionem, quasi exprimat eo modo, quo tacitè inest, inspecto exercitio, quod ipse pater habet.

Ergo eodem modo, si stipularetur simpliciter sibi reddi: quia expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur.l.3. infra de legat. 1. Quod tamen est falsum, & contra l.quoties. cum sim.infra eo.

Præterea non potest negari, quin quando paciscitur sibi reddi, fiat expressio aliter, quam insit: quia illud exercitium, quod habet, non habet nisi de uoluntate filiæ.d.§. ꝙ si in pa-
29 tris. Sed ex prædicta pactione vult, quòd sibi† restituatur sine uoluntate. Et aliter, quàm insit. Item in totum, cum alias nõ habeat. Ergo aliter exprimit. Et sic expressio debet aliqd operari per not.in d.l.3. infra de leg. 1. Et si uelles adfirmare, ꝙ expressio sit facta per omnia eo modo, quo inest: consequenter etiam stipulatio nihil operabitur, ut dixi.

Nec obstat illud uerbum, creditur, positum in d. l. auia. per quod Alber. fundauit suum intellectum: quia illud uer-
30 bum creditur, non refertur ad ipsum patrem, † sed refertur ad pactum ipsius patris, si ponderabis diligenter uerba text. dum dicit. Quippe matris pactum actionem præscriptis uerbis constituit.

Demùm subijcit, patris uerò, subaudi, pactum patris, &c.
31 quasi dicat, †ꝙ non adeo est efficax pactione patris, ut credatur, tale pactum posse innouare actionem de dote, ita ꝙ apud subtiliter perscrutantes illud prouenit non ex defectu uoluntatis, sed potius ex defectu potestatis: quia pactum nudum patris non creditur hoc posse facere, ut dicit ibi tex.

In eadem glo. ibi solue, ut ibi, quia ibi stipulatus fuit in omnem casum dissoluti matrimonij. Hic in unum tantùm casum mortis, uel diuortij. Sed hæc solutio communiter nõ tenetur: quia illud genus subalternum in casu legis contrariæ non potest dici comprehendere casus particulares, qui non sunt de speciebus ipsius generis, sicut erat casus omissus, ui-
32 delicet mrimonij nõ secuti. Ideo dicunt doctores,† quòd ibi in casu omisso non intelligitur facta prouisio ex ui, nec ex forma contractus. Nec datur actio descendens ex illo contractu, sed datur condictio ob causam, quæ quandoque datur extra id, quod agitur. l. si is qui. §. si libero homini. supra commodati.

Et si dicatur, quòd non intelligitur ibi renunciatum illi cõ
33 dictioni ob causam in casu omisso, † sicut hic intelligitur paciscens renunciasse iuri, quo in casu omisso respondent doctores, quòd in casu isto hoc operatur fauor dotis, qui potest habere locum, matrimonio soluto.

Sed non potest habere locum matrimonio nõ secuto, qui est casus omissus in l.contraria. quia si non sequitur matrimonium, non potest uerificari fauor dotis: quia non est dos sine matrimonio.

Ex quo infero, quòd ubi cessaret fauor dotis: cessaret & dispositio huius legis, & casus omissus relinqueretur dispositioni iuris communis. Quod bene nota contra ea, quæ statim uidebis per Imolam circa intellectum l.inter socerum.§. cum inter. supra de pac. dotalibus.

34 Sed dubitaui, quid † si in casu contrario, uidelicet d.l.extraneus. saltem nuptiæ fuissent sequutæ: quo casu dos data; nuptijs secutis, incipit habere priuilegia dotis, dato, quòd matrimonium non sequatur, ut est casus notabilis in l. secunda. §.fina.infra, de priuilegijs credito. Et per consequens tunc nõ cessaret fauor dotis. Vnde an tunc uidebitur dans dotem renunciasse condictioni ob causam. Cogita. In eadem ibi §. penultimo.

35 Et sic est differentia, † quando quis stipulatur, uel paciscitur in casu mortis, an quis ingrediatur monasterium, an uerò deportetur: quia quando deportatur, non uendicat sibi locũ pactum de lucranda dote: quia per deportationem non soluitur matrimonium, si manens in ciuitate retineat affectionẽ. l.1.C. de repud. Sed per ingressum monasterij bene soluitur matrimonium, sicut per mortem naturalem, ut l. Deo nobis. allegat. in glo.

Quod est uerum, quando non fuit secuta copula carnalis: quia tunc alter poterit, altero inuito, monasterium ingredi. Et soluitur etiam matrimonium: quò ad uinculum, quia ille, qui remanet in seculo, potest aliam uxorem accipere, cap. ex publico. extra de conuer. coniug. & per Bald.in d.l. Deo nobis. & Imol.hic.

36 Cæterum, †si esset copula carnalis secuta, tunc alter non posset ingredi monasteriũ altero remanente in hac uita seculari: etiam si ingrediatur, nõ propterea soluetur matrimoniũ. Vnde remanens in seculo non posset aliam vxorem habere. c. uerum. & c.cõiugatus. extrà de conuer. coniunga. Secus si copula nõ interuenisset d.c.ex publico. de quo hic latius p Imo.

37 Et † adde, quòd quando matrimonium est carnali copula consumatum, non potest Papa dispensare, ut dissoluatur. Sed si non intercesserit copula, potest dispensare secundùm glos.no.in d.c.ex publico. Quod ultimum procedit de potestate absoluta. Sed de potestate ordinaria non potest: nisi sub sit causa secundùm Host.& Io. Andr. ibidem. De quo uos remitto ad ibi not.

In eadem ibi l. 1. in fin. Dic, ꝙ ista iura non obstant: quia
38 † ibi mors ciuilis habet eundem effectum, quem mors naturalis, sed in casu nostro mors ciuilis contingens per deportationem non operatur eundem effectum, quem mors naturalis soluit matrimonium, sed non deportatio, de qua materia dic, ut per Bartol. in l. ex parte. §. insulam. ff. de uerborum obligationi. & per eundem in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de liberis & posthumis. & per Cy. in d.l.

Deo

Deo nobis.& adde casum notabilem ualde in materia in l.Statius Florus.§.Cornelio Felici,infra de iure fisci.ubi mors ciuilis, & naturalis non æquiparantur quò ad fideicommissum. & adde l.cum pater.§.hæreditatem.infra de leg.1. Dic ut ibi.

In eadem ibi l. fin. Multi soluunt hoc contrarium, quòd
39 † ibi uerba erant dubia,& apta adaptari ad utrūq; casum,ut ibi not.Ideo nimirum,si vterq; casus includitur,ut sic in dubio res potius valeat,quam pereat. Sed ego nescio uidere,quo modo uerba essent ibi apta comprehendere utrunque casum non violando literam.

Angelus uerò,ut refert Imo.dicit,ꝙ ibi odiosum esset nō includi casum alium:& esset contrarium menti testantis,qui noluit testatus , & intestatus decedere: cuius contrarium sequeretur, si alius casus nō includeretur, quæ ratio hic cessat.

40 Sed hæc solutio non placet Imolę † dicenti,esse contra casum l.commodissimè. infra de liberis & posthumis. Vnde inhæret præcedenti solutioni. Sed(ut dixi)non est tuta.

Vnde tu defende Ang.& declara,prout dicit Bar.in l.commodissimè.ff.de lib.& posthu.ubi præmissam solutionem sequitur,quæ fuit etiam originaliter glos. Sed latius declara,ut per Barto . & eam uidentur sequi communiter doctores ibi.

Sed omnes reperio defectuosos. Et Bald.hic facit tria membra:quia,aut prouisio facta tendit ad effectum odiosum: aut ad effectum fauorabilem,aut est neutralis,seu indifferens.

41 Primo † casu , quando prouisio facta in uno casu tendit ad effectum odiosum,dicit,ꝙ ad alium non porrigitur , alleg. l. fin.C. de interdict. matrimo. Quòd uerum limitat Imo. ubi in alio casu esset maior ratio.

Et istam solam fallentiam dat ad istum primum membrū. Tu adde,ꝙ idem esset,si non esset maior ratio:quia sufficit, ꝙ sit eadem ratio in casu expresso: etiam si materia sit odiosa,ut uidemus in statutis deuiantibus à iure cōi, quæ ob hoc dicuntur odiosa.c.1.& 2.de filijs presby.& tamen trahuntur ad casum omissum per identitatem rationis, ut dicam in l.si verò.§.de uiro.infra eodem.Et latissimè dixi in tractatu statutorum in tit.de extensiua statut.interpre.§.1.

42 Nec ista est propria fallentia, quia iste casus, quem † amplectitur ratio expressa,nō dicitur esse omissus:imò censetur expressa in lege,glos. est in c.1.de tempo. ordinando. Et dixi latius ubi suprà . & in l. qui liberis. in prin. infra , de uulga. & pupil.

43 Item dico,ꝙ fallit † istud primum, quando uellemus trahere prouisionem factam in uno casu ad alium casum ui cōmunis usus loquendi:quia etiam idem esset in statutis.

Vnde succedant,quæ dixi:ad quod uide text. cum glos.§. fin. qui dare tu.pos.& in l. ꝙ si nolit.§. quia assidua.de ædil. edict.suprà,& in l.librorum.§.ꝙ tamen Cassius.de leg.3.& in l.Labeo.& ibi per Bar.de supell.leg.

44 Item fallit,† si uellemus trahere ad casum omissum, sine quo casus expressus commodè non posset sortiri effectum: etiam si materia stricti iuris sit, ut est stipulatio. l. quicquid astringendæ.de uer.obligatio.casus est notabilis in l.si stipulatus fuero per te.ff. de uerborum obliga. facit quod no.l. non distinguemus.§.de officio.supra de recep. arbitr.& in l.2.supra,de iurisdictione omnium iudicum.Et hoc sentit Bart.in l.omnes populi.supra, de iustitia & iure.inquantum uult, ꝙ etiā istud procedat in statutis,quæ sunt odiosa,ut dixi supra.

Item fallit,ubicunque dispositio facta in uno casu esset facta ex causa honestissima,de qua appareret, quia tunc traheretur ad alium casum,licet tenderet ad effectum odiosum, sicut uidemus in priuilegijs.ut est text.quem ad hoc notat Panormitanus in cap. tua nobis . extrà de uerborum significat. de quo dic,ut latius in l.maritum.supra eodem.

45 Item fallit,† quando ex uirtute casus expressi potest omissus intelligi:quia tūc ad illū porrigit̃.§. illud.insti de societa.

Item fallit, ubicunque apparet de mēte disponentis,quod vult porrigi ad alium casum omissum l. Titius. §.1. infra,de liberis & posthum. Et istas duas ultimas fallentias bene excerpo ex dictis Barto. in dicto §. & quid si tantùm. Sed de alijs pręmissis non facit mentionem,nec etiam doctores hic.

Item fallit, si trahatur dispositio ad alium casum ui alicuius regulæ,ut dicam in seq.membro.

Item alias fallentias potest excerpere ex his,quæ dixi in tractatu de iuris ĩterpreta.§.quinto,6.& 7.Et eò semp recurras.

46 Nunc uenio † ad secundum membrum Baldi , uidelicet quando sumus in materia fauorabili. Quo casu dicit Bald.ꝙ prouisio facta in unum casum trahitur ad alium similem : ut dict.§.& quid si tātùm.cum ibi not.per glos. & adde ad hoc l.fin.in fin.suprà mandat.& addo etiam optimum textum in l.non sine ratione.coniuncta l.prima. C.de bon.quæ liber.Et adde etiam Bald.& Salyc.in l. venia. C.de in ius uoc.

47 Ad dissimilem uerò casum † non traheretur: nisi extensio reperiatur facta per legem ad alium casum, seu si lex disponat expresse alium casum dissimilem excludi. l. nam hoc iure.infra, de uulg.& pu.& sic(si ponderabis)sentit,ꝙ ista fallentia non posset adaptari ad primum membrum,uidelicet materiam odiosam : cum ibi non ponat hanc fallentiā: & hic sic,quod est falsum,quia etiam materia odiosa, & exorbitans trahitur ad casum non expressum ui regulæ antiquæ,ut est glo,approbata per doctor.in l.si quis seruo persuaserit.C.de furtis,& seruo corrupto.de quo latissimè dixi in tractatu statutorum , sub titu. de extens. statutorum interpreta.§.nunc venio .

48 Item fallit, & secundò † secundùm Imolam si sit maior ratio;quia ēt tūc traheretur ad casum dissimilem, allegat l.si quis filium.§.pen.cum ibi notat.infra de coll.bonorum. Ego addo bonam gloss.in authen.præterea. C. unde uir, & uxor. & quod habetur in c.per uenerabilem.extra qui filij sint legitimi.& credo,quod etiam si expressa ratio militat in alio ca-
49 su , licet † dissimili , quòd illa dispositio expressa trahetur ad alium casum licet dissimilem , per identitatem rationis: nec dicitur extensio fieri.

Vnde non est propriè fallentia, ut dixi in præcedenti membro. Dico etiam, quòd omnes fallentiæ positæ in præcedenti membro possunt adaptari casui præmisso, excepto illo de causa honestissima concessa:quia non credo, quòd ob hoc trahatur ad casum dissimilem.

Venio nunc ad tertium membrum Bal.& Imol.uidelicet, quando materia est neutralis. Super quo latius, quàm ipsi di-
50 cant, dico sic,quòd si uolumus porrigere† casum expressum ad similem siue alicuius præiudicio, hoc poterit fieri sine dubio. Ad quòd uide text.cum sua glo.not.in l. qui duos. ff. de rebus dubijs.

Idem dico, si dispositio expressa fuerit facta ex necessitate: quia tunc porrigitur ad alium casum similem, & iste est casus dicti.§.& quid si tantùm. Et declara, ut ibi latius per Bar.

51 Idem dico , si sit dispositio necessaria, †non quò ad actum, sed quò ad effectum actus, per text. ualde eo.in l.si mater. C. de instit.& substit. Et idem dico in omnibus casibus,quos posui pro fallentijs ad primum membrum à fortiori ratione.

52 Extrà † quos casus non credo prouisionem factam in uno casu posse trahi ad casum omissum, maximè in materia, ubi certa, & determinata forma requiritur,quæ forma cessat ĩ casu non expresso secundùm Bal.ar.l.diligenter.suprà mandati.& l.qui Romæ.§.Flauius Hermes,infrà de uerborum obligationibus.

Addo,& ideo,quia conditiones expressæ debent impleri in forma expressa,& specifica.l.qui heredi.in prin.infra,de cōd.& demon.Ideo nō sufficit fieri,seu quòd impleatur per æquipollens,ut ibidem.

Prosequor nunc glossas. In eadem , ubi l.maritus.& pro
53 hoc etiam facit secundùm Dy. † quia licet prouisio hominis expressa faciat cessare prouisionem extraordinariam iuris cōmunis,ut est glos.sing.secundùm Imol.in l.2.C.de iur. emphyt. Sed prouisio legis quatenus prouidet patri danti dotem pro filia est de iure communi,cum filiafamilias de iure communi sit acquisitionis, secundum hæc iura.l. placet. infra de acquir.hæredit. Licet ex quodam iure speciali extraordinario fauore dotis sit inductum,ꝙ habeat communionem in actione de dote cum patre.

Attende tamen,quia pro Dyno facit optimè glo.not. quā supra allegaui in notabilibus, de Capitaneo qui curiam vēd.
54 † ubi prouisio hominis tollit ordinariam prouisionem legis. Nisi dicas,ꝙ sit ibi speciale fauore libertatis à seruitute debita per uasallum domino. Vel ꝙ ius feudorum non sit ordinarium,sed potius extraordinarium,& consuetudinarium,licet sit redactum in scriptis , iuxta tradita per Barto. in l.2.infra, de vulgari.

An autem feudum sit beneficium, uel priuilegium, distinguè , ut per Baldum circa præludia feudorum . Prima magis placet.

In eadem glos.ibidem. Et pro hoc etiam facit, quia extra-
55 neus † appellatur omnis, qui non habet in potestate filiam, quæ dotatur.l.unica.§.extraneum. C.de rei vx.act.Et sufficie

bat

bat tunc secundùm istam lecturam Imol. l. exprimere de extraneo.

In eadem, ibi, & suis hæredibus. Et sic secundùm istam opinionem licet pater, & extraneus iungantur in themate: tamen in responsione diuersum est. Et hoc est, quod uoluit glossa prima.

56 † Sed hoc non placet communiter doctoribus per rationem l. nam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. ut latius dixi super glos.

Nec ob. l. 2. §. fi. supra de offic. Procons. & legati. per quam
57 Baldus † uoluit tollere prædictam reprehensionem: quia ibi vna determinatio non poterat æqualiter determinare. Ideo in vno casu determinat propriè, in alio impropriè: quia aliter fieri non potest. Sed hic potest pariter determinare, ut patet ex his quæ supra dixi.

58 Et quòd iste intellectus non possit procedere; † quia attento hoc intellectu, non posset mulier in casu, in quem non pepigit pater diuertendo fraudem committere: nam in eo casu debeat etiam ad patrem pertinere: nam illa uerba concludunt, quòd in casu, in quem non sibi prouidit pater, dos pertineat ad solam mulierem. Et quia tunc posset contingere, quòd mulier, ut excluderet patrem, faceret diuortium, in casu, quo pater non pepigit. Ideo Iureconsultus dicit, nisi in fraudem diuertat.

Addo etiam aliam rationem: quia si esset verum, quòd hic casus omissus relinqueretur dispositioni iuris communis, sequeretur, quòd in casu legis inter socerum. §. cum inter. infra de pact. do. in casu liberorum existenti, in quo casu dans dotem sibi non prouideat, dos deberet etiam redire ad ipsum patrem dantem dotem: quia ita est de iure communi secundùm communem sententiam, l. dos à patre. C. eod. titu. dato, quòd de consuetudine seruetur opinio Martini ibi posita, & tamen istud est contra illum §. cum inter.

In eadem gloss. in fin. Et placet communiter doctoribus: dicit tamen Bal. in l. si constante. in principio, in septima que
59 stione hoc procedere, quando † filia esset præsens tempore stipulationis, vel pacti, secus si absens: quia tūc in casu omisso actio esset communis patri, & filiæ: quia iuri de futuro nō potest renunciari simplici renunciatione, sed tantùm pacto. l. 1. cum ibi not. C. de pact.

Quod pactum nō potest esse in absentia filiæ: cum sit duorum consensus in idem. l. 1. suprà, de pactis. Sed Imo. dicit illud verum in pacto expresso, secus in tacito, de quo agimus: quia non exigitur præsentia l. 2. & l. creditores. & ibi traditur. C. de pactis.

Ab extra opponūt doctores de l. inter socerum. §. cum in-
60 ter. † supra de pact. do. ubi in casu omisso dos remanet penes uirum: non autem competit actio mulieri. Et in hoc difficili contrario variarunt doc. ut hic Bar. Bal. Ang. & Dy. etiam in quodam consilio suo dubitauit fortiter. Finaliter dixit, quòd in §. cum inter. fuit facta mentio liberorum, si filia decederet sine liberis &c. Ideo à sensu contrario fuit actum, quòd si cum liberis decederet, dos remaneret penes uirum. Et sic fuit ibi tacita prouisio à contrario sensu ex mente disponentis. l. apud antiquos. cum ibi no. C. de furtis. l. qui testamento. §. mulier. infra de test. Sed in casu huius principis agitur de casu omisso. Et cum hac responsione uidentur transire Bald. & Ang.

Sed hoc non placet Imolæ: quia etiam hic resultabat tacita prouisio per argumentum à cōtrario sensu, ut potes pcipere.

Vnde Bar. & Iacob. de Beluis. intelligunt illum. §. cum in-
61 ter. † quòd ibi maritus retineat nomine liberorum tanquā hæredum maritus. Et sic concordabit cum isto textu. Et est speciale in dote, quòd filiafamilias, secundùm ista tempora, possit habere hæredem per illum §. & per l. Bebius. ubi dicunt esse casum pro præmisso intellectu. Et per l. post dotem. secūdùm lecturam Dyni infra eodem.

Quod non est tutum secundùm Imolam, quia in castrensibus filiusfamilias non habebat hæredem ab intestato, ut notatur in l. tam ex contractibus. suprà, de iudicijs. & l. 2. & l. pater qui castrense. infra de castrensi peculio.

Ergo multò minus in dote: cum plus iuris habeat filius in castrensibus, de quibus potest testari: & solus esse in iudicio, ut notatur in l. lis nulla. suprà de iudicijs. Quod non est in dote.

Ego etiam alia ratione reprehendo hanc opinionem, quia certum est, quòd ibi in casu omisso noluit prouidere mulieri, per cuius mortem casus omissus, seu contrarius uerificabatur.

Vnde ei mortuæ noluerunt paciscētes prouidere, filijs existentibus.

Istud est impossibile: quia quæ sunt in conditione, nō sunt in dispositione l. 1. si quis omissa causa testamenti.

62 Hinc est, quòd † grauatus restituere hæreditatem, si sine liberis decesserit, liberis existentibus potest eos exhæredare. l. filiusfamilias. §. cum quis. infra, de legatis primo. Quod non posset, si testator videretur eis uoluisse prouidere.

Vnde postremò Imola dixit, quòd interdum casus resul-
63 tans à contrario sensu non potest euenire, filia uiua, † & tūc resultat contrarius sensus ad commodum mariti, & ita loquitur d. §. cum inter. Nam casus contrarius est, si filia decesserit cum liberis.

Ideò tunc ius non fauet mulieri, quæ non debet superesse in dicto casu.

Sed quando casus resultans à contrario sensu potest euenire uiua filia: tunc fauore dotis etiam mulieris quæritur eo casu actio mulieri, & iste est casus noster. Et declara, ut latius hic per Imolam.

64 † Sed ego contra Imolensem vtor sententia prouerbiali.

Cecidit in syrtes cupiens uitare Charibdim.

Quia, ut suprà uidistis, ubicunque cessat fauor dotis, tunc casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis, l. si extraneus. supra de condictione causa data. quoniam ita concordatur cum lege nostra.

65 Si ergo in §. cum inter. † in casu omisso propter mortem mulieris cessat fauor dotis: deberet ille casus relinqui dispositioni iuris communis, quæ est, ut siue decesserit cum, uel sine liberis, debeat dos redire ad patrem. l. dos à patre data. C. solu. matrim. quemadmodum dos petatur. secundùm communem omnium scribentium sententiam. Licet Martinus tenuerit contrarium.

Nisi uelles dicere opinionem Martini probari per illum textum coniuncta l. si extraneus. ualet argumentum à coniūctione legum, tex. est formalis & rotundus in l. Gallus. §. ille casus in difficili. & ibi notatur ff. de liber. & posthu. hæredibus instituendis, uel exhæredandis.

Quod non placet per ea, quæ dixi in tractatu de dote. §. decimooctauo. ubi latissimè uidere poteris.

Quid igitur dicemus in tanta uarietate? Breuiter pro solutione huius difficultatis oportet discurrere per aliquot casus.

66 Primò dico, quòd † casus omissus in materia exorbitanti non relinquitur dispositioni iuris communis: immo expressa prouisio includit tacitam exclusionē consensus in casu omisso l. fina. C. de pactis conuentis. & est glo. notabilis in l. 2. C. de iure emphyteutico.

Et eandem tacitam exclusionem, quam inducit exorbitantia in casu omisso, inducit fauor dotis seu mulieris. Et iste est casus legis nostræ.

Idem dico, ubicunque in casu omisso potest coniecturari uerisimiliter maior ratio retinendi, quàm in casu expresso: & aliqua probabilis præsumptio disponentis, ꝙ uoluerit tacitè prouidere in casu omisso potius, quàm relinquere dispositioni iuris communis.

Et iste est casus difficilis contrarij supra formati, uidelicet illius §. cum inter. Declaro, ut intelligas, quando dans do-
67 tem † paciscitur eam reddi in casu non existentium liberorum, intelligitur pacisci, quòd extantibus liberis dos retineatur, ut ibi.

Ratio: quia in isto casu omisso est maior ratio retētionis, quàm in casu expresso: quia in casu existentium liberorum pater ipsius filiæ uidetur uoluisse suis nepotibus ex filia prouidere, quos ex tali dispositione uidetur conuocasse tacitè ab intestato ad successionem ipsius filiæ.

Iste est casus notabilis cum sua glossa in l. Lucius. in fin. infra de hæredibus instituendis.

Et per hoc non obstat argumentum, quòd supra feci de l. si quis sub conditione. ꝟ. si quis omissa causa testamenti. Quia
68 verum est, ꝙ ea quæ sunt † in cōditione, non inducunt dispositionē expressam, sed bene inducunt tacitā, & coniecturatam uoluntatē disponētis in casu maioritatis rōnis, ut s. dixi latissimè. Fieri enim debet extensio ad ea, in quibus est maior rō, & hoc est, quod dr̄, ualet argumentum de minore ad maius,

tex.authen.multò magis.de ſacroſan. eccleſijs , rebus & priuilegijs earum. C.l.ſed & ſi quemcunque.ff.ad legem Aquiliam. Contra quam nihilominus uoluntatem filia potuiſſet diſponere, ſi fuiſſet aliàs habilis ad teſtandum iuxta ea, quæ ſupra dixi.

Et ad argumentum Imolæ (dum dixit, quòd filiaſfamilias etiam in dote iſto tempore non poterat habere hæredem ab inteſtato) reſpondeo illud uerum, niſi iſte hæres ab inteſtato eſſet filius ipſius filię, qui ueniret ad talem ſucceſſionem ex tacita diſpoſitione patris ipſius filij, ut in caſu prædicto, per d.l.Lucius.in fine.

Vnde, ſaltem opin. Bart. & ſequacium uolentium, quòd filia in dote poſſet iſto tempore habere hæredem ab inteſtato, abſque dubio poterit ſuſtineri.

Et per hæc etiam patet, quòd dos etiam retinetur nomine liberorum. In quo caſu, ſi ponderabis dictum §.cum inter. ita poteſt intelligi ſine uiolatione literę, ſicut quòd retineatur nomine mariti. Ita oportet intelligere per d. l. Lucius. in fine.

69 Extra autem caſus præmiſſos † fateor, quòd caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni iuris communis per l.ſi extraneus.ſupra de condictio.cauſa dat.

Et per hæc expeditum ſit principium huius legis cum ſua materia. Cætera uerò alibi perſequemur Deo duce.

Noua in l. ſi cum dotem. animaduerſio.

Hactenus vniuerſa dotalis rei iura perſequutus Conſtantius noſter, quæ ita congeſſit in hoc uelut compendioſo enchiridio, ut nihil eorum, quæ ad eandem rem pertinent, deſideretur. Diuerſas uariorum interpretum ſententias referens, ſuam eandem ſingulis quibuſque periodis ſubijcit tum in tractatu de dote, tum in commentarijs ad l.ſi cum dotem. ſub titu.ſoluto matr.ſecundo Pandectarum tomo. Eam verò in uarios ſenſus ferri cœptam eſſe ſcribit. Sunt qui adſerant ſtipulationem in huius legis ſpecie interueniſſe. Alij pactionem nudam. Verius tamen exiſtimarem neutram huic ſpeciei adpoſitam ſed cauſam ſubeſſe, reiq; interuētum effeciſſe, ut pactio nuda non ſit: ſubeſt etenim cauſa, idque eleganter adnotauit Vlpianus.l.iuriſgentium.§.1.ff. de pact. Quòd verò cauſa ſubſit, facile conijcitur (ſi rem proprius ſpectes) ex uerbo, dans. Dare eſt dominiū transferre.§.ſic itaq; diſcretis.inſtitu. de actionib. Atqui uerba cum effectu accipienda eſſe debere, adnotat Iureconſultus.l.1.§.hæc uerba. ff. quod quiſque iuris. Nec hoc diffitebuntur, qui pactionem nudam hic interueniſſe ſcripſerunt, legant Vlpianum, qui dicit. Si cum daret dotem pater, uel extraneus, & pepigit &c. uides rei traditionem pacto incontinenti adpoſitam? Nuda igitur pactio non eſt, ſtipulatos etiam nec patrem, ne extraneam dotē fuiſſe uerius eſt, idque ex uerbo pepigit, quo pactio argumēto à notatione uerbi ſignificatur. Aliud eſt autem pactio, aliud ſtipulatio. Alioquin cur diuerſis uocibus efferantur. l. ſi idem. C.de codicillis. Tibi cogitandum relinquo.

Cæterùm rectius exiſtimo in pactionę hac rem interueniſſe: & cauſam ſubeſſe: & ita pactionem dantis dotem nudam non eſſe: idque ab interpretibus negari non poſſe ueriſſimū eſt: cum & ipſi pactum nudum rei traditione ueſtiri ſcripſerint, cui rei fidem adſtruunt ex l.ex placito. & ibi hoc notant C.de rerum permutat.glo.inſtitutionib. quibus modis recōtrahitur obligatio. in princip. Verùm de his fuſius in noſtro Iuriſprudentiæ Mercurio, & Antichreſi (Deo duce) ediſſeremus, ac diligentius rem, & perpendemus, & aperiemus, quo loco animaduerſiones pleraſque in quoſdam interpretū locum comperies. Sed hæc hactenus. Commonefactum tamen te interim uelim, humaniſſimè iuris Cæſarei candidate, ut nihil in tactum, huicque rei neceſſarium prætermittatur, pepigit uerbi productionem ab Andræa Alciato Iureconſulto viro patritio eleganter traditam eſſe in rub. C.de pactis. Id ab eo petendum cenſeo, quæ item huius uerbi ſit uis, quæ natura. Scribit autem Aulus Gellius noctium Atticarum lib.7.c.9.pepugi, ueteres dixiſſe, Accium quoque in Acdiltia voce pepugero, uſum fuiſſe.

Sed ſi pepugero, metuet.

Sic & Marcum Tullium, & Caium Cæſarem pepugi dixiſſe. Tu conſule Gellium loco ſuperius citato. Sed hæc literatoribus relinquamus, à quibus uocum origines, cauſas, uires, naturam, & effectus petere neceſſarium eſt. Atque ad pactum nudum redeamus huius uarias uarij interpretes aſſignant definitiones, alij in l.iuregentium.ff.de pact.alij in l.legem. C.illo, & eodem titu. His prætermiſſis, uelut ſibijpſis reclamantibus, dico Imperatoris definitionem ueriorem eſſe, quam comperies, in l.legem. C.locati. Pactum nudum uariè ueſtit Accurſius, inſtitu. quibus re contr.oblig.cauſam ſolam, reiq; interuentum ſufficere uerius reſponſum eſt. Ex eo iure ciuili actionem non dari, iure Pontificio diuerſum eſſe aiunt interpretes. Verius tamen eſt iure ciuili ex pacto nudo actionem dari, iure canonum eam ex eo non naſci. Primò dicto fidem adſtruo ex l.1.ff.de rer.permu. ſecundo ex ca.cum inter. R. de electio.in antiquis. Probatur etiam ex d.l.1. Omnem contractum nominatum eſſe pactum nudum. Hæc raptim, & uelut per tranſennam ſcripſi, ſed in alium locum cōmodiorē reijcimus, ubi latiſſimè hæc pertractabimus, ſi per otium liceat. Quæ omnia partim in auditorijs publicis, partim ab interpretibus eruditiſſimis intra priuatos parietes ex medijs Iureconſultorum reſponſis accepimus: ne quis hæc confingere, aut contra legum præſcripta efflare nos arbitretur. Hæc P. Prateius.

F I N I S.

ROLANDI A VALLE IVRISCONSVL. CASALENSIS QVAESTIONES DE LVCRO DOTIS.

SVMMARIVM.

1 *Ius vnum ciuile potest tollere aliud.*
2 *Statuta disponentia super successione filiorum, vel filiarum valent.*
3 *Legitima debita matri in bonis filij, cum sit de iure positiuo, potest secundùm magis receptam sententiam, per statutum tolli.*
4 *Solennitates in testando introductæ de iure ciuili possunt per statutum derogari, & abrogari, augeri uel minui.*
5 *Statutum disponens, quòd testamentum coram tribus, uel quatuor testibus fieri possit, secundùm communem doctorum sententiam ualet.*
6 *Dos soluto matr. per mortem uxoris reuerti debet ad patrem dotantem, vel ad hæredes ipsius vxoris.*
7 *Argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè valet.*
8 *Pacto potest fieri, statutoque similiter disponi, quòd in contractu requiratur scriptura.*
9 *Pactum initum inter uirum, & uxorem de dote lucranda, si vxor præmoriatur sine liberis, valet.*
10 *Pactum & lex statutaria quò ad lucra dotalia æquiparãtur.*
11 *Statutum de dote lucranda per mortem vxoris sine liberis valet.*
12 *Quod ampliatur procedere, etiam si esset in præiudicium filiorum primi matrimonij.*
13 *Consuetudo de dote lucranda soluto matrimonio, sicut valet, fortius valere debet statutum, cùm expressum habeat consensum, & consuetudo tacitum.*

QVÆSTIO I.

AN Statutum disponens, quòd uxore
præmoriente sine liberis maritus lucre-
tur dotem, valeat? Et dicas quòd sic.
1 Nam † vnum ius ciuile potest tollere
aliud. §. fina. instit. de iur. natu. gent. &
ciui. & per Bald. in l. lege 12. tab. col. 2.
2 C. de legi. hære. ubi dicit: † quòd cum
omne ius ciuile sit mutabile, ideo va-
lent statuta, quæ disponunt super successione filiorum uel
filiarum. alibi uoluit idem Bald. in l. 1. §. ius naturale. colum.
3 fina. ff. de iusti. & iur. quòd † legitima matri debita in bonis
filij, cum sit de iure positiuo, potest per statutum tolli. & hanc
esse communem opinionem attestantur Ioan. de Imo. in l.
quod de bonis. §. fina. ff. ad leg. Falc. & Alex. in consil. 168. co-
lum. 1. in fi. uolum. 7. Dec. in cons. 372. col. 2. & Paris. in cõ-
sil. 23. col. 2. uolum. 2. Hinc etiam videmus, quòd solennita-
4 tates † in testando introductæ, & ipsa testandi facultas, quæ
5 sunt de iure ciuili, possunt per statutum † derogari, & abro-
gari, augeri uel minui, ut per Angel. in consi. 88. col. 1. & in
consil. 126. colum. 1. & ideo dicunt Alex. in l. si non speciali.
colum. 5. C. de testa. & Dec. in c. 2. col. 9. in princip. de proba.
communem esse opinionem, quòd statutum disponens, quòd
testamentum coram tribus uel quatuor testibus possit fieri,
6 ualet. Vnde licet de iure ciuili introductũ fuerit, † quòd dos
soluto matrimonio reuertatur ad patrem dotantem. l. dos à
patre. C. solu. matrimo. l. si ab hostibus. in princip. ff. eo. titu.
& per Alex. in consil. 150. col. 1. uersic. præterea. uolum. 2. uel
ad mulieris hæredes, ut in c. fi. §. sanè, & ibi per Abb. ac alios,
de dona. inter uir. & uxo. Tamen contrario iure ciuili, & sic
statutario tolli potest. l. omnes populi. ubi doct. ff. de iusti. &
iur. l. de quibus. ff. de legibus.
7 † Secundò hoc probatur. Nam quod potest fieri per pa-
ctum affirmatiuè, id etiam statuto fieri potest, ita arguit Bar.
in l. fin. per illum tex. C. de fideius. & Docto. in l. non impos-
sibile. ff. de pact. Dec. in l. nec ex prætorio. ff. de reg. iur. Idem
voluit Alex. in consi. 50. colum. 1. uol. 5. ubi sicut per pactum
8 potest fieri, ꝙ in contractu † requiratur scriptura l. cõtractus.
C. de fide instru. & per doct. in c. si diligenti. de foro compet.
Ita & per statutum, & per Barto. in l. fin. col. 3. uersic. & quod
in casu prædicto. C. de pact. ubi id quod potest fieri per pactũ
9 iuramento firmatum potest etiam fieri per statutũ. Sed † pa-
ctum factum per maritum cum uxore in contractu matri-
monij de dote lucranda per mortem ipsius, si præmoriatur si-
ne liberis, ualet & tenet: ut per glo. & Barto. in l. 2. ff. de dote
prælega. in princip. & per tex. in l. 2. iuncta glo. ff. de pact. do.
& in l. licet. iuncta glo. in uerb. iure. C. de iur. dot. & per Bald.
in l. 1. colum. 1. C. si aduers. dot. in 2. not. ubi dicit, nota ꝙ in-
ter uir. & vxor. potest apponi pactum de tota dote lucranda, si
vxor præmoriatur. & Ange. in consi. 158. col. 2. Alex. in l. si
socer. in §. Lucius. col. 4. & in l. si cum dotem. in princip. col.
7. ff. solu. mat. Boer. in decis. 208. in 2. colu. & in decis. 244.
colum. 1. ergo & statutum ualere debet, ita in terminis arguit
Bald. in consi. 467. colum. 2. uolum. 4.
Pro qua opinione facit, quod not. Bal. in l. Deo nobis. per
illum tex. in ultim. not. C. de epi. & cle. quem sequitur Curt.
10 Sen. in consi. 78. colum. 4. in fin. ubi pactum † & lex statuta-
ria quò ad lucra dotalia æquiparantur.
11 Tertiò † quòd tale statutum ualeat, probatur authorita-
te Bart. ac aliorum in l. hac edictali. C. de secun. nup. l. exige-
re dotem. ff. de iudi. & per Bald. in d. consi. 467. colum. 2. &
in consi. 496. uol. 5. Fulg. in consi. 203. col. 2. Cremen. in sin-
gu. 154. ubi dicit, ꝙ talia statuta valent. & sunt multum ho-
nesta propter onera infinita, quæ sustinentur à marito. Alex.
in consi. 57. colum. pen. uersic. ad quartum. uol. 1. Iaso. in l. si
donaturus. §. fin. ff. de condi. ob cau. Socy. in consi. 52. col. 1.
uolu. 3. ubi dicit, non esse dubitandum de ualiditate talis sta-
12 tuti: † quia etiam ualet in præiudicium filiorum primi ma-
trimonij. Quod, an sit uerum, infra demonstrabimus. in q.
24. Dec. in consi. 19. col. 2. & in consi. 195. col. 2. Idem vult &
Paris. in consi. 62. col. 3. uolum. 4.
Et ad hoc bene facit, quod scribit Abbas, quem omnes se-
quuntur in c. fin. in §. sanè. in ultim. not. de don. inter uir. &
13 vxor. ubi firmat, † ꝙ sicut ualet consuetudo de lucranda do-
te, uel donatione propter nuptias soluto matrim. fortius va-
lebit statutum cùm habeat expressum consensum, & consue-
tudo tacitum, per l. de quibus. ff. de legib.

SVMMARIVM.

1 *Verba statuti de lucro dotis propriè ac strictè sunt intelligenda & interpretanda.*
2 *Statutumque prædictum directè est contra ius commune.*
3 *Et trahi non debet extra casum suum ad aliquam consequentiam.*
4 *Est quoque pœnale, quia diminuit patrimonium mulieris, & numero 8.*
5 *Pariter & odiosum, quatenus deuiat à dispositione iuris cõmunis, secundùm quod nihil lucratur maritus mortua vxore.*
6 *Tollit & quoque in parte vxore liberam facultatem disponendi de rebus & num. 9.*
7 *Estque ad vnguem & cõtextum seruandum, & à verbis eius minimè recedendum, ex quo est præcisi fori & stricti iuris.*

QVÆSTIO II.

1 QVÆRO, † an tale statutum sit correctorium iuris
communis, & eius uerba propriè ac strictè intelligenda
& interpretanda sint, non insistendo in uerbis, cùm soleant
apponi ornatus causa, ut inquit Areti. in consi. 6. col. 1. Con-
clude ꝙ sic, ut per Bald. in l. 2. C. de dot. promis. ubi dicit, ꝙ
in lucris, quæ proueniunt ex forma statuti, uerba eiusdẽ de-
bent intelligi propriè & strictè interpretari, cum sint præter
2 ter ius † cõe. Imo. Ang. in consi. 158. col. 1. scribit tale statutũ
esse directè cõtra ius cõe. l. ubi adhuc. C. de iur. dot. & l. dos à
patre. C. sol. mat. & strictè ac ꝓpriè intelligendũ l. cõstitutio-
nibus. ff. ad munici. Doc. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

3 † & extra casum suum, & in eo statutum non esse trahen-
dum ad aliquam consequentiam. l. quod uerò. ff. de legib. c.
quæ à iure. de reg. iur. in 6. Quod & uoluit Abb. in consil. 1.
4 col. 2. uol. 1. & in consi. 79. col. j. uol. 2. ubi † inquit, ꝙ tale sta-
tutum, cum sit pœnale: quia diminuit patrimonium mulie-
5 ris. l. 3. ff. de dam. infec. † nota. Io. And. in c. fi. de elect. in 6. &
odiosum quatenus deuiat à dispositione iuris communis, se-
cundùm quam nihil lucratur maritus mortua uxore. c. nu-
per. de donat. inter uir. & uxo. ꝙ uerba eius debent strictissi-
mè interpretari, ut minus lædatur dispositio iuris cõmunis,
quàm sit possibile. Idem tenuit Dec. in consi. 353. col. j. Ias. in
consil. 58. col. j. & in cons. 115. col. j. & in cons. 135. col. j. uol.
j. Paris. in cons. 127. col. 3. in prin. uol. j. & in cons. 34. col. 2.
uol. 3. ubi inquit, tale statutum, ex quo non continet in se ali
quam rationem scriptam, esse ualde exorbitans, & contraria-
ri iuri communi, cùm tollat in parte uxori liberam faculta-
6 tem † disponendi de rebus suis. Quò † fit, ut ad vnguem & cõ
7 textum seruandum ueniat, & à uerbis ipsius minimè sit rece-
dendum, ex quo est præcisi fori & stricti iuris. l. quod consti-
tutum. ff. de test. mili. idque placuit ipsi Paris. in cons. suo 62.
nu. 26. uol. 4. necnon do. meo Rui. cõs. 131. col. 2. uol. 4. ma-
8 gis q̃ Soc. iun. cons. 27. col. pen. uol. 1. ubi dixit, † ꝙ statutum
supra citatum, cum auferat hæredibus mulieris dimidiã partẽ
9 dotis, † necnon & facultatem uxori disponendi de illa dimi-
dia, dicitur exorbitans, & contra regulas iuris communis, at-
que ideo ꝙ debet strictè in casu suo, in quo loquitur, intelli-
gi, & non trahi ad alium casum, iuxta tradita per Doct. in l. si
uerò. §. de uiro. ff. sol. matr. & in l. 2. C. de noxa. & in c. cùm
dilectus. de consuetu. subdens hoc dictum commune, & tri-
tissimum esse apud nostros Doctores.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis conditum à supremo Principe, ut Papa vel Imperatore dicitur ius ciuile.*
2 *Idem si ab inferioribus non recognoscentibus supremum Principem de iure, uel de facto.*
3 *Populus vel Reges & Principes superiorem recognoscentes licet non possint quem restituere famæ respectu infamiæ, quæ irrogatur à iure communi, secus tamen est in populo, Regibus & Principibus non recognoscentibus superiorem.*
4 *Lex bene à Zenone C. de quadr. præscr. secundùm communem opin. locum habet in ciuitatibus recognoscentibus superiorẽ, prout aliàs in repu. Floren.*
5 *Ciuitas non recognoscens superiorem potest exercere reseruata Principi.*
6 *Appellatio sicut tolli potest per Pontificem, ac Imperatorem, ita & per non recognoscentem superiorem, quia de eo iudicatur ut de Principe.*
7 *Vectigalia noua licet decreto ciuitatis constitui non possint, id etenim non procedit in ciuitatibus nõ recognoscentibus superiorem.*
8 *Statutum verò, de quo supra, conditum à Ducibus, Marchionibus, & Vicarijs perpetuis, & dignitatem perpetuam habentibus, secundùm communem opin. erit ius ciuile.*
9 *Lexque dicta bene à Zenone, locum habet similiter in talibus principibus.*
10 *Possuntque & ipsi tollere appellationem.*
11 *Statutum quoque id ipsum conditum ab inferioribus recognoscentibus superiorem, & qui nõ sunt vicarij perpetui ius prætorium erit.*
12 *Statuta præsidis uel inferioris à Principe, vel Ducis aut Marchionis si deferant hæreditatem, uel successionem aliquo casu, cum sint ius prætorium, non possunt facere quem directò hæredem, sed bonorum possessorem, & erit necessaria agnitio possessionis coram iudice, secus si deferatur ex forma statuti, vel Principis authoritate, quia tũc defertur iure directò.*
13 *Constitutio annalis inducta per Episcopum, Comitem, Marchionem, uel Ducem, cum dicatur ius prætorium, ut interrũpat præscriptionem annalem requirit litis contestationem.*
14 *Decreta seu statuta Illustrissimi Ducis Mãtuæ, & Marchionis Montisferrati sunt ius ciuile.*

QVÆSTIO III.

QVÆRITVR & tertiò, an tale statutum dicatur ius ciuile, uel prætorium. In hac equidem quæst. sequendo receptam Doctorum sententiam, sic distinguendum fore ar-
1 bitramur. † Aut huiusmodi statutum conditum fuit à supre-
mo Principe, ut à Papa, uel Imperatore: & tunc dicetur ius
ciuile, ut per scriben. communiter in l. 5. in princip. de uerbo-
rum obligatio. & per Nat. in tracta. de statu. exclu. fœmi. in
2. colum. uer. 2. quæro. & Brun. in tract. exclu. fœmi. in 13. ar-
tic. princip. in 2. q.
2 Aut † ab inferioribus à supremo Principe non recognoscẽ
tibus eum de iure, uel de facto: & tunc ex quo habent uim
supremi Principis: huiusmodi statutum ius ciuile appellabi-
tur. ita scriben. in dicta l. quinta. & istam esse magis com-
munem opin. testatur Brun. in loco, de quo supra. Quod
& uoluit Socy. in consil. 153. colum. 6. volum. 2. ubi inquit,
quòd statuta Illustrissimi Marchionis Mantuæ sunt ius ciui-
le & non prætorium: ex quo in suo Dominio neminem re-
3 cognoscit, & facit statuta iure proprio. Nec mirum; † quia
etiam uidemus, quòd licet populus non possit per statutum,
quem restituere famæ respectu infamiæ, quæ irrogatur à iu-
re communi, & pariter Reges & Principes, qui recogne-
scunt Imperatorem: secus tamen est in Regibus, Principi-
bus, & populo non recognoscentibus superiorem: quia tunc
quò ad eos restitutio famæ ualeret: Cum talis populus liber
appelletur, & apud eosdem met dicatur esse Imperium sui ip-
sius, ut per Bartol. in l. prima. §. de qua re. ff. de postu. Pro
quo facit etiam, quod scribit Dec. in consilio 357. colum. 2.
ubi concludit, quòd dispositio l. bene à Zenone. C. de qua-
4 dri. præscrip. secundùm † communem opinionem habet lo-
cum in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem, ut in
Repu. Florentina, quæ superiorem non recognoscit, & Iu-
5 ra Principis habet. Pariter uidemus † reseruata Principi per
ipsas ciuitates non recognoscentes superiorem exerceri pos-
se, ut de Lucana ciuitate loquitur Dec. in consilio 403. co-
6 lum. 2. & etiam quòd sicut † Pontifex & Imperator possunt
tollere appellationem: Ita & non recognoscentes superio-
rem: ut per Bartol. in l. prima. §. interdum. ff. à quibus ap-
pella. non lic. quem refert & sequitur Dec. alios citando in
cap. pastoralis. colum. 2. de appellatio. Hinc dixit idem Dec.
in consilio 649. colum. prima, quòd & si noua uectigalia de-
creto ciuitatis constitui non possint. l. uectigalia. C. noua
7 uectigal. &c. † Tamen id procedit in ciuitatibus superiorem
recognoscentibus, & quòd ita intelligitur d. l. uectigalia. Se-
cus in non recognoscentibus, quæ habent iura Principis, pro-
ut est Ianuæ, quæ in eius territorijs utitur iuribus supremi
Principis; quia de illa debet iudicari, ut de Principe, ut per
Bartol. in l. infamem. in fin. ff. de publ. iud. & Abbas in consil.
107. in princip. volum. 1. & ideo ex hoc concludit, quòd ipsa
ciuitas Ianuæ potuit concedere communitati Vezani ius per
cipiendi Pedagia in eius territorio.
8 Aut à † Ducibus uel Marchionibus, Vicarijs perpetuis,
& habentibus perpetuam dignitatem, & istud pariter erit ius
ciuile, ut per Nat. & Brun. ubi supra, post Docto. in dicta
l. quinta. & Ioan. de Amic. in consilio 210. colum. 3. Purpu-
ra. in l. quæcunque. nume. 244. ff. de offic. eius cui mand. est
9 iuris. Nec † quoque hoc absonum est; cum uideamus in hu-
iusmodi Principibus locum habere dispositionem dicta l. be-
ne à Zenone, ut dicit Ias. in consilio 227. colum. 10. uolum.
2. Ia. de S. Geor. in inuest. sua feu. in uersi. Sed an princeps,
& Bald. in tract. præscript. in 2. par. 5. par. princ. uer. 8. quæ.
10, in prima limi. & ipsi similiter possunt exercere reseruata
principi, ut scribit Dec. in consilio 403. colum. 2. Necnon
10 † & tollere appellationem, ut idem Dec. firmat in d. capit.
11 pastoralis. colum. 2. Si † uerò conditum fuerit à recogno-
scentibus superiorem, & ab ijs, qui non sunt uicarij perpe-
tui, nec qui habeant perpetuam dignitatem, tunc erit ius
prætorium; quia quicquid statuitur ab istis inferioribus, ius
prætorium appellatur. l. ius autem ciuile. §. j. ff. de iustitia &
iur. notant Bartol. & alij in dicta l. 5. in princip. de uerborum
obligat. & pro hac opin. adducitur decis. Bartol. ab omnibus
recepta in l. prima. in fi. de bon. poss. ubi si qua hæreditas de-
12 fertur alicui ex constitutione † Præsidis, uel inferioris à Prin
cipe, uel Ducis, aut Marchionis, tunc ipsa hæreditas non po-
test deferri, ut quis fiat hæres, sed ut bonorum possessor,
& necesse est, quòd agnoscatur ipsa bonorum possessio co-
ram Iudice, iuxta l. fina. C. qui admit. Item petit spatio cen-
tum dierum, uel anni. l. 2. l. emancipata. C. qui admit. Sed hæ-
reditas, quæ defertur ex forma statuti, uel principis aucto-
ritate, bene defertur iure directo. Idem uoluit Bald. in rubr.
C. qui

C.qui admit.q.6.uersi. item si statutum. & in l.certum.col.
13 3.uersi.sequitur uidere. vnd.cog.† Hinc etiam dixit Bar.in l.
2.§.fi.ff.de usucap. quòd constitutio annalis inducta per episcopum, Comitem, Marchionem, uel Ducem, cum dicatur ius prætorium, ad hoc ut interrumpat talem præscriptionem annalem, requirit litis contestationem.l.1.& 2. C. qui admi. & ideo ex istis infero, ꝙ, cum Illustrissimi & excellentissimi Duces Mantuæ, & Marchiones Montisferrati Domini mei, sint hodie Vicarij perpetui, & possint omnia in eorum territorijs, quæ possit Imperator in toto orbe, ut de Duce Mantuæ, & tunc Marchione dixit Cur.Iun.in consi.61.col.4.uersi.succedit. & de Marchione Montisferrati inquit Ias.in cõs.
14 235.col.2.uol.2.Paris.in consi.17.col.2. uol.1.eorum † decreta seu statuta condita & cõdenda sunt & erunt ius ciuile.

SVMMARIVM.

1 *Ratio in statuto consideratur ut anima, uerba autem, ut corpus & superficies.*
2 *Rationes quare concedatur lucrum dotis in totum, vel in parte per statutum marito, & de earum veritate. & nu.5.10.*
3 *Successio filij per Senatusconsultum Tertulianum conceditur matri in solatium amissi filij.*
4 *Vir & uxor in lucris nuptialibus non debent ad imparia iudicari.*
6 *Lucrum dotis non datur in recompensationem onerum, sed fructus dotis.*
Sed contrarium uide sub nu. 11.12. & 15. & ubi communis est in contrarium.
7 *Statutum de lucro dotis locum habet in sponsa de præsenti, & si traducta non sit ad domum mariti, & in num. 17.ubi declaratur.*
8 *Statutum, de quo proximè, locum habet in matrimonio, quod momento durauit, & sub nu.18.pro declaratione.*
9 *Lucrum dotis est merè lucrum, & de ueritate.nu.19.*
13 *Maritus si non sustinet onera matrimonij non lucratur dotẽ.*
14 *Causa mediata, siue remota quando talis est, quòd sine ea immediata, & propinqua nullum effectum productura pro immediata habetur.*
16 *Lucrum quando trahit originem à damno, de eo idem iudicamus quod de damno, licet nunc lucrum sit & econtrario.*

QVÆSTIO IIII.

1 QVONIAM in statuto † ratio ipsa consideratur ut anima, uerba autem sicut corpus & superficies, ut per Abb.in consi.1.col.pen.in prin.uol.1.Paris. in cons.16.col.4. vol.3.& Soc.Iun.in consi.15.col.5.uol.1.Ideo quæritur, quęnam sit ratio, qua inductum est à statuentibus, ꝙ uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem. Cùm rõ, quæ est anima ipsius legis in ipso statuto scripta non cõperiatur.
2 Tres enim recitantur opiniones, de † quarum ueritate disputare cõtingit. Prima etenim ea est, quæ adducitur per Bal. Nouel.in tracta.dot.in 6.par.speciali.37.col. fi. de qua mentionem facit Dec.in consi.67.col.2.uersi.4.mouetur. Quòd statuentes moti sint ad concedendũ tale lucrum marito in so
3 latium dilectissimæ coniugis mortuæ, † ut aliàs in simili dicitur de matre, cui Senatusconsultũ Tertullianum concessit successionem filij, ut eam subleuaret in solatium amissi filij. Institu.ad Tertul.in prin.& in l.iure succursum.ff.de iu.dot. Hæc enim ratio à doctoribus non recipitur, ut per Dec.in d. consi.67. in fin. quia si statutum habuisset talem rationem, vel hunc respectum, etiam ex morte mariti detulisset hoc lucrum uxori, uel quid simile, quod tamen non facit, & ista responsio fuit Abb.in cons. 1. col.pen. uol.j.& in cons.69.col. 2.uol.2.licet de eo mentionẽ non faciat Dec. dum dicit, ꝙ in casu huius statuti nõ potest præsumi, ꝙ causa lucri fuerit affectus coniugij, seu reliquiæ matrimonij soluti: quia eadem
4 ratione porrexisset consimile lucrum ad mulierem: † quia uir & uxor non debent in istis ad imparia iudicari.c. gaudemus. de diuor.c.fina.de donat.post diuor.restitu.l.pen. & fin.C.de donat.ante nup. ubi lex non vult, ualere pactum inter coniuges de lucro captando, cum sit utique commune.

Alia & secunda fuit opinio Bal. in authen. ex testamento,
5 † col.penul.uer. decimumtertium capitulum. C. de collatio. & in authen.ex testamento, colum. pen. C.de secund. nupt. quòd causa finalis & immediata huius lucri, quæ attendi dẽt iuxta no.in l.sed & si plures.§.in atrogato.ff.de vulg. & pup. & in l.fin.C.de usufru.est fœdus matrimonij. & istam partẽ tenuit Bald.Nouel.in dicto tract. dot. in loco de quo suprà. Pau.de Cast.in l.si donaturus.§.fina. de condi.cau. dat. & in consi.154.col.1.uolum.1.Dec.in l.in eo quod.ff.de reg. iur. in auth.si qua mulier.colum.pen.C.de secun.nup.in l.reprehendenda.colum.fin.C.de institu. & substitu. in consi. 260. colum.penul.& in consi.577.colum.fin.Socy.in consi.32.in fin.uolum.3.& in consi.223.col.fin.uolum.2. Iaso. in consĩ 58.colum.1.uolum.1.& in consi.115.colum.1.eod. uolum.

Et pro fundamento huius rationis adducunt tex.in l.cum. quis.ff.de dot.præleg.ibi, quia matrimonij causa id lucratus est, ubi de lucro dotis dicitur, ꝙ matrimonij causa illud lucrum procedit: & ita etiam per illum tex.tradidit Roma.in l. si cum dotem.§.transgrediamur.ff.solut.matrimo.

Nec habet obstare, secũdùm eos, si dicatur, ꝙ imo tale lucrum datur propter onera matrimonij, iux.gl.in d.l.si donaturus. §.fin.quia respondetur secundùm Ange.in §. ascripti-
6 tio.in auth.de nup. † ꝙ in recompensationem onerum maritus retinet fructus dotis, sed non ipsum lucrum statuti: quia istud est lucrum & non recompensatio onerum, & Ange. sequuntur Dec.& Iaso.in locis supra citatis.

Et ꝙ ratio onerum non sit causa huius lucri, demonstratur ex no.per Barto.in l.nihil.ff.rer. amot.ubi statutum de lucro
7 dotis locum habet in sponsa de præsenti, † antequam traducta sit ad domum mariti: & tamen antequam ducatur, non suffert maritus aliqua onera matrimonij: ergo datur intelligi quòd tale lucrum à statuto non defertur propter onera matrimonij.

Confirmatur etiam ista sententia ex decisione Bal.in l.non
8 tantum.C.de leg. † ubi etiam huiusmodi statutum habet locum in matrimonio quod momento durauit: ergo pariter infertur, ꝙ propter onera matrimonij tale lucrum non defertur, sed propter ipsum matrimonium.

Vltimò facit, quod nota. Socyn.in d.consi.223.colum.fin. vbi dicit, ꝙ immediata causa lucri est matrimonium, non autem onera matrimonij, & quamuis ratio expensarum fuerit in consideratione, tamen cùm sit incerta, & remota, & non proxima.ut matrimonium, quòd ipsa prima causa attendenda est. Pro quo accedat, quod dixit & ipse Socyn. in d. consi. vbi inquit, ꝙ id, quod maritus lucratur uigore talis statuti,
9 est lucrum, † ut dicit Bald.in l.hac edictali.C.de secun.nup. Si ergo est lucrum, non debemus dicere, ꝙ concedatur propter onera & expensas: quia non esset lucrum, si daretur ex causa onerosa, & ideo ex hoc concludit esse dicendum, istud lucrum dari propter matrimonium, & quòd ita per istam rationem tenuit elegans doctor, & legum interpres optimus dominus Ioann.de monte Sperello in authen.ex testamento C. de collation.

Verùm quia suprascripta ratio apud Doct.non recipitur, ideo subnectitur & tertia: qua recitata, respõdebitur rationibus pro parte dictæ secundæ rationis adductis. Descendendo igitur ad tertiam rationem dico, statuentes motos fuisse tri-
10 buere viro dictum lucrum propter onera matrimonij, † vt est glo.in dicta l.si donaturus. in uerbo duntaxat, ubi Alex. firmat hanc esse communem opinionem, & pariter testatur ibi Iaso. omnes doctor. cum hac sententia gloss. pertransire. Bald. idem tenet in l.non sine.in princip.& ibi Fulgosi. C.de bon.quæ liber.in l.si cùm dotem.§.si pater.in fin.ff.solut.matrimo.in capit.super literis.colum.7. uersicu. sed quid dices. de rescrip.in l.hac edictali.in princip.colum. 2. uersicu. modò statim emergit.C.de secun.nup.in consi.79.colum.2. uolum.1.consi.110.colum.prima, uolum. 2. in consi. 184. colum.fin.uolum.3.& in consi.477.colum.2.uolumin.4. & in consi.55.colum.prima,& sequent. uolumine 5. Paul.de Castro in consi.232. columna 2. secundùm antiquam impressionem,& 333. in secundo dubio. uolumine 1. Abba. in dicto consilio primo, colum. penultima. & in citato consi. 79. colum. 2. ubi expressè dicit, quòd nulla alia ratio assignari potest, nisi quia maritus sustinendo onera matrimonij incurrit multa damna, & licet ad supportanda onera habeat dotẽ.l. si constante.ff.sol.mat.tamen ut plurimũ non sufficit dos ad hæc onera: quinimò fiunt tot sumptus in uestib. & ornamẽtis, ꝙ dos in illis consumitur. Cu.in l.si cùm dotẽ.§. transgrediamur.in fi.ff.sol.ma.& in cõsi.48.col.2.Ro.in cõsi. 471.in prin. Saly.in l.cũ te.in 2.col.C.de don.ante nup.& in cõs.incipiente, circa examinationem dubiorum uertentium. Socy.

in l.de diuisione.col. 2.sol.mat.in l. cui fuerit.col.pen.& fina.
ff.de condit.& demon.& in consi.8.in fin. vol.3. ubi dicit hoc
esse de mente omnium. Fely.in Rubr.de sponsa. col.3. Aret.
in l.si ante nup.col.fi.sol.mat.ubi attestatur hanc communio
rem. Corn.in consi.248.col.4.uol.2.& in consi. primo, col.
11.uol.4. Crot. in l.si constante. in secunda lectura,col.46.
versi.secundo ampliatur.sol.mat. Camp.in tract. do.in quinta par.q.13.Alex.in cõs.122.col.3.in fi.uo.7.& in cons. 129.
col.1.in fi.uol. eo.ubi concludit rationem finalem huius statuti fuisse, ꝙ maritus lucretur ipsam dotem in recompensationem onerum & expensarum,quę plerunque per maritos supportãtur,& quod nulla alia ratio reddi potest, & qui vult aliã allegare,debet illam probare,iuxta glo.in l. cùm de lege.ff.de probatio. Idem Alex.in consi.162.col. 2.in fi. uol.6.per gl.in dicta l.si donaturus. §.fi. quam dicit notabilem & approbatã. Ias.in l.emancipata.in prin.C.de iur.& fac. ignoran.in l. Nesennius.ff.de re iudi.& in auth.præterea.col.6. C.vnde uir & uxor.in l.non tantum col.2.C.de lega.in consi.135.col.pen. in fi.uol.1.& in consi.157.col.6. in fi.uol.4. Mod.in Rub.de donatio.inter uir.& uxor.§. 55.col. 4. Purpur.in l.2.§.creditum.col.2.si cer.peta. Mantua in consi. 96. ubi dicit,in iudicando non esse recedendum ab ista sententia. Dec. in dicta l. in eo quod,ipsam etiam recitat communem. & istam partem sequitur in consi.62.col.2.& in consi.353.col. 2. & in consil. 402.col.4. Parisi.in consi.127.in prin.uolu.1. citat hanc esse communem,& idem in consi.62.col.4. uol. 4. ubi inquit,ꝙ licet nonnulli Docto.ibi per eum citati uelint, ꝙ ratio statuti prædicti nõ sit illa sola,propter onera matrimonij,sed alia, & secundo loco relata:tamen ipsi non inficiantur, ꝙ potissima causa & ratio inductiua non fuerit propter onera matrimonij,quinimmo à communiter contingentibus Docto. com-
12 muniter concludunt,quòd ratio lucri † sunt onera matrimonij, licet in statuto non fuerit expressa ipsa ratio, & hanc ẽt partem amplectitur cõsummatissimus præceptor meus Rui. in consi. 199.col.fi.uol.1.& in consi.101.col.4. uol. eod.ubi dicit ipsam communem,& consi.15.col. 3.uolu. 5. & pro hac etiam parte facit,quod not. Bal.in auth.dos data.col.1. C.de secund.nup.quem sequitur Ioan.de Ana.in c.salubriter.col. penul.de usur. Alex.in consi.122.col.4.uol.7. Fel.in Rubr. de sponsa.col.3.in prin. Ias.in cons.35.col.fi.uol.1. ubi si ma-
13 ritus † non sustinet onera matrimonij non debet consequi lucrum sibi ex pacto uel statuto delatum:ergo ex his apparet onera esse causam huius lucri.

Non obstant modò adducta in cõtrarium, & primò quòd Bal.in auth.ex testamento. C.de colla.& in auth.ex testamẽto.C.de secun.nup. Pau.de Cast. Soc. Dec. & Ias.in locis,de quibus supra, teneant cõtrarium: quoniam vltra ꝙ ipse Bal. in pluribus locis tam in lęcturis, quã in consilijs,de quibus supra,tenuerit oppositũ,prout & fecerunt Pau. de Cast. Soc.ac Dec.& Ias.ut patet ex authoritatibus ipsorummet suprà citatis: Tñ constat hanc esse magis communem opinionẽ, à qua durum esset tàm in iudicando, quàm in consulendo,ut dixi, recedere.

Non obstat secundò tex.in dicta l.cum quis. quia respondetur ex mente Aret.in dicta l.si ante.col.fi.quòd ibi uerbũ, causa, potest exponi non pro causa omnino immediata, sed pro causa mediata non tamen multum remota : quæ accipitur tanquam causa immediata.l.uxori quis. ff. de auro & argen.lega. quam ad hoc adducit Bar. in l.ambitiosa.circa medium.ff.de decre.ab or.facien. Quam responsionem acceptat Tiraquel.in repet.l.si.in uerbo largitus.nu. 189. C.de reuo.
14 dona.ubi subdit † præsertim hoc procedere, quando huiusmodi causa mediata,siue remota talis est, ꝙ sine ea immediata & propinqua nullo modo esset producenda effectum, ut in hoc casu : Nam tunc haud dubiè ea habetur pro immediata, ut dicit Barto. in l. sed & si plures.§.in arrogato. ff.de vulga. & pupilla.

Secundò respondetur, quòd licet matrimonium sit causa proxima & immediata huius lucri prouenientis ex statuto, vel pacto:non tñ ex eo confestim sequitur,ꝙ onera matrimonij non sint etiam eius rei causa æquè proxima : Nam vnum aliud non excludit, quin potius vnum in alio insit, ex eoque sequitur,ut dicit Dec. in consil. 67.col.fi.uer.non obstat tex. & Tiraquel.vbi supra.nume.188. Nam si onera matrimonij sunt causa huius lucri, certè matrimonium etiam causa est, vt in dote uidemus, quæ datur propter matrimoniũ, & quæ sine eo consistere non potest.l.3.ff.de iure dot. & ob matrimonium etiam tantum fauoris sibi cõciliauit lex 1.ff.solu.mat. tanquam sit causa proximo dotis, vt uerè est, & tamen sine dubio dos ipsa datur propter onera eiusdem matrimonij, & est titulus onerosus: Igitur & idem dicere debemus de accessione dotis.

Pariter non obstant no.per Ang. in §.ascriptio. quia illud
15 † dictum,si est uerum:non refragatur huic sententiæ, quia dicit Ange. ꝙ cessante pacto, aut statuto uir nõ debet lucrari dotem, sed reddere hæredibus vxoris soluto matrimonio & ideo statutum id deferens est contra ius commune, & strictè interpretandum. Nec obstat, inquit, l.pen.in fin.ff.quod fal.tuto.autho. quia concedo, ꝙ uir retinet fructus dotis in compensationem onerum, sed nõ lucratur dotem, quia istud est lucrum & non compensatio onerum : & sic apparet, quòd Ange. loquitur de iure communi cessante pacto aut statuto. At si pactum, uel statutum factum sit, uidetur factum ad augendam illam compensationem onerum matrimonij,& cum id lucrum, si lucrum dici meretur, originem traxerit à dote, certè pro onere accipi debet, ex eo, quod voluit glo. sing. in l. si duo.in uerbo scire potuit.ff.de acq. hæred. ubi quando lu-
16 crum trahit † originem à damno, de eo iudicamus idem quod de damno, licet nunc sit lucrum : & econtrario iudicamus de damno, quod à lucro trahit originem, ut de lucro. & ad hoc illam glo.sequuntur ibi scriben.& illam notabilem dixit Iaso. in l.si emancipata.in princip. C.de iur.& fact.igno. quam infert ad propositum quæstionis lucri dotis, quòd ex quo trahit originem à causa onerosa, de eo iudicatur, non prout de lucro, sed prout de onere. Idem dixit ipse Iaso.in l. Nesennius. de re iudi. Deci. in consi.402.colum.4. Socyn.in consi.5.colum.3.uolum.4.

17 Minimeq; faciunt not. per Barto.in d.l.nihil, quia † doctrina Barto.non ita ruditer intelligi debet, quando maritus nullas fecit expensas, sed quando eas iam cœpit facere, vt in specie dixit Abb.in d.consi.1.colum.pen. prout quotidie fit, quia statim celebrato matrimonio & antequam vxor ducatur ad domum viri, solent fieri multæ expensæ, ut dicit Ange. in §.fuerat.colum.15.uersicu.quæro de quæst.quotidiana. circa fin.institu.de actio,quem sequuntur Moder.in repet.rub. de dona.inter uirum & uxor.§.55.colum.4. Idem dixit Camp. in tract.dot.in quinta part.q.13.& de cuius quæstionis ueritate latius dicetur infra, in q.106.

Penultimò, decisio Bald.in d.l. non tantum, non meruit ad hoc allegari, quoniam ea demum tunc procedit, quando
18 † maritus cœpit supportare onera matrimonij, vt experientia docet, quę est rerum magist.institu.de satisda.§.fin. antequam matrimonia celebrentur,& statim post solẽt fieri multæ expensæ,& quidem magnæ, vt in annulis,iocalibus,& alijs rebus, quæ tempore matrimonij contracti dantur uxori, & eius causa fiunt, adeò ꝙ cùm in matrimonio, quod momento durauit, ueniant & onera, ac expensæ, sequitur, quòd militat ratio onerum,& expensarum per nos allegata.

Vltimò non obstant, quæ dicuntur per Socy.in dicto consi.223.col.fin.quòd istud est lucrum, & quòd si est lucrum, non debemus dicere, quòd concedatur propter onera matrimonij, aliàs non esset lucrum, quia, & si ex supradictis satis pateat responsum, Tamen respondetur quòd non est merè lucrum, ut in specie dixit Bald. in d.l.non sine. C.de bon. quæ liber.in l.si cùm dotem.§.si pater.in fin.sol.mat. in dicta auth.prætereà.col.fin.in l.cùm multæ. C.de donat.ante nup. vbi dicit, ꝙ titulus dotis non est titulus donationis, & etiam si apponatur pactum de lucrando ipsam dotem, non dicitur mera donatio. Alex.idem tenuit in consi.167.colum.2.in fin. volum.6.& in consi.129.colum.1.uolum.7.& Rui.in d.consi.11.col.pen.uolu.5.& sic ex istis remanet defensata hæc ultima ratio communiter admissa per scribentes, quàm teneas, & ab ea nullo modo in iudicando discedas.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis non habet locum in dote promissa, communis tamen est in contrarium, vt in num.4.& 11.*
2 *Diffinitio dotis Barto.ponitur, quæ tamen communiter reprobatur, vt in num.12.*
3 *Statutum, de quo supra, tanquam exorbitans, & stricta intelligendum non habet locum in dote promissa, sed data, quod declara, ut in num.16.*
5 *Filia ueniens ad successionem unà cum fratribus ex dispositione*

tione iuris, quod primitus introduxit, filiam dotem debere cõferre non tantùm dotem datam, uerùm etiam & promissam conferre debet.

6 *Dos sine traditione dicitur dos, & sub nu. 13.*

7 *Pactum de dote lucrando trahitur ad dotem promissam.*

8 *Dispositio l. dos à patre. C. sol. mat. militat in dote promissa.*

9 *Consuetudo Martini communiter approbata, de qua per glo. in d. l. dos à patre. trahitur etiam ad dotem promissam.*

10 *Vir qui lucratur dotem ex adulterio uxoris, ita consequitur lucrum dotis promissæ sicut traditæ.*

14 *Dos promissa de propria significatione vocabuli continetur appellatione dotis.*

15 *Stipulatio de dote lucranda, quæ strictè intelligi debet, uerificatur & in promissa.*

17 *Ratio legis adeò inhæret legi, ut ea cessãte cesset & ipsa lex.*

18 *Statutum etiam in materia stricta comprehendit casum ad quem potest extendi, largè sumpto vocabulo subsistente eadem ratione.*

QVÆSTIO V.

1 VERTITVR & quæstio. An statutum, de quo † supra, locũ habeat in dote promissa. Primò quidem aspectu uideretur dicendum quòd non: quia non conuenit diffinitio dotis posita per Bar. in rub. ff. sol. matr. qui dicit, quòd
2 † dos est quoddam ius in se continens, quòd à muliere, & eius patre, marito uel eius patri traditum est, uel pro tradito habetur propter onera matrimonij supportanda; Igitur, cum diffinitio dotis loquatur in dote data & non promissa, dicendum uidetur, quòd tale statutum locum sibi non uendicat in dote promissa: quia statutum de dote data non habet locum in promissa, ut per Bar. & alios in l. iubemus. la 2. in §. sanè. C. de sacr. san. eccl.

Secundò facit: Nam dotis contractus perficitur traditione, ut per Bar. in l. iurisgentium. in prin. de pac. & ante traditionem contractus dotis non est contractus nominatus, secũdùm Doctor. in rub. ff. soluto matr. ergo non est dicendum, quòd dos promissa sit dos.

Tertiò facit tex. in l. pater mulieris. ff. de iure dot. ubi dos promissa, quæ nondum tradita est, cùm onera matrimonij non sustineat, dos dici non potest.

3 Quartò accedit. Nam hoc † statutum est exorbitans, ut supradictum fuit q. 2. ergo non debet locũ habere in dote promissa, sed strictè intelligi debet in dote data & non in promissa, arg. l. quicquid astringendæ. ff. de uerb. obl.

His uerò non obstantibus contrariam partem vti ueriorẽ,
4 & communem amplectere, ꝙ immo tale † statutum militet in dote promissa. Quod probatur, lege, ratione & authoritatibus, & primò lege per tex. in l. 1. 2. & 3. & in l. ad exactionẽ. C. de dot. promiss. ubi dos dicitur etiam illa, quæ promissa vel pollicita est. Ad idem tex. in l. 1. de colla. dot. in l. filiæ dotẽ, & in auth. quod locum. C. de collatio. in quibus dicitur, ꝙ
5 filia ad successionem † ueniens vnà cum fratribus, ex dispositione iuris, quod primitus introduxit, filiam dotem debere cõferre, non tantùm dotem datã conferre debet, sed etiã promissam, & ita per ista iura tenet Angel. in consi. 170. col. 1. & 2.

Secundò probatur ista opinio per tex. in l. de diuisione. ff.
6 sol. ma. ubi dos sine traditione dicitur dos, † & illum tex. ad terminos quæstionis nostræ ponderat ibi Socy.

Tertiò allegatur tex. in l. cùm post. §. sed de his. ff. de admi. tu. ubi mulier hẽt dotẽ ex eo, ꝙ uir habet promissionẽ, & ad hoc illum tex. allegat Salyc. in l. si constante. col. 2. C. de do. ante nup.

Quartò facit glo. in l. 1. §. accedit. C. de rei ux. act. in uerbo fecerit, ubi ex promissione fit dos, & ita glo. istam ad quæstionem nostram ibi ponderant Sal. & Calcan. in consi. 31. colum. 2. Mod. in tract. de legit. nup. lib. 3. nu. 8.

Quintò ad hoc est tex. iuncta glo. in l. si mulier. ff. de con.
7 inst. ubi pactum de dote lucranda locum habet in † dote promissa, & ibi eam ad hoc notant Bal. Ang. & Pau. de Cast.
8 Sextò pro ista etiam opinione facit † quod no. Soc. iu. in consi. 35. nu. 16. cum seq. vol. 1. ubi dicit, ꝙ dispositio l. dos à patre. C. sol. matr. ita locum habet in dote promissa, sicut in
9 data, & similiter consuetudo Martini cõiter † approbata in glo. dictæ l. dos à patre, disponens, ꝙ dos mortua muliere trãseat ad filios, ita ẽt locum habet in promissa, sicut in data.

Septimò facit, quod no. Zenzel. in c. plerunque, & in c. fi. de do. inter uir. & ux. & ibi Mod. in rub. §. 20. in prin. ubi uir
10 qui † lucratur dotem p̄ adulteriũ uxoris, ita lucratur pmissam, sicut datã per tex. notabilẽ in d. l. mulier. ff. de cõd. inst.
11 Vltimò probatur † authoritate Bal. in d. l. mulier. de cond. inst. & Ang. ibi, & in consi. 67. & in consi. 80. col. 1. cum seq. Sal. in l. cum te. col. 1. & in l. si constante. col. 2. C. de dona. ante nup. Pau. de Cast. in l. mulier. §. cum proponeretur. col. 2. ff. ad treb. in l. sed hoc ita. in fi. quam legit cum l. non tantũ. ff. de re iud. in l. marito. §. si pr̄. in prin. ff. sol. mat. & in l. si do naturus. §. fi. col. fi. & Ias. col. 2. ff. de condi. cau. dat. gl. Bar. & Cuma. in d. l. marito. §. 1. Math. no. 76. Camp. in trac. do. in 5. par. q. 14. Calca. consi. 31. col. 3. Paris. consi. 62. col. 5. uol. 4. Dñs meus Ruin. in consi. 133. col. pen. uol. 4. & in cõs. 110. col. 1. uol. 5. & in conf. 151. col. 2. eo. uol. 5. Purpu. in d. Rub. sol. mat. col. pe. Boer. decis. 22. col. 2. 3. & 4. Tiraq. in tract. retract. char. 978. nu. 33. Afflict. in constit. reg. incip. licentiam. col. 2. & hanc esse magis cõem dicit Alex. in d. l. si donaturus. §. fi. quamuis eam uti communem ẽt sequuti fuerint Soc. in dicta l. de diuisione. col. 2. ff. sol. matr. & in consi. 32. col. pen. uol. 3. Ias. in rub. ff. sol. mat. col. 6. & ibi Crot. col. pe. & Cur. iun. in consi. 129. col. pen. Bru. in tract. exclu. fœmi. in 6. art. princ. in 7. q. quarti membri, ac Nat. in trac. exclus. fœmi. in 2. artic. prin. in secunda limitatione.

Non obstant modo allegata in contrarium, & in primis, ꝙ
12 non conuenit diffinitio dotis Bar. quia respondetur, ꝙ † contra Bar. est communis opinio, ꝙ immo in definitione dotis venit dos promissa, ut per Do. in rub. ff. sol. mat. Ang. in d. consil. 180. col. 2. & magis communem esse contra Bar. attestatus est Bru. in d. q. 7. supra allegata.

Ad secundum argumentũ, ꝙ dos perficitur traditione, & ante traditionẽ contractus dotis non est nominatus: Respon
13 detur † secundùm Rip. in rub. sol. mat. nu. 59. ꝙ licet promissio dotis non sit contractus nominatus, nisi sequuta traditione, non tñ vr̄ sequi, ꝙ dos promissa non sit dos: quia secundũ eum de iure Digestorũ promissio dotis si erat uallata stipulatione, producebat actionem ad dotem, licet hodie ex pacto nudo agatur. l. ad exactionem. C. de do. promis. ergo erat dos. Item dicunt Mod. in d. tract. de legit. nup. ubi s. ꝙ licet dos ab executione nomẽ acceperit, ut per Bar. in d. l. iurisgentiũ. dosque dicatur, qñ data est: tñ dos promissa, quamuis nõ tradita dos dicenda est, per glo. in d. l. 1. §. accedit. ubi lex, eam, quæ dotem promissam hẽt, dotem hr̄e dicit. d. l. cum post. §. gener. & ideo infert, ꝙ stipulatio, uel statutum, de quo in qõne nostra, locum habet in dote promissa.

Non obst. & tertiò tex. in l. si pr̄ mulieris. quia respondetur ad eum per Soc. in rub. ff. sol. ma. ubi dicit, ꝙ aliqñ dos non seruit oneribus matrimonij, nec est destinata, ut deseruiat, & tũc propriè non dr̄ dos, & ita loquitur d. l. si pr̄ mulieris. Sed si debetur dos marito ex promissione, tunc licet actu non deseruiat, tamen ex quo destinata est, ut deseruiat post matrimoniũ contractum, dr̄ dos. l. si mulier. §. si dos. ff. quod me. ca. & istam responsionẽ Soc. refert, & sequitur Rip. in d. rub. & dominus meus Rui. in conf. 151. col. 2. uol. 5.

Ad ultimum, ꝙ istud statutũ, cum sit exorbitans, strictè & propriè debet intelligi in dote data, & non promissa. Respon
14 detur duobus modis. Et primo, ꝙ † dictũ statutũ dẽt intelligi de dote promissa, uel tradita: qa de propria significatione vocabuli dotis appellatione cõtinetur promissum & datũ nomine dotis, ut in l. si pr̄ mulieris. & in l. dotis promissio. quia traditio non facit dotẽ, sed cõstitutio interueniente mrĩmonio. l. 3. ff. de iur. do. Ita rñdet Ang. in consi. 67. & ita tenet Cãp. in trac. do. q. 2. in prin. & ꝙ sit propriè dos, hoc ẽt tenet Ias. in rub. ff. sol. ma. col. 6. in uer. inquantũ D. Alex. & Paris. in cõs. 62. nu. 32. uol. 4. ubi dicit, ꝙ si cõsideremus nomẽ dotis positũ in statuto, qđ propriè non põt uerificari, nisi in dote data, uel tradita, uel promissa, ut dicunt oẽs Doc. in rub. ff. sol. ma. Idẽ tenet Rip. in d. rub. col. pe. & Rui. in cons. 15. col. 2. uol. 5. & ꝙ dos promissa ueniat ẽt, ubi strictè uerba debent
15 intelligi, demonstratur. Nam stipulatio † de dote lucranda habet locum nedum in dote data, sed ẽt promissa. l. ex morte. in fi. C. de pac. cõuen. tex. pro singulari allegat Arc. in d. rub. sol. ma. & Ias. ibi, & hoc uolunt Mod. in dicto tract. de legit. nup. in loco, de quo supra: & tamen stipulatio strictè intelligi debet. l. quicquid astringendæ. ff. de uerb. oblig.

Confirmatur & hęc opinio. Nam dicunt Docto. ꝙ si bona, quæ sunt subiecta restitutioni fideicõmissi, & q̃ possunt alienari, & obligari pro dote, sunt alienata pro dote promissa,

& in testamento constituta, quòd sufficit, ut in authen.res,
quæ.C.commu.de leg. & tamen constat, quòd illa auth.ue-
nit ad correctionem iuris antiqui, per quod disponebatur, ꝙ
ea, quæ subiecta sunt oneri restitutionis, non alienentur, nisi
pro dote, uel donatione propter nuptias, & sic hoc nomen do-
tis uerificatur etiam in promissa.

Secundò respondetur ex mente Socy. in d.l.de diuisione.
16 solu.mat.quòd † negari non potest, quòd dos promissa lar-
go modo non dicatur ad minus dos per iura per eum allega-
ta: ergo ad dotem promissam debet fieri extensio ex identita-
te rationis.l.filium habeo. ff.ad macedo. Quòd autem sit ea-
dem ratio patet; quia tale lucrum dicitur dari in recompensa-
tionem onerum matrimonij secundùm glo.& doc.in l.si do-
naturus.§.1.ff.de cond.cau.dat. Sed ista ratio onerum mili-
tat ita in dote promissa, sicut in data. Igitur &c. & ista ratio
fuit etiam prius Ang.in d.consi.180.col.2. dum dicit, quòd
cum ratio legis, & eius mens ita locum habeat in dote pro-
missa sicut in data, quòd in utroque casu habet locum ipsius
legis statutariæ dispositio.l.adigere.§.quamuis.ff. de iur.pat.
& ad hoc allegat tex.in l.cum tale.§.falsum. ff. de cond.& de-
17 mon.ubi adeo inhæret ratio † legis legi, ut semper ea cessan-
te cesset & lex: similiter & econuerso, ubi non cessat, habeat
locum lex, ut sit contrariorum eadem disciplina. l. nihil tàm
naturale.ff.de reg.iur. & pro hac opinione facit doctrina Pe-
tri, & Cy.in l.1.C.quæ sit lon. consue. quam dicit elegantem
Socy.in consi.129.num.5.uol.1.ubi uolunt, quòd in mate-
18 ria quantumcunque stricta uerba statuti † comprehēdant ca-
sum, ad quem possunt extendi lato sumpto uocabulo subsi-
stente eadem ratione, quod & uoluit Alex.in consi. 97. col.
1.& 2.volum.2.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis loquens in dote data locum habet, & in promissa, sed communis est in contrarium, ut nu.3.*
2 *Statutum excludens fœminas dotatas à successione, uerificatur etiam in ea, cui dos promissa fuit, sed redditur dubia hæc opi.ut nu.5.*
4 *Statutū disponens, quòd uir soluto matrimonio lucretur quartam partem dotis à quocunque sit data, non habebit locum in confessata.*
6 *Statutum loquens de dote data, trahitur & ad promissam, si in loco erat communis vsus loquendi, quòd dos data statim diceretur quòd promissa est, quòd declara, ut in nume. 11. 12. 13. & 14.*
7 *Communis vsus loquendi potius attenditur in statutis, & in qualibet stricta materia, quam proprietas verborum.*
8 *Statutum faciens mentionem de substitutione, uerificabitur in fideicommissaria, si ita est communis vsus loquendi.*
9 *Communis vsus loquendi si est in loco, quòd appellatione nepotum contineantur omnes etiam pronepotes, clarissimi Iuris est, eos comprehendi.*
10 *Statutum excludens feminam dotatam trahitur quoque ad eam, cui dotes sunt constitutæ, uel promissæ, si constat communem vsum loquendi sic esse.*

QVÆSTIO VI.

1 STATVTO Mediolani cauetur, quòd † uxore præ-
moriente maritus lucretur dotem datam, an uerificetur
idipsum statutum in dote promissa? Videtur primò dicen-
dum quòd sic, per tex.in l.iubemus.la 2.in §.sanè.C. de sacr.
san.eccl.ubi emens rem ecclesiasticam contra legem, rem cū
fructibus restituit, & perdit pretium datum.& licet tex. loqua-
tur de pretio dato, tamen glo. idem dicit, & de pretio pro-
misso quamuis non soluto. ergo idem dicendum uidetur in
casu nostro, ut dispositio loquens in dote data locum habeat
& in promissa, & pro hac parte facit tex.iuncta glo. in l. fi.C.
de do.promi.in uerbo dederit.ubi glo.dicit, idest dare promi-
serit, per quam Bal. dicit eam facere ad statutum disponens,
quòd maritus lucretur tertiam partem dotis datæ, ut intelli-
gatur etiam in dote promissa. Idem dicit Alexan.in consi.63.
in fi.volum. 4. quem refert & sequitur Affli. in constitu.reg.
incip.licentiam, colum.2. Ad hoc etiam bene facit glo.in l.1.
§.accedit.C.de rei uxo.act.quam Bar.& Doc.ibi sequuntur,
quæ tenet illum tex. habere locum in dote promissa, licet lo-
quatur in dote data.

2 Confirmatur ista opinio. Nam † statutum excludens fœ-
minas dotatas à successione, habet etiam locum, si dos pro-
missa fuit, ut per Bald.in l.non sine.uersicu.modò hic quæri-
tur.C.de bon.quæ lib.Ias.consi.11.col.1.uol.1.Affli.dec.61.
3 Contrariam uerò partem teneas uti † ueriorem & magis
communem, & quam primo loco tenuit Barto. in d.l.iube-
mus.§.sanè, post quendam Doct. ibi in genere per eum alle-
gatum: Nam nostrum non est extendere statuta, vnde, cum
statuta non recipiant interpretationem passiuam, statutum,
quod loquitur in dote data, non debet habere locum in dote
promissa, & subdit Barto. ꝙ licet ille doct. nihil aliud alleget,
tamen ipse ad hoc allegat tex.in §.pen.in authen.de non eli-
gen.secun.nuben. Idem tenet Bald.in l.fin.col.1. C. de dot.
promis.& in consi.333.uolu.4.ubi dicit, ꝙ stante statuto, ꝙ
4 vir solut. matrimo. lucretur quartam partem † dotis uxoris
suæ à quocunque fuerit data, ꝙ tale statutum non habebit
locum in confessata: quia aliud est dos data, aliud dos confes-
sata, ut notatur in simili in l.assiduis.C. qui potio. in pigno.
hab.& in consi.477.in fin.uolu. 4. vbi loquitur de dote per-
cepta. Pau.de Castr.in d.l.iubemus.& in l. si mulier. in prin-
cip.ff.de condit.institu.& in l.peculium est. per illum tex.ibi
in fin.principij, re enim & non uerbis peculium augendum
est.ff.de pe. Istam quoque amplectitur Pau.Alex.& Ias.in l.
si donaturus.§.1.ff.de cond.cau.da.ubi Alex.attestatur hanc
esse magis communem, & cum ea pertranseunt Pau.& Alex.
in l.sed hoc ita.ff.de re iu.& Are.in rub.solu.matri.col.1.in
princip.& in l.de diuisione, eodem tit.ubi hoc etiam vult So-
ci.& in cōsi.32.col.pe.uol.3.Matthesi.no.34.dominus meus
Rui.in d.rub.sol.mat.num.98.& in consi.197.num.6.uol.
1.& in consi.225.col.1.eo.uolum.1.ubi dicit hanc commun.
& in consi.106.col.2.uolum.2.& in consi.34.col.1.uol.3.&
in consi.133.col.2.uolum.4.& in consi.56.col.1.uolum.5.
& in consi.110.colum.4.uolum.eo.Guid.Papa.in decis.274.
col.2.dum se remittit ad Barto.in d.l.iubemus.Io.Bosch.in
tract.de legitim.nup.in 3.li.num.8.Boer.decis.22.colum.5.
Alciat.in 2.lib.de uerbo.signific.char.117.in prin.Tiraq.in
tract.incip.retract.char.976.num.57. Aflic.in constitu.reg.
incip. ut de successionibus. colum. 10. Anton. Capyci.in
decisi.176. colum. antepen.

Pro ista quoque parte faciunt notata per Ange.in consil.
158.ubi vult, ꝙ si stat statutū de lucranda dote, & uiro fue-
rit promissa dos per socerum soluenda infra quinque annos,
& interim mortua sit uxor, ꝙ tunc maritus non lucrabitur
dotem promissam, & Ang.sequitur Iac.in d.l.si donaturus,
colum.fina.quod dicit notabile: quia casus est quotidianus.
Idq; placuit Boe.dec.22.num.40.necnon.Bru.in tract.ex-
clu.fœmin.in 5.arti.princip.in 4.membro.q.7.colum.pen.
in fi.ubi declarat, hoc statutum debere intelligi, quando uer-
ba statuti sonabant in dotem datam, & idem dixit Cro.in ru-
bric.solut.mat.col.pen.in fin.

Non obstat text. in d.§.sanè.iuncta glo. quia ad illum re-
spondet Barto.& Pau. ꝙ posito ꝙ glo.uerum diceret, hoc nō
contingit authoritate illius legis, quæ non loquitur nisi de
pretio dato, sed per extensionem legis, scilicet auth.res quæ
C.de sac.san.eccle. Sed istud statutum non proponitur per
aliud extensum. Igitur &c.

Non obstant no.per Bald.in d.l.fin. & Alex.in consi.74.
quia loquuntur, ubi daretur mora uxoris, ut dicetur in quæ-
stione sequenti.

Pariter non obstat, ꝙ statutum loquens de dotata locum
5 habet in dote promissa: quia respondetur, ꝙ † hæc opinio est
multum dubia: quia contrarium tenuerunt Iac.de Aret.Pe.
Cyn.& Raph.Fulg.in d.l.non sine. Cum.& Imo.in l.Titio
centum.§.Titio genero.ff.de cond.& demon. Socin.in con-
si.207.colum.2.uersic.2.conantur.uolum.2. Alexand.con-
sil.13.colum.4.uersicu. quinimo. uolum. 3.

Secundò respondetur, ꝙ si uera esset limitatio locum ha-
beret, ubi statutum simpliciter excluderet dotatam, secus ubi
exigeret dotem esse datam, ut per Socy.consi.92.col.3.uolu.
quem sequitur Bru.in d.tract.exclu.fœmi.in d.7.q.col.pen.

Limita tamen istā opinionē procedere, nisi secūdùm cōem
6 vsum loquēdi dos data diceretur, statim ꝙ est ꝓmissa, prout
videmus quotidie dici. Talis dedit filiæ suæ mille ꝓ dote, cū
primū ita promiserit, quia attēderetur cōis usus loquendi: &
sic statutū etiā haberet locū in dote promissa, quia in statutis
& in qualibet stricta materia potius attenditur cōis usus lo-
quendi, quàm uerborū proprietas, ut per Bar.in l. nō dubiū.
C.de

C. de legi. Ant. de But. & Abb. in proœ. decre. arg. l. librorum. §. quod tamen Cassius. de leg. 3. facit c. quanquam. 2. q. 7. ibi, secundùm vocabula, quæ usus obtinuit.

Pro hoc facit etiam, quod no. Barto. in l. stipulatio ista. §.
7 hoc quoq;. ff. de uer. obl. ubi† si in statuto est uerbum appositum habens duas significationes, unam secundùm proprietatem uocabuli, alteram secundùm communem usum loquendi, debet intelligi secundùm communem usum loquendi, & ideo dixit So. iun. in cons. 128. nu. 184. uol. 1. quòd statu-
8 tum† faciens mentionem de substitutione uerificatur in fidei commissaria substitutione, si ita est communis usus loquẽdi.
9 Corroboratur ista opinio ex no. per Gozad. in† cons. 59. col. 3. in fin. ubi dicit, quòd si est communis usus loquendi in loco, quòd appellatione nepotum contineantur omnes etiam pronepotes, clarissimum est, eos comprehendi, ar. l. Labeo. ff. de suppe. leg. & allegat Fulg. in cons. 78. in fin. dicentem, ꝙ ex communi usu loquendi, qui est notorius, omnes liberi fratris & sororis meorum, cuiuscunque gradus sint, nepotes appellantur.

Et pro confirmatione adducitur, qđ scribit Bru. in trac. ex clus. fœmi. in 6. arti. princ. in 7. q. 4. membri, col. pe. post Soc. cons. 203. col. 2. ubi postquam latè disputauit. An statutum excludens dotatam milier in eã, cui dotes sunt constitutæ,
10 uel promissæ,† concludit, ꝙ si constet communem usum loquendi esse, ꝙ ueniant dotes constitutæ uel promissæ, illi standum est per dictam l. librorum. §. quod tamen Cassius.

Vltimò in terminis quæstionis nostræ ita limitat Soc. iun. in consi. 35. nu. 14. uol. 1.
11 † Quam limitationem intellige locũ habere in communi usu loquendi qui uigebat tempore legis municipalis, non qui
12 postea inoleuerit, ut per Soc. in † l. Gallus. §. si eius. ff. de lib. & posth. sicut & in testamentis, cum de interpretanda defuncti uoluntate agitur, is usus probandus est, qui tunc erat, cum ille testaretur, non qui deinde admitti cœpit, quem fortè testator ignorauit: tamen si lex semper loqui fingatur, id utiq; uerum est, ut id tamen loqui existimetur, quod à principio legum latores ipsi consueuerunt. Quapropter, qui hodie est cõmunis usu, olim fuisse non præsumitur, ut per Barto. in l. Labeo. ff. de suppel. lega. nisi adeò antiquitus probaretur, ut ante hominum memoriã inoleuisset, ita Alcia. in 2. lib. de verb.
13 sign. char. 79. Hoc idem † uoluit Dominus meus Rui. in cons. 63. col. 3. uol. 3. ubi dicit, ꝙ licet appellatione filij ueniat nepos secundùm communem usum loquendi, secundùm quem uerba statuti sunt intelligenda, d. l. librorum. §. quod tamen Cassius. illud est uerum, si talis usus probaretur, ut probari debet secundùm Barto. in d. l. Labeo. ff. de suppel. le. non tamen sufficeret probare communem usum loquendi de præsenti, uel simpliciter; sed deberet probari, ꝙ tempore conditi statuti extabat usus huiusmodi: quia tunc ad illum dici potest, ꝙ statuentes habuerint respectum, & non ad futurum, de quo non fuit cogitatum secundùm Soc. ubi supra post. Cuma. per eum citatum, & hoc dicit esse etiam de men-
14 te† Alex. in l. 5. in prin. ff. de uerb. obli. in illa quæstione, utrum statutum, quod loquitur de contractu, locum habeat in stipulatione; & refert Iac. But. dicentem, quòd sic, propter communem usum loquendi, quod putat Alex. uerum, si tẽpore statuti conditi extabat ille communis usus loquendi: quia statuta recipiunt interpretationem à communi usu loquendi uigente tempore conditi statuti. Idem etiam uoluit Cur. in consi. 176. col. 2.

SVMMARIVM.

1 *Satutum de lucro dotis datæ, locum habet in promissa, si mulier fuit in mora dandi dotem.*

2 *Statutum loquens de dote percepta lucranda per maritum, locum habet in promissa data mora mulieris.*

3 *Statutum de dote data militat in dote confessata data mora debitoris.*

4 *Debitor morosus non debet esse melioris conditionis, quàm diliges in soluendo.*

5 *Extensio, quæ aliàs non permitteretur, pro absurdo euitando permittitur.*

6 *Dos data donationem propter nuptias meretur, non autem si dos solùm esset promissa, nisi facta sit oblatio, depositio, & consignatio dotis, quia tunc pro data habetur, ex quo per maritum stetit, & in mora recipiendi fuit.*

7 *Satuto si caueatur, quòd uxore præmoriente in matrimonio copulata maritus lucretur dotem, si stat per uxorem, quominus ducatur, vir lucratur dotem.*

QVÆSTIO VII.

AN communis opinio, de qua in quæstione præcedenti,
1 habeat locum, si mulier † fuisset in mora. soluẽdi dotẽ, & conclusiuè loquendo teneas ꝙ non, ut in terminis consu-
2 luit Barto. in cons. 131. incip. statuto † ciuitatis Eubugij, ubi inquit, ꝙ stante statuto disponente, ꝙ maritus lucretur tertiam partem dotis perceptæ, ꝙ lucrabitur uir etiam tertiam partem dotis promissæ, si mulier fuit in mora in tradendo dotem, quia ex quo stetit per eam, quominus solueretur, perinde haberi debet, ac si dos percepta foret, & statuti conditio impleta. l. Labeo scribit si mihi. ff. de contrah. emp. l. in executione. §. fi. ff. de verb. obl. & dicit de hoc esse casum expressum, in §. pe. in auth. de non eligen. secun. nub. in gl. magna. Nam ille per quem stat, quominus dotis solutio fiat, quantum ad ista lucra, solutio habetur pro perfecta, etiam ubi uerè requireretur solutio, aliàs sequeretur, ꝙ esset melioris conditionis morosus debitor, quam qui fuisset diligens in soluendo, contra l. non solùm. ff. de noxa. & in l. seruius. ff. quod ui aut clã. Idem dixit Bald. in l. fi. col. 1. C. de do. promis. ibi, ego consului pro ista parte, si interuenit mora in dando, ne mora debitoris noceat creditori, arg. l. iniquissimũ. ff. de iu. & fac. igno. quod & uoluit idem Bald. in cons. 333. uol. 4. ubi statutum
3 † de lucro dotis datæ locum habet in dote cõfessata data mora debitoris. Item Bald. in cons. 467. in fin. vo. 4. ubi determinat, dotem promissam lucrandam esse per maritum, data tamen mora vxoris, quamuis statutum loquatur de dote percepta, allegat Barto. in cons. incip. statuto communis Carciani. & idem dixit Bal. in cons. 234. secundùm impressionem Brixiensem. Ang. in cons. 180. col. 2. Paul. de Cast. in l. iubemus. la. 2. §. sanè col. 1. C. de sac. san. eccl. in l. peculium. in prin. ff. de pecu. & in l. cùm mulier. in prin. ff. de cond. insti. Alex. in addi. ad Bar. in d. §. sanè. col. 1. in l. sed hoc ita. quam legit cũ l. non tantum. col. 8. ff. de re iud. & in l. si donatus §. fin. col. fin. ff. de cond. cau. dat. ubi post alios refert hanc esse magis communem opinionem, & tanquam magis ueram sequitur ipse Alex. in cons. 63. col. fin. uol. 4. Aret. in l. rei iudicatæ. §. socero. ff. solu. matri. & in cons. 32. col. pe. vo. 3. Crot. in rub. sol. matr. col. pe. Calcan. in cons. 31. col. pe. Afflict. in consti. regn. in ti. de succes. nobil. nu. 33. Boer. decis. 22. col. 5. in fin. cum seq. Capyc. in decis. 176. col. antep. & ipsam tanquam communem amplectitur do. meus Rui. in cons. 225. uo. 1. in prin. & in cons. 206. col. 2. uol. 2. & in cons. 133. col. 2. & 3. uo. 4. ac in cons. 110. col. 5. uo. 5. ubi dicit, ꝙ statutum de dote data uerificatur etiam in promissa, quando uxor fuit in mora dandi dotem, quia pro data habetur, & quia si maritus nõ
4 lucraretur † dotem, debitor morosus, & qui deliquit melioris esset conditionis quàm diligens, qui soluisset, & ideo dicto
5 casu locum habet extensio † ad dotem promissam, ne sequatur absurdum: quia pro absurdo euitando promittitur extensio, quæ aliàs non permitteretur. & in nu. 3. ubi inquit, quòd
6 dos † data donationem propter nuptias meretur, & ideo si dos data non esset, sed solùm promissa, donationem, propter nuptias non meretur, per authen. dos data. C. de don. ante nup. & §. illud. in auth. ut exac. instan. do. nisi facta esset oblatio, depositio, & consignatio dotis, quia tunc pro data habetur, ex quo per maritum stetit, & qui fuit in mora percipiendi dotem, & idem uult in pe. col. in fin. cum seq.

Pro ista etiam opinione facit, quod notat Bald. in l. non si-
7 ne. col. 2. C. de bo. quæ lib. ubi dicit, quòd stante statuto † ꝙ uxore præmoriẽte in matrimonio copulata, maritus lucretur dotem, si stat per uxorem, quominus ducatur: tamen uir dotem consequitur ex beneficio dicti statuti, & Bald. sequitur Pau. de Cast. in cons. 123. in ultimis uerbis, quia mora uxoris non debet nocere uiro.

SVMMARIVM.

1 *Mulier an dicatur esse in mora dandi dotem marito ex hoc solo quòd vir sustineat onera matrimonij nulla præcedente interpellatione expressa vel tacita.*

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

STANTE communi opinione, de qua in quæstione
1 proximè recitata, quæritur. † An mulier dicatur esse in
mora ex eo, quòd vir sustineat onera matrimonij nulla præcedente interpellatione expressa, uel tacita. Pau. de Cast. in l. peculium est. in princi. ff. de pecu. uidetur sentire quòd promittens dotem dicatur esse in mora, quando maritus cœpit onera matrimonij sustinere, & ideo quòd tunc dos pro tradita habetur. Hinc est, ꝙ ex tunc tenetur ad usuras, quæ hodie etiam sunt licitæ, ut no. in l. in insulam. §. usuras. ff. sol. mat. & in c. salubriter. de vsuris.

Contrarium tamen tenuit Barto. in consi. 131. colum. 2. ubi cõcludit in terminis dicti statuti, moram causari per cursum diei solutioni dotis præfixæ. Quod & latius prosequitur Pau. de Castro in l. iubemus. la. 2. in §. sanè. C. de sacr. san. eccle. col. 1. ubi dicit. ꝙ etsi maritus sustineat onera matrimonij, quòd per hoc mulier non dicitur esse in mora, sed ꝙ requiritur interpellatio, licet quantùm ad usuras soluendas matrimonij causa dicitur esse in mora debens soluere dotem. & Paul. sequitur Socy. in l. de diuisione. col. 2. ff. sol. mat. ubi similiter decidit nõ sufficere, quòd maritus cœperit onera matrimonij sustinere, & sic quòd mora re ipsa contracta fuerit: quia tunc dos promissa non haberetur pro data, quãtùm ad effectum lucri delati à statuto, sed requiritur, quòd promittens fuerit in mora, mediante interpellatione expressa vel tacita per cursum diei: quia tunc habetur pro data, & hoc secũdùm eum probatur. Primò per glo. ibi, quæ vult, quòd mora irregularis non operetur quò ad lucrum fructuum percipiẽdorum, ergo nec quò ad lucrum statuti.

Secundò: quia statutum etiam loquitur generaliter, quãdo maritus incepit onera matrimonij sustinere, & sic quando mulier est in mora irregulari, & tamen vult, ꝙ habeat locum in dote data, & non promissa. Idem etiam voluit Iaso. in l. si donaturus. §. fin. colum. fin. ff. de cond. cau. da. Crot. in rubr. solu. mat. col. pen. do. meus Ruin. in consi. 221. colum. 2. volum. 1. & in consi. 133. colum. 2. in fin. & col. pen. in fin. volu. 4. & ita hanc sententiam tanquam magis receptam sequendam fore in consulendo & in iudicando existimamus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dote data lucranda per mortem vxoris sine liberis locum habet in promissa, si verba generalia Rubricæ dicant, quòd vir lucretur tertiam partem dotis.*
2 *Rubrica quãdo est generalior nigro, non debet restringi per nigrum specialius loquens. Imò sufficit ad decisionem causæ, si habet orationem perfectam.*
3 *Rubrum cum dispositiuè loquatur, potest pro tex. allegari.*
4 *Rubrica statuti si simpliciter & generaliter dicat, quòd maritus præmoriente vxore sine filijs lucretur dimidium dotis, & Nigrum loquatur de vxore, quę cognita fuerit, tamen statutum generaliter intelligitur, & in non cognita verificabitur.*

QVÆSTIO IX.

1 STATVTO si caueaturꝙ præmoriente vxore † maritus lucretur tertiam partem dotis traditę, an habeat locũ in promissa, si rubrica statuti per verba generalia dicat, quòd uir lucretur tertiam partem dotis, & firmiter teneas quòd sic:
2 † quia quando rub. est generalior nigro, non debet restringi per nigrum specialius loquens. Imò sufficit ad decisionem causæ, si habet orationem perfectam, ita Doc. in l. 1. ff. si cer. pet. per glo. in l. 1. C. de cap. ciui. censi. exim. lib. 11. & per glo.
3 in auth. ut nouæ constitutiones. §. 1. super uerbo, & † huiusmodi lex. Item quia rubrum cum dispositiuè loquatur, potest pro textu allegari, iuxta no. per glo. & Doct. in rub. ne fideiuss. dot. den. & ideo ex his determinat Cor. in consi. 278. in princip. uolum. 2. quòd si rubr. statuti simpliciter & generaliter dicat, ꝙ maritus lucretur dimidium dotis præmoriente eius uxore sine filijs, & nigrum loquatur de ea, quæ cognita fuerit, nihilominus habebit locum tale statutum in vxore, quæ decessit sine filijs nondum cognita: quia statutum generaliter intelligi debet propter generalitatem dictæ rubr. & ita etiam in terminis quæstionis nostræ hoc uoluit Bald. in consi. suo incip. Rubrica dicit, quẽ referunt & sequuntur Ias. Dec. Purpura. & Alciat. in d. l. 1. ff. si cer. pet. quoniam ex generalitate Rubricæ apparet inter dotem promissam & dotem traditam à legislatoribus differentiam perpensam fuisse, ut etiã dixit idem Alci. in titu. de uerb. sig. in 2. lib. char. 116. in fin.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis solutæ, an habeat locum in parte dotis solutæ, & num. 3.*
2 *Emptor pro rata pretij soluti venditori licet non acquirat dominium rei sibi venditæ, tamen pro rata parte dicti pretij lucratur fructus.*
4 *Mulier pro parte dotis soluta viro lucratur donationem propter nuptias.*
5 *Dos & donatio propter nuptias pari passu ambulant.*
6 *Pactum factum per vxorem cum viro, & quæ habebat tria millia pro dote, quòd eo præmoriente pro contradote lucretur duo millia, intelligitur econtra, esse factum cum marito de lucrandis duobus millibus ea præmoriente.*
7 *Donatio propter nuptias, & si de iure communi doti æqualis esse debeat, consuetudo tamen in hoc legi derogat, ut etiam minor fiat.*

QVÆSTIO X.

1 QVID si statutum † disponat, ꝙ uxore præmoriente maritus lucretur dotem solutam, quæ tamen nisi pro dimidia data reperitur, nunquid saltem uir lucrabitur ipsam partem dotis datę? Determina quòd sic. Primò per text. in l. fin. ff. de fun. dot. ubi habetur, quòd si mulier dederit fundũ in dotem marito, pacto apposito, quòd ea dante uiro suo æstimationem, fundus restitueretur ipsi mulieri, & contingat eãdem soluere partem æstimationis, & non totam, dicitur ibi, quòd mulier debet consequi fructus pro rata illius portionis, pro qua soluit æstimationem ergo idem in marito est dicendum, ut partem dotis persolutæ lucrari debeat, & illum text. dixit nota. Bald. in l. si traditio. in 11. q. in fi. C. de actio. empt. & Barto. ac Salyce. in l. Iulianus. §. offerri. ff. eod. titu. de act.
2 empt. † trahunt Barto. ibi, & in l. fistulas. §. qui fundum. ff. de contrahen. empt. ad emptorem, ut scilicet pro quantitate pretij per eum persoluti uenditori lucretur fructus rei uenditæ, licet dominium pro illa parte ipsi emptori non acquiratur. Quod & uoluit Dec. in consilio 543. colum. fin. & Cor. in consil. 150. colum. 3. uolum. 4.

Secundò istud in terminis decidit Soc. in consi. 32. colum. pen. in fin. uolu. 4. ubi dicit, ꝙ statutum, uel consuetudo loquens de dote soluta habebit etiam locum in parte dotis solutæ, quod probatur secundùm eum. Nam si mulier partem
3 dotis † soluit, pro ea parte lucratur donationem propter nuptias, ut in §. illud. & ibi Ange. in auth. de non eligen. secun. nub. ergo & pariter maritus debet lucrari partem dotis solu-
4 tæ, cùm dos, & donatio † propter nuptias pari passu ambulent, ut in auth. dos data. C. de dona. ante nup. Quod confirmatur ex dictis Cuma. in consi. 26. ubi dicit, quòd si mu-
5 lier dedit in dotem † tria millia ducatorum, & pacta fuerit de duobus millibus pro contradote, seu donatione propter nuptias lucrandis uiro præmortuo, ꝙ simile pactum intelligitur econtra cum marito factum de lucrandis duobus millib. uxore præmoriente, adeò ꝙ tali casu eueniente hoc tacitum pactum effectum & executionem mereri debet in duobus millibus ducatis, per l. fin. C. de do. ante nup. l. fin. C. de pact. cõuen. quoniam tanta est uis seruandę æqualitatis inter dotem, & donationem propter nuptias, ut pactum super vno extendatur ad aliud, auct. æqualitas. C. de don. ante nup. & licet se-
6 cũdùm eum † donatio ꝓpter nuptias de iure cõi doti æqualis esse debeat, consuetudo tamen in hoc legi derogat, ut etiã minor fiat. l. ex morte. & in l. fina. C. de pactis conuentis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd maritus lucretur dimidiam partem dotis, & aliam dimidiam restituat, locum habet in dote tantùm promissa, sed contra num. 12.*
2 *Dare & promittere paria sunt. nu. 18. declaratur. 20. & 21.*
3 *Dotem dicitur habere mulier ex sola promissione, quod declaratur num. 22.*
4 *Verbum restituere, etiam adaptatur ad id, quod quis nunquam habuit, quod intelligi, vt num. 23.*

5. Resti-

5 *Restituere satis dicitur, qui actionem remittit, remque in eum casum constituit, ac si promissa non esset, sed contra nu. 24.*

6 *Restituere, verbum poterit verificari in promissione mediante liberatione, pacto de non petēdo, vel acceptilatione, & nu. 25.*

7 *Pactum de non petendo dicitur datio.*

8 *Pactum de non petendo dicitur continere donationem rei deductæ in pacto, adeò ꝙ indiget insinuatione, sicut res fuisset ex causa donationis tradita.*

9 *Obligatio, qua tenetur promittens dotem, dicitur esse in dote, & nume. 28.*

10 *Dos constituta, & data dicitur, si nomen debitoris datum fuisset in dotem.*

11 *Cessio in corporalibus habetur pro traditione & restitutione.*

13 *Statutum de lucro dotis est de directo contra ius commune, & propriè ac strictè debet intelligi, trahiq; non debet ad aliam consequentiam.*

14 *Restitutio non potest cadere in dote promissa.*

15 *Constitutio disponens, quòd quicunque non exequitur voluntatem defuncti, priuetur omnibus beneficijs, & excommunicetur, ac statim teneatur restituere bona testatoris, non habet locum in eo, penes quem bona defuncti non sunt.*

16 *Dispositio l. quamuis ff. solu. matri. licet in aliquibus casibus permittat restitutionem dotis vxori, tamen non habet locum in dote promissa.*

17 *Statutum disponens, quòd turbans aliquem in possessione puniatur in centum, & ablata restituat, si aliquis turbet, & nihil auferat, non incidit in pœnam statuti.*

19 *Satutum loquens de dote data non habet locum in promissa.*

26 *Remittere debitum non liquidum, non est dare.*

27 *Debitor, cui competit exceptio, non est propriè debitor.*

29 *Restitutio vera non dicitur, quæ fit per pactum de non petendo, vel per remissionem obligationis, vel per acceptilationem.*

QVÆSTIO XI.

1 ALTA, profunda, & subtilis proponitur † quæstio, an statutum disponens, prout est Brixiæ, ꝙ maritus lucretur dimidiam partem dotis, & aliam restituat, locum habeat in dote promissa.

Videretur equidem dicendum quòd sic, ut dicit Sal. in l. si constante. col. 2. C. de do. ante nup. ubi dicit, quòd licet glo. ibi sit optimum argumentum, ut hoc statutum non habeat locum in dote promissa propter uerbum restituere, quod nō potest adaptari ad ipsam dotem promissam, per ea quæ no. Iac. But. in l. mancipia. C. de ser. fugit. tamen ꝙ altera pars est
2 tutior, † quia dare, & promitteere paria sunt. l. fi. C. ad l. Fal.
3 & quia ex sola † promissione mulier dicitur habere dotem, ut not. in l. cum post. §. 1. uers. sed is. ff. de admi. tu. & in l. 1. §. accedit. C. de rei uxo. act. & Sal. refert ac sequitur Ias. in rub. ff. sol mat. col. 6. qui comprobando hanc sententiam allegat decisionem Bar. in consi. 123. pactum sic se habet. ubi inquit: ꝙ si in instrumento diuisionis Titio assignetur quædam petia terræ pro restitutione dotis uxoris ipsius Titij, uerbum illud, pro restitutione dotis vxoris ipsius, non minus significat, quàm uerbum dari, ubi pro hoc etiā dicit facere, qđ no. Barto. in l. 1. ff. quorum bonorum. quem sequitur Alex. in
4 cons. 70. in 6. uol. ubi uerbum † restituere, etiam adaptatur ad id, quod nunquam habui. Idem etiam tenuit Alciat. sequendo Saly. & Ias. ubi suprà, in l. restituere uidetur. ff. de uer. sig. ubi tradit, ꝙ nulla est ratio, quare non debeat lucrari promissam, sicut datam, & quod satis dicitur restituere,
5 † qui actionem remisit, remq; in eum casum restituit, ac si promissa non esset. & istam partem etiam amplectitur idē Saly.
6 in l. fin. C. solu. matr. ubi inquit, ꝙ uerbum † restituere, poterit uerificari in promissa dote mediante liberatione promissionis, & ꝙ uerbum restituere, quò ad solutam dotē stabit propriè, quò uerò ad promissam impropriè: & in hanc sententiam inclinat quoq; Ang. in cons. 180. col. 2. Primò, quia ratio dicti lucri, idest onera matrimonij, non minus locum habet in dote promissa, quam in dote data. Secundò: quia uerbum restituere, de quo in statuto, uerificari potest etiam in dote promissa: quia poterit fieri restitutio mediante pacto de non petendo, uel acceptilatione, sicut dicimus in omnibus illis, quibus liberatio legatur, agunt enim ut liberentur, & dicto modo restituitur eis promissum. l. si quis accepto. ff. de libera. leg. l. 3. §. nunc de effectu, & l. quod nihil. ff. de con. cau.
7 da. † similiter pactum de non petendo dicitur datio, ut per Bald. in l. 1. C. de bo. mater. & per gl. in l. siue apud acta. C. de transa. quem ad hoc allegat Alex. in l. si quis pro fun. eo. tit.
8 Hinc etiam uidemus, ꝙ † pactum de non petendo dicitur continere donationem rei deductę in pacto, adeo ꝙ indiget insinuatione, sicut res fuisset ex causa donationis tradita, secundùm glo. in l. si quis obligatione. ff. de reg. iu. & per Alcia. in l. dedisse. ff. de uerb. sig. & Ang. sequit dominus meus Rui. in cons. 133. col. 3. & 4. uolum. ne 4.

Confirmatur ista opi. per text. in l. fin. C. solu. matr. nihil supplendo ad text. ubi in dote promissa cadit restitutio. Vlte-
9 rius facit, Nam obligatio, qua tenetur promittens † dotem, dicitur esse in dote. l. erit ergo. uers. quia dotalis fit obligatio. ff. de fund. dot. & propterea ex hoc dicitur ad maritum dos peruenisse. l. 2. §. peruenisse. ff. de hær. uel act. uen. sicut dice-
10 retur dos † constituta, & data, si quodlibet aliud nomen debitoris fuisset datum in dotem. l. si debitor. ff. de iu. do. l. si pater. ff. solu. matri. l. Nesennius. de re iu. & hac ratione vtitur Bart. in terminis huius quæstionis in cons. 131. statuto ciuitatis Eubugij, in fi. Quod cōprobatur per l. socer. §. Lucius. ff. solu. mat. Nam illo casu secundùm Pau. de Cast. ibi, maritus uidetur recepisse promissionem à socero loco solutionis, Ideo vxor ab hæredib. mariti repetit dotem adhuc non exactam ꝑ virum à promissore: & ideo ex his esset dicendum, ꝙ tale statutum poterit uerificari in dote promissa, idest, quòd dimidia possit retineri & dimidia restitui; quia poterit maritus actionem sibi competentem contra promittentem pro parte reti-
11 nere, & alteram promittenti cedere, † quia cessio in corporalibus habetur pro traditione & restitutione, ut per Bart. in l. ad eum. in prin. ff. de do. & l. in Seia cum bonis. in fi. principij ff. de do. cau. mor. uel poterit dictam dotem maritus in totum exigere. d. l. socer. §. Lucius. & illam sic exactam pro parte restituere, & pro parte retinere.

Quibus non obstantibus contrarium de iure puto uerius,
12 ꝙ imò tale statutum † locum non habet in dote promissa, ut voluit Ang. sibi contrarius in cons. 158. quia tale statutum
13 † de directo est contra ius commune. l. ubi adhuc C. de iu. do. & propriè ac strictè intelligi debet. l. quicquid astringendæ. ff. de uer obl. Trahiq; non debet ad aliam consequentiā. l. quod uerò. ff. de leg. & ideò cùm statutum loquatur de lucro uiri eo casu, quo dos est in casu restitutionis, & uiro solum tribuat exceptionem, ut non possit uexari in parte dotis, & eidem non consulat super parte dotis petendæ, sed solum super tradita restituenda, sequitur ꝙ in eo non uenit dos promissa, cum in ea non cadat restitutio, ex quo data non fuit, &
14 ideo cum deficiant uerba statuti † cessare debet & eius dispositio, & Ang. refert & sequitur Ias. sibimet etiam contrarius in l. si donaturus. §. fi. col. pe. ff. de cond. cau. dat. Alex. in d. l. sed hoc ita. quam legit cum l. non tantum. col. 6. ff. de re iu. tenet, & istam partem, quam amplectitur etiam Soc. in l. de diuisione. col. 2. ff. solu. matr. ubi reprobat Ang. in d. cons. 180. Crot. in rub. eo. ti. & ubi Parpal. col. 6. do. meus Rui. sibi contrarius in consi. cxcvij. per totum, uol. 1. & Tiraq. in tractu de retrac. char. 979. num. 59.

Secundò facit decisio Ro. in sing. 487. quē sequitur Crot.
15 ubi suprà, † ubi inquit se consuluisse in urbe Romana, in qua erat constitutio, ꝙ quicunq; non exequitur uoluntatem defuncti, priuetur omnibus beneficijs & excommunicetur, ac statim teneatur restituere bona testatoris, quòd talis constitutio debet habere locum in eo, penes quem sunt bona defuncti, non autem si apud alium, & sic patet, quod uerbū, restitutio, locum habet in eo apud quem res est.

Tertiò probatur ista opinio per tex. iuncta gloss. in l. fina. in uerbo uel promissa. C. solu. mat. ubi dos promissa non potest repeti.

Quartò confirmatur ista sententia ex no. per Ro. in sing.
16 599. ubi dicit, † quòd licet dispositio. l. quamuis. ff. sol. matr. in aliquibus casibus permittat restitutionem dotis uxori, nō habet locum in dote promissa per glo. in l. si constante. in verbo firma. ubi etiam hoc no. Cyn. & Bald. C. de do. ante nup.

Vltimò pro ista parte faciunt not. per glo. in l. mancipia. in
17 uerbo auocandam. † C. de ser. fug. ubi uerbum restituat, de quo in illo tex. non potest uerificari nisi in eo, qui cum effectu deliquit, & sic habet rem, ad cuius restitutionem obligatur in pœnam, & ideo per eam infert ibi Iac. Butri. ꝙ si statutum uelit, ut turbans aliquem in possessione puniatur in centum, & ablata restituat, pœna statuti non habebit locum, nisi eo casu, quo restitutio possessionis fieri possit, quod & uoluit

voluit Dec. sequendo ipsum But. in consi. 327. col. fin. & in
cons. 540. col. 1.

Non obstant modò adducta in contrarium, & in primis
quæ adducuntur per Saly. in d. l. si constante. dum dicit, quòd
promittere, & dare procedunt à patri, quia hoc non est uerū
18 in statuto † contra ius commune, quod strictè debet intelli-
gi, ut per Doct. in l. si uerò. §. de uiro. ff. solu. matri. & quod ex
tendere non debemus, cùm sit quasi ius irregulare & anoma
lum, ut dicit Bald. in consi. 411. Ciuitas Mantuæ. col. fin. uo-
19 lu. 3. & ideo uidemus † ꝗ secundùm communem sententiā
Doct. statutum loquens de dote data, non habet locum in
promissa. l. iubemus. la 2. §. sanè. C. de sac. san. eccl. ubi per
Doct. & ut abundè diximus supra. in q. 6. cuius contrarium
probaret ratio Sal. si esset uera, quod idem dicendum est, quā
do per æquipollens statutum loquitur de dote data, sicut
quando loquitur de dote restituenda.
20 Præterea æquiparatio, † quam facit d. l. fin. C. ad l. Fal. de
uerbo dare, & promittere, procedit quātū ad approbationē,
quia uno casu hæres uidet approbare, sicut alio casu, & idē
qñ ex promissione tollit alia obligatio, aliàs secus, ut declarat
Bar. in l. qđ nomine. ff. de cōdic. ind. ut per do. meum Rui. in
d. cons. 197. col. 4. in fin.
21 Vlterius non est simpliciter uerum † paria esse soluere &
promittere de soluendo: quia plerunque sunt disparia, ut
tradit & probat gloss. ult. in d. l. fin. & ibi Corn. & Ang. in l.
ea quæ. C. de dona. ante nupt. Nam & qui promittit, non
propterea soluit. l. nepoti. ff. de fun. instruct. quod & uo-
luit Bald. per ipsam legem in d. l. fi.
22 Non obstat l. † cùm post. §. sed his. quia ex promissione di-
citur maritus dotem habere, quò ad commodum ipsius vxo-
ris: quia tenetur ei soluto matri. ad restitutionem, perinde ac
si illam haberet, d. §. Lucius. quo casu etiam procedit ille tex.
ut ibi not. in glos. sed quantùm ad ipsum maritum, & ad eius
commodum, non dicitur habere dotem ex promissione facta
ex causa dotis. Ideo non lucratur ipsam dotem stante statuto
loquente de dote data. ita dom. meus Ruin. in citato consi.
197. col. penul. in princ.

Pariterq; non obstat decisio Bar. in d. consi. 223. quia non
dicit Bart. ꝗ uerbum restituere, uerificetur in dote promissa,
sed quòd importat idem quod dare, & sic in illo casu uerbum
pro restitutione, exponitur pro datione, quia fratribus mariti
Titij non fuerat illa petia terræ data in dotem, sed erat prius
apud eos. Ideo dicuntur illam dare & non restituere, sed in ter
minis, de quibus agitur, quando dos non est apud maritum,
in illa non cadit restitutio, nec datio. Ideo uerbum restituere,
non conuenit, etiam si exponatur pro dare, similiq; modo se
cundum præceptorum meum Ruin. d. col. pe. respon-
23 detur ad notata per Bartol. in l. 1. quor. bono. † quia
non negatur, quòd quis potest petere sibi restitui, quod
nunquam habuit: Tamen illud uerum est contra eum, qui
habet potestatem dandi, uel restituendi rem, sed secus in
casu nostro, ubi maritus non habet potestatem restituendi
promissam rem, nec dandi. Ideo in eius personam non po-
test exponi restituere, pro dare. prætereà ista expositio est
impropria secundùm Bald. in l. cum etiam. C. de reb. cred.
quæ in materia strictè interpretanda capi nō debet. d. l. quic-
quid astringendæ.
24 Minusq; obstat, quòd qui † actionem remittit restituere
dicatur: quia aduertendum est, quòd statutum loquitur, ꝗ
maritus teneatur restituere dimidiam dotis: & actio, quæ ori-
tur ex promissione dotis, non est dos: nec res dotalis, sed
ipsa actio est ius prosequendi dotem, uel rem dotalem debi-
tam. insti. de actio. in prin. Igitur sequitur, quòd non potest
militare dicta ratio, aliàs si dicta obligatio, & actio esset res do
talis, maritus amplius ad dotem agere non posset: quia fru-
stra quis petit, quod intus habet. Quod confirmatur secun-
dùm D. meum Ruin. ubi supra, col. 3. in princip. quia si di-
cta obligatio, & actio, quæ est apud maritum, dos diceretur,
statutum loquens de dote data, uel recepta, locum etiam ha-
beret in promissa: quia apud maritum diceretur esse dicta
dos in obligatione consistens, quod tamen communiter re-
probatur, ut supra dictum fuit. Item & si posset dici dos, hoc
esset impropriè & fictè. l. qui actionem. ff. de reg. iur. & statu-
tum contra ius non habet locum in casu ficto, prout est præ-
sens, de quo agitur, secundùm Bar. in l. Gallus. §. uidendum.
de lib. & posth. Igitur &c.

Non obstant not. per Ang. in d. consil. 180. quia ultra
quod idem Ange. sit sibi contrarius, ut in consil. 158. de
quo supra, & reprobetur per Soc. in d. l. de diuisione. col.
2. & do. meum Rui. in citato consil. 197. Tamen responde
tur, ꝗ nihil valet eius argumentum, dum dicit, ꝗ ratio lucri
propter onera matrimonii ita habet locū in dote promissa,
sicut in dote data: quia respondetur, quòd attenta eius ratio-
ne idem dicendum esset, quando statutum loqueretur de do
te data, ut locum haberet in dote promissa, quod tamen ab
omnibus, ut sæpius dictum fuit, reprobatur.

Non obstat deniq;, ꝗ uerbum restituere potest uerificari
etiam in dote promissa mediante pacto de non petendo, uel
acceptilatione: quia satis dicitur restituere, qui actionem re-
misit, uel cessit: quia quamuis ad hoc pateat responsum ex
supra allegatis, ꝗ statutum loquitur de dote & re dotali, &
25 non actione † & obligatione dotis, quæ resulat ex promissio-
ne eius, dicitur etiam non esse uerum, quod ab Angel. di-
citur, quòd mediante liberatione dicatur fieri restitutio:
quia quando debitor est tutus exceptione peremptoria abs-
que liberatione, non habet tunc liberatio uim restitutionis,
uel solutionis, ut per Bar. & Doct. in l. actione. C. de transact.
26 ubi dicitur, quòd † remittere debitum non liquidum non
est dare, & per Bartol. in l. siue apud acta. colum. prima
27 eodem titul. Igitur minus, quando competit † exceptio,
quia non est propriè debitor. l. si is cui. §. Flauius. ff. de so-
lutio.

Penultimò nō obstat tex. in l. fi. ff. sol. mat. quia, ut dictum
fuit in tertio fundamento, tex. iuncta glo. probat oppositum.

Vltimò nihil etiam facit, ꝗ obligatio dicatur esse in dote,
28 & propterea dicatur peruenisse dos ad maritum, † sicut di-
ceretur dos constituta & data, si quodlibet aliud nomen de-
bitoris fuisset datum in dotem; quia quò ad primam par-
tem superius latè responsum fuit, nec bonum est simile de
nomine debitoris dato in dotem; quia illo casu expressè
actum est. quòd actio, quæ competit danti, sit res dotalis:
& ideo maritus agit contra illud nomen, non quidem actio-
ne de dote, nec ex causa dotis, sed tanquam procurator
in rem suam; quia in eum ipso iure fuit utilis actio transla-
ta, quæ competebat dotanti. l. fina. C. quan. fisc. uel priua.
& ita in terminis declarat Barto. in l. singularia. in 6. col. uers.
si uerò ille, cui debet fieri solutio. ff. si cert. petat. ubi tra-
ctat, quando debitum ab vno conuerti possit in aliud debi-
tum debendum ab alio: & concludit, quòd si creditor, cui
debet ab vno fieri solutio, de hoc promissionem habuit ab
alio, siquidem causa est talis, quæ potest impleri in quali-
bet re, sicut est dos, quæ potest constitui in pecunia, in
re mobili, & immobili, & in iuribus, tunc statim perfe-
ctus est contractus: quia illa obligatio, quæ ei est quæsita
ex promissione, cedit in causam dotis. l. cùm pater. l. licet.
§. quoties. l. si sponsabilibus. §. 1. ff. de iure dot. ubi est bo-
nus text. declarans secundùm Barto. hanc rationem. Sic er-
go actio, quæ in dotem dat, est dos, sed actio, quæ compe-
tit pro re dotali, & ex promissione dotis, non est dos ali-
quo modo, sed (ut iam sępe dictum fuit,) ius prosequendi
debitam dotem.

Nec est uerum, quòd maritus etiam soluto matr. poterit
illam exigere, d. §. Lucius. & illam exactam uerè pro parte re
tinere, & pro parte restituere: quia pactum de dote retinen
da, & restituenda habet relationem ad tempus, quo dos re-
stitui debet: quia tunc agitur de retentione & restitutione:
oportet ergo ꝗ dicto tempore in dote cadere possit retentio,
uel restitutio, & sic quòd sit exacta: & non sufficit, quòd post
dictum tempus exigi possit, & exigatur: quia qualitas adie-
cta uerbo determinatur secundum tempus verbi. l. in delictis.
§. si extraneus. ff. de noxa. l. ex facto. §. fin. ad Treb. per quem
tex. in ꝓposito dicit Bal. in l. 2. col. 2. C. de iure emphy. quòd
si quis recepit emphyteusim cum hoc, ꝗ non transeat nisi
ad suum primogenitum, quòd intelligitur de illo, qui tem
pore mortis recipientis erat primogenitus: quia successio ha-
bet relationem ad tempus mortis. Ideo debet prioritas illo tē
pore considerari, & sequitur Alex. in d. §. pen. Cùm igitur
statutum debeat intelligi propriè & strictè, & sic in uera re-
stitutione, quæ consistit in restituendo, ꝗ accepimus, ut in
l. restituere uidetur. & ibi Docto. ff. de uerbo. signi. & sic de re
29 † dotali, & non de actione, & de obligatione ad dotem, &
liberatio per pactum de non petendo, nec acceptilatio dica-
tur restitutio saltem uera & propria, sequitur, conclusiuè
loquēdo, statutū hmōi uerificari nō posse in dote promissa.

SVMMARIVM.

1 *Satutum de lucro dotis, an locum habeat in sponso de futuro, & nu. 11. & 12.*
2 *Iura tractantia de marito & vxore locum non habẽt in sponsa de futuro.*
3 *Sponsus est futurus maritus.*
4 *Verba legis loquentia de eo, quod est in facto, non verificantur in eo quod est in fieri.*
5 *Donatio facta inter virum & vxorem, licet non valeat, facta tamen sponsæ de futuro valebit.*
6 *Statuto si caueatur, quòd mulier maritata nõ faciat partem cum fratribus, huiusmodi statutum locum non habebit in sponsa de futuro.*
7 *Dispositio. l. 1. C. vnde vir & vxor. quæ militat in vxore, non extenditur ad sponsam de futuro.*
8 *Dispositio l. vnicæ. C. quan. Impe. inter pup. & vid. quæ non habet tamen in sponsa de futuro.*
9 *Dispositio l. maritus. C. de procu. quæ habet locum in marito, & in sponsa de præsenti, non tamen locum habet in sponsa de futuro.*
10 *Maritus & sponsus de præsenti licet possint facere oblationẽ retractus pro vxore & sponsa de præsenti, secus est pro sponsa de futuro.*
13 *Vir licet lucretur fructus rei datæ in dotem per vxorem, secus est in sponso de futuro.*
14 *Sponsalia & matrimonium, maritus & sponsus, vxor & spõsa, valde inter se differunt.*
15 *Dispositio l. exigere dotem. ff. de iudi. non habet locum inter sponsos de futuro.*

QVÆSTIO, XII.

1 QVÆRITVR, an huiusmodi † statutum de lucro dotis locum habeat in sponso de futuro, & breuiter teneas quòd non: quia † iura tractantia de uiro & uxore, non
2 militant in sponsa de futuro. l. si quis officiũ. ff. de ritu nupt. l. quod Seruius. ff. de cond. caus. da. l. sancimus. C. de nupt.
3 Secundò, sponsus † est futurus maritus. l. 1. cum seq. ff. de sponsa. sed quod futurum est, nondum est. l. quæ nondum. ff. de pignor.
Tertiò, esse sponsum est in fieri ad maritum, esse uerò ma
4 ritum est in facto. d. l. quod Seruius. sed uerba † legis loquentis de eo, quod est in facto, non uerificantur in eo quod est in fieri. l. si quis id quod. §. 1. ff. de iur. om. iud.
5 Quartò facit. Nam donatio † facta inter vir. & vxorem nõ ualet, glo. in l. 3. in uerbo concubina. ff. de dona. inter vir. & vxor. & tamen si facta comperietur sponsæ de futuro, ualebit. l. cùm hic status. §. si sponsam. l. inter eos. ff. eodem titu. de donat. inter uir. & vxor.
Quintò accedit, quod uoluit Bald. in l. non sine. C. de bon. quæ lib. quẽ sequitur Ripa. in l. 2. §. si sponsa. ff. de priui. cred.
6 vbi dicit, quòd si statuto † caueatur, quòd mulier maritata non faciat partem cum fratribus, tale statutum non habebit locum in sponsa de futuro, quæ maritata non dicitur, nec vxor propriè.
Sextò facit, quod decidunt Bald. Paul. & alij communiter
7 in l. 1. C. vnde uir & uxo. † vbi volunt illam legem loquentem in uxore non habere locum in sponsa de futuro, quæ licet alìàs dicatur habere priuilegia competentia vxori, vt in dote præferatur alijs anterioribus creditoribus sicuti uxor. l. quæsitum. §. si sponsa. ff. de priui. cred. tamen non habet priuilegium succedendi ab intestato sponso. d. l. quod Seruius.
Septimò pro ista sententia adducuntur nota. per Affli. in const. reg. in titu. de offi. magist. colum. 8. uersic. 9. quero. ubi
8 post And. de Iser. ibi per eum citatum concludit, ꝙ † dispositio l. vnicę. C. quan. imp. int. pupi. & uid. quæ non habet locũ in vxore, & in sponsa de præsenti, tamen locum habet in spõsa de futuro: quia talis sponsa non dicitur vxor, sicut sponsus non dicitur maritus. l. 1. §. & est quæstio. ff. pro dote. & ꝙ sponsalia dicũtur à spondeo spondes. l. 1. & 2. ff. de spons. & sic sponsalia sunt præambulum ad matrimonium, & non matrimonium. 30. q. 5. c. nostrates. Abb. in rub. de spons.
Octauò corroboratur ista opinio ex dictis per Albe. de Ro
9 sa. & Ias. in l. maritus. C. de procu. ubi † dispositio d. l. maritus, quæ vult, maritum posse agere sine mandato pro vxore, & etiam sponsum de præsenti, non habet locum in sponso de futuro. & ideo dixit Tiraq. in tracta. de retract. in §. 10. nu. 1.
10 & 8. ꝙ licet maritus † & sponsus de præsenti possint oblationem retractus facere pro vxore, uel sponsa de præsenti, tamen secus pro sponsa de futuro.
11 Nonò, & sic in terminis † quæstionis voluit Bald. & post eum Paul. de Castr. in l. solent. ff. de his qui not. infa. ubi inquit: nota ꝙ statutum in uxore non trahitur ad sponsam, & est argumẽtum, quòd licet maritus ex vi statuti lucretur tertiam partem dotis uxoris, secus tamen in sponso de futuro. & subdit Paul. de Cast. istud procedere, dato etiam ꝙ sponsus fecisset maximas expensas. Idem tenet Bal. in l. Deo nobis. colum. 2. uersicu. modò iuxta hoc quæro. C. de epi. & cle. Pau. de Cast. in l. 1. & ibi alij. C. vnde vir. & vxo. vbi concludunt, ꝙ sicut dispositio illius legis non habet locum in sponsa de futuro, ita nec pactum, nec statutum de dote lucranda. Hanc etiam partem sequitur Bald. & Paul. in l. non sine. C. de bon. quæ lib. ubi determinant, ꝙ licet in casu illius legis appellatione uxoris contineatur sponsa ex benigna interpretatione, tamen ꝙ id non habebit locum in statutis, vnde inferunt ad terminos quæstionis nostræ, ꝙ tale statutũ, de quo supra, nõ habebit locum in sponso de futuro: quia ille ablatiuus, præmortua uxore, habet conditionem, si uxor primò sit mortua, argum. l. à testatore. ff. de condi. & demonst. Sed ista non est uxor, ergo deficit conditio. idem tenent Bald. &
12 Pau. in l. si ante nuptias. † ff. sol. matr. ubi ea, quæ dicuntur de uiro, & uxore non uendicant sibi locum in sponso & spõ-
13 sa. Hinc est, quòd licet uir † lucretur fructus rei datæ in dotem per uxorem, secus est in sponso: ut etiã firmat ipse Bald. in l. an in partem. ff. quod falso tuto. auth. ubi dicit: nota istũ textum, quòd lucrum, quod datur marito ex pacto, uel ex forma statuti, non habet locum in sponsa decedente ante nubiles annos, licet moriatur in domo sponsi, & is supportauerit onera matrimonij, & hoc tam respectu lucri proprietatis quàm fructuum, quod dicit not. dignum. Idem Bald. in consi. 184. uol. quarto, & in quæstio. statuto. in uerbo dos. quæst. vltim. & in uerbo sponsa. q. 1. & 2. Socyn. in consi. 27. in princip. uolum. 4. Fely. ac alij in rubr. de spons. Paris. in consi. 62.
14 uolum. 4. quia sponsalia † & matrimonium, maritus & sponsus, vxor & sponsa, ualde inter se differunt. Cum hac etiam sententia pertranseunt Moder. in reper. tub. de donat. inter vitum & vxor. §. 55. nu. 8. Ripa in l. 2. §. si spon. col. 1. de priuil. credit. Pro cuius confirmatione facit, quod notat Dec. in
15 consi. 283. colum. 5. ubi dicit, ꝙ † dispositio l. exigere dotem. ff. de iudi. non habet locum inter sponsos, ut per Bald. in authen. omnes peregrini. colum. 2. uersicu. nota, quòd quando princeps. C. commun. de succes. quia non est effecta de domicilio uiri, ut per Felyn. in c. 1. colum. pen. de spons. & de cuius dicti ueritate latius uerbum faciemus infrà in q. 18. & sic ex istis clarè constat secundùm communem Doct. sententiam in sponso de futuro non militare huiusmodi statutum de lucro dotis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loci contractus celebrati attendi debet in lucro dotis, sed contra num. 3.*
2 *Statutum si disponat in loco executionis, quòd nulla possit opponi exceptio peremptoria contra instrumentum, si tamen ipsum instrumentum celebratum reperiatur extra territoriũ, & sic in loco, in quo vigeat ius commune, tunc poterit opponi talis exceptio.*
3 *Contrahens, qui destinauit solutionem in alio loco, quàm cõtractus, debet conueniri in loco destinatæ solutionis.*
4 *Matrimonium trahit vxorem ad originem viri.*
5 *Locus celebrati contractus attendi debet quãtùm ad formam conficiendi contractum, & eius solennitates seruandas.*

QVÆSTIO XIII.

QVID si uir vnius ciuitatis & vxor alterius, & in quib. diuersimodè tractatᷓ ex forma statutorũ de lucro dotis, cuius ciuitatis statutũ attẽdi debet, an mariti uel uxoris? Vi-
1 deretur dicendum, ꝙ † statutũ loci contractus inspiciendũ esset celebrati, & sic si cõtractus esset celebratus in ciuitate vxoris, ꝙ statutũ ipsius ciuitatis quò ad lucrũ dotis attẽdi deberet, per l. si fundus. ff. de euictio. & per tex. in l. 1. in prin. ff. de vsur. & per Soc. in consi. 288. col. 6. nu. 13. ac ex no. per Bald. in l.

in l. 1. in 5. q. C. ne fil. pro patre. ubi inquit, ꝙ si in loco execu-
2 tionis nulla potest opponi exceptio peremptoria † contra in-
strumentum, si confectum sit extrà territorium, & sic in loco,
in quo vigeat ius commune, ꝙ poterit opponi talis exceptio
peremptoria. & sic debet attendi locus contractus, quod di-
ctum refert Pau. de Cast. in l. a diuo Pio. in §. sententiam. col.
2. ff. de re iudi. & quòd debeat in terminis quæstionis nostræ
attendi locus ipsius contractus dotis, uidetur sentire Ang. in
l. exigere dotem. in fine. ff. de iudic.
3 † Verum his non obstantibus contrariæ sententiæ tanquam
ueriori & magis à Doct. receptæ adhærendum esse arbitra-
mur, ꝙ imò statutum ciuitatis, uel loci mariti inspiciendum
sit, ut decidunt Bar. ac alij in d. l. exigere dotem. ac in l. cun-
ctos populos. C. de sum. Trin. & fid. catho. ubi in specie
Fulgo. dicit hoc sibi contigisse. Nam cum esset Placentinus
uxorem duxit Papiensem, & quò ad lucrum dotis casu
postea eueniente, dicit, quòd fuit obseruatum statutum
Placentiæ: & ratio est secundùm Doctor. de quibus suprà &
infrà: quia quando maritus contrahit matrimonium extrà
propriam ciuitatem, dicitur quodam modo contrahere tan-
quam aduena, & confert effectum restitutionis dotis ad lo-
cum propriæ ciuitatis, ad quam, ut dicit text. in d. l. exigere.
mulier est itura. Vnde sicut contrahens, qui destinauit so-
lutionem in alio loco, non potest conueniri in loco contra-
ctus, sed in loco destinatæ solutionis. l. hæres absens. §. fin. ff.
de iud. ita pariter dicendum est in marito, qui destinauit resti-
tutionem dotis loco proprij domicilij, ut seruari debeat sta-
tutum illius loci, in quo esset conueniendus, quando tra-
ctaretur de restitutione ipsius dotis, & istam partem etiam
tenuit Archi. in c. illud. 12. distinc. Bald. in cons. 31. col. 1. &
in cons. 208. uol. 3. & in cons. 53. col. fin. uol. 5. Cuma. in cons.
26. col. 1. in cons. 72. col. 2. & in cons. 109. col. 2. ubi firmat
hanc esse communem, prout etiam dicit Fulgos. in cons. 93.
col. fin. & eam tanquam communem amplectuntur Crot. in
l. omnes populi. col. 54. uersi. quæritur etiam, statutum est in
ciuitate. ff. de iust. & iure. Alex. in consi. 100. col. 1. uolu. 3. in
cons. 129. col. 2. uol. 7. & in cons. 155. col. 1. eo. uol. Socy. in
c. dilecti, col. fin. de foro compet. Dec. in cons. 19. col. 1. in cõs.
283. col. 4. & in cons. 402. col. 1. Curt. Iun. in consil. 139. col.
1. Mart. in l. fin. col. 21. nu. 60. ff. de iurisd. om. iud. Paris. in
cons. 34. col. pen. uol. 3. Socy. Iun. in cons. 14. per totum. uol.
1. ubi in fin. concludit, ꝙ hæreticum esset à dicta communi
opi. discedere, præsertim in iudicando. pro qua opinione fa-
cit, quod not. Bald. in l. uoluntas. in princ. C. de fideicommis.
4 ubi dicit, ꝙ matrimonium † trahit uxorem ad originem uiri,
& refert legem Longobardam dicere, ꝙ si mulier Longobar-
da est nupta Romano, uiuit lege Romana, & ꝙ in dote sem-
per inspicitur consuetudo uiri per d. l. exigere dotem. Idem te
nuit Ioan. de Pla. in l. 1. in pri. C. de mulieribus, & in quo lo.
lib. 10. Barb. in Rubr. de consuet. col. 23. & in cons. 4. col. 2.
uol. 2. Cremen. in sing. 66. Camp. in tract. dot. q. ulti. Affl. in
decis. 226. col. 3. Moder. in consuetu. Burdegal. in §. 6. col.
10. Dominus meus Ruin. in cons. 58. col. 1. uol. 3.
5 † Non obstat, ꝙ inspici debet locus celebrati contractus, ut
d. l. si fundus. quia respondetur secundum Alex. in cons. su-
prà citato 101. col. pen. ꝙ illud procedit quò ad solẽnitates re
quisitas in contractu conficiendo, secundùm Anto. de Butr.
in c. 1. de sponsal. non autem quando tractatur de repetitione
dotis, quia tunc consideratur locus uiri. Ita dixit Alber. de
Ros. in d. l. exigere dotem col. 1. Socyn. in d. c. dilecti filij, col.
23. uersi. circa quartum & ultimum. de foro compet. & Affl.
d. decis. 226. colum. 2. in fine.

Vel & secundò responderi potest secundùm Bartol. Bald.
Alber. & alios communiter in d. l. exigere dotem. & Alex. in d.
consi. 101. col. pen. in fi. ac Roch. de Cur. in repet. c. fi. char.
72. col. 1. de consuet. quòd sit speciale in dote, ut attendatur
domicilium uiri. In quo autem consistat ipsa specialitas de-
clara secundùm Cur. Iun. & Cagno. in d. l. exigere.

Non obstat dictum Ang. in d. l. exigere. in fin. quia secun-
dùm Alex. in citato consi. 101. col. fin. in princ. & alios Do-
ctor. suprà relatos contra eum est communis opinio.

SVMMARIVM.

1 *Communis opinio, de qua in quæstione precedenti, an locum habeat, si mulier ignorabat statutum de lucro dotis vigere in domicilio viri, & nu. 13. 19. cum quatuor sequent.*

2 *Contractus regulatur ex mente contrahentium: sed declaratur nume. 14.*

3 *Dispositio contrahentium regulariter ad ignorata non extenditur.*

4 *Forensis præsumittur ignorare statuta alterius loci disponentia contra ius commune. declaratur tamen. 15.*

5 *Ciui nouello parcitur, si quid agit contra statuta, declaratur nume. 16.*

6 *Forensi, qui litigat in aliqua ciuitate, si illius ciuitatis omittat disposita à statuto, potest ex capite iustæ ignorãtiæ petere restitutionem aduersus omissa, quod intellige, vt sub nu. 17.*

7 *Dispositio l. qui cum alio. ff. de reg. iur. non procedit in mulieribus, sed contra. nu. 18.*

8 *Contrahens cum aliquo vel est, vel esse non debet ignarus conditionis eius, cum quo contractus celebratur.*

9 *Creditor præsumitur sciuisse debitorem sibi delegatum fuisse inopem, & ei imputandum est, si ante eius conditionem non explorauit: quoniam eum recipiendo vti idoneum approbasse videtur, quod tamen declaratur sub nume. 25.*

10 *Acceptans ciuilitatem in aliquo loco se obligasse censetur omnibus oneribus ciuium illius loci, dato quòd onera illa ignoraret, quia ei imputatur, cur de his non perquisiuerit.*

11 *Forensis negotians in aliquo municipio debet se informare de dispositione statutorum eiusdem loci, aliàs lex habet eum pro inuestigante.*

12 *Episcopus si conferat beneficium indigno, priuatur pro illa uice potestate conferẽdi, nec excusatur, si vellet allegare se ignorasse illum fore indignum.*

24 *Iusta causa credulitatis ad causandum, quòd hæredibus mulieris succuratur, vt non attendatur domicilium uiri, est, si probetur maritum persuasisse vxori ipsum fore eiusdem loci cuius erat ipsa vxor.*

26 *Fideiussorem non indoneum admittens, licet sibi præiudicet, tamen hoc fallit, vbi præstans eum asseruit ipsum idoneum.*

QVÆSTIO XIIII.

1 QVÆSTIO † proponitur, An communis opin. de
qua suprà. procedat & locum habeat, si ab hæredibus
mulieris allegetur eam tempore contractus dotis ingnorasse
huiusmodi statutum uigere in loco uiri.
2 Videtur profecto † dicendum ꝙ non: quia contractus regu-
latur ex mente contrahentium. l. ita stipulatus. ff. de uerb. obl.
sed mulier tempore, quo contrahit matrimonum cum foren-
si, eique tradit dotem, non habet, seu habere non præsumitur
scientiam statutorum domicilij uiri, cum in ipso loco non ha
bitaret. c. fin. qui matrim. accus. pos. ergo non uidetur posse
dici, quòd intentio contrahentium fuerit, quòd dos restitui
3 debeat secundùm † statuta uiri, cum dispositio ipsorum con-
trahentium regulariter ad ignorata non extendatur. l. nõ est
ferendus. ff. de transact.
Secundò facit, quod notat Curt. Sen. in cons. 27. col.
4 10. uer. restat. ubi inquit, † ꝙ maritus forensis præsumitur
ignorare statuta contra ius commune alterius loci disponen-
tia, quòd forensibus non possint alienari mobilia, eique parci-
tur ignorantia statutorum, si quid actum fuit per eum con-
5 tra † formam ipsius statuti, sicut etiam fit ciui nouello, cui
etiam parcitur, si quid agit contra statuta, ut per Bald. in l.
data opera. col. 6. C. qui accus. non pos. per l. qui cum uno. §.
fi. in uers. Tironi parcendum est ignoranti disciplinam milita
rem. ff. de re mili. & per tex. in. l. qui commeatus. in §. arma.
uers. Tironi. ff. eo. tit. Quod & uoluit Roma. in sing. 94. & in
consi. 251. col. 1. ergo stante tali ignorantia uxoris, cum sit
forensis: uidetur dicendum, quòd ligari non debeat legi do-
micilij uiri.
6 Tertiò ista opinio confirmatur † ex not. per Alex. in consi.
37. col. 5. in prin. uol. 2. ubi si forensis litigat in aliqua ciuita-
te, & omittat solennitatem requisitam à statuto illius ciuita-
tis, potest ex capite iustæ ignorantiæ petere se restitui ratione
omissæ solennitatis propter statutum, quod probabiliter po-
tuit ignorare.
Nec habet obstare secundùm eum, si dicatur in contrariũ
facere, quod vult text. in l. qui cum alio. ff. de reg. iur. ubi qui
cum alio contrahit certus esse debet de conditione hominis,
7 cum quo contrahitur: quia responderi potest, ꝙ † illa regula
non procedit in mulieribus, ut uidetur probare tex. in l. 1. in
fi. ff. qui pet. tutor. dum dicit, quòd inquirere de conditione
hominis

hominis eſt potius uirile officium, quàm fœmineum.
Quartò & ultimò in terminis hoc uoluit Bald.in c.1.§.fin.
de inueſt.de re alie.fac.ubi dicit, ꝙ ideo non attenditur ſtatu
tum loci mariti deferens ei lucrum dotis per mortem vxoris:
quia mulier iuris communis fiducia confiſa ſimpliciter con-
traxit ignorando ſtatutum eiuſdem loci uiri, & ideo hac ra-
tione non eſſe inſpiciendum dictum ſtatutum uiri.& Bal.re-
fert Alex.in conſ.101.col.2.uol.3.ac ſequitur Crot.in l.om-
nes populi.nu.169.ff. de iuſt.& iur. Barb.in conſ.4. col.pen.
vol.2.Camp.in trac.dot.in 5.par.q.vlt.circa fin.Iaſ.in l.cun-
ctos populos.col.6.uer.quintò ſingulariter limita.C.de ſum.
trinit.& fide cath.Dec. in conſ.283.col.5. Mart.in l.fin.nu.
68.ff.de iuriſ.omn.iud.
Quibus tamen non obſtantibus ueritas eſt, ꝙ imò dicta
communis opinio procedit, ipſa ignorantia allegata non ob-
ſtante. Primò per regulam generalem, quæ habet, ꝙ qui cum
8 alio † contrahit, uel eſt, uel certus eſſe debet de conditione
eius, cum quo cõtractus celebratur.l. qui cum alio.ff.de reg.
iur.aliàs ſibi imputatur.
Secundò facit deciſio Aret.in l.2. in prin.ff. ſol.matri. ubi
9 † creditor pręſumitur ſciuiſſe debitorem ſibi delegatum fuiſ
ſe inopem, imputarique debet ſibi ſi ante conditionem non
explorauit; quoniam eum recipiendo uti idoneum appro-
baſſe uidetur.
Tertiò confirmatur hæc ſententia ex dictis per Paul. de
Caſt.in l.ſi duo.per illum tex.in uerb. ſcire potuit. ff. de ac-
quiren. hæred. ubi ſi aliquis acceptat ciuilitatem in aliquo
10 † loco, uidetur ſe obligaſſe omnibus oneribus ciuium illius
loci, etiam ſi illa onera ignorabat: quia ſibi imputet, quare nõ
perquiſiuit.& Paul.ſequitur Alex.in conſi.103. col.2.in fin.
vol.2.Ripa in l.quod te.nu.16.ff.ſi certum petat.
11 Quartò † comprobatur hæc.opi.per Barb.in conſ.56.col.
10.uerſ.& ſi quiſpiam oppona.uol.2.ubi dicit, ꝙ forenſis ne-
gotiãs in aliquo municipio debet ſe informare de diſpoſitio-
ne ſtatutorum eiuſdem loci, aliàs lex habet eum pro inueſti-
gante,& ille dicitur eſſe in ſuprema, & craſſa ignorantia, idẽ
dixit ipſe Barb.in conſ.51.col.6.uol.2.
12 Quintò bene facit text.in c.innotuit. de elect.vbi † ſi epiſ-
copus confert beneficium indigno, priuatur pro illa uice po-
teſtate conferendi, nec excuſandus uenit, ſi uellet allegare ſe
ignoraſſe indignitatem illius: quia debuit inquirere conditio
nem illius, aliàs habetur pro ſciente.
13 Vltimò in indiuiduo huius quæſtionis hoc † uoluit Cum.
licet de Bald.mentionem non faciat, in conſ. 26. col. 1. & in
conſ.72.col.2.Barb. ſibi contrarius in Rub. de conſuet. nu.
51.Clau. Aquen. in l.cùm quędam puella. in prin.ff. de iu-
riſd.om.iud.Dec.ſibi quoque aduerſans in conſi.19.ubi latè
diſputat articulum Curt.Iun.in conſ.129.col.2.& in l.exige
re dotem.col.pen.ff.de iud.Purp. in l. cunctos populos. nu.
147.C.de ſum.trin.& fide cath.Socyn. Iun. in conſ.14. col.
fin.uol.1.Cagnol.in l.qui cum alio.nu.14.ff.de reg.iur.& in
d.l.exigere dotem.col.3.uerſ.ampliatur ergo primò.& in 7.
col.in prin.uerſ. ſexta limitatio. ubi dicit hanc eſſe receptio-
rem Doct.ſententiam.
Non obſtant modò, quę ex aduerſo adducta fuerunt,& in
primis, ꝙ modò, contractus regulatur ex mente contrahen-
tiũ, & quòd eorũ diſpoſitio non extenditur ad ignorata: quia
14 reſpondetur, ꝙ imò mens contrahentium eſt, velle ſe† con
formare cum diſpoſitione iuris communis, quæ eſt, ꝙ in re-
ſtitutione dotis attendatur ſtatutum domicilij uiri, ut no.in
d.l.exigere dotem. Item dicitur, ꝙ præſumitur mulier ha-
15 buiſſe notitiam † ſtatutorum loci uiri, uel ſaltem ſcire de-
buiſſe: cum paria ſint aliquid ſcire, uel ſcire debere,& tam in
culpa ſit, qui ſcire debuit, quàm qui ſciuit.l.quod te. & ibi
glo.ac Doct.ff.ſi cer.pet.
16 Non obſtat ſecundò, quòd † forenſi & ciui nouello parci-
tur propter ignorantiam ſtatutorum: quia, ut dicit Decius in
dicto conſi.19.illud procedit,& locum habet, ut euitetur pœ
na ſtatuti, non in alijs, quod ſatis comprobatum demonſtra-
tur ex ſcriptis per Barbatium in conſilijs ſuprà citatis.
17 Non obſtant tertiò notata per † Alex.in d.conſi.37.ubi fo-
renſis, qui probabiliter ignorauit ſtatuta alterius loci, poteſt
petere reſtitutionem in integrum: quia reſpondetur hoc paſ-
ſim non fore admittendum: quia cum fuerit in culpa, in non
inueſtigando ſtatuta illius loci, meritò ligatur mero iure legi
illius loci, niſi probaretur ipſam moram fuiſſe ex iuſta credu-
litate, ut decidit Purp.in d.l.cunctos populos.num.149. ubi
hoc dicit in terminis noſtris, ꝙ hæredibus mulieris non da-
tur ita ſimpliciter reſtitutio in integrum prætextu ignoran-
tiæ,& ideo quòd mero iure lucratur maritus dotem, uerum
eſt, ꝙ ſi probaretur, eam moram fuiſſe ex iuſta cauſa, tunc da
retur reſtitutio.
18 Nec eſt uerum, quod † ab Alex.fertur in d.conſi.37.quòd
diſpoſitio d.l.qui cum alio. non habet locum in fœmina:
qua contrarium tenuerunt Cuma. in d.conſi.26. col.1.& in
conſi.72.col.3.Dec.in d.conſi.19.col.2. Purpur. in d.l.cun-
ctos populos.nu.149.Curt.Iun.in d.l.exigere dotem, col.3.
ubi dicit, ꝙ ipſa lex habet locum in fœmina, cùm ea non excu
ſetur à iuris ignorantia niſi in caſibus à iure expreſſis. & ideo
ꝙ non excuſatur à iure notorio poſito in d.l.exigere. ꝙ in
dote reſtituenda attendatur domicilium uiri: quia imputan-
dum eſt ei, ſi non inueſtigauit ſtatuta loci uiri. Idem dixit
Cagnol.in d.l.qui cum alio. uerſ.quintò limita. & in d.l.exi-
gere dotem.col.1.
19 Non obſtat dictum Bal.in d.c.1.§.fin.quia † pluribus mo
dis reſpondetur,& primò, ꝙ ipſemet Bal.fatetur conſideratio
nem ſuam eſſe contra communem, dum dicit, quòd Docto.
communiter,& indiſtinctè tenent, ꝙ attendatur domicilium
uiri,& per conſequens ꝙ ſiue mulier ſciat, ſiue ignoret ſtatu
tum domicilii uiri, habebit locum dicta communis opinio.&
ita Bal.ad hoc ponderant Felyn.in c.1.col.16.uerſ.6.limita.
de ſponſa.Curt.in d.l.exigere dotem.col.3. & in citato. con-
ſi.129.col.3.necnon Socy.in d.conſi.14.col.fin.ubi dicit, ꝙ
bene aduertenti Bald.in d.§.fi.non uidetur expreſsè illud di-
ctum affirmare, cùm nouiſſimo loco referat Docto. tenere,
ut ſimpliciter non attenta ignorantia mulieris attendantur
ſtatuta ciuitatis uiri, & aliàs ſoleat dici Docto.cum opinio-
ne ultimo loco recitata pertranſire, arg.l.cùm quidam.§. Sa-
binus.ff.ad Trebell.& per Bar.in l.bona fides.ff.depoſiti.
Secundò reſpondetur per Cuma.in d.conſi.72.col.penul.
20 quòd mulier † non poteſt dici decepta ſub prætextu, quòd
non fuerit certificata de ſtatuto domicilij uiri: quia iura com
munia nolunt mulieres in contractibus certificari, nec præſu
muntur deceptæ, niſi cùm pro aliis ſe obligant: tunc enim
quia faciliter pro alijs promittunt, lex eis ſubuenit.l. ſed ſi
ego.cum l.ſeq.ff.ad Velleian. nec poteſt dici mulier decepta,
quæ contraxiſſe intelligitur ſecundùm domicilium uiri, alio-
quin ſequeretur, quòd omnes leges, quæ uolunt ſeruari le-
ges domicilij viri, etiam ſi mulier alibi contraxerit,& alibi do
micilium habeat, deberent intelligi, quando mulier de hoc
certificata fuiſſet: & eodem modo leges, quæ uolunt inſpici ſta
tuta contractus, deberent intelligi, quando forenſes contra-
hentes eſſent certificati, quem intellectum ait Cuma.non re-
perire ab aliquo tactum. Imò ſubdit regulam eſſe quòd qui
cum alio contrahit, certus eſſe debet de conditione eius, cum
quo contrahit d.l. qui cum alio. ff. de regu.iur. & ideo cùm
mulier contrahens ſequatur domicilium uiri, & ſubmittat ſe
illius loci legibus, non poteſt ipſa, ſecundùm eum, ignoran-
tiam allegare: cùm uideamus ſecundum uarietatem locorũ
uaria fore ſtatuta, & conſuetudines diuerſas circa reſtitutio-
nem dotis, & eius lucra: & quia communiter contingit ipſis
mulieribus ac eas in matrimonium collocantibus non ſolere
ita perfunctoriè matrimonium perſtringere, quin prius ſe in
forment de conditione mariti, & ciuitatis ſuæ, quod argumẽ
tum quantum ſit ualidum, nemo eſt, q̃ neſciat.l.certi condi-
ctio.§.ſi nummos.ff.ſi cer.pet.latè Mar.in ſingu.ſuo.1.
21 Vlterius non poteſt dici decepta, quæ † uſa eſt iure com.
muni aliarum nubentium in loco domicilij uiri,& iſta reſpõ-
ſio Cuma.approbata reperitur per Deci.Curt.Purpur.& So-
cyn.Iun. ubi ſuprà. Imò dicit Barbat. in dicta Rubr. de con-
ſuetu.quòd ſi iſtud dictum Bald.eſſet uerum, euerteret com
munem doctrinam Docto. quia ſemper mulier præſumere-
tur ignorare conſuetudinem uigentem in domicilio uiri, per
id quod habetur in cap. cognoſcentes. cum gloſſ. de conſti-
tut.& ſic ſemper pręſumeretur cõtraxiſſe reſpectu iuris cõis,
& per conſequens rariſſimè haberet locum doctrina Doct.
idem dicit Cur.Iun.in d.l.exigere.col.pen.
Tertiò dicit Curt.Iun.in prælleg.conſil.129.col.3. verſ.
22 ſed † quid fortiùs, quòd ratio Bald.non eſt uera: quia cum
in ciuitate vxoris, ex qua mulier originem ducit, non ſerua-
tur diſpoſitio iuris communis, quòd vxore decedente in ma
trimonio ſine liberis, dos reuertatur ad agnatos, imò mariti
lucrantur dotem: non poteſt dici, quòd mulier habuerit fidẽ
in diſpoſitionem iuris communis,& ſuper tali fide cõtraxerit

matrimo-

matrimonium, adeò quòd propter ignorantiam statuti loci
domicilij viri sit ei succurrendum, cùm sciret etiam in loco
ipsius mulieris ex vi statuti maritum lucrari dotem, & ideò
verisimilius est, ipsam hac intentione matrimonium contra-
xisse, ut ea præmoriente sine liberis maritus secundùm leges
domicilij sui consequi deberet lucrum dotis.

Quartò & vltimò dictum Bald. potest saluari secundùm
23 † Dec.in d.consi.19.colum.2.ut procedat, quando probare-
tur ꝙ mulier ignorasset maritum, cum quo contraxerit, esse
forensem. Quod dictum Dec. intelligas, vbi verè probaretur
errorem processisse ex iusta causa: ut quia fuit mulieri dictũ,
ꝙ maritus esset eiusdem loci, cuius ipsa vxor, ita ꝙ iustè fuit
mota ad ita credendum, ut per Claud. Aquen. in d.l. cũ quæ-
dam puella. in princip. colum. pen. & Purp. in d.l. cunctos po-
pulos. num. 149. qui subdit vnum, quod est ualde notãdum,
24 videlicet ꝙ ad causandum istam iustam † credulitatẽ in vxo-
re sufficeret assertio mariti, cùm culpam leuis credulitatis ex
sua assertione causatæ non possit maritus opponere. l. 1. & ibi
Mod. in secundo notabili. ff. de eo per quem factum erit. Idẽ
& Cur. Iun. in d.l. exigere. col. pen. ac Cagnol. in d.l. qui cum
alio. nume. 14. & in d.l. exigere. colum. 7. uersicu. sexta limi-
tatio. ubi adhuc hoc uidetur intelligendum, quando ipse ma-
ritus id dixisset, & falsò mulieri persuasisset: secus si alius, cũ
delictum aut factum vnius alteri obesse non debeat. l. sanci-
mus. C. de pœnis. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa
men. quæ opinio confirmatur ex dictis Aretin. in d.l. 2. ff. so-
lut. matrimo. in princ. colum. pen. ubi concludit, ꝙ licet cre-
25 ditor præsumatur scire debitorem sibi † delegatum inopem:
tamen hoc procedit, nisi probetur per creditorem iusta eius
ignorantia, ꝙ fuit seductus prosuasionibus principalis dele-
gãtis, qui asseruit delegatum debitorem idoneum esse, iuxta.
l. inter causas. §. abesse. C. manda. Quod comprobatur pariter
per Alex. in consi. 60. colum. 2. uolum. 5. post Ange. in l. 1. ff.
si quis in ius voca. non ierit. ubi dicit, ꝙ admittens fideiusso-
26 rem non idoneum, licet sibi præiudicet, † ei imputandũ ve-
niat: quia non explorauit eius conditionem: tamen ꝙ istud
fallit, ubi præstans talem fideiussorem asseruit eum esse ido-
neum: quia tunc ei succurritur.

S V M M A R I V M.

1 *An dicta communis opinio, quòd in lucro dotis attendatur domicilium viri, militet, si causa alibi agitaretur, quàm in ipso domicilio, & num. 3.*
2 *Forum sortiri, & statutis ligari à pari procedũt, quod declara, vt num. 4. 6. & 7.*
5 *Forum quis sortitur ratione rei sitæ, & tamen statutis illius fori non ligatur.*
8 *Clerici licet agendo sortiantur forum seculare, tamen statutis secularium regulariter non ligantur.*

Q V Æ S T I O XV.

QVIA suprà dictum fuit, quòd secundùm communẽ
opinionem in lucro dotis attenditur domicilium uiri:
1 Quæritur, nunquid † ipsa communis procedat, si causa alibi
agitaretur, quàm in ipso domicilio viri, puta in loco originis
propriæ, vel paternæ, uel etiam in communi patria, uel in lo-
co originis uxoris. Dec. in consi. 283. col. 6. in uersic. ad ma-
iorem tamen declarationem, dicit, ꝙ attendi debet statutum
de lucro dotis, ubi causa agitatur, non autem domicilij uiri:
2 quia à pari procedũt forum sortiri, & statutis subijci. ut † per
Innoc. ac Anton. de Butr. in rubr. de consuetu. Idem firmat
ipse Dec. ibi, colum. 7. uersicu. septimò accedit. ubi concludit,
quòd sicut maritus potest conueniri pro restitutione dotis in
ciuitate Mediolani, ubi mortua est vxor, ita & pariter debet
attendi ac obseruari statutum eiusdem ciuitatis loquens de
lucro dotis.

3 Sed tu contrariam partem amplectere, ꝙ † imò inspicitur
statutum domicilij uiri, & si causa alibi agitetur, ut notanter
decidit Bald. in consi. 471. uolum. 1. ubi inquit, quòd licet
hæres mariti, qui habet proprium domiciliũ Mediolani, pos-
sit conueniri in ipsa ciuitate pro restitutione dotis, aliàs datæ
defuncto, tamen quia in dote forũ metimur ex persona ma-
riti, d.l. exigere dotem. quòd quantum ad decisionem causæ
inspiciendum est forum mariti, licet quò ad intẽtationem li-
belli bene possit in foro ipsius hæredis agi. Idem dixit Cu-
ma. in consi. 72. colum. 2. cum seq. per rationem d.l. exigere.
iam sæpius adductam, quia cum mulier propter matrimoniũ
itura sit in domicilium mariti, & ob hoc magis sequatur forũ
mariti, quàm suum: ut habetur in l. penulti. ff. de iurisdictio.
omn. iud. satis ex conditione matrimonij actum uidetur, ꝙ
in loco domicilij mariti, & secundùm leges ipsius loci soluto
matrimonio dos exigatur, & ibi propriè ponit casum, quan-
do mulier erat Veneta, & maritus Patauinus, & lis super do-
te agitabatur in ciuitate Venetiarum, & tamẽ concludit, sta-
tutum ciuitatis Paduæ, in qua maritus domicilium habebat,
esse seruandum: quia regula iuris est, quòd quamuis iudiciũ
agatur Venetijs, uel alibi, tamen in decisione causæ seruari
debent leges domicilij mariti, licet quò ad ordinem iudicij ser
uari debeant leges loci, ubi iudicium agitatur, ut not. in l. 1.
C. de sum. Trin. & fide catho. & Cuma. sequitur Cur. Iun. in
d.l. exigere dotem. colum. 1. & Cagnol. ibi, colum. 2. uersicu.
secundò ampliate. & Curt. Iun. in consi. 129. colum. 2. in fin.
ubi inquit, ꝙ si in hac patria nostra Casalensi super dote pro
missa, quę petitur, lis agitetur, & contingat disputari, utrum
maritus si lucraturus totam dotem, uel ne, debemus atten-
dere domicilium uiri, ad quod mulier fuit traducta. & hanc
partem tenuit idem Cuma. de quo Doct. suprà citati nullam
faciunt mentionem in consil. 26. colum. 1. uersicu. dato ꝙ iu-
dicium Venetijs foret uentilandum aliqua ratione, per l.
hæres absens. in fin. ff. de iudic. & Ruin. præceptor meus in
consi. 58. colum. 3. uersicu. alia etiam. & in uersicu. seq. ac
etiam colum. 4. uolum. 3.
4 Non obstant notata per Dec. quòd † à pari procedunt fo-
rum sortiri & statutis ligari: quia respondetur, quòd nõ sem
5 per procedit ipsa regula, quod ostenditur. Nam ratione † rei
sitæ sortitur quis ibi forum. c. fin. de foro competen. l. fin. C.
ubi in rem actio. Dec. in consi. 694. colum. pen. circa fin. &
tamen non efficitur subditus illius iudicis, quamuis ibi forũ
sortiatur, ut per Fel. in c. dilectus filius. el 2. colum. pen. de re-
scrip. Si ergo non efficitur subditus, non uidetur ligari statu-
tis illius loci: quia statuta nõ ligant subditos: ut per doctor.
in d.l. cũctos populos. C. de sum. Trini. & fi. cath. & Alex. in
consi. 151. colum. 2. uolum. 2. Iaso. in consi. 80. colum. penu.
uolum. 3. Quod & demonstratur per Socyn. in consi. 71. col.
pen. in fin. uol. 4. ubi dicit quòd licet clerici indistinctè agen-
do sortiatur forum seculare. c. cùm sit generale. de foro com-
6 peten. tamen † non ligantur regulariter statutis secularium,
ut in ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu.
7 Vltimò in terminis nostris, quòd † à pari non procedant
forum sortiri, & statutis ligari uoluerunt, Bald. Cuma. Curt.
Cagnol. & Dom. meus Rui. in locis supra citatis, & in specie
Dec. impugnat ipse Rui. in d. consi. 58. colum. 3. uersicu. alia
minus obstat. & colum. 4. ubi cõtrarium eius, quod dixit De-
ci. in d. consi. 283. consuluit, respondendo omnib. suis funda-
mẽtis. Et sic ex his resultat, ipsam communem, de qua suprà,
procedere, dato quòd causa restitutionis uel exactionis dotis
agitaretur alibi, quàm in domicilio ipsius viri.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum domicilij viri attenditur in lucro dotis, quamuis mulier virum traxerit ad eius domum, sed cõmunis est contra, vt num. 3. ipsam tamen limita, vt num. 5.*
2 *Mulier nubendo se viro alterius fori mutat forum originis suæ, & transit in domicilium mariti, secus econtrario.*
4 *Signum est magnæ tristitiæ, quando vir ducitur ab vxore ad eius domum.*
6 *Idem iudicamus ad destinato ad actum, quod de illo, qui est in actu.*
7 *Probandi onus incumbit ei, qui allegat maritum iuisse ad domum vxoris causa ibi perpetuò habitandi, cum præsumptio legis sit in contrarium.*
8 *Dispositio l. exigere dotem. ff. de iudi. non requirit, quòd actualiter vxor iuerit ad domum mariti, sed quòd itura esset volente marito.*
9 *Statutum disponens, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem, secundùm communem opinionem, locum habet, etiam si mulier præmoriatur, antequam fuerit ad domum mariti.*
10 *Mulier contracto matrimonio statim sortitur forum viri, & priusquam etiam ducatur ad eius domum.*

QVÆ-

QVÆSTIO XVI.

QVID si vxor duxerit uirum ad eius domum, an in lu
1 cro † dotis attendatur statutum domicilij uiri, uel uxo
ris? Bald. in l. cùm quædam puella. colum. 1. ff. de iurisdict.
omn. iud. tenet, ꝙ inspiciatur domicilium uiri & non uxoris,
2 quia mulier nubendo uiro alterius fori mutat forum † origi-
nis suæ, & transit in domicilium viri, non econtrario vir in lo
cum vxoris, & cum Bal. transit Caccialup. in repet. l. cunctos
populos. char. 19. uers. quartus casus. C. de sum. Tri. & fide
cath. post D. Cardi. Spoleta. quia secundùm eos speciali ratio
ne matrimonij, & consequenter dotis attenditur locus uiri.
Nec obstat secundùm eos l. exigere dotem. ibi, in cuius domi-
cilium itura erat, à contrario sensu: quia ex eo, ꝙ maritus ab
vxore in suum domiciliũ ducatur, non tamẽ ex hoc sequitur
forum uxoris, ut uxoris, quinimò uxor ipsa sit de foro uiri.
3 Quibus tamen † non obstantibus sentẽtiam diuersam tan-
quam ueriorem, & magis communem sequendam fore arbi-
tramur. Nam in primis, ꝙ attendatur domicilium uxoris, &
non uiri in præsenti casu, hoc uoluit Bal. sibi aduersans in l.
fi. col. 1. C. si à non compe. iudi. iudica. fue. ubi dicit, ꝙ licet
speciale sit in dote, ut non attendamus locum celebrati con-
tractus, sed domicilium uiri, per d. l. exigere dotem. eo quia
maritus contrahit tanquam statim recessurus, & vxorem se-
cum traducturus: tamen id uerum est, ubi vir uxorem eius
duceret ad domiciliũ suum: secus econtrario, si vir ducatur
ab uxore ad eius domicilium. & subdit, ꝙ ita debent intelligi
notata per Inn. & Ioan. Andr. in nouel. c. 1. de sponsal. & se-
quendo Bald. idem tenuit Alex. in addit. ad Barto. in d. l. exi-
gere. in prin. & Cur. Iun. ibi in 3. limit. ac Cagnol. col. 4. in fi.
cum seq. Crem. in sing. 66. statuto Florentino, ubi inquit, si-
4 gnum † esse magnæ tristitiæ, qñ uir ducitur ab uxore ad eius
domũ. Quod & placuit Felyn. in c. 1. col. 14. uers. tertiò limi-
ta. de sponsal. necnon Barbat. in rubr. de consuet. col. 13. nu.
51. ubi refert hoc dictum Bal. recitatione & auditu dignum.
Idem uoluit Ias. in l. cũ quædã puella. col. 1. ff. de iurisd. omn.
iud. ubi inquit hoc menti tenendũ, & idem tenet in d. l. cun-
ctus populos. in 1. lectu. col. 6. uers. secundò limita. & in 2. le-
ctu. col. 14. uers. 2. limita. & Crot. in repet. l. oẽs populi. col.
55. nu. 167. ff. de iusti. & iu. Dec. in cõs. 283. col. 5. Mart. in l.
fi. nu. 67. ff. de iurisd. omn. iud. & in singu. suo 267. col. 2. ubi
inquit hoc esse notandum, & hanc communé esse opinionem
attestatur Purp. in d. l. cunctos populos. nu. 120. Moder. in
consuet. Burdegal. in §. 6. col. 9. in fin. uers. præterea hoc loco.
5 Quam tamen communem † opinionem intelligas, & de-
clara secundùm Felyn. in d. c. 1. in 3. limit. procedere, quando
maritus intenderet in domo uxoris perpetuò uelle habitare,
aliàs secus per notata, per Doct. in l. lex Cornelia. §. 1. ff. de
iniur. & per glos. in l. 2. C. de incol. lib. 10. & per tex. in l. ni-
hil. ff. de capti. cui declarationi assentit Barb. in d. rubr. de cõ-
suetu. nu. 51. dum dicit, nisi uir contrahat matrimonium in
domicilio uxoris inde non recessurus. Idem tenent Claud.
Aquens. & Dec. in d. l. cum quædam puella. col. 2. ubi soluen-
do contrarietatem Bal. in locis suprà citatis dicunt, ꝙ dictum
Bal. in d. l. fi. C. si à non compet. iud. procedit, quando mari-
tus ad domicilium uxoris accessit animo ibi permanendi. Di
ctum verò Bal. in d. l. cùm quædam puella. quando iuit ani-
mo redeundi ad eius domicilium. Idem firmat Castellio. in ad
dit. ad Crem. in sing. 66. Sed latius Purp. in d. l. cunctos popu
los. nu. 120. ubi inquit, ꝙ si maritus actu nõ traduxisset uxo
rem ad domicilium suum, quam tamen ducere intẽdebat, sed
fortè præuenta fuit morte in propria domo, in qua tunc ma
ritus erat non animo constituendi domicilium ibi; quòd nõ
procedit conclusio prædicta, sed habebit locũ, quod dixi Bar.
in d. l. exigere dotẽ. quia ipsa lex considerat, quòd mulier erat
itura in domicilium uiri, non autem quòd actu iuerit. & pro
quo facit regula, quòd idem iudicamus de destinato ad actũ,
6 quod † de illo, qui est in actu. l. cætera. §. si quis parauerit. ff.
de leg. 1. Item & quia existentia corporalis uiri in domo uxo-
ris non habetur in consideratione, ex quo animus contrahen
di domicilium ibi cessabat; quo sic cessante ẽt habitatio multo
rum annorum non induceret domicilli constitutionẽ: ut per
Bar. in l. quæsitũ. ff. de leg. 3. & Alex. in l. cũ filiusfam. ff. si cer.
pe. & iõ magis attẽdit animus utriusque, qui est de redeũdo,
7 ut lex ipsa præsumit d. l. exigere dotẽ. adeò ꝙ † allegãti cõtra
riũ incũbit onus probãdi: quod subdit ipse Purp. fore notan-
dũ: quia multoties cõtingit mulieres mori in domo earũ, an-
tequam per maritos traducantur ad eorum domicilium.
Hanc quippe partem amplectitur Dominus meus Rui. in
cons. 58. colu. 2. uol. 3. dicens, quòd domicilium uiri attendi-
tur pro lucro dotis dato ẽt, quòd uir ductus fuerit ad domũ
uxoris, dum tamen iuerit animo redeundi ad eius domum,
non autem animo perpetuò manendi in domo uxoris: quia
8 † dispositio d. l. exigere. non requirit quòd uxor actualiter iue
rit ad domum mariti, sed quòd uolente marito ire debeat,
9 quod probatur secundùm eum. Nam † nos uidemus, quòd
si statutum uiri simpliciter disponit, quòd præmoriẽte uxore
maritus lucretur dotem, quòd secundùm communem opin.
lucrum uir ipse consequitur mortua uxore ẽt antequã ad do
mum uiri ducatur, secundũ Bar. in l. nihil. ff. rer. amot. & So-
cy. in l. cui fuerit. ff. de cond. & demõ. & sic sufficit potentia, li
cet non deducatur ad actum. l. Labeo. ff. de statulib. l. si pater
mulieris. in fi. iuncta glo. in uerbo, seruiat. ff. de iu. dot. Nam
10 contracto † matrimonio mulier statim sortitur forum uiri,
etiam antequam ducatur ad eius domum, secundùm gl. sin-
gu. in l. ea quæ. la 2. ff. ad municip. & per Alex. in d. l. cũ quæ
dam puella. Ideo nimirùm si statutum uiri debet attendi di-
cto etiam casu, quo uxor moritur, antequam a uiro ducatur.
Vnde resumendo oĩa supradicta cõcludẽdũ uidetur, quòd
si maritus tp̃e cõtractus matrimonii iuerit ad domum uxoris
nõ aĩo ibi perpetuò permanẽdi, sed reuersurus ad eius domi
ciliũ, ꝙ attendatur domiciliũ uiri, & sic procedat dicta decisio
Bal. in d. l. cũ quædã puella. Si uerò iuerit ad domum uxoris
animo ibi ꝑpetuò habitandi, quòd attẽdatur domiciliũ ipsius
uxoris, & ita habeat locum dictum Bal. in d. l. fi. C. si à nõ cõ
pet. iud. & ab ista distinctione non recedas in consulendo, ac
in iudicando: quia esset contra stimulum calcitrare.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij loquens de lucro dotis secundùm commu-*
nem Doct. sententiam, locum non habet, quãdo alius pro mu
liere dotem dedit, & eã sibi restitui sol. mal. stipulatus est.
2 *Amplia hanc communem etiam procedere in matre & patre*
stipulante dotem sibi reddi, & nu. 3.
4 *Idem & in tertio adiecto ad stipulandum animo donandi.*

QVÆSTIO XVII.

REFRICATVR in dubium, nunquid statutum
1 † domicilii uiri de lucro dotis locum sibi uendicet, quã
do alius pro muliere dotem dedit, & eam sibi restitui sol. ma-
tri. stipulatus est, & sequendo communem Doct. sententiam
dicatis quòd nõ: quia uidetur cessare ratio. l. exigere dotem.
quòd itura sit in domicilium uiri: quia hic, cui dos restituen
da est, in dictum domicilium iturus non est, & sic cessat se-
quela fori. ita in specie decidit Bald. in rub. C. de priuil. dot.
col. 2. uers. sed statim quæro. quem sequitur Felyn. in c. 1. col.
4. uers. quartò limita. de sponsal. Crot. in repet. l. omnes po-
puli. col. 55. nu. 168. ff. de iust. & iu. Ias. in l. cunctos populos.
in 1. lectu. col. 6. uer. 3. limit. ubi loquitur in matre dotante fi
2 liam, & quæ † stipulata est dotem sibi reddi, & in 2. lectu.
colum. 15. uers. tertiò limita. Mars. in l. fin. num. 67. uers. ter-
tiò limit. ff. de iurisd. omn. iudi. & istam communem esse opi.
firmat Purp. in d. l. cunctos populos. num. 146. ubi concludit
3 per eandem rationem idem dici posse in patre stipulante † do
tem sibi reddi, iux. tamẽ l. quoties. ff. sol. mat. & pariter idem
4 in tertio adiecto ad † stipulandum animo donandi, iux. l. do
otis. ff. solu. mat.

SVMMARIVM.

1 *Statutum si disponat de lucro dotis inter sponsum & spõsam*
nondum celebrato matrimonio, an inspiciatur statutum loci
contractus, vel domicillij sponsi & nu. 3. vbi declaratur.
2 *Sponsa de futuro non efficitur de foro viri.*

QVÆSTIO XVIII.

1 STATVTVM si disponat de lucro † dotis inter spon
sum & sponsam nondum celebrato matrimonio, an
attendatur locus contractus celebrati, uel domicilij sponsi?
Bald. in authen. omnes peregrini. colum. 1. uers. & ideo. C. cõ
mu. de successio. uers. nota quòd quãdo princeps. tenet, quòd

non inſpiciatur domicilium viri, uerum eſt, ꝙ Curt. Iun. in l.
exigere dot. in puncto iuris tenet oppoſitum, ꝙ imò attenda
tur domicilium ſponſi, cùm & ipſa mutatura ſit domicilium,
& conſequenter militet ratio d.l. exigere dotem. tamen prima
pars amplectenda uenit, quam tenuit Iaſ. ſequendo Bal. ubi
ſuprà in l. 1. col. 6. uerſ. limita communem concluſionem, in
prima lectura. C. de ſum. Trin. & fi. cath. quia ſponſa non ſor
titur forum ſpõſi, ſicut uxor mariti, & in 2. lectu. col. 14. in
uerſ. ego limito communem doctrinam : quia per ſponſalia
non attendimus locum mariti, & ſic ceſſat ratio l. exigere.
Idem uoluit Caccialup. ibi char. 16. uerſ. quintus caſus. Fe-
2 ly. in c. 1. col. 14. uerſ. limita primò. de ſponſal. quia non † eſt
effecta de domicilio uiri. l. ea quæ. la. 2. ff. ad municip. Bald. in
quæſt. ſtatuto. in uerbo, lucrum. Alex. in addi. ad Bar. in d.l.
exigere. in fi. Cro. in l. omnes populi. col. 54. nu. 165. ff. de
iuſt. & iur. Barb. in rub. de conſuet. col. 13. uer. & ideo ſi ſta-
tutum. ubi refert. elegans fore dictũ Bal. & in loco extraneo,
ac illud eſſe bene notandum. Dec. in conſ. 283. col 3. Curt.
Iun. in d.l. exigere dotem. in 1. limit. & Cagnol. ibi, colu. 4.
ubi dicit hanc fore receptiorem ſententiam. Mar. in l. fin. nu.
65. ff. de iuriſd. om. iud. Moder. in repet. rub. de dona. inter
uir. & uxo. §. 55. col. fi. & dicit Purp. in d.l. cunctos populos.
nu. 143. ꝙ iſta opin. quæ ab omnibus indifferenter approba-
3 tur, debet † intelligi in terminis ſuis, quãdo ſponſalia tantùm
propriè ſumpta fuerunt contracta, & de lucro dotali talis ſpõ
ſæ mortuæ ante matrimoniun tractatur : quia tali caſu defe-
cit conditio tacita õtractus dotalis. l. in promittendo. in prin.
ff. de iure dot. & ideo niſi ſtatutum ſit in loco celebrati cõtra-
ctus de lucro dotali ſponſus nihil retinet, etiam ſi in loco ſui
domicilij, uel etiam uxoris, adeſſet ſtatutum deferens lucrum
dotis ſponſo propter mortem ſponſæ.

Non obſtat ratio Curt. de qua ſuprà, quia reſponderi po-
teſt, ut dicunt Moder. Vercellen. in d.l. exigere. hoc certum
non eſſe, ꝙ ipſa mutatura ſit domicilium: quia poſſet ſponſa
nuptias non contrahere, ſicque in domicilium uiri non ire.
Item & quia ante contractas nuptias domicilium ſponſa non
mutat, nec uxor de domo uiri efficitur, niſi poſt contractas
nuptias: ergo ante non eſt propriè uxor, nec ut uxor, de qua
loquitur l. exigere dotem. iudicanda. & ideo ſequitur, ꝙ non
attenditur domicilium ſponſi, ſed locus celebrati contractus,
ſi ibi uiget ſtatutum, ꝙ poſt mortem ſponſæ ſponſus lucretur
dotem, aliàs nihil lucratur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis extans in loco domicilij viri locum non habet, ſi maritus dotem reſtituere promiſerit vxori, tam in loco contractus, quàm alibi, & vbique locorum: ſed communis contrà. num. 4.*

2 *Renunciatio ex verbis generalibus inducitur præſertim fauore dotis.*

3 *Contrahentes caueant, ne ex effuſo ſermone in promptum incidant ſui periculum, declara nu. 6.*

5 *Conſuetudo domicilij viri limitat reſtitutionem dotis, vbicunque petatur.*

7 *Renunciatio non præſumitur, vbi alia coniectura capi poteſt.*

8 *Statutum domicilij viri non attenditur, ubi uir & uxor in contractu expreſsè diſpoſuiſſent, quòd in alio fieret reſtitutio dotis.*

9 *Pacta, quæ fauent reſtitutioni dotis, ſunt ſeruanda: & præſertim ea, quæ reddunt actionem dotis ad primæuam ſuam naturam.*

QVÆSTIO XIX.

1 QVÆSITVM fuit, An inſpiciendum † ſit lucrum
dotis domicilij mariti, ſi ipſe promiſerit dotem reſtitue-
re uxori, tam in loco contractus, quàm alibi, & ubiq; loco-
rum. Primo quidem aſpectu dicendum uideretur quòd non,
ut dicit Cur. Iun. in l. exigere dotem. col. 3. uerſ. prima dubi-
tatio. ff. de iudi. quia uidetur ceſſare ratio d.l. exigere. ꝙ deſti-
nata ſit ſolutio in loco domicilij mariti, ex quo fuit aliter per
pactum prouiſum per maritum, cui imputandum eſt, qui re
ſtitutionem dotis ita generaliter promiſerit, cùm etiam ex
2 uerbis generalibus renunciatio inducatur, maximè † fauore
dotis. l. fin. C. de dot. promiſ. & per quem tex. dixit Bald. in l.
3 pactum quod dotali. col. 2. C. de collatio. ꝙ † cauere debent
contrahentes, ne ſub effuſo ſermone in promptum incidant
ſui periculum, & præſertim cùm huiuſmodi ſtatutum ſit iu-
ris communis correctorium. l. ubi adhuc. C. de iure dot. & ſu-
prà q. 2. Ideo in dubio cenſendum eſt, ꝙ ex prædictis uerbis
partes uoluerint ad diſpoſitionem iuris communis redire. l. ſi
vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. non autem quod attende
retur domicilium uiri.
4 Sed iſtis non obſtantibus abſq; † dubio exiſtimamus diuer
ſam ſententiam ueriorem eſſe, ut in ſpecie decidit Bald. in
d.l. exigere dot. in fin. ubi dicit, ꝙ non obſtantibus uerbis pro
miſſionis, de quibus ſuprà, inſpiciẽdum eſt domicilium viri:
quia uidetur tacitè promiſſa reſtitutio ſecundùm conſuetudi
nem terræ mariti ex interpretatione ipſius. l. exigere. cui mini
mè renunciatum eſſe intelligitur per huiuſmodi uerba gene-
5 ralia: quia conſuetudo domicilii † uiri limitat reſtitutionem
dotis, ubicunq; petatur, & Bal. ſequitur Alex. in addi. ad Bar.
in d.l. exigere & in conſ. 101. col. 3. uol. 3. Barb. in rubr. de cõ
ſuetu. col. 14. nu. 52. ubi refert Pet. de Anch. ita etiam tenere
in ſuis reportatis in d.l. exigere. Idem uoluit Iaſ. in l. cunctos
populos. in 1. lectu. col. 6. in fi. dum allegat Bald. in d.l. exige-
re. in fi. & expreſsè in 2. lectu. col. 14. uerſ. extende. C. de ſum.
Trin. & fi. cath. ubi inquit, ſe alibi nunquam legiſſe hoc dictũ.
Idem uoluerunt Socy. & Nico. de Otto. quos refert & ſequi-
tur Caccialup. in ipſa l. cunctos popul. char. 16. col. 2. in fi. vbi
dicit, ꝙ per dicta uerba non cenſetur ſublata diſpoſitio iuris
communis uolentis locum domicilij ipſius uiri attendi debe-
re in dote reſtituenda & eius lucro, nec eſſe mirandum, cum
d.l. exigere. ſit fundata in eo: quia mulier nupta ſequitur fo-
rum uiri. l. cùm quædam puella. ff. de iuriſd. omn. iud. & ideo
æquum fuiſſe, ut domicilium uiri inſpiciatur non uxoris, aut
contractus, uel inſtrumẽti dotalis. ipſamq; ſententiam Bald.
deniq; ſequuti fuerunt Marſ. in l. fi. nu. 61. ff. de iuriſd. omn.
iud. Purp. in d.l. cunctos populos. nu. 129. Cag. in ipſa l. exige
re. col. 7. uerſ. ſed maior difficultas. Do. meus Ruin. in conſi.
58. col. 3. in fi. uol. 3.

Non obſtant modò adducta in contrarium; quia & ſi prin
cipalis diſpoſitio d.l. exigere. non militet reſpectu loci exigen
dæ dotis, ex quo per pactuum aliud fuit tamen militat in eo,
ꝙ in fine illius legis dicitur, uidelicet, ꝙ uxor in domicilium
viri itura ſit, & hoc eſt illud, in quo concluſio Bar. in d.l. exi-
gere. fundatur: quia quæritur marito ſtatim celebrato contra-
ctu dotis ius in ſpe ad dictum lucrum, & obligatur ad eiuſ-
dem dotis reſtitutionem cum modificatione dicti ſtatuti, cui
minimè renunciatum fuit, & tale tempus, quo mulier eſt itu-
ra ad domicilium uiri, conſideratur, non autem tempus ſolu
ti matrimonij, in quod confertur promiſſio de reſtituẽdo do
tem, ita Purp. in ipſa l. cunctos populos. nu. 129. Cag. in d.l.
exigere. col. 7. in fin. D. meus Ruin. in citato conſi. 58. col. 3.

Nec eſt uerum, quòd per dicta uerba generalia, de reſti-
tuendo dotem, cenſeatur prædicto ſtatuto renunciatum, cùm
6 † ipſa renunciatio non præſumatur, ubi alia coniectura capi
poteſt. c. ſuper hoc. de renuncia. l. ſi cùm aurum. ff. de ſolut. &
ſatis eſt, ꝙ dicta uerba poſſint operari alio reſpectu: quia ex-
trà proprium domicilium poterit conueniri uir, ubi aliàs ſi-
ne tali promiſſione non potuiſſet, & licet imputandum ſit ei,
qui utitur effuſo ſermone, iux. Bal. in d.l. quod dotali. Tamẽ
7 id uerum eſt, quando ſalua ratione recti ſermonis † uerba ali
ter intelligi non poſſent, quàm ut renunciationem inducant.
l. ſi de certa. l. ſub prætextu. C. de tranſact. ſed hic, ut ſuprà di
ctum fuit, aliter intelligi poſſunt. Igitur &c. & ab iſta opinio
ne tanquam magis communiter recepta, tam in conſulendo,
quàm in iudicando recedendum fore non putamus.
8 Limita tamen hanc † concluſionem non procedere, ubi
partes in contractu expreſsè diſpoſuiſſent, ꝙ in loco uxoris
fieret reſtitutio dotis: quia tunc extenderetur ſtatutum illius
loci, ita concludit Alber. de Roſa. in tract. ſtatu. in 2. par. q. 8.
in fi. ubi dixit, ꝙ ſi ſtatutum eſt Mutinæ, ꝙ mortua muliere
in matrimonio, perdat totam dotem, & Regij ſit ſtatutum, ꝙ
perdat tantùm dimidiam, & Mutinenſis contraxerit matri-
monium cum Regienſi, & contractus dotis celebratus fue-
rit Mutinæ, in quo conuenit maritus reſtituere dotem in ciui
tate Regij, ꝙ licet uideatur ſtandum eſſe ſtatuto Mutinæ: ta-
men quòd ſeruandum eſt ſtatutum Regij: quia ibi fictè uide
tur celebratus contractus ratione ſolutionis, quæ fieri debet
Regij. l. contraxiſſe. ff. de actio. & oblig. quod dictũ notandũ
fore pro cautela inquit Campeg. in tract. dot. in 5. par. q. ult.
col. fi. uerſ. quod limita. Idẽ uoluit Bal. in conſi. 31. uol. 3. ubi
deter-

determinat, ꝙ licet attendatur quò ad lucrum dotis domicilium viri,iux.d.l.exigere dotem. vulgarem, licet notabilem: tamen id uerum est, nisi aliud actum sit inter partes, puta, qa alius locus esset insertus restitutioni dotis. Nam pacta, quæ
9 † fauent restitutioni dotis, sunt seruanda, presertim ea, quæ reddunt actionem dotis ad primæuam suam naturam d. l. si vnus.§.pactus ne peteret. Quam partem etiam sequitur Fel. in c.1.col.15.uersi. septimò & ultimò, de sponsal. Crot.in l. omnes populi.in fi.ff.de iust.& iur. Dec. in cons.283. col.pe. post Homod.in cons.suo 69.circa fi.& in cons.402.col.2.uer.2.hoc idem probatur. & istam esse communem opin.fatetur Purp.in d.l.cunctos populos.num.129.& Cagnol. in d.l.exigere.col.7.vers.septima limitatio.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij viri attenditur, quando dos cõsistit in bonis immobilibus sitis in domicilio contractus dotis celebrata, sed contra secundùm communem.nu.6.*
2 *Statutum Perusinum, quod defert certam partem dotis viro per mortem vxoris, trahitur ad bona existentia Florẽtiæ, sed contra num.9.*
3 *Hæreditas est ius incorporale.*
4 *Dos est ius vniuersale.*
5 *Statutum de lucro dotis tanquam fauorabile extenditur etiã quò ad bona sita extrà territorium statuentium, sed contra num.12.*
7 *Ratio l.exigere solùm militat, quando dos consistit in quantitate, vel alia re mobili, vel immobili in loco domicilij uiri, secus est si alibi, & num.15.*
8 *Pupillus arrogatus propter diuersitatem patrimoniorũ in diuersis locis potest in vno decedere testatus, & in alio intestatus.*
10 *Bona habens in diuersis territorijs, quorum quodlibet habet bursam fiscalem separatam, si delictum commiserit, propter quod omnia bona vbicunque sita publicentur, vnusquisque fiscus occupat bona sui territorij.*
11 *Statutum de lucro dotis locum non habet in bonis dotalibus existentibus extrà territorium statuentium.*
13 *Statutum Bononiæ disponens, quòd mulier teneatur relinquere fratri tertiam partem dotis, & augmenti, ac omnium bonorum non extantibus ascendentibus, neque liberis, est exorbitans, odiosum, & strictè intelligendum.*
14 *Statutum quòd filiæ fœminæ non succedant extantibus masculis, secundùm cõmunem opin. non porrigitur ad bona sita extrà territorium statuentium.*

QVÆSTIO XX.

1 QVID † quando dos consistit in bonis immobilibus, quæ sita sunt in loco, ubi contractus dotis fuit celebratus. An tunc attendatur domicilium uiri, an uerò cõtractus? Bal.in cons.208.vol.3. concludit, ꝙ in tali lucro inspicienda sunt statuta vigentia in domicilio viri, & ꝙ non est curandũ, vbi positæ sint res, quæ sint datæ in dotem, arg.l. fi.ff. de præscrip.long.temp.& l.fi.C.de cõtrahen.emp. Idem tenuit ipse Bal.in repe.l.cunctos populos.col.30.versi.5. quæritur. C.de
2 sum.Trin.& fide cath.vbi concludit, ꝙ si † statutum Perusinum vxore mortua defert certam partem dotis, uel hæreditatis marito, trahetur ad bona existentia Florentiæ: quia, secundùm eum, quando tractatur de re corporali, attenditur locus,
3 vbi res sita est, secus in † incorporali, sicut est hæreditas.l.hæ-
4 reditas.ff.de peti.hæred.& † dos quæ est ius vniuersale.l.quod dicitur.ff.de impen.in reb.dotal.fact. & per Doct. in rub.sol. mat. Ideo hæreditas & dos rei non cohærent. Sed si statutum diceret, ꝙ vir lucretur immobilia, vel mobilia: tunc quia statutum concernit rem, attenderetur statutum loci, ubi res est sita, & Bal.refert, ac sequitur Alex.in consi.141. col. pen.uol. 7.Idem uoluit Caccialup.in d.l.cunctos populos. char.15.colum.3.uers.secundus casus.ubi inquit hoc esse de mente Doctorum communiter, & Ias.ibi col.7.versi.vlt. & Purp.etiam ibi nu.130. qui mouetur tali ratione; quia tale statutum porrigit effectum suum etiam quò ad bona sita extrà territoriũ statuentium, cùm sit fauorabile: quia factum, ut mariti sint
5 proniores † ad ducendas uxores, ꝙ reipublicæ interest. l.1.ff. sol.mat. Cui sententiæ quoque assentit D. meus Rui.in cõs. 58.colum.5.uers.6.vol.3.& in consi.163.col.2. uolu.4.propter generalitatem. l. exigere dotem. ff. de iudi. quæ uidetur indistinctè locum habere ea ratione: quia uxor sequitur forum uiri, & quia contraxisse dicitur maritus tanquam iturus ad domum suam. Ideo tunc ratione contractus non sortitur forum.l.hæres absens.§.fin.ff.de iud.& ideo cùm ipsa ratio sit generalis ad omnem rem datam in dotem trahitur, siue sit mobilis, siue immobilis.

6 Sed præmissis non obstantibus † contrarium censemus esse concludenddum, ꝙ immo attendendus sit locus cõtractus, vbi sunt bona, vt in specie dixit Bal. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin.& fide cath. quem sequitur Barb.in rub. de consuetu.col.15. uersi.limita etiam.

Nec habet obstare.l.exigere dotem.quia illud ibi est ex eo, ꝙ maritus uidetur destinasse solutionem in loco sui domicilij, & non in loco contractus: cùm non esset ibi permansurus: Ideo in loco destinatæ solutionis debet conueniri.l.contraxisse.ff.de actio.& oblig.quæ ratio solùm locum habet, quando
7 dos in quantitate consistit, uel † in alia re mobili. Sed quando est data in dotem res immobilis in loco contractus, non videtur alibi destinata solutio, si res erat inæstimata. Idem uoluit Dec.in consil.283.colum.7. uers. 6. Mars.in l.fin.ff.de iurisd.omn.iud.num.69. Curt.Iun.in d.l.exigere. col.pe.Ias. in d.l.cunctos populos.in 2.lectu.col.15.vers.5. & vlt.limita. Cag.in d.l.exigere.col.7. ubi attestantur hanc esse cõem opi.

Non obstant notata per Bal.in d.consi. 208. quia contrarium dixit idem Bal.in d.l.cunctos populos.& in c. 1.col.2. ff.de iura.calum. Nec est verum, quod dixit ipse Bal. in repe.
8 d. l. cunctos populos.quia respondetur, quòd † licet uerum sit, ꝙ hereditas & dos tanquam quid incorporale, & quip vniuersale non concernat locum, tamen per hoc non sequitur, ꝙ propter diuersitatem patrimoniorum subiectorum diuersis legibus seu statutis, & sic habentium diuersas qualitates, non debeat fieri diuisio dictorum bonorum diuersimodè, secundùm varietatem dispositionis legum uel statutorum, quibus subijciuntur, vt per Alex.in cons.128.colum. 4. in princ.
9 volum. 1. sicut videmus, ꝙ † pupillus arrogatus propter diuersitatem patrimoniorum, quæ habet, potest in vno decedere testatus, & in alio intestatus.l. si arrogator. ubi glo.& Doct.ff. de adoptio. Quæ responsio Alex. confirmatur per D. meum Ruin.in consil.48.colum.2.vol.3 vbi voluit post Pet. Cy. Bal. Ang.& Imol.in l.ex facto proponebatur. ff. de hæred.instit.
10 † ꝙ si quis habeat bona in diuersis territorijs, quorum quodlibet habet separatam bursam fiscalem & distinctam, & delictum commiserit, taliter quòd omnia bona ubicunque sita publicentur, vnusquisque occupat bona sui territorij, & cum habeatur fiscus loco hæredis.l.tutoris.C.ad l.Iul.de ui.l.1.C. de bon.quæ liber.l.recusare.§. si fisco. ff. ad Trebel. quilibet fiscus agere potest in suo territorio contra debitores condemnati, & pariter respondere tenebitur fiscus quilibet debitoribus sui territorij. Multa etiam allegat, quæ faciunt ad propositum, quæ prætereo, cum ipsa uideri possint. & ideo constat ex his dictam doctrinam Bald. nihil obstare huic sententiæ. Quod cõprobatur ex dictis ipsiusmet Bald. in d.c. 1. de iura.
11 calum. ubi inquit, quòd † tale statutum de lucro dotis non habebit locum in bonis dotalibus existentibus extrà territorium statuentium: quia licet speciale sit in dote, ut sequamur consuetudinem uiri d. l. exigere.tamen id uerum est in bonis subiectis illi consuetudini, quæ dat lucrum dotis marito, vel quando quantitas aut genus sunt in dote, secus si species territorio cohærentes sint extrà territorium ipsorum statuentium.

Nec potest fieri fundamentum in dictis Ias.in d.l.cunctos populos.quia ipse fundatur in dicto Bal.in citato c.1. de iur. calum.ubi expressè Bal.tenet oppositum.

Minusque obstant dicta Purpura.in d.l.cunctos populos.
12 quoniam non est verum, quòd huiusmodi statutum † sit fauorabile: Immo odiosum & strictè interpretandum, ut latè demonstraui suprà quæstio.2. post Abb.in consi.1. colum.2. volum.j.& in consil.79.colum.2.uolum.2. Pro cuius confirmatione faciunt notata per Socy. in consil. 110. colum.1.in fi.volum.3. ubi dicit, quòd statutum inclitæ ciuitatis Bononiæ, sub Rub.de dotibus restituendis, disponens quòd mulier
13 teneatur † relinquere fratri tertiam partem dotis, & augmenti, ac omnium bonorum non extantibus ascendentibus, neq; liberis, est exorbitas à iure communi, & odiosum; quia prohibet mulierem disponere de bonis suis: quod est contra ciuilẽ & naturalem æquitatem, quæ habet, quòd quilibet de bonis

ſuis debet ad libitum diſponere. l. in re mandata. C. manda. l. etiam. §. licet. ff. ſolu. matri. Item & ſecundò eſt contra ordinem iuris communis. l. fratris. C. de inoffi. teſt. & quia aufert liberam diſponendi facultatem. l. ſtipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obli. & ideo quòd ſtrictè debet intelligi in terminis tantùm, in quibus loquitur, ut minus corrigat ius commune. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. & Socy. ſequitur Pariſ. ubi etiam alios citat in conſi. xij. col. 2. in prin. uol. 3.

14 Et pro corroboratione, quòd † ſtatutum non extendatur ad bona ſua ſita extrà territorium, ſe offert communis concluſio Barto. de qua in d. l. cunctos populos. in 6. q. principali, ubi concludit, quòd ſtatutum diſponens, quòd filiæ fœminæ non ſuccedant extantibus maſculis, non porrigitur ad bona ſita extrà territorium ſtatuentium. & iſtam opinionem Barto. uti communem amplectitur Ancha. in c. canonum ſtatuta. in 11. q. uerſ. quid in ſucceſſione, & in 12. uerſ. ſed remaneret fortè, & plenius in uerſ. quæro iuxta prædicta. de conſtitut. & Alex. in conſ. 16. uol. 1. in princ. ubi atteſtatur hanc eſſe magis communem opin. Socy. in conſ. 74. col. 5. uerſ. ſed ad hoc reſpondeo tripliciter. uol. 1. Dec. in conſ. 276. col. pen. & in conſ. 314. in fin. Corn. in conſil. 85. litera H. uolum. 3. Iaſo. in conſil. 163. colum. 2. uolu. 2. Curt. Iun. in conſi. 108. colum. 9. Gozad. in conſil. 49. col. 3. Pariſ. in cõſ. 84. col. 8. uol. 1. & in cõſ. 68. in ultimo dubio, uolum. 2. & in conſ. 12. col. fin. uolu. 3. Si ergo tale ſtatutum vti odioſum non extenditur ultra fines & territorium ſtatuentium: Idem pariter dicendum in terminis huius ſtatuti, cùm militet eadem ratio, ergo & eadẽ diſpoſitio, arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & in ſpecie contra Purp. tenuit Cagnol. in d. l. exigere dotem. col. 8. in prin.

Vltimò non obſtant dicta per Do. meum Ruin. in d. conſil. 163. quòd ex quo ratio d. l. exigere. eſt generalis, quòd trahi debet ad omnem dotem, tam in mobilibus, quàm in immobilibus, ſiue ſint ſita in territorio domicilij uiri, ſiue ex-
15 trà: quia † reſpondetur quòd ratio ipſius legis, etſi generalis ſit, tamen generaliter tantum intelligi debet quò ad bona mobilia & immobilia ſita in territorio ſtatuentium, non autem ad alibi ſita, aliàs deſtrueretur communis concluſio, de qua ſuprà, quòd ſtatutum odioſum non porrigitur ad bona alibi ſita, ex defectu poteſtatis, quæ in quocunque actu requiritur. l. cum te. C. de donat. ante nup. c. ſuper eo. de offi. deleg. & ita in ſpecie dicit Bald. de quo idem Do. meus Ruin. mentionem non facit in dicto c. 1. col. 2. de iura. calum. & ita teneas hanc concluſionem tanquam ueriorem, magiſque à Doctoribus receptam.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij viri loquens de lucro dotis non habet locum, ſi poſt matrimonium & contractum dotis maritus mutauit domicilium, in quo per mortem vxoris fuit diſſolutũ matrimonium: ſed in contrarium eſt communis. vt nu. 3.*

2 *Forum ſortiri & ſtatutis ligari à pari procedunt, quod tamen declaratur non procedere in terminis huius quæſtionis. vt in num. 7.*

4 *Lex ſi vxor. ff. de iud. plurib. modis declaratur, & nu. 5. & 6.*

8 *Diſpoſitio l. exigere. habet locum, ſi cauſa alibi agitaretur, quàm in domicilio viri.*

9 *Maritus, qui promiſit dotem reſtituere vxori tam in loco contractus, quàm alibi, & vbique locorum, licet alibi poſſit cõueniri: tamen quò ad lucrum dotis habebit locum domicilium ipſius viri.*

QVÆSTIO XXI.

1 AN ſtatutum domicilij viri, quod habebat tempore contractus dotis, attendatur in lucro dotis, ſi poſt† contractum dotis celebratæ maritus mutauit domicilium, in quo matrimonium fuit diſſolutum per mortem vxoris. Saly. ponit hanc q. in l. cunctos populos. col. 3. verſ. item quæro ſi in ciuitate. C. de ſum. Trin. & ſi. cath. & decidit, quòd non ſit inſpiciendum in reſtitutione dotis ſtatutum domicilij uiri, quod habebat tempore confecti matrimonij, ſed ſtatutum loci in quo ipſum matrimonium morte diſſolutum fuit; quia, cùm maritus lucretur dotem propter mortem vxoris, eaque mors det ius exigendi, ac ipſum contractum reſoluat, meritò locus ille debet attendi; quia nõ prius lucratur maritus, quàm eueniat caſus reſtitutionis. In domicilium ergo illud eſt collata reſtitutio. l. exigere. ff. de iudi. Idem tenet Dec. in conſil. 283. col. pen. in uerſ. ſeptimò accedit. ubi inquit, quòd ex quo vxor mortua eſt in alio loco, quam domicilij primi uiri, maritus poteſt ibi conueniri pro reſtitutione dotis per l. ſi uxor. ff. de iudi. ubi mulier, ſi diuertit à uiro legato Romæ pro dote conſequenda, poteſt eum in Vrbe conuenire: & ſic attenditur locus reſtitutionis, ut etiam dicit Fel. in c. fi. de foro compe. ergo
2 & pariter ſecundùm Dec. debet attendi ſtatutum illius loci, in quo conueniri poteſt, cùm a pari procedant, forum ſortiri, & ſtatutis ligari.

3 Quibus non obſtantibus, quæ † verè non obſtant, tu firmiter teneas contrariam ſententiam, ꝙ attendatur primum domicilium uiri, non autem ſtatutum domicilii, in quo diſſoluitur matrimonium, ut tenuit Fel. in c. 1. col. 15. uerſ. tertia cõcluſio. de ſponſal. poſt Anto. de Butr. Cald. & Panor. ibi, per gl. in d. l. ſi uxor. quia attenditur locus obligationis ex contractu deſtinatæ, non locus obligationis purificatæ, & ſic attenditur primum domicilium uiri: obligatio enim ad dotem & dotis retentionem oritur tempore contractus conditionaliter purificanda per actum mortis: attenditur ergo locus deſtinati contractus, & obligationis tempore contractus, non locus purificatæ obligationis. Nam dato ꝙ tempore exiſtentis conditionis oriatur obligatio, uinculum tamen trahitur ad locũ cõtractus deſtinati. Idẽ uoluit Soc. in c. dilecti. col. fi. de fo. cõpe. ubi dicit hanc opin. iuſtiſſimam: quia aliàs de facili maritus poſſet defraudare hæredes uxoris. Hoc etiam tenuit Alex. in conſi. 100. col. pen. uol. 3. Caccialup. in repet. d. l. cunctos populos. char. 19. uerſ. tertius caſus. & Iaſ. ibi in 1. lectura. col. 7. uerſ. ſecundum dubium. & in 2. lectu. col. 14. uerſic. iſtam communem concluſionem. Crot. in l. Omnes populi. nu. 170. ff. de iuſti. & iure. hac ratione: quia obligatio cenſetur contracta ſecundùm conſuetudinem domicilij, quod maritus habebat tempore, quo dos fuit data, & quæ obligatio nõ poteſt uariari in præiudicium mulieris, cui ſententiæ etiam adhærent Marſ. in l. fin. col. 22. num. 62. ff. de iuriſd. om. iudi. Curt. Iun. in d. l. exigere. nu. 19. & Cag. ibi, col. 8. uerſ. tertiò ampliatur. col. 3. ubi dicit hanc eſſe receptionem ſententiam, & in uerſ. 11. limitat. Purp. in d. l. cunctos populos. nu. 124. Do. meus Rui. in conſil. 58. col. 2. in prin. col. 3. & col. 5. uerſ. ſeptimò. uol. 3.

Non obſtant, quæ ex aduerſo adducta fuere, & primò dictum Sal. in d. l. cunctos populos. quia ex authoritatibus ſuprà relatis conſtat communem opi. fore contra Salyc. cùm minimè uerum uideatur, ꝙ attendatur locus purificatæ obligationis, ſed locus obligationis ex contractu deſtinatæ.

4 Similiter non obſtat d. l. ſi uxor. quia† multis modis reſpõdetur. & primò, ꝙ ideo maritus conuenitur in urbe Romana; quia ibi contractus matrimonij fuit celebratus: Ideo nimirum ſi eo in loco põt conueniri, ſecus ſi alibi, ita Bar. in d. l. ſi uxor. poſt gl. & Doct. ubi pariter idem tenẽt Paul. & Ang. & Fel. in d. rub. de ſponſal. d. uerſ. tertia concluſio.

5 Secundò accommodatur alia reſponſio, † quòd ipſa l. ſi uxor. ſolùm locum habet, quando matrimonium fuit ſolutum diuortio, & ſic quando interuenit factum mariti: Ideo tunc amittit, quod ei conceditur uigore d. l. exigere dot. ſecus quando ſoluitur id ipſum matrimonium morte uxoris, quia tũc ceſſat ratio prædicta, & habet locum d. l. exigere. ut declarat Ant. de Burt. in d. c. 1. de ſponſal. in fi. & Pau. de Caſt. in d. l. ſi uxor. in fin. quos refert & ſequitur D. meus Rui. in d. cõſi. 58. col. 5. uol. 3.

6 Tertiò & vltimò reſpondetur, † quòd licet in caſu d. l. ſi vxor. maritus Romæ poſſit conueniri, & ibi dos exigi, tamen ibi text. non aperit, quòd in lucro dotis non attendatur primum domicilium uiri, quod debet attendi ex ui d. l. exigere. quæ locum habet in domicilio, quod habebat maritus tempore contracti matrimonij, ut per Alex. in d. conſi. 100. col. 3. & Purpur. ubi ſupra num. 124. Nec habenda eſt in conſideratione illatio, quam facit Dec. in d. conſil. 283. col. pen. quòd
7 paria ſint, forum ſortiri, & ſtatutis ligari † quoniam in terminis huius quæſtionis, de qua agitur, uiribus non ſubſiſtit, ut dictum fuit ſupra in q. 15. ubi demonſtraui poſt Cuma. in
8 conſi. 72. col. 2. & 3. quòd † diſpoſitio ipſius l. exigere. locum habet, & attendi debet quò ad lucrum dotis, etſi cauſa alibi agitaretur, & ſit quòd paria non ſunt forum ſortiri, & ſtatutis ligari.

Quod

Quod & comprobatur per communem conclusionem 9 † quæ habet, quòd si maritus promisit restituere dotem vxori, tam in loco contractus, quàm alibi,& ubique locorum,licet alibi possit conueniri, tamen quò ad ipsum lucrum dotis attenditur domicilium uiri, ut latissimè dixi suprà quæst. 19. Vnde ex his resultat, quòd malè sentit Dec. in d. cons. 283. prout in specie eum reprobat Do. Ruin. in d. consi. 58. uersi. nec obstat tertiò dum dicitur. ubi in eodem casu consuluit contra Dec. confutando omnia eius dicta in citato consi. 283. Atque ideo sequenda est huiusmodi conclusio tanquam iuri consona & magis amica ueritati.

SVMMARIVM.

1 *Statutum domicilij viri loquens de lucro dotis intelligitur de domicilio originis, & non habitationis, sed in contrarium est communis. vt nu. 15. & 25.*

2 *Locus originis atque domicilij ratione habitationis, vbi in persona vnius cōcurrūt in diuersis locis, præfertur locus originis*

3 *Statutum originis quando contrariatur statuto domicilij habitationis, semper attenditur statutū loci originis, & non habitationis.*

4 *Domicilium habens in loco originis, & incolatus, si eodem tempore vocatur ad honores & munera, præfertur ciuitas originis.*

5 *Legatum si quis fecerit ciuitati suæ, cùm habeat ciuitatem originis, & habitationis, debetur ciuitati originis tanquam potentiori.*

6 *Domicilium originis non perditur, licet quis ad alium locum transferat incolatum, quia illi nec tacitè nec expresè renunciari potest, etiam si ille locus esset vilissimus, vt nu. 10. Quod ampliatur non tantùm quò ad temporalia, sed etiam ad spiritualia. num. 11. & etiam si quis staret absens per mille annos. vt nu. 13.*

7 *Item nec per adoptionem amittitur.*

8 *Nec per relegationem.*

9 *Minusque per monachationem.*

12 *Iura sanguinis sicut pactis aut voluntate dirimi non possunt, ita & naturalis origo.*

14 *Mulier, quæ est nupta extrà locum originis, non desinit esse ciuis ciuitatis originis, quò ad commoda & fauores, & gaudet beneficijs statuti dictæ ciuitatis, dummodo propter id non separetur à seruitio viri.*

16 *Forum domicilij potentius est, quàm sit forum originis.*

17 *Diœcesis alicuius illa propriè dicitur, in qua quis habet domicilium habitationis, licet ex origine alibi sit natus.*

18 *Diœcesani appellatione intelligitur de Diœcesano ratione domicilij habitationis.*

19 *Domicilij vel ciuitatis appellatio in dubio in statutis refertur ad ciuitatem vel domcilium habitationis, & non originis.*

20 *Domicilium proprium dicitur habitationis.*

21 *Subditus ille propriè dicitur, qui est subditus ratione domicilij potius, quàm origniis.*

22 *Pisanus vel Florentinus in dubio intelligitur de eo qui habet domicilium habitationis.*

23 *Statutum loquens de Ianuensibus simpliciter, debet intelligi in propria significatione, & sic de Ianuēsibus ratione domicilij.*

24 *Domicilium quando quis habet in vno loco, & originem in alio, & debet iudicari secundùm locū originis vel domicilij, consideranda est subiecta materia, & si ea respicit domicilium, iudicabitur secundùm ipsum domicilium, & non secundùm originem, aliàs secus.*

25 *Lex libertus. §. præscriptio. ff. ad municip. declaratur duobus modis, & numero sequenti.*

QVÆSTIO XXII.

SEQVENS quæstio est. Quia suprà sæpius in uarijs, diuersisq; quæstionibus conclusum fuit, quòd in lucro dotis attenditur domicilium uiri & non uxoris, de quo domicilio intelligatur, an originis, uel habitationis? Et prima facie dicendum uideretur, quòd huiusmodi statutum intel-
1 ligendum esset de † domicilio originis, quoniam ubi in perso-
2 nam unius concurrunt in diuersis locis † locus originis atq; domicilij ratione habitationis præfertur locus originis. l. libertus. §. prescriptio. ff. ad municipia. per quem tex. dixit Roma. in cons. 39. in fi. ꝙ quando statutum originis contrariatur sta-
3 tuto † domicilij habitationis, semper debet attendi statutum loci originis, quod & prius uoluisse dixit Albe. de Rosa. in l. cūctos populos. C. de sum. Trin. & fide cath. per l. nulli. C. de epis. & cler.

Secundò facit gloss. notabilis in l. 1. C. de municip. & orig. lib. 10. & ibi Doct. ubi dicunt, quòd si habens domicilium
4 in † loco originis, & incollatus eodem tempore uocatur ab vtraq; ciuitate ad honores & munera, quòd præfertur ciuitas originis, cuius causa fortior est, & ideo ex hoc infert ibi
5 Io. de Plat. quòd si quis facit † legatum suæ ciuitati, cùm habeat ciuitatem originis & habitationis, quòd legatum debetur ciuitati originis tanquam potentiori. Idq; etiam uoluerunt gloss. & Doct. in l ciues. C. de incol. lib. 10.

6 Tertiò accedit. Nam† domicilium originis non perditur, licet quis ad alium locum transferat incollatum: quia nec mutare, nec illi expresè, nec tacitè renunciare potest, ut tenuit Cum. in cons. 177. col. 3. uers. nouissimè probatur per text. in l. assumptio. in princ. ibi, nec recusando patriam, ex qua oriundus est. ff. ad municip. & l. origine propria neminē posse uoluntate sua eximi manifestum est. C. eo. tit. de municip. &
7 orig. lib. 10. necent per † adoptionem mutatur, nec amittitur. l. ordine. §. fina. ff. ad municip. l. adoptionibus. ff. de adopti. nec
8 etiam per † relegationem. gloss. in l. eius. la 2. ff. ad municip.
9 Minusq; per † monacationē. l. Deo nobis. C. de episc. & cler.
10 etiam si locus † originis esset uilissimus. l. fin. ubi not. C. de
11 municp. Quod quidem procedit non tantùm quò ad † temporalia, uerùm etiam quò ad spiritualia. Pro quo etiam fa-
12 cit; quia sicut † iura sanguinis pactis aut uoluntate dirimi non possunt. l. iura sanguinis. ff. de reg. iur. l. ius agnationis. ff. de pac. Ita & naturalis origo. l. penul. ff. de Senato. & istud
13 adeò locum habet, quòd † si quis absens staret per mille annos, semper retineret domicilium originis, ut dixit Bart. in l. quæsitum. per illum tex. ff. de leg. 3.

Quartò hæc opin. confirmatur ex eo, quod no. Bar. in l. fi. §. idem respondet. ff. ad munici. quem sequuntur Bald. & Sal. in l. ij. ff. de iurisd. om. iud. & D. meus Ruin. in consi. 49 col. pen. uol. 3. in quātum vult ipse Bar. ꝙ mulier, quæ est nupta
14 extrà † locū originis, nō desinit esse ciuis, non esse ciuiuitatis originis, quò ad cōmoda & fauores, dūmodo propter id non separetur à seruitio uiri, & gaudet beneficijs statuti dictæ ciuitatis, unde oriunda est d. l. origine. C. de munic. & orig. lib. 10.

Sed his non obstantibus contraria pars est de iure uerior,
15 videlicet† quòd uerbum domicilij uiri, debeat intelligi de do-
16 micilio habitationis: quia † forum domicilij est potentius quàm sit forū originis, ut no. per gl. in c. statutum. §. cùm uerò. de rescript. in 6. & quam pro singulari ibi ponderant Do-
17 min. & Fran. & dicunt, ꝙ illa propriè dicitur † diœcesis alicuius, in qua quis habet domicilium habitationis, licet ex origine alibi sit natus. Quod & uoluit Spec. in tit. de citatione. §. 1.
18 uers. & not. ubi appellatione † diœcesani, intelligi de diœcesano ratione domicilii habitationis. Ad idem facit, quod per ipsam glo. dixit Anto. de But. in cons. 21. in fin. quem sequitur Deci. in consi. 352. col. 1. in fin. ubi tenuit, ꝙ in uerbis statu-
19 torum, domicilii, † uel ciuitatis appellatio in dubio refertur ad ciuitatem uel domicilium habitationis & non originis. Quod placuit Felyn. in c. 1. in fi. de sponsal. & Alex. in l. cùm quædam puella. col. 3. ff. de iurisd. omn. iud. Inno. & alii Doct. in c. fi. de foro compet̄. Affl. decis. 384. in fin. Dec. in l. si eadem. in 2. notab. ff. de offi. assesso. Hanc quoque sententiam
20 amplexus fuit Socy. in cons. 79. col. 3. uol. 4. † ubi proprium domicilium dicitur habitationis: ut ille propriè dicitur subdi-
21 tus, qui est subditus † ratione domicili potius, quàm originis, per gloss. in Clemen. 1. in uerbo, subditos, de foro compet. Idem dixit D. meus Rui. in consil. 120. num. 20. uol. 4. Quod & confirmatur ex dictis per Dec. in d. consi. 352. col. 1. & in consil. 550. ubi uult, quòd in dubio Pisanus uel Floren-
22 tinus intelligitur de eo, qui habet † domicilium habitatio-
23 nis, subdens quòd statutum † loquens de Ianuensius simpliciter debet intelligi in propria significatione, secūdùm quam Ianuenses dicuntur, qui sunt Ianuenses ratione domicilij. Pro cuius corroboratione facit, quod notat Socyn, in c. fina. col. 6. uersicu. quintò princi paliter quęro. de foro competen. quem sequitur Dec. in citato cons. 357. colum. 2. & D. meus Rui. in consi. 120. colum. 3. uolum. 4. ubi concludit, quòd
24 quando quis in uno loco habet originem, † & in alio domicilium, & debet iudicari secundùm locum originis, uel domicilii, consideranda est subiecta materia, & si ea respicit habita-

tionem & domicilium, secundùm locum domicilij & habitationis debet iudicari, & attendi non debet origo, sed subiecta materia, de qua in statuto, de quo supra: quod enim fundatur in l. exigere dotem. habet considerationem ad domiciliũ habitationis, quod habebat maritus tempore contractus matrimonij, ad quod mulier itura erat, vt legitur in ipsa l. exigere. Igitur secundùm domicilium habitationis, & non originis viri iudicandum erit.

25 † Sed quòd in terminis, de quibus tractatur, uerbum domicilij intelligatur de domicilio habitationis, voluit Alex. in consi. 101. col. 2. vol. 3. per rationem d. l. exigere. iuncta glo. in verbo reditura, quæ quidem est: quia mulier erat itura ad domicilium viri, & quæ ratio solùm respicit locum, in quo maritus habitat tempore dotis constitutæ. Idem tenent Bal. in consil. 31. volum. 3. Crot. in l. omnes populi. col. pen. ff. de iust. & iu. Cremen. in sing. 67. Ias. in l. si arrogator. col. 18. ff. de adoptio. in d. l. cunctos populos. col. 6. Caccialup. ibi char. 17. ac Purpura. nu. 124. Cur. Iun. in d. l. exigere. nu. 18. & Cag. col. 8. versi. nona limitatio. ubi attestatur hanc esse communem opinionem. Mars. in l. fi. nu. 63. ff. de iurisd. om. iud. D. meus Rui. in cons. 59. col. 2. & 4. versi. 4. principaliter. & in uer. præterea. uol. 3. & in consi. 59. col. 5. in prin. eo. vol. 3.

Non obstat modò tex. in d. l. libertus. §. præscriptio. vbi potentior est locus originis: quia duobus modis † respondetur
26 per Alex. in d. cõs. 101. col. pen. Primò, quòd illud esset uerũ, quando domicilium originis ita fuisset comprehensum à lege, uel statuto sicut domicilium habitationis. Sed in terminis huius quæstionis non intelligitur comprehensum, nisi domicilium habitationis d. l. exigere. in uerbo reditura.

27 † Secundò respondetur per Alex. post Bal. in l. 1. C. de municip. & orig. lib. 10. ꝙ ratio, in qua fundatur dispositio d. §. præscriptio est: quia obligatio ad munera personalia subeunda fuit prius contracta apud locum originis: nimirum ergo si locus originis præferri debet loco alterius domicilij postea acquisiti. l. in operis. C. loca. quæ ratio cessat in casu præsenti, vbi non tractatur de obligatione munerum personalium. Quam responsionem dicit Ias. in d. l. si arrogator. col. 19. non esse obliuioni tradendam, & quam etiam sequitur idem Ias. in d. l. cunctos populos. col. 7. in prin. & D. meus Ruin. in d. consil. 120. col. fi. vol. 4.

Pariter non obstat, quòd domicilium originis quis nõ perdit, sed retinet quò ad fauores, licet transferat incolatum in alium locum: quia respondetur cum Alex. in d. consil. 101. col. pen. & Cagnol. in d. l. exigere. quòd istud est uerum in se, sed non quadrat in proposito huius quæstionis: cum domicilium originis nunquam intelligatur fuisse comprehensum in dicta dispositione legis uel statuti, sed tantùm domicilium habitationis. Igitur imponendo finem huic quæstioni, tu sequere hanc partem tanquam receptiorem.

SVMMARIVM.

1 *Statutum lucri dotis domicilij viri, an locum habeat, quando contractus dotis non fuit celebratus in loco viri, nec vxoris, sed in tertio loco.*

QVÆSTIO XXIII.

1 SVCCEDIT & alia quæstio. An statutum † domicilij uiri, de quo supra, locum habeat, quando contractus dotis fuisset celebratus in tertio loco, in quo nec uir, nec vxor domicilium haberet? Purp. in l. cunctos populos. col. 25. ver. secũdò declaretis. C. de sum. Trin. & fi. cath. ut referunt Moder. Vercellen. in l. exigere dotem, col. fi. in prin. ff. de iudi. uidetur tenere, ꝙ domicilium uiri non attendatur: quia cessat ratio ipsius l. exigere. & ideo quòd res remanebit in dispositione iuris communis secundùm ꝙ locus contractus in ijs, quæ respiciunt decisionem attendendus est. l. si fundus. ff. de euictio. quasi ista fuerit mens partium, ex quo noluerunt cõtractum facere in foro viri uel uxoris, sed in loco tertio. Quod tamen secundùm ipsos Moder. admittendum fore non arbitrantur, cum hoc sit contra rationem, de qua in d. l. exigere. in fin. cum glo. quæ est, quòd mulier itura est ad domicilium uiri, cuius forum sequitur. Item & quia: cùm maritus contraxerit tanquam statim recessurus, tertius ille locus non censetur locus contractus, nec attenditur, sed domicilium uiri, & locus contractus ille censetur, cùm ibi tacitè sit destinata solutio restitutionis dotis. Mihi autem videtur, quòd præfati Moder. non bene mordeant Purp. cùm & ipse sequatur in d. l. cunctos populos. hanc sententiam, ꝙ immo inspiciatur statutum domicilij viri, si eius dicta lynceo oculo considerentur. Nam ipse facit differentiam, an sponsalia sint facta de futuro, vel de præsenti: & si quidem de futuro, ut in primo casu sponsalia facta fuerint, & in tertio loco, in quo nec sponsus, nec sponsa non habebat domicilium, quod tunc ipse tenet, ꝙ non habeat locum dispositio l. exigere dotem: cum cesset eius ratio: atque ideo quòd attendetur ius commune, & sic locus contractus, d. l. si fundus. Si autem fuissent sponsalia de præsenti, quæ sunt matrimoninm, tunc quidem: quia uis matrimonij præponderaret, attenderetur domicilium uiri per rationem ipsius l. exigere. quæ, cum sit generalis, ita militat qñ cõtractus dotis fuit celebratus in tertio loco, sicut si in loco uiri uel uxoris, & sic ex istis constat Purpur. eiusdem sententia fuisse, cuius & ipsi Moder. Vercellen. fuere, atque ideo ipsam sententiam sequendam esse.

SVMMARIVM.

1 *Statutum expressè disponens, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus lucretur totam dotem, vel partem in præiudicium filiorum primi matrimonij secundùm communem opinionem valet.*

2 *Lex, hac edictali. C. de secund. nup. continet ius voluntarium, & positiuum nõ ius necessariũ & naturale, & ideo per statutum tolli potest.*

3 *Statutum derogando dictæ. l. hac edictali, & sic permittendo lucrum marito existentibus filijs ex primo matrimonio, censetur etiam permittere dationem in dotem, ex qua sequitur lucrum.*

3 *Consequens qui vult, ẽt vult necessariũ antecedens ad illud.*

5 *Lex codicillis. §. mater. ff. de leg. 2. & lex, si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. obl. declarantur.*

6 *Statutum, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem extantibus filijs primi matrimonij eis aufert legitimam.*

7 *Statutum, de quo supra, est fauorabile, vt uiduæ facilius virum reperire possint.*

8 *Paulus de Castro fuit vnus ex compilatoribus nouorum statutorum Florentiæ.*

9 *Argumentum de pacto ad statutum negatiuè non valet, nisi quando pactum esset contra bonos mores, & nu. 10.*

QVÆSTIO XXIIII.

SEQVENS dubitatio est. An statutum expressè disponens, quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij, ualeat uel ne? Prima facie uideretur dicendum, quòd tale statutum nõ pos
1 sit † præiudicare filijs prioris matrimonij, sicut eis non potest præiudicari per pactum. l. hac edictali. C. de secund. nup. ubi in pacto est casus legis expressus, & refert Do. meus Ruin. in consi. 64. colum. 2. uol. 3. quòd nonnulli ita tenuerunt: tamẽ quia hæc opinio communiter reprobatur, ut ex infra dicendis liquidò apparebit, ideo tu teneas, quòd huiusmodi statutum ualeat, ut uoluit Bald. in l. 1. colum. 3. uer. 3. quæro. C. de inoffic. dotibus. ubi dicit, per statutum posse derogari d. l. hac edictali. & istud non recipere dubium: quia illa lex continet ius positiuum, quod per statutum tolli potest. Quod & firmat ibi Pau. de Cast. colum. 2. Idem tradit ipse Bald. in d. l. hac edictali. colum. 2. uersic. modò hic incidunt. & ibi Salyc. quæstio. 6. in fi. & Bald. in consi. 495. uolum. 5. dicens, ꝙ ipsa lex, hac edictali. potest tolli per contrarium statutum, dummodo sit euidenter contrarium, id est incompatibile cum teno-
2 re illius legis: quia ipsa lex continet ius † uoluntarium & positiuum, non ius necessarium & naturale, iux. notata similiter in authen. sed si quis. in glo. magna. in fin. C. de secund. nup. Huicq; sententiæ assentiunt Pau. de Cast. in consi. 237. col. 2. secundùm antiquam impressionem, & in consi. 192. col. 2. uol. 1. secundum nouam, & in consi. 448. col. 2. uol. 2. & Soc. in consi. 52. uol. 3. ubi in 1. col. in uersi. præterea. & in col. 2. uersi. vnde considero, refert hanc opinionẽ omnium, ꝙ huiusmodi statutum sic specificè disponens potest tollere dispositionem ipsius. l. hac edictali. ex quo uerba sunt expressa & clara, in quibus nulla cadit interpretatio. l. ancillæ. C. de furt.

& ex

3 & ex ijs infert, quòd † statutum derogando dictæ legi, hac edictali. & sic permittendo lucrum marito existentibus filijs ex primo matrimonio, censetur etiam permittere dationem in dotem, ex qua sequitur lucrum tanquam necessarium
4 † antecedens: quia qui vult consequens, vult & necessarium antecedens ad illud. l. ad rem mobilem. l. ad legatum. ff. de procur. Vnde isto casu uirtute statuti alienatio non dicitur prohibita, sed permissa, & ita tollitur, quid habetur in l. codicillis. §. mater. ff. de lega. 2. & l. si quis. §. ea lege. ff. de uerb. obl. quæ dicunt, quòd ille, qui prohibetur alteri dare, tenetur facere, ne ad illam personam perueniant contra iuris dispositionem: quia illa iura loquuntur in materia
5 prohibita in antecedenti uel † consequenti, secus ubi uerba statuti sunt clara in utroq;, scilicet antecedenti & consequenti, ut declarat Bald. in d. consil. 495. col. 3. uersic. & hoc etiam probatur, quem sequitur Soc. in consil. 35. in 1. q. uol. 4. & Parisi. in consi. 91. col. pe. uol. 3. & adeò ualidum
6 erit istud statutum, quòd † ex eo potest tolli legitima filiorum, ut per Cyn. in l. sancimus. C. de nupt. & Pau. de Cast. in d. l. 1. C. de inoffi. doti. & Dec. in consi. 19. col. 2. & Alc. in tract. præsumptio. in 1. regula, præsumptio. 8. nu. 5. & Paris. in d. consil. 91. col. 3. uol. 3. & præsertim debet uale-
7 re, cum tale † statutum sit fauorabile, & inductum fauore matrimonij, ut uiduæ facilius uirum reperire possint quod quidem publicam utilitatem concernit, ut per Bald. in d. consil. 495. col. 4. uers. item quia. & in fin. ubi dicit non obstare, si dicatur, quòd hoc statutum contineat quandam iniquitatem, cùm excludat filios primi matrimonij: quia (dicit ipse) concedo, quòd istud ius non est æquum, tamen est bonum secundùm situm generatiuæ. i. appetiuæ regionis. Hoc idem dixit Pau. de Castr. in d. l. 1. de inoffi. doti. ubi inquit se recordari, quòd cum esset unus ex compilatoribus nouorum
8 † statutorum Florentiæ, quòd fecit poni in isto statuto & addi, quod prius non erat, videlicet, ꝙ maritus lucraretur dotem, etiam extantibus filijs prioris matrimonij: quia uiduæ non reperiebant maritum, quando habebant filios ex primo uiro. Id etiam uoluit Dec. in d. consil. 19. col. 2. & Parisi. in citato consi. 91. col. 3. & inquit Alc. ubi supra, nu. 6. quòd istud statutum factũ fuit, & iusta & rationabili causa, scilicet ut uiduæ citius reperiant uiros, quas (ut communiter) propter onera liberorum prioris matrimonij, nisi cum maxima difficultate uiri in vxores ducere nolunt, & in hanc sententiam similiter inclinati sunt Ias. in auth. præterea. col. 5. & ibi Dec. in 4. notab. ac Curt. Iun. nu. 16. C. unde uir & uxor. Dec. in consi. 195. col. 2. & in consi. 283. col. 1. Brun. in tract. exclu. fœmi. in 1. art. princip. in 4. q. in fin. & in 6. art. princ. in 4. membro. q. 27. Paris. in allegato consi. 91. col. 2. ubi asserit hanc esse communem opin. Cur. Sen. in consi. 78. col. 2. & 3. Io. de Amic. consi. 11. col. 2. & 4. D. meus Rui. in consi. 58. col. 6. & 56. uol. 3. & in d. consi. 64. colum. 2. in princi. uol. eo. & Augu. Bero. in quæ. 119.

Non obstat, quòd per statutum non possit præiudicari filijs primi matrimonij sicut per pactum: quoniam communis
9 est conclusio, non ualere argumentum de † pacto ad statutũ negatiuè. l. non est singulis. ff. de reg. iur. Barto. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. matri. & in terminis nostris hoc uoluit Socy. in d. consi. 52. col. 1. Ias. in d. auth. præterea. col. 5. C. vn. uir & ux. quia esset arguere de re minori ad maius negatiuè. Paris. in d. consi. 91. col. 4. in fin. & Ioan. de Amic. in citato consi. 11. col. 2. in fin. & Boer. in decis. 113. uol. 5. ac D. meus Rui. in consil. 64. col. 2. ubi inquit, quòd non ualet argumen-
10 tum de pacto ad † statutum, nisi quando pactum esset contra bonos mores naturales, quod non est in terminis huius quæstionis, per nota. per Bartol. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & sic remanet firma conclusio indifferenter à Doctoribus recepta, quòd tale statutum ualet, prout latius ex infra dicendis in sequentibus quæst. clarissimè demonstrabitur.

SVMMARIVM.

1 *Statutum tacitè derogare non potest l. hac edictali. C. de secund. nupt. sed in contrarium est communis, quando ex uerbis statuti hoc colligi potest, ut nu. 3.*

2 *Legum correctio non est inducenda per tacitos & subauditos intellectus.*

QVÆSTIO XXV.

1 QVID dicendum, si statutum expressè non dicat, quòd maritus † lucretur dotem etiam existentibus filijs ex primo matrimonio, sed ex ipsius uerbis apparere potest, quòd uellet præiudicaret filijs huiusmodi prioris matrimonij: An idem dicendum sit, quòd per tale statutum derogatum fuerit dispositioni d. l. hac edictali. C. de secun. nup. Socy. in consil. 35. col. 2. uol. 4. tenet, quòd si statutum specificè non deroget ipsi legi, hac edictali. quòd dictæ legi non censetur derogatum: quia per subauditos & tacitos intellectus non debemus
2 † inducere legum correctionem, ut uoluit gloss. singul. in c. cupientes. §. ꝙ si p xx. de elect. in 6. l. iubemus. C. de test. l. pcipimus. C. de appel. Sed eo casu statutum potius est reducendum ad terminos iuris cõmunis, iux. not. in l. 2. C. de noxa. & in c. cùm dilectus. de consue. Hoc idem uoluit Cur. Sen. in consi. 78. colu. 5. in princ. ubi, inquit, ꝙ tale statutum non obstabit filijs primi matrimonij, si expressè statutum non derogat d. l. hac edictali. vel saltem habeat clausulam, non obstante aliqua lege in contrarium: quia quando ius resistit prohibendo, tunc oportet, ꝙ statutum habeat clausulam derogatoriam specialem, vel saltem generalem, non obstante aliqua lege in contrarium, ut per Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure in 4. q. principali, uers. circa secundum. & in extrauag. ad reprimen. in verbo, non obstantibus, & refert ita aliàs fuisse consultũ per solennem Doctorẽ D. Stephanũ Zafardũ ordinariè iura canonico legentem, & primarium aduocatum ciuitatis Papiæ. Idem dixit Io. de Amic. in consi. 11. col. pen. & fi.
3 Verùm præmissis non obstantibus † sequenda est contraria sententia, quæ communis est. Nam hoc clarè uoluit Saly. in d. l. hac edictali. in 6. q. in fin. ubi uoluit dictæ legi fore derogatum, si per uerba statuti potest apparere statuentes uoluisse ei derogare, licet expressè mentionem non fecerint de ipsa derogatione. Idem tenuit Bald. consi. 495. col. 2. uol. 5. Roma. in consi. 44. col. 3. Paul. de Castr. in consi. 192. col. 2. in fin. uol. 2. & Alexan. in addit. ad Bar. in l. 1. C. de inoffi. doti. Socy. in consi. 53. col. 2. & seq. uol. 3. Dec. in consi. 19. col. 2. & in consi. 283. col. 2. & in auth. præterea. in 4. notab. C. unde uir & uxo. D. meus Rui. in consi. 59. col. pen. uolu. 3. Bo. in decis. 113. col. pen. & fin. Augu. Bero. in quæst. suis famil. q. 119. & hanc esse communem opin. asserit Paris. in consil. suo 91. col. 4. uolu. 3. ubi expressè dicit, quòd licet statutum specificè non deroget ipsi l. hac edictali. tamen si in se contineat uerba, ex quibus colligatur aperta mens statuentium uolentium dictæ legi derogare in præiudicium filiorum primi matrimonij, quòd maritus consequetur lucrum dotis, de quo in statuto non obstantibus filijs primi matrimonij.

Non obstant, quæ pro parte aduersa dicta fuerunt, quòd statuentes non censentur habuisse animum derogandi dictæ legi, & præiudcandi filijs primi matrimonij, nisi expressè istud dicatur: quia uera est cõis conclusio, ut supra dictum fuit, quòd imò dictę legi derogatum uidetur, quando in statuto sunt apposita uerba, per quæ apparet uoluisse ei derogare, & licet non apposuerint clausulam non obstante, tamen satis est, ꝙ ex uerbis statuti istud colligi & apparere possit, ut per Soc. in d. consi. 52. & Dec. ac alios in locis supra citatis.

Nec habent obstare dicta Curtij in citato consi. 78. colum. 3. dum vult, ut derogetur dictæ legi, quòd saltem requiratur clausula non obstante: quia respondet Paris. in d. consi. 120. col. 4. quòd eius opinio est singularis, & non necessaria, atq; ideo non tenenda, iux. plenè not. in l. 1. ff. si cert. pet. cùm Doctores communiter teneant absque dicta clausula sufficere, si ex uerbis posset apparere statuentes uoluisse ei derogare, & ideo huic communi adhæreas, quæ etsi durior sit, tamen clarior reddetur ex ij, quæ in q. seq. latissimè scripta comperientur.

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali. C. de secun. nupt. censetur derogatum, si statutum disponat, quòd vxore pręmoriẽte sine liberis maritus lucretur dotem: si vxor prædecesserit cum filijs ex primo matrimonio, sed contra est communis. nu. 8. & 13.*

2 *Coniunctio inseparabilis id operatur, vt cum aliquid sit licitum, totum liceat.*

3 *Paria Montisferrati hodierna die est multum infelicissima*

propter bellorum tumultus & hospitationes militum.
4 *Consequens qui vult, & omne antecedens ad illud necessariũ velle videtur.*
5 *Argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè valet, sed non negatiuè.*
6 *Statutum quando disponit id, quod ius commune, debet aliquid vltra operari.*
7 *Princeps si concedit iudici ius inquirendi de alieno delicto, de quo prius inquirere poterat, virtute huius priuilegij poterit procedere fama non pracedente.*
9 *Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi, quando etiam est derogatorium iuris communis, & nu. 10. & num. 16. vbi declaratur.*
11 *Dos mortua vxore de iure communi debet restitui eius filijs vel haredibus.*
12 *Statutum si disponit, quòd filiusfamilias de peculio aduentitio possit testari, est derogatorium iuris communis, & tamen interpretatur à iure communi.*
14 *Doctori attestanti de communi obseruantia nullatenus est credendum, nisi probetur.*
15 *Legi, hac edictali. derogatur, si expressè statutũ excludit filios primi matrimonij, vel si ex verbis statuti hoc colligi possit.*
17 *Statuto si caueatur, quòd victus victori in expensis condemnetur, tale statutum debet intelligi & regulari secundùm ius commune nisi victus habuerit iustam causam litigandi.*
18 *Statutum disponens, nullam esse obligationem factam per mulierem sine prasentia propinquorum, recipit interpretationẽ à iure communi, vt nõ habeat locũ in obligatione necessaria.*
19 *Condictio ex statuto oritur, si statutum disponat idem, quod ius commune: & sic vltra ius commune operatur.*

QVÆSTIO XXVI.

QVIA in quæstione præcedenti dictum fuit, ꝙ l. hac edictali. tacitè derogari potest, si ex uerbis statuti hoc colligatur: Dubitari contingit, an ipsi legi tacitè derogatum
1 † intelligatur stante statuto disponente, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, si vxor decesserit cum filijs ex primo matrimonio, & non ex secundo? Bald. in l. ea lege. col. 4. C. de cond. ob caus. tenet quòd sic: quia quotiescunq; principium est permissum, quod includit in se aliquid prohibitum, debemus sequi id, quod permittitur, cuius occasione deuenitur etam ad prohibitum. l. ei qui soluẽdo. ff.
2 de hære. insti. l. si is qui duos. ff. de lib. leg. Nam propter † inseparabilem coniunctionem cùm aliquid est licitum, totum licet. l. si sponsus. §. generaliter. ff. de don. inter vir. & vxor. Nec est dignum admiratione, ꝙ uariatio iuris aliquid sustentat, quod partim permittat ex ordinatione hominis, & partim ex ordinatione legis. l. si socius. ff. de manumis. testa. Præterea id, quod non potest procedere ex uno capite, procedit ex coniunctione duorũ capitum. l. Gallus. §. ille casus. ff. de lib. & posth. Vlterius ista mulier, quantum est, sibi consululc, quod est licitum ei. l. Proculus. ff. de damn. in sec. & licet statutum alij officiat, hoc procedit non consilio mulieris, sed legis, ergo dicendum uidetur, ꝙ cùm statutum generaliter loquatur, generaliter etiam intelligi debeat, siue de secun. nupt. siue de primis, ꝑ tex. in l. placet. ff. de lib. & posthum. & Bald. refert ac sequitur practicus Papien. in forma libelli, quomo. uxor agit ad do-
3 tem, in uersicu. dictæ dominæ, ubi † dicit se hanc quæstionem habuisse in Patria mea Montis ferrati, quæ hodierna die, quæ est dies uigesimaseptima septembris Anni, M D L I. est multum infoelicissima propter bellorum tumultus, tot tantasq; hospitationes militum, quæ adeò intollerabiles sunt, quòd coguntur nedum pauperes, uerùm etiam & nobiles & diuites omnem substantiam uilissimo pretio uendere, ac linquere patriam & in externas prouincias se conferre, qui moue tur huiusmodi ratione: quia tale statutum sic disponens uidetur remouere omne obstaculum, per quod possit impedi-
4 ri tale lucrum. Nam qui † uult consequens uidetur uelle omne antecedẽs ad illud necessarium. l. illud. ff. de acq. hære. Vnde cùm statutum uelit maritum lucrari dotem, ut facilius mulieres reperiant uiros, quibus nubere ualeant, consequens est, quòd uult remouere obstaculum dictæ legis hac edictali, & eorum quæ habentur in §. optimè. in auth. de nup. quod tollere potest l. omnes populi. ff. de instit. & iure. Subdens quoque hanc sententiam per longissimam consuetudinem totius Italiæ fuisse approbatam. licet Bald. mutato proposito (prout faciunt aliquando doctores) contrarium senserit in d. l. hac edictali. quæ opinio secundùm eum licet sit magis æquitati consona, arg. l. fœminæ. C. de secund. nup. Altera tamen tenenda est, Idem firmat & ipse Practi. in forma libelli pro leg. rei sing. col. 10. uer. sed pone. ubi inquit, quòd stante dicto statuto, quod est communiter in Lombardia, si contingit, quòd mulier moriatur in secundo matrimonio superstitibus secundo uiro & filijs prioris matrimonij, inter quos controuersia oriatur de dote & quæratur, an secundus uir lucretur dotem exclusis filijs exprimo matrimonio, an uerò redire debeat ad filios excluso uiro, ꝙ est dicendũ, filios in totũ excludẽdos fore, & uirũ præferendũ ẽt in legitima uirtute dicti statuti, per quod derogatur d. l. hac edictali. quia ista est quædam alienatio inter uiuos, per quam potest filius priuari legitima, & dicit, ꝙ hanc partem obseruat tota Lombardia.

Confirmatur hæc opi. Nam dispositio d. l. hac edictali. in qua sit fundamentum, loquitur, quando mulier dedit dotem secundo uiro cum pacto, ꝙ lucretur dotem: quo casu ille tex. uult, ꝙ mulier non possit hoc facere per pactum, nec istud disponere in ultima uoluntate: quia liberi prioris matrimonij hoc impediunt, non autem loquitur dicta lex, quando ita à statuto dispositum esset: quia dicti Doctores arguũt de pacto
5 ad starutum, ꝙ non uidentur bene arguere: quia licet † admittatur argumentum de pacto ad statutum affirmatiuè, ut per Doct. in l. non impossibile. ff. de pact. tamen negatiuè non potest esse ualidũ: quia esset arguere de re minori ad maius, arg. l. non est singulis. ff. de re. iur. & in specie hoc not. Bartol. in l. alia. in §. eleganter. ff. sol. mat. & supra dixi in q. 24. Vnde licet dicta lex resistat pacto mulieris, & uelit, quòd eo non obstante maritus nihil ultra habeat, quàm unus filiorum, qui minus habet: tamen non resistit dispositioni statutariæ.
6 Corrobatur etiam hæc sententia. Nam † quando statutum disponit idem, quod ius commune, debet aliquid ultra ius commune operari. l. 3. §. si rem. ff. de leg. 3. Vbi Bar. & Doct. & Bald. in l. nullus. C. ad l. Iul. maiesta. Vbi si Princeps conce
7 dit Iudici ius inquirendi de † aliquo delicto, de quo prius inquirere poterat, uirtute huius priuilegij poterit procedere fama non præcedente. Quod dictum extollit Roma. in l. 1. col. 25. C. de hæred. instit. & latè de hoc uideas Marsi. in rubr. de fideiuss. nu. 302. cum seq. ergo ultra dictam l. hac edictali. debet aliquid addere statutum, & ultra operari, ut etiam intelligatur in muliere habente liberos ex primo matrimonio: aliàs si nihil operaretur ultra ius commune, dicetur ius commune, & non statutum.

Vltimò hanc etiam partem tenuerunt Anch. in reportat. suis in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. obli. & Camp. in tract. dot. in 5. parte. in 10. q.
8 Præmissis tamen non obstantibus contraria pars est de † iure uerior, quòd imò per tale statutum non derogetur dispositioni l. hac edictali. ut decidit Barto. in d. l. hac edictali, ubi dicit, quòd si mulier dat in dotem omnia bona secundo uiro, & decedat in matrimonio sine liberis, uir non potest lucrari ex forma statuti ultra illud, quod acquiritur uni ex liberis primi matrimonii, quod dicit menti tenendum: quia hoc millies contingit. Idem tenet ibi Bal. post Iaco. Butr. & Docto. Franc. de Albergo. & in c. 1. col. 1. in fi. & ibi Card. Alexã. an mari. succe. vxo. & Saly. in ipsa l. hac edictali. in 6. q. Idem dixit ipse Bal. in l. 1. in 3. q. C. de inoffi. dot. motus hac ratione: quia mulier transeundo ad secunda uota, cum sit prohibita alienare in secundnm uirum plus, quàm relinquatur uni ex filiis primi matrimonij, qui minus habiturus sit, d. l. hac edictali. per secundum contractum fiendum cum secundo marito, tenetur agere & curare ita & taliter, ne alienatio prædicta sequatur ex dispositione legali. l. codicillis. §. mater. ff. de legat. 2. ubi Docto. & per gl. in d. §. ea lege. Si ergo hoc nõ fecit, sed uoluit dare tantam dotem, ꝙ ex forma statuti lucrum transcenderet mensuram legalem, quod ultra dedit quò ad effectum lucrandi non ualet.

Secundò ista opinio probatur per §. optimè. iuncto §. seq. in auth. de nup, ubi nec per suppositã personam, nec per machinationem licitum est dare secũdo uiro plus, quàm habeat unus filiorum primi matrimonii, sed si uerum esset, ꝙ per huiusmodi statutum derogaretur dictæ legi, de facili fieri posset machinatio: quia uxor uiro secundo omnia dare posset in dotem: ergo hoc casu statutum locum haberet, quasi mulier per machinationem hoc fecisse dicatur, d. §. optimè. & fac. l. 1. in prin. ff. ad Maced.

9 Tertiò confirmatur ista pars: Nam † tale statutum debet recipere interpretationem passiuam à iure communi. l. si serui uestri. C. de noxa. c. cum dilectus. de consuetu. Barto. in l. omnes populi. in 3. q. 6. q. princ. ff. de iusti. & iur. ergo istud statutum simpliciter deferens lucrum dotis marito debet recipere interpretationem passiuam à di. l. hac edictali. in princip. uidelicet nisi supersint filij ex primo matrimonio.

10 Nec habet obstare, si dicatur, ꝙ † illa regula de recipiendo interpretationem passiuam non procedit, quando statutum est derogatorium iuris communis: quia tunc nõ recipiet interpretationem talem, ita Bald. in l. maximum uitium. in penul. col. C. de lib. præter. quem sequitur Pau. de Cast. in l. fi. §. in computatione. C. de iur. delib. & Rom. consi. 399. in pen. col. & Alex. in consi. 35. col. pen. uol. 6. & in consi. 127. col. 1. cum seq. eo. uolu. Sed in casu nostro statutum deferens lucrũ

11 dotis marito, est derogatorium iuris communis: quia † de iure communi mortua uxore dos debet restitui eius filijs, vel hæredibus. l. assiduis. C. qui pot. in pig. ha. quia ad hoc respõdet Ias. in auth. prætereà. col. 6. in fin. ꝙ dicta limitatio est falsa, & contra eam faciunt dicta Barto. & aliorum omnium in l. 1. §. lex falcidia. ff. ad l. Fal. ubi si statutum disponit, ꝙ filius

12 familias de peculio aduẽtitio † possit testari & relinquere cuicunque uoluerit, est derogatorium iuris communis: quia cõtra l. senium. in fin. C. qui testa. face. pos. & tamen interpretatur à iure cõmuni, dummodo septem testes puberes, liberi, masculi, & rogati interueniant per l. hac consultissima, & l. si vnus. cum ibi nota. C. de testa. & illam limitationem reprehẽdit in specie Ioa. de Imo. in l. si uerò. §. de viro. in 1. membro prin. ff. sol. matrim. Rom. sibi contrarius in l. si quis priore. & ibi latissimè Alex. ff. ad Treb. Idem Alex. in l. inter cætera. ff. de lib. & posth. & in d. §. in computatione. & per Io. de Amic. in consil. 11. colu. 3. Bru. in tract. exclu. fœmi. in 10. art. princip. in 4. q. col. 10. Dec. in consi. 445. col. 8. in fin. & in terminis huius quæstionis hoc voluit Cuma. in consi. 109. col. 2. circa fin. & Fulg. consi. 89. col. 2. Boer. decis. 113. nume. 5.

13 Vltimò hanc † quoque partem tenuerunt Saly. & Pau. de Cast. in d. l. 1. de inoffi. dot. & ipse Pau. Ias. Dec. ac alij in authen. prætereà. C. vnde vir, & vxor. vbi attestantur hanc fore communem opinio. Fulg. in consi. 63. col. 4. Cuma. in consi. 109. col. pen. in fin. Pau. de Cast. in consi. 237. col. 2. ubi asserit ipsam commmunem. Rom. in consi. 44. col. pen. in fin. & in consi. 448. in fin. Abb. in consi. 117. in fin. volum. 2. Alex. in consi. 114. col. 2. uolu. 5. ubi inquit, ꝙ ista est communis opinio, & similiter in consi. 122. col. 3. vol. 7. & in consi. 158. in prin. volu. 5. & in consi. 142. in fin. volum. 7. Curt. Sen. in consi. 78. col. 4. vbi fatetur hanc esse magis communem, Socin. in consi. 52. col. 2. volum. 3. in consi. 35. col. 1. volu. 4. Dec. in consi. 19. colum. 2. & in consi. 283. col. 1. Cur. Iun. in consi. 122. col. 2. Io. de Amic. in d. consi. 12. col. 3. Paris. in consi. 93. in prin. volum. 3. Dom. mes Rui. in consi. 94. col. 2. vol. 5. Boer. in deci. 113. col. 4. Aug. Bero. in q. suis fa. q. 119. vbi suprascripti patres affirmãt hanc esse cõem docto. sententiã.

Non obstant adducta in contrarium, & in primis doctrina Bal. in l. ea lege. quia etsi in d. l. tenuerit, ꝙ censeatur derogatum ipsi l. hac edictali. per statutum, de quo supra: Tamen in l. hac edictali. colum. 2. & in l. 1. de inoffi. dot. & in c. 1. an mari. succe. vxo. tenuit contrarium, & communiter contra eum. tenetur, vt patet ex authoritatibus Doctorum supra relatis.

Nec obstat consuetudo totius Lombardiæ, de qua mentionem facit Pract. Pap. in locis supra citatis: quia respondet Curt. Sen. in d. consi. 78. colum. fin. quòd salua eius pace cõtrarium obseruatur, & ꝙ ita fuit iudicatum in ciuitate Laudæ ex consi. suo & Dom. Vrbani Zazzij & quorundam alio-

14 rum, & plus ipsi attestanti de † dicta communi obseruantia Lombardiæ nullatenus esse credendum nisi ea probaretur, vt per Bald. in l. fi. C. de fideicom. & Alex. in l. post dotem. ff. sol. mat. ac Are. in consi. 103. & Dec. in consi. 402. col. fin.

Non obstat tertium argumẽtum, ꝙ dispositioni l. hac edictali. licet pacto non possit derogari, tamen per statutum potest corrigi, cum non valeat argumentum de pacto ad statutum: quia admitto, quòd per statutum potest tolli

15 † ipsa l. hac edictali. quando tamen expressè ad ipsum statutum excluderet filios primi matrimonij, vel saltem ex uerbis ipsius posset colligi, statuentes voluisse præiudicare filijs prioris matrimonij, aliàs secus, vt per Salycetus in ipsa lege hac edictali. in sexta quæstione in fin. & per alios de quibus supra in quæstione 24. & 25. sed in casu huius statuti non fuit expressè derogatum ipsi legi, nec ex verbis ipsius colligi potest, statuentes ita sensisse, ergo &c.

16 Non obstat ultimum fundamentum, quòd † quando statutum disponit idem, quod ius commune, debet aliquid ultra operari: quia respondetur, quòd ad hoc ne quis graue damnum patiatur, statutum semper est interpretandum secundùm ius commune, ut per glo. notab. in l. fi. §. in computatione. C. de iure deliber. quam ibi approbant Bart. Bald. & cæteri scriben. sed non est dubium, quòd filij ex primo matrimonio si dictum statutum de lucranda dote non intelligeretur: quia omnibus bonis maternis priuarentur. ergo absque dubio ipsum statutum secundùm dictam legem est intelligendum. & pro ista opinione adducitur, quod uoluit Bal. in l. terminato. C. de fructi. & lit. expen. ubi inquit, quòd si statuto cauetur,

17 ꝙ † uictus uictori in expensis condemnetur, debet statutum intelligi & regulari secundùm ius commune, nisi victus iustam causam litigandi habuerit. Quo casu de iure non est uictus in expensis condemnandus. Ad idem facit, quod consu-

18 luit Ro. in cõsi. 393. ubi consuluit, ꝙ † si statutum disponat, nullam esse obligationem factam per mulierem sine præsentia propinquorum recipiet interpretationem à iure communi, ut non habeat locum in obligatione necessaria, per l. 1. C. quando decre. opus non est, & Roma. sequitur Alex. in consil. 215. col. 2. uol. 6.

Et pro ista opinione adduci potest, quod notat Alex. in cõsil. 87. col. fi. uol. 7. & in consi. 119. col. pen. ubi statutum non debet addere aliquid iuri communi, quando ex hoc affertur graue præiudicium patri: immo fieri debet interpretatio secũdùm ius commune, etiam si per talem interpretationem statutum nihil operaretur, ut per Bar. & alios in l. 4. §. prætor. ff. de damno insec.

19 Secundò respondetur, quòd statutum satis † dicitur aliquid operari, cum ex eo sit prodita noua species agendi, videlicet condictio ex statuto, ut per Bar. & Docto. in l. 1, in prin. ff. ad l. Falc. & Abb. in rub. de reg. in fin. & D. meum Ruin. in consil. 27. col. 5. in prin. & sic ex his remanet firma. communis sententia, ꝙ maritus non potest plus consequi per mortẽ vxoris, quàm consequatur vnus ex filijs prioris matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Legitima filiorum primi matrimonij confunditur in portione, quæ eis debetur vigore l. hac edictali, sed contra nu. 3. & 5.*

2 *Filius quod percipit ex dispositione legis sibi computatur in legitimam debitam iure naturæ, quod declara procedere, vt nume. 8.*

4 *Lex nouam obligationem introducens, nisi nominatim cauerit, vt ea filia actione vtatur veteres eo nomine competunt actiones.*

6 *Lucrum dotis, quod facit maritus propter adulterium vxoris, reseruatur filijs, & non imputatur in legitimam.*

7 *Declaratio glo. in uerbo diuidi, in l. hac edictali.*

9 *Trebellianica expressè non prohibita computatur in legitimã filio, quando grauatur purè, cùm non dicatur capi contra voluntatem testatoris.*

10 *Trebellianica fuit inducta in fauorem testatorum, ut eorum hæreditates facilius adirentur.*

QVÆSTIO XXVII.

FIRMA manente conclusione, de qua supra, ꝙ secundus maritus plus non potest consequi de dote quam consequatur vnus ex filijs primi matrimonij, excitatur dubitatio, quomodo inter ipsos priuignum & uitricum diuisio facienda sit de ipsa dote, an in uiriles partes, an uerò ueniat prius detrahenda legitima filij primi matrimonij, & exinde de residuo fieri inter ipsos diuisio iuxta formam l. hac edictali. C. de secun. nup.

1 Prima quidem facie dicendum uideretur, ꝙ † diuisio deberet fieri in uiriles portiones, & ꝙ in parte filij ex primo matrimonio confundatur legitima per tex. in d. l. hac edictali. iuncta glo. in uerbo diuidi, ubi dicit glo. ꝙ quando uxor dedit secundo uiro centum, quæ habebat in bonis, & fecit pactum cum eo de dote lucranda, ꝙ filij ex primo matrimonio tantum reuocabunt, ut sint æquales cum secundo marito: & sic uidetur velle, ꝙ legitima confundatur in dicta parte uirili, & istam partem tenent Iac. de Rane. & Cy. in d. l. hac edictali, in

li,in 2.q.qui respondent ad glo.in §.optimè.in auth.de nup.
quæ uidetur tenere contrarium,ut ea procedat, quando vnũ
auxilium esset fortius altero:quia tunc potest consequi,quod
est fortius, non autem habere vtrunque auxilium, & sic legi-
timam,& demum diuidere cum secundo marito viriliter.Idẽ
voluit ibi Sal. in 2.q.post dictum Iac.de Raue.ac Ray.& Ia-
cob.Butrig.dicens idem sentire gloss. 1. in §. & quoniam va-
riè.in auth.quib.mod.effi. sui. Pro qua opinione secundùm
2 eũ,quæ sibi uidetur magis æqua,facit: quia illud quod † per-
cipitur ex dispositione legis per filium computatur in legiti-
mam debitam iure naturæ,vt not.gl. & ibi Bal.in l.quanquã.
C.ad l.Fal.ergo illud,quod excipitur per filium primi matri-
monij ex dispositione d.l.hac edictali. debet ei computari in
legitimam,& sic non potest duas deductiones facere, & sub-
dit Saly.ꝙ in consulendo non recederet ab hac opin. & idem
dixit in l.quoniam prętéritæ. C.de secun.nup. & hanc verio-
rem esse opinionem fatetur Anch.in consi.101.col.1. vbi di-
cit,ꝙ hæc opinio est verior, & non obstare text. in ipsa l.hac
edictali.in versi.ita tamen.& tex.in d.§.optimè. iuncta glo. in
verbo manifestè,vbi glo.dicit,ꝙ filius habet legitimã iure na-
turæ, aliud autem propter delictum transeuntis ad secunda
vota:quia dictus ver.ita tamen.& §.optimè. nõ contradicũt:
volunt enim per prouisionem l.hac edictali.aliquid conferen
tis filijs primi matrimonij non tolli prouisionem alterius le-
gis deferẽtis legitimam, & sit fauorabile filijs illam amplecti:
quia concurrunt dicta iura in origine non in exactione, nisi
in eo,quod plus est, sicut contigit in pluribus persecutorijs,
iuxta l.qui seruum.ff.de act. & obli. nec est dicendum, ꝙ id,
quod confertur per illam l.hac edictali.sit pœna: imò ex pro-
uidentia filiorum primi coniugij,vt dicit Ioã.And.post Inn.
& Hostien.in c.fi.de secun.nup.Nam si esset pœna, correcta
esset authoritate Apostoli, uiro mortuo nubat mulier in do-
mino,cui voluerit.& istam sñiam sequitur Bald.in ipsa l.hac
edictali.in lectura antiqua,vbi dicit,pone,ꝙ Berta,quæ habe
bat quatuor filios,nupsit Titio,& dedit omnia bona in dotẽ,
& decessit nõ relictis filijs ex secũdo matrimonio : Certè iste
Titius erit exæquandus filijs prioris matrimonij,& ideo non
lucrabitur tertiam partem vigore statuti, sed quintam : quia
est uirilis portio,quia sunt quinque capita succedentium, &
sic ex his uerbis Bal.uidetur, ꝙ filius ante omnia non detra-
het legitimam.Quod & uoluit idem Bal.in consi.273.uol.2.
ubi tradit, ꝙ filij primi matrimonij & maritus faciunt viriles
partes.idem Bal.in consi.276.verba statutorum. col.2. uersi.
item lucratur dimidiam partem.uol.3.Pau.de Cast. in consi.
339.in fin.uol.2.& hanc partem etiam ueriorem asserit Cu-
ma.in cõsi.109.in 3.dubio,cum qua etiam pertransit Capr.
in consi.73.circa fin.& Alex.in consi.158.col.3.vol.5. Idem
tenet Alcia.in l.in quartam.circa fin.ff.ad l.Falc.

3 Contrarium tamen est de iure uerius. Quod † probatur
primò ꝑ gl.expressam in d.§.optimè,vbi vult,ꝙ filius habeat
& legitimam,& aliud remedium,& ꝙ vnum non perdatur ꝑ
alterum,& ratio est:quia vnum auxilium habet iure naturæ,
alterum uerò quia mater transiuit ad secunda vota,& per illã
gl.dixit ibi Ang.ꝙ illud,quod lucratur filius propter transitũ
matris ad secunda uota,non imputatur in legitimã: quia de-
bet habere illud lucrũ ultra ipsam legitimã.& pro hoc facit l.
quoties.ff.de act.& obli. ubi si lex nouã obligationẽ introdu-
4 cit, nisi † nominatim cauerit,vt ea sola actione utamur,ẽt ve
teres eo nomine competũt actiones : & sic auxilium utrun-
que,tam vetus, quàm nouũ simul cõcurrunt,cùm ad diuer-
sa cõpetant ex diuersis causis, ergo idẽ dicendũ in terminis
huius quæstionis, cùm vnũ beneficiũ descendat ex lege natu-
rali.l.cum ratio.ff.de bo.dam. Alterum verò ex lege positiua,
& Principis constitutione, seu beneficio per transitum ad se-
cundas nuptias, ubi lex mulierem & matrem habet suspectã,
ne,non modo substantiam liberorum,verum etiam uitam fi-
liorum secundis uiris adijciat.l.lex quæ tutores. C. de admi.
tut.præsertim cùm non sit ratio,quare vnum aliud confunde
re debeat.Idem uoluit Bal.in d.l.hac edictali.col.3.uer. mo-
dò super isto,ubi dicit,ꝙ ista est ueritas,& ꝙ super isto passũ
pluries consuluit,& verum fatetur: quia ita consuluit, vt in
consi.401.col.2.volu.2. & in consi. 22.uol.5. Idem Bald.in
5 quæstio.statuto.in † uerbo dos.q.5.& ita etiam tenuit Bar.in
l.1.C.de inoffi.dot.ubi illud,quod reuocatur per dictã l. hac
edictali.non cõputatur in legitimã hac ratione: quia querelæ
inofficiosæ dotis, dantur ad retractandum lucrum dotis vsque
ad legitimam debitam filijs, remedium verò l. hac edictali.
datur ad aliud, ut in residuo filij primi matrimonij reducan-
tur ad æqualitatem cum uitrico. & ita etiam ibi tenent Bal.&
Paul.de Cast.qui dicit, ꝙ ordo erit, ut primò petatur legiti-
ma per querelam inofficiosæ dotis, & sic ante debet deduci,
postea residuum æqualiter diuidatur inter liberos primi ma-
trimonij, & secundum maritum, subdens ꝙ iste passus est
quotidianus, & ꝙ temerarium esset in consulendo recedere
ab hac opinione,& quòd pluries habuit de facto, ut patet in
consi.173.col.2.secundùm antiquam impressionem, & in cõ
sil.348.colum.2.uolum.2.& in consi.462.uolum. eo.& huic
sententiæ uti magis communi adhærent Cuma.in consi.108.
colum.fin.& Fulg.in consil. 88.colum. 2. & in consil.97.col.
2.cum seq.ubi dicit hanc esse sequendam in iudicijs, Pau.de
Cast.in consi.359.col.2.uol.2.& Anch.in d.consi. 101.col.
1.ubi inquit, ꝙ non esset sibi tutum in consulendo recedere
ab hac opinione, & practi. Papien. in forma libelli, quomo.
vxor agit ad dot.in uersicu.dictæ dominæ, colum.pen.in fin.
Cur.Sen.in consi.78.col.4.in fi.& Socy. in consi.35.colum.
pen.& fi.uolum.4. ubi relatis opinionib. hincinde concludit,
ꝙ cùm pro ista parte sit authoritas glo. Bartol. & Bal.qui fue
runt illuminatores iuris ciuilis in consulendo & iudicando,
non esset tutum recedere ab ista opinione cum authoritas
glo. cæteras antecellat, ut per Bald. in l. cum hæreditas. C.
depo.In hancque conclusionem concurrit Dec.in consi.146.
col. 2. ubi pariter dicit, ꝙ esset temerarium recedere ab hac
opinione.Pro cuius confirmatione allegat nota. per Bald.in c.
6 1.col.pen.uerb.sed quæro, ut lite non contestat. ubi uoluit,ꝙ
† lucrum dotis, quod facit maritus propter adulterium uxo-
ris, reseruatur filijs, & non imputatur eis in legitimam,& eã
etiam amplectitur Ripa.in l. in quartam.in fi. ff.ad l.Falc.D.
meus Ruin.in consi.94.colum.3.uolum.5. & Aymo Crau.
in consi.142.col.2.& in consi.194.col.1.cum seq. Augu.Be-
7 ro.in quæst.suis famil.q.119.

Non obstant modò allegata in † contrarium, & primò gl.
in d.l.hac edictali.in uerbo diuidi : quia respondet Fulg.in d.
consi.97.col.pen. in fi. ꝙ licet prima facie glo.uideatur velle,
ut supra dictum fuit: Tamen in ueritate id non vult; quia gl.
solùm notat æqualitatem filiorum primi connubij, & secun-
di mariti quantùm ad beneficium d. l. hac edictali. de debito
autem iuræ naturæ nil loquitur : atque ideo ita uerè debet in-
telligi, ne contradicat glo.in d.§.optimè. Igitur oportet de ne
cessitate ita eam intelligere, aliàs illæ glo. essent contrariæ,&
ita etiam debere intelligi dixit Paul. de Cast. in citato consil.
462.in fi.uolum.2.

Similiter quoque secundùm Fulg. ubi supra, intelligi de-
bet, quod notat.in d.l.quoniam præteritæ.

Non obstat, quod not.glo.in d. §. & quoniam uariæ, quia
ipsa glo. facit pro hac sententia ; quia ibi glossator se remittit
ad not.in d.§.optimè. ubi manifestè, ut supra diximus, pro-
batur contrarium.

Nec in dictis Butr.in d.l.hac edictali. potest fieri fundamẽ
tum, cùm idem sibi aduersetur in l.1.C. de inoffi.doti.ubi te-
net contrarium, dum dixit, ꝙ filijs primi matrimonij compe
tit utrunque auxilium,& ꝙ vnum per alterum non tollitur,
quoniam ad diuersa,& ex diuersis causis competit.

Non obstant denique dicta Bal.in locis,de quibus supra,ꝙ
maritus exęquandus sit filijs prioris matrimonij : quia Bald.
debet intelligi habito tantùm respectu ad d.l.hac edictali.non
autem habito etiam respectu ad legitimam: quia illam retinet
vltra beneficium d.l.hac edictali. prout uoluit Bal. in d.l.hac
edictali.col.3.in fi.& in dictis consil.401. colum. 2.uolum.2.
& in consi.22.uolum. 5. & si aliter sentiret, malè loqueretur
per iura & rationes supra alleg. & contra cõem Doct. sñiam.

Vltimò non obstant dicta Salyc.& Alex.in locis supra rela
tis:quia Sal. communiter repræhenditur, & ad eius rationẽ,
quam facit de filio, qui computat in legitimam, quod capit ex
dispositione legis, respondet Craue. in d. consil.194.colum.
2.quòd uerum est, ꝙ illud, quod capit filius ex dispositione
legis, computatur in legitimam, quando non est contra ex-
8 pressam † voluntatem testatoris, prout est Trebellianica ex-
presè non prohibita, quæ computatur in legitimam, quando
filius grauatur purè : quia non dicitur capi contra uoluntatẽ
testatoris, cum prohibere non possit, ut per Io.de Ana.in cõ
sil.67.Corn.in consi.305.col.4.uol.4. Dec. in consi.257.col.
fi. Sed istud, quod capiunt filij primi matrimonij, habent ex
dispositione d.l.hac edictali.contra voluntatem patris expres-
sam,& in eius odium. Ideo nullo modo retorqueri debet in

eius

eius fauorem, vt saltem in legitima computetur.

Rursus Trebellianica fuit inducta in fauorem † testatorũ,
9 vt eorum hæreditates facilius adirentur, ut insti. de fideicom. hæred. per totum. Relictum autem factum contra l. hac edictali. accipitur per liberos primi matrimonij in odium relinquentis. Ideo non procedit argumẽtum de vno ad alterum, in quo est diuersa ratio: quia ex separatis non bene infertur. l. fin. ff. de calum. l. Papinianus exuli. ff. de mino. Vnde cum tot, tantiq; partes asserant hanc communem, temerariumq; fore ab ea recedere tam in consulendo, quàm in iudicando Ideo tu eam sequere, & illi adhæreas tanquam Bononiensis Catocio.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio l. hac edictali. locum non habet, si frater, vel alia persona extranea dederit dotem secũdo viro, quod declara, vt in numero 3.*

2 *Dotans potest prouidere de restitutione dotis, prout vult, & cui vult.*

QVÆSTIO XXVIII.

Exoritur & dubium. An stante statuto, de quo
1 † supra in quæst. 26. dispositio l. hac edictali. locũ habeat, si frater, uel alia persona extranea, quàm sit uxor secundo viro dotem de nouo constituerit pro muliere secundò nubente? Bald. in d. l. hac edictali. col. 5. versi. sed pone. format hanc quæstionem, & dicit, ꝙ prima facie uideretur dicendum, ꝙ si alius quàm mulier dat dotem secundo uiro cum pacto de lucrando, ꝙ filij primi matrimonij habent reuocatoriam virtute ipsius l. hac edictali. quia ista dos est data pro muliere: ergo perinde est, ac si ipsa mulier dedisset: tamen dicit se consuluisse contrarium, vbi dos data esset† de patrimonio dotantis:
2 & ratio est secundùm eum: quia dotans potest prouidere de restitutione dotis, prout vult, & cui vult: vnde potest pacisci, ꝙ ista dos restituatur sibi, uel extraneo, uel remaneat penes maritum. l. ex morte. in fin. ff. de pact. dota. Subdit tamen hoc non habere locum in patre mulieris: quia est obligatus ad eã dotandam. l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obliga. l. qui liberos. ff. de ritu nup. & ideo dicit se putare, ꝙ cùm ista dos intelligatur tunc emanare de patrimonio filiæ, quòd tunc habeat locum d. l. hac edictali. & istam opinionem Bald. refert & sequitur Cur. Iun. in consi. suo. 122. colum. fin. & Rom. hanc partem etiam amplectitur, licet de Bald. mentionem non faciat in consi. 219. colum. 3. uersic. tertiò idem demonstratur. quem sequitur Salyc. in l. si ita quis. §. ea lege. colum. 1. ff. de verbo. oblig. ubi expresse dicit, quòd extraneus potest pro muliere secundò nubente, fraude tamen† cessante, dare in
3 dotem secundo marito quicquid vult: & quòd d. l. hac edictali. l. nõ habebit locum: quia consideranda est circa actus permissionem seu prohibitionem persona dans, & cui datur, nõ autem persona intermedia solùm, & nudum mysteriũ in dãdo præstans, qualis est mulier per tex. in l. profectitia. §. si quis certam. de dona. inter vir. & vxor. & melius in l. sed & si mortis. uersicu. sed si proponas. ff. de leg. præst. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebell. l. cùm dotem. ff. de dote præleg. l. 1. uersicu. sed si legatum. ff. si quis aliquem testam. prohibue.

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali. derogatum esse non censetur, si statutum disponat, quòd maritus præmoriente vxore sine liberis, in omni casu lucretur dotem. Sed contra num. 6.*

2 *Quid totum dicit nihil excludit.*

3 *Lex noua quãuis generaliter loquatur, & vtatur verbis vniuersalibus, puta omnes, vel omni casu, vel quilibet: tamen recipit interpretationem, per quàm minus derogetur iuri communi, quod declara, vt num. 8.*

4 *Statutum vtens dictione præcisa & taxatiua, ea non obstante recipit interpretationem, ne fiat correctio.*

5 *Hæreditas patris non dicitur debita filijs, sed quasi debita, & de ea iudicatur prout de lucro, & non de damno.*

7 *Dispositio vniuersalis tantum operatur regulariter quò ad quamlibet eius speciem, quãtum specialis quò ad suam speciem tantum.*

9 *Venalia licet nõ veniant in legato generali facto de certis rebus tamen fallit, quando esset factum de omnibus rebus.*

10 *Lex obligatione generali. ff. de pigno. locum non habet in obligatione vniuersali.*

11 *Hæredis appellatione licet nõ veniant, nisi descendentes in feudo vel emphyteusi ecclesiastica, tamen id non procedit, si dictum fuisset in cõcessione pro te & hæredibus omnibus, quia tunc veniunt etiam extranei.*

12 *Renunciatio generalis etsi ad feuda non extendatur, tamen secus est in vniuersali*

13 *Concessio legitimandi ad omnia beneficia, trahitur & ad feuda.*

14 *Merum & mixtum imperium quamuis non veniat in concessione iurisdictionis, tamen fallit in concessione de omni iuris dictione.*

QVÆSTIO, XXIX.

1 An legi, ac edictali. derogatum esse † censeatur, si statutum disponat, quòd uxore præmoriente sine liberis maritus in omni casu lucretur dotem, prout est in ciuitate Mutinæ, Ias. in auth. præterea. colum. 7. uersicu. aliquando & tertiò. C. vnde uir & vxor. dicit, ꝙ licet Rom. in consi. 44. in 3. dubio, teneat, quòd per illa vniuersalia in omni casu maritus lucrari debeat dotem non obstante existentia filiorum ex pri-
2 mo matrimonio per regulam vulgarem, quòd† qui totum dicit, nihil excludit. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & sic ꝙ derogatum
3 sit ipsi legi. Tamen quòd† hoc non est uerum: quia lex noua quamuis generaliter loquatur, & utatur uerbis vniuersalibus, puta omnes, uel omni casu, uel quilibet: tamen recipit interpretationem, præsertim ut minus derogetur iuri communi, quàm sit possibile, iuxta glo. ordinariam in l. fin. & ibi Bald. C. sine cen. uel reliq. Barto. & alij in l. 1. §. nunciatio. ff. de ope. noui. nun. ubi licet nunciatio noui operis possit fieri omnibus diebus, tamen non intelligitur de feriatis. Cum ergo huiusmodi statutum loquatur per uerba vniuersalia, omni casu: tamen: ut minus derogetur iuri cõmuni, illa vniuersalitas poterit limitari, & intelligi, nisi supersint filij prioris matrimonij. Quod confirmat Iaso. ex not. per Barto. in l. 3. §.
4 cum titulo, de adim. lega. ubi statutum vtens† dictione præcisa & taxatiua, ea non obstante, interpretationem recipit, ne fiat correctio. Nec habet obstare, secundùm eum, si dicatur, quòd operabuntur illa uerba vniuersalia, omni casu, in statuto sic vniuersaliter posita: cùm nõ possimus dicere, quòd statutum potius iudicandum sit superfluum, quàm quòd qui indebitè damnum sentiat, iuxta glo. Barto. & Doct. in l. fin. §. in computatione. C. de iur. delib. quia hic filijs prioris ma-
5 trimonij non patiuntur damnum, dato quòd† lucrum perdant: quia etiam hæreditas patris non dicitur debita, sed quasi debita filijs, & de ea iudicatur, prout de lucro & non de dãno, ut no. in l. 3. C. de iur. & fac. ign. quia respondet quòd illa uerba, omni casu, possunt multa operari, absque eo quòd excludantur filij prioris matrimonij contra ius commune: nam possent operari: quia ubi aliter maritus non lucraretur dotem, nisi sibi fuisset actualiter data, & sic non lucretur dotem promissam, iuxta tradita per Barto. in l. iubemus. in §. sanè. C. de sac. san. eccle. Item ubi aliàs maritus non lucraretur dotem secuto matrimonio, nisi uxorem traduxisset, iuxta Barto. in l. nihil. ff. rer. amota. istis casibus lucrabitur dotem, quamuis non actualiter datam, sed promissam, siue sit secuta traductio ad domum, siue nõ, & hoc modo minus derogabitur iuri cõmuni sic intelligendo, quàm quòd filij prioris matrimonij excludi debeant, & cùm Ias. transit ibi Dom. Franc. de Pepis in 7. not. Io. de Amic. in consi. 11. colum. pen. Boer. in decis. 22. num. 34.

6 Verùm istis non obstantibus † altera opinio vti magis à Doctoribus recepta amplectenda est, quàm in primis tenuit Rom. in citato consi. 44. colum. 3. uersi. nec prædictis. ubi dicit attendenda esse illa uerba, omni casu, vniuersalia, quæ videntur includere lucrum dotis, siue superexistentibus filijs ex primo matrimonio, siue non, d. l. Iulianus. & ideo cum sint clara uerba statuti, quòd derogetur dictæ dispositioni l. hac edictali. meritò interpretatione non indigent nec restrictione aliqua. l. non aliter. ff. de leg. 3. & quòd decisio Bar. ac Bal. in d. l. hac edictali. locum habeat, quando statutum simpliciter loqueretur, secus ubi omni casu uellet maritum lucrari
7 dotem, facit: quoniam† cum tunc tantum operetur hæc vniuersalis dispositio regulariter quò ad quamlibet eius speciẽ, quan-

quantum specialis quò ad suam speciem tantùm.l. si chorus. ff. de leg.3.l.si duo.ff.de admi.tut. Ideo perinde habetur, ac si statutum specialiter expressisset, ꝙ etiam filijs existentibus ex pirmo matrimonio secundus maritus prædecedente uxore dotem lucraretur, & sequendo Rom. ita tenuit Dec. in l.omnia. in princ.ff.si cert.pet.& in consi.76.colum.2.& in cõsi. 195. colum.2.293.colum.1.in fin.& in consi.294.colu.2. & 301. col.2.& in consi.358.col.2.in princip.& in consi.389.col.fin. in fin.& in consi.471.col.1.& 662.col.1.& in auth. præterea, in 4.nota.C.vnde uir & uxor.& in c. sedes.col. 5. de rescrip. Curt.Iun.in consi.85.col.1.& in consi.183.col.1.in fin.Gozad.in consi.59.colu.3.& in consi.76.colum.2.Paris.in cõsi. 91.col.3.uol.3.ubi refert etiam ita tenuisse Socy.in cõsi.52. colum.pen.volum.3.& Claud.Seyse.in l.si ita quis.§.ea lege. col.1.uer.& istã gl.ff.de uer.obli. Cur.Iun.in auth.præterea. nume.16.C.vnde uir & uxo. Alcia.in lib. 1. ff. de uerborum signi.char.28.ubi inquit, quòd durum esset stantibus his uerbis, omni casu, ipsa uerba restringere, ut saluum censeatur ius liberorum primi matrimonij. Augu. Bero. in quæst. suis sami.q.119.uersicu.tertius casus.

Non obstant adducta per Iaso. uidelicet, quòd uerba vniuersalia recipiunt restrictionem, ut minus deroget iuri cõ-
8 muni: quia † respondet Dec. in d. auth. præterea. in dicto 4.
notab. quòd illud procedit in dispositione generali, uel vniuersali, quando resultaret absurdum, aliàs secus, ut in terminis huius quæstionis. pro quo facit, secundùm eum, quod no.
9 Barto. in l. generali. in §. uxori. de usufru. leg. ubi dicit, ꝙ † licet in legato generali facto de certis rebus non veniant vænalia: tamen quando sunt uerba vniuersalia: quia dicitur de omnibus, tunc veniunt & vænalia, & pro confirmatione accedit, quod not. Dec. in d.l.omnia.col.1.& in d.c.sedes.colum.5.& in consi.389.colum.pen.quem sequitur Purpu.in l.1. num. 471. ff. de offic. eius cui manda. est iurisd. ubi dicit, quòd l. obligatione generali. ff. de pign. non habet locum in eo, qui
10 † obligaret omnia bona. Facit quoque, quod dixit Bald. in c.in præsentia.col.2.de proba. quem sequitur Alex. in consi. 30.col.fin.uolum.5.& in consi.195.colum.2.uolu.6. & Go-
11 zad.in consi.59.num.15. quòd † licet in feudo, uel emphyteusi ecclesiastica appellatione hæredis non veniant, nisi descendentes iuxta id, quod habetur in c.1.de aliena.feud. Tamen fallit, si in concessione dictum sit pro te, & hæredib. tuis omnibus: quia tunc propter illam dictionem omnibus, apparet, mentem concedentis fuisse comprehendere alios, & ideo dixit Dec. in dicto consilio 294. colum. 2. quòd appellatione hæredũ ueniunt & extranei, ubi testator loquutus est de omnibus hæredibus, & in consi.289.colum.pen. quem sequitur
12 Curt.Iun.consi.26.colum.4.in princ. quòd † licet generalis renunciatio non extendatur ad feuda: tamen vniuersalis extẽditur ad ipsa bona feudalia. Quod & voluit Dominus meus Ruin.in consi.37.col.4.in fin.uolu.1. Quod corroboratur ex dictis ipsius Decij in consi.76.colum.2.quem sequitur Paris.
13 in consi.3.num.34.uolum.1. vbi concessio † legitimandi ad omnia beneficia extenditur & ad feuda.

Vltimò etiam facit, quod notat Rimi. in rubr. ff. de iurisd. omn.iud.& Purpura.in l.imperium.col.27.uersic. & notan-
14 dum est.ff.eodem tit. dicunt, quòd † licet in concessione iurisdictionis non ueniat merum & mixtum Imperium, tamen fallit, quando concessio esset facta de omni iurisdictione, quia tunc propter illam dictionem vniuersalem, omnis, ueniunt. Vnde ex his remanet firmata hæc conclusio, quòd per dicta uerba, omni casu, derogatum sit dispositioni d.l. hac edictali, & per consequens quòd maritus lucrabitur dotem in præiudicium filiorum primi matrimonij.

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali. non derogatur stante statuto, quòd vxore præmoriente sine filijs, ex eis maritus lucretur dotem. Sed cõtra, num. 6.*

2 *Statutum simpliciter loquens de lucro dotis, non intelligitur in præiudicium filiorum primi matrimonij, quod tamen declara, vt in num. 8.*

3 *Mulier, quæ prohibetur alienare, curare debet, ne ex actu per eam celebrando sequatur alienatio ex dispositione legali, declara vt num. 10.*

4 *Statutum de lucro dotis recipit interpretationem passiuam a iure communi, quòd declara, vt num. 13.*

5 *Statutum de lucro dotis vt deroget dispositioni dictæ l. hac edictali, requiritur, vt specificè in eo dicatur, quòd stantibus filijs ex primo matrimonio maritus lucretur dotem. Sed contra, secundùm communem, nu. 14.*

7 *Natura termini restrictiui & discretiui est, ut quicquid excipit, ponat.*

9 *Lex, tam hoc iure. ff. de vulg. & pup. locum non habet, ubi adducitur diuersa ratio.*

11 *Argumentum de pacto ad statutum, secundùm communem, negatiuè non valet.*

12 *Dispositio dictæ l. hac edictali. locum non habet in alienatione & dispositione necessaria.*

QVÆSTIO XXX.

1 ORITVR & quæstio, an per statutum, quòd † vxore præmoriente sine filijs, ex eis maritus lucretur dotem derogatum censeatur. l. hac edictali. C. de secund. nup. Vide-
2 retur dicendum quòd † non: quia statutum loquitur simpliciter: ergo non debet intelligi in præiudicium filiorum primi matrimonij, vt per Bal. & Sal. in d.l. hac edictali.

Secundò; quia tale statutum afferens lucrum secundo uiro, vt eum inclusiuè uocans non extantibus filijs ex eis, habet etiam caput inclusiuum filiorum communium, illis existentibus, & exclusiuum mariti, ut in simili tradit Bar. in l.2.§.uidendum. ff. ad Tert. Sed quando existunt liberi communes, illi secundùm statutum admittuntur, vt cum illis filij primi matrimonij ab intestato ciuiliter succedunt, & sic quãdo agitur de capite exclusiuo mariti, illa reseruatio facta à statuto reseruat ius succedendi ab intestato ipsis liberis primi matrimonij, pariter ergo videtur, quando agitur de capite inclusiuo mariti, non existentibus liberis communibus, debet illa reseruatio intelligi etiam de iure succedendi ab intestato, ut æqualis sit determinatio & reseruatio respectu omnium filiorum, arg. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup.

Tertiò hoc decidit Bal. in cap.1.col.1.in fi. an mari. succe. vxo. vbi quærit, an per istud statutum derogetur d.l. hac edictali. & primò dicit ꝙ sic, sicut corrigitur per legem Lombardorum: Demum concludit contrarium, ꝙ uir non lucrabitur, nisi quatenus posset lucrari ex pacto. Hoc equidem te-
3 nuit & Soc. in consi.35.col.2.uol.4. quia † mulier, quæ non potest alienare, debet curare, ne ex actu per eam celebrando alienatio sequatur ex dispositione legali. l. codicillis. §. pen. de leg.2.l. si ita quis. §. ea lege. de uerb. obli. ergo mulier, quæ nubit, non debet constituere tantam dotem, ꝙ ex forma statuti lucrum transcẽdat ratam, quæ debetur filijs primi matrimonij.
4 Item & quia tale statutum † debet recipere interpretationem passiuam à iure communi. l.2. C. de noxa. & sic ab ipsa l. hac edictali. Vlterius ut tollatur dispositio dictę legis, requi-
5 ritur, ꝙ † specificè statutum dicat, ꝙ stãtibus filijs primi matrimonij, maritus lucretur dotem. Sed hoc statutum non dicit, sed ꝙ si non extent filij ex eodem matrimonio, quòd maritus lucretur dotem, non autem specificè loquitur, si nõ extant ex eodem, sed ex primo.

Item non loquitur specificè, quando lucrando dotem plus consequeretur, quàm filij primi matrimonij contra d. l. hac edictali. quia stat hoc, ꝙ extent filij ex primo, & maritus lucretur integram dotem, & tamen filij ex alijs bonis consequãtur integram portionem, non ergo debet per tacitos & subauditos intellectus induci legum correctio, prout voluit glo. in c. cupientes. §. quòd si per 20. de electio. in 6. & glo. in l. ut liberis. C. de colla. Sed potius statutum reducendum est ad terminos iuris communis in quantum fieri potest, & subdit, ꝙ punctualiter hanc quæstionem decidit Bald. in l. 1. C. de in offic. dot. vbi ponit quæstionem, quando statutum disponit de lucro, si decedit sine filijs, intelligendo ex eodem matrimonio, aliàs non uerificaretur quæstio in terminis. l. hac edictali. quia deficeret conditio per existentiam liberorum: & tamẽ non derogatur ipsi legi, & subdit, ꝙ Doct. communiter in similibus terminis loquuntur. Huic quoque sentẽtiæ assentit Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art. princip. in 4. membro. q. 27. col. pen. in fi. Berous in quæst. suis fami. q. 119. uersi. tertius casus. Sed reuoluto mantello (ut vtar uerbis glo. in l. Papinianus exuli. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testam.) præ-
6 dictis non † obstantibus altera pars est verior, ꝙ immo tacitè renunciatum cẽseatur dispositioni d.l. hac edictali. & sic quòd excludantur filij primi matrimonij.

Et

Et primò se offert decisio Bald.in consi.495.colum.3.uol. 5.vbi d cit, ꝙ si statutum disponat, ꝙ uir lucretur dotem vxoris præmortuæ sine filijs ex eis, ꝙ ex eo infertur, quòd filius primi matrimonij, qui non est filius ex utroque ipsorum, ad ipsam dotem datam secundo uiro non admittatur uirtute d. l. hac edictali. quia uerba debent intelligi cum effectu, glo. in l. sed hoc nisi. ff. de iure dot. Sed si diceretur, quòd filius primi matrimonij posset eam aduocare per ipsam l. hac edictali. non haberent effectum uerba dicti statuti, quæ dicunt, quòd maritus lucretur dotem; quia non lucratur, qui alijs restituere tenetur. l. aliud est capere. ff. de uerb. sign. Item in col. pen. in uer. præsupposita igitur ualentia statuti, ad demonstrationem, quòd non habeat locum d. l. hac edictali. arguit hoc modo, quòd supposita potestate, quòd statutum possit tollere dispositionem ipsius legis, si statutum defert lucrum marito totius dotis, non existentibus liberis ex eis, quòd maritus lucratur dotem ipsis filijs ex eis non existentibus, & quòd istud argumentum concludit formaliter. Nam maior patet ex uerbis statuti: minor est uera in facto. Igitur cōclusio est necessaria, si enim possimus istud statutum glossare subaudiendo ibi, ex eis, supple nec ex alio matrimonio, ista esset glo. ceruotina, & extranea. prætereà si subaudiremur hoc, esset sensus, quòd extantibus ex alio matrimonio liberis, vir nihil lucraretur, quod est falsum.

Prætereà confirmatur hæc opinio secundùm eum. Nam in isto casu non potest misceri ius commune cum iure municipali propter illud verbum, ex eis, quod est terminus restri-
7 ctiuus & discretiuus, de cuius natura est, quicquid † excipit, ponit. l. quæsitum. §. idem respondet. & ibi not. ff. de fun. instruct. Ergo filij primi matrimonij non derogant prouidentiæ statuti. Hoc idem uoluit Rom. in consi. 44. col. 3. ubi inquit, quòd stante statuto, de quo supra, si vxor decesserit sine liberis ex eis relictis, tamen filijs ex altero matrimonio, quòd habet locum dispositio ipsius statuti, ex quo uerba sunt clara. l. accusare. §. omnib. ff. de accusat. l. cùm in plures. §. lege. ff. loca. Idem etiam tenuit post Bald. & Roma. de quibus suprà, Socy. in consi. 52. colum. penul. uolum. 3. qui confirmat hanc sententiam alia ratione. Nam si uerum esset, quòd filij prioris matrimonij habeant impedire huiusmodi lucrum, satis fuisset dicere, quòd uxore prædecedente sine liberis maritus lucretur dotem: quia ex quo dicebatur decedere cùm liberis, maritus non fuisset lucratus. l. ex facto. §. pen. ff. ad Treb. Igitur illa verba, ex eis, superfluò fuissent apposita, & nihil operarentur, iuxta l. si quando. ff. de lega. 1. Igitur, ut euitetur superfluitas, censentur apposita ad exclusionem filiorum primi matrimonij, vt non sint impedimento lucro, quod defertur marito, & subdit Socy. quòd ista est uera opinio, licet contrarium videatur sentire Bal. in dicto c. 1. an maritus succedat uxo. quam etiam amplectitur Parisi. qui in terminis huius statuti consuluit in consi. suo 91. volum. 3. vbi in 4. colu. versicu. & etiam quoniam. dicit, quòd ex quo tale statutū solùm admittit filios ex illo matrimonio, & in tali lucro eos reseruat & exceptuat, quòd talis reseruatio & exceptio facta de liberis ex eis confirmat regulam in alijs filijs nō exceptuatis, & sic in illis ex primo matrimonio, vulgata l. quæsitum. §. denique. ff. de fund. instru.

Sed vltra Socy. & Parisi. in terminis adduco decisionē Pet. de Anch. de quo ipsi mentionem non faciunt, in consil. 380. vbi expressè dicit, quòd si statuto caueatur, quòd decedente muliere sine filijs ex eo matrimonio tempore obitus sui remaneat dimidia pars suarum dotium penes maritum, quòd virtute ipsius statuti non obstantibus filijs ex primo matrimonio maritus lucrabitur dotem, & subdit æquum fore, dictum statutum seruari: quia in eo versatur publici iuris ratio, vt sic contenti lucro dimidiæ dotis muliere decedente in secundo matrimonio sine liberis ex eo uiri magis prouocentur ad matrimonia contrahenda.

Non obstant modò adducta in contrarium. Et in primis,
8 quòd † statutum loquitur simpliciter: quia respondetur, ꝙ argumentum procederet, quādo statutum simpliciter loqueretur. Secus autem quando ex verbis statuti appareret, statuentes uoluisse derogare dictæ l. hac edictali. in præiudicium filiorum primi matrimonij: ut est casus quæstionis nostræ: tunc enim non recipit restrictionem, nec interpretationem à iure communi, ut per Saly. in d. l. hac edictali. in 6. q. in fin. & per alios, de quibus suprà in q. 25.

Non obstat secundū argumentum, in quo dicebatur statutum exceptuare filios ex illo, & eodem matrimonio, quibus extantibus vnà cum eis poterant succedere filij primi matrimonij: vnde idem quando non extant filij ex eis, sed solùm ex primo matrimonio, ut æqualis sit determinatio: quoniam ad hoc dicunt Dec. in consil. 283. colum. 3. versi. secundò non obstat. & uersi. 3. non obstat. & Paris. in d. consi. 91. col. penul. versi. non obstat quartum. ad hoc est manifesta responsio. Nā quando extant communes liberi, ideo maritus non admittitur: quia conditio requisita à lege municipali nō uerificatur, & ideo cum simus extrà statuti terminos, & sic in casu omisso, ac in mera dispositione iuris, nimirum si ueniunt liberi primi matrimonij cum liberis communibus, sed quando sunt tantùm liberi ex primo matrimonio, maritus lucratur dotē, & ipsi excluduntur à successione, & ideo talis æquiparatio fieri non potest: quia uerba statuti repugnant: quæ manifestam faciunt differentiam inter filios communes, & liberos primi
9 matrimonij. & sic d. l. iam hoc iure. non † potest procedere in casu isto: quia non habet locum, ubi est diuersa ratio inter vnum casum & alium, ut notat Imol. in l. Caius. colum. 3. ff. sol. matr. & Doct. in d. l. iam hoc iure, prout in terminis nr̄is: quoniam in capite exclusiuo mariti existentibus liberis communibus veniunt omnes liberi æqualiter ad successionem ab intestato: quia tali casu inter ipsos communes liberos vtriusque matrimonij à statuto nil innouatur, sed in capite inclusiuo mariti non extantibus communibus liberis à statuto quid innouatur: quia excluduntur liberi primi matrimonij. Igitur nimirum si cessat argumentum æquiparationis, & ad illud, ꝙ inter filios debet esse æqualis determinatio, secundùm eos pariter respondetur, quòd adest diuersa ratio in uno casu, & in alio, quando nulli extant ex secundo matrimonio, sed tantū ex primo: Item & quando extant ex vtroque, & quia in casu, de quo quæritur, nullos extat ex secundo, quem casum excep tuat statutum, sed solùm extāt ex primo, quod statutum excludit, & eo in casu lucrum defert secundo marito, meritò de casu ad casum non uenit arguendum. Immo plus uoluit Paris. ubi suprà, ꝙ etiam si filij extarent ex utroque, adhuc illi tantùm ex secundo matrimonio deberent admitti, exclusis filijs ex primo, & hoc uirtute statuti fauorem præstantis istis filijs ex secundo, & excludentis illos ex primo, quod quidem fieri potest, ut per Soc. in d. cons. 52. col. pen. & fina.

Ad dictum Bald. in d. c. 1. an mari. succe. uxo. respondetur per Paris. ubi suprà, & primò, quòd Bald. ibi non determinat quæstionem, sed se remittit ad dicta per eum in d. l. hac edictali. ubi nihil dicit, & si aliquid diceret, idem Bal. consulendo tenuit contrarium in dicto consil. 495. per totum, ubi latissimè disputat hanc quæst. & ipsa opinio, de qua in d. consil. est tenenda, tanquam magis deliberata & consulta, ut tradit Bartol. in l. si pater. C. de institu. & substi. & Alex. in consi. 186. col. 12. versi. decimoquintò non obstant. uol. 2. & Cur. Sen. in cons. 77. in fi. & Bald. ubi supra in specie reprehendit Soc. in d. cons. 52. col. pen.

10 Non obstat quartum fundamentum, ꝙ † mulier debet curare, ꝙ secundo uiro plus non concedatur, quam contineatur in dispositione d. l. hac edictali. quæ alienatio & dispositio nedum pacto, sed etiam per dispositionem statutariam & legalem uidetur sibi prohibita: quia respondetur secundùm communem opinionem, de qua per Soc. in d. consil. 52. colum. 1.
11 & Paris. in d. cons. 91. colum. 4. in fi. ꝙ non † ualet argumentum de pacto ad statutum negatiuè, ut per Bar. in l. alia. §. eleganter. ff. solu. mattrimo. Vnde licet pacto non possit contra dispositionem d. l. hac edictali. in præiudicium filiorum primi matrimonij alienare & disponere; tamen bene potest ex dispositione statutaria istud induci, & derogari d. l. hac edictali. ut etiam dixit Anch. in citato cons. 380. colum. 3. Item quia di-
12 spositio ipsius legis non habet locum † in alienatione, & dispositione necessaria, ut per Bal. in d. cons. 495. col. 5. & Rom. in cons. 219. quem sequitur Claud. in l. si quis ita. §. ea lege. col. 1. ver. & istam glo. ff. de uerb. obl. prout est ista alienatio, quæ fit uirtute statuti; cum statutum derogando d. l. hac edictali. permittat lucrum secundo marito in præiudicium filiorum primi matrimonij, & consequenter videtur permittere dationem in dotem, ex qua sequitur lucrum tanquam necessariū antecedens, qui enim vult consequens, necessariò vult anš ad illud. l. illud. ff. de acq. hæred. Vnde isto casu alienatio uirtute statuti non dicitur prohibita, sed permissa, & ita tollitur, quod habetur in d. l. codicillis. §. fi. & per gl. in d. §. ea lege. Nā illa locum habent in materia prohibita in antecedenti, & consequenti.

ſequenti. Secus ubi promiſſio conſideratis verbis ſtatuti claris conceditur in antecedenti & conſequẽti: quia cùm ex verbis ſtatuti ſit derogatũ ipſi l. hac edictali. prohibitio, de qua ibi, penitus ceſſat. ita Bald. in citato conſil. 495. col. 5. uerſicu. nec obſtat. & Socy. in allegato conſi. 52. & Pariſ. in præfato conſi. 91. col. penul.

13 Non obſtat, quòd † ſtatutum recipere debeat interpretationem paſſiuam à iure communi, & ſic à d. l. hac edictali: qa reſpondetur ſecundùm Socy. in d. conſi. 52. colu. fin. hoc eſſe uerum, niſi ex uerbis ſtatuti conſtaret, ꝙ ſtatuentes uelint recedere à iure communi: quia tunc non recipiet talem interpretationem, aliàs ſecus. & inquit, quòd hæc fuit diſtinctio Ioann. de Imo. in l. ſi uerò. §. de uiro. ff. ſolut. mat. in materia interpretationis reſtrictiuæ vbi, quando quæritur, an lex uel ſtatutum generaliter loquens recipiat interpretationem reſtrictiuam per regulam iuris communis, diſtinguit, quòd aut cõſtat de mente legis nouæ, quòd voluerit corrigere legem antiquam in materia, de qua quæritur: & tunc non recipit reſtrictionem, argum. l. 1. §. generaliter. ff. de lega. præſtan. Si uerò non cõſtat de mente, ꝙ uoluerit corrigere materiam, de qua quæritur, licet in alia materia corrigat, & tunc lex noua diſtingui debet per legem antiquam, auth. offeratur. cum gloſſ. C. de lit. conteſt. uel quando, ſi non fieret reſtrictio, quis indebitè damnum pateretur, iuxta notata in l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. Sed in caſu huiuſmodi quæſtionis, vt ſuprà dictum fuit, ſatis dicitur conſtare, quòd ſtatutum uoluerit corrigere ius commune. Igitur reſtrictio fieri non debet; quia ſtatutũ vult, quòd ſi vxor deceſſerit ſine filijs ex eo mattimonio maritus lucretur dotem, quod eſt contra ius commune. Igitur non debet reſtringi per id ipſum ius commune, præſertim. quia illa uerba, ex eis, nihil operarentur, contra l. ſi quando. de legat. primo.

Non obſtat, ꝙ per ſtatutum non derogatur d. l. hac edictali. & ſic non fit præiudicium filijs primi matrimonij, niſi expreſsè iſtud dicatur: quoniam uera & communis concluſio

14 eſt in † contrarium, quòd imò ipſi legi derogatur, ſi ex uerbis ſtatuti poteſt apparere ſtatuentes voluiſſe derogare, licet expreſsè de ipſa derogatione mentionem non fecerint, nec de filijs primi matrimonij, vt per Salyc. in d. l. hac edictali. in 6. q. in fine. & per ea quæ dixi ſuprà in q. 25.

Non obſtat vltimo loco authoritas Bald. in d. l. 1. C. de inoffi. dot. quoniam, ut dicit Pariſi. in iam ſæpius allegato conſi. 91. colum. fin. Bald. ibi uerbum nullum dicit quò ad terminos huius quæſtionis, & ſic ex his conſtat, ut ſubdit Pariſi. ꝙ non eſt curandum de dictis per Soc. in d. conſi. 35. cùm ipſemet contrarium punctualiter tenuerit in terminis huius ſtatuti in d. conſi. 52. cuius opini. tanquam magis deliberata & copioſius examinata eſt ſequenda, ex eo etiam, quòd rationes, quæ per eũ ibi adducuntur, ſunt efficaciſſimæ, & in quo reſpondet omnibus in contrarium adductis, de quibus in d. conſi. 35. & ideo tu ſequere hanc ſententiam, quam dicit eſſe veram, & ſequendam Socyn. citato conſi. 52. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Statutum diſponens, quòd muliere prædecedente ſine filijs meritis nihil teneatur reſtituere de dote, non corrigit l. hac edictali. C. de ſecund. nupt. Sed contra nume. 11.*

2 *Caſus omiſſus à ſtatuto remanet in diſpoſitione iuris communis, quod declara, vt num. 12.*

3 *Verba generalia ſtatuti & abſoluta generaliter intelligi debent: & à verbis eius non eſt recedendum, etiam quòd eſſemus in materia odioſa, quando proprietas verborum hoc requireret.*

4 *Verba vniuerſalia ſtatuti de lucro dotis faciunt includi ea, quæ aliàs non includerentur.*

5 *Statutum, quòd maritus præmoriente vxore in omni caſu lucretur dotem, excludit filios primi matrimonij.*

6 *Idem quando ſtatutum defert totam dotem.*

7 *Verba negatiua ſunt maioris virtutis quàm affirmatiua: quia negatiua intenſius negat, quàm affirmatiua affirmet.*

8 *Diſpoſitio affirmatiua licet verificetur in primo actu, ſecus eſt in negatiua, quæ porrigitur in infinitum.*

9 *Teſtator ſi aliquid reliquit filiæ vltra legitimam, & mandauit, quòd non nuberet niſi mercatori, vel filio mercatoris, aliàs quòd perdat legatum, ſi ipſa primò nupſit mercatori, & eo mortuo nobili non mercatori perdit legatum.*

10 *Verba ſtatuti ſunt intelligenda, ne ſint ſuperflua; ſed ut aliquid operentur, maximè quando aliquis ſanus intellectus aliquid importans, etiam ſi ſit contra ius commune, poteſt ei dari, & præſertim vbi verba ſunt vniuerſalia.*

QVÆSTIO XXXI.

1 QVÆRITVR etiam. An ſtatutum diſponens, ꝙ † muliere prædecedente maritus nihil teneatur de dote reſtituere, corrigat l. hac edictali. C. de ſecun. nup. & ſic excludat filios primi matrimonij? Et uidetur dicendum quòd non: quia huiuſmodi ſtatutum non loquitur in caſu, in quo extant filij ex primo mattimonio: Vnde iſte caſus non intelligitur in ſtatuto comprehenſus, ſed ab illo exceptus, & excluſus: Quo caſu cum verba reſpectu perſonarum ſint indefinitè prolata, cùm non exprimantur perſonæ, quibus reſtitutio fieri prohibetur, licet reſpectu rei, ideſt dotis, ſint vniuerſalia propter illud uerbum, nihil, ut in l. fina. ff. de liber. & poſthu. ſequitur, quòd iſte caſus tanquam omiſſus à ſtatuto remanere

2 debet † in diſpoſitione iuris communis & ſic, l. hac edictali. per quàm plus non debetur marito quàm vni ex filijs primi matrimonij, & ita ex his decidit Domin. meus Ruin. in conſi. 63. colum. 2. in fin. uolum. 3.

Quibus tamen non obſtantibus contrariam ſententiã tanquam magis amicam veritati tenendam exiſtimamus. Et pri-

3 mò: qa † verba ſtatuti, quòd maritus nihil de dote reſtituat, ſunt generalia & abſoluta, ſiue extent filij, ſiue non, ergo generaliter intelligi debent l. 1. §. generaliter. ff. de lega. præſtan. & à uerbis ipſius non eſt recedendum. l. quod conſtitutum. ff. de mili. teſta. dato quòd eſſemus in materia odioſa, quando uerborum proprietas hoc requirere uidetur. l. cum lege. ubi Aretin. ff. de teſta. Cald. in conſi. 1. in titu. de conſanguin. & affi. Sed à fortiori, ubi materia eſt fauorabilis, prout in caſu huiuſmodi quæſtionis, ubi tale ſtatutum excludens expreſsè uel tacitè filios ex primo matrimonio inductũ fuit, vt ſuprà dixi in q. 24. in fauorem uiduarum, quæ uiros non reperiebant. Igitur per tale ſtatutum excludendi veniunt filij primi matrimonij, & per conſequens maritus ad lucrum dotis admittendus.

4 Secundò probatur iſta opinio: Nam quòd † nihil de dote reſtituatur, ſunt uerba vniuerſalia, quæ verba faciunt includi, quæ aliàs non includerentur, ut per Barto, in l. generali. §. vxori. ff. de uſufruct. lega. & dominum meum Ruin. in conſi. 149. num. 10. uolum. 2. & in terminis de lucro dotis, hoc voluerunt Rom. in conſi. 44. colum. 3. Dec. in l. omnia. ff. ſi certum peta. & alij de quibus ſuprà in quæſt. 29. ubi ſtatutum

5 diſponens, quòd † maritus præmoriente vxore in omni caſu lucretur dotem, propter illa uerba vniuerſalia, in omni caſu,

6 excludit filios primi mattimonij. Item ſimiliter quãdo † defert ſtatutum totam dotem marito, vt per Paul. de Caſtr. in conſi. 192. colum. 2. uolum. 1. ergo & idem dicendum eſt, quãdo diſponit, quòd nihil de dote reſtituatur.

7 Tertiò confirmatur hæc ſententia: Nam uerba † negatiua ſunt maioris uirtutis quàm affirmatiua: quoniam negatiua intenſius negat, quàm affirmatiua affirmet, ut eſt glo. in c.

8 cùm dilectus. de conſuetu. Hinc uidemus, quòd † licet diſpoſitio affirmatiua verificetur in primo actu. l. boues. §. hoc ſermone. ff. de uerbo. ſign. tamen ſecus eſt in negatiua, quæ porrigitur in infinitum, ut eſt gloſſ. fin. in l. hoc genus. ff. de condit. & demonſt. quam ſequitur Oldrad. in conſi. 16. incip.

9 Thema, per quam ipſe conſuluit, quòd † ſi teſtator aliquid reliquit filiæ ultra legitimam, & mandauit, quòd non nuberet, niſi mercatori, uel filio mercatoris, aliàs perdat legatum: ſi ipſa primò nupſit mercatori, & eo mortuo nobili non mercatori, quòd perdit legatum, & iſtam limitationem dicit alibi non legiſſe Iaſo. in l. duobus. §. ei qui. ff. de iureiur. quã etiam ſequitur Paul. de Caſtr. in d. l. hoc genus. qui dicit, ꝙ ex illo conſi. Abbas habuit magnum honorem. & idem tenet Iaſ. in l. diuortio. in §. quod in anno. colum. fin. ff. ſolut. matr. & Dec. in conſi. 617. colum. 1. Sed ſtatuta diſponentia affirmatiuè, quòd maritus lucretur in omni caſu dotem, uel ꝙ lucretur totam dotem, excludunt filios primi matrimonii, ut per Roma. Dec. & Pau. ut ſupra dixi: ergo fortius excludere eos debet ſtatutum negatiuè diſponens, quòd maritus nihil de dote reſtituere teneatur, cùm ipſa negatiua, nihil, maximè ſit vniuerſalis, ut d. l. fin. ff. de libe. & poſthum.

10 Quartò facit. Verba appoſita in † ſtatutis ſunt intelligenda,

genda, ne sint superflua, sed ut aliquid operentur, ut notat Barto. in l. 4. §. prætor ait. in 3. colum. uersicu. quæro, quid si statutum. ff. de damno infect. maximè quando aliquis sanus intellectus aliquid importans etiam contra ius commune potest ei dari. l. 1. §. fin. ubi notatur. ff. ad municipa. Pau. de Cast. in dicto consi. 192. in princi. & præsertim vbi verba sunt vniuersalia, ut per Corn. in consi. 316. colum. pen. uol. 1. & Dec. in consi. 617. in fi. Sed si istud verbum, nihil, non excluderet filios primi matrimonij esset sine uirtute operandi contra l. si quãdo. de leg. 1. superfluoq; esset appositum, cùm satis fuisset dicere simpliciter in statuto, quòd maritus præmoriente vxore non restituat dotem. Igitur, ne frustrà appositum censeatur, fatendum est, quòd illa dictio, nihil, vniuersalis, excludat ipsos filios ex primo matrimonio, prout in simili dicit Socyn. in consi. 52. colum. pen. uolum. 3. quòd statutum deferẽs dotem marito vxore præmoriente sine filijs ex eis derogat l. hac edictali, & sic excludit filios primi matrimonij à dote materna, ne dicta uerba ex eis censeantur superfluò apposita, ut de hoc latè dixi suprà in quæst. præcedenti.

11 Quintò & vltimò hanc quæstionem † in terminis decidũt Dec. in consi. 19. colum. 2. & 3. & in consi. 353. colum. 2. Parisi. in consi. 91. colum. 3. in fin. uolum. 3. ubi vult idem esse in isto casu, ac si expresè esset derogatum dictæ l. hac edictali, & Berous in quæst. suis famil. q. 119. versi. tertius casus.

12 Non obstat modò argumentum ex aduerso factum, † ꝙ cum in huiusmodi statuto non fuerit facta mentio de filijs primi matrimonij, iste casus tanquam omissus debet remanere in dispositione dictæ l. hac edictali. ac secundùm eam regulari: quia respondetur, quòd etsi in specie non fuerit derogatum ipsi legi, & sic facta mentio de filijs primi matrimonij: tamen cùm ex coniecturis constet de contraria intentione statuentium, non procedet dictum argumentum, cùm statuentes possint illi legi derogare, ut per Salyc. in dicta l. hac edictali. q. 6. in fin. & Pau. de Cast. in citato. consi. 192. colum. 2. in fine. & alios de quibus suprà in q. 25. Quod tamen satis dicitur constare de mente ipsorum statuentium in terminis huius quæstionis, cùm studiosè apposuerint, & cum mysterio illud uerbum, nihil, quòd effectum aliquẽ producere non potest, nisi præmissam exclusionem filiorum primi matrimonij. Igitur &c.

Nec obstat authoritas Dom. mei Ruin. quia ex rationibus suprà deductis, necnon & ex authoritatibus pariter citatis constat, non esse standum eius singulari sententiæ, sed adhærendum esse communi opinioni, à qua in iudicando non est recedendum.

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali. derogatũ esse nõ intelligitur, si statutum admittit maritum ad lucrum dotis per mortem vxoris decedẽtis sine liberis communibus. sed contra, & num. 5. & 11.*

2 *Statutum si disponat, quòd vxore præmoriente sine filijs ex eis maritus lucretur dotem, non derogat l. hac edictali. sed contra, numero 17.*

3 *Statutum simpliciter disponens, quòd vxore præmoriente sine liberis, maritus lucretur dotem, nõ excludit filios prioris matrimonij, quod declara, vt num. 16.*

4 *Dos data primo viro non censetur simpliciter constituta secũdo extantibus filijs ex primo matrimonio quò ad effectum vt maritus ex statuto possit aliquid lucrari vltra id, quod acquiritur vni ex filijs primi matrimonij.*

6 *Exceptio firmat regulam in omnibus casibus non exceptuatis.*

7 *Statutum quando loquitur simpliciter, licet recipiat interpretationem à iure communi: tamen fallit, quando statutũ procedit vlterius faciendi aliquas exceptiones, quia tunc non habet locum ius commune, sed statuto stare debemus in casibus non exceptis ab ipso statuto.*

8 *Princeps quando excipit vnum casum, in quo voluit tertio præiudicare, ex tali exceptione declaratur intentio Principis, & ampliatur, quòd in alijs casibus non exceptuatis voluit tertio præiudicare.*

9 *Constitutio procuratoris ad omnia, præterquàm ad vnum casum requirentem speciale mandatum, vt puta quòd non possit deferre iuramentum, operatur vt omnia alia possit, in quibus requiritur speciale mandatum.*

10 *Verba intelliguntur eo respectu, quo prolata sunt.*

12 *Statutum licet debeat secundum leges declarari, & in nonnullis casib. restringi. Tamẽ id non procedit, ubi uerba legis municipalis adeo ampla sunt, ut commodè, & citra manifestam cauillationem restringi non possint.*

13 *Verbum minimum in statuto non censetur appositum sine virtute operandi.*

14 *Statutum admittẽs maritum ad lucrum dotis vxore decedẽte sine liberis excludit filios primi matrimonij.*

15 *Rei appellatione uenit tota res.*

QVÆSTIO XXXII.

1 AN dispositio l. hac edictali. correcta esse intelligatur † stante statuto, quòd vxore præmoriente sine liberis cõmunibus maritus lucretur dotem? Do. meus Ruin. in consil. 59. colum. 10. uersicu. præterea. volum. 3. videtur uelle, quòd non: quoniam ubi etiam uerbum communibus non fuisset expressum, sed solùm dictum fuisset non extantibus filijs intelligeretur de communibus & natis ex uxore & uiro, cui defertur lucrum, & sic talis expressio omnino fuit superflua, ut probatur in l. cum uir. & ibi Bar. & Docto. ff. de condi. & demonstra. l. si inter. ff. de pact. dotal. ergo datur intelligi, quòd illa verba sine liberis communib. non habeãt derogare dispositioni d. legis, prout etiam non derogatur, si statutum simpliciter disponeret de lucro dotis non existentibus liberis, ut per Bartol. & alios in d. l. hac edictali. Cui sententiæ accedat, quod not. Socy. in consi. 35. colum. 3. in princip. volum. 4. ubi statu-
2 tum deferens † lucrum dotis marito, uxore præmoriente sine filijs ex eis non derogat illi legi: quia illa uerba etiam intelliguntur, quamuis non sint expressa in statuto simpliciter deferente lucrum dotis, si uxor prædecesserit sine filijs, & sic illa expressio tanquam superflua nihil operatur, & subdit, quòd Bal. punctualiter ita decidit in l. 1. C. de inoffic. do.

Secundò idem vult ipse Do. meus Ruin. in consi. 11. in 2. dubio. volu. 3. ubi inquit, quòd tale statutum, quòd non extantibus communibus liberis maritus lucretur dotem, si non procedit ulterius, non derogat ipsi l. hac edictali. sed quòd
3 † maritus tantum consequetur, quantum vnus ex filijs primi matrimonij, cui minus acquireretur, ut per Bart. ac alios in in d. l. hac edictali. & Bartol. in disputatione incip. mulier ha-
4 bens amplum patrimonium. ubi dicit, quòd † si mulier transeat ad secunda vota, quòd dos primi matrimonij non intelligitur simpliciter constituta, quando extant filij primi matrimonij quò ad effectum, ut maritus ex pacto uel statuto possit lucrari ultra id, quod acquiritur vni ex filijs primi matrimonij, cui minus acquiritur: & subdit, quòd in terminis hoc vult Bal. in c. 1. an mari. suc. vxo.

His tamen non obstantibus contraria sententia de iure est verior, & magis recepta, quod probatur. Nam statutum po-
5 nit regulam, quòd non extantibus † communibus liberis ex vxore prædefuncta maritus lucretur dotem, & ab ea excipit vnum casum solùm, & in eo duntaxat maritum excludit à lucro dotis, uidelicet quando extant communes liberi sumendo argumentum à contrario sensu (ut licet) iuxta no. in l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisd. ex quo sequitur, quòd cum talis exceptio firmet regulam in omnibus alijs casibus non exceptuatis. l. tribunus. §. fi. ff. de testa. mili. ꝙ firma manet regula,
6 ꝙ † maritus etiam extantibus filijs primi matrimonij debet lucrari dotem, vt decidi uidetur ex dictis per Bal. in l. 1. §. sed
7 excipiuntur. in fi. ff. de ferijs. ubi inquit, quòd † quando statutum loquitur simpliciter, tunc recipit interpretationem à iure cõi. l. si serui vestri. C. de noxal. Si uerò procedit ulterius faciendo aliquas exceptiones, & tunc non habet locum ius commune: quia in casibus à statuto non exceptis debemus stare statuto & non iuri communi. Nam exceptio in quibusdam, videtur regulam in cæteris confirmare. Quod & comprobatur per ea, quæ not. Alexan. in consi. 215. colum. 8. uersic. 10.
8 considero. ubi † quando Princeps excipit unum casum, in quo voluit tertio præiudicare, ex tali exceptione declaratur intentio Principis, & ampliatur quòd in alijs casibus non exceptuatis noluit tertio præiudicare. Cui etiam opitulatur, quod dixit Lap. in c. qui ad agendum. de proc. quem sequitur Alex. in l. fi. ff. quod quisque iur. & in consi. 36. col. 1. uol. 6. & Dec.
9 in c. in consultationibus. in fi. de off. dele. ubi si † constituo procuratorem ad omnia, nisi ꝙ non possit iuramentum deferre, & sic exceptio casum requirentem speciale mandatum, certè per talem exceptionem ampliatur regula, ut procurator omnia alia possit, in quibus speciale mandatum requiritur.

Item

Item in proposito cùm statutum excipiat liberos cõmunes,
quibus noluit præiudicare: ergo infertur, quòd liberos primi
matrimonij voluit excludere. & ita in terminis huius quæ-
stionis arguit Dec.in consi. 283. colum. 2. uersicu. hoc idem.
vbi etiam pro confirmatione facit quod idem Dec.in 1. colu.
considerat, dum dicit, quòd cùm ista verba, non extantibus
liberis cõmunibus, sint prolata respectu uxoris premortuæ,
intelligi debent de communib. liberis ex marito & uxore præ
10 mortua: quia uerba † intelliguntur eo respectu, quo prolata
sunt. l. debitor. §. fin. ff. ad Trebel. & in talibus liberis commu-
nibus ex dicto marito & uxore præmortua est ratio manife-
sta, quòd maritus pater liberorum excludatur: quia pater
maritus æquo animo tolerabit, si illo excluso eius filij admit-
tantur propter maximma affectionẽ patris in filios. l. isti qui-
dem. ff. quod met. cau. nec propter hoc maritus retrahetur à
matrimonio, ad quod cum tali lucro à statuto inuitatur: se-
cus esset in liberis primi matrimonij. Igitur cum maritus ex-
cludatur à lucro dotis existentibus communibus liberis, illis
ergo non extantibus maritus indistinctè admitti debet, prout
statutum generaliter loquitur. & sic etiam existentibus libe-
ris ex primo matrimonio, aliàs si eorũ occasione maritus non
deberet lucrari dotem, ipsa uerba, de communibus liberis
ex vxore præmortua, essent superflua, & nihil operarentur,
contra l. si quando. ff. de leg. 1.

Secundò, quòd dictæ l. hac edictali. per huiusmodi statutũ
11 sit † derogatum, ultra Dec.in citato consi. 283. colum. 1. &
2. voluit Paris. sequendo Dec.in consi. 91. colum. 3. in fin. uo-
lum. 3. Alc.in lib. 1. de uerborum signifi. char. 28. ubi inquit,
12 † quòd licet statuta debeant secundùm leges declarari, & in
nonnullis casibus restringi; tamen id non procedit, ubi verba
legis municipalis tam ampla sunt, vt commodè & citra mani-
festam cauillationem restringi non possunt, vt si statutum di
ceret, quòd maritus decedente uxore sine communibus libe-
ris lucretur dotem. Quorsum enim liberorum communium
mentio fit, nisi ut qui communes non sint, reijciantur? Idem
tenuit Dom. meus Ruin.in consi. 59. colum. 9. in fin. versicu.
non obstat etiam quòd dicitur, & colum. 10. in princip. versic.
cùm enim maritus. volum. 3.

Non obstant, quæ in contrarium adducta fuerunt, & in
primis dictum Dom. mei Rui.in consi. 59. colum. 10. vbi põ-
derat dicta uerba, non obstantibus communibus liberis, esse
superflua, cùm aliàs sine expressione ea tacitè intelligerẽtur:
quia respondetur, quòd imò cum uirtute operandi apposita
fuerant, vt aliquid addatur iuri communi: & sic ad demõstra-
tionem, quòd intentio statuentium fuit excludere filios pri-
13 mi matrimonij, cùm † quodlibet minimum uerbum in sta-
tutis non censeatur appositum sine uirtute operandi, vt per
Bald.in rub. de contrah. emp. in 9. q. & D. meum Ruin.in cõ-
si. 81. colum. 3. & 4. uol. 1. & per Dec. in terminis huius quæ-
stionis in d. consi. 283. colum. 1. & Alcia. ubi supra, & Socy. in
consi. 52. colum. pen. uolum. 3. Quod etiam demonstratur
alio modo. Nam nos uidemus, ut supra dictum fuit in q. 31.
14 quòd † statutum disponens, quòd vxore prædecedente sine
liberis maritus lucretur totam dotem, excludit filios primi
matrimonij, ut per Paul. de Castr. in citato consil. 192. co-
lum. 2. uolum. 1. & Tamen attenta ratione Do. mei Ruin.
hoc non esse dicendum: cùm etiam si statuto caueatur sim-
pliciter, quòd maritus lucretur dotem, tale statutum de-
15 bet intelligi de tota dote: quia † appellatione rei uenit to-
ta res vt nota. in l. si rem. ff. de rei uendit. & probatur
in l. de pupillo. §. qui nunciat. ubi Bartol. & communiter
Docto. ff. de oper. noui nuncia. ergo sequitur, quòd arti-
ficiosè & cum mysterio dicta uerba, sine communibus libe-
ris, sunt apposita in statuto ad exclusionem filiorum primi
matrimonij: cùm alium effectum operari non possint, vt in
simili dicit Pau. de Cast.in d. consi. 192. colum. 2. in fin. de
statuto deferente lucrum totius dotis.

Secundò in dictis D. mei Rui. non potest fieri fundamen-
tum, cùm ipsemet non audeat hoc pro firmo ponere: dum
dicit, uel saltem negari non potest, quin de hoc dubitari po-
tuisset, & tantò fortius, cùm in citato consi. 59. colum. 9. in fi.
cum seq. in princip. admittat ipsa verba operari exclusionem
filiorum primi matrimonij.

Non obstant etiam not. per D. meum Ruin. in d. consi. 61.
in 2. dubio. quia Barto. & alij in d. l. hac edictali. & Barto. in
dicta disputat. mulier habens &c. allegati per ipsum D. meũ
Ruin. non loquuntur in statuto, de quo in quæstione præ-
senti, uidelicet non extantibus communibus liberis, sed so-
16 lùm quando † simpliciter per statutum conceditur lucrum
marito uxore præmoriente sine filijs. Quo casu uerum est, q
tunc statutum recipit interpretationem à d. l. hac edictali. &
ad dicta Bar. in simili casu respondet Paris. in cons. 91. colũ.
pen. in fi. volum. 3. & ideo, cùm dictæ decisiones non merue-
rint allegari in proposito huius quæstionis, non ualent dicta
per eum in d. con. iuxta notata per Bar. in l. non solùm. §. si li-
berationis uerba. ff. de libera. lega.

Minusque facit decisio Bald. in d. cap. 1. an mari. succe. vx.
quia licet Bal. ponat quæstionem, an per statutum vxore præ
moriente sine filijs, ex eis maritus lucretur dotem, excludan-
tur filij primi matrimonij, & sic derogetur dictæ l. hac edicta
li. & arguat hinc inde ad partes: tamen pro decisione se remit
tit ad dicta per eum in ipsa l. hac edictali. ubi nullam penitus
facit mẽtionem de terminis illius quæstionis. & quatenus hoc
17 diceret † uiribus non subsisteret eius sententia: quia contra-
rium ipse de directo consuluit, ut in cons. 495. uol. 5. ubi per
multas rationes, & quidem vrgentes demonstrat, quòd ubi in
statuto sunt apposita illa uerba, sine filijs ex eis, excluduntur
filij primi matrimonij, & Bal. in d. c. 1. reprobat in specie Soc.
in consi. 52. col. pen. vol. 3.

Ad dicta per Soc. in consi. 35. post Bald. in l. 1. C. de inoffic.
dot. respondet Paris. in d. cons. 91. colum. fi. quòd Bal. ibi uer
bum nullum dicit ad terminos illius quæstionis, & quòd idẽ
Soc. fuit sibi contrarius, ut patet in consil. 52. ubi magis deli-
beratè loquutus fuit, & quia latissimè illam quæstio. ac satis
abundè examinauimus supra in q. 30. Ideo non conterendo
tempus, ubi non expedit, ad ibi dicta me remitto: & ita hanc
partem teneas tanquam fulcitam melioribus rationibus & au
thoritatibus.

SVMMARIVM.

1 *Legi, hac edictali. derogatum esse censetur stante statuto, quo caueatur, quòd uxore præmoriente sine filijs amborum duorum, maritus lucretur dotem, & nu. 10.*
2 *Verba debent intelligi eo respectu, quo prolata sunt.*
3 *Statutum si disponat, quòd vxore præmoriente sine communibus liberis maritus lucretur dotem, excludit filios primi matrimonij.*
4 *Argumẽtũ a cõtrario sẽsu sumitur ẽt in materia correctoria, ut uerba aliquid operẽtur ẽt ad correctionẽ iuris antiqui.*
5 *Statutum si admittit maritum ad lucrum dotis vxoris præmorientis sine filijs ex eis, excludit filios primi matrimonij.*
6 *Statutum concedens marito lucrum totius dotis uxoris præmorientis sine filijs, excludit filios prioris matrimonii.*
7 *Statutum, quòd uxore præmoriente sine filijs amborum, maritus lucretur dotem, non verificatur in nepote ex filia.*
8 *Verba geminata magis demonstrant enixam voluntatem statuentium.*
9 *Legi, hac edictali. etiam tacitè derogatur.*

QVÆSTIO XXXIII.

1 QVID si statutum deferat dimidiam † partẽ dotis ma-
rito uxore præmoriente sine filijs amborum duorum,
an corrigatur dispositio ipsius l. hac edictali? Et omissis su-
perfluis teneas, quòd ipsi legi per huiusmodi statutum dero-
gatum esse censetur, quoniam illa verba, sine filijs amborum
duorum, sunt prolata respectu uxoris præmortuæ, & ideo in-
telligi debent de filijs natis ex eodem matrimonio: cùm uer-
2 ba † intelligantur eo respectu, quo prolata sunt. l. debitor. §.
fi. ff. ad Trebel. l. si quis domum. §. quod tamen. ff. loca. notat
Bald. per illum text. in l. si pater. §. qui duos. ff. de adoption.
Cùm ergo maritus excludatur præmortua uxore à lucro do-
tis, extantibus filijs amborum duorum: illis ergo non existen
tibus maritus admitti debet ad dictam dimidiam, prout statu-
tum generaliter loquitur, & sic extantibus etiam liberis ex
primo matrimonio, aliàs si maritus propter ipsos filios ex pri
mo thoro non lucraretur dictam partem dotis, sequeretur
quòd illa uerba, sine filijs amborum duorum, prout statutũ
loquitur, superfluo apposita essent, & nihil operarentur:
quod nullo modo est dicendum. capit. si Papa. de priuileg. in
6. l. si quando. de leg. 1. & hoc fundamento utitur Deci. in cõ-
3 sil. 283. colum. 1. ubi dicit, quòd † si statutum disponit, quòd
vxore præmoriente sine cõmunibus liberis maritus lucretur

dimidiam

dimidiam partem dotis, quòd ipsa verba, sine liberis communibus, cùm sint prolata respectu uxoris præmortuæ, & ne superfluò apposita uideantur, & sic sine uirtute operandi excludunt filios primi matrimonij, & subdit, hoc in tantum
2 procedere, quòd † etiam in materia correctoria, ut uerba aliquid operentur, sumitur argumentum à contrario sensu, etiam ad correctionem iuris antiqui, ut not. Roma. in auth. ex testamento, per illum tex. C. de colla. & de hoc est glo. in l. nulla. C. de episc. & cleric. notat Bartol. in l. obseruare. in §. proficisci. ff. de offic. procons. & leg. pro qua sententia accedat, quod dixit Roma. in consil. 44. colum. 3. & Soc. in consi.
5 52. colum. penult. uolum. 3. ubi tradit, quòd † statutum si admittit maritum ad lucrum dotis uxore præmoriente sine filijs ex eis, excluduntur filij prioris matrimonij propter illa verba, ex eis, ne frustratoriè apposita censeantur. Ad idem facit, quod dixit Paul. de Cast. in consi. 192. colum. 1. & 2.
6 vbi concludit, quòd † statutum concedens marito, quòd præmoriente uxore sine liberis, lucretur totam dotem, excludit filios primi matrimonij: cùm illud uerbum, totum, non possit operari alium effectum. & ideo cùm in casu huius quæst. militet eadem ratio, eadem debet esse iuris dispositio. l. illud. ff. ad l. Aquil.

Secundò ista opin. confirmatur ex his, quæ dixit Dec. in
7 consi. 553. colum. fi. ubi inquit, quòd † si statuto caueatur, quòd uxore prædecedente sine filijs amborũ, maritus lucretur partem dotis, quòd tale statutum non uerificabitur in nepote ex filia: quia si extenderetur ad hunc nepotem, ille non esset filius duarum, sed quatuor personarum: quod vtique dicendum est in terminis huius quæstionis: quia filij primi matrimonij non essent filij duorum, sed trium personarum. Igitur cùm uerba dicti statuti in filijs primi matrimonij non possent adaptari, nec pariter eiusdem statuti dispositio. l. 4. §. toties. ff. de dam. infec. & licet ratio Dec. in casu suo a nonnullis mordeatur: tamen in terminis, de quibus tractatur, bene procedit: quia uerè dicere non possumus, filios primi thori esse filios ipsorum amborum, idest eiusdem matrimonij, & tantò fortius, cùm vltra uerbum, amborum, addatur & uerbum, duorum: quæ uerba cùm sint geminata, magis
8 † demonstrant enixam uoluntatem statuentium, uoluisse excludere filios primi matrimonij, & sic tacitè derogare dispositioni
9 ipsius l. hac edictali. Quòd† quidem sufficere uidetur, ut per Salyc. in dicta l. hac edictali. in 6. quæstio. in fine, & Socy. in consi. 52. colum. pen. in prin. uol. 3. & alios, de quibus in quæstionibus præcedentibus, vbi istam fore communem opinionem demonstrauimus.
10 Tertiò & ultimò quòd † excludantur filij primi matrimonij stante statuto, de quo supra, uoluit Dec. in consi. 19. col. 2. Paris. in consi. 91. colum. 3. in fi. uol. 3. & D. meus Ruin. in consi. 63. col. 1. uers. & primis. & col. 2. vers. non obstat. uol. 3. ubi propriè dicit, quòd illa uerba, sine filijs amborum, sunt posita ad exclusionem filiorum ex alio matrimonio, & ita, si casus tibi euenerit, sequere hanc opinionem.

SVMMARIVM.

1 *Dispositioni l. hac edictali. non censetur derogatum, si stante statuto, quòd liceat mulieri secundo nubenti totam dotem dare, & tradere secundo uiro, exclusis filijs primi matrimonij, mulier non dederit dotem secundo uiro, & nu. 6.*
2 *Dos data primo uiro censetur data secundo, quod declara, ut nume. 7.*
3 *Verba legis, vel statuti ubi non conueniunt, ibi etiam non militat eius dispositio.*
4 *Statutum de lucro dotis cum sit correctoriũ iuris communis, restringendum uenit, ut minus lædatur dispositio ipsius iuris communis, quàm sit possibile.*
5 *Verba statuti, si est possibile, semper debent intelligi, ne quis indebitè damnum patiatur, etiam si ita intelligendo statutũ nihil operaretur, uel adderet iuri communi.*
8 *Verba statuti non debent censeri superfluò apposita.*
9 *Verba statuti contra ius commune non recipiunt declarationem ab illo, quando statutum superfluum redderetur.*
10 *Iuris necessitati nõ subijcitur omne, quod subijcitur licentiæ, & potestati alicuius.*
11 *Filios magis amore prosequi solemus, quàm nosmetipsos.*
12 *Verba statuti debent capi largè, uel strictè, si ita interpretando, euitatur correctio iuris communis.*

QVÆSTIO XXXIIII.

QVIA à Doctoribus communiter recipitur, quòd derogatum censetur dispositioni l. hac edictali. C. de secũ. nup. stante statuto, quòd liceat mulieri secundò nubenti totam dotem dare, & tradere secundo uiro, exclusis filijs primi matrimonij, absque eo quòd cogatur eisdem aliquid reseruare, uel restituere, vt per Curt. Sen. & Iun. in authent. præterea. C. vnde vir & vxor. ac. Iaso. in consi. 50. uolu. 1. Du-
1 bitatur modò, † an si mulier non dederit, neq; tradiderit dotem secundo uiro, & sic vsa non fuerit facultate sibi à lege statutaria concessa, maritus per mortem vxoris decedentis cum filijs primi matrimonij, lucretur dotem. Primò quidẽ aspectu uideretur dicendum quòd sic: quia à statuto concessum reperitur mulieri, quòd aliàs à lege etiam permissum erat:
2 Nam lege cautum comperitur, quòd † dos data primo uiro, censetur data secundo. l. dotem. ff. de iur. dot. Cum igitur ista expressio statuti nihil possit plus operari, quàm ea quæ tacitè insunt à lege. l. 3. ff. de leg. 1. sequitur, quòd sicut maritus lucratur dotem datam primo uiro ex dispositione legis, ut per Cuma. in consi. 109. & alios de quibus infrà in q. 75. ita etiam lucrari debeat dotem stãte præmisso statuto, quòd liceat mulieri dare, & tradere secundo viro dotem, etsi actualiter, & expresse non tradiderit, nec dederit.

Verùm his non obstantibus, sententia contraria vti verior
3 tenenda est. Et primò: quia † ubi non conueniunt verba legis vel statuti, ibi etiam non militat eius dispositio. l. quod cõstitutum. ff. de milit. testa. Sed uerba statuti non conueniunt, & in simili casu non loquuntur: quia licet ex vi ipsius statuti sit in libera potestate mulieris nubere, & dare ac tradere bona sua in dotem secundo viro, tamen requiritur, quòd dederit, & tradiderit ipsa bona viro, vndè, cùm non usa fuerit facultate ei à iure municipali concessa in dando dicta bona actualiter secundo marito, sequitur, quòd non debet habere locum dispositio ipsius statuti, sed quòd debet habere locum dispositio iuris communis, argum. l. commodissimè. ff. de liber. & posthum. & eorum quæ not. Alex. in consi. 212. col. 3. uol. 6.

Secundò facit. Nam statutum, de quo agitur, cùm sit
4 † correctorium iuris communis, vt abundè diximus suprà in q. 2. restringendum uenit, vt minus lædatur iuris communis dispositio, quàm sit possibile. l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. ergo necessariò restringendum est, ut solùm in casu à lege municipali disposito locum habeat, & sic quando tradidit dotem secundo viro.
5 Tertiò uerba statuti, si possibile est, semper† debent intelligi, ne quis indebitè damnum patiatur, etiamsi ita intelligẽdo statutum nihil operaretur, uel adderet iuri cõmuni: quia potius debet iudicari statutum, vt sit superfluum, & nullius effectus, quàm quòd quis indebitè damnum patiatur, dicto §. in computatione. Sed filij indebitè damnum paterentur, si verba statuti intelligerentur in alio casu, quàm quãdo actualiter dos data fuit: quia priuarentur legitima, & successione bonorum matris propter secundum maritum, ergo &c.
6 Vltimò in terminis † hoc voluit Rayn. de Forli. in consil. 68. & in consi. 267. inter consi. Signor. de Homod. qui idem ipse tenuit in consi. 37. 69. quæ consilia quamuis videantur inuicem aduersari, tamen in casu proposito bene conueniũt. Idem dixit Paul. de Cast. in consi. 237. secundùm antiquam impressionem, nunc secundùm nouam est in consi. 349. in 2. volum. qui loquuntur in casu statuti ciuitatis Astæ, incip. detestanda. Cur. Sen. in auth. præterea. C. vnde uir & uxor. & in consi. 78. colum. 6. & Cur. Iun. in d. auth. præterea. colum. 5. Ias. in consi. 50. uolum. 1. Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art. princip. in 4. membro. q. 27.
7 Non obstant allegata ex aduerso, quòd † dos data primo viro, censetur data secundo, & quòd sicut ex vi statuti maritus lucratur dotem illam tacitam, & præsumptam à lege, ita etiam debet lucrari dotem ipsam, de qua disponitur à statuto: quia respondetur, quòd argumentum posset procedere, quando ex primo matrimonio non extarent filij: quia extantibus filijs, ut diximus infra in quæstio. 75. dos non uidetur repetita in secundo matrimonio simpliciter, sed ita demum quòd uir non lucretur ultra, quàm haberet vnus ex filijs primi matrimonij, qui minus haberet, ne aliquid aduersus filios prioris matrimonij machinari contingat, iuxta l. si constante. in fin. ff. de donat. ante nupt. & Docto. in dicta l. hac edictali.

8 Prætereà verba ſtatutorum in dubio non † debent cenſeri
ſuperfluò appoſita.l.ſi quando.ff.de leg.1.Bald.in rubric.de
contrahen.empt.quæſtio.8.Domi. meus Ruin. in conſi. 51.
9 colum.3.uolum. 3. ubi uerba † ſtatutorum contra ius com-
mune non recipiunt declarationem ab illo, quando reddere-
tur ſuperfluum ſtatutum, allegat Barto.in l.2. ff. de uſucap.
& in l.4.§.prætor.ff.de dam.infect. Sed ſi nos diceremus, ꝙ
à ſtatuto præſumatur dos data ſecũdo uiro, fruſtratoria eſſet
10 illa uerba, poſſit, & liceat: quia non omne, quod † ſubijcitur
licẽtiæ, & poteſtati, ſubijcitur neceſſitati iuris.l.nõ quicquid.
ff.de iud.l.1.ubi Bart.& alij.C. quomodo & quando Iudex.
Igitur ne fruſtratoriè appoſita cenſeantur dicta uerba, & ſine
effectu, concludendum uenit, quòd licet ex tenore prænarra-
ti ſtatuti poſſit mulier, & ei liceat dare, & tradere ſecũdo ui-
ro dotem lucrandam in præiudicium filiorum primi matri-
monij: tamen ex hoc non eſt præſumendum, quòd dederit,
& uoluerit priuare filios primi matrimonij ob maritalem af-
11 fectionẽ, cùm † filios amore magis proſequi ſoleamus, quàm
noſmetipſos.l.iſti quidem.ff.quod met.cau.l.fin.in princip.
C.de cura.furio. Ita Curt. Sen.in d.conſi.78.colum.8. & Ia-
ſo.in citato conſi.50. uerſicu. quartò principaliter moueor:
& tantò magis ſumenda eſt dicta intelligentia in terminis, de
quibus agitur, cùm per eam minus derogetur iuri communi,
per ea quæ uoluit Dom.meus Ruin.in conſi.38.col.pen.uo-
lum.3.& in conſi 169.colum.3.uol.3.ubi dixit, quòd uerba
12 ſtatuti debent † capi largè, uel ſtrictè, ſi ita interpretãdo eui-
tatur correctio iuris communis, allegat text. in ca.cùm dile-
ctus. de conſuetud. & ibi Abba.in 5. notab.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto ſi caueatur quòd præmoriente uxore ſine liberis maritus lucretur dimidiam dotis, & alio diſponatur, quòd verba ſtatutorum intelligantur ad literam, prout iacent, per hoc vltimum ſtatutum non intelligitur eſſe derogatum remedio l.hac edictali.C de ſecun.nupt. & num. 8.*

2 *Statutum diſponens, quòd omnia ſtatuta præciſè ſeruentur, recipit interpretationẽ à gloſſa, & lege, licet non ab homine.*

3 *Statutum, quòd omnia ſtatuta non recipiant interpretationẽ vel gloſſationẽ, interpretationẽ iuſtam & legitimã recipient.*

4 *Verba præciſa recipiunt modificationem.*

5 *Verba quantumcunque præciſa recipiunt ſubauditionem, & interpretationem ſecundùm ſubiectam materiam.*

6 *Verba Papæ, quamuis præciſa, recipiunt interpretationem, & tacitam conditionem.*

7 *Diſpoſitio l.cùm auus.ff.de condi.& demonſtra. procedens ex interpretata mente teſtatoris, non ideo minus procedit.quãuis in ciuitate ſit ſtatutum, quòd verba teſtamenti nullam recipiant interpretationem.*

Q V Æ S T I O XXXV.

STATVTO cauetur in ciuitate Voronæ, quòd uxo-
re prædecedente ſine liberis, maritus lucretur dimidiam
dotis, alio quoque diſponitur, quòd uerba ſtatutorum intelli-
gantur ad literam, prout iacent. Dubium modò offertur. An
1 primum ſtatutum recipiat † interpretationem à d.l. hac edi-
ctali. ex quo de filijs primi matrimonij ſtatutum in litera nõ
loquitur. Non inſiſtendo in uerbis ſuperfluis, ſed amplectẽ-
do communes Doct.deciſiones teneatis, ꝙ tale ſtatutum re-
cipit interpretationem à d.l.hac edictali. Et primò ex his, quæ
not. Bald.in l.omnes populi.colum.20.ff. de iuſt. & iur. ubi
2 dicit, quòd † ſi ſtatuto caueatur, ꝙ omnia ſtatuta præciſè ſer-
uentur, ꝙ nihilominus recipiunt interpretationem à & glo.
l.licet non ab homine, allegat l.quamuis. C. de adul. & ratio
eſt ſecundùm Iaſo.in l.quamuis.ff.de in ius uoc. quia inter-
pretatio legis eſt neceſſaria. Et Bald. ſequitur Alex. in conſi.
3 80.colum.3.volum.3.ubi inquit, ꝙ † ſtatutum diſponens, ꝙ
omnia ſtatuta non recipiant interpretationem, uel gloſſatio-
nem, hoc non obſtante, ſtatuta recipient iuſtam & legitimam
interpretationem. Idem uoluit ipſe Alex.in conſi.50.colum.
pen. uerſic.nec obſtat.uolum.eo.ubi propriè loquitur in ſta-
tuto diſponẽte, quòd uerba ſtatutorum intelligantur, prout
verba ſonant.& in conſi.192.col.2.uolu.6. & in conſi. 211.
colum.fin.eo.uol.6.ubi per illa uerba, ſolùm cenſetur reiecta
friuola, & cauilloſa interpretatio, nõ autem iuſta & legitima.
Quod & uoluit Ripa in l.1.nume.26.ff.ſi cert. peta. & in re-
ſponſ.3.lib.1.reſpon. Pariſi.in conſi.127.colum.3.verſicu.&
illud uerbum, uolum.1. Socy.Iun.in conſi 1.num.141.uol.
1.Dom.meus Ruin.in conſi.3.colum.4.volumi.5.& conſil.
15.colum.5.uolum.3.& in conſi.127.colu.fin.eo.uol.5.ubi
pariter refert hanc ſententiam à Doctorib. magis receptam.
Pro qua opi.facit, quod not. Ang.& Moder.in l.3.§.in amit-
4 tenda.ff.de acq.poſſ.ubi uolunt, quòd † uerba præciſa reci-
piant modificationem. Hinc etiam dicunt glo.Bart.& alij in
5 l.ſi ſtipulatus ſum damnum.ff.de uerbo.oblig. quòd † uerba
quantumcunque præciſa recipiunt etiam ſubauditionem, &
interpretationem ſecundum ſubiectam materiam. Accedat
etiam, quòd not. Bald.in cap.cùm M.Ferrarienſis.colum.8.
6 de conſtitu.ubi tradit, quòd † verba Papæ, quamuis præciſa
recipiunt interpretationem, & tacitam conditionem. Facit
gloſſ.not.in cap.licet de uitanda, de electio.in 6.ubi ſi Papa
præcisè reſcribat, tamen legitimæ exceptiones admittuntur.
Confirmatur hæc ſententia ex dictis per Socyn.in l.cùm
auus.colum.54.& ſeq.ff.de condit.& demonſtr.quem ſequi-
tur Socyn. Iun.in conſi.1.num.143.uolum.1.ubi uoluit, ꝙ
7 † diſpoſitio illius legis, quæ procedit ex interpretata mente
teſtatoris, non ideo minus procedat, quamuis in ciuitate ſit
ſtatutum, quòd uerba teſtamenti nullam recipiant interpreta-
tionem, cùm non de illa uel ſimili interpretatione intelliga-
tur, ſed tantùm de friuola, & extranea. & in terminis huius
quæſtionis de lucro dotis, ita decidit Curt.Iun.in conſi.122.
8 colu.fi.in princip.ubi inquit, quòd † huiuſmodi ſtatuta mo-
dicum operantur, cùm per ea uerba, ſola friuola interpreta-
tio remota uideatur, non autem iuſtæ interpretationes legis.
Quòd tantò magis videtur dicendum in terminis huius no-
ſtræ quæſtionis, cùm per dictam interpretationem non dero-
getur iuri communi: per ea quæ notat Aretin. in conſi. 145.
de quo facit mentionem Curtius Iunior in conſil.6.colum.
4. in fin. cum ſequenti.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis in præiudicium filiorum primi matrimonij, non extenditur ad filios, qui ſunt alienæ iuriſdictionis, & numero 15.*

2 *Verba generalia ſtatuti non porriguntur ad eos, qui ſunt alterius iuriſdictionis. & num. 16. & 19.*

3 *Statutum diſponens, quòd ex ſtipulatione notarij acquiratur vtiles actio ſine ceſſione, non extẽditur ad forenſem, pro quo facta fuit ſtipulatio.*

4 *Prouiſio nulla legalis actiua, vel paſſiua directò agit in non ſubditum, nihil agentem per ſe, vel per alium intra territorium.l.condentis.*

5 *Statutum Florentiæ diſponens, quòd ſtatuta edita contra ceſſantes, locum etiam habeant in quibuſcunque forenſibus, & contra quoſcunque forenſes habitantes in ciuitate, vel diſtrictu quomodolibet traficãtes, videtur inualidum ex defectu poteſtatis, ſi forenſis non ceſſauit in ciuitate vel diſtrictu Florentiæ.*

6 *Forum ſortiri, & ſtatutis ligari à pari procedunt.*

7 *Statutum habilitans, vel inhabilitans perſonam aliàs inhabilem, vel habilem non extenditur ad forenſem.*

8 *Statuta, quæ diſponunt circa perſonam legitimam ad aliquem actum, non porriguntur ad eos, qui non ſunt ſuæ iuriſdictionis.*

9 *Statutum diſponens, quòd filiusfamilias poſſit teſtari, non extenditur ad forenſem.*

10 *Statuto ſi caueatur, quòd vir non poſſit inſtituere vxorem, ſi forenſis teſtabitur in loco ſtatuti, non impedietur vir inſtituere vxorem.*

11 *Statutum inhabilitãs fratrem ſororis à ſuccedendo, non extẽditur ad fratrem forenſem.*

12 *Forenſis non poteſt gaudere beneficio alterius ſtatuti.*

13 *Statuto ſi diſponatur; quòd debitor debitoris capiatur ad inſtantiam creditoris, non poterit capi debitor debitoris ad inſtantiam creditoris forenſis.*

14 *Statutum arctans communitatem ad emendationem damni dati alicui, non arctat eam, quãdo damnũ paſſus eſt forenſis.*

Q V Æ S T I O XXXVI.

1 LEGE municipali cauetur, quòd † maritus præmorien-
te vxore ſine filijs lucretur dotem in præiudiciũ filiorum
primi

primi matrimonij. An huiusmodi statutum porrigatur seu
extendatur ad filios dicti primi matrimonij, qui sint alienæ
iurisdictionis? Omittendo multa, quæ hinc inde dici possunt,
concludendum fore arbitramur, quòd non. Et primò; quia
2 verba generalia statutorum † non comprehendunt eos, qui
sunt alienæ iurisdictionis, ut uoluit Ioan. Mona. in c. ut ani-
marum. de constitu. in 6. quem sequitur Ant. de Butr. in c. ec
clesia sanctæ Mariæ. eod. tit. de constitu. quod & uoluit Bald.
in l. fi. §. in computatione. in fi. C. de iure deliber. arg. l. qui ta
bernas. ff. de contrahen. empt. Hinc dixit Angel. in consi. 73.
3 quòd statutū † disponens, quòd ex stipulatione notarij quæ-
ratur utilis actio sine cessione, non extenditur ad forensem,
4 pro quo facta fuit stipulatio: quia † nulla legalis prouisio acti
ua, vel passiua directò agit in non subditum nihil agentem
per se aut per alium intra territorium legem condentis. l. fi. ff.
de iurisdict. om. iud. & l. 3. ff. de offic. præsid. facit etiam, quod
notat D. meus Rui. in consil. 18. colum. 3. uolum. 5. ubi con-
cludit, quòd statutum ciuitatis Florentiæ disponens, quòd
5 † statuta edita contra cessantes locum etiam habeant in qui-
buscunque forensibus, & contra quoscunque forenses habi-
tantes in ciuitate, comitatu, uel districtu, quomodolibet mer-
cantes, uidetur inualidum ex defectu potestatis, si ille Alber-
tus, de quo in themate suo, non sit factus cessans in districtu,
vel ciuitate Florentiæ, cùm statutum loquatur in personam,
quæ non est subdita.
6 Secundò, Nam à pari procedunt, forum sortiri in † aliquo
loco, & statutis, uel legibus eius subijci, ut notat glos. in cap.
quod clericis. de foro competen. Doct. in rubr. de consuetu.
Alexan. in consi. 44. colum. 3. uolum. 5. in consi. 19. colum. 3.
& in consi. 116. colum. 1. eod. volu. Socy. in consi. 271. col. 2.
in fin. D. meus Ruin. in consi. 200. col. volu. 2. Sed filij primi
matrimonij forenses non sortiuntur forum in loco statuti vi
trici. l. fi. ff. de iurisd. omn. iudi. ergo statutis vel legibus illius
loci non subijciuntur.
7 Tertiò facit: Nam statutum habilitans † uel inhabilitans
personam aliàs inhabilem, uel habilem de iure communi, nō
extenditur ad forenses, ut notat Bar. in l. 1. ff. de tuto. uel cu-
8 rato. datis ab his, ubi dicit, quòd statuta † ciuitatum, quæ di-
sponunt circa personam legitimandam ad aliquem actum,
non porriguntur ad eos, qui non sunt suæ iurisdictionis. Idē
voluit ipse Bar. in l. cunctos populos. colum. 6. in princip. in
3. quæstio. in fi. C. de sum. Trin. & fide catho. ubi tradit, quòd
9 † si statutum disponit circa personam, ut quòd filiusfamilias
possit facere testamentum, filiusfamilias forensis in illa ciuita
te non poterit testari: quia statutum non potest legitimare
personam sibi non subditam, nec circa ipsam personam ali-
quid disponere, per dictam l. 1. ac l. etiam cum ibi not. ff. de tu
10 tel. Et subdit, † quòd etiam si statuto caueatur, quòd uir non
possit instituere uxorem suam, si forensis testabitur in ciuita-
te statuentium, non impediretur uir instituere uxorem suā,
& cum Barto. ibi transit Ias. in 1. lectu. colum. 5. in princip. &
in 2. lectu. colum. antepen. Idem facit Alexan. in consil. 45. co
11 lum. 3. uol. 5. ubi concludit, quòd † statutum inhabilitans fra
trem sororis à succedendo non extenditur ad fratrem foren-
sem: necnon Corn. in consil. 45. colum. pen. uersi. item est ad-
uertendum. uol. 1. & in conf. 94. col. 2. uol. 2. & in conf. 162.
col. 2. uol. 3. D. meus Rui. in conf. 120. col. fi. uol. 1. & 201. co-
lum. 1. eod. vol. ubi opinionem Bar. de qua supra, communē
esse attestatur: cùm ea quoque pertransit Marsil. in l. fi. col.
30. uersi. hanc tamen conclusionem. ff. de iurisd. om. iud. Sed
huiusmodi statutum loquens in personam filiorum primi ma
trimonij, eos inhabilitat ab eo, quòd de iure communi conse
qui debebant, uigore l. hac edictali. C. de secun. nup. ergo ad
eosdem tanquàm non subditos statuentibus trahi, seu exten-
di non potest. Immo plus dicitur, ꝙ etiam si bona dotalia si-
ta essent in territorio statuentium, adhuc ipsi filij primi ma-
trimonij non ligarentur lege ipsa statutaria, per ea quæ dixit
Anch. in repet. c. canonum statuta. in 12. q. princ. versi. quæro
vlterius circa ista statuta permissiua. de constitu. quem sequi-
tur Alex. in citato consi. 44. col. 3. ubi dicit, ꝙ statutum habi
litans uel inhabilitans personam alicuius, non uidetur foren-
sem habilitare, uel inhabilitare, etiam super bonis sitis in ter-
ritorio statuentium, quando statutum expressè non dispone
ret contra forensem ratione rerum positarum sub iurisdi-
ctione statuentis; cùm in dubio non extendatur ad foren-
sem: quia bona ueniunt accessoriè ad personas, ubicunque
sint, nec bonorū ratione potest fundari iurisdictio, & potestas
statuendi in forensem, ut not. Cyn. in l. 1. C. ubi per. tut. quod
& uoluit Parisi. in consi. 53. colum. 13. uersic. nec dicatur, uo-
lum. 3. & Dom. meus Ruin. in consi. 49. colum. 3. post Calde.
ibi per eum citatum. & Cor. in præallegat. consi. 194. colum.
2. ubi attestatur hanc fore communem opin.
12 Quartò accedit: Nam forensis † non potest se iuuare be
neficio statuti in eius fauorem: cùm sit conditum ad benefi-
cium subditorum, vt per Guido. de Suza. in quęstio. suis, in
quæst. incip. sed pone, quem sequitur Alexand. in consi. 100.
in princip. uolum. 3. & in consi. 44. col. 3. uol. 5. Et ideò dixit
Roman. in consi. 224. incip. ista captura. quòd stante statu-
13 to, quòd † debitor debitoris capiatur ad petitionem credito-
ris, non poterit capi debitor debitoris ad petitionem credito-
ris forensis. Item voluit Paul. de Cast. in consi. 245. incipien.
14 statutum. secundùm antiquam impressionem, quòd † statu-
tum arctans communitatem ad emendationem damni dati
alicui, non arctat eam, quando damnum passus est forensis.
15 Sed proprius ad † materiam lucri dotis hoc tradit Parisi. in
consi. 34. colum. 3. uolum. 3. ubi concludit, maritum foren-
sem non gaudere beneficio statuti de lucro dotis, ex quo non
erat originarius ipsius ciuitatis, nec etiam ibi constituerat, nec
habebat domicilium. Si ergo forensis non potest se iuuare di-
cto beneficio ipsius legis statutariæ, ergo nec etiam ea debet
ligari: cùm contrariorum eadem debeat esse disciplina. l. fin.
ff. de lega. 1. ut dixit Alex. in consi. 41. colum. 2. uolu. 7. & in
citato consi. 44. colum. 3. & Dominus meus Ruin. in consi.
16 18. colum. fin. uolum. 5. ubi tradunt, quòd † statutum nun-
quam intelligitur comprehendere forensem, quò ad hoc, vt
ei nocere possit: & per consequens sequitur, quòd filij primi
matrimonij, cum sint forenses, non ligantur ipsa lege muni-
cipali concedente marito dotem in præiudicium ipsorum fi-
liorum, sed quòd in eis remanet firma dispositio dictę l. hac
edictali. uidelicet, quòd maritus non habebit de dicta dote,
nisi id, quod sibi à dicta lege permittitur, & ne illotis manib.
pertrāsire uideamur sine speciali decisione huius nostræ quæ
17 stionis, in indiuiduo ac in † terminis terminantibus ita con-
consuluit Paul. de Cast. in cons. 268. inci. præsupposito. col. 2.
uol. 2. ubi loquitur in Decreto huius dñi Mōtisferrati. quē
refert Bru. in trac. exclu. fœmi. in 6. art. princ. col. 5. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis, secundum communem, locum habet, si maritus promisit dotē restituere in omnem casum & euentum dotis restituendæ, & num. 6.*
2 *Hæres, si promittit simpliciter soluere legata, non videtur renunciare detractioni falcidiæ.*
3 *Fructus in dispositione hominis intelliguntur deductis expensis.*
4 *Beneficium habens, ne conueniatur vltra, quàm facere possit, si promittit summam debitam restituere, non videtur renunciare dicto beneficio.*
5 *Promissio simpliciter facta per maritum vxori de restituendo dotem, intelligitur deductis expensis.*
7 *Promissio dotis restituendæ facta per maritum vxori regulatur moderamine statuti.*
8 *Verba contractus sicut recipiunt interpretationem à iure cōi, ita ēt debent recipere interpretationem à dispositione statuti.*
9 *Verba restituendę dotis debent exponi, idest quatenus sit restituenda.*
10 *Verba stipulationis, interpretantur contra stipulantem.*
11 *Promissio indefinita restituendi dotem, non derogat speciali consuetudini.*
12 *Renunciatio non præsumitur: cum in effectu sit donatio.*
13 *Insinuatio, secundùm cōmunem, requiritur in renunciatione.*

QVÆSTIO XXXVII.

1 SVBINTRAT & alia quæstio. An tale statutum
† de lucro dotis locum habeat, si maritus promisit resti-
tuere dotem in omnem casum & euentum dotis restituen-
dæ. Ex infrascriptis concludendum est quòd sic. Primò per
id, quod notat Cyn. in l. fina. per illum text. C. ad l. Falcid.
2 quem sequuntur ibi Bal. & Ange. & Saly. ubi sit hæres † sim-
pliciter promisit soluere legata non uidetur renunciare de-
tractioni falcidiæ.

Secundò facit, quod notat Roma.in l.fructus. ff. sol.ma.
3 vbi si in dispositione hominis fit mentio de † fructibus intelli-
gitur deductis expensis.l.fundus qui.ff.fam.ercisc.
Tertiò accedit, quod voluit Bal.in l.quod nomine.ff.de cō
4 di. inde. vbi ille † qui habet beneficium, ne conueniatur ul-
tra, quam facere possit, si promittit restituere summam debi-
tam, non uidetur renunciasse dicto beneficio, & Bal.sequitur
D.meus Rui.in consi.159.col.3.in fi.uol.3.
Quartò confirmatur ista opinio ex not.per glo. in l.Mæ-
uius.§.à me.ff.de leg.2.& per glo.& Bar.in l.2. in prin.ff.de
5 dote præleg.ubi si maritus promittit simpliciter † restituere
dotem uxori, intelligitur deductis expensis, ergo idem dicen-
dum uidetur, ꝙ ista generalis promissio dotis restituendæ
intelligatur saluo lucro dotis.
6 Quintò & ultimò in terminis huius † quæstionis hoc uo-
7 luit Bal.in d.l.si.C.ad l.Falcid.quia ista promissio dotis † re-
stituendæ facta per maritum regulatur moderamine statuti,
quod & tenuit idem Bal.in consi.253.col.1.uolu.1. Hanc ēt
sententiam amplectuntur Ray. Alex. & Ias.in l. post dotem.
8 ff.sol.mat mori hac ratione: quia † sicut verba contractus re-
cipiunt interpretationem à iure communi.l.quæro.§.inter lo
catorem.ff.loca.l.quidam cum filium.ff.de uerb. oblig.ita ēt
debēt recipere interpretationem à dispositione statuti. Huic
ēt assentiunt Ang.Imol.& Roma.in l.damni infecti.§.si pa-
rietem.ff.de dam.infec. Alex.in consi.133.col.2. uolu.5.& in
consi.201.col.4.uol.6.& in consi.5.col.pen. uol.3. ubi atte-
statur hanc esse communem opinionem. Id quoque placuit
Cor.in consi.270.col.1.uol.3.ubi concludit, stante huiusmo
di statuto de lucranda tertia parte dotis, ꝙ si est facta stipula-
tio reddendi dotem, in casu dictæ restitutionis, ꝙ talis stipula
tio non uerificabitur quò ad tertiam partem dotis, quæ defer
tur marito ex ui statuti, quia per dictam stipulationem solū
vī prouideri, cui dos debeat restitui non autem ꝙ sit restituē
da eo casu, quo restitui non deberet de iure communi, uel ex
forma statuti. Pro quo facit etiam, secundùm eum, quia illa
9 verba restituendæ dotis, debent † exponi; idest, quatenus sit
restituenda, argum.l.stichū qui meus erit.ff.de leg.1. Itē ꝗa
10 sumus in stipulatione, cuius † uerba interpretantur cōtra sti
pulantem.l.quicquid astringendæ. ff. de uerb. obl. necnon &
Dec.in consi.195.col.2.ubi etiam fatetur hanc communem.
& in consi.402.col.ubi dicit pro hac parte bene facere tex.in
l.si prior.ff.solu.mat.ubi si primus maritus promittat dotem
secundo simpliciter, in ista generali promissione non tollitur
beneficium, quod marito competebat, ne conueniatur ultra,
quàm facere possit, & quod no. Bal.in l.2.C.de bo. quæ libe.
11 ubi indefinita promissio † restituendi dotem nō derogat spe-
ciali consuetudini. Quæ opinio confirmatur alio modo. Nā
tali promissione restituendæ dotis nulla habita fuit mentio
lucri dotis, quod mortua uxore uiro competebat: vnde tali lu
cro non potest dici renunciatum, nisi appareat: quia renun-
12 ciatio † non præsumitur, cum effectu sit donatio, ut notat
glo.& Baldus in l.si inter.in uerbo donationis. C. de solut.&
13 ideo uidemus, quòd † in tali renunciatione requiritur insi-
nuatio, ut per glo.in l.si quis obligatione.ff.de reg. iur.& per
Alex.in l.si mulier. ff. de condi. ob cau. & in l.creditori. C.de
pac.ubi dicit hanc esse communem sententiam. Item non est
verisimile, quòd quis velit renunciare iuri suo, ut no. Bal.in l.
1.in ult.nota. C.de edic.diui Adria.tollen.ubi dicit quòd cō-
stare debet, renunciationem cum effectu factam fuisse: quia
ea non præsumitur. In hanc similiter sententiam concurrunt
Ias.in cons.90.col.2.uol.3. Mod.in repe.c. per uestras.§.12.
fol.184.col.3.de dona.inter uir.& uxo. Dec.in l.1.nu.76.C.
de senten. quæ pro eo quod interest profe. Alcia. in lib. 1. de
verb.sig.char.22.in fi.Do.meus Rui.in consi.81.col.2.uol.
1.& in consi.84.col.6.eo. uol.& in consi.148.col.2. & in cō-
si.159.col.3.in fin.uol.3.

SVMMARIVM.

1 *Lucro dotis renunciari non intelligitur per maritum, si promi*
sit totam uel integram dotem restituere vxori. Sed contra
num 3 & 9.vbi communis.
2 *Trebellianica non videtur prohibita, si testator iussit: totam*
vel integram hareditatem restitui, sed in contratium, num.
14 & 15.vbi est communis.
4 *Legatum integrum tunc dicitur præstari, quando sine detra-*
ctione quarta præstatur.
5 *Expensæ licet deducãtur ex decima, quæ soluitur de beneficijs.*
Tamen fallit, quando soluitur integra decima.
6 *Beneficium habens, ne conueniatur vltra, quàm facere pos-*
sit, illi renunciat, si promittit totam vel integram sum-
mam soluere.
7 *Hæres promittens soluere integra legata, censetur renunciasse*
detractioni falcidiæ.
8 *Venditor, qui ex decreto poterat cogere emptorem ad retroue-*
dendum, si fecit finem, & totius iuris sui remissionem empto-
ri: censetur etiam ei remisisse ius cogendi eum ad retrouen-
dendum.
10 *Declaratio glo.in l.Neratius.in verbo, conferre. ff.de religio.*
& sumpt. fune. & num.11.& 13.
12 *Impensa funeris mulieris est æs alienum dotis.*
16 *Lucro dotis renunciatum non censetur per promissionem, de*
qua supra, si ea facta comperitur per errorem, & nō ex cer-
ta scientia.

QVÆSTIO XXXVIII.

1 QVID si maritus promisit restituere totam † vel inte-
gram dotem, an uideatur renunciasse lucro dotis, quod
ei defertur. Primò uidetur ꝙ non, per ea quæ not. Bald.in l.
Neratius. ff. de relig. & sumpt.fun.per glossellam ibi in uer-
bo, conferre, ubi dicit, quòd quando maritus debet restituere
integram dotem, potest deducere iustam retētionem, puta ex-
pensas funeris: ergo idem similiter dicēdum est, quòd si pro-
misit restituere integram dotem, ꝙ poterit deducere lucrum,
quod sibi ex vi statuti debetur: cùm portio statuti sit iusta
retentio. ita arguendo dicit Cremen.in notab.suo.24.incip.
statuto cauetur, quod dicit menti tenendum, & per dictam
gl.in dicta l. Neratius, ita in terminis huius quæstionis tenuit
Barba.in consi.24.col.3.uolum.1.& in consi.78.col.fi.uolu.
2.qui dicit, ꝙ hoc etiam tenuit in ipsa l. Neratius. Nicolaus
Alexan.gener Bar. licet quidam Moder. id sibi ascribant, &
Curt.Iun.in l.precib.nu.64. C.de impube.& alijs substitu.
Secundò pro ista opinione adducuntur plures leges vide-
licet.l.si totam.l.Lucius.§.hęres institutus.l.nam quod.§.fi.
cum l.seq.& seq.& l.ita tamen.§.Trebellianum.ff.ad Trebel.
vbi grauatus restituere totam hæreditatem potest retinere
quartam Trebellianicam.
Vltimò corroboratur ista opinio ex not.per Barto.in l.cē-
turio.colum.7.uersicu.quid si testator.ff.de vulg.& pup.ubi
2 per † ista uerba, totam & integram hæreditatem restitui vo-
lo, non intelligitur prohibita detractio Trebellianicæ, & ita
istam partem Bart.tenet Barb.d.consi.24.col.2.uol.1. Socy.
in consi.14.in fi.& in consi.33.col.6.uol.1. quam firmat cō-
munem Bertran.in consi.158.in ultim.dubio, uol.3. & ma-
gis communem Crot.in l.nemo potest.colum.13.ff.de leg.1.
3 His tamē non obstantibus contraria sententia de iure † est
verior, & magis à Doctoribus recepta. Quæ primò probatur
per tex.in l.decem.in fin.& ibi glo.ff. de fideicom. liber. vbi
de iure digestorum, in casibus, in quibus secundùm illa tem-
pora testator poterat prohibere detractionem falcidiæ in lega
tis, si disponebat in testamento, quòd legatum integrum præ
staretur, uidebatur prohibere falcidiam.& tex. ibi non consti-
tuit differētiam, an dictum sit integrum legatum, vel totum.
Secundò per tex.in l.1.§.cùm elicitur.ff. si cui plusquam
per l.Falcid.vbi legatum integrum tunc dicitur præstari, quā-
4 do † absque detractione quartæ præstatur. Ad idem est tex.in
l.lex Falcidia, in uerbo integræ pensiones.ff.ad l Falci.& in l.
Titia, in uerbo integra legata, & in l.qui fundum.§.si cui ex
parte, in uerbo, tota legata, & in l.si vir vxori, in verbo, non
videbitur totum, sed deducto eo.ff.eo.titu.ad l. Falcid.
Tertiò facit tex.in clem.si beneficiorum coniuncta glo. in
5 uerbo taxationem, de deci.vbi † licet ex decima, quæ soluitur
de beneficijs, deducantur expensæ, ut probatur in l.1.C.de
fructib. & lit.expen. tamen vbicūque apponuntur ista uerba,
integra soluatur decima, nunquam deducuntur expensæ. vt
etiam probatur in c.tua nobis.in cap.in aliquibus.in ca.com-
missum.de deci.ubi dicitur, ꝙ debent decimæ integræ solui,
& iura exponunt illud verbū, integræ, non deductis expensis.
Quartò, accedat, quod no. Bal.in l.quod nomine.ff. de cō-
di.indeb.quē sequuntur Alex.in cōsi.133.col.3.uol.5. Mod.
in c.per vestras.§.12.nu.17.de don.inter uir.& uxo.& Dom.
6 meus Rui.in consi.152.col.3.uol.3.ubi præsupponit, † ꝙ si
ille.qui habet beneficiū, ne conueniat vltra, quā facere possit,
& hic

& sit talis, qui huic beneficio renunciare possit, sicut potest socius. l. si conuenerit. cum ibi not. ff. de re iud. & promittat restituere totam, uel integram summam debitam, quòd uidetur dicto beneficio renunciasse.

Quintò, probatur ex ijs, quæ dicit Barto. in l. 2. in princi. ff. de dote præleg. quem sequitur Alexand. in dicto consi. 33. colum. 3. & Dom. meus Ruin. in citato consi. 159. colum. 4. in princ. vbi inquit, quòd si maritus promisit restituere, quicquid ad illum peruenit ex causa dotis, quòd non poterit expēsas deducere, quia videtur illas remisisse.

Sextò, comprobatur hæc opinio per Cyn. in l. fin. C. ad l. Fal. quem sequuntur Bald. Ange. & Salyce. ibi, & Do. meus
7 Rui. in d. consi. 159. col. 4. ubi si hæres promisit soluere † integra legata, censetur renunciasse detractioni falcidiæ.

Septimò, pro ista parte facit, quod not. Dom. meus Ruin. in consi. 84. colum. 6. uolu. 1. vbi venditor, qui ex decreto po-
8 terat † cogere emptorem ad retrouendendum, si fecit fidem, confessionem, & totius iuris sui remissionem emptori, censetur etiam ei remisisse ius cogendi ipsum ad retrouēdendum. Si ergo uidemus, quòd in iuribus & casibus suprascriptis, verba, integram, & totam, operantur effectus, de quibus supra: Idem dicere debemus, quòd promittens totam uel integram dotem restituere, ad ipsius dotis restitutionem teneatur absq; detractione lucri dotis, quod aliàs uiro defertur ex vi statuti.

Vltimò, ne eamus per mendicata suffragia, in terminis huius quæstionis, hoc voluit Bald. in d. l. quod nomine. ubi in-
9 quit, quòd † stante consuetudine, quòd maritus lucretur certam partem dotis, si promittit integralem restitutionem, perdit beneficium consuetudinis, si promissio non est relata ad consuetudinem. Idem tenuit Ang. in l. si patronus. ff. de dona. Rayn. & Alex. in l. si cùm dotem. in fin. solu. matr. Barb. sibi contrarius in cap. Raynaldus. colum. 24. in versicu. nota ibi contra voluntatem, de testamen. Alexand. in consi. 5. colum. pen. uolum. 3. vbi attestatur hanc esse magis communē, & eam tanquam communem sequitur idem Alexand. in cōsil. 133. colum. 3. uolum. 5. ubi inquit, quòd Bald. melius loquutus fuit in dicta l. quod nomine, quàm in d. l. Neratius. Idem etiam voluit in consi. 201. colum. 2. uolum. 6. qui allegat Ange. & Imo. ita tenentes in l. damni infecti. §. cùm parietem. ff. de dam. infect. Hanc quoque partem amplectitur Pau. de Castr. in consi. 192. uolum. 1. colum. 1. & seq. Dec. in l. 1. num. 76. C. de senten. quæ pro eo quod interest profec. & in c. sua nobis. colum. 2. uersicu. quintò, & ultimò, de confir. vtil. vel inuti. & in consi. 402. colum. 2. & in consi. 195. colum. 2. vbi asserit hanc esse communem Iaso. in consi. 90. colum. 2. uolum. 3. Moder. in repe. c. per uestras. §. 12. char. 184. colum. 3. Ripa in l. centurio. num. 130. ff. de vulg. & pupill. Gozad. in consi. 59. colum. 3. Dom. meus Ruin. in consi. 25. colum. 3. uolum. 1. & in consi. 71. colum. 2. & in consi. 74. col. 6. volum. eo. & in consi. 148. colu. 2. uolum. 3. & in consi. 159. colum. 3. in fin. eo. uolum. necnon in consi. 56. colum. 1. volum. 5. Boer. in decis. 254. colum. antepenul.

10 Non obstant allegata in contrarium. Et in † primis tex. in d. l. Neratius. iuncta gloss. quia respondetur pluribus modis. Et primò, quòd glo. ibi diuinat, quia tex. non utitur illis uerbis, sed dicit, dotem restitui fuit stipulatus, & de tota vel integra nihil dicit. Ideo cùm glo. diuinet ad text. & sine lege loquatur, non est ei credendum. l. illam. C. de collat. nec debet attendi authoritas, sed ratio loquentis. cap. ego solis. 9. dist. ita ad illam gloss. respondet Barba. in d. ca. Raynaldus. in d. uer. nota ibi contra voluntatem.

Secundò respondetur per Alexand. in d. consi. 130. colum.
11 2. quòd † ille text. iuncta gl. non obstat: quia impensa † fu-
12 neris mulieris est æs alienū dotis. l. impensa. ff. de religio. & sump. fune. & ideò quicunque fecerit illam impensam animo repetendi, potest eam consequi aduersus illum, ad quem dos peruenit. l. in eum. ff. eo. ti. & non spectat talis impensa ad onus mariti, quatenus dos non sit penes eum remansura. l. sic pro rata. cum l. seq. ff. eo. tit. de relig. & sump. fune. & ideò quando maritus promisit restituere integram dotem solu. matr. ei, qui ipsam pro muliere dedit, non potest dici, ꝙ videatur cogitasse de impensa funeris, & uoluisse obligari ad non deducendum ipsam impensam: quia non spectabat tale onus marito apud quem nō erat remansura dos mortua uxore. & ideo si contingebat eum facere impensam funeris, hoc faciebat tāquam quilibet alius, qui talem impensam sponte facere potuisset, & ideò nimirum si rem adducit, uel repetit tanquam quilibet alius, d. l. in eum, & l. at si quis. §. sed interdum. & in d. l. Neratius. cum esset in potestate mariti non facere dictam expensam funeris, & sic prouidere, ꝙ promissio totius dotis restituendæ nihil operaretur quò ad releuandum stipulatorē ab impensa funeris. Sed quando maritus est ille, qui lucratur partem dotis uxore prædecedente, non mirum si uidetur remisisse illam partem, quando tanquam maritus promittit restituere integram dotem in omnem casum dotis restituēdæ: quia certum erat, quòd vxore prædecedente ipse tanquā maritus erat lucraturus partem dotis ex forma statuti, & ideo non erat in eius potestate prouidere, quòd promissio totius dotis restituendæ nihil operaretur, quò ad eum, nisi careret dicto lucro dotis concessæ à statuto. Ideò nimirum si uideatur renunciasse beneficio d. statuti.

13 Vel & tertiò respondetur † ad illum tex. secundùm Alex. in dicto consi. 201. col. 4. uolum. 6. quòd posito quòd illa opinio esset uera, posset procedere, quando ille, qui dedit dotē, stipulatus fuit ante solutum matrimonium, quòd in casu soluti matrimonij tota dos ei reddatur, nam debet intelligi in casu, in quo non contingat fieri necessariam diminutionem pro funeris impensa, vt puta, quia matrimonium aliter quàm morte mulieris soluatur, uel taliter quòd uenter facienda necessaria deductio impensæ funeris, prout contingere posset: pone mulierē in mari perijsse, vel casu simili, aut quòd alius gratis impensam faceret.

14 Non obstant leges allegatæ in secundo † argumento: quia ad illas respondet Alex. in d. consi. 201. col. 3. Barba. in d. cap. Raynaldus. in loco suprà allegato. Ripa in d. l. centurio. num. 130. & Dom. meus Ruin. in d. consi. 178. col. pen. quòd illo tempore, quo facta fuerunt illa iura, nōdum erat inductum, quòd testator posset prohibere Trebellianicam, vel falcidiā. l. quod de bonis. §. 1. & l. Titia. ff. ad l. falcid. Sed illud fuit inductum iure authenticorum per §. si uerò expressim. in authen. de hæred. & falcid. & licet ante prouisionem dicti §. si verò expressim, non posset testator de iure communi prohibere Trebellianicam: tamen attento quòd postea est prouisum per ius commune in d. §. si uerò expressim. Ideo non debet mirū uideri, si hodie per dicta uerba, totam, vel integram, impediatur detractio Trebellianicæ.

15 Non obstant denique & tertiò † notata per Barto. in d. l. centurio. & aliorum, qui firmant opinionem Barto. communiter receptam: quia respondetur, quòd imò communis est in contrarium, ut per Docto. in d. l. centurio. & Alex. in consi. 5. colum. 3. uolum. 3. Bertran. sibi contrarium in consi. 241. volum. 3. Dec. in l. precibus. colum. 12. C. de impuber. & alijs substitu. Ripa in l. 1. §. sed & quoties. colum. 2. ad Trebellia. Parisi. in consi. 93. num. 45. volum. 2. vbi pariter asserit hanc esse communem, & in consi. 21. num. 35. uolum. 3. & in consil. 55. num. 37. eod. volu. & eam quoque vti communem sequitur Dom. meus Ruin. in consi. 47. colum. fin. uolu. 2. qui idem tenuit in consi. 173. colum. pen. eod. uolum. & in consi. 146. colum. pen. uolum. 3. & in consi. 148. colum. 2. & in consi. 169. colum. 3. & 4. eod. uolum. Socy. Iun. in consi. 113. nu. 53. uolum. 1. Adeò quòd ex supradictis clarè liquet communem fore Doct. sententiam, ꝙ per talem remissionem de restituendo totā, uel integram dotem, renunciatur lucro dotis.

16 Limita tamen hanc † communem procedere, ubi talis promissio facta per maritum fuisset facta ex certa scientia, & nō per errorē, vt declarat Bal. in d. l. qđ noīe. & Ang. ac Imo. in d. §. cùm parietem. & Alex. in citatis consi. 113. col. 2. uol. 5. & 201. colum. 3. uolum. 6. Moder. in d. c. per uestras. char. 184. colum. 3. Dec. in consi. 402. colum. 3. uersi. non obstat.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio lucri dotis facta per virum vxori, non valet, sed contrà, est communis, vt num. 10. & num. 16.*
2 *Iuri de futuro renunciari nō potest, declara tamen vt nu. 21.*
3 *Renūciatio est quædā priuatio, quæ præsupponi habitū de præsenti.*
4 *Iuri conditionali non potest renunciari.*
5 *Renunciatio iuris de futuro, in iudicijs valet.*
6 *Renunciatio gratis facta dicitur donatio, quod declara, vt numero 24.*
7 *Prohibitus donare, prohibetur quoq; gratis remittere.*
8 *Donatio cadit in iure cōiūgis nō consistente in spe.*
9 *Donatio facta inter cōiuges nō valet, nisi morte donātis cōfirmetur, præcedēte tamē traditione rei donatæ, fallit, vt n. 26.*

11 *Pactum, per quod efficitur conditio mulieris melior tanquam fauorabile doti ualet.*
12 *Pacta appoſita in contractu dotis ſunt approbata & ſeruãda, niſi reperiantur expreſsè prohibita.*
13 *Fauori ſuo quis renunciare poteſt.*
14 *Statuto ſi caueatur, quòd maſculi excludant fęminas, huiuſmodi ſtatuto poteſt maſculus renunciare.*
15 *Prohibitio tollens facultatem conceſſam omnibus hominibus à iure diſponendi de re ſua, inducit pęnam.*
17 *Maritus ſi promittit totam, uel integrã dotem reſtituere uxori, ſtante ſtatuto de lucro dotis, cenſetur renunciaſſe beneficio dictæ legis municipalis.*
18 *Expreſſa renunciatio plus valet, quàm tacita.*
19 *Maritus poteſt concedere vxori facultatẽ diſponendi de dote.*
20 *Declaratio ad l. ſi liberis, ff. de pact. dotal.*
22 *Tabellio, ſi utitur uerbo, renunciauit, ſuper iure de futuro, intelligitur per viam pacti.*
23 *Differentia eſt inter pactum, & renunciationem.*
25 *Lex, ſi vnquam. C. de reuocan. dona. non habet locum, quando renunciauit iuri quærendo, non radicato vlla ſpe certa.*
27 *Donatio facta vxori per maritum de re aliena bona fide valet. & vxor illam vſucapere poteſt.*

QVÆSTIO XXXIX.

1 DVBIVM oritur. Nunquid maritus poſſit † eius vxori renunciare lucrum dotis, quod ei à ſtatuto defertur?
Et primò uidetur dicendum quòd non, per tex. in l. ſi liberis.
ſecundùm lecturam gloſſ. ibi ff. de pact. dotal. ubi ſi maritus
remittit vxori pactũ de lucranda dote, nõ valet talis remiſſio.
2 Secundò: quia huiuſmodi renunciatio lucri dotis, quæ † fit
per maritum, eſt de iure ſibi competenti de futuro: Sed iuri
de futuro renunciari non poteſt. l. qui pater. §. quod quis. ff.
de reg. iur. not. glo. & Doct. in l. 1. C. de pact. & ratio eſt: quia
3 renunciatio eſt quædam † priuatio, quæ præſupponit habitũ
de præſenti. l. decem. ff. de uerbo. obligat. qui habitus non eſt
in iure conſiſtente in ſpe de futuro, intelligẽdo etiam de ſpe
rationabili habente fundamentum de præſenti, ut declarant
4 Moder. in d. l. j. C. de pact. Pro quo facit: quia etiam † iuri cõ
ditionali non poteſt renunciari. l. ſi ita ſcriptum §. ſi ſub conditione. de legat. 2. Sed ius portionis debitæ marito ex ui ſtatuti eſt conditionale: quia eidem debetur ſub conditione, ſi
uxor præmoriatur. Probatur etiam hæc opinio: quia ſpeciale
5 eſt in iudicijs, quòd † ualeat talis renunciatio iuris de futuro, glo. eſt in l. 1. C. de cura. bono. dan. not. Bar. & Docto. in l.
poſtquam liti. C. de pact. ergo in contrarium eſt ius commune. l. ius ſingulare. ff. de legi. l. 1. ad fi. ff. ad municip.
6 Tertiò iſta opinio probatur. Nam † talis renunciatio gratis facta dicitur donatio. l. ædibus. §. j. ff. de donatio. Docto. in
7 l. 1. ff. eod. titu. Hinc uidemus, quòd ille † qui prohibetur donare, prohibetur quoque gratis remittere, ut per Bald. & Salyc. in l. prima. C. de pact. Ergo maritus renunciando tali lucro, quod erat in ſpe, dicitur talem ſpem lucri donaſſe: cum
8 † donatio etiam cadat in iure conſiſtente in ſpe. l. ſpem. C. de
9 donatio. Sed donatio facta † inter coniuges eſt prohibita, ut
not. Bartol. in l. 1. ff. de donat. inter uir. & uxo. niſi confirmetur morte donantis, præcedente tamen traditione rei donatę.
l. Papinianus. ff. de donatio. inter uir. & uxo. in l. penult. C.
eodem titu. ergo ſequitur, quòd talis renunciatio non valet.
& ita in terminis huius quæſtionis dixit Cuma. in conſi. 26.
col. fi. verſi. quia.
10 Quibus non obſtantibus contrarium eſt de † iure uerius,
quòd immo huiuſmodi lucro per maritum poteſt renunciari. Quod ex infrà dicendis luce clarius apparebit. Et primò:
11 quia pactum, per † quod efficitur conditio mulieris melior,
valet, tanquam fauorabile doti. l. de die. ff. de pact. dotal. Sed
per hanc renunciationem conditio mulieris efficitur melior:
quia dos redit ad ſuam naturam. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact.
Vlterius iſtud pactum confertur in tempus ſoluti matrimonij, ergo &c. l. ſi cum ſeruum. §. fin. cum l. ſeq. ff. de donat.
inter uir. & uxo.
Tertiò, quia omnia pacta appoſita in contractu dotis ſunt
12 † approbata, & ſeruanda, niſi reperiantur expreſsè prohibita. l. 1 §. illud. C. de rei vxo. actione.
Quartò, ꝙ poſſit renunciari oſtẽditur: quia quòd maritus
poſſit lucrari dotem, hoc inductũ fuit à ſtatuto principaliter
13 in eius utilitatem, ergo ſuo fauori † renunciare poteſt, vt
in his terminis loquuti ſunt Socin. in conſi. 114. colu. 1. uolum. 1. & Pariſi. in conſi. 127. colum. 2. uolum. 1. prout in ſi-
14 mili uidemus, ꝙ ſtante † ſtatuto, ꝙ maſculi excludant fœminas, huic ſtatuto poteſt maſculus renunciare, vt per Bal. in l.
maximum uitium, col. 7. uer. ſed pone frater. C. de libe. præte.
15 Quintò facit: Nam ſi maritus non poſſet tali lucro † renunciare, iſta prohibitio tollens facultatem conceſſam omnibus hominibus à iure diſponẽdi de re ſua, induceret pœnam,
vt in ſimili habetur, in l. non uſque. ff. ſi quis à paren. fue. manumiſ. & not. Docto. in l. Turpia. ff. de lega. 1. vt ergo non inducatur talis pœna, fatendum eſt, quòd permiſſa cenſeatur
talis renunciatio.
16 Sextò in ſpecie hoc † uoluit Alexã. in l. ſi ſocer. §. Lucius,
colum. antepen. uer. vtrum. ff. ſolu. mat. Pau. de Caſt. in conſil. 232. colum. 2. in antiquis. Socy. in d. conſi. 114. col. 2. Deci. in l. in eo. colum. fin. de reg. iur. in l. 1. colum. pen. C. de ſecun. nup. & in conſi. 260. colum. 2. Mod. in Rep. rub. de don.
inter uirum & uxor. char. 42. colum. 4. in princip. & in char.
51. colum. 4. Pariſ. in conſi. 127. colum. 2. uolum. 1. Pro cuius confirmatione accedat alia communis ſententia, de qua
per Bald. in l. quod nomine. ff. de cond. indeb. & Alex. in con-
17 ſi. 5. colum. pen. uolum. 3. ubi ſi maritus ſtante ſtatuto de † lucro dotis promittit reſtituere totam, uel integram dotem, cẽ-
ſetur renunciaſſe lucro dotis ſibi à lege municipali conceſſo.
18 Si igitur † ualet tacita renunciatio fortius debet ualere expreſſa renunciatio, ut per Dec. in l. expreſſa, de reg. iur. & Socyn. Iun. in conſi. 37. colum. fin. uolum. 1. per gloſſ. in Clem.
ſæpe. in uerbo, partibus. de verbo. ſign.
Corroboratur hæc ſententia per ea, quæ dixit Barb. in cõſi. 59. in 2. dubio, uol. 2. quem ſequuntur Dec. in dicto conſil. 260. colum. 2. & Pariſi. in citato conſi. 127. colum. 2. ubi
19 concludit, ꝙ † maritus poteſt concedere facultatem uxori diſponendi de dote, & ei remittere lucrum dotis, quod ſpetabat
habere. facit etiam, quod no. Iaſ. in conſi. 90. col. 2. uolum. 3.
20 Non obſtant † adducta in contrarium. Et in primis text.
in d. l. ſi liberis. quia reſpondet Paul. de Caſtr. in conſi. 232.
colum. 2. quòd ideò ibi non ualet renunciatio: quia ibi maritus conſtante matrimonio dictum pactum de dote lucranda remiſit non ſponte, ſed ex quadã neceſſitate cauſata à muliere, quæ iurgium cum eo fecit, & redire noluit, niſi pactum
lucri remitteretur. Vnde redditur nullum, ne malitia mulieris ſibi prodeſſet, & de ipſa remiſſione lucrum ſentiat, & deruet
materia iurgandi. Secus. n. ſi ante matrimonium, uel in ipſo
matrimonij contractu ſponte uxori renunciaſſe, arg. l. quæris.
ff. de pact. dotal.
21 Ad ſecundùm argumentum reſpondetur, uerum † eſſe,
quòd non valet renunciatio iuris de futuro in vim ſimplicis
renunciationis, quando fieret parte abſente, & aliqua publica
perſona non acceptante, ut not. Barto. & Bald. in l. poſtquam
liti. C. de pac. Secus ſi parte præſente: quia tunc ualet in uim
pacti, caſus eſt ubi notant Doct. in d. l. 1. C. de pact. ubi notã-
22 ter dicunt Iacob. But. & Bal. ꝙ ſi † tabellio utitur uerbo, renunciauit, ſuper iure de futuro intelligitur per uiam pacti:
quia ſi non ualet, quod ago, ut ago, valet vt valere poteſt ad
liberandum. l. an inutilis. ff. de acceptila. & hoc quãdo fit præſenti, quod dicunt eſſe notabile & ſubtile. Nec mirum diuer-
23 ſum eſſe in † pacto, & renunciatione: quia in pacto reperitur uerbum præſens & futurum, ut promitto, quod eſt præſentis temporis, & non petere, quod eſt futuri temporis, trahitur ad futurum. Sed in renunciatione non reperitur niſi
verbum pręſentis temporis, vt renuncio: Ideò non trahitur ad
futurum, ſecundùm Iacob. Butrig. in d. l. 1. C. de pact. quod
Bald. ibi dicit eſſe ſubtile. & eum ſequitur Socyn. in iam ſæpius allegato conſi. 114. colum. 2.
Non obſtat & tertiũ: quia primò reſpõdetur, ꝙ tunc renũ-
24 ciatio dr̃ donatio, qñ † quis remittit acquiſitum, non autem
quęrendum, & ita intelligitur tex. in l. ædibus. §. 1. de dona. ut
per D. meum Rui. in conſi. 98. col. 9. in prin. uol. 1. & in cõſi. 170. col. 3. uer. nõ obſtãt notata in c. quãuis. uol. 1. & Rip.
in l. ſi vnquã. in q. 11. C. de reuo. don. ubi quærit, an d. l. ſi vn-
25 quã. habeat locũ † & ꝓcedat in renũciatione hr̃ditatis nondũ aditæ, & primò arguit ꝙ ſic: qa renunciatio eſt don. l. non
iure. §. 1. ff. de don. Demũ concludit, ꝙ ſic acquirendũ ius, cũ
renunciat̃, ſit radicatũ de præſenti ſpe certa, & ꝓbabili, tunc
hẽt locũ diſpoſitio dictæ legis: qa tũc talis renũciatio dr̃ donatio, ſecus qñ renũciat̃ iuri quęrẽdo nõ radicato vlla ſpe certa,
& ideò

& ideo cùm huiusmodi lucrum non sit ius quæsitum, sed quærendum, & non radicatum in persona mariti ulla spe certa: quia ita posset prius mori maritus, quàm mulier, meritò dicitur, quòd renunciatio dicti lucri non sit donatio, & per cōsequens prohibita inter uirum & uxorem.

46 Secundò respondetur. Dato etiam, ꝙ † sit donatio, quòd licet ea regulariter non sit permissa inter virum & vxorem: tamen id procedit, quando uir donat aliquid uxori de proprio matrimonio, propter quod videatur pauperior effici: Secus quando renunciat sibi lucrum quærendum, per quam renunciationem huiusmodi lucrum remanet in persona vxoris. Casus est de hoc clarus in l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donatio. inter uirum & uxor. & ideo dicta ratione uidemus
47 † quòd si maritus rem alienam vxori bona fide donauerit, valet donatio: quia non fit pauperior, & vxor illam vsucapere poterit. l. sed & si constante. ff. de donatio. inter uir. & uxo. Cùm ergo per talem renunciationem uir non efficiatur pauperior, ex quo nullum damnum patrimonij patitur. l. damnum dicitur. l. Proculus. cum ibi notatis. ff. de dam. infec. Sequitur, talem renunciationem valere, præsertim cùm sit collata in tempus finiti matrimonij. l. si cùm. §. si. l. & quia. l. sed interim. ff. de dona. inter uir. & uxo. Ita respondendo ad dictum fundamentum dixerunt Soc. in dicto consi. 114. col. 2. Dec. in consi. 260. col. 2. & Paris. in citato cons. 127. col. 2.

SVMMARIVM.

1 *Renunciatio lucri dotis facta per maritum vxori, an possit retractari per eius creditores, & nu. 6.*
2 *Obligatio conditionalis, vel in diem facta, cum sua conditione, vel die restituenda, quod declara, vt in nu. 15.*
3 *Alienatio facta in fraudem creditorum non valet.*
4 *Glo. in l. si donaturus. §. fi. ff. de condit. cau. dat. quæ loquitur in lucro proueniente ex pacto, extenditur & ad lucrum proueniens ex statuto.*
5 *Lucrum acquisitum pro damno reputatur, quod declara, vt nume. 16.*
7 *Alienatio in fraudem creditorum tantùm consideratur, quando agitur de diminutione patrimonij.*
8 *Declaratio tituli. ff. de ijs quæ in frau. cred. & §. item si quis in fraudem, institu. de actio.*
9 *Alienare non intelligitur, qui occasione acquirendi nō utitur.*
10 *Statuto disponente, quòd extantibus masculis filiæ non succedant, frater, si vult etiam inuitis creditoribus, poterit renunciare ad commodum sororis.*
11 *Maritus grauatus per vxorem ad restituendam eius hæreditatem filio communi, poterit incontinenti non retenta Trebellianica restituere hæreditatem, nec ob id dicitur fraudare creditores.*
12 *Creditores sub prætextu fraudis non poterunt reuocare dimidium vsusfructus bonorum aduentitiorum filij, ei in præmiū emancipationis donatum.*
13 *Donatio inter coniuges prohibetur, quando donans efficitur pauperior, & eius patrimonium minuitur, aliàs secus.*
14 *Maritus potest consentire uxori, disponendi de dote, & remittere lucrum dotis, quod sibi à statuto per mortem vxoris defertur.*

QVÆSTIO XL.

QVONIAM in præcedēti quæstione cōclusum fuit,
1 ꝙ maritus potest † renunciare lucro dotis, quod sibi à lege municipali cōceditur. Quæritur, an talis renūciatio possit per creditores mariti, tanquā in eorū fraudē facta, retractari.
2 Et dicendū vr̄ ꝙ sic: quia † obligatio cōditionalis, uel in diē cum sua cōditione vel die restituenda est. l. ait prætor. §. si cōditionalis. ff. de ijs quæ in frau. cred. Vñ licet lucrū dotis debeatur marito sub cōditione, si uxor prædecesserit: tñ reuocari debet huiusmodi remissio, conditione postea purificata.
3 Secundò facit: Nam talis remissio † dicitur alienatio: sed alienatio in fraudem creditorum facta non ualet toto tit. ff. de ijs quæ in fraud. cred.

Item quia talis alienatio dicitur diminutio patrimonij, cū tale lucrum proueniat ex causa onerosa, & ideo de eo, ut de causa onerosa, iudicari debet propter onera matrimonij, ut per gl. in l. si donaturus. §. fi. ff. de cond. cau. dat. quæ licet loquatur in lucro prouenïente ex pacto: tamen secundùm Do-
4 ctor. ibi extenditur ad † lucrum proueniens ex dispositione statutaria, vt etiam latissimè dictum fuit suprà in q. 4. Et ideò cum de diminutione patrimonij agatur per talem re-
5 missionem: quia tale lucrum acquisitum pro damno † reputatur, iuxta gloss. in l. 1. §. si quis. ff. de itine. actuq; priua. & per Bald. post Cyn. in l. cùm test. in princip. C. de donat. ante nupt. & Alexand. ac alios in l. 3. ff. de dam. infect. & Deci. in consi. 63. colum. penul. Sequi videtur, quòd maritus non potuit à se abdicare lucrum, nec ei in præiudicium creditorum renunciare.

6 Sed, prædictis non † obstantibus, contrariam partem veriorem esse arbitramur, quòd imò, secundùm veram & cōmunem conclusionem maritus potest huic beneficio sibi à statuto concesso renunciare, ut abundè dictum fuit in quæstione præcedenti: nec prætextu fraudis existimamus à credi-
7 toribus retractari posse: quoniam alienatio † in fraudem creditorum solùm consideratur in diminutione patrimonij, l. qui autem. in princip. ff. de ijs quæ in fraud. credito. ibi, pertinet enim hoc edictum ad diminuentes pratrimonium suū, non ad eos, qui id agunt, ne locupletentur, & quem tex. singularem dixit Ange. in §. si quis in fraudem. in gloss. in verbo rem suam. Institu. de actio. ubi etiam per illum concludit, quòd si debitor repudiat hæreditatem, uel legatum, vel si alio modo & titulo rem poterat acquirere & non vult: imò repudiat etiam in fraudem & spretum creditorum, non ha-
8 bet locum † dictus. §. si quis in fraudem, nec titulus. ff. de ijs quæ in fraud. credito. ex quo non agitur de diminutione patrimonij. Quòd inquit bene notandum.

Secundò, pro ista opinione facit tex. in l. alienationis uerbum. §. 1. ff. de uerbo. signi. ubi qui occasione acquirendi nō vtitur, non intelligitur alienare, & ideo dicit ibi Alcia. quòd
9 in edicto, quo † prætor in fraudem creditorum gesta reuocat, non comprehenditur, qui legatum repudiat: quoniam alienationis uerbo prætor vsus non est, allegat dictam l. qui autem.

Tertiò confirmatur hæc sententia per l. maximum vitiū. per Bald. in 6. colum. uersicu. sed pone quòd frater. C. de liber. præter. quem refert & sequitur Alexand. in addi. ad Barto. in l. patrem. ff. de ijs quæ in fraud. credi. & Bru. in Tracta. exclus. fœmi. in 10. articu. in q. 2. & in articu. 12. q. 7. ubi di-
10 cit, quòd stante statuto, quòd † extantibus masculis filiæ non succedant, si frater non vult excludere sororem, sed eam vult admittere secum ad succedendum, & renūciare beneficio statuti, creditores verò velint eum conuenire, tanquam hæredē insolidum, quòd non obstante contradictione creditorū, poterit masculus renunciare legi municipali in eius fauorē inductæ. Quod dictum tenendum perpetuò cordi affixum dixit Iaso. in d. §. si quis in fraudem. colum. penul.

Quartò accedat, quod nota. Bald. in rubr. C. de ijs quæ in fraud. credi. quem sequitur Alexand. in d. l. patrem. ubi dicit,
11 quòd † si vxor tua institueret te hæredē & rogaret te vt post mortem restitueres bona sua communi filio, si tu habes suspicionem de creditoribus tuis, poteris incontinenti restituere hæreditatem filio, nec propterea diceris fraudare creditores: quia tale fideicommissum ex coniecturata mente testantis non præsumitur fuisse conditionale, sed ad beneplacitum patris, per text. quem reputat vnicum & singularē in iure in d. l. patrem. secundùm vnam lecturam. Imò secundùm Ias. in d. §. si quis in fraudem. colum. penul. ille text. vult vnum, quod est longè singularius, quòd si tu pater in casu prædicto restituas hæreditatem incontinenti filio non retenta quarta Trebellianica, quæ detrahitur de fideicommissis particularibus, sequutus plenam fidem & debitam pietatem, vt ibi inquit text. non diceris creditores fraudasse, & subdit Iaso. ꝙ iste tex. tanquam singularis non est obliuioni tradendus.

Quintò in medium affertur decisio Alber. de Rosa. in d. l.
12 patrem. ubi dicit, se determinasse per † illam legem, quæstionem, quam habuit de facto, uidelicet, quòd si pater emancipauerit filium suum, qui habebat multa bona aduentitia, & in ipsa emancipatione sibi remisit in præmium emancipationis dimidium usufructus illorum bonorum aduentitiorum, quòd creditores patris non poterunt dicere hoc fore factum in fraudem, & reuocare velle per iura & rationes ibi per eum citatas, & præsertim per text. in dicta l. qui autem. Cùm ergo in isto lucro dotis, quod à marito vxori remittitur, non agatur de diminutione patrimonij, videtur, quòd talis remissio reuocari nō possit. & pro qua opinione uidetur esse bonus text. in l. cùm hic status. §. si maritus. de donat. inter uir. & uxor. & in l. sed & si vir. §. quod legatu-

legaturus.ff.eodem titu.ubi donatio inter coniuges prohibe-
13 tur, quando † donans efficitur pauperior, & eius patrimonium minuitur, secus si lucrum, quod fieri potuisset, remittatur. & ideo dixit Barb.in consi.60.uolum. 2. de quo men-
14 tionem feci in quæstio. præcedenti, quòd † maritus potest consentire uxori disponendi de dote, & remittere lucrum dotis, quod sperabat uirtute statuti: quia agitur de remissione lucri, & patrimonium eiusdem per talem remissionem non minuitur, & sic in terminis concludit, quòd dispositio dictæ l. qui autem. in tali lucro dotis verificetur. & in specie in terminis huius quæstionis ita consuluit Dec. in consi. 260. per totum, & Parisi. in consi. 127. col. 2. & 3. uolum. 1.

15 Non obstant allegata in contrarium. Et primò † quòd dicitur de obligatione conditionali per tex. in d. l. ait prætor. §. si conditionalis. quia secundum Dec. in d. consi. 260. colum. 2. ille tex. intelligi debet in obligatione cōditionali, in qua agatur de diminutione patrimonij secundùm naturam tituli, quia pro constanti ibi præsupponitur, quòd si obligatio esset pura, indubitanter reuocaretur. Secus in obligatione conditionali, in qua non tractatur de diminutione patrimonij: qa tunc nō militat dispositio. d. §. si cōditionalis. sed d. l. qui autē.

Secundò non obst. quòd remissio huiusmodi lucri uideatur respicere diminutionem patrimonij: quia ex rationibus & iuribus suprà citatis clarè constat de contrario.

Non obst. denique, ꝙ tale lucrum acquisitum uideatur ex causa onerosa propter onera matrimonij: quia ad hoc respondetur secundùm Dec. in d. consi. 260. colum. 2. duobus modis. Verùm quia prima eius responsio viribus non subsistit, cum contra eum sit communis opinio, vt latè demonstrauimus suprà in q. 4. Ideo omittendo primam solutionem & deueniendo ad secundam dicitur, quod etiam dato quòd tale lucrum propter onera matrimonij detur, sufficit, ꝙ in huiusmodi remissione non agatur de diminutione patrimonij, cum hoc solùm attendatur & consideretur in materia dictæ l. qui autem.

16 Vltimò non obstat, quòd de † lucro acquisito idem iudicetur, quod de damno: quia id verum esse fatemur in lucro perfecto & radicato, prout esset in donatione facta & consumata, prout loquitur tex. in l. cum te. C. de do. ante nūp. & ita declarat latè Alex. in consi. 89. colum. pen. in princip. uolu. 2. & in consi. 203. in fin. uolum. 6. Secus in lucro non perfectè acquisito, prout loquitur tex. in d. l. qui autem. Si enim esset hæreditas adita, uel legatum acceptatum, esset incorporatum in patrimonio, & non posset repudiari. Secus est ante acquisitionem perfecta dict. l. qui autem. & ideò cùm in terminis huius quæstionis lucrum dotis non sit perfectè acquisitum, & incorporatum in patrimonio mariti, meritò sequitur, quòd potest tale lucrum remitti, & repudiari: quia propter hoc nō sequitur diminutio patrimonij. ita formaliter respondet Dec. in citato consi. 160. colum. fin.

SVMMARIVM.

1 *Maritus potest reuocare licentiam concessam vxori testandi de dote. Sed contra, nume. 4.*

2 *Eius est nolle, cuius est velle?*

3 *Filiusfamiliàs si donat causa mortis rem patris, eo consentiente, potest pater talem donationem reuocare, quod declara, vt numero 7.*

5 *Donatio, quæ fit per virum vxori, vt alij donet, valet.*

6 *Dispositio l. hac edictali. C. de secund. nupt. locum non habet quando vxor reliquit, vel econtrario, vel donat vltra mensuram dictæ legis, cum grauamine de restituendo tertio.*

8 *Donatio causa mortis facta per filium emancipatum de re patris, eo consentiente, non potest per ipsum patrem reuocari.*

QVÆSTIO XLI.

PONE stante dicto statuto de lucro dotis, quòd maritus consenserit, uel licentiam præstiterit vxori testandi de do-
1 te. An † possit huiusmodi licentiam, & consensum iam præstitum, vir ante mortem uxoris reuocare? Videretur primò dicendum quòd sic: quia talis reuocatio facta fuit, anteqnam vxor decederet. Vnde cùm adhuc testamentum nō esset sortitum effectum, sed esset in pendenti. l. 3. ff. de adim. lega. §. posteriore. Institu. quibus modis testa. infir. videtur, quòd per maritum reuocatio ipsa fieri possit: quia eius est nolle, cu-
2 ius est uelle, vt † in regula iuris, cuius est nolle. ff. de reg. iur. Sed dare licentiam testandi de dote procedit ex mera voluntate mariti: ergo eius oppositum, scilicet posse reuocare, pariter ex eius voluntate procedere debet.

Secundò ista opinio probari uidetur ex notatis per Barto. in l. 2. in princip. in uersicu. quartò solet formari. de don. vbi
3 si filius † donat causa mortis rem patris, eo consentiente, potest pater talem renunciationem reuocare, argu. l. in ædibus. §. quod si filius. in 1. responso. ff. de dona. Quod & uoluit Cy. post Dy. in l. nec fratris. C. de dona. cau. mor. Petr. de Ancha. in consi. 76. colum. 1. quem sequuntur Mod. in rubr. de dona. inter vir. & vxor. char. 37. colum. 2. uersicu. itęm dicas, el 1. Bald. & Moder. in l. senium. C. qui testa. face. pos. Et ratio est, secundùm Bald. ibi: quia viuente filio non est ius alteri quæsitum: ergo eodem modo dicendum uidetur, quòd cùm vxor testata fuerit de re pertinente ad maritum in spe, quòd maritus viuente vxore possit dictam dispositionem reuocare: cum inter uirum & vxorem non teneat donatio, & sic non potest fingi uirum vxori donasse saltem efficaciter, prout inter patrem & filium considerant in simili Doct. in locis suprà citatis.

4 His uerò non obstantibus, contrariam partem † vti veriorem amplectandam fore arbitramur, ut in terminis decidit Alex. in consi. 246. uol. 6. vbi expresè consuluit, maritū, qui præstitit consensum vxori testandi de dote, non potuisse, ea viuente, dictum consensum reuocare, & inter alia mouetur ex dictis per Saly. in d. l. nec fratris. C. de donat. cau. mor. ubi inquit, ꝙ si pater præstitit consensum filio existenti in eius potestate super donatione, uel legato facto de re ipsius patris: posito ꝙ per huiusmodi consensum pater videretur primò donare filio: tamen quia fit, vt res in alium transferatur, & non penes filium remaneat, ualet donatio inter patrem & filium. ergo secundùm Alex. idem inter uirum & vxorem, per l. donatio, iuncta. l. donationes quas. C. de dona. inter uir. & vxor. & rationem assignat Saly. quem sequitur ipse Alexan. quia ex ea non efficitur locupletior ille, cui præstatur consensus, allegat in argumentum l. si sponsus. in fin. de donat. inter virum & vxo. Sed melius, quòd ualeat dicta donatio, quò ad terminos huius quæstionis, probatur secundùm Alex. in d. l. si sponsus. §. si maritus. el 2. ubi quoque inquit ipse Alex. Fulgo. ita tenuisse in d. l. senium.

Secundò idem consuluit Socy. in cōsi. 114. colum. 2. & 3. volum. 1. quoniam. quando vxor donat rem mariti, eo consentiente, uidetur resultare duplex donatio, vna viri, per quā videtur donare vxori: altera vxoris extraneo. ut probatur in d. l. in ædibus. §. quod si filius. ff. de dona. & per Ioann. de Imol. in l. 2. in princi. ff. eo. ubi concludit, quòd donatio, quæ fit per
5 virum vxori, ad finem † ut alij donet, valet, ex quo res non debet remanere penes vxorem, nec de ea fieri locupletior, per tex. ubi dicit, ibi esse casum in l. profectitium. §. si quis certū. ff. de iur. dot. & in l. quod autem. §. fin. cum l. seq. ff. de donat. inter uir. & vxor. vbi potest donari seruus vxori, vt manumittatur: quia non debet remanere dominium rei penes eam. & Imo. sequitur Alex. in addi. ad Barto. in d. l. 2. ff. de dona. qui pro confirmatione Imolæ adducit notata per Bal. in l. hac edictali. colum. 2. uersicu. nunc statim succedit. C. de secun. nup.
6 vbi inquit, quòd si † vxor relinquit viro, vel vir vxori, vel donat vltra mensuram illius legis, cum grauamine de restituendo cuidam tertio, non habet locum dicta lex: quia est consideranda persona commodum capientis, non restituere debētis. l. cum dotem. ff. ad l. Falcid. l. si mulier, aliàs, Sulpitius. ff. de donat. inter virum & vxorem. Idem etiam tenuit Pau. de Cast. in d. l. 2. colum. 1. versic. in primo verò casu, motus etiā illa ratione: quia duplex resultare videtur donatio: vna, quam pater videtur fecisse filio cùm sibi consensit, quòd de pecunia ipsius patris donaret: altera, quam facit ipse filius donatario.

Non obstat secundùm eum, quòd pater non potest donare filio, quem habet in potestate. l. 2. C. de inoffic. doti. quia hoc est verum, quando res donata erat remansura penes filium. quia hoc non posset fieri, sed reacquireretur ipsi patri, cùm sit profectitium, in quo etiam hodie ius est immutatum, & sic, perinde esset, ac si pater sibi ipsi donasset. Sed quia nō est remansura apud ipsum, sed apud alium: quia donat filio, ut alteri filius donet. Tunc valet etiam prima donatio, arg. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Treb. ubi qui non potest capere solidum

lidum pro se, potest capere, ut alij restituat. Cùm igitur in casu quæstionis, de qua agitur, valida fuerit licentia concessa per maritum vxori testandi de ipsa dote, cùm de ea non debeat fieri locupletior, nec penes eam remanere debeat. Sequitur firma conclusio, maritum dictam dispositionem vti perfectam reuocare non posse, iuxta l. perfecta. C. de don. & idem in casu huius quæstionis, sequendo Soc. ubi suprà in d. cons. 114. voluerunt Moder. in repet. rubr. de don. inter vir. & vx. §. 47. col. 4. in princ.

Non obstant, quæ in contrarium adducta fuerunt. Et primò, ꝙ datur & permittitur reuocatio licentiæ præstitæ, quẽadmodum & testamenti, quod non sortitur effectum ante mortem testatoris: quia respondetur, quòd admittitur testamenti reuocatio, cùm ambulatoria sit voluntas hominis usque ad mortem, d. l. 3. non sic in licentia: quia ipsa habet uim donationis perfectæ, ut supra ostensum fuit, quæ reuocari nõ potest, d. l. perfecta. C. de don.

Ad notata per Bar. in l. 2. ff. de donat. respondetur, quòd
7 † in contrarium tenuerunt Pau. Imo. Sal. Alex. & Socy. in locis suprà citatis.

Secundò alia datur responsio, uidelicet, quòd dato, sed non concesso, ꝙ uera esset opinio Bartol. Tamen non quadrat ad propositum huius quæstionis. Nam Barto. videtur concedere patri reuocationem donationis factæ per filium eo consentiente: quia censetur voluisse donare filio, cui prohibetur à lege donare, ut l. 1. §. si pater. ff. pro donato. Sed in terminis huius quæstionis sumus in casu, in quo donatio facta coniugi valet. Ideo non permittitur reuocatio, ut demonstratum fuit suprà in q. 39. cum de vno ad aliud non bene inferatur. l. Papinianus exuli. ff. de mino. & istud est de mente Bar. in d. l. 2. in fi.
8 dum vult, ꝙ † donatio facta fuisset per filium emancipatum de re patris eo consentiente, non esset locus reuocationi, & sic pœnitentiæ, ex quo inter patrem & filium valeret donatio, & ita in specie respondet Soc. in d. consi. 114. col. fin. ubi pro hac opinione adducit notata per Bald. in d. l. senium, ubi decidit, ꝙ si filius donat causa mortis rem patris eo consentiẽte, pater potest eam reuocare, si autem alius quam filius, qui est in potestate, legaret rem meam me consentiente, cùm esset sibi ius legandi quæsitum, seu donatum, non uideretur, ꝙ posset per pœnitentiam impedire, arg. l. sicut. §. si uenditor. ff. quib. mod. pig. uel hyppo. solu. l. 2. C. si aduers. dona. & ideo ex his concluditur, ꝙ cùm maritus consenserit vxori disponendi de dote, & simus in casu, in quo donatio ualet sicut in extraneo, & res non est integra, quia consensus præstitus iam executionem habuerat per confectionem testamenti, quæ impedit mutationem uoluntatis, ut patet ex notatis per Bartol. & Imol. in locis præallegatis, quòd maritus non potest talem licentiam reuocare.

SVMMARIVM.

1 *Maritus promittens cum iuramento restituere dotem in omnem casum & c. cum renunciatione de omnibus iuris, & legum auxilijs, censetur renunciasse beneficio statuti de lucro dotis & nu. 24.*

2 *Omnia includit, qui omnia dicit.*

3 *Oratio vniuersalis est mortis virtutis, quàm generalis.*

4 *Legatum generale factum vxori per maritum de vsufructu rerum suarum, non complectitur venalia, secus quando in legato appositum esset signum vniuersale omnium rerum suarum.*

5 *Statutum simpliciter disponens, quòd maritus lucretur dotẽ, vxore decedente sine liberis, & si non excludat filios primi matrimonij tamen secus est, si statuto caueretur, quòd in omni casu maritus lucretur dotem.*

6 *Priuilegia studij Parisiensis, si sint concessa studio Tholosano, intelliguntur de præsentibus tantùm, & nõ de futuris, secus si dictum esset de omnibus priuilegijs.*

7 *Conseruator Imperialis, quamuis non possit constituere procuratorem ante litem contestatam: tamen si in conseruatoria sint apposita verba, quòd possit omnes actus facere oportunos, tunc poterit ante litem contestatam procuratorem constituere.*

8 *Maritus promittens totam dotem restituere, sibi præiudicat in lucro dotis.*

9 *Effuso sermone quis non debet.*

10 *Renuncians omni iuri, & legum auxilio, censetur renunciasse beneficio Senatusconsulti Velleyani, accedente præsertim iuramento.*

11 *Necnon purgationis moræ.*

12 *Pariterque remissioni, occasione belli superuenientis.*

13 *Item ne quis conueniatur nisi, in quantum facere potest.*

14 *Similiter & beneficio inuentarij.*

15 *Ac etiam beneficio cedendarum.*

16 *Plus beneficio excussionis.*

17 *Atque etiam beneficio l. plerique. ff. de in ius uoc.*

18 *Rursus & beneficio ordinis, & diuisionis.*

19 *Facultati quoque reuocandi donationem ob non insinuationem factam.*

20 *Beneficioque non incarcerandi.*

21 *Exceptionique simulationis.*

22 *Necnon & dispositioni l. de his. ff. de transact.*

23 *Similique modo auxilio legis municipalis.*

25 *Repetitioni dotis potius est fauendum, quàm lucro mariti.*

QVÆSTIO XLII.

MARITVS qui promisit cum iuramento restituere
1 dotem † in omnem casum & euentum dotis restituendæ, cum renunciatione facta de omnibus iuris & legum auxilijs, an censeatur renunciasse beneficio statuti de lucro dotis. Non vagando, ubi non expedit, dicendum est, ꝙ sic. Primò: quia ipsa renunciatio facta comperitur de omnibus iuris & legum auxilijs, vnde uidetur, ꝙ comprehendere debeat lucrũ
2 dotis: quia † qui omnia dicit, omnia includit. l. à procurato-
3 re. C. manda. l. Iulianus. ff. de leg. 3. & etiam † quoniam maior est uirtus orationis uniuersalis, quàm generalis, ut per Barto. in l. generali. §. uxori. ff. de usufruc. leg. quem sequitur Dec. in consi. 294. col. 2. & in cons. 358. D. meus Rui. in con-
4 sil. 78. col. pen. uolu. 1. ubi licet in legato † generali facto per maritum uxori de usufructu rerum suarum, non ueniant vænalia, tamen secus quando apponitur signum uniuersale omnium rerum suarum: quia tunc ueniunt & uenalia. Hinc ui-
5 demus, ut suprà dixi in q. 29. ꝙ licet, stante † statuto simpliciter disponente de lucro dotis, maritus non excludat filios primi matrimonij uirtute l. hac edictali. C. de secund. nup. Tamen si statutum disponat, ꝙ maritus in omni casu dotem lucretur, tunc propter illa uerba vniuersalia, in omni casu, excluduntur filij primi matrimonij. Pro cuius confirmatione accedat, quod notant Moder. in l. 1. ff. de leg. 1. ubi uolunt,
6 quòd † si priuilegia studij Parisiensis sint cõcessa studio Tholosano, intelligitur de præsentibus tantùm, & non de futuris, per l. si ita. ff. de auro & argen. lega. & per notata per Bal. in l. omnia priuilegia. C. de epis. & cler. secus si dicto studio concederentur omnia priuilegia; quia propter illam dictionem, omnia, uenirent, & futura. & ideo dixit D. meus Rui. in cons. 61.
7 col. 12. uol. 5. quòd, & si conseruator Imperialis, † non possit constituere procuratorem ante litem contestatam, uel habitam pro contestata, per l. quod quis. l. neque tutores. l. nulla. l. nihil. C. de procur. Tamen si in conseruatoria sint apposita uerba, quòd possit omnes actus facere, quos opportunos iudicauerit. Tunc propter illam dictionem, omnes, poterit cõstituere procuratorem ante litem contestatam, uel habitam pro contestata.

Secundò principaliter facit. Nam ista est vera & commu-
8 nis Doctorum sententia, quòd, si † maritus promisit totam dotem restituere, censetur remisisse lucrum dotis, quod sibi ex forma statuti competebat, propter illam dictionem, totam, ut abundè diximus supra in quæstio. 34. post Angel. Imo. & Rom. in l. damni infecti. la ultima. §. cum parietem. ff. de dã. infect. Si ergo tale lucrum remittitur, quando dicitur de tota dote restituenda, pari ratione uidetur idem dicendum, quando est renunciatum omnibus iuris, & legum auxilijs: quia talis renunciatio magis uidetur respicere lucrum dotis, quàm si dicatur de tota dote, quia ibi de renunciatione nullum verbum.

Tertiò, ꝙ per dictam renũciationẽ excludatur à lucro do-
9 tis maritus, facit: Nã imputandũ est † marito, qui effuso sermone usus fuit, vt vult tex. not. in l. fi. C. de do. promis. ibi, ne dũ effuso sermone se iactat, in promptũ incidat periculũ, quẽ Angel. multum not. ibi ad illud, quod dicunt Perusini, quòd nemo debet ita latè uerba sua effundere, & per illum tex. dixit etiã notabiliter Bal. in l. pactũ quod dotali. q. 16. C. de collat. se consulere, quòd caueant sibi renunciantes à uerbis genera-

neralibus, ne in promptum, ex effuso sermone, incidant periculum. & ideò cùm maritus apertiùs legem suam non dixerit, imputandum est ei, argu. l. ueteribus. ff. de pact.

Quartò pro ista sententia facit. Nam nos uidemus, quòd ille, qui renunciat omni iuris & legum auxilio, censetur renunciasse beneficijs infrascriptis.

Primò beneficio Senatusconsulti Velleiani, ut per Bart. &
10 † alios in auth. matri & auiæ, col. pen. uersi. quæro quid si nō renunciauit. C. quan. muli. tute. offi. fun. nō pot. & in l. si sub conditione col. pen. uersi. quæro quid si. ff. de testa. tutel. quē sequitur Alex. in consi. 11. col. pen. uersi. pondero illa uerba, uol. 2. Aret. consi. 33. col. pen. Socy. in consi. 200. col. penul. & in consi. 103. col. fin. uol. 3. maximè accedente iuramento.

11 Secundò per dictam clausulam quis † censetur renūciasse purgationi moræ, ut per Crot. in l. si insulam. in fin. ff. de uerb. oblig. Dec. in consi. 452. col. pe. Affl. deci. 147. col. fin. Gozad. consi. 77. col. 5. in fin.

12 Tertiò, ut conductor non † possit petere remissionem occasione belli superuenientis, ut per Alb. de Rosa in l. item quæritur. §. excepto. ff. loca. quem sequitur Ias. in l. 1. co. antep. in fi. C. de iu. emph. ubi dicit, ꝙ quando in instrumento emphyteutico renunciatum fuit exceptioni doli mali, & omni auxilio, quo emphyteuta se tueri poterat à præstatione canonis, uel pensionis, ꝙ teneretur etiam emphyteuta ad canonis solutionem, dato ꝙ bellum superuenisset post contractum celebratum, & istud subdit procedere nedum in emphyteuta, & libellario, sed etiam in quocunque simplici colono, seu conductore, & in omnibus casibus, in quibus propter sterilitatem remissio fieret, uel ob alium quemcunque casum, & ita se obtinuisse coram Collegio Bergomensi, & ꝙ ita seruatur in Lombardia, quod dicit singulare, & diligentissimà multum notandum: quia dicta clausula semper instrumentis apponi consueuit, propter magnam utilitatem, quam affert. & hoc notandum etiam esse uoluit Cæpol. in caute. 51. regula est. quod & tenuit Gozad. cons. 59. col. 3. in fin. & cons. 87. col. 2. & 88. col. 4. in fin. Ant. Capy. in deci 87. col. pen. & deci. seq. col. 1. in fin.

13 Quartò, renunciatum † quoque censetur, ne quis conueniatur, nisi in quantum facere potest, ita Corn. in consi. 128. col. 3. uersi. confirmantur prædicta. uol. 3. quem sequitur Gozad. in d. consi. 69. colum. 3. & in consi. 88. col. pen.

14 Quintò, beneficio † inuentarij, ut per Corn. in consi. 31. col. 5. uers. confert, uol. 3. quem refert, & sequitur Gozad. in dicto cons. 69. col. pen.

15 Sextò, beneficio † cedendarum, ita Ange. in l. 2. C. de fideiusso. Soc. in cōs. 200. col. pen. Corn. cōs. 51. col. pen. uol. 2. Dec. consi. 27. col. 2. & cōs. 452. col. pen. & in l. fi. col. 4. uers. illud tamen. ff. si cert. pet. Afli. deci. 188. Moder. in tract. de pigno. in 3. membro. 5. part. princ. col. 19. Purpu. in l. 1. nu. 67. C. de transact. & dicit Bald. in consi. 4. quæritur. uol. 4. ꝙ ista pars de rigore iuris est uerior.

16 Septimò, beneficio † excussionis, ut dicit Bald. in l. 1. col. 3. C. de cōuenien. fisc. deb. lib. 10. quē sequūtur Aret. in cons. 33. col. pen. in prin. Alex. in consi. 32. col. 3. & in consi. 34. colum. 4. Dec. in d. l. fi. col. 4. & in dicto consi. 27. colu. penul. Mars. in rubr. de fideius. col. 14.

17 Octauò, beneficio l. plærique. ff. de in † ius uocan. ut per Ias. ibi, col. 4. uers. decimotertiò limita.

Nonò, beneficio ordinis, ut Guid. Pap. in deci. 367. Et diui
18 sionis, † ut per Are. in d. consi. 33. col. pen. in prin.

19 Decimò, facultati reuocandi donationem † ob nō insinuationem factam, ita dixit Corn. in consi. 54. col. 3. uol. 4. Gozad. consi. 87. col. 3. Do. meus Ruin. consi. 180. nu. 15. uol. 1.

20 Vndecimo, beneficio † non incarcerandi, ut per Barto. in d. auth. matri & auiæ. colu. pen. & ibi Saly. & Alex. ac Ias. in d. l. plærique. Soc. consi. 126. col. 2. uers. confirmatur. uol. 1.

21 Duodecimò, exceptioni † simulationis, ut per Goza. in d. consi. 69. col. 3.

22 Decimotertiò, dispositioni. l. de his. ff. de † transact. ut per Alex. in consi. 11. col. 4. uol. 2. Soc. in cons. 200. col. pen. uol. 2. & in consi. 103. col. fi. uol. 3. Deci. in cons. 452. col. pen. Ias. in d. l. de his. col. 4. Goza. in consi. 69. col. 3. in fin. Soc. Iun. in consi. 116. col. antep. uol. 1.

Si ergo ipsa uerba, omni iuris & legum auxilio, operātur, vt ex his renunciatum esse censeatur tot, tātisq́ue beneficiis, de quibus suprà. Idem utique dicendum est, ut per ea etiam renunciatum sit legi municipali de lucro dotis loquenti: quia secundùm Bald. Ang. Cuma. & alios in l. sed & si quis. §. quæ-
23 situm. ff. si quis cautio. ipsa † uerba operantur, ut non solùm intelligatur esse renunciatum auxilio iuris ciuilis, sed etiam legis municipalis. Quod & uoluit Rom. in consi. 251. Dec. in consi. 452. col. pen. Marsi. in rub. de fideiuss. col. 14. uersi. restat modò, ultimo loco Gozad. in citatis consilijs. 69. 87. & 88. ac D. meus Rui. in consi. 51. col. 7. uol. 1. quia, si non ueniret ius municipale uirtute dictorū uerborum, sequeretur, ꝙ illud uerbum, iuri, esset superfluum: cùm sub uerbo, legū, contineatur ius commune. Igitur ut euitetur superfluitas uerborum dicendum est, secundùm eum, quòd ueniat & ius municipale.

Vltimò, in terminis huius quæstionis quòd renunciatum
24 † censeatur lucro dotis, in specie hoc uoluit Dec. in cōs. 195. col. 1. licet in casu suo consuluerit contrarium uigore primæ conuentionis, de qua ibi, & sic ex his firmare maneat hæc cōclusio, ꝙ per ista uerba renunciatum sit lucro dotis, quod marito competere poterat ex ui statuti. & in dubio capienda est
25 hæc interpretatio: quia potius fauendum † est repetitioni dotis, quàm lucro mariti, ut no. Bald. in consi. 229. uol. 1. secundùm primam impressionem. & de quo mentionem facit Dec. in allegato consi. 195. col. 3. in prin.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si caueatur, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, argumentum sumitur à contrario sensu, quòd existentibus liberis maritus priuetur commodo dicti lucri.*

2 *Argumentum à contrario sensu si sumitur in pacto, multò fortius in statuto.*

3 *Argumento à contrario sensu in statuto sumitur, ubi ius commune non corrigitur, sed conseruatur.*

4 *Statutum excludens sororem, extante fratre, ex vi argumenti à contrario sensu, eo non existente, ipsa non excluditur.*

5 *Argumentum à contrario sensu etiam ad correctionem iuris communis admittitur, quando in sensu directo statutum nihil operaretur.*

6 *Statutum disponens, quòd mulier forensis non habens filios possit dimittere, & legare dotes suas cuicunque voluerit, sumitur argumentum à contrario sensu quòd de ipsis mulier filijs existentibus, disponere non possit.*

7 *Statuto si disponatur, quòd filia, non extantibus masculis, matri succedat ab intestato, masculis extantibus ex vi argumenti à contrario sensu excluditur.*

8 *Statutum si concedit lucrum dotis marito, non extantibus cōmunibus liberis, ipsis ergo extantibus, per argumentum a cōtrario sensu, maritus non admittitur.*

QVÆSTIO XLIII.

1 QVÆRITVR, an stante statuto, ꝙ uxore † præmoriente, sine liberis, maritus lucretur dotem: a contrario sensu eiusdem statuti, existentibus liberis, maritus excludatur? Et concludendo dicas ꝙ sic. Et primò, per text. in l. inter socerum. §. cùm inter. iuncta gl. in uerbo, id actum. ff. de pac. dot. ubi si pactum initum est inter patrem puellæ, & generū, ꝙ si filia moriatur sine liberis, dos patri restituatur, id actum inter contrahentes intelligitur, ut filia defuncta, cū liberis superstitibus dos retineatur: quia posito quid iuris in uno de contrariis, & in opposito, quid iuris sit, intelligitur. Idē uoluit Cor. in consi. 287. in prin. uol. 1. Si ergo in pacto
2 dotali † sumitur contrarius sensus, idem & in statuto, ut per glos. in rub. C. de decret. decur. lib. 10. facit l. sed & ea. ff. de legi.

3 Secundò, pro ista opinione facit. Nam in statutis † sumitur licitè argumentum a contrario sensu, ubicunque ius cōmune non corrigitur, sed potius conseruatur, secūdùm Bal. in l. 2. in prin. C. de con. inser. in l. apud antiquos. C. de furt. doct. in l. 1. §. huius rei. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd. & in cap. apostolica. de his quæ fiunt a præla. ubi dicunt, quòd ad correctionem iuris communis non debet sumi argumentum a contrario sensu, & hoc quia illud est odiosum. Secus è conuersò, quando ius commune conseruatur: quia hoc est fauorabile, secundum glo. in c. statutum. in uerb. dinumerandum est. de præb. in 6. Sed ꝙ extātibus liberis excludatur maritus, in hoc conseruatur ius commune, per quod disponitur,

tur, quòd dos soluto matri. reuertatur ad dotantem, uel ad li
beros mulieris. l. dos à patre. C. sol. mat. Igitur ualidè sumen
dũ est prædictum argum. à contrario sensu. & pro ista opin.
facit, quod not. D. meus Ruin. in consi. 19. col. 2. uolu. 3. ubi
4 dicit, ꝙ † si statutum excludat sororem extante fratre; non ta
men eam excludit fratre non existente ex vi argumenti à con
trario sensu: quia non corrigitur ius commune, sed potius cõ
seruatur: quia cum iure communi concordat statutum, si à
contrario sensu sumatur argumentum, cum de iure commu
ni soror defuncti præferri debet remotioribus agnatis ab inte
stato, ut in §. reliquum. in auth. de hæred. ab intestat. Imò for-
5 tius † dicitur, ꝙ etiam quando resultat correctio iuris commu
nis adhuc legitimè summitur argumentum à contrario sen-
su; quando in sensu directo statutum nihil operaretur, ut
per Petr. de Anch. in consil. 213. quem refert, & sequitur
Brun. in tract. exclu. fœmi. in 8. art. prin. col. pen. ubi consu-
6 luit, ꝙ † statutum disponens ꝙ mulier forensis, non habens
filios, possit dimittere, & legare dotes suas cuicunque uolue-
rit, à contrario sensu censetur disponere, ꝙ si habet filios, nõ
possit. Quod argumentum, inquit, esse sumendum maximè:
quia aliàs hoc statutũ esset derisorium. Idem uoluerunt scri-
bent. in d. l. 1. ff. de offic. eius cui mand. est iuris. & Camp. in
7 tract. de statu. exclu. fœmi. in 14. q. ubi dicunt, quòd † stante
statuto quòd filia succedat matri ab intestato non extantibus
masculis, ꝙ masculis extantibus, ex vi argumenti à contrario
sensu, filia excluditur, per d. l. inter socerum. §. cum inter.
quia in sensu directo huiusmodi statutum nihil operaretur,
prout etiam esset in terminis huius quæstionis. Quid enim
operarentur uerba statuti disponentis, maritum debere lu-
crari dotem, si mulier moriatur sine liberis? quando etiam
si cum filijs moreretur, maritus deberet etiam admitti
ad tale lucrum? Certè nihil, contra l. si quando. ff. de legat.
1. Igitur. &c.

Tertiò, & ultimò, hoc in terminis decidit Pau. de Cas. in
consil. 287. col. 1. quia iste maritus uocatus est à statuto sub
conditione, quando mulier decederet sine liberis. Vnde illis
existentibus & ita conditione, sub qua maritus uocatur, de-
ficiente, non potest habere locum uocatio, & statuti dispo-
sitio. l. iubemus. §. fin. C. ad Treb. l. ex facto. §. fin. ff. eo.
tit. Idem etiam uoluit Dec. in consil. 283. & maximè col. 4.
8 ubi dicit, quòd † si statutum concedit lucrum dotis marito
non extantibus communibus liberis, ꝙ ipsis extantibus, ma-
ritus ad tale lucrum non admittitur & hoc per argumentum
à contrario sensu. Clarius idem tenuit Cur. Iun. in consi. 93.
col. 3. & Socy. Iun. in consil. 27. col. pen. uol. 1. D. meus Ruin.
in consi. 58. col. 6. uer. nam inquantum. & col. 7. uer. dicebatur
etiam, & iterum necnon. col. pen. uer. & ad istud respon
detur, col. 3. & in consi. 59. col. 8. uers. secundò alia ratione. &
uers. tertiò idem comprobatur, ac in uer. 4. pro eadem. eo.
uol. 3. & in consi. 63. col. 1. eod. uol.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in muliere minore. Sed contra nu. 7. & 12.*
2 *Statutum mandans carcerari debitores non comprahendit minores.*
3 *Statutum pœnale prohibens extrahere bladum de comitatu non ligat minores, declara ut nu. 13.*
4 *Statutum de compromissis non ligat minores, sed contra n. 9.*
5 *Consuetudo ligat infantes & furiosos, quia & lex scripta eos ligat.*
6 *Statutum ligat minores.*
8 *Statutum dispones, quòd non repudians hereditatem infra mensem habeatur pro adeunte, ligat minorem.*
10 *Statutum, si mandat causas compromitti, tutor & curator tenentur compromittere.*
11 *Consuetudo, quòd emens rem teneatur consanguineo retrouendere, ligat & minorem.*

QVÆSTIO XLIIII.

CADIT quoque alia dubitatio. Nunquid statutum
1 † de lucro dotis locum habeat in muliere minore. Et pri
ma facie uideretur dicendum quòd non.
2 Primò; quia † statutum mandans carcerari debitores, nõ
comprahendit minores, ut per Roman. in consil. 120. col. 2.
quem sequuntur Barb. in consi. 6. col. 1. uolu. 4. & Roch. de
Cur. in repe. c. fi. q. 14. in fi. de consuet.

Secundò ex ijs, quæ not. Rom. in sing. suo ultimo. ubi in-
3 quit, ꝙ statutum pœnale prohibens † extrahere bladum de
comitatu, non ligat minorem.

Tertiò facit, quod scribit Bar. in cons. 40. in 2. parte secun
dùm nouam impressionem, incip. quæritur, ubi in effectu cõ
4 cludit, ꝙ statutum de compromissis † fiendis inter coniunctos
non comprahendit minores: quia statutum generaliter lo-
quens debet referri ad habiles. l. 1. C. de sacrosan. eccle. Si er
go huiusmodi statuta, de quibus supra, non includunt mino
res, nec etiam statutum de lucro dotis debet mulieres mino-
res includere.

His tamen non obstantibus altera pars est de iure uerior,
quæ. Primò probatur ex iis, quæ dixit Cyn. in l. 2. in fin. & ibi
5 Bar. q. 22. C. quæ sit long. consuet. ubi † volunt, ꝙ consuetu
do ligat infantes, & furiosos: quia & lex scripta eos ligat. l. di
uus. ff. de offi. præsi. l. pen. ff. de parrici. Idem etiam tenuit Sa-
ly. in l. 1. in fi. C. eo. tit. quæ sit lon. consue. ubi dicit, hanc esse
communem opin. Pro cuius confirmatione accedat, quod di
xit Oldr. in d. l. 2. col. fi. ubi inquit, ꝙ si sit consuetudo in ciui
6 tate, ꝙ † quilibet soluat talem collectam, tenebuntur etiam
infantes, & furiosi. Cum ergo ex vi talis consuetudinis infan
tes includantur, & furiosi, multò magis debẽt ligari minores
vigintiquinque annis, maiores tamen infantibus, argu. auth.
multò magis. C. de sacr. san. eccle.
7 Secundò, ꝙ ligentur † minores, hoc uoluit Bar. in repet. l.
de quibus. col. 10. uers. 1. ego quæro. ff. de legi. per tex. in l. si-
ne hærede. §. Lucius. ff. de admi. tut. ubi ẽt ibi not. Bar. Rom.
in d. sing. ultimo, & in consi. 120. col. 2. Barb. in consi. 44. col.
pen. uol. 3. & in cõsi. 6. col. 1. uol. 4. Alex. in cõs. 49. col. 3. uol.
1. & in cõs. 254. col. 1. uol. 6. Dec. in auth. si qua mulier. in 2.
nota. C. de secun. nup. Pro quo facit, quod notat Pau. de Ca.
in l. si pupillorũ. C. de repudi. hæred. ubi statutum disponẽs,
8 ꝙ † nõ repudicans hæreditatem infra mensem habeatur pro
adeunte, ligat minorem. Accedat quoq; , qđ uoluerunt Sal.
9 Pau. de Cast. & Alex. in l. fin. C. de in integ. restit. ubi † statu
tum de cõpromissis fiendis ligat ẽt pupillos, & minores, quod
& tenuit Alex. in d. cons. 254. per totum. & Tiraq. in tract. de
10 retract. char. 287. nu. 13. Et in tantum hoc est uerum, ꝙ † si
statutum mãdat causas cõpromitti, tutor, & curator tenẽtur
compromittere, licet uoluntarium compromissum facere nõ
possint, ut per Bald. & Angel. in l. Imperatores. ff. de pact. ac
Paul. de Cast. & Alex. in l. si plures. ff. eo. tit. Pro cuius confir-
matione facit, quod uoluit Tiraquel. in loco, de quo suprà,
11 ubi concludit, ꝙ consuetudo, quòd † emens rem teneatur
eam consanguineo retrouendere, ligat & minorem.
12 Tertiò, & ultimò, in terminis consuetudinis, vel † statuti
de lucro dotis, quòd ligẽtur minores, uoluit Guliel. de Cun.
in l. ingenuũ. ff. de statu homi. quem referunt, & sequuntur
Bart. in d. l. 2. q. 22. C. quæ sit long. consuet. Alex. in consi. 65.
col. 2. uol. 6. quod est duplicatũ, eo. uol. in consi. 119. & Roch.
de Cur. in repe. dicti c. fi. q. 14. idem quoq; tenuerunt Bald.
& Pau. de Cast. in l. 1. C. si aduers. dot. Roman. in consil. 314.
& Corn. in consi. 6. col. pen. uol. 3.

Non obstant quæ adducta fuerunt: Nam ad primum argu
mentum respondetur, ꝙ cõtrarium eius, quod uoluit Rom.
ubi suprà, & in specie cõtra eum tenuit Ias. in l. neq; impube
res. ff. de in ius uoc. Ad secundum de statuto prohibente sub
pœna extrahere bladum de comitatu, pariter respondetur,
13 quòd † Rom. loquitur in statuto puniente id, quod de iure cõ
mmuni erat impunibili. Quo casu uerum est, quòd in tali sta
tuto nòn includuntur minores, ut in specie dixit Rom. in d.
sing. ult. per tex. in c. 2. de delic. puero. Nam homicidium (ut
scitis) casu perpetratũ, sine culpa est impunibile. l. 1. C. de sic-
ca. & ideo in d. c. 2. dicitur, quòd in illa cõsuetudine ibi relata
minor nõ includitur, licet generaliter loquatur, quod subdit
non esse obliuioni tradendum. Idem dixerunt Barb. in citato
consi. 6. col. 2. & Roch. ubi suprà in dicta q. 14. in fi. ac Curt.
Iun. in l. postquã liti. in fi. C. de pact. Sed in casu huius quæ-
stionis sumus extra terminos Roma. Igitur &c.

S V M M A R I V M.

1 *Dos data per mulierem minorem uiro, in bonis immobilibus, sine decreto iudicis, non cedit lucro mariti, stante statuto de lucro dotis. & nu. 3.*

2 *Bona minorum immobilia sine decreto iudicis alienari non possunt.*
4 *Pubes licet habeat legitimam ætatem in matrimonio, tamen secus in dote, licet sit sequela matrimonij.*
5 *Minor quamuis habeat legitimam personã in iudicio in causa matrimonij, secus in causa dotis.*
6 *Minor mulier, & si in dotem immobilia sine decreto Iudicis dare non possit, id tamen non procedit in bonis mobilibus, & pecunia & alijs, quæ seruando seruari non possunt; quia poterunt dari in dotem, & in ea habebit locum statutum de dote lucranda.*

QVÆSTIO, XLV.

1 QVID iuris, si minor dedit in† dotem marito bona immobilia, quæ regulariter sine decreto alienari non possunt, ut l. magis puto. §. ne passim. ff. de reb. cor. An tali casu maritus possit lucrari totam dotem, uel partem, quæ sibi à lege municipali conceditur? Prima facie uideretur, quòd sic, ut colligitur ex dictis Guliel. de Cun. in d. l. ingenuum. quem sequuntur Doct. de quibus in q. præcedenti, ubi uidetur uelle, ꝙ ubicunque sumus in actibus, in quibus minores admittũtur ut maiores, ut si consuetudo habeat, ꝙ muliere præcedẽte maritus lucretur dotem, mulieres etiam minores comprehenduntur, & obligantur sub dicta consuetudine; quia minor obligatur ex matrimonio, & habetur in talibus pro maiore. c. fi. de iud. in 6. not. gl. in l. ait prætor. in princ. in uerbo aliud. ff. de mino. ergo & in dote: nam in hoc non debet minus ligari, quàm maior, ut in l. Emilius. ff. de minor. Sed maiores possunt constituere dotes in bonis immobilibus sine decreto iudicis, ut not. in d. l. 1. C. si aduers. dot. Ergo & minores, cum habeantur pro maiorib.

2 Tu autem teneas contrarium; quia bona † immobilia minorum nõ possunt alienari sine decreto, & si fit alienatio, redditur nulla. l. magis puto. ne passim. ff. de reb. cor. & in dote propriè est tex. in l. lex quæ tutores. C. de administra. tut. ubi notat Bar. idem uoluit ipse Bar. in l. prædia. C. de præd. min. & Bal. in l. nulla. in fin. C. de iure dot. Calca. in consil. 11. in princip. Cuma. in consi. 109. colum. 2. Bal. in consi. 108. uol. 1. & ratio est: quia in tali constitutione dotis requiritur causæ cognitio. l. si ex causa. §. in dotis. ff. de mino. scilicet, an suppetant facultates, & an uir sit dignus tanta dote, ut per Bald. in d. l. nulla. Et hæc causæ cognitio spectat ad iudicem, dicta l. magis puto. §. ne tamen. & dicta l. lex quæ tutores. & per Bal. in dicto consi. 108. Item & quia ipsa constitutio dotis nõ est necessaria, sed uoluntaria, ergo attenta ratione legis, non potest fieri sine decreto. Si ergo est nulla, perinde est, ac si facta non esset, argum. l. quoties. ff. qui satisda. cogan. quo casu vbi nulla reperitur facta dotis constitutio, non potest tractari de lucro dotis; quia non entium nullę sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pet. & in terminis proprijs de lucro do-
3 tis hoc † uoluit Bald. in l. 1. col. 1. C. si aduers. dot. per d. l. ubi inquit, ꝙ licet minor possit dare eius marito in dotem omnia eius bona, quamuis immobilia, cum pacto de lucrando dotẽ, tamen, ꝙ id procedit, quando dos fuit solenniter constituta, cum decreto iudicis, secundùm Iac. Butr. aliàs non includeret bona immobilia ipsius minoris. Quod & uoluit ibi Pau. de Cast. col. 2. in princip. dum dicit, intellige ergo istam legẽ, quando interuenit decretũ iudicis, si illa mulier habebat prædia, quando dedit omnia bona sua in dotem, & sic ualuit datio, aliàs nõ ualuisset, & de eis maritus nihil lucraretur ex pacto, uel lege: quia nõ essent dotalia, & pactum non operatur, nisi super dote. Idem uoluit Rom. in consi. 314. col. 1. Cuma. in citato consi. 109. col. 2. & Corn. in consil. 3. colum. penul. versi. & insuper. uolu. 3. ubi propriè inquit, ꝙ bona minoris, quæ seruando seruari possunt, non possunt dari in dotem, et cum authoritate tutoris, uel curatoris, nisi interueniat decretum iudicis. Et ex hoc subdit, quòd statutum loquens de lucro dotis, locum sibi non uendicat in talibus bonis, quæ ualidè non fuerunt data in dotem, cum ipsa datio non ualuerit, arg. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud.

Nec habent obstare notata per Guliel. de Cun. in d. l. ingenuum. quia duobus modis respondetur. Et primò, ꝙ eius dictum non est uerum: quia non sequitur, minor obligatur ex matrimonio, & in ipso habetur pro maiore, ut in d. c. fin. de iud. in 6. & in d. l. ait prætor. iuncta glo. ergo & in dote: quia contrarium expresse decidit Bal. in d. l. 1. C. si aduers. dot. ubi
4 dicit. Tertiò nota, quòd † licet in matrimonio pubes habeat legitimam ætatem: tamen non est ita in dote, licet sit sequela matrimonij. Et pro ista opinione facit, quod not. idem Bald. in auth. quod locum. col. fi. ver. 8. quæritur. C. de collat. ubi
5 dicit, quòd † minor quamuis habeat legitimam personã standi in iudicio, in causa matrimonij, ut in c. fi. de iud. in 6. non tamen potest stare in iudicio in causa dotis, per tex. in d. authen. quod locum. quia licet sit connexa, tamen non est eiusdem naturæ, quod dicunt esse notandum Moder. in reper. c. per uestras. car. 126. col. 4. uersic. nec est simpliciter uerum, ubi quoque tradunt fuisse de mente Ioan. And. in cap. cum olim. el 1. in fi. de offic. deleg.

Secundò respondetur, ꝙ opinio Guliel. de Cun. potest sal-
6 uari, ut procedat in alijs bonis, quàm in ijs, quæ † seruando seruari possunt, prout est in pecunia, quæ seruando seruari non potest, ut per Bar. & Aret. in l. si ex legati causa. ff. de uerbo. oblig. uel in alijs mobilibus: quia tunc in illis cum habeatur tanquam maior, & ea sine decreto alienari possint, ut per glo. & Docto. in l. 1. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. & Tiraq. in tract. de retract. car. 105. nu. 115. poterit constituere dotem, & eueniente casu mortis mulieris poterit maritus consequi lucrum sibi à statuto concessum. Et ad hoc bene faciunt notata per Moder. in tract. de pign. in 2. par. in 4. membro, nume. 74. & 75. ubi dicunt, ꝙ licet mulier non possit dare in dotem bona immobilia sine decreto iudicis, & authoritate curatoris. d. l. lex quæ tutores. nec expresse obligare eius bona pro dicta dote cum hypotheca, minus etiam tacitè: tamen respectu aliarum rerum, quæ alienari non sunt prohibitæ per minorem, poterit puella minor se dotare moderatè absque curatore, & decreto, ut in d. l. 1. C. si aduers. dot. & poterit se obligare pro dote constituenda, & in consequentiam in tali obligatione, & dotatione orietur tacita hypotheca, iuxta l. 1. §. & ut plenius. C. de rei uxo. actio.

SVMMARIVM.

1 *Minor, quæ dotem uiro immoderatam constituit, stante statuto, quòd maritus per mortem vxoris sine liberis lucretur dotem, restituitur in integrum aduersus ipsam dotis constitutionem, secus contra dictum statutum.*
2 *Pactum factum inter uirum & vxorem de dote lucranda, licet mere iure valeat, & si mulier sit minor, tamen ei datur restitutio in integrum.*
3 *Statutum si extat, quòd filia dotata excludatur à successione filia, quæ dotem accepit, non poterit restitui aduersus ipsum statutum.*
4 *Minor, qui ex necessitate statuti disponentis, quòd inter coniunctos fiat compromissum cum authoritate sui tutoris, fecit compromissum, si exinde contra eum iniustè per arbitros iudicari contingat, non poterit petere restitutionem in integrũ aduersus statutum, vel compromissum, sed aduersus effectũ statuti, idest sententiam sequutam ex compromisso.*

QVÆSTIO XLVI.

1 AN minor, quæ constituit dotem immoderatam † uiro, possit restitui aduersus statutum, quo cauetur, ꝙ maritus lucretur dotem, ita ut minuatur lucrum ipsius dotis in persona mariti? Et conclude, quòd contra statutum non: sed contra dotis constitutionem sic, ut in specie decidit Bal. in l. 1. col. 1. C. si aduers. dot. ubi dicit, nota, ꝙ inter uir. & uxor.
2 potest † apponi pactum de tota dote lucranda, si uxor præmoriatur, & ualet ipso iure pactum, etiam si mulier sit minor: tamen datur restitutio in integrum. Si autem lucrum ueniret ex lege, uel statuto non competeret restitutio contra legem, uel statutum. l. sine hærede. §. Lucius. ff. de admi. tut. nisi per indirectum: quia peteretur restitutio in integrum cõtra conuentionem dotis, & per consequens contra effectum statuti, non contra statutum, & Bald. sequitur Campe. in tracta. dot. in 5. par. q. 11. Bal. in quæstio. statuto. in uersicu. dos q. 3. Tiraquel, in trac. de retract. car. 773. in princip. ubi etiã
3 inquit, quòd si exstat statutum, quòd † filia dotata excludatur à successione filiæ, quæ dotem accepit, non poterit restitui aduersus ipsum statutum. Idem uoluit Alex. in consi. 254. colum. 3. in fi. uol. 6. dum se remittit ad Bal. in d. l. 1. ubi etiam
4 uoluit, quòd † minor, qui ex necessitate statuti disponentis, quòd inter coniunctos fiat compromissum, cum authoritate sui

sui tutoris, compromissum fecerit, & ex inde contingat iniustè iudicari per arbitros contra pupillum, quòd non poterit minor petere restitutionem in integrum aduersus statutum, uel compromissum, sed aduersus effectum statuti, & sic sententiam sequutam ex compromissio, per notata per Bald. ubi suprà. Cui sententiæ quoq; assentit Rom. in consi. 314. col. fin. quem sequitur Gozad. in consi. 33. col. pen. ubi concludit, quòd si per mulierem minorem fuit dos constituta uiro, quæ fuerit immoderata, uidelicet in maiori quātitate, quàm qualitati, facultatiq; uiri atque uxoris conueniat, ut in l. cùm post. §. gener. & in l. quæro. ff. de iure dot. ꝙ eidem competit restituio aduersus ipsam dotem immoderatam, & consequenter ex hoc capite minuetur lucrum dotis in persona mariti, per casum expressum secundùm lecturam gl. communiter approbatam in d. l. 1. si aduers. dot.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotis non agnitum per maritum ad suos non transmittitur hæredes, sed contra est communis vt in nu. 11.*

2 *Hæreditas de iure ciuili non adita non transmittitur ad hæredes, declara, vt nu. 15.*

3 *Substitutio, quæ est secunda institutio, non transmittitur ad hæredes.*

4 *Statuto si caueatur, quòd filius succedat in dote materna, si filius moriatur, antequam adiuerit, vel agnouerit, non trāsmittit ad hæredes, sed declara vt nu. 17. & 18.*

5 *Portio, ad quem filius masculus admittitur ex forma statuti, excludendo fœminam, si non fuerit agnita, non transmittitur ad hæredes, sed contra est communis, vt nu. 17.*

6 *Arrogatus quartam sibi debitam ex constitutione diui Pij in bonis arrogatis, & si non agnitam, ad hæredes transmittit.*

7 *Ea quæ deferuntur titulo singulari, & ex legis dispositione, non autem titulo vniuersali, transmittuntur ad hæredes, ēt nulla præcedente agnitione.*

8 *Bona damnatorum, quæ vigore auth. bona damnatorum. C. de bo. dam. conseruātur ascendentibus, & descendentibus transmittuntur hæreditate non adita.*

9 *Legitima, vel eius supplementum non petita in vita per filiū, ad eius hæredes transmittitur.*

10 *Trebellianica non accepiata in vita transmittitur ad hæredes.*

11 *Agnitio non requiritur in iure contractus, vt fiat tranmissio.*

12 ...

13 *Ea quæ acquiruntur iure quodam separato ab aditione hæreditatis, sed sunt quid abstractum, & separatum ab ipsa hæreditate, non requirunt agnitionem, & transmittuntur ad hæredes.*

14 *Acquisita per coniuges constante matrimonio, quæ ex vi consuetudinis inter eos diuidi debent, si diuisa non fuerint, transmittuntur ad hæredes, quamuis non fuerint acceptata.*

QVÆSTIO XLVII.

1 SVBORITVR & quæstio. An lucrū † dotis nō agnitum per maritum transmittatur ad eius hæredes. Primo enim aspectu uideretur dicendum quòd non, per text. in l. emancipata. C. qui admit. & in l. 5. §. hoc igitur. ff. de bono. poss. ubi bonorum possessio non agnita non transmittitur ad hæredes.

Secundò per tex. in l. 1. §. in nouissimo. C. de cad. toll. ubi
2 hæredes de iure ciuili non adita non † transmittitur ad hære-
3 des, sicuti etiam est in substitutione, quæ † est secunda institutio. l. qui liberis. §. hæc uerba. l. sed etsi plures. in prin. ff. de uulg. & pup.

Tertiò ex ijs, quæ not. Ang. in consi. 81. ubi inquit, quòd
4 † stante statuto, quòd filius succedat in dote materna, si filius moriatur, antequam eam adiuerit, uel agnouerit, non transmittit ad hæredes.

Quartò facit, quod uoluit Salyc. in l. 1. 2. & 3. col. C. de
5 adulc. ubi inquit, ꝙ † portio, ad quā filius masculus admittitur ex forma statuti excludendo fœminam, si non fuerit agnita, non tranmittitur ad quoscunque.

Sed his non obstantibus contraria sententia uti uerior, & magis à Doctoribus recepta, sequēda est, ut primo probatur per l. si arrogator. in princ. ff. de adopt. ubi filius arrogatus
6 † transmittit ad hæredes suos quartam partem bonorum sibi debitam in bonis arrogatoris ex constitutione Diui Pij, quāuis nō agnitam, & illum tex. dicit ibi Bar. col. 2. esse argumentum, ꝙ maritus, qui lucratur certam partem dotis, eam transmittit sine agnitione. & cum Bar. ibi transeunt Bald. An
7 ge. & Ias. quia ea quæ deferuntur titulo † singulari, & ex legis dispositione, non autem titulo uniuersali transmittuntur etiam nulla præcedēte agnitione. Pro qua opinione dicit Ias. bene facere, quod in simili not. Saly. in auth. bona damna. in vlti. col. C. de bon. damna. ubi dicit se de facto consuluisse, ꝙ
8 bona damnatorum, quæ † per dictam auth. conseruantur ascēdentibus & descendentibus, transmittuntur hæreditate non adita, per text. in l. edicto. §. ad hæredes. ff. de iur. fisc. per quam legem ita ante Salyce. tenuit Barto. in consi. 157. col. 2.
9 Confirmatur hæc sententia, quia legitima, uel † supplemētum ipsius, quamuis debeat peti in uita per filium: tamen si non petatur, transmittitur ad hæredes, ita Saly. in l. scimus. C. de inoffi. test. Bal. in l. 2. in vlti. q. C. de lib. præter. Alex. in consi. 150. col. fi. uol. 2. Paris. in consi. 81. col. 2. uol. 2. Ripa in l. si vnquam. q. 42. C. de reuoca. don. Dec. in consi. 81. col. 1. & Aymo consi. 142. col. 2.
10 Idem uidemus in Trebellianica, quæ, etsi acceptata † non fuerit, tamen transmittitur. l. quanquam. ad leg. Falc.
11 Vltimò, in terminis huius quæstionis communiter † ita teneri dixit Pau. de Cast. in l. cum antiquioribus. ubi etiam hoc uoluerunt Sal. Ias. & Alex. qui dixit, hoc menti tenendum: quia quotidianum. C. de iure delib. Hanc quoque sententiā tenuit Alex. in l. cùm uir. ff. ad leg. Fal. quem sequitur Ias. in di. l. si arrogator. ubi inquit, ꝙ tale lucrum, quod consequitur maritus uirtute statuti, dicitur effici patrimonium uiri, non autem dicitur hæreditas mulieris, & ideò cùm tale lucrum non dicatur habere maritus iure hæreditario, licet nō sit agnitum per eum, tamen transmittitur ad hæredes: ita etiam uoluit idē Alex. in cōs. 150. col. fi. uol. 1. ac Barb. in c. officij. col. 20. de testa. quia in iure contractus non requiritur agnitio,
12 ut † fiat transmissio. l. cum pater. §. matrem. de legat. 2. Quod & placuit Socy. in l. qui duos. §. si maritus. ff. de reb. dub. & in consi. 296. col. 3. uers. confirmo prædicta. necnon & Ias. in consi. 59. col. fin. uol. 1. ubi ad hoc allegat optimam decisionem Bald. in l. generaliter. §. in his. C. de secun. nup. ubi per illum tex. & auth. hæres. C. eo. tit. colligit doctrinam, quam te
13 putat notandam, uidelicet, ꝙ ea, quæ † acquirūtur iure quodam separato ab aditione hæreditatis, sed sunt quid abstractū uel separatum ab ipsa hæreditate, talia non requirunt agnitionem, & transmittuntur non agnita ad liberos, & hæredes. l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acquir. hæred. l. sepulchrum. ff. de sepul. uiola. Huicque sententiæ uti communi assentit Brun. in tract. exclus. fœmi. in 13. artic. principa. q. 6. col. 5. circa med. Cui etiam adhæret Anto. Capy. in dec. 176. nume. 27. Moder. in tracta. Suita. nu. 7. uers. 5. quæro. Do. meus Ruin. in consi. 26. nu. 16. uol.

Pro cuius confirmatione faciunt, quæ notant Moder. in repet. rub. de donat. inter uir. & uxor. §. 62. col. 12. in fin. uersi. & ista consuetudo iuncta col. fin. in prin. uersi. amplia quar-
14 tò. ubi dicunt, ꝙ † stante consuetudine, quæ est multum æqua, ꝙ bona acquisita per coniuges, constante matrimonio, inter eos diuidantur, si contingat, ꝙ multa fuerint superlucrata per maritum, ꝙ ea diuidi debent inter ipsos coniuges, adeò quòd transmittuntur ad suos hæredes, quamuis nō fuerint acceptata. Vnde si uxor premoriatur uiro, antequam acceptet medietatem lucrorum sibi pertinentem, ad suos transmittit hæredes: quia ea, quæ deferuntur à lege, ut sunt ista lucra, iuxta notata in l. 3. ff. de interdic. & in l. fin. C. de bon. mater. transmittuntur ad hæredes, quamuis non acceptentur. l. infantes. C. qui admit. & ex his secundum eum infertur, ꝙ si pater meliorauit filium in tertia uel quinta parte bonorum suorum, illam ad suos hæredes, quamuis non agnitam, transmittit.
15 Non obstat modò tex. in d. l. emancipata. ac alia † iura suprà allegata: quia ipsa iura loquuntur, ut ibi notatur, & secundùm Moder. in repet. dictæ rubri. in d. §. 62. col. fin. in his, quæ deferuntur iure hæreditario: Secus in his, quæ deferuntur ex titulo particulari, ut per Docto. in d. l. si arrogator. & in aliis locis suprà citatis, ut est in terminis huius quæstionis.
16 Similiter non obstant † scripta per Ang. in dicto consi. 89. quia respondetur secundùm Alex. in consi. 150. col. fi. vol. 2.

quòd

quòd Ang. malè dicit, & eius rationes non sunt efficaces: mouetur enim, quia dos est ius uniuersale. l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dota. fact. l. 1. post prin. ff. de dote præleg. Vnde uerbum commune relatum ad uniuersitatem trahitur ad successionem directam, seu ad titulum hæreditarium, ut not. in l. his uerbis. de hære. insti. Sed hæc ratio, tanquam non bona, inpugnatur per Imo. in c. Raynaldus. col. 6. de testamen. nam sequeretur secundùm eum, quòd si testator diceret, relinquo Titio peculium, cum dicatur peculiū ius vniuersale. l. peculium nascitur. ff. de pecul. quòd uideretur institutus hæres: quòd dicendum non est, cum iure cautum non reperiatur, & alio casu loquuntur ea, quæ habentur in d. l. his uerbis. scilicet quando relinquerentur omnia bona, uel quota omnium bonorum, & Ang. reprobaut idem Alex. in d. l. cum uir. & in l. cū antiquoribus. col. 3. in fi. Socy. in d. l. qui duos. §. si maritus. Ias. in d. l. si arogator. col. 8. & Domi. meus Rui. in citato consi. 26. col. penul. in princip.

Item & alio modo responderi potest, saluando Ang. quòd
17 † eius decisio potest procedere, & locum habere, quando lucrum dotis à statuto defertur filijs iure hæreditario, ut si in dote simul cum hæreditate succederent, tunc non transmitteretur, ita Alex. in d. consi. 150. in fi. & Socy. in d. §. si maritus, & Ias. in ipsa l. si arrogator. col. 8. & ab hac opinione, de qua suprà, tanquam communi, in iudicando non recedas.
18 Similiter non obstāt † nota. per Saly. in d. l. 1. C. de adulter. quia contra eum est communis opinio, ut per Alex. in consil. 20. uol. 1. & Soc. in consi. 143. uol. 1. in consi. 296. vol. 2. & per Brun. latissimè in suo tracta. exclus. fœmi. 13. artic. principa. q. 6.

SVMMARIVM.

1 *Remissio lucri dotis facta per maritum vxori, quæ ad eum reuerti noluit, propter discordiam habitam cum ipso, si huiusmodi lucrum non remitteretur, non valet.*
2 *Venalis concordia inter coniuges prohibita est.*

QVÆSTIO XLVIII.

1 DENVO quæritur. Stante statuto de † lucro dotis in totum. Pone, quòd uxor propter discordiā habitam cum marito de domo eius recedit, & uadit ad domum consanguinei, marito desiderante pacem, & uxorem suam, ea petit sibi remitti lucrum dotis ex statuto uiro peruenturum per ipsius mortem. Dubitatur, an talis remissio ualeat, & dicas ꝙ non, per text. in l. uir mulieri. ff. de don. inter uir. & uxor. vbi si durante matrimonio uxor diuertit à uiro, ut ad se reuertatur maritus uxori aliquid dederit, quæ propterea reuersa est, non ualet talis donatio.

Item & per text. in l. si liberis. ff. de pact. dotal. ubi est casus secundum glos. quòd si mulier dedit centum in dotem uiro, hoc pacto, ut idem uir ipsam lucretur, ea mortua, superstitibus liberis, hæc mulier habens filios ex hoc matrimonio, finxit se iratam cum eius marito, & cum eo redire noluit, nisi hoc pactum remitteretur: concludit ibi, ꝙ si pactum remissum fuerit, ꝙ nō ualet, & ex illo tex. uti singulari infert Ro. in terminis huius quæstionis, in singulari suo 576. incip. pone, ꝙ stante statuto de lucro dotis, si contingat uxorem propter discordiam habitam cum uiro recedere, & exinde nolle redire, nisi sibi remittatur tale lucrum dotis statutarium, ꝙ ipsa remissio si facta fuerit, non ualet: quia uenialis concor-
2 dia inter † coniuges prohibita est, ut d. l. si liberis, secundùm lecturam glos. licet aliàs permissa esset, ꝙ dicit notandum, quia quotidianum. & Rom. sequuntur Moder. in repet. rub. de don. inter uir. & uxor. §. 34. col. pen. & fin. Hoc idem uoluit Paul. de Cast. in consil. 232. colu. 2. secundùm antiquam impressionem, quod est secundùm nouam in consi. 59. in 1. uol. col. 2. in prin. Alex. in l. si socer. §. Lucius. col. 4. uersi. utrum. ff. solu. matri. Triaquel. in repet. l. fin. in uerbo largitus. nu. 192. C. de reuocan. dona.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet, quando matrimonium momento durauit. Sed contrarium est communis, ut in nu. 10 & 12.*
2 *Et dicitur habere nedum in dote titulum onerosum, sed etiā in lucro dotis.*
3 *Testamentum vt rumpatur, sufficit, posthumum momento uixisse,*
4 *Testator si fecit substitutionem filio, si decesserit sine liberis, si ipse moriatur cum filio, qui momento tantùm vixit, extinguitur substitutio.*
5 *Prorogatio termini sufficit, quòd fiat in ultimo momento primi termini.*
6 *Filius, qui post mortem patris non vixit, nisi per horam ex potentia suitatis transmittit hæreditatem patris non agnitam.*
7 *Statutum excludens maritatam verificatur in ea, quæ habuit maritum, qui statim mortuus fuit.*
8 *Statutum, quod filius masculus excludat fœminam locum habet in ea, quæ momento fuit exclusa, vt in perpetuum excludatur.*
9 *Testamentum vt rumpatur, sufficit, quod posthumus natus sit in octauo mense, licet secundùm physicos viuere nō possit.*
11 *Breuitas temporis, quo matrimonium durauit, non impedit ab altero coniugum alteri legari.*

QVÆSTIO XLIX.

SVBNECTITVR & alia. An statutum de lucro do-
1 tis locum † habeat, qn̄ matrimonium momento durauit? Ias. in l. non tantùm. col. 2. C. de leg. dicit se dubitare, ꝙ non sufficiat matrimoniū momentaneū ad lucrandam dotem beneficio dicti statuti: quia in eo nō pōt assignari nisi vnica rō, s. onera matrimonii. l. pro oneribus. C. de iu. dot. pp quæ uir
2 dr̄ hr̄e nedum † in dote titulum onerosum. l. 1. C. de impo. lucr. descrip. lib. 10. sed ēt in lucro ipsius dotis, ꝙ ex forma statuti ei defert, ut per gl. cōiter approbatā in l. si donaturus. §. fi. ff. de cond. cau. dat. & de cuius ueritate abundè uerba fecimus suprà in q. 4. Cum ergo non possit assignari alia ratio, nisi onera matrimonij, quæ debet haberi pro expressa, iux. gloss. quam ibi sequuntur Bal. & Paul. de Cast. in l. quamuis. C. de fideic. & onera non potuerūt sustineri per uirum in matrimonio, quod per momentum durauit, meritò sequitur, quòd cessante causa lucri, pariter debeat & cessare ipsius statuti dispositio, arg. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. c. cum cessante. de appel.

His tamen non obstantibus cōtrariam sententiam teneas; quia momentanea etiam habentur in consideratione; ut primò probatur per tex. ubi oēs notant, in l. 2. C. de posth. hære.
3 instit. ubi sufficit posthumum præteritum uixisse † momento, ad hoc ut rumpat testamentum, & per illnm text. dixit Bald. singulariter in c. 1. §. cùm etiam. in tit. episcop. uel Abb. in vsi
4 bus feudo. ꝙ † si testator facit substitutionem filio, si decesserit sine liberis, & ipse moriatur cum filio, qui momento tantum uixit, extincta est substitutio fideicommissaria, iuxta l. ex facto. §. fi. ff. ad Treb. & Bal. sequitur Ias. in l. si quis hæredem. col. 2. in fin. C. de instit. & substit.

Secundò facit, quod not. Bald. & Dec. in c. de causis. de of-
5 fic. de legat. ubi sufficit, quòd † prorogatio temporis fiat in ultimo momento primi termini.

Tertiò accedat tex. in l. cum sponsus. §. fina. in fi. ff. de publi. ubi dicit text. etiam is, qui momento possedit, rectè hac actione experiatur, de quo text. mentionem faciunt Bald. & Dec. in d. c. de causis.

Quartò, confirmatur hæc opinio ex iis, quæ scribit Bal. in
6 l. unica. §. in nouissimo. C. de cad. tollen. col. 2. ubi † filius infans, qui post mortem patris nō uixit, nisi per horam, ex potentia suitatis transmittit hæreditatem patris non agnitam.

Quintò, pro hac parte facit, quod uoluit Bru. in tract. exclus. fœmi. in 6. arti. prin. in 4. membro. q. 21. ubi concludit, ꝙ
7 statutum Astēse, quod † excludit maritatam, locum habet in ea, quæ habuit maritum, qui statim mortuus fuit.

Sextò corroboratur hæc sententia ex notatis per Bald. in
8 l. si quis posthumos. §. 1. col. fina. ff. de liber. & posthu. ubi tenet, quòd si statutum simpliciter dicat, quòd filius masculus excludat fœminam, sufficit, quòd momento eam excluserit, ut sit exclusa in perpetuum. quem sequitur Dec. in consi. 623. col. 1.
9 Septimò facit etiam, quod † notat Bald. in consi. 110. in 3. uol. in fi. quem sequitur Dec. in citato consi. 623. col. 2. in fi. ubi inquit, quòd licet posthumus natus sit in octauo mense, qui secundum physicos uiuere non potest, tamen sufficit, ꝙ momento uixerit, ut rumpat testamentum.

Vltimò,

10 Vltimò, ne † sine authoritate in terminis huius quæstio-
nis pertranseamus, hanc partem tenent Bal. & Ang. in lectura
Florentina in d. l. non tantum. ubi expresse dicunt, maritum
tale lucrum consequi, etsi per momentum durauerit matri-
11 monium, per text. ipsius legis, non tantum, vbi breuitas † tem
poris, quo matrimonium durauit, non impedit ab altero con
iugum alteri legari. & hanc sententiam amplectitur Angel.
in cons. 180. col. 2. in fin. vbi inquit, ꝙ casus repentinus mor-
tis non tollit de medio tale lucrum. Idem tenuit Aret. in l. 2.
in princ. & in l. si ante nuptias. col. fi. ff. sol. mat. Soc. in cons.
223. col. 2. in princ. Ias. in d. l. si donaturus. §. fi. & in l. inter sti
pulantem. §. sacram. col. 8. uersic. 3. ff. de uerb. obl. quod eicit
valde notabile, & in cons. 135. in fin. volum. 1. Calcan. in con-
sil. 31. col. 2. in fi. Dec. in d. c. de causis. col. 4. in princ. & in cō-
sil. 577. col. fi. & in d. consi. 613. col. 1. Brun. in dicto tract. ex-
clus. fœmi. in 6. artic. principa. in 4. membro. q. 21. Ripa in l.
j. num. 66. ff. sol. matr. & in repet. l. si vnquam. C. de reuocan.
don. q. 38. Curt. Iun. in l. vinum. num. 6. ff. si cert. pet. Paris.
in cons. 127. colum. 1. volum. 1. & Doct. in authen. preterea.
C. vnde vir. & vxor.

Non obstat modò dictum Ias. in d. l. non tantum. quia in
eius dicto non potest fieri fundamentum duplici ex capite.
Primò: quia ipsemet contrarium tenuit in d. l. si donaturus.
& in d. §. sacram. & in cons. 135. superius allegato.

Secundò contra eum est communis opinio, ut ipsemet
12 † videtur fateri in d. l. non tantum. dum dicit Bald. non ha-
bere contradicentem, & quamuis hoc nō fateretur, satis aper
tè demonstratur ex authoritatibus suprà relatis. Nec obstat
eius ratio, ꝙ si matrimonium momento durauit, cessant one
ra, propter quæ lucrum dotis conceditur: quia respondetur,
ꝙ ipsa ratio non obstat, quoniam, vt docet experientia, quæ
est rerum magistra. §. pen. instit. de satisda. nos uidemus ꝙ ho
diernis temporibus antequam matrimonia celebrentur, fiunt
multæ expensæ, & quidem maximæ, per maritos, in annulis,
iocalibus, monilibus, & alijs rebus, quæ tempore cōtracti ma-
trimonij dantur vxori, & alijs personis de domo ipsius: & sic
eius causa fiunt, quod sufficit, etsi postea accidentaliter ces-
sent alia onera propter mortem vxoris, & quamuis ista expen
sa & damnum mariti non sit quantum lucrum dotis, tamen
integrum lucrum consequi debet, arg. l. si creditor. §. si inter
maritum. ff. manda. sicut econtrario posset contingere, quòd
dotis fructus, uel ipsa dos non sufficerent ad onera matrimo-
nij inchoandi siue iam inchoati, argum. c. salubriter. de usur.
Vnde cùm hoc stet sub fortuna, maritus uidetur emisse istū
casum, arg. l. fi. ff. de actio. empt. nimirum ergo si maritus lu-
crari debet dotem uigore statuti, de quo suprà. & ista respon-
sio colligitur ex notatis per Campe. in tract. dot. in 5. par. qō.
13. post Ang. in §. fuerat. col. 15. uersicu. quæro de quæstione
quotidiana, in fi. institu. de actio. quem sequuntur Moder. in
rep. rub. de donat. inter uir. & uxor. §. 55. col. 4.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in cophanis, iocalibus & alijs bonis mobilibus, sed contra nu. 7.*
2 *Statutum de lucro dotis, cum sit correctorium, non uenit extēdendum etiam ex identitate, vel maioritate rationis, quod declara vt nu. 8.*
3 *Correctio iuris non debet induci per tacitos, vel subditos intellectus.*
4 *Statutum si disponat, quòd filia posit tantùm de dote testari, poterit etiam testari de cophanis.*
5 *Iocalia, & alia bona parafernalia, quæ dantur per patrem filiæ tempore nuptiarum secundùm cōsuetudinem patriæ, sunt de appenditijs dotis, & prout de dote iudicari debent.*
6 *Donatio facta à patre filiæ, sicut valet pro dote, ita etiam debet valere, si fit de scrinijs cum iocalibus consuetis.*

QVÆSTIO L.

1 OFFERT se nobis & alia quæstio. An statutum † de
lucro dotis etiam habeat locum in cophanis, iocalibus,
2 & alijs bonis mobilibus parafernalibus. Et uidetur † dicendū
quòd non: quia, cum tale statutum sit correctorium iuris cō
munis, ut supra diximus in q. 2. non debet fieri extensio etiā
ex identitate uel maioritate rationis, auth. quas actiones. C.
de sacrosan. eccle. Vnde, siue dicamus, ꝙ dicta bona sint sup-
plementum dotis, siue de appenditijs, ex quo tamen statu-
tum de illis non facit mentionem, non potest dici, quòd illa
comprehendat, nisi tacitè vel per subauditum intellectum, &
3 tamen constat, quòd † per subauditos, uel tacitos intellectus
non debet fieri, uel induci correctio iuris, ut est glo. sing. in c.
cupientes. §. quod si per 20. in uerbo petere, de elect. in 6. &
facit, quod habetur in l. apud antiquos, cum ibi not. per Bar.
C. de furtis.

Quibus non obstantibus in contrarium est ueritas, ut pro
4 batur ex dictis per Anan. in consi. 36. ubi dicit, quòd † si sta-
tutum disponat, quòd filia possit de dote tantùm testari,
poterit etiam & de cophanis testari: quia aut uolumus dicere
istud supplementum esse dotis, & tunc iudicamus de eo quod
de dote. l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dot. aut uolu-
mus dicere, quòd sint pars dotis, & tunc idem. l. fundi partē.
in fin. de contrahen. empt. aut uolumus dicere, quòd sint ap-
penditiæ dotis, & idem est l. si quis hæres institutus. ff. de ac-
quir. hæred. Ergo si in casu, de quo per Anan. permissum est
mulieri, quæ tantùm de dote poterat testari, quòd etiam de
iocalibus, cophanis & mobilibus parafernalibus possit testari,
tanquam sint, uel de supplemento dotis, uel de parte eius, vel
de appenditijs: Multò fortius & hoc dicendum uenit in casu
huius quæstionis, ut pariter statutum, de quo supra, locum
habeat in cophanis, & alijs mobilibus. Et pro ista opinione,
quòd sint de appenditijs dotis, facit decisio Alexā. in consil.
5 27. col. penul. in fin. uolum. 5. ubi dicit, quòd † iocalia, & bo-
na parafernalia, quæ dantur per patrem filiæ tempore nup-
tiarum, & causa matrimonij secundùm consuetudinem, sunt
6 de † appenditijs dotis, & eius accessorijs, ac prout de dote iu-
dicari debent. l. etiam. C. de iure dot. l. inter socerum. §. cum
inter. ff. de pac. dot. per quæ iura uoluit Paul. de Castr. in l.
3 cum pater. §. pater. filiæ. ff. de legat. 2. quòd † sicut valet
donatio facta à patre pro dote. l. Pomponius Philadelphus.
ff. famil. ercifcun. ita etiam valet, si donat filiæ scrinia cum
iocalibus consuetis, & hanc partem referendo Paul. & Ale-
xand. ubi supra, tenuit Bertr. in consilio 47. nume. 8. uo-
lum. secundo. Idem etiam uoluit Alexand. in consilio 117.
colum. fin. uolum. 6. duplicatio in consilio 154. uolum. 7.
8 & in terminis † quæstionis præsentis hoc uoluit Cur. Iun. in
consi. 129. col. pen. in fi.

Non obstat, quòd statutum cùm sit correctorium, quòd
non debet fieri extensio: quia ad hoc respondet Bolog. in ad-
9 ditio. ad Ana. in d. consil. 36. ubi pariter sequitur † opi-
nionem eiusdem, quòd illud habet locum, præterquā in per-
tinentijs & parificatis à iure: quia tunc potest fieri extensio
per tex. in c. postquam. de elec. in 6. Quod & vult Bal. ac Ias.
in d. authen. quas actiones. Vnde cùm in casu, de quo tra-
ctatur, agatur de pertinentijs & de parificatis à iure, ut su-
prà diximus, nimirum si tale statutum de lucro dotis pariter
locū habebit in cophanis, & alijs bonis mobilibus, de quib. s.

SVMMARIVM.

1 *Lucro dotis priuatur maritus stante statuto, quòd præmoriente vxore sine liberis, maritus lucretur dotem, si semel extitit conditio liberorum, licet ante mortem vxoris defecerit, sed contra nu. 9.*
2 *Conditio sufficit, quòd semel extiterit, licet non durauerit, quod tamen declara ut in nu 10*
3 *Principium primæ existentiæ attendimus in conditionibus, & non curamus de eius successu.*
4 *Legatum si factum fuerit mulieri sub illa cōditione, si vidua efficiatur, mulier non perdet legatum, si vidua facta fuerit, esto quòd postmodum matrimonium contraxerit.*
5 *Donatio licet reuocetur ipso iure per natiuitatem liberorum, tamen si filij nati sint, & incontinenti mortui, non reconualescit donatio.*
6 *Substitutio facta heredi, si decesserit sine liberis, extinguitur, si vnus ex filijs extiterit tempore mortis.*
7 *Fideicommissum iniunctum heredi, si decesserit sine filijs masculis, deficit extantibus filijs tempore mortis, quicquid de liberis postea contingat.*
8 *Qualitas iuncta verbo, debet intelligi secundùm tempus verbi.*
11 *Statuto si caueatur, quòd uxor si liberos non habuerit, maritus lucretur dotem, ad exclusionem mariti, sufficit quòd liberos habuerit, licet ante matrem mortui fuerint.*

QVÆ.

QVÆSTIO LI.

1 STATVTO cauetur, ꝙ † si vxor decesserit sine liberis
ex ea, maritus lucretur dimidium dotis. Pone modò, quòd
mulier suscepit liberos, qui tamen matri præmortui sunt: an
sufficiat filios extitisse, ut maritus excludatur à lucro dotis. Et
primò uidetur dicendum ꝙ sic, Per communem Docto. con-
2 clusionem, quæ † habet, quòd regulariter sufficit semel exti-
tisse conditionẽ, licet non durauerit, ut est tex. in l. in substitu
tione, in prin. ff. de vulg. & pup. & in l. si quis hæredem. C. de
instit. & substit. & per Paris. in consi. 32. col. 9. uol. 1.

Secundò facit, quod not. Bal. in l. precibus. in 3. col. & in 3.
oppositione. C. de impub. & alijs substi. quem sequitur Ias. in
3 d. l. in substitutione. col. 3. ubi dicit, ꝙ † in conditionibus at-
tendimus principiũ primæ existentiæ, & non curamus postea
successum eius.

Tertiò accedit, quod dixit Bal. in l. fi. in 2. notab. C. de in-
dic. uid. toll. quem sequitur Paris. multos alios citans in allega
4 to consi. 32. col. 9. ubi uoluit, quòd † si legatum factum sit ali
cui mulieri, sub illa conditione si uidua efficiatur: quòd mu-
lier non perdet legatum, si uidua facta fuerit, esto quòd post-
modum matrimonium contraxerit: quia satis est, quòd con-
ditio extiterit, etsi ad implementum non durauerit.

Quartò, confirmatur ista opinio ex eo quod decidit Bart.
in l. Tria, in §. Imperator, col. 2. de leg. 2. quem sequuntur
Imol. in c. fin. col. fi. de don. & Corn. in consi. 176. col. pe. uol.
2. ac Ias. in d. l. si quis hæredem. col. 3. & in d. l. in substitutio-
5 ne, col. 3. uos scitis, quòd † per natiuitatem filiorum reuoca-
tur ipso iure donatio. l. si unquam. C. de reuoc. dona. Pone (in-
quit Bar.) quòd filij nati sunt, qui tamen incõtinenti mortui
sunt, an confirmetur donatio: & concludit, postquam arguit
ad utranq; partem, quòd non reconualescat: quia sufficit ex
titisse liberos, etsi mortui sint.

Vltimò facit tex. in l. hæredibus, in prin. ad Trebel. ubi si
sit iniunctum hæredi fideicommissum, si decesserit sine libe-
ris, dicit ibi tex. si habuerit liberos hæres, extingnitur fideicõ-
missum. Si ergo in casibus, de quibus supra, sufficit conditio-
nem semel extitisse, etsi non durauerit: Idem dicendum ui-
detur, quòd in casu præsentis quæstionis sufficere debeat, ad
exclusionem mariti à lucro dotis, quòd extiterint liberi, quã-
uis ex inde mortui fuerit.

6 Verùm his non obstantibus † contraria sententia tamquã
de iure uerior amplectenda est, quæ primò probatur per tex.
in l. ex facto, in §. pe. ff. ad Treb. ubi substitutio facta hæredi,
si decesserit sine filijs, locum habet etiam si hæres liberos ha-
buerit, qui tamen ei præmortui sint: quia uerum est dicere,
eum decessisse sine filijs.

Secundò, per tex. in d. l. ex facto. §. si arrogatus, iuncta glo.
in uerbo, ex uoluntate. ff. ad Treb. ubi substitutio facta hære-
di, si decesserit sine liberis extinguitur, si unus extiterit, dũm-
modo uiueret tempore mortis hæredis.

Tertiò, idem uoluit Oldr. in consi. 21. quẽ sequitur Dec.
in consi. 63. col. 2. & in consi. 205. col. 3. & in consi. 218. col. 2.
7 in fi. & Paris. in consi. 18. co. 2. uol. 2. ubi dixit, ꝙ † fideicom-
missum iniunctum hæredi, si decesserit sine filijs masculis, de
ficit extantibus liberis tempore mortis, quicquid de liberis
postea contingat. l. cum uxori. C. quan. dies le. ce.

Quartò facit, quod uult tex. in l. inter Castellanium. ff. de
arbi. ubi in ijs, quæ habent causam successiuam, non sufficit
ab initio esse factum, nisi perseuerantia subsequatur: sed in
casu quæstionis huiusmodi conditio liberorum requirit per-
seuerantiam & tractum successiuum: Ideò non sufficit quòd
ante mortem fuerit adimpleta, si non perseuerauit.

8 Quintò confirmatur hæc opi. Nam † qualitas iuncta uerba
debet intelligi secundum tempus uerbi l. in delictis. §. si extra-
neus. ff. de noxa. l. Titius. ff. de mil. test. Sed illa uerba, sine li-
beris, iuncto uerbo, si decesserit, denotant, ꝙ liberi debent
existere tempore mortis uxoris. Igitur &c.

9 Vltimò, proprius accedendo, ista quæstio † deciditur ex no
tatis per Cy. Alber. & Ias. in d. l. si quis hæredem, ubi propriè
formant quæstionem, Pone, in quibusdam partibus est con-
suetudo, ꝙ matrimonio soluto prædecedente marito uxor ha
bere debeat dimidium bonorum eius, nisi pactum contrariũ
excludetet eam: modò accidit, ꝙ mulier ita conuenit cum
marito, ꝙ si maritus decederet sine liberis ex ea, ꝙ haberet
tertiam partem, mulier postea suscepit filios, qui mortui sunt
ante eam, nunquid sufficiet semel extitisse conditionem? Et
determinant ꝙ nõ: quia oportet, ꝙ extẽt liberi tpe mortis, p
tex. in d. l. ex facto. §. si quis autem, ubi uidetnr casus. Hoc
etiam uoluit idem Alb. de Ros. in 2. par. stat. q. 107. de quo
mentionem facit Camp. in tract. de statu. loquen. de dote. q.
30. Ergo idem dicendum est econuerso, ꝙ quando talis con-
suetudo fuisset, ꝙ præmoriente uxore maritus deberet habe-
re dimidium bonorum mulieris, si maritus conuenisset cum
uxore, ꝙ si ea decederet sine liberis, haberet tertiam partem,
ꝙ non sufficit ad exclusionem mariti, ꝙ habuerit mulier fi-
lios, qui ante eam mortui fuerint.

10 Non obstant modò adducta in † contrarium, uidelicet no-
ta in 1. 2. 3. & 4. argumento: quia resqondetur, ꝙ ea proce-
dunt in conditione, quæ non requirit tractum successiuum,
& perseuerantiam, & quæ momento perficitur, ut per Doct.
in d. l. in substitutione, ac in l. si quis hæredem: secus in ter-
minis, de quibus nunc tractatur, in quibus ista conditio non
completur per actum, qui non habeat perseuerantiam, ut per
Doct. ubi supra, & Paris. in consil. 32. col. 9. cum respiciat
terminum instantaneum mortis, qui terminus non habet
tractum uel durationem ante, ut dicit Barto. in l. 2. in §.
creditum. ff. si cer. pet.

Non obsta tex. in d. l. hæredibus: quia ad illum respondetur
secundum Ias. in d. l. in substitutione, ꝙ licet in prin. text. ui-
deatur loqui de conditione, si sine lIberis decesserit, tamen
quando ponit uerba testamenti, super quibus disputat, lo-
quitur de conditione, quæ erat concepta, si liberos non
educauerit, & super ea tantum decidit: dicens ꝙ si liberi sint
nati & educati, quamuis mortui uiuo hærede, ꝙ non erit lo-
cus substitutioni: quia est uerum eum educasse liberos, licet
uiuo hærede mortui sint.

11 Limita tamen hanc sententiam, de † qua supra, non pro-
cedere, ubicunq; statutum, uel consuetudo disponeret, ꝙ si
uxor liberos non habuerit, maritus lucraretur dotem: quia
tunc sufficeret ad exclusionem mariti ab ipso lucro, ꝙ liberos
habuerit, quamuis ante uxorem mortui sint, ut colligitur ex
dictis per Paul. de Cast. in d. l. ex facto. §. si quis autem. dum
opponit de d. l. si quis hæredem. ad dictum §. si quis autem. &
pro solutione dicit, ꝙ si substitutio esset facta sub conditio-
ne, si liberos non habuerit, & tunc habet locum d. l. si quis
hæredem. quod sufficit conditionem semel fuisse impletam,
licet implementum non durauerit. Sed si fuisset facta substi-
tutio, si decesserit sine liberis, tunc non sufficeret conditionẽ
semel fuisse impletam: quia requiritur, ꝙ liberos habuerit hæ
res tempore eius mortis, ut euanescat substitutio, per d. §. si
quis autem. & propriè in terminis nostris ita decidunt Cyn.
Alb. & Ias. in d. l. si quis hæredem. & ita teneas.

SVMMARIVM.

1 *Maritus promittens restituere dotem in omnem casum & euẽ-
tum dotis restituendæ, secundùm formam statuti ciuitatis,
intelligitur etiam promisisse illius restitutionem secundùm
consuetudinem ipsius ciuitatis.*

2 *Statutum & consuetudo à pari procedunt.*

3 *Statutum & consuetudo non differunt circa causam efficien-
tem, & potestatem, sed circa nondum, & formam.*

QVÆSTIO LII.

1 QVÆRITVR, An stante statuto † de lucro dotis, si
quis promisit restituere dotem in ommẽ casum & euẽ-
tum dotis restituendę, secundum formam statuti ciuitatis, in-
telligatur etiam promisisse secundum ipsius ciuitatis consue-
tudinem? Bal. in l. constitutionis. circa fi. C. de bo. quæ lib.
determinat ꝙ sic, & Bal. refert. & sequitur Alex. in consi. 190.
2 col. 3. uol. 2. & in cons. 65. col. 2. uolu. 6. quia, à † pari proce-
3 dunt statutũ & consuetudo, quæ non † differũt circa causam
efficientẽ & potestatem, sed circa modum & formam, ut per
Bal. in l. 2. C. quæ sit lon. consue. & Alex. in consi. 225. col. 1.
in fi. uol. 6. Nã statutũ requirit expressum consensum, qui ex
peditur vno momento. l. j. ff. de legi. Sed cõsuetudo debet esse
præscripta, idest roborata tẽpore, & sumit originẽ ex multis
actibus, & cõtinuatis consensibus populi, ita ꝙ habet causam
suam ex tempore, & ex actibus. §. ex non scripto. Insti. de iur.
nat. gent. & ciui. l. fi. C. quæ sit lon. cõsue. Barba. in l. de quib.
vers. nũqd deesse. ff. de legi. Idẽ uoluit Ro. in terminis huius
quæstionis (licet de Bal. in d. l. cõstitutionis. nullã fecerit mẽtio
nem)

nem) in l. post dotem. ff. sol. mat. & hanc partem etiam tenue runt Ias. in l. omnes populi. col. 5. ff. de iust. & iur. & in l. de quibus. col. antepen. in prin. ff. de legi. Afflic. in constitu. reg. char. 5. qō. 8. Brun. in tract. exclu. fœmi. in 5. art. princ. qō. 12. circa med. Ioan. de Amic. in consil. 12. colum. 2. & Aymo Crau. in consil. 251. col. 2.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotis excedens metam legalem, insinuationem requirit, quòd declara vt nu. 4. & nu. 6.*
2 *Insinuatio requiritur in pacto de dote lucranda.*
3 *Donatio propter nuptias quando facta per virum vxori insinuatione non eget.*
5 *Donatio ob causam non requirit insinuationem.*
7 *Solidus, & aureus, idem est in iure.*
8 *Donatio excedens summam quingentorum aureorum, supra quam requiritur insinuatio, non vitiatur vsque ad summã quingentorum, sed in excessu.*
9 *Donatio tamen supradicta hodie vsque ad summam scutorũ octingentorum valet sine insinuatione.*
10 *Aurei centum, & septem hodie faciunt libram aurei, licet aliàs septuaginta duo, & demum nonagintasex constituerent libram.*

QVÆSTIO LIII.

1 QVÆRITVR, An lucrum dotis, quod marito † cõceditur ex beneficio statuti vxore præmoriente sine liberis, si excedat metam legalem, indigeat insinuatione. Veritas huius quæstionis pendet, ut inquit Bal. in l. fi. col. 2. uer. ad secundum dubium. C. de iur. dot. An in pacto de dote lucran
2 dã requiratur insinuatio: quia † si in eo erit necessaria, idem erit & in statuto, nam dispositio legis reducitur ad intellectũ pacti. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de uerb. obli. Operæpretium igitur est uidere, an in ipso pacto dotis lucrandæ requiratur insinuatio. Et concludendum est ꝙ sic, per text. in §. illud quoque. in authem. ut frat. fil. ibi, si uerò dotalium pacta, & horum euentus parti uiri concedunt actionem dotis, aut etiam eius partis, nullam iubemus eum habere actionem, si non donationem insinuauit. Et ita illum tex. ibi summat Angel. di
3 cens, donatio, † propter nuptias facta per uirum uxori, uel per alium, insinuatione non eget, quò ad hoc ut mulier lucretur, existente cõditione lucrandi donationem prædictam. Sed bene eget insinuatione ex parte viri, ut uir lucretur partem dotis, ex pacto de lucrando. Idem uoluit gl. & ibi Ang. in authen. ut sponsa. largi. in princip. in uerb. apud uirum. Quod & tenuerunt Cyn. Oldra. Odofr. Bald. Saly. & Alb. de Rosa. in auth. eò decursum. C. de dona. ante nup. quæ sumpta fuit ex d. §. illud. in auth. ut frat. fil. Cui sententiæ quoque assentit Ant. de Canar. in tract. de insinua. in 2. par. q. 5. in fi. & 6. Cum ergo communis resultet conclusio, quòd in pacto dotis lucrandæ requiratur insinuatio: idem utique dicendum uenit in statuto, ut per Bald. in d. l. fin. C. de iur. dot. & Ant. de Cauar. ubi supra q. 7. quia, ut dixi, tale statutum debet regulari secundùm pactum dotis lucrandæ, quod similiter regulatur secundùm legem loquentem de insinuatione, ut etiam uidemus, ꝙ lucrum ipsius statuti regulatur secundùm dispositionem legis hac edictali. C. de secundis nupt. ut per Bart. & Bald. in l. 1. C. de inoffic. dotibus. Quam tamen
4 conclusionem † limita procedere, quando lucrum dotis defer retur marito ex ui statuti, sub sola conditione mortis. Secus si propter onera matrimonij, uel propter stipendia nuptiarum, prout communiter solet fieri, ut latè diximus suprà in q. 4. quia tunc lucrum dotis non esset simplex donatio, sed
5 † ob causam, & impropria, quæ non indiget insinuatione. l. fina. in princi. C. de iur. do. l. Aquilius Regulus. & ibi Barto. Imol. & Rom. ff. de donat. Alex. in cons. 83. colum. fi. uolu. 2. & in consi. 113. in fi. uolu. 6. ubi attestatur hanc esse commu nem opinionem, & D. meus Ruin. in cons. 126. col. 4. uol. 1.
Aduertendum tamen esse censemus, quòd licèt defectu
6 insinuationis maritus priuetur lucro † statutario: tamen id
7 intelligendum uenit in eo quòd huiusmodi lucrum † excederet metam legalem quingentorum solidorum, uel aureorum, quòd idem est in iure, ut per gl. in l. fin. & ibi doct. ff. de in ius uoc. & in l. quicunque. C. de seru. fugit. non autem abinde infrà, ut per glo. & ibi. Angel. in §. illud quoque. in authen. ut frat. fil. & Saly. in auth. eò decursum. C. de donat. ante nupt. & Ant. de Canar. in loco, de quo suprà. q. 5. Pro cuius confirmatione accedat, quod tenent Alex. consi. 21. col. 2. uol. 2. & Dec. in consi. 239. col. 2. & in consi. 356. col. penul. & Socy. in consi. 48. col. 4. vol. 1. ubi post Bald. & Ang. in l. sancimus.
8 §. 1. C. de dona. uolunt, ꝙ † donatio excedens summam quingentorum aureorum, suprà quam requiritur insinuatio, nõ uitiatur usque ad summam quingentorum aureorum, sed in excessu: ne utile per inutile uitietur, per d. l. sancimus. iuncta l. pen. eo. tit.
Verùm quia supra habita fuit mentio de solidis, & aureis, ne aliquando æquiuoces notandum foret arbitramur, quasi aurei, & solidi, de quibus locuti sumus, aliàs debeant intelligi de illis aureis, & solidis, de quibus & primo loco, septuaginta duo faciebant libram auri, & exindè, propter defectum minoris ponderis, nonaginta sex constituerunt libram auri, ut per glo. & ibi Docto. in d. l. quicunque. & Pau. de Cast. in l. 1. in prin. col. 2. C. commu. de legat. & Deci. in consi. 536. col. pen. Tamen quòd etiam ultra septingentos aureos ualeret sine insinuatione, quod dicit Ias. in d. l. fin. ff. de in ius uocan. esse magnæ utilitatis in practica. Imò fortius dixerunt Fel. in c. conquerenne. col. 1. de offic. ordi. & Soc. in citato consi. 48. & Ias. in l. 2. §. ex his. col. 9. ff. de uerbo. oblig. post Ang. ibi per eum citatum, & quos refert. Alcia. in l. hæc enunciatio. ff. de
9 uerb. fig. ꝙ † donatio ualeret ultra octingentos aureos, & plus inquit ibi Ias. quòd ita obtinuit, quod credimus uerum: quia
10 ut à magistris monetarũ percepimus, hodiæ centum † & septem aurei conficiunt libram: & ideò firmando hanc nostrã conclusionem teneas, quòd istud lucrum dotis, si ascenderet ad quantitatem aureorum octingentorum, deberetur marito, etsi priuatum esset insinuatione.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in bonis feudalibus, sed in contrarium est communis, vt in nu. 15.*
2 *Statutum generaliter loquens de lucro dotis, generaliter intelligi debet, quòd declara vt nu. 16.*
3 *Lucrum dotis datur propter onera matrimonij.*
4 *Lucrum dotis dicitur alienatio legalis. & nu. 17.*
5 *Feudum potest dari in dotem, præsertim quando est perpetuũ, & concurrit inopia vasalli non habentis aliunde facultatẽ honestè, & congruè dotandi filiam, vt nu. 6. & 7. quod declara vt nu. 18.*
8 *Feudalia non ueniunt in generali dispositione bonorum.*
9 *Nec etiam in renunciatione hæreditatis paternæ.*
10 *Minusque in generali obligatione bonorum.*
11 *Legitimandi facultas alicui à Cæsare concessa non extenditur ad feuda.*
12 *Statutum excludens feminam à successione, non excludit à feudo, in quo succedere potest ex tenore successionis feudalis.*
13 *Maritus etsi non extantibus propinquis possit succedere vxori, tamen secus est in feudo.*
14 *Dispositio auth. res quæ. C. commu. de leg. non habet locum in bonis feudalibus.*
19 *Statutum de lucro dotis locũ habet in bonis feudalibus trãsmissibilibus ad quoscunque hæredes extraneos.*
20 *Statuta excludentia mulieres propter masculos, habent etiã locum in bonis feudalibus, in quibus mulieres vnà cum masculis succederent.*
21 *Bona emphyteutica, quæ vigore pacti, vel conuentionis possunt alienari, æquiparantur bonis allodialibus.*
22 *Clausula, & quibus dederis, uel æquipollens, apposita in concessione feudali, operatur non solum licentiam alienandi, irrequisito domino, sed etiam, quòd ille, in quem facta fuerit alienatio, poterit retinere illam rem liberam, & expeditam, ac tanquam allodialem, non autem iure feudi.*
23 *Clausula, & quibus dederis, licet operetur licentiam alienandi irrequisito domino, tamen non operatur, quòd possit feudum transferri in feminam, sed contra nu. 29.*
24 *Feudum quando est concessum pro te & hæredibus quibuscunque, & si possit transferri in quamcunque personam, non tamen ad feminas, sed contra nu. 28.*
25 *Vasallus licèt possit testari de feudo, quando concessum fuit cum clausula, & quibus relinquere vellet, non tamen in spurium, quia verbum quibuscunque, refertur ad habiles, quod declara, vt nu. 30.*

26 *Mulier est persona prohibita moribus, & natura incapax successionis feudalis.*

27 *Feudum esse concessum pro te vel hæredibus quibuscunque, vel pro te, & quibus dederis, à pari procedunt.*

QVÆSTIO LIIII.

1 ALIA oritur & quæstio. An statutum † de lucro dotis
locum habeat in bonis feudalibus? Primò videtur dicē-
2 dum quòd sic: quia statutum loquens de lucro dotis † gene-
raliter loquitur: ergo gñaliter dēt intelligi, & ubi lex nō distin
guit, nec nos distinguere debemus. l. de pretio. ff. de publicia.
3 Secundò: quia maritus sustinet onera † matrimonij, pro-
pter quæ vir consequitur tale lucrum, vt per gloss. communi-
ter approbatam, in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. caus. dat.
ergo debet habere locum in bonis feudalibus.
4 Tertiò facit. Nam huiusmodi † lucrum dotis dicitur alie-
natio legalis, quæ etiam in feudis locum habere debet, ut re-
fert Bald. in c. 1. §. fin. de inuest. de re alie. fac.
5 Quartò confirmatur. Nam † mulier feudataria potest feu
dum dare in dotem marito, vt per Andr. de Iser. Bal. & Alua.
ac alios in c. 1. §. donare. quali. feu. pote. olim alie. quos refert
& sequitur Iaso. in auth. res quæ. colum. 7. uersicu. limita. C.
commu. de leg. & in consi. 66. volu. 1. & hoc secundùm Bald.
& Ias. ubi suprà fauore mulieris, & dotis, imò & Reipublicæ,
argum. l. 1. sol. mat. idem voluit Parisi. in consi. 6. nume. 31.
volum. 1. ubi dicit, quòd licèt doct. dubitant, an feudum pos-
sit in dotem dari: ut in c. 1. §. donare. qual. feu. olim pot. alien.
6 ubi plenè per doct. tamen † tamen quando feudum non est
temporale, sed perpetuum, tunc secundùm Hostien. & Ioan.
And. in c. ex parte. de feud. potest dari in dotem, licèt glo. ibi
dicat contrarium, quæ secundùm eos intelligi debet in feudo
temporali, quod dictum reputat notandum Abba. in d. c. ex
parte. & si in feudo etiam perpetuo antiquo & paterno aliqui
doct. tenuerunt contrarium, tamen quando concurrit inopia
7 vasalli non habentis † aliundè facultatem honestè & congruè
dotandi filiam, uidetur posse dari, vt per doct. ibi per eum di-
tatos. Si ergo à lege feudali permittitur datio rei feudalis in
dotem, dicendum est etiam, quòd in consequentiā lex volue-
rit, subsistente ratione onerū matrimonij, ꝙ maritus cōsequi
habeat beneficium lucri dotis à l. municipali concessum.
His tamen non obstantibus contrariam sententiam vti ve-
8 riorem & communem teneas. Et primò: quia in † generali di
spositione bonorum non veniunt feudalia. c. in generali, ubi
no. omnes. si de feud. fue. contro. inter do. & agna. Secundò,
9 id videmus in renunciatione † hæreditatis paternæ, in qua
non includuntur feudalia, ut per Aluar. in c. 1. de eo qui fec.
fin. agna. colum. fin. & Alex. in consi. 110. colum. fin. uolu. 1.
vbi attestatur hanc esse magis communem. Pro quo & ter-
10 tiò accedat, quod dicitur † de generali obligatione bonorum,
in qua pariter non comprehenduntur feudalia, ut per Alex.
in consi. 2. col. 1. uol. 4. & Socin. in consi. 19. col. 4. uolu. 1. ac
Egid. in consi. 17. col. 3. & Affli. decis. 14. ubi idem uoluerunt
in generali donatione omnium bonorum. Quartò confirma-
tur hæc sententia ex dictis per Homod. in consi. 220. in 1. du-
bio. quem sequitur Dec. in consi. 76. col. 2. ubi in generali po-
11 testate legitimādi, quæ † alicui ab Imperatore vel Papa cōce-
ditur, non videtur data potestas legitimandi ad feuda, per
text. in capit. naturales. si de feud. fuer. controuer. inter do-
min. & agnat. Quintò facit, quòd dixerunt Cardin. Flo-
rentin. in consil. 2. Bald. in capitu. 1. an agna. uel fil. & ibi Al.
12 ua. colum. penultim. uersicu. item addas, ubi † volunt, quòd
statutum excludens filiam à successione, non excludit eam à
feudo, in quo potest succedere ex tenore successionis feuda-
lis. quod & tenuit Deci. in consilio 139. colum. fin. ubi in-
quit, quòd statutum disponens, quòd filia vnà cum ma-
sculis succedat in bonis paternis, cùm habet locum in bo-
nis feudalibus: & ratio est secundùm docto. ubi suprà: quia
natura bonorum feudalium est separata ab alijs bonis: ideo
de his debet fieri specifica mentio. Sextò comprobatur
hæc opinio. ex nota. per scriben. in capitu. 1. an mari. suc-
ce. uxo. & in authentic. prætereà. C. vnde vir & vxor. ubi
tradunt docto. quòd licet de iure communi, non extan-
13 tibus † propinquis, maritus succedat uxori: tamen non
succederet in feudo. Idem uoluit Bertr. in consilio 59. in
vltim. dubio. uolumine 2. & Benedict. in reper. capitu. Ray-
14 nutius. nu. 801. de testam. Septimò accedit † quod no. Bal.
& alij in c. 1. §. donare, qual. olim feud. pot. alien. ubi dicunt
quòd authen. res quæ. C. commun. de lega. non habent locū
in bonis feudalibus, ubi etiam no. ibi Ias. colum. 8. uer. an au
tem. & in cons. 89. col. 4. uolum. 1. Guid. Pap. cons. 214. col.
15 5. Vltimò ne eamus sine authoritate, in terminis huiusque
stionis ita decidunt Bal. Alua. & alij in d. c. 1. an mari. succe.
vxo. & in d. c. 1. §. donare. & in c. 1. §. fi. de inuest. de re alie. fac.
Bal. in cons. 346. uol. 2. idem Bald. & Ias. in auth. res quæ. C.
commu. de leg. Are. in l. 2. in prin. & in l. si ante nup. ff. solu.
mat. & ibi Ripa col. 4. Barb. in c. officij. col. 21. de testa. ubi di
xit hoc esse elegans, & no. dictum Pic. in rep. l. filiusfa. §. diui.
char. 21. col. 3. de leg. 1. Ias. in l. cunctos populos. in 1. lect. co
lum. 6 in fi. uer. nota etiam, & in 2. lect. col. 15. uersi. ult. no-
ta. C. de sacrosan. eccl. Dec. in l. 1. col. 2. & in auth. prætereà.
C. vnde uir, & uxor. Mars. in l. fi. de iurisd. omn. iud. col. 24.
Brun. in tract. exclu. fœmi. in art. prin. q. 23. Soc. Iun. in cōs.
72. nu. 50. volum. 1.
16 Non obstat modò † primum argumentum: quia respon-
detur, quòd etsi statutum generaliter loquatur, tamen reci-
pit interpretationem in materia feudali à consuetudine feu-
dali potius, quàm à iure ciuili: cum natura (ut suprà diximus)
bonorum feudalium sit separata ab alijs bonis, ut dixerunt
doc. in d. c. 1. an mari. succe. uxo. & in c. 1. §. fi. de inuest. de re
alie. fac. & Dec. in citato cons. 139. ac alij suprà relati in fun-
damentis pro altera parte adductis.
Ad secundum respondetur similiter, quòd ratio onerum
non est considerabilis in consuetudine feudali, ut per Præpo.
& Marti. de Lau. in d. c. 1. an mari. succ. ux. & per Doct. suprà
17 citatos. Pariter non obstat & tertium, quòd † lucrum dotis
sit alienatio legalis: quia ad hoc respondent Bald. & alij in
d. cap. 1. §. fina. de inuest. de re alien. fac. quòd alienatio lega-
lis non intelligitur fieri cum præiudicio alterius in rebus sui
18 natura alienari prohibitis. Vltimò non obstat, † quòd feuda-
taria potest dare in dotem, quia respondetur, uerum fore,
quod mulier potest re dotare in bonis feudalibus, etiam sine
licentia domini, dummodo non apponat in constitutione do-
tis rei feudalis pactum de lucrando dotem, ut per Andr. de
Iser. Bal. & alios in d. cap. 1. §. donare. quali. olim feu. po. alie.
Bal. & Ias. in auth. res quæ. C. commu. de leg. Et sic ex his re-
sultat clara iuris conclusio, ꝙ maritus excluditur à lucro do-
tis bonorū feudalium. Limita tamen hanc communem sentē
19 tiam † non procedere, ubi bona feudalia data in dotem, siue
per patrem, siue per filiam, talis essent naturæ, quòd forent
transmissibilia ad quoscunque hæredes, ut puta si concessio
feudalis facta esset ipsi, uel unicuique eorum cum clausula,
& quibus dederis, uel pro se & hæredibus quibuscunque, ut
in c. 1. ubi omnes feudistæ, de feud. non haben. propr. natu.
feud. quia tunc maritus etiam consequeretur lucrum dotis
bonorum feudalium, ut per Dec. in l. 1. colum. 3. uersi. 6. & ul
ti. C. vnde uir & uxo. quem sequitur ibi Cur. Iun. nu. 16. ubi
inquit, quòd licet statutum de lucro dotis non habeat locum
in bonis feudalibus: tamen illud restringitur ad bona feuda-
lia, quæ de sui natura sunt separata ab hæreditate, iux. no. per
Bar. in l. ita uidendum. ff. de pet. hære. Secus autem in feudo,
quod transit ad quemlibet hæredem, etiam extraneum. Idem
uoluit Rip. in l. 2. nume. 19. ff. solu. matrimo. Purpura. in l.
cunctos populos. num. 19. C. de sum. Trin. & fid. catho. Pro
qua opin. facit, quod tenuit Brun. in trac. exclu. fœmi. in 8. ar.
20 princ. quæstio. 23. ubi † dicit se credere, ꝙ statuta excluden-
tia mulieres propter masculos, habeat etiam locum in bonis
feudalibus, in quibus mulieres vnà cum masculis succedēt:
quia tunc feudum remouetur à propria natura feudi, & redu
citur ad regulas iuris cōmunis, ac ad propriam naturam suc-
cessionis: cùm ex speciali consuetudine non deferatur, nec
de hoc mirandum est ex eo, quod no. Anch. in cons. 125. co-
lum. 2. quem sequitur Do. meus Ruin. in cons. 117. in 5. du-
bio. uolum. 3. & Dec. in cons. 586. colum. 2. & in consil. 680.
21 colum. 2. ubi † inquit, quòd de bonis emphyteuticis, quæ
possunt uigore pacti, uel conuentionis alienari, uel uendi, idē
iudicatur, quod de bonis patrimonialibus, necnon & ex ijs
quæ scribunt feudistæ in d. cap. 1. de feu. non haben. propr. na
tu. feud. ubi illa uerba, & quibus dederis, uel æquipollentia
22 † apposita in concessione feudali, non solùm operantur licen
tiam alienandi irrequisito domino: immo quòd ille, in quem
erit facta alienatio, retinebit illam rem liberam & expedi-
tam, ac tanquam allodialem, non autem iure feudi, quod
dictum

dictum mirabile, singulare, & memoriæ commendandum reputat Curt. Iun. in tract. feud. in 4. par. in 2. regu. princi. uersicu. 5. quæro. qui subdit, quòd ad hoc non solet aduerti in pract. Si ergo talia bona uigore dictæ clausulæ, uel æquipolentis, possunt alienari, irrequisito domino, ut etiã fatetur Alex. in consi. 173. in fin. uolum. 2. & in consi. 189. colu. 4. uol. eo. Dec. in consi. 171. col. 2. & 680. col. 1. Cur. Iun. in consi. 108. num. 17. Soc. consi. 257. col. fin. Iaso. consi. 156. col. 2. uol. 2. & 64. in fin. uol. 3. Do. meus Rui. in consi. 81. nu. 6. uol. 1. Parisi. consi. 23. nu. 41. uolum. 1. Brun. cõsi. 38. col. 2. & Gozad. in consi. 9. colu. 1. & in consi. 26. nu. 47. & Craue. in consi. 92. col. 2. Et eam esse communem testatur Dec. in consi. 193. col. 3. & in consi. 164. col. pen. & Cassador. in decis. suis. in titu. de locato. q. 3. & Parisi. consi. 3. col. 2. in fi. uolu. 1. Et reputantur vti patrimonialia, & allodialia: utique dicẽdum uenit, ꝙ cùm fuerint per patrem, uel filiam dicta bona feudalia alienata in virum, & in eum translatum dominium dictorum bonorum, iuxta l. doce. C. de rei vend. quòd maritus lucrum dotis ei delatum à statuto, consequi etiam debeat in dictis bonis feud. quæ redacta reperiuntur ad instar allodialium. Verum est, ꝙ ista limi. respectu patris dotantis filiam in talibus bonis feudalibus, dubia redditur, ex no. per Dec. in consi. 193. col. pen.
23 vbi inquit, quòd licet † in inuestitura sit apposita clausula, & quibus dederis, per quam possit fieri alienatio etiam irrequisito domino: tamen non poterit dictum feudum transferri in fœminam, & sic in filiam: quia, cùm illa verba sint contra naturam propriam feudalem (ex quo satis operantur, ut possit fieri alienatio irrequisito domino) debent intelligi, quòd debeat fieri in masculos, & non in fœminas, & mouetur: quia
24 nos uidemus, quòd quãdo † in inuestitura sunt apposita ista verba, pro te, & hæredibus quibuscunque, quæ sunt vniuersalia: tamen nõ potest feudum transire ad fœminas, vt per Bal. in c. 1. §. donare. quali. olim feu. pote. alie. & in l. cùm virum. C. de fideicom. ergo nec quando est apposita clausula, & quibus dederis. Confirmatur ista sententia ex d. Bal. in consil.
25 207. in 2. uolum. vbi † voluit, quòd licet uigore clausulæ, & quibus relinquere vellet, possit uasallus testari in quancũque personam, tamen debet intelligi in quancunque personam idoneam, sicut dicimus, habeat vnusquisque, ut in l. 1. C. de sacr. sanct. ecclesi. ita quòd non poterit in spurium transferri: quia per dicta uerba, non includuntur personæ prohibitæ lege, uel moribus, uel natura incapaces, argum. l. cùm prætor.
26 §. penultim. & fin. ff. de iudi. Sed mulier est † persona prohibita moribus, & natura incapax successionis feudalis, ut in c. 1. §. hoc autem notandum. qui feud. da. pos. & sic ex his sequi uidetur, quòd per patrem non potuit dari dos filiæ in bonis feudalibus talis naturæ: & per consequens, quòd maritus per mortem vxoris sine liberis non habeat consequi huiusmodi lucrum dotis, quod sibi à l. municipali conceditur, cùm lucrum dependeat à dote, vt per docto. in l. 1. C. si aduers. dot. Sed his non obstantibus sequenda est ipsa limitatio, tãquam iuri consona, & magis à doctoribus recepta: quia no. per Bal. & Dec. in locis suprà citatis carent ueritate, quod demonstra-
27 tur. Nam à pari procedunt, quòd † feudũ alicui sit concessum pro se & hæredibus quibuscunque, vel pro se & quibus dederit, vt per Bald. in l. 1. q. 35. ff. de re. diui. quem ad hoc alleg. Curt. Iun. in consi. 4. colum. 4. & Paris. in cõsi. 3. col. 3. in fin. uolu. 1. Sed quando feudum est concessum pro se & hæredibus quibuscunque transit ad extraneos, vt inquit Bald. in c. imperialem. de prohibit. feud. alie. per Federi. in princip. ubi feudum sub tali forma cõcessum non solùm includit tria genera hæredũ, de quib. insti. de hær. qual. & diffe. Sed & legatarium, qui in re legata dicitur quodammodo hæres. l. id tempus. §. 1. de usucap. Idem dixit Alexan. in consi. 7. uolum. 7. Dec. in consi. 78. col. pen. in princ. & in consi. 395. colum. fin. Et hanc esse communem opin. dixit Curt. Iun. in tract. feu. in 4. parte in ulti. col. & in consi. 1. col. 2. Ripa in l. ex facto. §. si quis ita. ff. ad Trebel. Item & transit ad fœminas, & descendẽtes ex fœminis, ut per Ias. in consi. 9. inter consilia Brun. vbi
28 consuluit, ex quo † in inuestitura dicebatur, pro quibuscũque successoribus masculis, quòd ueniunt descendẽtes ex fœmina masculi: quia dicebatur de masculis: ergo si fuisset dictum simpliciter pro successoribus quibuscunque, etiam fœminæ admitterentur. Idem uoluit Soci. inter dicta consilia in consi. 10. vbi dicit, ꝙ ideo non ueniunt fœminæ in terminis suis; quia in inuestitura dicebat̃ ꝓ quibuscunq; successorib. masculis: secus si non fuisset positum uerbum, masculis, quia tunc, secundùm eum, uenirent & fœminæ. Si ergo stantibus uerbis ueniunt fœminæ, idem est dicendum, quando in con-
29 cessione est apposita clausula, & quibus † dederis, cum (ut dictum fuit,) hæc parificentur per regulam quæ habet, ꝙ dispositum in vno ex parificatis, censetur etiam alio iux. gl. in cap. si postquam. §. fi. in uer. prouisione, de electio. in 6.

Sed ꝙ ueniant fœminæ, ubi datur potestas alienandi hoc uoluit Goza. in consi. 8. col. 9. & Card. Simone. in consil. 11. colum. 4. vbi in specie contra Bal. & Dec. firmat esse communem opin. & Collegium Bononiense in cons. 15. nu. 53. & Paris. in cons. 9. num. 33. inter consi. status Montisferrati edita in fauorem Illustrissimæ Dominæ meæ Ducissæ Mantuæ super Marchionatu Montisferrati, quod nunc reperitur impressum inter sua consi. in cons. 23. volum. 1. nu. 43. Idem & nos firmauimus in cons. 26. in 2. par. inserto inter dicta cons. Mõtisferrati, idemque uoluit ipse Dec. sibi contrarius in consil. 390. col. 4. in uersi. capio secundum inuestituram.

Non obst. not. per Bal. in locis supra citatis: quia respondetur, quòd Bal. reprobat Ias. in l. 2. §. prætor ait. in fin. ff. qui satisd. cog. post Ale. in l. si patroni. ad Trebel. & in l. 1. §. nunciatio. ff. de noui oper. nunc. quia illud, quod dicitur uerbum
30 † quibuscunque, referri ad habiles, procedit in dispositione legis, non autem hominis, ut per Bald. in l. 1. C. sine cens. uel reliq. quod & uoluit Soc. in cons. 10. supra citato, & Cur. Iu. in consil. 1. colum. 2. Sed in quæst. de qua agitur, uerbum, quibuscunque, est positum in dispositione hominis. Igitur non restringitur ad habiles tantùm. Præterea, si uera esset ratio Decij, sequeretur, quòd etiam uigore talis clausulæ, & quibus dederis, feudum non posset transferri in extraneum, & ꝙ ea deberet intelligi de agnatis masculis, licet remotioribus: in quibus aliàs non poterat fieri alienatio sine consensu agnatorum, ut minus lædatur propria natura feudi, quæ est, ꝙ non debet cedere feudum, nisi descendenti & proximiori agnato, ut in c. 1. de alie. feud. pater. & tamen in contrarium est communis opin. quòd immo transeat ad extraneum, ut uoluerũt Cur. & Rip. & alij in locis supra citatis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum deferens lucrum dotis per mortem vxoris sine filijs locum non habet ea decedente cum filia, sed in contrarium est communis, vt nu. 5.*
2 *Verba statuti concepta in plurali, non uerificantur in singulari: declara vt nu. 7. & 10.*
3 *Vnus non est numerus, sed principium numeri, quod declara, vt num. 8.*
4 *Masculinum in statutis non concipit femininum, nisi per quandam interpretatione extensiua, quæ in eis locum non habet, quod declara, ut in nu. 12.*
6 *Decedere non dicitur sine filijs, qui unicam filiam reliquit.*
9 *Statutum si disponat, quòd extantibus masculis soror non succedat, solus masculus excludit sororem.*
11 *Dispositio facta a testatore in plurali numero de pluribus filiab. uerificatur in vna sola.*
13 *Statutum disponens, quòd nullus uadat de nocte sub tali pœna, comprehendit & feminam.*
14 *Statuto si caueatur, quòd nullus audiatur volẽs opponere exceptionẽ, quòd pactum sit nudũ, comprehenditur & fœmina.*
15 *Masculinum concipit fœmininum in ijs, quæ possunt adaptari & feminæ.*
16 *Casus duo, plures ue similes dicuntur, quando in omnibus habet locum eadem ratio.*

QVÆSTIO LV.

1 NVNQVID statutum de lucro dotis, † uxore decedente sine filijs, habeat locum uxore præmoriente cum filia. Videretur dicendum, quòd non, duplici ex ca-
2 pite. Et primò: quia verba statuti sunt concepta in plurali numero, uidelicet in uxore decedente sine filijs, ergo in casu alio verificari debent & intelligi, non autem in alio, & sic in singulari, prout est, quando vxor decedit cum filia, per text. in l. si seruum. uersicu. non dixit.
3 ff. de acquiren. hæredit. quia vnus † non est numerus, sed principium numeri. l. secunda. in princip. ff. si certum peta. ad idem facit text. in l. fin. ad Trebel. glo. in l. Mæuius. §. cum qui. de leg. 2.

Secundò: quia ipſum ſtatutum loquitur de uxore deceden
4 te ſine filijs, & ſic in maſculino genere, † ſed in ſtatutis ma-
ſculinum non concipit fœmininum, niſi ex quadam interpre
tatione extenſiua, quæ in ſtatutis locum non habet. l. conſtitu
tionibus. Ad munici. not. in l. de quibus. ff. de legi. & in l. 1. ff.
de uerb. ſign. Igitur uidetur, quòd ſtante filia, maritus dotem
lucrari debeat.

5 Quibus non obſtantibus, contrariam † ſententiam uti ue-
riorem, & communem teneas, quam primò tenuit Bal. poſt
Ant. de But. per eum citatum in l. 1. C. de condit. inſer. quia
6 non † dicitur decedere ſine filijs, qui vnicam filiam ex eodem
marito reliquit, cum dictiones ſine, & abſque, requirant om-
nimodam carentiam, ac ſi diceret, ſine ullis liberis. Et ad hoc
bene facit tex. in l. non eſt ſine liberis. ff. de uerb. ſign. ubi nõ
dicitur decedere ſine liberis, cui uel vnus filius, vnave filia eſt.
Idem uoluit Bal. in quæſtio. ſtatu. in uerb. liberi. Corſ. in ſing.
ſuo incip. ſtatuta Italiæ diſponunt. Rom. in conſi. 119. col. 1.
verſ. ſed eadem ratio, & in uerſ. eſt ergo. dum dicit, ꝙ benefi-
cium excluſionis mariti à lucro dotis conceditur filio, aut fi-
liæ, & in conſ. 190. colum. 1. in fi. Fulg. in conſ. 203. col. fi. ubi
inquit, inſpiciendam fore mentem huiuſmodi ſtatuti, & eius
rationem, quæ fuit, ut magis dos apud filios utriuſque ſexus
remaneret, quàm apud maritum. Item & communem uſum
loquendi: quia ita ſe habet, per d. l. non eſt ſine liberis. Hanc
quoque partem tenuerunt Iaſ. in l. Gallus. §. ꝙ ſi is. col. 2. ff.
de lib. & poſth. Brun. in trac. exclu. fœmi. in 12. art. princ. qõ.
13. col. 2. necnon D. meus Ruin. in conſ. 63. col. 2. uerſic. his
igitur. uol. 3. & latiſſimè Aymo in conſi. 307. col. 2.

7 Non obſtat modò, ꝙ ſtatutum † loquens in plurali non ha
beat locum in ſingulari, & ſic extante filia: quia ad hoc reſpõ
det Bal. in d. l. 1. colum. 2. de cond. inſer. & Corſ. ubi ſupra, ꝙ
licet id uerum ſit de proprio ſignificatu: tamen eſt falſum de
ratione naturali, quæ magis attenditur, quam pluralis oratio:
quoniam etſi uera & recta natura pluralis numeri non ſit cõ
tenta vnico indiuiduo. l. fi. ff. ad Treb. & vnitas non ſit nume-
8 rus, ſed principium † numeri, tamen ſecus eſt de ratione na-
9 turali. & ideo infert ibi Bald. quòd ſi † ſtatutum dictaret, ꝙ
ſtantibus maſculis ſoror non ſuccedat, ꝙ ſolus maſculus ex-
cluderet ſororem: quia ipſa naturalis ratio magis attenditur:
quàm oratio pluralis, & quia pluralis numerus reſoluitur in
ſingularitates, ideſt in clauſulas ſeparatas, & abſque modo cõ
iunctionis. Quod & uoluit Barb. in c. Raynaldus. in uerſi. ul
terius pondera vnum. extra de teſt. Alex. Iaſ. & alij in d. l. Gal
lus. §. ꝙ ſi is. Dec. in l. 1. uerſ. ultimò nota. C. de pact. Bru. in
d. tract. exclu. fœmi. in 12. art. princ. q. 13. & in materia lucri,
de qua tractamus, idem uoluit Pau. de Caſt. in conſil. 39. in
prin. uolum. 2. Quæ opi. confirmari poteſt ex ijs, quæ latè cõ-
gerit Alci. in d. l. non eſt ſine liberis.

10 Secundò reſpondetur, quòd † ubi eſt eadem ratio in vno,
quæ eſt in pluribus, quod dicitur de pluribus habet locum in
vno, ita Pau. de Caſt. in d. l. 1. C. de cond. inſer. Socy. in conſ.
43. col. 2. & in conſil. 278. colum. 3. uer. confirmatur. Iaſ. in
d. §. quòd ſi is. Dec. in conſi. 362. colum. fin. ubi inquit, quòd
11 † diſpoſitio facta à teſtatore in plurali numero de pluribus fi-
liabus uerificatur in vna ſola. alibi idem Dec. ſcribit in conſi.
370. in princ p. quòd diſpoſitio teſtatoris facta in plurali nu-
mero in fauorem filiorum, etiam in vno verificatur, per tex.
in l. pater Seuerinam. §. ita fideicommiſſo. ff. de condit. & de-
monſtra. quod & tenuit in conſ. 484. col. colum. 1. & in conſ.
627. colum. 2. Rip. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. num. 51. ff.
ad Trebel. Sed ratio quare excluditur maritus à lucro dotis
extantibus filijs per ſtatutum, ea eſt, ut dos potius ſit apud
filios, quàm penes maritum. ita militat in vno uel vna ſola,
ſicut in pluribus. Ergo &c.

Secundò non obſt. quòd in ſtatutis maſculinum non con-
cipiat fœmininum, niſi ex quadam interpretatione extẽſiua,
quæ in ſtatutis locum non habet: quia reſpondetur, quòd
12 † ex quo ſumus in materia indifferenti, quæ ita conuenit fœ-
minis ſicut maſculis, maſculinum concipit etiam fœmininũ,
ut per Bar. in l. 1. in fi. principij. ff. de pecu. & Bal. in l. quicun
13 que. C. de ſerui. fugit. ubi † dicunt, quòd ſi ſtatutum diſpo-
nat, quòd nullus uadat de nocte ſub tali pœna, comprehen-
deretur etiam & fœmina. facit etiam, quod vult idem Bald.
14 in l. in multis. de ſtat. ho. ubi ſi ſtatuto caueatur, quòd † nul-
lus audiatur uolens opponere exceptionem, quòd pactum ſit
nudum, comprehendetur & fœmina, cum ſtatutum loqua-
tur in materia, quæ eſt par maribus & fœminis, & in qua eſt
eadem ratio. & Bal. ſequitur Alex. in conſi. 125. colum. pen.
uolum. 7. Accedit quoque, quod not. Dominus meus Ruin.
in conſi. 22. col. 5. uol. 3. ubi poſt Bal. in l. ſeruus. C. commu.
15 de legat. dicit, ꝙ † maſculinum concipit fœmininum in ijs,
quæ poſſunt adaptari fœminæ, per l. 1. §. ad filias. ff. ad l. Iul.
maie. & per not. per Iac. Butr. in l. ſi quis in tantam. C. vnde
ui. & ſubdit, quòd maſculinum dicitur congruè adaptari ad
fœminam, quando in illa militat eadem ratio: quia tunc fœ-
16 mina dicitur perſona ſimilis alteri perſonæ expreſſæ in † ſta-
tuto, ſicut diximus, quòd duo pluresve caſus dicuntur ſimi-
les, quando in omnibus habet locum eadem ratio, ſecundùm
Bal. in l. illud. C. de ſacroſan. eccl. ſed ita eſt, quòd in ſtatuto
de lucro dotis ideo facta eſt mentio de filijs: quia prudens cõ
ſilium ſtatuentium fuit, uelle eos præferre marito, arg. l. Lu-
cius. in fi. de hær. inſt. Quæ ratio cum par ſit ita fœminę, ſicut
maſculo, nimirum ſi excludatur maritus à lucro dotis extan
te filia, & in terminis noſtræ quæſtionis decidit Fulg. in conſ.
63. col. 3. & in d. conſ. 203. col. fi.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum diſponens, quòd vxore pręmoriente ſine filijs ex ſe natis maritus lucretur dotem, locum non habet vxore etiam decedente cum nepote ex filio. Sed in contrarium eſt communi, vt nu. 6. & 7.*

2 *Filiorum appellatione non veniunt nepotes, quando lex facit mentionem de filijs cum aliqua qualitate, quæ nepotibus non conueniat. & nu. 24.*

3 *Conditio, ſi hæres deceſſerit ſine filijs ex ſuo corpore natis, non deficit extantibus nepotibus ex filio. Sed contra num. 15. 16. 18. 20. 25. & 26. Vbi communis eſt in contrarium.*

4 *Dictio, ex, denotat cauſam immediatam, quòd declara vt nume. 27. 28. & 29.*

5 *Inueſtitus & pro ſe, & filijs ex ſe natis, non videtur inueſtitus pro nepotibus.*

8 *Diſpoſitio iuris communis, vbi ad aliquem actum duos caſus parificat, tunc diſpoſitio conſtitutionis ſuperueniens in vno caſu, trahitur ad alium ſibi parificatum.*

9 *Quod amplia, etiam ſi ex larga ſignificatione vocabuli caſus ille à iure communi æquiparatus, & in ſtatuto non expreſſus, ſub expreſſo comprehendatur.*

10 *Beneficium conceſſum filio regulariter tranſit ad nepotes.*

11 *Filij vbi in diſpoſitione hominis, vel ſtatuti ſunt appoſiti in cõditione, appellatione filiorum veniunt nepotes ex filio.*

12 *Statutum diſponens, quòd extantibus maſculis fęminæ nõ ſuccedant, locum habet, quando extat nepos ex maſculo.*

13 *Diſpoſitio auth. præterea. C. vnde vir & vxor. quæ loquitur de conſeruanda proprietate liberis eiuſdem matrimonij, etſi correctoria ſit, locum etiam habet in nepotibus ex filio.*

14 *Materia correctoria, quatenus nos reducit ad antiquam diſpoſitionem, dicitur fauorabili, & per conſequens latè interpretanda.*

17 *Diſpoſitio faciens mentionem de filijs ex ſe natis, comprehendit & nepotes ex filio: quando in perſona filij non fuit ſortita effectum.*

19 *Filius dicitur portio paterni corporis. & nu. 21.*

22 *Pater præbet formam in creatione filij, & mater materiam.*

23 *Feudum ſi recipit pater pro ſe & filijs maſculis, & fœminis ex ſuo corpore deſcendentibus, uenit & filius fęminæ.*

Q V Æ S T I O L V I.

R E F R I C A T V R in dubium. An ſtatutum diſpo-
1 nens † ꝙ uxore præmoriente ſine filijs ex ſe natis mari
tus lucretur partem dotis, habeat locum ea decedente ſine fi
2 lijs, ſed cum nepote ex filio. Et primò uidetur dicendum † ꝙ
non: quia ubi lex facit mentionem de filijs cum aliqua quali
tate, quæ non conuenit nepotibus, tunc appellatione filiorũ
non ueniunt nepotes, ita Bar. in l. liberorum. col. 3. uerſic. itẽ
prædicta uera, & col. 3. in fi. uer. ueritas autem. ff. de uerb. ſi-
gni. per tex. in l. fi. C. de natu. lib. quem ſequuntur Dec. in cõ
ſil. 353. colum. fin. & D. meus Ruin. in conſ. 13. colum. 2. in
fi. uol. 1. Sed in ſtatuto huiuſmodi uerbum, filijs, profertur
cum illo adiuncto ex ſe natis: quæ uerba non conueniunt ne
potibus ex filia, qui non dicuntur nati ex uiro & uxore. Igi-
tur &c. Secundò facit, quod no. Ang. in l. j. C. de cõ. inſer. ubi
3 illa conditio, ſi hæres deceſſerit ſine filijs ex ſuo † corpore na-
tis,

tis,non deficit existentibus nepotibus ex filio. Idem uoluit Corn.in consi.199.colum.12.uolum.2.quia dictio, ex, significat † causam immediatam.l.non dubium.C. de lega. nota.
4 Barto.in l.1.§.ex incendio.ff.de incen.ruin. naufra. Hoc tenuit & Sal.in auth.sed & si quis.in fin.C.de secund.nupt.& Gui.Pap.in q.353.Pro cuius cõfirmatione accedat quod no.
5 Ange.in §.nec illo,in authen.de trienn.& semis. ubi † inuestitus pro se,& filijs ex se natis, non uidetur inuestitus pro nepotibus. Tertiò in terminis, de quibus tractamus, decidit
6 Barto.in consi.132.ubi clarè dicit, quòd † stante dicto statuto & nepte ex filia, maritus non excluditur à lucro dotis: qa non repetitur quòd neptis ex filia sit ex eis ea ratione,de qua supra:quia dictio,ex, denotat causam proximam, & decisionem Bar.refert Socy.in consi.51.col.1.uol.4.Rip.in l.ex facto.§.si quis ita.ff.ad Treb.& Parisi.in consi.91.col.3.uol.3.
7 Quibus tamen non † obstãtibus,altera pars de iure verior esse uidetur,ut in terminis decidit Rom.in consi.129.motus
8 tribus ex causis. Quarum quidem prima est. Vbicũque† dispositio iuris communis ad aliquem actum duos casus parificat,tunc dispositio constitutionis superueniens loquens in
9 vno † casu trahitur ad alium sibi parificatum, etiam si ex larga uocabuli significatione casus ille à iure communi æquiparatus, & in statuto non expressus sub expresso comprehendatur,per tex.in c.ad audientiam.& in ca.cùm dilectus. de cler. non residen. Sed dispositio iuris communis ad excludendum maritum à successione dotis æquiparat filium ex uxore, aut nepotem vxoris ex lata significatione. Ergo &c. Secunda est, vbi in ijs,quæ ex lata,& in ijs , quæ ex propria significatione sub eodem vocabulo comprehenduntur, omnino est eadẽ ratio tunc dispositio,etiam correctoria (duntamen non sit pœnalis & stricta) ad latam significationem extẽditur, ut de primo habemus glo.not.in clemen.1.de elect. in authen. minoris debitor.C.qui tut.da.poss.& in authent. ut ij qui obligat. §.sed & si quis. De secundo est glo.singularis in cle.ut ij qui, de æta.& quali. Sed eadem ratio in nepote ex filia est , ut maritum à lucro dotis auiæ excludat, quæ est in filia: cùm nepos ipse decedente filia locum ipsius filiæ (quò ad successionem auiæ) teneat. Igitur constitutio uolens filium aut filiam extantes à lucro dotis maritum excludere, saltem ex lata significatione uocabuli , licet non ex propria , ad nepotem ex filia superexistentem trahenda est. Tertia, Nam certum est, quòd ex dicta statuti dispositione à lucro ipsius dotis excluditur contemplatione superexistentium filiorum: ergo ipsis filijs, quorum contemplatione excluditur , dotis attribuitur
10 successio.l.2.§.si duo emancipati.ff.de coll.bon. Sed † beneficium concessum filio regulariter transit ad nepotes. l. milites l. Diuo Marco.C.de quæstio. Igitur sequitur quòd beneficium à statuto filijs cõcessum , ut ab eis maritus à lucro dotis excludatur, ad nepotes etiam extendatur:cum ipsa dispositio legis municipalis excludens maritum à lucro dotis sit fauorabilis, prout in simili uidemus, quòd stante statuto, quòd extante filio, fœminæ non succedant, etiam nepos ex filio fœminas excludit:quoniam ex ea parte,qua statutum filios excludit, ex fauorabile. & ideo extendendum ad nepotes , saltẽ ex larga uocabuli significatione.

Secundò principaliter idem tenuit Domi. meus Ruin. in
11 consi.63.colum.2.uolum.3.motus hac ratione. Nam † quoties in dispositione hominis,vel statuti filij sunt positi in conditione, ueniunt appellatione filiorum nepotes ex filia præmortua, ut per Barto. in d.l.liberorum. colum. 4. de uerbo-
12 rum significa.dum vult, quòd † statutum disponens, quòd fœminæ non succedant extãtibus filijs, locum habeat etiam, quando extat nepos ex filio præmortuo , præsertim ea ratione:quia subrogatur loco filij.§.cum filius. Institu. de hæred. quæ ab intesta.& subrogatum sapere debet naturam eius , in cuius locum subrogatur.l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis cautio. Vnde habet locum extensio passiua , quæ resultat ex regula iuris antiqui.l.1.§.lex falci.ff.ad l.falc.& cum Bar.trãseunt cõiter doct.in l.2. C. de in ius uocand. Si ergo ratione ꝓmissa fit extensio ad nepotes ex filio ꝓmortuo, ad correctionẽ iuris cõis, ut per Bar.in d.l.liberorum. quanto magis fieri debet, ubi ea mediante ius cõe non corrigitur, sed conseruatur, ut est in casu huius quæstionis : quoniam ꝙ maritus excludatur à lucro dotis , extantibus filijs, uel nepotib. ex filio præmortuo, non est contra ius, sed secundùm ius commune.

Pro cuius cõfirmatione faciunt scripta ꝑ Cur. Iun.in auth. ꝑtereà.col.9.uer.prima dubitatio est. C. vnde vir, & vxo.ubi
13 dicit,†ꝙ licet dispositio illius auth.q̃ loquit̃ de conseruanda proprietate liberis eiusdem matrimonij, sit correctoria:tamẽ
14 habet locum in nepotibus, per illam singularem † conclusionem, quæ habet, ꝙ materia correctoria quatenus nos reducit ad antiquam dispositionem, dicitur fauorabilis, & per consequens latè interpretanda, iux.glo.in c.statutum. in uerb.numerandum, de præben.in 6.quam commendant Alex. in l.si constante.in princ.col.5.ff.sol.ma.& Mod.in l.si unus.§.pactus.ff.de pact. Pro quo accedat, quod dixit Soc.Iun.in consi.
15 19.col.1.uol.1.ubi etiam uoluit, ꝙ † dispositio statutaria loquens de filijs in ijs, quæ sunt ipsis filijs fauorabilia, procedũt etiam in nepotibus, dato etiam ꝙ essemus in materia odiosa, dummodo redundaret in fauorem filiorum, ergo cum simus in materia fauorabili, & per quam conseruatur dispositio iuris communis, dicendum est, ut appellatione filiorum ueniãt & nepotes ex filio ad exclusionem mariti. Nec habet obstare, si diceretur, quòd Bart. & alij suprà citati non loquuntur in casu, in quo mentio habeatur de filijs ex se natis: quia respon
16 detur, quòd † idem dicendum est, quando mentio habita esset de filijs ex se natis, per tex.in d.l. Lucius.ff.de hæred.inst. ubi conditio fuit adiecta fratri , si filium aut filiam ex se natũ non habebit, quæ uerificatur in ulterioribus liberis . & ibi dicunt Ang.& Imol.quos sequitur Cor.in consi.97. col.5.in 1. uol. & in consi.207.col.7.uol.2.ꝙ licet ubi testator facit mẽtionem de filijs ex se natis uideatur loqui de filijs immediatis:tamen dicta uerba porriguntur ad ulteriores liberos. Hoc idem uoluit Bar.in d.l.liberorum. in pen. col.fi. de uerb.sig. quem sequitur D.meus Ruin.in consil.35. colum.3.uersi.3. idem probatur.uolum.1. & in dicto consi. 63. colum.2.in fi.
17 ubi † concludit, ꝙ si in aliqua dispositione sit facta mentio de filijs ex se natis, quòd ueniunt nepotes ex filio prẽmortuo, quando in persona filij non fuit sortita effectum ipsa dispositio. Cui sententia assentit Bal.in l.1.uer. quæro, quid si dica-
18 tur. C.de con.inser. dicens, ꝙ † si testator in suo testamento dixerit, si hæres decesserit sine filijs ex suo corpore natis, sub istis uerbis comprehenditur nepos & neptis ex filia , non obstante,quòd dictio,ex,significat causam immediatam : quia in nepote est sanguinis continuatio. Vnde immediatè dicitur, quicquid per rerum naturam est vnum & idem. l. cum acutissimi.C.de fideicom. & Bal.ibi adhærent Corn.ac Pau. de Cast.col.2.ubi dicit hoc procedere:quia auus ipsum dicitur suscipere ex filia . Nam malleus uel instrumentum licet faciat domum, nihilominus est faber, ut per Bar. in l.per procuratorem.ff.de acq.poss.Idem dixit Bal.in consi.13.in 3.uolu.ubi conditio adiecta fratri, si decesserit sine filijs ex suo corpore natis, habet locum in filio filiæ:quia cum filia sit nata ex suo corpore, per consequens etiam filius filiæ pars sui corporis est.
19 Hanc † quoque sententiam amplectuntur Anchar. in c.canonum statuta.col.25.uer.3.principaliter. de constitu. Alex. in l.ex facto.§.fina.col.1.ff.ad Trebel. Barb.in c. Raynutius. fol.15.uersi.expedita.de testa. Alc.in l. non est sine liberis.ff. de uer.sig. Paris.in consi.18.col.5.uol.2. Cur.Iun.in d.auth. præterea.col.3.C.unde uir & ux.& Rip. in d. l. ex facto.§.si quis ita.col. 2. ad Treb. ubi attestatur hanc esse magis com-
20 munem † opin. D.meus Rui.in consi.35.col.7. uer. non obstat.uol.1.& in consi.115.col.6.& 7.uolu.3. ubi inquit, ꝙ appellatione filiorum ex suo corpore natorum ueniunt tam nepo-
21 tes ex filio, quàm ex filia; quia † ut declarat Pau.de Ca.in cõsil.161.filius dicitur portio paterni corporis, quæ transfusa est in procreatione filij, ut dicit tex.in l.cum scimus. ante fin.C. de agricol.& cens. lib. 11. & quæ portio licet conuersa sit in nouum hominem, propter nouam & diuersam animam : tñ negari non põt, quin remanserit uera caro & corpus patris,
22 qui (ut dicunt naturales) præbet † formam in creatione filij, & mater materiam. Et forma est , quæ dat esse rei & substantiam.l. Labeo.§.insulam.in fi.ff.de acquir.rer.domi. Licet ergo secundùm Pau. de Cast. residuũ corporis, quod apud patrem tanquam radicem remansit , extinctum sit ; hæc tamen portiuncula, quæ in procreatione filij fuit transfusa , non est extincta, sed aucta, & augmẽtata, noua anima, & nouo spiritu infusis, adhuc uiuit , & ideo per respectum ad solũ corpus põt dici corpus & caro filij , uerè corpus & caro patris , licet propter nouam animam , & nouum spiritum dicatur nouus homo uerè, sed fictè idem. sicut si de radice uitis aliquis ramũ propagaret, deinde siccaretur uetus radix, non tamen siccaret ramus propagatus: quia nouam emisit radicẽ , quæ loco an-

mæ habetur.l.adeo.§.fiña.l.qua ratione. in princip.ff.de ac-
qui.rer.dom.& diceretur eadem uitis cũ illa, vnde processit,
licet renouata & noua radice alita, per not.per glo.in l.obliga
tionum ferè.§.placet.ff.de actio.& obliga. licèt alio respectu
propter nouam animam, idest nouam radicem, seu alimen-
mentum dicatur arbor noua.l.sed si ex meis.§.arbor.ff.de ac
quir.rer.dom.& ideo ex istis rationibus & alijs inquit, quòd
nepos ex filio prædefuncto facit deficere conditionem adiectã
alicui, si decesserit sine filijs ex se uel ex suo corpore descendẽ
tibus. facit etiam, quod not. Bald.in c.1.§.filia.in fin. de suc-
23 cessio. feud.ubi si pater † recepit feudum pro se & masculis
& fœminis ex suo corpore descendentibus, uenit & filius fi-
liæ. Et ibi Bald.sequitur Afflict.& Alexan.in d.l.ex facto.§.fi.
colum.1.

Non obstant, quæ ex aduerso pro parte contraria adducta
fuerunt. Et in primis, quòd appellatione filiorum non veniũt
nepotes ex filio, quando fit mentio de filijs cum aliqua qua-
litate, quæ non conueniat nepotibus, prout esse uidetur quã-
24 do fit mentio de filijs ex se natis, quia respõdetur, quòd † li-
cèt dictum Bart.in d.l.liberorum. sit uerum in terminis suis,
tamen non facit ad propositum, quia illa qualitas ex se natis
conuenit etiam nepotibus, vt voluerunt idem Barto.in d.l.li-
berorum. ac cæteri doct.suprà relati.

Similiter non obstant dicta Ang.in d.l.1.C.de cond. inser.
& Corn.in d.consi.199.ac Sal.in d.auth. sed & si quis. quo-
25 niam † contra Ange. stat communis doct. sententia de qua
suprà, nec in dicto Corn.potest fieri fundamentum; cum ip-
semet contrarium teneat in d.l.1.C.de cond.inser. colum.4.
& in consi.97.colum.5.uolum.1.& 207.col.7.uol.2. & Sal.
reprobatur per Alex.in d.l.ex facto.§.fin.in 1.colum.& Do.
meus Ruin.in consi.115.colum.5.uolum.3. &, ut diximus,
communis est in contrarium, à qua non est recedendum. Et
ad Ange.in d.§.nec illo.respondetur quòd contrarium tenue
runt Bald.& Affli.in c.1.§.filia.de succes.feud.& Alex.in d.l.
26 ex facto.§.fin. Tertiò non obstant † dicta per Bart.in d.cõsi.
132.quia contrarium tenuit ipse Barto.in d.l.liberorum. ubi
expressè uoluit, quòd appellatione filiorum ex se natorum
veniunt nepotes, nec uis facienda est in dictione, ex, pondera-
ta per Barto.in d.consi.quæ secundùm eum denotat causam
27 proximam, & non † remotam, & sic nepotes: quia ad hoc pa-
tet responsio ex dictis per Ange.& Imo.in d.l.Lucius.ubi di-
cunt, quòd licet ubi testator facit mentionem de filijs ex se
natis, uideatur loqui de filijs immediatis propter illam dictio
nem, ex, quæ significat causam proximam: tamen dicta uer-
ba porriguntur seu extenduntur ad vlteriores liberos, & sic
verificatur etiã dictio, ex, in causa remota, & hoc propter sua-
dentem naturalem rationem, quæ inuitat ad hæreditatem
descendentes, quæ ratio militat in casu huius nostræ quæ-
stionis.

28 Item respondetur per Bald.& Corn.in d.l.1.C.de † cond.
inser. quòd imo dictio, ex, in hoc statuto denotat causam ꝓ-
ximam: quia in nepote est sanguinis continuatio. Vnde im-
mediatè dicitur, quicquid per rerum naturam continuatiuè
est vnum & idem, quod & uoluit Pau.de Cast.in d.cõsi.161.
quod & comprobatur ex nota.per Socyn.in consi.51.colum.
1.uolum.4.ubi vult, quòd si testatrix dixerit, quòd uolebat
eius bona peruenire ad descendentes ex Ciono, & Ciedo
quòd veniunt non solùm descendentes immediati ex eis,
sed etiam & alij.

Tertiò respondetur, quòd idem Barto.in d.consi.132.in
fin.etiam vult, quòd nepos ex filio excludat maritum: dum
dicit, forte aliud dici posset in nepote ex filio, quamuis in ne-
pte ex filia hoc non sentiat, licet eius opinio in dicto nepote
ex filia ab alijs doc.de quibus suprà, recepta non cõperiatur.
Et ideo imponendo finem huic nostræ quæstioni, prædictam
opinionem tanquam fulcitam melioribus rationibus teneas,
quòd imo maritus per existentiam nepotum ex filio exclu-
datur à lucro dotis.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote tradita viro, & subiecta fideicommisso, & numero 5. Sed contra numero 7. 13. & 14.*

2 *Substitutio facta filiæ in dote vltra legitimam valet.*

3 *Substitutio expressa est potentior, quàm tacitum lucrum proueniens ex statuto tanquam ex tacito pacto, sed contra numero 15.*

4 *Res data in dotem transeunt cum onere suo, & nu.18. vbi declaratur.*

6 *Dispositio testatoris non debet regulari secundùm dispositionem statuti, vbi verba sunt clara.*

7 *Substitutio facta per patrem filiæ de dote restituenda, debet intelligi de eo quòd restitui potest de iure vel de facto.*

8 *Statutum trahitur ad legatum ex interpretatione passiua.*

9 *Accessorium censetur inesse principali. & nu.19.*

10 *Testator præsumitur velle, quòd leges & cõsuetudines habeãt locum in sua dispositione.*

11 *Pactum factum de dote lucranda locum habet in bonis subiectis fideicommisso, si legitima & Trebellianica non sufficiũt mulieri ad dotis restitutionem, attenta qualitate eius personæ.*

12 *Viduitas spernitur à iure.*

16 *Substitutio expressa facta in dote debet regulari secundùm naturam dotatam, & subiectam materiam.*

17 *Dispositio generalis debet intelligi secundùm naturam rei, de qua loquitur dispositio.*

20 *Verba liberè, vel pleno iure, idem important, quòd sine aliqua diminutione.*

QVÆSTIO LVII.

1 PATER relinquit dotem filiæ, & ei † substituit. Quæ
ritur, an maritus, cui ipsa dos data fuit, stante statuto de
lucro dotis, excludat substitutum? Videtur primo dicendum
2 quòd non, præmittendo prius vnum, uidelicet quòd † ubi pa
ter expressè substituit filiæ in dote, ualet substitutio ultra le-
gitimam, ut per Bar.post Dy.in l.fi.§.filiæ. ff. de leg.2.& Ias.
3 in consi.44.col.1.vol.1.modò sic, substitutio † expressa potẽ
tior est, quàm tacitum lucrum, quod prouenit ex statuto, vti
ex tacito pacto: quia expressum restringit tacitum.l.ex facto.
§.item quæro.ff.de vulga.& pup.ergo ipsa substitutio expres
sa operabitur, quòd lucrum dotis non debebitur marito, nisi
inquantum ascendit legitima, per no.in d.§.filiæ.

Secũdò facit. Nam statutum, de quo quærimus, debet in-
telligi de illis bonis, quæ simpliciter potuissent dare in dotẽ,
& non de subiectis restitutioni fideicommissi facti sub con-
ditione.l.fina. C.commu.de lega. Vnde si ea data fuerunt in
dotem, transiuerunt ad maritum cum sua causa: & ideo re-
soluto iure datoris, & sic uxoris per mortem eius resoluetur
& ius acceptoris.l.lex uectigali.ff.de pigno. l. peto.§.prædiũ.
4 de leg.2.c.nuper.de do.int. uir.& vxo. vbi † res datæ in dotẽ,
uel in donationem propter nuptias, trãseunt cum onere suo,
ita dixit Paul.de Cast.in consi.59.in fi.uol.1.& in consil.43.
col.fina.uol.2.

Tertio accedit authoritas Alex. in consil. 176.col.2.uol.
5 7.ubi † expressè dicit, quòd stante statuto de lucranda dote
pro dimidia, si reperiatur, quòd mulier habuerit dotem, in
qua ei datus fuerit substitutus post mortem ipsius, quòd eue
niente casu conditionis, maritus excluditur à dicta dimidia,
de qua in statuto de lucro dotis.

Nec habet obstare secundùm eum, si dicatur, ꝙ disposi-
tio testatoris debet regulari secundùm dispositionem statuti,
ut per Bartol.& alios in l.hæredes mei. §.cum ita. ff.ad Tre-
bel.& sic ꝙ testator relinquendo dictam rem in dotẽ & in au
xiliũ maritandi uideatur uoluisse, ꝙ daretur in dotẽ secun-
dùm conditionẽ statuti, s. ꝙ ipsa prædecedente sine liberis ma
6 ritus lucraretur dimidium dotis. Quia respondet Alex. ꝙ † qñ
verba testatoris sunt claræ, tunc ipsa uerba non intelliguntur
secundùm dispositionẽ statuti. Nam in incertis & nõ certis
est locus coniecturis.l.continuus.§.cum ita.de uerb.oblig.&
verba secundùm eum sunt clara, quando dicitur in legato,
quòd dicta petia terræ in dotem data post mortem legatariæ
peruenire debeat ad suos hæredes. Quo casu, cum illa
verba, dicta petia terræ, importent totum, ut per glos.&
Bartol.in l.si rem.ff.de rei uend.non possumus dicere, quòd
potuerit marito per legatarium dari dos cum præiudicio fi-
deicommissi appositi in testamento ad fauorem filiorum, &
hæredum testatoris: quia statutum loquens de dote lucran-
da intelligitur de necessitate, quando dos est data marito
simpliciter à persona, quæ poterat disponere pleno iure de
re data in dotem, aliàs sequeretur, quod si mulier dedisset
dotem in aliena re, quòd maritus uxore præmoriente lucra-
retur dimidiam rei alienæ, quod stare non potest, quia id,

quod

quod nostrum est, sine facto nostro nobis auferri non potest: est uerum, quòd ille qui talem dotem dedisset tanquam de re sua, teneretur marito de euictione, si dolus tradentis intercessit, ut habetur in l. j. C. de iur. dot.

7 Quibus non obstantibus sententia † contraria est de iure verior. Et pro quo primò facit. Nam substitutio facta per patrem filiæ in dote de restituendo, debet intelligi de eo, quod restitui potest de iure & de facto. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. Sed de iure non potest restitui portio, quam uir debet lucrari de publico, quod quidem in hoc derogat utilitati priuatæ, ut dicit tex. in authen. res quæ. in fin. C. commun. de lega. & in corpore unde sumitur, in fi. ubi exprimitur de lucro dotis. Ergo &c.

Secundò, quia, ex quo pater legauit in causam dotis, de-
8 bet trahere in tali legato statutum de lucro dotis: quia † statutum trahitur ad legatum interpretatione passiua. l. j. §. lex falcidia. ff. ad l. falc.

Tertiò probatur. Nam testator, ex quo permisit, quòd res tradatur in dotem, censetur etiam permisisse accessorium, scilicet lucrum dotis, quod intelligitur inesse principali. l. ex di-
9 uerso. ff. de rei vend. & sic quòd † possent constitui dotes secũdùm naturam ipsarum dotium, & ut lucrum earum facere posset maritus secundùm statutum de dotibus loquentia, argu. l. si stipulatus. §. uerum. ff. de usuris.

Quartò accedit. Nam, ex quo etiam lex disposuit de dotis lucro, & pater de dote, quæ est quoddam vniuersale, intelligitur pariter de lucro, quod est onus dotis, disposuisse, cum in uniuersalibus semper contineantur onera. l. 2. ff. de hæred. vel
10 actio. uendi. Quintò testator præsumitur † uelle, quòd leges & consuetudines habeant locum in sua dispositione. l. quæritur. §. si uenditor. ff. de ædil. edict. l. item quia. ff. de pac. Cum igitur pater consenserit, ut lucrum dotis locum habeat uirtute statuti ita disponentis: meritò id non uenit restituendum tam legis dispositione, quàm patris uoluntate & intentione restitutioni fideicommissi aduersantibus. Ita per hæc quinque arg. cõsuluit Bal. in cons. 79. col. 2. vol. 1. Sextò pro ista
11 opin. facit. Nam † nos uidemus, ꝙ quando mulier præter voluntatem testatoris constituit sibi dotes de bonis fideicõmisso subiectis, si apponit pactum de dote lucranda, ualet pactum, si legitima & Trebellianica non sufficiant ad dotis constitutionem attenta qualitate eius personæ, ut est tex. in auth. de restitu. & ea quæ par. in §. quamobrem. Si ergo ex pacto præiudicatur fideicommissario, & maritus lucratur dotem in dictis bonis subiectis restitutioni, ut etiam uoluerunt Paul. de Cast. Bal. & Curt. Iun. in rub. in d. auth. res quæ. ac Bald. in cons. 356. uol. 2. & in cons. 75. uol. 4. in fin. & in cons. 101. in fi. & 469. eo. uol. Cuma. in cons. 56. in prin. & Pau. de Ca. in l. si mulier. §. cum proponeretur. col. 2. ff. ad Trebellia. multò fortius lucrum dotis consequi debet maritus ex ui l. municipalis, cum dos marito data fuerit ex uoluntate testatoris, qui censetur uoluisse, ꝙ restitutio fieret fideicommissario, ubi diminutio fideicommissi non fieret ex alia causa, ut vult Bal. in d. cons. 79. col. 2. ubi propriè dicit, ꝙ iura, quæ dicunt de fideicommisso, loquuntur in alio casu, uidelicet quando ius fideicommissi non diminuitur ex alia causa. Septimò corroboratur hæc opi. Nam si uera esset hæc opi. ꝙ maritus uigore dictæ substitutionis non posset lucrari dotem ei delatam à statuto, sequeretur, ꝙ pater uellet inducere uiduitatem filiæ, quæ
12 non esset inuentura maritum sine † spe dicti lucri, quæ uiduitas quantùm à lege spernatur demonstrat tex. in l. 2. C. de indic. uidu. tol. Igitur, ut reijciatur hæc qualitas uiduitatis, quæ posset oriri ex tali substitutione, sequitur, quòd iure meritò dicendum uenit, maritum etiam de dicta dote debere lucrari, quantum sibi tribuitur ex beneficio legis municipalis. & isto argumento utitur Bal. (licet non ita latè) in consi. 327. uolu.
13 4. ubi dicit hoc esse æquum, † & ampliat hoc procedere, ubi etiam talia bona uigore fideicommissi deberent restitui pijs
14 locis. Vltimò ultra Bald. ita † tenuit Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 18. ubi concludit, ꝙ si legitima filiæ sufficiebat ad dotem, & uxor dederit marito alia bona de subiectis fideicommisso, ꝙ per mortem uxoris illa bona, quæ excedebant legitimam, ueniunt restituenda fideicommissario, nec maritus de ipsis bonis poterit aliquid lucrari, & sic vult, ꝙ si legitima nõ sufficiebat ad dotem, ꝙ ualeret talis datio, & ꝙ maritus lucratur de ipsis bonis. Vltimò hanc partem latissimè defendit Aymo in consi. 186.
15 Non obst. adducta in † contrarium. Et in primis, quòd potentior sit substitutio expressa, quàm lucrum tacitum proueniens ex statuto: quia respondetur, quòd argumentum istud in iure non subsistit. Quod demonstratur per tex. in l. fi. iuncta authen. res quæ. C. commu. de leg. ubi facta erat expressa substitutio, propter quam res subiectæ restitutioni non poterant alienari irreuocabiliter, & tamen per authen. res quæ. iuncto corpore vnde sumitur, si datur in dotem de bonis subiectis fideicommisso, cum pacto de lucrando, præiudicatur substitutioni expressæ, & etiam in ea habet locum statuti dispositio de lucro dotis, ut per Bal. Pau. de Cast. & Curt. Iun. in d. auth. res quæ. & alios suprà citatos. Igitur non militat argum. dictæ substitutionis expressæ. Secundò respondetur, ꝙ
16 † etsi testator fecerit substitutionem expressam, quòd ea regulari debet secundùm naturam ipsarum dotium, & secundùm subiectã materiã, ut lucrum earũ facere maritus possit
17 secundũ statuta de dotibus loquentia: quia † dispositio gñalis debet intelligi secundùm naturam rei, de qua loquitur dispositio l. 1. §. j. ff. de offic. procu. Cæsar. & melius ad hoc facit cõsilium Oldra. 243. factum tale est, col. 2. ubi uoluntas disponentis intelligitur secundùm naturam rei, & sic talis esse intelligitur uoluntas disponentis, qualis est natura rei. Sed per tale statutum data est certa lex & natura dotibus, ut dimidiã partem earum maritus superstes lucrifaciat: ergo secundùm talem naturam dispositio testatoris debet intelligi. ita respondet Aymo in dic. consi. 186. col. 3. in princ. Ad secundùm argum. Pau. de Cast. in d. consilijs 59. uol. 1. & 43. uol. 2. respõdetur, quòd contra eum stant decisiones suprà citatæ. Vel & secundò respondetur, ꝙ fundamentum eius caret ueritate, quia (ut suprà dictum fuit) mulier, quæ est grauata restituere bona subiecta restitutioni, potest de ipsis se dotare, & in ipsis habet locum dispositio statuti de lucro dotis, ut uoluerunt Bal. & alij supra citati: & tamen constat clarè, quòd de illis bonis non poterant simpliciter facere dationem dotis, cum essent subiecta fideicommisso. Iure igitur meritò uenit dicẽ-
18 dum, quòd † in dicto Paul. non possit fieri fundamentum, nec tex. in c. nuper. de do. inter uir. & ux. ubi dos & donatio propter nuptias debet transire cum onere suo, potest locum habere in terminis quæstionis, de qua quærimus, cum sit diuersa ratio inter unum casum & alium, ut patet: quia in casu c. nuper. vsufructuarius non potest plus iuris in alium transferre sine consensu proprietarij, quàm quod habet: nimirũ si mortuo usufructuario quod datum fuit mulieri, reuertitur ad proprietariũ. Sed in casu nostro ex quò, qui fecit substitutionem, est dominus, & de bonis suis potest disponere permittendo, quòd res, in qua facta est substitutio, tradatur in dotem, in consequentiam censetur etiam uoluisse, ꝙ accessorium, & sic lucrum dotis competens marito ex beneficio statuti, ei debeatur ea præmoriente sine liberis, arg. l. ex diuer
19 so, de rei vendi. ubi accessorium † censetur inesse principali. Non obst. quòd Alex. teneatur contrarium in consi. 176. volum. 7. quia etsi hoc ibi teneat, tamen habet multos ei aduersantes, ut ex supra citatis authoritatibus satis demonstratur. Secundò respondetur, ꝙ Alex. loquitur in casu, in quo testator uoluit, ꝙ bona restituerent liberè & pleno iure, quæ equi
20 dem uerba magni momenti sunt: quia important idem † ꝙ sine aliqua diminutione, ut in auth. hoc usus. & ibi Bal. C. de sacrosa. eccl. & ita respondet Aymo in citato cons. 186. col. fi.

Pariter non obstat, quod subdit Alex. in d. consi. ꝙ dispositio testatoris non debet intelligi secundùm leges & consuetudines locorum, cùm uerba sint clara: quia respondetur, ꝙ si Alex. hoc vult intelligere in casu suo, ubi erant ista verba, quòd dicta petia terræ liberè, expeditè, & pleno iure peruenire debeat ad filios, & hæredes ipsius testatoris, potest procedere eius sententia propter enixam uoluntatem ipsius disponentis, quæ resultat ex dictis uerbis prægnantibus, & geminatis, iuxta l. balista. ff. ad Trebel. & not. per Bartol. in l. cum scimus. C. de agri. & censit. lib. 11. Secus autem ubi simpliciter dictum esset, quòd dicta petia terræ peruenire debeat &c. tunc malè loqueretur; quia cum uerba non sint clara, immo dubia, militat dispositio iuris, quòd testator censetur uoluisse in sua dispositione, quòd leges & consuetudines disponant, ut in specie in casu quæstionis, de qua tractamus, considerant Bald. in d. consi. 79. col. 2. & Aymo in allegato consil. 186. col. 4. & sic firmata remanet conclusio, quòd statutum de lucro dotis locum habeat in bonis subiectis fideicommisso, quod tamen intelligas locum habere, & procedere, ut in quæstione sequenti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de dimidia dote lucranda locum non habet in bonis subiectis restitutioni fideicommissi, si mulier habebat alia bona, in quibus poterat se dotare.*

2 *Dolus mulieris dantis in dotem marito bona subiecta fideicõmisso operatur, quòd vir ratione dotis euictæ poterit agere de euictione super reliquis bonis vxoris, & in eis consequi lucrum sibi à lege municipali concessum.*

QVÆSTIO LVIII.

QVID autem si mulier habebat alia bona libera, in qui-
bus poterat se dotare, an de bonis subiectis fideicõmis-
1 so datis † in dotem poterit consequi lucrum dotis? Bald. in
consi. 469. uolum. 4. format hanc quæstionem, & decidit ꝙ
non: quia illa, quæ habet aliundè, vnde se dotet, non potest
dotis causa fideicommissum euertere, vel minuere, per text.
authen. res quæ. C. commu. de leg. & in corpore vnde sumi-
tur, & Bald. sequitur Aymo in consil. 19. colum. fin. sed me-
lius in consi. 186. in fin. ubi inquit hoc esse notabile dictum.
Idem uoluit Pau. de Castr. in consi. 77. in 8. dubio. uolum. 2.
Socyn. in consi. 23. colum. 1. cum seq. uolum. 3. Curt. Iun. in
consi. 154. in fin. & si dicatur, quomodo erit consultum viro
2 respectu lucri dotis, respondet Bal. ubi supra, quòd † uir ra
tione dotis euictæ poterit agere de euictione super reliquis bo
nis mulieris, & hoc modo ei poterit satisfieri pro dicta dimi-
dia lucri dotis. Quod & placuit Aymo. in loco supra citato,
necnon & Alex. de quo ipse mentionem non facit in consil.
176. colum. penul. uolum. 7. quando intercessit dolus traden-
tis dotem, qui dicitur adesse, quando grauata restituere, quæ
habebat alia bona, voluit dare in dotem res subiectas restitu-
tioni, & sic fraudare maritum lucro dotis eueniente conditio-
ne mortis ipsius uxoris, ut voluit Cyn. Bald. & Salyc. in l. 1.
C. de iur. dot. quod voluit Corn. in consi. 140. colum. 2. volu.
2. quem refert & sequitur Aymo in consil. 193. colum. 2. in
princip. in uersicu. & quòd ex tali.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet, etiam si mulier sit condemnata, & eius bona publicata fisco propter vnum ex quinque delictis, de quibus in l. quinque legibus. ff. de bon. damn.*

2 *Retentione lucri dotis tradita poterit vti maritus contra fiscum, si bona mulieris propter vnum ex delictis, de quibus in d. l. quinque legibus. fuerint publicata.*

3 *Actionem cui damus, multòmagis exceptionem.*

4 *Bona vxoris etsi fisco publicata fuerint propter vnum ex casibus de quibus in d. l. quinque legibus. tamen maritus, cui dos promissa fuit cum pacto dotis lucrandæ, poterit agere cõtra fiscum & summatim cognito quòd sit creditor, consequi debet lucrum dotis.*

5 *Maritus lucrum dotis ex pacto non consequitur in bonis dotalibus, si vxor ante matrimonium hæretica erat: secus si cõstante matrimonio incidit in hæresim.*

6 *Hæretico interdicta est facultas administrandi, & alienandi.*

7 *Argumentum de pacto affirmatiuè ad statutum est validum.*

8 *Lucrum ex forma statuti debitum, est magis necessarium quàm ex pacto.*

QVÆSTIO LIX.

1 QVÆRO, An stante statuto de lucro † dotis, si vxor
damnata fuit ad mortem, & bona eius fuerint publica-
propter vnum ex delictis, de quibus in l. quinque legibus. ff.
de bon. damn. uidelicet maiestatis, vis publicæ, parricidij, bene
ficij, & de siccarijs, maritus possit petere à fisco, quod sibi de-
betur ex beneficio dicti statuti de lucro dotis. Quæstio hæc
decisa comperitur per Barto. in d. l. quinque legib. ubi tenet,
2 quòd si initum † fuit pactum inter uirum & vxorem de dote
lucranda, & maritus eam consecutus fuerit, ꝙ poterit se tue-
3 ri exceptione retentionis † contra fiscum: quia, cui damus
actionem, multòmagis exceptionem, ut per glo. ibi. Si autem
4 non habuerit, poterit agere contra fiscum, & summatim † co-
gnito ꝙ sit creditor, fiscus tenetur ei soluere lucrum dotis. l.
vt res. ff. de iure fisci. Sequẽdo Bar. idẽ voluit Albe. de Rosa.
in trac. statu. in 3. parte. qõ. 5. vbi præmissa quarta quæst. An
ex delicto uxoris dos publicetur, in quinta quærit, quid si
5 vxor fecit pactum cum † marito de dote lucranda, & matri-
monio constante condemnetur de hæresi, nunquid dos pu-
blicetur, uel eam maritus lucretur ex pacto. Et dicit esse di-
stinguendum, aut uxor erat hæretica ante contractum matri-
monium, & tunc pactum, quod fecit cum marito non ualet;
6 quia † interdicta sibi erat facultas administrandi, & alienandi.
l. manichæos. C. de hære. l. ex iudiciorum. ff. de accusa. Aut nõ
erat tunc hæretica, sed exinde facta constante matrimonio, &
tunc secus: quia delictum uxoris non habet nocere marito. l.
post contractum. ff. de donatio. l. si quis post hac. C. de bon.
proscripto. Cui sententiæ pariter assentit D. Ioan. Baptist. de
S. Blasio in tract. de priui. dot. priuil. 93. Si ergo stante pacto
uir lucratur dotem, quando facta fuit publicatio bonorum
7 † uxoris, igitur & fortius debet lucrari, si statuto ità caueatur,
cùm ualidum sit argumentum affirmatiuè de pacto ad statu
tum. l. non impossibile. ubi scriben. ff. de pact. & in materia
propria statuti, de qua quærimus, ita tenuit Ang. in tract. ma-
lefi. in uerb. & eius bona publicamus. uer. an uxor damnata.
& Soc. in cons. 121. col. 4. uer. secũda ratio, vol. 4. ubi inquit,
quòd sicut quando publicatur dos propter delictum uxoris in
casibus, de quibus in d. l. quinque legibus. uir petere potest,
quod lucrari debet ex pacto, vel statuto. Idem etiam quando
confiscantur bona mariti, vxor petere poterit lucrum, quod
sibi debetur in bonis mariti ex dispositione legis, & subdit, ꝙ
quamuis Bartol. in d. l. quinque legibus, loquatur, quando lu
crum causatur ex pacto, tamen idem erit, quando causatur
ex dispositione statuti, cum de pacto ad statutum (ut dictum
8 fuit) validum sit argumentum, eo maximè quia lucrum † ex
forma statuti debitum, est magis necessarium quàm ex pa-
cto, ut patet ex ijs, quæ dicunt Iac. de Aret. Bart. & alij in l. si
cum dotem. §. si pater. ff. sol. ma. & hanc partem similiter am-
plectitur Anch. in c. decreuit. de hæret. in 6. Camp. in tracta.
de dote. q. 80. in 8. priuil. dot. & Afflic. in c. 1. in uer. condem-
natorum. nu. 46. quæ sint rega.

SVMMARIVM.

1 *Statutum quòd vxore decedente sine liberis maritus lucretur dotem, vendicat sibi locum, quando maritus & vxor simul decedunt, quod amplia vt nu. 3.*

2 *Stipulatio de dote lucranda si mulier in matrimonio decesserit, locum habet, si maritus & vxor simul perierint.*

4 *Maritus & vxor si simul moriantur ad donationem validandam præsumitur præmortuus donator.*

5 *Pactum si est initum inter virum & vxorem, quòd ea decedẽte maritus lucretur dotem, si ambo intrant monasterium, maritus lucratur dotem. & nu. 8.*

6 *Statuto si caueatur, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem, si ambo simul moriantur, maritus excluditur a lucro dotis.*

7 *Præmori aliquem vbi requiritur, non sufficit, quòd simul moriantur, vel quod non appareat quis prius mortuus fuerit. Immo debet apparere quis primò ab humanis decesserit.*

QVÆSTIO LX.

1 STAT statutum, quòd vxore decedente sine † liberis ma
ritus lucretur dimidium dotis. Nunquid tale statutum
vendicet sibi locum, si maritus & eius uxor simul decedant?
Barto. in l. qui duos. §. si maritus, de reb. dub. tenet quòd sic,
2 per illum tex. iuncta glo. † ubi stipulatio de dote lucranda, si
mulier in matrimonio decesserit, locum habet, si maritus &
vxor simul perierint, si non probatur, quòd ea superstes fue-
rit uiro, & idem sequuntur ibi Pau. de Cast. Alexand. in ad-
dit. ad Bartol. & Socyn. Immo dixit ibi Pau. de Cast. hoc etiã
locum habere, si nullus ante alium emisisset spiritum, & hoc
3 constaret. Hoc tenuit † glo. in l. cum hic status. §. si ambo. in
verb. simul. ff. de don. inter uir. & uxo. Probatur quoque hęc
opinio, per text. iuncta gloss. in l. si possessor. in §. si eodem. in
uerb. decesserint. ff. de relig. & sumpt. fune. vbi si eod. mo-
mento temporis uir & uxor decesserint, Labeo ait in hære-
dem uiri pro portione dotis dandam esse actionem funera-
riam: quoniam id ipsum nomine dotis ad eum peruenit.
glo.

glo.in uerb.id ipsum.exponit, scilicet portio dotis, & subdit.
Pone enim talem pactionem fuisse, ut maritus dotis dimidiã
lucraretur, si uxor decesserit in matrimonio, & dubium fue-
rit, an prius decessisset in matrimonio, an post. Respondet
glo. ꝙ præsumitur mulierem prius decessisse. Ideoque sum
ptus funeris ad hæredem uiri pertinere. & istam glo. ibi dixit
notabilem Alber.de Rosa. Hanc quoque sententiam tenuit
Homod.in consi.9.col.1. Bal.in l.pro hæreditarijs.col.3. uer
si.sed posset dubitari. C.de hæred. action. Idem dixit Bal.in
d.l.si possessor.quẽ sequitur Cremen.in sing.52.ubi inquit,
ꝙ si statuto caueatur, quòd mortua uxore in matrimonio
maritus lucretur tertiam partem dotis, & ambo simul mo-
riantur, uel ex naufragio, uel ex ruina domus, & nescitur
quis anterior & posterior fuerit mortuus, quòd fauore ipsius
lucri præsumitur mortua uxor, & sic habebit locum dispositio
tio ipsius statuti. & ad hoc dicit se allegare optimum tex.in
d.l.cum hic status.§.si ambo.de donat.inter uir.& uxo. ubi si
4 † maritus & uxor simul moriantur ad donationem ualidan-
dam præsumitur præmortuus donator, siue donatarius fue-
rit maritus, siue uxor, quod dicit notandum. Cui senten-
tiæ pariter essentit Luc.de Pen. in l.principes.in 44.casu. C.
de princip.agen.in rebus libro 12.ubi dicit, ꝙ uxor præsumi-
tur prius in naufragio decessisse, quàm maritus, ubi agitur de
dote.restituẽda per d.§.si maritus. Secus ubi agitur de dona
tione habita inter eos. Nam tunc præsumitur prius decessisse
donator.l.si inter uirum.ff.de reb.dub. Et in hoc inhæret An-
cha.in cons.438.col.fi.& Mars.in rub. C.de prob.num.416.

Pro cuius confirmatione accedat, quod notant Petr.& Cy.
5 in l. Deo nobis.col.pen.† & ibi Salyc.in fi. C.de epis.& cleric.
ubi dicunt, ꝙ stante pacto inito inter uirum & uxorem, ꝙ ea
decedente maritus lucretur certam partem dotis, si ambo in
trãt monasterium, maritus lucrabitur dotem, per tex.in dict.
l.qui duos, de reb.dub.

6 Limita † tamen istam opinionem procedere in terminis,
de quibus suprà, uidelicet in statuto loquente de uxore dece-
dente, secus si statutum loqueretur de uxore præmoriente:
quia tunc si ambo moriantur, non dicitur maritus superui-
xisse, ita dixit Paul.de Castr. in d.l.qui duos.§.si maritus.per
7 tex.in l.quod † de pariter.ff.de reb.dub. ubi quoties requiri-
tur, aliquem præmori, non sufficit, ꝙ simul moriantur, uel ꝙ
non appareat, quis prius mortuus fuerit, imò debet apparere,
quis primò ab humanis decesserit. Idem vult ipse Paul. de
Castr.in l.si inter.col.2. ff. de reb.dub.dicens ꝙ si esset casus,
in quo requireretur alterum superuixisse, uel præmortuum
fuisse. non sufficeret eos sic simul decessisse. Hoc etiam te-
nuit Homo.in d.consi.9.quem sequuntur Præposi. Alex.in
c.fin.col.4. de donat.inter uir.& uxor. & Moder.in rep.rub.
eo.tit.§. 74. col.3. ubi mouentur hac ratione: quia cum isto
casu ex præmorte unius & superexistentia alterius occurrat,
ꝙ purificari debeat conditio lucri, non potest dici unum præ-
mortuum alteri, ex quo simul decesserunt. Ideo non occur-
rit, nec purificatur conditio lucri, ut est text. qui secundùm
eos sic debet intelligi, in d.l.quod de pariter.cum l.seq.ff.de
reb.dub. quia ex præmorte uxoris & superexistẽtia uiri debet
maritus lucrari dotem, ut dictat statutum; ergo &c. Nam
cum isti simul mortui sint, ista facultas impedit ordinem prio
ris & posterioris.l. Arethusa.ff.de statu homin. & per conse-
quens conditio lucri non est purificata, & sic non debet ha-
bere locum statutum. Pro qua limitatione facit etiam, quod
8 dixit Petr. Cyn.& Sal.in d.l. Deo nobis.ubi uolunt, ꝙ si † fa-
ctum fuerit pactum inter virum & uxorem, ꝙ qui eorum su
peruixerit, lucretur dotem, uel donationem ante nuptias, si
ambo intrant monasterium neuter lucrabitur: quia neuter
alteri tunc dicitur superuiuere. Quod & uoluit Anchar. se-
quendo Cyn. ubi suprà in cons.263.col.pen.in fi. & in consi.
438.circa fin. Moder.in d.repet.ubi supra, col.4.& Anan.in
d.c.fina.de donat.inter uir.& uxor.

SVMMARIVM.

1 *Occidens vxorem excluditur a lucro dotis, secundum com-*
munem.
2 *Mortis appellatione, intelligitur de naturali.*
3 *Legis natura licet sit dare formam futuris negotijs: tamen*
vt euitetur materia delinquendi, restringitur ad præte-
rita.
4 *Statutum permittens, quòd filio spurio relinqui possit, secun*
dùm communem non valet.
5 *Negligentia inferiorum non deuoluit potestatem ad superio-*
rem, quando illa negligentia dolosè causata fuisset a su-
periore.
6 *Beneficium sentiens ex delicto alterius, commodo illius priua-*
tur, si dolosè procurauit delictum committi.
7 *Statuto si liceat impunè occidere bannitum, procurans dolosè*
bannum alterius, ut illum occidere valeat, non gaudet pri
uilegio impunitatis.
8 *Vasalli licet non priuentur feuda, quando dimiserunt domi*
nium in prælio propter eorum impotentiam: tamen secus quã
do eorum culpa causata fuisset ipsa impotentia.
9 *Donatio inter virum & vxorem & si morte confirmetur: ta-*
men ea non confirmabitur, si vxor a marito interfecta com-
probetur.
10 *Beneficium vacans, vel vacaturum cum morte violenta, li-*
cet veniat in impetratione beneficij vacantis, vel vacaturi
per mortem Titij: tamen secus, si impetrans fuit causa
mortis: quia impetratio non valet.
11 *Maritus occidens vxorem, secundum communem, perdit ius*
ei succedendi.
12 *Succedere quis non potest ei, quem interfecit.*
13 *Pactum factum inter uirum & vxorem de dote lucranda lo-*
cum non habet, si uxor fuerit a marito occisa.
14 *Præmium ex maleficio suo quis non debet reportare.*
15 *Verba legis generalia, etiam in fauorabilibus debent referri*
ad bene merentes, non autem ad odiosos, vel indignos.
16 *Papa non præsumitur velle prouidere indignis; quia odiosi nõ*
comprehenduntur in gratijs.
17 *Vxorem interficiens priuatur beneficio aliam accipiendi.*
18 *Pœna maior imponitur secundùm canonem interficienti vxo-*
rem, quàm matrem.

QVÆSTIO LXI.

1 DVBIVM offertur. An † statutum de lucro dotis lo-
cum habeat, si uxor à uiro interfecta comperiatur? Et
breuiter agendo teneas ꝙ non. Primò: quia uerba huiusmo-
di statuti dotis sunt propriè intelligenda, ut latè diximus su-
prà in q.2.post Ang.& alios ibi citatos. Sed appellatione mor-
2 tis propriè uenit † naturalis. l. ex ea. §. insulam. ff. de uerb.
obli.not. Alex.in l.in insulam.ff. solu.mat. & in consi.2.col.
1.uol.1. Cùm ergo uerba statuti dicant, ꝙ per mortem uxo-
ris maritus lucretur dotem, debent intelligi de naturali, & nõ
de uiolenta illata per maritum in personam uxoris, aliàs, id-
est, si secus diceremus, statutum daret materiam delinquendi
maritis, quia aliquando dedignati cum uxoribus, ut uolunta
ti, & iræ suæ satisfacerent, & dotem lucrarentur, inducerentur
ad occidendas uxores. & ideo fienda est necessariò ista restri-
ctio, iuxta l.conuenire.ff.de pact.dotali.& ea quæ not. Barto.
3 & Bald.in l.cum lex.ff.de legib. ubi † licet de natura legis sit
dare formam negotijs futuris: tamen ad futura non porrigi-
tur, sed ad præterita restringitur lex, quando aliàs daretur de
linquendi occasio, & istud dictum fuit Odofre.& refert & se-
quitur Salyc.in l.2. C.de genera.abolitio. Accedat, quod uo-
lunt Iaso.in l.3.in prin.col.2.in fin.ff.de iureiuran.& Domi
nus meus Ruin.in consil.179.colum.fin.uolu.1.& in consil.
202.uolu.2.& in consil.138.colum.5.uolu.5. ubi dicunt, ꝙ
4 non ualet statutum, † secundùm communem opinionem, ꝑ
quod permittitur, quòd filio spurio relinqui possit: quia se-
cundùm Bal.in l.eam quam. C.de fideicom.& Imo.in l.3.ff.
de testa.daretur materia delinquendi.

Secundò facit, quod not. Abb. in ca.postulasti in ulti.no-
5 tab.de concess.præben. ubi per † illum text.dicit, ꝙ ex negli-
gentia inferiorum potestas non deuoluitur ad superiorem,
quando superior dolosè procurauit illam negligentiam: quia
non debet dolus sibi prodesse, nec pro eo commodum repor-
tare. Et etiam inquit, quòd si pro certo delicto per aliquem
6 † commisso eius bona debent ad certam personam perueni-
re, si illa persona dolosè procurauit illius delictum, non de-
bet consequi bona. Subdens quoque, quòd si ex statuto lice-
7 ret impunè occidere bannitum, ꝙ † dolosè procurans bannũ
alterius, ut possit eum occidere, non gaudet priuilegio impu-
nitatis, & cum Abb. transit Lancel. Dec. in l.si ab hostibus.§.
si uir. ff. solu. matri. ubi dicit, hoc de facto habuisse in ciui-
tate Senarum.

Tertiò accedat, quod uoluit Præposi.in c.2.colu.2.de feu.

8 sine culp. non amitten. ubi licet † excusentur vasalli ut non
priuentur beneficio feudi, si dimiserunt dominum in prælio
propter impotentiam: tamen non excusarentur si ex eorum
culpa prouenit talis impotentia.
9 Quartò facit. Nam licet donatio † inter uirum & uxorem
morte confirmetur. l. 1. & 3. l. si maritus. la 2. l. Papinianus. l.
cum hic status, in prin. ff. de don. inter uir. & uxo. Tamen ea
non confirmabitur morte, si uxor à marito interfecta com-
probetur: quia non videtur de hoc casu cogitatum inter eos.
Hinc dixit Anan. sequendo hoc dictum Bald. in c. fin. colum.
3. de homicid. cum quo transit ibi Fely. & in c. in nostra. cor-
10 relario. 37. in fin. quòd si † quis impetrat beneficium vacans
vel uacaturum morte Titij, licet ueniat beneficium vacans
cum morte uiolenta, ut per Doct. in c. susceptum. de rescrip.
in 6. tamen si impetrans fuisset causa mortis Titij, non uale-
ret impetratio.
Quintò, dixit Bald. quem communiter sequuntur Scribẽ.
in l. 1. colum. fin. uersicu. extrà quæro. C. vnde vir & uxor. ꝙ
11 † maritus occidens uxorem perdit mero iure ius ei succedẽ-
di, & Bald. etiam sequitur Dec. in consi. 525. colum. 1. Ratio
est (secundùm Bald.) quia qui occidit, uidetur sua culpa
diuertisse, vnde nihil lucratur. l. consensu. C. de repud. Idem
voluit Bald. in consi. 26. in fin. uolum. 3.
Sextò confirmatur ista opinio ex not. per Bar. in l. cùm ra-
12 tio. §. fin. ff. de bon. dam. ubi † quis non potest succedere ei,
quẽ ipse interfecit, & cũ Bar. transit Dec. in citato consi. 525.
Septimò, accedendo propius ad terminos quæstionis no-
13 stræ, eam decidit tex. in d. §. si vir. ubi pactum † factum inter
maritum & uxorem de lucrando dotem non habet locum, si
vxor à marito fuerit interfecta: quia, vt dicit tex. nõ est æquũ,
virum ob facinus suum dotem sperare lucrifacere, quem dicit
notandum ibi Bar. in fi. ad statutum, de quo nunc tractamus.
14 & Bar. ibi sequuntur omnes Scriben. quia † inconueniens
est, vt quis præmium ex maleficio suo reportare habeat. l. re-
15 legatorũ, in fi. ff. de interdict. Item, & quia uerba legis † ge-
neralia debent referri ad merentes, non autem ad indignos
vel odiosos, etiam si essemus in materia fauorabili, & in vlti-
mis uoluntatibus, ut est text. notabilis in l. Lucius. §. Lucius
Titius. ff. de lega. 2. per quem dixit Bald. in c. fin. in 1. col. de
præsump. quem sequitur Ias. in d. §. si uir. col. 1. & Mars. con-
16 si. 93. col. 2. ꝙ † Papa non præsumitur velle prouidere indi-
gnis: quia odiosi non comprehenduntur in gratijs. l. testamẽ-
to centurio. ff. de manumis. test. Et idem in terminis huius
quæstionis dixit Bar. in l. ei qui. ff. de ijs quib. ut indig. Bal. in
l. 1. §. sed nec retentio. in fi. C. de rei uxo. actio. Aret. in §. fue-
rat. col. 6. instit. de actio. Cap. in tract. dot. in 5. par. q. 2. Bald.
Nouel. in tracta. dot. in 8. part. priuileg. 31. Marsi. in l. nihil
interest. in prin. ff. ad l. Corne. de sicca. & in consi. 93. col. 1. &
2. Io. de Amic. in consi. 9. col. 1. ubi attestatur Doct. commu-
niter ita tenere. Boer. in decis. 244. col. pen. & Deci. in citato
17 consi. 525. col. 1. ubi inquit, adeò † esse graue delictum inter-
ficientis uxorem, ꝙ etiam punitur, ut aliam uxorem non ha-
18 beat. c. interfectores. 33. q. 2. & ꝙ maior † pœna à canone im-
ponitur interficiẽti uxorem, quàm matrem. c. admonere. 33.
q. 2. & pro comprobatione huius quæstionis uide quæ dicta
comperiuntur in q. 64.

S V M M A R I V M.

1 *Lucro dotis priuatur maritus, si vxoris necem nõ vindicauit.*
2 *Hæres, si non vindicauit necem defuncti, priuatur commodo hæreditatis.*
3 *Hæres grauatus restituere hæreditatem, si non defendit necẽ testatoris, perdit commodum quartæ, & applicatur fisco.*
4 *Maritus commodo lucri dotis non priuatur, si vxoris occisores ignorauit.*
5 *Sindici, qui ex forma statuti tenentur maleficia denunciare, digni sunt excusatione, si malefactores non reperierunt.*
6 *Maritus non excluditur à lucro dotis ob necem vxoris nõ vltæ, si ab alio fuit præuentus.*
7 *Sindici non denunciantes maleficia, si ab alio præuenti fuerint, excusantur.*
8 *Maritus licet priuetur commodo lucri dotis, si vxori infirmæ non adhibuit medicos. tamen hoc fallit, si præuentus fuit à fratribus vel à patruo mulieris.*
9 *Maritus lucram dotis consequitur, si non defendit necẽ vxoris occisæ à patre ipsius mariti.*

QVÆSTIO LXII.

1 PONE, stante statuto de lucro dotis, † quòd uxor fuit
occisa, & maritus eius necem non vindicauit: nunquid
maritus ex beneficio dicti statuti lucrabitur dotem? Breuiter
videtur concludendum quòd non. Primò per text. in l. si se-
2 quens. §. cùm ex parte. ff. ad sylleia. ubi † hæres institutus
pro parte, & cui pariter fuit factum legatum, si non defende-
rit necem testatoris. Diuus Seuerus & Antoninus rescripse-
runt, tam hæreditatis portionem, quàm legatum auferendũ:
hæredibus autem, qui in ulciscenda morte defuncti cessaue-
rant, tam ex testamento quàm ab intestato auferuntur bona.
Eadem ergo ratione idem dicendum est, quòd marito, qui
non vindicauit mortem occisæ uxoris, auferri debeat dos, quã
lucrari debet ex forma statuti. & ita per istum text. in termi-
nis quæstionis, de qua tractamus, decidunt ibi Barto. Bald.
Ange. ac Alexand. in addit. ad Barto.
Secundò probatur ista opinio per tex. in l. Marcellus. §. fi.
3 ff. ad Treb. ubi hæres grauatus † restituere hæreditatem, si
non defendit necem testatoris, perdit commodum quartæ,
quæ applicatur fisco ergo & maritus lucrum dotis.
Tertiò, per text. in l. ei qui. ff. de his qui. ut indig. & in l.
cum mortem, iuncta gloss. in uerbo, pertineat. ff. de iu. fisc.
ubi si maritus, ad quem pertinet dos propter pactum, mortẽ
vxoris necatæ non defenderit, priuatur hæreditate, & ibi illa
iura ponderat Barto. ad terminos materiæ, de qua agitur, post
Iacob. de Aret. ibi per eum citatum, & etiam Ange. in dic. l.
cum mortem. Hanc quoque partem tenuit Barto. & Ange.
in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. solut. matr. & Luc. de Pen. in l.
mulieres. colum. 2. uersicu. item not. C. de incol. lib. 10.
Limitandam tamen existimamus hanc conclusionem pro-
4 cedere, ubi maritus † sciuisset occisores vxoris: secus si igno-
raret, arguen. text. in l. si ideo. C. de ijs quibus ut indign. ubi
excusatur hæres, qui non est ultus necem defuncti, si cædis
auctores reperire non potuit: cum nulla culpa in eo detega-
tur. Pro quo etiam facit text. in l. cum fratrem. C. eodem tit.
5 & ideo dicunt † Barto. & alij in dicta l. si ideo, hoc facere ad
excusandum sindicos, qui non denunciarunt maleficia ex
forma statuti: eo quia non sunt reperti malefactores, quod
& voluit Bar. in l. diuus. la 2. col. pen. circa fi. ff. de custo. & ex-
hib. reor. & Alber. de Rosa in tract. statuto. in 2. par. q. 72.
6 Secundò limita † eam non procedere, quando alius præ-
uenisset maritum in ulciscenda nece uxoris, per ea, quę not.
Iaso. in l. 1. colum. 1. uersic. secundò limitatur. C. de ijs qui-
bus ut indign. per tex. in l. sororem. eodem titu. ubi non im-
putatur hæredi, si non uindicauit necem defuncti, si fuit ab
alio præuentus, & inquit ibi Iaso. in d. l. sororem: secundùm
7 Barto. & alios, hoc facere ad excusationem sindicorum † villa-
rum, qui non denunciarunt, si fuerunt ab alio præuenti. Hoc
idem probatur ex ijs quæ scribit Alex. in consi. 123. colum. 2.
versicu. secundò respondeo, uolum. 7. ubi decidit, quòd licet
8 † maritus priuetur lucro dotis, quando nõ adhibuit medicũ
uxori, quæ mortua sit: tamen hoc fallit, quando fuit præuẽ-
tus à fratribus, uel à patruo mulieris, qui medicum adhibue-
runt, per dictam l. sororem. & not. per Barto. in l. 1. §. elegan-
ter. ff. de lib. agnos. Pro cuius confirmatione faciunt etiam
quę dicentur infra in q. 67.
9 Tertiò, † limita etiam, ipsam conclusionem non proce-
dere, si pater mariti fuisset ille, qui uxorem filij occidisset;
quia maritus non teneretur vlcisci necem uxoris contra pa-
trem, quod probatur ex ijs, quę in simili determinat Iaso. in
l. 1. colum. 2. C. de his quibus ut indig. ubi inquit, quòd etsi
hæres, qui adiuit hęreditatem testatoris occisi inulta eius ne-
ce, tanquam indignus priuetur successione: tamen quòd
istud limitatur non habere locum in filio instituto hærede:
quia si eius pater occidit testatorem, filius instiutus non de-
bet accusare patrem, nec ulcisci necem defuncti contra pro-
prium patrem: & si ipsam adeat ea multa, non redditur indi-
gnus, & subdit, quòd hoc fuit dictũ singulare Albe. de Ro-
sa. à quo didicit in rub. C. eod. titu. de his quibus ut indign.
& ita teneas, si casus tibi contingeret in facto.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus occidens vxorem repertam in adulterio, stante statuto vel consuetudine sic disponere, nõ lucratur dotem, quod declara, vt in num. 6.*

Præmium

2 Præmium legale perdit, qui sibi ius dicit propria authoritate.
3 Actum faciens lege permittente, pœnam non meretur.
4 Vir succedens vxori deficientibus agnatis, licet ei succedere non possit, si ipsam occidit, tamen secus si à lege, vel ex statuto hoc ei permittatur.
5 Declaratio ad tex. in l. interdum. §. qui furem. ff. de furt.

QVÆSTIO LXIII.

1 QVID si maritus † occiderit uxorem repertam in adulterio, statuto uel consuetudine sic permittente, an lucretur dotem? Bald. Pau. Imo. Rom. Aret. & Alex. in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. solu. mat. tenent ꝙ non, per text. in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. ubi qui sibi ipsi ius dicit pro-
2 pria authoritate, perdit præmium legale. † Idem uoluit Matthesi. in notab. 73.

Verum est, ꝙ Bart. Ang. & Iaſ. in d. §. si uir, tenuerunt con
3 trarium: quia qui facit actum † lege permittente, pœnam nō meretur. l. Graccus. C. de adul. Ad idem facit, quod scribit Dec. in l. 1. col. 2. in fin. uers. quintò limitatur. C. unde uir &
4 vx. ubi inquit, † quòd licet in casu illius legis, quæ vult, quòd deficientibus agnatis uir succedat uxori, si maritus interficiat uxorem, nō possit ei succedere: quia uidetur sua culpa diuertisse, tamen quòd hoc limitatur procedere, nisi maritus potuisset interficere uxorem de iure communi, uel ex forma statuti: quia tunc non deberet priuari successione, nec alio lucro, per no. Barto. in d. §. si uir. Nec obstat, secundùm eū. tex.
5 in d. §. qui furem. quia responderur, † quòd illud ibi est: quia agitur de remissione pœnæ, quæ odiosa est, & quæ erat debita ratione delicti, pro quo captus fuerat fur, unde dispositio illius §. qui furem. nō debet extendi ad casum. de quo supra.
6 Tu autem pro concordia distingue, † secundum Alex. in d. §. si uir. ꝙ aut tractamus de lucro legali, uel statutario, quid debetur ratione delicti, & isto casu procedat sententia Bald. ac aliorum, qui eum sequuntur: aut uerò à lege, uel à statuto defertur lucrum ex alia causa, quam ex delicto, prout est stante statuto, quòd uxore præmoriente maritus lucretur dotem, & isto casu si uir lege, statuto, uel consuetudne ita permittente occidat uxorem, tunc lucrabitur dotem, cum illam non lucretur propter delictum, sed secundùm communem Doctorum sententiam, propter onera matrimonij, ut per gl. & Doct. in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. cau. da. & ea quæ diximus supra in q. 4. & hoc casu saluatur opinio Bar. & cum hac concordia pertransit Camp. in tract. do. in 5. par. q. 5. & Cur. Iun. in d. l. 1. C. unde uir & vx. col. 2. licet ante Alexan. quò ad istud vltimum caput ita uoluerit Matthes. in dicto notab. 73. quē sequitur Iaſ. in d. l. 1. colu. 1. C. unde vir & uxor. & licet Alex. in d. §. si uir. uideatur impugnare Matthensi. in pacto uel statuto, tamen aduertendum censemus quòd respectu pacti Alex. bene loquitur: quia non est uerisimile, quòd mulier cogitauerit de tali casu, respectu uerò statuti non habet locum eius reprobatio, cum ipsemet, ut diximus, teneat, quod dixit Matthe. quòd si lex, uel statutum deferat lucrum dotis ex alia causa, quàm ex delicto, tunc maritus lucretur dotem.

SVMMARIVM.

1 Maritus priuatur lucro dotis, si vxori infirmæ non adhibuit medicum, vel imperitum, & nu. 6.
2 Paria sunt occidere, vel infirmum sine medico negligere.
3 Emptori non datur actio, si eius culpa mancipium mortuum fuerit, quia medicum non adhibuit, vel malum.
4 Occidens testatorem, vel eum infirmum negligens, omni commodo sucessionis tanquam indignus priuatur.
5 Vxor præsumitur mortua culpa mariti non subministrantis ei medicum, & medicinas & ideò perinde indignus reputatur, ac si eam occidisset.
7 Dominus qui non facit curare seruum infirmum priuatur eius dominio, & seruus efficitur liber.
8 Donatio facta per vxorem viro morte non confirmatur, si donatarius ei non prouidit de medicinis & alimentis.
9 Maritus, qui aufugit tempore pestis vxore infirma non prouiso sibi de alimentis & medicinis, priuatur lucro dotis.
10 Maritus ingratus erga vxorem dotem non lucratur.
11 Maritus, qui non sustinet onera matrimonij, fructus dotis non lucratur.
12 Hæredibus uxoris incumbit onus probandi maritum medicū non adhibuisse, & nu. 15.
13 Asserens hæredem non seruasse voluntatem defuncti, atque ideo priuari debere relictis sibi factis, habet probare, quòd rogatus voluntatem suam non adimpleuit.
14 Donanti incumbit onus probandi donatarium ingratum fuisse, vt à commodo rerum donatarum excludatur.
16 Negatiua debet probari per obijcientem culpam.
17 Testis deponens super tali negatiua debet reddere rationem sui dicti, etiam non interrogatus.
18 Hæredibus vxoris non sufficit probare maritum medicum nō adhibuisse, sed quòd potuit adhibere, quia erāt in loco, quod declara, vt in nu. 22.
19 Statuto si caueatur, quòd minor non possit contrahere sine consensu proximioris, si aliquis allegaret contractum inualidum, & vult se fundare in statuto, debet probare, quòd ille erat minor, & quòd habebat proximiorem præsentem, quem de facili poterat adhibere.
20 Tutori, qui non conuertit pecuniam pupillarem in emptionem prædiorum, culpa vel negligentia non ascribitur, nisi ostendatur, quòd erant prædia venalia, quæ emere potuisset.
21 Potestati non potest ascribi culpa, quòd non cœpit malefactores, nisi probetur, quòd illos capere potuisset, si voluisset.
23 Locus insignis appellatur, qui habet forum meri & mixti imperij.

QVÆSTIO LXIIII.

1 QVÆRITVR, † An maritus beneficium lucri dotis ordinatum à lege municipali consequatur, si uxoi infirmæ, ex cuius infirmitate mortua sit, non adhib uit medicum, uel imperitum. Et non laborando, ubi non expedit, intrepidè tenēdum est quòd non. Primò per text. in l. si seruū,
2 † in prin. ff. de uerb. obli. ubi paria sunt occidere, uel infirmū sine medico negligere. Sed maritus, ut diximus in q. 62. si occidit uxorem, lucrum dotis perdit, ergo & similiter si uxori ægrotanti medicum non adhibuit.

Secundò per tex. iuncta gloſſ. in uerbo culpam, in l. quod
3 si nolit. §. si mancipium ff. de ædil. edic. ubi † emptori non datur actio, si mancipium mortuum fuerit culpa emptoris: quia non adhibuit medicum, uel malum.

Tertiò probatur ista opinio per tex. in l. 3. iuncta gloſſ. in uerbo culpam. ff. de his qui. ut indig. ubi diuus Pius illum indignum decreuit, qui manifestissimè comprobatus est, id egisse, ut per negligentiam & culpam suam mulier, à qua hæres institutus erat, moreretur, dicit gloſſ. in uerbo culpam, non adhibendo medicum, uel malum. Idem dixit text. iuncta gl. in l. necessarios. §. fin. in uerbo iniuria. ff. ad Sylla. & glos. in d. §. si mancipium. in uerbo medicum. & Bald. in consi. 26. vol.
4 3. ubi inquit, † quòd testatorem occidens, uel etiam, quod minus est, infirmum negligens, omni commodo successionis, tanquam indignus, destituitur.

Quartò hoc decidit gloſſ. in pacto dotis, in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. solu. matri. quam ibi auream esse dicit Bal. & quæ ab omnibus recepta est, ubi dicit, quòd si maritus non sub-
5 ministrauit uxori infirmæ † medicum, uel imperitum, quòd eius culpa mortua præsumitur, & perinde indignus reputatur, ac si occidisset, & in terminis statuti per dictam gloſſ. ubi idem firmant omnes Doct.

6 Pro cuius confirmatione † accedit, quod uolunt Bald. ac alij in l. quod in uxorem. C. de neg. gest. ubi dicunt, quòd maritus tenetur uxori subuenire de alimentis, & medicinis, & omnibus necessarijs: quia quandiu durat matrimonium, tenetur subire onera eiusdem, & si ea non supportet, nō potest dotem lucrari, neq; ex pacto, neq; ex statuto. Idem uoluit ipse Bald. in auth. dos data, col. 2. C. de secun. nup. quem sequūtur Scrib. in d. §. si uir. & in specie Pau. de Cast. dicens hoc mēti tenendum: quia quotidianum, & ꝙ istum casum habuit de facto Florentiæ. cum ipsa quoq; sententia transit ipse Bal. in consi. 53. col. 2. uol. 5. Abb. in conſ. 85. in fin. uol. 2. Socy. in cō sil. 105. col. fin. uol. 3. Alex. in consi. 91. col. 2. uol. 7. & in consi. 123. col. 1. eo. uol. Cor. in conſ. 120. col. fin. uol. 1. & in consi. 11. col. pen. uol. 2. & in consi. 151. col. fin. uol. 4. Camp. in tract. do. in 5. par. q. 3. & 4. Luc. de Pen. in l. mulieres. col. 2. C. de incol. lib. x. Marsi. in l. nihil interest. col. 1. ff. ad l. Corn. de sicca. & in consil. 93. col. 2. Io. de Amic. in consi. 3. col. fi. & in consil. 9. col. 2. Boer. decis. 244. col. pe. Are. in §. fuerat. Institu.

Institu.de act.col.6.qui etiam adducit simile de domino, qui
7 non fecit (ut debuit) curare seruum suum in infirmitate, † & expellit eum de domo: quia priuatur eius dominio, & seruus efficitur liber, per tex.in l.1.§.sed & scimus. C.de lati.lib.tol. Pro cuius corroboratione faciũt, quæ dixit Ripa in tract.pest.
8 de priui.contr.col.fin.ubi concludit, † quòd donatio facta per uxorem uiro morte non confirmatur, quando donatarius ei non prouidit de medicinis, & alimentis, cum culpa possit imputari marito, cur mortua fuerit, & quòd si maritus pestis tẽ-
9 pore aufugeret uxare infirma, † non prouiso sibi de alimentis & medicinis, priuaretur lucro dotis, quod ex forma statuti debetur. Idem dixit ipse Ripa in l.fin.col.2.C.de reuoc.do-
10 na. ꝙ maritus ingratus erga uxorem † non lucratur dotem.
11 Vltimò facit.† Nam uir, qui non sustinet onera matrimonij, non lucratur fructus dotis.l.dotis fructus.ff.de iure dot. ergo nec proprietatem eiusdem dotis, cum subsistat, & militet eadem ratio, arg.l.si ante.iuncta glo.ff.solu.matri. Ita dixit Bal.in consi.289.in prin.uol.1.

Sed quia dubitari posset, cui nam incumbat onus probandi, maritum adhibuisse medicum uxori. An hæredibus uxoris, quòd non adhibuerit, uel ipsi marito, quòd adhibuerit.
12 † Ideò dicatis, quòd obijcienti culpam marito spectat onus huiusmodi probationis, quòd ipse non adhibuerit medicum vxori. Et primò per ea quæ dicit Barto. in consi.137. statuto ciuitatis Gualdi, quem sequitur Cor. in d.consil.11.col.pen.
13 † ubi dicit, quòd qui asserit hæredem non seruasse uoluntatem defuncti, & propterea priuari relictis sibi factis in testamento secundum terminos auth.hoc amplius.C.de fideic.habet probare negatiuam.scilicet, quòd rogatus uoluntatem nõ adimpleuit: quia qui se fundat in negatiua, tenetur eam probare.l.in illa.ff.de uerb.obli.l.si quis.C. de fabricensibus.lib.10.Idem uoluit Sal.in d. auth.hoc amplius, quem sequitur Corn.in consi.120.col.fin.uol.1.& ideo dixit Cor. ubi supra se consuluisse apud Spoletum, quòd si est instituta Titia, & iniunctum ei, quòd non nubat sine consensu Caij, & Sempronij, & si contrafecerit, priuetur omni commodo sibi relicto a legitima supra, & totum dictum residuum distribuatur amore Dei, non sufficit probare, quòd illa nupserit, nisi probetur, quòd nupserit sine illorum uoluntate: Ergo idem dicendum in casu huius dubitationis, quòd hæredibus vxoris, incumbit onus probationis ipsius negatiuæ, quòd uir uxori infirmæ medicum non adhibuerit.

Secundò facit, qđ scribit idem Corn.in præfato consi.120.
14 col.2.vbi qui affirmat donatarium ingratum,† & sic nõ prestitisse alimenta petita donanti, ei incumbit onus probandi, aliàs non potest dictus donatarius priuari rebus donatis.
15 Tertiò,† in terminis hoc uoluit Bar. quem omnes alii sequuntur, in d.§.si uir.ubi inquit, ꝙ hæc negatiua debet probari per obiicientem culpam marito, & cum ista sententia trãsit Alex.in consi.supra citato 123. col.1.uol.7. ubi expresse
16 † dicit, ꝙ ista negatiua, ꝙ medicus non fuerit adhibitus vxori infirmæ per uirum, debet probari per eum, qui se fundat
17 in illa, per not.in d.l.in illa.& plus, ꝙ † testis deponens super tali negatiua debet reddere rationem dicti sui, etiam non interrogatus: ut per Bart.in consi.73. & Bald.in l.cum hi.§. prætor.ff.de transa. Hanc quoque partem amplectitur Bar. cum quo alii concordant in l.si seruum.ff.de uerb.ob.ac idẽ Bar.in l.idemq; ff.pro soc.Cor.in d.consi.120.col.fi.& in d.
18 consi.11.col.pen. † Et aduertas, ꝙ nõ sufficit probare, ꝙ medicum non adhibuit, sed ꝙ potuit adhibere, cum essent in loco medici, aliàs sibi non imputaretur, ita Bar.in d.§.si uir. & in d.l.si seruum. qui ab omnibus est receptus, ubi etiam inquit, hoc esse notandum in omnibus casibus, in quibus uis alicui quid imputari, ꝙ non fecit per alium, ut habeas necesse probare, ꝙ aliàs inueniebat per quem de facili facere poterat. Quod & uoluit Alex.in citato consi.123. col.2. Soc. in l.1.§.fi.col.pen.ff.de uerb.obli. in uers.secunda conclusio, ubi dicit, ꝙ ad conuincendum aliquem de negligentia magistrorum uel peritorum, oportet ostendere, ꝙ in loco erãt magistri, & periti, per no.per Bar.in d.§.si uir. Idem uoluit Cor. in consi.241.col.3.uol.2. ubi in simili post Paul.de Cast.per
19 eum citatum † dicit, ꝙ stante statuto, ꝙ minor non possit contrahere sine consensu proximioris, si aliquis uult allegare contractum inualidum, & se fundare in statuto, debet probare, ꝙ ille erat minor, & ꝙ habebat proximiorem præsentẽ, ita ꝙ poterat de facili illum adhibere, cum hac sententia etiã transit ipse Cor.in consi.151.col.fi.uol.4. Dec.in consi.430.col.1.duplicato in consi.632.& in consi.562.col.fi. ubi etiam pro hac parte allegat nota.per Bar.in l.tutor qui repertoriũ.
20 §.si post depositionem.† in fi.ff.de admi.tut.ubi culpa & negligentia non ascribitur tutori, qui non conuertit pecuniam pupillarem in emptionem prædiorum, nisi ostendatur, quòd prædia erant uenalia, quæ emere potuisset. Postremò hoc idem uoluerunt Camp.in tract.dot.in 5.par. q.3. Ripa in l. in illa.col.pen.ff.de uerb.obl.D.meus Ruin.in consi.12.col. 5.uers.comprobatur.uol.5. ubi etiam in simili dicit, ꝙ non
21 sufficit † probare ad conuincendam negligentiam Potestatis, ꝙ ipse non cœpit malefactores, sed debuit etiam probare, quòd illos capere potuisset, si uoluisset.
22 Limita tamen hanc probationem † non fore necessariam in ciuitatibus, & locis insignibus: quia in eis præsumuntur esse, ut in c.statutum.de rescri.in 6.& in l.si duas.§.est autẽ. de excusa.tut.ita uoluit Bar.in d.§.si uir.& Doct. in d.l.si seruum. Alex.in citato consi.123.col.2.uol.7.& Camp.in loco, de quo supra, etiam dicit sufficere marito adhibere medicum bene disciplinatum, etsi non antiquiorem. Subdeus locum
23 insignem appellari, † quando habet forum meri & mixti imperii, per not.per Ange.in d.l.si seruum. ubi Ange.hoc non dicit: sed credo, ꝙ uoluerit allegare Alex.in d.§.si uir.etsi etiã hoc uoluerit Bar.in l.in bonorũ.ff.de bon.poss.& Bal.in l.iuris ignorantia.C.qui admitti. Et sic ex his remanet clarè probatum, maritum priuandum esse lucro dotis, si non adhibuit medicum uxori infirmæ, quæ mortua fuerit, si facile adhiberi potuit, & non fecit.

SVMMARIVM.

1 *Medicum non esse in loco vel esse, sed imperitum, idem est.*
2 *Maritus lucro dotis non priuatur, si extra locum pro medico perito non misit, sed contra, nu.4.& 8.*
4 *Aestimatio rei, si fienda est per arbitros eligendos ab vtraque parte, & si concordes non erunt per duos insignes arbitrio Iudicis eligendos, hoc intelligitur, si reperiantur in loco, aliàs nõ cogitur extra ciuitatem illos inquirere.*
5 *Fabri, si in loco non reperiuntur, inueniendi sunt in locis circumuicinis.*
6 *Tutor idoneus si non reperitur in ciuitate, debet in locis circumuicinis perquiri.*
7 *Iuris ignorantia sicut non excusat mulieres, & rusticos in lucris quando potuerunt consulere peritiores existentes in loco: Ita etiam quando non extabant in loco, sed in locis circunstantibus.*
9 *Mulieres sicut vadunt ad ciuitatem pro indulgentijs, & rustici ad nemus prolignis: ita quoque accedere debent ad ciuitatem pro consilijs, quod limita vt in nu.13.*
10 *Discussio bonorum sitorum extrà prouinciam etsi fieri non debeat: tamen secus, si bona sita essent in territorio confinante cum iurisdictione Principis.*
11 *Maritus non abundans facultatibus non tenetur mittere pro medico ad loca circumuicina.*
12 *Item & quando tutus non esse accessus ad loca circumuicina.*
14 *Culpam obijcienti marito, quòd potuit habere medicum in loco uicino incumbit onus probandi.*
15 *Probandi onus spectat asserenti mulieres, vel rusticos potuisse consulere peritiores in locis circumuicinis.*

QVÆSTIO LXV.

1 PONE, ꝙ in loco non sit† medicus, uel sit unus, sed imperitus, quod idem est, ut uolunt scribentes in l.si seruũ. in prin. ff.de uerb.obli. per tex.iuncta gl.in l.ꝙ si nolit.§.man
2 cipium.ff.de ædil.edict. An maritus, † ne priuetur lucro dotis, teneatur mittere extrà locum pro medico perito? Barto. in l.si ab hostibus. §.si uir.ff.solu.matri. uidetur sentire quòd non, dum dicit, debet probare, quòd medicum potuit adhibere, cum in loco essent medici, aliàs sibi non imputaretur. Idem sentit ipse Barto.in d.l.si seruum. cum inquit, ꝙ debet probari, ꝙ medici erant in loco, quos poterat adhibere, & nõ adhibuit. Sed expresse ꝙ nõ cogatur maritus mittere in aliũ locum, noluit idem Bar.in l.idemque. ff.pro socio.quem sequitur Alex.in consi.92.col.2.uol.7.Io. de Amic.in consi.3. col.fi. qui mouetur etiam ex no. per Ang. in l.hac edictali.§.
3 his illud.col.1.C.de secun.nup. ubi dicit, ꝙ qñ rei † æstimatio est fienda, tunc per arbitros eligendos ab vtraque parte fieri debet,

ſi debet,&,ſi nõ ſunt in cõcordia, tũc index põt eligere. §.qđ autem. in authen.de non alie. & duos debet eligere inſignes, ſi inuenit,aliàs ſufficit vnus, non tamen cogitur iudex extrà ciuitatem peritos inquirere.

4 † Contrarium uerò tenuit idem Barto. in l. continuus.§. qui inſulam.ff.de verborum obliga. ubi dicit,quòd ſi fabri nõ
5 reperiuntur † in loco, quòd inueniendi ſunt in locis circunſtantibus, per text.in l.diuus.ff.de tuto.& cura.dat.ab ijs ubi
6 ſi tutor † idoneus non reperitur in ciuitate, debet perquiri in locis circumuicinis. & per iſtud dictum Barto. Alexand.in d. §.ſi vir,tenet contra Bart. in locis ſupra citatis. Pro cuius cõfirmatione faciunt ſcripta per Doct.in l. iuris ignorantia. C. qui admitti. & per Tiraquel.in tract.de retra. char. 936. nu.
7 20. vbi ſicut † iuris ignorantia in lucris non excuſat mulieres,& ruſticos,quando potuerunt conſulere peritiores, ut putà quia moram trahebant in aliqua ciuitate, uel loco inſigni, ubi præſumitur adeſſe copia peritorum, ut in ca. ſtatutum. de reſcrip.in 6. Ita & ſimiliter quando non eſſent in loco peritiores,ſed in alijs locis circunuicinis: quia ſicut mulieres uadunt ad ciuitatem pro indulgẽtijs, & ruſtici ad nemora pro lignis: ita & debent accedere ad ciuitatem pro conſilijs. Ergo pariter dicendum eſt, quòd ad loca circumuicina accedere debet maritus, uel mittere pro medico.

In hac difficultate fœdere diſtinctionis concorda has opiniones,uidelicet, ut prima opinio Barto.in d.§. ſi uir. & in d.
8 l.ſi ſeruum.ac in l.idemque procedat. quando † medici eſsẽt in partibus linginquis, ita quòd commodè accedi non poſſit. Opinio uerò Barto.in §. qui inſulam. quando in partib. cir-
9 cumuicinis † eſſent medici, uel medicus, ita in terminis noſtris diſtinguit Alexand.in d.l.ſi ſeruum.in princip.in fin.colum.ubi dicit Bald.ita ſentire in d.l. iuris ignor. dum loquitur de ruſtico, qui tenetur uenire ad ciuitatem pro conſilio peritorum,ubi locus non ſit ualde remotus. Et iſtam concordiam etiam facit idem Alexand.in d.l. iuris ignorantia. colu. 2.in uerſicu. & ſecundùm prędicta limita. Quam & ſentit d. §.ſi uir.dum allegat Roma.in l. ſi duo. de acqui. hæred. Pro cuius confirmatione faciunt quæ notant Butr.& Imo.in c.2. colum.8.de conſtitu.ubi dicunt, ꝙ ſi eſſet aliqua lex dubia in loco,& ſuper ipſa dubietate eſſet communis opinio, uel eſſet quis in loco,ubi eſſet copia peritorum, cenſetur eſſe in lata culpa,ſi ignorat ipſam communem opinionem,uel id, quod ab alio ſcire poterat,& idem dicit,ſi eſſet in locis circumſtantibus & propinquis, quorum homines conuerſarentur in ciuitatibus & locis propinquis,in quibus eſſet copia peritorum, ſecus ſi in remotis partibus à locis,ubi ſunt periti: quia tunc non diceretur exiſtens in tali loco eſſe in lata culpa,ſi ignoret ipſam communem opinionẽ, vel quod ab alio ſcire poterat,
10 cui accedat,quod † voluit Alexand.in conſi.83.uolum.1.vbi dicit, quòd licet diſcuſſio bonorum ſitorum extrà territoriũ fieri non debeat:tamen ſi ſint in territorio confirmante cum iuriſdictione Principis,& ſic locus ſit vicinus, tunc debet fieri diſcuſſio. Quod & uoluit idem Alexan.in conſi.91. colum.2. in fin.uolum.7.Bologni.conſi.18.colu.penul.in fin. & Deci. in l.fin.colum.penul.ff.ſi cert.peta. Facit quoque, quod ſcribit Fely.in cap.propoſuiſti.in 3.colum.uerſicu. fallit tertiò de proba.& in c.ſignificaſti.el 2.colum.2.uerſicu.fallit tertiò,de homicid.vbi inquit,quòd licet regula ſit,quòd medici,vel alij periti debeant eſſe plures:tamen fallit, ſi in loco reperiretur vnus ſolus peritus:quia tunc ſufficit de illo,nec tenetur quis tranſmittere extra locum pro alio,per doctrinam Bart. in d. l.idemque. Quod tamen intelligendum dicit, niſi occurreret aliquis caſus valde arduus, puta ſi ageretur de morte hominis:quia tunc oporteret mittere ad alia loca pro ſupplẽdo numero peritorum,niſi ea loca eſſent valde remota.

11 Limita tamen,quod dictum fuit, † maritum teneri mittere ad loca circumuicina, quando abundaret in facultatibus, ita quòd expenſa non foret ei difficilis, aliàs ei nõ eſſet imputandum,ita in ſpecie dixit Pau.de Caſtr.in d.§.ſi uir. col.fin. quem ſequitur Alex.in conſi.123.colu.2.in princ. volum.7.

12 Secundò limita præmiſſam concluſionem † locum habere quando eſſet tutum mittere ad loca circumuicina,aliàs ſecus vt ſi eſſet bellum. Quod probatur ex dictis per Roma. in l. ſi duo.ff.de acqui.hęred.ubi dicit,quòd ea, quæ dicta ſunt per
13 Bald.in d.l.iuris ignorantia.C.qui admitti. videlicet † mulieres vel ruſticos teneri accedere ad loca circumuicina pro conſulendis peritioribus, procedunt, ubi tutus daretur acceſſus, & Roma.ſequitur Alexã. in ipſa l.iuris ignorantia.colum. 2.

Vnum tamen omittendum non cenſemus, quòd ſi quis impingere vellet marito, quòd poterat habere medicum in lo-
14 cis circumuicinis, quòd ei incumberet † onus probandi, iuxta ea, quæ tradunt Salyc.& Corn.in d.l.iuris ignorantia. &
15 Tiraq.in d.tract.de retract.char.936. ubi dicunt † quòd ei, qui affirmat, mulieres vel ruſticos potuiſſet conſulere peritiores in locis circumuicinis,incumbit onus probãdi, quod ſubdit Tiraq.menti tenendum.

SVMMARIVM.

1 *Maritus commodo lucri dotis priuatur, ſi vxori peſte infecta non prouidit de medico, & alijs neceſſarijs, quod declara, vt numero 5.& 8.*
2 *Vaſallus derelinquens dominum in bello humano perdit feudum, declara, ut in num. 7. & 10.*
3 *Filius negligens liberare patrem à captiuitate, priuatur eius ſucceſſione.*
4 *Idem ſi eum ægrum non curauerit.*
6 *Præpoſitum ſuum ſi quis non protexerit (cum poſſet) in pari cauſa facinoris habendus eſt, aliàs ſecus.*
9 *Caſu fortuito (quem culpa præceſſit) quis non tenetur, ſi citra eam culpam contigiſſet.*
11 *Vulneratus mortiferè quis dicatur.*
12 *Maritus lucro dotis priuatur, ſi aufugiens à loco peſtifero nõ traduxerit ſecum vxorem,ſed eam dimiſit in eo loco, in quo mortua ſit,ea tamen volente cum ipſo accedere.*

QVÆSTIO LXVI.

1 DVBITATVR, An maritus † commodo lucri dotis priuetur, ſi vxori peſte infectæ medicum non adhibuerit? Quæſtionem hanc in ſpecie decidit Ripa in tracta. peſt.in 2.par.in fin.ubi dicit,quòd in tantum maritus tenetur ſubuenire coniugi morboſæ de medicinis, cibarijs,& alijs neceſſarijs,iuxta not.in l.quod in uxorem.C. de nego. geſt. quòd ſi tempore peſtis aufugeret dimiſſa uxore morboſa, & non prouiſo ſibi de alimentis & medicinis, priuaretur lucro dotis,quod ei ex forma ſtatuti debetur,ſecũdùm Bal. & alios in l. ſi ab hoſtibus.§. ſi uir.ſol.mat.& pro hac parte, ſecundũ
2 eum,facit tex.in c.1.quib.mod.feud. amit. ubi † uaſallus derelinquens dominum in bello humano perdit feudum: ergo idem in marito relinquẽte vxorem in bello Dei, necnon tex. in §.ſi vnum. in authen. ut cum de appel. cogn. ubi ſi filius
3 † negligit liberare patrem à captiuitate, & ſimiliter alij, qui uocantur ad alicuius hæreditatem, priuantur eius ſucceſſio-
4 ne,& idem ſi eum † ægrum non curauerint, ut in gloſſ. ibi in uerbo, neglexerit, per tex.in l.3. ff. de his quibus ut indign.

Verùm quia dicta deciſio non ita paſſim intelligenda eſt,
5 ideo declarandam exiſtimamus, vt ea procedat, † quando vxor laboraret morbo peſtis curabili, ſecus ſi incurabili. Quod probatur primò, argum.tex.in l.omne delictum.§. pe-
6 nul. ff.de re mili.ubi ſi quis præpoſitum † ſuum non protexit (cum poſſet) in pari cauſa facinoris habendus eſt: ſi uerò reſiſtere non potuerit parendum eſt ei: ergo idem in marito.

Secundò facit text. in l. item quæritur. §. exercitu, iuncta glo.in uerbo, non denunciauerit.ff. loca. ubi ſi conductor diſceſſit à colonia exercitu ueniente, & per milites ex hoſpitio feneſtræ,& cætera ſublata fuerint, Labeo aut, ſi reſiſtere potuit conductor,& non fecit, tenetur: ſi verò reſiſtere non potuit,tunc ſecundùm glo. non tenetur: ſed merces pro rata ei remittitur.

Tertiò accedit text.in ca.2.in fin. & ibi Præpoſi.& alij,de
7 feud.ſine culp.non amittend. † ubi ſi vaſallus dominum ſuũ in pugna dimiſerit, & cum eo non laborauerit, ſi potuerit, amittit beneficium feudi: ſinautem, ſecus.

Quartò, ita in ſpecie declarat Paul.de Caſtr.in d.§.ſi vir,
8 vbi inquit, ꝙ licet maritus † priuetur lucro dotis, qñ nõ adhibuit uxori infirmæ medicũ: quia ex hac negligentia in dubio mortua præſumitur: tñ ſecus eſt, ſi conſtaret de contrario, videlicet ꝙ in omnẽ euentum fuiſſet moritura, ut puta ſi erat infirmata peſte, ubi non ualent medici, nec medicinæ,& taliter, ꝙ ſecundum communem curſum infecti moriebantur: quia tunc perderet lucrum datis, arg. l.& in totum, ibi dum dicit, non facturum, ita ſi ob id res malè geſta eſt. ff. de impen. in reb. dotal. fact. & Paul. ſequitur Alex.in conſi. 123.col.2. uerſ.tertiò reſpondeo, uol.7. & idem dixit Soc.in conſi.105.

col.fi.

col. fin. uol. 3. ubi refert aliàs ita consultum fuisse per solennes Docto. arg. d. l. & in totum. & l. si alius. §. est & alia. uersi. idem ait, ibi, æquè perituris ædibus, & per notata per Bartol. in l. si quis in graui, in princi. ad Sylle. ubi si uasallus dominũ omnino periturum dimisit in bello, quamuis ei opem ferret, excusatur. Quæ sententia confirmatur ex ijs, quæ dixit Bart. post Gul. de Cun. in l. si ut certo. §. sed interdum. ff. commo. quem sequitur Cald. in consi. 145. col. 4. in prin. uers. præte-
9 rea, uolum. 3. ubi quis † non tenetur de casu fortuito, quem præcessit, si modo citra eam culpam contigisset. Cui accedat, quod notant communiter Doct. in l. quod te. ff. si cer. pet. vbi in actionibus realibus si debitor rei conuentur à creditore fuit ab initio bonæ fidei, sed posteà superuenit mala fides, si res exinde pereat, debitor liberatur, si eo modo fuisset interitura penes creditorem.

Vltimò corroboratur hæc sententia ex nota. per Scriben.
10 in d. c. 1. quib. mo. feu. amit. ubi si uasallus † derelinquat dominum in prælio mortiferè uulneratum, non priuatur feu-
11 do, & secundũ Bal. ibi is mortiferè vulneratus dicitur, † cuius curatio est impossibilis, secus si possibilis, arg. l. maritus. ff. loca. & no. in l. si ab hostibus. §. si uir. Quod & dixit Cur. Iun. in tract. feu. in 4. par. in 1. causa, & sic Bal. & cũ sequẽtes intelligunt not. in d. §. si uir, procedere, quando curatio erat facilis, secus si impossibilis, & ita etiam intelligit Ripa ubi supra, dum allegat tex. in d. c. 1. quib. mo. feu. amit. qui, ut à Doct. concluditur, procedit, quando uasallus poterat adiuuare dominum, & non aliter, & similiter dum adducit text. in d. §. si unum, expressè loquens in eo, qui liberare poterat captiuum. Vnum tamen memoriæ mandandum duximus, quòd si ma-
12 ritus † aufugisset propter pestem non traducta uxore sana secum, sed ea ire uolente dimissa in loco pestifero, si moriatur tunc ex peste, perderet lucrum dotis, ita Ripa ubi supra.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, qui vxori infirmæ medicum non adhibuit, si præuentus fuit à fratribus aut agnatis vxoris, lucrum dotis non amittit.*

2 *Statutum si sit in ciuitate, quòd villa teneatur denũciare maleficium infra certos dies, aliàs quòd ea teneatur: si interim alius accusauerit, vel iudex inquisiuerit, villa excusatur.*

3 *Denunciator, si non denunciauit delictum, quia præuentus ab alio, non punitur.*

4 *Hæres, qui non vindicauit, necem defuncti, licet priuetur commodo hæreditatis: tamen si fuit præuentus ab alio excusatur.*

5 *Patronus, qui non præstat alimenta liberto, etsi priuetur ijs, quæ sibi debentur ratione libertatis liberto concessæ: tamen si reperiretur alimentatus à tertio, non priuatur iure libertinitatis.*

6 *Donatio etsi propter ingratitudinem donatarij, qui non præstitis alimenta donanti, per donatorem possit reuocari: tamen secus, si à tertio fuerit alimentatus.*

QVÆSTIO LXVII.

1 PARITER & quæritur. Quid si maritus † uxori infirmæ medicum non adhibuit: quia præuentus fuit à fratribus, uel parentibus, aut alijs agnatis uxoris, an amittat lucrũ dotis? Conclude ꝙ non, ut in terminis decidit Alex. in consi. 125. col. 2. uers. secundò respondeo, uol. 7. ubi expressè dicit, ꝙ quando fuerunt adhibiti medici uxori infirmæ ab agnatis mulieris, ꝙ maritus non priuatur commodo lucri dotis. Pro cuius confirmatione faciunt, quæ dixit Bar. in l. 1. §. elegãter.
2 ff. de lib. agn. ubi si statutum † sit in ciuitate, ꝙ uilla teneatur denunciare maleficium infra certos dies, aliàs quòd ea teneatur, si interim alius accusauerit, uel Iudex inquisiuerit, uilla excusatur. l. edicto. §. 2. ff. de iure fisc. Idem uoluit Barto. in l. diuus. la vlt. col. pen. uers. quid si talis denũciator. ff. de custo.
3 & exhib. † reor. ubi inquit, quòd si denunciator delictum nõ denunciauit: quia præuentus ab alio, ut puta ab iniuriato accusante, nõ punitur. & cum hac sententia etiam transit Alb. de Rosa. in 2. par. stat. q. 62. & Ang. in trac. malefi. in uerbo necnon ad denunciationem. uers. quid si fuit sindicus? Pro
4 qua parte faciunt etiam quæ diximus supra in q. 61. † ubi firmauimus, quòd licet hæres, qui non uindicauit necem defuncti, priuetur commodo suæ hæreditatis: tamen si fuit præuen-
5 tus ab alio, excusatur. † Postremò accedat. Nam nos uidemus, quòd si patronus non præstat alimenta liberto, priuatur ijs, quæ sibi debẽtur ratione libertatis liberto cõcessæ. l. diuus, la 1. de iur. patr. l. si patronus. ff. de bon. liberto. & tamen si reperitur alimentatus à tertio, non priuatur patronus iure libertinitatis, per tex. in l. alimenta, in prin. §. 1. ff. de lib. agn. quem ad hoc ponderat Cor. in consi. 120. col. 2. uers. est & tertiò ponderandum, uolu. 1. & ideo ex hoc infert, quòd licet
6 donatio propter † ingratitudinem donatarij, qui non præstitit alimenta donanti per donatorem possit reuocari, iuxta gl. in l. fin. C. de reuoc. don. Tamen ipsa donatio nõ poterit reuocari ex uitio ingratitudinis, si donator à tertio fuerit alimentatus, bene faciunt etiam quæ scripsi infra in quæstio. 107. quæ transcribenda non putaui.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotis non debetur viro, qui sine causa expulit vxorem, quod & declara, vt in nu. 8. & 11.*

2 *Fructus dotis restituere tenetur maritus vxori, qui sine causa eam eiecit, si non sustinet onera matrimonij.*

3 *Lucrum dotis propter onera matrimonij datur.*

4 *Maritus nedum restituere tenetur vxori fructus dotis, si non sustinet onera matrimonij, & eam à domo eiecit, imò ipsam dotem consignare tenetur.*

5 *Dos est proprium patrimonium mulieris, ex quo viuere debet.*

6 *Vir dotem lucrari non debet, si onera matrimonij non sustinet.*

7 *Statutum, quòd maritus lucretur fructus dotis, sicut debet intelligi quando per maritum supportantur onera matrimonij: ita & eodem modo debet intelligi statutum disponens de lucro dotis, quia eadem ratio est interpretandi statutum.*

9 *Dispositio. l. si ab hostibus. §. si vir. ff. sol. mat. cùm sit pœnalis, & loquatur in casu, in quo vir occidit vxorem, non debet extendi ad casum, in quo mulier à viro fuit expulsa.*

10 *Dispositio d. § si vir, nõ habet locum, si vir vulnerauerit vxorem, quod declara, vt nu. 12.*

QVÆSTIO LXVIII.

1 LVCRVM dotis, † An detur marito, qui expulit vxorem à domo sine causa? Videtur dicendum quòd nõ. Primò ex ijs, quæ not. Bald. in rub. C. de priui. dot. col. 1. ubi di-
2 cit, quòd si uir eiecit uxorem, tenetur restituere † fructus dotis, si non sustinet onera matrimonij per l. si ab hostibus. §. si. ff. solu. mat. quia non uidetur bonæ fidei possessor; cum pietatis officium non adimpleuerit, arg. l. 1. ff. de his qui. ut indig. & Bald. sequitur Alex. in l. si cum dotem. §. si autem. in fæuissimo. col. 3. in prin. ff. sol. mat. & in consi. 78. col. 2. uol. 5. duplicato in cons. 26. col. 2. uol. 6. Soc. in l. 2. in prin. col. 5. uers. item limita. ff. sol. mat. Camp. in tract. de pet. & rest. dot. q. 14. Moder. in repe. rub. de do. int. uir. & uxor. char. 134. col. 2. & 4. Si ergo uir non lucratur fructus dotis, quando expulit vxorem non sustinendo onera matrimonij, sed tenetur eos restituere uxori, vtiq; dicendum uenit, ꝙ nec etiam lucrari debeat dotem, quæ sibi à statuto defertur, si sine causa uxorem à do-
3 mo eiecit: cum lucrum dotis, † ut abundè demonstrauimus
4 supra in q. 4. detur marito † propter onera matrimonij. Imò plus dicitur, ꝙ nedum tenetur maritus dotis fructus restituere, sed etiam dotem ipsam consignare, ut per Bal. in l. fi. C. de sent. quæ sine cer. quan. & in ca. ex parte. col. 1. uersi. item nota, quòd mulier. de elect. quia dos est proprium patrimoniũ
5 † mulieris, ex qua uiuere debet. l. 3. §. sed utrum. ff. de mino. & commodum dotis tunc spectat ad maritum, quando sustinet onera matrimonij. l. in insulam. §. usuras. ff. so. ma. l. si pater. in prin. de doli excep. & cũ Bald. pertranseunt Alex. Are. Socy. & Camp. in locis supra citatis, & Paul. de Cast. in l. uiro. & in l. cum mulier. la grande. col. fin. ff. sol. mat. licet Alex. in l. 2. col. 5. in princ. ff. co. tit. dubitare uideatur de hac decisione Bald. per non nullas rationes, quibus ibi respondet Soc. cui accedat. quid dixit Bald. in auth. dos data. col. 1. C. de do. an. nu. quem sequitur Ana. in c. salubriter. col. pe. in fin. de
6 usur. & Alexan. † in consi. 122. col. 3. in fin. uol. 6. ubi inquit, quòd uir non debet lucrari dotem, si onera matrimonij non sustinuit. Pro cuius confirmatione faciunt, quæ dixit Bald. in
7 cons. 289. in prin. uol. 1. ubi uoluit, ꝙ sicut † statutum disponens, quòd maritus lucretur fructus dotis, debet intelligi, quã per uirum supportantur onera, ita & similiter statutum disponens, ꝙ maritus lucretur proprietatẽ dotis, debet ita intelligi:

quia eàdem est ratio interpretandi statutum, arg.gl.in l.si an
8 te nuptias.ff.sol.ma. & ꝙ maritus expellens † uxorem à do-
mo sine causa priuetur lucro dotis, uoluit Bald.in l. 1.§. sed
scimus.C.de lati.liber.tol.quem sequũtur Alex.in d.§.sinau-
tem in sæuissimo.col.3.& in consi.26.col.1.uol. 6.& in cons.
122.col.3.in fin.& in consi.seq.col. 1. uol.7.Ana.in c. 1.col.
3.de infan.exposi.& lãgu.D.meus Rui.in consi.8.col.2.& in
consi.131.col.1.in fin.uol.4.
In contraria tamen sententia fuit idem Alex.in l.2. col.4.
9 in prin.ff.sol.mat.& in d.§.si uir.† quia cùm dispositio d.§.si
uir, sit pœnalis,& loquatur in casu,in quo uir occidit uxorẽ,
non debet extendi ad casum,in quo mulier à uiro fuit expul-
sa sine causa, per regulam.c. odia,de regu.iur. in 6.& maxi-
mè,quia dicit gloss.in l.si donaturus.§. fin.iuncto text.ff. de
cond.cau.dat.quòd de lucro ex cã onerosa procedente idem
debet iudicari,quod de causa merè onerosa.& Alex.sequitur
ibi Ias. confirmans etiam eius sententiam ex ijs, quæ scribit
10 Bald.† in l.hæreditas.ante fin.C.de ijs quib.ut indig.ubi te-
net,quòd ista l.si ab hostib.§.si uir,& similes,quæ priuant ali
quem dote,si uxorem occidit, non habet locum, si eam vul-
nerasset, ergo eodem modo si eam à domo expulisset. Idem
tenuit Camp.in tractatu dot.in 5.parte.q.4.Mod.in repet.ru
br.de dona.inter uirum & uxorem.§.70.col.pen.in fine.
Tu autem pro cõcordia distingue has opin.& dicas,quòd
11 hæc ultima opin.† Alex.procedit & locum hẽt, ubi uxor sim
pliciter fuit expulsa à domo sine culpa ipsius: tamen post ex-
pulsionẽ nõ mortua fuit fame:quia ei non fuerunt denegata
alimẽta:secus aũt si post expulsionẽ fame mortua fuerit, quia
tũc habebit locum opinio Bald.de qua in d.l.1.§.sed scimus.
& ita uidetur tenere Pau.de Castr.in d.§.si uir.col.fin. ubi in-
quit, ꝙ si maritus expulit uxorem, uel se absentauit, & de ali-
mentis sibi non prouidit,& mortua est mulier marito non su
stinente onera matrimonij sui culpa, ꝙ non debet lucrari do-
tem ex forma statuti, & quòd habuit istum casum de facto
Florentiæ, ubi ita dixit per d.§.si uir, cùm gl.& per l.necare.
ff.de lib.agno.Quod dicit quotidianum & menti tenendum.
& cùm Paul.tenent Mod.in rep.c.per uestras. char.134.col.
3.& Boerius in decis.244.in fin.ubi dicit, quòd licet Alexan.
& Ias. superius relati contrarium teneant: tamen quòd ipsi
non loquuntur, si post expulsionem uxor fame mortua fue-
rit, prout intelligunt Bald.Pau.& alij.
12 Et ita distinguendo non obstat, quòd sicut † maritus non
perdit lucrum dotis,quando vulnerauit uxorem, ita nec etiã
quando eam à domo eiecit:quia sententia Bald.potest proce-
dere, quando ex vulnere uxor mortua non esset, aliàs secus:
quia tunc habet locum dispositio d.§. si uir. quæ, quamuis
pœnalis sit,tamen extendenda uenit ex identitate rationis ad
casum, in quo ex uulnere secuta fuit mors ; sicut etiam ui-
demus, quòd extenditur ad casum, in quo mulier non fuit
occisa à uiro, sed eius curæ, dum infirmaretur adhibuit me
dicum imperitum, ex cuius infirmitate mortua sit, ut per
Doct. communiter in d.§.si uir. & ita in uxore non uulnera-
ta, sed tantùm uerberata, ex cuius uerberibus mortua sit,
quòd maritus priuetur lucro dotis, tenuit Boer. in dicta de-
cis.244.col.pen.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus lucro dotis priuatur, si vxori vltra dotis redditus*
de medicis,& alijs necessarijs non subuenit,quod declara nõ
procedere,quando ipsa vxor aliunde haberet,vnde posset pro
uidene suis necessitatibus,vt in nu.5.vel quando non habe-
ret aliunde, sed patrem, & alios, qui tenerentur eam alere
ex dispositione legis, vt nu.6.& 7.
2 *Vxorem occidere, uel ipsam ægrotantem sine medico negligere*
a pari procedunt.
3 *Lucrum dotis vir amittit,si vxori non subuenit de medicinis.*
4 *Maritus si abundat facultatibus,& non adhibuit medicum,*
& alia necessaria vxori, non consequitur lucrum dotis dela-
tum a statuto.
8 *Declaratur l.si ab hostibus.§.si vir.ff.sol.mat.*

QVÆSTIO LXIX.

1 VXOR, quæ in obsequio uiri † propter ægritudinem
esse non potest, dedit uiro dotem, cuius fructus nõ suf-
ficiunt ad curam ipsius. Dubitatur, nunquid maritus lucro
dotis priuetur, si uxori ultra dotis redditus non subuenerit
de medicis, ac alis necessariis. Et primò dicendum uidetur,
ꝙ ei denegandum sit beneficium lucri dotis:quia paria uxo-
2 rem † occidere,uel ipsam ægrotantem sine medico negligere,
ut est tex. & ibi not.Scrib. in l.si seruũm. de uerb.obli. Sed si
maritus occiderit uxorem,priuatur lucro dotis,ergo etiam si
ei non adhibuit medicum,ut diximus supra, q.64.post gloss.
Bar.& alios in l.si ab hostibus.§.si uir.ff.sol.mat.
Secundò faciunt not.per Scrib.in l.quod in uxorem. C.de
3 neg.gest.ubi maritus † amittit lucrum dotis.si non subuenit
uxori de medicinis & alijs necessarijs.
Tertiò probatur hæc opi. ex dictis per Pau.de Castr.in d.
§.si uir.quem sequitur Alex.in consi. 123.col.2.uol.7.& D.
4 meus Ruin.in consi.129.col.pe.uol.4.ubi si maritus† abun-
dat facultatibus,& non adhibuit medicum, & alia necessaria
uxori,non consequitur lucrum dotis,quod sibi à lege munici-
pali conceditur, ut etiam uerba fecimus in quæst.65.
Sed quia huiusmodi decisiones ita simpliciter intellectæ iu
re merito possent à prudentibus damnari, ideo pro decisione
5 huius quæstionis declara, videlicet, ꝙ maritus † non tenetur
vxori infirmæ, quæ in eius seruitio occasione infirmitatis esse
non põt, subuenire, nisi vsq; ad quantitatem dotis, idest secun
dum id, quod redigitur ex dote, vt l.cum vnus, in prin.& in §.
si.ff.de ali.& cib.leg.& in l.imperator.ff.ad Treb.quando illa
haberet aliunde, ex quo posset sibi abundè succurrere: cùm
dos detur uiro, ut deseruiat oneribus matrimonij, quæ consi-
stunt circa alimentationem vxoris,& liberorum, ut in l.dotis
fructus.ff. pro soc.l.pro oneribus. C. de iure dot. Ita dicunt
Bart.& alij in l.quod in vxorem. C.de neg.gest.Bald.& Imo.
in l.si cùm dotem.§.sinautem in sæuissimo.ff.solu.matr.Ro.
in consi.517.col.1.Socy.in consi.286. col.2. & in consil.64.
col.1.uol.4.Corn.in cons.145.col.3.uol.2.D.meus Ruin.in
cons.139.col.pen.uolu.4.Et ideò si maritus nõ subuenit vxo
ri, isto casu, ultra fructus dotis, non priuaretur lucro dotis,
cùm ipsa habeat, unde possit prouidere suis necessitatibus.
Quod etiam dicendum est,quando non haberet bona,sed pa
6 trem † diuitem, ut per Docto.in d.l.quod in uxorẽ:uel aliũ,
qui ultra patrem teneatur subuenire, ut est mater, ut inquit
ibi Pau.de Cast. uel fratrem, ut per D.meum Ruin.in citato
cons.139.col.pen. Et ideò ex his auctoribus patet limitandas
fore decisiones citatas supra in 1.& 2.arg. ut non procedant
in terminis huius quæstionis, quando ultra redditum do-
tis mulier potest subuenire sibi de per se, uel per patrem, ma-
trem, aut fratrem diuites, qui tenentur ex legis dispositione
ei in suis necessitatibus succurrere.
7 Si uerò mulier est adeò inops,† quòd non potest sibi aliun
de prouidere & subuenire, tunc officij maritalis est ei supple-
re,arg.l.quod si nulla.ff.de relig.& sumpt. fun.ita Bar.& alij
in d.l.quod in uxorem, per gl.in §.sinautem in sæuissimo,ubi
per Imo.& idẽ uolunt Ro.in citato cons.517.& Socy.in cõsi.
supra allegato 64.ac Cor.& D.meus.Rui. ubi supra. Adeò ꝙ
si maritus ultra fructus dotis non subueniat uxori de necessa-
rijs, priuatur lucro dotis, & ita procedat, quod supra dictum
fuit, ꝙ maritus abũdans facultatibus tenetur prouidere uxo-
ri infirmæ de medico,ita dixit Do.meus Ruin. in ipso consi.
8 139.col.pen.ubi inquit,† ꝙ ea, quæ dicuntur in d.§.si uir, lo
cum habent eo casu, quo maritus non inops pro uxore infir-
ma tenetur indistinctè expendere, sicut quando fructus dotis
ad hoc sufficiunt, uel quando mulier nihil habet nec patrem,
nec alium,ad quem spectet onus pro ea expendendi.

S V M M A R I V M.

1 *Maritus,qui malè tractauit vxorem,etsi commodo lucri dotis*
priuatur,tamen lucrum ipsum non perdit, si cœpit eam bene
tractare. Limita tamen vt infra nu.8.
2 *Quod amplia procedere, etiam si coactè & non voluntariè cœ*
pisset eam bene tractare.
3 *Pater si ex iusta causa filium in testamento exhæredauit,si ex*
inde filius se reconciliauerit cum patre,exhæredatio videtur
adempta.
4 *Filius,qui commisit ingratitudinẽ,propter quàm potest exhæ-*
redari, si egit pœnitentiam viuo patre, vel ante testamenti
factionem,non potest exhæredari.
5 *Nec per patrem ei potuerunt alimenta denegari.*
6 *Filia,quæ peccauit in corpus,quamuis à patre non sit alimen-*
tanda,nec dotanda:tamen hoc fallit,si pœnitentiam egerit.

Mulier

7 *Mulier, quæ turpiter vixit, ſi exinde ſe correxerit ac ad vitam honeſtam reuerſa ſit, non debet vt turpis perſonæ reputari.*

QVÆSTIO LXX.

QVIA fertur à ſcribentibus, vt abundè vidimus ſupra
in quæſtionibus præcedentibus, quòd propter mala tra-
ctamenta facta per viros vxoribus priuantur mariti commo
do lucri dotis. Quæritur modò, an dicta concluſio procedat
1 locumque habeat, † ſi maritus poſteà bene tractaret vxorem?
Imo. decidit hunc paſſum in l. ſi cum dotem. §. ſinautem in
ſæuiſſimo. uerſicu. vltim. ff. ſolu. matr. vbi inquit: Nota, quòd
licet à principio vir malè tractauerit mulierem, tamen ſi po-
ſteà bene tractet, non perdit lucrum dotis, vt videtur probari
ſecundùm eum in d. §. in verſic. pactis. iuncto præcedenti tex.
& ſubdit, quòd per hoc limitatur, quod habere in l. ſi ab ho-
ſtibus. §. fin. ff. ſolut. matr. & Imo. ibi ſequitur Alexand. colu.
3. verſicu. item iſtum text. & in d. §. ſi vir. colum. 2. verſi. præ-
dicta tamen procedunt, & in conſi. 123. colum. 2. verſi. quar-
tò reſpondeo, volum. 7. vbi dicit ita etiam tenuiſſe Rom. in d.
§. ſinautem in ſæuiſſimo, quia per maritum potuit mora pur-
gari, & Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 4. in fin. & Do. meus
2 Rui. in conſi. 131. colum. 1. in fin. volum. 4. necnon † & Are-
tin. in d. §. ſi vir. vbi ampliat hoc procedere, etiam ſi coactè &
non voluntariè cœpiſſet eam benè tractare. Pro qua quidem
opin. facit, quod not. Barto. in l. 3. §. fin. ff. de adim. leg. quem
ſequitur Iaſo. in authen. non licet. in fin. & Curt. Iun. nu. 8.
3 C. de libe. præter. ubi dicit, quòd ſi pater † in teſtamento ex-
hæredauit filium ex iuſta cauſa, & exinde filius ſe reconcilia-
uerit cum patre, illa exhæredatio videtur adempta. Cui acce-
dat, quod dixit Alexan. in l. 1. colum. 7. ff. ſol. mat. vbi inquit,
4 quòd ſi filius, † qui commiſit ingratitudinem, adeò quòd nõ
exhæredari, pœnitentiam agit viuo patre, uel ante teſtamenti
5 factionem non poterit † exhæredari. Item nec ſimiliter ei ali-
menta denegari, & cum Alexand. pertranſit Camp. in tract.
de dote, q. 13. in fin. & Iaſ. in d. authen. non licet. colum. 1. di-
cens hoc mirabile in practica. Corroboratur quoq; hæc ſen-
6 tentia ex not. per Spec. in titu. † qui fil. ſint leg. §. pen. uerſic.
ſed quid ſi filia, ubi vult, quòd licet filia, quæ peccauit in cor-
pus, non debeat ali, nec dotari à patre: tamen fallit, ſi pœnitẽ-
tiam egerit. & Specu. ſequuntur Alexand. in d. l. 1. colum. 7.
& ibi Ripa colum. 15. uerſicu. fallit in filia. ff. ſol. mat. Camp.
7 in d. tract. de dote, q. 13. in fin. Iaſo. in d. authen. † non licet.
col. 1. & hanc eſſe communem opin. atteſtatur Ripa in reper.
l. fin. q. 67. C. de reuoc. do. & ideò dixit Bald. in l. ſi filia. C. de
inoffi. teſtamen. ꝙ ſi mulier turpiter vixit, & deinde ſe corre-
xit, ac ad honeſtam vitam reuerſa ſit, non debet reputari tur-
pis perſona: quia ultima conſuetudo inſpicienda eſt, argu. l.
Mela. ff. de alim. & ciba. lega. & Bald. ſequitur Alexand. in
locis ſupra citatis.

8 Quam tamen concluſionem † limita procedere, ubi mari-
tus re integra mutauit voluntatem, & cœpit eam bene tracta
re, ſecus ſi propter eius culpam mulier tranſiuiſſet iam in in-
firmitatem mortalem: quia tunc etiam amitteret lucrum do-
tis. Ita Imo. in dict. §. ſinautem in ſæuiſſimo, quem ſequitur
Alexand. in d. §. ſi uir. colum. 2. & in citato conſi. 123. colum.
2. in fin. ac Dom. meus Ruin. in alleg. conſi. 131. col. 1. uol. 4.
Quæ omnia tene menti, quia ſæpiſſimè ſolent euenire.

SVMMARIVM.

1 *Mulier contrahens matrimonium cenſetur viro omnia bona dediſſe in dotem, adeò quòd ſtante ſtatuto de lucro dotis, maritus per mortem vxoris lucrabitur dotem ex beneficio dicti ſtatuti, ſed contra numero 2. vbi eſt communis. & numero 10.*

3 *Dos eſt facti.*

4 *Facta non præſumitur, niſi probentur.*

5 *Variabile quod eſt, non præſumitur.*

6 *Dos eſt variabilis.*

7 *Matrimonium poteſt eſſe ſine dote, & ſi mulier bona habeat.*

8 *Statutum de lucro dotis cùm ſit contra ius commune, reſtringendum eſt ad dotem datam, vel promiſſam, vt minus lædatur diſpoſitio iuris communis, quàm ſit poſſibile.*

9 *Declaratio l. dotem. l. diuus. la 1. ff. de iure dot. l. cum maritus. §. Titius. ff. de pact. dot. & l. in his. §. vxor. ff. ſolut. mat.*

11 *Limitatur hæc quæſtio non procedere, vbi eſſet conſuetudo, quòd omnia bona cenſeantur data in dotem.*

QVÆSTIO LXXI.

1 STANTE præmiſſo ſtatuto de lucro dotis. Pone, quòd
maritus acceperit vxorem nulla facta mẽtione dotis. † An
ipſa cenſeatur omnia bona ſua dediſſe in dotem, adeò quòd
ea decedente ſine liberis maritus conſequi habeat beneficium
dicti lucri dotis. Iſta quæſt. dependet ab alia, nunquid mulier
per contractum matrimonij abſque conſtitutione dotis cen-
ſeatur tradidiſſe omnia bona in dotem, & reſoluto hoc artic.
remanebit clara hæc quæſt. Deueniendo igitur ad ueritatem
ipſius articuli, videretur primò dicendum, quòd ipſa mulier
cenſeatur bona omnia dediſſe in dotem, per text. in l. dotem,
& in l. diuus. la 1. ff. de iur. dot. l. cùm maritus. §. Titius. ff. de
pact. do. l. in his. §. uxor. ff. ſolu. matr. vbi probatur, ꝙ mulier
contrahendo matrimonium cum aliquo, tacitè uidetur ei cõ
ſtituere bona in dotem. & iſtud uidetur tenere Ariſt. in To-
pic. relatus per gl. in l. mulier bona. in princip. ff. de iur. dot.
quando vir eſſet dignus tanta dote: hoc idem dixit Bar. in l. ſi
conſtante. in 4. q. 3. q. princ. ff. ſolu. mat. ubi inquit, ꝙ mulier
eo ipſo, ꝙ ſe nubit, uidetur dare omnia bona in dotem taci-
tè, licet nihil dicatur: ſi tamẽ dignitates viri & eius facultates
hoc patiantur & mereantur, arg. l. quæro. l. ſiue generalis. ff.
de iur. dot. Idem tenuit Bal. in l. fin. verſi. ſed quid ſi tradidit.
C. de ſent. quæ ſine cert. quan. ubi ait, hoc dictũ habere æqui-
tatem, ſi uir erat dignus tanta dote. Quod & voluit in l. ſi an-
te nuptias. col. 1. ff. ſolu. mat. & in l. 1. in princ. C. de priui. do.
& in c. 1. An maritus ſucc. vxo. & Blaſius de ſancto Petro in
tract. de priui. in 2. centuria, priui. 65. & ideo dixit Abb. in cõ-
ſi. 46. in 2. dubio. uol. 1. ꝙ maritus ſtante ſtatuto de dimidia
lucri dotis, ꝑ mortẽ vxoris ſine liberis lucrabit᷑ dimidiã bono-
rũ vxoris, cùm oĩa bona in dubio cenſeantur data in dotem.

His tamen non obſtantibus, quæ uerè non obſtant, ſenten
2 tia contraria † uti verior & communis amplectenda venit, qđ
ex infraſcriptis demonſtratur. Et primò: quia hoc nulla lege
cautum reperitur, vt fatetur glo. in d. l. mulier. ubi tradit, ꝙ
licet Ariſt. interpres dixerit: mulierem videri dare in dotem
omnia bona: tamen ꝙ hoc lege non probatur, & verè dicit,
quia contra Ariſt. eſt tex. in l. fin. C. de diuor. & in §. ſi enim.
authen. de nupt. ubi matrimonium ſine dote eſſe cenſetur,
quamuis mulier matrimonium contrahens bona habeat, &
illum text. in d. l. fin. ad hoc in ſpecie ponderat Salyc. ibi in §.
eodem modo. Idem tenuit Barto. in diſpu. ſua incip. mulier
habens &c. colum. 6. uerſicu. ſecundo caſu, ubi ſimpliciter di-
xit, non eſſe curandum de authoritate Ariſto. quæ cum ſit cõ
tra legem, non eſt ſeruanda, per l. in tantum. in fi. cum l. ſeq.
ff. rer. diui. Idem uoluit Bald. in l. nulla. col. 2. uer. ſed pone,
& ibi Saly. in princ. C. de iur. dot. Idem Bald. in auth. res quæ.
colum. 3. C. com. de lega. ſed melius in conſi. 100. col. 1. uolu.
3 4. † quia dos eſt facti. l. eas. ff. de ca. dimi. & facta non † præ-
4 ſumuntur, niſi probentur. l. quæcunque. † §. fin. ff. de publi-
5 cia. Item, quod eſt uariabile non præſumitur, † ſed dos eſt
6 variabilis, quia qñque maior, quãdoq; minor, aliqñ in rebus
aliqñ in pecunia, vnde hoc nõ poteſt ꝑſumi, ꝑ ea quæ no. Cy.
in l. 1. C. de contrah. & cõmit. ſtip. Item, dos eſt titulus, ſed ti-
tuli nõ præſumuntur. §. aliæ. Inſti. de actio. Itẽ eſt lex expreſ-
ſa in l. ſi ego. §. dotis. ff. de iur. dot. ubi dotis cauſa accipere de-
bemus ea, quæ in dotem dantur. Hanc quoque partem ſecuti
fuerũt Bal. in q. ſtatuto. in uerbo dos. q. 16. Pau. de Ca. in cõ-
ſi. 283. col. 2. ſecũdum antiquã impreſſionẽ. Ang. & Imo. in l.
1. ſol. ma. Sal. in d. l. mulier bona. Cuma. in cõſi. 56. & in cõ-
ſi. 109. col. 2. Rom. in cõſi. 44. col. 2. Ang. in §. fuerat. col. 13.
7 uer. vnũ aliud. Inſt. de act. Alex. in cõſi. 164. col. 1. vol. 5. † ꝗa
matrimoniũ poteſt eſſe ſine dote, & ſi mulier nubẽs bona ha-
beat. l. fi. C. de do. an. nup. quia illa bona nõ intelligit᷑ in dotẽ
dediſſe, ut ꝓbat᷑ in d. §. ſi qs enim. cũ §. ſeq. Vnde uidemus, ꝙ
mulier habere poteſt bona paraſernalia, q̃ non videt᷑ in do-
tẽ data. l. hac lege, & l. fi. C. de pact. cõuen. Quod ampliat etiã
procedere, qñ maritus dicta bona tenuiſſet & fructus ꝑcepiſ-
ſet ea patiẽte: quia adhuc nõ intelligerentur data in dotẽ, iu-
xta no. ꝑ gl. in l. 2. C. de acqui. poſſ. Quod tñ ultimũ an ſit ve-
rum, uidebimus infra in q. 74. ubi de eius ueritate diſputabi-
mus. Idẽ tenuit Alex. in cõſi. 122. col. 2. in fi. vol. 7. & Socy. in
cõſi. 81. col. fi. uol. 3. Cor. in cõſ. 127. col. 2. uol. 4. Bal. Nouel.
in trac. dot. in 6. par. ſpecia. 14. Camp. in trac. dot. in 5. parte.
q. 99.

q.99. Calca. in consi. 11. colu. 1. Dec. in consi. 521. col. 3. Bertran. in consi. 160. col. 2. uol. 2. Paris. in consi. 62. col. 5. uol. 4. & hanc esse communem opin. attestantur Alex. in consi. 142. col. 1. uol. 7. Ias. in auth. præterea. C. vn. vir & vxor. in 5. colũ. in princ. & Dec. in 3. Ias. in l. si constante. nume. 219. ff. solu.
8 mat. Curt. Iun. in consi. 168. col. 2. Pro qua opin. facit.† Nã istud statutum est contra ius commune, & ideo cùm loquatur de dote, restringendum est ad dotem datam, uel promissam, ut minus lædatur ius commune, quàm sit possibile, non autem ad non promissam, uel non datam, cùm uerba statuti non possint ad eam adaptari, ut per Alexand. cons. 122. vol. 3. & 142. col. 1. vol. 7.

Non obstant modò, quæ in contrarium adducta fuerunt. Et in primis. l. dotem. l. diuus. cum alijs legib. suprà citatis:
9 quia † respondetur, ꝙ illa iura procedunt, quando mulier in primo matrimonio bona omnia, aut partem bonorum constituerat in dotem primo marito: quia si post mortem dicti mariti secundò nubat, & non supersint liberi ex primo matrimonio, tunc uidetur mulier constituere dotem secundo marito in bonis datis primo uiro, secus ubi essemus in casu primi matrimonij. ita dixit Bar. in d. sua disp. col. 6. uers. ad primum dico. Ang. in d. §. fuerat. col. 13. Cuma. in allegato consi. 109. col. 2. & Bertr. in cons. 160. col. fin. uolu. 2. necnon & Alex. in citato consi. 122. col. 3. uers. ex præmissis apparent.

Secundò, non obstant no. per Bar. in d. l. si constante. quia respondet Alex. in d. cons. 144. col. 2. volu. 5. quem sequitur Cur. Iun. ubi suprà, ꝙ Bar. arguendo incidenter ibi refert opi. Iac. But. & Mart. de Fan. Sed ꝙ ipsemet Bar. reassumens istũ articulum in dicta sua disput. tenet contrarium.

Tertiò non obstat, quod habetur in d. l. quæro. & in l. siue generalis: quia secundum Alexan. in citato cons. 144. col. 2. & Curt. Iun. ubi suprà, ibi solùm dicitur, ꝙ mulier minor habẽs bona & curatorem potest petere sibi constitui dotem ex bonis suis, dandam futuro uiro pro modo facultatum suarum & dignitate sua & mariti, non autem dicitur, ꝙ uideatur dare omnia bona in dotem.

Vltimò, non obstant no. per Bal. in d. l. si. C. de senten. quæ sine cert. quant. & in aliis locis suprà citatis: quia respondetur. Primò, ꝙ Bal. in d. l. si. non firmat opi. contrariam: imò uidetur sequi gl. in d. l. mulier bona, dum inquit, tamen gl. indistinctè dicit, ꝙ dictum Arist. non probatur. Vel & secundò respondetur, ꝙ quatenus ita uellet, eius opi. non esset sequenda, cum in multis locis suprà relatis idem Bald. teneat contrarium, & contra eum sit communis opin. & Bald. ibi in specie reprobat Cur. Iun. ubi suprà, col. 2. & ideo stante hac conclusione ab omnib. approbata, quòd mulier non censeatur in dubio dedisse omnia bona in dotem uiro, & si dignus esset tan-
10 ta dote, sequitur, quòd † statutum de lucro dotis non habebit locum in isto casu: cùm huiusmodi commodum detur, ubi dos aliquo modo constituta sit, ita in terminis dixit Bart. in iam sæpius allegata disp. mulier &c. col. 6. & Bal. in d. l. nulla. col. 2. uers. sed pone. C. de iur. dot. ubi inquit, ꝙ si simpliciter contractum est matrimonium nulla facta mentione de reb. ꝙ non uidentur ipsæ res datæ in dotem, sed erit matrimonium sine dote, & quòd hæc sunt utilia ad sciendum, utrum uir, qui debet lucrari ex forma statuti certam partem dotis, debeat aliquid lucrari de dictis rebus, necne. Idem dixit Roma. in consi. 44. col. 2. Pau. de Cast. in d. consi. 283. col. 2. Cuma. consi. 56. & Corn. consi. 127. col. 2. uol. 4. Alex. in dictis consi. 122. col. 2. & 142. col. 1. uol. 7. & Soc. Iun. in consi. 8.
11 col. 6. uol. 2. Limita tamen † hanc conclusionem non procedere, ubi esset consuetudo in loco, ꝙ mulier censeatur omnia bona dedisse in dotem, ita Bal. in auth. res quæ. col. 4. C. com. de leg. & in d. l. nulla. Alex. in citatis consi. 144. col. 2. uol. 5. & 122. col. 3. uol. 7. & 142. col. 1. eo. uol. Cur. Iun. in auth. præterea. col. 8. uers. tertiò limita. C. un. ui. & ux.

SVMMARIVM.

1 *Bona vxoris censentur viro data in dotem, si vxor dixit ei. Do tibi bona mea; in tantum quòd maritus prædecedens sine liberis consequetur lucrum statuti.*

QVÆSTIO LXXII.

1 PARITER quæritur. Quid † si uxor dixisset uiro suo. Do tibi bona mea, an ipsa cẽseantur data in dotem adeò quòd ea præmoriẽte sine liberis maritus assequatur lucrum, quod ei conceditur à statuto? Bald. in l. fin. colu. fin. in princ. C. de senten. quæ sine cert. quant. decidens istam q. inquit, ꝙ si in instrumento contineatur. B. contraxit matrimonium cũ C. & dedit ei bona sua, ꝙ intelliguntur ipsa bona data uiro in dotem, per text. in l. quòd autem. ff. de iur. dot. quia traditio sine titulo, quæ non est mera, sed translatiua dominij præsumitur facta ex titulo dotis, & cum Bald. pertransit Alex. in consil. 144. colu. 2. uers. non obstat lex, quòd autem vol. 5. Idem dixit dixit Bald. in l. nulla. colum. 1. C. de iur. dot. ubi concludit, ꝙ si Berta dixit Titio uiro suo, ego do tibi me & mea, nec aliter sit expressus titulus dotis, quòd præsumitur bona dedisse nomine dotis: quia est usa mulier uerbis significantibus ius, quod intelligitur ex causa dotis, allegat text. in l. quòd autem, in uerbo in datione, quem dicit unicum in iure, nihil supplendo ad tex. sed omissa suppletione glo. tanquã diuinatoria, quæ uolebat ita actum fuisse inter partes, quòd esset dos. Istud idem amplectitur Roma. in consi. 44. colum. 2. in fin. uers. aliquando contrahitur matrimonium cum his uerbis, Do, per dictam l. quòd autem, simpliciter intellectam, non considerando suppletionem glo. & Ange. in l. 1. colum. 2. uers. ibi, lege, quòd aũt. ff. sol. mat. & hanc partem sentit Barto. in ipsa l. quòd autem, dum dicit, nota legem in casu suo, quæ facit ad quæstionem, quam disputaui, quæ incipit, mulier habens, si mulier dedit omnia bona sua marito, & nihil aliud dixit, deinde mulier decessit, nunquid uideatur dedisse in causam dotis? Hanc quoque sententiam sequitur Ioan. Bosch. in trac. de legi. nupt. in 5. lib. num. 2. Et ideo firma manente hac conclusione, quæ ab omnibus approbata uidetur, concludendum censeo cum Bal. in d. l. nulla, ac Roma. in allegato consi. 44. quòd maritus per mortem coniugis sine liberis lucrabitur dotem uirtute supradicti statuti.

SVMMARIVM.

1 *Mulier, quæ dixit uiro tempore matrimonij, trado, vel committo me & mea tibi, an censeatur ei bona sua dedisse in dotem. si vir dignus erat tanta dote. adeo quòd per mortem ipsius vxoris consequatur beneficium lucri statutarij.*

2 *Præsumptio legis non debet adaptari ad id, quòd non est verisimile, nec iuridicum.*

3 *Traditio bonorum simplex & nuda facta per vxorem marito non facit, vt tradita sint in dotem, sed presumuntur parafernalia, nisi aliud ex coniecturis colligatur.*

QVÆSTIO LXXIII.

1 QVID si mulier tempore, quo† contraxit matrimoniũ, dixit marito suo: trado, uel committo me & mea tibi, an per ista uerba uideatur dedisse bona sua in dotem, ita ꝙ p mortem eius uir consequatur beneficiũ lucri dotis statuarij? Et succinctè loquendo dicas ꝙ sic, ut decidit Bald. in l. nulla. col. 1. C. de iur. dot. & hoc quando maritus est dignus tanta dote, & non apparet de per se specialiter constituta in aliquibus rebus: quoniam tunc præsumitur dotis constitutio, & ita intelligendum esse dictum Aristotelis, subdit Bal. aliàs secus,
2 quia tunc bona præsumuntur potius † parafernalia. Nam præsumptio legis non debet adaptari ad id, quod non est uerisimile, nec iuridicum. Sed iuri non est consonum, ꝙ dos detur ultra mensuram, maximè si puella esset minor uigintiquinq; annis. & decisionem Bal. sequuntur Roma. in consi. 44. col. 2. uer. aliqñ contrahitur talib. uerbis. & Alex. in consi. 122. col. 2. uol. 7. & in cons. 142. col. 1. eod. uol. Bal. nouel. in trac. dot. in 6. par. prin. specia. 14. Hoc idem dixit Bal. in l. fi. col. fin. C. de sent. quæ sine cert. quant. quãdo traditio sine titulo est trãslatiua dominij, & non mera, & licet Bal. in c. j. circa fi. An maritus succe. vxo. uelit, ꝙ si interuenit traditio, ꝙ mulier censeatur dedisse bona in dotem, per l. quod autem, de iur. dot. Tñ dictum Bald non uidetur uerum ex ijs, quæ decidit idem Bal. in d. l. fi. C. de senten. quæ sine cert. quant. ubi inquit, ꝙ
3 † simplex & nuda traditio bonorum facta per uxorem non facit, ut tradita sint bona in dotem, sed præsumuntur parafernalia, nisi aliud ex coniecturis colligeretur. Quod & uoluit Alex. in consi. 144. col. 2. uol. 5. dum respondet ad tex. in d. l. ꝙ autem, quòd ille procedit, eò quia ibi interuenit datio bonorum, sed in casu ubi tractatur de sola traditione, ea

non ſufficit ad dotis conſtitutionem: quia requiritur datio; id
eſt quòd dicat, Do, & ſic utatur uerbis habilibus ad transfe-
rendum dominium. Et ſic ex his concludendum uidetur, ma
ritum uirtute ſtatuti huiuſmodi debere lucrari dicta bona tra
dita per uxorem, ſi dignus erat tanta dote, aliàs ſecus, ut in
ſpecie in terminis huiuſmodi ſtatuti dixerunt Bal. in d. l. nul-
la. & Roma. in allegato conſi. 144. col. 3. ac Alexan. in citato
conſil. 122. col. 3. & in conſil. 142. colum. 1. uolu. 7. & ita te-
neas, neque ab hac opinione in iudicando recedas.

SVMMARIVM.

1 Mulier, quæ nullam uiro conſtituit dotem, permittendo bona ſua per ipſum poſſideri, cenſetur ea dediſſe in dotem, ita quòd ipſa præmoriente ſine liberis eſt locus lucro dotis, ſed contra communis. nu. 7.

2 Matrimonia, ſecundùm generalem conſuetudinem, ſine dote eſſe non ſolent.

3 Dos incerta, arbitrio boni viri, pro modo facultatum, & dignitate perſonarum, certificari debet.

4 Patientia pro conſenſu habetur, vbi de commodo patientis tractatur, limita, vt nu. 10.

5 Mulieris intereſt dotem habere, vt melius per virum tractetur, & ne ab eo tanquam indotata expellatur.

6 Lege non probatur, quòd mulier habens bona, & contrahens matrimonium cenſeatur ea dediſſe in dotem, limita vt nume. 12.

8 Titulus dotis non inducitur, ſi mulier paſſa fuerit maritum bona ſua poſſidere, & fructus percipere, etiam per ſpatium decem annorum.

9 Quod amplia, etiam ſi dicta bona non excedebant congruam menſuram dotis.

11 Maritus poſſidens rem ſpectantem ad eius vxorem, dicitur poſſidere iure familiaritatis.

13 Limita tamen, quæſtionem noſtram non procedere, quando probaretur, quòd vir palam & publicè dicebat ſe tenere ipſa bona tanquam dotalia vxore ſciente, & non contradicente.

QVÆSTIO LXXIIII.

MARITVS, cui nulla facta fuit promiſſio dotis, nec
conſtitutio, patiente uxore tenuit ac poſſedit ipſius bo
na. Quæritur modò, an per dictam patientiam iuducatur ti-
1 tulus dotis, ita quòd † ea præmoriente ſine liberis maritus
conſequatur lucrum dotis à lege municipali ſibi delatum?
Prima facie uideretur dicendum quòd ſic, duplici reſpectu.
2 Et primò, ratione generalis † conſuetudinis, quæ eſt, quòd
matrimonia ſine dote non ſolent contrahi: ergo dos conſti-
tuta præſumitur, & licèt remaneat incerta, debet arbitrio
3 boni † uiri certificari pro modo facultatum, & dignitate per-
ſonarum. l. ſiue generalis. ff. de iure dotium. l. 1. de leg. 2. l.
ſi filiæ. de lega. 3.

Secũdò: quia in perſona mariti uiget ratio, propter quam
lucrum dotis ei conceditur, uidelicet onera matrimonij, igi-
tur honeſtum eſt & congruum, ac conueniens, ut dotem lu-
cretur arbitrio boni uiri declarandam, in recompenſationem
ipſorum onerum, dato ꝙ dos aliqua conſtituta nec promiſſa
reperiatur. Ita arguit Bal. in conſ. 100. col. 2. vol. 4. quem ſe-
quitur Iaſ. in l. 1. col. 5. in fi. verſ. adde. ff. ſol. mat. & Socy. Iun.
in conſ. 8. col. 2. uol. 2. & Abb. in conſi. 46. in 2. dubio. uolu. 1.

4 Tertiò facit. Nam † patientia pro conſenſu habetur, ubi
de commodo patientis tractatur. l. qui patitur. ff. manda. Sed
5 ꝙ dos præſumatur conſtituta, eſt commodum † mulieris, in-
tereſt enim ipſius habere dotem, ut melius per uirum tracte
tur, & ne ab eo tanquam indotata expellatur. l. 1. ff. ſol. matri.
§. ſi quis. in authen. de nup. & per Socy. in conſi. 80. uol. 4.

Quibus non obſtantibus, ſententiam contrariam ueriorẽ
fore putamus. Et primò per gloſſ. in l. mulier bona. ff. de iure
6 dot. ubi, ſecundùm eam, nulla lege probatur, ꝙ mulier † ha-
bens bona, & contrahens matrimoniũ, nulla facta mentione
dotis, cenſeatur dediſſe bona in dotem, & quia de hoc abun-
dè ſcripſimus ſuprà in q. 71. Ideo tempus non conteram in
allegandis authoritatibus, ne bis idem repetere uideamur.

7 Secundò, hæc opinio † probatur authoritate Barto. in di-
ſput. ſua incip. mulier. col. pe. quẽ ſequitur Alex. in conſ. 144.
col. 1. uol. 5. & in conſil. 122. col. 3. & in conſi. 142. col. 1. vol.
8 7. ubi uult, quòd † non ſolùm ſi mulier paſſa fuerit maritũ
tenere ac poſſidere bona ipſius, & eorum fructus percipere
per biennium uel triennium, non inducitur titulus dotis, per
not. gloſſ. in l. 2. C. de acquir. poſſ. Imò etiam ſi dicta bona pa-
tiente uxore poſſediſſet ſpatio decem annorum, cum agatur
de magno præiudicio, iuxta not. in l. nullo. C. de rei uendicat.
& in l. pen. C. commu. diui. & in l. cum de in rem uerſo. ff.
de uſur. Hanc quoq; partem amplectitur Paul. de Caſtr. in
conſil. 391. colu. 2. uolu. 2. Rom. in conſil. 314. colu. 1. &
Campeg. in tract. dot. q. 39. Bald. Nouel. in tract. dot. in 6. pa.
princip. ſpecia. 14. col. fin. uerſ. tertius caſus principalis, ubi
9 † ampliat etiam hoc procedere, ſi dicta bona non excedebant
congruam menſuram dotis. Hoc idem tenuit Calca. in cõſi.
4. colu. 3. Gozad. conſil. 34. colu. pen. Socy. Iun. conſil. 29. col.
pen. in fin. uol. 1. Adeò quòd iſta uidetur communis opinio,
à qua in iudicando putamus non eſſe recedendum.

Non obſtant adducta in contrarium, uidelicet, Primum
argumentum, quod fit de generali conſuetudine, quæ eſt,
quòd matrimonia nõ ſolent contrahi ſine dote, & ideo quòd
præſumatur dos conſtituta, declaranda tamen arbitrio boni
uiri ratione incertitudinis: quia reſpondetur, quòd huiuſmo
di fundamentum in iure non ſubſiſtit, quod clarè demon-
ſtratur: Nam attenta hac ratione ſequeretur, quòd etiam
quando mulier ſimpliciter ſe nubit nulla habita rõne dotis,
quòd præſumerentur bona data in dotem declarãda arbitrio
boni uiri: quod tamen ab omni iure eſt alienum, ut latè patet
ex iis, quæ diximus ſupra in q. 71. Item pariter ſequeretur,
quòd quando mulier dixiſſet uiro ſuo, trado me & bona mea
tibi, præſumeretur titulus dotis conſtitutus, etiam ſi mari-
tus non eſſet dignus tanta dote, & quòd ratione incertitudi-
nis ueniret declaranda arbitrio bono uiri: & tamen hoc in re
cautum non reperitur, ut ſupra q. 73. Item iſtud eſt contra
mentem Bar. & aliorum, quos ſupra retulimus, qui hoc etiã
dicere ſciuiſſent, ſi ita voluiſſent, argu. l. 1. C. de cadu. tollen.
cum & tempore ipſorum ita eſſet conſuetudo dandi dotes, ſi
cut & temporibus Bal. & Socy.

Secundò nõ obſtat, quòd in marito uigeat ratio onerum,
propter quæ lucrum dotis ei conceditur: quia reſpondetur,
quòd iſta ratio non valet obolum, cum etiam ea ita militet,
quando nulla eſt facta conſtitutio dotis, & ſimiliter quando
mulier tradit bona marito, qui non erat dignus tanta dote,
quantum aſcendebant bona mulieris: & tamen hoc non ob-
ſtante non cenſetur facta aliqua dotis conſtitutio, ita ꝙ locũ
habere poſſit per mortem uxoris ſtatutum de lucro dotis.
10 Ad tertium, quòd patientia habeatur † pro conſenſu, ubi
agitur de commodo patientis. Reſpondetur, quòd hic nõ tra-
ctatur de commodo patientis, imò de amiſſione dominij, &
adminiſtrationis rei ſuæ, & ſic de magno præiudicio mulieris,
quo caſu titulus dotis non præſumitur. l. nullo. C. de rei uen-
dic. nec patientia habetur pro conſenſu. Ita dixit Barto. in al-
legata ſua diſpu. colu. 7. uerſ. cum ergo in caſu noſtro, & col.
fin. uer. ſi magnum. & Alexan. in conſil. 142. colu. 1. in fin. &
dicit ibi Alexan. ad hoc benefacere rationem, quæ colligitur
11 ex l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. poſſ. quòd † maritus
poſſidens rem ſpectantem ad eius uxorem dicatur iure fami-
liaritatis poſſidere. Quod & uoluit Socy. in conſil. 60. col. 2.

Non obſtat, quòd interſit mulieris dotem habere, ut
melius tractetur per uirum: quia dicitur, quòd licèt mu-
lier, quæ habet dotem, melius tractetur quàm non habens,
tamen ſi habet alia bona & permittat maritum eis frui,
prout frueretur bonis dotalibus, longè melius à marito tra-
ctabitur, ut quotidie experientia docet, & ſi pro ſe retinet
fructus, ſi maritus in aliquibus deficit, ſupplebit ipſa de
proprio, ita dixit Corn. in conſil. 254. colu. 7. in princip.
uolu. 1.

Quartò, non obſtant dicta per Bald. in citato conſil. 100.
in 4. uolu. quia etſi ſatis reſponſum ſit eius rationibus, con-
tra eum eſt communis Doct. ſententia, niſi ſaluando Bald.
12 dicatur, quòd † in caſu ſuo concurrebat confeſſio uxo-
ris de dote per teſtamentum & codicillos unà cum patientia,
ex quibus coniecturari poteſt, quòd mulier dederit bona
ſua in dotem marito. Quæ coniecturæ ſufficiunt, ut col-
ligitur ex dictis per Aret. in §. fuerat. colu. 13. inſtit. de
actio. ubi dicit, quòd licèt mulier ſimpliciter nubendo non
uideatur dediſſe bona in dotem, tamen debet poſtea uideri,
an mulier patiatur, quòd maritus vtatur dictis bonis, & de
eis diſponat ut dotalib. vel non, iuxta no. per Bar. in l. quæ do-
tis. ſo.

th.ſol.mat.& ex alijs coniecturis poterit colligi, de quibus per Barto.in dicta ſua diſputatione, mulier &c.

Item reſponderi poteſt ad conſi. Socy. Nam in caſu ſuo cō currebat legatum & conſtitutio dotis facta per patrem filiæ, necnon confeſſio ipſius filiæ pluries facta in diuerſis locis poteſtate ſocero eius, & ſic patre mariti acceptante ipſam confeſſionem, & qui etiam pluries talem cōſtitutionem dotis aſſeruit nuru poteſtate & aſſentiente: quo caſu nimirum ſi in caſu ſuo patientia cùm qualitatibus, & coniecturis ſuprà relatis poſſit operari dotis conſtitutionem. Vlterius Socyn. in d. conſi. non bene figit pedes, vt fecit in citato conſi.29. ubi expreſsè contrarium tenuit. Et ideo ex his concludendum exiſtimamus, ſequendo receptiorem ſententiam, quòd propter patientiam mulieris, quæ permiſit maritum eius bona poſſidere, nō inducat titulus dotis declarādę arbitrio boni viri, ita ꝙ poſſit maritus aliqd lucrari de ipſis bonis ꝑ mortē vxoris.

13 Quam tamen concluſionem limitandam † fore cenſemus
non procedere, quando probaretur, quòd uir publicè & palam dicebat, ſe tenere & poſſidere ipſa bona tanquam dotalia, ipſa muliere hoc ſciente & non contradicente, ita in ſpecie limitat Barto. in d. diſpu. colum. 7. uerſicu. ſed ſi tu poneres. & Bald. Nouel. ubi ſuprà, colu. fin. Bertr. in citato conſi. 160. in fin. Calc. in conſi. 11. colu. 2. uerſicu. adeſt & alia præſump. & Socyn. Iun. in allegato conſi. 8. colum. 5. & ideò ipſa limitatio eſt menti tenenda: quia per eam datur cautela marito capienti vxorem ſine dote, & quæ patitur eius bona poſſideri per uirum: vt inducatur titulus dotis, quòd coram uxore non contradicente, & teſtibus aſſerat, & dicat ipſa bona tenere & poſſidere titulo & nomine dotis, quia tunc per mortem eius nō poterit priuari lucro dotis, de quo in lege municipali.

S V M M A R I V M.

1 *Dos data primo viro, cenſetur data ſecundo, latius num. 6.*

2 *Dos data in primo matrimonio ſoluto per diuortiū, repetita cēſetur in ſequēti, licet matrimoniū tertij in medio interuenerit.*

3 *Poteſtas, ſi durante tēpore ſui officij fuit caſſus, & poſtea reaſſumptus, cum eiſdem pactis reaſſumptus intelligitur.*

4 *Ciuitas ſi conduxit doctorem cum certo ſalario pro vno anno, quo finito receſsit domum, & demum interpoſitis pluribus annis reconducatur ſine repetitione ſalarij, ſub illo ſalario, quod prius perceperat, reconductus intelligitur.*

5 *Idem eſt de famulo & ſimilibus.*

7 *Declaratio ad d.l. dotem. ff. de iur. dot. l. cum maritus. §. Titius. ff. de pact. dotal. l. pen. §. ſi vxor. ff. ſolu. mat. & l. ſi ſerua. ff. de iur. dot.*

8 *Statutum de lucro dotis non habet locum in dote præſumpta: ſed contra num. 15. & 20. vbi communis eſt in contrarium.*

9 *Statutum de lucro dotis, tanquam exorbitans & contra ius commune, reſtringi debet ad veram dotis conſtitutionem, vt minus lædatur ius commune quàm ſit poſsibile.*

10 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote ficta.*

11 *Statutum loquens de probatione, non habet locū in iuris præſumptione, & ſic in probatione præſumpta eo caſu, quo non haberet locum in ficta, quod declara vt num. 21.*

12 *Statutum de lucro dotis, vt vendicet ſibi locum, oportet, quòd ſit verus caſus ſtatuto comprehenſus, & non præſumptus.*

13 *Statutum diſponens, quòd mulier ſecundò nubens poſsit totam dotem dare & tradere ſecundo viro, excluſis filijs primi matrimonij, non habebit locum in dote præſumpta.*

14 *Actio, licet hodie oriatur ex pacto nudo donationis expreſſo, non tamen ex tacito, nec concurrant plura ſpecialia.*

16 *Dotis conſtitutio probatur per præſumptionem.*

17 *Diſpoſitum in caſu vero & expreſſo locum habet etiam in tacito & præſumpto, dato etiam quòd eſſemus in caſu, in quo verba ſtatutorum non comprehenderent caſum fictum.*

18 *Vxor ſi dixerit marito, trado, vel committo me & mea tibi, & vir ſit dignus tanta dote, præſumitur dos conſtituta, ita vt in ea locum habeat lucrum dotis.*

19 *Mulier ſe ſecundò nubat nulla dote conſtituta, ſi extant filij ex primo matrimonio, maritus lucrabitur tantum de dote, quantum vnus ex filijs primi matrimonij.*

22 *Præſumptiones iuris ſunt liquidiſsimæ probationes.*

23 *Statutum requirens probationem inſtrumentalem, verificatur in præſumptionibus iuris.*

24 *Præſumptio legis, tantum operatur, quantum veritas.*

25 *Dos præſumpta dicitur vera, licet probata præſumptione iuris.*

26 *Actus transferendi poſſeſsionem per conſtitutum, & ſi ſit fictus, tamen ipſa poſſeſsio eſt vera.*

27 *Statutum loquens de dote data, locum habebit & in dote præſumpta conſtituta à lege.*

28 *Specialia plura admittuntur, quando originem habent à diuerſis fontibus.*

29 *Conducens rem ſuam ſcienter ab eccleſia, tanquam rem eccleſiæ videtur donare.*

50 *L. fin. C. de ſacr. ſanct. eccle. quæ loquitur in donatione, locum etiam habet in donatione tacita & præſumpta.*

Q V Æ S T I O L X X V.

STANTE ſtatuto, quo cauetur, quòd præmoriente vxore ſine liberis maritus lucretur dotem: Quæritur, nunquid mulier per tranſitum ad ſecūda vota cenſeatur dediſſe eandem dotem ſecundo viro, quam dederat primo, ita vt eueniente eius morte maritus gaudere debeat beneficio d. legis municipalis. Hic cadunt duo dubia diſcutienda. Primū etenim eſt, an dos data primo uiro cenſeatur data ſecundo. Secundùm eſt, poſito quòd ſic, nunquid homini ſtatutum de lucro dotis habeat locum in dote præſumpta. Deueniendo
1 igitur ad primum intrepidè tenendum eſt, quòd † dos primi
matrimonij cenſeatur repetita in ſecundo. per text. in l. dotē, la 1. ff. de iur. dot. ubi expreſsè hoc dicit ipſa lex, niſi aliud conueniſſe probetur. Secundò idem probatur in l. Diuus. ff. eodem titu. ubi ſi mulier, quæ dedit dotem uiro, poſt diuortium redit in matrimonium, cenſetur cum eadem dote redire. Tertiò facit tex. in l. cùm maritus. §. Titius. ff. de pact. dot. vbi idem dicitur de extraneo, qui dedit dotem mulieri, quæ poſt diuortium redit ad maritum cùm uoluntate ipſius extranei, ut cenſeatur cum eadem dote acceſſiſſet. Quartò accedit tex. in l. pen. §. ſi vxor. ff. ſol. mat. & in l. poſt diuortium.
2 ff. de iur. dot. ubi dos data in primo matrimonio † ſoluto per
diuortium repetita cenſetur in ſequenti, licèt matrimonium tertij in medio interuenrit, per quem tex. in d. §. ſi uxor. dixit Bald. in l. ſi conſtante. uerſic. ſed pone. C. de don. ante nup.
3 quòd † ſi poteſtas durante tempore fuit caſſus de officio, &
poſtea reaſſumptus, intelligitur reaſſumptus cùm eiſdem pactis, & in l. etiam. colum. fin. uerſicu. extra quæro. C. de iur. dot. quem ſequuntur communiter Scrib. in l. diem functo. ff. de offi. aſſeſ. ubi etiam dicunt, quòd ſi ciuitas conduxit Doct.
4 cùm certo † ſalario pro vno anno, quo finito receſſit domū,
& demum interpoſitis pluribus annis reconducatur ſine repetitione ſalarij, intelligitur reconductus ſub illo ſalario, qđ
6 prius perceperat: qui ſubdit idem † eſſe in famulo & ſimilib.
Quintò, iſtud dixit glo. expreſsè, in uerbo, fortuita, in authē. ſed quamuis. C. de rei uxo. actio. Sextò hoc decidit Cy. in d.
6 authen. ſed quamuis. in 3. q. ubi † inquit. Pone, quòd mulier
in primo matrimonio habuit mille in dotem: ſecundò nupſit ſimpliciter, & promiſit dotem quam tamen nō expreſſit, nūquid intelligatur dare tantam dotem quantam dedit primo, & concludit quòd ſic. & licet Cyn. loquatur quando mulier vel pater promiſit dotem ſecundo: tamen idem intelligas, qn̄ nulla interueniſſet promiſſio, ut vult glo. ibi, in uerbo, fortuita. & Pau. de Ca. in l. ſi mulier diuertit. col. 1. ff. ſol. mat. & in conſi. 283. col. 2. ſecūdùm antiquā impreſſionē, ac Saly. in d. auth. col. fi. uer. 5. principaliter q̄ro, dicens cū illa gl. Doc. pertrāſire, & eā ēt notandā, qn̄ de dote nulla facta fuiſſet mētio. Hoc quoq; tenuit Bar. in diſpu. ſua incip. mulier. col. 3. uerſi. octauò ꝓbo. & col. 6. ver. 1. caſu. & in l. pe. §. ſi vxor. ſol. ma. & in l. cū de in rē uerſo. col. 3. ff. de uſur. Abb. in conſi. 46. in 2. dubio. uo. 1. Pau. de Ca. in d. cōſ. 283. col. 2. Cum. in cōſ. 106. col. 2. Imo. in l. 1. col. 5. ſol. ma. Alex. in cōſi. 144. col. 2. uol. 5. & in cōſi. 122. col. 1. in fi. col. 2. in fi. & col. pe. in fi. uol. 7. Socy. in cōſi. 80. in prin. uol. 4. Cur. Sen. in cōſi. 77. col. 7. in fin. Calca. in cōſi. 4. col. 3. Bertr. in cōſi. 160. col. fi. uol. 2. Cur. Iu. in cōſi. 4. col. 5. & in cōſi. 164. col. 3. Pari. in cōſi. 34. col. 1. uol. 3. ubi atteſtat hāc eſſe cōem. Idē uoluit Soc. Iun. in cōſi. 29. col. fi. uol. 1. & in cōſi. 8. col. 5. uol. 2. D. meus Rui. in cōſi. 53. col. pe. uol. 2. & in cōſi. 61. in prin. uol. 3. & in cōſi. 137. col. 3. vol. 4. in cōſi. 51. col. pe. in prin. uol. 5. necnon in cōſi. 151. in in prin. eod. uolu. Bal. Nouel. in tract. dot. in 6. par. ſpecia. 71.

Et licèt Corn. in conſi. 254. colu. 3. uolum. 1. dicat, ꝙ à iuuentute ſua ſemper ſibi uiſum fuit, ꝙ de mente iuris mulier ſecundò nubens alteri viro nō cenſeatur nubere cum eadem

dote: quia iura, quæ disponunt, eam censeri maritari cum eadem dote, uidelicet d.l. Diuus.& l.pen.§.si uxor. loquuntur, quando nubit primo uiro, & quamuis d.l. dotem. in princ. uideatur secundùm eum, loqui magis generaliter: tamen lex sequens innuit dict. legem etiam in hoc casu loqui. nec est ueri simile, quòd sine misterio iura loquantur semper in eodem uiro, & de alio non dicant censeri constitutam eandem dotẽ, dato quòd etiam de secundo uiro aliqua etiam interferunt, prout contingit in d.§. si uxor.& in d.l. post diuortium. tamẽ responderi potest, quòd in eius dicto non potest fieri fundamentum: quia ipsemet Corn. inquit, quòd licèt hoc sit substantiale, & de mente iuris, tamen quòd non auderet firmare hanc partem in decisiuis, propter authoritatem Bar.& sic nõ figit pedem, & benè: quia, ut dicit Pau. de Cast. in citato con-
7 si. 283.col.2. licèt leges supradictæ † uidelicet l. dotem. l. cum maritus.§. Titius. l.pen.§. si uxor. ff. de iur. dot. loquantur eo casu, quo secundum matrimonium reintegraretur cum eodẽ, cum quo fuit primum: tamen Cy. in d. auth. sed quamuis. & Bar. in d. sua dispu. volunt idem esse si contrahatur cum alia persona. Quod dicit notandum, & ultra Barto.& Pau. tenẽt cõiter Scrib. ut latissimè constat ex authoritatib. suprà citatis, à qua quidem sententia in iudicando non est recedendum: quia esset contra stimulum calcitrare.
8 Quò uerò ad secundum dubium † uideretur prima facie dicendum, huiusmodi statutum de lucro dotis non habere lo-
9 cum in hac dote præsumpta. Primò, quia hoc † statutum est exorbitans, & correctorium iuris communis, tendens in præiudicium tertij, ut dixi suprà q.2. Ergo restringi debet ad verã dotis constit. ut minus lædat ius commune, quàm sit possibi-
10 le, iuxta l. fi.§. in computatione. C. de iur. delib. Vnde † sicut fictam dotem non comprehendit l.3.§. hæc uerba. & ibi Doct. ff. de neg. gest. l.1.§. hoc interdictum. de cisterna. ff. de fonte, cum concordantib. de quib. per Imo.& Alex. in l. Gallus.§.& quid si tantum. ff. de lib.& posth. Ita nec dotem præsumptam comprehendere debet, & prout in terminis hos duos casus
11 æquiparat Alexan. in l. licèt Imper. col.2. de leg.1. ubi † dicit, quòd statutum loquens de probatione, non habet locum in iuris præsumptione, & sic in probatione præsumpta eo casu, quo non haberet locum in ficta. Idem dixerunt Rom.& Alexan. in l.1. C. de test. mil.& Cur. Sen. in consi. 78. col. 8. Secũdò facit, quod decidit Bal. in l.1. col.2. C. cond. ob cau. quem referunt & sequuntur Ias. in cons. 50. in fi. vol.1. Paris. consi. 62. col.2. uol.4. Moder. in trac. dot. in ult. par. q.9. ubi dicit,
12 quòd † statutum de lucro dotis, ut uendicet sibi locum, oportet, quòd sit uerus casus in statuto comprehensus, & nõ præsumptus, per regulam l. si verò.§. de uiro, sol. mat.& ideo di-
13 xit Ias. in citato cons. 50. ꝙ † statutum disponens, ꝙ mulier secundò nubens possit totam dotem dare & tradere secundo uiro, exclusis filiis primi patrimonii, non habebit locum in dote præsumpta. Idem tenuit Cor. in consi. 254. col.3. uolum.2.& Cur. Iun. in auth. præterea. col.9. C. vn. uir & uxo. Et ideo ex his apparet, quòd minus rectè loquutus fuit Raph. Cum. in cons. 109. dum, vult, quòd huiusmodi statutum de dote lucranda locum habeat in dote præsumpta, licèt non in ficta, & cõtra Cum. facit qđ no. Bar. in d.l. si tibi. in prin. ff. de pac. dũ
14 uult, ꝙ † licet hodie ex pacto nudo donationis oriatur actio. l. si quis argentũ.§.pe. C. de don. Illud habet locũ in donatione expressa, & nõ tacita.& idem vult Bart. in l. iurisgentiũ.§. quinimo. ad fi. ff. eo. ti.& Ray.& Bal.& Ang. ĩ §. sed cũ nulla. eo. tit, & hoc ne cõcurrãt plura specialia, s. ꝙ titulus donationis præsumatur contra l. cum de indebito. ff. de proba.& ꝙ ex pacto nudo oriatur actio contra regulas iuris, d.l. iurisgen. §. igitur.& ꝑ ea quæ habentur in l.1. C. de dot. promis. Quæ ratio militat etiam in terminis huius qõnis: quoniam præsumitur titulus contra l.2.§. circa. ff. de doli except. & ꝙ secundus maritus lucretur dotem contra l.2. ff. sol. mat.
15 Sed præmissis non † obstantibus contrariam sententiam veriorem fore existimamus. Et primò ex iis, quæ in terminis decidit Bar. in d. sua dispu, col.6. uer. ad primum dico. vbi inquit, ꝙ bona data primo uiro in dotem per mulierem maiorem, si nulli extant liberi ex primo matrimonio, censentur repetita in sequens in tantum, ꝙ in dictis bonis lucrum dotis cõseqetur maritus ex beneficio huiusmodi statuti.& Barto. sequitur Cur. Iun. in cons.4. in 5. col.
Secundò, ista opi. probatur per glo.& Bald. in l. cum citra.
16 C. de iure dot. ubi dicit Bal. nota hic gl. quæ uult, ꝙ † dotis constitutio probatur per præsumptionem, & ideo maritus, qui debet lucrari tertiam partem dotis ex forma statuti, debet etiam partem dotis præsumptæ lucrari, sicut liquidò probatæ, & ista gl. approbata reperitur, ut per Calca. in consi. 11. col.2.& Mars. in rub. C. de proba. nu. 63.& Bal. sequitur Socy, in consi. 80. col. fin. uol.4. Idem tenuit Cum. in cons. 109. col.2. ubi inquit, ꝙ si mulier maior, quæ fuit primo loco maritata dote constituta primo uiro transit ad secunda uota, ꝙ maritus uigore statuti de lucro dotis lucrabitur partem dotis in eo descriptã: quia dos data primo uiro censetur repetita in secundo matrimonio: quoniam cum ista sit præsumptio, & non fictio, ita debet habere locum statutum in dicta dote præsumpta, quemadmodum si expresè data esset, cum præsumptio iuris procedat secundum ueritatem per ea, quæ habentur in l. fi. ff. quod met. cau. Vnde non refert secundum eum, an dos probetur per instrumentum, uel per testes, uel hanc iuris præsumptionem, cum idem soleat operari tacitũ, quod expressum. l. cũ quid. si cer. pet.& Cum. sequitur Cur. Iun. in consil.4. col.5. ubi dicit hanc uerissimã esse conlusionem, ꝙ in quacunque materia, in qua strictè procedatur, ue
17 est in statutis, dispositum † in casu uero & expresso, habet locum in casu tacito & præsumpto, dato etiam ꝙ essemus in tali casu, in quo uerba statutorum non comprehenderent casum fictũ, per elegantem decisionem Raph. Cum. ubi supra; quem pariter sequuntur Mod. in consue. Burdeg. in titu. de dote.§.6. D. meus Rui. in cons. 224. col.2. uol.1.& in consil. 151. col.1. uol.5. Hanc quoque partem amplectitur Paul. de Cas. in consi. 283 col.2.& fi.& Bal. in 5. statuto. uer. dos. q.1. & Socy. in citato consi. 80. colum. fi. Abb. in consi. 46. uolu.1. Socy. Iun. in consi. 129. col. fin. uol.1.& in consi. 8. col.1. uol. 2. Paris. in cons. 34. in prin. uol.3. licet contrarium in casu suo teneat, per rationes in eo expressas. D. meus Rui. in cons. 61. uol.3. col.6.& in consi. suprà citato 224. col.2. uol.1.& 151. col.1.& 2. vol.5. Quæ opi. confirmatur ex no. per Bal. in l. nul-
18 la. C. de iur. dot. ubi inquit, quòd † si uxor dixerit uiro suo, trado uel committo me & mea tibi, & uir dignus sit tanta dote, præsumitur dos constituta, adeò ꝙ maritus lucratur dotem ordinatam à statuto, & tamen si uera esset opinio contraria, sequeretur, ꝙ in ipsa dote præsumpta non haberet locum dispositio statutaria loquens de lucro dotis. Quod tamẽ falsum est, ut diximus suprà in q.73. similiter sequeretur, ꝙ maritus etiam non posset lucrari dotem, quando mulier dixisset suo viro, Do tibi bona mea, cum ex his uerbis inducatur præsumpta dotis constitutio, quod tamen ab omni iure est alienum, ut per Bald. in d.l. nulla.& alios, quos suprà retulimus in q.72. Item nos uidemus, ꝙ quando mulier secun-
19 dò nubit nulla † dote constituta, si extant filii ex primo matrimonio, maritus etiam lucratur tantum de dote, quantum habet vnus ex filijs primi matrimonij, per not. in l. hac edictali. C. de secun. nup. ut per Bar. in d. sua dispu. col.6. uersic. ad prædicta.& Cum. in cons. 109. col.2.& Alexan. in consi. 144. col.2. uol.5.& in consi. 122. col.2. uol.7.& D. meum Rui. in consi. 61. col.6. in fi. uolu.3. Quod tamen ueritate careret, si huiusmodi statutun non haberet locum in dote præsumpta, prout est (ut diximus) ea, quæ data fuit primo uiro, quæ pariter censetur in secundo matrimonio constituta ex dispositione legis. Non obstant adducta in contrarium. Et in primis, ꝙ hmõi statutum utique correctorium, & exorbitans locum sibi non uendicet in dote præsumpta: Quia respondetur, ꝙ
20 † ex supra citatis authoritatib. clarè liquet, communem opin. esse in contrarium. Cui non refragantur not. per Alex. in l. licèt Imperator. col.2. de leg.1.& in l.1. post Rom. C. de testa. mili. ubi non dicitur uera & propria probatio, quæ fit ex præ-
21 sumptionib.& coniecturis: quia † respondetur per Dec. in reb. de prob. col.17. uersi.2. conclusio. ꝙ istud procedit in præsumpt. quæ in iudicis arbitrio resident: Secus est in præsumpt. à iure approbatis: quia tales ueris probationib.& legiti-
22 mis † æquipollent. Vnde dicitur, ꝙ iuris præsumptiones sunt liquidissimæ probationes. l. si quis locuples. in fin. ff. de manumis. test. l. dolum. C. de dolo.& istud adeò uerum dicit
23 Dec. † ꝙ etiam si statutum probationem instrumentalem requireret, sufficerent præsumptiones iuris, ut notanter dixit Bal. in l.1. col.6. uer. quæro, quid si statutũ. C. de fideic. quẽ sequitur idem Dec. in cons. 54. col. fi. in prin. Ias. in d.l.1. C. de test. mil. qui pro ista parte allegat tex. in l. fi. in fi. cũ glo. de
24 probat. ubi probatio legis dicitur esse † ueritas. Idem Ias. in consi. 25. col. fin. uolu.1. ubi dicit se alibi in specie non legisse. Paris. in consi. 80. col.3. uol.1.& in consi. 97. col.2. co. uol. 1. ubi

§.ubi præsumptio legis operatur tantũ, quantum ueritas: & Bald. etiam sequitur Bru. in tract. de consti. in 3. par. in uerbo, probatio. §. 21. & 91. Non obstant not. per Bald. in l. 1. C. de cond. ob cau. quia respondet Socy. in citato consil. 80. col. fin. quòd Bald. loquitur in dote putatiua, non autem in dote præsumpta, in qua habet locum dispositio statutaria, sicut in uera, ut per Cur. Iun. & alios suprà citatos. Vel & secundò
25 responderi potest quòd dos, de qua nunc † tractamus, est uera, licèt probata iuris præsumptione, quoniam licèt actus pro bandi sit præsumptus: tamen dos probata iuris præsumptione
26 est uera dos, sicut in † simili dicimus, ꝙ actus transferendi possessionem, licèt sit fictus, tamẽ ipsa possessio est vera. Quod & uoluit Do. meus Ruin. in citato consil. 61. col. 3. circa. fin.
27 ubi pariter inquit, quòd † statututum loquens de dote data habebit locum in hac dote constituta à lege: quia licèt constitutio dotis sit ficta: tamen datio dotis est uera, & allegat similitudinem, de qua suprà per Socy. in d. cons. 80. Idẽ dixit ipse Do. meus Ruin. in alleg. cons. 224. colum. 2. uol. 1. & in consi. 151. col. 2. in prin. uolu. 5. Nec habet obstare, ꝙ cõcurrerent plura specialia cõtra l. 1. C. de dot. promis. quia
28 respondetur, ꝙ ex † quo ipsa specialia habẽt originẽ à diuersis fontibus, ideò concursus admittitur. l. singularia. ff. si cer. pet. Nã ꝙ titulus dotis præsumatur, à marito tantum causatur, & ꝙ vir lucretur dotẽ, ab oneribus matrimonij: quia ꝓpter onera matrimonij conceditur ipsum lucrum, vt per oẽs in l. si donaturus. §. fin. post glo. ff. de cõd. ob cau. ita dixit D. meus Ruin. in citato cons. 151. colum. 2. qui subdit hanc responsionem magis in specie probari ex not. per Barto. Imol. & Alex. in l. si rem aliquam. ff. de acquir. pos. ubi vult Bartol.
29 quòd si † quis rem suam conducat scienter ab ecclesia, tanquam rem ecclesiæ, quòd uidetur donare, & ꝙ dominium ipso iure transfertur in ecclesiã, p l. fi. C. de sac. san. eccle. & sic Bar. vult, ꝙ d. l. fi. quæ loquitur in donatione, lucrũ habeat in
30 † donatione tacita & præsumpta, & tñ cõcurrunt duo specialia: quia donatio præsumitur, & ipso iure dñium transfertur, quod est speciale, l. traditionibus. C. de pact. quod videtur cõtra prædicta, sed rñdent Imol. & Alex. ꝙ illud est ex eo: quia habent originem à diuerso fonte: quia præsumptio donationis causatur à scientia & facto conducentis: dominij uerò translatio conceditur fauore ecclesiæ: eadem ergo ratione idẽ concludendum est in terminis pñtis quæstionis, & ita teneas.

SVMMARIVM.

1 *Maritus non lucratur dotem tacitam constitutam à lege, si statuto caueatur, quòd vir per mortem vxoris lucretur dotem promissam, & nu. 5.*
2 *Verba statuti de lucro dotis debent intelligi propriè, cum huiusmodi statutum sit correctorium iuris communis.*
3 *Statutum loquens de dote promissa, debet intelligi de dote promissa per hominem, non autem de dote tacitè constituta à lege.*
4 *Statutum disponens, quòd mulier intelligatur omnia bona dedisse in dotem nulla dote constituta, locum non habet in muliere quæ transiuit ad secunda vota nulla facta mentione dotis: secus si statutum diceret nulla dotis expresè constituta: quia tunc non sufficeret tacita dotis constitutio.*
6 *Lex vbi ponderat factum relinquentis, tunc supplementum, quod fit à lege, non venit sub tali relicto, nec in illo locum habet dicta dispositio: secus si factum hominis non respiceret.*
7 *Relicti appellatione propriè non venit illud, quod suppletur.*
8 *Limitatur quæstio præsens nõ procedere, vbi statutum loquetur de dote data vel promissa.*
9 *Dotis constitutio facta à lege dicitur vera dos.*

QVÆSTIO LXXVI.

MARITVS an lucretur dotem tacitè constitutam à
1 lege, si statuto † caueatur, quòd uir per mortem uxoris lucretur dotem promissam. Et concludendo teneas quòd
2 nõ: quia † uerba huiusmodi statuti debent intelligi propriè, cũ sit correctorium iuris cõis, ut diximus suprà q. 2. Sed dos constituta à lege non dicitur uerè promissa, ergo tale statutũ non habebit locum in ipsa dote, iuxta not. per Batto. in l. 3. §. hæc uerba. ff. de neg. gest. & Doc. in l. 1. §. lex. Falcidia. ff. ad leg. Fal. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posth.

3 Secundò: quia tale statutum de dote † promissa se restringit ad dotem promissam per hominem, ergo non debet habere locum in dote tacitè constituta à lege, ut clarè probatur ex dictis per Paul. de Castr. in l. si mulier diuertit. in fin. ff. so.
4 matri. dum uult, quòd † statutum disponens, quòd mulier intelligatur omnia bona dedisse in dotem nulla dote constituta, locum non habeat in ea, quæ transiuit ad secunda uota nulla facta mentione dotis: quia satis dicitur isto casu dos cõstituta, ex quo censetur dos constituta prioris matrimonij. & hoc est uerum (subdit ipse) nisi statutum diceret, nulla dote expresè constituta: quia tunc non sufficeret ipsa dotis consti
5 tutio tacita. & sequendo Pau. de Castr. quæstionem † præsentem decidit Do. meus Ruin. in consil. 61. colu. 5. uolu. 3. Pro cuius confirmatione adducit not. per Bald. in l. 1. circa
6 fina. C. de inoffici. doti. ubi in quæstione † ibi formata per eum concludit, quòd ubi lex ponderat factum hominis relinquentis, tunc supplementum legitimæ, quod fit à lege, & non ab homine non uenit sub tali relicto, nec in illo locum habet dicta dispositio: Secus si factum hominis non re-
7 spiceret. & subdit, quòd † illud, quod suppletur, propriè non uenit appellatione relicti, arg. l. 1. ff. de ijs quæ in test. delen. & l. 1. §. & si. cum ibi no. ff. de colla. bono. Et idcò cum in terminis huius quæst. promissio expressa mulieris factum hominis requirat, meritò sequitur, quòd dispositio supradicti statuti non trahetur ad dotem tacitam constitutam à lege, quod & uoluit idem Do. meus Ruin. in consi. 151. colum. 1. & 2. uolu. 5. Quam conclusionem limitat ipse Do. meus Ruin. in
8 citato consil. 61. colu. 6. non procedere, ubi † statutum loque retur de dote data, uel promissa: quia tunc uirtute alterna-
9 tiuæ haberet locum in 1. parte de dote data † quia ipsa dotis constitutio facta à lege, dicitur uerá dos. Idem dixit ipse Rui. in præfato consi. 151. uol. 5.

SVMMARIVM.

1 *Dos data in primo matrimonio, quod de facto non tenuit, censetur etiam data in matrimonio reconualidato, & in ea locum habet statutum de lucro dotis, & nume. 3. quod declara. nume. 4.*
2 *Papa si dispensat super matrimonio inualido, censetur etiam dispensasse super dote.*

QVÆSTIO LXXVII.

1 QVID si matrimonium primum, in quo † dos fuit cõstituta, de facto non tenuit, & mulier transiuit ad aliud matrimonium, & postea conualidetur nulla dote constituta, an dos data in primo matrimonio censeatur etiam data in matrimonio reconualidato, ita quòd statutum loquens de lucro dotis trahatur ad hanc dotem? Tex. est in l. si serua. in prin. ff. de iure dot. qui decidit ꝙ sic, & ita ibi hoc not. Bar. dicens, nota, ꝙ dos data in primo matrimonio inualido, tacitè intelligitur repetita, si postea ualidetur, per quem tex. dicit Bal. in auth. ex complexu. C. de incest. nup. ꝙ si Papa dispen-
2 sat super † matrimonio inualido, censetur etiam facta dispensatio super dote, & in terminis lucri dotis, per d. tex. in d. l. si
3 serua. ita uoluit Bar. in dispur. † sua, mulier habens &c. colu. 6. ubi inquit, ꝙ si ex primo matrimonio nulli extant liberi, ꝙ dos data primo censetur repetita in secundo, adeò ꝙ maritus
4 lucrabitur dotem concessam à statuto, etiam si † primum matrimonium solum de facto tenuit. Secus si extarent liberi ex primo matrimonio: quia tunc non lucrabitur vltra, quàm haberet unus ex filiis primi matrimonii, qui minus haberet. Idẽ tenuit Paul. de Castr. in consi. 283. col. 2. in fin. & Do. meus Ruin. in consi. 223. col. 3. uol. 1. quod tenementi: quia hodiernis temporibus sæpissimè uidemus quòd contrahuntur matrimonia inualida cum dotibus inter affines, quæ exinde ex dispensatione Apostolica conualidantur.

SVMMARIVM.

1 *Mulier, quæ primo viro tradit minorem dotem quàm secundo, cẽsetur dedisse tertio viro dotem secundi matrimonij, & non primi.*
2 *Vltimus status attendendus est.*
3 *Relatio ad proxima regulariter est facienda.*
4 *Si consuetudo salarij præstandi assessori non est certa, sed varia, si simpliciter conducatur, intelligitur in dubio conductus cum*

eum salario, prædecessoris, qui immediatè eum præcessit.
5 *Princeps si concedat officium vni, & in literis officij dicat, secundùm salarium consuetum, si salarium officij retroactis temporibus fuit varium, intelligitur (secundùm communem opinionem) prout habuit prædecessor.*

QVÆSTIO LXXVIII.

1 OCCVRRIT & aliud. Quid quando primo † viro
fuit tradita minor dos, secundo verò maior; sed tertio
nulla facta fuit constitutio dotis, an censeatur constituta &
repetita tertio marito dos primi matrimonij; an verò secun-
di? Paul. de Castr. in l. in insulam. §. fin. uer. sed quid si. ff. sol.
mat. videtur decidere hanc quæst. dicens, quòd si inter primũ
matrimonium & reconciliationem eiusdem interuenit aliud
matrimonium cum traditione dotis, quòd mulier censetur
dotem datam secundo viro dedisse in tertiò recõciliato, aliàs
censetur primam dotem non exactam in hoc tertio repetisse,
argu. l. dotem. ff. de iure dot. Idem sentit ipse Paul. in l. pen.
§. si uxor. ff. sol. mat. & istam partem sequitur Paris. in consi.
34. uolu. 3. ubi refert Bal. Nouel. asserentem hoc idem in fa-
cto habuisse, & ita tenuisse per tex. in d. §. si vxor. & argum.
l. Mela. §. 1. ff. de alimen. & cib. leg. qui eam comprobat, per
2 not. in c. in consultationibus. de iure patro. vbi vltimum † sta-
tum attendere debemus. & etiam, quia relatio ad proxima
3 regulariter est fienda. l. si idem † cum eodem. ff. de iurisdict.
om. iud. Hoc etiam voluit Dom. meus Rui. in consi. 137. col.
3. uol. 4. Quæ opin. confirmatur ex dictis per Iaso. in l. diem
functo col. 4. uersi. si autem consuetudo. ff. de offi. assess. vbi
4 inquit, quòd si consuetudo salarij præstandi † assessori nõ est
certa, sed uaria: quia aliquando vni assessori datum est plus,
aliquando minus: tunc si assessor simpliciter conducatur, in-
telligitur in dubio, quòd assessor debet habere salarium, qđ
habuit prædecessor suus, qui immediatè præcessit, ex eo quòd
singulariter decidit Bal. in l. binos. circa fin. C. de aduo. diuers.
5 iudic. vbi quærit, † quid si Princeps concedat officium vni, &
in literis officij dicat, secundùm salarium consuetum: si sala-
rium officij fuit varium retroactis temporibus dicit Bal. ꝙ illa
verba, secundùm salarium consuetum, intelliguntur in du-
bio, sicut habuit prædecessor suus, per d. l. Mela. §. 1. de alim.
& cib. leg. ubi si testator reliquit Titio alimenta, quæ ei testa
tor in vita præstabat, debet attendi prout testator tẽpore mor-
tis erat solitus præstare, adeo ꝙ si testator in vita uario modo
præstitit, attenditur vltimi præstatio alimentorum. & Bald.
sententiam sequuntur Moder. Vercellen. in d. l. diem functo.
num. 97. ubi asserunt hanc esse communem opin. Et ideo ex
his remanet firma conclusio, quòd tertius maritus lucrabitur
partem dotis, de qua loquitur statutum, quę tradita fuerat se-
cundo viro, vt etiam uoluit Paris. in citato cõsi. 34. in 1. col.
licet in casu suo propter rationes ibi expressas teneat con-
trarium.

SVMMARIVM.

1 *Statuto cauetur, quòd mulier nupta nulla dote constituta cẽ-*
seatur omnia bona dedisse in dotem: Alio quoque dispon-
tur, quòd maritus lucretur dimidiam dotis vxoris præmor-
tuæ: an maritus lucretur dimidiam omnium bonorum, an ve-
rò dimidiam dotis data primo viro.
2 *Tacitum habetur pro expresso.*
3 *Prouisio generalis statuti non debet referri ad casum, in quo*
erat specialiter prouisum per ius commune.

QVÆSTIO LXXIX.

STATVTO cauetur, ꝙ si mulier nubat nulla dote cõ-
stituta, censeatur omnia bona sua dedisse in dotem, & alio
disponitur, ꝙ maritus lucretur dimidiam dotis vxoris ꝑmor-
tuæ. Pone modò, ꝙ mulier, quæ secundo viro nupta fuit, nul-
lam ei dotem constituit, sed de dote data primo uiro apparet
publico instrumento, quam dotis partem lucrabitur maritus,
an dimidiam omniũ bonorum de quib. in primo statuto, an
1 verò dimidiam dotis † datæ primo viro? Pau. de Ca. in l. si mu-
lier diuertit, colum. fin. ff. solut. mat. dicit se consuluisse, quòd
stante dicto statuto non censetur mulier omnia bona dedisse
in dotẽ, sed tantum dedisse, quę dederat primo uiro; eo quia
non potest dici nulla dos constituta, cum per legis dispositio-
nem fingatur eandem dotem datam primo viro, etiam dedis-
se in sequenti matrimonio. Non enim dicit statutum, nulla
dote expresse constituta: quia tunc militaret virtus statuti,
quòd censeatur omnia bona dedisse in dotem: sed lex muni-
cipalis dicit constituta: quod potest intelligi expresse, uel ta-
citè, uerè, vel fictè. & subdit, quòd ita fuit iudicatum, licet
quidam consuluerint contrarium, & verè ita consuluit Pau.
vt est uidere in consi. suo 284. secundùm antiquam impres-
sionem, nunc in nouis est in consi. 60. volum. 2. ubi in 2. du-
bio concludit, quòd stantibus ipsis statutis maritus lucrabi-
tur dimidiam dotis primo uiro constitutæ, & non dimidiam
omnium bonorum: quia non uidetur verum, quòd censea-
tur omnia bona fuisse data in dotem virtute talis statuti, mo-
tus etiam hac ratione: quia id ipsum statutum loquitur eo
casu, quo nullo modo dos fuit constituta: quæ uerba, cùm
sint multum generalia, debent intelligi generaliter, videli-
cet, quòd per nullum modum fuerit constituta. s. expresse,
2 vel tacitè. Nam tacitum † habetur pro expresso. l. item quia.
ff. de pact. Item, quòd non sit constituta nec per hominem,
neç per legem: quia dispositio legis representat factum l. si
pecuniam. §. 1. uersicu. planè. ff. de condi. ob cau. Item, quia
3 generalis prouisio huius † statuti nõ debet referri ad casum,
in quo erat specialiter prouisum per ius commune. l. sanctio
legum. ff. de pœn. Vnde satis est, quòd dictum statutũ sup-
pleat ius commune in duobus casibus in quibhs deficiebat. s.
quando mulier nubens nulla certa dote constituta nullum
aliud matrimonium per prius contraxerit, vel quando con-
traxerat, sed in illo nullam dotem habuit; quibus in casibus
de iure communi non erat prouisum de dote, etsi mulier ha
beret multa bona: quia illa non censebatur dedisse in dotem,
vt per Barto. in sua disputa. mulier habens &c. & Paul. de
Castr. sequitur Dom. meus Ruin. in consil. 223. colum. 2.
volu. 1. & in consil. seq. colum. 2. ac in consi. 61. colum. 4. vo-
lum. 3. & ita teneas in iudicando.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in dote exacta per vxo-*
rem, de qua non apparet, nisi per confessionem primi viri fa-
ctam in testamento, sed contra num. 4. & 9.
2 *Dos data primo viro censetur data secundo, ita quòd in ea*
locum habet statutum de lucro dotis.
3 *Confessio dotis facta per virum in eius vltima voluntate pro*
bat, sed contra secundùm communem nume. 5. 6. & 8.
8 *Testatur si quid reliquit pro malè ablato, nisi aliter probetur,*
quòd fuerit malè ablatum, iudicatur de ipso relicto, vt pu-
rè legato.
10 *Testator si legat dotes vxori suæ, quas asserit esse quantitatis*
librarum quattuorcentum, per ipsam confessionem non pro-
batur causam esse veram: sed dispositio ipsa operatur de iu-
re legati quantitas ea peti possit.
11 *L. dotem. ff. de iure dot, non debet extendi ad casus ibi non*
expressos.

QVÆSTIO LXXX.

1 QVID si vxor non dedit dotem secundo uiro, sed † tã-
tùm ex testamento primi mariti apparet, quòd eidem
absenti reliquerit ducentos aureos, quos dixit esse dotem vxo
ris: an censeatur ipsos aureos per eam exactos ab hæredibus
primi uiri dedisse in dotem secundo, ita quòd per mortem
ipsius vxoris sine liberis uir ualeat consequi dimidiam partem
dotis beneficio legis municipalis ita disponentis? Prima quidẽ
facie uideretur dicendum, quòd maritus uirtute talis statuti
deberet consequi per mortem vxoris dimidiam partem dicto
rum ducentorum aureorum: quia, vt dicunt Pau. de Castr. in
consi. 283. col. fin. & Socy. in consi. 80. col. fi. uolum. 4. & alij,
de quib. suprà in q. 75. ista est recepta Doct. sententia, quòd
2 † dos data primo uiro censetur data secundo; in tantum ꝙ
secundus uir lucratur dotem, quæ data reperitur primo vi-
3 ro. Sed in terminis, de quibus agitur † constat de dote tra-
dita primo uiro per confessionem ipsius primi viri factam in
eius ultima uoluntate, quæ probat, vt not. Petr. & Cyn. in l.
generaliter. in 8. q. C. de non nume. pecu. ergo &c.
4 Sed, præmissis non obstantibus, † cõtraria sententia de iu-
re uerior uidetur. Quæ probatur ex alio communi Theo-
rica. Docto. quæ habet, quòd quando non apparet, mulierẽ
dedisse

dedisse primo uiro dotem, non præsumitur, quòd mulier de-
derit bona sua in dotem secundo uiro, per l.fin. C. de repud.
& Barto.in disput.incip.mulier.& suprà q.71.Ergo sequitur,
quòd si non præsumitur uxorem dedisse bona secundo uiro,
quòd maritus minimè consequi ualeat beneficium lucri do-
tis dispositum à statuto.

Non obstat, quòd de dote constet per confessionem primi
5 mariti factam in eius testamento, quæ probat: quia † respon-
detur, quòd licet Petr. & Cyn. ubi suprà senserint, quòd
confessio facta in ultima uoluntate inducat probationem: ta-
men contrarium tenuit Iacob. de Beluis. in authen.de iure-
iur.à morien. præst. Pro quo secundùm Barto.in l.cum quis
decedens.§.codicillis. de leg. 3. uidetur esse casus in d.auth.
& in d. §. codicillis. ubi confessio talis non inducit probatio-
nem, nisi fuerit iurata. Vlterius secundùm Barto.si uera esset
ipsa opi. Petr.& Cyn.sequeretur, quòd posset testator priua
re filium legitima, confitendo se alij debere, si ad probatio-
nem sufficeret, & sic apperiretur uia malitijs, quod utiq;
6 † fieri non debet.c. sedes.in prin.de rescr. Præterea si talis sen
tentia admitteretur, omnes leges loquentes, quòd ex illa
confessione inducatur fideicommissum, malè dicerent: cum
demum inducatur id ipsum fideicommissum, quando de de-
bito non apparet. Sed attenta opinione Petr. & Cyn. semper
de debito constaret: ergo non induceretur fideicommissum,
quod ab omni iure alienum est, ut est tex.in Lucius.§. quis-
quis.el 2.de leg.2.l.Lucius.§.1.de leg.3.l.Aurelius.§.fi. ff.de
liber.lega.Idem etiam fatetur Alex.in consi.153.col.fi.vol.2.
ubi attestantur hanc esse communem opinionem. Quam etiã
magis communem dixit Aret.in consil.64. col.pen. & ab illa
non esse recedendum. Cui sententiæ pariter adhæret Corn.in
consi.145.col.3.uol.1.Soc.consi.294.col.1.Barb.consil.54.
col.2.uolu.2. Bertr.in consi.211.col.1.uol.2.

Pro cuius confirmatione faciunt not.per Bart.in l.1. in 7.
col.uers.tertiò quærò. C.de sacr.san.eccl.ubi in fine illius quæ
7 stionis uoluit, quòd quãdo † testator reliquit quid alicui pro
malè ablato, nisi aliter probetur, ꝙ fuerit ablatum, iudicatur
de eo, ut de puro legato. Quod & voluit idem Barto.in l.qui
uxori.ff.de au.& arg.leg.ubi inquit, quòd de ipso poterit de-
duci falcidia, si ipsa imminebat. Hoc idem tenuit Bal.in repe.
d.l.pen.col.pen.in uers.super 9.q.
8 Et in specie in dote, quòd talis † confessio facta per mari-
tum in testamento non probet dotem datam, uoluit Barto.in
d.l.qui uxori.& in l.Lucius.§.maritus.ad Treb. Bald.in con-
si.467.uolu.3.repetito in consi.381. in 5.par.& in consi.14.
circa.fin.uol.2. Pau.de Cast.in consi.129.secundùm antiquã
impressionem. Alex.in consi.45.col.2.uol.1. Socyn.in citato
consi.294.col.2.in prin.
9 Sed proprius accedẽdo ad terminos huius † quæstionis de
lucro dotis, ita decidit Alex.in consi. 122. col.1.uo.7. ubi ex
pressè dicit, quòd iure non cauetur, quòd ea quæ legauit pri-
mus uir suæ uxori, si ipsa transeat ad secunda uota, ꝙ censea
tur promisisse in dotem: cum communis sit opinio, quòd,
10 ubi † simpliciter in testamento uir dicit se legare dotes mulie
ri, quas asserit esse quantitatis quatuor centum librarum,
non probetur per dictam confessionem causam illam esse ue
ram, sed solùm operatur illa dispositio, ut iure legati quanti
tas ipsa peti possit: & ideo quòd statutum de lucro dotis,
quod est contra ius commune, non potest extendi ad casum
præsentis quæstionis: cum in dubio huiusmodi statutum
restringendum ueniat, ut minus lædatur dispositio iuris com
11 munis, quam † fit possibile. l. 2. C. de noxal. c. cum dile-
ctus. de consue. Item, quia l.dotem. ff. de iure dot. quæ lo-
quitur, quando dos fuit data primo uiro, & quæ exorbitat
à regula iuris communis, ut est gloss. in l. mulier. ff. de iu-
re dot. non debet extendi ad alios casus ibi non expressos.l.
si uerò.§.de uiro.ff.solu.mat.& sic ad casum, in quo non ap-
paret de dote data.

SVMMARIVM.

1 *Mulier per transitum ad secunda vota censetur dedisse in dotem secundo viro nomen debitoris hæredum primi viri: ita quòd in eo habebit locum statutum de lucro dotis, sed contra nu. 10.*
2 *Mulier, quæ transit ad secunda vota, in dubio videtur se nupsisse cum dote data primo viro, quod declara vt num. 11.& 12.*
3 *Mulier sicut quando dat expressè nomen debitoris in dotem, transfert in maritum ipso iure, & sine cessione, actionem personalem contra hæredes viri: Ita etiam quando non dat expressè ipsum nomen debitoris in dotem, sed tacitè.*
4 *Nomina debitorum mulieris non censentur data in dotem, nisi interueniat cessio actionum: quia ipsa nomina non traduntur, sed ceduntur.*
5 *Mulier si dedit marito mandatum ad agendum contra hæredes primi viri, & exigendum quascunque quantitates pecuniæ, & res sibi debitas: per hoc non dicitur cessisse actiones, sed mandasse.*
6 *Aliud est mandare, & aliud est cedere.*
7 *Marito si promisit vxor dotem florenorum trecentum ei promissam per fratres, eidem viro non competit actio aduersus fratres debitores mulieris, cum non fuerit ei cessa actio.*
8 *Actio regulariter non transfertur de vno in alium sine cessione.*
9 *Cessio ita se habet circa incorporalia, sicut traditio in corporalibus.*
13 *Declaratio ad l.2.C.de actio.& oblig.*

QVÆSTIO LXXXI.

1 DVBITATVR, An mulier † per transitum ad se-
cunda vota censeatur dedisse in dotẽ secũdo uiro nomẽ
debitoris hæredum primi viri, ita ꝙ eueniente ipsius mulieris
morte possit idẽ vir agere contra dictos hæredes, & consequi
2 lucrũ dotis cõsistentis in eo noĩe debitoris? Et videtur † dicẽ-
dum ꝙ sic: quia mulier, quæ transit ad secunda uota, in du-
bio uidetur se nupsisse cum dote data primo uiro, licet aliter
non appareat de alia promissione.l. pe.§.si uxor. ubi not. ff.
sol.mat.l.Diuus.ff.de iure dot. Barto.in disput.incip.mulier.

Secundò, quòd dictum nomen debitoris censeatur in do-
tem datum, uoluit Do. meus Ruin.in consi.53. colu.pen.&
3 fin.uol.2.ubi dicit, quòd sicut mulier, quando † dat expressè
in dotem nomen debitoris, in maritum transfertur ipso iu-
re, & sine cessione, actio personalis contra hæredes primi ma
riti.l.2.C.de actio.& obliga. ita etiam quando non constat,
quòd dictum nomen debitoris sit datum secundo marito in
dotem: quia tacitè intelligitur datum, ex quo dos non erat
adhuc exacta, ut præsupponere uidetur Paul.de Castr. in l.in
insulam.§.fi.ff.sol.mat.dum respondet ad l.plerique. ff.de ri-
tu nupt.& in maritum fuit actio personalis translata quem-
admodum in casu præcedenti.

Verùm his non obstantibus in cõtrarium emicat ueritas:
quod probatur primò ex not.per Bal.in c.1.§.fi.an mari.suc-
4 ce.uxo.ubi tradit, quòd nomina debitorum † mulieris non ui
dentur data in dotem, nisi interueniat cessio actionum: quia
ipsa nomina non traduntur, sed ceduntur, ut not.in l.fin. in
prin.de dona.& in d.l.2.C.de acti.& obligat. & Bald. sequi-
tur Alex.in consi.122.colum.2.uolum.7. ubi plus dicit, ꝙ
5 etiam si mulier dedisset mandatum secundo † uiro ad agen-
dum contra hæredes primi uiri, & exigendum quascunque
quantitates pecuniæ, & res sibi debitas quacunque ratione,
uel causa, ꝙ per hoc non dicitur cessisse actiones, sed man-
6 dasse, & aliud † est mandare, & aliud cedere, ut not.gloss. &
Doct.in l.1.C.de actio.& obliga. Bald. etiam sequitur Curt.
Iun.in auth. præterea.nu.13.in fin.C.vn.uir.& uxo. Idem te
nuit Corn.in consi.127.col.2.uers.& insuper.uolu.4.ubi di-
7 cit, quòd † si marito promisit uxor dotem florenorum tercen
tum ei promissam per fratres, quòd eidem viro non competit
actio aduersus fratres debitores mulieris, cùm non appareat,
8 ꝙ eidem † fuerit cessa actio per uxorem, quæ regulariter de
uno in alium sine cessione non transfertur. l.possessio. §.& si
possessio.ff.de acqui.poss. prout enim non transit dominium
sine traditione possessionis.l.traditionibus. C.de pact. ita nec
9 actio sine † cessione, cum ita se habeat cessio circa incorpora-
lia, prout traditio circa corporalia, ut not.glo.in l.fi. C.quan.
fisc.uel priua. Bar.in l.non quocunque.§. Caium.de leg. 1. &
10 ita in facto in terminis huius † quæstionis (ꝙ non intelligat
datũ secũdo marito in dotem nomen debitoris primi uiri) di
cit se obtinuisse Bald. Nouel.in tract.dot.in 6.par.specia.71.
quẽ sequitur Curt. Sen.in consi.78.in addit.ipsius consilii.
11 Non obstant, quæ † pro altera parte adducta fuerunt, & in
primis, quòd mulier transeundo ad secunda uota censetur
se nupsisse cum dote data primo uiro, & sic ꝙ censeatur de-
disse in dotem nomen debitoris: quia respondetur secundùm

Bal. Nouel. ubi supra, ꝙ licet uera sit illa conclusio, ꝙ uideatur mulier in dubio se nupsisse cum eadem dote, tamen talis tacitus actus non debet magis operari, quàm expressus, arg. l. qui ad certum. ff. loca. quia etiam si expressè se nupsisset cum eadem dote, ex tali promissione eiusdem dotis non insurgit, ꝙ uideatur mulierem dedisse in dotem nomen debitoris, scilicet primi uiri, siue eius hæredum, sed ipsa uidetur promisisse soluere dotem, nec tunc liberaretur cedendo actionem cõtra illos hæredes: quia aliud pro alio inuito creditore solui nõ potest. l. 2. §. appellata. ff. si cer. peta.

12 Præterea secundùm † eum, dato sine præiudicio ueritatis, ꝙ nubendo secundo uiro non aliter facta mentione dotis, intelligatur tacitè in dubio dedisse nomen debitoris. s. primi uiri in dotem: tamen talis tacitus actus non debet aliam operari specialitatem, quòd censeatur cessa actio iuris ministerio, per ea quæ habentur in l. 1. C. de dot. promis. & in l. cũ post. §. gener. ff. de iure dot.

Non obstat secundò authoritas D. mei Rui. in citato cõs. 53. quia contra eum tenent Alex. Bald. Nouel. & Cur. Sen. nec uidetur uerum, quòd in secundum maritum intelligatur translata actio personalis contra hæredes primi uiri, sicut quando expressè datum esset nomen debitoris in dotem, per l. 2. C. de act. & obligat. quia secundùm Bald. Nouel. in loco

13 suprà citato, dispositio illius legis † procedit, & locum habet, quando assignatio nominis debitoris facta fuisset expressè: secus si resultaret per modum tacitum, ut in casu huius quæstionis: & ideo ex his concluditur, quòd cum ipsum nomen debitoris hæredum primi uiri non fuerit datum in dotem secundo uiro, sed pecunia exigenda, quòd idem uir non poterit agere contra dictos debitores, & per consequens non lucrabitur dotem ex ui statuti consistentem in nomine ipsorum debitorum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris sine liberis locum habet, siue vxor decesserit ab intestato, siue cum testamento, & num. 10.*

2 *Quarta, quæ debetur ex dispositione authen. præterea. C. vnde vir & vxor. marito inopi præmoriente vxore locuplete, locum habet (secundùm communem) tàm condito testamento, quàm ab intestato.*

3 *Lucrum dotis datur à lege municipali viro propter onera matrimonij.*

4 *Statuto si caueatur, quòd vxore præmoriente cum liberis ipsi lucrentur dotem, vel eam habeant, mater non poterit in præiudicium filiorum testari de dote.*

5 *Satuto Vercellarum etsi disponatur, quòd vxore præmoriente sine liberis, dimidiam dotis habeant eius agnati, alia verò cedat lucro mariti: tamen vxor non poterit instituere maritũ in omnibus suis bonis in præiudicium agnatorum.*

6 *Ius mihi quæsitum ex dispositione statuti, vel legis, non potest per te mihi auferri.*

7 *Statutorum natura est ligare subditos ad ipsorum obseruantiam.*

8 *Dos quando retinetur ex pacto, vel conuentione de lucrando, etiam extantibus liberis, de ea mulier non potest testari.*

9 *Statutum de lucro dotis tanquam exhorbitans, & contra ius commune strictè debet intelligi, cum auferat vxori liberam testandi facultatem.*

11 *Maritus in lucro dotis non potest per vxorem grauari.*

12 *Quarta vbi vni debetur siue ex dispositione legis, aut statuti, vel consuetudinis non potest ab eo auferri.*

12 *Lucrum dotis non dicitur esse de hæreditate mulieris, sed tanquam æs alienum.*

QVÆSTIO LXXXII.

1 QVERITVR, An statutum, ꝙ uir lucretur † dotẽ vxore præmoriente sine liberis, locũ habeat, siue uxor decesserit ab intestato, siue cũ testamẽto, in quo aliũ præterquã maritũ instituerit. Et quia in hoc nõ reperio doctores discordãtes, Ideo concludẽter loquẽdo teneas ꝙ sic. Primò ꝑ tex.

2 in auth. præterea. C. vnde vir † & vxor, iunctis ibi not. per Scriben. ubi illa quarta, quæ debetur ex dispositione illius authẽ. marito inopi præmoriente uxore locuplete, locum habet tam condito testamento, quàm ab intestato, & sic contra uoluntatem ipsius uxoris, & istam esse communem opi. testantur Corn. in cons. 4. colum. 2. & 3. uolum. 4. & Socy. in cõs. 121. col. 4. in prin. uol. 4. Ergo similiter lucrum dotis, quod ex dispositione huiusmodi statuti defertur marito, debet habere locum siue ab intestato decesserit ipsa uxor, siue cum testa-

3 mento. Quod & suadetur ratione: Nam tale lucrum, † ut diximus suprà q. 4. datur a lege uiro propter onera matrimonij. quæ ratio ita militat, quando vxor decedit cum testamento, quàm etiam quando ab intestato. ergo eadem debet esse iuris dispositio, arg. l. illud. ff. ad leg. Aquil.

4 Secundò facit, quod not. Paul. de † Castr. in l. si cum dotem, in fi. ff. sol. mat. ubi dicit, ꝙ staute statuto, ꝙ uxore præmoriente cum liberis ipsi lucrentur dotem, uel eam habeant, quòd eo casu in præiudicium liberorum non poterit testari. Vtique igitur dicendum est idem in terminis huius statuti, in quo disponitur, ꝙ maritus lucretur dotem: & per hãc decisionem Paul. dixerunt Moder. Vercellen. in l. fin. nu. 99. C.

5 de pact. ꝙ stante † statuto Vercellarum, quòd uxore præmoriente sine liberis dimidiam dotis habeant agnati eiusdem mulieris, alia uerò cedat lucro mariti, quòd uxor non poterit instituere eius uirum in omnibus suis bonis in præiudicium agnatorum, quibus per statutum prouisum erat: quia

6 ius mihi quæsitum ex † dispositione statuti, uel legis, nõ potest per te mihi auferri. l. si constante. cum ibi not. per Bald.

7 C. de dona. ante nup. tradit Are. in consi. 78. col. pen. & † quia de natura statutorum est ligare subditos ad ipsorum obseruãtiam. cap. ut animarum. de consti. lib. 6. cum aliis, de quibus per Alex. in cons. 101. uol. 3. dicentes ipsi Moder. idem esse, si ex pacto, uel ex conuentione speciali dos, uel eius didimidia alteri in certis casibus esset promissa, aut debita: quia simili casu non posset mulier de ipsa dote, uel eius parte testari, per not. per Bald. in l. pro hæredit. col. 3. uers. & ad euidentiam.

8 C. de hæred. actio. ubi quando † dos retinetur ex pacto de lucrando, etiam extantibus liberis, mulier non potest de dote testari: quia ex ui contractus est ad alium applicata, arg. l. cum maritus. §. fin. ff. de pact. dot. l. si ante. C. de dona. ante nup. & ex his qui tradit Aquen. in d. l. post dotem. col. 5. uer. sed cogitabam. ff. sol. mat.

Tertiò probatur ista conclusio ex not. per Paris. in consil. 34. col. 2. uol. 3. & in consi. 127. col. 3. in princ. uolu. 1. dum

9 dicit, quòd † tale statutum de lucro dotis tanquam exorbitans, & contra ius commune strictè debet intelligi, cum auferat uxori liberam facultatem disponendi de bonis suis. Idem uoluit Socy. in consi. 127. col. 3. uol. 1.

10 Quartò expressius in † terminis huius quæstionis hoc uoluit Pau. de Cast. in l. si cum dotem. in pen. col. in fi. ff. sol. matri. & in consil. 82. uol. 1. Cuma. in consi. 48. col. 2. Fulgos. cõsi. 203. col. 2. Dec. consi. 386. col. 3. Ias. in consi 127. col. 2. & 3. uol. 1. Do. meus Rui. in consi. 8. col. 1. uol. 2. ubi inquit, ꝙ

11 † maritus dicto lucro priuari non potest nec in eo grauari secundùm Bald. in d. l. pro hæreditarijs. & in l. quod scitis. C. de bo. quæ lib. quia non uenit maritus ad hoc lucrum ex iudicio uxoris expresso, uel tacito, sed ex prouisione statuti, & contra uoluntatem uxoris, & sic ea inuita: Ideo non potest in illo per uxorem grauamen imponi. l. sed si sic. §. 1. de lega. 3. l. fin. in princ. ff. ad leg. Falc. declarat notanter Bar. in l. cum filio. in 1. & seq. opposit. de leg. 1. Quæ opinio etiam compro-

12 batur. Nam ubi aliqua † quarta alicui debetur ex dispositione legis, statuti, aut consuetudinis, nõ potest ipsa ab eo prohiberi: quia debetur ratione iurisdictionis, cui subest defunctus. Vnde non potest disponere contra statutum, legem, uel consuetudinem. c. requisisti. de testa. l. nemo põt. de lega. 1. c. officij. c. Raynutius. eo. tit. de testa. per quem tex. tradit Bald. in l. filium quem habentem. in 9. q. C. fami. ercisc. testatorem nullo modo posse prohibere quartam alicui debitam ex dispositione statuti, uel consuetudinis.

Postremò facit, quia, ut dicitur infrà q. 90. post Alex. in l.

13 cum uir. ff. ad leg. Falci. huiusmodi lucrum † non dicitur esse de hæreditate mulieris, sed tanquam æs alienum. de quo quis testari non potest.

Vltimò, si uerum esset, ꝙ mulier posset de lucro dotis testari, inepta redderetur dubitatio scribentium, de qua per Soc. in consi. 114. uol. 1. & Paris. in consi. 127. col. 2. uolu. 1. dum quærunt, an maritus, qui præstitit consensum uxori disponendi de dote, per cuius consensum censetur renuntiasse lucro dotis, possit reuocare talem consensum: quia si potuisset sine eius uelle testari, ad quid opus fuisset quærere, nũquid ab

eo

eo possit reuocari consensus præstitus? Certè esset extrà propositum. Igitur teneas, ꝙ de lucro dotis, de quo in huiusmo di statuto, vxor testari non possit in præiudicium mariti.

SVMMARIVM.

1 *Statutum ciuitatis de lucro dotis locum non habet in dotibus datis per Principem eius filiabus matrimonio copulatis in ipsa ciuitate. Quod limita ut nu. 13.*
2 *Par in parem, vel superiorem non habet imperium.*
3 *Princeps solutus est legibus ab alio conditis.*
4 *Subditi non possunt facere legem in praiudicium superioris, qui eorum non tantum est creditor, sed & dominus.*
5 *Statuta inferiorum non limitant iurisdictionem superioris.*
6 *Superior secundum communem non potest ligari à suo inferiore, minusque incidere in statutum sui inferioris.*
7 *Iudex maior testificans falsum coram minore, non potest ab eo puniri, quando ille maior haberet iurisdictionem in minorem.*
8 *Consuetudo populi vires suas non trahit, vt liget superiorem, dato, quòd consensus Principis interuenisset ad inducendam ipsam consuetudinem.*
9 *Consuetudo permittens consanguineo venditoris retrahere rẽ ab emptore, locum non habet in Rege emente.*
10 *Statutum Ferrariæ excludens fœminas propter masculos locũ non habet in hæreditatibus Illustrissimorum Ducum Ferrariæ, & si bona sita essent in territorio Ferrariensi.*
11 *Quod ampliæ etiam si ipsi Illustrissimi essent ciues Ferrariæ.*
12 *Statuta inferiorum excludentia fœminas propter masculos nõ habent locum in filiabus, & sororibus dominorum & principum.*
14 *Imperator licet sit supra statuta locorum: tamen si Imperator aliquid relictum est, locum habet ius municipale, si testamentum sumit robur à lege municipali, & ex eo is vult iuuari.*

QVÆSTIO LXXXIII.

1 STATVTVM conditum à ciuitate, & disponens † de lucro dotis, an locum habeat in dotibus datis per Principem eius filiabus, uel sororibus matrimonio copulatis in ipsa ciuitate? Et teneas partem negatiuam. Primò per tex. in l.
2 nam & magistratus. ff. de arbitr. ubi par † in parem, uel superiorem non habet imperium. & per tex. in l. Princeps. iuncta
3 glo. ff. de legi. ubi Princeps solutus † est legib. ab alio conditis. Quod & tradunt Bal. & Alex. in l. debitorum. C. de pact.
4 ubi dicunt, † ꝙ subditi non possunt facere legem in præiudicium superioris, qui eorum non tantum est creditor, sed & dominus: Sed in eorum præiudicium sic. Secundo confirmatur hæc opinio ex dictis per Bal. in auth. sed nouo iure. col. j. C. de ser. fug. quem sequitur Bru. in cons. 20. vol. 2. ubi in-
5 quit, ꝙ statuta inferiorũ non limitant † iurisdictionẽ superioris, arg. l. 2. C. de sportul. & l. 2. C. de consti. pecun. quia non possunt imponere legẽ superiori, arg. c. uenientes. de iureiu.

Tertiò comprobatur ista sententia per communem Doct.
6 opin. in c. 1. de raptori. ubi uolunt, ꝙ † superior non potest ligari à suo inferiore, minusque ꝙ possit incidere in ipsius inferioris statutum, cum inferior regulariter non iudicet superiorem, per c. cum inferior. de maior. & obed. Item licet statutum habeat uim canonis, tamen est lex inferioris, qui sicut non potest oretenus superiorem suum ligare, ita nec per legem suam. Pro quo facit, quod uoluit Abb. in c. dilecto. col. fi. uersi. an autem. de testi. quem refert & sequitur Fel. in d. c.
7 cum inferior. col. 1. ubi dicit, ꝙ † maior iudex testificans falsum coram minore, non potest ab eo puniri, quando ille maior haberet iurisdictionem in minorem.

Quartò fortificatur ista conclusio ex ijs, quæ scribit Roch. de Cur. in repet. c. fi. in 9. q. princ. post glo. ibi, de consue. ubi
8 consuetudo populi uires suas non trahit, ut † liget superiorẽ, etiam ꝙ Principis consensus interuenisset ad inducendam talem consuetudinem: quia superior non ligatur consuetudine inferioris, quod dictum sequitur Tiraquel. in loco proximè allegato.

Quintò facit, quod uoluit Tiraqu. in trac. de retract. char.
9 295. nu. 38. ubi inquit, ꝙ consuetudo, † quæ permittit consanguineo uenditoris retrahere rem ab emptore, non habet locum in Rege emente, qui non ligatur statutis aut consuetudinibus subditorum.

Vltimò corroboratur hæc pars ex ijs, quæ tradit Car. Flo. in consi. 2. quem sequitur Fely. in c. 1. col. 1. versic. quarta declaratio. de constitu. & Brun. in citato consi. 20. colum. 2. vbi
10 concludit, quòd † statutum ciuitatis Ferrariæ, sub rubric. de successi. ab intesta. excludens fœminas propter masculos non habet locum in hæreditatibus Illustrissimorum Ducũ Ferrariæ, & si bona sita essent in territorio Ferrariensi: quia statuta inferiorum non ligant superiorem. l. 3. in princip. ff. de aliena.
11 iudi. mutan. cau. fac. Quod † ampliatur etiam secundùm eũ ꝓcedere, dato quòd ipsi illustrissi. Principes essent ciues eiusdem ciuitatis: quia non eo minus sunt superiores, & dignitas eorum quò ad omnia facit eos superiores, & cum eo concordat Bru. in tract. exclu. fœmi. in 6. artic. princip. in 1. memb.
12 q. 7. ubi decidit, quòd statuta † excludentia fœminas propter masculos non habent locum in filiabus & sororibus dominorum & principum: quia ipsæ non excludentur à successione bonorum ipsorum Principum, quæ sita sunt in territorio statuentium, & in quibus poterant de iure communi succedere: quia potestas inferiorum nõ extenditur à superiores, ꝓut etiam tradit Dom. meus Ruin. in consi. 83. colum. fin. volum. 5. & ideo ex ijs rationibus & authoritatibus concludendum fore puto, quòd statutum de lucro dotis nõ liget Principem, vt mortuis filiabus vel sororibus sine liberis non possit repetere dotes datas, uel retinere promissas.

13 Quod tamen † intelligendum arbitramur, nisi ipse Princeps vti vellet beneficio istius statuti, & ex eo cõsequi commodum: quia tunc ligaretur dicto statuto. ita dixit Bald. in l. &
14 in legatis. C. ad l. Falcid. vbi voluit, quòd licet † Imperator sit supra statuta locorum: tamen si Imperatori aliquid est relictum, habet locum ius municipale, si testamentum sumit robur à lege municipali, & ex eo vult posse iuuari. & Bald. sequitur Bru. in dicto tract. exclus. fœmi. in loco, de quo suprà.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in principe, & sic in eius conditore.*
2 *Persona loquentis non includitur in generali sermone.*
3 *Rex si statuit, quòd homicidæ omnes sint in banno, tale statutum locum non habebit in ipso Rege homicida.*
4 *Episcopus excommunicans furtum facientes, si furtum ipse committit, talis excommunicatio eum non afficit: quia quis non potest sibi præcipere, vel vetare.*
5 *Sententia hominis sicut locum non habet in proferente: ita nec sententia statuti in promulgante.*
6 *Statutum si fecit ciuitas, quòd nulla persona, vel vniuersitas possit vendere frumentum forensibus sub certa pœna: si ipsa ciuitas vendit, secundum communem, non habet locum pœna statuti.*
7 *Venditio facta per dominum, non seruata forma constitutionis per eum edita valet.*
8 *Episcopus, qui fecit synodalem constitutionem, quòd clerici ludentes ad aleam sint excommunicati, non efficitur excommunicatus eo inuito, si ludit cum clerico, secus si vult.*
9 *Leges inferiorum etsi in Imperatore locum non habeant: tamẽ fallit, si Imperator ipsis vti velit.*

QVÆSTIO LXXXIIII.

1 AN statutum Principis de lucro † dotis locum habeat in ipso Principe, & sic in eius conditore? Videtur dicendũ
2 quòd non: quia in generali sermone non includitur † persona loquentis. l. 1. ubi no. ff. de serui. l. inquisitio, & ibi per Cy. C. de solutio.

Secundò facit, quod voluit Bald. in cap. cùm in iure. colu.
3 1. de elect. ubi si Rex statuit, quòd homicidæ † omnes sint in banno, tale statutum non habebit locum in ipso Rege homicida: quia non videtur loqui contra se. l. si peculium. §. sicut. ff. de pecul. leg. alibi dixit idem Bald. in l. 1. §. similiq; modo.
4 C. de lati. liber. tollen. quòd si episcopus † excommunicat facientes furtum, & ipse faciat, quòd homini excommunicatio non afficiet eum: quia non potest quis sibi præcipere, vel veta-
5 re. l. pen. ff. de arbit. & quia † sicut sententia hominis non habet locum in proferente: ita nec sententia statuti in promulgante. Idem voluit Bald. in authen. quibuscunque. in fin. C. de sacr. sanct. eccle. in c. 1. §. ad hæc. ubi etiam Affli. de pace iura. firman. Hinc dixit idem Bald. in ca. cum omnes. colum. 9.

versic.

6 uerſ. ſed ecce. de conſtitu. † ꝙ ſi ciuitas fecit ſtatutum, ꝙ nul-
la perſona, vel uniuerſitas poſſit vendere frumentum foren-
ſibus ſub certa pœna: ſi ipſa ciuitas vendidit, non habet locũ
in ea pœna ſtatuti, ſed bene obligantur particulares perſonæ,
vel uniuerſitates, quæ ſunt ſub ciuitate, & hanc partem com-
munem eſſe fatentur Alex. in l. 1. in prin. quod quiſque iur. &
D. meus Ruin. in conſi. 83. col. fi. uol. 5. Pro qua quidem opi.
facit, quod uoluit Ro. in conſ. 444. in ult. dubio, dicens quòd
uenditio facta per dominum Plumbini non ſeruata forma
7 † conſtitutionis per eum editæ ualet: quia ipſa conſtitutio cẽ-
ſetur imponere neceſſitatem eius ſolennitatis obſeruandæ
ſubditis, non autem ipſi ſtatuenti, & ſic ex his uideretur, ꝙ
huiuſmodi ſtatutum non habeat locum in eius conditore.

Limita tamen hanc concluſionem non procedere, ſi Prin-
ceps vult ligari dicto ſtatuto, ut probatur ex ijs, quæ uoluit
Paul. de Caſt. in l. digna uox. in fi. C. de legi. ubi dixit poſt Io.
8 And. ꝙ ſi † epiſcopus fecit conſtitutionem ſynodalem, ꝙ cle-
rici ludentes ad aleam ſint excommunicati: ſi ipſe ludat cum
alio clerico non efficitur excommunicatus: quia nemo inui-
tus ligatur lege ſua, ſecus quando vult: quia tunc ligatur per
glo. ibi, quæ dicit, ꝙ Princeps ligatur legibus, quando vult, &
ſic ſpontè, aliàs ſecus. Idem probatur ex not. per Bal. in l. 4. ff.
ad l. Falc. quem ſequitur Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art.
9 principali in 1. memb. in 7. q. ubi uoluit ꝙ † licet in Impera-
tore non habeant locum leges inferiorum: tamen id eſt uerũ,
niſi Imperator uelit uti ipſis legibus: quia tunc poterit ſe iu-
uare ex illis: Ergo ille concludendum uenit in terminis huius
quæſt. quòd ſi Princeps vult uti beneficio ipſius ſtatuti de lu-
cro dotis, quòd ligatur ipſa lege.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum Principis de lucro dotis locum habet in caſtris, & terris vaſallorum, ſi caſtra vel terræ carent proprijs ſtatutis, & nu. 7. vbi de decreto Montisferrati.*

2 *Prouincia aucta acceſſoriè regno, ita quòd ſit vnum regnum cum primo, ſecundùm communem, regulatur ſecundùm leges ipſius regni, & eiſdem regulis & priuilegijs eſt gubernanda.*

3 *Statutum ciuitatis extenditur ad caſtra ſibi ſubiecta, ſi non habent conſuetudinem, vel legem ſpecialem, & nu. 4.*

5 *Ciuitas, vel caſtrum quamuis ſeparentur à regno: tamen ſi exinde fiant noua leges per ſuperiorem, ligantur dictis nouis legibus, ſi Rex in eis retinet directum ius, vt quia infeudauit.*

6 *Banniti ſuperiorum ſunt etiam banniti in terris ſubditorum quamuis habeant merum & mixtum imperium.*

8 *Dominium directum habens, dicitur habere directum ius.*

9 *Decreta Illuſtriſsimi Marchionis Montisferrati excludentia certas fœminas à ſucceſsionibus extantibus maſculis in eis nominatis, vendicant ſibi locum in terris vaſallorum, ſi non habent ſtatutum ſpeciale.*

Q V Æ S T I O L X X X V.

1 DECRETVM Principis de lucro dotis, an locũ † ha-
beat in terris vaſallorum? Omiſſa uerborum prolixitate
inimica ſapientibus, ut tradit Aret. in conſi. 11. col. 2. & quæ
ſolet apponi ornatus cauſa, ut etiam per eundem Aret. in cõ
ſi. 6. in prin. concludendum arbitramur ꝙ ſic, caſtra, oppida,
& uillæ uaſallorum carent proprijs ſtatutis. Et primò, per tex.
iuncta gl. in c. cum olim. in uerbo, Anglicanis, de conſuetu.
ubi eccleſiæ inferiores debent regi & gubernari ſecundũ con-
ſuetudinem, & ius eccleſiæ metropolitanæ ſuperioris. Idem
vult tex. in c. de his. 12. diſt.

Secundò, per doctrinam Bar. ab omnibus recepta in l. ſi cõ
2 uenerit. §. ſi nuda. ff. de pign. act. ubi prouincia † augmentata
acceſſoriè comitatui, uel regno, ita ꝙ ſit vnum regnum cum
primo, vel unus comitatus, & eiſdem legibus & priuilegijs eſt
gubernanda, quibus regnum & comitatus. & Bar. ſequuntur
Rom. in conſ. 218. col. 2. Alex. in conſ. 114. col. fi. uol. 4. du-
plicatò in conſ. 47. uol. 6. Barb. in c. translato. in 7. col. de con
ſti. Iaſ. in §. in perſonam. in 4. col. inſti. de actio. Calcan. in cõ-
ſil. 2. col. 19. uerſi. ad unum tantum eſt aduertendum. Affl.
in c. 1. §. & ſi clericus. col. 10. in prin. de capitu. Corra. Ripa in
j. par. Reſpon. 21. & Cur. Sen. in conſ. 56. colũ. 6. ubi firmat
hanc eſſe communem opin.

Tertiò facit, quod not. Barto. in l. 1. q. 36. C. quæ ſit long.
3 conſuetu. inquit, quòd ſtatutum † ciuitatis extenditur ad ca-
ſtra ſibi ſubiecta, ſi ea non habent conſuetudinem, uel legem
ſpecialem, per l. qui ex uico. ff. ad municip. ſecus ſi ipſa caſtra
ſpecialem legem, uel conſuetudinem haberent: quia tunc ea
ſeruanda forent. Idem voluit Alexand. in citato conſil. 114
colum. fin. Roma. conſi. 141. colum. 2. Paul. de Caſtr. in conſi.
208. colum. pen. ſecundùm impreſſionem antiquam, & in cõ
4 ſi. 39. colum. 1. uolum. 2. ubi dixit, quòd ſtatuta † & conſue-
tudines ciuitatis debent ſeruari in comitatu, & eodem modo
in ciuitate, quæ eſt caput prouinciæ, arg. l. de quibus. de legib.
& hoc quando deficit ſpeciale ſtatutum, uel conſuetudo loci.
Quod & placuit Socyn. in conſi. 81. colum. 3. uolum. 4. & in
conſi. 128. in princip. eodem volum. & in conſi. 271. colum. 1.
volum. 2. Hoc etiam tenuit Roch. de Cur. in repe. c. fin. char.
34. colum. 4. uerſicu. 5. limita, de conſue. Iaſ. in l. omnes popu
li. in 2. lectu. in 5. colum. ff. de iuſt. & iur. Ioann. de Ann. in
conſi. 20. colum. 3. uerſicu. & ex hac concluſione, & in conſi.
75. colum. 2. in princip.

Quartò confirmatur iſta opinio ex ijs, quæ ſcribit Mart.
5 de Lau. in tract. de princ. in uerſicu. 72. ubi dicit, quòd ſi † di-
minuitur dominium per Regem, vel Ducẽ, putà ciuitas, uel
caſtrum ſeparatur à regno, uel à ducatu, & exinde poſt ipſam
ſeparationem fiant noua decreta; vel nouæ leges per ſuperio-
rem, quòd ciuitas, uel caſtrum ſeparatum ligatum dictis no-
uis legibus, ſi Rex, uel Dux retinet directum ius in dictis ci-
uitate & caſtro, ut putà: quia ipſa loca infeudauit, per nota.
per Bald. in l. 1. C. vnde cogna. Secus ſi nullam iuriſdictio-
nem, vel nullum imperium retinuerint: quia tunc ipſis legi-
bus non ligarentur. l. fin. ff. de iuriſdict. om. iud. l. cunctos po-
pulos. C. de ſum. Trin. & fid. catho. Quod inquit notandum
ad plura.

Quintò accedit, quod uoluit Bald. in l. etiam. circa fin. C.
de iur. dot. quem refert & ſequitur Brun. in tract. excluſ. fœ-
6 mi. in 6. art. princip. in 1. memb. q. 7. dum † vult bannitos ſu-
periorum eſſe bannitos in terris ſubditorum, quãuis habeant
merum & mixtum imperium.

Vltimò, in proprijs terminis huiuſmodi quæſtionis eam
7 decidit Paul. de Caſtr. in conſi. 368. in 2. uolum. vbi † quærit,
an decretum illuſtriſſimi domini Marchionis Montisferrati,
quòd mortua vxore alicuius terræ ſuæ ſine liberis ex ipſo ma
trimonio derelictis, uel ſi nati mortui fuerunt ſuperſtite ma-
rito ipſe ſuccedat in dote vxoris prædefunctæ, habeat locũ, &
ſit ſeruandũ in caſtro feudali, ex quo loquit̃ in vxore de ter-
ra ſua: & determinat ꝙ ſic, q̃a licèt illud caſtrũ non uideatur
poſſe dici terra ſua, quia non eſt ſua pleno iure, vel ſolùm ra-
tione directi dominij, cùm feudatarius habeat vtile, iuxta ple
nè not. in c. 1. de capitu. Corra. in glo. magna, iuncta. l. ſeruos.
de leg. 3. tamen quòd poteſt dici terra ſua ratione directi do-
minij, licèt vtile ſit alterius, ſicut ratione proprietatis ſolius, p
l. ſi quis in ſuos. de leg. 3. & hoc non obſtante d. l. ſeruos. cum
8 ibi not. in glo. 1. quia † habens directum dominiũ dicitur ha-
bere directum ius l. Iulianus ſcribit, ſi hominem. in fin. cum
ſua gloſſ. ff. de rei vendi. Pro cuius confirmatione facit, quod
tradit Brun. in d. tract. excluſ. fœmi. in 6. articu. principa. in 1.
9 membr. in 7. q. ubi † inquit, quòd decreta illuſtriſſimi Mar-
chionis Montisferrati, quæ excludunt certas fœminas à ſuc-
ceſſionibus, extantibus maſculis in eis nominatis, uendicant
ſibi locum in terris vaſallorum, quando terræ uaſallorum non
haberent ſtatutum diuerſum vel contrarium, & ita teneas.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto ſi caueatur, quòd maritus per mortem vxoris cum liberi lucretur dotem, tale lucrum non perditur per virum ob tranſitum ad ſecunda vota: ſed in contrarium eſt communis, vt numero 7.*

2 *Statutum quando aliquid non dictat, nec nos dictare debemus quod declara vt num. 8.*

3 *Beneficium legis nemini debet auferri.*

4 *Lucrum dotis non acquiritur per virum aliquo titulo à coniuge prædefuncta, ſed ex legis prouidentia, quod intellige vt numero 10. & 12.*

5 *Lucrum dotis non prouenit viro ex mera liberalitate, ſed ex neceſsitate ſtatuti, quæ omnem liberalitatem excludit: quod declara vt numero 14.*

6 *Lucrum dotis ex pacto per tranſitum mariti ad ſecunda vota reſeruatur*

reseruatur filijs primi matrimonij , quod declara vt nu. 13.
9 *Statutum licèt non recipiat interpretationem quò ad substan*
tiam ipsius statuti: tamen secus super consecutiuis eiusdem
statuti.
11 *Acquiri id dicitur ex prouidentia hominis , quod acquiritur*
ex dispositione legis, cui partes poterant renunciare.

QVÆSTIO LXXXVI.

1 LEGE municipali cauetur, ꝙ † maritus per mortẽ uxo-
ris, liberis extantibus, lucretur dotem. Quæritur, an hu
iusmodi lucrum per uirum perdatur ob transitum ad secun-
da uota? Et primò uidetur ꝙ non : quia cum statutum hoc
2 non dictet, nec nos dictare debemus. & iste † modus arguen-
di probatur in l. si seruum. §. prætor ait. uersi. non dixit præ-
tor. ff. de acq. hæred. Præterea hoc iure cautum non reperit,
ergo erubescimus cum sine lege loquimur. l. illam. C. de col-
3 la. Item † beneficium legis nemini debet auferri. l. si arroga-
tor. §. sed an impuberi. ff. de adopt.
4 Secundò, quia lucrum hoc non acquirit uir aliquo titulo
à coniuge prædefuncta, sed ex legis prouidentia, arg. l. fi. C. de
bon. mat. ubi per illum tex. ita ibi determinat Bald. quem se-
quuntur Corn. ibi, Aret. in l. si ab hostibus. §. j. col. j. ff. solu.
mat. Bal. in q. statu. in uerbo dos. q. 21. Fran. de Pepis in rep.
auth. præterea. char. 14. uer. 3. & ult. C. vn. uir. & ux. Barb. in
c. offic. col. 20. de testa.
5 Tertiò facit. Nam huiusmodi lucrum † non prouenit ui-
ro ex mera liberalitate, sed ex necessitate statuti, quæ omnem
liberalitatem excludit l. rem legatam. ff. de adimen. lega. quo
argumento in proposito utitur Corn. in auth. ex testamen-
to. C. de collatio.
6 Contrariam † uerò sententiam teneas. Et primò: quia lu-
crum dotis ex pacto per transitum ad secunda uota mariti re
seruatur filij primi matrimonij, auth. uxore. C. de secũ. nup.
auth. neque uir, quod ex dot. Bar. & Doc. in l. fœminæ. §. il-
lud. C. de secund. nupt. ergo etiam lucrum statuti, quod ha-
bet in se tacitum pactum , tanquam à principio uoluerint se
coniuges conformare cum dispositione legis, ut per Barto. &
cæteros in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb.
Secundò per tex. in authen. præterea. C. vnde uir & uxor.
quæ loquitur de lucro quartæ debitæ coniugi ex prouidentia
legis, quæ tamen reseruatur liberis.
Tertiò facit tex. in §. si uerò expectet, in auth. de nup. ibi,
omnis eam deserit proprietatis modus in ijs, quæ ad eam ex
priori coniuge uenerunt, & in §. quia uerò lucra, ibi, quæcun
que lucrati fuerunt siue per dotis, siue per sponsalitiæ largi-
tatis occasionem. quæ uerba generalia etiam comprehendũt
lucrum statutorum, ut etiam ponderat Ang. in d. §. quia ue-
rò. & Corn. in consi. 309. colum. penult. uersic. item infertur,
in fi. uol. 3. Nic. Arelat. in l. generaliter, char. 19. uersi. 3. fa-
cit. C. de secun. nup. Rip. in d. l. fœminæ, char. 22. nu. 45. cir-
ca fin. C. eo. tit.
Quartò adducitur tex. in d. l. fœminæ, ibi, quicquid nuptia
rum solennitate perceperint: quæ verba etiam sunt apta com
prehendere id ipsum lucrum statutorum , ut expresse dixit
ibi Ripa, & Corn. in cons. 269. in fi. uol. 4.
Quintò accedit & tex. in l. generaliter. C. de secun. nup. ibi,
quæ de bonis mulieris ad eum deuoluta sunt: quę uerba cum
generaliter prolata sint , pariter generaliter intelligenda ue-
niunt de quacunque deuolutione bonorum mulieris ad ui-
rum, siue uia pacti, siue statuti: quia utroque modo deuolui
dicuntur ad uirum de bonis mulieris. Vnde cum tex. non se
restringat ad deuolutionem, quæ fit ex pacto, nec nos restrin
gere debemus. l. de pretio. ff. de publ. l. j. §. generaliter, de leg.
præstan. & dictum tex. esse expressum ad quæstionem præsen
tem dixit Nic. Arela. in d. l. generaliter. col. 20. in prin.
7 Sextò hanc † quæstionem decidit Bal. sibi contrarius in d.
auth. ex testamento. C. de secund. nupt. vbi concludit, tale lu-
crum non deberi uiro, qui transiuit ad secunda uota, quo ad
proprietatem : & subdit ꝙ istud fuit dictum cuiusdam Doct.
vltramontani, cuius nomen ignorat, inquit tamen Nic. Boer.
in decis. 185. quòd fortè fuit Ioan. Fab. qui in auth. donatio-
ne. C. de secund. nup. uoluit hoc habere locum in conquestis
uiri , in quibus mulier habet medietatem de consuetudine.
Idem uoluit Bal. in auth. uxore. C. eod. tit. & in l. pro hæredi-
tarijs. col. 2. in fi. C. de hære. act. Roma. in l. si cum dotem, in
princ. col. 10. uersi. vnde septima opinio fuit. ff. sol. matrimo.
& in cons. 190. colum. fi. in princ. Pau. de Cast. in l. 2. in prin
cip. col. 2. sol. mat. & in d. l. fi. C. de bon. mat. dum vult, ꝙ li-
cet Bald. dicat, patrem non perdere lucrum, quod habuit ab
vxore per transitum ad secunda uota, tamen ꝙ tenetur post
mortem reseruare filijs, per d. l. generaliter. C. de secun. nup.
Idem uoluit Sal. in d. l. fœminæ. §. illud. Alex. & Ias. in l. fi. C.
qui test. face. pos. Idem Alex. in l. j. §. hoc autem. col. 2. uersi. 4.
fallit. ff. ad Trebel. & in addit. ad Bar. in d. l. fœminæ. necnon
Cremen. in singula. suo vltimo, vbi inquit contra Bald. in d. l.
fi. se consuluisse per tex. qui non potest cauillari in §. prospexi
mus, in authen. de nup. qui subdit, ꝙ idem consuluit Ant. de
But. in cons. incip. circa examinationem, cum hac quoque sen
tentia pertransit Corn. in d. auth. ex testamento , & in consil.
309. colum. 4. volum. 3. & in cons. 269. col. fi. in fi. uol. 4. Mo-
der. in rub. de dona. inter uir. & uxo. char. 49. col. 2. Soc. in cõ
sil. 42. col. 2. uersi. sed iterum. Dec. in l. 1. C. de secun. nup. Ri-
pa in l. 2. in prin. col. 4. uer. adde etiam. ff. sol. matr. & in d. l.
fœminæ, nu. 45. C. de secun. nup. vbi attestatur hanc esse com
munem . Quam etiam vti communem amplectentur Nicol.
Arelat. in d. l. generaliter, num. 38. Ioan. Garro. in d. authen.
ex test. num. 56. & in rub. eiusdem tit. de secund. nup. nume.
9. Istem tradit Alcia. de uerb. sig. in princ. num. 34. Do. meus
Ruin. in cons. 101. col. 2. uolu. 1. & ita ter fuisse iudicatum in
Curia Burdegalensi, secundùm hanc receptam sententiam,
inquit Boer. in decis. 85.
8 Non obstant ex aduerso allegata † fuerunt : quia quo ad
primum argumentum respondetur, quòd licèt statutum hoc
non dictet: tamen recipere debet interpretationem à iure cõ-
muni, videlicet, nisi secundò nubat: quia per hanc interpreta-
tionem minus læditur dispositio iuris cõmunis. l. 2. C. de no-
xa. c. dilectus, de consue. glo & Doc. in l. fi. §. in computatio-
ne. C. de iure delib. ita dixit Bald. in d. auth. ex testa. col. pen.
& Nicol. Arelat. in d. l. generaliter. num. 41. & Corn. in citato
cons. 269. in fi. uol. 4.
Nec habet obstare, si dicatur, ꝙ statutum non recipiat in-
terpretationem iuris: quia secundùm Bal. in d. auth. ex testa
mento , id est uerum quoad substantiam dispositionis ipsius
statuti , sed bene recipit interpretationem ad casum, de quo
quæritur, vtrum ille casus intelligatur dispositus per statutũ,
vel ne, per l. si serui, de noxal. act. hoc idem uoluit Bald. in d.
auth. vxore. C. de secun. nup. dum inquit, ꝙ licet statutũ non
9 recipiat † interpretationem quoad substantiam ipsius statu-
ti, tamen potest eam recipere super consecutiuis eiusdem sta
tuti, idest lucrorum, quæ descendunt ab ipso statuto: quia hu
iusmodi interpretatio non est extrà naturam rei statutæ. ita
respondet Bald. in q. statuto. in uerbo lucrum. q. ult.
Ad secundum argumentum , ꝙ ex prouidentia legis fuit
10 acquisitum lucrum marito, respondetur, ꝙ † immo ex dispo
sitione & voluntate coniugum acquisitum fuit , qui se con-
formare uoluerunt cum dispositione legis , vt dictum fuit in
11 primo † fundamento partis affirmatiuæ. id enim dicitur ac-
quiri ex prouidentia hominis, quod acquiritur ex dispositio-
ne legis, cui partes poterant renunciare, secundùm Bart. in l.
ita stipulatus, in 1. q. ff. de uerbo. obl. Vnde cum coniuges in
constitutione dotis poterant statuto renunciare ; non renun-
ciando videntur tacitè super lucro acquiescere uelle legi. Nã
ipsa mulier uolens antecedens, idest dando dotem, videtur ẽt
voluisse consequens, idest lucrum uiri, ita Ripa in d. l. fœmi-
næ. & Nic. Arelat. in allegata. l. generaliter, nu. 40.
12 Secundò etiam respondetur ex † mente Rip. & Arel. ubi
suprà , ꝙ etiam acquisita ex prouidentia legis reseruantur fi-
lijs, ut est tex. in d. auth. præterea. C. vnde uir. & uxor.
Tertiò respondetur, ꝙ in dicto Bald. in d. l. fin. non est fa-
cienda uis: quia ipsemet in alijs locis supra citatis tenet oppo
situm, & contra eum est communis Doc. sententia.
13 Quartò respondetur † saluando Bal. in d. l. fin. ꝙ eius opi-
nio procedere põt quoad vsumfructũ, secus quoad proprieta-
tem, quæ cõseruari debet filijs primi matrimonij, ut per Pau.
de Cast. in d. l. 2. col. 2. sol. mat. & in ipsa l. fin. C. de bon. ma-
ternis. Idem uoluit Rom. in d. l. si cum dotem, ubi formaliter
dicit: quinimmò etiam si hoc lucrum dotis caperet ex forma
statuti per transitum ad secunda uota, perdit quoad proprie-
tatẽ, & liberis primi matrimonij applicatur patre solũ usum-
fructum percipiente. Quod & sentit ipse Bal. in d. auth. ex te-
sta. dum inquit, tale lucrum non deberi uiro quò ad proprie-
tatem , & sic secus sentire uidetur quò ad usumfructum, &
in specie Bald. in d. l. fi. declarat Cremen. in d. suo singu. ult.

quem sequuntur Moder.in repet. dictæ Rub. de dona. inter uir.& uxor. loco, de quo suprà. Idem etiam tradit D.meus Rui.in citato cons.101.col.2.

14 Ad tertium quoque † fundamentum Corn.de necessitate statuti respondetur, ꝙ statutum non dicitur à principio necessitate, cum esset tunc in potestate coniugum aliter prouidere: postea uerò dicitur necessitate ex tacito pacto, ita Ripa in d.l.fœminæ,char.23.

Secundò respondetur, quòd ipsemet Corn. tenet contrarium in locis suprà citatis, & contra eum etiam est communis opin. Adeo ꝙ in eius dicto non potest fieri fundamentũ. & sic ex his concludendũ est, maritũ transeuntẽ ad secunda uota perdere lucrum dotis quoad proprietatem, licèt secus quoad usumfructum,& ita firmiter teneas in iudicando.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem,locũ non habet,si vxor decesserit cum liberis, sed contra nu.4.*

2 *Lucrum delatum ex prouisione testatoris,siue sit vniuersale, siue particulare,defertur sub conditione, si non extabunt filij,quod declara,ut in nu.5.*

3 *Lucrum alicui perfectè quæsitum reuocatur per superuenientiam liberorum.*

6 *Dispositio l.si vnquam.C.de reuocan.don secundùm communem,locum non habet in donatione ob causam.*

QVÆSTIO LXXXVII.

1 DECRETO cauetur, quòd uxore † præmoriente maritus lucretur dotem. Offertur dubium, an tale decretũ locum habeat, si uxor decesserit cum liberis? Et uideretur dicendum ꝙ non: quia licet statutum ita simpliciter loquatur, tamen intelligendum uenit, si non extabant filij: quoniam
2 quemadmodum lucrum † delatum ex prouisione testatoris siue uniuersale sit, siue particulare, defertur sub prædicta conditione, si non extabunt filij l.cum acutissimi. C.de fideicom. l.cum auus,de cond.& demonst.l.generaliter.§. cum autem. C.de insti.& substi.ergo eadem ratione uidetur idem dicendum in lucro delato à lege, uel statuto, maximè cum dispositio testatoris,& legis à pari procedunt.§. disponat,in authen. de nupt.

3 Secundò: quia uidemus, ꝙ † lucrum alicui iam perfectè acquisitum reuocatur per superuenientiam liberorum.l.si vnquam.C.de reuo.dona.ergo multò fortius uidetur, quòd superexistentia liberorum impediat lucrum acquiri marito, argum.l.patre furioso. ff. de ijs qui sunt sui vel alie. iur.& ita per istam rationem hoc sentit Bal.in l.1.in 1.q. C.de inoffic. don.ubi tradit, ꝙ si mulier fecit pactum de lucranda dote ẽt procreatis filijs, quòd maritus uxore præmortua excludet filios etiam quò ad legitimam uirtute pacti, subiungens non obstare d.l.si vnquam,quia ibi non cogitatum fuit de liberis, hic sic,quia uoluit dicere ipse, quòd in pacto erat dictam, ꝙ etiam lucraretur extantibus filijs. Cum igitur statutum lucrum simpliciter deferat præmortua uxore nulla facta mentione de liberis,sequitur, ꝙ de eis non uidetur cogitasse, & per consequens ex mente Bal. ubi suprà,maritus debet carere commodo dicti lucri.

4 Quibus tamen non † obstantibus teneas contrariam sententiam,quòd immo extantibus liberis maritus uirtute dicti statuti consequitur lucrum dotis,ut probatur. Primò per text. iuncta glo.in l.2.ff. de pact. dotal. ubi si mulier in matrimonio decedat, siue interueniant liberi, siue non, poterit maritus ex pacto lucrari dotem,& ita in terminis huius decreti voluit Paul.de Castr.in l.2.in princip.colum.2.ff.solu.matrim. ubi dicit hoc notandum, & hoc non habere dubium, dixit ibi Alex.col.2 per tex.& glo.in d.l.2. & cum Pau.etiam pertranseunt ibi Soc.colum.1.& Ias.colum.3. in princip. Idem etiam uoluit Do.meus Ruin.in cons.101.col.3.uersi.sed præmissis non obstantibus,uol.1.

Restat modò respondere adductis in cõtrarium. Et in pri-
5 mis non obstant. l.cum acutissimi, & aliæ † supra allegatæ: quia ipsa iura loquuntur, quando lucrum delatum in ultima uoluntate defertur ex causa merè lucratiua: Secus qñ ex causa onerosa, prout est huiusmodi lucrum statuti, qđ deferẽ marito propter onera matrimonij: vt est gl.coĩter approbata in l.si donaturus.§.fin.ff.de cond.caus.da. Igitur non mirum si maritus ad illud uocatur, siue extent filij, siue nõ; quia vtroque casu sustinuit onera maritus, imò maiora filijs extantib. ita in terminis respondendo dixit Dom. meus Ruin.in citato consi. 101. colum.4.in fin.

Non obstat secundùm fundamentum l. si vnquam, quoniam dispositio illius legis locum non habet (secundùm cõmunem opinionẽ) in donatione ob causam, vt voluit Alexã. in consi.29.uolum.3.colum.fin. Socyn.in consi.147.colum. 5.volum.1.Dec.in consi.181.in fin.Gozad.in consi.81.nu. 13.Parisi.in consi.26.num.62.uolum.3.& in consi.69.nu. 100.eodem uolum. Sed huiusmodi lucrum non est simplex, & pura donatio,sed donatio ob causam: quia uidetur concedi propter onera matrimonij, vt suprà dictum fuit, ergo viribus non subsistit,argum.d.l.si vnquam, ut etiam in proposito dixit Dom.meus Ruin.in allegato consi.101. colum.4.in fin.cum seq. & ideo ab hac communi sententia in iudicando recedendum fore non putamus.

SVMMARIVM.

1 *Mulier,quæ promisit dotem arbitrio viri,licet mortua fuerit, antequam maritus arbitratus fuerit: tamen poterit arbitrari, ita quòd in ea locum habebit statutum de lucro dotis, & numero 5.*

2 *Dos non potest esse sine matrimonio, declara vt num. 6.*

3 *Dos semel constituta soluto matrimonio retinet nomen dotis, sed de nouo sine matrimonio constitui non potest.*

4 *Promittens pro dote centum, & illud plus, quod Titius arbitrabitur, si secuta morte vxoris sequatur Titij arbitramentum, valebit illius pluris declaratio.*

QVÆSTIO LXXXVIII.

CONSTITVTIO disponit, quòd præmoriente vxore maritus lucretur dotem. Pone quòd uxor, quæ
1 † promisit dotem arbitrio viri, decesserit, priusquam uir arbitratus fuerit. An poterit exinde per ipsum dos ipsa arbitrari, ita ut habeat locum constitutio, uel statutum de lucro dotis? Et videtur dicendum quòd non. Nam cum iam mortua fue-
2 rit vxor, non videtur, quòd † dos debeat posse arbitrari, quæ sine matrimonio esse non potest.l.fin. C.de dona.ante nup.l. 3.de iure dot.notant Doct.in rubric.solut.matri. vbi volunt,
3 quòd soluto † matrimonio dos semel constituta retinet nomen dotis, sed quòd de nouo sine matrimonio constitui non possit.

Tu verò alteram partem amplectere tanquam veriorem. Et primò ex ijs, quæ decidit Socyn. Iun.in consi.35.colum.
4 pen.& fin.volum.1.vbi voluit, quòd promittens † centum pro dote,& illud plus,quod Titius arbitrabitur, si secuta morte vxores sequatur Titij arbitramentum, quòd valebit illius pluris declaratio, subdens quòd rectè intuenti hoc voluit Pau.de Castr.in consi.10.colu.2.volum. 1. dum ipse ibi in casu suo vult, declarationem illam fieri non posse, non quia sit solutũ matrimonium, sed quia recedebatur à persona volente omnino, quòd si ille arbitraretur & declararet, esset ei standum, nulla habita consideratione matrimonij per mortem vxoris soluti.

Secundò, idem consuluit in eodem casu, de quo suprà per Socyn. Dom.meus Ruin.in consi.225.in 2.& 4.colum.volu. 2.vbi determinat, quòd si pater mulieris, qui promisit genero nomine dotis Lucretiæ filiæ suæ quadrigentos florenos, & illud plus, quod in futurum quomodocunque, & qualitercunque ipse pater dederit alteri filiæ Mariæ, ita & aliter, quòd quælibet ipsarum tantum habeat, quantum altera, & constet, ꝙ post mortem Lucretiæ pater ipse cõstituerit maiorem dotem in testamento Mariæ, quòd maritus præmortuæ Lucretiæ poterit petere tantum, quantum est illud plus, quod relictum reperietur nomine dotis alterius filiæ, uirtute promissionis sibi factæ: quia huiusmodi constitutio maioris dotis tendit ad declarationem promissionis de illo pluri, ab initio incertæ, quæ trahitur retro ad tempus promissionis, sicut & quælibet alia declaratio retrotrahitur, ut per gloss.& Docto.in ca. cum tu, extrà de usur. Ergo idem dicendum uenit in terminis huius quęstionis, quòd maritus non obstante morte vxoris poterit arbitrari dotem.

Tertiò,

5 Tertiò, ꝙ possit arbitrari, & arbitrio facto † dotem lucrari, uoluit Bal.in l.3.C.de dot.promis.quem sequitur Socyn. Iun.in allegato cons.35.in fi.ubi inquit Ias. ita etiam tenere in l.si donaturus.col.fi.ff.de cond.cau.dat.

6 Non obstat, ꝙ dos non possit esse sine † matrimonio: quia uerum est præsenti, uel præterito, ut per Bar.in l.si marito.§.1.ff.sol.mat. sed quando matrimonium præcessit, & dos illo constante promissa fuit, tunc solu.mat.si exigatur, erit dos, ut ibi in d.§.1.dicitur, & in ea secundùm Bar. ibi habebit locum statutum de dote lucranda.ita dixit D.meus Ruin.in citato cons. 225. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Maritus, cui dos promissa fuit iuxta arbitrium suum, si post mortem uxoris decesserit nulla facta declaratione dotis, hæredes eius non poterunt petere dotem arbitrari, adeò vt consequi valeant lucrum dotis, de quo in statuto.*

2 *Quod declara non procedere, vbi maritus ex aliqua iusta causa impeditus fuisset arbitrari.*

QVÆSTIO LXXXIX.

1 PONE, stante statuto, de quo in quæstione præcedenti, ꝙ uxor promisit dotem † marito iuxta arbitrium suum, an si ipse decesserit post uxorem nulla facta declaratione dotis, hæredes eius poterunt petere dotem arbitrari, ut consequantur lucrum, quod uiro per mortem uxoris defertur? Et breuiter concludendo teneas ꝙ non, ut decidit Bal.in l.3.C.

2 de dot.promis. nisi fortè maritus ex aliqua † iusta causa fuerit impeditus. Et ratio est secundum Bal. quia ex quo potuit maritus arbitrari, & non fecit, imputandum est ei, argumen. l.si quis arbitratu, in ratione sui.ff.de uerb.oblig.& melius in l.quòd si nolit.§.si quid ita.ff.de ædil.edic.& Bald. sequuntur Ias.in l.si donaturus.§.fi.colum.fi.de condict.cau.dat. Bru. in tract.exclus.fœmi.in 6.art.prin. in 2. quæst. quarti membri.col.pen.in fi.& in tract. de statu. & constitu. in uerbo lucrum, uersi.99.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotis, quod defertur marito per mortem vxoris ex vi statuti, non dicitur esse de hæreditate mulieris.*

2 *Actio funeraria non solùm datur contra hæredes vxoris pro portionibus hæreditarijs, sed etiam in virum, ad quem aliquid peruenit nomine lucri dotis.*

3 *Lucrum dotis non agnitum per maritum transmittitur ad hæredes.*

QVÆSTIO XC.

1 QVÆRITVR, An lucrum † dotis, quod defertur viro per statutum uxore præmoriēte sine filijs dicatur esse de hæreditate mulieris mortuæ? Glo.in l. pro hæreditarijs, in uerbo sextus.C.de hæred.actio.tenet ꝙ non, dum di-

2 cit quòd † actio funeraria non solum in hæredes pro portionibus hæreditarijs, sed etiam in uirum, ad quem aliquid peruenit nomine dotis, instituitur pro rata portione eius, quam lucratus est de dote, ut ecce uir lucratus est centum, in hæredite sunt ducentum, ipse conuenietur pro tertia, & hæredes pro duabus. & sic glo. præsupponit, & tenet, ꝙ lucrum mariti nō dicatur esse de hæreditate mulieris. Id etiam uoluit Bald.ibi col.3.uersi.in glo.ibi ut ecce, facit etiam tex.in l. eum, iuncta glo.in uerbo conferre, de relig.& sumpt.fun. ubi aduersus eum, ad quem dotis nomine aliquid peruenit, dat prætor funerariam actionē: æquissimū enim uisum est ueteribus, mulieres quasi de patrimonijs suis, ita de dotibus funerari, & eū, qui morte mulieris dotem lucratur, in funus conferre debere pro ea parte, qua lucratur dotem, & eum pariter, ad quem spectat aliud patrimonium, pro alia rata, & sic tex.& glo. admittunt aliud esse patrimoniū mulieris, & aliud, quod lucratur uir de dote. Istud idem ostendit tex.in l. Celsus, cum l.seq.ff. eo.tit.de relig.& sump.fun.ubi dicit tex. quoties mulier decedit, ex dote, quæ penes uirū remanet, & cæteris bonis mulieris, pro portione funeranda est. Accedit & tex.in l.si uir.ff.ad l.falc.ubi per illum tex. Imo. dicit, quòd si uir dotis partem lucratur, & uxorem sepeliat, & eidem hæres existat, sumptus sepulturæ pro rata sibi & hæreditati ascribuntur in computatione falcidiæ. & id etiam uoluit Alexan.ibi in 1.notabil. post Nico.de Neap.vbi inquit, quòd nedum illud, quod lucratur maritus ex pacto dotis lurandæ, dicitur esse de patrimonio mariti, & non hæreditas mulieris, sed quòd pariter vir lucratur ex statuto. & Alexand.sequitur Iaso.in l.si arrogator. col. 8.uersicu.4.adde.ff.de adopt. Idq; etiam placuit Cor. in cōsi.178.colum.fin.uolum.4.licet de prædictis iuribus, & decisionibus nullam faciat mentionem, ipsiq; sententiæ etiam assentiunt Dec.in consi.19.in fin.& Moder.in tract.de succes. reg.colum.5.nu.22. Et quòd ista opinio sit uera, patet: quia

3 si tale lucrū esset de hæreditate mulieris, sequeretur † quòd tale lucrum maritus non transmitteret, si non fuisset agnitū: quod tamen est falsum, ut per Bar.& Bal.in d.l.si arrogator. ff. de adopt. & prout latius dictum supra in q.47.ad quam me remitto.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd vxore prædecedente maritus lucretur dimidiam bonorum immobilium, locum habet in dimidia parte pecuniarum paratarum pro emptione prædiorum, sed contra secundùm magis communem, vt num. 12.*

2 *Destinatum habetur pro facto, quòd declara vt nu. 13. & 14.*

3 *Minores sine decreto pecuniam alienare possunt, non tamen pecuniam depositatam pro emptione prædiorum.*

4 *Pecunia licet dicatur res mobilis: tamen, si reperitur depositata penes campsorem ad emendum res immobiles, reputatur res immobilis.*

5 *Ecclesia licet possit pecuniam superfluam mutuare, non tamē pecuniam depositatam pro emptione prædiorum*

6 *Tutor creditor pupilli etsi sibi ipsi soluere possit: attamen de pecunia depositata non potest sibi soluere.*

7 *Mobilium appellatione non menti pecunia fœnori destinata.*

8 *Testator si disposuit, quòd pecunia mercium vendendarum reponantur in prædia: hæres non poterit contrauenire voluntati testatoris, & pecunia ipsa reputatur res immobilis, quod intellige, vt num. 17.*

9 *Res vbi est destinata de vno loco ad alium effectus superueniens antequam res locum destinatum attingat, censetur factus in loco vbi destinabatur.*

10 *Statutum disponens, quòd vxore præmoriente in ciuitate maritus lucretur totam dotem, si contraxit matrimonium in loco valde remoto, & dum eam conduceret, mortua sit in via, vir lucrabitur dotem.*

11 *Statutum disponens, quòd præmoriente viro sine liberis, vxor succedat in dimidia immobilium, & mobilia remaneant penes eius hæredes, si maritus destinauerat centū pro emptione prædij, & mortuus sit, antequam prædium emptū fuerit, vxor lucrabitur dimidiam illorum centum.*

15 *Aliud est res immobilis, vel haberi pro immobili.*

16 *Declaratio ad l. 3. §. quid ergo. ff de contrar. tutel. & utili actio. & numero 18.*

QVÆSTIO XCI.

1 LEX municipalis, qua cauetur, quòd † uxore prædecedente, maritus lucretur dimidiam bonorum immobiliū vxoris, nunquid locum habeat in dimidia parte pecuniarum per eam paratarum pro emptione prædiorum? Et primò di-

2 cendum uidetur quòd sic: quia † destinatū habetur pro facto. l.etsi non sunt.§.quid ergo.l.lana.l.vestimētorum.ff.de aur. & arg.leg.l.ligni.§.1.ibi, si eam ad concedendum fuerit destinatum, de leg.3.l.si chorus.§.1.ff. eo. ubi pecunia ad mutuū destinata non uenit sub legato mobilium, sed uidetur haberi pro data mutuò cum ad id destinata esset.

3 Secundò facit. Nam minores alienare possunt † pecuniam sine decreto, cum sit de rebus, quæ seruando seruari non possunt.l.1.§.fuit quæsitum.ff. ad Treb.& tamen pecuniam depositatam pro emptione prædiorum non possunt alienare sine decreto Iudicis, sicut nec aliàs res immobiles, vt est casus in l.3.§.quid ergo.ff.de cont.tute.& utili actio.quem tex.pro sing.allegat Roma.in l.si ex legati causa.ff.de verbo.oblig. & in consi.188.in 3.dub. & in sing. 103. vbi dicit hunc casum esse singularem, & à nemine quàm ab eo notatum. Idem dixit Crem.in notab.59.& Corse. in sing.suo, in verbo pecunia. Hinc dixit per dictum text. Barb.in c.possessiones. col.1. de reb.

de reb.eccle.non alien.& in c.nulli.col.fi. eo.tit. ꝙ licèt pecu-
4 nia dicatur † res mobilis: tamen ſi ea reperiretur penes camſorem deputata ad emendum res immobiles, ꝙ reputaretur res immobilis, alibi uoluit idem Barb. in c. 2. col.fi. de ſolut.
5 ꝙ † licet eccleſia pecuniam ſuperfluam poſſit mutuare ut ibi per Ioan.And. Tamen ſi illa pecunia eſſet ad bancum depoſitata pro emptione prædiorum, quòd eccleſia non poſſet illam mutuare.
6 Tertiò adducitur. Nam tutor creditor pupilli licet † poſſit ſibi ipſi ſoluere.l.quoties.§.ſicut.ff.de admin. tut.attamen de pecunia depoſitata non poteſt ſibi ipſi ſoluere,ita Rom.in d. ſing.103.Ripa in d.§.fuit quæſitum.

Quartò facit, quod not. Luc. de Pen.in l.ul.C.de mune.
7 patrimo.lib.11.ubi tradit, pecuniam † fœnori deſtinatam nõ contineri appellatione mobilium, per d.l.ſi chorus.

Accedit & quintò, quod dixit Socy. in conſi. 249.col.16.
8 uerſi.circa quartam, ubi cõcludit, ꝙ † ſi teſtator diſpoſuit, ꝙ pecuniæ mercium vendendarum in emptionem prædiorum reponerentur, hæres non poterit contra hanc diſpoſitionem venire,& quòd ipſa pecunia reputatur immobilis.

Sextò, pro confirmatione huius partis facit, quod ſcribit
9 Gem.in c.præſenti.§.fin.de præben. in 6.vbi inquit, † ꝙ ubi res eſt deſtinata de vno loco ad alium, effectus ſuperueniens, antequam res locum deſtinatum attingat, cenſetur factus in loco, vbi deſtinabatur, & nõ in loco ubi effectus imprimitur. quòd ſubdit notandum: ex quo facit ad dubium ſtatuti diſpo-
10 nentis, ꝙ † muliere in ciuitate decedente maritus lucretur dotem, nam ſi cum vxore in loco multum remoto matrimonium contractum fuerit, quæ dum à uiro ad ciuitatem deduceretur, in itinere mortua ſit, maritus tamen dotem lucrabitur, ergo dicendum uenit in terminis huius quæſtionis, ꝙ cũ pecunia deſtinata reputetur res immobilis, quòd de ipſa pecunia maritus lucrari debet dimidiam.

Vltimò hæc opinio probatur authoritate Alb. de Roſa.in
11 in 2.par.ſtatu.q.204.ubi inquit, † ꝙ ſtante ſtatuto, quòd moriente marito ſine liberis, uxor ſuccedat in dimidia immobilium uiri, & mobilia remaneant penes eius hæredes, ſi maritus deſtinauerat & deputauerat centum ad emptionem vnius fundi, & mortuus ſit, antequam fundus emptus eſſet, ꝙ uxor debet habere dimidiam partem illorum centum, per ſupradictam regulam, quòd deſtinatum habetur pro facto. Quod dictum refert & ſequitur Barb. in rub. de reb. eccle.non alien. in §.nunc uerò oportunè.col.pen.in prin. ubi dicit hoc dictũ menti tenendum, quia communiter ignoratur.

His tamen & ſimilibus non obſtantibus contrariam opin.
12 † vti ueriorem & magis à Doctoribus receptam teneas, quòd immo ipſa pecunia ad emptionem prædiorum deſtinata non habeatur pro re immobili, & per conſequens ꝙ de ea non lucrabitur maritus dimidiam, ut in terminis probatur per Iac. de Raue. Rayn. Cy. Bal. Ang. Floria. Imo. Pau. de Caſt. Fulg. Alex. Aret.& Lancel. Dec.in l.cætera.§. ſed ſi parauerit. ff.de leg.1.ubi uolunt, quòd ſtante conſuetudine, quòd mortua vxore vir habeat mobilia, & hæredes uxoris immobilia, ſi pecunia ipſius uxoris erat parata ad emptionem prædiorum, non per hoc debebitur uiro hæc pecunia: quia deſtinatio non attenditur, nec habetur pro facto. Et iſtam eſſe communem dixit ibi Iaſ. Quam partem tenuit etiam Alex. in d.§.quæſitũ. col.3.& in l.à Diuo Pio.§.fi.ff.de re iud. & eam inquit ueriorem Barb. ſibi contrarius in c.1.col.fi.de feud. quam & approbat Fely.in c.cum adeo.col.3. de reſcrip. Bolog.in conſi.39. colum.fi.Brun.in tract.ſtatu.in 3.par.uerſi.bona.§.pen.Soc. Iun.in conſi.120.nu.18.vol.1. ubi atteſtatur hanc eſſe communem ſententiã, ꝙ diſpoſitio loquens de immobilibus non verificabitur in pecunia ad emptionem prædiorum deſtinata, licet aliqui (quamuis malè) contrarium dixerint, ſubdens ab hac communi non eſſe recedendum in iudicando, & latiſſimè ultra alios hoc uoluit Boer.in deciſ.209. ubi per enumerationem Doct.demonſtrat hanc eſſe communem, aſſerens ita fuiſſe iudicatum in ſuprema curia Pariſienſi, nec non in Curia Burdegalenſi, citans etiam nonnullos Doct. idem uoluiſſe, etiam ſi pecunia eſſet iam reddita ex venditione rei immobilis.

Reſtat tunc reſpondere obiectis. Et primò ad iura ſuprà
13 adducta, ꝙ deſtinatum habetur pro facto: quia † reſpondetur ſecundùm Doct.in d.§.ſed ſi parauerit, ꝙ illa iura procedunt, quando illa deſtinatio eſt cœpta deduci ad actum, & illud cœptum non eſt remotum ab eo quod eſt deſtinatum, aliàs non habetur pro facto. ita etiam dixerunt Alex.in d.l.à Diuo Pio.§.fi.& in conſi.97.col.3.vol.3. Soc. Iun. ubi ſuprà.
14 Secundò reſpondetur, ꝙ † ipſa regula poſſet procedere de iure communi.vbi poteſt fieri extenſio de caſu vero ad caſum fictum, ſecus autem in diſpoſitione ſtatuti, quod eſt contra ius commune, in quo non admittitur dicta extenſio de caſu vero ad caſum fictum.l.3.§.hæc uerba, ubi Bar. ff.de neg.ge.
15 cum aliud ſit res immobilis, uel haberi † pro immobili, ita Iaſ.poſt Bal.in d.§.ſed ſi parauerit.col.3.& Alex.in d.§.quæſitum.colum.3.& in d.l.à Diuo Pio.§.fi.col.5.Barb.in d.c.1. col.fi.de feud.
16 Secundò non obſtat tex.in d.§.quid † ergo: quia reſpondetur, quòd non dicitur, quòd ad hoc, ut illa pecunia poſſit haberi per tutorem, requirantur illæ ſolennitates, quæ requiruntur in alienatione rei immobilis minoris, de quibus in l. magis puto.§.ne paſſim.ff. de reb. eor. ſed ſolùm ibi dicitur, quòd tutor, qui erat creditor pupilli, fuit in culpa, ſi per iudicem non fecit cogere depoſitarium: vt de pecunijs depoſitis ſatisfaceret ipſi tutori, & ideò ꝙ tutor non poteſt exigere uſuras pecuniæ ſibi debitæ, quam neglexit exigere. Ita reſpondẽt Alex.Aret.& Iaſ.in allegato §.ſed ſi parauerit.& Alex.in d.§. quæſitum.col.3.& in l.à Diuo Pio.§.fi.col.6.Fel.in citato c. cum adeò.col.pen.ac Boer.in deciſ.209.

Secunda datur reſponſio, ſecundùm Barb. in d.c.1.col.fi. de feud.& Lancel. Dec.in d.§.ſed ſi parauerit, quòd in caſu illius §.quid ergo, eſt ſpeciale fauore minoris.

Non obſtant tertiò no.per Soc.in d.conſ.249.quia reſpondetur, quòd eius ſententia, ut ipſam idem declarat, procedit,
17 ubi is, qui † vult diſponere de ipſa pecunia conuertenda in emptionem prædiorum, non poteſt ipſam deſtinationem abolere: Tunc enim debet iudicari ipſa pecunia, ut res immobilis, ex quo omnino in rem immobilem tenebatur conuerte-
18 re.& ita ſecundùm eum † intelligendus eſt tex. in d.§. quid ergo: ſecus autem ſi is, qui deſtinauit huiuſmodi pecuniam ad emptionem prædiorum, poteſt de ea nihilominus diſponere, & conſequenter ipſam deſtinationem tollere: quia tunc pecunia non cenſetur immobilis.

Vltimò non obſtant alia in contrarium adducta: quia ſatis reſponſum apparet ex ſupradictis: nec de auctoritate Alber. de Roſ.curandum eſt, cum contra ſit recepta Doct. ſententia. Et ideo concludendum fore exiſtimamus, ſecundùm ipſam communem opinionem, maritum non debere lucrari dimidiam partem pecuniarum per uxorem paratarum ad emptionem prædiorum. & ita teneas in iudicando, ne aliàs facias litem tuam, ut per Bartol. in l.fina. C. de pœn. iud. qui malè iudica.

SVMMARIVM.

1 *Statutum diſponens, quòd vxore prædecedente ſine liberis maritus lucretur dotem, locum habet duntaxat, quando vir ipſe inops, ſed contra nu.6.*

2 *Maritus de iure communi non poteſt ſuccedere vxori præmortua ſuperſtite patre, matre, vel agnatis, niſi vbi vir eſſet inops & vxor locuples, quia tunc ſuccedit in quarta.*

3 *Statutum de lucro dotis debet interpretari ſecundùm ius commune, ne quis indebite damnum patiatur.& nu.7.vbi declaratur, & nu. 10.*

4 *Statutum de lucro dotis indiſtinctè loquens generaliter intelligi debet.*

5 *Lucrum dotis defertur viro, ſecundùm cõmunem, propter onera matrimonij.*

8 *Hæreditas non eſt propriè debita inter aſcendentes, & deſcendentes, ſed quaſi.*

9 *Damnum eſt diminutio patrimonij.*

QVÆSTIO XCII.

1 QVÆRITVR, An ſtatutum diſponens, quòd † vxore prædecedente ſine liberis, maritus lucretur dotem, locum habeat duntaxat, quando uir ipſe eſt inops? Et primò arguitur quòd ſic, ſiue intueamur diſpoſitionem iuris communis, ſiue iuris ſtatutarij. Nã de iure communi certum eſt,
2 ꝙ † maritus non poteſt ſuccedere vxori præmortuæ ſuperſtite patre, matre, aut agnatis.l.fi.C.quor.bon.l.1.C. vnde uir & uxor.l.1.ff.quis ordo in bono.poſſeſſ.ſerue.l.1.in prin.ff. ſi tabu.teſta.nul.exta. niſi. ubi uir eſſet inops & uxor prædecedens

cedens locuples: quo casu siue extent descendentes, uel ascendentes, siue agnati, maritus succedet in quarta parte, ut probatur per id, quod not. glo. in uerbo, minus. in auth. de exhib. reis, in §. quoniam, iuncta l. illud. §. minus. ff. de tribu. ac etiam coniuncta d. l. 1. C. vnde uir & uxor.

3 De iure municipali constat: quia statutum† prædictum interpretari debet secundùm ius commune. l. si serui. C. de noxal. c. cum dilectus, extra de consue. ne quis indebitè damnũ patiatur l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe. & per cõsequens debet intelligi, quando maritus esset inops, & uxor locuples.

4 Tu uerò alteram partem amplectere: quia † cum huiusmodi statutum loquatur indistinctè & non distinguat inter maritum inopem & diuitem, ergo generaliter intelligi debet l. de pretio. ff. de public. l. 1. §. generaliter. de legat. præsta. cap. quia circa, de priuil.

Secundò, quia hoc lucrum defertur uiro propter onera matrimonij, ut est communis opinio, de qua suprà. quæstio. 5 4. Sed ista ratio † onerum ita militat in marito diuite, sicut in paupere, ergo eadem esse debet iuris dispositio. l. illud. ff. ad l. Aquil.

6 Tertiò, ita in † terminis consuluit Alexan. in consil. 24. uolum. 6.

Nec obstat, quòd statutum debet intelligi secundum ius commune, ne quis indebitè damnum patiatur, quoniam 7 † respondet Alex. in citato consi. 249. colum. 2. quòd tale statutum generaliter & indistinctè loquens non debet restringi ad maritum inopem, etiam si non facta restrictione aliquis indebitè lucrum perderet. l. prospexit. ff. qui & à quib. quia de huiusmodi obuentione hæreditatis auferenda patri, matri, vel sororibus iudicatur ut de lucro, ut patet ex his, quæ traduntur per Doct. post glo. in l. si emancipata. C. de iur. & fac. ignoran. & ex not. per glo. in l. si duo, in uerbo, potuit. ff. de 8 acquiren. hæred. quia † inter ascendentes & descendentes hæreditas non est propriè debita, sed quasi l. fin. iuxta princ. C. de cura. furio. & præcipuè hæreditas ascendentium descendentibus. l. nam etsi parentibus. ff. de inoffic. testa. cum de ea censeatur vt de re obueniente ex titulo lucratiuo, & ideo cum 9 hi non patiantur damnum, quòd † est diminutio patrimonij. l. damnum. ff. de damn. infec. Sed lucrum solùm perderent, nimirum si statutum debet generaliter intelligi, & non restringi.

10 Secunda datur etiam responsio per Alex. quòd † dictum statutum non patitur dictam interpretationem a iure communi, scilicet quòd intelligatur in marito inope. Patet: quia statutum vult, quòd extantibus liberis ipsi succedant, & maritus nihil lucretur, & tamen de iure communi, quando maritus est inops, etiam extantibus liberis uxoris prædecedentis, succedit maritus in quarta parte, si sunt tres filij, uel minus: & si sunt plures, cum eis succedit maritus in uirilem portionem, ut in auth. præterea. C. vnde uir & uxor.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris non trahitur ad dotes datas ante conditum statutum, sed contra nu. 4.*

2 *Statutum superueniens non debet in dubio tollere ius alteri quæsitum, licet adhuc non habuerit effectum.*

3 *Recipi in canonicos auctoritate Papæ ante Decretalem statuimus, de maiori. & obed. præcedent maiores ordine postea receptos, iuxta antiquum stilum, licet præbendam assequantur post illam Decretalem.*

5 *Lex noua seruari debet, quando statutum dat formam super futuris exceptionibus.*

6 *Statutum vetus si continebat, quòd banniti eximerentur de banno solutis quinquaginta libris, & postea superuenerit nouum statutum, in quo cautum sicut banniti eximantur de banno solutis centum libris, si bannitus ante statutum velit se eximere à banno, debet soluere libras centum.*

7 *Præterita quando in sui esse habent dependentiam à futuro, idem iudicamus de præterito, quod de futuro.*

8 *Statutum excludens à successione alibi nuptam, locum habet etiam in nupta ante statutum.*

9 *Pater si inuestitus est de emphyteusi pro filijs masculis & fœminis, & superueniat statutum inhabilitans fœminas ad emphyteusim & præferens masculos, huiusmodi statutum in tali emphyteusi locum habebit.*

QVÆSTIO XCIII.

1 ALIA etiam proponitur quæstio. An statutum, quòd † mortua vxore maritus lucretur dotem, trahatur ad dotes ante conditum statutum datas. Imo. in c. fin. colum. 8. in fin. de consti. uidetur decidere ꝙ non: quia ex cõtractu dotis celebrato ante statutum postea editum ius est acquisitum hæredibus mulieris, cum in eo sit actum & ꝓmissum per ma-2 ritum de restituendo dotem soluto† matrimonio: & ideo statutum superueniens non debet in dubio tollere ius alteri quæsitum, seu obligationem alteri quæsitam, licèt adhuc non habuerit effectum. & hoc per not. per Inno. in c. statuimus, circa med. uer. item nota ꝙ priuilegium, de maiori. & obed. ubi 3 dixit, quòd † recepti in canonicos auctoritate Papæ ante illam Decretalem præcedẽt maiores ordine postea receptos iuxta antiquum stilum, licet præbendam assequantur post illam Decretalem, quod dictum menti tenendũ est, vt inquit Imol. quia legistæ simpliciter transeũt cum Bar. qui aliter tenet in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure, & Imo. sequuntur Fely. ibi col. 2. & Barb. colum. 13. in princip. Idem tenet Felyn. in d. c. statuimus. colum. 2. & Alex. in addit. ad Barto. in d. l. omnes populi. colum. 9. uersicu. ibidem, & in uersicu. ecce.

4 His tamen non obstantibus contraria sententia† est de iure verior, & quam primò tenuit Barto. in d. l. omnes populi. col. 19. in 2. q. 5. q. princi. uersi. ecce alia, ubi inquit, ꝙ stante ipso statuto maritus lucrabitur dotem ante dictum statutum datam: quia illud lucrum, de quo disponit lex municipalis, cõsideratur tantum post mortem uxoris, quæ post statutũ contingit, & Bar. sequit̃ Ray. de Forli. col. 32. & D. Ioan. Baptist. de sancto Seueri. char. 62. uer. 3. infert, qui subdit hoc menti tenendum. Idem voluit Cy. in l. 1. §. fin. C. de rei vxor. actio. vbi dicit, ꝙ fuit quæstio de facto in ciuitate Ferrariæ, in qua factum fuit nouiter quoddam statutum, ꝙ si mulier prædecedat in matrimonio etiam non extantibus liberis, ꝙ vir non teneatur restituere mulieri nisi dimidiam dotis propter expẽsas, quas fecit in vxore & causa nuptiarũ. An huiusmodi statutum trahatur ad dotes iam constitutas, vel ad eas tantùm, quæ post statutum darentur? Et dicit esse argumẽtum ibi, ꝙ ad postea datas tantũ referatur, sed ꝙ est contra id, quod ipse scripsit in l. leges & constitutiones. C. de legi. ubi colligitur 5 determinatio, & uerè dicit: quia ibi vult, ꝙ quando † statutũ dat formam super futuris exceptionibus, quòd debet seruari lex noua, & ideo infert, quòd si statutum vetus continebat ꝙ 6 † banniti eximerentur de banno solutis quinquaginta libris, & postea superuenerit nouum statutum, in quo cautum sit, vt banniti eximantur de banno solutis centum libris, & bannitus ante nouum statutum vellet exire de banno, debet soluere centum libras ad formam vltimi statuti: quia tale statutum dat formam futuris exceptionibus bannitorum, & sic futuris liberationibus. Hoc idem voluit Dom. Rosel. de Arec. in consi. 91. inter consi. Bald. in 4. volum. & Bald. in consi. 93. colum. 2. & in consi. 477. eod. volum. 4. vbi in materia huius quæstionis inquit esse considerandum, ꝙ aut restitutio dotis iam euenerat, antequàm conditum fuisset huiusmodi statutum, & tunc non tollitur ius iam quæsitum hæredibus mulieris per statutum ipsum superueniens: quia non uidetur esse de mente statuentium tollere naturalem æquitatem, & naturalem obligationem iã fundatam, vt in auth. ex lib. & ascrip. nat. in prin. aut nondum euenerat conditio dotis restituendæ tempore noui statuti, & tunc statutum nouum est obseruandum: quia statutum præcessit casum disponendum à statuto, 7 idest retentionem retinendam à statuto, & etiam quia † quãdo præterita habent in sui esse dependentiam à futuro, idem iudicamus de præteritis quod de futuris, quantum ad futurã decisionem. & sic statutum de lucro dotis habebit etiam locum in dotibus ante statutum datis, quarum restituendarum conditio post statutũ emerserit, ut per Cyn. & omnes Doct. in d. l. leges. C. de legi. Hanc quoque sententiam consulendo amplectitur Pau. de Cast. in consi. 193. col. fi. uol. 1. ubi quærit, an statutum nouum de dotib. restituendis habeat locũ in dotib. confessatis ante, si mulier prædecedit post dictũ statutũ, & concludit, certum esse ꝙ sic, cũ statutũ disponat de dotibus illarum, quę post statutũ morientur, nec vis faciẽda est, secundùm eum, quòd dos fuerit prius tradita, uel confessata; quoniam quousque durat matrimonium, statutum super ea nullum effectum induxit: quia poterat matrimoniũ dissolui morte uiri, & non fuisset locus statuto: porrigit enim effectum dictum statutum solum post mortem, uel tẽpore mortis mu-

tis mulieris, si marito præmoriatur, & sufficit mortē euenire
post statutū conditum, per no. per Bar. in d.l.oēs populi. quia
per ipsum statutū inducitur exceptio uiri contra hæredes mu
lieris super dote, quæ quidē exceptio non fuit causata tpe do
tis datæ, uel confessatæ, sed ueniebat causanda tpe mortis mu
lieris; quæ etenim mors superuenit postquā statutū nouum
cœpit habere vigorē, ex quo inducitur exceptio prædicta, se-
cundū Theoricā Bar. in l. cunctos populos. in 4. q. prin. art. 3.
C. de sum. Trin. & fi. cath. per l. pen. C. de usur. & opinionem
Bar. cōiter receptam tradit D. meus Rui. in cons. 49. col. fin.
8 vol. 3. ubi ēt concludit, ꝙ statutū † excludens alibi nuptā non
succedere, locum hēt etiam in nupta ante statutū. Hoc idem
tenuit Soc. Iun. in cons. 21. col. 2. uol. 1. ubi allegat multas de
cis. pro hac parte, & per dictū Bar. in d.l. oēs populi, dixit An
cha. in cons. 125. ꝙ si pater inuestitus est de emphyteusi pro
9 filijs † masculis & fœminis, & statutum superueniat inhabili
tans fœminas ad emphyteusim, & præferens masculos, habe-
bit locum in tali emphyteusi, qm̄ nondum erat delata succes-
sio, & hoc nō obstante stipulatione, quia si quod ius quæsitū
fuisset filiabus uigore stipulationis, sumebat initium post sti-
pulatoris mortem: & ideo ius seu statutū superueniens debet
ad illud ius extendi, quod demū nascitur postquā est editū. &
Anch. refert ac sequitur Brun. in cons. 1. in 9. col. in 1. art. &
Soc. Iun. in loco supra citato. Vltimò opinionē etiam Bar. se
cutus est Bru. in tract. stat. in 3. par. in verbo lucrum. §. statu-
tum quòd uir lucretur dotem uxore præmortua, intelligitur
etiam de dote promissa, quod est in uersi. 99.

Non obstant not. per Imo. & sequaces in locis, de quibus
suprà: quia cum ex suprà allegatis satis apertè pateat respon-
sum, & contra eum esse communem opinionem, ideo ulte-
rius non insisto, sed opinioni communi in iudicando inhæ-
rendum esse omnino tenemus.

SVMMARIVM.

1 *Filij spurij de æquitate canonica, quæ seruatur in prato Cæsa-
ris, alendi sunt à patre, quando non habent vnde se alant.*
2 *Pater non potest relinquere filio spurio pro alimentis vnum
magnum podere, sed solum vsque ad modum alimentorum,
& non vltra.*
3 *Alimenta, quæ dantur miserationis causa, non debentur se-
cundùm dignitatem, sed secundum necessitatem viuendi.*
4 *Filiæ spuriæ sunt dotandæ à patre vsque ad modum alimen-
torum.*
5 *Causa dotis non minus est fauorabilis quàm causa alimen-
torum.*
6 *Statutum de lucro dotis locum non habet in dote data per pa
trem filiæ spuriæ, sed contra nu. 10. & 15.*
7 *Dos data filiæ spuriæ per mortem ipsius, patri vel eius hæredi-
bus restituenda venit, quod declara vt nu. 18.*
8 *Legatum factum filio spurio pro alimentis, non transit ad hæ-
redes suos.*
9 *Filia spuria sicut in alimentis non habet hæredem, ita nec in
bonis datis in dotem.*
11 *Dispositio generalis debet intelligi secundùm naturam rei, de
qua loquitur dispositio.*
12 *Quod amplia etiam procedere in materia stricti iuris, & vbi
adesset iuramentum.*
13 *Lex vbi ordinat constitutionem dotium, censetur etiam per-
mittere consequens, id est lucrum, quod sequitur ex constitu
tione earum.*
14 *Actum faciens, censetur se astringere legibus de illo actu lo-
quentibus.*
16 *Pater potest donare marito filiæ spuriæ.*
17 *Filiæ spuriæ fundus dari potest in dotem, ita vt post mortem
ipsius transeat ad filios.*
19 *Statutum de lucro dotis locum habet in legato dotis facto cū
onere fideicommissi.*
20 *Quis velle præsumitur, quòd leges & consuetudines locum ha
beant in sua dispositione.*

QVÆSTIO XCIIII.

VOS scitis, quòd attenta æquitate Canonica, quæ ēt in
prato Cæsaris seruatur, ut ex infra allegādis apparebit,
1 sicut † filij spurij sunt alendi à patre, quādo non habēt vñ se
alant vsque ad condignā quantitatem, iuxta tex. & ibi Doct.
in c. cùm haberet, de eo qui dux. in vxo. quā pollu. per adul.
& per Barto. in l. fin. col. 2. uersicu. quis erit ergo modus. ff. de
quibus, ut indign. & in l. Mæuius. §. duobus. q. 3. ff. de leg. 2.
& in l. fin. §. si à socero. ff. de ijs quæ in frau. cred. & Bald. in l.
neque mater. C. de iur. dot. necnon & Abba. in consi. 50. col.
2. uol. 2. quem sequitur Dec. in consi. 611. col. 1. Hinc dixit
Bald. in l. eam quam. col. 10. C. de fideic. quem sequitur Ang.
in §. nouissimè. col. 2. instit. ad senatusconsul. Orficia. & Barb.
2 in c. cum tibi. col. 17. de test. ꝙ † pater non potest relinquere,
vel legare filio spurio pro alimentis vnum magnum podere,
sed solùm usque ad modum alimentorum & non ultra, arg.
l. fin. ff. de exerci. Quod & uoluit Socy. consi. 2. nu. 5. volu. 4.
Dec. in consi. 311. col. 2. Cur. Iun. consi. 37. col. fin. & est ratio
secundùm Iacob. de Aret. quem sequitur Bal. in l. si maritus.
3 ff. sol. mat. quia † alimenta, quæ dantur miserationis causa,
non debentur secundùm dignitatem, sed secundùm necessita-
tem viuendi, quod est notandum. Ita etiam filiæ spuriæ sunt
4 dotandæ usque ad modum † alimentorum, & non ultra secū
dùm Bar. in d.l. fin. col. 2. ff. de his quib. ut indig. quem refert
& sequitur Dom. Baptista Caccialup. in l. si qua illustris, col.
antepe. C. de Orficia. dicens ꝙ pater filiam spuriam dotare
potest usque ad quantitatem alimentorum, ita ꝙ habeat ali-
menta perpetua secundùm qualitatem status sui: quia quod
ob hanc causam permittitur, ab eius causa limitatur & mode
ratur, quod arbitrio iudicis committitur. Idem dixit Bar. in d.
§. Mæuius. & Abb. in citato consi. 50. col. 2. relato per Dec. in
allegato consi. 611. col. 1. quia cum causa dotis non sit minus
5 fauorabilis † quàm causa alimentorum: ita potest pater do-
tare, quemadmodum & alimenta præstare.
6 Pone modò, ꝙ extat statutum de lucro † dotis, nunquid ex
vi ipsius statuti maritus spuriæ vxoris poterit dotem datam lu
crari? Primò equidē videretur ꝙ non: quia talis dos per mor
7 tem † uxoris restituēda venit patri, uel eius hæredibus, ut est
de mente Bald. in d.l. eam quam. col. 10. C. de fideicom. & in
consi. 356. vol. vbi dixit, ꝙ legatum factum filio spurio ꝓ ali-
8 mentis non transit † ad hæredes spurij, non ratione proprie-
tatis, in qua non valuit legatum, nec ratione alimentorum:
quia cum vita finiuntur. l. cum hi. §. si vni. ff. de transac. Idem
voluit Abb. in d. consi. 50. col. 2. & in consi. 115. col. 2. uolu. 2.
vbi inquit, ꝙ ideo talis dos debet redire ad patrem; quia suc-
9 cedit loco alimentorum, ad quæ pater tenebatur. Vnde sicut
in alimentis non habet † hæredem: ita nec etiam in bonis da-
tis in dotem. Istud idem tenuit Bald. nouel. in tract. dot. in 6.
par. priui. 16. Dec. in d. consi. 311. col. 2. in fi. Mod. in repe. c.
per vestras. §. 24. colum. 3. in fin. de dona. inter uir. & uxor.
10 Verùm his non obstantibus altera pars vti † uerior & ful-
cita melioribus rationibus & authoritatibus amplectenda ve-
nit. Et primò. Nam ex dispositione legis, ut supra diximus,
pater tenetur dotare filiam spuriam: ergo etiam censetur uo-
luisse, ꝙ possint constitui dotes secundùm naturam ipsarum
dotium, & secundùm materiam subiectam ut lucrum earum
facere maritus posset secundùm statuta de dotibus loquen-
11 tia: quia dispositio generalis † debet intelligi secundùm na-
turam rei, de qua loquitur dispositio. l. si stipulatus. ff. de usu.
l. filiusfamilias. ff. de dona. Ias. in l. actionem. C. de procur. &
12 istud adeo † uerum est, ut etiam procedat in materia stricti
iuris, vt per Bald. in l. fin. commu. diuid. arg. gl. in l. & puto. ff.
fami. erci. & etiam si interueniret iuramentum, vt voluit Cor.
in consi. 129. col. 2. uol. 3. Igitur cum lucrum à statuto intro
ductum super dotibus dicatur esse de natura ipsarum dotiū,
cum ipsis dotibus inhæreat ex dispositione statuti, & pro re-
gula in ipso statuto traditur, vt vir superuiuens, uxori dece-
denti sine liberis dotem lucretur: ideo eueniente casu, de quo
in statuto maritus ipsam dotem lucrari debet.
14 Secundò facit. Nam ubi lex ordinat † antecedens, idest cō-
stitutionem dotium, censetur etiam consequens permitte-
re, idest lucrum, quod sequitur ex constitutione earum. l. 3.
§. scio. ff. de minor. quia istud consequens est necessarium
ad antecedens propter statuti dispositionem, Iaso. in l. etsi
prætor, colum. 2. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdic. & aliàs
nisi permissum esset tale lucrum, non ita de facili repertire-
tur aliquis, qui talem uxorem ducere uellet renunciando
ipsi lucro, argumen. l. cum de indebito. ff. de proba. Ideo ip-
sa lex, quæ uoluit vnum, censetur & aliud voluisse, sine quo
actus commodè explicari non posset, ut per Deci. in cap.
prætereà, colum. 4. uersicu. sed contrarium reperio, de of-
ficio delegat.

Accedit

Accedit & tertiò. Nam faciens actum cenſetur ſe aſtringe-
14 re † legibus de illo actu loquentibus.l. exigere dotem. ff. de
iud. Barto.in l. ut iuſiurandi.§.ſi liberi.ff.de op e.lib. Scriben-
tes in l.hæredes mei.§.cum ita,ad Treb. ergo pater filiæ ſpu-
riæ dotans eam cenſetur uoluiſſe ſe conformare cum diſpoſi-
tione ſtatuti, ut maritus lucrari debeat quantum ab ipſo ſta-
tuto ei conceditur.
Quartò facit. Nam ratio onerum, propter quæ conceditur
lucrum marito à lege municipali, vt dictum fuit ſupra. quæſt.
4. ita militat in marito ſpuriæ uxoris, quàm in non habentib.
ſpurias, quibus lucrum datur: ergo eadem debet eſſe iuris di-
ſpoſitio in ipſo marito ſpuriæ, argum. l. illud. ff. ad l. Aquil. &
tanto magis cum (vt experientia docet) videamus, quòd
redduntur homines difficiles ad contrahenda matrimonia cũ
ſpurijs.
15 Quintò & vltimò hanc quæſtionem † decidit Bald. nouel.
in 6. par. priui. 16. uerſicu. ſed quid ſi ſtatutum, vbi inquit ex-
preſsè, ꝙ ſi lege caueatur, ꝙ vxore decedente in matrimonio
ſine filijs ut lucretur tertiam partem dotis, vel dimidiam, ꝙ
non improbabiliter dici poteſt dotem datam filiæ ſpuriæ per
mortem eius non reuerti ad hæredes patris: cum de neceſſita-
te iuris cauſetur tale lucrum, & ſic in illo pater non uidetur
exercere aliquam iuriſdictionem in talem filiam: imò uide-
tur lucrari in recompenſationem onerum matrimonij, & da-
to ꝙ etiam eſſet merum lucrum uiri, idem dicendum eſſet;
quia non reperitur iure cautum, ꝙ pater non poſſit donare
16 † marito filiæ ſpuriæ, imò etiam potuiſſet facere per pactum
ſine ſtatuto, ex quo per tale ſtatutum filiæ nihil quæritur,
quod dixit notandum, prout in ſimili etiam uidemus, quòd
17 per patrem filiæ ſpuriç poteſt dari dos, ita ut poſt † mortem
eius tranſeat ad filios, ut per Barto.in d.l.fin.colum.2. ff. de
ijs quib. ut indig. & Veronen.in caut.37.incipi. uideamus. &
Abb.in conſi.citato.50.col. 2.& cum Bald.nouel.tenuit Bul-
gari.in repet.l.1.colum.36.ff.ſol.matr.& Moder.in repet.di-
cti c.per veſtras.§.24.col.5.uerſicu.alio item caſu, ubi intelli-
gunt hoc procedere, quando fundus datus eſſet in dotem, ſe-
cus ſi fructus ipſius fundi dati fuiſſent in dotem pro alimen-
tis, iuxta text.in l.dotis fructus.§.ſi uſumfructum. ff. de iure
dot. Tunc enim quia ius datum in dotem morte perit.§. fi-
nitur.inſtitu.de vſufru.non poterit maritus lucrari dotem.l.
quod in rerum.§.1.ff.de legat.1.& opinionem Bald. nouel.
pariter approbat Crauet.in conſi.186.colum.fin.& eam ſen-
tit Alexand.in conſi.150.uolum.2.dum quærit, ſi ſtatutum
dicit, ꝙ muliere prædecedente in matrimonio ſine liberis ter-
tia pars dotis obuiat proximioribus in gradu, & reliquum ſit
mariti. An pater filiæ ſpuriæ, quæ deceſſit in matrimonio ſine
liberis lucretur illam tertiam pattem dotis à ſe datæ & reſpe-
ctu duarum tertiarum, quas debet lucrari maritus non facit
dubium, ſed reſpectu alterius partis, quam dicit mulier lucrã-
dam eſſe per patrem.
18 Non obſtant ex aduerſo adducta, uidelicet, ꝙ † dos data
filiæ ſpuriæ per eius mortem reuertitur ad patrem, uel eius
hæredes, per iura & auctoritates ſuprà relatas: quia reſponde-
tur, ꝙ ipſæ procedere poſſunt, ubi nullum extaret ſtatutum
diſponens de lucro dotis, & ſic in caſu, in quo eſſemus in me-
ra diſpoſitione iuris communis, aliàs ſecus: quia (vt dictum
fuit) pater tunc uoluit ſe aſtringere legibus de illo actu lo-
quentibus, & ſe conformare cum diſpoſitione ſtatutaria. Pro
cuius confirmatione accedat, quod uoluit Bald.in conſi.79.
volum. 1. quærit, an de legato dotis facto per patrem filiæ
19 cum † onere fideicõmiſſi maritus debeat detrahere partẽ do-
tis à ſtatuto ordinatam. Et decidit ꝙ ſic: & ꝙ iſta portio ſtatu-
taria diminuet fideicommiſſum, quia cùm pater legauerit in
cauſam dotis, ideo in tali legato habebunt locum omnia ſta-
tuta loquentia de lucro dotis, cum tale ſtatutum trahatur ad
legatum ex interpretatione paſſiua.l.1.§.lex falcidia. ff. ad l.
falcid. Itẽ ex quo eſt permiſſum principale.ſ.dos, igitur etiã
& acceſſorium, ideſt lucrum legis, cum acceſſorium intelligi-
tur ineſſe principali.l.ex diuerſo.ff.de rei uendi. Plus, ex quo
lex diſponit de lucro dotis, & pater de dote, quæ eſt quoddam
ius vniuerſale, diſpoſuit, intelligitur etiam de lucro dotis di-
ſpoſuiſſe. Nam in vniuerſalibus ſemper continentur onera.l.
2.C.de hæredi.uel actio. vendi. Item præſumitur quis uelle,
20 quòd leges & conſuetudines habeant † locum in ſua diſpo-
ſitione.l.quæritur.§.ſi uenditor. ff. de edil. edic. Et ſic ex his
ita concludendum uidetur in hac quæſtione, ut de dicta do-
te data filiæ ſpuriæ, quæ ab humanis deceſſit ſine libe-
ris, maritus conſequatur lucrum dotis ordinatum à lege
municipali.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet, ſi vxor poſt contra-
ctum matrimonium per verba de præſenti, ante tamen copu-
lam ſecutam ingreſſa fuerit monaſterium mendicantium,
& in eo profeſſa fuerit, communis eſt in contrarium, vt in
nu.10.& 14.*
2 *Mortis appellatione in dubio intelligitur de morte naturali,
quod declara, vt in nu.15.*
3 *Statutum de lucro dotis non habet locum in morte violenta
illata per maritum.*
4 *Statutum de lucro dotis, cum ſit correctorium iuris communis
propriè & ſtrictè intelligi debet, & ſic naturaliter, & nu-
mero 7.*
5 *Statutum loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto.*
6 *Statutum puniens portantem perlas intelligitur, ſi portat ve-
ras non fictas.*
8 *Mors eſt præſentis lucis ſubtractio, & animæ à corpore ſepara
tio omnia diſſoluens, & omni profeſsione priuans, & reuerſio
in puluerem.*
9 *Profeſſus corpore uiuit, vſum rerum habet, loquitur, teſtifica-
tur, eligit & eligitur ad prçlaturas, & generaliter omnes
actus naturales exercet.*
11 *Pactum de lucranda dote conceptum in caſu mortis locum ha
bet ingreſſum religionis.*
12 *Monaſterio licet acquirantur omnia per ingreſſum religionis:
tamen talis ingreſſus non impedit lucrum dotis, vel donatio-
nem propter nuptias.*
13 *Pacta lucrorum vendicant ſibi locum per ingreſſum monaſte-
rij, ſicut per mortem.*
16 *Ingreſſus monaſterium mendicantium non poteſt mutare, vel
reuocare teſtamentũ, quod prius fecerat ante eius ingreſſum,
immo hæres ſtatim habebit eius hæreditatem abſque quòd ul
terius expectetur mors naturalis.*
17 *Legitima licet non debeatur filijs, ſecundùm communem opi-
nionem legiſtarum, per ingreſſum pàtris iñ monaſterium, in
quo fecit profeſsionem: Tamen fallit, quando ingreſſus eſt re-
ligionem mendicantium.*
18 *Subſtitutio facta ſub conditione, ſi deceſſerit hæres ſine filijs,
adimplelur & purificatur ſtatim, quòd hæres ingreſſus eſt
monaſterium penitus incapax bonorum, & in communi, &
in particulari, & in illo profeſſus fuerit.*
19 *Fratres minores ſunt adeò mortui mundo, quòd mors natura-
lis nihil poteſt operari.*

QVÆSTIO XCV.

1 AN lucrum dotis debitum viro ex ui ſtatuti † per mor-
tem vxoris præcedentis ſine liberis locum habeat, ſi
vxor poſt contractum matrimonium per uerba de præſenti,
ante tamen copulam ſecutam ingreſſa fuerit monaſterium
mendicantium, & profeſſa fuerit. Prima facie videretur dicen
2 dum ꝙ non: quia appellatione † mortis in dubio intelligitur
de morte naturali.l.ex ea patte.§.inſulam.ff.de uerb. obliga.
l.ſed ſi mors.§.1.ff.de don.inter vir.& uxo. Alex. in conſi.2.
col.1.uol.1.& in conſi.139.col.2.uol.2. Sed mulier, quæ in-
greditur ordinem mendicantium, naturaliter viuit, igitur ver
bum mors non uerificatur in ea, quæ ciuiliter mortua uici-
tur. Pro quo facit quod in ſimili dixit Marſ.in conſi. 93.col.
3 2.ubi uoluit, ꝙ huiuſmodi ſtatutum de lucro † dotis nõ ha-
bet locum in morte violenta illata per maritum uxori: quia
4 ſtatutum † debet intelligi de morte naturali, & præcipuè hoc
dicendum uidetur, cum ſimus in ſtatuto correctorio iuris cõ
munis.l.dos à patre.C.ſol.mat.l.1.in princ.C. de rei ux.act.
quod propriè & ſtrictè intelligi debet, ut not. in l. quicquid
aſtringendæ, de uerb.obl.& ſic naturaliter, iuxta not.in l.fin.
ubi notant Bal.& Pau. C.de ijs qui veni.æta.impetra.
5 Secundò facit. Nam ſtatutum loquens in caſu † uero non
habet locum in ficto, ut not. Bartol.in l.3.§.hæc uerba.ff.de
nego.geſt.& in l. omnes populi. in 6. quæſtio. principa.ff.de
iuſt.& iure, & in l.1.ff.de fonte, vbi ſtatutum puniens portan
6 tem perlas, intelligitur ſi portat † ueras, non autem fictas: ſed
mulier ingrediens monaſterium mendicantium fictè dicitur
mortua, Igitur &c.

Tertiò, quòd maritus non lucretur dotem, in specie hoc
decidit Anch. in consi. 273. quia (vt diximus) tale statutum
7 † debet intelligi de morte naturali, non autem de ciuili per
professionem & ingressum monasterij: quoniam etsi talis di-
catur mortua mundo, & habere uocem funestam & transla-
tam conuersatione cœlesti in corpore, & in anima. c. placuit.
el 2. 16. q. 1. c. non dicatis. 12. q. 1. Tamen propriè loquendo
non potest dici verè mortua. mors enim est præsentis lucis
8 † subtractio, & animæ à corpore separatio, omnia dissoluẽs,
& omni professione priuans, & reuersio in puluerem. §. dein-
ceps. in auth. de nup. ista autem non parit professio. Nã pro-
9 fessus corpore viuit, usum rerum † habet, loquitur, testifica-
tur, & comedit, eligit & eligitur ad prælaturas, & generaliter
omnes actus naturales exercet. c. religiosus. de elect. in 6. ergo
statutum de lucro dotis debet intelligi de morte naturali, quæ
omnia soluit, non autem de ficta & impropria, quæ inducitur
ex ingressu monasterij & professione: & Anch. refert Fely. in
rub. de spon. col. 4. & sequitur Socy. consi. 8. col. fi. vol. 3.

Quartò hanc etiam partem tenuit Salyc. in l. Deo nobis,
in fin. C. de episco. & cler. motus hac ratione: quia licet uxor
ingrediatur monasterium ante copulam inuito marito, tamẽ
nõdũ est uxor, nec etiam est matrimoniũ secũdùm totalẽ per
fectionem: Ideo vir tali casu lucrum dotis consequi nõ debet.

10 Sed his & alijs similibus non obstantibus † contraria sen
tentia est de iure uerior. Et in primis facit text. in l. Deo no-
bis, in princ. C. de episc. & cler. ubi in specie hoc dicit Barto.
& ibi etiam hoc decidit Paul. in princip. dum dicit, ꝙ si alter
ex coniugibus intret religionem, dissoluitur mattimonium,
nec per hoc aliquam pœnam patitur circa dotem, uel dona-
tionem propter nuptias, quasi eius culpa matrimonium sit
solutum: habetur tamẽ ingrediens pro mortuo, uel mortua,
& sic uendicat sibi locum pactum uel statutum de certa par-
te dotis lucranda in casu mortis. Item ibi in uersic. in isto ca-
su. ubi formaliter inquit, quòd pactum de lucranda dote con-
ceptum in casu mortis locum habet per ingressum religionis.
Idem enim operatur professio, ꝙ mors. Item idem operatur
mors ciuilis, quod naturalis. Item monasterium non habetur
pro filio: quia pactum lucrandi dotem collatum, si decesserit
11 sine † liberis, purificatur, non autem extinguitur per ingres-
sum religionis. Idem etiam tenuit Azo in sum. ad libr. Cod.
char. 1. col. 3. num. 9. Ias. in auth. si qua mulier. col. 2. circa fi.
versi. ex prima parte. C. de sac. san. eccle si. ubi dicit esse notã-
12 dum per illam glo. ꝙ licet per ingressum † monasterij omnia
ei monasterio acquirantur: Tamen talis ingressus non im-
pedit lucrum dotis, uel donationem propter nuptias. Idem
Iaso. in l. ex ea. §. insulam. col. 2. ff. de uerbo. oblig. & in l. si de-
cesserit. col. 2. uersicu. ideo isto anno. ff. qui satisd. cog. ubi in-
quit se illo anno ita consuluisse Veronæ, & ita constat, vt in
eius consi. 135. colum. 1. uol. 2. per tex. & Bal. in d. l. Deo no-
bis. & per not. per Ang. in §. si uerò constante. in authent. de
sanctis. episc. ubi inquit, ꝙ pacta lucrandi uendicant sibi locũ
13 per † ingressum monasterij sicut per mortem. Subdens ipse
14 Iaso. istam esse † ueram & communem conclusionem Doct.
& ꝙ in istis terminis non inuenit aliquem Doct. authenticũ
contrariam partem tenentem, licet Saly. solus aliter sentire
videatur in d. l. Deo nobis. Hanc quoque partem amplectitur
Alc. in 2. lib. de uerbo. sig. fac. 84. ubi propriè dicit, ꝙ pactum
de dote in casum uxoriæ mortis lucrifacienda etiam in eum
casum intelligetur cũ in religionis monasterium secessit. per
d. l. Deo nobis: quia non est uerisimile, voluisse maritum hoc
casu expectare, exigendæq; dotis moram pati, donec natura-
liter vxor fato fungeretur: quæ indiuiduam vitæ consuetudinẽ
contempsit, necnon Fely. in d. rubr. de spon. Hoc idem tenuit
Ioan. Bosch. in tract. de legit. nupt. in 4. libr. colum. 6. in prin-
cip. versicu. si mulier.

Non obstant modò adducta in contrarium, ꝙ appellatio-
ne mortis intelligitur de morte naturali per separationem ani
mæ à corpore, & non de ciuili & sic ficta, cùm statutũ sit cor-
rectoriũ iuris communis: quia respondetur, argumentum
15 posse procedere, ubi † mors ciuilis non haberet eundem effe
ctum quem habet mors naturalis, & procedat glo. in d. l. pla-
cuit: secus autem ubi mors ciuilis quò ad id, de quo agitur,
eundem effectum haberet, quem habet mors naturalis; quia
tunc æquiparatur morti naturali. l. adeò. §. publicatione. ff.
pro soc. l. 1. in fin. de bon. posses. contr. tab. sicut est in ea, quæ
ingreditur monasterium mendicantium, cuius mors, quò ad
abdicationem dotis ab ea, habet per omnia eundem effectũ,
quem habet mors naturalis: ergo idem ius, vt per Iaso. in d.
consi. 135. colum. 2. & Alcia. ac Ioan. Bosch. ubi supra. Pro
qua sententia accedat, quod voluit Ias. in d. auth. si qua mu-
lier, colum. 7. uersic. iuxta hanc partem. ubi concludit, quòd
16 † ingressus monasterium mendicantium non potest muta-
re, uel reuocare testamentum, quod prius fecerat testator an-
te eius ingressum, & quòd eius hæres statim habebit eius
hæreditatem, absque quòd ulterius expectetur mors na-
turalis; cùm mors ciuilis eo in casu in omnibus & per omnia
æquiparetur morti naturali. Quod etiam tenuit Alexand. in
consi. 13. col. 1. volu. 3. qui attestatur hanc esse communem
opinio. Confirmatur ista responsio ex not. per Iaso. in auth.
17 si qua mulier, colum. 10. uersicu. intelligo tamen, ubi † in-
quit, quòd licet communiter legistæ teneant, quòd legitima
non debeatur filijs quàm primum pater ingressus est mona-
sterium, & professionem fecit: tamen quòd intelligit ipsum
communem opinio. non procedere, quãdo pater esset ingres-
sus religionem mendicantium: quia tunc illa mors ciuilis cũ
omnibus habeat effectum naturalis, credit, quòd filij statim
debeant habere legitimam. Idem dixit Paris. in consi. 65. col.
2. vol. 2. ubi dicit, quòd substitutio facta sub cõditione, si de-
18 cesserit hæres † sine liberis, adimpletur & purificatur statim,
quòd hæres ingressus fuit monasterium penitus incapax bo-
norum & in communi, & in particulari, & in illo professus
fuerit; quia eo casu habetur pro mortuo, & hæc mors ciuilis
quò ad omnem effectum æquiparatur morti naturali, adeò
ꝙ non est amplius expectanda mors naturalis. Facit etiam,
quod uoluit Bald. in consi. 42. 2. uolum. relato per Alexan. in
19 consi. 155. colum. 1. ꝙ † fratres minores, & sic ordinis men-
dicantium, sunt adeò mortui mundo, quòd mors naturalis
nihil potest operari.

Non obstant not. per Anch. & sequaces ac Salyce. in d. l.
Deo nobis. quia respondetur ex supra citatis authoritatibus,
cõem esse in contrariũ, à qua in iudicando nõ est recedendũ.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum per vxorem marito non computatur ei in lucro dotis, sed in contrarium est communis, vt num. 8.*
2 *Præsumptio in dubio capi debet, vt actus valeat & nõ pereat.*
3 *Legatum est causa lucratiua.*
4 *Titulus dotis est lucratiuus.*
6 *Causæ duæ lucratiuæ non possunt simul concurrere, quod declara, vt ibi in nume. 14.*
6 *Legatum non imputatur in lucrum dotis, si fiat pactum inter virum & vxorem, quòd sol. mat. vir lucretur dotem.*
7 *Statutum & pactum æquiparantur, quòd declara vt infra numerò 16.*
9 *Legatum factum per patrem filiæ imputatur in legitimam.*
10 *Creditori magis fauetur in obligatione ex sua prouisione immediate acquisita, quàm in obligatione aliunde prouenien te sine facto suo.*
11 *Lex suum & non tuum tibi denegat auxilium,*
12 *Liberalis nemo præsumitur in necessitate.*
13 *Cautio fructuaria dicitur necessaria & si originem traxerit à facto voluntario.*
15 *Stipulari quis potest ex causa lucratiua fundum, & ipsius fundi æstimationem.*
17 *Pactum continens id, quod ius commune, seu statuti dispositio, nihil operatur vltra ius commune, vel statutum.*
18 *Idem non est omne, quod est simile.*

QVÆSTIO XCVI.

QVOTIDIANA ꝓponitur quæstio. An stãte sta-
1 tuto † de dimidia lucri dotis, si per uxorẽ sit legatũ ma-
rito, fiat cõpensatio eiusdẽ legati cum parte dotis lucrandæ
ista quæstio, ut refert Corn. in consi. 230. col. 1. uol. 4. vulga-
ris est & trita, & in qua primo aspectu uideret dicendũ, huiusmõi
compensationem non fore admittendam, ut decidit Fed. de
Scal. doctor Bononiẽ. in disp. sua incip. quæstio talis est in ci-
uitate, quem refert Bal. in auth. præterea. col. 2. C. vnde vir &
vxo. ubi etiam post Nico. de Mattarel. idem firmat Bald. in l.
Titia. §. qui in vita. ff. de leg. 2. in l. si uxor. C. de bon. auth. iu-
di. poss. & in consi. 79. uol. 1. Ray. & Raph. Cum. in l. si cũ do
tẽ. §. si pater. ff. sol. mat. Capra in cõsi. 143. in 1. dubio. Mouẽ-
tur enim citati Doct. principaliter rationibus infrascriptis.

Primò,

Primò, quia sublatum est edictum de alterutro inter uirũ & vxorem non donando: quoniam vxor tam dotem, quàm legatum sibi à marito factum consequi potest, nec vnum cum altero compensatur: ita econtrario, quando uxor legat marito. l. 1. §. sciendum. C. de rei vxo. actio.

Secundò, quia si tale legatum intelligeretur factum animo compensandi cum lucro statuti, certè dictum legatum esset penitus inutile, & in dubio debet capi pfumptio, vt actus
2 † magis valeat, quàm pereat. l. quoties. l. in ambiguis. ff. de rebus dub.

Tertiò quoniam tale lucrum ex dispositione statuti proueniens traxit originem à causa uoluntaria, scilicet à matrimonio, & à contractu dotis: ergo non est iudicandum, vt de causa necessaria, argum. l. si quis seruum. ff. de actio. empt. & sic non debet habere locum compensatio.
3 Quartò facit. Nam licet legatum sit † causa lucratiua l. 1.
4 C. de impo. lucra. describ. & titulus † dotis similiter sit lucratiuus. l. fin. §. si à socero. ff. de his quæ in frau. cred. & sic videa
5 tur, ꝙ duæ † causæ lucratiuæ non possint simul concurrere, per not. in l. Mæuius. §. duobus. ff. de leg. 2. Tamen quia lucrum dotis ex statuto proueniens dicitur deferri in recompensationem onerum matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dot. glo. in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. cau. da. Ideo istud non habet obstare, quin vtrumque debeatur.

Quintò accedit ratio, quæ est, ꝙ tale lucrum dotis prouenit ex dispositione statuti, legatum autem ex dispositione testatoris, & sic ex diuerso fonte: ergo vnum cum alio computari nõ debet, sicut in simili videmus in quartam falcidiæ non imputari nisi id, quod prouenit ex iudicio testatoris, non autem aliunde ex diuerso fonte. l. quod autem. l. in quartam. ff. ad l. falcid.

Vltimò facit. Nam tale lucrum statutarium uigore taciti pacti debetur. l. si duo. in fin. ff. de acq. hære. Sed si esset factũ
6 † pactũ expressum, ꝙ maritus lucraretur dotem soluto matrimonio, tali casu non imputaretur legatum in lucrum dotis per l. creditorem. ff. de leg. 2. ergo idem debet esse in lucro, quod debetur ex vi taciti pacti, ne plus contingat operari taci
7 tum † quàm expressum l. cum quid. ff. si cer. pet. c. fi. de donat. inter uir. & vxo.
8 Verum his non obstantibus altera pars † tanquam de iure verior, & magis communiter à Doctoribus recepta amplectẽda uenit, quam primò secutus fuit Barto. lucerna iuris in d. l. si cum dotem. §. si pater, post Iacob. de Aret. vbi inquit se plures dixisse, ꝙ legatum factum ab uxore viro computabitur in sortionem, quam ex vi statuti maritus lucrari debet: quod tradit esse multum notandum, & Barto. ibi sequuntur Imo. necnon Pau. de Cast. & Alex. qui attestantur hanc esse magis communem opin. quia istud lucrum dotis videtur esse debitum necessarium: quia introductum à statuto, sicut & debitum legitimæ filij, quod introducitur à lege: Ideo sicut
9 in legitimam computatur legatum † factum per patrem filio. l. omnimodo. C. de inoffi. test. ita in hoc lucro debet computari legatum, argu. d. §. si pater, licet non compensetur in obligationem facto hominis acquisitam, & ad illam obligationẽ ordinato. nec mirum secundùm Alexan. in d. auth. prætereà. col. 5. si fiat talis destinatio: quia videmus, ꝙ magis fauetur
10 † creditori in obligatione ex sua prouisione immediatè acquisita, quàm in obligatione aliunde proueniente sine facto suo, ut probat gl. in §. ex conditionali. insti. de uerb. obli. Vn-
11 de dicimus, ꝙ lex suum non † tuum tibi denegat auxilium, vt no. glo. in l. 1. C. si aduer. vend. Idem voluerunt Bart. Pau. Roma. Alex. Ias. Cor. ambo Dec. Petruc. Dom. Franc. de Pepis, & Curt. Iun. in d. auth. præterea. vbi similiter affirmant hanc esse communem sententiam. quàm pariter communem dixerunt Bald. in dicta consi. 79. uolum. 1. & Corne. in præallegat. consil. 230. & eam magis communem dixit Camp. in tracta. dot. in 5. part. quæst. 6. & ita aliàs seruatum fuisse in quæstione facti referunt Iacob. de Riz. ut dicit Albet. de Rosa. in l. quod uerò. ff. de leg. & ita terminatum fuisse Paduæ, tradit idem Alber. in 2. parte statu. quæst. 56. & in dicta authentic. præterea. & hanc sententiam sequi aduocatos in practica expresse fatetur Salycet. ibi colum. 2. Cui sententiæ quoque adhæret Ioann. de Amic. in consil. 12. numero 19.

Non obstant modò, quę ex aduerso adducta fuerunt. Et in primis, ꝙ sublatum sit edictum de alterutro inter uirũ & uxorem nõ donando: quia respondetur per Rom. in d. auth. prę-terea, ꝙ dictum Bald. & aliorum procedit, quando quæritur, an legatum compensetur cum debito, quod initium sumpsit ex contractus dispositione: quia tunc vnum cum reliquo non compensatur d. l. creditorem. secus autem ubi loquimur in debito proueniente ex necessaria statuti dispositione, quo ca-
12 su fit compensatio † legati in debitum: & est ratio: quia nemo præsumitur liberalis in necessitate. l. rem legatam. ff. de adim. leg. & cum hac responsione Roma. pertranseunt omnes in d. §. si pater. & in auth. præterea.

Non obstat secundum argumentũ, ꝙ si fieret talis computatio, legatum redderetur inutile: quia respondetur hoc esse verum, sed non fore absurdum: quia etiam in auth. præterea, ut dicunt Doct. legatum redditur inutile, quia compensatur cum quarta, de qua ibi. Idem in simili uidemus in l. quoniam nouella. C. de inoffi. test.

Ad tertium respondetur secundùm Imol. & Alexan. in d. §. si pater. ac Rom. Alex. & alios in d. auth. præterea. quòd huiusmodi argumentum tollitur per tex. in d. authen. præterea. ubi lucrum dotis similiter originem habuit à matrimonio, & sic à facto uoluntario: & tamen ibi quatenus ualet legatum, non debetur quarta portio, & sic fit imputatio, seu compensatio: ergo sequitur, quòd non attenditur illa causa tanquam remota, quòd lucrum dotis traxerit originem à facto uoluntario, sed quòd inspici debet causa proxima, idest ipsum statutum, quod probatur secundùm eos: Nam pater est obligatus & tenetur necessariò dotare filias suas. l. obligamur. ff. de act. & oblig. & tamen si consideremus causam remotam & originem, vtique diceretur uoluntaria, & sic à matrimonio uoluntariè per patrem celebrato, qui ipsum contrahendo generat filias, & ad dandam dotem inde obligatur. Ergo infertur, ꝙ huiusmodi qualitas causæ uoluntariæ non ita à remotis sumi debet, ut etiam probatur in l. de die. §. tutor. cum l. sequen. iuncta l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog. dum ibi dicitur, ꝙ licet sit differentia inter cautionem uoluntariam
13 & necessariam, tamen fructuaria † cautio dicitur necessaria, licet originem habuerit à facto uoluntario. Idem probatur in l. socium qui cum eo. ff. pro soc.

Similiter ad quartum, quòd licet legatum & dos sint causæ lucratiuæ: tamen, quia lucrum dotis dicitur deferri in recompensationem onerum matrimonij, non habet obstare, quin utrunque deferatur, respondetur per Imo. & Alex. in d. §. si pater, & communiter per Docto. in d. auth. præterea. ꝙ
14 dicta ratio non est bona: quia etsi † duæ causæ lucratiuæ nequeant concurrere in eandem personam circa eandem rem ad oculum demonstrabilem. l. Mæuius. §. duobus. ff. de leg. 2. tamen possunt concurrere circa diuersam rem, & in eadem
15 persona. Hinc est † quòd ex causa lucratiua potest quis stipulari fundum, & etiam eiusdem fundi æstimationem. l. fundũ Cornelianum. ff. de noua. l. planè. la 1. §. sed si. ff. de leg. 1. & ꝙ talis consideratio, an ex causa lucratiua alterum tantùm debeatur, uel utrunque, non sit habenda, cùm in utroque casu idem sit demonstratur. Pone enim, tu debes mihi centum ex obligatione lucratiua, ut puta ex legato mihi facto per auctorem tuum, & tu mihi legas quinquaginta, utique non fiet compensatio. l. Lucius Titius, in princip. ff. de noua. & idem est, si mihi debes rem ex obligatione onerosa: ut quia iure pignoris ipsa res tua est mihi obligata, & exinde tu legas mihi illam rem, certè non fiet compensatio, dicta l. creditorem, de lega. 2. ergo constat, quòd (quò ad imputationem faciendam uel non) in hac materia non consideratur causa lucratiua, vel onerosa.

Non obstat etiam quintum, ꝙ legatum prouenit ex dispositione testatoris, & lucrum ex dispositione statuti, & sic diuerso fonte, atque ideo vnum cum alio non debet computari: quia ad hoc respondent Roma. & alij in ipsa auth. præterea, quòd hæc ratio confunditur per tex. in d. authen. præterea, ubi illa quarta portio, de qua ibi, prouenit ipsi coniugi ex prouidentia sua: quia sibi prospexit de locuplete coniuge, & tamen legatum, quod prouenit ex dispositione testatoris, & sic ex diuerso capite in illam quartam imputatur: ergo & idem dicendum est in casu huius quæstionis. Nec ualet argumentum de quarta falcidiæ, quia secundùm Ias. in ipsa authenti. præterea. colum. 11. cum ea debeatur iure hæreditario, bene procedit argumentum, sed in omnibus alijs quartis, ut est in quarta legitimæ, Trebellianicæ, in quarta, de qua in authen. præterea. & in omnibus alijs semper cõputatur, quicquid ex quocũq; fonte, licet

diuerso, prouenerit.l.in quartam.ff.ad l.falcid.ubi Bar.in 3. colum.assignat rationem diuersitatis,& Bal.in l. filium quem habentem,in 3.colum.& 3.opposit.C.famil.ercis.

Vltimò non obstat, ꝙ dictum lucrum prouenit ex tacito pacto,sed si esset factum pactum expressum, non compensaretur,ergo idem in tacito pacto:quia duobus modis respondetur: Et primò, secundùm Corn.& Dom. Franc. de Pepis in d.auth.præterea, ꝙ imò tale lucrum non dicitur prouenire ex tacito pacto,cum non proueniat ex mente coniugum, sed præter mentem,& sæpius contra,& tamen æquiparatio de tacito pacto ad expressum procedit in tacito pacto proueniẽte ex mente,& sic non habet obstare dicta ratio.

Secundò respondetur per Rom.& alios ibi in d.auth.præterea. ꝙ lucrum debitum ex pacto saltem tacito non debet attendi,sed id,per quod lucrum principaliter prouenit.l. quicquid.ff.de dona. quod fundatur ex d.auth. præterea. Ponamus enim, ꝙ maritus locuples contrahit matrimonium cum uxore inope , certè pariter est in casu isto , quemadmodum & in casu Bald. Nam ista quarta portio hæreditatis debetur vxori ex tacito pacto:& tamen legatum sibi factum imputatur in illam, ut est ibi casus in d.auth.præterea : & ratio est, quia debent attendi id , per quod principaliter prouenit hæc quarta,non autem id,per quod tacitè.

16 Non obst. argumentum † de pacto ad statutum:quia aut in pacto expresso venit id, quod erat in statuto,puta quia statutum dabat marito dimidium dotis matrimonio soluto, ipse autem maritus ad maiorem securitatem voluit super eo pacisci,& tunc clarum est,ꝙ istud pactum nihil operatur, neque vigore eiusdem debemus dicere imputationem fieri non de-
17 bere:eò † quia pactum cõtinens id,quod ius commune, seu statuti dispositio,nihil operatur ultra ius commune , uel statutum,sed solùm dicitur eorum admonitio,quæ à iure communi,uel statuto disposita sunt.l.qui mutua.C.de pact.pign. Aut in pacto hoc solum deuenit:quia cõstitutione nihil cautum est, & tunc licet quò ad quædam æquiparentur illa duo. s.pactum & statutum de lucrando,vt in d.c.fin. Tamen non
18 debent in casu proprio æquiparari:quia omne,quod † est simile non est idem.l.quod Nerua.ff.deposi. præsertim cũ hæc duo (hoc casu) inter se diuersam habeant rationem : igitur & diuersa esse debet dispositio. ita respondet Dom. Franc.de Pepis in d.aut.præterea. & sic ex his remanet clarum fore, hanc esse communem sententiam: cui censemus inhærendũ esse tam in consulendo, quàm in iudicando.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in matrimonio putatiuo: sed contra num.6.& 13.vbi etiam declaratur.*

2 *Priuilegium prælationis tacitæ hypothecæ competens mulieri, locum etiã habet in dote putatiua, quod declara vt nu.19.*

3 *Statutum tribuens executionem paratam instrumento , procedit etiam in instrumento dotis putatiuæ.*

4 *Statutum, vel consuetudo disponens, quòd acquisita constante matrimonio inter coniuges diuidantur inter eos , habebit locum & in matrimonio putatiuo.*

5 *Dos vera sicut non potest alienari,ita & nec putatiua.*

7 *Maritus in dote putatiua pro restitutione dotis non habet dilationem annalem sicut in vera.*

8 *Maritus putatiuus priuilegium non consequitur,vt conueniatur, quatenus facere posit.*

9 *Maritus fructus dotis putatiuæ non lucratur vt vir , sed eos facit suos tanquam bonæ fidei possessor, quatenus pro utilitate mulieris impendit,& reliquum restituit.*

10 *Dispositio l.1. C.vnde vir & vxo.locum non habet in matrimonio putatiuo.*

11 *Donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur,sicut donatio inter veros coniuges.*

12 *Pactum dotis lucrandæ marito non prodest in dote putatiua.*

14 *Statutum de lucro dotis, vt vẽdicet sibi locum, oportet,quòd si verus casus statuto comprehensus.*

15 *Matrimonium vbi factum est de facto,dos & donatio propter nuptias dicitur esse de facto, nec meretur nomen dotis , vel donationis propter nuptias.*

16 *Dos putatiua priuilegia vera dotis non habet.*

17 *Vxor putatiua non efficitur de domo viri.*

18 *Glo. in l.exigere dotem.ff.de iud.in verbo redditura , locum non habet in dote putatiua.*

20 *Limitatio Roma.ad quæstionem præsentem communiter reprobatur.*

QVÆSTIO XCVII.

1 DVBIVM offertur. An statutum† de lucro dotis locũ habeat in matrimonio putatiuo & imperfecto. Et uidetur primò ꝙ sic : quia iura loquentia de dote procedunt etiã in dote putatiua, ut est tex.in l.si cum dotem.§.fi. ff.sol.ma.
2 Hinc dicunt ibi Scrib.ꝙ † priuilegium prælationis tacitæ hypothecæ,quod datur mulieri,& de qua in l.assiduis.C.qui potio.in pign.habean.locum etiam habet in dote putatiua,puta quando mulier contraxit matrimonium illegitimum bona fide, & cum persona libera & non serua. & hanc esse communem opinionem testatur Salyc. in dicta l. assiduis , quem sequuntur Moder.in tract.de pign. in 3. memb.2.par.char. 40.colum.1.

Secundò adducitur elegans decisio Bal.& Sal. in l.1.in fi. C.de cond. ob cau. ubi si ex forma statuti instrumenta hẽnt
3 † executionẽ paratam,eodem modo habebit instrumentum dotis putatiuæ,quod dicit mirandum Alex.in d.l.si cum dotem.§.fi.col.1.& cum Bal.etiam pertranseunt Mod.in repet. rub.de donat.inter uir.& uxor.char.30.col.2.ubi asserunt de hoc dicto facere magnum festum Barb.in cons.43.col.11.uolum.2.& Bal.Nouel.in tract.dot.in 10. par.col. 64.ubi tradit hoc dictum improbatum non reperiri à Doct.

Tertiò facit,quod not.Abb.in c.2.de don.inter uir.& ux.
4 ubi si lex,statutum,uel consuetudo disponant,ꝙ † acquisita constante matrimonio inter coniuges debeant diuidi inter eos , habebunt locum in matrimonio nedum vero,sed etiam putatiuo , adeò ꝙ matrimonio declarato pro nullo quilibet habebit dimidiam,& Abb.sequuntur Barb. in c.iurauit.col. 4.de prob.in c.ex literis.col.fi,de pig.& Mod. in repet.rub.c. per uestras.de don.inter uir.& uxo.§.22.

Vltimò accedat,quod vult glo. singularis in l.dotale.§.dotale.in uer.dotabitur.ff.de fun.do. vbi sicut dos uera non po-
5 test alienari,ita † nec putatiua,quam glo. comprobant Alex. & Mod.ubi suprà,necnon & Barb.in d.c.ex literis. col.fin.

6 Quibus non obstantibus tu sequere alteram partem† tanquam ueriorem,& magis à Doctoribus receptam:quæ principaliter probatur per glo.not.in l.1.§.exactio. in glo. magna.
7 C. de rei vxo. act. ubi maritus in dote † putatiua non habet dilationem , quæ conceditur restitutioni veræ dotis, quam glo.sequitur Alexan.in d.l.si cum dotem.§.fin.& eam esse cõmunem opinionem firmat Bal.Nouel.ubi suprà uers.duodecima fallentia.

Secundò facit decisio Ioan.And.in c. 1. de dona.inter uir. & uxo.quem sequitur Barb.in d.c.ex literis. col.fin. ubi per
8 illum tex.qui ad hoc est singularis,uoluit, ꝙ † maritus putatiuus non possit gaudere priuilegio:ut cõueniatur, quatenus facere possit,quod & tradunt Alex.in allegato.§.fin.Barb.in consi.46.col.12.vol.2.Camp.in tract.de peti.& restit.dot.q. 238.& Ripa in rub.sol.mat.nu.63.

Tertiò hoc etiam probatur per tex.in l. in insulam.§.fru-
9 ctus.ff.solu.matrimo. ubi fructus † dotis putatiuæ non lucratur uir,ut uir:quia tunc eos retinere posset, ut in l.diuortio. in princip.& in §.impendia. ff. eo. titu. sed eos facit suos,ut quilibet bonæ fidei possessor.& ideò eos solum retinet , quatenus in re dotali,uel pro utilitate mulieris impendit,& reliquum restituet,quod & admittunt Scrib.in l.si ante nuptias. ff.eo.tit.& Alex.in d.§.fi.

Quartò facit tex.in l.1.in uerbo,iustum matrimonium,&
10 ibi Doct.C. vnde uir & uxor.ubi successio ab intestato, † de qua ibi, locum non habet in matrimonio putatiuo.

Quintò accedat,quod uoluit Bal.in l.eam quam. colum.
11 5.uersi.modò ego quæro.C.de fideicom.ubi dicit † quòd donatio facta inter coniuges putatiuos morte non confirmatur, sicut donatio inter ueros coniuges , per casum singularem in l.cum hic status.§.penul.in fi.ff.de donatio.inter uir.& uxor. & Bald.approbant Alexan.Bal.Nouel.Barb.ac Mod.in locis supra citatis.

Penultimò proprius accedendo ad terminos huius quæstionis, facit,quod tenuit Bal.& post eum Ang.& Saly.in l.1.
12 per illum tex. C. de cond.ob cau. ubi pactum † de lucrando totam dotem , uel eius partem non prodest marito in dote putatiua. Hoc etiam tradunt Bal. in l.pen.ff. quod fal.tuto. aucto.& Alex.in d.§.fi. ubi dicit esse bonũ tex.in §.ascriptitio

in

in auth.de nup.& ibi Ang. Sed meliorem in §. si uerò ab initio.eod.tit. Idem quoque dixit Barb.in dicto consi.46.colum. 12.versi.capio modò tertiam. ergo idem dicendum uenit in statuto de lucro dotis, ut locum nõ habeat in dote putatiua, cum à pari procedant pactum & statutum.c.fin.de don. inter vir.& vxor.not.in rub.de decre.decur.lib.10.

13 Vltimò hæc quæstio † deciditur auctoritate Bald.in c.iu-
rauit.col.2.de prob.quem sequuntur ibi Fely.& Barb.vbi ex
pressè tenet, huiusmodi statutũ uires non extendere ad ma-
trimonium putatiuum & imperfectum, quando tamen ma-
trimonium habet perpetuam causam prohibitionis, quæ nũ-
quam cessat, ut puta consanguinitatis, affinitatis, etiã si igno-
ranter sit cõtractum: quia quoad lucrũ dotis nihil ualet igno
rantia, cum deficiat causa finalis, secundùm tex. notabilem in
l.cum te.C.de don.ante nup.Idem tradunt Bal.Ange.& Sal.
14 in d.l.1.C.de condi.ob cau. quia vt statutum de lucro † do-
tis uendicet sibi locum, oportet, ꝗ sit uerus casus statuto cõ-
prehensus.l.si uerò.§.de uiro.ff.sol.mat. Sed hic casus non-
dum est uerus: quia nondum dos. Igitur &c. Hoc quoque vo
luerunt Pau.& Alex.in d.l.si cum dotem.§.fin. col. 2. Anch.
& Barto.in c.Rayn.in uersic.nota ibi tutores, de test. per di-
ctum.§.ascriptio, ubi si matrimonium est factum de facto,
15 dos † ad donatio propter nuptias dicitur esse de facto, nec
meretur nomen dotis ac donationis propter nuptias, & ibi
etiam hoc no. Ang. Hanc quoque opin.amplectitur Fely. in
c.1.de sponsal.col.14.uersi. 2.limita: quia dos putatiua non
16 habet priuilegia † ueræ dotis, ut per Docto.in d.c.1. de don.
inter uir.& uxor. & etiam quia talis mulier non efficitur de
17 foro † uiri, vbi matrimonium non tenet. Et subdit, ꝗ de hoc
sibi uidetur glo.in terminis in l.exigere dotem, in uerbo red-
18 ditura.ff. de iud.quæ non † habet locum in dote putatiua,
quam prius allegauit Bal.in d.c.iurauit.col.2. Cui etiam assentiunt Barb.in d.c.ex literis.colu.fin.& in citato consi. 46. colum.12. Bald.Nouel.in tract.dot.in 11.par.col. 61. uersic. sexta differentia. Camp.in tract.dot. in 5.part. q. 8. Ripa in Rub.sol.mat.num.63. Purp.in l. cunctos populos. nu. 153. C.de sum. Trini.& fide catho. Marsi.in sing.129.ubi dicit, ꝗ cùm esset in partibus Ianuensibus fuit interrogatus de tali quæstione, videlicet, quædam mulier intrauit monasterium, vt Deo seruiret, & fecit professionem: posteà instigante diabolo (vt sæpe accidit) ista monialis exiuit monasterium, & proiecto habitu se transtulit ad diuersas partes, tandem non cognita in terris ecclesiæ contraxit matrimonium cum vno, cui dedit multa bona in dotem: posteà mortua est sine filijs ab instato, maritus petebat dotẽ uigore statuti de lucro dotis, uenientes aũt ab intestato petebãt oĩa bona istius mulieris: Dubitabat, ad quẽ ptinerẽt talis dos, & dicta bona. & inquit se respõdisse, ꝗ oĩa bona spectabãt monasterio, & nõ ad ueniẽtes ab intestato, nec ad maritũ. Nã ueniẽtes ab intestato erant exlusi p auth.ingressi. C. de sacr. san.eccle. maritus aũt erat exclusus ab illa parte dimidiæ dotis; quia statutum, uel pactum de lucranda dote non habet locum, quando matrimonium est illicitum, habens perpetuam causam prohibitionis, etiam si ignoranter sit contractum, per citatam decisionem Bald. in d.c.iurauit. & alia ibi per eum allegata. Vltimò ita etiam tenuit Parisi.in consi.34.col.3.volu.3.

19 Non obstant, quæ ex aduerso allegata fuerũt: quia † respondetur, ꝗ licet priuilegia dotis ueræ in casibus, de quibus suprà, locum habeant in dote putatiua: tamen id procedit: quia in ipsis agitur de fauore mulieris, secus vbi agitur de fauore mariti, vt constat ex iurib.& auctoritatib. suprà citatis. & ita dixit ultra Ale.in d.§.fi. Ripa in d.rub.sol.mat. nu. 62.

Recipit tamen secundùm Rom.in d.§.fi. præsens conclusio limitationem, ut ea non procedat, quando dolus dantis dotem intercessisset: quia tunc esset locus lucro dotis, per l.an etiam in patrem.ff.quod fal.tuto.aucto.ubi etiam hoc sentit Bald.dum dicit, ꝗ sponsus non lucratur dotem nisi fuerit in dolo pater. Idem vult Barb.in d.c.Rayn.in uersicu. nota ibi tutores.& in d.c.ex literis.colum.fin.

20 Tu uerò hanc limitationem non teneas: quia † in specie eam reprobat Paul. de Castr. in d. §.fin. per text. in l.à diuo Pio.ff.de ritu nupt.vbi intercesserat dolus libertinæ, & tamen dicit ibi tex. ꝗ ex dote maritus nullum lucrum habet, & cum Paul. pertransit quoque ibi Alexand. colum.2. ubi dicit hoc verum esse, ꝗ nec ex vi pacti, vel statuti directò maritus lucratur dotem putatiuam, etiam quòd dolus dantis intercesserit, sed quòd ipsi marito succurritur per exceptionem doli, vel ꝗ per actionem maritus illud idem consequetur. Et hanc partem etiam sequuntur Bald. Nouel.in d.tract.dotis, in 11. par.colum.58.uersicu.quod autem suprà dixi, & Camp. in tract.dot.in 5.par.q.8.

SVMMARIVM.

1 *Statutum disponens, quòd vxore decedente in domo viri is lucretur tertiam partem dotis, locum non habet in vxore mortua in domo per virum conducta, sed contra num. 4.*
2 *Genitiuus denotat dominium.*
3 *Statutum dictans, quòd si quis receperit rem alterius, puniatur in tantũ, verbum alterius, intelligitur ratione dominij.*
5 *Genitiuus etsi de propria significatione significet dominiũ: tamẽ id procedit, nisi communis vsus loquendi sit in cõtrariũ.*
6 *Statutum disponens, si quis acceperit rem alterius, vel eam ingressus fuerit, puniatur tali pœna, habebit etiam locum in accipiente rem alterius ratione possessionis, propter communem vsum loquendi.*
7 *Communis vsus loquendi præualet omni regulæ, omnique cõstitutioni in intelligendis sermonibus.*
8 *Communis vsus loquendi in quacunque materia semper præfertur proprio significato, siue id eliciatur ex diffinitione, siue ethimologia, siue ex iuris auctoritate.*
9 *Quod amplia etiam procedere, si statutum disponeret, vt ipsa statuta intelligantur ad literam siue prout iacent.*
10 *Statutum dictans, quòd statuta debeant intelligi nullo addito extrinsecus, seu nullo extrinsecus intellecto, non intelligitur tunc secundùm communem vsum loquendi.*

QVÆSTIO XCVIII.

1 QVÆRO, An statutũ disponẽs, ꝗ † vxore decedẽte in
domo viri, is lucretur tertiã partẽ dotis, habeat locum
in uxore mortua in domo per uirum conducta. Et uideretur
2 dicendum ꝗ non: quia ille genitiuus uiri † dominium signi-
ficat.l.2.ff.de relig.& sumpt.fune.& in l.seruum Titij.ff.mã
da.iuncta.1.gloss.ubi si dico, Stichus seruus Titij, intelligi-
tur, quòd spectat ad Titium iure dominij. Hinc est, quòd
3 dixit Barto. in proœ. C. col. 1. quòd † si statutum dicit, si
quis receperit rem alterius, puniatur in tantum, quòd intelligitur verbum alterius, ratione dominij: ergo cum statutum loquatur de vxore mortua in domo viri, debet intelligi de domo, quæ est in dominio viri, & cuius uir sit dominus.
Contraria tamen sententia de iure verior esse videtur: quia
4 † etsi genitiuus de propria significatione dominiũ significet,
5 tamen id procedit, nisi communis usus loquendi † sit in con-
trarium, per id, quod habetur in l.librorum.§.quod tamen.ff.
de leg.3.& per Barto.in l. Labeo.ff.de suppellect.leg. ac Bart.
6 & Doct.in rub.ff.de noui oper.nun. ubi dicunt † quòd statu-
tum disponens, si quis acceperit rem alterius, uel eam ingressus fuerit, puniatur tali pœna, quòd habebit etiam locũ in accipiente rem alterius ratione possessionis, propter communem vsum loquendi, per gloss.in l.2.in princip.in uersicu. notã argumentum.ff. de orig. iur. Quod & voluit Alexand. in rub.de noui oper.oper.nun.& in consi.129.colu.1.in fin. volum.2.& in consi.35.colum.4.volum.4. Nec mirum: quia communis vsus loquendi & intelligendi præualet propriæ significationi, vt per Barto.in consi.58. Anarellus, & in consil. 138.hæc est copia, ad fin.ubi loquitur in statutis, & ideò dixit Oldra.in consi.168.in 3.dubio.& Barto.in consi.159.uisa.colum.1.ipsum communẽ usum loquendi præualere om-
7 ni regulæ, omnique constitutioni in † intelligendis sermoni-
bus. Plus uoluit Abbas in c.1.colum. pen. uersicu. ad vnum
8 tamen aduertas, extrà de iudic. quòd communis vsus † lo-
quendi in quacunque materia semper præfertur proprio significato, siue id eliciatur ex diffinitione, siue ex ethimologia, siue ex iuris auctoritate. quod & denique locum habet, si sta-
9 tutum disponeret, † vt ipsa statuta intelligantur ad literam,
siue prout iacent. Ita Iac. Butr.in 1.consti. Digest. Bald. in l. omnes populi.col.pen.uer.tertiò not.ff.de iusti.& iur. Ant.de Butr.in proœ. decret. & ibi Abb.col.4.& Fel.col.5.uer.secũdò amplia.& Alex.in cõsi.211.in prin.uol.6. Cùm ergo secũdùm communem vsum loquendi, ubi fit mentio de domo viri, intelligitur de habitatione: ergo sequitur, ꝗ statutum de lucro dotis, de quo in quæstione, præsenti, verificabitur quoque, quando moritur uxor in domo etiã per virum cõducta.

Quod autem ita se habeat communis vsus loquendi, plusquã
manifestum est, quia ut quotidie videmus, quando dicitur ali
cui, vadas ad domum Titij vel Sempronij, secundùm com-
munem vsum loquendi, intelligitur tam de domo habitatio-
nis, quàm de alia, cuius quis verè sit dominus & propriè in
terminis huius quæstionis ita decidit Camp. in tract. dot. in
quinta parte quæst. 17.

Quam tamen limitandam existimamus, nisi aliud statu-
10 tum disponeret, ꝙ statuta† debeant intelligi nullo addito ex-
trinsecus, seu nullo extrinsecus intellecto: quia tunc non in-
telligitur secundùm vsum loquendi, ut voluit Iaco. Butrig.
in d. proæ. ff. quem ibi sequitur Anton. de Butr. Abba. & Fel.
& Roma. in singu. 411. quia sensus communis loquendi est
quid intrinsecum, & dicit per hoc Florentiæ obtinuisse ma-
gnam quæstionem. Idem etiam uoluit Alexand. in d. rub. de
noui oper. nuncia. col. 12. & Iaso. colum. pen.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis non vsu receptum attendi debet, sed contra vt infrà.*

2 *Lex, vel statutum per non vsum, vel non desuetudinem non tollitur, quod declara vt in num. 13.*

3 *Tempus non est modus tollendæ vel inducendæ obligationis, quod declara vt in num. 14.*

4 *Statutum, quod nunquam fuit receptum in obseruantiam, nec moribus vtentium approbatum, nullas vires habet.*

5 *Reformatio cõtraria statuto si non fuit vsu recepta, nõ p̃ualet statuto practicato, tã ante dictam reformationẽ quàm post.*

6 *Interruptum non dicitur, quod nunquam fuit obseruatum.*

7 *Statuta ecclesiæ tam edita, quàm edenda si quis seruare iurauit, tale iuramentum non extenditur ad statuta moribus vtentium non recepta, vel per contrariam consuetudinem abrogata, etiam quòd fuerint confirmata.*

8 *Lex generalis vbi recipitur in vsu à certo genere personarum, & à certo non, nõ recipientes non peccant post multa tempora, nisi in eodem genere personarum à maiori parte fuisset recepta.*

9 *Lex præcepti tollitur moribus non vtentium, nisi lex præcepti induceret ex vi natura peccatum ex cõtrauentione, vt quia concurrit cum lege diuina.*

10 *Statutum disponens, quòd non valeat sententia mercatorum diffinitiua, nisi omnes quatuor consules intersint, si consuetudo obseruat valere sententiam trium sine quarto, statutum non est obseruandum.*

11 *Consuetudo inducitur spacio decem annorum, nec in ea inducenda requiritur consensus superioris. & num. 12.*

15 *Negatiua, quòd statutum non fuit more vtentium approbatum debet per allegantem probari.*

Q V Æ S T I O X C I X.

1 PROPONITVR & quæstio. An † statutum de lu-
cro dotis vsu non receptum attendi debeat mortua vxore
sine liberis? Et primò videtur dicendum ꝙ sic: quia per non
2 vsum, seu per † desuetudinem non tollitur lex, seu statutum.
l. fin. C. de iure dot. impetr. ubi in princ. dicit, uetustissimam
obseruantiam, quæ vsitata non est à tempore, cuius nõ extat
memoria, corrigimus: ergo si Imperator illã correxit, adhuc
vires habebat, & sic per desuetudinem, vel non vsum nõ erat
sublata: quia si sublata fuisset, non potuisset amplius tolli. l.
nam si sub conditione, in versic. rumpendo. de iniust. & rup.
testamen. & ita inducebat dictam l. ibi Cyn.

Secundò facit. Nam solum tempus non est modus tollẽ-
3 dæ † vel inducẽdæ obligationis. l. obligationũ ferè. §. placet. ff.
de act. & obl. Quib. non obstantib. contrariũ uerius putamus.
Et primò adducitur, qđ no. Doc. cõiter post glo. ibi in c. 1. de
4 treg. & pac. ubi statutũ, qđ nunquam fuit † receptũ in obser-
uantiam, nec morib. vtentiũ approbatũ nullus vires habet.

Secũdò facit, qđ no. Bal. in auth. oẽs pegrini. C. cõ. de suc-
ces. vbi dixit, ꝙ si facta fuit reformatio cõtraria statuto, tñ sta-
5 tutũ fuit ante & post practicatũ, qđ † statutũ est attẽdẽdũ &
obseruãdũ: cũ reformatio nõ fuerit more vtẽtiũ approbata:
6 quia nõ dr̃ interruptũ, qđ † nunquã uiguit, qđ dictũ refert
& sequitur Fel. in d. c. 1. col. 3. in fi. de treuga & pace. Alex. in
cõsi. 6. col. 2. uol. 1. & in cõsi. 78. col. 2. uol. 6. Gozad. in cõsil.
23. col. 3. Pari. in cõsi. 47. col. 5. uol. 5. Mars. in cõs. 49. nu. 42.

Tertiò prædicta confirmantur ex ijs, quæ tradit Ripa in
7 resp. 5. nu. 3. in 1. par. ubi inquit, ꝙ † etiam si quis iurauit ser
uare statuta ecclesiæ edita & edenda, ꝙ tale iuramentum nõ
extenditur ad statuta moribus utentium non recepta, uel per
contrariam consuetudinem abrogata, dato etiam ꝙ ipsa statu
ta fuerint confirmata: quia huiusmodi confirmatio ad statu-
ta non recepta, uel aliàs abrogata non porrigitur: quia non
sunt amplius statuta, secundùm glo. singularem, ubi Bart. &
alij in l. si quis priore. ff. ad Trebel.

Quartò facit, quod not. Abb. in c. cum olim. col. 2. de cler.
8 coniu. ubi dicit, quòd † ubicunque lex generalis recipitur in
usu à certo genere personarum, & à certo non recipitur, non
recipientes non peccant post multa tempora, nisi in eodem ge
nere personarum à maiori parte fuisset recepta: quod dictum
tanquam pulcherrimum tradit notãdum. Immo etiam vult,
9 ꝙ † & lex præcepti tollatur, si moribus vtentium non recipi-
tur, nisi esset lex præcepti inducens ex sui natura peccatum
ex contrauentione: vt quia concurrit cum lege diuina, quod
pariter subdit notandum.

Quintò accedit, quod uoluit glo. in l. rem non nouam. C.
de iud. ubi illud, quod lege cauetur, si non est consuetudine
receptum, & omittatur, non uitiat. Vnde refert ibi Bald. quẽ
10 sequitur Ias. se ex ipsa glo. consuluisse, ꝙ † stante statuto, ꝙ
non ualeat sententia mercatorum, nisi omnes quatuor con-
sules intersint in diffinitiua, si consuetudo obseruat ualere
trium sententiam sine quarto, ex qua consuetudine est de-
rogatum statuto, non est obseruandum statutum. & in-
quit Alex. in cons. 6. col. 2. uol. 1. & in consi. 18. col. 1. in fi. uo
11 lum. 2. satis esse, ꝙ † à tempore conditi dicti statuti transiue-
rint 10. anni, quibus non fuerit receptum dictum statutum
in obseruantiam. Quod & uoluit Ias. in d. l. rem non nouam.
colum. pen. Mars. in citato consi. 49. num. 49. & Gozad. in al
leg. consi. 23. colum. 3. & Are. in consi. 11. colum. 3. & in con-
sil. 154. colum. 2. in princ. Immo fortius determinat Alex. in
consi. 132. colum. 2. uol. 1. quòd tali casu non requiritur sciẽ
12 tia superioris ad inducendum † consuetudinem contrariam
legi, quia absque ipsa scientia superioris hoc potest consuetu
do, ut per Abb. in d. cap. 1. de treug. & pac. Idem vult Are. in
citato consil. 154. col. 3.

13 Non obstant contraria. Et primò, quòd † per non usum
seu desuetudinem non tollatur lex, uel statutum: quia secun
dùm Alex. in citato consil. 132. col. 2. illud procedit, quando
nihil fieret contra legẽ: vt quia casus non acciderit: sed quan
do casus accidit, & fit contra legem, uel statutum, tunc per ta
lem non usum bene derogatur statuto. cap. Ioannes, cum ibi
not. per Ioan. And. de cler. coniug.

14 Secundò non obstat, ꝙ † tempus solum nõ est modus tol
lendæ obligationis: quia respondetur secundùm Alex. in ipso
cons. 132. col. 2. ꝙ licet non sufficiat solum tempus: tamẽ suf-
ficit non obseruantia subditorum cum lapsu temporis. Idem
dixit Are. in citato cõs. 11. col. 3. uers. nec uidetur. Et sic ex ijs
concludendum est, statutum de lucro dotis locum non habe-
re, quando non fuit more utentium approbatum, nec recep-
15 tum in obseruantiam, dum tamen probaretur talis † negati
ua ab eam allegante, ut per Dec. in consi. 649. col. pen.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in augmento dotis facto constante matrimonio, & nu. 15.*

2 *Augmentum dotis dicitur eadem dos, & non noua.*

3 *Donatio inter patrem & filiam, sicut valet pro dote, ita etiam si fiat pro augmento dotis.*

4 *Dos est quoddam ius vniuersale recipiens augmentum & diminutionem.*

5 *Priuilegium tacitæ hypothecæ concessum actioni de dote, competit etiam pro augmento dotis.*

6 *Priuilegium tacitæ hypothecæ competens pro augmento dotis, competit etiam cum priuilegio prælationis, de quo in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab.*

7 *Dos aucta licitè habet omnia priuilegia dotis.*

8 *Stipulatio, quæ est strictè intelligenda, si facit mẽtionem de dote, trahitur quoque ad augmentum dotis.*

9 *Permissum in principali censetur etiã permissum in augmẽto.*

10 *Imperator si concedit castrum cum omni territorio, ac mero & mixto imperio, si posteà augeat castro territorium, censetur quoque augere merum & mixtum imperium.*

11 Pactum

11 *Pactum factum de lucranda dote trahitur ad ipsius augmentum superueniens post pactum.*

12 *Pacta noua circa augmentum dotis & donationis propter nuptias fieri possunt: quæ si non fiant, iungi debet veteribus pactis.*

13 *Maritus sicut non dicitur locupletior ex dote propter onera matrimonij, ita nec propter augmentum dotis.*

14 *Interesse licitum sicut debetur respectu dotis promissæ, & non soluta in tempore viro sustinenti onera matrimonij: ita etiam pro augmento promisso, & in tempore non soluto.*

QVÆSTIO C.

NVNQVID statutum de lucro dotis locum habeat
1 † in augmento dotis facto constante matrimonio? (qđ fieri potest, ut in l. si constante. C. de don. ante nup. & per Parisi. latè in consi. 126. in princip. uolum. 1.) Et videtur concludendum huiusmodi statutum uires suas porrigere ad tale augmentum. Primò per tex. in l. si proprietati. ff. de iure dot.
2 & ibi Bal. vbi augmentum dotis dr̄ † eadem dos, & nō noua.
3 Secundò facit. Nam sicut donatio inter † patrem & filiam pro dote ualet. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. ercisc. per quem tex. no. Bald. in l. fin. §. filiæ. ff. de lega. 2. quòd donatio inter patrem & filiam in potestate facta contemplatione dotis, ab ipso principio irreuocabiliter tenet. Ita etiā ualet, si fiat pro augmento ipsius dotis: eo quia idē iudicamus de augmēto dotis, quod de ipsa dote. l. inter socerum. §. pen. ff. de pact.
4 dotal. eo quia † augmentum dotis efficitur ipsa dos substantialiter, cùm dos sit quoddam vniuersale recipiens augmentū & diminutionem. l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dotal. fact. Bar. & Doct. in rub. ff. sol. mat. in vlti. col. & ita in specie tenet Aretin. in l. placet. colum. 2. uersicu. ex gloss. ff. de acq. hæred. quem refert & sequitur Iaso. in d. rubric. solu. mat. colum. fin. & in consi. 171. colum. 5. uolum. 4.
5 Tertiò confirmatur hæc opin. Nam priuilegium † tacitæ hypothecæ concessum actioni de dote, de quo in l. 1. §. & ut plenius. C. de rei vxor. actio. competit etiam pro augmento dotis, ut est tex. in auth. de æqual. dot. ubi per illum tex. not. ibi Ang. ꝙ quamuis priuilegia sint strictè intelligenda: tamen priuilegium, quod datur doti, datur etiam augmento dotis, & ita tenent Iaso. in d. rub. colum. fin. & Mod. in tract. de pigno. in 4. memb. 2. pat. num 46.
6 Quartò accedit, ꝙ etiam priuilegium † dictæ tacitæ hypothecæ competens pro augmento dotis (vt proximè dictū fuit) competit etiam cum priuilegio prælationis, de quo in l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. ut per Ias. & Mod. ubi suprà. Pro quorum confirmatione facit, quod dixit Bald. Nouel. in
7 l. 1. num. 46. ff. sol. mat. ꝙ † dos aucta licitè habet omnia priuilegia dotis. & Bald. sequitur Parisi. in alleg. consi. 126. col. 1. Idem etiam uoluit Ange. in consi. 290. colum. pen.
8 Quintò adducimus tex. in l. etiam. C. de iur. dot. ubi † stipulatio, quæ strictè est intelligenda. l. quicquid astringendæ. ff. de uerbo. oblig. si facit mentionem de dote, trahitur etiam ad augmētū dotis, quē tex. multū no. Bal. ibi in 2. not. & hoc dictū reputat mirādum Are. in l. si in testamento. ff. de vulg. & pup. & tex. in d. l. ēt. ualde solēnē inquit Ias. in d. rub. col. fi.
Sextò pro ista parte facit. Nam permissum in principali.
9 † censetur ēt permissum in augmento. l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testa. Hinc dixit Ange. in §. aliud. in auth. de æqua. do. ꝙ omne priuilegiū datū principali porrigit ad eius augmentū, ex quo infert ad q. ꝙ si Imperator mihi cōcedat
10 † castrū cū certo territorio, ac cū mero & mixto imperio, & postmodū augeat territoriū non exprimendo, ꝙ in augmēto, vult me habere merum & mixtum imperium, nihilominus merum & mixtum imperium trahitur ad augmentum.
11 Septimò corroborat hæc cōclusio. Nā pactū † factū de lucranda dote habet locū nō solū in eo, qđ est datū ab initio, sed ēt ꝓ augmēto dotis superueniēte post pactū. l. inter socerū. §. cùm inter. ff. de pact. dot. ibi, nec separabitur portio dotis, quæ data fuit additamenti causa, si posteà nihil aliud conueniat. Ita ēt uoluit Cy. in l. si constante. in 4. not. C. de do. ante nup. ubi inquit, ꝙ circa augmenta dotis & donationis ꝑp
12 † nuptias possunt fieri pacta de nouo, quæ si non fiant, iungatur ueteribus pactis. Idem dixerunt Cy. & Bald. in d. l. etiā. C. de iure dot. Pau. de Cast. in consi. 8. incip. ad primum secūdùm antiquam impressionem. Parisi. in citato consil. 126. colum. 2. & Dom. meus Ruin. in consi. 134. in fin. uolum. 1.

Octauò facit, quod uoluit Bald. Nouel. in tract. dot. in 7.
13 par. princ. in 8. speciali, ꝙ † sicut maritus non dicitur locupletior ex dote propter onera matrimonij. ita etiam non dicitur locupletior propter augmentū dotis. & Bal. sequitur Parisi. in d. consi. 126. ubi etiam vult, ꝙ sicut respectu dotis pro-
14 missæ † & statuto tempore non solutæ uiro sustinenti onera matrimonij debetur licitum interesse, ut plenè no. Scrib. in c. salubriter. de usur. & Docto. in l. in insulam. §. usuras. ff. solu. mat. pariter poterit peti respectu augmenti dotis promissæ, & non solutæ tempore statuto, cum in eo vigeat eadem ratio, & nō debeant prædicta diuerso iure censeri, cùm tale augmētum imitetur naturam dotis.
Vltimò in terminis lucri dotis, & sic huiusmodi quæstio-
15 nis, † ita decidit Abb. in consi. 46. in 2. dubio. uol. 1. ubi expressè concludit, ꝙ statutum de lucro dotis habet locum in eius augmento, cum sit pars dotis, & una & eadem res non sit diuerso iure censenda, ut in c. cognouimus. 12. q. 2. quem referunt & sequuntur Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 9. Parisi. in allegato consi. 126. col. 2. & in consi. 62. col. 3. uolu. 4. & Pau. de Ca. in consi. 290. col. 3. in fi. uol. 1. Et ideo ab hac sententia tanquam communi recedēdum non esse arbitramur, sed illi omnino inhærendum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet si tutor acceperit pupillam factam adultam in vxorem cum dote, & num. 5. sed contra num. 8.*

2 *Matrimonium vbi non est, nec ibi dos esse potest.*

3 *Matrimonium secundùm legem ciuilem interdictum est inter tutorem & pupillam adultam*

4 *Sicut inter filium tutoris & ipsam pupillam.*

6 *Matrimonium de iure canonico inter tutorem & pupillam ualet & tenet.*

7 *Ius canonicū in matrimonijs cōtrahēdis præualet iuri ciuili.*

QVÆSTIO CI.

1 QVID si statutum disponat, ꝙ † maritus per mortem vxoris lucretur dotem. An habebit locum, si tutor accepit pupillam factam adultam cum dote in vxorem? Videtur
2 dicendum ꝙ non: quia † vbi non est matrimonium, dos esse non pōt. l. 3. ff. de iu. dot. l. cum multæ. C. de don. ante nup. Saly. in auth. maximis. C. de incest. nup. Sed à lege ciuili inter-
3 dictū est † matrimoniū inter tutorē & pupillā factam adultā, ut in l. tutor. ff. de sponsa. l. Senatusconsulto. l. si quis tutor. §. quibus. ff. de rit. nup. l. fi. de leg. 1. Sicut ēt est prohibitū in-
4 ter † filiū tutoris & pupillā, l. 1. C. de interdic. mat. d. l. Senatusconsulto, & in l. tutor. & per Ang. in cons. 90. in 6. dubio: ergo sequitur, ꝙ dos in effectu data non ualet. l. si tutor. C. de interd. ma. ubi condici pōt dos ab uxore tutoris, & per cōsequens cùm dos sine matrimonio stare nō possit, operæ pretiū est dicere, ꝙ in ea locū habere non possit statutū de lucro dotis: quia non entis nullæ sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pet. & quia statutū non pōt operari, nisi super dote, ut per Pau. de Cast. in l. 1. C. si aduer. dot. & in specie,
5 ꝙ † huiusmodi statutum non militet in tali uiro, hoc uoluit Berthac. in reper. suo, in uerbo statutū, de vltimis uoluntatib. in uersi. 71. & Brun. in tract. de statu. & consti. in 3. par. in verbo, lucrum uersi. statutum, quòd uir lucretur dotem.
Verùm quia à iure canonico hmōi leges ciuiles hodie cor-
6 rectæ reperiuntur, & disponitur, ꝙ † inter eos matrimoniū contractū ualeat & teneat, ut per Gof. & Io. And. quos refert Cy. in l. fi. C. de interd. mat. Host. in tit. qui fil. sint leg. §. qualiter. uers. si uerò illegitimus, & in tit. de dote post diuor. rest. §. & qualis sit actio. uers. excusantur aūt Bar. & Alb. in d. l. 1. C. de interd. ma. & Sal. in l. fi. eo. tit. Alb. in l. qui contra, col. 2. C. de incest. nup. & Ang. in d. cons. 90. in 6. dubio. & Abb. in rub. de cogn. leg. & in c. fi. de sec. nup. ac per Are. in §. illud.
7 insti. de nup. quia † ius canonicū in matrimonijs cōtrahendis præualet iuri ciuili, ut per Doc. ubi. s̄. Ideo cōcludendū arbitror, ꝙ sicut à lege canonica (quā non dedignantur leges ciuiles sequi in matrimonijs) permittitur matrimoniū inter tutorē & pupillam: similiter teneat dotis cōstitutio, & ideo ꝙ per mortē uxoris maritus pōt cōsequi lucrū dotis à lege municipali ordinatum, quicquid dixerit Cyn. in d. l. fi. C. de interd. mat. ubi uoluit, iura canonica tantū modo seruanda fore quò ad

ad ordines & spiritualia, & iura ciuilia quò ad honores & successionem, non obstante, quòd eius opinio reprobata comperiatur per Albe. Areti. & alios, de quibus supra, & ita, si casus acciderет, teneas in iudicando, quia errare non poteris.

SVMMARIVM.

1 *Statuto de lucranda tota dote per mortem uxoris sine liberis non videtur renunciatum, si maritus fecit pactum de lurandа dimidia ipsius dotis, sed contra num. 4. & 11.*
2 *Pactum contra legem vel statutum non valet, quod declara vt in nume 13.*
3 *Statutum si disponat, quòd filia nupta extra ciuitatem nõ succedat patri ex testamento, vel ab intestato, pactum factum à filia nupta extra ciuitatem de succedendo patri non valet.*
5 *Iuri in sui fauorem introducto quilibet renunciare potest.*
6 *Lucrum dotis datur in recompensationẽ onerum matrimonij.*
7 *Ius quando disponit circa effectum alicuius actus, & ille effectus respicit principaliter & directò ius publicum, tali iuri per pactum renunciari non potest, aliàs secus.*
8 *Statuto si caueatur, quòd filia fœmina non succedat ab intestato, si eo tempore, quo dotatur, faciat pactum de succedẽdo patri, valet huiusmodi pactum.*
9 *Statutum si disponat, quòd vxore prædecedente maritus nihil posit lucrari de dote, tamen valebit pactum de lucrando certam partem.*
10 *Lucro dotis renunciatum videtur, si maritus promisit totam vel integram dotem restituere.*
12 *Opiniones plures quando in lege vel statuto referuntur, in dubio vltima censetur approbata.*

QVÆSTIO CII.

1 LEGE municipali cautum reperitur, ꝙ † mortua muliere sine liberis dos penes maritum sol. mat. debeat remanere: Maritus fecit pactum cum vxore, ꝙ lucretur dimidiam, uel tertiam dotis: modò quæritur, an ex tali pacto uir censeatur renunciasse beneficio dictæ legis municipalis. Et ui
2 detur dicendum ꝙ non: quia tale pactum cùm sit cõtra † statutum, & legem, non valet, l. qui contra. C. de pact. l. non dubium. C. de leg. Hinc voluit Bar. in l. fin. col. 2. uersic. pro hoc induco, & ibi Bald. col. 3. uersic. sed pone. Alexan. in l. stipu-
3 latio hoc modo concepta. colum. pen. de verb. obl. quòd † stãte statuto, ꝙ filia nupta extra ciuitatem non succedat ex testamento, uel ab intestato, pactum factum, à filia nupta extra ciuitatem de succedendo patri non valet.

Sed his non obstantibus contrarium uerius existimo. Et
4 † primò per regulam, quæ habet, ꝙ † quilibet potest renun-
5 ciare iuri suo in eius fauorem introducto. l. pe. C. de pact. Sed lex municipalis, qua disponitur, maritum lucrari dotem per mortem uxoris absque liberis, introducta fuit in fauorem ma
6 riti, cùm detur huiusmodi † lucrum in recompensationem onerum matrimonij, ut est gl. communiter recepta in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. cau. data. de cuius ueritate abundè dictum fuit supra q. 4. ergo per pactum potest ei renunciari. l. pacisci. ff. de pact. Pro cuius confirmatione facit, quod volunt Barto. in l. ius publicum. ff. de pact. & Ias. in d. l. pacisci, vbi volunt, quòd quando ius disponit circa effectum alicuius actus, & ille effectus respicit principaliter & directò vtilitatem publicam, tunc non potest pacto priuatorum mutari: si uerò respicit vtilitatem priuatam, tunc pactum contrarium bene
7 valet: quia tunc nihil aliud est, quàm renunciare † fauori suo per legem inducto, cui quilibet potest renunciare. d. l. pen. C. de pact. Cui sententiæ accedat, quod voluit Barto. in d. l. fin. col. 2. C. de pact. quem ibi sequuntur Scrib. & Brun. in tract. exclu. fœmi. in 6. art. princ. in 4. memb. q. 13. ubi expresè in-
8 quit, quòd stante † statuto, ꝙ filia fœmina non succedat ab intestato, si eo tempore, quo dotatur, faciat pactum de succedendo Patri, ualet huiusmodi pactum, facit etiam, quod notat Paũ. de Cast. in consi. 440. volum. 1. ubi determinat, quòd stante statuto, quòd maritus nihil possit lucrari de dote mulieris, si maritus & uxor faciant pactum de lucrando dotis par
9 tem, valebit pactum. Præterea facit, nam † si aliter diceremus, sequeretur, quòd stante ipso statuto de lucro dotis, si mari-
10 tus promisisset totam † uel integram dotem restituere vxori, uel eius hæredibus, quòd non censeretur renunciasse ex vi taciti pacti lucro dotis: & tamen communis Docto. sententia est in contrarium, vt latissimè scriptum comperitur supra. q. 38. ergo idem dicendum est, quando expresè per pactum renunciatur lucro dotis pro parte, cùm minus offendatur dispositio iuris communis, quæ vult, ꝙ per mortem uxoris dos reuertatur ad eius hæredes. l. 2. cum ibi not. ff. solu. matr.
11 Secundò, quòd standum sit pacto, de quo † proximè dictum fuit, hoc decidit Albert. de Rosa. in 2. part. statu. q. 57. ubi refert Dyn. dicentem ita fuisse de facto determinatũ, per tex. in l. fin. §. fin. ff. de pact. dotali. quem refert Brun. in tract. de constitu. & statu. in 3. par. in uerbo lucrum. uersi. 54. licèt eum malè referat Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 12. dicens Alber. tenuisse contrarium, per tex. in l. conditiones extrinsecus. ff. de condi. & demonst. quod caret veritate; quia si bene aduertatur, primo loco dicit Alb. sibi uideri, ꝙ per dictum pactum sit renunciatum statuto, per l. pupilli debitor. §. soror. ff. de sol. deinde subdit contrarium, ꝙ non præiudicet, allegat dictam l. conditiones. postea inquit, ꝙ præiudicat, & standũ sit pacto, dicit Dyn. determinatum fuisse de facto, & sic uidetur approbare ultimum dictum, prout volunt text. in l. si idẽ cum eodem. §. si vna actio. ff. de iurisd. omn. iudi. & l. bona fi-
12 des. ff. deposi. ubi † quando in lege uel statuto referuntur plures opinio. in dubio ultima censetur approbata.

Non obstant allegata in contrarium, ꝙ pactum contra sta-
13 tutum est nullum: quia † prout declarat Iaso. in d. l. quæ cõtra. & in d. l. pacisci. illud procedit, quando statutum expresè prohibet pactum fieri, vel si lex non prohibet pactum fieri: tamen aliquid disponit pro solennitate uel forma, aut illud, quod disponit lex principaliter respicit publicam utilitatem, secus si dispositio ipsius legis respicit fauorẽ partis: quia tunc potest fieri pactum in contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis locum non habet in eo, qui matrimonium contraxit cum septuagenaria, sed contra, vt infra.*
2 *Statutum, de quo suprà, cum sit contra ius commune, debet intelligi magis strictè, quàm sit posibile, aut minus lædatur ius commune, quàm fieri posit, & nu. 18. vbi declaratur.*
3 *Vxor illa dici non potest propriè, in qua non potest esse domũ matrimonij, idest proles.*
4 *Verba statuti sunt propriè intelligenda.*
5 *Priuatio præsupponit habitum.*
6 *In statutis attendere debemus, quòd statuentes verisimiliter respondissent, si de illo casu specialiter fuissent interrogati.*
7 *Dos non potest esse sine matrimonio.*
8 *Dona matrimonij sunt tria scilicet fides, proles, & sacramẽtum, quorum si alterum desit, matrimonium est nullum.*
9 *Puer, qui de præsenti generare nõ põt, speratur tamen in futurũ potentia generandi, nõ potest matrimonium contrahere.*
10 *Materia delinquendi non est danda.*
11 *Statutum de lucro dotis generaliter loquens, generaliter intelligi debet.*
12 *Lucrum dotis conceditur marito propter onera matrimonij.*
13 *Matrimonium non obstante lege Iulia vel Papia hodie contrahi potest cum sene maiore quinquaginta annis.*
14 *Vxorem sexagenariam qui accipere potest, vel decrepitam.*
15 *Generare qui non potest de facili vxorem ducere potest.*
16 *Aetas, nec sterilitas non impediunt matrimonium.*
17 *Matrimonium contractum cum sexagenaria, & si cesset potẽtia procreationis sobolis, dicitur verum matrimonium.*
18 *Matrimonium vltimo vitæ spiritu contrahi potest.*
21 *Gloss. in l. precibus. in verbo fideicommissi, in penul. part. C. de impub. & alijs substitu. est communiter reprobata.*

QVÆSTIO CIII.

1 PVLCHRA se offert q̃stio. An maritus † ex vi statuti disponentis de lucro dotis p mortẽ uxoris sine filijs locũ habeat in eo, qui matrimoniũ cũ septuagenaria cõtraxit. Ias. qui refert hanc quæstionem penes se nouam in consi. 115. in 1. dubio, uol. 1. tenet ꝙ non duplici ex capite. Quorum primũ
2 est: quia † tale statutum est contra ius cõe. Nam de iure cõmuni maritus non lucratur dotem, vt in l. 2. ff. sol. matr. ergo statutũ debet intelligi magis strictè, quàm sit possibile, vt minus lędatur ius cõe, quàm fieri possit, ut per Bald. in terminis istius statuti in l. 2. in fi. C. de dot. promis. & sic in matrimonio proprio, in quo saltem in habitu & potentia possit adesse

procreatio

procreatio sobolis, licèt non in actu, non autem debet extendi ad casum, in quo mulier septuagenaria non poterat nedū actu, sed nec habitu sobolem procreare, ut not. Sal. in l. si maior. C. de legi. hære. quia fieret extensio dicti statuti contra decisionem Bald. in d. l. 2. & ad hoc multum ponderat uerba Innoc. in c. laudabilem. de frigid. & malefi. vbi post glo. dicit,
3 ꝙ † ubi non potest esse istud donum matrimonij, idest proles, illa non potest dici propriè uxor. c. omne. 27. q. 2. Si ergo
4 non est propriè uxor, non habebit locum statutum † loquēs de uxore: cum in statutis uerba sint propriè intelligenda. l. ille. §. cum uerbis. & l. non aliter. de leg. 3.

Secundum quod ponderat est, ꝙ in statuto dicitur non extantibus filijs, & consequenter vult maritum lucrari dotē, quando uxor decedit sine liberis: Sed hæc uerba, non existen
5 tibus † filijs, denotant priuationem, priuatio autem præsupponit habitum. l. remittit. ff. de iureiur. l. manumissiones. ff. de iust. & iure. Sed hic non adest, nec habitus, nec potentia filiorum suscipiendorum propter decrepitam ætatem, ergo cū non conueniant uerba statuti, nec etiam statutum locum habebit. l. quod constitutum. ff. de milit. testa. & ꝙ illa uerba, sine filijs, præsupponant habitum, & consequenter ꝙ requiratur saltem habitus & potētia ad liberos suscipiendos, aliàs nō uerificentur, tenet in terminis glo. ordinaria, cum qua omnes ibi pertranseunt in l. precibus. in uerbo fideicommissi, in pen. par. glo. C. de impub. & alijs substit. Subdens, quòd licet non uiderit decisionem Doct. in terminis præsentis quæstionis: tamen quòd sibi dictæ rationes concludunt in iure, teneant alij, quicquid uelint.

6 Tertiò facit. Nam in statutis † generalibus debemus attēdere id, quod statuentes uerisimiliter statuissent, si specialiter fuissent interrogati, gl. in l. tale pactum. §. fin. ubi not. omnes. ff. de pact. Sed cui dubium, ꝙ si statuentes de hoc casu interrogati fuissent, uerisimiliter respondissent quòd non? ergo & nos idem tenere debemus.

7 Vltimò uidetur dicendum, ꝙ † ex quo dos non potest esse sine matrimonio l. cum multæ. C. de dona. & istud matrimonium sit nullum, ꝙ de lucro ipsius dotis minimè tractari potest, quod autem sit nullum probatur hoc modo. Nam tria
8 sunt dona † matrimonij, fides, proles, & sacramentum, quorum si alterum desit, matrimonium est nullum. c. si. de cond. apposi. Sed in sexagenaria deficit donum prolis. l. si maior. C. de legi. hære. ergo matrimonium nullum. Præterea puer,
9 qui † generare non potest de præsenti, speratur tamen potentia generandi in futurum, non pōt contrahere matrimoniū. c. puberes. de desponsa. impuber. ergo multò minus senex.
10 Vlterius non est danda † materia delinquendi l. conuenire. ff. de pac. dotal. quæ daretur in tali matrimonio in inutilibus confricationibus. Item daretur materia peccandi marito iuueni, ut tradit Porc. Instit. de nup. col. 4.
11 Sed his & alijs similibus non † obstantibus, contraria sententia est de iure uerior. Et ad ita dicendum primò moueor: quia huiusmodi statutum loquitur generaliter, & indistinctè disponit maritum superstitem sine filijs lucrari dotem: vnde cum indistinctè loquatur generaliter intelligendum est. l. de pretio. ff. de publicia. l. si seruum. §. non dixit prætor. ff. de acquiren. hæred.
12 Secundò † quia ratio onerum, propter quæ conceditur marito tale lucrum, ut per Doct. in l. si donaturus. §. fi. ff. de condi. cau. dat. vbi Ias. tradit omnes transire cum dicta glo. & in cons. 135. col. pe. in fi. vol. 1. licet aliter & malè loquatur in d. consi. 135. col. 2. ita militat in marito ipsius mulieris sexagenariæ, sicut in alijs & longè grauioribus: Igitur & in eo locū habere debet dispositio statuti loquētis de lucro dotis, ut no. in l. 4 §. quoties. ff. de damno infecto.
13 Tertiò facit. Nam † licet lege Iulia, uel Papia prohibitum esset contrahi matrimoniū cum masculo maiore annis quinquaginta: quia deficiebat causa liberorum, propter quam fiūt nuptiæ, ut per glo. in l. sancimus. la 2. C. de nup. tamen hodie
14 cum sene † muliere & maiore quinquaginta annis potest cōtrahi matrimonium, ut in d. l. sancimus. ubi est casus clarus & apertus, qui corrigit dictam legem Iuliam & Papiam. & iō
15 not. ibi Bald. quòd † potest quis accipere vxorem sexagenariam, uel decrepitæ ætatis constitutam. Idem probatur in l. sed etsi quæsitum. in priu. iuncta glo. 1. ff. ff. de lib. & posthu.
16 & ibi Ias. ubi inquit, quòd † ille, qui non potest facile generare, ut senex uel decrepitus potest uxorem ducere. Nam
17 † ætas, nec sterilitas non impediunt matrimonium: quia impotentia coeundi accidentaliter causata non impedit ualiditatem matrimonij, & de hoc est etiam glo. in c. nuptiarum. 27. q. 1. & in c. 2. ubi Doct. de frigid. & malefi.

Non obstant allegata in contrarium. Et primò, ꝙ statutū de lucro dotis tanquam stricti iuris strictè debet intelligi, & sic de matrimonio uero, in quo saltem in habitu & potentia possit adesse procreatio sobolis, & sic donum matrimo-
18 nij: quia † respondetur, quòd matrimonium contractum cū sexagenaria & decrepita est uerum matrimonium, dato ꝙ non sit potentia procreationis sobolis, ut est tex. in d. l. sancimus. per quem in specie ita dixit Paris. in consi. 29. col. 1. uol. 2. Quod & probatur per Bal. in d. l. sancimus. ubi dicit, quòd licèt olim esset prohibitum hoc matrimonium cum sexagenaria uel decrepita contrahere propter defectum liberorum, tamen quòd Iustinianus Imperator hodie decreuit, huiusmodi matrimonium non esse prohibitum, cum contrahatur principaliter propter seipsum: quia sacramentum: & sic sequitur, quòd sunt ueræ nuptiæ, & ipsi dicuntur uerè uir & uxor,
19 adeo † ꝙ statutum, quod strictè debet intelligi, uerificatur in uero matrimonio, quamuis non detur potentia procreationis filiorum, & ideo non militat argumentum Ias. & per consequens quod dicit Innoc. in allegato c. laudabilem. quia eius opinio iure non subsistit, ut patet ex supra relatis. Pro cuius confirmatione facit, quod no. glo. in uerbo in quibusdam, in c. nuptiarum. 27. q. 1. ubi glo. dicit, ꝙ licet per frigidum non possit contrahi matrimonium, cum ibi esse nō possint tria dona matrimonij, uel re, uel spe, in c. omne. 27. q. 2. tamen de sene non est sic: quia nemo est adeo senex, quin aliquando calere possit natura, uel artificio: & ideo potest contrahere matrimonium, licet nō possit habere filios: quia sufficit, ꝙ prolem non euitet. c. solet. 32. q. 2. Sic enim generare dicitur, ex quo non euitat prolem, & aptus est ad coeundum, Idem dixit Io. And. in regula sine culpa, de reg. iur. in mercuria. ubi tradit, ꝙ licet in matrimonio sint tria dona, scilicet fides, proles, & sacramentum, ut in d. c. omne, & istæ sint tres principales causæ, quare contrahitur matrimonium, ꝙ tamē ubi non esset spes sobolis, potest esse matrimonium, puta in ualde sene, uel in constituto in articulo mortis, qui potest contrahere matrimonium: quia etiam ultra bona, de quibus supra, est humanitatis solatium, ut in ualde senibus per tex. in d. c. nuptiarum, & in d. c. 2. de frigid. & malefi. & Ioan. And. sequitur Ias. in l. 1. col. 12. uer. adde quòd in simili. ff. sol. matr. & cum hac parte pertransit Alb. de Rosa. in l. cum quis. col. antepen. uer. circa tertium. C. de natural. lib. Cui assentit etiā Bald. in cap. quemadmodum. in fin. de iureiuran. ubi inquit quòd in matrimonio duo sunt substantiua matrimonij, scilicet consensus certus, & sacramentum, idest, ꝙ non sit hæreticus, & tria sunt adiectiua, scilicet castitas coniugalis, proles, & dos, quæ vocantur adiectiua, quæ non canonizant matrimonium, sed ei accedunt: quia matrimonium potest esse cū meretrice, d. c. quemadmodum, & cum sterili. l. assiduis. C. qui
20 potio. in pign. habean. & sine spe prolis, & ideò potest † contrahi ultimæ uitæ spiritu, prout hanc esse communem tradit Paris. in d. cons. 29. colum. 1. & sic constat ex ijs, ꝙ istud est uerum matrimonium, ueræque nuptiæ, & ipsi uerè dicuntur uir & uxor, ita quòd statutum de lucro dotis uerificatur in uero matrimonio.

Secundò non obstat, ꝙ ponderanda sunt illa uerba, sine filijs, quæ debent intelligi de eo, qui potuit liberos suscipere, per glo. in d. l. precibus. quia non dicitur decedere sine liberis, qui non potuit liberos habere: quia respondent idem Ias. propriè in statuto deferente lucrum dotis marito uxore præmoriente sine filijs in consi. 135. col. fi. uol. 1. quòd illa gl. est
21 falsa & communiter reprobata: quia † est contra tex. in ca. si pater. de testam. in 6. & contra tex. in l. centurio. ff. de vulg. & pup. ubi Bar. in 5. col. reprobat illam glo. cum alijs concordantibus ibi traditis per Mod. & ita eam reprobant Mod. in d. l. precibus. Idem etiam tenet in materia, de qua agitur, Pau. de Cast. in consi. 123. secundùm antiquam impressionem, col. 1. per dicta iura suprà relata, ubi conditio, si decesserit sine liberis, uerificatur etiam in illo, qui liberos habere non potest: & sic tollitur aliud fundamentum Ias. de quo suprà.

Pariter non obstat tertium argumentum, quod sumitur ex not. per glo. & Doct. in d. l. tale pactum. §. fi. quia huiusmodi fundamentum retorquetur, ꝙ immo statuentes si interrogati fuissent de huiusmodi casu, utique respondissent, maritū debere lucrari dotē: cùm militet ratio in eo, propter quā tale

lucrum

lucrum conceditur, uidelicet onera matrimonij, quæ maiora solent fieri in senibus & decrepitis, quàm iuuenibus.

Vltimò non obstant not. per Porc. ubi suprà: quia loquitur in sene, qui coire non potest, non autem in eo, qui coire potest, licet cum difficultate, ut idemmet se ipsum declarat. Vnde concludendo teneas, quòd maritus per mortem uxoris sexagenariæ uel decrepitæ, ita lucrabitur dotem statutam à lege municipali, sicut si prædecederet uxor iuuenis sine filijs.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis uerificatur in marito, qui accepit vxorem cum dote, cum qua tamen non potuit emittere semen, licet haberet virgam erectam.*
2 *Procreatio filiorum non semper requiritur in matrimonio: quia sufficit, quòd non euitetur proles.*
3 *Matrimonium vbi non est, nec lucrum dotis esse potest.*
4 *Impedimentum omne viri vel vxoris quod facto humano sine corporali periculo remoueri non potest, reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium, & dirimit contractũ, aliàs secus vt nu. 5.*
6 *Impedimentum superueniens post contractum matrimonium, quod reparari non potest, non soluit matrimonium.*

QVÆSTIO CIIII.

1 NOVA excitatur quæstio. Maritus † duxit mulierem in uxorem, cum qua non potuit emittere semen. licet haberet uirgam erectam, quæ illinc ad tres annos mortua est sine liberis: Dubitatum fuit, an maritus per mortem ipsius mulieris consequi ualeat lucrum dotis, de quo in lege municipali? Et prima fronte uidebatur dicendum quòd sic: quia inter eos fuit matrimonium, ut est gl. in c. hi qui. 32. q. 7. ubi dicit, ꝙ si quis habet uirgam erectam, siue resoluat sperma, siue non, ꝙ ibi est matrimonium: quia talis satisfacit mulieri, sicut mulier satisfacit uiro, siue resoluat siue non: Nam sem-
2 per non requiritur, quòd † in matrimonio sit filiorum procreatio: quia sufficit, quòd non euitet prolem. c. solet. 12. q. 2. Cum ergo detur matrimonium, dotisq; constitutio, & maritus passus fuerit onera matrimonij, quorum contemplatione ei à statuto lucrum conceditur, ut sæpissimè suprà in q. 4. & alijs quampluribus quæstionibus post gloss. communiter receptam in l. si donaturus. §. fi. ff. de condi. cau. da. dictum fuit, sequitur quòd ex ui ipsius legis municipalis tale lucrum ualeat consequi maritus.

Verùm quia Abb. in c. 2. de frigid. & malefi. tenuit, quòd talis habens uirgam erectam, & qui non potest emittere semen, non possit contrahere matrimonium: subdens glo. in d. c. hi qui, communiter reprobatam, ideo uideretur dicẽdum,
3 ꝙ † cum non sit matrimonium, nec dos, quæ sine matrimonio esse non potest. l. cum multæ. C. de donat. an. nup. quòd pariter cessare deberet lucrum dotis.

Ego quidem pro ueritate huius quæstionis distinguendũ
4 esse existimo, uidelicet, ꝙ † si tale impedimentum est huius qualitatis, ꝙ ope medicorum sine corporali periculo non potest remoueri, ꝙ tunc impeditur matrimonium contrahendum, & contractum dirimitur per tex. in c. fraternitatis. de frigi. & malefi. ubi Abb. in 2. col. in uersic. nota, inquit esse ibi regulam satis notandam in materia matrimoniali, ꝙ omne impedimentum uiri, uel mulieris, quod facto humano sine corporali periculo remoueri non potest, reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium. Quod & uoluit Host. in tit. de frigid. & malefi. in §. quæ impotẽtia. in 1. col. in uers. fœmina autem, dicens, quòd tale impedimentum impedit & dirimit matrimonium, & isto casu tenendum arbitror, quòd cum huiusmodi matrimonium uiribus non subsistat, quòd maritus tale lucrum delatum à statuto non poterit consequi, & ita põt procedere dictum Abb. in d. c. 2. de frigid. & malefi.

5 Si uerò impedimentum naturale † uel accidentale ope medicorum sine graui periculo corporali potest reparari, & tunc teneo, quòd ualet matrimonium: cum non impediat tale impedimentum matrimonium contrahendum, nec dirimat contractum, ut in d. c. fraternitatis. & per Abb. ibi & Host. ubi supra. & per consequens si non steterit per maritum, quominus tale impedimentum ope medicorum remoueretur, quòd maritus per mortem ipsius uxoris lucrabitur dotem.

6 Si uerò superuenit impedimentum post contractum † matrimonium, cui reparari non possit, & tunc intrepidè tenendum est, cum matrimonium ualuerit, quòd nullo superueniente impedimemto tolli potest, ut est text. in d. c. hi qui. ubi ij qui matrimonium iam contraxerunt, & uni ex duobus dementia, aut furor, aut aliqua infirmitas accesserit, ob hanc infirmitatem & causam coniugium talium solui non potest, & subdit text. similiter dicẽdum est de ijs qui ab adiersarijs excæcantur aut membris mutilantur, aut à Barbaris exsecti fuerint, & per Abb. in c. 3. de frigid. & malefi. quòd similiter maritus consequi debeat lucrum, quod ei defertur uirtute legis statutariæ.

S V M M A R I V M.

1 *Statuto si disponatur, quòd mulier habens filios non possit disponere de bonis suis, nisi de quarta parte bonorum, & alio quòd vxore præmoriente in secundo matrimonio sine liberis ex eo maritus lucretur dimidiam dotis, si mulier dedit omnia bona sua in dotem, maritus ex vi dicti statuti vt supra non lucrabitur dimidiam dotis. Sed contra nu. 9. & 20.*
2 *Statutum prohibens mulieri alienationem bonorum suorum vltra quartam, quamuis sit durum, odiosum ac contra æquitatem naturalem & ciuilem, obseruandum venit, quod declara ut in num. 22. & 23.*
3 *Alienationis appellatione venit omnis actus, per quem transfertur domininm.*
4 *Dare rem in dotem est alienare.*
5 *Statutum generaliter loquens generaliter obseruandum est, etiam quò ad casus priuilegiatos, quando in illo casu specialiter non reperitur habere priuilegium.*
6 *Dispositio generalis omnes etiam alios casus includit, licet maior ratio sit in vno casu, quàm in alio.*
7 *Dispositio generalis includit etiam casum dotis.*
8 *Statutum disponens, quòd instrumenta publica non probent, nisi reperientur in memorialibus registrata, non habet locum in instrumentis dotalibus.*
2 *Prohibitio alienationis facta in vltima voluntate, quæ est fauorabilis, non impedit dationem dotis saltem congruam cõditioni personarum.*
10 *Dispositum in statutis illud habetur, quod verisimiliter fuisset statutum, si statuentes fuissent interrogati.*
11 *Argumentum de alimentis ad dotem secundum communem valet.*
12 *Dispositio legis generalis locum non habet in causa alimentorum.*
13 *Alimentorum fauore extincta præstatione legati in minus solemni voluntate relicti obligatur hæres in futurum.*
14 *Statutum disponens, quòd in contractibus mulierum adhibeatur certa solemnitas, non habet locum in promissione ex causa dotis.*
15 *Statutum loquens per verba vniuersalia non comprehendit causam dotis.*
16 *Statuto si caueatur, quòd ei, cui competit ius agendi, petendi, vel officium iudicis implorandi quomodocunque, qualitercunque & ex quacunque causa præsumatur solutum, vel satisfactum; si steterit per quindecim annos, quòd debitum non petierit in iudicio vel extra, tale statutum non includit causam dotis.*
17 *Statutum vetans probationem certæ summæ fieri nõ posse per testes, sed per instrumenta restringi debet, vt locum non habeat in dote probanda.*
18 *Dispositio l. omnes. & l. bene à Zenone. C. de quadr. præscrip. locum non habet in rebus dotalibus venditis.*
19 *Item locum non habet in quarta debita vxori inopi vigore authen. præterea. C. vnde vir & vxor.*
21 *Statutum prohibens mulieri alienationem non est intelligendum in alienatione ex causa dotis.*

QVÆSTIO CV.

1 EXCITATVR dubium. Stat statutum disponens quòd † mulier habens filios non possit disponere de bonis suis de quarta parte bonorum: Alio quoq; statuto disponitur, quòd uxore præmoriente in secundo matrimonio sine liberis ex eo, maritus lucretur dimidiam dotis. Pone modò, ꝙ mulier dederit in dotem omnia bona sua. An ualeat ipsa do-

tis

tis datio, ita quòd ea præmoriente ſine liberis ut ſupra, mari-
tus conſequi habeat beneficio dicti vltimi ſtatuti dimidiã di-
ctæ dotis. Prima quidem facie uideretur dicendum quòd non
propter prohibitionem dictæ legis municipalis prohibẽtis mu
2 lieri alienationem bonorum † ſuorũ vltra quartam, quæ lex,
quamuis dura & odioſa ſit ac contra æquitatem naturalem &
ciuilem, obſeruanda uenit, ut per Anch. in conſi. 380. colu. 2.
Socy. in conſil. 48. col. 2. uol. 1. & in conſil. 93. col. 7. eod. uol.
3 Secundò dictum ſtatutum utitur † uerbo alienare, & ap-
pellatione alienationis uenit omnes actus, per quem dominiũ
transfertur. l. 1. cum gloſſ. C. de fu n. dota. l. alienatum. ff. de
uerb. ſig. not. Alexan. in conſi. 41. col. fi. uol. 6. & in conſ. 95.
col. fi. eo. uol. & in conſi. 29. col. 5. uolu. 7. Sed dare in dotem
4 eſt alienare: quia † maritus efficitur dominus rei dotalis. l. do-
ce. C. de rei uendi. ergo ſequitur, quòd huiuſmodi alienatio
ultra quartam per uxorem fieri non potuit, adeò ꝙ per mor-
tem eius maritus ultra ipſam quartam aliquid lucrari poſſit.
5 Tertiò facit. Nam † ſtatutum generaliter loquens, genera-
liter debet intelligi, & obſeruandum eſt etiam quò ad caſus
priuilegiatos, quando in ipſo caſu ſpecialiter non reperitur
habere priuilegium, ut eſt text. notab. ſecundùm Bald. ibi in
l. in fraudem. §. fin. ff. de teſta. mili. & ſimiliter facit. Nam di-
6 ſpoſitio generalis omnes alios etiã caſus includit, licet † maior
ratio ſit in uno caſu, quàm in alio. l. 1. §. quod autem. ff. de
alea. l. fi. §. uxori. ff. de auro & arg. leg. notat Dec. in cõſ. 5. vol.
7 1. ergo uidetur dicendum quòd † generalis diſpoſitio ſtatuti
prohibentis ipſam alienationem ultra quartam habeat locum
etiam in cauſa dotis, ex quo in tali materia cauſa dotis non
reperitur priuilegiata.

Nec habet obſtare, ſi dicatur, ꝙ imò diſpoſitio generalis
non includit cauſam dotis fauore ipſarum dotium, ut ſcribit
Saly. in l. fin. C. de iure dot. ubi uoluit per illum text. ex quo
in eo dicitur, quòd donatio cauſa dotis non indiget inſinua-
tione, quod aliàs erat ſecus, notandum eſſe bonum argu. ut
8 ſtatutum generaliter diſponens, quòd † inſtrumenta publica
non probent, niſi reperiantur in memorialibus regiſtrata, lo-
cum non habere in inſtrumentis dotalibus fauore dotium:
quia reſpondetur, quòd Saly. non inquit, quòd in diſpoſitio-
ne generalis ſtatuti non includitur cauſa dotis: quia malè lo-
queretur, ſed loquitur in caſu particulari ſecundùm termi-
nos illius l. fi. in prin. vbi habetur, ut diximus, quòd in cau-
ſa dotis non requiritur inſinuatio. Vnde arguit Salyc. quòd
ſi ſtatutum generaliter diſponat, ꝙ inſtrumentum debeat re-
giſtrari ſiue inſinuari, hoc non habebit locum in inſtrumen-
to dotali: quia illa generalitas reſtringitur ad terminos iuris
communis ſecundùm ꝙ cauſa dotis reperitur ſpecialiter pri-
uilegiata, ut inſinuari non debeat, ita Saly. declarat Dec. in
l. 3. C. vn. lib. col. 2. in l. 1. num. 11. de reg. iu. in c. ſedes. col. 4.
de reſcri. in conſi. 5. col. 2. in conſi. 301. colu. 3. in conſ. 496.
col. 5. & in conſi. 536. col. 4. Ripa in l. 1. num. 15. ff. ſol. matr.
Rub. Alex. in conſ. 166. in fi. Gozad. in conſi. 97. col. 2. Soci.
Iun. in conſi 12. col. 3. uol. 2.

Quibus tamen non obſtantibus teneas, ꝙ imò ſtante for-
ma dicti primi ſtatuti potuit ipſa mulier ſe ipſam dotare de
bonis ſuis, adeò ꝙ ea præmoriente uir uigore ſecundi ſtatuti
poterit lucrari dimidiam dictæ dotis, quod demonſtratur: Nã
9 † prohibitio alienationis facta in ultima uoluntate, quæ eſt
fauorabilis: non impedit dationem dotis ſaltem congruã con-
ditioni perſonarum, & hoc propter publicam utilitatem, quæ
priuatæ præfertur, ut eſt tex. ubi not. omnes in auth. res quæ.
C. comm. de leg. ergo multò minus habet, uel debet impedire
diſpoſitio ſtatutaria, quæ cum ſit minus fauorabilis, ſed ſtri-
cti iuris, odioſa, & exorbitans à iure communi. l. 1. C. de ſac.
ſanc. eccle. ita Anch. in d. conſ. 380. col. 1. & in conſ. 381. quæ
eſt ſubſcriptio Domini Franciſci, reſtringenda uenit. l. quic-
quid aſtringendæ. ff. de uerb. oblig.
10 Secundò. Nam † in ſtatutis illud habetur pro diſpoſito,
quod ueriſimiliter fuiſſet ſtatutum, ſi ſtatuentes cogitaſſet,
uel fuiſſent interrogati, ita not. glo. & Doct. in l. tale pactum.
§. fi. ff. de pact. & quæ glo. ſecundùm Bald. ibi in 2. notab. eſt
optima & menti tenenda. Sed cui dubium quòd ſtatuentes ſi
fuiſſent interrogati, an prætextu dicti primi ſtatuti uoluiſſent
impedire alienationem bonorum ſuorum ultra quartam par
tem mulieri, ne poſſet congruè dotari & maritari? vtiq; dixiſ
ſent quòd non. Igitur pro diſpoſitio haberi debet, quòd tale
ſtatutum cauſam dotis includere noluerit per not. in d. §. fin.
& per Iaſ. in conſil. 171. col. 2. volum. 4.

11 Tertiò probatur hæc ſententia. Nam † ualet argumentum
de alimẽtis ad dotem ſecundum Cy. in l. in omni. C. de admi.
tut. & Bald. in l. ſi mater. C. de iur. dot. Barto. in l. fin. ff. de his
quib. ut indi. Bald. Pau. & Imo. in l. 1. ff. ſol. mat. & D. meum
Ruin. in conſi. 194. col. 2. uol. 1. & in conſi. 199. nu. 9. uolu. 2.
ubi atteſtatur hanc eſſe communem opi. Sed diſpoſitio legis
12 generalis non habet † locum in cauſa alimentorum, ut eſt
tex. in l. libertis quos. §. poſthumus ff. de ali. & cib. leg. ubi ge-
neralis diminutio legatorum facta per teſtatorem non refer-
tur ad legata alimentorum eorum fauore, & quem text. pro
ſingulari allegat Ro. in auth. ſimiliter. col. 2. C. ad l. falc. ergo
nec in cauſa dotis. Quod & confirmat[illegible] ſecundum D. meũ
Rui. ubi ſupra ex dictis per Barto. in diſput. ſua incip. mulier
habens &c. & in l. ſi certis annis. C. de pact. ac in l. cum de in
rem uerſo. ff. de uſu. ubi inquit, quòd ſicut fauore alimento-
13 rum extincta † præſtatione legati in minus ſolenni uolunta-
te relicti obligatur hæres in futurum. l. 1. C. de fideic. ita etiã
erit fauore dotis, ut etiam uoluit Butr. in c. peruenit. de cenſi.
& Roma. in l. ſi uerò. §. de uiro. ff. ſol. mat.

Quartò hoc firmatur authoritate Salyc. in d. l. fi. C. de iur.
do. per quam uoluit D. meus Rui. in citato conſi. 194. col. 2.
14 quòd ſtatutum diſponens, quòd † in contractibus mulierum
adhibeatur certa ſolennitas fauore dotium, non includitur
promiſſio facta ex cauſa dotis, nec in dubio illam dicitur com
præhendere. Idem dixit in conſi. 195. colum. 2. cum ſeq. eod.
uol. ubi inquit unum etiam, quod eſt fortius, quòd etiam ſi
15 ſtatutum loqueretur per uerba uniuerſalia, adhuc † nõ eſſet
prohibita reſtrictio dotis, ne mulier remaneret incongruè do
tata: quia eius non tantum intereſt, ſed & Reipublicæ, argu.
l. ſi quis in graui. §. ſed utrum. ad Sylleia.

Accedit quoq;, quod not. Socy. Iun. in ſubſcriptione con-
16 ſil. 26. D. mei Rui. nu. 26. uol. 3. ubi concludit, quòd † ſtante
ſtatuto, quòd ei, cui competit ius agendi, petendi, uel officiũ
iudicis imprOlandi, quomodocunque, qualitercunque, & ex
quacunq; cauſa, præſumatur ſolutum, uel ſatisfactum, ſi ſte
terit per quindecim annos, quòd debitum non petierit in iu-
dicio uel extra, tale ſtatutum non includit cauſam dotis ſpe-
ciali priuilegio ipſius dotis, & ideò ſubdit, quòd incongruè do
tata non obſtante tali ſtatuto poterit petere ſupplementum
dotis, per deciſionem Saly. ubi ſupra. Quam etiam ſequitur
Bald. Nouel. in tracta. dot. in 6. par. priuil. 48. D. Franc. de Pe
pis in conſi. 75. inter conſi. Socy. in 4. uol. Marſi. in conſ. 442.
17 in fin. & in rubr. C. de proba. nu. 62. ubi dicit, ꝙ † ſtatutum
uetans probationem certæ ſummæ fieri non poſſe per teſtes,
ſed per inſtrumenta, debet reſtringi & limitari, ut non proce-
dat, nec habeat locum in dote probanda excedente dictam
ſummam: quoniam talis dos per teſtes probari poterit non
obſtãte dicto ſtatuto, & hoc propter fauorem dotis, & ipſam
uti communem ſequendam fore in conſulendo & iudican-
do dixit Neguſan. in tract. de pig. in 1. memb. 3. par. char.
64. colu. 4.

Confirmatur etiam iſta concluſio ex no. per Bald. in conſi.
18 359. uolu. 3. ubi vult, quòd † diſpoſitio l. omnes. l. bene à Ze-
none. C. de quadr. præſcr. excludens ius uel hypothecam ha-
bentes in bonis uenditis per fiſcum, non habeat locum in re-
bus dotalibus uenditis, etſi dictæ leges generaliter loquantur.
Et Bald. ſequuntur Neguſ. ubi ſupra, & Socyn. in conſil. 46.
col. 2. uerſ. 6. reſpondeo, uol. 4. & in conſi. 121. col. 5. uolu. eo.
19 Vbi etiam uoluit, quòd † ſicut huiuſmodi l. omnes. & l. bene
à Zenone, non habent locum in quarta debita uxori inopi ui
gore auth. præterea. C. unde uir & ux. quæ loco dotis ſubroga
tur, ne uxor mendicare cogatur, nec pariter ſtatuta generali
ter loquentia, quæ ſpecificè contrarium non diſponerent, cũ
recipiant interpretationem paſſiuam à iure communi l. 1. §.
lex falcidia. ff. ad l. falc. & maximè ne mulier indebitè damnũ
patiatur, arg. glo. in l. fin. §. in commutatione. C. de iure delib.
20 Quintò in terminis quæſtionis noſtræ eſt † deciſio Pet. de
Anch. in citato conſi. 380. ubi expreſsè decidit, mulierem ip-
ſam citra impedimentum ſtatuti poſſe dare in dotem marito
bona, quæ tranſcendant quartam partem, & uirum ea præ-
moriente poſſe ſimiliter lucrari dimidiam dotis ſecundum
21 formam ſtatuti de † lucro dotis: eò quia tale ſtatutum probi
bens talem alienationem non eſt intelligendum in muliere,
quæ ipſam alienationem fecit pro ſe ipſa dotanda: quia hic in
tellectus eſſet iniquus, & impediret liberã licẽtiã contrahendi
matrimoniũ, ſi nõ liceret mulieri ſecundò nubere volẽti dare
bona ſua in dotem propter filios, quos haberet ex primo ma-
trimo-

trimonio: quoniam cessaret præcipua causa fauoris, quæ mulieribus debetur ex dotibus, ut nubere possint, d. l. 1. sol. matrimo. & l. 1. de iu. do.

Nec habet obstare secundùm eum si dicatur, ꝙ mulieri reseruatur quarta pars bonorum disponenda arbitrio eius: qa non tollitur, quin restringatur libera contrahendi matrimonij licentia, cum non sit uerisimile sub hac minuscula parte incitari homines condignæ conditionis ad matrimoniũ, qui anhelant ad ipsum matrimonium contrahere sub maioris dotis contentu, ergo dicta lex municipalis non est intelligenda in hoc casu, argum. l. siue generalis. §. iste. de iur. dot. & ut mulier in contrahendo matrimonio non deficiat ob dotis condignæ carentiam: & ideo inquit Anch. quòd cum suprascripta interpretatio sit restrictiua cum ex causa dotis, tum ex præcipuo fauore debitè dato mulieribus, ut cum dotibus nubere possint, tum ne pro minuscula parte lex ipsa statutaria inducat contra ipsas mulieres graue damnum & iacturam generalem, in omnem casum contra naturalem æquitatem & re-
22 gulas iuris communis, quòd † dicta lex municipalis debet procedere in alijs alienationibus & dispositionibus mulierũ, arg. l. si serui. cum ibi not. per Doct. C. de noxal.

Accedat etiam, secundùm eum, prædictis quædam consideratio absurditatis reductiua, quæ nedum in lege, sed in omni dispositione euitanda est. Pone enim, quòd mulier habẽs quadraginta in bonis, & filios ex præcedenti matrimonio, & nubens secundo uiro det quartam, id est decem in dotem, & ex ipso secundo suscipiens filios iterum nubat, non dabit in dotem nisi quartam quartæ, & hoc quasi ad nihilum ueniret: quod esset omnino absurdum. & cum Anch. concordat Do. Franc. in consi. seq. & Aymo. Craue. in consi. 215. col. 1. uersi. alibi. Idem vult Soc. licet de Anch. mentionem non faciat in consi. 85. col. 3. in fi. uol. 1.

23 Non obstant modò notata in contrarium, uidelicet † primum & secundum argumentum: quia illa procedunt in alijs alienationibus & dispositionibus mulierum, ut per Anch. in citato consi. 380.

Nec pariter quicquam facit tertium argumentum, cum illud non habeat locum in causa dotis, ut patet ex rationibus & authoritatibus supra citatis. & ad fundamenta Dec. in d. cõsil. 5. ubi latius loquitur, quam in alijs: responde, ut per Negus. ubi supra, ubi sigiliatim confutat argumẽta ipsius, & ita teneas: quia ista sententia in hoc casu est magis æqua, cum faueat mulieribus, ut facilius ualeant matrimonium contrahere, & maritos condignos reperire.

SVMMARIVM.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris sine liberis locum habet in desponsata per uerba sola de præsenti, & nu. 18. ubi est magis communis, sed contra nu. 19. & 33. vbi magis, declara, vt nu. 36. 38. 39. & 40. ac 42.*
2 *Maritus & vxor uerè dicuntur post contractum matrimoniũ per uerba de præsenti.*
2 *Copula non est matrimoniũ, sed vsus & effectus matrimonij.*
4 *Defloratio virginitatis non facit coniugium, sed actio coniugalis.*
5 *Sponsus vel sponsa propriè non dicuntur post contractum matrimonium per verba de præsenti, licet non sit secuta copula carnalis.*
6 *Titulus. C. vnde uir & vxor, locum habet in sola desponsata per verba de præsenti.*
7 *Donatio inter sponsum & sponsam de præsenti non ualet.*
8 *Mater, quæ transiuit ad secundas nuptias, sicut non potest esse tutrix filiorum, ita etiam quando contraxit sponsalia de præsenti.*
9 *Dos promissa constitui per ignobilem nobili vxori ab hæredibus viri ei debetur, si matrimonium cõtractum fuit per verba de præsenti, quamuis non fuerit secuta copula, nec ducta ad domum uiri.*
10 *Statutum excludens maritatas à successione, excludit etiam maritatas per verba de præsenti.*
11 *Constitutio domus sapientiæ disponens, quòd coniugati non admittantur in ipsa domo, militat in coniugatis per verba de præsenti.*
12 *Mulier forum viri sortitur per sola uerba de præsenti.*
13 *Lucrum viro defertur propter onera matrimonij, & numero 30.*
14 *Sponsa de præsenti habet priuilegium prælationis, de quo in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab.*
15 *Sponsa de præsenti adeò est destinata per parentes in domum viri, quòd debet eum sequi quocunque honestè vadit.*
16 *Res destinata ad locum perinde est, ac si esset in loco.*
17 *Cingendus de proximo pro iam cincto habetur.*
20 *Matrimonij appellatione intelligitur de consumato.*
21 *Matrimonium per sponsalia initiatur, & per carnis copulam confirmatur.*
22 *Maritus & vxor secundùm communem vsum loquendi, qui etiam in statutis correctorijs attenditur, intelligitur consumato matrimonio.*
23 *Interpretatio in omni materia restringibili & odiosa semper debet fieri secundùm communem vsum loquendi.*
24 *Verba statutorum debent capi in proprio & potentiori significatu.*
25 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris sine liberis, videtur sensisse de ea, quæ erat in statu & potentia tempore obitus sui suscipiendi filios, sed contra vt infra.*
26 *Verba statuti vbi non adaptantur ad casum occurrentem, dispositio ipsius statuti cessat.*
27 *Dictio in, denotat intrinsicitatem & perfectionem actus.*
28 *Facta in ripa fluminis non dicuntur facta in flumine.*
29 *Statutum puniens insultum facientem in domo, non punit insultum facientem in porticu.*
30 *Statutum loquens de nupta, non intelligitur desponsata per verba de præsenti.*
31 *Statutum, quòd vxore præmoriente sine liberis maritus lucretur dotem cum sit pœnale, ex quo diminuit patrimonium, debet intelligi de vxore cognita, quod declara, vt in nu. 40.*
32 *Ablatiui absoluti important conditionem.*
34 *Declaratio Corn. in consi. 248. vol. 2. impugnatur.*
35 *Glo. in l. precibus. C. de impub. & alijs subst. in verbo fideicommissi ibi, & quia illud verbum sine liberis, communiter reprobatur.*
36 *Matrimonium de proximo consumandum habetur pro consumato.*
37 *Statutum disponens, quòd vxore decedente in matrimonio copulata, vir lucretur dotem, locum habet in non copulata, si stetit per vxorem, quominus copularetur, & è contrario non lucratur, si stetit per maritum, ut nu. 45.*
43 *Mulier sicut nihil lucratur, quando non sustinet onus dandæ dotis, ita nec vir quid consequi debet ex vi statuti, vel pacti de lucro dotis, si non sustinet onera matrimonij.*
44 *Maritus non sustinens onera matrimonij quemadmodum non lucratur fructus dotis, ita nec & proprietatem ipsius dotis.*

QVÆSTIO CVI.

DVBIVM & quidem maximum oritur. An statutum
1 † disponens, quòd vxore præmoriente in matrimonio sine liberis, maritus lucretur dotem, habeat locum, si sponsa de præsenti moriatur, antequam fuerit cognita, vel ducta ad domum uiri? Duæ reperiuntur opiniones, quarum prima est ꝙ sic, & hoc suadetur infrascriptis fundamẽtis, quia post ma-
2 trimonium contractum est per uerba de præsenti inter † aliquos, ij dicuntur & sunt ueri maritus & uxor, ut per Bertr. in consi. 24. col. 1. uol. 1. post Præposi. in rub. de sponsal. col. 2. & Rom. in l. 1. col. 4. C. vnde uir & uxor. & hanc esse propriè uxorem dixerunt Bald. in l. solet. §. quæ uirum. ff. de his qui not. infa. & Pau. de Cast. in l. si ante. in fi. ff. sol. mat. Pro quo facit tex. in l. nuptias. ff. de reg. iur, ubi nuptias non con-
3 cubitus, sed consensus facit. Item copula non est † matrimonium, sed vsus & effectus matrimonij. l. nuptura. ff. de iure dot. facit tex. in c. cum initiatur. 27. quæstio. 2. ubi defloratio
4 † uirginitatis non coniugium, sed actio coniugalis, cum coniungitur uiro coniugium est. Hinc uoluit Abb. in rub. de spõ
5 sal. ꝙ † post contractum matrimonium per uerba de præsenti, & ante copulam carnalem propriè nõ dicuntur spõsus vel spõsa, sed maritus & uxor: quia sponsus dr̃ quasi promissus, & sponsa quasi promissa, sed post contractum matrimonium est adimpleta promissio, & ideo dicitur coniugata, & uxor.
6 Secundò facit. Nam titulus vnde uir & uxor, habet † locum non solùm in uxore traducta & cognita, sed ẽt in sponsa sola de præsenti, ut per Bal. in l. 1. C. vñ uir & ux. col. fi. & Cur. Iun. ibi, col. 2. qui dicit hanc esse communem opin. hoc etiã tradit ipse Cur. in authen. præterea. col. 1. eo. tit. Idem uoluit Bertr.

Bertr.in d.conſi.24.col.1.D.Franc.de Pepis in authen.præte
rea.in 2.col.C.unde uir & uxor.quod dictum tãquam nouũ
menti tenendum referunt Mod. in rub. de don. inter uir.&
vxo.§.55.col.3.

Tertiò per tex.in l.pen.in princ.ff. de donat.int.uir.& ux.
7 Nam Senatus prohibet † donationem inter uir.& uxo.& ra-
tio motiua fuit,ne mutuo amore ſe ſpolient,quæ ratio maxi
mè uiget,quando matrimonium eſt conſumatum, & tamen
antequam conſumatum ſit,uel ad domum ducta, locum ha
bet prohibitio.nec curandum eſt ſecundum ipſam legem de
ductione,uel de tabularum dotis confectione.Idem uoluit gl.
in uerbo concubinæ,in l.3.ff.eo.tit.

8 Quartò facit. Nam ſicut mater, quæ mortuo † patre tran-
ſiuit ad ſecundas nuptias,non poteſt eſſe tutrix filiorum pri-
mi uiri.l.omnem.ad Tertul. ita etiam quando contraxit ſpõ-
ſalia de præſenti. ita ſingulariter dixit Spec. in tit. de tuto.§.
nunc dicendum. uerſic.item excipitur. quem referunt & ſe-
quuntur Mod.poſt alios per eos citatos in dicta rubric.de do
na.inter uirum & uxorem.§.55.colum.3.

Quintò accedit,quod uoluit Affli.deci.61.ubi inquit fuiſ-
9 ſe † uotatum,quòd dos promiſſa conſtitui per uirum ignobi
lem uxori nobili debetur ab hæredibus uiri, ſi matrimoninm
fuit ſolũ contractum per uerba de præſenti,quamuis nõ fue-
rit ſecuta copula carnalis, nec ipſa uxor ducta ad domũ uiri.

Sextò adducitur,quod voluit Brun.in tract.exclu.fœmi.in
10 6.art.princip.in 4.memb.q.19. ubi concludit,ꝙ † ſtatutum
excludens maritatas à ſucceſſione,etiã excludit eas,quæ ſunt
maritatæ per uerba de præſenti, licet non fuerint carnaliter
cognitæ,& traductæ.Quod & placuit Nat.in trac.de ſtatu.ex
clu.fœmi.in 2.q.princ.uerſi.quintò quæro.facit etiam, quod
11 inquit Bald.in conſi.46.uol.5.ubi uoluit,ꝙ † conſtitutio do
mus ſapientiæ, quia cauetur, quòd coniungati non poſſint
eſſe in domo prædicta, locum habet in coniugato per uerba
de præſenti, licet matrimonium non fuerit carnaliter con-
ſumatum, per l.nuptias. de reg.iur.& l. cum ancillis. C.de
inceſt.nupt.

12 Septimò facit. Nam † contracto matrimonio ſtatim mu-
lier ſortitur forum uiri,etiam antequam ducatur ad domum
uiri, ut eſt gloſſ. ordinaria in l. ea quæ.la. 2. ff.ad munici. &
in l.cum te. C. de dona. an. nup. not. Alexan.in l. cum quæ-
dam puella. ff. de iuriſd.om.iud. & Do. meus Ruin. in con-
ſil.58.colu.2.uolu.3.

Octauò pro hac opinione uidetur eſſe caſus in l. Deo no-
bis.C.de epiſc.& cler.in uerſ.& hoc tantummodo lucri nomi
ne, ubi id, quod maritus habet lucrari per mortem uxoris,
lucratur etiam per ingreſſum monaſterij, & ſic antequã car-
nalis copula præceſſerit.Vnde dicit ibi Bald.eſſe caſum,quòd
ad lucrandam dotem non requiritur copula: quia ille uerſic.
remanet incorrectus ante copulam carnalem: quia poſt non
poſſet ſeparari coniugium nec eſſentialiter,nec quò ad ſerui-
tium ſi unus uellet ingredi monaſterium altero non conſen-
tiente,quod dicit menti tenendum.

Nonò adducitur ratio ſtatuti & eius mens, quæ fuit vnica
licèt in eo non dicatur, uidelicet, ut remuneretur maritus
13 propter † onera matrimoij, quæ ſuſtinet.l.pro oneribus.C.
de iur. dot. Sed maritus etiam antequam cognoſcat carnali-
ter, uel ducat uxorem ad domum, ſuſtinet multas expenſas
& onera, ut in ueſtibus,iocalibus,& alijs ornamentis mulie-
bribus. Igitur cum mens dicti ſtatuti habeat locum, ergo &
ſtatiti dipoſitio.l.cum mulier, cum ibi not.ſolu. matri. Item
ſtatuentes ſi fuiſſent de hoc interrogati, uerisimile eſt, quòd
etiam in hoc caſu idem ſtatuiſſent:ergo habetur pro ſtatuto,
ut not.gloſſ.in l.tale pactum.§.fina.ff.de pact.

Decimò pro iſta parte facit tex. in l. 2. §. fin. ff. de priuil.
14 cred. ubi † ſponſa de preſenti habet priuilegium, ut præfera-
tur creditoribus, licèt matrimonium non fuerit conſumatũ,
& gloſſ.ibi, concludit, ꝙ habeat priuilegium.l.aſſiduis. C.qui
potior.in pign.habe.

Vndecimò in materia etiã pœnali & odioſa ſufficit ad pœ-
nam introducendum,qualitercunque matrimonium contra
ctum ſit l.uxori.§.diuus.ff.de adul.

15 Duodecimò ſponſa de præſenti eſt deſtinata † per parentes
in domo uiri in tantum, quòd debet eum ſequi, quò uadit,
honeſtè. Tamen, ut not. Cyn.& Doct.in l.liberti libertæque.
C.de ope.lib.not. Barto.in l. Mæuia.§.fin.ff.de annu. leg.ſed
16 res deſtinata ad locum † perinde eſt, ac ſi eſſet in loco l.fien-
di.§.fi.l.granaria ff.de act.emp. quoniam qui de proximò eſt
17 cingendus,pro iam † cincto habetur.l.pen.ubi Barto.& Bal.
de mili.teſta. Item traductio ad domum eſt facilis, cùm pen-
deat ſolùm ex uoluntate uiri.l. ſi non ſint.§. quid ergo.ff.de
auro & argen.lega.

Penultimò probatur iſta ſentẽtia in l.cui fuerit.ff.de cõd.
& demon. ubi legatum factum alicui ſub conditione, ſi mu-
lier nupſiſſet in familia,ſtatim locum habet, quãdo ducta eſt,
licèt in cubiculum mariti nondum uenerit. Nec habet obſta-
re,ſi dicatur,quòd ille text.requirat,quòd ſaltem inducta fue
rit in domum mariti, ut ibi in tex.in uerbo ducta: quia dixit
ibi Pau.de Caſtr. quòd id debet intelligi ſecundùm glo.in di-
cto uerbo ducta, quando non conſtabat, matrimonium eſſe
contractum per uerba de præſenti:quia ſi eſt ducta tanquam
uxor,præſumuntur uerba interueniſſe,ſed ſi poſſet conſtare,
iſta ductio non eſt neceſſaria.& ſubdit Pau.de Caſt.ad ipſam
glo.faciendam eſſe unam longam manum.

18 Vltimò hæc pars affirmatiua † probatur auctoritate Bart.
in l.nihil.ff.rerum amota. Bald.in l.ſolet.§. quæ uirum.ff.de
ijs qui notan.infa.Paul.de Caſtr.in l.ſi donaturus.§. fin. ff.de
cond.cau.data.in l.ſi ante.in fin.& in l.ſi marito.§.1.ff. ſolu.
mat.& in d.l.cui fuerit.ubi atteſtatur hanc eſſe communem
in l.1.col.1.C.vn.vir & vxo.in l. non ſine.C. de bon.quæ.lib.
& in cõſi.155.uol.1.Ang.in §.fuerat.col.19.Inſtit.de act.ibi
inquit, quòd hæc opinio ſeruatur in practica, Mattheſil.no-
tab.74.Corn.in d.l.nõ ſine. tradit hanc eſſe receptam Doct.
ſententiam,& inquit Lancel.Dec.in d.l.ſi ante.hanc partem
communem & in practica ſeruandam.Idem etiam uoluit Iaſ.
in d.l.ſi donaturus.§.fin.colu.fin. & in conſil.115.col.1.uol.
1.& in conſil.58.colu.2.uol.eo.ubi refert hanc eſſe magis cõ
munem, prout etiam dixit in conſi.135. in 2.dubio, uolu.2.
cum ea quoque pertranſit Dec.in conſi.260.col.fin.Brun.in
tract.exclu.fœmi.in 6.artic.princip.in.4.membro,quæſt.19.
& eam ſeruari in practica inquit Camp.in tract.dot.in 5.par-
te, quæſt. 19. Cui ſententiæ quoque aſſentit Affli. deciſ.61.
Moder.in repet.Rubr.de don.inter vir.& vxor.§.53.col. 2.&
eam etiam eſſe communem citat Curt.Iun.in d.l.1.C.vn.vir
& vx.& ab ea, uti communi,in iudicando non fore recedendũ
tradit Bertr.in d.conſi.24.col.1.& eam quoq; ſequuntur Io.
de Amic.in conſi.67.colu.2.Do.meus Ruin.in conſi.58.col.
2.uol.3. Nicol.de Vbal. in trac. de ſucceſſio. ab inteſta.in 4.
parte,col.2.& in repet.c.Raynutius.de teſt.Io. Lupi in tract.
de matri.& legi.in 1.parte, col.1. & quòd ita teneatur com-
muniter,dixit quoq; Bald. nouel.in tract.dot.in 6.parte,ſpe-
cia.37.in fin.& Mod. in tract. de conſuet. Burdegal.in tit.de
locat.§.ſextò.

19 Altera & ſecunda opinio eſt † ſecundùm nonnullos Doct.
ꝙ ſtatutum, de quo tractatur, non habeat locum in ſponſa
de præſenti nõ cognita,nec traducta.Et pro iſta opiniõe ſtrin-
gunt fundamenta,quæ ſequuntur.Et primò quia appellatio-
20 ne † matrimonij & coniugum intelligitur de matrimonio
conſumato, & de ijs qui matrimonium conſumauerunt, ut
eſt text.in c.ex publico,ubi Abb.in 2.colu.de conuerſ.coniu-
ga.& in conſ.1.colu.2.uol.1. & Fely.in c.tertio loco.de præ-
ſumpt.col.2.& in Rubr.de ſponſal.col.3.Nam ante talem cõ
ſumationem iura appellant ſponſum & ſponſam,& non ma-
ritum & uxorem,ita Anch.in conſi.21.col.3.initiatur enim
21 matrimonium † per ſponſalia,& per carnis copulam confir-
matur.c.ſtatutum.§.ſed ſciendum.27.q.2.Idem uoluit Dec.
in d.l.nuptias.de reg.iur.& latè in conſi.540.col.2.

22 Secundò: quia ex communi uſu loquendi,qui ẽt in † ſta-
tutis exorbitantibus & correctorijs attenditur, ut per Matthe
ſil.in notab.96.& per Barto.in l.1.ff.de ſuis & legit.ubi dicit,
quòd communis uſus loquendi præualet proprietati uerbo-
rum.l.librorum.§.quod tamẽ Caſſius.ff.de leg.3.& per Dec.
23 in conſi.472.col.2.ubi tradit † quòd in omni materia reſtrin
gibili & opioſa ſemper debet fieri interpretatio ſecundũ com
munem uſum loquendi, maritus & uxor intelligitur conſu-
mato matrimonio,ut per Abb. in rubr. de ſponſal.&.in d.c.
ex publico.col.2.& in c.fin. inter. & in c.fin. de ſponſa duo.
Fely.in dicta rubri.de ſponſal.& in citato.c.tertio loco.Anch.
in allegato conſil.21 & Dec.in ipſo conſil.540.col.2.

24 Tertiò.Nam † uerba ſtatutorum debent capi in proprio ſi-
gnificatu; arg.l.3.§.hæc uerba.ff.de neg.geſt. & in potentio
ri ſignificatu intelligi, ut l.quæritur.ff.de ſtatu ho. Sed ex pro
prio & potentiori ſignificatu appellatione matrimonij non
uenit matrimonium de præſenti, ut eſt gl.in cap.cum initia-
tur 27. q. 2. Hinc dicunt theologi inter Mariam & Ioſeph
fuiſſe

fuisse matrimonium quantùm ad sanctificationem, non au-
tem quò ad significationem.

Quartò per text. in l. uxores. cum l. seq. & l. liberorum. ff.
de ijs qui not. infa. ubi appellatione uiri. uel mariti uidetur
comprehendi ille, qui cognouit, eius uxorem carnaliter, de
cuius seminis perturbatione dubitatur: quia infra annum
maritari non potest. Illa autem, quæ non fuit cognita, statim
potest remaritari: quia illa ratio perturbationis seminis tunc
cessat, & sic non propriè dicitur ille maritus, cum eam non co
gnouerit. Igitur non comprehenditur à statuto, maximè exor
bitanti, in quo uerba (ut dixi) propriè debent intelligi.

Quintò facit etiam text. in §. sed si uxor. in fin. Instit. de
nup. ubi sponsa patris mei nõ cognita nõ dicitur mihi nouer
ca, nec sponsa filij mei non cognita dicitur mihi nurus.

25 Sextò ponderandum est, quòd † statutum loquitur de vxo
re decedente sine filijs, ex quibus uerbis statuentes uidentur
sensisse de uxore, quæ erat in statu & potentia tempore obitus
sui faciendi filios: hæc enim uerba sine filijs, includunt in se
priuationem filiorum, & includunt in se habilitatem & poten
tiam actus, seu habitudinis filiorum. Cum ergo tempore obi
tus non erat in statu, nec in potentia faciendi filios, igitur se-
quitur, quòd uirtute huiusmodi statuti non debet uir habere
lucrum, & hoc fundamenro utitur Bald. in consi. 290. uol. 1.
col. 1. ubi inquit, similem considerationem facere glo. in l. pre-
cibus. C. de impube. & alijs substit. Idem dixit Abb. in cons. 1.
col. 3. uol. 1. Cor. in consi. 248. col. 4. uol. 2. Dec. in cons. 577.
in prin. & Paris. in consi. 62. col. 3. uol. 4.

26 Septimò pro ista parte adducitur, ubi † uerba statuti non
adaptantur ad casum occurrentem, cessat ipsius dispositio. l.
3. §. prætor. & ibi Barto. ff. de dam. infect. c. indennitatibus. in
fin. de elec. in 6. Sed uerba statutorum requirunt, quòd uxor
decesserit in matrimonio, & ista non dicitur decessisse in ma-
27 trimonio propter † dictionem, In, quæ denotat intrinsicita-
tem & perfectionem actus. l. 1. §. ne quid. ff. ne quid in flu. pu
bl. ubi Barto. vult, quòd factum in ripa non dicitur factum
28 in flum. Hinc est, quòd † statutum puniens insultum facien
29 tem in domo, non punit † insultum facientem in porticu,
vt per Bald. in rub. solu. mat. col. 1.

Octauò accedit, quod dixit Anch. in repet. c. 1. char. 45.
30 ver. quæro de q. de consti. ubi inquit, ꝙ † statutum loquens
de nupta non intelligitur de desponsata per uerba de præsen-
ti. Subdens se unà cum domino Ant. consuluisse quòd stante
statuto quòd filia nupta, siue maritata non ueniat ad succes-
sionem, filia desponsata per uerba de præsenti non exclude-
tur: quia non dicitur nupta. & Ancha. sequitur Paris. in cita-
to consi. 62. col. 4.

Nonò, quia mens statuti conferentis marito lucrum dotis
fuit ad occurendum expensis factis per maritum inducenda
vxore, ut per Bald. in citato cons. 290. col. fin. & in consi. 1.
Abb. ultra ea quæ dixi suprà in q. 4. Sed in sponsa de præsen-
ti, quæ nondum traducta est, cessat expensa, ergo & lucrum
cessare debet, arg. l. scio. ff. de trit. uin. & ole. leg.

Decimò facit, quod uoluit Abb. in consi. 1. col. 2. uol. 1. ubi
31 uoluit, quòd huiusmodi † statutum cum sit pœnale, ex quò
diminuit patrimonium alicuius, debet intelligi de muliere co
gnita decedente in matrimonio, aliàs sequerentur multa in-
conuenientia. Primò, ꝙ uir illicitè & nulla causa subsisten-
te lucraretur dotem, licèt matrimonium non consumaue-
rit, nec sponsam ad domum duxerit. Item hæredes puellæ
paterentur maximum damnum, si statutum intelligeretur
de desponsata per uerba de præsenti, nec traducta, nec cogni
ta. Item præiudicatur iuri communi: quia solu. matri. dos
debet redire ad mulierem, uel eius hæredes. cap. 1. de dote
post diuor. restit. Item est odiosum tale statutum, quia (ut di
xi) priuat hæredem uxoris: Igitur appellatione matrimonij
non ueniunt sponsalia de præsenti. gloss. in cle. 1. de sponsal.
32 Vndecimò: quia statutum loquitur de † uxore præmor-
tua, sed ablatiui absolutè positi important conditionem, si
uxor sit præmortua. Sed ista non est uxor, ergo deficit con-
ditio: ita in proposito arguit Bald. in l. si non fine. C. de bon.
quæ libe.

33 Vltimò hanc partem † tenuit Bald. in d. l. non fine. C. de
bon. quæ lib. & in consi. 290. uolu. 1. & in consil. 467. uolu. 4.
Salyc. in l. cum te. C. de dona. an. nup. Anchar. in cap. 1. de
spons. Abb. in d. c. ex publico. & in c. tertio loco, de præsump.
& in citato consi. 1. Cuma. in l. de diuisione. & in l. si cum do-
tem. §. transgrediamur. solu. matri. Fely. in rubr. de sponsa. co
lu. 3. Socin. in l. cui fuerit. ff. de condi. & demon. ubi dicit,
quòd non uidet, quomodo sit communis opinio pro parte
affirmatiua, ut tradit ibi Pau. de Cast. & in hanc partem in-
clinare consuetudinem, dixit Pract. Papien. in forma libel.
quomo. uxor agit ad dot. in 5. colu. Hanc etiam partem te-
nuit Corn. in consil. 248. col. 4. uol. 2. Mars. in l. 1. in prin. ff.
ad l. Corn. de siccar. in consi. 61. colu. 3. & in singul. suo. 106.
ubi inquit, hanc esse communem opinionem. Idem uoluit
Dec. in consil. 67. col. fina. & in consi. 560. col. fina. ubi attesta
tur contra Barto. in d. l. nihil, esse communem opinionem.
Idem Dec. in consil. 577. colum. 1. & hanc sententiam tan-
quam magis communem, magisque obseruatam & consuetu
dine roboratam sequitur Paris. in allegato consi. 62. col. 4. &
eam quoque magis communem fatetur Io. Brun. in tract. de
sponsa. in 1. conclus. col. 7.

34 Quid dicendum in hoc conflictu scribentium † Cor. in al-
legato consi. 248. col. 4. dicit has opiniones modo infrascripto
concordari posse, uidelicet, ut opinio Barto. possit procede-
re, ubi in statuto non est facta mentio de liberis, aliàs quòd
procedit opinio negatiua, quasi illa ratio onerum sola sine
alia coniectura non sufficiat ad restringendum dictum statu-
tum. Sed ista distinctio non uidetur esse uera: quia illa uer-
ba sine liberis, uidentur etiam uerificari in ea, quæ liberos
habere non potuit, ut est text. ubi not. Doct. in c. si pater. de
testa. in 6. & in l. centurio. ff. de vulg. & pupil. ubi conditio, si
decesserit sine liberis, locum habet in eo, qui liberos habere
non potest. & ita per dicta iura uoluit in terminis huius sta-
tuti Paul. de Cas. in d. consil. 155. uol. 1. quem refert & sequi
tur Ias. in consil. 135. in colu. 3. in fin. uolu. 1. nec fundamen-
tum fieri potest de dicto gloss. in l. precibus. quam Bald. alle-
gauit in citato consil. 290. & de qua supra in 6. arg. partis ne-
35 gatiuæ, quia † illa glo. est ferè ab omnibus reprobata, ut in-
quit Caccialup. in ipsa l. precibus. col. 21. uersi. tertia conclu-
sio, ubi quoque tradit Docto. ita tenere in d. l. centurio. & si
militer ipsam falsam, & à Doctoribus communiter non rece
ptam, loquendo propriè in casu huius statuti dixit Ias. in ci
tato consil. 135. colu. pen. in fin.

Prætereà quòd sola ratio onerum sufficiat, esto ꝙ statutũ
faceret mentionem de liberis, hoc tenuit Angel. in §. fuerat.
col. 17. Instit. de act. Fulgo. in l. Deo nobis. C. de episc. & cler.
Abb. in consil. 79. vol. 2. Moder. in dicta repet. rub. de dona. in
ter uir. & uxo. §. 55. col. 3. quòd & uoluit ipse Corn. in alleg.
consil. 248. col. 4. ubi inquit, secundùm Ang. ibi per eum al-
legatum, sufficere solam rationem onerum, dato quòd non
militet secunda ratio liberorum, subdens istud etiam esse de
mente Saly. in d. l. cum te. C. de dona. ante nupt. qui etsi plu-
res rationes assignet, non proptereà uelle uidetur, quòd re-
quiratur concursus omnium: imò in uersi. 6. 8. & 10. uult,
ꝙ ratio onerum tanquam potissima attendi debeat, prout uo
luit & Ripa in Rub. ff. solu. matri. colu. antepenul.
36 Ego autem fœdere † distinctionis puto alio medio has sen
tentias sibi inuicem aduersantes posse concordari, uidelicet
ut prima opinio Barto. affirmatiua possit habere locum, ubi
maritus traduxit uxorem ad domum, sed eam non cognouit,
ut per Socy. in consi. 223. col. pen. quia ex quo matrimoniũ
37 est de proximo † consumandum, habetur pro consumato,
argu. l. pen. ff. de milit. testa. Idem tradit ipse Socy. in consil.
8. col. 1. uol. 3. Abb. in consi. 79. colum. 2. uolu. 3. Ias. in con-
si. 135. vol. 2. quia in traductione fiunt multæ expensæ in ue-
stibus, iocalibus, conuiuijs, & alijs rebus, quod & uoluit Sa-
lyc. in d. l. cum te. Hoc sentit & Bald. in d. l. non fine. colu. 2.
C. de bon. quæ liber. ibi, quia ante ductionem uir non susti-
net onera, quasi secus uelit, quando fit traductio ad do-
mum, cum eo tempore fiant expensæ, & supportentur one-
ra matrimonij.
38 Secundò & melius † ut ipsa opinio Barto. locum habeat, si
maritus non traduxit eam, nec cognouit, si tamen cœpit one
ra matrimonij sustinere in faciendo uestes, & in emendo or
namenta muliebria alicuius valoris, ita uelle uidetur Bald. in
d. consil. 290. in fi. uol. 1. dum dicit, finaliter mihi uidetur iu
stior opinio, quòd non lucretur deficiente causam intrinseca
& finali, quæ cum sit naturalis ipsi contractui naturaliter in
est ab utraque parte, & perinde debet haberi, ac si foret ex-
pressa, ergo a contrario uult, quòd si non deficiat causa in-
trinseca, ꝙ lucretur, & aduerte: quia Bald. loquitur de cau
sa intrinseca onerum. Sed expresè hoc uoluit Angel. in d. §.
fuerat. col. 17. ubi inquit, ꝙ hæc sententia Bartol. seruaretur
in

in practica, ſi maritus ante mortem vxoris cęperit ſuſtinere
onera matrimonij in ueſtibus, & alijs, ut docet experientia.
Subdens quòd etſi expenſa & damnum mariti non ſit tantũ,
quantum eſſet lucrum dotis: tamen quòd ipſe maritus lucrũ
dotis habere debet prout ſtatutum diſponit, argum. l. credi-
tor. §. inter maritum. ff. manda. Sicut econtra poſſet contin-
gere, quòd dotis fructus, vel ipſa dos non ſufficerent ad one-
ra matrimonij inchoandi, ſeu iam inchoati, & carnali copula
conſumati. & Ang. ſequuntur Camp. in trac. dot. in 5. par. q.
13. Mod. in d. rub. de do. inter uir. & ux. §. 55. col. 4. Idem uo-
luit Cuma. in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur. ff. ſol. matr.
quem ſequitur Alex. in conſi. 129. col. 2. in fi. volum. 7. & hoc
propter dictam rationem onerum, & expenſarum, in quibus
fundata eſt mens ſtatuti. Hanc etiam partem amplectuntur
Ripa. in d. rub. ſol. mat. col. antepen. Rubeus Alex. conſi. 19.
col. 2. & hoc etiam admittere videntur tenentes partem nega
tiuam, qui ſe fundant in hoc ad ita tenendum: quia ante co-
pulam maritus non ſuſtinuit onera, ſentientes aliud eſſe dicẽ
dum, ſi cœpiſſet maritus onera ſuſtinere.

39 Tertiò locum etiam † habet ipſa opinio Bart. etiam ratio
ſtatuti non fundaretur in oneribus matrimonij, ſed in alia, vi
delicet, ut magis inuitentur homines ad contrahendum ma-
trimonium, & mulieres facilius reperiant maritos, ut per Pau.
de Caſt. in conſi. 155. volum. 1. & in conſ. 149. colum. 1. in fi-
ne. uel etiam ſi fundaretur in ipſa ratione onerum: tamen à
conſuetudine aliter interpretatum eſſet ſtatutum, ut per Bal.
in citato conſ. 290. in fine. quem ſequitur Corn. in allegato
conſ. 248. colum. 4.

40 Item & quartò ubi † per maritum non ſtaret, ſed per uxo-
rem, quominus ſuſtineret onera matrimonij, ut per Bal. in l.
41 non ſine. col. 2. C. de bon. quæ lib. ubi inquit † ꝙ ſtante ſtatu
to, ꝙ vxore decedente in matrimonio copulata uir lucretur
dotem, quòd eam non lucrabitur, quando matrimonium nõ
fuit conſumatum, niſi ſtetiſſet per mulierem: quia tunc ſe-
cus, & Bal. ſequitur Pau. de Caſt. in conſil. 155. circa fi. volu.
1. Pro quo dicit facere tex. in l. in executione. in fi. ff. de uerb.
oblig. l. ſi rem. §. fin. ff. de præſcrip. verb. l. iure ciuili. ff. de con
di. & demonſt. & cum Bald. etiam tranſit Alex. in citato conſ.
129. colum. 1. volum. 7. Idem uoluit Bald. in conſil. 110. uo-
lum. 2. ubi dicit, quòd ſi ſtetit per uxorem, quominus ducere
tur, ut puta quia uoluit potius ingredi monaſterium, quàm
conſumare matrimonium. l. Deo nobis. C. de epiſc. & cleric.
vbi alia occaſione noluit adhærere uiro ſine culpa ipſius ui-
ri, quòd tunc lucratur dotem, Bald. in conſil. 467. uolum. 4.
Pro cuius confirmatione faciunt, quæ infrà dicentur in fine
huius quæſtionis.

42 Si uerò maritus nulla ſuſtinuit onera, uel † modica, de qui
bus non curatur, argum. l. ſcio. ff. de reſtitu. in integr. & per
Are. in d. §. fuerat. col. 17. & Abb. in conſi. 1. col. 4. uolum. 1. &
tunc procedit pars negatiua, quòd uir non lucratur dotem,
ut per Bal. in authen. dos data. col. 1. C. de do. ante nup. ubi
43 dicit eſſe optimum argumentum, ꝙ † ſicut mulier nihil lu-
cratur, quando non ſuſtinet onus dotis dandæ: ita ecõtra uir
non debet lucrari dotem, ſi onera matrimonij non ſuppor-
tat, ſiue loquamur in lucro pacti, ſiue ſtatuti. & Bal. ſequitur
Alex. in conſi. 122. col. 2. uol. 7. & dicit Iaſ. in l. non tantum.
C. de leg. opinionem Bar. in d. l. nihil, eſſe falſam, ubi uir nul
44 la ſuſtinuit onera: & pro † iſta parte etiam facit: quia ſi non lu
cratur fructus dotis uir tali caſu, quando non ſuffert onera,
quod eſt quid leue, minus debet lucrari ipſam dotem, quod
eſt quid maius, ut inquit Bald. in citato conſi. 290. in princ.
dicens, quòd ſicut ius commune diſponens ſimpliciter, quòd
maritus lucretur fructus dotis, intelligitur poſt onera ſuppor
tata: ita ſtatutum, quod loquitur de ipſa proprietate, debet
intelligi ita: quia eſt eadem ratio interpretandi ſtatutum,
not. per glo. in l. ſi ante. ff. ſol. mat. Ita etiam uoluit Bal. in cõ-
ſi. 120. uolum. 2. ubi dixit, quòd iſtud ſtatutum habet tacitam
finalem rationem onerum, qua ceſſante ceſſat lucrum, ſicut
dicimus in fructibus dotis. l. dotis fructus. ff. de iur. dot. & l. ſi
ante. l. de diuiſione. ff. ſol. matr. & l. penul. §. an in patrem. ff.
quod falſ. tut. ubi hoc uidetur expreſſum, & in conſi. 467. vo
lum. 4. Hoc etiam vult Salyc. in d. l. cum te. col. 2. verſic. 8. &
Ang. in d. §. fuerat, col. 6. uer. 4. quamuis leges dicant, ubi in-
quit, ꝙ ſicut uir tali caſu non lucratur fructus dotis, quod eſt
quid leue, minus debet lucrari proprietatem, quod eſt quid
maius, auth. ſed quæ. C. de pact. conuen. cum clarum ſit, ſta-
tutum recipere interpretationem paſſiuam. l. 1. §. lex falci-
dia. ubi Bar. & alij. ff. ad leg. falc. & ſicut vna lex interpretatur
aliam, ita ſtatutum interpretabitur & ſupplebitur à iure. &
cum hac parte, quòd ſi uir nulla ſuſtinuit onera, ꝙ non lucre
tur dotem, pertranſeunt Camp. & Rub. Alexan. in locis ſu-
prà relatis. & Aret. in l. ſi ante. col. fi. ff. ſol. mat. Cui accedunt,
45 quæ † dixit Bal. in alleg. conſi. 110. uolens, quòd ubi per ma-
ritum ſtetiſſet, quominus uxorem cognoſceret, uel traduce-
ret, & onera matrimonij ſuſtineret, ꝙ non lucretur dotem,
prout idem uoluit idem Bald. in conſi. relato 290. col. 1. in fi.
& Socy. in conſi. 8. col. fi. uerſi. poſtremò non omitto, uol. 3.
Ripa in d. Rub. ſol. mat. col. antepen. in prin. quia qui recuſat
onera matrimonij ſuſtinere, non poteſt petere dotem. l. fi. §.
vtranque. C. de dot. promiſ. ergo nec lucrum. Hoc etiam tra-
dit idem Bal. in conſi. 199. colum. 2. uerſi. item cum uir. uolu.
3. ubi propriè dicit, quòd cum uir non poſſit petere dotem,
niſi ducat uxorẽ, uel per eũ non ſtet, ſimiliter nec lucrum do
tis, præſertim ſi ſtetit per abſentiam eius. l. promittendo. ff. de
iur. do. quia non debet commoda matrimonij ſentire, qui nõ
duxit uxorem, & non ſentit incommoda. l. manifeſtiſſimi. §.
ſed cum in ſecunda. C. de fur. & dicitur, ſecundùm eum, ſta-
re per maritum, quando ſe ſponte abſentauit, argu. l. 2. C. de
ſponſa. l. ex placito. C. de rer. permu. & ita hanc diſtinctionẽ
ſerua tam in conſulendo, quàm in iudicando: quia firmiter
teneo, quòd poteris errare.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis locum habet in deſponſata per ver-*
ba de præſenti non cognita, nec traducta, ſi coniunctus mariti
cœpit onera matrimonij ſuſtinere in emendo iocalia, & ve-
ſtes &c.

2 *Expenſæ factæ per coniunctum viri in eius vxore, contempla-*
tione mariti factæ præſumuntur.

Q V Æ S T I O C V I I.

1 QVIA in quæſtione præcedenti dictum fuit. ꝙ † ſi ma
ritus cępit ſuſtinere onera matrimonij, & facere mul-
tas expenſas in deſponſata de præſenti, non cognita, neque
traducta, ꝙ lucratur dotem, quæritur, an requiratur, ꝙ dictæ
expenſæ fiant per ipſum maritum, uel ſufficiat ſi coniunctus
mariti eas fecerit. Non inſudando in uerbis tene, ꝙ ſufficit
coniunctum feciſſe expenſas, ut in terminis decidit Alex. in
2 conſi. 139. col. 2. uol. 7. quia ſecundum eum † huiuſmodi expẽ
ſæ factæ per coniunctum præſumuntur eſſe factæ contempla
tione mariti, & perinde habetur, ac ſi à marito factæ eſſent,
per l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ubi Bar. & alij. ff. de vulg. &
pupil. Idem uoluit per not. in d. §. in arrogato. Corn. in conſil.
149. col. 2. uerſi. & inſuper. uol. 1. pro qua opinione faciunt,
quæ ſuprà diximus in q. 67. q. non repeto.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum loquens de vxore in matrimonio copulata, locum*
non habet in deſponſata per verba de præſenti, quod limita,
vt num. 4.

2 *Copula in materia matrimonij ponitur pro cõiunctione actua*
li, non pro habituali.

3 *Legatum factum Bertæ, ſi Titio copulabitur, locum non habet*
ſi contraxerit matrimonium per verba de præſenti non ſecu-
ta copula carnali.

Q V Æ S T I O C V I I I.

1 QVID ſi ſtatutum loqueretur de † vxore præmoriente
in matrimonio copulata, an locum habeat in matrimo
nio celebrato per uerba de præſenti? Et cõcludendo fimiter te
neas ꝙ non, ut dixit Bal. in l. nõ ſine. C. de bon. quæ lib. quia
iſta adiectio copulata, ut aliquid operetur, exigit, ꝙ matrimo
nium ſit carnaliter conſumatũ. Nam copula ponitur pro con
2 iunctione † actuali, non pro habituali, loquendo in materia
matrimonij, licet ſubſtantia conſenſus non eſſet in copula. &
Bal. ibi ſequitur Pau. dicens hoc mẽti perpetuò tenendum,
necnon & Corn. tradens copulam in matrimonio communi-
ter ſumi pro carnali. Socyn. in conſil. 8. colum. 1. uol. 3. Aret.
in l. ſi ante. col. penul. ſol. mat. Alex. in conſi. 129. col. 1. uolu.
7. Iaſ. in conſi. 58. col. 1. uol. 1. & in conſi. 135. colum. 2. & 3.

eod.

eo.uol.Ripa in rub.ſolu.matri.colu.antepe.Pariſ.in conſ.62.
colu.5. in prin. uolu.4. Hoc etiam tenuit Bald. in c.capella-
nus.de ferijs: quia matrimonium copulatum dicitur, quan-
do eſt conſumatum per copulam carnalem, & non ante:
quia fruſtra de copula ſtatutum feciſſet mentionem, arg. l.
ſancimus. C.de nupt.quem refert & ſequitur Fely.in rub.de
ſponſa.colu.2.& in c.tertio loco, colu.1. de præſump. Hanc
quoque partem conſulendo tenuit Bald. in conſil. 199. in 2.
3 dubio, uolu.3. ubi etiam dicit, quòd ſi † teſtator legat Ber-
tæ decem ſub conditione, ſi Seio per matrimonium copulabi-
tur, quòd non habebit locum legatum in nupta de præſenti,
niſi fuerit carnaliter cognita, uel ducta: quia ſtatutum & teſta
mentum uidetur de effectu matrimonij cogitaſſe. Id etiam
conſuluit Bald.in conſi.228.uol.3.

4 Limita tamen hanc concluſionem procedere † niſi ſtatu-
tum aliter diſponeret, uel niſi ſtetiſſet per mulierem quin car
naliter cognita fuiſſet, ut per Bal.in d.l.non ſine.col.2.quem
ſequitur Alexan.in citato conſil.129.colu.1.uolu.7. & per ea
quæ diximus in quæſt.præcedenti.

S V M M A R I V M.

1 *Statutum de lucro dotis per mortem vxoris ducta locum habet in deſponſata per verba de præſenti, ſed contra n.4. & 8.*
2 *Deſponſata per verba de præſenti dicitur ducta, quod declara vt num.12.*
3 *Verba ducere vxorem, nihil aliud ſignificant, quàm contrahere matrimonium.*
5 *Verba ſtatutorum, quæ ſunt exhorbitantia & contraria iuri communi, ſtrictè ſunt intelligenda, & non extendenda quaſi ius irregulare & anomalum.*
6 *Statutum contra ius commune loquens de contractu, non comprehendit contractum improprium.*
7 *Verbum, ducere vel ducta, ſignificat ire de loco ad locum.*
9 *Interpretatio illa in dubio capienda eſt, per quam minus lædi tur diſpoſitio iuris communis.*
10 *Verba ſtatutorum debent intelligi ſecundùm communẽ vſum loquendi.*
11 *Verba in omni diſpoſitione ſunt accipienda ſecundùm vulgarem & communem vſum loquendi.*
13 *Verbum vnum quando poteſt habere duplicem ſenſum, ſeu ſignificationem, illa capi debet ſignificatio, per quam minus læditur & corrigitur ius commune, etiam ſi ſit impropria.*
14 *Verbum, quod poteſt intelligi largè & ſtrictè, in materia ſtricta debet intelligi ſtrictè.*

Q V Æ S T I O C I X.

1 QVÆRITVR etiam, an ſtatutum diſponẽs, ꝙ † vxo
re ducta præmoriente uir lucretur dotem, locum ha-
beat in deſponſata per uerba de præſenti? Socy.in conſ.223.
col.2. uidetur decidere quòd ſic: quia ſtatutum requirit ſim-
2 pliciter, quòd † ſit ducta, quo caſu illa dicitur ſponſa ducta,
quæ eſt deſponſata per uerba de præſenti, ut uidetur proba-
re text.in c. debitum. de bigam. ubi deſponſata per uerba de
præſenti dicitur ducta: & ille text.generaliter loquitur, ſiue ſit
traducta mulier ad domum uiri, ſiue non. Imò potius uide-
tur loqui in non ducta ad domum, cùm tunc præſumatur co
gnita, ut no. Bald.in l. Deo nobis.col.4. de epiſco.& cler.c.nul
lum.30.q.1.& in c.1.3.q.1. Secus autem ſi ſtatutum diceret.
ſi maritus duxerit ad domum uxorem, per text.in l.mulierẽ.
& in l.pen.ff.de dona.inter uir.& uxo. Quod confirmatur ſe
cundùm eum per text. in §. ergo nos omnes, & in §.fratris,
Inſti. de nup. in quibus Imperator prohibet uxores ducere
quaſdam perſonas prohibitas. Quod uerbum ducere, nihil
3 aliud † ſignificat, quàm matrimonium contrahere, non au-
tem ſignificat ductionem ad domum. allegat etiam rubricam
de eo qui dux.in uxor.quam pollu.per adult. Facit etiam ul-
tra eum text. in c. de illis, de ſponſal. in uerbo ducturos.

4 Quibus non obſtantibus † contraria ſententia de iure ue-
rior eſſe uidetur. Et primò conſiderandum eſt, quòd huiuſ-
modi ſtatutum loquitur de uxore ducta; ergo non debet ex-
tendi ad alium caſum, & ſic in deſponſata per uerba de præ-
ſenti, arg.l.ſi uerò.§.de uiro.ſol.mat.cum in ea non cadat illa
qualitas ducta, quæ tamen requiritur à ſtatuto, & eſt neceſſa
ria, arg.gl.cõiter approbatę in c.notificaſti.23.q.5. quam ad
hoc dicit menti tenendam. Abb.in c.abbas, quod met.cau.

5 Secundò facit. Nam uerba ſtatutorum, quæ † ſunt exor-
bitantia & correctoria iuris communis, ſtrictè ſunt intelligen
da, & non extendenda quaſi ius irregulare & anomalum, ut
dicit Bald.in conſil.411. uolu.3. in fin.quem ſequitur Dec.
in conſil.334.colu.2.& in conſil.444.colu.2.& in conſi.484.
colu.2. Item & intelligi debent propriè & non impropriè.l.3.
§.hæc uerba.ff.de nego.geſt. ubi Barto. Hinc dixit Do.meus
Ruin.in conſil. 114. colu.fin.uolu.1. quòd ſtatutum contra
ius commune loquens de contractu, non comprehendit
6 † contractum improprium: ſed huiuſmodi ſtatutum eſt cor-
rectorium iuris communis, ſtrictèque ac propriè debet intel
ligi, ut latiſſimè dixi ſuprà q. 2. ergo cum ſtrictè & propriè
uerbum ducta, non uerificetur in deſponſata per uerba de
præſenti, ſequitur, quòd in ea non uerificabitur ſtatutum
per mortem illius, ſi ducta non reperiatur: quia uerbum du
7 cere, uel † ducta, ſignificat ire de loco ad locum, ut uult So
cy. in conſil.8. ubi propriè loquendo in terminis huius quæ-
ſtionis, concludit, quòd ſtatutum loquens de uxore ducta,
non habet locum in deſponſata per uerba de præſenti, & ita
8 refert conſuluiſſe Bald. in indiuiduo, quando † ſtatutum lo
quitur de uxore ducta in conſil.quod incipit, quæritur, quod
eſt in conſil.467.uolu.4. ſubdens hanc concluſionem carere
probabili dubitatione, & quòd uerbum ducere ſignificet mo
tum de loco ad locum, ſatis ſuadetur ex not. per Bald. in
conſil.164.in 2.uol.

9 Tertiò accedit: quia in † dubio capienda eſt illa interpre-
tatio, per quam minus lædatur diſpoſitio iuris communis.l.
fin.§.in computatione. C. de iure delib. Socy. in conſil.31.in
prin. Sed minus læditur diſpoſitio iuris communis, qua diſpo
nitur, quòd ſoluto matrimonio dos reuertatur ad mulierem,
uel eius hæredes.l.2.in prin.ſolu. matri.l. dos à patre. C.eod.
tit. ſi intelligatur uerbum ducta, tam de ducta ad domum,
quàm de deſponſata per uerba de præſenti: quia ſicut ſtatu-
tum non haberet locum niſi in uno caſu, haberet locum in
duobus caſibus, uidelicet in ducta ad domum, & in deſponſa-
ta per uerba de præſenti.

10 Quartò, uerba ſtatutorum † debent intelligi ſecũdùm com-
munem uſum loquendi. l. cùm de lanionis. §. aſinam.ff.de
fun.inſtru. Alexan.in conſil.140.colu.2. uolu.5.ubi inquit,
11 quòd † in omni diſpoſitione uerba ſecundum uulgarem, &
communem uſum loquendi & intelligendi accipienda ſunt.
l.ſciendum.§.illud.ff. de ædil. edic.cap. ex literis. de ſponſal.
Idem tenuit Socy.in conſil.37.colum.4.& in conſi.102.col.
2.& in conſil.123.colu.2. uolu.4. Dec.in conſi.590.colu.fin.
& in conſi. 685. colu.2. Sed uulgares, quando aliquis ducit
uxorem ad domum, ſolent dicere, talis duxit uxorem: ergo
ſtatutum ſtante dicto communi uſu non poteſt uerificari, ni
ſi in uxore ducta ad domum.

Non obſtant modò, quæ ex aduerſo allegata fuerunt: quia
admitto, quòd etiam uerbum ducta, accipitur pro deſponſa-
12 ta per † uerba de præſenti: ſed largo modo, quo caſu ſequi-
tur, quod dixit Abb.in c.cum dilectus, de conſue.prope finẽ.
ubi uoluit, quòd quando unum uerbum poteſt habere du-
13 plicem ſenſum & ſignificationem, quòd illa † debet capi
per quam minus læditur & corrigitur ius commune, etiam ſi
ſit impropria, ſed intelligendo uerbum ducta de traducta ad
domum, minus corrigitur ius commune, ut ſuprà dixi. Item
14 † reſpondetur, quòd ubi uerbum poteſt intelligi largè & ſtri
ctè in materia ſtricta, debet intelligi ſtrictè, ut per Matthe-
ſil.in notab.194.quem ſequitur Socy.in conſil.116. colu.5.
Alexan.in conſil.52.colu.2.uolu.1.& in conſi.142. colu.fin.
uolu. 5. Sed (ut prædixi) hic tractatur de ſtatuto, quod ſtri-
ctè debet intelligi: ergo uerbum ducta non debet intelligi lar-
go modo, & ſic in deſponſata per uerba de præſenti, ſed ſtri-
ctè, & ſic in uerè ducta ad domum.

S V M M A R I V M.

1 *Lucrum dotis an ueniat per maritum cum fratribus communicandum, quatuor recitantur opiniones & exinde nonnulla ſequuntur declarationes, ex quibus clarè reſultat veritas huius quæſtionis.*

Q V Æ S T I O C X.

AN LVCRVM dotis, quod facit maritus ex forma
ſtatuti ſit præcipuum ipſius mariti, an uerò communi-
candum

candum veniat cum fratribus. In ista quæstione uariæ reperiuntur opiniones. Nam Dyn. in l. si cum dotem. §. transgre-
1 diamur. ff. solu. matr. dicit, quòd † huiusmodi lucrum est pro fectitium: quia prouenit ex re patris, idest ex oneribus matrimonii, quæ subit pater: quia ipse alimentat nurum, & ad onera matrimonij tenetur: ergo venit communicandum cũ fratribus. & Dyn. sequitur Cy. in l. 2. C. fami. ercifcun. & ista fuit opinio glo. in l. dotem. ff. de castr. pecul. in uerbo confertur, quæ dicit, aut uxor decessit uiuo patre mariti, & talis dos communicabitur omnibus filijs: aut decessit post mortem eius, & tunc lucrum erit præcipuum ipsius filij, nec alijs fratribus tenebitur communicare. Sed hanc opin. reprobat Bar. in d. l. dotem. & in d. §. transgrediamur. & Doct. in l. 1. C. de bon. quæ lib. Quò ad primũ caput, qñ vxor decessit viuo socero, quia quicquid lucratur filius ex dote etiam viuo patre, dr̃ aduentitium. l. 1. C. de bon. quæ lib. Ideo nõ est cõferendum.

Secunda fuit opinio Bartol. in tracta. de duob. frat. in 5. quęstio. penul. artic. principa. vbi distinguit hoc modo. Aut
2 † pater sustinuit onera matrimonij, & tunc lucrum dotis dicitur profectitium, aut ipse filius substinuit ipsa onera, & tũc lucrum dicitur aduentitiũ, & sic ipsi filio quæritur: aut vterque pro parte sustinuit onera matrimonij, & pro parte ambobus quæritur, & communicatur cum fratribus, argumen. l. sed & si quis. §. 1. & §. quòd si ex re. ff. de stipul. seruo. & l. secundùm naturam. ff. de regul. iur. & hanc distin. approbat ibi Bald. & in d. l. 2. C. famil. ercifcun. Roma. in authen. ex testamento. C. de collat. & in consi. 406. col. 2. ubi inquit hanc opin. esse uerissimam, & probari per tex. singularem iuncta glo. in l. quod si eo tempore. ff. pro socio, vbi dicitur, quòd lucrum dotis proueniens vni ex socijs omnium bonorum, communicari debet etiam alijs, si illi onera matrimonij sustinuerunt. Ecce ergo, quòd ibi, ad considerandum cuius sit dotis lucrum, consideratur penes quem sint matrimonij onera. Item quia vbi nulla sunt matrimonij onera, nulla est dotis constitutio, & consequenter nullum dotis lucrum cadit, ut dicit tex. in l. Iulianus. & in l. si pater mulieris. in fine. ff. de iur. dot. Idem etiam voluit Abb. in cons. 79. colum. 2. uolum. 2. Barb. in consil. 37. colum. 18. uol. 2. Pet. de Vbal. in tract. socie. in 5. par. princ. quæstio. 12. Bolog. in consil. 7. Marsil. in singul. suo 264. ubi inquit, istud dictum tanquam singulare menti tenendum: quia passim uidit Bononiæ, & alibi seruari contrarium ab idiotis & ignorantibus. Dec. in consil. 67. colum. penul. dicit, quòd pro ista opinione est ratio. Nam quando pater habet onera matrimonij, lucratur fructus dotis: quia dos & fructus onera matrimonij sequuntur. l. dotis fructus. in princ. l. si pater mulieris. in fi. ff. de iu. dot. & de patre est specialiter tex. in l. pater pro filia. in princip. ff. de excep. doli. Sicut ergo pater lucratur fructus, quando sustinet onera, ita etiam debet lucrari dotem, & istam consequẽtiam de fructibus dotis ad lucrum ipsius dicit facere Bald. in l. si donaturus. in §. fi. in 3. notab. ff. de condi. cau. data, & pro qua consequentia adducit etiam ipse tex. in l. actione. §. fina. cum l. sequen. ff. pro socio. Nam in §. fi. dicitur, quòd cum societas diuiditur, si unus ex socijs erat maritus uxoris suæ præcipua sibi debet assignari: quia ipse est subiturus onera matrimonij: præsupponitur ergo ibi, quòd durante societate fructus dotis acquirebantur societati, cum ipsa societas onera matrimonij sustineret. postea in l. seq. continuando eundem casum dicitur, quòd si tempore quo societas diuiditur, dos in eo casu sit, ut debeat lucrari, hoc lucrum societati acquiritur, & inter socios æqualiter diuiditur, & sic qua ratione societas lucratur fructus dotis, quando onera matrimonij sustinuit, ut d. §. fi. pari ratione debet habere lucrum dotis.

Tertia quoque fuit opinio Bar. in d. §. transgrediamur, q̃
3 † tale lucrum tanquam aduentitium præcipuum fit mariti, & quòd communicandum non sit cum fratribus, per tex. in l. fi. C. de collat. Idem tenuit Bar. in d. l. 1. C. de bon. quæ liber. quem sequuntur ibi Salyc. Flo. Ang. Corn. & Fulg. qui subdit, quòd in scholis & in iudicijs securior est sententia Bart. quàm Dyni & Cyni, de qua supra, & ita etiam ibi tenuit Alexan. in addi. ad Bar. Hoc idem dixit Pau. de Cast. in d. l. 2. C. famil. ercifcun. & Salyc. qui attestatur, quòd ita communiter tenetur. Cui sententiæ assentit Bal. in l. si donaturus. §. fi. colum. 1. ff. de condic. cau. data. & in l. actione. §. fin. ff. pro socio. & hanc esse communem firmat Fioria. in l. si filia. §. si filius, in 4. col. ff. fami. ercifcun. quem sequitur Aret. in §. fuerat. colum. 19. uersi. quæro de alia quæstione quotidiana Institu. de actio. ubi dixit. istud perpetuò menti tenendum esse. quam partem tradit Bal. nouel. in tracta. dot. in 6. par. speciali. 37. magis communem, & in puncto iuris magis sustentabilem. & eam etiam amplectitur Camp. in tract. dot. in 5. par. q. 7. Cor. consi. 149. col. 2. uolum. 1. Ias. in addi. ad Porc. in §. 1. Institu. per quas perso. nob. acqui. Corn. in auth. ex testamento. C. de collat. & Moder. in tract. de consuet. Burdegal. in §. 6. ubi scribunt quòd in eodem Senatu olim ita latum fuit arrestum. & Crot. in l. frater à fratre. col. 24. ff. de cond. indeb.

Quarta & ultima fuit sententia Bar. in d. l. dotem. ff. de ca
4 stren. pecul. qui distinguit hoc modo, aut † statutum, deferẽs lucrum dotis dicit, quòd uir lucretur, & hoc casu lucrum erit præcipuum filij, cum disponat circa personam uiri: aut dicit, quòd qui recepit dotem, lucretur eam, & tunc pater filij, qui recepit dotem, lucrabitur eam, & sic post eius mortem filijs communicabitur: quia uerba statuti in eo uerificantur, nõ in persona filij. & Bartol. sequuntur Pau. de Cast. & Salyc. in d. l. 2. C. famil. ercifcun. Alex. in d. §. transgrediamur, in fin. Camp. & Crot. ubi suprà.

Ego quidem pro ueritate huius quæstionis puto considerandos esse aliquos casus. Quorum primus est, aut nos loquimur secundùm iura antiqua, & tunc uera est opinio Dyni & Cyni, quòd hoc lucrum inter fratres uenit communicandũ tanquam profectitium, quod patri pleno iure acquirebatur: & in hoc non dissentiunt inter se scribentes.

Secundus casus est, secundùm hodierna tempora, & tunc lucrum, quod facit filius tanquam aduentitium fratribus nõ uenit communicandum per d. l. fin. C. de collat. prout in hoc capite etiam uoluit Raph. Cum. & Alex. in d. §. transgrediamur: nec uis facienda est, quòd ter sustinuit onera, prout voluit Bart. in d. tract. de duobus fratribus, quia aduertendum censeo, quòd ex quo pater habet fructus dotis, qui dantur pro oneribus matrimonij, ut l. dotis fructus. ff. de iure dot. quòd ipse astringitur ad ipsa onera sustinenda, ut per Dom. meum Roin. in consil. 144. in princip. & colum. 4. in princ. volum. 5. vnde per eum compensandi sunt fructus dotis cum ipsis oneribus, ut per Alexan. in d. §. transgrediamur, & Pau. ac Salyc. in d. l. 2. C. famil. ercisc. Aret. in d. §. fuerat, & Campeg. ubi suprà. Nec pariter habenda est consideratio Roma. in d. consil. 406. quòd ubi nulla sunt onera matrimonij, nulla est dotis constitutio, & consequenter nullum lucrum dotis: quoniam responderi potest, dictum Roma. procedere, ubi is, qui onera matrimonij non sustinet, esset obligatus ex dispositione legis ea sustinere, ut vult Bald. in authen. dos data. C. de donat. ante nupt. Secus autem ubi fructus dotis lege sic disponente, prout in casu, de quo tractatur, debent esse penes alium, prout est penes patrem, ut in l. 2. & 3. C. de bon. quæ liber. & tunc non procedat, nec habeat locum opinio Roma.

Tertius casus est, quando statutum disponeret, quòd uir lucretur dotem, & mouetur ex alia ratione, quàm onerum matrimonij: & tunc huiusmodi lucrum præcipuum erit ipsius uiri per ea quæ supra dixi in quæstio. 103. in 4. memb. distinctionis.

Quartus casus est, quãdo mortuo patre lucratus fuisset dotem maritus per mortem uxoris: quia similiter lucrum dotis erit præcipuum ipsius uiri. l. 2. C. famil. ercisc. ubi not. Doct. & in hoc non discordant Scriben. in locis supra citatis.

Vltimus casus est, quando statutum diceret, quòd lucretur dotem, qui eam recepit, & tunc si socer recepit dotem, eam lucrabitur, & post mortem eius communicabitur filijs: quia uerba statuti in eo uerificantur, non in persona filij, & ideo cum non conueniant ipsa uerba statuti in filio, qui dotem non recepit, minus conueniet dispositio ipsius statuti. l. hos accusare. §. omnibus, de accusa. ita Pau. & Sal. in allegata. l. 2. C. famil. ercisc. Alex. in d. §. transgrediamur, Camp. ubi suprà, quia per istam distinctionem dicit Alexan. quòd modificatur opinio Bar. in d. §. transgrediamur, & hanc partem communiter receptam esse dixit Crot. in d. l. frater à fratre. col. 24. & ideo si casus tibi euenerit, sequere hanc distin. quæ communis est: quia non poteris in iudicando errare.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum dotis non tenetur maritus communicare cum socijs omnium bonorum, sed contra secundùm communem numero 4. & 7.*

2 *Societas quando ſimpliciter contrahitur, non communicantur lucra, quæ proueniunt ex diſpoſitione legis, quod declara vt num. 8.*
3 *Lucrum dotis, quod conſequitur maritus ex vi ſtatuti, quòd vxore præmoriente maritus lucretur dotem, eſt perſonale, quod declara vt num. 9.*
5 *Hæreditas, legatum, & donatum, ac quacunque ratione acquiſitum communicari debẽt in ſocietate omnium bonorum.*
6 *Actio iniuriarum datur ad vindictam.*

QVÆSTIO CXI.

1 QVÆSTIO offertur. An dos, quàm † lucratur maritus ex vi ſtatuti per mortem uxoris, cõmunicari debeat cum ſocijs omnium bonorum. Et primò uideretur di-
2 cendum quòd † non; quia quando ſocietas ſimpliciter cõtrahitur, non debent communicari lucra, quæ non proueniunt ex cõtractu ſed ex legis diſpoſitione. l. coire ſocietatem. l. nec adiecit. ff. pro ſocio.

Secundò ex eo, quod not. Barto. in l. dotem, de caſtren. pe-
3 cul. ubi inquit, quòd quando † ſtatutum reſpicit perſonam viri, puta quia dicat, quòd præmoriente vxore vir lucretur dotem, tunc ſemper maritus præcipuam habebit dotem, & ſic lucrum iſtud eſt perſonale. ita etiam arguit Bal. in conſi. 284. volum. 5. ubi dicit, quòd iſtud lucrum eſt perſonale, ſicut eſt ipſa dos. l. maritus. ff. famili. erciſcun. l. ſi id quod ego. ff. de duobus. reis.

4 His tamen non obſtantibus contraria † ſententia eſt de iure uerior, & à Doctoribus communiter recepta, quæ primò
5 probatur per text. in l. 3. §. 1. ff. pro ſocio, ubi dicitur quòd † in ſocietate omnium bonorum communicari debet hæreditas, legatum, & quod donatum eſt, aut quacũque ratione acquiſitum. ergo iſtud lucrum, quod ex diſpoſitione legis ſocio acquiritur, communicandum erit. Ad idem eſt text. in l. ſi fratres. §. ſi inter fratres uoluntarium, iunctis gloſſ. in uerbo ſtipendia, & in verbo ſalaria. ff. eodem titu. ubi in ſocietate omnium bonorum veniunt ex quacunque cauſa acquiſita, ſiue ex ſtipendijs, ſiue ex ſalarijs. facit etiam text. in l. ſi fratres. §. ſocium. ff. eodem titu. vbi Neratius ait, ſocium omnium bonorum vniuerſa in ſocietate conferre debere. & ideo dicit ꝙ ſi vnus ſociorum habet actionem ex iniuria ſibi uel filio illata, æſtimatio talis iniuriæ ſocietati applicatur, cum omnia ſint
6 communia, & tamen talis actio iniuriarum non † ueniret in collatione: quia datur ad uindictam. l. 3. §. ſi emancipatus. ff. de collat. bonor. ex quo datur intelligi, quòd potentius eſt ius ſocietatis, quàm collationis, cùm in ſocietate etiam ueniant, quæ cõpetunt ad uindictam, & perſonæ cohærent, vt eſt actio iniuriarum, & tamen iſta non conferuntur, ut per Deci. in conſi. 66. colum. 2. in fin.

Secundò principaliter pro iſta opinione eſt tex. iuncta glo. in l. quòd ſi eo tempore. ff. eodem titu. vbi formaliter dicitur, quòd ſi eo tempore, quo diuiditur ſocietas, in ea cauſa dos ſit, vt certum ſit, eam, uel partem eius reddi non oportere, ut puta, dicit gloſſ. in dicto uerbo oportere, uel propter pactum interpoſitum, uel aliam cauſam, diuidere eam inter ſocios iudex debet, ego idem ſi ex ſtatuto non debet reddi.

7 Tertiò ita in terminis † conſuluit Bald. in allegato conſil. 284. per tex. in d. l. quòd ſi eo tempore, & in d. §. ſi inter fratres uoluntarium, & etiam per rationem dicit hoc patere: quia hæc ſocietas eſt omnium bonorũ, & lucrorum, & generalis, ac generaliſſima omnia in ſe continens, & comprehendens, & quia ubi contrahentes nõ diſtinguunt, ſed gerunt ſe pro vniuerſalibus ſocijs, & ita ſe tractant & vocant, nec nos diſtinguere, vel reſtringere debemus, & ſubdit in hoc non eſſe dubitãdum, cùm ſit caſus. l. quòd ſi eo tempore. Idem tenuit idem Bald. in l. actione. §. fin. ff. pro ſocio. Ange. in conſi. 60. Roma. in conſi. 406. colum. 2. & in conſi. 471. in princip. Alexand. in l. ſi cùm dotem, in §. tranſgrediamur. colum. fin. ff. ſolu. matr. dum reſpondet ad d. l. actione. §. fin. cum l. ſeq. Camp. in trac. dot. in 5. parte. q. 7. Alexand. in conſi. 87. colum. 1. uolum. 4. Bologn. in conſi. 7. ac vltimo loco Deci. in conſi. 66. colum. 2. & in conſi. 67. colum. 3.

Non obſtat text. in l. coire ſocietatem, & in l. nec adiecit:
8 quia reſpondetur, quòd † illi text. loquũtur in ſimplici ſocietate, non autem in ſocietate omnium bonorum. Ita dicit gloſſ. in d. l. 3. §. cum ſpecialiter, & in d. §. ſi inter fratres volũtarium, in uerbo initium.

Pariter non obſtat, quòd huiuſmodi lucrum ſit perſonale & tantum reſpiciat perſonam mariti: quia reſpondet Dec. in citato conſi. 66. colum. 3. quòd licet uerum ſit, quòd tale lucrum dotis prædictæ reſpiciat tantùm perſonam mariti, quãtùm ad acquiſitionem: quia maritus ipſe ſolus eſt, qui lucratur dotem: tamen quòd demum poſt ipſam acquiſitionem debet communicari ſocijs, ex quo omnia vndecunque acquiſita inter ipſos ſocios veniant communicanda. Nam actio iniuriarum cohæret perſonæ, & reſpicit perſonam iniuriati, & tamen, ut ſupra dictum fuit, communicatur. bene uerum eſt, quòd tale lucrum ipſo iure ſocietati non acquiritur, ſed iudicio ſocietatis debet communicari. l. ſi quis ſocietatem. ff. pro ſocio.

FINIS.

ANTONII GVIBERTI COSTANI TOLOSATIS IVRECONSVLTI, DE DOTIBVS ET EARVM IVRE COMMENTARII.

POMP. LIB. XV. ad Sabinum.

Dotium causa semper & ubique præcipua est. Nam & publicè interest, dotes mulieribus conseruari, cùm dotatas esse fœminas, ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatem, maximè sit necessarium.

Quò dilucidius vniuersam dotium tractationem exequamur, septem singulatim explicanda sunt. Primò, cur dotes sunt comparatæ, & vnde earum origo manarit. Secundò, quot modis dos dicatur, & quid sit in hoc tractatu. Tertiò, à quibus detur, & quibus dari debeat. Quartò, quomodo constituatur. Quintò, in cuius dominio sit. Sextò, quemadmodum repetatur. Et postremò dotium priuilegia.

SVMMARIVM.

1 *Origo nuptiarum.*
2 *Plato, Zeno, & Diogenes, vxores communes esse voluerunt, quorum sententia multis argumentis improbatur.*
3 *Dotium origo.*
4 *Solon & Licurgus fœminas indotatas nubere voluerunt.*
5 *Cur dotes à Romanis probentur.*
6 *Dotes oneribus matrimonij seruire debent.*
7 *Pacta contra vim, & effectum actus nullius sunt momenti.*
8 *Exposita l.vlt.ff.de doli mal.& met.except.*
9 *Onera matrimonij quæ dicantur.*

CAP. I.

1 PRIVSQVAM † iuregentium dominia distincta, & hominum cœtus cōstituti fuissent, nemo legitimas uiderat nuptias, nec certos quisquam inspexerat liberos, ut Cice.in princip. librorum de Inuentione scripsit. Postquam verò hominum genus in montibus ac syluis dissipatum, prudentium consilio se oppidis mœnibusque sepsit, apud multas quidem gentes com-
2 munis uxorum usus permansit, quem & † Plato lib. 5. de repub. uehemēter probat, & Zeno, atque Diogenes apud Laertiū [Troglodytę, ut Strabo li. 16. Geographicorū ait, uxores cōes habebant. Idem Scythæ, ut idē lib. 7. refert Garamantes verò vt Plinius c. 8. li. 5. scripsit matrimoniorū exortes passim cum fœminis degebant. Sed & hylophagos, & Agathyrsos, aliosq; quamplurimos populos immanitate proculdubio efferatos, communes uxores habuisse ex Diod. Siculo. lib. 4. Bibliot. & Herodoto lib. 4. constat.] Sed aliæ quæ melius iam moratæ, & naturæ præceptis informatæ erant, concubitus prohibuerunt vagos, & proprias uxores singulos habere uoluerunt. Sic enim fore prospiciebant, ut progressionibus familiæ conseruarentur, ut certiores essent liberi, quos ex similitudinibus & sine amentis veteres tantùm dignoscebant, ut impiæ in parentes contumeliæ, ac nefarij propinquorum congressus uitarentur, ac denique ut ad curiam liberorum procliuiores parentes efficerētur, quos perpetuum coniugij fœdus arctissima vitæ consuetudine iungeret. author Aristoteles libr.
3 2. Politic. † Et hinc origo dotium manauit. l. 1. ff. solu. matr. quarum causa idcirco naturalis esse creditur. l. eas. ff. de capi. dimi. Nec sum nescius quondā apud Græcos, Indos, & Thraces mulieres indotatas nupsisse: quippe quas uiri magno inter se, uel à parentibus mercabantur, ut Aristoteles & alij non leues authores prodiderunt [Græci uxores inter se emebant vt Aristo. cap. 6. libr. 2. Polit. scripsit. Indi autem sicut Strabo lib. 15. Geograph. refert eas pari bonum à parentibus mercabantur. Thraces etiam, vt Herod. libr. 1. ait, ære magno vxo-
4 res à parentibus emebant.] Nō item me fugit † Lycurgum & Solonem legibus suis cauisse, vt virgines indotatæ nuberēt: ne propter inopiam aliquæ relinquerentur innuptæ: & aliæ ob diuitias magis quàm ob spectatos mores ab adolescētibus colerentur, quemadmodum Plutarchus in apophtheg. Laco-
5 nic. & in uita Solonis, atque Lycurgi scripsit. Etenim † prudentissimis longeque sapientissimis ueteribus illis Romanis, qui in pace & otio bene moratam, constitutam. & ingenuis hominibus refertam rempubli. habere satagebant, multò utilius, magisque rationi conueniens uisum est, dotes à mulieribus dari: quibus tanquam inuitamentis, uiri ad nuptias æqualium prouocarentur, & deinceps onera matrimoniorum sustinerent. l. 2. l. dotis fructus. & l. quamuis. ff. de iure dot. l. si maritus. & l. si filia. ff. fami. erci. l. pro onerib. C. de iure doti.
6 nisi enim † matrimonij oneribus seruiant, dotes nullæ sunt. l. si pater mulieris. ff. de iure dot.

Pactum an sit efficax, vt fructus dotis maritus percipiat, & vxor matrimonij onera sustinere cogatur.

[Bald. in l. pactum. in fin. C. de colla. Alexan. Aret. & Iaso. in rub. ff. sol. mat.] Ex quo efficitur, pactum, ut fructus dotis maritus lucretur, & uxor onera matrimonij sustineat, nullas
7 prorsus uires habere: sicut † nec alia, quæ contra finē & præcipuam causam actus interponuntur. c. ultim. de cond. appos. l. ubi ita donatur. ff. de mort. caus. do. l. cùm manu sata. ff. de contrah. empt. l. cum precario. ff. de prec. Cui sententiæ vehementer congruit, quod Vlp. in l. 4. de pact. dot. nor. [Si fundum in dotem dederit mulieri, ita vt maritus fructus redderet, non esse ratum pactum] ex eo enim euidentissimè apparet, pactū similiter non ualere, ut maritus fructus dotis præcipuos habeat, & uxor matrimonii onera sustinere cogatur: scilicet quia per relatiuorum doctrina est, atque ratio. l. ultim. C. de indic. vidui. tol. l. 1. de cupressis ex lucro Daphnes. libr.
8 11. C. l. vltim. ff. de accept. Nec † huic sententiæ aduersatur. l. ultim. de doli mali & met. excep. quoniam eo loci pacto comprehensum fuerat, ut donec dos persolueretur, pater filiam eiusque homines aleret: quæ pactio fini dotium minimè repugnat. Riparius tamen atque Imola pactum, ne maritus
9 vxorem alere cogatur, efficax esse crediderunt: quoniā † præter alimoniam, alia quoque sunt onera matrimonij, vt ornamenta muliebria. l. uestis. §. muliebria. ff. de aur. & arg. leg. merces præceptorum, qui liberos instituunt. l. qui filium. ff. vbi pupil. edu. debe. &c. id genus. l. si quis à liberis. §. non tantùm. ff. de lib. agnosc. quorum cura, etiam in casu illius l. ultim. ad maritum pertinet.

SVMMARIVM.

1 *Dotis verbum multa significat.*
2 *Dos ecclesijs datur.*

C A P. II.

ET quoniam superiori capite dotium causam at-
que originem breuiter ac dilucidè exposuimus:
consequens est, ut varias huius uerbi notationes
1 obseruemus. Sciendum † est igitur uerbo Do-
tis, significari quicquid nobis præcipuum, siue à natura, siue
ab hominibus conceditur. Vnde Rachel cùm infœcunda es-
set, & Dei beneficio filium peperisset, Gene. 30. cap. dicebat,
Dotauit me Deus dote bona. [Dotis uarias significationes
Guliel. Benedic. memorat in uerb. dotem. cap. Rayn. de te-
stamen. & Bald. Nouel. in princip. tracta. de dote.] Quod ad
res inanimes multi belissimè transtulerunt: vnde apud Pli-
nium vlmus uite dotata, & apud Iurisconsultos dotes prædio-
rum dicuntur. l. amissi. §. fideiussores. ff. de fideius. l. 2. & l. Se-
2 iæ. §. j. ff. de fundo instru. Nec inconcinna † est illa Pontificū
locutio, qui largitiones in fundationem, ut dicitur, & constru
ctionem sacelli factas, dotem ecclesiæ plerunque appellarūt.
capitu. cum sicut. de consuetu. ecclesi. uel alter. cap. nemo.
de consecra. distin. j. Etenim priusquàm alicuius sacelli fun-
damenta iaciantur, eiusmodi dos tanquam peculium assigna
ri debet: vnde ecclesiæ sumptus, necnon clericis ad esum, &
uestitum necessaria facilè suppeditari possint. §. 1. ut deter-
min. sit num. cler. §. 1. ut nullus fabr. orat. dom. in nouellis.
cap. piæ mentis. 16. quæstio. 7. & iam citato capit. cùm sicut.
3 Ita verò patronus efficietur, qui illam † donationem ecclesiæ
contulerit, habebitque ius præsentandi idoneum clericum, ad
capessendum uacantis ecclesiæ munus. c. Frigentius, & c. de-
cernimus. 16. q. 7. Sed propriè dos dicitur, ut ex M. Varone
constat, quod nuptiarum causa datur. Eam igitur rectè diffi-
4 niemus. [Quod † marito ad sustinenda onera matrimonij,
à muliere, vel alio pro ea datur.] Quæ diffinitio proba est, &
similis ei, quam Tubero apud Vlpia. de peculio prodidit in l.
depositi. §. ult. de pecul. ff.

An dos quid sit uniuersale.

5 Et sanè dos similis est peculio: cùm enim triplex sit † uni-
uersitas, nempe iuris, ut hæreditas. [Alcia. in rubr. ff. sol. ma-
trimo.] l. hæreditas. ff. de pet. hæred. facta, ut populus, legio,
grex. l. rerum. ff. de usucap. l. proponebatur. ff. de iud. l. vend.
ff. de rei uend. & mista, quæ partim iuris, & partim facti est:
constat uti peculium, ita & dotem ad mistam uniuersitatem
pertinere. l. peculium nascitur. ff de pecu. l. si peculium ser-
uo. ff. de pecul. legat. l. 1. §. impensæ. ff. de dote prælegat. Eam
6 † enim impensæ diminutiorem. l. quod dicitur. ff. de impen.
in rebus dota. fact. l. conueniri. ff. de pact. dota. & fructus di-
rempto matrimonio auctiorem efficiunt. l. si marito. §. ult. ff.
solu. matrimon. quod tantum in uniuersalibus contingit l.
item ueniunt. §. fructus. ff. de petitione hæreditatis. [Contra
tamen sentit Accursi. in l. fructus. §. ob donationes. & l. si ma
rito. §. ult. ff. solu. matrimo. Item Bald. in l. dotis fructus. ff. de
iur. dot. Barto. Imol. Rom. Ias. & Rip. in rub. ff. solu. matrim.
Campeg. in 1. par. quæstio. 4. Socyn. in rub. solu. matrimo. &
7 consil. 180. & 126. Corneus consil. 102. uolum. 2.] † igitur
dos, quid uniuersale: atque ideo libellus generalis in causa
dotis admittitur. l. ult. C. de senten. quæ sine certa quant. &
pretium loco rei succedit. l. res quæ ex dotali. & l. ita constan-
te. & l. siue generalis. ff. de iur. dot. sicut in uniuersalibus ob-
seruatur. l. si rem & pretium. ff. de pretio. hære. l. imperator. ff.
de legat. 1. Sed excutiamus rationes & argumenta eorum,
qui putant dotem in uniuersitate non consistere. Aiunt im-
primis dotem uendicari. l. in rebus. C. de iure dot. ac in uni
uersalibus non esse receptam uindicationem. l. uindicatio. ff.
de rei uendic. [Bald. in l. ult. C. de senten. quæ sine cer. quan.
& in l. 1. ff. solu. matrimon. Cum. Angel. & Cas. in rubr. ff.
solu. matrimon.] Sed hæc obiectio leuis est meherclè momé-
8 ti, cum dotis † vindicatio non in uniuersitate, sed in singu-
lis tantùm rebus recepta sit. l. si peculium, in princip. ff. de
pecul. legat. l. vindicatio. ff. de rei uend. Aiunt deinceps ius
uniuersale cum corporibus non extingui. l. hæreditas. ff. de
petitio. hæredit. dotem tamen cum corporibus extingui. l. ple
runque. ff. de iure dot. atque iō ad uniuersitatē nō pertinere.
Sed nec hæc tam firma est, & explorata ratio ad id, quod
uolunt, confirmandum, quàm ipsi arbitrantur. Namque
lemma de uniuersitate, quæ iuris dicitur, quæque sine ullis
corporibus constat est proculdubiò accipiendum: assumptio
9 autem de uniuersitate mista, quæ † in ipsis rerum corpori-
bus cōsistit. Quo casu nequaquàm dubitandum est, deperdi-
tis corporibus ipsam quoque uniuersitatem extingui. l. pecu-
lium nascitur. ff. de pecul. Illud porrò diuersæ scholæ autho-
res in hanc sententiam afferunt, quòd maritus, qui dotem
nactus est, tanquam uniuersi iuris successor conueniri non
potest. l. mulier bona. ff. de iur. do. hoc autem nemini mirum
uideri debet in specie illius responsi, quandoquidem mulier
bona sua omnia in dotem dederat, atque ideo amplius in pro
missione non fuit, quàm quod superest deducto ære alieno. l.
subsignatum. §. ult. ff. de uerborum significat. Quid dicemus
ad leg. Neratius. ff. de uerborum significat. quæ vult, uni-
uersitatem ex pluribus corporibus constare: cùm tamen dos
10 in una tantùm re utiliter constituatur? † Equidem uniuer-
sitas in una tantùm re consistere potest: dummodò res illa
augmentum & diminutionem recipiat: ut peculium, dos, &
cætera id genus. l. depositi. §. ult. & l. peculium. ff. de pecul. l.
quoties. ff. de iure dot. Cæterùm. l. Neratius, de uniuersitate
facti loquitur, quæ à mista longè lateque differt. Postremò
negotium facessere uidetur, quod crebris iuris authorum
sermonibus usurpatur, dotem dari, dotem tradi, & dotem
restitui. l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credi. l. etiam. C. de iure dot.
l. dedit dotem. ff. de collat. bon. l. licet. ff. de iure dot. nec ali
ter marito quæri, quàm traditione. l. de diuisione. ff. sol. ma-
trimo. Ex eo enim perspicuum est, dotem nec ius, nec uni-
uersitatem esse.

Tangere enim aut tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Vt præclarè Lucretius lib. 1. dicebat: cui suffragatur l. ser-
uus. §. incorporales. ff. de acquiren. rer. domi. l. 1. ff. de rerum
diuisi. §. 1. de rebus corporalibus. & incorpo. Institu. Huic au
tem obiectioni sic occurrendum est, ut Vlpia. secuti negemus
11 corpora, quæ † traduntur, dotem esse. l. 1. §. sed quod dici-
mus. ff. de dote præleg. fateamur tamen dotem non inelegan
ter appellari, propterea, quòd dotem ipsam referant. l. quod
dicitur. ff. de impen. in reb. do. fact. sicut locum, in quo ius
redditur, ius rectè nuncupamus: appellatione collata ab eo
quod fit, in id ubi fit. l. penul. ff. de iusti. & iur. ergo quod di-
ctum erat dotem dari, tradi, & restitui, sic accipimus, ut da-
tis uel restitutis corporibus, uniuersitas ipsa transeat: uelut
cùm ex causa fideicommissi res hæreditariæ restituuntur:
tunc enim actiones, atque adeò ius uniuersum, transire in
fideicommissarium cum ipsis corporibus constat. §. restituta.
de fideicommiss. hæreditatib. l. quia poterat. & l. restituta. ff.
ad S.C. Trebel.

Dos tantum promissa an sit dos.

12 Videamus † an ante dationē uel traditionem dos propriè
dicatur. Et cōmunis scholæ authores dotem propriè dici cen-
suerunt. [Ias. & Ripa. in rub. ff. sol. mat. Cāp. j. par. q. 2. Ang.
Perusi. consi. 76. & 180. Ferron. tit. de dote. §. 15.] Primùm
quia à ueteribus Consultis, qui recti sermonis obseruātissimi

fuerunt, hoc nomine sæpenumerò appellatur. l. Theopõpus. ff. de dote præleg. l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credit. l. de diuisione. ff. solu. matr. l. nuptura. l. si mulier ita. l. siue generalis. l. cùm post. §. patronat. ff. de iure dotium. Deinde quia dos tantùm promissa in collationem uenit. l. prima. ff. de collat. dot. & in bonis nostris esse creditur. l. cùm post. §. 1. ff. de administrat. & pericul. tutor. Riparius tamen monumentis suis prodidit, communem sententiam procedere nuptijs nondum secutis: rite autem contracto matrimonio dotem tantùm promissam propriè dotem nuncupari. l. si mulier ita. & l. cùm post. iam citatis: quoniam tunc dos sine matrimonio non est.

13 l. si serua. §. ult. ff. de iure dot. Sed nos † vulgi opinionibus rapimur in errorem, nec vera cernimus. pellantur ergo hæ aniles fabulæ, & cum Vlpiano & Diuis principibus generaliter statuamus, dotem non prius dici, quàm nuptiæ celebrentur, & rerum promissarum datio, uel traditio intercedat. l. dotale. §. 1. ff. de iure dot. l. 1. C. de dote cauta, non numera. Etenim dos matrimonij oneribus seruire debet. l. si pater mulieris. ff. de iure dotium, estque illius nomen à datione tractum. Quare ante contractas nuptias, & rei dationem, traditionemve, dos uix dici poterit. Hermogenianus in l. si sponsa. ff. de iure dotium, dotem à sponsa datam exemplo dotis condici respondit, nimirum quia propriè dos non est: sicque dotem accipimus in l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credit. huc accedit. l. 4. ff. de fundo dotali. ubi Cayus legem Iuliam, quæ fundo dotali prospexit, ne id liceret alienare, plenius accipit, ut ad spõsam quoque pertineant: quanquam lex de dote promulgata hũc casum non complecteretur. Ergo exploratum nobis & planè prospectum esse debet, dotem tantùm promissam, etiam secutis, uel etiam nondum secutis nuptijs, dotem propriè non appellari. Nec nobis scrupulum inijciant suprà obiectę leges: quoniam in illis intuitu futurarum nuptiarum, & eius temporis, quo dos exoluta fuerit, dos tantùm promissa per prolepsim, seu anticipationem dos dicitur: uel ut iuris authores sæpenumerò loquuntur καταχρηστικῶς. l. licet. ff. de uerborũ & rer. significa. l. inter liberas. ff. ad legem Iuliam de adulterijs. Cùm autem is, qui actionem ad rem persequendam habet, rem ipsam habere intelligatur. l. qui actionem. ff. de regulis iuris. idcirco obtinuit, ut dos tantùm promissa, quanquàm propriè dos non sit, ita tamen conferatur, ut fratres à præstatione illius liberentur. l. 2. C. de collat. & iam citata l. 1.

14 ff. de collat. dot. Nec sum † nescius legem patriam, qua continetur, ut constante matrimonio uxore præmortua, dos lucro mariti cedat, etiam dotem nondum exolutam continere [Bartol. consi. 133. Angel. Perus. consil. 180. Bald. in l. ult. C. de dotis promiss. Ferronus in consuetu. Burdeg. tit. de dot. Bartol. in l. iubemus. 2. C. de sacrosan. eccles.] l. ex morte. C. de pact. conuen. l. si donaturus. §. ult. ff. de cond. cau. dat. l. mulier. ff. de condi. institu. l. Bebius. ff. de pact. dot. Tunc enim consentaneum non est, ut mora frustratori prosit. l. in condemnatione. §. unicuique. ff. de regul. iur. nec æquitatis ratio patitur, ut maritus, qui onera matrimonij sustinuit, dotis lucro careat. [Ripari. in l. si vnquam. nume. 97. C. de reuocan. dona. & Peru. in d. consi. 180.] l. dotis fructus. ff. de iure dot. Sed etsi ea diu non sustinuerit, idem tamen dicens, scilicet quia repentinus casus mortis hoc lucrum marito auferre nõ debet. l. non tantum. C. de legat.

An soluto matrimonio dos amplius dicatur.

15 Sequens quæstio est, an † dirempto matrimonio dos amplius dicatur. Et ego aduersus vulgarem interpretum sententiam putarim dotem amplius propriè non dici: dos enim sine matrimonio non est. l. 3. ff. de iure dot. l. ult. C. de dona. ante nup. §. pen. de nupt. & Vlpia. in l. 1. ff. de usucap. pro dote. [Decius consi. 324. uolum. 2. Ripa in rub. ff. solu. matrimon. nume. 70.] eleganter respondit, constante matrimonio pro dote usucapionem inter eos locum habere, inter quos est matrimonium contractum. Cæterùm si cesset matrimonium, cessare usucapionem: quia dos nulla fit. Ideo prudenter Papinianus scripsit in l. etiam. ff. de fundo dot. etiam dirempto matrimonio dotem intelligi: nimirum ut significaret dotem, quæ semel functa est, amplius dotem non esse. Id enim uerbum, intelligitur, in eo responso denotat, sicut & in alijs iuris partibus, aliquid re ipsa non esse. l. quoniam. ff. de his qui notantur infamia. l. si ubi homo. §. cùm fundus. ff. de legat. 1. cap. ex studijs. de præsumptionib. Proinde quamuis fundus dotalis constante matrimonio aduersus mulierem usucapi non possit. l. si fundum. ff. de fundo dotal. eo tamen dirempto eiusdem generis vsucapionẽ proculdubiò recipiet. l. in rebus. §. omnis. C. de iure dotium. Quid plura? Vlpianus in illis fragmentis quæ extant, apertius hanc sententiam confirmat, quàm ut quisquam inficiari possit, Dos, inquit, quæ semel functa est amplius fungi non potest, nisi matrimonium sit: id est, nisi redintegretur, uel mulier dote nominatim constituta in manum alterius conueniat. l. dotem in priori. ff. de iure dotium. l. si mulier diuerterit. ff. soluto matrimonio [Barto. Alexand. Castrens. & Iaso. in rubric. ff. soluto matrimonio. Socyn. ibidem. & consi. 121.] Sed occurritur nobis etiam à doctissimis hominibus, quorum rationes, quia multis ancipitem curam cogitandi adferre possent, libitum est singulatim in præsentia refellere. Aiunt imprimis, soluto matrimonio ad dotis repetitionem de dote iudicium dari. l. si marito. & l. si pater ignorans. ff. soluto matrimonio. Inquiunt præterea, dotem soluto matrimo. dici in scriptione huius tractatus. Quod vtique rationem habet: nam donec mulier iterum se nuptijs collocet, in eodem matrimonio permanere intelligitur. l. ulti. C. de bonis maternis: ergo fatendum erit soluto matrimonio dotem propriè dici. Sed & si utranque propositionem admittamus, ideo tamen recipienda conclusio non est. Quod enim priore loco interpretes sumpserunt, dirempto matrimonio de dote iudicium dari, concedimus, idque libẽter. Quod autem cõclusione efficiunt, dotem propriè soluto matrimonio dici, omnino falsum esse arbitramur. nam actio tutelæ finita demùm tutela, & pro socio dirempta societate datur. [Accurs. in l. ex placito. C. de rei permuta.] l. 4. ff. de tut. & rati. distr. l. tandiu. ff. pro soc. Quod autem deinceps inquiunt, dotem soluto matrimonio dici in inscriptione huius tractatus, & permultis iuris Cęsarei locis, & sic accipiendum esse arbitramur,

16 vt ἀναφορικῶς non † etiam ut propriè dos soluto matrimoñio dicatur: sicut insula, quæ olim fuit, intuitu anteacti temporis insula nuncupatur. l. insula. ff. de acquirendo rerum dominio. & patrimonium illius domini adhuc nomen obtinet, qui iã è vita emigrauit. c. non liceat. in 2. 12. quæst. 2. Aequè nepotes ex consuetudine cognati appellantur, etiam eorum, post quorum mortẽ concepti sunt, non propriè, sed per abusionem, uel potius ἀναφορικῶς. l. item prætor. ff. de suis & legitim. hæredi. hæc autem relatio in causa dotis fit in gartiam mulieris, ut dotem ipsam repetat, & illius incrementa nanciscatur. l. si marito. §. ulti. ff. soluto matrimonio. Quocirca durare diremptum matrimonium legis fictione intelligitur, vt mulier forum & alia defuncti mariti priuilegia obtineat: sicut hi, qui pro repub. ceciderunt, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur. §. filij. de excusatio. tutor. in Institut. Illud postremò dubitationem mouet, quòd actio hypothecaria, quæ initio sinè principali non consistit. l. grege. §. si sub cõditione. ff. de pignor. sublata deinceps personali, durat. l. 2. C. de luit. pigno. Aequè igitur dos, quæ initio sine matrimonio nulla est, semel constituta, etiam post diuortium durabit, atque persistet. Sed hęc mollis, & eneruata ratio in suos autho-

17 res potest retorqueri. Etenim † iure ciuili sæpè constitutum ac compertum est, actione personali sublata, hypothecariam quoque tolli. l. si deferente. & l. soluitur. §. ultim. ff. quib. modi. pignus uel hypotheca solui. quod vtique humanius est, magisque æquitatis ratione subnixum. Igitur dicere consequens erit dirempto semel matrimonio dotem amplius non esse. Nec dissidet. l. 2. C. de luit. pigno. nam eò loci præscriptio ne actio personalis omninò sublata nõ fuit, quemadmodum ex nota. Accursij constat in l. cur notissimi. C. de præscriptio. 30. vel 40. annorum. itaque mirum non est, si actio hypothecaria duret. Rectè igitur dotem diffinimus, quòd ad sustinẽda matrimonium onera datur, cùm neque ante cõtractum, neque post distractum matrimonium dos propriè dicatur.

An dos modica, sit dos.

18 Illud postremò enucleandum est, an † dos modica sit dos. Et crebrius obtinuit non esse: dos enim constitui debet pro modo facultatum, & dignitate natalium viri atque vxoris. [Ias. in rubr. ff. soluto matrimonio. & in l. sciendum. ff. qui satisda. cogan. Mars. Socyn. consi. 246.] l. quæro. & l. cùm post. §. gener. ff. de iure dotium. l. si filiæ. ff. de leg. 3. nec solẽt exigua cõsiderari. l. omninò. ff. de impen. in reb. dot. fac. l. scio. ff. de in integrũ restitutio. vnde si qs vnũ nũmo conduxerit, ex sen-

ex sententia Vlpia. conductio nulla est. l. si quis conduxe-
rit. ff. locati. Igitur rei exiguæ in dotem datio, dotis nomen,
atque adeò vim & potestatem non habebit, præsertim cùm
ad suppeditandos matrimonij sumptus, dos apta esse debeat.
l. si pater mulieris. ff. de iur. dot. Ego tamen contrariam sen-
tentiam magis amplector, ac puto dotem exiguam, in iure ci-
uili dotis vim & potestatem, nedum nomen habere. l. Nera-
tius. §. penul. ff. de relig. & sumpt. funer. [Bald. in c. si propo-
nente. de res. Accur. in l. imperialis. in uerb. dotalibus. C. de
nupt. Clauasius in uerb. dos. nume. 3. ex quo existit & illud,
19 filiã † à patre dotatam, quæ l. municipali à successione patris
submouetur, hoc etiamnum casu excludi: quanquam possit
repletionem debitæ portionis exigere. l. omnimodò. C. de in-
offic. testamen. [Deci. consil. 26. uolum. 1. Corn. 100. uol. 3.
& consil. 107. uolum. 2.] Est enim dos quid vniuersale, incre
mentum & diminutionem recipiens. l. quod dicitur. ff. de im-
pens. in reb. dot. dotal. fact. l. etiam. C. de iur. dot. ac prorsus à
pretio conductionis alienum. Ecce in matrimonijs mutuam
voluntatem & uiri, atque uxoris propensum animum ma-
gis, quàm dotis magnitudinem consideramus. §. illud. in no
uel. quib. mod. nat. effi. legiti. & l. ult. C. de repudijs. in locatio
ne uerò rei cum pretio æqualitatem, ac certam proportionẽ,
quæ in cæteris quoque contractibus necessariò exigitur, ut
Aristoteles lib. 5. Ethic. docet. Ideo Solon tres tantùm uestes,
& quædam parui empta uasa nuptam secum importare uo-
luit, quòd uiri uxorisque consortium, non pretio aut merce-
de, sed liberorum charitate, gratia, beneuolentiaque coniun-
gi oporteat: ut Plutarchus in Solone scribit. Sopitæ etiam,
Diodoro Siculo authore lib. Biblio. 17. in matrimonijs con-
trahendis neque dotis, neque magni apparatus, sed formæ
duntaxat & proceritatis rationem habebant. Sed & apud Ro
manos dos priscis temporibus æs graue tantùm fuit, ut Ale-
xan. ab Alex. lib. Genial. dier. 6. cap. 8. prodidit. Apud Massi-
lienses, ut Strab. lib. 4. Geograp. ait, dotes amplissimæ centũ
& decem aureos nunquam prætergrediebantur: ex quibus
quinque in uestes, & quinque in mundum muliebrem ero-
gabant. Sed qualiscunque dos sit, pro parte onera matrimo-
nij sustinebit. l. Neratius. §. pen. ff. de religios. & sumpt. funer.
Ias. fusè in l. sciendum. ff. qui satisd. cogan. & in authen. qui
20 rem. C. de sacrosan. eccles. Nec ambigendum est, quin † mo-
dica considerentur, dummodò in proposita quæstio. aliquis
rerum uel personarum fauor eluceat. l. si ususfructus. ff. de iu
re dot. l. in modicis. ff. de contrahen. empt. §. primo. de ui bo-
nor. rapto. §. gallinarum. (ubi Accurs. etiam pro ouo actionẽ
dari obseruauit.) sub titu. de rer. diui. in Insti. & c. si propo-
nente. de rescript. A qua sententia Callistratus non discrepat
in l. scio. ff. de in integ. restitu. Nam ita demum ob minimam
rem uel summam decepto subueniri noluit, si maiori rei, uel
summæ, ut puta contractui, præiudicium ad feratur. Quod
etiam in simili specie diui Principes rescripserunt in l. quo-
niam in prioribus. C. de inoffic. testamento.
21 Vnde fit, † ut læsis ob dolum in re ipsa, non aliter subue-
niatur, nisi læsio dimidiam veri pretij excedat. l. secunda. C.
de rescind. uend. Ex quibus perspicuum est, dotem per modi-
cam nostra diffinitione contineri: scilicet, quia dos quantũ-
uis exigua, pro parte oneribus matrimonij deseruit. Ac de
diffinitione quidem satis in præsentia dictum uidetur. Nunc
deinceps personas, quæ dotem constituunt, & eas, quibus cõ-
stituitur, diligenter consideremus.

S V M M A R I V M.

1 *Aduentitia dos quanam sit.*
2 *Dotis constitutio duplici fauore nititur.*
3 *Mulieris in causa S.C. auxilio non adiuuantur.*
4 *Mater filias dotare non compellitur, exceptis duobus casibus*
5 *Patre egeno mater liberos alere cogitur.*
6 *Bona hæreticorum, an liberis relinqui debeant.*
7 *Pater cogitur filias dotare.*
8 *Dote semel deperdita, an pater filiam iterum dotare debeat.*
9 *Filia naturali tantùm, an dos à patre debeatur.*
10 *Dos vicem legitimæ obtinet.*
11 *Expositum c. cum haberet. de eo qui dux. in matri. quam pol-
per adul.*
12 *Filiam, quæ impudicè vitam agit, pater dotare non compel-
litur.*
13 *Quid in filia locuplete.*
14 *Officium paternum, quod in dotanda filia consistit, magis ne-
cessitatis, quàm uoluntatis est. contra Alciat.*
15 *Filiæ locupleti triens legitimus debetur.*
16 *Dos & alimenta in multis differunt.*
17 *Declaratus § cum proponeretur. l. mulier. ff. ad S. C. Trebelli.*
18 *Hæretica filia an dotari debeat?*
19 *Quid de ea quæ inscio patre nupsit.*
20 *Puellæ sibi maritum deligere non debent.*
21 *An dotanda sit filia, quæ erga patrem ingrata extitit.*
22 *In fraudem creditorum an filia possit dotari.*
23 *Auus paternus dotem interdum dare compellitur.*

C A P. III.

DOS vel vltrò datur, vel ex necessitate. Vltrò datur
1 dos aduentitia, idest † ea quæ à quouis alio proficis-
citur, quàm à patre. l. profectitia. ff. de iur. dot. l. si
cum dotem. & l. Caius. ff. solut. matr. [Causa do-
tis pia est: ideo procedit in ea summariè & de plano debet, vt
Roma. ait in authen. sed cum testator. C. ad l. Falcid. & Ste-
pha. Bert. consi. 94. uolum. 2. Nouel. in 6. part. priuileg. 12. &
21. & par. 12. q. 13.] Est enim in arbitrio cuiusque suum de
suo largiri, & dotes puellis dare. l. vnic. §. accedit. C. de rei vxo.
actio. l. promittendo. ff. de iur. dot. l. in re mandata. C. mand. l.
2 nemo exterus. C. de iudæ. idque † duplici fauore fultum est,
publico nimirum, & piæ causæ. l. 1. ff. solu. matrimo. hoc mo-
do. de cond. & demonstr. l. cum is. §. si in ea. ff. de condit. inde-
3 bit. Vnde fit † vt S. C. Velleianum in causa dotis mulierib. nõ
opituletur. l. si dotare. & l. vltim. C. ad Senatusconsul. Velleia.
[Nouel. part. 6. priuile. 12. Campe. part. 3. quæst. 168.] Sed
hoc ita, cùm pro dote danda fideiubent. Nam pro conseruã-
da, uel restituenda dote, exceptis quibusdam casibus, dari fi-
deiussor regulariter non potest. l. 1. & seq. C. ne fideius. dotiũ
dentur. Planè mater, quamuis legitimam filiabus debeat. §.
aliud. in nouel. ut cùm de appella. cogn. authent. non licet. C.
4 de liber. præter. vel exhæred. tamen ad † constitutionem do-
tis aduentitiæ legis necessitate non adstringitur. l. neque ma-
ter. C. de iure dotium. [Accur. in l. vltim. C. de dotis promiss.
Bald. Nouel. 6 parte priuileg. 3.] nisi fortè locuples esset, &
pater ualdè egenus. Si enim frater vtrinque coniunctus soro-
rem, quæ aliter nubere non potest, dotare cõpellitur. [Bar-
to. Bald. Alber. & Ias. in authen. res quæ. C. communia de le-
gat. Bald. etiam in l. neque mater. C. de iure dotium. Rip. in
l. 1. num. 79. ff. solut. matr. Soc. consi. 215.] l. cum plures. §.
vltim. ff. de administra. tut. profectò ambigendum non est,
quin eiusdem officij necessitas matri quoque incumbat. Præ
5 sertim † cùm ea patre egeno liberos alere cogatur. [Bal. No
uel. in 6. parte priuileg. 16. Campe. 1. parte quæst. 25. Aufre.
q. Capellæ Tolos. 289. ubi alios cumulatè refert.] l. si quis à
liberis. §. idem. ff. de liber. agnoscen. §. illud quoque. in Nouel.
vt liceat matri & auiæ. quod vtique constitutioni dotis proxi-
mum est. l. cognouimus. C. de hæret. Porrò mater hæretica,
vt Accurs. & eius sectatoribus placuit. [in d. l. neque mater.
& l. ultim. C. de dot. promiss. Ias. in authen. res quæ. C. com-
munia de leg. gloss. 23. quæst. 7. in summa.] filiam orthodo-
xam dotare compellitur. l. cognouimus. iam citata. Nec diffi-
6 det, quòd † bona hæreticorum fisco cõmittatur. l. Manichæos.
& auth. Gazaros. C. de hære. & manich. id enim tum obtinet
secũdùm interpretes, cùm filij æquè hæretici sunt, ac eiusdẽ
sceleris conscij: aliter vniuersæ parentis facultates, uel pars
saltem illarum, liberis à uera pietate & religione non abhorrẽ-
tibus meritò conseruatur. l. cognouimus. & auth. idem est. C.
de hæret. l. vnic. ff. de portio. quæ lib. dam. de fer. l. quisquis. §.
ad filias. C. ad l. Iul. maiest. Sed explodenda est hæc futilis ac
commentitia sententia, & cùm vtriusque iuris authoribus sta-
tuendum, filios hæreticorum siue ijsdem oneribus delibuti
sint, siue veram pietatem & religionem sequantur, successio-
nis & rerum paternarum expertes esse. Quod generaliter re-
cipiendum est, ut etiam in dote, trienteque naturaliter debi-
to procedat. Ecce triens naturaliter debitus est pars successio-
nis ab intestato. l. parentibus. C. de inoffic. testamen. l. illud.
C. de coll. l. Papinianus. §. si quis mortis. ff. de inof. testamẽto.
[Corn. consi. 17. uol. 2.] Sed auth. Gazaros. sub tit. de hære.
C. filios hæreticorũ à successione parẽtum excludit: igitur & à
triente naturaliter debito. si ab illo triente, igitur & à dote,
quæ vicem legitimæ portionis obtinet l. quoniam nouella. C.
de inoffic. testam. Quocirca decretalibus Pontificum episto-
lis filij

his filij hæreticorum, etiam si hæretici non sint, omninò bonis paternis priuantur. c. vergentis. sub titu. de hæreticis. Bart. [consi. 118. Ioann. Igneus in l. si pluribus. ff. de S.C. Sillan. Cæli. Rod. lib. 4. c. 14. Fernand. in 2. præfa. l. in quartam. And. ab Exea in cap. 2. de constit.] Et quamuis acerbum sit, liberos ob parentum delicta plecti, ut fusè Plutarchus ostendit in lib. de sera numinis vindic. & probat. l. crimen. ff. de pœnis, & totus tract. C. ne filius pro pa. tamen in crimine læsæ maiestatis & hæreseos, quod in Deum Optim. Maximum, & illius sacrosanctam ecclesiam committitur, quodque grauissimum est maleficiorum: quia paterni, idest, hæreditarij criminis exẽpla metuuntur, meritò liberi pœnas alieni sceleris luunt, & rebus paternis excluduntur. l. quisquis. §. 1. C. ad l. Iul. maie. l. cognouimus. C. de hæret. & c. uergentis. iam citato. Euripides in Amæne.

Ὦ παῖ κρέοντος ὡς ἀληθεύειν ἄρα,
Ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεσθαι τέκνα
Κακῶν δ' ὅμοια τῇ φύσει τῇ τοῦ πατρός.
O puer creontis quàm verum est illud dictum,
Ex bonis viris liberos gigni bonos:
Ex malis verò patris naturæ similes.

Idem in dict.

φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.
Heu, heu vetus prouerbium quàm pulchrè se habet,
Non posse gigni bonum filium ex malo patre.

Idem in Antigone.

Τὸ μωρὸν αὐτὸ τοῦ πατρὸς νόσημ' ἔνι
φιλεῖ γὰρ οὕτως ἐκ κακῶν εἶναι κακούς.
Stultitia successorius morbus à patre est.
Sic enim solent mali procreare malos.

Homerus lib. 2. Iliados.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται
Οἱ πλέονες κακίους παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους.
Pauci certè filij similes patri sunt.
Plures nequiores, pauci autem patre meliores.

Neque tamen, quod in crimine maiestatis. Arcad. & Honor. constituerunt in l. quisquis. §. ad filias. C. ad l. Iul. maiest. ad causam hæreseos porrigendum est: nam in crimine maiestatis obtinuit, ut filiæ reorum tanti sceleris falcidiam ex bonis maternis percipiant: quòd in illis minus insidiæ & factiones metuantur, at uerò in crimine hæreseos peræque masculi & fœminæ à bonis & successione parentum omninò submouẽtur: ꝙ peræque in masculis & fœminis eadem uitia reformidentur: tum verò quia grauius est diuinam quàm temporalem, ut aiunt, offendere maiestatem, auth. Gazaros. C. de hæreticis.

Et hæc hactenus de personis, quæ ultrò dotem constituũt. Nunc transgrediamur ad eas personas, quæ ad dotis constitu-
7 tionem, legis necessitate adstringuntur. Pater † imprimis filias in matrimonium collocare, & illis dotem constituere, per proconsules, & præsides prouinciarum compellitur. l. qui liberos. ff. de ritu nup. cui suffragatur l. promittendo. ff. de iu. dot. [Bal. Nouel. in 6. par. priui. 15. Ang. Perus. cõsi. 209.] Est enim paternum officium dotem, uel propter nuptias donationẽ pro sua dare progenie. l. ult. C. de dotis promis. [Bar. in l. si cum dotẽ. §. si post. ff. sol. mat. Bal. & Rom. in auth. quod locum. C. de coll. Campeg. in 1. par. tract. de dot. q. 15. Ang. & Ias. in §. fuerat. de actionibus. Curt. Iun. in auth. præterea. C. vnde uir & uxor. Benedic. in uerb. dotẽ. in c. Ray. de test.]
8 quod † etiam eo casu probandum est, quo filia deperditis rebus dotalibus iterum se nuptijs collocaret. auth. sed quamuis. C. de rei uxor. actione. & in nouel. vnde depromitur. & authen. quod locum. C. de colla. Interest etenim & parentum, & reipublicæ filias iterum dote constituta nuptui elocari, ne cum maximo generis & familiæ probro, turpem uitam eligere cogantur. Sed quia permultis casibus pater filias nuptui collocare, & illis dotem constituere per præsides, uel alios magistratus nõ compellitur, illos casus singulatim enarrare operepretium fore suspicor.

An dos filiæ naturali tantùm debeatur.

9 Primus est in filia naturali tantùm, † quã pater siue inops, siue locupeles sit, dotare nunquam cogitur. [Angel. Perus. consi. 209.] l. uxorem. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. sicut nec aliquid ab intestato debet. Ea est enim successionis ab intestato expers. l. humanitatis. C. de naturalib. liber. exceptis duabus vncijs, quas illi nouella constitutio, cùm legitima soboles deest, humanitate suggerente concessit. authen. licet. C. de naturalib. liber. Quòd si ei triens legitimus, quæ pars est successionis ab intestato non debetur, igitur nec dos: quia secun-
10 dùm diuorum principum constitutionem vicem † legitimæ hodie dos obtinet. l. quoniam. C. de inoffic. testamen. [Bart. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demonstra. Bald. in l. non fine. C. de bonis quæ liber. Stepha. Bert. consilio 45. uolum. 3. Mar. Socyn. consilio 25.] Porrò in causa testati idem iuris est rectè enim constitutum est in l. matre. C. de naturalib. liber. superstitibus legitimis liberis vnciam duntaxat naturalibus posse relinqui: & in l. humanitatis. eodem sub titulo, nulla legitima sobole, uel matre subsistente, dotis usque ad sex vncias naturalibus liberis constituendæ, patribus dari potestatem. Sed quæ potestatis sunt, necessitatem non inducunt. l. sæpe. ff. de offic. præsid. l. non quicquid. ff. de iudic. Igitur filias naturales tantùm, etiam si inopia laborent, pater dotare cogi non poterit. Nec nos moueant, quæ crebrius nostro in contrariam opinionem traxerunt. [Barto. in l. Mæuius. §. duobus. ff. de legat. 2. & in l. ulti. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credi. Bald. in l. neque mater. C. de iure dotium. Campeg. 1. part. quæstio. septima, Roma. in l. prima. ff. solu. matrimo. & ibidem Rip. nume. 66. Panorm. consil.
11 115. volum. 2. Primùm † capit. cùm haberet de eo qui duxe. in matrimon. quam poll. per adult. ubi filijs etiam spurijs necessaria ministranda sunt, quorum appellatione dos proculdubio continetur: id enim dici potest contra iuris ciuilis regulas pietatis intuitu Roma. Pontificib. sancitum, uerius tamen est ea uerba de alimentis duntaxat intelligi, quæ etiam nouella Iustiniani constitut. quibus modis natural. efficiant. sui. §. si uerò filios. & §. ulti. naturalib. liberis indulsit. Nec uerò rectè de alimentis promulgatum constitutionem, nostri ad causam dotis porrexerunt: si quidem ea imperiale rescriptum secernit in l. cognouimus. C. de hæretic. & distingui etiam oportere ex eo manifestum est, quòd liberi alimoniam liberis patroni debeant. l. si quis à liberis. §. solent. ff. de liber. agnosc. quos tamen dotare nunquam compelluntur. Quo circa non aduersatur exemplum emancipatorum, quibus omninò dos, & propter nuptias donatio à patre danda est l. ultima. C. de dotis promissione. nam & si in sacris paternis non sint, sicut nec naturales, uestigia tamen pristinæ potestatis efficiunt, ut pater eis dotem dare compellatur.
12 Alter casus est in filiabus † quæ turpiter & inhonestè uiuunt. l. si filiam. C. de inofficio. testamen. §. causas circa finem in nouel. ut cùm de appellatio. cognosc. Si tamen parens vsque ad uigesimum quintum annum nuptias filiarum distulerit, magis est, ut illis dotem constituere cogatur authenti. sed si post. C. de inofficio. testamen. & iam citato. §. causas.

An pater filiam locupletem dotare debeat.

13 Tertius casus est in filia † locuplete, quam pater ex sententia. Bartol. in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Senat. Trebelliani. Alciat. libro octauo Parer. cap. tertio. Conna. libro octauo, capit. 8. & sequacium dotare non compellitur; tunc enim ratio cessat, necnon æquitas, propter quam pater ad dotis constitutionem officio iudicis adstringitur: ergo & officium iudicis, & legum dispositio cessabit. l. planè. ff. famil. erciscun. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patrona. cap. cùm cessante. de appellat. Et quidem pater alimenta præstare non cogitur, quoties filia est locuples. l. si quis à liberis. §. sed si filius. ff. de liber. agno. Quare idem decernendum in dotis constitutione erit, quæ præstationi alimentorum comparatur. [Bar. & Ias. in authen. res quæ. C. commu. de leg. Bal. in l. ulti. C. de dot. promis, Marian. Socyn. consil. 25.] Eò autem probabilior hæc sententia uidetur, quòd dotis constitutio contra iuris communis regulas recepta sit, quibus continetur, nullum ius liberos in rebus paternis habere, quandiu pater uiuit. [Angel. in §. item si quis in fraudem. de actio. Panormita. in capitu. 2. de delict. puer. Stepha. Bert. consil. 95. volum. 2.] l. 1. §. si impuberi. ff. de collat. bono. authenti. si qua mulier. ff. de sacrosan. eccles. l. lex Cornelia. ff. de vulgar. & pupilla. substitu. l. post emancipationem. §. primo. ff. de libera. lega. Namque ex eo perspicuum est,

leges, quæ dotem filiabus dari præcipiunt, ut minimum
ius commune lædant, secundùm capit. cùm dilectus. de con-
suet. l. si serui uestri. C. de noxalib. action. & l. si quando. C. de
inoffic. testamento. ita accipi oportere, si aliter filiæ dotem ha-
bere non possint. Quod enim Iustinianus scripsit in l. ult. C.
de dot. promiss. paternum esse officium dotare filiam, perspi-
cuè indicat, magis voluntatis, quam necessitatis eo casu do-
tis constitutionem esse. l. in commodato. §. sicut. ff. commod.
alioquin frustrà in dubium eo loco vocaretur, an pater filiam
locupletem de suo dotasset, si quidem ad id faciendum obstri
ctus legis necessitate esset. Nouissimè hæc sententia corrobo-
ratur ex l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Sena. consult.
Trebellian. cùm enim creditor hæres institutus fructus rerũ
fideicommisso obnoxiarum in creditum suum non reputet.
l. si debitor. ff. ad legem Falcidiam. & tamen locuples filia, in
eo responso, fructibus dotem acceptam ferat: dicendum est
filiæ locupleti dotem à patre non deberi. Ex quibus apparet,
probabilem esse Bar. & post eum Alciat. sententiam existimã
tis obstrictum non esse patrem filiam aduentitio peculio diui
tem dotare [Bald. in l. ulti. C. de dot. promiss. Aufred. in de-
cis. Capellæ Tolos. 279. Steph. Bertr. consi. 119. uolum. ter-
tio.] Sed uereor nenon probabilius sit contrarium, magis-
que æquitatis præsidio subnixum. Etenim nulla iuris ratio,
aut æquitatis benignitas patitur: vt ea dulciore interpretatio
ne in perniciem & detrimentum filiarum trahamus, quæ ma
ter, uel alij in gratiam earum reliquerunt. l. si Ruffinus. C. de
testamen. milit. l. nulla. ff. de legib. l. quod fauore. C. de legib.
Non enim potest eadem bonorum obuentio contrarios pro-
ducere effectus: lucrum scilicet, quod in rebus relictis, & ob-
uenientibus cernitur, & amissionem profectitiæ dotis. l. lega-
ta inutiliter. ff. de legat. primo. & de adimend. legat. igitur si
pater dotem filiæ locupleti dederit de suis bonis, non etiam
filiæ, dotem largitus uidebitur, cùm propter aduentitium
peculium filiæ, à dotis præstatione nõ sit liberatus. [Rebuff.
in commen. ad Reg. consti. sub tit. de sent. proui.] l. ult. C.
de dot. promiss. l. profectitia. §. ult. ff. de iure dot.
14 Et sanè paternum officium † hoc est, quod cùm lex nomi
natim iniunxerit, magis necessitatis, quàm voluntatis erit. l.
dedit dotem. ff. de collatio. bonorum. l. qui liberos. ff. de ritu
nuptiarum. sicut & officium iudicis in l. quidam. ff. si certum
petatur. & l. quæsitum. ff. de testibus. ac denique quicquid fa-
cere debemus ex præscripto legis, uel superioris. Sic autem
in l. ultima. de dotis promiss. officium accipi, indicat dictio
omninò. [Hæc dictio præcisa est, ut dicitur, continetque ne-
cessitatem. capitulo ultimo. & capitu. si a subdelegato. de offi.
delegat. in 6. Camp. artic. 4. quæstio. 15. Bert. consil. 389.
volum. 2.] l. si cum exceptione. §. sed & si quis. ff. de eo quod
met. cau. l. ubi autem. §. ulti. ff. de uerborum obligationib.
Item generale pronunciatum rescripti, quod quidem intui-
tu filiæ nihil habet, necessitatem proculdubio inducit: igitur
& respectu locupletis. oratio enim plura respiciens omnia de
bet æquè determinare. l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupil.
substit. l. quamuis. C. de impub. & alijs substitut. Neque fru-
strà in dubium eò loci uocabatur, an pater filiam, cuius bo-
na administrabat, de suo dotasse censeretur: nam regulariter
administrator non de suis, sed de bonis illius, cuius negotia
gerit, erogationes facere intelligitur. [Steph. Bert. consi. 34.
uolum. 2.] l. ulti. ff. de pet. hære. l. post mortem. §. 1. ff. quod
ex fact. tutor. Ex quibus conflatur atque efficitur, æquitatem
& causam dationis dotium tunc nequaquam cessare, cùm
filia locuples est. [Barto. in l. obligamur. §. lege. ff. de actio.
deci. Cape. Tolos. 290.] lex enim hoc officium patri nomi-
natim iniunxit, quod idcirco extraordinario iudicis officio
præstare compellitur: nec ab eo immunis est ob aduentitiũ
peculiæ filiæ, quod non tam inspicimus, quàm debitum offi-
15 cium patris. Ecce † patri non licet filiam locupletem ex hæ-
redare: quinimo tenetur ei debitam portionem relinquere.
§. aliud. in nouel. ut cùm de appella. cognos. Ergo in dote idẽ
dicendum est: quippe cuius eadem est ferè inspectio, quæ
debitæ naturaliter portionis. l. quoniam nouella. C. de inoffi.
testament. Nec admittenda fallax illa argumentatio, quam
ita institueramus, ius singulare ita accipiendum est, ut mini-
mum ius commune lædat, ergo paterna dotis præstatio,
quam contra iuris communis regulas ratio quædam natura-
lis inuexit, ad eum casum non porrigetur, quo filiæ dotem
aliunde consequi poterunt. Etenim lemma, necnon cõclusio
in dubio tãtùm procedunt: nos autem de certis loquimur, in
quibus ad coniecturas non est decurrendum. l. continuus. §.
cùm ita. de uerborum obliga. l. ille aut ille. ff. de legat. tertio.
Quin plusquàm manifestum est, dotis præstationem contra
iuris communis regulas nõ esse: cum æquè in vita patris dos
filiabus debeatur, atque legitima filijs post mortem. l. qui li-
beros. ff. de ritu nuptiarum. l. cùm quæritur. C. de inoffic. te-
stamen. l. 1. §. si impuberi. ff. de coll. bono. his consequens est
16 † non rectè nostro casu de alimentis ad dotem argumentum
duci: cum legitima portio, cuius vicem hodie dos obtinet, etiã
ditissimis debeatur: alimenta uerò non item. l. si quis à libe-
ris. ff. de liber. agnosc. [Nouel. 6. par. priuileg. 4.] Quin sæ-
pè compertum est, matri cùm semetipsam sustinere non po-
test, alimenta à filio præstari oportere: dotem uerò nunquã.
[Bald. in l. 1. C. de inoffi. dot. Ias. in §. fuerat. de actio.] l. si
vineæ. C. de præscrip. long. temp. l. tutor secundùm. §. ulti. ff.
de admi. tu. l. 1. ff. de tut. & rat. dist. l. si à matre. C. de iur. dot.
§. illud quoque. in nouel. vt liceat matri & auiæ. cuius rei hæc
nimirum est ratio: quia consentaneum non est, ut filius dotẽ
matri largiatur, quæ iterum nuptias contrahendo, maximam
sibi iniuriam infert. §. non autem. in nouel. de nuptijs. §. pro-
speximus. in nouel. de non eligendo secundò nuben. suffraga
tur. l. nimis graue. C. de testi. Sunt & alia dotis & alimento-
rum discrimina, quæ Iaso. Bald. Nouellus, & Gulielmus Bene
dictus amplissimè sunt prosecuti. [Iaso. in authent. res quæ.
C. commu. de lega. Nouel. 6. part. priuileg. 15. & Benedict. in
17 verbo. dotem. c. Raynutius. de testamen.] Reliqua † est dif
ficultas. §. cùm proponeretur. l. mulier. ff. ad S. C. Trebel. quæ
diu multumque iuris lucernam Barto. exercuit, & adhuc cæ-
teris difficilis explicatu videtur. Barto. ait, fructus fideicõm-
missariæ hæreditatis in creditum non imputari, quod nec ue-
rum est, nec vnquam relatum: nam & Papi. eleganter respon-
dit in l. quod de bonis. §. quod auus. ff. ad leg. Falcidiam. fru-
ctus hęreditatis à nepote instituto post mortem aui perce-
ptos pari debito tutelæ compensari: lex autem si debitor. ff.
ad leg. Falcid. fructus in creditum reputari non negat. Quod
autem Barto. subdit in §. cùm proponeretur, filiam hæredita-
tis fructus in dotem reputare, propterea quòd locuples esset,
& ideo dos ei non deberetur omninò falsum arbitramur.
Nam ille. §. de filia aduentitio peculio diuite in specie non lo-
quitur, sed generaliter statuit, filia hærede instituta, ita ut hæ-
reditatem restituat, dotem ex facultatibus paternis decedere,
quòd si tantos fructus ex hæreditate mulier perceperit, vt in-
de possit doti satisfieri, potius fructibus id expensum feren-
dum quod in omnibus filiabus peræquè obseruatur.
18 Quartus casus est in filia † quæ à vera pietate & religio-
ne desciuit. l. cognouimus. C. de hæreti. §. si quis autem de
prędictis, in nouel. ut cum de appella. cogno. [Bald. in auth.
res quæ. C. commu. de leg. Ludouic. Roma. in l. 1. ff. sol. ma-
tri. Iaso. in §. fuerat. instit. de action.] Quanquam diuersum
esse putem, quoties pater æquè hęreticus esset: tunc enim
recriminatio paria delicta tolleret. l. ex hoc edicto. §. sed si sti-
pulator. ff. de eo per quem fact. erit. l. si duo. ff. de dolo. l. viro
atque vxore. ff. solut. matrim. ac frustrà criminis hæreseos cõ-
scius, alterum eiusdem sceleris criminaretur. l. in arenam. C.
de inoffic. testamen. cap. intelleximus. de adulter.

An dotanda sit filia, quæ inscio patre nupsit.

19 Quintus casus est in filia, quæ † citra patris consensionem
indigno nupsit. [Gloss. & Archic. in cap. de raptoribus. 36.
quæst. 1. Panorm. in cap. 1. de despons. imp. & in c. cum cau-
sam. de rapt. Anton. & Imol. in capit. accedens. de procurat.
Iaso. in §. fuerat. institu. de actio. Clauasi. in sua summa. No-
uel. priuileg. 16. & in decis. capell. Tolos. 289. Guliel. Bene-
dict. in uerb. dotem. cap. Raynutius. de testamen. Chassen. in
titu des iustices. § 4.] l. 3. §. si emancipatus. ff. de bonorum
posses. contr. tabul. quanquam nostri id admissum hodie in-
ter causas exhæredationis non connumerari putent. §. cau-
sas. in nouel. ut cum de appellat. cognosc. idem aiunt do-
tandam esse filiam, quæ insciente patre non indigno nupsit:
quorum sententia vix est, vt admitti debeat. Mihi quidem
certè mirum in modum suspecta est, propterea quòd ex
nouella Iustiniani constitutione filia inscio patre nubens,
dotem ita demum consequitur, si pater usque ad 25. an-
num illius nuptias sine causa distulerit. authent. sed si post.
C. de inofficio. testament. §. si verò usque ad 25. in no-
20 uell. vt cum de appellat. cognosc. Et sanè † indignum est
virginali

uirginali pudore maritum sibi deligere: quandoquidem eius rei cura ad parentes pertinet, sicut Neumachus apud Stob. his uerbis luculenter significauit.

Εσοσοι, inquit, *πόσις οὗτος ὅν ἂν κρίνωσι τοκῆες,*
Καν μεν ἐηπινυτός συ μακαρτατη. εἰδοκεν ἄλλως
Ανερα μοιήσαιο φερειν καὶ του τον ἄνάσκη.
Hic tibi sit maritus, quem constituerint parentes:
Et si quidem prudens fuerit, beatissima es. Sin autem alius.
Vir tibi obtigerit, eum quoque ferre necesse erit.

Eodem pertinet illud Euripidis in Andromacha: [Hos uersus citat D. Ambros. in cap. honorantur. 22. q. 2.]

Νύμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πάτηρ ἐμὸς.
Μέρνμνάν ἄξει ϑ' ουκ ἐμὸν κρίνειν τόδε.
Sponsaliorum quidem meorum pater meus.
Curam subibit: nam non est meum hoc statuere.

Igitur si filia inscio patre intra 25. annum nuptijs se collocarit, ut huius admissi pœnas luat, dotis amissione multabitur. Sed & hæc nunc satis, & alio loco tractata sunt diligentius,
21 quare ad reliqua ueniamus. Sextus casus est, cùm † filia erga patrem ingrata extitit: tunc. n. ob uitium eiusmodi omne ius ea amittit, quod in bonis paternis habet. [Bald. in l. ultim. de dot. promiss. Ias. in. l. fuerat. de action.] §. optimè. in nouel.
22 de nuptijs. Nouissimè pater † dotem filiabus dare non cogeretur, quoties æris alieni magnitudo facultates patrimonij eius excederet. [Campe. 1. part. quæst. 14.] Neque enim in fraudem creditorum constituenda est dos: & hoc certo certius est, & sæpissimè constitutum. l. ait prætor. §. si cum mulier. & l. si fraudator. §. si à socero. ff. quæ in fraudem creditor. Planè olim apud Taxillos, ut Strabo lib. 15. Geograph. ait, qui filias præ inopia elocare non poterant, hoc præsentaneo remedio utebantur: filias in ipso ætatis flore in forum producebant cum turba & classicis, quibus bellica significari solent. Tum uerò multitudine conuocata: puella accedentibus ante, & post (quod turpe dictu est) usque ad humeros corpus detegebat: ac deinceps cum placita & probata esset, quibuscunque uidebatur nubebat. [In quæst. capell. Tolos. 289.] Sed hodie quoties pater dotem filiabus confi-
23 cere non potest, auus † paternus ad dotis constitutionem necessitate adstringitur. l. & ideo. §. ultim. ff. de in rem vers. l. cognouimus. §. sed & dotes. C. de hæret. l. dedit dotem. ff. de colla. bono. l. profectitia. §. si filiusfamilias. ff. de iure dotium. necnon ad præstationem alimentorum. l. pen. ff. de liber. agnos. l. Nesennius. ff. de negot. gest. in summa siue pater, siue auus, siue alius quiuis dotem pro filia dederit, ipsa dedisse existimabitur. l. quod statuliber. ff. de mort. caus. donat. l. dotem dedit. ff. de colla. bonor. l. ex morte. C. de pact. conuen. Nam quæ per alios exequimur, ipsi fecisse uidemur. l. ita tamen. §. gessisse. ff. de administr. tuto. sed iam nimis multa de personis sumus elocuti, quare superest, ut quemadmodum dotes constituantur, breuiter exponamus.

SVMMARIVM.

1 *Quot modis dotes constituantur.*
2 *In dotis promissione stipulatio intelligitur in fauorem duntaxat mulieris.*
3 *An incerta dotis promissio valet.*
4 *Explosa communis opinio.*
5 *Duo singularia possunt concurrere.*
6 *Incertitudo non semper vitiat actus.*
7 *Explicata l. 1. C. de dotis promiss.*

CAP. IIII.

1 DOTES † multifariam constituuntur: sed his potissimum modis. Primò traditione. l. quemadmodum. ff. de iur. do. l. legem. C. de pact. Secundò, stipulatione. l. Iulianus. l. stipulationem. ff. de iur. dot. [Conna. lib. 5. comment. iur. ciu. c. 3.] Tertiò pollicitatione, nudisq; pactionibus. l. ad exactionem. C. de dot. promis. quæ propter legis confirmationem legitimæ
2 esse creduntur. l. legitima. ff. de pact. Nec uerum est † quod plerique putant hodie ob Iustinianeam constitutionem. C. de rei uxo. act. stipulationem semper intelligi. [Theoph. in §. fuerat. de act. Garz. in c. 1. de pac. Nouel. in 6. parte. 1. priuileg.] Nam ut rectè post Theophilum Garzias & Nouel. obseruauerunt, id tantum in gratiam mulieris introductum est, ut dirempto matrimonio actione ex stipulatu dotem condiceret. Quod ex eo intelligimus, quòd hodie in locum rei uxoriæ actionis ex stipulatu suffecta est actio. l. unic. de rei uxo. act. §. fuerat. institu. de actio. ubi Ias. quæ idcirco uim atque naturam rei uxoriæ actionis æmulari aut habere debet. l. 1. §. hæc actio. ff. si quis test. lib. esse iussus fuer. l. 1. §. si quis sub conditione. ff. ut lega. nom. cau. Cæterùm l. ad exactionem. de ea actione loquitur, quam legum latores ex nuda promissione marito ad dotis exactionem concessrunt. Quapropter dicendum est, non pertinere Imp. Iustiniani constitutionem ad Theodosij & Valent. rescriptum. Quartò, dotem constitui posse constat delegatione debitorum. [Nouel. par. 8. priui. 28.] l. si is qui Stichum. l. debitor mulieris. & l. si debitor mulieris. ff. de iu. dotium. itaque si eos maritus cùm potest, non exigat, & interim facultatibus labantur, rem periculi sui facit: aliter mulieris damnum erit. l. Mæuia. ff. sol. mat. [Camp. part. 1. q. 79.] Quintò, acceptilatione dos etiam constitui potest. l. promittendo. ff. de iure dotium. quæ si ante matrimonium intercesserit, nec nuptiæ deinceps sequantur, ex sententia Scæuolæ nulla est. l. licet. ff. de iur. dot. Sextò, dos constituitur simplici remissione debiti. l. si sponsalibus. & l. si mulier debitori. ff. de iure dot. Et postremò mortis causa donatione à patre mulieris, non etiam a muliere facta. l. si pater mulieris. ff. de iure dot. Ac his modis purè, in diem, & sub conditione dotis constitutio ritè celebratur. l. Iulianus. l. licet. §. 1. & l. si pater. ff. de iu. dot. [Bar. quæstio. 7. incipiē. mulier quædam. Alex. consi. 144. uol. 5. Camp. quæst. 59. 1. par.] Sed & tacito intellectu dos constitui potest. Si enim mulier diuortio facto iterum se nuptijs collocet, hoc agi semper interpretabimur, ut ea omnia in dotem secundo marito dentur, quæ in prius matrimonium data erant. l. dotem. ff. de iur. dot.

An incerta dotis promissio valeat.

Sed existit hoc loco quædā perdifficilis quæstio, de qua in-
3 gens est inter nostros interpretes dissidium. An dos † indefinita quantitate utiliter promittatur. [Bal. Nouel 6. priuileg. 11.] Et utiliter promitti ex responso Pap. videtur, in l. cum post. §. gener. ff. de iure doti. cum quo aperto marte pugnat Imp. Alexan. rescriptum quod sub titul. de dot. promiss. C. sic expressum est, [Frustra existimas actionem tibi competere, quasi dos promissa tibi, nec præstita sit: cùm neque species ulla, nec quantitas promissa sit, sed hactenus nuptiali instrumento adscriptum, quòd ea quæ nubebat, dotem dare promiserit. Nostri, ut hanc pugnam componerentur, crebrius prodiderunt, dotis promissionem non demonstrata re uel quantitate nudo pacto cōceptam nullas prorsus uires habere, ut in Alexandri rescripto: utilem tamen eam dotis promissionem esse, in qua stipulationis uinculum intercessit: ut
4 in l. cùm post. §. gener. Quæ interpretatio † prorsus reijcienda est. Primum: quia in l. quæro. ff. de iure doti. simplex dotis promissio nulla interposita stipulatione ualet. Deinde, quia in l. ad exactionem. C. de dot. promis. generaliter proditum est, nudam dotis promissionem perinde ualere, atque si stipulationis præsidio fulta esset: nec vlla probabilis differentiæ ratio sanè in hoc casu adferri inter pactum & stipulationem potest: ut enim incerta dotis stipulatio ex facultatibus & dignitate mulieris atque mariti certitudinem capit, ita & pactum, quod solum simpliciter factas dotis promissiones tuetur, atque conseruat. l. quæro. l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium. Nec uerum est, quod communis schola prodidit, nudam in indefinitæ dotis promissionem propterea in Alexand. rescrip. non ualere, quòd plura singularia concurrebant: nam & duo singularia eò loci non
5 concurrunt, & plerunque concursus † atque cumulus plurium specialium admittitur. l. licet. §. 1. ff. de iure dotium. l. singularia. ff. si certum petat. l. ultim. C. ad S. C. Velleian. §. si ab hostibus. quibus mod. ius pat. potest. solu. Instit. Probabilius itaque videtur, quod nobilissimi ingenij uir Francis. Duarenus libro primo Dispu. anniuers. scripsit, multum interesse, an ipsa mulier promiserit, an pater eius nomine. Priore siquidem casu nulla est promissio propter incertudinem, ut Alex. rescripsit. Posteriore uerò casu, secundùm Papi. sententiam, utilis est dotis promissio. Sed vereor, ne hæc quoque opinio in uarias reprehensiones incurrat. Planè in l. quæro. ff. de iur. dotium. efficax est dotis promissio a mulie-

re simpliciter facta: nec dubiũ est, quin dos à filia, vti à patre pro modo facultatem & dignitate natalium viri atque vxoris semper constituta intelligatur. quod in proposita specie suggerit, ut à patre, ita à filia dotem indefinita quãtitate, uel specie utiliter promitti. Quod autem diuersæ scholæ authores prodiderunt. §. cum gener. tum procedere, cùm pater, vel filia quantitatem, uel speciem aliquam promisit suo arbitratu, uel alterius definiendam, uel arbitrij detracta mentione, sanè per quam ridiculum est. Nam sicut l. 1. C. de dot. promis. ita & l. cùm post. §. gener. eo casu procedit, quo neque species, neque quantitas etiam indefinita promissa est. Quid enim aliud hæc verba significant, Gener à socero dotem arbitratu soceri certo die dari, non demonstrata re uel quantitate, stipulatus fuerat. Equidem hæc verba, necnon ratio eiusdem thematis perspicuè indicant, nullam rei, aut quantitatis factam fuisse mẽtionem: & tamen ex sententia Papi. rata est talis promissio. dos enim, vt antea sæpè dictum est, & adhuc dicendum est sæpius, qualitercunque promissa fuerit, pro modo facultatum & dignitatum naturalium viri atque uxoris constituenda est. Quamobrem parum referre uidetur, vtrum dos simpliciter promissa fuerit, an verò quantitatis uel speciei adiecta mentione. Quid dicemus? Ego putarim dotis promissionem à patre, filia, vel extraneo simpliciter factam, siue in arbitrium alterius conferatur, siue arbitrij nulla mentio fiat, rursus siue pactum, siue stipulatio interponatur, valere, nec omninò incertam videri: cum deinceps ex facultatibus promittentis, & dignitate eorum, qui matrimonio coniunguntur certitudinẽ accipiat l. 3. C. de dotis promiss. l. quæro. & l. cùm post. §.
gener. ff. de iure dotium. l. si filiæ. ff. de legat. 3. Et certè † gene-
6 raliter probandum est, actus ob incertitudinem non uitiari, quoties illorum effectus neq; inanem, neque elusorium exitum est consecuturus. l. ubi autem. ff. de uerborum obligat. l. in testamento. in fin. de condi. & demonstratio. Ecce legatum alimentorum valet sine adiectione summæ relictum: quia tũc ex eo alimenta statuentur, quod testator præstare solitus erat. vel modum ex facultatibus & dignitate personarum accipiẽt. l. si quis annuum. ff. de annuis legatis. l. cum vnus. ff. de aliment. & cibar. legat. l. cum hi. §. modus. ff. de transact. ualebit igitur & legatum hominis generaliter relicti: quoniam ex uoluntate testantis assequimur, mediocrem præstari oportere. l. legato generaliter. ff. de legatis primo. ualebit & incerta decẽ amplorarum vini stipulatio: quoniam tot amphoræ boni uiri dandæ erunt. l. ubi autem. ff. de verborum obligat. At si quis vinum, triticum, aut animal simpliciter stipuletur, magis est, vt non ualet stipulatio: quoniam debitor rem minimam & nullius pretij dando liberationem facilè consequeretur: sicq; stipulantis eluderetur intentio. [Accur. in §. 1. de uerborum obligat. Iacob. Ripar. & cęteri in l. ita stipulatus. ff. de uerbor. obligat.] l. ita stipulatus. l. triticum. ff. de uerborum obligat. Proinde, vt ad institutam disputationem reuertamur, ualebit in vniuersum generalis & indefinita dotis promissio: quoniã ex facultatibus promittentis, & dignitate eorum, qui matrimonio coniunguntur, dos certitudinem deinde capiet. Nec
7 refragatur l. 1. C. de dotis promissio. Nam, † secundùm antiquos, emendatosque codices mulier eò loci dotem tãtùm dicere promiserat, idest solenniter constituere. Si enim ueteres verbum illud accipiebant, vt his authoritatibus comprobantur in l. ultima. C. Theod. de dotibus. Qualiacunque sufficere verba censemus, etsi dictio, uel stipulatio in pollicitatione rerum dotalium minimè fuerit subsecuta. & in l. ultima. C. Theod. de incest. nupt. [dos si qua fortè solenniter aut data, aut dicta, aut promissa fuerit, & quæ sequuntur, & in fragmentis Vlpian. sub titu. de dotibus. dos aut datur, aut dicitur, aut promittitur: dotem dicere potest mulier, quæ nuptura est: & debitor mulieris si iussu eius dicat institutus.] Sed cum hodie uetus illa dotis dictio exoleuerit, verbum dicere in eo rescripto rectissimè si accipiemus, ut qualemcunque dotis constitutioem denotet. igitur in lege prima. de dot. promiss. mulier dotem nullo modo promisit, sed tantum pacto conuento se dotem dicturam cauit. uerbum enim promiserit, quod nonnunquam ad stipulationem refertur. §. si ita scriptum. de inutil. stipulat. plerunque nudum pactum denotat. lege lecta. ff. si certum petatur neque uerò l. ad exactionem. sub titul. de dot. promis. talem dotis constituendæ promissionem confirmat: sed eam demũ, quæ aliquam promissionem uel dotis constitutionem continet. Aliter l. prima. de dot. promiss. Stephanus Forcatulus vir omni doctrina eruditus in Cupidine iurisperito exposuit: sed quia illius interpretationem nec probare in præsentia possum, nec improbare propter amicitiam nostram volo, libenter eam tacitus præteribo, & ad reliqua progreditur.

S V M M A R I V M.

1 *Dominium dotis ad quem pertineat,*
2 *Thesaurus in alieno inuentus est pro parte dimidia inuentoris.*
3 *Explicata l. doce ancillam C. de rei vendicat.*
4 *Vera initio proposita quæstionis explicatio.*
5 *Duo an possint esse eiusdem rei insolidum domini.*
6 *Traditionibus quomodo dominium acquiratur.*
7 *Argumentum non rectè ducitur de dominio ad vsucapiendi facultatem.*
8 *Maritus an sit dominus vxoris,*
9 *Secundùm mores Galliæ filia nubens patris potestate liberatur.*
10 *Vsurpare vxorem quid sit in 12. tabul.*
11 *Expositus Ouidij locus.*
12 *Vtrius sit rei dotalis periculum mariti an vxoris.*
13 *Emptio dotis causa contrahitur, quoties res æstimata in dotem dantur.*
14 *Alienari an res dotales possint.*
15 *Lex Iustinianea rerum mobilium alienationem nonnunquam interdixit.*
16 *Quibus casibus fundi dotali permissa est alienatio.*

C A P. V.

QVEMADMODVM dotes constituãtur su-
1 periori capite ostendimus. nunc deinceps † dotes
constitutæ in cuius sint dominio, ita ut ordo ipse postulat, breuiter commemorandum videtur. Sunt autem variæ & planè discrepantes in hoc articulo iurisperitorum sententiæ, quas ut commodè ad concordiam traducamus, placet singulas rationes & argumenta utranque in partem diligenter exquirere. Et quia crebrior nostrorum opinio est, maritum esse dominum dotis, ab ea parte initium sumemus, & vulgò receptam sententiam multis iuris authorum locis, varijsque argumentis tãquam pro pugnaculis muniemus, & quam breuissimè fieri poterit firmabimus. [Accur. Barto. Bald. Cyn. & Salycet. in l. in rebus. C. de iur. dot. Bal. Nouell. 8. parte priui. 6. Camp. 4. part. q. 7.] Paulus imprimis notat in l. Lucius. penultim. ff. ad municipa. constante matrimonio, dotem in bonis mariti esse. Cui assensus est Vlpian. in l. dotale. ff. de fund. dot. [Dotale, inquit, prædium sic accipimus, cùm dominium marito quæsitum est.] Eodem accedit Diocl. & Maxim. rescriptum, quod sub titu. de iur. dot. C. ita expressum est, [Si prædium uxor tua dotale venundedit, sponte necne contractum ratum habuerit, nihil interest: cùm rei tibi quæsitę dominium auferre uolenti minimè potuerit.] Nec aliud censuisse Iustinia. uidetur, cùm in principio tractatus. quibus aliena. licet. uel non, libr. 2. Institu. ita scribir, [Accidit aliquando, ut qui dominus rei sit, alienare non possit, & contra, qui dominus non sit, alienandæ rei potestatem habeat.] Nam dotale prædium maritus inuita muliere per legẽ Iuliam prohibetur alienare: quamuis ipsius sit. Certè is potest res dotales uindicare. l. doce ancillam. C. de rei vindicat. l. de ijs. C. de iur. dot. potest & seruos dotales libertate dotare. l. prima. C. de seru. pigno. dat. l. tertia. C. de iure dotium. necnon iubere adiri uel repudiari seruis dotalibus delatam hæreditatem. l. seruus dotalis. ff. sol. mat. quæ solis rerum dominis permittuntur. l. si non proprietatem. C. de ijs qui à non domi. manum. sunt lege in rem. & l. officium. ff. de rei vendicat. l. vnica. C. de alien. iudic.

Sed si rei dotalis interitus contingat, mariti detrimentum erit. l. si fundum. ff. de fund. dotal. quoniam regulariter periculum rei ad dominum pertinet. l. pignus. C. de pignor. actio. Si autem uxor res dotales amoueat, furtum quod in rebus proprijs non admittitur. l. prima. ff. de furt. §. furtum. de obliga. quæ ex delic. nascunt. eo casu in rebus dotalibus à muliere contrahetur. l. ob res amotas. ff. rerum amot. Ergo confitendum est, res dotales mariti esse, nec earum dominium ad vxorem amplius pertinere. Quod præter suprà adductas leges alijs multis responsis & constitutionibus comprobatur: ut l. quoties.

quoties. C. de iure dot. l. quamuis l. dotis fructus. l. cum poſt.
§. dotem. ff. de iure doti. & cæteris id genus, quæ affatim ſub
tit. de iure dot. ſuppetunt. Ex diuerſo tamen uxoris partes iu
reconſultus tuetur in l. fructus, aliàs diuortio. §. ſi fundum. ff.
2 ſolu. matri. ait enim, theſaurum, † quem maritus in fundo do
tali adinuenerit, in fructu non computari, ſed pro parte dimi
dia reſtituendum eſſe: quaſi in alieno inuentum. Sic enim
inuētorum cum domino potiri diuus Adrianus voluit, vt ſcri-
ptis Aelij Spartiani in Adriano continetur, & §. theſauros. de
rer. diui. & l. vnic. de theſauris, lib. 10. C. Et ſanè ratio ſugge-
rit, ut theſaurus mulieri tanquam dominæ reſtituatur: cùm
dos ſit proprium patrimonium illius. l. vnica. §. & hoc. C. de
rei vxor. act. l. 3. §. ſed utrum. ff. de minor. 25. ann. l. in eum. ff.
de relig. & ſumpt. funer. & res aliena intuitu mariti. l. ſi conſtã
te. §. ſi maritus. ff. ſolu. matri. [G. Benedict. in ver. Alterochæ
filiæ. c. Raynutius. de teſta. Corn. conſ. 26. uol. 2.] unde fit, vt
marito dotem dilapidare, uel profundere non liceat. l. ſi cum
dotem. §. ſin autem. ff. ſolu. mat. ſicut nec uenundare. §. 1. qui-
bus alie. licet uel non. [Quemadmodum hoc accipi debeat,
expoſuit Accurſ. in §. ſed & maior. de ijs qui ſunt ſui iur.]
quoniam ut abuti, ita & efficaciter uendere ſolis dominis con
ceſſum eſt l. ſed ſi lege §. conſuluit. ff. de petit. hæred. l. rem alie
nam. ff. de contrah. empt. l. nemo exterus. C. de Iudæis. l. in re
mandata. & ſimilibus. Proinde ſi dolo uel culpa mariti res do
tales intercidant, uel deteriores efficiantur, & dolum & cul-
pam ab eo exigemus. l. in rebus. ff. de iure dot. l. ſi conſtante.
§. ſi maritus. ff. ſolu. matri. quæ tamen in rebus proprijs ne-
mo præſtat l. etiam. §. licet. ff. ſolu. matri. Non eſt igitur dos
mariti, ſed uxoris l. filium. ff. de coll. bono. l. quamuis. ff. de
iure dot.

Planè uxor partus dotalium ancillarum, quæ æſtimata nõ
ſunt, & quæ ſerui dotales acquiſierunt, actione ex ſtipulatu
conſequitur l. vnic. §. cumque ex ſtipulatu. C. de rei uxori.
actione. ſeruos etiam dotales ita rectè marito donat, ut ma-
numittantur. l. ſi conſtante. §. ſi uir. & l. quod ſi uir. ff. ſoluto.
matri. quod cùm ſolis dominis liceat. §. ſic itaque. de actio. cũ
ctandum non eſt, profiteri uxorem eſſe dotis dominam, quã-
quàm eo caſu donat. int. uir. & uxo. fauore libertatis ſuſtinea-
tur. l. quod autem. §. vlt. ff. de dona. inter uir. & uxor. Sed &
mulier, quæ fideiubere prohibetur, niſi in rem ſuam, ſi fun-
dus dotalis à marito petatur, ad ſatiſdandum adhiberi pote-
rit: quoniam ex ſententia iuris authoris Pauli in rem ſuam
fideiubet. l. de die. §. 1. ff. qui ſatiſd. cog. Quocirca ſi maritus
ad inopiam uergat, uel matrimonium diſſoluatur, mulier vin
dicationem, quæ tantum dominis competit, aduerſus rerum
dotalium poſſeſſores intendere poterit. l. ubi adhuc. C. de iu.
3 do. Nec refragatur l. doce ancillam. C. de rei vind. Nam † eo
loco diui Principes vindicationem marito non conceſſerunt:
mulieri autem denegarunt, quia conſtante matrimonio ancil
lam dotalem vindicare uolebat, de cuius ſtatu quæſtio apud
præſidem prouinciæ habebatur, quæ ante omnia definienda
fuit. §. præiudiciales. de act. l. 1. & 2. de ord. iudic. quod uerba
ipſius reſcripti apertiſſimè demonſtrant. [Doce] inquit, [ancil
lam, de qua ſupplicas dotalem fuiſſe in notione præſidis: quo
patefacto, dubium non erit vindicari ab uxore tua nequiſſe.]
Cæterum l. de his. C. de iur. dot. de uindicatione non loqui-
tur, ſed de actione furti, uel ui bonorum raptorum, uel ſimi-
li, quæ marito aduerſus rerum dotalium contrectatores à præ
tore datur. Ex quibus perſpicuum eſt rerum dotalium vindi-
cationem marito non dari: atque ideò perperam noſtros ad
hoc propoſitum detorſiſſe. l. de his. C. de iur. dot. & l. doce an-
cillam. C. de rei vin. quæ longè aliter accipi debet, ac interpre-
tes ſunt arbitrati. hæc autem cum ſuperioribus vehementer
pugnant, ac penè collidi uidentur, quorum pugnam conſul-
tiſſimus princeps Iuſtini. [Sic hanc quæſt. cum Iuſtin. defi-
nierunt Aufre. q. capel. Tolo. 278. Barto. in §. 1. quib. alie. lic.
Cora. lib. v. miſc. c. 14. & Conna. lib. 8. c. ix.] imperiali reſcri-
4 pto ita compoſuit, ut ex † iure naturàli dos in domino uxoris
maneat: ſecundùm uerò legum ſubtilitatem, ad mariti ſubſtã
tiam perueniſſe uideatur. Etenim cum quis in ſuo ſolo ex
aliena materia ædificat, ipſe intelligit dominus ædificij: quia
omne quod ſolo inædificatur, ſolo cedit. [Hinc apparet laudi-
mia ex contract. dotis non debe. præterquam ſi res æſtimatæ
in dotem dentur. Spec. in §. nunc aliqua. uer. 110. de locato.
Aufre. q. cap. Tol. 279. aliter tamen ſentit Iaſ. in l. vlti. C. de
iu. emphyt. Ex his prætereà definitur q. an præſentatus à mu-
liere in iure patrona. ſit potior eo, quem maritus præſentauit,
Rochus à Curte in trac. iuriſpa. Chaſſ. in ti. des iuſtices. §. 4.]
Nec tamen ideo is, qui materiæ dominus fuerat, uerum & na
turale dominium amittit, ſed tantiſper uindicari non poteſt,
donec ædificium diruatur, uel materia à ſole ſeparetur. §. cũ
in ſuo. de rer. diuiſ. in inſtitu. Noſtro ſanè caſu utilitatis cauſa
id receptum eſt l. quamuis. ff. de iu. do. Ideoq; maritus fru-
ctus dotis percipit. l. pro oneribus. C. de iu. do. l. dotis fructus.
ff. eodem. ſub titu. ſeruos dotales libertate donat. l. 3. ff. de iu.
dotium. l. 1. C. de ſeruo pignori dato. iubet adiri hæreditatẽ.
l. ſeruus. ff. de iure dotium. & cætera id genus exequitur, quæ
ius quoddam dominij maritum habere indicant. Ideo Boe-
tius ante Iuſtiniani tempora libr. 6. commentar. in Topicis
Marc. Ciceronis ſcripſit: dos licet matrimonio conſtante in
bonis uiri ſit, eſt tamẽ in uxoris iure, & poſt diuortium uelut
5 res uxoria peti poteſt. Dicet fortaſſe aliquis duo † nõ poſſunt
eſſe eiuſdem rei inſolidum domini. l. ſi ut certo. §. ſi duobus.
ff. commodati. l. quod contra. de regulis iuris. l. Pomponius.
§. ſed & is. in fine §. ff. de procuratoribus. igitur maritus &
vxor non ſunt rerum dotalium domini.

Huic autem obiectioni reſpõdebo, diuerſum dominium
in perſona utriuſque conſiderari, naturale nimirum in perſo
na mulieris, & commẽtitium ciuile in perſona mariti. Quod
ne mirum alicui uideatur, præter ſuprà relatũ §. cùm in ſuo.
de rerum diuiſ. in Inſtit. duo eiuſdem generis exempla depro-
mam. Primum ducitur ex l. in bello. §. ſi quis ſeruum. ff. de
capt. & poſtli. reuerſ. ubi ſeruus ab hoſtibus redemptus, & re
dimentis & prioris domini eſt. Alterum ſummitur ex iure em
phyteuticario ac clientali, in quo dominium quoddam ue-
rum, uerius, ac directum, & quoddam utile, inferius & quaſi
dominium conſideratur. dominium inferius & utile clientes
& emphyteutæ habere intelliguntur. [Alciat. libr. ſecundo. pa
rerg. q. 15. Coraſ. libr. Miſc. 6. cap. 20. Duar. libr. 1. diſput. an-
niue. cap. 17.] l. poſſeſſores. de fund. pat. libr. 11. ſuperius au-
tem & directum, 2. quibus uectigales uinum, frumentum, uel
quid aliud ſingulis annis penſitant. igitur plures domini eiuſ
dem rei inſolidum eſſe poſſunt, dummodò diuerſum ſit do-
minium. Sed & adhuc aduerſus Iuſtinianeum reſcriptũ acer
rimè uiget quòd traditionibus uerum & naturale dominiũ
in accipientem transferatur. [Hanc difficultatem mouet
Bald. in l. in rebus. C. de iure dotium. & aliter eam diſſoluit,
atque ego.] §. per traditionem. de rerum diuiſ. l. traditioni-
bus. C. de pactis. At fundus dotalis non aliter conſtituitur
quàm traditione. l. de diuiſione. ff. ſoluto matrimonio. Igitur
uerum & naturale dominium dotis penes uxorem non re-
manet. ſed in maritum accipiendum transfertur. Hoc autem
argumentum difficiles explicatus non habet: nam lemma
6 † ita demũ procedit, ſi idoneus contractus ad dominium trãs
ferendum intercedat, & res ea mente tradatur, ut dominium
ad accipientem perueniat. [Alcia. & cæteri in l. traditionibus.
C. de pa.] l. traditio. ff. de acquirend. rerum domin. quorum
neutrum in dotali contractu cernitur. Nanque uxor non in
hoc tradit, ut uerum dominium marito quæratur, nec lex
hanc naturam dationis rerum dotalium eſſe uoluit, ut ue-
rum & naturale dominium in accipientem transferretur ſed
tantùm ut is utendi haberet facultatem. Aliud occurrit argu-
mentum aduerſus Iuſtineaneam conſtitutionem, quod Ac-
curſ. & Bart. ſic inſtituũt: quibus caſibus traditio à non domi-
no facta uſucapiendi facultatem parit, iiſdem caſibus traditio
à uero domino facta, dominium in accipientem transfert. l.
clauibus. ff. de contrahend. emption. l. Pomponius. §. ſi iuſſu.
ff. de acquiren. poſſ. Atqui in cauſa dotis traditio mulieris nõ
dominæ, marito acceſſionem parit, ideſt, uſucapiendi faculta-
tem. l. 1. ff. de uſucap. pro dote. l. Pomponius. § in dotem. ff. de
acqui. poſſeſ. igitur traditio mulieris dominæ marito domi-
nium pariet.

7 Sed etſi admittenda ſit aſſumptio, † propoſitio tamen quã
Papinianus in cauſa dotis probat in l. clauibus. ff. de contra-
hend. empt. uſquequaque uera non eſt. Si enim uir uxori,
uel uxor uiro donauerit, ſiquidem aliena res donata fuerit,
uerum eſt, quod Trebatius putabat, ſi pauperior is, qui do-
naſſet non fieret, uſucapionem poſſidenti procedere. l. ſi uir.
ff. pro donat. & tamen ſi res dantis propria ſit, dominium in
accipientem non transferetur. Illud peræquè relatum ſcio, ſi
à pupillo emerit quis ſine tutoris authoritate, quem puberẽ
eſſe credebat, uel à furioſo, quem ſanæ mentis arbitrabatur,
capere utilitatis cauſa eum poſſe. l. 2. §. ſi quis à pupillo. ff.
pro emptor. quanquam exiſtentibus illis dominis ex ea cauſa
domi-

dominium non transferatur. §. primo. de authorit. tutor. Ergo probandum est, quoties diuersa est ratio usucaptionis & dominij, non sicut accessionem, ita dominium traditionibus quæri. Proinde in causa dotis cum natura actus repugnet, & ea non sit contrahentium destinatio, ut uerum & naturale dominium in maritum accipientem transeat, exemplo emptionis, quæ suaptæ natura dominium transfert, dici mehercle non poterit, ut usucapiendi facultatem, ita dominium traditione rei dotalis acquiri. Reliqua est adhuc quædam difficultas, quam nos diligenter excutiemus.

8 Ecce † maritus est uerus dominus uxoris: igitur & rerum dotalium. Lema uerum esse euincit, quod Geneseos 3. cap. relatum est. Sub uiri potestate eris, & ipse dominabitur tui. Item illud Eurip.

Γυνη μεν ἐξελθοῦσα πατρώων δόμων
Ου τον τεκόντων ἐςὶν, ἀλλὰ τοῦ λέχις.
Mulier egressa paternam domum
Non est amplius parentum, sed coniugis:

Apertius hoc probat, quod Hermione apud Ouiduum his uerbis Oresti significauit,

Quid facis Eacide? non sum sine vindice dixi.
Hæc tibi sub domino est Pirrhe puella suo.

Hermione enim maritum suum Orestem, quem malebat quam Pirrhum à patre designatum, uindicem nuncupauit: quoniam uindicare propriũ est dominorum. l. in rem. & l. officium. ff. de rei uend. l. unica. C. de alie. iudic. ac deinceps sub ditione mariti se esse ingenuè proficetur, quem idcirco dominum appellat. Planè olim Galli in uxores, sicuti in liberos, uitæ & necis potestatem habebant: ut Cæsar lib. 6.
9 de bello Gallic. scripsit, hodie † autem apud Francigenas mulieres propter connubium patris potestate liberantur, & coniugibus obnoxiæ fiunt: ut Boer. Tir. Mansue. & alij Frãcisci iuris obseruatores, monumentis suis prodiderunt. [Boerius in prin. commen. ad consue. Bit. And. Tiraq. in leg. connu. & Mansueti. in tracta. de dotib.] Proinde cum maritus dominus sit uxoris, & personæ digniores sint, præstantioresque rebus l. iustissimè. ff. de ædil. edic. dicendum proculdubio est, res dotales in dominio mariti esse. Quod argumentum difficile explicatu non est, cùm sæpè iure ciuili sit compertum, filias, quæ in matrimonio collocãtur, patris potestate non liberari [Bald. in l. 1. C. de bon. quæ lib.] l. si uxorem. C. de cond. inser. l. eum qui. §. ult. ff. de iniur. l. 2. §. quod si in patris. & l. quoties. ff. sol. matrimo. §. 1. de Senatusc. Tertul. Quod ut planius exponam, altius paulò rem omnem repetã necesse est. Olim uxorum duæ formæ erant, quemadmodum Cicero in Topicis ostendit, una matrumfamilias, quæ in manum conuenerat uiri: altera earum, quæ tantummodò uxores habebantur. Tunc enim tribus modis habebantur uxores, usu, farre, coemptione, sed confarreatio solis Põtificibus conueniebat. Quæ autem in manum per coemptionem conuenerant, hæ matresfamilias uocabantur: quæ uerò usu uel farre, minimè. Certis autem solennibus coemptio peragebatur: sicque mulier uiri conueniebat in manum: & uocabuntur hæ nuptiæ per coemptionem: & erat mulier materfamiliâs uiro loco filiæ, ut doctè Boet. lib. secundo, comment. in Topic. Cicer. docet: his similia Gell. lib. 18. cap. 6. scripsit: quæ uisum est hic subnectere: [Illud, inquit, probabilius est, quòd idonei uocum antiquarum enarratores tradiderunt, Matronam dictam esse propriè, quæ in matrimonium cum uiro conuenisset, quoad in eo matrimonio maneret, etiam si sibi liberi nondum nati forent, dictamque esse ita à matris nomine, non adepto iam, sed cum spe, & omine mox adipiscendo: unde ipsum quoquæ matrimonium dicitur.] Matrem autem familias appellatam esse eam solam, quæ esset in mariti manu mancipioque: aut eius, in cuius mariti manu mancipioque esset: quoniam non in matrimonium tantum, sed in familam quoque mariti, & in sui hæredis locum uenisset: unde perspicuum est, eas quæ uxores tantùm habebantur, nec matresfamilias erant olim in sacris paternis mansisse, atque ideo leg. 12. tabul. constitutum fuisse arbitror,
10 ut mariti † uxores usurparent, quæ trinoctium abfuissent, idest, ut mariti uxores, quarum usum tantummodo habebant, si tribus noctibus abfuissent, suæ subiicerent potestati. id enim Aul. Gel. uerba non obscurè demonstrant lib. Noct. Attic. 3. c. 2. Proinde cùm solennia illa coemptionis & confarreationis iamdiu in usu esse desierint, ut ex Corn. Taci. lib. 4. Annal. Alci. in l. pronunciatum. de uerbo. signi. & alijs authoribus apparet, generaliter probandũ est, secundum iuris præscripta filias nuptias in sacris paternis manere. Nec in contrarium me trahit locus Geneseos: nam is mea quidem sententia, prærogatiuam & authoritatem maritorum in uxores ostendit: nec potest ad dominium, quod iuris est, ullo modo detorqueri: cum illud potestas sit de re aliqua plenè & perfecte disponendi, ut Bartol. Alex. & Alcia. in l. si quis ui. §. differentia. ff. de acquiren. poss. Socy. cons. 176. & aliis interpretibus uisum est: quod ab authoritate matrimoniom in uxores longè lateque differt. Quod deinceps ex Euripide protulimus, patris in filias nuptas potestatem non excludit, sed tantum demonstrat filias, quæ in matrimonium collocatæ sunt, non uideri amplius parentum, quibuscum amplius non commorantur, sed coniugis, in cuius familiam & domicilium uenerunt, [Accur. in l. ordine. de mu. & origi. Bartol. in l. quoties. de priuileg. schol. & in l. ultim. §. item rescripserunt. ff. ad municip. Socy. consil. 227.] l. cùm quædam puella. ff. de iurisd. & l. quoties. C. de priuileg. scholastic. lib. 12. quãquam in collationibus & alienatione rerum, quas testator distrahi uetuit, de familia patris censeantur. l. uoluntas. C. de fideicommiss. l. filius emã-
11 cipatus. & l. pater. ff. de collat. dot. Quo circa † Ouidij locus Orestem uindicem Hermionis significat, idest eum, qui a Pirrhi & aliorum iniurijs Hermionem sartam tectam conseruare, ac uindicare poterat, necnon sibi connubio iunctam dicere. Dominum autem *μεταφορικῶς* dixit, similitudine à seruis & filijsfamilias sumpta, uel honoris causa eo uerbo Hermione usa est, non alio sensu, quàm quo uulgari hominum sermone vsurpatur. Vergil. 4. Aeneid.

Connubia nostra.
Repulit, ac dominum Aeneam in regna recepit.

Ideo D. Paulus ad Ephes. 5. cap. dicebat: *αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ κυρί.* & D. Petrus mulieres hortatur ut uiris subditæ sint, quemadmodum Sara obediuit Abrahæ, dominium illum appellans. Sed ne longius oratio progressa videat, de reliquis, quæ tractanda sunt dicamus.

Interius rerum dotalium vtrius detrimento cedat, mariti, an vxoris.

12 Opportunè autem hoc loco quæritur, ad quem † periculum rei dotalis pertineat. Et sanè ex superioribus manifestũ est, ut compendium atque accessiones, ita inter triturám atque amissionem ad ipsam mulierem pertinere. [Bal. in l. pro mittendo. ff. de iure dotium. Bar. in l. si ut certo. §. nunc uidẽdum. ff. commod.] l. plerunque. & l. si is qui Stichum. ff. de iure dotium. Clari namque ac aperti iuris est rerum detrimenta atque interitus incommodo cedere dominorum. l. pignus. C. de pignora. action. Proinde si res dotales attritæ sint, uel omninò deperditæ, mulieris detrimentum erit. Si tamen dolo uel culpa mariti res dotales intercidant, uel deteriores efficiantur, magis est, ut ab eo omnia detrimentà præstentur. l. etiam. §. 1. ff. solu. matrimo. l. in rebus. C. de iur. dot. Idemque iuris est, cùm res æstimatas mulieri in dotem dedit. l. æstimatæ. ff. solu. matr. l. si cùm dotem. C. de iure dotiũ. l. vnica. §. & cùm lex. C. de rei uxo. actio. vel eas quæ pondere, numero, mensurave constant. l. res in dotem. ff. de iure dot. [Bald. Nouel. par. 7. priuileg. 93.] Priori nanque casu cùm
13 uera † emptio dotis causa contracta intelligatur l. plerunq. & l. quoties. ff. de iur. dotium. l. unic. §. cumque ex stipulatu. C. de rei uxor. actio. periculum ad emptorem, idest, maritum pertinere debet. §. cum autem. de emprio. in Insti. l. 1. C. de pericul. & commod. rei uẽdit. Posteriore autem casu: quia eædem species restituendæ non sunt, sed idem genus l. res in dotem. ff. de iure doti. l. 2. si certum petat. æquè interitus eiusmodi specierum ad maritum pertinere debet. l. incendium. C. si certum petat. l. in ratione. §. incertæ. ff. ad legem Falcidiam.

An res dotales possint alienari.

14 His proxima est illa quæstio. An † res dotales possint alienari. [Hanc quæstionem exagitat Campeg. quarta parte quæstio. nona. Bald. Nouel. in septima parte. priuile. primo. Alci. in cap. cùm contingat. de iureiuran. Stepha. Bertran. consil. 223. uolu. 2. Chass. sub tit. des droits. & a part. à gens mari. §. 4. & 23. Gloss. in c. ex parte. de consuet. Ferronus titulo de dote.

dote.§.12.] cōſtat autem lege Iulia in Italico ſolo fundi do-
talis obligationem generaliter inhiberi: alienationem uerò ita
demum ſi vxor diſſentiat.§.1.quibus alien.licet, uel non. l. in
rebus. C. de iure dot.& toto tractatu de fundo dotal. ff. & C.
quod ius Imperat. Iuſtinia. ſublato diſcrimine rerum manci
pi, & nec mancipi, ideſt Italicarum & prouincialiū rurſus an-
tiquata lege Iulia, qua ex parte alienationes volente vxore
probabat, ubique gentium voluit obſeruari.l.vnica.§. & cùm
lex.C.de rei uxor.actio.& in nouel, vt immobilia ante nupt.
donat.neque hypothec.dentur, neque alien. Nec admitten-
dum eſſe puto, quod vulgò proditum eſt, lege Iuſtinianea,
15 † etiam rerum mobilium alienationem prohiberi. Etenim
lex Iulia illarum alienatione non interdixerat, ut perſpicuè
intelligi poteſt ex l.diuortio.§.ſi fundum. & l. ſeruus dotalis.
ff.ſolut.matrimo.& l.ex lapidicinis. ff. de iure dot. lex autem
Iuſtinianea rerum ſoli & immobilium duntaxat meminit: at-
que ideò rerum mobilium alienationem permittere uidetur.
l.cùm prætor.ff.de iudic.l.maritus. C.de pcurato. quod [in
ſumma.titu.de fund.dotal. Iacob.ab Are.in l.vnica.§.& cum
lex.de rei uxor. actio. Bald. Nouel.7.part.cap.1.] Azo, Per-
ticenſis. Rauen.iamdiu obſeruarunt, quoniam ſententia ue-
ra eſt. Illud ſilentio prætermittendum non eſt, quod Iuſtinia-
nus in l.in rebus.de iure dotium. ſcripſit, hodie dirempto ma
trimonio etiam pro rebus mobilibus, quæ à maritis diſtractæ
ſunt, & adhuc extant, mulieribus vindicationem accommoda
ri, quod & æquum eſt, & publicæ vtilitati conueniens: ſcilicet,
cùm aliter dotem mulieres conſequi non poſſunt, neque ta-
men ex eo rectè à quibuſdam infertur, rerum mobilium in
d.l. in rebus.alienationem prohiberi: nam ea ipſa conſtitutio
pro rebus æſtimatis, quas diſtrahere permiſſum eſt, vindica
tionem mulieribus conceſſit: quod quemadmodum accipi-
debeat, ſequent.c.dicemus.

16 Sunt hodie aliqui caſus, † quibus alienatio fundi dotalis
rata eſt. Quid enim ſi è re ſit mulieris? l.vltim. ff.ad Senatuſ-
conſul. Velleia.l.ita conſtante.& l.ultim. ff. de iure dotium.
quid ſi neceſſaria? l.1.ff.de fundo dotal. [Cāpe.quarta part.
q.38.] quid ſi facta interuentu ſolennium nouellæ conſtitu
tionis, ut immobilia antenup.donat. quid ſi iuriſiurandi re-
ligio intercedat.cap.cùm contingat. & cap. licèt mulieres. de
iureiurand. uel res æſtimata in dotem detur, ita ut electio ma
riti ſit l.ſiue generalis.ff.de iure dot.l. quod ſi fundus. ff. de
fundo dotal. [Campe.quarta parte.q.11.Ferro.in conſuetu.
Burdeg.tit.de dote.§. 12.] His certè caſib. lex Iulia ceſſabit.

S V M M A R I V M.

1 *Marito vergente ad inopiam dos repeti poteſt.*
2 *Soluto matrimonio à quibus dos repetatur.*
3 *Si filia ſuperſtitibus liberis decedat, an dos ad patrem reuertatur.*
4 *Aequalitas in omnibus ſeruanda.*
5 *Cur poſt mortem filiæ dos à patre profecta ad patrem regrediatur.*
6 *Retentio ob malos mores.*
7 *Dos quando dicatur proprium matrimonium filiæ.*
8 *Declaratus §.cùm inter.l.inter ſocerum.ff.de pact.dot. & l. ſi cùm dotem ff.ſolut. matrimo.*
9 *Pactum ne conſtante matrimonio dos petatur, eſt inefficax.*
10 *Rectè interdum quis petit, quod poſtea reſtituturus eſt.*
11 *Origo actionis rei vxoriæ.*
12 *Actio ex ſtipulatu de dote an ſit bonæfidei.*
13 *Aduerſus quos competat.*
14 *Actio hypothecaria pro dote datur.*
15 *Vendicatio in rebus dotalibus non ſemper locum habet.*
16 *Vindicatio duplex, directa & vtilis.*
17 *Quo tempore dos reſtitui debeat.*
18 *Ratio, cur res mobiles ſtatim reddantur: cætera intra annum.*
19 *Quæ iudicio de dote præſtentur.*
20 *Expoſita l.diuortio.ff.ſolut matrimo.*
21 *Quomodo fructus accipiantur.*
22 *Fructus eadem actione petuntur, qua dos.*
23 *Multa impediunt dotis repetitionem.*
24 *Mulier adultera an dotem amittat.*
25 *Quid de his quæ extra dotem ſunt.*
26 *Pœnæ, quas veteres adulteris irrogarunt.*
27 *Hæredes an poſsint de adulterio mulieris queri, & ob eam cauſam dotem retinere.*
28 *Leno efficitur maritus, qui ſcienter adulterium vxoris reticuit.*
29 *Ignorans non intelligitur iniuriam remittere.*
30 *Stupri rea, an dotem amittat.*
31 *Leges pœnales ad ſimiles caſus trahuntur.*
32 *Vidua mulier adhuc in matrimonio eſſe intelligitur: atque ideo priſtinas prærogatiuas obtinet.*
33 *Mulieres 11. menſe pariunt, contra Iuſtinianum.*
34 *Dos & propter nuptias donatio comparantur.*
35 *Propter oſculum an mulier dote priuetur.*
36 *Ex oſculo an adulterium præſumatur.*
37 *Oſculorum vetus obſeruatio.*
38 *Libri Feudorum an ſint probatæ authoritatis.*

C A P. VI.

ET QVONIAM de conſtitutione dotis & domi-
nio, quod maritus traditione nanciſcitur, ſatisabun-
danter, ut arbitror, diſſeruimus, ſequitur, vt quem-
admodum dotes repetantur, via & ratione exponamus.

Sunt autem quinque hoc loco enucleanda, quorum pri-
mum eſt. Quando & à quibus dotes repetantur: Alterum
qua actione: Tertium, dirempto matrimonio intra quantū
tempus dos reſtitui debeat: Quartum, quæ veniant in reſti-
tutione dotis: Vltimum, quibus de cauſis dotium repetitio
impediatur.

Quandò & à quibus dotes repetantur.

Vt primum dilucidè intelligi poſſit, ſciendum eſt, dotem
nunquam conſtante, & interdum dirempto matrimonio re-
1 peti. Si enim † maritus vir ſit cùm ſegnis, tum inertis uitæ,
qui dilapidando & diſſipando omnia bona ſua profundat, &
periculum ſit, ne eis facultatibus labatur, ad dotis exactionem
à prętore mulieri actio dabitur.§.illud.in nouel.de æquali.do.
l.ubi.& l.in rebus. C.de iure dot. [Campeg.3.part.q.18.Re-
bu.in tract.de ſenten.prouiſ.argum.3.gloſſ.1.cæteri doct. in
l.ſi conſtante.ff.ſolu.mat.glo.in c.per ueſtras.de donat. inter
virum & uxor.] quibus reſcriptis antiquata eſſe uidetur.l.ſi
conſtante.ff.ſolut.matrim. quæ ſummam mariti inopiam exi
gebat, priuſquam repetitioni dotis locus eſſet. Nec dubiū eſt,
2 quin † æquè dirempto matrimonio dos condici poſſit, toto
tract.ſolut.matrim.quemadmodum dos petatur. quanquam
hac in re adhibenda ſit diſtinctio. [Ange.Claua.in uerb.dos
num.13.] Etenim ſi dos aduentitia ſit, utique à muliere con-
dicetur.auth.quod locum. C.de coll. [Faber.Ange. & Iaſ. in
§.fuerat.de actio. Corn.conſi.66. uolum. 4.] præterquàm ſi
is qui dedit, ut ſibi redderetur, pactus, ſtipulatuſve fuit. l. vnic.
§.accedit. C.de rei uxo.acti.l.ſi dotem. C.de iur.dot. [Extra-
neus nudo pacto dotis actionem in ſe transfert, pater interuē
tu duntaxat ſtipulationis.l.auia.& ibi Accurſ. C. de iur.dot.
idem Accurſ.in l.ſi cum dotem.ff.ſolu. matrimo.] quæ dos
ſpecialiter receptitia dicitur l.mortis cauſa capitur. §. ſed &
dos.ff.de mort.cauſa dona. quòd ſi dos profectitia ſit, pater
poſt diuortium adiuncta filiæ perſona dotem petere poterit.
l.2.§.1.ff.ſolut.matrim. Niſi fortè ſui iuris ſit mulier: tunc
enim ipſa ſola repetet.l.vnic.§.uideamus.& §.extraneum. C.
de rei uxo.actio.l.pater filiæ.ff.de euictio. Accurſ.in l. profe-
ctitia.ff.de iure dot. Et ſanè interdum ſolus pater actionem
habet, ideſt dotis repetitionem, cùm enim dotē ſibi reddi ſti-
pulatus eſt, uel filia conſtante matrimonio deceſſit, dos à pa-
tre profecta ad ſolum patrē reuertitur. l. iure ſuccurſum eſt.
ff.de iur.dot.l.dos. C.ſolu.matrimo.l.quoties.ff.eod.titu.

An dos ad patrem redeat, filia ſuperſtitibus liberis in matrimonio defuncta.

3 Sed ſi filia † in matrimonio ſuperſtitibus liberis moriatur,
an dos ad patrem redeat? Et redire illis omnibus legibus pro-
batur, quibus generaliter conſtitutum eſt, filia in matri-
monio defuncta, dotem ad patrem regredi. [Hęc ſenten-
tia Barto.placuit in l.poſt dotem.ff.ſoluto matrimo. Accurſ.
& Bald.in l.dos à patre. C.ſoluto matrimo.Panorm.in c. ulti.
de don.inter uir.& uxo. Corn.in conſi.66.vol.4.] Eius gene-
ris eſt l. pater filię.ff.de euict.l.dos à patre. C.ſolu.mat.l. dotē
dedit.

dedit. ff. de colla. bono. l. si ab hostibus. ff. solu. matri. l. si filius-
familiàs in id. ff. ad Senatuscon. Macedonia. & aliæ similes,
quæ appertius id probant, quàm ut quisquam tergiuersari
possit. Sed & ratio id ipsum quoque suggerit: namque filia
priusquam moreretur, ad dotis exactionem nullam actionem
habebat. l. in rebus. uers. omnis. C. de iur. dot. l. cum notissi-
mi. §. illud. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. l. 2. ff. de dot.
præle. [Campeg. part. 3. q. 17.] Igitur plus iuris in liberos
transferre non potuit, quàm ipse habebat. l. nemo. & l. hære-
4 dem. ff. de reg. iur. Postulat id etiam æqualitas, quam† in om
nibus hominum negotijs atque actionibus iurisprudens
seruari uoluerunt. l. in sacris. C. de pro. sacro. scrinio. lib. 12.
l. petendæ. C. de temp. in integ. restitut. l. ult. C. de fructib. &
litium expens. l. 3. commu. utriusque iudicij. l. 3. communi
diui. l. ulti. C. de duob. reis. l. 1. ff. de contrahen. empt. Ecce
mortuo patre omne ius, quod patri in dote competebat, in
personã filiæ consolidatur: atq; ideo tunc sola filia dotis exa
ctionem habet. l. vnic. §. & hoc. C. de rei vxo. actio. Ergo in
patre idem dicendum erit: scilicet, ut mortua filia, etiam su-
perstitibus liberis, ius filiæ in personam patris consolidetur,
isque solus dotis habeat exactionem.

Præterea, quoties de dote restituẽda nihil actum est, perin
de patri repetitio dotis competit, atque extraneis, quoties
sibi nominatim cauerunt. Idem namque legis authoritas in
patre efficit, quod in extraneis expressa conuentio l. 2. §. 1. ff.
solu. matrimo. Sed quoties pacto conprehensum est, ut distra
cto matrimonio dos ad dantem reuertatur, etiam superstiti-
bus liberis dos ad extraneum regreditur: quod cùm inter
omnes constet, & perspicue uerum sit, nihil attinet appro-
bari. Ergo in patre, qui dotem sibi reddi stipulatus non est,
idem quoque iuris erit.

5 Hoc autem † iure Cæsareo ita comparatum esse uidetur,
ut filia amissa, solatii loco cederet, si redderetur patri dos ab
ipso profecta: ne & filiæ amissæ, & pecuniæ damnum sentiret.
l. iure succursum est. ff. de iu. dot. Aliter. n. si fiat, uel eo casu,
quo filia superstitibus liberis decessit, tali iniecta formidine
parentes à dotium constitutione auocabuntur, & cõtra prin-
cipales constitutiones parentum erga liberos munificentia
retardabitur. l. 2. C. de bonis quæ lib. Prudenter ergo consti-
tutum est in l. si dotali. ff. solu. matri. & l. si pater. ff. de pact.
dotal. mortua in matrimonio filia superstitibus liberis dotẽ
apud maritum residere, si pacto vel stipulatione id actum
fuerit. inde enim perspicuum nullo eorum actuum subie-
cto iuris communis suggerere regulas, ut dos à patre profe-
cta ad patrem reuertatur. Et hoc secundum Vlpi. fragmenta
sic accipiendum est, dummodo quintam partem in singu-
los liberos maritus retineat. Quod hodie l. uni. §. taceat. C.
de rei. uxor. actio. non est antiquatum. Illa enim Iustiniania
6 constitutio de illis† retentionibus loquitur, quæ ob culpam
mulieris liberorum nomine fiebant. [Duar. in l. si dotali. ff.
solu. matri. Boet. lib. 2. comment. in Top. Cicero.] de quibus
Paul. lib. 2. institutorum, ita disserit. [Si diuortium est matri
monij, & hoc sine culpa mulieris factum est, dos integra re-
petitur. quòd si culpa mulieris factum est diuortium, in sin-
gulos liberos sexta pars dotis à marito retinetur, vsque ad
mediam partem duntaxat dotis.] & in fragmentis Vlpiani
titul. de dotibus. propter liberos retentio fit, si culpa mulie-
ris aut patris, cuius in potestate est, diuortium factum sit:
tunc enim singulorum liberorum nomine sextæ retinen-
tur ex dote: non plures tamen quàm tres sextæ in retentio-
ne sunt.

Ergo, ut nostra eò se referat, vnde huc declinauit oratio, si
filia superstitibus liberis in matrimonio recedat, dos ad pa-
trem regredietur. Quædam tamen retentiones liberorum no
mine fient: quando quidem ius uetus hac in parte non est in
nouatum. Sed quia multi duce Martino ab hac sententia de-
sciuerunt, consentaneum est, ut acriores & præcipuas obie-
ctiones eorum singulatim refellamus. Primùm inquiunt, do
tem esse proprium patrimonium filiæ. l. tertia. §. sed utrum.
ff. de minoribus. [Salyc. in l. dos à patre profecta. C. solu. mat.
M. Soc. cons. 9. Forcatu. in cupi. iurispe. c. 7.] atque ideo ad
posteros, non etiam ad maiores transmitti. §. 1. in nouel. de
hæredi. ab intestat. uenient. Sed impingunt in scopulos, nec
7 satis offendicula uident. Etenim † constante quidem matri-
monio dos proprium patrimonium filiæ dicitur, sed post-
quàm filia è uiuis excessit, solus pater in dote ius habet. Proin
de dos, quam patri lex defert, olim liberis acquiri nõ potuit,
præsertim cùm tempore consultorum filia in potestate hære-
des non haberet. l. 2. ff. de castren. pecu. quod ius hodie in pro
fectitijs obseruatur. l. 2. C. de bonis quæ liber. Secundò Mar
tinus sequaces sic instant, dos propter onera matrimonij da-
tur quæ mortua superstitibus liberis coniuge, maritus adhuc
sustinet l. si maritus. ff. fami. ercisc. Ergo æquum est dotem pe
nes eum manere. l. si is qui. §. ibi dos. ff. de iure dot. Sed hæc
obiectio cùm leuis per se, tum etiam falsa est, neque enim
onera omnia matrimonij post mortem uxoris maritus expe
dit, sed ea demùm quæ ad paternam pietatem magis quàm
ad matrimonium pertinent, quęque dotis non impediunt re
petitionem. Et sanè partes mulieris non sunt, quandiu uir
est in facultatibus liberis alimenta suppeditare l. si quis à libe-
ris. ff. de liber. agnoscen. Ipse enim naturalis stimulus satis pa
trem ad liberorum educationem hortatur, ut Iustinianus scri
psit in l. vnic. §. sileat. C. de rei uxo. actione. Sed & aliter hoc
argumentum facilè diluetur, si meminerimus, quòd Paulò
ante dictum est, quintas in singulos liberos retineri.

Tertiò adducunt l. inter socerum. §. cùm inter. ff. de pa-
ctis dotalib. cùm inter patrem puellæ & generum conuenit,
ut in matrimonio sine liberis defuncta filia dos patri resti-
tuatur, id actum inter contrahentes intelligi debet, ut liberis
superstitibus filia defuncta, dos retineatur, idque euenit se-
cundum interpretes, quia in casu omisso iuris communis
regulas sequimur l. si extraneum. ff. de condict. caus. data
8 caus. non secuta. Sed ego magis putarim † superstitibus libe
ris ideo dotẽ retineri: quia pacto tacitè comprehensum fuis-
set, ut extantibus liberis dos patri non redderetur. Vlpianus
in l. si cùm dotem. ff. soluto matrimonio, si cùm dotem da-
ret pater, vel extraneus pro muliere in unum casum pepigit,
uel in diuortium, uel in mortem, dicendum est, in eum ca-
sum, in quem non pepigit, esse mulieri actionem. Nam, ut sæ
pe compertum est, unius casus inclusio aliorum exclusionem
inducit. l. maritus. C. de procuratoribus, l. cum prætor. ff. de
iudic. l. cum de lanionis. §. cui fundum. & §. quædã. ff. de fun
do instruct. Sed inter utranque speciem hoc maximè inter-
est, quòd in §. cùm inter. idem casus & retentionem & do-
tis in patrem regressum operatur. in l. si cum dotem, casus
expressus danti parat dotis actionem, omissus eandem exclu-
dit. Sed & in §. cum inter, liberis superstitibus dos à marito
retinetur: in l. si cùm dotem casu expresso non contingente,
mulier habet dotis actionem. Cur tam variè? quia in §. cùm
inter, mulier cum in sacris paternis esset: nullos hæredes ha-
bebat: qui post mortem suam exigerent dotem: tunc enim
filia potestate hæredes non habebat. l. secunda. ff. de castren.
peculio. in l. si cùm dotem. filia emancipata mortis casu con-
tingente hæredes vel testamentarios vel legitimos habuit, qui
dotem exigere potuerunt. Et quidem Vlpianus tam in pa-
tre, quàm extraneo speciem proponit: & ideo responsum
sic accipiendum est, vt tam patri, quàm extraneo conueniat.
Proinde, vt ad institutam disputationem redeamus, in §. cum
inter. ne frustra pactum interpositum videatur, cùm regula-
riter mortua filia dos ad patrem redeat: dicendum est, eo lo-
co pactum efficere, vt superstitibus liberis dos apud maritum
remaneat & ad patrem amplius non reuertatur. Nec potest
ad hoc propositum vllo modo detorqueri. l. si maritus. ff. de
condict. caus. dat. alia est enim ratio conditionis non extantiũ
liberorum e intuitu extantium: & alia conditionis diuortii,
intuitu matrimonii non contracti. Priori namque casu ne-
mo est adeò iniustus rerum æstimator, qui coniectura non
assequatur, patrem, qui casu non extantium liberorum sibi
prospexit, altero iuri suo renunciasse. Aliter certè talis cautio
frustrà à patre interponeretur. Posteriore autem casu, qui in
casum diuortii sibi cauit, eum casum exclusisse existiman-
dus non est, quo nuptiæ non contraherentur: tunc enim ca
suum similitudo, necnon perspicua promittentis voluntas
facit, vt casus omissus pari iure cum expresso censeatur. Quar
tò diuersæ opinionis authores in nostram sententiam adferũt
l. illam. C. de collatio. in qua nepotes dotem matris conferre
compelluntur: quod non eueniret, si dos mortua filia ad
patrem reuerteretur. Sed rectè scholiastes eò loci in glo. pro-
didit, tum legem illam procedere, cùm filia desiit in patris po
testate esse. Tunc enim ad patrem dos non regreditur, sed
transit in hæredes mulieris. l. vnic. §. accedit. C. de rei vxoriæ
actio. Etsi autem admiserimus filiam eo loco in sacris pater-
nis fuisse: tamen nepotes ad collationem maternæ dotis non
aliter tenebuntur, quàm si eam ex pacto vel stipulatione reti-
neant.

neant. Quintò opinioni, quam probauimus acerrimè aduersatur. l. pater. ff. de pact. dot. Pater filiæ nominæ dotem dedit, & pactus est, vt mortua filia vno pluribusue liberis superstitibus, deducta parte tertia reliqua sibi dos, aut post mortem suam illi, aut illis filiis, quos in potestate habebat, redderetur, ualebit ex sententia Aphric. pactum. Sed si dos secundum iuris communis regulas ad patrem regredi deberet, frustrà tale pactum interponeretur. Ergo dicendum est filia superstitibus liberis defuncta dotem patri restituendam non esse. Sed uerius est, pactum atque stipulationem eo loco intercessisse, propter illam tertiam partem dotis, quam liberorum nomine retineri conuenit. Sextò, contra sententium opinionem corroborat l. cum pater. ff. de pactis dot. Pater eò loci dotem ea lege promisit, ne se viuo petatur, neue
9 constante matrimonio; quia posterior † pars conuentionis cōtra iuris regulas in id tempus dotis solutionem differre uidebatur, quo matrimonium amplius non esset. l. Iulianus. & l. si pater. ff. de iure dot. ideo D. Seuerus contemplatione pietatis paternæ & contrahentium voluntatis, ita pactum interpretandum constituit, quasi denuo adiectum esset se uiuo, quo rescripto, inquit Vlpian. hoc effectum est, vt si quidem viuo patre decesserit filia, aut sine culpa sua diuerterit, omninò dos peti non possit. Ergo inquit Salice. si nulla interponatur conuentio, & filia uiuo patre decedat, maritus dotem petere poterit. Quod utique superstitibus liberis uerum est: nam aliter si dotem peteret, exceptione submoueretur, quòd id peteret, quod esset restituturus: si non statim, saltem intra diem miserationis causa à lege indultum. l. si donaturus. ff. de condi. caus. dat. Hæc autem argumentatio nimis scrupulosa est, & procul accersita. Nam proh Deum atque hominum? quis unquam dixerit ea in mentem Vlpiano uenisse, quæ Salicetus oscitans hallucinatus est. Planè in l. cùm pater. cardo dubitationis in eo uertebatur, an pactum, ne constante matrimonio dos petatur, ualeat. Et quidem reipsa inefficax erat. l. cùm pater. & l. Iulianus. de iur. dot. sed ex præcedentibus hanc interpretationem recipit, ne uiuo patre petatur: ut autē in matrimonio dos fuisse aliquando uideretur, utque eam maritus uxori redderet, conueniens mehercle fuit, etiam dirempto matrimonio dotem peti. l. si socer. §. ult. ff. sol. mat. l. si de dote. ff. de iure dot. Præsertim cùm honorificum sit intuitu mariti dotem aliquando habuisse. Nec dubium est, quin
10 ea † utiliter petantur, quæ post interstitium alii restituenda sunt. l. ulti. ff. ut legat. nom. ca. l. si quis conductionis. C. de loca. l. unic. C. si dos. constan. mat. sol. fuer. Nec discrepat l. si donaturus. §. ulti. ff. de condi. cau. dat. nam ideo maritus soluto matrimonio agens, respectu patris, quam mulieri restituere debet, exceptione eo loco submouetur; quia indebitam pecuniam iussu mulieris aliquis per errorem promiserat. Septimò aduersus nostram sententiam adduci solet l. post dotem. ff. sol. matri. Pater diuortio facto dotem sibi reddi stipulatus est: si conditio, inquit Papinianus, stipulationis impleatur, & postea filia sine liberis decesserit: non erit impediendus pater, quominus ex stipulatu agat, mortua igitur filia superstitibus liberis dotis condictio patri denegatur. Sed uerba illa [si sine liberis] sic accipi possunt, ut aduerbium maximè subaudiamus: sicut in inscriptione, de seruit. & aqua. Possunt & sic accipi, ut in eum casum prouisum fuerit. Sed proprius est, ut uiua filia, uel ea mortua superstitibus liberis dos repeti nō posset; quia pater ex uoluntate filiæ eam sibi reddi stipulatus fuerat: nec uerisimile est, filiam uoluisse uel sibi, uel liberis suis patrem anteferri. Octauo urget, quod Iustin. constituit in l. unic §. illo proculdubio. C. de rei uxoriæ act. mortua in matrimonio muliere dotem illius hæredibus quæri, cuiusmodi liberos hodie esse constat. l. quod satis. C. de bonis quæ lib. l. sancimus. C. commu. de succe. respondeo illam constitutionem de muliere loqui, quę patrem superstitem non habet. atque ideo in quibuscunque hæredibus procedere. Reliqua quæ in hanc sententiam intorquentur, ut l. uxor. §. testamento. ff. de legat. 3. l. ult. ut legat. nom. cau. & c. id genus, frigidiora sunt atque inepciora, quàm ut in illis accuratè confutandis demorari nos oporteat.

De actionibus quæ ob dotis repetitionem dantur.

Alterum de iis, quæ proposueram, ad actiones pertinet, quæ ob dotis repetitionem dantur. Sunt autem tres actiones ob dotis exactionem iure ciuili comparatæ, nimirum ex stipulatu, hypothecaria. & uindicatio, de quibus singulis diligenter dispiciamus [Bar. in l. si constante. ff. solut. matrimo. Faber. & Ias. in §. fuerat. de actio.]

Ex stipulatu de dote.

Actio ex stipulatu nunc in locum rei uxoriæ actionis suffe
11 cta est. cuius † origo atque processus ut perspicuè intelligatur, meminisse oportebit, quingentis ferè annis post Romam conditam nullas rei uxoriæ neque actiones, neque cautiones fuisse, quippe cùm nemo coniugii fœdere deuinctus diuortium adhuc fecisset, quemadmodum Valerius libro 2. scribit. itaque cùm primùm Sp. Carbilius uxorem sterilitatis cā dimisit, anno urbis conditæ. 523. M. Atilio & P. Valerio consulibus, in rempublicam inuectæ sunt rei uxoriæ cautiones: ut ex Seruio Sulpitio Gellius libr. 4. ca. 3. refert. Nec uerò aliter tum ob dotis conditionem actio ex stipulatu dabatur, nisi stipulationis uinculum intercessisset. Quare deinceps explosis anxiis ac nimis scrupulosis illarum actionum obseruationibus, sola ex stipulatu actio remansit, in quam omnis uis, atq; facultas actionis rei uxoriæ principalibus constitutionibus est translata. l. unic. C. de rei uxor. act. §. fuerat. de actio. Institu.
12 Proinde † actio ex stipulatu ea in specie effecta est bonæfidei, uti quondam rei uxoriæ actio fuit, dicto §. fuerat. de act. nec dubium est, quin eadem naturam habeat etiam tunc cùm ab hæredibus mulieris proponitur. l. unic. §. illo proculdubio. C. de rei uxor. act. [Bar. & Ias. in l. 1. ff. sol. mat.] quanquàm hæredes, filiis exceptis, priuilegium prælationis non habeant. l. assiduis. C. qui pot. §. fuerat. de act. Est præterea hæc bonæfidei actio cum pater dotem profectitiam condicit. l. sed etsi ideo. ff. solu. mat. [Ripa. in l. j. ff. solu. mat. nu. 24.] Enimuerò hæredes patris hæc actio amplius non consequitur, sed instar rei uxoriæ actionis mortuo patre integra filiæ tribuitur. l. unic. §.
13 & hoc. C. de rei uxor. actio. Competit † autem hæc actio aduersus ipsum maritum, ut in id, quod facere potest, condemnetur. §. item si de dote. de acti. l. patronus. ff. de re iudi. [Interdum tamen maritus insolidum condemnatur: ut fusè Camp. ostendit parte 3. q. 238.] sed si filiusfamiliàs maritus sit, & dos socero data sit, aduersus socerum agetur. l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matri. quòd si maritus decesserit, & dotem socer non sit consecutus, rectè mariti hæredes insolidum conuenientur. l. maritum. l. rei. & l. etiam. ff. so. matri. l. sciendum. ff. de re iudic.

Hypothecaria.

14 Altera actio, † quæ ob dotis repetitionem competit, hypothecaria nuncupatur. Namque lex bona mariti & uxoris nexu quodam taciti pignoris teneri uoluit ob dotis exactionem. l. vnic. §. & ut plenius. C. de rei uxo. act. Bal. Nou. in trac. de dote. pri. 7. par. 6. sicut & stipulationem fauore mulieris intelligit, datque ex stipulatu actionem, etiam si nulla stipulatio subiecta, interposita ue fuerit. l. unic. de rei uxor. actio. §. fuerat de act. in eo tamen hypothecaria multum ab actione ex stipulatu differt, ꝙ hypothecaria in rem est. l. pignoris persecutio. ff. de pig. actio uerò ex stipulatu in personā. Sed mirum est, actionem hypothecariam pro rebus dotalibus dari, cum illa mulier sit domina, & pignus in rebus propriis non contrahatur. l. neque pignus. ff. de regu. iur. hoc igitur sic accipimus, ut actio hypothecaria in rebus dotalibus locum habeat, quoties res æstimatas mulier in dotem dedit, tunc enim dotis causa emptio contrahitur, atque ideo uerum & naturale dominium in accipientem transit. l. plerunque. l. quoties. l. cùm post. §. in dotem. ff. de iure dot. l. quoties. C. eod. tit.

Vindicatio.

15 Nouissimè † ob dotis repetitionem legis uindicationem concesserunt. l. ubi. & l. in rebus. C. de iure dot. hæc autem actio aduersus maritum creditorem, & alios rerum dotalium possessores datur, non quidem cùm res, quæ pondere, numero, uel mensura constant, in dotem datæ sunt, tunc enim ad superiores est decurrendum. l. pater. ff. de dote præleg. [Bar. in l. si constante. ff. sol. mat.] sed cùm aliæ res in dotem
16 dantur, quæ siquidem † inæstimatæ sint, propter naturale dominium, quod mulier retinet, directa uindicatio erit: sin

æstimatæ,

æstimatæ, quia earum dominium marito iam quæsitum est,
utilis tãtùm vindicatio dabitur.l.in rebus.C. de iure dotium.
[Batto.Bald.& Salyce.in l.in rebus.

Quo tempore dotis restitutio celebretur.

17 Nunc uideamus † soluto matrimonio intra quantum tẽ-
pus dos restitui debeat.Et quidem tempore Iurisconsultorũ,
cùm dos pondere,numero,uel mensura cõtinebatur, annua,
bima,trima die restituenda fuit,idest pars primo anno, alte-
ra secundo,& residua dos omninò intra triẽnium,id enim ea
verba denotant.l.3.ff.de annu.leg.] in l.2.ff. solut.mat. Val-
la lib.1.cap.5.libr.3.cap.5.& lib.4.cap.80.reliquæ autem do
tes siue in mobilibus siue in immobilibus rebus consisterent,
statim reddebãtur.l.cùm in fundo.§.si fundus.ff.de iur. dot.
l.vn.§.exactio.cùm ait,quod commune &c. de rei vxo. actio.
C.& in fragmen.Vlpia.sub titu.de dot. [Iaso.& Ripa.in l.2.
ff.solut.mat. Corasi.lib.5.misc.c.6.] Sed Imper. Iusti.mulie
ribus prospiciens,dotem,quæ rebus soli contineretur illico,si-
cut & olim,restitui voluit:eam uerò quę in rebus mobilibus
vel se mouentibus vel incorporalibus consisteret, omninò in-
tra annum.l.vnic.§.exactio.C.de rei uxo.actio.Ang. in §.fue-
rat.de actio.Steph.Bert.consi.39.uolum. 2. Rebuf. in tract.
de sentent.prouis.artic.3.glo. 1.] Interim tamen præstanda
est cautio.l.si constante.§.quoties.ff.solu.matr.sicut in cæte-
ris quoque bonæfidei iudicis obseruatur.l. in omnibus. ff. de
18 iudic.Cur autem † res immobiles statim reddantur, cæteræ
intrà annum,ratio inquirenda est. [Cyn.in §. exactio. Bart.
in l.fructus.aliàs diuortio.§.interdum. ff.solut.matr. Et mihi
quidem uidetur propter dandi facultatem id iure ciuili rece-
ptum.Cùm enim facilius res soli reddantur, quàm cæteræ,
quas fortè maritus alijs vel credidit, uel commodauit, uel ali-
ter pręsentes non habet, consentaneum est mehercule laxa-
mentum ac interstitium aliquod marito vel eius hæredibus
dari ad res eiusmodi componendas,& pecunias aliunde colli-
gendas. Pręsertim cùm mulier intra annum luctus ab hære-
dibus alatur, quemadmodum inter omnes interpretes con-
stat. [Barto.Castren.& Iaso.in l.fructus.§.diuortio. ff.solu.
mat. Bald.& Salyce.in §.exactio. Soc.consi.106.Camp. part.
2.q.16.Rebuf.in tract.de sentent.proui.arti.3.glo.1.Bald.in
l.ultim. C. de bon.mater.

Quæ in restitutionem dotis veniant.

19 Sed videamus † quæ in dotis restitutionem ueniant. Ve-
niunt autem, quæ euictis rebus æstimatis maritus ab uxore
iudicio empti consequitur.l.quoties,ff.de iur.dot.ueniunt &
fructus dirempto matrimonio percepti.l. si marito. §. ultim.
ff.solut.matri.necnon ij,quos maritus constante matrimo-
nio cepit.reliqui tamen sunt aut ampliores, quàm marito de-
beantur,habita ratione eius temporis, quo matrimonium nõ
fuit, uel eius, quo fundus dotalis traditus est.l.cùm in fun-
do.§.diuortio.ff.de iure dot.l.de diuisione. ff. solut. matr.l.
vnic.§.sed & nouissimi.C.de rei uxor.actio. Eius generis me
morabilem hypothesim Papinianus apud Vlpianum retulit,
quam nos ita breuiter & dilucidè exponemus. [Alc. libr. 3.
para.cap.1.Cora.lib.5.mis.cap.7.Duar.lib.1.disp.cap.ulti.]
20 Si mulier † Calend.Octob.fundum in dotem det, eumque
maritus coacta vindemia quæst.24.aureis æstimabatur,alicui
fruendum aureis 12.Calend.Nouem.locet, & in fine Ianua-
rij diuortium fiat:quia plerunque euenit, ut pluris fructus
valeant,quàm res fruenda detur,maritus pro rata annui red-
ditus tria ex mercede, & duo ex fructibus percipiet, reliqua
vxori reddere compelletur. Itaq; siue pluris siue minoris sit
fructuum æstimatio,quàm annua merces locationis,ita tamẽ
cùm fructibus merces confundetur, ut quartam partem mer
cedis & duodecimam fructuum maritus habeat. l. fructus.§.
Papinianus.aliàs.l.diuortio.ff.solu.mat. Sed fingamus Calẽ-
dis Ianuarij nuptias contractas, Cal.Maij fundum traditum,
ac deinceps cùm fructus dotis maritus cepisset, extrema die
Decembris solutum matrimonium. Planè sic ineunda suppu
tatio erit,ut pro eo tempore quo fundi dotalis possessor ma-
ritus fuit,fructus is retineat,nimirum pro 8. mensibus: pro
reliquis quatuor uxori reddere compellatur. l. de diuisione.
& l.fructus.ff.solut.matr. [Barto.Iaso.& cæteri in l. fructus.
ff.solut.mat. Campe. 2.parte.q.12. Quod tamen in decimis
nõ ꝓcedit.c.tua nos.de deci.nec in gabellis, ut dicitur, quas
ex præscripto legis patriæ municipes pensitant.Bald.& Cast.
in d.l.fructus. Salyce.in l.1.C.de fructi.& lit. expen.] Verũ.
21 n.† fructus sic accipi debẽt, qui deducta impensa super sunt.
Quod Scæuola & ad mariti & ad mulieris impensas refert.l.
fructus.ff.solu.matr.l.fundus qui dotis.ff.fami.ercis. Neque
tamen impensa omnis deducitur, sed ea demum, quæ fru-
ctuum percipiẽdorum causa fit: ut uerbi causa, quod in arã-
dò, serendoque agro impensum est, quodque in tutelam ædi-
ficiorum, agrumve, seruum curandum.f.si ex ædificio uel ser
uo fructus aliqui percipiebantur.l.fructus. §. impendi. & l. si
22 fundus.ff.sol.ma.Illud pretermittendum non est, † fructus
& reliquas accessiones, quæ dotem auctiorem efficiũt, soluto
matrimonio eadem actione,qua dotem peti.l.si marito.§.ul-
tim.ff.solut.matr.l.quoties.ff.de iure dot. [Bald.in l. ultim.
C.de senten.quæ sin.quant.Camp.parte.3.q.193.Sed ut ni-
hil antiquitatis in præsentia ignoretur, sciendum est, Gallos
in dotibus & dotium fructibus retinendis olim hoc iure vsos,
vti Cæsar libr.6.de bell.Gallic.scripsit. Viri quantas pecunias
ab uxoribus dotis nomine accepissent, tantas ex suis bonis
æstimatione facta cum dotibus communicabãt: huius omnis
pecuniæ coniunctim ratio habebatur, fructusque seruaban-
tur: uter eorum vita superasset, ad eum pars vtriusque cum
fructibus superiorum temporum perueniebat. Et hactenus.

Quibus de causis dotium repetitio impediatur.

Reliquum est, ut indagemus, quæ dotis impediant exactio
23 nem: Sunt autem † variæ & multiplices eius generis causæ,
quæ uiam repetitioni dotis omninò præcludunt, & nobis sci-
tu dignissimæ uidentur. Primùm itaque dotis repetitionem
impedit pactum, ut mortua in matrimonio filia dos apud ui-
rum maneat.l.si pater.ff.de pact.dota.l.vnic.§.illo proculdu-
biò.C.de rei uxo.actio.§.sponsalibus.in nouel.de sanct. epi-
scop. Tunc enim conuentioni, quæ legibus consentanea esse
noscitur, est proculdubiò standum.l.1.§.si conueniat.ff.depo
si.l.1.C.Theod.de dot. [Alexand. Castr. Iaso.& Ripa.in l.
2.ff.solut.mat.Claua.in uersicu.donatio 4.] etiam supersti-
tibus ex eo matrimonio liberis, quibus nouella Iustin. consti
tutio in omnem euẽtum dotem conseruari & restitui voluit.
§.prætereà.in nouel.neque vir, quod ex dot.est.& §.dotes.in
nouel.de nup. Olim vt Seuer.Boet.refert libr.6.com.in To-
pic.Cic.dos interdum his conditionibus dabatur, vt si inter
virum,vxoremq; diuortium contigisset, quod melius æquius
esset, reliquum dotis restitueretur uxori. idest, ut quod ex do
te iudicatum fuisset, melius æquius esse, ut apud virum ma-
neret, id uir retineret, quod uerò non esset melius æquius
apud uirum manere, id uxor post diuortium reciperet. Secũ-
dò, dotis exactio cessat, quoties maritus dotem non accepit.l.
maritus.ff.solut.mat. quod ego plenius accipiendum puto,
vt etiam ad dotis additamentum, quod vulgò agensamentum
appellamus, & propter nuptias donationem pertineat. Bald.
& Ange.in §.illud.de non eligen.secundò nub.Iaso.in §.fue-
rat.de actio.Stepha.Ber.consi.303.uolum.2. Guid. Papa. q.
274.& q.430.Ea enim pro portione tantũ dotis exolutæ de-
bentur: & cùm nihil dotis nomine datum est, ea nullo modo
debentur.§.illud.in nouella, de nõ eligend.secun.nuben. Ter
tiò, repetitioni dotis locus non est, quoties culpa mulieris di-
stractum est matrimonium.l.Lucius.ff.solut.mat.l.si dotem.
C.de iure dot.l.consensu.C.de repud. fuit tamen quoddam
tempus, cùm mulier diuortio culpa sua facto, parte tantùm
dotis pro numero liberorum multabatur, ut alibi ex Vlp. &
Boe. Seuerino ostendimus. Quartò, dos repeti non potest,
quoties mulier sine causa diuertit. l.consensu. C. de repudia.
Quintò, nec quoties sine dolo & culpa mariti res dotalis eui-
cta est.l.Mę uia.§.vltim.ff. solut. matri.

An mulier adultera dotem παράφερνα amittat.

24 Sextò, dotis † exactio impeditur propter adulterium mu-
lieris.l.consensu.C.de repud.l.vlt.C.ad leg.Iul.de adulte.c.
plerunq; de don. inter uir.& vxor.l.miles.§.socer.ff.ad legẽ
Iuliã de adul. [Gl.in c.ex par.de consue. & in c. plerũq;. de
do.inter virum.Mat.Soci.cõsi.9.Rebuf.in tract.de sent.pro-
uis.artic.3.gl.1.Ripa in rubr.de iudic.] distracto enim ob eã
cãm mr̃imonio, dotẽ maritus legitimè retinet.l.vni.§.taceat.
C.de rei vxo.actio.§.quia uerò.in nouel.ut lic.matri & auiæ.
[Hoc ita, inquit Bar.in l.miles.§.socer.ff.ad leg.Iul.de adul.
cùm

cùm maritus porrectò libello cum subscriptione, criminalem accusationem instituit. A qua sententia Castren. discrepat cõ si. 122. Imo. in l. cùm mulier. & Roma. in l. Lucius. ff. soluto. matrimonio & meritò, quia tunc dos marito non applicatur secundùm nouel. ut nulli iudic. & authen. sed hodie. C. ad leg. Iul. de adul. Claua. in uerb. dos. nume. 15. quod & Oratius lib. 1. Sermonum his uersibus luculentè significauit.]

Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat:
Ianua frangatur, latret canis, vndique magno
Pulsa domus strepitu resonet, ne pallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet:
Cruribus hæc metuat, doti, deprensa: egomet mihi.

Si tamen mulier uiri lenocinio adulterata fuerit, nihil ex dote retinebitur. l. cum mulier. ff. soluto. matrimonio c. intelleximus. de adult. idem iuris est cum propter cognationem, affinitatem, uotum solenne, uel aliam consimilem causam ritè contractum matrimonium non est, nec iustę nuptiæ intercesserunt. §. si uerò ab initio. in nouel. de nuptijs. l. si concubina. ff. rerum amota. [Accur. in l. consensu. §. vir quoque. C. de repudi. Campe. par. 3. q. 224.] Si enim matrimonium nullum est, utique mulier adulterij rea non deferetur. c. fraternitatis. de frigi. & mal. nec dotis, quæ nulla
25 est, amissione multabitur. Cæterum, quod de dotis † amissione diximus, quidam interpretes post scholiasten iuris Pontificij ad parapherna, & obuenturam ex pacto, uel lege patria uxori donationem non ineleganter porrexerunt, quorum sententiam ob inuisum hoc & coercitionibus longè dignissimum facinus ego facilè sequor [Gloss. & Ang. Card. Flor. in c. plerunq;. de do. inter uir. & uxorem, Lud. Roma. sing. 312. Ang. in tract. de malefi. tit. che hai adulterato la mia donna. Rip. in l. 1. ff. solu. mat. Ias. ibid. & in l. fideicommissum. C. de fidecom.] Non est enim, ut Euphron. apud Stob. præclarè dicebat, adulterio vllum maius malum: cùm in aliorum infortunijs delitias quærat. Ουκ ἔςι, inquit, μειχοῦ μεῖζον οὐδὲ ἓν κακῶν ἐν ταῖς γὰρ ἑτέρων βούλετ᾽ ἀτιχίαις τρυφᾶν. Est igitur hoc crimen acerrimè uindicandum, & eius conscij uariæ pœnæ irrogandæ. [Alex. ab Alex. lib. 4. c. 1. And. Tiraq. in legib. connub. Ioan. Berber. in tract. de adulte. Sed hodie apud Francigenas adulteria non puniri Faber ait, in §. ex non scripto, de iure natu. & l. 1. quæ sit long. consuet. quam sententiã Bened. exagitat in uer. cuidam Petro tradiderunt: c. Raynutius. nu. 63. & Arnold. Ferro. in commen. ad consuet. Burde.
26 titu. de furtis. §. 1.] Certè Parthi, † ut Iustinus lib. 14. ait, nullum acrius coercebant: ut propterea Aegyptij mitiores fuisse uideantur, qui authore Diodoro libr. 2. rerum antiq. raptori liberæ mulieri uirilia tantum execabant: & deprehensum in spontaneo adulterio uirgis usq; ad mille plagas cedebant: mulieribus autem in adulterio deprehensis nasum duntaxat amputabant: ut ea scilicet corporis parte plecterẽtur, quo homines maximè decorari solent: Moses prudentis simus ille legislator adulterium unà cum adultero lapidibus obrui uoluit, ut Deuto. 22. & Leuiti. 20. relatum est. Cuius scripta Arabes secuti uidentur, qui summum supplicium adulteris irrogabant, ut Strabo lib. 16. Geograph. scribit. Sed & Romulus eius sceleris conuictam impunè occidi uoluit, ut Halic. ait, sicut & lex Solonis in ipso facinore à marito deprehensam: ut author est Plutarchus in uita Solonis. & Gellius lib. 10. c. 23. Mitto quæ lege Iulia, quæ l. castitati. & l. quamuis. C. ad leg. Iul. de adul. continentur: satis enim ex superioribus constat, crimen adulterij acerrimè esse uindicandũ: ac proinde marito, cui potissimum mulier iniuriam infert παράφερνα addici oportere. Sic enim adulterii rea meritis pœnis afficietur, sic maritus iniuriã tanto scelere conflatam æquiore animo feret: nec angoribus conficietur, cùm uidebit eius sceleris uindicta suum honorem conseruari: qui ualde conteptus uideretur, si παράφερνα quibus ipse fruitur, adulteræ mulieri restituenda essent.

An ab hæredibus mariti, propter adulterium mulieris, dos retineri poßit.

Et quoniam omnia persequimur (uolumus quidem certè)
27 hoc loco commemorandum esse uidetur. An dos † propter adulterium mulieris ab hæredibus mariti retineri possit? Et non posse nostri crebrius prouiderunt. [Barto. Bald. Rapha. Imo. Castren. & Duar. in l. rei. §. 1. ff. sol. mat. Pan. consi. 3. q. 9. in 2. par. Camp. in 3. par. q. 226.] Primum quia de his, quæ testator æquo animo tulit, hæredes queri nõ possunt. l. vlt. C. de reuo. do. Deinde, quia hæredes morũ coercitionẽ non hñt. l. rei. §. 1. ff. so. ma. nec iniuriarũ persecutionẽ. l. 1. ff. de priua. delic. l. iniuriarũ. ff. de iniu. unde Cæsares in l. ulti. C. Theod. de incest. nup. ita ad Phil. scripserunt: de moribus actio ultra personã extendi nõ põt, nec in hæredẽ habetur, nec tribuitur hęredi. Odiosa. n. hæc iudicia sunt, quæ ad uindictã quandã cõparata uidentur, ideoq; ad hæredẽ non transeunt. Ego tñ in contrariũ sum procliuior, ac puto pp adulteriũ dotem ab hæredib. cã cognita posse retineri. [Sal. in l. vlt. C. ad l. Iul. de adul. Rom. in l. rei. §. 1. Ange. Clauasi. in summa.] Etenim si cùm maritus adulterã uxorẽ sciret, dissimulatione iniuriam
28 transegit, & nunquã de ea questus est; quia ob reticentiã † ac taciturnitatẽ leno effectus est. l. 2. & l. fine metũ. C. ad l. Iul. de adult. frustra hæredes mulierẽ adulterij insimulabunt. l. cum mulier. ff. so. ma. Præsertim cùm iniuriarum actio, ingrati accusatio, & ex S. C. Syllaniano delatio dissimulatione aboleatur: nec possint hæredes derelictã à testatore iniuriã post eius mortem uindicare. §. ulti. de iniu. l. omnimodo. C. de inof. test. l. 1. C. de reu. don. l. 1. §. vlt. ff. de S. C. Sylla. l. si eũ. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. Sed si maritus uxoris adulteriũ ignorarit (quod & in dubio credẽdũ est. l. mariti. ff. ad l. Iul. de adul.
29 l. uerius. ff. de probat.) iniuriã † profectò, quã nescit, remisisse nunquam existimabitur. l. nihil interest. §. 1. & l. mater decedens. ff. de inof. test. l. legitimam. de pe hære. Ideoque illius hæredes tunc rectè atq; utiliter experientur. l. 1. ff. de his qui. ut indig. hoc exemplo tutorum corroborari potest, quos si pater testamento suo dederit, & deinceps cũ eo exardeant inimicitiæ, uel morum ante celata uel ignorata emergat improbitas, rectè suspecti ab hæredib. uel aliis postulabuntur: & Prætor testantis uoluntatem non sequeret: nimirum si ignorans eorũ fuit, quæ ipse Prætor de tutorib. comperta habet. Ergo quamuis maritus uxorem adulterii reã nõ detulerit, poterũt nihilominus hæredes, quib. id perspectũ est, quod latuit defunctũ, adulterii eã postulare, & dotis impedire repetitionẽ. Et sanè cũ maritus rectè talẽ accusationẽ aduersus hæredes mulieris instituat. l. ult. C. ad legẽ Iuliã de adult. nequaquam ambigẽdũ est, quin rectè mariti hæredes aduersus ipsam mulierẽ de adulterio querant. Nec his facessit negotiũ. l. vlt. C. de reu. don. nam eo loco donator admissum ingrati acceptoris, atq; adeò donationis reuocationem, quãdiu in reb. humanis erat, sciens prudensq; tacuit, itaq; mirũ nõ est, si iã abolita dissimulatione actio instaurari ab hęredib. nõ possit. Enimuerò si cum nesciret ingratum accipientẽ, querimoniã nullã instituit, propius est, ut actio eius hæredib. nõ denegetur. Sed & facili negotio tollitur. l. rei. in §. 1. ff. sol. mat. Illa. n. secundum suprascriptã definitionẽ accipi debet: sicut & l. 1. de priuat. delic. & l. iniuriarũ. ff. de iniur. & l. ult. C. Theod. de incest. nup. Cùm enim rectè aduersus hæredes talis (ut iam diximus) qęrimonia instituatur, rectè etiam ab hæredibus eadem proponi poterit. Et mirum profectò mihi uidetur, nostros ad hoc propositum detorquere. l. cùm emancipati. in §. emancipatus. ff. de collat. bono. cum ea nihil meo quidem iudicio probet, quod nostræ sententiæ aduersetur.

An mulier propter stuprũ dotis amißione multetur.

30 Si mulier † post mortem mariti stuprum admiserit, uideamus an dotẽ amittat. Est aũt hæc cõtrouersi iuris quæstio, plenaq; dissensionis inter doctissimos: cuius resolutionẽ ut dilucidè in mediũ proferamus, rões cognoscẽdæ sunt, quib. cõis schola nititur, & deinceps nostra opinio breuiter exponenda. [Alex. in l. sororẽ. C. de ijs quib. ut indi. Duar. in l. 2. ff. so. ma. Ias. in l. fideicõmissum. C. de fideicõ. qui tñ contrà sentit. in l. 2. ff. so. mat.] Putant crebrius nostri, mulierem, quæ mortuo marito prostat, uel aliter impudicã uitã agit, dotis amissione legib. nõ puniri: ac leges, quæ adulterii cõsciã dote multarũt, ad eas, quæ stuprũ post mortẽ mariti admiserũt, nõ esse porrigẽdas. Primũ qa in pœnalib. ptẽsioni locus nõ est. c. odia. & c. in pœnis. de reg. iur. c. statutũ. de elect. apud Bonifa. l. cùm quidã. ff. de lib. & posth. deinde quia pœna amissionis rei clietalis ac fiduciarię, quę pp adulteriũ irrogat, ita demũ locũ habet, si cliens cũ uxore dñi eo adhuc superstite cõcũbat. c. posteri. de feudo sine culpa non amitt. Illud nostros uehementer mouet, ꝙ in §. ult. de rest. & ea quæ parit in 11. mens. mulieres, quæ intra annum luctus ex stupro pepererunt, ea solum pœna afficiuntur, ut ante nuptias donationem amittãt.

Ergo mulieres, quæ impudicè & inhonestè post mortem ma riti uixerunt, dote secundùm Iusti. constitutionem non priuabuntur. Præsertim cùm post annum luctus leuius sit illud admissum. Hæc autem quamquàm speciosa sint, ac ferè probabilia, non sunt tamē tanti ponderis, vt causæ, quod dicitur, iugulum premant. Etenim, ut à primo exordiamur, quis vnquam adeò rerum imperitus fuit, qui dubitaret leges, in irro
31 gandis† coercitionibus ob eandem maioremve causam ad similes casus trahi. Certè in l. his solis. C. de reuo. do. Imp. [Gl. in l. si quis seruo. C. de furtis. Bal. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. & in § porrò. quæ fuit prima cau. benef. amit. Ias. in l. vlt. de in ius uoc. Panor. in c. ult. de rescri. Campe. par. 3. q. 28.] Constantinus scribit reuocandarum donationum eas solum matres potestatem habere, quæ primo contentæ matrimonio, ad secundas nuptias nō conuolarunt: ac pęnam eiusmodi, quæ secundò nubentibus infligitur, ne reuocent donationes, ad stupri reas pertinere: nimirum quia superior constitutio satis tacitè eas complexa erat. Obertus in §. prædicto, & sequen. sub titu. quæ fuit prim. caus. benefic. amit. ait pęnas, causasque amissionis feudi, quas anteà sigillatim retulerat, omninò ex illis diuorum Principum constitutionibus duci, quæ exhæredationis & repudij causas continent. Subdit, etiam ob emergentes quotidie nouas rerum formas, partes iudicantium esse causas, pœnasque prius recensitas, quoties eadem, uel par ratio uersabitur, ad similes species protendere. Nostro igitur casu cum par sit stupri & adulterij ratio, leges, quæ adulterij conscias dote multarunt, rectissimè sic accipiemus, ut etiam ad stupri reas pertineant. Nec eò mouemur, quòd amplius matrimonium non sit, & ideò stupri conscia matrimonij honorem lacessere non uideatur. Nam
32 etsi morte solutum sit matrimonium, nihilominus† mulier adhuc in matrimonio esse intelligitur, ac eiusdem mariti cōiux. l. vlt. C. de bon. mater. §. soluto. in nouel. de nup. [Bar. in l. quoties. de priui. scho. in l. ult. de bonis mater. & l. ultim. C. de verbo sign.] Itaque uidua mulier amissi mariti domiciliū obtinet. l. filij. §. uidua. ff. ad mun. obtinet & pristinos honores, quos ob maritum fuerat consecuta. l. fęminæ. de senat. l. mulieres. de dignitat. lib. 12. C. sequitur & forum mariti, ac si uerè in matrimonio permansisset. l. quoties. de priuil. scho. lib. 12. Quare cùm matrimonij commoda habeat, conueniēs est etiam, ut incommodorum particeps fiat, quæ constante matrimonio pateretur. Et sanè quamuis mulier post mortem mariti stuprum admittat: tamen dubitatio nulla est, q̄n maritò & propinquis illius maxima iniuria inferatur, quem acriter vindicari & mariti & propinquorum interest. §. quæ verò in nouel. de nupt. Ideò constitutum esse opinor in l. pe. C. ad leg. Iuliam de adulter. vt si diuortio facto maritus superstes sit, & vxor stupri procacitate viduitatem commaculet, rectè à marito stupri rea postuletur. Quod in hæredibus similiter probandum est, propter suprà relatam rationem, cui vehementer congruit, quod Martianus in l. 1. de iis quibus vt indig. lega. aufer. notat, libertum, qui erga patronum ingratus post eius mortem extitit, rectè ab hæredibus accusari, & ob id legata, necnon adscriptam in testamento libertatē perdere. Eodem pertinet l. 1. §. & si fortè. ff. de iniurijs. Si fortè cadaueri defuncti iniuria fiat, qui hæredes, bonorumve possessores extiterunt, iniuriarum actionem intendere poterunt.

Perspicuum est igitur iniuriam marito post eius mortem à muliere per stuprum illatam hæredes ulcisci, ac uindicare posse: ita, ut si ciuiliter agant, & dotis nondum celebrata sit exactio, dos illis meritò applicetur. l. ultim. C. de litigio. Cast. in l. fideicom. C. de fideicom. & in l. sororem. C. de his quib. ut indig. & consil. 121. Hyppol. Marsiliensis cons. 13. Sed tamen nonnulli solam exceptionem sufficere putant, quorum sententia mihi probabilis uidetur.

Nec dissidet c. posterius. de feud. sine culp. non amit. nam etsi facinus in uita domini admissum eo loco coerceatur; propterea tamen non consequitur mortuo domino crimen impunitum remanere. l. 2. C. de condi. insert. auth. conuenticula. C. de episco. & cler. Quod uerò attinet ad §. ultim. de resti. & ea quæ parit in 11. men. per mihi mirum uidetur Iu-
33 stinia. eo loco filium illegitimum† definisse, quem mulier 11. mense post mortem mariti peperisset, nam ex Hypocrate in lib. de Octimestri partu, & Aristot. lib. 7. de historia animalium, constat undecim mensium effici posse partus, quoties propter menstrua purgamenta conceptus tardarentur, itaque Gellius cap. 16. lib. 3. noctium Attica refert, fœminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia in 11. men. post mariti mortem peperisse, qua de re cùm negotium factum esset, Do. Adrianus requisitis ueterum Philosophorum & medicorum sententijs, decreuit in 11. mens. partum edi posse. Admirabilius est, quod Plinius notat lib. 7. cap. 5. Papirium Prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cum mater partum se 13. mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi statutum ei uideretur. Et hæc in proposita specie suggerunt, mulierem, quæ 11. mens. peperit, dote non esse multandam, ueruntamen quia de illa malè Iustin. suspicatur, dicemus nouella illa constitutione rerum à uiro datarum amissionem duntaxat contineri: quoniam de dotis amissione satis aliis legib. prospectum esset, arg. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posth. quod ēt verba ipsius constitutionis ostēdūt, ait enim, alijs pęnis stupri consciam nō liberari, ait prætereà, subijci eam pęnis, vt neque nuptias acerbas desideret, neque
34 legitimas maiore circūueniat malo. Adde, q̄† dos & ante nuptialis donatio in omnibus ferè comparantur. Quare consentaneum est, ut nouel. Iustin. constitutionē, quæ antenuptialis donationis meminit, etiam de dote intelligamus. l. cum multæ. C. de dona. ante nupt. l. vlt. C. de dot. promiss.

An propter osculum dos amittatur.

35 Nouissimè† propter osculum ex sententia Baldi & sectatorum mulier dotem amittit. Si enim fiduciarius cliens dote propter adulterium priuatur. c. unic §. j. quibus mod. feu. amittat. [Bal. in c. tuæ. de procura. Ripar. in rub. de iudic. li. 2. decret. Felin. in c. præterea. de testam. in fi.] profectò dubitari non oportet, quin ob eandem quoque causam mulier dote priuetur. Præsertim cùm ea magis obnoxia sit marito, quam
36 fiduciarius cliens domino. Et† sanè hinc maxima exoritur adulterij suspitio atque coniectura, ut diuus Cyprianus in c. nec in aliquæ. 27. quæst. 1. scribit, quod etiam Ouidius his versibus eleganter confirmat.

Oscula qui sumpsit, si non & cætera sumpsit:
Et dicam hæc mea sunt, inijciamq; manus.
Et alibi,
Oscula si dederis, fiam manifestus amator.
Hæc quoque, quæ sumpsit, perdere dignus erat.

Certè Accursius inter adulterij procemia osculum connumerat. nec dubium est, quin ex indicijs facilè adulterium arguatur. l. etsi amicis. ff. ad leg. Iuliam de adulter. cap. literis. de præsumptionibus. Quare ob tantam adulterij præsumptionem osculatio acriter uindicanda erit, & instar adulterij dotis amissione multanda. Equidem cùm intueor & memoria diligenter repeto veterum Romanorum leges, quæ ex leuioribus causis mulieres dote multabant, in eandem sententiā propemodum trahor. Plinius certè lib. 14. capitè 13. refert Cn. Domi. iudicem, mulierem quandam, quæ plus uini biberat, quàm ualetudinis causa viro insciente, dote multasse. Iustinianus in l. ultim. de repu. mulierem, quæ commune lauacrum cum uiris habet, eadem quoque pœna affecit. & in l. consensu. eod. sub tit. eam similiter dote multauit, quæ inscio marito in conuiuijs versatur, aut in circensibus uel theatralibus ludis, uel aranearum spectaculis interest. unde tamen minus mali, quàm ex osculo est medius fidius suspicandum. Huc pertinet, quod in eodem rescripto Iustinia. scribit, mulierem quæ interdicta attentat, eadem pœna afficiendam. his enim uerbis osculatio haud dubiè continetur. Ergo confitendum est, probabilem esse sententiam existimantium propter osculum dotis repetitionem impediri. Verùm si omnia accuratius intueamur, & ad exactum iudicium reuocemus, perspicuè mea quidem sententia innotescet, non adeò rem grauem osculum esse, ut propterea mulieris dotis amissione multētur. [Ias. in l. 2. ff. sol. ma. Dec. in rub. de iud. lib. 2. Decr. epist. Alc. li. parergon. 4. c. 10. & in l. 2. ff. sol. ma.]
37 Equidem ex priscis† temporibus apud Roman. osculorum nullus ferè usus fuit. Cùm enim uino interdictum mulierib. fuisset, soli propinqui, ut scirent an temetum olerēt (sic enim veteres uinum appellabant) peregrè aduenientes fœminas osculabantur: quod quidem institutum usu uini mulieribus concesso, ita in minores hominum irrepsit, ut ab eo tempore amoris, officij, & honestorum affectuum oscula esse cœperint. author Plutarchus in lib. de claris. mulieribus. & in

in problem. Gell.libr.10.cap.23.& Plin.libr.14.cap.13.Vnde intelligimus tam ominosam præsumptionem ex osculo non esse capiendam, vt inde adulterium conijciamus. Sanè in dubio delictum nō præsumitur.l.meritò.ff.pro socio.nec pœna ad attentationem pertinet,quam lex sceleri consumato irrogat.l.sæpè ita.ff.de verborum signifi. neque enim protendi leges pœnales debent,præterquam cùm par, vel maior ratio uersatur.cap.odia.& c.in pœnis. de regulis iuris. Quod utiq; nostro casu non euenit: ut enim aliæ leues præsumptiones & signa,ita & osculum longè lateque ab adulterio differt. Nec me trahit in contrarium.cap.1.§.1.quibus modis feud.amit.
38 nam ex † libris feud. qui consuetudines quorundam locorum continent,& ab his conscriptæ sunt, qui legis condendæ potestatem non habebant, solidum aut probabile non dicitur argumentum. Sed etsi cum Bal. & alijs libros Feudorum probatæ authoritatis esse admiserimus, ille tamen locus non aduersabitur:quippe qui osculi non meminit, sed impudicorum quorundam actuum, qui feudi amissione facilius operantur, propterea quòd res ad pristinam naturam redeat, quàm mulier dote sua priuari possit. Bald. in princ. feud. Ias. in l. 1. C. de iur. emphyteu. Porrò Ouidij loca nostræ sententiæ non repugnant: Cùm enim Ouidius de osculo amicitiæ causa adulterij præstito loqueretur, ita eum scenæ seruire oportuit, ut commoda, quæ talem osculatioem consequuntur, suis etiam uersibus exprimeret. Nec uerò credendi sunt semper Poetæ, qui cùm suaptè natura sint mendaces, tum admiranda magis quàm uera canere consueuerunt. Illud quidem certè admittendum est, ex osculo adulterium non esse conijcendum: nisi aliud locus, tempus, uel similia signis non dubijs ostenderent. Quid autem si suauium præpeatur? quod Seruius in 1. Aeneid. & Donatus in Eunuch. Terentiana, libidinum & amorum esse prodiderunt. & putem adulterij subesse præsumptionem, ob quam poterit iudex, si eius religioni uideatur, mulierem dotis amissione multare. Sicque locum habebit, quod in l. consensu. dicitur, interdicta attentantem, & quæ sequuntur. Sed & reliqua, quæ ex eadem lege, & l. ultim. de repudijs obiecimus, proprius ad adulterium accedunt, ac maioribus coniecturis subijciuntur, quàm osculum, de quo instituta disputatio fuit. equidem mulier, quæ contra mariti uoluntatē in conuiuijs uersat,uel foris pernoctat, uel ludis interest, uel lauat eodem in loco cum uiris, uix euitare adulterii suspicionem potest:in quam tamen non incidet, quæ sine ulla adulterij cogitatione peregrè aduenientibus propinquis uel amicis osculum honestè præbuerit. Adde, quòd uerba illa, [interdicta attentantem.] rectissimè possunt ad casus anteà nominatim expressos referri: extra quos dicendum est, propter osculum, uel quid simile mulieres dote non esse multandas: quoniam in pœnis protensioni locus non est.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia lex 12.tabul. sustulit.*
2 *Priuilegij ethymologia.*
3 *Quot modis priuilegium in iure ciuili accipiatur.*
4 *Quo iure nitantur Regia diplomata, quæ ius singulare continent.*
5 *Mulier in dotis exactione quibuscunque creditoribus anteponitur.*
6 *Quibus casibus lex tacitam hypothecam induxit.*
7 *An fiscus cadat antiquiori priuato,& an fiscus & mulier pari iure censeantur.*
8 *Quando hominum cautione legum dispositioni cedant.*
9 *Lex & Princeps possunt res proprias singulis ex causa auferre.*
10 *Ius commune an potius sit iure special.*
11 *An ex tempore priuilegia æstimentur.*
12 *Priuilegium prælationis etiam in additamento locum habet.*
13 *Extraneis tamen hæredibus non competit.*
14 *Dos opinata an habeat priuilegium prælationis.*
15 *Res fideicommissariæ dotis causa alienari possunt.*
16 *Retentio & compensatio an in dote locum habeant.*
17 *Res empta ex pecunia dotali an dotalis efficiatur.*
18 *Causa priuilegiorum dotis.*
19 *Pœna cœlibum.*
20 *Priuilegia quæ habentibus liberos conceduntur.*

CAP. VII.

RELIQVA sunt dotium priuilegia, quæ multorum literis amplissimè celebrantur, & Pomponius lib. 15. ad Sabinum eleganter his uerbis significat, [Dotium causa semper & ubique præcipua est.] Ne autem frustrà hæc à nobis suscepta disputatio uideatur, euellendus est initio quidam grauis scrupulus, qui nonnullos iuris professores diu, multumque exercuit, & nobis obseruatione dignissimus uidetur. Ecce,
1 lex, † 12. tabularum priuilegia omnia sustulit: ergo de illis frustrà disputamus. uetant, inquit Cicero in oratione pro domo sua, leges sacratæ, uetant 12. tab. leges priuatis hominibus irrogari: id est enim priuilegium. Et in 3. de legibus. Priuilegia ne irrogato. & rursus. Cùm leges præclarissimæ de 12. tabul. translatæ duæ: quarum altera priuilegia tollit, altera de capite ciuis rogari, nisi maximo comitiatu, uetat. Idem in oratione pro P. Sexto. Cur cùm de capite ciuis & de bonis proscriptorum ferretur: cùm & sacris legibus & 12. tabul. sancitum esset; neve priuilegium irrogari, nève de capite nisi comitijs centuriatis rogari, nulla uox est audita consulum? Simile est illud Demosthenis contra Timocratem. μηδὲ νόμον, ἐξεῖναι ἐπ' ἀνδρὶ θεῖναι, ἐὰν μὴ τὸν αὐτὸν ἐςὶ πᾶσιν ἀθηναίοις, ψηφισάμενον μὴ ἔλαττον ἑξακισχιλίων οἷς ἂν δόξῃ κρύβδην ψηφιζομένοις. His assensus est noster Vlpia. qui sub tit. de legibus ita scribit, [Iura non in singulas personas sed generaliter constituuntur.] Et sanè priuilegium lex est, quæ in priuatum hominem fertur: ut de imperio Cn. Pompeij, de reditu Ciceronis, uel P.
2 Clodij. ac inde priuilegij † nomen tractum est: quemadmodum Cicero libro 3. de legib. scibit.& Isidorus in c. priuilegia. 3. distinct. nanque ueteres priua, quæ nos singula, & priuos, quos singulos appellamus, dicebant. ut doctè Gellius libro decimo, capit. uigesimo, obseruauit. Proinde cùm legis hæc uis sit, scitum esse & iussum in omnes, meritò veteres ferri de singulis, nisi centuriatis comitijs noluerunt: ita enim fore credebant, ut digestis per ordinem tribubus plus ad suffragium adhiberetur consilij, & maturius ad eiusmodi leges ferendas accederēt. Ex quo perspicuum est aliter priuilegium in duodecim tabulis, aliter in hac iuris parte à legumlatoribus usurpari: lex decem uiralis priuilegium legem ap-
3 pellat, quæ in singulos homines fertur: nostri † autem & Iurisconsulti & Imperatores priuilegium pro quadam prælatione seu prærogatiua usurpant, quæ legibus nominatim tribuitur: ut de exactione dotis Iustitia. scribit, in qua mulier priuilegium habet, idest, cæteris potiora iura. l. assiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. Vlpianus sub titulo, si certum petatur, [Creditor,] inquit, [qui in restitutionem ædificiorum credidit, in pecuniam, quam credidit, priuilegium exigendi habet:] idest, ius atque prærogatiuam, ut cæteris creditoribus anteponatur. Ac plura huius generis exempla apud Cæsares & Iurisconsultos suppetunt sub titulo de priuilegijs creditorum, de priuileg. fisci, & similibus, quæ nūnc referre non est necesse. Accipitur etiam priuilegium pro facultate testandi, uel contrahendi aliter, quàm iure communi comprehensum sit, quibusdam personis generaliter concessa. l. impuberi. ff. de administra. tutor. l. priuilegio. C. de decurionibus. libro decimo, & toto tractatu de testamen. milit. His uerò modis acceptum priuilegium tanquam effectus à causa, secerni ab illo ueteri legis duodecim tabularum debet. Hoc enim lex non est, sed effectus legis: illud lex in singulos homines lata, hoc legibus generaliter latis conceditur, non uni tantum, sed & omnibus eiusdem generis personis, ut puta mulieribus in cā dotis, militibus in cā testamentorum: illud in singulas tantùm personas rogaba-
4 tur: cuiusmodi est hodie † Principis indultum: eaque Regis diplomata, quæ ius quoddam singulare in gratiam quarundam personarum continet, de quibus sub titu. si contra ius uel utilitatem publicam. sub titu. de diuersis rescriptis. sub titulo de percib. Impera. offend. & l. 1. ff. de constitution. principum. Cum enim lege Regia populos omne suum imperium omnemque potestatem in principen transtulerit, constat idem in priuilegijs irrogandis nunc solam Principis uoluntatem efficere, quod olim centuriata comitia: sed longus labor: non enim de his hoc capite dicere instituimus, sed tantum de his, quæ legibus in omnes latis mulieribus generaliter tribuuntur. Et quia horum alia dotis constitu-

tionem, & alia exactionem spectant, de illis solùm priuilegijs hoc capite dispiciemus, quæ ad dotis repetitionem pertinent. Nam de cæteris (quæ tot meo quidem iudicio nō sunt, quod nostri esse clamitant) fusè anteà & non indiligenter disseruimus.

An mulier in dotis exactione cæteris creditoribus anteponatur.

5 Primùm mulieribus † hoc indultum est priuilegium, ut in dotis exactione alijs creditoribus præferantur, licet tpe priores sint. l. assiduis. C. qui poti. in pig. habe. §. fuerat. de actio. l. 2. §. vlti. ff. de priuileg. credi. l. ubi. C. de iure dotium. l. unica. C. de priuileg. dot. §. aliud. in nouell. de æqual. dot. §. quæ igitur. in nouel. de priuileg. dot. Nec interest: utrum creditores expressam habeant, an tacitam hypothecam [Bellapert. & Cynus in l. assiduis. C. qui pot. in pig. Ang. in §. his consequenter. de æqualit. do. Bald. Nouel. in tractatu de dote, parte 10. excep. 16.] Etenim par est expressi & taciti ratio. l. cum quid. ff. si cer. pet. ac leges anteà citatæ generaliter enuntiant, mulierem cæteris creditoribus anteponi. Quare generaliter quoque probandum est in concursu creditorum mulierem semper potiora iura obtinere. l. de pretio. ff. de publi. in rem actio. l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præstand. capit. ad audientiam. de decimis. l. vnic. §. fin autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. Aliter si dicamus habentibus prioris temporis tacitam hypothecam mulierem in dotis exactione tantummodò præferri, angustissimis cancellis leges generaliter latas circunscribemus. Sunt enim certi, ne-
6 que ita multi casus, † quibus lex tacitam hypothecam induxit: ut in rebus illatis per colonum. l. item Seruiana. de actionibus. l. item. de pactis. in rebus tutoris erga pupillum. l. pro officio. ff. de administr. tuto. in domo, quæ credita pecunia reficitur. l. creditor. ff. si cert. pet. & denique in contractibus fisci. l. secunda. C. in quibus causis pignus uel hypotheca tacit. contrahitur. Planè l. in rebus. C. de iur. dotium. ait neminem creditorum mariti, qui anteriores sunt, posse sibi potiorem hypothecam uindicare. Quamobrem dicendum est, mulierem in dotis exactione creditoribus tempore prioribus, siue expressam habeant, siue tacitam hypothecam sine ulla dubitatione præferri. Quod eo probabilius uidetur, quòd publicus fauor in causa dotis eluceat, qui ideò singulorum commodis anteponi debet. l. 1. ff. soluto. matrimonio l. ius publicum. ff. de pact. l. nec ex prætorio. de regulis iuris. l. vtilitas. de primipil. libro 12. C. l. actione. §. Labeo. ff. pro socio. authen. res quæ. commun. de legat. Præsertim cùm in ambiguis pro dotibus sit respondendum. c. vlt. de sentent. & re iudic. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. Sed & illud tritum & vulgò percelebratū axioma, si vinco vincentem te, multò magis vincā te, vehementer hanc sententiam corroborat. [Hoc axioma doctè explicat Oldrad. cons. 98. & post eū Fulgosius in l. Claudius. ff. qui pot.] Etenim qui in rem conseruandam, uel reficiendam credidit, quibuscunque creditoribus præfertur. l. creditor. 1. ff. si certum petat. l. interdum. ff. qui potiores in pignore habeantur. Sed mulier uictrix est illius, authen. quo iure. C. qui pot. in pig. §. his consequens. in nouella, de æqualitate dotium. igitur & cæterorum. c. authoritate. de concessio. præben. apud Bonifacium. l. de accessionibus. ff. de perpe. & tempor. præscriptio. Nec his repugnant, quæ crebrius nostros in contrariam sententiam pepulerunt, ut tacitam quidem aliorum creditorum hypothecam dotali cedere putarent: expressam uerò non item. [Barto. Bald. & Salicetus in l. assiduis. Ripar. in l. 2. §. ult. ff. de priuileg. credi. & in l. 1. ff. soluto. matrimonio. Ang. Fab. & Ias. in §. fuerat. de actionibus. Innocen. & Panormitan. in c. ex literis. de pigno. & decisio. Capel. Tolos. 217.] Imprimis enim quod dicitur, priores tempore posterioribus creditoribus præferri, ex cap. qui prior. de regulis iuris. ex l. secunda. ff. qui potiores. alijsque comparibus, tunc non procedit, cum priores iure tantùm communi nitantur, & posteriores priuilegio aliquo fulti sunt l. creditor. 1. C. si certum petatur. l. impensa. ff. de relig. & sumptibus funer. l. tertia. ff. quod cum eo qui in aliena. Secun-
7 dò, quòd nostri dicunt, fiscum † & mulierem æquis gressibus incedere. l. secunda. C. de priuileg. fisc. l. dotis. C. de iure dotium. fiscum tamen creditoribus tempore prioribus non esse potiorem. l. si pignus. ff. qui potiores in pignore habeantur. l. si fundum. C. eodem titulo. multifariam submoueri potest. Imprimis constat Imperatorem Iustinianum eiusmodi prærogatiuam mulieribus concessisse. Ideoque eius rescripto l. 2. de priuileg. fisc. antiquata esse uidetur. Sed si hæc dissolutio alicui fortassis non probetur, bellissimè dici poterit l. si pignus. & l. si fundum. intelligi de bonis fisco ratione delicti obligatis, non etiam ratione contractus. Etenim si fiscus cum aliquo contrahat, cuius facultates alijs, qui priuilegium non habent, iam iure pignoris teneantur, nulla dubitatio est, quin fiscus, quantumuis posterior, cęteris potiora iura obtineat. l. si is qui. ff. de iure fisci. igitur fiscus tum prioribus creditoribus cedet, cum ei bona ratione admissi sceleris tenebuntur: non etiam cùm ratione contractus: sicut nec mulier. Illud à plerisque relatum scio, fiscum & mulierem eodem iure perpetuò non censeri: cùm in ambiguis pro dotibus respondeamus. l. in ambiguis. de iure dotium. licet contrarium in causa fisci obseruetur l. non puto. ff. de iure fisci. [Bartol. Bald. & alij in authent. quas actiones. C. de sac. sanct. eccles.] Proinde quamuis mulier fisco non præferatur: quoniam priuilegiarius contra priuilegiarium sua prærogatiua non utitur. l. uerum. §. ultim. ff. de minorib. l. sed & milites. ff. de excusatio. tutor. poterit nihilominus mulier (si hoc ita admiserimus) in concursu aliorum creditorum potiora iura obtinere. Tertiò, cùm iam dictis aperto marte pugnat l. satis notum. C. in quibus causis pignor. uel hypothe. tacit. contra. ubi bona earum in dotem data, quæ nuptæ sunt ijs, qui primipili sarcinam subeunt, ex causa primipilari tenentur. Sed hoc primipili fauor facit l. utilitas. C. de primipilo. Nec dissidet l. prima C. de priuileg. fisc. ubi res dotales ob debitum primipili non tenentur: id enim tum uerum est, cùm maritus est soluendo. quod satis indicant illa uerba, [si mariti bona occupata sunt.] Aliter certè mulieris bona in subsidium tenebuntur. l. satis notum. C. in quibus caus. pigno. uel hypothec. & l. penult. C. de primipilo. Proinde quod dicitur in l. prima. ff. soluto matrimō. dotis causam semper & ubique præcipuam esse, ex subiecta materia restringi debet, ut causam funeris primipilarem, & similes non contineat: nimirum quia maiori fauore necnon priuilegio uallatæ, ac munitæ sunt. Quartò, obstat sequens argumentum: Potior est hominis cautio dispositione legis l. & habet. §. 1. ff. de precar. l. ultim. C. de pact. conuentis. [Alciat. in l. 1. ff. soluto matrimo. Barto. in l. si quis ita. ff. de conditio. & demonstrat.] atqui tempore priores creditores cautione sua nituntur: mulier autem dispositione legis, l. unica. C. de rei uxoriæ actione. igitur tempore priores creditores potiora iura obtinebunt. Sed hæc fallax ac captiosa reprehensio bifariam redargui ac labefactari potest. Primùm in quæstione proposita mulier habentibus expressam hypothecam ita demum præfertur, & ipsa habeat, habentibus uerò tacitam, cum & ipsa tacitam quoque hypothecam ex causa dotis habet, quo casu hominis cautio legum dispositioni non
8 cedit. Porrò lemma sic accipiendum est, ut potior † sit hominis cautio dispositione legis, quoties lex tantùm disposuit in subsidium dispositionis hominis, aliter potior legum dispositio erit l. non dubium. C. de legibus. l. nemo potest. ff. de legat. 1. [Bartol. in l. post dotem. ff. soluto matrimo. Ias. in §. item Seruiana. de actionibus. Nouell. par. 6. priuilegio 68.] Quintò occurrit aliud argumentum, quod commodissimè sic instituemus. Priuilegia, quæ principalibus constitutionibus tribuūtur, ad alienam iniuriam porrigi non oportet l. cùm auus. C. de emancipat. liber. l. impuber. ff. de administra. tutor. Ergo priuilegium prælationis, quòd principales constitutiones in causa dotis mulieribus indulserunt trahi ad iniuriam aliorum creditorum non debet. Respondeo, ueram propositionem esse, nisi Princeps sciens, prudensque ob publicam, similemve causam priuilegium nominatim indulserit, l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco publico, ut in nostro casu, quo Iustinianus in hoc mulieribus prospexit, ut creditoribus etiam tempore prioribus præferentur: quoniam publicus matrimonij & liberorum fauor idipsum exposcere uidebatur. l. 1. ff. solu. matri. Sextò urget, quòd mulier paciscendo deteriorem aliorum conditionem efficere non potuerit, nimirum quibus iam quæsitum ius erat l. filius. C. de pac. l. transactione matris. C. de transact. l. non debet. de regul. iuris. Hoc autem argumentum difficiles explicatus non habet, cùm mulier ius alijs
9 iam quæsitum non auferat, sed Princeps † lexve, quæ cùm

magis

magis sit rerum nostrarum domina, quàm nos ipsi, iure res proprias singulis aufert, & posteriores prioribus anteponit: hoc usucapio suggerit, quæ propter legis authoritatem, qua nititur, res proprias negligentibus rerũ dominis aufert. Suggerunt & uaria paradigmata quæ passim in legibus offendun tur l. item si uerberatum. §. 1. ff. de rei uin. l. Lucius Titius. de euict. l. impens. ff. de relig. & sump. fun. Sed & in quæstionibus beneficiorum priores tempore posterioribus anteponuntur. c. eum qui. de præb. c. tibi qui. de rescrip. lib. 1. Decret. Bonif. c. capitulum. de rescrip. Si tamen Roma. Pontif. clausulã, ut uocant, [anteferri] in diplomate posteriorum inseruerit, magis est, ut priores posterioribus cedant: quanquàm prioribus ius quæsitum iam esset, quod nostri ad rem appellant. c. quamuis. de rescrip. c. authoritatem Martini. de conces. præben. & c. penul. de præben. in Decret. Bonif. Septimò, negotium nobis exhibet sequens argumentum: Ius commune potius est iure singulari priuilegiarióque, l. eius militis. §. militia missus. ff. de milit. testa. l. centurio. ff. de uulg. & pupil. substitu. Sed creditores, qui expressam hypothecam habent, quiq; mulierem tempore antecedunt, iure tantum communi nituntur: mulier autem speciali dotis fauore. Ergo potius ius creditorum erit. Hæc autem obiectio facilè tollitur. [Dyn. & ad eum Boer. in regula generi. Barto. in l. quæsitum. §. ult. ff. de fun. instru.]

10 Est † enim sæpe compertum, iuri communi ius speciale derogare. nec ulla dubitatio est, quin semper species generi deroget. c. 1. de resc. c. generi. de reg. iur. l. uxorem. §. Felicissimo. & l. seruis urbanis. §. si alij. ff. de leg. 3. l. in toto. ff. de reg. iur. ueruntamen si ius commune & speciale in eadem persona concurrant, actus, qui iure communi ualere potest, ex priuilegio non sustinebitur, quandiu ius commune locum habebit. l. Centurio. ff. de uulg. & pup. Sed & actus, qui iure communi & speciali confici potest, tutior est, minusque periculis expositus, si iure communi fiat. l. eius militis. §. ult. de milit. testa. [Crot. notat ibi de temporario priuilegio agi, cùm post annum, quo quis missus est, militare testamentum reuocetur. l. quod dicitur. ff. de milit. testa. At nos de perpetuo loquimur. Ripa. in §. diui. nu. 82.] quanquàm in concursu potius sit ius speciale ac priuilegiorum, quàm ius commune. l. 3. ff. quod cùm eo. l. ex facto. §. ult. ff. de pecul. Ecce qui in nauem extruendam, uel reficiendam credidit, priuilegium habet, quo cæteros iure communi uenientes superat. l. qui nauem. ff. de priuileg. credi. Ecce primipilaris ob suam prærogatiuam, quæ legibus nominatim tribuitur, cæteros creditores uincit. l. penul. C. de primipil. lib. 12. igitur nostro casu probandum est, priuilegium, quod leges in causa dotis mulieribus concesserunt, ius commune, quo antiquiores creditores nituntur, superare. Octauò dubitationem mouet, quod Iustin. in l. assiduis. scripsit, mulierem potiora iura contra omnes habere mariti creditores, licet anterioris sint temporis priuilegio uallati, ex eo enim perspicuum est, ijs demum mulierem in dotis exactione præferri, qui tacitam tãtùm hypothecam habent, non etiam ijs qui sibi nominatim cauerunt. Sed mirum est, nostros tam lusciosos & cæcutientes esse, ut in rebus apertis luce clarissima nihil uideant. Equidem Iustinianus scripsit, temporis priuilegio uallatos dotali hypothecæ cedere: sed hoc ad eos non pertinet, quibus lex tacitam hypothecam concessit, cum sibi prius nominatim non prospexerunt: quinimò intelligi necessariò debet de his, qui ob expressam hypothecam temporis priuilegium habent.

11 Dicet aliquis, priuilegia † ex tempore non æstimantur, sed ex causa. l. priuilegia. ff. de priuileg. creditorum. igitur creditores ob prius contractam hypothecam priuilegium aliquod non habent. Respondeo, regulam l. priuilegia. in obligationibus in rem non procedere. l. ult. C. de priuilegio fisc. non item in obligationibus in personam, quoties de dote, alijsq; rebus priuilegiarijs agitur. l. ult. §. & ideò. C. qui potiores in pign. habean. [Accursius in l. priuilegia. ff. de priuilegijs creditorum.] Nonò excutienda est l. assiduis. §. & ideò. C. qui potior. in pign. habeant. cui congruit §. 1. ut exact. instan. dot. Ecce prioris uxoris filij antè maternam doten percipiunt, quàm secunda uxor dotem suã nanciscatur. Igitur in dotis exactione mulier cæteris omnibus non præfertur. Certè lex hunc casum nominatim excipit, & quamuis non exciperet, tamen quia filij, qui maternam dotem repetunt, tempore sunt priores, & eodem sunt etiam subnixi priuilegio, quo uxor secunda, illi sine dubio potiora iura obtinerent. §. si uerò. in nouel. ut exact. instant. dot. [Salycetus in l. assiduis. Ripa. in l. 1. ff. soluto matrimonio.] Decimò, aduersatur l. ubi. C. de iure dotium. Iustinia. ait, marito uergente ad inopiam, uxorem posse res dotales uindicare, uel à creditoribus posterioribus, uel ab alijs, qui non potiora iura legibus habere noscuntur. Ergo confitendum est, antiquioribus creditoribus expressam hypothecam habentibus mulierem non præferri, cùm hac lege posterioribus duntaxat, & his qui potiora iura non habent, idest, qui tacitæ tãtùm hypothecæ præsidio muniti sunt, mulier anteponatur. sed magis est, ut antiquiores creditores ea uerba non excludant, [uel à creditoribus posterioribus,] cùm eos sequentia perspicuè complectantur: quin possunt uerba illa sic accipi, ut mulier, quæ tacitam tantù mhypothecam habet, antiquioribus creditoribus non præferatur, quoties illi expressa hypotheca sibi nominatim cauerunt. verius tñ est, mulierem ea lege prioribus nedũ posterioribus creditoribus quacunq; hypotheca fulti sint, anteponi; præterquàm si potius maius ue priuilegium habeant: vt fiscus in causa principali. l. satis notũ. C. in quib. caus. pign. vel hypothe. & liberi in exactione maternæ dotis. l. assiduis. §. & ideo. C. qui pot. Vndecimò, aduersus nos pugnat. l. in rebus. C. de iure dot. ait lex, in rebus dotalibus mulierem omnibus alijs creditoribus præferri: ergo in rebus mariti mulier potiorem hypothecam non habebit, nec habentibus expressam anteriorem præferetur: nam in tacita, clari ac aperti iuris est, mulierem semper esse potiorem. Sed proprius est ut etiam de rebus mariti Imper. rescriptũ accipiamus, subdit. n. siue æstimatæ, siue inæstimatæ res sint, quæ uerba mariti rebus proculdubiò congruunt: cùm rerum, quæ æstimatæ in dotem dantur, uerè dominium maritus nanciscatur. l. quoties. C. de iur. dot. l. cùm post. §. dotem. ff. eo. titu. Me illud uehementer mouet, quod sæpè Iustin. prodidit, mulierem aduersus quocunque creditores priuilegium habere, quod in solis rebus dotalibus frustra constitutum uidetur, cùm in rebus proprijs uindicandis unusquisque priuilegium habeat. l. si uentri. §. si tamen. ff. de priuilegijs creditorum. Tamen ut ingenuè dicam, quod sentio, uerius putarim l. in rebus. de rebus tantùm dotalibus loqui, quòd de his tantùm quæstio proposita esset, & plerique arbitrarentur, eas in dominio mariti mansisse: atque adeò in his uindicandis priores creditores præferri oportere, quod Imperator, Decio consule, suo rescripto definiuit. Apertius tamen in duobus annis pòst, nempe post consul. Lampidij & Orestis, idipsum Iustinianus explanauit, generaliter constituens in rebus mariti nedum dotalibus mulierem priuilegium prælationis habere, quanquàm anteà in rebus mariti id plerunque non obseruaretur. l. assiduis. C. qui potior. [Bald. Nouel. par. 10. in prin.] Duodecimò, credendum est ea potius legem sustulisse, quæ ex sua prouidentia, quàm quæ ex hominis cautione proficiscuntur. l. si quid bello. & ibidem Accurs. ff. de cap. & postlim. reuer. Ergo credendum est, leges quæ mulieribus aduersus priores hypothecas priuilegium indulserunt, aduersus tacitas, non etiam aduersus expressas priuilegium prælationis dedisse. Sed non tanti ponderis est hæc ratio, ut me à superiori sententia amoueat. neque enim in quæstionibus dotium probabile est superius argumẽtum: cùm in dubiis ea sequenda sit interpretatio, quæ pro dote facit. l. in ambiguis. ff. de iure dotium. Et quidem ad coniecturas in præsentia non est decurrendum, quando leges ita dilucidè & apertè totam hanc quæstionem definiunt, ut sine euidenti calumnia, & aucupatione uerborum eas euitare nemo possit. l. in rebus. ait, neminem creditorum, qui anteriores sunt, posse sibi potiorem causam in his per hypothecam uindicare. submouet ergo omnes, cum ait, [neminem creditorum.] At uerè l. assiduis. C. qui pot. §. fuerat. de actio. l. unica, de priuilegio dotis. & cætera id genus, indefinitè ac generaliter enunciant, mulierem antiquioribus creditoribus præferri. quamobrẽ decernendum est, leges, quæ tot locis hãc prætogatiuam laudibus efferunt, ita exiguè & simpliciter accipi nõ oportere, ut ad tacitas tãtùm hypothecas pertineant. Quinimò generaliter probandum est, mulierem, quæ expressa hypotheca sibi cauit, aliis omnibus creditoribus præferri: licet tempore eam antecedant. Decimotertiò, nostra sententia oppugnatur ab eo, quod in §. quia uerò & eiusmodi. in nouella, de æqualita. dotiũ, relatum est, ei qui ad consequendã militiam nummos credidit, mulierem in dotis exactione non præferri. Hoc autem ius singulare est, ideoque ad consequentias

non est trahẽdum. authen. quo iure. C. qui potiores in pignore habe. l. quod uerò. & l. ius singulare. de legib. Decimòquartò, Si antiquiores creditores excludantur qui sibi expressa hypotheca prospexerunt, maximo Reipub. detrimento hoc dotale priuilegium cedet. Namque mercatores & cæteri à contractib. & commercijs auocabuntur, quæ in bene moratis ciuitatibus summoperè necessaria sunt. Certè non igni, nõ aere, non aqua plurib. locis vtimur quã contractib. ut ꝓfiteri ausim, sine his, nec ciuitates ullas, nec genus quidẽ humanum consistere posse. Igitur tanto Reip. malo ad iniuriam aliorum creditorum trahi dotalis ꝓrogatiua non debet. Difficilis explicatu nõ est hęc argumẽtatio: si enim rẽipsam & singula rõnis momenta diligenter consideremus, intelligi perspicuè poterit, non adeò metuendum id periculum esse, & ꝓpterea homines à contractu auocari credamus. Perrarò namque euenit, si omniũ cõtractuũ rõnẽ habeamus, ut in id discrimẽ creditores cõijciantur. Sed & plerunq; cũ id accidit, bona debitoris, oĩbus sunt soluendo: uerũ mulier prærogatiuã habet, ut prius dotẽ suã repetat, quàm alij debita sua cõsequãtur. Proinde uani illius timoris habenda nõ erit rõ. l. uani. de reg. iur. l. inter stipulantem. §. sacrã. ff. de uerb. obl. l. si quis ab alio. ff. de re iud. Reprimam iã & nõ insequar longius, eoque libentius, quo plus argumentorũ quàm quisquã ante hac, & quã ipse decreuissem, retuli. tantũ duo aut tria breuiter dicã, quæ vix impræsentiarũ prætermitti sine graui incõmodo possunt.

12 [Ripa. in l. 1. ff. sol. ma. nu. 28.] Primũ illud est, dotale † priuilegium, quod anteà commemorauimus, etiam in additamẽto, qđ vulgò agensamentũ appellamus, ꝓcedere. illius enim, quod ad exactionẽ attinet, eadẽque dotis est planè inspectio atque doctrina. l. ẽt. C. de iur. dot. l. inter socerũ. §. cũ inter. ff. de pact. dot. l. 4. ff. de iur. dot. l. si ex toto. ff. de leg. 1. in nouella de æqual. dot. [Ias. in rub. ff. sol. mat. in fi. Ang. in §. fuerat. de actio.] Quod ita accipimus, si in rebus immob. lib. consistat. auth. sed iã necesse. C. de don. ãn. nup. Secundò obseruã-
13 dum † est, priuilegium dotale prælationis extraneis hæredib. non cõpetere. l. vnic. C. de priuil. dot. qm̃ priuilegia, quæ personæ sunt, interitum personarũ consequuntur, & ad hæredes nõ transeunt. l. in oĩbus. caus. & l. priuilegia. de reg. iur. l. 1. ff. de consti. prin. l. sordidorũ. de excu. mu. præterquã si testantis filij hæredes existant. l. ẽt. l. maritũ. & seq. ff. sol. mat. l. assi-
14 duis. C. qui po. Ad extremũ, pro dote † non numerata leges priuilegiũ prelationis non cõcesserunt, quamuis eã falsò maritus se recepisse professus sit: non. n. probanda est captiosa & fraudulentia conuentio. §. aliud. de æqua. dot. nec alijs præiudicium adferre debet, qđ alij callido cõmento egerũt. l. si vnus. §. ante oĩa. & l. ult. ff. de pac. atque adeò ꝙ de iure non sortitur effectũ. c. nõ præstat. de reg. iur. proinde vehementer ab illis dissentio, qui post [Bar. in l. assiduis. Nouel. part. 10. nu. 12. Imo. & Ang. in l. ita stipulatus. §. Chrisogo. ff. de ver. obl.] rati sunt, dotẽ pro numerata à marito habitã priuilegiũ prælationis habere, quoties maritus exceptioni non numeratæ pecuniæ renunciauit, & tempus proponendæ exceptionis elapsum est; etenim quamuis maritus exceptioni renuncians eãdemque intra biennium non proponens vehementer ea in re sibi noceat: tamen ob hanc renunciationem & biennij tacitur nitatem creditorib. præiudicium adferre nõ potest. l. si vnus. §. ante omnia. & l. ultim. ff. de pact. præsertim cum ignorantibus post biennium exceptio non denegetur. l. in cõtractibus. C. de non nume. pecu. & facilè leges in facto alieno præsumptionem ignorantiæ recipiant. l. 2. ff. de iur. & fact. ignora. l. vltima. ff. pro suo.

Res per fideicommissum relictæ an ex causa dotis alienari efficaciter possint.

15 Est & aliud dotis priuilegium, ut res † obnoxiæ fideicommissariæ restitutioni ex causa dotis efficaciter ueniant. quod in restitutionibus perinde ac in dationibus dotium iuris est [Bartol. Bald. & Curtius Iun. in authent. res quæ. C. com. de leg. Bald. Nouel. part. 6. priuileg. 13. Ripa in l. filiusfamil. §. Diui. ff. de legat. 1.] §. quamobrem. in Nouel. de restitu. & ea quæ parit in 11. men. auth. res quæ. C. com. de leg. leges enim non minus restitutionibus, quàm rerum dationibus fauent. l. uideamus. §. 1. ff. de usur. l. vnic. de impo. lucra. descrip. libro 10. nec id uidetur in euersionem fideicommissi fieri, cùm patris uoto & debito filij officio congruat. l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad. S. C. Trebellia. [Ripa. in §. Diui. numero 75.] non enim omnibus res per fideicommissum relictas ob dotis restitutionem distrahere permissum est: sed liberis tantum, erga quos & pietas & propensa quædam parentis beneuolentia facit, ut dotis causa bona distrahi testantem uoluisse credamus. procedit igitur superior sententia, quoties filius superstite patre dotem accepit: scilicet quia viuus pater ex ea causa res suas obligare cogitur [Bartol. & cæteri in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. Mar. Soc. consi. 75.] l. qui liberos. ff. de rit. nupt. l. vltim. ff. de suspe. tut. procedit quoties post mortem patris dos filiæ data est: quoniam quod pater viuus facturus erat, id ab hæredibus fieri iussisse intelligitur. l. cùm seruus. ff. de condi. & demonstrat. [Cornel. consil. 393. uolum. 4. Bald. Nouell. part. 6. priuileg. 20. Alexand. consilio 66. visis. in 4. volumi. Curtius in authent. res quæ. numero 11.] itaque mortuo patre bona, quæ quondam illius fuerunt, perinde ob dotis restitutionem tenebuntur, ac si is superstes adhuc esset: & hoc publica exposcit utilitas, quę singulorum commodis anteponi debet. l. penulti. de primipil. l. ius publicum. ff. de pact. & de regulis iuris. l. nec ex prętorio aliter magno reipublic. malo propter ignorantiam fideicommissorum mulieres plerunque suis dotibus defraudarentur, quod iuris authores uehementer perosi sunt, ut in Nouell. de restitut. & ea quę parit in 11. mense relatum est. Sed [Castr. consi. 13. & in l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad S. C. Trebellia. Angel. Nouell. de restitut. & ea quæ parit in 11. mens. Iaso. in authent. res. C. commu. de leg.] in contrariam sententiam declinauerunt, rati tunc demum bona fideicommissorum ob dotis restitutionem efficaciter distrahi, cùm dotem filius viuo patre accepit. etenim si pater viuus sit, vtique dotem is accipere, & ex ea causa res suas obligare compellitur: sed si iam è uita emigrarit, aliud omnino iuris erit. Non enim dici potest cogendum esse patrem, qui iam rebus humanis exemptus est, dotem filio datam recipere, sicut euenit, cùm eius bona ob dotis restitutionem tenentur. sed hi nodum in scirpo quærunt, & res perspicuas & non obscuras suis argutijs & reprehensionibus fallacibus inuoluunt, atque intricant, & ut mos eorum est miris quibusdam tenebris obducunt.

Certè anteà dilucidè ostensum est, his demum casibus bona obnoxia restitutioni ex causa dotis teneri, quibus uiuens testator teneretur. l. cùm seruus. ff. de condit. & demonstra. nec inspicimus, an quis post mortem teneatur, sufficit enim eodem casu superstitem patrem cogi ad res suas obligandas ob dotis restitutionem potuisse. Ergo perspicuum est ob restitutionem dotis filio post mortem patris datæ, fideicommissariam hæreditatem teneri: quoniam eo casu viuus pater teneretur: & hoc nonnulli ad dotis additamentum porrexerunt. Primum quia in §. quamobrem. de restitut. & ea quæ parit, Iustinia. notat in nuptialibus lucris hoc priuilegium locum habere. Deinde quia dotis priuilegia, sæpe compertum est, additamento tribui. l. si constante. C. de donatio. ante nupt. l. etiam. C. de iure dot. sed hæc aliàs subtiliùs.

An retentio & compensatio in dotis exactione locum habeant.

16 Aliud item priuilegium est, vt ob † res amotas vel impẽsas dotis repetitio non minuatur. l. vnic. §. taceat. C. de rei uxo. actio. Præterquam si sumptus necessarij sint: quia tales ipso iure dotem minuunt. l. quod dicitur. ff. de impens. in reb. dot. fact. §. item si de dote. de actio. [Stephan. Bert. consil. 309. uolum. 2.] Sed nec compensatio in dotis exactione locum habet, cùm is, qui compensat, retentione vtatur. l. dote. ff. de dot. prælegat. l. 4. & l. ob negotium. ff. de compens. quæ, ut diximus, in causa dotis concessa non est. l. vnic. §. taceat. C. de rei uxor. actio. [Barto. in l. fructus. §. ob donationes. ff. solut. mat. Mar. Socy. consil. 126. Bald. Nouell. part. 8. priuile. 1.] Et quamuis retentio in omnib. rebus fiat, compensatio in iis demum, quæ pondere, numero, uel mensura continentur: nihilominus hoc casu retentio & compensatio pari iure æstimanda sunt: cum in utraque eadem ratio, necnon æquitas uersetur. Huc pertinet, ꝙ in causa depositi aliquid compensationis nomine opponi non potest, ne quis depositarum rerum exactione fraudetur. §. in bonæfidei. de actio. l.

act.l.pen.C.depos.l.vlti.C.de compen. idem igitur in dote di cendum erit, quæ cùm pluribus legum & æquitatis præsidis fulta est, tum semper & ubique præcipua habetur. Sed hoc non procedit, cùm mulier fructus post diuortium perceptos separatim peteret.l.fructus.aliàs diuortio.§.ob donationes.ff. solu.mat.nec cum dotis qnantitati facultates mariti concurrerent: tunc.n.quia insolidum damnatur, æquum est, dotem minui.l.rei.§.1.ff. solu.matri.§. item si de dote.de actio. Ego tamen magis sentio ueteres leges, quæ compensationem & retentionem in causa dotis admittebant, Iustinianeo rescripto antiquari, quod sub tit.de rei vxo. act.extat. Et porrò hoc ius singulare in dotibus, ut seruus, qui tempore seruitutis dotem restituere promisit, liber factus eo nomine teneatur.l.si serua seruo.ff.de iure dot.licèt regulariter sit contra l.1. & sequen. C.ne seruus ex facto. [Bald.Nouel.8.par.priui.5.] Alia quoque dotis priuilegia sunt, quæ in actione ex stipulatu cernuntur. [Accur.Cyn.& Bar.in l.unic.§.1. de rei uxo.act.Camp. par.1.q.8.] Ea enim pro rebus incertis regulariter competit. §.1.de uer.obl.tamen in dotis exactione etiam pro rebus certis datur.l.unic.de rei uxor.act. Est & regulariter stricti iudicij.§.actionum.de act.sed in dotis petitione actionum bonæ fidei naturam sequitur.§.fuerat. de act.l.unic.C. de rei uxo. act. Postremò, iure communi receptum est, eoq; iure utimur,
17 ut res † empta ex pecunia aliena illius non efficiatur, cuius pecunia erat.l.si ex ea.& l.si ut proponis.C.de rei uendi.l.qui vas.§.vlt.ff. de fur.ueruntamen si pecunia dotalis in emptionem prædiorum erogetur, nostri putant dotis prædia effici: atque ideo corpora ipsa in restitutionem & iudicium de dote uenire, arg.l.ita constante.& l.res quæ.ff.de iure dot. [Barto.in l.si cum dotem.§.vlt.ff.solu.mat. Campeg. parte 4.quæst.8.] Quæ sententia mihi probabilis non uidetur: nam & Cæsares in l.ex pecunia.C.de iure dot.Rufinæ ita rescripserunt: [Ex pecunia dotali fundus à marito tuo comparatus, non tibi quæritur: cum neque maritus uxori actionem empti possit acquirere: at dotis tantum actio tibi competit.] Et quidem iuris authores, quod ad hanc erogationem attinet, nihil singulare in causa dotis constituisse mihi uidentur. nam quod dicitur in l.ita constante.& l.res.ff. de iure dot.res ex pecunia dotali emptas dotales effici, sic accipimus, cùm in hoc pecunia datur, ut in emptionem prædiorum erogetur. Quamobrem perspicuum est, res emptas ex pecunia in dotem simpliciter data, non esse dotales: atque ideo in fideicommissi restitutionem non uenire: licet interpretes crebrius dissentiãt. Sed ut unde est orsa, in eodẽ terminetur tractatio nostra, do-
18 tes † comparatæ sunt, & earum tot tantaque priuilegia ueteres prudentissimi in rem publicam inuexerunt, ut mulieres nuberent, & ijs tanquam illecebris ad matrimonia allicerentur, quæ teste Iustiniano genus humanum immortale quodammodo efficiunt. §. rursus. de rest. & ea quæ parit in 11. mens. Etenim priscis temporibus, ijs qui reipub. clauum tenebant, nihil unquam curæ magis fuit, quam liberis hominib. bene moratas & constitutas replere ciuitates. Testes erunt Romani, testes Lacedemonij, aliæq; quamplurimæ gentes, quæ uariis pœnis ac præmiis homines ac nuptias prouoca-
19 runt. Certè Lycurgus † Lacedemoniorum Princeps cœlibes à spectaculo ludorum gymnicorum remouit, uoluitque nudos forum circuire, ut author est Plutarchus, Camillus & Posthumius Romani Censores, ut Valer.lib.2.ait, æra pœnæ nomine eos, qui ad senectutem cœlibes peruenerant, in ærarium deferre iusserunt. Q. autem Metellus, ut Flor.lib.59.refert, censuit, ut omnes nuptias contrahere cogerentur liberorum creandorum causa: cuius oratione Gell. memorat lib. 1.c.6. Quin August.legem maritandis ordinibus tulit, quam præ tumultu recusantium proferre non potuit, nisi adempta demum lenitaue parte pœnarum, & uacatione triennij data,
20 ut Suet. scribit. Quid memorem † iura trium liberorum & alia priuilegia, quæ habentibus liberos leges concesserunt? [Paul.lib.4.senten.tit.ad S.C. Tertul. Alexand. ab Alex.lib. 4.cap.8.] Equidem (ut de iure trium liberorum sileam, quod ueterum monumentis ubique celebratur, & nunc leguleijs notius est, quàm ut hic à nobis explicari debeat) olim quãuis senectuti maximus semper honos tributus fuerit: tamen in honoribus iuniores, qui uxorem quique liberos haberent senioribus neque uxorem neque liberos habentibus prudentissimè antelati sunt.l.in albo.de decur.lib.10.Gell.libr.2.cap. 15. Plutarchus in Lycurg.apud Spartas, & Arist.libr.2. Poli. ait, qui tres filio. suscepisset præsidij & stationis, qui quatuor, omnium munerum uacationem habebat. Sed & legibus Romanorum singuli anni per singulos liberos remittuntur. itaque qui 20.annos natus est, si quinque liberos habeat, ad capessendos honores legitimæ ætatis existimabitur.l.2.ff.de minorib.25.ann.l.2.C.de in integr. restitut.minor. Plures proferre possem & Romanorum & aliarum gentium leges, quibus ad prolem populi frequentandam, & regna hominum adiectione amplianda, tum pœnis, tum præmijs atque inuitamentis ingenui homines prouocantur. Sed quia iam defunctus uideor, qua me obstrinxeram promissi religione, pluribus supersedeo: & huic operi addo colophonem. quod si hæc ipsa longior tractatio fuerit, cum magnitudine utilitas comparetur, ita fortasse etiam breuior uidebitur.

FINIS.

COMMENTARIVS IN CAP. XIX. LIBRI SECVNDI STATVTORVM CIVITATIS LVCENSIS,

sive Tractatus de Lucro dotis,

D. Phanucij de Phanucijs Iurisconsulti Lucensis,

IN RVBRICAM

De dote [a] restituenda [b] soluto [c] matrimonio [d] per mortem [e] mulieris liberis [f] non extantibus.

SVMMARIVM.

1 *Nomen dotis æquiuocum est plura significans.*
2 *Dotes fundi.*
3 *Dos sanctimonialis.*
4 *Dos ecclesiæ, vel altaris.*
5 *Dos significantius accipitur pro eo, quod datur causa sustinendi onera matrimonij.*
6 *Dos an sit ipsa res dotalis secundùm Azon. an verò ius continens res dotales secundùm Bar.*
7 *Opinio Bar. magis communis.*
8 *Sed altera vera.*
9 *Bar. opinio implicita nihil certi ponens.*
10 *Altera etiam opinio confusione non caret.*
11 *Conti actus prout est facti, & prout est iuris consideratur.*
12 *Dos est ipsa res dotalis, & non ius.*
13 *Dotis ius est particulare, & non vniuersale.*
14 *Nomina iuris duplicia.*
15 *Dos est nomen iuris.*
16 *Declaratio l. 1. §. quod diximus. de dot. præleg.*
17 *Diminutio dotis fit respectu vniuersi, non autem rerum particularium.*
18 *Declaratio l. si is qui Stichum. §. quod dicitur. ff. de iure dotium.*
19 *Declaratio l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dotalibus.*
20 *Reprobatur opinio aliquorum in concordando tex. d. l. quod dicitur. cum tex. in d. l. si is qui Stihum. §. quod dicitur.*
21 *Absurdum in quo sit, quod res pro parte desinat dotalis esse.*
22 *Dos minuitur in intellectu iuris.*
23 *Dos semper minuitur in intellectu iuris, licet non semper in actu rei.*
24 *Dotem augmentum recipere ad instar hæreditatis negatur.*
25 *Fructus dotis soluto matrimonio percepti non sunt dos, seu ut portio dotis.*
26 *Accessiones veniunt in dotem prout in qualibet aliam rem.*
27 *Similitudo de mensa ad dotem non procedit.*
28 *Libellus, & sententia super dote certam rem, vel quantitatem debet continere.*
29 *Sententia censetur lata ex causa deducta in libello.*
30 *Libellus, & sententia generalis sustinetur. cum dos ad arbitrium boni viri est constituenda.*
31 *Maritus an pro lucro dotis faciendo agere possit via executiua, stante statuto: quòd mulieri, vel causam habenti ab ea, liceat via executiua agere.*

a 1 DOTE, [a] Nomen dotis † æquiuocum est plura si-
gnificans: quicquid enim alicui præcipuum da-
tur, dotis nomine denonstratur, ut Genes. cap.
30. ibi, dotauit me Deus dote bona. & Ouidius,
Ornata est, dotes exhibet ipsa suas.
& Cice. libro primo de Orat. ibi, cuius artem cùm indota-
tam esse, atque incomitatem uideres, uerborum eam dote lo-
cupletasti, & ornasti &c. Hinc quoque uirtutes animi vel cor
poris dotes appellãtur, hinc etiam fundi quædam præcipua ei
2 inseruientia nosti Iurisconsulti, † quandoque dotes fundi di-
3 xere. l. 2. in fine. l. Seię. §. liberto. ff. de fund. instructo. inde † da
tũ sanctimoniali monasterium ingredienti à nostratibus dos
dicitur. Bar. in l. 1. §. si parens. ff. si quis à parente fuerit manu
mis. Bal. in l. quoniã nouella. C. de inoffic. testa. Socin. in cõs.
222. præsens. collatione 2. circa med. vol. 2. & in cons. 141. cir-
ca eodem vol. Alex. consi. 17. viso titulo, in fine, volũ. 6. quod
est duplicatum, consi. 153. volũ. 7. & tradunt D. Alciat. in ru-
br. soluto. matrimonio. in uerbo, dos, & ibi Vincen. Sauio. nu
mero 124. Nico. numero 149. & Socin. Iun. numero. 6. Qui
4 quidem etiam dicunt † dotem esse, quod ecclesiæ uel altari
constituitur pro eius rectore uel sacerdote, qui quasi mari-
tus onera eius in ministrando sacramenta, & faciendis sacris
est subiturus. cap. nemo. de consecr. distinctio. prima. c. cũ
sit. extrà, de consecrat. ecclef. & alta. & §. 1. in authen. vt nul
lus fabr. de qua quidem ecclesiæ dotatione non pauca præter
alios commemorat Bald. de Barto. in l. prima. numero 22.
5 uersi. descendo nunc. ff. soluto. matrimonio. Sed † significan
tius in iure nostro dos accipitur pro eo, quod causa matrimo
nij sustinendi onera marito datur. l. pro oneribus. C. de iure
dotium. l. dotis fructus. l. plerumque. §. si serui. ff. eod. quæ
certè adinuenta fuit, ut mulieres facilius nuberent. l. 2. ff. de
iure dotium. quod reipublicæ ualde interest, ut ciuitas replea
tur hominibus. l. prima. ff. soluto matrimonio. & ibi not. om-
nes, ac adeò dos comitatur matrimonium, ut ubi matri-
monium non est, ibi nulla dos esse queat. l. fin. C. de dona
tio. ante nup. l. 3. ff. de iure dotium. l. lex Iulia. ff. de fund.
dot. & l. si mulier. ff. de iure dotium. Et in hac significatio-
ne vulgò accipi indubitatum est: ut ex illo Plauti loco in Am-
phitrio.

Non ego illam mihi dotem esse duco,
Quæ dos dicitur, sed pudicitiam.

Et sic in statuto nostro intelligi nemo dubitat. Verùm enim-
uerò circa dotis diffinitionem Doctores nostri multas diffi-
cultates excitarunt: maximè Modern. Repetentes in rubr.
soluto matrimo. quas hic prosequi mihi non uidetur necessa-
rium, quandoquidem ad scholasticas quæstiones pertineant.
illam tamen non prætermittam aperire (hoc enim spectat ad
6 intelligentiam utilem aliquot iurium) an † scilicet, dos sit ipsa
res dotalis, ut Azo diffiniebat in summa. C. de iure dotium.
an uerò ius quoddam uniuersale continens res, quæ propter
onera matrimonij sustinenda dantur: ut dicebat Barto. in d.
rubr. soluto matrimonio. Circa quod in primis sciendum est
7 † pro opin. Barto. esse magis communem, quòd dos non sit
ipsa res dotalis, sed ius quoddam continens res &c. hoc enim
tenuerunt Alexand. Soci. Ias. ibi, & Thomas Parpal. nume.
26. Rip. nume. 45. Franc. Nic. nu. 205. Io. Annib. Car. Ruin.
& plerique repetent. ibi, Rapha. Cuman. in consi. 109. domi.
Alciat. in l. Labeo & Sabinus de uerborum significationib.
Alex. in consi. 21. viso processu. collatio. fina. nume. 7. vers. rur
sus. lib. 6. duplicatum consi. 49. uol. 3. Bald. in cap. ex literis.
col. fi. extrà, de iureiuran. Socin. in reg. 215. hæres in 2. fallen-
tia. Ange. in consil. 74. D. Andriola. Aret. in l. Pompo. §. in do
tem. col. fina. de acquiren. possess. Alex. in consilio 125. quo-
niam abundè satis. nume. 4. uolu. 6. Socy. in consi. 180. diligẽ
ter. in 2. lib. ubi hanc opinionem appellat communem & ue-
riorem: & est duplicatum consilio 226. in uolum. 1. Socyn.
in consilio 93. circa volum. 1. Campeg. in tract. dot. quæstio.
193. Barto. in consil. 224. punct. & Fely. in c. 2. col. 3. extrà,
de lib. oblat. Azon. autem diffinitionem quàm plures etiam
sequuntur. Socin. Iun. in dict. rubr. in 3. parte. num. 28. & ibi
Domi. Alciat. in uerbo, dos. Bald. Nouel. in tract. dot. in prin-
cip. Ange. & Paul. de Castr. Ioan. Crot. Bulgar. Camil. Visita.
in dict. rubr. Bal. in l. fi. C. de senten. quæ sin. cer. quan. & Bal.
8 de Barto. in l. 1. ff. soluto matrimonio. & † ista mihi uidetur
procul omni dubio uera: declaranda tamen vt per nos infrà.
Nam

Nam in hac re tantas turbas excitarunt scribentes, ut quid vel secundùm Barto. vel secundùm Azonem firmandum sit, ex dictis Doctorum nihil certi seu clari habeamus: vt taceam perlosque neutram earum, difficultate rei superatos, firmare
9 Quoniam † Barto. & sequaces, qui dixerunt, dotem esse ius vniuersale continens &c. in disputationis progressu, tam arguendo, quàm concludendo, appellat dotem modò quid vniuersale, & intellectuale, seu incorporale, modò ius vniuersale, vt potissimè est uidere apud utrunque. Soci. & Rui. qui volens in hoc Bart. mentem clarè aperire, sic eius definitionem enucleat, quòd dos est quoddam ius representatum, fictum imaginatum, differens, ac separatim ab illo corpore materiali continens id, quod datur &c. passim autem in tota sua repetit. appellat quandoque ius vniuersale, quandoque quid vniuersale, seu intellectuale: quid ergo est hoc? estne idem quid intellectuale, & quid vniuersale, seu ius? nonne aliud est vniuersale, & aliud quid intellectuale? ecquis non nouit hoc? nã iura ueniunt sub appellatione rerum, seu bonorum. l. rei appellatione: & ibi nota. de uerborum significatio. ac ideo ut res uenduntur, donantur, ceduntur, in omneque commercij, atque dispositionis genus cadunt, titu. de hæredi. & actio. uend. in. ff. & C. & alibi passim, nec differunt à cæteris rebus, nisi in hoc, quod sunt incorporales: quoniam res nostræ aliæ corporales, aliæ incorporales sunt. l. 1. §. quædam. ff. de rerum diuis. Institut. de rebus corpor. per totum. Tiraq. in tract. ligna. §. 1. glo. 7. numero 10. Quod autem est intellectuale, non venditur, nec in aliud commercium cadit, sed in mentis nostræ intelligentia uersatur, ut disciplinæ, & artes, & intellectuale est de re, quæ intelligitur in eo intellectuali, idest nomen alicuius rei. Præterea Ruinus cur dotem dicat ius representatum, fictum, imaginatum, non perspicio: Ius enim fingi nusquam legi: factum fingere suadente æquitate leges solent interdum, sed non ius, quod agit lex circa ius, id certè agit non per fictionem, sed per veritatem: vt per Bartolum & Modern. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. uides ergo, quòd si Barto. opin. sequi uolueris, aliqua certa & clara
10 conclusio in hoc tibi non datur, uice uersa † alteram partem si amplectaris, cõfusione prorsus nõ carebis. Nam D. Alc. qui secundùm Azo. concluserat, dotem esse ipsam rem dotalem, nesciens ab his, quæ sibi uidebantur aduersari, alio modo se explicare, dicit, quòd ex contractu dotis & pecuniæ datione oritur quoddam ius à re ipsa separatum, quod ipsum ius dos appellat. not. per Bartolum in l. cùm pater. §. pater filiæ. de lega. 2. l. licet. de dot. præleg. & istud ius (ait ipse) si res in dotẽ data est particularis, particulare est: si vniuersalis, vniuersale: qua de re concludit sententiam Bartol. generaliter haud esse ueram: dum voluit, dotem semper esse ius vniuersale. In aliquo igitur definitioni Bar. Do. Alciat. assentitur: nam concedit, dotem esse ius, item & aliquando ius vniuersale: nonne hoc anteà negauerat? Sed quæro quodnam est illud ius ex contractu, & pecuniæ datione oriens? Si dixeris, ut aperit Baldus Nouellus in tracta. de dot. in secunda parte, nume. 5. qui postquam aduerterat secundùm aliquos, certum ius in abstracto consideratum, ab eis dos appellatum; dicit esse illud, quod competit ex cõtractu dotis, ex quo iure actio & obligatio causatur: Ego respondeo hoc in abstracto nihil esse: quia fateor, sicut depositum, commodatum pignus, & similia, etiã ut ius
11 considerari: ita & dotem: sed tunc † vt contractus consideratur, non prout est facti: iuxta l. consilio. in fine. ff. de cur. fur. sed put est iuris, l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. qa ex ipsa re sola cõmodata, vel deposita, & simili, non oritur actio, uel obligatio. verũ nos disputamus de dote, prout accipit pro contractu, an tunc sit ius: sed an prout est dos, dici debeat ius, ut respondebat Bulgar.

Et præter hunc modum considerare depositum, commodatum, dotem & similia, esse ius aliquod, est somniare: quoniã hos terminos habemus, & præterea nihil. Contractus, prout quid est facti & iuris, potest considerari. itẽ actio & obligatio ex contractu oriens. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procu. & ipsa res. Illud quoque consequens nego, quod dos ius vniuersale dicendum sit: quia res data in dotem sit vniuersalis: nam sequeretur quòd legatum, quando hæreditas relinqueretur, diceretur ius vniuersale, quod falsum est. Bartolus in l. re coniuncti. colum. 8. de legat. 3. l. cùm filius. §. Lucio. de legatis. 2. & quò ad hoc nihil referre in dotem esse datum quid vniuersale, uel particulare, ex text. iunct. ibi gloss. in l. prima. ff. pro dot. quemadmodum in re empta, seu emptione, & vẽditione: quia si sit vendita res vniuersalis, idest hæreditas, inde non magis oritur ius vniuersale, quàm si res particularis esset vendita. l. secunda. C. de pact. l. secunda. C. de hæred. & actio. vendi.

Quid dicam de eorum argumentis, quæ quisque suæ opinionis assertor facit? vereor ne more Andabatharum ferè simul pugnauerint, in summa eò tendunt omnia, velut dotem aliud esse à rebus istis dotalibus suadent, seu contrarium probent, quorum solutio pendet omnis ab intelligẽtia. l. si is qui Stichũ. §. qđ dicit. ff. de iure dotiũ. & l. 1. §. qđ diximus. ff. de dot. præleg. & l. quod dicitur. ff. de impens. in rebus dot. circa quam contorserunt se omnes, & præsertim Socin. Iunior & Car. Ruin. arguentes pro utraque parte, & variè inducentes illa iura, vt per eos: & demum alter dicit se malle doceri, quàm alios docere, alter autem, quòd authoritati Bartol. est cedendum in re valde dubia: Nos itaque tenentes cum Azo
12 ne dicemus in primis † res ipsas dotales esse dotem, prorsus negando dotem esse ius. dict. l. si is qui trium. §. quod dicitur: dum ibi Iureconsul. appellat dotem pecuniariam: quod sanè de iure dici non potest: Item alibi dicitur dotem numerari. l. si pater ignorans. ff. sol. matri. vel dotem dari. l. profectitia. §. fina. l. si sponsa. l. si mulier. ff. de iure dotium. Item dotem cõferri: toto tit. de collatio. dot. & in aliis multis locis, dotem pro ipsis rebus dotalibus poni certum est. & sic vulgò dicimus, hæc res est dos mea, ut apud Terentium in Andria.

Dos est Pamphile decem talenta.

Item dos vendicatur. l. in rebus. C. de rei vendic. & in dominio eius transferendo requiritur traditio. l. de diuisione. sol. mat. l. dotale. §. dotale. de fund. dot. Item sequestratur. l. si cũ dotem. §. si autem in sæuissimo. & ibi notat. sol. mat. item aliqua re dotali euicta præstatur, seu datur actio euictionis, vt de re aliqua particulari tradita titu. venditionis, vel alio. l. prima. & ibi not. C. de euict. Alciatus in l. pecuniæ. §. hæreditas. de verborum significationibus. l. prima. l. quoties. C. de iure dotium. l. mater. ff. eod. l. pater. ff. de euict. l. serui venditor. l. si naue. ff. eodem. l. proinde. ff. de ædil. edict. Nec in dotẽ succedens tenetur stare colono. l. filio. §. si. sol. matri. gl. in l. diuortio. eodem titulo. Item extinctis rebus dotalibus extinguitur dos ipsa. & nomen dotis. l. plerunque. in fi. de iure dotium. l. prima. C. eod. l. 1. §. si mancipia. ff. eod. l. si pro re. ff. de euict. Item res empta ex pecunia dotali non efficitur dotalis. l. ex pecunia. C. de iure dotium. Nisi per partes expressim id agatur. l. si ex lapidicinis. de iure dotium. l. si mulier. ff. de pact. dot. vt per Corn. in consi. 270. quæritur. volumi. 4. Bald. de Bartol. in l. prima. numero 9. versic. non videtur. soluto matrimonio. nisi fortè in subsidium speciali fauore dotis. Bald. in consi. 225. ista confessio. volum. 4. Bal. Nouel. in tract. de dote, vbi suprà. Ioannes Boscili in tract. de nup. lib. 6. nu. 30. Bapt. de sancto Blas. in tract. de priuil. do. in secunda cẽturia. num. 7. & actio quæ in hoc casu datur ad instar hypothecariæ tollitur, seu excluditur: si pecunia dotalis per possessorem offeratur mulieri. Socinus in consi. 224. eleganter. volumine. 2. & sic in dote res non subrogatur loco pecuniæ uel alterius rei dotalis: quicquid dixerit Bar. in consilio. 124. punctus. Item fructus non augent dotem, & sententia incerta super dote non tenet: vt de his infrà dicam respondendo contrariis, quid plura? vndique conuincitur, dotem esse
13 res ipsas dotales, non autem aliquod ius: & † dotis ipsius ius non esse vniuersale, sed particulare, vt patet ex prædictis. tametsi dos esse possit quandoque particularis, quandoque vniuersalis, prout est ipsa res dotalis, quemadmodum in legato contingit, quod quidem vel particulare, vel generale, vel vniuersale dicitur, prout est res legata. Alexand. in l. grege. de legat. primo. Et pro solutione difficultatis per Doctores motæ in hac re. Primò considerandum est, nomina, alia esse rerum vniuersalia vt uestis, bos, & similia. iux. not. in l. si
14 quis in fundi vocabulo. de legatis primo. alia uerò iuris † & hæc duplicia sunt, alia important ius, vt actio, obligatio, seruitus, hæreditas. §. primo. Institut. de rebus corpor. alia licet sint nomina iuris, idest à iure inuenta: tamen ius non important, vel significant, sed res: secundùm tamen quandam iuris determinationem, præter id, quod secundùm vulgarem & naturalem rei significatum præse ferunt: vt est hoc nomen dos, peculium, bona fructus, & similia, sic duplicis generis esse nomina iuris, aduertit, licet nõ sic explicitè, Bulgarinus in dict.

dict. rub. nume. 9. uerſiculo, & ratione expenſarum damnans
gloſſ. in dict. l. quod dicitur, quæ dixit, quòd dos eſt nomen
iuris, ideſt ius ipſum, ſeu ius ſignificans. Quæ doctrina pro-
batur; quoniam peculium, ut nomen iuris eſt, quod deducto
ære domini, vel patrisfamiliàs habet ſeruus, uel filiusfamilias
ex patrimonijs eorum. l. peculium autem. ff. de pecul. cum cõ
cord. ſecundùm tamen naturalem ſignificatum, eſt id quod
datum eſt &c. l. in depoſiti. §. fina. ff. eodem. l. ſi chorus. §. pri-
mo. de legat. tertio. item bona intelliguntur ſecundùm nomẽ
iuris, deducto omni ære alieno. l. mulier bona. ff. de iure do-
tium. l. ſubſignatum. §. primo. de verborum ſignificationib.
l. bonorum. eod. ſecundùm tamen naturalem ſignificatũ ipſæ
res ſignificantur, utcunque ſint ære alieno grauatæ, uel non.
l. princeps. l. proprie. eodem tit. idem in fructibus. ut per Do-
ctores in l. fructus. per illum tex. ff. ſoluto matrimonio. ita &
15 dos, † vt eſt nomen iuris ſignificat res dotales omni ære alie
no dotis deducto. l. nondum. ff. de religioſis & ſumpti. fune-
rum. nam impoſſibile eſt ſecundùm iuris determinationem,
dotem eſſe in ære alieno, ſeu alio grauamine, ſiue id ab initio
contracti matrimonij, ſiue ex poſt contingeret. l. ſi pater mu-
lieris. ff. de iure dotium. l. ſi conuenerit. la. 2. l. conueniri. ff. de
pact. dot. quia contra ſubſtantiam dotis non ualet pactum. l.
cum precario. ff. de precar. l. ius publ. ff. de pact. dot. in l. nemo
poteſt. de legat. primo. & in l. prima. §. ſi quis ita. de verborum
obligationibus. & dicit hoc domin. Alciat. in dicta rubric. in
uerſicu. dos. num. 27. poſt alios ibi. dos igitur non eſt ius: ſed
nomen iuris, ſignificans res; conſideratas tamẽ ſecundum iu-
ris determinationem: ſcilicet illud omne, quod pro vnius ma-
trimonij oneribus ſuſtinendis accipitur &c. & eſt nomen in-
determinatum, ſeu indefinitum: non autem collectiuum plu
rium: ut dicebat Socin. Iun. & malè in dicta rubric. quare de
neceſſitate non præſupponit pluralitatem rerum, ſeu pluriũ
collectionẽ: ut nomẽ familiæ, populus & ſimilia: ſed bene re-
fertur ad dotalitatem, ſeu vniuerſalitatem eius, quod datum
eſt pro oneribus &c. Sed hoc non facit, ut vniuerſitatem plu-
rium rerum, uel capitum neceſſariò præſupponat: quoniam
& in vna re totalitas poteſt conſiderari. Nam ex his ſequitur
16 declaratio & ſolutio plurium. Et in primis † ad illud Vlpiani
ni in l. 1. §. quod diximus. ff. de dote præleg. ad ea, ſcilicet uer
ba. Sed ꝙ diximus ipſo iure dotem impẽſis neceſſarijs minui,
non ad ſingula corpora, ſed ad vniuerſitatem erit referendũ
quòd non inferunt neceſſariò dotem eſſe aliquod ius: ſed di-
cunt illud totum, quod eſt dos propter impenſas minui, nam
in iure, ut primum totum, ſecundùm iam dictam determina
tionem, dos conſideratur. Et dum Vlpianus negat dotis dimi
nutionem ad ſingula corpora referri, ſed ad vniuerſum do-
tis: ſatis apertè mihi uidetur dicere, quòd diminutio dotis in
ipſis rebus dotalibus contingat, non autem in aliquo iure: qa
eius reſponſum cõcernit duntaxat modum diminuendi do-
tem: ut vniuerſum minui ſufficiat, licet non ſigillatim corpo-
ra dotis: uerbi gratia: eſt in dotem fundus ualoris centum,
item & pecunia, uel alia bona: impenſæ neceſſariæ dotis aſcẽ-
dunt ad centum: in hoc caſu ſufficit ad dotis diminutionem
illum fundum centum, deſinere eſſe dotalẽ, & in eo ſolo om-
nem dotis diminutionem contingere abſque eo, quod cætera
17 dotis corpora ſigillatim minuantur: quia † diminutio fit re-
ſpectu vniuerſi, non autem rerum particularium ſecundùm
Vlpianum in d. §. quod diximus. ut & clarius explicat Paulus
Iuriſconſul. in l. ſi is qui Stichum. §. quod dicitur. cuius hæc
ſunt uerba, uidelicet. Quod dicitur, neceſſarias impenſas ipſo
iure dotem minuere, non eò pertinent, ut ſi forte fundus in
dote ſit, deſinat aliqua ex parte dotalis eſſe, ſed niſi impenſa
reddatur, aut pars fundi, aut totus retineatur. Sed ſi tantum
in fundum dotalem impenſum ſit per partes, quas fundus
eſt, deſinere eum dotalem Scæuola noſter dicebat, niſi mu-
lier ſponte infra annum marito impenſas obtulerit. Si pecu-
nia, & fundus in dote ſint, & impenſæ neceſſariæ in fun-
dum factæ, Nerua ait, dotem pecuniariam minui. Quid
ergo ſi mulier impenſas marito ſoluerit, utrum creſcet dos,
an ex integro data uidebitur? Cuius rei manifeſtior iniqui-
tas in fundo eſt, ſecundùm Scæuolæ noſtræ ſententiam:
nam ſi deſinat dotalis eſſe, poterit alienari. Rurſus quem-
admodum poterit fieri dotalis data pecunia? an etiam iam
data pecunia in dotem eſſe videbitur? & magis, eſt vt
ager in cauſam dotis reuertatur. Sed interim alienatio fun-
di inhibeatur. Vides ergo ex his clarè, quòd dotis diminu-
tio contingit in ipſis bonis dotalibus non autem in aliquo
iure: nam facit, vt vnius totus fundus deſinat dotalis eſſe: Itẽ
quòd de dote conſiſtente in pecunia, & fundo pars pecunia
ria deſinat dotalis eſſe, & difficultati orienti ex hoc reſponſio
18 Paulus reſpondit, quòd † infra annum alienatio huiuſmodi
fundi, qui propter impenſas dotalis deſiit eſſe, inhibetur, vt
infra illud tempus muliere impenſas prædictas offerente,
ager in cauſam dotis reuertatur: quæ quidem omnia ſi di-
minutio dotis fieret in aliquo iure, & non in ipſis bonis dota
libus, Paulus Iureconſ. non minus ineptè quàm falsò recen-
ſeret. Eſt verum, quòd negat fundum pro parte minui, ſed
non ob id negat diminutionem dotis reſpectu uniuerſi, & in
ipſis bonis dotalibus fieri: vt iam dixi.

Quæ autem ſit ratio, quòd pro parte diminui, & deſinere
19 eſſe dotalem nequeat, ipſe non dicit: Sed hoc † dicit Vlpia.
in dicta l. quod dicitur. ne, ſcilicet, abſurdum inde reſultet.
Cuius hæc ſunt verba, videlicet, Quod dicitur, neceſſarias im
penſas dotem minuere, ſic erit accipiendum; vt Pomponius
ait, non vt ipſæ res corporaliter diminuantur, vt fundus, vel
quodcunque aliud corpus (etenim abſurdum eſt, diminutio
nem corporis fieri propter pecuniam) &c. Non negat igitur
ceſſante abſurdo, quin dotis diminutio fiat in ipſis bonis do-
talibus, vt in duobus præcedentibus Pauli caſibus. Et vt reli-
qua huius textus declaremus ſubiicio quæ ſequuntur: Cæ-
terùm hæc res faciet deſinere fundum eſſe dotalem vel partẽ
eius: manebit igitur maritus in rerum detentione, donec
ei ſatisfiat: non enim ipſo iure corporum, ſed dotis fit dimi
nutio. Ibi ergo admittimus diminutionem dotis ipſo iure fie
ri, vbi non ſunt corpora, ſed pecunia, nam in pecunia ratio
admittit diminutionem fieri. Proinde ſi æſtimata corpora
in dotem data ſint, ipſo iure dos diminuetur propter impen-
ſas neceſſarias. Hoc de his impenſis dictum eſt, quæ in do-
tem ipſam factæ ſint: cæterùm ſi extrinſecus, non minuent
dotem: Sed ſi impenſis neceſſariis mulier ſatisfecerit, utrum
dos creſcet, an uerò dicemus ex integro uideri dotem datam?
Et ego ubi pecunia data eſt, non dubito dotem uideri creuiſ
ſe. His uerbis Vlpianus uult, diminutionẽ quidem dotis fie
ri, ſed non corporum: ut pro parte dotalia eſſe deſinat. & ex-
poſitio literalis eſt: Cæterùm, ideſt, ſi admitteremus, ꝙ poſ-
ſet corpus dotale propter impenſas minui, ſequeretur, ꝙ poſ
ſet pro parte deſinere dotale eſſe, quod Iureconſ. reputat ab-
ſurdum: ita exponit gl. ibi, & diligenter perpende, ꝙ in hoc
tota eſt quæſtio Vlpian. ubi ergo ageretur non de diminuen
do pro parte fundum dotalem, ſed de faciendo, ut in totum
deſineret dotalis eſſe: non negatur, quin hoc fieri poſſit; cũ
impenſæ abſorberent totum fundi pretium, ut reſpondit
Paulus in d. §. quod dicitur.

Nec obſtant illa uerba ibi, fundum eſſe, vel partem eius,
quaſi videantur idem inferre in vtroque caſu, quòd nec in to-
tum, nec pro parte poſſit dictus fundus deſinere eſſe dotalis.
Primò, quia ſic intelligendo apertè aduerſaretur reſponſo
Paul. in dicto. §. quod dicitur ubi dicit clarè, in totum poſſe
corpus dotale propter impenſas deſinere dotale eſſe, ut ſuprà
retuli: Sed iura iuribus ſunt concordanda, iuxta vulg. &
20 † ideo uerum non eſt, uel quòd tex. Paul. corrigatur ab Vl-
piano, vt dicebat Saly. & nonnulli alii, vel quòd ibi referatur
ſententia Scæuolæ: Sed non approbetur, ſecundùm domi-
num Alciatum in l. hæreditatis app. de uerborum ſignifica-
tionibus.

Secundò, quia in hoc caſu ceſſat abſurdum: non cenſe-
tur ergo Vlpian. idem uoluiſſe, quod dicit in caſu, quan-
do agitur de diminuendo fundum pro parte, arguendo à
ceſſante ratione.

Tertiò, quia non fuit quæſtio de hoc, ſed tantùm, an fun-
dus dotalis pro parte diminueretur propter impenſas neceſ-
ſarias: ergo non creditur Vlpi. reſpondiſſe de hoc: quia re-
ſpondere ultra terminos quæſtionis non decet. l. ut reſpon-
ſum. C. de tranſactionib. §. prætereà. inſtitut. de inut. ſtip. Do-
ctores in l. j. §. ſi quis ita. ff. eodem. aliter igitur illa uerba
ſunt accipienda. Et ſenſus uerus fuit Vlpiani, quòd minuere
dotem eſt facere, ut fundus, uel aliud corpus dotale deſinat eſ
ſe dotale intotum, uel pro parte: quatenus dotis diminutio
ſe extendit: & qa hunc effectum reſultatem ex dotis diminu
tione retulerit, & mox illum effectum admittere noluerit
quò ad vnum caſum: ſcilicet, quando agitur de diminuen-
do corpus pro parte cauſa euitandi abſurdum: non negatur
in alijs caſibus, imò tacitè uidetur concedi: quòd ſcilicet fun-
dus, uel aliud corpus dotale poſſit in totũ deſinere dotale eſſe.

Hinc

Hinc ſequitur clara & certa concluſio, ꝙ dotis diminutio cō
tingit in ipſis bonis dotalibus, & non in aliquo iure, præter-
quam cùm agitur, vt unum corpus dotale pro parte deſinat
21 eſſe dotale † propter abſurdum, quod profectò eſt in hoc:
quia mulier in re ſua cogeretur ſocium admittere, quod eſt
durum. l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condit. indeb. l. cū
pater. §. dulciſſimis. de leg. 2. vel quòd vnam & res diuerſo iu
re cenſeretur: pro parte ſcilicet dotalis, pro parte non. l. cū
qui ædes. ff. de vſucap. & cauſa euitandi abſurdum licet a re-
gulis iuris recedere. Alex. in l. ſed ſi hac. §. liberos. de in ius
vocan. Bart. in l. facti. §. pactus. ff. de his qui notantur infa. l.
nam abſurdum. ff. de bon. libe. Et in hoc caſu aduerte, quòd
licet ipſum corpus dotale non minuatur, deſinendo pro par-
te eſſe dotale: ipſa tamen dos minuitur: quia eſt corpus in
tellectuale, ſecundùm Bald. in l. fina. C. de ſent. quæ ſin. cer.
22 quandoquidem † in intellectu iuris (ſecundùm quem dos
eſt id, quod deducto ære alieno ipſius dotis pro oneribus ma
trimonii &c.) ſtatim efficitur minor propter impenſas neceſ-
ſarias: tametſi in actu rerum dotalium non fiat dotis dimi-
nutio, qua de re ſæpe ſolent iura indiſtinctè loquētia dicere,
quòd dos diminuitur impenſis neceſſariis. l. 1. §. 1. ff. de impē.
in re. dot. l. 1. §. nec ob impenſas. C. de rei vxor. acti. l. dote
prælegata. l. cum quis. in princi. ff. de dot. præleg. & aliis mul
tis concord. nec inconuenit aliquando in intellectu iuris ali-
quid eſſe, quod non eſt in actu rei. l. Mæuius. §. duobus. de
legat. 2. Nec id negatur per Vlpianum in d. l. quod dicitur.
ibi, ergo admittimus. nam loquitur de diminutione actuali,
ſeu corporali rerum, vt patet ex præcedentibus ibi, non vt
ipſe res corporaliter &c. præſupponens ſemper ipſius dotis
diminutionem fieri: ut & clarius ibi, non enim ipſo iure cor
porum, ſed dotis fit diminutio. & probatur ea quoque ratio
ne: quia alioquin differentia, quam inter impenſas neceſſa-
rias, & alias facit Vlpian. in d. l. quod dicitur. §. hoc de his. &
alibi, eſſet inepta: quia & corporum dotalium datur reten-
tio propter alias impenſas non neceſſarias, ſeu aliud debitū
mulieris non dotale. l. dote prælegata. ff. de dot. præleg. l. pro
voluntariis. ff. de impenſ. in rebus dot. facit l. 1. & ibi not. C.
etiam ob chirograph. ne ergo inanis ſit, oportet dicere, quòd
23 propter impenſas neceſſarias dos † ſemper minuatur in iu-
ris intellectu, licet non ſemper in actu rerum dotalium, & iſta
intellectualis diminutio habet effectus ſuos in cæteris: quia ſi
dos reſtituatur per maritum, cui mulier non ſoluerit impen
ſas neceſſarias, condictio indebiti viro dabitur pro dote reſti-
tuta: quia indebitè fuit ſoluta in iſto caſu, cùm eſſet iam de
iure diminuta. dicta l. quod dicitur. §. fin. quod non contin-
git ſtante alio debito: quia tunc diceretur debitè ſoluta: vt
dicit Ruin. in d. rub. Item ſi dos legatur, & multæ impenſæ
factæ neceſſariæ ſint in dotem: in illud legatum tanto minus
venit, quantum continent illæ impenſæ. l. licet. de dot. præ-
leg. Bart. in l. cum pater. §. pater filiæ. de leg. 2. & hoc non ea
ratione: quia dos ſit iùs vniuerſale continens debita, & cre
dita, vt dicebat ibi Bar. & Alex. in l. ſi res obligata. de lega. 1.
ſequendo Bal. in l. prædia. C. de fideicom. Sed quia dos in iu-
ris intellectu eſt facta minor, ſeu ſecundùm legis diſpoſitio-
nem eſt diminuta: etiam ſi ulla corporalis diminutio rerum
dotalium non eſſet facta. Modò tolluntur ex his omnes Do
ctorum difficultates: quia uel quòd iura referant diminutio-
nem dotis non ad ſingula corpora: non inferunt, quòd ea
fiat in iure aliquo: ſed per diminutionem vniuerſi, & in ipſis
bonis dotalibus, vel per corporalem rerum diminutionem,
uel ſaltem intellectualem: uel item quòd iura conſiderent
dotem, ut aliud ab ipſis rebus dotalibus, nihil facit, ut pro-
pterea dos dicatur ius uniuerſale: quia ut nomen iuris dif-
fert à rebus ipſis: nam ſignificat res ipſas, cum quadam ta-
men legis determinatione: ut nomen bona: & id genus ſimi
lia ſuperius relata, quæ tamen non dixeris ius uniuerſale im-
portare, ſed duntaxat aliquas res. Similiter ſecundùm Bar-
tolum argumentum non concludit, dum dicebat, ideo dotē
ius uniuerſale cenſeri: quia fructibus dos augetur. l. ſi mari-
to. §. fin. ſoluto matrim. uel aliis etiam augumentis creſcit. l.
etiam. C. de iure dotium. quod eſt proprium iuris uniuerſa-
lis, ut hæreditatis. glo. in l. item ueniunt. §. fructus. ff. de petit.
hære. l. pecuniæ. §. pen. de uerbo. ſign. l. hæreditatis app. eod.
24 titu. Nam id certè negari poteſt. † quòd. ſ. ad inſtar hæredi-
tatis dos augmentum recipiat: & primò quò ad fructus con-
ſiderantur tempora ante matrimonium, conſtante matrimo
nio, & poſt ſolutum matrimonium, fructus dotis percepti an
te, ſi, cùm matrimonium contrahitur, expreſſim aliquid non
dicitur de eis, tacitè uidentur in dotem dari. l. uideamus ge-
neraliter. §. ante matrimonium. ff. de uſu. l. dotis fructus. l. ſi
ſeruo. ff. de iure dot. l. inter ſocerum. §. cùm inter. ff. de pact.
glo. in l. fundus. de fund. dot. hi ergo augent dotem non ſui
natura: ſed quia à patre data uidentur. De perceptis conſtā
te matrimonio non uidetur quærendum, quia ad uirum pro
oneribus matrimonii pertinēt. l. pro oneribus. C. de iure dot.
præter partus ancillarum, qui non ſunt in fructibus. l. plerun
que. §. ſi ſerui. ff. eo. & de his, ut de cæteris acceſſionibus eſt
25 dicendum: ut infrà in tertio caſu, † quando poſt ſolutum
matrimonium percipiuntur, non ſunt dos, uel portio do-
tis: ſecundùm gloſſ. in d. l. ſi marito. §. fin. at potius ſe habent
ad dotem acceſſoriè, ut ad rem depoſitam uel commodatam
fructus ſe ſolent habere. dic. l. uideamus generaliter. §. primo,
de uſu. nemo tamen dixerit rem commodatam, uel ſimilem
eſſe ius uniuerſale. Nec aliud eſſe ibi dicatur in condictio-
ne in perſonam competenti ſponſæ, aliud in actione dotis:
nam imò idem obſeruatur. l. ſi ſponſa. & ibi not. ff. de iure
dotium. quemadmodum ergo fructus rei depoſitæ nō ſunt
res depoſita, nec in obligationem ueniunt, ſed per officium
iudicis acceſſoriè petuntur. l. 4. C. depoſ. l. ſi per colluſionem.
ff. de acti. empt. Alex. in d. l. marito. §. fin. ita fructus dotis nō
ſunt dos, nec actione dotali debentur, ſed officio iudicis. Nec
obſtat, quòd in d. §. fin. dicatur pro his agi, & quòd ſine his
minorem dotem dicatur quis recipere, quoniam & res com-
modata deterior reddita dicitur non reddi ſine intereſſe dete
riorationis. l. 3. §. j. ff. commod. & tamen illud intereſſe uenit
officio iudicis, ſecundùm gloſſ. ibi in una. ſolut. Item, nonne
dicitur rem reſtitutam non uideri ſine fructibus. l. reſtituere.
& ibi dominus Alciatus, de uerborum ſignifi. l. in condemna
tione. ff. de re iudicata, l. ex diuerſo. §. primo. ff. de rei uendi-
catio. & tamen fructus alia rei uendicatione petuntur. dicto
§. fructus. Nec replicetur. Fructus dotis officio iudicis non
peti. dicto §. fin. quia loquitur in caſu poſt exactam dotem, &
officium iudicis non duret poſt finitam principalem actio-
nem. l. fin. & ibi not. ff. de eo quod cer. loco. nam replico, ut
in ſimili dixit Paulus de Caſtro. in dicta l. 3. §. fina. ibi, ad
fructus durare officium iudicis ex illa actione: quia fundus
fuerat receptus ſine fructibus ab ignorante, quo caſu ceſſant
nota. in dicta l. fina. Et quòd ſui natura fructus non augeant
dotem, ſatis patet: quia non augent reſpectu mariti. l. fi. §. prę
tereà. C. de iure dotium. ut aduertit domin. Alciat. Ioan. Gro.
Socyn. Iun. & multi alij tenentes hanc partem. Quò autē ad
26 cætera augmenta, & acceſſiones dicere poſſumus, quòd † illæ
veniant in dotem, prout in quamlibet aliam rem ſolent ueni-
re, & acceſſoria ſecundùm naturam ſui principalis iudicari:
ut per gloſſam in l. ſi ut certo. §. uſque adeò. ff. commo. & ad
hoc facit l. ſi proprietati. ff. de iure dotium. l. ſi ſeruo. l. ſi lega-
to. eodem titu. l. ſi ex toto. vbi Alexan. de legatis primo. l. adi-
tio. de acquirenda hæreditate. l. dotalem ſeruum. ff. ſoluto ma
trimonio. nonne etiam dicitur, quòd emptioni accedit, partē
eſſe emptionis? & ideo actiones ex empto dari pro partu, fru-
ctibus, & alijs quibuſcunque acceſſionibus? l. quod ſi nolit. §.
fin. ff. de ædil. edict. Nihil ergo facit, quòd dos acceſſionem re
cipiat, idcirco dici debeat ius vniuerſale. Alijs etiā modis So-
cyn. & Rui. arguunt pro opinione Barto. quorum illa duo
non prætereibo quin eis reſpondeam, omiſſis cæteris ut leuib.
altera eſt, quatenus Socyn. dicebat, ius vniuerſale uideri do-
tem: quia impenſa in vna re dotali facta deducitur de altera. l.
diuortio. §. item ſi meſſes. ſolut. matrim. d. l. fratris qui Stichum.
§. quod dicitur. quod quidem in rebus particularibus non cō-
tingeret, ſed in iure vniuerſali obſeruauit Bart. in l. in fundo.
num. 8. ff. de rei uendicatione. nam reſpondeo, dotem ut vnū
corpus intellectuale de pluribus rebus cenſeri, ut dicebat Bal.
in l. fina. C. de ſenten. quæ ſin. cer. ideo nimirum ſi impenſa
facta in vna re deducitur de alia: ſicut facta in meſſe deduci
tur de uindemia: quia meſſis, & vindemia eſt fructus vnius
anni. l. ſi fundus. §. fin. ſoluto matrimo. Alterum uerò Ruin.
negatur, dum dicit, dotem: quia dicatur patrimonium mulie
ris. l. 3. §. ſed utrum. de minori. uel importare ius vniuerſale. l.
cogi. ad Trebellia. l. ſi fideicommi. §. tractatum. ff. de iudi. uel
comparari menſæ nummulariæ, quæ continet ius vniuerſale.
l. cum pater. §. menſæ. de legat. ſecundo. Bald. in l. prędia. C.
de fideicommiſ. Alexand. in l. ſi res leg. de lega. primo. quia ſi-
27 militudo † de menſa minimè procedit, quando quidem mē-
ſa repreſentat eorum perſonam ſub quorum nomine menſa
num-

nummularia exercetur, ideo potest plus damni quàm emolumenti continere. dicto §. mensæ. sicut hæreditas, quæ quia repræsentat personam defuncti. l. 1. §. Scæuola. ff. si quis testa. libe. es. ius. potest esse sine bonis. l. libertus, qui soluendo. ff. de bon. lib. l. hæreditas. ff. de petitio. hæredi. & concord. qua de re tabernam esse ius, Iureconsul. ait in l. qui tabernas. ff. de contrahen. emp. quemadmodum eadem ratione hæreditatem esse ius, passim traditum est. At dotem personam aliquam non repræsentare, item præter res ipsas datas nihil continere, & rebus extinctis eam non remanere, cuique notum est. & tex. in d. l. cogi. non procedit, nisi quatenus fideicommissarius, cui sunt relicta bona, seu patrimonium defuncti eius personam repræsentat, accipiendo actiones actiuè & passiuè, quòd non contingit respectu solius patrimonij, bonorumve eius, qui viueret adhuc: quia tunc in eis non repræsentaretur aliquo modo persona viuens, & ideo cessat ius in isto casu. Nec quoniam dos sit nomen vniuersum quid significans importat vniuersitatem rerum: cùm in vna tantum re possit uerificari. Ex quibus satis superque probatum existimo, opinionem, seu diffinitionem Barto. quantumuis receptiorem esse falsam. Hinc ad quæstionem de libello & sententiam dotis generali, & in-
28 certa infero, quòd † qui petit dotem promissam, uel datam repetet, in libello debet exprimere, quid & quantum dotis nomine est sibi soluendum, uel restituendum. Item sententia debet cōtinere certam quantitatem, alioquin est nulla: vt est text. in d. l. fin. C. de sentent. quæ sin. cuius uerba hæc sunt, videlicet. Hæc sententia. Quæ bona fide accepisti, solue: cùm incertum esset, quid accepisset, quantumcunque ab eo peteretur, præsertim cùm ipse, qui extra ordinem iudicabat, interloqutus sit, dotem datam, quæ repeteretur, non liquidam esse indicati authoritate non nititur.

Et ita per hunc textum tenuerunt ibi Bald. & Salyc. Paul. de Castr. in dicta rubr. soluto matrimonio. & ibi Ruin. num. 92. & dom. Alexand. & Rip. num. 47. & Socyn. Iun. Bald. in l. 1. in 3. colum. ff. de edendo. & in addit. ad Specu. in titulo de sentent. colum. 1. Rapha. Cuman. in dicta rub. Bald. Nouell. in tract. dot. numero 2. ubi optimis rationibus impugnat opi. Barto. contrarium tenentis in dicta l. fina. quæ sanè mihi videtur erronea & repellenda, tametsi eam sequantur Angel. ibi & Alex. in dict. rubr. & Matesyk in not. 121. & Ioan. Cāp. in tracta. de dot. & dot. stat. in 4. quæst. in fi. & Felyn. in cap. significauerunt. in colum. 2. extra de lib. obla. Nam Bart. & sequaces ad hoc mouentur: quia dos est ius vniuersale, & sicut in iudicio iuris vniuersalis, vt hæreditatis, generalis, & incertus libellus procedit, ac similis sententia valet: & in eius executione liquidantur res, vt per glos. Bartol. Iason. & alios in l. 1. ff. de edendo. Doctores in l. edita. C. eod. glos. in l. 2. C. de senten. quæ sin. cer. glos. & Doctor. in cap. secundo, de lib. oblat. Ias. in dicta rubr. solu. matrim. colum. fina. & in l. ait prætor. §. j. colum. fin. de re iudic. l. licet. de petit. hæredi. Sed illud assumptum est salsum: vt patet ex latè deductis suprà, ergo, & conclusio. & ad literam contra opinionem Bartol. stat textus in dicta l. fina. mox recitatus. Nec iste textus euitatur per Bartolum, quòd dicat ibi sententiam esse nullam, vel quia in ea non erat expressum, condemnationem fieri ex causa dotis, vel quia in processu non constabat dotem datam esse: & quòd si constitisset dotem datam, licet non quātum valuisset sententia, & in executione potuisset liquidari secundùm eum: quoniam ego considero rationem nullitatis illius sententiæ ibi reddi in hoc: quia erat incertum, quid accepisset, & quid peteretur: & sic propter rationem incertitudinis, quam Imperator ibi noluit declarari posse in executione. ergo ibi sententia non fuit nulla propter rationes à Bart. adductas, & leues profectò mihi videntur.

Primò, quia sententia quum ad libellum referatur. l. si præses. ff. de pœn. vt dicit Ruin. in dicta rub. num. 88. intelligebatur ibi lata ex causa dotis, quamuis ibi ea non exprimeretur:
29 quia † sententia censetur lata ex causa deducta in libello. gl. in l. hæ. n. causæ. de susp. tu. l. si quis ad exhi. ff. de exe. tei iu. glos. not. in l. puto. §. j. ff. fam. ercis. Bar. in l. 1. C. de err. cal. Bal. Nouel. ubi suprà.

Secunda ratio non releuat: quia non est facienda differentia inter casum, quòd nihil sit probatum, & casum quòd sit aliquid probatum, sed in eo est vis, quòd obscurè & incertè. l. de ætate. §. nihil. ff. de inter. act. no. in c. in præsentia. de prob. & in l. triticum. de verb. obli. & sententia incerta, quam sustineri posse per relationem, etiam tacitam, ad acta probatoria, volunt Bar. & Ias. in d. l. ait prætor. §. 1. & glo. in d. l. 3. in d. rubr. Tertiò tunc sustinetur, quando ex illis potest plenè certificari: quia integram, & concludentem probationem debiti certi contineant: Secus si & ipsa obscuritatem, & incertitudinem habeant: ideò si in actis appareat, dotem fuisse datam, sed non apparet, quid vel quantum, nescio videre, sententia dotis incerta, quonam modo poterit certificari per relationem ad eas probationes incertas. si quidem potuit esse plus & minus, quod datum, promisumve fuit pro dote: quia dotare non est in omnibus vniforme: ait Bald. in d. l. fi. num. 8. versic. quæro an dos. C. de sent. quæ sin cer. & in uno nummo potest consistere. Bal. Salyc. & alii in authent. præterea C. vnde vir, & uxor. ergo huiusmodi sententia remanēs incerta erit nulla. Præterea nonne dicitur, quòd dos erat ibi data, sed quia non apparebat in processu quanta, sententia incerta fuit nulla? Si. n. in actis constitisset de quantitate dotis, saltem per tacitam relationem ad ea potuisset sententia incerta sustineri: sic colligitur ex illo tex. d. l. fin. ergo falsum est præsuppositum Bar. quod ibi non constaret, nec de quantitate, nec de ipsa dote.

30 Verùm enimuero tunc libellus, † & sentētia generalis, incertaque sustinetur: cùm agitur ad dotem dandam, constituendamve arbitrio boni uiri, vel quia sic fuit promissa. l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium. uel quia dos ex dispositione legis, uel statuti debetur. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. obligatione. ubi gloss. & Doct. ff. de actio. & oblig. cum in hoc casu possibile non sit certum dare libellum, uel sentētiam, ideò incertitudo toleratur, ut traditur plenè per Rip. in l. 1. §. 1. ff. quo. le. & in terminis Bald. in l. 1. C. de do. pro. & tunc constito, quòd debeatur dos lata sententia, de hoc mox in eius executione Iudex arbitrabitur pro qualitate & dignitate pesonarū. ac patrimonij quantitate, dos quanta cōstitui & solui debeat.

31 Quæro, nunquid maritus pro lucro dotis ex forma statuti faciendo possit agere via exequutiua stante statuto, quòd mulieri, & causam habēti ab ea licet uia exequutiua in dotis causa procedere. Decisum in Rota fuit negatiuè in vna causa Romana, cùm esset mota quæstio super statuto Vrbis id disponente: ut in recollectis Achil. de Gras. in decis. 120. lucrum quod defertur. vbi dicit, quòd domini uoluerunt, maritum in lucro dotis non censeri causam habere à muliere: not. per Barto. in l. fin. C. de bon. mat. Cor. in authen. ex testamento. colum. 6. C. de colla. etiam quòd ex alio statuto fuisset illud lucrum filijs reseruandum. Bald. post gloss. in l. pro hæreditarijs. C. de actio. hæred. inferendo, quòd non poterat illud dici ex persona matris mortuæ quæsitum filio, & demum ipso mortuo acquisitum patri, vt sic uideretur per mediam personam filij maritum habere causam ab vxore, & ideo non poterat priuilegium illius statuti extendi ad maritum agentem ad hoc lucrum, quod & mihi placet.

S V M M A R I V M.

1 *Restituere propriè dicimus, quod accepimus.*
2 *An maritus dotis lucrum facere possit in casu, quando nunquam dos fuisset soluta, sed tantùm promissa.*
3 *Verbum restituere, verificatur per remissionem, & acceptilationem dotis.*
4 *Pactum de non petendo dicitur continere donationem rei in pactum deductæ.*
5 *De restitutione meminit respectu temporis, non respectu ipsius dotis.*
6 *In statuto fit mentio de dote restituenda causa frequentioris contingentiæ.*
7 *Statuto vrgēnte, quòd in casu dotis restituendæ vir lucretur dotem, & vexari non debeat &c. promissam vir non lucrabitur, secundum Angel. ex eo, quòd lex dat exceptionem, non censetur dare actionem.*
8 *Lex tollens facultatem agendi, non censetur tollere facultatem excipiendi.*
10 *Durius est aliquid soluere, quàm aliquid non lucrari.*
11 *Contra Angelum, quòd imò statutum voluerit vtrumque.*
12 *Maritus sustinens onera matrimonii in casu dotis non solutæ, imò grauiora, quàm cùm habet commodum dotis, lucrum dotis facere meretur.*
13 *Quid si statutum dictat, quòd vir dotis partem lucretur, & retineat: partem verò restituat: an in casu tantum dotis solutæ locum habebit?*

14 *Iudaicè verba non sunt interpretanda.*
15 *Verbum retinere non debet declarare, seu modificare verbum lucrari.*
16 *Sed per modum augendi ius mariti videtur appositum.*
17 *Quid si statutum dicat, quòd lucretur partem dotis, quam recepit?*
18 *Idem, quando statutum dicit, quòd lucretur partem dotis penes se existentem.*
19 *Quando statutum loquitur simpliciter de dote lucranda, tunc statutum procedit in promissa.*
20 *Exidentitate rationis extenditur statutum.*
21 *Dos promissa est propriè dos secundùm plerosque.*
22 *Duplici modo creatur dos, & in esse deducitur.*
23 *Pactum de vendendo, vel donando non est vendere, vel donare.*
24 *Statutum disponens de dote promissa lucranda, an intelligatur de promissa per stipulationem tantùm, an etiam de promissa per pactum.*
25 *Promissio dotis per pactum valet, & dat actionem etiam respectu viri.*
26 *Statutum de lucro dotis recipit interpretationem passiuam à iure communi.*
27 *Lucrari dotem soluto matrimonio exactam potest vir.*
28 *Verbum promissio, in scriptura publica obligationis intelligitur per stipulationem: secùs in statuto.*
29 *Statutum de lucro dotis nõ habet locum, nisi dotis promissio, vel constitutio valuerit.*
30 *Statutum, quod dicit, virum lucrari dotem datam, solutam, vel receptam, non procedit in promissa, secundùm plerosque.*
31 *Dos promissa non est dos data.*
32 *Opinio contraria Socini Iunio. quæ reprobatur, & num. 33.*
34 *Limitatur, nisi in statuto sit aliquod verbum de promissa, vnde aliquo modo possit declarari de promissa etiam sensisse.*
35 *Limitatur secundò, quando mulier, vel alius ad dotem obligatus fuisset in mora.*
36 *Sublimitatur hoc in mora irregulari.*
37 *Quando mora irregularis committatur in obligatione dotis.*
38 *Data dilatione ad soluendum dotem, maritus non lucrabitur dotem in casu statuti loquentis de dote data: secùs in casu simpliciter loquentis.*
39 *Dos ad arbitrium boni viri promissa post mortem mulieris potest declarari citatis hæredibus mulieris, vt maritus eam lucretur.*
40 *Dotis ad arbitrium boni viri promissæ declaratio soluto matrimonio, per mulieris mortem, retrotrahitur ad diem contractus.*
41 *Quando iusto impedimento non fuit dos declarata, potest post mortem mulieris dos declarari, & arbitrari.*
42 *Limitatur tertiò, quãdo aliquo modo dici potest marito fuisse satisfactum de dote, vt in 4. casibus infrà scriptis.*
43 *Maritus accipiens nomen in solutum pro dote promissa, tanti illam æstimasse videtur. nec in casu restitutionis eiusdem nominis cessione liberatur.*
44 *Statutum non videtur curasse de modo satisfaciendi.*
45 *Promissio subsequens post confessionem dotis receptæ videtur loco solutionis à marito accipi.*
46 *Declaratur in hoc dictum Ruini.*
47 *Per nouationem, & transfusionem vnius obligationis in aliã extinctio primæ obligationis interuenit.*
48 *Maritus recepto nomine in dotem retrocedendo idem nomẽ in casu restitutionis liberatur.*
49 *Statutum de lucro dotis datæ, an verificetur, cum datur nomen in dotem.*
50 *Dote in pecunia promissa, & credito ad exigẽdum marito dato, vt inde sibi satisfiat, an dicatur dos soluta.*
51 *Quando pro dote promissa accedunt fideiussores, an statutum de lucro dotis datæ locum habeat.*
52 *Datio fideiussorum habetur pro quadam satisfactione ad solutionem dotis.*
53 *Quando maritus partem dotis exegisset, an sit locus statuto de lucro dotis, pro parte soluta maritus lucrũ facere debet.*
55 *Marito non valenti exigere ab hæredibus mulieris lucrum dotis sibi promissæ, an & quomodo consulatur, & numero 56. 57.*
58 *Si statutum vult, virum lucrari dotem in omni casu, lucrabitur etiam dotem promissam.*

b RESTITVENDA. b Propriè restituere † di-
1 cimus, quod accepimus, inquit Dom. Alc. in l. restituere videtur. de verborum significa. quemadmodum verbum reddere, habet significatum retrò dandi. l. verbum reddendi. de uerborum signifi. & dicimus dare nostra, & reddere aliena. l. 1. §. eleganter. ff. depos. l. pater. §. fidei tuæ. de lega. 2. & petere, quæ non dedimus, & repetere, à nobis priùs data. l. si repetendi. C. de condic. ob causam. l. repetitio. ff. de condi. indeb. & similia affert Rip. in rubri. de rescrip. & in d. rub. sol. mat. ultra alios ibi.

2 Hinc contingit in facto dubitari, nunquid maritus † dotis lucrum facere possit in casu, quando nũquam dos fuisset sibi soluta, sed tantùm, sibi promissa, quia cùm non simus in casu, in quo propriè uideatur per prædicta agi de restituendo, cùm nihil prius acceperit, suadetur prima facie, quòd locus esse non debeat lucro dotis: nam statuta in proprio significatu strictè accipiuntur. l. 3. §. hæc uerba. de nego. gest. l. constitutionibus. ff. ad municipalem. & cui non conueniunt uerba statuti, nec conuenit dispositio. l. 4. §. toties. ff. de dam. infect. uel vbi qualitas & præsuppositum statuti nõ verificatur, nec ibi dispositio statuti locum habet, secundùm Bald. Salyc. Ange. Fulg. & alios in l. mancipia. C. de ser. fugit. Alexand. in d. rubr. solu. mat. num. 22. & Soc. in l. de diuisione. eodem tit. hoc allegant in isto proposito: & potissimè hoc argum. uidetur stringere in hoc casu: quia istud statutum de lucro dotis est correctorium iuris communis, strictè iccirco interpretandum, ut quamplurimi dicunt, prout referam in text. in 1. glo. His non obstantibus contrarium magis probatur, ut determinant Iaso. in dicta rubr. num. 20. & ibi Ioann. Crot. Vinc. Sauio. & Socyn. Iun. & Dom. Alciat. in d. l. restituere. & Hieronym. Cagn. in l. 2. num. 17. uersicu. nec est mirum. C. de pac. int. empt. Angelus in consi. 180. præmitto. & Caro. Ruin. plenè consulendo in consi. 133. uisis. uolum. 4. & Salycet. in l. si constante. C. de donatio. ante nuptias. ubi dicit istam opinionem esse tutiorem: & eam sequuti sunt modernis temporib. domini in Rota: ut per Achil. de Gras. in decis. 119. dote promissa. quæ uidetur sustineri ea ratione: quia sicut lex vtitur dicere, quòd dos reuertatur ad mulierem, etiam cum nunquã fuit soluta: sed tantùm promissa. l. fina. C. soluto matrimo. ita quoque statutum vtitur dicere, dotem restitui, etiam ubi est tantùm promissa: & par est potestas, uis, atque significatio, quò ad hoc, uerbi, restituere, uel reuerti: quia utraque præsupponit æquè dotem iam fuisse solutam, ergo idem ius debet resultare in utroque casu: ut arguit ponderando ad hoc dictam l. fina. Socyn. Iunior in dict. rub. in secunda part. numer. 112. Respondetur præterea ad dictam ponderationem de uerbo, restituere, quo utitur statutum de lucro dotis alijs modis.

3 Primò, secundùm præallegatos, † quòd uerificatur per remissionem, & acceptilationem dotis, argum. l. 3. §. nunc de effectu. l. nihil. de libe. leg. l. si quis accepto. ff. de condictio. ob caus. l. si mulier. ff. de conditio. instit. quòd maritus remittendo, vel acceptam ferendo dotem promissam, satis dicitur dotẽ restituere: quia remittere, est dare, dicit Ruin. in dicto consi. 133. colum. 9. ad fin. l. pecul. ff. de pecul. & quòd propterea
4 † pactum de non petendo, dicitur continere donationem rei deductæ in pactum, adeò quòd indiget insinuatione. gloss. in l. si quis in obligatione. de regu. iur. glo. & Barto. in l. Modestinus. de donatio. Alexand. in l. si creditori. C. de pact. & uerbum, restituere, importat actum retro similem. Bal. in l. cum etiam. C. de rebus cred. & Ruin. in consi. 197. casus. nume. 8. lib. 1. quia restituere est retro statuere, idest, in eum casum rẽ constituere, in quo esset, si nihil eorum, aduersum quæ fit restitutio, factum fuisset. l. quod si minor. §. restitutio autem. ff. de minor. l. 1. C. de sent. pal. & restitu. l. restituere. de uerborũ significationi. potest ergo verificari in dote promissa remittendo eius actionem, & obligationem.

Secundò potest responderi, quòd considerat statutum resti-
5 tutionem, & † de ea meminit respectu temporis, quando, s. venit tempus dotis restituendæ: non autem respectu ipsius dotis: quia in ueritate tam leges quàm statuta nihil aliud considerant, quàm dotem constitutam, uel in esse deductam: nõ autem habent respectum ad traditionem, uel restitutionem: ita respondetur domini de rota, ut per Achil. de Gras. in d. decis. 119. dote promissa. Quæ quidem responsio tum maximè procedit, quãdo in statuto prius disponeretur simpliciter de lucro dotis, dicendo absolutè, ꝙ vir lucretur dotem, seu eius partem, & demùm aliàm partem restituẽdã esse diceret:

quia

quia pars illa de ſe non importat, ꝙ dos ſit ſoluta: ergo veri-
ficabitur in promiſſa. pars verò ſecunda, quatenus ſupponit
dotem ſolutam, quæ debeat reſtitui, non debet diſpoſitionẽ
partis primæ, volentis abſolutè lucrum dotis fieri, alterare:
Sed ſatis eſt ipſam propriè in ſuo caſu verificari, quòd ſcili-
cet maritus reſtituat, ſi accepit, ſi nõ accepit ſecùs; vt nõ ꝓpterea
vetet virum, lucrari dotem, ſeu partem dotis promiſſę iuxta
diſpoſitionem primæ patris ſtatuti. hoc voluit Ruin. in dicto
conſilio 113. viſis. nume. 4. in lib. 4.
6 Tertio, dici poteſt ꝙ in † ſtatuto ſit mentio dę dote reſti-
tuenda: quia vt plurimùm dotes iam antea ſolent eſſe maritis
ſolutæ: cùm matrimonium diſſoluitur. Sed quod exprimitur
cauſa frequentioris contingentiæ, non excludit caſum minus
frequentem. glo. in l. j. C. de rap. vir. & ibi Hyp. Marſi. & in
l. j. C. de his qui ad eccleſ. & in c. j. de confeſ. in 6. & Andr.
Barb. ad hoc multa adducit in conſ. 6. volu. j. & ita argumen-
tatur Socin. Iun. vbi ſuprà, in quæſt. de ſtatuto volente virum
lucrari dotem datam, vt infrà dicemus. Roland. in tract. de lu
cro dot. in quæſt. 11. tenet contrarium pluribus rationibus,
& quidem malè, illis enim patet facilis reſponſio, & reſolutio
per prædicta. Occaſione huius quæſtionis ponam alios caſus
ad hanc materiam lucri dotalis, non valde diſsimiles à præce
denti. & in primis illum Angeli in conſil. 158. viſo puncto. vbi
7 conſuluit † virum dotem haud lucrari promiſſam, ſi ſtatutũ
dicat, quòd in caſu dotis reſtituendæ vir lucretur dotem, &
vexari non debeat &c. nam dicebat Angelus, ꝙ ſtatutum il-
lud non concedebat in dote lucrum viro, niſi in eo caſu, in
quo eſſet in caſu reſtitutionis: in quo caſu tribuebat tantùm
exceptionem, mandans non vexari &c. Sed cùm non fuiſſet
dos ſoluta, nõ poterat dici, ꝙ eſſet dos in caſu reſtitutionis ex
prædictis, & quod vir niteretur exceptione ſe defendendo,
ſed imò dicebatur agere: ideo ſtatutum eum in hoc caſu nõ
adiuuabat: quia ad eum tanquam exorbitans non erat exten
dendum. Porrò, ſi ſatis clarè conſtitiſſet ibi ſtatutum voluiſſe,
viro duntaxat exceptionem dare, rectè conſuluiſſet Angelus:
8 quoniam † ex eo, ꝙ lex dat exceptionem, non eſt temerè ar-
guendum, ꝙ & actionem dediſſe dicatur: l. j. §. j. ff. de ſuperf.
9 l. cui damus. de reg. iur. Sicuti † tollens vice verſa facultatem
agendi, non cenſetur poteſtatem excipiendi tollere. Ang. con-
ſil. 260. Deci. in conſi. 8. Caſtr. in l. j. C. de ord. iud. Alexan. in
conſi. 82. vol. 3. Aret. conſi. 75. Bar. & Caſtr. in l. j. ff. de exce-
ptio. & Ideo Ioan. Crot. in rub. ſol. mat. dixit, quòd non eſt
tãta ratio, ꝙ ſtatutum velit, virum lucrari dotem promiſſam,
vt illam ab hæredibus mulieris exigere poſsit: quanta, ꝙ ma
ritus, qui dotem recepit, non cogatur eam reddere hæredibus
10 mulieris: quoniam † longe duriùs eſt aliquid ſoluere, quàm
aliquid non lucrari. quandoquidem pro reſtitutione dotium
receptarum, quas plerunque mariti, mulierum cauſa, totas in
ornamentis, & inanibus expenſis earum citò abſumunt, faci-
lè poſſent facultatibus labi: ideo de vno caſu ad alium diſpo-
ſitio: prouiſio ſtatuti non eſſet extendenda. Sed vereor, ne
11 † in caſu Angeli vtrunque ſtatutum voluerit, ex eo ꝙ ſtatu
tum vult virum dotem lucrari: hoc enim non importat exce
ptionem tantũ, vt pluribus contra Imol. probat Corn. in con
ſil. 127. quamuis. nu. 4. vol. 3.
Nec obſtant illa verba in caſu reſtitutionis &c. quia reſpe-
ctu temporis, & non dotis, facta cenſetur mentio de reſtitu-
tione ſecundũ deciſio. Rotæ. 119. præallegatam. Ad illud de
verbo, vexari, reſpondetur, ꝙ id venit in augmentum in exe-
cutione diſpoſitionis ſtatuti, ꝙ non poſsit moleſtari coram
aliquo iudice &c. ergo non debet diminutionem operari, ꝙ
cenſeatur tantùm exceptionem parare. l. legata inutiliter. de
leg. j. cum concordan. vel concernens executionem non alte-
rat, iuxta 1. clemen. fi. de conceſ. præben. quò autem ad ratio-
nem, ꝙ diuerſa & minor ratio militet in iſto caſu poteſt dici
12 ex aduerſo conſiderari, ꝙ maritus † cum ſuſtineat eadem
onera matrimonij etiam in caſu dotis non ſolutæ, imò gra-
uiora, quàm cum habet commodum dotis ſolutæ: lucrum
meretur habere, & propterea creditur etiam in eo caſu dotem
lucrari ſtatutũ velle; ita dixit Ang. in conſi. 180. præmitto. &
Soc. Iun. in dicta rub. & Rui. in conſi. 225. viſis. col. 3. nu. nec
ob. quod ſtatutum lib. j.
13 Quid ſi ſtatutũ † dicat, ꝙ maritus partem dotis lucretur,
& retineat, partem verò reſtituat: an in caſu dotis datę dunta
xat locum habeat, quaſi voluerit ſolùm exceptionem marito
conuento ad eius reſtitutionem parare per modum retentio
nis, quæ eſt fauorabilior quàm petitio? l. ſi in area. §. fi. de cõ-
dictio. indebit. l. Paulus. §. fina. de dol. excep. vt dicit Rui. in di
cto conſil. 325. viſis. nu. 1. quod & nos ſuprà perpendimus. &
ego reperio iſtam quæſtionem fuiſſe diſputatam in conſilio re
gio Neapolitano, ſed non deciſam: vt per Capit. in deciſio.
176. nu. 31. Sed Ruin. in dict. conſil. 197. caſus. volu. j. conſu
lendo determinat ſuper pacto id continente: ꝙ maritus non
debeat dotẽ lucrari niſi mediante rerum dotalium retentio
ne, quæ ſola ſibi videtur conceſſa. Adeò quòd ſi dos non fuit
ſoluta, quoniam tunc rerum non poteſt aliqua retentio cade
re, non debeat quicquam lucrari: circa quod aliis etiam in fa
cto concurrentibus, diffuſè ſe habet, allegando pro vtraque
parte. Sed quatenus pertinet ad hunc punctum, fortè videtur
14 contrarium magis probabile: quoniam † ſi iudicè, verba nõ
ſunt interpretanda, ſecundùm gloſſam in l. non dubium. C.
de legib. Iaſ. in auth. ingreſſi. nu. 25. C. de ſac. ſan. eccle. iſtud
pactum de lucrando. & retinendo dotem, etiam in caſu do-
tis non ſolutæ, verificatur eo modo, quo verificaretur pactũ
de lucrando equum in certum euentum, quamuis ille equus
interim non fuiſſet traditus, ſed tantùm promiſſus: quoniã
dos promiſſa eſt propriè dos, & in eſſe deducitur per promiſ-
ſionem, vt mox dicam: fateor ergo pactum de dote lucranda
intelligi de lucrando ipſam dotem, ſeu res dotales, & nõ actio
nem & obligationem competentem ad dotem, & quòd ſit
aliud obligatio ad dotem, & aliud ipſa dos: quia actio eſt ius
perſequendi dotem debitam &c. vt dicebat Ruin. Sed dico ve
rificari in promiſſa: vt in exemplo equi promiſsi, quod exem
plum tradit Bulgar. in dicta rubri. & volunt omnes in locis
allegandis infrà in quæſtione de ſtatuto loquente ſimpliciter
de dote quaſi partes videantur in pacto lucri faciendi habuiſ-
ſe reſpectum ſolùm ad res, vel pecunias, quæ nomine dotis
fuerant promiſſæ, & aliquando erant ſoluendæ: & non ad
aliud. Nec obſtat verbum, retinere, ſimul expreſſum cum
verbo lucrari, quod debeat declarare uerbum lucrari, cui eſt
copulatum: quòd, ſcilicet, lucrum fiat mediante retentione
15 rerum: quia † unum uerbum declarat alterum ex copulatis,
ſicut ex alternatiuè poſitis. l. j. ff. de rebus dub. & alijs; vt per
Rui. in d. conſi. 197. nu. 7. nã põt reſponderi, ꝙ cum nulla rõ
ſit, cur maritus non debeat in hoc caſu dotem lucrari, & ſic
conueniſſe, vt in alio dotis ſolutæ: illud verbum retineri, non
debet dici appoſitum fuiſſe cauſa modificandi pactum de lu
crando, cum hoc non habeat aliquam ueriſimilitudinem:
ſed potiùs, quia cogitauerint dotem fore ſolutam tempore ſo
luti matrimonij, & futurum eſſe, vt tunc ageretur de lucran-
dis, & retinendis rebus dotalibus, ſeu dote: (erat enim dos ſol
uenda conſtante matrimonio) ergo non debet aliquam reſti
tutionem operari: ſicuti de verbo, reſtituere, diximus ſu-
16 prà. quinimò dici poſset ferè, quòd † per modum augendi
ius mariti fuerit appoſitum: in quo caſu non deberet opera-
ri diminutionem: vt in his terminis de uerb. retentione do-
tis conceſſæ reſpondit idemmet Ruin. in dict. conſi. 225. vi-
ſis col. 3. uerſi. pręterea ſtatutum hoc. Et allegata ex aduerſo
de d. l. j. & ibi nota. poſſunt procedere in dubio, & quando
aliter non uideretur uerisimiliter dicendum: quia argumen-
tum à veriſimili procedit in omni diſpoſitione uel hominis,
uel legis. Doctores in c. quia uerisimile. de præſump. l. ſi. ff. de
eo quod met. cau. Iaſ. & Bal. in l. j. C. de ſer. fug. & Doct. alibi
paſsim, & præſertim per Andr. Tiraq. in l. ſi vnquam. C. de
17 reuoc. dona. Quid † ſi ſtatutum dicat, quòd vir lucretur ter-
tiam partem dotis, quam recepit? & in hoc caſu videtur ſta
tutum ſe reſtringere ad dotem receptam: vt in terminis con-
ſulendo dicit Bal. in conſi. 467. factum dignoſcitur. in fi. volu.
4. & fuit caſus Bart. in conſi. 133. ſtatutum Eugubij. Sed ibi
hoc non tangit conſulens ex alijs. Idem eſt, quando ſtatutũ
18 diceret † ꝙ vir lucretur partem dotis penes ſe exiſtentem, vel
exiſtentis, vt conſuluit Bal. in conſi. 200. in cauſa iſta: ad finẽ,
vol. 3. in nouis, & de his duobus caſibus poteſt dici, prout de
ſtatuto loquente de dote ſoluta lucranda. vnde in hac re poni
ſolent duæ quæſtiones.
19 † Prima, quando ſtatutum loquitur ſimpliciter de lucro do
tis faciendo: & tunc procul omni dubio ſtatutum procedit
etiam in promiſſa. Angelus conſi. 76. ſtatutum loquitur. Pau.
de Caſtr. & Cuman. in l. ſi marito. §. pen. ſol. mat. Iaſ. & Alex.
in l. ſi donaturus. §. j. ff. de condict. ob cau. Alexã. & Caſt. in l.
non tantùm. de re iud. Bar. in l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacro-
ſanctis eccl. Ang. in d. conſi. 180. præmitto. Alexand. in conſi.
63. ſtantibus his. in fin. volu. 4. Ang. in §. dotes autẽ, auth. de
nup. Soc. in l. de diuiſione. ſol. mat. Fel. ĩ c. tertio loco de pſcr.

Iaſ.

Ias.in §.fuerat.nu.24.& ibi ante eum Aret.insti.de acti. Mat-
tesyl.in notab.74. Bal.in l.fi.C.de dot promis. Ias.in rubr.so.
mat.nu.20. Camp.in d.tract.de dote.q.1. Calca.cōs.31.nu.
17. Achil.in Rot.decisio.119. Afflict.in decis. Neapol.61.nu.
1. Socin.in cons.32.in præs.nu.7.vers. communis conclusio.
volu.3. Ruin.in consi.225. uisis. colu.1. lib.1.& Nic. Boe.in
decisio.244.nu.6. vbi dicit se uidisse sic iudicari.& in decisio.
22.nu.9. ubi dicit, quòd Doctores non faciunt dubitationē,
quando statutum loquitur de lucro dotis simpliciter, quin in
dote promissa etiam procedat: sed de hoc dubitant, quando
loquitur de dote recepta, seu data, uel soluta, & in hoc resi-
dent etiam recentiores repetentes in d.rubr.solu. matrimo.

Verùm hoc aliqui tenent procedere exidentitate rationis:
20 quoniam † exidentitate rationis extenditur statutum.l.filiū
habeo.ff.ad Maced.glo.communiter approbata in clem.1.in
uerbo, eligatur.de electio.not.in l.si constante.solu.matrim.
& in authen. quas actiones. C. de sacer.sanc. eccle.& in hac
opinione fuerunt uterque Soci.in d.rub. Iuni.in 1.parte nu.
49.& in 2.parte nume 20.& Senior in d.l.de diuisione.tenē-
tes post Alexan.in d.rubri.dotem promissam propriè non es-
se dotem, quod & do. Alciat. uidetur uelle ibi.

21 Atqui plerique scribentes dicunt contrarium: † quòd imò
dos promissa sit propriè dos, & quòd ex proprietate sermo-
nis comprehendatur in statuto simpliciter loquente de dote:
& in hac opinione fuerunt Vincen. Saui.in d.rubr.solu.mat.
nume.69.uersi.sextus casus.& ibi Ruin.nume.95. Parpal.&
Bulgar.& Ioan. Aunib.nume.496. & Are. & Rip.nume.59.
uersi.5. Angel.in d.cons.180.præmitto.& in d.consi.76. statu-
tum loquitur.& Iaso.in dict.rubr.& ista opinio mihi uidetur
uerior ex pluribus. Primò, quia sunt plura iura, quæ appel-
lant dotem per uerba importantia proprietatem eo ipso, quod
est promissa.l.si mulier.§.si dos.ff.quod met.cau.l.cum post.
§.1.ff.de ad min.tuto.l.mulier. ff. de condit. insti.& tot.titu.
C.de doti promis.l.filiæ.& authen.quod locum.de collatio.l.
si pater mulieris.l. dotis promissio.l.cum post.§.patrona.l. si
mulier.l.siue generaliter. ff. de iure dotium. Secundò, quia
fit, & constituitur dos eo ipso, quòd promittitur, ut dicit
gloss. in l.1 § accedit. in uersi.fecerit.C. de rei uxo. actio. &
probatur in l.quemadmodū.& in l.tale.ff.de iur.dot. Doct.in
l.de diuisione.sol.mat.

22 Nam † duplici modo creatur dos, & in esse deducitur: vel
ipsa promissione, uel traditione rerum, cùm antea non esset
promissa: ut dicit Angel.in di.consi.76. statutum. Saly.in d.
§.accedit.& Ruin.in dicto consil.225. uisis nume.3. uolu.1.
& melius hoc explicat in consil.151.uiso statuto.uol.5. Ter-
tiò: quia stipulatio de dote lucranda, committitur in dote
promissa.l.ex morte.C.de pact.conuen.tam super dot. Item,
& pactum simile procedit in dote promissa. gloss. in d. l.mu-
lier.uersic.debebat.ff. de condit.institu. & in l.si donaturus.
in penul.glo.in uerbo, duntaxat.de condit.ob caus.gl. & Do-
ctor.in §.dotes autem.in uerbo, percipiente.authētic.de nup.
qui tex. hoc optimè probat: ergo dos promissa uidetur pro-
priè dos: quia stipulatio debet secundum proprietatem uerbo
rum intelligi.l. quicquid.& ibi nota.de uerborum obligat.ita
arguit Iaso.in dicta rubr.nume.203 uers. quintò per illum
tex. Quartò, quia dos est res, ut dixi in gloss. præced.ergo nō
debet dici minùs propriè dos: quia sit promissa, quàm si esset
tradita. Sicut res talis non dicitur minùs propriè res talis:
quia sit promissa, uel tradita: ita arguebat Bulgar.& ista, quod
sit promissa, tradita, confessata, & similia, sunt accidentia do-
tis, seu eius qualitates, quæ non inducunt differentiam in
substantia. Nec obstant, quæ ex aduerso solent adduci: &
primò tex.in l.1.C.de dot.cau.non nume.quatenus dicit, nu
meratione, & non confessione fieri dotem: quia hoc est ue-
rum, ut ex confessione dotis receptæ possit repeti: quoniam
ueritas attenditur, & non confessio, qua exceptione, uel si-
mulatione, uel non numeratæ pecuniæ, quasi tacta spe futu
ra numerationis nunquam subsequutæ, elidit ur: non tamen
negat quin uera promissione, & confessione dos efficiatur, ita
respondit Ang.in d.cons.180.præmitto.in fine.

Nec obstat secundò tex. in l. Titio centum.§. Titio gene
ro.de condition.& demonstr. quia ibi uerba illa, incipit do-
tata esse, referuntur ad factum rerum, quæ dantur pro do-
te: ante enim solutionem, etiam cum legatur in testamen-
to, nedum cum promittitur, lex appellat mulierem dota-
tam: ut sæpe consuluerunt Doctores super statuto loquenti
de muliere dotata.

Tertium est, quod res non efficiatur dotalis nisi post tra-
ditionem.d.l.de diuisione.& ibi nota.l.dotale.§.dotale. ff.de
fund.dota.quod in contrarium retorqueretur, quia in hoc di
cto supponitur & aliud, scilicet, quòd sit dos ante traditio-
nem: & hæc vt duo separatim cōsiderari, vnum priùs altero,
scilicet, quòd sit dos, antequam res efficiatur per traditio-
nem dotalis.

Quartum, de diffinitione Bartol.& Azo.quòd neutra do-
ti promisse conueniat, resoluitur per ipsummet Angel.in d.
consil.180.

Quintum, ab allusione est friuolum, iuxta nota. in l.ta-
bernæ. de verborum significationibus.& in l.2.§. appellata.si
certum petatur.& procedit tantùm respectu dotis illius, quæ
de iure gentium per traditionem inducitur. Doctor. in l.iu-
risgentium.ff.de pactis.non autem respectu modi, quo dos
inducitur de iure ciuili, mediante stipulatione, & promissio
ne.l. ex diuerso.§.primo.soluto matrimonio. l.si ita stipula-
tus fuero.§. si.vbi glo.de verborum obligationibus. Camp.in
dicto tractatu, quæstione 5.

Sextum, quòd dos promissa non seruiat oneribus matri-
monij, est falsum: quia ex ea non soluta debentur vsuræ.l.si
quis pro vxore.ff.de donation. inter virum & vxorem.l. fin.
§.fi.C.de iure dotium. & propter dilationem datam dos po-
test dici minor constituta: sed non negatur, quòd sit dos. l.
conueniri. ff. de pactis dotalibus. & habet effectum suum:
quia vir inuitatur ad matrimonium, & eius onera subintrat
propter eam: cum si nulla promitteretur, ad matrimonium
non alliceretur.

Septimum argumentum Ruin.in dicta rubrica, num.93.
etiam negatur: dum dicebat, dotem promissam censeri pa-
23 ctum de danda dote, seu dotando, quod aliud est, sicut † pa-
ctum de vendendo, vel donando, non est vendere, vel dona-
re.l.legitima.ff. de pactis. Bart.in d.l.iurisgentium.& in l.bo
nefidei.ff. de eo quod certo loco.& ibi Bald. & Castr. Bart.
in l. si pupillus, ad legē Falcidiam.glos.in l. Titius de pigno.
Aret.consi.28.l.fina.de condictio.ob causam. Ias.consi.135.
colum.1.volu.1. Nam in iusto casu resultat vltra obligatio-
nem de dando, quæ oritur ex promissione, constitutio dotis,
ita vt mutuare eam promittens nequeat, vt perpendit gl. in
l.1.§.accedit. C.de rei vxoriæ actio.in verbo fecerit. quod es-
set secùs, si importaret, quod non censeretur constituta. Vlti
mò non vrget textus in §.penult.authen.de non eligen.secū.
nub.quoniam ibi pactum de lucrando dotem, ideò restrin-
gitur non procedere in dote non soluta: quia æqualitas est
seruanda in lucris faciendis tam de dote, quàm de donatione
propter nuptias inter coniuges, non quæritur ibi dos, promis
sa non esset dos, & aliàs comprehendi deberet in pacto, & se-
cùs erat quando tanta æqualitas non requirebatur: ut in d.l.
ex morte. ista igitur prima conclusio defenditur, etiam ex
proprietate verborum, locum sibi vendicare in casu dotis pro
missiæ: hanc quæstionem disputant Roland.in tractatu de lu
cro dotis, in quæstione.5. ubi se resoluit pro hac parte: In
24 qua † etiam quæro, an procedat in promissa per pactum fac
etiam statutum dicere expressim, quòd maritus lucretur do-
tem promissam, nunquid intelligetur de promissa per pa-
ctum simplex, an verò per stipulationem tātùm? Andr. Barb.
in consilio.17. Deum columna prima, & secunda, in uolu
mine tertio, disputando hunc casum, consuluit intelligitur
oportere de promissa tantùm per stipulationem: quia pro-
missum cum duobus modis possit dici, per pactum & stipula-
tionem, debet intelligi de promisso altero modo efficaciori,
scilicet per stipulationem, quia id parti leuius est secundùm
Salycet. in l.1. C. de vsur. & statutum hoc tanquam exor-
bitans debet accipi in partem leuiorem: iuxta vulgarem. &
præsertim: quia promissio in scriptura publica importat sti-
pulationem.l.sciendum.§. dictum. ff.de ædilitio edicto. §. si
scriptum Institut. de inutil.stipulatio.l.1. C.de vsur.l. scien-
dum.l. Titia. §.idem respondit de uerborum obligationib. &
statutum est publica scriptura: ergo debet intelligi de promis
sa per stipulationem, & nō per pactum nudum. At ego credo
25 contrarium: quia de iure † communi promissio dotis, etiam
per pactum simplex, ualet, & dat actionem.l.ad exactionem.
& ibi nota. C.de dot. promis. gloss. & Doctor.in l.1.ff.solu.
matrimo. quod profectò procedit etiam respectu uiri, qui
uellet dotem exigere. secundùm gloss. in l.prima, in princi.
glos.secundæ. C.de rei uxor. actione. unde statutum hoc de-
bet intelligi de dote promissa per vtrunque modum: quoniā

statutum

26 ſtatutum de lucranda dote recepit interpretationem à iure
communi. Ait Antonius de Butrio in conſi. 12. abſque. in fi-
ne iuxta nota. in l. prima. §. lex Falcidia. per illum textum ibi.
ff. ad legem Falcidiam. & nota. per Bartol. & alios in l. omnes
populi. ff. de iuſtitia & iure. dum dicunt interpretationẽ paſ-
ſiuam ſtatuti ad ius commune nunquam excludi cenſeri.
Nec Barbatiæ opus erat exclamare in hoc, quod nunquam
cautum reperierit de iure communi, maritum vigore pacti
nudi poſſe dotem exigere, vt eam ſoluto matrimonio lucre
tur: quia ſufficit reperiri, quòd ei uigore pacti nudi detur ex-
actio dotis, alterumq́ue, ꝙ ſcilicet lucretur, diſponatur in ſta
tuto, quod debet ius commune referri, vt in quibuſcunque
caſibus, in quibus dotis promiſſo valet, & ex ea datur exa-
ctio: ſtatutum de lucro dotis procedat: quod expreſſim vide
tur de mente Bartol. in l. ſi marito. §. 1. ſoluto matrimonio.
Rui. in conſilio 225. viſis ad finem. volumine primo. & in di-
cta rubrica, ſoluto matrimonio. & in conſilio 133. viſis. co-
lumna penultima. volumine 4. & Socy. Iunior in dicta rubri-
27 ca, ſoluto matrimonio. dicentes in fortioribus terminis † ꝙ
ſi dos fuerit ſoluto matrimonio exacta per virum, poterit eã
demum lucrari: etiam quòd verba illius ſtatuti non conueni
rent ei caſui. ſic in iſto caſu ait, poſtquam de iure communi
exegit dotem ex pacto nudo: demum poterit eam lucrari, &
quidem multò magis: quia verba ſtatuti, dum loquitur de
promiſſa, poſſunt ab initio vſque eam cõprehendiſſe, & præ-
ſertim, quia ibi ſtatutum de promiſſa meminit per modum
ampliandi ſuam diſpoſitionem, volens expreſſim, virum lu-
crari dotem traditam, ſolutam, vel promiſſam. Ita cauebat il-
lud ſtatutum Regij, ſuper quo conſulebat Barbatia in quo
caſu nemo dixerit, expreſſionem ſpecialem ibi de dote promiſ
ſa factam, ad tollendam dubitationem doctorum, an ſtatutũ
de lucro dotis comprehendat dotis promiſſæ caſum reſtringẽ
dam eſſe ad promiſſam per ſtipulationem: quia illam reſtri-
ctionem nemo facit in terminis ſtatuti ſimpliciter loquentis:
ergo multò minus in terminis, in quibus ea ſpecialis mentio
eſt facta, iuxta tradita per legem, legata inutiliter. de legatis
primo. Nec ad rem facit illud argumentum, quòd in ſcriptu
28 ra publica verbum promiſſio † ſignificet ſtipulationem: quia
illud procedit in ſcriptura obligationis. Alex. conſi. 13. num. 4.
volu. 1. non autem in diſpoſitione ſtatuti: quia verba ſtatuti
debent intelligi ſecundum propriũ ſignificatum iuxta vulg.
29 & fatuum eſſet aliter credere. Hinc nota, quòd † ſtatutũ de
de lucro dotis non habet locum, niſi dotis promiſſio, vel con
ſtitutio valuerit, vt dicit Corn. in conſi. 3. in præſenti. volum.
3. & Ruin. in conſi. 224. proſequendo. & Vincent. Sauio. in d.
rubric. nume. 82. verſic. poſito tamen. ibi diſputant idcirco
de validitate contractus dotalis: nam procul omni dubio ſta-
tutum oportet ſemper intelligere de actu valido. l. 4. §. condẽ-
natam. de re iud. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de cont. tab.
30 Secunda eſt concluſio † quando ſtatutum dicit, quòd mari-
tus lucretur dotem datam, ſolutam vel receptam, & plerique
in his terminis dotem promiſſam non lucrari tenuerunt. Iaſ.
& Alexan. in d. l. ſi donaturus. §. 1. Barto. & Caſt. in d. l. iube-
mus. §. ſanè. Socyn. in d. l. de diuiſione. & in dicto conſi. 32. in
præſenti. vol. 3. Alexand. in d. l. non tantùm. Aret. Crot. &
alij in d. rubr. Gag. in d. l. 2. nume. 19. verſi. infertur ex prædi-
ctis. C. de pact. inter empt. Boer. in d. deciſi. 22. vbi dicit hanc
eſſe communem. Ruin. in conſi. 56. volu. 5. & in conſi. 225. vi
ſis. col. 1. lib. 1. & in conſi. 197. nume. 6. eod. volu. j. Calcan. in
31 d. conſi. 31. nu. 17. & mouentur ea ratione: † quia dos promiſ
ſa nõ eſt dos data. l. fi. ibi. data, vel promiſſa. C. ſolu. matrim.
l. 1. C. de inceſt. nupt. & ſtatutum ſe reſtringens ad dotem
cum iſta qualitate, quod ſit data, non poteſt verificari in alia
non habente iſtã qualitatem: nam qualitas in ſtatuto requi-
ſita debet deduci & probari: vt per Docto. in c. fi. de homi. in
6. & in l. mancipia. C. de ſer. fug. plura per Fel. deducuntur in
32 c. 2. extrà de lib. oblat. Rolã. vbi ſuprà in q. 6. Cõtrariam † ſen
tentiam conatus eſt defendere Socy. Iun. in d. rub. nũ. 53. ver
ſicu. & moueor, ꝙ ſcilicet in iſto ẽt caſu ſtatutum locum ſibi
vendicat in dote promiſſa & nondum ſoluta. Primò mouetur
ex identitate rõnis, militante etiã in dote promiſſa, vt ſuprà
diximus. Secundò, ex communi viſu loquendi. l. librorum. §.
quod tamen Caſſius. de leg. 3. Bar. in l. Labeo. de ſup. legat.
quod in interpretatione ſtatutorum attenditur: vt plenè per
Dec. in conſi. 470. quia vulgò dicimus, talis dedit tantum in
dotẽ, vel recepit, q̃uis adhuc nõ fuerit numerata. ex iſto dicto
ita limitat hanc concluſionem adducendo plura Roland. in
q. 6. verſic. limita tamen iſtam, nume. 6. Tertiò, arguendo à
ſimili: quia ſi ſtatutum comprehendit dotem promiſſam,
ſecundùm doctores, quando loquitur de dote reſtituenda,
per quod uerbum ſupponitur dotem eſſe datam: ergo & in
iſto. Quartò, quia limitando uolunt illud procedere ſtante
mora, ut infrà dicam. Sed eo ipſo, quòd uir incipit onera
matrimonij ſuſtinere, conſtituit in mora perſonam, quæ ſe
obligauit ad dotem ſoluendam. Et ad uerbum data, reſpon-
det Socy. vel quòd uerificatur ſecundùm communem uſum
loquendi, uel quòd cenſeatur expreſſum propter maiorem
illius caſus frequentiam, ideo non debet excludere caſum do
tis promiſſæ minus frequentem ſecundùm gloſſ. in l. 1. C. de
rap. virg. & alijs ad hoc ſuprà citatis. hoc etiam vult idẽ Socy.
Iun. in conſil. 35. in col. 3. uol. 1. ubi pluribus defendit, quòd
ſtatutum diſponens dotem datam remanere pro filijs penès
maritum præmortua uxore, procedat etiam in dote promiſ-
33 ſa. Si uis Socyno reſpondere dic ad primum, † ſic legem eſſe
ſcriptam, & quamuis duram, illi ſtandum eſſe, ut dicebat in
ſuo caſu Angelus in dicto conſil. 158. uiſo. Ad ſecundùm,
quòd non concludit in hoc caſu, in quo uidetur ſtatutum
expreſſiſſe de data, ad differentiam dotis promiſſæ tantum, &
non datæ. Ad tertium, quod minus eſt, loqui ſtatutum de da
ta per modum taciti ſuppoſiti, quàm cũ loquitur expreſſim
de data: quia plus operatur expreſſum, quàm tacitum ad no.
in l. expreſſa. de reg. iur. ut latiſ. per And. Tiraq. in l. connub.
in gloſ. 7. in num. 4. uerſicul. nunc reſtat. Ad quartum, quòd
concluſio præſupponitur uera, dum agit de eam limitando:
& an ex una limitatione inferatur ad aliam, eſt alia diſputa-
tio, de qua nunc non eſt quærendum: dicam tamen nõ poſſe
limitari in hoc caſu, ut ex allegandis mox patebit. Limita
34 nunc ipſam ſecundam † concluſionem, primò nõ procedere,
ſi in ſtatuto eſt aliquod verbum, etiam obiter dictum, de do-
te promiſſa, unde poſſit aliquo modo declarari, idem uelle in
caſu dotis promiſſæ ſecundùm Socy. Iun. in d. rub. num. 54.
& Alex. in conſil. 63. ſtantib. in fi. uol. 4. Angel. in conſil. 76.
ſtatutum. quia præcedentia (inquit Alex. ibi) declarantur ex
ſubſequentibus, uel econtra. l. ſi ſeruus plurium. §. fina. de
legat. primo, l. utrum. de peti. hære. l. hæredes. §. fina. ff. de
teſtamen. idem ſi rubrica eſt generalis, licet nigrum loqua-
tur de dote tradita, generaliter tamen intelligetur etiam in ca
ſu dotis non traditæ: ut per Roland. in quæſt. 9. nu. 2. Secun-
35 dò, † quando mulier, uel alius pro ea obligatus ad dotẽ fuiſ-
ſet in mora ſoluendi dotem, tunc quò ad hunc effectum eam
lucrandi vigore ſtatuti loquentis de data, perinde habetur, ac
ſi fuiſſet data. Bart. in conſil. 133. ſtatuto ciuitatis Eugubij.
Alciat. & Ruin. in d. rubri. ſoluto matrimonio. & ibi Niconit.
num. 126. Ang. in d. conſil. 180. præmiſſo, colum. 2. Ruin. in
conſil. 206. de pluribus. num. 6. volum. 2. Bald. in conſil. 467.
Factum dignoſcitur. in fin. uol. 4. Nicol. Boer. in d. deciſ. 22.
num. 15. Ruin. in conſil. 133. uolum. 4. & alij non pauci ex
præallegatis: & hoc firmant, ne moroſus ex culpa ſua lucre-
tur, ſeu conditionem ſuam faciat meliorem. l. Labeo ſcribit,
ſi mihi. ff. de contrahen. empt. l. Seruius. ff. quod vi aut clam.
l. non ſolum. ff. de noxa. l. in executione. §. fin. de uerb. oblig. l.
iure ciuili. de regul. iur. & alijs concord. pro iſta limitatione
quàm plura allegat Roland. ubi ſuprà in q. 7. Et hanc limita-
36 tionem † intellige eſſe ueram in mora regulari per interpel-
lationem, lapſumq́ue diem ad ſoluendum commiſſa. Secùs
in mora irregulari, quæ cõmittitur ex eo, quòd maritus pro
parte ſua adimpleuerit contractũ matrimonij, ſuſtinens eius
onera, & ex parte altera dos ſibi non ſoluitur: propter iſtam
moram non dicetur locus ſtatuto de luc. dot. fieri, ut tradit
Paul. de Caſt. in d. l. iubemus. §. ſanè. C. de ſacroſan. eccleſ. &
Iaſ. in d. l. ſi donaturus. §. 1. num. 17. & Socyn. in d. l. de diui-
ſione. num. 6. uerſ. aliquando & tertiò. ubi dicit ita fuiſſe de
mente Bartol. & damnat Cuman. dicentem contrarium, &
cum his etiam tenet Ioan. Crot. in d. rub. nume. 89. uerſicul.
ſecundùm caſus, & ſequitur conſulendo Ruin. in conſ. 135.
nume. 3. uolum. 4. ita tenendum eſſe in iudicando, & conſu-
37 lendo ait Roland. ubi ſuprà in quæſt. 8. Quando † autem mo-
ra irregularis committatur, à doctoribus communiter ita
traditum eſt, quòd ſi mulier, uel eius pater, qui marito do-
tem promiſit abſque vlla dilatione ſoluere, non ſoluit, cum
uir incipit onera matrimonij ſuſtinere, ſtatim committitur
mora irregularis, iuxta l. curabit. C. de action. emptio. Si au-
tem extraneus dotem promiſit, poſt lapſum biennij, à die
quo uir cœpit onera matrimonij portare, incidit in moram
irre-

irregularem.l.fin.§.præterea.C.de iure dot.ita declarat Cast.
in consi.11.viso dicto libello. col.4.in antiq. Alex.in consilio
167.perspectis.lib.5.plenè & Cassaneus in cons. Burg. in ru-
bric.4.§.22. versi. [Sera suffisamment interpelle] vbi attesta-
tur de communi & Lup.in c.per uestras,in 3.not.§. 1.versic.
ad idem facit.de donat.inter vir.& vxor.glo.& Barto.in d.l.de
diuisione. Ruin.in consil.221.circa.volu.1.vbi etiam notabi-
liter consuluit,quòd si dos non fuit promissa uiro,sed mulie-
ri , nunquam committi potest aliqua mora regularis, vel ir-
regularis,vt fructus,vel vsuras dotis maritus petere, & conse
38 qui valeat. Ex his infertur, † ꝙ si data fuit dilatio ad soluen-
dum dotem.& interim vxor præmoriatur,maritus non lucra
bitur dotem : quoniam durante dilatione non potuit aliqua
mora committi,& ideo sumus extrà casum huius limitationis
in terminis conclusionis suprà firmatæ: hoc aduertunt Iaso.
in d.l.si donaturus.§.1.& Ioã.Crot.in d.rub col.fi. Boer.in d.
decis.22.nu.40.& Bald.in consi.291.quod vir.in vol.1.in no-
uis: & hoc non habet dubitationem in terminis prædictæ con
clusionis de statuto loquente de dote data. Sed id dubitabi-
le potest esse in terminis statuti simpliciter loquentis de dote,
in quo casu diximus, dotem promissam comprehendi:an tũc
propter datam dilationem ad soluendum dotem, vxore inter-
ea præmoriente,vir dotem lucrari debeat,& in hoc casu Bal.
in præallegato consi. 291. loquitur tenens contra maritum.
Aduerte tamen, quòd Bal.id tenet ea ratione : quia (vt ipse
opinabatur) dos non poterat dici adhuc, cùm esset promissa
ad arbitrium boni viri,& antequam declararetur dos,mulier
prædecesserat :vnde videbatur,statutum loquens de dote , &
muliere dotata,non verificari in eo casu : ideò secùs videtur
in casu,in quo est dos certa promissa,licet cum dilatione tẽpo
ris ad soluendum: & ita puto esse de mente omnium. Quò au
tem ad casum Bald. in d.consi.291. quem refert & sequitur
39 Ias.in d.l.si donaturus.§.1.quando scilicet,† est promissa dos
ad arbitrium boni uiri, & antequam declaretur,mulier mori
tur:Ego existimarem , quòd imò citatis hæredibus mulieris
deberet dos declarari: vt successiuè eam declaratam maritus
ex forma statuti lucrifaceret:quia promissio illa valuit.l.cum
post.§.gener.ff.de iure dot.& dos censetur in esse deducta:&
viro debita, à die promissionis sibi factæ : quãuis eius quan-
titas tunc non fuerit declarata : quoniam sufficit eam pos-
se declarari : quandoquidem , à pari procedant aliquid esse
certũ , vel certificandũ ex alio.l.certum , & ibi not.ff.si cert.
peta.& in terminis reperio hoc voluisse Ludouic. Roman.in
consi.44.ex suprà narrato.col.2.& Ruin. in consi.222.visis
volum.1.dum ibi consulendo tenuit maritum lucrari etiam
illud plus,quod post mortem mulieris contingit declarari in
40 augmentum dotis : tum quia,dicit ipse,† huiusmodi declara
tio retrò trahitur ad diem contractus , in quo fuit illud pro-
missum:tum quia efficitur dos post solutum matrimonium,
quod exigitur ex promissione præcedenti.& quòd non obstat
idcirco illa conclusio , ꝙ dos esse non possit soluto matrimo-
nio: quoniam illud procedit,quando ante solutum matrimo
nium nihil esset promissum, vel constitutum pro dote:secùs
si eo constante est aliquid promissum, licet eo soluto declare
tur & exigat:quia tũc efficitur dos,& põt vir illud lucrari ex
dispositione huius statuti , secundùm Bartolum in dicta l.si
marito.§.j.& in l.si pater.eodem titu.soluto matrimonio,hęc
etiam consulendo dicit Socy. Iun.in consi.35.colum.fin.vo-
lum.1.& respondit Cast.consil.11.procedere:quando is,qui
debebat arbitrari illud plus,esset mortuus : & non recedebat
a persona arbitri. non autem quando mulier est mortua ,
quod, propter hoc non impeditur declaratio. Hoc etiam fir-
mat pluribus Roland. in quæst.88.constitutio. Illud autem
responsum Bald. in d. consi.291. quod vir. in volu.1.limitat
Ias.in d.l.si donaturus.§.1.non procedere , quando aliquo
41 † impedimento dotem non fuisse in vita mulieris declara-
tam ad arbitrium boni uiri probaretur : seu , ut melius dicas
quando non stetisset per eum,quominus fuerit declarata,iux
ta l.iure ciuili.ff.de condit.& demon. & concor. adde , quòd
quando dos est promissa ad arbitrium ipsius mariti,& is mo-
riatur,eius hæredes non possunt agere , vt declaretur, nisi ille
fuerit impeditus arbitrari, vt late per Rolan.in quæst.89.po-
ne. Et in hac materia nota illud singulare dictum Paul.de Ca
str.in d.consil.11.viso col.3. quòd si constituatur certa dos ,
cum pacto soluendi illud plus, quod arbitratus fuerit Titius,
& antequam arbitretur, moriatur Titius, non poterit causa
arbitrandi illud plus recurri ad iudicem : quemadmodum id
posset fieri, si tota dos fuisset commissa in arbitrium illius ar
bitrij, qui mortuus est, per ea, quæ ibi allegat: quod facit ad
hoc, vt maritus pro hoc pluri declarando , nequeat ad iudicẽ
recurrere, vt declarata quantitate lucrum faciat ex forma hu
ius statuti.& hoc consi.11. Cast.allegat Socy.Inn.in d.consi.
42 35.in fi. vol.1. Terriò limitatur, quando † aliquo modo po-
test dici marito fuisse satisfactum de dote promissa, licet ma-
ritus verè adhuc pecuniam aliquam de dote non habuerit:&
& hoc profectò multis modis contingere potest,quod particu
lariter est tangẽdũ,ne iura casuum cõfundamus. Primus sit,
43 quãdo† pro dote promissa in pecunia numerata mox dat̃ no
men aliquod insolutũ: tũc quia maritus accipit loco pecuniæ
creditũ, & tanti illud æstimasse vr̃.l.pretij.C.de rescin.uen.&
periculum eius crediti pertinet ad ipsum: adeò ꝙ siue exigat
illud, siue non cùm uenit dies dotem restituendi, tenetur re-
stituere pecuniam numeratam, & non potest, cedendo illud
nomen liberari,vt pulchrè tradit Corn.in consilio.52. quoti-
dianus. colum.3.libro primo.& in consilio 151.consultatio.
volumi.2.Alexan.in consi.36. viso themate.libro 2. Paul.de
Cast.in l.si socer.§.Lucius. soluto matrimo.l.penult.§.si vir.
vbi Bart.Imol. Paul.de Cast.& alij,eod.titu. Conueniens est,
quòd vir dotem lucretur iuxta formam statuti de dote soluta,
vel data lucranda: ut uolunt Bar.in dicto consilio 133.statu
to ciuitatis Egubij.& Ruin.in consi.197.casus.columna 2.li-
bro 1.quamuis ibi ex alijs in casu suo postea aliter cõcludat:
& idem Ruin.in consilio 225.visis.numero 4.eo.lib.& Socy.
in consi.32.in præsenti. columna penultima. volumine 3.&
alij citati ibi per eos , & Boer.in decisio.22. nam sufficit viro
fuisse satisfactum de dote, quomodocunque id contingat: cũ
omnis satisfactio,creditore uolente,operetur idem, qud solu-
tio: inquit in hoc proposito Socy. in dicto consil.32.in præ-
44 senti.columna finali. Nec† statutum hoc de modo satisfacien
di vllatenus curasse certũ est,vt dixerunt Domi. Rotæ : vt in
dicta Achil.de Grass.decisi.119.dote promissa. Ideo si mari-
tus,cui fuit à patre mulieris,uel ab alio dos promissa in pecu
nia,confiteatur se dotem recepisse promittendo eam restitue
re in casu restituenndæ dotis &c. & successiuè faciat in alio
instrumento sibi ab alio promitti eam pecunię quantitatem,
45 dicunt præallegati Doctores uideri illum accepisse† istã pro-
missionem loco solutionis,& sic esse locum statuto de dote so
luta: & quamuis aliqui uoluerint exceptione non numeratæ
dotis virum conuentum uigore præfatæ confessionis adiuua-
ri contra hæredes mulieris in isto casu,quasi illa cõfessio ema
nauerit spe futuræ & non subsequutæ promissionis de pecu-
nia numeranda , quæ nunquam fuit numerato : vt decisum
fuit Neapoli. Affl.in decisio.præallegata.322. Michael,& latè
per Angelum in consil.45. Castr.in l.penul.§.si uir.in d.l. si
marito.§.primo, in fin.eodem tit. (quod etiam inter Doctor.
non est sine controuersia) tamen est aduertendum hoc pro-
cedere,quando promissio subsequuta post confessionẽ mariti
de recepta dote reperitur facta ab eadem persona, quæ ei do-
tem promiserat,& cui dos uenit restituenda, uel etiam ut hæ-
redi mulieris,quadam enim æquitate tunc succurritur mari-
to, ne cogatur eidem à quo , id quod petitur,& sibi debetur,
soluere: & in his terminis loquitur Afflictus in dicta decisio-
ne 323. Michael: si quidem ille dicitur dolo petere, quod alia
actione eidem est restituturus,& ideo repellendus.l.si socer.§.
Lucius.& ibi Doctor.ff.soluto matrimo. non igitur defendi-
tur maritus in eo casu: quia de iure non censeatur illa promis
sio cessisse loco solutionis : quia imò hoc præsupponitur ibi,
alioquin inanis fuisset illa dubitatio : sed quadam æquitate
aduersum iuris regulam , scilicet quòd tametsi illa promissio
cesserit loco solutionis dotis,& idcirco præsupponatur, quòd
ex illa confessione de recepto continente obligationem de do
te restituenda agi possit contra maritum : tamen ex æquitate
agens repellatur: cum sit idem obligatus ad tantundem occa
sione eiusdem rei licet alia actione, & licet Ruin in dicto cõ-
silio 197.columna penultima. in fi. dicat in hoc casu promis-
sionem non cedere loco solutionis dicendo ita esse intelligen
dam doctrinam Bar.in d.§.si vir. tamen adhuc idem opinor :
46 quia † Ruin. rectè loquitur quatenus attenditur effectus hu
iusmodi confessionis : quia in effectu redditur inefficax ex
illa exceptione, sed non quatenus iuris dispositio inspiciatur.
Stante ergo , quòd promissio prædicta censetur loco solutio-
nis cessisse , sequitur, quòd dicatur statutum de dote soluta
in hoc casu verificari : quia in hoc casu agitur, non, an pos-
sit maritus, ꝗ a illa promissio sibi adhuc non fuit adimpleta,

aliquo modo defendi contra repetentem dote, sed an dicatur
soluta dos ad uerificationem statuti, & de hoc nõ videtur am
bigendum : quia ex illa promissione vir poterat agere, & libe
rauerat à dotis obligatione personam obligatam : vt ponitur
per omnes in confessio, quando alius quàm qui dotem pro
miserat. illam promissionem fecisset, vt ex prædictis potest vi-
deri. Secundus est casus, qui est idem cum præcedenti, sed
magis generalis. & absolutus secundùm prædictos Doctor.
quando obligatio dotis fuisset nouata, & transfusa quouis
modo in aliam obligationem: iuxta tradita per Doctores in l.
singularia. ff. si certum petatur. nam cum omnibus palam sit,
47 † per nouationem, & trãsfusionem vnius obligationis in aliã,
interuenire extinctionem primæ obligationis, idest dotis: ne-
cessariò sequitur, ꝙ dicatur marito de dote satisfactum: seu
ꝙ acceperit dotem: & ideo statutum de dote data, vel soluta,
dicatur in hoc casu verificari. Tertius est casus, quando mu-
48 lier dat in dotem † ipsum nomen, & creditum, & non pecu-
niam: quod quidem aliud est, quàm dare insolutum pro dote
iam in pecunia promissa: nam in hoc casu maritus, eueniente
die restituẽdi dotem retrocedendo illud nomen, liberatur ab
ea restituendi obligatione, si culpa, cur non exegerit illud,
sibi imputari nulla potest: quia periculum illius nominis do-
talis ad mulierem pertineret: vt plenè tradit Corn. in d. consi.
52. quotidianis. colum. 3. volum. 1. Paulus de Castro in l. nu
pta. §. primo. soluto matrim. l. etiam. §. finali. ff. eodem. l. si ex-
traneus. ff. de iure dotium. Corneus in dicto consi. 151. volu-
mine secundo. Nec potest ad pecuniam teneri, si illam dotem
non habuit, sed nomen: quoniam tantum non valet nomen,
quantum pecunia, quæ ex eo nomine debetur : vt dicit Cor-
neus in consilio 157. licet. numero. 9. libro primo. Nunquid
49 † ergo in hoc casu erit locus statuto disponenti viuum dotẽ
datam lucrari? & ego existimo eo ipso, quòd illud nomen
datum in dotem expressim ceditur, vel tacitè censetur, seu ha
betur pro cesso (cessio. n. habetur in corporalibus pro tradi-
tione. Bartol. in l. ad eum, de donation. l. Seia cum bonis. de
donatione causa mortis. l. prima, in fin. C. de actionibus, &
obligationibus. & cessio tacita fauore dotis inducitur eo ipso,
quòd nomen datur in dotem expressim, secùs si tacitè. Bald.
Nouel. in tract. dot. in 6. part. in priuileg. 71. Corn. in consil.
157. licet. num. 14. volumine primo.) videri dotem promis-
sam, solutam, ac traditam, seu receptam intelligi, & ideo veri
ficari prædictum statutum. ita quòd maritus lucrari debeat
partem illius iuris, & obligationis in dotem receptæ, ita voluit
Barto. in dicto consilio 133. statuto ciuitatis Eugubij. & Rui
nus in dicto consilio 197. casus. columna 2. & 3. licet ipse ibi
aliter concludat, quò ad casum suum, considerans promissio
nem, de qua ibi agebatur, quòd non erat in dotem data, seu
res dotalis, uel ipsa dos, sed solùm obligatio ad dotem: In no
stris terminis certè aliud dici non potest: quoniam alia tradi-
tio, & solutio dotis cadere non potest, quàm per cessionẽ no-
minis, quod solùm est promissum in dotem, & non aliud: se-
cundùm Corn. in consi. 52. & in consilio 151. suprà alleg. si
quidem per eius, quod debetur, solutionem tollitur omnis
obligatio. §. 1. instit. quibus modis tollit. & dotem in nomini-
bus, & iuribus, sicut in qualibet alia re mobili, uel immobili,
promittere, & constituere licuerit. l. cum pater. l. licet. §. quo-
ties. l. nuptura. l. si sponsalibus. §. primo. ff. de iure dotium. &
alijs ut per Doctores. vbi suprà, & in hoc casu optimè etiam
conuenient alia verba statuti, dum dicit, ꝙ partem maritus re
tineat, & partem restituat, quia in dicto nomine, & credito,
in dotẽ habito partẽ restituet retrocedẽdo, & partẽ retinebit
pro se, pro qua parte ipse poterit agere cõtra debitorẽ illius
nomiuis: ita pulchrè considerat Ruinus in d. consi. 197. casus.
nu. 4. versi. stante igitur. & istud lucrum aliud quidẽ erit, quã
quod sit, cùm dos est promissa in pecunia, & cautum intelligi
tur uirum de dote promissa lucrũ facere debere: quia in isto
casu contra mulierem ad dotem obligatam poterit agere, se-
cùs in prædicto in quo tantum lucratur partem crediti dota
lis. & hanc conclusionẽ firmat Rolã. in q. 11. nu. 10. Quartus
50 est casus, † quãdo promissio dotis est in pecunia, & mulier ali
quod creditum dat illi ad exigendum, vt de pecunia exigẽda
sibi satisfaciat, & soluat dotem promissam, non autem ut il-
lud creditum cedat illi insolutum; & hoc nihil operatur, uel
facit, ut uideatur dos soluta, unde locus posit esse statuto de
lucro dotis datæ, cùm in uirũ nihil translatum sit, sed tan-
tùm habeat promissionem dotis à muliere, vel ab alio factã
sibi tempore matrimonij, quæ quidem promissio, uel obli-
gatio nullo modo est dos : nec dici potest nomen datum esse
in dotem: ut pulchrè declarat Ruin. in cons. 197. casus. col. 3.
reprehendens Bar. in hoc, & meo quidem iudicio rectè, si id
uoluit, quod uix credo. nam clarum est, ꝙ promissio, & obli-
gatio ad dotem non est ipsa dos. & ꝙ ista sunt separata, actio
ad dotem, & ipsa dos: & propterea statutum de dote data in
hoc casu nõ potest procedere: ut qui habeat actionem ad do-
tem, dicatur ipsam dotem exegisse, & habere, ut ipse optimè
cõcludit, secundùm communiter Doct. ut ibi per eum nu. 6.
& num. 11. nam quamuis qui habet actionem ad rem, dica-
tur rem habere. l. qui actionem. de reg. iur. tamen hoc non est
verum quò ad uerificationem facti, in quo debet statutum,
prout loquitur, verificari, & procedere, cum distinguatur vnũ
factum ab alio, s. factum dotis solutæ, ab alio dotis promissæ;
ut communiter Doctor. uolunt in hac materia statuti de lu-
cro dotis, ut per Ruin. in consil. 197. & alios quàm plurimos
51 per nos supra citatos. Quintus est casus † quando de dote sol
uenda accesserunt alij, uel tempore contractus dotalis, uel
post, qui se obligauerunt marito dotem ei soluere: & in hoc
casu etiam, quòd prima obligatio ad dotem non sit sublata,
sed adhuc remaneat cum ista accessoria, existimo fore locum
statuto de dote data: quia promissio fideiussorum præfata ha
betur pro quadam satisfactione, & solutione dotis: ut deter-
minarunt super statuto urbis loquente de dote soluta uel sa-
tisfacta Domini in Rota: ut per Achil. de Grass. in sæpe alle-
gata decision. 119. dote promissa: per ea, quæ plenè deducit
Socyn. in d. consil. 32. in præsen. colum. fina. uolum. 3. qui lo-
quitur in terminis nostris de statuto loquente de dote data:
ut procedat in casu, ubi dati essent fideiussores pro dote sol-
52 uenda: quia † maritus dum accipit fideiussores, uidetur tunc
ea satisfactione cõtentus, & sibi uidetur dotem recepisse pro-
missam. l. si rem. §. 1. de pignor. actio. ubi creditor, cui à debi-
tore dantur fideiussores pro debito: dicitur id, quod sibi debe-
tur, recipere, adeo, quòd pignus liberatur, & actio pignorati-
tia incipit competere ipsi debitori aduersus creditorem pro
pignore recuperando: & alijs multis deductis per Socynum
in consil. 42. & per Iasonem longè plenius in l. 1. ff. qui satis.
cogant. & præsertim hoc procedit in casu, ubi uideretur per
accessoriam obligationem tacitè facta nouatio: ut fieri posse
adnotat Dominus Ronchegallus iuris peritissi. in l. 3. in prin.
nume. 18. de duobus reis. ubi ad istam materiam nouationis
quàm plurimos citat in unaquaque Doctorum opinione cir
ca hanc materiam.

Ex quibus satis puto declaratam istam tertiam limitatio-
nem: nec tango quædam alia, quæ dicit Ruin. in d. cons. 197.
casus. colum. penul. & fi. quia non integrè percipio nunc eius
mentem, & qualitatem sui casus, nec ea mihi nunc consona-
re uidentur.

Quartò limitat conclusionem hanc, quòd statutum dispo
nens uirum lucrari dotem datam non procedat in promissa.
Ruin. in consil. 225. uisis. nume. 5. uersic. & dato etiam quòd
53 per statutum, lib. 1. quando † maritus iam partem dotis exe-
gisset: quia iste casus mixtus est: quia dicere non possumus
nos esse in casu dotis promissæ, nec in casu dotis datæ: ergo
sumus in casu mixto. Sed statuto simpliciter loquens non
habet locum in casu mixto. l. uim passam. §. præscriptionem.
ff. de adulterijs. & notatur per Doctores in l. 2. in princip. de
uerborum obligationibus. & alijs allegatis ibi per eum: & lo-
quitur in casu statuti uolentis dotem datam reseruare filijs
secundùm opinionem M. concludentis, quòd casus iste do-
tis pro parte promissæ, & pro parte solutæ, tanquam omis-
sus remaneat in dispositione iuris communis: quæ limita-
tio hoc modo accepta reincideret in conclusionem præfa-
tam: sed alio modo secùs. Socyn. iun. in consil. 35. nu-
me. 16. uersiculo, præterea. uolumine primo. uult, quòd
ratione partis solutæ dos pro tota soluta habeatur: Mihi ma
54 gis placet, quòd † pro parte soluta maritus lucrum facere de-
beret: ut dicit Socyn. in consilio præallegatò 32. uersiculo,
ista conclusio. uolumine tertio. ubi allegat Angel. in §. illud.
authentic. de non elig. secund. nub. & text. & not. ibi per Bar-
tol. in l. final. ff. de fundo dotali. Addo, quòd hoc tenet Ro-
land. ubi supra in quæstione decimanona. Limitatur etiam
secundùm Roland. in quæstione 9. quando rubrica loquere-
tur de data.

55 Postremò aduertendum est, quòd quamuis † maritus lucrũ
dotis promissæ petere ab hæredibus mulieris nequeat, stante
statuto loquente de dote data, secundũ præfatã conclusionẽ,
nihilo.

nihilominus poterit illud in effectu consequi : si cautè agen-
do petierit, non condictione ex statuto prædicto, quæ sibi nõ
potest ad illud competere : sed ex actione sibi competenti vi-
gore promissionis & obligationis de dote soluenda antea sibi
factæ. Contra quam si opponatur exceptio doli, quòd dolo fa
cit petendo dotem, quam est restituturus, iuxtà notat. l. si so-
cer. §. Lucius. soluto matrimo. poterit replicare negando, ꝙ
sit restituturus : quoniam statutum de lucrando dotem da-
tam concedit retentionem dotis, & sic videtur negare, quòd
maritus possit compelli dotem restituere, ergo illa exceptio
elidetur ista replicatione : quoniam illa exceptio tunc cessat,
quando quis non est dotem, quam petit, restituturus : vt est
textus cum glossa in l. prima. C. si dos constante matrimo
nio, & Doctores in d. l. si donaturus. §. primo. per illum tex-
tum. ibi. ff. de condiction. ob causam. Bartolus & Angelus in
in dicto §. dotes autem, authentic. de nuptijs. per illum tex-
tum ibi, hæc animaduersio, seu consideratio fuit Socy. Iunio
ris in dicta rubric. soluto matrimon. & Ruinus ibi. & in con-
silio 133. visis columna penul. versiculo. alia etiam ratione vo
lumine quarto, dicens: quòd vis est omnis in modo agendi,
an maritus intentet conditionem ex stauto aduersus hære-
des mulieris, & tunc meritò succumbere debeat, an verò actio
nem de dote, replicando ex statuto prædicto contra exceptio
nem sibi oppositam de restitutione facienda, & tunc secùs.
56 Sed de hac † doctrina ego dubito, quemadmodum ipse Rui
nus vr̃ dubitasse in dicta rubrica. numero 33. versic. tertio ar-
guendo: & in consilio 197. casus. numero 8. libro primo. ad-
uertit, quòd non potest procedere: quia statutum requirens
esse dotem datam ad effectum lucrandi, intelligi debet de
data tempore soluti matrimonij: cùm conditio lucrifaciendi
existit : quandoquidem qualitas iuncta verbo secundum tẽ-
pus verbi debet verificari. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de no-
xalibus. l. ex facto. ff. ad Trebell. & alijs deductis ibi per eum.
In his terminis potest dici rectè loqui Roland. ubi suprà in
quæstione. 11. nume. 28.

Et sic requiritur tũc, cùm ius lucrandi à statuto datur, sci
licet tempore existentis conditionis, dotem reperiri datam,
& non in futurum dari sufficit. quia existentia conditionis
de lucrãdo dotẽ est momentanea, & non habet tractum suc-
cessiuum : vt dicetur infrà. Vnde si oportet tempore, illius
existentiæ esse datam, non sufficit ꝙ posteà detur, seu data
reperiatur ad consequendum illud ius lucrandi : ideo statu-
tum prædictum ei non suffragatur ad replicandum.

57 Illud consilium Socy. Iunioris † & Ruini in dicto consi
lio 133. posset procedere, quando statutum non videretur ita
se restringere ad dotem tempore matrimonij soluti, sed aliter
loqueretur: vtputà si caueret, quòd liceret marito dotem reti
nere, & sic concederet retentionem simpliciter, & non restri
ctam ad aliquod tempus per qualitatem doti requisitam, ut
per Ruinum in dicto consil. 225. visis. nume. 7. lib. j. Bartol.
Cast. & alij in d. l. si marito. §. 1. solu. mat.

58 Vnum non prætermittas in hac re notare † quòd si statu
tum virum lucrari dotem disponit in omni casu, maritus lu
crabitur etiam dotem promissam. Bald. consilio 276. volum.
2. Boer. in dicta decissione 22. Iason in dicta authentica præ-
tereà. vnde vir & vxor. hoc dictum est simile alteri, de quo di-
cemus infrà in materia. l. hac edictali. C. de secundis nuptijs.
Reliqua scilicet, an hoc statutum procedat in dote ficta, vel
præsumpta & in dote putatiua, vel confessata, dicemus glos-
sando textum. Et hactenus quò ad istam glossam.

S V M M A R I V M.

1 *Dotis restitutio matrimonio constante non fit, nisi in casu ne-
cessitatis, honestatis, vel vtilitatis.*
2 *Lucrum dotis fit etiam, quando matrimonio constante dos fue
rit mulieri restituta.*
3 *Quot modis soluatur matrimonium de iure ciuili.*
4 *Matrimonium consumatum hodie non soluitur, nisi per mor-
tem naturalem.*
5 *Matrimoniũ non consumatũ per Papã dissoluitur ex causa.*
6 *An Papa possit dissoluere matrimonium immediate contractũ
post carnalem copulam.*
7 *Per religionem matrimonium non consumatum dissoluitur.*
8 *Per ordines sacro non dissoluitur.*
9 *Propter frigiditatem, & impotentiam coeundi dissoluitur.*
10 *An his casibus matrimonio soluto uir dotem lucrari debeat.*
11 *Statutum nostrum procedit in casu matrimonij soluti per
mortem.*
12 *Matrimonio per Papam dissoluto maritus dotem non potest
lucrari.*

c SOLVTO. c Hoc ergo statutum non loquitur
de restitutione dotis facienda constante matrimo
nio, de ea siquidem tractatur supra in rub. in qui-
1 bus casibus const. matri. & de iure communi † non
fit nisi in casu necessitatis, honestatis, vel vtilitatis, ut per Pet.
de Anch. in cons. 238. regulariter. gl. in §. dotes autem. in au-
then. de nupt. ubi enumerantur causæ in iure expressim cõ-
2 cessæ, de quibus nunc agendum non est : Sed dico, quòd † si
maritus dotem restituit constante matrimonio. & demum ca
sus lucrandi eam ex forma statuti contingat, ob id non impe
ditur, quominus illud lucrum faciat: in quo nõ censetur per
illam restitutionem sibi præiudicasse. ita determinat Angel.
in d. §. dotes. per illum text. ibi. & sequitur Bertach. in suo re-
perto. in uers. maritus lucratur.
3 Verùm quot † modis matrimonium soluatur de iure ciui-
4 li, habetur plenè in §. distrahantur, in auth. de nupt. Sed † ho-
die non soluitur nisi per mortem, quando est copula carnali
consumatũ propter iura canonica quæ sola in casu matrimo-
niali attenduntur, legib. ciuilib. reiect s in hoc: ut tradit Cast.
in l. si quis stipuletur. ff. soluto matrimonio. Matrimonium
5 † uerò non consumatum potest summus Pontifex ex causa
dissoluere: ut per Anch. in cons. 139. parũ. Dec. in cons. 112.
in præsen. & in cons. 603. uiso. Curt. iun. plenè in consil. 170.
Felyn. in consil. 26. & Ludouic. Gozad. in consi. 2. col. 1. & 2.
& mouentur: quia matrimonium consumatum solùm est de
iure diuino, & ad illud duntaxat pertinet illa scriptura, quos
Deus coniunxit, homo non separet. c. ex publico. §. sanè. ubi
glo. & Doct. de conuer. coniug. Vinculum autem matrimo-
nij contracti absque interuentu copulæ carnalis habet statũ
à cõstitutione ecclesiæ, & est de iure positiuo: ideo potest per
Papam submoueri. cap. proposuit. de conces. præben. & locis
vulg. Hinc etiam dubitauit Bal. in c. licet. in fi. extra, de trans-
6 lat. episcop. utrum. † summus Pontifex matrimonium contra
ctum immediatè post copulam carnalem queat dissoluere ip
se non decidit: sed refertur à Neuizan. in Sylua nupt. §. am-
pliant primò. nu. 12. quod determinat negatiuè, s. non posse
dissolui magis, quàm cum copula carnalis subsequitur: & ci-
tat Clau. in rubr. soluto matrimon. & eum refert & sequitur
Hypp. Mars. in sing. 500. sponsalia. qui malè refert terminos
huius dubitationis.
7 Item † altero uolente religionem ingredi dissoluitur etiam
contra uoluntatem alterius coniugis. c. ex parte. il secundo. c.
uerum. c. ex publico. de conuer. coniug. cum alijs concord. &
notant legistæ in l. Deo nobis. in princ. C. de episcop. & cleric.
8 Non † tamen per ordines sacros susceptos, uel etiam per pro-
motionem ad episcopatum hoc matrimonium dissoluitur, ut
per Gemin. & glo. in c. 1. nu. 13. de uot. in sexto, & deci. Tolo.
in quæst. 361. Item fuit quæsitum, an ille. Aret. in consi. 59.
9 Item † dissoluitur propter impotentiam coeundi, ac generã
di, siue ex maleficio, siue ex frigiditate, in altero ex coniugi-
bus comperta, ad instantiam tamen alterius: toto titu. extrà
de frig. & malefic. & Tolos. decis. 380. Item fuit quæsitum,
quidam ætatis, & dicam infrà in text. Sed in hoc casu ma-
gis dicitur matrimonium nullum declarari, quàm ualidum
dissolui.
10 An † autem in his casibus matrimonio soluto uir dotem
lucrari debeat, uidetur dicendùm, quòd si id contingat mu-
lieris culpa, marito illud lucrum debetur, secundùm Boer. in
decis. 22. nu. 39. Allegans cons. Bald. 110. quod incipit, con-
suetudo. lib. 2. quod in casu statuti nostri non potest procede
11 re: quia † habet locum duntaxat soluto matrimo. per mortẽ.
Et si quæstio moueatur in casu, quando profitetur religio-
nem, quòd uidetur mori ciuiliter, ad hoc respondebo in pro-
12 xima glo. & in casu quando † esset dissolutum per Papam, da-
ta licentia nubendi alteri, non poterit dotem lucrari: quia il-
la debet reseruari mulieri, non obstante quouis pacto in cõ-
trarium conuento. l. 2. ff. de pact. dot. Bal. Nouel. in tracta. de
dot. in 7. par. priui. undecimo. Ioan. Bapt. de S. Blas. in tracta.
de priuil. dot. in 3. cent. nu. 22.

d MAtrimonio. d. Quando uideatur matrimonium con-
tractum, & de quo intelligatur statutum nostrum, dice
tur infra in expositione textus.

SVMMARIVM.

e PER mortem. e In casu matrimonij per mortem
soluti procedere statutum nostrum iam diximus su- b
pra. Proinde, cũ mors duplex sit ciuilis, & naturalis
1 dubitari contingit, nunquid† hoc statutum procedat etiam in
morte ciuili, & considerandus est effectus cuiusque mortis.
Mors naturalis, quæ est separatio animæ à corpore. cap. cum
Marthæ. extrà. de celebra. miss. c. charitas. §. corpus. in fi. dist.
2. de pœnit. c. resuscitatus. dist. 1. de pœnit. Gemi. in c. præsenti.
nu. 4. de præb. in 6. omnia soluit, & per consequens ipsum
matrimonium, vt habetur in §. deinceps, in auth. de nup. Ci-
2 uilis† autem mors hodie non soluit matrimonium, nisi quæ
contingit per vitam monasticam, & cùm matrimonium non
fuit copula carnali consumatum, quod secus erat olim de iu-
re ciuili. §. distrahuntur. auth. de nup. vbi Bar. & alij namque
per deportationem, vel aquæ & ignis interdictionem, mutata
affectione, matrimoniũ dissoluebatur. l. 1. C. de repud. Item
per seruitutem, vel quancunque aliam mortẽ ciuilẽ. d. §. di-
strahuntur, & not. in d. l. Deo nobis. in prin. C. de Episco. &
& cler. Cũ itaq; hodie nulla mors ciuilis præter illam, quæ cõ-
tingit ex uita monastica, dissoluat matrimonium, & lucrum
hoc dotis deferatur in casu soluti matrimonij, nos quærere
oprtet tantũ de ista morte ciuili per religionis professionẽ in-
ducta, alijs prætermissis, quasi de illis disputare sit superfluũ.
3 † Pone igitur casum, ꝙ cõtracto matrimonio & nunquã car-
naliter consumato mulier religionem ingrediatur, etiam con-
tra mariti uoluntatem, quo in casu habetur pro mortua mun-
do, & matrimonium dissoluitur, vt diximus, nunquid mari-
tus dispositione statuti huius dotem debeat lucrari. quasi ve-
rificata sit conditio, ꝙ mulier sine filiis mortua videatur? Et
4 multi Doctores† tenuerunt partem affirmatiuam in d. l. Deo
nobis. in prin. C. de epis. & cler. per illum tex. quòd scilicet do-
tem lucrari debeat maritus perinde, ac si illa mortua natura-
liter fuisset ita uolunt ibi post glossam Bart. Bald. Paulus de
Castr. & Ang. & Bar. post glo. ibi in §. illud. authen. de monac.
& per textum in §. si uerò constante. in auth. de sanctis. episc.
Salyc. in l. cum te. C. de donat. ante nup. & pro ista opinione
facti contingentia consuluit Ias. in consi. 135. circa primum.
vol. j. & cum hac pertransit Bal. in consi. 110. cõsuetudo, lib.
2. & Ruin. in consi. 98. num. 13. lib. 2. gloss. in uersi. habitum.
in §. adultera, in auth. vt nul. iud. & Nico. Boer. in dicta deci.
22. numero 39. & sic communiter per Doctores teneri asse-
runt Bart. Nouel. in dicto tractatu dotium, in parte septima.
21. priuileg. & Aug. Bero. in c. in præsentia. nu. 477. versi. non
obstat. extrà de probat. & Doctores in l. si cum dotem. soluto
matri. Et istam conclusionem intelligunt Doct. ita, ut statim,
non expectata morte naturali mulieris, dotis lucrum marito
debeatur: vt dicit Bald. Nouel. in dict. trac. in parte sexta, in
priuil. 11. nu. 8. versic. quando autem separatur. Et pro ista
5 communi ponderant tex. in d. l. Deo nobis. Dum† pactum de
lucranda dote per mortem mulieris locum sibi uendicare di-
citur, ibi, si mulier religionem professa fuerit, vitamque mona-
sticam elegerit. ergo quod dicitur ibi in casu pacti, idem intel-
ligendum est in casu statuti: quoniam de pacto ad statutum
procedit argumentum, ita Doctor. arguere in hac quæstione
refert Bald. Nouel. vbi suprà in 11. parte, in 6. differen. in ter-
tio membro. nume. 29. & Ias. in dicto. consi. 135. Doct. in d. l.
Deo nobis. c. fi. extrà, de donat. inter virum & vxorem. & Bar.
& alij in l. si ab hostibus. §. si vir. so. mat. Secundò mouentur:
6 quia† profitens religionem reputatur mortuus. c. placuit. 16.
q. 1. c. nullus. ead. quæst. 7. Socy. hoc dicit in consi. 92. circa vo-
lum. 1. & Anch. in consi. 273. pro & contra. & auth. hæc con-
stitutio, in Nouel. consti. & Doct. in d. c. in præsentia. de pro-
bat. notantes, ꝙ monacus dicitur funestam uocem habere.
7 Tertiò, quia mors ciuilis † quando id, quod mors natura-
lis operatur, morti naturali æquiparatur: vt per Soc. in dicto
consilio 92. circa col. 1. & 2. Ioan. Crot. post alios in l. Gallus.
§. & quid si tantùm. de liber. & posthu. Fely. in dicto capitulo
in præsentia. & in capitul. licet undique. extrà de offic. delega.
Ioan. de Imol. in rubric. de testament. Doctores in l. ex facto.
§. si quis rogatus. & in §. ex facto. vbi ultra alios Rip. ad Tre-
bell. gloss. not. in clementina secunda. in versic. morte. de elec.
quam probat Abbas. in c. cum essent. in fine, de præben. & in
c. si episcopus. in uer. morte. de suppl. neglig. præla. & in l. 1. §.
pen. ff. de cõtratab. & in c. beneficiũ. de reg. iur. in 6. Doct. in l.
ex ea parte. ff. de verborum obligationib. Lup. in Rub. donat.
inter virum & uxorẽ. §. 61. ubi refert ad cõfirmationem dona-
tionis inter coniuges factæ, & ad alia multa, & plenè per Cas-
sa. in consuetu. Burg. in rub. §. 6. in uersicu. [apres le trepas.]
Sed in hoc casu idem operatur mors ista ciuilis ex profes-
sione religionis insurgens, quod operatur mors naturalis:
quia per religionem soluitur matrimonium ablata omni spe

vnquam alteri nubendi: vt dicebat Bald. Nouellus ubi suprà.
8 Vnde notabiliter † considerauit pulchram iuris ciuilis differẽ
tiam, quòd pactum de lucranda dote per mortem mulieris
verificabatur in casu professæ religionis, dicta l. Deo nobis, in
principio. non tamen verificabatur in casu deportationis, se-
cundùm gloss. communiter approbatam in d. l. si cum dotẽ.
in princ. solu. mat. dicẽs rationem diuersitatis fuisse: quia per
religionem auferebatur omnis spes vnquam nubendi, secus
per deportationem: quum deportatio non tollat contractus
iurisgentium, prout est matrimonium. l. 1. & ibi not. C. de te
stament. & sic relinquendo in casu deportationis potestatem
nubendi, lex noluit dotem: utpote pro altero matrimonio ne
cessariam, amitti: & mors ciuilis non potuit propterea operari
idem quod naturalis: in casu ergo nostro uidetur secundùm
istam considerationem hæc mors ciuilis operari idem, quod
naturalis, & ei idcirco æquiparanda, prout le. ciuilis æqui-
9 paratio tum maximè stringit, quando mulier † profitetur re
ligionẽ ordinis mendicantiũ: quia fratres illius ordinis nec in
communi, nec in particulari aliqua bona possidere queunt,
& tunc ista mors per religionem, etiam quò ad bona, eundẽ
effectum, quem mors naturalis habet. Ita plenè deducit Ias.
in dict. consi. 155. cõsulens ad fauorem cuiusdam mariti, qui
per biennium uxorem suam in domo virginem retinuerat, &
cùm ea uellet ingrediendo religionem dissoluere matrimo-
nium, ipse uolebat uigore huiusmodi statuti de lucro dotis
10 lucrari dotem. Namque ista † ratione traditum est, eius te-
stamentum, qui professus fuisset religionem fratrum mino
rum, aperiri, delata hæredi in eo scripto hæreditate, perinde
ac si ille naturaliter esset mortuus, ut per Bartol. in authen. si
qua mulier. numero undecimo. uersic. ex prædictis uenio. &
ibi. Ias. numero 26. versicul. iuxta istam partem, & numero
58. C. de sacrosanctis ecclesijs. & Alexand. in consilio deci-
motertio. circa nume. 3. ver. bene faciunt not. libr. tertio. Bar
in tract. minor. in ultim. libro secundo, capitul. 2. distinct. Bar
tol. Bald. in l. prima. C. de testam. Rubr. Alexand. in consilio
155. loquens in fideicommisso, Ripa. in dicto §. ex facto. nu-
mero. 12. & dicunt Cassan. & Ioannes Lup. in locis præal-
legatis: in isto ego casu communis conclusio saltem uide-
11 tur uera. Quartò † ne sit in potestate mulieris impunè vi-
rum deludere, confugiendo ad religionem cum damno mari
ti: qui in nuptijs, & causa illius matrimonij contracti, expen
sas fortè grauissimas fecit, propter quas statutum deferre hoc
lucrum dotis intellexerunt nostri Doctores, ut dicam suo lõ
co, & hoc uidentur notasse Bal. in dicto consilio 110. cons-
suetudo. & Boer. in dicta decisione 22. dicentes, quòd si stat
per mulierem quominus matrimonium consumetur: quia,
uerbi gratia, uelit monasterium ingredi, maritus debet lu-
crari dotem, quia ipsa mulier est in culpa matrimonij non
consumati: secus si per casum, uel culpam mariti stetisset.
& ad hoc facit l. final. C. de spon. & arr. ibi arrhæ. & pro ista
parte se resoluit Roland. in quęstione 94. asserens in fine
pro ea esse communem, & ultra allegatos suprà citat. Alcia.
Ioann. Bosch. His non obstantibus, contraria opinio negati-
ua mihi magis placet, quam plenè consulendo tenuit Ancha
ranus in consilio 273. pro & contra, & in consilio 438. ego au
tem. & sequitur Socinus in consilio octauo uiso, numero
duodecimo. in uolumine tertio. Felynus in rubrica extrà de
de sponsal. columna quarta, versiculo, & adducit. Petrus
de Vbal. in capitulo, Raynutius columna quinquagesima.
extrà de testamentis, & Baldus Nouellus, ubi suprà uide-
tur magis in hanc sententiam inclinare, licet dicat etiam co-
gitandum esse. & refert Antonius de Butrio in primo suo
consilio dubitasse. quod textus in d. l. Deo nobis hodie non
12 procedat: Et in primis ista opinio probatur: quia † depositio
in dubio intelligitur de morte naturali. leg. ex parte. §. insu-
lam. de uerborum obligationibus. l. sed & si mors. §. tam igi-
tur. ff. de donat. inter uirum & uxorem. l. cum pater. §. hæredi
tatem. el primo. de legat. secundo. l. Statius. §. Cornelio. ubi
Bartolus. ff. de iur. fisc. dixit Ioannes de Imol. in rubr. extrà
de testamen. numer. 24. Alexander in consilio 139. uiso co-
lumna secunda. uersicul. secundò quia mors, libro secundo,
& hoc maximè procedit in materia stricta: ut per Hippol.
Mars. in partic. crimi. in §. opportunè. numero 48. & se-
quen. Secundò, quia statutum debet intelligi naturaliter,
& non ciuiliter. l. fideicommissi. ff. de conditionibus, & de-
monstrationibus. l. finali. C. de his qui ueniam ætat. imp. Ter
tiò: quia statutũ non recipit casus fictos secundùm uulgat.
13 Quartò: quia † appellatione mortis non uenit ciuilis, nisi in
casibus expressis. c. susceptum. de rescrip. in sexto, glos. in cap.
placuit. 16. quæst. 1. & notant omnes in locis superius citatis.
Quintò: quia uerbum decedere, de quo infrà in textu, secun-
dùm quem debet intelligi rubr. iuxta trad. in l. 1. ff. si certum
pet. importat mortem naturalem. l. intercidit. ff. de conditio-
nibus & demonstrationibus. l. qui duos. §. si maritus. ff. de re-
bus dubijs.
14 Sextò: † quia si expressim caueret statutum, uirum etiam
in casu ingredientis monasterium dotem lucrari, illud tamen
lucrum maritus facere non posset: quia huiusmodi statutum
quasi auertens hominem à religione, & cultu diuino non ua
leret: vt per not. in c. in præsentia de præb. & in authen. nisi ro
gati. C. ad Treb. & in authen. si qua mulier. C. de sacr. sanct.
eccles. & in §. si verò constante. in authent. de sanct. episcop.
Alexand. in consi. 121. lib. 2. Ruin. in consil. 98. lib. 2. Rip. in
d. l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 30. ff. ad Trebellia. & in
authent. Cassa. C. de sacr. sanct. eccles. & Doct. alibi sæpe ad-
plures q. inferentes. hunc ergo casum non comprehendere di-
cemus: quia dispositio non trahitur ad ea, quæ in specie non
fuissent concedenda. l. generali. ff. de pign. c. in generali. & ibi
not. de reg. iur. in 6. ita in proposito arguit Lap. in alleg. 129.
de conuers. coniug. & Pet. de Vbal. in d. c. Raynutius. col. 10.
& ex authoritate Butr. dicit hoc Bald. Nouel. in d. tract. in 7.
parte. in priuil. 10. num. 2. & num. 8. & Anchar. in d. consil.
273. pro & contra. & in d. consil. 438. ego autem. Septimò:
15 quia sicut † pactum de dote lucranda non habet locũ, quan-
do soluitur matrimonium superstite muliere, ne alteri nube-
re impediatur, adeò ut nec expressim in eum casum factum
ualeat. l. 2. de pact. dot. Paul. de Castr. in consil. 11. uiso dicto
libello. in antiquis. Bart. in consil. 126. Titius maritat. & Bal.
in l. pro hæreditat. num. 10. uersic. uel pactum impeditiuum
alterius matrimonij debet ualere, quod argumen. de carnali
matrimon. ad spirituale procedit. c. 2. extra de translat. episc.
ita arguit Lap. ubi supra, & Bald. Nouel. in loco citato. Inno-
c. n. in c. fin. extra de donat. inter uirum & uxorem. & ad hoc
facit ratio differentiæ considerata supra, dum secundùm ius
commune pactum de lucranda dote non uerificabatur in ca-
su mortis ciuilis per deportationem, ne mulier, quæ non cen
sebatur ob id priuata cum altero matrimonium contrahendi
potestate, impediretur defectu dotis alteri nubere.
16 Postremò, † quia conditio statuti de lucrando uidetur de-
fecisse: quia ingrediens monasterium dicitur loco filiorũ mo-
nasterium suscipere: ut per Doctor. in cap. in præsentia, & in
locis paulo antè citatis, ut dicit Lap. in d. alleg. 129. colum. 7.
& Aug. Beró. in c. in præsentia. num. 477. uersicu. non obstat
d. l. Deo nobis. ubi aduertit, quòd pactum de dote lucranda
habebat locum de iure Codicis: quia eo iure monasterium
non habebatur loco filij, & quia illud lucrum deferebatur
marito, etiam uxore decedente relictis, filiis, secundùm Bald.
in l. 1. C. de inoffic. dot. Bar. Castr. & alij in l. in quartam. ad
l. Falcidiam. Secùs hodie: quia monasterium habetur loco fi-
liorum, & statuta solent deferre lucra dotalia in casu mulie-
ris decedentis sine filiis. Nunc difficultas est, contrariis re-
ctè respondere. & primum de d. l. Deo nobis. dicemus nõ ob-
stare, vel respondendo secundùm Aug. Bero. ut mox. retuli:
17 † cum post legem Codicis multùm creuerit cultus diuinus,
& fauor religionis, ut ab illa iuris obseruantia antiqua ad mo-
dernam argui non posse uideatur, ut uoluisse Ant. de Butr.
refert Bal. Noue. ubi supra. uel secundò potest responderi, ꝙ
aliud fit in pacto, aliud in statuto: quia cõiter Doctores uo-
lunt, ꝙ notata in d. authen. nisi rogati, & locis similibus, non
18 procedant in contractib. † quia partes per pactum conuenire
possunt, ne res in ecclesiam transeat: secundùm Doct. in d. c.
in præsentia. Ias. & alij in l. 2. C. de iur. emphy. tamen hoc fie-
ri nequit per statutum, & legem generalem secundùm Do-
ctores ibi: diceretur enim tũc aduersus bonum publicum, &
libertatem ecclesiasticam fieri, iuxta trad. in authen. cassa. C.
de sacrosf. eccles. Ad secundum, respondetur, ꝙ mors ciuilis
non sufficit, sed requiritur naturalis. Ad tertium respõdetur.
negando, ꝙ habeat eundem effectum ista mors ciuilis, quẽ
habet naturalis: nam non sufficit, ꝙ habeat effectum dissol-
uendi matrimonium, ut de iure ciuili, non sufficiebat in de-
portatione, quia non ideo lucrabatur maritus dotem. l. sed si
alia. ff. de bon. damn. glos. & doct. in l. si cum dotem. in prin-
cipio. Bald. in tractat. dot. ubi supra, ut dixi suprà. unde ratio
ibi adducta retorquetur in contrarium: quoniam qua ratio-

ne cum matrimonium dissoluebatur per deportationem, ma
ritus non lucrabatur dotem, eadem non debet lucrari soluto
19 matrimonio per religionem: quia† mulier transiens ad reli-
gionem dicitur transire ad aliud matrimonium, & nubere, vt
vt per Lau. Calca. in consi. 11. nume. 3. vbi voluit, conditio-
nem nubendi existere muliere ingrediente monasterium:
idem tradit Lap. in d. alleg. 129. & Doctor. in locis præallega-
tametsi ab Imperatore in dict. l. Deo nobis. nõ fuerit hoc ani
maduersum, quòd transiens ad vitam monasticam videretur
nubere. Nec in terminis, quando religionem ordinis mendi-
cantium mulier profiteretur, æquiparatio prædicta procedit:
quia etiam illius ordinis moniales indigent dote. nam hodie
20 † quò ad hanc partem regulæ, ꝙ aliqua bona possidere ne-
queant, nullæ moniales mendicantes reperiuntur, vt dicit Ge
minia, in cap. non solùm. nume. 11. col. 3. de regula in 6. post
eos, quos ibi allegat. & plenè declarando Lap. in alleg. 4. an di
spositio. Vnde cessant decisiones ex aduerso allegatæ de testa-
tore effecto monaco ordinis medicantium quæ quidem &
alia ratione videntur euitari posse: quia mors ibi non est
causa sola deferendi bona ad hæredem, sed vel dispositio testa
toris, vel lex eum vocans ad hæreditatem: sed in hoc casu
mors, quia ponitur pro conditione lucri faciendi, est causa
lucrandi, ideo, vt conditio. & euentus debet secundùm verita
tem probari. l. Mæuius. de condi. & demon. nimirum igitur
est, si ibi mortem verificari in naturali non referat, secùs hic.
21 sicuti & mors quando ponitur † in dispositione ad differen-
dum, seu causa differendi aliquid, expectatur mors naturalis,
& non sufficit ciuilis: vt per Alex. in consi. 13. circa. col. 2. ver.
22 & licet. Ad quartum† responde, ꝙ cum in religionem intra-
re sit actus meritorius, vt dicebat Alex. in consi. 139. viso. co
lum. 2. versi. tertiò quia, vt dicit. lib. 2. mulier non potest esse
in culpa: nec maritus propter expensas sola nisi alia concur-
rant, lucrum dotis facere potest. vt patebit infrà in tex. ex qui-
bus ista opinio mihi videtur verior, pro qua stat fauor religio
nis in iudicãdo. l. sunt. de religio. & sumpt. Alia suboritur dif-
ficultas in hac materia, quando matrimonium carnali copula
fuisset consumatum, & mulier in monasterio professa religio
nem decesisset. Namque sciendum est, quòd per religionem
23 hoc matrimonium non dissoluitur, sed duntaxat † inter con
iuges fit separato quò ad totum, & mutua seruitia subtra-
huntur: remanent tamen coniuges, & tanto sanctiores, quan
to sanctiorem uitam agunt. Dec. in consil. 140. pro tenui. Ho
stien. in summa, de sponsa. nume. 3. versicu. matrimonium. c.
quod Deo. 3. q. 5. c. tantùm valet. 32. q. 6. glo. in c. deponsa-
tam. in fi. 27. quæst. 2. & titulus & vinculum matrimonij in-
ter eos durat: vt dicit Lap. in dicta alleg. 129. & Ioan. Lup. in
rub. de donation. inter virum & vxorem. §. 71. versic. & scien
24 dũ. sine tamen iure matrimonij: quoniã † si de facto ad copu
pulam carnalem, quæ de iure est eis perpetuò prohibita, re-
uerterentur, ac filios susciperent, huiuscemodi filij erunt il-
legitimi: vt per Abb. post gl. in ca. charissimus de conuers. cõ
iug. Roma. in sing. 521. vxor & maritus. Gemin. in capit. pri-
mo, nume. 10. de voto, in 6. & hoc contingit, si vxor permit-
tente marito se velare fecerit: alioquin poterit ab eo repeti.
c. mulier. 33. quæstione. 5. Ioan. de Ami. in consi. 69. col. 4. &
maritus id permittens; ut ipse quoque conuertatur, necesse
est. cap. qui vxorem. 33. q. 5. c. 1. cap. verum. cap. ex parte. de
conuers. coniug. cap. Agathosa. 27. q. 2. cap. scripsi. 33. q. 5. &
hoc fit, vel si religionem aliquam profiteatur, iuribus præal-
leg. uel in seculo remanens continentiam deuoueat, secundũ
glo. in c. sunt qui dicunt: in gl. in uer. pollutione. 27. q. 2. ca. 1.
cap. cum sis. de conuers. coniug. Videamus; igitur in primis
25 quando maritus emisso continentiæ voto remansit in seculo,
& mulier in religione professa decessit, an dos cedat monaste
rio, uel marito uigore statuti nostri: & ad fauorem mariti hæc
facere uidentur. Primò; quia mortua est in matrimonio, & si-
ne liberis, & sic uidetur verificari casus statuti. Secundò: quia
sicut propter ingressum religionis hodie non dicitur huius-
modi matrimonium dissolui, nec tunc verificari pactum de
lucrãda dote, secũdùm Saly. & alios in l. si cum ante. C. de do
na. prop. nup. vbi dicit tex. in d. l. Deo nobis. hodie esse corre-
ctũ, quò ad casum matrimonij cõsumati, quod & dixit Bal.
Nouel. in tract. ubi suprà. nu. 4. uersi. nam tunc potest distin-
gui: & Angel. in §. si uerò constante. in auth. de sanctis. episc.
& omnes uolunt in dicta l. Deo nobis. ita dicendum uidetur
è conuerso, quòd debeat uir lucrari dotem eueniente morte
naturali, quæ dissoluit matrimonium.

26 Tertiò à simili† quia non perditur successio quæ defertur
iure ciuili ex capite, unde uir & uxor. si matrimonium bona
gratia separatur. Decius in l. 1. nume. 11. uersic. tertius casus
est. & ibi post Paul. de Cast. & Alex. Ias. in quarta fallent. C.
unde uir. ubi Bald. Saly. Cyn. & Moderni videntur hoc uelle,
dum distinguunt inter separationem tori factam bona gra-
tia, uel mala.
27 Quartò: quia† omnes obligationes in seculo contractæ du
rant etiam post ingressum religionis & monasterium debet
illas exsoluere: ut consuluit Ludouic. Roman. in consil. 292.
pro habenda. Ias. post alios in authent. ingressi. num. 44. & in
authent. si qua mulier. C. de sacrosanct. ecclesijs. Innocen. &
alij in d. c. in præsentia. de proba. Spec. in titulo de statu mo-
nac. §. qualiter. uersic. si autem contraxit. Sed hoc lucrum est
debitum ex contractu matrimonij celebrata ante ingressum
ergo monasterium soluere illud tenetur. Quintum huic si-
mile est argumentum Lap. in d. allega. 129. quòd bona mu-
lieris, uidentur in monasterium transisse cum isto onere, iux
ta tradita in dicta authentic. ingressi. & in dicto cap. in præsen
tia. Nec obstat, inquit Lap. licentia data ingrediendi mo-
nasterium: quia huiusmodi licentia de persona ad res, seu bo
na extendi non debet. l. si unus. §. ante omnia. ff. de pactis. &
& ideo sibi non uidetur præiudicasse. Ex aduerso multa vr-
gent. Primò: quia statutum debet in potiori significatu intel
ligi. l. 1. §. in perpetuum. ff. si ager uectigal. l. quæritur. ff. de
28 statu homin. c. si quem. de sentent. excommun. debet† ergo
intelligi de uxore integra, quò etiam ad torum, & mutua ser-
uitia: & non de ea, in qua nullum ius seculi retinetur, ita ar-
guit Lap. & Bal. Nouel. ubi supra, & debet intelligi statutum
hoc, ut cogitauerit de effectu matrimonij, & non de ipso ma-
trimonij nomine, seu titulo, ut dicit Baldus super hoc statu-
to. Bald. in consilio ducentesimo, in causa ista, columna secun
da, uolum. 3. Secundò: quia hoc lucrum uidetur deferri pro-
pter expensas, & labores maritales, quas cùm uir non susti-
nuerit, sed monasterium, non debet dotem lucrari: ut solent
dicere Doctor. de marito onera non sustinente, de quo nos
infra dicemus suo loco. Ita in simili arguit Pileus in quæstio.
77. Henricus, num. 5. Tertiò: quia non est uerisimile, quòd
maritus dando licentiam uxori profitendi religionem, uo-
uens & ipse continentiam, uir penè religiosus cogitauerit, &
solicitus fuerit de hæreditate uxoris. l. final. & ibi nota. C. de
pactis.
Quartò: quia monasterium habetur loco filiorum: ut di-
ctum est supra in alia quæstione. & sic deficit conditio statu-
ti. Nec obstat, si dicatur, statutum intelligi de communi-
bus filijs, sed monasterium non habetur loco liberorum, ni-
si quò ad personam profitentem in eo. Nam respondetur
primò, quòd cum consensus mariti interuenerit in hoc, alio-
quin ingressus non ualuisset, uidetur loco filiorum quò ad
utrunque nasci. Secundò: quia sicut doctores communi-
ter uolunt, illam conclusionem etiam procedere, quando cõ-
ditio loqueretur de filijs natis ex corpore: ut not. in d. cap. in
præsentia. & in d. authen. ingressi. & in d. authen. si qua mu-
lier. Bal. Nou. ubi supra Rip. in l. si unquam. nu. 92. q. 34. C.
de reuocan. dona. & Doct. in §. sed hoc præsenti. in authen. de
sanct. episcop. ita quò ad maritum, licet ex eo non sit natum,
potest verificari, ꝙ habeatur loco filiorum. Lap. in alleg. 129.
29 num. 19. ita arguit. Quinto adducitur, † ꝙ religionis profes-
sio tollit ius exhæredandi filios ex culpa antea contracta, ca.
non licet. 22. quæst. 2. & in authen. de mona. Item quòd tol-
litur patria potestas secundùm doctores in l. si ex causa. §. Põ-
ponius. ff. de minoribus. mirum ergo non uideatur, si etiam
tollat hoc lucrum. inquit Lap. in d. allegat. 129. numer. 24.
Sextò facit illud argumen. in præcedenti quæstio. factum pro
parte negatiua, quòd in specie non potuisset statutum dispo
nere in hoc casu maritum lucrari dotem: ergo uidetur dicen
dum, quòd de eo non senserit: ut arguit Lap. in d. alleg. 129.
nume. 22. & nume. 23. & alijs quoque multis concludit ad-
uersus maritum in casu suo, in quo statutum disponebat,
quòd uxore præmoriente sine liberis, siue testata, siue in-
testata, maritus in tertia parte bonorum ei succederet, &
mulier in religione de uoluntate & licentia uiri profes-
sa prædecesserat: Quid dicemus? Ego puto pro religio-
ne sentiendum per prædicta. Et ad deducta in contra-
rium potest responderi. Et in primis dicas ad primum & se-
cundum, quòd non sufficit quò ad titulum durare vxorem,
& uinculum matrimonij usq; ad mortem: cum oẽ ius seculi
per

per religionem inter eos fuerit peremptum,& penitus sublatum propter ius seculi,scilicet, propter mutua seruitia,& indiuiduam vitæ consuetudinem inter eos conseruandam dici potest hoc lucrum deferri : vt dicebat Rimin. in l. prima. numero. 6.& in auth. præterea: num. 3. C. vnde vir,& vxor.& illã successionem inter eo dari,quam Bal. etiam dicebat ibi dari propter onera matrimonij , & ideo eam cessare facta torti separatione : quod contingere in successione ex iure sangui-
30 nis delata negat,& ius † non habet in cõsideratione titulum & nomen nudum , quod caret effectu iuris: vt in rubr.& nigro. C. de nudo iure Quiritum tollen.& latè per Franciscum Rip. in respon. 23. sub rubri. de leg.& consuetu. Ad quartum quintum argumentum respondetur , quòd concurrunt supposito, quòd non sit uerificata conditio lucrifaciendi apposita in contractu secundùm statuti dispositionem. Ad tertium respondetur , quòd, licet Doctores uelint matrimonio separato bona gratia , duret ius succedendi inter eos : nemo tamen aperit, quid iuris in his terminis : vide enim Bartolum, Baldum. Saly. Paul. de Cast. Cur. Alexand. Ias. Rim. Decium & Franciscum Pepum : vnde possumus negare hoc in casu morientis in religione : quia militat alia ratio: nam viuentes in seculo, quamuis separati, sicut alios possunt habere hæredes, ita se ipsos adinuicem, iuxta tit. C. vnde vir & uxor. professus antem non testatur, nec aliquem potest habere successorem, nisi monasterium. Ideo de vno casu ad alium non rectè infertur. Et Decius loquitur expressim, quando coniuges separato toto uiuunt in seculo . fortè aliud volens, quando effecti fuissent religiosi : Et quemadmodum ex his puto tenendum, maritum non lucrari dotem, sed monasterio remanere in hoc casu durantis matrimonij , ideo multò magis mihi videtur in casu , in quo matrimonium iam fuisset per religionem penitus solutum: quia statutum requirit, quòd mulier in matrimonio moriatur , & non extra matrimonium antea solutum: vt probat illa dictio in matrimonio, denotans intrinsicitatem, de qua nos infrà, vt de stipulatione simili, quòd non verificetur matrimonio iam ante mortem naturalem soluto, dixit Cassan. in consuetudine Burgen. §. sexto. rubr. 4. [apres le trepas.] numero 8.& licet ipse teneat illam stipulationem, de dote lucranda in casu mortis mulieris, committi in casu mortis ciuilis soluentis matrimoniũ, ne aliàs illa stipulatio pereat, quia in morte naturali verificari non posset, ita vt statim per professam religionem committatur: tamen hæc eius opinio supra remanet confutata: & mihi non videtur tenenda : vt ex allegatis superius. Vnum quod in præcedenti quæstione habet aliquam dubitationem , superest, quòd attin-
31 gamus , † an scilicet matrimonium , quod de iure ciuili habetur pro dissoluto in terris imperij , censeatur solutum ad effectum consequendi res in casu soluti matrimonij præstandas . Et pro affirmatiua facit quòd in terris ecclesiæ ius canonicum , & in terris imperij ius ciuile seruari traditum est in materia, quæ non sit spiritualis, & peccatum non concernat. gl. in c. possessor. de regu. iur. Docto. in capit. 1. de solut.& in capi. 2. de arbi. in sexto.& in capi. 1.& 2. de oper. nou. nunc.& & latiss. Hippo. Marsi. in l. 1. num. 193. & sequen. C. de raptu virgin.& in materia matrimoniali. ideo Bal. dixit in capi. quemadmodum. in fine, de iureiuran. quòd de legibus ciuilibus requirentibus instrumenta dotalia, & similia in matrimo-
32 nij contractu non est curandum, quatenus † de ipso matrinij fœdere tractatur: quia vbique de eo statur iuri canonico secus dum agitur de lege successionis, quia stabitur in terris imperij iuri ciuili, vt & plenè deduxit Rui. in consi. 211. volu.
33 1. nu. 6. vol. 1. vbi voluit, quòd, † quamuis per subsequens matrimonium cum quauis vilissima meretrice, aliàve indignissima muliere cõtractum legitimentur filij, quouis modo spurii: nihilominus in terris imperij non erunt legitimi, quò ad effectum succedendi, & quatenus de materia ciuili tractatur. & ante eum id consuluit Ang. in consi. 29. ex themate: in tertio dubio. Cur. Iun. 136. nume. 9. Soci. Iunior in consil. 52. memini. nu. 4. vol. 1.& tenuit Rota in decisio. 74. omnes domini. de anno. 1547. vt in recoll. decisio. D. P. Fabij episcopi Vestan. vbi ad hoc etiã allegat Cæpo. caut. 150.& Soc. consi. 32. vol. 1.& Rom. videtur velle in consi. 367. circa nu. 9. Bal. in consi. 195. nu. 1. vol. 3. & in proposito huius decis. referam etiam, quòd omnes domini determina runt in d. decis. 64. quòd dispositio iuris ciuilis, habens, ꝙ filij legitimentur, nisi confectis dotalibus instrumentis, non procedat, quando nulli sunt filii legitimi. §. si verò. in auth. quib. mod. natura effi. legi. Bal. in l. cum mulier. per illum tex. C. de dona. ante nuptias. Ias. in cõsi. 168. col. 5. vol. 4.& Hippo. Marsil. in singul. 250.& Paris. in consi. 13. numero 49. in vol. 2. Cæterum in
34 hoc casu contrarium dicas , quòd † nec quo ad quæstionem hanc lucri dotalis, quæ est materia ciuilis, matrimonium habebitur vllibi pro soluto, si secundùm ius canonicum dici nõ potest solutum; vt tenuit Imol. in d. l. si cum dotem. in princ col. 2. solu. mat. alleg. Bal. in d. l. Deo nobis.& Ang. in dicto §. si verò constãte.& post eum Alex. & Rom. volentes matrimonium consumatum per religionem coniugum, illud non dissolui, nec conditionem matrimonij soluti verificari : tametsi de iure ciuili aliud cautum fuerit: & est de mente doctorum. in l. 1. C. vnd. vir & vxor. Quod profectò ea ratione probatur:
35 quia † iura ciuilia, dum statuunt de matrimonio, hodie sunt penitus abrogata: vt per tradita ab Abb. & alijs in c. fi. extrà. de secund. nup. Lup. in cap. per vestras. §. vigesimo. & tenendo istam conclusionem. ver. stabimus. ergo. de dona. inter vir. & uxor. Cast. in l. si quis sic stipu. solu. mat. gl. instit. de grad. cognat. Et matrimoniũ à iure canonico duntaxat accipit formã, & substantiã: & ideo non est possibile, ꝙ casus matrimonij verificetur, nisi secundùm ius canonicum. Nec obstat illa conclusio de spuriis legitimatis per subsequens matrimoniũ: quoniam illa non procedit quò ad verificationem, an sit verè legitimi: sed solùm quò ad ea, quæ lex ciuilis non cõcedit turpiter natis, & aliqua nota indignis: sed in hac quæstio. agitur, an verificetur matrimonium solutum in casu religionis , vel alterius mortis ciuilis: & hoc vbique locorum determinari nõ
36 potest nisi secundùm ius canonicum. Præterea, † illa conclusio damnatur communiter: vt dixit consulendo Dec. in consi. 155. vbi in specie reprobat illam distinctionem volens, quòd qualiscunque spiritus legitimetur per subquens matrimoniũ & vbique succedat in hæreditatibus suorum sicut cæteri legitimi. idem tradit Nicolaus de Vbal. in trac. de successio. ab intestato. nu. 62. uersi. cum de iure canonico. vbi dicit communiter ita teneri, reprobata distinctione Accur. ante dicta , & Lup. vbi suprà, Bal. in cap. ut clericorum, extrà de uita & honesta. Io. Ban. in tract. de spon.& matr. in 4. declar. nu. 14. vsque ad nu. 18. in secunda conclusio. Abb. in c. innotuit. num. 17. de elect. Gofr. in summa de filijs presby. Bal. in addit. ad Specu. in tit. de success. ab intesta. Ias. in consi. 234. solennis. lib. 2. per totum Præposi. in cap. tanta. qui filij sint legi. And. Tiraq. in tract. de Nobil. c. 15. nu. 23. & cap. 20. num. 172. & Pau. de Cast. in consi. 426. præsupposito, ꝙ iste pater, colũ. 2. Sard. in tract. de naturali. libe. §. de legitimis per verum matrimonium. in fine.& §. subseq. num. 6.& Cassad. in decisio. 1. de spon.& matrimo. tenet, omnes indifferenter legitimari; quia
37 † inter opera charitatis computatur ducere meretricẽ in vxorem, vel aliam quantumuis vilissimam mulierem,& non solũ per verum matrimonium legitimari, sed etiam per putatiuũ, voluit Cassad. in dicta decisio. 1. Vnde ex tot Doctoribus hoc firmantibus patet, hãc opinionẽ esse cõem: quàm etiam simpliciter sequitur Ripa in d. l. si vnquam. nu. 55. quæstio. 23. C. de reuocan. donatio. Cagn. in l. si qua illustris. C. ad Orficiæ. Et conclusio hæc procedit, nisi filij essent incerti, an scilicet essent suscepti, & procreati ab eo , qui meretricem in uxorem duxisset, secundùm Ias. in d. consil. 234.& Sard. & Nicola. de Vbal. in locis præalleg. tunc eis non suffragaretur ius matrimonij subsequuti, si contractum cum eorum patre non con
38 stiterit. Quid autem, si † vterque coniunx in monasterio profiteantur aliquam religionem, an erit locus statuto de lucro dotis? Et Ancha. consuluit, ꝙ, si eodem tempore profiteãtur, statutum, quòd loquitur, si uxor prædecesserit, non habebit locum: quia non dicitur præmori persona , quæ simul & eodẽ tempore moritur cum alio. l. cum hic status. §. si ambo. ff. de donation. inter virum. & ita dicit Anch. in d. consi. 173. & consi. 438.& sequitur Lup. in dicta rubr. §. septuagesimoquarto,& allegat Præposi. in c. fi. eo. tit. de don. inter virum & vxo. Iste casus in matrimonio non consumato ultra istam difficultatem habet & aliam iam dictam, quòd non sufficit mors ciuilis , licet matrimonium dissoluatur. in matrimonio autem consumato concurrunt plura , ne maritus lucrum faciat, & & præter alias , quòd matrimonium huiusmodi non dicitur solutũ: ideo conditio statuti non uerificatur.& superueniente morte naturali mulieris, sicut maritus si mansisset in seculo excluderetur ab hoc lucro , secundùm dicta superius, ita monasterium ueniens ex eius persona excludi debet,& maximè , quia hinc & inde par fauor militat : in pari causa po-

tior est pars possidentis.c.in pari, de reg.iur.in 6.& quoniam diximus,matrimonium solui post copulã carnalem non pos
39 se, quæro an † si sponsa per verba de præsenti per vim à marito cognoscatur, possit eo inuito religionem profiteri. quid
40 † etiam, si postquàm est ingressa,opprimatur à uiro in monasterio, an poterit eam inuitã à religione reuocare? Et vtranque quæstionem Ioan. Brunel. in tract. de matrimonio, in 30. conclusione. in 5. declaratio. in primo casu tenet, ne illa profiteatur, impediri posse: secùs in secundo casu, & ad vtrunque adducit rationes & iura de quibus ibi per eum. Archid. in c. 1. 33. q. 5. primum casum decidit, prout per Brun. sed Bart. Brixien. in q. 80. aliquis. in quæst. domin. tenet contrarium: sed ego resideo cum opinione Brunel. in vtroque casu: scilicet quòd deflorans extra monasterium eam queat impedire ne profiteatur, secùs si in monasterio in sui pœnam: non tamen negarem, quin per huiusmodi copulam effecti essent vna caro, & quò ad uinculum matrimonium esset factum in
41 dissolubile: quia † per quãcunque copulam carnalem, seu vtcunque sequutam efficiuntur coniuges vna caro. c. si Paulus. 32. quæstio. 5. & alijs per Brunel. citatis vbi suprà, an sponsus, vel maritus possit vxorem inuitam comprimere, vel quando, vide latissimè per Tiraq. in legib. connub. in gl. 2. nu. 23.

f LIBERIS f non exantibus. Ista declarabuntur in textu sequenti.

VERBA STATVTI.

STatuimus, quod si qua mulier nupta in matrimonio supuiuente marito sine liberis deceserit, siue dictũ matrimonĩu fuerit primum, siue secundũ, siue vlterius, si decesserit infra annũ, à die, quo cum viro cœperit habitare, proximè computandũ, vir lucretur medietatem dotis & corredorum ipsius mulieris. Et si post annum decesserit vir lucretur duas partes, de tribus partibus dotis, et corredorũ ipsius. Et aliam medietatem in casu in quo deceßerit infra annum. & tertiam partem ex quo decesißet post annum maritus, & eius hæredes restituant, & restituere teneantur hæredibus ipsius mulieris ex testamento, vel ab intestato succedentibus: vel alijs, quibus deberet de iure restitui. Expensæ autem funeris, & sepulturæ ante omnia de toto cumulo dotis, & corredorum deducantur. De parte verò dotis, & corredorum hæredibus mulieris restituenda possit dicta mulier testari, & disponere, prout uoluerit, si aliud iuris, vel statutornm non obstet impedimentum: dum tamẽ illi, qui dictæ mulieri succedere debuißent ab intestato, si testamentum fecisset, habeant quartam partem dictæ dotis, videlicet partis dotis & corredorum restituendæ. Legata verò, et relicta facta pro anima ipsius mulieris pauperibus, et pijs locis, soluantur de parte, quæ restituenda ueniret, detracta primò dicta quarta parte debita a uenientibus ab intestato. Sed si dicta legata fuerint facta de consensu uiri, vel saltem ipso præsente, non contradicente, dicto casu de quo toto cumulo detrahantur: dummodo dicta quarta pars debita dictis uenientibus ab intestato non diminuatur. Volumus enim, quòd in præiudicium dicti lucri deferendi uiro talis vxor testari, vel disponere nequeat, nisi ipsius mariti consensus expressus, vel, vt dictum est, præsumptus accedat. Sed de bonis paraphernalibus, & de alijs quibuscunque bonis ipsius mulieris testari, & disponere valeat, prout uoluerit: si aliud iuris, vel statutorum non obstet impedimentum, dum tamen illi, qui eidem mulieri succedere debuissent ab intestato, si testamentum non fecisset, habeant quartam partem dictorum bonorum ipsius mulieris. Et si aliquis, qui de iure, vel ex forma statuti teneretur ad dotandum aliquam mulierem, ipsam dotem soluerit, & pactum adiecerit, de dote sibi uel suis hæredibus restituenda, tale pactum non valeat ipso iure, & pro non facto habeatur. Sed ipsa dos, & actio dotis ad dictã mulierem pertineat, & ad hæredes dictæ mulieris. Si autem dos daretur ab eo, qui ad ipsam dotem nullatenus soluendam teneretur, si pactum adiecerit de dote sibi restituenda, vel suis hæredibus, tale pactum valeat. Et hoc in præiudicium mulieris, & eius hæredum, sed in præiudicium lucri deferendi in marito ipso iure non valeat, & pro non apposito penitus habeatur.

GLOS. I.

In textu, Statuimus.

SVMMARIVM.

1 *Statutum hoc tanquam honestum valet.*
2 *An hoc statutum sit odiosum, vel fauorabile.*
3 *Idem in consuetudine disponente circa dotis lucrum.*
4 *Statutum & consuetudo differunt tantùm penès modum.*

1 STATVTVM hoc, † tanquam honestũ dixit ualere Franc. Crem. in sing. 154. statuto cauetur. & Castan. in consuetudine Burg. in rub. 4. in §. 6. in princ. ubi allegat Barto. Ias. & alios de quibus ibi per eum. Paris. in consi. 62. uol. 3. num. 16. & quemadmodum valet pactum de dote lucranda, si uxor premoriatur liberis non extantibus, secundùm Imol. & Alex. in l. si socer. §. Lucius. ff. solut. matrimon. glos. & Bar. in l. 1. de do. prælegat. ita statutum, uel consuetudinem dotem lucrandi, nulli dubium est, ualere. Nicol. Boer. in decisio 244. & diffusè prosequitur
2 Roland. à Valle de lucro dotis in q. 1. Verùm an † hoc statutum sit odiosum, uel fauorabile, latè uel strictè interpretandum, dubitatio satis est probabilis. Nam plurimi dixerunt, tanquam iuris communis correctorium esse odiosum. Ang. in consil. 158. uiso puncto. Andreæ. Barbat. consi. 17. Deum. uolum. 3. Ias. in consil. 115. & in consil. 135. uolum. 1. Lap. alleg. 73. cum uisis. Cur. iun. in consil. 129. & Curtius senior in consil. 78. & alij ferè omnes consulentes sic solent exordiri in hac materia, & pluribus hoc deducit Roland. ubi suprà, in quæst. 2. Non pauci etiam ex aduerso uoluerunt esse fauorabile, & ob id extendendum, quatenus allicit homines ad matrimonium contrahendum, quod omni fauore est dignum. l. 1. ff. solu. matrimon. hoc uoluit Decius in consil. 353. col. 2. & refert etiam Paris. in consil. 62. uolum. 4. & Bar. Cassan. vbi suprà, num. 10. & Bald. in consi. 495. quædam domina. nu. 5. in uolum. 5. & Corn. in consil. 127. quamuis. uolum. 3. & plenè Soc. iun. in consil. 8. nume. 7. in 2. libro. Et hoc, quod dici-
3 mus de statuto, idem † dicas de simili consuetudine uigente, quòd maritus lucretur dotem, vxore præmoriente sine filijs: quia procedunt à pari statutum & cõsuetudo. l. Magistratus. ad municipal. l. semper. ff. de iure immunit. §. constat. institu-
4 tio. de iur. natura. † nam statutum & consuetudo differunt tantùm penès modum, & formam: non autem penès causam efficientem, uel eius potestatem: ut inquit Baldus in l. consuetudinis. C. quæ sit longa consuetudo. & Ruin. consil. 99. uolum. 1. & Ioan. de Ami. in consil. 11. consuetudo. col. 2. cum multis ibi ad hoc citatis per eum. His adde, quòd statutum de lucro dotis vsu non receptum non attenditur. Rolan. plenissimè in quæs. 99. Item statutum de lucro non ligat ipsum principem: ut Rolandus in q. 84. Item filias eius, in ciuitate illi subdita obstringit statutum illic conditum: ut per eundẽ in q. 83. sed bene statutum principis habet locum castris vasallorum, & locis subditorum. Roland. infrà quæst. 85.

GLOS.

G L O S S. II.

In textu ibi, Nupta.

SVMMARIVM.

1 Statutum hoc non procedit in sponsa.
2 Maritus, & sponsus: uxor, & sponsa: matrimonium & sponsalia inter differunt.
3 Appellatione nuptiarum non veniunt sponsalia. & nu. 4.
5 Statutum aliud de lucro faciendo in casu sponsa, declaratur.
6 Aetas non est signum determinatum ad matrimonium, sed sola potentia.
7 Sponsa pubes ex eius traductione ad domum non efficitur vxor.
8 Verba sponsalium dubia declarantur ex traductione importare matrimonium, & numero sequenti.
10 Oscula, amplexus, munera, absque copula carnali non faciunt sponsalia de futuro transire in matrimonium, imò nec nixus ad copulam.
11 Virginis defloratio, si non sit subsequuta commixtio sanguinis, non facit sponsalia transire in matrimonium.
12 Sponsalia de præsenti cum impubere contracta, quæ propter ætatis defectum iuris interpretatione intelliguntur esse de futuro, quando superueniente legitima ætate declarantur pro sponsalibus de præsenti.
13 Damnatur dictum Parisii, qui voluit matrimonio inter impuberes contracto per superuenientem ætatem legitimam comprobato locum non esse statuto de lucro dotis.
14 Quando verba importent sponsalia de futuro, vel de præsenti, & plures ponuntur casus. 15.16.17.18.20.21.22.23.24.25.26.
19 Dictio nisi, ponit id, quod in alia parte orationis negatur
27 Hoc statutum procedit in matrimonio putatiuo, & præsumpto, vel in qualibet alia specie matrimonij.
28 Ecclesia non iudicat de occultis.
29 An statutum de lucro dotis loquens de nupta procedat in casu nupta, quæ à marito nec carnaliter cognita, nec ad domum traducta fuit, & nu. 30.
31 Statutum, quod maritus non possit relinquere vxori, non habet locum in casu in quo vxor non fuit traducta ad domum.
32 Statutum, quòd filia nupta non succedit in desponsata tantùm per verba de præsenti.
33 Statutum imponens pœnam filiæ contrahenti matrimonium absque parentum consensu non procedit aduersus illam, quæ contraxit, sed non consumauit matrimonium.
34 L. assiduis. C. qui potio. non procedit in desponsata tantùm per verba de præsenti.
35 Pœna nubentis infra annum luctus non incurritur, si matrimonium non fuit consumatum.
36 Verbum nuptiæ, multifariam accipitur.
37 Verbum coniugium, vel matrimonium, capitur dupliciter.
38 Verbum maritus, & vxor, variè accipitur.
39 Ex communi vsu loquendi sponsa appellatur, quæ nondum fuerit carnaliter cognita.
40 Ethymologia verbi vxoris, & mariti.
41 Respectu effectus matrimonij, scilicet traditionis ad virum, sponsa de præsenti potest dici verè sponsa.
42 Dictio in, significat intrinsicitatem.
43 Ratio statuti concedentis lucrum dotis est propter onera.
44 Matrimonium non consumatum quò ad proprium significatum non dicitur matrimonium.
45 Matrimonium ante carnis cõmixtionem dicitur imperfectũ.
46 Conditio, si sine liberis &c. præsupponit matrimonium carnaliter consumatum.
47 Si carnalis copula interuenit, non requiritur traductio ad domum.
48 Limita, quando de proximo erat carnaliter cognoscenda, de quo & nume. 52.
49 De proximo traducenda habetur pro traducta.
50 Vxore moriente in itinere, dum vadit ad maritum, fit locus statuto de lucro dotis.
51 Sublimita, quando iuisset causa visitandi virum tantùm, non habetur producta.
53 Secundò limitatur, quando per mulierem stetit, quominus fuerit carnaliter cognita.
54 Minor potest iuste differre consumationem matrimonij in ætatem habilem.
55 Tertiò limitatur, quando maritus fecisset multas expensas.
56 Opinio contraria, quod imò statutum de lucro dotis procedat in casu, etiam quando matrimonium nondum fuit consumatum, nec mulier ducta, communiter per Doctores probatur.
57 Conditio nuptiarum adimpletur per sola sponsalia de præsenti contracta.
58 Dispositio l. 1. C. unde vir & vxor. habet locum in desponsata per verba de præsenti, & nu. 59. & 60.
61 Matrimonium institutum in paradiso terrestri ante peccatum parentum.
62 Sponsa etiam dicitur quæ fuit carnaliter cognita.
63 Nuptiæ durant per annum.
64 Ratio statuti propter onera matrimonij fuit impulsiua, & non finalis.
65 Matrimonium potest contrahi propter seipsum, quia sacramẽtum absque contemplatione carnalis copulæ.
66 Glos. in l. Centurio. reprobatur per omnes, quòd imò conditio, si sine liberis decesserit, verificatur etiam in ea, quæ liberos parere non potuit.
67 Amplia, quòd si in matrimonium momento durauit, nihilominus hoc dotis lucrum debetur.
68 Substitutio, si decesserit sine liberis, euanescit, si moriatur habent filium, licet statim ille moriatur.
69 Quod dicitur momentum, remissiuè.
70 Limitatio prima ad communem conclusionem.
71 Quando maritus differt matrimonium consumare, remedium est ad Papam recurrere, petendo licentiam alteri nubendi.
72 Limitatio secunda dictæ conclusionis.
73 Limitatio tertia.
74 Copulata dicitur etiam mulier non carnaliter cognita.
75 Copulam matrimonij multipliciter intelligit Baldus.
76 Sublimatio eiusdem prædictæ conclusionis.
77 Statutum de coniugato intelligitur de copulato per carnalem copulam.
78 Statutum dans lucrum in casu matrimonij consumati procedit vbique matrimonio consumato.
79 Quando dicatur matrimonium carnaliter consumatum, & quo modo probetur. & nu. 80.
81 Per deflorationem virginis immaturæ non consumatur matrimonium.
82 Deflorans immaturam non punitur pœna capitis, quæ venit ex statuto imponenda stupranti virginem.
83 Maritus non emittens semen, licet claustra pudoris reserauerit, non dicitur matrimonium consumasse.
84 Ad matrimonij consumationem requiritur etiam ex parte mulieris emissio seminis, secundùm aliquos.
85 Si virgo a marito defloratа probatur, quò ad ecclesiam, matrimonium habetur pro consumato, quia præsumit emissionem seminis contigisse.
86 Casus occursus in Francia de marito, qui vxorem impregnauit per pollutionem circum claustra pudoris, quæ tempore partus fuit incisa.
87 Per nuncium, vel procuratorem non potest matrimonium aliquis consumare.
88 Mandans adulterium non tenetur de adulterio.
89 Consumatio matrimonij primò probatur per coniugum confessionem. & quibus deinceps modis probetur. & nu. 90. 91. 92. 93. 95. 96. 97. 98. 99. & 100.
94 Peccatum est matrimonium consumare ante benedictionem sacerdotis, & missam coniugij.
101 Si statutum dicat, quòd vir lucretur dotem, si vxor ducta præmoriatur, habebitne locum in desponsata per verba de præsenti.
102 Quid si dicat, quòd ducens vxorem lucretur dotem, an requiratur traductio ad domum viri?
103 Idem in casu, in quo statutum loquitur de eo, qui vxorem duxisset, & matrimonium consumasset.
104 An genus restringatur per speciem.
105 Statutum requirens traductionem ad domum viri, intelligitur etiam, quando maritus iuit ad commorandum cum vxore.
106 Minor an restituatur in integrum, si omisit vxorem ad domum

*mum ſuam traducere, vel matrimonium conſumare ſtatu-
to hoc requirente, vt maritus dotem lucretur. & nume.*
107. & 108.

109 *Statutum dicens, quòd muliere præmoriente in domo mariti,
dotem vir lucretur, procedit etiam, ſi moriatur in domo alie
na conductitia.*

110 *Statutum requirens traductionem ad domum non procedit
in nobilibus.*

IN ſponſa ergo hoc ſtatutum non procedit: nam
ſponſa ſcilicet de futuro non dicitur nupta, ſed
nubenda. quod enim futurum eſt, non poteſt di-
ci adhuc eſſe. l. quę nondum. ff. de pignor. Nam
in hac re duæ ſolent interuenire obligationes, una eſt, quæ
uocatur nexus matrimonij, & iſta eſt effectiua & realis iuris
inductiua, quia ex ea reſultat ipſum matrimonium. Alia eſt
obligatio perſonalis ad contrahendum, & in iſta conſiſtunt
ſponſalia: ita tradit Bald. in conſil. 194. uolum. 3. & aliud ſpō
ſalia non ſunt, niſi obligatio de futuris nuptijs contrahēdis:
ut dicit Archidiaconus in c. 1. de ſponſal. in 6. ſiquidem ſpon
dent mulier, & uir, uel alij nomine eorum, quòd matrimo-
nium contrahent, & forma antiqua ſtipulationum & ſponſio
num pro matrimonio celebrando recenſetur ab Aulo Gellio
c. 4. lib. 4. noct. Attic. & Brunel. in tractatu de ſponſal. & ma-
trimon. in 3. concluſione, in princ. & de his loquitur totus ti-
tulus. ff. de ſponſ. & in Cod. & in Decretal. ext. & in 6. & ſpon
ſalia ſunt præambulum matrimonij, & deſinunt eſſe matri-
monio contracto: & nomen ſponſi, ſponſæque euaneſcit de
iure, eo ipſo quòd matrimonium contrahitur: quandoquidē
per adimplementum ſponſionis, & promiſſionis ipſo iure tol
litur omnis obligatio, §. 1. inſtitut. quibus modis tollitur obli-
gat. cum concordan. & plenè tradunt Abb. Felyn. & alij in
rubr. extrà, de ſponſal. & matrimo. & Moderniores in tracta-
tu de ſponſal. & matrimon. Non igitur poteſt hoc ſtatutum
loquens in nupta uerificari in ſponſa uel ſponſo, qui non di-
citur maritus. l. 1. §. 1. ff. pro dot. l. penult. ff. quod falſ. tuto.
ita in terminis huius ſtatuti tenuit Signo. de Homo. in con-
ſil. 143. in quæſtione, quæ. Bal. in dicto conſil. 194. incipiam.
& in conſil. 184. ſi qua. & in conſil. 200. in cauſa iſta. lib. 3. &
tenuit Caſt. Bald. Corn. Cyn. in l. non ſine. C. de bonis quæ
libe. Bald. & Caſtr. in l. vxores. ff. de his qui notan. infam. Bal.
Nouel. in tract. dot. in 11. parte. in tertio memb. ſexto differ.
Bar in trac. differ. int. ius can. & ciuil. col. 6. verſ. & nota, ꝙ ſta
tutū: ubi dicit ſic tenere Doct. allegando Pet. Cyn. Bal. in d. l.
non ſine. & Pau. de Caſt. in d. l. de diuiſione. nume. 15. uerſic.
ex quibus apparet. ſoluto matrimonio. & Decius in l. 1. nu-
me. 6. verſic. & regula quæ ponitur. C. unde uir & uxor. Bald.
in d. l. ſi donaturus. §. 1. ff. de condic. ob cauſam. & ibi Iaſ. in
fine, idem Bal. in d. l. pen. quod falſ. tut. & in l. ſi ante nuptias
ſoluto matrimon. Paul. de Caſtro in l. ſi marito. §. 1. eod. tit.
Boer. in deciſion. 22. num. 37. uerſic. limita prædictum. Fely.
in d. c. tertio loco, de præſumpt. & in dicta rub. de ſponſ. poſt
Abb. & alios ibi, Petr. Anchar. in d. c. 1. colum. 3. uerſ. quartò
nota. de ſponſa. in ſexto. Lup. in rubr. in §. 55. in quarta illa-
tione, extrà de don. inter uirum & uxorem. Pariſ. latè in con
2 ſil. 62. num. 6. uol. 4. † quia maritus & ſponſus, uxor & ſpon-
ſa, matrimonium & ſponſalia, inter ſe differunt (inquit ipſe)
& quàm plurima allegat in terminis huius quæſtionis. Idem
firmāt in ſucceſſione delata à iure ex capite vnde uir & uxor.
Gloſ. Bar. Bald. Alexand. Iaſ. Salyc. Rimin. & cæteri omnes
in d. l. 1. C. unde uir & uxor. ſi ergo illa ſucceſſio non defer-
tur in caſu ſponſalium: nec hoc dotis lucrū deferetur, quod
3 fortè ſtrictius, quàm illa ſucceſſio debet accipi. vnde † cum ſub
appellatione nuptiarum non ueniant ſponſalia. glo. in clem.
1. in uerſic. contrahere de conſanguin. & affinita. quā ſequi-
tur Brunel. in d. tractatu ſponſa. & matr. in prima concluſio
ne, in quarta declaratione. nu. 25. & appellatione uxoris non
ueniat ſponſa; ut dicit Aretinus in conſil. 107. elegantiſſimè.
colum. penultim. nullo modo comprehendi poſſe ſponſam
ſub hoc ſtatuto, indubitatum eſt. & iſtam reſolutionem quæ
ſtionis noſtræ firmat pluribus Roland. in quæſtione 12. Am
4 plia hanc concluſionem etiam procedere, † quando eſſet ad
domum traducta, & cœpiſſet ſponſus onera ſuſtinere: ut di-
xit Bald. in d. l. penultim. quod fal. tuto. in l. uxores. ff. de his
qui notantur infamia. & Caſtr. uidetur id uelle in d. l. de diui
ſione. num. 14. atque de lucro faciendo in caſu ſponſalium,
quando. ſ. præmoritur ſponſa, loquitur aliud ſtatutum no-
5 ſtrum † ſub rub. præcedenti. uolens in effectu, quòd ſi ſponſa
infra annum à die traductionis ad domum ſpōſi facta de ea,
moriatur in ætate pupillari, ſponſus lucretur ſextam partem
dotis, & corredorum. poſt annum uerò moriente in ætate pu
pillari ſponſus lucretur quartam partem dotis, & corredorū.
Si autem moriatur extra ætatem pupillarem, infra annum à
die traductionis, lucretur medietatem: poſt annum liberis
non extantibus uir lucretur duas partes de tribus. Hoc ſtatu
tum non caret difficultate, dum reſtringit ſe ad morientem
in pupillari ætate. Quid ſi quæ traducta fuit impubes ſpon-
ſa infra annum, uel poſt moriatur in pupillari ætate, carnali-
ter tamen cognita à ſponſo, in quo caſu efficitur uxor, & de-
ſinit eſſe ſponſa, ſecundùm iuris diſpoſitionem, ut in locis
infrà allegandis, quid debebitur in iſto caſu, an ſexta, vel quar
ta pars dotis, an potius dimidium, uel duæ tertiæ partes, ſe-
cundùm formam huius ſtatuti loquentis in caſu uxoris præ-
morientis? Quid è conuerſo, ſi quæ ſponſa impubes, uel ēt
pubes traducta fuit ad domum, & demum poſt pupillarem
infrà, uel poſt annum a die traductionis moritur, ſed non
effecta uxor, ſed merè ſponſa: an debebitur dimidium, uel
duæ partes de tribus dotis, quas mariti lucrari ſolent, ex for-
ma huius ſtatuti: an verò id, quod de ſpōſa ſponſus lucratur
ex dicto ſtatuto præcedenti? Quid dicemus? Et ego opinor,
ſtatutum in ea pate, in qua defert quartam, uel ſextam partē
dotis, nō ita abſolutè ad ætatem ſe reſtringere, quin & aliud,
quod uidetur præſupponere, requirat quòd ſcilicet ſit ſpon-
ſa, ut eius diſpoſitio de ſexta, & quarta lucranda procedat,
ne in contrarias diſpoſitiones circa idem incidamus, iuxta
vulg. quemadmodum incideremus intelligendo, quòd etiam
procederet in caſu, in quo mulier nō ſponſa, ſed effecta vxor
moreretur infra dicta tempora: quandoquidem hæc, loquēs
de uxore moriente, plus lucrari uelit. Nec obſtat ibi, verum
maritus, ſeu ſponſus: quia quod meminit de marito, ſtatim
corrigitur ibi, ſeu ſponſus. cap. 1. de ſtat. reg. in ſexto. In alte-
ra etiam parte ſtatuti, dum moriente poſt pupillarem ætatē
muliere infra, uel extra annum à die traductionis, uult eſſe
lucrum de dimidia, uel duabus partib. dotis, præſupponitur,
quòd illa moriatur effecta uxor, & non ut ſponſa, dum uirū
appellat, qui illas partes lucrari debet, & nō ſponſum, & dum
meminit de conditione liberorum, ex qua liberorum mentio
ne præſupponitur, matrimonium inter eos contractum, ut
ex infra allegandis in proxima quæſtione. Si ergo infra dicta
tempora moreretur ſponſa, illa dimidia, uel duæ partes dotis
non deberentur, ſed id tantùm, quòd ſponſo defertur in præ-
cedentis ſtatuti parte. Cæterùm quòd poſſibile ſit, aliquam
6 in pupillari ætate mori effectam uxorem, eſt iuris certi: † quo-
niam ætas non eſt ſignum determinatum ad matrimonium,
ſed ſola potentia, & habitudo corporis abſque legitima æta-
te, ſi de ea conſtare poteſt, ſufficit: ut dicit poſt Gemi. Franc.
in capite primo. §. 1. uerſi. in gloſ. in uerbo ſupplebat. de ſpon
ſa. impub. in ſexto. & ætas in matrimonio non ſtatuitur pro-
pter ſe ſimpliciter, ſed reſpectu potentiæ, quæ ſi adſit, fruſtrà
enumerantur anni: ut dicit Brunel. in d. tractatu de ſponſa.
& matr. in concluſione quarta, in fin. nam illa ætas duodecim
annorum in fœmina, & quatuordecim in maſculo, ſtatuta
eſt, quia ut plurimum in ea ætate pubeſcunt, & ad coeundū,
ſeu generandum incipiunt habiles eſſe. Sed non propterea
negatur, quin prius habiles ad matrimonium inueniri quæ-
ant, & inter eos exiſtentes habiles & potentes conſiſtat ma-
trimonium: ut tradunt omnes poſt gloſ. in cap. puberes. per
illum textum extra de deſpon. impube. Ancha. Franc. & alij,
in c. 1. §. 1. eodem. in ſexto. Abbas in c. de illis. & in c. contine
batur. extra eodem tit. Gemi. in conſil. 24. & Gram. loquens
de puella decem annorum in conſil. 21. in ciuili. & Tiraq. in
legib. connub. in l. 6. nume. 37. refert, mulierem in nono an-
no peperiſſe. & de ætate ad matrimonium apta tractat à nu-
me. 40. uſque ad nu. 48. Poteſt ergo impubes, cum qua con-
tractum ſit matrimonium, ſeu ſponſalia per uerba de præſen
ti, ſi carnaliter cognoſcatur, & comperiatur uiripotens, ſic effi
ci uxor, & ſic decedere ut uxor, & non ut ſponſa in pupillari
7 ætate. Vice uerſa † ſi mulier, uel pubes, cum qua contracta
ſint ſponſalia per uerba de futuro, ad domum traducatur, &
diu maneat, non idcirco effecta erit uxor ex illa traductione,
nec illa ſponſalia tranſiiſſe in matrimonium iudicabuntur.
ita opinione Ioan. Andr. damnata, communiter teneri, dicit
Aretin. in conſil. 142. ex facto. colum. 6. uerſicul. prima ergo
concluſio. Caſtrenſ. in d. l. de diuiſione. Abb. in capit. fina. de
ſponſ.

ſponſ. Corn. in conſilio 116. col. 2. uolum. 3. Gemi. in d. cap.
1. §. 1. nume. 11. de deſponſ. impub. & ſic canoniſtas commu
niter tenere ait Baldus Nouel. in tracta. de dot. in 11. par. in
1. combin. Gozad. in conſilio 2. in cauſa. numero 3. & Brunel.
8 ubi ſuprà, in 11. concluſione, numero 4. Eſt uerum † ꝙ ſi uer
ba ſponſalium ſunt dubia, an ſint de futuro, uel de præſenti
matrimonio, traductio ad domum facit, ut eſſe ſponſalia de
præſenti intelligantur: per Lup. in d. rubr. §. 57. uel quando
9 † ſponſalia de futuro fuerunt cum iuramento contracta, &
ſubſequitur traductio ad domum cum celebritate, quæ in nu
ptijs celebrandis ſolet contingere, ſecundum Lup. ubi ſuprà.
Sola igitur traductio ad domum ſponſalia de futuro non fa-
10 cit tranſire in matrimonium † ſicuti nec amplexus, uel oſcu-
la, ſeu munera abſque carnali copula vim habent hanc tranſ-
ferendi ſponſalia in matrimonium, quinimò nec nixus ad co-
pulam id operaretur: ut per Dec. in conſilio. 368. in cauſa. nu
mero 1. Cald. conſilio 2. de ſponſ. Doctores in capitulo fina-
li, de ſponſ. & in capitulo, atteſtationes. de deſponſ. impub.
Aret. in dicto conſilio 142. ex facto. colum 6. uerſi. prima er-
go concluſio. Lud. Gozad. in conſilio 2. in cauſa. numero ter-
tio. Ruin. in conſilio 203. ad cognitionem. colum. 1. uerſicu.
quarta eſt. uolumi. 1. Deci. in conſilio 605. uiſo. numero. 5.
& in conſilio 681. Corne. in d. conſilio. 116. colum. 2. uolum.
3. Et hæc concluſio profectò procedit multò magis in ſpon-
ſalibus de futuro contractis cum impubere: nam etiam legiti-
ma ætate ſuperueniente per cohabitationē, oſcula, amplexus
& nixus ad copulā, ſponſalia prædicta nō tranſibunt in matri
monium: ut per Ruin. in dicto conſilio 203. ad cognitionem.
in princip. Henr. Bohic. in d. capi. atteſtationes. de deſpon. im-
11 pub. Quin etiam ſi † uirginem ſponſus defloraſſet, & com-
mixtio ſeminis non fuiſſet ſubſequuta, ſponſalia de futuro
non tranſeunt in matrimonium. Abb. in cap. fina. numero 3.
de ſponſ. Brunel. in d. tracta. de ſponſ. & mat. in conſilio 12.
Card. in Clemen. 1. de conſang. & affin. 13. quæſtio. Lup. ubi
ſuprà. §. 56. quia ſine ſanguinis commixtione nō dicitur ſub
ſequuta carnalis copula ſecundùm præallegatos, & dicam in-
12 frà. Si † autem cum impubere, quæ traducta fuit ad domū
uiri fuerint ſponſalia de præſenti contracta, quę propter ęta-
tem, ſeu inhabilitatem reſoluuntur in ſponſalia de futuro;
iuxta tex. & ibi tradita per omnes in cap. 1. §. 1. de deſpon. im-
pub. in ſexto. poterit etiam tunc contingere, quòd etiam mo
riens poſt pupillarem ætatem decedat ut ſponſa de futuro,
non autem ut uxor: nam quamuis hæc ſponſalia in cohabi-
tantibus, ſi ſuperueniat legitima ætas, & aliquis eorum non
contradicat, ex huiuſmodi perſeuerantia conſenſus declaren-
tur pro ſponſalibus de præſenti & inter eos matrimonium in
telligatur eſſe, ſecundùm Arch. Gemin. in d. cap. 1. §. 1. & ibi
Anch. in 3. not. & Philip. Franc. in colum. 2. uerſi. in gl. in ver
ſic. per alium modum. Paul de Caſtr. in l. quod Seruius. ff. de
condict. ob cauſ. & gloſ. in cap. literas. de deſpon. impube. uo-
lens quòd, quando cohabitant, eo eo ipſo, quòd ſuperuenien
te ætate non contradicunt, uideantur matrimonium iam con
tractum in tempore inhabili ratificare. idem vult Henr. in d.
capi. de illis. de deſponſ. impube. dicens, quòd ſi impubes tem
pore quo pubeſcit, uel incontinenti poſt non reclamauerit,
ſed tacuerit, ſponſalia de præſenti confirmabuntur in matri-
monium. ad quod facit text. in d. l. minorem. ff. de rit. nupt.
ponderatus ad hoc per Doctores, ubi ſuprà. Item quamuis
ex alijs ſignis, ut per oſcula, munera, amplexus, literas, uiſita
tiones, & ſimilia, quæ interuenerint poſt ætatem legitimam:
inferatur perſeuerantia conſenſus in matrimonio iam con-
tracto, ut exinde cēnſeatur per partes confirmatum, & ratifi-
catum ſecundùm Aret. in d. conſilio 142. & Gozad. in conſil.
2. Pariſ. in conſilio 62. uolum. 4. Dec. Ruin. in præal. conſil.
Gemin. Anch. Philip. Franc. & alios in d. cap. 1. §. 1. Bald. No-
uel. in d. tracta. dot. in par. 11. in prima combin. Corn. in d. cō
ſilio 116. deueneram. uolum. 3. Henr. in d. cap. atteſtationes.
Afferentes rationem diuerſitatis inter hæc ſponſalia ex iuris
interpretatione de futuro, ſed dę præſenti ex mente, & uerbis,
& alia ſponſalia, quæ ex verbis, & mente ſunt à futuro: ut ibi
per eos. Nihilominus poterit eſſe, quòd interuenerit in dictis
ſponſalibus aliqua conditio, uel quòd aliqua proteſtatio facta
fuerit, quod ex dictis ſignis, uel aliquo eorum non intendit
matrimonium confirmare, ſeu ratificare: unde fiet, quòd præ
dicta ſponſalia non tranſibunt in matrimonium: ut tradunt
Ludo. Gozad. in conſilio 2. nu. 29. & Aretin. in dicto conſilio
142. ex facto. colum. 6. & ſic interim moriens mulier decedet
ut ſponſa, & non vt uxor. Quod etiam continget, ſi ſeorſum
ſponſis cohabitantibus non apparuerit adueniente legitima
ætate aliquod ſignum noui conſenſus & perſeuerantiæ in vtro
que pro matrimonio: ut deducit Baldus in conſ. 194. incipiā:
volumine tertio. & Hoſtienſis in dicta ſumma de deſpon. im-
puber. numero decimotertio, uerſic. quid ſi impbes. & nume-
ro nono, uerſic. quid ergo ſi deſponat. & Capel. Toloſan. in
deciſione 160. item quidam minor: ubi determinauit, quòd
matrimonium cum ſecundo uiro contractum, poſt duodeci-
mum annum mulieris teneret non obſtante alio matrimonio
prius contracto cum alio tempore, quo erat impubes. Vel ſi
de matrimonio contracto in pupillari ætate impuberes non
habuiſſent ſcientiam, uel illud non intellexiſſent, fortè in in-
fantili ætate contractum, ut per Philip. Franc. Gemin. Archid.
in dicto capitulo 1. §. 1. de deſponſ. impuber. in 6. & Brun. in
dicto tract. de matr. ſexta concluſ. Cùm ergo in utroque ca-
ſu, uel quando decedit in pupillari ætate, uel quando decedit
poſt, poſſibile ſit utrunque contingere; quòd ſcilicet decedat
ſponſa, item quòd decedat uxor, erit aduertendum, an mor-
tua ſit ſponſa an uerò mortua ſit uxor. Si ut ſponſa, lucrum
dotis deferetur ut de ſponſa, prout in ſtatuto præcedenti: uel
nihil lucrabitur illo uel ſimili ſtatuto non urgenti; quia de iu-
re communi nihil debetur, prout dicimus ſuperius. Si uerò
13 mulier moriatur uxor: huic ſtatuto fiet locus. Mihiq; † non
placet, idcirca dictum Pariſi. in conſilio 62. numero nono, in
uolumine quarto, dum dixit, quòd ſponſalia de præſenti inter
impuberes, licet ætate ſuperueniente tranſeant in matrimo-
nium ex ſignis importantibus uoluntatis perſeuerantiam; nō
tamen tranſeunt quò ad effectum lucrandi, ſi traducta, uel
carnaliter cognita mulier non fuerit, allegando Baldum in
conſilijs præallegatis. nam præſuppoſito, quòd ſtatutum hu-
iuſmodi habeat locum in ſponſa per uerba de præſenti, etiā
quæ non fuerit carnaliter cognita, uel traducta: idem dicen-
dum eſt in iſta, nec Baldus contradicit, neque Pariſi. ibi ali-
quam rationem differentiæ aſſignat.
14 Qua de cauſa, † multùm expediet in iſta materia perpen-
dere etiam, an uerba ſponſalium importent matrimonium,
an non: an fuerint de matrimonio contrahendo, an uerò de
pręſenti contracto, quod profectò interdum penes multos eſt
dubium, ſeu obſcurum. Ideò ſcias quòd ſi dictum fuerit. Pla
cet te deſponſare, & matrimonium contrahere cum M. & il-
le reſpondeat, Sic, non erit matrimonium per uerba de præ-
ſenti, ſed de futuro. ſecus ſi dixerit, Te in uxorem accipio, &
ſimilia, vt per Ruin. in conſilio 130. matrimonium. uolu. 4.
Ioan. Andr. & alios in cap. ex literis. el 2. de ſponſ. & matrim.
15 Idem † ſi dictum fuerit mulieri, Tu marito tali es conten-
ta? & illa conſentiat, cenſetur matrimonio de præſenti con
ſentire propter illud uerbum, maritare, quod ſponſæ non cō
16 uenit: ut conſuluit Fely. in conſi. 39. nu. 11. Sed ſi † frater di
xit alicui, Vis ſororem meam in uxorem? & ille reſpondeat,
Volo, ſi ipſa me vult, & illa præſens exiſtens reſpondeat ſe vel
le, quòd fratri ſuo placebit, in hoc caſu non eſſe contracta ſpō
ſalia de præſenti, tenet Bald. in conſilio 165. caſus. libro ſecun
do. quia ſoror reſpōdit per uerbum de futuro placebit. Aliud
putat idem Baldus in conſilio 78. & uidetur primò, lib. quin-
17 to. quòd, ſi † pater dicat, Filiam meam tibi promitto in uxo-
rem, uel ut nuberet, & ille acceptauit eam, quæ hæc ſciens
acceptauit munera, paſſaque eſt ab eo ſe amplexari, & oſcula
ri. nam putat, eam intelligi ratificare matrimonium: quaſi uo
luerit patrem ab obligatione dandi ſe in uxorem liberare. Se-
cus ſi promiſerit illam nupturam, quaſi pater non promiſerit
niſi ſponſalia de futuro, quæ ſolùm per illos actus cenſeantur
a filia ratificata. Sed de hoc ego ualde dubito, & relinquo co-
18 gitandum. Verùm † per hæc uerba. Non habeo uxorem niſi
te, inducitur matrimonium de præſenti, ut probat Ioan. Cro.
in c. 2. de conſtitutionib. in 6. Alex. in conſi. 152. num. 3. & in
conſi. 153. nu. 3. in vol. 5. & ibi Apoſtillat. in conſi. 156. nume
ro 21. eodem libro quinto. Barba. in conſi. 6. nu. 15. volu. 1. Et
19 quidam Doct. Mod. in conſi. quodam, quia † dictio iſta, niſi,
habet uim ponendi, & cenſetur ponere, quod eſt negatum, in
ſecunda ſui parte. videlicet ſi nego alium habere uxorem: po
no, ꝙ te volo in uxorem: & hæc eſt doctrina Bar. in l. ſi eum.
§. qui iniuriarum. & ibi Iaſ. dicit communem. ff. ſi quis cau.
Alex. Curt. Iun. Dec. in l. 1. ff. de offic. eius, cui mand. Decius
in conſ. 532. Alex. in conſ. 77. uol. 1. Pariſ. conſi. 96. uolu. 1.
Corn. conſi. 3. uol. 4 Alciat. lib. 5. paradox. cap. 4. & in l. actio
20 ne. ubi omnes. C. de tranſact. Item † illa uerba. Non dimit-

tam

tam te, quandiu uixero, recepta, & acceptata à muliere, licet uideantur causa libidinis magis quàm matrimonij prolata: tamen inducunt matrimonium. gloss. in capitu. primo. 30. quæstion. quinta. & ita fuit iudicatum in Rota in una Coloniensi coram Pisauren. in decisione Cresentij, in decisione 98. & in simili consuluit And. Barb. in d. consilio
21 6. uolu. primo. quòd matrimonium importent uerba † mulieris dicentis erga virum nolentem cum ea iacere, & ancillas testes: Non habebit copiam meæ personę, nisi quantum honoris est: & uiri respondentis testibus. Creditis, quòd ita sim fatuus, quod petam res non honestas à domina uestra: & erga dominam, Domina mi, nihil uolo tibi facere. Et hæc interpretatio secundùm Barb. ibi fit, ut illa copula carnalis subsequuta post dicta uerba intelligatur interuenisse ex causa honesta potiùs, quàm ex inhonesta, scilicet ex forni-
22 caria. unde Gozad. † in consilio 77. consuluit in casu cuiusdam, qui, cùm carnaliter cognouisset pluries mulierem, ab ea rogatas, ut sponsalia promitteret, respondit. Promittas tu mihi priùs: & illa promittente tacuit, & derisit, & posteà eam carnaliter cognouit iterum. Disputando de his uerbis, & alijs, quæ mulier non intellexerat priùs prolata, concludit ista uerba, non inferre nec matrimonium: nec sponsalia de futuro: quia per iocum, & deludendo mulierem dicta, nec uult copulam carnalem trahi ad causam matrimonij honestam: quia priùs consuetudinem fornicariam cum ea habebat. Itē
23 † non sufficit etiam, uerba importare matrimonium, si ex præcedenti actu declarantur esse de futuro: ut cōsuluit Alex. in consilio 153. uisis. colu. 1. uolum. 5. ubi cùm pater promisisset filiam uni, & sic sponsalia de futuro præcederēt, & alia die interrogasset filiam dicens ei. Ego dedit tibi in maritum hunc, & volo, quòd tu habeas perpetuò uiuere cum eo, ut decet uxorem cum marito, es contenta? & illa respondisset, quòd sic: & similia uerba erga uirum fuissent dicta, & responsa: concludit, importasse sponsalia de futuro: quia illa verba erant de præterito, & de præterito non reperiebantur sponsalia nisi de futuro, ad quæ sic uidebatur ille pater se retulisse
24 per huiusmodi uerba. Item nota, † quòd uerbum desponsare, pōt sponsalia de futuro, & de præsenti importare, ut per
25 Alex. in cons. 151. repetitus. col. fi. vol. 5. Item aduerte, † ꝙ verba, Volo accipere in vxorem, vel in maritum, prolata ad interrogationem tertij per masculum, & fœminam possunt importare matrimonium & sponsalia de futuro, & ex circunstātijs declaratur, an sponsalia de præsenti, uel de futuro contracta intelligantur: ut plenè per Corneum in consilio nonagesi
26 moprimo. licet in hac. uolumine 3. Item † si statutum dicat, uirum dotem lucrari contracto matrimonio per instrumentum publicum, uel per verba de præsenti, uel saltem per annuli subarrhationem, viro lucrum hoc non debebitur, si matrimonium clam contractum fuerit, & aliquo ex prædictis modis non constet, vt plenè deducit Parisius in consilio 34. statutum. vol. 3. Quoniam (ait) omnia requisita, & qualitates statuti oportet verificari, ut eius dispositioni sit locus, & præsertim quando conditionaliter uidentur requiri, prout ipse intelligit in illo casu, resoluendo ablatiuum absolutum in conditionem, ibi scilicet, contracto matrimonio: iuxta l. à testatore. ff. de conditionibus & demonstrationibus, & tradita per Moder. in rubric. soluto matrimonio. Subijciens, quòd, ubi de matrimonio non constat aliquo ex prædictis modis per statutum requisitis: non iudicatur matrimonium uerum, sed putatiuum, & in casu matrimonij putatiui lucrum dotis, quod solent statuta pro matrimonio contracto deferre, non debetur. l. prima. C. de condict. ob causam. Et nos dicemus infrà, & quoniam non habet locum in matrimonio imperfecto, & illicito. Felyn. in cap. iurauit. de proba. Aduerte, quod Parisius rectè loquitur in casu suo statuti requirentis consta
27 re de matrimonio per aliquem ex dictis modis. Secùs † in terminis statuti simpliciter loquentis de matrimonio, ut voluit Socin. in d. consi. 223. dicens d. stat. de lucro comprehendere matrimonium verum, præsumptum, & quamlibet eius speciem. Nec obstat illud de dicta l. prima. C. de condict. ob cau. quia intelligitur de matrimonio putatiuo, quod detectum est non ualuisse, nec ualere, & quod constat fuisse nullum: secus est de matrimonio putatiuo, quod adhuc non est detectum inualidum, sed putatur adhuc uerum, licet de eo non constet per veras probationes: quia istud non differt à vero, & habet omnes effectus, quos habet uerum matrimonium. Ita diffusè etiam in terminis huius statuti dicit

Soci. Ium. in consi. 39. uolum. 3. & præsertim num. 63. uersi. sed ultra respondetur. cuius dicta mihi uidentur huic quæstioni quadrare, quòd, dum stant homines in figura matrimonij, debeant censeri ueri coniuges & uerum matrimo-
28 nium, & idem ius sortiri: quoniam † ecclesiæ, quæ non iudicat de occultis. c. tua nos. de simo. sufficit ista apparentia matrimonii, & in contrarium aliquid non detegatur. Et licet Socin. Iun. nume. 65. aliud videatur in ista quæstione dicere: id tamen multipliciter in casu suo per modum respondendi ad contraria certè dicit: non ut a prædicta doctrina recede-
29 re intelligat. Atqui dubitatum extat † an statutum de lucro dotis loquens de nupta procedat in casu nuptæ, quæ a marito nec carnaliter cognita, nec traducta fuit. Quamplurimi tenuerunt de carnaliter cognita, uel de traducta ad domum intelligi oportere: ut maritus dotem lucrari queat ex
30 dispositione huiusmodi statuti. In † hac opinione fuit Saly. in l. cum te. C. de do. prop. nup. Fely. in rubri. de spon. in col. 3. in fi. & in c. 3. loco. colum. 2. in fi. de præsu. ubi multa deducit Abb. in consil. 1. facti contingentia. lib. 1. & Corneus in consilio 248. in præsenti. colum. 3. his tamen minimè refragantibus, uolu. 3. Abba. in d. capitu. tertio loco. col. fin. Dec. in consi. 67. circa propositum. columna finali. Bald. in l. non sine. C. de bonis, quæ liberis, & in authen. dos data. C. de dona. ante nup. Brun. in dicto tractatu, de spons. & matrimo. cōclusi. 1. nume. 23. ubi disputat hanc conclusionem, & dicit istam communem: & idem attestatur Sapi. in appo. ad Abb. in dicta rubrica, de spons. & Bald. consuluit pro ista in consi. 200. in causa. uolumine tertio. & Socinus in l. cum fuerit. de conditionibus & demonstrationi. defendendo istam, negat uerum esse, quòd pro altera parte sit communis, & Dec. in consi. 577. in colu. 1. dicit plerosque tenere, hoc statutum non procedere in desponsata per uerba de præsenti, cum quæ non fuerit matrimonium consumatum. Anc. in c. 1. col. 2. uersic. quartò nota, ꝙ dicit. sponsalia. de spons. in 6. Saly. in l. minorem. ff. de rit. nup. & in l. Deo nobis. C. de episc. & cler. Soc. in d. l. cum fuerit. citat Ang. in l. 1. C. de impo. lucrat. descr. lib. 10. qui ibi hoc non dicit, & citat Cum. in d. l. de diuisione. & pleniùs in l. si cum dotem. §. transgrediamur. sol. matr. qui ab Aret. in §. fuerat. nu. 24. uer. quæro de alia q. insti. de actio. allegatur partem affirmatiuam tenere: ubi tamen Aret. dicit sibi uideri istam de iure ueriorem, licet alia opinio seruetur in practica. & tu dicas, ꝙ pro ista fuit etiam iudicatum, ut refert Cassan. in consue. Burg. in rubr. 4. §. 6. in 2. consi. in fin. Et sequitur Hipp. Mars. in sing. 106. qui de proximo, dicens, istā esse communem. idem in l. 1. nu. 11. de sicar. Petr. de Vbald. in c. Raynutius. colum. 48. de testa. Paris. in consi. 62. nu. 19. volumi. 4. ubi istam opinionem dicit æquam, & magis communem esse, quàmplures citando, & Barb. idem tenuit in consi. 26. col. 7. in 4. lib. & quàmplurima in confuso more suo allegat Tiraq. in legi. connub. in glo. 2. nu. 18. 19. 20. & 21. Roland. in q. 106. hanc rem ad partes disputat, & tandem fœdere distinctionis se opiniones dicit cōcordare: affirmatiuam scilicet procedere, uel quando de proximo mulier erat cognoscenda, uel ducenda, uel quandó per eam stetisset, uel quando uir multas expensas fecisset, quod tu no. pro distinctione: sed pro limitatione velim cōsideres, vt infrà dicam in ista materia. Et pro ista parte faciunt aliquæ similes decisiones: nam-
31 que † statutum, ꝙ maritus non possit relinquere uxori &c. non habet locum in casu, in quo vxor non fuit carnaliter cognita, uel traducta, ut consuluit Dec. in consi. 540. quæritur.
32 Item statutum † quòd filia nupta uel maritata non succedat &c. non procedit in desponsata tantùm per verba de præsenti, secundùm Anchara. in c. 1. versicu. quæro de ista quæstione quæ mihi occurrit. col. 85. de consti. ubi requirit ad verificationem statuti, quòd sit cum ea matrimonium consumatum, & sequitur eum Abb. in consi. 107. quatuor sunt. in fi. in se-
33 cundo libr. Item † statutum imponens pœnam filiæ contrahenti matrimonium sine patris uel matris consensu, non procedit aduersum illam, quæ contraxisset, sed non consumasset matrimonium. Ancha. consil. 19. pro solutione. Item
34 † dispositio l. assiduis. C. qui pot. in pigno. hab. non habet locum in desponsatà tantùm per uerba de præsenti, secundùm
35 gloss. ibi, & Doctor. pariter † nec pœna nubentis infra annum luctus imponitur nuptæ, quæ matrimonium non consumasset. l. solent. §. quæ uirum. gloss. Angel. & alii ibi. ff. de his qui not. infamia, & multa ex his & alia quoque refert Felyn. in locis præallegatis. His præterea rationibus nititur.

36 titur. Primò: quoniam cùm multifariam † uerbum nuptiæ
accipiatur, quandoque. s. pro ipsa mera essentia matrimonij
& coniugij, consistente in solo consensu partium, de præsen-
ti præstito, d. l. cum fuerit. l. nuptias. de regu. iur. c. omnes. 27.
q. 2. & quandoque pro matrimonio carnaliter consumato. c.
quod autem. c. quidam. c. genuit. ea. causa, & q. & ibi Archid.
c. ex publico. de connub. coniug. Et interdum pro ipsa festiui
tate, & celebritate nuptiarum. c. nostrates. c. fœminæ. 30. q. 5.
Bal. in l. sancimus. C. de nupt. & sic capitur in euangelio, ubi
dicitur. Nuptiæ factæ sunt in Cana Galileæ. Vbi Christus
37 fecit de aqua uinum. Item † cum uerbum coniugium, uel
matrimonium capiatur dupliciter, uno modo pro matrimo-
nio consumato. d. c. ex publico. ca. debitum. de bigam. & alio
pro matrimonio non consumato, conueniens est, ut uerbum
nupta, uel uerbum matrimonium accipiatur in casu carnalis
copulæ subsequutæ: quia sumus in materia stricta: ut supra
in prima glos. diximus: & pluribus modis exaggerat Socin.
in d. l. cum fuerit. ff. de conditio. & demonstra. & uerbum plu
ra significans debet intelligi in potētiori significatu, & in ple-
niori sensu. l. 1. ff. si ager uectigal. l. quæritur. ff. de statu hom.
hoc argumentum facit Abb. in dicto consil. 1. & in d. c. tertio
loco, & in d. ca. ex publico. decidendo hunc casum per illum
textum, quòd intelligatur de uxore carnaliter cognita, idem
dicit Fely. ubi suprà, & Abb. in consil. 79. uidetur primò. co-
38 lum. 1. uolum. 2. ubi considerat, quòd † uerbum maritus, &
uxor, uariè accipitur, quandoque intelliguntur illi duntaxat,
qui matrimonium consumauerunt, quandoque illi, qui per
uerba de præsenti contraxerunt citra carnis copulam, quan-
doque etiam sponsi de futuro, primo modo accipitur strictè,
secundo largè, tertio largissimè ex quadam benegnitate. Cō
cludit idcirco intelligi secundùm strictam de matrimonio cō
sumato. Secundò: quia ex communi usu loquendi sponsa de
præsenti non amittit nomen sponsæ, nisi post matrimonium
consumatum, dicit Abb. in d. ca. ex publi. & Dec. in d. consil.
39 540. quæritur. in colum. 2. inferens, quòd quia † uxor, & ma-
ritus, secundùm communem usum loquendi intelliguntur
matrimonio consumato, & ante appellantur sponsus & spon
sa, & statutum debet intelligi secundùm communem usum
loquendi per multa, quæ ibi allegat non uerificabitur huius-
modi statutum in casu matrimonij non consumati, hoc ar-
gumentum etiam facit Abbas in d. consil. 1. facti, colum. 3.
Et Pet. de Vbal. & Felyn. ubi supra & Brunel. ubi supra. Ter
40 tiò arguendo † ab etymologia uocabuli: quia antequam tra-
ducatur, est quasi sine iugo, & sine uiro: ut dicebat Abb. in d.
c. tertio loco. colum. fin. uel, ut dicebat Saly. in d. l. cum Ti-
tius. & in d. l. mulierem. & Brunel. Aret. Deci. & Felyn. in lo-
cis præallegatis: quia uxor dicitur, ab ungo ungis, quia unge
batur, quando uiro tradebatur: non potest dici uxor, ante-
quam tradatur, uel etiam si dicatur secundum eos, ab usu,
quia in usum uiri tradatur, non conueniet etymologia huic,
quæ tantùm per uerba de præsenti est nupta, hæc latè dedu-
cit And. Barb. in consil. 26. uolum. 4. uolens quòd mulier an
te copulam carnalem non dicatur uxor, sed sponsa. Quartò:
41 quia † quodammodo respectu effectus matrimonij. s. tradi-
tionis ad uirum, sponsa de præsenti potest uerè dici sponsa,
id est, promissa ad eum effectum, & dicit Abb. in d. cap. tertio
loco. & Fely. in d. rub. colum. 2. uersic. item aduerte diffinitio
nem. & Bru. ubi suprà, sed statutum debet intelligi in ea, quæ
nullo modo sponsa, idest, promissa dici queat. Quintò ponde
rant Saly. Socin. Aret. Fel. & alij post eum illud uerbum, ma
42 trimonio, † quòd dictio, in, significat intrinsicitatem. l. 1. §. in
flumine. & ibi Bart. ff. de flum. l. 1. §. 1. ff. de cloa. inferentes
ad quæstionem statuti punientis insultantem in domo ali-
quem, quòd non compræhendit insultantem in porta, uel in
porticu domus. Bald. in rub. solu. matrimon. & in l. Gallus. §.
ille casus. de liber. & posthum. concludunt idcirco statutum
sentire per ista uerba, quòd sit ducta & cognita à uiro. Sextò:
43 quia † ratio statuti concedentis hoc dotis lucrum, est propter
onera matrimonij, & in aliquibus statutis, ut in statuto Fer-
rariæ hoc inuenitur expressum. Sed hæc ratio cessat in casu
mulieris uiro nondum traditæ: ergo in eo casu statutū non
debet procedere, arguendo à cessante ratione iuxta uulga-
ria, ita arguit Bal. in consil. 200. in causa ista, & in cons. 144.
incipiam. uolum. 3. & Salyc. Socin. Brun. Felyn. ubi supra, si-
cut & fructus dotis, qui dantur pro oneribus matrimonij. l.
pro oneribus. C. de iure dot. l. dotis fructus. ff. eod. non lucra
tur is, qui ea non sustinet: ut not. in l. si ante nuptias. ff. solu.
matrimon. faciunt in argumen. l. 4. §. fin. cum l. seq. ff. de adi-
men. leg. l. Pamphilo. §. fin. de lega. 3. l. cum tale. §. falsam. ff.
de condi. & demonst. l. Seio. de uin. & tri. leg. l. 1. uersicul. siue
autem. de condic. sin. cau. per quæ iura dici solet, quòd ces-
sante causa lucri, cessat ipsum quoque lucrū. Septimò strin-
44 gunt † quòd matrimonium non consumatum (aiunt) quò ad
proprium significatum matrimonium non dici. glos. in d. c.
ex publico. c. cum initiat. ubi glo. 27. q. 2. in §. iuxta hæc. un-
de teste diuo Ambrosio secundùm Theologos matrimonium
inter Beatissimam, & immaculatam uirginem Mariam, &
sanctum Ioseph contractum, cum aliquis carnalis effectus,
uel motus inter eos non fuerit, quò ad sanctificationem fuit
perfectum matrimonium, sed non quò ad significationem:
ut refert Fely. in d. rubr. colum. 3. uersic. & matrimonium de
præsenti. & in d. c. tertio loco. Host. in sum. de spons. & matr.
nume. 32. appellat matrimonium significatiuè, quod est co-
pula carnali consumatum: sed ante non nisi sanctificatione.
45 & Corn. in consil. 248. colum. 3. uolum. 2. † imperfectum di-
cebat esse ante carnis commixtionem, & Afflict. in constitut.
Reg. prout refert Cass. ubi supra. §. 6. nume. 26. dicebat ante
copulam carnalem esse habitu, sed non actu, pro quo uide-
tur illud Vlpiani in l. 1. §. hinc. ff. de iusti. & iure. dum ibi di-
cit, matrimonium, esse maris & fœminæ coniugationem. sta-
tutum ergo quod in materia stricta debet strictissimè intelli-
gi secundùm uulg. loquens de matrimonio carnali copula cō
sumato. Postremò Bald. in consil. 192. quod uir. uolum. 1. &
refert Ias. in l. si donaturus. §. 1. in fi. de condic. ob cau. Abb.
in d. consil. 1. Felyn. Petr. de Vbal. & Salycet. argumentantur
46 de uxore carnaliter cognita hoc statutum loqui: † dum appo
suit illam conditionem, si sine liberis &c. quoniam qui ponit
priuationem, præsupponit habitum. l. decem, de uerbo. oblig.
in l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. ut dicitur intestatus ille
decedere, qui potuit, & tamen non fecit testamentum: non
autem ille, qui si uoluisset, non potuisset testari, ut pupillus.
iuxta doctrinam Bar. in l. 1. ff. de suis & leg. sed mulier, quæ
non fuit carnaliter cognita, non potest filios relinquere: ergo,
decedens non potest dici decedere sine liberis, & sic statutum
non videtur de ea loqui: sicut nec statutum loquens de dece-
dentibus ab intestato potest de pupillo & simili intelligi, iux-
ta præallegatam doctrinam. Ex his multi hanc opinionem
tenuerunt tanquam ueriorem, secundùm quos aduertendū
47 est, † quòd si carnalis copula interuenit, non est necessaria
traductio ad domum, ut locus sit statuto de lucro dotis. ita
aduertit Soci. in d. consi. 223. uersi. & ideo. lib. 2. & post eum
Rub. Alexand. consil. 19. colum. 2. & secundùm eos sufficit
alterutrum, uel carnalis copula, uel traductio ad domum. Et
48 tenendo istam conclusionem † limita eam non procedere in
aliquibus casibus. Primò, quando de proximo erat cognoscē
da, & copulanda: quoniam tunc haberi debet pro copulata,
& cognita, per regulam, quòd de proximo accingendus habe
tur pro accincto. l. penult. ff. de mili. testam. Ias. in l. admonen
di. in prima lectur. nume. 53. de iureiurand. Felyn. in ca. eam
te. num. 1. num. 16. de rescrip. & in c. cum adeo. num. 2. eod.
titu. Abb. in c. ecclesiæ. extra, de immun. eccles. ita eam limi-
tant in terminis statuti de lucro. Salyc. in d. l. cùm te. Fely. in
d. rubr. & in d. c. tertio loco. Soci. in d. l. cùm fuerit. ad fi. Abb.
in d. cons. 79. in 2. lib. Mars. in d. singul. 106. qui de proximo.
Brun. in d. tract. in 2. conclusio. ad fin. Dec. in consil. 477. ui-
so. nume. 5. & in d. consil. 540. quæritur. Cassa. ubi supra. nu-
me. 7. Ioan. Igne. in l. 1. §. serui. ff. ad Silan. & Ias. in d. l. ad-
monendi. nume. 58. Mars. in consil. 54. nume. 10. Ias. in l. di-
uortio. §. interdum. solut. matrimonio. Alexand. in cons. 129.
in 7. Hyp. Mars. in consil. 56. nume. 7. Lup. in rubr. de dona-
tio. inter uirum & uxor. §. 55. colum. 4. ad fin. Andr. Tiraqu.
in leg. connub. in glo. nume. 13. uersicul. & quod dicit. in simi
li quàm plura congerens, qui quidem Doctores sic conclu-
dunt esse locum huic statuto de lucro dotis, quando mulier
49 erat de proximo carnali copulę subijcienda. Idem dicas † quò
ad casum traductionis, quod quæ de proximo erat traducen
da, habetur pro traducta ad effectum lucrandi dotem uigore
huiusmodi statuti: ut consuluit Paul. de Castr. in cons. 155.
super primo quæsito. colum. 2. uersicul. sed certè. Quinetiam
50 si † mulier, quæ de una ciuitate ad aliam mittebatur, seu tra
ducebatur ad uirum, ut interdum contingit, moriatur in iti-
nere, antequam matrimonium consumetur, nihilominus ha
bebitur pro consumato, & mulier pro traducta ad effectum
lucrandi dotem ex forma huius statuti: ut uoluit Alexand. in
cons. 129.

conſ.129.ſuper primo. nume.8.nume.9.uolu.7. & ſequitur
Decius in d.conſil.577. uiſo. nume. 8. Geminia.& Philip.
Franc. in c.in præſenti.§.fin.de præben.ubi inferunt ad quæ
ſtionem clerici morientis, dum uadit & reuertitur ad curiam,
quòd dicatur mortuus in curia, & eius beneficium uacare
in curia. Ad hoc facit dictum Alexan. in conſil. 10. ex in-
ſpectatione. nume. 13. uerſiculo præterea. uolumi. 3. quòd
ſi uxor mittatur ad uiſitandum conſanguineos in unam ciui
tatem reuerſura ad uirum, & moriatur, iudicatur perinde,
ac ſi mortua fuiſſet penes maritum.l.quęſitum.in principio.
& §.fina.l.ſi ita legatum.de legat.3.l.debitor.de pigno.& allo
51 gatis ibi per eum. Sublimita † præfatam concluſionem,
quando mulier iuiſſet ad domum mariti, non ut illi coniun-
geretur, ſed ut eum uiſitaret: quia fortè erat infirmus, in
hoc caſu non cenſebitur, quòd fuerit de proximo cognoſcen
da, & quòd eſſe debeat locus ſtatuto de lucro dotis, ſecũdùm
Alex.in dicto conſi.119.& Dec.in dicto conſ.540.quæritur.
nu.13.& facit illud præallegat conſil.100. Alexandri. Nolo
52 † tamen prætermittere, quòd limitatio prædicta Salycet.in l.
cum te. tametſi ab omnibus ferè probetur, mihi uidetur du
bitabilis: quia illa regula, quòd de proximo accingendus &c.
non uidetur in odioſis procedere. Item quia hoc non eſt niſi
per modum fictionis, qui in ſtatuto non comprehenditur.l.
3.§.hæc uerba.ff.de negot. geſt. cum uulg. ideo ab ea Salyc.
limitatione receſſit Socin. quam dixerat aliàs tenuiſſe, vt in
53 eius conſ.8.uiſo.13. Secundò † limita, quando ſtetiſſet per
mulierem, quominus matrimonium conſumatum fuerit, vt
voluit Soc.in d.conſi.8.uiſo.uol.3.licet quò ad caſum ſuum
ibi aliter concludat, ex alijs defendendo hæredes mulieris:
quia in eo caſu uir nunquam matrimonium voluerat conſu
mare, & ducere in uxorem: ſed cùm uideret eam ægrotan-
tem ad mortem, cœpit eam requirere, ac proteſtari, per ſe
non ſtare, quominus duceretur, & matrimonium conſuma-
retur. Socin. eam excuſat, & malitiam uiri redarguit: quia
tempore minimè congruo huiuſmodi requiſitionem fecit,
cauſa lucrandi dotem per illius mortem, & iſtam limitatio-
nem, quando vxor fuit in culpa, & in cauſa, ne matrimo-
nium vir conſumauerit, quòd habeatur pro conſumato, te-
nuit Bald.in conſi.110.conſuetudo.lib.2.diſtinguendo, quã-
do ſtetit per alterum eorum, uel per caſum. Idem Bal.in l.ſi
donaturus.§.1.ad finem.ff.de condict.ob cau. Caſſan. ubi ſu-
prà nu.41. Bald.in d.conſi.200.in cauſa iſta, uol.3.& in cõ-
ſi.63.quædam domina Riccabella.uolu.5.& in l.non ſine.C.
de bonis quæ liberis. Bald. Nouel.in tract.de dot.in parte 11.
in differ.6. Ioan. Lup.ubi ſupra uerſicu.quinimo quod plus
eſt Pariſ.in conſ.62.num.28.uol.4.vbi dicit, probationem re
54 quiri, quòd mulier recuſauerit: & † quòd minor potuit iuſtè
copulam recuſare, differendo in ætatem habilem. Tertiò
55 † limitatur, quando maritus iam feciſſet multas expenſas,
tunc dotem iuxta diſpoſitionem ſtatuti lucrari debet: ut per
Socinum in dicta l.cum fuerit.in fine. Brun.ubi ſuprà Felyn.
in dicto cap.tertio loco, verſi.& retenta hac parte.col.3. To-
mas Parp.in l.1.col.9.uerſi.de eo autem.ff.ſoluto matrimo-
nio. Ioan. Lup.in dicto tracta.dot. in parte 5. prout refert &
ſequitur And. Tiraq.in l.ſi unquam. in uerſi.donatione.nu.
184.uerſ.ſed & quod, de reuoc.don. Abb.in conſ.79. uidetur
primò, uolu.2. & Rube. Alexandrinus in conſi.19. nume.4.
Alexand.in d.conſ.119.Iaſ.in dict.conſ.235. libr.2. Pariſ.in
conſ.62.in 4.uol.& Bald. Nouel.in loco mox allegato.& Lu
56 pus ubi ſuprà. Altera † autem concluſio ſupradictæ contra
ria, quòd imò ſtatutum diſponẽs, quòd uir certam dotis par
tem lucretur, ſi mulier nupta ſine liberis deceſſerit, habeat lo
cum in caſu, quando matrimonium non fuit conſumatum,
nec mulier ducta communiter per Doctores probatur, vt di-
cit Bald. Nouel.in d.tract. parte 6.priuil.37. in fi. Bar.in l.ni-
hil.ff. rerum amot. Bald. in l. ſancimus. C. de nupt. & in l.
Deo nobis. C.de epiſco.& cleri.& in l.vxores.& in l.ſequenti.
ff.de his qui not.infamia. Mattheſil.in notab.75. Ioan. Boſc.
in trac.de leg.nupt.num.52. Iaſ.in d.l.ſi donaturus.§.1.nu-
me.18.uſque ad fin.de condi.ob cau. Paul.de Caſtr.in l.1.C.
unde uir & uxo.in l.de diuiſione.nume.16.& in l.ſi marito.
§.primo.ff.ſoluto matrimonio. & meminit de Salyc. contra-
rium tenente, quòd licet eius rationes demulceant aures,
non ſunt tamen concludentes, & de illis quaſi gramma-
ticalibus parum eſt curandum. Idem tenendo plenè dicit
Ioan. Lup. in d. rubr. §.55. colum.3. Curt. Iuni. atteſtan-
do de communi in authen. præterea. C. vnde vir & vxor. nu.
10.& longè plenius Stepha. Bertrã.in conſ.24. viſo.col.1.lib.
1.ubi dicit ita ſe habere communem, de qua etiam atteſta-
tur Caſt. in d.l. cum fuerit.de conditio.& demonſtratio.di-
cens pluries ſe uidiſſe conſultum, & quòd ipſe conſuluit, ut
patet in conſ.155.ſuper primo quæſito.& in conſi.432.viſis
omnibus ſcripturis, colum.1.in antiquis, ſecundùm meum
lib.& Abb.in dicto conſi.79. Bald. Nouel.ubi ſuprà. Ioan. de
Amic.in conſ.64.quoniam in proceſſu.col.3. Caſſa. ubi ſu-
prà, atteſtando hanc eſſe communem. Deci. Bal. Rimi.in l.1.
C.unde uir, & uxor. Bald.in d.l.non ſine, & in dicto conſ.
110.conſuetudo.lib.2. Corne.in conſ.141.licet.lib.1. Bal.in
conſi.467.factum dignoſcitur.lib.4. Areti.in §.1.nume.5.in
ſtitu.de pat.pot. & in d.§.fuerat.num.23.inſtit.de actio.dicit
hanc ſeruari in practica. Dec.in conſi.260.col.fi. Rui.in conſ.
58.nu.4.lib.3.ubi refert hanc eſſe communem, & Rube. Ale
xan.in d.conſi.19. Iaſo.in l.non tantum.C.de legat. Soci.in
conſ.232.in 2.lib.& in dicto conſi.8.viſo.vol.3. Caſtr.in d.l.
ſi donaturus.§.1.nume.4. Iaſo.in d.conſ.135.& in conſ.58.
& in conſi.115.uol.1.dicens rationes Saly. eſſe grammatica-
les non releuantes, & Soci.in conſ.26.viſis inſtrumentis.col.
1.uol.4.& hanc in practica ſeruãdam eſſe dixit Ioan. Camp.
in tract.de ſtatu.de dot.lucran.q.13.ad fin.& gl.in §.ad nup.
in authen.de nup.& Tiraq.vbi ſuprà citat Purp. Bert. Raph.
57 Fulg.& alios, de quibus ibi per eum. Et † ꝙ conditio nuptia-
rum adimpleatur ex eo ſolo, quòd ſponſalia per uerba de præ
ſenti contrahuntur, tenuit Alex.in conſ.42.conſideratis.col.
2.uol.6.apoſtil. Afflict.in deciſ.61.quamuis. Et hanc conclu
ſionem tam in conſulendo, quàm in iudicando omnino ſe-
quendam eſſe exiſtimo: quia, quicquid dixerit Pariſ.in d.con
ſi.62.uol.4.uel alius: longè plures Doctores ſtant pro ea: &
eſt in iure probabilior. Primò: quia, ut dicebat poſt Caſt. Iaſ.
in d.conſi.135.tria requirit ſtatutum, ut dotis lucrum de-
beatur: Primum, quòd ſit nupta, ſeu quòd ſint uxor, & mari
tus, & hoc efficitur per deſponſationem, per uerba de præ-
ſenti factam.l.nuptias.de regulis iuris.l.quod pupillæ.ff.quã-
di.leg.ced.l.ſancimus.C.de nupt.l.denique. cum l.ſequenti.
ff.de ritu nuptia.§.ad nuptias.in authen.eo.dicta.l.cum fue
rit. Secundum, quòd ſit mortua ante virum: & hoc in facto
præſupponitur contigiſſe. Tertium, quòd ſine liberis deceſſe
rit: & hoc quoque præſupponitur, ergo uerificatis omnibus
ſtatuti requiſitis diſpoſitio ſtatuti debet locum ſibi uendica-
re: ergo quòd mulier fuerit carnaliter cognita, uel ad domum
traducta, ſunt ſtatuti requiſita: quandoquidem neutrum iſto
rum ſtatutum dicat, & utique ſi hæc ſtatutum requiſiuiſſet,
expreſiſſet, & exprimere ſciuiſſet, ſicut expreſſit illa tria: ar-
gumen.c.ſecundi.de trãſlatio.epi.l.1.§.ſin autem ad deficien
tis.C.de caduc.tollen. Secundò pro iſta faciunt plura ſimilia,
de quib. per Lup.in d.rubrica.§.quinquageſimoquinto. col.
58 2.primò quòd † diſpoſitio l.primæ.C.unde uir & vxor.id eſt
illa ſucceſſio, & diſpoſitio dictæ authent. præterea. habet locũ
in ſponſa de præſenti, licet nondum traducta, uel carnaliter
cognita, ſecundùm Baldum, Alex. Iaſo. Rimin. Deci. & alios
in dicta l.prima. Sic mater tutelam, qua priuatur per legem
tranſeundo ad ſecunda uota, amittit, eo ipſo quòd contrahit
ſponſalia per uerba de præſenti, licet nondum conſumauerit
matrimonium, uel iuerit ad uirum, ſecundùm Bartolum,
Roma. & alios allegatos per Lup. Sic ex ſolis ſponſalibus de
præſenti contractis vacant beneficia clerici. Rot.deciſio.26.in
no.de cleri.coniuga.ſic conditio nuptiarum exiſtit per prædi-
59 cta. Item † donatio inter virum & uxorem ſtatim prohibe-
tur illis ſponſalibus de præſenti contractis, quicquid dixerit
in contrarium, & per Lup.ubi ſuprà l.Seia.l.cum hic ſtatus.
§.penultimo.de donatio. inter uirum & uxorem. Item lex
amotarum. l.nihil.ff.rerum amota. Item de domicilio.l.ea
quæ.l.2.ff.ad municip. Item l.Iulia.de adulterijs.l.ſi uxor.ff.
de adulte.gl.in §.patitur.inſti.de iniur. gl.in l.eum qui duas.
C.de adult.glo.in c.diſtrictionum. de eo, qui cogno.conſan-
gui.uxo. Tertiò per tex.in dicta. l.Deo nobis. quæ loquens de
muliere ad religionem tranſeunte, diſponit etiam in caſu ma
trimonij non conſumati, quòd ſcilicet maritus dotem lucre-
tur ſecundùm omnes ibi. Quartò: quia non debet referre,
quòd copula carnalis interuenerit, uel non, quandoquidem
poſt ſponſalia de præſenti contracta cenſeatur illi debita faci-
lis, ut dicebat Areti.& Soci.in d.conſi.8.c.primo, extrà de cõ-
iug.lepr.ubi Hoſtien. Henric. Boich, & alij. & mulier in id de-
ſtinata uideatur. Et res deſtinata in locum, haberi debet per-
inde, ac ſi in loco deſtinato eſſet.l.fundi.§.fi.l.granaria.ff.de
actio.

60 actio.emp. Pro quo † nec id omittam simile per Cardi.in con
sil.14.statuto Trigesti, quod sequitur Felyn.in dicto capitu.
tertio loco. quod statutum disponens, debita contracta post
matrimonium intelligi communia uiro,& uxori: procedit in
desponsata per uerba de præsenti. Nec obstant pro altera opi-
nione deducta: quoniam uel improbantur, vt cõs. Deci.540.
& decisio. Archid. in dicto cap. primo. Sicut improbatur su-
prà scripta conclusio contraria, uel ea non firmatur: vt An-
cha.consil.19. pro solutione vel alia ratione procedunt, vt di-
cta l.assiduis. quæ propter præcipuam rationẽ ibi expressam,
scilicet ærumnarum, & dolorum partus, secundùm illos, qui
dictam conclusionem fecerunt, procedit, vt illius priuilegiũ
non detur mulieri carnaliter non cognitæ, quæ ad illa pericu
la se non obiecit: ergo secus ubi huiusmodi ratio non esset ex
pressa, similiter pœna dictæ legis, non solent, ideò imponitur,
ne sanguinis perturbatio,& confusio prolis contingat, ut post
alios aduertit Paulus de Cast.in l. vxores. ff. de infam. adeo ꝙ
si mulier erat sterilis, vel senex, vel cum ea maritus, longè an-
tè non concubuerat, fortè absentia, vel infirmitate, cessat illa
legis dispositio: vt per Neuiz.in silua nup.§.amplianr primò.
nu.48. quæ specialis ratio tantùm militat in carnaliter cogni-
ta, ergo secùs in alijs casibus specialem rationem non haben-
tibus: ut dispositio luctus, quæ procedit etiã in nupta adhuc
virgine.l.deniq; cum l.sequen.ff.de ritu nuptia. Quo etiam
ad reliqua argumenta patet responsio: & ad primum dum cõ
siderabatur, uerbũ nupta, uel vxor, maritus, matrimonium,
coniugium,& similia, multiplici modo accipi,& accipiendo in
potentiori significato, intelligi in casu carnalis copulæ subse-
quutæ: respondeo, quòd uerè & propriè matrimonium dici-
tur, etiam ante carnalem copulã: iuxta præallegata, alioquin
61 matrimonium, quod † fuit in paradiso terrestri institutum
à Deo omnipotenti, antequam parentes nostri peccarent, ut
cap. sicut.§. his autem.32.q.2. Brun.in d.tracta.in principio.
Abb.in c.fin.de frig.& malefic. Bald.in consi.238.ad euiden-
tiam.lib.3.c.1.de uoto.in 6.non fuisset uerè & propriè matri
monium, defectu copulæ carnalis, quod est falsum, secũdùm
omnes: & quò ad sui substantiam & formam est perfectum
in solo consensu: & fuit perfectum inter sanctissimam,& pu-
rissimam, nec unquam satis laudatam uirginem Mariam, &
sanctum Ioseph, ut in locis superius allegatis dicunt omnes,
& hoc sufficit, ut sub statuto compræhendatur. Sic uerbum
vxor verificatur in sponsa de præsenti: vt per Felyn.in consil.
39.nu.11.& sic verbum maritus, vt per Lup. vbi suprà, colu.
secunda, in princip. Nec quoniam aliud sit coniugium,& ma
trimonium plenius, scilicet per copulam carnalem consuma
tum, istud excludi debet, quod ex proprietate sermonis potest
sub statuto comprehendi: quoniam dispositio statuti locum
habet, quotiescunque verba statuti, attenta eorum proprieta-
te, possunt occurrentem casum comprehendere iuxta nota.
per Barto.& alios in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure. &
alibi passim. Nec etiam: quia carnalis copula habeat suos præ
cipuos effectus, cùm de illis non agitur, debet matrimonium
non consumatum à dispositione statuti excludi. Traductio
quoque ad domum habet certos & particulares effectus: ut la
tissimè per Lup.in d.rubri.in pluribus §§. sequenti. quid ta-
men ad rhombum; quòd excludat casum uxoris non tradu-
ctæ, cùm de aliquo traductionis effectu non disceptetur. Ad
secundum de communi usu loquendi respondetur, quòd re-
62 peritur uarius: † quoniam & sponsam de futuro homines
appellant aliquando uxorem, sicut & uiceuersa mulierem,
cum qua consumatum sit matrimonium, appellant spõsam
infra annum nuptiarum, & tamen omni respectu est uxor,
63 ut aduertit Corne.in cõs.116.uol.3. † quia per annũ nuptiæ
durant. Alex.in cõsi.135.& quidem.nu.7.lib.quarto,& Cast.
in consi.155.super primo. secundùm communem usum dicit
appellari maritum & vxorem statim ex eo solo, quòd sponsa-
lia per uerba de præsenti contrahuntur. Sicut ex communi
usu loquendi sponsum, & uirum idem significare adnotat
Angel.in consi.251.domina Massina. Ad tertium de etymo-
logia dicitur, quòd friuolum est, ut per Alcia.in l.tabernæ. de
verbo.significati. & Docto.in l.2.§.appellata. ff. si certum pe
tatur,& potiùs est grammaticale, quàm legale, & disputatio
nominis relinquenda est pertinacibus, ut dicit in hoc proposi
to Lup. ubi suprà per glo.in l.2. C.de constitu. pec. in uersic.
vocabula. Ad quartum quòd non sufficit aliquo respectu di-
ci sponsa, ut a statuto excludatur: quia illud est non simplici-
ter, sed secundùm quid, quod à statuto non consideratur.
Bart.in l. hoc legatum. de legatis tertio. at accipiẽdo nuptã uel
uxorem in suo proprio significatu intelligetur ista despõsa-
ta per uerba de præsenti, ut antea diximus. Ad quintũ quòd
satis uerificatur, intra matrimoniũ mori, ex quo moritur post
desponsationem per uerba de præsenti, quæ nihil aliud est,
quàm matrimonium. Ad septimum de ratione statuti ces-
64 sante, negatur, † quia illa ratio est impulsiua, & non finalis:
nam statuentes moti quidẽ sunt propter onera matrimonij,
sed concesserunt ad hunc finem lucrum dotis, ut homines al
licerentur ad matrimonia contrahenda,& sic propter ipsum
fœdus matrimonij contracti uoluerunt uirum dotem lucra-
ri, nam propter ipsa onera maritus percipit fructus dotis, ut
dicit Angel.in §.adscriptitio. in authent.de nupt.& sequitur
Iaso.in consi.58.col.2.& in consi.115.in colum.2.uol.1. &
in d.authen.præterea.col.8. Dec.in l.si qua mulier.nu.17.nu
me.18. C.de secun.nupt.& in consi.577.uiso.col.fi.& in cõ-
353.in casu.col.2. Ias.in l.si donaturus.§.1.in fi.de condi.ob
cau.& in cõs.260.quæritur.nu.4.uers.non obst.quod illud lu
crũ. Paris.in cõs.91.uol.2. Dec.ĩ cõs.273.col.1. Rui.cõs.61.
nu.13.uol.3. Bal.in consi.273.in 2.vol. Nic. Boe.in dec.113.
nu.4. Soc.in cons.223.circa præsentem.col.fi. uers.confirma
tur.uol.2. Soci. Iun.in d.rub.sol.mat.nu.52. & ita Rota uo-
luit: ut in decisio. Achil.de Gras.118.& Lup. ubi suprà.& pro
batur per text.in l.cum quis uxori.§.1.ibi, propter fœdus ma
trimonij. de dot.præleg.& ista est ueritas, quicquid alij dixe-
rint, unde illud argumentum: quia est a cessante impulsiua ra
tione, non potest procedere, iuxta not. per text.in l.1.§. sex-
tum. ff. de postul.& aliæ rationes illius statuti, ubi non est ex-
pressa, possunt afferri, ideo non concludit, ut dicit Cassan.
ubi suprà in 1.consi. Rub.in d.consi.19. Addit, & quamuis
Rola. ubi suprà in q.4. disputans de ratione huius statuti, di-
cat rationem esse onera matrimonij, aliis rationibus reproba-
tis dicens sic esse tenendum: quia est communis per plurimos
citatos ibi per eum: tamen adhuc a mea opinione non mo-
ueor, quia pro ueritate finis, & intentio principalis statuten-
tium fuit mediante hoc lucro efficere, ut homines matrimo-
nium contrahant, non autem fuit, curandi res eorum familia
res: est uerum, quòd uiderunt propter onera, matrimonium
euitari,& ob id moti sunt seu impulsi ad sic statuendum, &
est id, quod dicunt Doct. allegati a Rolando: sed iste motus,
seu impulsus ad certum alium finem nihil aliud est, nisi cau-
sa impulsiua, ut iam diximus. Nec iura illa in argumentum
citata refragantur: quoniam si lucrum dotis conceditur, ut
quis matrimonium contrahat, & matrimonium contraxit,
causa lucri est adimpleta,& sic ea non cessat, ergo nec ipsum
lucrum secundùm prædicta iura. Et fatuum esset dicere, ꝙ
non, quia contrahit, sed quia est illi graue matrimonium,
statutum deferat illud lucrum, nam quibusdam est leue, &
suaue, & tamen nemo negat quin & ipsis illud debeatur. Ad
septimum patet responsio: nam illud Vlpi. quòd sit maris &
fœminæ coniugatio, uel est intelligendum de cõiunctione ani
morum,& non corporum, vel ꝙ non sit diffinitio secundùm
proprietatem, vel demonstratio secundùm aliquem effectũ.
verbi gratia, vt homo est, qui artibus pollet, quã diffinitionis
speciem Alcia. ποιητικὴν appellat in lib.11. parerg.c.21. alio-
quin conueniret belluis, non concludit: ergo sine corporum
coniunctione, quin esse possit matrimonium, & aliàs tradi-
65 tum est † matrimonium posse contrahi propter seipsum: qa
est sacramentum absq, contemplatione carnalis copulæ, vel
prolis suscipiendæ: vt per Paris.in consi.29.nu.2.& num.69.
uol.2. Ang. Bal. Sal.in d.l.sancimus.& no.in l. si maior. C.de
legi.hære.c.in p̃sentiarũ. vbi gl.in uers.quibusdã.27.q.j. Præ
po.& alij.in c.2.de frig.& mal. Ias.in l.2. C.de indi.uid.tol. Ad
vltimũ dicitur primò, ꝙ satis potentia præsupponitur in hoc
casu, ex quo matrimoniũ est contractũ cum muliere apta ad
procreandũ filios, licet adhuc ipsa non sit carnaliter cognita,
nam carnalis copula potius ponit actum, quàm potentiã pro
creandi: ita respondit Ias.in d.consi.58.& in d.consi.135.in
col.fi.vol.2. respondetur negãdo secundùm Ias. quia, inquit,
66 illud † dictum gl. reprobari p oẽs in l.centurio. ff. de uulg.&
pup.& dixit Pau.de Cast.in cõs.155.super primò. p tex.in c.
si pater. extrà, de testa.& Aug. Bero.in c.in p̃sentia nu.341.
de prob.& vide in gl.seq.nu.2. Dicit, ꝙ conditio si sine liberis
&c. verificatur, siue habuerit,& mortui sint, siue nõ habuerit,
siue etiam potuerit habere, siue nõ: ut plura, quæ ibi allegat,
ex quibus remanet confirmata communis conclusio, quam
67 † quidem amplia procedere, etiã si per momentũ durasset ma
trimo-

trimonium, quod nihilominus marito debeatur hoc dotis lu
crum. Decis. in consil. 577. uiso. colum. 2. Arnol. in soliloqui.
18. Bald. Ang. Alexand. in l. non tantum. C. de lega. Ang. in
consil. 180. præmitto. Lau. Calcan. in consil. 31. Ias. in d. l. si
donaturus. §. 1. Socin. in d. consi. 223. circa præsentem, uol. 2.
Paul. de Cast. in d. l. si donaturus §. 1. Ias. in l. inter stipulan-
tem. §. sacramen. nume. 23. uersic. 3. matrimonium. de uerb.
oblig. Aret. in l. 2. & in l. si ante nupt. solut. matrimon. Ias. in
d. consi. 135. Francisc. Pep. in d. authent. præterea. colum. 40.
uersic. & consequenter quasi. Deci. in c. de causis. num. 6. ver.
& prædicta conclusio ampliatur. de offic. delegat. Paris. in con
sil. 127. in lib. 2. & Catell. Cotta in memo. incip. momentum.
Flori. Corn. & Ias. in d. l. non tantùm, ubi tamen Ias. aliquan-
tisper subsistit, ex aliquibus argumentis hinc & inde per eũ
deductis. Primò, argumentatur pro ea per tex. in l. 2. C. de po
sthum. hære. instit. quatenus disponitur ibi, sufficere posthu-
mum momento uixisse ad hoc, ut tanquam præteritus rum
pat testamentum. Item ex eo, quod dixit Bald. in c. 1. §. quin-
68 etiam. in tit. episcop. uel Abb. in usi. feud. quòd† substitutio,
si decesserit sine liberis, euanescit, si moriatur habens filium,
licet statim ille moriatur, qui fecit conditionem deficere. l. ex
facto. §. fin. ff. ad Trebel. l. quod de pariter. de reb. dub. cum
quo concurrit similis decisio de transmissione hæreditatis ra-
tione suitatis. l. si infanti. C. de iure deliber. Secundò, pro con
traria parte dicit rationem statuti cessare: quia uidetur hoc
lucrum deferri propter onera quæ esse non potuerunt in mo
mentaneo matrimonio. Item pro confirmatione negatiuæ
allegat tex. in l. fin. §. fi. C. de bon. quæ lib. ubi usus fructus rei
acquisitæ momento per filium fam. patri non acquiritur: &
sic non est in consideratione casus, qui momento durauit: ut
per Bald. in l. si pater. C. de instit. & substitut. l. si quis ita lega
uerit. de condi. & demonst. Et ad doctrinam Bar. in l. nihil. ff.
rer. amor. respondit Ias. uel quòd non sit uera, uel si est uera,
quòd non procedat, quando aliquo tempore matrimonium
durauit, & potuit uir aliquas expensas facere: licet ad domũ
uxorem non duxerit, uel matrimonium non consumauerit:
& ad text. in d. l. non tantùm; respondit, quòd loquitur, quan
do matrimonium durauit duobus mensibus, uel maiori tem-
pore. & de his relinquit cogitandum. Tu istam partem tenẽ-
do, quæ est communis: ut patet ex nume. præallegatorum, &
per And. Tiraqu. in l. si unquam. in uersicul. donatione. nu-
me. 177. uer. quæ sententia. C. de reuoc. dona. replica, illud de
ratione cessante non esse uerum, ut diximus supra. Ad text.
in d. l. fin. quòd ille text. procedit in usufructu, qui habet tra-
ctum successiuum eatenus, quatenus durat in filij, ideo ni-
mirum est, si ibi momentaneus nõ consideratur: quia nec il-
la acquisitio filij momentanea est in consideratione. Secùs in
in his, quæ tractum successiuum non requirunt ad sui esse,
sed momento in esse deducuntur, ut conditio, quæ momen-
to accipit suum esse, seu existentiam, & dicitur uerificata in
momento, quo existit, iuxta superius allegata, & hanc cõclu-
sionem pluribus firmat Rolan. ubi supra in quæst. 49. Quod
69 † autem dicatur momentum, tradit glo. in l. 2. in uer. momẽ
to. C. quæ sit long. consue. Bat. in l. si fundus. §. si duo. in fin.
de pig. Item amplia, quando nigrum loqueretur de uxore co-
gnita, si rubr. est generalis, procedet nostra conclusio secun-
70 dùm Roland. in q. 9. nume. 4. Limita† autem communẽ con
clusionem. Primò, quando maritus contemnendo uxorem
noluisset cum ea matrimonium consumare, uel ad domum
traducere, aliave matrimonij onera sustinere, tunc ea præmo
riente tanquam indignus ab hoc lucro debet excludi: ut pro
bat Bald. in consil. 53. domina Ricabella, uolum. 5. Socin. in
consil. 8. uiso. uolum. 3. Bald. in consil. 110. consuetudo. li. 2.
& in consil. 200. in causa ista. uolum. 3. & ad hoc faciunt, quę
notantur in l. si ab hostibus. §. si uir. ff. soluto matrimonio. &
dicemus suo loco, & in casu isto prædictas Bald. decis. allegat
71 Lup. ubi supra. Et not. quòd† quando maritus diu differt ma
trimonium contractum consumare, remedium est ad Papam
confugere, supplicando, quòd illud matrimonium dirimat,
dando licentiam nubendi alteri, si infra certum tempus con-
sumare illud distulerit, ut consuluit Ancharan. in consi. 139.
72 parum. Secundò† limita secundùm Socinum in d. l. cum fue
rit. de condit. & demonstrat. quando probaretur communis
usus & consuetudo, quòd non appellatur nisi sponsa, quæ
adhuc traducta non est, uel carnaliter cognita, & statutum
loqueretur de uxore: quoniam statutum debet intelligi secũ-
dùm communem usum loquendi: Decius latè dicit in hoc
73 proposito in consi. 544. quæritur. Tertiò† limita, quando sta
tutum loqueretur de copulata uiro, tunc intelligeretur de
carnaliter cognita: ut illud uerbũ, copulata, operetur aliquid:
tunc non nisi matrimonio consumato maritus dotem lucra-
bitur. Bald. in d. l. non sine. C. de bonis quæ libe. quem ibi se-
quitur Paul. de Cast. & Fulgos. & Ias. in d. consi. 58. idem Bal.
in c. capellanus. in fi. de ferijs. & eum refert, & sequitur Lup.
ubi supra. & Felyn. in d. c. tertio loco. in 2. colum. in princ. &
in d. rub. de sponsa. in 3. colum. in princ. & Socin. in d. consil.
8. uiso. num. 4. uolum. 3. Bal. in consil. 184. si qua mulier. uo-
lum. 3. Alexan. in consil. 129. super. nume. 2. in lib. 7. Paul. de
Cast. in d. consi. 155. super primo. ad finem. Paris. in consi. 62.
in uolum. 4. Verùm aduerte, quòd And. Tiraquel. in d. l. si
unquam. in uersic. donatione largitus. nume. 179. dicit uim
74 non esse faciendam, in hoc uerbo, copulata, † quia mulier co
pulata uiro dicitur etiam, antequam fuerit ab eo carnaliter
cognita. & allegat ca. fin. de frigid. & malefic. & in c. 1. & 2. de
matrimon. contrac. contra interdic. quod dicit ab aliquo huc
usque nõ fuisse animaduersum. Sed decipitur: quia animad-
uertit id Bald. in d. l. non sine. dum de copula actuali, & non
habituali uoluit huiusmodi statutum esse intelligendum: sed
75 plenius illud explicat in cons. 228. ad euidentiam. li. 3. † dum
copulam matrimonij multipliciter intelligi dixit. s. quòd alia
sit ciuilis, seu canonica, quæ consensu perficitur inter habiles
ad matrimonium, & est nexus seu uinculum matrimonij: &
ista dupliciter contingit, uel uerbis expressis, uel interpretati
uè aliquo facto: iuxta not. in c. 1. de despon. impu. in 6. Secũ-
da est copula, quæ uocatur usus matrimonij vera, & præsum
pta: uera, quia patet carnaliter consumasse matrimonium:
præsumpta, quia coniuges simul diu cohabitarunt. ca. literis.
de præsum. & infrà dicetur. unde Bal. infert ibi ad casum prę-
dicti statuti, an restringatur ad copulam carnaliter, & conclu
dit ratione prædicta restringi. Roland. hoc firmat in q. 108.
dicens copulam accipi pro actuali carnis coniunctione. Subli
76 mi ta† istud dictum: nisi sustinuisset maritus onera matrimo
nij secundùm Fulgos. quem refert, & sequitur Alexan. in d.
consil. 29. super primo. num. 9. colum. 3. uolum. 7. uel si per
mulierem stetisset, quominus matrimonium consumaretur,
secundùm Cast. in d. consil. 155. super primo, in fi. uel si fuis-
set de proximo copulanda, seu cognoscenda, prout limitaui-
77 mus supra conclusionem negatiuam. Scias† quoque, quòd si
statutum per uerbum coniugatus, loquatur de copulato per
carnalem copulam intelligitur secundùm Andr. Barbat. in
consil. 26. colum. 7. in 4. lib. loquens in terminis de lucro do-
78 tis. Verùm enimuero casus statuti clarus est: † quando requi-
ritur expressim matrimonium esse carnaliter consumatum:
ut in casu Soc. in d. consil. 223. circa præsentem. lib. 2. & Dec.
in consil. 577. in quo casu existimarem illud statutum etiam
procedere, quando mulier fuisset cognita in domo patris, uel
suorum, antequam traduceretur a uiro, & benediceretur se-
cundùm morem ecclesiæ: ut contingit in ciuitatis Lombar-
diæ, ubi solent mariti, post contracta sponsalia de præsenti,
statim conuersari incipere in domo desponsatæ, & antequam
traducant, eas carnaliter cognoscere: ut dicit Gram. in consil.
168. nume. 12. & Lup. ubi supra, §. 55. At dubitari potest,
79 † quando dicatur matrimonium carnaliter consumari, &
quomodo probetur. Quò ad primum dicas tunc consuma-
80 ri, quando maris & fœminæ coeuntis† commixtio fit sangui-
nis, seu seminis in uase generationis, seu conceptionis. Et
absque huiusmodi sanguinis commixtione matrimonium di
ci nequit consumatum: ut est doctrina Abb. in c. adolescens.
de spon. & matrimon. Archid. in c. 1. num. 4. de spons. in 6. &
in c. 1. colum. 2. num. 3. de despons. impub. in 6. Abb. Henr.
Boich, Innocen. & cæteri in c. fraternitati, extra, de eo qui co
gno. consang. Card. in clemen. 1. q. 13. de consang. & affin. in
d. tract. de spons. & matrimon. conclus. 12. in princ. glos. in c.
81 extraordinaria. per illum text. 35. q. 3. inferentes ad† casum
puellæ nondum uiripotentis, quę fuisset immaturè deflorata,
& cognita carnaliter quòd tunc non dicatur matrimonium
consumatum: quia actus actiuorum sunt in patiente bene di
sposito: ita in hoc proposito dicit Lup. ubi supra, §. 56. uo-
lens, quòd potius dicatur matrimonium attentatum, quàm
82 perfectũ & consumatũ. & † quòd ideo immaturam uirginem
deflorans nõ puniatur pęna capitis, sicut si maturã stupras-
set: per ea quæ ibi allegat & consuluit Signor. in consil. 207.
nume. 10. Carrer. in practi. crimin. in §. homicidii species.
nume. 16. Gram. in decis. 22. Guid. Papa in decis. 555. Hinc
etiam

83 etiam inferunt Abba. & Card. & Henr. ad casum, † quòd maritus virginem suam deflorans reseruando claustra pudoris, si sanguinis commixtio non fuit subsequuta, per seminis emissionem non dicetur matrimonium consumare, & Cardina. in dicta clementina prima. quæsti. 14. refert de quodam, qui cùm iacuisset cum muliere quàm pluribus noctibus, licet deflorasset, nunquam tamen emisit semen. Et
84 † non solùm ex parte mariti necessaria est ad matrimonij consumationem emissio seminis, verùm etiam ex parte mulieris, ut per Archid. in cap. fina. de spons. numero 3. in 6. & in dicto cap. 1. colum. 2. & nonnullos alios hoc dixisse refert Heric. Boich in cap. fraternitati. extrà, de eo qui cogno. consang. Sed Abba. ibi in fin. id negat, quoniam secundùm communem medicorum opinionem in conceptione hominis semen mulieris non concurrit, vnde (inquit Abbas) dari posset casus impraegnationis uxoris absque eo, quòd diceretur matrimonium consumatum: & allegat hæc considerasse Feder. de Sen. in consilio 290. quem ego reperio hoc dicere in consilio 301. magister noueritis, fortè Archid. & Henric. intellexerunt de ea corruptione, quæ in actu uenereo contingit etiam mulieri, qualiscunque sit ea corruptio seu emissio in illo ueneris delectamento contingens. Quidquid autem sit
85 circa hanc quæstionem, est præterea aduertendum, † quòd si comperiatur uirgo deflorata, quò ad ecclesiam habetur matrimonium pro consumato: quia præsumit seminis emissionem, seu sanguinis commixtionem esse factam: & quia contrarium probari non potest, quò ad forum fori, probatio dicitur deficere, & non ius. Subijcit Archidiac. & quòd aliter iudicabitur in foro poli: ut inquit Cardin. in dicta clementina prima, ubi numero 12. ponit uice uersa casum contrarium
86 occursum in Francia: † quòd maritus nunquam potuit uirginem arctam reserare, sed circum claustra pudoris eam sæpe polluens sparsit semen, & eam impraegnauit: adueniente partus tempore, opus fuit eam petire ferro, & incidere: in quo quidem casu (ait Cardin.) ecclesia nisi de partu constitisset, illud matrimonium non iudicasset fuisse consumatum: sed illum actum ueneris habuisset pro extraordinaria pollutione. Item infertur ad illud Anch. in capit. ratum. columna 4. uersicu. quartò oppono. de regulis iuris in 6. ubi
87 dicit, † quòd si sponsus mandat alteri, ut cognoscat carnaliter sponsam suam, non confirmatur, nec consumatur matrimoniū, nec filius ille inde natus potest dici filius illius mādantis ratione mandati: quia copula carnalis non potest fieri per alium, cùm exigat illam sanguinis proprij commixtionē,
88 quam diximus. Vnde ibi dicit Anchar. quòd † adulterium mandans, non tenetur de adulterio, quod non committitur inter corpora separata: & quòd sic intelligitur illud Apostoli. Nemo potest nisi in proprio corpore fornicari: ex quo nullum iuris effectum videtur habere, quod quandoque maximos principes consueuisse audiui in consumando matrimonio obseruare: quòd ad consumandum matrimonium mittunt nuncium, qui totus armatus præterquàm vno crure, quo tangat sponsam prope lectum eius in alio strato ponitur per aliquot horas ad iacendum: nam iste actus præter quandam animi enixam deliberationem, in matrimonium consumandum nihil habet. Nunc uideamus, quonammodo probetur matrimonium fuisse inter coniuges consumatum.
89 Primus † probandi modus est per dictum & confessionem coniugum, cui statur in hoc: vt in terminis huius statuti dixerunt Deci. in dicto consilio 177. uiso. columna secunda. & Socyn. in dicto consi. 223. circa præsentem. columna 1. numero 3. libro secundo. ubi allegat Anto. de Bu. Abba. Henric. Boich in locis, de quibus ibi per eum. Nec obst. (ait Socyn.) si dicatur, quòd ista est inualida, tanquam suspecta in fraudem prohibitæ donationis emanata. quoniam scilicet maritus aliàs matrimonio consumato non lucraretur dotem ex statuti dispositione, argument. l. qui testamentum. ff. de probationibus. l. cùm quis decedens. §. Titia. de legatis tertio. nam respondet, quòd talis confessio operatur, ut maritus lucretur dotem post mortem mulieris, & sic post solutum matrimonium, in quod tempus collata donatio inter eos non prohibetur quasi in tempus habile. l. quod sponsæ. C. de donation. ante nupt. l. in tempus. ff. de hæredibus instituen. Secundò; quia directè non sonat in donationem, sed factum copulæ carnalis manifestat. Secundus modus
90 † est per præsumptiones, si coniuges post auditam missam de more coniugij se nudos in lecto concubuisse simul probetur: ut diffusè deducit Deci. in dicto consilio 577. viso. numero tertio. ponderans factum audiendæ illius missæ vt præparatorium ad consumationem. Item ex eo quòd nudus cum nuda in eodem lecto iacuit, inter habiles ad coitum resultat uiolenta præsumptio, quòd carnaliter se miscuerint. capit. literis. & ibi nota. per omnes, extrà de præsumptio. Felyn. post alios in capitu. præterea. columna prima, extrà de testibus. Henric. Boich. in capitul. is qui fidem. numero 3. de sponsa. & matrimo. Deci. in dicto consilio 577. columna secunda. numero decimo. Alexand. in consilio 129. super primo. columna penultim. uersicu. non aggredior. uolumine 7. & Ruin. in consilio 130. columna secunda. uolumine quarto. Andr. Barbat. in consilio 26.
91 uolumine quarto. ubi dicit. † quòd non creditur uiro dicen-
92 ti illam carnaliter non cognouisse, sed si † testes deponant, quòd in lecto nudos uiderint, uel simul iacuisse: ex eo solo quòd uiderint in thalamo clauso, vel etiam sedere super lecto, non probatur præsumptiuè popula carnalis inter eos fuisse. Alexand. in dicto consilio 129. super primo. & in consilio 156. uiso. ad finem. uolumine quinto. ubi voluit secundùm Docto. text. in dicto capitulo literis. procedere, quando nudus cum nuda in lecto uisus est, & non alter: ut inducatur illa præsumptio: Idem vult. Ruin. in consilio 53.
93 ex pluribus. numero decimo. uolum. quinto. dicens † quòd non sufficit testes dicere, quòd uiderint eos clausos in camera, & deinde se commiscere audiuisse: quia non auditu sed uisu probatur copula carnalis (ait ipse) & ideo in hoc casu alia argumenta sunt necessaria ad illam probandam, secundùm eos ubi suprà, & Abba. Imol. Felyn. & alios in dicto capitulo præterea. Quod mihi uidetur in ista materia matrimonij potissimè admittendum, quando non fuisset inter coniuges celebrata missa coniugij, & benedictio nuptiarum habita, ne præsumamus crimen & delictum.
94 l. meritò. ff. pro socio. † nam peccatum est matrimonium consumare absque benedictione ecclesiæ: ut per Henric. Boich in dicto capitulo is qui fidem. columna finali. de sponsalib. & matrimo. & in capitu. finali. de cland. desponsa. & plenè per Grammati. in consilio 168. columna final. & ad-
95 uerte, † quòd in hac materia depositio testium probat: tametsi dicant, quòd vnus post alium successiuè per foramen fortè ostij cameræ, in qua erant clausi, vidit eos carnaliter commisceri: ut dicit Ruin. in dicto consilio 130. numero quarto. in libro quarto. gloss. in capitu. nihilominus. 3. quæstio. 9. Felyn. post Abba. Imol. Innocen. & alios numero secundo. in dicto capitu. præterea. de testibus. Bart. post Cyn. in l. testium. C. de testi. Cassan. in consuetud. Burg. in rubric. 4. §. 6. uersicu. [& fera tenue.] numero tertio. vbi allega. Bartol. Bald. Angel. & alios, ut ibi per eum. Abba. in capitu. cùm non ab homine. de iudi. Ioann. de Ana. in capitu. cùm oporteat de accu. Ioann. Andr. in addit. ad Spec. in titu. de teste. §. iam de interrogatorijs. colum. an-
96 tepenulti. uersicu. quòd si onus. Tertius est † casus, quando directò deponerent super ipso coitu, dicentes se vidisse vnum super alium, vel (ut Vlpianus refert) in l. quod ait. ff. ad leg. Iul. de adult. ἀρτρα ἐν ἀρτροις ἔχοντα, idest, turpia in turpibus, uel articulos in articulis habentes, ut legitur Phinees uirum Israelitam coeuntem cum Madianita uidisse, & vno ictu vtrunque simul confodisse. capitu. 25. Nume. & Henric. Boich in dicto capitu. præterea. refert, quod Hostien. dixit adeo clarè fuisse coram se copulam carnalem probatam, ut recensere puderet: & licet possibile sit, quòd etiam in isto casu non fuerit carnalis copula, uel consumatio matrimonij subsequuta: quia semen non emiserit, nec sanguinis commixtio inter eos interuenerit, uel propter frigiditatem, uel maleficium: tamen habetur pro directò probata, alio non constito: cùm ferè impossibile sit negatiuam istam de non facta seminis emissione ꝓbare, ut superius dixi. Quar-
97 tus est modus † ꝓbandi in totū præsumptus à iure, quando uir & uxor diu cohabitarūt: tūc lex præsumit inter eos copulā carnalem interuenisse, si mulier adhuc non apparet uirgo: quia à cōiter accidentib. hoīes ad eam habilem præsumūtur, & uix vnus impotēs inuenitur, & quia natura sunt procliues ad libidinem, creduntur ad eā deuenisse: Iuxta illud Ouidij.

A iuuene & cupido, credatur reddita virgo?

Vt has rōnes referēdo dixit gl. in c. si qs acceperit. 33. q. 1. quā sequunt D. Alc. in trac. præsump. in 1. reg. præsump. 41. Paris. in cōs. 12. nu. 237. in uol. 2. & melius in cōs. 10. nu. 33.

eodem uolumine. & in consilio 170. numero 13. volumine
4. Paul. de Castr. in consilio 174. quia per Egidium. colu. 4.
versicu. nam duo sunt necessaria. in antiquis. Socyn. in di-
cto consilio 223. circa numero 4. columna secunda. Deci. in
dicto consilio 577. numero 2. Bald. in dict. l. Deo nobis. uer-
sicu. sed ponamus. columna penultim. C. de episcop. & cleric.
Gemin. in capitu. primo. numero 11. de desponsa. impube. in
6. Parisi. in consilio 62. in uolumine 4. & Gemi. in dicto con-
silio 24. quia diffusè. columna tertia. & per Aimo. Craue. in
consilio 32. ubi latissimè de probatione copulæ carnalis dicit,
& Socyn. Iun. in consilio 32. & in consilio 39. libro secun-
98 do. † quod intellige (vt dixi) nisi mulier adhuc comperia-
tur uirgo: quoniam præsumptio cedit ueritati apparenti. &
sic probatur negatiua, quod carnaliter non fuerit cognita, se-
cundùm Deci. in dict. consilio 577. & Bald. in dict. l. Deo no-
bis. & contingit hoc in casu, in quo consuluit Iaso. in dict.
99 consi. 135. † Item nisi maritus fuisset impubes, minor qua-
tuordecim annis, quia coniectura hæc resultans ex natura,
vincit præsumptionem legis ex cohabitatione resultantem, ita
tenet Castr. in dicto consilio 274. quia per Egidium. colum-
na quarta. concludens fortius in casu suo, quòd cohabitatio,
item quòd uxor reperiatur corrupta & deflorata, ac etiam ꝓ-
batio, quòd conatus fuerit matrimonium consumare, non
sufficiunt ad probationem præsumptiuam matrimonij con-
sumati, stante ex aduerso ætate minore, ex qua præsumitur
secundùm communem cursum hominum, fuisse impotens
ad copulam carnalem, per quam vult omnes prædictas elidi,
seu tolli: nam stante minori ætate, qui dicit malitiam supple-
re ætatem, & impuberem esse habilem ad copulam carnis, id
probari debet. Stepha. Bert. in consilio 103. libro primo, &
quòd præsumatur ab alio cognita, idem consulendo tenuit
Gemin. in dicto consilio 24. quia diffusè. columna quinta.
100 versicu. sed ista probatio. ubi † dicit consilium esse, quòd
mulier sequestretur & custodiatur, ne faciat ab alio se cogno-
sci, & deflorari, & negans seu repugnans huiusmodi seque-
stro, aduersus eam oritur sinistra suspicio. Idem dicit Castr.
in dicto consilio 274. columna fina. quod est notandum in
hac materia. Diximus secundùm opinionem communem
statutum loquẽs de nupta compræhendere etiam eam, cum
qua matrimonium non fuit consumatum, item & illam, quæ
ad domum uiri nondum est deducta: & de consumatione ma-
101 trimonij aliqua deduximus. Nunc quæro, quid † si statu-
tum dicat, quòd uir dotem lucretur, si uxor ducta præmoria-
tur &c. habebitnè locum in desponsata per uerba de præsen-
ti? an requiratur, quòd fuerit traducta? Socyn. in consilio
octauo, uiso. libro tertio, dicit id requiri, & in hoc casu cessa
re disputationem Doctorum, de qua per nos superius, & for-
102 tè Socy. rectè loquitur. Secus † si alio modo, vt putà quòd
ducens uxorem lucretur dotem: nam in isto casu, cùm dica-
tur quis uxorem ducere, qui matrimonium per uerba de præ
senti contrahit. l. cùm fuerit. de conditio. & demonstratio. &
ibi post gloss. nota. Castr. & alij. Bald. in l. sancimus. C. de do-
natio. & probatur in capitulo primo, & secundo, 31. quæsti.
1. & rubro, & nigro, de eo qui dux. in uxo. quam pol. §. er-
go non omnes, institutio. de nupt. statutum uerificabitur
etiam in casu mulieris ad domum non traductæ, ut determi-
nant Socyn. in dicto consilio 223. circa præsentem. columna
secunda. & consulendo Ruyn. in consilio 199. libro primo,
vbi allegat dictum consilium Socyn. 223. & alios, & conclu-
dunt Ruyn. & Socyn. quòd aut statutum simpliciter loquẽs
vult, quòd uxorem ducens lucretur dotem, & tunc maritus
lucrabitur etiam, quòd eam ad domum non traduxerit: aut
statutum non loquitur simpliciter, sed de traducta ad do-
mum, & tunc secùs, qui etiam Socyn. in dicto consilio 223.
103 circa consuluit, † idem esse in casu, in quo statutum loqui-
tur de eo, qui uxorem duxisset, & matrimonium consumas-
set. Nec obstat, secundùm eum, quòd nisi illud verbum, du-
cere uxorem, intelligatur respectu traductionis ad domum,
superfluum uideatur: quasi si loquitur statutum de matri-
monio consumato, iam satis ex hoc supponat matrimonium
esse contractum, absque eo, quòd fuerit necessarium illud di-
cere sub illis uerbis. Nam respondet, quòd illa uerba fuerunt
apposita, ut genus, importantia omnem matrimonij speciẽ,
& deinde specialiter expressum fuit de matrimonio consu-
mato, ad tollendam Doctorum dubitationem, an ex solis
sponsalibus per uerba de præsenti contractis maritus lucre-
tur dotem, uel an etiam requiratur fuisse matrimonium cõ-
104 sumatum. Vnde † quando species post genus subiungitur,
cadit illa quæstio Doctorum, an genus restringatur per spe-
ciem: ut per glossam & Bartolum in lege quæsitum. §. fina-
li. & lege si cum fundum. ff. de fundo instructo. l. supellectili.
ff. de supellecti. legat. l. nam quod liquidæ. §. si cui. ff. de pe-
nu legat. l. finali. §. cui dulcia. ff. de uino legat. l. pediculis. §. La
beo. ff. de auro & argento legato. Doctores in capitulo primo.
de rescript. Dyn. in capitulo generi. de regulis iuris in sexto.
& utrouis modo intelligas, idem resultat in casu isto: quia re-
stringendo dispositionẽ statuti, certè non restringis, nisi quò
ad speciem expressam: remanet ergo casus uxoris non tradu-
105 ctæ sub dispositione statuti: † ubi autem dispositio statuti
requirit traductionem uxoris ad domum viri, caue, ne id
iudaicè intelligas ad literam; quoniam oportet id intellige-
re etiam, quando maritus iuit ad commorandum cum uxo-
re, quod nihilominus dotem lucrari debeat: ut per Lup. in
dicta rubrica, de donatione inter uirum & uxorem. §. quin-
quagesimoquinto, uersicu. traductam autem intelligo. &
quis sit effectus traductionis uxoris, diffusissimè per plures
paginas tradit Lup. ubi suprà. Non prætereo hic tangere
106 difficultatem illam, † an si minor omiserit vxorem traduce-
re, uel cum ea matrimonium consumare, prout requiritur à
statuto ad hoc, vt dotem uir lucretur: & mortua sit uxor, in
integrum restituatur, habendo ipsum perinde, ac si prædicta
adimpleuisset requisita, ita ut lucrum dotis facere queat ex
forma prædicti statuti. Et videtur dicendum, quòd non
ex his, quæ consulendo dicit Rapha. Fulgosi. in consilio
sexagesimoprimo, domina Catherina. columna final. uer-
siculo quod autem nouissimè. ubi dicit, puellam minorem,
quæ si nuberet alicui non oriundo ex Tridenti loco, in mi-
nori parte instituebatur hæres, & nupserat vni de non di-
cto loco, in integrum non esse restituendam aduersus omis-
sum implementum huiusmodi conditionis, tum quia con-
ditioni prædictæ, cui non paruit, amplius parere nequit:
nec ætatis priuilegium debet iuri alieno derogare. lege im-
puberi. ff. de administratione tutorum. & durum est ratio-
ne ætatis minorum testamentarias uoluntates deludere. &
textum in lege prima. & secunda. C. de institutio. & sub-
stitutio. restringere ad maiores tantùm: tum etiam quia
107 † minor restituitur, ne damnum patiatur, non ut lu-
crum faciat, & par ratio non est utriusque. leg. finali. C. de
codicillis. & leg. finali. §. licentia. C. de iure deliberan. &
sic concludit respondendo ad leg. planè. §. si ex causa. de
legatis primo. sic in isto casu videtur dicendum, quia illa
conditio statuti, de conducendo ad domum, uel consu-
mando matrimonium, amplius adimpleri non potest, cùm
mulier sit mortua: item agitur de lucro. Contrarium con-
suluit Ruinus in consilio. centesimononagesimonono, ui-
108 so statuto. uolumine primo. † quòd imò debeat in inte-
grum restitui, etiam in hoc casu: & pluribus legibus pro-
bat minori dari in integrum restitutionem aduersus omis-
sum implementum conditionis, etiam quòd amplius con-
ditio ampleri nequeat, & non tantùm ut euitet damnum,
sed etiam ut lucrum consequatur, & allegat consilium Are-
tini sexagesimumseptimum, in quarto dubio: ubi Areti-
nus diffusissimè mouens prædictas difficultates, & resol-
uens, tenet, quòd conditio, si non nuberet infra decimum-
quintum annum, in testamento apposita puellæ, quæ an-
te nupsit, & sic eam conditionem non adimpleuit, habe-
ri debeat pro adimpleta per remedium restitutionis in in-
tegrum, ne etiam puella lucrum relicti sub conditione hu-
iusmodi sibi facti amittat, & esset longum rationes Are-
tini hic recensere: uide per eum ibi, & adde in casu nostro
restitutionem in integrum facilius concedendam, quoniam
magis de damno euitando, quàm de lucro captando mi-
nor uidetur agere. quandoquidem tale lucrum deferatur
ex causa onerosa matrimonij: hoc est propter onera ma-
trimonij: gloss. & Doctor. in lege si donaturus. §. primo.
de condit. ob caus. lege prima. §. lucratiuas. ubi gloss. C. de
imp. lucra. descript. libro decimo. & dicemus suo loco: ita
concludit Ruinus in dicto consilio 199. columna finali. ali-
qua etiam addens pro excusatione illius minoris, de non
traducta uxore ad domum suam: ut ibi per eum. Quid si
109 statutum dicat, quòd † muliere præmoriente in domo
viri lucretur &c. an si maritus eam duxerit in domum
alienam, & uxor moriatur, hoc dotis lucrum debeatur?
Campegius in tractatu de dotis lucrat. in quæstione 17.

mouit

monit istam dubitationem: quia genitiuus importat dominium. l. secunda. ff. de religi. & sumpt. fun. & nota. in rubri. de operi. nou. nunciat. contrarium determinat ex communi usu loquendi, secundùm quem domus accipitur pro habitatione, & se remittit ad dicta per eum in dicta rubrica, & procul omni dubio mihi uidetur text. in l. lex Cornelia. §. domum. ubi gloss. & Doctor. ff. de iniur. & alioqui, si ita non accipiatur, pauci beneficio huius statuti gaudebunt: cùm plerique, & præsertim pauperes omnes incolant domos alienas, seu conductitias, quòd esset absurdum tenere. Istum casum disputat Roland. in quæstio. 97. tenens sententiam Campeg. & limit. nisi adsit statutum uolens statuta intelligi nullo extrinsecus intellectu; quia tunc interpretatio ex cõmuni usu reijcitur, quod mihi in isto casu non placet. Quid in statuto nostro loquente de uiro, qui cum uxore cœperit cohabitare. Dicemus infrà in gloss. in uersicu. cœperit habitare. Scias
110 etiam † vnam limitationem Rube. Alexand. in dict. consi. 19. in fine. quòd statutum requirens traductionem ad domum, non procedit in nobilibus, sed ego non video quonam modo eam probet.

G L O S. III.

In text. ibi, Matrimonio.

S V M M A R I V M.

1 *An statutum de lucro dotis procedat in casu matrimonij contracti cum persona impotente, & nume. 6. 7. & 8.*
2 *Gloss. in l. Centurio. non reprobatur in materia matrimonij.*
3 *In matrimonij materia videtur cogitatum de potentia procreandi prolem.*
4 *De hoc statuto supponitur potentia procreandi ad hoc, ut maritus dotem lucretur.*
5 *Impedimentum fore perpetuum ecclesia post triennium iudicat.*
9 *Viduitatis conditio legato adiecta pro nulla habetur.*
10 *Minus est sterilitas quàm impotentia.*
11 *Statutum de lucro dotis an habeat locum in matrimonio cum consanguinea, vel moniali contracto, & nu. 12. 13. & 14.*
15 *De matrimonio raptoris.*
16 *De matrimonio tutoris cum pupilla.*
17 *De matrimonio senatoris cum serua.*
18 *Quãdo matrimonium datur validum, ibi nec dos est, nec pactum tenetur.*
19 *Statutum de lucro dotis an habeat locum in putatiuo matrimonio, & qui sint putatiui matrimonij effectus.*
20 *Intellectus capit. significauit, extrà, de donat. inter virum & vxorem.*
21 *Argumentum à contrario sumitur strictè ad limites verborũ quæ sonant in sensu directo.*
22 *Tacens impedimentum viro malitiosè contrahendo matrimonium tenetur ad interesse eius, quod de dote vir fuisset lucratus, si matrimonium constitisset.*

1 QVÆRO in primis † an hoc statutum procedat in matrimonio contracto cum persona impotente ad copulam carnalem, seu ad suscipiendam prolem: uel quia sit ex natura frigidus, & impotens, vel aliquo maleficio. Casus iste contigit Ias. ut in consilio 58. vbi in hoc casu uiro lucrum dotis non deberi, quoniam statutum requirit potentiam coeundi, & procreandi filios, dum apposuit illam conditionem. Si sine liberis &c. præsupponẽs habilitatem: quia loquens de casu priuationis intelligitur præsupponere potentiam, & habituin. capi. ad dissoluendum. de sponsa. impub. l. decem. de uerborum obliga. ita de hoc statuto sentit Bald. in consilio 291. quòd vir. in uolum. primo. Corne. in consilio 248. in præsenti. uolumine 2. Iaso. in consilio 115. & in dict. l. si donaturus. §. primo. ad fin. per glo. in l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. substit. Abba. Fely. Petr. de Vbal. Salyce. & alij in locis suprà citatis, idem volunt, quòd scilicet potentia suscipiendi filios præsupponatur in dicta statuti cõditione, Si sine liberis &c.
2 Nec obst. si dicas † gloss. in dict. l. Centurio. communiter reprobari dicit Iaso. in consilio 135. columna finali. & dixi suprà in gloss. 2. numero 66. vno modo respondendo ad argumentum ultimum conclusionis negatiuæ super statuto loquente de nupta. nam dico rectè reprobari in illa materia substitutionis, de qua loquitur gloss. in dicta l. precibus. sed non in materia matrimonij. In illa enim, cum dico, Titio moriente sine filijs substituo &c. nullo modo præsuppono de necessitate potentiam in eo suscipiendi filios. sed dumtaxat possibilitatem contingibilem. & ideo substitutio non
3 potest restringi ad eam. in ista autem secus: † quia matrimonium consideratur causa procreandi filios, & uidetur in matrimonij materia cogitatum de potentia suscipiendi prolem: cum proles sit vnum bonum de tribus ipsius matrimonij. cap. omne. 27. questio. secunda. & dicitur sola causa nubendi. cap. pudor. 32. quæstio. secunda. capit. sicut. eadem quæstio. capitulo final. de condi. apposita. capi. nuptiarum. 3. quæstio. 2. l. prima. ff. soluto matrimonio. & ista proclamatio. Cupio esse matrem, mulieri non est indecens, vel turpis. capitulo primo. & fin. extrà, de frig. & malefic. & ideo licet ei instare, quòd matrimonium declaretur esse nullum. quasi in illud non consenserit, nisi quatenus habilis uir ad generandum sit. capitulo primo. de frigid. & malef. iuncto capitu. quod autem interrogasti. 27. questione secunda. capitulo si per sortiarias. capitu. requisisti. 22. quæstio. prima. Fortius dicit Iaso. in dicto consilio 58. & in dicto consilio 115. quòd propriè non est matrimonium, nec propriè dicitur vxor, & maritus, ubi nõ est spes, uel potentia aliqua, quòd ex eo pro-
4 creentur filij. † supponitur ergo in hoc statuto potentia procreandi ad hoc, ut maritus dotem lucretur. Nec idcirco releuat virum onera matrimonij sustinuisse usque ad mortem mulieris, ait Iaso. in dicto consilio 58. quoniam non propter illa (pro oneribus enim matrimonij cedunt fructus dotis. l. pro onerib. C. de iure dot. cum concord.) sed propter ipsum matrimonium: habile tamen ad filios generandos. l. prima. soluto matrimonio. statutum hoc dotis lucrum defert secundùm Angel. in §. ascriptitio. in authent. de nupt. & sic concludit Iason, tollens in casu suo aliud motiuum ex aduerso factum, quod ibi nõ poterat maleficium censeri perpetuum:
5 quia mulier mortua fuerat ante triennium, & † ecclesia non nisi post triennium iudicat impedimentum fore perpetuum. capitulo primo. capitu. laudabilem. capitulo fina. de frig. & malef. Barto. in §. distrahuntur. in authent. de nupt. 33. quæstio. prima. in summa. nam dicit hoc esse verum quò ad hoc: ut coniuges ante triennium uiuentes separari nequeãt. sed non ut dicatur non perpetuum. subdit etiam præsumi impedimentum præcessisse matrimonium, quando mulier reperitur uirgo, secundùm communem opinionem Abba. in capitulo final. extrà, de frig. & malef. decis. Tolosan. in decisio. 380. Item fuit quæsitum quidam. colum. penul. uersicu. vtrum in dubio. ubi istam materiam pulchrè tractat.

Et hanc Iaso. conclusionem tenuit ante eum Bald. in ca-
6 pitu. iurauit. columna prima, de probat. † ubi dicit, statutum de lucro non habere locum in matrimonio, quod habet causam prohibitionis perpetuam, ut frigiditatis ad affinitatis. Hanc etiam quæstionem determinat distinguendo, sed ieiunè Roland. in quæstio. 104. noua.

7 Eandem conclusionem facit Iaso. in consilio 115. † quando inter senes, uel cum aliqua uetula, quæ propter senium procreare liberos nequit, matrimonium fuisset contractum, per rationem præallegatam. nam licet ad solatium inter senes concessum fuerit per legem Iuliam Papiam matrimonium l. si maior. C. de legitimis hæredibus. l. sancimus. C. de nuptijs. & ibi Baldus, Salycetus, Angelus, & alij, Parisi. in consilio 29. præallega. Bartholom. Cassaneus in consuetud. Burgund. in rubrica quarta. numero primo. Iaso. in l. prima. colum. 12. soluto matrimonio. tamen uidetur potius connubium, quàm matrimonium, quod caret omni spe suscipiendi prolem, vt dicebat Felynus in capitu. cum sit generale. numero 13. columna sexta. de foro competenti. & refert Neuiz. in Sylua nupt. numero quinquagesimo. columna tertia. uersicul. ampliant primò. ubi & numero septimo. dicit, quòd quando quis propter antiquitatem ad totalem impotentiam coeundi est deductus, matrimonium
8 eius non tenet: quia † matrimonium non valet cum illo, qui generare non potest, ut dicit secundùm communem opinionem Socyn. in dicta l. prima, columna quarta. soluto matrimonio. Fulgosi. in consilio 213. quædam mulier. Antoni. de Butri. Abba. Anton. de Rosoll. Curt. Iason Ioannes Lupus & alios plures allegat Neuiza. ibi,

numero 8. & 9. pro quo facit, quod legitur apud Valerium
Maximum in capi. de testament. quòd cùm Pub. & Septilia
ita senes matrimonium contraxissent, vt illis nulla esset spes
habendæ prolis, fuit iudicatum dotem inter eos non vale-
re; quia nec matrimonium inter eos tenebat. & hoc est
verum saltem quòd ea, quæ conceduntur matrimonio so-
bolis procreandæ causa contracto, vt olim in l. Iulia Miscel-
9 la fuit perpensum, quæ † cauit conditionem viduitatis de le-
gato reijci, & mulieri remitti, quandò mulier nuberet ad
finem procreandi filios: secùs quando propter incontinen-
tiam, uel ob aliam causam, ut vetulæ & aliæ mulieres ste-
riles, ut tradit Iaso. post alios in leg. secunda. C. de indic.
uiduit. tollend. videtur in hoc statuto, quòd non habeat locũ
in huiusmodi matrimonio, propter aliud, quàm propter spẽ
aliquem prolis. Roland. in quæstio. 103. pulchra. tenuit, lu-
crum dotis deberi in casu matrimonij contracti cum sexage-
naria: uide eum ibi. & circa hanc quæstionem de matrimo-
nio contracto cum persona impotente sentiendum esse dixit
Cur. in l. prima. numero 11. & in authent. præterea, numero
41. C. vnde vir & vxor. sicut de illa quæstione, an mulier ste-
rilis habeat dotis priuilegium, de qua per Bartolum in dicta l.
1. soluto matrimonio, in qua quidem Bartol. & Doctor. uo-
lunt etiam sterili competere: ut ibi refert Iaso. num. 42.
10 At mihi non videtur Cur. rectè arguere, † quia minus est
sterilitas, quàm impotentia: nam sterilitas etiam potest con-
tingere, quamuis coniuges sint habiles ad procreandum, li-
cet actu non generent: ut legitur cap. 2. lib. 1. Reg. ibi donec
sterilis peperit plurimos &c. Et ideo de vno casu non rectè in-
fertur ad alium. quapropter ubi adest sola sterilitas absque
impotentia, est meo iudicio indubitatum, quin hoc dotis lu-
crum debeatur: sicut doctores dicunt, priuilegium dotis mu-
lieri sterili deberi: in dict. l. 1. ubi inter alios Socin. conside-
rauit sterilitatem natiuam, & accidentalem: ut per Ioann. ibi,
11 numero 52. & iam nos supposuimus suprà. Secundò † quæ-
ro, an in matrimonio quod de iure non tenuit, fortè cùm cõ-
sanguinea, uel moniali contractum, hoc statutum sibi locum
vendicet: Pone enim, quòd hæredes mulieris id deducant &
probent aduersus maritum lucrari uolentem dotem ex for-
ma statuti, nunquid eum excludent ab hoc lucro? & tene si-
ue bona siue mala fide matrimonium fuerit inter eos contra-
12 ctum hoc statutum cessare. Si † enim malafide contraxerint
incestas, uel infarias nuptias, puniuntur, & publicatur dos, ac
omnia lucra cessant. l. qui contra. C. de incestis nuptijs. & ibi
13 no. per omnes. Siue † uerò bona fide, tametsi existens in ea
excusetur ab illis pœnis, non tamen inde fit, ut matrimoniũ
ualeat, & statutum hoc procedit solùm in matrimonio de iu-
re ualido & legitimo, argumen. l. 4. §. condemnatum. ff. de re
iudic. cum concord. & dixit Corne. in consilio 3. in præsenti,
volumine tertio. non habet ergo locum in putatiuo: vt tenuit
14 Hippolit. Mars. in singul. 229. dum essem. vbi dicit, † quòd
si mulier, quæ professa fuit religionem. de monasterio egres-
sa, nupsit uiro, qui illud ignorauit, & bona fide perseuerauit
in eo matrimonio vsque ad eius mortem, prætextu bonæ fi-
dei, non poterit bona in dotem data ex dispositione huiusmo-
di statuti lucrari. & non paucos citat Mars. ad hoc ibi, & idẽ
etiam affirmat Bal. Nouel. in d. tract. dot. in 11. part. in 6. dif-
ferent. & Salycet. in l. à diuo Pio. ff. de ritu nuptia. Ange. in di-
cto §. adscriptitio. in authent. de nuptijs, Bald. Salyce. post
gloss. in l. 1. C. de condict. ob causam datorum, Alexand. Ro-
man. & Paul. Castr. in l. si cum dotem. §. fina. soluto matrimo-
nio. Bald. in l. penultim. §. finali. ff. quod fal. tut. & in capit. iu-
rauit, numero secundo. & ibi Felyn. circa finem. extrà de pro-
bationibus. Barto. in l. finali. ff. de condit. sine caus. & Arno.
in epitom. 98. stante. & Cagno. in lege exigere. in columna
tertia. & ibi Man. ad fin. post Curtius. ff. de iudic. Iaso. in l.
cunctos populos, in prima lectura. numero 26. & in secun-
da lectura. numero 62. C. de summa Trinita. Felyn. in capi-
tulo primo. columna penultim. de spons. Mars. in lege fina-
li, numero 66. ff. de iurisdict. omnium iudic. Ioann. Cam-
peg. in tracta. de dote lucran. in quæstio. 8. & Andræ. Barba.
in consilio 71. sapienter magnus. columna fina. uolumine se-
15 cun. vbi nitens probare † quòd matrimonium raptoris non
valuerit, infert, quòd dotem ex hoc statuto maritus lucrari
non debeat. Idem consulendo tenuit Baldus in dicto consi-
lio 184. si qua mulier. volumine tertio. & in consilio 149.
incipiam. eodem volumine, Andreas Barbatius in consi-
lio 46. numero 15. volumine 2. Paris. consi. 34. nu. 12. volu. 3.
& Socin. Iun. in consi. 39. num. 28. volu. 3. Cassan. ubi suprà,
16 & Bertac. † idem putat in matrimonio tutoris cum pupilla,
quod est prohibitum de iure ciuili: vt per eum in repetto. in
ver. statuta de ultimis uoluntatibus. ver. 81. Contrarium te-
net Roland. in quæst. 101. quod si: quia de iure canonico hoc
matrimonium valet, & ideo fit locus statuto de lucro dotis: &
meminit de Bert. Bru. Cast. aliud dicentibus, vt ibi per eũ. Et
hæc conclusio probatur per tex. in l. j. C. de condicti. ob caus.
vbi dicit, quòd quocunque modo matrimonium iuris autho-
ritate impediente, non constare apparuerit, pecunia ob dotem
accepta restituitur, & pactum de ea perinde, ac non esset appo-
17 situm, haberi oportet. item ex tex. in d. l. a diuo. † ubi matri-
monium senatoris, qui putauit se contrahere cum ingenua,
si contractum reperiatur cùm libertina, non ualet, nec pacta
eius conuenta: idem dicitur, quando quis comperitur se
cum serua contraxisse, in §. si uerò ab initio. in authenti.
18 de nuptijs: vbi Angel. dicit, † quòd quando matrimonium
non datur ualidum, ibi nec dos vlla dicitur, nec pactum de
dote tenet: nimirum est igitur, si statum de dote tenet: ni-
mirum est igitur, si statutum de dote lucranda non potest
19 in putatiuo uerificari. Nec obstant, quæ plenè deduci † so-
lent de vi, & iure matrimonij putatiui, & dotis putatiuæ. De
quibus per Baldum Nouellum in vndecima parte per 20.
conuenientias, quas considerat inter putatiuam, & ueram
dotem & Ioann. Lupum in dicta rubrica. §. trigesimosexto.
nam aliud est, quòd matrimonio putatiuo, uel doti putati-
uæ indulgeantur aliqua de competentibus verò matrimo-
nio: quoniam illa propter bonam fidem, tanquam effectus
resultantes ex bona fide, præstantur, aliud est, quod ipsum
putatiuum habeatur pro verò, & accipiatur illud ius, quod
est dispositum in casu uerò. Idcirco Baldus in dicto capi-
tulo iurauit, & Paulus de Castro in dicta l. si cum dotem. §.
finali, & in dicta l. penultima. & Salycet. in dicta l. prima.
C. de condictio ob causam. dicit, quòd bona fides in ca-
su matrimonij putatiui satis operatur, dum efficit, vt pro
eius oneribus vir lucretur dotis fructus, sed non ipsam do-
tem: quasi effectus bonæ fidei sit in contractibus, vt quis
lucretur fructus rei iusto titulo sibi traditæ, sed non ipsam
rem, sola bona fides hoc non potest operari, vt de se est
omnibus notum. Sic quoque quòd filij sint legitimi, qui
ex putatiuo oriuntur, est fructus & effectus resultans ex
bona fide. Socinus Iunior in dicto consilio trigesimono-
no. numero 47. volumine 3. capitulo primo. capit. tanta.
& ibi nota. extrà, qui filij sint legitimi. & capit. ex teno-
re. eodem titulo.

Item quòd amittatur dos propter adulterium etiam in
putatiuo, secundùm glossam in capitulo plerunque. extrà
de donatio inter virum & vxorem. & in l. consensu. in verb.
animum. C. de repudia. communiter approbatam secun-
dùm Lupum in dicta rubrica. §. 36. est effectus bonæ fidei.
Sic etiam quòd competant eadem priuilegia, quæ pro vera
dote indulgentur, prouenit ex eadem ratione bonæ fidei, &
sic de singulis, de quibus effectibus nunc non agitur: vnde
conclusioni nostræ non refragantur.
20 Nec † etiam vrget text. in capit. significauit. & nota. ibi
per Abba. de donatio inter virum & vxorem. quia quate-
nus Abba. ibi nota. contra conclusionem nostram, de eius
authoritate in hoc casu non est curandum, cum pro no-
bis stet communis, vt patet ex præallegatis. & quatenus il-
le text. adducitur contra nos, respondetur, quòd dum ibi
summus Pontifex mandat mulieri celebrato diuortio do-
tem restitui, ac diuidi inter eos bona, quæ olim inter eos
fuerant communia, non explicat quoniam iure, vel cau-
sa mulieri fuissent communia, imò Papa se referendo ad
illius quærelam, narrat ex titulo contractus communiter
illis obuenisse: non ergo dicit, quòd vigore alicuius con-
suetudinis, vel statuti, quod disponeret, virum, vel vxo-
rem lucrari partem bonorum alterius, propter matrimo-
nium, mulieri deberentur illa bona ex causa matrimonij,
quod fuerit declaratum nullum: sed dicendo, quòd ex ti-
tulo contractus communiter fuerant acquisita, negat ex
causa alia, scilicet huiusmodi consuetudinis, vel statuti
fuisse illi debita. & gloss. ibi dicit, quòd fuerant commu-
ni nomine acquisita. quod & aduertit Baldum Nouellum
suprà in penultim. conuenientia, vel secundò præsupposi-
to, quòd vigore alicuius consuetudinis bona fuissent petita,
non declaratur qualiter præcisè se haberet illa consuetudo,
nam

nam potuit magis propter uitam communem, quàm ipsum matrimonium disponere, quòd bona communiter acquirerentur: & intelligendo, secundùm aliquos, quòd loquatur in consuetudine Hispaniæ, quòd acquisita constante matrimonio diuidantur: secundùm Lup. in dicta rubri. §. 36. & §. 62. in principio. & in colum. 11. uersicu. ampliabis ista. illa consuetudo magis propter communem uitam & quandam societatem id disponit, quàm propter ipsum matrimonium: ut probat idem Lup. §. 62. colum. 2. Sed in hoc nostro casu lucrum fit propter ipsum matrimonium, & non propter cohabitationem, & vitam communem (vt dixi) ideo ille textus nullo modo contra nos stringit.

Non obstat ultimò tex. in dict. l. qui contra, uersiculo exceptis. dum aliqui inducebant à contrario sensu: quòd si incestis nuptijs scienter contractis confiscantur dos & lucra omnia nuptialia: ergo ignoranter illis reseruantur: quoniam respondeo, illud argumentum procedere quòd non confiscantur, sed non quòd reseruentur, seu per eos fieri debeant perinde, ac si matrimonium teneret: † quia argumentum à contrario sensu sumit strictè ad limites uerborũ negatiuè eius, quòd sonat in sensu directo, ut per Dec. in consi. 386. Ruin. in consi. 229. in uolum. primo. ideo sensus est, quòd in eo casu non perdatur, sed vnusquisque eorum sua repetat, ut per Bald. Nouel. in dicto tractatu dotium. columna quinta. uersicu. item in alio reprobat opinionem Ioann. Limitatur ista conclusio, quando ex parte mulieris dolus, & malitia probaretur: quia quamuis sciret aliqua ratione matrimonium non valere: ut in casu Mars. de moniali professa extra monasteriũ egressa, & nupta ignoranti nihilominus illud contrahere uoluit, † tacens impedimentum uiro: nã in hoc casu maritus contra illius hæredes agere poterit, non ad illud lucrum dotis huiusmodi uigore statuti, cum illud non competat nisi in casu ueri matrimonij, & dotis, ut dixi, sed ad interesse actione de dolo, quasi dos illa non sit propter eius dolum conuersa in lucrum suum, quòd certè fecisset, si illud matrimoniũ de iure ualuisset, ita determinat Bald. Nouel. in dicta 11. part. in sexta different. ad fin. & Ioann. Camp. in dicto tractat. de dote lucra. in quæstione octaua. ubi etiam dicunt, quòd habens bona nomine dotis sibi data, poterit modo prædicto excipere aduersus eius hæredes illa repetentes: idem Bald. Nouell. ubi suprà in tertio casu primi membri. & in 12. membro, numer. 13. & hoc intelligũt siue ipsa mulier, siue pater eius, uel alius eam sibi maritans sciuisset impedimentum, & per dolum tacuisset, vt competat actio, uel exceptio tali marito pro dote putatiua. & potest hoc etiam utile esse, si fiscus bona mulieris occuparet, uel à uiro repeteret: quoniam eodem iure se tuebitur maritus aduersus fiscum.

21

22

In ista quæstione de matrimonio putatiuo, idem post longam disputationem tenet Rolandus in quæstione 62. ubi in fine etiam limitat, ut statim dixi: licet referat aliter de ea limitatione sentire Paul. de Castr. per eum allegatum. Pertractat quoque Bald. Nouel. in locis præallegatis quando excusetur mulier, uel pater eius in hoc, uel utraque pars ab incestis nuptijs, quod non est necessarium hic discutere. Item & illud, quando in uita vtriusque declaretur, ideo me remitto ad dicta per eum ibi.

G L O S. IIII.

In text. ibi, Superuiuente marito.

SVMMARIVM.

1 *Mulierem decedere eodem tempore, quo maritus moritur, non sufficit, vt sit locus huic statuto de lucro dotis.*
2 *Ille, qui nititur prioritate mortis, tenetur eam probare.*
3 *Pactum de lucranda dote per mortem mulieris, an habeat locum, etiam si simul vir & uxor moriantur. & num. 4.*
5 *Mulier an propter sexus fragilitatẽ in casu, vel ruina prior masculo decedere præsumatur.*
6 *Mulier patitur maiora vulnera, quàm vir.*
7 *Transmissibile est hoc dotis lucrum ad hæredes, quamuis vir illud non agnouerit.*
8 *In his, quæ iure hæreditario non deferuntur, nũquam agnitio requiritur.*
9 *Lucrũ dotis extra hæreditatẽ mulieris, vt æs alienũ capitur.*
10 *Lucra dotalia filijs reseruanda, transmittuntur ad hæredes absque aliqua ipsorum agnitione.*
11 *Dos matris filijs per statutum delata capitur iure particulari, & non hæreditario.*
12 *Legitimam filius non potest assequi extra ius hæreditarium repudiata hæreditate.*

1 NON ergo † sufficit, mulierem decedere eodem tempore, quo maritus moreretur, uel simul cum eo mori, ut locus sit huic statuto, de lucro dotis: ita perpendit Anch. in consi. 272. pro & contra. & in consi. 438. ego autem attenta. in fin. quem allegat, & sequitur Lup. in dicta rubr. §. 74. in fin. citans Præpositum latè hoc tenentem in cap. fin. extrà, de dona. inter uir. & uxorem. Roland. sequitur in quæst. 60. nume. 6. Hæredes igitur mariti si ad hoc lucrum agant, non solùm mulierem esse mortuã probare tenentur, sed etiam, quòd ante uirum mortua sit: alioquin in causa succumbant, ex regula iuris: actore non pro-
2 bante &c. iuxta vulga. † nam ille, qui nititur prioritate mortis, debet eam probare, ut tradit Salyce. in l. cum hic status. §. si ambo. ff. de donat. inter uirum & uxorem. & post gloss. nota. Barto. Pau. de Cast. & Socyn. & Cuma. in l. quod de pariter. ff. de reb. dub. & Bald. in consi. 245. in uolum. 5. & Pau. de Cast. post gloss. & Barto. in l. qui duos. §. si maritus. & in l. inter utrũ. ff. de reb. dub. dicit, quòd quãdo requiritur alterum alteri superuiuere, vt stipulatio, uel alia dispositio locum habeat, non sufficit probare, quòd fortè simul in eadem ruina, naufragio, incendiove ambe perierint, quoniam non constito quis emiserit prius spiritum, non dicitur, alterum alteri superuixisse, ut dicit Martianus in l. sed & in illo. ff. de reb. dubijs. & tex. in l. si ij qui. ff. de donat. caus. mort. & probatur in d. l. q de pariter. hoc etiã dicit in terminis huius statuti Lup. in dict. §. 74. allegando Signor. & Præpositum in locis, de qui busibi per eum: contra hanc conclusionem urget dictum Bald. in l. pro hæreditarijs. nume. 5. uersicu. scias tamen. C. de
3 hær. actio. † ubi dicit, quòd pactum de lucrando dotem per mortem mulieris stantibus liberis habet locum, etiã si simul uir & uxor perirent; & licet secundùm iuris subtilitatem ordo morientium (ait ipse) requiratur, tamen in dubio inspicimus quod est fauorabilius, & fauoris priuilegium est prodesse in duobus casibus. l. qui ex liberis. ff. de secund. tabu. hoc est, quòd filij habeant in utroque casu, scilicet præmoriente, uel simul moriente uxore cum uiro: cui responde, quòd si ibi subtilitatem esse remittendam propter ipsum maritum, videtur remittenda ea subtilitas, q marito prædecessisse mulierem oporteat probare, ut huic lucro dotis sit locus: quia valde exorbitans est, ut aliàs dixi.

Aliud quidem esset, quando statutum non requireret mulierem prius mortuam esse: sed diceret, si in matrimonio moreretur, & similia, tunc sufficeret probare utrunque in eodem periculo obijsse: tunc enim eodem momento dicuntur ambo mori, seu alter alteri nõ prædecedere, & sic uterq; cõiunx moritur in matrimonio, & committitur stipulatio in eum casum facta. & gloss. in d. l. qui duos. §. si maritus. Signor. de Hom. in consilio 9. & in l. si inter. ff. de rebus dubijs. & ibi Bar. & Pau. de Cast. not. per text. in l. quòd de pariter. ff. eod. titul. secundùm communem intelligentiam, de qua ibi attestatur Socy. quæ uera est, licet eã appellet diuinatiuam: diuinatiua enim esse nequit, si ex responsione, quæ congrua debet esse interrogationi. §. præterea. Institu. de uerborum oblig. l. ut respõsum. & ibi nota. C. de transact. conijcere licet, qualis fuerit casus, nam ibi Iureconsultus pro diuersitatis ratione respondit, quòd mater non superuixit, quasi inferens, quòd stipulatio esset concepta in casum, in quo illa mulier superstite matre moreretur. tene igitur doctrinam hanc, quòd aut statutum, uel stipulatio loquitur in casu, in quo alter sit alteri præmortuus & tunc non sufficit probare mulierem & uirum in eodem discrimine perijsse, seu non apparere quis prius mortuus fuerit: sed necesse docere alterum prius altero exhalasse animam, aut hoc non requirit, sed loquitur de casu alterius moriẽtis in matrimonio, & tunc si in eadem ruina, incendio, naufragio, & simili casu simul obijsse probentur, erit locus statuto, uel stipulationi. quamuis nõ probetur, quis prius expirauerit, ita Bartol. Cuma. Socyn. & Cast. post glo. ibi tenent in dict. §. si maritus. & probatur in l. si possessor. & gloss. ibi. ff. de religio. & sumpt. fun. sequitur Tiraquell. in dict. tractat. de primogen. in quæstione. 17. in opinio. 7. & 8. Idem tradit Roland. in dict. q. 60. numero 2. loquens

loquens de ſtatuto dicente, ſi deceſſerit vxor ſine filiis &c.
4 Sed † ſi in eodem caſu non deceſſerit, ſed diuerſo loco, vel
caſu, & non conſtet, qui prius obierit, lex non habet pro ſi-
mul mortuis, & eſt idcirco neceſſarium probare, qui primus
mortuus fuerit alioquin agens ſuccumbet ita vult Bald. in
conſil. 145. volumin. quinto. Lup. & Socyn. vbi ſupra l. ex fa-
cto. §. ſi quis autem. & ibi docto. ff. ad Trebellian. quoniam
ſicut nulla eſt ratio præſumendi mulierem prædeceſsiſſe vi-
ro, vel econuerſo: ita nihil eſt etiam, vnde poſsit præſumi eo-
dem momento periiſſe, vel haberi pro mortuis eodem tem-
pore.
5 Hinc nota, † quòd tametſi multi dixerint, mulierem pro-
pter fragilitatem ſexus præſumi prius mori, quàm virum,
quando in eundem caſum incidunt, ut per Franciſc. Crem. in
ſingul. 52. ſtatuto. & Decium in l. fœminæ. de regulis iuris. nu
mero 47. Felyn. in cap. capitulum. numero 19. de reſcrip. glo.
in dict. §. ſi maritus. in dict. l. ſi poſſeſſor. Rolan. in dict. quæſt.
60. numero 3. & Bald. Signorol. Roman. Aegid. Bellam. Hip-
po. Marſ. Cardi. Alexandrinus, Guid. Papæ allegat Tiraquel.
in legi. connub. in l. 1. numero 58. uerſicu. & ut legum. Tamē
veritas eſt in contrarium, quòd id minimè præſumatur, ut te-
nuit Barto. in dict. l. ſi inter. & in d. l. quod de pariter. & in di-
cto §. ſi maritus. & Socy. in dic. l. ſi mulier. ubi dicit ita cōiter
teneri. ff. de rebus dubijs. Andræ. Tiraquel. in dict. tracta. pri-
mogen. in quæſt. 17. in opinio. 7. & 8. Alci. in tract. de præ-
ſumpt. in prima regula, in præſumptio. 49. Aretinus in
conſilio quinquageſimo, in columna finali. & Signor. de
Homod. hoc firmat in conſi. nono, quæſtio præſupponitur.
ubi conſuluit in caſu ſtatuti lucrum dotis marito deferen-
tis, uxore ante ipſum moriente ſine liberis, & ibi maritus &
uxor perierant in ruina cuiuſdam domus, & non apparebat
quis eorum prius deceſſerat, & concludit, mariti hæredem lu-
crari dotem non debere: quia nō probatur de prioritate mor-
tis, nec illa præſumitur, ſecundùm eum, reprobando glo. con-
trariam, quæ tamen id non firmat, ſed per modum multiplici
ter ſoluendi id dixit, & ſubdit Signorolus, quòd dato, & non
conceſſo, quòd præſumeretur mulier prædecedere uiro; ta-
men quia ſecundùm ueritatem non conſtat prædeceſſiſſe, ſta
tuto locus non debuit eſſe; quia præſumptiones non cadunt
in ſtatutis. l. 1. §. deieciſſe. ff. de ui & vi armata. & nota. in l. pri-
ma, ff. de verborum ſignificatio. & iſta concluſio negatiua, ꝙ
mulier non præſumatur prædecedere maſculo, probatur per
textum in l. cùm pub. ff. de rebus dubijs. dū ibi præſumitur,
matrem antequam filium decedere ex quadam benignitate,
non quia debilior ſit fœmina, quàm maſculus: ergo non ra-
tione fragilioris ſexus præſumitur, mulierem præmori maſcu
lo. Ita arguit Aretinus in conſilio quingeſimo, in columna
finali, & benignitas eſt in hoc; quoniam ex uoto parentum
eſt filium ſuperuiuere. l. nam etſi parentibus. ff. de inofficioſo
teſtamento. & ibi gloſſ. allegans illud epitaphium.

Ordine turbato ſuccedis Bulgare nato.

Et eſt textus in l. ſi is qui. de donatio. cauſa mortis. dū vult
Iureconſultus, reciprocam donationem inter uirū & uxorem
confirmari ambobus ſimul pereuntib. in eadem ruina, uel di-
ſcrimine. Cùm tamen ſi hæc præſumptio fieret, donatio uiri
facta in uxorē non confirmaretur: quia per mortē donatariæ
eſſet, uel cenſeretur reuocata. Nec dicatur, ꝙ ille textus loqua
tur, quando conſtat, vtrunque in eodē puncto expiraſſe; quo-
niam hoc eſſet de caſu nunquam contingibili, & lex ſtatuitur
pro caſu frequenter contingente. l. nam ad ea. de legibus. &
ibi nota. & in authentica, vt ſine prohibitione matres dedit.
& credi. tut. ger. §. 1. Et authoritates ex aduerſo citatæ nō om
nes contradicunt concluſioni noſtræ: ut illa Signorol. & Hip.
Marſi. in rubrica, de probationib. nu. 417. uer. ſed ego. ubi di-
6 cit, † ꝙ mulier patitur maiora vulnera, quàm vir: ſecundùm
gloſſam in l. intereſt. de adul. Erit igitur opus probare de prio
ritate mortis in iſto caſu, huiuſmodi præſumptione ceſſante.
Lup. ubi ſuprà. §. 75. Barto. in l. ſi inter. Alexand. in conſilio
140. circa principium, in colum. 1. uolum. 5. Curtius in l. ad-
monendi. Ioannes de Imo. in dicta l. ex facto. §. ſi quis autem.
Non tamen nego, quin ex aliquibus alijs poſſit induci præ-
ſumptio, quòd mulier prædeceſſerit: vt dixit Socy. in dicta l.
cum pubere. patrem ſuum conſuluiſſe, & Aretinus arguit in
d. conſi. 50. colum. fina. & vult gloſſ. in dicta l. ſi ij qui. Et ne
putes hanc diſputationem in quæſtione ſtatuti noſtri nos oc-
ciosè feciſſe, vtilitas eius reſolutionis eſt, quoniam ſi debebi-
tur hoc lucrum dotis ex forma ſtatuti, quamuis maritus il-
lud non agnouerit, nec agnoſcere potuerit præuentus morte,
ad ſuos hæredes nihilominus tranſmittet, quod quidem ſi
tranſmiſſibile abſque agnitione non eſſet, ſuperuacua fuiſſet
ſupradicta diſputatio: ut dicit Socynus in dicta l. qui duos. §.
7 ſi maritus. ff. de rebus dubijs. Quòd † itaque tranſmiſſibile ſit
ad hæredes hoc dotis lucrum, etiam quòd maritus illud non
agnouerit, tenuit Alexander in l. cum antiquioribus. uerſicu-
lo item ſentit iſta gloſſ. C. de iure deliberand. & ibi Caſtrenſ.
ad finem. & Iaſo. numero ſexto, uerſiculo, hinc infertur,
quòd lucrum. Barto. in l. ſi arrogator. numero nono. uerſi-
ſiculo, ex hac ſolu. ff. de adoptionibus. Socyn. poſt Barto. in
dicta l. qui duos. §. ſi maritus. Bald. in l generaliter. §. in his.
C. de ſecundis nuptijs. Alexand. in conſilio 150. uiſo themа-
te in ſecundo volumine. ubi damnat Angelum contrarium
conſulentem in conſilio 81. domina Maria de Baſtiarijs. quē
etiam reprehendit Iaſo. in dicta l. ſi arrogator, numero deci-
mooctauo. & Socynus in dicto §. ſi maritus. & Alexand. in l.
ſi uir. ff. ad legem Falcid. ubi tenet hanc concluſionem, &
poſt eum Hercul. ibi. Alber. Brun. in tractatu, de ſtat. exclud.
fœmin. ſtant. maſcu. in vndecimo articulo, quæſtione nona,
Franciſc. Cremenſ. in ſingul. nonageſimotertio, ſtatuto caue-
tur. Hippoly. Marſil. in ſingulari trigeſimonono. pluribus
comprobat Roland. in tractatu de lucro dotis, in quæſtione
quadrageſimaſeptima, & in quæſtione nonageſima. Et hæc cō
8 cluſio probatur ex his: † quoniam in his, quæ iure hæredita-
rio non deferuntur, nunquam agnitio, vt ad hæredes tranſ-
mittantur, requiritur, iuxta tradita in dicta l. cùm antiquiori-
bus. vbi volunt Doctores, agnitionem fore neceſſariam dūta-
xat in delatis iure hæreditario vniuerſali, ſecùs in his, quæ
aliquo iure particulari deferuntur, ut legitima, ſecundum
Salycetum, Baldum, Caſtr. Alexandrum, & cæteros ibi. Et
Alexander in dicto conſilio centeſimoquinquageſimo. viſo
themate, columna fina. Barto. in conſilio 157. ſuper his. co-
9 lumna prima. glo. in l. prima. §. an bona. ff. de iure fiſci. † Sed
hoc dotis lucrum defertur iure particulari tanquam æs alie-
num, & non iure hæreditario: quia extra hæreditatem & bo-
na mulieris eſſe dicitur: ſecundùm Bald. in l. pro hæreditа-
rijs. numero 8. C. de hæredib. actio. & Deci. in conſilio 19.
columna fina. probatur per text. optimum in dicta l. ſi uir.
quem ibi ad hoc ponderant Alexand. Vinc. Herc. poſt gloſſ.
& Paul. de Caſtr. ad leg. Falcid. Iaſo. in dicta l. ſi arrogator. &
tenuit Rota, ut in deciſ. Achil. de Graſ. deci. 120. lucrum. &
patet ex ſe, quia ſtatutum illud non defert ſub nomine hære-
ditatis mulieris, & titulo vniuerſali, ſed titulo particulari do-
tis, & pro parte tantùm. Secundò: quoniam hoc lucrum do-
tis ex cauſa contractus dotalis, & matrimonij fit ſtatuto id di-
ſponente: Sed quæ ex contractu debentur, aliqua agnitione
haud egent. §. ex conditionali. inſtitution. de uerborum obli-
gatio. l. cùm hæredes. ff. de acquirenda poſſeſſio. & titulo. C. de
actio. ab hæredi. & contra hæred. Tertiò, arguendo à ſimili,
10 quoniam † lucra dotalia reſeruanda filijs ex eodem matri-
monio, tranſmittuntur ad hæredes abſque aliqua ipſorum
agnitione, ut dicit Baldus in dicta lege generaliter. §. in his
autem. Item obſeruatur in eo, quòd filijs ex diſpoſitione l.
hac edictali. C. de ſecund. nupt. ut tradit Socy. in conſilio 35.
viſa. numero 12. columna tertia. uolumine quarto. Caſtr. in
conſilio 365. præſuppoſito quòd præfatum decretum. co-
lumna ſecunda. Idem in eo, quod ratione falcidiæ uenit re-
tinendum. l. quanquam. C. de leg. falcid. Iaſo. in dicta l. ſi ar-
rogator. numero 16. & ſimilibus, ſecundùm Salicet. in au-
thentic. bona damnatorum. C. de bonorum proſcri. & alios
in locis præallegatis. Nec obſtant, quæ conſulendo dicit An-
gelus in dicto conſilio 81. domina Maria. quoniam illud to-
tum conſilium & ſequen. ſubſcript. fundantur in hoc vno
fundamento, quòd dotem ſtatutum filijs defert iure hæredi-
tario, ideo eorum agnitio in tranſmittendo requireretur: ſed
hoc ceſſat in lucro dotis; ut ex prædictis patet. Illud præ-
tereà fundamentum negatur per Paul. de Caſtr. conſulen-
11 do contrarium, † quòd imò illa dos non deferatur ibi ali-
quo iure hæreditario, ſed quodam iure particulari, ut per
eum in conſilio 129. ſtatuta Piſana: quod & mihi certè ui-
detur eſſe uerius: nam præſuppoſito quòd dos iure hæredi-
tario omnino filijs debeatur in eo ſtatuto, ne in matris pote-
ſtate ſit, illud ſtatutum deludere, aliter de dote diſponēdo in
eorū præiudicium, aut mulier decedat cū duob. teſtamētis, &
duob. patrimonijs, ſeu hæreditatib. neceſſe eſt, qđ non reperiē
conceſſum, niſi militibus fauore ſpeciali. l. poſthumus. §. fin.
ff. de

ff. de iniust. irrit. testa. & ibi Bar. Bald. Paul. de Cast. Bar. in l. quærebatur. ff. de mili. test. l. miles ita hæredem. §. & quia diximus. eo. tit. Aut reliqua bona, eisdem filiis cogatur relinquere, dicendum est, quòd est absurdum. Et rationes Angeli satis leues sunt, & prima, quòd dos sit patrimonium mulieris, vel ius vniuersale, secundùm nota. in rubrica soluto matrimonio. & ꝙ rarò contingat vltra dotem quicquam aliud in bonis mulierem habere, non concludit: quia satis est, ꝙ alia bona habere possit, licèt in actu non habeat. Vel estò, ꝙ non habeat, non ideo ei negatur hæredem habere. l. hæreditas. ff. de pet. hæred. l. libertus, qui non soluendo. ff. de bonis lib. l. 3. & ibi not. ff. ad l. Falc. falsum præterea est. dotem esse ius vniuersale, vt diximus suprà in rubrica, & in una bonorum specie considerare ius vniuersale alicuius, impossibile est. Nec ius cessat: quia rarò casus contingat, argu. l. si pater. ff. de solutionib. l. antiq. ff. de petitio. hęred. cum concordan. Altera quoq;
12 ratio à simili non stringit, dum arguit, † quòd sicut legitimā, quam in testamento pater reliquisset, non potest filius extra ius hæreditarium habere, repudiata reliqua hæreditate, Bart. in l. quia poterat. vers. quæro an ille. ff. ad Trebellia. quod ibi Ale. dicit verum, & communiter probari. Paul. de Cast. in rubrica, de acquirenda hæred. Ruin. in cons. 52. nu. 13. volu. 3. Item sicut legatum certæ rei factum iure institutionis capi non potest, cæteris bonis repudiatis, quæ mortuo hærede accreuissent. l. 1. §. si ex fundo. l. ex facto. ff. de hæredib. institue. ita quoque dotem in casu dicti statuti capere nequeant filii, nisi agnita matris hæreditate, in qua dos continetur. Nam datur ratio diuersitatis inter hūc & illos casus: quoniam in hoc casu dos est debita ex dispositione statuti, extrà, vel etiam cōtra testamentum matris, & per condictionem ex statuto peti potest, & sic non requiritur, quòd agnoscant vel accepent hæreditatem matris ad illam dotem consequendam, cum absque actione ex testamento consequi eam possint. Legitima verò in testamento relicta: Item legatum prædictum nulla actione debentur, nisi ex testamento, ideo nimirum est, si necessaria est agnitio hæreditatis, vt debeantur, & cum iure hæreditario deferantur, ea quis habere nequit, nisi totum illud, quod ex eo iure vniuersali prouenit, acceptauerit. l. prima. ff. de acquirenda hæreditate.

G L O S. V.

In textu ibi, Sine liberis.

SVMMARIVM.

1 *Statuto lucrum dotis marito deferente, si vxor sine liberis præmoriatur, an ijs existentibus locum habeat.*
2 *Statutum huiusmodi de quibus liberis intelligatur.*
3 *Filiorum alterius tori existentia, vt matrimonij impeditiua, est odiosa.*
4 *Aliud est dicere, talis quondam, & dici talis, simpliciter.*
5 *Verbum importans qualitatem per modum demonstrandi personam expressam, dispositionem non ristringit.*
6 *Negatiua plura negat, quàm affirmet affirmatiua.*
7 *Liberorum conditio an vno tantùm superstite defecisse intelligatur.*
8 *Natus exciso matris vtero, an deficere faciat conditionem huius statuti.*
9 *Conceptus in his, quæ sibi sunt fauorabilia pro iam nato habetur.*
10 *Mulier sine liberis decessisse non dicitur filio apud hostes captiuo mortis tempore.*
11 *Filius media corporis parte extra vterum moriens, an pro nato habeatur, vt faciat huius statuti conditionem deficere, & an rumpat testamentum.*
12 *Interpretatio l. quod dicitur. de libe. & posthum.*
13 *Partus immaturus an faciat conditionem statuti deficere.*
14 *Filiorum conditio nec in abortiuo, nec in monstro nato verificatur.*
15 *Filius tempestiuè quidem post matris mortem natus, nec abortiuus, ilico tamen decedens, an faciat conditionem statuti deficere.*
16 *Filio momento ante matrem prædecedente conditionem huius statuti uerificari non inconuenit.*
17 *Filius matri superstes non agnoscens, vel repudians hæreditatem, aut alio modo de iure ad capiendum incapax, an in hoc casu patrem à lucro dotis excludat.*
18 *Incapax pro mortuo habetur, fitque locus post eum venienti.*
19 *Capax cui alij à lege præferuntur, ijsdem per extranei institutionem exclusis, an testamentum querelare possit.*
20 *Statutum excludens fœminas propter agnatos à successione ab intestato an tollat illis ius veniendi contra testamentum.*
21 *Lege vel statuto quid alicui in defectum alterius personæ deferenti sola eiusdem personæ in conditione posita existentia, idem excluditur, etiamsi alius vccidere nequeat.*
22 *Conditionis tacitæ tanta vis non est sicut expressæ.*
23 *Mulier in monasterio decedens an dicatur & censeatur sine liberis decessisse.*
24 *Moriens ante professionem an sit, vel habeatur pro religiosa persona.*
25 *Probationis annus in religioso, & tempus deliberandi in hærede eandem recipiunt interpretationem.*
26 *Liberorum nomen in hoc statuto sicut in iure omnes descendētes complectitur.*
27 *Nepotes an appellatione filiorum sicut & liberorum in hoc statuto comprehendantur.*
28 *Statuto dicente, sine liberis amborum, an comprehendat nepotes.*
29 *Statuto dicente, sine filijs ex eis, vel ex proprio corpore, vel ex eodem matrimonio, an comprehendat nepotes tam ex filijs, quàm ex filiabus, & seq. tribus nume.*
30 *Dictio ex, quid importet, & num. 31.*
32 *Maritus existentia liberorum alterius matrimonij non excluditur à lucro huius statuti, modò non plus consequatur, quā vnus ex illis.*
33 *Legis, hac edictali, dispositio, an hoc statuto tollatur. & num. 36. diffusissime.*
34 *Argumentum de pacto ad statutum negatiuè non procedit.*
35 *Legitima debita filijs in bonis matris an possit tolli per hoc statutum de lucro dotis.*
37 *Statutum de gabella soluenda de hæreditate non procedit in delata filijs à parentibus.*
38 *Resolutio diffusioris disputationis de abrogatione. l. hac edictali per hoc statutum de lucro dotis.*
39 *Statutum de lucro dotis quibus casibus derogare censeatur d. l. hac edictali, & quibus non, vsque ad fin.*
40 *Statuto de lucro dotis, casu quo deroget d. l. hac edictali. filijs forensibus & non subditis, statuentibus nō præiudicatur.*
41 *Statutum à Baronibus & castrorum dominis merum & mixtū imperium non habentib. iuri cōmuni derogare nō potest.*
42 *Statutum de lucro dotis nullam faciens mentionem filiorum prioris viri non censetur derogare d. l. hac edictali. & est primus casus eorum, in quibus d. statutum nō derogat. d. l. vsq; ad fin.*
43 *Generalitas admittit interpretationem, nè iuri communi deroget.*
44 *Dotis lucrum ex hoc statuto marito solui debet ante, quàm filij prioris viri legitimam de bonis matris deducant.*
45 *Filij prioris viri agnita matris hæreditate, an gaudeant emolumento d. l. hac edictali.*
46 *Filij, de quorū consensu mater ad secundas conuolat nuptias, beneficio d. l. hac edictali. non vtuntur. Idem si defuncti mariti consensu conuolarit.*
47 *Caueri quibus modis possit marito, vt plus consequatur, quā vnus de filijs prioris viri vxoris suæ.*
48 *Filijs erga matrē ingratis denegatur beneficiū d. l. hęc edictali.*
49 *Incapacibus bonorum filijs idem beneficium non conceditur.*
50 *Corporibus iusto pretio in dotem datis, poterit maritus filijs ex d. l. hac edictali. agentibus portionem in pecunia dare.*
51 *Condictio ex d. l. hac edictali. competit aduersus eum tātùm, qui ex accepta dote locupletior factus est.*

1 SVPERSTITIBVS † liberis igitur præmoriente vxore hæc lucri conditio deficiet, & per consequens maritus defectu conditionis lucrum dotis facere non poterit, ita respōdit Pau. de Cas. in com. 356. suprascriptus dominus consultor. in 1. col. ubi ēt negat filios superstites ad lucrū dotis prædictæ uocari de quo nos dicemus suo loco, ꝙ liberi superstites faciāt deficere cōditionē lucri, & sic etiā cessare vocationem mariti ad illud, voluit idē Cast. in cons. 345. viso casu, & allegationib. in prin. &

Rui.in conſ.63.quamuis.num.2.vol.3.Signor.in conſ.69.&
Ray.inter conſilia Signor.in conſ. 68.nu.3. & in conſ. 263.
nu.28.& Rot.nemine diſcrepante habuit pro indubitato, de
terminans in cauſa quadam Rauennaten. contra maritum
de anno.1549.die 15.Ianua.vt in deciſ.Achil.de Graſ. 118.
dotis lucrum,& moti ſunt illi domini;quoniam hoc dotis lu
crum videtur a ſtatuto deferri,vt homines contrahant matri
monium,& ſic præmio quodam ad illud inuitentur : ſatis iu
re ſuccurſum reputantes in caſu,in quo filii non exiſterent:
quibus extantibus ſatis lucratus erat maritus ſuſcipiendo pro
lem.argu.l.liberorum.de verborum ſignificatio.& reſponde-
bant illi rationi Deci.in conſi.19.& Curt. ſenioris in conſil.
78.quòd quando habet filios, videtur magis vir releuandus,
quia magis grauatus:quam quidem rationem adducit Ruin.
in conſilio octauo,nu.1.vol. 2. quòd illa ratio in caſu Decii
poterat fortè procedere,quoniam ſtatutum in vtroque caſu
loquebatur,ſcilicet,in caſu exiſtentium filiorum, uolens vi-
rum lucrari,ideo de vno poterat meritò ad alium inferri,ſe-
cundùm eum ibi.ſecus in hoc,in quo alia mens ſtatuentium
videtur fuiſſe:addunt præterea illud eſſe correctorium iuris.
& ideo non extendendum maximè quia reſultarent in hoc
plures abſurditates,de quibus ibi per eos. Aliter etiam reſpõ
dit huic onerum rationi Socin.Iuni.in conſ.27.volu. primo.
omnino videndus in hac re. Vbi autem conditio liberorum
nulla eſſet appoſita in ſtatuto, tunc, etiam ſtantibus liberis,
maritus dotem lucraretur; vt dicit Alexander in l. ſecunda,
numero 4.poſt Paulum de Caſtr.ibi,ſoluto matrimonio,vbi
dicunt hoc non habere dubium, & hoc dictum refert & ſe-
quitur Ruin.in conſ.101.in præſenti. nume.4. columna ter-
tia.verſic.ſed præmiſſis.libro primo,per gloſſ. iuncto text. in
l.ſecunda.ff.de pact.dot.& probat hoc Roland. in quæſtione
87.decreto.& ſtatuta ſolent eſſe varia in locis : alibi expreſ-
ſum eſt ſtatutum,quòd ſtantibus filiis maritus lucretur, ſed
illis non ſtantibus non lucretur dotem, ſed ad hæredes mu-
lieris reuertatur : per Ioan. de Amic. in conſi. 5. tenor ergo
ſtatutorum erit inſpiciendus.cap.porrò.& ibi not. extrà, de
priuil.& ſimilib. Cæterùm ſtante prædicta liberorum condi-
2 tione † in ſtatuto,poteſt dubitari, de quibus liberis intelliga
tur,an,ſi filij ex primo matrimonio extent ipſius mulieris,di
catur mulier deceſſiſſe ſine filijs an non:& ſic,an dicatur con
ditio lucri defeciſſe, vel potius extitiſſe, cùm hi non ſint filij
ex eo matrimonio,& Bartolus in l.cum vir. ff. de conditio.
& demonſtrationi.per illum tex.ibi, dicit hanc conditionem
intelligi de filijs natis ex eis : idem dicit Ruin. in conſi. 61.
numero 13.& in conſi.59.numero 17.volum. 3. & Brun.in
tract.de ſtat.exclu.fœmin.prop.maſ.in 6.art.q.27. colum.3.
& conſulendo tenuit Socin.Iun.in conſil.70.placet. num.1.
& 4.& ferè per totum.vol.2.vbi quàm plurimos hoc voluiſſe
oſtendit,& adducit bonas rationes,& ait, id eſſe firmandum;
maximè vbi comprobaſſet hoc hominum vſus, qui illam
conditionem de communibus filijs intellexiſſent, & ſecun-
dùm hanc declarationem fuiſſent ſoliti dotes reſtituere &
Dec.vult hoc in conſ.29.colum.2.& Socin. in conſi.52. ſu-
per hac.num.5.col.2.volum.3. & Bald. in conſi. 495. quæ-
dam domina.numero 11.volu.5.dum arguunt, quòd quan-
do ſtatutum de lucro loquitur de conditione filiorum, ad-
dendo verbum, ex eis, vel ex eodem matrimonio, & ſimi-
lia, videtur voluiſſe derogare l. hac edictali, ut aliquid plus
operetur;quia quò ad ſolam verificationem conditionis ſuf-
ficit ſimplex conditio liberorum, quæ de iure intelligitur de
liberis natis ex illo matrimonio,abſque eo quòd illa verba ad
dantur; & hæc fuit quæſtio ſæpius diſputata inter Rayner.
de Forolivi. & Signor. de Homod. conſulentes in caſu oc-
currenti, vt habetur in conſilijs Signoroli. Primò nanque
Signorolus conſuluit, prædictam conditionem liberorum,
eſſe intelligendam non de filijs natis ex priori viro, ſed de
natis ex eis, ſcilicet vxore præmortua, & viro ad lucrum
agente, vt habes in conſilio 37.factum ſic. colum. fin. con-
trarium conſuluit Rayner. ei reſpondendo, ut in conſilio.
68. quædam mulier. in 2.& 3. colum. Replicat ei Signoro.
longè plenius allegans pro hac parte, vt in conſilio. 69.in
1. 2. & 3. colum. Triplicat Rayner. in conſi. 263. ad con-
fuſionem cuiuſdam.nu.28. & ſequentib.& melius in 2. 3.&
4.col.In iſta diſputatione.quam nõ paucis mutuis conuicijs
magiſter & diſcipulus inter ſe habuerunt admodum prolixè,
mihi placet opinio Signoroli diſcipuli, quæ ex præallegatis eſt
communis, & probatur ex text. in l. ex facto. §. ex facto. ad
Trebellia.vbi natus poſt deportationem, quaſi ex alio na-
tus non compræhenditur ſub conditione liberorum fidei-
commiſſo appoſita : ergo multò minus, qui penitus ex
alio homine oritur. Item & melius in l.ſi uir. cum l. ſequen.
ff.de cond.& demonſt.dũ in legato cõditio de filijs appoſita
ibi reſtringitur ad filios natos ex eis, ſcilicet ex teſtatore legã-
te, & uxore legataria. quæ iura & ſimilia allegantur ad hoc
per Signorol. in dicto conſilio 69. in quæſtio. Blanditiæ.
Nec euitantur per Raynu. in conſilio 263.in col.2.& ſequẽ-
ti, dum dicit illa procedere, uel ut fideicommiſ. ſuſtinea-
tur & valeat, uel ratione præſumptæ affectionis : quia pri-
mum non eſt uerum, cùm magis uideatur ibi de exiſten-
tia conditionis, quàm de ualiditate fideicommiſſi quæri.
Secundùm verò non ita procedit in caſu legati, quin ad
caſum etiam ſtatuti huius rectè extendatur : ut Bartolus.
ibi ex dicto caſu legati ad ſtatutum infert : nam quemadmo-
dum teſtatot in huiuſmodi conditione uidetur ſenſiſſe de fi-
lijs natis ex ſe, & non ex alio, idem uidetur in hoc caſu, uel ſi
ipſi coniuges paciſcantur de dote lucranda ſub conditione fi-
liorum, uel ſi id per ſtatutum inducatur, quod tacitum pactũ
dicitur,& in eorum perſona id agere cenſetur:& ratio, quod
quis credatur ueriſimiliter ita ſenſiſſe, quæ ſumitur ex textu,
& nota.in l.tale pactum.§.fina.ff.de pactis. procedit in omni
materia,& diſpoſitione, uel hominis, vel legis, ſeu ſtatuti De-
ci. in conſi.486.numero 3.Calcan.in conſilio vndecimo,nu-
mero 24. Grammatic. in conſilio quarto. numero tertio. &
in conſilio ſexto, numero 19. & Doctores alibi. Stringit Si-
gnorol.hoc, quia ſtatutum deferens lucrum marito,id certè
agit in eius fauorem,addens mox quòd propter filios exclu-
datur: debet intelligi de filijs, ſecundùm illius perſonæ exclu-
ſæ qualitatem, ideſt de eius filijs,& non alterius:iuxta textum
in l.cùm uir.ff. de conditionibus, & demonſtrationibus.qui
cum loquatur in caſu, cum ampliatur legatum : multò ma-
gis debet procedere, ne lucrum perdatur. Et quòd dos accipia
tur pro communibus filijs, dicit textus in l. dotem. ff. de ca-
ſtrenſ.pecul.ibi, oneribus eius ac communibus filijs. conditio
igitur in ſtatuto de lucro dotis, debet intelligi de communi-
bus filijs,& non de alienis. Vnde pro ratione ſtatuti in hoc
Deci. in conſilio 283.colum.1.conſiderauit, quòd marito mi
nus eſt graue ab hoc dotis lucro excludi propter filios pro-
prios, quàm propter alienos, & quòd ideo homines quia p-
pter filios proprios ſe excludi ſciant, non ita à matrimonio cõ
trahendo ſe abſtinebunt, ſicuti ſi propter alienos ſolito lucro
dotis ſe carituros eſſe ſciuerint. Accedant aliæ ſimiles ratio-
nes Signor. in dicto conſilio 69. in colu.quarta, quòd † exi-
3 ſtentia filiorum alterius matrimonij eſt odioſa tanquam im-
peditiua matrimonij contra publicam utilitatem.l.prima. ff.
ſoluto matrimonio, & quòd dos datur propter præſens ma-
trimonium.l.fina. C. de donationibus ante nuptias. & con-
templatione filiorum procreandorum ex eo. l. final. ſoluto
matrim. Item quòd filij præſentis matrimonij ſunt quaſi do-
mini rei dotalis, ex quo vnà cùm patre & matre promiſcuum
vſum dotis habent l. ſi quis. §. fina. ff. de donationibus inter
virum & uxorem.l.dotis.ff.de iure dotium. Item quòd ſi ma
ritus ab alterius matrimonij filijs excluderetur ab hoc dotis
lucro, multiplici dolore afficeretur, ſcilicet commodo dotis,
& uxoris,& carentia prolis, quod non contingit in altero ca-
ſu: quia ſaltem gaudet prole ex ea uxore ſuſcepta, & quia in
dote materna filiorum habet vſumfructũ, l. prima. C. de bo-
nis maternis. l. fina. C. de bonis quæ liber. & quòd ueriſimili-
ter de his inter coniuges fuerit cogitatum in matrimonio cõ-
trahendo, & quodammodo videretur in hoc deceptus mari-
tus, aliter intelligendo & interpretando ſtatutum prædictum,
argument. l. ſecund. C. de his qui veniam ætatis impetraue-
runt. Nec hæ rationes tolluntur reſponſione Raynerij in
conſilio duocenteſimo ſexageſimotertio, columna quarta:
dum dicit eas procedere reſpectu temporis, quouſque viuit
mater, & in uita eius, ſed non in morte, & reſpectu tem-
poris poſt mortem, de quo tempore filij primi & ſecun-
di matrimonij ſunt ſecundùm ius commune inter ſe pa-
res, & omnes pariter præferuntur marito in dote, uel alijs
bonis eius mulieris fœminæ.l.fœminæ.l.mater. cum alijs.C.
de ſecundis nuptijs. nam replicatur, quòd, cum non ſi-
mus in terminis iuris communis, ſed ſtatuti lucrum dotis
deferentis, prædictæ rõnes perſuadent ꝙ quẽadmodũ ius cõe
in ſuo caſu, ideſt in caſu mulieris uiuẽtis intelligebat dotẽ da-
ri pro filijs communibus iuxta præallegata: ita ſtatutũ in ſuo
caſu

casu lucri faciendi post mortem mulieris uidetur sensisse de communibus filijs & non de alijs:& concludunt, quòd maritus solito dotis lucro non priuetur propter filios alienos, qui quò ad ipsum sunt extranei, & par est ei prædictum lucrum amittere propter eorum existentiam, sicuti per quemuis aliũ penitus extraneum,& quòd ideo tam necessarium in hoc casu existentium filiorum ex alio fuerit disponere, ꝙ vir lucretur nihilominus dotem quàm si nulli existerent filij:vt viduę maritos,quibus nubere pro sua dignitate queant,facilè inueniant. Et sic responsio Rayne. quòd simus in tempore mortis mulieris,& non in uita, non tollit rationes prædictas in terminis stantis statuti prædicti. Aliud etiam considerauit in casu suo in dicto cons. 37. & consil. 69. quatenùs statutum illud Asten. dicebat. Si uxor sine liberis prædecesserit,& cætera. põderans illud uerbum uxor, qualitatem vxorationis importãs, quæ qualitas determinabat secũdùm eum illud uerbum, præmori,& uerbum, marito,& uerba, sine filijs, ꝙ quatenus determinabat uerbum sine filiis, non poterat uerificari in filiis ex alio: quoniam hi dicuntur filij quondam uxoris: cum quò ad eorum patrem olim mortuum non est amplius uxor, sed dicitur vxor olim: & quò ad maritum, quem ipsa ad præsens habet,& ille non est eorum pater, dici nequeunt filij vxoris. adeo ꝙ quamuis rectè dicatur, Mulier Blandisia decessit superstitibus filijs: tamen rectè non dicitur, Vxor Blandisia decessit filijs relictis: quia illud nomen vxor, ad eos non bene refertur nũc: quandoquidem † aliud sit dici talis quondam &c.
4 vel talis simpliciter. l. eius qui in prouincia. ff. si certum petatur. & ibi notat. l. cui. versiculo, affinitates. ff. de postuland. l. uiro, cum gl. sol. mat. l. diuortio. ff. de negot. gest. quemadmodum quis non dicitur filius sacerdotis, uel regis, qui natus est ante quam pater fieret sacerdos, uel Rex: iuxta not. in l. Imperialis. §. is illud. C. de nupt. l. Senator. C. de dignita. libr. 12. & aliud est dici de familia Potestatis, aliud de familia eius, qui est Potestas. l. j. §. familiæ. ff. de public. cũ ergo filij ex alio non dicantur filij uxoris, quæ est hodie uxor, quamuis dicantur filij mulieris, uel olim uxoris, non faciunt deficere conditionem statuti de filijs uxoris loquẽtem. Hoc pulchrum est argumẽtum, sed potest euitari, quòd illud uerbum, uxor non sit dictum determinatiuè ad uerbum filijs, sed potius ad uerbum, marito, ratione necessarij correlatiui: quia uxor & maritus sunt correlatiua. l. 1. ff. rerum amota. l. 1. ff. de ritu nuptiarũ. Doctor. in l. fina. C. de indicta uiduitate toll. & rub. & nigrũ. C. unde uir & uxor, & ita procedant nota. in dicta l. Imperialis. §. is illud: quia filius & pater sunt correlatiui, item familia, & dominus eius, ideo illa qualitas respicit utrunque correlatiuum: & sic determinat illum filium, uel talem de familia, & relatio potius fit ad necessarium, quàm ad contingens. l. non nudis. l. neq; natales. C. de probationibus, cum vulg. hoc uo-
5 luit respondere Rayner. in dicto cons. pro quo facit, † ꝙ verbum importans qualitatem expressam demonstratiuè, seu per modum demonstrandi personam non restringit dispositionem, ut sit necessarium tempore existentis conditionis illam qualitatem uerificari, ut est doctrina Bar. & aliorum secundum Rip. in l. Centurio. nu. 141. uersiculo, secundò quæritur. de vulga. & pupillari. Alexand. in cons. primo nu. 5. uol. primo. & sic uidetur stare in isto casu per modum, scilicet demonstrandi mulierem. Nisi fortè dicas, ꝙ cũ possit esse utrunque, quòd fuerit dictum ad determinationem tantùm uerbi, marito: Item ad determinationem quoque prædictorum omnium, scilicet uerbi mariti, & uerbi sine filijs, possumus accipere interpretationem, ꝙ etiam ad determinationem uerbi filijs, fuerit expressum multis rationibus suadentibus, ꝙ statutum uoluerit solùm per existentiam filiorum propriorum excludere uirum ab hoc lucro, & non propter filios ex alio, & sic defenditur relatio Signoroli, ꝙ quamuis de se non sit necessaria, nihilominus propter alias rationes accipiatur quasi necessaria. Et opinio Rayner. patũ uidetur mihi probari ex his, quæ latè deducit, quia, ꝙ censeatur deficere conditionem liberorum, uel quia re uera extent filii mulieris, nihil est cum sint ex alio, & de hoc quęratur, an de filiis ex alio intelligatur, uel quia indefinita oratio æquipolleat uniuersali. l. si plurib. de leg. secundo. l. plures. de lega. 3. & ideo debeat filios ex alio comprændere, leue quidem est, quandoquidem uerum id non est data diuersitate rationis comprænsorum sub indefinito secundùm Dyn. in rub. de regu. iur. in 6. allegatum per Ray. & Signorolum in dictis consilijs ad hoc. Et de diuersitate ex prædictis manifestè iam patet, ut eam nullo modo insiciari quis possit, stantibus præterea deductis superius uolentibus, conditionem filiorum in dispositione disponente, præsertim inter uirum & uxorem, intelligi de filiis ex eis natis, & non ex alio. Nec releuat Ray. respõsio, quòd eadem, uel maior ratio in eis uideatur; quia per secundum matrimonium fit eis iniuria. l. fœminæ. & alijs. C. de secundis nuptijs. & maritus magis excluditur a filiis prioris matrimonij, quàm à ꝓprijs, cum bonis matrimonialibus deuenientibus ad illos, nõ sit habiturus usumfructum eorum, secùs si deueniant ad proprios. Nam hoc posset. procedere in terminis iuris communis, nullo stante statuto de lucro dotis: sed stante hoc statuto uolente uirum lucrari dotem, intelligitur etiam in eorum præiudicium: & hoc aliqua lege non prohibetur: nisi certam mensuram excederet: ut in l. hac edictali. de qua dicemus infra. Nam hoc & in cæterorum extraneorum hæredum præiudicium, & iniuriam redundat: & nihilominus lucrum dotis marito debetur: quia de iure communi cæteris omnibus habet ius debilius, & posterius succedendi uxori. §. & primo loco. instituit. de bon. possess. Doctor. C. unde uir & uxor. Item
6 & illud Ray. de † negatiua, quod plura neget, quàm affirmatiua affirmet. l. hoc genus. de condition. & demonstration. satis concludens non est: quoniam speciem filiorum, de qua statutum minimè intellexit, non debet comprændere, ex quibus in summa habes, quæ ad discussionem adduci possunt quæst. huius, quam Signoro. & Ray. per plures paginas diffu-
7 sissimè scripserunt. Nunc quæro, † an conditio liberorum dicatur deficere, uno filio superstite? Et dicas, procul omni dubio deficere, secundùm Bald. & Castr. in l. 1. per illum textum. C. de condition. inser. ubi Bald. decidendo hunc statuti nostri casum, dicit, quòd dictio sine, & absque, importat omnimodam carentiam, & defectum filiorum, perinde ac si statutum diceret, Si sine aliquo filio &c. & ad hoc optimè facit, quod dicebat & bene Ray. in dicto cons. 68. & cons. 263. ꝙ negatiua omnia negat, & ꝙ hæc conditio est conditio negatiua, & in negatiuis, & priuatiuis non plus importat sermo pluralis, quàm singularis. Hanc Bald. & Cast. opinionem in terminis statuti nostri tenent, Alci. in l. non est sine liberis. de uerbo signi. allegans alios, & Ant. Cors. in sing. in uer. statuta Italiæ disponunt. & Arno. in soliloq. 79. diximus. Fel. in addit. ad Opusc. Abb. impressa post Commentaria sua in uersic. omnes leges. col. 2. Ias. in l. singularia. nu. 11. vers. quartò adde. si cer. pet. Fran. in c. si pater. col. 30. uers. in gl. in uerb. liberis. de testamentis. in 6. unde Fulg. in consi. 203. uisis. col. fi. & in consi. 63. Blasius. uoluit hanc conditionem statuti de lucro dotis deficere, superstite una filia fœmina. Rolan. ubi suprà in q. 55. diffusissimè ostendit, ꝙ stante uno filio, uel filia fœmina debet hoc statutum de lucro dotis cessare. Et not. quòd filia fœmina non facit conditionem nostri deficere statuti, quando excluditur ab hæreditate, secundùm Hyero. Grat. in consi. 35. uiso. nume. 17. uolu. primo. ubi consuluit super statuto nostro. Et quòd & in aliis dispositionibus hæc censeatur deficere, uno filio superstite, plenissimè dicit Soc. in cons. 55. uisis. uol. 3. & Cagn. in l. si quis prægnantem. de reg. iu. & Aug. Bero. in cap. in præsentia. nu. 341. extrà de proba. Roman. in cons. 148. uisis, qui omnes allegant plures auctores, sed omnium plenissimè Andr. Tiraquel. in l. si unquam, in uers. susceperit. num. 199. uers. tu tamen aduerte, & hoc secundùm Cors. & aliòs ubi suprà. Confirmatur etiam alia ratione: quia licet pluralis locutio requirat ad sui uerificationem saltem duos. l. ubi numerus. ff. de testib. tamen quando eadem est ratio in uno quæ est in pluribus, seu in casu plurium (ut in isto casu considerat esse Fulg. in præalleg. consiliis: quia, si unus filius, ita ut plures, debet ab hoc lucro maritum excludere, ut ipse matri succedere quæat) locum sibi uendicat, & uerificatur in uno, & statutum, de producente falsos testes, in uno ẽt uerificatur. Bart. in l. 2. §. sed si unus. ff. ui bon. rap. per illum tex. item clausula mandatorum Papæ, si pro aliis non scripserimus: ut per Dom. de san. Gemi. in c. quamuis. el 1. de rescr. in 6. Bald. & alios Can. in c. mandatum. & in c. capitulum. S. crucis. extrà de rescript. gl. in c. 2. requiris. extrà de appel. Itẽ subscriptio mercatorum, quæ dicebat, Titius & socii defenditur in uno socio. Cardi. in consi. 160. & sequitur Ias. multa congerens similia: in auth. si qua mulier. nu. 41. C. de sac. san. eccle. Cors. Fely. ubi suprà multa quoque citant. Sed Tiraq. diffusissimè ubi suprà à nu. 185. uersic. sed de his satis. usque ad nu. 229. uers. deniq;, qui allegat innumeros auctores in casibus, quñ numerus pluralis uerificetur in vno, & quando nõ;

quos

quos ego transcribere sine pudore, & labore cum nequeam, eos prætereibo. Illud verò mihi non videtur silentio inuoluendum, ꝙ hoc nomen liberis, sicut nomen pugillares, & codicilli, solet in nume. plurali proferri, etiam quando volumus de uno dicere, teste Caio Iureconś. in l.non est sine. de uerbo. sign. & ibi not. Alci. & Cepol. & plurib. probat And. Tira. vbi suprà nu. 200. uersic. nec id quidem mirum. licet quando & in singulari numero aliquem expressisse adnotatum est, ut per Cepol. in l.cognoscere. §. liberorum. eod. & Alc. in d. l. non est. Vice uersa dicas, si statutum loquatur in numero singulari. Si decedat sine filio, & decesserit pluribus relictis, quòd maritus ab hoc lucro excludetur, & conditio defecisse censebitur, ut tradit Rip. in l.ex facto. §. si quis rogatus. num. 53. ad Treb. quod probatur tum propter identitatem rationis, tũ etiam quia in plurali numero inest singularis, arg. l.cum fur
8 ti. ff. de in litem iurando. Secundò quæro, an † is, qui exciso matris uentre in lucem prodiit, conditionem hanc statuti deficere faciat, & qa quò ad matrẽ nõ dr̃ natus, licet secùs quò ad patrẽ, qui opus suũ quòad gñationẽ cõcepit: ut dicit Bal. ĩ l. fi. nu. 8. uer. uidi dubitari. C. de suis & legi. fortè aliqs ĩ casu statuti nostri, quod uidetur respeciere matrem decedẽtem, si sine liberis, negaret ex eo deficere hanc conditionẽ. Contrarium tamen, procul omni dubio, est tenendum: quia lex interpretatur eam etiam habere filios tempore mortis eius, quæ exciso uentre edere possit l. etiam ea. ff. de uerbo. signifi. l. intelligendus. eo. ac fingit natum, priusquam mater decesserit. Bald. in consilio 122. verba testamenti. uolumine pri-
9 mo, † quoniam in his, quæ sunt sibi fauorabilia, semper is, qui in utero est, habetur pro nato. l. qui in utero. & ibi nota. ff. de statu hominum. l. quod dicimus. de uerborum signifi. & hic agitur de fauore eius: quia excluso patre ab hoc dotis lucro, matri poterit in dote succedere, quippe, qui uocatur ad eius legitimam hæreditatem. l. pater. §. filio. ff. ad Senatuscon. Tertul. in l. prima. §. sed & si matris. ad Senatuscõs. orficia. qui etiam potest testamentum rumpere. l. quod dicitur. ubi Angel. Cast. Franci. Aret. Alexan. & Iaso. de liberis & posth. uel inofficiosum redarguere. l. posthumus. ff. de inoffi. testamen. Ideo & in emphyteusi recepta pro se, & filijs &c. extractus ex utero matris pręmortuæ habetur pro nato. Iaso. Ardiz. in summa sua feud. Bald. in dicta l. fin. Cast. & Alexã. & Iaso. in dicta l. quod dicitur. & licet in casu, quando statutum loqueretur de natis, aliqui Doct. dubitauerint, an comprehenderetur exsectus ex utero; quia mulier peperisse non dicitur, cui mortuæ uentre exciso extrahitur filius. l. anniculus. de uerborum significatio. l. si ego. §. partus. ff. de public. in rem act. tamen ista dubitatio cessat in nostro statuto, quod loquitur per uerbũ de natis. Præterea, illa dubitatio procedit quò ab uim ueeborum, secus attenta dispositionis ratione, secundùm quam nihilominus excisum complecti debet in prædicta filiorum conditione, secundùm Socin. in consilio 197. circa. columna prima. uolumine secundo, Bald. in con consil. 128. ad intelligentiam. uolumine primo, & pluribus ostendit id Tiraqu. in dicta l. si unquam. in uersiculo,
10 susceperit liberos. numero 121. † Dicitur quoque mulier decessisse superstite filio: si apud hostes is fuerit tempore mortis mulieris, & demum in patriam reuertatur. l. etiam ea mulier. ff. de uerbo. significatio. quod & puto quò ad uerificationem huius conditionis, quamuis apud hostes ille moriatur. nam prout consistit in facto, sufficit conditionem uerificari. l. qui hæredi. l. Mæuius. ff. de conditio. & demonstra
11 tio. ut infra in alia quæstione dicam. Tertiò, † quid si filius medio corpore egressus, fortè capite, priusquam totus in mundum prodiret in angustiis matris expirauerit, mortuusque nascatur, an conditio statuti defecisse censebitur? Hæc quæstio etiam determinari potest ex his, quæ deducit Andr. Tiraq. in d. l. si unquam. in uersicu. susceperit liberos. nume. 13. uersic. uerum maius. & numero sequen. ubi postquam dixerat, hunc haberi pro nato: & uideri testamentum rumpere. dicta l. quod dicitur. & quia potest baptizari secuncundùm Hostien. in summa. de baptismo. §. quæ sit eius forma Archid. Domi. de San. Gemin. & Card. in cap. baptizari. distinct. quinta. Henr. Boich in cap. maiores. de baptism. Capel. Tolos. plenè in quæstio. 156. Item fuit quæsitum, quidam puer. determinat hunc haberi pro non nato. per text. in l. quod certatum. B. de posthum. hæredi. ibi, si uiuus perfectè natus est, & ibi, si uiuus ad orbem totus processerit quæ uerba designant rem absolutam ex omnibus partibus, & sic satis nõ est partem, dum viuebat prodijsse nisi totus viuus prodierit in mundum, alioquin non rumpit testametum, nec alia assequitur, quæ ad filios pertinere noscuntur, ita velle Bar. Cor. Aret. & alios in l. quod certatum, & Bart. & Ang. in d. l. quod dicitur. & Arc. in §. posthumi. refert Tiraq. ubi suprà, & d. Alci. in l. qui mortui. de uerb. sig. Nec obs. quòd is baptismi sacramento donari possit: quia respondet inde non inferri ad ea, quæ sunt iuris ciuilis: nam nedum semimorto dispensatio saluti æternæ indulgetur, uerum etiam, Omnipotẽs, & benignus Deus indulsit eam interdum existenti penitus in vtero matris, vt de Hieremia, & Ioan. Bapti. legitur in sacra scriptura, & opera Dei non restringuntur humanis constitutionibus. capitul. primo. de reliq. & venera. sanc. in sexto. capite. quia propter. de electio. Nec etiam obstat text. in dicta le-
12 ge, quod dicitur: † quoniam ille textus intelligitur de non integro respectu membrorum, qui oritur carens aliquo membro: totus tamen viuus in lucem prodijt, is rumpit testamentum: quia est integer homo quò ad formam hominis, quãuis mutilatus sit: si quidem homo est anima & corpore consistẽs, in terris uiuens, capitulo, in quadam: de celeb. missa. ut declarat Soc. in l. cum auus. nu. 110. uersiculo aliquandò & secundò nascitur. ff. de condition. & demonstratio. Quartò quæro
13 de partu † immaturo, vt de nato in quinto, sexto, uel octauo conceptionis suæ mense: & Bal. in consi. 128. ad intelligentiã. vol. primo. & in consi. 113. proponitur. lib. quinto. dixit, quòd quamuis talis viuere nequeat, tamen ex quo viuus deuolutus est in orbem, facit hanc conditionem deficere. ad hoc etiã citatur Bertrand. in cons. 216. nu. 5. libro primo, & Corn. in dicta l. quod certatum. sed hos duos non uidi. Tu teneas contrarium, quòd imò conditio extitisse censeatur: nam immaturus partus licet viuus edatur, tanquam abortiuus habetur, qui non rumpit testamentum: nec plus iuris habet, ac si procreatus non esset, vt voluerunt Paul. de Cast. Alexan. Raph. Cum. Christoso. Castel. Ioann. Bapt. à S. Seuer. & Iaso. in dicta. l. quod certatum. quæ est l. 3. C. de posthum. hæredi. Socyn. in consilio 275. in causa frum. nu. 20. uers. post. absolutionem. li. 2. quem refert & sequitur Soc. Iu. in cons. 107. nu. 18. uol. 3. & in consi. 35. uisa. uol. secundo, quàm plurima deducit de partu octomestri, quòd sit iudicandus abortiuus: & præsertim si excisa matre fuit extractus, & sua ui in lucem non prodiit, de quo ipse meminit, idem tenens in d. l. cum auus. nume. 110. & Dec. in l. posthumo. col. 3. uers. prædicta autem. C. de bono. pos. cont. tab. & Hipp. Mars. in consil. 10. casus. nu. 36. & d. sing. 106. qui de proximo. & in l. ult. nu. 160. ff. de iurisd. omn. iud. Fely. in c. sicut. extrà, de homicid. Afflict. in decis. Neap. 236. partus: loquens de octimestri. Alc. in dicta l. qui mortui. de uerb. sign. Fulgo. in consi. 69. pũctus talis est. Lau. Calcán. in consi. 104. licet abunde. & de octimestri, quòd non reputetur inter filios, tradit Thomas Gram. in cons. 154. in consilijs ciuilibus. & Aym. Crau. in consil. 210. nu. 9. in secundo uol. Cepol. in consi. quinquagesimo. in consilijs ciuilibus. Et ad hoc optimè facit illud Pauli Iureconś. lib. 4. senten. Quòd matres tam ingenuæ, quàm libertinæ ciues Romanæ ut ius liberorum consequutæ uideantur (ait Paulus) ter, & quater perperisse sufficiat, dummodo uiuos, & pleni temporis pariant. & sic non sufficit uiuum edere, si maturus, & tempestiuus partus nõ fuerit. hoc etiam refert And. Tiraq. ubi suprà, num. 167. uers. eam tamen. Et hæc conclusio defenditur ea ratione: quoniam præsupposito, quòd partus non sit uitalis, & maturus, iudicatur de eo, ut de abortiuo, imò abortiuus ipse reputatur. Abortiuus enim partus nõ solùm est, quando mortuus eiicitur, sed etiam si uiuus, quando est immaturus, atque minimè uitalis: ut post Alexan. & Cuma. declarat Socy. in dicta l. cum auus. num. 110. & sequ. & Fulg. in d. cons. 69. punctus. in fin. & abortiuus non connu
14 meratur inter filios, secundùm Doct. ubi suprà: † ideo conditio filiorum in eo non uerificatur: ut & per Tiraqu. ubi suprà num. 168. quicquid dixerit Bald. ubi suprà, de cuius auctoritate in hoc, in quo habet communem opinionem contrariam, non est curandum: qua ratione partus octimestris non sit uitalis: & de ea materia congessit quamplurima Tiraqu. ubi suprà. Eandem conclusionem facias, si quid monstruosum non humanæ figuræ sed animantis magis, nascetur, quod inter liberos lex non cõnumerat. l. quæret aliquis. ff. de uerborum significatione. l. non sint liberi. ff. de statu hominum. Socyn. in d. l. cum auus. nume. 111. Quintò quæro
15 † de filio post matris mortem tempestiuè nato, suæ conceptio

nis

nis tempore completo: qui statim, quòd editus fuit, mortuus est, an conditio prædicta filiorum eius natiuitate dicatur defecisse, uel si defecit per eius mortem immediatè subsequutã, mox existere cœperit. Veritas est, quòd per existentiam filij conditio statuti statim expirauit, nec per eius mortem illico subsequutã potuit reuiuiscere: ut in substitutione receptum communiter extat. Rip. post alios in l. ex facto. §. si quis autẽ ad Trebellian. Areti. in consi. quinquagesimo. copiosè, col. 3. Alexand. in consilio 139. circa primum. nu. tertio. versi. sed præmissis non obstat. libr. sexto. ubi addit Bald. in cap. primo. §. cum esset. in vsibus feud. tit. Episc. uel Abb. & est cons. 21. Oldrad. incip. thema tale. & in consi. 141. Dec. in cons. 139. uiso. col. final. Bald. in consi. 66. nobilis miles. uol. 3. Fulgos. consi. 46. Andreas Ias. in l. si quis hæredem. C. de institut. & substitutionib. Angel. in §. quoniam infirmas. per gl. ibi in authen. de nup. Deci. in cons. 13. substitutio. & in cõs. 218. col. 2. & Abbas in cons. 40. venio. lib. 1. in 2. dub. & alij quàm plurimi allegati per And. Tiraq. in d. l. si nunquam. in uersi. susceperit, nu. 153. & nu. 151. & in terminis statuti nr̃i, de lucro dotis, tenuit Albe. in 2. parte statut. q. 107. statuto cauetur. in quibus terminis etiam hoc tenuisse Cy. & Bald. in dicta l. si quis hæredem, refert And. Tiraq. ubi suprà nu. 151. & hæc conclusio confirmari posset penè infinitis similibus decisionibus congestis à Tiraq. ubi suprà nu. 151. uer. in diuersam tamen sententiam usque ad nu. 167. uers. eam tamen. Nec obstant quamplurimæ decisiones citatæ à Tiraque. ubi suprà à nu. 137. uersi. sed & hoc. usque ad nu. 151. uer. in diuersam tamen. quæ videntur contrarium fortè suadere: quia procedunt, uel quia in illis casibus non contingentia facti, idest existentia filiorum, sed magis perseuerantia, seu permanentia requiritur, vel quadam æquitate id sustinetur: ut illud de posthumò præterito moriente in uita testatoris. l. posthumus. ff. de iniust. irrit. test. uel per quandam similitudinem: ut illud Iob. capitulo decimo. Fuissem quasi non essem de uero translatus ad tumulum: vel ut tandem dicam, quando filii ponuntur in dispositione pro causa moderante dispositionem pro tempore eorum existentiæ: secus ergo in casu nostro, in quo stant per modum conditionis, quæ in momento uerificatur, & ea uerificata statim expirat ius, quod nunquam reuiuiscit. l. qui res suas. §. aream. ff. de solutioni. Roland. ubi suprà in quæst. 51. firmat hoc pluribus, & limitat, nisi statutum dicat, si uxor liberos non habuerit: quia tunc sufficit ad exclusionẽ

16 mariti uxorem semel filios habuisse. Econtra † si filius natus moriatur ante matrem, licet momento prædecesserit, conditio statuti dicetur extitisse, quòd scilicet mulier sit mortua sine filijs: & lucrum marito debebitur: ut per Alber. in tract. statu. in quæstione 108. statuto cauetur, quòd mortua. & Cepol. in dicta l. non est sine liberis. de uerborum significatio. & per trad. per Doct. maximè per Rip. in l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebellianum.

17 Sextò quæro, † quid si filius superstes maternam hæreditatem non agnouerit, vel quia eam repudiauerit, uel quia erat incapax, & insuccesibilis religione forè, uel aliqua lege, seu statuto, ut puta excludente fœminas ab hæreditate aliis deferendo, excluderur ne maritus ab hoc lucro? Et ius nostrum municipale in statuto subseq. cauit id expressim, quòd in eo casu eam lucretur. & super eo consuluit Hyeron. Grat. in cõsi. 35. uiso. in col. secunda, libr. primo. Si autem id non expressisset, aliud esset, ut respondit Bal. in consil. 293. præmissis duobus. lib. primo. & mouetur: quoniam illa conditio, si sine liberis, deficit per solam eorum existentiam, quòd hæredes non sint. l. filiusfamil. §. cum quis. & ibi not. de legatis primo. & dicit, quod nos statuto aliquid addere non debemus. l. si uetò. §. de uiro. soluto matrimonio, & ꝙ statutum sciuisset de filijs hæredibus dicere, si id uoluisset. l. 1. §. sin autẽ ad deficientis. C. de cad. tollẽ. & hoc tenuit Rota: ut per Achil. de Gras. in decis. 118. dotis lucrum. ubi considerarunt Domini, quòd statuentes non habuerunt ad successionem considerationem aliquam, sed potiùs ad inuitandum homines ad matrimonium contrahendum deferendo illud lucrum in casu expresso filiorum non existentium, & propterea, quòd sint successibiles uel non, inspici non oporteat. & sic ego puto tenendum esse. Sed hæc conclusio aliquam difficultatem uidetur pati ex non paucis deductis per Tiraq. ubi suprà. num. 85. uersi. qua etiam ratione considerandi sunt itaque tres casus. Et primus,

18 † quando aliquis est incapax hæreditatis, ut monacus ordinis minorum, uel deportatus, & similes, & agitur de succedendo alicui: tunc is habetur pro mortuo, & locus fit ei, qui post eum ad hæreditatem uocabatur: ut per Bar. in l. 1. §. qui habebat. ff. de bon. posses. cont. tabul. l. post mortem. §. liberis. ff. eodem. l. 1. §. si pater. ff. de coniung. cum eman. lib. l. qui repudiat. §. ulti. ff. de inoffi. testament. §. soluto. in authenti. de

19 nupt. & iste casus est indubitabilis. Secundus casus est † quando esset quidem capax: sed lex ei alium præfert, uerbi gratia, quando statutum excludit fœminas stantibus agnatis, & contingit testatorem masculos, uel agnatos exclusisse, extraneum prorsus hæredem faciendo: & hic casus, an fœminæ à statuto exclusæ in hoc casu uenire queant aduersus testamentum, est admodum dubitabilis, secundùm Bart. in l. prima. §. si pater. ff. de coniungendis cum emancipato liberis eius. in quo ipse dicit, ꝙ si masculus filius, propter quem à statuto fœmina excluditur, à testatore præteritur extraneo hærede instituto: filia non potest dicere testamentum nullum: quoniam hoc ius cõpetebat filio, & non filiæ, stante illo statuto, unde illa instituẽda necessariò non ueniebat, sed si uult filia querelam proponere contra testamentum: quia istud ius oritur post mortem testatoris post aditam hæreditatem filię fœninæ non præfertur masculus: & ideo masculo rite exhæredato, extraneo hærede instituto, filia fœmina succedat per querelam expugnantem testamentum. Vel si stat aliquod statutum disponens, quòd filio habenti fratres carnales mater non succedat, & omissis fratribus ille instituit extraneum, & Bar. ubi suprà ait, uideri matrem admittendum: quia frater, qui eam excludebat, prętéritus à testatore habetur pro mortuo: mox contrarium determinat, assignans differentiam inter hunc casum, & præcedentem: quia quando actus priuationis alicuius præcedit actũ assignationis factæ alteri de eadem portione, qua ille est priuatus, ut in superiori casu, procedit conclusio prædicta: uides enim exhæredationem præcedere actum assignationis: scilicet institutionis de extraneo factæ, quando autem actus priuationis unius, & assignationis factæ alteri est unus & idem actus, secus est: & resultat eo ipso, quòd uni dat: quia alter uenit eo priuãdus: ut in ista quęstione de matre & filio, si mihi licet cõtra tantum uirum os aperire, ista doctrina non habet iuris saporem, & nescio uidere, quid magis iuris resultet, quòd actus priuationis & assignationis in uno sit unus & idem, uel separatus in alio. Ego existimo, uim omnem esse huius difficultatis, an scilicet, dum statutum excludit filiam, uel matrem ab hæreditate defuncti stantibus masculis, tollat ius querelandi, contratabulandi, uel dicendi nullum testamentum defuncti. si Barto. concedit in casu de filio, & filia censeri sublatum ius contratabulandi, & dicendi nullum, cur non & ius querelandi? & quid refert, quò ad hoc statutum, quòd ius dicendi nullum oriatur tempore testamenti, ius uerò querelandi post mortem testatoris adita hæreditate? nihil certè refert quò ad uim statuti tollentis propter exclusionem illam potestatem ueniendi contra testamentum, nam sequeretur, quòd semper filiæ fœminæ possent querelare testamentum paternum, & sic statutum redderetur delusorium, prout dixerunt non pauci, ut infrà. Nec tex. in dict. §. si pater. in quo se fundat Bart. urget: quia rectè potest in terminis iuris communis procedere, siquidem de iure communi, si filius ritè exhæredatur, non potest dici testamentum nullum per nepotem, cui in eo iure dicendi nullum præfertur filius, & solùm ipse fuerit exhæredandus, uel hæres instituendus, non tamen nepos de iure cõmuni impeditur, postquam filius ritè exhæredatus tacuit, & extraneus hæreditatem adiit, quominus accuset testamẽtum inofficiosum: quia hoc ius oriens post aditam hæreditatem non censetur ei ablatum, nec in eo sibi obstat ille, qui habitus est propter exhæredationem, aditione hæreditatis confirmatam, pro mortuo. secus si ius commune excludens nepotem propter filium auferret eidem omne ius ueniendi contra testamentum: ut uidetur statutum id nostro casu uelle. Ideo considero in hac materia, quòd si statutum tollit ius ueniendi contra testamentum per quoduis remedium: cùm excludit fœminas propter masculos, & tunc nec mater, nec filia potest venire contra illud, extraneo etiam hærede instituto. aut id nõ censetur per huiusmodi inducere, & tunc secus. Hinc quoque infero, quòd cum alijs fœminis agnatis (quibus non potest aliquod remedium de iure communi compere aduersus testamentum) sit minimè concessum impugnare testamentum, statuto disponente, quòd agnati omnes fœminis præferantur, & extraneus hæres factus fuerit, procul omni dubio fœminæ non poterunt aliquid dicere, & extraneus habebit

hære-

hæreditatem: quoniam ipsæ non habent ius infringendi testa mentum, nec etiam agnatus. Verum enimuero controuer-
20 sum non parum est inter Doctores omnes, an † statutum eo ipso, quòd excludit fœminas propter agnatos à successione ab intestato, videatur illis tollere ius ueniendi contra testamentum, & tres fuerunt in hòc opiniones.

Prima fuit prorsus negatiua, quòd quisquis hæres institutus fuerit, illud expugnare fœmina ualeat aliquo remedio iuris communis competenti sibi, ut tradit Paulus de Castr. in consi.197. in puncto quæritur de quaduplici, secundùm impressionem antiquam; & Socy. in consi.150. & in l. Gallus. §. & quid si tantùm. de lib. & posthum. & alij multi ibi; Alexand. & Doctor. in l. filiæ. C. de collat. Alber. Brun. plures cumulat in tract. de statu. exclu. fœmi. propter masculos. in 10. artic. qualiter & quando, in quæstione quarta. in principio, volentes, quòd sit quid imputandum testatori, si huic casui non prouidit. l. mulier. §. si. ff. quod metus causa.

Secunda fuit affirmatiua, quòd uideatur statutum uelle, ꝙ talis persona exclusa uenire nequeat contra testamentum & deducere testatorem ad causam intestati, ex quo ipsa succedere nequit: ut per Castrensem in dicto consi. 197. Anchar. in consi. 428. Rui. in consi. quinquagesimoprimo. columna fin. uol. 3. Alexan. in consi. 19. circa. nu. 4. uol. 6. Ang. in cons. 104. & consi. 105. & Ias. consi. 105. libro. 4. Alber. Brun. alios refert ubi suprà. Et eorum, qui primam tenuerunt, aliqui intelligunt, uel ꝙ postquam res redacta est ad causam intestati, illa persona succedat, uel si succedere non potest, habeat illud ius rumpendi uenale pro aliquo, cui prius ab intestato deferretur hæreditas.

Tertia fuit opinio, ꝙ si extraneus reperiatur hæres institutus, non intelligitur tunc statutum uelle, quin mulier possit aliquo iuris remedio testamẽtum infringere & potestate impugnandi censeatur in eo casu priuata à statuto, quando agnatus aliquis esset institutus hæres: cùm in fauorem agnatorum illud statutum editum fuerit. ita plenissimè consulendo tradit Dec. in consi. 383. & in consi. 378. & in cons. 296. & Paul. de Castr. in dicto cons. 197. & Socy. in consi. 150. vers. & quã confirmo. nu. 26. col. mihi 14. vbi dicit ita esse communem sententiam, & per multos vidisse consultum. & Alexan. idem attestando quamplurimos congerit consil. 47. abunde nu. 9. versi. ideo totum. & ibi apos. vol. 2. Alber. Brun. ubi suprà in 2. membro. Doct. in d. §. & quid si tantùm. Et secũdùm hæc istum secundum casum rectè determinari posse opinor. Illud est clarum, ꝙ si is, qui alteri in successione præfertur, hæreditatem refutauit, ille qui post eum vocabatur ad eam admittitur. l. secunda. §. sed si sint. ff. ad Tert. Bart. in l. prima. §. qui habebat. nu. 7. ff. de bon. pos. cont. tab. & alij, vt ibi per eum.
21 Tertius est casus, quando † aliquis excluditur ab alio, non quia ille sibi præferatur, & ius succedendi potius habeat se, sed quia ille est positus in conditione sibi, ad hoc vt ipse succedere queat, in euentum scilicet ꝙ ille non supersit: & tunc sufficit pro defectu, & non implemento dictæ conditionis, ꝙ ille existat in rerum natura: quamuis vllo modo succedere nequeat. ita voluit Bar. in l. 1. §. si pater. col. 2. ver. vt igitur ista materia. ff. de coniun. cum eman. lib. & in d. l. 1. §. qui habebat. vers. quintò quæro. & in l. filiusfamiliàs. §. cum quis. per illum textum ibi, de leg. 1. & Dec. in dicto cons. 383. & consil. 378. & Ana. in cons. 22. ad probandum. vbi dicit rationẽ esse: quia in conditionibus attenditur nudum, & merum factum. l. Mæuius. l. qui hæredi. ff. de conditio. & demonstra. & sequitur Raph. Cuma. in cons. 121. Gerardus. Corn. in consi. primo. nu. 27. versic. deueniendo autem. vol. 4. post glo. in dicta l. ex facto. §. si. Bart. Imol. Castr. ibi Augu. Bero. in capitulo, in præsentia. nu. 242. de proba. Cepol. in dicta l. non est sine. gl. in l. 1. & ibi Pet. Iaco. Aret. Bart. Bal. Castr. Cuma. & communiter omnes. C. de condi. inser. Anch. in cons. 396. in vnum. Bal. in d. cap. in præsentia. nu. 38. col. penult. vers. & dicit Bar. de prob. & hic est casus noster, quia filij in hoc casu stant in conditione quò ad casum, vt maritus ad lucrum possit venire. Modò responde ad ea, quæ ex aduerso deduci possent, & in primis ad illud, quòd is, qui non succedit, habeatur pro mortuo. dict. l. si pater. l. 1. §. sed si patruus. ff. ad Tertul. Soc. in consi. 35. viso nu. 10. vol. 4. & alijs multis, vt per Tiraq. vbi suprà nu. 89. vers. denique paria. inferentem ad plures casus dicas, quòd allegata procedunt in prædictis casibus, quando ille, qui veniebat excludendus propter alium, excludebatur ꝑpter ius potentius alterius, qui sibi præferebatur: nimirũ igitur erat, si talis factus insuccessibilis nõ impediebat eum, qui vocatur in defectum ipsius: secùs in hoc, in quo maritus propter filios non vocatur ad lucrum, cum tantùm in casu, in quo non supersint illi, per statutum vocetur, & sic dici non possit excludi propter ius potentius eorum. Ad secundum, ꝙ conditio tacita, de qua in l. cum auus. de condi. & demonstra. non deficit stante filia per statutum. Item ꝙ mater excludens aliàs substitutum ex tacita vulgari contenta sub pupillari, tũc non excludat, quando ipsa non potest succedere, vt latè per Tiraq. ubi suprà numero 85. & 86.
22 Respondeo primò, quòd † tanta non est uis conditionis tacitæ sicut expressæ, ut distinguendo post Albe. dicebat. Soci. in dicta l. cũ auus. col. 2. vers. ex quibus infertur vna alia. Ideo de illa ad istam non rectè infertur. Secundò: quia illa conditio tacita ex mente testatoris præsumpta oritur: vt volunt omnes in dicta l. cum auus. quæ præsumptio cessat, quando illa persona succedere grauato non potest. vnde substitutus meritò admittitur non obstante tali persona: secùs in ista expressa conditione contingit, vt istam differentiam perpendit Corn. in dicto cons. 1, nu. 30. volu. 4. vbi ad hoc allegat Bald. Ang. Rica. Saly. Rain. Franc. de Ramp. & Imo.

Tertiò & fortius negando respondetur, quòd imò etiam in tacita conditione sola existentia filiorum faciat, vt substitutus excludatur secundùm magis communem opinionem; de quã attestatur Tiraq. vbi suprà nu. 100. vers. sed ita res se habet. Hinc quoque dico, quòd dum Bart. in d. l. filiusfamilias. §. cum quis. & Raph. Cum. in d. cons. 121. Gerardus. colu. 2. & nonnulli alij volunt, conditionem filiorum in substitutione intelligi, si filij saltem sint capaces, alioquin eam haud faciant deficere, minus rectè loquuntur, & eis quam plurimi contra dicunt, quos citat Tiraq. vbi suprà. nu. 106. vers. imò sunt. vel quòd aliud est in isto casu, quicquid sit in casu Bar. & Cum. vbi suprà: quia in testamento, cum voluntas & mens testatoris sit domina & regina. l. in conditionibus. & ibi nota. de condi. & demon. cum vulg. fortè possibile est conditionem filiorum in substitutione moderari, & interpretari ex mente testatoris ad filios capaces, quòd ipsi tunc duntaxat faciant eam deficere. secùs in statuto, in quo huiusmodi præsumptio cessat.
23 Septimò quæro: quid † si mulier in monasterio moriatur, an dicatur sine filijs decessisse, ita quòd maritus ad lucrum dotis admittatur? Et hæc quæstio duplicem dubitationem habet. Prima est, quando moritur post professionem, secunda quando ante professionem. Circa primam videtur dicẽdum, quòd quamuis monasterium succedat monaco in eius bonis exclusis cæteris propinquioribus, quasi esset eius filius: tamen verè non est filius, nec etiã fingitur filius esse: vt probat Rip. in dicta l. ex facto. §. si quis rogatus. num. 37. col. 9. & Fely. in dict. capitulo, in præsentia. post Abb. & alios ibi & plenius Ripa probat in l. si vnquam. nu. nonagesimonono, quæstione trigesimaquarta. C. de reuocandis donationi. & post eum ibi plenissimè Tiraquellus nu. 41. vers. sed si sunt. Iason in dicta auth. si qua mulier. nu. 20. C. de sacrosact. eccles. ubi reprehẽdendo aliquos, qui contrarium dixerant, appellat eos fatuos: enumeratque aliqua absurda, quæ resultarent, si monasterium fingeretur absolutè filius, de quibus ibi per eos & inter alia: quia sequeretur, quòd omne, quod acquireret monasterium, acquireretur religioso. l. placet. ff. de acqui. hære. Et Rip. dicit probari contrarium per text. in §. sed hoc præsenti. in authen. de sanct. episcop. vnde exemplata fuit authen. nisi rogati: ex quibus iuribus procedit illud vulgare dictũ, quod est vnus communis error: nam quatenus ibi dicitur, ꝙ fideicommis. iniunctum hæredi, si decesserit sine liberis, hærede religionem ingrediente deficit: quia hoc casu conditio habetur pro non scripta, sequitur, quòd monasterium non habetur loco filij: quia si monasterium pro filio haberetur, non deficeret illud fideicommis. quia conditio haberetur pro non scripta. Sed quia esset adimpleta, quòd grauatus decessisset relicto filio, idest monasterio. Nec obst. tex. in d. cap. in præsentia, Primò: quia ibi ea allegatio fuit partis, & non Pontificis decisio, secundùm Abbat. ibi. vel secundò habetur quodammodo loco filij in quibusdam casibus in iure expressis: ut dicunt Bald. Ias. Rip. & alij in locis præallegatis: quia in quibusdam sortitur ius filiorum: non autem absolutè fingitur filius esse monaci. cum ergo monasterium non sit verè filius mulieris, nec etiam fingatur, conditio filiorum non videtur in eo verificari vllo modo vero, vel ficto, vt per consequens dicatur,

quòd

quòd conditio statuti de lucro dotis extiterit in hoc casu. Ni-
hilominus contrarium tenent August. Bero. in d. cap. in præ-
sentia. & Lap. in alleg. 129. & hoc potest sustineri, non ea cer
tè ratione: quia huiusmodi conditio uerificetur uerè, uel fi-
ctè in monasterio, sed quia lex tribuit monasterio fauore re-
ligionis id, quod competeret filio sanguinis, ut conditionem
illam deficere queat, facere quemadmodum posset filius na
turalis. seu habet lex, uel statutum pro non scripto, quate-
nus per illam conditionem ipsum implicarat, damnoue affi-
ceret aliquo. quemadmodum illam conditionem, si sine li-
beris ex suo corpore descendentibus &c. Palàm est non in-
cludere monasterium: & tamen deficit stante monasterio
eius, qui in eo est mortuus, & substitutus sub prædicta con
ditione excluditur: ut tenuerunt plerique. Barto. in consilio
primo. Parmensis. Ray. Cyn. Ange. Alb. & Pau. de Cast. in di
cta authen. nisi rogati. Dyn. Rica. Malumb. Barto. Fulg. in l. si
ita quis. §. is cui. de legat. 1. Anto. de Butr. Abb. Dec. in d. c. in
præsentia. Imo. in d. l. fideicommiss. de cond. & demon. Barba.
in consi. 29. illud afferam, col. pen. lib. 2. Alex. consi. 121. lib.
1. & in consi. 25. super contentis. lib. 3. & in consi. 92. lib. 4. &
attestatur esse communem Ias. in d. authent. si qua mulier.
num. 19. Angel. in consi. 80. quæstio hæc. Rip. in d. l. ex facto.
§. si quis rogatus. nume. 37. col. 9. in fi. uers. & per hanc com-
munem. & in d. l. si unquam. num. 92. q. 34. Vincen. Hercul.
qui hanc quæstio. disputauit, in sua disputatio. in ultimo du-
bio. Steph. Bertra. in consi. 133. thema. lib. 2. pleniss. compro
bat attestando de communi. ubi refert contrarium tenens,
ut ibi per eum. Ita quoque in casu isto: quòd, quamuis sub
ea conditione filiorum, non ueniat monasterium uerè, uel si
ctè, tamen ut ad religiosi hæreditatem ipsum admittatur, lex
vult sub ea conditione vel includit, vel ipsam conditionem,
seu dispositionem illam continentem haberi pro non scripta
24 quò ad ipsum monasterium. Secũda dubitatio versatur, † an
is, qui ante factam professionem moritur, habeatur pro re-
ligiosa persona, ita ꝙ ei succedat monasterium, exclusis pro-
pinquis, seu cõsanguineis. & Doct. in dict. c. in præsentia. nu.
37. versi. nonò quæritur. tenuit pro monasterio: & istam opi-
nionem dicit esse communem, quam tenuit Ancha. in consil.
69. contra donationem. col. pen. ubi citat Iacobum, Raynu.
Pet. & Cyn. & mouetur; quia ingressus præsumitur in eadem
uoluntate decessisse, permanendi, scilicet in religione eo ipso,
ꝙ non probatur mutata. c. maiores. extrà, de bapt. l. cum qui.
de prob. Secundò: quia dedicatio personæ, & bonorum mo
nasterio facta, mediante ingressu, uidetur pura a principio,
sed postmodum resoluitur per euentum conditionis, si infrà
annum religio displicuerit ei per plura iura, quæ Decius ad
hoc ponderat ibi. Si ergo est pura, licet resolubilis in certo
euentu, monasterium habet fundatam intentionem, nisi
de resolutione doceatur: iuxta nota. in l. secunda. ff. de in diẽ
add. & respondit ad contraria, & primò ad illud Imol. quod,
ex quo non fecit testamentum, uidetur consanguineos suc-
cedere uoluisse: nam dicit id cessare in eo, qui intrauit reli
gionem, quia, ex quo contulit bona monasterio per ingres-
sum, constat noluisse bona uenientibus ab intestato acquiri.
Ad illud, quòd non dicatur ante professionem uerè ingres-
sus, uel religiosus. c. religioso. de senten. excommu. in 6. & bo-
na non acquirantur antequam fiat religiosus, respondet, il-
lud uerum: tamen in quibusdam habetur pro religioso, ut
puta, quòd conueniatur in foro ecclesiæ, & in dubio subii-
cit esse iudicandum pro religione. l. sunt personæ. ff. de reli-
gio. & sumpt. fune. Verum ego aliud opinor, de iure ue-
rius esse, & pro hac consuluit Benedict. Capra in consi. 165.
punctus, quidam iuuenis Pandulphus. & eam tenent Abbas
& Imol. in dicto capitulo. in præsentia. & Iason in dicta au-
thenti. si qua mulier. nume. 58. uersiculo. extrà gloss. ubi hanc
dicit esse ueriorem: & Bald. in consilio 323. lib. 2. Abbas in
capitulo. quod a te. numero 5. extra de cleric. coniug. Ioan-
nes Andr. & Petr. de Anchara. in locis citatis per Capr. in di-
cto consilio 165. in fine. columna prima. ubi dicit, ita com-
muniter teneri: & probatur: quia ante annum professionis
elapsum non est religiosus. d. c. religioso, & ibi notat. nec est
uerum a principio dedicationem personæ, & bonorum cen-
seri puram, resolubilem tamen in euentu &c, quoniam si
id esset, interim diceretur propriè religiosus, quod est fal-
sum secundùm omnes, & ipsummet Dec. ubi suprà. Hinc
patet responsio ad d. Decij. Primò, quòd casum resolutionis
non est necesse probare, cùm non dicatur dedicatio bonorũ,
& professio adhuc facta: argumẽto. c. ad dissoluendum: de de
spon. impub. cum uulg. Secundò: quia illa uoluntas profiten
di, qua est religionem ingressus. de se sola non sufficit, nisi ad
actum professionis factæ deducatur, & maximè quia ex pro-
fessione oritur inter utranque partem obligatio, scilicet ex par
te monasterii, & ex parte ipsius profitentis: ut per Doctor. pas
25 sim, & in c. porrectum. c. licet. de regula. Præterea, † dũ durat
annus profitendi, magis diu debet animo pendere, quàm vel-
le: sicut de hærede dicitur durante terminũ ad deliberandum:
quia non dicitur interim uelle adire, uel repudiare: sed potius
deliberare, & animo pendere Barto. & Doct. in l. pro hærede.
§. j. de acquirenda hæredita. & quàm plurima deducit Corn.
in consilio 91. licet in hac uolumine tertio vbi loquendo de
matrimonio latè deducit etiam. quod sola uoluntas non suffi-
cit, nisi in contractum deducatur: nõ est igitur uerum, quòd
talis persona moriatur ante professionis annum tanquam per
sona religiosa: ergo bona, quæ accessoriè ueniunt ad professio
nẽ factam: ut per Doct. in d. auth. si qua mulier. & in d. auth.
ingressi: non possunt monasterio acquisita esse dici: & per cõ
sequens pertinent ad illius consanguineos: & tanto magis in
hoc casu, quia multiplicarentur specialia: contra textum in l.
prima. C. de dot. promiss. quòd scilicet quodammodo monaste
rium haberetur loco filii quò ad professum: Item quòd
qui professus adhuc non est, haberetur pro professo: con-
clude igitur in ista secunda dubitatione contra monaste-
26 rium pro marito. Octauò quæro, † an relicto nepote mulier
si prædecedat, maritus submoueatur ab hoc dotis lucro? Et in
terminis statutis loquentis de liberis dicas absque dubio, mari
tum excludi per nepotem, vel aliũ descendentem: quoniã, te-
ste Calistrato, lib. 2. q. nomen liberorum, comprehendit etiã
nepotes, cæterosque descendentes. l. liberorum: de verb. sign.
l. 2. §. hæc autem constitutio. ff. de excusa. tu. l. si dotali. ff. solu.
matrim. illud enim nomen sui proprietate complectens om-
nes gradus descendentium, est nomen collectiuum, ut ad-
not. dom. Alc. in dicta l. liberorum, & in l. iusta. eodem dicit
nomen liberorum, latius esse, quam nomen filiorum, quod
& consulendo aduertit Bald. in consi. 303. ad euidentiam. li-
bro secundo, & in consi. 186. quidam. uol. 4. unde Cepol. in l.
filii. de uerb. sign. dicit, quòd omnes homines propriè dicun-
tur liberi Adam primi parentis, sed impropriè filii: ex proprie
tate igitur conditio huius statuti complectitur etiam nepotes
Amplia hoc etiam si diceretur in statuto, sine liberis natis ex
eis, uel eodem matrimonio, quòd ista verba, quæ possunt esse
posita propter aliud, & ad alium effectum, scilicet ad exclusio
nem filiorum alterius matrimonii, & alterius viri, non debet
illam uim nominis liberorum restringere, ut inferius de-
clarabo. Nonò quæro, quid iuris, quando statutum loqui-
27 tur per nomen filius, & † in hoc casu uidetur aliud dicen-
dum: quoniam filii sunt ij, qui in primo gradu descenden-
tium existunt. l. prima. §. primo gradu. ff. de grad. affini. insti-
tut. eodem. in principio, & aliud est nomen filii, aliud no-
men nepotis. Bartol. & Alc. in d. l. liberorum. l. natorum. l. iu-
sta. eod. titu. Ideo dicit Bald. in consilio. 302. non continen-
tur: libro 4. quòd si fiat legatum filio Caij, qui testatoris sit
extraneus, ita quòd nulla sit præsumptio ratione sanguinis, ꝙ
voluerit in descendentes illius prædictum legatum deuenire.
præmortuo filio non debebitur legatum nepoti: vel alii descẽ
denti occasione huius dicti. de relicto personæ non coniun-
ctæ facto. Adde aliud, quòd si legatum, vel fideicommiss. sit
familiæ testatori non coniunctæ, sed extraneæ, omnes de dicta
familia uocantur ad dictum legatum in uiriles, & non seruata
gradus prærogatiua; secus quando familiæ testator sibi coniun
ctæ relinquit. Istam differentiam facit post Bar. in l. si cogna-
tis. de reb. dub. do. Alc. in l. re coniuncti. nume. 31. de lega. 3.
Barb. in cons. 44 col. 4. uolu. 2. Ioan. Crot. in c. Raynutius.
colum. 9. versi. tertius casus. extra de testam. Corne. in con-
silio 99. in præsenti. nu. 34. in 2. uol. quod nota, quia id in fa-
cto dubitari vidi. Inspecta igitur vi nominis conditio filiorum
non complectitur nepotes. l. ꝙ si nepotes. ff. de testam. tut. l. 1.
§. quæritur: de uentre inspi. l. Senatusconsultũ. ff. de rit. nup.
l. Gallus. §. primo. & §. instituens. de lib. & posthu. l. posthumo
rum. ff. de iniust. irrit. testa. §. fi. instit. qui tes. tu. pos. sed nõ ne
gatur propterea, quin ex lata significatione comprehendãtur
appellatione filiorum etiã nepotes. d. l. filii. d. l. iusta. d. l. nato-
rum. eod. ut ibi Cepol. Alci. & alii perpendunt, dum aliquis
fauor sit latè interpretandus, ut per Fulgo. in consilio. 78.
supposito Abb. in consilio 75. primo uiden. uolum. 1. Iason.

post alios in d.§.instituens.& Rui.in consilio 63. uol.3.& alibi in mille locis, & præsertim in q. statuti disponentis, quòd stantibus filiis masculis fœminæ non succedant, ut etiam intelligatur procedere, stantibus nepotibus propter fauorem agnationis, cuius causa fœminæ ab hæreditate excluduntur. Ideo puto in hoc etiam casu maritum excludi à lucro dotis: quia fauor filiorum idem est in ipsis nepotibus ad exclusionem uiri: ut pluribus consuluit Lud. Rom. in consi. 129. licet magna.& Rui.in consi.63. quamuis.colum.2. uol.3. arguendo a fortiori, quòd si Docto. communiter tenent, statutum excludens fœminas stantibus filiis, procedere stantibus etiam nepotibus, quod statutum uenit ad correctionem iuris communis.l.maximum uitium. C.de libe. præter. multò magis huiusmodi extensio in statuto de lucro dotis debet fieri, quia per eam reducitur res ad ius commune. l.si unus. §.pactus ne peteret.ff.de pact.& ibi not.cum uulg.& istam opinionem citans Rom.in d.consi.119. sequitur Dec. in consi.353. in casu, col.fin. licet aliter ibi propter alia uerba ipse concludat, de quibus uerbis mox dicam post Ruin.in d.consil.63. Pro ista conclusione etiam facit id, quod consulendo dixit Bald.in d.consi.186. quidam in 4.uol. Alex.consi.9.uolu.1. Corn.consi.27.in 2.lib.Lud. Gozad.in consi.59.col.2. quòd quando nomen filius, exprimitur in numero plurali compræhendit etiam nepotes propter pluralitatis uim, licet ex sui proprietate restringatur ad existentem in primo gradu, iuxta præallegata,& in statuti conditione exprimitur in plurali. Sed hoc dictum magis auctoritate niti, quàm iuris ratione mihi uidetur. Decimò quæro, † quid si statutum dicat,
28 si mulier prædecesserit sine liberis amborum, & Deci.in d. consi.253.col.fina. putauit non comprænendi nepotes: quia quando de filiis fit mentio cum aliqua qualitate,& illa qualitas non reperitur in nepotibus, nunquam in huiusmodi dispositione comprænenduntur nepotes, ut dicit Bart.in consi. 132. licet in quæstione.& Andr. Tiraq. allegando quàm plurima in tracta.primog. q.40.num.51. uersic.nam quando. sed ista qualitas, quòd sint filii amborum, non reperitur in nepotibus: quia nepotes, non amborum, idest duorum sunt filii, sed quatuor personarum, scilicet ex matre & patre suo, & ex eo marito & uxore descendendo ab eis, de quibus statutum hoc loquitur. Contrarium tenuit Rui.in d.consi.63.cõsiderans, quòd illud uerbum, amborum, fuerit additum ad exclusionem expressam filiorum ex alio uiro susceptorum, non autem ad restrictionem propriæ prolis, ne complectatur nepotes, quemadmodum statutum loquens de filiis natis ex eis, uel de eodem matrimonio &c. restringitur, ne maritus ab hoc dotis lucro per prolem alienam excludere, non autem ad nepotis prolis propriæ, quæ eum debet excludere restringatur secundum communem opinionem, de qua statim dico: Et hoc mihi magis placet. Alia ergo est quæstio, quan-
29 do statutum † de lucro dotis loquitur de filiis natis ex eis, uel ex eodem matrimonio, uel ex eorum corpore natis, an per huiusmodi uerba restringatur ad filios, ita ut stantibus nepotibus debeat maritus nihilominus hoc dotis lucrum facere. Et duplex est dubitatio, altera de nepotibus ex filia eorum coniugum, altera de nepotibus ex filio eorundem. Ista secunda de nepotibus ex filio, an maritum excludant, est minus dubitabilis, de ea dubitauit Bart.in d.consi.132.licet. in
30 q.propter † distinctionem ex, quæ importat causam proximam & immediatam.l.eo tempore.ff.de pecul. l.non dubiũ. C.de legib.l.1.§.incendio.ff.de incen.rui.nauf. quod arg. ad hoc facit etiam Ange.in §.nec ille.in authen. de trien. & semiss.& Corn.in consil.299.numero 34. uol.2. Nihilominus omnes ferè tenent contrarium, ut in terminis de lucro dot. determinant Bal.Pau.de Castr.& Corn.in l.1.ff.de condi. in ser. Salyc.in authen.sed si quis.C.de secund.nupt. Bald.in c. 1.§.filia.de succes.feud. Ancha.in repet.c.canonum.uers. tertiò principaliter quæro.de constit. Cald.in consil.13.punctus talis est, quidam.uol.3.Rui.in consi.63.quamuis. uolum.3. Dec.in consi.353.Lud.Rom.in consi.148.uisis.Pau.de Cas. in consi.410.uiso facto,& dubiis.col.2.in fi. & in consil.313. suprascriptus dominus.& Bened.Cap.in consi.22. punctus, quidam Tadeus.col.2.& 3.Alcia.in l.liberorum.de uerbo.signi.Alex.in c.1.uer.quæro ab extra. post Bald.ibi, de succes. feud. Alc.& Cepol.in d.l.cognoscere.§.liberorum. Socin.in consi.26.dom.Franc.uol.1.Corn.in consi.51. uidetur.lib.3. & in consi.233.in hoc.uol.4.Bald.in consi.205.dubium.lib. 5.dum hanc conclusionem tantùm improbat in nepote ex filia. Alex.& Pau.de Cast.in l.tale.ff.sol.mat.Cast. in l.Gallus, §.instituens.de lib.& posthu.& Ang.Imo.& alii in l.Lucius, la secunda.ff.de hære.instit. And. Tiraq.in tract. de primog. in q.40.num.33.uersic.ideoque & dicitur nepos.& hoc tenẽt prædicti Docto.per tex.in d.l.Lucius.ibi.ex senatum, natàmve non habebit, dum conditionem substitutionis de natis ex se intelligi de omnibus descendentibus uult ille text. adeo ꝙ substitutus excludatur, aliquo ex eis stante: qua de re dixerunt Doctores, substitutum uocatum sub ea conditione, si hæres decesserit sine filiis ex se, uel ex suo corpore natis, repelli stante aliquo nepote, ut per Soci.in consil.51. uisa.nu. 10.versi.quoniam ad omnia ista.uolu.4.per Stepha.Bertra. plenè in consilio 23.nume.24.vol.1.& in consil.96. in uol.2. Bar.in d.l.liberorum. col.pen.num.18.versic.quæro quid si in aliqua. Doct.in d.l.Gallus.§.instituens. & Alex.in l.ex facto.§.si quis ita.nu.4.ff.ad Treb. & non pauci ex præallegatis, quod ego induco à fortiori, quòd si hoc receptum fuit in substitutione, ubi sic intelligendo redduntur illa uerba, ex suo corpore natis, uel ex natis, prorsus superflua: multò magis id recipiendum est in casu huius statuti, in quo ea uerba non stant otiosè, intelligendo etiam, quòd nepotes non excludant: quia satis operantur, dum expressam exclusionem filiorum ex alio uiro continent. Similem text. habes in capitulo 1. de eo qui fi.uel hæred.ibi, ex procreatis, & ibi ex eo nullus masculus &c. ut post Bald. ponderat ibi Veron. Cepol.in d.l. cognoscere.§.liberorum.de uerbo.signifi. Non obstat. modò
31 † ponderatio de dictione ex, per Bar.& Ang.facta, vbi suprà, quòd significet causam proximam, & immediatam, & sic de proximis,& immediatè filiis intelligatur: nam dupliciter respondent Doct. Primò negando: quia interdum importat mediatam, & remotam: ut per Cepo.in d.§.liberum.& Cap. in d.consi.22.punctus, quidam Tadeus.colu.2.in fi.& alios, ubi suprà. Secundò: quia nepos dicitur satis immediatè nasci ex eis propter saguinis continuationem, nam immediatum est, quidquid per rerum naturam continuatiuè est unum, & idem, ita dicit Capr.in d.consi.22. post Bald.in d.l.1. C.de condi.inser.& quàm plures ex præallegatis.l.cum acutissimi. C.de fideicom.& secundùm Senecam, Continuatio est partium inter se non intermissa coniunctio: ut refert Gemin. in c.1.num.10.de consecra.eccle.uel alta.in 6. & cõtinuatio sanguinis in nepotem ex filio ostenditur: quia filius est portio patris, in eoq; substantia,& caro patris est, imò unus & idem cũ patre iudicatur esse.c.iam itaque.1.q.4.& Soci.in consi.252. nu.18.in 2.lib.dicebat, ꝙ filius erat caro patris augmentata, & ꝙ non dicitur extinctus pater, filio uiuente.l.cum filius.§. hæredes.de lega.2.facit.l.fi.C.de impub. & aliis. Tiraq. non pauca deducit ad hoc in d.tract.de primog.in q.40.num.28. versic. ratio ex eo sumitur. Et hæc resolutio forte limitatur, quando in statuto diceretur, ex proprio corpore natis maritum &c. ponderandum illud uerbum, proprio corpore, quod uidetur plus importare, ut plus est, requirere iuramentum propria manu prestitum, quàm proprium iuramentum: quia in primo casu non potest aliquo modo per alium præstari: secùs in secundò, ut dixi in meo tract. de iureiur. in lit.in par. 2.in primo membr.nume.40. ita limitat Gui. Papæ in decis. 353.testator tres habens.quem allegat Rip.in d.l.ex facto.§. fi.num.5.ad Treb.quasi cum eo sentiendo.& tenuit hanc differentiam notans in respon.26.nume.20.sub titulo de rescr. sed D. Alcia.simpliciter damnat in hoc Gui. Papæ in d.decis. 353.testator habens, ut per eum in d.l.liberorum. & Ludo. Roma.in d.consi.148. visis.consulens in terminis statuti loquentis de filijs ex proprio corpore natis simpliciter tenet contra id, quod dicit Guido Papæ in d.decisio.353.& Stepha.Bertran.in præalleg.consilijs 23.& 96. eodem modo consuluit, quod & mihi magis placet: quoniam non est differentia, an dicatur ex proprio corpore, an ex suo corpore, differentia posset esse inter hæc uerba, si dicat statutum de filiis propriis, uel de filiis ex proprio corpore: & ita procedit differentia in qõ.iuramenti supra citata.cùm ergo in casu statuti loquentis de filiis ex se, uel ex suo corpore, comprænendantur & nepotes, secundùm magis communem: idem dicendum est in casu statuti loquentis ex proprio corpore. Roland.in quæstio.56.tenet hanc partem, & non solùm quòd nepos ex filio, uerùm etiam nepos ex filia faciat perfectam conditionẽ deficere,& de utroque loquitur indifferenter: dicens opinionem Barto. communiter reprobari quò ad utrunque casum de nepote ex filio, uel ex filia, & sequitur Bertran.in d.consi.

Altera

Altera dubitatio de nepotibus ex filia, maior quidem eſt, nā Bartol.in conſi. 132. licet in quæſtione.conſuluit, virum nō excludi ab hoc dotis lucro per nepotem ex filia, ſtante prædicto ſtatuto loquente de filijs ex eodem matrimonio, vel ex eis natis. Idem conſuluit Baldus in conſilio 205.dubium ſuper quo, libro quinto, & monetur Barto. quia natus ex filia ei non attribuitur, ſed eius marito: quia filij ſequuntur patrem & non matrem. l. Item in poteſtate. & l.ſequen. ff. de his qui ſunt ſui.§.final.inſti.de patria pot. & ſic non auo materno, ſed paterno filij attribuuntur, ideo uidentur nati, ſeu deſcendere ex nuptijs, & matrimonio patris, & non matris. Adde ſecundùm Baldum in dicto conſi.205. quòd ex opinione Philoſophorum, & medicorum quibus vt in arte peritis credendum eſt l.1.de ventr.inſpic. mulier in generatione nō habet partem, ſed interuenit, quaſi terra recipiens ſemen maris, illud confouens, vnde creatur homo. Hinc etiam dicitur, quòd fœmina eſt caput & finis familiæ ſuæ.l. pronunciatio. §.familiæ. de uerborum ſignificatio. quod & Rip. in hoc propoſito dicit in d.l.ex facto.§.fina.nume.17.colum.2. Contrarium conſuluit Corn.in dicto conſi.51. videtur. col. 2.& 4. volumi.3.& in conſilio 233. in hac.in 3. & 4. colum. in volu.4. ubi dicit hanc eſſe communem opinionem. Lud. Roma.in d.conſi.148.uiſis.Socyn.in dicto conſi.26.domin. Franciſc.in colum.2. uolu. 1.& alleg. Bal. in titu. de ſucceſ. feud. & dicit eſſe communem, & probari per text. in d.l. 1. C. de condit. inſer. & ibi firmant Bald.& Caſt.& Bal.conſuluit in conſilio 13.punctus talis eſt, quidam.uolu.3.& Paul. de Caſt. in conſi.313.ſupraſcriptus dominus conſultor. & in conſilio 410. uiſo facto & dubijs, columna 2. Alexand.in d. l. ex facto.§. fina.& ibi Rip.numero 7. ubi dicit,in iudicando non eſſe tutum ab hac opinione recedere, dicendo eſſe communem licet diſputabilem, & ſibi dubiam. Et cum iſta tranſit Barto.in d.l.liberorum.in colum.pen. cum quibus ego reſideo: quia uerior etiam mihi videtur: quoniam aut improbatur ea ratione quia diſpoſitio debeat intelligi de primis & immediatis, qui deſcendunt & oriuntur ex eo matrimonio propter uim dictionis extrà, & tunc malè: quia ferè omnes non obſtante dicta dictione, uolunt contrarium, ut in quæſt. de nepote ex filio diximus: & præſertim quando diſpoſitio Bar. in d.l.liberorum.numero 18.quod etiam militat in caſu nepotis ex filia, aut quia nepos ex filia non dicatur ex ſanguine, uel corpore aui materni, uel ex nuptijs materni aui: & iſta ratio eſt falſa,& aliter credere, eſſet falſum & nugatoriū, dixit Paul.de Caſtro in d.conſi.313.ſupraſcriptus dominus. col.2.& Corn. in conſi.233.in hac. numero 6. uolumi.4. & in dicto conſilio.51. uidetur.num.2.uolum.3.quia ad generationis opus maſculum & fœminam creauit Deus, dicit tex. in §.neque ullo.auth.de trie.& ſemiſ.& pater generans dicitur, & mater genetrix, ut in Euang. Beatæ ſteriles, quæ non genuerunt & partus, ſeu filius dicitur uiſcera matris, ut per not. Bald. in l.alimenta.de negot.geſt.dicit Ioan.de Amic.in conſilio 145.col.fi.& legitur lib.3.regu.ca.3. Commota ſunt & uiſcera eius ſuper filio ſuo. Alioquin ſi filius non diceretur carnem etiam à matre ſumere, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, cùm ex aliquo patris ſemine non eſſet generatus, non fuiſſet homo, quod eſt hæreticum credere: aſſumpſit autem carnem ex caſtiſſimo, puriſſimo, ac ſanctiſſimo corpore Beatæ virginis Mariæ abſque vllo penitus pudoris tactu, & dicitur ex ſemine Dauid deſcendiſſe, mediante Sanctiſſima, & Immaculata virgine Maria eius matre, quæ proceſſit ex ſemine Dauid. Hæc deducunt Corn.& Caſt.in præallegatis conſilijs. Vnde omnia iura diuina,& humana dant coniunctionem naturalem ratione carnis, vel ſanguinis, inter coniunctos ex fœmina, quæ quidem coniunctio, cum nullo iure ciuili conſiſtat, vel nitatur, ſi per ſanguinem natura non daretur, nulla eſſet, vel quid dici poſſet, non video, ergo per fœminam datur deſcendentia ex carne, vel ſanguine: ergo nepos ex filia deſcēdit etiam ex auo materno: & ſic prouenit etiam ex corpore aui materni,& omnes dicimur deſcendere ex Adam, & Eua primis noſtris parentibus, inquit Paul.de Caſt.in conſi. 410.viſo facto,& dubiis.col.2.& a patre, & matre pariter deſcendat generatio, neceſſe eſt dicere, ait Caſtr.in d.conſilio 333.ſupraſcriptus dominus conſultor.col.2.circa med.dicēs idcirco nepotem ex filia deſcendere etiam ex auo materno, quia ſi illa filia eius mater non fuiſſet, ipſe non adeſſet. Hinc Deci.in conſi.223. Corne.& Caſtr.in conſil.præallegatis, & Imol.in conſi.62.poſt exhibitum.uoluerunt, ꝙ mulier dicatur habere generationem ſuam, & quòd emphyteuſis accepta in tertiam generationem intelligatur etiam in tertiam generationem deſcendentem per filiam emphyteutę. ſic & feudum uel aliud relictum generi, ad deſcendentem ex filia etiā pertinebit, niſi aliud ſubiecta materia ſuadeat, ut per plura deducit Cur.in tract.de feud.in 3.parte.q.26. Sed ne eamus per mendicata ſuffragia, mihi videtur tex. in d.l.1.C.de condi.inſer.dum ibi dicitur, quòd auus maternus ſuſcipit nepotem ex filia, ita illum text. ponderant ad hoc Caſt.& Corn.in locis præallegatis: & pondero etiam tex.in d.l.Lucius.la ſecūda.ibi, dum conditionem illam, ſi natum, natamve non habebit, intelligitur de deſcendentibus, & hoc tam reſpectu maſculi quàm fœminæ: quia ibi æquiparantur in hoc, & non fit aliqua differentia. Modò non obſtant rationes Bar.& Bal. conſulentes in contrarium. Et primò illud, quod filius & filia non dicatur procedere ex matrimonio aui materni, negatur: quoniam ſi hoc negetur, poteſt etiam negari procedere ex matrimonio aui paterni, quatenus immediate non naſcitur ex corpore auorum prædictorum, uel ex eorum matrimonio: ut dicit Caſt.in d.conſi.410.& in d.conſi.313. ubi dicit, nuptias dici tam reſpectu mulieris, quàm uiri, imò magis mulieri attribuuntur, quàm uiro; quia matrimonium dicitur a matre, & ſic a muliere, non autem a patre, patrimonium.& ideo negari non poteſt, quin dicatur nepos ex filia uenire immediate, tam ex nuptijs mulieris filiæ, & mediate ex nuptiis aui materni, quàm ex nuptijs uiri filij immediate, uel mediate ex nuptiis aui paterni, & ex prædictorum matrimonio. Vnde uerba ſtatuti uerificantur in nepote ex filia, ſicut in nepote ex filio; cùm loquitur de natis ex eorum matrimonio: ut etiam aduertit Bald.in dicto conſilio 13. pūctus talis eſt. Item & illud, quòd mulieris ſemen non concurrat in generatione hominis ſecundùm phyſicos non urget, quoniam quomodo interueniat in hominis generatione, noſtra non refert indagare: ſat eſt, quòd iura diuina & humana uolunt, ex parte fœminarum etiam naturalem coniunctionem & deſcendentiam cadere ratione carnis,& hoc ſufficit quò ad hoc, ut nepos ex filia dicatur etiam deſcendere ex auo materno: unde ſit locus ſtatuto. Siquidem de modo lex curam nō habet, ſed effectum conſiderat. Bald.in l.de quibus. ff. de legibus & conſuetud. Nec illud de l. pronunciatio.§. familiæ, facit ad rem: quia illud procedit agnationis reſpectu, quæ eſt de iure ciuili,& ratione carnis nō conſideratur.l.tutelas.ff.de capi.diminu.& ibi nota. ſecus quò ad ius cognationis, quod ratione ſanguinis conſideratur, quod nō reſtringitur ad maſculos, uel aduenientes ex eis: ſed pariter eſt omnibus commune. inſtit. de grad.cognat.& ff.de gradibus conſangui.& affinita. per totum: & alibi ſæpe. Hucùſque de filijs communibus diximus, ꝙ conditio lucri per ſtatutum delati deficiat illis,& cæteris poſteris ſtantibus, anteaque negauimus eam conditionem intelligi poſſe de liberis alterius matrimonij. Certa
32 † eſt enim cōcluſio, quòd maritus lucratur dotem in præiudicium filiorum prioris matrimonij, modò non conſequatur plus, quam unus ex filijs prædictis, iuxta diſpoſitionem l.hac edictali. ut dicit Socy. Iun.in conſil.70. placet. nūme. 2. volu. 2. ubi plurimos allegat ad hoc. Nunc maior difficultas oritur, nunquid filij mulieris ex alio uiro ſuſcepti impediant maritum hoc lucrum facere; non quia ipſi in ea conditione compræhendātur, quaſi illi ſuperſtites faciant illam deficere, ut dixi, ſed quia illis datur ius,& remedium quoddam aduerſum maritum eorum uitricum de iure communi auocandi quicquid eſſet ab eorum matrę datum, uel inter uiuos, uel in ultima voluntate ſupra id, quod aliquis eorum haberet, qui minus habet de bonis eius. l.hac edictali. C.de ſecun.nupt.§.optimè, in authen.de nuptijs. quaſi ſtatutum prędictum illi iuri, & remedio, non cenſeatur derogare, uel quia id noluerit, uel quia non potuerit. De utroque igitur videndum eſt.

53 Et primò † an ſtatutum poſſit tollere diſpoſitionem dictæ l.hac edictali,& dicti §.optimè.adeò ꝙ in præiudicium filiorum prioris uiri maritus lucret̃ dotem, ēt ꝙ illis non ſuperſit de bonis maternis tantùm, quantum eis concedit dicta l.hac edictali.& d.§.optimè. Et in hoc dubio Benedi. Cap.in conſ. 73.pūctus domina Philippa.in col.2. rñdit, ꝙ ſicut hoc fieri nō pōt per pactū per ipſam mulierē aliquo mō, ita per ſtatutum id fieri nequeat: quia ſtatutum eſt tacitam pactū partiū. l.itē quia.l.nō impoſſibile.ff.de pact.mulier.n.debet curare, ne incidat in caſum alienationis prohibitæ a iure cōmuni, ar-

gumento.l.codicillis.§.pen. de leg.2. quandoquidem dicatur is damnum dare, qui damni præstat occasionem.l.qui occidit. §.fina. vbi gloss. & Doctores.ff.ad l. Aquiliam.& hac ratione dicit Capra, sic tenuisse Iacobum Butrigariũ, & Bar.& Bald. & Franc.de Alber. in d.l.hac edictali. Quod videtur defendi posse, quatenus legitima illis aufertur occasionaliter; quia alia bona supra dotem illis non supersint pro sua legitima consequenda: & per statutum legitima tolli nequeat, secundũ vnã opinionem æquiorem, & fortè receptiorem. Alex.in cons.55. viso tit.in secundo vol.& in cons.75.visis.nu.6.vol.1. Rip.in respon.7.super præmisso.sub tit.de leg.Corn. in consil.150. lib.2.D. Alc.in l.nihil aliud.de verb.sig. Guid.Pap. cõs.140. col.4. & in consil.144.in fin. Curt. sen. in consil.23. in fin. Rom.in consil.16.in fin.& Corn.in consil.123.vol.3. Socy. in consil.150.& Doctor.alibi sæpè. Dicas imò contrarium esse verius, q̃ statutum derogare possit d.l.hac edictali.ut ferè omnes tenent Bar. Bald. Saly.in l.1.C.de inoffic.dotib. & ibi Paul. de Cast. & Doctores communiter in d.l. hac edictali.& Dec.Ias.Curt.Franc. Pep.in authen. præterea.C.unde uir & vxor. Paul.de Cast.in consil.194.verba statuti.col.fin. Alexã. in consil.158.vol.5. Socyn.in consil.52. super hac. colum.1. volum.3.& in consil.35.primum nunquid.colum.1. & in 4. volumine Ruin.in consil.64.visis statutis.colum.2. num.2. uolum.3.ubi in hoc damnant Capram. Bald. in consil.495. quædam Domina.num.9.uolum.5. Cast.in consil.345.uiso casu,& allegationibus.& Ioan.de Amic.in consil.3. in causa, & lite agitata, & in consil.11. consuetudo.colum.2.Dec.in consil.19.& in consil.283.& Signoro. de Homod.in cõs.37. factum sic. num.5. & quotquot scripserunt in hac materia: nam dicunt, dictam l.hac edictali continere ius positiuum uoluntarium, non autem ius naturale necessarium, ideo per statutum tolli posse: nam ius ciuile per aliud ius ciuile tolli & abrogari posse nemo dubitat: ad trad.in l.omnes populi.ff.de iustitia & iure.l.uenditor.§.si constat.ff.commu.prædio.§.sed naturalia. institut. de iure natura. l. sed & posteriores.ff.de legibus.& plenè tradit Ioan. de Amic.in d. consil.11.& in d. consil.3.aduertens, q̃ d.l.hac edictali, non resistit, nisi pacto: non enim improbat consuetudinem, uel statutum futurum, ergo ualet: ut per not.in authent.nauigia.C. de furtis.l.si nõ speciali. C.de testam.l.final. C. eod. iuncto text. in cap.1.de constit.in 6.Idem pluribus comprobat Rolan. ubi supra, in
34 quæstio.24. Nec obstat argumentum Capræ:† quia de pacto ad statutum affirmatiuè illud procedit, sed non negatiuè, ut dicunt Castr.Ias.Ioan. de Amic. & alij ubi supra, quia maior est potestas legislatoris statuentis, quàm hominum priuatorum paciscentium, ita respondet Paul.de Castr. in dicto consil.193. uerba statuti. quod argumentum negatiuè factũ damnat Bart. in l.alia.§. eleganter. soluto matrimo. & quòd hoc statutum sit tacitum pactum, non facit ad rem: quia non ob id partes uidentur tollere legem, quæ per statutum, antequam ipsæ matrimonium contraherent, fuerat sublata. Nec ob id infertur, quòd statutum non potuerit illam tollere, & quòd mulier debuerit curare, ne in casum statuti incideret: quia negatur, cum illa lex iam esset abrogata per statutum id expressim disponens, & nulla idcirco staret amplius prohibitio transferendi in maritum bona sub lucro dotis, uel alio titulo: posset tamen illud procedere præsupposito, q̃ adhuc du-
35 raret uigor d.l.hac edictali, ut dicetur infra. Ad illud† de legitima multipliciter respondetur. Primò, quia licet in hoc casu tollere, ut dicunt Ioan.de Amic.in d.consil.3. Dec.in d.consil.19. Paul.de Cast.in d.cons.193. uerba statuti.& in d.l.1. C.de inoff.dot. Sign.in d.cons.37.factum. Paris.in cons.90. nu.14.uol.3. Bald. in d.cons.495. quædam.in col.2. Cast.in cons.345.uiso casu,& allegationib. Alcia.in tract.præsum. & Arelat.in apost.in reg.1.in præsum.8.& Cur.iun.in d.auth. præterea. nu.17. ubi dicunt auferri legitimam filiis ex causa per statutum posse, & istam reputari iustam causam, ut uiduę facilius adinueniant maritos, & possint nubere, quod reipub. interest.l.1.sol.matr. Præterea dicit Dec.in d.cõsil.19. q̃ hoc non est tollere legitimam, sed prohibere, ne de certis bonis allegat. Postremò; quia sublata.d.l. hac edictali.quod ipsum uidetur in statuto tantùm agi, sequitur, q̃ mulieri in uita licuerit per contractum dotis, cum illa conditione lucri in uirum bona alienare: unde filij, qui post eius mortem petunt legitimam sibi debitam, non possunt eam deducere de dote lucranda per uirum: quia non deducitur de bonis alienatis in uita, & non nisi prius soluto omni ære, quod æs alienum mulier in uita contraxisset, secundùm allegata ibi per eum. Hinc consultũ extat, q̃ matri, cui debetur legitima in bonis filiæ suæ, non prius licet eam deducere, quàm maritus lucrum hoc dotis ut æs alienum mulieris detraxerit de hæreditate illius filiæ uxoris suæ: ut consuluit Ant.de Butr.in consil.12. Socyn. in cons.288. nu.23. uers. confirmatur clara ratione. uolum.2. Crau.in cons.186.nu.12. Corn.in cons.127. quamuis.uol.3. Ruin.in cons.94.nu.5.uol.5. Bald. in cons.314.Ioan.uol.4. & Achil.de Gras.in Rotæ decisio.118. dotis lucrum. Hinc reprobatur decisio Bald.in consil.237.super.dicto uol.5. dum dicit, q̃ si statutum tolleret l.hac edictali. nihilominus filij aduersus uitricum possent legitimam petere, non obstante statuto de lucro: quia uerbis generalibus statutum, uel alia dispositio non uidetur, nisi specialiter dicat, legitimam tollere; l.si quando.§.fi.C. de inoff.testam. nam hæc ratio non concludit: quia non impediuntur filij (ut dixi) ea ratione, q̃ statutum uideatur illis abstulisse legitimã, sed quia eam de bonis iam alienatis in uita, uel non nisi deducto ære alieno, deducere uel capere nequeunt. Præterea dici põt, q̃ statutum uerbis generalibus ẽt intelligatur legitimam tollere: nam text.in d.l. si quando.§.fi. procedit in hominis dispositione, non aũt legis, seu statuti. ita respondit Dec.in cons.525.dicens hanc distinctionem facere Soc. Cast. & alios, de quibus ibi per eum.
36 Secundò, † an statutum eo ipso, q̃ marito concedit lucrũ dotis muliere præmoriente sine filiis, uideatur uelle, q̃ filij prioris matrimonij nequeant dictum lucrum ei minuere, rõne d.l.hac edictali.reducendo ad illud minus, quod aliquis ipsorum reperitur de bonis maternis habere, & sic quæritur nõ de potestate, & ualiditate statuti, sed de eius uoluntate, an uoluerit derogare d.l.hac edictali.& illi derogasse per hmõi dispositionem censeatur. Et pro parte affirmatiua plura faciunt. Primò, q̃ statutum, cùm sit posterius, debet illi derogare.l.pacta nouissima.ff.de contrahen.empt. Item, quia statutũ est proprium ius illius municipij, sed d.l.hac edictali.est generalis in toto orbe terrarum, iuxta l.omnes populi.de iust.& iur.& §. sed naturalia.instit.de iure naturali, gent.& ibi nota. Et hoc quidem concludit, quando ius cõe, & statutum adinuicem aduersantur sibi, ait Bald.in cons.495. quædam.lib.5.l.1.C. quæ sit.long.consuet.l.3.§.diuus. de sepul.uiol.& uidentur secundùm Bald.in hoc sibi ius cõe, & statutum aduersari: quia d.l.hac edictali.non uult, uirum aliquid lucrari de bonis mulieris ultra id, quod aliquis filiorum prioris matrimonij, cui minus mulier reliquisset, habere comperiretur, statutum uerò uult totam, uel certam partem lucrari. Secundò, quia d.l. hac edictali, loquitur de alienatione, & datione, seu pacto per mulierem facto uiro, de lucrando dotem, sed ista datio, & alienatio prouenit ex statuto: & prohibita hoĩs alienatione non censetur prohibita alienatio, quæ fit à lege, uel statuto.l.alienationes.ff.fa.ercis.l. qui potuerint. de manumis.testam.argu. hoc faciunt Soc.in d.cons.35.& Sal.in d.l.hac edictali. Bal. in l.1.nu.8.C.de inoff.dotib. Tertio, quia dotis constitutio ualet, ergo & id, quod ex ea contingit, debet ualere, seu seruari, dicit Soc.in d.cons.35.allegans Bal.in l.ea lege.nu.14.versic. modo iusta. nam, quando est permissum antecedens, uidetur etiam actus inde subsequens, licet aliàs prohibitus, ualere.l.1. ff.de auth.tuto. ubi tutor adiens hæreditatem nomine pupilli sibi pupillũ obligat, quamuis sibi extra actum aditionis aliàs eum nequeat obligare: quod fit propter actum aditionis permissum. pro quo facit textus in l.si sponsus. §.generaliter. de donat io.inter uirum.l.si is qui duos.de lib.legat. Quarto, fortius dicitur utrunque permissum: quia constitutio dotis durante matrimonio ualet de omni iure.d.§.optimè: lucrum uerò faciendum de dote fit authoritate statuti, & sic ualet, ergo antecedens & subsequens ualet. Quintò facit, quòd dicit ad hoc Bald.ubi supra, quòd propter inseparabilitatem prohibitum sustinetur propter permissum. Sextò: quia mulier, quantum in se est, sibi consuluit, numendo & dando dotem, & aliquo modo hoc eius factum non potest reprehendi, uel improbari, quamuis ex eo damnum alteri inferat. l. Proculus.l. fluminum.§.final.l. Trebatius.ff.de damno infecto. Ioan.de Amic.in consil.105. Factum. sic nota.in l.domum.de regulis iuris. Septimò: quia statutum factum ad correctionem iuris communis non recipit interpretationem secundùm ius commune Bald.in l.maximum. C. de liberis præteritis. Castr. & alij in l.final.§.in computatione. C. de iure deliberan. Socyn. in dicto consil.52.colum.fin.uolum.3. Ias.in authen. præterea.& Alexand.plenè.in consil.246.uol.6. Sed hoc statutum

corrigit ius commune, volens maritum dotem lucrari, ꝙ procedit stantibus etiam filijs ex primo uiro, qui aliàs succederent in dote materna: ergo &c. Postremò alij arguunt in alijs terminis, quando statutum dicit de filijs natis ex eis, & similibus uerbis utitur: sed de his dicemus separatum. In casu igitur isto quando simpliciter, non facta mentione de filijs prioris matrimonij, statutum de lucro dotis loquitur, ex prædictis uidetur concludendum derogatum censeri. dicta l. hac edictali. prout iudicatum fuisset refert Iaso. in dicta authent. præthereà. & tenuit Petr. de Ana. & Petr. de Ferrar. in sua practica. & Raynu. in consilio 68. & in consilio ultim. allegatis supra in consilijs Signorol. & Socyn. in dicto consilio quinquagesimosecundo. ubi dicunt, quòd istam opinionem longissima consuetudo approbauit in tota Lombardia.

Verùm partem negatiuam tenent ferè omnes, quòd imò per huiusmodi statutum non censeatur derogatum. dicta l. hac edictali. Barto. Bald. Salycet. & alij in dicta l. hac edictali. Deci. in dicta authent. præthereà. & ibi Curt. Iun. & Iaso. columna quinta. numero 15. & Francisc. Pep. columna 19. uersicu. & infert ad dispositionem. Bald. & Paul. de Castr. in dicta l. prima. de inoffic. dotibus. Socyn. in dicto consilio 35. primum nunquid. in uolumi. 4. ubi dicit communiter ita probari, quod dicunt sequendo Ioann. de Amici. in consilio tertio. & diffusius in consilio vndecimo. consuetudo. Deci. in dicto consilio 19. uersicu. primus est casus. & in consilio 283. columna prima. Socyn. in consilio 85. libro primo. Alexand. in consilio 158. primum. numero septimo. uolumine quinto. Bald. in capitulo primo. an maritus uxor. in benef. in usibus feud. Alexand. in consilio 144. circa primum. numero secundo. & in fin. eodem uolumine quinto. & in consilio 122. viso. numero 14. uolumine septimo. Ange. in §. quia uerò. in authent. de nupt. & in §. penultim. in authent. de non eligend. secundò nubent. Ludouicus Romanus in consilio 444. uidetur primò. in fin. & in consilio 44. ex supra narrato. Rapha. Cuma. in consilio 109. Domina Ioann. in secundo dubio. Fulgo. in consilio 63. Bald. quendam. Castro in consilio 345. uiso casu & allegationibus. columna secunda. & in consilio 365. præsupposito quòd præfatum. & in consilio 336. ad primum quæsitum. & in consilio 256. subscriptus Dominus Parisi. in consilio 90. libro tertio. Curt. Senio. in consilio 78. Signorol. in dicto consilio 37. & alij quamplurimi, qui ab his citantur: ut nulla dubitatio sit, quin ista opinio præualeat authoritate, & sit tenenda in iudicando & consulendo. Huic similis est decisio, quòd, si per statuti, uel iuris communis dispositionem maritus lucrari dotem debet in casu, quòd mulier adulterium commiserit stantibus filijs ex priori matrimonio, non lucrabitur, nisi iuxta modum determinatum per dictam l. hac edictali. ita tradit Franc. Crem. in singula. 86. statuto cauetur. Arno. in problem. 27. ad regni. Cassan. in consuetu. Burg. rub. 6. §. 1. nume. 7. Carter. in practic. crimin. §. homicidium, num. 257. uersi. sed quid si habeat. Et Bertachi. citans Cæpol. in reperto. in uersicu. maritus lucratur. uersic. 44. & ita fuisse iudicatum sæpe refertur per eos. Verior quoque ista communis conclusio uidetur ex plurib. Primò: quia, ut considerat Socy. in d. consi. 35. num. 6. huiusmodi statutū in indiuiduo nō disponit expressim super casu, quādo filij ex priori uiro adsunt, & alia bona præter dotem mulier non habet: ideo iste casus decisus à statuto non potest dici, ergo est omissus, & remanet in dispositione iuris communis. l. commodissimè. ff. de libe. & posth. l. extraneus. ff. de condi. ob causam. l. si cum dotem. in princip. soluto matrim. quia correctio iurium est euitanda. c. cum expediat. de elect. in 6. l. præcipimus. de appel. l. ut liberis. ibi, nec lex uetat. C. de collat. glo. in c. cupiētes. §. quod si per uiginti. de elect. & electi potest. in 6. nisi quando repugnantia iurium tanta esset, ut ineuitabilis ui deretur, ut dicit Bal. in d. consi. 495. lib. 5. §. fi. in auth. de offi. & hic uidetur euitabilis, secundùm Socyn. in d. consi. 35. Secūdò: quia statutum admittit interpretationem passiuam iuris communis. l. 1. §. lex Falc. ff. ad legem Falcidiam. & ibi deductis maximè p Hercul. & doc. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. c. ad audiētiā. extrà de cleri. non resid. ergo statutū de lucro dēt intelligi secundùm dictā l. hac edictali. hoc arg. faciunt pro hac parte Ias. in d. auth. præthereà. nu. 14. uersi. adde pro ipsa. & Socy. in d. cōsi. 35. uer. consumatur ista Alex. in d. consi. 158. nu. 7. uer. sextò quia. Curt. Seni. in dict. consi. 78. & alij non pauci. Tertiò: quia statutum prędictum: procedit uerificato, ꝙ id, quod uenit lucrandum sit dos. l. diuus. ff. de milit. testam. Bart. in l. 1. ff. quod ui aut clam. l. fin. §. 1. ff. de diuor. sed id dotis datæ uiro, quòd est plus quàm illud, quod mater reliquit alicui filiorum, qui minus habuit, nō est dos, quia habetur pro non dato, & pro non dato: d. l. hac edictali. d. §. optimè. perinde atque ab initio datum non fuisset, secundùm Bal. in d. consi. 495. quædam. Quartò: quia sicut non licet per pactum expressum dare, vel conuenire, ꝙ vir plus lucretur de dote, quàm sit aliquis filiorum habiturus: ita, nec per tacitum licere dicendum est; tum quia illa dispositio est generalis, & comprehendit tacitum: quia de expresso ibi fit mentio, gratia exempli, secundùm gloss. ibi, & Bald. in dicto consilio 495. quædam. num. 6. tum etiam quia non plus debet posse tacitum, quia expressum. l. qui ad certum. ff. locati. l. item quia. ff. de pactis. ne quod prohibetur uno modo, uel uia, uideatur per alium concedi. capit. cum quid. de regulis iuris in sexto. hoc argumentum faciunt Bartol. & Salycet. in dicta l. hac edictali. Alexand. in dicto consilio 158. & alij ex præallegatis dicentes, quòd mulier uidetur dando dotem tacitè uelle; quòd uir lucretur dotem stante huiusmodi statuto, & Angel. in dicto §. optimè. considerat hoc lucrum dotis immediatè deferri à statuto: sed à muliere mediatè. Quintò: quia dicunt, quòd qui prohibetur alienare, iubetur etiam facere & curare, ne aliquo modo alienatio sequatur. l. codicillis. §. penult. ff. de lega. secundò. l. si ita quis. §. ea lege. de uerbor. obligationib. & ad hoc quàm plurima more suo congerit Andreæ. Tiraquel. in tract. de retra. ligna. §. 1. gloss. 14. num. 14. ex quo Bald. iubetur ergo mulier per d. l. hac edictali. curare, ne alienatio in dando dotem sequatur maior stante dicto statuto, quàm sibi conceditur, in uirum alienare. ita dicunt Bald. Salycet. Alexand. Paul. de Castr. & alij ex præallegatis.

Postremò, quia ista pars pro filiis est benignior, & magis tenenda: quia ipsi agunt de damno euitando, & maritus de lucro faciendo: ut ex pluribus in terminis statuti de lucro dicit Rayn. in dict. consil. 263. columna quarta, num. sexto. & Ioannes de Amic. in dict. consil. vndecimo, consuetudo. colum. quarta: quia filiis est debita hæreditas parentum, dicit Rayn. ubi suprà per text. in l. quia. ff. pro socio. l. fin. C. de codicil. & Alexand. in consilio 149. libro sexto. Vnde

37 † statutum de gabella soluenda de hæreditate non procedit in hæreditate parentum delata filiis. Bertachin. in tractatu de gabella. in 5. part. princip. num. 15. & sequitur Dec. in dicta authen. præthereà. num. 19. uersic. secundo quæritur, & in dubio de duobus certantibus altero de lucro, altero de damno, ille debet obtinere, qui certat de damno euitando. l. fi. §. finau tem legatarios. C. de iure deliberand. l. quod autem. §. si quis. ff. de his quæ in fraudē. l. qui peculij. ff. de pecul. legat. l. obligatione. ff. de pignora. actione.

Ad contraria respondetur: ad primum igitur in primis patet responsum ex prædictis, quòd non sufficit statutum esse posterius lege communi, & proprium ius loci, si quo modo compati potest cum lege communi, & istud compatitur, ut dixi. Secundum non suffragatur contrariæ opinioni; quia ista alienatio dicitur uoluntaria, & comprehenditur in d. l. ex quo prouenit ex facto mulieris dantis dotem, & mulier poterat uel non dando, uel sub contraria conditione dando dotē, euitare casum statuti de lucro, ideo non excusatur, quæ voluntariè se coniecit in necessitatem. l. 2. §. si quis tamen. ff. si quis cautioni. & allegata ex aduerso procedunt in alienatione, quæ non prouenit à facto hominis præcedente, sed à necessitate legis.

Tertium negatur in indiuiduo: quia dicta lex, hac edictali. & d. §. optimè. approbat antecedens, s. dotis cōstitutionem durante uita binubæ, sed improbat expressim pactū de lucrando, quod est consequens. Nec text. in d. l. 1. suffragatur: quia ibi non reperiebatur consequens in indiuido antecedentis improbatum. Præterea negatur lucrum dotis esse necessarium consequens, cum nō proueniat ab eodem iure necessario, ut in casu d. l. 1. in quo aditio tutoris pro pupillo fit iuris necessitate, à qua etiā obligatio inde oriens proficiscitur. Quartum quoque falsum apparet ex eademmet ratione, sicut & quintū. Ad sextū respondetur, ꝙ mulier quatenus aduersum iuris dispositionem dictæ legis, hac edictali. sibi consulit nubendo, non excusatur. & iura ex aduerso allegata procedunt,

quando quis sibi consulit citra legis dispositionem. Ad septimum respondent Iaso. in dicta authent. præterea, & Ioann. de Amic. in dicto consi. vndecimo. consuetudo, quòd etiam statutum iuris communis correctorium recipit interpretationem à iure communi, secundùm multos, quos allegant, & maximè ne quis indebitè damnum patiatur: vt hic agitur de damno filiorum maximo: ut dicit Ioann. de Amic. in dicto consi. Rayne. & Iaso. vbi suprà. Ad vltimum non cadit responsio: pro ista se resoluit disputando Roland. ubi suprà in quæst. 27.

Rursus urgendo posset aduersum communem dici: quòd imò uideatur per huiusmodi statutum derogatum d. l. hac edictali. tanquam illi contrarium, nam dum uult uirum totã dotem lucrari, uel eius partem, negare censetur filios prioris uiri, uel alium auocare aliquid posse, inquit Bal. in d. consil. 495. quędam domina. nu. 3. quod probatur secundùm eum: quia duo insolidum habere idem nequeunt. l. si ut certo. §. si duobus. ff. commo. & ad hoc facit gl. iuncto tex. in §. reliquũ. & §. illud palam. in auth. de hæred. ibi cum in text. diceretur in hæreditate fratres succedere unà cum filiis alterius fratris præmortui, subiicit gloss. quòd dicti filij fratris excludunt amitas à dicta successione, quamuis sint in æquali gradu: & hoc quia lex eos uocando censetur alios excludere. & non solùm negatio & affirmatio sunt contraria, sed omnis incompatibilitas est quædam contrarietas, inquit Bal. in dicto consil. 495. subiungens, quòd non possumus miscere ius commune cum statuto: vt pro parte lucrum dotis secundùm statutum fiat, pro parte non: propter dispositionem dict. l. hac edictali. ut similiter est argumentatus Castr. in consilio 345. uiso puncto & allegationibus. uidetur ergo sustineri primum fundamentum contra communem, quòd quasi contrarium iuri communi statutum censeatur illi derogare. Secundò: quia uerba statuti debent accipi cum effectu. lege tertia §. hæc uerba. cum ibi notatis. ff. quod quisque iur. glo. in l. sed hoc nisi. de iure dotium. sed si filij ex priore uiro possent aliquid auocare: non lucraretur uir cum effectu, quan tum statutum dicit l. secunda. §. peruenisse. ff. de hæreditate, uel actio. uendita. l. aliud est capere. de verborum significat. Tertiò quoniam, quamuis iustum, & bonum sit, filios habere hæreditatem matris, tamen melius est eos in hoc casu excludi, & maritum admitti, ut uiduæ nubere facilius possint: ut dicit Signorol. in dicto consi. 37. factum sic, nume. 4. & hac de causa statuentes Florentinos motos fuisse ad concedendum lucrum dotis marito, in præiudicium filiorum: refert Pau. de Cast. & alij suprà: quia uiduæ propter filio non reperiebant maritos, scientes homines non posse dotem lucrari illis stantibus.

Postremò, cum hodie sublatæ sint pœnæ ius ciuilis impositæ mulieribus transeuntibus ad secunda uota, Apostoli authoritate, ut dicunt post Bart. Pau. de Cast. & alij, in l. uxores. & seq. ff. de his qui not. insa. ca. fin. de secundis nuptiis. & ibi not. Neuizanus de sylu. nup. §. ampliatur primo, num. 46. & sic liceat eis nubere. quod intelligi oportet, ut secundùm morem aliarum mulierum nubere ualeant. glo. in l. fin. C. de legi. l. si constante. ff. sol. matrimonio. aliàs nubere non posse dicerentur. l. nepos. & ibi not. de uerbo. significat. hoc est, ut possint dare cum ea conditione lucrandi totum id, quod statutum dicit, sicut cæteræ mulieres filios non habentes. Præterea concludi potest hodie d. l. hac edictali. cessare: quia cum aliæ mulieres filios non habentes dotem dare soleant sub ea lucrandi secundùm statutum conditione, pareret impedimentum mulieribus filios habentibus in nubendo quod impedimentum non oriebatur ante dictum statutum. nam de eo tempore illa consuetudo lucrandi dotem non vigebat, & raro mulierem dare dotem marito cum iam dicta conditione lucrandi contingebat. Vnde dici potest, quòd dict. l. hac edictali, hunc casum, in quo contingit hodie matrimonium uiduarum impediri, ea attenta, uel non comprehendat, uel si comprehenderet, nõ ualeat quasi impeditiua matrimonij. ita respondebat Socyn. in consil. 80. præsens. colum. penult. uolum. 4. super casu cuiusdam statuti, subdens quòd cùm de facili mulieres sine dote non nubant, lex, uel statutum super dote conditum, quasi impediens per indirectum matrimonium, non ualet, secundùm Anton. de Butr. in consilio 36. & alios quos refert, & sequitur Ruy. in consil. 61. nu. 8. uolum. tertio. & Socyn. in dicto consilio 80. penult. colum. quoniam omnis dispositio impediens matrimonium reijcitur. Corn. in consil. 105. in secundo lib. docto. in rubro. & nigro. C. de indict. viduita. tollen. & in l. Titia. de uerborum obligat. & in cap. Gemma. de spons. & in cap. fin. de secundis nuptijs.

Hinc patet responsio ad deducta ex aduerso. Ad primum, quòd imò patet esse statutum contrarium. dict. l. hac edictali. & sic illius correctorium. Ad secundum quoque, quòd non uidetur admittere interpretationem passiuam, nec aliam in hoc, in quo corrigit ius commune: ut etiam dicam in replicatione ad responsiones datas pro communi. Tertium negatur: quia omne, quod datur titulo dotis ab initio dotem fuisse, usque ad mortem binubæ, dixit Pau. de Cas. in d. consi. 193. uerba statuti. & Bal. in d. consi. 495. quædam. col. fin. idem Cast. in consi. 356. suprascriptus dominus consultor. & in consi. 338. ad primum. ubi dicit, in hoc tempus mortis inspici. §. quia uerò. in auth. de nup. statutum ergo in eo uerificatur: uel secundò responde secundùm Bald. in dicto consi. 495. quædam. quod statutum de lucro dotis debet intelligi per uerba naturalia potius, quàm per uerba iuris ciuilis. l. hos accusare. §. utrumlibet. ff. de accus. & secundùm communem usum loquendi. l. Labeo. de sup. leg. l. librorum. §. qđ tamen Cassius. de lega. 3. & isto modo dos intelligitur, quicquid in instrumento dotali datum esse comperitur, per d. l. si quis posthac. C. de bon. proscrip. argumen. l. tutor. ff. de fideiuss. l. qui id quod. ff. de don. & secundùm hunc modùm statutum comprehendit illud dotis, quãuis de iure dici dos amplius non possit: uel tertiò responde, quòd supposito quòd d. l. hac edictali. sit abrogata per statutum, seu hunc casum nõ complectatur, nihil est, quòd dotem esse id neget, ideo in dispositionem de lucro incidit. Quartum & quintum fundamentum cessat præsupposito prædicto stante, quòd statutũ censeatur sustulisse dispositionem d. l. hac edictali. quoniam illius legis prohibitione cessante, non prohibetur tacitè pactũ de lucrãdo, sicut nec expressum, nec mulier tenet curare &c. uel secundò, quòd imò differunt obligatio legis, & obligatio hominis proueniens ex ipso contractu. l. obligamur. ff. de act. & oblig. quæ enim fiunt per legis dispositionem, nõ dicuntur per homines fieri. l. qui sub conditione de hæred. institu. ideo lucrum dotis à statuto delatum dici non debet per hominẽ, idest à muliere per eius pactum deferri. lex enim & statutum obligant etiam inuitum. l. Mæuio. de lega. 2. sed si mulier in hac statuti necessitate consentiat, aliquid ei imputandum nõ uidetur. l. non uidetur. §. qui iussu. de reg. iur. l. qua actione. §. 1. ff. ad l. Aquil. cum libentius, si per statutum ei liceret, dotem absque illa conditione profecto daret, argum. l. si ego. ad Velleia. Præterea omnis alienandi prohibitio cessat tunc, cùm ex necessitate matrimonij contrahendi dotis nomine fit alienatio. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellia. & ibi nota. & in authen. res quæ. C. communia de legat. quæ hodie necessitas est in hoc mulieribus habentibus filios, quę certè non urgebat eas tempore sanctitæ d. l. hac edictali. ut dixi. Ideo hodie d. l. hac edictali. debet cessare propter istam necessitatem, ex post superuentam, quæ quidem lex cessasset tempore suo, si tunc huiusmodi necessitas mulieres ursisset. quod patet: quoniam ad refrenandam largitatem mulierum debaccantiũ amore alicuius uiri, ibi dicitur illa constitutio emanasse. non ergo ut impediret eas nubere.

Ad ultimum dicitur, quòd imò maritus dicitur tractare de damno euitando secundùm multos habito respectu ad onera matrimonij supportata, propter quæ illud lucrum defertur, ut infra dicam. & filij petendo hęreditatem maternam, dicuntur lucrum petere secundùm Dec. in l. in eo quod vel. de reg. iur. & melius est eos dote materna priuari, quàm maritum eius lucro, ne illum priuando, uiduæ incidant in difficultatem nubendi, ut dixi: illud enim filiorum concernit priuatam vtilitatem, hoc autem publicam concernit. l. 1. solu. mat. auth. res quæ. & ibi nota. C. commu. de leg. & ideo in dubio pars mariti videtur potior.

Ex his remanent sublatæ responsiones datæ ad argument. huius partis. & prima & secunda demonstrantur ex prædictis non veræ. Et responsio ad tertium & quartum & quintum, dum negantur: non videtur bona: quoniam ex alijs demonstratur vtrunque mulieri licere, & utrunque ualere antecedens & consequens, idest dotis constitutionem, & pactum de lucro, stante dicto statuto, quod præsupponitur ex prædictis derogare dicta lege hac edictali. Ad sextum replicatur, quòd imò authoritate legis mulier sibi

consu-

consulit, dando etiam cum dicta conditione. Ad septimum replicatur, quòd statutum correctorium iuris communis in alio, quàm in eo, quod disponit: reducitur ad ius commune: verbi gratia, statutum disponit, quòd filiusfamiliàs possit testari: quod est contra ius commune, certè hoc statutum intelligitur secundùm ius commune, quòd scilicet testamentum faciat seruata iuris communis solennitate: quia de solennitate testandi hoc statutum non disponit. & ita procedant dicta Iaso. Ioann. de Amic. & Roma. in locis præallegat. per tex. in dict. l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad leg. Falci. & simil. Sed in eo in quo statutum ipsum disponit, secundùm ius commune intelligi non potest ueniens ad illius derogationem. ut per Socyn. in dicto consi. 52. & Alexand. in consi. 246. libr. 6. & ita procedit Bald. dictum in d. l. maximum uitium. statutum ergo disponens de lucro dotis faciendo per maritum, de quo etiam lex communis disponit, non uidetur in hoc secundùm leg. com-
38 munem intelligi posse. quid dicemus? Ego † rectè distingui posse existimarem, quod aut mulier dat cōgruam dotem sub dicta statuti conditione de lucrando, adeò quòd si minorem dotem, uel sub contraria conditione daret dotem, pro dignitate sua, facilè, uel commodè non nuberet, seu maritum non inueniret: aut dat excessiuam, & magnam supra id, quod aliæ eiusdem conditionis mulieres solent dare, & pro minori, & cōgrua dote potuisset nubere, secundùm dignitatem, & sui conditionem. Et in primo casu dicerem, dispositionem dict. l. hac edictali. non attenta, uiro deberi totum, quod dicit statutum de lucro dotis, tametsi filij ex priori uiro extarent, quibus aliquid de bonis mulieris non remaneret: & hoc defenditur rationibus prædictis. Et communem doctorum opinionem sic restringit, & limitat in hoc casu nō procedere. Et nota, quòd est magna limitatio communis conclusionis: & in terminis his: quando sic mulier non potuisset nubere, ꝙ statutum de lucro simpliciter disponens procedat non attenta dispositione dict. l. hac edictali. tenuit Ludoui. Romanus in consi. 129. ex themate consultationis. in secundo dubio. Ancha. in consil. 105. in themate præmisso. Bald. in consilio centesimo vigesimoquarto, quæstio formatur. volumine quatto. Angelus in consi. 396. quædam. uolum. quinto. & aduertatur, ꝙ Aug. consuluit in casu uetulæ diuitis, quæ iuuenem pulchrum, & nobilem acceperat in maritum dando ei dotem magnam, qui aliàs eam in uxorem non accepisset, si lucraturus non fuisset illam dotem ex dispositione huiusmodi statuti; ut uerisimiliter est credendum: & ut ex pluribus deductis per Neuiz. in Sylu. nupt. §. ampliant primò. num. 55. vnde illud Iuuenalis. [Vetulæ uesica beatæ.] Sed mihi uidetur, quòd in eo casu Ange. tenendum aliud erat: quia lasciuijs non est indulgendum. l. ex damni. ff. de damno infecto. & hoc dicit Rebuff. in lege prima, num. 289. & ibi Paulacus num. 138. uersic. sciendum. C. de senten. quæ pro eo quod inter. & hanc ob causam potissimè emanauit dict. l. hac edictali. ne ob lasciuiam debachans amore alicuius, mulier neglectis, & derelictis proprijs filijs, omnia in uirum conferat, & uetula illa, de qua in casu Ange. si non poterat minori dote uirum illum assequi in maritum, congrua data potuisset quidem alium sibi parem ætate habere, quo contenta debebat esse, quod magis fuisset congruum: quia matrimonium bonum & aptum est nubendo pari. secundùm Alexand. in consi. 80. uolu. septimo. & Corne. consi. tertio. in præsenti. num. 3. uolu. 3. Iuxta illud Ouidij. Discere si uis nubere, nubi pari. Et quòd matrimonium inter ætate pares fieri debeat: tradit pluribus Neuizanus ubi supra. num. 19. Præterea pietati maternæ conuenit filij proprij non obliuisci, sed eum diligere plusquam seipsam. l. isti quidem. de eo quod metus causa. authent. ut sin. prohibitione matres debit. in principio. In secundo autem casu procedit communis opinio; quoniam cum uerè iste casus decisus non sit expressim, licet uideatur sub dispositione indefinita statuti comprehendi: nihilominus ex quadam naturali ratione, uel æquitate id dicendum est, ne hodie dicatur per statutum de lucro dotis indulgeri libidinibus mulierum, & earum effrenatæ insaniæ cæci amoris fauere statuentes uoluisse: quoniam sicut hoc statutum de lucro dotis non tollit, quominus filij contra matrem, uel eius maritum, possint querelam inofficiosæ dotis proponere. l. 1. C. de inoffi. dot. & ibi not. per doctor. Bald. in d. consi. 495. num. 2. & aliqui ex præallega. dixerunt. ita non debet tollere hoc remedium d. l. hac edictali. Quod prouenit ex eadem ratione naturali, scilicet charitatis, quam mater erga filios habere debet, & est subrogata loco querelæ inofficiosæ dotis, ut probat Signo. in consi. 175. quædam mulier. ex pluribus: ut ibi per eum. Fortius dixit Curt. Sen. in d. consi. 78. ꝙ si statutum expressim non dixerit, & clausulam derogatoriam iuris communis, non obstant. &c. non apposuerit in statuto, nō uidebitur derogasse d. l. hac edictali. quia quando ius resistit, in statuto, ut iuri communi deroget, talis clausula derogatoria requiritur, & in hoc casu ui detur resistere, per ea quæ dicit ibi. sed hoc fundamentum, uel dictum reprobatur à Parisi. in consi. 90. num. 16. uolum. 3. uolente secundùm authoritatem plurium sufficere aliquo modo colligi ex uerbis statuti, quòd uoluerit statutum d. l. hac edictali. derogare. Resoluta prædicta statuti quæstione per iam dictam distinctionem, nunc operæpretium est
39 alios † casus prosequi, quando statutum de lucro dotis censeatur derogare. dicta l. hac edictali. & quando non. & in primis tangendo casus derogationis. Primum esse non dubitamus, quando statutum expressim derogat dicta le. hac edictali secundùm quàm plutimos citatos suprà in princip. huius materiæ, uel cum dicit, quòd si mulier habens filios ex primo marito decedat apud secundum maritum sine filiis ex dicto secundo uiro, debeat ille secundus uir superuiuens lucrari dotē: tunc erit derogatum d. l. hac edictali. Soc. iun. in cons. 93. miror. ad fin. lib. 1. nec est necessaria in hoc clausula derogatoria: secundùm Paris. in d. cōs. 90. quicquid dixerit Curt. sen. in d. cons. 78. Rolan. ubi suprà in q. 25. in fi. Secundus est casus, quando mulier commodè nubere pro sua dignitate non potuisset, nisi dotem dando sub ea conditione, sub qua dant cæteræ mulieres: ut diximus suprà. Tertius est, quando ex uerbis huiusmodi statuti potest quo quo modo colligi, quod uoluerit statutum derogare d. l. hac edictali. hoc tenuit Paris. in d. cons. 90. nu. 18. ubi allegat ad id Saly. Bal. Rom. Soc. Fulg. & Dec. in locis, de quib. ibi per eū. ita enim dicit uerè Soc. in consi. 52. super hoc. num. 4. col. 3. Dec. in cons. 283. col. 2. & in d. auth. præterea. nu. 7. & Paul. de Cast. in d. cons. 193. uerba statuti. col. 2. plenè firmat id Rol. ubi suprà in q. 25. Quartus est casus, quando statutum dicit, quòd maritus irreuocabiliter dotem lucretur, non obstante iure communi: tunc intelligitur derogatum dispositioni d. l. hac edictali. ita determinat Bald. in cons. 124. q. lib. 4. Quintus, quando statutum dicit, quòd quicunque vir, siue primi, siue secundi matrimonij dotem lucretur, secundùm eundem Bal. in d. l. 1. nu. 8. uersic. 3. quæro de ista. C. de inof. dot. Sed hoc non satis mihi concludit, ad derogationem d. l. hac edictali. quando quidem de secundo viro potuit expressim mentio fieri: quia non tam priuilegiatum est secundum matrimonium, ut primum: ut dicam infrà. Sextus est casus, quando statutum dicit, quòd nihil de dote maritus restituat secundùm Paris. in cons. 90. præallegat. num. 22. ubi allegat Dec. in cons. 19. & in cons. 283. Sed de hoc ualde dubito, nisi de filiis prioris uiri mentio simul facta fuerit in statuto. Rol. ubi suprà in q. 31. plurib. comprobat hunc casum. simile est, quando statutum dicit, quòd totam dotem lucretur secundū eundem in q. 32. num. 14. & in q. 31. nu. 6. Septimus, quando statutum dicit, ꝙ lucretur in omni casu, tunc censeatur derogatum d. l. hac edictali. secundùm Rom. in cons. 44. ex suprà narrato, quem refert & sequitur Parisi. in d. consi. 90. nu. 23. Dec. in cons. 472. testator. nu. 2. & in d. consi. 283. col. 2. Lud. Goza. in consi. 59. nu. 13. & Parisi. citat ad hoc Claud. in l. si ita quis. §. ea l. de uerb. oblig. & Soci. in d. consi. 52. uol. 3. Sed nec hoc dictum mihi placet, & multi tenent contrariū, ut dicam infrà in casibus negatiuis. Roland. ubi suprà, in q. 29. pro isto casu dicit esse communem: qui plurimos citat, ut ex eorum relatu nu. 2. mihi uideatur communis. Octauus casus est, si ultra statutum simpliciter loquens de lucro dotis faciendo per maritum adesset illud statutum de muliere filios habēte ex priore uiro, & quod se aliquo modo referret ad statutum de lucro dotis: ut in cōtingētia facti tenuit Dec. in d. cōsi. 19. col. 3. sed in eodēmet casu Rui. contrariū consuluit in cōsi. 64. uisis statutis. in 3. Dictū Dec. in se uerū est, sed in eo casu, an statuto de muliere habente filios referri oporteret ad eā partē statuti de lucro, de qua disputabāt, meritò dubitari poterat, ꝑ ea quæ deducit ibi Rui. quib. conatus est ostēdere, quòd in statuto Pistoriensi uolente, quòd uxore præmoriente sine filijs amborum infrà quinquennium medietas dotis pertineat ad maritum, & alia medietas restituatur, uel reuertatur ad filios, uel filias, & ad alias personas, de quibus in eo ea uerò decedente post quinquennium nihil

de dote reſtituatur, iſte ſecundus caſus ſtatuti de lucranda tota dote intelligendus ſit, ut diſpoſitioni d.l. hac edictali. non uideatur derogatum, quominus in iſto ſecundo, licet non in primo, filij ex alio uiro queant à uitrico partem dotis auocare iuxta diſpoſitionem d.l. hac edictali. Et ſtante hoc, quòd illud ſtatutum fuiſſet intelligendum derogare d.l. hac edictali. duntaxat in primo caſu, ſtatutum de muliere habente filios, ſed ad illud referens: relatio eius ueniebat uerificanda, & intelligenda tantùm in primo caſu. ſecus ſi ſtatutum de lucro in nulla ſui parte uideretur reſtrinxiſſe derogationem d.l. hac edictali. ſed abſolutè, & ſimpliciter loqueretur: tunc enim ſtatutum de muliere habente filios ad illud ſe referendo, certè non poſſet non ſe referre abſolutè ad omnes dictos ſtatuti caſus, quòd ſcilicet in omnibus caſibus uel infrà, uel poſt quinquennium muliere moriente cenſeretur derogatum dict. l. hac edictali. Nonus caſus eſt ſecundùm Dec. in d.conſil. 19. & Socyn. in d.conſil. 52. & Bald. in d. conſ. 495. quædam. volum. 5. quando in una parte ſtatuti derogatur d.l hac edictali. ut uideatur in alio etiam caſu eidem derogatum: quia una pars legis, uel ſtatuti per aliam declaratur, iuxta uulgariter allegat. per Dec. ibi. Sed aduertendum eſt, an id ſtatutum commodè patiatur. Caſus ſtatuti Dec. erat, quòd dum ſtatutum Piſtorienſe dicebat, uxore ſine filiis amborum præmoriente infrà quinquennium, dotem pro medietate redire ad filios mulieris, & alias eius perſonas, de quibus in eo, & pro medietate penes uirum remanere, derogabat d.l. hac edictali. quia neceſſariò intelligebatur extare filios ex alio viro: & nihilominus volebat medietatem dotis uirum lucrari, ut deducit Dec. & Ruyn. in conſ. 95. præallegatis. An uerò hæc derogatio, quæ facta colligebatur in caſu mulieris morientis infrà quinquennium extenderetur ad caſum morientis poſt quinquennium, in quo caſu ſimpliciter dicebat, ſtatutum, nihil de dote eſſe reſtituendum, fuit in conſulendo dubitatum per Dec. & Ruyn. ubi ſuprà, qui ſibi fuerunt contrarij. Pro Dec. mihi uidetur fortius mouere illa ratio: quia maritus alioquin minus lucrabitur in caſu uxoris morientis poſt quinquēnium, ſi negatur in eo caſu derogatum eſſe d.l. hac edictali. quàm cum moritur ante elapſum quinquenniū in caſu illi l. derogatū eſſe. patet: nam in illo caſu uigore d.l. tot filij ex priore uiro poterunt eſſe auocantes lucrum, ut ſexta, uel duodecima, ſeu minima pars de dote remanebat uiro. Sed rationabile hoc non uidetur, nec de mente ſtatuentium ꝙ uirū minus lucrari de dote in ſecūdo caſu, quam in primo uoluerint, dum in ſecundo caſu ſtatuunt nihil reſtitui de dote, in primo aūt uolunt medietatē reſtitui. Pro Ruy. opinione ſtringit, ꝙ non eſt conſequentia, ꝙ ſi uoluit ſtatutū derogare d.l. hac edictali. in primo caſu, & in eo maritus lucretur medietatē dotis, & aliā medietatē habeant filij ex priore uiro, idē dicatur in ſecundo caſu uoluiſſe, ut maritus in totū dotem lucretur. & filij in totū excludātur. iſtud. n. eſſet multiplicare odia in non expreſſis per tacitā relationē, quæ non fit, ubi militat diuerſa ratio, uel odium, uel ibi reſtringitur fauor perſonæ: & diſpoſitio d.l. hac edictali. eſt fauorabilis: ita latè deducit Ruyn. in dict. conſ. 64. uolum. 3. ideo ſuper hoc caſu amplius cogitandum eſt. Roland. ubi ſuprà in q. 31. nume. 12. tenet pro Decio contra Ruynum: Socyn. & Bald. caſus alius erat, nam ſtatutum dicebat, maritum dotem lucrari præmoriente uxore ſine liberis natis ex eis, & ſi filij ex eis extarent, maritum lucrari dotem nolebat, ſed eam cōſeruari filijs prædictis mandabat, filiis ex alio matrimonio excluſis: dubitatum fuit, an ſicut in caſu, quando extant filij ex eis, qui ſoli ſuccedunt in dote, excluduntur filij ex alio à prædicta dote, ita quoque ipſi excludantur, quando maritus eſt lucraturus dotem præmortua muliere ſine filiis ex eis: & ſic in iſto caſu corrigatur diſpoſitio dict. l. hac edictali. Bald. in dict. conſil. 495. nume. 13. Socyn. in dict. conſil. 52. ſuper hoc. uerſiculo ex quo infero, arguunt primam partem ſtatuti, in qua lucrum defertur marito, intelligendam eſſe etiam ſtantibus filiis ex alio uiro, & ſic corrigere ius commune, id eſt dict. l. hac edictali. quia ſecunda pars ſtatuti, in qua uocantur filij ex eis nati, expreſſim excludit filios ex alio uiro: nam una pars declarat aliam (inquiunt ipſi.) l. hæredes palam. §. ſed ſi notam. ff. de teſtamentis. l. utrum. ff. de petit. hæredit. ſed dici poteſt hoc non ſufficere, ſecundum Paulum de Caſtro in conſilio 193. uerba ſtatuti. columna prima, ſuper hoc ſtatuto conſulentem: quoniam (ut ipſe ait, & certè probabiliter) iniuſtius quidem eſt, filios prioris matrimonij à dote materna excludi propter maritum matris eorum uitricum, quàm propter filios eorum matris natos ex ſecundo matrimonio: nam filij ex ſecundo matrimonio etiā habent de iure communi ſymbolū, id eſt partem in dote materna, ſed uitricus nullum penitus ius habet in ea, ſed facilius fit tranſitus in habentibus ſymbolum, quàm in non habentibus. l. in rem actio. §. quæcunq;. ff. de rei uendi. & dicit Cor. in conſi. 262. circa primum. nume. 8. libr. 1. Et quia eſt materia ſtrictè intelligenda ex pluribus cauſis, Soc. & Bald. conſiderant ſuper d. ſtatuto alia, & præſertim uerbū ex eis in fundando ſuam conſultationem, ſed illud attingam mox. Decimus eſt caſus, quando ſtatutum dicit, uirum lucrari dotem muliere præmoriente ſine filijs natis ex eodem matrimonio, uel ex eis, uel amborum, & id genus ſimilia, quæ uerba denotant excluſionem aliorum filiorum de dicta conditione, tunc ſtantibus liberis ex alio uiro debet etiam maritus dotem lucrari ſecundùm Bald. in d. conſi. 495. quædam. & Soc. in d. conſi. 52. ſuper hac. uolum. 3. Dec. in conſi. 283. diligenter. colum. 1. & conſulendo ſequitur Pariſi. in dicto conſi. 90. nume. 26. uolum. 3. & Rom. in conſi. 44. qui à Soc. & Pariſi. allegat. ad hoc, quòd primò probant: quia illa uerba ex eis, & ſimilia in conditione liberorum appoſita ſtarent alioquin occiſè, ſiquidem ſimplex conditio liberorum abſque illorum uerborum additione intelligebatur de liberis ex eo matrimonio, & non ex alio: ut & nos ſuprà diximus: ut ergo aliquid operentur, iuxta. l. ſi quando. de leg. 1. & ibi not. & concord. debent accipi ad derogationem d.l. hac edictali. ut in aliquo maritum lucrum totum, quod dicit ſtatutum, facere, filij ex alio minimè impediant. Præterea Pariſi. arguit, quòd dum ſtatutum filios proprios ad excluſionem mariti admittit, repellit cæteros; q̃a exceptio in vno confirmat regulam in non exceptuatis, ut ipſe pleniſſimè deducit. huiuſcemodi argumen. uſus eſt Bald. & Socy. ubi ſuprà. Sed fortius uidetur ſtringere: quia ſtatutū vocans uirum non ſtantibus communibus filijs, habet caput incluſiuum filiorum, quòd ſi filij communes extabunt ipſi ſuccedant, & ſic eis dos defertur. Sed ſi in caſu filiorum communium exiſtentium extarent etiam filij ex alio uiro, omnes filij ſuccederent matri in dote, excluſo marito, quod nemo negare poteſt. Ergo in caſu conuerſo ubi maritus ad dotis lucrum admittitur, illorum reſeruatio, ſeu uocatio ceſſat, ſicq; dicti filij ex priore uiro excluduntur à dote. hoc argum. facio ex dictis Pariſi. in d. conſi. 90. pro iſta parte tenet etiam Rolā. ubi ſuprà in q. 30. per plura de quibus latè ibi per eum. & in q. 32. idem pluribus firmat ſtatuto dicente, ſi ſine liberis communibus &c. idem etiam firmat ſtatuto dicente ſi ſine filijs amborum, &c. ut per eum. in q. 33. Nihilominus in hanc ſententiam facilè uenire nequeo: tum quia contrarium tenuerūt Soc. in conſi. 35. in 4. lib. Bal. in c. 1. an mari. ſucced. uxo. Rui. conſi. 59. num. 17. uolum. 3. & in conſi. 61. num. 13. uolum. 3. & Alber. in tract. de ſtatuto exclu. fœm. propter maſcu. 6. arti. q. 27. quem alleg. ad hoc Pariſi. ubi ſuprà, ubi alleg. Bald. & Soc. & alios. tum etiam quia prædictæ rationes non concludunt ad inducendam derogationem d.l. hac edictali. Nam ad primam reſpon. quòd explicitè de filijs ex ſe natis mentionē fecit ad tollendam omnem facti dubitationem, an filij ex alio matrimonio faciant hanc ſtatuti conditionem deficere. ita reſpon. Rui. in conſi. 59. num. 17. uolum. 5. dicens tali caſu ſuperfluitatem non eſſe damnatam ſecūdùm Abb. in c. ſolitæ. de maio. & obed. & in c. certificari. de ſepult. & quanta fuerit dubitatio, an conditio ſimplex liberorum comprehendat etiā filios ex alio, patet ex diſputatione acerrima Ray. Signor. de qua in præalle. conſi. 68. 69. & 263. quod eſt ultimum. Ad ſecundùm dicitur, illud procedere in terminis ſuis. ſ. in uerificatione conditionis, de qua loquitur ſtatutum, nam ad uerificādum caſum lucri, regula ſeu diſpoſitio ſtatuti cōfirmatur per exceptionem filiorum eiuſdem matrimonij, in alijs, ut ſi filij ex alio extent, nihilominus caſus lucri extitiſſe dicatur. ſed non procedit argu. reſpectu iuris huiuſmodi filijs competentis. d.l. hac edictali. quia ſtatutum de illa non loquitur, ſicut nec reſpectu querelæ inofficioſæ dotis procedere dici poteſt eadem ratione. Tertium minus obſtat: quia ſtantib. filijs ex eis, filij ex alio admittūtur, non quia cenſeantur à ſtatuto uocati ad dotē, nā nec ipſi, neque filij ex eodē matrimonio dicūtur uocati p ſtatutū ad eā, negaturq; ſtatutū prædictū, caput incluſiuū eorū habere: ſed quia de iure communi ab inteſtato filij oēs ex quouis mr̄imonio matri ſuccedūt. ita vult Pariſ. in d. conſi. 90. uolumi. 3. ſi ergo in caſo illo exiſtentium filio-

rum

rum ex eodem ipſi non dicuntur vocati ad dotem, in caſu conuerſo quando ſuccedit maritus, non dicuntur excluſi, vel ſecundò, ſi dicuntur excluſi, certè excluſi non ſunt, niſi quò ad illam ſucceſſionem ab inteſtato: quam duntaxat importat illa conditio, ut dixi: ergo non impediuntur illud remedium particulare d.l. hac edictali. aduerſum vitricum mouere. Pondetabat etiam Bald. in d. conſi. 495. num. 15. pro ſua opi. relatiuum, quod ſe referebat in dicto ſtatuto ad omnia præcedentia. l. talis ſcriptura. de leg. 1. §. fin. l. ſi idem cum eodem. ff. de iuriſ. omn. iu. c. 2. requiris. de appel. cui reſpondendo poſſumus dicere, quòd, quando ſubeſt diuerſa ratio, vt magis ad unum, quam ad aliud fiat relatio, tunc ad omnia præcedentia non fit relatio: ita reſpondet in iſta materia Rui. in conſi. 64. nu. 6. uol. 3. & ratio diuerſitatis adducitur per Caſt. in d. conſi. 193. verba ſtatuti. in col. 1. prout ſuprà recēſui: & ſic uides nec in caſu iſto derogatum uideri d.l. hac edictali. Nolo tamen dictis meis tantum deferri, quin ſi uideatur magis, quiſque adhærere aliorum authoritati valeat nam in hoc & in cęteris opin. meam cauſa tantum excitandi aliorum ingenia in medium me adduxiſſe volo. Vndecimus eſt caſus, quando ſtatutum dicit, quòd uir lucretur dotem etiam in præiudicium filiorum prioris uiri, tunc d.l. derogatum cenſeri non dubito, ut tenuit Dec. in d. conſ. 19. pro tenui. col. 2. uer. Secundus eſt caſus: & Pariſ. in d. conſ. 90. num. 12. uol. 3. ubi citat quam plures docto. de quibus ibi per eum. Idem dicas, quando ſtatutum diceret, ꝙ lucraretur dotem etiam extantibus filijs ex alio matrimonio, ut poſt Caſtr. & alios alleg. ibi per eum, dicit Dec. in d. conſ. 19. uerſ. Secundus eſt caſus. & Soc. in conſ. 52. ſuper hac, col. 2. uer. unde conſidero. uol. 3. & Pariſ. in d. conſ. 90. Et habent iſtos duos caſus pro indubitatis. Vndecimus eſt caſus, ſecundùm Ruin. in conſilio 61. columna penultim. uolum. 3. quando ſtatutum poſtquam ſtatuit uirum lucrari dotem, ſeu partem eius, filijs communibus non extantibus, dixit hoc etiam uelle in dote, quæ ex legis diſpoſitione intelligeretur cōſtituta: nam in vno tantùm caſu (inquit Ruin.) dos legis diſpoſitione intelligitur conſtituta, ſcilicet quando mulier tranſit ad ſecunda uota dotis non facta mentione, in quo caſu intelligitur dos data primo, in iſto ſecundo matrimonio repetita: ut dicemus ſuo loco, ergo ſtatutum vult uirum lucrari in ſecundo matrimonio dotem, & ſic indiſtinctè etiam ſtantibus filijs ex alio matrimonio. Iſta Ruin. concluſio non eſt bona: quia non ſequitur, ſtatutum vult ſecundùm uirum etiam dotem lucrari, ergo & in præiudicium prioris uiri filiorum, in derogationem d.l. hac edictali. ut dixi ad ſuprà dictū caſum: cum poſſit procedere, quando d. filij non extarent. uel etiam intelligi iuxta terminos d.l. hac edictali. Eſt uerùm, quòd conſilium Ruin. ex alio optimè defenditur ibi: quia ibi in eo ſtatuto ſubijciebatur prædicta obſeruari etiam extātibus liberis prioris matrimonij: ut per eum in d. conſi. colum. penultim. uerſicu. hoc igitur ſic præſuppoſito. Nam, ut diximus in præcedenti caſu, iſta uerba, extantibus etiam liberis ex alio &c. faciunt rem claram: quòd ſtatutum uoluit illis præiudicare auferendo eis ius d.l. hac edictali. iuxta præallega. Duodecimus eſt caſus Pau. de Caſt. in conſi. 193. uerba appoſita. ubi cum ſtatuto ueteri, in quo cauebatur, uirum lucrari dotem filijs non ſtantibus ex eodem, ſi uerò extarent, maritum, & filios ex alio matrimonio excludi, & filios prædictos uocari ad dotem diſponebatur, additum fuiſſet ſtatutum nouum, ꝙ in caſibus ſupradictis intelligatur dos totum illud, quod fuerit datum parti uiri, uel confeſſatum à parte viri pro dote: uel promiſſum eidem. Conſuluit Caſt. per hanc additionem uoluiſſe ſtatuentes derogare d.l. hac edictali. quoniam ſi non intelligeretur dos ad effectum hunc derogandi. ſ. d.l. fuiſſet ſuperuacua. ſi quidem quò ad præiudicium partis mulieris intelligatur dos modis prædictis abſque eo etiam quòd ſtatutum dicat id, quia mulier etiam filijs ſtātib. ex priore uiro poteſt oīa ſua bona in dotē dare; quia in eius uita nihil eis debet. l. 1. §. ſi impuberi. ff. de coll. bon. iūcto. §. q̄a uerò. in auth. de nup. & alijs deductis per Ca. ibi. Decimuſtertius eſt caſus, qn̄ ſtatutū ꝑmittit mulieri dare ſecūdo marito oīa ſua bona excluſis etiā filijs ex primo matrimonio, ſtante alio ſtatuto eiuſdem loci de lucro dotis: tunc ſi contingat mulierem dare ſecundo viro omnia bona ſua in dotem, filij ex alio uiro non auocabunt à uiro partem aliquā lucri diſpoſitione, d.l. hac edictali. Ita cōſuluit plenè Signo. in conſi. 37. factum ſic, & in conſi. 69. ubi conſiderat ſtatutum ponere in poteſtate mulieris actum dandi dotem ſecundo uiro, uel aliter in eum bona transferendi: actum verò excludendi liberos ulterioris matrimonij ſecus, quod non ponitur in poteſtate mulieris, ſed imo habetur pro diſpoſito miniſterio ſtatuti, ita ꝙ alia particularis excluſio ipſius mulieris facienda de eis non ſit neceſſaria: quia huiuſmodi participium præteriti temporis denotat rē in eſſe iam perfectam. l. de tutela. § fin. ff. de cap. dimi. l. 2. §. exactis. ff. de origi. iur. Item denotat rem affuiſſe tempore diſpoſitionis abſq; hominis miniſterio. l. ſi quis maior. C. de tranſact. gloſ. in l. 1. C. ut lite penden. Facitq; Signor. Differentiam, an ſtatutum dicat, quòd liceat mulieri dare excludendo liberos &c. uel an dicat excluſis liberis &c. quia in primo caſu denotaretur excluſio filiorum in fieri hominis miniſterio: in ſecundo uerò denotatur excluſio eorum in eſſe perfecto; ut iuribus per eū ad hoc allega. Verùm in iſto caſu Rayne. in conſilio 68. quædam mulier. colum 4. nume. 13. uerſicu. in ſecunda parte. putauit. d.l. hac edictali. non corrigi per præfatum ſtatutū niſi conditionaliter, uolens datam eſſe poteſtatem mulieri, ſi expreſſim filios excluſerit, faciendi ut maritus omnia eius bona in dotem habeat, ac eam lucretur iuxta ſtatutum de lucro dotis, etiam quòd filij prioris uiri extarent: ſed ſi ipſa eos expreſſim non excluſerit, illi non impediantur ſoluto matrimonio auocare partem datorum in dotem à uiro uolente eam lucrari iuxta diſpoſitionem d.l. hac edictali. & mouetur, quia iſta uerba excluſis liberis, ſunt ablatiui abſoluti, qui reſoluuntur in vim conditionis, ſ. ſi excludantur liberi. l. à teſtatore ff. de cond. & demon. l. ab emptore. ff. de pactis. l. euictis. ff. de uſuris. eſt ergo ſecundum eum excluſio eorum neceſſaria, ꝙ expreſſim à muliere fiat: ut eis tollatur remedium. d.l. hac edictali. & iſtam excluſionem uult à matre fieri quandocunque poſſe durante uita ſua, quia tempus excludendi non eſt determinatum. Prolixè replicat Signor. in conſ. 69. col. 6. nu. 14. uerſ. nunc uenio ad poteſtatem. Sed prolixius triplicat Ray. in conſ. 263. col. 8. uerſ. nunc deſcendit. nu. 16. In ſumma, eorum rationibus conſideratis, mihi placet opinio Sign. nam negari non poteſt, quin ablatiuus abſolutus poſſit in diſpoſitione ſtare interdum per modum narrationis facti ad diſpoſitionem iuris præcedentem, uel ſubſequentem: ut inquit Sign. in d. conſ. 69. nu. 18. uerſ. 2. caſu: auth. in ſucceſſione. C. de ſuis legit. auth. poſt fratres. C. de legit. hære. uel (vt dicit Alc. in l. quærebatur. de uerb. ſign.) ſtat aliquando in uim ſeprimi caſus: ideo cū in dicto ſtatuto accipi poſſit aliter, quàm per modum conditionis, ſ. per modum aſſertionis, & narrationis, non eſt dicendum, ꝙ ſtatutum poteſtatem conditionatam mulieri dederit, ſeu quòd ſtatutum uoluerit conditionaliter corrigi dictam l. hac edictali. ſcilicet, ſi mulier filios excluſerit: nam diligenter aduertatur ad utrunque diſtinctè. Quò enim ad primum de poteſtate conceſſa, tene ꝙ non minus inaniter, quàm ineptè dicitur conditionalis: quoniam diſpoſitio conditionalis, non efficitur per expreſſionem eius, quod tacitè inerat, ſeu eius, quod extrinſecus non uenit. l. conditiones. l. aliquando. ff. de cond. & demon. & not. per glo. & doct. in c. ſignificaſti. de electio. ſed in actu conceſſo mulieri transferendi in ſecundum uirum ineſt actus excludendi alium. & par eſt dicere, concedo tibi poteſtatem, ſi uis alium excludere, uel, id dicere ſimpliciter abſque huiuſmodi conditionis expreſſione, quæ tacitè ineſt in huiuſmodi conceſſione. Illa ergo poteſtas non poteſt conditionaliter data dici ex huiuſmodi expreſſione. Quò ad alterum, quòd ſtatutum corrigere dictam leg. hac edictali. ſub conditione, ſi mater eos excluſerit, intelligatur, & non aliter: dico illum ablatiuum, excluſis & cætera, non adaptari ad id: quia de correctione dictæ legis hac edictali. ne uerbum quidem exprimit ſtatutum, ideo ad hoc non poteſt referri, uel conditionem importare: eſt ergo neceſſe, ut referatur ad poteſtatem conceſſam, & relatus ad eam per modum conditionis ſtare nequit: ut dixi: ergo per modum narrationis, & aſſertionis concluditur, & ſenſus eſt, quòd mulieri liceat in ſecundū uirum transferre omnia bona ſua: excluſis liberis: id eſt ut liberi prioris matrimonij excluſi intelligantur, ut nullo modo quicquam auocare queant. Quod mihi indubitatum videtur, ſtante ſtatuto de lucro: quoniam tunc utrunque conceſſum apparet ſtatuto, ſcilicet antecedens, id eſt dotis conſtitutio de omnibus bonis, & conſequens, id eſt ius lucrandi, ſeu lucrum dotis, in quo caſu certum eſt filios ex alio quicquam contra uitricum dicere non poſſe, vt per Socy. in d. cōſi. 52. ſuper caſu. uol. 3. Pariſi. in conſi. præ-

allegato. 90. & alios ubi supra. Alijs pulchris rationibus comprobari, quas Signoro. latè deducit in præallegatis consilijs, quas hic non puto referendas: sed ad eum te remitto, quem omnino in hoc videas. In uno casu Curtius in d. auth. prætereà. nume. 16. limitat hanc conclusionem, quòd illa duo statuta non procedant in casu, quando scilicet mulier actualiter nullam dotem dedisset, licet transeundo ad secunda uota non facta cum uiro mentione de aliqua dote uideatur dotem primo uiro datam tacitè promisisse secundùm legis dispositionem, ut suo loco dicemus: non uult enim statutum illud rigorosum (ut ipse inquit) per quod filij priuantur beneficio dictæ leg. hac edictali. in casu dotis per mulierem datæ vitrico iuxta permissionem statuti in effectu derogantem dictæ legi extẽdi ad hũc casum, qñ mulier ipsa actualiter nõ dedit, sed lex, idest extendi de casu dotis expresśim datæ ad hunc casum dotis fictè, seu tacitè constitutæ. & ita pluribus consulendo comprobat Ias. in consil. 50. in volumi. 1. Et hoc mihi uidetur decidi per Curt. Senio. consi. 68. numero 8. dum dixit, quòd transeundo ad secundà uota mulier, licet videatur tacitè dare in dotem datam primo uiro, tamen hoc limitatur non procedere stantibus filijs ex primo uiro, tunc pro portionibus bonorum pertinentibus ad eos uigore dictæ l. hac edictali. non uidebitur tacitè dotem dedisse, ut in præiudicium eorum lucrari maritus eam posśit Bartol. in quæstio mulier habens amplum. in solu. quæst. colum. prima. Alexan. in consi. 144. libro quinto. & Curtius in dicta auth. prætereà. nume. 13. etiam si dixeris, quòd prædicti loquuntur in terminis, quando mulier non habet potestatem faciendi contra dictam l. hac edictali. & sic propter defectum potestatis, ergo secus in terminis præfati statuti sibi eam potestatem concedentis, sicut in terminis iuris communis quando non extant filij, in quo casu habet potestatem omnia dandi in dotem. & uir potest omnia data lucrari, uidetur tacitè dedisse etiam ad effectum lucrandi, iuxta statutum de lucro dotis. Respondeo idem: quoniam licet potestas adsit, quòd absuerit mulieris uoluntas, in hoc casu præsumendum est, ut uidetur uelle Curt. Sen. in d. consi. 78. num. 8. & ratio est; quia impietas, & quasi crimen est, quamuis a statuto id concedatur fieri (quandoque enim a lege, id quod uerè crimen est etiam committi impune clarum est. l. Graccus. C. de adulte. & alibi) proprios filios deserere in totũ, omniaque in alium transferendo charitate, affectuque materno se declarare ex parte, quod turpe mulieri quidem est: ut ergo reijciatur præsumptio criminis, & turpitudinis. l. meritò. pro soc. l. cum profitearis. C. de reuocand. donat. præsumendum est, quòd noluerit id facere, & sic quòd dos tacitè ultra mensuram dictæ l. hac edictali. data non præsumatur, & per consequens filij ex priori uiro non obstante prædicto statuto posśint habere remedium dictæ l. hac edictali. quasi illud statutum non uerificetur in hoc casu. Ita reperio tenere Roland. ubi supra in quæstione 34. Decimumquartum casum summo ex Rolan. ubi supra in quæst. 28. quando extraneus, & non mulier, uel eius pater dotem dedisset: tunc filij non auocabunt lucrum, & cessabit d. l. hac edictali. & sic ibi Bald. tenuisse. Curt. Iunior in consil. 122. & Roman. in consi. 219. & Salyc. in l. si ita quis. §. ea. l. de uerborum obligat. refert, & sequitur etiam per alia, de quibus ibi per eum. Decimumquintum casum collige etiam ex Rolan. ubi supra in quæst. 35. quando etiam extat statutum cauens, quòd statuta intelligantur ad literam: nihilominus erit locus d. l. hac edictali. & in his terminis allegat Cur. Iun. in consi. 122. in fi. & uolunt Signo. in consi. 37. & in consi. 68. & Ruin. in consil. 69. & consil. 263. Vbi autem statutum de lucro dotis derogauit d. l. hac edictali. Nota ampliando, quòd huiusmodi derogatio habebit locum etiam in casu, quando lex, uel statutum fingit dotem. Fulgo. in consi. 89. domina Catharina. Ruin. in consil. 61. colum. penul. uolum. 3. Castr. in consil. 336. ad primum quæsitum. Alexand. in consil. 142. uiso statuto. in fin. uolum. 7. & in consil. 122. uiso processu. nume. 14. eod. & alijs, ut infra de dote ficta dicemus. & istam ampliationem tene præterquam in casu præcedenti, in quo absolutè non fuit derogatum d. l. hac edictali. sed quatenus daret mulier dotem, ut dixi. Limita nunc statutum de lucro
40 dotis derogans dict. l. hac edictali. † primò non procedere, seu non præiudicare filijs, qui essent forenses, & non subditi statuentibus, secundùm Paul. de Castr. sic limitantem in consi. 365. præsupposito quòd. col. 1. & sequitur Alb. Brun. in dicto tracta. de statuto exclu. fœmi. propter mascu. in 6. artic. in 1. quæst. Rolan. tenet hoc pluribus. in quæst. 36. allegans in fin. Castr. & Brun. in locis prædictis. Circa quam limitationem aduerte, quòd si dicti filij forenses essent hæredes matris: quia mater uidetur obligata viro quò ad lucrum dotis secundùm dictum pactum, non poterit eis suffragari, quantumuis forensibus, dispositio d. l. hac edictali. quoniam vt hæredes matris obligationem ratam habere cogũtur. l. cùm à matre. C. de rei vendi. cum concord. Ita trad. Dec. in consil. 19. colu. pen. vers. nec obstat, quòd saltem mortua. & latè Ioan. de Amic. in consi. 3. Si autem hęredes matris nõ essent,
41 d. decis. Castr. procederet. Secundò limita, † quando huiusmodi statutum esset à non habentibus potestatem derogandi iuri communi conditum, vt à Baronibus & dominis Castrorum, qui æquiparantur prætori, vel præfecto prætorio, vt per not. per Barto. & alios in l. 1. de verborum obli. quorum constitutio non potest iuri communi derogare. l. formã. C. de offic. præfect. præto. cap. institutionibus. 25. q. 2. Ioan. And. in cap. fi. de appell. in 6. & sic isti nõ poterũt derogare d. l. hac edictali. ita limi. Pau. de Cast. in d. consil. 365. præsupposito quòd.

Aduerte etiam ad istam limitationem, quòd quando domini Castrorum habent perpetuam iurisdictionem, & merum, & mixtum imperium, statutum, & decreta eorum perpetuò durant, & dicuntur Ius ciuile, & actiones ex eis descendentes sunt perpetuæ, & sic derogant iuri communi, vt plenè consuluit Ioan. de Amic. in consi. 110. ad elicita: & in summa ego dixerim inspiciendum esse, an statuentes habuerint potestatem statuendi aduersus ius ciuile, quod multis modis potest contingere, & ad hoc possunt inseruire, quæ tradit Rolan. vbi supra, in q. 3. Tertiò limitat Cur. Sen. in consi. 78. domina Franceschina. prout refert Curti. in dict. auth. prætereà. nu. 15. quando filij ex eodem matrimonio extarent: tunc vir non poterit plus lucrari quàm vnus ex filijs prioris matrimonij: quamuis statutum derogauerit. d. l. hac edictali. Sed hanc limitationem ipse reprehendit: quia multò magis maritus quando habet filios, debet dotem lucrari, qua si magis grauatus, quàm cum non habet filios: & quia aliàs maritus viduam non accepisset, vel non ita facile inductus esset ad eam accipiendam, si se dotem minus lucraturũ sciuisset: & statuti ratio hæc fuit, vt viduæ etiam facilè maritos inuenirent, quæ militat in hoc casu. Ego non percipio rationem, seu vim istius limitationis: si enim statutum derogans dictæ legi, hac edictali. volens virum dotem lucrari, defert ei lucrum in casu, etiam quòd filij ex secundo matrimonio existant, fortè quia defert simpliciter absque vlla liberorum conditione, vt dixi suprà, in principio huius gloss. & tunc nihil proponitur, cur non debeat lucrari: cur restringi debeat ad hoc derogatio statuti ad d. l. hac edictali. Sin minus in casu existentium filiorum ex secundo defert, non debemus dicere huiusmodi statutum derogatorium limitari, sed potius conditionem statuti prædicti non extitisse. Ideo cogita.

Aduertendum est prętereà, quod dicta lex, hac edictali. nõ procedit, quando secundo marito, mulier aliquid de suo non daret, sed alius, ideo fuit dubitatum, an si pater augeat dotem in secundo matrimonio filiæ cum eo pacto lucrandi, sit locus dict. l. hac edictali. & post Bald. ibi respondit Cur. Iunior in consi. 122. in fine, quòd quia pater dotare filiam tenetur, id de patrimonio filiæ emanare censetur, ideò vendicat sibi locũ d. l. hac edictali. secus in alio dotante. Si igitur dispositio dictæ legis non procedit, maritus lucrum secundùm statutum nostrum facere poterit.

Nunc aliqua dicamus, quando statutum non dicatur dero-
42 gare dictæ legi hac edictali. & † primus casus sit, quando simpliciter statutum de dote lucranda disponit, non facta aliqua mentione filiorum prioris uiri, tunc non censebitur derogasse. d. l. hac edictali. secundùm communem opinionem doctorum, quam tamen intellige, vt suprà declarauimus, quando mulier dedit in dotem præter necessitatem, & dando congruam dotem, potuisset nihilominus pro dignitate sua nubere. quæ quidem restrictio communis opinionis mihi magis placet: quoniam ei contrariam opinionem, etiam communem videri dixit Socy. in d. consilio 52. super hac, colu. 2. volu. 3. dicens esse dubium, cui earum sit adhærendum: & cum isto temperamento comunis opinio facilè tenenda est. Secundus est casus clarus, quando statutũ prohibet, annullando contractũ dotis aliter initũ, quòd maritus nõ

lucretur

lucretur de dote, vel de bonis mulieris, plusquam aliquis ex filijs prioris uiri. Sed tunc fuit dubitatum, an sit dare modũ, uel cautelam, quòd in hoc etiam casu uir queat plus lucrari, quàm aliquis ex filijs contra dictum statutum. Curt. in d. authen. præterea num. 16. uersicu. circa hanc. putauit, quòd per fideiussores poterit esse consultum marito: si illi se obligent principaliter & insolidum ei, vnà cum muliere dotem dante, & paciscentem de lucro per maritum faciendo, & reprahẽdit Curt. eos, qui dixerant contrarium: ut latè ibi per eum. Ad hoc facit cautela Dec. de qua mox dicam. Tertius est casus, quando statutum dicit expressim, quòd uir lucretur dotem, saluo, quòd per id non derogetur vni liberorum alterius matrimonij: nam intelligitur d. l. hac edictali. quod est proprium ius competens filijs alterius matrimonij: ita determinant Bal. in consi. 273. supposito statuto. uol. 2. & sequitur plenissimè consulendo Dec. in consi. 283. diligenter. colum. 2. & 3. enixè hanc partem tenendo, in crepandoque audaciam, & pertinaciam consulentium contrarium, quòd uoluerint nigrum pro albo in hoc ostendere. & fuit Ruin. qui contra opinionẽ Dec. consuluit, ut in eius Ruini consi. 59. casus iste. & consi. 58. visis. uolum. 3. patet diffusissimè: in quibus conatus est probare, quòd intelligatur filijs primi matrimonij seruatum ius ab intestato succedendi, & sic in totum excludendi vitricum à lucro dotis: non autem solum ius d. l. hac edictali. per quod in parte tantùm maritus per eos à lucro dotis excluditur. In sententiam Dec. transit pluribus Alc. in tractat. præsumpt. in regu. tertia. in 8. præsumpt. ubi dicit pro hac se consuluisse, nõ dubito hanc partem esse tenendam, per ea quæ dicit latissimè Decius in dicto consilio 383. quicquid dixerit Ruinus in præallegatis consilijs, cuius rationes nõ carent cauillo. Et opinio Decij mihi placet etiam ea ratione: quia dum statutũ defert lucrum marito, & reseruat ius liberorum alterius matrimonij, intelligit utrunque simul uerificari: quòd scilicet vir lucretur, & quòd dictis filijs sit ius reseruatum. Sed secũdùm Ruin. vnum excluditur per alterum, quia vult maritum excludi in totum propter filios uenientes ab intestato.

Præterea, reseruatio iuris ab intestato esset inepta ad casum, uel statutum, de lucro: quia licet maritus dotem lucretur, uel etiam totam, absque alia reseruatione dicti statuti, possunt filij matri succedere ab intestato, uel quia habeat alia bona præter dotem, uel quia etiam absque bonis filij possunt effici hæredes ab intestato, uel ex testamento: si quidem absque rebus hæreditas etiam dicatur. l. hæreditas. ff. de petitio. hæredi. l. libertus qui. ff. de bonis liber. & cõcord. Illa ergo statuti reseruatio, ne sic inaniter & ineptè intelligatur, necesse est, ut referatur ad ius d. l. hac edictali. quod est proprium filiorũ alterius matrimonij, competens eis citra nomẽ hęredis.

Quartus est casus etiam quando statutum dicit, quòd in omni casu uir dotem lucretur; quoniam nihilominus dicetur eis remanere integrum ius. d. l. hac edictali. ita contra opinionem Roman. & aliorum citatorum per nos suprà in 7. casu derogatorio tenuit Iaso. in d. authent. præterea. n. ume. 15. versicu. non recolo. C. vnde uir & uxor. & ibi Pepus, colum. 19. uersicu. & infert ad dispositionem. & Ioã. de Amic. in cõsi. 11. consuetudo. colum. 4. uersiculo quinimò prædicta procederent, & refert Parisi. in d. consi. 90. num. 7. uolum. 3. mihique istud placet: nam uerbis generalibus non censeri statutum de lucro derogare dispositioni. d. l. hac edictali. sæpè Doctores dixerunt. Ruin. in d. consi. 61. colum. pen. uolum. 3. &

43 quàm plurimi ex præallegatis, † generalitas admittit interpretationem, ne iuri communi deroget. gloss. in l. fina. & ibi Bald. in colum. 1. C. fin. cen. uel reliq. Bald. in rub. colum. penultim. C. qui accus. Barto. & alij in l. 1. §. nunciatio. de oper. noui nuncia. per illum tex. ibi, & glo. neve alius damnum patiatur. l. fin. §. in computatione. & ibi not. per omnes. C. de iure delibe. quoniam interpretatio temerè non fit, cum directo in præiudicium tertij redundat. l. nec auus. C. de emãcip. lib. l. 2. §. meritò. §. si quis. ff. ne quid in loco publ. c. ex tenore. de offic. deleg. c. 2. de rescript. Fely. in cap. causam quæ. extrà eodem. in hoc autem clarum est tractari de præiudicio filiorum primi matrimonij, dum eis per statutum auferri ius. d. l. hac edictali. uolunt, quo iure priuati ab aliquo non possunt, præterquam à lege. Quintus est casus, etiam quando statutum diceret, uirum lucrari, filijs ex eis non stantibus, quòd propter id non uidetur derogatum. d. l. hac edictali. ut dixi supra in nono casu derogatorio. Sextus est, quando stante statuto de lucro dotis, stat aliud statutum uolẽs, quòd mulier in præiudicium filiorum primi matrimonij testari possit derogando expressim d. l. hac edictali. nam in casu testamenti non facti, ius d. l. hac edictali. integrum filijs remanet aduersus vitricum uolentem ex dispositione statuti de lucro, plus lucrari eo, quòd aliquis eorum, qui de bonis maternis minus habuerit inter eos habet. Ita consuluit Castr. in consilio 356. suprascriptus dominus: consultor: quia derogatio dicta l. facta, in casu testatæ mulieris, non debet trahi ad casum intestatæ: iuxta deducta per eum. Septimus casus est, econuerso, si statutum vult maritum succedere uxori in totum ab intestato. nam d. l. hac edictali. derogatum nõ censebitur. quominus filij contra uitricum partem bonorum auocent, iuxta illius legis dispositionem; quoniam est ius ablationis particularis partis, scilicet bonorum mulieris, compatiens cum iure vniuersali, qđ põt contra hæredẽ vniuersalẽ ꝓponi: ita cõsulendo tradit Pau. de Ca. in cõsi. 345. uiso casu & allegationib.

Postremò hanc conclusionem, quando reseruatum censetur ius. d. l. hac edictali. declara, quòd procedat hoc modo in casu deductionis faciendæ: nempè quòd filij prius de bonis omnib. matris deducunt legitimam sibi debitam, de reliquo bonorum fit diuisio inter eos & vitricum nitentem dispositione statuti de lucro dotis: ut secundùm id, quod aliquis eorũ minus accepit de bonis matris super legitimam, maritus uitricus eorum lucrum de dote faciat: & sic computatio partium fit ex d. l. hac edictali, prius detracta filiorum legitima. Pau. de Castr. in consilio 345. viso casu & allegationibus. ubi alleg. gloss. in §. optimè. in authent. de nupt. Bald. & Docto. in d. l. hac edictali. Barto. in l. 1. C. de inoffici. dotib. Rapha. Cuma. qui dicit esse communem in consilio 109. domina Ioanna. in columna fina. in 2. dubio. & Deci. citando plures Docto. in consilio 246. numero 5. Pau. de Castr. in dicto consilio 193. uerba apposita. columna 2. uersicu. potest etiam afferre. Fulgo. plenè in consilio 97. Anto. & Anto. de Butr. in consilio 89. domina Catherina. Rubr. Alexandrin. in consilio 155. Ruin. in consilio 94. circa. numero 5. in uolumine quinto. & sequitur Rota: in decis. Ioann. Pauli mod. in decisi. 2. ubi allega. ultra alios Bald. qui hoc dicit in consilio 22. quædam domina. in fin. uolumine 5. & Neuiz. citat alios in sua sylua nupt. §. ampliatur primò. numero 47. Sed aduerta-

44 tur † quòd licet uerum sit in terminis iuris communis, portionem uigore. d. l. hac edictali, deducendam, deberi supra legitimam, tamen in hoc casu stantis statuti de lucro, non deducent filij: quia antequam legitima de bonis matris deducatur, marito soli debet lucrum dotis, ut ex authoritate quamplurimorum conclusimus supra, in principio istius materiæ. Et propterea non erit uerum, quòd alterius matrimonij, deducant contra maritum eorum vitricum legitimam, & portionem d. l. hac edictali: quia imò non euellent de lucro mariti nisi portionem eis concessam. d. l. hac edictali. quæ eis debetur propter illatam sibi iniuriam à matre, propter affectata secunda uota, ut inquit Bald. in dicto consilio 22. quædam. & est quid separatum à legitima, & debitum diuerso iure, atque ipsa legitima debeatur: & ex concessione vnius non infertur ad aliud iuxta vulga. sicque authoritates præallegatæ cum hoc salis grano sunt intelligendæ. Roland. ubi supra in quæstio. 27. diffusè hoc dubium pertractans ait prius legitimam filios deducere, & de reliquo partes auo care. iuxta d. l. hac edictali: sicque omnino tenendum: quia est communis: sed non aduertit ille, quòd communis opinio: loquitur duntaxat in terminis iuris communis, & non in his, in quibus legitima non debetur nisi detracto prius lucro dotis, ut ære alieno, secundùm plures decisi. superius allega. Cum autem statutum reseruauit, seu non derogauit. d. l. hac edictali. est præterea aduertendum, ꝙ in aliquib. casibus, maritus nihilominus in totum prout in statuto de lucro, lucrabitur. Pri-

45 mus casus, seu limita est † quãdo filij extitissent hæredes matris, tunc non poterunt vti beneficio dic. l. hac edictali. & consuluit Ioan. de Amic. in cõsi. 3. Et uoluit Dec. in d. consi. 19. col. fin. ut dixi supra, quia quem de edictione tenet actio, eundem exceptio repellit agentem. l. uendicantem. ff. de euict. l. cum à matre. C. de rei uendi. & latissimè deductis in isto proposito per Ioan. de Amic. in d. cons. 3. Sed de hoc ego dubito per ea quæ dicit Bald. in consi. 161. uolum. 5. quem refert, & sequitur multa similia allegando Aym. Craue. in consi. 200. auus. numero 5. nam in casu Bald. cum esset dubitatum, an nepos excluderetur à beneficio dict. l. hac edictali. ex eo, quòd agnouerat legatum sibi ab ea muliere factum cum clausu-

clauſula, quòd plus petere non poſſit &c. Poſt rationes dubi-
tandi Bald. reſpondit, eum ob id repellendum non eſſe à be-
neficio eius. l. quia quoties diſpoſitio non ualet propter pro-
hibitionem legis, agnitio eius non inducit conualeſcentiam
talis diſpoſitionis, ſecus ſi diſpoſitio ualeret, quamuis reſ-
ciſſioni ſubiaceret. Sed diſpoſitio de lucranda dote, ſeu da-
tio dotis non ualet ipſo iure, quatenus vir plus lucratur de
bonis mulieris, quàm aliquis filiorum primi matrimonij.
dict. l. hac edictali. d. §. optimè. quia prohibetur à l. improban-
te omnem cautelam, per quam partes id agere ſeu inducere
uellent: ergo non prodeſt agnitio legati, inquit Bald. in d.
conſi. ibi ſi id non prodeſt, ita nec prodeſt marito, quòd fi-
lius hæreditatem adierit matris: quoniam in eo, quod eſt con
tra prohibitionem iuris diſpoſitum per teſtantem, hæres po-
teſt contra uenire: ita inquit Crauet. in dicto conſi. 200. nu.
5. dicens ſic in terminis dict. l. hac edictali, tenuiſſe Stephan.
Bertran. in illius l. repetit. nume. 12. & allegat alia quàm plu-
ra ad hoc, ex quibus inclino in iſtam opinionem, contra Io.
de Amic. & Deci. ubi ſuprà. Secundus caſus eſt, quando fi-
lij recuſarent illud beneficium, tunc lucrum facere dotis, ma
ritus non impediretur, ut dicit Caſt. in conſi. 345. viſo caſu,
& allegationibus. colum. 2. per text. in l. 2. §. ſi ſint. ff. ad Tre-
bel. & nota quòd non inducitur tacitè repudiatio beneficij.
dict. l. hac edictali. ex eo, quòd quis acceptauerit aliquid ha-
bens onus, uel conditionem non utendi eo beneficio, ſecun
dùm Bald. in dicto conſil. 166. quidam Mecus uel mœchus
lib. 5. quia ſecundùm eum ex refutatione unius, nō infertur
ad refutationem alterius ex alio iure competentis. l. ſi domus.
ff. de ſer. vrb. præd. l. ſi filius. ff. de bon. lib. Si autem filius nec
acceptauit, nec repudiauit beneficium. d. l. hac edictali. tranſ-
mittetur ad nepotes ſecundùm Caſtr. in conſi. 365. præſup-
poſito quòd diceretur. col. 2. & Bald. in dicto conſi. 161. qui-
dam mecus. Cor. in conſi. 82. imminet. nu. 5. volu. 3. Tertius
46 caſus eſt, † quando de conſenſu ipſorum filiorum primi ma
trimonij ſecundò nupſiſſet, dotemque dediſſet, ut per Io. de
Amic. in d. conſi. 3. colu. pen. uolentem tunc filios non poſſe
vti beneficio. d. l. hac edictali. aduerſus vitricum lucrum facien
tem ex ſtatuti diſpoſitione. Vel etiam ſi de conſenſu mariti
defuncti nuberet, filii carerēt cōmodo d. l. hac edictali. in hoc,
ut dicit plurib. Dec. in rub. C. de ſecund. nupt. col. fi. & in con
ſi. 206. ferè per totum. & Angel. in conſil. 396. nunc arbitra-
mur. ubi uolunt in hoc caſu, omnes pœnas etiam ad fauorem
filiorum introductas ceſſare, admonentes idcirco homines, ꝙ
caueant accipiendo uiduas in uxorem, ut de cōnſenſu filiorū,
uel mariti accipiant: nam ſi iniuriam mulier tranſeundo ad
ſecundas nuptias facere filiis dicatur ſecundùm Bal. in conſi.
22. quædam. uol. 5. & in conſi. 161. quidam mecus. eod. uel ſi
mariti defuncti anima contriſtatur. §. nos igitur uolentes. in
auth. de nup. Ang. in §. actionū. inſti. de act. accedēte nuptijs
prędictis eorū uoluntate, ceſſat iniuria, & cōtriſtatio: quia uo
lenti non fit iniuria. c. ſcienti. de reg. iur. in 6. & ibi not. Doct.
47 in l. actione. C. de tranſa. Verùm † quando conſenſus alicu-
ius eorum non habetur, dubitatum uidi, an ſit dare modum,
uel cautelam, unde maritus in effectu, de bonis mulieris poſ-
ſit aſſequi plus, quàm aliquis filiorum primi matrimonij ad-
uerſus d. l. hac edictali. Alioqui uoluerunt in primis conſul-
tum eſſe uiro, ſi antequam matrimonium cōtrahatur, mulier
ei donet: quia non eſt prohibita mulieri bonorum tranſlatio
in hominem, qui adhuc eius uir non ſit: ſed hoc improbatur
per Capr. in conſi. 81. & ſi uideatur: quia huiuſmodi donatio
contemplatione matrimonij ſtatim contrahendi fit, ergo per-
inde habetur, ac ſi conſtante matrimonio facta eſſet, quaſi in
fraudem d. l. hac edictali. proceſſerit: quod ibi expreſsim im-
probatur. Secunda cautela eſt, quòd maritus accipiat, & ſtipu
letur promiſſa pro filijs ex ſe, & ex ea naſcituris: tunc filij prio
ris matrimonij ea non auocabunt: quia d. l. hac edictali. non
prohibet alienare in communes filios: ita latè tenet Dec.
in conſilio 246. Bald. in conſilio 11. caſus talis. in 3.
volum. & inter conſilia Paul. de Caſt. in conſ. 263. uiſis pūcto
& inſtrumento. & in conſi. 265. Ego Bal. Sed hanc cautelam
damnant pluribus conſulendo Ruin. in conſi. 112. q. uolu. 1.
vbi dicit eſſe communē contra Deci. & Franc. de Albe. & Ioā.
de Ligna. & Ricar. de Saly. inter conſilia Pau. de Caſt. in cōſi.
262. mihi uidetur, quòd dictus, & in conſ. 264. unum eſt ſup
ponendum. & in conſ. 265. præclariſsimi. quod eſt ſub eod.
nu. ſucceſsiuè. & Corn. in conſ. 82. imminet. nu. 2. uol. 3. & vi
detur hoc velle Nico. Boer. in deciſ. 201. & ideo Caſſan. in cō
ſue. Burg. rub. 6. §. 1. nu. 7. dicit cautelas in hoc non tutas. &
contrarium conſuluiſſe Steph. Bertr. in conſi. 63. & in conſ.
166. in lib. 1. & mouentur, quia illud contemplatione patris
tanquam profectitium filijs acquirendum uenit, ſicq; quo-
dammodo patri ipſi acquiri uidetur, quod eſt contra d. l. pro-
hibitionem. Tertia cautela eſt, ꝙ huiuſmodi donationi ſe-
cundo uiro factæ accedat fideiuſſor, qui principaliter ſe obli-
get pro obſeruatione conuentorum, & euictione dictorum:
ſecundùm eundem Dec. in d. conſ. 246. ubi alleg. hoc uelle
Abb. in conſi. 44. idem Dec. tradit in d. authē. præterea. nu. 7.
uerſ. eodem modo. & hanc improbari non reperi.
48 Quartus † eſt caſus, ſeu limitatio ad d. l. hac edictali. quan
do filij primi matrimonij fuiſſent ingrati erga matrem: tunc
eis denegaretur beneficium d. l. hac edictali. & maritus poſſet
totum lucrari: ſecundùm Bald. in conſi. 22. quædam domina
verſ. item in quantitatibus debitis. uolu. 5. & ſecūdùm Corn.
in conſ. 82. imminet. vol. 3.
49 Quintus † eſt limitationis caſus, quando filii capaces bono
rum non eſſent, ut uoluit Rui. in conſi. 64. in fi. uol. 3. ubi ad
uertit, quòd quia profeſſus S. Dominici eſt capax bonorum,
admittatur ad beneficium d. l. hac edictali. & maritum à lucro
dotis in partem idcirco excludat: & Bald. negauit filijs, qui nō
ſunt ſucceſsibiles, competere illud remedium, prout refert
Soc. in d. conſi. 35. primum. in 2. dubio, uol. 4. ubi etiam dicit
illud nō competere monaco ordinis minorum. Vnde mouet
ibi quæſtionem, an ſtante ſtatuto ꝙ filiæ fœminæ excludātur
ab hæreditate &c. poſsint filiæ fœminæ per huiuſmodi ſtatu
tum excluſæ intentare remedium d. l. hac edictali. & dicit uide
ri, ꝙ non, tam per prædicta, quàm etiam quia à pari procedit,
in rerum natura non extare, vel exiſtere, & non ſuccedere. l.
ſi ex modica. §. ſi filius. de bon. lib. tum etiam quia beneficium
illius legis iis, quibus legitima non debetur, non cōpetit, & le
gitima non debetur à ſtatuto excluſis, ut communiter con-
cludunt Doct. Bar. Bald. Imo. Alex. in l. Gallus. §. & quid ſi tā
tùm. de lib. & poſth. Contrarium poſtea concludit: quia iſtud
beneficium debetur extra nomen, & ius hæredis. Caſt. in d. cō
ſi. 345. uiſo caſu & allegationib. & in conſ. 345. præſuppoſito,
quòd præfatum. col. 2. & Bald. in conſi. 276. uerba. uolu. 3. &
pro Soc. opinione citantur Caſt. Anto. de Roſſel. Io. de Imo.
& Flori. per Cor. in cōſi. 82. imminet. nu. 6. uol. 3. ipſe tamen
contrarium tenet, & tādem rōni, ꝙ hoc beneficiū filiis non de
feratur ut hæredibus: concluditq; excluſis per ſtatutum non
competere remedium d. l. hac edictali: ut ibi per eum.
50 Vltimò, † in hac materia non omittam duo notare: Pri-
mum, ꝙ ſi data ſunt corpora iuſto pretio in dotem, maritus
filijs agētibus remedio d. l. hac edictali. poterit eis dare portio
nes ſuas in pecunia, & pro ſe retinere corpora. Bald. in conſ.
51 276. uerba. uol. 3. Secundum † ꝙ condictio dictæ legis datur
contra eum, qui accepit dotem, & ex ea factus eſt locupletior,
& non contra alium, ut per Bal. in d. conſ. 22. quædam. uol. 5.
ubi alia in hac materia dicit. reliqua uide per ſcriben. in d. l.
hac edictali. quæ quatenus extra quæſtionem de lucro dotis
ſunt recenſere, eſſet extra propoſitum.

G L O S. VI.

In text. ibi, Siue dict. matrimonium fuerit primum, ſiue &c.

S V M M A R I V M.

1 *Secundis nuptijs non fauebant iura communia.*
2 *In ſecundis nuptijs eſt quædam fornicatio.*
3 *Legatum mulieri, ſi honeſtè vixerit, ei, quæ tertiò repetierit nuptias, non debetur.*
3 *Lucrum etiam ubi non eſſet expreſſum, debetur pro ſecundo matrimonio.*
5 *De duobus cōiugibus, de viro ſcilicet, qui habuit viginti vxores, & tandem contraxit matrimonium cum muliere, quæ habuerat vigintiduos maritos.*

HOC expreſsit ſtatutum noſtrum, ne fortè aliquis
contenderet hoc lucrum dotis non fieri de ſecun-
dis, ulterioribuſque nuptijs, ſed id fauoris præſta
1 ri primis duntaxat nuptiis: † quoniam iura com-
munia, non ita fauebant ſecundis nuptiis, prout primis:
imò

imò ferè execrabantur eas: & secundò nubentes puniebant. l.fœminæ. C.de secun.nupt.& plenè per Deci.in consil. 206. & in rub.eo.tit. Ang.in d.consi.396.& in auth.de non elig.se cun.nub.laudaturq; mulieres, quę primis nuptijs sunt con-
2 tentæ: † quoniam in secundis nuptijs est quædam fornicatio, quæ tamen ex causa permittitur. dicit text.in ca.hac ratione. 31.q.1.& Ias.in auth.cui relictum.nu.1.C.de indi.vid.tol.di cens, quòd honestius est viduis amplius nón nubere.§.optimum.de non elig.secun.nuben.& quòd ideo conditio viduitatis in legato apposita non reijcitur per illã auth. Et Neuiz. in sua sylua nupt.§.ampliant.nu.31. dicit, quòd iteratio nuptiarum est contra honestatem:& tantò magis tertiæ,& vlte-
3 riores nuptiæ damnantur: adeò quòd legatum † mulieri factum, si honestè vixerit, ei quæ tertiò repetierit nuptias, non debebitur, vt dicit Paris.in cons.160.nu.9.vol.4.& Neuiz.vbi supra, num.35.& similia.nu.37.deducit:& priuilegia concessa secundum leg.1.ff.solu. matri.non competunt pro secundo matrimonio: Dec.in d.rub.item potuit dubitari, ne statutũ intelligeretur de primis nuptijs, seu matrimonio.l.boues. §.hoc sermone.de verb.sign. Fely.in c.1.de treug. & pace. & plenissimè per Tiraq. in suo tractatu super d.l.boues.& quia si testator mandat bona sua distribui in maritandis milieribus, seu puellis: intelligitur de illis, quæ nunquam aliàs nuptæ fuerant, & non de viduis: vt per Deci.in d.rub.nu.3.maritò igitur ad tollendam dubitationem,id expressit.

4 Quando † autem non expressisset hoc, etiam existimarem idem fore: tum quia militat eadem ratio statuti, & populi desiderium, quòd viduæ etiam nubant, vt patet ex deductis in glo.præcedenti: ne prolabantur in peccatum aliquod fornicationis: tum etiam quia pœnæ contra secundò nubentes sunt hodie correctæ ex Apostoli authoritate. Dec.& Neuiz.in locis præallegatis: & Ang.in d.consil.396.& Castr.post alios in l.vxores.ff. de his qui notantur infamia. Rayne. in d. consil. 68.& cons.263.& doc per illũ tex.in c.fi.extrà de secun.nupt.

Nec tacebo publicum honorem exhibitum duobus coniu-
5 gib. in eorũ funere: alter † enim maritus iterauit nuptias cũ viginti mulieribus successiuis tẽporibus, & tandem duxit in uxorem mulierem, quæ uigintiduos maritos habuerat: & cũ populus attenderet uictoriam alterutrius, cessit mulier prædecedens,& deinde ille maritus mortuus est, ut refert Nicol. Boer.in decis.186.& apud alios probos authores, etiã id me legisse recordor, factũ insigne & naturæ portentui simile.

G L O S. VII.

In textu ibi, A die, quo cum uiro habitare cœperit.

SVMMARIVM

1 *Habitare tribus modis accipitur.*
2 *Non conuersatio, sed cohabitatio à statuto nostro requiritur*
3 *Vxor dicitur habitare cum viro habitando in domo soceri cum eo.*
4 *Copula carnalis secundùm statutum nostrum non sufficit ad lucrum dotis faciendum.*

1 HABITARE, † tribus modis accipitur, sed potissimè pro actu ipso corporali habitandi: quia ubi quis prandet, ibi moratur & dormit, ut tradit Bald.in consi.233. decretum.lib.1.l.1.§.habitare. ff.de is qui deie.uel effud.l. lex Cornelia.§.domus.ff.de iniu r.l.cæterum.§.fina.& l.2.ff. de usu & habita. Deci.in consil.355. dispositum. col.2. & in hoc statuto accipi pro ipso actu habitãdi, nemini est dubium: Nec uerificatur ex eo, quòd uxor ad uirum, uel uir ad uxorem interdum accedant, si mansiones separatas habent, uel separatim in diuersas domus se recipiant continuò commorã-
2 tes: quia † non conuersatio, sed cohabitatio a statuto nostro requiritur: iuxta ea quæ dixit Alex.in consil.129. super primo.num.3.uol.7.considerans, quòd uxor in eo casu non iuerat ad maritum animo cum eo remanendi, & causa cohabitandi:&
3 † dicitur uxor cohabitare cum uiro, seu in domo uiri, quando habitat cum eo in domo soceri: quia suus maritus erat filiusfami.& socer omnia onera sustinebat: ut consuluit Corne.in consi.149. licet meo.lib.1. concludens ideò non minus uirum lucrum dotis facere debere, quàm si existens ipse paterfamilias duxisset uxorem in domum propriã.
4 Dum † autem statutum exigit cohabitationem ad hoc lucrũ dotis faciendum: non sufficit matrimonium in domo mulieris consumasse, seu copula carnalis non attenditur, sed ipsa cohabitatio, per ea, quæ latè dicit Abb.in consi.79.lib.2. & Corne.in d.consi.149.quod not.quoniam non vbique statuta de lucro sic solent disponere.

G L O S S. VIII.

In textu ibi, uir lucretur.

SVMMARIVM.

1 *An hoc dotis lucrum sit propriè, & verè lucrum, & de eo iudicandum sit, vt de lucro, an potius vt de damno euitando, & nu.seq.& 5.*
2 *Dos, quò ad virum, habetur ex titulo oneroso.*
4 *Ignorantia iuris in lucro dotis excusat virum.*
6 *Lucrum non iudicatur ab euentu, sed à causa.*
7 *Tres causæ, proxima, remota, & media non multum remota.*
8 *Lucrum dotis est propriè lucrum.*
9 *Lucri dotis causa finalis est ipsum matrimonium & vir.*
10 *Ex causa onerosa quando dicatur aliquid acquiri.*
11 *Auctoris opinio in ista quæstione.*
12 *Dotis lucrum excedens motam legalem, an egeat insinuatione.*
13 *An lucrum dotis sit reseruandum filijs.& nu.14.& 15.*
16 *An hoc dotis lucrum possit maritus vxoris remittere in præiudicium sui vel creditorum.*
17 *Donatio, per quam alter non fit pauperior, inter coniuges valet.*
18 *Qui sine certa solennitate iuris vel statutorum non potest alienare, lucrum tamen faciendum poterit absque ea solennitate repudiare.*
19 *Remissio lucri, causa sibi reconciliandi vxorem facta, non valet.*
10 *Creditores non fraudantur ex remissione huius lucri.*
21 *Intellectus l.libertus octoginta.ff.de bon.lib.*
22 *Remissio lucri dotalis quomodo fieri debeat.*
23 *Statutum, quòd lucro dotis renunciari non possit, quomodo intelligendum.*
24 *Lucrum dotis facit non pater sustinens onera matrimonij, sed ipse maritus filiusfamilias, quasi aduentitium. & numero 25.*
26 *Lucrum dotis propter adulterium debetur filiofamil. & non eius patri.*
27 *Reg.l.secundùm naturam.ff.de reg.iur.quando procedat.*
28 *Dos penes eum, qui onus matrimonij sustinet, remanere debet. & nu.29.30.31.*
32 *Vendens rem Titij, vt Titij, censetur nomine Titij vendidisse.*
33 *Lucrum, quando sunt socij omnium bonorum, communicatur omnibus.*
34 *Legatum ab vxore factum marito, an imputetur lucrum in hoc ei debitum.& nu.37.& sequenti.*
35 *Duæ causæ lucratiuæ simul non concurrunt.*
36 *In compensatione inducenda non inspicitur an ex causa onerosa, vel lucratiua id, quòd est compensandum, debeatur.*
39 *Debitor voluntarius ex proprio contractu non præsumitur legare animo compensandi.& nu.40.*
41 *Nemo in necessitatibus liberalis existit.*
42 *Lex suum, & non tuum denegat auxilium.*
43 *Contractus ab initio voluntatis, ex post facto necessitatis.*
44 *Qua ratione debitor necessarius sit.*
45 *Statutum est causa immediata lucri.*
46 *Potentior non est consensus expressus, quàm tacitus.*
47 *Solutio & intellectus ad l.si pater pro filia.ff.de colla.dot.nu. 48.49.50.*
51 *Cauillatio Ang.in quæst.nostra resoluitur.& nu.52.*
53 *Conclusio ampliatur, etiam procedere, quando legatum, & dos in diuersis rebus consisterent, nihilominus annimo compensandi relictum præsumitur.*
54 *In materia imputationis faciendæ non curatur, an in specie, vel in quantitate legatum consistat.*
55 *Secundò ampliatur, quando etiam pactum expressum de lucro dotis*

dotis factum fuisset.

56 *Aliquid faciens, ad quod poterat compelli, dicitur coactè facere.*

57 *Obligatio hæreditaria alteratur per nouam hæredis promissionem, adeò quòd beneficium inuentarij amittit, aliàs sibi competens.*

58 *Tertiò ampliatur in foro conscientiæ.*

59 *Limita primò, quando dicit, Relinquo de bonis meis.*

60 *Pater legans filiæ aliquid sub prohibitione, quod plus petere non possit de bonis eius, non videtur dotes maternas petere prohibere.*

61 *In legatis, quæ testator mandauit de bonis suis præstari, omisisse inuentarium hæredi non nocet.*

62 *Verbum, bona, nunquam capitur pro hæreditate, nisi quando ratio subiectæ materiæ necessariò id requirit.*

63 *Quid iuris, quando illa verba, De bonis meis, essent apposita de stylo notarij.*

64 *Sublimitatio Cornei in ista re.*

65 *Aliud, quando testator dicit lego super bonis meis, vel super mea hæreditate.*

66 *Secundò limitatur, si legatum non esset permansurum penes virum, tunc cum lucro sibi debito non compensabitur.*

67 *An interusurium medij temporis in lucro dotis debeat imputari.*

68 *An hæres ab vxore institutus maritus, si omittit inuentarium facere perdat dotis lucrum.*

69 *In his quæ iure retentionis debentur, omissio inuentarij non nocet.*

70 *Differentia inter confusionem actionum, & compensationem.*

71 *Maritus agnito legato sibi ab vxore in lucri dotis compensationem facto, an possit posteà pœnitere.*

72 *Legatum agnoscens censetur onus illi iniunctum agnoscere etiam quòd excedat eius valorem.*

73 *Legatarius, oneris impositio si non tenet, agnoscendo tale legatum sibi non præiudicat.*

74 *Appositio huiusmodi oneris an valeat quando vtrunque legatum & debitum in quantitate consistit. & nu. 75.*

75 *Conclusio de legato compensando in debitum necessarium primò limitatur, quando directò legans ipse non fuisset debitor.*

76 *De quarta parochiali, & episcopali. nu. 77.*

78 *Secunda limitatio prædictæ conclusionis quando eo tempore, cum fit legatum, testator non erat debitor legatarij, vel erat in diem.*

79 *An pro debito hæredis testator animo compensandi præsumatur legare.*

80 *Limitatur hoc per Rui. quando in aliqua parte ipse testator non erat debitor.*

81 *Quando legat causa tollendi discordias videtur animo compensandi legare.*

82 *Pater si quid legat filiæ, censetur eo etiam nomine non expresso pro dote legare.*

83 *Si pater legat filiæ & in vita dant ei dotem, dos imputatur in legatum.*

84 *Ampliatur hoc dictum, quando dos daretur per filium.*

85 *Limitatio prima l. filiæ legatorum. C. de legatis.*

86 *Limitatio secunda eiusdem legis.*

87 *Debitum quando est voluntarium in dubio nunquam animo compensandi factum præsumitur.*

88 *Debitum voluntarium quando dicatur.*

89 *Obligatio ex aditione hæreditatis est voluntaria.*

90 *Ex gestu aliquo obligatio oriens est voluntaria.*

91 *Conclusio non præsumendæ compensationis procedit in dubio.*

92 *Casus clari compensationis faciendæ.*

93 *Materia præsumendæ compensationis versatur super statu coniecturali.*

94 *Coniecturæ plures contra compensationem.*

95 *Coniecturæ plures pro compensatione.*

96 *Legatum facilè non præsumitur animo compensandi factum, secus est in promissionibus.*

QVOD ergo maritus capit ex hoc casu præmorien-
tis uxoris, nullis relictis liberis sub nomine lucri ca-
pit, & illud quidem à statuto lucrum appellatur:
tamen Fulgosius non facit differentiam in hoc,
an statutum utatur hoc nomine lucrum, uel alio, ut uerbo
restituat, ut ipse dicit in consilio 103. uiso instrumento. uersi-
1 culo, quid enim refert. Cæterùm † ex eo, quòd statutum
appellat hoc, quod acquiritur à marito, lucrum, orta est ma-
gna dubitatio, an uerè & propriè sit lucrum, & ut de lucro
sit iudicandum de eo: uel an potius ut de damno euitando?
& nostra multum interest id scire propter plures conclusio-
nes ex eo resultantes, & uariè quidem nostri Doctores lo-
quuti sunt. Bald. in l. quod nomine. ff. de condict. indebit. di-
2 xit † non esse merum lucrum: quia est annexum oneribus
matrimonij, & à causa onerosa trahit originem: inferens ex
hoc quòd, si uir concurrat cum aliquo, qui agat de damno
euitando debet ei præferri: quoniam uidetur agere, non ut lu-
crum capiat. sed ut damnum euitet, quando quidem lucrum
non haberet, nisi onera matrimonij sustinuisset. l. pen. ff. quod
fal. tut. idem Bald. in d. l. si donaturus. §. 1. idem dicit in effe-
ctu quia est annexum causæ onerosæ. l. si ab hostibus. §. fina.
sol. matr. l. fin. ff. de dol. excep. & ideò infert, cum legato sibi
facto non confundi, seu non compensari, d. auth. præterea:
quia habet locum in lucro puro. idem dicit in consi. 79. casus
talis est, Zeno. lib. 1. & hoc est lucrum ob cām, & est aduenti-
tium (ait Bald.) & in l. Titia. §. qui in uita. de lega. 2. dicit nō
esse lucrum, sed quandam oneris remunerationem. l. Aqui-
lius regulus. l. si pater. ff. de dona. l. 1. §. lucratiuas. C. de im-
pon. lucr. descrip. lib. 11. not. per glo. & Doct. in d. l. si donatu-
rus. §. 1. & iudicatur, ut de fructibus ipsius dotis, ait Bald. in
consi. 110. consuetudo. lib. 2. & quod non sit ex titulo merè lucra
tiuo, cùm ueniat in consequentiam onerosi, dicit idem Bal. in
consi. 239. Laurentius. in uol. 2. Anch. in consi. 101. ex prædi
cto themate. col. 2. num. 5. dicit hoc lucrum censeri æs alienū,
quod dicit Dec. in consi. 19. & alij per nos suprà allegati: &
Bal. in consi. 53. quædam domina Riccabella. uol. 5. putat one
ra esse causam finalem lucri, cuius causæ defectu cessare de-
3 beat lucrum. Et † quò ad uirum dotem haberi titulo onero-
so, probatur l. 2. §. fin. de donat. d. l. 1. §. lucratiuas. C. de im-
pon. lucr. descr. & ibi not. l. ex promissione. & ibi notat. ff. de
actio. & obli. l. pro oneribus. C. de iur. dot. Ias. in l. Nesennius.
num. 4. uersicu. secundò noto. de re iud. dixit dotem, & lu-
crum dotis, quod maritus facit ex dispositione statuti, uel pa-
cti titulo lucratiuo non percipi, idem firmat Matthesyl. in
not. 74. nota unam doctrinam. & Ias. in §. item si quis. num.
29. num. 30. instit. de actio. & in d. l. si ab hostibus. §. fin. ad fi-
nem dicit, quòd hoc lucrum dotis non est propriè lucrum,
propter onera matrimonij, propter quæ defertur, & quòd de
eo iudicandum est, prout de damno euitando: quia in eo ma
ritus habet titulum onerosum, & non debet illud perdere si-
cut pœna quadrupli debita perditur: idem dicit in d. l. si dona
turus. §. 1. num. 13. uer. in glo. in uerbo, duntaxat. post Bald.
in l. cum multæ. C. de dona. ante nup. & in d. authen. præter-
ea, col. pen. idem tenet Deci. in consi. 353. in casu. col. 2. & in
consi. 402. in causa illustrissimi. col. 4. nume. 7. uersic. his, ta-
4 men non obstantibus. inferendo † quòd ignorantia iuris, de-
5 buit in eo lucro excusare, sicut in damno euitando, & † quòd
hoc lucrum dicatur haberi ex causa onerosa, dixerunt vltra
præallegatos. Ange. & Bald. & Ioan. de Plat. in d. l. 1. §. lucrati
uas. post glo. ibi & in d. l. si donaturus. §. 1. Alex. in consi. 142.
viso. col. 2. versi. item respondeo. vol. 6. Ias. in d. authen. præ-
terea. & in consi. 171. uolum. 4. Dec. in consi. 57. circa. in col.
fina. Alex. in consi. 129. super. col. 2. uol. 7. Paris. in consil. 62.
vol. 4. & Dec. in d. authen. præterea, nume. 18. uersic. finaliter
tamen uerius. & alios quàm plurimos citat Andr. Tiraq. in
d. l. si vnquam. in verbo, donatione. nume. 175. versicul. ex
quo. Et pro hac conclusione inducitur textus in d. l. 1. §. lu-
cratiuas. dum ibi noluit Imperator inter causas lucratiuas
dotem numerari: etiam quòd ex post facto ad lucrum eius,
cui datur, aliquo euentu uertatur: & sic iste videtur textus
ad literam pro ista dubitatione resoluenda. Secundò multa
alia iura suprà allegantur, quòd titulus dotis quò ad mari-
tum est onerosus: & non magis marito dos cedit pro ma-
trimonio in causam onerosam, quàm pretium uendenti pro
re, quam in uenditione tradit. gloss. in d. l. ex promissione.
& Bartol. & Bald. ibi. & gloss. in l. ignoti. C. de reuoc. his quæ
in fraud. & gloss. in l. Mæuia. & ibi Bartol. & Doctor. soluto
matrimonio. & latè Bartol. in l. Mæuius. §. duobus. colum.
14. de lega. secundo. & in l. fina. §. si à socero. ff. de his, quæ in
fraud. cred. Bald. in l. 2. C. eod. Ias. in d. l. Nesennius. & in d.
§. item si quis. nume. 30. & quod de ipsa dote dicitur, idem ui-
detur dicendum de eius lucro, quia ista conditio lucrandi,
ut pars contractus, & sic ipsius dotis, videtur iudicanda l.
fundi partem. ff. de contrahen. emptio. sicut econuerso pactū

contra

contra dotem facit, ut minor dos eo dicatur data l. quarta, in
princ. ff. de pact. dota. Nec obſtat, quòd ſtatutum appellet lu-
crum: quia illud intelligitur impropriè: ut dicit Tiraq. ubi ſu
pra, poſt Lud. Rom. in l. ſi duo. de acq. hære. & Alex. in l. iuris
ignorantiã. C. qui admit. Soc. in conſi. 5. ſupraſcriptus. vol. 4.
Iaſ. in l. inter ſtipulantem. §. ſi rem. ff. de verb. oblig. uolentes,
quòd quamuis attento præſenti ſtatuto poſſit dici lucrum,
non tamen eſt lucrum inſpecta eius origine, quam habet à
damno. ſecundùm glo. in d. l. ſi duo. Vel ſecundò quia ex ſo-
la nominatione res non debet iudicari: nam & fructus cedere
lucro dicuntur. d. l. pro oneribus. & l. 1. §. cumque ex ſtipula-
tu. C. de rei uxo. actio. cum ſimili. tamen nemo negauerit:
quin ex cauſa oneroſa dicuntur percepti. Præterea non de-
bet lucrum dici ex eo; quia cum momento durauit matrimo-
nium, verè lucrum fecit, cum potuerit longiſſimo tempore
6 durare matrimonium, & uir pati ex eo graue damnum † lu-
crum enim non iudicatur ab euentu, ſed à cauſa. l. de fideicõ-
miſſo. C. de tranſactio. l. ſi pater puellæ. C. de inofficioſo teſta-
mento. ita aduertit Dec. in dicta authen. præterea. num. 18. &
Pepus ibi, col. 40. Quatenus etiam dicatur, quòd cauſa lucri
proxima, & immediata eſt ipſum matrimonium, uel ipſe uir:
Reſpondetur per Tiraquellum ubi ſupra, num. 188. verſicul.
ſed aduerte. quòd & onera ſunt cauſa æquè proxima: quia
vna non excludit alteram: ſed imò in una, includitur altera:
& dicit ſecundùm Angelum cauſam proximam conſiderari,
7 etiam, pro cauſa non multum remota, † dando tres cauſas,
immediatam, proximam, & cauſam remotam, item & tertiã
non multùm remotam. Bart. in l. uxori. ff. de auro & argento
legato. & in l. ambitioſam. num. 22. ff. de decretis ab ordine fa
ciendis. & quando cauſa remota talis eſt, quòd ſine ea nullo
modo produceretur cauſa proxima, tunc habetur pro proxi-
ma. Bart. in l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ff. de uulg. & pupil.
ſubſtit. quem refert, & ſequitur Pariſ. in conſi. 127. uolum. 1.
colum. 2. Bald. in cap. cum omnes. num. 26. uerſic. item quia.
de conſtit. dicens quòd, quando cauſa proxima agit uirtute al
terius cauſæ attenditur illa cauſa, quæ tribuit uirtutem cau-
ſæ proximæ: ſed hic matrimonium, quod eſt cauſa proxi-
ma, agit uirtute cauſæ remotæ, quæ eſt onus matrimo-
nij, ut cauſa proxima lucri attendi debet. pro quo facit, quòd
dos ipſa etiam dicitur dari pro matrimonio, adeò quòd ubi
non eſt matrimonium dos conſiſtere nequit. l. fi. C. de donat.
ante nup. l. 3. ff. de iure dotium. & tamen dos dicitur data pro
oneribus matrimonij. l. pro onerib. C. de iure do. l. dotis fru-
ctus. l. ſi pater. ff. eodem tit. ergo matrimonium, & eius one-
ra, dicuntur cauſæ æquè proximæ & immediatæ. Ex aduerſo,
8 † quòd lucrum dotis ſit propriè lucrum, & de eo ut de lucro
ſit iudicandum, & non ut de damno, tenuit Ray. in d. conſil.
163. num. 6. & num. 7. infereus, quòd error iuris in eo non
excuſet, & in dubio cõtrà maritum ſit iudicandum, tanquam
agentem de lucro, idem tradit Dec. in l. reprehẽdenda. nu. 7.
ad finem. C. de inſtitutio. & ſubſtitutio. inferendo ad queſt.
an remiſſio huiuſmodi lucri ualeat in præiudicium credito-
rum: quod & quàm plurimi dixerunt, de quibus per nos in-
frà. Et quod ſit propriè lucrum, tenuit Pariſ. in conſil. 128.
col. 1. uol. 1. Barbat. in conſil. 69. lib. 2. Alex. in l. ſi ſoror. §. Lu
cius. ſoluto matrimo. Dec. in d. l. ſi qua mulier. num. 18. C. de
ſecund. nuptiis. & in conſi. 260. Bald. in authen. ex teſtamen-
to. C. de collatio. & in l. 2. num. 4. C. familiæ erciſcundæ. Ang.
in §. adſcriptio. in auth. de nupt. Hieron. Cagn. poſt Dec. in
l. in eo, quod uel. de regul. iur. Socyn. in conſil. 114. num. 8.
uol. 4. & Socyn. iun. in conſil. 109. uol. 3. & Dec. in conſil. 66.
9 & alij in locis infra allegandis. Nam † dicũt Doctor. cauſam
finalem huius lucri eſſe ipſum matrimonium, & uirum, & id
conſiderari pro cauſa proxima, & immediata, onera autem
pro remota & impulſiua: ut Pariſ. in d. conſi. 127. col. 1. Iaſ.
in conſi. 115. & in conſi. 135. uol. 1. Socyn. in conſi. 223. circa
præſentem. colum. fin. in ſecundo lib. Dec. in conſil. 477. col.
finali. Rom. in conſi. 406. Dec in d. l. in eo quod uel. & Docto
10 res alibi ſæpè. Secundò † conſiderant, dici ex cauſa oneroſa
rem acquiri, quando ipſum onus eſt cauſa ipſius acquiſitio-
nis, ut in re empta precium. l. apud Celſum. §. de authoris. ff.
de excep. dol. ſed in lucro dotis cauſa acquiſitionis eſt ipſum
matrimonium contrahere, & non uirum ſuſtinere onera, ſe-
cundùm præallegata. pro ipſo enim facto ſuſtinendi onera ce-
dunt ipſi fructus doti, ſecundùm Ang. in d. §. adſcriptio. &
Iaſ. in conſiliis præalleg. & præſertim quia iſtud lucrum non
eſt proportionatum ipſis oneribus matrimonij, ſicut res em-
pta dicitur proportionata rei emptæ: ut dicit Bald. in d. l. 2.
num. 4. C. fam. erciſ. Adde ſecundùm Franc. Pepum in d. au-
then. præterea. col. 41. quòd hoc lucrum non poteſt dici dela
tum propter onera, uel ex cauſa oneroſa, quia defertur poſt
ſolutum matrimonium, quo tempore ceſſant eius onera,
uel finitur cauſa oneroſa. Item quia pro oneribus percipiun-
tur fructus dotis, & ad onera erat de iure communi aliàs ob-
ligatus, extra caſum lucrãdi dotem: ideò cum ſuprà id, quod
debebatur, aliquid de diſpoſitione ſtatuti accipiatur, lucrum
meritò dici debet. Poſtremò, quia ſæpiſſimè iura id appellant
lucrum: ut diffusè locos citando oſtendit Tiraquellus vbi ſu-
11 prà, num. 176. uerſic. aduerte tamen. Quid dicemus? † mihi
uidetur, quod negari nequeat, quin uerè dicatur reſpectu ſui
lucrum: quoniam conceditur in rei ueritate propter illum
publicum fauorem matrimonij contrahendi: ut homines cõ-
trahant matrimonium, & propter ipſum factum matrimonij
contrahendi: ut deducit Pariſ. poſt alios ubi ſuprà in d. conſ.
127. vbi dicit, quòd iſte fauor, & cauſa lucri finitur eo ipſo,
quòd eſt contractum matrimonium, non fit ergo lucrum
propter ipſum ſuſtinere onera matrimonij: quia tunc dura-
ret, & non finiret ille fauor publicus: ſtante itaque hoc ſequi
tur, quòd propriè dici debet lucrum: quia ad factum, cuius
cauſa datur, non habet aliquam proportionem, ſicut habent
fructus dotis ad onera matrimonij: uel precium ad rem ven-
ditam. Eſt uerum, quòd dici non poteſt hoc lucrum deferri
ex mera alicuius liberalitate, uel largitione aliqua: & ideò re-
ctè etiam dicitur: quòd ex cauſa oneroſa deferatur: & hæc
duo dicta ſimul compatiuntur, nam & brauium, uel aliud
præmium propoſitum à republica, uel principe, ut puta illi
qui occiderit lupum. iuxta notata in l. qui in utero. ff. de ſtatu
hominum. uel qui prius ad metam peruenerit, uel uallum
aſcenderit. l. cum fuerit. de rebus dubiis, non poteſt negari,
quin dicantur præmium & lucrum, & tamen ex cauſa onero-
ſa debita eſſe quiſque dicet, & hoc eſt, quod dixit Bal. hoc de-
ferri ob cauſam, & in remunerationem alicuius facti. Et ex
hoc infertur ad ſolutionem plurium quæſtionum. Et in pri-
mis, quòd agi dicatur de damno euitando, cum agitur per ma
ritum ad hoc lucrum, ſecundùm Pariſ. in dicto conſil. 127. &
alios ubi ſuprà: quia ex facto adimpleto per eum eſt illi debi-
12 tum, & ſic ex cauſa oneroſa, & non ex liberalitate. Hinc † in-
fertur quoque ad quæſtionem, an hoc lucrum excedens me-
tam legalem inſinuatione egeat. Roland. in quæſtione 53. te-
nuit indigere, niſi ſtatutum propter onera dicat illud deferre.
& mouetur: quia lucrum dotis ex pacto delegatum eget inſi-
nuatione ſecundùm Doctores allegatos ibi per eum, & de eo
pacti lucro procedit argumẽtum ad lucrum ſtatuti, mihi hoc
minimè placet: tum quia lucrum hoc defertur ſemper ob cau
ſam & non ex mera liberalitate partis prouenit: ſed donatio
ob cauſam non requirit inſinuationem, ut ipſe Rolan. ibidi-
cit in caſu ſuæ limitationis: tum etiam quia quod lex ipſa de-
fert, ſolemnitatem aliquam non requirit. Secundò infertur,
13 † an maritus hoc lucrum dotis teneatur reſeruare (vbi à ſta-
tuto conceditur etiam ſtantibus communibus liberis) eiuſdẽ
matrimonij filiis: nam ubi diceretur ex liberalitate proficiſci,
in omni caſu filiis reſeruandum eſſet, ſiue maritus ad ſecun-
da uota tranſiret, ſiue non, ſecundùm Angelum in §. nec il-
lud. in authentico, de nuptiis. l. fęminæ. C. de ſecundis nuptiis.
§. præterea. in authentico, neque uirum. In collatione ſepti-
ma, quæ quidem iura non uendicant ſibi locum niſi in titu-
lis lucratiuis, & non in oneroſis: ut per Stephanum Bertran-
dum in conſi. 212. num. 4. in libro ſecundùm Bald. ibi. Sed
quia hoc lucrum non prouenit uiro ex mulieris liberalitate,
meritò dubitauit Corn. in d. l. fœminæ. an, & quando reſerua
re illud filiis maritus teneretur. & Bald. mouit hanc quæſtio-
nem in authen. ex teſtamento. num. 6. col. fin. uerſi. ſed ſta-
tim iuxta prædicta. & in authentica, uxore. C. de ſecundis nu
ptiis. ubi dicit primò, quòd uidetur, quòd non: quia hoc non
habet à coniunge, ſed à ſtatuto: ut & ipſe dixit in l. fin. C. de
bon. mat. & quòd ſtatutum non recipit interpretationem, &
quòd ipſe non dicit, nec nos dicere debemus. Item quòd ne-
mini legis beneficium debet auferri. l. ſi arrogator. §. an impu
beri. ff. de adopt. Contrarium reſoluit dicens, quòd iſtud ſta-
tutum eſt tacitum pactum. l. item quia. ff. de pactis. & quia
non debemus inſpicere ſtatutum ipſum, ſed cauſam propter
quam, argu. l. idem eſt. §. ſed quod meretrici. ff. de cond. ob
tur. cau. & ideo cùm datur propter matrimonium, & circa ip
ſum quodammodo delinquatur, tranſeundo ad ſecunda vo-

ta,

ta, pœna ſecundò nubentis locum habere debet ius commu-
ne, ſecundùm quòd debet iſtud ſtatu. interpretari, & quantũ
ad ſubſtantiam diſpoſitionis ipſius ſtatuti, uerum eſt, quòd
non recipit interpretationem, ſed bene quò ad caſum, de quo
quæritur, utrum, ille caſus intelligatur diſpoſitus per ſtatutũ
necne. iux. vulg. quia ſuper conſequutiuis, quæ non ſunt ex-
tra naturam rei ſtatutæ, congrua eſt interpretatio, ſecundùm
Bald. in d. authen. uxore. & iſta dicta ſequitur Ruin. in conſi.
51. num. 4. uolum. primo. & Soci. in conſi. 41. ſubtiliter nu-
me. 8. uolum. 4. licet in caſu ſuo alijs rationibus motus aliter
concludat. & allegat Roma. in l. ſi cum dotem. ſolu. matr. Sa-
lyce. in l. fœminæ. §. 1. C. de ſecund. nup. idem uoluit Alex. in
conſi. 158. circa primum. num. 10. uolum. 5. Syl. nupt. §. am-
pliant primò, num. 75. & num. 77. & 78. Alcia. l. 1. de uerbor.
ſignifi. nume. 34. Dec. in d. l. ſi qua mulier nume. 16. uerſicu.
ex his infertur. Fulg. in conſi. 203. uiſis. uerſicu. tanto magis.
Barto. Caſſ. in conſue. Burg. rub. 7. §. 7. & Lau. Calca. in con-
ſil. 11. & dicit rationem eſſe: quia nihil tam pretioſius eſt,
quàm, ut alia lucra ad prolem redeant, vnde prouenerunt: &
nihil indignius, quàm quòd tranſeant ad extraneos. & dict. l.
fœminæ. & ſimiles, non reſtringunt ſe ad lucra, quæ ex mera
liberalitate vxoris proficiſcuntur, ſed latè loquũtur de lucris
ex matrimonio, uel cauſa matrimonij perceptis, & ideo com-
præhendunt hoc lucrum, quod propter matrimonium perci-
pitur ex diſpoſitione ſtatuti de tacita mulieris uoluntate: ita
reſpondit Deci. in d. l. ſi qua mulier. nume. 17. C. de ſecund.
nupt. per tranſitum ad ſecunda uota uirum hoc lucrum per-
dere: probat etiam plenè Rolãdus in quæſtione 87. municip.
14 Limitatur † hoc non procedere, quãdo uir de conſenſu mu-
lieris cõuolaret ad ſecundas nuptias ut per Neuiz. & Caſſan.
ubi ſuprà allegantes plures: de quibus ibi per eos, per quos
15 plenè tractatur iſta materia. Item ſingulariter aduerte † ꝙ
lucrum dotis delatum à ſtatuto noſtro in caſu exiſtentiæ fi-
liorum, qui hæreditatem maternam non agnouerint: non ꝑ-
ditur per tranſitum ad ſecũda uota: quia tex. in d. l. fœminæ.
procedit, & Doctores ibi loquuntur, quando filij inuiti priua
bantur re data marito, non autem quando ex tacita uolunta
te filiorum defertur res marito, ita limitat Hiero. Grat. in cõ-
16 ſil. 35. viſo. colum. 3. uolum. 1. Tertiò infertur † an maritus
poſſit uxori hoc lucrum remittere, ut teneat tam in præiudi-
cium ipſius mariti, quàm creditorum eius, & reſolutũ extat
ualere, ut plenè conſuluit Pariſi. in conſi. 127. uolum. primo.
& Dec. in conſi. 260. And. Barba. in conſi. 59. in uolumine ſe-
cundo. Soc. in conſi. 114. uiſo. num. 8. uolum. 1. Nic. Boer. in
deciſione 244. quò ad primum. colum. 2. Dec. in dict. l. ſi qua
mulier. num. 18. & in d. l. in eo quod, uel. de regu. iur. Socin.
Iun. in conſi. 119. in tertio uolum. Pau. de Caſt. in conſi. 59.
pro pleniori. colum. 2. Ioan. Lup. in rub. de don. inter uirum
& uxorem. §. 34. Roland. in quęſtione 40. Quò enim ad præ-
iudicium uiri conſideratur, quòd quamuis donatio inter vi-
17 rum & uxorem ſit aliàs prohibita: quia † tamen non eſt pro-
hibita illa, propter quam donãs non ſit pauperior. l. cum hic
ſtatus. §. ſi maritus. ff. de donat. inter uirum & uxorem. Alex.
in conſi. 246. placet. libro 6. iſta non poteſt uideri prohibita:
quoniam, qui lucrum non facit, non dicitur effici pauperior.
l. 3. ff. de dam. infect. & alijs multis deductis ad hoc per De-
cium in d. conſi. 260. quæritur breuiter, & alios ubi ſuprà.
qui quò ad præiudicium mariti, reſpectu prohibitæ donatio-
nis, ſic reſoluunt. Hinc eſt, quòd aliud ſit lucrum non face-
re, ſeu refutare, aliud damnum pati, uel ſuum alienare, rece-
pta fuit vna concluſio, quòd ſi ſtatuti, uel iuris diſpoſitione
prohibetur alicui alienare, uel ſe obligare, uel patrimonium
ſuum diminuere per aliquem contractum, ſine certa ſolenni
tate, poterit tamen is refutare hæreditatem, legatum, donatio
nem, uel aliud lucrum, quod ſibi deferretur aliquo modo, ſi-
ne ſolennitate iuris, uel ſtatutorum. ut dicit Felyn. in capit. 2.
colum. 4. uerſic. pro iſta limitatione. extrà de conſtitu. ubi al-
legat Pau. de Caſtr. in conſi. 11. in cauſa præſenti. & ſequun-
tur Iaſ. in l. beneficium, num. 49. de conſtitu. princip. & Ale-
xandrinus in conſi. 12. Crau. in conſi. 114. Dec. in conſi. 624.
Soc. in conſi. 53. in 4. uolum. Imo. in conſi. 74. Pau. de Caſtr.
in conſi. 71. in 2. lib. in nouis. Arno. in dialog. 12. mulieres.
Quæ concluſio de anno. 1547. 14. Ianuarij fit per Rotam de
clarata in pulchro dubio: dum fuit dubitatum, an ceſſio iu-
rium per hoſpitale ſanctæ Mariæ de Monte, quæ habebat in
quadam hæreditate, facta in Antonium de Papazonibus, ua-
18 leret, † ex quo ſolennitas per Paulinam requiſita non inter-
uenerat in ea: quia hoſpitale cedendo iura dictæ hæreditatis,
in neceſſarium antecedẽs cenſebatur adire, & acquirere prius
dicta iura, ſaltem ordine intellectus: alioqui ceſſio nihil conti-
nuiſſet, ut per Ruin. in conſi. 170. colum. 2. uolum. 1. Vnde
videbatur alienatio acquiſiti iuris facta ſine requiſita ſolenni-
tate, & ſic non ualere: Rota reſoluit cõtrarium: quia licet ce-
dendo uideretur prius acquirere, nihilominus, cum non eſſet
ceſſio principaliter ordinata ad adeundum, & acquirendum,
ſed potius ad renunciandum, illa acquiſitio momentanea nõ
erat habenda in conſideratione, per Soc. conſi. 53. præallega-
tum. in uolum. 4. quod inquit procedere in terminis propriè,
quando ex actu, qui fit ad renunciandum reſultat acquiſitio:
ſecùs, ſi duo actus ſeparati, licet incontinenti vnus poſt alium
facti fuiſſent: puta ſi hoſpitalarij prius adiuiſſent hæreditatẽ,
deinde etiam in eodem inſtrumento ceſſiſſent, ut per dedu-
cta per Socinum in conſi. 15. Hæc deciſio habetur in recolle-
ctis Dom. Fabij Epiſcopi Veſtani, in deciſione 66. in vna Bo-
nonienſi. Ex iſta igitur concluſione cõfirmatur, quòd remiſ-
ſio huius lucri non compræhẽditur ſub prohibitione donatio-
nis inter uirum & uxorem: & propterea malè conſuluit Cu-
man. in conſi. 26. dum ex ratione prohibitæ donationis inter
virum & uxorem dixit, hoc lucrum remitti non poſſe. Nec
etiam aduerſatur Roma. ſingu. 576. pone caſum. dum nega-
uit ibi pro bono pacis remiſſionem illius lucri tenere: nã eſt
19 aduertendum, illud procedere, † quando maritus lucrum
prædictum mulieri cauſa ſibi eam, quæ aduerterat, reconciliã-
di, & rehabendi remiſiſſet: quoniam tunc quaſi ex turpi cau-
ſa remiſſio huiuſmodi improbaret. l. ſi liberis. ff. de pact. dot.
ne vænalis coniugum concordia fiat, & mulier ex improbita-
te ſua in diuertẽdo, & iurgando præmium reportat. ita decla-
rat Pau. de Caſt. in d. conſi. 59. pro pleniori. colum. 2. & Ioan.
Lup. in d. §. 34. & plenè hoc probat Rolan. ubi ſuprà in q. 48.
20 & in quæſtione 39. Quò † autem ad præiudicium creditorũ,
defendunt præfati Doct. iſtam concluſionem: quia non frau-
dantur creditores, quando debitor lucrum non facit, ſed illud
repudiat. l. qui autem. ff. de his quæ in fraud. credit. & hoc eſt
lucrum, ut antea diximus, & ipſi latè deducunt in locis præal-
21 legatis. † & dum urgebat in contrarium tex. in l. liberto octo
ginta. ff. de bonis lib. ubi non obſtante repudiatione hæredis
patronus poteſt partem ſibi debitam uendicare, quaſi idem
uideatur in creditoribus, qui non obſtante repudiatione de-
bitoris facta de lucro, ualeant nihilominus illud uẽdicare: re-
ſpondet Soci. Iun. in d. conſi. 109. in fine. quod in eo tex. nõ
agitur de ipſo liberto, nam ipſe proculdubio potuiſſet lucrũ
repudiare in damnum patroni. l. prima. §. utrum. ff. ſi quid in
fraud. patron. ſed agitur de hærede liberti, quòd ille hæres nõ
potuit in damnum patroni legatum liberto factum repudia-
re, & ratio eſt: quia libertus cum deceſſerit, animo non decla
rato, an legatum voluerit agnoſcere, uel non, præſumitur per
legem, quòd uoluerit illud agnoſcere, ſeu quòd agnouerit il-
lud: & ideo dicitur, quòd libertus decedens dicitur ampliorẽ
ſubſtantiam reliquiſſe: & ſic dicit Soci. ſe tenuiſſe in l. prima,
de lega. primo, ſic ergo iſta concluſio confirmatur, etiam quò
22 ad præiudicium creditorum. Quam † quidẽ declara fieri re-
miſſionem huius lucri dotalis oportere. non per uiam ſimpli
cis repudiationis, uel renunciationis, cùm uideatur debitum
ſub conditione, Si uxor prædecedat ſine filijs, & repudiatio
iuris conditionalis, ante impletam conditionem non ualeret.
l. ſi ita ſcriptum. §. ſi ſub conditione. de leg. ſecundo, ſed per
uiam pacti, & promiſſionis alteri factæ neceſſe eſt fieri, iuxta
tradita in l. prima. C. de pactis. Ita conſuluit Pariſ. in dicto cõ
ſil. 127. uolum. 1. & Soci. Iun. in d. conſi. 109. Niſi renuncia-
tio abſque pacto fuiſſet geminata: tunc operatur idem, quod
renunciatio facta per uiam pacti, ſecundùm Pariſi. in d. con-
ſil. 127. in quo conſilio pleniſſimè conatus eſt ſuſtinere, quòd
remiſſio lucri uideatur facta per maritum, & quòd ualeret ex
eo, quòd maritus ſcripſerat fratri uxoris ſuæ, ꝙ intẽdebat do
tem, ſeu bona dotalia, quæ exiſtebant penes illum, ad eum, &
vxorem ſuam ſpectare, & quòd reputarent ſua: & ſimilia. Cõ-
ſulens, quod illa uerba epiſtolarum, quæ uidebantur enun-
ciatiua, & generalia, quaſi iactatoria cẽſeretur, imò diſpoſitio-
nem importare, & renunciationem lucri, & quod uideatur
per illa conſenſum præſtitiſſe, quòd ille poſſet ea alienare. &
vt de re ſua diſponere: & pulchrè reſoluit omnes difficulta-
23 tes, & eſt omnino in iſta materia uidẽdus. Aliam † etiam dif-
ficultatẽ ſubmouit ſtantis, ſcilicet ſtatuti, quòd maritus huic
dotis lucro renunciare nequeat. nam dicit illud intelligendũ
prohi-

prohibere renunciationem lucri eo tempore fieri, cum matrimonium cõtrahitur, & in contractu ipsius matrimonij: quia illud lucrum præstatur viro ob publicum fauorem, vt matrimonium contrahat: quo contracto finitur ille fauor publicus causa illius lucri, & renunciationis ipsius prohibitæ: & sic cessat illa prohibitio post contractum matrimonium, & præsertim quia statutum prædictum, tanquam auferens facultatem disponendi de re sua, & renunciandi iuri suo est interpretandum strictè: per quàmplurima, quæ allegat ad hoc: sicque cõcludit, quòd sicut maritus posset lucrum, quod iam fecisset in aliquo casu, mortua, vel viua vxore, remittere, & de eo pro hibito disponere, non obstante præfata statuti prohibitione, ita quoque potest illud, quod sperat facere, donare, vel remittere, post matrimonium iam contractum: quod & mihi satis
24 placet. Quartò † infertur, quòd si pater onera matrimonij sustinet, non ipse, sed filiusfamilias maritus præmortuæ mulieris lucrum hoc facit quasi aduentitium, quòd non esset aduẽtitium, si ex oneribus, vel ex causa onerosa præstaretur, ait Paris. in dicto consi. 127. volumine primo. Sed hoc non transit sine aliquorum contradictione, volentium hoc lucrum quasi profectitium, ad patrem pertinere, in hac opinione fuit Ludouic. Rom. in consi. 406. præsens quæstio. Decius in consil. sexagesimo, versiculo, sed prædictis minimè obstantibus vbi dicit hoc tenuisse Dynum, Cynum, glo. Bartolum, Baldum, & Paulum de Castro, & Petrum de Vbaldis in locis, de quibus ibi per eum, & idem Dec. plenissimè consuluit, in consil. centesimosexagesimo, quæstio notiss. vbi dicit hanc opinionẽ
25 habere magnam æquitatem. Sed † horum opinio mihi nullo modo placet: & in contrarium stat communis: vt asserit Hierony. Cagn. in dicta l. in eo quod, vel. de regulis iuris, & istam tenuit Deci. sibi contrarius in consi. 66. de duobus. & in dicta l. si qua mulier. nu. 18. C. de secundis nuptijs. & in cons. 260. breuiter quæritur. nu. 5. Bar. in lege, si cum dotem. §. transgrediamur. sol. matrimonio. Bar. & Ang. in l. prima. C. de bonis quæ libe. Salyce. in l. 2. C. famil. ercifcun. Bar. in dicta authentica, ex testamento. Aret. in §. fuerat. nume. 24. institutio. de actio. vbi dicit ita communiter probari per Paulum de Castr. Alexand. & Cuma. in dicto. §. transgrediamur. Bal. in authen. ex testamento. versiculo, tertiumdecimum capitulum. C. de collatio. & Florianum attestantem de communi citat Dec. in consi. 160. versiculo quintò & vltimò. Socin. in consi. 223. circa præsentem. columna finali, glossa, & Doctores in l. dotem. ff. de castren. pecul. Bald. Fulg. & Salycet. in dicta l. 1. C. de bonis quæ liberis. Rui. in consi. 101. in præsenti. nu. 6. volumine primo. Campeg. in tractatu de statut. de dote. quæstione septima, vbi recenset omnes opiniones in ista quæstione, & sequitur Angel. in tract. de testamento, in gloss. 64. in fine, & Baldus Nouel. in tractatu de dot. in sexta parte, in priuileg. 37. vbi dicit hanc esse communem, quòd hoc lucrum sit præcipuum ipsius filij, tanquam aduentitium delatum ex ipso
26 matrimonio, idem tenet † in lucro, quod defertur propter violatum torum: quia ex adulterio ipsi filio à marito fit iniuria: adeo ꝗ etiam vult, vt quò ad vsumfructum pertineat ad filium, & sic pleno iure: vt ipse dicit in priuilegio trigesimooctauo. Hæc communis mihi videtur facilè probari, in primis: quia non reperitur iure cautum, ꝗ tale lucrum dicatur profectitium, cum in hoc non concurrant ea, quæ ad esse peculij profectitij requiruntur, vt per Bar. in l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis, & in lege, si plures. §. in arrogato. de vulga. ita dicit Alexand. in dicto §. transgrediamur. & refert Decius in dicto consi. 560. & consi. 67. ergo aduentitium est: & hoc quidem rectè concluditur meo iudicio, quoniam hoc lucrum nõ est proportionatum expensis matrimonij: vt dixi secundùm Baldum in l. secunda. C. familiæ ercifcund. & sic non dicitur ex re patris, idest ex expensis per eum factis poruenire, & istud factum alendi filium, & eius filios, & vxorem, potest aliam causam habere, scilicet vel quia pater ad hæc omnia ex naturali obligatione tenetur. l. si quis à liberis. §. non tantùm. ff. de liber. & posthumis, & Rui. in consi. 144. in volumine quinto, extendens id etiam ad filium, qui contra eius voluntatem vxorem duxisset, etiam indotatam. l. si filia. §. 1. ff. famil. ercifcun. l. si nulla. ff. de religio. vel quia potest actione negotiorum gestorum vt amicus animo repetendi illas expensas fecisse. l. Nesennius Appollinaris, de negot. gesto. l. quod vxori. C. eodem. ex eo igitur nihil infertur ad lucrum dotis: alioqui si inferri diceremus, sequeretur absurdum, ꝗ, si alius fecisset illas expensas vt pater: deberet dotẽ lucrifacere, qđ nemo dixerit.

Nec obstant rationes ex aduerso adductæ per Decium in dicta authentica, præterea. nume. 19. quòd sicut lucratur fructus, qui sustinet onera matrimonij: per iura de quibus ibi, per eum: ita debeat dotem ipsam lucrari, nam ista consequentia nihil valet, vt de minori ad maius affirmatiuè.

Nec textus ad hoc allegatus in lege actione. §. final. cum lege sequen. ff. pro socio. id probat; quoniam ille textus nõ vult socios lucrari dotem ex eo, quòd onera matrimonij illius sustinuerint, sed quia sunt socij: & iure societatis lucrum debet communicari eis, sicut incommodum etiam sustinuerunt. l. secundùm naturam. de regulis iuris. non ergo in facto sustinendi onera, & expensas matrimonij ius lucrandi ibi versatur, sed in ipso societatis iure: vt Alexãdrinus, & aliqui aduerterunt: quicquid dicat Decius, & fatuum est aliter credere. & ad hoc adduci potest textus in l. si socius pro filia. ff. pro socio. dum pactum de dotando filiam vnius ex socijs ex æquitate impetratur: vt ea dos sol. matrimonio ad societatem reuertatur. Quia sicut iure pacti ibi fit restitutio dotis, ita lucrum dotis iure pacti taciti fit in casu dictæ l. actione. §. si. cum l. se-
27 quenti. & † nota ad regulam l. secundùm naturam, ꝗ quando ex eodem fonte emanant commodum & incommodum, tunc eum sequitur commodum, qui sentit incommodum: secùs si ex diuersis, secundùm Hieronymum Cagno. in dicta l. secundùm naturam. nu. 2. & Paul. de Cast. in l. si cum dotem. §. si pater. solu. matrimonio. Non potest igitur ad patrem lucrum pertinere, quia sustinet incommodum, ex vna causa, scilicet ex obligatione naturali alendi liberos: & ex alia, scilicet ex statuti dispositione, quo defertur lucrum, & vna nihil habet commune cum alia: sed in casu dictæ l. actione. §. finali, cum l. sequenti: onera sustinentur iure societatis, quod quidẽ ius, cùm operetur vt incommodum alterius sit omnibus socijs commune, infert necessariò, vt etiam lucrum sit commune, & sic quia ex eodem fonte proueniunt. Ad textum in l. dotem. ff. de castren. pecu. multi dantur intellectus: is tamen,
28 qui ibi per glos. & Bartolum in fine probatur, verus est, † ꝗ dos debet inseruire oneribus matrimonij: & ad illius vsum, & sustentationem remanere penes eum, vel eos, qui sustinendi matrimonium onus suscepissent: siue castrense, siue profectitium peculium esse dicas, quasi etiam concesso, ꝗ sit aduentitium, speciali tamen ratione apud filium remanere debeat, si seorsum fortè uiuens onera matrimonij sustineat. In hoc enim casu esse dotem apud eum oportere, dixerunt Baldus, Alexander, Paulus de Castro, & alij. in dicto §. transgrediamur. Salycetus in l. 2. in fine. C. familiæ ercifcundæ. & secundùm hunc intellectum nihil infert contra communem. Nec etiam argumentum de dicta l. 2. à contrario sensu urget: quoniam secundùm Bartolum, & communiter Doctores, ut refert Salycetus ibi, procedit secundùm iura antiqua: secũdùm quę bona filij famil. etiam aduentitia pertinebant ad patrem: quia ergo ipsa dos de iure antiquo quæreretur patri, nihil fa-
29 cit, ut ipse lucrum dotis faciat. Vltimò † nihil facit illud generale de pluribus iuribus, quòd dos danda sit illi, qui curam & solicitudinem matrimonij sustinendi habet. l. si maritus. l. si filia. §. si filiusfamil. ercisc. l. si is qui Stichum. §. primo. l. si pater mulieris. l. Iulianus. ff. de iure dotium. ut respondi in principio. Hinc etiam nego cum Alexand. & Salyc. illud Decij, ꝗ æquitas, lucrum dotis spectare ad patrem onera matrimonij sustinentem, dictet: quia propter onera cum fructus dotis habuerit, imò iniquum esset insuper dotem ipsam eum lucrari contra omnem iuris rationem. & ex hac resolutione opiniones factæ super hanc quæstionem facilè tolluntur, uel infir-
30 mantur: † nam qui dixerunt distinguendo, ꝗ aut casus lucri contingit in uita patris, tunc ad eum pertinens uenit diuidendum inter filios omnes, patet eos in hoc malè dixisse: aut post eius mortem, & tunc secùs, & istud non habet difficultatem secundùm omnes: ut dicit Decius in dicto consi. 66. & consil. 67. & in consi. 560. Rom. in d. consi. 406. & consil. 471. Barto. Baldus, Angelus, Salycetus & cæteri in dicta l. prima. C. de bonis quæ liber. & in dicta l. dotem. de castren. pecul. Bar. Ale-
31 xand. Cuma. & alij in dicto §. transgrediamur. Item † dum aliqui distinxerunt, ꝗ aut statutum dicit, ꝗ is lucretur, qui recipit dotem: tunc pater accipiens debeat lucrari: nam ex prædictis patet id non probari, nec est opus iudaicè inniti in illis uerbis statuti: lucretur, qui receperit: quia aduerti debet, ꝗ pater non accipit pro se, sed pro filio: & dos ad filium pertinet, unde tametsi in recipiendo non exprimat se pro filio recipere, nihilominus nomine filij recepisse intelligitur, ex quo dos

est

est filij, per ea quæ dixit Alexander in l. 1. §. nunciatio. nu. 17.
de operis noui nuntiat. & in consi. 4. circa primum. nu. 5. libro
5. & Ias. in l. si fundum. per fideicommis. nu. 30. de legat. pri-
mo. post Imol. ibi. Ruin. in consi. 94. nu. 5. in libro primo, &
Barto. & Bald. in l. mater. C. de rei vendicatio. per textum in
l. in familiæ. C. familiæ ercicundæ. & l. si ab vno. C. de negot.
32 gest. dum dicunt, † quòd si vendo rem Titij expresso, quòd
sit Titij, quamuis non dicam eius nomine vendere, tamē eius
nomine me vendidisse intelligitur. Sic quando fit aliud nego-
tium pertinens ad talem, vt talis, secundùm Alexandrum in
dicto consi. 40. & alios præallegatos. & propterea statutum pa
trem lucrari dotem velle, non est dicendum: vt Raphael Cu-
man. tenuit in dicto §. transgrediamur. aut dum inquiunt, sta
tutum aliter loquitur, & tunc secùs. & hoc est indubitatum.
33 Quarta eorum conclusio etiam caret dubitatione, quod † quan
do fratres sunt socij omnium bonorum, tunc lucrum, quod
fit de dote per maritum venit communicandum cum fratri-
bus, vt per Decium consi. 66. Romanus in consil. 471. & con-
si. 406. Angel. in consi. 60. morte dicti. Rui. in consi. 101. in
præsenti. nu. 3. libro primo, & Bald. in consi. 284. proponi-
tur. libro. quinto. & uolunt omnes in dicto §. trāsgrediamur.
quoniam omnia illius fiunt communia. l. non fuerit. §. finali.
ff. pro socio. Roland. in quæstione 110. & in quæstione 111.
disputat, an ille cum socijs omnium bonorum debeat dotis
lucrum communicare, & an ipse acquirat: Ex quibus autem
probetur societas omnium bonorum inter fratres, hic suus
34 locus non est, ideo non attingam. Quintò infertur, an † id,
quod vxorem marito relinquere in testamento suo contingit.
maritus in lucrum hoc dotis debeat sibi imputare, an potius
vtrunque assequi: nam in lucris captādis euitatur pluralitas,
& duo lucra fieri non facilè admittitur. Ideo si lucrum dotis
est propriè lucrum concurrens cum legato debet in eo cōfun
di, seu imputari: ita arguit in hoc Bald. in l. Titia. §. qui in
vita. de legatis 2. & in l. si cùm dotem. §. si pater. soluto matri
monio. & in authent. præterea. colum. 2. vbi considerans hoc
lucrum non esse merè lucrum, ex causa onerosa originem tra
hens, tenet hac ratione minimè imputandum esse in legato:
35 cum † duæ causæ lucratiuæ simul concurrant. l. Mæuius. §.
duobus. vbi glossa, & Bartolus de legatis secundo. Sed hanc
animaduersionem reprehenduntur Alexander post Imolam,
& Roman. in dicto §. si pater filię. nu. 5. uersiculo, & ista indu
cuntur. & idem Alexander in authentica, pręterea. & ibi. Dec.
num. 18. & Francisc. Pep. ibi columna 37. & columna 41. qui
36 dicunt (& quidem rectè), † quòd in huiusmodi compensa-
tione inducenda non consideratur, an id, quod debetur, ex
lucratiua causa proficiscatur, an non, an sit lucrum, an non:
sed an id ex causa necessaria facto legis, an verò ex causa uo-
luntaria facto propriæ obligationis debeatur. nam & quod
debetur ex causa lucratiua, scilicet ex legato, seu fideicom-
misso non compensari cum alio legato compertum est. l. Lu-
cius Titius. de legat. primo. & tamen sunt duo lucra, id enim
nulla lex interdicit, neque in diuersis rebus concursus pluriū
causarum lucratiuarum negatur. l. planè. §. sed si nō corpus.
de legat. primo. l. fundum Cornelianum. ff. de nouat. Paulus
de Castro in consi. 35. videtur dicendum quod vtrunque. colum.
37 prima. In † hac igitur quæstione contra Baldum concludi-
tur eius ratione reiecta, quòd imò legatum ab vxore factum
marito ueniat imputandum in lucro dotis ei debito iuxta for
mam statuti: & hæc est communis opinio, quam tenent Bar-
tolus, in dicta authentica, præterea & ibi Alexander nu. duo-
decimo uersiculo, ex glossa, ubi dicendo esse communem, al
legat Imol. Iacob. de Aret. Francisc. Tigri. Ricar. de Saly. Ro-
man. Bartol. & Salyę. Paul. de Castro ibi, & in dicta l. si cùm
dotem. §. si pater filiam. & Curt. sequitur in dicta authentica,
præterea nu. 20. versiculo, ex ista communi. & ibi Franciscus
Pep. columna 37. & sequen. ubi hanc materiam pulchrè decla
rat. & ibi Ias. nu. 21. versiculo, circa statutum disponens. ubi
ultra alios allegat Alber. dicentem sic fuisse iudicatum Pa-
duæ: & Decius ibi nu. 18. & ibi Rim. columna finali, & penul
tima. & Alexand. & Fulgo. in dicto §. si pater filiam. Corneus
in consi. 257. numero 20. volumine primo. & in consi. 23. vi-
so. columna prima, in volumine quarto. & Baldus in consil.
quinquagesimooctauo. in restitutione. in secundo libro, nu.
3. Camp. in dicto tractatu de dote, quæstione 6. ubi dicit ab
hac communi non esse recedendum. Rolan. disputādo firmat
hoc in quæstione 96. quotidiana. ubi plura ex his, de quibus
per nos hic, adducit. Et fundatur in vna conclusione iuris,
38 † quòd quotiescunque ex dispositione legis alicui quid de-
beo, si ei facio legatum, præsumor illud me fecisse causa satis-
faciendi illi obligationi necessariæ, ut latissimè deducit Paris.
in consi. 69. uolumine secundo. Ruin. in consi. 92. volumine
5. Alexand. in consi. 7. viso. columna finali libro 6. in consi. 19.
eodem. & in consi. 99. uolumine 7. Capra in consi. 29. Rapha.
Fulg. in consi. 81. Doctores in dicta authen. præterea. & in di
cta l. si cùm dotem. §. pater filiam. & quotquot de ea rescri-
pserunt: exempla sunt in iure non pauca, ut cum pater legat
aliquid filio, in legitimam ei debitam à lege imputatur l. om-
nimodo. §. imputari. C. de inoffic. testamen. l. quoniam nouel-
la. eodem. Idem in quarta patroni. l. etiam. §. si debita. ff. de
bo. lib. l. siue. ff. de iure patron. Idem in quarta coniugi debi-
ta, dicta authen. præterea. Similiter pater, qui tenetur dotare
filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. gloss. in l. obligamur. §. le-
ge. ff. de actio. & oblig. uel dotem alias datā, & per mortē ui-
ri recuperatam, pro secundis nuptijs tenetur integram con-
seruare, & reddere: authent. sed quamuis. C. de rei uxo. act.
§. quia iam uerò. in authen. de æqual. do. cum legatum facit fi
liæ, uidetur pro illo debito necessario dotis soluendæ relinque-
re. l. si cum dotem. §. si pater. ff. solu. mat. l. huiusmodi. §. cum
pater. de lega. primo. l. Titia. la prima. §. qui in uita. de legat.
secundo. & ad hoc facit etiam textus in l. dotem. l. si cum pa-
ter. solu. matrimonio, per quæ iura posset argumentari à for-
tiori, quòd si in legitimam, & dotem, quæ est ualde fauorabi
lis, legatum imputatur, multò magis hoc lucrum, quod est
odiosum: ita arguit Pepus in dicta authen. præterea. columna
39 39. Si † autem debitor ex proprio contractu, uel facto uolun
tarius legat creditori: tunc non præsumitur causa extinguen
di illam obligationem uoluntariam legare, & sic in dubio lega
tum non imputabitur in huiusmodi debito. l. 1. §. sciendum.
C. de rei uxo. actio. l. qui dotem. iuncta ibi gloss. ff. soluto ma
trimonio. l. creditorem. de legatis secundo. ita concludūt Do-
40 ctores in locis præallegatis, & alibi passim. Et † rationem diuer
sitatis inter casum uoluntariæ obligationis, & casum necessa
41 rię Doctores dicunt esse, † quoniam in necessitatibus nemo
liberalis existit. l. rem legatam. ff. de adimē. leg. & præsumptio
naturalis est ista, quòd prius id, quod inuiti debemus præter
nostrum factum, & cogimur à lege præstare, creditori soluere
uelle credamur, quàm legando aliquam liberalitatem exerce
re. Addunt præterea, quòd lex in obligatione, & debito, quod
ipsa inducit, magis succurrit debitori, quàm cum debitum ip
sa non induxit. glos. in §. ex cōditionali. institut. de uerb. oblig.
gl. in l. si uxorem. C. de conditio. inser. facit. l. 2. §. si quis. ff. si
quis. caut. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cogan.
Quia (ut Cur. dicebat) quando lex obligat aliquem sine eius
facto, rigorosè quidem facit, ne ergo rigorem addat rigori,
benignè lex agit interpretando, quòd in dubio debitor huius
modi legans uideatur legare causa satisfaciendi illi necessita-
42 ti: nec est de quo conqueratur creditor: † quoniam lex tibi
suum, & non tuum denegat auxilium: gl. in l. 1. C. si aduer.
uend. Aduersus hanc conclusionem Bal. in d. authent. præte
rea, tenendo contra communem cum quibusdam paucis mul
ta obijcit. Primò negant præfatam doctrinam esse ueram ex
duobus, primò: quia & pater debet dici debitor uoluntarius,
dum filiæ dotem exigit, uel recuperat, sicut & maritus, qui do
tem recipit, & tamen aliter in patre extat responsum. ergo
ista doctrina confunditur: sed huic rei occurrit Ias. in d. auth.
præterea. num. 19. uersi. sed attende. & Dec. nu. 11. vers. Mo-
der. hic dicunt, & Curt. nu. 20. & ideo quod pater tenetur filiæ
dotem exigere, seu exactam conseruare pro secūdo matrimo
nio, vel vt ipse dicam cum Curtio, pater tenetur secundò &
tertiò, vel toties & quoties maritabitur, filiam dotare. Soc. in
consi. 75. circa præsentem. nu. 7. vers. sed aduertendum. uol. j.
Bart. Alex. & alij in l. si cum dotem. §. si post. sol. mat. Bald. in
auth. res quæ. col. 2. C. com. de leg. Ias. in §. fuerat. nu. 117. &
nu. 135. institut. de actio. & Cur. Sen. in consi. 27. num. 32. &
traditur per omnes in auth. quod locum. C. de colla. unde fa-
ctum eius imputatur iuris necessitati. Secundò Cuma. dice-
bat. utroque tempore inspecto in uno casu, non magis uolū
tarium debitorem dici, quàm in alio: nam inspecto tempore
43 legati, uterque dicitur necessarius debitor, † quoniam & cō
tractus, quamuis ab initio sui, sint uoluntatis, tamen ex post
facto efficiuntur necessitatis. l. incommodato. §. sicut. ff. com-
modati. l. sicut. C. de actio. & obliga. inspecto autem tempore
obligationis contractæ pater & maritus sunt uoluntarij, quo
niam & pater uoluntariè contrahit matrimonium: unde natis
filiabus

filiabus oritur obligatio de illis dotandis. Sed vtrunque tolli-
44 tur, primum: quia † non ex eo nomen obligationis necessa
riæ assumit, quòd detinet contra eius voluntatem personam
obligatam (illud enim est ius obligationis, & qualitas) sed ex
eo, quòd in eam incidit ab initio præter voluntatem ex legis
necessitate: illa enim causa originalis debet attendi. l. si seruũ.
ff. de actio. empt. Nec secundum vrget: quia tam remota
causa non est consideranda, quòd ex eo, quòd matrimonium
contraxit, dicatur filias natas voluntariè se obligasse dotare:
sed ipsa lex, quæ patrem ad dotandum filias astringit, tan-
quam causa immediata, quæ debet attendi. l. mulier. ff. re-
rum amotarum. l. fin. de conditio. ob causam. l. socium qui
in eo. ff. pro socio. l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui satisdare
cogant. aliud est in marito, qui dotem recipit, & potest non
recipere, cùm matrimonium sine dote esse possit. l. fin. C. de
dona. propter nuptias. Rursus, quòd maritus dicatur ex vo-
luntate mulieris saltem tacita lucrum dotis facere: quia statu
tum est tacitum pactum. gl. in l. si duo. ff. de acquir. hęr. l. itẽ
quia. ff. de pactis. non concludit, vt idem seruetur, quod dictũ
est in casu pacti expressi, & contractus initi nullo stante statu
to, vel lege de hac re. nam taciti, & expressi nõ est eadẽ vis, at-
que potestas in his, quæ non proueniunt ex mente, sed hoc lu
crum non prouenit ex mente mulieris, sed præter, vel contra
mentem eius. ita respondet Pepus in d. auth. præterea. nu. 42.
sic dicit Saly. ibi respondendo ad argumentum hoc, quòd ista
tacita conuentio de lucrando propter huiusmodi statutum
non est voluntaria, sed coacta, & accessoriè venit, ideo non at-
tenditur, nec habet vim, quam haberet pactũ huiusmodi nul
lo stante statuto. Nam, vt dicebat Angel. in dicto cons. 396. ar
bitramur. colum. 2. & Riminal. & Pepus in dicta authentica.
45 præterea. col. 38. † statutum ipsum est causa immediata ip-
sius lucri: & contractus matrimonij mediata, quam si atten-
damus, esse necessarium, & non voluntarium, manifestissi-
46 mè constat. Et † longè potentior est consensus expressus,
quàm tacitus: vt diffusissimè ostendit Andr. Tiraq. in tracta-
tu de legib. connub. in secunda parte, glossa 7. nu. 49. uersicu-
lo, nunc restat. Tertiò obijcitur ad confusionem suprà scri-
ptæ distinctionis textus in dicta l. si pater pro filia. ff. de colla-
tione dotium: ubi est casus, qui dotem promiserat pro filia,
fecit ille legatum, utrunque debetur, dicitur ibi, & sic quã-
uis pater sit obligatus ex dispositione legis ad dotandum fi-
liam. l. final. C. de dot. promissi. l. qui liberos. ff. de ritu nuptia
rum. tamen legatum ab eo factum non compensatur cum
47 dote debita istud est difficile obiectum. Primo modo † soluit
Bartolus, hoc esse ibi: quoniam legatum erat diuersum à
dote: nam dos erat in quantitate, & legatum in specie, &
de quantitate ad speciem non fit compensatio. l. finali C. de
compensatio. l. conuenerit. la secunda. ff. de pignoratitia actio
ne. istam solutionem tenent Baldus, Rapha. Cuman. Pau-
lus de Castro, Alexand. & Bald. in locis de quibus per Iaso-
nem in d. l. huiusmodi. §. cùm pater. nu. 12. colu. secunda,
de legatis 1. quam ipse diuinatiuam esse dicit, quæ nec mihi
placet: quoniam restringit conclusionem prædictam aduer-
sus communem opinionem, & mentem iurium, ut mox di-
48 cam. Secundò Ias. soluit, † quòd ibi cessat præsumptio com-
pensandi: quia pater filiam exhæredauerat, uel prætererat: &
sic eam iniuria affecerat: unde in recompensationem huius-
modi illatæ iniuriæ præsumitur uoluisse, ꝙ utrunque hẽat:
& in hoc casu limitat communem conclusionem, ponderans
ad hoc textum in d. l. Titia. §. qui in uita. quòd idem fuisset
ibi propter iniuriam exhæredationis, nisi testator ibi expres-
sisset causam dotis. l. fi. C. commun. utri. iudic. ubi dos non cõ
pensatur cum relicto, iure institutionis, uel legati: quia ex eo,
quòd fuerat cum extraneo hæres instituta, filiam iniuria affe
cerat, & allegat Iasonem huius sententiæ esse Bartolum,
Baldum, Alexandrum, Romanum, & Cumanum in locis,
de quibus ibi per eum, extendens sic hanc suam limitatio-
nem ad alios casus iniuriæ factæ. Nec sibi dicit obstare tex-
tum in dicta l. si cum dotem. §. si pater filiam. dum ille textus
admittit compensationem, & tamen loquitur in casu factæ
exhæredationis, uel præteritionis. nam respondet, quòd ibi
tantùm fuerat legatum, quantum poterat hæredis institutio
importare, in quo casu poterat haberi, ac si fuisset hæres insti
tuta, & ratio factæ iniuriæ cessabat. hanc solutionem amplecti
tur Pepus in dicta authẽtica, præterea. col. 30. Sed mihi non
probatur, quòd ibi ratione recompensandæ huiusmodi in-
iuriæ filiam utrunque habere oporteret, pariter nec textus in
dicta l. Titia. §. qui in uita. meminit de exhæredata cum hoc
mysterio. neque textus etiam in d. l. finali, facit ad rem: nam
ibi filia dotem, uel filius donationem propter nuptias habet
præcipuam simul cum legato sibi facto, quando est institu-
tus, uel instituta cum extraneo, nõ ratione iniurię sibi in hoc
factæ: quæ enim iniuria potest esse patris utentis iure suo? le-
ge nullus. de regulis iuris. sed quia cessat necessitas, & ius
conferendi, quod non habet locum nisi inter liberos ipsos,
& existentes sub patria potestate. l. ut liberis. & ibi traditur
per Doctores. C. de collat. Et Iasoni contradicit text. in dicto
§. si pater filiam. qui per eius responsionem (ut iam patet) non
49 tollitur. Tertia † solutio est Alexand. & Aretin. quòd proce-
dat; quia dos erat debita genero, cui promissa fuerat, lega-
tumque filiæ fecerat: & sic diuersis personis legatum, & dotis
debitum præstari oportebat. Animo ergo compensandi pa-
trem legasse ibi dici non poterat: quia compensatio est debi-
ti & crediti sibi inuicem contributio, & ab eisdem, & non de
eo, quod alius deberet, inquit Socinus Iunior in consilio
79. nume. 61. in uolumine tertio. l. si cum militi. ubi Castren
sis & alij. ff. de compensatio. l. eius. C. eodem. & istam solutio-
nem refert Pepus in dicta authen. prætereà. colum. 29. & Cur
tius ibi eam sequitur numero 23. versicu. ultima difficultas.
respondens ad contraria. uel dum dicebat, quòd licet dos sit
promissa genero: tamen actio acquiritur filiæ. l. fideicommis
sa. §. interdum. de legatis tertio. quòd dictus. §. interdum. non
procedit in contractu l. si pater. C. de dotis promissione. se-
cundùm glossam. in l. si seruo legato. §. si testator. de legatis
primo. uel dum dicebat textus in dicta l. si pater pro filia.
uelle, quòd utrunque filia habeat: quod est uerum attento
effectu, quo considerato dos est filiæ: hæc solutio displicet
Decio in dicta authẽ. prætereà. nu. 13. & quoniam de genero
ne uerbum quidem ibi dicitur, cum, si inde ius & ratio il-
lius textus penderet, utique de eo meminisset Iurisconsul.
& certè in consideratione non fuit, quòd dos esset genero
promissa: quoniam huiusmodi promissio fit contemplatione
filiæ ad eius utilitatem causa satisfaciendi debito naturali il-
lam dotandi: unde legatum ei factum dici debet animo com-
pensandi cum ea dote ex causa necessaria promissa factum:
ut per Corne. in consil. 230. numero 7. uolumine quarto.
quemadmodũ licet, non mulier, sed maritus dotem habeat:
ipsa nihilominus tenetur dotem conferre in successione, uel
hæreditate paterna. ff. de collatio. dot. per totum. l. si pater. l.
dotis. C. de coll. Præterea nimis restringerentur plures leges
uolentes, legatum filiæ imputari in dotem debitam legis di-
50 spositione. Quartam ego trado solutionem: † quòd ibi
Pomponius Iurisconsultus non respondit super quæstione
præsumendæ compensationis, de quo nos disputamus, sed
duntaxat, super quæstione collationis faciendæ, quòd hoc
sit uerum manifestè colligitur, tum ex titulo, sub quo illa
lex est posita. lege, Imperatores. ff. de in diem addict. tum
etiam ex eius uerbis, uel dum dicit filia dotem præcipuam
habebit, uel dum perpendit, quòd sit exhæredata, uel præ-
terita, uel emancipata, quæ procul omni dubio concer-
nunt quæstionem iuris collationum. l. ut liberis. & ibi notat.
l. filiæ dotem. lege secunda. C. de collatio. lege prima. §. filia. ff.
de collatione dot. prout hæc in materia præsumendæ com-
pensationis forent manifestè inepta. dum igitur Ponponius
super iure conferendi respondit ibi negans illi locum esse,
conclusioni nostræ in materia præsumendæ compensationis
non contradicit: & alia est quæstio collationis faciendæ,
alia præsumendæ compensationis: nam ius conferendi est
scriptum, & determinatum, sed hæc quęstio resoluitur ex
coniecturis, & præsumptionibus iuris, ideò ex responsione
data super iure conferendi non infertur, quòd super alte-
ra quæstione respondere uoluerit, super qua minimè fuit
interrogatus, uel consultus, iuxta uulga. Alijs quoque
argumentis nititur aduersus istam conclusionem Baldus &
alij nonnulli: quæ quoniam leuia sunt, ut Alexander dicit,
ego prętermitto. ad illa respondent Salycetus, Curtius,
& Pepus, ubi suprà, si libet, uide eorum responsiones. Ve
51 rùm † enimuero cauillatur nostra conclusio ab Angelo in
consilio 360. domina Margarita. aliàs allegatur sub nume.
consilio 312. quando dos fuisset uiro soluta: quoniam tunc,
cum solutione eius, quod debetur, omnis tollatur obliga-
tio: instit. quibus modis toll. oblig. §. 1. mulier non potest
amplius dici debitrix mariti, & ideo legando marito, non
uidetur dici posse, quòd animo compensandi cum aliquo
illi

illi debito legauerit. Cōpensatio enim nō potest contingere,
nisi supposito, quòd ex parte legantis aliquid debeatur ipsi
legatario. gloss. Barto. Alexand. Hercul. in l. pater filiam.
ff. ad legem Falcidiam. & hoc argumento obmutescere fecis
se quendam aduocatum refert Angel. & pro eo facit textus in
l. filia. C. de lega. vbi, si pater dedit dotem filiæ, & demum ei le
gatum faciat, non præsumitur animo compensandi ei legare,
sed vtrunque habebit, secundùm gloss. & Doctores ibi, Bar-
tolus in dicto §. cum pater. & hoc etiam cauillo usus est Be-
52 ned. Capr. in consilio 143. in colum. 2. Verùm † aduer-
sum Angelum insurgunt quàm plurimi, Imol. in dicto §.
si pater. Fulgos. Ludo. Rom. & Modern. in dicta authent.
prætereà. & Alexand. ibi numero 14. colum. fina. & in di-
cto §. si pater. numero 7. Francisc. Pep. ubi suprà, colum.
36. Camp. in dicto tractatu, in quæstione 6. Alber. de Ro-
sat. in secunda parte statu. in quæstione secunda. & post. Are-
tinum Ias. in dicta authen. prætereà. num. 25. versiculo, adde
etiam, qui dicit, imò in dote soluta conclusionem nostram
procedere: quoniam aliqui in casu dotis promissæ dubita-
runt tantùm, an statutum de lucro dotis locum haberet. Et
ad argumentum Angeli respondetur, quòd illa solutio do-
tis non tollit obligationem, qua uxor tenetur marito ad di-
mittendum illi partem dotis nomine lucri, iuxta statuti di-
spositionem faciendi: quia illa solutio non fuit facta ad eum
effectum, sed ad effectum tantùm liberandi mulierem à do-
tis datione: quia dos uiro dari debet, & penes eum constan-
te matrimonio stare pro oneribus sustinendis oportet. l. pro
oneribus. C. de iure dotium. cum concordan. effectum ergo
liberandi à lucro non parit: quia solutio, & numeratio non
extenditur ultrà intentionem agentium. l. non omnis. ff. si
certum petatur. & præsertim cum actio ad lucrum nondum
constante matrimonio esse nata: iuxta legem qui Romæ. §.
duo fratres. de uerborum obligationibus. & quamuis mu-
lier, cum dos lucranda est penes uirum, non dicatur obliga
ta ad dandum, uel soluendum lucrum dotis, uel dotem: est
tamen obligata ad eam dimittendum, seu non petendum
pro parte, quæ uenit ex forma statuti lucranda. l. Mæuia. §.
fundus. ubi glos. & Bartolus soluto matrimonio. l. si unus. §.
pactus. ubi glos. ff. de pact. & sic satis uerificatur, quòd mu-
lier legans dicitur etiam in hoc casu debitrix mariti in lucro
53 dotali. Reiecta igitur ista Angeli cauillatione † communem
conclusionem in suis terminis amplia, primò procedere etiā,
quando legatum, & dos in diuersis rebus consisterent. uerbi
gratia, dos in quantitate, & legatum in specie, uel econuer
so: ita determinat Alexander in dicta authentica præterea.
numero 13. uersiculo, utrum autem retenta. & ibi Iason nu.
26. uersi. adde & amplia. & ibi Pepus in columna 29. Alexan-
der & Imol. in dicta l. si cum dotem. §. si pater filiæ. Ludoui-
cus Romanus, & Aretinus in dicta authentica, præterea. &
Aretinus in consilio 92. uiso legato. columna prima. uersicu
lo hoc præmisso. Dec. in dicta authen. numero 10. in ultimo
notabili. Curt. in consilio 73. licet ista. in columna finali. &
Ioan. de Amic. in consilio 115. & sequitur Afflict. in decisio-
ne Neap. 138. stante. numero quarto quæ quidem ampliatio
probatur secundùm præallegatos: tam ex textu dicti §. si pa-
ter filiæ. ubi compensatio fit etiam in casu, in quo filia hæres
fuisset instituta, secundùm illius textus præsuppositum, &
tamen in hæreditate sunt corpora: quàm ex textu dictæ l. quo
niam nouella. & concordan. in quibus, quod legatum com-
peritur, in legitimam, sed quartam imputatur non habita
ratione, an pecunia, uel species sit legata: & hoc mihi uide-
tur tenendum. Nec obstat, quòd multi uideantur contra-
rium uelle. Oldradus, Bartolus, Baldus, Paulus de Castro,
Salycetus, Riminaldus & Corneus, qui dicit horum opi-
nionem esse communem, in consi. 230. uiso. columna prima.
uol. 4. & in consi. 257. num. 20. in libro primo. & Bald. in con
silio 58. numero tertio. uolumine secundo. Capr. in consilio
164. colum. secunda. & Alexander in consilio 7. uiso. libro 6.
& Corneus in consilio 127. quamuis, in fine, uolumine ter
tio. Nam est aduertendum primò, quòd aliqui ex his loquū
tur per modum pluribus modis arguendi, & sic non firmant
hoc. Secundò, quòd potest eorum opinio procedere, ut extra
casum, in quo lex mandat in dubio legatum imputari, in id
quod debetur, minus præsumamus animum compensandi
existente debito, & legato in speciebus, quàm cum utrunque
in qualitate consideret, ut dicit Corneus in consil. 292. circa
54 primum. columna secunda, libro primo, † nam in materia
imputationis faciendæ, non curatur, an in specie, uel in
quantitate consistat relictum. l. in quartam. l. id autem. l. quod
autem. ff. ad legem Falcidiam. l. si compensandi. C. de hæredi-
bus instit. Idem quando compensationem lex præsumit, seu
inducit. Corneus in dicto consilio 230. numero sexto. in uo-
lumine quarto, sed in materia compensationis inducendæ;
quia aliud pro alio inuito creditore solui nequit. l. secunda. §.
mutui. ubi Doctores. ff. si certum petatur. necesse est, utrun-
que in quantitate consistere. sic procedit textus in l. finali. C.
de compen. l. si conuenerit. ff. de pignoratitia actione. quò fit
etiam, ut difficilius præsumatur testator legasse animo com-
pensandi, quando aliud, quàm quòd debet, legat: quàm
cum debitor existens in quantitate legat quantitatem. Ter-
tiò dico, quatenus Corn. stringit hoc ad terminos ampliatio-
nis nostræ affirmans non esse in decisiuis ab hac opinione re-
cedendum, quasi commune, ut per eum in dicto consilio
230. & in consilio 256. quòd ipse & alij in hunc errorem pro
lapsi sunt propter textum in d. l. si pater pro filia. ff. de collat.
dot. secundùm unum intellectum à nobis suprà relatum, ut
dicit ipse Corneus in dicto consilio 257. numero 20. quem co
gitur ibi fateri esse diuinatiuum, licet dicat pro concordia le
gum opus esse ista diuinatione: sed ex intellectu, & solutio-
ne, quam dedimus supra ad dictam l. constat illam diuina-
tionem necessariam minimè esse: & sic eorum opinio in fal-
so fundatur argumento, & manifestè aduersatur pluribus le
gibus allegatis pro nostra ampliatione, ubi supra, ideo te-
55 nenda est, quicquid illi existimauerint. Secundò † amplia-
tur, quando etiam pactum expressim de lucro dotis factum
fuisset: secundùm Corneum, Romanum & Franciscum Pe
pum in dicta authentica prætereà. & Riminald. ibi columnâ
penultima. & Paulus de Castro in consilio 35. uidetur dicen
dum. in columna secunda: quoniam istud pactum accedens
ultra statutum uel ex abundanti, uel ad eius confirmatio-
nem, uel approbationem uidetur accedere, unde qualitatē,
uel naturam obligationis non mutat. l. qui mutuam. ff. man-
da. l. penultima. C. de pactis, iuncta l. quę dubitationis. de
regulis iuris. l. testamentum. C. de testamen. nec ob id de obli
56 gatione necessaria transmutatur in uoluntariam. † Siquidē
aliquid faciens, ad quod necessariò poterat compelli, dicitur
necessitate coactus facere, tametsi id sponte faciat: ut de com
promisso spontè facto, quod necessitate statuti facere teneba
tur, dicitur, quòd iudicandum non est uoluntarium, sed
necessarium, ut per Decium in consilio 22. l. nouissimè. ff.
quod fal. tuto. & per eundem plenissimè in cap. cum M. Fer-
rariensis. numero 34. columna decima. uersiculo, sed ista dif
ferentia, de constitu. Aret. in consilio 24. quatuor dubia. Nec
obstant aliqua deducta per Pepum & Decium in dicta authē
tica prætereà. numero 11. uersiculo secunda conclusio. & pri-
57 mum illud simile, † quòd obligatio hæreditaria, quę habet
beneficium legis & inuentarij, alteratur, & mutatur per no
uam hæredis promissionem de soluendo, adeò quòd ipse be
neficium inuentarij, quò ad eam, perdit, secundùm Ang.
in consilio 37. Dominus Philippus. in colum. penultima.
Aret. in consi. 148. in quæstione. in columna secunda. uersicu
lo donatio autem. Decius in consilio 496. numero 12. & in
consilio 137. numero quarto. & in consilio 300. numero
octauo. columna tertia. l. cùm hæreditas ex fideicommiss. ff.
ad Trebel. nam ibi alteratur obligatio in contrariam qualita
tem obligationis, prout potuit hęres eam mutare: sed in
hoc casu obligatio expressa accedens non alteratur: quia ten
dit ad idem, ad quod omnino mulier tenebatur ex disposi-
tione statuti absque etiam huiusmodi expressione. Eodem
modo respondetur ad illud Pep. d. l. Titia. ff. ad legem Falci-
diam. Et ad illa duo, de tacito pacto habente uim expressi, &
altero de dicta l. si pater pro filia. colligitur responsio ex dictis
superius. Tertiò post Aret. in consilio 92. uiso. columna pri
58 ma. Ias. & Dec. in dicta authentica, prętereà. † ampliant ista
procedere etiam in foro conscientiæ: sed istud, ut ipsi aduer
tunt, ad aliquem casum non potest adaptari, quòd aliquis
sit debitor ex aliqua legis dispositione obligatus in foro poli,
qui non sit obligatus etiam in foro fori: quoniam lex potissi-
59 mè in foro fori obstringit. Nunc † limita, & primò, qn̄ mulier
legatum fecisset marito sub hac, uel simili forma: Relinquo
de bonis meis uiro centum. nam tunc consequi utrunque,
scilicet legatum, & lucrum dotis maritus debet. Ita tenet
Ias. in dicta authent. pręterea. numero 26. uersiculo limita
istam communem. & ibi Pep. columna 30. & Rimi. ad fin. &

Alex. in l. si cum dotem. §. si pater filiam. numero 6. uersiculo, prædictis adde post Bald. & Pau. de Cast. ibi, Bened. Capr. in consilio 143. cùm de pluribus. columna 3. uersiculo, vnde potuit ipse. & Corn. in consilio 127. quamuis. uolumine tertio. & in consilio 57. circa primum. numero 20. uolumine 1. & Domin. And. Alcia. in l. Princeps. de uerborum significatione. Et mouentur; quia bona non dicuntur nisi deducto ære alieno. l. mulier bona. ff. de iure dotium. l. Princeps. l. subsignatum. de uerborum significatione. & hoc lucrum reputatur æs alienum extra bona, & hæreditatem mulieris. Bald. in dicta l. pro hæreditarijs, columna 2. C. de hæreditar. action. & dixi suprà, in gloss. quinta, ante legitimam esse deducendum. ista ergo deductio lucri dotalis fit de bonis mulieris, & de re-
60 liquo legatum soluitur. Idem responsum extat, quando† pater legat aliquid filiæ sub modo prædicto, uel etiam cum prohibitione, quòd plus de bonis suis petere nequeat: quoniam nihilominus petere dotes maternas poterit: quia non sunt de bonis testatoris, sed ut æs alienum sunt, & sic prius deducuntur. Bartolus in l. ut iurisiurandi. §. si liberi. ff. de operis libert. Baldus in l. quoniam nouella. C. de inoffic. testament. Iaso. consilio 214. in ultimo dubio. in uolumine secundo. Capra in consilio 62. uiso columna prima. & in consilio 164. non ut præsupponitur columna secunda. Rapha. Cuma. in consilio 133. Domin. Nicol. Ruin. in consilio 79. libro secundo. Iaso. & alij, ubi suprà. Baldus in consilio 84. testamentum. libro secundo. qui loquitur in legitima, quòd non reputetur in bonis patris, sed æs alienum, similiter ex ista ratione limitatur. l. finali. C. de iure
61 deliberandi. † quòd in legatis, quæ vult testator de bonis suis solui, non officit inuentarium omisisse, quo magis teneatur illa præstare ultra vires hæreditatis, ut dixit Corneus in dicto consilio 127. quamuis. in consilio 180. numero 9. volumine quarto. Baldus in l. prima. C. de pœn. nomine Cassan. in Consu. Burg. §. 13. in rubric. 8. numero sexto. & Andræ. Barbat. in capit. Raynaldus. extrà de testamen. Pau. de Castr. in consilio 121. in puncto suprascripto, & dubijs, & Bartolus in consilio 157. super his. & ad hoc propositum id adducit Pep. in columna 34. Contra istam limitationem tenet Decius in dicta authent. præterea. numero 12. uersicu. quartò limitatur. post Cuma. in dicta l. si cùm dotem. §. si pater. quatuor modis arguendo. Primò, quòd uerbum bona importat idem, quòd hæreditas. l. cogi. ad Trebel. Secundò: quia omnia legata præstantur de bonis testatoris. l. fin. §. licentiam. C. de iure delib. ideò eius expressio nihil operatur. l. 3. ff. de legat. 1. Tertiò: quia militat eadem ratio cõpensationis præsumendę, scilicet debitum necessariũ. Quartò, quòd dictum Bald. in dicto §. si pater filiam. loquitur in casu, vbi est apposita dictio tantum: & illud Barto. in dicto §. si liberi. vel non est uerum, uel procedit dũtaxat in casu suo.
62 Ad hæc tu responde, † quòd uerbum, bona, significat aliud, quàm uerbum, hæreditas, nec vnquam capitur pro hæreditate, nisi quando ratio subiectæ materiæ necessariò id requirit: ut latissimè ostendit Aym. Crau. in consilio 139. columna 2. quæ quidem ratio hic cessat. Secundum negatur: quia eo non expresso secundùm legem, quæ inducit hanc compensandi præsumptionem, legatum erat in isto casu in primis præstandum de eo, quod legatario debebatur: ne ergo id fieret, testator uidetur expressisse legatum de bonis suis solui, quæ expressio tollit illam legis præsumptionem. Tertium similiter negando tollitur, quoniam expressum facit cessare tacitum. l. ex facto. de vulgar. & pupilla. l. fina. C. de pact. conuen. & sic prædicta præsumptio cessat propter expressum. Ad quartum respondeo, quòd si Barto. doctrina est uera in illis terminis prohibitionis, de non petendo plus de bonis testantis, multò magis uidetur procedere nostra conclusio, ubi non sunt aliqua uerba prohibitiua. Vnum ad-
63 uertit Pepus in col. 11. 34. † quòd, si huiusmodi uerba, de bonis meis &c. apposita essent de stylo uel consuetudine notariorum, non operarentur istum effectum, sicut dicitur de clausula codicillari ex more notarij, & non de testatoris mente apposita. Sed Cor. in d. consilio 127. quamuis. in fin. uol. 3. videtur idem etiam in hoc casu uelle, dum eam conclusionem facit in terminis vulgatæ clausulæ: in omnibus autem alijs dicti testatoris bonis &c. super hac limitatione aduerte etiam, quòd Corn. in consil. 192. uidetur. in 2. lib. aliud consuluit, & autoritates pro prædicta limitatione citatis nititur
64 euitare, † quòd procedunt, quando testator aliquid non relinquit de suo, quod uelit in compensationem debiti uenire: uel quando debitum in quantitate non consisteret. hæc responsio si esse uera, nimium præfata limitatio restringere-
65 tur: sed ego de ea ualde dubito. Aliud † sanè dicendum est, quando testator diceret: Lego super bonis meis, uel super mea hæreditate &c. tunc excluderetur à petitione lucri, uel alterius debiti, secundùm Bald. in d. l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. Capr. in cons. 62. cum uiso. & Rim. in d. authent. præterea. in fi. & Pepus ibi. colum. 33. & Ruin. in consil. 79.
66 num. 8. volum. 2. Secundò † limita, si legatum non esset permansurum penes uirum, tunc cum lucro sibi debito non compensabitur: ut consuluit Cap. in cons. 143. col. 2. & uoluit Bar. Bal. Dyn. in d. l. si cum dotem. §. si pater: & ibi Paul. de Cast. & Alex. in fi. & Ias. in d. auth. præterea. post Aret. in col. fi. nu. 26. uers. 3. limita, & ibi Pep. col. 32. & Dec. ibi. nu. 12. uers. tertiò limitatur. & Rim. post Ang. ibi ad fi. & ad hoc allegant plura iura. l. fi. §. fi. C. de bo. quæ liber. l. sed & si matris. §. item si quis. & §. seq. ff. de leg. pręstan. l. cogi. §. hi qui solidum. ad Treb. l. Sulpitius. ff. de do. int. uir. & uxo. ubi probatur, ꝙ quando res non remaneat aliquo tẽpore penes eũ, cui datur, est perinde, ac si non esset data. & hæc limitatio de plano procedit secundùm ea iura, quando maritus incontinenti rem legatam esset alteri restituturus. Sed potest dubitari quando aliquo tempore esset penes maritum perman-
67 sura, † an illud medij temporis interusurium debeat in lucrum dotis sibi debitum imputare? Ias. Dec. & Pep. post Pet. ubi suprà existimauerunt id compensandum esse, sicut fit in Trebellianica, & Falcidia. l. in quãtitate. §. magna dubitatio. ff. ad leg. Falcid. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. not. in l. fideicommissum. eodem. alij Doctores hoc dubium non attingunt: Sed Capr. in dicto consil. 143. cum de pluribus, consulendo tenuit contrarium, dum in casu suo maritus grauatus fuerat post mortem suam restituere, & sic penes eum legatum erat diu mansurum: nihilominus uoluit præsumptionem compensandi cum lucro dotis ibi cessare. Certè, si in his terminis non recipiamus hanc limitationem erit de indubitabili, & inepta. Quis enim dixerit, aliquid compensandum, si nihil est, quod compesetur, re, quam quis accipit, incontinenti restituta? ideo intellige eam in terminis, quando maritus commodum interusurij percipit. Nec obstat illud de Trebellianica, & Falcidia: quoniam illud est ex eo, quòd uoluit lex expressim interusurium medij temporis in eam imputari: & ibi constat de uoluntate legis, uel testatoris id disponentis. sed casus noster procedit in dubio, an compensare id cum debito uoluerit. & pro hoc uidetur Bald. consil. 185. quod post. lib. 1. ubi in casu, in quo mulier mandauit hæredibus suis, quòd dotem à uiro non repeterent, donec ille uiueret. uice uersa eundem maritum grauauit totam, uel integram dotem post ipsius mortem restituere. Consuluit Baldus uideri mulierem uoluisse, quòd illud dotis interusurium cedat marito loco partis lucrandæ ex forma statuti, & id reliquisse animo compensandi cum dicto lucro: & hoc, quia totam, uel integram dotem grauauit eum restituere: ergo secus si de tota eum non grauasset, sed simpliciter: ut in casu nostro.

68 Porrò † leuis non est dubitatio, an si maritus hæres instituatur ab uxore, & hæreditatem eius absque inuentario adierit: possit dotis lucrum facere existente hæreditate debitis onerata: nam ex aditione hæreditatis actiones pro eo, quod hæredi debeatur, confunduntur. leg. si adulta. C. de hæred. actio. l. si ab eo. ff. de negotio. gest. l. si socer. in fin. soluto matrimonio. l. si uxor. de bon. aut. iud. pos. & sic actio mariti uidetur confusa per eius aditionem, & sic nihil eum petere posse. Sed reperio contrarium consuluisse Corne. in consilio 127. quamuis. uolumine tertio. quòd maritus, qui uxoris hæreditatem absque inuentario adiuerat, & mater uxoris petebat legitimam in ea, posset lucrum dotis deducere de hæreditate prædicta, non obstante, quòd adiuerit eam sine inuentario. idem consuluit Capr. in consilio 143. co-
69 lumna penultima: dicens, † quòd omissio inuentarij non debet marito quò ad hoc dotis lucrum officere: quia in his, quæ ualemus retinere, seu iure retentionis ad nos pertinent, minime præiudicat. l. debitor. l. si pater. ff. ad legem Falcidiam. quoniam debitum non confunditur quantum ad retentionem, sed tantum quò ad obligationem, & actionem: ut ait Bald. in l. debitori. num. quarto, uersic. extrà

oppone. C. de pact. Ad hoc facit illa conclusio, quòd, si hæ-
res grauatur alteri restituere hæreditatem, & adeat omisso in-
uentario, nihilominus in restitutione facienda poterit id, qđ
sibi debetur ex quauis causa, retinere. Paulus de Castro in
consilio 187. dubium facit. & in consilio 188. quia dubia.
Alexand. & cæteri in l. in ratione. §. quod vulgo. ad legem
Falcidiam. Angelus in consilio 64. Ludouic. Roma. in consi.
176. uisis. num. 2. Cuman. in consi. 37. quidam communiter
Doctor. tradunt in l. debitor. ad Trebellia. & in l. ab om-
nibus. § fina. de lega. 1. Ruin. in consilio 115. num. 11. in se-
cundo libro. Capr. in consi. 150. pro facti. Aym. Crau. in con-
sil. 144. magnificus. nume. 5. & pulchrè tradit Iaso. in consi.
70 28. columna 2. uolum. 3. Et nota † differentiam, quæ est in-
ter confusionẽ actionum, & compensationẽ. Nã confusio fit
pro parte, qua quis est hæres: ut pro ea rata actio debiti con-
fundatur, & extinguatur. l. si uxor. C. de bon. aut. iud. pos. &
alijs præallegatis. Sed compensatio fit de toto debito usque
ad concurrentem legati quantitatem. l. si compensandi. &
ibi nota. C. de hæredi. institu. Parisi. in consi. 69. uolum. 2.
Ruin. consi. 70. uiso. num. 3. volum. 2. ut aduertunt Castr. &
Alexand. in d. l. si cum dotem. §. si pater. num. 1. Modò quid.
71 † si uxor voluit maritum lucrum dotis compensare cum re-
licto ei facto, addens quòd plus petere non possit pro lucro
sibi debito: & maritus relictum simpliciter agnouit, quod
postea reperit esse minus eo, quod sibi nomine lucri dotalis
debetur: nunquid illud, in quo debitum excedit ualorem le-
72 gati, poterit maritus assequi? & receptum est, † quòd quo-
tiescunque legatum quis agnoscit, onus etiam illi iniunctum
censetur agnoscere, etiam quòd excedat ualorẽ legati. Aym.
Crau. in consi. 174. nobilis. numero 6. uersicu. septimò testa-
tor. ubi allegat Paul. de Castr. consilio 193. super isto pun-
cto occurrunt tria. in tertio dub. & in consilio 415. uiso &
examinato dicto puncto, columna 1. in 2. libr. Corn. in con-
silio 192. colum. 1. in 2. libr. Deci. in consilio 425. colum. pe-
nultim. & Alexand. & Paul. de Cast. in d. l. si cum dotem. §. si
pater filiam. Alexand. in consi. 102. uisis. num. 4. columna 2.
libro 1. & Dec. in consilio 299. & Soci. Iun. in consilio 173.
vol. 2. ubi consuluit super legato certæ quantitatis cum clau-
sula, quòd plus &c. quod licet minus esset, quàm stabilia de-
bita: tamen postquam mulier illud agnouerat, aliquid ultra
non possit petere, nisi quasi minor remedio restitutionis in
integrum, per tex. in l. Imperator. §. si centum. uersicu. enim-
uero. de leg. 1. l. planè. la 2. §. si cui Stichus. ff. eo. de leg. 1. &
diffusè declarando tenet Carolus Ruin. in consi. 79. uiso uo-
lum. 2. & Alexand. in consilio 132. uiso instrumento. colum.
1. volum. 2. ubi tradit hanc theoricam, quòd aut testator le-
gat aliquid animo compensandi, & plus non dicit. & tunc da-
to, quòd legatarius agnoscat legatum facta compensatione
pro concurrenti quantitate, non impeditur residuum debiti,
quod est supra ualorem legati petere: aut etiam testator ad-
iecit, quod plus petere &c. & tunc, si agnoscat legatum in to-
tum, ab eo quod sibi debetur, excludetur: tametsi legatũ mi-
nus valeat, quàm sit debitum. & sic concordat aliquot aucto-
ritates maritus igitur agnito legato prædicto excludetur à do-
tis lucro iuxta præfatas decisiones. At hæc conclusio patitur
73 unam difficultatẽ, † quòd si huiusmodi oneris appositio nõ
ualet, legatarius sibi non præiudicat in debito per agnitionẽ
de tali legato factam: ut per Bald. in consi. 161. quidam mœ-
chus. in lib. 5. Alex. in consi. 8. uisis subtilissimis. nu. 21. uersi.
nec etiam dicit esse. lib. 3. Ruin. in d. consi. 79. colum. 2. & in
consi. 60. postquam. colu. 2. num. 4. Aym. Crau. in consi. 200.
num. 5. Pau. de Cast. in consi. 73. licet ista domina Lisa. aliàs
citatur consi. 131. & exemplum ponunt, quando in legitimæ
legato huiusmodi onus apponeretur, vt præallegatos: & Soci.
in consi. 1. Franciscus. nu. 5. uol. 4. Fulgosij. in consi. 84. Bona-
cursus. col. 2. Corn. in consi. 258. nu. 2. in 3. volum. Vel etiam
in dote: secundùm Bap. de sancto Blas. in tractato de priuile.
dot. in 3. centu. num. 8. Sed id negat Ruin. in d. consi. 79.
74 Quando † autem legatum consistit in quantitate, & debi-
tum huiusmodi in quantitate, huiusmodi appositio oneris, ꝙ
plus petere non possit, non ualet; quia nec legatum ualet: &
propterea maritus agnoscendo legatum sibi non præiudicat
in lucro dotis in isto casu, in quo dos & legatum consistit in
quantitate. hæc est doctrina Pau. de Cast. in d. consi. 73. licet
ista domina Lisa. sed in hoc reprehenditur à Ruin. in consi.
79. præallegato. & distinguit, ꝙ, aut testator legat pecuniam,
& grauat legatarium in maiori quantitate pecuniarum, &
tunc legatum non ualet: aut legat pecuniam, & prohibet pe-
cuniam debitam petere, & tunc grauamen tenet, & agnoscẽ-
do legatarius relictum sibi præiudicat: quia in isto casu intelli-
gitur actionem competentem sibi ad pecuniam debitam re-
mittere, quasi tanti æstimauerit illam obligationem: quemad-
modum contingit in specie, quę licet minoris, uel pluris sit,
tamen agnoscendo legatum, tanti uidetur legatarius eã æsti-
masse. d. l. Imperator. §. si centũ. quod & mihi placet: quoniã
tanti non est obligatio pecuniæ debitæ, quanta est ipsa pecu-
nia: vt dicit Corn. in consi. 157. libro primo. nume. 9. colum.
prima. l. per diuersas. l. ab Anastasio. C. mandati. l. Lucius. §.
fina. ad Trebel. Extra materiam lucri dotalis in quæstio. præ-
sumendæ compensationis legati cum debito aliqua hic sub-
iungere non ab re esse duco.
75 † Et in primis, de debito necessario in legatum compen-
sando, uel imputando conclusio limitatur, quando directò
76 legans ipse non fuisset debitor, ut contingit † in quarta epi-
scopali: de omnibus enim legatis, quę ecclesijs relinquuntur,
quarta debetur episcopo loci. Docto. in capitu. requisisti. &
in capitu. officij. de testamen. Rom. in sing. 513. in quæstio-
ne qua. Alexand. in consi. 196. uiso testamento. libro 1. *Si igi-
tur testator aliquid relinquas episcopo, id non tenebitur in
prædictam quartam imputare: quoniam illius quartæ non est
ipse testator debitor, sed ecclesia lagataria: ita tradunt Salyce.
Dec. Iaso. Alex. & Pepus in d. authent. prętere a. Alexã. in l. si
cum dotem. §. si pater filiæ. colum. 3. num. 4. solut. mat. Abba.
Anto. de But. Ioan. de Imo. in d. cap. officij. per illum textum,
ibi, quem dicunt esse meliorem de mundo in hoc.
77 De quarta † uerò parochiali est aliqua dubitatio, quidam
tenent cum Salyce. & Alexan. quòd legatum in eam impute-
tur, ut refert Dec. ibi allegans Fed. de Senis in consi. 3. & se-
quitur Pep. colum. 35. sed ipse Dec. contradicit post Anchar,
& Card. in clementinã, dudum. de sepulturis.
Primò: quia ipse cum spontè eligit alibi sepulturam, suæ
parochiæ iniuriam faciens, videtur uoluntarius debitor effici
dictæ parochiæ suæ in dicta quarta. capitũ. 1. capitu. cum su-
per. de sepulturis.
Secundò, quia in relictis ad pias causas, ut sunt legata hu-
iusmodi pro salute animæ compensatio nullum locum ha-
bet: secundùm Andræam Barbatiam in capi. requisisti, de te-
stamentis.
68 Secundò † declara prædictam conclusionem de debito ne-
cessario in legatum imputando non procedere, quando eo
tempore, quo fit legatum, testator non fuisset debitor: quia
pro futuro debito, uel debito in diem, nõ præsumitur animo
compensandi legasse: ut tenuit Corn. in consi. 288. uidetur
prima. num. 19. uol. 1. & Rui. in consi. 81. in quæst. num. 17.
ver. non obstat. uol. 1. & in consi. 64. nu. 7. uer. 2. alia ratione,
eod. uolum. 2. & in consi. 58. super puncto. nu. 24. eod. uolu.
Pep. in d. auth. præterea. col. 43. & Alexan. in l. huiusmodi. §.
cum pater. de leg. primo. allegatus à Ruin. ubi supra, dum di-
cit, quòd si pater facit legatum filiæ non nubili: quoniam tũc
eius debitor in dote dici nequit. l. qđ pupillæ. ff. quan. di. leg.
ced. legatũ nõ censebitur ei factum animo cõpensandi. Quod
planè duplici modo ꝓcedere declarat Rui. in d. consi. 64. nu.
7. uer. alia ratione. Primò scilicet, nisi aliud ex cõiecturis col-
ligatur. Secũdò, si dos debetur purè loco legitimæ dispositio-
ne statuti, ut sæpe fit: secùs quando legatũ in tẽpus nuptiarũ
est collatũ, & sub conditione, si nupserit: tunc enim cũ legatũ
incipiat deberi tempore, quo & dos ipsa cœpit deberi, cõpen-
sationi locum fore dici potest: quia tunc supponitur debitũ
& creditũ adesse, in quo ratio. Alex. fundat. Cogita tamẽ su-
per hoc. Ex ista limitatione Rui. in d. consi. 58. inferebat ad
casum suum, ꝙ legatum ab auo paterno factum nepti nõ po-
terat dici factum animo compensandi cum legitima: quoniã
ipse auus ad aliquam legitimam non tenebatur ei, dũ filius,
eius neptis pater: uiuebat de medio: nec etiam legitima in bo-
nis filij erat debita præfatæ nepti: quia legitima non debetur
nisi post mortẽ: iuxta ea, quæ ipse latissimè deducit ibi. & So
ci. Iun. in d. consi. 79. nu. 41. uer. secundò ad doctrinã. uol. 3.
vbi consuluit pro Regina Maria aduersus Carolũ quintum
Imperatorem illius fratrem, ꝙ dos ei data ducentorum miliũ
florenorũ Vngarorũ per Maximilianũ auum paternũ nõ vi-
deretur data animo cõpensandi cũ ducẽtis milib. ducatorum
ꝓ dote debitorũ à Carolo quinto filio, & hrđes Regis Philip-
pi, negando contẽplatione filij auum dedisse dotẽ nepti: sed
potiùs ꝙ censeatur soluisse ex proprio auito officio, quo te-
netur

netur post mortem filij auus dotare neptem per plura, quæ
allegat. nam ad illud legatum per Regem Philippum factum
de ducentis milibus ducatorum ipse Maximilianus non te-
nebatur: ideo in illud dos data per se non poterat computari.
quando enim aliquid soluitur, in causam necessariam impu-
tatur: non autem in voluntariam. Corn. in consil. 316. quò
ad primum. num. 29. lib. 1. & in consil. 288. num. 20. vol. 1.
Cuman. in consil. 133. dom. Nicol. l. fin. C. de do. prom. tan-
tò minus imputabitur in id, quod nullo modo debetur, nec
79 ex causa necessaria, nec ex causa voluntaria. Quid si † testa-
tor non sit in aliquo legatarij debitor, sed eius hæres: an sicut
præsumeretur testator animo compensandi cum proprio de-
bito legasse, ita causa compensandi cum debito hæredis cre-
datur legatum fecisse? Et Paul. de Castr. in consil. 35. videtur
dicendum, quòd utrunque. colum. 2. respondit pro hærede:
tum quia persona hæredis reputatur una & eadem cum de-
functo. §. 1. authen. de iureiur. à mori. præst. tum etiam: quia
testator non præsumitur duplici præstatione hæredem graua
tum esse uelle l. Titia. §. qui in urna. de legat. secundo. Aym.
Crauet. in consil. 167. num. 4. uers. nonò testator. & ista ra-
tio per omnes passim in hac materia redditur. hoc Castr.
consil. refertur sub num. 64. à Ruyn. consil. 138. proponitur.
colum. tertia. uersic. & istud etiam probatur. vol. 4. & in con-
sil. 74. ex his. num. 10. uersic. circa secundum. volum. 2. ubi
adducit istas rationes, & simpliciter refert & sequitur Craue.
80 in consil. 131. num. 14. uersic. contra Corn. sed ipse † Ruy.
in dicto consil. 74. num. 19. nititur in casu suo illud euitare:
dicens primò, quòd procedit, quando pro aliqua parte ipse
testator non erat debitor legatarij: secus ubi fuisset debitor
ex parte aliqua, uerbi gratia, erant duo fratres obligati ex
forma statuti dotare sororem, alter moriens fecit alterum hæ
redem, & aliquid legauit sorori, vtrum legatum hoc in do-
tem debitam imputabitur? & respondit ibi, quòd quia pro
parte tangente testatorem non poterat uideri factum nisi no
mine proprio ipsius testatoris, ergo & sic pro parte tangen-
te fratrem hæredem eius, ne una res diuerso iure censeretur.
l. eum qui ædes. ff. de usuc. l. iam hoc iure. de uulg. & pup. &
sic animo compensandi cum debito hæredis in hoc casu non
uideri legatum concludit Ruyn. hanc rationem adduxit in
ista materia etiam Corn. consil. 210. in hac. numer. quarto.
uolum. 1. ibi tamen in casu suo aliter concludit. simili modo
etiam arguit Socyn. iun. in dicto consil. 79. num. 67. uersic.
hoc ita posito. uolum. 3. Secundò illud Cast. consil. improbat
Ruyn. ibi. per aliquot rationes de quibus ibi per eum. Ego
in hac re subsisto, nisi aliud appareat. ut in casu claro Ruy.
81 in consil. 70. uiso. columna prima. uolum. 2. † uel etiam nisi
aliqua ratione inferatur, quòd testator uoluerit legare causa
compensandi cum debito alterius: ut quia dixit, quòd ei le-
gebat causa tollendi discordias inter eos. Corn. in consil. 115.
quamquam. uolum. quarto. sicut è conuerso pro coniectura
contrarij adducit Corn. in consil. 288. in fin. uolum. primo.
quod non est verisimile, patrem uoluisse in præiudicium fi-
liæ consulere fratri debitori filiæ suæ, & quòd idcirco non de
bet intelligi animo compensandi cum debito fratris filiæ le-
gasse. In ista materia præsumendæ compensationis de lega-
82 to cum dote filiæ debita est notandum in primis, † quòd si
quid pater legat filiæ, etiam non expresso dotis nomine, intel
ligitur nihilominus pro dote legasse. Ias. in l. filia legatorum.
numero tertio. C. de lega. Popus in dicta authentica, præte-
reà. colum. 43. Alexand. in l. huiusmodi. §. cum pater. nu. 3.
de legatis primo. Baldus in l. quod autem in stipulatione. per
illum textum ibi, & l. tali. §. finali. ff. de iure dotium. Ruyn.
in consil. 3. quæritur. num. 1. uolum. 3. ubi dicit id esse, quan
do pater dotare filiam tenetur. l. qui liberos. ff. de ritu nupt.
ideo præsumitur in eam dotis causam necessariam legare: se-
cundum communiter Doctores in d. l. huiusmodi. §. cum pa-
ter. & in d. l. si cum dotem. §. si pater filiæ. unde aliud esse
in extraneo subiungit ibi Ruyn. in consil. 64. num. 7. uol. 2.
83 Præterea sciendum est, † quòd si pater filiæ priùs legat, de-
mum antequam moriatur, filiæ dat dotem, in dubio creditur
ad computum legati dedisse, adeò quòd illud legatum am-
plius non debetur: ut communiter Doctor. uelle in d. l. filia
legatorum. C. de legat. dixit Socyn. iun. in d. consil. 79. num.
18. uersic. demum. uolum. 3. & Ruyn. in consil. 38. proponi-
tur. uersic. his igitur sic præmiss. uolum. 4. & in consil. 80. in
quæstione. numero 7. uolumine secundo. Corn. in consilio
230. uiso puncto. numero secundo. uolumine quarto. & pro-
batur etiam in l. Lucius: la prima. de legat. secundo. Amplia-
84 † hoc procedere secundùm Ruyn. in d. consil. 38. nume. 3.
uers. sed hic legatum, etiam quando non ipse pater dotem de
disset, seu promisisset pro filia, sed eius filius: Nihilominus le
gatum censebitur solutum, quoniam factum filij soluentis,
uel promittentis, reputatur patris, qui ad eam dotandam te-
nebatur, & uidetur per filium à patre profecta, & constituta:
85 iuxta deducta latius ibi per eum. Limitatur † uerò per Soc.
iun. in d. cons. 79. nu. 48. & nu. 112. d. l. filia legatorum. non
procedere, quando à patre fit legatum, ab alio datur dos, seu
è conuerso: tunc filia nõ impeditur utrunque petere, secun-
dùm eum, dicendo, sic illũ textum limitari per Pau. de Cast.
Ias. Cor. & Nellum in locis, de quibus ibi per eum. Et infert
Soc. ad casum suum, quòd dos dabatur à Maximiliano Re-
ginæ Mariæ, & legatum erat factum à Rege Philippo: ideo
illa dos data à Maximiliano non imputabatur in computum
prædicti legati.
86 Secundò limitatur † secundùm eum, quando legatum
erat in certa specie pecuniæ, diuersa à pecunia in dotem da-
ta. quod & ponderat Corn. in dicto consil. 230. uiso. nume.
secundo, uolum. quarto. sed hoc ego non recipio, nisi pro
una leui coniectura, quæ contra compensationem potest ad-
duci, quæ potest elidi per fortiorem. l. diuus. & ibi gloss. ff. de
in integrum restitutione. cap. in nostra. de testi. cap. tua. iun
cta gloss. in uersic. constiterit. de sponsa. l. cum de indebito.
ff. de probationibus. & hactenus quò ad præsumendam com-
pensationem in casu debiti necessarij. Nunc etiam aliquid
87 dicamus, quando † debitum esset uoluntarium, & in hoc ca-
su tenent omnes, legatum factum non censeri animo com-
pensandi cum eo debito uoluntario factum: ut per scrib. in
d. authent. præterea. & in d. l. si cum dotem. §. si pater filiæ.
Corn. in cons. 316. in quarto libro. & in consil. 115. eo. & in
cons. 288. num. 19. lib. 1. & Doct. alibi passim. Verùm potest
88 dubitari, † quando dicatur debitum uoluntarium. Ideo ad-
uerte, secundùm Doctor. dici uoluntarium debitum, quan-
do quis in illud incidit ex proprio contractu, uel facto: ut lu
crum dotis, quod debetur ex pacto nudo stante statuto de
hoc dicitur debitum uoluntarium, & ideo legatum in illud
non imputatur. Bald. in consil. 58. in restitutione. num. 3. in
89 2. lib. Item † obligatio, quæ oritur ex quasi contractu per
aditionem hæreditatis, dicitur uoluntaria, & ob id non impu
tatur legatum in debitum ex ea. Corn. in cons. 192. circa pri
mum. colum. 2. Cast. in consil. 35. uidetur dicendum. Capr.
in cons. 29. & probatur in l. Lucius Titius. de lega. 2. & sequi
tur Socyn. iun. in consil. 150. prope fin. lib. 2. Et Ioan. Ron-
chegallus Iuris peritissimus, ac summo ingenio præditus, in
l. 1. num. 22. uers. & ob id causa hæc. & num. 28. uers. cæterũ.
de duobus reis: ubi declarat hoc esse uerum respectu obliga-
tionis eius, ad quod non tenebatur testator ex aliqua causa
necessaria: vbi enim testator fuisset debitor necessarius, ut pu
ta ad legitimam filij hæres, qui illius hæreditatem adijsset, ex
qua aditione ipse hæres obligatur ad dictam legitimam, fecis-
set legatum creditori dictæ legitimæ, istud legatum in eam le-
gitimam computaretur: quoniam causa, ex qua illi debetur,
est necessaria respectu patris, ergo & respectu hæredis eius-
nem: nec ea mutatur in sui qualitate, ex eo quòd descendat
in hæredem per aditionem hæreditatis. hoc pluribus probat
Aymo. Crauet. in consil. 131. ad primum. num. 14. uersic. ad
ultimum. post Anchara. qui hoc consuluit in consil. 26. in
quæst. & sic procedit etiam decis. Afflict. 138. & Fulg. consil.
81. & Brun. in tract. statut. exclu. in artic. 9. q. 8. ait do. Ron-
chegal. ubi suprà, declarans etiam ibi quando dicatur debitũ
necessarium. Nec est dicendum, quòd quia obligatio descen-
dens ex aditione hæreditatis uenit consecutiuè ex disposi-
tione legis, quò fit, ut multum differre dicatur ab obligatio-
ne oriente ex contractu. Homod. in consil. 144. Angel. in
consil. 317. nunquam uoluntaria, sed semper necessaria di-
ci debeat: nam imò licet differat ab ea, quæ oritur ex contra-
ctu, tamen quò ad hoc, ut dicatur uoluntaria, sufficit tãtùm,
quòd ex facto uoluntario sit inducta. & in dubio procul fa-
ctum aditionis, unde oritur obligatio, est uoluntarium, ete-
nim potest hæres non adire: ita considerant Doctores præal-
90 legati. Idem † si oriatur ex aliquo gestu, ut tutelę, secundùm
Ruyn. in cons. 92. vol. 5. & Angel. in cons. 277. puncta sunt.
col. fi. Hoc tamen declarat Ang. ibi procedere respectu obliga
tionis, qua gerens obstringitur propter gestã administratio-
nem, non autẽ respectu obligationis qua is, cuius bona gesta

fuerunt, administranti obstringitur: quoniam hæc obligatio
legis dispositione inducitur præter factum eius, & sic effici-
tur necessarius debitor. in dubio igitur, si is legat aliquid,
videtur animo compensandi legare, secundùm Angel. ibi,
inspecta receptissima conclusione, de qua suprà. Succes-
91 siuè † conclusionem hanc, quòd debitor uoluntarius non
præsumatur animo compensandi legare, aduerte, procede-
re in dubio; vt dicit Socyn. Iun. in consilio 173. uisis. uo-
lum. 2. & alij vbi suprà. Secùs est, vbi sumus in claris. Et ca-
92 sus clarus est, si testator dixerit, Lego pro eo, † quod pe-
tere posset &c. ut per Corn. in consi. 344. in præsenti. ad fin.
volum. 1. Ruinus in consilio 60. postquam. numero 6. uo-
lumine 2. & in consilio 79. numero 8. uersicu. secundò re-
spondetur. uolum. 2. & in consilio 81. in quæstione. num.
7. eodem uolum. vbi dicit, quòd est perinde, ac si dixisset,
lego, ut compensetur cum debito &c. Idem firmat Socyn.
Iun. in dict. consil. 173. uel dixerit, lego computato &c. se-
cundùm Ruin. in consi. 200. in uolumine 1. uel quando pro
residuo dotium, cùm pars dotis adhuc deberetur, diceret
testator se legare. Corne. in consilio 230. columna 2. vo-
lumine 4. uel si dicat pro dote legare; quia fortè recepe-
rat, reputatur casus clarus pro compensatione. gloss. in l.
Titia. §. qui in vita. uersicu. non est uerisimile. de legat. 2. l.
1. §. 1. C. de rei uxo. actio. & Bald. ibi. & Alexand. & Ia-
so. in dict. l. huiusmodi. §. cum pater. Alex. in consi. 7. ui-
so. in volumine 6. Nec vis est facienda, an dixerit, lego do-
tem, vel pro dote, uel ex causa dotis. l. virilis. §. non so-
lum. de leg. præstan. Quod planè velim intelligas, quan-
do ipse legans dotem promisisset dare, uel receptam olim
restituere: quoniam tunc intelligeretur se referre ad illam
dotem debitam, nec uelle dotem duplicare. l. qui dotem.
l. 2. ff. de dot. prælegat. secùs si id non esset; quia tunc dos
potest duplicari: nec uidetur testator se restringere ad ali-
quam dotem de præterito. Ita consulendo determinat Ra-
pha. Cuma. in dict. consi. 133. Dominus Nicola. columna
fina. Item, si legatum est de eo corpore rerum, in quibus
consistebat debitum, ut puta vini certæ amphoræ, uel pe-
cuniæ depositæ penes talem sit legatum, quod uinum, vel
pecunia debeatur legatario, proculdubio legatum compu-
tabitur in huiusmodi debito: vt dicit Pepus in dict. authen.
prætereà. columna 44. post Castr. in l. frater à fratre. ff. de
93 condi. indebit. Postremò in genere; † quia materia præsu-
mendæ compensationis tota uersatur super statu coniectu-
rali, & compensatio fit ex coniecturis, ubi aliàs non fie-
ret, ùt inquit Aym. Crau. in dicto consilio 131. numero
17. allegans plures Doctores. Collige coniecturas breuiter
94 pro utraque parte. Et in primis † contra compensationem
coniectura fit, quando dos & legatum in diuersis rebus con-
sistebant. Corne. in dicto consilio 288. libro primo. & in
consilio 257. eodem. & in consilio 292. eodem. & in con-
silio 230. libro quarto. Socyn. Iun. in dicto consilio 79.
Item si legatum est qualificatum pro certo facto, vel cau-
sa, uel re, tunc præsumptio cessat compensationis pro de-
bito non ita qualificato, ut per Cornel. in dicto consilio
292. in principio. Item si testator dixerat, se legere iure
legati, & sic ex causa liberalitatis, ergo non ex causa satis-
faciendi debito: secundùm eundem in dicto consilio 292.
Sed hoc leue mihi uidetur: quia omnes solent sub ista for-
ma legare. Item ex affectione, quam ostendit testator,
fit coniectura contra compensationem. Corneus in con-
silio 127. quamuis. uolumine tertio. & in dicto consi. 292.
& per Socynum Iun. in dicto consilio 79. & Corne. ibi: ad-
auget ex ratione sanguinis præsumptionem, ex qua faci-
lè præsumitur donatio. l. Procula. ff. de probationibus, vt
arguit in filiæ legato Corne. in dicto consilio 288. Item,
quando testator non erat ipse debitor tempore facti lega-
ti, uel saltem de tanta quantitate: ut supra dixi. Item, quan-
do id, quod erat debitum, erat reuersurum, sed non id,
quod legabatur. Cornel. in dicto consilio 288. libro pri-
mò. Item, quando dixi se legare de bonis suis, secundùm
eundem in consilio 257. in principio, & diximus anteà.
Item, quando ex alia causa, quàm debiti compensandi po-
test uideri factum legatum. Corne. in consilio 210. uolu-
mine primo. Item quando erat debitum in duobus al-
ternatiuè, uel quando iussisset alteri compensari: secun-
dùm Fulgosium in consilio 81. quia in alternatiuis lega-
tum si fit in vno, remanet obligatio in altero, & man-
dans vnum compensari, in alio uidetur contrarium uel-
le. l. prætor. cum vulgar. Item, quando dos reiecta compen-
satione esset congrua. Ruinus in consilio 86. in secundo
volumine. Corne. in consilio 230. in quarto libro. Item,
quando non induceretur fatua iactatio sui. Corne. in di-
cto consilio 210. in libro primo. Item admittitur multipli-
catio dotis secundùm Corne. in dicto consilio 288. Cuma.
in dicto consilio 233. columna fina. quia dos est reiterabilis.
Ruin. in consilio 74. in 2. libro, & plures similes coniectu-
ras consulendo collegit Iaso. pro casu suo in consilio 123.
95 in libro quarto. Pro † compensatione præsumenda potest ad
duci, quando ea reiecta, fatua iactatio rerum induceretur
sui. Corne. in dict. consilio 210. Item quando inæqualitas
inter filios resultaret. Ruin. in dict. consilio Item, quando
idem corpus, uel quantitas debita legaretur. Corne. in dict.
consilio 230. & in consi. 257. in libro 1. Item, quando sub
commemoratione causæ debitæ: secundùm deducta paulò
antè. Item, quando causa, sub qua fuit facta solutio, le-
uis esset: ut puta, si dicatur dos data causa renunciandi hæ-
reditati paternæ, cuius causæ expressio nihil releuet, uel quia
nihil sit in ea hæreditate, uel quia nihilo magis poterat ad
eam agere, etiam illa renunciatione non facta. Corne.
dict. consi. 210. Item ratio, ne duplici præstationis onere
testator credatur uelle hæredes suos grauatos esse. dict. l. Ti-
tia. §. qui in vita. Item, quia in obscuris, quod minimum
est, sequimur. Item, fauor pro reo. Item, quia si de ali-
quo obligando tractatur, in dubio propensiores nos esse
oportet in deneganda obligatione, quàm in concedenda,
si qua denegandi occasio datur, ut per Fulgosi. in dict. con-
silio 81. Item, quia si testator id uoluisset, equidem id
expressisset, secundùm Fulgosium ibi. Sed hæc coniectura
fit etiam pro altera parte: vt per Socinum Iuni. in dicto
consilio 79. Item, ex præfatione coniectura sumitur. Cor-
ne. in dicto consilio 210. Item, si legatarius non petijt le-
gatum, quasi nouerit voluntatem testatoris, quòd uolue-
rit illud cum debito compensari, secundùm eundem in con-
silio 115. in 4. uolum. Item, quando causa expressa lega-
ti, ut alimentorum, erat iure communi debita: tunc cau-
sa compensandi cum illo debito secundùm ius commune
legatum præsumitur. Ruinus in consilio 81. in 2. uolum.
Item, quando legatum in arbitrium alicuius committitur:
sed hoc pro utraque parte consideratur. Corn. in dict. con-
96 silio 292. in libro 2. Postremò, debes aduertere, † quòd
quamuis legatum, cùm sit donatio, & actus liberalitatis.
l. legatum. de legat. 1. institu. de legat. in principio: facilè
non præsumatur animo compensandi relictum: tamen se-
cùs est in promissionibus: quoniam si vna fit post aliam, fa-
ciliùs prima imputatur in secundam, & magis vrget præ-
sumptio compensandi: quia actus nullus in liberalitatem
sonans deducitur hoc casu: vt tradit Corne. in consilio 210.
in hac. nume. 4. in libro 1. sed hoc habet aliam indaginem,
quandò scilicet, vnum debitum censeatur in alio compre-
hendi postea contracto: de qua quidem quæstione hic non
videtur agendum.

G L O S IX.

In textu ibi, Medietatem &c.

S V M M A R I V M.

1 *An ius, & statutum vigens in loco mariti, an verò illud, quod viget in loco, vnde ducitur vxor, attendatur in lucro dotis faciendo.*
2 *Forum sortiri, & statuto ligari à pari procedunt.*
3 *Intellectus multorum ad l. exigere. de iud. reprobatur.*
4 *L. exigere. non loquitur de foro, sed quæstionem decidit, secundùm quæ iura dos debet restitui.*
5 *Vis matrimonij quanta sit,*
6 *Vxor efficitur verè naturalis, & originaria loci sui mariti.*
7 *Conclusio, quòd statutum domicilij attendatur in lucro dotis, ampliatur, quando mulier dicit se ignorare illud statutum.*
8 *Hæc ampliatio limitatur, quando probabiliter ignorasset, credens*

dens cum ciue contrahere.

9 *Secundò ampliatur, etiam si in instrumento dotis dictum esset, quòd promittebat dotem restituere vbique locorum.*

10 *Tertiò ampliatur etiam, quando alibi causa ageretur, quàm in domicilio mariti.*

11 *Quartò ampliatur, etiam si notarius de eo contractu rogatus, illud ignorasset forensisque fuisset.*

12 *Quintò ampliatur, etiam quando instrumentum esset scriptũ in alio loco, quàm in loco dotis recepta.*

13 *Declaratur, quando dos datur in vno loco, & instrumentum de dote recepta rogatur in alio loco.*

14 *Sextò ampliatur, etiam quando mutauisset ex post domicilium.*

15 *Intellectus. l. si vxor. ff. de iudic.*

16 *Septimò ampliatur, quando dos consisteret in re immobili, sita extra territorium. & infrà, num. 3.*

17 *Octauò ampliatur, etiam quando in loco contractus esset ciuis ex priuilegio.*

18 *Quod ampliatur, etiam si in loco mulieris habitationem habuisset; vel etiam domicilium, sed non principalius.*

19 *Ex diuturna habitatione infertur ad domicilium, vt ex nunc in futurum, non vt ex retrò in præteritum.*

20 *Patria dolcissima dicitur.*

21 *Nonò ampliatur, etiam quando in contractu diceretur, talis ciuis &c.*

22 *Decimò amplia, quando alius stipularetur dotem sibi reddi.*

23 *Vndecimò amplia, procedere in dote ficta.*

24 *Duodecimò amplia, etiam procedere, quando domicilium habitationis haberet extra locum suæ originis.*

25 *De domicilio lex mentionem faciens in dubio intelligitur de domicilio habitationis.*

26 *Quando vterque coniux sunt ciues originarij in loco contractus, an domicilium habitationis, quod vir habet extra cũ locum attendatur.*

27 *Forensis in loco domicilij non ligatur eius loci statutis, nec eorum beneficio gaudet, nisi onera subeat, vel sit ciuis.*

28 *Statutum, quòd forensis non acquirat immobilia, an impediat virum dotem in stabilibus constitutam lucrari iuxta statutum de lucro dotis.*

29 *Statutum volens virum plus lucrari de dote vxoris alienigenæ, quàm ciuis, an sit iniquum.*

30 *Limitationes præfatæ conclusionis.*

31 *Secundò limitatur, quando maritus ducitur ab vxore.*

32 *Domicilium constituitur momento.*

33 *Tertiò limitatur, quando extraneus, seu alius sibi dotem reddi stipulatur.*

34 *Quartò limitatur, quando dos consistit in re aliqua immobili, sita extra territorium statuti. & numero 35. versicu. sed non est verum.*

35 *Statutum siue in rem, siue in personam loquatur, non extenditur extra territorium.*

36 *Quintò limitatur, nisi partes conuenissent, quod dotis restitutio fieret secundùm locum contractus.*

37 *Si vir promittit restituere secundùm formam iuris, an intelligatur secundùm formam statuti promisisse. & numero sequent.*

38 *Consuetudo dicitur ius.*

39 *Sextò limitatur, quando vir & vxor contrahunt in tertio loco.*

40 *Septimò limitatur in sponsa de futuro.*

41 *Octauò limitatur in matrimonio putatiuo.*

42 *Nonò limitatur in bonis feudalibus, & alijs modis, remissiuè tamen.*

43 *Quid si matrimoniũ inter absentes per epistolas factum erit, vtrum locus erit d. l. exigere.*

44 *In casu, quo domicilium mariti non attenditur, nec etiam attenditur locus contractus, sed ius commune.*

45 *Stante statuto, quòd attendatur dispositio iuris vigens in loco originis, vel domicilij mariti in lucrando dote, vir poterit eligere secundùm quod velit dotem lucrari.*

46 *Dicta lex, exigere, non procedit quò ad donationem propter nuptias.*

47 *Mulier quando tantum lucretur de donatione propter nuptias, quantum maritus in suo casu potest lucrari de dote.*

48 *Statutum prohibens lucrari dotem, censetur etiam mulieri prohibere lucri donationem propter nuptias.*

INFRA annum medietatem, & post annum à die ceptæ cohabitationis præmortua uxore sine liberis duas partes dotis, & corredorum statutum nostrum disponit maritum lucrari. Non eodem modo statuta de lucro dotis solent ubique curare: Ideo
1 † quæsitum extat, si in loco, unde uxor ducitur, aliter quàm in loco, & ciuitate mariti, circa lucrum dotis faciendum statutum sit, uel aliud ius uigeat, quod nam inspiciendum sit, an ius in loco mariti, ad quem ducitur uxor, an ius uigens in ciuitate uxoris? Et per omnes scribentes determinatum est, inspici oportere statutum, & ius loci mariti. l. exigere. ff. de iudic. & ibi Bartol. Bald. Paul. de Castr. Angel. Curt. Hieronym. Cagnol. Mand. & cæteri omnes. Decius in consil. 19. & in consil. 83. in 2. dub. in consil. 402. in colum. 1. Ruyn. in consil. 58. & in consil. 59. uolum. 3. Socyn. iun. in consil. 14. in præsenti. uolum. 1. Matth. de Afflict. in decisio. Neapol. 226. Serenissimus. Alexand. in consil. 100. ex inspectione. uolum. 3. & in consil. 129. octauo lib. Bart. in l. cunctos populos. num. 19. C. de sum. Trinit. & fide cathol. & ibi Salycet. num. 6. uersic. item quæro. & Ias. ibi in 1. lect. num. 24. uersi. primò fallit. & in 2. lect. nume. 60. Curt. iun. in consil. 129. Felyn. in cap. 1. num. 24. uersic. secunda conclusio. post Ant. de Butr. & Abb. ibi. num. 10. colum. fin. Cuman. in cons. 72. uisis. ubi dicit omnes hoc firmare. Andr. Barbat. in c. final. colum. 2. uersic. & in quantum. text. de foro compet. Arch. in c. illud. uers. in ea glos. ibi, alterius. 12. distinct. Hippolyt. Marsil. in l. final. num. 60. uersi. prædicta tamen doctrina. ff. de iurisdict. omn. iud. Fran. Crem. in notab. 66. statuto Florentino. Paul. de Castr. in l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. Bald. in l. si uxorem. C. de cond. inser. & in rubr. de priuil. dot. Bald. Nouel. in tract. dot. fol. 52. speci. 18. Bald. in authent. omnes peregrini. C. commu. de succes. in cap. 1. si de inuest. de re alien. & in leg. uolũtas. C. de fideicom. Alber. in secunda parte. stat. q. 8. Ioan. de Arno. in epito. 28. meminimus. & Roch. de Curt. in cap. fin. q. 12. colum. 3. uersicul. ex præmissa limitatione infertur: & in q. ultim. uersic. limitantur autem præmissa. Cassan. in consuet. Burg. in rubr. 4. in text. ibi, & [en veue.] Ias. in l. si arrogator. num. 44. uersi. primo, adde pro hoc bene. ff. de adopt. Andr. Tiraq. de leg. connub. in gloss. 2. [En pouuior de son mary.] nume. 45. uers. item quæro secundò, ubi aliquot allegat. Rol. ubi suprà in q. 13. Et hac receptissima conclusio fundatur in d. l. exigere. quatenus ibi cauetur in exigendo dotem per mulierem inspici oportere locum nõ contractus, ut alias fit, sed locum domicilij mariti, in quod uxor per conditionem matrimonij est transitura, leges igitur domicilij mariti in restituenda dote inspiciuntur: & sic ibi statutum de lucro dotis uigens, attenditur, non autem statutum uigens in loco mulieris. & hic est uerus intellectus d. l. exigere. Non pauci tamen Doctores, ut Pau. de Cast. Curt. Hieron. Cagn. Iacob. Mand. intellexerunt hunc text. super foro competenti in casu dotis restituendæ disponere, exinde arguentes ad decisionem quæstionis nostræ,
2 † quòd quia procedunt à pari forum sortiri, & statuto ligari, ut per Dec. in d. consil. 283. colum. 6. glos. in c. quæ contra morem. distinct. 8. cap. illud. 12. distinct. Alex. in d. consil. 100. ex inspectione. uolum. 3. & in consil. 209. in 2. lib. Doctor. in cap. ecclesia S. M. de constitut. mulier exigendo dotem, in foro mariti cogitur agere: illius ergo fori statuto ligatur: nam mulier per conditionem matrimonij transit ad forum mariti. dict. l. cum quædam puella. ff. de iurisd. omn. iud. l. assumptio. §. penult. l. ea quæ. ff. ad municipal. Dicunt prætereà, mulierem in foro uiri dotem repetere oportere: quoniam maritus in domo eius, quasi aduena statim inde recessurus contraxit, & propterea in loco illius contractus non potuit forum sortiri. l. hæres absens. ff. iudi. & not. in d. cap. fin. de foro competent. Sed uidetur restitutionem tacitè destinasse in suo domicilio, & sic ibi ratione destinatæ solutionis forum sortitur. l. quæro. ff. de solutio. l. contraxisse. ff. de actio. & oblig.
3 Horum † intellectus mihi, quamuis à pluribus probetur, tam absonus uidetur, ut nihil magis, & ut id pateat euidentius; uerba textus hic subiiciamus, quæ sunt, uidelicet [Exigere dotem mulier debet illic, ubi maritus domicilium habuit, nõ ubi instrumentum dotale conscriptũ fuit: nec enim id genus contractus est, ut potiùs eum locum spectari oporteat, in quo instrumentum dotis factum est, quàm eum, in cuius domicilium etiam ipsa mulier erat reditura.] Quòd igitur Iurecõsultus uoluerit decidere quæstio-

nem ſecundùm quæ iura dotis reſtitutionem oporteat fieri: primò pondera verbum, exigere: quod non dixit petere, quo verbo vtuntur iura, quando de foro loquuntur. C. vbi fideic. per. & ſimil. Secundò clarius oſtenditur ex illis uerbis, ibi, eũ locum ſpectari &c. quæ verba denotant deciſionem cauſæ, ſecundùm quæ iura decidi debeat. Tertiò deprehenditur ex ratione ſpecialitatis, ibi, nec enim &c. Nam regulariter contractus quæſtio deciditur ſecundùm iura loci, in quo celebratur. l. ſi fundus. C. de euict. l. 1. ff. de uſu. l. ſemper in ſtipu. vbi Deci. Cagno. & alij, de regu. iuris. Doctores in d. l. cunctos populos. & Roch. de Curt. vbi ſuprà. Prætereà de quæſtione fori ſi reſpondiſſet, nonne ſuperfluum id fuiſſet? quis enim ignorat agentem ſequi forum rei. l. fin. C. vbi in rem agi opor. l. in criminali. C. de iuriſdict. omn. iud. c. ſi clericus laicum. de foro comperen. ſi forum mulieris eſt forum viri, vt mox dicam, quæ potuit eſſe dubitatio, quòd vxor deberet ad reſttutionem dotis in foro mariti eum conuenire? Rurſus vbi ratio ſpecialis eſt, quã Iureconſul. voluit afferre ibi, nec eñ id genus &c. Vnde præthereà conijciunt, quòd quaſi aduena maritus cõtraxit in loco vxoris nonne, vt moram trahens ibi contraxiſſe poterat? & tunc ibi ſortitus fuiſſet forum ratione contractus, dicto cap. fin. dict. l. hæres abſens. quin etiam uideant neceſſariò eam rationem non concludere, quis forum ſortitur in loco, ergo eius loci ſtatuto ligatur. Nã hoc procedit, niſi leges loci cõtractus aduerſentur legibus fori. d. l. cum fundus. cum concordan. ideo aduertit Barto. in l. contraxiſſe. ff. de actionibus & obliga. quòd, ſi ratione deſtinatæ ſolutionis quis cõuenitur eo loco: quia ibi forum ſortitur, quæſtio tamen contractus decidetur ſecundùm iura loci contractus, & non ſecundùm iura illius fori. & Ruin. in conſi. 58. num. 7. volum. 3. dicit, quòd licet in pluribus locis quis conueniri queat, tamen lucrum dotis non poteſt fieri, niſi ſecundùm iura vnius loci, ſcilicet domicilium mariti, & dicemus infra: quo fit, vt hæc eorum ratio, nec concludat, nec aliquid in propoſito noſtro releuet: quoniam ſi ſtatutum fori concordat cum ſtatuto loci, concluſio eſt ſuperflua: ſi diſcordat, non procedet ex
4 ea ratione. Luce † igitur meridiana clarius eſt, quòd dicta l. exigere. non loquitur de foro, ſed quæſtionem decidit, ſecundùm quæ iura dos debet reſtitui, & directò probat concluſionem ſuperius factam de lucro dotis, & non per argumentum ex eo, quòd ſortitur forum, ſeu ex ratione ſortiri fori. Nõ nego tamen, quin in domicilio viri mulier etiam forum ſortiatur, vtrumque certè contingit ex matrimonio: & in ea l. alterum ſupponitur, alterum deciditur, ſcilicet, quòd contractus dotis decidatur ſecundùm leges domicilij mariti, & ibi mulier forum ſortiatur, ſecundùm Baldum in conſil. 31. ſtatuto ciuitatis. lib. 3. & idem Baldus in conſi. 471. quæritur vtrum. volum. 1. dixit, quòd pro reſtituenda dote, maritus vel eius hæres debet in proprio foro conueniri, quod tunc habet, ſed quò ad hoc, quantum de dote lucrari debeat, iura domicilij
5 habitationis mariti inſpici oportet. Quanta † verò ſit vis matrimonij diffuſiſſimè proſequitur Andræ. Tiraq. in legibus connub. in l. 1. in glo. 1. num. 28. 29. 30. Nam efficit, vt mulier perdat proprium domicilium, & acquirat mariti domicilium, atque forum, itidem efficitur ciuis ciuitatis mari gl. in l. ciues. & ibi Bar. Ang. & Ioã. de Plat. C. de incol. lib. 10. Bal. in conſi. 139. ſtatuto communis. libro quinto. Ioan. de Imol. in conſi. 173. in caſu propoſito, ad finem. Fulg. in 93. Mar. Socyn. in conſil. 93. rectè ac maturè. colum. 2. Corn. in conſi. 55. pro deciſione. libro primo. quin etiam ciuilitatem originariam acquirat. gloſſ. in l. originem. C. de municip. & origin. libro decimo. & Barto. ibi, Signorol. de Homod. in conſilio 166. quæſtio diſputanda. Baldus in conſilio 351. in bonis feudalibus. libro primo. & in conſilio 411. quidam Mediolanenſis. eodem, & in conſilio 456. Seia origine. eodem & in conſilio 310. ad euidentiam. libro tertio. & in conſilio 439. ſuper primo. libro quarto. in quibus locis dicit, matrimonium transfundere originem mulieris in originem mari-
6 ti, ſeu † quòd origo viri dat ius nouæ originis vxori, & quòd vxor dicitur effecta propriè & verè naturalis & originaria loci ſui mariti; quia per matrimonium vnitur viro, & vnitorum eſt eadem conditio & natura: etenim vir & vxor efficiuntur vna caro, uel ſubſtantia in duabus perſonis propter ſacramenti vnionem; & in vnitis maius, vel dignus ad ſe trahit minus dignum, ac illud obumbrat. Ideo mirum non eſt, ſi in foro mariti, vel etiam cum partes rei, ſe defendendo, ſuſtinet, mulier cogitur litigare, vt per Tiraquel. in loco mox citato nume. 33. uel ſi vxori omnia mariti fiunt communia, de teſte Liuio fertur. Romulum proclamaſſe uxores in ſocietate fortunarum; ciuitatiſque & liberorum fore. & propterea Curt. iun. in d. conſil. 129. tenuit uxores aduenas iunctas ciuibus non dici forenſes, ideo ſub ſtatuto de lucro dotis comprehendi quaſi ciues. Hac ratione exiſtimo procedere Iureconſulti reſponſum in d. l. exigere. quòd ob hanc matrimonij vim uir & uxor cenſeantur contraxiſſe ſecundùm leges loci mariti, & de illis cogitaſſe in contractu, ex quo ille locus vtrique per matrimonium communis ciuitas efficiebatur, ſecundùm Curt. iun. in d. conſil. 129. num. 5. & uult Cuman. in dicto conſil. 26. cum ſtatutum Paduæ, & Iacob. Mand. in d. l. exigere. num. 2. & ſequitur Roland. in q. 15. num. 3. refeferendo Cuman. in conſil. 72. Ex his habes uerum intellectũ
7 d. l. exigere. quicquid alij dixerint. Nunc † proſequendo concluſionem noſtram amplia multis modis, primò, quòd præfata concluſio procedit, etiam quòd mulier dicat ſe ignoraſſe ſtatuti diſpoſitionem vigentis in loco mariti, nam nihilominus lucrum ſecundùm illius ſtatuti formam maritus faciet. Dec. in d. conſil. 19. colum. 2. uerſic. nec obſtat, quòd mulier ignorauit. Cuma. in conſi. 26. ſtatutum Paduæ. & in cõſ. 72. viſis. col. 2. Ioan. Camp. in d. tract. de ſtat. dot. in q. 20. in fin. Curt. in d. l. exigere. nu. 14. in 6. fall. Iac. Mand. ibi. & Hiero. Cagn. nu. 5. uerſic. ampliatur ergo primò. & nu. 20. uerſ. 6. limitatur. ubi citat Aquenſ. & alios: & cõſulẽdo tenuit Curt. iun. in d. cõſ. 129. & Soc. iun. in cõſ. 14. col. 1. lib. 1. Barb. in rub. de conſu. col. 15. uerſ. limita. And. Tiraq. in leg. cõnub. in gl. 2. [En pouuior de ſon mary.] num. 50. nam dicunt, ꝙ aliàs communis concluſio ſubuerteretur; quia ſemper diceret mulier ſe ignoraſſe ſtatutum loci. Addunt, ꝙ non reperitur lex, quæ uelit mulierem in contractu certiorem fieri, niſi in Senatuſconſul. Velleiano, & quòd in genere potuit cogitare de huiuſmodi ſtatuto in domicilio mariti vigenti, & præſertim, ſi ſimile ſtatutum in loco uxoris licet non de tanta portione uigebat, inquit Curt. iun. in d. conſ. 129. Rol. ubi ſuprà in q. 14. poſt plura arg. in utranque partem facta ita te-
8 net. Iſta † ampliatio reſtringitur, niſi id probabiliter ignoraſſet: quia credidiſſet cum ciue patriæ ſuæ contraxiſſe, & ſe cũ aduena reperit matrimonium feciſſe: ut per Hier. Cag. ubi ſuprà, & Iaſ. in d. l. cunctos. nu. 64. uerſ. quintò limita. in 2. lect. & in 1. lect. nu. 28. uerſ. quintò. Marſ. in d. l. fi. num. 68. uerſ. quartò limita. Dec. in d. cõſ. 283. col. 4. Alex. in cõſ. 100. ex inſpectione. nu. 6. & nu. 16. uol. 3. And. Barb. in c. fi. uerſi. limita, niſi mulier. de foro comp. & in conſ. 4. col. 6. in 2. lib. Fel. in c. 1. nu. 29. uerſ. 6. limit. extrà, de ſponſ. & matrim. & ita procedere dicunt dictum Bal. in c. 1. §. fi. in tit. de inueſt. de re alie. dum limitabat concluſionem noſtram in muliere ignorante ſtatutum mariti, negant alioquin eius dictũm ſuſtineri poſſe, fortiùs id nec Bald. firmare aduertit Socy. iun. in d. conſ. 14. Rolan. in d. q. 14. hanc ſequitur declarando, ut
9 per eum ibi. Secundò † iſta noſtra concluſio ampliatur, etiã ſi in inſtrumento dotis dictum eſſet, quòd promittebat dotem reſtituere, tam in loco contractus, quam ubique locorũ. ſecundùm Bald. in d. l. exigere. Caſſan. in rub. 4. §. 20. in gloſ. fi. num. 2. Hiero. Cagn. in d. l. exigere. num. 23. uerſ. ſed maior eſt difficultas. Alex. in conſil. 100. ex inſpectione. nu. 13. vol. 3. Anchar. in conſil. 163. uiſis. col. 2. uerſic. 2. ad quæſtionem. Iaſ. in d. l. cunctos populos. num. 61. uerſic. extende illam. Hippol. Marſil. in d. l. fin. num. 61. uerſic. & dicit Iaſ. & Ruyn. in conſ. 58. nu. 7. uerſ. nec obſtat, dum dicitur. uol. 3. Iacob. Mand. in d. l. exigere. colum. pen. & mihi iſta ampliatio placet: quia per iſta uerba generalia uidetur tantùm renunciatum priuilegiis, & iuri fori. ut ubique maritus conueniri queat. ex renunciatione autem unius iuris non infertur ad renunciationẽ alterius. l. ſi domus. ff. de ſer. urb. præd. l. ſi ſeruum. C. de iure deliberan. l. 1. §. uidendum. ff. de ſucceſſ. edicto. Bald. in conſil. 161. quidam mecus. lib. 5. alia dicit Cagnol. quæ non expedit recitare. hoc etiam tradit Rol.
10 in quæſtione 19. Tertiò, † amplia procedere etiam quando cauſa reſtituendæ dotis ageretur in alio loco, quàm in domicilio mariti: ut reſpondit Cuman. in dicto conſil. 26. ſtatutum Paduæ. & in conſil. 75. uiſis. colum. 2. Ruyn. in dicto conſ. 58. num. 7. & uoluit Bal. conſ. 461. quæritur utrum. in lib. 1. quia in deciſiuis non attenditur ius loci, in quo cauſa agitur: ſed ius ipſius cõtractus. & hanc ampliationem Doctores probare dicit Cag. in d. l. exigere. num. 8. uerſ. 2. amplia. & eam tenet etiam Curt. ibi. ſequitur Rol. ubi ſuprà quæſt. 15.

Quartò

11 Quartò † amplia, etiam si notarius de eo instrumento roga
tus fuisset forensis & aduena, & ignorasset statutum domici-
lij mariti, secundùm Rapha. Cuman. in consi. 26. in colum.
fin. & in consilio 72. in columna fina. suprà allega. quia secun
dùm eum notarius, qui adhibetur contractui causa probatio-
nis. l. contrahitur. ff. de pignor. non potest naturam, vel ius
12 contractus alterare. Quintò † ampliando procedit omni pro
culdubio etiam quando instrumentum esset scriptum in alio
loco, quàm in loco dotis receptæ: nã ipsa scriptura nihil est.
l. non figura. ff. de actio. & obligatio. ut dicit Mand. in d. l. exi-
gere. numero 1. & Bald. ibi dixit quosdam fatuos illum textũ
intellexisse de loco, ubi scribitur instrumentum per notariũ,
non autem de eo, in quo notarius fuit rogatus de contractu,
quod referunt etiam Barto. Paul. de Castr. Cagnol. Curt. &
alij ibi. sed tu intellige hanc ampliationem in terminis fortio
13 ribus, scilicet † quando dos fuit simpliciter data in vno loco,
& in alio conficitur, & rogatur instrumentum de dote rece-
pta, cum obligatione reddendi eam, in hoc etiam casu atten-
detur statutum vigens in domicilio mariti: quoniam in rece-
ptione dotis statim oritur ius, & tacita quædam obligatio à iu
re inducta de restituendo dotem soluto matrimonio. l. 2. ff.
soluto matrimo. l. qui certo. de condictio. indebit. nec diuer-
sitatis ratio inter hunc casum, & alium, quando fit expressim
promissio de restituendo dotem, uidetur dari posse: & Bald.
vult illum textum procedere in omnibus casibus, tam quan-
do maritus promisit dotem restituere receptam, quàm cum
confessus est tantum recepisse, ut ibi Mand. & Curt. in fine.
14 Sextò ampliatur, † quando ex post mutauisset domicilium,
vel cum moritur mulier, alibi domicilium habere reperitur:
vt per Cagnol. in dicta l. exigere. num. 9. uersi. tertiò amplia-
tur. & Curt. ibi. num. 19. uersicu. 3. dubitatio. ubi citat Barto.
Paul. de Castr. Salycet. Ange. in locis, de quibus ibi per eum.
Iaso. in d. l. cunctos populos. in prima lectu. in 26. uersicu. se-
cundum dubium est. & in secunda lectu. nume. 61. uersicu.
istam communem. ubi Iaso. sic in specie tenuisse refert Ant.
de Butr. Abba. Præpo. S. Amb. in capitu. 1. de spons. & ibi ple
niùs firmat Felyn. num. 31. uersicu. tertia conclusio. vbi vltra
prædictos allegat Gutas. Cald. Domi. Iacob. Barto. Ang. Pau.
de Castr. ibi per eum. idem tenet Ruin. in dicto consi. 58. nu-
me. 13. uersicu. septimò in contrarium. & in consi. 59. nume.
4. uersicu. quamuis. Ioann. Camp. in d. tract. quæst. 20. Hip-
pol. Marsil. in d. l. fin. nume. 62. uersicu. subdit postea. Iacob.
Mand. in d. l. exigere. dicens non satis constare, quæ sit com-
munis opinio in hoc. Sed certè constat apertissimè de com-
muni, quia in terminis nostris nemo contradicit, præter Sa-
lycet. & Dec. qui id obiter dicit in consi. 283. colum. fin. uer-
sicu. tertiò accedit. Alexand. uerò in dicto consil. 100. utran-
que opinionem deducit arguendo ad casum suum, ibi. num.
11. & num. 12. Et defenditur ista ampliatio ea ratione: quo-
niam ad domicilium, quod maritus tempore contractus ha-
bebat, contractus refertur, idest, ad iura illius domicilij, quod
ius tunc ortum super contractu postea non potuit per alterã
partium mutari: uel transferendo in alium locum domiciliũ,
vel aliud faciendo; quia ius nostrum sine facto nostro &c. l. id
quod nostrum. & ibi not. de regulis iur. & pulchris decisioni-
bus probat Felyn. in d. cap. 1. colum. penultim. ostendens ex
tali contractu oriri ius secundùm leges illius domicilij, quod
est post facto etiam per nouum statutum mutari, vel alterari
nequeat, ut dicam infrà, & sequitur plenè Rolandus in quæ-
stio. 20. Nec obstat ratio Salycet. in dict. l. cunctos populos.
nu. 6. col. 3. uersi. item quęro. dum dicebat, domicilium tem-
pore mortis habitum attendi: quoniã maritus non priùs do-
tem lucratur, quàm casus mortis contingat. & idcirco tempus
mortis inspici, in quo loco domicilium habeat: nam re uera
ex sola morte non lucratur maritus dotem, sed ex ipso con-
tractu iuncto statuto id disponente. Vnde ius, quod sibi ori-
tur ex contractu, licet sub ea mortis conditione. §. ex conditio
nali. insti. de uerb. obli. l. cedere. de uerb. signifi. non est varia-
bile, & fatuum esset aliter credere. Nec simile de illa quæst. sta
tuti est bonum: scilicet, quòd si statutum prohibeat, uirum
vxori relinquere nisi certũ quid, & alibi maritus, quàm in do-
micilio statuti prædicti faciat uxori legatum, huiusmodi lega-
tum ualebit, attento quòd non est mortuus in loco illius sta-
tuti prohibitiui: nam hoc pendet ab alia difficultate, an sta-
tutum liget extra territorium statuentis personam subditam,
ut per Iaso. in d. l. cunctos populos. & in l. si arrogator. post
Bal. ibi. ff. de adopt. quæ cessat in isto casu: quia obligatio ex
ipso contractu oritur, & ossibus personæ obligatæ inhæret, vt
eum sequatur, sicut lepra leprosum. l. quis ergo casus. ff. de
pecul. & ius eius non est, ut ex testamento, quod certum non
est, nisi post mortem testantis: quia eius morte confirmatur.
capitu. cum Marte. §. nouissimum. extrà, de celebr. mis. & an-
te eam semper est reuocabile pendens ab eo tantum. l. 4. ff.
de adimẽ. lega. ideo de vno casu ad alium non bene infertur.
15 Nec obstat † tex. in d. l. si uxor. ff. de iudi. super quo se funda-
bat Dec. in d. consi. 283. quoniam illi respondet Ruin. in dict.
consi. 58. num. 13. vbi dicit, quòd loquitur quando propter
diuortium repetitur ob culpam mariti, tũc ibi repetitur dos,
ubi soluitur matrimonium: secus quando soluitur per mor-
tem. Sed ego aliter dico, quòd illa l. loquitur de foro, non ta-
men ibi Iureconsul. dicit de modo restituendæ dotis: secun-
dùm quæ iura oporteat dotis restitutionem fieri: ergo potest
stare utrunque, ut dixi suprà. Campeg. dicebat, quòd quan-
do propter accidens, ut ob adulterium, uel ob vergentiam ad
inopiam, fit restitutio dotis, tunc attenditur lex illius loci, ubi
istud contingit: si uerò soluitur per mortem, secus. d. l. exige-
re. Istud dictum nõ caret ratione: quia non sic fortè pro istis
casibus uidentur partes se retulisse ad iura domicilij, sicuti ꝓ
restitutione prædicta: tamen non firmo hoc, citantur aduer-
sus hanc ampliationem Felyn. Bal. Nou. per Cagno. qui non
16 contradicunt. Septimò † amplia etiam quando dos consiste
ret in re aliqua immobili: sed quoniam de hoc cõtrouersum
est, dicam de eo infra limitando, usque ad nume. 34. Octauò
17 † amplia, quando maritus in loco, vbi contraxit matrimo-
nium, & dotem habuit, ciuis ex priuilegio fuisset, & ibi forũ
habuisset: quoniam nihilominus statutum de lucro dotis vi-
gens in domicilio mariti habebit locum: vt consuluit Ruin.
in consi. 58. nume. 9. & in consi. 59. num. 7. & num. 9. uolum.
3. quia non secundùm ciuilitatem, & forum absolutè lex in-
telligit coniuges contractum dotis celebrasse: sed secundùm
domicilium ipsius habitationis: adeò quòd nec ciuilitas qui-
dem originis attendatur, si ibi domicilium habitationis non
habetur, secundùm omnes in d. l. exigere. & hoc tenuit etiam
Alex. in d. consi. 100. ex inspectione. & in cõsi. 155. colum. 1.
18 volum. 7. Quod † & in fortioribus terminis intelligi, quando
scilicet in loco mulieris etiam habuisset habitationem, uel do
micilium, sed non principalius: secundùm Ruin. in locis præ-
allega. & Cassan. in consuetu. Burg. in rub. 4. §. 2. versic. [ou
duche.] Hieron. Cagno. in d. l. exigere. nume. 19. uersicu. 5.
limitatio. & num. 25. & num. 31. Et hæc non habet meo qui-
dem iudicio difficultatem, quamuis Dec. in d. consi. 283. cõ-
sulens in eodemmet casu Ruin. videatur velle cõtrarium, vbi
nixus est probare, quòd in loco mulieris maritus habebat do
micilium principalius, & quòd de castris suis in ciuitatẽ Me-
diolani mulieris transtulerat domicilium, & ꝙ erat attendẽ-
dum domicilium mulieris: quoniam in eo erat res dotalis:
nam si quis in duobus locis habet domicilium, illud inspici-
tur, in quo res est sita. Abba. in cap. dilectus. colum. 2. de re-
scrip. & sequitur inferendo Hierony. Cagno. vbi suprà. num.
19. allegans Socyn. in cap. fin. num. 7. de foro competen. Ad
hæc respondens Ruin. in dict. consi. 58. nume. 11. uersicu. &
dum postmodum, dicit in primis, quòd dictum Abba. est ve-
rum respectu eius, & quo loquitur ibi, scilicet respectu effe-
ctus computandi dietas trahendi aduersarium extra forum,
& ciuitatem suam ad iudicem, iuxta decretalẽ de duabus die-
tis: sed non quò ad aliud. negans prætereà illũ Marchionẽ ha
buisse eo tẽpore in ciuitate Mediolani domicilium habitatio
nis: quoniam dicebat impetrationẽ ciuilitatis, & factũ contra
hendi matrimonij ibi, vel habitandi cũ vxore non fuisse suf-
ficientes coniecturas constituti domicilij, ex quo cum maiore
19 fortunarũ suarũ parte se in eum locũ non transtulit: & † ex
diuturna habitatione dicit animũ constituendi domiciliũ ꝓ-
bari, ut ex nunc in futurũ, non autẽ vt ex retro in præteritũ,
ꝙ ex præterito dicatur habuisse domiciliũ, per ea quæ ipse de
ducit, vel saltẽ eius domiciliũ principalius nõ habuisse in ciui
tate Mediolani cõcludebat: qm̃ ibi non habebat imperiũ, sta-
tũ, & fortunas suas, sicut in castris, loco suæ originis. Replica-
bat ẽt non esse curandũ de animo vxoris, quo ipsa nõ intelle-
xerit ad castra mariti domiciliũ transferre: q̃a siue velit, siue
nolit ad domiciliũ mariti cogit̃ transire, & ꝓpter vim matri-
monij transfertur, vt est dictũ superius, & ꝙ prætereà nõ erat
præsumendũ de huiusmodi mulieris animo: quia quãuis ve-
rũ sit aliquẽ molestè ferre se patria priuari. l. fi. C. de serui. ex-
20 por. † quæ dulcissima dr̃. l. qui habebat. de le. 3. & præsertim

magnæ ciuitatis, in qua melius eſt, mediocrem eſſe, quàm ma
iorem in ciuitate parua, Barto. in l. 2. per illum textum. C. de
Alex. primat. lib. 11. Ioã. de Amic. in conſ. 25. col. 3. & in cõſi.
102. col. 4. nihilominus hoc in uxore nõ conſideratur ꝓpter
matrimonium: quia cauſa habendi maritum, & cùm eo uiuẽ
di, patriam, parentes, & omnia parui pendit, vt latè per An-
dræ. Tiraquel. in legibus connubial. & exempla ubique ſunt
in promptu, & quò ad celebritatem patriæ poterit reſponderi
illud Cæſaris, Melius eſt hic eſſe primum, quàm Romæ ſecũ-
dùm, & melius erat ei viuere in caſtris, ut dominam, quàm
Mediolani vt ſubditam habitare.

21 Nonò † amplia ſecundùm Ruin. ubi ſuprà, etiam quòd
in inſtrumento dotali facta eſſet mẽtio de ciue: quia dixerit,
talis ciuius Mediolanenſis &c. non vult Ruin. ex huiuſmodi
narratione intelligi, idcirco maritum contraxiſſe ut ciuem lo-
ci mulieris, & ſecundùm illius ciuitatis iura, præſertim ſi alio
nomine poteſt contractus intelligi, ut in ſuo caſu põderabat,
ꝙ ut Marchio maritus potius contraxerat, quàm ut ciuius
22 Mediolanẽſis, ut latiùs ibi per eum. Decimò † amplia etiam
procedere, quando non ipſa mulier, ſed alius pro ea, uel etiã
extraneus dotem ſibi reddi ſtipulatus fuiſſet, ut dicam infrà
23 in tertia limitatione. Vndecimò † amplia in dote ficta, quan-
do ſtatutum fingit omnia bona in dotem data, de illis etiam
maritus iuxta formam ſtatuti de lucro dotis, lucrum faciet,
vt per Rapha. Cuman. in conſi. 109. Ioann. in primo dubio,
& alios quàm plures, de quibus in gloſſ. ſubſeq. ad hoc allega
24 tos. Duodecimò † ampliãdo, declara procedere, etiam quòd
in loco originis domicilium habitationis non haberet, ſed ex-
tra originem: quoniam hæc lex ſe reſtringit ad domicilium
habitationis, & non originis, ut aduertunt poſt Bar. ibi Cur.
nume. 18. uerſicu. ſecunda dubitatio. & ibi Cagnol. num. 25.
uerſicu. nona dubitatio. ubi dicit ita communiter teneri, &
ibi Iacob. Mand. in colum. penultim. & Ruin. in dicto conſi-
lio 59. num. 9. uerſicu. inquantum. & in conſi. 58. numero 5.
Alexand. in dicto conſi. 100. ex inſpectione. uolum. 3. Iaſo. in
dicta l. cunctos populos. nume. 25. in prima lectu. uerſic. cir-
ca hanc. & in ſecunda lectu. num. 61. Dec. in conſi. 283. colu.
penultim. uerſicu. item uidetur quòd. & Pariſi. in conſi. 34.
ſtatutum. uolum. 3. & in hoc non inueni contradictorem.

25 Præterea † eo ipſo, quòd lex meminit de domicilio, in du-
bio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis. gl.
nota. in capitu. ſtatutum. §. cùm uerò. in uerſicu. vnam die-
tam. de reſcript. in 6. Doctores in capitu. fina. de foro compe-
ten. Decius in conſi. 352. uiſo. Ancha. in conſi. 438. Matthæ.
de Afflict. in deciſio. 384. Socyn. in conſi. 79. nu. 15. uolum.
4. & quicquid ſit in alijs caſib. an diſpoſitio intelligatur ſub-
iecta legibus domicilij habitationis uel originis, hic determi-
natum reperitur ſecundùm domicilij habitationis iura, reſti-
tutionem dotis eſſe faciendam, & ſequitur Rolan. ubi ſuprà
in quæſtione 22. Et hanc ampliationem intellexit Alexand. in
dicto conſilio 100. ex inſpectione procedere etiam, quando
uxor eſſet etiam de eodem loco, uel ciuitate mariti. Sed con-
trarium conſuluit Andræ. Barba. in conſi. quarto, prope in
26 quit, uolum. ſecundo. † quòd quando uterque coniunx eſ-
ſent ciues originarij eiuſdem loci, in quo contractus fuit cele
bratus, tametſi maritus alibi domiciliũ habitationis tunc ha-
buerit, inſpicietur nihilominus ius & leges communis patriæ,
in qua matrimonium & contractus dotis fuit celebratus, &
non ius domicilij habitationis mariti, & ſic limitat iſtam con
cluſionem ex mente Anton. Butr. in dicto capitu. 1. de ſpon-
ſal. quod in hoc caſu videantur partes contraxiſſe ſecundùm
locum originis. Quoniam omnis diſpoſitio vel ultimæ uolun-
tatis, uel contractus, ſemper refertur ad leges, uel conſuetudi
nes patriæ, & ad hoc allegat quàm plurima, quæ etiam in ſi-
mili propoſito citat Bartol, Caſſan. in conſuetud. Burg. in ru-
bri. 4. §. 2. in gloſ. [ſelon la generale coutume.] Addebat ex
conſuetudine ſic receptum: quia Florentini mercatores, alibi
domicilia ſua habentes, Florentiam veniebant ad accipien-
dum uxoris, & celebratis ibi nuptijs, & inſtrumento dotali,
ducentes eas, reuertebantur ad ſua domicilia, & eueniente ca
ſu, reſtituendæ dotis, illas reſtituebant Florentiæ, ſecundùm
eius ſtatuta, uel conſuetudinem. ea quoque ratione niteba-
tur Barbat. quia in caſu ſuo donatio propter nuptias relata
erat ad iura Florentiæ, pari ergo modo lucrum dotis referri
oportebat ad ſtatuta, & iura ciuitatis Florentiæ: quoniam
æqualitas ſeruanda eſt inter donationem propter nuptias &
lucrum dotis, ut infrà dicam, Iſtam Barba. limitationem pu-
to teneri rectè poſſe, ut bonum capiamus omnem, quòd ali-
quando patriam dulciſſimam cogitauerint reuidere, & inco-
lere, iuxta illud Ouidij Naſonis, in Ponto.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Et triſtem euentum reijciamus. l. inter ſtipulantem. §. ſa-
cram. de verborum obligationibus. Reſtat in hac re vna du-
27 bitatio, † quonammodo maritus in loco non ſuæ originis,
& patriæ, ratione domicilij poſſit dotem lucrari ſecundùm il-
lius loci ſtatuta; quia forenſis in loco, quamuis ibi domiciliũ
habeat, non ligatur ſtatutis, nec eorum beneficio gaudet, ita-
que concluſionem noſtram intellige, quando in loco, ubi cõ-
ſtituit ſibi domicilium, ſubit onera communis, uel eſt effe-
ctus ciuis, alioquin non habebit beneficium ſtatuti de lucro
dotis, ut pleniſſimè probat Pariſ. in conſilio 34. ſtatutum. uo-
lumine 3. & refert & ſequitur Roland. in quæſtione 36. nu-
mero 15. & Hippol. Marſil. in ſingu. 514. Cort. in conſi. 178.
uidetur in hac libro 4. Hieronymus Cagnol. in dicta l. exige-
re. numero 15. uerſicu. notandum eſt. ubi citat Dec. in cõſi.
450. & in conſi. 661. & Ruin. in cõſi. 100. lib. 5. Socy. in con-
ſi. 242. Anchar. in capi. ſtatutum. de reſcript. quando enim
incola ſubit onera, omnis ratio dictat, quòd commodum, &
beneficium ſtatutorum illius loco ſentiat, ut tradunt Alexã.
Caſtr. & alij in l. 2. §. finali. ff. de operis noui nunciatio. Hip-
polyt. Marſil. in dicta l. finali. numero 114. & ſequen. de iu-
riſdictio. omnium iudicum. & Socyn. in conſilio 129. colu.
3. libro primo.

28 Quid † ſi ſtat aliquod ſtatutum, quòd forenſis, aliqua
bona ſtabilia non poſſit acquirere, & data ſint in dotem bo-
na ſtabilia, nunquid de his uir poterit lucrari, & conſultum
extat lucrari poſſe. Andræ. Barbat. in conſilio 5. columna 8.
uolumine 4. & in conſilio 54. columna 4. in fin. uolumine
3. Alexand. in conſilio 135. & equidem. numero 9. colum.
3. uerſiculo, & adduco. libro quarto. & ibi Apoſt. Tiraquel.
in tracta. de retra. ligna. §. 1. gloſſ. 9. numero 146. Bertach. in
uerſicu. forenſis prohibitus. aliquot allegat, ſecundùm iſtos
ſaltem quò ad ualorem uidetur tenendum, quòd lucrum do-
29 tis faciat eo ſtatuto non obſtante. Fuit † etiam dubitatum, ſi
ſtatutum diſponat, maritum plus lucrari de dote, quando fo-
renſem uxorem duxit, quàm cum mulieri ciui ſe matrimo-
nio coniungit, an huiuſmodi ſtatutum dicatur iniquum, gra
uans magis alienigenas, quàm ciues ſtatuentibus ſubditas. &
Curt. Iun. in dicto conſilio 129. nullam iniquitatem conti-
30 nere, & ideo ualere uoluit. Nunc † præfatam concluſionem
noſtram limita multipliciter, & primò, quãdo maritus æqua-
liter in utroque loco domicilium habuiſſet, tunc domicilium
loci contractus eſſet attendendum. Curtius in dicta l. exigere.
numero 12. uerſicu. 5. & Hieronymus Cagnol. ibi. num. 15,
31 Secundò limita, † quando maritus ipſe ducitur ab vxore;
quia in loco, in quo inſtrumentum dotis eſt confectum, per-
petuò uiuere intendit in domo uxoris, tunc ille locus inſpiciẽ-
dus eſt circa dotis lucrum faciendum, ſecundùm Iaſonem in
dicta l. cunctos populos. in prima lectu. numero 27. verſicu.
ſecundò limita. Fely. in dicto capitu. primo. columna penulti.
numero 26. verſicu. tertiò limita. & Decius in dicto conſil.
283. numero 8. columna 3. Hieronym. Cagnol. in dicta l.
exigere. numero 14. uerſicu. ſi verò quæratur. & ibi Curt.
numero 10. uerſicu. tertiò limitatur. & Mand. ibi, Franciſc.
Crem. in ſingu. 66. ſtatuto Florentino. Afflict. in deciſi. Nea-
po. 226. ſereniſſimus. nu. 7. Arno. in epito. 28. meminimus.
Lup. in rub. de donatio. inter uirum & uxorem. §. 55. in fi. &
Caſſan. ubi ſuprà, And. Tiraq. in legibus connub. in glo. ſe-
cunda [en pouuior de ſonmary.] nu. 46. uerſ. quod tamen.
Rolan. in quæſt. 16. ſequitur multis hanc partem. Et hoc ca-
ret dubitatione, ſi intelligatur in terminis, quòd conſtet ma-
ritum perpetuò habitare in loco mulieris deſtinaſſe, ſeu de-
creuiſſe, prout in his terminis hanc limitationem firmat
Cagn. Felyn. Tiraq. & Caſſan. ubi ſuprà. & Corn. in conſi. 3.
in præſenti. num. 2. uolum. 3. uolens, quòd quia maritus pro-
miſerat uxori nunquam de eo loco diſcedere, eius loci ſtatu
32 tum inſpiciatur, nam tunc domicilium habitationis, † quod
conſtituitur momento, Dominicus de S. Gemin. in cap. cum
nullus. num. 11. de temp. ord. in ſexto, cenſetur maritus con
ſtituere in loco contractus, & conſtituendo eius contempla-
tione contrahere, & ſic ſecundùm illius iura promittere do-
tis reſtitutionem, & hoc modo reincidet in concluſionem no
ſtram. Rolan. in dicta q. 16. dicit ſic intelligendam eſſe hanc

limita-

limitationem. Et extra hos terminos si intelligatur, non erit uera; quoniam ubi in loco mulieris non constituat domicilium, sola habitatio, & mora in loco mulieris nihil operatur, secundùm Ruy. in d. cons. 58. col. 2. uol. 3. & est de mēte omnium scribentium in ista materia, nec ex persona uxoris possibile est maritum domicilium acquirere, Ioannes de Amic. in cons. 20. quoniam mulier ipsa perdit suum domicilium, ut diximus suprà, tantum abest, vt dicamus, marito illud impartire, & in hoc casu procedit dictum Bal. in d. l. cum quædā puella. allegatum ex aduerso à Dec. Cag. & aliis ubi suprà.

33 Tertio † limita, quando extraneus aliquis, uel etiam mater, seu fratres dotem dedissent, & soluto matrimonio sibi restitui stipulati essent, in hoc casu domicilium mariti non inspicitur, sed locus contractus in restituenda dote, & eius lucro faciendo, secundùm Bal. in rub. de priuileg. dot. In col. 2. uers. sed statim quæro. & Fely. in d. c. 1. col. pen. vers. quartò limita. Ias. in d. l. cunctos populos. in prima lectura, num. 28. vers. tertiò limita. & in secunda lectura, nu. 63. uers. tertiò singulariter. Hippol. Mars. in d. l. fi. nu. 67. uersic. tertiò limitat. Mand. in d. l. exigere. in col. fin. Et prædicti mouentur: quoniam ratio domicilij, in quod est itura uxor stipulans sibi dotem reddi, in hoc casu cessat, si quidem non ipsa stipulatur, sed alius dotis restitutionem, in qua quidem ratione fundatur decisio d. l. exigere. & sequitur Rolan. in q. 17. Sed contra tenent Curt. in d. l. exigere. num. 11. uersic. quarta limitatio. & ibi Cagnol. num. 17. uersic. quarta limitatio. nam quamuis mulier non sit itura in hoc casu in domicilium stipulantis dotem, nec ipse stipulans in domicilium mariti restitutionem dotis promittentis, & sic respectu stipulantis cesset ratio d. l. exigere. non tamen cessat respectu mariti alia ratio perpensa ibi à non paucis, scilicet quòd quasi aduena inde statim recessurus contraxerit, & ideo secundùm eos adhuc militet eius dispositio. Ad hoc ego respondeo, quòd ista ratio non est uera, ut suprà reprobauimus, & hoc concernit tantū forum, quod ille fortius non uideatur in loco contractus, iuxta notata in l. hæres absens. ff. de iudiciis. & in d. c. Roman. §. contrahentes. de foro compet. de quo principaliter non agitur in isto casū, sed de decisione causæ secundùm quæ iura uideatur decidenda. Verùm alio modo posset dubitari, an etiam extraneus uideatur dotem sibi reddi stipulari secundùm eadem iura mariti, secundùm quæ mulier stipulata fuisset, si ei fuisset reddenda: quasi hoc ex natura negotij eueniat, nam uidentur omnia promissa quæ sunt de natura matrimonij, & contractus: vt dicebat Curt. in authentica, præterea. num. 23. uel quæ de consuetudine stipulandi ueniunt. Iuxta notata in l. cùm quid. si certum petatur. Bald. in l. excepto. C. locat. l. si prius. §. rectè placuit. ff. de aqua plu. Bart. in l. domini prædiorum. C. de agricolis & censitis. lib. 11. Bald. in additione ad Speculatorem; in tit. de locationibus. §. in ecclesia. & in l. fin. C. de fideicommissis. ideo cogita super ista ratione.

34 Quartò † limitatur, quando dos consistere in aliqua re immobili posita in loco contractus: tunc statutum loci contractus in lucro dotis faciendo attenditur, ut consuluit Dec. in cons. 283. col. pen. uers. sextò etiam alia. ubi citat ad hoc Bal. in l. 1. C. de summa Trinitate. in quibusdam lectu. & And. Sicul. in rubrica, de consuetudine, col. 15. uersi. limita, nisi. & Ioan. Bap. de sancto Seuerino in d. l. 1. col. 59. & Angelum in d. l. exigere. Hippolyt. Marsil. hanc limitationem refert in d. l. fin. num. 69. uersic. 5. & ultimò: & eam probat Alber. Brun. in tract. de stat. excl. fœmi. prop. mascul. in art. 6. in quæst. 2. in fin. Mand. & Cagn. in d. l. exigere. num. 24. uersic. 8. limitatio. ubi attestatur pro hac esse communem opinionem, à qua non sit recedendum. & Bald. hoc uult in c. 1. colum. 2. de iur. calum. ubi dicit, quòd statutum de lucro dotis debet procedere quò ad bona existentia in territorio statuentium, & quòd maritus non lucrabitur bona alibi sita. Nec obstat (inquit ipse) textus in d. l. exigere. quoniam intelligi debet, si bona dotalia territorio statuētium cohærent, uel si dos consistat in quantitate, & in genere. & pro hac opinione Ias. penè inclinat in d. l. cunctos populos. nume. 64. uers. 5. & ultimo. in prima lectura. & remissiuè tenet Andr. Tiraq. in legib. connub. in glo. [En pouuior de son mary.] num. 52. uers. quid autem si agatur. ubi allegat Cepol. in d. l. prima. Barb. in dicta rub. col. 15. de consuet. & Curt. etiam remissiuè in d. l. exigere. num. 20. citando Dec. ubi supra. & cum his tenet Rolan. in quæst. 20. qui mouetur rationibus, qui mihi nōn placent: & satis ex his, quæ dixi, & dicam, eas non concludere, ostendit. Verum enim uero, non pauci tenent contra istam limitationem, & in primis Ruyn. in dicto cons. 58. num. 12. uers. sextò etiam. ubi aduertit, ꝙ Caccialupus, qui allegatur ex aduerso per Decium re uera tenet contra eum dicens, sic esse de mente Doctorum communiter. Idem firmat Ruyn. in cons. 163. circa illud. num. 4. uersic. alia etiam. uol. 4. & consuluit Bal. in consil. 208. Doct. uol. 3. ubi ait, statuta de lucro dotis uigentia in domicilio mariti esse seruanda, & quòd non refert in quo loco res dotales sint positæ. l. fi. C. de præs. long. temp. l. 1. C. de contrahen. emp. idem uult Cassa. in consuet. Burg. in rubr. quarta. §. 2. nu. 9. uersi. [Au duche.] Idem tenet Ias. in d. l. cunctos populos. in 1. lect. num. 29. uersic. ult. attende. & Alex. etiam alia ratione motus in consil. 141. uiso num. 17. uersi. pro hoc bene. uol. 7. ubi dicit, statutum de lucro dotis extendi ad bona alibi existentia: quoniam dos est ius incorporale, & statutum loquens de aliquo iure incorpotali, extenditur ad bona extra territorium statuti posita. Horum opinio reprobantium hāc limitationem mihi longè mihi placet, & uidetur verior, & ad tollendum difficultates in hac re confugiendum est ad doctrinam Abba. in c. quod clericis. col. 3. extra de foro competenti. quæ fuit Calderini, & Barto. & communiter probatur, ut dicit Roch. de Curt. in ca. fin. in quæstione 16. in col. 4. uersicu. sed ius stat. de cousuetu. & Cepol. sequitur in consi. 22. consultationis. aut enim agitur ratione contractus, & tunc cō sideratur ius loci contractus. l. si fundus. ff. de euict. l. 1. ff. de usuris. si uerò ratione delicti, attenditur ius loci, in quo fuit illud commissum. authent. qua in prouincia. C. vbi in rem actio. Si agatur ratione rei seu iuris ad rem pertinentis (verbi gratia) si quęstio est, ad quam altitudinem domus, vel turris eleuari queat, lex, uel consuetudo loci, vbi domus, uel turris est sita, inspicitur. Modò ad propositum, cum in hoc casu agatur ratione contractus ex obligatione inde nata personali, non autem aliquo iure reali, ad decisionem quæstionis inspicienda est lex, & statutum disponens circa huiusmodi contractum, non attenta alia lege, uel statuto dispo nente aliter de lucro dotis. in loco rei sitæ: quia de iure rei non agitur, sed de iure contractus, sicut contingit in aliis casibus, in quibus fit aliquis contractus, uel conuentio de re existente extra illud territorium, in quo fit cōtractus, in quo casu non ideo minus impeditur ex contractu agere ad rem sibi promissam in alieno territorio, nec ius contractus in aliquo non alteratur: ut uoluit Bald. in d. consil. 208. Doctores. & quemadmodum Cassan. ubi supra. §. 20. gloss. fin. dicit, ꝙ si partes in contractu se referrent circa huiusmodi lucrum faciendum ad certam, seu aliam loci consuetudinem, oporteret illam attendi, quamuis consuetudo loci, ubi res est sita, in illa materia aliud disponens aduersaretur. ita dicendum est in hoc casu, in quo cōtractus dotalis per partes subiectus legibus domicilij mariti dicitur ex dispositione d. l. exigere. Hinc etiam uidemus decretum super alienationis contractu de bonis pupillorum extendi extra territorium rerum. l. magis puto. §. illud quæritur. ff. de rebus eorum. similiter interdictio bonorum administrandorum, & tutor datus, extenditur ad bona extra territorium posita, & id genus similia: ut recenset Ias. in d. l. cunctos populos. & Anchar. in c. canonū statuta. & Doctor. alibi passim: quando nitimur actione contractus, quia actio loco nō circumscribitur. l. Caius. de leg. 2. possumus ubique agere, & pro rebus ubicunque positis. l. fi. C. de præscr. long. temp. & dicunt Ias. Marsil. & alij in locis præalleg. Nec obstat illa Bart. conclus. in d. l. cunctos populos. & de qua per Ioan. Andr. in addit. ad Spec. in tit. de instr. edi. §. cōpendiosè. & eam sequitur Gozad. in cons. 49. nu. 10. Anchar. in cons. 263. quòd consuetudo Angliæ, uel Paris. dictans, quòd præmoriente viro uxor lucretur medietatem bonorum, non extendatur ad bona extra locum huiusmodi consuetudinis sita. Nam illud est, quia ibi non agitur, nec competit ius ex contractu, sed ex ipso statuto, uel consuetudine tantùm: nimirum est idcirco, si non comprehendat bona alibi existentia: quandoquidem statuentes potestatem disponendi de bonis non sui territorij nullam habere dicantur l. fi. ff. de iurisd. om. iud. & ibi not. per gl. & Doct. & in c. ut animarum. de constitut. in sexto. Et mihi uidentur tenentes suprascriptam limitationem decepti ea ratione: quia solutionem huius difficultatis existimarunt pendere ab illa quæstione, Vtrum statutum extendatur ad bona in alieno posita territorio,

ritorio, ut dixit Iaſ. in d. l. cunctos populos. in 2. lect. nu. 64.
verſic. quintò & vltimò. ſuper qua firmata videtur vna com-
35 munis concluſio, † quòd ſiue ſtatutũ loquatur in rem, ſiue
in perſonã, pro rebus alibi ſitis, non porrigat uires ſuas extra
territorium: ut dicit Lud. Goz. in dicto conſ. 49. circa. nu. 6.
vbi ait ita tenuiſſe Iacob. de Rauen. Dyn. Gul. de Cu. Cyn. &
Iacob. de Aret. & omnes antiquos in d. l. cunctos populos.
Lap. in alleg. 91. in primis uidendum. Bald. in d. l. cunctos.
Anchar. in c. canonum ſtatuta. col. 9. uerſic. ſed manet hoc
dubium. So cyn. in conſil. 292. uiſis. uol. 2. & conſ. 288. circa
primum. in col. pen. lib. 2. Corn. in conſ. 211. circa præſentẽ.
col. 4. lib. 2. & in conſ. 162. conſtat. uol. 3. & in conſ. 115. in
hac. lib. 2. Et latiſſimè Alb. Bru. in d. tracta. in 8. artic. q. 25.
quia conſuetudo localis ad ſuum locum reſtringitur, ac in-
frà ſuos confines coarctatur. l. 1. & 2. C. quæ ſit long. conſ. &
ibi not. Sed non eſt uerum ab iſta diſputatione pendere ſolu
tionem quæſtionis noſtrę: quia maritus ſolo ſtatuto non niti
tur in faciendo dotis lucro, ſed ipſo dotis contractu continen
te relatiuè diſpoſitionem ſtatuti eorum, ergo opinio nititur
in falſo præſuppoſito vnde manifeſtè redditur falſa. ecquis
non uidet, aliud eſſe ſtatutum deferre bona, uel hæreditatem
mulieris, & aliud, quòd ex contractu debeatur poſt eius mor
tem certa pars dotis? & propterea non bene infertur ex uno
ad aliud. Si tamen uis alteri opinioni adhærere pro limitatio-
ne eius duobus modis eam reſtringe ſecundùm Ruyn. in d.
conſ. 58. uerſ. 6. etiam dicitur. nu. 12. & in conſ. 58. nu. 12.
uerſic. non obſtat inſuper. uol. 3. primò, quando res immobi-
les eſſent in dotem datæ æſtimatæ: quoniam tunc reputatur
dos conſiſtere in quantitate. l. quoties. C. de iu. dot. l. quod
dicitur. ff. de impenſ. in reb. & aliis, de quibus ibi per eum vn
de iudicium fit de ea, ut de dote conſiſtente in quantitate. ſe-
cundò, ſi dos conſiſtat in quantitate, & ad immobilia agatur
hypothecaria pro dote: non enim maritus excluditur ob id,
quominus de dote lucretur, ſecundum diſpoſitionem ſtatuti
vigentis in ſuo domicilio ſecundùm Ruyn. ubi ſuprà. Quin-
36 tò † limitatur, niſi partes conueniſſent, quòd dotis reſtitu-
tio, & eius lucrum fieret ſecundùm formam iuris loci con-
tractus: tunc non poſſet negari, quin leges eius loci ſeruan-
dæ forent, ut per Iaſ. Mand. & Hier. Cagnol. in d. l. exigere.
num. 22. uerſ. 7. limitatio. & Curt. ibi num. 16. uerſ. ult. limi-
tatio. ubi dicit ita communiter teneri per Cano. in d. cap. 1.
prout ibi tenet hoc Felyn. num. 30. uerſic. limita ſeptimò. &
alij allegati ibi per eum, & conſulendo ſequitur Fulgoſ. in
conſ. 203. uiſis. col. 2. Signo de Homod. in conſil. 69. & Ray.
in conſil. 223. num. 16. Barb. in conſ. 4. prope. col. 3. & in c. fi.
uerſi. limit. etiam niſi. de foro comp. Dec. in conſ. 402. col. 1.
& in conſ. 283. Ruyn. in d. conſil. 58. num. 14. uerſic. poſtre-
mò, & in conſ. 59. nu. 12. uerſ. & per hoc iudicio meo. Camp.
in d. tract. de ſtat. de dot. in q. 20. col. 2. & Dec. in conſi. 195.
ſtudendo. Bald. in conſi. 31. ſtatuto ciuitatis. uol. 3. & Cuma.
in conſ. 26. cum ſtatutum Paduæ. & Caſſan. in conſue. Burg.
in d. rub. 4. §. 2. uerſic. [Selon la generale.] num. 9. ubi dicit
quòd partes poſſunt dotis contractum ſubiicere conſuetudi-
ni locorum, quæ magis eis placuerit, nam contractus accipit
legem à conuentione partium l. 1. §. ſi conueniat. ff. depoſ. l.
contractus. de reg. iur. l. legem. & ibi not. C. de pact. & hoc in
dubium à nemine refricatur. Rolan. in q. 19. num. 8. uerſic.
limita tamen. Verum quandoque dubitatum fuit, ad quam
legem, uel conſuetudinem partes uideantur contractum re-
tuliſſe. Dec. in d. conſ. 283. arguebat ſecundùm ſtatuta Me-
diolani, reſtitutionem, & lucrum dotis fieri, ubi partes conue
niſſent: quia dos data in tot feudis, fuerat data ſecundùm iu-
ra Mediolani, arguendo a datione ad reſtitutionem dotis. At
Ruyn. in conſil. præallegatis id uehementer improbat: quia
relatio prædicta ad ſtatuta, & iura Mediolani intelligebatur
facta quò ad ius feudorum & reſpectu eorum tantum, non
autem dotis, & admiratur de Decio in eo dicto. Alio modo
And. Barbat. in d. conſil. 4. arguebat, quòd quia donatio pro-
pter nuptias facienda, fuerat relata ad ſtatuta Florentina, in-
telligeretur quoque ad eadem ſtatuta relatum lucrum dotis,
ut pari paſſu, ſeu iure, lucrum dotis, & donatio propter nu-
37 ptias procedant: ut dicam in fine huius gloſ. Sed † tunc quæ-
ro. ſi uir promittat reſtituere dotem ſecundum formam iu-
ris. an intelligatur ſecundum formam ſtatuti promiſiſſe? Et
dicas, quòd ſic iuxta ea, quæ tradit pleniſſimè Iaſ. in l. omnes
populi. num. 20. col. 3. uerſic. hinc ſe offert. ff. de iuſt. & iur.
Lup. in rub. de don. inter uir. & uxor. in princ. Item intellige
38 id comprehendere conſuetudinem lucrandi: † quia & con-
ſuetudo dicitur ius: ut per Ioan. de Amic. in conſil. 11. col. 2.
Bald. in l. 2. C. de bon. quæ lib. Iaſ. in d. l. omnes populi. uerſ.
39 facit, quod decidit. Sextò limitatur, † quando maritus &
uxor contrahunt in tertio loco: quoniam tunc uidentur ad
ius commune ſe referre, quaſi noluerint legibus alterutrius
domicilij contractum ſupponere, ut dicit Hieron. Cagnol. in
d. l. exigere. num. 30. uerſi. tertiadecima. ipſe tamen aliud opi
natur, & contra eam etiam tenuit Cu. in conſi. 72. uiſis. col. 2.
Afflict. in deciſ. Neap. 226. num. 7. & mihi uidetur contra
mentem omnium. Rolan. in q. 23. tenet etiam contra iſtam
limitationem declarando dicta Purpurati in hoc. Septimò
40 † limitatur in ſponſa de futuro, nam ſi quod lucrum propter
ſponſalia celebrata eſſet faciendum, non putarem circa hoc
diſpoſitionem ſtatuti uel iuris uigentis in domicilio ſponſi
eſſe inſpiciendam: quoniam cum ſponſa de futuro non ſor-
tiatur forum ratione domicilij ſponſi, nec eius domicilij legi
bus ſubiiciatur, non poteſt uideri ſecundùm leges domicilij
ſponſi feciſſe ſponſalia: & ſic diſpoſitio d. l. exigere. in hoc ca-
ſu procedere nequit: ut uolunt eam legem limitantes Cag.
in d. l. exigere. num. 11. uerſic. ego igitur pro. Mand. ibi ad fi.
Caſſa. ubi ſuprà in rub. 4. §. 2. uerſi. [Ou duche.] Iaſ. in d. l.
cunctos populos. in 2. lect. num. 62. uerſ. pone ſtatutum. &
in 1. lect. nu. 27. uerſ. limita communem. Hip. Marſ. in d. l. fi.
nu. 65. uerſ. dicit poſtea. Bal. in auth. omnes peregrini. nu. 4.
uerſ. fallit. C. com. de ſucceſ. Fel. in d. c. 1. nu. 24. uerſ. & iſtam
concluſionem. & And. Tiraq. in ll. connub. in gl. 2. uerſ. [En
pouuior de ſon mary.] nu. 24. uerſ. nec ſpõſa. ubi præter præ-
dictos allegat & alios. Ita tenet Rol. in q. 18. ex pluribus. ut ibi
per eũ. Et quamuis Curt. in d. l. exigere. nu. 6. col. 2. huic con
tradicat limitationi: ab ea tamen non eſt recedendũ: tũ quia
eſt cõis, tum quia rationes Cag. mihi uidentur leues: & text.
d. l. exigere, manifeſtè fundatur in rõne acquiſiti domicili pro
pter uim matrimonij, quæ ratio in caſu ſponſalium ceſſat. &
ſic iſte caſus cum remaneat ſub diſpoſitione iuris cõmunis,
oporret inſpici locum contractus, iuxta iuris regulam d. l. ſi
fundus. de euict. & concord. In terminis mulieris deſpon-
ſatæ per uerba de præſenti iſta limitatio nõ eſt ponẽda: quo-
niam hæc habetur pro uxore, & non eſt ſponſa: ut dixi ſuprà
41 in gl. ſecunda. Octauò † limitatur per Cag. Curt. Mand. Fel.
& pleroſq; in locis præallegatis in caſu matrimonij putatiui.
42 Nonò † limitatur per eoſdem in bonis feudalibus ſed iſtæ
duæ limitationes ſunt ineptæ: quoniam quæſtio, an ſtatutum
& ius circa dotis lucrum diſponens ſit inſpiciendum, quod vi
get in loco contractus, uel potius in loco domicilij mariti ui-
gens, rectè non proponitur, niſi præſuppoſito, ꝙ lucrum de-
beatur, ſiquidẽ exceptio debet eſſe de regula. Bar. in l. ex his.
ff. de legib. Dynus & alij in rub. de reg. iur. Dec. in l. 1. ff. eo.
Alijs quoque modis limitant Cag. Curt. Mand. & alij in d. l.
exigere. in materia fori, quod cum rei noſtræ minimè atti-
neat: pluribus non inſiſtam. Cæterùm prædicta omnia proce
dunt, quando in certo loco matrimonium celebratum fuit,
43 † quid ſi factum per epiſtolas fuerit inter ipſos coniuges ab-
ſentes, utrum locus erit d. l. exigere. ut attendatur domici-
lium mariti. Camp. in d. tract. in q. 20. putauit quòd ſic:
quia uir eſt caput mulieris, & id mihi uidetur indubitabile,
quamuis forte aliud uideatur Caſſa. in d. rub. 4. §. 2. uerſic.
[Ou duchè.] num. 4. Vnum quod dixit Cagnol. in d. l. exi
gere. num. 21. uerſiculo, ſed inſtat dubitatio, aduertere nos
oportet. nam dixit, quòd in caſu, in quo ſtatutum domici-
lij mariti non attenditur, nec etiam attenditur ſtatutum loci
contractus mulieris, ſed ius commune ſecundùm Alexand.
in conſ. 100. ex inſpectione. columna finali, uolumine tertio.
quod non eſt uerum, nec Alexand. ibi id dicit, diſputando
44 enim arguit, quòd † ſi maritus negat ſe contemplatione ſui
domicilij contraxiſſe nolens lucrari dotem ſecundùm eius
ſtatutum, iuxta dictam l. exigere. & ibi notat. non ob id cen-
ſetur ſecundùm originis ſuæ ſtatuta contraxiſſe: non negat
igitur Alexand. quin contractus deberet iudicari ſecundùm
leges loci, ubi fit, iuxta communem iuris regulam ubi ceſ-
ſaret diſpoſitio dictæ l. exigere. Sed negat dictam l. exigere,
poſſe referri ad locum originis. Sed aliud notandum dicit in
dicto conſil. 100. ad finem nempè, quòd ſi ſtat aliquod ſta-
45 tutum cauens, quòd † in lucro dotis faciendo non atten-
datur ſtatutum terræ uxoris, ſed ſtatutum domicilij mariti
originis uel habitationis, & contingat in loco habitationis
diuerſum ſtatutum eſſe à ſtatuto uigente in loco originis,
maritus

maritus poterit in statuto originis niti si mauult : quia
forte pinguius lucrum deferat omisso statuto habitationis :
quia quando duo concurrunt, quod unum prodest, & alte-
rum nocet: illud, quod prodest, attendi debet, per ea quæ ibi
46 allegat. Demum scias,† ꝙ d.l.exigere, non procedit quò ad
donationem propter nuptias, ꝙ uxor censeatur circa donatio
nem propter nuptias conuenisse secundùm dispositionem sta
tuti uigentis in domicilio mariti, ut determinat Fulgos.in cō
sil.93.ad id, in fine, quod est notandum : quia in pluribus lo
cis uigent statuta uariè de donatione propter nuptias dispo-
nentia. In patria mea Lucensi donatio propter nuptias impro
47 batur. Cùm † autem in loco de donatione propter nuptias
cautum aliquid non esset, sed statutum de lucranda dote dū
taxat adesset, ex parte uxoris tantùm esset nomine donatio-
nis propter nuptias lucrandum de bonis mariti in suo casu
præmorientis, quantum maritus, præmoriente uxore, statuti
de lucro dotis dispositione potest de dote in suo casu lucrari.
ita voluit Cum.in d.consi.26.statutum Paduæ, & Barb.in d.
consi.4.lib.2.Io.de Amic.in consi.5.& Ias.in l.fin.nu.10. C.
de indi.uidui.tolle. Abb.in consi.46.tria, in uol.1.Ioā.Camp.
in d.tract.in q.19. & hoc quia mandatur æqualitatem serua-
ri inter donationem propter nuptias, & lucrum dotis.§.pen.
de non elig.secū.nub.in auth.l.ex morte.& ibi no.C.de pact.
conuen.glo.in §.dotes autem.in uerbo percipient.in auth.de
nupt.& in auth.æqualitas.& in corpore unde sumit de æqua
lit.dot.§.1.collat.7.Soc.in reg.106.in versic.donatio propter
nuptias.& Neuiz.in sylu.nupt.in §.ampliant primò.nu.47.
uers.caueant. Secundò, ubi dicit, ꝙ si statutum uult mulierē
lucrari ante fatum præmoriente uiro, ipsa id non lucrabitur,
nisi dotem dederit, quam ille in suo casu potuerit lucrari, per
allegata per eum ibi.& melius dicit Io.de Amic.in cons.5. ꝙ
48 si per † statutum prohibetur lucrari dotem, intelligitur etiā
prohibitum, quòd uxor donationem propter nuptias lucrari
queat, quoniam hæc pari passu ambulant, & tanquam iuris
correlatiua habentur: ut dispositum in uno, censeatur disposi
tum in alio: ut dixit Ias.in d.l.fi.nu.10.

G L O S. X.

In textu ibi, Dotis & corredorum.

S V M M A R I V M.

1 *De corredis, & rebus mobilibus maritus partem lucratur sicut de dote.*

2 *Dotis confessata partem lucratur secundùm statuti dispositionem.*

3 *Dotis instrumento præcedente, si maritus postea dotem confessus sit sibi præiudicat.*

4 *Confessio habetur loco traditionis.*

5 *Statuto prohibente mulieri disponere de bonis, nisi de quarta parte: si mulier dedit omnia bona in dotem, maritus de illis poterit lucrum facere secundùm statuti de lucro dispositionem.*

6 *An statutum de lucro procedat in dote ficta, vel præsumpta.*

7 *Præsumptiones habentur pro liquidissimis probationibus.*

8 *Dos à lege inducta vera dos est.*

9 *Quando specialia manant à diuersis fontibus, concursus eorum toleratur.*

10 *Vnum statutum suppletur ex alio.*

11 *Quando in statuto fit mentio de constituta dote, lucrum dotis fictæ non fit.*

12 *Quando statutum dicit de dote promissa, vir non lucratur dotem fictam.*

13 *Statutum, quòd censeatur totum patrimonium mulieris datum in dotem, restringitur ad bona, quæ tempore nuptiarum mulier habebat. & nu.16. & 17.*

14 *Si bona ea vir nunquam possedit, effecta dotalia non dicentur.*

15 *Statutum nolens lucrari dimidium bonorum stabilium, non lucrabitur vir dimidium pecuniarum in emptionem prædiorum paratarum.*

18 *Solennitas aliàs requisita in contractu, vel alienatione cessat, quando iuris dispositione fit alienatio.*

19 *In dote ficta non requiritur solennitas stat uti.*

20 *Non est statutum iniquum, quod velit omnes mulieres dotatas censeri.*

21 *Minor in integrum restituitur aduersus dotem.*

22 *L.2.C.de rescind.vend.habet locum in dote.*

23 *Minor, vel maior mulier prohibita dare dotem sine certa solennitate iuris, vel statuti, non videtur tacitè dotem constituere.*

24 *Qui non potest expressè velle, id non potest tacitè*

25 *Mulieri est vtile dotem dare.*

26 *Laici possunt statuere super dote, dum statutū non sit pœnale.*

27 *An dos cum solennitate priùs data censeatur eodem modo repetita in secundo matrimonio.*

28 *Res ecclesiæ semel cum debita solennitate in emphyteusim data poterit iterum reuersa ad ecclesiam in emphyteusim dari absque noua solennitate.*

29 *Solennitas adhibita in ipso matrimonio contrahendo an sufficiat quò ad dotem, vt tacitè censeatur constituta.*

30 *Dos non est consequutiuum matrimonij, sed de se principalis.*

31 *Quando mulier dotem tacitè constituisse censeatur.*

32 *Mulier, quæ dotem non exigit, non uidetur secundo viro nomen dotis dare sed promittere, quantum primo viro dedit.*

33 *Dos matrimonij immediatè præcedentis videtur repetita in sequenti matrimonio.*

34 *Si mulier expressim promittit dotem, cessat tacita dotis constitutio.*

35 *Planè probandum est, dotem primo viro datam vt videatur secundo viro repetita.*

36 *Quando aliqua dos nunquam reperitur constituta, vtrum præsumatur data.*

37 *Conclusio negatiua limitatur, quòd pro congrua quantitate præsumatur data, sed hoc reprobatur.*

38 *Secundò limitatur ex consuetudine dandi dotem, sed hoc etiā reprobatur.*

39 *Tertiò, quando mulier esset inferior viro : & ista limitatio reijcitur.*

40 *Quartò limitatur, nisi maritus bona mulieris vt dotalia possederit.*

41 *Dos nudo consensu constituitur.*

42 *Quanto tempore opus sit virum bona mulieris possedisse, vt dos constituta præsumatur.*

43 *Patientia possessionis rei suæ duplex est.*

44 *Possessio sola non sufficit ad præsumendum dotem.*

45 *Præsumptiones, seu coniecturæ pro & contra dotem præsumendas.*

46 *Mulier dicens dum nubit, ego tibi do me & mea, & videtur dotem in bonis suis constituere, & quid si dixerit dotem.*

47 *Dote semel constitutę difficilius pręsumitur ex causa dotis postea dari.*

48 *De augumento dotis, de quo cōstaret, vir lucrum etiam facit.*

49 *Dos si est promissa, non expressa certa quantitate, an videatur totum patrimonium pro dote promissum?*

50 *Maritus, qui vxorem duxit sine dote, an possit eam compellere ad dotem constituendam, vt eam lucretur. & nu. sequen. in fi. & nu. 52.*

51 *Qui iurat accipere talem in vxorem, intelligitur data dote.*

52 *Pater mandans filiam maritari, censetur ad dotem se obligare.*

53 *Si filia, postquam obtinuit patrem condemnari ad dotem viro suo soluendam, moriatur, vtrum possit eius maritus pro executione illius sententię instare, vt constituta dote, partem eius lucretur.*

54 *Statutum de lucro dotis, an habeat locum in dote profectitia.*

55 *Maritus an de bonis feudalibus in dotem habitis lucrum faciat.*

56 *Quid de bonis emphyteuticis.*

57 *Quid de bonis fideicommisso subiectis in dotem habitis, utrum de his vir lucrabitur in præiudicium substitutorum. & pluribus nume. seq.*

58 *Permissa dotatione à testatore maritus poterit tunc dotem lucrari in pręiudicium substitutorum.*

59 *Pater in dote potest substituere filię, quatenus est supra legitimam.*

60 *In casu simplicis fideicommissi, an non impediatur vir lucrū dotis facere.*

61 *Leges, quę volunt, de bonis fideicommissi dotem dari, quomodo intelligantur.*

63 *Statutum de lucro dotis locum habet etiam in dote constituta*

de

de bonis ſubiectis fideicommiſſo pio loco relicto .
64 *Alimentorum fauor pręualet fauori eccleſię .*
65 *Dos conſtituta de bonis alienari prohibitis valet, & in ea ſibi locum vendicat hoc ſtatutum : ſecus ſi fideicommiſſum ſit pleno iure reſtituendum. vt nu. 67.*
66 *Portio dotis per virum lucranda imputatur in Trebellianicam, & legitimam .*
68 *Lucrum fieri non poteſt de rebus alienis in dotem datis .*
69 *Statutum volens lucrari dimidium patrimonij mulieris , non intelligitur in bonis fideicommiſsi .*
70 *Dotalibus bonis euictis quomodo marito conſulatur .*
71 *Dotis exceſsiuę de bonis reſtitutionis obnoxijs conſtitutę non maius lucrum faciet maritus, quàm de congrua .*
72 *Statutum hoc ceſſat in dote à muliere conſtituta, de dictis bonis quando habebat alia propria .*
73 *Subſtitutus fideicommiſſarius vtrum ſi dotem vt tutor dediſſet exceſsiuam in bonis fideicommiſsi, poſsit eam tractare .*
74 *Iuri futuro non poteſt renunciari .*
75 *Quid, quando expreſsim teſtator prohibuit alienare etiam dotis cauſa .*
76 *Auth. res quę. reſtringitur ad parentes liberorum .*
77 *Pater ſicut non poteſt ſe exonerare ab onere dotandi filias in uita , ita non poteſt hoc poſt mortem ex aliqua diſpoſitione facere .*
78 *An hoc ſtatutum habeat locum quò ad filias principis nuptas in ciuitate ſibi ſubdita.*
79 *An ſtatutum de lucro dotis poſt datam dotem conditum attendatur vigens , tempore mortis mulieris , an uerò ſtatutum , quod vigebat tempore , quo dos fuit recepta: vſque ad fi. gl.*
80 *Legis natura eſt futuris negotijs dictare formam .*
81 *Statutum non poteſt diſponere contra iam conuenta, & in fine huius glo.*
82 *Vis futuri ſubiunctiui eſt importare futurum completum .*

DOS quid ſit, & an hoc ſtatutum procedat in dote
promiſſa, data, uel ſoluta, item an in putatiua, di-
ximus ſuprà partim in rub. partim in tex. Corre-
da quæ ſint, in noſtro idiomate notum eſt, & qui-
dem ſunt bona mobilia , quæ ad ſui uſum parata fert mulier
1 ad maritum ſecum ultra dotem. De † his iudicandum eſſe
idem, quod de ipſa dote, ait Curt. Iun. in dicto conſ. 129. uult
ergo ſtatutum de his etiam lucrum fieri per maritum. Addit
Roland. in ſuo tractatu de lucro dot. in quęſtio. 50. q etiam
non facta mentione in ſtatuto de lucro dotis, de iocalibus, co-
phannis, & alijs bonis mobilibus paraſernalibus poterit mari-
tus nihilominus de his lucrari , quaſi de dotis appendicibus ,
ut de ipſa dote uigore præfati ſtatuti: At de alijs mulieris bo-
nis. maritum aliquod lucrum facere non poſſe, pro indubita
to ponit Socyn. Iun. in conſ. 93. nu. 6. uolum ne primo. Cæte
rùm , & alia plura occurrunt , de quibus contingit profectò
2 dubitari. Et in primis, † an dotis confeſſatæ partem maritus
lucrari poſſit iuxta ſtatuti diſpoſitionem. Paul. de Caſt. in cō-
ſi. 193. uerba appoſita in ſtatuto. in fi. id ponit pro abſoluto ,
quòd poſſit uir dotem lucrari. Sed Bald. in conſil. 333. quia
iſta dos. uol. 4. attingens iſtam quæſtionem in ſuo caſu occur
rentem, in quo confeſſus fuerat maritus ſe dotem recepiſſe ,
& mox eius ſocer , uel alius ſe obligauerat ei ſummam illius
dotis ſoluere, reſpondit contra maritum dicens , quòd aliud
eſt dos data, aliud dos confeſſata. l. ab Anaſtaſio. l. per diuer-
ſas. C. mand. & not. in l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. habean.
Et quòd, quamuis uideatur eadem lucrandi æquitas. l. fin. C.
ad legem Falc. tamen quia, maximè ubi agimus de lucro ca-
ptando, non ualemus ſtatutum extendere. l. ſi uerò. § de ui-
ro. ſol. matrimonio. non poteſt ſtatutum hunc caſum dotis
confeſſatæ comprehendere: & quia ibi fuerat datus terminus,
& dilatio prædictis de ſoluendo, quo durante non fuerunt in
mora l. qui Romæ. in princ. de uerb. oblig. uir non debebat do
tem lucrari. Iſte caſus incidit in difficultatem, quam reſolui-
mus ſuprà in rubr. an ſtatutum comprehendat dotem non
ſolutam , loquens ſimpliciter de lucro dotis, & ibi ſatis id ex-
plicaui, ideò hic non repetam. & propoſitam quæſtionem re-
ſtringamus ad caſum ſtatuti ſimpliciter loquentis , & ad ter-
minos, quando uerè nihil recepit maritus, qui tamen confeſ-
ſus eſt dotem ſe recepiſſe, quid iuris ſit in hoc caſu? Et tres ca
ſus ſunt conſiderandi in hoc. Primus, quando ſpe futuræ nu
merationis conſtat eum confeſſum fuiſſe, ſe dotem recepiſſe.
Secundus, quando animo donandi. Tertius, quando ſumus
in dubio. In primo caſu , quando ſumus infra tempora , in
quibus conceditur facultas excipiendi, de non numerata do-
te , tunc maritus dotem petere poterit. l. ſi uoluntate. C. de
dot. promiſſi. & ibi no. & toto titulo. C. de dot. cau. non num.
ut ſic eius partem lucretur , iuxta ea , quæ in caſu dotis pro-
3 miſſæ diximus. Aduerte tamen in hoc, † quòd ſi præceſſit in-
ſtrumentum dotis, & mox ſubſequatur confeſſio dotis rece-
ptæ, huiuſmodi confeſſio ſtatim præiudicabit , nec etiam uel
infra biennium licebit de non numerata dote excipere, ut
per Ioan. de Amic. in conſ. 136. domina. col. 4. ubi dicit ita ſe
habere communem opinionem de hoc, & titulū de dote cau-
ta non numerata, procedere, ubi non præceſſiſſet inſtrumen
tum dotis, quo ſtante idem dicendum eſt, quod in caſu ſubſe
quenti. ſi uerò elapſa ſunt tempora excipiendi, ſicut denega-
tur exceptio, denegabitur etiam actio petendi dotem, & qui-
dem multò magis. l. 1. §. quod ait . de ſuperfic. l. inuitus. §. cui
damus. de regu. iur. quod dicit Ludo. Rom. in d. conſ. 44. ex
ſuprà narrato. nu. 1. procedere niſi ex æquitate canonica aliud
uideatur, ne quis cum aliena iactura locupletetur. c. locuple-
tari. de reg. iur. in 6. & tunc maritus tenebitur dotem , quam
non recepit, reſtituere, minus tamen ea parte, quæ ad uirum
ſpectat ex forma præfati ſtatuti de lucro dotis. In ſecundo ca-
ſu quando animo donandi confeſſio emanauit præmoriente
vxore, quæ reputatur donataria, cenſetur confeſſio, vt dona-
tio reuocata. l. cum hic ſtatus. §. ſi ambo. ff. de dona. inter vir.
& vxo. & ſic nihil reſtituere tenebitur, ſecundùm Roma. in
dicto conſ. 44 Si uerò uir præmoriatur, illa confeſſio confir-
mabitur , ut donatio per eius mortem: † quoniam confeſſio
4 habetur loco traditionis. l. Papinianus. ff. de don. inter uir. &
uxor. & hic caſus non pertinet ad hoc ſtatutum. In tertio ca-
ſu diſparitas conditionis facit præſumptionem, quòd illa con
feſſio emanauerit animo donandi , & ideo militant in eo di-
cta in ſecundo caſu: ſecundùm Rom. in d. conſi. 44. Adde tu
caſum, quando confeſſio fuit ſimulata in fraudem fortè fiſci,
uel creditorum: iuxta tradita in l. poſt contractum. ff. de do-
nat. Et per Doct. alibi paſſim: prout ipſe ut iudex habui in fa-
cto. In ſumma, ſi confeſſio dotis receptæ obſtringit maritum
ad dotem reſtituendam , puto ſtatutum de lucro dotis proce-
dere, ut dotis confeſſatæ partem lucretur, & partem reſtituat
maritus , prout aliàs debet ex forma ſtatuti lucrari. Adde idē
5 quòd dubitatum fuit † ſtante ſtatuto quòd mulier habens fi-
lios non poſſit diſponere de bonis ſuis , niſi de quarta parte
bonorum, an ſi mulier dotem ultra quartam partem dederit,
& moriatur ſine liberis, maritus poſſit dotem lucrari ex diſpo
ſitione ſtatuti de lucro dotali: an prædictum ſtatutum obſta-
bit? Roland. in quæſtio. 105. excitatur. diſcutit hunc caſum ,
& reſoluit pro lucro, quòd ſtatutum de lucro procedat in hac
parte: quia diſpoſitio illius ſtatuti prohibentis ei diſponere de
bonis ſuis, non comprehendit caſum dotis: ut ibi per eum .
6 Secundò † quæro, an hoc ſtatutum procedat in dote præſum
pta , uel ficta , & dos præſumpta eſt , quam lex præſumit ex
coniecturis, uel præſumptionibus: ficta uerò, quando lex fin-
git dotem in certo caſu, etiam ubi nulla adeſſet dotis præſum
ptio, uel coniectura, ut faciunt quædam ſtatuta Italiæ: & mul
tùm differt dos præſumpta à ficta, prout præſumptio differt à
fictione: nam præſumptio fundatur in ueritate rei: fictio au-
tem contra ueritatem facti inducitur, ut per And. Alcia. in tra
ctatu de præſumpt. in prin. Nihilominus Rui. & aliqui in iſta
quæſtione promiſcuè utuntur his terminis, idem in utraque
ſentientes: ſed facilius firmatur concluſio, quòd ſtatutum de
lucro dotis procedat in dote præſumpta: quoniam nō refert,
quonam modo probetur dos, uel per probationes directò, uel
per præſumptiones , & indicia indirectè, dos data uerè utro-
que modo præſupponitur: ideo præfatum ſtatutum locum ſi
bi uendicare in ea debet: ita determinat Rapha. Cuman. in
7 conſ. 109. domina Ioan. in primo dubi. † nam & præſumptio-
nes habentur pro liquidiſſimis, & manifeſtis probationibus,
iuxta nota. in l. ſi tutor. C. de pericul. tutor. Socin. in con. 264.
in 2. libro. Alexand. in l. manifeſtè. ff. de iureiurando. l. ſi quis
locuples. ff. de manumiſ. teſtament. Tiraquel. in l. ſi unquā.
in uer. ſi ullo donatione largitus. nu. 133. C. de reuoca. dona
tio. nec hic agitur de ipſa probatione, ita, ut dici poſſit magis
requiri ueram, quàm præſumptam probationem: ut quando
que dubitatum in alijs caſibus fuit. Rui. in conſ. 90. ad ea.
nume. 5. uol. 4. Alex. in l. Imperator. de legat. primo. & iſtam
concluſionem, quòd ſtatutum, de lucro dotis, procedat in do-
te præſumpta, tenet Rui. in dicto cōſ. 90. ad ea. & latiſſimè in
conſi.

conſi.151.viſo ſtatuto. per totum,vol.5.& in conſ.224.pro-
ſequendo.vol.1.& in conſ.61.nu.12.lib.3.& poſt diſputatio-
nem ita determinat in l.1. nu.107. ſol.matrimonio. ubi ali-
quot allegat.& Bald.in l. nulla C.de iure dot.Rom.in conſil.
314.in caſu propoſito.Curt.in auth.præterea. nu.13.uerſic.
alium caſum.C.unde uir & uxor.Bald.in conſi.102.mulierẽ
maritus.in fin.uol. 4.aliàs eſt ſub nu.98. aliàs 100. libr.2.ſe-
cundùm ueterem impreſſionem.Corn.in conſ.254. uidetur
in hac.nu.3.uol.1.Bar.in q.mulier habens amplum.Soc. in
conſi.80.præſens conſultatio.uol.4.Pau.Caſt. ponit hoc pro
abſoluto in conſ.61.viſis ſtatutis communis Vincentiæ,aliàs
eſt ſub nu.278.idem Caſt.in l.ſi mulier.ff.ſol.mat.Alex.con-
ſi.122.viſo proceſſu.nu.2.nu.9.vol.7.& in conſi. 142.in fin.
ſtatuto,eod.& in conſi.244.circa prin.vol.5. Cor.in conſilio
127.licet in hac.vol.4.& Curt.Iun.in conſi.154.ad fi. Pariſ.
in conſ.34.vol.3.Et quamuis ex his aliqui loquantur in ficta
dote,tamen id in caſu dotis præſumptæ velle,clarum eſt:nam
caſus de dote ficta an comprehendatur ſub hoc ſtatuto, uide-
tur dubitabilior,quàm præcedens de præſumpta:nam in ficta
non præſupponitur aliqua dos à partibus uerè data,uel con-
ſtituta:ſecùs in præſumpta.Nihilominus in ficta quoque idẽ
8 Doctores determinant: † quoniam (ut opinor) dos à l. indu-
cta uera dos eſt: ſiquidem factum legis, ſeu iudicis reputatur
factum partium.l. ſi ob cauſam. C. de euictio. nec refert per
quem,uel quomodo dos conſtituatur,uel inducatur: ſicut cõ
tingit in conſtituto poſſeſſorio: per quod quamuis ſit fictus
modus à lege acquirendi poſſeſſionem , uera tñ poſſeſſio ac-
quiritur,& non ficta.l.certè.§.1.de precar.Bar.in l.ab emptio
ne.de pact.Tira.latè de conſtit.poſſeſſorio,in 2.part.Nec ob
ſtat, ſi dicatur , quòd concurſus duorum ſpecialium non ad-
mittitur.l.1.C.de dot.promiſ.& not.per Bar.l.ſi tibi.in prin-
cip.de pact.ubi dicit,quòd licet hodie detur actio nudo dona-
tionis.l.ſi quis argentum.§. penultimo.C.de donat.illud ha-
bet locum in donatione uera,ſeu expreſſa,non autem in taci-
ta,quod dictum multi tenent allegati per Ruin.in dicto conſ.
151.viſo ſtatuto.nu. 4. uol.5.& ꝙ in hoc caſu uidentur duo
ſpecialia concũrrere:primum,ꝙ præſumatur, uel fingatur ti-
tulus pro dote:contra l.2.§.circa.ff.de dol.excep.ſecundùm ,
ꝙ maritus dotem lucretur. Nam reſpondet Ruin.in d.l.1.
9 nu.107.in d.conſ.151.nu.8.† ꝙ quando ſpecialia manant à
diuerſis fontibus, concurſus eorum toleratur.l. ſingularia.ff.
ſi certum petatur,& ibi Iaſ.& hic ſic contingit:quoniam , ꝙ
præſumatur titulus dotis,prouenit ex matrimonio,ſecundũ
quòd uir lucretur, cauſatur ab oneribus:quia propter onera
matrimonij eſt inductum lucrum dotis , ut per omnes poſt
gloſ.in l.ſi donaturus.§.fina.ff.de condic.ob cauſ. & affert ſi-
mile ex not.per Bar.Imo.& Alexan.in l.ſi rem aliquam.ff.de
acquir.poſſ.quòd ſi quis conducat rem ſuam ſcienter ab ec-
cleſia,tanquam rem eccleſiæ, dominium quaſi ex donatione
transfertur: & tamẽ iſta ſunt duo ſpecialia, quòd ſcilicet ille
cenſeatur tacitè donare. Item quòd transferatur dominium
ſine traditione.l.fin.C.de ſac.ſanc. eccle.& dicunt illud eſſe:
10 quia ex diuerſo fonte emanant, nos poſſumus dicere,† quòd
ſicut una lex ſuppletur ex alia.l. quæſitum. & ibi notat.ff. de
teſtib.gl.in l.qui reſtituere.ff. de rei uendicat.ita ſtatutũ unũ
ſuppleatur ex alio,dum ergo unum ſtatutum uult uirum lu-
crari dotem , debet ſuppleri ab alio etiam loquente de dote ,
ſeu præſumente , & fingente dotem in aliquo caſu ultra ius
commune , & ſic comprehenſiuè , unum ſtatutum generale
continet aliud:quia unum ſtatutum interpretatur ſecundùm
aliud.Anch.in conſi.xciiij.iſta domina, & hoc modo euitabi-
tur argumentum de concurſu duorum ſpecialium , & ex his
ſtat concluſio , quòd ſtatutum de lucro procedit in dote prę-
ſumpta,& in ficta. Quicquid uideatur ſenſiſſe Anc.in d.con-
ſi.xciiij.de quo non eſt curandum propter prææallegatos, hoc
ſtatutum de lucro dotis procedere in caſu dotis præſumptæ ,
diffusè oſtendit Rolan. in q.lxxv. Iſtam concluſionem non
procedere dicit Ruin.in conſil.ccxxiiij.nu.4.uolu.1. quando
11 † in ſtatuto ſit mentio de conſtituta dote,quòd tunc non ſo
lùm requiritur,quòd dos ſit uera,ſed etiam ipſa dotis conſti-
tutio ſit uera, & ſic non ſufficit ficta conſtitutio, de hoc tamẽ
ipſe Rui.in d.conſi.ccxxiiij.nu.6.uerſi.nec obſt.dum diceba
tur,dubitat ex alio reſoluens caſum ſuum,in conſ.autem præ
allegato 90.ad ea.nu.4.firmat, quòd imò ſtatutum de lucro
etiam in hoc caſu locum habeat,ſecundùm Cuma.& Caſt.al
legatos ibi per eum,& tenet Socy.Iun.in conſi.8.lib.2.uel ſe-
cundò dicas , hoc ſtatutum de lucro dotis non procedere in
dote præſumpta , quando ſtat aliud ſtatutum diſponens , ꝙ
ſtatuta intelligantur ad literam.ut per Iaſ.in conſi. 50.in col.
12 2.lib.1. Adde † ꝙ quando ſtatutum diceret, quòd uir lucre-
tur dotem promiſſam, non poterit tunc lucrari dotem tacitè
à lege conſtitutam,ut diffusè per Rolan. in q.76.incip.mari-
tus an lucretur dotem.Et circa ſtatutum fingens dotem,ut in
pluribus locis extare uidi , quòd in caſu , in quo non fuerit
dos conſtituta,intelligatur pro dote totum ipſius mulieris pa
trimonium,aliqua hic mihi occurrunt non prætereunda. Pri
13 mò, † quòd reſtringitur ad bona , quæ tempore nuptiarum
erant ipſius mulieris , & non extenditur ad bona ex poſt ac-
quiſita,uel prouenta mulieri ſecundùm Ang.in conſ.335.ſta
tuto communis Bononiæ. Pariſ. in conſi.62.nu.37.uolum.
4.& uoluit Cur. Iun. in d. conſi.154. Aduertit etiam aliud
14 Ang.in d.conſ.335.† quòd ſi bona nunquam habuit mari-
tus,ſed mulier ſemper ea poſſedit,nunquam dicentur ea effe
cta dotalia: quia ſine traditione res non efficitur dotalis.l. de
diuiſione.ff. ſol. matrimonio. cum ibi concord. quamuis per
huiuſmodi ſtatutum dici queat dos conſtituta , quod multũ
refert. Fortius tenuit Pariſ.in dicto conſi.34.ſtatutum uol.3.
quòd quando maritus nihil poſſedit, uel adminiſtrauit dè bo
nis mulieris, ſed ipſa mulier omnia adminiſtrando poſſedit ,
fructus colligendo &c.non cenſeatur tunc aliqua dos conſti-
tuta,non obſtante præfato ſtatuto:quia illud dicit eſſe intelli-
gendum,quando aliquid poſſediſſet, uel adminiſtraſſet, redi-
gendo illud ſtatutum ad ius commune, ſed hoc mihi uidetur
uiolare,& uerba & mentem ſtatuti prædicti,ideo ego ei non
15 aſſentior.Item aduerte,† quòd ſi ſtatutum dicit,quòd uir lu
cretur dimidium bonorum ſtabilium vxoris , non lucrabitur
tamen uir dimidium pecuniarum paratarum in emptionem
prædiorum, ut quàm plurimis probat Rolan.in quæſt.91.lex.
16 Secundò † declara procedere, quando nullo modo eſſet dos
conſtituta,ſcilicet nec tacitè, nec expreſsè, nam ſi altero mo-
do poteſt uideri conſtituta , ſcilicet ſaltem tacitè , ut quando
mulier tranſit ad ſecunda uota,in quo caſu dotem primo ui-
ro olim datam, uidetur ſecundo tacitè dare, ſecundùm iura
infrà alleganda , diſpoſitio illius ſtatuti debet ceſſare, quòd
cenſeatur totum patrimonium per mulierem datum in do-
tem:ita conſuluit Pau.de Caſt.in conſ.61.uiſis ſtatutis com
munis Vincentiæ,& in d.l.ſi mulier.ſoluto matrimonio. infe
rendo ad quæſtio. de lucro dotis , quòd maritus non debeat
de toto patrimonio lucrum facere in iſto caſu , ſed de do-
te data primo uiro , & iſtud conſilium allegatur per Ruin.
in d.conſi.224.col.1.& in d.conſi.61.uol.3. & Socy.in d.con
ſil.80.ad finem.& mihi hoc placet, & ſequitur Roland.in q.
17 79.ſtatuto cauetur. Tertiò † dubitatur,an procedat in caſu,
quando mulier,uel eſſet minor, uel maior,ſed ſine certa ſo-
lennitate ſtatuti non poſſet aliquem contractum facere , uel
quicquam alienare,etiam ex cauſa dotis, an tunc uigore præ
dicti ſtatuti,nubendo,aliqua dotis mentione non habita, cen
ſeatur totum eius patrimonium in dotem datum? Iſtam con
cluſionem diſputauit Socy.in conſil.80. præſens conſultatio.
uol.4.& poſt eum Rui.in dicto conſi.61.uol.3. uolentes ſta-
tutum de ſolennitate huiuſmodi requiſita non extendi ad cõ
ſtitutionem dotis à lege tacitè inductam, & loquuntur de illa
tacita dotis cõſtitutione, quæ iuris præſumptione inducitur,
muliere nubente ſecundo uiro,iuxta l.diuus.ff.de iure dot.&
concor. & ſequitur Socy. Iun. in conſ.8. lib.2. & mouentur
18 multis rationibus,& potiſsimè ;† quia ſolennitas aliàs requi
ſita in contractu,uel alienatione, tunc ceſſat, & iudicatur ſu-
perflua , quando iuris diſpoſitione fit , & eſt neceſſaria dicta
alienatio.Lud.Rom.in conſ.280.præſuppoſito.l.1.§.pen.C.
quan.decret.opus non.l.non magis puto.§.ſi pater.ff.de reb.
eor.qui ſub tut. Soc.in conſi.81.nu.12.& ſequ.uol.3. Iaſ.in
l.ſi unus.§.pactus ne peteret.ff.de pact.Paul.de Caſt.in con-
ſi.183.in cauſa quæ uertitur coram. Roma.in conſil.344. &
Corn.in conſ.254.uidetur in hac.col.2.nu.7.uerſi.4.& ulti.
uol.1.& Andr.Tiraq.in ll.connub.in glo.8. [De ſon mary.]
num.189.uerſi.& ſimile.uſq; ad nu.203. Aduertatur,quòd
Socyn. & Ruin.rectè loquuntur in terminis quæſtionis no-
ſtræ,& in his rectè procedit eorum ratio , ſed in terminis , in
quibus caſus eorum conſiſtebat , malè conſuluerunt : melius
ſenſit Corn.in d.conſi.254. conſulens contrarium: nam ſo-
lennitatem ſtatuti,uel iuris,nõ requiri, ubi fit à lege alienatio
præter hominis uoluntatem, & in caſu præallegati ſtatuti ue
riſſimum eſt . Sed negatur in caſu.d.l.diuus . & concor.dotis
conſtitutionem a lege induci ; non enim inducit eam abſolu-
tè

tè, ſed præſumitur ex uoluntate partium ſic tacitè conſtitui,
vt perpendit contra eos Corn. in d. cõſ. 254. videtur. col. fi. nu.
30. uol. 1. tex. in d. l. diuus. ibi, ſecundùm volũtatẽ. & alios, vt
ibi per eũ, adeo ꝙ illa dotis tacita cõſtitutio dici non poſſit le
galis, ſed cõuentionalis, ex volũtate partiũ per præſumptio-
nẽ probata, quod aliud eſt, q̃ cũ ſtatutũ ipſum dotẽ inducit
ẽt præter partiũ voluntatẽ, & in dote conuentionali, ꝙ ſit ad
eius conſtitutionẽ neceſſaria ſolennitas requiſita aliàs in con
tractibus, uel in alienationib. rerũ minorũ in tantũ, ꝙ de ea
aliter cõſtituta nõ poſſit dotis lucrũ deberi, latè deducit Rol.
de lucro dotis. in q. 45. per totã. Et propterea duas facio cõclu
19 ſiones in hoc: † Primam in caſu dotis fictæ, & in iſta nõ requi
ritur ſolennitas ſtatuti, iuxta ſuperius dicta, & quia ſtatutũ,
& lex omnes indifferenter obligat ẽt minores, & fœminas.
Alex. in conſ. vlt. lib. 6. l. oẽs. C. de præſcrip. 30. uel 40. annor.
Bar. in l. 2. C. de fund. patrim. lib. 11. glo. ĩ l. 2. C. quæ ſit lõg.
conſue. & in ſpecie ſtatuti de lucro dotis, ꝙ ſub eo comprehẽ
datur minor, tradit Campe. in dicto tract. de ſtatu. dot. in q.
11. & Rochus de Cur. in c. fi. in q. 14. de conſuet. Alex. in d.
conſ. ult. nu. 10. col. pen. ubi dicunt pp id læſionẽ eũ pati, vn
de in integrũ reſtitui oporteat, dici nõ poſſe. Sub ſtatuto igit̃
fingente dotẽ in certo caſu, cõprehẽdetur minor, uel mulier.
quæ aliàs ſine certa ſolennitate nõ põt cõtrahere, & dũ Pariſ.
in d. conſ. 62. nu. 34. uol. 4. & Lud. Goz. in conſ. 33. nu. 24. di
cunt contrariũ. ſ. ſub p̃dicto ſtatuto minorẽ non comprehen-
di, ſeu non ligari, patet idcirco, ꝙ contra cões doctrinas lo-
quuti fuerũt, & eodẽ mõ dico contra Ancha. in d. conſ. 94 dũ
viſus eſt idẽ velle. Adde, ꝙ minor ligetur ſtatuto de lucro do-
20 tis, tenuit Rol. in q. 44. & in q. 45. Nec † poteſt tale ſtatutum
inquum videri in hoc, ꝙ velit oẽs mulieres dotatas eſſe fin-
gendo in omnib. dotem: qm̃ id publicam vtilitatem reſpicit. l.
1. ſol. mat. & ibi not. Et ſi dicatur, ꝙ in iniquum res põt inci-
dere: quoniam ſi mulier, uel minor amplum patrimonium
haberet, ſimpliciter contrahendo matrimonium, totũ fingere
21 tur datum in dotẽ, unde nimis læderetur. Reſpondeo, † ꝙ
nõ idcirco nego, quin minor in integrũ aduerſus huiuſmodi
factum tanquam læſus ſui facilitate poſſit reſtitui, vt dicit Go
za. in d. conſ. 33. nu. 24. & p Bal. nouel. in tract. dot. in 6. part.
in priui. 44. Corn. in conſ. 282. num. 57. uolu. 1. Lud. Rom.
in conſi. 314. in caſu propoſitæ. ad fin. iuxta gl. & tradi. per
Bal. in l. 1. C. ſi aduer. dot. l. ex cauſa. §. in dote. ff. de mino. &
concor. ut ad congruam redigatur inſpecta qualitate perſona
rum, & quantitate patrimonij. l. quæro. l. cum poſt. §. 1. l. ſiue
generalis. ff. de iure dot. l. cum filiæ. de lega. 3. uel non nego, ſi
22 non ſit minor, † quin pro læſione contingente vltra dimidiũ
quod pro dote dari fuiſſet inter eos congruum, ei prouiſum
ſit remedio l. 2. C. reſcind. vendit. vt per Doct. ibi, & maxi-
mè per Hier. Cagn. & Bal. Nouel. in d. tracta. de dot. in priu.
42. & ſic ceſſat omnis iniquitas, & fauor publicus militat re-
ſpectu ẽt minoris. Vnde rectè Rolã. ubi ſupra, in q. 46. cõclu
dit, dari reſtitutionem in integrũ minori aduerſus conſtitutã
dotem ſtante læſione, ſed non aduerſus ſtatutum de lucro do
tis: conſtitutã dico dotẽ fictè, uel expreſſim. uerè per partes.
Secunda eſt concluſio, in dote p̃ſumpta, quæ prouenit ex vo
23 luntate. & † in iſto caſu minor, & mulier nubendo non fa-
cta mentione de dote, non cenſetur dotẽ conſtituere: quoniã
id non poteſt expreſsè, niſi ſeruata iuris, vel ſtatuti ſolennita-
te, vt per iſtam rationem tenuit Bar. in d. q. mulier habens
amplum. & Lu. Ro. in d. conſ. 314. Anch. in d. conſ. 94. iſta
domina, & enixè tenet id Corn. in d. conſ. 282. circa nu. 46.
& nu. 57. uol. 1. & in conſ. 11. in prin. Bar. in l. ſi cõſtante. nu.
79. in 3. princi. arti. in q. 4. & ibi Iaſ. & Moder. ſol. matri. Ste
pha. Bertran. in conſ. 160. & dum loquor de minore in termi-
nis iuris communis, intellige, quando in bonis ſtabilibus do
tem conſtituere. Secùs quando in pecunia dotem diceretur
ꝓmiſiſſe tunc, cũ promiſſio minoris carentis curatore teneat
ipſo iure, poterit dos tacitè cõſtituta videri, vt diffuſiſſimè de
ducens hoc ꝓbat Cur. Iun. in conſ. 168. lib. 2. Et damnatur
opinio Soc. in conſ. 80. p̃ſens, & Rui. in d. conſ. 61. atque ma-
nifeſtè oſtenditur falſa: dum eã fundant in eo, quod legalis,
& nõ cõuentionalis conſtitutio dotis ſit: quod eſt falſum, ut
dixi. Si ergo cõueñtionalis eſt, proficiſcens à tacita patium uo
luntate, ſequit̃, ꝙ quia non habet ſtatuti ſolennitatem neceſ
ſariã, non tenet: quia uoluntas tacita ab expreſſa verbis non
differt. l. quò enim. l. Paulus. ff. rem rat. habe. l. de quib. & ibi
24 not. ff. de legi. c. dilecti. extrà, de appel. & † qui non põt ex-
preſsè quid velle, id non põt tacitè. l. qui ad certum. ff. loca. l.
item quia. ff. de pactis. Nec Rui. & Soc. conſultatio defende-
25 bat: † quia dare dotẽ mulieri ſit vtile, ꝙ melius tractabitur à
viro ſuo: vt dicebat Bar. in d. q. mulier habens. & Calca. in d.
conſ. 11. Pro quo facit illud Plauti in Aulularia. ibi.

Non quæ in dotata eſt, ea in poteſtate eſt uiri.
Dotatæ mactant & malo, & damno uiros.

Nam ad hoc reſpondet Corn. in d. conſ. 254. nu. 27. & in d.
conſ. 282. col. fi. vol. 1. negando: quia bonorũ, quæ dat mulier
in dotẽ, dominium trãſit in maritũ. l. doce ancillam. C. de rei
uen. & propterea abſurdum eſt dicere, ꝙ ſit id mulieri vtile.
l. cũ de indebito. ff. de proba. & eo ipſo, ꝙ ſtatutũ requirit ẽt
in ipſa dotis conſtitutione ſolenntiatẽ, uel ius commune in
minore qñ dãtur immobilia. l. lex quę tutores. C. de adm. tut.
l. in copulandis. & ibi not. C. de nup. l. Titia. ff. de iur. dot. l.
prædia. C. de præd. mino. præſupponitur cõtrariũ: & fatuum
eſt ex hac ratione, reiicere ſolennitatẽ requiſitã, dũ potiſſimè
in hoc ipſo ſtatutum, uel lex cõis vult adhiberi datã ſolenni-
tatẽ, & formam. l. ille aut ille. de leg. 3. cũ vulg. Nec ẽt vrget
alterum, ꝙ ſtatutũ quaſi reſtringens facultatem matrimonij
non valeat, dũ requirit ẽt in dotis conſtitutione ſolennitatem
ꝓpinquorũ, qui poſſunt, nolle conſentire, & ſic matrimoniũ
impedire p indirectũ, cũ de facili mulieres ſine dote non nu
bãt, vt Rui. & Soc. dicebãt, ex plurib. allegatis ibi per eos. nã,
26 ut Cor. dicebat in præallegatis conſ. negat̃ hoc: † quia laici
poſſunt ſtatuere, & iudicare ſup dotẽ, dũmodo ſtatutũ nõ ſit
pœnale, auferens dotẽ contrahenti matimonium, quia pœ-
nis nõ coarctat̃ facultas contrahendi matrimonij. l. Titia. de
uerb. oblig. c. Gemma, de ſponſ. cum concor. & in his termi-
nis loquit̃ Anto. de But. in conſ. 36. viſa forma. qui p eos ad
hoc allegat̃ cũ alijs ſimilibus. quod quidẽ ceſſat in caſu iſto.
nec quia ꝓpinqui poſſint non conſentire dotis cõſtitutioni,
impeditur facultas matrimonij, cũ poſſint ad iudicem in eo-
rũ diſſenſu confugere, qui illud negocium citò expediat. iux.
trad. p Alex. in l. ſi cũ dotem. §. eo autem tempore. ſol. mat. &
in conſ. 141. col. 2. vol. 5. & And. Tir. in leg. connub. in gl. 8.
nu. 127. uerſ. 15. quæro. Volo tamen cogites, ſi cõcluſio Soc.
& Rui. poſſet ſuſtineri, qñ dos primo uiro cũ ſolennitate à ſta
27 tuto requiſita data fuiſſet: † quoniã, tacita iſta uoluntas mu-
lieris à l. præſumpta, quæ præſumit, mulierem dotem primi vi
ri tacitè dare ſecundo viro. d. l. diuus. ff. de iur. dot. & concord.
poteſt fortè inniti in ſolennitate adhibita in priore dotis cõſti
tione: quemadmodum fit in alienatione rei immobilis mino
ris: nã ſi res immobilis minoris uenditur cum debita iuris ſo-
lennitate, & ea uenditio effectũ nõ habet, fortè pp nõ pretij
ſolutionem, poterit eã tutor ipſe, uel alius abſque nouæ ſo-
lennitatis interuentu emere: vt eſt tex. in l. tutor rerum. & ibi
not. p Bar. & omnes. ff. de admi. tutor. idẽ Bar. in l. pupillus.
§. item ipſe tutor. ff. de auth. tuto. & ſequuntur Soc. & Iaſ. in
l. 1. §. item acquirimus. de acquiren. poſſ. quod etiã probatur
in l. ſi pupillorũ. §. ſi pupillus. ff. de reb. eor. ubi dicitur, ꝙ ſi
in pignoratione rei minoris ſolennitas requiſita interuenerit
creditor poſtea eã rẽ vendere põt, nec eſt neceſſaria ad id noua
ſolennitas iuris. ex quo tex. Bal. Bar. & alii ibi inferũt, ꝙ ſi da
tã eſt licentia pignorandi rem eccleſiæ, poterit etiã illa res ven
28 di abſq; noua licentia, & ſolennitate. Hinc † res eccleſiæ ſe-
mel cum debita ſolennitate in emphyteuſim alienata, ſi ad eã
reuertit̃, iterũ eodem pacto abſque ſolennitate alienari pote-
terit. Afflict. in deciſ. Neap. 107. in cauſa domini. Alex. in cõſ.
38 col. fin. vol. 2. Dec. in auth. qui rem. C. de ſac. ſan. ecc. ſic
iſta dotis cõſtitutio poterit ſuſtineri abſque alia ſolennitate,
quaſi adhibita in prima dotis cõſtitutione, ſufficiat etiã ꝓ ſe
cunda, & tertia, & vlteriori, quæ cõtingeret fieri, iuxta præalle
gata, & pręſertim. quia uidua indiget maiori dote, q̃ virgo,
vt dicit Bal. in d. conſ. 102. mulierem. in 4. vol. & propterea eã
dem dando dotem, quæ cõgrua ei, cũ virgo primo nupſit, iu-
dicata fuit, nõ põt lædi, & dici forè neceſſariã ſtatuti ſolennita
tẽ, ne nimium ꝓ dote cõſtituat: hoc eſt de mente Bal. in con
ſil. 102. mulierem maritus. uerſic. ſecundo caſu ſecus. uo-
29 lum. 4. Vel ſecundò † an procedat, ſi ſolennitas propin-
quorum interueniſſet in ipſo matrimonio. & Socy. in d.
conſil. 80. præſens. conatus eſt ex hoc capite defendere id:
quia ſolennitas adhibita ſuper ipſo contractu principali ex-
tenditur ad conſequutiua, ſecundùm Bal. in d. l. ſi pupillo-
rum. de reb. eo. & glo. magna in l. cùm nõ ſolùm. §. neceſſita
te. C. de bon. quæ lib. Ang. in conſi. 188. præmitto. gloſſ. in l.
3. §. ſed utrum. ff. de min. & dotem dicit eſſe conſequutiuum
matrimonij: & ſic ad illam extendi ſolemnitatem adhibitam
in

in matrimonio contrahendo. Cor. in d. conf. 254. nu. 25. vol.
30 1. consulendo in eodem met casu, primò † negat dotẽ esse con
sequutiuum matrimonij. affirmans ꝙ imò contractus dotis
est æquè principalis, & separatus à contractu ipsius matrimo
nij, & in matrimonio contrahendo non requiritur solẽnitas
iuris. l. in copulandis. C. de nup. est tñ illa necessaria, qñ dan-
tur immobilia per minorem in dotem, iuribus præallegatis,
& matrimonium potest esse sine dote, uel cum parua dote:
quia dos non est quid uniforme ad matrimonium: secundũ
Bal. in l. nulla. C. de iure dot. & in d. conf. 102. mulierem ma
ritus. vol. 4. Secundò dicebat ad id, ꝙ interuentus propinquo
rum in celebritate nuptiarum non dẽt in consideratione ha-
beri, utpote, quia tunc nõ vocantur ad consulendum mulieri
sed ad honorandum nuptias, & ad exultandum cum sponsis,
ꝙ imò propinqui debent interuenire, dum tractatur, & con-
cluditur matrimonium, cũ tunc agatur de præiudicio, uel re
mulieris, alioqui accedentibus post peractam rem, nõ satisfit
menti, & uerbis statuti: Certe mihi vr̃ Corn. rectè dicere con
31 tra Soc. in d. conf. 80. ideo teneas cum eo. Nunc † uideamus,
qñ videatur tacitè dos cõstituta per mulierem, præsupposito,
ꝙ per statutum, uel ius cõe non impediatur mulier dotem
quouis modo constituere: est. n. necessariũ hoc scire ad qõ-
nem, an de bonis mulieris maritus possit quicquam lucrari
vigore hmõi statuti de lucro dotis, quasi sibi pro dote consti-
tutis, vel datis. Et in primis dicemus de casu, quando in alio
matrimonio fuisset dos data: & secundùm matrimoniũ con-
trahitur aliqua dotis mentione non habita. Et tunc vr̃ dos pri
ma tacitè dari per mulierem secundo marito. l. diuus. l. si mu
lier. l. dotẽ. l. post diuortium. ff. de iure dot. l. si mulier. §. pen.
ff. sol. mat. l. cum maritus. §. Titium. ff. de pact. dot. quæ qui-
dem iura, quamuis hoc non uideantur rectè probare. Corn.
in d. conf. 254. tñ sic cõiter intelliguntur, secundùm eundẽ,
& Cas. in d. conf. 61. visis statutis cõis Vicentiæ. & in d. l. mu
lier. Bar. in d. l. mulier habens. Cy. in auth. sed quamuis. n. 9.
C. de rei uxo. act. Cur. in d. auth. præterea. n. 13. C. unde uir,
& vx. Rui. in d. conf. 61. uol. 3. & in conf. 137. nu. 5. uol. 4. &
in d. l. 1. nu. 110. ff. sol. mat. Soc. in d. conf. 80. præsens. nu. 1. &
nu. 18. uol. 4. & in conf. 81. in fi. uol. 3. Lu. Ro. in d. cõs. 514.
in casu propositæ. Paris. in d. cõs. 34. uol. 3. & alij in locis præ-
allegatis. Addit Rol. in q. 75. ubi infert, ꝙ statutum de lucro
dotis habeat locum in ista dote præsumpta, ut ex pluribus ibi
per eum. Quod amplia procedere ẽt, si matrimonium primũ
fuisset inualidum, in quo illa dos fuit cõstituta, nihilominus
repetita in secundo uidebitur: ut dixit Rui. in conf. 224. pro
sequendo. nu. 5. uol. 1. quoniam ex actu nullo ẽt declaratur
uoluntas. l. fi. ff. de reb. eo. & ibi not. Id tenet Rol. ex aliquib.
in q. 77. quid si. Modo declarandum est id intelligi, vt eodẽ
modo, quo erat dos data primo uiro: intelligatur secundo ta
citè repetita, ita ut si in quantitate data fuerat, in quantitate
repetita uideatur: tametsi ab hæredibus primi uiri prædia lo-
co quantitatis in restitutione dotis habuerit, nisi tñ eadẽ præ-
dia secundo uiro dedisset: hæc latè dicit Cor. in d. conf. 172.
32 circa. in 4. dub. uol. 1. Ad quod cõsidera viceuersa, † ꝙ si mu
lier nondũ dotem exegit ab hæredibus primi uiri: vr̃ secũdò
nubens dare tacitè dotem, non illud nomen contra hæredes
prædictos ei cõpetens, sed quantitatẽ eãdem, secundùm Bal.
Nou. in trac. dot. in 2. par. ĩ priu. 71. Cor. in d. cõs. 254. n. 18.
uol. 1. & in conf. 157. nu. 8. in uol. 1. & incipit, licet, Itẽ intel-
33 lige, † ꝙ dos matrimonij immediatè præcedentis vr̃ repetita:
si plura matrimonia cũ diuersis dotib. præcesserũt: ut tenuit
Rui. in conf. 137. col. 3. uol. 4. & in conf. 56. num. 7. uol. 5. &
Paris. in d. conf. 34. statutũ. in prin. vol. 3. ubi dicit de hoc sibi
uideri tex. in l. Mela. §. 1. ff. de ali. & cib. leg. Et ita tenere Bal.
Nou. in d. tract. de do. ĩ 6. par. in priu. 71. referẽte sic in facto
fuisse iudicatũ, & cõprobat, tũ quia relatio fit ad ꝓxima, tũ
quia ultimus status rei inspicitur: per multa quæ ibi latè de-
ducit. Adde, ꝙ idem probat Rol. in q. 78. occurrit. Item intel
lige procedere quò ad ipsam mulierem, ꝙ vr̃ ad sui præiudi-
cium dare uiro dotem primi mariti: ut ea uiuente dotẽ tan-
tã habeat, & de tanta dote lucrũ facere queat maritus ad il-
lius præiudiciũ, iuxta statuti formã: Sed non ad præiudiciũ
filiorũ prioris matrimonij: quoniã tunc, cum lex uetet, plus
in maritũ trãsferri de bonis mulieris, q̃ sit id, quod de eis ali-
quis filiorũ habeat, qui inter eos minus habuerit: non credit
per istã tacitã dotis constõnem, plus trãsferre uoluisse in ma
ritum noĩe lucri, quã per legem licuerit, secundùm Bar. in d.
q. mulier habẽs amplum patrimoniũ. Curt. in auth. præterea.
nu. 13. C. unde uir & vx. Ale. in d. conf. 144. in 5. lib. Ruin. in
conf. 151. uiso. nu. 1. in uol. 5. Et hoc non hẽt dubium in ter
minis, in quib. expressim id non potuisset per prohibitionem
d. l. hac edictali. Cũ nihil releuet uoluntas, nisi põtas ẽt adsit.
Sed hoc est intelligendũ ẽt in terminis alterius statuti, con-
cedentis mulieri facultatẽ dandi secundo uiro in præiudiciũ
filiorũ primi matrimonij quicquid ipsa uoluisset: qm̃ in præ
iudicium filiorũ non est credendũ eã dedisse secundũ Ias. in
cõs. 50. uol. 1 & Cur. sen. in conf. 78. & refert Cur. in d. auth.
præterea. nu. 16. & dixi suprà in quantitate glo. quibus adde
hanc rõnem: quia tacitum nõ extenditur. gl. not. in cle. sæpe.
in uers. partibus, ad finem. de uerb. sig. Abb. in c. si quis cõtra
clericum. de foro comp. & in c. quoniã contra. col. fi. de pro-
bat. Pau. de Cast. in l. si conuenerit. ante fi. ff. de iurisd. omn.
iud. & in cõs. 33. uisa appellatio. col. 3. lib. 1. Cast. in cõs. 334.
Rom. in cõs. 133. in proposito casu. Ias. in l. quæ dotis. in fi.
sol. mat. Dec. in l. 1. C. qui admit. in 4. not. & in rub. extra de
const. Dec. in conf. 416. testamento. col. 4. & alibi per Doct.
Sed ista est constitutio dotis tacita secundùm iura præallega-
ta, ꝙ. s. mulier uoluerit dare tacitè dotem primi uiri: secũdò
ergo non dẽt extendi, ꝙ ẽt uoluerit dare ad præiudiciũ filio-
rũ, quos plusq̃ seipsam diligit, attenta, & naturæ, & iuris præ
sumptione. l. isti quidem. ff. de eo, quod met. cau. & in auth.
ut sine prohib. matr. deb. & cred. tut. in princ. Item declara,
34 † ꝙ si expressim promisit dotem secundo uiro, cessat illa ta-
cita dotis constitutio: tum quia non est uerisimile duplicem
dotẽ dare uoluisse, tum ẽt quia expressum facit cessare taci-
tum. l. fi. C. de pact. conuen. ita determinat Corn. in cõs. 157.
licèt. uol. 1. & hoc est uerum, quando ipsa mulier promittit
secundo marito, secus si eius pater, uel alius: nã tunc incidi-
mus in aliã q. an is promittens censeatur aĩo cõpensandi cũ
dote data primo uiro ab eius hæredib. exigẽda, & recuperan
da promittere, ita ut secundus uir habeat quantitatẽ promis-
sam prima dote cõputata, an potius ultra prædictam dotem
uelit & istã promissam habere: & super ista q. responderunt
Soc. in conf. 100. super cõtrouersia. uol. 3. & Cor. in cõs. 102.
uisis in cã. uol. 2. ad fauorem mariti, quod utrunq; debeatur
tanq̃ una dos aucta: exclusa rõne cõpensandi militantib. con
tra eã pluribus coniecturis, & præsumptionibus, de quib. ibi
per eos: Et de ista q. loquit̃ Nic. de Boe. citans plures in deci.
137. & Sig. de Homo. in conf. 250. super dubiis. nu. 16. Guid.
35 Papæ. in q. 375. Vltimò † notandum est, ꝙ opus est probare
plenè, dotem primo uiro datam fuisse: ut secundus uir obti-
neat in ista tacita dotis constitutione: nec. n. sufficit probare,
ꝙ primus maritus in suo testamento legauerit uxori dotes
suas, quas confitetur recepisse, & ꝙ mulier postea aduersus
illius hæredes mandauerit ei actiones ad dictas dotes exigen-
dum, ut in his terminis consuluit Alexã. in conf. 122. col. 1.
uol. 7. quia dicit, ꝙ legatum, & confessio dotis receptæ non
probat dotem datã, & præsertim si fiat parte absente, & ideo
opus est aliter constare de debito. Nec releuat, ẽt fuisse ex-
pressam certã quantitatẽ, in quo casu ualet legatum, ẽt con-
stito, ꝙ nihil deberetur, ut per Cor. in conf. 253. uiso proces-
su. col. 3. nu. 6. uers. circa merita. uol. 3. l. si non designata. in
fi. C. de fal. cau. adiect. quia id quidẽ facit, ut iure legati reli-
ctum ualeat, non ut inde probetur, dotem primo uiro fuisse
datam, & non legatum inducit istam tacitam dotis constitu-
tionem, sed ueritas facti, ꝙ primo uiro certa dos uerè fuerit
data, & ita procedant leges in hac materia superius allegatæ.
Adde, ꝙ & plenissimè probat in terminis nostris conclusionẽ
hanc Rolan. in quæst. 80. quid si uxor. Bald. tamen in consil.
140. confessio u. n. lib. 5. in antiquis. tenuit in alio proposito
in uim probationis dotis datæ hmõi confessionem sufficere.
36 Secundus † est casus, quando nunquã aliqua dos reperit̃ con
stituta, utrũ præsumatur dos aliqua constituta marito, qui de
dote aliqua non conuenit. & regula est contra maritũ, impro
bata Arist. sniã, quam refert gl. in l. mulier bona. ff. de iure
dot. dum uoluit in Topicis, in dubio cẽseri mulierẽ oĩa bona
sua dare in dotẽ uiro suo. ita asserit Dec. & Curt. in d. auth.
præterea. & Bart. in d. q. mulier habens amplum. Socyn. iun.
in consil. 8. libr. 2. & in l. si constante. ubi Ias. & cæteri, solut.
matrimonio. Laur. Calca. pluribus id tenet in dicto con-
silio 11. in 1. & 2. colum. Angel. in dicto consilio 335. sta-
tuto communis Bononiæ. Alexand. in consilio 144. circa
primum. col. 1. uol. 5. & in consil. 142. uiso statuto. lib. 7.
& in d. conf. 122. eod. uol. Cor. in conf. 127. licet in hac. uolu.
4. Dec. in conf. 521. Lud. Rom. in conf. 314. Bal. in d. l. nulla.

C. de

C. de iure dot. & in l. fi. C. de ſenten. quæ ſin. cer. Rui. in con
ſil. 224. uol. 1. & alibi paſſim ꝑ Doct. Verùm ex coniecturis
ſæpè aliud iudicatur, & ideo Dec. & Curt. in d. authen. præte-
rea. dixerunt, ad hanc regulã plures dari limitationes, & de
his nos dicere oportet. Adde, ꝙ Rolan. ponit hunc caſum in
q. 71. & in ſententiam prædictorum ex pluribus tranſit. Et
primò Curt. in dicta authen. præterea. nu. 13. dicit limitari,
37 † ut ea intelligatur non omnia bona in dotem dediſſe, ſed
pro congrua quantitate, & allegat Bal. in d. conſil. 102. mulie
rem maritus. qui hoc non dicit, niſi concurrentibus alijs in-
dicijs, præſertim longa poſſeſſione de bonis ut dotalibus. &
iſta limitatio nullo modo eſt recipienda, ſecundum Cur. ibi
ponderando, quòd ſi uideretur pro congrua quantitate dos
data, ille tex. nunquam locum haberet: quoniam illius au-
thenti. diſpoſitio ſecundùm omnes non procedit ſtante con
grua dote mulieris. & certè iſta limitatio, ſi uera eſſet, deſtrue
ret præfatam concluſionem, quæ fundatur in ratione: quia
matrimonium eſſe poteſt abſque dote etiam muliere haben
te bona. l. fi. C. de repud. l. ex his. C. de dona. inter uir. & uxo.
& alijs multis, de quibus per Lau. Calca. in di. conſil. 11. &
Cor. in d. conſil. 127. licet: quia dos non ſe habet uniformi-
ter ad matrimonium. Bald. in authen. res quę. C. commu.
de leg. & dicto conſ. 102. maritus uxorem duxit. Rolan. in
q. 74. num. 9. contra iſtam limitationem uidetur tenere, ali-
38 quot allegans ut ibi per eum. Secundò † limitatur ex con-
ſuetudine: quoniam ſine dote nubere non ſoleant mu-
lieres, ſed potius omnia bona in dotem dare conſueue-
rint, ut dicit Cur. in d. authen. præterea. nume. 13. uerſi.
limita tertiò. Bal. in d. auth. res quæ. verſ. ſed nũquid. Alex. in
conſ. 144. circa primũ. nu. 2. vol. 5. vbi refert, Bal. ſic ſaluare
ſententiã Ariſtotelis. & in conſ. 142. uiſo ſtatuto. lib. 7. & in
conſ. 122. uiſo ꝓceſſu. nu. 9. eod. uol. Corn. in cõſ. 127. licet
in hac. Et Alex. ubi ſ. alleg. ad hoc l. excepto. C. de loc. l. quod
ſi nolit. §. quia aſſidua. ff. de ædil. edict. l. ſi prius. §. recte pla-
cuit. ff. de aqua plu. arc. & ſimilia, quæ ſolent allegari, ut ſecũ-
dùm conſuetudinẽ uideatur initus contractus. Sed caue, ꝙ
ex hoc ſolo dos non eſſet inducenda, uel iudicandũ pro dote,
quoniã cõtractus dotis eſt quid facti & factũ non præſumitur.
l. in bello. §. factæ. ff. de cap. & poſtli. reuer. quantumuis illud
factum fieri conſuetũ ſit: quoniã non probat hoc eſſe, quod
de facili, & frequenter id ab hoc cõtingit abeſſe, ut dicit Bal.
in hac materia in d. conſ. 102. l. nõ hoc. C. unde legi. & allega
ta de d. l. excepto. & ſimil. procedunt quò ad interpretationẽ
contractus, poſtquã eſt in eſſe deductus, ſed ubi nõ apparet,
ꝙ in eſſe fuerit deductus, ꝙ p̃ſumatur factus, nulla conſuetu-
do põt id ſuadere, intellige igit̃ hãc limitationẽ pro una leui
coniectura, apta ad adiuuandũ alias, ſed per ſe non ſufficeret
ad p̃ſumendũ dotẽ datã. Aduerte, ꝙ Rolan. in d. q. 71. num.
11. intelligit, quando conſuetudine cenſeret̃ mulier dotẽ de
diſſe, & in hoc caſu ſicut põt ꝑ ſtatutũ induci, ut bona ſua di
catur in dotẽ dediſſe, limitatio pręd icta eſſet uera: quia ita
debet poſſe ꝑ cõſuetudinẽ fieri, aliàs ex eo, ꝙ ſint ſolitæ mulie
39 res dotẽ dare, ſecùs eſt dicendũ. Tertiò † limitatur, quan-
do mulier eſſet inferior marito: quia dignus eſſet omnia bo
na mulieris in dotẽ habere, & refert Curt. ubi ſuprà, in uerſ.
4. limita. Martinum de Fano id dixiſſe, q allegat̃ à Bar. in d. l.
ſi conſtante. nu. 4. q. 3. prin. in fin. & facit dictum Bal. in d. l.
nulla. nu. 2. uerſ. ſi autẽ. & diffusè ꝑ Lau. Calca. in d. conſi.
11. col. 3. Dec. refert. in conſ. 521. nu. 8. Soc. in conſ. 81. non
eſt dubium, nu. 6. uol. 3. Alex. in conſ. 122. uol. 7. Sed nec iſta
limitatio mihi placet, niſi ꝓ una leui coniectura de ſe non
ſufficienti ad præſumendum dotem, prout Deci. Alex. & Soci.
ubi ſuprà, etiam diſplicuit & Rol. in d. q. 71. nu. 10. iſtud,
quod ſit uerisſimile à communiter contingentibus matrimo-
nium non fuiſſe ſine dote attenta dignitate perſonæ, & con-
ſuetudine loci, operatur, ut ſi de dote data extet confeſſio, illa
ꝓbet dotem ẽt quò ad tertium, ut per Fulgo. in conſ. 133. &
40 Bal. in conſ. 389. Dominus. lib. 1. in antiquis. Quartò † limi-
tatur, niſi maritus bona mulieris poſſederit ut dotalia ſciente
& patiente uxore ſua, tunc dos præſumitur conſtituta, ut uo
luit Bart. in dicta quæſtio. mulier habens. in ſolu. Bal. in dicto
conſi. 102. mulierẽ maritus. Steph. Bertran. in conſi. 160. in
fin. lib. 2. Lau. Calc. in d. conſ. 11. col. 4. Ang. in d. conſi. 335.
ſtatuto cõis Bononiæ. Bald. Nouel. in tract. de dot. in 6. par.
priuil. 14. in fine. & iſtud non poteſt negari, quin præſumptio
nem dotis concludat, ex quo maritus ſub nomine dotis poſſe
dit: & hoc ſequit̃ Rol. in q. 74. nu. 13. in fin. Nec refert, ꝙ
uerbis, uel inſtrumento dos non ꝓbet̃ expreſſim conſtituta:
41 † quia nudo conſenſu dos conſtituitur. l. ad exactionẽ. C. de iu
re dot. & conſenſus tam nutu, & facto, q̃ uerbis declaratur. l.
nutu. de lega. 3. l. ubi non uoce. de reg. iuris. l. Labeo. de ſu-
pel. lega. l. Fulcinius. §. quid ſit latitare. ff. ex quib. cau. in poſ.
ſeſ. eatur. l. item Labeo. ff. de pact. dotal. ita inquit Ange. in d.
42 conſ. 335. ſtatuto communis. Sed dubitatio eſt, † quanto tpe
poſſediſſe marito opus ſit. Profectò ſi poſſediſſet per decen-
nium, res eſſet clara: iuxta ea, quæ dicit Domi. Alci. poſt alios
in l. ſi certis annis. C. de pactis. & Iaſ. in l. ſecunda. uerſiculo
decimoſextò quæro. C. de iure emphyteu. & not. in l. cũ de in
rẽ uerſo. ff. de uſuris. ꝙ ſi aliquis quaſi emphyteuta ſolueric
per decenniũ canonem, præſumit̃ emphyteuta. & titulus præ
ſumitur per poſſesſionem decennalem ſub eo nomine habi-
tam, ſecundùm prædictos: & ſic ꝓcol omni dubio, in hoc ca
ſu dos præſumeretur. At difficultas eſt, quando minori tem-
pore poſſediſſet. & Bar. in d. q. mulier habens. in ſol. in col. 2.
uerſicu. concedo. uult ſufficere triennium, ſi id ex teſtamento
haberi contingat, aliàs titulus non præſumatur. Tu aliud te-
neas in iſto caſu, ꝙ quantumuis modici temporis poſſesſio
prædicta ſufficiat ad præſumendum dotem: quia per indicia
poteſt de dotis conſtitutione probari, ut dixit Lau. Calca.
in d. conſ. 11. & Bal. in conſ. 185. pũctus. libro. 5. & uult Abb.
in conſ. 46. tria. num. 3. libro. 1. dum ibi arguit ex argumẽto
dotis, ꝙ præſumatur prius dotẽ fuiſſe in bonis conſtitutam,
quæ adminiſtrauerat, ideo pro præſumptione, & indicio con
cludẽti debet ſufficere poſſesſio illa habita ſub nomine dotis,
cum ſubſit matrimonium, quod eſt cauſa dotis. l. prima ſolu.
matri. & cõcord. Ad deducta ex no. in d. l. cum de in rem uer
ſo. & in d. l. ſi certis annis. & ſimi. reſpondetur, ꝙ procedunt,
quando pro præſumendo titulo aliud, quàm ſola poſſesſio,
non deducitur, hic autem deducitur cauſa tituli, ſcilicet ma-
trimonium, quod cum ſit oneroſum, facilè inducit præſum-
ptionem dotis datæ, uel conſtitutæ, maximè arguendo à com
muniter contingentibus, pro quo poteſt conſiderari, ꝙ ſicut
quando præcedit aliqua cauſa poſſesſionis de aliqua re habi-
tæ, poſſesſio ad præambulã cauſam refert̃, uel prætextu præ-
cedentis cauſæ præſumit̃ capta. l. quædam. ff. de publ. in rem
actio. l. ſecunda. C. de acquir. poſſeſ. Ita matrimonium, quod
eſt eius cauſa præambula, debet præſumptionem addere illi
poſſesſioni qualificatæ, ſcilicet ſub nomine dotis habitæ, ꝙ
dos conſtituta ex inde ſatis præſumatur ad ſic iudicandum,
iuxta ſuperius dicta. & in ambiguis iudicandum eſt pro dote.
l. in ambiguis. de reg. iur. cum concord. Aliqui ẽt attentarunt
dicere, ꝙ ſimplex poſesſio mariti de bonis uxoris, ea ſciente,
& patiente, faciat præſumptionem dotis. Sed hoc eſt falſum:
43 † quoniã patientia in permittendo aliquẽ bona ſua poſſide
re, eſt duplex, una informis, altera formis, quæ eſt informis,
ideſt ſine cauſa: nullum ius tribuit, uel aliquem effectum nõ
parit, arg. l. traditionibus. de pactis. l. nuda traditio. ff. de acq.
rerũ dom. formis uerò patientia, ideſt quæ ſub aliquo titulo
præſtatur, parit iuris effectũ, ita tradit Bar. in d. q. mulier ha-
bens amplum. illa ergo informis nõ releuat. nec matrimoniũ
dicatur habere ſe pro cauſa poſſesſionis: quoniam hoc eſt fal
ſum, ut dicam inferius, hoc adeo uerum eſt, ꝙ patientia mu-
lieris informis non releuat, ut ſi 10. annis poſſederit uir, nihil
adiuuetur, ut ſecundùm communẽ opinionẽ ita tenendum
44 eſſe dixit Rol. in q. 74. nu. 8. Hinc † Cor. in conſi. 82. circa, à
nu. 31. uſque ad nu. 58. uol. 1. poſſesſionẽ, quæ ex parte ma-
riti ꝓbat̃ in bonis mulieris, noluit ſufficere ad præſumendã
dotẽ: quia uel iure familiaritas, uel alia de cã, q̃ dotis potuit
ea poſſidere. & hoc dixit Rolan. in d. q. 74. nu. 11. Et in caſu
45 † ſuo multæ cõiecturæ fuerunt hinc inde allegatæ. Pro dote
allegabat̃ diuturna mariti poſſesſio bonorũ, & ſolutio gabel
læ ꝑ eũ facta de illis, ut ſibi in dotẽ datis, & æſtimũ, in quo ſe
cerat illa ꝓ ſe ſcribere. iſtã cõiecturã de ęſtimo allegat ẽt Lau.
Calc. inter alias in d. cõſ. 11. q a æſtimũ, licet nõ ꝓbet dñium,
uel poſſesſionẽ eius, ſub cuius nomine ſunt deſcripta. l. quod
qs. ff. de ac. rer. do. tñ in dubio p̃ſumptionẽ facit Bal. ĩ l. qdã.
ff. de cõdi. inſti. & alijs, de q̃bus ꝑ Calc. ubi ſuprà. Ex aduerſ.
conſiderabat Cor. ꝓ cõiectura contraria qualitatẽ ꝑſonarũ,
difficultatẽ, ſeu impoſſibilitatẽ maritãtis filiã, in dãdo tũc do
tẽ, & famã, q̃ erat, ꝙ ille duxiſſet uxorẽ ſine dote: q̃ cùm con
cluderẽt dotẽ nõ fuiſſe tpe matrimonij cõſtitutam, poſteà ſu
peruenieẽtib. bonis mulieri, fuiſſe cõſtitutã nõ credebat. & re
ſpõdebat ad coniecturas, ad primũ de poſſesſione, ut ſuprà di
ximus, & ad illas duas de ſolutione gabellæ, & ęſtimo, ꝙ nõ
appareret

pareret ſciente id uxore, feciſſe: ei non p̃iudicabat aliquo mõ: & maritus poterat id feciſſe, uel in fraudem, uel ad ſui pompam, ſeu exiſtimationem concitandã: ideo non concludebãt ad dotẽ, ut oportet ꝓbari ex parte eius, qui eam allegat, ſecũdùm Cor. in cõſi. 127. licet in hac. uol. 4. Calca. in d. conſ. 11. Aliæ uerò coniecturæ conſtitutæ dotis, conſiderantur à Socy. Iun. in conſi. 8. uol. 2. & à Rol. in d. q. 74. nu. 12. ut confeſſio mulieris, uel etiam præſente ſocero: uel legatum dotis & eius conſtitutio à patre facta, & poſſeſſio ut de dotalib. hæ concludunt ad dotis conſtitutionẽ. Porrò in caſib. in quib. dotem tacitè conſtitutam, coniecturæ aliàs ſuaderent: nihilominus tũc non præſumetur, ſi minor mulier fuerit, uel talis, quæ expreſſim conſtituere non potuerit, ſine certa ſolennitate dotẽ: ita limitat Lud. Rom. in conſi. 314. in caſu propoſitæ. & Cor. in conſi. 3. in præſenti, col. pen. uol. 3. poſt Bar. in d. q. mulier habens. & alios ſuprà in ſimili quæſtio. citatos. Quod quidem Rom. intelligit, etiam ſi maritus perſeuerauit in d. poſſeſſione, poſtquam mulier facta eſt maior: quia (ait ipſe) initium poſſeſſionis eſt inſpiciendum. l. clam poſſidere. de acquirend. poſſeſ. Circa quod aduertit Lauren. Calcan. in d. conſi. 11. ꝙ poſt lapſum quinquennij à die completæ legitimæ ætatis inducitur ratihabitio alienationis factæ tempore minoris ætatis. l. fin. C. ſi maior. fact. rat. hab. & ſi longiſſimum tẽpus eſt elapſum, inducitur præſumptio decreti & omnium ſolemniũ: iuxta tradita in l. ſciendum. de uerb. obli. & in l. qui in aliena. ff. de acqui. hæred. & propterea non poterit huiuſmodi dotis conſtitutio tacita impugnari. Secundò limitatur in bonis prohibitis alienari: tunc non uidebantur in dotẽ tacitè data. Soc. in d. conſi. 81. non eſt dubium. in fi. uol. 3. de quib. infrà dicã. Tertiò non præſumetur tacitè conſtituta in nominib. & creditis: quia iſta non eſt poſſidentur. Ita limitant Bal. in c. 1. an maritus ſuc. uxor. Calca. in conſi. 11. nu. 4. Alex. in d. conſi. 122. nu. 10. uol. 7. Guid. Papæ. q. 470. Rolan. nõ paucis tenet in quæſt. 81. quòd in tacita dotis conſtitutione ratione ſecundi matrimonij ſimpliciter contracti non cenſeatur aliquod nomen dotis primæ datum in dotem. Aliud eſt in tacita, quæ uel ſtatuto, uel legis diſpoſitione inducitur: hæc cum non inducatur ratione poſſeſſionis, poteſt & nomina comprehendere: ut uult Corn. in conſi. 157. uol. 1. Bal. Nouel. in tracta. de dot. in 6. parte. in priuil. 71. Alio etiam in caſu uidetur tacitè dos conſtituta, quando ſcilicet aliquod relictum factum fuiſſet mulieri ꝓ dote in teſtamento: poſtea ſi nubat, de dote mẽtione non habita illud legatum uidebitur tacitè in dotem datum, quia ad illam fuerat deſtinatum: ita conſulens Ruin. dicit in conſi. 224. proſequendo. uol. 1. nu. 10. extendit id etiam ad legatum ſimpliciter factum: quia intelligitur pro dote factum, & præſertim cum fit ſub commemoratione matrimonij, quando nupſerit, per multa quæ ibi allegat: & poſt eum conſuluit pleniſſimè Soc. Iun. in terminis fortiorib. in conſi. 8. lib. 2. nam uoluit, quòd legatum dotis præcedens uideatur in dotem datum marito à muliere, etiam minore, & ideo ſtatutum diſponens uirum lucrari dotem ſibi conſtitutam, procedat etiam in hoc caſu, in quo expreſſim non fuit marito conſtituta dos, & reſpondet rationibus contrarijs, ut ibi per eum. Quandoque ſolet dubitari de uerbis prolatis per mulierem in traditione bonorum ſuorum facta marito, utrum ex
46 illis probetur dos conſtituta: Ideo aduerte, quòd † mulier nubens Titio dixit. Ego do tibi me, & mea, alio non expreſſo, tunc bona cenſebuntur in dotem data. Bal. in l. nulla. nu. 2. C. de iure dot per tex. in l. quod autem. ff. de iur. dot. & eum referendo ſequitur Alex. in conſi. 144. circa primum. col. 2. uol. 1. & idem Bal. citando Nic. de Matar. in l. fi. nu. 10. C. de ſenten. quæ ſine cer. & Lud. Ro. in conſi. 44. ex ſuprà narrato. nu. 4. uer. ſuperuenit poſtmodũ. idẽ tenet Rol. in q. 72. Si autẽ dixerit, Trado tibi me & mea bona, tunc. aliud iuris eſſe exiſtimãt præfati Doctores, & Bal. in d. l. fi. aſſignat rõnẽ differentiæ: qm̃ uerbũ do, importat tranſlationẽ dñij. §. ſic itaq;. inſti. de act. Sed uerbum trado, importat nudũ factũ, l. ſtipulationes non diuiduntur. de uerb. obli. Cum ergo mulier in primo caſu intellexerit dominium transferre in uirum, intelligit id uoluiſſe ex cauſa dotis propter matrimonium ſubſiſtens inter eos: cũ de alia cã nõ appareat, ad quã potuerit in dominio transferendo ſe referre, ſed in ſecundo caſu de uoluntate dominij transferẽdi nõ appareret: ergo traditio mera nõ põt ad cãm dotis ſe referre. hoc dicit uerũ eſſe Rol. ĩ q. 73. ubi maritus tãtis bonis nõ fuiſſet dignus, ſecùs ſi dignus fuiſſet, tũc dotem ꝑ eorum traditionẽ conſtituiſſe uidetur: ſed hoc mihi non placet. Bal. Nou. in tract. de dote, in ſexta parte. in priui. 19. uoluit, imò ex ſola, & nuda traditione bonorũ ꝑ mulierẽ facta tpe matrimonij, vel poſt eo conſtãte, uideri in eis dotem conſtitutã, ut uideatur mulier tradidiſſe bona ex cauſa dotis, & hoc pp matrimonium ſubſiſtens inter eos & onera matrimonij, arguens de promiſſione ad traditionem, iuxta l. finalẽ. C. de legem Falc. nam, ſi ꝓmiſſio inter ſponſum, & ſponſam de aliqua pecuniæ quãtitate intelligitur ex cauſa dotis facta, quamuis ea expreſſa nõ fuerit, d. l. quod autẽ. l. tali. ff. de iure dotium. ergo traditio quoque debet intelligi ex cauſa dotis facta, ut vr̃ arguere Calca. in d. conſ. 11. col. 2. & Corn. in conſi. 282. nu. 36. uol. 1. & Bald. in cap. 1. an maritus ſucced. in fin.

Nec obſtat, ſi dicatur d. l. quod autem. loqui in ſtipulatione, in qua promiſi reſtituere certam quantitatem pecuniæ ſoluto matrimonio: & ideo mirum non ſit, ſi ea intelligatur ex cauſa dotis: quia aliter nõ poterat interpretari, cùm p̃ceſſiſſet dotis datio, uel ſecũdò ꝙ debeat ille textus ſuppleri ſecũdùm gl. ibi, ex eo ꝙ extrinſecus appebat: qa extrinſecus cõſtabat, ex cauſa dotis illã ꝓmiſſionem emanaſſe: ut his duob. illum tex. ꝓcedere intellexit. Bar. in d. q. mulier habens. in ſo. Nam replicando ſubijcit Nouel. ꝙ alter eſt diuinatiuus, alter uero nõ conuenit titu. l. Imperator. ff. de in diẽ addict. qa in tit. de iure dotiũ non tractatur de reſtituenda dote, ſed ꝓmiſſione, & ſtipulatione dotium: & ideo dicit, ſe conſuluiſſe in facto, ꝙ cùm mulier ꝓbaretur tpe matrimonij dixiſſe uiro, trado me & mea bona tibi, uel uerba ſimilia, & poſteà uir ea poſſediſſet longo tempore, dos cenſeretur in his conſtituta, facitque differentiam, an mulier ipſa tradiderit bona, an verò uir apprehenderit bona abſque illius traditione, & ea patiente, & ſciente poſſederit. Tu potes ad argu. Nouelli reſpondere, negando cõſequentiam de promiſſione ad traditionem: quoniam promiſſio, cùm ſine cauſa non ualeat. l. 2. §. circa. ff. de doli exc. & interpretatio, pro eius ualiditate, ſit facienda. l. quoties. de rebus dub. Credendum eſt ibi cauſa dotis eam propter matrimonium emanaſſe: quoniam, quando una tantùm cauſa põt adduci, illa habetur pro expreſſa: ut per Bal. & Iaſ. poſt gl. ibi. C. de fideic. Sed in traditione ceſſat hoc: nam potuit fieri cauſa adminiſtrationis committendæ, ideò neceſſariò non concludit ad cauſam dotis, ſicut ꝓmiſſio: & ſtante ratione differentiæ non procedit æquiparatio per d. l. fin. Nec ex contractu matrimonij infertur ad contractum dotis: quia matrimonij põt eſſe ſine dote: & ad poſitionẽ vnius, non ſequitur neceſſariò poſitiuo alterius, ut dicit Bar. in d. q. mulier habens. nu. 8. in 8. oppo. per ea, quæ ibi alle. Neque multã uim facio inter caſum patientiæ præſtitæ, in poſſidendo, uel traditionis factæ ſed in cauſa, ex qua præſtatur patientia, uel fit traditio: quia abſque cã eſt utraque informis effectũ iuris non pariens: ſecũdùm Bar. in d. q. mulier. & patientia hr̃ loco traditionis. l. 2. C. de acq. poſſ. & ibi Doct. & Rui. in conſi. 151. uiſo. nu. 11. uol. 5. qui loquit̃ in ſtatuto loquente de dote tradita lucrãda. Vñ conſultatio Nouelli nõ uidebatur ex his ualde ſuſtineri.
47 Cùm aũt † dos ſemel fuit conſtituta, ſi poſteà aliquid traditum marito comperiat̃, multò minus credit̃ ex cã dotis traditum: quia ceſſat ille neceſſitas id præſumendi: cũ matrimoniũ, pp quod contrahendũ dos datur, ſit contractũ, & mulier dotata dicatur antea tunc clariùs, & euidentioribus probationibus neceſſe eſt probare id, quod eſt traditũ, fuiſſe datũ in dotis argumẽtũ: ſecundùm Bal. in d. l. fi. nu. 6. C. de ſent. q̃ ſine cer. & in l. nulla. C. de iure dot. Bal. Nou. ubi ſuprà. Dec. in conſ. 521. col. 3. ubi cõſuluit in magna cã: ꝙ ſumma pecuniarũ, quã mulier dicebat̃ in inſtrumẽto dare pro ſupradotibus, non intelligebat̃ data in augmẽtũ dotis, ſed tanquã parafernalis. Parafernalia. n. ſunt, q̃ dantur marito in adminiſtrationẽ ſupra dotẽ ſecũdum eũ ibi, & Gui. Papæ ĩ q. 470. l. hac lege. l. fi. C. de pact. conuen. & ad alias clauſulas inſtrumenti. ſ. ad habendũ &c. & ad faciendũ perpetuò quicquid &c. Item ad clauſulã, conſtituens procuratorẽ in rẽ ſuam &c. reſpõdebat uerificari reſpectu fructũ, quos poſſet hr̃e ut de bonis parafernalibus, quouſque ipſi mulieri placuiſſet, illa bona, ſeu pecuniã maritũ hr̃e, & poſſidere ut latiſſimè ibi per eũ. Vbi
48 † aũt de argumẽto dotis cõſtat, minimè eſſet dubitãdũ, quin in eo ẽt ſtatutũ de lucro dotis locũ ſibi uendicaret: qm̃ idem ius eſt de argumẽto, ꝙ de ipſa dote. l. ẽt. C. de iure dot. Bar. in l. inter. §. cũ inter. ff. de pact. dotal. l. ex toto. §. 1. de leg. 1. Pari. in conſil. 126. in primis, & in terminis huius ſtatuti ita dicit Rui. in conſ. 137. uol. 4. & in d. cõſ. 224. nu. 9. uerſ. & prædicta procedunt. col. 5. uol. 1. Abbas in conſi. 46. tria. uolumi.

1. Et Io. Camp. in tract. de ſtat. dot. in q. 19. & ſequit' Rol. in
q. 190. nunquid, ybi hoc plurib. comprobat ſimilib. ut ibi per
49 eum. Quid modo,† ſi dos eſt promiſſa, ſed non expreſſa cer
ta quantitate: an vr̃ promiſiſſe totum ſuum patrimonium in
dotem; Ad arbitrium boni uiri cenſeri promiſſam, Roma.
exiſtimauit in d. conſ. 44. ex ſuprà narrato. l. cũ poſt. §. gener.
ff. de iur. dot. Bal. in d. l. fi. nu. 9. C. de ſen. quæ ſin. cer. & facta
declaratione per arbitros, maritus eius partem lucrabit' ſecũ-
dùm ſtatuti diſpõnem, inquit Rom. in d. conſ. 44. Nouiſſimè
50 † dubitari contingit, vtrũ maritus, qui ducit uxorẽ ſine dote,
poſſit eã (mr̃imonio conſtante) cõpellere ad ſe dotandum de
bonis, q̃ ipſa poſſidet. Et Soc. in conſ. 80. pñs. col. fi. vol. 4. te
nuit ꝙ ſic: & Lup. idem tenuit in c. per ueſtras. in 3. not. §. 2.
ampliari ẽt pñt. uolens per indirectũ, eã compellere poſſe, de
negando illi alimenta, & de domo expellendo: qm̃ quod dr̃,
maritum, ſi contraxerit mr̃imoniũ mentione de dote non ha
bita, teneri nihilominus uxorẽ alere, nec eam expellere poſſe
pp nõ datã dotẽ. l. qđ ſi nulla. ff. de relig. & ſump. fun. §. qm̃.
in auth. qui. mo. nat. effi. leg. §. ſi quis. n. auth. de nup. ꝓcedit,
ſi mulier eſt inops: ſecùs, ſi bona poſſidet, & eſt diues: tunc
æquum eſt, quod det dotẽ, quãuis à principio nihil de dote fue
51 rit dictũ, quẽadmodũ,† ſi quis iurauit accipere talẽ in vxorẽ,
intelligit' tñ id, ꝙ talis mulier det dotẽ. Bal. in c. iurauit. de ꝓ-
ba. ita dicit Lup. ibi. cõtrarium tenuit Rip. in l. 2. nu. 43. ſol.
matr. poſt Bar. ibi & Alex. in l. ſi donationis. §. ſi quis indebitũ.
ff. de condi. ob cau. & Lau. Calca. in conſi. 11. col. 2. Alexan. in
conſi. 169. uiſis inſtr̃is. num. 3. lib. 7. ubi poſt Paul. de Caſt. &
Doct. in l. ſi ſocer. ſolu. matr. dicit, ꝙ maritus debet ſibi impu
tare, ꝙ uxorem uoluit abſq; dote: & ꝙ, quãuis ſecundùm ve
ras & cões opiniones filia, quæ nupta eſt abſq; patris conſen-
ſu, poſſit ipſa patrem compellere ad ſe dotandum: qm̃ pater
non liberatur ex eo, ꝙ maritata eſt, non promiſſa dote, ab il-
la dandi dotem obligatione, de qua per l. qui liberos. ff. de ritu
nuptiarum. & in l. obligamur. ff. de actio. & oblig. ſecundùm
quàmplurimos Docto. alleg. ibi per eũ. Et Iaſ. in §. fuerat. nu.
97. inſtit. de actio. & in addi. ad deciſ. Toloſan. 289. Item fuit
quæſitum ſi filia. tñ maritus ipſe, non habet ius contra mulie
rem, uel patrem ad dotem aliquam petendum, & ꝙ poſſit eã
expellere: quia non dat dotem, eſt uerũ duntaxat in caſu, qñ
dotem promiſit, & eam non ſoluit: ita reſpondit Calcau. &
Rip. ubi ſuprà. & Bald. in l. fi. C. de ſent. quæ ſine cer. quanti.
mihi placet opinio iſtorum, præſertim in muliere, quæ patrẽ
non habeat, a quo ſibi dos debeatur: nam ex eo, ꝙ ſit decens,
& honeſtum matrimonium habere dotem: non cõpetit actio,
uel ius dotem petendi, nec tacitè uidetur ſenſum de dote in-
ter partes: quia imò vr̃ placuiſſe contrarium, ex quo matrimo
nium contraxerunt ſine dote, de qua certè conueniſſent, ſi
cum dote matrimoniũ eſſe uoluiſſent, & poſſibile eſt, ꝙ mari-
tus libenter eam duxerit, abſque ullius dotis ſpe: & conſtitu-
tio dotis eſt conditio extrinſeca matrimonij: Sed conditiones
extrinſecæ non intelliguntur, niſi exprimantur. l. ſi ita ſtipula
tus. §. Chryſogonus. de uerbo. obliga. ideò teneo contra Soc.
in d. conſi. 80. ꝙ maritus non poſſit uxorem compellere ad
conſtituendam dotem, ut eius partem lucretur ex forma ſta-
52 tuti. Limita † hoc, niſi pater mandaſſet filiam maritari, uel
ſimpliciter conſenſiſſet matrimonio, quod fuiſſet contractum
ſine dote: tunc crederem, quòd marito liceret petere dotem:
quaſi tunc pater intelligatur dotem dare uelle: ut dicit Lup.
ubi ſuprà, allegans Bartolum in l. ſi cum dotem. §. tranſgre-
diamur. ſoluto matrimon. & alia, de quibus ibi per eum. Pul
53 cher caſus occurrit, † utrum ſi mulier poſtquam patrem ad
dotem ſibi dandam inſtante marito obtinuit condemnari,
moriatur: poſſit maritus ad exequutionem ſententiæ proce
dere: ut dote præſtita, ſecundùm ſententiam eius partem
juxta formam ſtatuti lucretur. & Ruin. in conſi. 131. conſide
rans. libro 4. conſuluit, quòd non: quia impoſſibile eſt,
cum in uita mulieris nulla dos fuerit, poſt eius mortem, ſo-
luto matrimonio, dicatur, & incipiat dos eſſe: & quia offi-
cium iudicis ad dotandum finitur per mortem mulieris, & ex
parte eius non eſt tranſitorium ad hæredes, licet ex parte pa
tris ſit tranſitorium contra eius hæredes: ſicut in alimentis
contingit ex parte alimentandi, finitur per mortem ſuam:
tameſi non finiatur ex parte eius, qui alere tenetur. Sed in
uenio Alexandrum in conſil. 169. lib. ſeptimo, numero 4. di-
cere, quòd ſi filia, quæ poterat petere ſe dotari, hoc non fe-
cit, nihilominus filiæ hæres poterit hoc petere: & allgat
Bald. in d. auth. res quæ. C. commu. de lega. qui pro hoc alle
gat gl. Sed ipſe uidetur aliud uelle citando Bar. & apoſtil. alle-
gantur plurimi. Ego puto Rui. uerius dicere in terminis iu-
ris cõis. ubi autem ex conditione ſtatuti dos deberetur loco le
gitimæ, ꝓculdubio trãſiret ad hæredes mulieris: ut dixit Ale.
in d. conſi. 169. nu. 11. præterea ſi ſtatuta. non tamen crederẽ
ob id fore locũ ſtatuto de lucro dotis; quia ſub nomine dotis
id non poteſt ad hæredes tranſire, vel deberi poſt eius mortem
tanquã dos, iuxta ea, quæ dicit Rui. in conſ. 225. in uol. 1. nu.
54 2. & nu. 7. ad finem. Quæri ẽt poteſt, † an ſtatutum de lucro
dotis vendicet ſibi locum in dote profectitia? Dubitationem
facit conſi. 131. præallegatum Rui. dum ibi vult, ꝙ ſtatutum
virum ſuccedere morienti vxori ſine liberis in dote volens, nõ
procedat in dote ꝓfectitia ſtante eius parte: quia ad patrem
debet redire: ſicut de iure communi redit ad patrem, ẽt ſtan.
tib. liberis eius, ſecundùm vnam opinionem magis ueram, &
cõem in l. dos à patre. C. ſol. mat. Bal. in l. poſt dotem. nu. 28.
ver. 5. quæro. ſol. mat. & ibi Alex. & Iaſ. & cæteri. Alex. in cõſi.
115. uetus. li. 1. & in conſ. 67. lib. 7. Abb. in conſi. 115. libr. 2.
Dec. in conſi. 107. & Doc. alibi paſſim. & hoc quia in ꝓfecti-
tia mulier non hẽt hæredem: ſed pater eam occupat iure pe-
culij. l. 1. & 2. ff. de pecul. ſicut ergo nõ hẽt mulier in hoc ca-
ſu hæredem de iure cõi: ita illo ſtatuto iure non debet habere
in eo caſu hæredẽ: quia ſtatutũ debet ad ius cõe reſtringi, iu-
xta vulg. ita vult arguere Rui. in d. conſ. 131. & quamuis con-
ſuetudine opi. M. fuerit contra cõem approbata reſpectu fi-
liorũ; ut filios in dote ſucceſſores, uel etiam hr̃des mulier ha-
bere poſſit, illa tñ conſuetudo non fuit reſpectu aliorum hæ-
redum, nec extenditur ad alios, ut dicam infrà. Sic ergo ſecũ-
dùm utranque opi. ſuſtinetur arg. ꝙ de iure cõi in dote pro-
fectitia nõ habet mulier aliquẽ hæredem extraneũ: ergo nec
per ſtatutum (ut dixi) habebit virũ hæredẽ. Solue, ꝙ cùm
dos filiab. hodie detur loco legitimæ, quia ſtatuta per totã Ita-
liam ſolent eas excludere ab hæreditate parentum: in illa hæ-
redes habent, ut dicam infrà. & ꝓpterea ſtatutũ in ꝓfectitia
locum poteſt habere, ut maritum in ea etiam dote ſuccedere
poſſe dicamus. Vel ſecundò fortè dici poſſet, ꝙ ex Ruin. caſu
non poteſt inferri ad hoc ſtatutum: quia ibi dum defert iure
hæreditario, poteſt ad ius cõe referri, intelligendo prout de iu
re cõi dos defertur iure hæreditario: ut eo iure quatenus de-
ferri poteſt, maritus dotem habeat, ſed per hoc ſtatutum
lucrũ dotis non defertur iure hæreditario, ſed potius iure par-
ticulari ex contractu, uel ſtatuto: ideò non poteſt illam inter-
pretationem pati. Sed deferri cenſetur per ſtatutum non ob-
ſtante cuiuſuis prætenſione, vel iure, & id ſtatuto noſtro ex-
preſſim eſt, & per hoc uidetur concluſio Rayn. per Alex. in l.
poſt dotem. in fin. & Iaſ. ibi nu. 32. ſol. mat. approbata. & per
per Alex. in conſi. 133. ſuper quęſitis. nu. 5. uer. pro hoc etiã.
uol. 5. & in conſi. 5. circa primum. nu. 15. in col. fi. uol. 3. & ali-
bi: dum uoluit, quòd ſi pater dat pro filia dotem marito: &
ab eo ſtipulatur dotem ſibi reſtitui in omnem caſum &c. ſtã
te ſtatuto de lucro, poterit nihilominus dotem lucrari: nec ſit
contradictio; quia dos ſit profectitia, fortè quia illa ſtipulatio
intelligitur, ſaluo caſu illius ſtatuti: in quod tacitè partes ui-
dentur conſenſiſſe iuxta ea, quæ dicunt præalleg. Doct. ubi ſu
55 prà. Supereſt † ut uideamus, utrum maritus de bonis feuda-
lib. & ſimilib. conditionatis lucrum facere queat, iuxta huius
ſtatuti diſpoſitionẽ? Et quò ad bona feudalia hoc negatur p
Bal. in auth. res quæ. nu. 4. uerſi. quæro an ex forma. C. com.
de leg. per tex. in c. 1. §. fi. de inueſt. de re alie. ubi dr̃, quòd rõ
ne quartæ, uel tertiæ, quæ uel à Romanis, uel Longobardis
fieri ſolet per mortẽ alterius cõiugis, nõ põt feudũ ad mulie-
rẽ pertinere: ergo idẽ rõne partis delatæ à ſtatuto p mortem
mulieris nõ poterit feudũ alienari: idẽ tradit Bal. ĩ c. 1. an ma
ritus ſucced. uxo. dum ibi dr̃, ꝙ maritus nõ ſuccedit uxori in
feudo, niſi de eo ipſe fuerit inueſtitus. & Iac. Alua. hoc tenet
in d. c. 1. §. fi. de inue. de re alie. Addẽs, ꝙ non ſufficit, maritũ
eſſe de feudo inueſtitũ, niſi expreſsim de hoc ẽt fuerit dictũ.
Et hãc cõcluſionẽ, ꝙ ſtatutũ de lucro dotis nõ ꝓcedat ĩ feu-
dis, faciũt Cag. in d. l. exigere. nu. 29. uer. 11. limi. & Cur. ibi.
ff. de iud. Iaſ. ĩ d. l. cũctos populos. in 1. lect. n. 29. & in 2. lect.
nu. 65. C. de ſum. Trin. & fid. catho. Fel. in c. 1. col. pen. de ſpõ.
& Marſ. in l. fi. nu. 70. uer. dicit poſteà Iaſ. ff. de iuriſdic. omn.
iud. & Soc. Iun. in conſ. 72. nu. 58. li. 1. Rip. in l. 2. nu. 19. uer.
ultimò dubitat'. ſol. mat. & quãplures citat And. Tira. in trac.
de retrac. ligna. §. 1. in gl. 3. nu. 4. uer. ſimiliter. & Caccialu. in
trac. de feu. art. 5. nu. 12. & Iaſ. in d. auth. res quæ. nu. 26. uer.
an aũt res ꝓhibita. ubi dicit, quòd mulier põt in feudũ dotẽ
dare,

dare, dum tamen illud non det sub pacto, uel conditione lucrandi: & quam plurima allegat ad hoc: ut determinatur, an pater filiæ feudũ in dotẽ dare possit, determinatq; ꝓ affirmatiua durante uita ipsius, & iure suo: de quo per Curt. in tract. feu. in 4. par. in 4. q. prin. & per Marsi. ubi supra, nu. 73. Rolã. in q. 54. tenet post disputationem ꝓ ista parte, plures citans. Intellige tamen hoc, nisi feudum esset allodiale alienabile in quascunq; personas, iuxta notata in c. ꝑ illum tex. ibi, de feu. non hab. ꝓpriã nat. in hoc casu, qua ratione põt per quemcũque contractum alienari in extraneas personas, eadẽ ratione poterit alienari ex causa dotis, in maritum, iuxta statuti dispositionem, ut tenet Cag. in d. l. exigere. nu. 29. & Rip. in d. l. 2. nu. 19. uer. ultimò dubitatur. ita aduertit limitando Rol. in d. q. 54. nu. 19. exẽplificans, qñ feudum datũ esset sub clausula, & ꝓ quib. dederit &c. ut per eum ibi, hunc pũctum diffusissimè pertractantẽ. Eadem dubitatio † cadit circa bona emphy.
56 & idem resoluitur per Bal. in d. anth. res, quæ. nu. 14. & in cõsil. 476. ex actis. uolu. 4. ubi dicit, ꝙ uir non lucretur de bonis emphyteuticis, in dotẽ datis, qm̃ in illis non datur successio, vnde uir, & uxo. & Lup. in rub. de don. inter uir. & uxo. §. 12. col. 1. sed aliud mihi placet, ꝙ. s. respectu utilis dñij maritus possit de bonis emphy. in dotem habitis lucrari partem iuxta formam statuti: qa emphyteutica respectu vtilis dominij possunt per emphyteutã alienari in quibusdam casib. etiam irrequisito domino: & inter alios ex cã dotis, cùm fit alienatio, non requiritur domini licentia: secundũ Spe. in ti. de locat. §. nunc aliqua. uer. 109. Soc. in consi. 25. D. Fran. nu. 9. uolu. 1. Ale. in consi. 173. uiso themate. nu. 1. uol. 2. ubi dicit ita cõiter Doc. tenere in c. potuit. extra, de loca. quia ergo dominiũ, & ius utile est alienabile, non est cur negetur lucrũ respectu illius iuxta statuti formam: respectu aũt iuris directi, non nisi per ipsum dominum directum fieri potest alienatio: qm̃ cuique de re sua integrum arbitriũ disponendi saluũ esse oportet. l. nemo exterus. C. de Iudæis. l. in rẽ mandata. C. mandat. Et dictum Bal. potest intelligi respectu directi, alioquin non video, quomodo sustineri possit: nam quando emphyteusis acicipitur ꝓ se, & suis hr̃dib. & quib. dederit, si Doc. nolunt alienari rem emphyteuticã posse in quẽcunque irrequisito domino. Alex. in cons. 91. li. 3. & in consi. 110. li. 4. Bal. in consi. 465. uol. 5. & Bertr. in cons. 2. uol. 2. posteriorũ. Ale. in consi. 106. & seq. in uol. 4. Cor. in cons. 320. in 2. uol. Sign. in consi. 10. Marsi. in sing. 510. Alber. Bru. in cons. 80. Deci. in consi. 395. & in consi. 171. Rub. Ale. in consi. 10. Bello. in consi. 33. Afflict. in deci. 307. Rui. in consi. 169. nu. 12. li. 1. Cur. non in hoc casu, in quo de iure est permissa alienatio & irrequisito domino, & eadem potestas, uel licentia data est? si ergo diuersa rõ reddi non potest in hoc, sequitur, ꝙ idẽ ius statui debet. l. à Titio. de uerb. obl. cũ concord. hoc ꝓbat Rol. in q. 54.
57 nu. 21. Quid dicemus † de bonis fideicõmisso subiectis? utrũ de his in dotem habitis maritus poterit lucrũ facere, iuxta statuti formam? Et in hoc mihi videntur considerandi quatuor casus principales. Primus, quando testãr relicta bona, uel hr̃ditatem grauet mulieres restituere alicui, concessa illis potestate se dotandi de illis bonis. Secundus, quando relinquit dotem, & in ipsa dote specialiter substituit. Tertius, quando in bonis relictis fit fideicõmissum expressim, non concessa, neq; ꝓhibita alienatione ex cã dotis. Quartus, quando expressim
58 ex cã dotis alienationẽ ꝓhibuisset. Circa primum, † sentio ꝓ marito, ꝙ in præiudicium substitutorum lucrum dotis a statuto delatum sibi debeatur: ut consuluit per plures rationes Aym. Craue. in consi. 186. præsens consultatio. colum. 3. & 4. nam testator permittendo eis dotationem, videtur permisisse, quòd si dotent, cum solida statuti conditione de lucrando: tum quia hoc videtur de natura ipsius dotis, tum quia testator censetur disponere conformiter secundùm statuta, & iura de dotibus. tum etiam, quia permittens antecedens, scilicet cõstitutionem dotis, censetur uelle necessarium consequens, idest lucrum dotiũ, ꝙ ex statuti dispositione necessariò consequitur, & maritis obuenit per mortẽ mulieris sine liberis. Addit, ꝙ sic est uerisimile, & ꝙ, alioquin esset decipere maritos earũ: uel ꝙ aliter intelligendo impediret mr̃imonium: qm̃ sine conditione lucrandi mulieres maritos non inuenirent, & oĩa multis authoritatib. & iurib. deducit Crau. per duas magnas columnas, & ultra, de quib. aliquid hic non transcribam. & hæc decisio confirmatur multis authoritatib. indiuiduo faciẽtib. quas adducã in tertio casu, qui fortior est, s. in terminis, ubi nõ reperitur expressim concessa dotatio. Secundus casus est disputabilis. In eo ꝓ vtraque parte arguit Bal. in consi. 79. casus talis est, Zeno. li. 1. col. 2. Primò dicit uideri, ꝙ portio statutaria minũit fideicõmissum paternũ: quia ex quo pater legauit in cãm dotis, ergo in tali legato locũ habent oĩa statuta loquentia de lucro dotis: quia statutũ trahit ad legatum interpretatione passiua. l. 1. §. lex Falcid. ff. ad leg. Falc. Item ex quo ꝓmisit principale, idest dotationẽ, vr̃ & accessorium, idest lucrũ ex forma statuti. nã accessorium intelligitur in suo principali inesse. l. ex diuerso. ff. de rei uẽd. In cõtrarium allegat, ꝙ ex quo testãr expressim substituit in dote, potentior est expressa substitutio, quã tacitũ lucrum, qđ ꝓuenit ex statuto: quasi ex tacita uolũtate, qm̃ expressim restringit, seu cessare facit tacitum. l. ex facto. §. idem q̃ro. ff. de vul. & pup. fortè secus si specialiter, & expressim in ipsa dote non substituisset. Tandem resoluit ꝓ marito: quia substitutio de restituendo intelligitur de eo, qđ restitui põt de iure, & de facto. l. mulier. §. si hr̃s. ff. ad Treb. Sed de iure non potest restitui pars, quæ venit lucranda ex forma statuti: quia statutũ refragatur, dũ vult eã maritũ lucrari; ꝙ iure publico deroget vtilitati priuatæ. d. auth. res quæ. C. com. de leg. Itẽ ex quo lex disponit de lucro dotis, & pater de dote, quæ est quoddã vniuersale, disposuit, de lucro dotis disposuisse intelligitur, ꝙ est onus dotis. Itẽ præsumit quis uelle, qđ leges, & consuetudines locũ habeant in sua dispositione. l. quæritur. §. si uenditor. ff. de edil. edict. qm̃ igitur pater vr̃ in lucro dotis consensisse, meritò illud non uenit restituendum tam legis dispositione, q̃ patris uoluntate restitutioni aduersantib. Et iura q̃ dicunt de fideicommisso, loquuntur in alio casu, qñ. s. ius fideicommissi non minuitur ex alia causa, hæc Bal. per ista & alia Rolan. determinat hunc casum in q. 57. Verùm iterum contra hanc Baldi resolutionẽ põt arguit, ꝙ testator sciuit statutũ de lucro: nec enim illud ignorare ullo mõ potuit: toto titu. in C. & ff. de iur. & fac. ign. substituendo aũt in dote, facit scienter contra statutũ illud, & scienter cõtra statutũ faciens non potest uideri uelle id, qđ statutũ vult: ergo oĩs interpretatio uoluntatis eius, secundùm statutũ, in hoc casu debet cessare: sicut Doctores dicunt, ꝙ statuti interpretatio non fit secundùm ius cõe, qñ statutum in specie vult contrarium eius, qđ disponit ius cõe: ut dixi supra in glos. 5. Adde, qđ testãr fortè uoluit ad substitutũ post mulieris mortẽ deuenire: quia legauit plus ꝓ dote, q̃ debuerat, si Contra lucrũ non apposuisset fideicommissum, & maritus fortè cõtentus fuit, & debuit esse illa dote cũ onere fideicommissi: quia erat magna, & tantã non habuisset sine huiusmodi onere. ita arguit Pau. de Cas. in in cõsi. 59. ꝓ pleniori. col. 2. ubi, cũ fratres sororẽ maritasset, data magna dote de bonis fideicommisso subiectis, & maritus accipiens huiusmodi dotẽ sciuisset illud fideicõmissum, consuluit, ꝙ maritus non deberet lucrũ ex forma statuti facere: quia accipiens huiusmodi dotem uidebatur cum illa conditione, & onere fideicommissi accepisse, cuius fideicommissi contemplatione maiorem habuerat dotem, quàm non habuisset absque illo onere: nam magna dos, quæ prima facie est magna, inspecto onere non erit magna. l. liberi. ff. de iure dot. l. si conuenerit. ff. de pact. dot. neque conditiones, uel onera de dote reijciuntur. l. inter socerum. ff. de pact. dotal. Et hæc procedũt præsupposita potestate testatoris, quòd potuerit dotem subijcere oneri fideicommissi, & facere, quòd maritus eam non lucretur post mulieris mortem, quam potestatem extraneum dotantem habere non est dubitandum. nam si potuit eam non relinquere, multò magis potuit sub conditione relinquere. l. uideamus. ff. de in lit. iuran. sicut & potuit in casu restitutionis faciendæ, stipulari sibi reddi. l. 1. §. acce-
59 dit, C. de rei uxo. actio. † patrem uerò posse filiæ substituere in dote, quatenus est supra legitimã, tenuerũt Bar. Bal. Cy. & cæteri in l. fi. §. filiæ. de le. 2. Guid. Papæ in deci. 613. si pater. & alij plures citati à Hieron. Cag. in l. 2. nu. 102. uer. qñ autẽ mulier. C. de pac. q nimo cùm ꝑ statuta eis nulla legitima debeatur, pater põt imponere onus dotẽ restituẽdi post earum mortẽ in totũ, secundũ Pau. de Ca. in d. consi. 59. ꝓ pleniori. col. 1. in antiquis. ꝓ quo facit, quid consulendo tenuit Ruin. in consi. 179. uol. 2. dũ vult, ibi onus dotis apponi licere, quãuis secus sit quò ad legitimã aduerte quò ad hoc, ꝙ cũ nr̃um statutũ ꝓhibeat patri, stipulari sibi dotẽ reddi, uel alteri psonæ, q̃ ad dotãdũ teneret, fortè dicẽdũ est, ꝙ nec ꝑ uiã ultimæ uolũtatis id nõ liceat ei, s. onus restituẽdi, cui ipse vult apponere. Vbi autem statutum hoc non expressisset, dictum Castrensis fortè rectè procedit: quoniã nulla lex prohibet doti

onus apponere, effectũ accipiens maximè post solutũ mrimonium, nec ꝓtextu legitimæ, si non debeatur, onus poterit reijci de dote. Considera ẽt super isto casu, si dici pôt, ꝙ si dos, quã pater legat, cũ onere restituendi post mulieris mortẽ, nõ sit sufficiens ad inueniendũ maritũ respectu dicti oneris, quia uerisimiliter nemo, qui sciat se cariturũ bñficio statuti, de lucro, cùm ea dote sit contracturus mrimonium, habeatur illud onus ꝓ non apposito ex uerisimili mente testõris, qui si credi disset fore, ut ꝓpter illud onus mulier impediretur maritum ꝓ dignitate inuenire, certè non apposuisset. ita argumentat̃ Aym. Crau. in d. cõsi. 186. col. 3. nam dũ legauit ei dotem, ꝓfecto uoluit, ꝙ ea nuberet, & apponendo onus fideic. non cẽsetur ab ea uoluntate recedere. l. non ad ea. ff. de cond. & demõ. Sed intelligi debet appositũ, quatenus nuptijs contrahẽdis non officiat, ut in casu, in quo maritus præmoreretur, & demũ mulier, tunc dos deueniret ad fideicõmissarium: ut sic ex cã fideicommissum restringat̃ ad fauorẽ mrimonij, qui fauor præfert̃ utilitati priuatæ. d. auth. res q̃. cum ibi nota. & in his terminis recipiatur Bal. conf. 79. casus talis, Zeno. li. 1. Et deci. Rolan. in d. q. 57. ubi in nu. 12. se fundat in hac rõne, ne uiduitas inducatur filiæ, uel ꝓcedit in casu, in quo statutum expressim ꝓhiberet pactũ, uel aliud fieri in præiudiciũ lucri dotalis, ut in nr̃o statuto fit. Alioqui uereor, ne fiat aduersus testõris uoluntatem nullo iure improbatã. Nã non ꝓhibetur testatori, uel alij facere, quominus lucrum fiat de dote, secundùm statuti dispositionẽ: qñ statutum non hẽt clausulã ꝓhibentẽ fieri contrarium: & ideo negatur, ꝙ ista pars nõ possit, & de iure, & de facto restitui secundùm onus fideic. Alterum retorquetur contra Baldũ, quia testator, dum censetur de lucro disponere, vr̃ quidem disponere contra lucrum: quia dispositio sonat simpliciter contra lucrum: dum vult, substitutum in specie dotẽ hr̃e: ergo non maritum lucrari eam concedit. Tertium ꝓcedit, nulla stante speciali substitutione in ipsa dote, ut in casu præcedẽti Aym. Grau. secus illa stante ꝑ rationes prius per eũ adductas. Tertius casus est minus diffi-
60 cilis: † qñ ex fideicõmisso simplici iniuncto non censet̃ ꝓhibita dotis constit. l. mulier. §. cum ꝓponeretur. ff. ad Treb. d. auth. res quæ. & consequenter, nec etiam lucrum ex ea ꝓueniens, per statuti dispositionem, vr̃ per testatorem negatũ: quin fieri à marito possit, ut tenuit Bal. in conf. 77. filia. li. 4. & in consi. 103. in dicto testamento. eodem libr. 4. & in consil. 327. factum sic proponitur. eod. & idem Bald. præsupponit ꝓ absoluto in conf. 356. mortua Bertola. li. 2. & Corne. in cõsi. 3. in præsenti. uol. 3. Pau. de Ca. in conf. 80. quia ꝑ suprascriptũ eximium. Crau. in conf. 186. præallegato. col fin. Cãp. in d. trac. de stat. dot. in q. 18. & uoluit Ale. in cõs. 176. uisis narratis. uol. 7. Cur. in d. auth. res quæ. nu. 46. uer. vigesima dubitatio. Cas. in d. conf. 59. ꝓ pleniori. Bal. Nouel. in d. tracta. de
61 dot. in sexta parte. in priui. 26. tenuit id in simili, † ꝙ maritus dotẽ lucrari debeat, ubi duxisset spuriã in uxorem, in quo casu solet ad dotantẽ dos redire, nec ad hr̃des mulieris potest pertinere: quia de ea mulier non potest disponere, ꝓut istũ casum spuriæ discutiendo plenè ꝓbat Rolã. in q. 94. uos scitis. Et Bal. in d. auth. res quæ. nu. 14. vult, ꝙ mulier de bonis fideicõmisso subiectis possit dotem constituere, cum pacto de lucrando dotẽ in præiudicium substitutorũ. Si ergo in pacto hoc admittitur, multò magis in admittendum est in statuto: quia de pacto ad statutum ualet argu. l. non impossibile. ff. de pact. ita arguit in ista materia Crau. in d. conf. 186. in col. 2. iõ in ista conclusione notat differentiam inter alienationem ex cã dotis, & alias alienationes. Bal. d. conf. 77. quẽ sequit̃ Cor. in d. conf. 3. in præsenti. nu. 4. uol. 3. ꝙ existente fideic. conditione alienatio ex cã dotis, quæ bona fide sine fraude fuerit data, non reuocatur in irritũ: secus cõtingit in alijs alienationib. & hoc fit propter priuilegium dotis: & ipse Bald. inquit in d. consi. 327. factum si proponitur. & in d. consi. 103. in di-
62 cto testamento. in fin. † & iura, quæ uolunt bona fideicommissi dari in dotem posse, intelliguntur ad perpetuam substitutorum exclusionem, ut tradit Rui. in consi. 200. nu. 6. uol. 1. adeo, ꝙ, si tempore conditionis fideicommissi existẽtis comperiatur reuersa, uel reuertatur ad personam grauatam de restituendo, non tamen illa restituetur fideicommissarijs substitutis. Ita tenuisse Vgoli. Accurt. Pet. Cyn. Rapha. Fulgos. & Barto. & Bald. refert Corn. in d. consi. 3. in præsenti. col. 1. & in colum. 3. uer. & non est necesse. & Cur. in d. auth. res quæ. num. 27. uersicu. circa septimam. ubi post Iaso. attestatur de communi, & Aym. Crau. in d. consi. 186. uersicu. octauo, colum. fina. & licet id Curt. ipse restringat ad communem opin. quando mulier dotem soluto matrimonio recuperasset, & demum ipsa moreretur, ꝙ tunc debeat ad substitutos deuenire: tamen de eius dicto non est curandum, stante communi indistinctè contrarium: & ratio, qua ipse mouetur, non est bona. Dum arguit à cessante ratione, ꝙ cessat dotis cõstitutio, quæ erat obstaculum fideicommisso, ergo locus fideicommisso esse debeat. Quia potest dici, ꝙ fideicommissum fuit extinctum, & non impeditum propter dotis constitutionem: sed semel extinctum non reuiuiscit, tametsi causa extinctionis deficiat. l. qui res. §. aream. cum ibi notatis de solut. & eius responsio ad argumentũ, ꝙ res semel effecta alienabilis, durat perpetuò alienabilis. l. pater. §. quindecim. de leg. 3. per eũ non ur̃ mihi rectè probari, uel ꝙ in isto casu dicatur prohibitio realis, uel ꝙ illa differentia sit uera, nã ego concedo, ꝙ realis prohibitio plus operetur, q̃ personalis: quia realis facit, ut à nemine, uel unquã alienari res nequeat, & semper det̃ reuocatio in quencunque, & per quascunque manus res transierit, quod nõ cõtingit de personali. Sed dubito, an si semel res sit legitimè alienabilis, duret perpetuò alienabilis, quasi sublata prohibitione reali: sed utrunque sit, secundùm cõmunem opinionẽ, stante, ꝙ per constitutionẽ dotis perimitur fideicõmissum ad perpetuã exclusionẽ substitutorũ, sequtur, ꝙ fideicommissum non pôt obstare marito, quominus dotẽ lucret̃
63 iuxta statuti formã. Amplia † procedere hoc ẽt, ꝙ fideicommissum pro loco factũ fuisset, nihilominus maritus dotem lucrabitur secundùm Bal. in d. cõs. 327. factũ sic proponitur. & Crau. in conf. 186. præallegato. Rol. in d. q. 57. nu. 13. & est communis opinio, ut dicit Curt. aliquot allegans in d. auth. res quæ. nu. 37. & quamuis ibi contra eã nonnullis arguat, tñ illa mihi placet, & soluuntur eius argumenta: quia dos datur pro alimentis. Bald. in tractatu de dot. in 6. parte princip. in
64 priuil. 26. † & fauor alimentorũ præualet fauori ecclesiæ, ut per hanc rõnem consuluit Lud. Rom. in conf. 267. circa. Se-
65 cundò † intellige eã procedere, etiã ꝙ testator alienationem bonorũ prohibuisset: quia huiusmodi prohibitio non extẽdit̃ ad cãm dotis. d. auth. res q̃. secũdùm omnes ibi, vt per Ias. ibi nu. 25. uersi. tñ ꝓ opi. Bar. & in l. filius. §. diui. de leg. 1. Si non extendit, ergo marito in dote non obstabit. Nunc decla-
66 ra primò, ꝙ † portio per uirũ lucranda dẽt mulieri in legitimã, & Trebellianicã, quas quidẽ quartas filiæ liceret de fideicommisso detrahere, iuxta iuris communis dispositionem, imputari: ita vt filia dicere non possit, Volo detrahere dictas quartas. Item & id, quod venit à marito lucrandũ vigore prædicti statuti, ex bonis fideicommissi in ꝑiudiciũ substitutorũ, vt consuluit Cor. in d. cõs. 3. in ꝑsenti. col. fi. vol. 3. & Bal. in cõsi. 356. mortua Bartola. lib. 2. Aym. Craue. in d. conf. 186. nu. 15. & ꝓbat Cor. in conf. 320. vr̃ respondendum. nu. 15. versi. licet autem. lib. 1. vnde fiet, ꝙ si lucrum erit faciendũ de istis quartis, seu ad computum earum, mulieri imputabitur, plerũque nihil, vel parũ substitutis illud lucrũ ꝑiudicabit. Quod tñ intellige, quò ad ꝑiudiciũ mulieris, nõ autẽ mariti, qui dotẽ accepisset: nã quamuis mulier cõsumpserit de fideicõmisso sui culpa vltra legitimã, & Trebellianicã: nihilominus, quã culpa vxoris nõ debet nocere viro, maritus lucrũ dotis faciet: ita cõsuluit Pau. de Cast. in d. cõs. 80. qa ꝑ suprascriptũ exi-
67 miũ. Limita † secũdò, qñ testator diceret in testamẽto, ꝙ pleno iure restitueret̃ fideicommissario: ꝑ istud eñ verbũ vr̃ declarasse, ꝙ pars aliqua nõ possit quauis ratione retineri, & sic ex causa lucri vigore statuti faciẽdi. Alex. in cõs. 176. visis narratis. vol. 7. vbi consuluit in relicto ꝓ dote, & voluit, ꝙ cũ testator mãdasset terrã, quã legabat in auxiliũ dotis, restitui pleno iure post illius mulieris mortẽ, non fieret locus lucro dotis, & hoc sequit̃ simpliciter Crau. in d. conf. 186. & sequitur
68 Rol. in d. q. 57. nu. 5. & nu. 20. Et Alex. dicit, † ꝙ non pôt lucrũ fieri de reb. alienis in dotẽ datis, ita nec in illo casu. Simi-
69 le dixit Cur. Iu. in conf. 154. † ꝙ si extat statutũ volẽs maritũ lucrari dimidiũ patrimonij mulieris, nulla dote expressim constituta, maritus non lucrabitur partem bonorum fideicommisso subiectorũ: quia illa non sunt in patrimonio mulieris, sed pertinent ad substitutos, quod dictum forte non est sed tutum: quia illud patrimonium debet haberi pro dote tacita, & ficta, in qua uidetur idem seruandum, quod in expressa, saltem pro modo dotis congruæ.
70 Et nota, † quòd quando dantur bona aliena in dotem, euictis illis per dominos eorum, marito succurritur actione de euictione, quæ competit sibi ad æstimationem partis,

tris, quæ ueniebat lucrãda ex forma statuti aduersus obliga-
tos de euictione: ita respondit Bal. in cons. 448. quidam habẽs
duas. uol. 4. Et sequitur Crau. in d. cons. 186. in fin. idem uult
Alex. in d. cons. 176. uisis. nu. 9. col. fi. uol. 7. & Roland. in d. q.
71 57. nu. 6. & in q. 58. Tertiò † limita in dote excessiua, quàm
sine moderamine mulier constituisset, id nõ præiudicabit sub
stitutis, nec maritus plus lucrabitur in præiudicium substitu-
torũ, q̃ de dote cõgrua. Campeg. in d. tractatu, in quæst. 18.
Corn. in d. cons. 3. in præsenti. uol. 3. Bal. in d. cons. 77. filia. li-
br. 4. Pau. de Cast. in d. consi. 80. quia per suprascriptum exi-
mium. Curt. Iun. in d. cons. 154. quia in excessu dotis, consti-
tutio eueniente conditione fideicommissi in irritum reuocat,
ut dicit Rui. in consi. 137. de duob. nu. 18. uer. nunc est uiden
dum. in 2. lib. & uolunt Doct. in d. auth. res quæ. Vel quartò
72 limita, † si mulier habebat, cùm dedit dotẽ de bonis fideicõ-
missi, alia bona ꝓpria: tunc etiam irritabitur dotis cõstitutio,
& maritus non poterit de eis lucrum facere, secundùm Cur.
Iun. in d. cons. 154. & Aym. Crau. in d. consi. 186. in fi. & Ro
land. in q. 58. per plura, de quib. ibi per eum: qm̃ remedium
d. auth. res quæ. est subsidiarium, quo in defectum aliorũ bo-
norum conceditur mulieri se dotare de bonis fideicommissi.
Rui. in cons. 123. nu. 12. uer. tertiò in isto casu. uol. 2. & in cõ
sil. 99, nu. 4. eo. uol. Dec. in cons. 599. ad fi. Bal. Salyc. & Pau.
de Cast. in d. auth. res q̃. Rip. post Alex. in l. filiusf. §. diui. Ale.
in cons. 56. consideratis. col. 2. in uol. 1. Lup. in rub. de don. in
73 ter uir. & uxor. §. 14. Vltimò quæro † nunquid substitutus,
qui ut tutor dedit de bonis fideicõmisso subiectis dotẽ ꝓ pu-
pilla, marito censeatur sibi præiudicasse, ita ꝙ contra maritũ
lucrari uolentem dicta bona ex forma statuti, de lucro dotis,
nequeat ad dicta bona agere, & allegare illam dotem fuisse ex
cessiuam. Cor. in d. cons. 3. in præsenti. lib. 3. respõdit sup isto
dubio. Primò arguendo contra substitutum, ꝙ uideatur sibi
ꝑiudicasse, arg. l. fideiussor. §. pater. ff. de pig. l. Lucius Titius.
§. Paulus. quib. mod. pig. uel hyp. solua. l. sicut. §. non vr̃. eo. ti.
l. quidã. ff. de eui. & quia ipse fuit auctor dotis excessiuæ, ideò
excessum nõ possit ipse allegare. l. transactione. C. de transac.
& dolus infertur nolẽti. l. cũ donationis. C. eo. c. sciẽti. de reg.
iur. in 6. l. nemo vr̃ fraudari. ff. eo. contrarium consuluit nu.
6. col. pen. nam respondet, ꝙ substitutus potest allegare non
fraudem, sed ꝙ non sit locus. d. auth. res quæ. quoniam illa au
then. res quæ. quoniã illa auth. non ꝓcedit nisi in casu dotis
congruæ, & in defectum aliorum bonorum, nec sibi præiudi-
cat ꝓprium factum, uel consensus: quia id fecit ratione, & ne
cessitate ꝓprij officij tutelaris, qđ nemini debet nocere. l. san
cimus. C. de admi. tut. l. si quis ex signatorib. ff. quemadmo-
dũ test. aper. l. 1. ff. ex quib. caus. maior. & quia sciebat ius suũ
durare, sibi non præiudicabat, dationi in dotẽ consentiendo. l.
sicut. §. non vr̃. ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. Cast. in d. consi.
59. ꝓ pleniori. in col. 2. nam sciebat, ꝙ eueniente casu fideicõ
missi, dotis constitutio in excessu retractatur, secundùm præ-
allegatos, & sic ꝙ poterat ad illa bona agere, & quòd interim,
quia pertinebant ad mulierem, poterat in dotem oĩa dare, uel
quouis titulo alienare. l. fin. §. sinautem sub conditione. & ibi
no. C. com. de leg. & ꝙ stant simul, ꝙ dos congrua dicatur re
spectu mulieris, id est talis, ꝙ utiliter dicatur data quò ad mu
lierem: ita ꝙ nullo modo dici possit læsa in huiusmodi dotis
constitutione ꝓpter uiri conditionem fortè, uel aliam cãm:
& tamen respectu substitutorum sit excessiua: ideo ut fideicõ
missarius ille potuit eam excessiuam dicere ex ꝓpria perso-
na, & iure, sed non ut tutor ex persona, & iure mulieris. Insu
74 per addit Cor. † ꝙ iuri futuro non potest renunciari. l. si ita
scriptum. §. 1. de leg. 1. l. 1. §. decretalis. de successor. edi. ergo
nec tacitè: & ꝙ saltem consentienti alienationi rei fideicõmis-
si, datur semper regressus ad pretiũ, ubi cessat præsump. don.
Bart. & Doc. in l. si fundũ ꝑ fideic. de le. 1. & ibi enumerat cõ-
iecturas non donationis, concludẽs ꝓpterea cõtra maritũ ꝓ
fideic. ut latius ibi ꝑ eũ. Quartus casus resoluit ex hac distin
ctione, ꝙ aut testõr erat de ascendẽtib. qui tenebat illas fœmi
nas dotare: aut erat extraneus ad id non obligatus. Si extra-
75 neus erat, † & tũc expressim in cãm dotis alienare ꝓhibẽs fa
cit, ut maritus in præiudiciũ fideicõmissorũ nõ possit de illis
bonis lucrum dotis facere: secundùm Alex. in d. consi. 176. &
Crau. in dict. consi. 186. in fin. & alios supra allegatos, præsup-
posito nullum extare statutum prohibens fieri contra lu-
crum dotis. nec quicquam est, quòd huic conclusioni refra-
76 getur: † quia dicta authentica res quæstio. non habet lo-
cum in extraneis, & restringitur ad patrem, & ascendentes
respectu liberorum: ut dicit Barto. Salyce. Paul. de Cas. Ias.
in d. auth. res quæ. Rip. in d. §. diui. nu. 76. Aret. in cõsi. 37. &
Rui. in cons. 137. nu. 17. uers. nunc uidẽdum. lib. 2. & quisq;
rei suæ põt apponere legẽ, quã uult. l. legem. C. de dona. quæ
sub mõ. Dec. in l. traditionib. C. de pact. facit tex. in l. 1. C. de
sac. san. eccl. l. 1. §. fi. ff. si quis à par. cum sim. Si uerò testator
pr̃ est, uel alius de ascendentib. qui teneatur dotare, & in hoc
casu est aliqua Doctorum cõtrouersia: mihi placet opi. Cast.
77 in d. cons. 80. quia per suprascriptum eximiũ. † ꝙ sicut pr̃ nõ
põt exonerare se a debito naturali dotãdi filias. l. qui liberos.
ff. de ritu nup. dũ uiuit: ita nec in ultima uoluntate id possit
subiiciendo bona sua fideicommisso, & prohibẽdo expressim
alienationem, ẽt ex cã dotis: & quò ad patrem illa authẽt. res
quæ. procedit ex defectu ptãtis: ut & tenuit Cur. Sen. in cõsi.
27. nu. 13. & probatur ibi, dùm dicit, id fieri, si legitima por-
tio non sufficiat ad dotem, quasi velit Imp. ꝙ, licet legitimam
pr̃ reliquerit, nihilominus ea non sufficiente possit filia etiã
contra eius prohibitionem, & uoluntatem bona fideicõmissi
pro dote alienare: & istam opinionem tenuerunt Iac. de Are.
Cyn. Bal. & Sal. in l. uoluntas. C. de fideicom. Bart. in d. §. di-
ui. & Sal. in l. fi. de reb. alien. non alien. Alex. in cons. 56. con-
sideratis. nu. 3. vers. uerũ, quia. lib. 1. Rip. in d. §. diui. num. 9.
uers. 2. quærit Bar. & Rui. in d. cõs. 123. nu. 4. vol. 2. & opinio
eorum, qui dixerunt. d. auth. res quæ. procedere ex præsũpta
testatoris uoluntate, est vera, vel respectu extraneorum, uel
in casu, ubi expressim in cãm dotis non fuisset facta prohibi-
tio: qm̃ in omnib. testantib. militat præsumptio in dubio, ꝙ
gñali prohibitione noluerint cãm dotis comprehẽdere: & in
claris cessat illa præsumptio. Sed in uno, s. in patre, & ascendẽ
te, non ꝓpterea necessitas iuris deficit, qua subiiciuntur one-
ri dotandi eius bona, ꝙ non contingit in extraneo: & sic ego
d. auth. res quæ. intelligo, quicquid dixerint Ias. Cur. & alij
in hac materia: Vnde sequitur, ꝙ maritus non obstante fidei
commisso, cum prædicta expressa prohibitione poterit lucrũ
dotis facere: quia dos in hoc casu erit legitimè constituta: &
ut de legitimè constituta debetur lucrum iuxta statuti dispõ
78 nem. Hic quæro, † an hoc statutum de dotis lucro habeat lo
cum in dote filiarum principis copulatarũ in ciuitate illi sub
dita? Et Rol. in q. 83. tenet ex plurib. ꝙ nõ, ut ibi ꝑ eũ. Idẽ
quò ad statutũ ipsius principis de lucro dotis, qđ ipsum non
obstringit: ut ꝑ eund. in q. 84. Item quæro, an hoc statutum
hẽat locũ in castris vasallorũ subditorũ? & Rol. tenet ꝙ sic in
79 q. 85. ex multis. ut ibi ꝑ eũ. Vltimo loco q̄ro, † an statutum
de lucro, quod uigebat, cũ dos data est, an verò statutũ, quod
post dotẽ fuit cõditũ, antequã tñ mr̃imoniũ esset solutũ, &
cõditio lucrãdi dotẽ extitisset, inspiciat. Et in terminis repio
determinatũ, inspici oportere statutũ tpis, quo fuit dos cõsti
tuta, & nõ illud, qđ posteà de nouo cõditũ fuisset: ut ꝑ Imol.
in c. fi. uers. tertia est si statutũ disponit. in fi. col. 8. de cõstit.
& post eũ ibi Fel. in col. 2. uers. ex ista ampliatione. & in c. 1.
col. pe. nu. 31. de spons. & in cons. 1. erat statutũ. nu. 12. & Io.
Cro. ĩ l. oẽs populi. col. 32. ver. limitat ista cõclusio, si effectus.
in quib. locis reprehendũt Bar. contrariũ tenẽtẽ, in d. l. oẽs po
puli. nu. 47. ver. ecce alia, dicit statutũ. Dũ Bar. ibi voluit, statu
tũ nouũ de lucro dotis cõprehẽdere dotes ueteres, i. constitu-
tas tpe statuti ueteris. & mouent prædicti: qm̃ ex contractu
dotis datæ a die celebrationis ipsius, ius ortũ est partib. circa
quantitatem de dote restituenda, quod auferre noua lex non
80 potuit: † qm̃ legis natura est, futuris negotijs dare formam,
non aũt præteritis. l. leges. C. de legib. per diuersas. §. fina. C.
mand. c. fi. de constitu. quẽadmodũ & Imperator constitutio
nem. l. vnic. C. de rei vxo. act. dixit ibi in fi. se facere super his
tantummodo dotibus, quæ posteà darentur, & ista conclusio
ex aliquibus similibus comprobatur per præfatos Doctor. &
dubitationem non habet, præsertim propter clausulam con
tractus, in qua dicitur, quòd fiat dotis restitutio secundùm
formam statutorum, nam restringitur ad statuta tunc exi-
stentia, & non porrigitur ad noua, & futura, de quibus par-
tes non potuerunt diuinare: ita in terminis statuti de lucro
dotis respondit Bald. in consil. 31. statuto. uol. 3. ubi subdit,
81 ꝙ † nouum statutum non potest disponere contra pacta cõ
uenta: quia esset tollere iura naturalia, qđ nõ licet. §. sed natu
ralia: institu. de iu. nat. l. 1. in fi. ff. de dol. excep. l. toties. ff. de
poll. l. fi. C. si contra ius uel util. & ꝙ ideo, qa dicebat, ꝙ tra-
heret ad præterita, illud statutum erat iniquum. Et Ang. qui
in consi. 382. de natura legis. disputauit istam q̃onem, eam
non resoluens, dicendo esse arduam, & difficilem: mihi uide-

tur nodum in ſcripto quæſiuiſſe: & eius difficultates ſic ſub
mouētur. Et primò, qđ Bar. dicebat, ideo ſtatutũ nouũ inſpi-
ci oportere: q̃a hoc lucrum ꝓuenit ex morte mulieris, q̃ tē-
pore noui ſtatuti contigit, id rectè negat̃; q̃a imò ꝓuenit ex
ipſo contractu dotali, ope ẽt ſtatuti, & tunc oritur ius, licet cō-
ditionale, qđ non refert. §. ex conditionali. inſti. de uerb. obli.
l. filiusf. ff. eo. ti. l. cedere diem. de uerb. ſig. Et illud Bar. poteſt
ꝓcedere, quando ſtatutum conderetur nō ſup contractu ali-
quo, ſed ſup ſola hr̃ditate, & ſucceſſione: ut puta ꝙ uir ſucce
deret uxori in tali quota hr̃ditatis. Et ex hoc reſpondet̃ etiam
Pau. de Ca. in conſ. 393: uerba appoſita in ſtatuto. in fi. dum
tenēdo opinionē Bar. in hoc dixit, ſtatutũ nouũ in hoc com-
prehēdere dotes antea datas; q̃a quouſque durat m̃rimoniũ,
ſup dote nullũ effectũ induxit: q̃a poterat diſſolui morte ui-
ri, & tunc non fuiſſet locus lucro dotis: & quòd exceptio ui-
ro conceſſa cōtra hr̃des mulieris cātur morte mulieris, & nō
ante, & qđ nō ſufficit, mortis tēpore ſtatutũ extare; nam patet
ex p̃dictis, iſta non eſſe uera, ſi q̃dē ſuper contractu dotis reſti
tuendæ diſponens alterando eius obligationē parit ius ſub cō
ditione, quæ cùm ſit ex præterito in futurum, non poteſt ne-
gari, q̃n ante mortem mulieris effectũ dicat̃ inducere. d. l. ce-
dere diem, & concor. Secundò dũ Ang. in d. conſ. 381. ſcrupu
loſè dubitauit, quia ſtatutũ uerbo futuri tēporis modi ſubiũ-
ctiui utit̃, ibi, ſi dos tradita fuerit &c. ꝙ trahit originem à p̃te-
rito, gl. in l. tale. §. falſam. de condit. & demon. uolens ob id in-
ferre, ꝙ ſtatutum poſſit m̃rimonia iam facta comprehende-
re, & ſic de iam traditis, & nuptijs loquatur. nam reſpōdeo,
82 † ꝙ uis futuri ſubiunctiui eſt importare futurũ completũ &
perfectũ, qđ non facit futurũ indicatiui, uerbi gr̃a; ſi dicat̃,
Si alienaueris, uel ſi alienabis, differētia eſt inter vnũ, & aliud
futurũ: q̃a in primo requirit̃, ꝙ ſit alienatio completa, & per
fecta ad eius uerificationē: in ſecundo ſecus, q̃a ſufficit, ꝙ in-
cipiat alienare, ſecundùm Bar. & alios in l. filiusfam. §. diui. de
leg. 1. Cor. in conſ. 276. uol. 1. & hoc mō pōt ſe hr̃e in ſtatuto
loquēte p illa uerba, tradita fuerit &c. Quod, vt ſub nouo ſta-
tuto cōpræhendatur, req̃rat m̃rimoniũ cōpletũ, & perfectè fa
ctũ, & dos integrè data, ꝙ tñ in futurũ poſt dictum ſtatutum
nouum contrahetur m̃rimonium, uel dos dabitur, non autē
ut importet, quòd de p̃terito ante dictũ ſtatutum m̃rimoniũ
contractum, uel dos data ſub eo cōpræhendi debeat, alioq̃ ſi
ita indiſcretè uim p̃teriti tēporis ſequamur, dici ēt poſſet, cō-
præhēdere dotes, quarum conditio extitiſſet morte mulieris:
quoniam & hæ ſunt de p̃terito qđ nemo audeat dicere. Et de-
ciſio de ſtatuto loquente, Bannitos rebanniri, allegata ibi per
Ang. non facit ad rem: quoniã ibi conſtabat ſtatutum reſpice
re tantùm præteritos: quoniam abolitionē reorum ꝓ præteri
tis criminib. uolebat indulgere, ſed non futurorum: q̃ uenirēt
in futurum banniendi: nam uenia futuri criminis non poteſt
polliceri. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pact. ſed hoc ſtatutũ reſpicit fu
turas dotes, quæ ſ. in futurum conſtituerētur, & darētur. Ter
tiò dũ inferebat, ſtatutum diſponere ſuper reſtitutione dotis
facienda, & ſic ſuper actu futuro, q̃ contingit ſub ſtatuto no-
uo, & ideo comprehendi debere ſub eo. Reſpondetur negan-
do: q̃a imò, quòd aliter teneatur dotē reddere, quàm die con
tractus cenſeatur inter partes conuentum, eſt diſponere ſup
ipſa obligatione dotis, & ſuper ipſo contractu, alterando obli
gationis formam, qđ quidē non eſt auſus negare Ang. ibi. Et
quamuis Soc. Iun. in conſ. 21. circa ꝓpoſitam. in uol. 1. uidea
tur Bar. opinionē ſeq̃ conſulendo in caſu ſuo ſtatutum nouũ
ad ueteres dotes & donata extendi, tamē eſt aduertendum ad
duo: ad primum, quatenus tenet, quòd dictũ Barto. loquitur
contra communem, & minus ꝓbabiliter. ad ſecundum, quòd
in caſu ſuo ſtatutum nouum ex cauſa erat conditum ꝓpter
præteritas dotes reſtituendas magis, q̃ ꝓpter futuras, ut ibi
Socy. oſtendit, & clarè tenor ſtatuti præ ſe ferebat, idq́; fuerat
ſancitum: quia propter bellum ante ceſſum multi pauperes
effecti fuerant, & non poterant dotes olim receptas reſtituē-
re, hr̃dib. mulieris: quod & quandoque ſuper alijs debitis ſta
tui, & ordinari uidi: in quo caſu tunc non eſt agendum de
uoluntate ſtatuti, ſed de eius iuſtitia & ualiditate, an, & quan
do ius tertij poſſit tollere, ergo ſecus in dubio: & quando
non ſubeſt ratio, quòd iori contractus uoluerit derogare: uel
ius tertij auferre abſq; cauſa. Nec etiam obſtat, ꝙ conſulen-
do dixit Bal. in conſ. 477. punctus. q. li. 4. & in cōſi. 94. ſcīēdũ.
& ſeq. eo. lib. 4. dũ in hac materia cōſulendo, uoluit ibi, ad ue-
teres dotes iã datas ſtatutũ nouũ extendi. Nã primò dici po-
teſt illum malè conſuluiſſe ibi: prout Ang. & Bar. ubi ſupra.
Secundò, ꝙ caſus Bal. erat diuerſus: quia in caſu ſuo, ſtatutũ
nouũ diſponebat, ꝙ filius in dote matris non obſtante pacto
contrario ſuccederet, & ſic illa ſtatuti diſpoſitio erat q̃dã ſuc-
ceſſio ab inteſtato p mortē matris delata, ut dicit Bal. ibi, ideo
contingente caſu mortis ſub nouo ſtatuto: uidebat̃ ſub eo re-
ctè comprehendi, quoniam & ſuperius diximus, ꝙ q̃n ex ſola
morte alicuius defertur ſucceſſio, attendit̃ ſtatutũ, ſub quo
mors contingit: ſecus ergo in q. noſtri caſus. Sed ſi fateri ue-
rũ licet, magis puto, ꝙ malè conſuluerit Bal. q̃ ꝙ eius opinio
poſſit ſaluari: quia quatenus illa ſucceſſio redundabat in an-
nullationem pacti dotalis, iam legitimè facti ante ſtatutum
nouũ, non debebat locum habere: ut concluſimus in q. nr̃a.
ex his quoque ad Rolan. in q̃ō. 93. alia. ubi hunc punctum di-
ſputat tenens cum Bart. patet reſponſio (ni fallor) ita clarè,
ut non ſit opus ei explicitè reſpondere. Aduerte tamen, ꝙ q̃n
ante nouum ſtatutum conditio lucrãdi dotem extitiſſet, ſub
ſtatuto nouo minimè comprehendi, fatetur Bald. in d. conſi.
477. & in d. conſi. 93. uiſo. & in conſi. 94. ſciendum. & in cō-
ſi. 95. lib. 4. quia inquit, tollere obligationem iam fundatã eſ-
ſet aduerſum naturalem æquitatem, auth. cōſtitutio quæ ex
adſcriptitio & libera natos, in prin. diſtinguit etiam inter ſta-
tutum emanatum ad correctionem, uel interpretationem pri
mi ſtatuti, item an diſponat ſuper pacto, an non, uel ſuper le-
gis prouiſione, quæ hic proſequi non eſt neceſſe.

GLOS. XI.

In text. ibi. Hæredibus ipſius mulieris ex teſta-
mento, uel ab inteſtato, uel alijs, qui-
bus deberet de iure reſtitui.

SVMMARIVM.

1 *Mulier propter dotem à ſucceſsione per ſtatutum excluſa an dos ad dotantem redire debeat & poſsit.*
2 *Dos in caſu reſtitutionis ad quē de iure cōmuni reuertatur.*
3 *Dos, nulla ſtipulatione de ea reddenda interpoſita, ad quem redeat.*
4 *Remiſsio eſt donatio.*
5 *Inſtrumētũ producens videtur omnia in eo cōtēta approbare.*
6 *Ratihabitio nō trahitur retrò ad tollendũ ius alteri quæſitũ.*
7 *Dos iure hæreditar. an pacti, filijs remanere debeat.*
8 *Actio dotis patri & filiæ cōis eſt, exercitium autem eſt patris.*
9 *Patre dotem ſibi reddi ſtipulato, ſi filia ſine liberis prædeceſſerit, ad quē dos reuertatur liberis ſuperſtitib. ea decedente.*
10 *Marito dotis lucrum paciſcente, ſi vxor ſine liberis prædecedat, cui debeat dos defectu conditionis applicari.*
11 *Marito, qui dotem reſtituere iurauerat, hærede ab vxore inſtituto an dos acquiratur non obſtante iuramento.*

PARS dotis, q̃ per maritum uenit reſtituenda, ad
quem ſpectet, ſecundùm ius noſtrum municipale
eſt clarum: quoniam ſi dos data fuit mulieri, ab
his, qui eam ex diſpoſitione iuris, uel ſtatutorũ te-
nebantur dotare, ſtatutum noſtrum ad eã, uel eius hæredē,
non obſtante aliquo pacto, uel ſtipulatione contraria ſpecta-
1 re, & pertinere diſponit. † Idem etiam dicas, quotieſcunque
mulier per ſtatuta excluditur ab aliqua hæreditate ꝓpter do-
tem: tunc enim dotem p̃cipuam, & ad ſuos hæredes tranſmiſ-
ſibilem habere debet: nec poteſt ad patrem uel alium dotan-
tam aliquo pacto redire, ut per Dec. in conſi. 106. Socy. in cō
ſil. 9. nu. 21. & ſeq. lib. 1. Iaſ. in l. poſt dotem. nu. 89. uer. limi-
ta tamen ea. ſol. mat. Bal. in conſi. 49. quæſt. in 2. lib. & in con-
ſi. 108. punctus. lib. 2. Cur. Iun. in conſi. 180. nu. 4. & in conſ.
93. nu. 9. & alijs plurib. p Cagn. in l. fi. nu. 101. uer. q̃a tamen
ex forma. C. de pactis. Quãdo datur ab extraneo, q̃ nullo mo-
do ad eam dotãdam tenebatur, ſtatutum noſtrum uult, inſpi-
ci tenorem obligationis de reſtituenda dote, & ius cōe, ſaluo
iure lucrãdi marito partem eius iuxta ſtatuti formam. Quid
2 autem † iuris ſit nullo ſtante ſtatuto in terminis iuris commu
nis, conſidera hos, qui ſequuntur caſus. Primum, quando pa
ter ſoli filiæ dotem reddi ſtipulatur: tunc quia uidetur ei do-
tem donare, & donatio ex cauſa dotis in filiam tenet. l. Pom-
ponius Philadelphus. ff. famil. erciſcun. Iaſo. in dicta l. poſt
dotem. numero 64. uerſiculo ſextò dos, proculdubio dos
ad filiam pleno iure pertinebit, ut communiter Doctor.

velle

velle dicit Ias. in d. l. post dotẽ. nu. 59. versi. istam lect. & n. 99. versi. circa quintam. & sequitur Steph. Bertr. in consi. 177. in col. 2. lib. 1. & Curt. iun. in consi. 180. Idem est, si filia ipsa stipulatur præsente & cõsentiente patre dotem sibi reddi secundùm Bertr. in d. consi. 177. col. 2. ubi etiam aduertit aliud esse, ꝙ soli filiæ reddi dos ꝓmittatur, vel filiæ, in primo casu vult uideri dotem donatam à patre filiæ in omni casu, & euentu: in secundo aũt nõ, sed tñ, ꝙ dos ei reddatur in casu, in quo reddi dẽt de iure, & non solet ad patrem reuerti. Aduerte, ꝙ Bertran. dictum hoc procedit rectè in suo casu, quando mulier stipulata est sibi reddi consentiente patre, si maritus præmoreretur: quia restricta ad unum casum, non cõpræhendit alios, & sic non potest uideri donata: alioquin de eius dicto
3 dubito. Secundus est † casus, quando nulla stipulatio de reddenda dote pro aliquo intercessisset, & tunc secundùm vnã opinionem magis ueram, & cõem dos indistinctè ad patrem reuertitur mulieris. l. dos à patre. C. sol. mat. & ibi gl. & Doct. & in d. l. post dotem. ff. eo. Alex. in consi. 115. uetus. lib. 1. & in consi. 77. in causa & lite. lib. 7. Matth. de Afflict. in dec. Neap. 236. Pet. Abb. in cõs. 115. vẽ primò. li. 2. Paleus in q. 89. quæritur utrum. & Soc in consi. 9. in col. 1. lib. 1. refert istam opinionem tenuisse, Bal. Io. Accur. Azo. Iac. de Raue. Cy. Bart. & Ang. in locis, de quib. per eum ibi, quamuis ipse uiginti argumentis conatus fuerit probare contrariũ. Verũ secundùm alteram opinionem, quæ fuit Martini, si extant filij, dos pro eis retinetur, & hæc usu præualuit, ut per Doct. ubi suprà. Ex consuetudine igitur dos pro filiis retinetur ab eodem patre, & non reddit ad patrem mulieris dotantẽ. Quæ quidem consuetudo in primis declaratur non attendi, nisi in facto probatum extiterit eam uigere in loco, secundùm Alex. in præallegatis consiliis. Secundò strictè intelligitur, secundùm Alex. vbi suprà. & Ias. in d. l. post dotem. nu. 102. uersi. istam consuetudinem. Soc. iun. in consi. 114. nu. 21. uersi. & cum ista cõsuetudo. uol. 3. & ideo, si matrimonium soluatur per mortẽ viri superstitibus filiis, & demũ mulier uidua moriatur, dos ad patrem eius, & non ad filios pertinebit, & dicta consuetudo cessabit in isto casu, ut tenuit Soc. iun. in consi. 114. nu. 21. præallegato. ubi attestatur de cõi, & Bal. in consi. 7. Petrus maritauit filiam. lib. 3. in antiquis. Pet. de Anch. in consi. 349. de iure cõi. & Bal. in consi. 349. uiso primo. lib. 2. in antiquis. Pau. de Cast. in consi. 11. uiso uicto libello, & contentis. 1. uol. in antiquis. Lud. Goz. in consi. 9. in causa Mantuana. col. 2. ubi allegat Bar. Bal. Pau. de Cast. Fulg. Alex. & Bal. Nouel. in l. post dotem. ff. sol. mat. attestando cõem pro ista parte. & sequitur Cor. in consi. 340. ꝙ dicta dos. lib. 1. & Steph. Ber. in consi. 167. col. fi. lib. 2. ubi ẽt dicit eam consuetudinem non extẽdi ad donationẽ propter nuptias, & sic ego in facto obtinui in cã uertente coram D. Iudicibus Rotæ ciuitatis Lucensis, & in terminis quidẽ difficilioribus. Nam filiafam. ad dotẽ datã à patre eius viro cũ obligatione, ꝙ dicta mulier renunciaret bonis maternis & quibuscunq; iurib. ei cõpetentibus in bonis paternis, & maternis: quia pater dicebat date & cõstituere eam dotẽ dictæ filiæ pro dictis bonis, & iuribus ei pertinentibus, egerat cõtra tertiũ possessorẽ bonorũ sui mariti actione hypothecaria: quia solutũ erat matrimoniũ per mortẽ eius mariti: ego cõsului per prædicta, actionẽ dotis nõ spectare ad filiã, sed ad eius patrẽ, & sic absq; actione egisse, & agere. Mihi fuit dictũ, ꝙ illa dos fuerat data filiæ de bonis maternis, & iurib. spectantibus dictæ filiæ, & ꝙ uir eius renunciauerat dictis bonis, & iuribus noĩe ipsius filiæ, ut in instrõ dotis constitutæ, in quo casu uidebatur dos aduentitia: iuxta ea, quæ dicit Aym. Crau. in consi. 84 nu. 5. & alia ad hoc per nos allegata, & dos aduentitia procul omni dubio spectat ad filiã, & non ad patrẽ, sed ad ista respondebã, ꝙ dicta renunciatio nõ fuerat per mulierẽ ratificata. Nec ex eo, ꝙ fecerat mandatum ad repetendũ dotẽ simpliciter, & eius procurator petẽdo dotẽ produxerat illud instrm̃ dotis cõstitutæ, & aliud cuiusdã partis dotis, quã uir cõfessus fuerat se recepisse, cẽteri ratificatã dictã renunciationẽ dicebã: qm̃ mãdatũ simplex ad lites non erat extendendũ ad contractum celebrandũ & præsertim ad
4 renunciandũ, & remittendũ iura cõpetentia, † qñquidem remissio iuris est donatio. Cor. in cõs. 284. li. 1. Ias. in cõs. 149. in lib. 4. l. si quis obligatione. & ibi Bar. de reg. iur. & donatio nunquã uenit in mandatũ. Ias. & cæteri in l. præses. C. de transac. l. contra iuris. ff. de pact. cũ concord. & maximè quia dos, ut profectitia, mulieri poterat in aliquo casu deberi secundùm Doct. in d. l. dos à patre. & in d. l. post dotem. & Pau. de Cast. in d. cõs. 11. & in l. 2. §. 1. ff. eo. sol. mat. & hic possibile erat mulierẽ uoluisse dotem repetere absq; eo, ꝙ ullo pacto velle dictã renunciationẽ ratam habere: nam ratificatio contractus non inducitur, nisi qñ factum est tale, ut citra illius contractus approbationẽ fieri minimè potuerit. Aym. Crau. in consi. 197. nu. 12. & Rui. in consi. 91. nu. 10. lib. 1. Et ex hoc
5 inferebatur responsio ad aliud, † ꝙ licet, qui producit instrm̃ videatur oĩa contenta in instrõ fateri esse uera, & ea approbare, atq; acceptare. Steph. Bertr. in cõs. 282. nu. 2. lib. 1. Tom. Gram. in consi 89. nu. 2. & in decis. 103. nu. 84. Doct. in c. cũ uenerabilis. de excep. & in c. cũ olim. de censi. Itidemq; utens contractu uideatur contractum ratificare, Dec. in consi. 463. uel ẽt approbare cum oĩbus suis clausulis, & conditionibus. Curt. iun. in consi. 146. Lud. Goz. in cõs. 15. Gram. ubi supra, tñ in hoc casu non poterat istud dici: qm̃ ex alio iure uel capite poterat mulier aduersum hæredes uiri, uel eius bonorũ possessores agere repetendo dotem ex iure. s. dotis profectitiæ, non aũt aduentitiæ ex causa renunciationis præfatæ, ut dixi, & qñ ex instrõ contractus, quod quis producit, ius immediatè non quæritur sed aliunde producenti, contractũ nõ censetur approbare, ut dicit Steph. Bertr. in consi. 4. nu. 28. lib. 2. & simile vẽ dicere Soc. iun. in consi. 134. nu. 67 in lib. 3. quod tunc maximè procedit stante protestatione procuratoris producentis in parte, & partibus, quæ quidem procul omni dubio releuat, quando producit instrm̃ inter alios confectum, secundùm omnes, & maximè Fel. in c. 1. nu. 9. de probatio. Steph. Bertr. in cõs. 78. nu. 3. lib. 1. & qñ ex hmõi productione, & usu instrõrum poterat aliqua induci ratificatio, cum ea spectaret ad rem patris, cõtra quem minimè agebat: nam ex productionis actu non resultat, nisi tacita confessio, Gram. in d. decis. 103. nu. 85. sed tacita confessio non præiudicat, ẽt inter easdem personas in alia causa. Cor. in cõs. 211. in 3. lib. Gram. in consi. 13. nu. 15. Bart. in l. eius qui delatorum. ff. de iure fisci. multò ergo minus releuat respectu alterius in alio iudicio. Fortius confessio uera cum eodẽ non præiudicat in alio iudicio tendente ad aliũ finem. Curt. iun. in consi. 41. nu. 15. ubi dicit hoc cõiter probari, & multò minus quò ad alium nocet, ut est tex. in l. fi. ff. de inter. actio. & quis negabat dicere, in eo casu partes noluisse contractum illum renunciationis ratificare stante præterea, ꝙ pater nondũ totã dotem soluerat, nam cùm pater ex parte sua nondũ adimpleuisset contractum dotis constitutæ soluendo, nõ erat ꝙ diceremus filiam uoluisse renunciando, uel ratificãdo renunciationem eius noĩe per maritum suum factam ex parte sua adimplere. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. Alex. in l. interdum. §. quod ex naufragio. de acq. pos. Goz. in consi. 31. n. 4. & in consi. 1. Corn. 179. lib. 1. Soc. in consi. 273. ex hoc itaque capiebatur præsumptio, ꝙ mulier non intellexisset per illud iudicium motum renunciationẽ prædictam ullo modo ratificasse, quam ratificando fortè plus damni sensisset, q̃ commodi, qđ potuisset ex uictoria litis morę reportare. Præterea dicebam nihil releuare, ꝙ mulier censeretur tpe moti iudicij ratificasse dictam renunciationem: nam antea per mortem mariti, cum nondum aliqua ratificatio dictæ renunciationis esset facta, ius & actio ad dotẽ repetendam aduersus hęredes uiri cępit, ut de dote profectitia patri competere, iuxta superius allegata: à quo non potuit ex post auelli, nisi mediante
6 eius facto, s. cessione. l. ius nostrum. de reg. iur. † & ratihabitio non trahitur retro ad tollendum ius alteri quæsitũ, & dẽt in tpe habili fieri re integra, & in eodem statu existente. Lud. Goz. in consi. 14. nu. 7. Aym. Crau. in consi. 5. nu. 17. Alex. in consi. 110. lib. 1. & in consi. 71. lib. 5. Dec. in consi. 480. Rui. in plurib. consiliis. l. bonorum. ff. rem ratam habere. unde concludebam, nullam extare ratificationẽ, uel existentem non releuare, ut extra tp̃s factam. Nec ex sola patris destinatione dicentis se constituere dotẽ de bonis & iuribus competentib. filiæ dos potuit effici aduentitia: quia non uerbo, de re talis efficitur. l. si forte. ff. de Cast. pec. l. si donatione. C. de collat. Re. n. uera bona aliqua filiæ tunc non extabant, de quibus potuisset dicere dotem ei constituere: iuxta l. fi. C. de dotis promissio. & iuribus, quæ ad futuras successiones, seu hæreditates paternas, uel maternas ei, ut filiæ competebant, nõ fuerat (ut diximus) renunciatũ: ideo dos prædicta remanebat in terminis & iure dotis: dotis inquam profectitiæ, quæ ad patrem, moriente uiro, debet redire, non obstante prædicta consuetudine Martini, quæ in hoc casu limitatur secundum Doctores in locis præallegatis, ut per Stephanum Bertr. in d. consi. 67.

d.cons. 67. uiso. lib. 2. ubi dicit hoc cõiter probari, & ita fuis-
se Bononiæ per octo Doct. decisum. & limitat, nisi ẽt in loco
esset ex consuetudine seruatum, ꝙ in casu uiduæ morientis
dos remaneret filiis, quod tñ in libello deducere, & posteà pro
bare in facto dicit opus esse: alioqui illa consuetudo nõ atten
detur. Idem si filia moriatur in secundo matrimonio stantib.
filiis ex primo: nã cessabit consuetudo prædicta, seruabiturq;
altera opinio, ꝙ dos ad patrẽ mulieris reuertatur, ut per Ias.
Bar. & alios in d. l. post dotem. Soc. iun. in d. cons. 114. Bal. in
cons. 298. Matthæus de Sermona. lib. 1. in antiquis. & Steph.
Bertr. in cons. 149. lib. 2. ubi attestatᷓ in hoc de cõi, à qua in iu
dicando, uel consulendo non sit recedendũ. Item non proce-
dit, si filij paulò post mulierẽ decesserint secundùm Soc. iun.
in d. cons. 114 col. 3. sed contrariũ uoluit Bald. in cons. 255.
uerba instrũ. secundo lib. in antiquis. Item, secundùm eundẽ,
cessat, si dos non fuit soluta, sed duntaxat promissa: secundũ
eundẽ Soc. in d. cons. 114. sed ipse prius contrariũ consulue-
7 rat in cons. 35. lib. 1. Item declara, † ꝙ, quando remanet dos
pro filiis, dẽt eis remanere nõ iure pacti, sed hæreditario, qua
tenus sint hæredes matris ab intestato, uel ex testato, si effe-
cta sui iuris illud fecisset, filios hæredes instituendo: secundũ
Matthæum de Afflictis in decis. 236. Petrum & Alexandrũ,
in consiliis præallegatis. Bald. in cons. 273. quia maritus, lib.
primo, in nouis. & in l. pro hæreditariis, nu. 11. C. de hæredit.
actio. Bart. & Cast. & Alex. in l. si cum dotem. in principio, so-
luto matr. Huic rei uidetur refragari, quod cõiter dicunt Do
ctores in ea conclusione, an dos materna imputetur in legiti
mam nepotibus, qui eam de bonis aui materni peterent: ali-
qui uoluerunt, ꝙ non tenerentur dotẽ imputare in legitimã
prædictã: quia habent eã à matre ut eius hæredes: sed pleriq;
tenent contrariũ, ꝙ. s. dotem non habeant, tanquã quid hæ-
reditariũ, ut hæredes matris, sed in uim consuetudinis, quæ
ab auo materno dotẽ aufert immediatè dando nepotibus, &
propterea debeant eã sibi in legitimam imputare: ut tenuit
Bertr. in cons. 138. num. 4. uers. ad tertium quæsitum. ubi q̃
plures ad hoc citat, & in cons. 142. uiso. & in consi. 177. uol.
1. Curt. iun. in cons. 180. uol. 2. Bar. in consi. 183. Gilbertus.
& in l. in quartam. ad leg. Falcidiã. & ibi Paul. de Mont. Pico.
Paul. Alex. Rom. & alij in l. illam. C. de collatio. Alexand. in
cons. 24. uisis. uol. 1. Barb. in consil. 40. illud secundo libro
Anch. in consil. 49. uisis, Dec. in consil. 81. Castr. in cõs. 124.
dubia. de quibus & alij, ut ibi per eos: uidetur ergo secun-
dùm communem, ꝙ dos non remaneat nepotibus, ut hæredi
bus nostris. Quomodo igitur intelligemus dictum superius?
& cogita si dici potest, ꝙ procedit in casu factæ stipulationis
per patrem, si mulier decesserit sine liberis, sibi dotem resti-
tui: tunc in casu contrario existentiæ filiorum tacitè uidetur
dotem stipulari filiæ, & non nepotibus, uel filiæ marito, ut di-
cemus infra, & dicit Bertr. in cons. 138. nu. 6. uersic. 3. & ult.
col. 6. lib. 1. aduertens, ꝙ censetur concepta tacita stipulatio
pro filia, unde ad eius liberos transmittitur dos tanquam ad
eius hæredes, & per consequens non imputant in legitimam
sibi debitam in bonis aui paterni, qui ab eo non censentur
eam habere immediatè. s. à matre. Nam quotiescunque filij
ut hæredes matris habent, quod contingere potest, uel si per
stipulationem expressam, uel tacitam, uel per donationem,
uel per statuti dispositionem pleno iure spectasset dos ad fi-
liam, uel si alio modo fuisset illi debita, uolunt præfati consu-
lentes imputationem huiusmodi minimè esse faciendam,
quando autem aliquo ex prædictis modis dos non fuit filiæ
debita ex eo solo, quòd consuetudo deferat dotem ad filios
eius, in uno casu nõ censetur ad illos deferre ut hæredes ma-
tris: quoniam ut ipsi in locis præallegatis dicunt, filia non ha
bet in dote hęredẽ, nec ad eam dicitur pleno iure pertinuisse,
sed ad eius patrem, qui eam iure peculij, ut profectitij uendi
cat. l. 1. & 2. ff. de Cast. pecul. & alijs per Curt. iun. in d. cons.
180. nu. 3. & sic possunt concordari authoritates præfata, ꝙ
quando filij accipiunt ex sola consuetudine præfata dotem
maternam, eius hæredes esse non oporteat: secus in alijs casi
bus, quãdo ex tacita uel expressa stipulatione, uel ex alia cau
sa dos pertinuisset ad mulierem. Prædicta ergo procedunt
8 nulla stante stipulatione, † quoniam de iure communi actio
dotis efficitur filiæ & patri cõmunis, sed exercitium est ipsius
patris, ut per Cast. in l. 2. §. 1. soluto matrimon. & ibi Rip. &
mortæ filiæ consolidatur actio in patre: uel etiam è conuer-
so mortuo patre consolidatur actio in filia: ut dicit Bald.
in dicto consil. 349. uiso primo, libr. 2. Cum autem inter-
uenit stipulatio, si pater est stipulatus sibi reddi dotẽ: intelli-
gitur tñ ꝓut de iure cõi, adeò, ut & consuetudini locus erit
in suo casu; q̃a de iure cõi dos redit ad patrẽ, & nihilominus
consuetudo p̃dicta locũ hẽt. Calderi. in cõs. 474. sub rubri. de
don. inter vir. & vxo. Bal. in d. cõsi. 273. q̃a maritus. libr. 1. in
nouis. Ias. in d. l. post dotẽ. nu. 100. uer. itẽ d. cõsuetudo. Itẽ si
stipulatꝰ esset sibi mulieri, uel ei, cui ius, uel casus dederit &c.
vt p Bertrã. in d. cõs. 138. & Soc. in d. consi. 9. Cur. Iun. in d.
cons. 180. & Dec. in cons. 181. & Bal. in cõs. 255. uerba instru
mẽti. in 2. lib. in antiqs. & in cons. 206. de iure cõi in 4. lib. in
antiquis, & per Bertr. in d. cons. 177. Corn. in d. cons. 270. pla
cet. lib. 3. Lup. in d. rub. de don. inter uir. & vxo. in princp. nu.
2. Bal. in l. cõstitutionis. C. de bonis, q̃ liberis. Idẽ tradit Bertr.
qñ cõsuetudo esset aliquo nõ mutato in statutũ redacta, ut p
eũ ubi suprà, & in d. cons. 138. nu. 6. uer. & considerãdũ. facit
differẽtiã, an pater sibi, uel filiæ &c. in euẽtũ soluti matrimo-
nij, an in casu restituendæ dotis, in 1. casu vult censeri dero-
gatũ per huiusmodi stipulationẽ consuetudini iam dictæ, de
qua p gl. in d. l. dos à patre. secus in 2. ꝙ non uideatᷓ p eam re
cessum à consuetudine prædicta. Tertius est casus, qñ fit in
stipulatione commemoratio filiorũ, tunc si pater stipulatᷓ sibi
dotẽ reddi in casu existẽtiũ filiorũ, nulla est dubitatio, quin
in eo casu dos ad eũ reuerti debeat: ut dicit Bal. in d. cõs. 349.
9 uiso primo, lib. 2. in antiquis. : Si uerò de filijs fit mẽtio sub
conditione stipulationis, ut q̃a pater stipulatur dotẽ sibi red-
di, si mulier prædecesserit sine filijs, & sic casus reputatᷓ diffi-
cilis, an præmoriente muliere filijs superstitib. dos ad filios
mulieris hr̃des pertineat, vel cedat marito, seu ad dotantẽ re-
deat. Vna est opin. Doctorũ, ꝙ in hoc casu cedat lucro mariti,
per textũ in l. inter socerũ. §. cũ inter. ff. de pact. dotal. dũ ibi
dr̃, ꝙ si maritus socero ꝓmittat dotẽ restituere, si mulier præ-
decesserit sine liberis, dos extantib. liberis retinetᷓ. & in §. præ-
ceden. pater, ꝙ ꝓ filia dos retineatᷓ in totũ: etiam ꝙ in totum
non fuerit hr̃s matris, & sic iure pacti vr̃ in isto casu dos perti-
nere ad filios, & per consequens marito eorũ patri dos cedit.
Istam opinionẽ Dyn. Cyn. Bald. Ange. & Imo. tenuisse refert
Alex. in l. si cũ dotẽ. nu. 16. uer. & hæc faciunt ad q. Contra-
riũ tenuerunt Bar. ibi nu. 9. uer. oppono extra gl. & in consi.
130. pater dedit, & eam tenuisse Cyn. consulẽdo, & Iacob. de
Beluis. & Oldrad. ibi refert & sequitur Pau. de Cast. attestan-
do hanc esse cõem in d. l. si cũ dotẽ. & ibi Alex. & ꝓ ea consu-
luit Bal. in cons. 477. pũctus. col. 2. nu. 6. uer. vnde si arg. uo-
lu. 4. & in d. cons. 273. q̃a maritus. lib. 1. & in d. l. ꝓ hæredita-
rijs. nu. 10. C. de hære. actio. Rui. in consi. 132. nu. 11. uer. nec
obstat ꝙ uerbũ. uol. 2. ubi dicit ita communiter ꝓbatũ p te-
xtum in d. l. si cũ dotẽ. ubi pater stipulatus in vnum casum si-
bi dotem, in aliũ non expressum vr̃ filiæ donare actionẽ de do
te. Idẽ in extraneo stipulante pręsumitᷓ, argumẽto l. vnicæ. §.
accedit. C. de rei uxor. actio. l. seruo. §. si testator. de leg. 1. in
hoc ergo casu pater, uel extraneus stipulans sibi dotẽ restitui
filijs non existentib. in alio scilicet existentiæ filiorũ, vr̃ mu-
lieri donare, non autẽ filijs mulieris, ad quos, cùm nondũ na-
ti fuissent, affectionẽ habuisse nõ præsumitᷓ. l. qui filiab. de le-
ga. 1. Et respondit Bar. ad d. §. cũ inter. dupliciter, primò ꝓce-
dit, uel quia expressim in eo casu maritus sibi stipulatus fue-
rat: uel secundò, ꝙ ibi retinet ꝓ filijs, tãquã matris suæ hære-
dib. Pro quo facit, qđ dicit Bal. in d. cons. 273. quia maritus.
lib. 1. ubi aduertit, ꝙ tex. in d. §. cũ inter. haud loquitur de lu-
crãdo, sed de retinẽdo, qđ aliud est. Nec eñ iure pacti ad fi-
lios mulieris potuit pertinere: cùm in conditione stipulatio-
nis tãtũ essẽt positi. l. Lucius. la 2. ff. de hæredi. instituẽdis. ubi
si testator grauat hæredẽ moriẽtẽ sine liberis alteri restitue-
re, filij si existãt non censentᷓ grauati ad fideicommissũ: sed
remanet in potestate grauati, an filijs uelit relinquere, uel
non, sic in isto casu est in potestate mulieris, filijs suis dotem
relinquere, ita arguit Bart. Alexand. & cæteri vbi suprà. con-
cord. allegantes. & dicit Bald. in d. consi. 477. punctus. uol. 4.
nu. 7. ꝙ dos mulieri in eo casu uidetur donata ꝓpter liberos.
l. Aretusa. ff. de statu hominũ. & in ista materia Bal. in d. cõs.
273. repilogat quatuor casus. Primus est, qñ maritus expres-
sim stipulatur ꝓ liberis: & tunc dos iure pacti pertinebit ad
liberos, ẽt ꝙ non sint hæredes matris. dicta l. inter socerum. §.
1. Secundus, qñ maritus stipulatur ꝓ se, & tũc. ipse lucrabitᷓ
salua filijs querela inofficiosæ dotis. l. 1. C. de inoffi. dot. Ter-
tius est, qñ aliquid nõ stipulatᷓ, sed simpliciter ꝓmittit redde-
re dotẽ filijs non extãtibus: & iste casus est is, de quo loqui-
mur. Quartus est, qñ in ꝓmissione dotis restituendæ non est
facta

facta aliqua mẽtio liberorũ, & iste decidit secundùm no. in d. l. dos à patre. & ea, q̃ paulò ante diximus. Limita autẽ conclusionẽ Bar. p̃fatã, q̃n pater, vel extraneus stipularet in casu mulieris sine filijs decedẽtis, dotẽ restitui nõ sibi, sed mulieri, seu eius hæredibus: tũc stantib. liberis nõ vr̃ ipsi mulieri, stipulari & acquirere voluisse: q͂a dispositio restricta ad vnũ casum excludit casum expresso cõtrariũ. l. pater nubẽti. C. de collatio. videt̃ idcirco actũ, ꝙ acquirat̃ liberis iure pacti. l. inter socerũ. §. primo. ff. de pact. dot. l. si filia. ff. de diuort. vel marito: ita limitat Bal. in d. l. ꝓ hæreditarijs. nu. 10. vers. interdũ ille: & in auth. sed & si quis. C. de secundis nuptijs. Castrẽ. & Alexã. in d. l. si cũ dotẽ. vbi priùs Alex. arguit cõtra, q͂a argumentũ à cõtrario sensu nõ habet locũ, q̃n in cõtrario sensu resultat contraria ratio. l. apud antiquos. C. de furt. l. si extraneus. ff. de conditione ob caus. Sed in casu omisso nõ militat contraria ratio, sed imò eadẽ: q͂a ẽt tũc filijs stãtibus, videtur ꝙ potiùs mulieri, q̃ liberis ignotis dotẽ acquiri voluerit, sed hoc nõ obstante Alex. stat in ea limitatione: quia ad virũ pertinet alere filios. l. si quis à liberis. ff. de liber. agnos. Alio ẽt modo limitat, q̃n extraneo dotẽ reddi pater esset stipulatus in casum mulieris decedẽtis sine liberis, tunc videtur in casu existentiæ filiorũ sibi voluisse dotẽ reddi, ne dicamus in omnẽ casum à se abdicasse ius repetendi dotẽ, ita intelligit tex. in l. Bebius Marcellus. ff. de pactis dotali. Aliud est in casu, q̃n nõ pater, vel extraneus, sed ipsa mulier daret dotẽ, & sibi eã reddi stipularetur sol. matrimonio sine filijs, & tunc videtur non marito donare, sed ipsis liberis, adeo ꝙ de dote mulier nõ poterit testari, vel de ea disponere: q͂a donatio p̃fecta nõ irritatur. l. Aristo. ff. de donat. §. p̃ficiuntur. Instit. eod. Sed Alex. vult, quòd tunc marito, & nõ filijs censeat̃ acquiri: q͂a filij sunt positi in conditione, dicta l. Lucius. & alijs p̃ eũ allegatis ibi, arguendo à contrario sensu; secundùm Doct. in d. l. si cũ dotẽ: & in d. l. inter socerũ. §. cũ inter quod ꝓcedit in contractib. secundùm eos. Quicquid sit in hoc nõ puto elaborandũ: q̃m idẽ penè resultat, quũ, si vir lucret̃ pacti vigore dotẽ & trãseundo ad secunda vota illud lucrũ pdet, & reseruare tenebit̃ filijs: vt per Rip. in l. 2. nu. 20. vers. adde ẽt ꝙ si maritus. sol. matrimonio. vbi ad hoc plures Doct. alleg. si verò filij eiusdẽ pacti vigore lucrent̃ dotẽ maternã, in effectu nõ nisi post patrẽ dotem habebunt: q͂a dũ viuit, tanquã in re aduentitia habet vsumfructũ. l. fi. C. de bo. quę lib. l. 1. p̃ totũ. C. de bon. mater. Quartus est
10 casus † q̃n maritus facit pactũ de lucrando dotẽ, moriente muliere sine filijs, tũc à contrario sensu filijs extãtib. non lucrabit̃ dotẽ: sed nõ ꝓpterea filijs dos applicabitur, nisi mulier illis voluerit relinquere, ita tradit Pau. de Cast. in d. l. si cũ dotẽ. in fi. prin. & in cons. 356. suprascriptus dominus consultor. & Curt. Iun. in cons. 93. quoniã, arg. à contrario sensu non sumitur, nisi ad limites verborũ, secundùm Dec. in cons. 386. & in cons. 401. & ita in isto ꝓposito aduertit Bal. in d. cons. 477. punctus. nu. 7. quin fortius si stãtib. liberis vir debere lucrari, dispositio illa plus nõ operaret̃ in sensu directo, q̃ in contrario, quod est absurdũ secundùm Cur. Iun. qui tñ ex alia iuris conclusione vult ibi, nu. 7. ꝙ dos in isto casu p̃tineat ad filios: q͂a quotiescunque viro aufertur contẽplatione alterius, illi lucrũ applicat̃ ablatũ, p̃ ea, q̃ ibi ipse allegat. Sed mihi hoc nõ placet: quoniã nec contemplatione filiorũ hoc lucrũ auferri, sed maritũ illud nõ facere, debemus dicere, pp defectũ conditionis lucrandi. Et reperio Socin. Iun. in cons. 27. licet. vol. primo, plenè cõsulendo tenuisse in hoc casu, ꝙ nec vir, nec filij dotẽ lucrantur, sed ꝙ mulier põt de ea testari: vbi inter alia respondit rationi, de qua p̃ Rui. in cons. 8. in 2. libro, ꝙ scilicet lucrũ hoc dotis deferatur pp onera, q̃ & maiora sint stãtib. filijs, & nos diximus supra in 5. gl. in prin. Amplia hoc ꝓcedere, nedũ q̃n filij sunt duntaxat positi in conditione lucrandi, verùm ẽt q̃n statutũ adderet, ꝙ filij in dote succedant: quoniã nihilominus dotẽ non habebunt, nisi quatenus fuerint hæredes: quia statutum prædictũ uidetur illis reseruare tantùm ius succedendi ab intestato, non autem uelle mulierẽ priuare facultate testandi de dote, si quidẽ satis esse debeat, ꝙ statutũ eã grauauerit conditione illa lucrandi pro marito apposita: & præsertim in statuto continente materiã strictã, & exorbitantẽ, ita tradit Paul. de Cast. in d. l. si cum dotẽ. in fi. prin. & in cons. 81. & in hoc negocio tria. vbi refert illud consilium fuisse subscriptum a magnis Doctorib. Perusij, Paduæ, & Bononiæ, & sic fuisse obtentũ sine litigo, & ꝙ propterea Florentini addiderunt statuto, super quo ille casus cõtingerat, ꝙ mulier de dote testari nõ posset, & hoc consulendo postquã ad partes id disputauit, tenuit Raph. Cum. in cons. 48. statutũ Florentiæ, ubi meminit de dicta Cast. opin. & Hier. Cagno. in d. l. fi. nu. 100. uers. uidi per celeberrimos. C. de pact. ubi inter alios citat Ias. in cons. 127. lib. 1. & Rui. sequit̃ in cons. 127. nu. 8. vol. 2. & in cons. 8. col. 2. eo. uol. 2. pro hoc facit dictũ Lap. in alleg. 129. de conuer. coniu. vers. itẽ lex municipalis. ubi dicit, ꝙ si statutũ dixerit, ꝙ frater fratri succedat, intelligitur id ab intestato: quoniã odiosum, & ualde iniquum est homini auferre facultatẽ testandi: ut per Ias. ĩ l. ex facto. col. 2. de vulg. & pupil. l. 1. C. de sac. san. eccle. l. prima. §. fi. ff. si quis à par. man. fue. Aliud dicunt esse p̃allegati doct. q̃n statutũ per istud uerbũ, succedat, nõ loqueret̃, sed per alia uerba, ut puta, pertineat, lucretur, & similia, quæ nequeunt ad ius successionis, & hæreditatis trahi, seu referri: ut per Cast. in d. cons. 439. ꝓ declaratione eius. Ias. in d. cons. 127. consuluit in casu statuti loquentis per uerbũ, conseruet: nõ faciẽs differentiã inter istud uerbum, & uerbũ succedit, quod mihi non placet, nisi ex alio, ut in casu suo consultatio huiusmodi defendatur. Hinc Rol. in q. 82. quærit̃, pluribus rationibus ostendit, de lucro dotis vxorem nõ posse testari in præiudicium viri, & allegat plures authoritates: subijcio aliam præfati Rol. q. 92. an statutum de lucro ꝓcedat, solùm in casu inopiæ uiri, & dic secundũ eum ibi, ꝙ indistinctè procedit. Diuersus est casus, q̃n diceret statutũ, ꝙ mulier non habens filios possit de dote testari, & cuicunque relinquere: nã à contrario sensu uidet̃ statutũ uelle, ꝙ si habet filios, de ea testari nequeat, aliàs statutũ esset superfluũ, & derisorium, ut plurib. consuluit Anch. in cons. 214. pro ista parte. Et ex his infert Hiero. Cagno. in d. l. fi. nu. 100. C. de pact. ad quæ-
11 stionem † q̃n mulier hæredem maritum suum fecisset, ꝙ dotem ẽt poterit habere ẽt ꝙ iuramento promisisset illam restituere. quia illa obligatio iurata est restricta ad casum restituẽdæ dotis: sed iste talis nõ est: ergo nõ cõpræhenditur sub ea: ut dicebat Bal. in consi. 273. quia maritus, col. 2. lib. 1. etenim illa promissio intelligit̃ reb. sic stantibus. l. quod seruius. ff. de condictio. ob. cau. l. fi. ff. qui satisda. cogãtur. Si autem per statutum uideretur mulieri sublata testãdi potestas, tunc secùs esset: ut inquit Cagn. ibi loquens de statuto disponente, quòd dos pro dimidia restitueretur agnatis: quia illud uerbũ non refert̃ ad ius hæreditariũ, ut dixi superiùs. Potestatem enim auferens huiusmodi statutum, facit ut eius testamentum, seu dispositio nihil ualeat secundùm Ruin. in d. consi. 8. in prin. uol. 2. & Cast. in cons. 439. Abba. in consi. 115. uidet̃ primò, lib. 2. ubi loquit̃ de spuria, quæ de sua dote non potest testari.

G L O S. XII.

In textu ibi, Expensæ autem funeris.

S V M M A R I V M.

1 *Funeris impensa pro rata de dote & reliquo mulieris patrimonio deducenda.*
2 *Funeris onus ad quem spectet.*

1 FVneris † in sepelienda uxore impensæ ante omnia deducuntur, secundùm statutum nostrum, de toto dotis cumulo: sed expressim non disponitur, quid faciendum sit, quando alia bona mulieris supra dotẽ extarẽt, an omnis impensa funeris etiam tunc ad dotem pertineat, seu de ipsa dote sit tota deducẽda, mihi uidetur iste casus omissus, & secundùm iuris communis dispositionem decidẽdus, secundùm quam pro rata bonorum fit diuisio impẽsæ: ut si ualoris centum sit dos, & totidem reliquum mulieris patrimonium, pro dimidio dos sustinebit funeris impensam, & alterum dimidium ad bona nõ dotalia spectabit. l. si pro rata. ff. de relig. & sump. fun. l. Neratius. §. si maritus. eo. titu. Alexan. in cons. 122. uiso. in fi. uolu. 7. Cassa. in consue. Bur. in rubr. 4. §. 9. uers. [Frais funeraulx.] Nic Boer. in decisione 244. nu. 9. Bal. in l. licet. C. de iure dot. Alexan. consi. 201. nu. 14. uolu. 6. Soci. in cons. 33. nu. 17. uol. 1. Bar. Pau. de Cast. Alex. in l. filia. ff. sol. matrimonio. & sic Docto. dicunt cõmuniter, ꝙ impensa funeris partim pertinet ad hæredes mulieris, partim ad maritum, qui dotem lucratur pro rata bonorum, idẽ tradit Rolandus in q. 90. quæritur. Nec dicatur, ꝙ statutum dicit de dote esse deducendam impensa funeris,

funeris, ergo nō de bonis hr̄ditatis nō dotalib. arg. l. si seruū.
§. nō dixit prætor. ff. de acq. hær. nā. & Iurecōs. respōdit, actio
nē funerariā in eū dari, ad quē dos ꝑuenit. l. in eū. cū trib. ll.
seq. ff. de relig. & sump. fun. & nihilominus illud intelligit, ni-
si alia bona præter dotē supersint. d. l. si ꝓ rata. Sic in isto ca-
su statuti. & tāto magis, qa dū dicit statutū de toto dotis cu-
mulo deduci &c. intelligit loq in eo casu respectu partiū do-
tis: nō aūt alio respectu: partes eñ prædicātur de toto. l. in to
to. & ibi not. de reg. iur. ergo non intelligit loqui respectu alio
rū bonorū: & in casu, in quo alia bona existerēt, remanet igit
is casus, si de eo non loquit, in dispositione iuris cōis superius
2 dicta. Onus † eñ funeris spectat in primis ad bona defunctæ
ꝑsonæ: adeo ꝙ si maritus de dote nihil lucraret, nequaquā ad
illud teneret. d. l. ꝙ si nulla. d. l. Neratius. & cōcord. nisi in de-
fectū, ꝙ non extarent hr̄des, tunc ad expensas funeris tenetur
inquantum facere potest, ne in eius iniuriam corpus quondā
vxoris suæ insepultum relinquatur, ait Iureconsul. in d. l. ꝙ si
nulla. Fallit hoc, qñ post diuortiū mulier alij nupta decederet,
qm̄ licet prior uir lucretur dotem: tamen ad aliū funeris im-
pensa pertinebit. l. si mulier. ff. eo. Quod diximus, uirum do-
tē non lucrantem, ad funeris impensam non teneri, intellige
id, vt de proprio ære non sit obligatus: nā de dote, quā est re-
stiturus, soluit interim, ratione non habita, ꝙ dilationē iu-
ris habeat ad dotem restituendam: ut dicunt Doc. in d. l. si fi-
lia. sol. mat. De quib. bonis sit funerandus prælatus, an sum-
ptib. hæredū, an uerò ecclesiarū, & beneficiorum, quæ habe-
bat, ita ꝙ successor in illis ecclesijs, seu beneficijs ad illos te-
neatur: uide plenè per Decium consil. 157. per totum & An-
ton. de Capi. in decisio. Neapo. 84.

G L O S. XIII.

In textu ibi, Vxor testari, vel disponere nequeat, nisi ipsius mariti consensus &c.

S V M M A R I V M.

1 *Vxor si facultatem testandi impetret, an poterit in præiudiciū mariti testari de dote.*
2 *Gratiæ & concessiones Principis intelligūtur saluo iure tertij.*
3 *Quarta in bonis liberti nō est ita debita, sicut legitima in bonis parentum.*
4 *Princeps concedendo facultatem testandi intelligitur concedere secundùm consuetudinem.*
5 *Consensum de testando præstitum an viri posit reuocare.*
6 *Consentiens testanti de re sua, an posit penitere, & quem effectum habeat huiusmodi consensus.*
7 *Licentia data quò ad personam religionem profitendi non extendantur ad res.*
8 *Maritus præsens testanti mulieri de dote, & non contradicens vtrum sibi præiudicet quò ad lucrum dotis.*

PROHIBITVM est uxori testari de parte
dotis per maritū lucranda, nisi eius ad id consen-
sus expressus, uel præsumptus accesserit. Quæro
1 in primis † si uxor ab Imperatore facultatē testā-
di de dote obtinuerit, utrū liceat ei tunc testari de parte dotis
ad uirū ꝑtinentis, & in præiudiciū lucri dotalis. Fran. Crem.
in sing. 154. statuto cauetur, ꝙ mortua, adnotauit id conces-
sum ei non intelligi, & allegat Bal. in l. si qñ. C. de inoffi. test.
& Bar. Cepo. refert Firmanus in reperto. in uer. priuilegiū te
standi, & sequitur Nic. Boer. in deci. 24. quò ad primū in secū
do dubio. ubi Barb. citat, & similē decis. Albe. de Rosa. in au-
then. licentiā. C. de episc. & cleri. & in secunda parte stat. in q.
189. & hoc ꝓcedit siue aliàs mulier esset habilis ad testandū,
siue non: nā si non erat habilis, ꝑ hoc priuilegium testandi ui
detur habilitatē assecuta. d. l. si qñ. si autem erat habilis, ut ali
quid gratia contineat, solennitates iuris cēsentur ei remissæ,
quæ tñ ius tertij non lædat secundùm gl. ibi per oēs approba-
tā: ut per Ias. ibi. nu. 3. post Bar. Saly. & Castrē. ibi: & Rebuf.
in prac. benefi. in c. differ. inter priuil. rescri. & mand. nu. 17.
2 † quoniā concessiones & gratię principis semper intelligunt
saluo iure tertij: ut dicit Fely. in c. cām quæ. nu. 10. uersi. &
gñaliter extra, de rescrip. l. 2. §. meritò. ff. ne quid in loc. publ.
l. nec auus. C. de emanci. lib. c. ad aures. & ibi gl. de rescri. c. ex
tuarum. de auctorita. & usu pall. & dicit hoc etiam ꝓcedere,
ubi de modico præiudicio ageretur. gl. in c. cū olim. extra. de
consue. neq; in re nec ad rem dr̄ ius tertij sublatū, secundū
Lud. Gome. in reg. de non toll. ius. q. in q. 1. col. 2. uel etiam
ꝙ gratia esset facta motu ꝓprio, secundùm Fely. in d. c. cām
q̄. ubi hanc materiam plenè tractat. & in c. 1. eo. tit. ubi nu. 9.
ver. declara duob. mod. dicit, ꝙ si data est facultas testandi li-
bera, intelligitur ea ita, ut omitti solennitas concernens utili-
tatem alterius nequeat, etiam si aliàs illa testabilis esset, & al-
legat Bal. & Cyn. in d. l. si qñ. & prædicti ponunt exemplum
in legitima filiorum, in cuius præiudicium potestas testādi da
ta non extenditur. Nec obstat l. etiam. in princi. ff. de bonis q̄
libe ubi responsum extat, ꝙ si liberto ꝑ principem indulgea-
tur libera factio testamenti in præiudicium quartæ patrono
3 debitæ, poterit is testari: † quia secundùm gl. illud ꝓcedit eò,
quia illa quarta non est ita debita patrono, sicut legitima fi-
lijs: uel quia Princeps faciendo gratiam liberto, qui aliàs po-
terat testari salua patrono quarta, de liberè testando vr̄ ex cer
ta scientia patrono præiudicare uelle, & præsertim: quia ex
qualitate personæ sumitur interpretatio lata in priuilegio se-
cundùm qualitatem personæ, declarando ut ꝑ Felyn. in d. c.
causam quæ. nu. 17. uer. quib. adde, ꝙ priuilegia. Sed lucrum
dotis magis est debitum, q̄ legitima: nā prius illud ut ęs alie-
num deducitur à marito, & demum filij capiunt legitimam
de bonis maternis, ut diximus in gl. 5. nec ex ea data testandi
licentia potest uideri Princeps ex certa scientia illi præiudica-
re uelle: stat igitur firma prædicta conclusio. Neque dicatur,
ꝙ intelligendo licentiam testādi, secundùm ius cōe dictæ leg.
si qñ. sequitur, ꝙ mulier de lucro dotali poterit testari: cùm
de iure cōi illud non debeatur, & de eo testari mulier non im
pediatur. nā intelligitur secundùm ius cōe, idest secundùm
ius, quo mulieres possunt cōiter in simili casu testari, etiam
ꝙ id iure statutorum ꝓueniat, ita declarat Dec. in cōsi. 114.
ꝓ tenui. col. fi. uer. & hoc respondetur. Et ad hoc facit dictum
Bal. in l. fi. nu. 6. uersi. adde, si Princeps. C. de fideic. ubi dicit,
4 † ꝙ Princeps, concedendo facultatē testandi, vr̄ concedere se-
cundùm consuetudinem, & statuta loci, qđ dictum refert, &
sequit Matt. de Afflict. in decis. 226. serenissimus. nu. 3. De
licentia testandi impetrata à Principe, uel Papa in alijs casib.
quomodo debeat intelligi, dicit Fely. in d. c. 1. nu. 4. num. 9. de
rescrip. & in c. q̄ sit. de iud. Bal. in l. illud. C. de inof. testa. Ias.
in l. ex facto. de vulg. & pup. Alex. in consi. 15. in 2. lib. Et Re
buf. vbi suprà nu. 6. & plures loci signantur in reperto. Berta.
quos hic ꝓsequi, esset extendere fines instituti mei. Secundò
5 † quęro, cum statutum concedat mulieri de consensu mariti
testari de lucro dotali: utrùm maritus, consensum, quem se-
mel præstitit ei, reuocare possit, adeò, ꝙ illud reuocando pos-
sit ad lucrum dotis agere. Alex. alterius consilium compro-
bando tenuit in consi. 246. placet. uol. 6. ꝙ nequeat amplius
reuocare, & mouetur in effectu duab. decisionib. seu conclu-
sionib. altera, ꝙ si pater filiofa. donanti cā mortis, semel con-
sensit, amplius huiusmodi consensum non retractat. Ioann.
And. in addi. ad Spec. in tit. de instr. edit. in §. porrò. in addit.
incip. q. ubi alleg. Pileum in q. 84. secundùm impressionē no-
stram, est q̄stio 57. Caius patre. & hoc uerum præsupponit
6 Anch. in consi. 86. ꝑ modum altera autem conclusione, † ꝙ
testatori leganti rem suam aliquis consentiens, adeo præiudi-
cat sibi, ut amplius non liceat ei pœnitere: hoc dicit Bald. &
Flg. in l. senium. C. qui testa. fac. quos citat ad hoc Alex. in d.
consi. 246. placet. refert, & sequitur Ias. in l. si fundum per fi-
deic. col. fi. nu. 45. uer. item ad istam materiam. de leg. 1. per
plura iura allegata per Bal. ubi suprà, & per illam iuris regu-
lam. ꝙ, quæ ab initio sunt uoluntatis, ex postfacto efficiuntur
necessitatis. l. sicut. C. de act. & obl. l. in commodato. §. sicut.
ff. de commod. c. licet. de uoto. Saly. in l. si fratris. C. de dona.
causa mor. idem firmat. & facit etiam similis decisio. Bal. in l.
1. C. de sacros. eccle. ꝙ testamentum filijfamil. pias causas fa-
ctum de consensu patris non potest per patrem reuocari. Idē
si pater consensisset filio leganti rem ipsius patris, ut dicit Ia-
so. in d. l. si fundum ꝑ fideic. nu. 38. uer. quærit, an filiusfa. Et
in terminis statuti de lucro dotis est decis. Soc. in consi. 61. in
præsenti. nu. 9. uer. dicet aliquis, lib. 1. ubi consuluit, consen-
sum à uiro præstitum mulieri, offerenti se, & bona sua loco
religioso retractari non posse: nec amplius eum audiri, si pœ-
nitentia ductus uelit lucrum dotis petere, & eū sequit Lup.
in rub. de dona. inter uir. & uxor. §. 47. limitat. 1. col. 3. uersi.
addit. tenet idem Rota: ex quib. firmatur, ꝙ consensus semel
præstitus sit irretractabilis in ista materia: istam quæstionem
etiam disputat Rolan. in q. 1. Cæterùm dubitatum fuit, quid
iuris

iuris resultet ex huiusmodi consensu, & Bar. in consi. 211. q-
dam sibi filios. in primo dubio. & in l. cum quis decedens. in
princ. de legat. 3. uoluit, quòd consensus præstitus legāti rem
meam, operetur, ut si uolo rem meam petere: propter con-
sensum præstitum repellor exceptione, sed non vt ille, cui res
est legata de consensu meo contra me agere possit ad illam
rem legatam de consensu meo: quia inter illum legatarium,
& me consentientem nihil gestum est, licet cum testatore ali-
quid gestum esse dicatur: & ideo ibi materia, ex qua oriatur
obligatio, cum non detur actio legatario, non pōt aduersum
me cōpetere. l. quæcunque. ff. de actio. & obli. est uerum inq̄t
Bar. ꝙ ex huiusmodi consensu præstito induciť, seu resultat
mandatum testatori, & actio mandati oritur & cōpetit testa-
tori, uel eius hæredi aduersus consentientem: quā hæres pōt
legatario cedere. l. quidam cum filium. ff. de heredi. institueñ.
& ponderat Bar. iura, q̄ uidenť uelle, ꝙ consentiens sibi præ-
iudicet loqui quò ad exceptionē parandam, non aūt quò ad
actionē dandam contra consentientē. l. Caius. ff. de pign. acti.
l. sicut. §. uenditionis. quib. modis pign. uel hypo. solu. l. spado-
nē. §. 1. ff. de excusat. tuto. §. itē ꝓpter. insti. eo. l. nō putauit.
§. si quis in sua. ff. de contratab. & hæc tradit Bart. ēt in d. l. si
fundum per fideic. Sed Ias. ibi. nu. 39. uer. secundò principa-
liter aduerte, considerat circa hoc duo. Primū, ꝙ Bar. doctri-
na ꝓcedit, qñ simpliciter consensit testatori leganti, secus si
ultra consensum etiam ꝓmittit testatori se daturū rē legatā:
tunc vult legatarium agere posse ex huiusmodi ꝓmissione,
quēadmodū hæres agere posset ex aliqua ꝓmissione testato-
ri facta: iuxta not. per Bar. in l. nemo pōt. de leg. 1. quoniā le-
gatarius & ipse in re legata dr̃ hæres. l. in tēpus. §. 1. ff. de usu
cap. Secundū considerat, ꝙ cùm legatum sit donatio q̄dam. l.
legatum ita. de leg. 2. si contra consentientē in rei suæ dona-
tione datur actio, ergo & in isto casu dari debet, quod vr̃ dixis-
se Bal. in l. cum alienā. uer. sed pone. C. de leg. quē (ut Iaso.
ait) sequutus fuit Rom. & Ioan. de Imo. in locis, de quib. ibi
per eum, dicentē, ꝙ hoc est mirandū. Vide, si dici potest, ꝙ
donatio perficitur, cū hoc fit præsente donatario: absēti enim
facta non tenet. l. qui absenti. ff. de donat. ideo, cū loquimur
de donatione, loquimur de ualida, quæ in præsentia donata-
rij fit. Consentiens ergo donanti rē suam præsente donata-
rio, pōt dici cum donatario aliquid gessisse, & sic meritò ei da-
tur actio. Secus in legato contingit, qđ ualet in absentia par-
tis factum. l. cum pater. §. surdo. de leg. 2. Et not. ꝙ Nic. Boe.
in deci. 244. nu. 10. uersi. quid dicendū, tenuit, ꝙ non uideať
maritus in lucro dotis sibi præiudicare per licentiam testan-
di mulieri simpliciter datam: ad exemplum licentiæ datæ per
principem, sed hoc mihi non placet: quoniam licentia prædi-
cta esset superflua aliàs, & hic non agitur de præiudicando iu-
ri tertij, sed ipsius concedentis, ut plurib. in hac materia ar-
guit And. Tiraq. in tract. de retract. lign. §. 1. nu. 133. uer. cō-
trarium tñ. Nec sustinetur decisio prædicta Boer. in illa con-
clusione, ꝙ qñ quis ꝓmittit simpliciter dotē restituere, nō tñ
sibi præiudicare in lucro dotali intelligitur: quoniam illa ꝓ-
missio non redditur superflua, quamuis intelligatur saluum
ius in lucro dotali, sicut licentia simpliciter data ex postfacto.
Quemadmodum, si simpliciter mulieri offerenti bona sua ec
clesiæ, alijve loco religioso, maritus consentiat, iuri suo dotē
lucrandi renunciare vr̃, quamuis id nō expresserit, secundùm
Soc. in d. cons. 61. in præsenti. col. 4. nu. 9. uer. circa sextam q.
vol. 1. per not. per Bar. & alios in l. quæ dotis. sol. mat. & in l. q
Romæ. §. duo fratres. de uerb. obli. & hoc dicit non habere du
bium stante hoc statuto, ꝙ mulier non possit de dote dispone
re in præiudicium lucri dotalis, sine consensu mariti, nā hoc
modo consensum accepisse patet & est casus statuti, secun-
dùm eum. Aliud † dici posset, qñ maritus nō cōsensisset obla-
7 tioni bonorum, sed solùm dedisse licentiam vxori intrandi re-
ligionem: quoniam tunc ex ista licentia data quò ad personā
non infertur quò ad res, ꝙ illas alienet in præiudicium sui lu-
cri dotalis, ut per Lap. in alle. 129. de cōuer. cōiug. col. 3. uer.
nec obstat licentiā, & Boer. in decis. 244. nu. 8. Hic occurrit
dicere, qñ lucro dotali maritus renūciare uideatur, sed id re-
seruo in gl. subsequen. vbi commodius hoc tractabiť. Nunc di
camus quatenus statutum vult ex præsumpto uiri consensu
mulierem de dote testari posse in præiudicium lucri dotalis,
8 utrum † ex eo, ꝙ uir fuit præsens mulieris testō, dū de dote
testabatur, & non contradixit, sibi præiudicasse in lucro dota-
li censeatur. Alex. in consi. 20. ponderatis. nu. 11. uol. 3. nega-
uit, præsentē, & tacentē, dū in testamento de re sua disponiť,
sibi præiudicare, per tex. in l. Caius. ff. de pign. act. ubi est ca-
sus, ꝙ existens præsens legato de re sua facto, sibi non præiudi
cat, imò nec etiam illud testamentum signans ut testis, ut dr̃
ibi. l. Titia. §. Lucia. de leg. 2. gl. in l. fideiussor. §. pater. ff. de pi-
gno. Ias. in d. l. si fundum per fideic. nu. 44. de leg. 1. post Bar.
ibi. & in d. l. cum quis decedens. de leg. 3. & in d. cons. 211. &
ꝙ præsens, & tacens sibi non præiudicet in alienatione rei, po-
nit Tiraq. in d. tract. de retract. ligna. §. 1. gl. 9. nu. 154. uersi.
nec est ꝙ. ubi dicit, ꝙ gl. in l. cum ꝓponas. C. de pact. quā ex
aduerso prius citauerat. nu. 113. uersic. Imò & si reprobať à
Bart. Bald. Io. Fab. Pau. de Cast. Alex. & Ias. & omnib. ibi. &
à Bar. & alijs in d. l. q̄ dotis. & alijs q̄ plurimis citatis ibi p eū.
Nos dicemus, statutū nostrum ꝓcedere, qñ vnà cum præsen
tia interuenerit aliquis actus positiuus designās consensum,
ut per Ias. in d. l. quæ dotis. à nu. 68. usque ad fi. ubi ponit 20.
casus affirmatiuos, & nouē negatiuos in ista materia præsum
pti consensus: uel secundò, ꝙ præsentia, & taciturnitas indu-
cit consensum præsumptum inter coniunctos, secundùm Ia-
so. in d. l. quæ dotis. nu. 72. uer. tertius casus. & allegat Bald.
Saly. Pau. de Cast. in l. inuitus. de ꝓcu. Io. de Imo. in c. cùm
olim. de offi. deleg. & alios, de quib. ibi per eū. l. si seruus cōis.
de dona. int. uir. & uxor. l. in adoptionis. ubi Bar. ff. de adopt.
& facit ꝓ hoc tex. in l. Procula. ff. de proba. sed mulier & uir
sunt coniuncti imò vna caro. c. sciscitatur. 30. q. 4. & c. Marti-
nus. de cog. spi. sed de hac conclusione dubitat Andr. Tira-
quel. ubi supra num. 152. uersicu. & si quispiam.

G L O S. XIIII

In textu ibi, Sed in præiudicium lucri deferen-
di marito, ipso iure non ualeat, & pro
non apposito &c.

S V M M A R I V M.

1 *Pacto contra dotis lucrum per statutum improbato, an censea-
tur etiam eiusdem lucri improbata renunciatio.*
2 *Dotis lucrum an marito propter facinus excluso fisco applice-
tur, an verò ipsius mulieris heredibus.*
3 *Maritus vxoricida an possit ex filiorū persona dotē habere.*
4 *Intellectus legis, Lucius. ff. de iu. fis.*
5 *Maritus deprehensa vxore in adulterio & ex statuti permis-
sione occisa, an etiam dotem lucretur.*
6 *Dotis lucrum conuentionale tantùm quibus casibus perdat
maritus. & num. 8.*
7 *Mulieri an incumbat onus probandi, se propter mariti saui-
tiam ab eo recessisse.*
9 *Cauere quomodo sibi debeat, qui ob non adhibitū vxori agro-
tę medicum maritum à lucro dotis vult repellere.*
10 *Dote mulieris ex l. quinque legibus. ff. de bon. damna. ad fiscū
deuoluta, eiusdem lucrum marito saluum remanet.*

CONTRA dotis lucrum statuti nostrī disposi-
tione delatum pacisci non licet, & hic est casus
clarus authoritate statuti decisus, inquit Alex. in
cons. 158. circa primū. nu. 13. uol. 5. aliud innuit,
si fuisset huic statuto renunciatū: vr̃ itaque dubitandum, an
1 † sicut statutum reijcit, ac improbat pactū in præiudiciū lu-
cri dotalis, uideatur etiam uelle, ꝙ huic statuto maritus renū
ciare nequeat. & Rapha. Cuma. in consi. 72. uisis pactis. colu.
fi. dixit, ꝙ cum statutum ꝓhibeat pacisci in præiudicium lu-
cri dotalis, non vr̃ partes posse ei renunciare. Idem repetit cō
sulendo super eodē casu in cons. 26. statutum Paduæ. ꝓ hoc
facit Bal. cons. 94. & cons. 95. uol. 4. & cons. 477. punctus. eo.
vol. dum ibi vult, ꝙ dispositioni statuti, qđ disponit, uirum lu
crari debere dotem, non obstantib. pactis &c. nō possit renun
ciare, mouens q̄stionē, an dispositioni prædicti statuti à cōtra-
rio sensu resultanti liceat renunciare, & in hoc resoluit nega-
tiuè, ut ibi per eum, & hoc vr̃ etiam defendi ex ea cōclusione
Doctorum passim tractata, ꝙ legi ꝓhibitiuæ etiā priuatum
cōmodum concernenti, renunciari non potest, etiam cum iu
ramento l. 1. & 2. C. ne fideius. dot. den. Bar. & Ias. in l. non
dubium. C. de legi. & in l. si quis in conscrib. C. de pact. Ioan.
de Amic. in cons. 2. Fely. in c. cum accessissent, de constitu. &
ibi Deci. & alij in d. c. dilecta. de rescrip. Alex. in cons. 41. nu.
12. uol. 5. Mars. in cons. 134. lib. 2. Socin. in consi. 87. libr. 3.
Canon. in c. dilecto. de præben. per illum textum. glo. in c. sta-
tutum.

tutum.in versic.committatur.de rescrip.in 6. Gemi.in.c.cui. de præben.in 6. Doctores in l.cum hi.ff.de transact.plura allegat Tiraq.in l.si vnquam.in vers.reuertatur.nu.261.vsque ad nu.266. C. de reuocand. donat. & satis potest in hoc dici statutum continere ius prohibitiuum, ex quo improbat pactum aduersum lucrum appositum, & sic prohibet illud apponi, quæ quidem prohibitio concernere publicum fauorem propter matrimonia contrahenda dici potest, secũdùm Paris. in consil.127. volumine primo.in quo casu nemo cõtradicit, quin renunciatio fiat inualidè aduersus legem prohibitiuam, secundùm Docto.in locis præallegatis, & ista resolutio videtur facilè tenenda, ne quod prohibetur vna via, per aliam cõcedatur.ca.cum quid. de reg.iur.in 6.& ibi notatis. Quando statutum diceret, ꝙ lucro dotis nõ possit renunciare, res esset expedita. Rube. Alex.in cons.70. viso statuto. Sed in hoc casu non intelligitur vetitũ post contractũ matrimonium, & datam dotem ex interuallo renunciare dicto lucro dotali, nã illa prohibitio restringitur ad casum, qñ ab initio contractus vir vellet lucro dotis renunciare, hoc.n.concernit publicũ fauorem, vt facilius inducatur ad matrimonium contrahendum, sed post contractũ matrimoniũ cessat ille fauor, seu illa causa prohibitæ renunciationis, & sicut acquisita, seu res suas potest quisque proijcere, vel donare, ita põt illud ius lucrandi sibi acquisitũ in contractu dotis renũciare, vel remittere, vt plenè deducit Paris.in cons.127.in lib. 1.& sic nõ obstat, secundùm eũ, prohibitio statuti. Quid si statutũ id non prohibeat? & tunc nõ est dubitãdũ renunciationem ualere: quia omnia pacta ad fauorẽ dotis, præsertim adiecta à principio ualent.l. unica.§.illud. C.de re uxo.acti.l.cũ dos.ff.de pact. dot.& plenè consuluit Pau.de Cast.in cons.59.ꝓ pleniori respõsione, & diffusè tenet Rol.in q.39.idẽ uoluit in q.102. lege.vbi dixit, ꝙ maritus põt pacisci contra lucrũ, quod ex dispositione statuti defertur, vt latissimè ibi ꝑ eũ. Idẽ conclusimus, qñ renunciatio constãte matrimonio fieret, vt suprà in glo.8.qa ꝑ huiusmodi renũciationẽ cõditio dotis reddit melior.l.de die. & l.seq.ff.de pact.dot.nec remissio alicuius rei acqrẽdæ ꝓhibetur inter virũ & vxorẽ, sicut ꝓhibetur donatio rei acquisitæ: qa ꝑ illam alter non efficitur pauperior, quemadmodum ꝑ istam, ita conclusum fuit in Rota, vt in recollectis Bisig.sub titulo de pactis. in decisio.2. consuetudo, quæ in antiquis est decisio.847. Lup.in rubr.de dona.inter vir.& vxor.§.47.limita primò.col.3.&.4.&.§.63.vers.addit. ampliari possunt Alb. Bru.& Nico.Boer.in d.decis.244.& Nic.de Vbal.in tract.de succes.ab intest.in 4.parte in q.vlti.& alij allegati ꝑ nos suprà in gl.8.l.sed & si vir.§.legaturus.l.cũ hic status.ff.de dona.inter vir.& vxor. & ita concludit Cast.in d.cons. 59. ꝓ pleniori. Et casus ibi resoluit ꝑ Cast.cuiusdã, qui dotẽ acceperat in certis bonis, super quib. sciebat conditionẽ fideicommissi esse positã à defuncto, & nõ cõtradixerat, ex hoc (inquit Cast.) ille vir cẽset sibi ꝑiudicasse in lucro dotali, & illud sic tacitè uidetur renũciasse, per plura, quæ ibi allegat. Addens, ꝙ nõ obstat ꝓmissio per uirũ facta de dote restituẽda mulieri, qa uel intelligebat in casu, in quo ex parte mariti matrimoniũ fuisset solutũ, uel nõ ꝑiudicabat fideicommissario, ad quẽ per mortem mulieris erãt illa bona reuersura, & cũ quo ille actus ꝓmittẽdi dotẽ nõ fuit gestus, nec qa præsens, & tacẽs fuit, sibi in fideicommisso preiudicauit, sciẽs ius suũ durare.l.sicut.§.nõ uidet.ff.quib.mod.pig. uel hyp. sol.& aliã q̃ mouebat ibi difficultas, resoluit Cast.dũ dicebat, legatũ dotis factũ, cum clausula, ꝙ plus petere nõ possit ꝓ legitima, licet agnitũ nõ ꝑiudicare, quominus ille legitimam assequatur integram, ꝙ scilicet illud ꝓcedat, qñ dos legata non fuisset supra legitimam, seu legitimæ ualorem non excessisset: excessus enim ille recõpensat onus legitimæ appositum, in quo excessu non tenebatur dotem dare, & propter illum uidetur acceptasse onus legato dotis iniunctum. Idem fuisset, si, filia consentiente, pater onus legato legitimæ adiecisset, tunc illud minimè posset de legitima respui, ut per Lap.in d.rub.§.47.col.1.& plenius in §.16.col.6.per plura quæ ibi ad hoc allegat. Contingit dubitari, utrũ maritus, qui ꝓmissit dote restituere &c. uideatur per huiusmodi obligationem, renũciare lucro dotis, quod ex huiusmodi statuto defertur, & oẽs tenent ei lucro renunciatũ non uideri, ut post Rayn.de Forl.dicit Ias.in dicta lege, post dotem. nume.12.uersi.iuxta istam lecturam glo.ff.sol.matr. & ibi Alexan.in fin.& in consi.133.super quæsitis, de quibus in themate.in col.2.uol.5.& in consi.5.circa primum dubiũ. in colum.fina.uol.3.Ang.in l.damni.3.§.cum parietẽ. de dãno infecto. per illum textum ibi, & Ioan.de Imol. & Romani. refert, & sequitur Dec.in consi.402.in causa illustrissimi.nu. 4.col.2.& in cons.195.studendo.num.1.& Rui.in consi.79. uiso.nu.1.uolu.2.& Ias.in consi.90. uolum.3. Andr. Tiraq. in l.si unquam.in uers.totum.numer.1.C.de re uocan.dona. Gozad.in cons.59.nu.12.& And. Alcia. aliter tamen declarans in tracta.de præsumpt.in regu.3.in præsumpt.32.num. 12.sequitur Roland.in q.37. Verùm prædicti ferè omnes Docto. dixerunt esse aliter tenendum, quando maritus totam dotem restituere promisisset, sicuti quando testator iubet totam hæreditatem suam restituere, uidetur prohibere detractionem Trebellianicæ. Alexan.Ias.Deci.Gozad.& And. Tiraq. in locis præallegatis. Ruin.in consi.84.quoniam.nu.13.uol. 1.& in consi.57.quò ad.in eodem lib.& in consi.159.uolu.3. & in consi.161.quia.nu.7.uol.5.Alex.consi.201.perspectis. nu.14.lib.6.Hipp.Mars.in sing.687.integrè.& Nico. Boer. plures allegando in decisio.244.nu.8. Alex. in d.consi.5.uol. 3.ubi dicit hanc communem esse Doctorum opinionem. Rolan. in q.38.pluribus eam comprobat. Et hoc procedit secundùm Bal.in l.quod nomine.ff.de condi.indebi.quãdo ex certa scientia maritus integram dotem restituere promitteret, secus si per errorem, ut & dicit Ias.in d.l.si post dotem, num. 35.& sequitur consulendo Dec.in d.cons.402.num.6.uersi. primò non obstat, ubi dicit, ꝙ si non appareat maritũ cogitasse in obligatione dotis restituendæ de lucro dotis, ei non præiudicet, in hoc promisisse dotem totam restituere: quia ex certa scientia, & nõ aliter inducitur donatio.l. cuius per errorem.ff.de reg.iur.& in dubio magis præsumitur error, q̃ donatio glo.in l.generaliter.in uersi.causa. C.de non numerata pecunia. Alexan.in consi. 13.lib.1.Imol.in l.à Titio. de uer. oblig.& sic infert Deci.ad casum suum ibi, ꝙ non censeretur renunciatum lucro dotis in suo casu: quia non apparebat de eo cogitatum: adducens pulchrũ simile, quod satis vr̃ probabile: quia renunciatio iuris temerè non inducitur. cap. super hoc.de renunc.l.cum indebito. ff.de probatio. & alijs multis, de quibus per Dec.in d.consi.402.nu.3.uer.sed tamen prædictis non obstantibus. Istam limitationem tradit ẽt Rol.in d. q.38.in fi. Item declara non procedere, qñ quis promisisset totam dotem restituere secundùm formam statuti, nam obligatio per huiusmodi relationẽ restringitur ad statutũ, & secundùm statutũ debet tota dos restitui, sol.ma.per uirum, secus per mortẽ mulieris, sicq; illa promissio exponitur. Bald. in d.l.quod nomine. Ias.in d.l.post dotem.nu. 24 & Dec. in consi.195.& in d.cons.402.& faciunt ad hoc decisiones allegatæ aliàs supra de obligatione restituendi dotẽ ad statutũ restricta: & in his põt procedere gl. & dictũ Bal.in l. Neratius. ff.de relig.& sumpt. fun. ꝙ si quis promittit totã dotẽ restituere, possit nihilominus retinere funeris impensa, uel similia: ut Alex.in d.consi.201.nu.14.lib. 6. & Nico. Boer. in d. decis.244.nu.10. Atqui dubitatum fuit, an ex clausula generali, ꝙ renunciauit maritus omnibus fauoribus & auxilijs tã iuris ciuilis, & canonici, q̃ municipalis, uideatur renunciatũ statuto de lucro dotis. Dec.in d.cons.195.col.2. resoluit post plura pro parte negatiua ad fauorem mariti, ut ibi per eum. Et addit, in consi.402.col.4.uers. uenio ad secundum, ꝙ ubi importarent renunciationem lucri uerba obligationis, esset tanquam erronea & indebitè facta, reuocanda: quia de eo iudicatur, ut de damno, cum ex causa onerosa proueniat, ut aliàs dictum est, & in damno euitando iuris error etiam excusat.l.iuris.la secunda.ff.de iur.& fac.ign. Bar.in l.sed si me putem. ff.de condi.indeb.& in l.non fatetur.col.pe.ff.de confes. & ideo cõdictio indebiti pro illa debet cõpetere.l. qui sine.ff. de condi.indeb.& alijs, de quibus ibi per eũ. Quod tũ maximè ꝓcedit, qñ facta fuisset per procuratorem, qm̃ saperet donationem, quæ in mandatũ nunquã uenit, nisi expressim cõmittatur.l. creditor.§.Lucius.ff.manda.l.cõtra iuris.ff.de pactis.l.filiusfa.ff.de donatio. Sed de his duobus alterum caret dubio.s.istud secundũ dictum, alterum uerò habet contradictionem Rayn.in cons.263.& alterũ, de quib.in glo.in uers. lucretur. Duo ẽt alia resoluit ibi Deci. ad hanc materiam pertinentia, ꝙ qui dicit consuetudinẽ dotẽ lucrandi uigere in loco, debet eã probare: & ꝙ in suo casu nõ erat concludenter probata, nec poterat iudex ex suo officio se informare: quia illud cõceditur tantùm in consuetudine, q̃ ordinẽ iudicii respicit, ut Bar.distinguit in l.de quibus.in quarta q.princ. de legi.& sequitur Soc.in cons.34. capio primũ.in ultimo lib.q̃ scire in ista materia tibi expedit uide ibi per eum.

Postre-

Poſtremò pro huius Commentarij complemento uiden-
2 dum eſt, † qñ maritus in uxorem delinquens priuetur lucro
dotis, & cui applicetur. Et in primis dicamus cui acquiratur
illud dotis lucrum, præſuppoſito, ꝙ maritus eo ueniat priuã
dus, ut fortè: quia vxorem occiderit nunquid debeat rema-
nere penes hæredes mulieris, uel ad fiſcum deuolui, & an ſi
mulieris filij extarent aliàs ab inteſtato ei ſucceſſuri: maritus
ex perſona eorũ, ut matris hæredũ dotem aſſequi queat, tan-
quàm eorum pater & legitimus adminiſtrator. cui in filiorũ
bonis uſufructus ẽt cõpetit, iuxta l. fin. C. de bonis quæ libe.
& cõcord. Et cõiter traditũ eſt, quò ad primum, hoc lucrum
fiſco non applicari, ſed ad hæredes mulieris ſpectare: ut per
Bar. Pau. de Caſtr. Alex. Iaſ. & alios in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi uir.
ff. ſol. mat. Camp. in d. tract. de ſtatu. dot. in q. 2. Hip. Marſ.
plenè conſuluit in conſ. 93. aperiat omnipotens. Lup. in rub.
de dona. inter uirum & uxorem. §. 70. colum. 3. uerſi. propte-
rea dicebat: & Ioan. de Amic. in conſi. 11. ſuper propoſito. &
Rui. in conſ. 8. uolu. 2. & plenè in conſ. 11. in q. uol. 5. Et pri-
mò arguit ibi cõtra per tex. in l. cũ ratio. §. ſi. ff. de bon. dam.
dum ibi hæreditatẽ occiſi, cui erat occidens aliàs ſucceſſurus,
ad fiſcum deferri traditum eſt. Et fortiorem citat tex. in l. ei
qui. de his quib. ut indign. qui uult, lucrum dotis, maritum
non uindicantem vxoris necẽ, amittere, & fiſco applicari. Ad
dit, ꝙ iſtud lucrum datur marito pp onera matimonij, ut
ſæpè diximus eſtq́ue debitum hæreditatis mulieris ad uirum
pertinens, ideo non vr̃ hæreditas ſine tali onere ad hęredes
eius poſſe trãſire, & ſic fiſco, qui uenit ex perſona mariti præ
ſtãdum eſt Bar. in l. ſi. de his, quibus ut indig. ubi hoc firmat
quò ad lucrum dotis, ex legis diſpoſitione debitũ, licet aliud
teneat quò ad lucrum debitum ex pacto, uel hominis diſpo-
ſitione. d. l. ſi ab hoſtibus. §. ſi uir uxorem. His non obſtanti-
bus Rui. ibi determinat contrariũ, ꝙ fiſco non applicetur, ſed
hæredibus mulieris cedat, per text. in d. l. ſi ab hoſtibus. §. ſi
uir. qui ſecundùm eũ loquitur de lucro dotis, quod à l. defer-
tur: ſecũdùm gl. Caſt. Imol. & reliquos Moder. ibi reprobata
Bar. diſtinctione. Et ad allegata ex aduerſo reſpondet. Primò
ad tex. in l. cum ratio. §. ſi. ꝙ loquitur in caſu hæreditatis dela
tæ purè, & ſimpliciter non autẽ ſub aliqua tacita, uel expreſ
ſa conditione, ideo nimirum eſt, ſi fiſco applicatur: quia occi
dens ad eã uocatur ſtatim, & ab eo ut indigno aufert fiſcus:
ſed lucrum dotis defertur ſub iſta tacita conditione, niſi ex
culpa uiri ſoluatur matrimonium. l. conſenſu. C. de repud. l.
Lucius. ſol. matri. vnde deficiente iſta conditione, quia culpa,
& dolo mariti fuit matrimonium ſolutum, lucrum illud ma-
rito non põt deferri, nec per cõſequens ex eius perſona ad
fiſcum deuenire, ſecundùm Cuma. Ang. Alex. & alios allega-
tos per Ruin. ibi. Iſtã rationem plenius deducit Hipp. Marſ.
in d. conſ. 93. aduertens, ꝙ ad hoc, ut fiſcus poſſit auferre hæ
reditatem à delinquente, requiritur, ꝙ ius ſuccedendi ſit fun-
datũ in illius perſona, uel ꝙ adiuerit, uel ꝙ adire potuerit hæ
reditatẽ: quã quidẽ rõnẽ latè conſiderauit Camp. ubi ſupra,
& Imol. Bal. Fulg. Iaſ. & alij in d. l. ſi ab hoſtib. §. ſi uir. Ioan.
Lu. ubi ſupra. Bal. in cõſ. 53. q̃dã domina Nica. uol. 5. & in cõ
ſi. 254. proponit. in uol. 2. ubi dicit, ꝙ in lucro dotis hæc ineſt
tacita cõditio, ſi uir eã nõ occiderit, uel culpã in eius mortem
nõ præſtiterit: iſta igit cõditione deficiẽte non potuit marito
illud lucrũ deberi. Secundò ẽt reſpõdet Rui. ꝙ ibi hæreditas
defert de iure cõi, ſed hoc lucrum defert ex iure ſpeciali: faci
lius ergo perdit hoc à uiro, q̃ hæreditas à proximiore, cui eſt
delata à lege cõi: quia facilius ius ſpeciale, q̃ commune per-
ditur. l. eius militis. §. militia miſſus. de teſta. mi. Vel tertiò,
quia facile redimus ad ius cõe. Sed de iure communi dos re-
ſtituitur hæredibus mulieris. l. ſi quidem. C. ſol. mat. cũ con-
cord. Ad tex. in d. l. ei qui. reſpõdit, loqui in caſu mariti non
uindicãtis necẽ uxoris ab alio interfectæ, ꝙ certè hẽt aliã rõ-
nẽ: qa maritus ſtatim mortua uxore lucrat ĩ eo caſu dotẽ, ſed
demũ pp non factã uindictã illud ammittit ablatum à fiſco:
ſed ĩ hoc caſu nunquã acqſiuit eã: ideo remanet hæredib. mu
lieris. Ad tertiũ argumẽtũ dicit, illud non concludere: qa & in
caſu d. l. ſi ab hoſtib. §. ſi uir. ſaltẽ deferebat lucrũ pp onera,
& expẽſas matrimonij, & nihilominus ibi denegat hoc lucrũ
marito, ergo non concludit, & nos aliàs improbauimus, & in
iſta concluſione mihi vr̃ reſidẽdũ. Bal. Nouel. in tract. dot. in
8. par. in priu. 31. Bar. in d. §. ſi uir. & nonnulli alij iſtã cõclu
ſionẽ defendũt fauore ſpeciali, qđ qdẽ eſt leue: extẽdit aũt eã
procedere ẽt quò ad alia mulieris bona, quæ ex forma iuris,
uel ſtatuti deferũtur. Camp. ubi ſupra. Alex. in d. l. ſi ab ho-
3 ſtibus. §. ſi uir. Cæterùm † quòd ad alterum, an mediante per
ſona filiorum, poſſit maritus uxoricida dotem aſſequi. Rui in
conſ. 8. uol. 2. conſuluit contra maritum, ꝙ, ne ad eũ perue-
niat dos, filij priuãtur matris dote, aliàs ſibi delata, & ꝙ deli-
ctũ patris noceat filijs in illius poteſtate exiſtentibus. l. quæri-
tur. ff. de bon. lib. gl. in l. diui fratres. de iure patroni. l. impube
rẽ. §. 1. & ſeq. ff. de fal. Bar. in l. eũ qui. ff. de interd. & releg. &
loquitur in caſu, in quo ſtatutũ deferebat dotẽ maternã filijs,
ut filijs: non ut hæredibus: & mater de dote teſtamentũ fece-
rat grauando filios in ea: & concludit, ꝙ & filij priuant proui
ſione ſtatuti p̃dicti ꝓpter delictum paternum in matrem per-
petratum: ne ille per filios, in quorũ bonis uſusfructus ſibi de
iure cõi competit. l. cũ oportet. C. de bon. quæ libe. lucrum do
tis faciat: ita ut non niſi ex teſtamẽto, uel ab inteſtato, hære-
des exiſtentes poterunt dotẽ aſſequi. Sed rationes, & iura per
Rui. allegata inferũt, ꝙ nec ẽt ut hæredes matris filij poſſunt
dotẽ illã habere: qm̃ idẽ contingeret, ꝙ pater uxoricida acqui
reret uſumfructũ, & ſic per indirectum haberet id, quo indi-
catus eſt indignus, ſecundùm iura præallegata. Et ad hoc fa-
cit, ꝙ Feudiſtæ dicunt de patre feloniã, uel alud crimen com
mittente in dominum, ꝙ nocet ẽt filijs, ita ut non ſolùm ipſe
delinquens puniatur in amiſſione feudi uerùm ẽt eius filij ab
eo excluduntur, ut per Rui. in conſ. 112. uol. 4. Alex. in conſi.
30. nu. 13. uol. 1. Iac. Alua. in c. 1. ſi ual. feud. priu. Rui. in cõ
ſi. 214. col. 2. lib. 1. Et pro hoc, facit optimè dictũ Gand. ꝓut
refert, & ſequitur Hippo. Marſi. in d. conſ. 93. nu. 9. ꝙ ſicut
occidẽs excluditur à bonis occiſi, ita quoq; eius filij, ratione
iam dicta. Idẽ dicit Lup. ubi ſupra uerſ. ſi frater. Adde ꝙ occi-
dens, nõ ſolũ excluditur ab hæreditate immediatè ipſius occi-
ſi, ſed ẽt repellitur, ut nõ poſſit ſuccedere hæredi ipſius occiſi
quò ad occiſi bona, ut eſt tex. in l. Lucius. la 1. ff. de iure fiſc.
& not. ibi, quem tex. adducit ad hoc Rui. in conſ. 11. in col. 1.
uol. 5. & Hipp. Marſi. in d. conſ 93. nu. 9. Verùm enimuerò
reperio contrariũ conſultum fuiſſe in terminis noſtris per Io.
de Amic. in conſ. 9. ſeries. & in conſ. ſeq. ꝙ cũ in ſuo caſu ma-
tri ſuperuixiſſet filia, quæ paulò poſt deceſſit, & ei infanti pa-
ter eſſet ſucceſſurus ab inteſtato, dos illa, ut hæreditas filiæ ad
patrẽ eius hæredẽ pertinere deberet: quoniã tunc non ut lu-
crũ dotis aſſequitur eã, ſed ut hæreditatem filiæ, & multa ad
hoc deducit, & multùm laborat, in rectè reſpondendo ad tex.
in d. l. Lucius. & ibi not. Vix tñ bonũ reſponſum, uel ſolutio-
nem, ad euitandum repugnantiam dictæ l. Lucius. dare mihi
vr̃ tametſi plura effuderit circa hoc. Mihi vr̃ in hoc puncto,
an occidẽs ſicut excluditur ab hæreditate occiſi, ita excludat
ab hæreditate ſeu ſucceſſione eius, qui occiſo ſucceſſit, hæ-
reſq; fuit, ſic dicendũ, ꝙ indignus ſuccedẽdi per eum occiſo,
non eſt indignus ſuccedendi illius hæredi. hoc probatur in l.
qui Titij. ff. de his quib. ut indig. l. ex facto. §. Iulius Longi-
4 nus. ff. de uulg. & pupi. Nec † obſtat tex. in d. l. Lucius. quia
aduertatur, ꝙ ibi proponit, & narratur caſus in facto contin-
gẽs, ꝙ teſtator inſtituerat hæredes ſororẽ ex certa parte, & ex
reliquo uxorẽ & ſocerũ, & ꝙ per natiuitatẽ poſthumi ruptũ
fuit teſtamentum, unde tota hæreditas ad uxorem deuolueba
tur, quaſi matrem & hæredẽ poſthumi, & ꝙ interim uxor ac-
cuſata de crimine beneficij in maritum lata ſcientia mortua
eſt, fuit dubitatum, nunquid quæſtio illius criminis cenſeret
per mortem mulieris extincta, & ibi Modeſtinus Iureconſul-
tus reſpondit, ꝙ licet crimen mortua rea eſſet extinctum, tñ
fiſco perſecutio eorũ, quæ ſcelere acquiſita probari poſſunt,
põt competere, ex hoc nunc põt reſponderi, ꝙ non propterea
Modeſtinus in eo caſu dixit, ꝙ mulier eſſet indigna ẽt hæredi
ſui mariti, quẽ ueneno necaſſet, ſuccedendi, ſed reſpondit in
genere, ꝙ licet crimen extinguatur morte accuſati, nihilomi-
nus ſuſtineri iudicium propter res crimine acquiſitas poteſt,
& ſuper hac quæſtione fuerat principaliter conſultus, ut re-
ſponderet, an autem illa fœmina cenſeretur illã hæreditatẽ in
totũ, uel in partem ex crimine acquiſiuiſſe, nequaquam dif-
finit: ergo non repugnat iuribus præallegatis, & quamuis ibi
per gloſſam, & Doctores dentur plures intellectus ad illum
textum. iſte tñ qui literæ conuenit, ac alijs communibus con-
cluſionibus concordat, non uidetur mihi ſpernendus, & no-
bis debet ad euitandas contrarietates ſufficere, & pręſertim in
firmanda noſtra concluſione: quoniam quòd quis excludat
à ſucceſſione hæredis hominis illius, quem necaſſet, & cuius
hæreditate ſit indignus, eſt durum, & non debet firmari niſi
in caſu expreſſo à lege, ut poſt Lud. Roma. & Ioan. de Imo. in
d. §. ſi uir uxorem. tradit Ioan. de Amic. in d. conſ. 10. ſuper
dubio.

dubio.col.pen.ubi conſiderat grauitatem criminis, uel facino
ris, ꝙ gauius quidem eſt ueneficio, aliquem necare, q̃ culpam
committere in derelinquendo vxorẽ in loco peſtifero, ut con
tigit in caſu ſuo, adducendo alia ad leuandã culpã, & ꝙ pro-
pterea ex uno caſu non ſit inferendum ad aliũ, & ꝙ ſi Iure-
conſultus in d.§. ſi uir vxorem. uoluiſſet maritũ excludi etiã
à ſucceſſione eius, qui uxori ſucceſſiſſet, id q̃dẽ dicere ſciuiſ-
ſet, ſicut dixit de uxore, ita inquit Ioan.de Amic. ibi, col.4.
uerſi.& certè Iureconſultus, & Doct. & id genus ſimilia ſu-
bijcit, addens, ꝙ gl.in d.l.Lucius.dum in illo caſu inter alias
rationes dict.textus, affert illam rõnem, ꝙ hæres hæredis dr̃
hæres teſtatoris.l.ſciendum.de uerbo.ſignificationib.l. ſi. C.
de hæredibus inſtituend. & ꝙ ideo ibi etiam bona hæredis à
muliere auferebantur, malè loquitur, quoniam illa conclu-
ſio non procedit in odioſis, ſecundùm Bal.in d. l.ſi. 22. q. &
Bar.in conſi. Andr. Martini, & Alex. & Iaſon ibi allegãs text.
in l.in teſtamento.la prima.& in l.cum multa. ff.de conditio
nib.& demonſtration.& hoc mihi placet. Etenim dici poteſt,
ꝙ ibi in maritũ committens veneficium mulier videatur etiã
in poſthumum quodammodo commiſiſſe: quoniam filius eſt
caro patris vt aliàs diximus, quod fortè in hærede extraneo,
qui non fuiſſet filius ullo mõ nõ annuiſſet Iureconſultus ibi,
ſi hoc ibi annuere voluit, dum dixit proſecutionem rerum,
quæ ſcelere acquiſita eſſent, fiſco nihilominus competere. Et
hæc pertinent quò ad difficultatem motam ex ea rõne; quia
fuit hæres occiſæis, cui maritus uult in dote ſuccedere, ſed
non reſoluitur altera prior, an ſit excludendus hæres uxoris
occiſæ à dotis lucro: quia cùm ſit filius ſub poteſtate patris,
patri acquiritur uſufructus, & hoc mihi vr̃ dubitabile, an fi-
lius excludatur à dote materna, ſeu hæreditate matris occiſæ
à patre, cùm eſt in eius poteſtate, & iura dictæ l.quæritur.&
concord.uidentur negare ex illa ratione, ne maritus per eos
in effectu dotis lucrum faciat, ſuper quo cogita. Nunc dicen-
dùm eſt, in quo caſu maritus lucrum dotis perdat. Et indubi
tatum eſt, ꝙ ſi eã occidit, dẽt illud amittere.d.l.ſi ab hoſtibus.
§.ſi uir uxorẽ.& ibi Bar.Bal.Pau.de Caſtr. Alex. Iaſ.Cuma,
& cæteri oẽs. Bal.in l.quod in uxorem.C.de nego.geſt. Rui.
in d.cõſ.8.& in d.conſ.11.uol.5.& in conſ.131.uol.4. Ioan.
de Ami.in d.conſ.9.10.& 11. Nico. Boer.in deciſio.244. nu.
12. Abb.in conſ.85.ur̃ primò.in ſi.lib.2. Alex.in conſ. 123.
uiſo proceſſu.lib.7.& in conſ.136.eodem. Hipp. Marſ. in d.
conſ.93. Rip.in tract.de peſt.de priuil.contra. in ſi. nu. 203.
Socy.in conſi.105.in ſi.num.8.uol.3. Dec.in conſi.430.nu.
3. Ioan.Camp.ubi ſupra. Lup.in d. rub.de dona.inter uir. &
uxor.§.70. Bal.in conſi.53.quædam domina, in uol.5. & in
conſ.254.proponitur.uol.2.& Doct.alibi paſſim. hoc pluri-
ribus comprobat Rol.in q.61. Ad hoc facit, quod conſulen
do dixit Bald.conſi.40.ſuper eo.lib.4.quem refert Lup. ubi
ſupra. ꝙ ſi frater occidit fratrem, cui ſubſtitutus fuerat, ſi de-
cederet ſine liberis &c. ei non ſuccedet, ſed conditio fideicom
miſſi euaneſcere cenſetur, ne dolus ei proſit: quia non uide-
tur teſtator in hoc caſu ei ſubſtituiſſe.l.codicillis Caio.§.pen.
de leg.2.quaſi diſpoſitio huiuſmodi habeat tacitam conditio
nem, ſi merebitur, uel ſi indignum eo ſubſtitutionis honore,
& commodo ſe non reddiderit.l. Lucius.§. Lucius Titius. de
leg.2.& tenet hoc Hyppo. Marſi.in conſ.126. nu.3. Bar. in
d.§. ſi.in fin. idem uoluiſſe Pet. de Anch.& And.Barb.refert
Lup.ubi ſupra.ſimiliter ſi hæres inſtitutus occidat teſtatorẽ,
efficitur indignus, & ad fiſcum defert̃ hæreditas.l.hæreditas.
in ſi.C.de his quib.ut indig.iuxta not.in l.his conſequenter.
ff.famil.erciſc. Bal.in l.eã quam.C.de fideicom. Dec.in conſ.
525. Item donatio inter uir.& uxor. nõ cõfirmat̃ morte do-
nãtis, qñ donatarius eũ occidit, ut ꝑ Carrer.in pract.crimi.§.
homicidium.nu.150.& Lup.ubi ſupra.§.70. ubi alia ſimilia
5 adducit.& Rol.in d.q.61.ẽt alia ſimilia deducit. Quid† ſi ma
ritus in adulterio vxorem cõpertã occidat, ſtante etiã ſtatuto,
ꝙ liceat uiro uxorem adulterã occidere, an tunc etiã lucrũ
dotis amittere debet, uel an potius dotem lucrabitur, quaſi
id lege permittente fecerit? Et Cy.in d.l.ſi ab hoſtib.§.ſi uir.
quem multi ſequunt̃, ut refert Lup.ubi ſupra putauit in hoc
caſu dotem lucro uiri cedere: quia lucrum defertur à ſtatuto,
& ſtatuto etiam permittente eã occidit, ſecus exiſtimatur, ſi
hoc lucrum deberetur ex ſolo pacto hominis, quia tunc non
eſt ueriſimile mulierem paciſcentem de iſto caſu cogitaſſe,
ꝙ in eo uoluerit uirum dotem lucrari, & ita tenerunt Bald.
Ang. Alexand. Lanc.& alij, de quibus per Lupum ubi ſupra,
& ſequitur hoc Bartol. in d. l.ſi ab hoſtibus. §. ſi uir ad fi-
nem.poſt gloſſ.& Bertach.in uerſic. maritus occidens, uer-
ſicu.3.& hãc opinionẽ dicit veriſſimã Iaſ.in d.§.ſi vir.ibi, ad
finẽ, verſiculo, ego autẽ teneo indubitãter.& Carrer. in dicta
practi.crimin.§.homicidiũ.nu.25.verſiculo, an autẽ in caſu.
& Matthesill.in notab.73.nota unã doctrinã. dicens aliud eſ-
ſe in lucro faciendo ꝑꝑ ipſum adulteriũ.& Cãpeg.in d.tracta
tu, in q.5.idem concludit, & poſt Ang. Alex.in d.§.ſi vir.uerſ.
concludo ergo. ſic firmat, & iſtã opinio optimè firmat̃ ſecun-
dùm Iaſon.in d.§.ſi uir. ꝑ illum textũ ibi, in rõne decidendi:
q̃a ibi dr̃, ꝙ non eſt æquũ ob facinus ſuum maritũ dotẽ lucra
ri, ergo vbi non eſt facinus uxorem occidere, non põt dici, ꝙ
non ſit æquum dotem lucrari, & facinus, vel delictũ non eſt,
quod ſit lege permittente.l. Graccus. C.de adulter. Alijs ẽt iu
rib.confirmat hoc Bar. ſed Iaſon.dicit ea non bene id ꝓbare,
vt ꝑ eum ibi, alia ẽt deducit Ang. quib. reſpondent tenentes
contrariũ, circa q̃ non puto immorãdũ eſſe, utcunque illa ſe
habeãt, iſta concluſio eſt uera. Nec obſtãt deducta ex aduer-
ſo per Baldũ Caſt. Imo. Roma. Rapha.& Aretin.contra Bar.
tenentes vbi ſupra, dũ dicunt, ꝙ is, q̃ ſibi ipſi ius dicit, non cõ
ſequit̃ p̃mium aliàs ſibi delatũ, l.interdum.§.qui furem. ff.de
furtis. ſeu ꝙ poſtq̃ maritus elegit uiã uindictæ ſe uindicando
ꝓprijs manib. ſuper perſona ipſius mulieris, non debet aliam
uindictã expoſcere in bonis eius, ſed altero contentum eſſe
oportet, vt dicebat Pau.de Caſt.ibi, & in l.rei iudicatæ.§.hære
di.nu.5.ſol.mat.ubi dicit, ꝙ ſicut maritus, ſi criminaliter ac-
cuſaſſet vxorẽ de adulterio, non poſſet dotẽ lucrari, ita quo-
que lucrari nequit eam occidẽdo ex permiſſione ſtatuti: qñ
iſta permiſſio & licentia ſubrogat̃ loco accuſationis crimina-
lis. Nã ad hæc reſpondetur vnico uerbo, ꝙ ꝓcedunt, quò ad
lucrũ ex ipſo adulterio delatũ, quod per ſtatuta locorũ, & de
iure cõi mulier ꝓpter adulteriũ amittit dotẽ, vt latè per Lu-
douicũ Carrer.in d.§.homicidium.nu.253.verſ. uxor autem
adultera. qñ ex uno crimine duas pœnas maritum ſumere
non conuenit, uindicando ſe & in corpore, & ſanguine uxo-
ris, & in re, ideſt in dote, ſecundùm p̃dicta, aliud eſt in lucro
ex diſpoſitione ſtatuti ꝑꝑ onera matrimonij, uel ipſum ma-
trimoniũ delato, de loquimur, tunc dici non põt lucrũ defer
ri ex eadẽ cauſa, uel facto, ex quo uindicta ſumpta eſt, ſed ex
diuerſis: q̃a lucrũ ꝑꝑ ipſum matrimonium diſpoſitione ſtatu
ti defert̃, interfectio, & occiſio uxoris ꝓpter eius adulterium
ex altero ſtatuto prouenit, & propterea utrunque põt cõcur-
rere: iuxtà tradi.in l.ſingularia. ff. ſi certum pet.& ex hoc re-
ſultat differentia inter lucrum dotis, de quo in hoc, uel ſimili
ſtatuto, & lucrum dotis ꝑꝑ adulterium, hoc poterit fieri ẽt oc
cidẽdo uxorẽ ex ꝑmiſſione iuris, alterũ aũt nõ. Et iſtã differẽ
tiã facit Matthæ. Alex.& Cãpe.in locis p̃alleg.& Rol.in q.63.
tenet ſic, opiniones Doctorũ concordãdo in hoc. Alio ẽt mõ
reſpondit Iaſon, & alij poſt eũ in d.§. ſi vir.ad dict.l.interdũ.
§.q furem. ꝙ ibi, q in ꝑſonã furis ius ſibi dixit, pœnã dupli,
uel quadrupli petere neq̃t: qñ illa pœna eſt extrà rẽ, & merè
odioſa.gl.in cap.fraternitatis.12.q.2. ſed tale non eſt hoc do-
tis lucrum: q̃a defertur ꝑꝑ onera matrimonij.l. ꝓ oneribus.
C.de iure dotium. & de eo iudicat̃, vt de damno, ideo nõ de-
bet ita ꝑdi, ſicut illa pęna dupli, & quadrupli amittitur. ſed
hæc reſponſio nõ ita tollit contraria vt per nos data ſuperius.
6 Alterum † dictũ Cyni, qñ ex conuentione ſola lucrum defer-
retur, nullo ſtante ſtatuto de eo, ꝙ tunc occidens ẽt ꝑmitten-
te lege non debet ex veriſimili mente mulieris lucrum facere,
ſequitur Alex.in d.l. ſi ab hoſtibus.§. ſi uir uxorẽ.uerſ. & ſi
contra. Cyn.& Cãp.& Lup.ubi ſuprà.& Ang.& dum aliq ra
tioni Cyn. reſpondebãt, dicentes, ꝙ imò in genere cenſetur
etiã de hoc caſu mulierem paciſcentẽ, ſuꝑ lucro dotis cogitaſ
ſe.l.q iure.de teſtament.milit.replicãt Alex.& Camp. ꝙ in ge
nerali cogitatione nunquã intelligitur uenire illud, q̃d quis
in ſpecie uerisimiliter nõ erat cõceſſurus.l. obligatione.ff.de
pign.& concor.uel tu dic melius, ꝙ non uenit triſtis euentus
in generali cogitatione.l. inter ſtipulãtem.§. ſacram. de uer-
bor.obligation.& actus ultra cogitationẽ, ſeu intentionẽ par-
tis non eſt extendendus.l.nõ oĩs.ff. ſi certũ petatur.& ſic ali-
ter concluditur in iſta q.quò ad lucrum conuentionale. hoc
etiã uult Rol.in d.q.63.in ſi. Nota, ꝙ ſufficit ꝓbare de uxo-
ricidio ꝑ famã & indicia, & leuiores ꝓbationes quò ad hũc effe
ctũ excludendi maritũ ab hoc dotis lucro, licet illę ꝓbationes
non eſſent ſufficientes contra uirũ ad eũ criminaliter cõdem-
nandum: ut conſuluit Bal.in conſ.254. ꝓponitur, uol. 2. Se-
cundus eſt caſus, in quo maritus ꝑdit lucrum dotis, ſcilicet
qñ necem uxoris non uindicat.l.ei qui.ubi Docto.de his qui-
bus

bus ut in d. Bal. in d. conſ. 254. Bar. & Ang. in l. ſi ſequens. §. fi. ad Sillan. & Doct. in d. §. ſi uir uxorem. Sequitur Rol. in d. q. 61. ubi hoc limitat in tribus caſibus, in quibus non tenet hæres mortem defuncti uindicare, ut ibi p eum. Tertius eſt caſus, qñ culpa uiri fuit ſeparatum matrimonium, & diu uixit uxor extrà conſortium mariti, ut tenuit Soci. Iun. in cõſ. 27. adfi. uol. 1. Item qñ uir fuit ingratus vxori, dotem non lucratur. Rolan. in q. 64. nu. 10. Rip. in l. fin. C. de reuoc. don. Quartus eſt caſus, quando ei denegat alimenta: quoniam tunc uidetur eam necare. l. necare. ff. de lib. agn. Bald. in d. l. quod in uxorem. C. de. neg. geſt. gl. in d. l. ſi ab hoſtibus. §. ſi uir uxorem. & ibi Caſt. & Caſſa. in conſu. Burg. in rub. 4. §. 2. [Eſt douee.] & Lup. in d. rub. §. 70. uer. amplia prædicta. ubi citat Bald. Cum. & alia multa allegat. & ponunt exemplum, quando maritus ſe abſentat, & uxori non prouidit de alimentis, in quo caſu dicit Pau. de Caſt. ſe conſuluiſſet contra maritum, ut conſuluit verè in conſi. 17. & eſt de mente omnium in d. §. ſi uir uxorem. Quintus, quando de domo expulit abſque cauſa iuſta, ſeu aliter malè tractauit, ut dicit Rui in d. conſi. 8. in col. 2. uol. 2. Nicol. Boe. in d. deci. 244. Bal. in l. 1. §. ſed ſcimus. C. de latin. lib. tol. Lup. in d. rub. §. 70. ad fin. & plenius in cap. per veſtras, in 3. not. in col. 3. ubi allegat Ioan. de Ana. in cap. 1. de infan. lang. & Cyn. & Fulg. Bal. & Alex. in locis, de quibus ibi per eum, & ſecundùm iſtos excluſio æquiparatur caſui occiſionis: ſed Iaſ. in d. §. ſi uir uxorem. poſt Alex. ibi, nu. 3. dubitant de iſta æquiparatione: quia dicunt illum textum dicti. §. ſi uir. continere materiam pœnalem & odioſam, ideo ſtrictè intelligendus eſt: quia amiſſio iſtius lucri iudicatur vt damnum pati: arguendo à fortiori, ut nec propter vulnus ei illatum maritus amittat hoc dotis lucrum. Certè iſtud poſſet procedere, quando maritus recepiſſet uxorem penes ſe eam benignè reuocando ad domum, tunc non attenderetur iſta iniuria expulſionis, uel uulneris antea illati: quoniam cenſeretur remiſſa, & purgata per ultimum tractatum, & bonam uitam ſecum peractã, ut per Boer. in d. deciſ. 244. Alex. in conſi. 123. in col. fi. uol. 7. & in l. ſi cum dotem. §. ſinautẽ in ſæuiſſimo. nu. 10. ff. ſol. ma. Bal. in d. auth. dos data. C. de don. ante nup. Rui. in conſ. 131. lib. 4. ubi conſuluit pro filia, quòd licet propter inhoneſtam uitam potuiſſet à patre exhæredari, ex quo tamen ad bonam redijt uitam, eam ampliùs non poterit exhæredare; quia ultimus ſtatus attenditur ſecundùm Pari. in conſi. 34. uol. 3. & ultima mora tollit primam: atque ultima conſuetudo inſpicitur. Alexand. in d. §. ſi uir. num. 3. poſt Imol. & Bald. allegatos ibi per eum: & quia in iſto caſu poteſt dici, ꝙ culpa uiri mulier prædeceſſerit, ſecùs quando tenuit eam expulſam vſque ad mortem abſque cauſa, & ita procedat cõcluſio ſupra dicta, in hoc caſu poteſt dici quodammodo culpa mariti quaſi ab eo derelictam deceſſiſſet: & ſic militat dec. tex. in d. §. ſi uir. & doctrina Bal. in l. 1. C. de latin. lib. tollen. quòd qui perſonam expulit, eius bona non debet habere & monaſterium expellens monacum de monaſterio debet eius bona reddere. §. ante pen. in auth. de ſanct. epiſc. & alia ſimilia, de quibus per Lup. in d. c. per ueſtras. in d. 3. not. Rolan. ponit hunc caſum in q. 68. & diſtinguit, an uir expulit tantùm, an uerò expulit & paſſus eſt uxorem fame perire, in primo caſu uult uirum lucrum non perdere ſecùs in ſecundo. iſta diſtinctio, ut uides, eſt inepta: quia quò ad primum eſt reſoluere hanc quæſtionem negatiuè contra opinionem plurium: quò ad ſecundum amiſſio lucri fieri ex alio capite dicetur, tene noſtram diſtinctionem, & pro ea facit quod latè deducit Rol. in q. 70. ubi multa ex prædictis allegans dicit ſecundùm communem opinionem, ſi maritus cæperit bene tractare uxorem, non perdet lucrum, quod tamen intelligit re integra, quòd cæperit eam bene tractare, antequam mulier in infirmitatem mortalem incidiſſet: ſi enim ob malum tractatum incidit in huiuſmodi morbum, ipſe non excuſatur ex poſt, & lucrum dotis perdit ſecundum Imo. Alex. & Rui. ubi ſupra. Et expuliſſe uxorem maritus dicetur, non ſolum quando ipſe de facto expulit eam, uerùm etiam ſi acriter eam uerberaret, uel ſi concubinam haberet in domo. In utroque enim caſu uxori licet fugere de domo uiri, & debet habere à uiro alimenta, ac ſi eſſet in eius domo, nec ei poteſt mitti repudium à uiro, quia culpa mariti receſſit, & habetur perinde, ac ſi maritus expuliſſet eam, ut plenè deducit Lup. in d. c. per ueſtras, in 3. no. addens, quòd uxor non tenet̃ redire ad uirũ, niſi præſtita cautione, ꝙ affectu maritali tractabit eam & concubinam expellet, cum non bene conueniant in uno lecto uxor & concubina, & acceſſus concubinæ maximè exaſpera caſtas mulieres. l. conſenſu. C. de rep. Bal. in c. 1. extra vt li. cõteſt. Alex. in c. ex parte. extra de ſpõſ. In hoc igitur in caſu, quo culpa viri facta eſt ſeparatio tori, & uxor viuens ſeorſum à viro, pp eius malã uitã, uel ſæuitiã, maritus nõ poterit dotẽ lucrari: ut dixit Soc. Iu. in cõſ. 27. in fi. uol. 1. fortius conſuluit Bal. in cõſ. 328. q̃dam domina. lib. 3. aliàs eſt in nouis cõſ. 53. uol. 5. ꝙ, ſi uxor diuertiſſet à uiro: q eã reuocauit, & nolentem redire, excommunicari eam fecerat, & excommunicata ſeorſum à uiro mortua fuit: dotis lucrum admittere nihilominus debeat: ubi dicit non obſtare, quòd eſſet excommunicata: quoniam cum cenſeretur pars eius corporis non debebat eam deſerere in fine uitæ, ſed eam alere, & neceſſaria illi ſubminiſtrare oportebat. c. admonere. 33. q. 2. & iſta Bal. deciſ. refertur ab Alex. in d. §. ſi uir. & Lup. in d. rub. in §. 70. ſed mihi non placet: quia maritus non tenetur alere uxorem extra domum, niſi cum ex ipſius mariti culpa receſſiſſet uxor (ut dixi) iuxta tradita per Docto. in l. ſi cum dotem. §. ſinautem in ſæuiſſimo. ſoluto matr. Socyn. in conſi. 286. uiſa, nu. 2. nu. 5. uol. 2. Bal. & alij tradunt in d. l. quòd in uxorem. C. de neg. ge. Bar. in l. Caio. §. Imperator. de alim. leg. & dicit Saly. in d. l. quod in uxorem. ꝙ quando uxor non eſt in ſeruitio uiri culpa ipſius uxoris, non tenetur maritus eam alere, & refert Lup. in d. c. per ueſtras: in no. 3. uerſi. reperio tamen. & licet uxor. cum marito excommunicato, uel ecõuerſo, maritus cum uxore excõmunicata poſſit, ſi uelit, uiuere & cõuerſari abſq; periculo incurrendæ excommunicationis ob participationem: tamen poteſt recuſare impunè & iuſtè uiuere cũ excommunicata uxore. Io. And. in addi. Spe. in ti. de dote poſt diuor. reſti. §. fin. in col. 6. uerſ. ſecunda quæſto. Zoan. in conſ. 18. in fi. Et ideo non uidetur quid imputandum marito in hoc caſu, unde debeat dotis lucro priuari, & puniri in eius amiſſione abſq; cauſa. & prædllegatum Bal. conſilium fortè ſuſtinetur ex alia ratione, quam ibi tangit, ſcilicet dum dicit, vltima mora & culpa nocet, quæ fuit uiri, præſupponens ꝙ licet uxor ab initio fuiſſet in eo caſu in culpa diuertendo à marito: tamen ex poſt vir fuit in culpa eam deſerendo in morte: quia fortè uoluit redire, & maritus eam non recepit, & ſed eã extra domum mori dereliquit: in hoc caſu rectè conſuluiſſet Bal. ut diximus anteà, alioquin eſſet confundere omnem iuris rationem, ꝙ ita in amiſſione lucri dotalis puniretur ſine facto, ſeu culpa ſua, ex culpa, factoq; alterius, ſcilicet uxoris, ſicut cum eſt in culpa: quod non eſt dicendum. l. ſancimus. C. de pœn. cum concord. uerùm in iſta quæſtione occurrit du-
7 bitari, † ſi uxor reperiatur extra domum mariti uiuere, an ipſa teneatur probare ob ſæuitiam, uel inhoneſtam mariti uitam receſſiſſe, uel maritus contrarium: ꝙ imò eam bene tractabat. Iſtam q. mouit Lup. in d. c. per ueſtras. in tertio not. ad fi. & tenet onus probandi pertinere ad mulierem. Anch. in conſ. 246. ſuper primo. Iaſo. in l. diuortio. ſol. mat. quia allegare ſeuitiam, uel inhoneſtam uitam, eſt allegare crimen, & delictum: ſed delicta non præſumuntur, niſi probentur. l. meritò. pro ſoc. c. dilecti. de accuſa. & hoc ego puto uerum eſſe.
8 Quintus † eſt caſus, quando uxori infirmæ medicum ad eam curandum non adhibuit, tunc ea moriente maritus dotis lucrum non faciet, ſecundùm Bar. Bal. Caſt. Cum. & alios poſt gl. ibi in d. l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir uxorem. & Lup. in dict. rub. §. 70. Camp. ubi ſupra. Io. de Amic. in d. conſ. 9. & alios, in locis, de quibus ſuprà, Rol. in q. 64. hoc pluribus comprobat, de quibus ibi per eum. Nam maritus tenetur ſubuenire uxori, non ſolùm in alimentis, ſed & in medicinis, & cæteris neceſſarijs: ut dicit Bal. in l. quod in uxorem. C. de neg. geſt. & ſequitur Lup. in d. cap. per ueſtras. in 3. not. Rui. in d. conſ. 8. col. 2. lib. 2. ſic quoque hæres inſtitutus teſtatorem infirmum negligens & in eius infirmitate medicum nõ adhibentis priuatur hæreditate eius, ſecundùm Bal. in conſ. 223. vol. 1. Alexã. in conſ. 136. uiſo lib. 7. Quod procedit, etiam ſi adhiberet aliquem, ſed imperitum, ſecundùm Camp. in d. tract. in q. 2. Io. de Amic. in d. conſ. 9. Bal. & Alex. in d. §. ſi uir. nu. 3. Bar. ibi nu. 3. & Iaſ. ibi poſt Ang. per tex. in l. quod ſi nolit. §. mancip. ff. de ædi. edi. quoniam paria ſunt aliquid non facere, uel minus idoneè facere, inquit Iaſo. ibi. per l. quoties. ff. qui ſatiſda. cog. ſicut paria ſunt non habere prælatum, uel habere, ſed inutilem. ca. inter corporalia, extra, de tranſla. epiſc. ſicut inter viduas illa reputatur quæ maritum habet inutilem, quod par eſt, ac ſi non haberet, ut dicit cum alijs ſimilibus Lup. ubi ſu-

prà

prà. Et hoc uerum est, nisi imperitum medicum pro perito
ignoranter accerciuisset, tunc excusatur, secundùm Lup. ubi
suprà. Et aduerte, quòd sufficit peritum adhibere, quamuis
alius peritior esset in loco, secundùm Camp. ubi suprà in q.
2. Bald. in d. l. iuris. C. qui admit. Ang. in l. si seruum. de uerb.
oblig. Roland. in d. q. 64. num. 22. An autem si sibi, ubi uxor
decessit, non erant medicj, maritus debuerit ad locum uici
num proficisci, medicum accersitum pro curanda uxore? &
Camp. in d. q. 2. & Alexand. in d. §. si uir. nu. 14. dixerunt ad
id, uirum obligatum esse. l. 4. §. si tam vicinum. de dam. in-
fect. Bald. in d. l. iuris. C. qui admit. Ant. de But. & Imo. in c.
2. de consti. Io. And. in c. statutum, de rescri. in 6. quod est
uerum, præsupposita facultate mariti, ut statim dicam. idem
9 plenissimè deducens tenet Roland. in q. 65. Porrò † is, qui
uult ob medicum in infirmitate uxoris non adhibitum ex-
cludere maritum à lucro dotis, caueat circa modum proban-
di istam negatiuam. Primò aduertat, quòd deducat infirmi-
tatem mulieris talem, ut si debita cura fuisset adhibita ei per
medicum, & medicinas, uerisimiliter ex eo morbo non peris
set, & reconualescere potuisset, alioquin, si infirmitas incu-
rabilis, ut morbus epidimiæ, probetur, cui omne auxilium,
& opis humana uidetur frustra adhiberi, uel si quouis modo
constet, quòd adhibita diligentia medicorum fuisset nihilo-
minus mortua. Succumbet opponens marito negligentiam
prædictam, ut tenuit Alexan. in d. consil. 123. nu. 4. uer. sic.
3. respondeo. ubi dicit, ita esse de mente glo. in d. §. si uir. &
Castr. ibi firmat. & post eum consulendo Ioan. de Amic. in
consi. 9. col. 3. uersi. nunc præsuppositis. & inuenio in specie
de uxore pestis morbo ægrotãte ita determinare ex pluribus
Rolan. in q. 69. Nam deducta infirmitate, quæ potuit se ha-
re ad mortem, & ad uitam, si in ea curanda contingat ali-
qua negligentia, imputatur in dubio mors subsequens negli
gentiæ, & malæ curæ secundùm Bal. Ias. & alios in d. §. si uir.
& Lup. ubi suprà inferentes propterea ad quæstionem uulne
ris illati, quod lætale omnino non erat, sed haberi se poterat
ad uitam, & ad mortem: quòd tunc mors exinde contingẽs
negligentiæ, si qua in curando interuenerit, adscribitur, ut ple
nissimè quàm plurimos citãdo deducit Ludo. Carre. in pract.
Crim. in §. homicidium. nu. 322. uersi. 11. igitur. Dec. in cõsi.
415. Cepo. in cons. 61. Mars. in l. 1. §. diuus. de sica. Fely. in c.
presbyterum. de homic. Et sic in uno casu mors uxoris po-
test mariti negligentiæ & culpæ imputari, in alio non. Secun
dum aduertat, quòd articulet, & probet medicum in loco ha
beri potuisse, alioquin maritus non excludetur, secundùm
Bart. & omnes in d. §. si uir. Corn. in d. cons. 250. uiso statuto.
nu. 16. uol. 1. & in consi. 123. uiso. nu. 15. eod. & in consi. 105.
pro parte. nu. 23. uol. 2. & Alex. in d. consil. 123. & in d. cons.
136. ubi etiam dicunt, quòd ista negatiua est concludenter
probanda: quòd scilicet medicus non fuerit adhibitus. &
Alex. in ea causa negabat testes concludenter illam negatiuã
medici non adhibiti probare. Hæc plenè tradit Rolan. in d.
q. 64. num. 18. & paulò ante plura allegat, ad probandum, ꝙ
onus probandi incumbat inculpanti maritum de medico nõ
vocato, quòd medici erant in loco, uolunt sufficere præsum-
ptiuam probationem: quia mulier mortua sit in celebri lo-
co, seu ciuitate: ubi de iure præsumitur adesse copia perito-
rum. d. c. statutum. & ibi no. de rescriptis lib. 6. l. si quis duas.
§. est autem. ff. de excus. tut. Rol. in d. q. 64. nume. 22. Ter-
tium aduertat, quòd articulet, & probet uirum ita diuitem
fuisse, ut facilè potuerit pecuniam habere in conducendo me
dico & parandis medicinis: aliàs excusatur secundùm Alex.
in d. consil. 123. & Castr. in d. §. si uir. & Ruin. in consil. 139.
uisis. lib. 4. & Camp. in d. q. 2. & Alexan. in d. §. si uir. num. 3.
& ibi Iason nume. 10. & Dec. in consi. 430. nume. 3. Rol. in d.
q. 65. nu. 11. ubi limitat etiam, quando ad eum locum non
fuisset tutus accessus. Alijs etiam duobus modis maritus de-
fendi potest à culpa medici non adhibiti in infirmitate uxo-
ris. Primò, si deducatur, quòd ab eius consanguineis fuit
præuentus in hoc secundùm Alexan. in d. consi. 123. num. 4.
uolum. 7. sequitur Rol. in q. 62. nume. 8. & pluribus hoc com
probat in q. 67. Secundò, si dotem sibi promissam, nondum
soluerat uxor, uel alius pro ea: quoniam maritus tunc potest
uxori negare alimenta, & expellere de domo secundùm glos.
in §. illud, iuncto text. ibi in authen. de non elig. secundò
nub. in uersic. onera. l. fin. & ibi not. per Bald. C. ad Velleia.
Cyn. in l. quod in uxorem. Bald. in l. de diuisione, solu. matr.
& in l. si donaturus. §. 1. ff. de cond. ob cau. Rip. in l. 2. nume.
43. solu. matri. Corn. in consil. 240. in præsenti. in tertio li-
bro. ita per hanc rationem concludit Alexand. in consil. 25.
10 col. fina. uersic. posset etiam. Pro fine istud etiam dico, † ꝙ
si dos ob crimen mulieris, ut solet in quinque casibus. l. quin
que legibus. ff. de bon. dam. proscribatur, & à fisco occupe-
tur: marito tamen integrum lucrum dotis saluum erit: ut
consuluit Soc. in consi. 121. præmittenda. num. 19. uersic. se-
cunda ratio. uolu. 4. ubi allegat Barto. hoc dicentem in lucro
dotis ex pacto delato, quod dicit multò magis procedere in
lucro delato dispositione legis, quod est magis necessarium,
iuxta not. in l. si cum dotem. §. si pater. solu. matri. & in termi
nis lucri dixit Ang. in tract. de malefi. in glo. in uer. & eius bo
na publicamus. nume. 29. uersi. an uxor. Rol. in q. 59. plenius
ita decidit distinguens, an pactum de lucro factum fuerit,
antequam mulier esset hæretica, uel aliud crimen commisis-
set, unde proscribitur dos in primo casu: quia delictum uxo
ris, non habet nocere marito. l. post contractum. ff. de donat.
l. si quis post hac. C. de bonis proscript. marito lucrum prædi
ctum debebitur. In secundo autem casu secùs: quia post cri
men, ex quo interdicitur ei facultas administrandi & alienan
di l. Manichæos. C. de hæret. l. ex iudiciorum. ff. de excus. non
potuit dotem dare, & pacisci super ea. & quod dicitur in casu
dotis lucrandæ ex pacto, id multò magis esse tenendum in ca
su stantis statuti, subdit Rol. per aliqua, de quibus ibi eum.
Et his sit præsens commentarius absolutus ad laudem & glo-
riam omnipotentis Dei patris, & filij, & Spiritussancti.

FINIS.

FRANC. HOTOMANI IVRISCONS.

DISPVTATIO DE DOTIBVS.

DOS est donatio, quæ vxoris nomine in virum propter matrimonij onera confertur. Dotis enim genus esse donationem, cùm per se intelligitur, tũ ẽt testatur Iustinianus in l. vlt. C. de don. ante nupt. vbi scribit, dotem à veteribus inter donationum species an numeratam fuisse. Est autem donatio non mera & directa, sed negotialis, & quæ sub conditione resoluitur, qua de causa crebro contractus appellatur: velut in l. contractus. ff. de reg. iur. l. 1. §. debitum. ff. de const. pecu. l. exigere. 65. ff. de iudic. Vxoris autem nomine dari dotem diximus, quia non ab illa tantùm, verùm etiam ab ipsius parentibus, aut cognatis, aut quibusuis alijs eius causa constituitur: quẽ admodum posterius intelligitur. Sed præcipua differentiæ nota est in oneribus matrimonij quam dotis proprietatem esse, constat ex l. dotem. 16. ff. de castr. pecul. & l. actione. 65. §. vlti. ff. pro soc. l. si is qui. 56. §. 1. ff. de iu. do. Varronis autem definitio hæc fuit: Pecunia nuptiarum causa data, quam ego propter hominis auctoritatem diu sum secutus: sed postea animaduerti, neque sola pecunia, rebusque corporeis dotem constare, sed interdum in iure consistere: neque sub categoriam substantię, sed potius sub illam actionis subijciendam esse: hoc est, sub eam ipsam, cui donatio, cęteriq; contractus omnes subiecti sunt, quod vel ex ea quæstione, quæ nobis hoc loco necessario tractanda est intelligi poterit: An dos, & res vxoria idem sint, aut verò aliquid inter se differant. Cùm enim dotis repetendæ causa rei vxoriæ actio comparata sit: nihil sanè inter vtranque interesse uidetur. Itaque Boetius in Topica Ciceronis: Actio rei vxoriæ est, inquid, quoties post diuortium de dote actio est. denique passim in libris nostris actio dotis pro actione rei uxoriæ nominatur. Sed profectò ita est, ut dos propriè, uereq; sumpta à re vxoria eodem modo differat, quo contractus à re, de qua contrahitur. quod ut intelligatur, illud scire oportet: Rei vxoriæ nomine tria rerum genera comprehendi: quarum aliæ dotales, aliæ præter dotales, aliæ receptitiæ appellantur. Dotales sunt, quarum & dominium & possessio in maritum transfertur. Præter dotales, (sic enim quæ *παραφέρνα* Græci uocant, non incommodè appellare posse videamur) quæ in possessione tantum mariti erant. Vsitatum enim morem spectamus: & quod plerunq; fieri solebat: de quo testatur l. si ego. 9. §. dotis. ff. de iu. dot. l. don. §. species. ff. de dona. Receptitiæ uerò, quas extrà mariti dominium, & possessionem, etiam naturalem mulier sibi reseruabat, de quibus Gell. lib. 17 cap. 6. ita scribit: Quando mulier dotem marito dabat, tum quæ ex suis bonis retinebat, neque ad uirum transmittebat, ea recipere dicebatur. Hinc Cato: Mulier, inquit, & magnam dotem dat, & magnam pecuniam recipit. Et de his ipsis intelligenda est l. maritus 21. C. de procur. vbi agitur de rebus vxoris, quæ omnino extrà dotem sunt: quarum tamen nomine maritus etiam sine vxoris mandato, agere posse dicitur. Dotis igitur nomine propriè, vereq; rerum illarum donatio intelligitur: quæ in mariti dominium & possessionem transferebãtur. Et quamuis Latini sermonis consuetudo sensim eò rem perduxerit, vt dotis verbum pro rebus ipsis dotalibus vsurparemus: hoc est, pro vna Rei vxoriæ specie: tamen id impropriè & abusiuè fieri intelligendum est: quemadmodum pignus propriè pro ipso contractu, interdum etiam abusiuè pro re oppignerata usurpatur. Sed occurrit dubitatio: nã si tres Rei uxoriæ species sunt, quid est, quòd Cicero in Topicis scribit, cum mulier uiro in manum conuenit, omnia, quæ ipsius fuerant, uiri fieri dotis nomine? Sed uideamus, ne dotis nomine Cicero liberius eo loco sit abusus, cùm dotem pacto conuento, habitoq; tractatu constitui oportuerit. & quia uis illius matrimonij, quod per coemptionẽ fiebat, hæc erat, ut mulier in uiri manum & potestatẽ transiret, filiæque familias loco illi esset: liberius Cicero dixisse videatur, bona mulieris omnia viri fieri dotis nomine: pro, æquè uiri fieri, ac si mulier doti nominatim ea omnia dixisset, quod tamen de solo constantis matrimonij tempore intelligendum, neque ad hæreditatem producendum arbitror. Denique verius illud dici potuisset, ijs annis quingentis, quibus diuortia Romæ facta nulla sunt: ac proinde nullæ (vt Ser. Sulpitius scripsit.) rei uxoriæ cautiones erant. Boetius tamen de successione & hæreditate locum interpretatur: & apertè affirmat, uxore, quæ in uiri manum conuenerat, defuncta, eius bona omnia ad uirum pertinere. Cui Ciceronis ipsius ex oratio. pro Flacco testimonium obijcio: in qua cum dixisset, Valeriam quandam Sextilio in manum conuenisse, intestatamque esse mortuam: accusatores autem eam hæreditatem Sextilio uindicarent: hanc eo amplius illorum rationem subiungit: doti Valeria pecuniam omnem suam dixerat. nam si iure matrimonij omnia Sextilij fiebant, quid ita dotis dictio fuit necessaria? Nunc antequam ad diuisionem accedamus, quædam de triplici dotis incremento differenda sunt: vt quænam ipsius propria, quæ item cum alijs communia sint planius intelligatur: neque ea cum alijs confundatur. Triplex igitur dotis accessio est: quarum prima pars est totius: nimirum, ipsius accretio: altera, quædam ipsius appendicula: quæ (vt iam ante dixi) *παραφέρνη* à nostris dicitur: tertia etiam remotior, quam Græci *ὑπόβολον* appellarunt, de quarum singulis ordine disputandum est. Nam accretio dotis est, cùm dotis constitutæ quantitas augetur: id quod interdum partium conuentione fit: vt cùm ea quę dotis nomine centum dederat, postea viginti insuper adiecit. Nouel. 22. §. *τὰ δὲ περὶ αὐξήσεων*: l. nõ tantùm. 7. ff. de tuto. & curat. l. 3. ff. de leg. 3. adeo, ut etiã nuda uoluntate fieri possit: ueluti si maritus, qui centum acceperat. 150. se accepisse scripserit. l. 2. C. de dot. caut. non num. Interdum etiam per se atque ipso iure accretio illa cõtingit: ueluti, cùm ususfructus proprietati nudæ in dotem datæ accrescit, l. 4. ff. de iure dot. Quoniã autem accessio hæc pars est, ut dixi, totius, uereque & propriè dos appellatur: ꝓpterea eiusdem planè iuris est, cuius ipsa dos l. etiam si. 8. C. de iure dot. l. inter socerum, 26. §. cùm inter. ff. de pact. dot. l. si constante. 17. §. pact. C. de dona. ante nupt. Secundùm accessionis genus non est illud quidem pars totius, sed potius additamentum. *παραφέρνην* (vt dixi) nostri appellant: quasi, ꝙ præter dotem à mulier in uiri domum & possessionem inductum sit. nam moris erat (quemadmodum Vlp. scribit) vt mulier eas res ĩ libello præscriptas haberet, cui maritus subscribere: ne si qñ separatio fieret, inficiaretur, plerunq; tñ maritus earũ custodiam promittebat. d. l. si ego. 9. §. 2. ff. de iure dot. & Nou. 97. §. 5. ubi ꝙ Iustinian. scribit, oĩa q̃ mulier habet sua, extrà suã dotẽ, *παραφέρνων* verbo contineri: sic accipiendũ est, quasi dixisset, q̃ intra mariti domũ hẽt: ut receptitia excludant; de quib. in d. l. maritus. 21. C. de proc. Neq; verò existimandũ est, institutũ hoc præterdotis nouũ, & postremis tẽporib. inductum fuisse. Nã & Cicero Phili. 2. ita scribit: His quasi præterdotẽ, q̃ in ciuilib. malis acceperant, agrũ Cãpanũ est largitus Antonius, ut haberent aliquorũ nutriculas prædiorũ: quib. utinã contenti essent, ferremus, etsi tolerabile non erat. Et Liuius lib. 6. bell. Pun. Super dotem, quam accepturus à socero es, hæc tibi à me dotalia dona accedent. Eorum autem in libris nostris frequentissima mentio est: ueluti in l. maritus. 95. ff. ad leg. falcid. ubi agitur de marito, qui vxoris res extrà dotem constitutas administrabat. l. Titia. 34. §. Titia. ff. de legat. 2. ubi uerba hæc testatricis proferuntur: *ἣν εφθασα δεδωκυῖα εἰς, προῖκα σύγσωμασι τοῖς ἐμφερομένοις τῇ προικί*. Item l. penulti. ff. de dot. collat. l. tertia. C. ne uxo. pro mari. l. 8. C. de iure dot. l. hac lege, & l. ulti. C. de pact. conuen. Tertia dotis accessio est, ambabus illis etiam remotior: quam Græci, ut iã ante diximus, *ὑπόβολον* appellant: quasi sub id, quod in dote primum & præcipuum erat, subiunctum. Sed illa non à iure ciuili Romanorum, verum à Græcis hominibus contra omnem iuris Romani rationem instituta est. sic autem à nobis definietur: additamentum, quod post uiri mortem de ipsius bonis uxori superstiti, quasi dotis fœnus, attribuitur. Quale illud est, quod moribus nostris ad illius similitudinem institutum uidetur, & Donarium appellatur, quod interdum usufructu certæ partis bonorum mariti constat, qui vxori superstiti conceditur: interdum etiam pecunia numerata: vt cùm dos triente

aut semisse amplior uxori superstiti restituitur. De quorum omnium iure posterius commodiore loco differemus. Nũc em̃ tẽpus est, ad dotiũ diuisionẽ accedere q̃, quãtũ existimare possum, duplex est. Prima aũt ex iuris antiq rõne sumit̃, & tripartita est. Dos em̃ (ut ait Vlpia.) aut dat̃, aut dr̃, aut ꝓmittit̃. Dari dos dr̃, cũ aut mulier ipsa, aut alius quis ipsius cã eã attribuit, qđ uel traditione fit, ut l. de his. C. de iur. dot. l. doce ancillã. C. de re. uind. uel acceptilatione. l. mulier. 10. ff. de condic. cã. dat. l. ꝓmittẽdo. 41. ff. de iur. dot. vel debiti remissione. l. sponsalib. ff. eo. vel delegatione. l. 4. §. itẽ q̃rit̃. ff. de do. excep. Dr̃ aũt dos uerbis quibusdã certis & solennib. nulla interrogatione p̃cedẽte, qđ ab ipsa tm̃ muliere & ipsius patre, & debitore fieri solitũ, Vlpia. & Caius in insti. testãtur: eiusq; uestigia extãt ĩ l. 3. C. TH. de incest. nup. l. ul. C. TH. de dotib. Promittit̃ aũt aut ꝑ stipulationẽ, q̃ peruulgata fuit rõ: aut nouo iure, ꝑ pactũ, uel ꝑ pollicitationẽ. l. 6. C. de do. ꝓmi. & l. ult. C. TH. de dotib. idq; ab oĩb. fieri licuisse, patet ex l. ꝓmittendo, 41. ff. de iu. dot. Secũda dotiũ diuisio est: ut alia Profectitia dicat̃, alia uerò Aduẽtitia. Profectitia dr̃, quæ à patre, auove mulieris paterno cõstituit̃. l. 5. ff. de iu. dot. adeo ut si filiusfa. pecuniã mutuatus, ꝓ filia sua, patris tñ negotiũ gerens, dotẽ dederit, ꝓfectitia dos appellet̃. l. & iõ, 7. in fin. ff. de in rẽ uer. l. filiusfa. 17. ff. ad mace. l. pater filiæ. 81. ff. de iur. dot. neque uerò requirit̃, ut in potestate filia sit, nã ẽt à patre manumissore data dos, Profectitia dr̃: qa non ius patriæ potestatis, inquit Vlpia. sed parẽtis nomẽ dotẽ profectitiã facit. d. l. 5. §. si pater. ff. eo. Vnde orta illa Celsi disputatio in l. dotẽ. 6. ff. de colla. bon. aduersus Seruij & Labeonis sñiam, ĩ l. auus. 79. ff. de iur. dot. An dos ab auo paterno nepti data, mortuo auo profectitia censenda sit, & patri, quasi ab eo profecta, restituenda, qua in quæstione Celsum à Seruio dissensisse, eamque nobis à Triboniano relictam in libris nostris repugnantiam fuisse, quis neget?

Aduẽtitia aũt dos dr̃, quæ uel ab ipsa muliere, uel à quovis alio ipsius cã dat̃. adeò, ut si patrẽ suũ debitorẽ mulier iusserit ꝓmittere, aduẽtitia dos sit. d. l. 5. §. si pater. ff. eo. quẽadmodũ & ea, quæ à muliere filiafa. de suo peculio cõstituit̃. l. si filiafa. 24. ff. de iur. dot. Nũc tp̃s esset, ad partitionem accedere: sed qm̃ à Iustiniano nouũ quoddã dotis genus inuentum est, qđ latinè donationẽ pp nuptias, græcè ἀντιφέρνην appellat, neque illius quicquã in lib. de Donationib. attigimus: postulat hic locus, ut cuiusmodi totũ illud sit, cõsideremus, præsertim cũ idẽ in l. ult. C. de don. ante nup. disertè scribat, eã neq; noĩe, neque substantia quicquam à dote differre. Est igitur ἀντιφέρνη, siue (ut latinum rei fingamus nomine) Antidos, quæ uxori mariti noĩe tribuit̃. Quòd si ad contrariorũ regulã hanc definitionẽ exigamus, illud quoque, itẽ ut in dotis explicatione, addendũ esset, pp onera mr̃imonij. Vtcunq; sit, quẽadmodũ de dote diximus, sic ẽt Antidos alia ꝓfectitia, alia uerò aduentitia est. l. 2. C. de bon. quæ lib. l. ult. cõmu. utriusque iud. qđ multa? Iustinia. scribit, Dotẽ, & Antidotẽ æquis passibus ambulare: in d. l. ult. §. 2. C. de don. ante nup. quas. n. pactiones Dos, easdẽ Antidos recipit: q̃ pactiones vni sua natura insunt, eædẽ ipso iure insunt alteri: quæ vnius quãtitas est, eadẽ alterius esse dẽt. Nou. 47. & Nou. 22. quẽadmodũ mulier sua culpa diuertẽs, dote: sic maritus, antidote multatur. l. consensu. 8. C. de repud. quẽadmodũ dotẽ maritus nec alienare, nec oppignerare põt, ne uxore qdẽ consentiẽte: sic nec antidotẽ põt: Nou. 61. Verũtamen in hoc nouo dotis uirilis genere nõnulla uideri absurdiora possunt. Primùm, ꝙ dos pp onera matrimonij instituta est: itaque apud eũ esse dẽt, q illa sustinet. l. actione. 66. §. ult. ff. ꝓ soc. turpe est aũt, dici maritũ uxori suæ esse oneri, aut uxorẽ onera mr̃imonij sustinere. Alterũ absurdũ est, ꝙ isto instituto videnť donationes int. uirũ & uxo. (quæ mr̃imonijs ꝑniciosæ iudicatæ sunt) in usum reuocatæ quippe, cùm antidos constante mr̃imonio dari soleat, antè. n. data, aut Ante nuptias, aut Sponsalitia largitio appellatur, neque uitium hoc illo Iustiniano cõmento legi põt: cũ in d. l. ult. callidus artifex, cautionis cã monet, ut in instr̃o perscribatur, largitionẽ istã non fieri quasi simplicem donationẽ, cùm coniugalis donatio ꝓhibita sit: sed ꝓpter nuptiarũ affectionem, quasi uerò non istud artificiosum cõmentũ uenire in mentẽ ueterib. potuerit: aut vnius istius verbuli additione, tam aperta fraus obscurari possit, cùm tamen in l. 1. ff. de don. inter uir. disertè sancitum sit, ne coniuges mutuo se amore spolient. Quib. uerbis non modò auaras & eblanditas donationes ꝓhibitas esse constat, uerumetiam honestissimas quasque, & ex nimio amoris ardore profectas. Patet igit̃ donationes cõiugales in usum reuocari: & tamẽ vna ex parte duntaxat nimirum ex parte mariti in uxorem, nã si uxor constãte matrimonio ista ex causa donaret, Dotis, ut superius diximus, incrementum hoc esset. Quod si nullus est antidotis effectus, nisi post uiri mortem: cùm eius fructus maritus percipiat (extra casum l. ubi adhuc 29. C. de iur. dot.) neq; mulieri actio de antidote, nisi sol. mat. concedatur, Nou. 61. ecquid tandem noui à Iustiniano inductum est? cũ etiã olim coniugales donationes post mortem ualerent. l. cum hic status 32. ff. de don. inter. uir. & tñ absurdũ uideatur, dotem, eiusve fructum in tempus soluti matrimonij conferri. l. Iulia. 20. de iur. dot. adeo, ut pactũ, ne fructus dotis cõstante matrimonio vllus sit, non ualeat. l. 28. ff. de pact. dota. Accedit illa quoque absurditas, ꝙ iniquissimum & plane intolerabile maritis onus imponitur: cũ Iustinianus statuat, ut sol. matr. non modò dotem reddatur, sed etiã si liberi non extent, alterũ tantũ antidotis noĩe: aut si extent, alterius tanti usumfructũ. Nou. 97. & Nou. 2. in fi. ubi etiã ascribit, si uir non integrã dotem acceperit, mulierem eo mortuo non maiorẽ antidotis noĩe quantitatẽ oblaturã, q̃ quantã dotis noĩe maritus acceperat. Neq; uerò disputari põt, Antidotẽ à Iustiniano pp dotis securitatẽ institutã fuisse: cùm etiã antiquo iure mulieri liceret, dotem constante matrimonio exigere, si modo animaduerteret, ita mariti facultates diffluere, ut seruare dotẽ non posset. l. si constante. 24. ff. sol. mat. Vt non magnopere opus fuerit remedio d. l. ubi adhuc. 29. C. de iur. dot. ubi statuitur, ut si uiri facultates lapsę sint, tum mulieri liceat, res antidotales uindicare: ita tñ, ut eas nõ alienet, sed fructus ex ijs percipiat: vnde (ut scribitur in Nou. 97. §. 6.) & se, & maritum, & liberos, si q sunt, tueatur. Verùm hæc quidem hactenus: quanquã ne illud qdem prætermittendum uidetur, quod mihi attentius de Hypobolo cogitanti in mente uenit: institutũ uidelicet illud fuisse, ad instar Antidotis, quia cum immodicum & intolerabile onus Antidotis uideretur, detractum aliquid, est & institutũ, ut uel dimidiã dotis partem Hyperbolon æquaret: uel (quẽadmodum in Francia nostra fit) ut dimidiæ partis bonorum mariti ususfructus superstiti mulieri concederetur, qua de re in eadem quoque Nouell. Iustinia. statuerat. Neque uerò illa silentio prætereunda quæstio est. An quoties data dos est, Antidos necessariò constituenda sit: qđ uideo pragmaticos omnes summo consensu affirmare: ꝓpter auth. dos data. C. de dona. ant. nup. ubi scriptũ ita est: Dos data donationem pp nuptias meretur. Quid indignius eruditis uiris dici potuit? cum Græcæ Nouellæ 91. (cuius ex fine locus ille sumptus est) sententia hæc sit apertissima: & ab illa longè remotissima. Si dos constante matrimonio data fuerit, ꝓmissam & constitutã antidotem sol. mat. dandã esse, sed si data non fuerit, quãuis antidos ꝓmissa sit, tñ non deberi. Quoniam de uarijs dotiũ generib. satis vr̃ dictum instituti nostri ratio postulat, ut deinceps ad partitionẽ accedamus. Est aũt huius disputatiõis nostræ tripartita distributio: ut primùm de personis, tũ de rebus, ad extremum de iur. dot. differamus. Primum autem inter personas locum paterf. obtinet: quem cùm quadruplici filiarum genere conferemus: nimirum cum filiafa. cum adoptiua, cùm emãcipata, & cum spuria. Ergo pater filiæfa. nõ modò dotem dat, sed etiã, si ætas & pudor puellæ flagitat, dare per magistratum cogitur. l. c. 19. ff. de ritu nupt. paternum enim officium hoc appellatur in l. ult. C. de dot. ꝓmis. adeo ut si filiusfa. mutuã pecuniã acceperit, ut eã ꝓ sororis suę dote daret, pater de in rem uerso teneatur. l. filiusfa. 17. ff. ad mace. ꝙ si furiosus, ꝓdigusve sit, curator dotem constituit, sin à latronib. aut ab hostib. captus, dotem magistratus decernit. l. 5. §. 1. ff. de iure dot. Quod autem Connanus sanè confidenter affirmat, patrem cogi quidem posse, ut filiæ cõditionem quærat: sed nusquam in iure dici (verba hæc sunt illius) cogi eundem, ut illi dotem det: multos enim patres posse, locupletes sibi generos etiam sine dote parare: uideamus, ne nõ satis consentaneum sit, cum illa l. c. 19. ff. de ritu. nup. ubi Marcianus his ipsis uerbis utitur: Eos, qui dotem dare non uolunt, cogi per Proconsules filias in matrimonium collocare, & dotare. quippe, cum alio, qui uiro mortuo mulier egestate laboratura sit: dos deniq; illi, uel legitimæ nomine, debeatur: ut in libello de quarta legitimaria demonstratum est. Hoc autem loco consideranda illa Iustiniani mirifica constitutio est, in l. ult. C. de dot. promiss. ubi de filia, cuius aduentitia quædam bona sunt, dotanda scribens, statuit, ut siue simpliciter pater se dotare

dixerit,

dixerit, siue illud addiderit. T A M de meis, q̃ de ipsius bonis: tamen de suis solius bonis dotasse intelligat. Quid obtusius, aut Bœotico ingenio conuenientius fingi potuit? Et tñ Connanus, alijque nonnulli acumen in illo luteo inuẽto q̃-titant: cùm si cõmode scribi lex illa potuit, in hanc sñiam cõcipienda fuerit: Vt pater dotẽ filię non aliunde, q̃ ex suis ꝓprijs bonis constitueret: aduentitia filiæ bona integra ei relinqueret. Quòd si qua in stupore q̃ri subtilitas potuit, illa certè exquiri debuit: cũ dos sit donatio: rei aũt alienæ donatio non ualeat: patrẽ dotẽ istis uerbis constituentẽ, de integra p̃standa summa teneri. Sed hoc quoque acumẽ Triboniani oratio repudiat: quemadmodũ à lectorib. dissimili ingenio p̃ditis facile animaduertetur. Nunc de adoptiuis uideamus: de quib. testimoniũ est in d.l. 5. §. Iulia. ff. de iur. dot. neq; dubito, partim ex paritate rõnis, hoc est, pp pudorẽ uirginũ, partim ex uerbis generalib. d.l. capite, quin pater adoptiuus dotare filiã cogendus sit: cũ ita scriptũ sit, Q V I in potestate filias habent. Sed de emãcipatis obscurior aliquãto q̃stio est, nã si cogendi dicuntur, q in ptãte filias habent: manumissores patres certè liberi & soluti uidenť. Denique testimoniũ in eã sñiam extat apertè in l. ꝓfectitia. 5. §. si pater. & §. Papin. & l. si pater. 44. itemque in l. si res quas. 51. ff. de iur. dot. Restat de spurijs: quib. dotẽ à patre non deberi, testať l. uxorẽ. 41. §. pater naturalis. ff. de leg. 3. qppe, cũ eas ne alere quidẽ cogantur. l. 5. §. 2. ff. de agnosc. lib. sed in ijs q̃ Nothæ. i. in concubina legitima susceptæ sunt, dixi in libello de Spurijs, ꝓpter Nouel. 89. ex æquo & bono cogendũ esse patrẽ, boni uiri arbitratũ, lis dotẽ cõstituere. Hactenus de patre dictũ est. Auum aũt si mõ in ptãte neptẽ habeat, similiter ad dotẽ teneri, constat ex uerbis d.l. capite. ff. de rit. nup. extatque testimoniũ in l. dotẽ. 6. ff. de coll. bon. ubi Celsus scribit, auum pp patrẽ id facere: officiumque aui circa neptẽ ex officio patris erga filiã pendere: facit. l. & ideo. 7. §. ult. ff. de in rẽ uer. l. 5. §. si filiusf. & l. auus. 79. ff. de iur. dot. q̃ oĩa de auo paterno intelligenda sunt. qa si maternus dotẽ dederit, tanquã extraneus dedisse intelligiť. l. Caius Seius. 45. ff. sol. mat. De matre aũt hoc iuris est, ut nec ipsa dotẽ filiæ dare teneať, nec pater ex bonis maternis dotẽ assignare possit. l. neque mater sit, filia orthodoxa: cogi illã licere, patet ex l. cognouimus. C. de hæret. Sed de filio, quid iuris? teneturne dotẽ matri constituere? qđ nostri oẽs cõfirmãt pp. l. tutor secundùm. 13. §. 2. ff. de admi. tut. & l. 1. §. 1. & §. 3. ff. de tut. & rat. distr. quib. tñ oĩb. in locis agiť de tutore, q negatur posse in rõnes tutelæ munera quædã inducere. Quare sumendũ potius argumentũ fuit ex l. cũ plures. 12. §. cũ tutor. ff. de admi. tut. & meo iudicio concludendũ, cũ frater sorori egenti dotẽ dare cogatur, filiũ quoque ꝓ sua pietate cogendũ, matris adhuc iuuenis pudori, & existimationi consulere: secũdùm æquitatẽ l. 1. C. de alend. lib. Quod aũt ad fratrẽ attinet, vulgo qdem traditur, dotẽ ab illo consanguineæ deberi: nõ aũt uterinæ, pp d.l. 12. §. cũ tutor. ff. de admi. tut. cũ Vlpianus eo loco aperte de consanguinea egente loquať: cui uterinã opponit, quasi uterinæ, etiã si egeat, dos non debeatur: alteri, ita demum, si mõ egeat. Difficilior aliquanto quæstio est de pupillis, quib. constat tutorẽ ꝓ dignitate & mõ facultatum dotem debere. l. cum post. 69. §. nuptias. ff. de iure do. l. si filiæ. 45. ff. de le. 3. Sed utrũ decreto opus sit, an nõ sit, dubitari põt. nã decretũ exigi vr̃ in l. 4. & l. p̃dia. 8. C. de præd. minor. contrà decreti mentio nulla fit in l. Titia, 61. ff. de iur. dot. l. 1. C. si aduer. dot. l. si ex cã. 9. §. 1. ff. de mino. Sed melius est seq distinctionẽ. l. siue generalis. 61. ff. de iur. dot. ubi Terentius scribit, si rerũ ipsarum corpora maritus in dotẽ uelit accipere, nihil amplius quærendũ esse: sin aũt ea uelit uendi, & pecuniã habere malit: adeundũ esse iudicẽ, ut tutori cã cognita pecuniã ex rerũ alienatione conficere liceat. Quod eod. mõ de adultæ curatore iudicandũ est, qui ꝓ ipsius dignitate dotẽ constituere, & nuptiarum sumptus facere cogitur. l. curator. 52. ff. de admi. tut. l. si curatores. 9. C. eod. l. quæro. 60. ff. de iur. dot. l. mulier. 28. C. eod. Itemq; dementis & furiosi. l. si furiosi. C. de nuptijs. l. tã dementis. C. de episc. & cler. Postremum locum obtinet quiuis extraneus: adeo, ut etiã mulier, quæ dotem ꝓmisit, Velleiano. S. C. non adiuuetur. l. ult. C. ad Velleianũ. Hactenus, q dotẽ constituere, & à quib. ea constitui debeat, satis explicatũ arbitror, nunc quib. ea cõstitui, ꝓmittive possit, uideamus, neque eñ soli marito, uerum etiam cuius alteri, ipsius tamẽ iussu, cõstitui põt. l. ẽt si. 19. ff. de iur. dot. l. si cũ dotem. 22. §. transgrediamur. ff. sol. mat. & l. si mulier. ff. de iur. dot. ubi dos adiecto soluta. solùm tamen maritũ obli. l. si nuptura. ff. de fund. dota. quinetiã filiosa. seruove mariti dari dotẽ posse, constat: ita tamen ut neque periculum, neque culpã pater, maritusue præstet. l. quẽadmodũ. 46. D. de iur. dot. l. si cũ dotem. 22. §. transgrediamur. D. solu. mat. At si maritus filiusf. sit, rectè ipsius patri constituitur. l. nuptura. 57. D. de iur. dot. l. si socer. 10. C. sol. mat. Qm̃ de ꝑsonis disseruimus, ꝓximum est, ut de reb. uideamus: quarum consideratio bipartita est, primùm eñ de qualitate, tum deinde de quantitate dicendũ est. In qualitate aũt quadruplicẽ reperio diuisionẽ: quarum prima hæc est, ut earum rerũ, quæ in dotem constituuntur, aliæ corporales sint, ueluti quæ põdere, numero, mensura constant: de quib. in l. res in dotẽ. 42. D. de iure dot. l. vn. §. exactio. C. de rei uxo. act. aliæ uerò incorporales, nã incorporales dari quoque in dotẽ posse, constat: eoque in genere est hæreditas. l. nec ullã, 13. §. apud Marcellum. D. de peti. hæred. itẽ usus fructus, nã usufructu in dotem constituto, non ipsi fructus, sed ius ipsum in dotẽ datur: idq; ipsum sol. mat. restituendum est. l. dotis fructum. 7. §. 2. D. de iur. dot. l. interest. 6. C. de usufr. adeo: ut ab vno ꝓprietas, ab altero usus fructus ĩ dotẽ detur. l. si socrus. 18. C. eo. ꝙ si uxor in dotẽ usumfructũ dedit, deinde manente matrimonio proprietatẽ uendidit: distinguendũ est, ut si nudæ ꝓprietatis æstimatio facta est, pretium solius usus fructus restituať: si totius fundi, quãti debet uænire, non detracto usufructu: quasi mulier intelligatur dotẽ cõstante matrimonio recepisse. At si nuda ꝓprietas in dotem data sit, & usus fructus accesserit, incrementum uidetur dotis: non alia dos. l. 4. D. eod. fructus autẽ illius ꝓprietatis in dotẽ datæ, positus est partim in spe usus fructus accedendi, partim in eo, ꝙ si æstimatio data est, oppignerari potest. l. 6. C. de usuf. ꝙ si usus fructus ab extraneo datus sit, sol. mat. maritus non usumfructũ reddet: sed vno nũmo eũ uxori uendet. l. si usus fructus. 6. D. eo. Inter res incorporales ẽt noĩa referenda sunt: quib. in dotẽ constitutis maritus utili actione perseq debitorem poterit: quamuis mulier eum marito nõ delegarit. l. 2. C. de oblig. & act. l. cũ dotẽ. 71. D. de iur. dot. ubi ascribitur, nomẽ illud periculo mulieris esse nisi maritus nomen secutus usuras exegerit. Secunda rerũ dotalium diuisio tripartita est: ut earum partim ipsius constituentis ꝓpriæ sint, partim alienæ, partim cões. Ac de ꝓprijs quidem dubitatio nulla est. Alienæ uerò, dari necne possint, ambiguum uidetur, nam in l. pater filię. 81. l. iure succursum. §. 1. D. de iur. dot. l. si alienum. 2. D. sol. mat. scribitur, rẽ alienam, quæ à patre doti data sit, ipsi restituendam esse ꝑ actionem dotis: sin à muliere, ipsi mulieri. Sed non si ꝑ dotis actionem restituenda est, continuò tamen dotalis est. Totum eñ illud ad iuris regulam pertinet, ut à quo quæque res tradita est, ei restituenda sit: etiã si fur, aut prædo sit. l. 1. §. si prædo. D. depos. l. commodare. D. cõmoda. Deniq; testimonium extat apertissimũ in l. si à matre. 13. C. de iur. dot. l. mater. 34. l. Proculus. 67. D. eod. vnde intelligitur, alienas res doti traditas, dotales nõ fieri. Sequitur tertia rerum dotalium diuisio: ut aliæ ęstimatæ sint, aliæ inæstimatæ: quas tamen uerè, proprieque dotales appellari, Iustinianus testatur in l. vn. §. & cũ lex. C. de rei uxo. act. Cũ igitur æstimatio emptionis uim obtineat. l. 3. D. locat. sequitur, ut æstimatio rei in dotem traditæ plenissimum dominij ius in maritum transferat: sic, ut & cõmodum & periculum ad illum pertineat. l. 1. §. cùmque. C. de rei. uxo. act. l. quoties. 5. l. cum dotem. 10. C. de iur. dot. l. cũ maritus. 29. D. de pact. dotali. l. interest. 6. C. de usufr. qua de causa, si uestes uxor æstimatas dederit, easque atterat, maritus ei nouas reddere debebit. l. plerunque. 10. D. de iur. dot. l. mortis suæ. 53. §. 1. D. de don. int. uir. l. æstimatæ. 51. D. sol. mat. l. cum post diuortiũ. 69. §. pec. D. de iur. dot. Inęstimatæ autem res ea conditione sunt, ut earũ & cõmodũ & periculũ ad vxorẽ pertineat. l. plerunque. 10. §. 1. D. de iure dot. extatque exẽplũ in l. quãuis. 85. D. eo. l. pater filiæ. 71. D. de euict. & in l. 1. §. 1. D. de dot. præleg. Quarta diuisio superest, ut rerũ dotalium aliæ sint principales, aliæ substitutæ, aliæ uerò utrarũq; accessoriæ. Principales appellamus res ipsas doti à principio traditas: hoc est, rerũ ipsarũ q̃ ĩ dotẽ traditæ sunt corpora. Substitutas aũt, quæ ꝑmutatione de utriusq; consensu facta, in aliarũ locũ suffectæ sunt. Receptũ eñ est, ut hæc quoq; dotalis efficianť: siue eiusdẽ, cuius & principales, generis sint: siue diuersi. l. si ei nuptura. 25. & ll. seq. l. res q̃. 54. l. si ex lapidicinis. 34. l. Titia. 62. D. de iur. dot. l. si mulier. 21. D. de pact. dota. Verũ ut ea ꝑmutatio ualeat, & iure cõsistat, duo requiruntť. primũ, ut in rẽ uxoris sit. l. ita cõstãte. 26. D. de iur. dot. deinde,

deinde, vt ipsius uxoris cōsēsu facta sit: idq; ĩter cōiuges actũ in permutando sit. d. l. si mulier. & l. 1. & pass. D. de fun. dotal. nam alioqui fundus à marito de pecun. dota. emptus, uxori non acquiritꝰ. l. ex pecun. 12. C. de iur. dot. l. ult. C. de ser. pig. dat. manu. Sin autem res mobilis sit, etiam sine uxoris cōsensu alienari potest: ut ex ijsdem locis intelligitur. Nunc de accessorijs uideamus: cuiusmodi sũt partus, fructus, fœtus, vsuræ, & si qua sunt in eodem genere. In partub. igitur hæc distinctio adhibenda est, ut si quidem inæstimata dos sit, tum vsque adeo eius pars sint, vt ne pacisci quidẽ coniugib. liceat, vt partus inter ipsos cōes sint. l. cum post. 69. §. ult. l. plerunq;. 10. §. 2. D. de iur. dot. l. 1. §. cùmque. D. de rei vxo. act. sin autẽ æstimata est, tum mariti partus fiunt, quasi pars totius. l. 1. & l. pe. §. 3. ff. sol. mat. l. si mancipia. 18. ff. de iur. dot. ubi hæc rō subijcitur: cum ancillæ mariti periculo sint earum interitus ad illum pertinet. Sed obstare vr̃ l. 1. C. sol. mat. ubi Imp. scribit, si, cum ancilla æstimata fuisset, postea coniuges paciscantur, ut si ea diuortij tempore superstes sit, reddatꝰ, etiam partum reddendum esse, quo tñ casu ancilla in periculo mariti erat. Ergo illud intelligendum est, quo quæque mō ancilla in alicuius dñio est, eod. modo eius quoque partum esse, quare cum maritus iste non purè, sed sub mō ancillæ dñs esset, consentaneum est, ut qui modus in ancillæ dñio fuit, idem sit in illo partus. Itaque disceptatio ex contrariò scriptis nascebatꝰ, nã scriptũ ius urgebat maritus: ali, pactũ conuentum, uidemusq́ue non absimili rōne, fructũ à fundi emptore restitui in l. cum te fundũ. 6. C. de pactis int. emp. Iã uerò fructuũ dotaliũ uaria sunt genera, non em̃ terræ fruges, & arborũ baccæ, agrorũ denique ꝓuentus eo noīe tantũmodo continentur: verùm etiam pecorum fœtus, arbores cæduę & gremiales: itẽ lapidiciniæ, operæ seruorum, & ancillarũ, itemq́ue pecuniarũ vsuræ, de quorũ oīum iure, cùm ad extremam huius disputationis partẽ uentum erit, copiosè disseremus. Nunc em̃ quoniam de rerum dotalium qualitate satis multa diximus, consequens est, ut de earundem quantitate consideremus. Ergo rerum dotalium quantitas, aut definita, aut indefinita est. Definita est, cùm quantum dotis noīe constituatur, partium conuentione expressum est, ueluti, cũ mulier oīa bona sua doti esse vult, cuius pacti exemplum est in l. 4. C. de iur. dot. l. mulieri 82. ff. eo. l. 1. ff. ꝓ dot. vnde illud Ciceronis in Topi. Cũ mulier uiro in manum conuenit, oīa, quæ mulieris fuerint, viri fiunt dotis noīe, quẽ locum, quoniam Accurtius in Aristotelis Topicis esse putauit, uix dici potest, q̃ sæpe Doctores nostri & in lecturis & in consilijs suis Aristoteli eã ob causam irascuntur. Sed ad institutum reuertamur. Definiri ergo dotis quantitas pōt, sed si in ea definienda mulier circũscripta sit, si quidẽ minor est, in integrum restituitur. l. 1. C. si aduers. dot. l. si ex cã. 9. §. 1. ff. de minorib. neq; obstat l. siue generalis. 61. ff. de iur. dot. ubi si curator maiorem dotem constituerit, dũtaxat id, quod superat, rescinditur: reliquũ autẽ remanet, non enim eo loco maritus, sed curator ipse dolũ admiserat: doloq́ue malo dotẽ immo dicã constituerat, l. cũ post mortem. 43. §. 1. D. de admi. tut. ubi hoc amplius ascribitꝰ: si curator imprudens dotẽ pupillæ maiorem, q̃ ꝓ ipsius facultatib. ꝓmiserit: in eo quod facultatẽ superabit, exceptionẽ contra petentẽ maritum habebit, mulier tñ cauebit, se, si locupletior constante mr̃imonio fiat, reliquum persoluturã. Denique etiam maiori 25. annis circumscripto marito, uxorive in dote vel accipienda uel danda succurritur, quoniã (vt Pomponius scribit) bono & æquo nō conuenit, aut lucrari alterum cum dãno alterius, aut dãnum sentire per alterius lucrum. l. iure succursum. 6. D. de iur. dot. ꝙ si mulier oīb. suis bonis in dotem dandis liberorum suorum legitimã læserit, querela inofficiosæ dotis ipsis dabitur. l. vn. C. de inoff. dotib. Ad hunc aũt locũ qō de dote cōgrua pertinet: quã Pragmatici oẽs definiunt eã, q̃ legitimæ quantitatẽ impleat: quasi dos in legitimæ locũ succedat. Propter auth. res quæ. C. cōm. de leg. sumptum ex Nou. 37. ubi tñ cōtrà statuitꝰ, si puella hæres fiduciaria sit, neque ad dotẽ falcidia sufficiat, ut alienari aliquid de rẹb. fideicōmissis liceat, qđ cùm ita sit, fatendũ certè est, in alijs casib. dotẽ congruã ex legitimæ mō æstimari. Sed quid si sua bona oīa mulier doti se dari dixerit? nunquid ẽt futura, idest post ea q̃sita cōtinentur, qua in snīa non paucos esse uideo: sed eorum errorẽ in libello de donationib. confutauimus. Cum autem mulier dimidiam suorum bonorũ partem doti ꝓmisit, dubitari uideo, utrius electio sit: maritine: an ipsius: cōcludiq́ue à nostris candẽ dotis, q̃ legati, rōnem esse, ex l. nō amplius. 26. §. ult. D. de leg. 1. Ego dissimilẽ esse rōnem arbitror: totamq́ue eam rem ad illã aureã regulam rei uxoriæ actionis esse reuocandã: ui, Quod Aequius melius sit dari retinerive, boni uiri arbitrio permittatur. Sed quid respondebimus ad illam alterã Pragmaticorũ quæstionem: An mulier nulla dotis mentione facta sinens maritũ oīb. suis bonis frui, tacitè sua illi bona oīa doti dedisse intelligatur? Hæc enim inter celebres Bartoli quæstiones se primo loco refertur: ubi pp illum Topicorum Ciceronis locũ, quẽ identidem Aristoteli tribuit, cōcludit, uideri mulierẽ tacitè sua bona oīa doti dedisse. Itane verò? an cùm inter omnes cōstet, dotem esse cōtractũ (ex l. cōtractus. D. de reg. iur.) tacitè cōtractũ aliquem, & non habito (ut Iurisconsulti loquuntur) tractatu, fieri dicemus? nã antiquo iure, siue diceretꝰ dos uerbis solemnib. siue p stipulationẽ ꝓmitteretꝰ: uerborum erat obligatio, sin autẽ daretꝰ, re contrahi dicebatur. At nouo iure, cùm ex pacto nudo cōcipitur: tñ innoīatus contractus est, qui præscriptis verbis actionem parit. l. auia. 6. C. de iur. dot. Tacitè autem, & non habito tractatu fieri cōtractũ nusquam, opinor, ne Bartolus quidem animaduertit. Concludendũ est igitꝰ, ubi noīatim de dote nihil actum est, sine dote esse nuptias: neque tamen eas ꝓpterea minus aut iustas, aut firmas esse: quemadmodũ posterius intelligitur ex l. ult. C. de repud. Nã quod ad Ciceronis locũ attinet, superius dictũ est, præterquã ꝙ ad ea sola matrimonia referendũ est, q̃ per coemptionem fiebant: uideri paulò liberius à Cicerone scriptum fuisse: cùm neque dos, nisi pacto conuento contrahatꝰ: neque uerum sit, genus istud dotis tacitũ (si quod fingi potest) uxoris morte penes maritũ, quasi aduentitiam dotẽ, permanere. Quæ de personis & reb. dicenda putauimus, hactenus dicta sunt, reliquum est, ut de iure dotium explicemus, quo loco prima illa occurrit q̃stio: cuius iuris dos esse uideatur? Nostri em̃ auctore Bartolo iuri gentium eã attribuunt: ꝓpter l. obligationes. 8. D. de ca. minut. ubi Vlp. ait, dotis obligationẽ naturalẽ habere præstationem. Quid ineptius dici potuit? quasi uerò quæcunque naturalem æquitatem habere passim dicuntur, iuris sint naturalis: ac nō eo loco præstatio naturalis ea dicatꝰ, quæ in æquo & bono posita est, quemadmodum ibidem Vlpianus ostẽdit: Fuit quidem dotis constituendæ ratio semper à Vetustissimis gentibus usurpata: quemadmodum ex Religionis nostræ monimentis constat. neque dubium esse debet, quin materia iuris gentium sit: forma autem, ueluti ut aliud profectitiæ, aliud aduentitiæ, aliud æstimatæ, aliud inæstimatę dotis ius sit, tota ex iure Quiritiũ est. Quare cùm ex forma quæque res denominetur, perspicuum est, eã iuri ciuili attribuẽdam esse: quẽadmodũ tutela, & testm̃, & matrimonium, & quæ sunt in eodem genere. Vt autẽ de iure dotium uia & ratione disputemus, triplicis temporis rō habenda est: ante matrimoniũ, cōstante mr̃imonio, & post solutũ matrimoniũ. De quib. singulis ordine uideamus. Dos, inquit Paulus, nuptias interdũ antecedit: sed ante nuptias data, earũ expectat euentũ. lib. sen. 2. c. 21. inest enim tacitè pactũ, si nuptiæ sequãtur. l. 4. D. de pact. l. in rebus. 17. §. 1. l. stipulationum. 21. l. licet. 43. l. ꝓmittendo. 41. l. dotis ꝓmissio. 68. D. de iur. dot. ubi oīs dotis ꝓmissio futuri matrimonij tacitã in se cōditionẽ cōtinet: &, si forte data sit, nuntio remissio, vnà cũ fructib. per cōdictionẽ cã dati repetitur. l. q se debere. 7. §. 1. D. de cōdi. caus. dat. Interea aũt eius & cōmodũ & piculũ ad mulierẽ spectat. l. uideamus. 39. in prin. & §. ante mr̃imoniũ. D. de usur. l. in reb. 17. §. 1. D. de iur. dot. Nuptiæ autẽ intelliguntur, si mō in mariti domũ mulier ducta sit: quãuis nō in cubiculum, nã etiã uirginis dos dr̃: nasciturq́ue de dote actio, si p nuntium aut epistolã ducta sit. l. 6. l. 7. D. de rit. nup. l. cui fuerit. 15. D. de cōdi. & demō. Sic enim Seruius respōdit, dotẽ dici, q̃ data esset puellæ, cum qua nondum nubili nuptiæ factæ sunt. l. qđ Seruius. 8. D. de condi. cau. dat. Itaq; qđ ante mr̃imonium cã datꝰ, quãdiu manet ĩtegra cōtrahẽdi mr̃imonij facultas, repeti nō pōt, ut ibidẽ traditꝰ, eoq; ꝑtinet l. pe. §. 2. D. qđ fals. tut. Obseruãdũ tñ est, Vlpianũ ĩ l. nec vllã. 3. D. de hr̃d. peti. appellare dotẽ à minore 12. annis datã, quasi dotẽ: eãq; ꝓ possessore possideri. Iã uerò iuris huiusce pars nō exigua in pactis dotalib. posita est; q̃ pacta initio nuptiarũ fieri, testis est Vlpi. in l. si cũ dotẽ. 22. §. sin aũt in sæuissimo. D. sol. mat. Nã pacta q̃ ĩ dote cōstituenda facta sunt, seruanda esse cōstat, ex l. vn. §. ulti. C. de rei uxo. act. l. ult. ĩ fi. C. de don. ante nup. l. in traditionib. 48. ff. de pact. uerũtamen in illis tria exquirũtur: primũ, ne dotis conditionem deteriorem efficiant: alterum, ut ne bonis moribus,

bus, aut iuri ciuili aduersentur: tertium, ne dotis naturæ con-
traria sint. Dotis conditio deterior efficitur, cum mulieris ius
in dote recipienda læditur. ueluti si pactũ fiat, ne mulieri dos
reddatur. l. 2. ff. de pact. dota. ut mortuo marito aliquid ꝓ li-
beris maneat. l. 3. C. de pact. dota. vt longiore die dos reddať:
q̃, q lege ꝑfinitus est. l. de die. 14. D. eo. ꝙ si minor mulier sit
pactio, qua dotis eius conditio deterior fit, rescinditur. l. mi-
nor. 48. §. 2. ff. de min. Bonis aũt morib. & iuri ciuili aduersať
pactũ: ueluti, si cõueniat, ne ob res donatas, aut amotas agiť
qđ inflexisse Tribonianns vř, cũ scriptũ esset, NE retentiones
fierẽt. l. illud. 5. ff. de pact. dota. Naturæ aũt dotis pactũ repu-
gnat: ueluti, si conuenerit, ne maritus fructus dotis lucretur.
l. 4. ff. eo. Quin & de dote restituẽda pacta l. Iul. fieri possunt.
veluti, cũ extraneus dotẽ dans, eã sibi reddi paciscit́, q̃ dos (vt
Vlpia. in Insti. scribit.) Receptitia dř: idemq́ue Caius testať
in l. mortis. 31. §. 1. ff. de mor. caus. don. indeq́ue actio præscri
ptis uerbis nascebatur. l. auia. 6. l. si dotẽ. 24. C. de iur. dot. itẽ,
potest, q cunque dotẽ constituit, donandi cã ꝑmittere alteri,
vt dotem à marito sibi sol. ma. reddi stipuletur. l. Seia. 2. D. de
dot. rele. l. uxorẽ. 12. §. testõ. D. de leg. 3. l. 2. C. de mor. cã. don.
alteri verò pacisci dotẽ reddi, q constituit, non potest: neque
adeo stipulari. l. 4. l. pater. 7. C. de pact. conuen. l. cũ patrẽ. 19.
C. de iur. dot. l. debito. 59. §. ult. D. ad Treb. l. inter socerum.
26. §. filia. D. de pact. dotal. tametsi in auo materno benigne
ꝑmissum est, ut nepotib. & pacisci & stipulari possit. l. pater.
7. C. de pact. l. Caius Seius. 45. D. sol. mat. Mulier autem sti-
pulans partẽ dotis, cùm morietur, ei dari, cui uolet relinque-
re: vř stipulata eã sibi reddi, cùm morietur. l. 4. C. de con. sti-
pul. Sequitur secundi temporis consideratio: ut quale dotiũ
ius constante matrimonio sit, intelligamus, sed in primis illa
Pragmaticorum occurrit quæstio: An dos de mřimonij sub-
stantia sit: hoc est, an sine dote constare mřimonium nõ pos-
sit, qđ usque eò nostris ꝓbatum est, ut ẽt statuant, uxorẽ ob
ꝓmissam dotẽ non præstitã repudiari licere: argu. l. 6. C. ad
velleia. & l. ult. §. 1. D. quæ in frau. cred. ubi dř, non præsumi
quẽquam indotatã uxorem ducturum fuisse, cui suffragatur
l. pure. 5. §. pen. D. de dol. exce. l. si donaturus. 9. in fi. D. de cõ-
dic. caus. dat. l. cũ pater. 11. D. de pact. dotal. ubi dř, indignis-
simum esse mulierem indotatam duci, & fructum dotis ab
onerib mřimonij separari. Contrà, uidemus multis locis pro
bari mřimonium ꝙ sine ulla dote contractum est: ut l. ult. C.
de repu. l. ult. C. de don. ant. nup. l. ꝙ si nulla. 28. D. de relig.
l. Titio. §. Titio genero. D. de cond. & dem. eo denique perti-
nent Nouel. 22. §. εἰ γὰρ τος ἀγάγοιτο 7. & Nouel. 53. §.
καὶ ὥσπερ ἐγράψαμεν Nouel. 74. §. ἐπεὶ μὲν οὖν. 3. & Nouel.
117. ἐπειδὴ δὲ. 4. quib. in locis, uetanť quidẽ illustres & su-
perillustres personæ nuptias sine dotalib. instrumentis confice
re: quod si secus fecerint, iubentur eorum liberi ꝓ non legiti-
mis haberi, cæteris autem oĩb. non modò id permittiť: uerũ
etiã interdicitur, ne uxores ea de cã repudiant: alioqui quar-
ta bonorum suorum parte multetur. Quare nihil obstat. d. l.
ult. C. ad uelle. vbi significatur, maritum, cui ꝓmissa dos præ
stita non est, impune posse suam uxorem repudiare: partim,
qa per illas Nouellas abrogata est: partim, quia imputare si-
bi maritus debet, ꝙ dotem sibi ꝓmissam non exegerit: cum
eius exigendæ solus actionem habuerit, non etiam uxor. l. si
pater. 5. C. de dot. ꝓmis. & mora sua cuique, non ẽt alteri dã-
nosa sit. l. mora. in fi. D. de vsu. Nihilo magis obstat. l. cũ dotẽ,
22. §. sinautem in sæuissimo. D. sol. ma. ubi maritus furiosam
uxorem repudiare non potest: sed cogitur ei medicinam adhi
bere secundùm quantitatẽ dotis. Vnde Pragmatici ex contra
rio ratiocinantur, si nulla dos esset, curationem illam nõ de-
biturum, quo nihil inhumanius dici potest. Nam si mřimo-
nium humanæ uitæ consortium est, & societas uitæ quodam-
modo uxorem dominam facit rerum mariti. l. 1. D. rer. amo.
quid æquus est, quã uxorem ægrotantem à marito curari? l.
qđ in uxorem. 13. C. de neg. gest. Ne multa: moris quoque in
populo Ro. fuisse, ut indotatæ ducerentur: uel hic vnus Plau-
ti locus argumento est, ex Aulularia: Nam quæ indotata est,
ea in potestate est uiri. Dotatæ mactant & malo & damno ui-
ros. Sed nunc tempus est, quale dotium constante mřimonio
ius sit, exponere. Primum autem de profectitia, tum deinde
de aduentitia disputabimus: &, ut opinor, ita disputabimus,
ut nihil quod ad totam hanc quæstionem enucleãdam per-
tineat, prætermisisse uideamur. Ergo pro ectitia dos, ut pri-
mùm à patre data est, trium in dominio personarum esse in-
cipit. Nam manet quidem iure Quiritium patris: puellæ autẽ
sit aliquatenus, ut iam commune illorum dominium dica-
tur: mariti aũt in bonis sit. Ac ꝓ filia quidem hæc iura sunt,
primum l. 3. §. ergo etiam. D. de mino. vbi dos viuo patre ip-
sius filiæf. ꝓprium patrimonium appellatur: deque eo cũ pa-
tre litigare posse dř: quasi quodammodo castrense filiæfa. pe-
culiũ sit. Deinde l. in eum. 16. D. de relig. ubi mulieres dicun-
tur de suis dotib. quasi de suis patrimonijs funerandæ: patrẽ
aũt earũ morte dotẽ lucrantẽ in funus conferre debere. Item
in l. 4. D. de colla. bon. ubi dos à patre profecta in patris bonis
non amplius numerať, sed in bonis mulieris, itemq́ue in l. pa-
ter filiæ. 71. de euict. adeo, ut publicatis bonis patris, qui dotis
usuras genero pendebat, dos ꝓmissa fisci nõ sit. l. cũ de in rẽ.
6. D. de vsur. denique pater rem quam filiæ in dotẽ dedit, alie
nare non potest. l. rem quam. 22. C. de iur. dot. neq; adeo do-
tis conditionẽ constante mřimonio deteriorẽ efficere. l. quo-
ties. 29. D. sol. mat. Perspicuũ est igitur, simulatque profecti-
tia dos data est, dñium aliquod puellæ acquiri: sic, ut iã cõis ip
sius, & patris esse dicať in l. 3. l. si cũ dotẽ. 22. §. 1. D. sol. mat.
& l. qui hoĩem. 24. §. si geuer. 6. D. de sol. vbi filia diciť esse in
cã dotis particeps, & quasi socia obligationis patris. Indeque
accidebat, vt sol. ma. pater eã nec exigere, nec accipere, sine fi-
liæ consensu posset; qđ mirũ est, ut filia, q̃ in patris ꝑtãte est,
uoluntatẽ habeat, & pater ipsius consensu indigeat. l. 2. & l. fi-
liç. 7. C. sol. mat. l. quoties. 29. & l. post dotẽ. 40. D. eo. l. post
nuptias. 28. D. de iur. dot. adeo: ut si absente filia dotẽ petat,
cauere cogatur, filiam ratam rem habituram. l. ult. D. rẽ rat.
hab. l. non solum. 39. §. si de dote. D. de ꝓcu. & sine ipsius uo-
luntate dare ꝓcuratorẽ ad eã exigendã nõ possit. l. filiusfa. 8.
D. de ꝓcu. Quòd si pater uel absit, uel suspectæ vitæ sit, sola
filia de dote agit. l. filiusf. 8. D. de ꝓcu. Iã verò, qđ ad mariti
personã attinet, constat eum solùm actionẽ habere, qua dos
à patre ꝓmissa petatur: uxorẽ non habere. l. si pater. 5. C. de
dot. ꝓmiss. denique solũ eũ fructus ꝑcipere, solũ uindicare, so
lũ defendere, solũ deniq; oĩa, q̃ dñi suis in reb. agere solẽt, in
reb. dotalib. agere: hactenus tñ, ne abutatur. Ad hunc autem
locum illa quæstio ꝑtinet: An pater filiã in dote possit hæredẽ
instituere, quippe, cũ ei iã donata sit, & quæ inter uiuos alie-
nata sunt, in hřditate nõ numerenť. l. sequens. D. de lega. 2.
Sed cũ dos nouo iure & ex testõ & ab intestato conferenda
sit. Nouel. 97. eademq́; in quartã legitimatiã imputeť. l. qm̃.
Nouel. 28. C. de inof. test. legitimaria aũt institutionis iure ac
titulo, nouo iure debeať. Nouel. 18. apparet, distinguendũ es-
se: utrũ dotis quãtitas par sit legitimæ: an uerò minor & exi-
lior. Nam si par sit legitimæ, filia cõtẽta esse debet, si minus,
certe illã in legitima noĩatim institui oportet, in quã dos im-
putabitur. Et huc ꝑtinet. l. Titia. 34. §. q in vita. D. de lega. 2.
ubi pater filiæ, cuius ignorantis dotẽ exegerit, legans, compẽ-
sandi animũ habuisse intelligiť, ꝙ si summa dotis noĩe lega-
ta uera quantitate dotali minor sit, qđ superest exigere pote-
rit. Sed exoritur altera dubitatio: An pater de dote restituen-
da fideicõmittere filiæ possit. Ego distinguendũ arbitror. Nã
si fideicõmissum vniuersale est, ueluti, Quod de bonis meis
ad te ꝑuenerit, nõ continebiť. l. à filia. 62. D. ad Treb. quia cũ
nihil de eo noĩatim cauerit, soluisse intelligiť. Patris autẽ mo-
rientis silentio donationẽ in filiam fa. confirmari, constat ex l.
2. D. de inof. don. & alijs similib. Quòd si noĩatim de ea caue-
rit, debebiť. l. ult. §. filiæ. D. de leg. 2. opinor, qa reuocare dona
tionẽ vř. Quod tñ intelligi arbitror, si sine liberis decedat: ne
aui paterni dispositio sit inhumana. Sed si filia iam ante pa-
tris mortẽ diuertisset, neque pater dotẽ ꝓ suo iure (adiuncta
tñ filiæ persona) repetisset, tunc certè, meo iudicio, pater mo-
riens non vř posse de dote filiã grauare: cũ neque ipsius hřdi-
tate ea reperiať. l. pater filiã. 14. D. ad leg. falcidiã, & nõ repe-
tẽs post diuortiũ, filiæ condonare uideatur: præsertim si filia ip
so tacẽte dotẽ à uiro repetisset. Sin aũt sit emãcipata: qm̃ do-
natio in emancipatã firma est, non põt pater eã fideicõmisso
grauare. Hactenus de iure ꝓfectitiæ dotis satis explicatũ est,
deinceps de aduentitiæ iure uideamus: dos aduentitia constã
te mřimonio duorũ tm̃ vř esse, nã iure Quiritũ remanet uxo
ris: in mariti aũt bonis efficiť, quanquã necessariò distinguẽ-
dũ est: utrũ æstimatæ, an inæstimatæ res sint. nã æstimatarum
dñium usquequaque in maritũ transfertur: adeò, ut omne tũ
cõmodũ, tũ incõmodũ, & interitus ꝑiculũ ad ipsũ tanquã ad
plenũ, perfectumq; dñm ꝑtineat. l. 1. §. cũq;. C. de rei ux. acti.
Inæstimatarũ aũt dñium, qđ maritus habuit, adumbratum,
& temporale est. l. plerunque. 10. §. 1. ff. de iur. dot. Sed q̃ ab
utraque parte ꝓferri possint, paulisper considerãdum est. Nã

ꝓ marito hæc pugnāt. Primùm, ꝙ dotis dationę dn̄ium mutatur. l. 3. ff. de publicia. l. quoties. 47. §. ult. ff. de pecul. nam si res in dotem cōstante matrimonio deut̄, statim mariti fiunt. l. dotis. 7. §. si res. ff. de iur. dot. Ita tamen, ut constante matrimonio dos deberi intelligatur. l. seruum dotalē. 21. ff. de manumiſ. Prætereà, si dos legata sit, maritus ipse legatarius intelligitur: & actionem ex testamēto ad petendum legatū habet. l. Titio. 71. §. Titio genero. ff. de cond. & demon. Iā uerò maritus res dotales ab alijs possessas uindicat: non autem uxor. l. dote. 9. C. de rei vindic. nam uxor, aut socer non potest de ꝓprietate rei dotalis agere: defendere tamen permissu mariti possunt. l. sæpe constitutum. 63. ff. de re iudic. Sed quomodo maritus uindicare potest, cùm formula hæc fuerit. Hanc rem ex iure Quiritium meam esse aio? Vtilis ergo ei danda est, non directa: ut ex contrario concluditur ex l. nec ullam. 13. §. apud Marcellum. ff. de hæred. pe. Sic agit maritus publiciana aduersus possessorem. l. 3. ff. de public. Huc accedit, ꝙ maritus rei inæstimatæ noīe furto surreptæ furti actionem habet. l. interdum. 49. ff. de furt. l. de his. 11. C. de iur. dot. Itē, ꝙ constante matrimonio dotem uxori restituere non potest, ne sit donatio. l. 1. C. si const. mat. Itē, ꝙ potest, si mō soluēdo est, seruum dotalem & inter uiuos, & in testō, manumittere. l. 3. C. de iu. dot. l. seruum. 21. ff. de manumiſ. l. ult. C. de ser. pig. sic tamen (opinor) ut Latinus efficiatur, quasi ab eo manumissus, qui in bonis tantum habuit: auctore Vlp. c. Institu. 1. Item, maritus iubet seruum dotalem hęredem institutū, aut adire, aut repudiare. l. seruus dotalis. 58. ff. sol. mat. denique si maritus fundū dotali seruientē acquirat, aut fundū, cui suus seruiebat, accipiat: seruitus confunditur. l. si maritus. 7. ff. de fund. dot. Atque hęc quidem ꝓ marito pugnant. Illa uerò cōtra maritum faciunt: Primùm, ꝙ quāuis in bonis mariti dos sit, passim tamen mulieris esse dr̄. Itaque fundo dotali euicto, non uir, sed vxor in suū auctorem agit. l. quāuis. 75. ff. de iur. dot. nam quamuis apud maritum dominium sit, tamen emolumentum ad uxorem redit. Præterea maritus in reb. dotalib. dolum & culpā præstat. l. in reb. 17. ff. de iur. dot. l. Pompo. 6. ff. de pact. dotal. qn & eandem debet adhibere lenitatem in alienos, hoc est dotales seruos, quā adhibet in ꝓprios. l. si cōstante. 24. §. maritus. ff. sol. mat. Item, quamuis dos in bonis mariti sit, tamen si census eius æstimetur, dos non cōprehendit̄. l. Lucius. 21. §. 4. ff. ad municip. Quid multa? Dotales res (inquit Iustinianus) & ab initio uxoris fuerunt, & naturaliter in eius ꝑmanent dominio. non enim ꝙ legum subtilitate transitus earum in patrimoniō mariti uideatur fieri, ideò rei veritas deleta vel confusa est. l. in reb. 30. C. de iur. dot. Itaque maritus thesaurum in fundo dotali repertum, quasi in alieno repertum restituit. l. fructus. 7. §. si fundum. ff. sol. mat. denique maritus res dotales alienare non potest: si modò immobiles sint. id em̄ l. Iulia. de adulterijs cauetur: ut Paul. testatur lib. Sent. 2. c. 22. & l. 1. ff. de fund. dot. l. 1. §. & cū lex. C. de rei vxo. act. Sed de hac l. locus hic postulat, ut obiter disseramus, ac sn̄iam qdem illius hanc fuisse constat: Ne maritus prædiū dotale sine uxoris consensu alienare posset: oppignerare uerò, ne ipsa qdem consentiente. Cuius rei æquitas hæc uidet̄, quoniam uxor dominium (ut Theophilus loquitur) Quiritiarium semꝑ retinet, ꝙ si ꝓfectitia dos sit, tunc si qdem pater stipulatus est fundum sibi reddi, ne consentiente quidem uxore maritus alienare poterit: patris enim auctoritas requiritur. Sin autem aduentitia, tamen ne quidem alienari poterit, si quidem extraneus qui eam dedit, pactus aut stipulatus sit, eā sibi sol. ma. restitui. Quod enim lex de prædio noīatim cauit, sic intelligendum est, primùm, ut neque prædium ab ipsa muliere datū sit, neque extraneus id sibi reddi stipulatus. deinde, ut ad res mobiles lex non ꝑtineat, quas cōstat maritum, si quidem soluendo sit, etiam inuita muliere alienare posse. l. seruum dotalem. ff. de manu. l. 1. C. de ser. pig. da. postremò, vt æstimatus fundus non sit. Nam alioqui alienari non licere constat: nisi fortè in tradendo conuenerit, ut sol. ma. mulieris electio sit, utrum rem, an restitutionem malit. l. 1. C. de fund. dot. l. cum vir. ff. de usuca. Quod autem de alienatione lex loquitur, ad uoluntariam referendum est, non autem ad necessariā. nā si communis fundus sit, & socius communi diuidundo arbitrium petierit, ꝓpter Prætoris imperium diuidit̄ fundus. l. ult. C. de fun. dot. l. ex castren. 18. ff. de cast. pecul. adeo, vt si totus sit socio adiudicatus, pecunia marito attributa dotalis efficiatur. l. cùm in fundo. §. si fundus. ff. de iur. dot. Altera legis parte oppigneratio ꝓhibet̄: in qua ne mulieris quidem consensus admittit̄. Cuius rei ratio vulgò hæc prefertur, quasi ꝙ facilius mulier concessura erat, arctius ꝓhibeatur. Videndum autem, an hæc quoque addi possit: quia cùm fructus sit, uel pignori dari liceret. l. ult. ff. de usur. fructus autem dotis mariti sint: totum eius rei commodum ad solum maritum rediret: mulier autem sol. mat. fundum à creditore fortè possessum luere cogeretur. Sed cum alienatio fundi dotalis ꝑ legem Iuliam ꝓhibita dicatur, quæri potest, ecquid ante eā legem latā ꝑmissa esset. nisi fortè dicamus, maritum transferre dominium iure Quiritium non potuisse: ac ꝓinde vxorem euicturā fundum fuisse. Nunc vt ab hoc diuerticulo in uiam redeamus: & de rerum dotalium dominio subtilius disputare ꝑgamus: multa quoque video cōtra mulierē pugnare: atque illud in primis, ꝙ res suas dotales constāte mr̄imonio, neque donare, neque vēdere, neque alio vllo modo alienare pōt: ne (vt ait lex) q̄sitū marito dn̄iū adimat. l. si p̄diū 23. C. de iu. do. l. si cōstāte. 21. C. de don. Neque obstat. l. cum pr̄. 77. §. 2. & l. vlt. §. filię. ff. de lega. 2. ubi mulier constante mr̄imonio facit suā dotem ab extraneo mortis donandi cā stipulari. Nā eo casu stipulatio q̄ iā antea facta in alterius ꝑsona fuerat, renouatur tantum: mutaturq́ue persona. atque ad hunc quidem locum aliquot ꝑtinent quæstiones, de quibus officij nostri ratio postulat, vt pauca dicamus. Earum autem prima illa est: an maritus constante matrimonio testari de dote possit. Institui quidem hæredem ab eo neque uxorem, neque alium in dote posse, ꝓptereà constat, quia sua res mortis tempore non erat. sed tamen legare uxori poterat. l. pactus 13. ff. de dot. præleg. quo legato id demum continebatur, qđ actio de dote continet, & commodum repræsentationis. l. 1. ff. eo. itaque uerius relegari dicitur, q̄ legari: quia reddi potius uidetur, q̄ dari. l. cum pater 77. §. fidei tuę. ff. de leg. 2. l. sed usus fructus. 81. §. 1. ff. ad leg. falc. Altera quæstio est, an maritus uxori hæredi institutæ onus fideicommissi in dote possit imponere. Et si quidē vniuersale fideicommissum sit, dotem non contineri traditur in d. l. cum pater. §. fidei. sin autem de dote restituenda nominatim rogata uxor est, hæres instituta, ita fideicōmissum ualebit, dum tamen Pegasianæ noīe tantum retineat, quantū in dotis quātitate est. l. Lucius. 78. §. maritus. ff. ad Treb. Tertia quæstio est, an mulier uirū hæredem institutum noīatim de dote restituenda grauare possit: aut uerò in vniuersali fideicōmisso, quo maritus grauatus est, dos cōtineatur. Quod ꝓptereà nō arbitror: quia cū dos extra uxoris hæreditatē sit, satis constat, ea quæ aliundæ, q̄ ex hæreditatis titulo obuenerunt, in fideicōmissum vniuersale non cadere. l. si Titius. 86. ff. de leg. 3. l. mulier 22. §. cū ꝓponeret. ff. ad Treb. Quod si iā mulier diuertisset, generali fideicommisso dos non modò iā recepta, sed ēt adhuc debita cōtinetur. l. Lucius Titius. 78. §. filiā. ff. ad Treb. Quarta quæstio est: an ipsa mulier testari de sua dote possit. Nā, ut ius antiquū spectemus, siquidē in mariti manū conuenerat: quia tū ei tanquā filiafa. erat, ut Vlp. loquitur: difficile dictu est, eā testari potuisse. Eoq. ꝑtinet, qđ Cicero scribit in Topic. mulierē, quæ se capite nō diminuit, idest, nupta non est, tamen testm̄ facere nō posse, opinor; quoniā in tutorū ꝑtāte tum erat. quanto igit̄ minus poterat, quæ in uiri manu & mancipio erat? Præterea Vlp. c. Inst. 6. scribit dotē aduentitiā, atque etiā profectitiā (si modò pater mortuus sit) defuncta in matrimonio muliere penes maritum remanere. vnde intelligi debet, dotem cōstante matrimonio ita marito destinatā atque addictam esse, ut mortua muliere tota ipsius fiat: quasi maritus in dote suus hæres uxori sit. Denique. summum argumentū suppeditat l. si mulier. 25. C. de iur. dot. ubi mulier stipulatur sibi dotem dare constante matrimonio, ut de ea testari possit: nam si testari pro suo iure potuisset, quamobrem illam stipulationem adhibuisset? eodemque pertinet l. 4. C. de cont. stipu. si mulier stipuletur dotē, cùm morietur, ei dari, cui uolet relinquere: uidetur stipulari eam sibi dari, cùm morietur: nimirū, ut de ea testari possit. Sed tamen in l. 3. in fi. C. de secund. nup. idem Iust. statuit, ut mulier secundò nupta possit de rebus ex priore matrimonio quęsitis arbitratu suo testari. Ne diutius teneā, arbitror ita cōcludēdū esse: ut mulier nupta antiquo iure testari de dote nō potuerit: siue qa ipsius dos nō erat, siue qa ipsa ī uiri ꝑtāte & manu erat. sed de reb. p̄terdotalib. & receptitijs potuerit. At nouo iure aliud dicēdū est. nā Iusti. ī l. 1. §. maneat. & §. illo ꝓculdubio. C. de rei ux. act. statuit, ut muliere ī mr̄imonio mortua dos ad ipsius hr̄des reuertat̄: possīrq́; illi dotē nō mō à marito, sed ēt ab ipsius hr̄dib. petere ꝑ actionē ex stipulatu,

vel

vel uerò uel ficto. Quæ cũ ita ſint, haud ſcio an incõmodè cõcludi poſſit, maritũ (ut modò dicebamus) antiquo iure ſuũ hrdem vxori fuiſſe: quantum qdem ad dñij continuationem attinebat, quia quæcunque in l. in ſuis. 11. ff. de lib. & poſt. de filiof. dicunt̃. ead. ĩ marito dici poſſunt. uxorẽ aũt marito ſuã hrdem fuiſſe, & iure p̃tris & iure dñij: ſatis in Cõmentatiõe 12. Tab. à nobis demonſtratum eſt. Age uerò : nam ad hunc quoque locum illa q̃ſtio referenda eſt. Vtrũ ex lucratiua, an onerosa cã dotis dñium marito q̃ratur. Et, ut uerbo rem abſoluamus, reſpectu mariti onerosa cã eſt: qppe, cum dos mr̃imonij onera ſecum in maritum trãsferat. l. ex ꝑmiſſione. 15. D. de obl. & act. l. vn. C. de impon. lucrat. l. ſi qs ꝓ dote. 24. §. 1. D. de do. int. ui. Ideòque debitor, cui creditor pignus uendere ꝑmiſit, ſi doti det, uendere vr̃ pp onera mr̃imonij. l. ſicut re. 8. §. ſed ſi ꝑmiſerit. D. quib. mo. pig. At reſpectu mulieris, lucratiuã cãm eſſe conſtat. l. apud Celſum. §. apud Iulianum. D. de dol. excep. l. Iulian. ait. 47. D. mã. l. ſi donaturus. 9. D. de condi. cauſ. dat. Ideòque ſi q̃ rem pater filiæ in teſtamento legarat, poſtea viuus ei in dotem dedit, filia legatum non petet. l. filia. 11. C. de leg. ſ. ne duæ cauſæ lucratiuę in eandem & rẽ & perſonam concurrant. Denique utriuſque utilitatem uerſari in dote, cõſtat ex l. ſi ut certo. 5. §. 2. l. in reb. 18. D. commo. ſed magis intereſt mulieris dotem eſſe, q̃ mariti. l. ſeruo legato 69. §. 2. D. de leg. 1. Vſqueadeò autem uerũ eſt, reſpectu mariti onerosam dotis cauſam eſſe, ut ſi pactum in ea cõſtituenda factum eſſet, ut filiam ſocer aleret (cuiuſmodi pactum ualere conſtat ex l. pe. & l. ult. D. de in rem uer.) tum fructus ad maritum non pertinerent. d. l. pater ꝓ filia. 17. D. de dol. excep. & l. in inſulã. 42. §. uſuras D. ſol. mat. ubi uſuræ dotis ad maritum non ꝑtinere dicunt̃, ſi ſocer filiam aluit. adeò, ut ſi ſocer q. ſe illã alíturum receperat, genero poſteà mandet, ut ex certis fructib. eã alat, & fructus illis impẽſis ampliores ſint, gener eorum fructuum rõnem reddere cogat̃ & reliqua reſtituere. l. creditor. 60. §. ſi iter. D. mand. Et eo. mõ, ſi cõuenerit, ut mulier ſe ſuoſq́ue hoĩes paſceret, & iccirco eam dote ſua frui paſſus eſt, non poſſit ab ea quaſi donatum petere, qđ cõpenſatum eſt. l. ſi qs ꝓ uxore. 21. ĩ fi. D. de don. int. vir. Nunc altera q̃ſtio ſuccedit, ad hunc eundem locum ꝑtinẽs: An mulier nullo caſu dotem cõſtante mr̃imonio repetere poſſit. Et ꝓfecto ita dotis dñium mariti eſſe conſtat, ut regulariter eam mulier repetere nõ poſſit l. dotis. 5. C. de colla. & l. 1. §. Celſus. D. de dot. p̃le. alioq́ maritus eam reſtituens donare u deat̃. l. vn. C. ſi dos conſt. mat. q̃ totidem uerbis tranſcripta eſt ĩ Nouel. 22. de ſecun. nup. §. cõſtante. 26. ubi Impe. ſtatuit, ut muliere mortua hæredes eius dotem marito vnà cum fructib. reſtituant. eoq́; ꝑtinet textus vulgò pperã intellectus in l. ult. §. 1. ff. q̃ in frau. cred. ubi ſi uir dotem reſtituerit, intelligit̃ ex donat. aliqd ad eam ꝑueniſſe. Hæc cùm ita ſint, tñ vnus caſus eſt, quo mulieri repetendæ dotis poteſtas ꝑmittit̃ : nimirum, ubi mariti facultates ita dilabi conſtat, ut dotis exactioni ſuffecturæ nõ ſint: tum ẽm mulieri vindicare dotem licet: ita tñ ne eã alienet, uerum ut ex ipſius fructib. & ſe, & uirum, & cõmunes liberos tueat̃. l. ſi conſtãte. 24. ff. ſol. mat. l. ubi adhuc 29. C. de iu. dot. & Nou. 97. de æqual. dot. §. κἀκεῖνο δὲ 6. vbi Iuſtinia. ſanxit, ut ſi mulier materf. ſit, ipſamet agere poſſit: ſin filiaf. pater ipſius agat. Denique oĩb. ex honeſtis & iuſtis cauſis reſtitui dos põt: ueluti ut mulier parentib. aut ſuperioris matrimonij liberis conſulat, ut eos ab hoſtib. redimat, ut æs alienum pſoluat, ut fundum idoneum emat. l. quãuis. 20. & l. ſeq. ff. ſolu. mat. l. mutus. 73. §. manente. & l. ult. ff. de iur. dot. Sed de dominio dotis ſatis ſuperq́; dictum uidetur. nũc de poſſeſſione uideamus: utrum eã marito, an uerò vxori cõcedendam putemus. Et quidem fundi in dotem traditi poſſeſſio tam penes uxorem, q̃ penes maritum eſſe tradit̃ in l. ſciendum. 15. ff. q ſatiſ. cog. ſed locus ille ad ſatiſdationem , de qua ibi agebat̃ cuitandã ꝑtinet. Verius ẽm eſt , dotis poſſeſſionem penes maritum eſſe: ſi modò traditæ illi res ſint. §. ꝑ traditionem. de rer. diuiſ. itaque ꝓ dote poſſidere dicitur in l. 3. §. genero. & l. Pompo. 13. §. in dote. ff. de acqui. poſſ. ſed ſi mulier fundus ſit traditus, ut eius redditus annos marito reddat, vnde alatur, tunc naturaliter poſſidere dicitur l. Pomp. 35. ff. fa. ercíſc. uerumtamen, ſi uerè loq uolumus, ambigi de iure poſſeſſionis uidetur in l. nec ullam. 13. §. apud Marcellum. ff. de hæred. pet. ubi ſi mulier hæreditatem doti dederit, maritus ꝓ dote qdem poſſidere dicitur hæreditatem: ſed petitione hæreditatis utili teneri: uxorem uerò directa. ideoq́; additur: Maximè ſi iã factum diuortium eſt. Itaque, ut rem in pauca conferamus, ciuiliter uxor poſſidere uidetur: cum alienã rem doti datam ipſa uſucapiat, nõ maritus. l. 3. ff. de publicia. quippe. q non ſuo, ſed uxoris noĩe poſſideat. Deinceps tempus eſſet, ut de dotium fructib. conſtante matrimonio ꝑcipiendis diſpiceremus: ſed pauca prius de dotis fideiuſſione, atque etiã de ipſius collatiõe dicenda ſunt. Exorit̃ ẽm dubitatio, an maritus dotis noĩe dare utiliter fideiuſſorem poſſit: hoc eſt, an fideiuſſor datus obligetur, qđ ſanè alicui uideatur: cum etiam eo noĩe rectè pignus detur. l. qđ autem. 7. §. ſi uxor. ff. de do. ante nup. l. 1. ff. qui pot. in pign. hab. l. res hypothecæ.). ff. de pign. Sed aduerſatur Rub. Codi. Ne fideiuſ. dot. dent̃. ſub qua tamen duæ primæ leges non niſi de marito loquuntur, à quo ſtatuunt exigendum fideiuſſorem non eſſe, qđ tamen de tempore poſt ſponſalia intelligendum puto: ut ſi ſponſus dare fideiuſſorem nollet, antiquo iure licuerit ſponſæ nuntium illi mittere. Itaque uidetur Harmenopulus li. 4. c. 1. locum illum interpretari. Pugnat tamen acerrimè l. vn. C. T H. de fideiuſ. dot. quæ auctores habet Imp. poſteriores, d. ll. 1. & 2. C. ne fideiuſ. Oĩum, inquit, fideiuſſorum deinceps in cauenda dotis ſponſione ꝓmiſsiones abſoluimus. Quid planius exprimi potuit, ut intelligeretur fideiuſ. non obligari? Quãuis autem rõ d. l. 2. prima ſpecie ꝓbabilis ſit: Si mulier, inquit, ſeſe ipſam mariti fidei cõmittit, multò magis dotem debet cõmittere: tñ ea rõ in patente, aut extraneo dotem conſtituente locum nõ habet. Præterea locus Harmenopuli uehementer urget, cùm ita loquit̃: Maritus dotem accipiens dare fideiuſ. nõ cogitur: qa ꝓ mulieris dote nunq̃ fideiuſſor datur, niſi prius q̃ ſponſalia fierent, id conuenerit. Et hanc partem illud adiuuat, ꝙ nouo iure Iuſtin. ſtatuit, ut oĩa mariti bona tacitè uxori dotis noĩe obligata ſunt. Sanè perobſcura q̃ſtio eſt. nam ſi fideiuſsio nõ ualet (quemadmodum inueterata in ſcholis opi. eſt) quid rationis afferri põt, cur pignoris obliga. ualeat? Verùm ex parte mulieris fideiuſ. adhiberi poſſe, conſtat ex l. cum dotis. ff. de iur. dot. & l. creditæ. 60. §. 1. ff. manda. deinceps de dotis collatione uideamus: quæ dominium ĩ mulierem tranſlatum fuiſſe, magno arg. eſt: cùm uidelicet mulier ea, q̃ in dotem à patre accepit, illo mortuo vnà cum fratrib. cõicare cogitur, ut ex vniuerſo & cõi aceruo partes diſtribuãtur. Sed antiquo iure, ſiquidem liberi ſui hæredes erant, & ꝓfectitiam & aduentitiã dotem conferre cogebantur: ſin autem emancipati, ꝓfectitiã duntaxat. Hoc enim Iuriſconſultis ueterib. poſt varias concertationes placuiſſe, Gordianus teſtat̃ in l. 4. C. de colla. cum enim ꝓfectitia de paternis bonis detracta eſſet, æquum erat, ut cum oĩb. liberis cõicaretur, quaſi ex aceruo ipſis deſignato ſumpta aduentitia uerò cum inde ſumpta non eſſet, emãcipatis conferri non debuit. Suis autem iõ confertur, qa patri iure patriæ poteſtatis q̃ſita erat. l. 1. ff. ſi à par. qs. & d. l. 4. C. de colla. ubi etiã peculium ꝓfectitium ſuis confertur. itaque diuortio facto, pater adiuncta filiæ perſona actionem in maritum habebit, etiã aduentitiæ dotis noĩe: teſte Vlpiano c. inſti. 6. Nouo autem Iuſtiniani iure aduentitia dos non confertur. l. ult. C. illo tit. Porrò non aliter olim conferebatur dos, niſi uel ab inteſtato ſuccedere filia, uel contra tabulas petere bonorum poſſeſſionem uellet. d. l. 4. Nam inſtituta non cogebatur. l. 3. ff. de dot. collat. l. 1. §. qui à nobis. C. de rei ux. act. cuius rei rõ inueſtiganda eſt. An igitur hãc eſſe diximus, q̃ pater eã inſtituens, de ea demum hæreditate diſponere uidetur, quæ mortis ſuæ tempore repetitur: non de ijs, q̃ inter viuos alienata ſunt? vulg. l. ſequens q̃ſtio. ff. de le. 2. dos autem è patris hæreditate abijc. l. ultim. ff. illo ti. l. pater filiam. ff. ad leg. Fal. Neque obſtat l. Pomp. 35. ff. fa. ercíſ. ubi cum fundus dotis cauſa filiæ eſſet traditus, vt eius redditus uiro p̃ſtaretur, ſi pater liberos omnes inſtituit, filia eum fundum præcipuum retinere dicitur. nam ibi inſtituta cum alijs fuerat : qua de cauſa non conferebat. Nihilomagis obſtat, quòd cùm filiafamil. eſſet, uidebatur alienata dos non fuiſſe: neque ipſius dominium in illam tranſiſſe. quoniam (ut ſuo loco dictum eſt) patris morientis ſilentio confirmata dos uidebatur. l. 2. cum ſimilibus. C. de inoffi. donat. At nouiſſimo Iuſtiniani iure, ſiue teſtatus, ſiue inteſtatus pater deceſſerit, & dos & antidos conferenda eſt, niſi nominatim id pater in ſuo teſtamento uetuerit. Nouell. 18. §. κἀκεῖνο δὲ 6. Ad hunc quoque locum pertinet, quòd profectitia dos ex noua Zenonis conſtitutione filiæ in legitimam imputatur. l. qm̃ Nouell. 33. C. de inof. teſta. cùm ante Zenonẽ ꝓpterea nõ imputaret̃, qa (ut mõ dictũ eſt) inter uiuos donata ĩ hr̃ditate nõ numeratur. Ergo ſiq̃dẽ ad quartã ſufficiebat, q̃relã excludebat. l. 1. §. quo à nobis.

nobis. C.de rei uxo. act. qđ de aduentitia secus est. Expositis oĩb. quæstionib. quas ad dotium ꝓprietatem, & possessionem pertinere putauimus, consequẽs est, ut de earundẽ fructib. explicemus. Eorũ aũt consideratio tripartita est: nam primo loco de fructib. rerũ dotalium ante contractus nuptias, secundò de fructib. constante mr̃imonio nascẽtib. postremò de ijs, qui sol. mat. percipiuntur, disseremus: simul etiam de Præterdotalium & Antidotalium rerum fructib. quantum satis uidebitˀ, dispiciemus. Quod igitˀ ad primum tempus attinet, sic habendum est, fructus ante nuptias perceptos, siue illæ secutæ sint, siue nõ sint, mulieri restituẽdos esse. l. uideamus. 39. in prin. & §. ante mr̃imoniũ. ff. de usur. l. si ante. 6. ff. sol. mat. l. si seruo. 47. ff. de iur. dot. repetanturq́; condictione cã dati, cã non secuta. l. qui se debere. 7. §. 1. ff. de cõdi. caus. dat. nisi forte cõuenerit, ut sponsus suos fructus faciat. Tum eñ veram esse donationem, intelligitur ex l. dotis fructũ. 7. §. 1. ff. de iur. do. Constante autem mr̃imonio rerum dotalium fructus sunt mariti: si mõdo traditio facta sit. tum eñ demum dotalis res dr̃, cùm tradita possessio est. l. dotale prædium. 13. ff. de fund. dotal. itaque in fructib. à uiro retinendis, neq; dies dotis cõstitutæ, neq; nuptiarũ obseruatˀ: sed quò primũ dotale prædiũ constitutum est, idest, tradita possessione. l. de diuisione. 5. ff. sol. mat. qđ tñ sic accipiendũ est, nisi mulier in biennij mora sit, uel interpellata sit. l. ult. §. ult. C. de iur. do. Post traditionẽ igitur fructus mariti efficiuntur: idque æquissima rõne: cum onera mr̃imonij sustineat. l. dotis. 7. ff. de iur. dot. l. ꝓ onerib. C. eo. l. cũ pater. 11. C. de pact. do. Itaq; si usufructus in dotẽ datus sit, ius solũ (vt superius diximus) dotale est: idemq́; solũ restituendũ est. fructus. n. mariti manent. d. l. 7. §. 2. Et eadẽ de cã, si uiro dotẽ uxor ꝓmiserit, & dotis usuras, non est ista donatio: cũ ꝓ onerib. mr̃imonij petantur. l. si quis ꝓ uxore. 21. §. 1. ff. de do. int. uir. & vx. Quinetiã si pactum fiat, ut fructus in rẽ mulieris conuertantˀ, ueluti ut ipsius creditorib. ex illis satisfiat, uel ipsius ædificia instaurẽtur, ꝓ nihilo habebitˀ. l. 4. & l. q̃ris. 28. ff. de pac. dot. Quæret aliquis, cũ sine dote nuptiæ esse possint, quẽadmodũ superius demõstratũ est: quidni fructus remitti à marito poterunt? Rñdendum est; quia tum don. int. vir. & vx. existeret. qua de cã cũ ea demũ ꝓhibita donatio sit, quæ coniugẽ locupletiorem reddit: si mulier eos uiro tacente ꝑceperit, atque consumpserit: maritus nihil repetet: sin extent, repetit. l. fructus. 8. C. de dona. int. uir. & vxo. Neque uerò, qđ de fructib. dictũ est, præcisè de agrorũ ꝓuẽtu accipiendum est. nam & operæ seruorũ, & ancillarum dotalium sunt mariti. l. 1. §. cumq́;. C. de rei vxo. act. l. hinc quæritˀ. 19. §. 1. ff. de pec. & quæ ex illorũ operis acquiruntur. l. aditio. 42. ff. de acq. hære. quanquã quæ ꝑ seruos dotales non ex suis operis quæsita sunt, dotis fiunt: ueluti legata, aut hæreditates ijs relictæ. l. 3. ff. de fun. dot. d. l. aditio. de acq. hæred. nisi fortè mariti respectu legatũ quid sit. l. hinc quæritur. 19. §. 1. ff. de pec. & l. si legati. 65. ff. de iure dot. Inter fructuum genera ẽt pecorum fœtus numerantur; quos tñ ita demum mariti fieri constat, si in demortuorum capitum locũ alia substituat. l. plerunque 10. §. 2. ff. de iur. dot. itemq́ue arbores cæduæ & gremiales. l. fructus eos. 7. §. si fundũ. ff. sol. mat. itẽ lapidicinę, & oĩum denique metallorum fodinæ. d. l. fructus. §. si uir. l. si fundus. 8. & l. ult. ff. sol. mat. Itẽ usuræ pecuniarũ. l. si mulier debitori. 77. ff. de iur. dot. Neque obstat l. cũ post. 69. §. 1. ff. eo. quia uerba illa, post nuptias, ex superiore & sequenti. §. sic interpretor, quasi ascriptũ esset, post nuptias secutas. Nam alioqui responsum illud esset absurdissimũ. & qđ Accursius ibi cõminiscitur, mulierẽ eo casu mr̃imonij onera sustinuisse, planè diuinatorũ est, & à uerbis legis alienissimũ. Neque verò prætermittendũ est, qđ traditˀ in l. creditor. 60. §. si iter. ff. mand. si uir, vt vir, vxorẽ alat, usuras dotis consequetur integras: at si soceri mandato, ꝓ rata parte alimẽtorũ. itaq; si maiores sunt, quã sumptus alimẽtorũ, pater superfluũ repetet.

Nunc de fructib. Præterdotaliũ rerum, quæ παραφέρνα Græci uocant, dicendum est. Ac eos quidem ad maritũ non pertinere, patet ex l. pen. ff. ad leg. falc. Vnde intelligitur, maritum eorum administratorum rõnem reddere. Neque ad rẽ pertinet l. de his. 17. C. de don. int. vir. & vxo. cum ibi agatur tantùm de rebus ipsis præterdotalib. non autem de ipsarum fructib. Sed tamen si nomina sunt, maritus illa exigit, & usuras in suam uxorisq́ue rem impendit. l. ult. C. de pact. dotal. Rursus si fructus industriales sũt, & maritus suam in ijs operam consumat, æquissimum uidetur, ut eos etiam cõiter percipiat. arg. l. fructus. 41. ff. de usu. & ne absurdũ sit, maritũ retum illarũ administrationẽ inutiliter suscepisse. Quod aũt ad rerũ Antidotaliũ fructus attinet, contrariorũ sanè disciplina postularet, ut ij ad uxorẽ pertinerent. sed præterquàm, ꝙ non eadem subest causa: cum onera matrimonij mulier non sustineat: tum uerò ista ratione oĩs dotis fructus exinaniretur: vt omittam, ꝙ earum dñium penes maritum remanet. quẽadmodum ex Nouell. 61. demonstrauimus. quamquã si maritus ad inopiam vergere ꝓbetˀ, uxori fructus istos attribui testimonio est l. ubi adhuc. 29. C. de iur. dot. & Nouell. 97. Restat, vt de fructib. sol. mat. nascentib. uideamus. Sed qm̃ tota hæc iuris dotium pars nobis superest, & ante hac de tempore nondum contracti matrimonij, deq́ue cõstantis tẽpore dictũ est: melius erit, priore loco de rerũ principaliũ iure disserere: vt ad extremũ etiam de earum fructib. explicemus. Prius aũt de iure profectitiæ, mox de aduentitiæ dicemus. In ꝓfectitiæ dotis sol. mat. dupliciter considerandum est. nam aut morte uxoris solutum est, aut diuortio. & rursus utraque species duplicem recipit disquisitionẽ. nam aut de filiafa. agitur, aut de emancipata. Ergo si morte mulieris matrimonium dissolutũ est. & ea filiafa. fuerit, pater dotem reposcit. l. 2. ff. sol. ma. l. filiusfa. 17. ff. ad maced. l. qđ in uxorẽ. 3. C. de neg. gest. l. 2. C. de bon. quæ lib. l. ult. ff. rem rat. hab. quintis tñ in singulos liberos antiquo iure manentib. quẽadmodũ Vlp. c. Inst. 6. testatur. neque ad rem pertinet, ꝙ in maritum facta donatio vr̃: cum superius dictum sit, donationẽ hanc esse negotialẽ, quæ sub conditione resoluitur. l. 1. in fi. ff. de don. Sin aũt emancipata fuerit, tunc ex summi iuris rõne ꝑtinere ad mulieris ipsius hæredes deberet: cùm donatio in emancipatos suo iure constet. sed ex æquo & bono patri succursum est, ne vno eodemq́ue tempore & filiæ & dotis iacturã faciat. l. iure succursum. 6. ff. de iure dot. l. si ab hostib. 10. l. filiæ meæ. 59. ff. solu. mat. l. si filia. 5. ff. de diuor. l. cõtra quoque 30. §. 1. ff. de relig. ut non dubium sit, quin ex l. 4. C. sol. ma. uel uerbum, filiafa. ut quidam putarunt, uel potius uerbũ mulier, tollendũ sit. eoq́ue pertinet Iuliani responsum in l. filiæ suæ. 59. ff. sol. ma. vbi narratur de marito, q uxori emancipatæ & ægræ ꝓpterea nuntiũ miserat, ut mortua ea dotẽ potius ipsius hæredib. quã patri redderet. & subijcitur, utile iudiciũ nihilominus patri dãdum esset. Neque obstat l. inter generum. 26. §. cùm inter. ff. de pac. dotal. ubi dr̃, ualere pactum, ut filia in matrimonio sine liberis mortua, dos ad patrem reuertatur. Illa enim superuacanea fuit clausula, quæ uerò dubitationis tollendæ causa contractib. adduntur, ius cõe non lædunt. l. qui mutuã. 56. ff. mandat. sed tñ hanc uim reciprocã pactũ illud habuit, ut dos superstitib. liberis retineretˀ: contra dotis profectitiæ conditionẽ, denique pactum quo, ius mulieris non lęditˀ, in traditione factũ probatur. ueluti, ut dos penes maritum maneat l. si conuenit. 6. C. de pact. dotal. aut uerò penes liberos. l. 7. eod. pacta denique de lucrãda dote, nõ improbãtur: dũ tñ ijsdẽ etiã de lucrãda antidote sit cautũ: interq́ue illa respondeant. Nouel. 97. de æqualit. dot. §. τὸ δὲ ἐφεξῆς 9. Neque obstat l. 3. ff. de pact. do. qa dotis conditio, quo casu dos ad mulierẽ reuertitˀ, post contractas nuptias deterior fieri nõ põt. l. 6. eo. Quid verò si mariti morte matrimoniũ dissolutũ sit? Tũc si pater superstes est, ipse adiuncta filiæ persona ab hæredib. repetit, sin minus, ipsa mulier integrã recuperat: ẽt si cõuenerit, ut ꝑ liberis aliqd maneat. l. 3. C. de pact. dota. Quòd si pater superstes nõ sit, ꝓfectitia dos mortua in mr̃imonio muliere penes maritũ manet. teste Vlp. c. Inst. 6. & l. 2. in fi. prin. ff. de dot. p̃leg. Quæret aũt aliquis: qd ergo si cauta, sed non numerata dos fuerit? Respõdẽdũ est, si quidẽ maritus superstes est, ipsum acturũ: quẽadmodũ posterius ex Nouel. C. docebimus. sin aũt mortuus sit, tũ sanè cõis opi. est, mulierẽ aduersus patris hr̃des acturã ex l. 1. §. uideamus. C. de rei ux. act. quẽadmodũ Accur. testatˀ in l. si soceri. 44. §. 1. ff. sol. mat. nisi fortè cõmodius sit. d. §. uideamus, interpretari de dote numerata: cũ in eo hæc verba sint: dote ꝓ filia p̃stita. Vtcunque sit, deinceps de altero casu cõsiderãdũ est. Ergo si matrimoniũ diuortio solutũ sit, tũ rursus distinguẽdũ est: utrũ puella in potestate patris, an emãcipata fuerit. nã si filiafa sit: qm̃ dos patris & ipsius cõis est, pater de ipsius cõsensu dotis actionẽ habebit. l. 2. §. uoluntatẽ. & l. 3. l. filiæ. 7. l. si cũ dotẽ. 23. §. 1. ff. so. mat. l. 2. C. eo. l. in eũ. 36. ff. de reli. l. vn. §. & hoc ex rei. C. de rei ux. act. ubi ẽt hoc ascribitˀ, si pater ante decedat, q̃ dotẽ exegerit, quãuis litẽ contestatus fuerit, tamen ad mulierem dotẽ redituram nõ autẽ ad patris hæredes. Deniq; pater ex filiæ uoluntate ꝓcuratorẽ ad dotis exactionẽ constituit. l. filiusfa. 8.

ff. de

ff.de ꝓcurat.&, ſi de dote ipſe agat, cauere debet, rẽ ratã filiã habiturã.l.non ſolùm.39.§.ſi de dote.ff.eod.& l.vlt.ff.rat.rẽ hab.quin &, ſi filia furioſi à viro diuerterit, vel agnato curatori, voluntate filiæ, vel filiæ, conſentiẽte agnato, dos ſoluẽda eſt. l.ſi filia.65.ff.de ſol. Sin autẽ emancipata filia ſit, tũ ad ſolã filiã ꝑtinet.l.pater filiæ.71.ff.de euict.l.in eũ.16.ff.de relig.l.ſi cùm dotẽ.22.§.eo autẽ tpe,& l. Titio,44.& l.in inſulam.42. ff.ſol.mat.adeò vt ẽt ſi maritus moriens patrẽ vxoris hæredẽ inſtituerit, illa aduerſus ſuũ patrẽ rei vxoriæ actionẽ habeat. l.ſi ſocer. C.eod.& l.1.§.videamus. C. de rei vx.act.vbi Iuſtinianus aſcribit, idẽ eſſe, ſi filiæfam.dederit,& eã poſtea emanciparit. Quòd ſi patrẽ mulier non habeat, tum multò magis dotem retinet: ẽt ſi exhæredata, p̃terita, aut paternis bonis abſtẽta ſit.l.vlt.ff.de dot.coll.l.vni.§.& hoc ex rei.C.de rei vxo. act. Supereſt vetus illa veterum interpretum Martini & Ioãnis diſputatio. An ꝓfectitia dos mulieris morte ad patrẽ, ẽt liberis extantib. reuertatur. Nã Martinus,& qui ſectam eius ſecuti ſunt, Placentinus, Bellouiſius, oẽſque ferè Pragmatici defendũt, dotẽ apud maritum relinqui oportere: teſtaturq́ue Accur.illã ſententiã, vt liberis magis fauorabilẽ, in vſu forenſi receptã fuiſſe. Contra verò Ioannes, Bulgarius, Azo, Accur.& Bar. ꝓ patre pugnant: quorũ ſumma & potiſſima hæc argumenta ſunt. Primùm, ꝙ alioqui nõ valeret pactũ mariti, de dote ſuperſtitib.liberis retinenda. ꝙ tñ valere conſtat ex l.pater dotẽ.12.l.inter ſocerũ.26.§.cùm inter.ff.de pact.dot.l.ſi dotali.48.ff.ſol.mat.quemadmodũ & pactũ, vt nepotes eã dotẽ habeant, vtiliſq́ue ijs detur actio.l.pater.7. de pact.dot. Alterũ eſt huiuſmodi, ꝙ actio de dote cõis eſt patris & filiæ: quare ſicut mortuo patre tota ad filiã ꝑtinet, ſic mortua filia tota patri concedenda eſt. Sed p̃ter illa duo extat documentũ certiſſimũ, quod omnẽ planè dubitandi cauſam p̃cidit. nã Vlpianus c.inſt.6. Mortua, inq̃t, in matrimonio muliere, dos à patre ꝓfecta, ad patrẽ reuertitur: quintis in ſingulos liberos in infinitũ relictis penes virũ, ꝙ ſi pater nõ ſit, apud maritũ remanet. Has autẽ retentiones puto portionẽ illã eſſe dotis, quã pater recipere dr̃ in l.contra quoque.50.ff.de religioſ. De his denique Iuſtinianus in l.1.§.ſileat.C. de rei vxo.act. ita ſcribit: Sileat ob liberos retentio, cùm ipſe naturalis ſtimulus parentes ad liberorũ ſuorũ educationẽ hortet᷑: q̃ tñ cõſtitutio, q̃ æquitati conſentanea ſit, alterius conſiderationis eſt. Nunc Martini argumenta ꝓferenda,& ſimul, ſi poſſimus, refutanda ſunt. Primũ aũt hoc fuit: Dos eſt patrimoniũ mulieris.l.3.ff.de minorib. In ſucceſſione ab inteſtato primùm eſt cauſa liberorũ. Nouel.118.quare liberos in mulieris dote patri anteponi oportet. Reſpõdendũ autẽ fuit, dotẽ ꝓfectitiã nõ eſſe verè patrimoniũ mulieris, niſi poſt patris mortẽ: nã ſol.mat. pater, ẽt illa viua, dotis actionẽ habet.l.2.ff.ſol.mat. Prætereà cùm liberi patri p̃ferri dicũtur, de ꝑſonæ interiectæ ſucceſſione intelligẽdũ eſt: vt puta, de Titio, cuius ad hæreditatẽ pater liberis extantib.nõ admittit᷑. At hoc loco de vxoris ſucceſſione q̃rebatur. Alterũ argumentũ lõgè ꝓbabilius fuit: Dos ꝑꝑ onera matrimonij cõſtituitur: ibiq́ue eſſe debet, vbi illa ſunt, ait Paul.in l.ſi is qui.56 §.1.ff. de iur. do. onus autẽ liberorũ penes maritũ manet. eaq́ue ratio ꝓponitur in caſu l.ſi maritus.46.ff.fa.erci. Huic argumẽto, quod ſummã cõtinet æquitatẽ, reſponderi nihil põt: niſi ꝓfectitiæ dotis hãc conditionẽ fuiſſe iure ciuili ꝓpptereà illi attributã, vt patres facilius ad filias dotandas inuitarentur. Tertiũ argumẽtũ Martinus acerrimũ ꝓpoſuit ex l.vlt.§.1.ff.vt legat.nom.cau. vbi dos vxore mortua, q̃ filiũ reliquerat, penes maritũ remanſiſſe dr̃, neque aliter ei reſponderi põt, aliorũ cõmentis, q̃ eũ locũ neceſſariò de dote aduentitia intelligendũ eſſe. Quartũ idẽ ſumebat ex l.illam.19.C.de colla.vbi nepotes ex filia ſuis auis ꝓ rata parte hac conditione ſuccedunt, qua & matres, ſi viuerent, hæreditatem patrum ſibi cum fratrib.vindicarent. ſcilicet, vt mixtis matrum ſuarum dotib. hæreditatem aui cum patruis aut auunculis parantur. quod idẽ traditur in l.4.C.TH.de legit. hære. qm̃ igitur modò nepotes ex filia mortua dotẽ ſuæ matris conferrent, ſi ea ad auũ reuertiſſet? Sed nimirũ hoc cauſæ eſt: qm̃ auus nondum illam exegerat. Patres aũt nihil in dotem profectitiam iuris habuiſſe, antequam eam exigerint, cõſtat ex l.1.§.& hoc ex rei, C.de rei vxo. act. Quintum argumentum idem proferebat ex l.poſt dotem.40.ff. ſolu. matri. vbi pater, qui poſt contractas filiæ nuptias ſtipulatus erat dotem ſibi reddi, ſi diuortium interueniret: dicitur facto diuortio & filia mortua dotem exacturus: ſi modò hæc ſine liberis deceſſerit. Quo in loco, niſi quid à Triboniano turbatum eſt, dicendum vr̃, patrẽ integrã dotem ſine quintarũ detractione ſtipulatũ fuiſſe: neque puto aliter ei legi poſſe ſatisfieri. Quò aũt ad ſuperiora oĩa argumenta vno verbo noſtri cõi conſenſu reſpondebãt, diſtinguendũ eſſe, vtrũ filiafa.an emancipata mulier fuiſſet,& l.4.C.ſol.ma.planè abſurdum eſt. Cur enim potius pater, ſi filiafa.erat, dotem repetiſſet, q̃ ſi emancipata fuiſſet? præſertim cũ in emancipatã collata donatio valeat. Hactenus de iure dotis ꝓfectitiæ ſol. matrimonio, ſatis vr̃ dictũ, nunc de iure aduentitiæ videamus: in qua conſideratione ſimiliter diſtinguendũ eſt, vtrũ morte, an diuortio matrimoniũ ſolutũ ſit:& rurſus ſi morte dirẽptum eſt, vtrũ filiafa.an emãcipata ſit. Ergo ſi filiafa.mortua eſt, cõi iure, hoc eſt, cùm is, qui dotẽ dedit, nihil in traditione pactus eſt maritus illã ſo. mat.retinet.auctore Vlp.c.Inſt.6. & Iuſtin.l. 1.§. accedit.C. de rei vx.act. Poterat aũt pater, antiquo q̃dem iure, contendere, q̃ſitum ſibi aduẽtitiæ dotis dominiũ eſſe: qua de cã ſoluto ꝑ diuortiũ matrimonio illã adiuncta filiæ ꝑſona repetebat: vt eodẽ loco Vlpianus tradit, q̃n & ꝑꝑ mœrorẽ ſolatiũ hoc ei tribuendũ videbatur: ne ſimul, & filiæ & dotis iacturã faceret, arg.l.iure ſuccurſum.6.ff.de iure dot. Sed cõtrà maritus multa opponit. dominiũ in bonis, poſſeſſionem, mœrorem patre maiorẽ: rationẽ liberorũ, ꝑꝑ quos ẽt de ꝓfectitia detractiones fiebant. fauorẽ p̃tereà damni vitiãdi: cùm pater de lucro aduẽtitio contendat, de quo fauore teſtimoniũ eſt in l.vlt.§. ſin verò creditores. C.de iure delib. l.nõ debet.41.ff.de reg.iur.l. vlt.C.de codicilli. Nã dotator q̃dem extraneus obijcere poterat, donationẽ illã nõ ſimplicẽ, ſed ob cauſam factam fuiſſe: ac ꝓinde ſub conditione reſolui.l.1.ff. de do. Sed maritus contrà defenſionẽ hãc habet, ꝙ donatio erga ſe quidẽ, ob cauſam erat: erga vxorẽ verò, ſimplex & abſoluta. deniq; ita cõiter vtrique donari, quaſi, alterutro mortuo, relinqui ſuperſtiti debeat. mulieris aũt hæredes, cùm ea filiafa.eſſet, nulli extabant. Atq; hæc q̃dem ita, vt dixi, vera ſunt: niſi forte dotator extraneus in tradenda dote ſtipulatus pactuſve fuiſſet, ſibi dotẽ reddi: tũc enim ſi ſtipulatus erat, ex ſtipulatu: ſi pactus, præſcriptis verbis agere poterat.l.1.§. accedit.C. de rei vxo.l.ob res. §.1.ff.de pac.dotal.l.in traditionibus.ff.de pact.l.auia.6.C.de iure dot. Quòd ſi mariti ipſius morte diſſolutũ erat matrimoniũ, tũc ſi filiafa.erat, pater adiũcta filiæ ꝑſona actionẽ aduerſus hæredes habebat, cuius rei illud argumẽtũ eſt, ꝙ ſi diuortio facto cõtra maritũ datur: ſequit᷑, vt ſi morte diſſolutũ ſit, contrà hæredes detur. Quid igitur ſi emancipata puella fuerat? Tunc nimirũ ipſamet actionẽ habebat.l.vlt.C. ſol.matr. d.§.accedit.C.de rei vxo.act.& l.vlt.ĩ prin.C.de iur.dot.adeo, vt ẽt ſi non mortuus, ſed deportatus maritus ſit, tñ vtili actione dotẽ repetat.l.1.C. de repud. Quòd ſi emancipata mulier mortua ſit, tũ certamen inter ipſius hæredes & maritum exoritur, nã hæredes q̃dem cõtendent, marito dotem ob cauſam datã: q̃ cauſa iam ſublata eſt. mulieri verò abſolutè. Itaque vt cæterarũ rerũ hæredes ſunt, ſic ẽt dotis eſſe debere. Cõtrà maritus hæc obijciet: dominiũ in bonis, poſſeſſionẽ, mœrorẽ,& fauorẽ retentionis maiorem, q̃ aduentitij lucri, pro quo hæredes pugnat, vt modò dicebamus ex l.nõ debet.41.de reg.iur. Iuſtinianus tñ ea æquitate, quam nondũ ſatis exputare potui, mulieris heredes marito p̃ponendos putauit: ſtatuitq́ue, vt actionem ex ſtipulatu habeant, non modò contra maritũ, ſed etiam contra ipſius heredes. §. illo proculdubio. C. de rei uxo. act. Et tamen idem innumeros in Pandectis locos reliquit, in quibus apertè traditur. Aduentitiam dotem mortua vxore remanere penes maritum. veluti in l.cùm uir.42..ff.de vſucap.l.5.ff.de bon.damna.l.dotale.15.& l. pen.ff.de fund. dot.l.in eum.16.ff.de relig.& ſump.l.cùm mortem.27.ff.de iure fiſci.l.ſi ab hoſtibus.10.§.1.ff. ſol.mat.l. vlt.§.1.ff.vt leg. nom.cauea.l.2.C. familiæ erciſc. Itaque Hermogenianus in l.ei q̃ mortẽ.20.ff.de his quib.vt indig.ſcribit, ei q̃ mortẽ vxoris non defendit, vt indigno dotẽ auferri.l.debitor.59.§.vlt.ff. ad Trebell. Sed iã de diuortio dicẽdũ eſt. Ergo cùm diuortio matrimoniũ diremptũ eſt, ſiquidẽ filiafa.erat mulier, antiquo iure pater ipſius adiuncta ꝑſona actionẽ habebat: teſte Vlpiano cap.Inſt.6.quippe, cùm ipſi patri dos aduẽtitia q̃ſita eſſet, qua de cauſa eam conferendam fuiſſe, ſuperius dictum eſt ex l.4.C.de collat. ſed nouo Iuſtiniani iure, cùm filia ꝓprietatẽ habeat: ipſa, conſentiente patre, aget: cogeturq́ue pater conſentire.l.cum oporteat.6.& l.vlt.C. de bon. q̃ lib. ſinautem ſui iuris mulier ſit, ipſa actionem habebit.l.1.§.accedit.C.de rei vxor.actio.quamuis ipſius culpa ſolutum matrimonium fuerit.l.ſi dotem.24.C.de.iur. dot. Ex ijs igitur, quæ hacte-

nus

nus dicta sunt, quantum inter Profectitiæ & Aduentitiæ do
tis ius intersit, facile quiuis pōt intelligere, nunc quibus reb.
inter se similes sint, considerandū est. Nā prima similitudo
hæc vr̄, ꝙ si res pondere, numero, & mensura cōstarent, siue
profectitiæ, siue aduentitiæ doris essent, annua, bima, trima
die reddebantur: cæteræ, præsentes: auctore Vlp. ca. Instit. 6.
quod tñ Iustinianus sic immutauit, ut illæ intra annū, cæte-
ræ statim reddentur. l. 1. §. cum aūt. C. de rei uxor. actio. Se-
cunda hæc est, ꝙ facto diuortio, si mulier sui iuris arat, sola
actionem habebat: si filiafa. pater adiuncta ipsius persona
experiebatur: eodē auctore Vlpiano. Tertia, ꝙ maritus non
in solidū, sed in quantū facere poterat, conueniebatur. ita tñ,
ut personale beneficium esset, neq; ad hæredem transiret. l.
marito. 12. & l. seq. ff. sol. mat. Quarta, ꝙ quinque de causis
retentiones ex utriusque fiebant: liberorū, morum, impensa
rum, rerum donatarū, & rerum amotarū. quod idem Vlp. te-
statur: & à Iustiniano sublatum est. §. taceat. C. de rei vx. act.
Quinta, ꝙ maritus dolū & culpā in vtrisq; p̄stabat: eāq; dili-
gentiā, quā suis ipsius in reb. adhibebat. l. in reb. 17. l. mulier
bona. 72. §. 1. ff. de iure dot. l. ēt filio. §. 1. ff. 18. sol. mat. Sexta
aūt à Iustiniano inducta est, vt si cauta, neq; tñ numerata dos
fuerit, maritus dotis petitionē habeat, siquidē matrimonium
minus biennio durarit, intra annū: si supra bienniū, minus de
cennio tñ, intra tres menses. vt ex Nouel. 5. intelligitur. Dein
ceps de rerū dotaliū fructibus sol. matrimonio nascentib. di-
cendum esset: sed quoniā hic locus est de iure dotiū differen-
di, prius iura q̄dam dotis singularia, quæ vulgò priuilegia no-
minantur, enumeranda sunt. Dotiū causa, inquit Pōponius,
semp & vbiq; præcipua est: hoc est, iura q̄dā habet præcipua
& singularia: quoniā publicè interest, dotes mulieribus con-
seruari, vt ijs matrimonij contrahēdi facultas ne desit. l. 1. ff.
sol. mat. Iura autē illa singularia complures arbitratu suo enu
merarunt. Ego hæc ex iure antiquo ꝓferā: & quæ à Iustinia-
no instituta sunt, ab ijs seiungā. nam primū & antiquissimū
ex lege Iulia de adulterijs fuit, vt fundus dotalis, neque sine
mulieris consensu alienari, neque cū ipsius consensu oppigne
rari possit. l. 1. & l. 4. ff. de fund. dot. cui Iustinianus addidit, ut
nec alienari consensu mulieris possit. l. un. §. & cum lex. C. de
rei uxo. act. Alterū est, ut par dotis & fisci ratio sit. nā uter eo
rū prior est tpe, is iure est potior. l. dotis tuæ. 9. C. de iure dot.
l. 2. C. de priuil. fisc. excipitur causa Primipili, ꝑꝑ rei militaris
rationem: cuius maximum momentū in Primipilo erat posi-
tum. Itaque si maritus utrisque debitor est, prius Primipilo,
q̄ doti satisfit. l. 3. C. de Primipil. quin & res, quas in dotē Pri-
mipili debitor hēt, si soluēdo non sit, ad extremū occupant̄. l.
4. C. in qb. caus. pign. tac. postremò, res dotis nomine obligata
& donata, etsi Primipili morte donatio cōfirmata uideatur,
tñ uindicatur. l. si nō uitū. 9. C. de don. inter uir. & uxor. Ter
tiū est, vt in ambiguis ꝓ dote iudicet̄. l. in ambiguis. ff. solu.
mat. & de reg. iur. cū tñ in ambiguis cōtra fiscū respōdeat̄. l.
nō puto. ff. de iure fisc. Quartum est, ut auus maternus nepti
dotē cōstituēs, sibi & nepti stipulari dotē, atque ita actiones
ex stipulatu nepti parare possit. l. Caius Seius. 45. ff. sol. mat.
Quintū est, vt res marito ab vxore donata rectè filiæ cōi dari
in dotē ab ipso marito possit: quamuis donatio nō valuisset. l.
siue vxor. 34. ff. de don. inter vir. Sextū est, vt ex nudo pacto
dotis ꝓmissæ actio nascat̄. l. ad exactionē. 6. C. de dot. ꝓmis.
Septimū est, vt mulier dotē ꝓmittēs iuuari. S. C. Velleia. nō
possit. l. si dotare. 12. & l. vlt. C. ad Velleian. Octauum est, vt si
mulier seruo, quē liberū credebat, nupserit, eiq; dotē dederit,
quasi priuilegiū ei in peculio detur, & cæteris creditorib. præ-
ferat̄. l. si cum dotē. 22. §. vlt. ff. sol. mat. Nonūm est, ut mulier
hæres instituta, & fideicōmisso grauata, dotē suo marito ex re
bus fideicōmissarijs dare possit. l. mulier. 22. §. pe. ff. ad Treb.
idq́ue cōfirmatum est à Iustiniano Nouell. 39. Decimum est,
vt ibi repetat̄ dos, nō ubi cōtractus factus est, sed ubi mariti
dominium est l. exigere. 65. ff. de iud. adeo, ut ēt ibi petat̄, ubi
cū legato diuortiū fit. l. si uxor. 42. ff. eo. Reliqua aūt priuile-
gia oīa à Iustiniano (ut antedixi) cōcessa sunt, quorū hoc pri-
mū est, ut tacitā in mariti bonis hypothecā habeat. l. 1. C. de
rei uxor. act. Alterū est, ut in ea hypotheca ceteris, ēt antiqo-
rib. creditoribus, p̄ferat̄. l. ulti. C. q pot. in pign. Tertiū est, ut
si quas impēsas maritus fecerit, resve donatæ aut amotæ fue-
rint, cōpēsationē tñ ꝑ retētionē nō habeat. §. taceat. C. de rei
uxo. act. Quartū, ut pater bona filiæ aduētitia possidens, & ad
ministrans, dotem tamen de suis bonis ei constituisse intelli-
gatur. l. ult. C. de dot. promis. Quintum est, ut dotis nomine

actio ex stipulatu semp detur, quāuis stipulatio nō interuē-
nerit: eaq́ue actio bonæ fidei naturā habeat. d. l. un. C. de rei
uxo. act. §. fuerat. de actionib. Sextū, ut dos præferat̄ ei, q ma
rito pecuniā dedit ad aliquā rem cōparandā, reuocandā, aut
faciendā. Nouel. 97. de æqua. dot. §. 3. In omnib. aūt istiusmo-
di priuilegijs hoc notandū est, ꝙ & ꝑsonalia sunt oīa, neque
ad hæredes mulieris transmittunt̄. l. un. C. de priuileg. dot. &
locū olim habebāt, siue rei uxoriæ, siue ex stipulatu ageret̄,
nisi post diuortiū dos in stipulationē deducat̄. tū enim noua-
tio dotis priuilegiū extinguit. l. aliam causam, 29. ff. de nouat.
Qm̄ de iure dotaliū rerum exposuimus, cōsequens est, ut de
iure fructuum sol. mat. nascentium ex instituti nostri rōne dis
seramus. Ergo dotalium rerū fructus dirēpto matrimonio so-
li mulieri nascunt̄, ꝙ si eos uir ꝑceperit, restituere cogitur l.
vn. §. sin autē. C. de rei uxor. act. l. si marito. 81. §. ult. ff. so. ma.
ēt si mora à muliere cōmissa sit. l. si mora. 9. ff. sol. matri. at si
morā maritus cōmiserit, nō mō ꝑceptos fructus, sed & q ꝑci
pi debuerunt, restituit. l. si filiosa. §. si post diuortium. ff. solu.
mat. qn ēt cōstitutū est, ut nouissimi anni fructus ꝓ rata tem
poris, quo matrimoniū cōstitit, inter vir. & vxor. diuidātur. l.
fructus 7. §. Papin. l. si alienum. 11. l. si marito. 31. §. vlt. ff. sol.
mat. l. 1. §. sed & nouissimi. C. de rei vx. act. l. in fundo. §. diuor
tio. ff. de iure dot. Et cum exorta esset dubitatio, si locatio in-
ter ꝑceptionē fructuū & diuortiū interuenisset, qdnā sequē-
dū esset: acutissimè Papinianus disputauit, in fructuū diuisio-
ne vtriusque tēporis, quo mr̄imoniū constitit, rōnē habendā
esse: vt fructus ꝓ rata tēporis diuiderent̄. Sed de ea q̄stione, q̄
p̄ter cæteras obscura esse credit̄, & eruditissimos quosq; ætatis
nostræ Iuriscōsultos exercuit, paucis explicādū est. Argumē-
tū igitur illius. §. hoc erit: Si inter fructuū ꝑceptionē & diuor
tiū dotalis fundus locat⁹ sit vtriusq; illius tēporis, quo mr̄imo
niū cōstitit, habēda rō est: ut ꝓ rata eius tēporis marito fru-
ctus attribuat̄. Causa aūt fuit huiusmodi. *Mulier cal. Octob.*
nupserat: eoq́ue ipso die vineā suā marito doti dederat: Mari
tus vindemiā facit: vini dolia duodecim colligit, cal. Nouemb.
idē maritus colono vineā illā elocat. Postremo Iannuarij die
diuortiū facit. Quærit̄, quantū ex illis fructib. habere maritus
debeat. Nam imperitus iuris, bonus alioq siue pragmaticus,
siue politicus, pingui minerua responderet: qm̄ ꝓportio fru-
ctuū dotis esse debet cū onerib. matrimonij, & quatuor men-
ses matrimoniū durauit: quatuor vini dolia marito deberi, vt
octo tantum reliqua restituat. nō animaduertens videlicet, so-
lā annonæ & fructuū superiorū rationē habendā non esse: ve-
rùm ēt annonæ insequentis. qm̄ (vt in vetere ꝓuerbio est) an-
nus ꝓducit, nō ager, nā anno insequenti, si maior vini ꝓuen
tus esset, iniuria marito fieret: aut verò si pluris fundū eloca-
ret, q̄ quanti merces anni superioris fuerat. æquum est igit̄,
vt ex ea mercede, triū mensium partem accipiat: ac proinde
vtriusque temporis ratio, & ante locationem scilicet, & post lo
cationem habeatur. Papinianus autem significat, fuisse quos-
dā, q marito fructus oēs 12. doliorū attribuerent, & præterea
quartā mercedis partē: hoc est, triū mensium pensionem. opi
nor, hoc argumento: ꝙ cùm eo mense percepti fuissent, quo
mense matrimoniū durasset, locū lex haberet, vt quib. mensi
bus matrimoniū cōsisteret, eorū mensium fructus ad maritū
ꝑtineant. Sed hanc illorum rōnem iccirco absurdā esse ōndit:
qm̄ isto mō sequeret̄, vt si postridie q̄ maritus vindemiasset,
diuerteret, oēs illos fructus sibi haberet. Ergo, inqt, vindemiæ
fructus & quarta portio mercedis instātis anni confundi de-
bent: vt ex ea pecunia tertia portio viro relinquat̄. Quæ verba
nō aliter interpretari commodè possumus, q̄ vt inter veteres
Doctores receptū est: nimirum, vt omnes vindemiæ fructus
cum trium mensium mercede cōfundātur: veluti, si par vtrius
que anni ratio est, 12. dolia anni superioris cum trib. instātis:
& ex illa pecunia ita confusa, qnque marito tribuantur. nam
vindemiæ fructus illos eosdem intelligit, qui fuerant in quæ-
stione positi. quod à posterioribus interpretibus animaduer-
sum nō est. atque ita quoque Dorotheus in Basilicis Papinia-
ni verba planissimè interpretatur. Sed cùm hanc Papiniani
sententiā fuisse, latina ipsius oratio demōstret, ijs qdem, q in
ea lingua exercitati sunt: tñ disputari posset, nō satis eā æqui-
tati cōsentaneā videri. Cur enim, q quatuor tātùm mensium
onus sustinuit, quinque dolia auferet? Nam etsi cùm maior
est merces, quàm quantus anni superioris prouentus fue-
rat: æquissima ista distributio est: tamen si vel par sit, uel mi-
nor, perspicuè iniqua est. Res autem omnes ex potiore par-
te censendæ sunt. Quare exortus est Duarenus, qui æqui-

tatem

tantem ſecutus accerrimè defendit, doliorum numerum pro menſium numero marito attribuendum eſſe: ut pro menſe Octobri, vnum: pro tribus inſequentibus, tria relinquerentur. Vereq́ue (vt dicam) mihi ſententia hæc naturali æquitati conſentanea vr̃: ſed tñ à latinis Papiniani verbis planè abhorrens. nam verba hæc, vindemiæ fructus, interpretatur, unius tantùm menſis: cum ad anni totius fructus, qui poſiti in quæſtione fuerant, referenda ſint. Tum illa, vt ex ea pecunia, ſic accipit: quaſi Papinianus dixiſſet, illa pecunia perſoluenda: quod peccatum eſt in latinæ quidem linguæ conſuetudine ſanè maximum, neque dubium eſt, quin Gallici ſermonis vſus, cui locutio illa reſpondet, Duarenum in iſtam fraudem induxerit. Iam illud. Tertia portio de vnius anni redditu contra rationem omnem interpretationem quaſi minus ad latini ſermonis vſum accommodatam arguit, neque tertiam ex ea pecunia Papinianus dicere potuerit, pro eius pecuniæ: pace doctiſſimi viri dixerim, planè abſurdum eſt. cum vtrunque commodè dicamus, Tertiam partem ex illa re, & Tertiam illius rei. Itaque Connanus aliam iſtius computationis rationem inſtituit. nam vindemiæ fructus integros cum integra locationis mercede permiſcet: deinde confuſam vtranque ſummam in annos duos diſtribuit: vt ex vno tertiam marito partem attribuat, quæ ratio in paribus quidem vtriuſque anni fructibus eodem cum recepta Doctorum ſententia relabitur: ſed à latinis Papiniani verbis longè abhorret: qui planiſſimè ſcribit, non integram mercedem, ſed quartam illius partem marito attribui. Quòd ſi vindemia eſſet, 24. locatio, 12. Connanus coniungit, 36. quorum dimidia pars ſunt, 18. vt marito. 6. attribuat: & eadem ſemper ratio ſit, ſiue vindemia, ſiue merces maior ſit, quæ ſanè ratio æquitati naturali magis, quàm Papiniani verbis accommodata eſt. Ecce autem alij, qui amborum illorum ſententiam aſpernati diſputant, tertiã ex vindemia partem detrahẽdam, & alteram tertiam ex quarta mercedis parte: vt, verbi gratia, ex duodecim vindemiæ dolijs, 4. ex tertia autem parte quartæ partis mercedis, 1: quibus ſimul confuſis efficiuntur, 5. Quæ computatio in effectu cum recepta & peruulgata Doctorum ratiocinatione congruit, atque in idem cum illa recidit. ſed latinis Papiniani verbis vim effert: qui diſertè & nominatim de integris vindemiæ fructibus non de tertia illorum parte loquitur. præterea quid argumenti res habitura eſt: vt vir tertiam vindemiæ partem auferat, ideſt, quatuor dolia pro quatuor menſibus: & inſuper tertiam partem quartæ portionis mercedis? Receptam igitur Doctorum interpretationem, Papiniani verbis & orationi planè conſentaneam, retineamus. quanquam non alienum videtur, totam hanc diſputationem in tabula deſcribere, & ſtudioſis ob oculos ponere: vt quantum varietatis in illa multiplici ratiocinatione inſit, facilius intelligatur.

Menſes.	Vindemia.	Merces.	Papinianica confuſio, &	attributio.	Canonica attributio.	Duarenica attributio.
II.	XII.	XII.	XIII.	Sexta: ideſt $2\frac{1}{8}$	2	2
	XXIIII.	XII.	XXV.	Sexta. $4\frac{1}{6}$	3	3
	XII.	XXIIII.	XIIII.	Sexta. $2\frac{1}{3}$	3	3
III.	XII.	XII.	XIIII.	Quarta. $6\frac{1}{2}$	3	3
	XXIIII.	XII.	XXVI.	Quarta. $6\frac{1}{2}$	$4\frac{1}{2}$	4
	XII.	XXIIII.	XVI.	Quarta. 4	$4\frac{1}{2}$	5
IIII.	XII.	XII.	XV.	Tertia. 5	4	4
	XXIIII.	XII.	XXVII.	Tertia. 9	6	5
	XII.	XXIIII.	XVIII.	Tertia. 6	6	7

Atque

Atque hæc quidem de rerum dotalium fructibus hactenus. Reliquum est, vt quæ de earundem iure supersunt, exponamus, atque in primis de actionibus quibus soluto matr. dos repetitur. Earum autem antiquo iure tres reperio fuisse: quarum in locum duæ nouæ à Iustiniano substitutæ sunt. Nã olim rei vxoriæ fuit actio, fuit & ex stipulatu, itemq́ue præscriptis verbis, de quarum singulis ordine differemus: si prius illud monuerimus, quod Gellius lib. 4. c. 3. testatur, Ser. Sulpitium in libro de dotibus scripsisse, nullas rei vxoriæ cautiones, aut actiones Romæ per annos quingentos fuisse: quia nullum vnquam per tot annos diuortium acciderat. Postea verò quàm celebrari diuortia cœperunt, Rei vxoriæ actio instituta est: hoc est, actio in personam, quæ sol. matrimonio mulieri, eiusve patri aduersus maritum dotis repetendæ causa cõceditur. Non enim mulieri tantùm, verùm etiam eius patri concedi, cùm ex ijs, quæ superius dicta sunt, intellectum est, tum etiam Vlpianus c. Instit. 6. his docet verbis: Quòd si in potestate patris sit, pater adiuncta filiæ persona habet actionem re vera, nec interest aduentitia sit dos, an profectitia. vbi, pro Re vera, non dubito, quin restituendum sit, Rei vxoriæ: erroremq́ue ex notis R. V. natum arbitror. Aduersus autem maritum eam dari constat, siue ipsi dos data sit, siue alij ex mariti voluntate: sed si filiusfam. sit & dos socero data sit, filiòve iussu soceri, socer tenebitur. l. si cum dotem, 22. §. transgrediamur. ff. sol. mat. quin & aduersus mariti hæredes dari, patet ex l. dotis actione. 9. C. sol. mat. Huius autem actionis formulam Cicero in libro de Offic. III. scribit hanc fuisse: Quantum æquius melius sit dari. eiusq́ue uestigia extant in l. pen. ff. solu. matri. & l. si cum Cornelius, 82. ff. de solu. itaque Caius in l. eas obligationes, 8. ff. de capit. min. scribit, eam in bonum & æquum conceptam esse: & naturalem pręstationem habere: ob eamq; causam etiam post capitis diminutionem durare, ut quandoque emancipata agat. Iam verò, quod ad actionem ex stipulatu pertinet, sic habendum est: ut siquidem profectitia dos sit, & pater stipulatus fuerit eam sibi reddi, filiæ communitatem excludat: vt sibi soli dotem recuperet, eamq́ue actionem ad hæredes transmittat. l. 1. §. & hoc ex rei. C. de rei vxo. act. si modò ex continenti, non autẽ ex interuallo stipuletur. l. quoties, 29. post dotem. 40. ff. sol. mat. Sin autem dos aduentitia sit, tum extraneus, si modò eam sibi reddi stipulatus est, agere ex stipulatu poterit. l. si dotem, 24. C. de iure dot. Vriusq; autem dotis commune hoc est, vt siue profectitia, siue aduentitia sit, per actionẽ ex stipulatu statim & in solidum exigatur. l. 1. §. cum autem. C. de rei uxo. act. & si mulier in matrimonio decesserit, ad suos hæredes actionẽ transmittat. d. l. 1. §. maneat. & §. illo proculdubio. C. eod. Superest actio præscriptis uerbis, quæ tum dari solebat, cùm extraneus dotem sibi reddi pactus fuerat. dict. l. prima. §. accedit, & l. auia, & l. si dotem, 24. C. de iure dotium. Tres igitur hæ vetusto iure actiones dotis fuerunt: quas omnes Iustinianus sustulit, uel potius sic interpolauit, ut duas nouas institueret, quarum prior est, Ex stipulatu, cuius hanc esse naturam uoluit: ut in dote constituenda semper dotis stipulatio interposita fingatur: ac proinde, ut solu. matrimonio mulier, eiusve hæredes aduersus maritum, eiusve hæredes actionem ex stipulatu dotis haberent: quæ tamen bonæfidei natura & conditione dignet. l. 1. C. de rei vxor. actio. Altera est uindicatio: quæ mulieri conceditur in rebus dotalibus, siue mobilibus, siue immobilibus, siue æstimatis (si tamen extent) siue inæstimatis. l. in rebus. 39. C. de iure dotium. nam illam aduersus matitos dari (qua tamen de re veteres dubitarunt) ex fine legis illius intelligitur. ubi Imper. ait, si maritus sit locuples, post solutũ matrimonium: sin minus etiam constante matrimonio uindicationem illam concedi. quod idem de constante matrimonio sancitum fuerat in superiore l. ubi adhuc, 29. C. eod. neque est, quod nostri propter res æstimatas addubitent: nam illa uerba, Si tamen extent, patet non suo loco posita fuisse: sed ita, ut modo exposui, locum illum restituendum esse. Atque hæc quidem de dotalibus actionibus dicta sint: qua in disputatione, ne illud quidem prætermittendum est: tribus tamen de causis dotem à marito retineri, neque restitui: Prima est, propter repudium legitima ex causa mulieri à marito, uel sine legitima causa marito à muliere missum: nam legitimas repudij causas exponit l. consensu, 8. C. de repud. ubi inter alias traditur dotem ob adulterium amitti: de quo etiam textus est in l. vlt. C. de adult. cùm tamen antiquo iure sexta tantùm dotis pars amitteretur; ut Vlpianus c. Insti. 6. testatur. Secunda causa est, ut cùm uir pactus est de dote mortua muliere retinenda. l. si pater, 12. l. inter socerum, 26. §. cum socer, ff. de pactis dotal. l. si dotali, 48. ff. solu. matri. Tertia est, cùm uir unde se tueatur, habiturus non esset. l. maritum, 12. & sequen. ff. solu. matri. unde actionis formula fuisse hæc uidetur: Quantum facere maritus poterit. l. diuortio, 35. ff. de negoc. gest.

FINIS.

PARDVLPHVS PRATEIVS I. C.

Ad Legem Iuliam, De Fundo Dotali.

VETERIBVS maiori curæ mulierum, quàm virorum res fuiſſe antiquiſſima monimenta nos docent, idque varij iuris articuli ſignificant. Hinc deſcẽderũt ff. Aug. & ff. Claudij edicta, hinc factum S.C. Vellcianũ, hinc Iuſtiniani conſtitutio, qua iubentur mulieres alios antecedere. Quid cętera memorẽ? Ea, præter legis Iuliæ de fundo dotali nõ alienando, obligãdove auxilium, ſilentio tranſmittere placuit. Eius enim legis diſputationem inſtituimus. Ex facto proponebatur res ſoli, mobilesve doti dictas, traditasque à marito, vxoris conſenſu diuẽditas, earum pretium in rem eius verſum non fuiſſe, an alienata vxor vindicare poſſet, quærebatur. Quod dotis cauſa datum eſt, mariti eſſe Iuſtinianus Imper. ſcribit Inſti. qui. alie. lic. vel non. qđ eius interpres Theophilus his verbis expreſſit, *δίον γυνη τὶς ανδρὶ συναπτομένι πρὸς γάμον ἐπιδέδωκε διάφορα πράγματα λόγῳ προικὸς ἐπιδέδωκε δὲ καὶ ἀγὸν, καὶ δία τῆς τραδιτζιόνος δεσπότην αὐτὸν ἐποίησε τῆς πάσης πρόικὸς*: adeò vt dotalẽ rẽ ab vxore vindicari nõ poſſe Carus, Carninus, & Numerianus AAA. reſcripſerint l. doce. C. de rei vind. Iniquũ autem ingenuis hominibus non eſſe liberã rerum ſuarum adminiſtrationem, Caius exiſtimat l. 2. ff. ſi à paren. quis fue. manumiſ. quod & Conſtantinus Impera. l. in re. C. manda. probat his verbis. Nam ſuæ quidem quiſque rei moderator, atque arbiter &c. Eademque M. Ciceronis in oratione pro l. Cornelio Balbo ſententia eſt.

Equidem quid in propoſita ſpecie lege Iulia, Iuriſconſ. reſponſis, Imperatorumque conſtitutionibus cautum ſit, ſubijciam. Quod antequam faciam, quæ pugnare uidebantur, diluam. Caij igitur reſponſo minimè ſubſiſtimus: quod enim ait, iniquum eſſe &c. ad ea, quæ legibus, moribusve prohibita ſunt, non pertinere, Accurſius noſter ad d. l. 2. adnotauit. Sed & non omnia, ſed pleraque pro animo quiſque facit: idque idem Conſtantinus A. conſtituit dicta l. in re. Quin uno uerbo iſthæc refellimus? Hæc generalia ſunt. In toto autem iure (Papinianus ait l. in toto ff. de reg. iur.) generi per ſpeciem derogatur, & illud potiſſimum habetur, quòd ad ſpeciem directum eſt, quod varijs exemplis probatur, quæ Accurſius & P. Decius in d. l. in toto. recenſent. Idem in legibus contrarijs obſeruandum cenſet M. Cicero libro ſecundo, de Inuen. his uerbis: Nam quæ in partem aliquam, & in certam quandam rem ſcripta eſt, propius ad cauſam accedere uidetur, & ad iudicium magis pertinere Quid? quod generalia uariè reſtringi conſtat: quod & A. Alciatus non ſemel docuit ex medijs Iuris Ciuilis & Pontificij viſceribus. l. 1. nu. 4. C. de ſacroſanctis eccleſijs. & libro primo. de verb. ſignific.

Ait igitur lex Iulia à diuo Auguſto in ſexto ſuo Conſulatu lata, Vlpiano, & Tranquillo auctoribus,

DOTALE PRÆDIVM ITALICVM MARITVS, INVITA VXORE, NE ALIENATO, NE CONSENTIENTE EA, OBLIGATO.

Hoc legis caput Paulus libro ſecundo Senten. titul. 22. & Caius l. 4. ff. de fun. do. recitant, & interpretantur. Quod autem ait OBLIGATO, ad hypothecas, & ſeruitutes nõ admittendas, imponendasve pertinet. l. 5. ff. eo. tit. Idem quod lex Iulia, Iuſtinianus ſæpiſſimè conſtituit. Is enim l. vnic. §. & cùm lex. C. de rei vx. act. & cum lex Iulia (ait) fundi dotalis Italici alienationem prohibebat fieri à marito, non conſentiẽte muliere: hypothecam autem, nec ſi mulier conſentiebat, interrogati ſumus, ſi oporteat huiuſmodi ſanctionem ſuper Italicis tantùm fundis, ſed & pro omnibus locum habere placet, itaque, nobis eandem obſeruationem non tantùm in Italicis fundis, ſed etiam prouincialibus extendi.

Idẽ Nouel. 61. §. pe. *καὶ πολλῷ μᾶλλον* (inquit) *ταῦτα ἐπὶ τῆς προικὸς πράττειν εἴπερ τινὰ τῆς προικὸς ἢ ἐκποιήσειεν ἢ ὑπόθοιτο ἤδη γὰρ τὰ τοιαῦτα ἱκανῶς πεξιείρ γασται καὶ νενομοθέτηται*: Legis Iuliæ ſanctionem refert, & probat idẽ Auguſtus lib. 2. Inſtitutio. tit. 8. Ea igitur lege, & conſtitutionibus dotalis fundus alienari uetatur, quod & Iuriſconſ. reſponſis receptum ſcio l. tertia & quarta. & toto ferè titulo. ff. de fun. dot. & Imperat. in auth. ſiuè à me: & ſiqua mulier. C. ad Senatus Conſultum Vellcianum. Idem recipit communis interpretum ſchola, ne vllo quidem diſcrepante. In eandem rẽ extant varia reſponſa, quæ vulgò conſilia appellantur. Ea recẽſere infiniti eſſet operis. Maximum autem fundi dotalis priuilegium eſſe ait, vt alienari non poſſit. Sed nec mulieris cõſenſu iuuabitur huiuſmodi alienatio legibus improbata, idque Iuſtinianus cõſtituit d. §. & cùm lex. & Inſti. qui. alie. licet, vel nõ. in fi. prin. & eadẽ Nou. 61. *θεμ. καὶ μητινας. συναίνεσις* (*λέγει*) *γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἢ εἰς ὑποθήκην ἢ εἰς τὴν ὠνὴν ἢ εἰς ἄλλην ἐκποίησιν γεγραμμένη τὸν λαμβάνοντα παντελῶς οὐκ ἂν ὄνησε εν ἐι προσαπαξ τῆς συναινέσεως*, quod & Græcus interpres titu. de fund. do. in Baſilic. & Azo in Sum. C. eo. tit. quod & Bal. Peruſinus obſeruat ad Imper. conſtit. l. ſi prædium. C. de iu. dot. ex eius ſententia. Cuius rei rationẽ aufert Iuſtinianus. d. §. & cùm lex. Ne, ait, fragilitate naturæ ſuæ in repentinam deducantur inopiam. Eandem rationem adducit idem Imperator Inſtitu. lib. 2. tit. 8. in fin. principij. Vnde, nec immeritò mulierem à mollitie dictam putat Varro. Mulieres, quò, volunt flectunt mariti blanditijs, minis, aſpectu ſcrabro, quid? an non & uerberibus? quo genere qđ maximè cupiunt, eliciunt. Hinc fraudes enaſci, doli mali hamo mulieres capi, fragilitateque circunſcribi videmus, vt non immeritò dixerit Vlpianus l. 2. ff. ad S. C. Velle. mulieres multis caſibus ſupponi, atq; obijci, idque ob ſexus imbecillitatem, earumque infirmitatem iuuandam. Infirmas igitur, & imbecilles eas appellat, qua de cauſa à maritis deliniuntur, & quò hi volunt, adducuntur, quas, cùm delinimentis, maritali metu frangi poſſint, fragiles rectè appellat Iuſtinianus. d. §. & cùm lex. quod pernoſcentes mariti animos earum labẽtes vel minimo negotio ad rerum ſuarum alienationem impellunt. Ad eam quoque ſexus fragilitatem reſpexiſſe mihi uiſa eſt Ouidiana Phyllis.

Fallere credentem non eſt operoſa puellam
Gloria: ſimplicitas digna fauore fuit.

Simplicitatem appellat, quæ calliditati opponitur. Simplicem enim doli non capacem appellamus, & fraudis neſcium. Sed mouet, pugnareque uidetur quod in Andromache ſcribit Euripides.

νυ γὰρ τι ἄινος ὡς γυναιξὶ μὲν τέχναι
μέλλουσι λόγχη δ᾽ ἄνδρες εὐστοχώτερον.
ἐι γὰρ δόλοισιν ἦν τὸ νικητήριον
ἡμεῖς ἂν ἀνδρῶν εἴχομεν τυραννίδα.

Quò pertinet & illud Heſiodi in oper. & dieb.

Εν δὲ θέμεν κύνεόντε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος.

Quibus verſibus ſignificantur mulieres doli artifices, & verſutas eſſe atqui fragilitatem doli neſciam, & *τῆς ἀβουλίας* comitem eſſe addubitat nemo. Hæc pugnantia non ſunt, quæ ita idem Euripides in Medea conciliare videtur.

γυναῖκες δ᾽ ἴσμεν ἐσθλ᾽ ἀμηχανώταται,
κακῶν πάντων τέκτονες σοφώταται.

Sexus igitur fragilitas impedimento eſt, quo minus dotalis prædij alienationi conſentiat mulier. Nec mouetur, ꝙ Iauolenus ſcribit l. vlt. ff. de pact. dotal. his verbis, vxor viro fundum æſtimatum centum in dotem dederat, deinde cum viro pactũ conuentum fecerat, vt, diuortio facto, eodem pretio vxori vir fundum reſtitueret: poſtea, volente vxore, vir eum fundum vendiderat ducentorum, & diuortium erat factum, Labeo putat viro poteſtatem fieri debere, vtrum velit ducenta, vel fundum reddere, neque ei pactum conuentum remitti oportere. Idcirco hoc puto Labeonem reſpondiſſe: quoniam voluntate mulieris fundus venijt. Quod aiunt Labeo, & Iauolenus fundum dotalem rectè venijſſe, quòd mulieris voluntas interceſſerit, de prædio dotali æſtimato accipiendum eorum verba docent: inque poteſtate viri fuiſſe vel fundum, uel pretium reddere. Quæ enim æſtimata ſunt, volente muliere, alienari poſſe Bar. exiſtimat & Petro probatum ait in l. ſi æſtimatis. ff. ſol. mat. Planè doti data, etiam æſtimata, vendi non poterunt, ſi mulieri electio ſeruata ſit, idq; diui Seuerus, & Antoninus reſcripſerunt l. 1. C. de fund. dot. Quod & Africanus reſponderat. l. quòd ſi fundus. ff. eod. tit. Quòd ſi (ait) fundus in dotem æſtimatus datus ſit, vt electio eſſet mulieris, negauit fundum alienari poſſe. Quòd ſi arbitrio mariti ſit, contra eſſe. Legem igitur Iuliam de fundo non ſolum de inæſtimato, ſed &

de aestimato, cuius electio mulieris esse, accipiemus, idque Graecus interpres in libro βασιλικῶν indicat. Restringitur tamen, si mariti id arbritrio esset, vt suprà proximè dixi. In rebus igitur inaestimatis & aestimatis quidem, sed quarum electio mulieri seruata fuit, eius consensum obligatorium non esse Decretali Pontificis Maximi epistola significatur.c. cùm cõtingat. de iureiur. in antiq. Eius autem modi alienatio adeo nullius momenti est, vt nulla obligatio inde nascatur. Huic enim lex Iulia occurrit l.cum lex.ff.de fideius.quod & A. Alcia. obseruat d.c.cum contingat. Nullamque actionem emptori proditam Bald. adnotat.l.si praedium. nu. 2. C. de iure dot. Nam, prohibita obligatione, prohibetur actio, argumento petito ab antecedente destructo, quo argumenti genere utitur Paul. I.C.in l.& quia.§.ideoque.ff.de iurisd.omn.iud. fortissimi huius argumenti meminere Bal. in l.conuenticula. C. de episc.& cler.& N.Euerardus Praeses in locis arg. leg. Ex obligatione nasci actionem idem Paul. scribit l.licet.§. ea obligatio.ff.de procur. Emptori igitur tradita sol. matri. vindicabit mulier, quod Accursio placuit, qui suam sententiam iuuari, ait Iustinia. A.constitutione l.in rebus. C.de iur.do. Idem responderem, & si constante matrimonio ob mariti inopiam dos exigeretur, ex sententia Vlpiani l.si constante.ff.sol.mat. Diuersum ius erit, si maritus vxoris haeres sit, aut dos lucro ei cesserit l.pen. ff.de iur.dot. Quid? si mulier iurasset se alienationi consensisse, seque controuersiam nõ moturã aduersus alienationem? Eiusmodi iusiurandum alienationi non obesse quidam putant: quoniam contra ius sit, eiusque formam, & praescriptum, ideoque non seruandum l. iurisgentium.§. & generaliter.ff.de pact. In omnibus contractibus à lege prohibitis iusiurandum admitti vetuerunt Imper.l. non dubium. C.de legib. E qua constitutione adnotat Bar. nullum eum esse contractum, quem lex voluit: ideoque iusiurandum in eũ praestitum nullum esse: In alienatione fundi dotalis idem recipiendum Accursius censuit ad d.§. & cùm lex. & Institut. quib.alien.lic.vel non. In quam sententiam iuere Bal. in l. si praedium. C.de iure dot. Alcia.l.1. nu.43.ff. sol.mat. I. Corasius praeceptor in rub.ff.eo. tit. Cuius rei rationem hanc adfert idem Bal.in d.l.si praedium.nu.5.

Quòd iuramentum non obliget, vbi lex obligationem prohibet, quod & proximè ex Bartolo obseruaui. Addidit aliam Alcia.d.l.1. num.43. quòd fauor publicus in dotibus versetur. Sed & si nimia reuerentia iurauerit mulier (quod in proposita specie euenisse verisimile est, imò uerissimum) iureiurãdo alienationem non confirmari constat ex Vlpi. sententia.l. 1.§.quae onerandae.ff.quar.rer.act.non detur. quò responsum illud adducit (& rectè) Humb. Bouencus in repet.auth. sacramenta.nu.50.C.si aduers.vend. Pontifices tamen maximi cõtrà decreuerunt propter vim, auctoritatemque iurisiurandi, quo DEO obligamur, salusque animae in eo verserur c.cùm contingat. de iureiur. in antiq. & c. licèt mulieres. eod. tit.lib. 6. Ea vis est iurisiurandi, ut quod iure minimè subsistit, firmet & corroboret Papiniano auctore.l.cùm pater.§. filius matrem.ff. de lega. 2. Sed ne iniquitatis vinculum sit iusiurandum, neve decipiamur specie boni, Pontificiae legis solutionẽ petendam optima ratione censuerunt Innoc.& Ioan. And.in d.c.cum contingat. idque Pet. Anchar. probat.c.2.de pact. in 6. Guido Papa decis.224. eundem Bouencus in d.authen. sacramenta. sequutus concedendum ait, quorum sententiam iuuat Pontificis Maximi decretalis epistola.c.1.de iureiur. vbi Feli. Sandaeus disputat fusissimè, qui iuramenti vinculum soluere possint, atque eo genere cessabunt decreta Pontificum. d.c.cum contingat.& d.c.licèt. Cessabunt etiam, si iuramentum vi dolove praestitum sit, aut alicui noceat. d.c.cum contingat.& d.c.licet. Quod autem ad ius Ciuile adtinet, metus probatio non exigitur: sed dotalem fundum probare sat est. Vim apud Pontifices accipere debemus metum reuerentialem. Alciat. d.c.cùm contingat. quod uerum putem. Nam mulieres sunt meticulosae Euripidi in Hypolyto.

γυνὴ γὰρ ἐπὶ τ' ἄλλα μὲν φόβου πλέα.

Aiunt Pontifices, vis ad metum pertinet. Nam quod vi fit, id metu factum intelligi Vlpianus scribit. l. 1. in fine. ff. quod met.caus. Metum cadentem in constantissimum uirum, vimque atrocem, sed reuerentialem apud Pontifices inque proposita facti specie non exigimus, sed reuerentialem, idque Bar. prodidit.l.1.§.quae onerandae.ff.quar.rer.act.non det. In haec verba. Nota, ꝙ licèt actio, quod metus causa, requirat corporis cruciatum, vel metum, tamen propter metum, qui est ex nimia reuerentia, ut quam mulier habet ad uirum &c. rescinditur promissio, & paulò post. Non tamen propter metũ, qui est ex nimia reuerentia, ut quam mulier habet ad uirum &c.& paulò post. Debet ergo probari, quòd praecesserunt minae, uel uerbera; tũc.n. cũ illa qualitate, scilicet, q̃a marit' est, efficitur iustus metus. Haec ille. Quo in genere A. Alciatus in d.c.cùm contingat. scribentes (inquit) exigunt simpliciter minas praecessisse: nec distingunt (ait idem) an eas exequi solitus sit. & istud maximè in muliere locum habere debet: quoniam talis sexus meticulosus est, ut glossator adnotauit in c.cùm locum. de sponsal. in antiq. & suprà ex Euripid. probauimus. Adijcit idem ibidem solum metum reuerentialem sufficere, quò propendit l.pen.ff.de furt. pudor enim, & uerecundia, ipsa reuerentia ad resistendum, prohibendumve rem alienari impedimento est. An autem praesens, uel proximus metus ꝓbandus sit, uideamus. Equidem metum longo temporis interuallo praecessisse, uel ipso alienationis tempore incussum, uel postea subsecutũ probare nihil interesse putem. Nã quod ad praeteritum adtinet, sciendum est, si metus intercesserit, irritam esse rerum dotalium alienationem: etiam si post metũ, uel minas sequatur alienatio ex interuallo: cùm pendente matrimonio metus durare uideatur Bar.l.si ob turpem.uers. & ideo in quaestione.ff.de cond.ob turp.caus. quod probat Arnold. Ferronus in consuet. Burdig. titu. 4. de dot.§.12. eoque respexisse uidetur Bar. ad d.§. quae onerandae. his uerbis, uel minae praecesserunt, aut uerbera. De metu praesenti uel negotio instanti dubitandum non est. Siqua enim mulier uerberibus praesentibus contractus tempore, uel etiam minis alienationi rerum dotalium consentire cogeretur praesentibus testibus, & tabellione, quis eum contractum metu initum negaret? Hoc nulli dubium, lex est de dubitabili.l.quod Labeo.& ibi hoc adnotat Accurs.ff.de Carb.edict. Nam ait *Vlpianus* in l.1.ff.quod met.caus. ibi instantis, non de uerè praesenti accipiendum putat Bar.l.metum autem.no.1.ff. quod me.caus. sed quia res (ait) eo uerisimiliter tendit per l.3. ff. de don.cau. mor. Instantem igitur, imminentem, uel proximum, uel paulò post futurum accipere debemus. Instat enim, quod imminet, uel propinquum alienationi est. Quod ait Vlpian. in d.l. 1. uel futuri de aliquanto interuallo futuro accipi debet, nisi dicas instantem, idest, proximè futurnm, ut uel explicationis nota sit, ut & alibi saepe atque ideo de praesenti metu.d.l.1. & l. metum autem. accipiendae non sunt. Nihil igitur interest metum longo interuallo, uel paulò ante actum, uel propinquè, longeve subsecutum probari, idque ex proximè dictis liquido constat. Idem Ferronus eodem loco consulit mulieri veritae, ne bona sua minis, aut metu alienare cogatur, ut sibi ita caueat, ut contestetur prius, idq; clàm adhibito tabellione, & testibus, sese si consenserit, uti uendat uendituram minis, & metu: tunc enim remissio iuris ob eam cõtestationem subuertetur, idq; ex c.1. quod me.caus. atque ita Dinum censuisse refert in l.qui in aliena.§.fi.ff.de acquir.haered. cuius sententia potior uisa est, quàm Bar.& Alex. eam improbantiũ, cuius rei rationem hanc ibidem subijcit Ferronus Senator lectissimus. Cùm clam (ait) contestetur, quod palam non audet ex Iuliani Aug. rescripto l.2.C.de ijs, qui per met. iudic. nõ appellauit. Quid? si mulier illud testata non fuit, & uenditioni, alienationique iureiurando firmatae consenserit? Consultissimè secum agetur, si pontificia lege solui se petat, solutumque sit iurisiurandi vinculum. Nam, eo soluto, res ad ius ciuile metum nullum exigens referenda erit, potissimum si apud Iudices Laicos lis agatur. Imò, sublato iureiurando, contractum nullum esse, Guido Papa scribit decisio.226. cuius sententia uera est. Huic enim alienationi lex Iulia occurrit, quae dotale praedium alienare prohibet.

CERTIS tamen ex causis fundum dotalem alienari posse uarijs Iuris ciuilis articulis constat, idq; utilitatis causa receptum est. Quae autem sint hae causae, uideamus. Et Paulo placuit.l.1.ff.de fun.do. legem Iuliam cessare ob id, quod maritus damni infecti non cauebat, uicinus missus sit in possessionem fundi dotalis: deinde iussit possidere hic dominus vicinus fit: quia haec alienatio uoluntaria non est. Lex Iulia igitur de voluntaria alienatione accipienda est. At ob maritorũ culpam vxores inquietari leges nolunt, idq; constitutum est. l.2. C.ne vxor pro marito. Sed quod ait Vlpianus in d.l.1. rei vitio receptum censuit Bal. noster ad d.l.1. Rem tamen cùm sua causa ad eum, qui missus est, transire idem Bald. scribit. Soluto itaque matrimonio rem mulieri restituendam pu-

tem, idq́ue æquitatis ratio ſuadet, idq́ue ſuperiore conſtitutione iuuatur. d.l.2. C. n- uxor pro marito. Græcus interpres Cyrillus in lib. Baſi. hoc ipſo titulo ait, ꝙ non cauetur damni infecti miſſus fuerit à ſecunda poſſeſſione in dominium rei dotalis, ualet alienatio. Sed & illud adde, ex innominato Græco interprete meritò petiram à marito damni infecti cautionem. In dote enim maritus inſtar emptoris eſt, ut lib. 44. titu. 6. c. 19. Emptor autem ſatiſdat non ſolùm, quando à domino, ſed etiam quando à non domino emerit, ut & lib. 19. tit. 2. c. 13. Et creditor, qui pignus accepit, ſatiſdat: c. 12. & 15. vbi etiam generaliter dicit, ꝙ quilibet ius habens in ædibus, & nõ ſatiſdans, cum poſſit, ab eis excidit. Hactenus ille. Non tamẽ necant Vlpianus & Græcus interpres (quiſquis ille fuit) qn res tranſeat cum ſua cauſa, uxorve eam ſolut. matr. uindicare poſſit, Sed & ſi per vniuerſitatem tranſit prædium, ſecundùm quod fieri poteſt ad alterum, veluti ad hæredem mariti cum ſuo tamen iure, vt alienari non poſſit. d.l. 1. hoc etiam caſu ceſſat lex Iulia. Quod ait Vlpianus in d.l. 1. cum ſuo tamen iure, ad vtrunque caſum pertinet. Si fundus dotalis æſtimatus datus ſit, ut arbitrio mariti eſſet, eum alienari poſſe Africanus reſpondit l. quod ſi. ff. de fund. do. Ceſſabit etiam lex Iulia, ſi maritus fundum dotalem uendidit, & tradidit, ſi in mattrimonio mulier deceſſit, & dos lucro mariti ceſſerit, fundum emptori auelli non poſſe, Marcianus ſcribit. l. pen. ff. de fund. dot. eamq́ue venditionem confirmari ait Baſil. auctor. Non pertinet etiam lex Iulia in ſpecie, quæ apud Tryphoniũ relata eſt in l. antepen. ff. eod. cuius hæc uerba ſunt. Si fundũ, quem Titius poſſidebat bona fide longi temporis poſſeſſione, ſibi quærere poterat, mulier vt ſuum marito dedit in dotem, eumq́ue petere neglexit vir: cum id facere poſſet: rẽ periculi ſui fecit. Nam lex Iulia, quæ uetat, fundum dotalem alienari, pertineat etiam ad huiuſmodi acquiſitionem: non tamẽ interpellat eam poſſeſſionem, quæ per longum tempus fit, ſi ante, quàm conſtitueretur dotalis fundus, iam cæperat, planè ſi pauciſſimi dies ad perficiendam longi temporis poſſeſſionẽ ſuperfuerunt, nihil erit, quod imputetur marito. In hac ſpecie fundi dotalis alienatio fieri dicitur. Nã quod vſucapitur, alienari, Paulus dixit. l. alienationis. ff. de verbo. ſign. quod & Græcus interpres obſeruat in lib. Baſi. titu. de fund. do. Quod tamen in Tryphonini ſpecie proponitur, nempe fundum dotalem capi vſu, & longi temporis poſſesſione, accipi debet, ſi ante dotis dictionẽ, dationemve, vſucapi cœptus ſit, atq; oẽs Græci interpretes conſentiunt. Legẽ quoq; Iuliã ad res mobiles nõ ꝑtinere ſcribit Conſtantinus Harmenopolus lib. 4. tit. *ἢ ὅτι ἡ γυνὴ ἐν τούτῳ ἀκίνητα μὲν οὐ δύναται ἐκποιεῖν κινητὰ δὲ ἀνάγκην, καὶ δι' ἄδειαν ἐκ τοιεῖ ἑάμενῦ τοι ἡ γυνὴ ἀκίνητον ἐκποίησου δύναται ὁ ἀνὴρ κινεῖν κατὰ τοῦ ἀγοραστοῦ.*

Dotem autem in mobilibus, vel ſe mouentibus conſtitui, dici, darive poſſe Iuſtiniani. A. conſtitutione ſignificatur. l. vnic. §. exactio. C. de rei vxo. actio. Harmenopuli ſententia legis Iuliæ uerbis iuuatr. Vſa eñ fuit uerbo, P R Æ D I V M. quo res immobilis ſignificatur, idq́; ex verbis Vlpiani liquet. l. 1. ff. de fund. do. qui pro prædio fundum dixit, & in illis tit. de ſeruit. ruſtic. præd. & urba. D. Regulariter igitur definire veteres dotalem fundum alienari non poſſe, quod tamen, neceſſitate ſuadente, reſtringi Azo in ſumma. C. de fund. do. §. eſt autem. ſcribit. Cuius rei exemplum adfert, quorum prima duo ex neceſſitate dimanaſſe ait. Scribit enim eum, qui à ſocio fundi dotalis prouocatur, alienare uideri, idque neceſſitate quadam. Alterum deſcripſit ex d.l. 1. ff. de fund. do. quod neceſſitati tribuit. Quod de omni neceſſaria cauſa accipere videntur Barto. & Bald. in d.l. 1. quod minimè admittendum putem, niſi legibus, conſtitutionibus, iuriſque conſultorum reſponſis expresſim cautum eſſet. Huiuſmodi alienationibus mulieres indotatæ eſſẽt. Atqui reipublicæ intereſt, dotes mulieribus conſeruari. l. 1. ff. ſolu. mat. Quod ait lex Iulia dotale prædium alienandum non eſſe, & conſtante, & ſol. mat. accipere debemus. Nam (ſicut in ea re teſtis eſt Papinianus l. ẽt. ff. de fund. dot.) etiam dirempto matrimonio dotale prædium eſſe intelligitur, ꝙ & Bal. docuit l. rem, quam. C. de iure dot. per illum tex. qui rem, quã ſocer doti genero dederat alienare uetat. Sed ad decretalem Pontificis maximi epiſtolã reuolemus. d.c. cùm contingat. de iureiur. Ea iuſiurandũ adſeruandum iuberi, contractum autẽ minimè confirmari ſcribunt Barto. l. ſi quis pro eo. nu. 11. ff. de fideiuſ. & A. Alciatus d. ca. cum contingat. nu. 10. quod verum ſemper exiſtimaui.

Soluto igitur iureiurando, & diſpenſatione (quod aiunt) obtenta, legi Iuliæ locus erit. Iuri tamen iurando mulierem non ligari admittendum, ſi liberis mulieris damno eſſet alienatio. d.c. cùm contingat, à contrario ſenſu, quod & ibidem Gloſſator & Anto. Butr. probant: & quod tamen diſtinctione quadam admittit I. Imolæus ad d.c. cùm contingat. quo loco A. Alciatus interpretatur uerbum præiudicium, concludens hoc filijs præiudicio non eſſe, quod tamen gloſſator ibidem adſtruit, & uerum eſt. Nã quæ differentiæ ratio aſſignari poſſet, erit potius de præiudicio creditorum, quàm filiorum accipi debeat? Hæreditatem matris filijs deberi cõſtat l. ſcripto. ff. vnde lib. & l. nam & ſi. ff. de inoffi. teſt. Si id, quod meum futurum eſt, in alium omnino transferatur, id damno mihi non eſſe dicemus? Ceſſante metu, dolo, alteriuſve præiudicio põtificiæ regulæ. d.c. cùm contingat. ſtandũ ait Alciatus ibidem propter uim iuſiurandi, cuius cauſa res iure Pontificio definienda, terminandave erit. At eo ſoluto, negotium ad ius Ciuile referri debet. Hoc loco inſtituenda eſſet diſputatio, an iureiurando contractus firmetur, quod fuſiſſimè Alciatus, & alij diſputant ad d.c. cum contingat. Equidem (quod ad ꝓpoſitam ſpeciem attinet) non confirmari putem: ſed quia DEO immortali iurantem obligari Pontificij dixerunt, iõ ſeruandum iubet Pontifex, non tamen cõfirmare ſcribit. Ait lex Iulia. A L I E N A T O. Alienationem accipere debemus omnẽ actum, per quem dominium transfertur. l. 1. C. de fun. do. Alienationis autem verbo & emphyteuſim, & hypothecam contineri, ſcribit Thaleleus eod. titul. in lib. Baſil. Sed an fundum dotalem permutandi ius ſit, videamus. Permutationem emptioni uicinam l. Paulus ſcribit. l. 2. ff. de rer. permu. eamq́ue emptionis vicem obtinere Impera. conſtituerunt. l. 2. C. eod. Igitur lege Iulia, & hanc contineri affirmare auſim. quod & iure, morib. apud Marchiam receptum ſcio. Illi enim lib. conſuetud. artic. 213. ita ſcriptum eſt. [Le mari & la femme conioinctemẽt, ou ſepareement, ne peuuent vẽdre, aliener, permuter, ou autrement diſpoſer des biens dotaux.] Quod iure probari poteſt. Nam omnis actus, per quẽ dominium transfertur, alienatio eſt. d.l. 1. C. de fund. do. Permutatione dominium transfertur l. 1. ff. de rer. permut. Permutatio igitur dotalis prædj ad legem Iuliã pertinet, ut quæ alienationis verbo contineatur Nouella Iuſtiniani conſtitutione V I I. *τὸ δὲ τῆς ἐκποιήσεως ὄνομα γεννικώτερον διὰ τοῦτο τεπείκα μὲν ἵνα κωλύσαμεν καὶ πρᾶσιν καὶ δορεὰν καὶ ἀμεῖψιν.* &c.

Quod autem ait lex Iulia, N E V O B L I G A T O, ad ſeruitutes produxit Vlpianus l. Iulianus. ff. de fund. dot. Lex autem Iulia non ſolùm ad totum fundum, ſed & ad partem pertinet, adeò vt nec hæc alienari poſſit interprete Vlpiano l. dotale. §. prędij. ff. de fund. do. Quid, ſi legis Iuliæ auxilium eiurauerit mulier? nec tum quidem contractum ſubſiſtere putem: cum huic conſentire non poſſit: at renuntiationem conſenſui comparat Iuſtinianus l. vnic. §. & cùm lex. C. de rei vxo. actio. Nam qua ratione adduci potuit mulier ad conſentiendum, eadem potuit & ad eiurandum, arg. l. doli. §. diuerſum. ff. de noua. & rectè: nam idem error, qui eſt in principali ꝓmisſione, eſt in hac renũciatione, vt docet Bartol. noſter l. Stichus. §. idẽ quæſijt. nu. 2. ff. de condi. indeb. per illũ text.

F I N I S.

TRACTAT.
DE
Dote.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm